

HONORATI
TOURNELY

SACRÆ FACULTATIS PARISIENSIS
Doct̃oris, Socii Sorbonici Regii & emeriti Professoris,
Sacrosanctæ Capellæ Regii Palatii Parisiensis Canonici,

CURSUS
THEOLOGICUS

SCHOLASTICO-DOGMATICUS

Sive

PRÆLECTIONUM
THEOLOGICARUM,

Quas Author in Scholis Sorbonicis habuit,

TOMUS TERTIUS,

De Sacramentis in Genere.

De Sacramentis Baptismi & Confirmationis.

De Augustissimo Eucharistiæ Sacramento.

Editio post Parisiensem & Venetam, in Germania Secunda.

COLONIÆ AGRIPPINÆ,

Ex Officina METTERNICHIANA Sub Signo Gryphi,
ANNO MDCCLII.

Cum Privilegio Sac. Cesar. Majestatis Speciali, & Permissu Superiorum.

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

INDEX

QUÆSTIONUM

TOMI TERTII.

PARSI.

De Sacramentis in Genere.

QUÆSTIO I. <i>De natura seu definitione Sacramenti.</i>	Pag. 1	<i>Qualia sint verba Sacramentorum: an promissionis & concionis, an consecrationis.</i>	13
ARTICULUS I. <i>De nomine ac definitione Sacramenti.</i>	ibid.	PRIMA CONCLUSIO. <i>Ad essentiam Sacramenti non requiritur concio, qua exponatur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.</i>	14
<i>Definitio Sacramenti.</i>	2	SECUNDA CONCLUSIO. <i>Verba Sacramentorum verè ac propriè consecratoria sunt, non promissoria, nec concionalia.</i>	15
<i>Definitio Sacramenti apud Hæreticos.</i>	ibid.	<i>Solvuntur Objectiones.</i>	16
ARTIC. II. <i>De genere Sacramenti.</i>	4	<i>Quotuplex generativè sit forma Sacramentorum. An ea quæ conditionalis dicitur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.</i>	18
<i>An, & quale sit signum.</i>	ibid.	QUÆSTIO II. <i>De fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.</i>	20
CONCLUSIO. <i>Sacramentum est in genere signi.</i>	ibid.	<i>Duplex necessitas, medii & præcepti.</i>	ibid.
ARTIC. III. <i>De differentia Sacramenti, an debeat esse signum efficax, seu alicujus sanctitatis effectivum.</i>	5	<i>Unde repositi debeat discrimen necessitatis medii & præcepti.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet & conferat aliquam sanctitatem, adeoque ut sit signum efficax, practicum & operativum.</i>	ibid.	ARTIC. I. <i>De fine seu causis propter quas consentaneum fuit institui Sacramenta.</i>	ibid.
ARTIC. IV. <i>De materia & forma Sacramenti.</i>	6	ARTIC. II. <i>De Sacramentis innocentis naturæ.</i>	ibid.
<i>Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.</i>	ibid.	<i>An in eo statu aliqua extiterint, aut extitura fuissent, si perseverasset diutius.</i>	21
<i>An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.</i>	8	PRIMA CONCLUSIO. <i>Sacramentorum institutio nullam videtur ex sese habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentie.</i>	ibid.
PRIMA CONCLUSIO. <i>Quodlibet Sacramentum seu veteris, seu novæ Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tanquam materia.</i>	ibid.	SECUNDA CONCLUSIO. <i>Nulla de facto extitere in statu innocentie Sacramenta.</i>	22
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Quodlibet veteris Legis Sacramentum necessario verbis tanquam forma non constabat.</i>	ibid.	TERTIA CONCLUSIO. <i>Verisimilius est, quod vi præsentis decreti nulla futura fuissent in statu innocentie, si diutius perseverasset, Sacramenta; utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certò possit definire?</i>	ibid.
TERTIA CONCLUSIO. <i>Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum necessario constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quasdam; & per verba, vocalia verba intelligat, aut aliquid simile ipsis æquivalens.</i>	ibid.	ARTIC. III. <i>De Sacramentis Legis naturæ.</i>	ibid.
<i>An, & quomodo materiæ & formæ Sacramentorum sint à Christo Domino fixæ ac determinatæ.</i>	9	PRIMA CONCLUSIO. <i>Extitisse parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia; illud verò in fide venturi Messie signo aliquo vel actu exteriori demonstrata positum fuisse, verisimilius.</i>	ibid.
<i>Res Sacramentorum duplici modo determinari possunt, in genere & specie.</i>	ibid.	SECUNDA CONCLUSIO. <i>Conjici non immeritò potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis Fidelibus extitisse Sacramenta.</i>	24
<i>Materia Sacramentorum alia physica, alia moralis.</i>	ibid.	ARTIC. IV. <i>De Sacramentis Legis scriptæ Moisaicæ, & Evangelicæ.</i>	25
<i>Quid inter eas discriminis?</i>	ibid.		
<i>An, & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma Sacramentum nullum & irritum efficiat.</i>	11		
<i>Tournelii Tom. III. P. I. de Sacram. in Gen.</i>			

INDEX

PRIMA CONCLUSIO. Instituta sunt nonnulla in Lege veteri Sacramenta.	ibid.	cas gratiae sanctificantis.	39
SECUNDA CONCLUSIO. Christus in nova Lege vera & proprie dicta Sacramenta instituit numero septem, non plura nec pauciora: videlicet Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, extremam Unctionem, Ordinem & Matrimonium.	ibid.	Solvuntur Objectiones.	40
Occupatur obiectio ducta ex silentio Veterum, qui septem non numerant Sacramenta.	ibid.	ARTIC. III. De discrimine efficientiae Sacramentorum novae ac veteris Legis, imprimis vero Circumcisionis.	41
Alia obiectio occupatur ex variis speciebus Ordinationis.	26	Sententia Novatorum.	ibid.
An lotio pedum sit verum Sacramentum.	27	Opiniones scholae.	ibid.
Incerta & varia disciplina circa lotionem pedum.	ibid.	Opiniones circa vim Circumcisionis.	42
Origo & finis illius lotionis.	ibid.	PRIMA CONCLUSIO. Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.	ibid.
Quid significetur per lotionem pedum.	28	SECUNDA CONCLUSIO. In veteribus sacrificiis ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipientis Sacramentum.	43
Quis sensus verborum Christi, Nisi laveris te, &c.	ibid.	TERTIA CONCLUSIO. Circumcisio instituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.	44
Quo sensu Professio religiosa Sacramentum ab aliis quibus dicitur.	ibid.	Solvuntur Objectiones adversus Conclusiones praecedentes.	45
QUAESTIO III. De virtute & efficacia Sacramentorum.	ibid.	QUAEST. IV. De effectibus Sacramentorum.	48
ARTIC. I. An Sacramenta Legis Evangelicae ex se, seu ex opere operato, gratiam non ponentibus obicem conferant.	29	ARTIC. I. De gratia, quae primarius est Sacramentorum effectus.	ibid.
Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, & ex opere operantis.	ibid.	An gratia sanctificans, quae per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis & vera qualitas.	49
Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum, ex opere operato.	ibid.	CONCLUSIO. Fide Catholica certum est, gratiam quae per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inherens, distinctum ab actu fluente ac transitorio; quod, desinente saeculo duodecimo, per habituales qualitates explicari coepit: an autem vera sit habitualis qualitas, Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit.	ibid.
Quae sit Novatorum sententia de virtute & efficacia Sacramentorum.	30	An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit.	51
Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.	ibid.	CONCLUSIO. Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam, & Sacramenta mortuorum, secundam.	ibid.
Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam & respectu gratiae agnoscere interdum videntur.	31	Quae & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus à gratia sanctificante.	ibid.
Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorum ex opere operato.	32	PRIMA CONCLUSIO. Singula Sacramenta praeter sanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quae sacramentalis dicitur, conferunt.	ib.
CONCLUSIO. Sacramenta novae Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.	ibid.	SECUNDA CONCLUSIO. Verisimilius est gratiam sacramentalem non esse habitum distinctum à gratia sanctificante, eique ius aliquod duntaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiae necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos.	52
Prima probatio ex Scripturis.	ibid.	Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper aequalem.	ibid.
Secunda probatio ex constanti Ecclesiae traditione.	33	PRIMA CONCLUSIO. Idem specie Sacramentum aequalem semper gratiae effectum confert iis qui aequaliter preparati ea percipiunt.	ibid.
Concilia.	ibid.	SECUNDA CONCLUSIO. Sacramenta inaequalem conferunt ex opere operato gratiam in iis, qui sunt inaequaliter dispositi.	ibid.
Sancti Patres.	ibid.	ARTIC. II. De charactere qui per aliqua Legis novae Sacramenta imprimitur.	53
Tertia probatio ex Theologica ratione.	34	Novatorum error circa characterem.	ibid.
Ratio Theologica ex Baptismo infantium.	ibid.	Quid veteres Scholastici de characteris existentia.	ibid.
Quid sit non ponere obicem gratiae sacramentali.	ibid.		
Solvuntur Objectiones.	ibid.		
ARTIC. II. De modo quo Sacramenta gratiam conferunt, an physice, an moraliter.	38		
Exponitur duplex causalitatis modus, physicus & moralis; ac variae recensentur scholae opiniones.	ibid.		
Varii modi explicandi causalitatem physicam Sacramentorum.	ibid.		
Varii modi explicandi causalitatem moralem Sacramentorum.	ibid.		
CONCLUSIO. Verisimilius nobis videtur, Sacramenta causas esse duntaxat morales, non physi-			

Variae

Q U Æ S T I O N U M.

- Varie Scholasticorum sententiæ circa essentiam characteris.* ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima; hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt. 54
- SECUNDA CONCLUSIO.** Character non est pura relatio rationis, non extrinseca duntaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolutum quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque in intellectu tanquam in suo immediato subiecto residet. 56
- Solvuntur Objectiones adversus præcedentes Conclusiones.* 57
- QUÆSTIO V. De auctore seu institutore Sacramentorum.** 58
- ARTICULUS I.** An Christus Dominus omnia & singula novæ Legis Sacramenta instituerit, & quomodo; an per seipsum immediate, an mediate per Apostolos. ibid.
- CONCLUSIO.** Christum Dominum omnia & singula novæ Legis Sacramenta immediate & per seipsum instituisse, certa quidem est ac vera sententia, non tamen de fide. 59
- ARTICULUS II.** An auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari. 60
- CONCLUSIO.** Potestas auctoritatis primaria & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creature communicari potest. Ea verò quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tanquam instrumento divinitati conjuncto concessa fuit, adequatè quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquatè duntaxat. ibid.
- QUÆSTIO VI. De Ministro Sacramentorum.** 61
- ARTICULUS I.** An Minister Sacramentorum activè concurrat ad gratiam sanctificantem. ibid.
- CONCLUSIO.** Minister Sacramentorum tanquam vera, instrumentalis & materialis causa simul cum Sacramento proximè & activè concurrat ad gratiam sacramentalem. ibid.
- ARTICULUS II.** An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum. ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** Solus homo viator idoneus esse potest Minister Sacramentorum. ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO.** Homo quilibet Christianus [si Baptismum excipias in casu necessitatis] idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit. 62
- QUÆSTIO VII. De conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.** 63
- ARTICULUS I.** De intentione Ministri Sacramentorum. ibid.
- An, & quæ in eo necessaria sit ut sacramenta valide perficiat.* ibid.
- De necessitate intentionis ratione objecti.* ibid.
- Status quæstionis.* ibid.
- Varie hypotheser.* ibid.
- Intentio externa & interna variè explicatur.* 64
- Tournelii Tom. III. P. I. de Sacram.*
- Sententia Novatorum de intentione Ministri Sacramentorum.* ibid.
- De sententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.* 65
- PRIMA CONCLUSIO.** Ad veritatem & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, qua velit, non fingere ac simulare, sed verè ac seriò facere simpliciter ac generatim saltem id quod facit Ecclesia. 67
- SECUNDA CONCLUSIO.** Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana; sed sufficit ut simpliciter ac generatim velit facere quod facit Ecclesia, quæcumque tandem illius sit, & de Ecclesia & de Sacramento ejusque effectu ac fine, sententia. 69
- De intentione absoluta & conditionata.* 80
- An intentio ad certam & determinatam personam dirigi debeat.* 81
- Solvuntur Objectiones adversus primam Conclusionem.* ibid.
- Objectiones ex factis historicis.* ibid.
- Factum S. Athanasii incertum au dubium.* 82
- Factum S. Genesii etiam incertum.* ibid.
- Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma & Innocentio IV.* ibid.
- Expenditur mens sancti Augustini.* ibid.
- Expenditur mens sancti Thomæ.* 85
- Expenditur mens Innocentii IV.* 86
- Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.* 87
- Solvuntur Objectiones adversus secundam Conclusionem.* 89
- De necessitate intentionis ratione modi consideratæ: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.* 91
- CONCLUSIO.** Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio verò actualis & formalis sufficit quidem, at non requiritur: intentio verò virtualis & requiritur & sufficit. ibid.
- Duplex dubium circa intentionem virtuales.* 92
- ARTICULUS II.** An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum validè perficiat. 93
- Status controversiæ inter Stephanum & Cyprianum.* ibid.
- Error Donatistarum. Quàm diversa eorum & Cypriani conditio.* ibid.
- Agrippinus primus auctor erroris.* ibid.
- Tertullianus ad decretum Agrippini respexisse videtur.* ibid.
- Origo & occasio hujus controversiæ, juxta Baronium.* 94
- Plures de hoc argumento Epistolæ & Synodi sancti Cypriani.* ibid.
- Ad Orientales pariter scripsit Stephanus.* ibid.
- Firmilianus asserit antiquam & omni memoria superiorem in sua Ecclesia Rebaptizantium sententiam & praxim.* ibid.
- Cyprianus & Firmilianus non dissimulant multos inter*

I N D E X

- inter suos diversæ fuisse sententiæ. *ibid.*
- CONCLUSIO.** Fides Ministri necessaria non est, ut Sacramentum verè ac validè perficiat. *ibid.*
- Argumentum ex Scripturis.* *ibid.*
- Firmius ex Traditione ducitur argumentum.* 95
- Traditionem agnoscunt sanctus Augustinus & alii.* *ibid.*
- Ne in Africa quidem & in Oriente oblitterata vera Traditio.* *ibid.*
- Concilia distinguunt inter Hereticos formam Baptismi observantes, & violantes.* *ibid.*
- Variis rationum momentis pugnavit sanctus Augustinus.* 96
- Solvuntur Objectiones ex momentis rationum.* 97
- Prima Objectio ex parte Hereticorum.* *ibid.*
- Secunda Objectio ex parte Sacramentorum.* 98
- Tertia Objectio ex parte effectus Sacramentorum.* *ibid.*
- Solvuntur Objectiones ex auctoritate.* 99
- S. Dionysius Alexandrinus.* *ibid.*
- S. Basilius.* 100
- S. Athanasius.* 101
- S. Optatus Milevitanus.* 102
- S. Cyrillus Hierosolymitanus.* 104
- Expenduntur nonnullæ quæstiones facti, quæ ad Historiam Rebaptizantium pertinent.* *ibid.*
- An sanctus Cyprianus, Firmilianus, alique tùm Africæ, tùm Orientis Episcopi, excitatam de Baptismo Hereticorum controversiam ad fidem, vel ad disciplinam pertinere crediderint.* *ibid.*
- PRIMA CONCLUSIO.** Videntur Cyprianus, Firmilianus ceterique ipsis adherentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hereticorum controversiam non ad fidei dogma, sed ad disciplinam duntaxat pertinere. 105
- Solvuntur Objectiones.* *ibid.*
- SECUNDA CONCLUSIO.** Stephanus sanctus Pontifex quæstionem de Baptismo ab Hereticis dato ad fidem pertinere censuit, ac implicite saltem definiuit. 106
- Solvuntur Objectiones.* *ibid.*
- An summus Pontifex Stephanus re ipsa sanctum Cyprianum, Firmilianum aliosque Rebaptizantes à sua communione suspenderit.* 108
- CONCLUSIO.** Stephanus sanctus Pontifex comminatus est quidem sua communione privandos Cyprianum, Firmilianum ceterosque Rebaptizantes, re ipsa tamen eos non privavit, sed hæsit intra minas. *ibid.*
- Solvuntur Objectiones.* 109
- An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus fuerit, approbato omnium indistinctè Hereticorum Baptismo.* 111
- CONCLUSIO.** Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapsus non fuit, nec alium Hereticorum Baptismum ratum usquam habuit, quam qui verbis Evangelicis: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, consecratus fuisset. *ibid.*
- Solvuntur Objectiones.* 112
- An sanctus Cyprianus, Firmilianus, ceterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.* 113
- CONCLUSIO.** Certum non est Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse, quamquam id conjici merito possit. *ibid.*
- Solvuntur Objectiones.* *ibid.*
- Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in qua controversiam de Baptismo Hereticorum terminatam ac finitam fuisse testatur toties sanctus Augustinus.* 114
- CONCLUSIO.** An Concilium totius Orbis plenarium, quo sanctus Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hereticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatense I. vel Nicænum generale I. definire certo non possumus. *ibid.*
- ARTICULUS III.** An Ministri probitas necessaria sit, ut validè, vel licite Sacramenta perficiat. 116
- PRIMA CONCLUSIO.** Improbi Ministri, seu publici, seu occulti, qui omnia necessaria rite observant, Sacramenta valide perficiunt. 117
- SECUNDA CONCLUSIO.** Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccati alicujus mortalis, Sacramenta ex officio conficit aut dispensat. *ibid.*
- TERTIA CONCLUSIO.** Urgente mortis periculo licitum est à malis Ministris, sive publicis, sive occultis, sive toleratis, sive non, imò & communiter à Parocho cui ex officio ministrare incumbit, aut ab alio Sacerdote ad ministrandum parato, quamquam perverso tolerato Sacramenta petere & accipere, cum adest justa ea petendi ratio: seclusa autem ea necessitate & causa legitima, non licet. 118
- Solvuntur Objectiones.* 119
- QUÆSTIO VIII.** De subiecto Sacramentorum. 122
- ARTICULUS I.** An solus homo viator sit Sacramentorum capax. *ibid.*
- CONCLUSIO.** Solus homo viator subiectum est Sacramentorum capax. *ibid.*
- ARTICULUS I.** An, & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus, ut quis verè Sacramentum percipiat. *ibid.*
- PRIMA CONCLUSIO.** In adulto, ut Sacramenta verè percipiat, requiritur verà & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit. *ibid.*
- SECUNDA CONCLUSIO.** Non sufficit in adulto intentio percipiendi mere externum ac materiale Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur, ut eum expresse tanquam verum sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Ecclesia. 124
- TERTIA CONCLUSIO.** In aliquibus Sacramentis percipiendis v. gr. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis. *ibid.*
- Solvuntur Objectiones.* *ibid.*
- ARTICULUS III.** De dispositionibus necessariis ad Sacramenta validè aut licite & cum fructu percipienda. 126
- PRIMA**

Q U Æ S T I O N U M.

PRIMA CONCLUSIO. <i>Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta validè percipienda, una excepta Pœnitentia.</i>	ibid.	<i>Est ne aliquarum ceremoniarum quidam spiri- tualis effectus?</i>	129
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Ut Sacramentum licitè ac cum fructu percipiatur, necessariae sunt praevis ex fide ac pietate dispositiones.</i>	ibid.	<i>Habet-ne Ecclesia potestatem instituendi cere- monias?</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	ibid.	<i>Necessitas observandi ceremonias ab Ecclesia prae- scriptas.</i>	130
QUÆSTIO ULTIMA. <i>De Ceremoniis Sacra- mentorum.</i>	127	<i>An Ecclesiasticae ceremoniae in sua prima institu- tione, symbolicam seu mysticam & spirituales significationem contineant.</i>	ibid.
<i>Nomen, definitio, ac partitio ceremoniarum.</i>	ibid.	<i>Qualingua Officia divina celebrari in Ecclesia de- beant.</i>	132
<i>Ceremoniarum rectitudo & equitas.</i>	128	<i>De usu nonnulla in sacrificio Missae submissa voce pronuntiandi.</i>	136
<i>Ceremoniarum necessitas & utilitas.</i>	ibid.		

P A R S II.

DE SACRAMENTIS BAPTISMI ET CONFIRMATIONIS.

CANONES Concilii Tridentini de Baptismo, Sess. 7.	Pag. 144	ARTICULUS IV. <i>De forma Baptismi.</i>	160
QUÆSTIO I. <i>De nomine & natura Baptismi.</i>	ibid.	<i>De variis circa formam Baptismi erroribus.</i>	ibid.
ARTICULUS I. <i>De nomine & definitione Ba- ptismi.</i>	ibid.	<i>An Christus aliquam Baptismi formam prae- scripserit.</i>	161
<i>Varia nominis Baptismi significatio apud Auctores sacros.</i>	145	CONCLUSIO. <i>Christus certam verborum for- mam in Baptismo usurpandam praescrip- sit.</i>	162
<i>Varia nomina Sacramenti Baptismatis.</i>	ibid.	<i>Qua forma utantur Graeci. An antiqua sit & va- lida.</i>	163
<i>Definitio Baptismi.</i>	146	CONCLUSIO. <i>Forma haec baptizandi apud Grae- cos, Baptizatur servus vel serva Dei N, in no- mine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, anti- qua est & valida.</i>	ibid.
<i>Definitiones Baptismi ab Haereticis confectae.</i>	ibid.	<i>Qua forma Baptismi utantur Latini. An antiqua sit & valida.</i>	164
<i>Orthodoxae Baptismi definitiones.</i>	ibid.	CONCLUSIO. <i>Hæc apud Latinos baptizandi forma, Ego te baptizo in nomine &c. antiqua est & maxime conveniens.</i>	ibid.
ARTICULUS II. <i>De materia remota Baptismi.</i>	147	<i>An hæc verba, Ego te baptizo, quibus actus ba- ptizantis exprimitur, necessaria sint ut Sacra- mentum valeat.</i>	165
<i>Errores circa materiam remotam Baptismi.</i>	ibid.	<i>Opiniones diversae.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Omnis & sola naturalis seu ele- mentaris aqua est remota Baptismi materia, æ- que necessaria.</i>	149	CONCLUSIO. <i>Verbatim, Ego te baptizo, aut æquivalentia, quibus actio baptizantis expri- mitur, absolute necessaria sunt ut valeat Bap- tismus.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	150	<i>An distincta trium personarum divinarum invo- catio sit absolute necessaria; & num valuerit olim Baptismus datus in solo Christi nomine.</i>	167
ARTICULUS III. <i>De materia proxima Bapti- smi.</i>	152	CONCLUSIO. <i>Distincta Patris, & Filii, & Spi- ritus sancti invocatio absolute necessaria est; nec unquam valuit, aut valere potest Baptismus in solo nomine Christi collatus.</i>	ibid.
<i>An valeat Baptismus per immersionem, infusio- nem, vel aspersionem datus.</i>	ibid.	<i>Solvuntur Objectiones.</i>	168
<i>Antiquitas immersionis, & quidem trine, in Baptismo.</i>	ibid.	ARTICULUS V. <i>De discrimine Baptismi Chri- sti à Baptismo Joannis. Errores.</i>	172
CONCLUSIO. <i>Ritus immersionis trine in so- lemni Baptismi administratione ab Apostolis usurpatus, ab Ecclesia tum Græca, tum Latina, constanter retentus fuit usque ad decimum ter- tium Ecclesiae seculum, quo primum à Latinis immutari cepit.</i>	ibid.	<i>Scholasticorum opiniones.</i>	ibid.
<i>Necessitas trine immersionis. An valeat Baptismus aspersione vel infusione datus.</i>	154	CONCLUSIO. <i>Baptismus Joannis diversus fuit à Baptismo Christi, natura & efficacia.</i>	ibid.
CONCLUSIO. <i>Trina immersio ad substantiam Sacramenti non pertinet, nec aliter Veteribus visum fuit, qui ratum perinde habuere Bapti- smum, siue per immersionem, siue per infusio- nem aut aspersionem trinam vel unicam colla- tum.</i>	155	<i>Solvuntur Objectiones.</i>	175
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	156	QUÆSTIO II. <i>De necessitate Baptismi.</i>	176
<i>Ritus olim observati in trina Baptismi mersione.</i>	159	<i>Prænotanda.</i>	ibid.

ARTICULUS I. <i>Utrum Baptismus necessarius sit in re vel in voto adultis, necessitate medii & præcepti; infantibus vero necessitate medii. Errores.</i>	177	secundarius & ex licentia Episcopi, qui solus primis Ecclesiæ sæculis Baptismum solenniter administrabat.	205
Scholasticorum aliquorum opiniones.	179	SECUNDA CONCLUSIO. <i>Diaconi sunt ministri extraordinarii Baptismi, seu ex delegatione tantum, non ex officio.</i>	206
CONCLUSIO. <i>Baptismus in re vel in voto necessarius est adultis necessitate medii & præcepti, parvulis necessitate medii ad salutem.</i>	ibid.	TERTIA CONCLUSIO. <i>In casu extreme necessitatis, valide & licite administrare potest Baptismum homo quilibet laicus, sive vir, sive mulier, sive Fidelis, sive Infidelis.</i>	207
Probatur prima pars de necessitate præcepti, ex Scripturis quæ à contortis Socinianorum expositionibus vindicantur.	ibid.	Solvuntur Objectiones.	208
Probatur secunda pars de necessitate medii, ex Scripturis, quæ à contortis Socinianorum & aliorum expositionibus vindicantur.	183	Solvuntur nonnullæ quæstiones circa ministerium Baptismi.	210
Probatur 2. Conclusio, ex constanti & perpetua Traditione Ecclesiæ.	185	ARTICULUS III. <i>De subiecto Baptismi, seu de suscipientibus Baptismum.</i>	211
PRIMUM ARGUMENTUM. <i>Ex testimoniis Veterum.</i>	ibid.	De Baptismo infantium.	ibid.
SECUNDUM ARGUMENTUM. <i>Ex usu & praxi Ecclesiæ perpetua, ac generalibus quibusdam morientis.</i>	187	Utrum infantes sint capaces Baptismi, & expediat eos baptizare. <i>Errores & Opiniones.</i>	ibid.
Solvuntur Objectiones.	ibid.	CONCLUSIO. <i>Infantes sunt Baptismi capaces, & expedit eos baptizare.</i>	212
ARTICULUS II. <i>An, & quomodo Baptismus aquæ suppleri possit per Martyrium, & perfectam contritionem Baptismi votum includentem.</i>	192	Probatur prima pars ex Scripturis.	ibid.
An, & quomodo Martyrium suppleat vices Baptismi aquæ.	ibid.	Secunda probatio ex constanti Traditione Ecclesiæ.	213
Errores & opiniones.	ibid.	Solvuntur Objectiones.	214
CONCLUSIO. <i>Baptismus sanguinis, seu Martyrium, virtutem Baptismi aquæ perfectè supplet ex opere operato, tum in infantibus, tum in adultis: in istis tamen præviæ quænam conditiones requiruntur.</i>	193	Utrum infantes in utero materno inclusi aut aliquam tantum sui parte in lucem editi; utrum monstri &c. baptizari possint & debeant.	215
Solvuntur Objectiones.	195	Utrum Infidelium filii invitis parentibus baptizari possint & debeant.	216
An, & quomodo perfecta charitas includens votum Baptismi, vices ejus suppleat. <i>Prænotanda.</i>	196	CONCLUSIO. <i>Filii Infidelium non debent invitis parentibus baptizari, nisi sint serviliter subiecti, aut in manifesto vitæ discrimine constituti.</i>	ibid.
Opiniones.	197	Solvuntur Objectiones.	217
CONCLUSIO. <i>Baptismus flaminis, seu perfecta charitas & cordis contritio includens votum Baptismi aquæ illius vices supplet in adultis.</i>	198	Quam fidem in infantibus aut supponat aut producat Baptismus.	218
Solvuntur Objectiones.	199	Prænotanda.	ibid.
QUÆSTIO III. <i>De causis, seu de auctore, ministro & subiecto Baptismi.</i>	201	Errores & opiniones.	219
ARTICULUS I. <i>De auctore Baptismi; an, & quando fuerit à Christo institutus, & obligare cæperit.</i>	ibid.	PRIMA CONCLUSIO. <i>Nulla est in infantibus, cum baptizantur, fides propria actualis, sed hæc per fidem Ecclesiæ & offerentium puerum ad Baptismum, suppletur.</i>	220
PRIMA CONCLUSIO. <i>Christus Baptismum ante mortem suam instituit; quo præcisè tempore certò non constat: probabilius tamen est tunc instituisse cum in Jordane fuit baptizatus.</i>	202	SECUNDA CONCLUSIO. <i>Fide Catholica certum est, infantibus per Baptismum infundi sanctificantem gratiam & fidem, quæ sit aliquid fixum & permanens ab actibus distinctum, & quæ, desinente sæculo duodecimo, habitus nomine explicari cæpit: utrum autem sit vera qualitas animæ inherens, & verus habitus, fide non constat.</i>	ibid.
SECUNDA CONCLUSIO. <i>Lex Baptismi prius obligare generaliter non cæpit, quàm fuerit sufficienter promulgata.</i>	203	De Baptismo adultorum.	222
Solvuntur Objectiones.	ibid.	An in adultis præviæ ad Baptismum requirantur dispositiones, & quæ.	ibid.
ARTICULUS II. <i>De ministro Baptismi. Prænotanda.</i>	204	CONCLUSIO. <i>Requiruntur in adultis ad percipiendum cum fructu Baptismum, præviæ dispositiones, nempe fides in Christum, dolor de peccatis, inchoatus Dei amor, &c.</i>	ibid.
Errores & opiniones.	ibid.	Historia veteris Catechumenatus.	223
PRIMA CONCLUSIO. <i>Minister Baptismi ordinarius & ex officio est Episcopus, & Presbyter: Episcopus quidem primarius; Presbyter</i>		An quilibet adultus, sive sanus, sive infirmus, amens, furiosus, mortuus, vel vivus pro mortuo, possit & debeat baptizari.	225
		QUÆSTIO IV. <i>De effectibus Baptismi.</i>	226
		ARTI.	

Q U Æ S T I O N U M.

ARTICULUS I. *An Baptismus gratiam sanctificantem, & plenam, tum quoad culpam, tum quoad pœnam, peccatorum remissionem confert. Errores.* ibid.

PRIMA CONCLUSIO. *Baptismus confert gratiam interiorem sanctificantem, per quam baptizatus renascitur, regeneratur, innovatur, fit Dei Filius, Christi membrum, unius cum eo spiritus, vitæ æternæ compos &c.* ibid.

SECUNDA CONCLUSIO. *Baptismus perfectè tollit omnia peccata, tam ratione culpæ, quam pœnæ.* 227

ARTICUL. II. *De charactere Baptismi, & de Baptismo fidè suscepto; an recedente fidè reviviscat.* 228

PRIMA CONCLUSIO. *Baptismus imprimat animæ indelebilem characterem, quo fit ut non possit iterari.* 229

SECUNDA CONCLUSIO. *Baptismus tum in hæresi, tum in schismate, tum in Ecclesia ipsa Catholica fidè susceptus, recedente fidè, omnia peccata, quæ ipsum præcesserant, penitus tollit; peccata verò Baptismum subsequuta, delentur per Pœnitentiam.* 230

Solvuntur Objectiones. ibid.

QUÆSTIO ULTIMA. *De ceremoniis Baptismi.* 231

Ceremoniæ, quæ præcedunt Baptismum. ibid.

Ceremoniæ, quæ Baptismum comitantur. 232

Ceremoniæ, quæ sequuntur Baptismum. ibid.

DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

QUÆSTIO PRIMA. *De natura seu partibus quibus constat Sacramentum Confirmationis.* 234

ARTIC. I. *De nomine & definitione Sacramenti Confirmationis.* ibid.

ARTIC. II. *An Confirmatio sit verum & propriè dictum novæ Legis Sacramentum. Errores.* 235

Utrum veritas Sacramenti Confirmationis efficaciter probari possit ex Scripturis. Opiniones Scholasticorum. ibid.

CONCLUSIO. *Veritas Sacramenti Confirmationis efficaciter probatur ex sacris Litteris.* 236

Solvuntur Objectiones Dallæi adversus probationem ex scripturis. ibid.

Utrum veritas Sacramenti Confirmationis possit efficaciter probari ex constanti & perpetua Ecclesiæ Traditione. 238

CONCLUSIO. *Veritas Sacramenti Confirmationis invictè probatur ex perpetua & constanti totius Ecclesiæ praxi & Traditione.* ibid.

Prima probatio ex Conciliis. ibid.

Secunda probatio ex summis Pontificibus. 239

Tertia probatio ex sanctis Patribus. ibid.

Quarta probatio ex usu & praxi Ecclesiæ perpetua. 242

Solvuntur Objectiones Dallæi adversus probationem ex Traditione Ecclesiæ. ibid.

ARTIC. III. *De materia Sacramenti Confirmationis.* 243

Errores & opiniones. ibid.

CONCLUSIO. *Materia essentialis adequata & totalis Sacramenti Confirmationis, est impositio manuum, & Unctio chrismatis.* 246

Probatur prima pars Conclusionis, manus scilicet impositionem essentialem esse Sacramenti Confirmationis materiam. ibid.

Solvuntur Objectiones. 247

Probatur secunda pars Conclusionis, nempe unctio- nem chrismatis essentialem esse Sacramenti Confirmationis materiam. 250

Solvuntur Objectiones. 251

De confectio- ne, consecratione, & applicatione chrismatis. Opiniones scholasticorum. 254

ARTIC. IV. *De forma Sacramenti Confirma-*

tionis. 256

Error Novatorum. ibid.

Opiniones Scholæ. ibid.

CONCLUSIO. *Oratio quæ præcedit unctio- nem, & verba quæ illam comitantur, sunt, tum apud Græcos, tum apud Latinos, adequata & totalis forma Sacramenti Confirmationis.* 257

Solvuntur Objectiones. 259

QUÆSTIO II. *De necessitate Sacramenti Confirmationis.* 260

ARTIC. I. *Utrum Sacramentum Confirmationis suppleri possit per unctio- nem verticalem Baptismi.* ibid.

CONCLUSIO. *Unctio verticis in Baptismo usurpata supplere non potest Sacramentum Confirmationis.* ibid.

ARTIC. II. *Quæ sit necessitas Sacramenti Confirmationis respectu Fidelium.* 261

PRIMA CONCLUSIO. *Sacramentum Confirmationis non est simpliciter & absolute necessarium, seu, ut dicitur necessitate mediæ ad salutem.* ibid.

SECUNDA CONCLUSIO. *Sacramentum Confirmationis necessarium est Fidelibus adultis in re vel in voto, necessitate præcepti Divini & Ecclesiastici.* ibid.

TERTIA CONCLUSIO. *Præceptum Divinum suscipiendi Sacramenti Confirmationis maxime obligat vel tempore persecutionis contra fidem, vel quando instant graves circa Religionem tentationes, vel in præsentis mortis periculo.* 262

QUARTA CONCLUSIO. *Præceptum Ecclesiasticum percipiendi Sacramentum Confirmationis obligat, cum baptizatus pervenit ad annos discretionis, & eo præsertim tempore quo præsens est ac paratus Episcopus illud administrare, nullamque baptizatus habet legitimam causam differendi illius perceptionem.* ibid.

QUÆST. III. *De causis, seu authore, ministro, & subjecto Sacramenti Confirmationis.* ibid.

ARTICUL. I. *De authore Sacramenti Confirmationis: an, & quando fuerit à Christo institutum.* ibid.

Opiniones Scholæ. ibid.

CON-

I N D E X

- CONCLUSIO.** *Christus immediate per se instituit Sacramentum Confirmationis; quo præcise tempore, planè incertum est.* 263
- ARTICULUS II.** *De ministro Sacramenti Confirmationis.* ibid.
- Minister ordinarius Confirmationis.* ibid.
- CONCLUSIO.** *Solus Episcopus institutione divina ordinarius est Sacramenti Confirmationis minister.* 264
- Solvuntur Objectiones.* ibid.
- Minister extraordinarius Confirmationis.* 265
- Utrum Ecclesia in Conciliis Florentino, vel Tridentino, quidquam definierit circa ministrum extraordinarium Confirmationis.* 268
- CONCLUSIO.** *Possunt simplices Presbyteri, ex delegata autoritate seu dispensatione, administrare Sacramentum Confirmationis.* 269
- Solvuntur Objectiones.* 270
- ARTIC. III.** *De subjecto Sacramenti Confirmationis.* 272
- QUÆSTIO IV.** *De effectibus Sacramenti Confirmationis.* 273
- ARTICUL. I.** *De gratia, quæ per Sacramentum Confirmationis confertur.* ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** *Sacramentum Confirmationis confert sanctificantem gratiam; non quidem primam, saltem per se, sed secundam.* ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO.** *Gratia propria Sacramenti Confirmationis, est gratia roboris ac virtutis ad fidem intrepidè ac fortiter propugnandam, & superandas, quæ adversus eam insurgunt, demonis ac mundi tentationes.* ibid.
- ARTIC. II.** *De charactere quem imprimit Confirmatio, & de ritu quo redeuntes ab hæresi olim recipiebantur; an verum esset Confirmationis Sacramentum. Errores & opiniones.* 275
- PRIMA CONCLUSIO.** *Sacramentum Confirmationis characterem imprimit, unde iterari non potest.* ibid.
- SECUNDA CONCLUSIO.** *Ritus quo Hæretici conversi recipiebantur in Ecclesiam, non erat verum & proprium Sacramentum Confirmationis, sed mera duntaxat ceremonia institutionis Ecclesiasticæ.* 276
- Solvuntur Objectiones.* 278
- QUÆSTIO V. ET ULTIMA.** *De ceremoniis Sacramenti Confirmationis.* 281
- De ceremoniis, quæ præcedunt Confirmationem.* ibid.
- De ceremoniis, quæ comitantur Confirmationem.* 282
- De ceremoniis, quæ sequuntur Confirmationem.* ib.

P A R S III.

De Sacramento Eucharistiæ.

- QUÆSTIO PRIMA.** *De nominibus, figuris ac definitione Eucharistiæ.* Pag. 291
- ARTICULUS I.** *De variis nominibus Eucharistiæ.* ibid.
- Ab actione per aquam conficitur Eucharistia.* ibid.
- A materia ex qua conficitur Eucharistia.* 292
- A re quæ continetur in Eucharistia.* ibid.
- A tempore institutionis.* 293
- A loco institutionis.* ibid.
- A suscipientibus.* 294
- Denique ab effectibus.* ibid.
- ARTIC. II.** *De variis Eucharistiæ figuris.* 295
- ARTIC. III.** *Definitio Sacramenti Eucharistiæ.* 296
- QUÆSTIO SECUNDA.** *De veritate & existentia Sacramenti Eucharistiæ; seu de vera, reali & substantiali præsentia corporis Christi in Eucharistia.* ibid.
- ARTIC. I.** *De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præsentia realis Christi in Eucharistia.* ibid.
- ARTIC. II.** *An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia probari possit ex verbis quibus promittitur Joan. 6. capite. Prænotanda.* 498
- CONCLUSIO.** *Vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia efficaciter probatur ex promissionibus Joan. 6.* 299
- PRIMUM ARGUMENTUM.** *Ex sacro Con-
textu.* ibid.
- SECUNDUM ARGUM.** *Ex Traditione.* ibid.
- TERTIUM ARGUMENT.** *Ex absurdis quæ sequuntur ex opposita sententia.* 300
- Solvuntur Objectiones ex scriptura.* ibid.
- Solvuntur Objectiones ex sanctis Patribus.* 303
- ARTIC. III.** *An vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia efficaciter probari possit ex verbis institutionis Matt. 26. &c.* 304
- CONCLUSIO.** *Ex verbis institutionis efficaciter probatur vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia.* 305
- Solvuntur Objectiones Novatorum adversus probationem ex verbis institutionis.* 307
- Solvuntur aliæ Objectiones, quas Novatores ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ, tum ex aliis Scripturæ testimoniis colligunt.* 312
- ARTIC. IV.** *An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia probari possit efficaciter ex constanti, antiqua, & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.* 314
- CONCLUSIO.** *Vera, realis & substantialis præsentia Christi in Eucharistia efficaciter probatur ex constanti, antiqua, & universali SS. Patrum & traditione.* 315

Q U Æ S T I O N U M.

PRIMUM ARGUM. SS. Patres asserunt panem eucharisticum non esse communem, sed esse Corpus Christi, quod verbis ejus perficitur, seu præsens sistitur in Eucharistia. *ibid.*

SECUNDUM ARGUM. SS. Patres asserunt Eucharistiam verum esse ac proprium Christi corpus, & hoc ipsum quod ex B. Virgine Maria natum est, passum, mortuum pro nobis, & à morte suscitatum. 316

TERTIUM ARGUM. SS. Patres asserunt Eucharistiam ita esse verum & proprium Christi corpus, ut negent esse tantum figuram & imaginem illius. 317

QUARTUM ARGUM. SS. Patres iis exemplis utuntur in probanda veritate Eucharistiae, quæ realitatem corporis & sanguinis Christi necessario important. 318

QUINTUM ARGUM. SS. Patres asserunt mysterium Eucharistiae stupendum esse, inaccessible sensibus, sola fide credendum; ac Fidelium circa illud dubia, proposita summa Dei virtute ac potentia, resolvunt. *ibid.*

SEXTUM ET ULTIMUM ARGUM. Ex supposita reali Christi præsentia in Eucharistia, multa necessario sequuntur, quæ cum admittant SS. Patres, necesse est eos realem hanc præsentiam agnovisse. 319

Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus. 320

Solvuntur Objectiones ex sancto Irenæo. *ibid.*

Solvuntur Objectiones ex Tertulliano. 322

Solvuntur Objectiones ex Origine. 325

Solvuntur Objectiones ex sancto Augustino. 326

Solvuntur Objectiones ex Facundo. 330

Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum. 331

Solvitur Obiectio Novatorum ducta ex silentio Paganorum. 332

ARTIC. V. An probari possit impossibili, realis præsentia ex humana ratione sensuumque iudicio. 334

CONCL. Probari non potest impossibilis realis præsentia Christi in Eucharistia, ex humana ratione sensuumque iudicio. *ibid.*

Solvuntur Objectiones ex rationis & sensuum humanorum iudicio. *ibid.*

Solvitur Obiectio ducta ex impossibili præsentia ejusdem corporis in pluribus locis. 335

Solvitur Obiectio ducta ex quantitate, aliisque veri corporis proprietatibus. 336

Solvitur Obiectio ducta ex accidentibus, quæ non possunt esse sine subjecto proprio. 337

Solvitur Obiectio ducta ex eo quod panis eucharisticus nutriat, corrumpatur &c. quod substantiæ proprium est, non accidentium, atque ex aliis absurdis, quæ Novatores opponunt. 339

ARTIC. VI. An facta sit in fide circa præsentiam realem insensibilis quædam mutatio nono Ecclesiæ sæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius. 340

CONCL. Fabulosa est ac prorsus impossibilis mutatio illa insensibilis, quam in fide circa Eucharistiam nono Ecclesiæ sæculo factam fuisse Novatores somniarunt. 341

ARTIC. VII. De Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto. 342

Rabanus Maurus. 344

Ratramnus. 345

Joannes Scotus. 348

QUÆST. III. De modo præsentiæ Christi in Eucharistia, seu de transubstantiatione. *ibid.*

ARTIC. I. De nomine transubstantiationis, ejus antiquitate & necessitate; variisque tum erroribus quibus dogma Catholicum impugnatum fuit, tum opinionibus Scholæ in eo exponendo. *ib.*

Errores circa transubstantiationem. 349

Impanatores. *ibid.*

Consubstantiatores. *ibid.*

Opiniones Scholæ. 350

ARTIC. II. De veritate Catholici dogmatis circa transubstantiationem. 351

CONCL. Mirabilis ac planè singularis fit per verba consecrationis, totius substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi conversio seu transubstantiatio. *ibid.*

ARTIC. III. De mente sancti Joannis Chrysostomi, Theodoret, Gelasii Summi Pontificis, & Ruperti circa fidem transubstantiationis. 353

Solvitur Obiectio ex sancto Chrysostomo. *ibid.*

Solvitur Obiectio ex Theodoro. 356

Solvitur Obiectio ex Gelasio sancto Pontifice. 357

De Ruperto. 358

Proponuntur & solvuntur nonnullæ quæstiones, quæ sequuntur ex dogmate realis præsentiæ Christi in Eucharistia, & transubstantiationis. 359

QUÆSTIO IV. De natura, materia, & forma Sacramenti Eucharistiæ. 361

ARTICUL. I. An Eucharistia sit Sacramentum; & quid in ea præcisè rationem habeat Sacramenti. 362

PRIMA CONCL. Eucharistia verum est ac propriè dictum Sacramentum. *ibid.*

SECUNDA CONCL. Neque consecratio, neque usus seu sumptio, neque species consecratæ solæ, neque corpus Christi solum, sed species simul cum corpore & sanguine Christi, seu corpus & sanguis Christi prout sub speciebus panis & vini continentur, præcisè habent rationem Sacramenti in Eucharistia. *ibid.*

Solvuntur Objectiones. *ibid.*

ARTICUL. II. An Eucharistia consistat in re permanenti, vel in usu tantum & actione transeunte. 363

CONCL. Sacramentum Eucharistiæ non consistit in usu & sumptione, sed in re permanenti. 364

Solvuntur Objectiones. 366

ARTICUL. III. An Eucharistia sit unum specie Sacramentum; & unde repetenda sit unitas illius numerica & individualis. 368

PRIMA CONCL. Sacramentum Eucharistiæ est unum specie. 369

SECUNDA CONCL. Sacramentum Eucharistiæ numero multiplicari potest. Est contra Suareminz partem q. 75. disp. 39 sect. 4. *ibid.*

TERTIA CONCL. Unitas numerica & individualis Sacramenti Eucharistiæ videtur melius repetenda ex morali conjunctione specierum, & earum ad unam refectionem spirituales ordinacione. *ibid.*

Solvuntur Objectiones. *ibid.*

ARTI-

I N D E X

- ARTICULUS IV.** *An panis & vinum sint materia Sacramenti Eucharistiae: & quæ in illis requirantur conditiones. Errores.* 370
- PRIMA CONCLUSIO.** *Solus panis triticeus, & solum vinum de vite sunt materia idonea Sacramenti Eucharistiae.* 371
- SECUNDA CONCL.** *An substantiam Sacramenti perinde est, panis azymus sit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida consecratio. Suum unaquæque Ecclesiae usum retinere potest, illæsa fide.* 372
- ARTICUL. V.** *De antiquitate usus panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.* 373
- PRIMA CONCL.** *Græcos azymo pane in consecranda Eucharistia primis temporibus usos interdum fuisse, probabiliter conjici, demonstrari certò non potest.* ibid.
- SECUNDA CONCL.** *Antiquum esse & à primis temporibus usum fermentati panis apud Græcos, probabile est: nullum tamen extat ante finem sexti sæculi invidum & evidens ea de re testimonium.* 374
- TERTIA CONCL.** *Probabile est Latinam Ecclesiam primis sæculis azymo & fermentato pane promiscuè & indiscriminatim usam fuisse: neque certò potest demonstrari, in ea, excluso fermentato, azymum antè nonum sæculum ubique & communi lege receptum fuisse.* 375
- ARTICULUS VI.** *De aqua vino calicis admiscenda: quo jure, qua necessitate, & quâ quantitate sit admiscenda.* 378
- Errores & opiniones.* ibid.
- CONCLUSIO.** *Paululum aquæ naturalis calici eucharistico debet infundi, non ex necessitate Sacramenti, aut præcepti divini, sed ecclesiastici duntaxat.* ibid.
- Solvuntur Objectiones.* 380
- ARTICULUS VII.** *An, & quomodo aqua convertatur in Sanguinem Christi; mediatè, vel immediate.* 382
- PRIMA CONCL.** *Aqua vino mixta in calice, reipsa convertitur in Sanguinem Christi.* 383
- SECUNDA CONCL.** *Probabilius longè nobis videtur, aquam immediate, vi verborum consecrationis, converti in Christi Sanguinem.* ibid.
- Solvuntur Objectiones.* ibid.
- ARTICUL. VIII.** *De forma Eucharistiae.* 385
- Errores & opiniones.* ibid.
- PRIMA CONCL.** *Christus verbis usus est, non sola interiori & occulta benedictione; nec potestate excellentiæ, sed potestate ministeriali primaria cum Eucharistiam consecravit.* 387
- SECUNDA CONCL.** *Verba quibus Christus consecravit, ac jussit ut consecrarem, ista sunt essentialia, quæ formæ rationem habent. Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus, vel Calix Sanguinis mei: non preces, sive quæ præcedunt apud nos, sive quæ sequuntur apud Græcos; quæ licet vim suam habeant ad divinam opem & virtutem supra proposita dona impetrandam, atque religiosè retinendæ sint, non tamen necessariæ sunt necessitate Sacramenti ac validæ consecrationis, sed necessitate duntaxat præcepti.* ibid.
- TERTIA CONCL.** *Sola hæc verba, Hoc est*
- Corpus meum, in consecratione panis; & ista, Hic est Sanguis meus, vel, Calix Sanguinis mei, sunt essentialia in consecratione calicis.* 389
- Solvuntur Objectiones.* 390
- QUÆSTIO V.** *De causis Eucharistiae.* 394
- ARTICULUS I.** *De authore Eucharistiae; an & quando Christus Eucharistiam instituit.* ibid.
- Prænotanda.* ibid.
- Opiniones variæ.* 395
- CONCLUSIO.** *Christus Sacramentum Eucharistiae pridie mortis instituit post cœnam legalem, cujus nec ipse tempus antevertit, nec Judæi distulere, sed omnes exeunte Luna 14. ad secundam vespèram communi Paschatis officio defuncti sunt.* ibid.
- Solvuntur Objectiones.* 397
- ARTICULUS II.** *De ministro Eucharistiae.* 402
- De ministro consecrationis & dispensationis Eucharistiae. An soli Sacerdotes potestatem habeant consecrandi seu conficiendi Eucharistiam: an Diaconi jus illud aliquando usurpare tentaverint.* ibid.
- PRIMA CONCLUSIO.** *Soli Sacerdotes potestatem habent consecrandi seu conficiendi Eucharistiam.* ibid.
- SECUNDA CONCL.** *Minister ordinarius dispensationis Eucharistiae est Episcopus & Presbyter; extraordinarius verò & ex licentia, Diaconus. Ex antiquis vero Conciliorum Arelatensis, Ancyranæ & Laodicensi Canonibus inferri certò non potest, Diaconos olim arrogasse sibi potestatem consecrandi corpus Christi.* 403
- Solvuntur Objectiones.* 405
- ARTICULUS III.** *De subjecto Eucharistiae, ac dispositionibus in eo prærequisitis.* 407
- De dispositionibus in recipiente Eucharistiam prærequisitis.* 410
- Dispositiones ex parte corporis.* ibid.
- Dispositiones ex parte animæ.* 411
- QUÆSTIO VI.** *De necessitate Eucharistiae.* 412
- ARTICULUS I.** *Utrum Eucharistia necessaria sit omnibus, sive parvulis sive adultis, necessitate mediæ ad salutem. Prænotanda.* ibid.
- Errores & opiniones.* 413
- CONCLUSIO.** *Sacramentum Eucharistiae neque in re, neque in voto saltem proprio, necessarium est necessitate mediæ ad salutem, sive parvulis, sive adultis.* 414
- Solvuntur Objectiones.* 415
- ARTICULUS II.** *Utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiam sub utraque specie.* 419
- Errores & opiniones.* ibid.
- CONCLUSIO.** *Nullum extat divinum præceptum, quo Laici & Clerici non conficientes obligentur ad Eucharistiam sub utraque specie sumendam; sed alterutrius speciei communio ad salutem sufficit. Justissimis verò gravibusque de causis Ecclesia divinitus inspirata usum calicis Laicis interdixit, solius panis speciei communionem permissa. Ita Conc. Trid. sess. 21. cap. 1. & 2. & Can. 1. & 2.* 420
- PRIMA PROBATIO.** *Ex Scriptura.* ibid.
- SECUNDA PROBATIO.** *Ex usu & disciplina veteris Ecclesiae.* ibid.
- Communi-*

Q U Æ S T I O N U M.

<i>Communio infirmorum sub una specie.</i>	421	<i>CONCLUSIO. Sacrificium Missæ non in sola re-</i>	
<i>Communio infantium sub una specie.</i>	423	<i>poni debet mortis Christi commemoratione, ac</i>	
<i>Communio domestica sub una specie.</i>	ibid.	<i>repræsentatione, sed in oblatione incruenta &</i>	
<i>Communio publica sub una specie.</i>	424	<i>mystica Christi realiter præsentis sub speciebus</i>	
<i>TERTIA PROBATIO. Ex Conciliis.</i>	426	<i>panis & vini.</i>	456
<i>QUARTA PROBATIO. Ex rationibus Theo-</i>		<i>Solvuntur Objectiones.</i>	459
<i>logicis.</i>	427	<i>In quo præcisè reponenda sit essentia sacrificii Mis-</i>	
<i>Solvuntur Objectiones Novatorum.</i>	428	<i>sæ.</i>	463
<i>ARTICULUS III. Utrum detur præceptum Di-</i>		<i>PRIMA CONCLUSIO. Christus sub speciebus</i>	
<i>vinum & Ecclesiasticum sumendi Eucharis-</i>		<i>sacramentalibus panis & vini realiter præsens,</i>	
<i>tiam sub una specie.</i>	432	<i>primò ac principaliter Deo in sacrificium offer-</i>	
<i>QUÆSTIO VII. De effectibus Eucharistiæ.</i>	433	<i>tur; species verò sacramentales non pertinent</i>	
<i>Errores & Opiniones.</i>	434	<i>ad sacrificium, tanquam partes, sed tanquam</i>	
<i>PRIMA CONCLUSIO. Sacramentum Eucha-</i>		<i>conditiones.</i>	464
<i>ristiæ per se ac directè non remittit peccatum</i>		<i>SECUNDA CONCLUSIO. Essentia sacrificii</i>	
<i>mortale, nec consequenter primam sanctifican-</i>		<i>posita non videtur in oblatione quæ sit, vel ante,</i>	
<i>tem gratiam producit, sed eam in suscipiente</i>		<i>vel post consecrationem.</i>	ibid.
<i>præsupponere debet.</i>	ibid.	<i>TERTIA CONCLUSIO. Fractio & commixtio</i>	
<i>SECUNDA CONCLUSIO. Probabilior nobis</i>		<i>hujus Sacramenti non pertinet ad essentiam sa-</i>	
<i>videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè</i>		<i>cificii.</i>	465
<i>& per accidens peccatum mortale per Eucharis-</i>		<i>QUARTA CONCLUSIO. Sacramenti consum-</i>	
<i>tiam remitti affirmant.</i>	435	<i>ptio, ut à populo sit, non est pars sacrificii; ut au-</i>	
<i>TERTIA CONCLUSIO. Eucharistia directè ac</i>		<i>tem sit à Sacerdote sacrificante, pars est essentia-</i>	
<i>per se remittit peccata venialia.</i>	ibid.	<i>lis, sed non tota essentia.</i>	ibid.
<i>Solvuntur Objectiones.</i>	437	<i>QUINTA CONCLUSIO. Consecratio Eucha-</i>	
<i>QUÆST. VIII. De sacrificio Missæ.</i>	438	<i>ristiæ ad essentiam sacrificii pertinet.</i>	ibid.
<i>De sacrificio generatim sumpto.</i>	ibid.	<i>ARTICUL. II. Utrum ad essentiam sacrificii</i>	
<i>Quid sit sacrificium.</i>	ibid.	<i>necessaria sit utriusque speciei consecratio.</i>	467
<i>Sacrificii definitio.</i>	439	<i>CONCLUSIO. Utriusque speciei consecratio ad</i>	
<i>Quotuplex sit sacrificium.</i>	ibid.	<i>essentiam sacrificii pertinet.</i>	468
<i>Neccitas sacrificii.</i>	440	<i>ARTIC. IV. Utrum incruentum Missæ sacrifi-</i>	
<i>DE SACRIFICIO MISSÆ.</i>	441	<i>cium sit propitiatorium.</i>	469
<i>ARTICULUS I. De nomine & existentia veri</i>		<i>CONCLUSIO. Incruentum Missæ sacrificium ve-</i>	
<i>ac propriè dicti sacrificii Missæ.</i>	ibid.	<i>rè propitiatorium est ac impetratorium.</i>	ibid.
<i>Errores circa sacrificium Missæ.</i>	ibid.	<i>ARTIC. V. De effectibus sacrificii Missæ, & de</i>	
<i>CONCLUSIO. Eucharistia verum est ac propriè</i>		<i>modo quo producantur: an ex opere operato, an</i>	
<i>dictum sacrificium quod in Missa offertur.</i>	443	<i>tantum ex opere operantis.</i>	470
<i>PRIMUM ARGUMENTUM. Ex vaticiniis</i>		<i>ARTIC. VI. Utrum valor sacrificii Missæ fini-</i>	
<i>Prophetarum.</i>	ibid.	<i>tus sit, vel infinitus.</i>	473
<i>SECUND. ARGUMENTUM. Ex sacerdotio</i>		<i>ARTIC. VII. Pro quibus offerri debeat sacrifi-</i>	
<i>Christi secundum ordinem Melchisedech.</i>	445	<i>cium: an pro solis viventibus, an etiam pro de-</i>	
<i>TERTIUM ARGUMENT. Ex figura, quæ præ-</i>		<i>functis.</i>	474
<i>cessit, Agni Paschalis.</i>	447	<i>De viventibus.</i>	ibid.
<i>QUART. ARGUMENTUM. Ex institutione</i>		<i>De defunctis.</i>	ibid.
<i>Eucharistiæ, usu & praxi Apostolorum.</i>	448	<i>ARTIC. VIII. De Missis privatis.</i>	477
<i>QUINT. ARGUMENTUM. Ex Traditione SS.</i>		<i>ARTIC. IX. De Ministro sacrificii. Quis in</i>	
<i>Patrum.</i>	449	<i>eo sit principalis offerens.</i>	479
<i>SEXTUM ARGUMENT. Ex doctrina & de-</i>		<i>ARTIC. X. De præcepto quo veniuntur & Sacer-</i>	
<i>finitione Concilii Tridentini.</i>	ibid.	<i>dotes offerre sacrificium, & Fideles ipsi interesse.</i>	480
<i>SEPTIMUM ARGUMENT. Ex conditionibus</i>		<i>An, & quo jure, Fideles teneantur sacrificio Mis-</i>	
<i>ad verum sacrificium requisitis, quæ omnes in</i>		<i>sæ interesse.</i>	ibid.
<i>sacrificio Missæ occurrunt.</i>	ibid.	<i>Utrum peccatores à sacrificio Missæ arceri de-</i>	
<i>OCTAVUM ARGUMENT. Ex miraculis, quæ</i>		<i>beant; & quæ in ipsis dispositiones necessariae</i>	
<i>Deus in confirmationem sacrificii Altaris edidit.</i>	450	<i>sint, ut sine peccato intersint Missæ sacrificio.</i>	481
<i>Solvuntur Objectiones Novatorum adversus veri-</i>		<i>Dispositiones ad Missam debitè audiendam necessa-</i>	
<i>tatem sacrificii.</i>	453	<i>ria.</i>	482
<i>ARTICULUS II. De natura seu essentia sacrificii.</i>		<i>Anteneantur Sacerdotes offerre Missæ sacrificium,</i>	
<i>in quo præcisè reponenda sit.</i>	455	<i>& possint honorarium aliquod pro illa celebra-</i>	
<i>Utrum tota sacrificii Missæ natura reponenda sit in</i>		<i>tione percipere.</i>	483
<i>mera commemoratione ac repræsentatione sacri-</i>		<i>De stipendio seu honorario Missarum.</i>	486
<i>ficii crucis.</i>	ibid.	<i>ARTIC. XI. De dispositionibus ad Missæ celebra-</i>	
<i>Tournelii Tom. III. P. I. de Sacram.</i>		<i>tionem requisitis.</i>	487

INDEX QUESTIONUM.

ARTICULUS XII. <i>De tempore & loco quibus celebrare licet Missæ sacrificium.</i>	488	<i>De Kyrie eleison.</i>	ibid.
ARTICUL. XIII. <i>De ceremoniis Missæ. Error Novatorum.</i>	489	<i>De Gloria in excelsis.</i>	501
<i>Divisio ceremoniarum Missæ.</i>	490	<i>De Dominus vobiscum.</i>	ibid.
<i>De ceremoniis, quæ Missam præcedunt.</i>	491	<i>Collecta.</i>	ibid.
<i>vestibus sacris.</i>	ibid.	<i>De voce Amen.</i>	ibid.
<i>Amictus.</i>	492	<i>De Epistola.</i>	502
<i>Alba.</i>	ibid.	<i>De Graduali, Tractu & Prosa.</i>	ibid.
<i>Cingulum.</i>	ibid.	<i>De lectione Evangelii.</i>	ibid.
<i>Manipulus.</i>	ibid.	<i>De Symbolo.</i>	503
<i>Stola seu Orarium.</i>	493	<i>De Offertorio.</i>	ibid.
<i>Casula seu Planeta.</i>	ibid.	<i>De Præfatione.</i>	ibid.
<i>De vestibus Diaconorum, stola, dalmatica.</i>	494	<i>De Canone Missæ.</i>	504
<i>De Templis.</i>	495	<i>Nomen Canonis.</i>	ibid.
<i>De Altaribus.</i>	496	<i>Author Canonis.</i>	505
<i>De vasis sacris.</i>	ibid.	<i>Antiquitas Canonis.</i>	ibid.
<i>De cereis.</i>	497	<i>Veritas Canonis: an sit ab omni errore purus.</i>	506
<i>De thure seu incenso.</i>	499	<i>Prima oratio.</i>	ibid.
<i>De ceremoniis, quæ Missam comitantur & in actione consistunt.</i>	ibid.	<i>Secunda Canonis oratio.</i>	507
<i>De iis, quæ in Missa recitantur.</i>	500	<i>Tertia oratio.</i>	508
<i>De Psalmo Judicame, & confessione.</i>	ibid.	<i>Quarta oratio.</i>	ibid.
<i>De Introitu.</i>	ibid.	<i>Quinta oratio.</i>	509
<i>De Gloria Patri &c.</i>	ibid.	<i>Sexta oratio Canonis.</i>	ibid.
		<i>De oratione Dominica, & sequentibus orationibus.</i>	510

FINIS INDICIS.

THEOLOGIÆ CANDIDATIS PRÆFATIO.

Xposuimus vobis, dilectissimi Candidati, universam Divinæ gratiæ naturam, vires, efficaciam, dotes: necessitatem: his autem omnibus cognitis ritèque perpen-
pensis necesse est, si quicquam sapimus, aut omnino Christiani sumus, vehementi Divinæ gratiæ consequendæ, conservandæ, augendæque desiderio animos nostros inflammari, eoque desiderio inflammatos cupere diligenter, scire & exploratum habere ubinam tam pretiosum munus delitescat, quibusve rebus contineatur, quibus producat causis, qua via dimanet ad nos, quaque ratione conservetur:

Quapropter ad sacros publicosque Divinæ gratiæ fontes vobis referandos accedimus, ex quibus cum aquæ in vitam æternam salientes jugi fluxu scaturiant, quas haurire mortalium quilibet, si salvus esse velit, teneatur, quanti momenti sit puram earum originem ac saluberrimam naturam detegere, facile, ut puto, mecum agnoscetis.

Septem intelligo Ecclesiæ Sacramenta, *per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amissa reparatur.* Septem illæ sunt columnæ quas sibi Divina excidit Sapientia, quæ ipso Christi Mediatoris sanguine constructæ, firmissimum adversus omnes hostium impetus Ecclesiæ ædificium fulciunt ac sustentant. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ.* Neque verò Ecclesiæ tantum fulcimenta sunt, sed etiam angusta quædam Religionis symbola, & insignes tessellæ quibus & nostra palam declaratur fides, & vinculum communis & societatis inter Fideles fovetur ac conservatur. *In nullum quippe nomen Religionis seu verum, seu falsum, ait sanctus Augustinus lib. 19. contra Faust. cap. 11. coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum aut sacramentorum visibilibus consortio colligentur.* Pretiosa vasa sunt quibus Christi Sanguis ac merita continentur; ac totidem veluti canales per quos innumera Divinæ clementiæ beneficia ad nos defluere Christus sancivit; pigmenta denique suavitatis, & unctiones sanitatis quas fecit cœlestis Unguentarius, ut cum Authore sacro loquamur, in quibus adversus omnes animorum nostrorum morbos paratissimum ac præsentissimum nobis offertur remedium. *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis, exclamat Christus, & ego reficiam vos.*

Quibus verò modis reficit? Aut potius quibus modis non reficit? Quis illius opes veritate incredibiles, multitudine innumeras, suavitate jucundissimas, numero pariter ac potentia infinitas enumeret? Præcipuè verò tum Corporis sui in Eucharistia cœlesti prorsus alimonia, tum aliorum Sacramentorum vario usu, ac fructu multiplici corroborat, ornat, delectat.

Quæ

P R Æ F A T I O.

Quæ cum tanta sint, ac humanæ mentis captum tantopere superent, ut fidem facilius invenirent, ac exciperentur libentius, jam diu antè in veteri Testamento prænuntiata & adumbrata fuere. Ita nos Deus Optimus maximus ad hanc futuram aliquando largam & uberem donorum divinorum effusionem præparavit, ac quasi manu duxit, cum per Ezechielem declaravit: *Es- fundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris..... Dabo vobis cor novum, & spiritum meum ponam in medio vestri.* Illam quoque præsignaverat Isaias c. 12. v. 3. his verbis: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Salvatoris;* ad quas, ut venirent omnes, prophetico spiritu afflatus invitabat, *Omnes sitientes venite ad aquas, & qui non habetis argentum, properate, emite, & comedite. Venite, emite absque ullo argento, absque ulla commutatione vinum & lac.* His enim symbolis nostra, quæ futura olim essent, procul dubio Sacramenta præfigurabat, quorum valor ac pretium non auro & argento, non rei cujuscunque terrenæ ac caducæ commutatione constat aut comparatur, sed eo, qui æstimari satis non potest, Christi Sanguine, unde tanquam à fonte & origine omne meritum defluit, gratiæque nobis conceditur. *Qui sitit, ait S. Joannes, veniat; & qui vult, accipiat aquam vitæ gratis.* *Hæc, interprete S. Bernardo, serm. 2. de Resurr. Christi, etiam nummo propriæ voluntatis emenda sunt, ut communis fiat, quæ propria fuit. Porro communis voluntas, charitas est;* quo alludit Christus Apoc. 3. v. 18. *suadeo tibi emere à me aurum ignitum probatum, ut locuples fias, & vestimentis albis induaris. Aurum istud ignitum, ait Rupertus in hunc locum, emepretio piæ confessionis, & jugi memoria propriæ fragilitatis, semper memorando quid exte sis, quid à Deo acceperis. Ut locuples fias, id est, addatur tibi gratia, & vestimentis albis induaris, non ex operibus tuis, sed ex eadem gratia largitionis.* Tanta scilicet est, tam effusa in nos Dei benignitas & clementia, ut etiam pretium, unde aurum illud ignitum comparare nobis possimus, per Sacramenta gratis suppeditet. *O miram beneficentiæ celeritatem!* exclamat S. Gregorius Nazianzenus orat. 40. in S. Baptisma. *Ofacilem contrahendi rationem! Hoc bonum sola voluntate venale tibi proponitur, cupiditatem ipsam Deus ingenti prætii loco habet. Sitit sitiri; liberè cupientibus potum præbet; cum ab eo beneficium petitur, beneficio afficitur, promptus est, liberalis ac munificus; jucundius dat, quàm alii accipiant.*

Hinc cohortationes illæ tam frequentes tam vehementes SS. Patrum, ad sitim illam in nostris mentibus ardentius excitandam, ut plus gratiarum à Deo impetremus & hauriamus. *Hoc unum caveamus, pergit idem S. Doctor, ne jejuni ac minuti animi notam subeamus, parva, Dei que liberalitate parum digna postulantes. Beatus ille, à quo, ut ab illa Samaritana; potum Christus poscit, fontemque dat aquæ in vitam æternam salientis.*

Hinc S. Clemens Alexandrinus Admonitione de Gente, ad citata Isaia verba, *Omnes sitientes venite ad aquas, Adhortatur, inquit, ad lavacrum, ad salutem, ad illuminationem; pro- pemodum clamans & dicens: Do tibi, ô fili, terram & mare & cælum.... Solummodo, ô fili, patrem sitias, Deus tibi gratis ostendetur.* Gratis quoque & bonam voluntatem, quæ necessaria prorsus est, tibi Deus gratiæ suæ largitate inspirat, qua aliquid etiam datur ad cœlestia dona in Sacramentis emenda & comparanda. *Nostrum enim est velle, ait sanctus Augustinus lib. de bono viduit. cap. 7. n. 21. sed voluntas ipsa & admonetur ut surgat, & sanatur ut valeat; & dilatatur ut capiat, & impletur ut habeat.*

Intelligitis nimirum, dilectissimi Candidati, nihil appositum magis à Divina providentia institui potuisse in humanæ salutis subsidium, quàm ut homines, qui spiritu & carne constant, quique ad spiritualia vix aliter quàm per corporalia possunt assurgere, per signa quædam exteriora dona cœlestia degustarent ac perciperent. *Si tu, ait sanctus Chrysostomus Homil. 83. in Matth. incorporeus esses, ipse dona incorporea tradidisset tibi: quoniam vero corpori conjuncta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi traduntur.*

Quid quod & ipsa etiam Sacramenta, quemadmodum observat appositè Bellarminus, non omnino corporalia, sed magna ex parte spiritalia sunt. Corporale est elementum, corporale etiam verbum; sed mirifica illa virtus & potestas, qua fit ut aqua corpus tangat, & cor abluat, ut loquitur sanctus Augustinus, planè spiritalis est. Itaque Dominus Nicodemo, non ex aqua solum, sed ex aqua & spiritu renascendum esse pronuntiavit. *Quandoquidem, ut annotavit S. Gregorius Nazianz. orat. 40. in sanctum Baptisma, duabus partibus, hoc est, animo & corpore, constamus, quarum altera in aspectum cadit, altera oculorum sensum fugit, duabus quoque rebus constat Baptismus, aqua scilicet & spiritu; illa visibili & corporeo modo accepta, hoc verò incorporeo & invisibili concurrente; illa typica, hoc verò & intimos animi fines purgante.*

Quapropter utrumque conjungit & corporale & spiritale Tertullianus, cum de Sacramentis nostris mentionem habet: *Caro, inquit, abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecratur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. Caro corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.*

Pro vario autem hominis statu ac multiplici morbo, quo tentari & affligi illius animus potest, diversa certoque numero definita Sacramenta, veluti totidem iis morbis sanandis accommodata pharmaca cœlestis animorum nostrorum medicus Christus præparavit, veteribus prisci populi Sacramentis longè, ait S. August. lib. 19. contra Faust. cap. 13. *virtute majora, utilitate meliora, aditu faciliora, numero pauciora.*

P R Æ F A T I O.

Septenario numero definita illa sunt. Cur autem neque plura, neque pauciora numerentur, in causa est una Dei voluntas: in rebus etenim hujuscemodi, tota ratio facti est voluntas facientis. Quamquam Authores Catechismi Romani, post Angelicum Doctorem, numerum illum, ex iis etiam rebus quæ per similitudinem à naturali vita ad spiritualem transferuntur, probabili quadam ratione deducant. Homini quippe ad vivendum vitamque ex sua Reique publicæ utilitate conservandam, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur; ut si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur: deinde, quod ad Rempublicam attinet, ut Magistratus nunquam desint, quorum autoritate & imperio regatur; ac postremò legitima sobolis propagatione se ipsum & humanum genus, vel potius divinam & à Christo institutam communitatem conservet. Quæ omnia, quoniam vitæ illi qua anima Deo vivit respondere satis apparet, ex iis facile Sacramentorum numerus colligitur. Primus enim est Baptismus, veluti cæterorum janua, quo Christo renascimur; deinde Confirmatio, cujus virtute fit, ut Divina gratia augeatur & robaremur: baptizatis enim jam Apostolis, ut divus Augustinus testatur, inquit Dominus, *Sedete in civitate, donec induamini virtute ex alto.* Tum Eucharistia, qua tanquam cibo verè cœlesti spiritus noster alitur, & sustinetur; de illa enim dictum est à Salvatore: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur, si quando peccati vulneribus aut læsa, aut amissa fuerit: postea verò Extrema Unctio, qua peccatorum reliquiæ tolluntur, & animi virtutes recreantur; siquidem D. Jacobus cum de hoc Sacramento loqueretur, ita testatus est: *Et si in peccatis sit, remittentur ei.* Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuò in Ecclesia exercendi, sacrasque omnes functiones exequendi potestas traditur: postremò additur Matrimonium, ut ex maris & faminae legitima & sancta conjunctione filii ad Dei cultum, & humani generis conservationem procreentur, ac religiosè educantur.

Luc. 23. v. 49. *Joan. 6. v. 56.* *Jac. 5. v. 16.*

Inter illa verò non eadem est, nec par omnium dignitas ac necessitas. Dignitate ac majestate omnia longè vincit Eucharistia, ob realem Corporis & Sanguinis Christi præsentiam: Alia verò tria sunt, tametsi non eadem ratione ac gradu, tamen præ cæteris necessaria. Baptismus, dicente Domino: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Pœnitentia; sed illis duntaxat necessaria, qui se post Baptismum aliquo peccato mortali obstrinxerint. Ad illos enim ista Christi verba sunt: *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis..... Si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis.* Ordo præterea etsi non singulis Fidelibus, toti tamen Ecclesiæ omnino necessarius est; neque enim stare Ecclesia potest sine Sacrificio, Ministerio publico & Ministris.

Joan. 3. v. 3. *Luc. 13. v. 3. & 5.*

Atque inde nata apud Theologos distinctio duplicis modi quo res aliqua necessaria dici potest; necessitate scilicet medii, vel præcepti. Necessitate medii res aliqua necessaria est, quæ sine tali medio obtineri absolute non potest; ita sine cibo & potu non potest homo vivere: necessitate verò præcepti tantum, quæ vel ideò necessaria est, quia imperata, vel quia facilius tali via obtinetur, ita alimenta melioris succi conferunt ad sanitatem corporis facilius obtinendam vel fovendam. Primariam verò causam & rationem discriminis inter Sacramenta necessaria necessitate aut medii, aut præcepti, multi repetunt ex gratia specie vel gradu diversa, quæ unicuique Sacramento est annexa. Sine gratia regenerante, aut à lapsu reparante, nemo salvus esse potest: inde causa cur Baptismus & Pœnitentia Sacramenta sint prorsus necessaria, quia Pœnitentia gratiam confert à lapsu reparantem, Baptismus verò regenerantem.

Quantò autem effusa magis est Dei benignitas ac providentia in Sacramentis pro salute omnium hominum instituendis, tantò major exarsit dæmonis invidia & furor in iis impugnandis, unde tot hominum millia sibi eripi perditus ille intellexit. Mirum quàm varias ac multiplices artes, dolos & machinationes adhibuerit, quàm projectos ad quodlibet audendum homines suscitaverit, ut, si fieri posset, salutare illos gratiæ fontes exsiccaret, ac cœlestes divinorum Chrismatum thesauros diriperet ac dissiparet.

Svenckeldius. *Lutherus.* *Socinianus.* *Calvinus.* *Luth. & Calv.*

Hæreticos intelligitis, dilectissimi Candidati, quorum alii omnia simul Christiana Sacramenta repudiaverunt: homines scilicet supra modum spirituales & Angelici, quia ab omni corporis consortio segregati, nihil sibi cum signis exterioribus commercii esse voluerunt. Alii fastidiosi ac delicati, vel ipsum Sacramenti nomen, eo quòd in Scripturis non legeretur, dedignat, ab Ecclesiæ usu rejiciendum aliquando putaverunt. Alii, cum nomen servant, multa Sacramenta sustulerunt, pauca retinere, ac ne illa quidem plena & efficacia, sed vacua, inania, & virtutis indigna. Nonnullis quippe Sacramenta visa sunt tanquam mera & nuda signa seu symbola, in distinctionem Christianorum ab Infidelibus, aliis tanquam externa figilla, quibus hoc unum insitum est, ut Divinas promissiones conscientis nostris obfignent; aliis denique, maxime verò Lutheranis, nonnisi externa signa & instrumenta ad excitandam, vel alendam fidem destinata: Qui omnes communi consilio, junctisque viribus eò tendunt ac conspirant, ut Sacramentis Christi vim omnem seu efficientiam ad fructum spiritale eripiant.

Verum non tantum vano prorsus & irritò conatu, sed etiam non sine manifesta pugna & collisione Lutheranos inter & Calvinistas ex una parte, & Anabaptistas ex altera. Quippe, ut solidè arguit Bellarminus, si Sacramentum nihil est aliud nisi excitandæ vel alendæ fidei instrumentum, quorsum infantes in Ecclesia baptizantur? Nam ea vis est in Sacramentis,

P R Æ F A T I O.

ut in iis etiam, qui usum rationis non habent, fidem excitent eamque ipsis persuadeant? An non Lutherani. potius rectè docent Anabaptistæ, solis adultis sanis Sacramenta prodesse? *Minimè vero*, in-
quiunt Lutherani, *quin potius graviter errant Anabaptistæ; homines fanatici ac furiosi, dum*
infantes baptizari prohibent. Nam etsi parvuli alio tempore iudicio rationis carent, tamen dum
baptizantur, sic in eorum mentibus operatur Deus, ut & verbum Dei audiant, & Deum etiam
agnoscant ac diligant, quemadmodum olim S. Joannes in utero matris Christi præsentiam sensit,
& præ gaudio exultavit. En stolidum, si quod unquam fuit, Lutheri figmentum, quo se reci-
pere compulsus fuit, ut se à laqueis Anabaptistarum, quoquomodo expediret. Sed ne in eo qui-
dem loco illum pedem figere passi sunt; undique enim conclusum isto dilemmate tenuerunt. Vi- Bellar.
distis aliquando infantes dum baptizantur, quàm refugiant, ejulent, oblucentur. Quare igitur,
vel intelligunt quid agant, vel non intelligunt, si non intelligunt, nec credunt; si non cre-
dunt, perperam baptizantur, & vicerunt Anabaptistæ: si intelligunt, sacrilegi sunt, qui sic per-
vicaciter Sacramenta recusant, nec tam purgantur, quàm maculantur; non igitur baptizentur,
& vicerunt Anabaptistæ. Quid quoddam has ineptias jam olim Augustinus in Epistola 187. aliàs 57.
ad Dardanum irrisit; & ad exemplum S. Joannis, qui singulari miraculo in utero exultavit, ar- To. 2. p.
gute respondit, aliquando etiam Asinam Balaam sapienter esse locutam, *nec tamen ob id admo-* 683. F.
nitos esse homines in deliberationibus suis asinina expectare consilia.

Sed quid mirum suis Hæreticos figmentis nihil nisi jocos risumque accersere, cùm ipse sata-
nas illorum doctor ac parens Catholicam de Sacramentis doctrinam conatus convellere, ipsam
magis confirmavit; & quantum illi Sacramenta corrumpendo depravandoque sibi nocuerunt,
tantum iste nobis eadem imitando profuit. Nam sive ut suos facilius inescaret, sive ut nostris
illuderet adumbrata Mysteriorum specie ac similitudine, omnes ferè Sacramentorum Christi
ritus sacrilega imitatione æmulatus est. *Diaboli partes sunt*, dicebat Tertullianus lib. de Præ- P. 216.
script. cap. 40. *intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinarum, ido-* D.
lorum Mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos: expositio-
nem delictorum de lavacro repromittit; & si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus
milites suos. Celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio
redimit coronam. Quid? quod & summum Pontificem unius nuptiis statuit: habet & virgi-
nes, habet & continentes. Et lib. de Baptismo cap. 5. *Nationes extraneæ ab omni intellectu* P. 215.
spiritualium potestatum eadem efficacia Idolis suis subministrant, sed viduis aquis sibi mentiun- D.
tur: nam & Sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isidis alicujus aut Mithræ ipsos etiam
deos suos lavationibus efferunt.

Ante Tertullianum idem observaverat sanctus Justinus Apologia 2. pro Christianis: Porro, P. 94. E.
inquit, *lavationem hanc (Baptismum Christi) cùm audissent demones per Prophetam promul-*
gatam, ut & ingressuri in delubra eorum, & accessuri ad illos, atque libationibus & adipis
nidoribus offerendis operaturi, seipsos aquæ aspersione lustrarent. Quin ut in toto quoque cor-
pore lavarentur prodeuntes, priusquam ad Tempia, ubi illi collocati sunt, veniant, instinctu
& opera sua curant. Nam & illud, quod fana eorum ingredientiæ, calceos deponunt, & cul-
tores eorundem idem facere Sacerdotes jubent, per imitationem ejus instituerunt, quod Mosæ
Prophetæ, quem diximus, accidit.

Denique S. Augustinus lib. 4. de Trinitate cap. 10. *Dæmon*, inquit, *fallaciarum regnum* To. 8. p.
exercet..... & animas deceptas illusasque præcipitat.... pollicens etiam purgationem animæ 819. B.
per eas quas ταινὰ, appellant, transfigurando se in angelum lucis per multiformem machinatio-
nem insignis & prodigiis mendacii. Eosdem ferè purgationis & præparationis gradus Gentiles
à suis exigebant, priusquam sacris initiarentur, quos Christiani à suis Catechumenis & poeni-
tentibus. In Sacris, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, *præcedebant publicæ purgatio-*
nes, deinde has excipiebant aliæ reconditiore, post has aggregationes, tum sequebantur initia-
tiones, ad postremum epoptiæ, id est, Sacramentorum omnium plena participatio; nihil
enim aliud in Sacris ulterius erat, quàm ut fieret aliquis Epopta, id est, juxta vim nominis, te-
stis oculatus, quia tunc apertè Mysteria contemplari licebat; quod à Valentinianis observatum
quoque fuisse refert Tertullianus adversus Valentinianos cap. 1. Diutius, inquit, initiant, lin- P. 250. A
guam configuant; cùm epoptas ante quinquennium instituunt, ut opinionem suspendio cognitio-
nis ædiscent.

At nec ista quoque mendacii ac fallaciæ via, quod volebat, dæmon obtinuit, imò malè
providus imitando confirmavit quod evertere nitebatur. *Omnia namque*, ait appositè idem P. 37. B.
Tertullianus Apolog. cap. 47. *adversus veritatem de ipsa veritate constructa sunt, operantibus*
emulationem istam spiritibus erroris.

Et verò nisi divini aliquid ad placandum iratum numen idoneum, in his exterioribus signis
latitare dæmon subodoratus fuisset, nusquam profecto ad suorum Idolorum cultum ea tradu-
xisset. Unde porro id intellexit? non aliunde sanè, quàm ex pervulgata Christianorum sen-
tentia de summa Sacramentorum suorum virtute ac potestate, quam quidem vel ipse dæmon
magnam esse sensit ex infinita propemodum hominum cujuscunque conditionis atque ætatis
multitudine, qui ejurato infano Idolorum cultu, salutaribus undis ad Christi fidem conversi
sunt, ac piè sanctèque vitam traduxerunt.

P R Æ F A T I O.

Tract.
80. in
Joan.

Mira enim verò est, ac planè stupenda Sacramentorum virtus dilectissimi Candidati. *Unde tanta virtus aquæ*, exclamabat S. Augustinus, *ut corpus tangat, & cor abluat?* Nemo profecto est qui istud satis animo concipere & verbis eloqui possit. Neque porro id mirum: commune quippe hoc habent Sacramenta nostra cum cæteris fidei nostræ Mysteriis, quæ ab omni ratione & sensu longè seposita sunt. Nonne cæco nato luti applicatione visum Christus restituit? Nonne Lazarum à morte ad vitam solo verbo revocavit? Quidni ergo vel una aquæ guttula poterit totum hominem ad vitam spiritalem interius renovare?

Ista, inquiet aliquis, lubens agnosco & suspicio: sed id me potissimum anxium tenet & afficit, quòd in re sacramentaria, quæ tanti momenti est, unde & veritas Sacramenti pendet, & salus hominis, tam pauca, vel in Scripturis, vel in sanctis Patribus expressè declarata habeamus; imò & tam multa sint dubia, incerta, atque in disputatione apud Theologos etiamnum posita, quæ vel materiam, vel formam, id est, substantiam ipsam Sacramentorum spectant. Una quidem est omnium vox atque sententia, Sacramenta rebus & verbis constare: at si Baptismum & Eucharistiam exceperis quorum clarè ac distinctè à Christo Domino determinata est tum materia, tum forma, quot inter nos lites, quot dissensiones circa materiam & formam Sacramentorum v. g. Confirmationis & sacre Ordinationis? Nulla in Scripturis mentio unctionis, nec istorum verborum, *Signote, &c.* ubi de Sacramento Confirmationis. Nullum pariter vestigium tactus instrumentorum in sacris Ordinationibus nec verborumque adjici solent, *Accipe potestatem, &c.* Imò nusquam eorum usus apud Græcos, apud Latinos verò etsi perantiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit. Inde nata in Scholis quæstio, quomodo scilicet res Sacramentorum sint à Christo Domino constitutæ ac determinatæ; an in specie, unoquoque signo speciatim declarato; an in genere tantum, data Ecclesiæ licentia ejusmodi signum assumendi, quod similitudinem quamdam habeat cum effectu seu fine Sacramenti. Si enim, ait S. Augustinus

To. 2. p. 267. f. Epist. ad Bonif. 98. aliàs 23. *Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum non haberent, quarum Sacramenta sunt, omnino Sacramenta non essent.*

Atqui tamen ex ista quæstione, quæ necdum decisa est ac definita, sed hinc & inde in Ecclesia disputatur, ambigua ac veluti in suspenso manet sacrarum Ordinationum veritas ac substantia. Quanti tamen momenti res sit, apprimè nosse quæ sit illarum materia & forma essentialis, vel integralis aut accidentalis, nemo non intelligit: nullibi certè periculosius in praxi erratur, unde tot damna & pericula in populum Christianum, & Ecclesiam ipsam universam possunt derivari.

Verum, dilectissimi Candidati, ista ne minimùm quidem vos moveant: nihil est profecto quod inde Sacramentorum veritati, aut Ecclesiæ timeatis. Salva res est, si ritè illud omne observetur, quod vel ab Apostolis, docente Christo, legimus observatum, vel ab Ecclesia pro data sibi potestate præscriptum fuit. Manuum impositione, & oratione Apostoli sacros ordinarunt Ministros: Occidentalis Ecclesia ad expressiorem sacramentalis effectus significationem factum instrumentorum etiam adjecit, sive Apostolorum exemplo, quamquam scriptis non tradito, edocta; sive optimis de causis excitata, ea usa fuerit autoritate quam à Sponso suo Christo accepit: est enim illa columna & firmamentum veritatis, in moribus & usu Sacramentorum, non minùs quàm in fide, ab omni errore longè aliena.

Itaque religiosè ea omnia in praxi retineantur & observentur, quæ illa retinet & observat; ita in tuto erit Sacramentorum substantia, seposita ista quæstione, qua animo fortè nimium curioso ac litigioso in partes Sacramentorum essentielles vel integrales tantum inquiritur. Nec verò integritati ac substantiæ Sacramentorum tantum consulatur, sed & in concordiam, quantum ad praxim pertinet, oppositæ nostrorum Theologorum sententiæ adducentur, de immediata & in specie, vel mediata tantum ac in genere, partium aliquorum Sacramentorum determinatione,

Dux verò potissimum nobis causæ videntur, esse cur tam pauca de Sacramentis observata & tradita in Veterum monumentis habeamus.

Primæ est, quòd quæ usu publico & quotidiana praxi trita sunt & explorata, non raro in scriptis suis veteres scriptores prætermittunt, quòd nempe res hujuscemodi oblivioni vix unquam tradi possit, quia viva quadam ac spirante traditione quasi per manus ad posteros transmittuntur. Istud porro quasi proprium ac singulare habet hujuscemodi viva traditio, quòd longè minus subjaceat æquivocationibus ac falsis Novatorum interpretationibus, quàm traditio scriptis consignata. Quod enim verò circa proprium verborum sensum lites nobis moverint Hæretici, vel uno scriptæ circa Eucharistiam traditionis, ac grandioris Albertini Calvinistæ in ea impugnanda voluminis exemplo omnibus manifestum ac comprobatum est.

Alteræ maxime animadvertenda causa & ratio, est lex silentii quam in Mysteriis fidei nostræ non divulgandis tanta religione Veteres observari voluerunt, ne fortè Gentilium & impiorum hominum irrisioni ac profanationi objicerentur. Inde Augustino teste, Mysteria nuncupata sunt, hoc est, secreta & occulta, quæ nefas est in publicum efferre, ac solis initiatis communicanda sunt.

Lib. de
Catech.
rudibus,
c. 9.

To. 6. p.
272.
P. 8. A.

Hujus silentii ac secreti tot testes sunt, quot ex Veteribus de Religione scripserunt.

Tertullianus Apolog. cap. 7. *Omnibus Mysteriis*, ait, *silentii fides debetur.* Sanct. Joannes Chry-

P R Æ F A T I O.

Chrysostomus Hom. 40. in Ep. 1. ad Corinth. loquens de Baptismo: *Volo quidem, inquit, aperte dicere, non audeo tamen propter eos, qui non sunt initiati: ii enim expositionem nobis faciunt difficiliorem, ut qui nos cogant, vel non aperte dicere, aut eis arcana enuntiare; sed tamen dicam te & adumbratè.* Denique Innocentius I. de nonnullis quæ ad Sacramenta pertinent à Decentio Eugubino Episcopo interrogatus: *Verba dicere non possum, ait, ne magis prodere videar, quam ad consultationem tuam respondere.*

Hinc mos ille sollemnis Catechumenos ac pœnitentes publicos à conspectu sacrificii, quo tempore peragendum erat, ejiciendi, proclamante Diacono, *Exite Catechumeni, exite pœnitentes.* Eandem silentii ac secreti legem moremq; in abominandis Idolorum Mysteriis Pagani servaverunt.

Narrat Livius libro tertio, duos juvenes tanquam ob infandum scelus miserè trucidatos, quòd cum initiati non forent, Templum Cereris ingressi, absurdè quædam de sacris fuissent percunctati. Nota est & Penthai laniatio, propter curiosius inspecta Mysteria; quo respiciebat Syne- sius L. de Providentia, sect. 2. ubi scribens de silentio Mysteriis debito, ait: *Tam is qui ostenderit, quam qui viderit, in offensionem numinis incurrit.* Ac Bæotorum narrationibus proditum est, eam qui Bacchi Orgia temerè irrumpens inspexerit, repentè laniari. Etenim ignoratio sacris addit auctoritatem, & reverentiam conciliat: propterea nocti Mysteria committuntur. Inde solemnis illa apud Gentiles formula, tempore quo sacra sua operabantur, *Procul hinc, procul este profani.*

Mirum igitur vobis videri non debet, neque officere causæ nostræ bonitati, quòd Veteres hac silentii seu secreti servandi lege severius adstricti, tam parcè ac dissimulanter de Sacramentis nostris tractaverint. Quod in eorum scriptis deerat, utcunque supplevit oralis seu viva & spirans Traditio, in usu & praxi quotidiana fideliter expressa.

Attamen inde perdifficilis ac maxime operosa Theologis semper visa est accurata de Sacramentis disceptatio, quæ infinitam propemodum rerum qua veterum, qua recentiorum, ad severioris criticæ judicium exactam notitiam postulat.

Quæ verò in præsentì Tractatu vobis offerimus, dilect. Candid. eo majoris momenti sunt, & diligentiori cura studioque à vobis excipienda, quòd communia omnibus Sacramentis principia & fundamenta continent, quæ nisi planè perspecta vobis fuerint, priusquam ad singulorum Sacramentorum tractationem accedatis, necesse erit vos velut cecos mediis in tenebris palpare, ac incertis prorsus vestigiis incedere. Ut autem statim in ipso hujus Tractatus aditu dignoscatis, quæ sit Ecclesiæ doctrina de Sacramentis generatim sumptis, vestramq; in antecessum fidem præformemus, tredecim Canones, quos Tridentina Synodus eam in rem condidit, oculis vestris subjicimus.

Primus est, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta; aut esse plura vel pauciora quam septem, videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Pœnitentiam, Extremam unctionem, Ordinem & Matrimonium, aut etiam aliquod horum septem non esse verè & propriè Sacramentum, anathema sit.*

Secundus, *Si quis dixerit, ea ipsa novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia ceremoniæ sunt aliæ, & alii ritus externi, anathema sit.*

Tertius, *Si quis dixerit, hæc septem Sacramenta ita esse inter se paria, ut nulla ratione aliud sit alio dignius, anathema sit.*

Quartus, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis, aut eorum voto, per solam fidem homines à Deo gratiam justificationis adipisci, licet omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Quintus, *Si quis dixerit, hæc Sacramenta propter solâ fidem nutriendâ instituta fuisse, anathema sit.*

Sextus, *Si quis dixerit, Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant, aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferre, quasi signa tantum externa sint acceptæ per fidem gratiæ vel justitiæ, & notæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab Infidelibus, anathema sit.*

Septimus, *Si quis dixerit, non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si ritè ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus, anathema sit.*

Octavus, *Si quis dixerit, per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.*

Nonus, *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spiritale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Decimus, *Si quis dixerit, Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandi habere potestatem, anathema sit.*

Undecimus, *Si quis dixerit, in Ministris, dum Sacramenta consciunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.*

Duodecimus, *Si quis dixerit, Ministrum in peccato mortali existentem, modò omnia essentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non consocere aut conferre Sacramentum, anathema sit.*

Decimus tertius, *Si quis dixerit, receptos & approbatos Ecclesiæ Catholicæ ritus, in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos aut contemni aut sine peccato à Ministris prohibito omitti, aut in novos alios per quemcunque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.*

Novem Quæstionibus totam istam de Sacramentis in genere disputationem absolvemus.

- Prima erit de natura seu definitione Sacramenti.
 Secunda, de fine ac necessitate seu existentia Sacramentorum.
 Tertia, de virtute & efficacia eorundem.
 Quarta, de effectibus, gratia & caractere.
 Quinta, de authore seu institutione.
 Sexta, de Ministro.
 Septima, de conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.
 Octava, de subiecto, seu de homine percipiente Sacramenta.
 Nona denique, de ceremoniis Sacramentorum.

ADMONITIO

AD LECTOREM

OCCASIONE LIBRI SUPPLICIS SUB nomine Pastorum Parisiensium ad Eminentissimum Cardinalem Noallium Archi-Episcopum Parisiensem.

Rodit in lucem paucis ab hinc diebus gallico idiomate Libellus quidam supplex sub nomine Pastorum Parisiensium, ad Eminentissimum Cardinalem Noallium Archi-Episcopum Parisiensem. Siluissim profecto, ac Scriptum illud furtivis typis absque autoritate publica in

lucem editum, publica ipsa autoritate reprimendum neglexissem, nisi fidem & doctrinam meam vellicaret, & ad iustam me cogeret defensionem. Nolo, dicebat sapienter S. Hieronymus, in suspicionem harescos quemquam esse patientem, ne apud eos qui ignorant innocentiam ejus, dissimulatio conscientia judicetur si taceat.... stultum enim est frustra infamiam sustinere. Neque verò infamiam impositi mihi erroris frustra sustinuissem: quin potius tota illa recidisset in publicam offensionem ac scandalum Theologiae nostrae Candidatorum, quibus erroris suspecta redderetur doctrina, quam in eorum gratiam publicis scriptis evulgare pergo.

Scio equidem, supplici Libello speciosum, ut moris est obtendi laeae ac periclitantis Religionis nomen, fidei morumque violatam integritatem, depressum ac ferè extinctum amoris Dei præceptum, Catholicum gratiae à se efficacis dogma in errorem Jansenianum traductum, perniciosum æquilibrii systema, velut Ecclesiae doctrinam Fidelibus propositum. At scio etiam non hodie primum vana hæc monstra conficta fuisse ad simplicium & indoctorum fraudem, & ad invidiam eorum, qui proscripitos Jansenii errores strenuè pro viribus impugnant. Jansenium impetis? Tibi crimen est; & crimine in uno quot & quanta alia! Illico infamaris tanquam conjuratus doctrinae SS. Augustini & Thomae, ac gratiae Christi inimicus, sectator Semipelagianorum, Christianae moralis corruptor, præcepti amoris Dei, imò & ipsius Divinae omnipotentiae destructor. Ut verò fidem apud simplices inveniant, quot doli ac fraudes! Adulteratur Scriptorum textus; sensus genuinus invertitur ac detorquetur; quæ disjuncta sunt, copulantur; quæ unita, separantur; quæ præcedunt vel sequuntur, unde Scriptoris mens elucescit callidè omittuntur. Ac ne insignis hujus falsitatis & malæ fidei exempla repetam altius, duo inter alia multa vel ipse Libellus supplex nobis subministrat, quorum unum bonæ memoriæ Cameracensem Archiepiscopum, alterum verò me ipsum spectat. In uno litteralistextus turpiter truncatur, interpolatur, corrumpitur; in altero textus ad erroneum sensum, textu ipse renitente, ac invita authoris mente, trahitur ac detorquetur.

Summa ingenii luce ac vi eloquentiæ totius systematis Janseniani virus omne ac periculum detegit ac prosequitur Cameracensis Archiepiscopus? Pœnas luat

neceste est. Statim in tribunali Janseniano reus declaratur damnatae gratiae à se efficacis Thomisticae. In systemate Jansenii, ait author Libelli, systema gratiae efficacis Thomisticae proscriptum fuisse contendit Cameracensis: Oui, (verba ipsa sunt Libelli ex prima Cameracensis ad Quenellium Epist. pag. 33.) oui il faut QUE CE SOIT UNIQUEMENT LE SYSTEME DE LA GRACE EFFICACE DES THOMISTES, QUE L'EGLISE A VOULU CONDAMNER dans Jansenius, ou bien cette Eglise n'a voulu condamner rien de sérieux. Si ce n'est pas là précisément ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire; ou bien elle se joue & de la foi, & de sa propre autorité, & de la croyance de ses enfans; cette Eglise imagine un sens chimérique & ridicule, pour servir de fauome sur lequel tombent tous ses anathèmes. Prosequitur: Les termes de la grace efficace par elle-même sont un nom adouci, sous lequel on enseigne la délectation nécessitante.

Si hæc revera scripsit (ut author Libelli refert) Cameracensis, non dissimulo, aberravit; nusquam etenim de proscribendo systemate gratiae à se efficacis sensu Thomistico, Ecclesia cogitavit. Si verò ea non scripsit, sed ipsi mendaciter imponuntur, quanti criminis reus ille habendus est, qui adultera manu tantam intulit in textum Illustrissimi Archi-Præsulis falsitatem? Judica lector æquissimè, ex genuinis Cameracensis verbis, quæ tibi summa fide repræsentato, hæc sunt. Voilà le système (de Jansenius) qui saute aux yeux de tout homme un peu sensé & attentif, quand il lit ce Livre. C'est sur quoi il ne peut se méprendre. Il faut que ce soit uniquement ce système, que l'Eglise ait voulu condamner dans Jansenius, ou bien elle n'a voulu y condamner rien de sérieux. Si ce n'est pas là précisément ce qu'elle y condamne, elle agit comme un homme en delire, ou bien elle se joue & de sa foi & de sa propre autorité, & de la croyance de tous ses enfans. Elle imagine un sens chimérique & ridicule, pour servir de fauome sur lequel tombent tous ses anathèmes.

De systemate Janseniano circa duas delectationes relative victriæes unice loquitur Archi-Præsul; de systemate verò Thomistico gratiae à se efficacis eo loci ne verbum quidem. Ergo verba ista Libelli: Il faut que ce soit uniquement le système de la grace efficace des Thomistes que l'Eglise a voulu condamner dans Jansenius, ou bien cette Eglise &c. Verba inquam, ista supposititia sunt, falsa, adulterina, germano textui malignè ac fraudulenter asluta.

Eodem loco habenda, quæ simili fraude ac mala fide reddit author Libelli: Les termes de la grace efficace par elle-même sont un nom adouci, sous lequel on enseigne la délectation nécessitante. Ecce Cameracensis verba pag. 40. ejusdem Epistolæ: Le parti voit les Molinistes par tout; & quiconque ne croit point la délectation nécessitante sous le nom radouci de grace efficace par elle-même, lui paroît Moliniste & Pelagien. Heu! quan-

Epist. 48.
ad Pamm.
Tom. 4.
nov. edit.
p. 307.

1. Lettre
au P.
Quesnel.
p. 33.

quantum hæc distant à sensu & verbis quæ refert Libellus! Cameracensi miscere ac confundere licet? Crimine ab uno, disce omnes.

Vix scio quid ad tam enormem fraudem ac falsitatem reponere possint Libelli supplicis auctores; atque hæc me cogitatio dubium & ancipitem tenuit; verusne esset in fictus dictus Libellus. Occurrebat animo sapientia, eruditio & pietas Pastorum Parisiensium. Qui ergo, dicebam intra me tacitus, fieri potuit, ut tantæ falsitatis crimine se se implicare voluerint? Occulta confederatione ac coitione dicti Libelli furtivæ subscriptiones ostiatim emendicatæ circumferuntur; ut quis prudens & cordatus, viris tam gravibus id imputet? norunt illi occultas coitiones in societate qualibet periculosas esse, ac seditioni ut plurimum proximas. Unicus hujus Libelli supplicis finis ac scopus videtur esse, ut XII. famosi articuli, quos ventitant quasi totidem Bullæ Unigenitus Explicationes Roma in Galliam missos, vindicentur & approbentur. At non ignorant, Scriptum typis editum, cui gallicè titulus est, *Explications de N. S. P. le Pape Benoit XIII. envoyées en France au mois de Mars 1725. sur la Bulle Unigenitus*, supremi Consistorii Decreto die 2. Junii ejusdem anni suppressum fuisse, ac cautum ut Exemplaria lacarentur. An verò Scriptum illud quasi de novo revocare in lucem, ac contentos in eo articulos publico Instrumento confirmare voluissent Pastores Parisienses? Credat qui voluerit, non ego. Regii Decreti hæc verba sunt: *Sa majesté étant bien instruite que les Propositions continues en cet Ecrit, n'ont jusqu'à présent été autroisées par aucun acte émané de Sa Sainteté, & voulant reprimer la témérité de ceux qui non seulement ont osé les faire imprimer, mais même y ajouter de leur chef des notes pleines d'artifice, qu'ils ont appuyées sur un prétendu Corps de Doctrine de la Faculté de Théologie de Paris, qui n'a jamais été reconnu pour l'ouvrage de cette Faculté, ni revêtu d'aucune sorte d'autorité; Sa majesté a ordonné & ordonne que le dit Ecrit imprimé sous le titre d'Explications &c. sera & demeurera supprimé; & en conséquence que tous les Exemplaires qui ont été répandus dans le Royaume seront incessamment rapportés..... pour être lacérés.*

Verum, ut ad causam meam jam propius accedam, quisquis tandem sit Libelli supplicis auctor, non possum quin illum falsi postulem, quod me nominatim in crimen vocaverit propugnata turpis cujusdam æquilibrii doctrinæ.

Accusationis ansam & prætextum arripit ex iis quæ circa naturam & vires gratiæ sufficientis docuimus, gratiam nempe sufficientem conferre homini expeditam, proportionatam & relativam ad præsentis subiecti circumstantias, ad opus bonæ potentiam, viresque pares & æquales superanda oppositæ concupiscentiæ. Bilem maximè censori nostro movent verba ista, vires pares & æquales; quasi virus omne æquilibrii ac æqualitatis virium, qualem ille fingit aperte in se continerent. On veut, inquit, que l'Homme libre soit toujours dans une égalité de forces pour faire le bien & le mal; & que la plus faible grace qui porte à une action sainte, lui donne des forces égales pour surmonter la plus forte tentation: c'est à-dire, que si tel quel homme aura quelque sainte pensée, ou quelque faible désir de vaincre les attraites de la cupidité, il ne pourra plus, sans une erreur manifeste, confesser devant Dieu les besoins d'un libre arbitre affoiblé & incliné, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu même ne pourra pas lui en donner de supérieurs à la tentation, parce qu'en étant l'égalité il feroit perir la liberté. Manifestè fallitur, vel fallit censor. Sententiam nostram aut non intelligit, aut malignè dissimulat.

Hanc etenim virium æqualitatem, inter gratiam & concupiscentiam, quam unam ille reprehendere meritò potest, expressè damnamus ac rejicimus. In fraudem procul dubio censorem nostrum induxit ambigua æquilibrii & æqualitatis virium significatio. Utergo omnis ambiguitatis procul amoveatur; & nomen, & multiplex æquilibrii distinctio exponi statim à nobis debet.

Æquilibrium in moralibus quædam est voluntatis quasi suspensio, & determinatio; metaphora ducta à balance, quæ in æquilibrio esse dicitur, quando examen ejus in neutram partem inclinatur.

Multiplex æquilibrii species distinguenda.

I. Æquilibrium quoddam est naturale, liberum nempe arbitrium, seu facultas illa naturalis quæ ad opposita flexibilis est, nulli parti tenaciter ac immobiliter affixa. Solet hæc in Scholis appellari activa indifferentia. *Liberrum arbitrium*, ait sanctus Augustinus, *illa media vis est, quæ vel intendi ad fidem, vel inclinari ad infidelitatem potest.* L. de Sp. & Litt. c. 33. n. 3 To. 10. p. 118. L.

II. Æquilibrium quoddam est quo voluntas ex se se ad bonum sicut ad malum æqualiter libera est ac expedita; quale admiserunt Pelagiani, qui cum neque infirmitatem naturæ nostræ ex primævo Adami peccato derivatam, neque gratiæ necessitatem aut advolendum, aut ad perficiendum bonum agnoscerent, consequenter affirmabant, voluntatem æqualiter ex sese ad bonum & ad malum liberam esse, nec sine manifesta læsione ac ruina libertatis per gratiam præveniri & ad bonum applicari posse. Genus istud æquilibrii festivè carpit sanctus Augustinus impugnans Julianum: *Libra tua*, inquiebat, *quam conaris ex utraque parte per æqualia momenta suspendere, ut voluntas quantum est ad malum, tantum etiam sit ad bonum libera, vergendo in unam partem te indicat delirantem.*

III. Aliud æquilibrium est potentiæ nimirum seu facultatis, id est voluntatis, quo fit ut voluntas sub motione cujuscumque gratiæ, libera sit, ut possit ei dissentire si velit; atque promptam & expeditam retineat ad contrarium potestatem. Istam æquilibrii speciem, quæ ad fidem spectat, directè impugnant Jansenii. Apud illos quippe, necesse est voluntatem eò semper ac necessariò inclinari, quò eam rapit indeliberata superior ac victrix delectatio, quæ velut quodam vinculo ligatur ac constringitur: Nisi enim, ait Jans. L. 4. de Gr. Ch. cap. 10. *suavitas gratiæ tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alternante delectationum fluctu, in medio remanebitur.*

IV. Quoddam fingi potest æquilibrium æqualis inclinationis seu propensionis & facultatis ad bonum & ad malum, quod exigit æqualitatem virium gratiam inter ac concupiscentiam; ita ut ad meritum vel demeritum actionis, necesse sit vires gratiæ commensurari ac pares & æquales esse viribus oppositæ concupiscentiæ.

Hæc igitur virium æqualitas, quæ nobis obijcitur, spectatur vel respectu facultatis seu voluntatis quæ per gratiam sufficientem redditur relativè expedita & idonea ut possit tentationi resistere, & operari bonum mediata aut immediata; vel respectivè ac comparatè ad gratiam & concupiscentiam. Prior sensus verus est ac orthodoxus; posterior falsus & erroneus. Janseniani priori sensu callidè omisso ac dissimulato, in altero, qui à nemine defenditur, explodendo ac confutando jactantius exultant ac triumphant.

His prænotatis, postremum hunc ea erroneum æquilibrii sensum mihi opponit & exprobat auctor Libelli; verum, pace dixerim, insignis calumnia est. Omni etenim ambiguitate nominis remota, tam clarè ac distinctè æqualitatem illam virium gratiam inter ac concupiscentiam damno ac rejicio, ut crassi hujusce mendacii pudere censorem debeat si quid in ipso frontis est ac pudoris. Audiat igitur censor quæ scribo Tom. 2. de Gratia pag. 337. *Nec minus certum est, necesse non esse ut pares sint & æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & concupiscentiæ, vires.* Neque enim hic vires unius cum viribus alterius comparantur; sed hoc unum exigit Ecclesia contra sententiam Jansenii, ut vires gratiæ, tametsi gradibus inferiores viribus concupiscentiæ, istas nihilominus superare possint, seu pares sine illis vincendis ac superandis: quod è diametro pugnat cum systema Janseniano, in quo impossibile est vim majorem à minori superari. Hæc ne, quæso, obscura sunt vel ambigua? An potui mentem meam clariùs & nidiùs exprimere? Cur ergo ea confundit ac perturbat? Cur malignè censor dissimulat? Cur æqualitatem virium inter gratiam & concupiscentiam, quam rejicio, substituit in locum æqualitatis virium in voluntate, quam solam admitto?

Hæc solita & communi fraude auctores XII. articulorum, qui quartum numero velut antidotum

L. 2. Op.
Imp. n.
117. lb. p.
1098.
B.C.
Conc.
Irid. Sess.
6. Can. 11

Joan. 1.
7. de Gr.
cap. 5. p.
315. l. col.
To. 3. p.
184. col. 2

T. 2. de
Grat. p.
109. &
411.
Requete
p. 2.

tum opponunt errori æquilibrii, sic illum ambigüe con-
formant, ut verum cum falso permisceant; en articulis.
Uti in statu naturæ lapsa liberum hominis arbitrium peccare aut
mereri censeatur, non requiritur æqualis ad bonum & malum fa-
cilitas, aut æqualis utrinque propensio; nec æquales in volunta-
te vires requiruntur. Prima hujus articuli pars de æquali
ad bonum & malum facilitate ac propensione non neces-
saria, ut liberum hominis arbitrium peccare aut mereri cen-
seatur, verà est, omniumque Theologorum calculo
probata: altera verò de virium æqualitate in voluntate,
ambigua planè, vel superflua & cum prima parte con-
funditur, si intelligatur de virium æqualitate inter gra-
tiam & concupiscentiam; vel falsa, erronea & Janse-
niana, si de virium æqualitate in potentia seu volunta-
te ad oppositas concupiscentiæ vires debellandas. Ita
Janseniani in æquivoco delitescere amant, ac fal-
lere.

Hanc profectò ambiguitatem, quæ censorem decipe-
re potuerit, non præferunt nostra quæ mox reddidi-
mus; verba; non ea quæ ex Angelico Doctore toties
laudavimus, quæ non nisi insulsè supponere quis posset
cum prætenso, quo infamamur, æquilibrio conciliari
unquam posse. Minima gratia, inquit S. Doctor 3. p. q.
62. art. 6. ad 3. potest resistere cuilibet concupiscentiæ, & mere-
ri vitam æternam. Et rursus ibidem q. 70. art. 4. in corpo-
re. Minima gratia potest resistere cuilibet concupiscentiæ, &
vivare omne peccatum quod committitur in transgressione manda-
torum. Non magis distat cælum à terra & lux à tene-
bris, quàm hæc S. Thomæ doctrina ab æquilibrio, &
æqualitate virium: si enim minima gratia resistere po-
test, saltem mediata, cuilibet concupiscentiæ, etiam
superiori & ardentiori, ergo necesse non est ut pares &
æquales vires habeat cum viribus oppositæ concupiscen-
tiæ; ergo calumniæ vel inscitæ plena est accusatio qua
auctor Libelli me impetit.

Objectionem contra naturam gratiæ sufficientis ex
æquilibrio ductam mihi propono pag. 333. æquilibrio
iis omnibus terris coloribus depingo, quibus solet de-
pingi; vanam & ridiculam esse assevero istam adversus
nos objectionem, ab iis hominibus confictam, qui vel
non intelligunt, vel malignè & ad invidiam, sententiam,
quam tuemur, ut erroneam traducunt, Volentes esse Le-
gis Doctores, non intelligentes neque quæ loquuntur, neque de
quibus affirmant. Tum ad solvendam propositam obje-
ctionem, multiplicem distinguo speciem æquilibrii,
præsertim verò unum inclinationis seu æqualis propen-
sionis ac facilitatis ad bonum & malum, quod cum om-
nibus Orthodoxis aperte repello ac damno; alterum po-
tentia seu voluntatis, quo fit ut voluntas sub quacunque
motive gratiæ libera remaneat, & ad oppositum re-
lativè expedita; quod adversus Jansenium cum omnibus
Orthodoxis admitto; atque hujusce doctrinæ nostræ
præsidium ac firmamentum ex Angelico Doctore lo-
cis mox laudatis potissimum mutuamur.

At immeritò prorsus, dicet censor, S. Thomam
invitum ad nos trahimus: loquitur etenim S. Doctor de
sola gratia habituali seu sanctificante, occasione Circum-
cisionis.

Fallitur censor, de utraque enim tum habituali,
tum actuali gratia intelligendus est D. Thomas; habi-
tuali quippe gratia opus habet actuali ut in actum erum-
pat, iudice eodem S. Doctore 1. 2. q. 109. art. 9. Dicen-
dum, inquit, quod homo ad rectè vivendum dupliciter auxilio
Dei indiget. Uno quidem modo, quantum ad aliquod habituale
donum, per quod natura humana corrupta sanetur: & etiam sa-
nata eleveatur ad operanda opera meritoria vitæ æternæ, quæ
excedunt proportionem naturæ. Alio modo, indiget homo auxi-
lio gratiæ, ut à Deo moveatur ad agendum. Laudat verò
sanctus Doctor in confirmationem suæ sententiæ,
egregium istud S. Augustini testimonium ex Libro
de Natura & Gratia cap. 26. Sicut enim oculus cor-
poris plenissime sanus, nisi candore lucis adjutus non
potest cernere, sic homo perfectissime etiam justificatus,
nisi æterna luce justitiæ divinitus adjuvetur, rectè non
potest vivere. Ergo cum à gratia habituali, ubi
urget præcepti observatio, separari non debeat
actualis, ista, quemadmodum & habitualis, licet
minima sufficit in mente ac doctrina Doctoris An-
gelici cuilibet vincendæ ac superandæ concupis-
centiæ.

Nihil profectò est quod Janseniano systemati
tam capitaliter repugnet & adversetur, quàm hæc

D. Thomæ sententia. Paradoxum quidem Jansenio
videtur in principiis (ut ipse putat) sancti Augustini, Lib. 3. de
charitatem quamvis minimam sufficere ad quancunque tentatio-
nem superandam, vel quancunque præcepta sine transgressione ser-
vanda. Verum longè meliori jure paradoxa videri debet 144. col.
Jansenii doctrina ad ipsum usque in Scholis Catholicis 1. E.
inaudita, quæ novitate sua, ut ipsemet Jansenius præ-
sentiebat, universam turbatura erat Ecclesia. Reip-
sa enim easdem in gratia sufficiente vires, quas nos
jam post Jansenium appositè ad illius errorem
repellendum pares & æquales dicere cogimur,
veteres Theologi sub aliis verbis admiserunt; nem-
pe per gratiam sufficientem voluntati hominis con-
ferri ad bonum potentiam sufficientem, expedi-
tam, proximam, completam. Quare igitur, in-
quies, ab his verbis jam nos recedimus? Non rece-
dimus, si Catholico intelligantur sensu. Verum
cum apud Jansenianos ambigua sint, quibus illi
abutuntur ut suum occultent & involvant erro-
rem, verba ista, in iis qui meritò suspecti sunt, non
sufficere arbitramur ad declinandam erroris Jan-
seniani suspensionem. Certum quippe est, Janse-
nianos plenis manibus dare potentiam, quam con-
fert gratia sufficiens, sufficientem esse, sufficientissimam,
completam, completissimam, plenam, plenissimam,
expeditam, expeditissimam. Solita nempe æquivoca-
tione, potentiam illam plenissimam, completissimam,
&c. appellant, spectata natura gratiæ sufficientis
in se absolute, ac præcisè præsentibus subjecti cir-
cumstantiis, non autem relativè ad illas; sub qua
una consideratione, gratiæ sufficientis virtutem
æ potentiam hinc adversus Jansenium specta-
mus, prout scilicet hic & nunc ad præceptum im-
plendum conferri debet: abstracta etenim illa & ab-
soluta virtus, quid ad usum & exercitium operis bo-
ni actu exercendi?

Neque verò est quod Janseniani vicio nobis vertant,
novos, potentia absolute & relativa terminos in Scholam
nos invehere. Ipsi nos coegerunt. Istud à duce & ma-
gistro suo discant. Cum aliquid propter novas opiniones emer-
gentes efficaciter exprimendum & accurate ab aliis distinguendum
est, rem veterem novo vocabulo insignire, nihil vetat.

Quantum porrò ab ista, quam fusè in nostro Tracta-
tu exposuimus, Catholicorum circa vires & naturam
gratiæ sufficientis sententia, distet ac discrepet Janse-
niana, res est luce meridiana clarior. Totius scilicet
Janseniani systematis basis ac fundamentum est, vim to-
tam gratiæ relativam esse ad oppositam majorem vel mi-
norem cupiditatis oppositæ delectationem. Delectatio
victrix, ait Jansenius, quæ Augustino est efficax adjuto-
rium, relativa est; tunc enim est victrix quando alteram
superat. Quod si contingat alteram ardentiorē esse, in solis
efficacibus desideriis habebit animus. Consequenter igitur
eo in systemate, necesse est gratiam sufficien-
tem, quam Jansenius parvam appellat, inferio-
rem esse viribus opposita cupiditate; adeoque ipsi re-
lativè impossibile esse ut eam superet, propter defe-
ctum virium, ait Jansenius: unde justis qui volunt
& conantur secundum præsentēs quas habent vi-
res, id est, relativè ad illas vires, impossibilia di-
cit mandata Dei: impossibile quippe est ut minor de-
lectatio vincat majorem, quemadmodum impos-
sibile est ut majus pondus à minori trahatur. Ista
profectò in systemate Janseniano tam necessariò
coherent ac connexa sunt, ut divelli à se invi-
cem non possint, nisi ab iis qui systema illud igno-
rant, vel dissimulant, aut corrumpunt. Ex quibus
istud obiter inferes, causam primariam ac capita-
lem discriminis quod est inter gratiam sufficien-
tem Thomisticam, & Jansenianam, ex eo esse,
quod gratia Thomistica ex virtute sua absoluta,
Janseniana verò ex relativa operetur, comparatè sci-
licet ad oppositam cupiditatem: quapropter ut in
actum exeat, non tantum æqualis esse debet, sed
illa etiam major ac superior. Discrimen istud gra-
tiæ victricis per delectationem superiorem relati-
vam sensu Jansenii, tum à præmotione physica
Thomistarum, tum à gratia efficaci per delectatio-
nem simpliciter victricem sensu quorundam Theo-
logorum, ex professo exposuimus T. 1. de Gratia
pag. 624. & 625.

Quæ autem sit Jansenii circa vires gratiæ suffi-
cientis, quæ non sufficiunt quia sunt inferiores,
mens ac sententia, nemo nisi cæcus fuerit, non
videt.

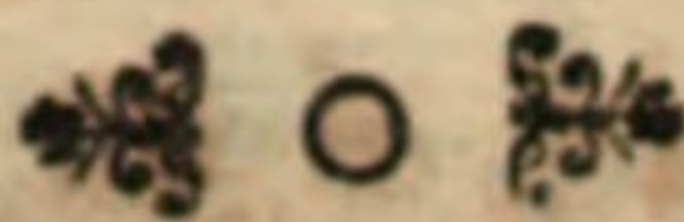
1. ad Ti-
moth. 1.
v. 7.

Paulus
Irenæus
dis. 3. ar.
22. ad
calcem
Diarii de
S. Amour
p. 206.
col. 2.

Jans. L. 8
de Gr. c.
2. T. 3. p.
344. col.
1. B.

Lib. 8. de
Gr. Ch. c.
2. p. 344.

L. 3. de
Gr. c. 13.
p. 138.

184. col.
2.

L. 3. de
Gr. Chr.
c. 13. pa.
138. col.
2. E.

videt. Cur, inquit Jansenius lib. 4. de Grat. Chr. cap. 10. Augustinus omnem omnino gratiam purè sufficientem auferat, ratio perspicua est: quia cum ei nulla sit gratia operandi præter istam suavitatem Dei, nisi ista tanta fuerit, ut ei delectationes rerum creaturarum cesserint, vel peccabitur, vel alterante delectationum fluctu in medio remanebitur: sin autem ista superaverit, jam sine dubio voluntas bene operabitur; Quod enim amplius nos delectat, secundum id operemur necesse est. Sed utrumlibet fiat, non erit sufficiens gratia, sed vel efficax vel ita inefficax, ex qua operatio nequidem possit sequi, nisi ejus inefficacia per aliam suppleatur. Quare verò ex gratia sufficienti seu parva, operatio non potest sequi? propter defectum virium, seu quia vires non habet pares & æquales; ex quo necessario consequens est, ut justis, qui hac sola gratia sufficiente instructi sunt, relativè ad illas in quibus constituti sunt circumstantias, impossibilia sint Dei mandata. Et revera hic ipse error est primæ Propositionis damnatæ inter quinque famosas Jansenii, Aliqua Dei præcepta hominibus justis volentibus & conantibus secundum præsentem quas habent vires, sunt impossibilia; deest quoque illis gratia qua possibilia fiunt. Hic non loquitur Jansenius de impossibilitate absoluta, de justis enim qui volunt & conantur loquitur; sed de impossibilitate relativa, secundum præsentem quas habent vires, quæ cum inferiores sint opposita concupiscentia, non sunt huic debellandæ relativè pares. Ergo opposita huic errori Ecclesiæ doctrina hæc est, justis impossibilia non esse Dei mandata relativè ad præsentem, seu secundum præsentem eorum vires; atque adeo ipsis adesse gratiam, quæ pares & æquales vires ipsi conferat, ut oppositam concupiscentiam superiorem superare possint, ac mandatum quod urget, mediata saltem observare. Atque hoc ipsum est quod merito asseruimus pertinere ad substantiam dogmatis Ecclesiæ circa naturam & vires gratiæ sufficientis, quod quidem isto simplici argumento demonstramus: Ecclesia eam in gratia sufficiente ad opus bonum potentiam easque vires agnoscit, quas negat Jansenius in sua prima damnata Propositione: atqui Jansenius in hac sua prima damnata Propositione negat per gratiam sufficientem relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum; negat ipsi vires pares & æquales ad oppositam cupiditatem fortiolem debellandam; ergo veritas Catholica huic errori opposita, hæc est, per gratiam sufficientem voluntati relativam conferri potentiam ad opus bonum perficiendum, ac vires pares & æquales ad oppositam cupiditatem fortiolem debellandam.

Duo hic non omittenda, quæ velut absurda nobis opponuntur.

Primum ad substantiam dogmatis Catholici ex nobis illud pertinere, quod nempe gratia sufficiens in se generatim sumpta, prout justis & peccatoribus communis est, vires pares & æquales voluntati afferat ad opus bonum perficiendum. Atqui tamen de solis justis ab Ecclesia definitum fuit, non de aliis; ergo limites fidei ab Ecclesia hic positos prætergredimur.

Alterum, à nobis hic damnari Thomistas, qui cum gratiæ sufficienti, ut in actum erumpat, necessarium esse doceant novum ex parte Dei auxilium efficax ac physicè præmovens, consequenter negant gratiæ sufficienti soli & ab efficaci sejunctæ vires adesse pares & æquales ad bonum opus perficiendum.

Verum, parum nos urgent, nec quidquam momentiæ ponderis habent duo hæc præsentia absurda & incommoda.

Non primum: quia tametsi de solis justis, occasione primæ Propositionis Jansenii, Ecclesia pronuntiaverit, non tamen prohibet, imò antiquæ Scholæ libertati permittit, ut eadem vires pares & æquales, quas gratiæ sufficienti justorum tribuit, ipsi quoque prout peccatoribus communis est, tribuantur; imò hæc est Scholæ pervulgata magis ac probata sententia, à qua discedere periculosum foret. Non alia etenim natura est gratiæ sufficientis justorum, quam peccatorum; & si ista vires pares, ac expeditam ad bonum potentiam non conferat, homo peccator cum illa gratia laborabit vera impotentia antecendente ac relativa ad bonum, & ad tentationem superandam, quod quidem salva fide asseri non potest.

Non secundum. Absit à me, ut systema Thomisticum damnum vel improbum, tametsi illud non sequar, quod difficultates ejus pro mea tenuitate digerere non possim. Utrum autem gratia sufficiens,

ut agat, indigeat auxilio actualis gratiæ physicè præmoventis, vel tantum moraliter excitantis, ac physicè duntaxat cooperantis aut concomitantis, ad substantiam dogmatis Catholici non pertinet, sed ad opinionem Scholæ, ac varium modum explicandi operationem, seu vires & efficientiam gratiæ sufficientis. Sciunt porro Theologi omnes, varios mysteria explicandi modos non pertinere ad fidem, atque ab iis minimè pendere dogmatis substantiam; quod quidem duplici exemplo illustravimus Tom. 2. de Gratia pag. 678. alicujus v. gr. Nestoriani, qui unionem hypostaticam Verbi Divini cum humanitate ex eo capite impugnaret, quod inter nos non constet quænam sit natura illius unionis, an modalis entitas, an relatio, &c. Calviniani pariter, qui ad fidem realis Christi in Eucharistia præsentia exigeret, ut exponatur ipsi quomodo hæc præsentia fiat, an per creationem, vel additionem localem aut veram reproductionem. Tota sophistica est isthæc arguendi ratio, à dicto, ut vocant Dialectici, secundum quid, ad dictum simpliciter. Sive igitur neges, sive affirmes unionem Verbi cum humanitate esse, vel non esse modalem entitatem, perinde est ad fidem Catholicam, modo fatearis esse physicam & personalem unionem. Hic hæret fides. Pariter seu neges, seu affirmes Christum præsentem fieri in Eucharistia aut per veram reproductionem, aut per simplicem additionem, nihil Catholico dogmati nocet, modo agnoscas Christum verè, realiter ac substantialiter præsentem esse in Eucharistia. Pari quoque ratione, sepositis variis modis quibus Theologi exponunt sufficientis gratiæ efficientiam & operationem, sive per se ipsam, sive per auxilium physicè præmovens, aut aliud quodlibet, dicimus hoc unum hic ad substantiam dogmatis Ecclesiæ pertinere, nempe per gratiam sufficientem voluntati conferri potentiam relativè proportionatam & expeditam, non impeditam nec ligatam, ut Jansenio placet, vinculo superioris delectationis; adeoque pares & æquales esse illius vires superandæ oppositæ concupiscentiæ ac implendo, ubi urget, Dei mandato.

Pares & æquales, repeto, cum dicimus vires, non eas comparamus nec commenuramus cum viribus oppositæ concupiscentiæ, sed cum ipsa potentia seu voluntate, quæ beneficio gratiæ sufficientis potest etiam relativè oppositam cupiditatem superiorem vincere, ac præceptum mediata saltem observare. Particulam istam, mediata, in ea ipsa pagina 411. unde author Libelli nos arguit, non sine consilio addidimus, quam ille tamen, pro ea qua est fide, suppressit, ut gravi huic suo commentario locum daret. C'est-à-dire, que sont que l'homme aura quelque sainte pensée, ou quelque faible desir de vaincre les traits de la cupidité, il ne pourra plus, sans une erreur manifeste, confesser devant Dieu les besoins d'un libre arbitre affoibli & incliné, ni lui demander de plus grandes forces, & que Dieu-même ne pourra plus en donner de supérieures à la tentation, parce qu'en ôtant l'égalité, il feroit périr la liberté.

Roques.
p. 2.

Monstra sibi fingit censor, ut ea impugnet. Vanæ profectò huic suæ declamationi parcere debuisse, quam funditus diruit particula mediata, quam ille data opera omisit, ut reprehendere posset. Nusquam enim diximus, gratiam sufficientem per se solam ac immediate valere semper ad quodlibet opus bonum arduum ac difficile, sed mediata saltem, implorando scilicet uberius Dei auxilium, quo accedente opus bonum perficiatur: atque hæc ipsa est Concilii Tridentini doctrina, sessione sexta de Justif. capite undecimo: Deus, inquit, impossibilia non jubet; sed jubendo monet, & facere quod possis, & petere quod non possis. Supponit igitur Concilium, nonnulla esse ardua & difficilia, quæ ex præsentia gratia sufficiente immediate non possumus, quæ possumus tamen mediata, implorando auxilium uberius & abundantius, quod Deus ex infinita sua in homines benignitate ac clementia non denegat facientibus, quod in se est ex viribus gratiæ præsentis, quam liberaliter concedit Deus, qui fidelis est, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus. Hæc si non dissimulasset personatus censor, quæ legere debuerat pag. 337. Tom. 2. de Gratia, ubi solvitur objectio ex æquilibrio ducta, nihil habuisset quod nobis ad invidiam potuisset opponere. At jam animo concepta erat & parata in nos criminatio; Jansenianorum quippe

Cor.
10. 13.

quippe antiquus mos est, Catholicos, à quibus arguuntur; vice versa erroris insimulare, ut hac arte distra-ctis animis errorem suum cognitioni Fidelium subdu- cant. At hic non effugiet larvatus censor. Quippe, vel agnoscit Jansenium de natura sufficientis gratiæ ita sensisse, ut mox exposuimus, vel non agnoscit: si ag- noscit, ergo agnoscat necesse est veritatem huic errori contrariam, quam Ecclesia contra Jansenium definivit, ad substantiam dogmatis Catholici circa vires & natu- ram gratiæ sufficientis pertinere, sicut nos contendimus; adeoque & se ipsum erroris Janseniani reum esse. Si non agnoscit, sed factum revocet in dubium; ergo Ecclesia vano erroris simulacro delusa umbram ac eva- nidum quoddam phantasma tam diu seriò insecuta fuit, ac planè inanem emisit censuram. Itane verò sentire Pastores Parisienses absque gravi contumelia supponere ille potuit? An ignorat ne unum quidem esse inter Pa- stores illos, qui Formulæ fidei Alexandri VII. circa fa- ctum Jansenii etiam cum juramento non subscripsit? An porro mendacii & perjurii reos illos omnes traducet & inculcabit? Intoleranda profectò temeritas & audacia foret pœnis publicis coercenda.

Antequam finiam, non possum quin censorem no- strum moneam, illud omne quod in æquilibrio ridicu- lum & odiosum Janseniani exaggerant, in ipsum eo- rum caput recidere. In systemate quippe Janseniano tota virtus gratiæ relativa est, pro majori nimirum vel minori opposita delectatione; ac nisi delectatio gratiæ tan- ta fuerit, ut ei delectationes rerum creatarum cesserint, vel pec- cabitur, vel alternante delectationum fluctu in medio remanebitur, ait Jansenius lib. 4. de Gratia Christi cap. 10. Er- go in eo systemate, Deus, qui hominem ad fidem & cordis conversionem efficaciter adducere decrevit, ex- plorare prius debet quot sint in illo homine concupi- scentia gradus, ut nempe iis commensuret gradus op- positæ cœlestis delectationis: in conflictu quippe gra- tiæ & concupiscentiæ, qua proportionem augetur ac cre-

scit concupiscentia, eadem augeri & crescere debet gratia cœlestis, imò & superior evadere si enim ad æqualitatem tantum deveniret, voluntas in medio quasi suspensa remaneret. An non hoc ipsum est putidum æquilibrii systema, quod velut monstrum quoddam in moralibus superbius ostentant Janseniani? Improvidè igitur ac incautè nobis illi vitium imputant, quod eo- rum proprium est.

Ne porro censor noster existimet nos plus æquo diffi- ciles ac morosos esse, duo ipsi non illibenter damus.

I. Cum nomen æquilibrii ambiguum sit, variosque in sensus possit trahi, quos eruditè ac solerter evolvunt Eminentissimus Cardinalis de Billy, & post ipsum Illu- strissimus Episcopus Sueffionensis, nec prorsus reji- ciendum est, quo Veteres nonnulli usi sunt; nec pro- miscuè ac sine additione usurpandum, sed explican- dum; ne æmulis nostris, qui eo obtutur, obtrectan- di locum demus, & ne quis suspicari possit, nos æqui- librii nomine exigere aut æqualem ad bonum & malum propensionem & facilitatem, aut æquales & pares gra- tiam inter & concupiscentiam vires.

II. Cum in istis verbis, vires pares & æquales, nonni- hil pariter ambiguitatis subsit, ac utroque dicto sensu possint accipi, fortè placebit magis dicere, volunta- tem, vel hominem per gratiam sufficientem parem reddi supe- randæ tentationi ac observando mandato. Idem reverà est quantum ad rei substantiam sensus; at loquendi ratio videtur ambiguitati ac reprehensioni minus patere. No- men quippe istud, par, in voluntatem vel hominem ca- dit, ista verò, vires pares, videri possunt apertius indi- care æquales ex utraque parte, gratiæ nimirum & con- cupiscentiæ, vires. Eliget lector quam voluerit par- tem, nobis perinde est.

Hæc te, amice lector, monitum volebamus ad ju- stam nostram defensionem, quæ dicta volumus absque cujusquam offensione, supportantes invicem in charitate, solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis.

Car. de Billy In str. Pa de l'an 1725. pag. 44. Evêque de Soiff. Letr. V. Past. 1. par. 1. 61. de juiv.

Eph. 4. v. 3.

To. 3. p. 184. 2. 60.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE SACRAMENTIS IN GENERE.

QUÆSTIO PRIMA.

De natura seu definitione Sacramenti.

materia scilicet & forma.

NATURA Sacramenti per nomen & definitionem ejus declaratur. Cum autem definitio constet genere ac differentia, de genere primum ac differentia Sacramenti differemus, rum de partibus ipsius quasi physicis,

ARTICULUS I.

De nomine ac definitione Sacramenti.

Idem omnino est Latinis Sacramentum, quod Græcis *μυστήριον*, *mysterium*. Utriusque nominis eadem derivatio, à re nimirum sacra & secreta, seu occulta. Habent autem illæ voces, etiam apud Authores profanos, nescio quid religionis, reverentiæ ac majestatis plenum.

Præcis linguæ latinæ authoribus sacramentum duo significat.

I. Pecuniam sive pignus à litigantibus apud Pontifices in loco sacro depositum, quo mulctabatur is qui causa ceciderat, in pœnam injustæ litigationis.

II. Juramentum, quod nonnisi invocato sacro quodam numine concipiebatur: unde sacramento contendere, apud Tullium, idem est ac jurejurando affirmare. Peculiariter verò usurpatur ad significandum juramentum militare, quo milites certo ritu ac præscriptis verbis Reipublicæ defensionis obligabantur, suumque nomen militiæ inscribebant; unde Sacramentarii dicebantur. Quo sensu Tertullianus Lib. ad Martyres cap. 3. ait *vocatos non esse ad militiam Dei vivi, jam tunc cum in sacramenti verba respondimus*. Quod verò sit illud sacramentum, exponit Lib. de Corona militis c. 3. cum nempe aquam Baptismis adituri, in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, & pompa, & Angelis ejus.

Apud Scriptores sacros & Ecclesiasticos Sacramentum seu mysterium significat.

I. Rem sacram, sed occultam & latentem. Sapientiæ 2. v. 22. *Nescierunt sacramenta Dei*. Matth. 13. v. 11. *Vobis datum est nosse mysteria Regni Cælorum*. Ephes. 1. v. 9. *Ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis sue*. 1. Corinth. 2. v. 7. *Loquimur Dei* Tournelii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

sapientiam in mysterio qua abscondita est. Et 1. Corinth. 4. v. 1. *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei*. Hoc sensu, quælibet Religionis nostræ ac fidei capita generatim mysteria dicuntur. 1. ad Timoth. 3. v. 16. *Incar-natio Verbi divini magnum dicitur pietatis Sacra-mentum*, Græcè *μυστήριον*. Quin & ad res quoque non sacras, sed quas evulgare religio est: extenditur. Sic Tobia 12. v. 7. de secreto Regis dicitur: *Sacramentum Regis abscondere bonum est*.

Idem quoque significat apud authores profanos, rem scilicet sacram, sed obscuram, arcanam ac latentem. Apud illos etenim Religionis arcana mysteria dicebantur, Sacra opertanea, aut Sacra operta; à silentio scilicet quo sua Sacra obtegi & obvelari curabant: summum quippe apud eos piaculum erat, res sacras profanis & nondum initiatis aperire. Hinc solemnis illa formula in celebrandis mysteriis præmitti solita, *Procul hinc, procul ite profani*.

II. Mysterium & Sacramentum significat ipsum rei latentis & occultæ symbolum seu signum: quo sensu Apocal. 1. v. 20. appellatur *Sacramentum septem stellarum*. Et cap. 17. v. 7. *Sacramentum mulieris & bestie*. Cujus in fronte, ut dicitur vers. 5. *scriptum erat Mysterium*. Hoc est, quale, signum sint, seu quid significant septem stellæ, quid significet mulier & bestia &c. Quo sensu dixit Augustinus Epistola 138. alias 5. num. 7. *Signa cum ad res divinas pertinent, Sacramenta appellari*. Et Epistola 98. ad Bonifacium, alias 23. n. 9. *Si Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent*.

Ed. nov.
T. 2. p.
412. E.
Ib. pag.
267. F.

Hoc eodem sensu usurpatur etiam à Paganis; qui sua sacrilega mysteria nonnullis signis ac symbolis ex-primebant, de quibus Clemens Alexandrinus in Pro-treptico seu Oratione ad Gentes exhortatoria, Amo-bius Lib. 5. Eusebius Lib. 2. Præpar. Evang. cap. 3. ubi ait: *Hæc sunt Sacrorum symbola, Taurus, Pila, Trochus, Poma Turbo, Speculum, Vellus*. Ibid. refert *mysteriorum Eleusiniarum hanc communem quasi Tesseram fuisse: jejunavi; cinnum ebibi; accepi è cista* &c.

Ed. Pa-
ris. 1528.
p. 65. A.
Ib. pag.
66. D.

III. Significat rem sacram occultam, sed sacran-tem seu initiantem hominem divino cultui: quæ pos-trema significatio maximè propria est ac præsentis nostro instituto accommodata. Sacramenti quippe nomine hic intelligimus signum rei sacræ qua Deo consecramur seu sanctificamur, & ejus cultui iniri-amur. *Inde Sacramenta manarunt*, ait sanctus Au-
A gustinus

T. 7. p.
410. E.T. 6. p.
293. F.

Gustinus Lib. 15. de Civitate Dei cap. 26. quibus credentes initiuntur. Et Libro de Catechizandis rudibus capite 26. admonet de hoc imprimis rudes informandos esse, nempe *Sacramenta signacula esse rerum divinarum visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari, nec sic habendam illam speciem benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet.* S. Ambrosius Librum scripsit cui titulum fecit, de *Mysteriis*, seu de initiandis. S. Thomas 1. 2. qu. 102. Articulo 5. in corpore ait, *Sacramenta proprie dici illa quae adhibebantur Dei cultoribus ad quandam consecrationem, per quam scilicet deputabantur quodammodo ad cultum Dei.* Atque hoc sensu unio conjugalis viri & mulieris Ephes. 5. v. 32. dicitur, *magnum Sacramentum in Christo Jesu & in Ecclesia*, non tantum quia signum est unionis Christi & Ecclesiae, sed quia signum efficaci gratiae, qua donantur conjuges cum in Domino nubunt.

Hoc ipso sensu veteres Pagani mysteria sua initia dicebant, *Quibus*, ait Tullius Lib. 2. de Legibus, *ex agresti vita exculsi ad humanitatem sumus, tanquam ea sint vita melioris principia.*

Displicuit aliquando morosis ac fastidiosis nostris Novatoribus Sacramenti nomen, ea potissimum de causa quod in Scripturis non extaret; sed ineptè prorsus; latinum quippe nomen est, quod in primogenio Scripturae textu Hebraico vel Graeco insulse quaeretur. Cum autem in usu Ecclesiae idem prorsus significet Sacramentum apud Latinos quod Mysterium apud Graecos, merito Sacramenti nomen retinuit Ecclesia, ut & multa alia vocabula, tamen si in Scripturis expressa non legantur. Quapropter obtinuit subinde apud Novatores ipsos; soli Sociniani ab eo, velut à superstitione abhorrent.

Definitio Sacramenti.

Videntur nonnulli dubitare an Sacramentum defini accurate possit. Ratio dubitandi ipsis est, quod Sacramentum vel est aggregatum quoddam per accidens, constans rebus tanquam materia, vel verbis tanquam forma; vel est ens rationis, si formaliter consideretur ratione suae significationis, quam habet ex instituto.

Verum, esto non possit accurate defini Sacramentum physicè spectatum, potest tamen si moraliter consideretur, ut re ipsa solet à Theologis considerari. Hac quippe ratione est totum quoddam destinatum ad significandam & efficiendam hominis sanctificationem: posse autem totum morale defini, solus ille inficiabitur, qui negaverit Ecclesiam, Concilium, Regnum, Civitatem aut familiam defini posse. Quae porro sit definitio Sacramenti tum apud Haereticos, tum apud Orthodoxos, exponendum.

Definitio Sacramenti apud Haereticos.

T. 1. p.
709.

Sociniani definiunt Sacramentum, *nudum & simplex signum quo Christianus à Iudeo vel Gentili distinguitur.* Ita Catechesis Racoviana cap. 4. Socinus disp. de Baptismo, Volkelius Lib. 4. de vera Religione cap. 22.

Rejicitur à Lutheranis & Calvinistis hæc definitio, quibus Sacramentum non tantum ad otiosam & vacuam distinctionis notam, sed etiam ad promissiones divinae gratiae in nobis obsignandas & confirmandas institutum videtur.

Lutherani igitur & Calvinistae Sacramenta definiunt, *signa seu sigilla divinitus instituta ad obsignandas in nobis & confirmandas divinas gratiae promissiones, ad sustinendam fidei nostrae imbecillitatem, & excitandam nostram in Deum pietatem.* Colligitur

hæc definitio seu descriptio Sacramenti ex Calvino Lib. 4. Institutionis cap. 14. & ex Kemnitio parte 2. examinis Concilii Tridentini. Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 14. 15. 16. & 17. fusè definitionem hanc prosequitur ac refellit.

Si porro verba hæc, ut sonant, & præcisa à tota contextus & doctrinae Novatorum serie attenduntur, non videntur sensum habere à Catholico dogmate alienum. Sano quippe sensu Sacramenta dici possunt signa seu sigilla quibus divinae promissiones confirmantur; non quidem ex parte Dei, cujus promissio ex se firma est, nec vade aut sponsore indiget, sed ex parte nostri, ob fidei nostrae tarditatem & imbecillitatem. Confirmantur autem, non mera duntaxat ac sterili ostensione seu significatione gratiae, sed collatione; non speculativè tantum, sed practice: confirmat enim Deus in nobis suas promissionem maxime cum per Sacramenta velut per instrumenta illas adimpler ac veluti obsignat. Valere etiam plurimum Sacramenta ad juvandam fidem nostram & excitandam pietatem agnoscit Catechismus Concilii Tridentini parte 2. num. 13. *Magnum*, inquit, *vim habent Sacramenta ad fidem in animis nostris excitandam & exercendam, & ad charitatem inflammandam.* Paulò ante dixerat, *Christum, cum peccatorum veniam, coelestem gratiam, Spiritus sancti communicationem nobis pollicitus est, quaedam signa oculis & sensibus subjecta instituisse, quibus cum quasi pignoribus obligatum heberemus, atque ita fidelem in promissis futurum dubitare nunquam possemus.*

Itaque si in uno duntaxat verborum sono ac cortice hæreremus, ab hac authorum Catechismi sententia recedere non viderentur Novatores, cum Sacramenta definiunt, *signa seu sigilla quibus divina in nobis promissiones obsignantur & confirmantur &c.* Verum multiplex in eorum sententia error involvitur.

Docent enim 1. Sacramenta esse sigilla gratiae respectu electorum duntaxat, non aliorum hominum, *Docemus*, ait Calvinus in L. de Consensione inter Tigurinos & Genevenses de re Sacramentaria, *Deum non promiscue vim suam exercere in omnibus qui Sacramenta percipiunt, sed tantum in electis. Nam quemadmodum non alios ad fidem illuminat, quam quos predestinavit ad vitam; ita arcana Spiritus sui virtute efficit, ut percipiant electi quae offerunt Sacramenta.*

Docent 2. gratiam hanc nihil esse internum homini, sed meram & externam peccati non imputationem.

Docent 3. quod hic capitale est, non aliam Sacramentis vim & efficaciam inesse, quam ut objectivè moveant & excitent fidem, non verò ut efficienter gratiam conferant. Ita rem totam exponit Theodorus Beza Lib. de Summa rei Sacramentariae q. 2. *Efficacia*, inquit, *Sacramentorum est à Spiritus sancti operatione in solidum, non autem à signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.*

Si quando igitur apud Novatores legeris, *Sacramenta esse instrumenta Dei ad nostram sanctificationem instituta*, cave, dolus est: nullam etenim in illis veram efficientiam, sed meram movendi & excitandi vim objectivam & externam agnoscunt. *Schola nov. 1558. sophistica*, ait Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. p. 476.

14. *magno consensu tradiderunt, Sacramenta non valere iustificare & conferre gratiam, modo non ponamus obicem peccati mortalis. Quae sententia dici non potest*, pergit ille, *quam sit exitialis & pestilens.* Deinde eam sorio refellit, quasi mens Catholicorum foret, Sacramentum vi sua propria, naturali, interna & inhaerente producere gratiam, sine ullo vel influxu ex parte Dei, vel motu fidei ac pietatis ex parte nostri. Sic ille sibi monstra fingit, ut ea facilius impugnet ac simpliciores decipiat.

Verum

Verum de hoc posteriori Novatorum errore fufius ex profeflo dicemus ad tertiam hujus Tractatus Quaestionem; non defunt enim inter nostros, quibus hac in parte sententia Novatorum à Catholica, nonnisi loquendi modo, distare videtur.

Anabaptistae definiunt Sacramenta, *allegorias seu signa quadam vite spiritualis, morum atque bonorum operum, quibus scilicet signis admonemur bonis operibus non exercere.*

Zuinglius Lib. de vera & falsa Religione, docet Sacramentum nihil esse præter initiationem quandam & oppignorationem, qua Christo se homines obligant, atque ejus militia nomen dant.

Omnes illae definitiones hoc habent commune vitium, quod nullam in Sacramento vim ad sanctificationem hominis efficiendam agnoscant; quam agnoscere debere, ex profeflo Quaestione 3. hujus Tractatus demonstrabimus.

Definitio Sacramenti apud Catholicos.

Multae passim apud Scholae Magistros leguntur Sacramenti definitiones, quae tamen nonnullis verbis discrepent, & aliae minus, aliae vero magis evolutae sint & explicatae, unum tamen habent eumque orthodoxum sensum.

Magister Sententiarum Lib. 4. dist. tres proponit Sacramenti definitiones.

Prima hæc est: *Sacramentum est sacre rei signum.* Verum rectè observat Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis parte 9. cap. 2. illam non tam definitionem esse, quam nominis interpretationem, quæ latius patet quam res definita: siquidem multa sunt rei sacrae signa, quæ non sunt vera Sacramenta, quales fuere omnes veteris Testamenti figuræ.

Altera definitio hæc est: *Sacramentum est invisibilis gratiae visibilis forma.*

Verum strictior videtur hæc definitio, nec satis adæquata; cum ea duntaxat signa comprehendat, quæ interiorem gratiam significant, sive eam efficiant, sive non.

Denique Sacramentum definit, *id quod ita signum est gratiae Dei, & invisibilis gratiae forma, ut ipsius imaginem gerat, & causa existat.*

Verum hæc quoque definitio satis adæquata non videtur, quandoquidem solis novae Legis Sacramentis competit: hic verò definitionem quaerimus, generalem & adæquatam, quæ possit omni verò Sacramento adaptari.

Edit. Mo-
gun. T. 3.
p. 405. F. Hugo Victorinus loco jam citato Sacramentum definit, *corporale vel materiale elementum foris sensibiliter propositum, ex similitudine representans, & ex institutione significans, & ex sanctificatione continens aliquam invisibilem & spirituales gratiam.*

At descriptio potius hæc esse videtur quam accurata Sacramenti definitio, nec omnibus, sed solis Christi Sacramentis congruit.

Catechismus Concilii Tridentini parte 2. duas exponit, quæ in eundem sensum recidunt.

Primam n. 5. his verbis: *Sacramentum est invisibilis gratiae visibile signum ad nostram justificationem institutum.* Quæ definitio ex Conc. Trid. sess. 13. c. 3. excerpta videtur.

Alteram nu. 10. his verbis: *Sacramentum est res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis & justitiae tum significanda, tum efficienda vim habet.* Prior definitio optima quidem ac retinenda, cum de Sacramentis novae Legis definiendis agitur; posterior vero, cum de Sacramento generatim sumpto.

Dicitur autem 1. res sensibus subjecta, seu signum quoddam sensibile; quo nomine genus Sacramenti aperitur; per res autem sensibiles, non tantum intelligimus elementum seu substantiam quandam ex-

terius usurpatam, v. g. aquam in Baptismo, oleum in Confirmatione &c. sed etiam sensibiles & externas actiones, seu Ministri conficientis, seu hominis recipientis Sacramentum, quales sunt v. g. in Sacramento Pœnitentiae, contritio & confessio ex parte pœnitentis, & absolutio ex parte Sacerdotis.

Dicitur 2. *Quæ ex Dei institutione vim habet*, quia nempe signum illud sensibile sacrum, non habet ex se propriaque sua natura, sed ex voluntate Dei instituentis, quod rem sacram & religiosam significet.

Dicitur 3. *Quæ vim habet significanda & efficienda sanctitatis & justitiae*: quæ verba differentiam specificam signi sacramentalis ab aliis, exprimunt, Sacramenti etenim proprium istud est ac singulare, ut sanctitatem aliquam & justitiam significet & conferat, sive ea exterior duntaxat sit ac legalis qualis à Sacramentis veteribus conferebatur; sive interior ac spiritualis, quæ Sacramentorum novae Legis propria est.

Dices 1. Definitio accurata non est quæ non convenit soli definito; atqui talis est adducta mox definitio Sacramenti; convenit enim ipsi etiam Sacrificio, quod certè signum est rei sacrae seu sanctitatis ac justitiae quam impetrat & producit.

Resp. nego min. Ad probationem dico, Sacrificium & Sacramentum convenire quidem in ratione signi sacri, tam ex parte caeremoniae, quia utrumque debet esse caeremonia religiosa, quam ex parte rei significatae, quia in utroque debet esse res sacra; differre tamen in eo maxime, quod Sacrificium primario & immediate referatur ad cultum Dei, ob testimonium quod continet, supremi ipsius in res omnes domini; Sacramentum vero primario ac immediate tendat ac referatur ad sanctificationem hominis & significandam & efficiendam: unde fit ut Sacrificium consistat in actione aliqua seu oblatione quæ ad Deum refertur, & ut non tantum offerentibus, sed etiam aliis prodesse possit; Sacramentum vero in receptione seu quasi passione, quæ in homine aliquo modo recipitur, & ipsi soli recipienti prodest. Altera discriminis ratio est, quod Sacrificium non profit v. gr. defunctis in Purgatorio detentis, ex operato ac per modum Sacramenti, sed ex opere operantis, pro conditione scilicet ac mensura bonorum operum, quæ illi, dum viverent, fecerunt. Neque enim, ait sanctus Augustinus, *mortuis nova merita comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum precedentibus consequentia ista redduntur.* Hoc quippe meritum, pergit idem sanctus Doctor, *sibi quisque cum in corpore viveret, comparavit, ut ei possent ista (vivorum suffragia) prodesse.* Vide quæ eam in rem diximus Tractatu 1. de Attributis pag. 605. & seq. Sacrificium igitur ex intrinseca sua & formali ratione hoc unum exigit, ut directè ac primario publica sit protestatio excellentiae Dei ac supremi ejus in res omnes domini, secundario autem ut à Deo nova quædam beneficia impetret; Sacramenti verò natura est, ut primario ac directè, gratiam, quam significat, operetur.

Dices 2. Multa tum in veteri, tum in nova Lege occurrunt signa rei sacrae, quæ inter vera Sacramenta recenseri non possunt. Sic transitus maris rubri significavit sanctitatem per Baptismum conferendam; manna pariter significavit sanctitatem dandam per Eucharistiam. Omnes denique veteres caeremoniae, figuræ quædam erant eorum omnium quæ in nova Lege adimpleri debebant, nec tamen hæc omnia inter vetera Sacramenta recensenda sunt. Apud nos pariter multa sunt signa rei sacrae, & quidem suo modo efficacia, quæ tamen pro veris non habentur Sacramentis: talia sunt omnia Sacramentalia, seu ritus & caeremoniae Sacramentorum: talis aquæ lustralis seu benedictæ consecratio, ejusque usus quo peccata

Serm. 172. alijs 32. de verbis Apostoli n. 2. 1. 5. p. 828. Enchiridii c. 110. T. 6. p. 238.

venialia dimitti, dæmones morbi que expelli ac fugari dicuntur; tale signum crucis; tale martyrium infantium ab Herode occisorum, quod quidem ex opere etiam operato ipsis ad salutem profuit; talis denique lotio pedum, & alia innumera quæ ad Christianam humilitatem ac varia pietatis officia significanda & promovenda usurpata fuere.

Resp. Cum Sacramentum signum sit rei sacræ non cuiuscunque, sed sacrantis seu initiantis & sanctificantis hominem, à numero Sacramentorum excludi debent quæcunque signa rei sacræ simpliciter speculativa, non practica & efficacia: atque ita nec transitus maris rubri, nec manna, nec serpens æneus, nec alia huiusmodi bene multa, veri nominis Sacramenta fuere apud Judæos; quia etsi rem aliquam spiritalem futuram designarent, tamen vel non erant stabiles cæremoniæ sacræ ab ipso Deo institutæ, vel steriles omnino erant & otiosæ, quæ nullam nequidem legalem & externam sanctitatem operantur.

In nova pariter Lege, illud duntaxat signum sacramentum pro vero Sacramento haberi debet, quod gratiam ex sese seu ex opere operato producit: quapropter Sacramentali, seu ritu Sacramentorum, vera non sunt Sacramenta, quia ex pietate duntaxat, seu ex opere operantis, vim aliquam exerere possunt, non ex seipsis; sunt etenim isthæc omnia instituta ab Ecclesia, quæ potestatem non habet signa instituendi, quibus gratia certo & efficaciter conferatur. Aqua igitur benedicta, si vim habeat dimittendi peccata venialia, hanc profecto non habet, nisi per modum impetrationis & suffragii totius Ecclesiæ, & propter affectum pietatis & religionis in casusurpanda, non vero ex ipsius usu physico & materiali: ad morbos pariter & dæmones pellendos ut valeat, Ecclesia deprecatur; at vim illam certo & infallibiliter annexam non habet: dici etiam possunt per illius aquæ religiosum usum spiritualiter fugari dæmones, quando tollitur aut minuitur in nobis, id per quod dæmones nos sibi obnoxios & quasi mancipatos tenent, id est peccatum; quod, ut diximus, non per aquæ illius asperisionem præcisè, sed per orationes Ecclesiæ, aut pietatem hominis, Deo condonante, dimittitur S. Thomas 3. p. q. 60. art. 2. ad 3. solvens hanc objectionem ductam ex asperisione aquæ benedictæ, distinguit inter dispositionem ad sanctitatem, & sanctitatem ipsam; vultque asperisionem aquæ benedictæ esse dispositionem duntaxat ad sanctitatem, non vero operari sanctitatem, adeoque non esse Sacramentum. *Disendum, inquit, quod res denominatur à fine & complemento: dispositio autem non est finis neque perfectio. Et ideo quæ significant dispositionem ad sanctitatem, non dicuntur Sacramenta, (de quibus procedit obiectio) sed solum ea quæ significant perfectionem sanctitatis humanae.* Signum crucis eodem modo efficax est, non ex sese, sed ex pietate ac religione illius qui se aut res alias signat. Martyrium vero Innocentium verum non fuit Sacramentum, etsi ex opere operato ipsis ad salutem profuerit, quia nempe Sacramentum ritus est exterior à Christo Domino institutus in Religione constans ac perpetuus; at martyrium est à dæmone ejusque ministris in odium Christi ac Christianæ Religionis, neque signum est stabile ordinarium ac perpetuum in Ecclesia ad gratiam conferendam, ut per se patet. Denique, lotio pedum documentum quidem fuit humilitatis, at non verum sanctitatis efficiendæ Sacramentum.

* *

ARTICULUS II.

De genere Sacramenti.

An & quale sit signum.

Placet Lutheranis genus Sacramenti actionem potius esse, quàm signum: ratio ipsi est, quia Sacramentum verum esse non potest extra usum. Calvinistæ licet in usu pariter & actionibus Sacramentum reponant, satius tamen esse ducunt Sacramentum ad signum velut ad genus suum revocare ac referre. Verum confundunt illi Hæretici externas Sacramenti causas cum internis: actiones quidem necessarias esse ut perficiatur Sacramentum, omnes fatentur; sed actiones illæ sunt duntaxat causæ externæ, conficientes Sacramentum, usus vero conditio est necessaria: nos vero hic loquimur de causis internis Sacramenti. Ad hanc sententiam Novatores maximè adduxit error alius quo circa Eucharistiam laborant, quam quidem in solo usu, non vero in re permanenti positam esse contendunt.

Orthodoxi Theologi communi suffragio docent signum esse genus Sacramenti, seu Sacramentum esse in genere signi. Signum autem definitur à S. Augustino Lib. 2. de doctrina Christiana c. 1. *Res, quæ præter speciem quam ingerit sensibus, aliud aliquid facit in cognitionem venire.*

T. 5. p. 1.
p. 19. B.

CONCLUSIO.

Sacramentum est in genere signi.

Probatur: Quia omne Sacramentum est cæremonia seu ritus quidam exterior sacer ac religiosus à Deo institutus, & significat rem aliquam sacram & religiosam pertinentem ad cultum Dei & sanctificationem hominis. Ita Circumcisio Gen. 17. v. 11. dicitur *signum fœderis* Deum inter & Abrahamum. Et Rom. 4. v. 11. dicitur *signaculum justitiæ fidei*. Et cap. 6. v. 3. idem Apostolus de Baptismo loquens, ait: *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus &c.* Quia nempe Baptismus figura est, signum ac symbolum mortis & resurrectionis Christi. De Eucharistia 1. Corinth. 11. v. 26. idem Apostolus ait: *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis*: quia nempe Eucharistia in signum & memoriam passionis Christi est instituta. Ephes. 5. v. 32. unio conjugalis viri & mulieris dicitur Sacramentum seu signum ac symbolum unionis Christi cum Ecclesia.

Ratio est, quia illud est genus respectu Sacramenti, quod de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis prædicatur: atqui esse signum & quidem sacrum prædicatur de multis rebus sacris & Sacramentis specie distinctis: figuræ enim veteris Testamenti, sicut & omnia illius ævi Sacramenta vera erant signa rei alicujus sacræ, & quidem specie distincta à Sacramentis Legis Evangelicæ; ergo &c.

Quæres 1. quale signum sit Sacramentum.

Resp. 1. esse signum exterius ac sensibus subiectum; quia est symbolum distinctionis & Religionis. In nullum enim nomen Religionis, seu verum, seu falsum, ait sanctus Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 11. *coagulari homines possunt, nisi aliquo signaculorum aut Sacramentorum visibilium consortio colligentur.*

T. 8. p. 319. E.

II. Esse signum rei sacræ, non cuiuslibet, sed sacrantis seu activè initiantis hominem: qua discriminis ratione verum Sacramentum distinguitur ab alio quocunque signo sacro.

III. Esse

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

ARTICULUS III.

De Differentia Sacramenti.

III. esse signum non naturale, sed ex instituto, cuius tota vis & efficacia pendet à libera Dei instituentis voluntate.

IV. esse signum fixum ac in Religione perpetuum, cuius non alius futurus est finis, quam qui & Religionis. Unde Gen. 17. & Exodi 12. ritus Circumcisionis & Agni Paschalis dicitur *federe & cultu sempiterno observandus*: & Eucharistia 1. Corinch. 11. v. 26. celebranda dicitur in memoriam Christi, *donec ipse veniat*. Id est, ad finem usque mundi.

T. 2. p. 267. F.

V. esse signum quandam habens cum re significata proportionem seu analogiam. Si enim Sacramenta, inquit S. Augustinus Epistola jam citata ad Bonifacium 98. alias 23. *quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent*. Sic v. g. ablutio externa in Baptismo, recte significat & exprimit internam animæ à peccatorum sordibus munditiam.

VI. denique, esse signum efficax & practicum sanctitatis quam efficit, siue externa illa sit ac legalis, siue interna & vera animæ iustitia, sicut jam exposuimus.

Quæres 2. quarum rerum signa sint Sacramenta.

Resp. per signum sacramentale significari 1. gratiam significantem, vel futuram, qualem vetera, vel præsentem, qualem nova Sacramenta exhibent ac significant. 2. Passionem & mortem Christi, quæ est causa gratiæ, & vel futura, vel præterita repræsentatur. 3. Vitam æternam, quæ est effectus gratiæ, & ut futura præfiguratur. Tria hæc in aliquibus novæ Legis Sacramentis, v. g. Baptismo & Eucharistia, distinctè significantur; in aliis vero implicite saltem ac confuse. De Baptismo sanctus Paulus Rom. 6. v. 3. ait: *An ignoratis quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem*. De gratia vero Baptismali ibid. v. 7. ait: *Qui mortuus est, justificatus est à peccato*. Et Act. 22. v. 16. *Baptizare, & abluere peccata tua*. Denique de vita æterna idem Apostolus citato c. 6. ad Rom. v. 5. ait: *Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus*. Eadem in Eucharistia exprimi ostendunt quæ canit Ecclesia in solemnibus ejus Officiis. O *sacrum convivium*, exclamat, *in quo Christus sumitur; recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futura gloria nobis pignus datur*.

Sacramentum proprie dicitur, S. Th. 3. p. q. 60. art. 3. in corp. *quod ordinatur ad significandam nostram sanctificationem, in qua tria possunt considerari, videlicet ipsa causa sanctificationis nostræ, quæ est passio Christi, & forma nostræ sanctificationis, quæ consistit in gratia & virtutibus, & ultimus finis sanctificationis nostræ, qui est vita æterna*. Unde Sacramentum est signum rememorativum ejus quod præcessit scilicet passionis Christi; & demonstrativum ejus quod in nobis efficitur per Christi passionem, scilicet gratia; & prognosticum, id est, prænuntiativum futurae gloriæ.

Præterea per Sacramenta nostri admonemur officii, tum erga Deum, tum erga proximum, Erga Deum, ut memores accepti beneficii ulterius non peccemus. Rom. 6. v. 4. *Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos novitate vitæ ambulemus*. Erga proximum vero admonemur mutue charitatis servandæ, quia omnes fratres sumus & unius Capitis Christi membra; 1. Cor. 12. v. 13. *In uno spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus*. Inter hæc omnia gratia sanctificans est principale significatum signi sacramentalis, quam nempe significando producit.

Tournelii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

An debeat esse signum efficax, seu alicujus sanctitatis effectum.

Quæstio non vertitur, an Sacramentum semper in usu sanctitatem operetur: fieri enim potest ut per accidens, propter malam recipientis dispositionem, suum non consequatur effectum.

Quæstio pariter non est, utrum omne Sacramentum sanctitatem spirituales & interiores operetur: nobis quippe certum est, quod postea demonstrabimus, vetera Sacramenta vim talem non habuisse.

Quæstio igitur est, utrum Sacramentum in genere, prout abstrahit à veteribus & novis, aliquam sanctitatem, seu exteriori & legalem, seu spirituales & internam, ex se producere valeat, ita ut ex sua institutione sit signum efficax & practicum.

Circa quam quæstionem varie opinantur Scholæ Theologi.

Sunt qui existimant esse de ratione veri Sacramenti, ut veram & internam animæ sanctitatem significet & conferat; atque inter illos aliqui idcirco negant vetera Sacramenta propria & vera fuisse, ac cum nostris univoce convenire, quod veram & internam illam gratiam non efficerent. Ita Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 1. Alii è contra, & vere ac proprie illa Sacramenta fuisse, ac spirituales gratiam contulisse docent. Ita sentire videntur Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis p. 9. c. 1. S. Bonaventura in 4. dist. 1. art. 1. quæst. 5.

Sunt qui volunt ad rationem Sacramenti duntaxat pertinere, ut significet veram internam animæ sanctitatem, siue futuram & per Christum dandam, siue præsentem; non vero ut aliquam re ipsa sanctitatem conferat siue perfectam siue imperfectam. Videtur hæc communis esse discipulorum S. Thomæ opinio.

Sunt denique qui putant, esse de ratione essentiali Sacramenti, ut aliquam operetur sanctitatem, aut veram & internam, aut legalem & externam; internam vero necessario significet.

CONCLUSIO.

Differentia specifica Sacramenti in eo est, ut significet & conferat aliquam sanctitatem; adeoque ut sit signum efficax, practicum & operativum.

Probatum; quia differentia specifica Sacramenti in eo reponenda est, per quod verum Sacramentum constituitur, ac distinguitur ab aliis signis sacris quæ non sunt veri nominis Sacramenta; atqui per hoc maxime verum Sacramentum constituitur, ac distinguitur ab aliis signis sacris quæ veri nominis Sacramenta non sunt, quod aliquam sanctitatem naturæ suæ proportionatam efficiat, hoc est, vel externam & legalem, si sit veteris Legis Sacramentum, vel internam ac spirituales, si sit Sacramentum Legis Evangelicæ.

Sacramenta etenim vetera quandam legalem ac externam sanctitatem contulisse, res est per se manifesta. De Sacerdotibus veteribus Exodi 28. v. 41. dicitur: *Cunctorum consecrabis manus, sanctificabisque illos, ut Sacerdotio fungantur mihi*. Lev. 8. v. 12. Aaron à Moysse consecratur per infusionem olei; & Apostolus generatim de omnibus veteris Legis ceremoniis, Hebr. 9. v. 9. pronuntiat, eas valuisse solummodo in cibis, & in potibus & variis baptismatibus & iustitiis carnis. Et v. 13. Sanguis, inquit, hircorum & auroreum, & cinis vitulae aspersus, inquinatos sanctificat ad emundationem carnis.

Quanta verò sit Sacramentorum Legis Evangelicæ virtus & efficacia, inferius ex professo demonstrabimus; sufficiat jam vel hoc unum Apostoli testimonium de Baptismo, ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti quem effudit in nos abundè per Jesum Christum Salvatorem nostrum.*

Et verò Sacramentum omne ex sese cæremonia quædam est sacra, initians seu consecrans & deputans homines ad cultum Dei. Ita olim Circumcisio hominem Deo quodammodo consecrabat, sicut jam Baptismus; & sicut Baptismus janua est & introitus ad Religionem Christi, ita olim & Circumcisio ad Religionem Moysis: unde universæ Legis debitor erat quicumque circumcisus fuerat; quemadmodum & Christianæ Legis præceptis obstrictus tenetur, qui per Baptismum Christo nomen suum dedit & obligavit.

Ex dictis hætenus nascitur inter Scholasticos controversia, utrum scilicet definitio Sacramenti superius adducta univoce conveniat omnibus tum veteris tum novæ Legis Sacramentis. Affirmant qui censent ad hoc satis esse, quod vetera Sacramenta internam ac spiritualem sanctitatem per Christum nobis dandam significaverint, externam vero aliquam & legalem contulerint: negant vero: qui existimant tantum differre Sacramenta vetera à rationi veri & propriè dicti Sacramenti, quantum differt sanctitas legalis & externa, ab interna & spirituali. Cum autem hæc analogicè tantum cum illa conveniat, idcirco asserunt vetera Sacramenta analogicè duntaxat convenire cum Sacramentis Evangelicis: quæ certè controversia, cum fidem non spectet, tanti non videtur, ut in ea immorari diutius necesse sit.

Hætenus de partibus Sacramenti logice spectatis, genere scilicet & differentia; nunc de partibus ejusdem physicis, materia scilicet & forma disserendum.

ARTICULUS IV.

De materia & forma Sacramenti.

Circa materiam & formam Sacramenti universim considerati, hæc sunt exponenda capita.

I. Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant?

II. An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma?

III. An materiæ & formæ Sacramentorum sint à Christo Domino fixæ & determinatæ?

IV. An & quæ mutatio, sive in materia, sive in forma, Sacramentum irritum faciat?

V. Qualia sint Sacramentorum verba, an promissoria, an concionalia, an consecratoria?

VI. Denique, quotuplex generatim sit forma Sacramentorum: an ea quæ conditionalis dicitur, semper in usu fuerit, & quibus in casibus usurpanda?

Quid per materiam & formam Sacramenti Theologi intelligant.

Apud veteres Ecclesiæ Scriptores, Sacramentorum partes, quas nos materiam & formam appellamus, simpliciter res Sacramentorum dicebantur. Ita Tertullianus Lib. de Præscriptionibus cap. 40, ait *Æ. 216. D.* demonem in suis idolorum mysteriis res Sacramentorum divinarum æmulari. Dicebantur etiam communiter, mystica symbola, sacra signa, Religionis initia seu initiationes, & Sacramenta. Paulò distinctius aliquando designabantur per elementum & ver-

bum; quo sensu de Baptismo dicebat S. Augustinus Tract. 80. in Joan. n. 3. *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum.* *To. 3. p. 2. p. 603. C.*

Re ipsa quidem formam Baptismatis ab illis aliquando dictam legimus; at non eo profecto sensu, qui è Schola Peripatetica subinde manavit; per formam enim, non partem aliquam, sed totum Baptismatis ritum, ipsos etiam exorcismos cæterasque cæremonias intelligunt, ex quibus sanctus Augustinus Lib. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 34. & Patres Milevitani Concilii, quos interferebat sanctus ille Doctor anno 402. demonstrabant adversus Pelagianos efficaciam Baptismi, & existentiam peccati originalis. Si enim nullum est in parvulo qui baptizatur peccatum, arguebant illi, necesse est formam Baptismatis in remissionem peccatorum, non veram sed falsam esse. Simili argumento adversus Novatores utitur Concilium Tridentinum sess. 5. in Decreto de peccato originali, verba Concilii Milevitani sua faciens. *T. 10. p. 35. & 36. Tom. 2. Conc. p. 1664. A. Tom. 14. Conc. p. 752. D.*

Methodus igitur explicandi partes Sacramentorum per materiam & formam, ante exortam Scholasticam Theologiam incognita fuit. E placitis Philosophiæ Peripateticæ, quibus imbuti jam tum & innutriti erant Scholastici, fluxit ad Scholas Theologorum; quamquam non statim Scholas omnes occupaverit: quippe centum jam annis integris obtinuerat Philosophia Peripatetica, priusquam methodus hæc à Theologis usurpata fuerit. Nihil de ea veteres Scholæ Magistri, ne ipse quidem Petrus Lombardus, Magister Sententiarum dictus, nec Hugo Victorinus I *Petrus Lombardus obiit anno 1140.* cet enim isti interdum aut formam, aut materiam Baptismi nominant, non tamen Philosophorum sensu: neque enim de forma, per ordinem ad materiam, aut de materia, per ordinem ad formam, locuti videntur: sed per materiam, totum sensibile quo constat Sacramentum; per formam vero, Jurisconsultorum more, certas verborum formulas seu conceptiones intelligebant, quas & Judices in formula Judiciorum, & Ministri Ecclesiastici in administratione Sacramentorum observare tenebantur.

Primus itaque inter Scholasticos Sacramenta per materiam & formam distinctè exposuit Guilielmus Antissiodorensis in sua Summa Theologica an. 1215. Ab eo vero tempore summo consensu methodus hæc recepta fuit, publico etiam Ecclesiæ usu consecrata, tum in Decreto Eugenii IV. ubi dicitur: *Omnia Sacramenta tribus perficiuntur videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quorum si aliquod desit, non perficitur Sacramentum.* Tum in Conc. Trid. sess. 14. cap. 3. ubi tres actus poenitentis, nempe contritio, confessio & satisfactio appellantur *quasi materia*, & verba absolutionis, *forma* Sacramenti Poenitentiae. Observa particulas istas, *tanquam*, & *quasi*, quibus certè innuitur, materiæ & formæ vocabula, cum ad rem sacramentariam transferuntur, non proprio ac physico sensu, sed metaphorico & improprio usurpari: neque enim Sacramentum hîc spectatur, ut est totum quoddam physicum, sed morale duntaxat constans ex partibus à Christo Domino destinatis ad significandam & producendam in nobis gratiam sanctificantem. *Tom. 13. Conc. p. 535. A. Tom. 14. Conc. p. 817. A.*

Ex analogia vero quæ est inter totum Sacramentale, & totum physicum, fluxit methodus exponendi partes Sacramentorum per materiam & formam. Sicut enim in composito physico materia præcedit, forma accedit; ita in Sacramento accedit verbum ad elementum. Pariter, sicut in toto physico materia ex se indifferens est & indeterminata ad hoc vel illud

T. 3. p. 1.
p. 703. B.

illud compositum, determinatur autem & contrahitur per formam; ita in Sacramento verbum determinat indifferentiam elementi. *Detrahe verbum, ait sanctus Augustinus Tract. 80. in Joan. num. 3. quid est aqua, nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Denique, ut in composito physico materia est imperfecta, forma vero perfecta, & rem ipsam constituit; ita in Sacramento verba sunt rebus perfectiora, & apertius significant. In Baptismo verbi gr. aqua quæ refrigerandi perinde ac abluendi vim habet, accedente verbo vitæ, ad interiorem animæ mundationem significandam coarctatur, Ephes. 5. vers. 25. & 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aqua in verbo vite.* Dicendum, ait sanctus Thomas 3. parte quæst. 60. artic. 7. in corp. *quod in Sacramentis verba se habent per modum forma, res autem sensibiles per modum materia. In omnibus autem compositis ex materia & forma, principium determinationis est ex parte forma, quæ est quodammodo finis & terminus materia: & ideo principaliter requiritur, ad esse rei determinata forma, quam determinata materia; materia enim determinata requiritur, ut sit proportionata determinata forma. Cum igitur in Sacramentis requirantur determinatæ res sensibiles, quæ se habent in Sacramentis sicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum.*

Per materiam igitur Sacramenti, intelligitur illud omne sensibile quod magis confuse gratiam significat; sive illud sensibile sit res quædam seu substantia, qualis est aqua in Baptismo, unctio in Confirmatione, panis & vinum in consecranda. Eucharistia &c. sive sit quædam actio aut ex parte ministrantis, aut ex parte suscipientis Sacramentum, qualis est manus impositio in Ministro Confirmationis & Ordinationis, & contritio, confessio, & satisfactio in pœnitente.

Per formam vero intelliguntur non tantum verba proprie dicta quæ ore proferuntur, sed id omne quod in Sacramento rem sensibilem arctius & clarius restringit ad significandam gratiam sanctificantem, sive illud verbum sit vocale, sive non: ut sunt verbi gr. nutus, & similia signa, quæ sanctus Augustinus Libro 2. de Doctrina Christiana cap. 3. appellat *verba visibilia*, quia nempe verborum vice funguntur, & verba possunt appellari, sumpta denominatione à nobiliori signorum genere, quod est verbum, ut docet ibidem sanctus Augustinus. Quod quidem in Sacramento Matrimonii locum habere potest, cum nempe qui contrahit matrimonium vocis usu privatus, solo nutu consensum exterius demonstrare valet, saltem in eorum opinione, qui mutuum consensum hujus Sacramenti formam esse affirmant. In Sacramento etiam Pœnitentiæ sufficit ad illius materiam, ut confessio & contritio aliquo exteriori signo seu nutu declaretur: quia propter sacramentalis absolutio impendi solet moribundo qui subita vi morbi oppressus, voce confiteri non potest, sed nutu aliquo aut gestu suum de peccatis dolorem testatur.

Sapienter observat Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 1. art. 6. *fidei esse Catholica, Sacramenta constare rebus & verbis, quod sine manifesta heresi, inquit, negari non posset: quod vero res materiae, verba autem formæ nomine donentur: ex usu duntaxat Theologorum invaluisse, à quo recedere jam non licet, cum sit totius Ecclesiæ praxi approbatus & consecratus.*

Ab illo usu recedunt Novatores, qui Sacramenti formam, non in verbis ipsis, sed in virtute seu efficacia & in significatione tum rerum, tum verborum collocant. *Sacramenti materia*, ait Spalatensis Lib. 5.

de Republica Christiana c. 4. n. 10. *est actio sensibilis: forma vero, vis aliquo modo producendi gratiam seu efficaciter testandi.* Ita porro sentiunt illi, quod existiment verba Sacramentorum promissionis esse ac concionis, unice destinata ad finem audientium excitandam.

Ex nostris aliqui, quamquam sensu ab errore Novatorum longe alieno, dixerunt totum id quod in Sacramento sensibile est, sive res sit, sive verbum esse loco materiæ significationem vero esse loco formæ totius Sacramenti. Scilicet Sacramentum illi materialiter & subjective considerant, prout est signum quoddam totale sensibile compositum ex rebus & verbis; cum autem signi veluti forma sit ipsa significatio, inde totius Sacramenti formam in significatione positam esse dixerunt: non tamen negant illi quin verba ad elementum comparata, & vere consecratoria sint, & formæ rationem habeant. Audiatur eam in rem Maldonatus, da natura Sacramentorum parte 3.

„Solet vulgo dici (inquit) Sacramentorum materia esse res, formam verba, quod aliquo quidem modo verum est; si vero summo agamus jure, talis sum. Nam quemadmodum in re artefacta materia constat ex materia singularum partium, forma ex formis singularum; sic in Sacramento [quod res quædam est artificia] necesse est, ut materia totius Sacramenti constet ex materia singularum partium, & forma ex forma. Singulæ autem partes Sacramenti, sunt res & verba. In rebus, id quod videtur, est materia; significatio, forma: in verbis id quod auditur, materia; significatio, forma: Ergo in toto Sacramento, id quod videtur & auditur simul, id est, res & verba, materia; significatio, quæ neque videtur, neque auditur, forma. Quo loco non comparat Maldonatus unam Sacramenti partem cum altera, sed omnes cum toto Sacramento; atque sub ea consideratione vult res & verba esse materiam, significationem vero rerum & verborum, esse formam totius Sacramenti. Idem Theologus agens de Sacramento Matrimonii quæst. 1. multum laborat in assignanda materia & forma hujus Sacramenti, asseritque non ita subtiliter in Sacramentis querendam esse materiam & formam; ac tandem concludit, conjunctionem & societatem externam viri & mulieris, esse materiam; significationem vero esse formam Sacramenti Matrimonii.

Ed. Pa.
rif. 1677
p. 7. D.

Ed. Col.
1625. F.
3. p. 3.

Quamquam vero hæc Maldonati & aliquorum recentiorum sententia Fidei Catholicæ non adversetur, emendari nihilominus debet, iudice Bellarmino de Sacramentis in genere L. 1. c. 18. quia non licet à comuni & recepto usu loquendi Ecclesiæ recedere; Ecclesiæ autem res Sacramentorum materiam, verba autem formam appellare consuevit.

Quærent hic nonnulli, utrum materia & forma dici possint partes componentes Sacramentum. Ratio dubitandi est, quod partes illæ simul non uniantur, sed aliquo intervallo temporis à se invicem separentur, quod maxime patet in Sacramento Eucharistiæ. quod perseverat postquam verba consecrationis effluerunt,

Verum facile reponitur, id non ob stare quominus materia & forma dici possint partes componentes Sacramentum, saltem illud quod in usu & actione transeunte positum est; sufficit enim ad morale compositum, quale Sacramentum est, moralis unio partium, quæ fit, cum una & eadem iudicio prudentum censetur esse moralis actio, per quam materia & forma Sacramenti adhibetur; neque vero morosius ac scrupulosius hic exigendum, ut eodem puncto mathematico temporis materia & forma simul jungatur: moraliter istud æstimari debet, non physice aut mathematice.

Specialis porro ac propria videtur esse ratio Eucharistiæ, quæ sola habet esse permanens, etiam postquam effluxere verba consecrationis: ut consecretur quidem necessaria sunt verba, quæ sunt veluti forma: at post consecrationem perfectam, perseverat Sacramentum, corpus scilicet & sanguis Christi sub speciebus panis & vini.

An quodlibet Sacramentum necessario constare debeat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma.

Quæstio moveri potest de Sacramentis tum veteribus tum novis.

PRIMA CONCLUSIO.

Quodlibet Sacramentum seu veteris seu novæ Legis, constare necessario debet rebus aliquibus tanquam materia.

Probatur: Quia quodlibet Sacramentum est signum sensibile; ergo necesse est ut res aliquas habeat externas & sensibiles, quibus tanquam materia componatur & in sensus incurrat.

SECUNDA CONCLUSIO.

Quodlibet veteris Legis Sacramentum necessario verbis tanquam forma non constabat.

Probatur. Quia Genes. 17. ritus Circumcisionis; Exodi 12. ritus Agni Paschalis; Levit. 8. ritus Consecrationis Pontificum ac Sacerdotum describuntur, absque ulla præscripta verborum solemnitate ac forma.

Neque obstat quod Levit. 4. 5. & 6. quædam ex mandato Dei preces adhibendæ sint in sacrificiis pro peccato. Quid enim inde? nisi hoc unum, in aliquibus caeremoniis Deum verba nonnulla observanda præscripsisse, in aliis vero non præscripsisse, pro sua voluntate; neque enim alia hic quærenda est ratio præter Dei voluntatem, quia in huiusmodi rebus, tota ratio facti est voluntas facientis. Illis vero Sacramentis quæ sine verbis perficiebantur, ipsa symboli seu signi exterioris significatio, veluti formæ rationem induebat.

TERTIA CONCLUSIO.

Quodlibet Legis Evangelicæ Sacramentum necessario constat rebus tanquam materia, & verbis tanquam forma: sive rerum nomine, elementum, aut substantiam, aut actiones quasdam; & per verba, vocalia verba intelligas, aut aliquid simile ipsis æquivalens.

Probatur inductione singulorum nostrorum Sacramentorum.

Baptismi materia est aqua; forma, invocatio Sanctissimæ Trinitatis. Matt. 28. v. 19. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.*

Confirmationis materia est manus impositio & unctio; forma, oratio Act. 8. v. 15. & 17. *Oraverunt pro eis tunc imponebant manus super illos.* De unctione 2. Corinth. 1. vers. 21. & 22. Apostolus ait: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus; qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus.* Quæ verba de interna unctione per gratiam multi interpretantur, rectè quidem, at non excludit Apostolus externam olei unctionem quæ interioris signum ac symbolum est: imo ad eam illum alludere eo verisimilius videtur, quod vel à primis Ecclesiæ temporibus, unctionem olei in Sacramento Confirmationis usurpatam fuisse certissimis monumentis testatum habeamus; cui unctioni correspondet quædam verborum formula, quæ cum ora-

tionem integram & completam huius Sacramenti formam perficit.

Eucharistiæ materia est panis & vinum; forma, hæc verba, *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei.* Matt. 26. v. 26. *Accipit panem, & benedixit & ait: Hoc est corpus meum.* Et de calice; *Hic est sanguis meus &c.*

Pœnitentiæ materia remota, sunt peccata; proxima, pœnitentis actus; contritio, confessio & satisfactio: forma vero, verba quibus Sacerdos absolvit à peccatis. Joan. 20. v. 22. & 23. *Accipite Spiritum sanctum: quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ex quibus verbis semper intellexit Ecclesiæ, datam esse à Christo Sacerdotibus auctoritatem dimittendi peccata per verum ac propriè dictum Sacramentum Pœnitentiæ: quæ auctoritas exerceri non potest, nisi ex prævia pœnitentis confessione, & subsequente absolutione Sacerdotis, ut fufius suo loco ostendemus.

Unctionis extremæ materia, est olei unctio; forma, oratio. Jac. 5. v. 14. *Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini.*

Ordinis materia, est manus impositio; forma, oratio Act. 6. v. 6. de Ordinatione Diaconorum dicitur: *Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.*

Matrimonii denique materia rectè potest assignari aut mutua corporum traditio aut mutuus contrahentium consensus; forma vero, aut acceptatio mutua, aut verba Sacerdotis, pro varia ea de re Theologorum opinione Ephes. 5. v. 31. *Propter hoc relinquet homo patrem & matrem suam, & adhærebit uxori suæ; & erunt duo in carne una. Sacramentum hoc magnum est, ego autem dico in Christo & in Ecclesiæ.*

Verum de materia & forma uniuscujusque Sacramenti commodius ac fufius, cum de singulis disputabimus.

Conclusionem nostram confirmat Decretum Eugenii IV. jam citatum, ubi ait, *omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesiæ; quorum si aliquod desit, non perfici Sacramentum.* Illud vero sine quo Sacramentum perfici non potest, haud dubiè absolute necessarium est.

Tam illud certum & exploratum omnibus Christianis semper fuit, ut dæmon divinitatis æmulator, in Sacrificiis idolorum, ac Gentilium mysteriis easdem ferè res eodemque ritus imitatus fuerit, quos à Christianis in suorum Sacramentorum usu observari noverat. *Dæmon*, inquit sanctus Augustinus L. 4. de Trinitate c. 10. *fallaciarum regnorum exercet . . . & animas decipiat illasque precipitat pollicens etiam purificationem animæ per eas viduas appellant, transfigurando se in Angelum lucis per multiformentem machinationem in signis & prodigiis mendacii.*

Tertullianus Lib. de Præscriptionibus c. 40. *„Dialectici, inquit, partes sunt intervertendi veritatem, qui ipsas quoque res Sacramentorum divinarum, idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles: expositionem delictorum, de lavacro repromittit; & si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos: celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit? Habet & virgines, habet & continentes.*

S. Justinus Apoc. 2. pro Christianis, refert Gentiles ad imitationem Christianorum suis in Sacrificiis panem & calicem offerre verbis etiam quibusdam additis, Et paulo ante narrat, quomodo dæmones

To. 13.
Conc p.
535. A

T. 8. p.
819. A.
B.

P. 216.
D.

Edi. Pa-
rif. 1615.
p. 98. C.
p. 94. E.

dæmones in abominandis Paganorum Mysteriis Christianorum Baptisma imitati fuerint. "Porro inquit, lavationem hanc cum audissent dæmones per Prophetam promulgatam, ut & ingressuri in delubra eorum, & accessuri ad illos, atque libationibus & adipis nidoribus offerendis operaturi, seipsos aquæ asperzione lustrarent, effecerant. Quin ut toto quoque corpore lavarentur prodeuntes, priusquam ad templa, ubi illi collocati sunt, veniant, instinctu & opera sua curant, Nam & illud, quod fana eorum ingredientes, calceos deponunt, & cultores eorundem idem facere Sacerdotes jubent, per initiationem ejus instituerunt quod Mosæ Prophetæ, quem diximus, accidit.

P. 225.
D.

Hoc ipsum de lustrationibus ac lotionibus Paganorum ad imitationem nostram factis, testatur Tertullianus Lib. de Baptismo c. 5. "Sed enim, inquit, Nationes extraneæ ab omni intellectu spiritualium potestatum eadem efficacia idolis suis subministrant: sed viduis, aquis sibi mentiuntur. Nam & sacris quibusdam per lavacrum initiantur, Isidis alicujus aut Mithræ. Ipsos etiam Deos suos lavationibus efferunt.

Quandam etiam peccatorum confessionem exigebant ab eo qui initiandus erat. Constat ex Plutarcho in Apophtegmatibus, ubi narrat Antalcidam, cum erat initiandus, à Sacerdote fuisse interrogatum, cujus maximi peccati esset sibi conscius. Notum est Neronem, post occisam matrem, ausum non fuisse accedere ad sacra Eleusinia: adeo nempe vel ipsis Gentilium animis altè infederat, nonnisi pura conscientia ad Deorum Sacra esse accedendum. Hinc sollemnis illa apud ipsos formula, *Procul hinc, procul ite prophani*: qua certe agendi ratione Christianos imitabantur, apud quos se verè cautum semper fuit, ne quis indignus absque prævia per Sacramentum Pœnitentiæ purgatione, ad sacram Mensam auderet accedere. *Nolite*, dicebat Christus Matt. 7. v. 6. *sanctum dare canibus*.

Dial.
apud Pl.
de anima

Quin & prævios illos instructionis ac purgationis gradus, quos & Catechumeni ante Baptismum, & pœnitentes ante absolutionem ex more Christiano percurrerant, Gentiles utcumque adumbrasse, & erga eos quos Sacris suis initiabant, observasse videntur. In Sacris, ait Olympiodorus in Phædone Platonis, *precedebant publica purgationes; deinde has excipiebant alia reconditiores: post has aggregationes, tum sequebantur initiationes; ad extremum Epoptie*, id est, Sacrorum omnium plena participatio. Nihil enim aliud in Sacris ulterius erat, quàm ut fieret aliquis Epopta, id est, juxta vim nominis, testis oculatus; quia tunc aperte Mysteria contemplari licebat, Hoc ipsum de Valentinianis refert Tertullianus in Libro quem adversus eos scripsit c. 1. *Distius, inquit, initiant, linguam consignant, cū Epoptas ante quinquennium instituant, ut opinionem suspendio cognitionis adificient*.

P. 250. A.

Denique, quod Christianis solemne erat ut Mysteria sua silentio premerent, nec coram prophanis aperirent, ipsi quoque Gentiles religiosè observabant, apud quos severe puniebantur, qui non initiati se Sacris immiscere ausi fuissent. Narrat ea occasione Livius Lib. 31. duos juvenes tanquam ob infandum scelus misere trucidatos fuisse, quod cum initiati non forent, Templum Cereris per initiorum dies imprudentes cum cæteris ingressi, absurde quædam de Sacris fuissent percunctati.

Edi. Pa-
rif. 1640.
p. 124. B.

Synesius Libro de Providentia Sect. 2. de silentio Mysteriis debito dicebat: *Tam is qui ostenderit, quàm qui viderit, in offensionem numinis incurrit. Ac Bacchorum narrationibus proditum est, eum qui Bacchi Orgia temerè irrumpens inspexerit, repente lanuari. Etenim ignoratio Sacris addit auctoritatem propterea nocti Mysteria committuntur*.

Atque hæc, occasione rerum & verborum quibus nostra perficiuntur Sacramenta, enarranda nobis fuere, ut pateat quàm falsò Celsus apud Origenem, & alii nonnulli post ipsum affirmaverint, omnes ferè Christianorum ritus à Gentibus per imitationem dimanasse: quam opinionem fusè refellit Origenes Lib. 6. contra Celsum. Imò potius Paganorum ritus ac fabulæ ex Judæorum Mysteriis ac Historiis inversis & depravatis, sacrilega æmulatione originem traxere: *Omnia enim adversus veritatem, verè ait Tertullianus Apolog. c. 47. de ipsa veritate constructa sunt, operantibus æmulationem istam spiritibus erroris*.

P. 37. B.

An & quomodo materia & forma Sacramentorum sint à Christo Domino fixæ ac determinatæ.

Nonnulla in aliquibus Sacramentis signa seu symbola & verba usurpantur, quorum nulla extat in Scripturis mentio; imò quæ aut Ecclesia Græci nusquam, aut Latina non semper adhibuit. V. gr. nulla in Scripturis mentio unctionis Chrismatis, & istorum verborum, *Signo te signo crucis*, ubi de Sacramento Confirmationis, quod per solam manus impositionem & orationem datum ab Apostolis legimus Act. 8. Nulla pariter mentio instrumentorum, & istorum verborum, *Accipe potestatem &c.* in sacris Ministrorum Ordinationibus perficiendis: imò nullus unquam eorum usus apud Græcos; apud Latinos verò, etsi antiquus, non tamen perpetuus & uniformis fuit.

Atque hinc duplex inter Theologos nata controversia: prima, an hujusmodi materia & forma sit Sacramento essentialis, an accidentalis dumtaxat aut integrans. Secunda, an & quomodo Christus Dominus singulorum Sacramentorum materiam & formam determinaverit. Seposita jam priori questione, quæ suo proprio loco servanda est, de posteriori dumtaxat hic agemus, cui prima locum & ortum dedit.

Observandum autem primo, res & verba Sacramentorum duobus modis à Christo Domino determinari potuisse, in genere scilicet & in specie: in genere quidem, si tantum præscripsit assumendum esse signum aliquod exterius, aptum & idoneum ad finem instituti Sacramentum significandum; Ecclesiæ verò potestatem fecerit tale signum eligendi ac determinandi. In specie verò, si ipsemet Christus signum illud notaverit ac determinaverit, imposita lege eo semper utendi: v. gr. aqua in Baptismo; pane & vino in Eucharistia: Quod de rebus seu materia Sacramentorum, idem de verbis, quæ formæ rationem habent, planè dicendum: quocunque autem modo ea per Christum determinata fuisse dixeris, quoad sensum dumtaxat ac significationem, seu, ut ajunt, formaliter, non vero quoad sonum & idioma, seu materialiter determinata sunt; quocunque enim idiomate collatus Baptismus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, ratus ac validus est.

Rex Sacramentorum duplici modo determinari possunt, in genere & specie.

Observandum 2. Sacramentorum nostrorum materiam, aliam in re quadam seu substantia physica consistere, qualis est aqua Baptismi, oleum Confirmationis, panis & vinum Eucharistiæ &c. aliam in actione quadam morali, quales sunt actus pœnitentis in Sacramento Pœnitentiæ, qualis consensus mutuus contrahentium in Sacramento Matrimonii. Istud autem discriminis esse observant Theologi, inter materiam Sacramenti physicam, & moralem, quod physica nullatenus pendeat à legibus Ecclesiæ ut rata sit, ac verum efficiat Sacramentum: è contra, moralis his legibus subjaceat, ita ut si observatæ illæ non fuerint, nullum & irritum sit Sacramentum. Verbi gr. post receptum Decretum Concilii Tridentini

Materia Sacramentorum alia physica, alia moralis. Quid inter eas discriminis

denique irritantis matrimonia clandestina, mutuus contrahentium consensus clanculum & contra Ecclesiae leges datus nullus est, ac irritum facit matrimonium: non quod mutetur materia Sacramenti à Christo instituta, sed quod personae in habiles reddantur ad contrahendum.

Consentiunt omnes inter se Scholae Magistri Christum Dominum aliquorum Sacramentorum materiam & formam in specie assignasse ac determinasse, puta Baptismi & Eucharistiae; cæterorum verò saltem in genere.

Duplex
opinio

Hoc unum igitur in dubium & controversiam adducitur, utrum, non tantum in genere, sed etiam in specie singulorum omnium Sacramentorum res & verba Christus Dominus per seipsum determinaverit: affirmant aliqui, negant alii.

Qui affirmant, his ducuntur momentis.

Affirman-
tis mo-
menta

I. Quia nullum est ex septem novae Legis Sacramentis, cujus sufficiens non occurrat in Scripturis expressa materia & forma: quod quidem, inductione facta, demonstrant locis Scripturae Conclusionem 3. præcedenti citatis. Quidquid ergo ad hanc materiam & formam ex Ecclesiae usu aut præcepto temporis lapsu accessit, illi revocant ad partem Sacramenti accidentalem, aut integram, nullatenus vero ad substantialem & essentialem. Ita sentiunt de unctione Chrismatis in Confirmatione, & porrectione instrumentorum cum verbis adjunctis in sacris Ministrorum Ordinationibus.

II. Quia Christus Dominus immediate ac per se omnia & singula Legis Evangelicae Sacramenta instituit. Doctrinam hanc colligunt ex Conc. Trid. sess. 7. can. 1. quam nos ipsi interius propugnabimus. Atqui si Ecclesiae potestatem fecisset speciatim determinandi materiam & formam Sacramentorum, non immediate, nec per se, sed mediate ac per Ecclesiam, ea Sacramenta instituisse dicendus foret: qui enim partes Sacramenti essentielles instituit, is certe Sacramentum ipsum instituere dicitur.

To. 14.
Conc. p.
846. D.

III. Concilium Tridentinum sess. 21. cap. 2. docet hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quae suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum & locorum varietate magis expedire iudicaret. Opponit eo loci Concilium, substantiam Sacramentorum ritibus ac caeremoniis quae in eorum dispensatione observantur: ritus quidem illos ab Ecclesia statui ac mutari posse, substantiam verò non posse, satis aperte declarat. Porro si Ecclesiae datum esset, in specie determinandi essentielles Sacramenti alicujus partes; si pro rerum, temporum ac locorum varietate, varias assumere posset, mutationi profectò subjacerent partes substantiales Sacramenti, perinde ac ritus & caeremoniae: qua enim libertate potuisset Ecclesia hanc vel illam materiam aut formam praescribere, potuisset et mutatis circumstantiis immutare, alia subrogata in locum prioris; & ita salva semper & integra non remaneret Sacramenti substantia, contra expressam Concilii Tridentini doctrinam. Et verò, inquit, si porrectio instrumentorum v. gr. pertinet ad substantiam sacrarum Ordinationum, cum hæc ab Ecclesia usurpata semper non fuerit, omnino necesse est fateri, ad substantiam sacrae Ordinationis de non novo aliquid accessisse; adeoque mutatam illam fuisse, non quidem per detractionem ritus antiqui, sed per additionem novi.

Addunt denique, esse de dignitate Sacramentorum ut substantialis eorum ritus constans sit, perpetuus ac uniformis: talem verò esse, si in iis reponatur; rebus, quas assignat Scriptura, ubi de illis mentionem

facit; secus vero, si in iis, quas varius Ecclesiae usus, varia disciplina diversis temporibus iniecit: quæ certè, pro reverentia & obedientia quæ Ecclesiae debetur, religiosè observari quidem debent, non ut substantiales, sed ut accidentales aut integrantes Sacramenti partes.

Qui ex adverso existimant; non in specie, sed in genere duntaxat Christum Dominum aliquorum Sacramentorum res & verba determinasse, Ecclesiae suae data libertate ea speciatim assignandi, ii hæc una maximè ratione moventur, quod substantialis Sacramenti veritas inter tam diversam ac discrepantem Ecclesiarum praxim, aliter salvari ac vindicari non possit. Nonnulla siquidem, ut jam observavimus, in perficiendis Sacramentis usurpat Ecclesia tanquam essentialia, quorum tamen in Scripturis nulla prorsus mentio, quorum varius est in Ecclesia Græca & Latina usus, imò nec in ipsa quidem Latina semper constans ille fuit ac uniformis; talis est imprimis porrectio instrumentorum in sacris Ordinationibus, cujus nulla in Scripturis mentio, nullumque in Ecclesia vestigium deprehenditur ante decimum vel duodecimum Ecclesiae sæculum: quomodo igitur in hac varietate stabit veritas substantialis Sacramenti, nisi dixeris, Christum Ecclesiae permisisse, ut quas idoneas judicaret, res Sacramentorum seligeret ac determinaret?

Supponit hæc opinio & unctionem chrismatis, & porrectionem instrumentorum ad substantiam Sacramenti Confirmationis & Ordinis pertinere; de quibus aptus non est hic dicendi locus.

Ad momenta verò prioris sententiae reponunt.

I. Non omnia quæ ad Sacramenta pertinent, in Scripturis expressa esse, sed multa ex Traditione constanti & perpetua dimanasse, quæ ad substantiam Sacramentorum sunt pariter revocanda.

II. Rectè ista duo conciliari, Christum immediate ac per se omnia Sacramenta instituisse, ac Ecclesiae suae potestatem fecisse nonnullorum Sacramentorum res & verba speciatim determinandi, quia ad hoc satis est quod Christus & rebus ab Ecclesia selectis vim & efficaciam dare promiserit, & quod ipsam formalem significationem signi ab Ecclesia materialiter determinati, per se ipsum instituerit: hoc est, effecerit ut tale signum, v. gr. porrectio instrumentorum, efficaciter significet spirituales aliquam potestatem datam ei qui sacram Ordinationem percipit.

III. Respondent, salvam semper remanere Sacramenti substantiam, quæcunque sit in ritu, quo perficitur, varietas, & discrepantia, quia nempe idem semper quoad substantiam Sacramentum remanet, cum servatur Christi institutio; servatur autem, cum Ecclesia, pro concessa sibi libertate, juxta sponsi sui mentem assumit signum aliquod idoneum ad finem Sacramenti exprimendum: quapropter, etsi signum illud materialiter spectatum, sit diversum formaliter tamen idem est, quod sufficit ut salva & integra remanere dicatur Sacramenti substantia.

IV. Respondent, non alium in presenti argumento quærendam esse congruam rationem, quam voluntatem Christi instituentis Sacramenta, qui voluit ut Ecclesia nonnullas res & verba eorum in specie determinaret.

En momenta quibus utraque sententia innititur. Utraque suos habet Catholicos defensores, utramque probabilem judicamus: quam quisque voluerit eligat & sequatur; modo tamen expendat prius, quam partem amplecti maluerit circa materiam & formam adæquatam & totalem rûm Confirmationis, tum Ordinis: inde enim veluti præjudicatam & præformam

Opinio
negans
qua ratio-
ne nitatur.

Responsio
ad mo-
menta
primæ
opinionis

matiam habebis circa præsentem nostram quæstionem sententiam.

De his etenim solummodo duobus Sacramentis, ut jam innuimus, dubium movetur; an scilicet in Confirmatione præter manuum impositionem & orationem, unctio Chismatis cum forma ei correspondente; & in sacra Ordinatione pariter præter impositionem manuum & orationem, porrectio instrumentorum cum verbis adjunctis, materiæ & formæ substantialis rationem habeant, an tantum accidentalis seu integrantis. Prior sententia Hæreticis in re nostra sacramentaria peccantibus pressius confutandis eo videtur aptior, quod eam dumtaxat utrique Sacramento materiam & formam assignat, de qua in Scripturis mentio habetur. Altera vero commodior vendicandæ ac simul conciliandæ in utraque Ecclesia Græca & Latina eorundem Sacramentorum veritati; iis nimirum pro materia & forma essentiali assignatis, quæ Ecclesia longo & constanti usu adhibuit. Quæstionem hanc in suspenso Ecclesia hætenus reliquit, ac Scholæ disputationi permisit; pendente autem illo dubio, ea omnia religiose observanda quæ observat Ecclesia, & caute supplendum, si quid forte omissum fuerit.

An & qua mutatio, siue in materia, siue in forma, Sacramentum nullum & irritum efficiat.

Duplex generatim hic mutatio distinguenda: una substantialis, accidentalis altera. Quia in re generalis ac certa est regula omnem scilicet mutationem substantialem, seu materiæ seu formæ, nullum & irritum reddere Sacramentum.

Substantialis est mutatio materiæ, cum non remanet eadem, vel quoad speciem physicam, vel quoad usum humanum & communem. Baptizet v. gr. aliquis in vino, aut in aqua ex floribus expressa, aut in alio quocunque liquore qui non sit vera, naturalis & elementaris aqua, mutat speciem physicam materiæ Sacramenti Baptismatis, nec consequenter vere baptizat: pariter congelatam aquam adhibeat, aut in perficienda Eucharistia, loco panis, massam non coctam, nullum etiam erit Sacramentum. Quid ita? quia recepto ac communi usu, nec aqua congelata sit lorio; nec massa nondum cocta nutritio. E contra baptizet in aqua calida vel frigida, maris vel fontis, benedicta vel non benedicta; panem azymum vel fermentatum consecret, perinde est ad veritatem substantialem Sacramenti Baptismi & Eucharistiæ, quia mutatio illa materiæ prorsus accidentalis est, quæ Sacramento non officit.

Substantialis vero est mutatio formæ, cum idem non remanet verborum sensus. Non in sono quippe, sed in sensu ac significatione potissimum vis verborum posita est; nec alia re melius Veteres æstimabant an verus, an falsus esset Baptismus datus ab Hæreticis, quam si sensum verborum Christi quibus Baptisma perficitur retinissent, vel adulterassent.

Quæcunque autem sit mutatio, siue substantialis, siue accidentalis, caute fugienda est, quæ culpa carere non potest, & quidem gravissima, si mutatio substantialis fuerit. Oportet enim, ait sanctus Basilius Lib. de Spiritu sancto, c. 12. *inviolabilem manere traditionem ut quidquam addere aut detrabere plane sit ab æterna vita excidere. Proinde si in Baptismo separare Spiritum à Patre & Filio, ut periculosum est baptizanti, ita Baptismum accipienti inutile Lex tingendi imposita est*, ait Tertull. Lib. de Baptismo cap. 13. *& forma præscripta. Ite, docete nationes, tingentes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Graviter etiam peccat. Minister, qui non observato ritu Ecclesiæ, accidentalem invehit muta-

tionem. Si quis enim dixerit, ait Conc. Trid. sess. 7. Can. 13. *receptos & approbatos Ecclesia Catholica ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem mutari posse, anathema sit.*

Observant hic Theologi, mutationem facilius in verbis obrepere, & quidem variis modis.

Primus est per simplicem mutationem, quæ triplex fingi potest: ratione scilicet vel idiomatis, vel synonymiæ alicujus vocis, vel modi indicativi pro imperativo, aut absoluti pro deprecativo, aut vice versa.

Prior mutatio accidentalis prorsus est, ac plane indifferens ad substantiam Sacramenti: quocunque enim idiomate seu lingua perficiatur, si servatur integra Christi institutio, ratum est Sacramentum. Sensu quippe, non sono, verba Sacramentalia operantur; sensus autem idem occurrit in diverso idiomate. Absit autem à publico Sacramentorum Ministro, ut in eorum administratione alio utatur sermone, quam qui publico & communi Ecclesiæ usu receptus est.

Alter mutatio quæ fit unius vocis in aliam synonymiam & ejusdem significationis, accidentalis pariter est ut si quis v. g. diceret, *Ego te abluo, lavo, velingo, loco, Ego te baptizo.* Non ita esset, si aliud verbum substitueret aut diversæ significationis, aut non æque distinctæ & claræ ac est significatio verborum quibus Ecclesia utitur: v. g. si quis diceret, *Tu mundo, purgo, vel refrigero in nomine Patris &c.* substantialis foret mutatio, quia mundatio seu purgatio peccatorum significari hoc in Sacramento debet per modum abluitionis. Si quis nomine colectivo baptizaret in nomine Trinitatis, nullus esset Baptismus, quia jussu sanctus baptizare in clara & distincta invocatione Patris, & Filii, & Spiritus sancti: nomen vero collectivum Trinitatis confuse tantum & indistincte tres divinas personas exprimit.

Sapienter hic monet Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 1. Art. 8. *neceffe esse ut significatio vocis in quam fit mutatio, publica sit & communi impositione recepta: neque enim privatorum est ad arbitrium significationem verbis imponere.*

Denique mutatio verbi ratione modi indicativi vel imperativi absoluti vel deprecativi accidentalis pariter est, nec nocet integritati Sacramenti. Sic Latini verbo indicativo dicunt, *Ego te baptizo.* Græci autem, *Baptizatur, vel baptizetur talis.* In Sacramento etiam Pœnitentiæ, Latini verbis absolutis, Græci deprecativis utuntur; utrobique autem verus est Baptismus, vera abluitione sacramentalis, quia idem est quoad substantiam verborum sensus.

Secundus modus mutationis verborum fit per simplicem corruptionem. Talis fuit corruptio, de qua consultus olim fuit Zacharias Summus Pontifex. *Quidam scilicet Sacraos qui latinam linguam penitus ignorabat, nescius latini eloqui, infringens linguam dicebat: Baptizote in nomine Patris & Filii & Spiritu sancta.* Sic baptizatos iterum baptizari jusserat Bonifacius Episcopus: Summus vero Pontifex data ad eum Epistola, quam refert Gratianus de Consecratione dist. 4. cap. *Retulerunt* 86. & extat Tom. 6. Conc. respondet: *Si ille qui baptizavit, non errorem introducens aut hæresim, sed pro sola ignorantia Romane locutionis infringendo linguam, ut supra fati sumus, baptizans dixisset, non possumus consentire ut denuo baptizentur.*

Duo hac responsione insinuat Summus Pontifex: D. primum, per corruptionem in pronuntianda forma, siue sit ex ignorantia latini sermonis, siue ex vitio seu elisione linguæ, non destrui veritatem Baptis-

Ed. vet.
To. 2. p.
170. A.

P. 229.
D.

To. 14.
Conc. p.
177. E.

P. 1505.

Baptismatis. Quod intelligo; modò sensus verborum ex communi audientium iudicio integer maneat, qualis præsumitur fuisse sensus illius Sacerdotis de quo loquitur Summus Pontifex. Si enim sensus legitimus destrueretur, quacunq̃ tandem de causa, non perferretur Baptismus. Alterum, per corruptionem quæ sit animo introducendi errorem vel hæresim, nullum reddi Sacramentum; istud enim contrario sensu videtur inferri ex verbis Pontificis: quippe si corruptio formæ facta sine intentione errorem introducendi non nocet substantiæ Sacramenti, à contrario nocet

Suares in 3.p. q. 60. art. 8. sect. 1. 4. & 5. Vasqu. ib. ad q. 60. art. 8. diff. 129. c. 6. ubi est intentio introducendi errorem. Cujus quidem rei rationem reddit S. Thomas 3. parte qu. 60. art. 8. in corpore, *Quia non videtur quòd ille intendat facere id quod facit Ecclesia.* Sanctus igitur Doctor nullum tunc censet Sacramentum, non quidem ex defectu formæ, sed ex defectu intentionis debitæ in Ministro.

Isambert. de Sacram. in gen. ad q. 60. diff. 7. ar. 2. 3. 4. 5. & 6. l. 2. p. 134. C. D. Atque occasione hujusce postremi capitis quod ex responso Zachariæ deducitur, prolixè disputant recentiores Scholastici, de veritate Sacramenti cujus forma eo sine corrumpitur, ut error vel hæresis inducatur: eorum sententia ad hæc capita revocari potest.

I. Nullo errore interiori, quicumque ille sit violari veritatem Sacramenti quod ritu legitimo celebratur Ita expressè S. Augustinus Lib. 4. de Baptismo contra Donat c. 15. *jam satis ostendimus, inquit, ad Baptismum, qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat quam cœlestis doctrina insinuat.*

II. Errore, qui exterius manifestatur, nec invertit legitimum verborum sensum, Sacramenti substantiam non destrui, quacunq̃ tandem sit privata intentio Ministri pro errore inducendo. Ratio est, quia privata intentio Ministri nocere non potest generali Ecclesiæ intentioni, per quam ille præsumitur velle facere id quod facit Ecclesia. Sit v. gr. Græcus aliquis, qui ista Baptismi forma apud suos recepta *Baptizatur, vel baptizetur talis*, eo utatur animo, ut velit modum baptizandi Latinorum invalidum esse; aut qui istis verbis Eucharisticis, *Hoc est corpus meum*, hæc addat tanquam essentialia, *quod pro vobis tradetur*; aut fermentatum panem sic adhibeat, ut declaret azymum insufficientem esse profectò ille validè baptizat, & consecrat Eucharistiam; quia error, quo laborat, intactam & integram relinquit Sacramenti substantiam.

III. Denique, cum ex corruptione formæ verborum sensus aut apertè corrumpitur, aut ambiguus saltem redditur, ex ipsa intentione Ministri volentis errorem vel hæresim inducere, ambiguus sensus ad perversum determinatur, & tunc judicatur esse substantialis corruptio, cum qua non stat substantia Sacramenti, v. gr. baptizat quis in nomine Patris, Filii, & Spiritus sancti; corruptio est manifesta, & apertè contraria sensui verborum Christi; baptizat verò in nomine Patria, & Filia, & Spirit. sancta; sensus potest esse ambiguus. Si ex circumstantiis & iudicio audientium corruptio hæc fiat ex ignorantia latini sermonis, aut elisione linguæ, mutatio est accidentalis; si verò fiat ex intentione inducendi errorem, nempe in Deo quamdam esse personam generis fœmini, filiam, non filium, corruptio essentialis est, nec potest compati cum sensu verborum quibus voluit Christus Baptismum perfici; atque hoc sensu intelligenda videtur responsio supra memorata Zachariæ: quo casu nullum est Sacramentum, non modò ex defectu debitæ intentionis Ministri, sicut innuit sanctus Thomas, sed etiam ex defectu veræ ac legitimæ significationis in forma verborum. Si quis pariter Lutheranus in consecranda Eucharistia diceret, *Hic est corpus meum*; ambiguus foret sensus. Si enim particu-

lam, *Hic*, adverbialiter sumeret, innuens Christum hic, sicut & in cæteris aliis locis per ubiuitatem, ut ajunt, esse præsentem, non verò præsentem fieri vi pronominis demonstrativi, *Hoc*, & aliorum verborum, profectò irrita foret consecratio, eo quòd non servaretur sensus verborum Christi: non ita si particulam, *Hic*, ex ignorantia vel lapsu linguæ, masculinum pro neutro usurpans, loco pronominis, *hoc*, pronuntiaret, nullum habens in animo perversum consilium. Ambiguus autem dictionis alicujus sensus judicatur, vel ex proprietate verborum, quæ non servatur, vel ex communi usu, à quo receditur, vel ex circumstantiis personæ seu Ministri, qui vel suspectus est, vel non.

Tertius mutationis verborum modus fit per additionem quæ sensum verborum Christi aut corrumpit, aut integrum servat. Si prius, irritum est Sacramentum; Si posterius, firmum, ac ratum. In exemplum prioris additionis sit hæc forma baptizandi quam Eunomiani usurpabant, referente S. Epiphaniò hæresi 76. *Baptizo te in nomine Dei increati, & Filii increati, & Spiritus sanctificantis à creato Filio creati.* Vel ista qua utebantur Marcitæ, teste S. Irenæo Lib. 1. cap. 21. aliàs 18. *In nomine ignoti Patris universorum, in veritate matre omnium, in eo qui in Jesum descendit, in unione ac redemptione & communionem virtutum.*

Nemo sanè hic recognoscit formam baptizandi, quam Christus præscripsit Matth. 28. *Docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: quibus certè verbis exprimitur æqualitas & consubstantialitas trium divinarum personarum. Propter adulteratam istam à Paulianistis Baptismi formam, jussit Synodus Nicæna I. Generalis anno 325. Can. 19. eos, si ad Ecclesiam redirent, rebaptizari. Si quis pariter diceret, *Baptizo, te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & beata Virginis*, verè non baptizaret; quia hæc additio formæ sensum adulterat, qua nempe innuitur, B. Virginem in autoritate ac potestate æqualem esse personis divinis; hoc enim importat ista formula loquendi, *In nomine Ec.* qui profectò sensus à Catholica fide longè alienus est. S. Thomas 3. p. qu. 60. artic. 8. in corpore ait, quòd si isthæc additio, *& B. Virginis*, sic intelligatur, non quasi nomen Beata Virginis aliquid operetur in Baptismo, sed ut ejus intercessio profit baptizato ad conservandam gratiam baptismalem, non tollitur perfectio Sacramenti.

Verum, cum verborum significatio non pendeat à privata loquentis intentione, sed ab usu publico; atque ex usu publico baptizare in nomine B. Virginis, significet Baptismum autoritate ac virtute B. Virginis collatum, consequenter nullus esset Baptismus ob corruptum exterius formæ sensum, quantumvis interiùs rectè ille sentiret. Sicut enim internus error mentis Sacramenti perfectionem non tollit, cum omnia necessaria ritè observantur; ita pariter interna mentis intentio recta, non corrigit, nec tollit exterius formæ vitium, quod ex recepta & communi significatione essentiali seu substantiale judicatur.

Posterioris additionis exemplum est, si quis v. gr. baptizaret in nomine Patris ingeniti, Filii geniti, & Spiritus sancti procedentis: vel in nomine Patris omnipotentis, & Filii sapientis, & Spiritus sancti paracleti; ille verum Sacramentum perficeret, quia ejusmodi additio non invertit substantialem verborum Christi sensum.

Quartus modus mutationis fit per detractionem alicujus verbi, quod vel necessarium judicatur ad integritatem sensus, vel non judicatur necessarium. Si prius, eo verbo detracto, nullum est Sacramentum: ut si quis baptizaret in nomine Filii & Spiritus sancti, omisso Patre, aut vice versa. Vel si in consecranda Eucharistia diceret, *Corpus meum*, omisso pronomine

Ed. Paris 1622. T. 1. p. 922. B. Edit. novæ p. 95. col. 1.

nomine *Hoc*, vel , *Hoc est corpus* , suppresso *meum*. Si posterius, ratum ac validum est Sacramentum ; ut si quis diceret, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. omisso pronomine , *ego* , aut in consecranda Eucharistia diceret , *Hoc est corpus meum*, dempta particula , *enim*.

Quintus mutationis modus fit per transpositionem seu inversionem verborum, cum qua si idem substantialiter remanet sensus, valet Sacramentum ; si non remanet, nullum est V. g. si quis ita baptizaret, *Fili ego te baptizo in nomine Patris & Spiritus sancti* , invalidè prorsus baptizaret; quia hæc transpositio invertit ac perturbat sensum verborum Christi. Secus si diceret , *In nomine Filii, Patris, & Spiritus sancti ego te baptizo* ; quia hæc transpositio, quamquam animo erroris alicujus inducendi facta , non mutat essentialem significationem formæ consuetæ.

Ultimus denique mutationis modus fit per interruptionem verborum , quæ si tanta esset ut communi judicio non censeretur esse una & eadem moralis actio , & interciperetur intentio pronuntiantis , haud dubiè , ait sanctus Thomas 3. parte q. 60. art. 8. ad 3. *Tollitur sensus Sacramenti* , & per consequens *veritas ejus*. Ut si quis v. g. post ista verba. *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Missam celebraret, vel Horas Canonicas recitaret , tum rediens ad prius ministerium pergeret, & *Filii & Spiritus Sancti*. Secus vero si hæc interruptio tanta non esset , quin moraliter eadem æstimeretur actio : neque enim physicè aut mathematicè temporis instantia numeranda sunt.

Atque isti sunt vulgares modi quibus immutari possunt verba Sacramentorum. Rectè autem hic Belarminus , de Sacramentis in genere Lib. 1. cap. 21. To. 3. p. 38. B. C. „ Utcunque varientur verba , inquit, addendo, detrachendo, mutando, transponendo, corumpendo , interruptumpendo , semper manet integritas substantialis, dum manet idem sensus : è contra, minima etiam variatio destruit integritatem substantialem , si pereat sensus Accidentaliter autem integritas consistit, „ (pergit ille) in cæteris omnibus, id est, integro sono, „ ordine & numero syllabarum.

Quod si in praxi dubium aliquod grave occurrat circa mutationem aliquam , an substantialis habenda sit vel accidentaliter , consulendus loci Episcopus , ac legitimo perseverante dubio , Sacramentum sub conditione iterandum.

Qualia sint verba Sacramentorum : an promissionis & concionis , an consecrationis.

Inaudita ante Lutherum questio. Ante Lutherum & Calvinum inaudita prorsus fuit præsens controversia. Communi quippe ac trito usu , Sacramentorum verba vocabantur solemnia, Evangelica , divina , sacramentalia ; verba invocationis , benedictionis & consecrationis. Illis primum visum est Novatoribus , ea etiam , & quidem potissimum , nuncupare verba promissionis , concionis , prædicationis seu instructionis & doctrinæ : quæ controversia tota de nomine & appellatione videri posset , nisi certam ac necessariam connexionem haberet cum altera Novatorum sententia circa vim & efficaciam Sacramentorum. Quippe si non aliam illi agnoscunt in Sacramentis virtutem , quàm ut fidem , qua iusti sumus , objectivè moveant & excitent , consequenter verba , quibus ea perficiuntur , promissionis esse , concionis & prædicationis seu instructionis , affirmant necesse est , utpote quæ eo unice destinata sint , ut audientum fidem ac pietatem exterius promoveant ; seu , ut loquitur Calvinus L. 4. Instit. cap. 14. nu. 4. *ut clara* Tournellii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

voce à Ministro prædicata plebem eo manu ducant , quo signum tendit ac nos dirigit. Si è contra Novatores non nisi diverso loquendi modo à Catholicis discrepant circa efficaciam Sacramentorum , sicut aliqui è nostris sentiunt, quod nos inferius expendimus, profecto non nisi etiam de nomine præsens æstimanda erit controversia. Quod ut apertius fiat ; & termini ipsi exponendi sunt , & quid sit ex utraque parte concessum vel negatum, apertendum.

I. Itaque verbum promissionis appellant illud, quod divinas promissiones aut expresse continet, qualia ista sunt de Baptismo , Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto , non potest introire in Regnum Dei*. Et ista de Eucharistia, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem , non habebitis vitam in vobis* : aut ad eas promissiones jam factas animum erigit ac revocat , qualia sunt hæc Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* & ista Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum &c.* Quid verbum promissionis.

Verbum concionis seu instructionis & doctrinæ dicunt , quod alta intelligibili voce prolatum fidem audientium movet & excitat aut saltem ex se movere potest & excitare. Quid verbum concionis.

Verbum denique consecrationis seu benedictionis dicitur , quod rem ab usu profano & vulgari ad sacrum & religiosum traducit , ac sacram efficit : de quo trium istud Augustini Tract. 80. in Joan. *Accedit verbum ad elementum & fit Sacramentum*. Quid verbum consecrationis.

II. Aberrat Calvinus ac inverecunde Catholicis imponit , cum ait apud illos verbum consecrativum illud esse , *quod sine sensu & fide insusurratum , solo strepitu velut magica incantatione , consecrandi elementi vim habeat* , Institutionis Lib. 4. c. 14. n. 4. Calumnia Calviniana circa verbum consecrationis. Ps. 472. Apage tam crassum errorem ac tam apertam calumniam. Nullus Catholicorum ita desipuit unquam.

III. Quamquam Novatores Sacramentorum verba promissionis ac concionis esse doceant , non tamen negant , ea vere consecratoria esse, quibus elementum ab usu profano & communi traducitur ad sacrum & religiosum. Hoc profecto vult Calvinus, cum Libro & capite mox citato n. 16 probans vim ac veritatem Sacramenti non pendere à conditione aut arbitrio illius qui vel ministrat , vel recipit Sacramentum , sic loquitur : *Consecratum verbum Domini symbolum est revera quod dicitur , vimque suam conservat*. Hoc est , verum ac ratum est Sacramentum , etiam seclusa fide vel ministrantis , vel recipientis illud. Longe apertius mentem suam ea de re explicant posteriores Calvinistæ : unum hic appellabimus Turretinum in Academia Genevensi Theologiæ Professore, de Sacramentis q. 6. n. 2. *Facile admittimus*, inquit, *verbum sacramentale institutionis prædicatum , esse etiam consecratorium respectu signorum , quatenus per illud ab usu communi & profano transferuntur ad usum sacrum*. Et n. 3. dilucide aperiens statum hujus nostræ questionis, *Hinc patet*, inquit, *status questionis : non , an detur verbum sacramentale consecratorium , quod non negamus : sed an ita sit consecratorium , ut sit etiam operative , quod negamus : non , an verbum aliquod proferendum sit prædicandum , ut ab iis intelligatur quibus Sacramentum est administrandum , vel ea ratione consecratorium dici possit*. Agnoscit ergo ille , verbum sacramentale vere & esse ac dici posse consecratorium respectu signorum ; tamen & illud alta & intelligibili voce pronuntiandum esse velit , ut intelligi possit ab iis quibus Sacramentum administratur , nempe ut fidem in illis excitet. Novatores non negant verbum sacramentale esse vere consecratorium. Calvinus. p. 476. Turretinus.

IV. Docent iidem Novatores , verbum illud consecra-

Novato-
res do-
cent ver-
bum con-
cionis
non per-
tinere ad
substan-
tiam Sa-
cramenti.
Danæus.

secratorium, quod & concionale appellant, qua parte concionis ac doctrinæ speciem habet, non pertinere ad substantiam Sacramenti, sed ad conditionem duntaxat necessariam, ut cum fructu percipiatur Sacramentum. Ita rem explicat Lambertus Danæus ad cap. 19. Libri primi Bellarmini de Sacramentis, Controversia 3. ubi sic loquitur. *Explicatio promissionis Dei ad Sacramenti legitimam administrationem requiritur, uti ad illius participationem vera fides: neutra tamen ut pars essentialis Sacramenti; utraque tamen velut res ad verum Sacramenti usum necessaria.* Quæ doctrinæ fundamentum habet in quotidiana praxi & disciplina Novatorum: ratum enim illi habent Baptismum datum infantibus, qui doctrinæ & instructionis tunc sunt incapaces.

Quo reci-
dat præ-
sens con-
troverfia.

Tota igitur præsens controversia eo recidit, utrum verba Sacramentalia merito possint appellari verba promissionis, & concionis seu instructionis, perinde ac consecrationis; & utrum altiori voce sint pronuntianda cum administratur Sacramentum: quæ certe quæstio præcisa ab altera quæ spectat Sacramentorum efficaciam merè externam & objectivam, circa quam obscura & incerta videtur sententia Novatorum, levis videri potest ac tota ferè de nomine, de qua solliciti plurimum non sunt Orthodoxi, cum fidem in tuto esse intelligunt. Permittent illi facile Novatoribus, verba Sacramentalia promissionis ac concionis appellari, modò non inficiantur ea quoque consecratoria esse; permittent ea dici divinarum promissionum sigilla, modo agnoscant ea esse operativa & efficacia: permittent ut doceant ea ad doctrinam audientium utcumque pertinere, valere etiam ad eorum fidem & pietatem excitandam, adeoque institutionem, vim, energiam, significationem Sacramentorum à Pastoribus etiam lingua vernacula populo explicari debere, sicut statuit Tridentina Synodus sess. 24. de Reform. cap. 7. modo credant vñ & veritatem Sacramenti non pendere tanquam à vera causa, aut à concione Ministri, aut à fide audientis: hæc omnia Catholicis Novatoribus non inviti concedunt, à quibus isti multum alieni non videntur. Inde factum est, ut inter Canones tredecim quos Tridentinum Concilium sess. 7. opposuit doctrinæ Novatorum circa Sacramenta universim spectata, nullus sit qui directè ac expresse verba Sacramentorum promissoria & concionalia perstringat. Quid ita? Quia noverant Patres Tridentini, aut nullum hic specialem errorem esse, aut saltem non distinctum ab eo qui circa virtutem Sacramentorum pure objectivam & externam versatur, quem Canonibus 4. 5. 6. & 7. proscribunt. Ita Novatorum sententiam in re præsentī, nonnulli explicare & mollire conantur.

Verum, si mens ac sententia Novatorum propiùs inspicatur, ludere in verbo illi videntur, cum Sacramentorum verba non recusant consecratoria nuncupare. Reipsa enim non ad elementum, ut consecreretur, sed ad eum qui Sacramentum percipit, ut Dei justitiam apprehendat ac sibi applicet, verba illa dirigi arbitrantur. Quod ut intelligatis, paulò altius res repetenda est. Scilicet docent Novatores post Calvinum, in justificatione inhærentem justitiam non infundi, qua interiùs homo renovetur, sed Christi justitiam duntaxat imputari; adeoque Sacramentum in eo duntaxat vim exercere suam, ut fidem promissionum Dei in nobis excitet, & divinam apprehendendo justitiam, eam nobis applicet; qui error aliorum omnium caput & origo est. *Hanc donationem (peccati originalis) ait Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 15. n. 10. sublatam & à se depulsam esse certi per Baptismum fideles sunt, quando Dominus hoc signo nobis pollicetur plenam solidamque remissio-*

nem factam esse, & culpa quæ imputanda nobis erat, & poena quæ ob culpam luenda: justitiam quoque apprehendunt, sed qualem in hac vita obtinere populus Dei potest, nempe imputatione duntaxat; quia pro justis & innocentibus eos sua misericordia Dominus habet.

Itaque in sententia Novatorum, homo qui justificatur, peccator manet & immundus, & solum habetur pro justo propter imputatam Christi justitiam, quæ non obstante omnia hominis opera peccata sunt mortalia, quæ tamen homini non nocent, quia per Christi justitiam tanquam per quoddam velamen obteguntur & occultantur.

Porro ut hæc justitia Christi, qua iusti censemur, nobis imputetur, & quodammodo nostra fiat, sola fide opus est quæ eam apprehendat, & quasi nobis communicet; atque hoc sensu asserunt solam fidem justificare. Hæc autem fides qua homo justificatur, est fides promissionum. Alia enim est historica, qua creduntur quæ narrantur in Scripturis; alia miraculorum, qua creditur nihil esse Deo impossibile; tertia tandem est promissionum, qua creditur veras esse Dei promissiones de gratuita peccatorum remissione per merita Christi; & hæc potissimum fides duplex est: generalis una, qua generatim creditur promissam esse remissionem peccatorum iis omnibus qui in Christum credunt; specialis altera, qua unusquisque in particulari promissionem illam sibi applicat, credendo certo omnia peccata propter meritum Christi sibi esse remissa, & hac speciali fide justificatur homo, quia per eam sibi adaptat justitiam Christi.

Cum ergo in mente Novatorum sola fides unicum sit medium quo gratia homini communicatur, consequenter Sacramenta nuda sunt signa, quæ per se ac immediate gratiam non conferunt, sed duntaxat exhibendo oculis per symbola externa promissiones Christi, excitant ac roborant promissionum fidem qua homo justificatur. Inde est quod Calvinus Sacramentum definiat vel describat, *Signum quo benevolentia erga nos sua promissiones conscientis nostris Dominus obsignat ad sustinendam fidei nostræ imbecillitatem; & nos vicissim pietatem erga eum nostram tam coram eo & Angelis, quam apud homines testamur.* Ex qua definitione intelligitur nunquam sine præeunte promissione esse Sacramentum, sed promissioni tanquam appendicem adjungi Sacramentum, eo fine ut promissionem ipsam obsignet & ratam quodammodo faciat.

Ex quibus omnibus inferimus, (quidquid tandem recentiores aliqui Calvinistæ ac fucum faciendum dicant) verba in Sacramentis eo duntaxat fine ab illis adhiberi, ut per ea populus edoceatur, & fides promissionum Christi excitetur signis externis quæ Christus instituit.

Catholici vero qui existimant in Sacramentis, & per Sacramenta tanquam Dei instrumenta gratiam conferri, non propter meritum conferentis, nec propter suscipientis fidem, sed vi ipsius actionis sacramentalis ad hoc à Deo institutæ, docent consequenter primò, ad essentiam Sacramenti non esse necessariam concionem, quæ eorum excitetur fides, qui Sacramentum sunt percepturi; secundo, ad essentiam Sacramentorum requiri quædam verba determinata, quæ proprie consecratoria sunt, quibus elementum ad dignitatem Sacramenti elevetur.

PRIMA CONCLUSIO.

Ad essentiam Sacramenti non requiritur concio, quæ exponantur Sacramentorum vel promissio, vel institutio, vel effectus.

Pro-

Probat 1. ex Scripturis quæ cum loquuntur de Baptismo & Eucharistia, nullam concionis habendam faciunt mentionem; quinimò officia baptizandi & concionandi velut distincta exhibent. Ait quippe sanctus Paulus 1. Cor. 1. v. 17. *Non misit me Christus baptizare, sed evangelizare*: & Christus ipse describitur instituens Eucharistiam, nullo adhibito de ejus institutione sermone. Qui enim legitur cap. 13. sancti Joannis Eucharistiam non spectat.

Secundò: certum est olim Hæreticorum Baptisma, cujus integra forma servabatur, à Catholicis admisum fuisse, atque ad hoc unum eos attentos fuisse, an baptizarent in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Si Evangelicis verbis, aiebat S. Augustinus, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esse integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata. Nam sub eisdem verbis, id est, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non solum Marcion, aut Valentinus, Arius, aut Eunomius, sed ipsi carnales parvuli Ecclesie... si possent singuli diligenter interrogari, tot diversitates opinionum fortassis, quot homines numerarentur. Diversa ergo fuit expositio horumce verborum, In nomine Patris &c. Alio quippe sensu intelligebantur ab Arianis, alio ab Eunomianis, & alio à Valentinianis, attamen ratum & validum erat Sacramentum ab illis datum, dummodo verba hæc integra redderentur. Ergo aut dicendum est concionem præviam ad essentiam Sacramenti non pertinere, aut agnoscendum concionem hæreticam impietatis & blasphemie plenam, in qua perversè promissio & institutio Sacramenti exponebatur, fuisse partem essentialem Sacramenti, quod certè ferre non possunt aures Christianæ.

Tertiò, si concio ad essentiam Sacramenti pertineret, infantes baptizandi non essent. Ad quid enim concio, ubi non est qui eam intelligat? Atqui infantes nec promissionem nec institutionem Sacramentorum intelligere possunt; ergo ad eos habenda non est concio: ergo nec baptizandi sunt, si concio ad essentiam Baptismatis pertinet. Atqui Ecclesia Catholica infantes semper baptizavit, imò & eos vel ipsi Novatores baptizant; ergo ut secum illi cohæreant, fateri debent concionem non pertinere ad essentiam Sacramentorum.

Respondet Calvinus, infantibus quidem, quo tempore baptizantur, non prodesse Baptismum cujus significationem non agnoscunt, subinde tamen profuturum. Nihil plus in pedobaptismo, ait Calvinus, præsentis efficacie requirendum est, quam ut fœdus cum illis à Domino percussum obfirmet & sanciat. Reliqua ejus Sacramenti significatio, quo tempore Deus ipse providerit, post ea consequetur.

Verùm, illusoria prorsus est responsio. Si enim concio est de essentia Baptismi, debet ab infantibus actu percipi, sicut aqua debet actu eos attingere. Adde plures infantes mori priusquam quidquam utilitatis ex concione consequantur.

Respondet 2. concionem, si non profit infantibus, prodesse saltem circumstantibus. Verùm Sacramenta non celebrantur propter circumstantes, sed ad utilitatem suscipientium. Præterea fieri potest nullum adesse præter infantem baptizandum & Ministrum baptizantem.

Dices: Matth. 28. v. 19. Christus Apostolis mandat ut gentes doceant & baptizent. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Ergo Baptismo præire debet doctrina seu concio.

Resp. Doctrinam & instructionem præmittentem.

Tournelii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

dam esse, non quidem erga infantes, quibus plane inutilis est, sed erga adultos; non ut partem essentialem Sacramenti, sed ut conditionem præviam ac necessariam ut adulti Baptismum cum fructu percipiant. Prius enim quam baptizentur, doctrina Christiana imbuendi sunt ac præformandi.

SECUNDA CONCLUSIO.

Verba Sacramentorum vere ac proprie consecratoria sunt, non promissoria, nec concionalia.

Probat 1. autoritate Scripturæ, ac constanti usu Scriptorum Ecclesiasticorum, à quibus verba Sacramentorum, non promissionis, nec concionis seu instructionis dicuntur sed.

I. Benedictionis 1. Cor. 10. v. 14. *Calix benedictionis cui benedicimus nonne communicatio sanguinis Christi est?* Idem porro est apud nos verbum benedictionis, ac consecrationis.

II. Dicitur verbum invocationis. 1. Cor. 1. v. 14. *Numquid in nomine Pauli baptizati estis?* id est, invocato Pauli nomine; quo sensu Act. 22. v. 16. dicitur; *Exurge & baptizare, & ablue peccata tua, invocato nomine ipsius.*

III. Verbum vitæ. Ephel. 5. v. 26. *Mundans eam (Ecclesiam) lavacro aqua verbo vite.*

IV. Dicitur verbum cæleste, Evangelium, Dei verbum, Sanctus Irenæus Lib. 5. c. 2. *Quando mixtus calix & fractus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia corporis sanguinis Christi.* P. 294 n. 3. Edit. nova T. 2. p. 357. f.

Sanctus Ambrosius Lib. 2. de Sacramentis cap. 5. *Venit, inquit, Sacerdos, precem dicit ad fontem, invocat Patris nomen, præsentiam Filii & Spiritus sancti: utitur verbis cælestibus. Cælestia verba quæ Christi sunt, quod baptismus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.*

S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 10. *Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est.* To. 9. p. 113. A.

V. Dicitur verbum solemne ab authore Sermonis de Baptismo, inter Opera S. Cypriani. *Verborum solemnitas, inquit, & sacri invocationis nominis, & signa institutionibus Apostolicis Sacerdotum ministeriis attributa, visibile celebrant Sacramentum.* Ed. Rigalt. P. 320.

VI. Dicitur verbum consecrationis seu sanctificationis à sancto Ambrosio Lib. 4. de Sacramentis cap. 4. *Ubi accessit, ait, consecratio, de pane fit caro Christi.* Ed. novæ T. 2. p. 308. C. Et libro de Mysteriis aliter de Initiandis cap. 3. n. 14. *Aqua sine predicatione Dominica crucis ad nullos usus futura salutis est: cum vero salutaris fuerit crucis mysterio consecrata, tunc ad usum spiritualis lavacri & salutaris poculi temperatur.* Ib. p. 328. D. E.

A Sancto Gregorio Nysseno Oratione Catechetica cap. 37. *Dei verbo sanctificatum panem, inquit, in corpus Dei Verbi transmutari credo.* Ed. Paris. 1615.

A Sancto Augustino Lib. 19. contra Faustum c. 16. *Ille syllabe, inquit, celeriter sonantes & transeuntes... nisi discantur, non consecratur (Baptismus.)* Et Lib. 6. de Baptismo c. 25. *Deus adest, inquit, Evangelicis verbis suis, sine quibus Baptismus consecrari non potest: & ipse sanctificat Sacramentum suum, ut homini siue ante quam baptizetur, siue cum baptizatur, siue postea quandoque ad se veraciter converso, id ipsum valeat ad salutem, quod ad perniciem, nisi converteretur, valeret.* T. 2. p. 536. C. T. 8. p. 321. C. T. 9. p. 176. D.

VII. denique, idem S. Augustinus Tract. 80. in Joannem, unde Calvinus potissimum arguit, iis caracteribus verbum sacramentale describit, qui nullatenus in verbum concionis sed consecrationis cadere possunt. Ait nempe 1. *Detrahe verbum, quid est aqua nisi aqua?* At detractio verbo doctrinæ quo instituuntur audientes, pronuntiatis autem Evangelicis

T. 3. p. 1. gelicis verbis, aqua non est aqua simplex & communis, sed sacra ad effectum plane spiritualem destinata.

705. B. Ait. 2. *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* At verbum concionis non dirigitur ad surdum elementum, recte autem verbum consecrationis.

Ibid. C. Ait. 3. *Unde tanta virtus aqua, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo?* Et postea: *Mundatio nequaquam fluxu & labili tribueretur elemento, nisi adderetur, in verbo.* Quid vero potest verbum instructionis respectu aquæ? Ait 4. *Hoc verbo ut mundare possit, consecrari Baptismum.* Consecratur autem verbis istis Evangelicis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, fatente ipsomet S. Doctore Lib. 3.

Ibid. D. contra Donat, c. 26. Ait denique, "hoc verbum fidei tantum valere in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem offerentem, benedicentem, tingentem, etiam tantillum, mundet infantem; quamvis nondum valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem. At verbum concionis seu instructionis nihil prodest, nisi actu credatur, seu fidem excitet audientis.

Accedit totum esse S. Doctorem, ut adversus Donatistas demonstret vim ac veritatem Sacramentorum Christi non pendere ex privata conditione, fide ac pietate Ministri. *Non est aqua profana*, inquit L. 3. de Baptismo cap. 10. " & adultera super quam Dei nomen invocatur, etiamsi à prophanis & adulteris invocetur... Baptismus Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit. Non pendet igitur, in mente sancti Augustini, vis ac virtus Sacramenti aut ex doctrina seu instructione ministrantis, aut ex fide & pietate susipientis, adeoque ad substantiam verbi sacramentalis non pertinet, quod per modum concionis clara & alta voce prædicatum fidem in audiente moveat & excitet.

Probatur 2. Quia finis primarius, proximus & immediatus verborum sacramentalium non est ut divinas in nobis obsignent promissiones, aut fidem excitent; sed ut & symbola ipsa consecrent, & hominem divino cultui devoteant ac sanctificent.

Antecedens manifestum est, tum quia verba quibus Sacramenta perficiuntur, nullas clare & expresse continent divinas promissiones, qualia sunt ista Baptismi, *Ego te baptizo in nomine Patris &c.* Et ista Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum &c.* quorum loco hæc potius adhibenda fuissent, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Joan. 3. v. 5. &, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ib. 6. v. 54. si verum esset verba sacramentorum primario ac immediate destinata esse ad divinas in nobis promissiones obsignandas.

Tum quia ratum ac firmum est Sacramentum Baptismatis, etsi nullam excitet in infante, qui baptizatur, fidem ac pietatem. Nec juvat reponere, Baptismum illum tunc inutilem, postea vires suas recuperaturum, cum infans in adulta ætate confirmabit quod antea nesciens susceperat. Esto, ita fit: (quod hic non expendimus) at saltem non iteratur ejusmodi Baptismus; ergo quoad substantiam ratum & validus fuit, quamquam sine fide datus aut susceptus.

Tum denique, quia ut Ecclesia de veritate collati Baptismatis certa & secuta sit, non attendit ad fidem, doctrinam & instructionem Ministri, sed ad formam qua baptizavit; quam, si rite, ut oportet, observavit, validus; si è contra violavit & adulteravit, invalidus ac nullius judicatur Baptismus. Ita Concil. Nicænum generale primum Can. 19. Paulianistarum, & Conc.

Laodicensem Can. 8. Cataphrygarum Baptismum reprobavit. E contra Conc. Arelatense I. Can. 8. admittit Baptismum datum Arianis. Unde porro discrimen istud? An ex fide & doctrina baptizantium? minime; omnes enim illi turpiter errabant contra orthodoxam fidem; sed ex diversa baptizandi forma, quam violabant Paulianistæ, Ariani vero integram retinebant.

Probatut denique ex Concilio Tridentino. Quamvis enim, ut dictum est, nullo speciali Canone verba promissionis & concionis directe perstringat, indirectè saltem Canone 6. Sess. 7. de Sacramentis in genere comprehenduntur, quo damnantur qui dicunt, *Sacramenta nova Legis esse tantum externa signa accepta per fidem gratia vel justitia.* Verba quippe promissionis ac concionis qualia Novatores admittunt, sunt tantum externa signa gratiæ seu justitiæ per fidem acceptæ; nec ad aliud ex sese valent, quam ad fidem illam movendam & excitandam. Ergo verba illa indirectè saltem Canone illo 6. damnantur.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. Omne Sacramentum signum est ac symbolum rei alicujus; signi autem natura in eo est, ut in cognitionem alterius ducat; ergo essentia Sacramenti in eo consistit, ut suscipientem ducat in cognitionem alicujus rei, nempe mysteriorum Religionis, excitando scilicet in eo fidem ac pietatem per quam ad Deum erigitur. In Sacramentis vero non tantum res, sed etiam verba signi rationem habent; verba autem significare non possunt, nisi prædicata; ergo nullam vim habent, nisi in audiente fidem excitent; adeoque merito sunt & dici possunt verba concionis seu instructionis & doctrinæ.

Resp. Distinguo ant. Omne Sacramentum est signum rei alicujus efficax & practicum, concedo; signum nudum & merè speculativum, nego. Distinguo pariter istam propositionem, signi natura in eo est, ut in cognitionem alterius ducat, signi speculativi, vel ex se ducere possit, concedo; ut actu semper ducat, nego. Itaque fallacia Objectionis propositæ in eo est, quod confundat signum practicum & operativum, cum signo merè speculativo. Equidem signum merè speculativum, nisi in cognitionem rei significatæ duxerit, inutile propterea videtur; non ita signum practicum, quod operatur id quod significat independentem à notitia rei significatæ. Porro ex dictis supra Art. 3. differentia specifica signi Sacramentalis est, ut efficax & practicum sanctitatis alicujus, quæ sanctitas est res principaliter per Sacramentum significata. Revera Sacramentum nonnulla etiam speculativè significat, quæ non operatur; ita Baptismus repræsentat mortem ac resurrectionem Christi; Eucharistia pariter in memoriam ejusdem mortis celebratur. Ad id quod præcipuè significat, hæc ipsa res est quam efficit, gratiam scilicet & characterem.

Instabis 1. Apostolus Rom. 4. v. 11. loquens de de Abrahamo, ait, *eum accepisse signum Circumcisionis, signaculum justitiæ fidei quæ est in præputio*: at circumcisio non fuit signum practicum seu operativum justitiæ fidei.

Resp. Quidquid sit de virtute & efficacia Circumcisionis quoad internam animæ justitiam, de qua proprius erit infra disserendi locus, saltem legalem aliquam & externam sanctitatem illa conferebat: siquidem Judæorum nullus populo Dei accenseri, ac omnium veterum Sacramentorum particeps fieri poterat, nisi circumcissus prius fuisset; adeoque sub ea consideratione Circumcisio signum fuit efficax & practicum.

Instabis 2. Sanctus Petrus Epistolæ 1. cap. 3. v. 21. de

To. 14.
Conc. p.
777. A.

de Baptismo ait : *Vos similis formæ salvos facit Baptisma, non carnis depositio sordium ; sed bonæ conscientie interrogatio in Deum.* Quo loco observat Lutherus , vocem Græcam *ὑπόστασις* quam Latinus Interpres vertit, interrogationem, significare pactum seu stipulationem, quam nempe anima init cum Deo, quando promissiones ejus fide apprehendit : unde concludit, verba quibus constat Baptismus, esse verba pacti & promissionis.

Resp. nego consequens. Namque dato, quod vult Lutherus, vocem Græcam *ὑπόστασις* significare pactum seu stipulationem, & aliquando per metonymiam sumi pro ipsa responsione seu promissione quæ interroganti redditur, ne vel minimum inde nostra læditur Conclusio.

Tum quia pactum illud, de quo sanctus Petrus, non se tenet ex parte Sacramenti seu Baptismi, (nusquam enim sanctus Petrus Baptismum appellavit sigillum promissionum Dei, vel pactum Dei) sed ex parte baptizati, qui in Baptismo *sub Antistitis manu*, inquit, Tertullianus L. de Corona c. 3. *confestatur se renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus.*

Tum quia Baptismo eandem ad salutem animæ procurandam vim & efficaciam tribuit sanctus Petrus, quam Arca Noe ad salutem corporis : atqui Arca Noe non tantum testificando & obsignando promissiones aliquas, sed etiam vere in se continendo & ab aquis diluvii præservando octo animas salvas fecit; ergo pariter Baptismus non tantum speculative, sed effective salutem animæ operatur per infusionem gratiæ regenerantis. Tum denique, quia citato loco consilium Apostoli hoc unum videtur esse, nempe ut discrimen afferat quod est inter lotiones Judæorum, & Baptismum à Christo Domino institutum. Illæ quippe externas duntaxat corporis sordes abluebant, & ad munditiem carnis valebant; iste vero interna animæ sanctificationem & purgationem operatur, quæ quidem exprimitur ac designatur, tanquam per proprium suum effectum, per bonam conscientiam in Deum interrogationem.

Instabis 3. Sacramenta frequenter à sanctis Patribus appellantur signacula, sigilla, pignora, arrhæ &c.

Resp. hæc Catholicis immerito opponi, quæ ultro agnoscunt ac profitentur. Neque enim in Novatoribus arguunt, quod Sacramenta dicant esse signacula, sigilla, pignora divinarum promissionum ac cœlestis gratiæ; sed quod negent aut negate saltem videantur, ea esse sigilla & pignora efficacia & practica, ut jam monuimus. Concedant hoc Novatores, & sola remanebit inter nos circa quæstionem hanc, de nomine controversia.

Objicies 2. Sanctum Ambrosium Lib. de Mysterioris c. 3. n. 14. *Aqua*, inquit, *sine predicatione Dominica Crucis ad nullos usus futura salutis est : cum vero salutaris fuerit Crucis mysterio consecrata*, (alii legunt consecrata) *tunc ad usum spiritualis lavacri & salutaris populi temperatur. Sicut ergo in illum fontem Moyses misit lignum, hoc est, Prophetas; ita & in hunc fontem Sacerdos predicationem Dominica Crucis mittit, & aqua fit dulcis ad gratiam.*

Resp. per prædicationem Dominicæ Crucis hic non intelligere Ambrosium verbum concionis seu instructionis & doctrinæ, sed verbum consecrationis. Concio enim ad aquam non dirigitur, sed ad audientes; verbum vero consecratorium ad aquam dirigitur tanquam forma in materiam, & eam dulcem reddit, quia ad gratiæ productionem illam determinat. *Quid vidisti*; ait sanctus Ambrosius initio capitis citati, *Aquas utique, sed non solas. Levitas illic ministrantes, Summum Sacerdotem interrogantem & consecrantem.* Quomodo vero consecrat? Verbo utique quod consecratorium appellamus, & elementum ab usu communi

ac profano transfert ad usum sacrum ac divinum. S. autem Doctor verbum illud consecratorium vocat prædicationem sanctæ Crucis, eo quod signum sit præteritæ passionis Christi, cujus virtute sanctificatum est Baptisma.

Objicies 2. S. Augustinum Tract. 80. in Joan. To. 3. p. 2. n. 3. ad hæc verba, "Jam vos mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis. Quare non ait, quærit sanctus Doctor, mundi estis propter Baptismum quo loti estis, sed ait, propter verbum quod locutus sum vobis; nisi quia & in aqua verbum mundatur. Detrahe verbum, & quid est aqua nisi aqua? Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum etiam ipsum tanquam visibile verbum. Nam & hoc utique dixerat, quando pedes discipulis lavit, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet; sed est mundus totus. Unde ista tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluat, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo, aliud est sonus transiens, aliud virtus manens. Hoc est verbum fidei quod prædicamus, ait Apostolus, quia si confessus fueris in ore tuo quia Dominus est Jesus, & credideris in corde tuo quia Deus illum suscitavit à mortuis, salvus eris. Corde enim creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Unde in Actibus Apostolorum legitur, Fide mundans corda eorum. Et in Epistola sua beatus Petrus, sic & vos, inquit, Baptisma salvos facit, non carnis depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio. Hoc est verbum fidei quod prædicamus: quo sine dubio ut mundare possit, consecratur & Baptismus. Christus quippe nobiscum vitis, cum Patre agricola, dilexit Ecclesiam, & se ipsum tradidit pro ea. Lege Apostolum, & vide quid adjungat. Ut eam sanctificaret, inquit, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxu & labili tribueretur elemento, nisi adderetur, in verbo. Hoc verbum fidei tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem, etiam tantillum, mundet infantem: quamvis non valentem corde credere ad justitiam, & ore confiteri ad salutem. Totum hoc fit per verbum, de quo Dominus ait, Jam vos mundi estis, propter verbum quod locutus sum vobis. Huc usque sanctus Augustinus, ex quibus Novatores duo potissimum inferunt. Nempe 1. S. Doctorem verbis citatis loqui de verbo sacramentali, seu de illo materia elevatur ad dignitatem Sacramenti. 2. Verbum illud sacramentale verbum esse concionis & doctrinæ.

Primum demonstratur his momentis.

I. Sanctus Doctor de illo verbo loquitur quod si ab aqua detrahatur, ipsa sola manet.

II. De illo verbo quo accedente ad elementum, fit Sacramentum.

III. De illo verbo quod aqua mediante cor abluat.

IV. Illud verbum de quo loquitur tale est, ut per id consecratur Baptismus, ut mundare possit.

V. De verbo loquitur quod tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicientem, tingentem etiam tantillum, mundet infantem.

His momentis ultro subscribunt Orthodoxi, quibus invicte demonstratur sanctum Augustinum, ubi loquitur de verbo quo fit hominis mundatio, intelligere non tantum verbum concionis seu doctrinæ, sed etiam verbum consecrationis quod proprium est Sacramentorum; qui enim mox delineati sunt verbi mundantis characteres, perfecte exprimunt verbum consecratorium seu sacramentale.

Secundum igitur quod urgent Novatores istud est,

est, nempe verbum illud sacramentale, & de quo sanctus Augustinus, esse concionale ad fidem excitandam destinatum, probant.

I. Quærit Augustinus quare Christus non dixerit, *Mundi estis propter Baptismum quo loti estis*, sed dixerit, *mundi estis propter verbum quod locutus sum vobis*; ac respondet causam istam esse, quia & in aqua verbum mundat. Sed verbum quod in aqua mundat illud ipsum est quod Christus Apostolis prædicavit, quod certe verbum fuit concionis & instructionis.

II. Ait verbum illud mundare, *non quia dicitur, sed quia creditur*. At verbum quod mundat quia creditur, haud dubie verbum est concionis quod fidem excitat & excitando mundat.

III. Verbum quod ex Augustino mundat in aqua, est fidei verbum quod Apostoli prædicabant, de quo loquitur sanctus Paulus Rom. 10. v. 8. & S. Petrus Epist. 1. c. 3. v. 21. At verbum huiusmodi concionis est ac doctrinæ, eo unice tendens ut ut fidem per quam iustitia comparatur, excitet.

Resp. ad primum: Recte observat sanctus Doctor Christum dixisse, & *Vos mundi estis propter verbum*, non dixisse, *mundi estis propter Baptismum*, quia in omni mundatione, live fiat in Sacramento; live extra Sacramentum, vis mundandi semper oritur à verbo. Si enim mundatio fiat extra ulum Sacramenti, necesse est ut adsit fides actualis: *fides autem ex auditu; auditus autem per verbum Christi*. Rom. 10. v. 17. Si vero mundatio fiat in Sacramento, necesse est ad elementum accedat verbum consecrationis. Igitur sanctus Augustinus citato Tract. 80. in Joan. universim loquitur de omni verbo per quod fit mundatio: qua propter promiscue argumenta & testimonia Scripturæ proponit, quibus mundatio verbo tribuitur tum sacramentali & consecratorio, tum concionali. Nec ulla tamen est in verbis sancti Doctoris ambiguitas & æquivocatio: tam quippe distincti ac diversi sunt verbi utriusque characteres, ut nemo decipi possit. Neganda igitur primi argumenti consecutio. verbum enim quod in aqua mundat, proprie verbum est consecrationis; non illud quod prædicarunt Apostoli: nisi forte hoc sensu intelligere volueris, quod nempe Apostoli verbi huius efficaciam & virtutem annuntiaverint & exposuerint.

At secundum: sensus Sancti Doctoris non est, verbum sacramentale nullatenus mundare, *quia dicitur*, quasi necesse non foret illud pronuntiare: ne ipsi quidem Novatores sensum hunc admittunt. Neque etiam sensus esse potest, nullam vim inesse verbis sic pronuntiatis: sic enim elementum vim mundandi habet, quanto magis verba? Cum pariter sanctus Augustinus ait, verbum illud mundare *quia creditur*, haud dubie fidem actualem absolute, non exigit: noverat enim vim illam à Christo ipso derivari, ac firmum stare Sacramentum verbis Evangelicis consecratum, etiam si ne fide datum vel acceptum. Cum igitur ait, verbum illud mundare, *non quia dicitur sed quia creditur*; sensus illius hic est, verbum vim mundandi non habere præcise ex materiali ac sensibili sono, seu ex strepitu transeunte, sed ex invocatione Trinitatis; seu ex sensu qui fide apprehenditur, & est objectum fidei. *Verbum enim*, ait S. Thom. 3. p. q. 60. art. 7. ad 1. *operatur in Sacramento, non quia dicitur, id est, non secundum exteriorem sonum vocis; sed quia creditur, id est, secundum sensum verborum qui fide tenetur*. Seipsum clare exponit sanctus Augustinus his verbis: *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluit, nisi faciente verbo: non quia dicitur, sed quia creditur? Nam & in ipso verbo aliud est sonus transiens, aliud sensus manens*. Et Epist. 23. ad Bonifacium nunc 98. *Non scriptum est*, inquit, *Nisi quis renatus fuerit ex*

parentum voluntate, aut ex offerentium vel ministrantium fide; sed, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto. Aqua igitur exhibens forinsecus Sacramentum gratiæ, & Spiritus operans intrinsecus beneficium gratiæ, regenerant hominem. Distinguenda igitur hæc propositio argumenti, verbum quod mundat, non quia dicitur, sed quia creditur, mundat excitando fidem; si mundat, quia creditur actu & formaliter, concedo: si mundat, quia creditur objective, id est, quia est objectum seu verbum fidei, nego. Porro hoc posteriori duntaxat modo ait sanctus Augustinus, verbum sacramentale mundare: infantes enim per Baptismum mundantur, etsi corde credere non possint ad iusticiam, & ore confiteri ad salutem.

Ad tertium: Quæ laudat ibi sanctus Doctor Scripturæ testimonia, de verbo prædicationis seu concionis recte intelliguntur, quia, ut jam observatum fuit generatim agit de omni verbo per quod fit mundatio: at per verbum concionis, mediante fide quam excitat, mundatio fit. Qua propter argumenta & probationes quibus utitur sanctus Augustinus, accommodatè distribui debent ad scopum quem sibi proponit, & naturam verbi de quo loquitur, quod & consecrationis est & concionis.

Quotuplex generatim sit forma Sacramentorum, An ea qua conditionalis dicitur, in usu semper fuerit; & quibus in casibus usurpanda.

Quæres 1. Quotuplex generatim à Theologis distinguatur forma Sacramentorum?

Resp. duplicem distingui: absolutam, quæ nullam involvit conditionem; ut si dicas, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*; alteram conditionalem, quæ conditionem aliquam includit, ut si dicas, *Si non es baptizatus, ego te baptizo in nomine Patris &c.*

Quæres 2. An vulgatus apud veteres fuerit usus formæ conditionalis, cum dubia erat veritas Sacramenti?

R. sp. ad octavum usque Ecclesiæ sæculum nullum occurrere vestigium formæ conditionalis adhibitæ, etiam cum de veritate collocati Sacramenti legitimum dubium moveri poterat.

Tertio sæculo excitata est quaestio de Baptismo Clinicis per asperisionem dato, an validus esset, vel iterum conferendus, de quo Magnus sanctum Cyprianum consuluit. Respondit sanctus Doctor per Epist. 76. sibi quidem verum ac legitimum videri Baptismum, iis tamen qui dubitant, authorem esse ut eum iterum conferant, nulla prorsus injecta mentione conditionis. „Si aliquis existimat, ait, eos nihil consecutos, eo quod „aqua salutari tantum perfusi sunt, sed & inanes & vacui „sunt; non decipiantur, ut si incommodum languoris „evaserint, & convalescerint, baptizentur.

In celebri etiam controversia de baptismo Hæreticorum, inter sanctum Cyprianum & Orientales Episcopos ex una parte, ac sanctum Stephanum Romanum Pontificem & Occidentales ex altera, cum nondum veritas plane eliquata foret, ac pendente adhuc dubio, opportune forma conditionalis usurpata fuisset, nullum tamen illius tunc temporis exemplum in veteribus monumentis deprehenditur.

Quarto sæculo, Cæciliani Carthaginensis Archiepiscopi Ordinatio in dubium vocata fuit ab authoribus schismatis Donatistarum, hoc prætextu, quod illam accepisset à Felice Aptungirano sacrorum codicum traditore. Cæcilianus vero alteri Ordinationi, quasi prior invalida fuisset, se subiecit, nulla prorsus facta mentione conditionis. Ita refert Optatus L. 1. de Schismate Donatistarum adversus Parmenianum. Eodem

T. 1. Conc. Eodem sæculo, anno scilicet 398 Canone 6. Concilii V. Carthaginensis providetur, ut quoties certissimè non inveniuntur testes qui asserant infantes fuisse baptizatos, neque ipsi sunt per ætatem idonei de traditis sibi Sacramentis respondere, absque ullo scrupulo baptizentur, ne ista trepidatio eos faciat Sacramentorum purgatione privari. Repetitur idem Canon altero in Conc. Africano an. 401. Absolutè, sine ulla conditione volunt Africani Patres, ejusmodi infantibus Baptismum conferri.

Ed. Quest. Eandem disciplinam quinto sæculo retinuit S. Leo. **Intell. in 4.** Interrogatus etenim à Rustico Narbonensi, de his qui parvuli ab hostibus capti sunt, & non se sapiunt baptizatos; sed sciunt se aliquoties ad Ecclesiam apparentibus ductos: utrum possint vel debeant, cum ad Romanam veniunt, baptizari? Sic autem respondet Sanct. Pontifex: Qui possunt meminisse, quod ad Ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsorum memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur: quia non temeritas intervenit presumptionis, ubi est diligentia pietatis. Pluribus hoc ipsam exponit idem sanctus Pontifex in sua ad Neonam Ravennensem Episcopum Epistola n. 135. isto nixus fundamento, quod vulgatum ac commune tunc erat, Quoniam non potest in iterationis crimen venire, quod factum esse omnino nescitur.

Ibid. p. 717. Sanctus Gregorius Magnus labente sexto sæculo & initio septimi, eandem cum antecessoribus viam inivit. **Sedit an. 590. & obiit an. 604. Ed. novæ To. 2. p. 1279.** In Epistola ad Felicem Episcopum Messanæ quæ est n. 32. Lib. 12. Indictione 7. nunc 17. Lib. 14. Indict. 7. sic loquitur: Hoc vos rite tenere debetis, quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus: id est, ut quoties tam de Baptismo aliquorum vel Confirmatione, quàm de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur, & nec Scriptis nec testibus ratio certa habetur, utrum baptizati, vel confirmati, siue Ecclesia consecrata sint; ut baptizentur tales ac confirmentur, atque Ecclesia canonicè dedicentur, ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum.

Tom. 6. Conc. p. 1449. D. Gregorius II. initio octavi sæculi Epistola 13, ad Bonifacium Episcopum responsione ad 9. articulum, De parvulis, inquit, qui à parentibus substracti sunt, & an baptizati an non ignorant, quia interrogasti: hos ut baptizare debeas, secundum Patrum traditionem, si non fuerit qui testificetur, ratio poscit. Nulla pariter hinc mentio conditionis appositæ.

Ib. pag. 1475. A. B. Gregorius III. Epistola 2. ad eundem Bonifacium, jubet ordinari Presbyteros de quibus dubium est an fuerint à veris Episcopis ordinati.

Tom. 1. c. Baluzii, p. 954. Octava primum sæculo legitur forma baptizandi sub conditione L. 6. Capitularium c. 184. his verbis: De quibus dubium est utrum sint baptizati, an non, omnimodis absque ullo scrupulo baptizentur, his tamen verbis premissis: Non te rebaptizo; sed si nondum baptizatus es, baptizo te in nomine Patris &c. Eundem Canonem totidem verbis describit Isaac Lingonensis Episcopus titulo 11. c. 17. & ante ipsum S. Bonifacius Moguntinus Archiepiscopus in Statutis quæ Tom. 9. Specilegii edita sunt.

Pag. 65. Alexander III. S. Pontifex qui sedit an. 1159. & obiit an. 1181. disertè jubet sub conditione rebaptizari eum de quo dubium est, an fuerit baptizatus. Sic refertur Extra. de Baptismo c. de quibus.

Pariter Odo Parisiensis Episcopus Alexandro cœtaneus, in Statutis Synodalibus eandem in dubio baptizandi formam præscribit.

Nihilominus tamen nec octavo, nec duodecimo sæculo, etiam post Decretum Alexandri III. ubique

planè receptus ac confirmatus videtur usus formæ illius conditionalis. Siquidem & Lib. 7. Capitularium cap. 391, repetitur quod ex Canone 6. Conc. 5. Carthaginensis mox retulimus, de repetendis sine ulla conditione: Baptismo, Confirmatione, & consecratione Ecclesiarum; & duo Anglicana Concilia Eboracense an. 1195. Londinense an. 1200. jubent absolute conferri Baptismum, ubi legitima subest dubitandi ratio an collatus fuerit, hac indicata communi ratione, quia non dicitur iteratum, quid non scitur fuisse collatum. Quin & vivente adhuc Alexandro III. & etiam post ejus obitum, multi (quibus haud dubie ejus Decretalis non innotuerat) idem statuerunt, ut Petrus Lombardus Lib. 4 Sent. dist. 6 & ipsius singularis discipulus Petrus Pictaviensis, Commentario in illum Lombardi textum; & Petrus Cantor in Summa manuscripta folio 156. ubi narrat excitatam tunc temporis inter Doctores Parisienses præsentem controversiam, aliis sub conditione, aliis verò, quibus ipse suffragatur, absolute in dubio conferri debere Baptismum contendentibus.

Ex his colligi non immeritò potest, prius ubique non invaluisse formam baptizandi sub conditione, quàm Decretalis Alexandri III. fuerit à Gregorio IX qui sedit an. 1227. in Corpus Juris Canonici relata. Ab eo verò tempore usque in hodiernum diem, constanti praxi in Ecclesia observatur.

Quæres 3. An, quo tempore forma conditionalis primum invaluit, omnia Sacramenta sub conditione iterata fuerint, an aliqua duntaxat.

Resp. Ex citatis testimoniis manifestum esse, eadumtaxat Sacramenta sub conditione iterata fuisse, quæ absolute iterari non possunt, ob eum quem imprimunt characterem, quibus & Ecclesiarum consecratio adjuncta fuit: subinde tamen ad alia quoque Sacramenta eundem agendi morem fluxisse testantur aliqui. Sic, referente Homobono in examine Ecclesiæ parte 1. Tractatu 7. cap. 18. quæst. 24. Clemens VIII. qui sedit anno 1592. cum vidisset aliquem à fabrica sancti Petri præcipitem cadentem, eum absolvit his verbis, Si es capax, absolvo te à peccatis. Nihilominus multis dispar hic videtur ratio conditionis Pœnitentiæ aliorum Sacramentorum. Namque vel conditio appositæ spectat Ministrum, hoc modo, Si possum, ego te absolvo; vel subjectum seu hominem qui absolvitur, hoc modo, Si es capax, ego te absolvo. Atqui neutra ex parte putant illi apponi posse conditionem. Non ex parte Ministri qui enim prudenter judicat se non derelinquere absolvendo, potest sine conditione absolvere; non etiam ex parte subjecti, quia vel sufficiens dignoscitur adesse materia Sacramenti, contritio scilicet & confessio, vel dignoscitur non adesse; si primum, absolute absolvendus ille est; si postremum, nullatenus absolvendus. Atque hæc potissimum illis authoribus videtur esse ratio discriminis inter Sacramentum Baptismi v. gr. & Pœnitentiæ, quoad præsens institutum, quia parata semper ac certa esse potest Baptismatis materia; non ita vero Pœnitentiæ: ut contingit, quando moribundus subita vi morbi oppressus, nullo exteriori signo nec peccata, nec suum de illis dolorem manifestare potest.

Quæres 4. quibus in circumstantiis sub conditione conferri debeat Sacramentum.

Resp. Cum legitima est ratio dubitandi, an revera collatum fuerit Sacramentum. "Sciendum est," ait Estius in 4. dist. 4. paragr. 15. "non quamcunque le-
vem in contrarium suspicionem vel scrupulum debere sufficere, ad hoc ut sub conditione quis hoc actio baptizetur; sed requiri dubitationem probabilem... Ea autem probabilis dubitatio est, quæ facta etiam diligenti indagine discuti non potest, ita ut nec
moralis

T. 1. p. 1109.

To. 10. conc. p. 1792. B. T. 11. conc. p. 14 D.

Ed. Paris. 1696. Tom. 2. p. 58. B.

»moralis certitudo facti haberi queat. Itaque, pergit
 »Estius vituperabilis est consuetudo quorundam, qui
 »passim ac sine discrimine infantes ab obstetricibus
 »propter vitæ periculum baptizatos iterum sub con-
 »ditione baptizant, non aliam dubitandi causam ha-
 »bentes, quàm quòd muliercula fortè vel intentione
 »deficere, vel in verbis proferendis hallucinari potue-
 »rit, cùm tamen obstetrix interrogata testetur se ritè to-
 »tum mysterium peregrisse. Contra quem abusum gravi-
 »ter scribunt Dominicus Soto in 4. dist. 3. art. 6. Petrus
 »de Palude dist. 6. q. 4. &c.

Q U Æ S T I O II.

De fine ac necessitate, seu existentia Sa- cramentorum.

EX fine propter quem instituta sunt Sacramenta, eo-
 rum sequitur ac dignosci debet necessitas.

Duplex
necessita-
tis medii,
& præce-
pti.

Duplex verò distingui generatim potest necessitas
 Sacramentorum: una institutionis seu existentiae, altera
 usus; & hæc iterum duplex, medii scilicet & præcepti.

Necessitas medii seu finis ea dicitur, qua res ad finem
 assequendum sic est necessaria, ut sine ipsa non possit
 obtineri. Ita cibus & potus necessarij sunt ad vitæ con-
 servationem. Ita Baptismus necessarius ad vitam æter-
 nam habendam.

Necessitas præcepti dicitur ea, qua res est necessaria
 ad finem facilius & tutius obrinendum: talis est so-
 brietas in cibo & potu, ad sanitatem corporis; & perce-
 ptio Eucharistiæ, ad sanitatem animæ conservandam
 & fovendam. Prior necessitas rectè dici potest interna,
 quæ nempe ex natura rei ipsius necessaria; altera verò
 externa, quæ ex præcepto duntaxat nascitur.

discrimen
necessita-
tis medii
& præce-
pti.

In re quippe nostra sacramentaria, totum discrimen
 necessitatis medii & præcepti repetitur duntaxat
 ex natura gratiæ sacramentalis quam Christus Domi-
 nus sua institutione unicuique Sacramento propriam
 esse voluit: quæ si talis est ut sine ipsa salus æterna
 non possit obtineri, Sacramentum necessarium dicitur
 necessitate medii: talis est Baptismus, talis Pœ-
 nitentia, propter gratiam quam continent, vel rege-
 nerantem, vel reparantem. Si verò gratia sacra-
 mentalis non est absolute necessaria ad vitam æternam,
 qualis est gratia confortans in Sacramento Confirma-
 tionis, & nutrienda ac roborans in Sacramento Eucha-
 ristiae Sacramenta necessaria duntaxat dicuntur ne-
 cessitate præcepti; & qui, urgente præcepto, hujus-
 modi Sacramenta percipere vel negligunt vel contem-
 nunt, ii quidem rei sunt violati præcepti ac æternæ
 damnationi obnoxii, non quidem præcisè ex defectu
 gratiæ quæ propria est illorum Sacramentorum, sed
 ob lethale peccatum ex violato præcepto contractum.
 Unde fit ut omne medium ad finem assequendum ne-
 cessarium, sub præceptum etiam cadat; & vice ver-
 sa, quod ex præcepto necessarium est, fiat medium
 necessarium: quia præceptorum observatio necessa-
 ria est illis qui sunt præcepti capaces. Nec tamen
 propterea confundenda necessitas medii & præcepti,
 quæ, ut diximus, Deo ita volente consistit in na-
 tura vel gradu gratiæ sacramentalis, quam in
 aliquibus Sacramentis absolute ad salutem neces-
 sariam esse voluit Christus, in aliis vero non neces-
 sariam.

Non hic agimus de necessitate usus Sacramento-
 rum, sive absoluta sit & medii, sive tantum præce-
 pti; sed de necessitate duntaxat institutionis & exi-
 stentiæ, non quidem simplici & absoluta, quæ soli
 Deo convenit, sed hypothetica & relativa ad finem su-
 pernaturalem. Imo nec quæstio est, utrum ex hypo-
 thesi quod voluerit Deus gratiam homini conferre,

necesse omnino fuerit institui Sacramenta: certum
 quippe est virtutem Dei signis externis sic alligatam
 non esse, quin absolute possit Deus per semetipsum,
 absque ullis Sacramentis, gratiam conferre. Quæstio
 igitur est de necessitate congruentiæ ac sapientis cujus-
 dam æconomiae, an nempe consentaneum fuerit & di-
 vine providentiæ & naturæ hominis, ut per signa quæ-
 dam externa cœlestis gratia daretur.

Cùm vero humanum genus in quadruplici quasi sta-
 tu considerari possit, nempe innocentiae, à creatione
 scilicet Adami usque ad ejus lapsum; Legis naturæ, à
 lapsu Adami usque ad Moysen; Legis scriptæ, à Moy-
 se usque ad Christum; Legis Evangelicæ, à Christo us-
 que ad mundi finem, quæritur an congruum & consen-
 taneum fuerit in variis illis naturæ humanæ statibus, Sa-
 cramenta quædam institui.

A R T I C U L U S I.

De fine seu causis propter quas consentaneum fuit institui Sacramenta.

Multæ institutionis Sacramentorum causæ seu ra-
 tiones Vulgò proferuntur. Istæ sunt præcipuæ.

I. Ad domandam & sanandam primævam hominis
 superbiam: ut nempe qui Deo subijci noluit, & jugum
 ejus peccando excussit, signis quibusdam externis
 subiceretur & ab illis dependeret tanquam mediis &
 instrumentis ad salutem æternam assequendam necessa-
 riis.

II. Ad eruditionem. Cùm enim ea sit nativa ho-
 minis conditio, ut ex rebus sensu perceptis ad spiritua-
 lia deducatur, sapienter instituta sunt Sacramenta,
 velut externa quædam documenta quibus ad cœlestia
 erigatur. *Nam si tu incorporeus esses, ait S. Joannes*
Chrysost. Homil. 83. in Matth. nuda ipse dona & in-
corpora tradidisset tibi: quoniam verò corpori conjun-
cta est anima tua, in sensibilibus intelligenda tibi tra-
duntur.

Ed. Com-
mel. p.
703. E.

III. Ad fidei nostræ firmitatem. Quemadmodum
 enim in veteri Lege Dominus promissiones suas multa
 signorum varietate confirmavit, ut populus ille firmitus
 adhuc verbis Dei crederet, ita quoque in nova Lege
 Christus cum nobis veniam peccatorum, justitiam, Spi-
 ritum sanctum, vitam æternam promiserit, quædam si-
 gna sensibus subiecta instituit, quibus eum quasi pigno-
 ribus obligatum haberemus, atque ita fidelem in pro-
 missis futurum minimè dubitarem.

IV. In fidei nostræ testimonium: ut nempe per
 Sacramenta, tanquam per voces quasdam visibiles, in
 hominum conspectu fidem nostram profiteamur. Sicut enim
corde creditur ad justitiam sic ore confes-
sio fit ad salutem, Rom. 10. vers. 10. Sic & aliis qui-
buscunque externis symbolis, iis maximè quæ ad spi-
ritualia significanda divinitus instituta sunt, quasi to-
ridem vocibus fidem nostram manifestam omnibus
fieri consentaneum maximè fuit. Talia vero sunt
Sacramenta, sanctus Augustinus Libro 19. contra Fau-
stum c. 16. appellat quasi verba visibilia.

V. Ad distinctionem Fidelium, & ad unationem
 Ecclesiæ; ad utrumque enim necessaria sunt Sacra-
 menta. Fideles quippe distinguunt ab Infidelibus,
 ipsosque inter se Fideles sancto quodam societatis vin-
 culo connectunt. *In nullum quippe Religionis nomen*
seu verum, seu falsum, coagulari possunt homines,
ait S. Augustinus Lib. 19. contra Faustum cap. 11. nisi
aliquo signaculorum vel Sacramentorum visibilium con-
sortio colligentur: quorum Sacramentorum vis inenar-
rabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos
facit.

To. 8. p.
321. C.

Ibid. p.
319. E.

IV. Denique ad sanctificationem hominis, quæ præcipua causa est institutionis Sacramentorum, per quæ scilicet, ajunt Patres Tridentini sess. 7. *omnis vera justitia vel incipit, vel capta augetur, vel amissa reparatur*: quæ ratio vel in ipsa Sacramenti definitione quam adducit Catechismus Conc. Trid. continetur. Est quippe Sacramentum, res sensibus subjecta, quæ ex Dei institutione sanctitatis & justitiæ tum significandæ tum efficiendæ vim habet. "Illud sine dubitatione tenendum est," ait sanctus Augustinus, "quæcunque illa sanctificatio sit, non valere ad Christianos faciendos, atque ad dimittenda peccata, nisi Christiana & Ecclesiastica institutione Sacramentis efficiantur fideles. Nam nec conjuges infideles, quamlibet sanctis & justis conjugibus hæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à Regno Dei separatos in damnationem venire compellit; nec parvuli de quibuslibet sanctis justisque procreati, originalis peccati reatu absoluntur, nisi in Christo fuerint baptizati, pro quibus tanto impensius loqui debemus, quanto pro se ipsi minus possunt." Verum de hoc argumento plenius infra disputabimus.

ARTICULUS II

De Sacramentis in ocentis naturæ. An eo in statu aliqua extiterint: aut exitura fuissent, si perseverasset aiutius

In his quæ ab una Dei voluntate pendent, cum sit let Scriptura & Ecclesiæ Traditio, silere & nos satius forsan esset, quam meris indulgere conjecturis. De Sacramentis autem naturæ innocentis altum in Scripturis ac Traditione silentium: conjecturis ergo ac ratiociniis, ut mori Scholæ serviamus, res tota hic perficienda.

Sensus verò Articuli propositi multiplex esse potest. 1. Utrum Sacramentorum institutio repugnantiam & oppositionem quandam ex sese habeat, quod existimant nonnulli, cum perfectione naturæ innocentis. 2. Supposito quod nulla sit repugnantia, utrum aliqua de facto extiterint in statu innocentie Sacramenta. 3. An si perseverasset diutius ætas illa innocens, vi præsentis decreti eadem habuisset Sacramenta, quæ nunc habet collapsa natura, aut saltem alia diversæ conditionis, & virtute alterius decreti.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentorum institutio nullam videtur ex sese habere repugnantiam & oppositionem cum perfectione status innocentie.

Probatur: Quia Sacramenta considerari possunt vel ut signa, vel ut causæ gratiæ: atqui neutra ex parte pugnant cum perfectione naturæ innocentis.

Non ut signa: imo sub ea ratione multiplex deprehenditur eorum utilitas & convenientia.

I. Ad comparandam rerum spiritualium actuali cognitionem. In eo quippe statu, actualis rerum sive naturalium, sive supernaturalium perceptio modo naturali comparat, fuisset, per species quasdam sensibiles, & conversionem ad phantasmata. Quanquam enim tunc cum gratia & justitia originali infusus fuerit habitus fidei, non tamen infusæ species ac phantasmata quibus homo ex nativa sua conditione indiget, ut actu apprehendat res fidei: neque enim factæ fuissent omnibus ac singulis hominibus interiores revelationes rerum omnium credendarum, sed per traditionem filii à parentibus accepissent; necesse ergo tunc fuisse homines in rebus fidei institui per voces ac signa sensibilia. Neque modus iste magis alienus videtur à perfectione naturæ integræ, quam modus

[qui fuisset] acquirendi scientiam experimentalem rerum naturalium ministerio sensuum & phantasmatum; vel utendi alimentis ad vitæ conservationem; vel declarandi cogitationes mentis per voces aut scripturam, aut alia quælibet exteriora signa. Quod si perfectioni naturæ Angelorum non repugnat ut inferiores à superioribus illuminentur quare repugnet perfectioni hominis innocentis, ut ad cognitionem rerum spiritualium per sensibilia quædam signa erigeretur?

II. Valerent eo in statu signa Sacramentalia ad exprimendam & profitendam interiorem fidem: quia sicut corde creditur ad justitiam, sic ore confessio fit ad salutem; & hæc est naturalis hominis conditio, ut non nisi externo quodam medio testetur ac significet quod intus habet in animo præconceptum. In statu autem innocentie, si durasset, congruum fuisset interiorem fidem manifestari exterius, non tantum Sacrificiis, sed etiam Sacramentis: neque enim ista magis quam illa exclusisset hujus status perfectio.

III. Valerent ad excitandam memoriam. Neque enim continuo præsens animo obversarentur res fidei, eas igitur aliquibus adjumentis exterius excitari & revocari in memoriam oportuisset, aut saltem illud absurdum & absolum non fuisset.

IV. Valerent ad quandam repræsentationem supernaturalium mysteriorum, & faciliorem eorum apprehensionem.

V. Ad consensionem & unitatem hominum ejusdem Religionis in exteriori Dei cultu. Fuisset enim tunc vera Religio, fuisset vera Ecclesia: porro, ex sancto Augustino jam citato, in nullum Religionis nomen coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum vel Sacramentorum visibilibus consortio colligentur.

Non pugnarent etiam Sacramenta cum statu innocentie, quatenus sunt causæ gratiæ. Nam quamvis eo statu nullo existente peccato, gratia medicinali ac sanante opus non fuisset, non repugnasset tamen augeri gratiam: quin & necessaria fuisset gratia conservans ac præservans à lapsu, imo & à lapsu etiam reparans, si forte homo peccasset, quod contingere potuisset, quandoquidem in gratia confirmatus non fuisset, sicut revera non fuit, ne ipsi quidem confirmati fuere Angeli viatores. Atqui quod per Sacramenta, tanquam per instrumenta efficacia, homini etiam innocenti (de lapsu enim vix dubium esse potest) communicata fuisset gratia vel major, vel conservans, & præservans, non videtur contrarium perfectioni status innocentie: è contra potius. Tum quia habere gratiam vi operis ipsius externi ultra meritum operantis, perfectio est & utilitas maxima, qua sapienter consulitur nativæ fragilitati hominis. Tum quia conferre gratiam per res sensibiles unum est ex maximis operibus sapientiæ, potentiæ & bonitatis divinæ; quia res infirmas cum supremis eo in opere mirabiliter conjungit, quod est maximæ sapientiæ; & res inferioris ordinis elevat ad perfectiones efficiendas, quod est maximæ potentiæ; ac denique in rebus facilibus quæ passim usu veniunt, sanctificationem & gratiam præstat, quod est magnæ bonitatis & misericordiæ. Igitur hujusmodi Sacramenta non solum propter utilitatem hominum, sed etiam propter manifestationem divinæ virtutis, poterant in statu innocentie sufficientem habere congruentiam.

Neque dicas indecens futurum & contra ordinem status innocentis naturæ, quod homo subiceretur rebus sensibilibus ad bona spiritualia consequenda. Ita sanctus Thomas 3. par. q. 61. art. 2. in corp. Namque 1. non magis istud indecens fuisset in ordine supernaturali, quam uti speciebus & phantasmatibus ad cognitionem rerum naturalium, aut alimentis ad con-

conservationem vitæ corporalis. 2. Sicut non fuit contra dignitatem status innocentiae, ut in signum obedientiae & subjectionis homini prohiberetur usus ligni scientiae boni & mali; ita pariter non fuisset contra dignitatem ejusdem status, si propter obedientiam & humilis Deum subjectionis testificationem, voluisset Deus hominem signis sensibilibus uti ad conservationem vel augmentum vel reparationem gratiae sanctificantis: neque propriè tunc rebus illis sensibilibus subjectus homo fuisset, sed uni Deo usum illarum rerum imperanti. Ad sancti Thomae auctoritatem fateamur eum nobis hic adversari: sed praesens controversia ex earum est numero quæ pondere rationum, non vero auctoritate, sepositis rationum momentis, defendenda sunt.

SECUNDA CONCLUSIO.

Nulla de facto existeret in statu innocentiae Sacramenta.

probat: Tum quia nulla prorsus eorum facta legitur mentio in Scripturis aut Traditione: quæ autem pendent ab uno Dei instituentis arbitrio, ea absque testimonio Scripturae vel Traditionis instituta esse, prudens nusquam affirmabit Theologus. Tum quia Sacramentum est signum stabile ac permanens in Religione: atqui status innocentiae brevissimo duravit tempore: ergo consentaneum non fuit institui Sacramenta tam cito abolenda.

Neque porro hic par & eadem est ratio Sacrificii, ac Sacramenti. Namque Sacrificium non ordinatur primariò & immediatè ad sanctificationem offerentis, sed ad officium Religionis seu cultum & honorem Dei, in signum scilicet & testificationem supremi ipsius in res omnes dominii, & in gratiarum actionem pro acceptis ab ipso beneficiis. *Tua sunt omnia, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi.* 1. Paral. 29. v. 14. Unde S. Thomas 2. 2. q. 45. art. 1. in corp. ait *rationem sacrificii pertinere ad jus naturale.*

E contra, Sacramentum primariò destinatur ad sanctificationem hominis, aut primo efficiendam, aut conservandam. Verùm homo innocens in ortu suo iustitiam originalem à Deo immediatè accepit, atque cum tam brevi post tempore ea propter inobedientiam spoliandus esset, nulla videntur necessaria fuisse eo in statu Sacramenta.

Neque etiam Matrimonium Adami & Evæ Gen. 2. vers. 24. verum & propriè dictum fuit Sacramentum, sed latiori tantum sensu, quatenus nempe futurum significabat unionem Christi cum Ecclesia: quomodo lignum vitæ appellatur aliquando à sancto Augustino Sacramentum; & quomodo pariter Lib. 1. de nuptiis & concup. cap. 21. dixit idem sanctus Doctor, *tria nuptiarum bona, prolem, fidem, & Sacramentum fuisse in paradiso*: fuit enim dumtaxat primum illud conjugium, in officium naturæ, quod Christus subinde ad dignitatem & virtutem Sacramenti evexit. Unde Apostolus de illo verba faciens Ephes. 5. v. 22. non ait illud fuisse, *sed esse in Christo & Ecclesia magnum Sacramentum, propter quod homo relinquet patrem & matrem*; quod quidem de Adamo ad literam dici non potuit.

TERTIA CONCLUSIO.

Verisimilius est, quòd vi praesentis decreti, nulla futura fuissent in statu innocentiae, si diutius perseverasset, Sacramenta: utrum autem virtute alterius decreti futura fuissent, quis consiliarius Dei fuit, ut certò possit definire?

Prima pars probatur. Quia vi praesentis decreti, Sacramenta destinata sunt ad conferendam homini

gratiam medicinale, vel reparantem, vel praeservantem à lapsu, quam efficaciam trahunt ex morte & passionis Christi: atqui Adamo non peccante, nulla opus fuisset, vi praesentis decreti, gratia medicinali; neque etiam Christus in carne venisset neque consequenter Sacramenta suam ex morte Christi virtutem traxissent, adeoque non fuissent nostris similia; ergo verisimilins videtur, vi praesentis decreti, nulla futura fuisse in statu perseverantis innocentiae Sacramenta.

Secunda pars probatur. Quia nemo scire potest quid in alio rerum ordine Deus facturum fuisset. Quamquam enim ex dictis Conclusionibus prima, Sacramentorum institutio nihil habeat in se quod pugnet cum perfectione naturæ innocentis, inde tamen certò affirmari non potest, futurum eo in statu, si diutius perseverasset, Deus Sacramenta quædam institueret: neque enim Deus semper operatur quod nobis infirmis mortalibus congruum magis ac consentaneum apparet; quod vel uno patet malorum Angelorum exemplo, quos creavit Deus, etsi brevi lapsuros ac sine ulla spe remedii æternum cruciandos fore praevidiisset.

ARTICULUS III.

De Sacramentis Legis naturæ.

L Ex naturæ ab Adami lapsu ad Moysen usque solet extendi, sic dicta, non per exclusionem gratiæ, sed Legis scriptæ. Quia verò Deus Circumcisionis præceptum Abrahamo imposuit multis ante Moysen annis, idcirco nos Legis naturæ statim hic consideramus dumtaxat ante imperatam Circumcisionem. de qua suus erit dicendi locus, ubi de Sacramentis Legis Mosaicæ.

Quæritur ergo hic 1. utrum toto illo intervallo temporis quod fluxit ab Adami lapsu ad præceptum usque Circumcisionis, existerit aliquod remedium à Deo destinatum ad delendum in parvulis originale peccatum. 2. Quale illud fuerit? an sola interior fides parentum, an aliqua exterior actio necessaria etiam fuerit. 3. An actio illa seu signum exterius, fuerit verum Sacramentum, & qua ratione determinatum? an à Deo, an ab homine? 4. Quomodo efficax fuerit, an ex opere operato, an ex opere operantis? 5. Denique, an aliqua alia eo in statu existerint pro adultis Sacramenta.

Circa hæc omnia nihil fide Catholica certum ac præfinitum habemus: qua propter varias in partes hic abeunt Theologi, præsertim circa naturam & virtutem illius remedii.

Ante S. Augustinum, qui ex professo contra Pelagianos accuratè demonstravit, unumquemque hominem nascendo ex Adamo trahere peccatum originale, nullus ferè inter Veteres existentiam illius originalis peccati probavit ex remedio adversus illud instituto. Primus sanctus Augustinus efficax inde duxit argumentum; quamquam candidè agnoscat & fateatur Lib. 15. de Civitate cap. 16. de illo remedio prorsus silere sacros Scriptores. *Utrum, inquit, aliquod fuerit, vel si fuit, quale fuerit corporale atque visibile regenerationis signum ante diluvium, sicut Abraha Circumcisio postea est imperata, sacra Historia tacet.* Idem repetit L. 2. de peccato originali cap. 30. His præmissis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Exstitisse pro parvulis in Lege naturæ aliquod adversus peccatum originale remedium, pia est ac vera sententia; illud verò in fide venturi Messiae signo aliquo vel actu exteriori demonstrata possum fuisse, verisimilins.

Prima

L. 11. de
Gen. ad
lit. e. 32.
40. L.
13. de Ci-
vit. Dei
c. 21. &
alibi.
T. 10. p.
192.

To. 7. p.
399. B.

T. 10. p.
268. E.

Prima pars probatur autoritate S. Augustini L. 5. contra Julianum cap. 11. "Nec ideo credendum est, *inquit*, ante Circumcisionem famulos Dei, quando-
inquit, quidem eis inerat Mediatoris fides in carne venturi, nullo Sacramento ejus opitulatos fuisse parvulis suis; quamvis quid illud esset, aliqua necessaria causa Scriptura sacra latere voluerit. Nam & sacrificia eorum legimus, quibus utique sanguis ille figurabatur qui solus tollit peccata mundi. Apertius etiam Legis jam tempore nascentibus, offerebantur sacrificia pro peccatis. Et Lib. 2. de nuptiis & concupiscentia c. 11. *Superioribus temporibus* (nempe ante Circumcisionem) *omnino*, *inquit*, *latuit Sacramentum justificationis ex fide*. Non ait sanctus Doctor, nullum fuisse, sed latuisse duntaxat Sacramentum quod ex fide justificabat.

Sancti Prosperi Lib. 2. de vocatione Gentilium c. 23 ubi ait, "non irreligiose credi, neque inconvenienter intelligi, quod isti paucorum dierum homines ad illam pertineant gratiae partem, quae semper universis est impensa nationibus; qua utique si bene eorum uterentur parentes, etiam ipsi per eos juvantur. "At parentes suis parvulis tutius subvenire non poterant, quam ipsis procurando remedium quod ab originali labe mundarentur.

Innocentii III. cap. *Majores, de Baptismo & ejus effectu*, ubi postquam asseruit originale peccatum in veteri Lege per Circumcisionem, in nova autem per Baptismum deletum esse, hanc generalem adducit causam & rationem "Absit enim ut universi parvuli pereant, quorum quotidie tanta multitudo moritur, quin & ipsis misericors Deus, qui neminem vult peccare, aliquod remedium procuraverit ad salutem; quae certe ratio ad eos etiam parvulos extenditur qui in Lege naturae vivere.

Autoris Tractatus de operibus cardinalibus Christi, inter Opera sancti Cypriani (fuit ille Abbas Bonae-vallis qui decimo tertio floruit Ecclesiae saeculo) Eo in opere, ubi de circumcisione haec habet dictus Auct. "Sane originale peccatum quod à primis parentibus in totam generis humani successionem defluxit, omni tempore aliquibus remediis oportuit expiari, licet vim plenam significantia non habuerint, donec ad rem ipsam ventum est, quae figurarum operiebatur velamine. Et licet Sacramentum arcana omnibus non paterent, virtus tamen & effectus eorum ignorari non poterat.

Idem mox patebit ex aliis quae referemus, Veterum testimoniis, quibus constat remedium illud in fide positum fuisse. Idem universi affirmant Scholae Doctores in 4. dist. 1. & 2. absque ulla controversia aut opinionum varietate; quod signum est, ait Suares in 3. p. S. Thomae q. 61. disp. 4. art. 3. sect. 1. *dogma hoc certum ac indubitatum apud illos fuisse*.

Et quidem sanctus Thomas in Summa 3. p. q. 61. art. 3. in corpore, postquam asseruit universim necessaria esse Sacramenta ad humanam salutem, in quantum sunt quadam signa sensibilia invisibilium rerum, quibus homo sanctificatur; sic pergit: *Et ideo oportebat ante Christi adventum esse quadam signa visibilia, quibus homo fidem suam protestaretur de futuro Salvatoris adventu. Et hujusmodi signa dicuntur Sacramenta*. Quaestione 60. art. 5. ad 3. dixerat: Sicut in statu legis naturae, homines nulla lege exterius data, sed solo interiori instinctu movebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori instinctu determinabatur eis, quibus rebus sensibilibus ad Dei cultum uterentur.

Et in 4. d. 1. q. 1. art. 2. in responsione ad 3. quaest. ad 2. "Dicendum est, *inquit*, quod ante Legem scriptam erant quae jam Sacramenta necessitatis, sicut illud fidei Sacramentum quod ordinabatur ad deletionem originalis peccati; & similiter Pœnitentia quae ordinabatur quoque ad deletionem actualis.

Atque hoc ipsum Legis naturae contra originalem noxam remedium perseveravit etiam in Lege Moysis, ac locum habuit tum in infantibus, qui ante octavum à nativitate diem circumcidi non poterant, tum in mulieribus quae à Lege Circumcisionis erant immunes; pro illis enim non aliud fuit remedium, quam quod tempore Legis naturae usurpabatur.

Ratio autem petitur ex summa Dei clementia, qui cum neminem perire velit, sed omnes salvos fieri, haud dubie salutem parvulorum in Lege naturae consuluit, per aliquod remedium ad eluendam maculam originalem destinatum. *Nulla ratio patitur*, ait Melchior Canus, Relectione de Sacramentis in genere, parte 3. "ut divina providentia ullo tempore defuerit hominibus in necessariis ad salutem. Non possent autem filiis parvulis remedia parentes applicare, nisi per Dei revelationem cognovissent, & parvulos originali peccato teneri, & aliquod remedium ad eos servandos idoneum esse, quod licet scriptum non sit, non est tamen minus exploratum, quam si fuisset scriptum. Et cum scriptura exprimat ante Abrahamum fuisse Religionem ac Sacerdotium, ex consequenti tradit fuisse Sacramenta, sine quibus nec Religio, nec Sacerdotium est. Cumque etiam in Lege naturae Sacrificia pro peccatis fierent, ut Job. 1. capite dicitur, non potest quin in Lege naturae fuerint aliqua Sacramenta." Ita Canus.

Secunda Conclusionis pars, nempe remedium illud in fide venturi Messiae positum fuisse.

Probatur 1. Quia sine fide in Christum Mediatorem nulla est speranda salus. Act. 4. vers. 12. "Non est aliud sub Caelo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. "Et 1. Cor. 3. vers. 11. "Fundamentum aliud nemo potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Christus Jesus. "Unde merito S. August. Ep. 190. alias 157. ad Opratum ait: "Illa est fides salva, qua credimus nullum hominem sine majoris, sine parvulae quamlibet & recentis aetatis, liberali à contagione mortis antiquae & obligatione peccati, quod prima nativitate contraxit, nisi per unum Mediatorem Dei, & hominum, hominem Christum Jesum.

Probatur 2. autoritate sanctorum Patrum.

S. Augustinus Lib. 2. de nuptiis & concupiscentia cap. 11. "Superioribus temporibus, *inquit*, omnino latuit Sacramentum Justificationis ex fide. Eadem tamen fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis. . . Quia sicut credimus nos Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.

S. Gregorius Magnus Lib. 4. Moralium cap. 3. "Quod vero, *inquit*, apud nos valet aqua Baptismatis, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abraham stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.

Venerabilis Beda Lib. 1. in Lucam c. 8. sic loquitur "Qui velante tempora Circumcisionis, vel etiam post datam Circumcisionem de exteris gentibus exitere Fideles, ut exemplar patientiae Job & amici liberique illius, sive victimis hostiarum se suosque ab originali peccato, seu certe sola fide salvabant, quia justus ex fide vivit, & sine fide impossibile est placere Deo.

S. Bernardus Epistola 77. ad Hugonem à sancto Victore, quae inter Tractatus rejecta est ad Tomum 2. editionis postremae c. 1. num. 4. postquam dixit Abrahamo ejusque posteris datam esse Circumcisionem in remedium peccati originalis, sic pergit: "In nationibus vero quotquot inventi sunt Fideles, adultos quidem fide & Sacrificiis credimus expiatis, parvulis autem solam profuisse, imo & suffecisse parentum fidem.

Idem

Secunda pars Conclusionis, remedium illud fuit fides. To. 2. p. 701. C. D.

To. 10. p. 313. D. E.

To. 1. p. 102. C.

Ed. Bas. To. 5. p. 211. n. 37

To. 1. p. 627. B.

Idem planè sentiunt Magister Sententiarum, L. 4. dist. 1. Hugo à S. Victore Lib. 1. parte 2. cap. 3. S. Bonaventura in 4. dist. 1. parte 2. art. 2. q. 2. sanctus Thomas tum in L. 4. Sententiarum, dist. 1. quæst. 2. art. 6. tum in Summa 3. parte qu. 70. articulo 4. ad 2. ubi docet, hujusce remedii vim in fide potissimum positam fuisse: "Sicut, inquit, ante institutionem, Circumcisionis, sola fides Christi futuri justificabat, tam pueros, quàm adultos; ita etiam & Circumcisione data. Sed antea non requirebatur aliquod, signum protestativum hujus fidei, quia nondum homines fideles seorsim ab infidelibus cœperat adunari ad cultum unius Dei.

P. 129. D. Ante illos omnes Tertullianus Lib. de. Baptismo cap. 13. concedit ultro ante Legem solam fidem absque ullis signis exterioribus sufficientem fuisse ad salutem. "Fuerit, inquit, salus retro per fidem nudam, ante Domini passionem & resurrectionem. at ubi fides aucta est credendi in nativitatem, passionem & resurrectionem ejus, addita est ampliatio Sacramentum, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda.

Fidem autem illam solam & nudam non fuisse, sed aliquo signo seu actione externa circumvestitam, probabile omnino nobis videtur: tum quia sanctus Augustinus ait *credendum esse aliquo Sacramento famulis Dei primis illis temporibus subventum esse*; Sacramentum autem est signum sensibile: tum quia per istud remedium seu Sacramentum infantes populo Dei aliqua ratione adunabantur: tum quia id verisimile putat S. Thomas 3. parte qu. 70. articulo 4. ad 2. ubi postquam dixit sola fide justificados fuisse tam parvulos, quàm adultos, addit, "probabile tamen esse, quod parentes fideles pro parvulis natis, & maxime in periculo existentibus, aliquas Deo preces, funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent, (quod erat quoddam signaculum fidei) sicut adulti pro se ipsis preces & Sacrificia offerebant.

Quo sensu dicunt Veteres sola fide justificados fuisse parvulos. P. 780. Quo ergo, inquires, sensu asserunt Veteres mox citati, parvulos sola parentum fide, adultos autem Sacrificiis mundatos fuisse?

Resp. solam ab ipsis fidem pro remedio infantum assignari, non per exclusionem signi alicujus exterioris quo manifesta fieret, sed per exclusionem Sacrificii. Veteres, ait Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 3. distinguunt fidem non à signo seu Sacramento, sed à Sacrificio, asserentes Sacrificium pro adultorum peccatis fuisse necessarium, sed propter generale peccatum fuisse etiam generale remedium, nempe fidei quamcumque professionem.

Præterea, solam idcirco fidem Veteres hic appellant, quod ab illa, non vero à signo exteriori, potissimum penderet vistota & efficacia remedii, signum enim illud infirmum erat & egenum elementum, ac mera conditio necessaria; fides autem vera justificationis causa: denique à fide non distinguunt nec separant externam ipsius professionem & potestatem; quæ professio etiam ab ipsis fides appellatur, quia Sacramentum est seu signum fidei.

Quæres, quomodo fides illa causa fuerit justificationis an ex merito credentis, an vero ex merito objecti, seu Christi qui credebatur venturus?

T. 10. p. 16. col. 1. E. Resp. Fidem illam vim habuisse impetrandi gratiam, non præcisè ut erat actus personæ credentis, sed propter objectum, seu Christum, qui credebatur. Unde sanctus Thomas in 4. dist. 1. quæst. 2. art. 6. ad 2. ait, *eam quandam habuisse similitudinem cum nostris Sacramentis, in quantum justificabat quasi ex opere operato, non autem ex opere operante*. De industria particulam istam imminuentem, quasi, apponit sanctus Doctor, ut innuat non eundem plane fuisse modum agendi ex opere operato hujus remedii in Lege

naturæ, qualis est Sacramentorum Christi in Lege Evangelica: remedium enim illud prius ex ipso exteriori signo non penderet sicut jam pendet, sed ex fide, non tantum objectivè sumpta, sed etiam subjective, quia nempe necesse erat per actum fidei parvulo remedium illud applicari, hoc est, meritum fidei in Christum. Operabatur enim illa fides simul per modum meriti & suffragii: meritum autem potissimum ex parte objecti credi nempe Christi venturi, profluebat; suffragium autem erat ex parte credentis, qui remedium applicabat. Unde merito dixit S. Thomas, *fidem illam justificasse ex objecto, quasi ex opere operato, non ex opere operante*: quia licet fides ex parte operantis necessaria foret ut causa applicans remedium, non erat tamen causa efficaciæ & virtutis ipsius remedii; atque in hoc potissimum à veteribus Sacramentis nova discrepant, quod nova ex virtute Christi sine ulla Ministri fide data, etiam valeant & rata sint.

Fides vero illa parentum, qua parvuli mundabantur sola non erat mentis credulitas, sed quælibet moralis ac pia actio quæ ex fide manebant, & cujus quoddam erat signum protestativum. Necesse etiam non erat, ut fides illa charitate formata foret; quia, ex mox dictis non operabatur virtute actus seu personæ credentis, sed virtute objecti seu Christi qui credebatur venturus: non sufficiebat tamen fides habitualis, sed actualis requirebatur, ea scilicet per quam Deo parvulus offerebatur.

Neque inde licet inferre, aut fidem in Christum majoris efficaciæ apud Veres fuisse, quàm jam sit apud nos; aut meliorem etiam fuisse infantium tunc temporis conditionem, quàm nostrorum, quibus nempe sola parentum fides ad salutem sufficiebat, cum Sacramentum Baptismatis prorsus necessarium sit.

Namque de virtute fidei nihil prorsus detractum est, quæ plurimum semper valuit sive in Lege naturæ, sive in Lege Moyse aut Christi; fidei solummodo in Lege Christi, accessit Sacramenti necessitas velut quoddam vestimentum, ait Tertullianus: unde concludi non debet, fidem jam salutem nostram non operari; sed solam non operari, cum necessaria prorsus sint Sacramenta, velut causæ effectrices gratiæ salutaris. Tantum igitur abest ut melior inde fuerit Veterum conditio, quin nostra longe præstantior: tum quia obscurior & rarior erat fides apud antiquos, & gratia parvior; nunc vero & fides frequentior ac magis evoluta, & gratia uberior; tum quia salus infantium penderet olim ex Fide parentum vel eorum à quibus Deo offerebantur; nunc vero seclusa etiam illa parentum vel Ministri Sacramentorum Fide, virtute ipsius Sacramenti applicati salus obtinetur: tum denique quia innumeris ritibus ac legalibus cæremoniis Veteres obruebantur, quibus nos per Christum jam liberi facti sumus: tanto igitur sors nostra veteri præstat, quanto Filius servo, figuræ veritas, lux tenebris antecellit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Conjici non immerito potest, in Lege naturæ nonnulla pro adultis Fidelibus extitisse Sacramenta.

Probatum: Quia fuere eo in statu Deo oblata Sacrificia, ut patet exemplis, Abelis, Cain, Job, Abraham, Melchisedecis: quin & Gentiles ipsi hoc quasi innatum habuere, ut quos Deos colerent, eos cultuali quo externo venerarentur. Unde Gen. 41. & 47. mentio fit Sacerdotum Ægypti, & Exodi 2. & 3. nominatur Sacerdos Madian: gentium quippe omnium consensu Firmatum illud est; non aliter quàm oblati Deo sacrificiis divinam iram placari ac mitigari posse: quidni ergo fuere eo in statu Sacramenta? Maxime cum

eum idem ritus exterior, simul & sacrificii ad cultum Dei, & Sacramenti ad sanctificationem hominis rationem habere potuerit, quam sanctificationem non virtute ritus externi, sed merito fidei tunc homines consequabantur. Adde quod rationes omnes & causae propter quas ostendimus consentaneum fuisse aliqua post hominis lapsum institui Sacramenta, locum habeant in statu Legis naturae, perinde ac in Lege scripta. Favere videtur sanctus Thomas jam citatus in 4. dist. 1. q. 1. art. 2. in responsione ad 3. q. ad 2.

ARTICULUS IV.

De Sacramentis Legis scriptae Mosaicæ, & Evangelicæ.

DE una hic duntaxat loquimur Sacramentorum in Lege veteri & nova institutione ac existentia: dicturi subinde de essentia, de virtute, de discrimine nostrorum à veteribus.

PRIMA CONCLUSIO.

Instituta sunt nulla in Lege veteri Sacramenta.

Probat: Quia multi ea in Lege fuere ritus, multae caeremoniae stabiles ac fixae quae legalem & externam conferebant sanctitatem, internam vero per Christum dandam praefigurabant: talis imprimis fuit Circumcisio, talis Agnus paschalis, & alia huiusmodi bene multa, quibus totidem umbris ac figuris venturus Christus adumbrabatur; finis enim Legis Christus. Unde Apostolus 1. Corinth. 10. v. 11. generatim pronuntiat, *omnia Judaeis in figura contigisse*: ritus porro illi fuere prisci populi Sacramenta, quibus in unum Religionis corpus adunabatur. In re tam certa & omnibus explorata superfluum foret plura referre Veterum testimonia.

Unus hic sufficiat S. Thom. qui scribens in L. 4. Sentent. dist. 1. q. 1. art. 2. in solutione ad 4. q. causam exponit cur diversis temporibus oportuerit diversa institui Sacramenta. Cum Sacramentorum usus, inquit, fidei proportionaliter respondeat, oportuit quod secundum diversum statum fidei diversimodè Sacramenta traderentur: fides autem quantum ad articulum explicationem, semper magis & magis crevit secundum propinquitatem temporis gratia; & secundum hoc oportuit Sacramenta magis ac magis determinari. Et propter hoc, quia in Abraham fides primo habuit quasi notabilem quantitatem, ut propter fidei religionem ab aliis separaretur, ideo ei signaculum sive Sacramentum fidei determinatum fuit, scilicet Circumcisio. Et quia tempore Moysi jam fides ad tantam quantitatem devenerat, ut non solum in uno homine resfulgeret, vel in familia, sed in una tota gente, populo Dei multiplicato, ideo oportuit & Legem dari... & Sacramenta in speciali determinari & multiplicari; & propter hoc necessarium fuit in lege Moysi determinari sacrificia, oblationes, & decimas, quantum ad omnes singulares circumstantias, & matrimonia ordinari, & poenitentiae satisfactiones distinguere. Hæc sanctus Thomas.

De duratione ac tempore quo vetera Sacramenta non tantum mortua, sed & mortifera fuere, non est hic aptus dicendi locus sed pertinet ad disputationem de Legibus, ubi de veteri Lege controversia instituitur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Christus in nova Lege vera & proprie dicta Sacramenta instituit, numero septem, non plura nec

pauciora; videlicet, Baptismum, Confirmationem, Eucharistiam, Poenitentiam, Extremam unctionem, Ordinem, & Matrimonium.

Probat: Quia in verbo Dei seu scripto seu tradito isthæc duntaxat septem, non alia, referuntur à Christo Domino instituta veri nominis Sacramenta. Testimonia Scripturæ eam in rem superius, occasione materiæ & formæ Sacramentorum, laudavimus. Traditionis vero seriem hic texere nobis animus non est, quod, Deo aspirante, ubi de unoquoque sigillatim Sacramento exequemur adversus Novatores, qui septenarium illum numerum detractis aliquibus Sacramentis, non sine aliqua inter se varietate & inconstantia labefactare tentarunt. Vide Bellarminum Lib. 2. de Sacramentis in gen. cap. 23.

Neque porro vim Catholicæ probationis elidere potest præsumptum illud, quod jactitant Novatores, antiquorum silentium, apud quos, inquit, ex ordine descriptus non legitur septenarius ille Sacramentorum numerus, qualis primus occurrit apud Hugonem à sancto Victore an. 1130. & apud Petrum Lombardum an. 1140.

Namque 1. argumentum istud plane negativum est, cujus apud ipsosmet Novatores nullum pondus, nullum fere est momentum. 2. Pari argumento si valeret, impugnari & everti posset authoritas & veritas Librorum Canonicorum, quia ante Laodicenam Synodum eorum Catalogus ex ordine concinnatus non legitur. 3. Veteres pro data duntaxat occasione ac suscepti operis instituto, non de omnibus simul, sed de aliquibus solummodo Sacramentis tractarunt, ac de illis potissimum, quæ eodem tempore initiandis conferebantur, Baptismo scilicet, Confirmatione, & Eucharistia, de quibus ordo postulat ut Catecheses & institutiones præmitterentur: quæ certe causa fuit, cur sanctus Ambrosius, aut quisquis apud ipsum author est Librorum de Sacramentis, & sanctus Cyrillus Hierosolymitanus in suis ad Neophitos Catechesibus, de tribus illis duntaxat Sacramentis verba fecerint; sanctus vero Justinus in 2. Apologia, de duobus tantum, Baptismo & Eucharistia: non quod cætera exclusa voluerint, absit; sed quod eorum expositionem non postulabat tunc suscepti ab ipsis operis ratio. 4. Ea quæ quotidiano Ecclesiæ usu ac praxi teruntur, quia sunt in publica veluti luce posita, & à nemine ignorantur, nonnunquam suis in Operibus commemorare prætermittunt Scriptores Ecclesiastici, quæ negare nemo ausus fuisset, quin statim, toto insurgente ac reclamante Orbe Christiano, repressus fuisset. Ad hunc Orbis totius consensum ac publicam praxim provocabat olim sanctus Hieronymus, ut Sacramentum Confirmationis demonstraret: *An nescis*, inquit, in Dialogo adversus Luciferianos ante medium, Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus sanctus? Exigit ubi scriptum sit? In Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturae authoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret.

Quamquam facile sit plura ex sanctis Patribus testimonia hic proferre, quibus septem illa Ecclesiæ Catholicæ Sacramenta designantur, unus in præsentiarum sufficiat sanctus Augustinus.

Lib. 5. de Baptismo c. 20. n. 28. Si adhuc valet, inquit, quod dictum est in Evangelio, Deus peccatorem non audit, ut per peccatorem Sacramenta non celebrentur, quomodo exaudiat homicidam deprecantem, vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam, vel super capita eorum quibus manus imponitur? Quæ omnia tamen & fiunt & valent etiam per homicidas..... in ipsa intus Ecclesia.

Occupatu
objectio
ducta ex
silentio
Veterum
qui sep-
tem non
numerant
Sacra-
menta.
Tom. 1.
Conc. p.
1521. D.
E.

Ed. nov.
T. 4. p. 2.
p. 294.

To. 9. p.
154. &
155. A.

Ib. pag. 293. B. Lib. 2. contra Petil. cap. 104. nu. 239. exponens verba Psalmi, *tantum unguentum in capite*, quæ Petilianus antea in sensum suum interpretatus fuerat, *In hoc unguento*, inquit sanctus Augustinus, *Sacramentum Chrismatis vultis interpretari, quod quidem in genere visibilium signaculorum Sacrosanctum est sicut ipse Baptismus.*

Ib. p. 30. A. B. Lib. 1. de Baptismo cap. 1. num. 2., Sacramentum, ait, dandi Baptismi est quod habet qui ordinatur si ab unitate recesserit, Sacramentum dandi Baptismi non amittit Qui priusquam recederent ordinati sunt, non litique rursus ordinantur, sed aut administrant, quod administrabant, aut si non administrant, Sacramentum Ordinationis suæ tamen gerunt, & ideo eis manus inter laicos non imponitur.

T. 10. pag. 275. F. Lib. 1. de Nuptiis cap. 10. num. 11. Dicit Apostolus, inquit, *Viri diligite uxores vestras sicut & Christus dilexit Ecclesiam*; hujus procul dubio Sacramenti res est, ut mas & femina connubio copulati quamdiu vivunt inseparabiliter perseverent. Et Lib. 9. de Gen. ad litt. cap. 2. n. 12. ait, *Matrimonii triplex bonum, proles, fides, Sacramentum.*

Ex his omnibus patet, sanctum Augustinum septem agnovisse Sacramenta, quæ satis in testimoniis adductis designantur nisi fortè Unctionem extremam excipias, quæ tamen olei nomine in primo testimonio subintelligi potest.

Ante Augustinum Tertullianus nonnulla commemorat Ecclesiæ Sacramenta quæ diabolus in mysteriis idolorum imitabatur., *Ipsas*, inquit, quoque res Sacramentorum divinatorum, idolorum mysteriis æmulatur. Tingit & ipse quosdam, utique credentes & fideles suos; expositionem delictorum de lavacro re-promittit; & si adhuc memini, Mathra signat illic in frontibus milites suos; celebrat & panis oblationem, & imaginem resurrectionis inducit, & sub gladio redimit coronam. Quid? quod & Summum Pontificem unius nuptiis statuit? habet & virgines, habet & continentes. Tria hic aperte Sacramenta designantur, Baptismus, Confirmatio Eucharistia; alibi mentionem facit Pœnitentiæ, de qua Librum integrum scripsit; Ordinationis Lib. 1. ad uxorem cap. 7. ubi ait, *Ecclesia disciplinam non permittere bigamos praesidere, viduam ad legem in ordinem nisi univiram.*

P. 165. C. Et Lib. de Præscript. cap. 41. ubi Hæreticorum Ordinationes temerarias, leves, inconstantes esse ostendit, apud quos *alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector; hodie Presbyter, qui cras Laicus.* Matrimonii mentionem habet L. 2. ad uxorem cap. 8. Unde, *sufficiamus ad enarrandam felicitatem ejus Matrimonii, quod Ecclesia conciliat, & confirmat oblatio*, inquit, *& obsignat benedictio; Angeli renuntiant, pater rato habet?*

Denique utramque Ecclesiam Græcam & Latinam summo consensu septem agnoscere Legis novæ Sacramenta, demonstrant Arcadius & Leo Allatius.

Alia objectio occurrat ex variis speciebus Ordinamentis. Huic vero Conclusioni nostræ, quæ Catholicorum omnium est, & ad fidei dogma pertinet, non adversantur qui ex nostris Scholasticis docent, unumquemque Ordinem, Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus &c. esse Sacramentum propriè dictum ac specie distinctum: non enim propterea crescit in eorum sententia, qui definitus est, septenarius Sacramentorum numerus; quia scilicet species illæ variæ Ordinationis revocantur ad unum genus quod dicitur Sacramentum Ordinis. Non est autem ab Ecclesia definitum, sed disputationi permittum, an illæ variæ Ordinationes, sint, vel non sint totidem specie distincta Sacramenta.

Eugenius IV. S. Pontifex in Decreto seu Instructione Armenorum, Sanctus Thomas craterique Scholæ Magistri hujas septenarii Sacramentorum numeri con-

gruam rationem & causam reddunt; ex analogia & similitudine vitæ spiritualis cum corporea, seu publica, seu privata. Hanc eleganter exponunt authores Catechismi Conc. Tridentini parte 2. num. 18. his verbis: *Homini ad vivendum vitamque conservandam & ex sua Reique publicæ utilitate tradendum, hæc septem necessaria videntur: ut scilicet in lucem edatur, augeatur, alatur, si in morbum incidat, sanetur, imbecillitas virium reficiatur; deinde, quod ad Rempublicam attinet ut Magistratus nunquam desint, quorum autoritate & imperio regatur, ac postremo legitima sobolis propagatione seipsum & humanum genus conservet. Quæ omnia quoniam vitæ illi, qua anima Deo vivit, respondere satis apparet, ex his facile Sacramentorum numerus colligetur. Primus enim est Baptismus, venit ceterorum janua, quo Christo renascimur. Deinde Confirmatio, cujus virtute fit ut divina gratia augeatur, & roboretur Tum Eucharistia, quæ tanquam cibo verè cœlesti spiritus noster alatur ac sustinetur Sequitur quarto loco Pœnitentia, cujus ope sanitas amissa restituitur, postquam peccati vulnera accepimus. Postea vero Extrema unctio, qua peccatorum reliquie tolluntur, & animi virtutes recreantur Sequitur Ordo, quo publica Sacramentorum ministeria perpetuò in Ecclesia exercendi, sacrasque omnes functiones exequendi potestas traditur. Postremo additur Matrimonium, ut ex maris & femina legitima & iusta conjunctione, filii ad Dei cultum & humani generis conservationem procreentur, & religiose educantur.*

Quæres 1. quis sit ordo inter Sacramenta numeranda servandus.

Resp. eum esse quem Conclusio nostra ex Decreto Eugenii IV. & ex Concil. Trid. sess. 7. Can. 1. exprimit: cujus quidem ordinis consentanea ratio manifesta est ex citatis Catechismi Romani verbis.

Ordo porro ille non est ordo perfectionis: alioquin Eucharistia, quæ Christum ipsum continet, ac cæteris idcirco dignitate est superior, primo loco numeranda fuisset; neque etiam est ordo necessitatis; alias Pœnitentia ante Confirmationem collocanda foret; neque etiam ordo naturæ & causalitatis, quia unum Sacramentum non est causa alterius; neque pariter ordo temporis, quasi necesse foret Sacramenta eo ordine percipi quo numerata sunt. Est igitur solummodo ordo relativus ad fines Sacramentorum proprios, quatenus scilicet ad spirituales vitam ordinantur, vel cum ea conjunctionem habent; hæc quippe de causa dicuntur priora Sacramenta, quæ privatam singulorum vitam spectant; posteriora verò, quæ publicam.

Quæres 2. an omnia Sacramenta novæ Legis sint necessaria.

Resp. affirmativè, quamquam diverso necessitatis gradu. Aliqua enim necessaria sunt necessitate mediæ seu finis, ut Baptismus & Pœnitentia; alia verò necessitate præcepti, ut Confirmatio, Eucharistia &c. nullum porro est planè otiosum ac superfluum. *Siquis dixerit*, ait Canon 4. Tridentinus sess. 7. de Sacramentis in genere, *Sacramenta novæ Legis non esse ad salutem necessaria, sed superflua, & sine eis aut eorum voto, per solam fidem homines à Deo gratiam justificationis adipisci, licet non omnia singulis necessaria non sint, anathema sit.*

Quæres 3. an omnia Sacramenta sint inter se dignitate paria.

Resp. negativè. Ita Conc. Trident. sess. 7. citata *Ibid.* Cant. 3. *Siquis dixerit hæc septem Sacramenta ita inter se paria esse, ut nulla ratione aliud sit alio dignius; anathema sit.* Et verò Eucharistia quæ continet Christum totius gratiæ fontem & authorem, cætera Sacramenta dignitate & excellentia superat.

Quæres

Catechismus Concilii Tridentini causam exponit septenarii numeri Sacramentorum.

Quis sit ordo inter Sacramenta

To. 14. Conc. 776. E.

An lotio
pedum sit
verum Sa-
cramen-
tum Ra-
tiones du-
bitandi.

Quæres 4. cur inter vera novæ Legis Sacramenta non recenseatur illa pedum lotio quæ à Christo facta refertur ante ultimam cœnam, Joan. 13. v. 5. & seq. nihil quippe eorum quæ ad verum Sacramentum exiguntur, in ea desiderari videtur. 1. Est signum exterius: *Cœpit lavare pedes discipulorum.* 2. annexum habet præceptum: *Exemplum dedi vobis, ut quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis.* 3. Continet promissionem gratiæ: *Si non laverote, ait Christus ad Petrum, non habebis partem mecum.* Rursus: *Qui lotus est, non indiget, nisi ut pedes lavet;* quæ verba necessariam designant mundationem à venialibus peccatis post acceptam gratiam Baptismalem. Denique mysticam eam in lotionem significationem latuisse, indicant hæc Christi verba ad sanctum Petrum: *Quod ego facio tu nescis modò, scies autem postea.*

Accedit & autoritas nonnullorum è Veteribus.

S. Ambro-
sius.

To. 1. p.
363. A.
Ibid. C.

Sanctus Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. contendit ritum illum lavandi pedes, non ad humilitatem modò, sed etiam ad sanctificationem seu mundationem à peccatis institutum fuisse. „Audi, inquit, „quia mysterium est & sanctificatio: Nisi laverò tibi „pedes, non habebis partem mecum. Et postea; In „Baptismate omnis culpa diluitur. Recedit ergo cul- „pa: sed quia Adam supplantatus à diabolo est, & ve- „nenum ei effusum est supra pedes, ideo lavas pedes; „ut in ea parte in qua insidiatus est serpens, majus sub- „sidium sanctificationis accedat, quo postea te sup- „plantare non possit. Lavas ergo pedes, ut laves ve- „nena serpentis. Ad humilitatem quoque proficit, ut „in mysterio non erubescamus, quod dedignamur in „obsequio.

Ib. p. 333.
A. B.

Et Lib. de Mysteriis cap. 6. *Ideo, inquit, planta ejus (Petri) abluatur, ut hereditaria peccata tollantur; nostra enim propria per Baptismum relaxantur.*

S. Bernardus.

Tom. 1. p.
890. F.

Sanctus Bernardus Serm. in Cœna Domini, cui titulus est de Baptismo, Sacramento altaris, & ablutione pedum n. 2. postquam præmisit Deum curasse ut aliquo visibili signo suam nobis gratiam communicaret, sic pergit, *Ad hoc instituta sunt omnia Sacramenta; ad hoc Eucharistiæ participatio; ad hoc pedum ablutio; ad hoc denique ipse Baptismus initium Sacramentorum omnium.* Confert eo loci sanctus Doctor, lotionem pedum cum Baptismo & Eucharistia, veris sine dubio Sacramentis, atque ea omnia ad hoc instituta esse affirmat, ut signo visibili invisibilis gratia nobis donetur. Quod ubi de Baptismo & Eucharistia demonstravit,

Ibid. p.
891. E.

„tum n. 4. de lotionem pedum subjungit; Ut de remissione „quotidianorum minime dubitemus habemus ejus Sa- „cramentum, pedum ablutionem. Quæris forte unde „sciam, quòd Sacramentum sit hujus remissionis? „Maxime cum ipse Dominus promiserit Petro dicens, „Quod ego facio tu nescis modo, scies autem postea; „nihil autem de Sacramento locutus est, sed tantum, „Exemplum dedi vobis, ut & vos ita faciatis, Vis „autem nosse, quia pro Sacramento illud est, non pro „solo exemplo factum? Illud attende quod Petro dictum „est: Si non laverò te, non habebis partem mecum. „Aliquid igitur latet quod necessarium est ad salutem, „quando sine eo nec ipse Petrus partem haberet in regno „Christi & Dei Unde scimus quia ad abluenda „peccata, quæ non sunt ad mortem, & à quibus plane „cavere non possumus ante mortem, ablutio ista „pertineat? Ex eo plane, quod offerenti manus & caput „pariter ad abluendum, responsum est, Qui lotus est, „non indiget nisi ut pedes lavet.

Ib. pag.
892. A.

Igitur sanctus Bernardus lotionem pedum comparat Baptismo Eucharistiæ, asseritque 1. eam Sacramentum esse quotidianorum peccatorum. 2. Illam non pro solo exemplo, sed etiam pro Sacramento factam. 3. Aliquid in ea latere ad salutem necessarium, sine quo nec ipse Petrus partem habere potuisset in

Tournellus Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

regno Christi. 4. Denique, ad diluenda peccata à quibus omnino cavere non possumus, ablutionem illam pertinere.

Denique; author Tractatus de ablutione pedum inter Opera sancti Cypriani, existimare pariter videtur ab-
lutionem illam pro delendis quotidianis peccatis institutam fuisse, quod probat his verbis Christi, *Si non laverò te, non habebis partem mecum: quæ conditio proposita, inquit, inevitabilem declarat hujus mysterii necessitatem.*

Arno'dus
Abbas Bo-
nevallie.
Oper.
Cypri. pag.
334.

Resp. Non aliam in factis hujusmodi rationem & causam quæri aut reddi posse, præter unam voluntatem Christi, cujus Ecclesia fidelis est interpret: hæc porro lotionem illam pedum nusquam loco veri Sacramenti à Christo Domino instituti se habuisse aperte declaravit, tum præfinito septenario Sacramentorum numero; tum varia & inconstanti sua disciplina & praxi in ea lotionem retinenda, vel non retinenda. Testatur id sanctus Augustinus in Epistola 55. alias 119. ad Januarium. „Ne, in- „quit, ad ipsum Sacramentum Baptismi videretur per- „tinere, (pedum lotio) multi hoc in consuetudine reci- „pere noluerunt. Nonnulli etiam de consuetudine auf- „re non dubitarunt. Aliqui autem ut hoc & sacratiore „tempore commendarent, & à Baptismi Sacramento „distinguerent, vel diem tertium Octavarum, quia „& ternarius numerus in multis Sacramentis maxime ex- „cellit, vel etiam ipsum octavum, ut hoc facerent, elege- „runt.

Solvuntur
rationes
dubitandi.

Incerta &
varia dis-
ciplina
circa lo-
tionem
pedum.
T. 2. p.
141. F.

Et vero Ecclesia Romana cæterarum mater ac magistra, ritum hunc lavandi pedes non observavit, teste ipsomet sancto Ambrosio Lib. 3. de Sacramentis cap. 1. num. 5. Ecclesia pariter Hispanica in Conc. Eliberitano Can. 48. prohibuit lavari à Sacerdotibus vel Clericis pedes eorum qui baptizabantur: Ecclesia etiam Africana certam ac fixam eam in re disciplinam habuit, ut ex citato sancto Augustino intelligimus.

Quod si origo & finis hujusce lotionis aliquibus in locis observatæ propius inspicatur, non alius esse videbitur, quam ut sordida baptizandorum corpora, ne forte oculos offenderent, mundarentur. Si quæris, ait S. Augustinus Epistola 54 alias 118. *cur lavandi mos ortus sit nihil mihi hac de re cogitanti probabilius occurrit, nisi quia baptizandorum corpora per observationem quadragesimæ sordidata, cum offensione sensus ad fontem tractarentur, nisi aliqua die lavarentur. Istum autem diem potius ad hoc electum quo Cœna Dominica anniversarie celebratur. Et quia concessum est hoc Baptismum accepturis, multi cum his lavari voluerunt, jejuniumque relaxare.*

Origo &
finis illius
lotionis.

Ibid. p.
127. E.

Eam ob causam Hispanica Ecclesia non modo pedes, sed & caput baptizandorum lavabat die Dominica Palmarum, quam propterea vulgò *Capitilavium* vocatam fuisse observat Isidorus Lib. 6. Etymologia- rum cap. 17. & Lib. 1. de Officiis Ecclesiasticis cap. 26. In Galliis quoque eundem morem aliquando invaluisse narrat Alcuinus Lib. de Ecclesiasticis Officiis. Quin & ex Missalibus Gothico pag. 249. & Gallicano veteri, quæ doctissimus Mabillonius evulgavit, constat non tantum caput, sed & pedes baptizandorum lavari solitos fuisse.

Ad argumenta autem prius adducta responde- mus.

I. Equidem lotionem illam esse signum exterius; verum id non sufficit ad verum Sacramentum, sed necesse est ut sit signum constans, in Religione perpetuum, efficax & practicum gratiæ sanctificantis, quæ præsertim conditio desideratur in lotionem pedum.

II. Morem hunc lavandi pedes, in splendidis conviviis olim usurpari solitum, ut multi existimant, Christus ipse observavit in exemplum & documentum humilitatis, charitatis & hospitalitatis; nullatenus vero ut legem ac præceptum daret Sacramenti in

perpetuum celebrandi. Si ergo, inquit Joan. 13. v. 13. ego lavi pedes vestros Dominus & Magister, & vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis. . . . Amen, amen dico vobis: Non est servus major Domino suo, neque Apostolus major eo qui misit illum.

Quid significetur per lotionem pedum,

III. Nulla est promissio gratiæ à Christo annexa huic cæremonia, sed nuda duntaxat significatio aliqujus mysterii & effectus spiritualis; quam quidem varii variam assignant. Sunt qui volunt ea pedum lotionem adumbratum fuisse Sacramentum Confirmationis, quo homini baptizato robur accedit contra tentationes mundi, dæmonis & concupiscentiæ: alii Sacramentum Pœnitentiæ, quod lapsis post Baptismum plane necessarium est; idque significasse Christum his verbis, *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet.* Sunt qui solam remissionem venialium seu quotidianorum peccatorum ea lotionem designatam dicunt, similitudine nimirum ducta ab iis qui è balneo exeuntes corpore mundi sunt, nec indigent nisi ut lavent pedes quos calcata terra iterum paululum inquinat; idque eo consilio à Christo factum ac dictum asserunt, ut suos edoceret qua animi puritate ac munditie ad sacram Eucharistiam, quam mox ipsis daturus erat, accedere deberent, De variis illis Interpretum expositionibus lege Maldonatum in cap. 13. sancti Joannis. Existimat ille probabilius, ea lotionem designari Sacramentum Pœnitentiæ. Sed quidquid sit, hoc unum apud nos certum & exploratum esse debet, huic lotioni nullam à Christo Domino annexam fuisse vim & efficaciam ad gratiam sanctificantem conferendam: quapropter comminantis Christi verba ad sanctum Petrum, *Nisi laveris te, non habebis partem mecum.* non indicant ipsius præcisè lotionis ac gratiæ annexæ defectu excludendum sanctum Petrum à Regno Cælorum; sed eorum verborum sensus est juxta nonnullos, Si obstinatè recuses tibi à me lavari pedes, propter inobedientiam non habebis partem mecum in Regno Cælorum: vel, juxta alios, Si non laveris te, non fies particeps Eucharistiæ quam mox instituturus sum; vel, Si non laveris te lotionem scilicet interna & spiritali, qua brevi indigebis, postquam me negaveris, non habebis partem mecum. Sub typo enim lotionis materialis, Christus internam intelligebat, ac futurum prævidens Petri lapsum, atque in ejus persona omnes alloquens homines, admonet, post Baptismum, qui repeti non potest; contra humanas pro lapsiones tam frequentes gratiam pœnitentiæ necessariam insuper esse.

IV. Denique, fatemur ea in lotionem mysticum aliquid latuisse, quod tunc ignorabat sanctus Petrus, & quod postea cogniturus erat, sive cum lapsum suum agnovit & amare deslevit; sive cum audivit Christum dicentem, *Rogavi pro te ne deficiat fides tua;* sive cum in die Pentecostes Spiritum sanctum accepit; sive cum ipse pœnitentiæ necessitatem prædicavit Act. 8. v. 22. Quod verò sit illud mysterium, ex iis quæ mox dicta sunt, colligere quisque facile poterit.

Ad auctoritatem sancti Ambrosii, dicimus reipsa quidem S. Doctorem agnoscere lotionem illam pedum non tantum ad humilitatem, sed etiam ad sanctificationem institutam fuisse, quam nempe significabat, non vero ex se operabatur: porro Sacramenti proprius character est, ut non tantum significet, sed etiam conferat gratiam sanctificantem; nec aliter hic exponenda sancti Ambrosii, quam ipsius Scripturæ verba mox relata.

Plus momenti habere videtur quod ait sanctus Doctor in Libro de Mysteriis c. 6. unde monet Maldonatus, locum illum indigere tuo lectore ac benevo-

lo interprete. Verum seipsum interpretatur sanctus Doctor Expositione in Psalm. 48. nu. 9. ubi per hæreditaria peccata, non intelligit ipsum quod ab Adamo jure nativitatis peccatum traximus, sed concupiscentiam ipsam quam ibidem appellat *lubricum delinquendi*, & quæ peccatum dicitur, quia est à peccato, & ad peccatum inclinat. Sensus igitur illius est: post mundationem baptismalem, aliam rursus necessariam esse qua purgentur hæreditaria peccata, id est, ea quotidiana ad quæ continuò per hæreditariam concupiscentiam sollicitamur; quam quidem mundationem significat, non autem efficit illa pedum lotio, nisi saltem ex opere, ut vocant, operantis.

S. Bernardus lotionem illam Sacramentum appellat latiori quodam sensu, quia nempe rem aliquam sacram seu spiritualem significabat; at non asserit virtute ipsius exterioris signi rem illam spiritualem seu gratiam concessam esse. Ait quidem esse mysterium rei ad salutem necessariæ; sed non rem illam necessariam, id est, mundationem à venialibus peccatis, virtute lotionis externæ obtineri; ait lotionem illam pertinere quidem ad abluenda peccata quæ non sunt ad mortem; sed non ait eam esse causam effectricem mundationis à peccatis.

Idem videtur esse sensus eademque mens Arnoldi Carnotensis Abbatis Borævallis, qui author est Tractatus citati de lotionem pedum; tamen si existimet Maldonatus, authorem hunc voluisse per lotionem pedum significatam fuisse non tantum remissionem venialium peccatorum per opera humilitatis, sed etiam mortalium, per verum Sacramentum Pœnitentiæ.

Quæres denique, quo sensu nonnulli, ut Sanctus Dionysius, Theodorus Studita, Professionem religiosam seu Monachatum Mysterium & Sacramentum appellaverit?

Resp. sensu latiori & improprio, quia à Christo institutam esse probant religiosam Professionem, tantquam secundum quemdam Baptismum quo peccata remittuntur, non quidem ex opere operato, sed ex opere operantis, propter fervorem ac vehementiam charitatis eorum qui mundo renuntiant. *Rationabiliter dici potest*, ait sanctus Thomas 2. 2. q. ultima articulo 3. ad 3. quod etiam per ingressum Religionis aliquis consequatur remissionem omnium peccatorum. Si enim aliquibus elemosynis factis, homo potest statim satisfacere de peccatis suis, secundum illud Danielis 4. *Peccata tua elemosynis redime;* multò magis in satisfactione pro omnibus peccatis sufficit, quod aliquis se totaliter divinis obsequiis mancipet per Religionis ingressum, qua excedit omne genus satisfactionis, etiam pœnitentiæ publicæ. . . . Unde legitur in vitis Patrum, quod eandem gratiam consequuntur Religionem intrantes, quam consequuntur baptizati. Ita sanctus Thomas, qui tamen longè abest ut existimet parem in omnibus esse virtutem & efficaciam Professionis Monasticæ, ac Sacramenti Baptismatis. Lege Leonem Allatum Lib. 3. de consensu cap. 16. num. 22. & seq. ubi explicat quo sensu Veteres nonnulli Monachatum Sacramentum esse dixerint.

Quo sensu professio religiosa Sacramentum ab aliquibus dicitur.

Q U Æ S T I O III.

De virtute & efficacia Sacramentorum.

TRia hic occurrunt nobis discutienda capita.

Primum spectat dogma fidei adversus Hæreticos, an scilicet Sacramenta novæ Legis gratiam ex opere operato conferant iis qui nullum opponunt obicem, cum ea percipiunt.

Secun-

Secundum spectat Scholæ dissidium, seu controversiam liberæ Theologorum disputationi permissam, nempe an Sacramenta modo physico vel morali operentur.

Tertium denique spectat discrimen nostrorum Sacramentorum à veteribus; nimirum utrum vetera Sacramenta, imprimis Circumcisio, vim habuerint ex sua institutione conferendi gratiam sanctificantem.

ARTICULUS I.

An Sacramenta Legis Evangelicæ ex se, seu ex opere operato gratiam non ponentibus obicem conferant.

REi Catholicæ interest plurimum, nosse quæ genuina sit Sacramentorum nostrorum virtus & efficacia, ex qua, ut eorum dignitas & præstantia, ita & sanctificatio nostra derivatur. Inde graves de hocce argumento Catholicos inter & Novatores Lutheranos & Calvinistas discordiæ, quæ, ut pluribus videtur, ex eo plurimum creverunt, quod non satis ex utraque parte litigantium sententia perspecta & eliquata visa fuerit; nec sese mutuo satis intellexerint.

Ut vero intelligatis quid sit apud Theologos Sacramentum agere ex opere operato, observare statim ad justificationem hominis ista concurrere: 1. ex parte Dei, concurrat voluntas, qua vult Ministrum uti tali materia sensibili ad conferendam gratiam ab eo determinata. 2. ex parte Christi, ejus Passio, cujus merita applicantur. 3. ex parte Ministri, intentio & potestas. 4. ex parte Sacramenti, ipsa externa actio, quæ exurgit ex debita materiæ & formæ applicatione. 5. denique, ex parte subjecti seu hominis Sacramentum percipientis, si adultus fuerit, actus fidei, spei &c. dispositiones sunt seu præparationes præviæ ad Sacramentum cum fructu percipiendum omnino necessaria. Christus igitur est gratiæ Sacramentalis causa meritoria; Deus causa primar a seu principalis; Minister causa ministerialis, quando materiam cum forma conjungit; Sacramentum vero ut instrumentum Dei gratiam operatur; actus fidei, spei &c. sunt dispositiones seu conditiones necessariae.

Duplex modus producendi gratiam, ex opere scilicet operato, & ex opere operantis.

Duplicem Theologi modum distinguunt producendi gratiam: unum ex opere operato, alterum ex opere operantis.

Gratia produci dicitur ex opere operantis, quæ conceditur à Deo intuitu fidei ac pietatis seu meriti, vel ministrantis, vel suscipientis Sacramentum.

Dicitur vero produci ex opere operato, quæ vi & efficacia ipsius operis externi sacramentalis à Christo Domino instituti ac debite subjecto applicati, producit ultra omne meritum ministrantis vel recipientis Sacramentum; quamquam non sine præviis ex parte subjecti Sacramentum percipientis, fidei & pietatis dispositionibus, quæ dispositiones seu præparationes, neque sunt causæ effectrices gratiæ, neque ipsis Sacramentis vim & efficaciam tribuunt, quam habent à Christo ipso derivatam, sed remouent duntaxat obicem seu obstacula quibus impediri ac retardari posset vis & efficacia Sacramentorum: eo ferè modo quo in combustionem ligni v. g. ignis est causa naturalis & physica combustionis, siccitas autem dispositio est ex parte ligni, & approxinatio ad ignem conditio est requisita. Istud vero manifestum sit exemplo duorum parvulorum, quorum unus baptizatur, alter non baptizatur. Uterque pari labe originali infectus est ac

Tournellii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

æternæ damnationi obnoxius; uterque propriæ seu personalis dispositionis pariter incapax: qui tamen baptizatur, salvus est, si in infantia moriatur; altero æternum pereunte, non quidem propter meritum diversitatem, quæ in utroque nulla sunt, sed propter merita Christi quæ uni per Baptismum applicantur, alteri vero non applicantur. Quomodo vero uni applicantur? ex opere scilicet operato, virtute & efficacia operis externi sacramentalis. Non alius porro est, sed idem prorsus modus agendi Sacramentorum in adultis, qui & in infantibus; in hoc uno stat discrimen, quod in adultis præviæ fidei ac pietatis dispositiones exiguntur, non autem in infantibus, quarum incapaces sunt.

Opus igitur operatum hic nihil aliud est quam Sacramentum ipsum subjecto debite applicatum; atque adeo gratiam produci ex opere operato à Sacramentis, id unum significat, Deum nempe vi actionis externæ Sacramenti determinari efficaciter ad producendam gratiam, propter promissionem ab ipso annexam actioni externæ qua materia Sacramenti ritè cum forma conjungitur.

Novatores, quibus propositum est odiosam reddere Concilii Tridentini doctrinam, mirum in modum pervertunt ac deformant sensum & interpretationem istorum verborum, *ex opere operato*.

Fraudes ac mendacia Novatorum circa sensum istorum verborum, ex opere operato.

Fingunt alii Sacramenta agere ex opere operato, idem apud nos esse, ac illa causas esse gratiæ primarias ac principales. Sensum hunc innuere videtur Calvinus *P. 477.* Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 17. *Hic tantum queritur, ait, propriam & intrinsecam virtute operetur Deus, an externis symbolis resignet vices suas. Nos vero, pergit ille, contendimus quæcunque adhibeat organa, primaria ejus operationi nihil decedere.* Verum frustra hæc Calvinus: contendunt enim Catholici, non aliam in Sacramentis agnoscendam efficaciam, quam instrumentalem divinæ virtuti ac motioni, velut causæ primariæ ac principali, subordinatam.

Placet aliis fingere, docere nos Sacramenta virtute sua naturali ac physica sanctificationem in animis nostris operari. At putida est calumnia. Proferunt enim Orthodoxi omnes cum S. Basilio Lib. de Spiritu *Ed. vet. To. 2. p. 177. D* sancto cap. 15. *quod si quæ sit in aqua gratia, non ex aquæ naturâ sit, sed ex præsentia Spiritus.*

Dicunt alii, agere ex opere operato idem esse apud nos, atque agere per qualitatem insitam, inherentem ac permanentem. Verum maligne confundunt illi privatam aliquorum ex nostris opinionem cum dogmate Catholico. Orthodoxi quidem omnes in eo conspirant, Sacramenta gratiam conferri vi operis externi subjecto debite applicati, non autem merito vel suscipientis, vel ministrantis: an verò id assequatur per qualitatem quamdam inherentem & insitam, an per motionem seu actionem Dei fluentem ac transeuntem, Scholæ disputationi, salva & integra fide, permittunt.

Alii supponunt idem esse apud nos agere ex opere operato, ac agere modo physico; atque in eo agendi modo Sacramentorum confutando mirè illi exultant. Verum scopum illi non attingunt: modus quippe agendi Sacramentorum physicus vel moralis, non pertinet ad dogma fidei, sed ad varium Scholæ placitum. Hoc unum fides Catholica hic exigit, Sacramenta ex se ipsis causas esse gratiæ effectrices, non ex fide ac merito subjecti vel Ministri Sacramentorum. Et quamquam exponi satis & explicari non posset modus hujus efficaciar, non tamen propterea mi-

nus firma & certa illa permaneret : atque hoc haberet commune cum cæteris fidei nostræ mysteriis , quæ certissima sunt, etsi modus eorum intelligi & explicari satis non possit. Diceret in præsentī argumento prudens Theologus quod dicebat Sanctus Augustinus Lib. 3. de peccat. mer. & rem. c. 4. de argumentis Pelagianorum adversus modum quo peccatum originale traducitur.

To. 10. p. 74. C. *Ego autem, inquit, etsi refellere istorum argumenta non valeam, video tamen inherendum esse iis quæ in Scriptura apertissima. Et in Epistola 166. alias 28. ad sanctum Hieronymum c. 4. n. 9. dicit se, cum interrogatur, quomodo peccatum Adæ propagatur in posteros, respondere solitum. Sicut alia multa, & hoc me ignorare confiteor.*

P. 476. *Fingunt denique omnes fere Novatores, per opus operatum Sacramentorum Catholicos excludere à suscipientibus tanquam necessarios prævios fidei, spei & aliarum virtutum motus; quasi Sacramenta ex se ipsis cuicunque subjecto admota gratiam certo conferrent; atque in hac absurditate refellenda serio illi occupantur, & triumphant. Quid est, exclamat Calvinus Lib. 4. Inst. c. 14. paragr. 14. Sacramentum sine fide sumptum, nisi certissimum Ecclesiæ exitium? Paulo ante dixerat, Catholicorum sententiam exitialem esse, pestilentem ac diabolicam, dum iustitiam sine fide pollicetur. At pugnant illi cum larvis & umbris. Quis enim Catholicus ita unquam deliravit, ut dixerit Sacramenta iis adultis prodesse, qui non bene præparati ac disposita percipiunt? An non legerunt quod sess. 6. Conc. Trid. c. 7. scriptum est, unumquemque iustitiam recipere secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cuiusque dispositionem, & cooperationem. Et c. 6. ibidem, nonne Concilium enumerat dispositiones quibus adulti ad gratiam justificationis se præparare debent? Unde merito Patres Tridentini sess. 14. de Pœnitentia c. 4. ajunt, Falso quidam calumniantur Catholicos Scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitenti absque bono motu suscipientium gratiam conferre, quod nunquam Ecclesiæ Dei docuit nec sensit.*

Neque porro est quod Novatores opponant, hanc loquendi rationem, ex opere operato, novam ac barbaram esse.

Namque Ecclesiæ universa in Concilio Tridentino sess. 7. can. 8. hanc usurpavit & consecravīt: quæ licet quoad sonum verborum non ita antiqua videatur, nec multo ante tempora sancti Thomæ fuerit usu recepta, attamen quoad sensum & rem significatam ipsi Ecclesiæ cœva est. Hoc volebat S. Aug. cum L. 4. contra Cresconium c. 16. dicebat, „Baptismum non „eorum meritis à quibus ministratur, nec eorum quibus „ministratur, consistere, sed propria sanctitate atque „veritate, propter eum à quo institutus est. Et de Circumcisione ipsa, quanto magis de Baptismo? L. 4. contra Donatistas c. 24. docebat, ipsum per semetipsum Sacramentum multum valuisse: quod certe idem est ac si dixisset, ex se se, seu ex opere operato valuisse. Fatemur equidem puriorem latinatē non redolere dictam loquendi formam: at de rebus Theologicis accurate magis, quam polite dicere solliciti sunt Doctores Catholici, satiusque esse ducunt cum S. Augustino, ut reprehendant Grammatici, quam ut non intelligant populi. Liceat ergo Theologis quod unicuique in arte sua permittitur, propria scilicet usurpare disciplinæ suæ vocabula, ad dogma quod significare volunt,

& ad revincendas Hæreticorum fraudes & cavillationes apta maxime & accommodata.

Quæ sit Novatorum sententia de virtute & efficacia Sacramentorum.

Novatorum sententia dubiam & incertam redere videntur, tum varia & pugnans eorum loquendi ratio, tum diversa de illorum sensu nonnullorum Scriptorum judicia & testimonia.

Novatores vim producendi gratiam ex opere operato Sacramentis adimunt.

Sociniani & Anabaptistæ omnem Sacramentorum usum ac fructum in eo collocant, ut nuda & sterilia sint signa, tum externæ professionis fidei Christianæ, tum distinctionis Fidelium ab Infidelibus. Ita Catechesis Racoviana c. 4. de Baptismo q. 1. Volkelius Lib. 4. de vera Religione c. 22.

Hanc Anabaptistarum sui temporis sententiam acius perstringunt Lutherus & Calvinus; atque vim & efficaciam Sacramentorum ita extollunt aliquando, ut Catholicis ipsis fucum faciant ac fere persuadeant se Catholice omnino de virtute illa Sacramentorum sentire, quæ non tantum signacula, sigilla & pignora divinarum promissionum appellant, sed etiam Dei instrumenta & organa gratiæ. Verum sub his verbis occultatur error; aut saltem dubium ac incertum videtur, quo sensu Sacramenta & dicant esse efficacia divinarum promissionum signa, sigilla, pignora, gratiæ organa & instrumenta; an immediate ac per se, id est, vi divinæ institutionis & ipsius operis externi; an mediate duntaxat, quatenus scilicet fidem alunt vel excitant, qua sola homo iustus fit, & sine qua vanum ac nullum est Sacramentum.

Communior nostrorum opinio est, Lutheranos & Calvinistas non aliam in Sacramentis agnoscere vim & efficaciam, quam mere externam & objectivam, ad fidem scilicet movendam & excitandam, sicut antea diximus, ubi de verbis Sacramentorum, an consecrationis sint vel consecrationis, agebamus: qui certe Novatorum error ab alio tanquam à principio & fonte defluit, nempe sola fide homines iustos constitui. Quamdiu enim ab hoc suo principio Novatores non recedent, scite observat Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere c. 2. necesse erit fateantur, Sacramenta non habere immediate ullam veram efficientiam respectu gratiæ, sed immediate duntaxat, quatenus videlicet fidem movent & excitant, per quam homines iustitiam assequuntur. Cum autem illi præviā in suscipiente Sacramentum fidem exigant, ipsius virtute prius iustificatum illum censere debent, quam Sacramenti particeps factus fuerit: unde consequens est, Sacramentum in illo homine signum esse duntaxat jam collatæ gratiæ non vero causam ipsius effectricem; adeoque merum esse ac plane vacuum distinctionis symbolum, sicut contendunt Sociniani, quibus Novatores, si suis stare velint principiis ac cohærenter sentire & loqui, vel inveniri infelicitè suffragantur.

Hanc porro esse Lutheri & Calvinii mentem atque sententiam probant ex eorum verbis.

Lutherus Lib. de Captivitate Babylonica cap. de Baptismo. „Baptismus, inquit, neminem iustificat, „nec ulli prodest sed fides in verbum promissionis, cui „additur Baptismus. . . . Idem Deus qui nos nunc „per Baptismum & panem salvat, salvavit Abel per „Sacrificium, Noe per Arcam, Abraham per Circumcisionem, & alios omnes per signa. „Et paulo post numerat inter Sacramenta veteris Legis, quæ contendit inferiora nostris quoad efficaciam non fuisse, signum datum Gedeoni in rore & vellere, & signum datum Manue in sacrificio & signum oblatum Achaz II. 7. ac tandem ita concludit: „Nostra & patrum signa „seu Sacramenta habent annexum verbum promissionis quod fidem exigit. . . . ideo sunt signa seu Sacra-

To. 2. p. 56. col. 22

„Sacramenta justificationis, quæ sunt Sacramenta justificationis fidei, & non operis; unde tota eorum efficacia est ipsa fides, non operatio.

P. 475.

Calvinus Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 12. docet hoc unicum esse Sacramentorum officium, ut Dei promissiones oculis nostris spectandas subjiciant, & eorum nobis sint pignora. Et paragr. 17. ait, alias non esse Sacramentorum, quam verbi Dei partes, quæ sunt offerre nobis ac proponere Christum, & in eo cœlestis gratiæ thesauros. Et infra: „Sacramenta id sunt nobis à Deo quod ab hominibus rerum lætatum nuntii, vel arrhæ in pactis faciendis; utpote quæ non à se quidem largiantur aliquid gratiæ, sed renuntient & ostendant, atque [ut sunt Arrhæ & tesseræ] rata apud nos faciant, quæ divina largitate donata nobis sunt.

P. 477.

Ibid.

Theodorus Beza in Lib. de summa rei Sacramentaria q. 2. ait, „totam illam efficaciam Sacramentorum à Spiritus sancti operatione in solidum derivari, non à signis, nisi quatenus externis illis objectis interiores sensus moventur.

Corpus & Synagoga
Confessio-
num fidei
Genevæ
an. 1612.
P. 110.

Confessio Gallica art. 38. hæc habet: „Dicimus elementum aquæ quantumvis caducum, nihilominus verè testificari interiorem animi nostri ablutionem in sanguine Jesu Christi per sancti Spiritus efficaciam. Itemque panem illum & vinum illud quod nobis in Cœna datur, vere nobis fieri spiritale alimentum, quatenus videlicet oculis nostris spectandum præbent carnem Christi nostrum cibum esse, & ejusdem sanguinem nobis esse potum. Nihil hic externum & objectivum Sacramentis tribuitur; nempe Baptismo ut testificetur interiorem animi nostri ablutionem? & Eucharistiæ, ut oculis nostris obiciat carnem Christi & ejus sanguinem tanquam spiritalem animæ nostræ cibum & potum. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. Can. 5. ad illum Novatorum errorem attendens sic statuit: „Si quis dixerit hæc Sacramenta propter solam fidem nutriendam instituta fuisse, anathema sit.

To. 14.
Conc. p.
777. A.

Verum reclamant nonnulli, & ad ipsos Novatorum Libros ac publicas fidei eorum Confessiones provocant, ut efficiant, unam hic esse inter illos & nos de nomine controversiam; nec alium istorum verborum, *ex opere operato*, sensum ab illis rejici, quam qui supponit Sacramenta propria sua & naturali virtute gratiam suscipientibus conferre, absque fide & ullo bono ex eorum parte motu.

Novatores veram in Sacramentis virtutem & efficaciam respectu gratiæ agnoscere interdum videntur.

Probant ex Luthero Hom. 2. de Baptismo, ubi docet Baptismum institutum esse in regenerationem & renovationem Spiritus sancti; tantam esse illius virtutem, ut peccata, abluere, mortem submergere & suffocare, & omnia vitia & sordes sanare & mundare possit.

Inter

Opuscula
Edid.
Genev. an.
154 p.
734. ibi-
dem. Ib. p.
755. Ib. p.
474.

Ex Calvino in Antidoto Conc. Trid. ad sess. 7. & Can. 5. ubi ait, „Sacramenta instrumentales esse gratiæ conferendæ causas. Et Canonem 6. „Si qui sunt, inquit, qui negent Sacramentis contineri gratiam quam figurant illos improbamus... „Nos vero, pergit, „sicuti monachale illud commentum repudiamus, aliter prodesse Sacramenta quam per fidem, ita libenter cum signis jungimus veram rei exhibitionem, ut nullus eorum extra fidem sit effectus, & tamen non inania sunt nudaque gratiæ procul remotæ signa. Et in Canonem 7. „Quis, inquit, rite ut decet, accedentibus exhiberi dubitat quam Deus illic promisit gratiam? Et Lib. 4. Instit. cap. 14. paragr. 9. „Sic, inquit, inter Spiritum & Sacramenta partior, ut penes illum agendi virtus resideat, his ministerium dumtaxat reliquatur; idque sine Spiritus actione inane ac frivo-

lum; illo vero intus agente vimque suam exerente multæ energiæ refertum.

Probant præterea ex publicis Novatorum fidei Confessionibus.

Confessio Augustana articulo 9. de Baptismo, declarat, „quod necessarius sit ad salutem, tanquam cæremonia à Christo instituta; & quod per Baptismum offeratur gratia Dei; & quod infantes sint baptizandi, & quod infantes per Baptismum Deo commendari, recipiantur in gratiam Dei, & fiant filii Dei.

Corpus
Confess.
P. 14.

Confessio Gallica art. 34. „Credimus adjuncta esse verbo Sacramenta, amplioris confirmationis causa, gratiæ Dei nimirum pignora & tesseræ, quibus infirmæ & rudi fidei nostræ subveniatur; tatemur enim talia esse signa hæc exteriora, ut Deus per illa, sancti sui Spiritus virtute operetur, nec quidquam ibi frustra nobis significetur. Et artic. 35. „In eo (*Baptismo*) inserimur Christi corpori, ut ejus sanguine abluti, simul etiam ipsius Spiritu ad vitam sanctimoniam renovemur. Ibidem asserunt Baptismum infantibus necessarium esse Et art. 37. „Credimus tam in Cœna quam in Baptismo, Deum nobis reipsa, id est, vere & efficaciter donare quidquid ibi Sacramentaliter figurat; ac proinde cum signis conjungimus veram possessionem ac fructificationem ejus rei quæ ibi nobis offertur.

Ib. p. 15.

Ibid.

P. 110.

Confessio Polonica. „Sacramenta sunt externa & in oculos incurrentia signa, sigilla & testimonia voluntatis divinæ per verbum elemento additum, à Deo ipso instituta, ad invisibilem gratiam; quæ verbo fœderis promittitur, obsignandam & mediantibus illis signis exhibendam. Multo plura in rem eandem profert Veronius Controversiarum parte 5. de Sacramentis c. à quibus recensendis, cum nihil novi addant, hic superfedemus.

Atque hæc sunt quibus nonnulli non Hæretici modo, sed & Catholici inducti fuere, ut dicerent reipsa Novatores, quoad substantiam Catholici dogmatis, nobiscum hac in parte consentire, ac unam esse inter illos & nos de nomine controversiam.

Kemnitius in examine Conc. Trid. parte 2. cap. De opere operato, expendens istorum verborum sensum: „Si hoc vellent (*Catholici*) ast, Sacramentorum veritatem non esse ex Ministri operantis dignitate seu merito æstimandam, sed ex Dei authoris institutione potentia & operatione, & falsum esse per Sacramenta gratiam sine prævia suscipientis Fide conferri, quia sententia vera est, nulla esset controversia. Videur hic Kemnitius non aliam rejicere verborum istorum, *ex opere operato*, interpretationem, quam falsam illam & commentitiam, quæ à nonnullis falsò & per calumniam nobis imponitur.

Inter postremos Calvini Discipulos Ludovicus le Blanc in suis Thesibus Sedanensibus fusè ostendit vel ipso parvulorum exemplo, Sacramenta virtute propria ex Deo profluente, non autem ex merito suscipientis operari; eosque refellit, qui non alias, in justificatione hominis, Sacramenti, quam verbi partes esse affirmant. „Proinde, inquit, circa modum & rationem agendi, Sacramenta in duobus à verbo nobis differre videntur: 1. quidem, quod verbum non agit nisi obiective id est, nisi perceptum & cognitum ab iis in quibus efficax est; Sacramenta vero etiam aliter quam obiective ajunt. Deinde quod ex nullo pacto tenetur Deus verbum virtute sui Spiritus comitari, ut Fidem in his, potius quam in illis creet; Sacramentis autem ex certa Dei pactione adest virtus divina, per quam gratiam quamdam salutarem communicant omnibus illis qui secundum ordinem à Deo positum illa participant.

Ludovic.
le Blanc.

De Dominis Spalatensis Archiepiscopus & Apostata Libro 5. de Republica Christiana capite 4. postquam

numer. 27. & 28. nostram & Reformatorum sententiam de virtute Sacramentorum exposuit, ac pronuntiavit " istum fuisse Ecclesiae Catholicae etiam purae, & incorruptae sensum perpetuum, Sacramenta nempe, gratiam ex opere operato, hoc est, ex se, & non ex merito suscipientis contulisse, n. 92. ait, nostram sententiam veram esse, quam Reformatores tolerare, nec propterea unioni, si quis eam cuperet, resistere debent: nam & ipsi, inquit, coguntur fateri Sacramenta esse signa efficacia gratiae, hoc est, non tantum significativa, sed talia ut gratia ea semper consequatur vel comiteretur. Et n. 26. definiri non posse quis sit modus agendi Sacramentorum, an physicus an moralis, quia mysterium est divinarum operationum nobis inscrutabile; ac sufficere nobis debet, quod sciamus ea instrumenta esse ad quorum praesentiam Deus suam nobis concedit gratiam.

Denique Illustrissimi & Doctissimi Praesules de Walsenburch To. 2. in Compendio controversiarum particularium c. 21. existimant, Protestantes facile judicare nihil hic esse in doctrina Catholica quod merito reprehendant, imo quod ipsi non teneant; ideoque de modo loquendi non litigandum: Idem plane videtur esse Veronii sensus.

Verum si propius inspicatur Novatorum sententia de fide justificante, manifestum erit, quod observat Bellarminus citatus, Sacramenta per se ac immediate gratiam non conferre, sed mediate dumtaxat, quatenus fidem excitant, quae sola causa est justificationis, & sine qua Sacramentum vacuum est ac inane signum. Hoc sensu dicunt Sacramenta esse signa efficacia, esse causas instrumentales gratiae praesentis, Deum per illa operari, nec frustra signa illa instituta fuisse &c. sub illis etenim verbis latet error, non excluditur; nec vera & interna efficientia, sed externa dumtaxat & obiectiva defenditur. Per Baptismum offertur gratia Dei, ait Confessio Augustana. Verbo adjuncta sunt Sacramenta, amplioris confirmationis causa, inquit Confessio Gallica. Item, Aqua testificatur interiorem animi abluionem. Panis Eucharisticus sit nobis cibus spiritualis, quatenus oculis spectandam praebeat carnem Christi. In his profecto nihil nisi mere externum & obiectivum deprehenditur.

Sed, inquiet aliquis, nonne hic satis esse debet, quod ex utraque parte tum Novatorum tum Catholicorum istud concessum habeamus, fidem prorsus necessariam esse ut Sacramentum cum fructu percipiat? Hanc quidem Novatores causam dicunt justificationis effectricem, Catholici vero tantum dispositionem appellant: verum, quaestio haec tantine est ut nos a Novatoribus fide & communione sejungat? Ita certe. Si enim fides una est justificationis causa, ergo Sacramentum ex se se nihil potest, sed iners est ac sterile signum; ergo gratiam ex opere operato non producit: quod certe quam falsum sit & a fide Catholica alienum, praeter Tridentinam definitionem, manifeste demonstrat vel ipse infantium Baptismus, qui ratus ac validus est etiam sine fide datus & acceptus.

Probatur Catholicum dogma de virtute & efficacia Sacramentorum ex opere operato.

CONCLUSIO.

Sacramenta novae Legis gratiam ex opere operato iis conferunt, qui nullum obicem opponunt.

PRIMA PROBATIO:

Ex Scripturis.

Ea Sacramenta gratiam in non ponentibus obicem producant ex opere operato, quae eam producant

virtute operis externi à Christo Domino instituti, subiecto debite applicari, non autem ex merito seu ministrantis, seu recipientis Sacramentum; atqui talia sunt Sacramenta novae Legis.

De Baptismo Joan. 3. v. 5. dicitur: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Regenerandi vis & efficacia aquae non minus quam Spiritui sancto hic tribuitur: aquae, tanquam instrumento; Spiritui sancto, tanquam causae principali.

Calvinus L. 4. Instit. cap. 16. paragr. 25. respondet figuratam esse eo loci Christi locutionem, neque de vero aquae Baptismo mentionem fieri, sed de sola renovatione interiori per Spiritum sanctum, qui purgando & irrigando animas fideles, vice aquae fungitur; hoc est, ut ipse loquitur, qui in anima id facit, quod aqua in corpore: eo prorsus modo quo Matth. 3. v. 11. S. Joan. dicebat: *Qui post me venturus est..... ille vos baptizabit in Spiritu sancto & igne.*

Verum, praeterquam quod universa Ecclesiae traditio hic in Calvini commentum insurgit, quae summam Baptismi necessitatem ex citato S. Joannis textu semper demonstravit, nonne Sanct. Paulus verborum Christi fidelis interpret, ad hanc renovationem seu regenerationem alludens, de vero aquae Baptismo dicebat ad Titum 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti?*

Nulla porro alio in loco, quam Joannis 3. vers. 5. vis regenerandi Baptismo aquae concessa fuit à Christo; ergo citatus textus de vero aquae Baptismo, non autem de sola interiori renovatione per Spiritum sanctum intelligendus est: alias istud, ex aqua, superfluum omnino foret, nihilque significaret à Spiritu distinctum. Neque paritas Baptismi in igne, Calvino favet: namque vere sub specie ignis ille die Pentecostes super Apostolos Spiritus sanctus delapsus est, torque miris ac stupendis donis eos cumulavit. Quamquam et sensu figurato ac metaphorico ignis de quo S. Matt. c. 3. exponendus foret, quid inde assequeretur Calvinus? nihil omnino.

Apertum discrimen ostendit constans & perpetua praxis Ecclesiae, quae inter baptizandum elementum aquae semper usurpavit, non ignem: quae profecto praxis, viva quaedam est ac spirans voluntatis ac verborum Christi interpretatio. Quapropter Synodus Tridentina sess. 7. de Baptismo Can. 2. anathema dicit iis, qui citata Christi Domini verba, *Nisi quis renatus fuerit &c. ad metaphoram aliquam detorserint.*

Ephesiorum 5. v. 26. *Christus dilexit Ecclesiam, & tradidit semetipsum pro ea, ut illam sanctificaret, mundans eam lavacro aquae in verbo vitae.* Ergo Baptismus aquae vere mundat, Deo mundationem illam per aquam operante; non ergo ex fide ministrantis vel recipientis Baptismum, aqua, mundat, sed ex se se virtute divinae institutionis.

Actorum 2. v. 38. *Poenitentiam, agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum.* Et Marci ultimo v. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Baptismus igitur remissionem peccatorum ac salutem operatur, praesupposita in adultis fide.

Denique Lucæ 3. & Joannis Ego, ait Christi Praecursor, baptizo vos aqua, ille vos baptizabit Spiritu sancto: ubi tantum discrimen ponitur inter Baptisma Joannis & Baptisma Christi, quantum est inter aquam & Spiritum: atqui Baptismus Joannis excitabat fidem, praedicabat enim Baptismum poenitentiae in remissionem peccatorum; ergo Baptisma Christi alio modo gratiam producit, quam excitando fidem, scilicet ex opere operato.

De Confirmatione Act. 8. v. 17. & 18. dicitur: Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Cum autem vidisset Simon, quia per impositionem manus daretur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam &c.

De Eucharistia Joan. 6. v. 55. "Qui manducat, inquit Christus, meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.

De Pœnitentia Joan. 20. v. 23. "Quorum remisistis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.

De Unctione extrema S. Jacobus Epist. c. 5. v. 14. ait: "Infirmatur quis in vobis? inducat Presbyteros Ecclesiæ; & orent super eum, ungentes cum oleo in nomine Domini, & oratio Fidei salvabit infirmum, & alleviabit eum Dominus; & si in peccatis sit, remittentur ei.

De Ordine 1. ad Timoth. 4. v. 14. "Noli, ait Apostolus, negligere gratiam quæ est in te, quæ data est tibi per prophetiam cum impositione manuum Presbyteri." Idem affirmat 2. ad Timoth. 1. v. 6.

Matrimonii denique gratiam commendat & insinuat Christus, cum nuptias in Cana Galilææ præsentia sua comonestavit & sanctificavit.

Et hæc quidem ex Scripturis ducta probatio hic sufficiat: plenior enim & accuratior propriis locis servanda est, cum nempe de unoquoque sigillatim Sacramento bibimus.

SECUNDA PROBATIO.

Ex constanti Ecclesiæ Traditione.

Constans illa & perpetua Traditio Ecclesiæ nobis ex Conciliis ac SS. Patribus certo innotescit.

CONCILIA.

Tom. 2. Constantinopolitanum I. quod est generale secundum an. 381. in symbolo Fidei. *Confitemur unum Baptisma in remissionem peccatorum.*

955. B. Milevitauum II. an. 416. Can. 2. "Parvuli qui nihil peccatorum in seipsis adhuc committere poterunt, ideo in remissionem peccatorum veraciter baptizantur, ut in iis regeneratione mundaetur, quod generatione traxerunt." Et initio Canonis anathemate damnatur "quicumque negaverit parvulos recentes ab uteris matrum baptizandos, aut dixerit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod regenerationis lavacro expiatur: unde consequens fit ut in eis forma Baptismatis in remissionem peccatorum, non vere, sed false intelligatur.

Tom. 4. Arausicanum II. an. 529. Can. 25. "Hoc etiam, *ajunt Patres*, secundum Fidem Catholicam credimus, quod accepta per Baptismum gratia, omnes baptizati, Christo auxiliante & cooperante, quæ ad salutem animæ pertinent, possint & debeant, si Fideliter laborare voluerint, adimplere: quam quidem Fidei professionem, cum ad omnes pertineat, ab omnibus etiam Laicis, propria manu subscribi debere jubent sanctissimi hujus Concilii Episcopi.

To. 13. Florentinum an. 1489. five Eugenius IV. in Decreto. Conc. p. 543. "Novæ Legis, inquit, septem sunt Sacramenta. . . . quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc vero nostra & continent gratiam, & ipsam digne suscipientibus conferunt.

To. 14. Tridentinum denique inchoatum ann. 1545. absolutum an. 1563. sess. 3. in decreto de Sacramentis in genere: *Consentaneum visum est*, ajunt Patres, de

sanctissimis Ecclesiæ Sacramentis agere, per quæ omnis vera justitia vel incipit, vel cæpta augetur, vel amissa reparatur.

Et Can. 6. "Si quis dixerit Sacramenta novæ Legis non continere gratiam, quam significant; aut gratiam ipsam non ponentibus obicem non conferte, quasi signa tantum externa sint accepta per Fidem gratiæ vel justitiæ, & novæ quædam Christianæ professionis, quibus apud homines discernuntur Fideles ab infidelibus, anathema sit.

Can. 7. "Si quis dixerit non dari gratiam per hujusmodi Sacramenta semper & omnibus, quantum est ex parte Dei, etiam si rite ea suscipiant, sed aliquando, & aliquibus anathema sit.

Canone denique 8. "Si quis dixerit per ipsa novæ Legis Sacramenta ex opere operato non conferri gratiam, sed solam Fidem divinæ promissionis ad gratiam consequendam sufficere, anathema sit.

Sancti Patres.

Eadem Traditio probatur ex SS. Patribus, quorum testimonia longo ordine referunt Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis c. 6. & 7. Maldonatus de Sacramentis in genere q. 4. c. 1. Coccius in Thesouro T. 2. L. 5. art. 4. & alii passim Theologi. Ne vero prolixior evadat hæc nostra disputatio, ad certa generatim capita revocabimur, quæ de virtute Sacramentorum fusius SS. Patres ediderunt.

Docent igitur 1. vim sanctificandi signis exterioribus à Spiritu sancto inditam esse; ea causas esse sanctificationis; sine Spiritu & symbolis salutem obtineri non posse.

Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 4. "Aquæ sanctificatæ" (à Spiritu sancto) "vim sanctificandi combibunt." Et Lib. de Resurrectione carnis c. 8. "Caro, inquit, abluitur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut & anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur. Caro corpore Christi & sanguine vescitur, ut & anima de Deo saginetur.

S. Irenæus L. 3. c. 17. alias 19. "Corpora nostra, inquit, per lavacrum illam, quæ est ad incorruptionem, unitatem acceperunt: animæ autem per spiritum. Unde & utraque necessaria, cum utraque proficiunt in vitam Dei.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. "Qui in aquam descensus es, inquit, non aquæ simplici mentem adhibe, sed Spiritus sancti virtute salutem suscipe: nam sine utrisque ad perfectionem deduci non poteris.

S. Gregorius Nyssenus Oratione in Baptismum Christi sic loquitur: "Baptisma peccatorum expiatio est, remissio delictorum, renovationis & regenerationis causa: (supple, instrumentalis & secundaria; primaria enim Deus est.

Docent 2. falsam fore Baptismatis formam, si revera Baptismus peccata non remitteret. Ita Patres Concilii II. Milevitani citati.

Docent 3. Sacramenta vim sanctificandi habere ex seipsis, seu ex sua per Christum facta institutione, non autem ex merito ministrantis vel susipientis, in quo consistit quæ ex opere operato dicitur vis & efficacia. Ita passim S. Augustinus in suis contra Donatistas Operibus. L. 4. contra Cresconium c. 16. "Non eorum, inquit, meritis à quibus ministratur, nec eorum quibus ministratur, constat Baptismus, sed propria sanctitate atque veritate propter eum à quo institutus est; male utentibus ad perniciem; bene utentibus ad salutem.

Docent 4. Sacramentorum efficaciam similem esse (proportionem servata) efficientiæ seu causalitati rerum

rum naturalium: v. g. terræ ad fructus producendos, seminis ad generationem hominis, ignis ad calefaciendum &c.

Docent 5. stupendam esse, quæ verbis explicari non possit, Sacramentorum virtutem & efficaciam. Sanctus Gregorius Nissenus Oratione de Baptismo jam citata, postulanti ut, exponeretur modus quo aqua Baptismatis regenerat, respondet: "Ostende mihi modum nativitatis quæ fit secundum carnem; & ego tibi vim regenerationis quæ secundum animam fit, exponam . . . ubique divina vis & efficacia incomprehensibilis est, nullaque vel ratione, vel arte explorari potest.

To. 2. p.
803. B.
Ib. C.

T. 8. p.
319. E. F.
T. 3. p. 2.
p. 703. C.

S. Augustinus Libro 19. contra Faustum capite 11. "Sacramentum vis, inquit, inenarrabiliter valet plurimum, & ideo contempta sacrilegos facit. Impie quippe contemnitur, sine qua non potest perfici pietas." Et Tract. 80. in Joan. exclamat: "Unde tanta virtus aquæ ut corpus tangat & cor abluat? Porro si Sacramenta objective duntaxat agerent, movendo & excitando fidem, nihil profecto tam stupendum & ad explicandum difficile occurreret; ergo alia quam pure externa & objectiva, & in Sacramentis agnoscenda vis est & efficientia.

QUARTA PROBATIO.

Et Theologica ratione.

Ratio

Theologi-
ca ex Ba-
ptismo in-
fantium.

Probat 4. ratione Theologica ducta ex Baptismo infantium. Contendunt scilicet nobiscum adversus Anabaptistas Lutherani & Calvinistæ, infantes baptizandos esse ut Regni Cælorum participes fieri possint: at vel baptismus ex se ipso, seu ex opere operato, prodest infantibus, vel non prodest, merumque est symbolum externum distinctionis à populo infideli. Si prius dixerint, vincimus; si posterius, videntur Sociniani: nullum enim videtur esse medium. Baptismus etenim vel ex se ipso prodest infantibus, vel ex merito fidei seu fiduciæ in divinam clementiam quam in ipsis excitat: porro tam fatui & absurdi non sunt Novatores, ut credant in infantibus actualem fidem excitari, cujus plane incapaces sunt; & jam diu est ex quo ab hoc Lutheri putido figmento recesserunt: superest igitur ut asserant Baptismum seipso, hoc est, virtute à Christo accepta, in ipsis efficacem esse.

Neque vero nodum solvunt, qui respondent Baptismum non esse nudum signum, sed efficax, quia non falso, sed vere præsentem significat gratiam, quam instar sigilli obsignat & confirmat: namque vix intelligitur in quo posita sit hæc efficacia. Vel enim effective signum exterius aliquid operatur, vel objective duntaxat significat rem factam; qua ratione sigillum Principis chartæ appensum, vera non facit, sed declarat & ostendit quæ in charta descripta sunt; qua ratione pariter Trophæa Principi erecta, signa sunt victoriæ mere speculativa, non practica & efficacia. Si dixerint signum sacramentale effective aliquid operari, ac sigillum esse, non tantum significando, sed causando saltem moraliter, quia nempe Deum sua præsentia certissime mover ad gratiam concedendam; si, inquam, id dixerit, sufficit nobis: Catholice sentiunt, nec ulla superest inter illos & nos circa rem præsentem controversia. Si è contra dixerint, Sacramentum objective tantum operari, quatenus movet fidem per quam iusti sumus, à Socinianis re ipsa non recedunt, quacunque tandem verborum pompa vim Sacramentorum extollant, quæ ad fucum & fraudem faciendam composita est.

Neque dicant infantes baptizari in fide Ecclesiæ, quæ in illis eam suppl. t. quam præ infantia habere

non possunt. Recte quidem: sed fides illa generatis & communis Ecclesiæ infantes non justificat, nisi quia ipsis applicatur Baptismus qui est Sacramentum fidei. In mente quippe Novatorum, fides quæ justificat, personalis esse debet ac subjectiva; talis porro non est generalis Ecclesiæ fides respectu infantium; nisi forte [quod verisimile non videtur] velint illi recurrere ad obsoletum istud commentum, Deum infantes interitus, dum baptizantur, illuminare ac fidem in ipsis excitare; quod tam absonum & insulsum videtur, ut ipsis assingi facile non debeat.

Diximus in Conclusionem, Sacramenta gratiam ex opere operato conferre non ponentibus obicem, hoc est iis qui ex præviis fidei, spei, & aliarum virtutum bonis moribus rite, ut oportet, præparati, ad Sacramentum accedunt. *Habent enim singuli*, ait Estius in 4. dist. 1. parag. 10. "partes suas atque ordinem in nostra justificatione. Per Fidem enim medicina cognoscitur, per spem desideratur, per invocationem ad eam appropinquatur, per poenitentiam à morbo receditur per vitæ mutationem ad sanitatem acceditur; denique per Sacramentum seu poculum quoddam efficacax & salutare, medicina hauritur, morbus pellitur & sanitas restituitur. Quæcunque ergo Sacramentum præcedant, præparationes seu dispositiones quædam sunt ad iustitiæ effectum ex Christi morte consequendum, sed non continuo iustum reddunt. Hæc Estius, quibus certe funditus evertitur calumnia Novatorum, asserentium Catholicos docere Sacramenta sic ex opere operato efficacia esse, ut etiam sine Fide aliisque bonis moribus suscepta ad salutem proficiant.

Quid sit
non pone-
re obicem
gratiæ sa-
cramenta-
li.
T. 2. p. 9.
col. 2. A.
B.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Scriptura soli Fidei vim sanctificandi tribuit, non vero Sacramentis, nisi quatenus Fidem movent & excitant. Rom. 1. v. 18. *Iustus ex fide vivit*. Etc. 3. v. 28. *Arbitramur justificari hominem per fidem*. Etc. 4. v. 3. *Credidit Abraham Deo, reputatum est illi ad iustitiam*. Joan. 3. v. 18. *Qui credit in eum (Christum) non judicatur: qui autem non credit, jam judicatus est*.

Resp. plane falsum antecedens.

Ad probationem 1. In nullo excitatis Scripturæ locis exclusiva particula, *sola*, legitur, sicut falso supponit argumentum. Quamquam igitur Fides suas habeat in justificatione hominis partes, non idcirco excluduntur Sacramenta, aut alia virtutum exercitia.

II. Fides illa qua iustus vivere dicitur Rom. 1. non est virtus Theologica sed potius fiducia per quam iustus constanter expectat divinas promissiones, nec frangitur aut deficit propter moram in eis adimplendis. Alludit scilicet Apostolus ad hæc verba Prophetæ „Habacuch, „Si moram fecerit, expecta eum; quia „veniens veniet & non tardabit. Ecce qui incredulus „est, non erit recta anima ejus in semetipso, iustus „autem in Fide sua vivet. „quæ de firma in venturum Messiam spe atque fiducia recte intelliguntur: quamquam & recte intelligi quoque possunt de Fide seu persuasionem qua credimus vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud imprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu: his enim verbis Fidem iustificantem exponit Conc. Trid. sess. 6. c. 6. Fides autem illa qua homo iustitiam vel adipiscitur, vel jam adeptam conservat, non est sola credulitas & persuasio mentis, sed cum spe seu fiducia & bona voluntate placendi Deo in omnibus conjungitur.

Habac.
v. 3.

III. Cum Apostolus Rom. 3. v. 28. ait: *Arbitramur justificari hominem per fidem*, excludit duntaxat opera Legis Mosaicæ, non Sacramenta, non alia virtutum merita: *Arbitramur*, inquit, *justificari hominem*

nem per fidem sine operibus Legis. Et vers. 20. dixerat: *Ex operibus Legis non justificabitur omnis caro.* Judæos scilicet ex operibus Legis se justos esse confidentes, ac inde se se supra Gentiles superbius efferentes Apostolus eo loci reprimat, proposito exemplo Abraham omnium credentium patris, qui non ex Circumcisione, sed ex fide justificatus est.

IV. denique, ne ipsis quidem recentioribus Calvinistis fides, qua justificamur, est aut mera credulitas mentis, aut sterilis & pure speculativa fiducia, qua credimus nobis per Christum condonata esse peccata, aut otiosa fides à charitate & bonis moribus sejuncta: sed fides est actuosa, charitate formata, quæ firmum includit voluntatis propositum servandi omnia Dei mandata, ac proinde & usum ipsum Sacramentorum quæ Deus præscripsit; de qua fide dicitur Marci ultimo vers. 15. *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit.* Et Jacobi 2. vers. 20. *Fides sine operibus mortua est.* Et vers. 24. *Ex operibus justificatur homo, & non ex fide tantum.* Lege Theses Sedanenses auctore Ludovico le Blanc. Idcirco autem justificationem fidei præsertim tribuit Scriptura, quia, ait Conc. Trid. sess. 6. cap. 8. *fides est humana salutis initium, fundamentum & radix omnis justificationis, sine qua impossibile est placere Deo.*

Instabis 1. Marci ultimo v. 15. Christus ait: *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur:* unde duplex argumentum erit Lutherus.

Primum: Qui credit & baptizatur, salvus est; qui non credit, damnatur, etiam si baptizetur; igitur non Baptismus sed fides salvat.

Secundum: Christus ait: *Qui non crediderit, condemnabitur,* non autem ait: *Qui non fuerit baptizatus, condemnabitur;* ergo sola fides salvat, non vero Baptismus.

Resp. vitiosum esse duplex illud argumentum.

Primum, quia male concludit: sic enim concludere deberet; ergo non solus Baptismus, sed etiam fides salvat, quod certe concedimus: fides enim dispositio est omnino necessaria in adultis ut cum fructu Sacramentum Baptismatis percipiant; ac tam oblique ac distorte concludit argumentum istud, Baptismus sine fide non salvat, ergo sola fides salvat; quam istud, Fides sine charitate non prodest ad salutem, ergo fides nihil omnino prodest ad salutem.

Secundum: 1. Quia falsum supponit, nempe Christum non dixisse eum, qui baptizatus non fuerit, fore condemnandum; hunc enim sensum manifeste præ se ferunt hæc Christi verba jam citata Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Revera in citato loco Marci ultimo; non repetit Christus hanc suæ sententiæ partem, *& qui baptizatus non fuerit condemnabitur.* Quare? quia necesse non erat, cum ex sese satis intelligeretur, atque ex istis verbis, *Qui non crediderit, condemnabitur,* nexu quodam necessario sequeretur: qui enim non credit, consequenter non vult baptizari, atque etiam si vellet, nihil tamen ipsi proficeret ad salutem Baptismus sine fide susceptus 2. Ex isto antecedente, *Qui non crediderit, condemnabitur,* male inferitur, Ergo sola fides salvat; sed tantum adultum debere credere simul & baptizari.

Instabis 2. ex S. Petro 1. Epistola c. 3, v. 21. *Salvos facit Baptisma non carnis depositio sordium sed bonæ conscientie interrogatio in Deum;* non ergo ex opere ipso operato salutem affert Baptismus, sed ex fide non ficta & conscientia pura.

Resp. nego conseq. sensus enim Apostoli iste est Baptisma salvos facere quos abluit, non quidem mundando sordes corporis, quod unum poterant

Baptismata Judæorum, sed mundando sordes animæ: quam mundationem expressit Sanct. Petrus per bonæ conscientie interrogationem, seu, juxta Græcum, promissionem & stipulationem: stipulationis autem nomine per metonymiam intelligit & responsum, seu bonum animæ testimonium, quia scilicet qui per gratiam baptismalem interius mundatur, is ex pacto fœdere Deum sibi veluti obstrictum habet, & seipsum vice versa obligat Deo, suumque ipsi spondet ac devovet obsequium: cuius rei externum symbolum exhibetur, tum in multiplici interrogatione qua Minister postulat à baptizando, utrum credat in Deum Patrem. &c. utrum renunciet diabolo & pompis ejus; tum in responsione baptizandi, Credo. renuncio. De illo sancti Petri testimonio jam diximus Quæst. 1. Artic. 4. cum ostendimus verba Sacramentorum consecratoria esse, non concionalia &c.

Instabis 3. S. Petrus citato in loco addit, *Baptismum salvos facere per resurrectionem Jesu Christi;* id est, per fidem in resurrectionem Jesu Christi.

Resp. dist. ant. Per resurrectionem Jesu Christi, tanquam causam exemplarem nostræ justificationis seu resurrectionis à morte peccati, concedo: tanquam causam efficientem & meritoriam, nego. Christus enim sua passione & morte omnem implevit justitiam, sua vero resurrectione fidem nostram confirmavit, ac novæ vitæ ineundæ exemplar nobis proposuit. *Consepulsi sumus cum illo per Baptismum in mortem,* ait Apost. Rom. 6 v. 4. *ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.*

Instabis 4. Solus Deus est author gratiæ & gloriæ, & de Christo dicitur Joan. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat.* Ergo Sacramenta non sunt veræ causæ efficientes gratiæ.

Resp. distinguo conseq. Sacramenta non sunt causæ efficientes primariæ sanctificationis, concedo: non sunt causæ instrumentales & secundariæ, nego. *Sic nos existimet homo,* ait Apostolus 1. Cor. 4. vers. 1. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Dispensant igitur Ministri Sacramenta tanquam instrumenta & organa quibus Deus gratiæ author primarius uti voluit, ut suam nobis gratiam communicaret: unde Minister absolute pronuntiat, *Ego te baptizo, te signo, te absolvo;* quæ loquendi forma mendax propterea & falsa foret, nisi revera Minister per Sacramenta id operaretur, quod his verbis significat: causa vero primaria & principalis omnis gratiæ, Deus est. *Omne datum optimum & omne donum perfectum,* ait sanctus Jacobus Epistolæ suæ c. 1. v. 17. *desursum est; descendens à Patre luminum.* Differt autem causa ministerialis & instrumentalis à primaria, quod istius virtus non sit externis signis alligata, sicuti alligata est causa ministerialis: potest enim Deus gratiam per se ipsum sine Sacramento infundere; non potest vero Minister.

Objicies 2. S. Patres non raro Sacramenta appellant sigilla, signacula & pignora gratiæ: sigillum autem, signaculum & pignus objective tantum, seu significando operantur, non effective.

Resp. Sacramenta sigilla, signacula & pignora appellari quidem, sed efficacia & practica, non vero mere speculativa; hoc quippe efficiunt, quod significant.

Instabis.: S. Bernardus Sermone de Cœna Domini ait: *Qua ratione investitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Episcopus per anulum, sic. 8. A. divisiones gratiarum diversis traditas esse Sacramentis* Ergo censet Sacramenta signa esse mere speculativa gratiæ, sicut est liber respectu Canonici, baculus respectu Abbatis, & anulus respectu Episcopi.

Resp.

Resp. S. Bernardum exempla non proponere, ut cum iis compareret modum agendi Sacramentorum, quasi v. g. Baptismus nihilo plus conferret ad salutem baptizati, quam baculus vel annulus ad salutem Abbatis vel Episcopi; sed ut ostendat variasse in Sacramentis gratiarum divisiones, sicuti varii sunt in Ecclesia dignitatum gradus, quarum insignia quædam sunt baculus, annulus &c. S. Thomas 3. p. quæst. 62. art. 1. in corp. hanc ex Sancto Bernardo expendens auctoritatem, docet Sacramenta habere simul & rationem signi, & rationem causæ; atque S. Bernardum loco citato spectare dumtaxat ad rationem signi, non causæ, eamque in rem exempla proferte baculi, annuli &c. quæ signa dumtaxat sunt dignitatis qua quis induitur & insignitur. *Secundum hoc igitur, ait S. Thomas Sacramenta novæ Legis nihil plus essent quam signa gratiæ: cum tamen ex multis Sanctorum auctoritatibus habeatur, quod Sacramenta novæ Legis non solum significant, sed causant gratiam.*

Objicies 3. auctoritatem S. Augustini qui nonnullis in locis eam Sacramentis nostris vim agendi negare videtur, quæ ex opere operato dicitur.

To. 8. p.
321.
B. C.

Libro 19. contra Faustum cap. 16. ait Sacramenta esse mutabilia signa. *Quid enim sunt aliud quæque corporalia Sacramenta, inquit, nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem verumtamen mutabilia & temporalia?* Ergo supponit S. Doctor, non aliter Sacramenta concurrere ad sanctificationem hominis, quam verba ipsa Concionis, quæ ad excitandam dumtaxat fidem proficere possunt.

Resp. nego consequens. Sanctus enim Augustinus loco citato Sacramenta potissimum considerat quatenus signa sunt quibus Christus significatur; ac proinde mutabilia, prout significant Christum aut venturum, qualia erant prisci populi Sacramenta, aut jam natum, mortuum & passum, qualia nostra sunt. Scilicet sanctus Doctor, ut occurrat Manichæis qui Legem solvere, sed adimplere; tametsi Sacramenta Legis veteris mutaverit, quæ pro conditione temporis mutanda sunt, utpote quæ Christum nasciturum significant, aut jam natum. Porro quemadmodum recte in antiqua Lege dicebatur, Christus veniet, Christus morietur; quia re ipsa nondum venerat, sed venturus erat; ita nunc non recte diceretur, Christus venturus est, moriturus est; quia re ipsa jam venit ac mortuus est. Mutanda ergo fuere Sacramenta, seu sigilla illa quæ Christum in antiqua Lege venturum significabant, & alia in eorum locum substituenda quæ Christum jam natum, passum, & mortuum significant. Neque propter illam signorum mutationem damanda venit Lex vetus, ut Manichæis videbatur; sed tantum spectanda & attendenda signorum natura, quæ mutantur, licet diversæ non sint res quas illa significant: quod illustrat sanctus Augustinus exemplo verborum, quæ pro tempore mutantur, licet eadem res sit, non diversa, quæ aliter enuntiatur faciendæ, aliter vero factæ. *Si enim, ait loco citato, soni verborum quibus loquimur, pro tempore commutantur, eamque res aliter enuntiatur faciendæ, aliter factæ quia mirum si aliis mysteriorum signaculis Passio & Resurrectio Christi futura promissa est, aliis jam facta annuntiatur? Porro quid aliud sunt quæque corporalia Sacramenta, pergit S. Augustinus, nisi quædam quasi verba visibilia, sacrosancta quidem, verumtamen mutabilia & temporalia?* Licet autem signa illa mutabilia sint, virtus tamen quæ per ista operatur, addit S. Doctor, jugiter manet, & donum spiritale, quod per ista insinuat, æternum est. Quibus profecto verbis vim & efficaciam Sacramentorum sanctus Doctor extollit, ac commendat: atque inde concludit, propter istam

signorum mutationem, Legem veterem culpandam non esse; quod unum adversus Faustum Manichæum demonstrandum habebat S. Augustinus.

Instabis 1. Idem sanctus Doctor Lib. 15. de Trinitate cap. 26. negat Apostolos dedisse Spiritum sanctum. *Neque enim, ait, aliquis Discipulorum ejus [Christi] dedit Spiritum sanctum. Orabant quippe ut veniret in eos quibus manum imponebant, non nisi eum dabant.* Porro si Ministri non dant per Sacramentum Spiritum sanctum, consequenter nec ipsa etiam Sacramenta eum ex opere operato conferunt.

Resp. distingo antecedens: Sanctus Augustinus negat Apostolos dedisse Spiritum sanctum auctoritate primaria, principali & independente, concedo: auctoritate secundaria seu ministeriali, nego. Ait scilicet eo loci sanctus Doctor de processione Spiritus sancti, quem probat esse à Patre & Filio, quia ab utroque datur & mittitur, quod ostendit multis Scripturæ testimoniis. Occurrendum autem ipsi erat huic tacitæ objectioni: Apostoli manuum impositione dabant Spiritum sanctum: atqui tamen ab Apostolis non procedit Spiritus sanctus. Negat autem Augustinus ab Apostolis datum fuisse Spiritum sanctum; eo scilicet modo quo à Patre & Filio datur auctoritate nimirum & independentia: non negat vero ab illis dari tanquam à Ministris Christi; quod ipse satis manifestat afferendo statim testimonium ex cap. 8. Actor. Apostolorum, quo significatur per manuum impositionem Spiritum esse datum: quod etiam aperte satis declarant verba in Objectione relata; orabant enim tanquam Ministri ut super illos veniret, quibus manus imponebant.

Instabis 2. Ex eodem S. Doctore Tract. 26. in Joan. num. 12. Judæi eandem nobiscum escam spiritalem manducaverunt, & eundem potum spiritalem biberunt, atque eorum Sacramenta in signis à nostris diversa quidem sunt, at in re quæ significatur paria. *T. 3 p. 2. p. 498-F.* atqui Sacramenta vetera non producebant gratiam ex opere operato; ergo nec nostra eam producant.

Resp. dist. ant. Sacramenta vetera nostris paria sunt in re quam significant, concedo; in modo significandi, & operandi, nego.

Omnia Sacramenta hoc commune habent, ut significant gratiam, salutem, Christum; sed in hoc differunt nostra à veteribus, quod ista gratiam dumtaxat promittebant, nostra vero eam conferant; vetera venturum Christum adumbrabant, nostra præsentem exhibent; conveniunt ergo generatim in ratione signi; at differunt in modo significandi, & operandi. Sed de hoc argumento recurret postea proprius dicendi locus.

Objicies 4. Si quæ ratio demonstraret Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato, maxime illa quæ ex Baptismo infantium colligitur; atqui ea ratio & probatio satis firma non videtur. Namque circumcisio non producebat gratiam ex opere operato, juxta communem Theologorum sententiam, quia existimant Judæorum infantes justificados fuisse per fidem parentum cui accedebat Circumcisio tanquam conditio sine qua nihil signum exterius operabatur: quidni ergo dici etiam nunc potest, infantibus remitti peccatum originale in Baptismo per fidem seu parentum, seu societatis in qua Baptisma confertur; ita tamen ut illa fides requirat Baptisma tanquam conditionem sine qua infantem non munda à labe originali? Ab ista opinione non longe recedere videtur Calvinus Lib. 4. Instit. c. 16. par. 4. & 5 & Vossius disputatione 13. de Baptismo, art. 11. & 14.

Resp. 1.

Lib. A. B.

Lib. C. D.

Calc. L. 4.
Inf. c. 6.
pag. 26.
Vossius
dis. de
Baptismo
n. 17. &
19.

Ib. para.
9. p. 492.

Ibid. p.
491.

Resp. 1. Novatores multum distare à Theologorum sententia & Catholico dogmate. Namque non existimant illi Circumcisionem olim, & Baptisma nunc necessarium esse ad remittendum peccatum originale, sed putant Fidelium infantes sine Circumcisione sanctos fuisse, & etiam nunc sine Baptismate salvari. Ratio ipsis hæc est, quia fœdus idem iniit Deus cum Fidelibus novi Testamenti, quod inierat olim cum Fidelibus veteris Legis: porò fœdus initum in antiqua Lege non solos spectabat Fideles adultos, sed & eorum infantes, quod probant multis Scripturæ testimoniis; ergo Fidelium liberi & ante Circumcisionem fuerunt, & nunc ante Baptisma fœderis Dei sunt participes: si autem sunt fœderis participes, arcendi non sunt à Regno Cœlorum, si ante Baptisma moriuntur; quia ante Baptisma per solum fœdus res per Baptismum significata illis communicatur, nempe adoptio in filios Dei. Si autem à Calvino quis sciscitetur, ad quid ergo Fidelium infantibus proficit Baptismus, si ante Baptismum gratiæ baptismalis sunt participes? respondet, Baptismum actu susceptum prodesse multum Fidelium infantibus: quia nempe aliis membris Ecclesiæ per illud signum externum sunt aliquanto commendatiores: deinde ubi adoleverint, eo ad serum Dei colendi studium non mediocriter stimulantur, à quo in filios solemni adoptionis symbolo accepti fuerint, antequam per ætatem eum agnoscere patrem possent. Prodest & infantium parentibus, siquidem Dei signum puero communicatum, velut impresso sigillo, præmissionem pio parenti datam confirmat; ac ratum esse declarat, quod Dominus non illi modo, sed semini ejus in Deum sit futurus: neque eum modo bonitate gratiæque sua prosequi velit, sed ejus posteros in millesimam usque generationem. Ergo in sententia adversariorum, non tantum nec Circumcisio olim produxit, nec Baptisma nunc producit gratiam ex opere operato, sed nec sunt conditiones necessariæ, sine quibus fides nihil operari possit, cum sine Circumcisione actu data Judæorum infantes fuerint sancti, & etiam nunc Fidelium infantes mortui ante Baptisma salventur, quod quidem quantum distet à Catholico fidei nostræ dogmate, nemo est qui facile non intelligat. Nam pueros non baptizatos Dei visione intuitiva non frui, docet ac semper docuit Ecclesia; & Circumcisionem fuisse in antiqua Lege conditionem necessariam, qua non posita masculi non justificabantur, eorum Theologorum sententia est, qui ad dimittendum peccatum eam credunt institutam: cum ergo neutrum admittant Calvinistæ, à Theologorum sententia & fidei dogmate æqualiter recedunt. Sed ut ad propositum redeamus.

Resp. 2. Dicit non posse Baptismum, qui Circumcisioni successit, esse tantum conditionem sine qua per parentum aut Ecclesiæ fidem infans non justificaretur, Namque.

I. Fidei aut parentum aut societatis in qua confertur Baptisma, non esse tribuendum Baptismatis effectum, dogma certum ac constans est: certum quippe Hæreticorum Baptisma validum esse, quorum tamen aut nulla, aut perversa fides est.

II. Circumcisionem per se ipsam non justificasse, multorum Theologorum sententia est, de qua quæstione paulò post differemus: ergo per solam parentum fidem, aut potius propter Dei fœdus cum Judæis initum, infantes justificabantur.

To. 14.
Conc. p.
759. D.

Objicies 5. Ea Sacramenta non conferunt gratiam ex opere operato, quæ majorem vel minorem conferunt pro majori vel minori suscipientium dispositione: atqui sic esse docet Conc. Trid. sess. 6. cap. 7. *Justitiam*, ait Synodus, *in nobis recipientes unusquisque suam secundum mensuram, quam Spiritus sanctus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujuscunque dispositionem & cooperationem.*

Journel. Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

Neque est quod dicas, dispositiones illas esse tantum conditiones necessarias ad gratiam per Sacramentum percipiendam, non vero illius causas effectrices. Siquidem dispositiones illæ non sunt conditiones quædam mortuæ, steriles & otiosæ, qualis est v. g. approximatio ligni ad ignem; sed sunt activæ & efficaces. In quo enim consistunt dispositiones illæ? in actibus fidei, spei, charitatis &c. Sed actus hujusmodi causæ sunt majoris seu amplioris gratiæ, prout magis vel minus vitium seu perfectionis habent.

Resp. dist. maj. Quæ majorem vel minorem conferunt gratiam pro majori vel minori dispositione suscipientis, tanquam vera causa effectrice gratiæ, concedo: tanquam conditione necessaria Sacramenta majorem vel minorem ex se gratiam exerant, nego. Porro dispositiones illæ seu præparationes præviæ ex actibus fidei, spei, charitatis, &c. sunt conditiones duntaxat; Sacramenta vero sunt veræ causæ effectrices instrumentales gratiæ, quam ex se ipsis tantam efficiunt, quantum admittere potest subiecti capacitas. Agunt nempe Sacramenta ad modum agentium naturalium, intensius vel remissius pro varia illa capacitate subiecti, quomodo ignis intensiorem producit calorem in ligno arido, quam in viridi. Sol abundantior lucem diffundit in cubiculum unde quaque apertum, quam in semiclausum: neque tamen aut siccitas ligni, aut apertura cubiculi est vera & physica causa caloris, aut lucis. Licet igitur major vel minor detur gratia in u'u Sacramentorum pro majori vel minori dispositione suscipientis, vera tamen illius causa non est dispositio suscipientis, tamen in actibus vitalibus posita illa sit; sed est ipsummet Sacramentum, quod ex se ipso seu opere operato natum est tantam producere gratiam, quantum exigit subiecti benè præparati capacitas.

Objicies denique: Illa non producant gratiam vi actionis suæ, quæ nec à natura sua, nec à Deo habent naturæ suæ superadditam virtutem qua gratiam producere possint: atqui Sacramenta nec à natura sua, nec à Deo insitam habent virtutem illam.

Primo, non habent à natura sua, alias aquæ cuilibet, cuivis panis vis inesset justificandi.

II. Non habent à Deo virtutem operandi aliquid quod non poterant prius: nam ea virtus in Sacramentis aut esset corporalis, aut spiritualis. Non potest dici corporalis, quia tunc non ageret in animam; nihil enim potest agere ultra vires suas: nec etiam illa virtus dici potest spiritualis; concipi etenim non potest virtus spiritualis quæ inhæreat per modum accidentis, aut qualitatibus in subiecto corporali & extenso.

Resp. Objectionem illam pugnare quidem adversus eos Theologos qui existimant Sacramenta novæ Legis producere gratiam ex opere operato physice, non contra nos, qui ea spectamus tantum ut causas morales, ut mox patebit. Quamquam propositam Objectionem nullo negotio dissolvunt, qui stant pro causalitate physica Sacramentorum. Dicunt enim virtutem divinitus inditam Sacramentis, non esse aliquam qualitatem spiritualement vel corpoream Sacramento inhærentem, sed esse ipsum motum Dei qui ut causa principalis applicat actionem Sacramenti ad producendam gratiam, quomodo pictor applicat penicillum ad pingendum; ita ut Deus faciat ut Sacramentum attingat effectum supernaturalem, quem attingere non posset à quocunque alio moveretur.

* * *

D

ARTI-

ARTICULUS II.

*De modo quo Sacramenta gratiam conferunt,
an physice, an moraliter.*

*Exponitur duplex causalitatis modus, physi-
cus, & moralis; ac variae recensentur
Scholæ opiniones.*

Duplicem hic Theologi post Philosophos genera-
tim distinguunt causalitatis seu efficientiæ modum;
physicum unum, moralem alterum.

Physicus agendi modus ille est, qui effectum immē-
diatē producit per regalem influxum, motum & con-
tactum: hoc modo ignis calorem, Sol lumen producit.

Moralis vero ille dicitur, qui movendo duntaxat &
excitando alium ad operandum, sive imperio, sive con-
silio & suasionē, sive merito, aut ex pacto quodam fœ-
dere aliquid operatur; ita Dominus impetans servo ut
aliquem occidat, causa est moralis homicidii; ita quo-
que merita Christi sunt causa moralis & meritoria no-
stræ redemptionis; & Sacramenta, in sententia multo-
rum Theologorum, sunt causa moralis justificantis gra-
tiæ; quia per suam præsentiam & ex pacto Christi, De-
um certissime movent & inducunt ad conferendam
gratiam. Causa autem moralis tam verè causa est &
efficax, quàm causa physica; immò effectus aliquando
magis imputatur causæ morali, quàm physicæ: sic Ju-
dex innocentem condemnans ad mortem, eum magis
occidisse censetur, quàm carnifex.

Utraque verò causa, tum physica, tum moralis, vel
est primaria seu principalis, vel secundaria seu instru-
mental. Primaria, quæ immediatē agit propria sua vir-
tute seu motu proprio: sic faber lignum dividens & se-
cans, est causa physica principalis sectionis ligni; &
creditor exigens à debitore pecuniam, est causa mora-
lis primaria movens ad solvendum.

Instrumentalis ea est, quæ agit motu & virtute cau-
sæ principalis vel physice, vel moraliter, physice, ut ser-
ra qua utitur faber ut lignum dividat; moraliter, ut
syngrapha debitoris, quam creditor exhibet ut solutio-
nem debiti exigat. In instrumento autem physico re-
quiritur dispositio apta & proportionata ad effectum
producendum; sic serra, ut lignum dividat, acutos
dentes habere debet: non ita est in instrumento morali
quod ex instituto movet, qualia sunt Sacramenta, quæ
vim omnem suam ex una Dei voluntate & institutione
mutuantur.

Quæstio igitur inter Theologos movetur, qua ra-
tione Sacramenta gratiam conferant, an ut veræ causæ
physicæ, an ut causæ duntaxat morales, non quidem
primariæ, sed instrumentales; quæ sanè quæstio, ut jam
monuimus, perperam à multis è Novatoribus confun-
ditur cum priori, quæ est de efficacia Sacramentorum
ex opere operato: prior quippe ad substantiam dogma-
tis Catholici pertinet; posterior, ad modum duntaxat
explicandi dogma Catholicum: prior, fidei est; poste-
rior, opinionis Scholæ. Quapropter à scopo penitus de-
clinant, qui, ut dogma fidei facilius impugnent, vim
omnem argumentorum suorum dirigunt adversus
physicam Sacramentorum causalitatem: falluntur illi,
& operam perdunt. Quamquam enim hanc expugna-
rent, immò quamquam exponi nullatenus à nobis posset
modus quo Sacramenta operantur, non minus tamen
vera & certa foret virtus Sacramentorum, qualem de-
clarant ac statuunt Scripturæ, Traditio, & Ecclesiæ au-
thoritas.

In duas autem generatim partes tota Schola hic di-
viditur. Thomistica physicam, Scotistica moralem
duntaxat admittit Sacramentorum efficientiam. Ad
Thomistam hac in parte accedunt è recentioribus Bellar-
minus Lib. 2. de Sacramentis cap. 11. Suares inter-

tiam partem S. Thomæ qu. 62. disput. 9. sectione 1.
Isambertus de Sacramentis in genere ad qu. 62. disp. 4.
art. 3. Estius vero in 4. Librum Sententiarum dist. 1.
paragr. 5. Maldonatus de Sacramentis c. 2. quæstionem
versant in utramque partem. Affirmat Estius, sententi-
am Thomistarum Scripturæ ac Veterum dictis con-
formiorem videri, ac Sacramentorum dignitati magis
consentaneam; quamquam intellectu & captu diffici-
lem, quæ non potest ad plenum satisfacere contrariis
argumentis; sententiam verò Scotistarum faciliorem
esse, rationi & capui nostro magis accommodatam;
dignitati & efficaciz Sacramentorum aliunde nihil om-
nino derogantem, atque in Scholis magis vulgatam.
Melchior Canus insignis è familia Dominicana Theo-
logus, Relectione de Sacramentis in genere parte 4. Di-
vi Thomæ sententiam deserit ac impugnat; & omnium
primus, si Morino fides Lib. 8. de pœnit. c. 3. causalita-
tem Sacramentorum appositè moralem appellavit.

In explicanda vero causalitate illa, seu physica, seu
moralis, in tot subinde varias opiniones scinduntur
Scholastici Magistri, ut idem Canus asserere non dubi-
tet, eos hac sua opinionum multitudine ac varietate,
confundere magis, quàm explicare modum quo Sacra-
menta operantur. *Nulla enim res est, inquit, de qua
tantopere non solum indocti, sed etiam docti dissentiant.*

*Varii modi explicandi causalitatem physicam
Sacramentorum.*

Inter partitos causalitatis physicæ, veteres Schola-
stici cum S. Th. in 4. dist. 1. q. 1. art. 4. existimant per Sa-
cramenta immediatē non produci gratiam sanctifican-
tem, sed dispositionem aliquam qua mediante gratia
producitur: dispositionem vero illam dicebant in tri-
bus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine,
esse characterem, in aliis ornatum quemdam. Verum
hæc opinio jam diu obsoleta jacet sine defensore.

Alii cum Dominico Soto in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1.
ajunt Sacramenta esse quidem physica instrumenta
quibus homo gratus & acceptus Deo redditur, ea tamen
non concurrere physice ad productionem gratiæ san-
ctificantis, sed tantum ad unionem illius cum anima: co-
ferè modo quo homo est quidem causa physica gene-
rationis alterius hominis, licet non concurrat physice
ad creationem, sed tantum ad unionem animæ rationa-
lis cum corpore. Fundamentum hujus opinionis est,
quod gratia per creationem à Deo producat; nulla
vero creatura possit esse instrumentum creationis.

Alii vim illam efficacem Sacramentorum ajunt esse
qualitatem quamdam physicam, affixam & inharē-
tem, quam aliqui formaliter spiritualem, aliqui forma-
liter corpoream, & virtualiter spiritualemente esse con-
tendunt.

Alii denique, quorum vulgata magis ac recepta vi-
detur explicandi ratio, dicunt physicam illam Sacra-
mentorum causalitatem esse ipsammet motionem seu
usum Dei, qui pro suo supremo in res omnes dominio,
signis exterioribus utitur tanquam physicis instrumen-
tis ad productionem effectus spiritualis, qua ratione
utitur igne materiali ad torquendos dæmones. Deus
autem non supponit, sicut artifex creatus, inejusmodi
instrumentis præviam quamdam dispositionem, sed
eam facit. Ita S. Thomas parte qu. 62. articulo 1. 3. & 4.

*Varii modi explicandi causalitatem moralem
Sacramentorum.*

Qui ex altera parte pugnant pro causalitate Sacra-
mentorum duntaxat morali, si etiam in modo explicandi
non consentiunt.

Sunt quibus placet Sacramenta esse tantum conditio-
nes sine quibus Deus gratiam non largitur. Ita sentire
videtur

videtur Durandus in 4. dist. 1. q. 4. n. 19. quod illustrat exemplo illius qui reciperet denarium plumbeum, facta tali ordinatione, ut qui recipit unum de illis, recipiat eleemosynam Regis, non quod, inquit, denarius sit causa eleemosynæ, sed solum Rex: denarius autem est signum & causa sine qua non.

Sunt qui Sacramenta non esse causas proprie efficientes, sed quasi materiales asserunt, hoc sensu quod gratiam contineant, sicut vas continet medicinam quam ægrotus propinat. Ita Altissiodorensis Lib. 4. Summæ Tract. 3.

Sunt qui dicunt Sacramenta conferre gratiam per modum impetrationis, quia nempe impetrant à Deo gratiam. Ita Guillelmus Parisiensis Lib. de Sacramentis in genere cap. 1. Vasques in 3. par. S. Th. q. 132. cap. 5.

Sunt qui docent Sacramenta conferre gratiam instar ehirographi moraliter continentis pretium meritorum Christi, vel instar manus porrigentis pretium pro redemptione captivorum; movendo scilicet efficaciter Deum, ex pacto quo se libere obstrinxit, ut ad præsentiam signorum Sacramentalium assistat, & gratiam conferat iis qui debite præparati Sacramentorum fiunt participes. Ita Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere parte 4. conclusione 6. qui modus explicandi causalitatem seu efficientiam Sacramentorum planus & facilius, videtur dignitati ac virtuti eorundem etiam accommodatus. De illis variis Scholasticorum opinionibus fusè disputantes lege, si vacat, Suarem ad q. 62. 3. partis S. Thomæ disp. 9. integra Vasquesium in eandem quæstionem disp. 132. Lambertum de Sacramentis in gen. ad eandem qu. disp. 4. art. 2. & disp. 5. integra. His præmissis, quæ verisimilior nobis videatur sententia, Conclusionem sequenti aperiemus.

CONCLUSIO:

Verisimilius non videtur, Sacramenta causas esse duntaxat morales, non physicas gratiæ sanctificantis.

Probat 1. Quia non satis intelligimus qua ratione res materialis & corporea possit physice concurrere ad rem spiritualement efficiendam: nulla quippe inter eas est proportio, ne inchoata quidem ac remota.

At, inquit, efficacia Sacramentorum unum est ex fidei nostræ mysteriis quorum hæc nativa conditio est, ut comprehendi & explicari satis non possit. Fatemur quidem: verum modus efficaciarum Sacramentorum physicus vel moralis ad mysterium & dogma fidei non pertinet, sed ad Theologicam mysterii expositionem. Si ergo Theologis licet, quod nemo certe ipsis denegat, industriam suam in exponendis & explicandis mysteriis collocare, ea profectò expositio videtur aliis præferenda, quæ, servata fidei ac mysterii dignitate & veritate, ejus obscuritatem utcumque imminuit, ac cum sana philosophandi ratione melius conciliatur; qualis certe non videtur esse modus explicandi vim Sacramentorum per physicam causalitatem: hæc enim sic obscura est & implicata, ut Catholicum dogma plus involvat, quam explicet; atque ad tot subtilitates & argutias illud adducit, ut Hæreticis audaciam & vires in eo refellendo majores subministret. Nec juvat exempla proferre humanitatis Christi, quæ velut instrumentum divinitati conjunctum in racula physice operabatur; vel aquæ piscinæ, quæ post motum Angeli morbos pariter sanabat; vel ignis materialis, qui dæmones physice alligat & torquet: quasi unum obscurum per aliud æque obscurum exponi deberet; quamquam multi graves Theologi in exemplis mox adductis, non physicam, sed moralem tantum agnoscunt ad memoratos effectus causalitatem.

II. Causa physica non agit nisi cum physice & quoad entitatem suam existit: atqui Sacramenta etiam

cum non existunt quoad suam entitatem, operantur, ea præsertim quæ in usu posita sunt, v. g. Baptismus, Confirmatio &c. Sunt quippe entia successiva, quæ in fluxu consistunt: entia vero hujusmodi dum fiunt, non existunt, non tantum quoad integram entitatem, sed nequidem quoad partem illam ultimam quæ totam actionem claudit & determinat. Gratia etenim Sacramentalis non infunditur, nisi cum omnibus suis numeris perfectum est & absolutum Sacramentum: non est autem perfectum, nisi postquam ultima dictio, particula vel syllaba pronuntiata fuit; ubi vero pronuntiata fuit, statim evanescit nec existit amplius: quomodo igitur physice agere concipi potest?

Mire implicatum videtur quod hic reponunt, entia nempe successiva operari per ultimam sui partem qua complentur, eaque incipere ac desinere extrinsecè, seu incipere per ultimum sui non esse, & similiter desinere per primum sui non esse. Si ita est, ergo non sunt seu non existunt amplius integræ partes Sacramenti, ne ultima quidem, cum physice operari dicitur: quomodo igitur partes à se invicem longo interdum intervallo sejunctæ ac dissipatæ physicum influxum habere possunt, ut sit v. g. Sacramento Pœnitentiæ, quando absolutio sacramentalis à confessione plurium dierum spatio distat? Nisi fortè dixerint, per partes singulas aliquam gratiæ sacramentalis partem produci, quod profectò per absurdum foret, cum illa sit indivisibilis, ut pote spiritualis. Aut igitur invertenda est notio causalitatis physicæ, quam Philosophia suppeditat, aut Sacramentis non affingenda. En ambages & angustiae quibus implicantur qui causalitatem illam physicam Sacramentorum tuentur.

III. Communis ac trita est Theologorum doctrina, Baptismum scilicet fictè susceptum, id est, cum conscientia peccati mortalis, recedente fictione reviviscere, & in homine pœnitente suum effectum sortiri; atqui non potest tunc physice effectum suum producere, cum non amplius existat Baptismus; quod enim non existit, physice agere non potest.

Ludunt profectò qui respondent, aut Deum in casu supplere existentiam Baptismi, aut Baptismum, per characterem quem impressit, tanquam per residuam sui partem physice agere. Namque primum non est ad rem nostram: loquimur enim de efficacia ipsius Sacramenti, non de actione Dei suppletis vices ipsius. Alterum vero plane absurdum est: character quippe non est pars, sed effectus Sacramenti, neque spiritualis regeneratio ad characterem, sed ad Baptismum tanquam ad causam refertur. Verius alii cum Suare fatentur, eo in casu Baptismum physice non agere. Recte quidem: at fateantur etiam necesse est, nullum eo in casu locum habere quotquot generatim ex Scripturis & SS. Patribus pro physica Sacramentorum efficientia probationes congerit Suares.

IV. Omnis causa physica debet attingere subjectum in quo agit per realem ac physicum contactum saltem virtutis alicujus profluentis, quomodo Sol in visceribus terræ per calorem à se diffusum operatur: atqui Sacramenta animam, in quam agunt, non attingunt physice, sed solum corpus; imò nec corpus semper physice tangunt, ut contingit cum Matrimonium inter se absentes per procuratores contrahitur; vel cum verba Sacramentalis absolutionis ad pœnitentem usque physico motu non perveniunt; quod quidem eo præsertim tempore verum erat, quo rata habebatur absolutio absentibus per litteras concessa.

V. Denique, causalitas illa physica Sacramentorum nullo satis firmo in Scripturis aut SS. Patribus argumento nititur, ut mox patebit ex solutione Objecti. o. num.

Quæres quo tempore Sacramenta gratiam conferant; an successive, an & in quo instanti temporis?

Resp. 1. gratiam totam simul non successive ac quasi per partes produci; quia spiritualis est & indivisa.

2. Illam eo instanti temporis infundi à Deo, quo suis omnibus partibus constant & perfecta sunt Sacramenta, pro natura scilicet entium moralium, quæ in fluxu posita sunt, ac ultimum suum complementum habere censentur, cum accessit ultima pars totam veluti claudens ac consummans essentialem actionem.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Testimonia Scripturæ quæ Conclusionem Articuli superioris laudavimus, aliam quàm moralem videntur exprimere Sacramentorum efficaciam. Ajunt enim de Baptismo verbi gratia hominem ex aqua & Spiritu renasci. Joan. 3. v. 5. *Mundari lavacro aquæ in verbo vitæ.* Ephes. 5. v. 26. *Salvum fieri per laverum regenerationis & renovationis Spiritus sancti.* Ad Titum 3. v. 5. quæ particulæ, *ex, in, per* veram & physicam denotant efficientiam.

Resp. nego ant. Particulæ enim illæ ostendunt quidem Sacramenta veras esse ac proprias causas efficaces nostræ sanctificationis, quod agnoscunt omnes Catholici; at causas esse potius physicas quam morales, nullatenus inde concluditur; nisi pariter concludere volueris, sanguinem Christi qui effusus est, causam esse physicam nostræ redemptionis ac salutis: de illo enim dicitur 1. Joan. 1. v. 7. *Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato.* Et Hebr. 9. v. 12. *Christus per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Et Ap. 1. v. 5. *Christus lavit nos à peccatis nostris in sanguine suo.* Et c. 5. v. 9. *Redemit nos in sanguine suo.* Porro sicut sanguinis Christi est causa duntaxat moralis ac meritoria nostræ salutis, sic & Sacramenta sunt causæ morales instrumentales, quibus pretium & meritum sanguinis Christi nobis applicatur.

Objicies 2. Videntur SS. Patres physicam agnoscere in Sacramentis virtutem. 1. Quia dicunt eam explicari non posse. 2. Quia ad omnipotentiam Dei recurrunt, ut eam explicent. 3. Quia eam comparant cum veris & physicis causis, v. g. cum virtute seminis, aquis mundi primordialibus, igne calefaciente, utero virginali &c.

Resp. nego ant. SS. quippe Patres hoc unum duntaxat voluere, Sacramenta scilicet veras esse ac reales causas sanctificationis nostræ: quomodo autem sint causæ, an physice, an moraliter, (quæ Scholæ controversia est) non assignarunt. Causa verò moralis, ut diximus, tam vera est ac efficax causa, quàm physica.

Ad primam & secundam probationem, non immerito asserunt sancti Doctores, vim Sacramentorum enarrari non posse, atque ad unam Dei omnipotentissimam voluntatem confugiendum esse: quis enim rectè explicet quomodo ad præsentiam aquæ Deus certissime moveatur ad infundendam sanctificantem gratiam?

Tract. 80. in Joan. Nonne merito exclamabat hic S. Augustinus, *Quæ est tanta virtus aquæ, ut corpus tangat & cor abluit?* Nonne ad unam Dei virtutem ac voluntatem recurrendum nobis est, quamquam moralis duntaxat sit illa Sacramentorum vis & efficacia? quemadmodum etsi moralis duntaxat fuerit ea virtus qua ad vocem Josue Sol stetit, & ea qua ad prædicationem Apostolorum universus Orbis ad fidem Christi conversus est, nihilominus tamen stupenda & omni eloquio superiora sunt isthæ prodigia.

Ad tertiam. Similitudines illæ non plus æquo urgeri debent; alias efficerent Sacramenta esse causas naturales gratiæ. Harum igitur & similium rerum exemplo probare duntaxat voluerunt sancti Patres, verè & proprie nobis per Sacramenta gratiam conferri: de modo autem quo illam conferunt, solliciti fuisse non videntur.

Objicies 3. Ecclesia in Concilio Trid. sess. 7. Can. 6. definit Sacramenta continere gratiam, eamque non po-

nentibus obicem conferre. Et Can. 8. eam conferre ex opere operato: at vix istud intelligi potest nisi physice operentur Sacramenta.

Resp. neg. min. Sacramenta enim moraliter continent gratiam quam conferunt; movendo scilicet efficaciter Deum ut eam conferat: eo modo quo sanguis Christi continet redemptionem nostram, cujus est causa meritoria: agere autem ex opere operato, & agere physico modo, duo sunt valde distincta, ut sæpius monuimus.

Instabis. Ecclesia in benedictione Fontis baptismalis à Deo postulat, ut dignetur aquis impertiri vim regenerandi... ut Spiritus sanctus arcana sui numinis admixtione eas fecundet; ut sanctificatione concepta ab immaculato divini fœtus utero, in novam renata creaturam, progenies celestis emergat. Et Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 4. *Aquæ, inquit, sanctificate (à Spiritu sancto) vim sanctificandi combibunt.* At hæc omnia causalitatem physicam apprimè designant & exprimunt.

Resp. neg. min. In benedictione quippe aquæ lustralis quæ singulis sit diebus Dominicis, similiter Ecclesia postulat à Deo, ut huic elemento virtutem suæ benedictionis infundat; ut ad abigendos demones morbosque pellendos divina gratia sumat effectum; an vero inde inferes, per aquam benedictam physica virtute demones expelli aut morbos sanari? minime profecto. His igitur suis precibus rem ipsam postulat Ecclesia; ad modum vero quo resilla confertur, non attendit: sit physicus, sit moralis, perinde ipsi est, modo rem assequatur, quam postulat. Non alius est Tertulliani sensus.

Objicies 4. Ea Sacramentis efficacia concedenda est, quæ eorum dignitati atque præstantiæ magis consentanea videtur: atqui talis est causalitas physica; ergo &c.

Resp. 1. neg. maj. Neque enim eam hic quærimus Sacramentorum efficaciam, quæ nostro sensu magis videatur eorum dignitati accommodata, sed eam quam ipsis re ipsa Christus indidit, & nos intelligere facilius possumus: in factis enim hujusmodi una consuli debet divina institutio, non humanus sensus.

II. Nego min. Moraliter enim efficacia non minus commendat Sacramentorum dignitatem, quàm physica, utpote quæ suum effectum tam certò assequatur quàm causa physica. An verò sanguis Christi minus perfecta idcirco est nostræ sanctificationis causa, quod non physica sit, sed tantum moralis? minime profecto. Non est porro quod perfectius genus causalitatis tribuat Sacramentis, quàm ipsimet Christi sanguini, est quo omnis eo una virtus derivatur ac profluit.

Objicies 5. Instrumentum causæ principalis physice agentis debet etiam physice concurrere ad effectum: atqui Sacramenta instrumenta sunt Dei, qui est causa principalis & physica gratiæ; ergo &c.

Resp. nego maj. Sanguis enim Christi medium seu instrumentum fuit quo voluit Deus humanam operari sanctificationem: Apostoli etiam instrumenta fuere, quibus Christus usus est ad fundandam & propagandam Ecclesiam; non tamen physice, sed moraliter duntaxat ad hos effectus concurrerunt.

Objicies denique. Si Sacramenta non sunt causæ physice sanctificationis nostræ, sequitur. 1. ea meras esse duntaxat conditiones sine quibus non confertur à Deo gratia. 2. ea esse nuda signa quorum hoc unum officium est, ut Deum moveant ad concedendam gratiam: causa scilicet moralis non aliter, quàm movendo causam physicam, operatur. Sequitur 3. Sacramenta nostra à Mosaicis virtute non differre: hæc enim morabant pariter Deum ut gratiam digne suscipientibus conferret.

Resp. nego tria hæc consectaria. Primum, quia conditio sine qua non ex se ipsa non est activa: Sacramenta autem vim habent efficacem & activam, saltem moraliter,

moraliter. Secundum, quia nudum signum ad significandum duntaxat ordinatur: at Sacramenta non tantum ad significandum, sed etiam ad operandum sunt instituta; quia nempe certo & efficaciter movent Deum, ex pacto quo se liberè obstrinxit ad gratiam conferendam iis qui digne ut oportet iis utantur, in quo uno eorum moralis causalitas & efficientia posita est. Tertium denique, quia Sacramenta vetera certo & infallibiliter ex se ipsis Deum non movebant ad gratiam conferendam, sicut nostra; sed ex fide duntaxat, ejus signa erant ac publicæ quædam protestationes: uno verbo, nostra Sacramenta ex opere operato profunt ad salutem; vetera ex opere duntaxat operantis, sicut Articulo mox sequenti fusiùs demonstrabimus.

ARTICULUS III.

De discrimine efficientiæ Sacramentorum novæ ac veteris Legis imprimis vero Circumcisionis.

VEL ipsa inscriptio Articuli statum præsentis controversiæ subindicat. Neque enim hic duntaxat est quæstio, an Sacramenta Christi discrepent à Mosaicis, aut ritibus & cæremoniis externis, aut numero, aut facilitate utendi, aut claritate signi, aut amplitudine objecti, aut duratione temporis: his quippe omnibus titulis, imò & uberius gratiæ diffusionem Sacramenta Christi veteribus antecellere non negant Novatores. Non negamus, ait Calvinus in antidoto Conc. Trid. ad Sessionis septimæ Canonem. 2. *quin uberior sub Christi regno percipiatur gratia.* Et L. 4. Instit. c. 14. n. 22. *Quin uberior, inquit, Spiritus sancti gratia hic se proferat, si tempus cum tempore compares, non dubium est.* Tota igitur præsens controversia in eo versatur, an vetera Sacramenta vim aliquam & efficaciam habuerint ad conferendam gratiam, sive ex opere operato, sive ex opere operantis: circa quam Novatorum & Catholicorum sententia paucis exponenda est.

Sententia Novatorum.

I. Calvinus L. 4. Instit. cap. 14. numer. 23. ait, *penitus explodendum esse Scholasticum illud dogma, quod tam longum discrimen inter veteris ac novæ Legis Sacramenta notatur, perinde ac si illa non aliud quam Dei gratiam adumbrarent, hæc vero præsentem conferant.* Deinde probat Veteres in suis Sacramentis parem nobiscum percepisse Christi gratiam. Et cap. 16. nu. 3. ostendit Circumcisionem perinde ac Baptismum annexam à Deo habuisse gratiæ promissionem ac peccatorum veniam.

Si hoc unum Calvinus voluit, vetera nempe Sacramenta nobis in eo adæquare, quod utraque parem habuerint ad fidem excitandam, per quam justitia obtinetur, virtutem, procul dubio in fidei dogma peccavit, non quidem vetera extollendo, sed nova deprimendo Sacramenta quorum longe aliam esse quam mere externam & objectivam efficaciam demonstravimus. Hoc autem seposito errore, si Novatores non aliud hic contendunt: quàm Sacramenta Mosaica perinde ac Evangelica, ex pacto & promissione Dei, virtutis aliquid habuisse ad justitiam conferendam, cum multis Scholasticis Doctoribus sentiunt, nec à fide hac in parte aberrare videntur: nullo enim Decreto, nullo Canone Ecclesia oppositum definivit. Canone quidem 2. Sessionis 7. Concilium Tridentinum damnavit eos qui dixerint, *novæ Legis Sacramenta à Sacramentis antiquæ Legis non differre, nisi quia cæremonia sunt alia, & alii ritus externi:* quibus verbis innuit quidem Synodus, inter vetera & nova Sacramenta aliud esse quàm rituum & cæremoniarum discrimen; quod

porrò illud sit, non explicat, sicut advertit Estius in 4. dist. 1. paragr. 27. Neque eo Canone perstrictus censeri posset, qui discrimen illud reponeret non tantum in ritibus & cæremoniis, sed etiam in mensura gratiæ quæ parior fuit in Mosaicis, uberius vero est in Evangelicis Sacramentis. Canonibus pariter 6. 7. & 8. declarat eadem Synodus, Sacramenta Legis Evangelicæ *contingere gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre ex opere operato:* de Sacramentis autem Legis Mosaicæ id neque affirmat, neque negat. Qua propter Bellarminus L. 2. de Sacramentis in genere c. 13. cogitur fateri Concilium Trid. *obscurius & brevius istud definisse.* Rationem hanc objicit, *quia, inquit, necesse non erat, cum jam res esset definita sess. 7. Can. 2. At ne illo quidem Canone definitam fuisse mox observavimus. Noluit scilicet pro sua sapientia Concilium, eam suis Canonibus notare sententiam quam noverat inter Scholæ Doctores libere agitari.*

Cum etiam Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto seu Institutione Armenorum affirmat, *Sacramenta Evangelica multum differre à Sacramentis antiquæ Legis; hæc non causasse gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam figurasse; illa vero & continere gratiam, & digne suscipientibus conferre,* cum, inquam, hæc dixit Summus Pontifex, communio Theologorum sententiam, non dogma fidei necessario credendum proposuit; alias nulli Catholicorum licitum foret (quod tamen licet) asserere in usum Circumcisionis & aliorum veterum Sacramentorum gratiam aliquam concessam olim fuisse. Aliunde vero certum est in aliis nonnullis capitibus, præsertim iis quæ materiam & formam aliquorum Sacramentorum spectant, Eugenium IV. usum & disciplinam Ecclesiæ Romanæ Armenis quos informabat exposuisse, non vero totidem fidei articulos ipsis ad credendum præscribere voluisse. Si quis ergo Novatorum hic error est, non in eo certe collocandus quod vetera extollant, sed quod nostra deprimant Sacramenta: neque etiam Catholica fides veteribus efficaciam omnem detrahit, sed nostris debitam solummodo vendicat & asserit.

Opiniones Scholæ.

II. Scholastici Doctores valde discordes sunt inter se circa præsentem controversiam: multi existimant aliter statuendum de Circumcisione ac de cæteris Legis Mosaicæ Sacramentis.

Circa Mosaica Sacramenta, sunt qui omnem penitus ipsis virtutem etiam ex opere operantis detrahere videntur. Ita Magister L. 4. Sententiarum dist. 1. ubi ait *ex operibus Legis neminem justificatum fuisse, etiamsi in fide & charitate fierent:* quia imposuit ea Deus in servitutem, non in justificationem, & ut figura futuri essent. Magistrum nonnulli benigne sic exponunt, quasi duntaxat voluerit Mosaica Sacramenta, etiam in fide & charitate suscepta, ex se & ex opere operato nihil ad salutem animæ profecisse.

Alii ex opposito censent, in Sacramentis Legis Mosaicæ datam fuisse gratiam, non tantum ex merito operantis, sed etiam præter illud, seu ex opere operato. Ita Paludanus in 4. dist. 1. q. 5. Durandus in eandem distinctionem q. 5. ubi docet inter Sacramenta veteris Legis distinguendum esse; atque alia proprie & vere Sacramenta fuisse, alia vero improprie & latiori quodam sensu, qualia fuere quædam Sacrificia & oblationes: hæc quidem posteriora vacua & prorsus sterilia ex se fuisse affirmat, priora vero partim efficacia, partim non efficacia pro diversa eorum conditione. Quæ enim destinabantur ad effectum qui sine gratia poterat obtineri, gratiam non conferebant, cujusmodi erant legales expiationes & purificationes: quæ vero

Nr. II.

vero ordinabantur ad effectum qui sine gratia non potest haberi, ea gratiam moraliter conferebant expeditione divina. *Non enim*, inquit Durandus, *Deus deficiit in necessariis, & talia videntur fuisse Circumcisio, quæ ordinabatur ad deletionem peccati originalis quæ fieri non potest sine gratia, & unctio Sacerdotalis, quæ ordinabatur ad Sacramentorum administrationem, quæ non poterat bene fieri sine gratia.* Ita Durandus, qui ibidem q. 8. aliter judicat de remedio Legisnaturæ, quod cum dicat verum non fuisse Sacramentum, consequenter gratiam in eo per modum meriti ac suffragii totius Ecclesiæ fidem suam parvulo applicantis, non autem per illud à Deo datam fuisse contendit.

S. Bonaventura.

S. Bonaventura in 4. dist. 1. parte 1. qu. 5. refert ac probat Hugo Victorini sententiam, nimirum Sacramenta vetera gratiam ex opere operato contulisse, non quidem per se ac primario, quia nullam habebant annexam Dei promissionem, sed per accidens ac secundario, propter fidem cujuserant signa protestativa; Sacramenta vero Christi per se ac primario gratiam hanc conferre virtute ipsius institutionis Christi. Hæc opinio videtur Estio maxime commoda conciliandis in speciem oppositis tum Scripturæ, tum SS. Patrum testimoniis circa præsens argumentum; eamque ipse amplectitur in 4. dist. 1. §. 28.

S. Bonaventura.

Inter illas vero duas extremas opiniones, quarum una negat etiam ex opere operantis, altera verò concedit etiam ex opere operato, saltem per accidens ac secundario, vetera Sacramenta vim sanctificandi habuisse, media est sancti Thomæ & aliorum vulgo Theologorum sententia, vetera scilicet Sacramenta ex opere operantis, seu ex merito fidei ministrantis vel suscipientis, vim habuisse; nostra vero ex opere operato, seu ex ipsa Christi institutione. Cujus discriminis causam hanc proferunt, quod cum Sacramenta sint instrumenta Christi, quæ vim omnem suam ex ipsius passione ac morte trahunt, vetera, Christo nondum nato ac mortuo, virtutem illam habere non potuerunt, quam nova, post illius adventum & mortem, in se continent. Quæ profecto ratio in eorum dumtaxat opinione aliquid momenti habere videtur, qui existimant Sacramenta esse physica gratiæ conferendæ instrumenta: morale quippe instrumentum tam bene movere potest absens, quam præsens; qualis est v. g. mors Christi, quæ futura non minus profuit, quam jam proposita præterita.

Opiniones circa vim Circumcisionis.

Quantum vero ad Circumcisionem attinet, quam à Sacramentis Mosaicis nonnulli idcirco distinguendam existimant, quod ejus institutio ac præceptum Moysen præcesserit, sanctus Thomas 3. parte Summæ quæst. 62. art. 6. ad 3. plures refert Authorum sui temporis opiniones. Prima erat, per Circumcisionem condonatum fuisse peccatum, non collatam gratiam. Secunda, collatam quidem gratiam quantum ad remissionem culpæ, sed non quantum ad alios effectus, v. gr. vitam æternam. Tertia, datam gratiam quantum ad remissionem peccati & observationem Legis, non vero quantum ad repressionem cupiditatum. Quarta, datam esse gratiam quantum ad remissionem peccati, sed non quantum ad consequendam divinam benevolentiam. Verum absurdæ ac falsæ videntur opiniones illæ. Quidquid enim causa est remissionis peccatorum, necessario causa est mediorum quæ conferunt ad vitam æternam; media autem sunt divina benevolentia, observatio Mandatorum, repressio cupiditatum; ergo quidquid dat gratiam quantum ad remissionem peccatorum, dat & quantum ad benevolentiam Dei, & quantum ad observationem Legis, dat & repressionem cupiditatum.

His vero prætermisissis, quæ jam absolutæ sunt, opinionibus, universa Theologorum Schola in duas generatim partes hic dividitur.

Prima existimat Circumcisionem, æquè ac Baptismum, fuisse à Deo institutam in remedium peccati originalis, atque ex ipso, ut ajunt, opere operato gratiam contulisse. Ita Magister in 4. dist. 1. *Fuit*, inquit, *Circumcisionis Sacramentum idem conferens remedium contra peccatum, quod nunc Baptismus præstat: quod probat adductis testimoniis sancti Augustini & Venerabilis Bedæ.* Ita pariter Alexander, Scotus, Durandus, Paludanus, sanctus Bonaventura in 4. dist. 1. ubi docet ex opere operato & quidem primario ac per se, non vero tantum secundario & per accidens, sicut alia Mosaica Sacramenta, Circumcisionem vim habuisse delendi originale peccatum: cui sententiæ subscribit Estius in 4. dist. 1. §. 13. *Fatendum est*, inquit, *Circumcisionis signaculum gratiam contulisse etiam ex opere operato.* T. 2. p. 2. col. 2. E.

Secunda opinio eorum est qui cum sancto Thoma 3. parte qu. 62. art. 6. & qu. 70. art. 4. contendunt Circumcisionem non ex se seu opere operato, sed ex opere dumtaxat operantis, ratione scilicet fidei, cujus signum erat protestativum, vim habuisse purgandi à labe originali. Quomodo autem fides illa efficax fuerit, an ut actus personæ credentis, an propter ipsius objectum, nempe Christum Mediatorem venturum, exposuimus antea ubi de Sacramentis Legis naturæ. Huic sententiæ adhærent Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere §. Bellarminus de Sacramentis L. 2. c. 14. Vasq. in 1. 2. S. Thomæ disp. 184. c. 4. & alii bene multi.

Ex hac opinionum varietate plane intelligitur, præsentem controversiam ex earum esse numero, de quibus dicebat olim S. Augustinus, *inter se aliquando doctissimos & fidei Catholica defensores salva fidei compage non consentire.* Quapropter pondere rationum ac momentorum definienda est, non autoritate vel numero defensorum. Sit itaque.

PRIMA CONCLUSIO.

Vetera Sacramenta nullam vim & efficaciam habuere ad gratiam ex opere operato conferendam.

Multiplex hujusce rei argumentum suppeditant nobis divina Scripturæ.

Primum ducitur ex discrimine utriusque Legis. Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum.* Hebr. 10. v. 1. *Umbram habens Lex futurorum bonorum, non ipsam imaginem rerum.* Ergo Legis observatio non ex se, sed ex fide dumtaxat justificabat. *In Lege nemo justus catur apud Deum,* ait Apostolus Galat. 3. v. 11. *qui justus ex fide vivit: Lex autem non fide, sed qui fecerit ea, vivet in illis.* Id est, opera ex Lege facta non sunt opera fidei, si tamen quis ea ex fide adimpleverit, vivet in illis: *factores enim Legis justificabuntur.* Rom. 2. v. 14.

Secundum ex insufficientia & inutilitate Legis. Hebr. 7. v. 18. *Reprobatio fit præcedentis mandati, propter infirmitatem ejus & inutilitatem: nihil enim ad perfectum adduxit Lex.* Et Rom. 8. v. 3. *Quod impossibile erat Legi, in quo infirmabatur per carnem Deus, Filium suum mittens, ut justificatio Legis impleretur, in nobis.*

Tertium, ex defectu promissionis gratiæ quæ veteribus Sacramentis annexa non fuit, sicut annexa est novis Hebr. 8. vers. 6. *Melius sortitus est ministerium, quanto & melioris testamenti mediator est, quod in melioribus repromissionibus sancitum est.* Quam vero sint illæ promissiones exponit ib. v. 12. *Propitius ero, inquit, iniquitatibus eorum, & peccatorum eorum jam non memorabor:* quæ verba ex c. 31. v. 34. Jeremiæ deprompta sunt.

Quantum

Quantum denique, ex infirmitate & insufficientia veterum Sacramentorum ad internam animæ sanctificationem efficiendam. Galat. 4. v. 9. *Quomodo*, ait Apostolus, *convertimini iterum ad infirma & egena elementa*? Et cap. 3. v. 11. *In Lege nemo justificatur apud Deum*. Hebr. 9. v. 9. de veteribus Sacrificiis ac Sacramentis generatim pronuntiat, *Munera & hostiae offeruntur, quæ non possunt juxta conscientiam perfectum facere servientem solummodo in cibis & in potibus & variis Baptismatibus & justitiis carnis*. Et v. 13. *Sanguis hircorum & taurorum, & cinis vitulae aspersus inquinatos sanctificat ad emundationem carnis*. Et cap. 10. v. 4. *Impossibile est sanguine taurorum & hircorum auferri peccata*.

Occupatur ad hanc colligi posse, Sacramenta nempe vetera ex se ipsis, & à Christo sejuncta, infirma & egena fuisse elementa: quasi de Sacramentis nostris Evangelicis idem dici non deberet, ac sine Christo spectata, vim aliquam haberent? Vera igitur ratio discriminis est, quod vetera Sacramenta ex ipsa Legis, in qua erant, nativa conditione, à Christo ejusque gratia sejuncta forent; nostra vero cum Christo, quem habent authorem, sint intimè conjuncta. *Lex enim non ex fide*. Galat. 3. ver. 12. *Lex per Moysen data est, gratia & veritas per Jesum Christum*. Joan. 1. v. 17. Si quid igitur cœlestis gratiæ Veteres percipiebant, non ex ipsis signis seu Sacramentis, neque ex Lege, sed ex fide ipsa in Messiam venturum profluebat, quæ fides & gratia propria erat novi Testamenti, adeoque per accidens cum Lege Mosaica ejusque Sacramentis conjungebatur: quapropter non ex se ipsis, seu ex opere operato, sed ex fide seu ex opere operantis valebant ad spiritualem animæ sanctificationem.

An dici possit vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac secundariò gratiam conferuisse. Neque porro satis intelligimus, quid sit apud Authores antea citatos, gratiam per vetera Sacramenta conferri ex opere operato per accidens ac secundariò, non autem primariò ac per se. Namque vel illi efficaciam adscribunt soli fidei, cujus Sacramentum signum erat protestativum, vel fidei simul & Sacramento: si prius, ex opere duntaxat operantis valebat Sacramentum; si posterius, necesse est fateantur, ejusmodi Sacramentis annexam à Deo fuisse promissionem gratiæ, nempe ut quoties ex fide usurparentur, Deum certissimè inducerent ad conferendam gratiam: quod si fateantur, necesse est agnoscant Sacramenta hæc non tantum per accidens ac secundariò, sed etiam primariò ac per se, propter annexam Dei promissionem, vim simul cum fide habuisse gratiam conferendi. Quod incommodum declinare volens sanctus Bonaventura, negavit ullam intercessisse Dei promissionem de gratia concedenda in legitimo Sacramentorum usu: verum in aliud incommodum ipse sanctus Doctor lapsus est, nimirum vetera Sacramenta ex opere operato per accidens ac secundariò vim habuisse conferendi gratiam sine ullo Dei pacto seu promissione; quod quidem non videtur facile conciliari posse.

Accedunt ad confirmationem nostræ sententiæ SS. Patres.

Ed. nov. To. 3. p. 174. B. C. S. Basilius Lib. de Spiritu sancto cap. 14. "Quid confers, inquit, lavacra cum lavacris, quæ solam nominis appellationem habent communem, rerum, verò tanta est differentia, quanta est inter somnia & veritatem inter umbras imaginesque, & inter ea quæ, revera subsistunt?"

Ed. nov. To. 2. p. 370. C. S. Chrysostomus Oratione de Baptismo Christi. "Judaica, inquit, expiatio nequaquam à peccatis liberabat, sed à corporis sordibus tantum: nostra verò talis non est sed multò major, ac multa gratia referta, nam & à peccatis liberat, & animam emundat, & Spiritus gratiam largitur.

To. 2. p. 351. A. S. Ambrosius Lib. 1. de Sacramentis cap. 4. "Diviniora, inquit, & priora sunt Sacramenta Christia-

16. pag. 117. E. norum, quam Judæorum. "Et lib. de initiandis seu de Mysteriis cap. 8. "Probatum est, ait, antiquiora, esse Ecclesiæ Sacramenta, nunc cognosce potiora. "Revera mirabile est, quod Manna Deus pluerit Patribus, & quotidiano Cœli pascebantur alimento....., sed tamen panem illum qui manducaverunt, omnes mortui sunt in deserto; ista autem esca quam accipis, iste panis vivus qui de Cœlo descendit, vitæ æternæ substantiam subministrat.

To. 4. p. 769. D. S. Augustinus in Psalm. 73. non longè ab init. Sacramenta, inquit, non eadem, (in utroque Testamento) quia alia sunt Sacramenta dantia salutem, alia promittentia Salvatorem. Sacramenta novi Testamenti dant salutem, Sacramenta veteris Testamenti promittunt Salvatorem.... Mutata sunt Sacramenta, facta sunt facilia, pauciora, salubriora, feliciora.

To. 8. p. 320. A. Lib. 19. contra Faustum cap. 13. "Proinde, inquit, prima Sacramenta quæ observabantur & celebrabantur ex Lege, prænuntiativa erant Christi venturi, quæ cum suo adventu Christus implevisset, ablata sunt... & alia sunt instituta virtute majora, utilitate meliora, actu facilia, numero pauciora.

Tom. 3. part. 1. p. 588. C. Denique quæstione 25. in Librum Numerorum. Si per se, inquit, attendantur [Sacramenta vetera] nullo pacto possunt mederi: si autem res ipsa, quarum hæc Sacramenta sunt inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum. Non potuit sanctus Doctor significantius exprimere id, quod contendimus, vetera nempe Sacramenta ex sese seu ex opere operato non justificasse, sed ex fide duntaxat seu ex opere operantis.

To. 13. Conc. p. 534. D. Eugenius IV. Summus Pontifex in Decreto seu in instructione Armenorum, ubi ait: *Nova Legis septem sunt Sacramenta... quæ multum à Sacramentis differunt antiquæ Legis. Illa enim non causabant gratiam, sed eam solum per passionem Christi dandam esse figurabant; hæc verò nostra & continent gratiam, & ipsam dignè susipientibus conferunt.*

Nullis rationum momentis Conclusionem nostram confirmamus, quia in re, quæ ab una Dei voluntate pender, non alia est facti querenda ratio, quam voluntas facientis.

Quod verò ait S. Th. 3. parte q. 62. art. 6. in usu veterum Sacramentorum idcirco gratiam datam non fuisse, quia passio Christi, unde omnis gratia defluit, nondum peracta erat; quod autem nondum est in rerum natura, non potest movere secundum usum exteriorum rerum, probat ad summum, Sacramenta illa vetera non fuisse physica gratiæ instrumenta, non verò moralia. Potuisset quippe Deus intuitu futuræ passionis Christi obligare se, ut ad præsentiam & usum illorum Sacramentorum gratiam bene præparati, concederet.

SECUNDA CONCLUSIO.

In veteribus Sacrificiis ac Sacramentis gratia conferebatur ex opere operantis, hoc est, ex fide & pietate seu ministrantis, seu percipientis Sacramentum.

Testatur Scriptura Gen. 4. v. 4. *Deum respexisse ad Abel & ad munera ejus, ad Cain verò & ad munera ejus non respexisse*. Causam discriminis assignat Apostolus Hebr. 11. v. 4. *Quia nempe fide plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit Deo*. Levitici 1. v. 17. ex eadem procul dubio fide *holocaustum & oblatio dicitur esse suavissimi odoris Domino*. E contra, Sacrificia sine fide, ac judaico seu carnali animo oblata, sibi plurimum displicere declarat Deus Isaïæ 1. v. 13. *Ne offeratis, inquit, ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi.... manus enim vestre sanguine plena sunt*. Et Proverb. 15. v. 8. *Victima impiorum abominabiles Domino, vota istorum placabilia*.

De Sacramentis pariter v.g. de Circumcisione, Rom. 3. v. 30. Apostolus ait: *Unus est Deus qui justificat Circumcisionem ex fide, & praputium per fidem.* Et cap. 4. v. 3. de Abrahamo ait: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam.* Et v. 11. *signum accepit Circumcisionis, signaculum justitiae fidei.* Justitia ergo ex fide erat; Circumcisio verò, signum fidei & justitiae.

Ratio Conclusionis duplex est fundata in Scripturis.

Prima: Quia Sacramentorum usus à Deo praescriptus & imperatus fuerat; mandatorum autem observatio, eo quo par est animo perfecta, justificat. *Factores Legis*, ait Apostolus Rom. 2. v. 13. *justificabuntur.* Et cap. 10. v. 5. *Justitiam qua ex Lege est, qui fecerit homo, vivet in ea.* Et Jacobi 2. v. 21. *Abraham pater noster, nonne ex operibus Legis justificatus est, offerens Isaac filium suum super altare?*

Veteribus Patriarchis &c. promissa felicitas aeterna. Secunda; Quia veteribus Patriarchis, Prophetis, ceterisque priscae gentis viris sanctis, non tantum caduca & temporalis bonorum hujus vitae felicitas, sed etiam aeterna ac spiritalis in caelo merces promissa fuit in praemium fidei, obedientiae & observationis mandatorum Dei. *Ego*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 15. v. 1. *protector tuus sum, & merces tua magna nimis.* Isaia 56. v. 4. *Qui custodierint Sabbata mea, & elegerint, quae ego volui, & tenuerint foedus meum nomen sempiternum dabo eis.* De quo praemio cap. 64. v. 4. idem Isaia dicit, *oculus non vidit, Deus absque te, quae praeparasti expectantibus te.* Mercedem illam spirituales ex fide expectabant, quotquot fuere apud Veteres ante Christum nati fideles ac justii, qui in terram Chanaan promissam ingressi non sunt. Ii enim, ait Apostolus Hebr. 11. v. 16. *Nunc meliorem appetunt, id est caelestem.* Ideo non confunditur Deus vocari Deum eorum; paravit enim illis civitatem. Inde est quod Christus Matth. 8. v. 11. non aliud regnum fidelibus novi Testamenti promittit, quam illud in quo cum Abrahamo & reliquis Patriarchis accumbent. *Multi, inquit*, ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac & Jacob in Regno Coelorum. Regnum illud Christi oculis fidei videbat Abraham, Joan. 8. v. 56. *Abraham pater vester exultavit ut videret diem meum: vidit & gavisus est.* Illud viderunt pariter quotquot justii & sancti fuere & ante Christum verè Christiani, quorum fidem & opera refert & commendat Apostolus Hebr. 11. à versu 17. usque ad 33. Fides quippe in Christum Mediatorem, ad salutem semper necessaria fuit. Non est enim aliud sub caelo nomen datum hominibus, in quo oporteat nos salvos fieri. Act. 4. v. 12. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem justitiae suae, propter remissionem praecedentium delictorum.* Rom. 3. v. 25. Fides autem illa in venturum Messiam, & gratiam in hac vita & gloriam in altera à Deo impetrabat & obtinebat.

Ita docet S. Augustinus citata jam q. 25. in Librum To. 10. p. 313. D. Numerorum. Et in Libro 2. de nuptiis & concup. cap. 11. sic loquitur: *Eadem fides Mediatoris salvos justos faciebat antiquos, pusillos cum magnis Quia sicut credimus Christum in carne venisse, sic illi venturum; sicut nos mortuum, sic illi moriturum.* Et Lib. 2. de peccato originali cap. 32. *Mutatis, inquit, Sacramentis, postea quam venit qui eis significabatur esse venturus, non tamen mutato Mediatoris auxilio, qui etiam prius quam venisset in carne, antiqua sua membra liberabat suae Incarnationis fide.*

Ita pariter S. Th. 1. 2. q. 103. art. 2. in corp. *Pos-* terat, *inquit*, mens fidelium tempore Legis per fidem conjungi cum Christo incarnato & passio; & ita ex fide Christi justificabantur: cujus fidei protestatio erat hujusmodi caeremoniarum observatio, in quantum erant figura Christi. Et ideo pro peccatis

offerebantur sacrificia quaedam in veteri Lege: non quia ipsa sacrificia à peccato emundarent, sed quia erant quaedam protestationes fidei, quae à peccato mundabant; & hoc etiam ipsa Lex innuit ex modo loquendi. Dicitur enim Levitici 4. & 5. quod in oblatione hostiarum pro peccato orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei: quasi peccatum dimittatur non vi sacrificiorum, sed ex fide & devotione offerentium. Hæc S. Thomas, quæ cum ex se perspicua sint, expositione non indigent.

TERTIA CONCLUSIO.

Circumcisio instituta non videtur in remedium peccati originalis, nec gratiam contulit ex opere operato.

Probatur 1. ex cap. 17. Gen. v. 10. & 11. ubi ad hoc unum instituta legitur Circumcisio, ut esset signum foederis Deum inter & Abrahamum ejusque posteros. *Hoc est pactum meum*, ait Deus, *quod observabitis inter me & vos, & semen tuum post te. Circumcidetur ex vobis omne masculinum, & circumcidetis carnem praputii vestri, ut sit in signum foederis inter me & vos.* Non ait, ut sit in remedium peccati & causam sanctificationis, sed in signum foederis: nempe ut Circumcisio signum foret tum distinctionis populi Judaici à cæteris nationibus; tum singularis erga ipsum Dei amoris ac providentiæ; tum denique Religionis ac cultus quo populus ille Deum specialiter colere & honorare tenebatur. Quapropter Apostolus Rom. 4. v. 11. dicit Abrahamum, accepisse signum Circumcisionis, signaculum justitiae fidei, quæ est in praputio. Et v. 9. ac 10. dixerat, fidem Abraham imputatam esse ad justitiam, non in Circumcisione, sed in praputio. Deinde addit istud Abrahamo singulare non fuisse, ut justitiam ex fide consequeretur, sed iis omnibus etiam commune qui ipsius fidem imitantur, sive circumcisi sint, sive non. *Ut sit, inquit*, pater omnium credentium per praputium, ut reputetur & illis ad justitiam; & sit pater Circumcisionis, non iis tantum qui sunt ex Circumcisione, sed & iis qui sectantur vestigia fidei, quæ est in praputio patris nostri Abraham. Cujus quidem rationem reddit idem Apostolus v. 13. *Non per Legem promissio Abraham aut semini ejus, ut hæres esset mundi, sed per justitiam fidei.* Denique cap. 3. v. 1. quæres quæ sit utilitas Circumcisionis, respondet: *Multum per omnem modum.* Primum quidem, quia credita sunt illis eloquia Dei. Est ergo illud præcipuum Circumcisionis privilegium, ut eloquia Dei, id est, Lex & mandata Judæis concessa fuerint: justitia vero ex fide erat, sive in Circumcisione, sive in praputio. *Unus est Deus*, pergit ibid. sanctus Paulus v. 30. *qui justificat Circumcisionem ex fide, & praputium per fidem.*

Probatur 2. ex S. Patribus tum Græcis tum Latinis. Sanctus Justinus Dial. cum Tryphone [pagin. 234.] probat, Circumcisio, inquit, quam ab Abrahamo accepistis, secundum carnem, in signum notamque data est, ut sitis ab aliis gentibus & à nobis discreti. Et postea: [pag. 241.] Abraham... Circumcisionem accepit in signum non ad justitiam: quemadmodum & Scripturæ, & res ipsæ nos fateri cogunt.... Et quod genus muliebre Circumcisionis carnalis capax non est, satis id ostendit in signum datam Circumcisionem istam, non ut justitiae opus.

Sanctus Irenæus Lib. 4. cap. 16. alias 30. sic loquitur: *Circumcisionem non quasi justitiae consum-* maticem, sed in signo eam dedit Deus, ut cognoscibile perseveret genus Abraham.... Et infra. Et quia non per hæc justificabatur homo, sed in signo data sunt populo, ostendit, quod ipse Abraham sine Circumcisione.... credidit Deo, & reputatum est illi ad justitiam.

Sanctus

5. Epiphanius hæresi 8. quæ est Epicureorum: Illic, *inquit*, corporis præscripta Circumcisio est, quæ in usu tamdiu fuit, quoad ingense est illa Circumcisio subsecuta, Baptismus videlicet, quo nos à peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur.

Sanctus Chrysostomus homil. 27. in Genesim, *Attende, inquit*, quomodo postea tempore procedente voluerit Circumcisionem pro lege statui, non quod ad animæ salutem perficere hæc possit aliquid; sed ut hoc grati animi indicium, quasi signum & sigillum circumferrent Judæi & ne liceret eis commisceri gentium congressibus. Hinc beatus Paulus signum hoc vocat, dicens: Et signum dedit, Circumcisionis sigillum. Nam quod ad justitiam nihil conducit, ecce & hic justus nondum statuta Circumcisione, ad eandem pervenit virtutem.

Tertullianus Lib. contra Judæos c. 2. *Si Circumcisio, inquit*, purgat hominem, Deus Adam incircumciscum cum faceret, cur eum non circumcidit; vel postquam deliquit, si purgat Circumcisio? Et postea c. 3. *Providens Deus quod hanc Circumcisionem in signum, non in salutem esset daturus* &c.

S. Cyprianus L. 1. contra Judæos c. 8. opponit carnalem Judæorum Circumcisionem, spirituali Circumcisioni Christianorum, & addit, Adamum, Henoc, Noe, & Melchisedech justos fuisse sine Circumcisione, quia, *inquit*, signaculum seminis nihil profuit.

Sanctus Ambrosius Ep. 72. nunc 74. ad Irenæum: *Signum, inquit*, Circumcisio corporalis, veritas autem Circumcisio spiritualis; illa membrum amputat, ista peccatum. Idem docet Lib. 1. de Abraham c. 4. ubi ex professo tractat de Circumcisione. S. Hieronymus in c. 3. ad Galat. rationem reddens institutæ Circumcisionis, ne verbulo quidem indicat eam in remedium peccati fuisse; ergo in signum duntaxat fuit distinctionis Judæorum ab aliis nationibus.

Ab hac communi sententia omnium primus recessisse videtur sanctus Augustinus: quibus vero momentis ductus ille fuerit, patebit mox ex solutione Objectionum.

Probatur 3. variis rationibus.

I. Lex Circumcisionis fœminas non obligabat, neque etiam masculos infantes ante octavum à nativitate diem; ex quo sequitur, aut nullum fuisse pro illis contra originalem noxam remedium, aut illud à Circumcisione fuisse diversum: prius non patitur quæ summa Dei est pro salute omnium providentia & effusa voluntas; posterius longe meliorem reddidisset fœminarum conditionem, quæ nec octavum à nativitate diem expectare tenebantur, ut remedio Legis naturæ fruerentur, nec dolori Circumcisionis subjicerentur.

II. Per annos quadraginta quibus Judæi in deserto manserunt, observata non fuit lex Circumcisionis, ut constat ex Lib. Josue c. 5. v. 6. sive quia tunc sine gentis alterius commixtione vivebant, nec ullo indigebant signo quo à cæteris nationibus separarentur; sive quia in illa quotidiana fere peregrinatione, Circumcisionis dolorem sustinere non potuissent: an vero nullum fuit pro toto illo intervallo temporis remedium peccati originalis?

III. Ut dici merito posset, quod dicunt nonnulli ex citatis antea Theologis, Circumcisionem saltem per accidens ac secundario vi sua simul cum fide, cujus erat publica quædam declaratio, delevisse peccatum originale, certo constare deberet 1. Deum secundario saltem in hunc finem destitasse Circumcisionem. 2. sic destitasse Circumcisionem in signum fidei ac remedium peccati originalis, ut nullo alio uti licitum fuerit: atqui hæc duo plane incerta & dubia sunt, quorum nullum extat in Scripturis aut Traditione veteris Ecclesiæ vestigium; atque verisimile prorsus est, infantes qui ante octavum à nativitate diem à fidelibus & piis parentibus oblatis

Deo fuissent, à labe originali purgatos fuisse, per applicationem remedii, quod in Lege naturæ valebat propter fidem, cujus erat signum protestativum.

IV. Denique, neque Philo Judæus in Libro de Circumcisione ubi varias ipsius causas enumerat, neque Josephus L. 1. Antiquitatum c. 12. nec Rabbinorum Judaicarum periti, uspiam mentionem faciunt virtutis illius spiritualis, quam nonnulli Doctores Catholici Circumcisioni affingunt.

Non negamus tamen quin illa plurimum valuerit ex fide, cujus quædam erat publica confessio; imo plane affirmamus, ac de Circumcisione dicta volumus, quæcunque hic Conclus. 2. & supra Qu. 2. Art. 3. Conclus. 1. exposuimus de virtute Sacramentorum Legis naturæ & scriptæ.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus conclusiones præcedentes.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, Scriptura testatur veteribus, Sacrificiis ac Sacramentis annexam à Deo fuisse gratiæ & remissionis peccatorum permissionem. Objectiones contra primam Conclusionem.

I. Levit. 4. v. 21. & seq. & c. 5. v. 10. & c. 17. v. 11. his & similibus utitur loquendi formulis, "Orabit pro eo Sacerdos, & dimittetur ei; & propitius erit Dominus, & sanguis pro animæ piaculo est." Unde Apostolus Hebr. 5. v. 1. generatim pronuntiat: "Omnis Prophetex ex hominibus assumptus, pro hominibus Constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis."

II. Iisdem fere verbis sacer contextus exprimit veterum & novorum Sacramentorum efficaciam. V.g. de impositione manuum de qua dicitur Act. 4. vers. 17. *Tunc imponebant, [Apostoli] manus super eos, & accipiebant Spiritum sanctum*; Deut. ultimo v. 9. dicitur: *Repletus est Josue spiritu sapientia, quia Moyses posuit super eum manus suas*; quæ particula, quia, causalitatem & efficientiam significat. De Sacrificio pariter & unctione idem prorsus dicitur Lev. 4. quod Jacobi 5. Nam priori loco legitur: *Orabit Sacerdos & remittetur ei*; & in posteriori: *Orent Presbyteri super eum, ungentes eum oleo in nomine Domini... & alleviabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei*.

III. Certum est Veteres tempore Legis & scriptæ Deo sacrificia obtulisse ut eum sibi placatum ac propitium redderent, ipsique gratias pro acceptis beneficiis referrent. Ita Abel, Noe, Melchisedech, Abraham &c. David quoque Lib. 2. Reg. c. ultimo, oblato sacrificio grassantis pestis relaxationem à Deo impetravit, Et L. 2. Machabæorum c. 3. oblatum pro Heliodoro sacrificium fructu non caruit. Et c. 12. Judas Machabæus iussit offerri sacrificium pro mortuis, ut nempe à peccatis solverentur. Erat ergo in hujusmodi ritibus & sacrificiis vis quædam efficax ad Conciliandam divinam benevolentiam, & ad effectus quosdam spirituales, qualis est remissio peccatorum &c.

IV. Apostolus 1. Corinth. 10. vers. 3. & 4. de veteribus Hebræis ait: *Omnes eandem escam spirituales manducaverunt, & omnes eundem potum spirituales biberunt: bibebant autem de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus*. Esca illa & potus spiritualis, est gratia Christi quam in symbolis seu sacramentis manna & aqua à petra defluentis Veteres percipere. Faver consilium Apostoli: admonet scilicet eo loci Christianos, ne plus æquo confiderent in perceptione Sacramentorum, neque existimarent sibi omnia esse salva, quod Baptismus & Eucharistiâ percipissent, nisi etiâ in bonis operibus perseverarent: id vero probat

probat exemplo veterum Judæorum quibus parum profuere similia Sacramenta, cum à peccando vix destiterint.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem respondet S. Thom. 1. 2. qu. 103. art. 2. per vetera Sacrificia & Sacramenta peccata remissa quidem fuisse quoad poenam & immunditiam legalem, non vero quoad culpam & reatum poenæ æternæ, nisi solum ex opere operantis, hoc est, ex fide, pietate ac perfecta contritione, vel offerentis Sacrificium, vel Sacramentum percipientis: nullatenus autem ex opere operato, seu ex virtute ipsius externi ritus tum Sacrificii, tum Sacramenti. Fundatur hæc solutio in citatis Scripturis, quæ declarant illos omnes ritus *infirmos & egenos fuisse elementa; quæ non poterant juxta conscientiam perfectum facere servientem; sed inquinatos solummodo sanctificasse ad emundationem carnis.* Ratio est, quia sacrificia illa certis dumtaxat quibusdam peccatis expiandis erant destinata ut patet ex citatis locis Levitici: porro si vim habuissent expiandi peccata quoad culpam & reatum poenæ æternæ, omnia simul expiassent; certum quippe est unum sine alio dimittere non posse quoad culpam, cum non dimittatur nisi per infusionem gratiæ sanctificantis, quæ quidem nullam secum lethalem noxam compari potest. Ergo per illa Sacrificia & Sacramenta remittebatur tantum poena temporalis, irregularitas & immunditia legalis major vel minor, pro conditione delicti.

Neque vero obstat, quod Levitici 6. dicitur, sacrificio arietis expiari omne id peccatum, quo peccare solent homines: hoc enim limitat ipse sacer contextus, ad omne peccatum quo proximus in bonis suis læditur, ut constat ex versibus 1. 2. & 3. alioqui frustra c. 4. & 5. varia destinarentur sacrificia variis expiandis peccatis.

Ad secundam: Ex comparatione locorum veteris & novi Testamenti quibus nova aut vetera commendantur Sacramenta, facile est colligere quam latum sit inter utraque discrimen. Manus impositio v. g. cujus tam frequens erat apud Judæos usus, mere externus ritus erat, omni gratia spiritali vacuus quod dumtaxat significabatur rem, vel personam, cui manus imponebantur, esse sub dominio, protectione & cura Dei singulari, eamque ipsi devoveri ac consecrari &c. Ita Josue dicitur plenus spiritu sapientiæ ad regendum scilicet Dei populum, quia Moyse ad hoc ministerium, Deo jubente, per manus impositionem illum designaverat & consecraverat. Per manus vero impositionem Apostolorum, de qua mentio fit Act. 8. dabatur Spiritus sanctus. Unctio pariter & Sacrificium de quibus Lev. 4. valebant, ut mox dictum est, ad remissionem poenæ dumtaxat alicujus legalis & temporalis; non ita oratio & unctio, de qua S. Jacobus, quæ dicitur esse *oratio fidei, & unctio facta in nomine Domini, quæ peccata dimittit.*

Ad tertiam: Si quid juris habere vetera sacrificia in reatum culpæ diluendum, totum illud referri debet ad fidem & pietatem offerentium, non ad rem ipsam oblatam: quamquam, ut plurimum, ad effectus pure temporales virtus illa extendebatur; qualis fuit durissimæ pestis cessatio ad sacrificium Davidis, vitæ Heiodori prorogatio, propter sacrificium Oniæ Sacerdotis, de quo L. 2. Mach. c. 3. v. 33. dicitur: *Onia Sacerdoti gratias age, nam propter eum Dominus tibi vitam donavit;* remissio poenæ temporalis altera in vita à mortuis luendæ, ob quam Judas Machabæus jussit pro defunctis sacrificia offerri ut à peccatis solverentur, hoc est à poena peccatis debita, non quidem æterna sed temporali.

Ad quartam, dicimus 1. testimonium illud appositum non videri ad rem nostram præsentem. Neque enim aut manna, aut aqua de petra scaturiens inter vera Legis antiquæ Sacramenta, de quibus hic loquimur,

computari debent: Sacramentum quippe debet esse ritus stabilis ac diuturnus in Religione; isthæc vero ad aliquod dumtaxat tempus pro sustentandis Judæis posita fuerunt.

II. Apostolus non ait veteres Judæos eandem nobiscum, sed eandem inter se escam & eundem potum spiritualem habuisse; manna scilicet & aquam de petra fluentem: escam autem illam & potum spiritualem appellat Apostolus non propter internam sanctificationem, sed alias ob causas; nempe vel propter authorem miraculi, Deum scilicet, qui spiritus est, quippe manna de cælo dedit, & ex petra aquam largissimam; quæ ratione petra spiritalis dicitur, quia Deus ei aquam indiderat, tum primum aquæ vi per occultos meatus in eam confluentem; ut exponit Philo Judæus: vel propter varios gustus quos manna in corpore pro vario manducantium affectu operabatur; vel denique propter spiritualem significationem: manna quippe de cælo, datum figurabat Christum cælitus nobis missum, & in Eucharistia realiter præsentem ad animæ alimentum; pariter rupes percussa significabat Christum ad mortem percussum, & aqua de rope defluens, Baptismum, & ita de cæteris Veterum Sacramentis & ritibus: *Omnia enim illis in figura contingebant,* ait Apostolus eodem c. 10. 1. Cor. v. 11.

III. Denique: Etsi datemus Judæos veteres eandem nobiscum gratiam Christi communicasse, ansequitur eodem modo, ac pari Sacramentorum virtute datam illis & nobis fuisse? minime. Nobis enim datur virtute & efficacia sacramenti, illis virtute & efficacia fidei; nobis ex opere operato, illis ex opere operantis. Quod ex scopo Apostoli in citato textu apponitur, leve omnino & infirmum est: quocunque enim modo gratia obtineatur per Sacramenta, nisi homo in ea firmus ad finem usque vitæ perseveraverit, frustra de perceptis Sacramentis gloriatur ac confidentius sibi blanditur.

Obicies 2. nonnulla SS. Patrum testimonia.

Sancti Augustini in Ps. 77. "Cum essent, inquit, *To. 4. p. 816. C.* „(antiquis) omnia communia Sacramenta non communis erat omnibus gratia, quæ Sacramentorum virtus est. Sicut & nunc jam revelata fide, quæ tunc velabatur, omnibus in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizatis commune est lavacrum; sed ipsa „gratia, cujus ipsa sunt Sacramenta, non communis est „omnibus.

Et in quæst. 84. in Leviticum: "Moyse, inquit, „sanctificabat visibilibus Sacramentis per ministerium „suum. Dominus autem in visibili gratia per Spiritum „sanctum, ubi est totus fructus etiam visibilium Sacra- „mentorum. *T. 3. p. 1. p. 524. B.*

Tractatu denique 26. in Joan. ait veteres eandem nobiscum "spiritualem escam manducasse, non eandem corporalem: illi manna; non aliud... specie „visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spi- „rituali. His in locis videtur sanctus Doctor parem agnoscere Sacramentorum utriusque Legis virtutem spiritua- „lem. *T. 3. p. 2. p. 498. B. p. 499. A.*

Sancti Ambrosii Lib. 7. in Lucam n. 66. ubi ait, Dominum ad Veteres venisse, atque adventum ejus ex beneficiis recognosci, "Alibi, inquit, purificatio, alibi „sanctificatio, alibi justificatio est; Circumcisio purifi- „cavit, sanctificavit Lex, justificat gratia. Unus in om- „nibus, & in uno omnia. *T. 1. p. 1450. D.*

S. Leonis Serm. 3. de Nativitate Domini. "Hoc „inquit, magnæ pietatis Sacramentum... tam potens „in suis significationibus fuit, ut non minus adepti sint, „qui in illud credere promissum, quam qui susceperunt „donatum. *T. 1. p. 152.*

Et Ser. 2. in die Pentecostes. "Patriarchæ & Prophe- „tæ & Sacerdotes, omnesque Sancti qui prioribus fuere „temporibus, eiusdem Spiritus sancti sanctificatione „vegetati; & sine hac gratia nulla unquam instituta „Sacra- *ib. p. 321.*

„Sacramenta, nulla unquam celebrata mysteria, ut eadem semper fuerit virtus charismatum, quamvis non eadem fuerit mensura donorum. “ Igitur in mente S. Leonis, Sacramenta vetera non distant à novis, nisi mensura gratiæ; quia uberior jam est gratia, quæ Veteribus rator & parior fuit.

Resp. meritò dixisse S. Augustinum, gratiam virtutem esse Sacramentorum: nempe vel significatione tantum, vel significatione simul & efficacia, pro diversa scilicet Sacramentorum natura & conditione. Vetera quippe Sacramenta dandam per Christum gratiam significarunt & adumbrarunt, nostra significant & conferunt. Seipsum exponit S. Doctor: ait enim manna & aquam è petra defluentem, eundem in mysterio cibum & potum fuisse Judæorum, qui noster est, significatione, non specie, quia idem ipse Christus illis in petra figuratus, nobis in carne manifestatus. Et q. 25. in Librum Num. jam citata, peremptoriam ipse suppeditat responsionem, Si per se, inquit, attendantur; [Sacramenta vetera] nullo pacto possunt mederi: Si autem res quarum hæc Sacramenta sunt (Christi scilicet mysteria) inquirantur, in eis inveniri poterit purgatio peccatorum.

Sanctificatio verò illa, quam citata q. 84. in Leviticum, tribuit Mosaicis Sacramentis, externa duntaxat fuit & legalis: hanc enim opponit gratiæ, quam Deus per Spiritum S. diffundit in cordibus.

Tractatu deniq; 26. in Joan. affirmat quod & nos ultro agnoscimus, inter Judæos qui pietate ac sanctitate illustres erant, eandem nobiscum Christi gratiam participasse, at non per eandem Sacramentorum virtutem & efficaciam, de quo uno capite hic disputamus.

Eadem est ad sanctum Ambrosium responsio. Omni scilicet tempore suis Beneficiis Deus ad homines accessit, ad Abrahamum per Circumcisionem, ad Moysen per Legem, ad Mariam per suam nativitatem &c. at nec beneficiorum eadem semper mensura fuit, nec par efficacia instrumentorum, quibus diversis temporibus Deus uti voluit, ut sua nobis communicaret beneficia. „Populus enim Judæorum: (ait ipsemet S. Ambrosius citato in loco) neque purificari potuit, quia Circumcisionem non animi, sed corporis habuit; neque sanctificari, quia virtutem Legis ignoravit, qui carnalia magis, quam spiritualia sequebatur... neque justificari, quia delictorum suorum poenitentiam non gerebat & ideo gratiam nesciebat.

S. Leo Serm. 3. de nativitate non agit de Sacramentis, sed de Christo duntaxat, quem omnibus cujuscunque ætatis hominibus authorem salutis propositum semper fuisse ostendit: „Non itaque, inquit, novo Concilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit; sed à Constitutione mundi unam eandemque omnibus causam salutis instituit. Gratia enim Dei, qua semper est universitas justificata sanctorum, aucta est Christo nascente, non cæpta. “ Quid vero hæc adversus Conclusionem nostram? nihil profecto. Non alia S. Doctoris mens Serm. 2. indie Pentecostes, nisi quod Fides in Christum Mediatorem omni tempore ad salutem necessaria fuerit, quod ultro profiteamur.

Objicies 3. hæc rationum momenta.

I. Eadem fuit quoad substantiam Veterum Fides, ac nostra; ergo eandem illi per sua Sacramenta animo fidei perceptra, gratiam consequebantur, quam nos per Sacramenta Christi.

II. Sacramenta vetera ita referebantur ad sanguinem Christi fundendum, sicut nova ad eundem jam effusum; ergo parem ex illo sanguine contraxere virtutem.

III. Si quis tempore Legis Mosaicæ usus fuisset signis à se excogitatis ad profitendam suam in Messiam venturum Fidem, non eum procul dubio effectum consecutus fuisset, quem per signa à Deo instituta; habebant ergo ista signa specialem aliquam efficaciam.

IV. Qui cum Fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, plus emolumenti spiritualis consequebatur,

quam si Sacramentum vel Sacrificium non adhibuisset.

V. Denique sequitur, minorem jam esse fidei virtutem quam fuerit apud Veteres, adeoque meliorem eorum fuisse conditionem: quia per solam fidem gratiam illi obtimebant, nos vero præter fidem Sacramentis indigemus.

Resp. ad primum, dist. cons. Eandem illi gratiam percipiebant virtute fidei, concedo: virtute Sacramenti, nego.

Ad secundum, nego cons. Ratio discriminis aliunde repeti non debet, quam ex voluntate Dei, qui Sacramenta vetera infirma & egena esse voluit, nostra efficacia & plena.

Ad tertium: Qui signis à Deo institutis ex fide usus fuisset, præter meritum fidei, habuisset & meritum obedientiæ: qui vero signis à se excogitatis usus esset ad suam fidem declarandam, is habuisset quidem meritum fidei, non autem obedientiæ, quandoquidem illorum signorum usus ipsi præceptus non fuisset: ex signis vero ipsis præcise nullus sperandus erat spiritualis effectus.

Ad quartum eadem est solutio. Qui enim cum fide ac pietate utebatur Sacramento vel Sacrificio, is majorem fructum percipiebat, quam si Sacrificium vel Sacramentum non adhibuisset; non quidem ratione Sacramenti aut Sacrificii, sed ratione obedientiæ simul ac fidei.

Ad quintum denique, vide responsionem supra Qu. 2. Art. 3. Concl. 1. ubi de Sacramentis Legis naturæ. Fidei enim virtuti nihil deperiit, sed accessit tantum ampliatio Sacramenti, velut fidei vestimentum, ut loquitur Tertullianus L. de Baptismo c. 13.

Objicies 3. contra secundam Conclusionem: Sacramenta vetera infirma, egena, inutilia dicuntur in Scripturis Conclusionem 1. citatis; nullo igitur modo gratiam etiam ex opere operantis, seu ratione fidei conferebant: neque enim nostra sine fide suscepta quidquam pariter ad salutem animæ proficiunt, multum tamen differunt à veteribus.

Resp. nego conseq. Nostra enim Sacramenta ex se ipsis operantur, atque fides non causa est, sed dispositio requisita ad gratiam justificationis vi Sacramentorum percipiendam: apud Veteres autem fides erat causa justificationis, & Sacramentum mera conditio. Quapropter si vetera Sacramenta in se ipsis spectentur, meritò infirma & egena dicuntur elementa, si vero spectetur fides, cujus erant signa, vim ablueri sanctificandi, non quidem, ut dictum est, ex opere operato, sed ex opere operantis. Rationem suppeditat S. Aug. q. 25. in L. Numerorum: verba Conclusionem 1. laudavimus.

Objicies 4. contra tertiam Conclusionem hæc Scripturæ verba Gen. c. 17. ubi Circumcisionis refertur institutio, v. 14. *Masculus cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo, quia pactum meum irritum fecit.* Quo in loco tria sunt quæ innuere videntur Circumcisionem institutam fuisse saltem secundario ad delendum originale peccatum.

Primum est comminatio quæ generalis est, & ad omnes etiam infantes extenditur. Græci quippe codices septuaginta Interpretum sic habent: *Masculus cujus præputii Caro circumcisa non fuerit octavo die, delebitur.* &c. Et Vulgata nostra citato c. 17. Gen. v. 12. ait: *Infans octo dierum circumcidetur in vobis.* Tam gravis autem comminatio infantes spectare non posset, nisi quia defectu Circumcisionis privarentur remedio adversus labem originale destinato.

Secundum est poena quam comminatur Deus contra eum qui circumciscus non fuerit: *Delebitur*, inquit, *anima illius de populo suo*: hoc est æternum peribit, utpote qui ab illa primæva labe mundatus non fuerit.

Tertium est pactum Dei quod irritum redditur: *Quia pactum meum irritum fecit*, ait Deus. At pactum illud cujus infans enim ut præcepti est incapax, ita & violati præcepti reus esse non potest;

P. 229.

D.

Objectio contra secundam Conclusionem.

Objectio

nes contra tertiam Conclusionem.

test; ergo est pactum cum Adamo initum de non comedendo fructu ligni prohibiti: quod quidem pactum cum violavit primus parens, peccavit; & in ipso omnes ejus polteri idem pactum violando peccarunt, quod idcirco naturæ seu originale peccatum appellatur, in omnes diffusum; adversus quod Deus remedium aliquod semper instituit. Circumcisionem in Lege Moylis, & Baptismum in Lege Christi. His adde spirituales esse, quas Deus huic pacto annexas voluit promissiones: *Statuam pactum meum inter me & te*, ait Deus ad Abrahamum Gen. 17. v. 7. *ut sis Deus tuus, & seminis tui post te.*

Resp. negando excitatis Geneleos verbis quidquam extendi posse, quod innuat Circumcisionem ex se vires habuisse delendi peccatum originale.

Ad primum, resp. 1. hæc verba, *octavo die*, quæ versio Septuaginta continet, non legi nec in codicibus Hebraicis, nec in Paraphrasi Chaldaica, nec in vulgata nostra Edit. 2. Quamquam legerentur, non alius esset eorum sensus, quam verius 12. infantem scilicet nonnisi post octavum à nativitate diem circumcidendum esse; quia ob tenellam ætatem impar fuisset ante hoc tempus ferendo dolori Circumcisionis. Dicta igitur comminatio spectabat infantes quantum ad pœnam, non quidem spiritualem, sed temporalem, exclusionem scilicet à populo Dei, quia nullus poterat Dei populo accenseri, nisi qui prius circumciscus fuisset; spectabat vero adultos quantum ad præceptum, quia ipsis cura incumberebat circumcidendi infantes, ac nisi fecissent, rei erant violati mandati. Inde est quod Deus Exodi 4. Moysen accidere voluit, quod filium suum non circumcidisset.

Ad secundum: Pœna quam Deus interminatur adversus eos qui circumcisi non fuissent, non est damni seu gehennæ æternæ; sed temporalis ac legalis: nempe, vel mors temporalis, ut Exodi 12. v. 15. *Quicumque comederit fermentatum, peribit anima illa de Israël;* id est, occidetur. Pariter c. 31. v. 14. *Custodite sabbatum meum . . . qui fecerit in eo opus, peribit anima illius de medio populi sui.* vel pœna hæc est tantum separatio quædam seu exclusio à populo Dei: quo sensu Levitici 7. v. 21. dicitur: *Anima que tetigerit immunditiam hominis, interibit de populo suo.* Et Nu. 19. v. 20. *Siquis hoc ritum non fuerit expiatus, peribit anima illius de medio Ecclesia;* hoc est, excommunicabitur. Qui ergo circumciscus non fuisset, ille, ut mox dictum est, à populo Dei separatus fuisset, & tanquam non Judæus habitus.

Ad tertium: Pactum illud de quo mentio fit citato c. 17. Gen. pactum est Circumcisionis, quod quidem octies ibi nominatur, nullatenus vero pactum cum Adamo initum. *Hoc est pactum meum*, inquit Deus v. 10. *quod observabitis inter me & vos. Circumcidetur ex vobis omne masculinum.* Hoc vero pactum irritum faciebat quicumque non circumcidebatur: si adultus erat, peccabat violando pactum; si infans, non peccabat quidem, sed populo Dei aggregatus non censebatur.

Ad quartum: Quamquam ex dictis pateat promissiones veteribus Patriarchis ac Prophetis à Deo factas, mere temporales non fuisse, sed etiam interdum spirituales, non tamen consequens est Deum Circumcisioni promissionem gratiæ adjunxisse: neque hæc verba: *Statuam pactum meum inter me & te, ut sis Deus tuus, & seminis tui post te*, aliam quam temporalem continent promissionem, singularem scilicet Dei providentiam, ac protectionem, bonorum hujus vitæ abundantiam, prolis multiplicationem, terræ Chanaan possessionem. Patent isthæc omnia ex ipsomet citato c. 17. Gen. v. 2. *Ponam fœdus meum inter me & te, multiplicabo te vehementer nimis.* Et v. 4. *Eris pater multarum gentium.* Et v. 6. *Faciam te crescere vehementissime, & ponam te in gentibus, Regesque ex te egredientur.* Et v. 8. *Dabo tibi & semini tuo terram peregrinationis tuæ, omnem terram Chanaan in possessionem æternam.*

Instat Calvinus Libro 4. Instit. cap. 16. n. 5. Meris præstigiis Deus *ludificatus esset populum suum, si fallacibus symbolis eos lætasset, quod solo auditu horrendum est.* Equidem solo auditu id horrendum est. At nunquam Circumcisioni vim producendi gratiam Deus alligavit; ergo ea ex parte non fuit symbolum fallax, nec illa falsa spe Judæos unquam lætavit Deus qui Circumcisionem dumtaxat imperavit in signum fœderis, & distinctionis Judæorum ab aliis populis.

Objicies 5. testimonia sanctorum Patrum.

S. Augustini, qui Lib. 16. de Civ. Dei c. 27. contendit 1. pactum illud quod infans incircumciscus irritum facit, esse pactum illud primævum quod Deus cum Adamo iniit. 2. Defectu Circumcisionis non deleri originale peccatum, quia Circumcisio signum regenerationis fuit. 3. Pœnam his verbis expressam, *delebitur anima illius de populo*, esse pœnam æternam damni.

Et Lib. 2. De nuptiis & concupiscentia cap. 11. sic loquitur: *Ex quo instituta est Circumcisio in populo Dei, quod erat tunc signaculum fidei, ita ad significationem purgationis valebat, & in parvulis originalis veterisque peccati, sicut & Baptismus ex illo valere cepit ad innovationem hominis, ex quo institutus est.*

Lib. denique 4. contra Donatistas c. 24. Cur ergo, inquit, ei (Abrahamo) *præceptum est, ut omnem deinceps infantem masculinum octavo die circumcideret, qui nondum potuerat corde credere, ut ei deputaretur ad justitiam; nisi quia & ipsum per seipsum Sacramentum multum valebat? Quod in filio Moyse per Angelum manifestatum est.*

Sancti Gregorii Magni L. 4. Moral. c. 3. *Quod valet apud nos aquæ Baptismatis, inquit, hoc egit apud Veteres vel pro parvulis sola fides, vel pro majoribus virtus Sacrificii, vel pro his qui ex Abrahæ stirpe prodierant, mysterium Circumcisionis.*

Idem tere docent Innocentius III. c. Majores S. Bernardus Epistola 77. ad Hugonem, Venerabilis Beda L. 1. in Lucam. c. 8. Magister Sententiarum L. 4. dist. 1. Hugo Victorinus L. 1. p. 2. c. 3.

Resp. Fatemur nobis hic adversari S. Augustinum, à cujus sententia, salva quæ ipsi debetur reverentia, recedere nobis fas est. Ad hanc vero sententiam ductus videtur sanctus Doctor, 1. quia in citato loco Gen. 17. legebat cum septuaginta Interpretibus verba hæc, *octavo die*: ex quibus consequens esse putavit, & pactum quod infans incircumciscus irritum facit esse pactum cum Adamo initum, & pœnam quam Deus comminatur, esse privationem gratiæ, & æternam damnationem. 2. Quia disputans adversus Pelagianos, unde quaque colligebat argumenta quibus evincere posset unumquemque hominem nascendo peccatum originale contrahere, quod quidem ex remedio adversus ipsum destinato commodè demonstrabat, Baptismo scilicet in Lege Christi, & Circumcisione in Lege Moylis.

QUESTIO IV.

De effectibus Sacramentorum.

Duplex distinguitur Sacramentorum effectus, gratia scilicet & character: hic à tribus dumtaxat Sacramentis imprimitur, nempe Baptismo, Confirmatione, & Ordinatione; illa ab omnibus confertur aut saltem conferri potest. De utroque illo effectû sigillatim dissendendum.

ARTICULUS I.

De gratia quæ primarius est Sacramentorum effectus.

Gratia quæ per Sacramenta confertur, vel communis est omnibus Sacramentis, vel propria uniuscujusque

que. Communis, est ipsa sanctificans gratia, prima, vel secunda; id est, quæ homini vel primum datur, vel jam data augetur. Sacramenta quæ primam conferunt gratiam, vulgo dicuntur Sacramenta mortuorum, ut Baptismus & Pœnitentia: quæ vero secundam conferunt, dicuntur Sacramenta vivorum, ut Confirmatio, Eucharistia &c.

Gratia vero quæ propria est uniuscujusque Sacramenti, & quæ idcirco Sacramentalis appellatur, ab unoquoque Sacramento confertur ad speciales quosdam effectus assequendos: sic gratia roborans, propria est Sacramenti Confirmationis ad fidem constanter profitemdam; gratia nutrienda, propria Eucharistiæ ad incrementum charitatis, & profectum in omni genere virtutum, & ita de cæteris.

Circa hanc utramque Sacramentorum gratiam, tum communem, tum propriam, hæc sunt expedenda capita.

Primum: An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Secundum: An prima sanctificans gratia per singula Sacramenta conferri possit.

Tertium: Quæ & qualis sit gratia Sacramentalis: an habitus distinctus à gratia sanctificante, Sacramenta conferant gratiam.

Quartum denique: quantam, & an semper æqualem Sacramenta conferant gratiam.

An gratia sanctificans quæ per Sacramenta confertur, sit interna, formalis, permanens, habitualis, & vera qualitas.

Observat Magister L. 4. Sentent. dist. 4. suo tempore in controversia fuisse positum, an parvulis, cum baptizantur, gratia conferretur, qua ad majorem venientes ætatem possent velle & operari bonum. De adultis enim, inquit, qui dignè percipiunt Sacramentum, non ambigitur quin gratiam operantem & cooperantem percipiant. Negabant aliqui infantibus conferri gratiam, quia hæc charitas est & fides quæ voluntatem præparat & adjuvat; at infantes inquiebat illi, talem charitatem & fidem non habent, qua uti non possunt. Alii è contra dicebant, illis conferri gratiam operantem & cooperantem, non quidem in usu, sed in munere, hoc est in habitu. Non aperit Magister quam ex his duabus sequatur opinionem; cum tamen Lib. 1. dist. 17. doceat charitatem, qua diligimus Deum & proximum, esse ipsummet Spiritum sanctum; [quæ sententia velut erronea in ipso notatur] consequenter multis visus est existimasse gratiam quæ per Sacramenta datur, internam non esse nec formalem: quamquam loco mox citato agnoscat adultis dari gratiam operantem & cooperantem. Et Lib. 2. dist. 27. virtutem esse qualitatem quæ in anima est, tanquam forma; & gratiam esse virtutem nobis à Deo infusam. Verum quæcumque sit Magistri sententia, certum est nonnullos existimasse hominem justum fieri, non per justitiam internam & formalem, sed per externum duntaxat Dei amorem; eo ipso modo quo homo homini gratus & acceptus est, per meram & externam benevolentiam, sine ulla transfusa interna & inhærente qualitate, ita eorum mentem exponunt ac referunt Andreas Vega Lib. 7. in Conc. Trid. cap. 24. Dominicus Soto in 4. dist. 6. quæst. 1. artic. 3. conclusionem 2. Innocentius 3. Extra. de Baptismo & ejus effectu, Clemens V. in Conc. generali Viennensi Clementina de fide Catholica, sanctus Thomas in Summa 3. p. qu. 69. art. 6. ubi observat causam erroris fuisse, quod Veteres illi non satis distinguerent inter habitum & actum; atque concluderent infantes virtutes infusas non habere, quod illis uti actu non possent.

Novatores Lutherani & Calvinistæ docere videntur, homines justos fieri per solam externam justitiæ

Christi imputationem, qua nostra obteguntur peccata, sine ulla interiori & formali gratia in cordibus per Spiritum sanctum diffusa. Ita sentire illos communis fere est nostrorum sententia.

Verum adversus calumniam totis viribus reclamant nonnulli recentiores Calvini discipuli, primus Ludovicus le Blanc in jam citatis Thesibus Sedanensibus, ubi publicam exhibet Retormatorum in Polonia Confessionem sect. 2. n. 7. qua asserunt, *se falso accusari, quasi omnem inhærentem justitiam fidelibus negarent, eosque sola externa justitia Christi imputatione, quæ sit sine ulla interna renovatione, justificari statuerent.* Idem affirmat Confessio Anglicana c. 13. & Gallica art. 22. Addunt deceptos non fuisse vulgata definitione justificationis, quam ex usu forensi Reformatores mutuati sunt, secundum quam justificari nihil aliud est, quam à peccato absolvi & infontem pronuntiari: verum in usu Theologico, aliud importat, gratiam scilicet internam, formalem & inhærentem. Si re ipsa ita sentiunt Novatores, bonè sit: utinam & in aliis fidei capitibus nobiscum pariter sentirent. Verum hac missa facti quæstione, sit.

CONCLUSIO.

Fide Catholica certum est, gratiam quæ per Sacramenta infunditur, esse aliquid internum, formale, inhærens, distinctum ab actu fluente ac transitorio; quod desinente sæculo duodecimo, per habitualementem qualitatem explicari cœpit; an autem vera sit habitualis qualitas, Philosophorum sensu, definitum ab Ecclesia non fuit.

Probatur prima pars Conclusionis multiplici ex Scripturis argumento.

I. Ex modo quo Deus affirmat se in justis permanere & habitare, Joan. 14. v. 23. *Si quis diligit me, sermonem meum servabit; & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* Et Apostolus 1. Cor. 3. v. 1. *Nescitis, inquit, quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.* Istæ loquendi ratio, *venire ad aliquem, mansionem apud eum facere, habitare tanquam in templo*, indicat præsentiam Spiritus sancti per gratiam intimam ac permanentem.

II. Ex modo quo Deus nos sanctificat. 1. Petri 1. v. 3, *Secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos.* Ad Titum 3. v. 5, *Secundum misericordiam suam salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti* Ephes 4. v. 24, *Induite novum hominem qui secundum Deum creatus est in justitia & sanctitate veritatis.* Porro sicut terminus generationis & creationis est aliquid fixum & permanens, ita & regenerationis ac renovationis spiritualis per inhabitantem Spiritus sancti gratiam.

III. Ex modo quo sanctificans gratia conceditur nempe per infusionem, quæ quidem intimum aliquid ac formale importat. Rom. 5. v. 5. *Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis.*

IV. Idem evincunt ea Scripturæ loca in quibus gratia dicitur esse semen Dei, 1. Joan. 3. v. 9. *pignus hereditatis.* Ep. 1. v. 14. *signaculum Spiritus sancti*, ib. c. 4 v. 30.

V. Denique probatur ex iis Scripturæ testimoniis quibus dicitur impossibile esse sine fide placere Deo. Hebr. 11. v. 6. & Rom. 3. v. 28. *Arbitramur justificari hominem per fidem.* Ex quibus sic arguitur: Impossibile est sine fide placere Deo, ac verè justum esse: atqui infantes baptizati Deo placent ac justi sunt; *Nihil enim damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu.* Ergo infantes habent fidem, non quidem actualem, sicut olim somniavit Lutherus, cujus figmentum à suis explosum subinde fuit; cujuscunque enim actus eliciendi planè incapax

Rom. 8.
v. 1.

incapaces sunt infantes: habent igitur fidem habitua-
lem, inhaerentem, distinctam ab actu fluente ac transi-
torio, seu, ut loquebantur Vereres Scholæ Magistri, ha-
bent fidem in munere, non in usu.

To. 14.
Conc. p.
759. E. Probatur 2. ex Concilio Trid. sess. 6. c. 7. cujus hæc
doctrina est: *In hac impii justificatione per Spiritum
sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum
qui iustificantur, atque ipsis inhaeret. Unde in ipsa iusti-
ficatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul
infusa accipit homo per Jesum Christum cui inseritur,
fidem, spem, & charitatem.* Porro charitas, seu gratia
quæ dicitur diffundi & inhaerere, haud dubiè est aliquid
internum formale, distinctum ab actu fluente ac transi-
torio.

Ibid. p.
779. A. Et sess. 7. Can. 13. de infantibus baptizatis sic sta-
tuit; *Si quis dixerit parvulos, eò quod actum credendi
non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos
non esse, ac propterea cum ad annos discretionis perve-
nerint esse rebaptizandos, anathema sit.* Habent igitur
infantes baptizati fidem, non certe actualem; ergo ha-
bitualem.

Ibid. p.
765. D. Denique Can. 11. sess. 6. *Si quis dixerit, homines
iustificari vel sola imputatione iustitiæ Christi, vel sola
peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate, qua
in cordibus eorum diffunditur, atque illis inhaeret, ana-
thema sit.* Hæc porro gratia & charitas diffusa in cor-
dibus atque inhaerens, haud dubiè aliquid est internum,
formale, fixum ac permanens.

Ante Concilium Trid. jam an. 1311. Clemens V. in
Concilio Generali Viennensi, Clementina de fide Catho-
lica, declaraverat, probabiliorē esse sententiam eorum
qui existimant infantibus per Baptismum infundi gra-
tiam habitualement inhaerentem. En verba: *Quantum ad
effectum (Baptismi) cum Theologi varias opiniones ha-
beant, videlicet dicentibus quibusdam parvulis culpam
remitti, sed gratiam non conferri, aliis è contra asseren-
tibus quod & culpæ eisdem in Baptismo remittitur, &
virtutes ac informans gratia infunduntur quoad ha-
bitum, eisi non pro illo tempore quoad usum.* Nos at-
tendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per
Baptisma applicatur pariter omnibus baptizatis, opi-
nionem secundam, quæ dicit tum parvulis quàm adul-
tis conferri in Baptismo gratiam informantem & vir-
tutes, tanquam probabiliorē, & dictis Sanctorum ac
Doctorum modernorum Theologiae magis consonam &
concordē, sacro approbante Concilio, duximus eligendā.

Opinio, quam Summus Pontifex probabiliorē hic
appellat, ea ipsa erat de qua discordes tunc temporis
erant Scholæ Theologi, an nempe infantibus baptizatis
gratia informantis ac virtutes quoad ad habitum infunde-
rentur; adultis enim eas infundi, communis omnium
ferè erat sententia, ut observat Magister, qui à cæteris
idcirco notatus fuit, quod visus ipsis esset docere cha-
ritatem in nobis diffusam nihil esse creatum, sed esse ip-
summet Spiritum sanctum. Ratio discriminis hæc
ipsis erat, quod infantibus videretur plane inutilis ha-
bitualis gratia, quam reducere in usum non possunt, si-
cut possunt adulti. Opinionem vero illam, quæ ipsos spe-
ctabat infantes probabiliorē duntaxat appellat S. Pon-
tifex, non autem certam certitudine fidei, quia tunc, ob
dissidentes Theologorum opiniones, eam apertè defini-
re noluit Ecclesia, quam subinde definivit Synodus Tri-
dentina, cum nempe intellexit omnes Theologos ad
hanc sententiam rediisse. Ita testantur duo insignes Tri-
dentinae Synodi Theologi, Andreas Vega Franciscanus,
& Dominicus Soto Dominicanus.

Vega scribens in sessionem 6. Concilii Tridentini de
justificatione Lib. 7. cap. 24. *Hæc opinio, inquit, acce-
ptata est ab Ecclesia in Concilio Viennensi, ut probabi-
lior, & Sanctis & recentioribus Doctoribus magis
consona; atque eam summa concordia post Magistri
tempora defenderunt Scholastici Doctores.* Paulo post
ait, Synodum Tridentinam sententiam hanc simplici-

ter & absque limitatione acceptasse, & anathema dixit
se cuicunque oppositum asserenti.

Dominicus Soto in 4. dist. 6. q. 1. art. 3. Conc. 1.
sic rem totam exponit. "Quod gratia Baptismate ablu-
tis infundatur, duplicem habere potest sensum: unum
quod fiant Deo grati; & hic semper fuit habitus tan-
quam fides Catholica; alter vero sensus est, quod illa
gratia sit qualitas ab homine distincta, divinitus con-
secrata, qua fiat homo gratus, sicuti est habitus scien-
tiæ & virtutis acquisitæ; atque hic sensus non est tan-
quam de fide usque adeo antiquus, quoniam neque
tam planè ex sacra pagina colligitur. Nam, ut dist.
1. quæst. 3. explicuimus, nihil repugnat hominem esse
Deo gratum, absque ulla sibi inhaerente qualitate, si-
cuti ego sum gratus amico, eo solum quod diligor ab
illo. Et pariter distinguendum est de virtutum infusio-
ne. Quod enim fides, spes & charitas sint auxilia
quædam specialia Dei, quibus non supra naturam ad
credendum movet, & sperandum, & amandum, con-
fessio Evangelica est... Quod autem sint habi-
tus distincti potentiarum, sicuti acquisiti, nec tam
plane colligitur ex sacris Litteris, nec est tam antiqua
Ecclesiæ confessio. Imò gradatim veritas hæc ab
Ecclesia suscepta est: primum enim Innocentius in
cap. Majores, De Baptismo tanquam rem inter Theo-
logos dubiam reliquit, utrum hoc secundo modo gra-
tia & virtutes per Baptismum infundantur: postmo-
dum vero in Concilio Viennensi pars hæc affirmativa
tanquam probabilior, dictisque Sanctorum & Docto-
rum magis concors recepta est; quod scilicet tam par-
vulis quàm adultis infundantur, ut patet in Clemen-
tina, Fidei Catholicæ, De summa Trinitate & fide
Catholica, & hoc potissimum propter parvulos, de
quibus majus erat dubium: nunc autem novissimè in
Concilio Tridentino tanquam certa veritas est sub
verborum tenore decreta. Refert deinde verba Ca-
nonis 11. sess. 1. quæ mox laudavimus Clariora sunt
hæc insignis Theologi verba, quàm ut explicatione indi-
geant.

Probatur 3. ex communi Sanctorum Patrum doctrina.

Docent enim 1. eos profectos esse, qui Spiritum in
se perseverantem habent. Ita S. Irenæus L. 5. c. 6. P. 299.

II. Operationem Spiritus sancti ita esse in homine ju-
sto, sicut ars est in artifice, sanitas in corpore, verbum in
mente; quas comparationes profert & exponit sanctus
Basilius L. de Spiritu S. c. 26.

III. Impressionem gratiæ similem esse picturæ; gra-
tiam esse animæ sanitatem, vigorem, veram libertatem, Dei
filiationem, novam nativitatem ac regenerationem, quibus
certe omnibus aliquid internum formale, fixum
ac permanens significant. Edit. vez. T. 2. pag. 206.

IV. S. Augustinus gratiam illam permanentem par-
vulis, tum baptizantur, infundi, disertè affirmat Lib. 1. de
peccatorum meritis & rem. cap. 4. ubi ait, *Christum dare Fidelibus occultissimam sui Spiritus grati-
am, quam latenter infundit & parvulis.* Et cap. 19.
ait, *infantes fideles esse ac dici per Sacramentum fidei.*
Non quidem isto duntaxat sensu, quod exterius fidei
signum percipiant, sed etiam quod internam & inhae-
rentem habeant fidem, quam habitualement appellamus:
jam enim dixerat, in illis infantibus per Baptismum fi-
dem inesse, quomodo inerat per nativitatem Adami
peccatum. Et Lib. de gratia & libero arbitrio cap. 22.
ait, *infantibus, quando baptizantur, etiam reluctantibus
gratiam habere.* Ibid. p. 742. G.

Atque hinc merito Andreas Vega loco mox citato
observat, Patres Tridentinos, cum rem nostram præ-
sentem definire, rectè intellexisse hanc communem fuisse
Ecclesiæ fidem, tametsi non sub nomine habituum; ne-
que potuisse à Catholicis Doctoribus diversissimorum
temporum summa concordia sententiam hanc tradi,
nisi esset à Spiritu sancto, & digna qua ab omnibus re-
ciperetur.

At, inquires, ad quid inservire potest in parvulis gratia inherens, informans & habitualis, quando quidem in actum exire illa non potest, imo & actuali gratiæ auxilio indigeant, ut grandiores facti credere in Deum, sperare, ac ipsum diligere valeant?

Resp. Istud utilitatis ac commodi habere ejusmodi gratiam, ut parvulos interiorius sanctificet, immutet, regeneret, Deo gratos & acceptos reddat; ut accedente auxilio Dei actuali, fidei, spei, & charitatis habitus ad actus similes eliciendos moveat & impellat; atque in eo maxime discrepant habitus supernaturales infusi à naturalibus acquisitis, quod isti cum per frequentes actus sint comparati, ex sese ad actus similes disponunt, movent & inclinant, nec tam facile possunt à subjecto dimoveri; habitus vero infusi sunt qualitates veluti sopitæ acquiescentes, quæ, ut in actum erumpant, indigent tum externis tum internis auxiliis: unde etiam fit ut per unicum actum contrarium expellantur; puta fides per hæresim, spes per desperationem, charitas per peccatum mortale.

Secunda pars Conclusionis, scilicet definitum ab Ecclesia non esse, gratiam illam sanctificantem esse verum habitum & veram qualitatem, Philosophorum sensu, probatur testimonio Theologorum qui Concilio Tridentino interfere.

Andreas Vega loco jam indicato ait, rem quidem definitam fuisse, tamen non sub nomine habituum.

Dominicus Soto L. 2. de gratia c. 18. ait, *revera temerarium esse negare gratiam hanc inherentem*, (nempe per modum qualitatis) *non tamen esse contra fidem*. Et c. 8. ait, *Concilium consulto abstinuisse à vocabulo habitus, ut rem expressè non definiret*.

Et in Librum 4. Sent. dist. 1. q. 3. art. 1. *Qui sanè intelligere cupit, ait, quomodo Sacramenta gratiam conferant, id primum constituat, oportet, fingendo nullam ejusmodi qualitatem esse necessariam: nam profecto Patres nunquam de illa disputare cogitarunt; imò res est non adeo antiqua. Enim verò in Concilio Vienne, propter parvulos ante usum rationis sacro fonte intinctos sanxerunt, ut probabilius; & nuper in Tridentino, ut certius, qualitates illas quæ sunt gratiæ & virtutes baptizatis infundi; sed hoc tantum à tempore Apostolorum docti docereque postmodum posteros contendebant, quod Sacramenta nove Legis in hoc sensu gratiam conferrent, quod homines facerent Dei amicos, sive per qualitatem id fieret, sive sine illa, ut inter homines accidit. Cum asserit Soto, tanquam rem certam à Concilio Tridentino definitam fuisse, gratiam scilicet & qualitates infundi, per qualitatem haud dubie intelligit tantum aliquid internum, formale, distinctum ab actu fluente & transitorio, quod quidem, recepto usu, qualitas & habitus nuncupatur; quamquam ab hac appellatione abstinere consulto voluerit Synodus, ne quæstionem de nomine dirimeret. Revera enim non alia hic videtur esse, quam de nomine controversia, an nempe gratia quæ infantibus, dum baptizantur, infunditur habitus & qualitas dicenda sit. Sic autem communi usu [à quo recedere non licet] appellatur; at fidei ille satisfacit, qui putat gratiam illam esse aliquid internum distinctum ab actu, quidquid tandem illud sit.*

Melchior Canus ex Familia Prædicatorum insignis alter Theologus, qui Concilio Tridentino pariter interfuit, L. 7. de Locis c. 2. inter quæstiones in Scholis, salva fide, controversas, hanc reponit, an gratia qua justificamur sit quædam qualitas animo impressa.

Ruardus Tapperus unus è Theologis ejusdem Concilii art. 7. qui est de libero arbitrio, idem quoque testatur. Idem & alii non ignobiles Scholæ Doctores Bannes 2. 2. q. 23. art. 2. Medina in primam 2. q. 100. art. 2. conclusionem Thomas Stapleton L. 5. de Justificatione c. 2. Albertus Pighius L. 5. de libero arbitrio.

Tournellii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

An per singula Sacramenta prima sanctificans gratia conferri possit.

Quæstio est utrum Sacramenta vivorum, quæ ex primaria sua institutione destinata sunt ad incrementum gratiæ conferendum, possint per accidens primam; & Sacramenta mortuorum, secundam conferre gratiam.

CONCLUSIO.

Sacramenta vivorum possunt per accidens primam conferre gratiam; & Sacramenta mortuorum, secundam.

Ratio est: Quia Sacramenta ex sese gratiam semper conferunt non ponentibus obicem: si ergo contingat, quod fieri potest, adultum ex perfecta charitate prius justificatum esse quam accedat ad Baptismum vel Pœnitentiam, (quæ duo appellantur mortuorum Sacramenta) haud dubie Baptismus & Pœnitentia primam non conferunt sanctificantem gratiam, sed incrementum dumtaxat illius: quamquam eo casu prima illa gratia non datur sine voto seu desiderio percipiendi reipsa Sacramenta. Pariter, si quis eo quo par est pietatis ac religionis affectu ad sacram Mensam accederet, cum aliquo tamen mortali peccato, cujus post diligens examen reum esse ignorat, Eucharistica Communio per accidens primam in eo produceret sanctificantem gratiam. Verum de hoc argumento uberius suo loco.

Quæ & qualis sit gratia sacramentalis. An sit habitus distinctus à gratia sanctificante.

Gratia Sacramentalis dicitur, quæ propria est uniuscujusque Sacramenti de qua duo quærentur.

Primum, an singula Sacramenta præter gratiam sanctificantem, quæ omnibus communis est, suam peculiarem conferant.

Secundum, quid sit illa specialis ac singularis gratia: an à gratia sanctificante distinguatur, & quid ei superaddat.

PRIMA CONCLUSIO.

Singula Sacramenta præter sanctificantem gratiam, peculiarem aliquam, quæ sacramentalis dicitur, conferunt.

Probat: Quia unumquodque Sacramentum ad specialem finem destinatur. Caro abluitur, ait Tertullianus Lib. de Resurrectione carnis cap. 8. *ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima Spiritu illuminetur. Caro corpore Christi vescitur, ut anima de Deo saginetur.*

Et Eugenius IV. in Decreto: *Per Baptismum spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistia alimonia. Quod si per peccatum incurrimus aegritudinem animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per Extremam unctionem; per Ordinem vero Ecclesia gubernatur & multiplicatur spiritualiter; per Matrimonium augetur corporaliter. Porro ad fines illos varios & distinctos assequendos necessaria videtur propria & specialis gratia sacramentalis: effectus quippe Sacramenti induit rationem medii respectu finis ejusdem Sacramenti; ac nisi effectus ille varius foret ac distinctus, vix aliter differrent inter se Sacramenta quam externo ritu; neque unum alio majoris foret necessitatis.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Verisimilius est gratiam Sacramentalem non esse habitum distinctum à gratia sanctificante, eique jus aliquod duntaxat addere ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiæ necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos.

Probatur: Quia superfluum omnino videtur habitus ille distinctus à gratia sanctificante; siquidem hæc una id omne præstat, quod præstaret distinctus ille habitus: animam quippe ejusque facultates perficit & complet in ordine ad exercendos supernaturales actus proprios cujusque Sacramenti; ergo sacramentalis gratia supra habitualem sanctificantem adjicit solummodo jus aliquod certum ac fundatum in divina promissione, qua se gratuito obtrinxit ut digne Sacramentorum perceptioni & sanctificantem gratiam annecteret, & jus illud obtinendi actualia gratiæ auxilia, ad finem uniuscujusque Sacramenti proprium assequendum.

Neque porro est quod reformident nonnulli jus illud admittere, ne forte gratia inde desinat esse gratuita, ad quam jus habetur. Quis enim non videat jus illud non in nostris meritis, sed in liberali ac plane gratuita Dei promissione ac benevolentia fundatum esse; nec alio titulo esse debitum, quam fidelitatis Dei, qui fidelis est in promissis, & in necessariis nunquam deest?

Quæres 1. an illa auxilia gratiæ statim à suscepto Sacramento conferantur.

Resp. Ea conferri suo tempore & loco, cum nempe postulat necessitas. Plerumque enim contingit, aut non esse necessaria hujusmodi auxilia cum Sacramento percipitur; aut tunc esse necessaria, cum percipi amplius non potest. V. gr. puer Sacramentum Confirmationis percipit cum nullas patitur circa fidem tentationes; non indiget tunc speciali illo auxilio gratiæ, quod proprium est hujus Sacramenti; eo tamen subinde indigebit, cum Sacramentum percipere amplius non poterit. Illa ergo gratiæ auxilia, ad quæ per Sacramentum jus acquirit, suo tempore & loco conferuntur.

Quæres 2. An qui per mortale peccatum excidit à gratia sanctificante, jus amittat habendi suo tempore prædicta auxilia.

Resp. Ita esse: quia amisso juris fundamento, jus ipsum amittitur.

Quantam Sacramenta gratiam conferant, & an in omnibus semper æqualem.

Quæstio est de eodem Sacramento in se considerato, non comparate ad aliud. Censent aliqui idem Sacramentum habere posse inæqualem effectum gratiæ, etiam si æqualis sit ex parte suscipientis dispositio. Ita Paludanus in 4. dist. 4. qu. 1. & Cajetanus quæst. 64. art. 1. Fundamentum Paludani est quod parvuli, qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem in Cælo consequantur gloriam; qui destinati sunt supplendæ Angelorum ruinæ, eorumque sedibus occupandis: Angeli porro illi, si in gratia perseverassent, inæqualem obtinuissent gloriam. Cajetanus alia ratione utitur: Quia, inquit, in Baptismo parvulorum plurimum valent parentum ac Ministrorum merita; ergo sicut inæqualia sunt ista merita, sic etiam inæqualis est Baptismi effectus in parvulis. Censent alii, idem Sacramentum æqualem semper conferre gratiæ effectum, quomodocumque homo sit dispositus, modo non ponat obicem. Ratio ipsis est, quia Sacramentum ex se cum non reperit obicem, tantam producit, quantam potest gratiam. Alii denique ajunt, Sacramenta etiam ex opere operato majorem conferre gratiam pro majori suscipientium dispositione, seu pietate.

PRIMA CONCLUSIO.

Idem specie Sacramentum æqualem semper gratiæ effectum confert iis qui æqualiter præparati ea percipiunt

Probatur. Quia ubi causa est eadem & eodem modo applicata, dispositio ex parte suscipientis eadem, effectus idem plane debet esse. Neque Paludani aut Cajetani fundamentum quidquam habet ponderis; quia falsò supponitur infantes qui cum solo Baptismo moriuntur, inæqualem habere gloriam: falsò quoque supponitur nos supplendis Angelorum ruinis, & sedibus in Cælo occupandis duntaxat esse destinatos: falsum non minus est, quod aliquis gratiæ sacramentalis gradus respondeat merito parentum vel Ministrorum, certum quippe est, virtutem omnem Sacramentorum ab uno Christo derivari: *Hic enim est qui baptizat.* Joan. 1. Numquid, ait Apostolus 1. Cor. 1. v. 13. *Paulus cruciatus est pro vobis: aut in nomine Pauli baptizati estis?* Perinde valet Sacramentum, à quocumque Ministro conferatur: potest quidem Minister suis precibus impetrare à Deo gratiam aliquam pro eo cui Sacramentum administrat, ut docet S. Thomas 3. p. q. 64. art. 1. ad 2. At non potest gratiam illam de condigno mereri sine proprio actu vel merito suscipientis. *Effectus Sacramentorum*, ait Angelicus Doctor, *non datur melior per meliorem Ministrum. Aliquid tamen annexum impetrari potest recipienti Sacramentum per devotionem Ministri: nec tamen Minister illud operatur, sed impetrat operandum à Deo.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramenta inæqualem conferunt ex opere operato gratiam iis qui sunt inæqualiter dispositi.

Probatur ex Concilio Trid. sess. 6. c. 7. ubi asserit, in *To. 14. Conc. p. 759. D.*
baptizatis justitiam recipi secundum mensuram quam Spiritus sanctus pariter singulis prout vult, secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem.

Ratio est, quia agentia naturalia quæ ex se toto suo nisu ac impetu agunt, æqualem vel inæqualem effectum producant, pro diversa dispositione seu capacitate subjecti in quod agunt: sic ignis intensiorem producit calorem in uno subjecto quam in alio; in ligno v. gr. quam in stipula. Atqui Sacramenta agunt ut causæ necessariæ & naturales, quæ determinatum quidem habent effectum quoad speciem, non vero quoad intensiorem: major enim vel minor illa vis & intensio pender ex varia capacitate seu dispositione subjecti. Quamquam ergo Sacramenta ex seipsis apta sint & postulent gratiam conferre perfectissimam, quia tamen eorum actio pender à dispositione subjecti, idcirco majorem vel minorem conferunt gratiam pro varia dispositione, hoc est pietate suscipientium Sacramenta.

Neque est quod dicas, inde consequens esse majorem illa gratiam non dari ex opere operato, seu vi ipsius Sacramenti, sed ex opere operantis, hoc est, virtute dispositionum quæ sunt in subjecto; namque dispositiones illæ, ut supra jam observavimus, non sunt causæ effectrices gratiæ, sed tantum conditiones necessariæ ex parte subjecti, ut Sacramentum vim suam exerat: eo modo quo v. gr. siccitas in ligno non est causa combustionis & caloris, sed conditio duntaxat; vera enim & physica causa caloris & combustionis, est ignis.

* * * *

ARTICULUS II.

De charactere qui per aliqua Legis novæ Sacramenta imprimitur.

Quid character. Characteris nomine intelligunt hic Theologi signum quoddam spirituale animæ impressum & indelebile, per quod Christiani distinguuntur & apti sunt ad aliquid sacri suscipiendum vel peragendum: metaphora scilicet ducta vel à signo seu charactere per inustionem ferri in pecoribus expresso, tanquam nota indelebilis possessoris, ait Thomas Waldensis de Sacramento Baptismi c. 109. vel à charactere militari quo notabantur exterius, qui militiæ nomen suum inscribebant; quo exemplo sæpius utitur S. Augustinus Epistola 185. alias 50. c. 7. & Lib. 1. contra Cresconium c. 30. & Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13.

Duo circa characterem expendenda: existentia nimirum ipsius, & essentia seu natura. Primum ad fidem, alterum ad Scholæ opinionem pertinet.

Novatorum error circa characterem.

Circa existentiam characteris erravit Joannes Wilefius Lib. 4. Trialogi cap. 15. referente Thoma Waldensi loco mox indicato. Lutherus & Calvinus eorumque discipuli summo consensu negant pariter ullum imprimi per aliquot Sacramenta characterem, atque Innocentium III. primum esse hujus dogmatis inventorem fabulantur: quin & multos ex nostris antiquioribus Scholasticis sibi hac in parte suffragari gloriantur.

Quid veteres Scholastici senserint de characteris existentia.

At immeritò prorsus: illi etenim de natura magis, quàm de existentia characteris; ac de genere & vi probationis qua existere ostenditur, videntur potissimum disputasse.

I. De natura characteris; an nempe esset qualitas absoluta vel non, *Characterem esse qualitatem absolutam animæ impressam, nec ratio necessaria demonstrat, nec evidens autoritas probat*, ait Gabriel Biel in 4. dist. 6. qu. 2. artic. 1. Concl. 1. Sic ergo patet, pergit, characterem ad hunc intellectum in quo accipitur à recentioribus, non esse ponendum. Idem est sensus Alberti Magni in 4. dist. 6. artic. 4. De charactere, inquit, in sensu quo Magistri disputant (nempe an sit qualitas absoluta) parum invenitur in dictis Sanctorum.

II. Disputabant de vi & pondere probationis qua characteris existentia demonstratur: an scilicet de fide sit; an tantum probabilius, propter autoritatem veterum, illum existere. Idem Biel loco mox citato, *Pateet*, inquit, *quod neque autoritas Scriptura, neque sanctorum Patrum originalia dicta cogunt ponere characterem*, Et Conclusionem 2. *Per rationes*, inquit, *persuasivas & Ecclesiæ autoritatem ostendi potest probabiliter ponendum esse characterem*. Autoritatem autem illam Ecclesiæ unicè ille repetit ex Innocentio III. cap. *Majores*; quamquam & addit ibid. illum exponi posse quomodo ipsemet exponit SS. Dionysium, Damascenum, & Augustinum, nempe vel de exteriori Sacramento, vel de gratia interiori. Non laudat Biel Decretum Eugenii IV. anno 1439. cujus tamen notitiam habere potuit, cum floruerit sub Alexandro VI. Summo Pontifice anno 1494.

Durandus. Durandus pariter in 4. dist. 4. q. 1. fatetur admit-
tendum esse characterem; quia omnes moderni, inquit, *proficentur illum imprimi in aliquibus Sacramentis*. Non laudat ille Constitutionem Innocentii III. quod nempe tunc publica & cognita non esset. Obiit enim Durandus an. 1333. & Decretalis Innocentii in Corpus Juris Canonici translata est à Gregorio IX. qui obiit anno 1241.

Tournellii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

Scotus etiam in 4. dist. 6. q. 9. affirmat, propter *Scotus.*
solam Ecclesiæ autoritatem admitendum esse chara-
cterem, cum nec Scriptura, nec SS. Patres aliquid satis
expressum de illo tradiderint. 10. 8. p. 344. n. 14

Cajetanus in 3. p. S. Thomæ q. 63. art. 1. fatentur *Cajeta-*
etiam neque ex Scripturis, neque ex sanctis Patribus, *nus.*
sed ex sola Ecclesiæ autoritate, & quidem non multis
antiqua, inquit, colligi posse characterem per aliqua
Sacramenta imprimi. Quod patet, inquit, ex sacris
Canonibus, & priscis questionibus Patrum de reitera-
tione Baptismi, qua locum non habuissent, si Ecclesiæ
jam determinasset imprimi in anima characterem per
Baptismum; quod Innocentius III. Extra. de Baptismo
cap. *Majores*, determinavit.

Quin in ipsomet Tridentino Concilio, teste Pallavi-
cino Lib. 9. Historiæ Concilii Tridentini cap. 5. non-
nulli contendebant articulum; qui characterem spe-
ctat, ut probabilior duntaxat, non ut omnino cer-
tum, ut dicebat Seripandus, declarandum esse.

Non est igitur quod Novatores illorum Theologo-
rum patrocinio abutantur; non enim omnino negant
illi per aliqua Sacramenta characterem imprimi, sed
tantum dubitant an istud de fide sit, cum in Scripturis
ac sanctis Patribus nulla, ut ipsis videtur, de charactere
illo mentio occurrat: qua in re, siquid illi peccarunt
quod reprehensione dignum sit, non illud profecto
quod affirmant, de fide non esse characterem per aliqua
Sacramenta imprimi; quo enim tempore illi scribe-
bant, res illa nondum clarè & expressè ab Ecclesiâ de-
finita fuerat, sicut in Concilio Tridentino definita sub-
inde fuit.

Quamquam in duobus maximè attentionem ac ju-
diciū Cajetani hic desideramus: primo: quod asserat
doctrinam Ecclesiæ de charactere, neque ex Scripturis,
neque ex sanctis Patribus erui posse. Si ita est, unde
ergo Synodus Tridentina dogma illud hausit? An nova
ipsi facta est revelatio? minimè profecto. Ergo ex tra-
ditione sanctorum Patrum ac communi Doctorum
sententia illud accepit: neque enim alius est canalis per
quem Christi & Apostolorum doctrina possit ad sub-
sequentes ætates defluere; ac multa ex fide credimus,
quæ in Scripturis expressa non sunt, sed ab una Tradi-
tione accepimus, qualis est Baptismus infantium; qua-
lis necessitas pronuntiandi in forma Baptismatis ista
verba, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*;
qualis veritas Baptismi ab Hæreticis collati, & alia hu-
jusmodi non pauca. Alterum quod in Cajetano, sicut
& in Spalatenfi arguimus, istud est, quod nempe ex ve-
teri controversia circa iterationem Baptismatis ab Hæ-
reticis dati, inferunt, tunc temporis incognitum fuisse
characterem. Dissorta planè & obliqua consecutio.
Illi enim non negabant characterem imprimi per Ba-
ptismum, cum iste verus ac ratus est; sed negabant, in
quo error erat, verum ac ratum esse Sacramentum Ba-
ptismatis datum ab Hæretico; unde consequens erat
ut dicerent, nullum ab hujusmodi falso & ficto Baptis-
mate imprimi characterem: verum enim Baptismum
semel conferri posse, nec unquam iterari communis &
certa fuit Veterum doctrina.

III. Denique, etsi apud aliquos ex antiquis Scholæ
Magistris, ante definitionem Ecclesiæ, incerta & dubia
fuisset characteris veritas, quid inde Novatores adver-
sus Catholicum dogma? nihil certè. Neque enim fides
nostra, ut jam observatum est, ex privata nonnullorum
doctrina debet æstimari, sed ex publicis Confessionibus,
ac Decretis Ecclesiæ.

Varia Scholasticorum sententiæ circa essentiam characteris.

Circa essentiam seu naturam characteris magna est
opinionum Scholæ varietas.

Durandus in 4. dist. 4. q. 1. existimat characterem
non esse aliquid reale & absolutum distinctum ab ani-
ma,

N. 11.

ma, sed esse duntaxat relationem rationis, seu denominationem externam per quam homo deputatur ad aliquas sacras functiones, active vel passive: qua ratione pretium nummi augetur vel imminuitur per solam externam Principis voluntatem, absque ulla entitate nummi super addita vel detracta: qua pariter ratione Magistratus ad aliqua Officia deputatur sola Principis destinatione. Durandi fundamentum est, quod vix explicari possit quid sit illud reale & absolutum in quo reponi dicitur characteris natura: "non sit autem conveniens, in explicandis fidei dogmatibus, adducere, ut ipse loquitur, vias obscuras quæ plus habent obscuritatis & difficultatis, quam principale propositum.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis c. 19. & Suares in 3. partem S. Thomæ q. 63. art. 4. disp. 11. sect. 2. judicant hanc Durandi sententiam ab errore Novatorum non differre, cum ipsi talem externam relationem seu deputationem negare non possint: at Vasques in eandem qu. art. 6. disput. 134. c. 2. late ostendit, amplum discrimen esse inter errorem Novatorum & opinionem Durandi.

Scotus in 4. dist. 6. q. 10. fatetur quidem cum Durando, characterem non esse qualitatem absolutam; & contendit esse relationem realem extrinsecus animæ advenientem, velut effectum Sacramenti: quasi occasione late ibi digreditur, ut ostendat dari relationes reales per actionem agentis productas. Fundamentum Scoti videtur istud esse, nempe characterem esse in genere signi, signum autem ad relationem revocatur.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 4. art. 2. postquam Durandi opinionem recensuit, hæc adjungit: "Hæc opinio, fateor, quantum ad id quod ponit, characterem non esse rem distinctam à Subjecto, nunquam mihi visa est à veritate multum aliena, cum quodam tamen moderamine. Nam profecto istarum rerum multiplicatio, ubi excusari potest, nullibi mihi arrisit: moderamen tamen est, quod quamvis quispiam non censeat, characterem rem esse ab intellectu distinctam, non tamen subinde negandum est Sacramentum characterem imprimere, esseque qualitatem secundæ speciei."

Igitur in mente hujus Theologi, defendi potest characterem non esse quid realiter distinctum ab anima, modo dicatur imprimi per Sacramentum; quod sane videtur difficile conciliari posse, iudicio Suaris in 3. part. q. 63. art. 4. disp. 11. sect. 2. & Vasquesii in eandem qu. disp. 134. c. 2.

Non minor dissensio est inter alios Scholasticos, quibus placet characterem esse aliquid absolutum distinctum ab anima, seu veram qualitatem. Sunt enim qui non directe, sed indirecte tantum & reductive characterem ad qualitatem revocari arbitrantur cum S. Thoma q. 63. art. 2. & Richardo in 4. dist. 5. art. 2. q. 1. ad 3. diversa tamen ex causa. Richardus quidem, quia supernaturalis qualitas per se revocari non potest ad prædicamentum qualitatis naturalis: sanctus vero Thomas, quia character est per modum potentiæ seu virtutis instrumentalis, quæ per se non est sub genere, sed tantum reductive.

Alii post Philosophos, qualitatem dividunt in quatuor species bimembres, nempe habitum & dispositionem; potentiam naturalem vel impotentiam; patibilem qualitatem & passionem; formam & figuram; ad quam vero ex illis, speciem qualitatis sit revocandus character, non consentiunt.

Alii revocant cum Marsilio in 4. q. 4. Conclusionem 7. ad speciem figuræ: quia per characterem quædam fit in anima spiritualis configuratio.

Alii cum Altiissiodorensi Lib. 4. Tract. 3. c. 2. revocant ad patibilem qualitatem, eo quod sit quoddam lumen spiritale quo anima illuminatur.

Alii cum Alensi 4. parte q. 19. art. 2. revocant ad habitum seu dispositionem partim activam, partim passivam. Ita multi è recentioribus, Suares, Vasques,

Isambertus &c. Ratio ipsis est, quia tria sunt characteris officia. 1. facere aptum ad cultum divinum. 2. consignare hominum Christo. 3. distinguere ab aliis. Character Baptismi est passiva potestas, qua homo fit aptus ad suscipienda alia Sacramenta: character vero Ordinis est activa potestas administranda alia Sacramenta: character Confirmationis partim est passivus, quia facit hominem aptiorem ad alia Sacramenta suscipienda; partim activus, quia facit aptum ad profitendam fidem.

Alii denique, cum S. Thoma, characterem constituunt sub secunda specie qualitatis, nempe potentia, vel physica, vel morali.

De subjecto pariter cui character inhæreat, non minor discordia. Dicunt alii illum esse immediate in intellectu, tanquam dispositionem necessariam ad exercendos actus intellectus: alii è contra in voluntate, tanquam dispositionem ad actus charitatis: alii in utraque potentia: alii denique simpliciter in substantia animæ. Atque hæ sunt controversiæ in quibus permittit Ecclesia, ut, salva fidei veritate, sese exerceant Scholæ Doctores. Desinant igitur Novatores hanc nostrorum discordiam nobis opponere, quasi incertum inde redderetur dogma Catholicum. Aberrant illi: ad fidem enim hoc unum hic pertinet, characterem per aliqua Sacramenta imprimi: cætera spectant opiniones Scholæ. Sequatur quisque quam verisimiliorem judicaverit.

PRIMA CONCLUSIO.

Certum est ex fide, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, imprimi characterem in anima; hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt.

Conclusio ipsis verbis Concilii Trid. sess. 7. Can. 9. concepta est.

Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in gen. c. 10. & multum ipso Theologi, Conclusionem probant his Scripturæ testimoniis.

Secundæ Cor. 1. v. 21. *Qui unxit nos Deus, qui & signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.*

Ephes. 1. v. 13. *In quo (Christo) credentes signati estis Spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostræ.*

Et c. 4. v. 30. *Nolite contristare Spiritum Dei, in quo signati estis in diem redemptionis.* Signum porro illud, inquit, ac pignus Spiritus, est character impressus per Sacramentum Baptismi & Confirmationis. Ita sit, non repugnamus: attamen probationem hanc plane decretoriam non esse facile judicabit, quisquis attenderit sanctos Patres laudata testimonia sensu litterali interpretatos esse de interiori per gratiam unctione, in qua pignus est Spiritus Dei & hereditatis æternæ. Estius in hæc loca docet, unctionem & consignationem Spiritus sancti non aliam esse ab illa gratiæ & chrismatum abundantia qua repleti Apostoli, ac veluti sigillo quodam probati & manifestati fuere, tanquam veri Christi ministri adversus Pseudo, apostolos judaizantes. Certum porro est efficacem ex Scripturis elici non posse probationem, nisi cum in eandem explicationem conspirant SS. Ecclesiæ Patres, juxta regulam Concilii Trid. sess. 4. in Decreto Canonicis Scripturis.

Neque propterea minus certum haberi debet de characteris dogma Catholicum, eo quod in Scripturis aperte expressum non sit; cum, ut jam diximus, satis sit illud ex constanti Traditione, quæ altera est fidei nostræ regula, ab Ecclesia definitum fuisse, ut & bene multa alia de quibus dicebat Tertullianus Lib. de Corona militis cap. 4. *Si legem expositules Scripturarum nullam invenies: traditio tibi præstendetur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* Et sanctus

P. 102.
A. B.

To. 9. p. 156. F. **S.** Augustinus Lib. 5. de baptismo c. 23. Multa sunt quae universa tenet Ecclesia, & ob hoc ab Apostolis praecepta bene creduntur, quamquam in Scriptura non inveniuntur. Conclusio itaque ex Traditione efficaciter demonstranda est, qua constat per aliqua Sacramenta imprimi signum distinctum tum ab externo Sacramenti ritu, tum ab interiori gratia; quod animae inhæreat, perpetuum sit ac indelebile; quod denique Fideles distinguat à cæteris, & efficiat ut Sacramenta hæc iterari non possint.

Primo itaque, signum illud ab externo Sacramenti ritu distingui, patet ex eo maxime quod sit effectus Sacramenti; quod animae inhæreat etiam postquam fluxit actio sacramentalis.

P. 29. D. Sanctus Cyrillus præfatione in Catecheses. *Magnum sane est, inquit, propositum hoc Baptisma, captivitatibus liberatio, peccatorum remissio, mors peccati, animæ regeneratio, vestimentum candidum, signaculum sanctum & indelebile.* Enumerat hic sanctus Doctor effectus Baptismi, inter quos appellat signaculum, seu characterem indelebilem: at de ipso externo Sacramento id dici merito non potest. Et Catechesi 4. *Spiritus sanctus, inquit, tempore Baptismatis animam obsignat.* Nimirum non tantum per gratiam, sed etiam per characterem.

To. 1. p. 104. C. D. Sanctus Epiphanius hæresi 8. discrimen inter Circumcisionem & Baptismum assignat his verbis: *Illis præscripta corporis Circumcisio est, qua in usu tamdiu fuit, quoad ingens est illa Circumcisio subsecuta, Baptismus videlicet, quo nos à peccatis præcidimur, & in Dei nomine signamur.* Duplicem hic spiritualem effectum Baptismi distinguit, nempe circumcisionem à peccatis per gratiam, & obsignationem per characterem: obsignatio porro illa spiritalis, est à Sacramento distincta, sicut effectus à causa.

Edis. no. 17. B. Sanctus Joannes Damascenus Lib. 4. Orthod. fidei c. 9. *Nunc, inquit, Spiritus sancti primitias per Baptismum accipimus, & regeneratio, alterius nobis vitæ initium, & signaculum, & presidium, & illuminatio efficitur.*

T. 1. p. 161. B. 1. 2. p. 166. E. 161. A. Sanctus Ambrosius Lib. 1. de Spiritu sancto cap. 6. *Esse, ait, specie signemur in corpore, veritate tamen signamur in corde.* En duplex signum, exterius in Sacramento, & interius in characterem. Et Lib. de iis qui initiantur seu de Mysteriis c. 7. *Repete, inquit, quia accepisti signaculum spiritale.*

To. 9. p. 45. C. Sanctus Augustinus sæpius affirmat characterem imprimi, hære, portari etiam à desertoribus & apostatis; quæ loquendi ratio exteriori Sacramento adaptari non potest. Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. postquam comparavit characterem baptismalem cum nota seu characterem quo milites notabantur, *An forte, inquit, minus herens Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota?* Et Lib. 1. contra Cresconium grammaticum, eundem characterem infigi, imprimi, affirmat: censet igitur cum esse quid distinctum à signo externo Sacramentali.

Secundo, characterem, de quo Veteres, distinctum esse, à gratia sanctificante constat; quia affirmant eum amitti non posse, quod gratiæ non convenit; in iis imprimi qui ficti accedunt ad Baptismum; in apostatis & desertoribus permanere: unde inferunt, corrigendum quidem esse errorem desertoris, sed non iterandum Baptismum.

T. 4. par. 2. p. 337. D. To. 9. p. 45. C. 161. C. D. S. Augustinus Tract. 6. in Joan. *Tene quod accepisti, inquit, non mutatur, sed agnoscitur character est Regis mei, non ero sacrilegus: corrigo desertorem, non mutuo characterem.* Et Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. *An forte, inquit, minus herens Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota, cum videamus nec apostatas carere Baptismate, quibus utique per penitentiam redeuntibus non restituitur, & ideo amitti non posse iudicatur?* Lib. denique 6. contra Donatistas c. 1, *Satis eluxit, inquit, Pastoribus Ecclesia*

Catholica toto Orbe diffusa, per quos postea plenarii Concilii autoritæ originalis consuetudo firmata est; etiam ovem, quæ foris errabat, & Dominicum characterem à fallacibus depraedoribus suis foris acceperat, venientem ad Christianæ unitatis salutem, ab errore corrigi, à captivitate liberari, à vulnere sanari, characterem tamen Dominicum in ea agnosci potius quam improbari. Idem repetit Epistola 185. alias 50. n. 4: ubi Donatistam inducit sic loquentem; *Quare ergo me non baptizas, ut ablui me a peccatis?* Respondeo, (Augustinus) *Quia non facio injuriam characteri Imperatoris, eum errorem corrigo desertoris.*

Tertio denique, Veteres affirmant characterem ita tenaciter animæ inhære, ut nullatenus deleri possit, nec iterari debeant Sacramenta per quæ imprimuntur, per illum nos consignari & à cæteris distingui.

Chrysost. p. 104. Epiph. 1. 1. p. 19. Sancti Chrysostomus & Epiphanius, hic hæresi 8. ille Oratione 2. in Epistolam ad Ephesios docent, nos in anima signari per Baptismum, quomodo Judæi in corpore Circumcisionem signabantur: Circumcisionis vero signum perpetuum erat. Hinc est quod sanctus Cyrillus præfatione in Catecheses jam citata signaculum Baptismatis indelebile appellat. Alii illum comparant vel cum regio characterem qui monetis imprimuntur; vel cum nota qua milites suo Imperatori, & oves suo possessori asseruntur; vel cum ea consecratione per quam res aliqua ab usu prophano ad sacrum & religiosum traducitur. Ita fere sanctus Augustinus Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 3. ubi ait Sacramentum Baptismi & Ordinis iterari idcirco non posse, quod consecratione quadam conferatur. *Utrumque, inquit, Sacramentum est, & quadam consecratione utrumque homini datur, illud cum baptizatur, istud cum ordinatur; ideoque in Catholica utrumque non licet iterari, quod paulo post illustrat exemplis mox dictis.*

Edis. no. 17. B. Sanctus Basiliius hom. 13. in sanctum Baptisma: *Agnosce te nemo, inquit, noster ne sis, an hostium, nisi mysticis signis necessitudinem affinitatemque ostenderis, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini. Quomodo vindicabit te Angelus? Quomodo eripiet ex hostibus, nisi agnoveris signaculum (characterem Baptismi)? Quomodo dicturus es tu, Dei sum, si notas ac insignita non exhibeas? An ignoras Exterminatorem domos signatas præterisse, in his vero quæ signata non erant, primogenita occidisse? Thesaurus non obsignatus diripi à furibus facile potest; ovi signo carenti tuto struntur insidia.*

To. 14. Conc. p. 777. Traditionem hanc certam & constantem præ oculis habebat Concilium Trid. cum sess. 7. Can. 9. sic statuit: *Si quis dixerit in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione, & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possint, anathema sit.*

To. 15. Conc. p. 535. B. Ante Concilium Trid. jam an. 1439. Eugenius IV. in Decreto dixerat, inter Sacramenta tria esse, Baptismum, Confirmationem & Ordinem, quæ characterem, id est, spirituale quoddam signum à cæteris distinctivum, imprimunt in anima indelebile, unde in eadem persona non reiterantur.

Ante Eugenium Innocentius III. de characterem per Baptismum impresso loquitur, velut de re trita & communi apud Theologos; quam, occasione erroris Donatistarum, omnium primus clarius & expressius exposuit sanctus Augustinus, & quam Synodus Tridentina aperte definivit. Id autem duntaxat definivit & ad fidem pertinet, nempe, in tribus Sacramentis, Baptismo, Confirmatione & Ordine imprimi in anima characterem, hoc est, signum quoddam spirituale & indelebile, unde fit ut ea iterari non possint; cætera vero quæ naturam hujus characteris spectant, Theologis discutienda reliquit.

Quapropter Durandi & Scoti opinio supra memorata

Durandi & Scoti opinio differt ab errore Novatorum, & conciliari potest cum dogmate fidei. merata distat ab errore Novatorum in duobus : primo, quia Novatores Confirmationem & Ordinem expungunt è numero Sacramentorum, non ita Authores laudati. 2. Quia Novatores characterem velut figmentum ab Innocentio III. excogitatum, explodunt ac rejiciunt; non ita Durandus & Scotus. Eorum igitur sententia ab Ecclesia damnata non fuit, quæ, licet non ita commodè, absolute tamen cum dogmate Catholico conciliari potest. Quamquam enim singas characterem non esse aliquid absolutum, sed meram relationem, seu realem, seu rationis, dici nihilominus potest, quod imprimatur in anima; quod inhæreat & indelebilis sit: tum quia ex Sacramento resultat respectus ille, seu deputatio ad res sacras, quæ cum nusquam à Deo revocetur, perpetua dicitur & indelebilis: tum quia quod morale duntaxat est ac relativum, recte nihilominus imprimi, & inhærere dicitur: sic macula peccati dicitur imprimi, & hærere in anima postquam fluxit actus peccati, cum tamen non videatur esse nisi peccatum moraliter perseverans non revocatum nec dimissum.

Inde est quod Dominicus Soto fateatur opinionem Durandi cum moderamine aliquo intellectam, sibi non displicere; & Alphonsus à Castro Lib. 4. adversus hæreses dicat, *characterem esse figuram; ac parum interesse siue illa dicatur esse qualitas, siue relatio.*

Sanctus Thomas cæterique post ipsum Theologi, necessitatem & existentiam characteris probant ex officiis illius, quæ sunt 1. aptum reddere hominem ad cultum divinum, sed ad res sacras percipiendas, vel perficiendas. 2. eum Christo configurare, per potestatem ab ipso tanquam ab æterno Sacerdote derivatam. 3. eum distinguere à cæteris. 4. efficere ut Sacramenta per quæ imprimuntur, iterari non possint. Tria autem duntaxat sunt hujusmodi, nempe Baptismus, Confirmatio & Ordo: Quia, inquit Estius in 4. dist. 1. paragr. 20. tres duntaxat sunt characteres: *in Baptismo datur character civitatis seu familie Christi, in Confirmatione character militia Christianæ; in Ordine vero character potestatis, seu ministerii Ecclesiastici.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Character non est pura relatio rationis, non extrinseca duntaxat denominatio, nec relatio realis, sed est aliquid reale absolutum quod ad secundam speciem qualitatis revocatur, atque intellectu tanquam in suo immediato subjecto residet.

Primæ pars probatur contra Durandum: Quia communi Ecclesiæ ac Theologorum usu loquendi, character imprimi dicitur, hærere in anima, atque signum esse spirituale & indelebile: at hæc omnia non nisi valde improprie & abusive dici possunt de relatione rationis ac mere extrinseca denominatione: eo porro Ecclesiæ reverentia debetur, ut quæ in Scholis propugnantur opiniones, recte cohæreant cum proprietate verborum quibus Ecclesia utitur.

Licet igitur Durandi opinio fidei non adversetur, quia tamen non satis accommodata est recepto loquendi modo Ecclesiæ, ideirco rejicienda.

Adde quod ex quolibet Sacramento resultat extrinseca illa denominatio, in qua Durandus characterem reponit neque tamen singula Sacramenta characterem imprimunt.

Secunda pars contra Scotum ostenditur: Tum quia accurate ac philosophicè loquendo, relatio per veram actionem non producit, sed resultat ex fundamento & termino: at character dicitur produci, imprimi per Sacramenta. Tum quia omnis relationis assignari debet aliquod fundamentum: at difficile est in opinione Scoti illud assignare. Quod enim differt? An gratia, dona, virtutes? at his etiam sepositis character imprimitur & perseverat. An sola animæ substantia, vel ali-

qua ejus facultas? at Veteres Judæi cum vera Sacramenta percipiebant, & animam, & facultates illas habebant, atque ad cultum Dei deputabantur; neque tamen aliquo interno characterē signabantur. An denique ipsa Sacramentalis actio; at jam diximus relationem vere non produci, sed resultare duntaxat ex fundamento & termino; præsupponi igitur debet hujus actionis sacramentalis terminus priusquam intelligatur resultare illud relativum, quod character nuncupatur.

Tertia pars, nempe characterem esse aliquid reale positivum & absolutum, seu qualitatem aliquam fixam & permanentem, sequitur ex rejectis opinionibus Durandi & Scoti.

Triplex duntaxat superesse hic potest dubitatio. Prima, an ejuscemodi ens absolutum directe vel indirecte & reductive sit in cathedra qualitatis. Secunda, ad quam speciem qualitatis revocari debeat. Tertia, in quo subjecto immediate resideat, de quibus fuscè disputant Snares, Vasques & alii Scholastici. Nos, qui ad graviora properamus, levi ac suspensa duntaxat manu ea attingemus, respondendo.

Ad primam: characterem non reductive tantum, sed directe esse in cathedra qualitatis. Ratio est quia docent communiter Philosophi, aliquid in cathedra qualitatis reponi directe, quando eodem modo recipitur in subjecto illudque afficit, quo solet qualitas creata & naturalis; atqui character eodem modo recipitur in anima eamque afficit, quo solent qualitates creatæ & naturales recipi & afficere subjectum in quo sunt; quia nempe educitur è potentia animæ, ipsi inhæret, & per ipsum homo denominatur talis, id est, aptus ad Sacramenta activè vel passivè.

Ad secundam: verisimilius esse characterem revocari ad secundam speciem qualitatis, nempe potentiam, 1. quia non videtur revocari ad dispositionem vel habitum Ratio est quia dispositio est facile mobilis à subjecto, character vero firmus est ac indelebilis; habitus autem intendi potest vel remitti, & movere ad facilius duntaxat agendum: at talis non est character. 2. revocari non potest ad tertiam vel quartam speciem qualitatis, id est patibilem qualitatem aut passionem, formam aut figuram: quia ad illas qualitatis species ea duntaxat accidentia revocari solent, quæ adhærent corpori; character autem signum est spirituale inhærens animæ: superest igitur ut revocetur ad potentiam. Et vero ea qualitas merito potentia dicitur, quæ dat simpliciter posse agere vel pati: atqui talis est character per quem homo ad sacra deputatur activè vel passivè, id est, suscipienda, vel perficienda.

Ad tertiam denique respondemus, probabilius nobis videri characterem immediate residere in intellectu, non vero in substantia animæ, tanquam in subjecto proximo. Ratio est, quia character datur ad agendum vel recipiendum aliquid sacri; atqui anima non agit nec patitur, nisi per suas facultates. Character autem non videtur esse in voluntate; quia voluntas illarum qualitatum subjectum videtur esse, à quibus homo bonus vel malus denominatur: at talis non est character, qui in malis est sicuti in bonis. Præterea character ordinatur ad executionem cultus divini: cultus autem divinus quædam est fidei protestatio; igitur in eodem subjecto residet character in quo est fides; at illa est in intellectu.

Quæres 1. An de fide sit characterem esse indelebilem.

Resp. De fide esse, illum hac in vita deleri non posse, quia Concilium Trid. ait *esse signum indelebile*. An verò in altera vita sit delendus, planè incertum est, cum nihil ea de re pronuntiaverit Ecclesia: verbis tamen Concilii conformius videtur, illum delendum non fore, qui in beatis permanens est ad gloriam, in damnatis ad poenam.

Quæres

Quæres 2. utrum per Sacramenta vetera character imprimeretur.

Resp. negative; quia nulla auctoritate aut satis firma ratione id ostendi potest.

Quæres 3. utrum character fuerit in Christo Domino.

Resp. neg. tive: quia nullibi talis characteris in anima Christi impressi mentio fit; nec tali nota Salvator noster indiguit, qui est splendor gloria, & figura substantia Patris, Hebr. 1. v. 3. In quo inhabitat plenitudo divinitatis corporaliter, Coloss. 2. vers. 9. Et vero character qui per Sacramenta Christi in nobis imprimitur, est participatio quædam ac dimanatio Sacerdotii Christi ergo in Christo æterno Sacerdote nullus fuit ejusmodi character.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus præcedentes Conclusiones.

Obijcies 1. contra primam Conclusionem, De characterem per aliqua Sacramenta impresso, nulla in Scripturis fit mentio, ut nos ipsi cum multis antiquis Scholasticis non diffitemur; apud veteres autem SS. Patres & Theologos ante Innocentium III. hoc est sæculum decimum tertium, de quo illo pariter altum est silentium: nihil de illo Magister Sententiarum, nihil Hugo Victorinus, licet de Sacramentis ex professo tractaverint. Magister enim L. 4. dist. 4. agens de iis qui fide ad Sacramentum accedunt, ait eos Sacramentum, non vero rem Sacramenti percipere; per rem vero Sacramenti, intelligit gratiam; neque distinguit duplicem effectum Sacramenti, ut nos jam distinguimus, gratiam scilicet & characterem. Eodem Libro dist. 7. rationem reddit cur Confirmatio repeti non possit, nempe quia non debet Sacramento fieri injuria; fieret autem si repeteretur: quod enim per consecrationem aliquam confertur, iudice sancto Augustino, iterari non potest; si vero characterem agnovisset Magister, procul dubio eum laudasset tanquam veram causam cur repeti non possit Confirmatio.

Resp. 1. silentium Scripturæ opponi hic merito non posse, cum aliunde certa & constans est Ecclesiæ Traditio. 2. Falsum est veteres sanctos Patres nihil de characterem suis in Scriptis ad nos transmisisse; fidem faciunt quæ hic laudata sunt eorum testimonia 3. Veteres Scholastici, ut diximus, non tam de existentia characteris, quam de natura ipsius, disputant, ac de genere probationis unde certo possit demonstrari illum per aliqua Sacramenta imprimi. 4. Magister Sententiarum characteris quidem nomine non utitur, at rem nomine ipso significatam agnovit, L. enim 4. dist. 7. mox citata, docet Baptismum, Confirmationem & Ordinem iterari non posse, quia per quamdam consecrationem confertur, quæ ratio ex S. Augustino deprompta est, ac characterem nostrum subindicat.

Et vero Petrus Pictaviensis Lombardi discipulus, & in Cathedra Theologica Parisiensi, quam annis prope quadraginta magno cum plausu tenuit successor primus, que Sententiarum Lombardi Commentator, in dist. 24. distincte de characterem impresso mentionem facit, sicut & Guillelmus Parisiensis Episcopus qui floruit an. 1240. c. 3. de Baptismo quos summo consensu cæteri Scholæ Magistri secuti sunt.

Obijcies 2. Veteres Ecclesiæ Doctores, imprimis vero sanctus Augustinus, per characterem cujus aliquando meminerunt, intelligunt, vel exterius Sacramentum, vel internam gratiæ unctionem, vel externam denominationem; quemadmodum explicat Durandus antea memoratus. Hoc sensu S. Augustinus sermone coram Emerito Donatista, ait fidem in nomine Trinitatis esse characterem quem Christus militibus suis imprimi iussit.

Resp. nego ant. Ad sanctum Augustinum, distinguo per characterem imprimentem, seu causam characteris instrumentalem, intelligit S. Augustinus Sacramentum exterius aut fidem Trinitatis, hoc est, invocationem solemnem Trinitatis quæ fit in Baptismo concedo; per characterem impressum, nego. Porro citato loco loquitur Augustinus de characterem imprimente, nos autem hic agimus de characterem impresso.

Instabis 1. Eodem in loco sanctus Doctor asserit, quod si Donatus in nomine suo baptizasset, characterem impressisset: at talis character haud dubi: nihil internum fuisset ac spiritale.

Resp. sanctum Doctorem ex hypothese loqui, ut sæpe fit inter disputandum. Scilicet consilium ipsi erat ostendere, Sacramentum vim suam unice à Christo trahere, atque validum & ratum illud esse à Christo Ministro, ritu legitimo & à Christo præscripto consecratum; quod ostendit ex hypothese in qua supponeretur Donatus proprium suum Baptismum conferre, atque Donatum eo in casu characterem suum impressum in iis quos baptizaret. Hypothese autem non probat nec admittit sanctus Doctor, sed ea facta recte concludit quod volebat, nempe Sacramentum Christi non pendere à privata Ministri conditione, sed à virtute Christi de quo dicitur, *Hic est qui baptizat.*

Instabis 3. Ibidem sanctus Doctor ait characterem exterius cognosci, quod de signo spiritali & interno dici non potest, bene vero de exteriori Sacramento.

Resp. dist. ant. ait characterem exterius cognosci in sua causa, nempe visibili Sacramento, concedo: in se ipso immediate, nego.

Obijcies 3. Viciosus occurrit in nostra sententia circulus; namque idcirco probamus characterem imprimi per aliqua Sacramenta, quia hæc iterari non possunt; & probamus ea iterari non posse quia characterem imprimunt.

Resp. viciosum non esse circulum, cum probatio ex diverso causæ genere deducitur; quæ ratione effectus per causam, & causa per effectum aliquando probatur. Iterari non posse aliqua Sacramenta probamus ex characterem impresso, tanquam ex effectum Sacramenti; & vicissim probamus characterem ab illis Sacramentis imprimi, tanquam ex causa.

Instabis. Ex eo quod Sacramentum aliquod non possit iterari, male infertur per illud characterem imprimi; namque Matrimonium iterari sæpius cum eadem persona non potest, nec tamen imprimi characterem.

Resp. Matrimonium ex se iterari posse cum diversis personis, quod satis est ut characterem non imprimat. Cum eadem vero persona repeti non potest, non quidem propter characterem quem imprimat, sed propter vinculum quod dissolvi non potest nisi sola morte, si consummatum fuerit; sunt enim duo in carne una.

Obijcies 4. Necesse non videtur recurrere ad characterem, ut explicetur cur Baptismus v. g. repeti non possit; in promptu quippe sunt rationes aliæ. Prima, quia Baptismus est janua seu introitus ad Ecclesiam; ubi autem semel aperta est janua, necesse non videtur ut sæpius aperiatur. Secunda, quia Baptismus destinatus est ad delendum originale peccatum, quod unicum est. Tertia, quia per Baptismum promittitur vita æterna, Dei autem promissio certa est.

Resp. 1. nego ant. Etsi enim rationes illæ & causæ, quas Novatores exaggerant, quidquam momenti ponderis haberent, an idcirco excludenda ea quæ ex characterem impresso Ecclesia repetit? minime profecto. 2. Leves admodum & parum firmæ videntur adductæ.

Magister
obijt an-
no 1164.
Hugo
anno
1140.

Obijt
an. 1205.

7. 6. p
619. C
D.

adductæ causæ & rationes. Prima quidem, quia janua Ecclesiæ quæ baptizatis aperitur, iisdem apostatis ac desertoribus, si redire velint, rursus aperienda est, non quidem per Baptismum, sed per pœnitentiam. Secunda, quia qui fictus accedit ad Baptismum, à labe peccati originalis non mundatur, & tamen non rebaptizatur cum resipiscit. Tertia, quia per Eucharistiam promittitur quoque vita æterna, & tamen sæpius percipi potest ac debet Eucharistica Communio.

Objicies 5. Inutilis omnino videtur character, ut sit nota distinctionis. Cui enim inserviret? An Deo? at omnia per seipsum novit immediatè: An Beatis? at omnia vident in verbo. An homini? at videt tantum ea quæ patent exterius.

Resp. Ad hoc maximè utilem esse characterem, quod sit nota seu signum quoddam fixum ac permanens, per quod homo Deo consecratur, ac distinguitur à cæteris. Neque refert quod absque tali signo potuisset homo Deo consecrari, à Deo & Beatis cognosci, & secerni ab aliis: neque enim hic disputamus de eo quod fieri potuit, sed de eo quod revera à Deo factum est; neque huiusce facti alia quærenda ratio, quam voluntas facientis. Simili argumento probaret quis, superflua esse Sacramenta ad sanctificationem nostram, quia potuit Deus alia via suam nobis communicare gratiam, voluit tamen eam per Sacramenta nobis communicare; ulterius autem ratio quærenda non est.

Objicies 6. Per omnia Sacramenta imprimi deberet character, non autem per tria duntaxat, quia nempe per omnia Sacramenta homo deputatur ad cultum divinum.

Resp. S. Th. 3. parte q. 63. art. 6. per ea tantum Sacramenta characterem imprimi, per quæ homo deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum quod pertineat ad cultum Dei. Atqui tria duntaxat sunt huiusmodi Sacramenta. Pœnitentia enim directe ad divinum cultum non ordinatur, ait ibid. Angelicus Doctor: per illam enim homo liberatur à peccato, non autem exhibetur ipsi aliquid de novo pertinens ad divinum cultum, sed restituitur in statum pristinum. Pertinet autem pergit sanctus Thomas, aliquod Sacramentum ad divinum cultum tripliciter: uno modo, per modum ipsius actionis; alio modo per modum agentis; tertio modo per modum recipientis. Per modum quid in ipsius actionis pertinet ad cultum divinum Eucharistia, in qua principaliter divinus cultus consistit, in quantum est Ecclesiæ sacrificium; & per hoc idem Sacramentum non imprimitur homini Character, quia per hoc Sacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud alterius agendum vel recipiendum in Sacramentis, cum potius sit finis & consummatio omnium Sacramentorum. Ita S. Thomas.

Objicies 7. contra secundam Conclusionem.

Inter varias circa naturam characteris opiniones, ea cæteris præferenda videtur, quæ, salva fide, faciliore est, ac clarius exponit quæcunque ad characterem pertinent: atqui talis est opinio Durandi supra memorata, quæ per solam externam Dei voluntatem seu destinationem nitidè exponit qua ratione homo per Sacramenta deputeretur ad res sacras percipiendas vel peragendas, absque ulla succrescente in anima entitate seu qualitate, quæ ita obscura est ut vix intelligi possit; quomodo Magistratus ad varia Officia deputatur, & pretium moneta crescit vel minuitur per solam Principis voluntatem, sine ulla qualitate addita vel in Magistratu vel in moneta.

Resp. Prudenti & cauto Theologo sufficere non bere, quod opinio, quam amplectitur, sit faciliore & ei non adversetur, sed præterea necesse esse, ut cum de loquendi, seu proprietate verborum, quæ usurpat Ecclesia, aperte consentiat. Quamvis autem opinio Durandi cum fide conciliari possit, at utrunque sit in-

tellectu faciliore, vel eo tamen solo nomine rejici debet, quod videatur aliena à communi usu loquendi Ecclesiæ & Theologorum, ubi de characteris verba faciunt. Ajunt enim characterem esse signum spirituale animæ impressum, inhærens & indelebile; an vero proprie id dici potest de externa quadam denominatione & destinatione hominis ad res sacras sive perficiendas sive recipiendas? minimè profecto. Hic ergo loquendi modus denotat aliquid absolutum & internum, seu qualitatem animæ inhærentem; neque adducta exempla quidquam hic juvant Durandum. Princeps enim cum Magistratum ad aliqua Officia delegat, nihil in eo ponit, nec aptum eum facit, sed supponit: Deus è contra qui in animam ipsam hominis illabitur quem amat suo amore dignum facit per infusionem gratiæ; & quem pariter ad cultum suum certa ratione consecrat, per internam aliquam qualitatem ipsum disponit ac destinat. Neque vero refert quod difficile sit qualitatem illam explicare. Quasi istud à Theologis exigere merito posset, ut res Theologicas, omni propterea deterfusa obcuritate, planas & faciles omnibus redderent.

Objicies ultimo. Character est signum: omne autem signum relativum est ad rem quam significat; ergo character est relatio quædam realis, ut contendit Scotus.

Resp. In omni signo, præter illam ad rem significatam relationem, esse aliquid reale & absolutum. V. gr. in characteris quo notatur ovis vel miles, præter illum respectum quem habet ad possorem & ducem, est aliquid reale absolutum; pariter igitur in characteris per Sacramenta impresso, præter ordinem quem dicit ad cultum Dei, aliquid est absolutum & reale in anima inhærens, quod solet appellari qualitas: quemadmodum gratia sanctificans, præter respectum quem habet ad Dei amorem & benevolentiam, aliquid in se reale ac positum importat.

QUESTIO V.

De auctore seu institutore Sacramentorum.

DE duobus hic controversia movetur. Primò, an Christus Dominus omnia & singula Sacramenta instituerit, & quomodo; an immediatè & per seipsum, an mediatè per Apostolos. Secundò, an autoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

ARTICULUS I.

An Christus Dominus omnia & singula nova Legis Sacramenta instituerit, & quomodo; an per seipsum immediatè an mediatè per Apostolos?

SI quis hic Novatorum error est, non tam circa institutionem, quam circa numerum Sacramentorum versatur. Agnoscunt enim illi, Sacramenta à solo Christo immediatè institui potuisse; nec alio prætextu duo tantum admittunt, Baptismum nempe & Eucharistiam, quàm quod ea duo Christus per seipsum immediatè instituisse legatur, cætera vero Apostolis vel Ecclesiæ suam debeant originem.

Orthodoxi Theologi consentiunt quidem omnes, Baptismum & Eucharistiam immediatè à Christo fuisse instituta: consentiunt pariter Christum mediatè saltem omnium & singulorum Sacramentorum authorem esse ac parentem; de duobus tantum disputant, nempe an Christus omnia immediatè instituerit, & an istud certa fide Catholica sit definitum.

Ex veteribus Scholasticis aliqui existimarunt, Apostolos,

Lib. 4. p. 21. Hugo Victorinus & S. Bonaventura. Quin Alexander Aletius parte 4. Summæ qu. 24. membro 1. longe post Apostolorum tempora Sacramentum Confirmationis in Concilio Meldensi circa annum Christi 845. institutum fuisse fabulatur, cujus certe improbanda omnino est sententia. Etsi enim ferenda sit, ait Estius in 4. dist. 1. parag. 16. „ eorum opinio qui alicujus Sacramenti institutionem Apostolis adscribunt, minime tamen eis „ assentiendum, qui post Apostolorum tempora putant „ aliquod eorum fuisse institutum; quandoquidem „ commissio verbis facta non ultra Apostolos extendere „ se potuerit; alioquin enim & hodie posset aliquid in „ Sacramentis Ecclesia mutare, vel instituere. „ Hæc Estius.

Qui in ea versantur sententia, haud dubie persuasum non habent de fide esse, Christum Dominum per seipsum & immediate singula Sacramenta instituisse.

Alii è contra existimant istud ad fidem pertinere, atque à Concilio Trid. sess. 7. Can. 1. definitum fuisse; oppositamque sententiam velut erroneam traducere non dubitant. Ita Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis c. 23. Vasques in 3. partem ad qu. 64. art. 4. disp. 135. c. 1. Becanus de Sacramentis in communi c. 5. & Lambertus in 3. partem ad qu. 64. disp. 1. art. 1. Et art. 2. non alia ratione veteres Scholasticos aliter sentientes excusat, quam quod Scripta sua Judicio Ecclesiæ subjecerint.

Alli denique mediam quamdam tenentes sententiam, contendunt revera quidem Christum Dominum immediate per seipsum omnia & singula Sacramenta instituisse; at istud esse de fide, pronuntiare non audent. Ita Dominicus Soto in 4. dist. 1. qu. 5. art. 2. conclusionem 3. Estius in 4. dist. 1. parag. 16. Suares quoque scribens in 3. partem S. Thomæ ad qu. 64. art. 4. disp. 12. sectione 1. quamquam asserat dubitari vix posse quin hæc sit mens Concilii Trident. attamen aperte ad fidem eam pertinere non affirmat. His præmissis sit.

CONCLUSIO.

Christum Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate & per ipsum instituisse; certa quidem est ac vera sententia, non tamen de fide.

Prima Conclusionis pars.

Probatur 1. ex Scripturis triplici argumento. I. Quia nullum est ex septem Sacramentis cujus aperta non fiat in Scripturis mentio, ac proinde cujus immediata institutio ad Christum non videatur referri debere. De Baptismo mentio fit Matth. 28. v. 19. de Confirmatione, Act. 8. v. 15. de Eucharistia, Matth. 26. v. 26. de Pœnitentia, Joan. 20. v. 23. de Unctione extrema, Jacobi 5. v. 14. de Ordine, Act. 6. v. 6. de Matrimonio, Ephes. 5. v. 31. II. Apostoli declarant se duntaxat Ministros ac dispensatores esse, non authores mysteriorum Dei, 1. Cor. 4. v. 1. „ Sic nos existimet homo ut ministros „ Christi, & dispensatores mysteriorum Dei. „ Et c. 3. v. 5. jam dixerat Apostolus: „ Quid est Apollo? quid vero „ Paulus? minister ejus cui credidistis. „ III. denique testatur S. Lucas, Christum postquam à mortuis suscitatus est, per dies quadraginta cum Discipulis conversatum, & de Regno Dei colloquutum fuisse; quo certe temporis spatio Apostolos suos informabat, eaque omnia, quæ ad ritus Sacramentorum pertinent, ipsis exponerat. Ita sanctus Leo Serm. 1. de Ascensione Domini. *Hi dies, inquit, qui inter Resurrectionem Domini Ascensionemque fluxerunt, non otioso transiere decursu; sed magna in his confirmata Sacramenta, magna sunt revelata mysteria.* Quamquam vero concederemus Novatoribus, nonnullorum Sacramentorum institutio-

nem clare ac distincte in sacris Litteris non exprimi, an non Apostolica Traditio sufficeret iis omnibus retinendis, quæ Ecclesia ab Apostolis edocta constanter retinuit. Quodenim, ait S. Augustinus Lib. 4. de Baptismo c. 24. *universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Apostoli autem à Christo, Christus à Deo, quod nobis traditum est, accipere, ait Tertullianus.

Probatur 2. ex sanctis Patribus, Ambrosio præsertim & Augustino.

S. Ambrosius L. 4. de Sacramentis c. 4. *Auctor Sacramentorum, inquit, quis est, nisi Dominus Jesus?* To. 2. p. 368. B. Tom. 5.

S. Augustinus Lib. 3. de Doctrina Christiana c. 9. *agens de Sacramentis novæ Legis, Quædam paucæ, inquit, pro multis, eademque facta facillima, & intellectu angustissima, & observatione castissima, ipse Dominus, & Apostolica tradidit disciplina.* To. 2. p. 140. C. D.

Et Epistola 54. alias 118. „Tenerete volo (alloquitur Januarium) Dominum nostrum Jesum Christum. „ leni jugo suo nos subdidisse, & sarcinæ levi; unde Sa-

cramentis numero paucissimis, observatione facillimis, significatione præstantissimis societatem novæ populi colligavit. Sicuti est Baptismus Trinitatis nomine consecratus; communicatio corporis & sanguinis ipsius, & si quid aliud in Scripturis Canonicis commendatur. Illa autem quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe servantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima auctoritas, commendata atque statuta retineri, sicuti quod Domini Passio & Resurrectio &c. anniversaria solemnitate celebrentur. Distinguit eo loci S. Doctor Sacramenta à cæteris ritibus in eo maxime, quod isti vel ab Apostolis, vel ab Ecclesia instituti fuerint; illa vero à Christo Domino, immediate scilicet; alias ab Ecclesia instituta fuisse dici possent quamquam precaria auctoritate, id est, à Christo Sponso suo accepta.

Probatur 3. auctoritate Concilii Trid. sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit Sacramenta nova Legis non fuisse omnia à Jesu Christo Domino nostro instituta. anathema sit.* Tom. 14. Conc. p. 776. D. Etsi autem Synodus non dicat, immediate instituta, atque propter hanc causam Conclusio nostra statuat id de fide non esse, nihilominus videtur hæc esse mens Concilii, fundata in communi usu loquendi; ea enim quis instituere dicitur, quæ per se ac immediate instituit.

Sessione 14. c. 1. de Pœnitentia, eadem Synodus docet, tunc præcipue à Christo Domino institutam, cum à mortuis excitatus insufflavisset in Discipulos suos dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittuntur eis.* Et sess. 22. c. 1. docet pariter, Christum Dominum in ultima Cœna Apostolos Sacerdotes instituisse. Et sess. 23. c. 1. *Sacrificium & Sacerdotium Dei ordinatione conjunctum esse,* atque ut Sacrificium sic & Sacerdotium ex Domini institutione Ecclesiam accepisse. De Unctione extrema sess. 14. c. 1. ait, institutam esse sacram hanc Unctionem infirmorum, tanquam vere & proprie Sacramentum novi Testamenti, à Christo Domino nostro apud Marcum quidem insinuat, per Jacobum autem Apostolum ac Dominum fratrem, Fidelibus commendatum ac promulgatum. Denique sess. 21. c. 2. docet id esse discriminis inter Sacramenta, & sacramentalia seu ritus & cæremonias Sacramentorum, quod Ecclesia nihil possit in substantiam Sacramentorum, sicut potest in ritus & cæremonias. En verba: „Declarat sancta Synodus, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut „ in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, magis expedire judicaret. „ Porro si Ecclesia accepisset à Christo potestatem instituendi Sacramenta, posset haud

Lib. 4. p. 21. Hugo Victorinus & S. Bonaventura. Quin Alexander Aletius parte 4. Summæ qu. 24. membro 1. longe post Apostolorum tempora Sacramentum Confirmationis in Concilio Meldensi circa annum Christi 845. institutum fuisse fabulatur, cujus certe improbanda omnino est sententia. Etsi enim ferenda sit, ait Estius in 4. dist. 1. parag. 16. „ eorum opinio qui alicujus Sacramenti institutionem Apostolis adscribunt, minime tamen eis „ assentiendum, qui post Apostolorum tempora putant „ aliquod eorum fuisse institutum; quandoquidem „ commissio verbis facta non ultra Apostolos extendere „ se potuerit; alioquin enim & hodie posset aliquid in „ Sacramentis Ecclesia mutare, vel instituere. „ Hæc Estius.

To. 1. p. 312.

haud dubie eorum materiam & formam pro data oportunitate mutare, addendo vel detrahendo: atqui tamen declarat Synodus, quacunque interveniente in ritumutatione, salvam semper remanere Sacramenti substantiam. Quid ita? quia quæ sunt juris divini à Christo Domino præfixa & determinata, non possunt ab Ecclesia mutari; ergo omnia & singula Legis novæ Sacramenta sunt à Christo Domino immediate instituta.

Non est de fide Christum Dominum immediate per se ipsum instituisse. Secunda pars Conclusionis probatur: quia nullum satis firmum ex autoritate momentum habemus, quo teneamur fide divina credere, Christum Dominum omnia & singula Legis novæ Sacramenta immediate per se ipsum instituisse. Non ex verbo Dei seu scripto seu tradito, ex quo inferimus quidem Christum Dominum Sacramentorum autorem esse; at immediatum esse autorem nullibi legimus. Non ex definitione Ecclesiæ: Canon enim Tridentinus mox citatus errorem duntaxat Novatorum perstringit; qui è septenario Sacramentorum numero quinque hoc prætextu expungunt, quod non sint à Christo Domino instituta; adversus quos Synodus statuit, omnia Sacramenta quæ Catholica Ecclesia agnoscit, fuisse à Christo Domino instituta: an vero mediate vel immediate, non determinat Synodus atque consulto pro sua sapientia ab hac particula, *immediate*, abstinuit; quod sciret rem esse inter Scholasticos hinc & inde agitatam. Quapropter non videtur nobis Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis c. 23. scopum attigisse; cum scripsit inutilem futurum eum Canonem, nisi mens Concilii fuisset statuere, Christum immediate per se ipsum omnia Sacramenta instituisse; *Cum nemo*, inquit, *unquam dubitaverit quin saltem mediate Sacramenta à Deo sint instituta.* Nemo quidem Catholicus dubitavit; at ipsi negabant Novatores, & contendebant vera non esse Sacramenta, nisi quæ Christus immediate instituit.

Probatur 2. Quia salva fide, in Scholis libere disputatur hæc præsens nostra Conclusio. Multi præterea etiamnum docent, Christum Dominum in genere duntaxat aliquorum Sacramentorum materiam & formam designasse; atque specialem earum determinationem Ecclesiæ suæ arbitrio permisisse: quæ profecto sententia in istam fere incidit, nempe Christum non immediate omnia Sacramenta instituisse, sed aliqua mediate tantum; qui enim potestatem habet determinandi materiam & formam Sacramenti alicujus, ille censetur habere acceptam à Christo Domino auctoritatem instituendi Sacramenti. Quamquam non ignoramus consecutionem hanc ab aliquibus Theologis, Isamberto imprimis, negari; existimat enim ille, simul & Christum immediate omnia Sacramenta instituisse, ac Apostolis & Ecclesiæ dedisse potestatem in specie determinandi materiam & formam Sacramenti, quas ipse in genere duntaxat assignavit.

Probatur denique testimoniis duorum [ut ceteros omittamus] gravissimorum Theologorum, Dominici Soto, & Guillelmi Estii.

Dominicus Soto in 4. dist. 1. q. 5. art. 2. conclus. 3. „Non usque adeo constat, inquit, hæc esse negare Sacramenta Confirmationis & Extremæ unctionis fuisse ore Christi proprio instituta. „Et conclusio 4. „Effer tamen, pergit, temerarium negare omnia Sacramenta à Christo instituta.

Estius in 4. dist. 1. paragr. 16. „Cum, inquit, non sit à Synodo definitum Sacramenta novæ Legis omnia, immediate à Christo instituta esse, disputatur adhuc inter Catholicos, utrum omnia septem Christus immediate & per se ipsum instituerit, an vero quorundam instituendorum ministerium Apostolis vel Ecclesiæ commiserit. Dubitandi enim causa videtur, quod in Scriptura nusquam legimus ubi Confirmationis & extremæ unctionis Sacramenta Christus instituerit, sed utrumque Apostoli potestate sibi à Christo commissam videantur Ecclesiæ tradidisse Act. 8. & Jacobi 5.

„Multo minus existimant Ordinem Diaconatus & Subdiaconatus, & quatuor minores Ordines immediate à Christo fuisse institutos, præsertim quoad singulorum materiam & formam, quarum determinationem, alterationem, atque mutationem volunt Apostolis, imo & posteriori Ecclesiæ, prout Fidelium saluti expedire judicarent, fuisse conceditam. „De hac vero sententia sic ibidem judicat gravis Theologus: „Hæc opinio, inquit, ut aliquid probabilitatis habeat, majori tamen probabilitate diversæ sententiæ superatur. „Propterea babilem dicit, non ex fide certam sententiam.

Ib. col. 2. B.

ARTICULUS II.

An auctoritas instituendi Sacramenta possit hominibus communicari.

Triplex à Theologis distinguitur in Sacramentis auctoritas: una primaria & independens, quæ dicitur potestas auctoritatis; altera excellentiæ seu ministerii principalis, quæ Christo competit ratione humanitatis, quæ instrumentum est divinitatis hypostaticæ conjunctum; tertia, denique infima, quæ dicitur potestas puri ministerii, qualis Sacerdotibus data est.

Triplex auctoritas Primaria seu potestatis, excellentiæ, & puri ministerii

Auctoritas excellentiæ quæ Christo propria est, fundatur in unione hypostatica, atque hæc quatuor includit: 1. quod meritum Christi operetur in Sacramentis, ac primam de condigno gratiam mereatur. 2. quod ad invocationem ejus nominis Sacramenta celebrentur. 3. quod ipse ea instituere potuerit, ac revera instituerit. 4. quod effectum Sacramentorum etiam solo nutu & imperio voluntatis absque Sacramento conferre possit. Ita S. Thomas 3. p. q. 64. art. 3.

Duo porro necessaria sunt ut aliquid institui possit Sacramentum: primum, ut assignetur signum aliquod exterius conveniens; alterum, ut huic signo annexa sit virtus & efficacia conferendi gratiam sanctificantem.

Scolus in 4. dist. 1. q. 3. Gabriel in eadem dist. q. 2. art. 3. dubio 2. Vasques in 3. partem quæst. 64. art. 4. disput. 135. c. 2. docent posse quidem alicui creaturæ communicari facultatem assignandi & determinandi signum exterius sacamentale; at negant posse ipsi ab homine certo assignari vim conferendi gratiam. Alii cum Domino Soto in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 2. è contra sentiunt auctoritatem excellentiæ quæ in Christo fuit, posse puris hominibus communicari, non quidem adæquate quantum ad omnes effectus, satis factionem scilicet infiniti pretii, ac meritum de condigno primæ gratiæ sanctificantis; sed inadæquate, quantum ad institutionem signi cui certo annexa & alligata sit efficax gratiæ collatio.

CONCLUSIO.

Potestas auctoritatis primaria & independens instituendi Sacramenta, nulli puræ creaturæ communicari potest. Ea vero quæ dicitur excellentiæ, & humanitati Christi tanquam instrumento divinitati conjuncto concessa fuit, adæquate quantum ad omnes effectus communicari non potest, sed inadæquate duntaxat.

Probatur prima pars: Quia illa potestas primaria & independens solius Dei propria est, nec ulli creaturæ, quæ essentialiter estens dependens, potest communicari.

Secunda pars ostenditur: Quia potestas excellentiæ in Christo adæquate sumpta, fundatur in unione hypostatica, præsupponit satisfactionem infiniti pretii, per quem etiam de condigno Christus primam sanctificantem gratiam nobis meruit: at hujusmodi potestas nulli puræ creaturæ potest communicari, ut per se manifestum est.

Tertia

S. Aug.
Tom. 3.
part. 2.
p. 123.
A.

Ubi. E.

Tertia denique pars probatur auctoritate sancti Augustini Tract. 5. in Joan. n. 7. ubi sic loquitur: *Potuit Dominus noster Jesus Christus, si vellet, dare potestatem alicui servo, ut daret Baptismum suum tanquam vice sua, & transferre a se baptizandi potestatem, & constituere in aliquo servo, & tantam vim dare Baptismo translati in servum, quantam vim haberet Baptismus datus à Domino. Hoc noluit ideo, ut in illo spes esset baptizatorum, à quo se baptizatos agnoscerent. Noluit ergo servum ponere spem in servo. Et paulo post: Intendite: Potuit hanc potestatem servis dare, sed noluit. Si enim daret hanc potestatem servis, id est, ut & ipsorum esset, quod Domini erat, tot essent Baptismata, quot essent servi. Haecenus S. Augustinus.*

Ratio est, quia nulla videtur esse implicancia & contradictio aut ex parte hominis, aut ex parte Sacramenti, quod, Deo ita concedente, non tantum possit homo instituire signum exterius, sed etiam ipsi annexere vim producendi gratiam: semper enim ea in hypothese salva esset dependentia illius hominis à Deo; neque de condigno, sed tantum de congruo ex libera & gratuita Dei acceptance primam sanctificantem gratiam nobis mereretur. Verum in quaestionibus hujusmodi de re possibili, plus æquo immorandum nobis non est.

QUÆSTIO VI.

De Ministro Sacramentorum.

DUO hic expendemus. Primum, an Minister Sacramentorum activè concurrat tanquam causa instrumentalis ad gratiam sacramentalem. Secundum, an solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

ARTICULUS I.

An Minister Sacramentorum activè concurrat ad gratiam sanctificantem.

QUÆSTIO non est, an Minister propria sua virtute anteriorem attingat gratiam; certum enim est solum Deum primaria sua auctoritate in nobis interius operari: sed quaestio est, utrum Minister tanquam causa efficiens instrumentalis simul cum Sacramento non tantum remote, sed etiam proxime concurrat ad gratiam sacramentalem.

CONCLUSIO.

Minister Sacramentorum tanquam vera, instrumentalis & materialis causa simul cum Sacramento proxime & activè concurrat ad gratiam sacramentalem.

Probatur: Quia in Sacramento Pœnitentiæ v. gr. Minister verè absolvit à peccatis. *Accipit Spiritum sanctum*, ait Christus Joan. 20. v. 28. *quorum remisistis peccata, remittuntur eis.* Ita statuit Concilium Tridentinum sess. 14. c. 6. & Can. 3. & 10. In Sacramento per Ordinationis, Episcopus per manus impositionem gratiam impertitur. 2. ad Tim. 1. v. 6. *Admone te, a. Apostolus, ut resuscites gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.*

Idem de cæteris Sacramentis quæ Minister dispensat, judicandum.

Ratio est, ait S. Thomas 3. parte q. 64. articulo 1. in corpore, quia *eadem est ratio Ministri & instrumenti*, seu Sacramenti; *utriusque enim actio exterius exhibetur: & sortitur effectum interiore ex virtute principalis agentis n. npe Dei.* Atqui Sacramenta sunt causæ efficaces seu effectrices gratiæ sanctificantis, ergo & eorum Ministri.

Dices 1. Sacramentum Eucharistiæ gratiam comm-
Tournellii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

municat cum jam penitus effluxit actio Ministri per quam consecratur: quomodo igitur potest Minister ad illam gratiam activè & proxime concurrere?

Resp. Eo in Sacramento Ministrum nonnisi remote ad effectum spirituale concurrere, quia nempe peculiare est Eucharistiæ, ut non in usu, sed in re permanenti consistat. Unde species consecrata quæ corpus Christi vere ac realiter sub se continent per usum & summptionem gratiâ conferunt diu post elapsam Ministri actionem: in aliis vero Sacramentis quæ in actione posita sunt, Minister & Sacramentum unam & eandem habent actionem instrumentalem.

Dices 2. SS. Patres vulgo asserunt Ministros Sacramentorum linguam & manus duntaxat præbere, Deum autem interius mundare, sanctificare &c.

Resp. Non aliud velle SS. Doctores, nisi quod Ministri non sint causæ primariæ sanctificationis, sed ministeriales duntaxat, ac certis adstrictæ legibus. *Quid igitur est Apollo? quid vero Paulus?* ait Apostolus 1. Corinth. 3. v. 4. *Ministri ejus cui credidistis, & unicuique sicut Dominus dedit. Ego plantavi, Apollo rigavit: sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus.*

ARTICULUS II.

An solus & quilibet homo sit Minister Sacramentorum.

COMMUNIS est omnium sententia, solum hominem, eumque viatorem, idoncum esse posse Sacramentorum Ministrum; an vero Angeli ad hocce ministerium delegari possint, anxie disputant ex nostris non pauci. Verum, ut jam diximus, in quaestionibus hujusmodi de re possibili, quæ rem nostram Catholicam multum non juvant, inharendum non æstimamus.

Lutherus cum suis distinguit inter potestatem & usum ministerii. Usus quidem seu functionis sacri ministerii nullum arrogare sibi debere contendit, nisi qui legitime vocatus fuerit: potestatem vero ipsam ministrandi cuilibet homini Christiano per Baptismum inditam agnoscit. *Sacerdos*, ait in Libro ad Pragenses de instituendis Ministris Ecclesiæ, quem dedit anno 1523. *in novo præsertim Testamento non sit, sed nascitur: non ordinatur, sed creatur. Nascitur autem in Baptismo, suntque prorsus omnes Christiani Sacerdotes.* Et inter Propositiones quas Leo X. damnavit, hæc erat, *Ubi non est Sacerdos, æque potest quilibet Christianus (Sacramenta administrare) etiamsi mulier aut puer esset.* Tom. 14.
Conc. p.
392. E.
Opusc.
p. 736.

Calvinus in Antidoto Concilii Tridentini ad Canonem 10. sess. 7. ita rigide ac severe tuetur eos tantum qui legitime vocati sunt facultatem habere ministrandi Sacramenta, ut nequidem urgente necessitate concedat laicis, præsertim vero fœminis, ut conferant Baptismum.

Firmilianus Cæsareæ in Cappadocia Episcopus Epistola ad S. Cyrtianum 75. dubitat de veritate Baptismi collati à muliere demonibus obsecra. Catholici omnes excepto Baptismo in casu necessitatis, docent cum solum idoneum esse Ministrum Sacramentorum, qui per legitimam Ordinationem, non tantum usum, sed & potestatem ipsam accepit ea conficiendi.

PRIMA CONCLUSIO.

Solus homo viator idoneus esse potest Minister Sacramentorum.

Probatur ex Scripturis, quæ non aliis quàm hominibus, iisque viatoribus, datam esse à Christo facultatem ministrandi Sacramenta, testantur. Solis hominibus

F

dixit

dixit Christus Matth. 28. v. 19. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Solis hominibus Lucæ 22. v. 19. dixit *Hoc facite in meam commemorationem.* Solis hominibus Joan. 20. v. 23. dixit: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Apostolus non alios quam homines designabat 1. Cor. 4. v. 1. his verbis: *Sic nos existimet homo ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Et 2. Cor. 3. v. 6. *Qui nos idoneos Ministros novi testamenti fecit.* Denique Hebr. 5. vers. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis: qui condolare possit iis qui ignorant & errant; quoniam & ipse circumdatus est infirmitate, & propterea debet, quemadmodum pro populo, ita etiam & pro seipso offerre pro peccatis.* Hæc porro omnia non nisi in hominem viatorem peccatis & infirmitatibus obnoxium cadere possunt.

Superfluum omnino videtur in re tam facili & obvia testes appellare SS. Patres. Unus sufficiat sanctus Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio. *Qui terram incolunt, inquit, in eaque commorantur, ad ea quæ in Cælis sunt dispensanda commissi sunt, potestatemque acceperunt, quam neque Angelis, neque Archangelis dedit Deus. Neque enim illis dictum est, Quacunque ligaveritis in terra &c.*

Quid ergo, inquires, dicendum foret, si Angelus, assumpto corpore visibili, Sacramenta ministraret sicut aliquando contigisse nonnullis proditum legimus Historiis.

Resp. Si certo illud constaret, dicendum foret haud dubiè, voluisse Deum signo aliquo sensibili extra legem ordinariam, gratiam suam alicui concedere. Verum eo in casu non videretur signum illud hoc ipsum esse Sacramentum quod Christus in nova Lege instituit, sed alterius esset conditionis, defectu scilicet Ministri seu causæ conficientis Sacramentum. Quemadmodum si jam Deo placeret noxam originalem non per aquam alicui remittere, sed per aliud quoddam sensibile signum, non diceretur remissum peccatum per Sacramentum quod Christus in hunc finem instituit. Quæ porro referuntur historiæ, seu exempla Angelorum qui nonnullis Sanctis Eucharistiam administrasse narrantur, eo ad summum tendunt, nempe Angelos jam consecratam Eucharistiam detulisse ac dedisse, non vero consecrasse. Firmilianus autem idcirco iudicavit nullum esse Baptismum, quem mulier dæmone obsessa dederat, quod à dæmone ipso illum datum existimabat, qui baptizandi licentiam non acceperat.

SECUNDA CONCLUSIO.

Homo quilibet Christianus (si Baptismum excipias in casu necessitatis) idoneus non est Minister Sacramentorum, sed ille tantum qui per legitimam Ordinationem ministerii potestatem accepit.

Probat 1. ex diversis officiis ac functionibus quæ non omnibus promiscue, sed aliquibus dumtaxat hominibus concessæ sunt. Ita testatur Apostolus Ephes. 4. v. 7. *„Unicuique, inquit, data est gratia secundum mensuram donationis Christi. Et v. 11. Ipse dedit quosdam Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios vero Evangelistas, alios autem Pastores & Doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii.“* Quod illustrat familiari comparatione membrorum corporis humani, quorum varius usus est, & actio distincta, servandæ totius humani corporis harmoniæ maximè necessaria. *„Si totum corpus, ait Cor. 12. v. 17. „oculus, ubi auditus? si totum auditus, ubi adoratus? „Nunc autem posuit Deus membra, unumquodque eorum in corpore sicut voluit Et Hebr. 5. v. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.“*

De potestate vero, non autem de solo usu potestatis, sicut placet Lutheranis, loqui Apostolum, certo constat. Tum quia de ea loquitur potestate quam Apostoli à Christo, & Aaron à Deo acceperant: atqui non usum duntaxat, sed ipsam potestatem, unde legitimus usus nascitur, illi acceperunt. Tum quia id. v. 5. confirmat Apostolus exemplo Christi, qui non semetipsum glorificavit ut Pontifex fieret, sed qui locutus est ad eum, *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* At Christus potestatem, & quidem plenam ac perfectam accepit.

Denique, si in veteri Lege cuilibet licitum non fuit se sacris immiscere, sed iis tantum qui erant de stirpe Aaron: si tam severe punitus est Ozias Rex, quod munia Sacerdotum usurpare ausus fuisset, ipsique constanter resistere fortissimi Sacerdotes: Non est, dicebant, tui officii, Ozia, ut adoleas incensum Domino. *ralip. c. 6. sed Sacerdotum, hoc est, filiorum Aaron qui consecrati sunt ad ejusmodi ministerium. Egredere de Sanctuario.* Quanto magis in Lege Christi à sacro ministerio removendi sunt, qui ad illud speciali consecratione non vocantur?

Fuit hæc semper constans ac perpetua Ecclesiæ fides ac praxis. *Ne immisceas rebus Ecclesiasticis,* scribebat Apud Ozias Cordubensis Episcopus ad Imperatorem Constantium, *ne nobis his de rebus præcepta mandes; sed à nobis potius hæc edas. Tibi Deus Imperium tradidit, nobis Ecclesiastica concedidit. Ac quemadmodum qui tibi Imperium subripit, Dei ordinationi repugnat; ita metue, ne si ad te Ecclesiastica pertrahas, magni criminis reus fias.*

Notum est quod in Concilio Alexandrino contigit. Accusatus scilicet in eo fuit Athanasius ab Arianis, quod fregisset calicem qui apud Presbyterum quamdam nomine Ischyram asservabatur: non alia autem meliori ratione a censors calumniæ ac falsi testimonii convicti fuere, quam quod Ischyra ille, cujus custodiæ calix concreditus dicebatur, verus non esset Presbyter, utpote qui à Collutho Presbytero qui se Episcopum mentiebatur, ordinatus fuisset. Quapropter ipse Colluthus ab Ofio cæterisque Episcopis ad priorem Presbyteri Ordinem reductus fuit, ac irritæ & nullæ declarata, quas ille attentaverat, Ordinationes, & Ischyra in ordinem laicorum rejectus. Ita narrat S. Athanasius Apologia 2.

Plura ex veteribus monumentis referre hic facile foret; sed ea suis quibusque propriis locis reservamus, ubi nempe de Ministro cujuslibet Sacramenti disseremus.

Fidem Ecclesiæ his verbis declaravit & expressit Concilium Trid. sess. 7. Can. 10. *Si quis dixerit Christianos omnes in verbo & omnibus Sacramentis administrandis habere potestatem, anathema sit.*

Dices 1. Petri 2. v. 9. omnes Christiani appellantur *genus electum, regale Sacerdotium.* Et S. Joannes Apoc. 1. v. 6. *Fecit, inquit, nos regnum & Sacerdotes Deo Patri suo.*

Resp. distinguo: omnes Christiani sunt Sacerdotes improprie & metaphoricè, ratione scilicet hostiæ spiritualis quam Deo per preces ac bona opera offerunt, concedo: verè & proprie, ratione Ordinationis seu potestatis consecrandi Eucharistiam, nego. Seipsum exponit sanctus Petrus citato cap. v. 5. *Ipsi, inquit, tanquam lapides vini superadificamini domus spiritualis, Sacerdotium sanctum, offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum.* Illæ vero spirituales hostiæ opera sunt virtutis & pietatis quæ ad Deum tanquam ad fontem & parentem totius boni referuntur. Et verò Christiani eo ipso modo vocantur à sancto Petro *Sacerdotes, quo domus spiritualis, & Reges;* sed eos ita per figuram & metaphoram appellari nemo non videt: sunt illi domus spiritualis, quia ad unam familiam cujus caput est Christus, pertinent, mutuo-

que

que inter se charitatis vinculo debent colligari : sunt Reges , quia suis affectibus dominari , seque à rerum terrenarum servitute liberare & expedire tenentur. Pariter igitur sunt Sacerdotes , tum quia in mente sancti Augustini in Psal. 94. *Anima nostra est ara Dei. Sacrificium Dei quid est? Forte hoc facimus modo, imponimus in ara sacrificium, quando Deum laudamus.* Tum quia eodem docente Libr. 20. de Civit. Dei cap. 10. *Sicut omnes Christianos dicimus propter mysticum chrisma, sic omnes Sacerdotes, quoniam membra sunt unius Sacerdotis, nempe Christi.*

Instabis : Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchise ech. Psal. 109. v. 4. At omnes Christiani sunt fratres Christi ; ergo omnes Christiani sunt Sacerdotes.

Resp. distinguo min. Omnes Christiani sunt fratres Christi per gratiam adoptionis, concedo ; per naturam, nego. Non eadem porro est prærogativa fratrum ex adoptione , quæ fratrum ex natura. Quia & filius primogenitus speciale quoddam habet præ cæteris fratribus privilegium.

Opponi hic posset autoritas Tertulliani Lib. de Exhortatione castitatis cap. 7. Verum cum hujusce testimonii examen propius spectet tractationem de Ministro Eucharistiæ, illud in eum locum rejicimus.

Q U Æ S T I O VII.

De conditionibus in Ministro requisitis ut Sacramenta perficiat.

DE tribus hic potissimum instituitur controversia nempe de intentione, fide, ac probitate Ministri.

A R T I C U L U S I.

De intentione Ministri Sacramentorum.

An & quæ in eo necessaria sit ut Sacramenta validè perficiat.

INTENTIO Ministri est actus voluntatis quo Minister vult facere quod Christus instituit & usurpat Ecclesia.

Necessariam esse in Ministris. dum Sacramenta conficiunt & conferunt , intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia , expresse declaravit ac definivit Conc. Trid. sess. 7. Can. 11.

Verum quæ qualis illa esse debeat , aperte non declaravit nec definivit ; atque hinc Theologi dubium excitarunt circa sensum istorum Concilii verborum , *faciendi quod facit Ecclesia.* Dubitandi ratio hæc ipsis fuit quod Ecclesia non tantum ritum externum , quem Christus instituit, facit & intendit facere , sed etiam verum Sacramentum , quod sanctificantem gratiam benè præparatis confert , & habet pro fine æternam felicitatem. An vero eorum omnium intentio , sive explicita , sive implicita & confusa , sit in Ministro Sacramentorum necessaria , ut ea validè perficiat aut conferat , controversitur. Rursus quæritur quænam sit illa Ecclesia , cujus ritum Minister intendere debeat ; an Catholica & Romana ; an quælibet Christiani nominis particularis societas, sive Catholica illa sit, sive non : v. g. Ecclesia Lutherana, aut Calviniana Genevensis.

Duo igitur hic sunt controversiæ capita : unum circa intentionem consideratam ratione objecti ad quod illa fertur, alterum ratione modi , quo ad illud fertur & tendit : an scilicet necessaria sit intentio actualis ; vel virtualis , aut habitualis & interpretativa sufficiat.

De necessitate intentionis ratione objecti.

STATUS QUÆSTIONIS.

Objectum seu terminus intentionis , illud ipsum est quod Minister intendit seu spectat , cum Sacramenta perficit aut confert ; atque ex sententia Concilii Tridentini , id ipsum est quod facit Ecclesia , seu opus & actio Ecclesiæ.

In actione vero illa distingui hæc ac spectari possunt.

I. Ritus exterior solus ac purè materialis , nulla prorsus attentione facta quod sit ritus Ecclesiæ, nec ullà præsupposita voluntate seu intentione faciendi quod facit Ecclesia.

II. Ritus ille quatenus est ritus Ecclesiæ , quæcunque tandem illa cogitur , & cum directà voluntate sive explicita sive implicita & confusa generatim faciendi quod facit Ecclesia , abstrahendo ab eo quod sit verum Sacramentum, vel non.

III. Ritus ut est formaliter Sacramentalis , seu ut verum Sacramentum.

IV. Denique , ritus quatenus est causa efficax seu eff. & iva gratiæ sanctificantis , & tendit ad æternam felicitatem tanquam ad finem.

Circa quæ varia fingi potest hypothesis Ministri ritum externum Ecclesiæ v. g. ablutionem in Baptismo usurpantis.

Varia hypothesis. Prima hypothesis.

Prima est , si Minister vel per jocum & irrisionem externam ac manifestam , ut solent mimi & histriones, ritum hunc non serio facere , sed fingere ac repræsentare vellet ; vel si de ritu Ecclesiæ nihil plane cogitans, in balneo v. gr. positus , aquam supra puerum effunderet cum verbis consuetis , ad sordes corporis eluendas ; vel si serio exterius ac in debitis circumstantiis materialem & externum Christi & Ecclesiæ ritum debite observaret , intus vero & animo intentionem suam suspenderet ac cohiberet , aut etiam contrariam gereret, diceretque tacitus apud se , Nolo ritum Ecclesiæ perficere imo contrarium intendo ; & volo tantum ritum illum exterius , quamquam apparenter serio , fingere, simulare , repræsentare. In priori casu homo non intendit facere ritum etiam externum Ecclesiæ , sed eum duntaxat fingere , simulare ac nude repræsentare ; atque irrisio , jocus ac fictio exterius aperta est ac manifesta , nec ratum ac validum est Sacramentum. In secundo casu homo nullatenus intendit facere ritum Ecclesiæ formaliter ut est ritus Ecclesiæ , sed pure materialiter & ad finem valde diversum ab eo quem sibi Ecclesia proponit ; nec etiam eo in casu valet Sacramentum. In tertio casu fictio ac irrisio est occulta , interna ac latens , quæ in primo aperta est , externa & manifesta ; neque aliud inter utramque hypothesis discrimen occurrit, nisi quod in prima est irrisor manifestus, in altera irrisor occultus. Cum enim in hac tertia hypothesis Minister exterius serio ritum Ecclesiæ peragit, intus tamen & apud se ait, Nolo facere ritum Ecclesiæ, seu id quod facit Ecclesia ; quid, rogo, intelligi potest per illud, *Nolo facere ritum Ecclesiæ* ? An ritum externum Ecclesiæ non ita certe , siquidem illum serio peragit & exercet : quis autem sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit ? ait appositè Catharinus mox laudandus. Ergo cum ille in adducta hypothesis ait se nolle facere quod facit Ecclesia , non alius sensus ac mens illius esse potest , quam quod vel nolit facere ritum Ecclesiæ quatenus formaliter Sacramentum , aut productivum gratiæ sanctificantis ; vel re ipsa nolit illum ritum facere , sed simulare duntaxat , fingere ac repræsentare : quorum primum à Theologis non exigitur ; alterum vero falsum est , & errore Novatorum in hoc uno distat , quod irrisio , cum qua stare verita-

rem Sacramenti Novatores arbitrantur, sit exterior & manifesta, hic vero interna sit, occulta & latens.

Secunda
hypo-
thesis.

Secunda hypothesis est, si Minister externum Christi & Ecclesiae ritum non tantum serio exterius, sed intus & animo vellet observare, non tamen verum perficere Sacramentum, sive ex malitia, ut hominem Sacramento defraudet, sive ex errore, quia non credit ritum hunc verum esse Sacramentum.

Tertia
hypo-
thesis.

Tertia hypothesis est; si Minister ritum hunc serio tum internè, tum externè vellet observare, etiam ut verum Sacramentum, non intenderet tamen effectum vel finem Sacramenti.

Intentio
externa &
interna
variè ex-
plicatur.

Atque hinc nata celebris in praesenti argumento distinctio intentionis externae & internae, quae cum non uno modo ab omnibus intelligatur & explicetur, paulò involuta & obscura evasit praesens inter Theologos disceptatio.

Sunt qui externam intentionem appellant eam qua Minister externum Christi & Ecclesiae ritum serio ac simpliciter vult observare, non tamen verum perficere aut conferre Sacramentum; sive (ut dictum est) ex malitia, sive ex errore. Internam è contra eam dicunt, per quam Minister non tantum ritum Ecclesiae externum, sed etiam ipsum ut formaliter sacramentalem, seu ut verum Sacramentum serio intendit perficere: hoc sensu admittenda est intentio externa, interior vero rejicienda.

Sunt quibus intentio externa ea videtur esse quae ad opus duntaxat Ecclesiae externum, unde nomen sumpsit, serio exterius usurpandum refertur; tamen si Minister intus & animo non intendat ritum Ecclesiae facere, sed intentionem suam aut retineat, aut etiam contrariam gerat: unde eo in casu necesse est ut Minister, qui exterius serio ritum Ecclesiae peragit, intus dicat, Nolo illum reipsa facere, sed tantum fingere, simulare, ac nudè repraesentare. Nisi res ita sit, modus ille exponendi externam intentionem vanus ac illusorius est, ac in meram recidit de nomine quaestionem, ut paulò ante ad primam hypothesis observavimus.

Rectius igitur, nostro quidem iudicio, nomine intentionis externae ea intelligitur, per quam minister exterius & quidem serio ac in debitis circumstantiis externum Ecclesiae opus perficit, tamen si intus & animo statuat illud non perficere, sed tantum fingere ac simulare. Interna vero ea dicitur, per quam minister non tantum serio exterius, sed etiam intus & animo vult simpliciter ac generatim facere, quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille sentiat de Sacramento, vel ejus effectu ac fine, & de Ecclesia ipsa: sive enim ea omnia rejiciat, sive admittat, perinde est ad substantiam Sacramenti, modo velit serio intus & apud se facere quod facit Ecclesia; error quippe privatus nocere non potest generali Ecclesiae intentioni, nec consequenter obstare veritati ac valori Sacramenti. Inde est quod hujusmodi intentio appellari soleat intentio generalis & publica Ecclesiae, seu ministerii, quam habere Minister praesumitur, quoties serio & ut Ministrum Ecclesiae decet, in debitis circumstantiis ritum sacrum observat & facit, quem Christus instituit & usurpat Ecclesia.

Non est igitur hic quaestio, utrum ad valorem Sacramenti necesse sit Ministrum velle facere Sacramentum; aut ritum externum quatenus formaliter sacer est, religiosus ac sacramentalis; aut ejus effectum producere; aut etiam ut veram & Catholicam Ecclesiam agnoscat: certum etenim est, quod subinde demonstrabitur, valere v. g. Baptismum, à Pagano, vel Judæo, vel Hæretico collatum, quamvis hæc omnia rejiciat & irrideat.

Quaestio pariter non est, utrum qui serio ritum externum ac materiale Ecclesiae observat, intentionem debeat habere illam saltem materialiter faciendi: ne-

mo enim sanæ mentis vigilans facit, quod facere non intendit.

Tota igitur praesens controversia eo delabitur, utrum fictio ac simulatio Ministri Sacramentorum non tantum externa & apparens, ut volunt Novatores, sed etiam interna & occulta, ut nonnulli ex nostris sentire videntur, stare ac conciliari possit cum veritate substantiali Sacramentorum.

Sententia Novatorum de intentione Ministri Sacramentorum.

Existimant communiter nostri Theologi nec immerito, Novatores eam in Ministro Sacramentorum intentionem tanquam necessariam negasse, quam asseruit ac definivit Synodus Tridentina; adeoque valere apud ipsos Sacramentum quod Minister per jocum & irrisionem non tantum internam ac latentem, sed etiam externam ac manifestam, perficit aut confert. Errorem hunc praeserunt ista Lutheri verba in Libr. de Captivitate Babylonica: *Non dubitem, inquit, si quis in nomine Domini suscipiat, etiamsi impius Minister non det in nomine Domini, vere baptizatum esse in nomine Domini: non enim in conferentis tantum, quantum in susipientis fide, vel usu sita est virtus Baptismi, sicut legitur exemplum de quodam Momo per jocum baptizato.*

Et in art. 12. eorum quos Leo X. damnavit: *Si Sacerdos, inquit, non serio, sed joco absolverit, si tamen credat se esse absolutum, verissime absolutus est.* Ex his manifesta videtur Lutheri mens atque sententia; nimirum ratum ac validum esse Sacramentum etiam mimice per jocum & irrisionem externam collatum.

Duram hanc Lutheri sententiam verbo tenus temperare ac emolite voluerunt Calvinus, & Chemnitius ipse Lutheranus; nec aliam, si eorum verbis stemus, in Ministro Sacramentorum intentionem plane necessariam rejicere videri volunt, praeter eam quam ab omnibus nostris Theologis & à Concilio ipso Tridentino admittam illi falsò existimabant, eam nempe internam ac privatam qua Minister effectum & finem Sacramenti, ipsumque ritum externum Ecclesiae formaliter ut Sacramentum est expressè velit & intendat. An vero excludant illi jocum & fictionem purè internam, de qua diximus, non ita certum & exploratum est apud omnes.

Calvinus in Antidoto Conc. Trid. sess. 7. Can. 11. *Opusc. sic loquitur: Quod de intentione consecrandi garrunt, à Sophistis nulla probabili ratione fuit proditum... Ego vero sacrosancta Christi institutioni tantum deferro, ut si Epicureus quispiam, intus totam actionem subsannans, mihi Cœnam ex Christi mandato & secundum regulam ab eo datam ritumque legitimo administret, non dubitem panem & calicem illius manna porrecta, vera mihi esse corporis & sanguinis Christi pignora.* Loquitur equidem ibi Calvinus de Epicureo qui intus irridens ac subsannans Sacramentum, illud tamen exterius ritu legitimo conferret: at incertum ac dubium nonnullis videtur, ad quid tendat & terminetur illa irrisio & fictio Epicurei; an ad substantiam ipsam Sacramenti, quam fingere tantum velit, non facere; an tantum ad effectum & finem Sacramenti, quæ duo valde discrepant: postrema quippe intentio non requiritur; prima vero Sacramentum nullum & irritum facit.

Paulo clarius rem explicare videtur Chemnitius in examine Concilii Tridentini par. 2. ad Canonem 11. sess. 7. *Non hoc, inquit, vult institutio Baptismi, ut fiat vulgaris aliqua lotio, vel quæ ex professo nihil aliud sit, vel quàm ridiculus ludus vel mimica subsannatio, vel prophanatio institutionis cum recitatione, ne verborum: sed requirit, ut peculiaris instituantur actio*

To. 14.
Conc. p.
392. E.

Opusc.
p. 736.

Pa. 31.
col. 1.
Edit.
Franc.
an. 1578

actio, & quidem illa actio, quam Christus instituit; & hoc sufficit ad servandam institutionem. Quid vero in corde de illa actione sentiat is, qui administrat Baptismum, hoc ad veritatem live integritatem Baptismi non pertinet. Patet ex his verbis, Chemnitium asperitatem sententiae Lutheri emollire voluisse.

Reprobat ille quidem fictam & mimicam exterius ac apparenter Sacramenti administrationem, qualem Lutherus approbasse videtur; atque contendit necesse esse ut Minister inter baptizandum, non vulgarem seu prophanam lotionem intendat facere, sed eam quam Christus instituit. Verum ambigitur an irrisionem & fictionem internam ille rejiciat, vel non.

2. col.

Ibidem nostrorum Theologorum sententiam male fideret & adulterat: „Docuerunt, ait, ad veritatem Baptismi requiri non tantum formam institutionis, verum etiam intentionem Ministri, eamque non tantum respectu actus baptizandi, ut objecti, sed etiam respectu effectus Baptismi, qui est ejus finis & terminus. Ideo tria ponunt, baptismum, verba, & intentionem; & illa tria sentiunt simul requiri ad veritatem integritatem Baptismi, ita ut neutrum sine altero sufficiat. Verum fallitur ac nobis imponit Chemnitius. Intentionem quid in requirunt Orthodoxi, sed non respectu effectus Baptismi, ut ille dicit; sed tantum respectu actus baptizandi, ut objecti. Quod si hoc unum vellent Novatores, necessariam non esse intentionem effectus Sacramenti, sed tantum ritus sacramentalis quem Minister intus & animo intendit facere, non vero tantum fingere ac simulare, non esset profecto quod hac in parte eos reprehenderemus.

Marcus Antonius de Dominis L. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 12. ad sensum Chemnitii accedere videtur, cum docet n. 12. non ipsius Ministri (privatam scilicet) sed Ecclesiae (publicam) requiri intentionem. Hanc enim, inquit, actionem dirigit, non praesens intentio ministrantis. Et nu. 13. addit, externam actionem v. g. lotionem in Baptismo, a prophana ad sacram determinari, non ex sola invocatione Trinitatis, neque ex intentione (privata) Ministri, quae necessaria non est, sed ex intentione Ecclesiae; ex petitione eorum qui non lotionem simplicem postulant; ex loco, quia in Ecclesia; ex tempore, ex tot circumstantiis personarum, susceptorum &c. Cum ait de Dominis non requiri privatam Ministri intentionem non satis constat quid ipse intelligat. Si enim hoc unum vult, privatam Ministri intentionem, tamen perverfam, non officere veritati Sacramenti, ultro annuimus, si alunde Minister generatim ac serio velit facere quod facit Ecclesia, non autem fingere ac simulare. Ergo de Dominis vel negat omnino cum aliis Novatoribus, requiri Ministri intentionem faciendi quod facit Ecclesia, vel eam sufficientem credit, qua Minister serio exterius ritum Sacramenti usurpat, licet intus & animo eum non facere sed tantum fingere ac simulare velit, quod in idem plane recidit, ac pariter doctrinae Catholicae adversatur.

Eodem prorsus modo cum Chemnitio & de Dominis Novatorum sententiam exponunt recentiores Calvini discipuli. Ludovicus le Blanc in Theſibus Sedanensibus jam citatis, pag. 798. postquam multa ex suis & ex nostris Theologis testimonia tulit n. 31. ait, manifestum esse sententiam Protestantium à Catharini sententia in hac questione nihil quoad rem ipsam differre; ac proinde defendi posse, eorum hac in parte doctrinam in ipso Concilio Tridentino non esse damnatam.

Verum, quidquid tandem hic ad fucum faciendum obtendant Novatores, ex eorum placitis clarè infertur, nullam ab ipsis admitti debere necessitatem intentionis in Ministro Sacramentorum faciendi quod facit Ecclesia. Cum enim doceant Sacramenta justificare, quae

tenuis representando promissiones Christi excitant fidem suscipientium, & independentem ab intentione illam vim ipsis inditam putent ex Christi institutione; quacumque intentione administrantur, serio, vel ludice, nihil refert, quia ad excitandam fidem apta esse non desinunt. Rationem reddit Chemnitius loco mox citato, ex paritate verbi quod praedicatur. Quemadmodum enim verbum Evangelii praedicatum sine ulla intentione esse verbum Evangelii non desinit, & qui ei assentitur justificatur, quantumvis perversam tam interiori quam exteriori, vel etiam nullam habeat intentionem Minister; ita neque desinit esse Sacramentum, modo applicetur forma materiae, tamen absque intentione recta applicetur, sed contra cum perversa tum interiori, tum exteriori, vel etiam nulla. Cum nullam dico, eam duntaxat intelligo quae refertur ad ritum ut Ecclesiae ritus est; non eam, quae ad opus externum ac pure materiale terminatur, quae semper adest, quoties Minister sciens & volens operatur.

Talem reipsa esse Novatorum sententiam, demonstrat manifeste vel ipse Chemnitius loco jam citato: *Ministram*, inquit, qui animo prophano, irrisorio, negligenti & irreverenti, Sacramenta tractat, peccare non est dubium; sed hac Ministri vitia, si tamen Sacramenta juxta Christi institutionem administraret, non possunt Dei veritatem irritam facere; non enim ad substantiam & veritatem Sacramenti pertinet vel qualitas, vel fides, vel devotio Ministri. Audis irrisionem Ministri, si interna illa sit, si externa, non obstat veritati Sacramenti. Porro vix intelligitur qui fieri possit, ut Minister serio velit ritum Christi & Ecclesiae perficere, quem intus subsannat & irridet: profecto Minister ille eo in casu non vult ritum illum facere, sed duntaxat representare ac simulare; ergo non eam habet, quam Ecclesia.

De sententia Catharini & nonnullorum aliorum Catholicorum.

Ambrosius Catharinus insignis ex Ordine Praedicatorum Theologus, qui Sessioni 7. Concilii Tridentini an. 1547. interfuit, Minorensis primum Episcopus, deinde ad Archiepiscopatum Comptum in Italia a Julio III. Pontifice promotus, Opusculum edidit ac promulgavit de intentione Ministri, sedentibus adhuc Patribus Tridentinis, in quo sic loquitur. *Dicendum quod intentio Ministri dicitur esse in hoc, ut intendat facere quod Christus & Ecclesia facit, etiamsi nihil ipse credat fieri.* Et paulo post: *Ponamus, inquit, Ministrum omnia exterius facere quae jubet Ecclesia, intus autem aliud servare in animo, ita ut intendat derisorie baptizare.* Hac facta hypothesi, quaerit, an completum dici possit Baptismi Sacramentum; tum concludit his verbis: „Non alia intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam, neque ullum Baptismi spirituales effectum, sed satis est ut intendat facere quod Ecclesia jubet per Ministros fieri, namque quod illa per Ministros facit, ipsa facere intelligitur. Quid ergo facit Ecclesia per Ministros baptizando nisi quod legitima utitur materia, adhibens illam verborum formam: hoc igitur si facit Minister, profecto illud facere intendit, si sit mente sanus. Quis enim vigilans faciat aliquid quod facere non intendat? &c.

Laudatur pro ea sententia Robertus Pul'us, Sententiarum par. 5. cap. 15. Petrus Pictaviensis Sentent. parte 5. cap. 8. Petrus Lombardus Libr. 4. Sentent. dist. 27. Paludanus in 4. dist. 6. qu. 2. Angelus de Clavasio, seu Author Summae Angelicae, verbo, *Baptismus*, cap. 5. paragr. 7. Sylvester in Summa, verbo, *Baptismus*, titulo 3. Alphonsus Salmeron celebris inter pri-

P. 33. 1.

col.

Verba Catharini.

mos Societatis Jesu Theologos, qui in Concilio Tridentino jussu Pauli III. Theologi partes agebat, Commentario in Epistolas sancti Pauli 3. parte disput. 2. Joannes Marius Scribonius Gallus, in Pantalichia, seu Summa Theologiæ disput. 1. de Sacramentis in genere quæst. 6. & 7. ubi multis momentis ac rationibus sententiam illam confirmat, quas refert ac refellit Cardinalis de Lugo de Sacramentis disput. 7. sectione 3. inter recentiores Contensonius, Juenius &c.

Declarat antea citatus Ludovicus le Blanc Calvinianus, se ac suos non aliam quam Catharini sententiam hic propugnare.

To. 3. p. 59. A. Bellarminus Lib. 1. de Sacramentis in genere capit. 27. asserit hanc Catharini & aliorum sententiam proximè accedere ad errorem Novatorum, à quo non differt, nisi quia Catharinus in fine Opusculi subjicit se Apostolica Sedi, & Concilio; Novatores autem vident utrumque.

P. 115. & 116. Idem fere est de hac Catharini sententia Cardinalis de Lugo judicium, loco mox citato, sect. 2. Quamvis enim fateatur sententiam illam non ita aperse comprehensam esse definitionibus Conciliorum, sicut comprehenditur Lutheri & aliorum Hæreticorum error merito tamen censetur ab errore damnato non multum distare, & ideo merito, inquit, ab omnibus Theologis rejecta sit.

To. 2. p. 28. Attamen, pace illorum Eminentissimorum Theologorum dixerim, Catharini sententiam erroris suspectam videri non debere; tum quia Opusculum suum sub oculis Patrum Tridentinorum edidit ac evulgavit, nemine redarguente ac contradicente. Quin Opusculum illud de intentione Ministri, simul cum aliis ejusdem Authoris Operibus Romæ anno 1552. Typis editum fuit ab Antonio Baldo Cameræ Apostolicæ Typographo. Tum quia testatur Cardinalis Palavicinus L. 9. cap. 6. Historiæ Concilii Tridentini, Catharini sententiam Patribus suspectam non fuisse, nec illis fuisse in animo eam proscribendi. Et Lib. 12. cap. 10. postquam retulit verba Concilii Tridentini sess. 14. cap. 6. addit, conjici posse hæc esse expunctam sententiam Catharini, aliorumque Theologorum opinantium, Sacramento, quo ratum sit, sufficere in Ministro voluntatem serio agendi; & obesse tantum jocum quem Sacramentum suscipiens cognoscere possit.

Ibid. p. 328. 1 Et re ipsa nusquam docuit Catharinus ratum ac validum esse Sacramentum, quod Minister perficit vel per jocum & fictionem externam, vel etiam internam, quæ ad Sacramenti substantiam terminetur; ita ut Minister serio interius non intendat facere ritum Christi & Ecclesiæ, sed eum duntaxat fingere ac simulare. Non rejicit itaque Catharinus intentionem internam operis externi Ecclesiæ, sed tantum finis seu effectus Sacramenti, aut ritus externi sub formali ratione Sacramenti: unde jocus ille ac irrisio Ministri, de qua Catharinus, non ipsam spectat Sacramenti substantiam, sed ipsius vel effectum & finem, vel formalem rationem Sacramenti. Non alia, inquit, intentio Ministri requiritur, nisi ut intendat exterius facere quod facit Ecclesia, quamvis ipse neque credat esse Ecclesiam, neque ullum Baptismi spirituale effectum. En intentio, quam Catharinus necessariam non putat, quæ nempe terminetur aut ad effectum spirituale Baptismi, aut ad puram de Ecclesia & de Sacramentis fidem atque doctrinam; non eam interiorem quæ spectat Sacramenti substantiam. Quapropter vel ipsemet de Dominis (quamquam ipsius interesset Catharinum ad se trahere) candidè nihilominus agnoscit Lib. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 12. n. 13. Eum requirere intentionem faciendi actum externum, ut sacrum, & non ut simpliciter prophanum. Ego tamen, pergit de Dominis, ne in hoc quidem intentionem Ministri video necessariam.

Quin & ipsemet Bellarminus loco citato hunc Catharini sensum non obscure subindicat. Referens enim ejus opinionem, ait: *Duplicem distinguit intentionem, unam faciendi simpliciter actum externum quem facit Ecclesia; alteram faciendi actum externum non simpliciter, sed ut sacramentalem, sive animo celebrandi mysterium quod Christus instituit, & Ecclesia celebrat. Et quidem priorem intentionem ait requiri, posteriorem negat.* Ergo, vel ipsemet judice Bellarmino, intentio quam Catharinus negat esse necessariam, ea est quæ terminatur vel ad effectum & finem Sacramenti, vel ritum externum Ecclesiæ, quatenus formaliter est Sacramentum; non ea vero quæ terminatur simpliciter ad ritum externum Ecclesiæ, quem Minister serio vult celebrare, non autem fingere tantum ac simulare. Ita sententiam Catharini exponit Vasques in 3. par. S. Thomæ disp. 138. cap. 2.

Non alius videtur esse Salmeronis sensus. Ipse siquidem privatam duntaxat ac particularem excludit Ministri intentionem, qui (sunt ejus verba) *aut nihil credit eorum quæ facit, aut derisorie facit* (nempe exterius) *aut contrariam habet intentionem non conferendi Sacramenta, aut eorum effectus.* Edit. Conlon. 1604. To. 3. p. 186. co. 2.

Inter decem quas exponit opinionis suæ rationes, octava hæc est: *Si, inquit, ad essentiam Sacramenti facit Ministri intentio, quomodo aut Hæreticus, aut Judæus, aut Paganus validum & verum Baptismi Sacramentum ministrare possunt? Nam illorum per multi aut Baptismus, aut ejus effectum pernegant.* Nonam rationem repetit ab exemplo illius, qui se libere ritui externo Ecclesiæ subjicit, ac baptizatur, tamen si putet ritum illum omni fructu spirituali vacuum esse ac destitutum: quæ duo Salmeronis momenta clarè indicant, non aliam ab illo intentionem rejici, quam eam, quæ aut ad effectum Sacramenti, aut ad Sacramentum ipsam formaliter sumptum refertur ac terminatur. Ibid. p. 188. co. 1.

Si qui sint inter nostros Theologos qui Catharini & Salmeronis mentem aliter interpretentur, ac existiment satis esse ad veritatem Sacramenti, quod Minister serio exterius ritum Ecclesiæ observe, tamen si interius nolit illum re ipsa facere, sed tantum simulare ac fingere, eos rejicimus, eorumque sententiam ab errore Novatorum damnato vix distare arbitramur. His præmissis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem substantialem Sacramenti necessaria est interna Ministri intentio, quæ velit non fingere ac simulare, sed verè ac serio facere simpliciter ac generatim saltem id quod facit Ecclesia.

Qui ergo serio exterius ritum Ecclesiæ perficeret, intus tamen & animo intentionem suam retineret, vel gereret contrariam, nec vellet apud se ritum illum Ecclesiæ re ipsa facere, sed tantum simulare, is verum non perficeret Sacramentum; tamen si quoad Ecclesiam, quæ de occultis non judicat, ratum ac validum præsumeretur.

Probatur 1. ex Scriptura in qua ita supponuntur Sacramenta instituta à Christo, ut voluerit ea fieri dependenter ab intentione Ministri. *Sic nos existimet homo*, ait sanctus Paulus 1. ad Corinth. 4. v. 1. *ut Ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* Dispensator autem ac Minister fidelis, debet id velle facere, quod vult ille cujus est Minister. Quid vult autem Christus Sacramentorum author, dum Ministris suis facultatem concedit dispensandi sua Sacramenta: ut baptizent, peccata remittant, orent ut remittantur; ut Eucharistiam in memoriam Christi perficiant: ut vinculo

vinculo conjugali contrahentes in Domino conjungant; ut Ministris, qui ordinatur, potestatem conferant Ordini quem recipiunt consonam ac congruentem &c. An porro vere baptizare dicendus ille est, qui non vult baptizare, sed Baptismi ritum fingere? An peccata remittere, qui ea remittendi animum non habet? An vere orare qui ab oratione animum gerit longe alienum? An Eucharistiam in memoriam Passionis Christi celebrare, & in persona Christi verba ista pronuntiare, *Hæc est corpus meum*, qui verba hæc pure materialiter pronuntiat, nec id intendit facere quod Christus fecit? An potestatem Ministris qui ordinantur conferre, quibus eam conferre non vult? An Denique contrahentes conjugali vinculo ligare, qui dissentit nec vult ligare; maxime si, ut multis placet, contrahentes ipsi sint Ministri Matrimonii? Certum quippe est, nullum & irritum esse coram Deo Matrimonium quod sit sine mutuo & interiori contrahentium consensu. Ita declarat Innocentius III. capite *Tua nos*, de sponsalibus & Matrimonio. *Quia juris*, inquit, *rescribentes dicimus, quod si res ita se habet, videlicet quod ille eam non proposuit ducere in uxorem, nec unquam consensit in talem sponsam, non debet ex illo facto conjugium judicari, cum in eo nec substantia conjugalis contractus, nec forma contrahendi conjugium valeat inveniri: quoniam ex altera parte dolus solummodo adfuit, & defuit omnino consensus sine quo cetera nequeunt fieri ad perficere conjugale.* Et cap. *Tuas*, de sponsa duorum: *Si solus consensus defuerit, cetera etiam cum ipso coitu celebrata frustrantur.*

Probat 2. Conclusio auctoritate Martini V. Leonis X. Eugenii IV. & Concilii Tridentini.

Martinus V. Constitutione quæ legitur ad calcem Concilii Constantiensis, inter articulos de quibus jubet suspectos in fide interrogari, hunc recenlet; Utrum credant quod malus Sacerdos cum debita materia & forma, & cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere absolvat, vere baptizet, & vere conficiat alia Sacramenta?

Eugenius IV. in Decreto seu Instructione Armenis data: "Omnia, inquit, Sacramenta tribus perficiuntur, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, & persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia: quorum si ali- quod desit, non perficitur Sacramentum.

Leo X. in Bulla contra errores Lutheri, hunc duodecimum articulum damnat: "Si per impossibile confessus non esse contritus, aut Sacerdos non serio sed joco abolveret, si tamen credat se absolutum, verissime est absolutus.

Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 11. "Si quis dixerit in Ministris dum Sacramenta conficiunt & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi quod facit Ecclesia, anathema sit.

Et sess. 14. c. 6. ait illum fore "salutis suæ negligentissimum, qui Sacerdotem jocose absolventem cognosceret, & non alium serio agentem sedulo require- ret.

Et Can. 9. ejusdem sess. sic statuit: "Si quis dixerit, absolutionem sacramentalem Sacerdotis non esse actum judicalem, sed nudum ministerium pronuntiandi & declarandi remissa esse peccata confitenti, modo tamen credat se esse absolutum, aut Sacerdos non serio, sed joco absolvat, anathema sit.

Ex quibus sic arguimus.

I. Requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia: sed qui in animo statuit exterius dumtaxat fingere ac simulare quod facit Ecclesia, ille profecto non habet intentionem faciendi, sed tantum simulandi id quod Ecclesia facit; ergo non habet intentionem necessariam quam Ecclesia exigit: Ecclesia quippe exigit intentionem faciendi, non simulandi tantum nec fingendi.

At, inquit, nonne supponitur ille serio exterius ritum Ecclesiæ perficere? ita fateor: at quomodo perficit? pure materialiter. Nonne mimus seu histrio in theatro ritum Ecclesiæ mere externe ac materialiter etiam representat? An Sacramentum verum perficere dici potest? non puto: solus id asseret Hæreticus. Nullum porro aliud inter utrumque discrimen hic occurrit, nisi quod histrio apertus sit ac manifestus irrisor, Minister vero in hypothesi adducta, irrisor sit latens & occultus; & quamdiu irrisio ejus latuerit, pro rato haberi debet in tribunali Ecclesiastico Sacramentum quod contulit; Ecclesia enim de occultis non judicat. Quod si fictio & irrisio, reo ipsam declarante ac confitente, cognoscatur, judicabit pro sua prudentia Episcopus, qui factio sit opus.

II. Particula ista, *saltem* qua utitur Concilium, tacite quidem innuit optimam esse optandam in Ministro intentionem faciendi verum Sacramentum; at ostendit etiam absolute sufficere intentionem simpliciter ac generatim faciendi quod facit Ecclesia, quæcunque tandem sit privata ipsius de Ecclesia, vel de Sacramento ejusque effectu & efficacia, opinio.

III. Præter materiam & formam Sacramenti à Ministro usurpatam, Ecclesia exigit ejus intentionem, ut nempe intendat ac velint facere quod ipsa facit. At frustra profecto id exigeret Ecclesia, si intentio hæc mere externa foret, non vero interna. Quid ita? quia in principiis adversæ sententiæ, intentio externa separari non potest ab actione quæ materiam Sacramenti cum forma serio exterius conjungit; ergo frustra & invanum, præter materiam & formam Sacramenti, Ecclesia exigeret intentionem Ministri. Exigit tamen: quare? quia necessaria prorsus existimat illam specialem & interiorum intentionem distinctam ab illa externa quæ ab illa externa quæ ab applicatione materiæ & formæ sacramentalis separari nunquam potest.

Non ita est, inquit, abesse enim potest & re ipsa debita intentio abest ac desideratur quando ritus externus ac materialis Ecclesiæ per jocum & irrisionem exter- nam ac manifestam exercetur. Recte quidem: at cum jocus & irrisio interna est, non minus abest illa intentio: sit externa vel interna fictio & irrisio, semper verum dictum est, Ministrum non intendere interius facere ritum Ecclesiæ, sed tantum velle illum simulare ac fingere, declaratio enim seu manifestatio fictionis ac irrisionis, non addit actioni specialem defectum, sed tantum supponit ac exterius illum prodit; ergo tam interna, quam externa fictio ac fallacia re ipsa veritatem Sacramenti destruit.

Ita esse vel ipsimet adversarii fateri coguntur. Concedunt enim Ministrum qui externos Ecclesiæ ritus peragit non esse censendum, eam, quæ necessaria est, habere intentionem, si dum ritus illos peragit, aliquid faciat exterius quo significet se oppositam ritui gerere interius voluntatem. Id certe concedere tenentur adversarii, nisi velint incidere in errorem Lutheri, qui dicebat, Sacramentum ab ebrio per jocum & irrisorie collatum ratum ac validum esse; contra quæ Synodus Tridentina declarat, necessariam esse intentionem faciendi quod facit Ecclesia. At si istud admittant non satis perspicuum est, quo sensu affirmant, Ministrum, qui serio exterius ritum Ecclesiæ peragit, habendo simul interius contrariam ritui qui peragitur intentionem quam non detegit, esse præsumendum gerere intentionem faciendi quod facit Ecclesia.

IV. Synodus Tridentina monet eum salutis suæ negligentissimum fore, qui Sacerdotem joco se absolventem cognosceret, & alium serio agentem non requireret; ergo Synodus supponit velut certam, absolutionem jocose ac fictæ datam esse nullam & irritam: atqui jocosa est, ficta & irrisionis plena absolutio, quam Sacerdos exterius quidem pronuntiat, sed intus & animo intendit eam vere non conferre, sed tantum fingere.

Nec est quod reponas, Concilium loqui de joco externo & manifesto. Fateor; neque id mirum videri debet: namque adversus jocum manifestum prævenerunt dumtaxat voluit ac potuit poenitentes, non adversus eum qui latet & ignoratur, de quo judicare Ecclesia non potest.

At vitium absolutionis per jocum etiam externum datæ, non ex ipsa præcisè fictionis seu joci declaratione nascitur, (utenim mox diximus, declaratio illa vitium supponit ac prodit, non facit) sed ex defectu debite intentionis: atqui defectus ille occurrit quoties Minister ritum externum ac materialem Ecclesiæ etiam serio exteriorius observat, intrus tamen non intendit observare, sed simularet.

Quemadmodum autem ubi actio externa in debitis circumstantiis fit, merito præsumi debet eam cum debita intentione factam esse, nec ullum circa veritatem Sacramenti dubium movendum est; ita quoque cum eadem actio externa in iis circumstantiis fit, in quibus à sapientibus Ministris fieri non solet, jure præsumitur nullam adesse seriam ac veram ministerii Ecclesiastici adimplendi voluntatem, adeoque nullam his in casibus judicatur esse Sacramentum. V. g. si quis Sacerdos inter confabulandum cum amicis eorum alicui diceret, Absolve te à peccatis, aut si communi mensæ affluens, aut per officinam pictoris transiens verba consecrationis Eucharistiæ supra omnem qui in mensa vel in officina pictoris est, panem proferret, nec vera esset absolutio, nec vera consecratio, quia, quidquid ille tandem Sacerdos diceret, veram non habuit nec seriam absolvendi & consecrandi voluntatem, neque se ut verum Ecclesiæ Ministrum in debitis circumstantiis gessit. Propter eandem causam & rationem, si quis Sacerdos se in debitis circumstantiis ut Ministrum Ecclesiæ gerens, verba aut absolutionis, aut consecrationis serio proferret, declararet nihilominus se nullam intentionem habuisse aut absolvendi à peccatis, aut conficiendi corpus Christi, non ita facile credendum ipsi foret, nec illico turbanda Fidelium conscientia circa valorem Sacramentorum quæ ille serio perfecisse visus est, sed gravi ac prudendi Episcoporum consilio res tunc pertractanda ac dijudicanda foret: forte longe consultius silentio premenda.

Ergo quantum ad praxim attinet, hinc & inde concessum habemus, ad pacem conscientiarum nullum circa veritatem Sacramenti scrupulum ac dubium moveri debere, quoties Minister serio exteriorius ac in debitis circumstantiis exercet ritum Ecclesiæ, tamen forsan contrariam in animo premeret intentionem quam exteriorius non prodit nec manifestat.

Probat 3. tum ex usu qui in Ecclesiâ valuit, baptizandi sub conditione eos quorum dubius ac incertus est Baptismus: tum ex Rubricis Missalis Romani.

Constans est ac probata praxis Ecclesiæ, sub conditione baptizandi eos quorum dubius ac incertus est Baptismus. *Si non es baptizatus*, ait Minister, *te baptizo*; *si es baptizatus, non te baptizo*. Porro si re ipsa homo ille jam baptizatus est, nullus est Baptismus qui denuo ipsi sub conditione confertur. Unde porro nullus? non ex defectu materiæ & formæ, quæ debite applicatur exteriorius; ergo ex solo defectu intentionis internæ in eo qui materiam & formam Baptismatis exteriorius adhibet; ergo necessaria prorsus est interna Ministri intentio, ut Sacramentum ratum ac validum sit.

Idem patet ex Rubricis Missalis Romani, quod cura & autoritate Clementis VIII. editum fuit, capite 7. de defectu intentionis. "Si quis non intendit conficere, sed delusorie aliquid agere. Item, si aliqua hostia ex oblivione remaneat in Altari; vel aliqua pars vini, vel aliqua hostia lateat, cum non intendat consecrare, nisi quas videt. Item, si quis habeat coram se undecim hostias, & intendat consecrare solum decem, non determinans quas decem intendit, in his casibus

non consecrat, quia requiritur intentio: secus si putans esse decem, omnes tamen voluerit consecrare, quas coram se habebat, nam tunc omnes erunt consecratæ.

Eandem Rubricam adoptavit Missale Parisiense, quæ & sequuntur aliæ quam plures Ecclesiæ. Porro in citatis casibus non deest intentio quæ dicitur exterior & inseparabilis est à materia & forma debite ac serio exteriorius applicatis; ergo ex solo defectu internæ intentionis, nulla est in adductis casibus Eucharistiæ consecratio.

Respondet Scribonius, defectum his in casibus non tam provenire ex defectu intentionis, quam ex materia indeterminata & vaga: agens enim non potest introducere formam in materiam vagam & indeterminatam, & non debite applicatam, prout est in his casibus; atque ideo forma, *Hoc est &c.* est falsa: quia ibi nulla est materia determinata de qua possit dici, *Hoc est*; ergo ex defectu materiæ deficit valor consecrationis.

Verum non alius hic defectus occurrit quam intentionis. Namque non deest applicatio externa materiæ cetræ, quandoquidem omnes decem hostiæ sunt coram Sacerdote; deest ergo sola materiæ applicatio per intentionem internam. Quæro enim quid sit re ipsa tunc materiam non esse determinatam, sed vagam? sane nihil aliud assignari poterit, nisi eam non esse determinatam per intentionem Sacerdotis volentis applicare formam his hostiis, & non illis; ergo ad valorem Sacramenti necessaria est talis determinatio facta per intentionem internam Sacerdotis, quæ quidem adesse non potest, ubi adest animus internus contrarius nullam consecrandi, quantumvis velit proferre exteriorius verba in præsentia omnium illarum hostiarum.

Probat 4. autoritate Alexandri VIII. Summi Pontificis qui in Decreto anni 1690. die 7. Decembris inter multas propositiones istam n. 28. proscripsit. *Valet Baptismus collatus à Ministro qui omnem actum externum formamque baptizandi observat; Intus vero in corde suo apud se resolvit, Non intendendo quod facit Ecclesia.* Supponit haud dubie propositio damnata Ministrum qui serio exteriorius ritum Baptismi observat: alias gratis conficta & novo fulmine in vanum attrita dicenda foret, quia scilicet nullus est. Orthodoxus qui doceat valere Baptisma exteriorius per jocum & irrisionem datum. Igitur propositionis damnatæ hic sensus est, Volet Baptismus datus à Ministro qui omnem ritum externum formamque baptizandi serio observat, intus tamen statuit non facere quod facit Ecclesia, sed tantum illud simulare ac fingere; quæ ipsa fames est hypothesis intentionis externæ, quam impugnamus.

Probat 5. autoritate Sancti Thomæ, & ratione qua ille uritur 3. p. qu. 64. art. 8. "Quando, inquit, aliquid se habet ad multa (*indifferenter*) oportet quod per aliquid determinetur ad unum, si illud effici debeat. Ea vero quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimode agi; sicut ablutio aquæ quæ fit in Baptismo, potest ordinari ad munditiam corporalem, & ad sanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia hujusmodi: & ideo oportet, quod determinetur ad unum, id est, ad sacramentalem effectum, per intentionem abluentis; & hæc intentio exprimitur per verba quæ in Sacramentis dicuntur, puta cum dicit: Ego te baptizo in nomine Patris &c.

Et art. 10. "Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter: uno modo respectu ipsius Sacramenti; puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere; & alius perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exteriorius manifestat. Non sine causa

causa ultimam hanc clausulam, *precipue*, addit S. Doctor, qua innuit per irrisum ac jocum manifestum *precipue*, id est omnium Catholicorum judicio, irritum reddi Sacramentum, quamquam quoad se irritum etiam reddatur per irrisum internam & occultam; licet quoad nos, qui de occultis non judicamus, validum præsumatur.

In responsione ad 2. rursus Angelicus Doctor ait, quod *intentio ludrica vel jocosa excludat primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur Sacramentum*, Porro ludrica, fallax, & jocosa est intentio in eo qui intus non proponit facere ritum Ecclesiæ, sed eum dumtaxat simulare ac repræsentare.

Quod si dicas, obviam ac facilem esse responsionem ad totum istud sancti Doctoris ratiocinium: nempe externam Ministris actionem ex ipsismet circumstantiis sufficienter determinari ad Sacramentum conficiendum: reponemus, ex circumstantiis quidem aliquatenus quoad nos, & judicium quod de veritate Sacramenti terrâ debet, actionem Ministri determinari; sed quantum ad substantiam ipsam Sacramenti in se spectatam, per solam internam Ministri intentionem illam determinari necesse est.

Ratio aperta est: Quia necesse est verba formæ v. g. *Ego te baptizo*, ab aliquo determinari ad rationem Sacramenti. Sicut enim materia ad multa indifferens & indeterminata, per formam ad unum determinatur; ita pariter & forma, quæ plura ex se significare potest, v. g. in Baptismo ablutionem sordium, recuperationem sanitatis &c. determinanda est ad esse sacramentale: atqui non aliter quam per intentionem Ministri determinatur; ergo plane necessaria est intentio Ministri.

Nec dicas, verba formæ satis determinari, vel per intentionem illius qui Sacramentum suscipit, vel per intentionem Christi.

Namque 1. cum infans baptizatur, forma non potest per illum determinari; ergo non à suscipiente, sed à ministrante forma baptismi determinatur.

II. Si per institutionem Christi verba formæ ad esse sacramentale determinantur; ergo qui vel ebrius, vel somnians verba illa proferret, verum perficeret Sacramentum, quod quantum absurdum sit, omnes intelligunt.

Confirmatur divi Thomæ ratiocinium, ex discrimine quod intercedit inter verba speculativa & practica. Speculativa, quia totam efficaciam suam habent à significatione; à quocunque dicantur, vim suam obtinent; at verba practica, quæ vim suam totam non trahunt à significatione, non sunt efficacia nisi prolata ab eo qui potestatem & voluntatem habet faciendi ea quæ per verba significantur. Sic Regum imperia efficacia sunt, non privatorum, tamen verbis iisdem, quibus Reges, utantur; quia nempe potestatem habent Reges, non privati. Sic etiam si rex sine intentione, inter somnians v. g. aliquem occidi juberet, imperium executioni non demandaretur; quia licet Rex istud imperandi potestatem habeat, non constat tamen an velit. Ex quibus patet potestatem & voluntatem requiri in eo qui verba practica pronuntiat, ut ea efficacia sint: atqui formæ Sacramentorum verba sunt practica, operantur enim quod significant; ergo ut efficacia debet esse in eo à quo proferuntur potestas & voluntas faciendi quod significant, & consequenter necessaria ejus intentio.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ad veritatem & integritatem Sacramenti non requiritur ut Minister intendat facere vel effectum Sacramenti, vel ritum Ecclesiæ formaliter ut Sacramentum est, vel etiam facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana; sed sufficit ut simpliciter ac genera-

tim velit facere quod facit Ecclesia; quæcunque tandem illi ius sit, & de Ecclesia & de Sacramento ejusque effectu ac fine, sententia.

Ac primo quidem non requiri intentionem finis seu effectus Sacramenti.

Probat 1. Quia Synodus Tridentina exigit tantum à Ministro Sacramentorum, ut intendat facere quod facit Ecclesia. Non ait, ut intendat facere quod Ecclesia intendit, sed quod facit.

II. Sic expresse docet sanctus Augustinus Epistola ad Bonifacium 98. alias 23. "Nec illud te moveat, inquit, quod quidem non ea fide ad Baptismum percipiendum parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vitam regenerentur æternam, sed quod eos putant hoc remedio temporalem retinere vel recipere sanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur quia non ab istis hac intentione offeruntur. Celebrantur enim per eos necessaria ministeria, & verba Sacramentorum sine quibus consecrari parvulus non potest.

III. Idem demonstrat constans Ecclesiæ praxis: neque enim irritum usque habitum fuit Baptisma datum à Pelagianis licet negarent per Baptismum infantes regenerari, & labe originali purgari; imo à Judæo & Pagano in forma legitima collatum approbavit Nicolaus I. in Rescripto ad consulta Bulgarorum: porro illi omnes haud dubie non intendebant spirituales conferre Baptismatis effectus. Neque etiam nos rebaptizamus baptizatos à Zuinglianis & Calvinistis etsi non ignoremus illos baptizare sine intentione finis seu effectus Sacramenti: quin ne tale Baptisma isto prætextu iteraretur etiam sub forma conditionali, expresse prohibuit Concilium Rothomagense anno 1581. Præside Carolo Cardinale Borbonio. "Antea, inquit, in plerisque nostrarum Dioceseon locis baptizari ab Hæreticis præsertim à Calvinistis, redeuntibus ad Ecclesiam Catholicam, iterum tangebantur sub hac verborum formula, Si non es baptizatus, ego te baptizo; quia dubitabant nonnulli de valore Baptismi ab hujusmodi Hæreticis collati, eo quod non haberent intentionem baptizandi in remissionem peccatorum. Verum quoniam illa formula baptizandi sub conditione fuit introducta propter Baptismata occulta, & de quibus non apparebat.... Contra vero constabat Calvinistas in cætu publico baptizare in forma verborum & materia à Christo instituta, vetamus ablutionem repeti." Idem quoque prohibitum fuit à Conciliis Remensi anno 1583. titulo de Bapt. nu. 10. Turonensi eodem anno & eodem titulo c. 6. Aquisani an 1585. Tolosano 1590. p. 2. c. 2. n. 5.

S. Thomas 3. parte q. 64. art. 10. probat Ministrum qui perversam gerit intentionem circa finem seu effectum Sacramenti, non destruere veritatem Sacramenti; ut si quis corpus Christi conficeret ut eo ad beneficia uteretur: quia nempe istud ad privatam duntaxat pertinet Ministri malitiam, quæ veritatem Sacramenti non tollit. Atqui Minister, qui vel nullum, vel etiam plane contrarium intendit effectum Sacramenti, ille ex privata malitia perversam gerit intentionem circa finem seu effectum Sacramenti; ergo &c.

Ratio à priori est, quia virtus & efficacia Sacramentorum non ex privata Ministri voluntate dependet, sed à Christo ipso Sacramentum auctore; quam proinde Minister impedire aut retardare ad arbitrium non potest, cum Sacramentum suis est omnibus numeris perfectum. Agunt quippe Sacramenta per modum agentium naturalium, hoc est, necessario: ignis v. g. segetibus admotus eas necessario comburit, tamen qui ipsum admovit, contestaretur nolle se eas comburere.

Probat 2. absolute necessariam non esse intentionem internam ac privatam, qua Minister velit ritum Christi

Non requiritur intentio finis seu effectus Sacramenti.

To. 2. p. 265. F.

T. 15. Conc. p. 826. D. E.

Non requiritur intentio ritus Ecclesiae, quatenus verum est Sacramentum.

Christi perficere formaliter ut sacramentalem, sed ut verum Sacramentum.

I. Quia ratum ac validum est Sacramentum datum ab Infideli, à Judæo, ab Hæretico, qui profecto non videntur talem habere intentionem, qui tamen eo ipso verum Sacramentum perficiunt, quo serio exterius volunt ritum Christi & Ecclesiae, impliciter ac generatim ut est ritus Christi & Ecclesiae, perficere.

Antecedens patet ex Nicolao I. & Innocentio IV.

Tom. 8.
Conc. p.
348.

Nicolaus I. consultus à Bulgaris quid sentiendum foret de Baptismo de quo dubium erat, an à Judæo, Christiano, vel Pagano collatus fuisset, respondet Summus Pontifex cap. 104. talem Baptismum, si in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi datus est, ratum esse: quod quidem adductis in medium ex Augustino testimoniis ibidem comprobat, quorum hæc summa est, *veritatem Baptismi non pendere ex privata Ministri sententia, vel errore, sed ex virtute Christi: Hic enim est qui baptizat*.

Innocentius IV. scribens in Librum tertium Decretalium titulo *De Baptismo*, qu. 9. sic loquitur: „Non est necesse quod baptizans sciat quid sit Ecclesiae quæ baptizat, quid baptizatus; neque quod gerat in mente, facere quod facit Ecclesia: imo si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, & tamen facit, quia formam servat; nihilominus baptizatus est, dum modo baptizare intendat.“ Et qu. 8. dixerat, necesse esse ut Minister velit *non tantum balneare, sed baptizare*. Supponit hic Summus Pontifex Ministrum v. g. Saracenum aliquem qui tamen nesciat quid sit Baptismus, quid Ecclesia, rogatus tamen ut faciat quod facit Ecclesia, illud re ipsa facit, & quidem valide, *quia formam servat*. At Saracenus ille procul dubio privata sua intentione ac voluntate non intendit verum perficere Sacramentum, ejusque effectum conferre, qui hæc omnia aut ignorat, aut irridet: quia tamen generalem habet intentionem faciendi quod ab ipso postulatur, & quod audivit ab Ecclesia fieri, idcirco valet ac ratum est Baptismatis Sacramentum legitima forma ab ipso collatum; qua generali intentione voluit non tantum *balneare*, id est, vulgarem lotionem adhibere, sed *baptizare*, hoc est, ritum qui Christi est & Ecclesiae exercere. Quia vero intentionis externæ patroni huncce Innocentii textum ad se trahunt, de eodem paulo post recurret dicendi occasio.

Tom. 2.
Conc. p.
38. D.
Ib. p.
1216. C.

II. Constat ex usu & praxi Ecclesiae, pendente dubio circa veritatem collati Baptismatis, hoc unum duntaxat exploratum fuisse, an debita materia & forma collatum fuisset. Ita Concilium Nicænum primum generale Can. 19. Baptisma Paulianistarum idcirco rejecit, quod in forma peccaret. Carthaginense V. c. 6. Pastores admonet ut diligentissime inquirent, num re ipsa infantes baptizati sint, & si nulli adiunt testes collati Baptismatis, eos baptizent; nulla prorsus facta inquisitione intentionis aut privatæ sententiæ illius Ministri qui baptizat.

In famosa pariter Catholicorum cum Donatistis controversia, nulla excitata legitur quæstio de intentione privata Ministri, sed tantum de verbis ac ritu quo datus fuisset Baptismus: ita ut si verbis Evangelicis, *In nomine Patris &c.* Marcion Baptismum consecrasset, integrum, ait Sanctus Augustinus, fuisset Sacramentum.

Non requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia Catholica vel Romana.

Probat 3. necesse non esse ut Minister velit facere quod facit Ecclesia Catholica & Romana, sed satis esse velit generatim facere quod Ecclesia facit, quamcumque ille in mente habeat Genevensem v. gr. aut aliam. Ratio est, quia qui intendit, facere quod facit Ecclesia Genevensis, ille generatim facere intendit, quod facit vera & universalis Christi Ecclesia, licet ex errore credat Genevensem Ecclesiam veram & Orthodoxam esse; qui error privatus non destruit veritatem generalis intentionis faciendi quod facit Ecclesia Christi,

adeoque neque destruit integritatem Sacramenti: generalis autem voluntas illa seu intentio faciendi quod Ecclesia Christi facit, determinat ritum externum ac materiale adesse sacramentale, seu ex ritu vulgari ac profano, peculiarem facit, sacrum & divinum.

Non requiritur ad valorem Sacramenti; ait Cardi. P. 119. nalis de Lugo, de Sacramentis disput. 8. sect. 2. „quod Minister velit explicite operari nomine Christi, aut ut Minister ipse, sufficit enim id implicite velle, quod quod multis modis contingere potest V. gr. si quis velit facere, quod facit Ecclesia, seu uti illius verbis & rebus eodem modo, quo Ecclesia iis utitur; vel etiam non cogitando de Ecclesia universalis, vel lit facere quod facit talis Ecclesia particularis, vel quod facit talis Pastor, vel quod faciunt aliqui apud quos audivit illa signa adhiberi tanquam caeremonias religiosas: his enim omnibus modis apprehendit, aliquid latere sub illis signis, quod, quidquid illud sit in confuso intendit. Hæc Cardinalis de Lugo.

Accedunt in confirmationem Conclusionis nostræ gravissima rationum momenta.

Ex parte Ministri, qui cum in Sacramentis administrandis, non privatam, sed publicam sustineat Christi & Ecclesiae personam, nec suo, sed Ecclesiae nomine ac auctoritate agat, privata sua intentione falsa & erronea opus Dei quod tractat inficere non potest. Hac potissimum ratione Donatistas impugnabat Sanct. Augustinus.

Ex parte ipsorum Sacramentorum, quæ sic à Christo Domino facta & instituta sunt, ut tanquam causæ necessariae determinentur ad gratiam conferendam, quoties debite perficiuntur, nec ullus est obex ex parte suscipientis. Sacramenta quippe publica sunt Religionis symbola, quibus homines in unum Religionis corpus coadunantur & colligantur, Deo consecrantur, ac Christianæ fidei defensionem se se obligant: res autem hujusmodi ex se vim habent eamque exerunt, tametsi Minister privata sua voluntate eam aut retardare, aut penitus auferre cogitaret. Sic v. gr. Scriba seu Notarius publicus qui Contractum ad legem & formam à Principe præscriptam accurate describit, partes contrahentes ligat, licet eas intus & animo ligare noller; & Judex sententiam pronuntians ut reum absolvat, vere eum absolvit, quamvis intus renuat ac repugnet. Simili ergo ratione Minister Sacramentum vere conficit ejusque producit effectum, cum omnia necessaria observat, licet intus nolit aut Sacramentum perficere, aut ejus effectum conferre: celebrantur enim per illa necessaria mysteria, quæ non ex privata ipsius, sed ex publica Ecclesiae fide ac intentione operantur. Perinde esset ac si quis diceret: Volo ignem segetibus admove, sed nolo eas comburere: absurdus profecto ille foret, qui causam ad comburendum necessario ac physice determinatam applicaret, & simul noller ejus effectum, nempe combustionem. Duæ istæ voluntates, Volo serio facere quod facit Ecclesia, & Nolo facere Sacramentum, aut ejus effectum conferre, se se mutuo impugnant ac destrunt.

Ex parte Ecclesiae, quæ ratum habet Baptismi Sacramentum verbis Evangelicis consecratum ab Infideli, à Judæo, ab Hæretico, à Sociniano, quibus haud dubie non inest animus seu intentio aut Sacramenti formaliter sumpti, aut effectus vel finis illius.

Quæres 1. an intentio debeat esse absoluta & an sufficiat conditionata.

Resp. absolutam esse debere, nec conditionatam sufficere, nisi statim transeat in absolutam.

Prima responsionis pars ostenditur, quia intentio debet esse efficax: at sola absoluta talis est; ergo est necessaria.

De intentione absoluta & conditionata.

Secunda pars explicatur : quia conditio appositae intentioni , vel est de præterito , vel de præsentī , vel de futuro .

Si est de præterito , vel præsentī , necesse est ut vel omnino destruat intentionem , vel ut illam supponat efficacem & absolutam . Nam si conditio illa nec fuit , nec est , eo ipso intentionem destruit , quia voluntas conditionata , non posita conditione , nulla est : si vero conditio illa fuit , vel est , intentio transit in absolutam ; quia voluntas sub conditione , posita conditione fit absoluta . Sic v. g. qui diceret , Ego te baptizo , si non es baptizatus , intentio illius fit absoluta & Baptismus perficit , si re ipsa homo ille baptizatus non est : si autem baptizatus est , intentio destruitur , & nullum est Sacramentum .

Si autem conditio apponitur de futuro , semper est contraria substantiæ Sacramenti ; ut v. g. si quis diceret , Ego te absolvo a peccatis , si restitutionem feceris Ratio est , quia conditio de futuro suspendit præsentem intentionem , & efficitur Minister in præsentī non habeat voluntatem faciendi Sacramentum . Quod si inquires , postea impleatur conditio , an tunc saltem erit Sacramentum ? Resp. negative ; quia non potest fieri Sacramentum nisi adsit materia & forma Sacramenti : at postea cum impletur conditio , non adest materia & forma Sacramenti ; & quæ prius posita supponitur , nec amplius superest , nec vere sacramentalis tuit , defectu præsentis intentionis .

Querunt aliqui , an valeret hæc conditio , Ego te baptizo , si es prædestinatus . Nonnulli affirmant , si nempe conditio re ipsa posita sit , quia parum refert quod ignoremus an posita sit nec ne : sicut , inquit , valet ista , Ego te baptizo si non es baptizatus , etsi ignoremus an ea conditio posita fuerit . E contra contendunt alii , non sufficere intentionem illam conditionatam , quia conditio quæ apponitur in actionibus vel contractibus humanis , talis esse debet , ut humano modo cognosci possit , alioquin semper dubii & incerti essemus de valore actionum & contractuum humanorum : atqui illa conditio , Ego te baptizo , si es prædestinatus , non potest humano modo cognosci ; ergo &c .

Queritur etiam , an isthæc intentio conata , Ego te baptizo , si es Catholicus , non autem si es Hæreticus , sufficiat : negant aliqui cum Scoto . Ratio ipsis est , quis qui sic baptizat , non intendit facere quod facit Ecclesia ; quia Ecclesia intendit ut Sacramentum validum sit , etiam si conferatur Hæretico . Aliis tamen contraria placet opinio , quia si talis conditio revera ponitur , jam intentio Ministri , ut dictum fuit , transit in absolutam .

An intentio ad certam & determinatam personam dirigidebeat.

Quæres 2. an , ut validum sit Sacramentum , necesse sit intentionem Ministri dirigere ad certam aliquam personam vel materiam , absque ullo substantiali errore .

Resp. affirmative . Prima pars manifesta est ex ipsis Sacramentorum formis , Ego te baptizo ; Ego te absolvo , quibus certa & determinata persona designatur , ad quam dirigitur intentio Ministri . Similiter in forma Eucharistiæ pronomen , hoc , designat determinatam materiam consecrandam . Ratio communis est , quia intentio Ministri debet esse efficax & operativa ; operationes autem sunt circa singularia . Secunda pars , videlicet intentionem debere esse sine ullo substantiali errore , probatur , quia si intentio caderet in hanc materiam vel personam , & actio sacramentalis versaretur circa aliam , talis actio non procederet ex tali intentione , ac proinde esset actio sine intentione requiritur autem , ex dictis , in Ministro Sacramentorum intentio .

At inquires , licet error substantialis adversetur veritati Sacramenti Matrimonii , non tamen videtur esse contrarius veritati absolutionis sacramentalis ; namque valida foret absolutio , si absolverem Petrum legitime sua mihi confitentem peccata , licet existimarem

Paulum esse qui confitetur peccata sua , & hoc modo errarem in persona .

Respondetur hoc totum pendere ex intentione . Nam si ego intendam absolvere illam personam quæ sua mihi peccata confitetur , etiam si nesciam quæ sit illa persona , valida nihilominus est absolutio , quia intentio directe fertur in personam confitentem ; unde error ille quo puto personam illam esse Paulum , cum tamen sit Petrus , substantialis non est , sed accidentalis . Si tamen præcise intenderem absolvere personam Pauli , excludendo omnes alias personas , tunc nulla foret absolutio , nisi persona Pauli confiteatur .

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Adversus primam Conclusionem.

Ex triplici capite Objectiones illæ repetuntur . 1. Ex factis historicis . 2. Ex sanctis Augustino , Thoma , & Innocentio IV . 3. Ex rationibus ac momentis Theologicis .

Objectiones ex factis historicis.

Objicies itaque 1. Ratum ac validum est Baptisma per jocum & irrisionem etiam externam & manifestam collatum , quanto magis per internam ac latentem .

Antecedens exemplis ex Historia Ecclesiastica depromptis probatur .

1. S. Athanasii , qui , cum puer esset , inter ludendum S. Athanasii in littore maris socios suos pueros baptizavit ; quem nasci . Baptismum approbavit Alexander Episcopus Alexandrinus . Factum referunt Rufinus Lib. 1. Hist. cap. 14. Socrates Libro 1. cap. 15. Sozomenus Libro 1. cap. 7.

II. S. Genesii , qui cum in theatro mysteria nostræ S. Genesii Religionis mimice repræsentaret , subito ad fidem conversus ab alio mimo baptizatus refertur ; cujus Baptismus ratus habitus fuit , utpote non iteratus . Rem narrat Ado in suo Martyrologio ad diem 15. Augusti .

III. Judæi illius qui à sociis in littore maris ludentibus baptizatus est , narrante Nicephoro Lib. 3. Hist. cap. ultimo .

Resp. 1. distinguo ant. Ratum ac validum est Baptisma per jocum & irrisionem etiam externam datum , ita ut jocus & irrisio sit externus duntaxat finis collati Baptismatis , concedo ; ita ut sit finis internus , id est , mere jocosa , ficta , & simulata sit Baptismatis repræsentatio , nego . Dubus itaque modis exterior Ecclesiæ ritus per jocum & ludum exerceri potest .

Primo , animo illum exercendi , quamvis extrinsecus finis sit ludus & animi oblectatio ; quo jocosa intentio non advertatur substantiæ Sacramenti ; quia non destruit objectum intrinsecum , sed addit duntaxat finem extrinsecum , qui finis non tollit veritatem , sed honestatem tantum actionis ; honestas porro illa ad substantiam Sacramenti non pertinet . Ita Sacerdos v. g. qui vult absolvere poenitentem , quamquam lucri causa , vere absolvit , quia finis ille perversus non viciat substantiam Sacramenti .

Secundo , ritus exterior Ecclesiæ per jocum ita potest observari , ut fictæ duntaxat , simulate , ac pure mimice repræsentetur , quæ profecto joco intentio veritatem Sacramenti prorsus destruit .

Porro dici verisimiliter potest , in exemplis adductis ludum & derisionem externum duntaxat fuisse actionis finem , atque veram his in casibus adfuisse intentionem faciendi quod facit Ecclesia , quamquam ad ludum & oblectationem . Conjectura eo nititur , quod , si Historicis fides , iteratus non fuerit Baptismus

mus sic per ludum collatus ; & quod ipse puer Athanasius non alios, quam Catechumenos baptizaverit, iis omnibus rite observatis quæ in Ecclesia solebant observari, interrogationibus & responsis.

Factum Athanasii incertum ac dubium. Resp. 2. factum Athanasii dubiæ admodum & incertæ esse fidei, de quo Historici dubitanter loquuntur. Rufinus, qui ait se hanc historiam, ab iis qui cum Athanasio puero vitam duxerant, accepisse, ait : Ferunt sic statuisse Alexandrum : nempe approbatum ab eo Baptismum quem puer Athanasius inter ludendum dederat. Socrates de illo Baptismo silet, ac refert duntaxat pueros illos imitatos esse Sacerdotes & Collegium sacerdotum virorum, quorum alter Diaconi. Sozomenus ait : *Memorant; Nicephorus, Ferunt istud evenisse.*

Suspicio falsi inde maxime augetur, quod ex ea narratione sequatur Athanasium factum fuisse Episcopum cum annum vigesimum quintum attingisset. Namque referunt factum istud contigisse sub Alexandro, qui cum è vivis excessisset verus finem anni 311. non potest historia hæc ante finem anni 312. collocari : quo tempore, si B. ronio fides, natus erat Athanasius annos duodecim. Jam vero Athanasius in Nicæno Concilio, quod celebratum est anno 325. Diaconus erat, & inter celeberrimos hujus ævi Theologos eximium locum obtinebat, factus est autem Episcopus aliquot post menses ; ac proinde explicari vix potest quomodo aut puer luserit coram Alexandro, aut quomodo tam juvenis creatus fuerit Episcopus, ea præsertim ætate, qua multi conquesti fuerant Paulinianum S. Hieronymi fratrem, annos natum duntaxat triginta, ad Ordinem Presbyteratus promotum fuisse. Et sane inter tot falsa & commentitia, quæ Ariani Athanasio crimina objecerunt, istud ætatis vitium, cum in Episcopum consecratus fuit, non omisissent, de quo tamen ne verbum quidem eos fecisse intelligimus.

Ad Historicos concordēs non esse in iisdem referendis circumstantiis. Socrates ait Alexandrum, dum prætergrederetur, ejusmodi ludum vidisse : Sozomenus, cum solus convivas expectaret : Nicephorus, cum loco sublimiori federet.

Patres Benedictini in Vita S. Athanasii, Tomo primo ipsius Operum præfixa, pag. 3. ubi verba Rufini retulerunt, addunt, „ hanc Rufini historiam grandi „ apud eruditos laborare suspitione : etsi enim per „ Athanasii ætatem minime repugnaret hujusmodi ludus ; quod haud facile tamen concedatur de adolescentē, cui ex memorialis superius vix minus duo de „ viginti annorum tum adscripterimus ; non is erat „ Alexander, qui tam seria in re ludum puerorum ratum haberet. „ Vide Tilmoncium in sanctum Athanasium nota 2. ubi de hac historia fise pertractat.

Factum S. Genesii etiam incertum. Ad factum S. Genesii, dicimus pariter incertum esse, an vero fluminis Baptismo fuit revera baptizatus. Martyrologium Romanum ad diem vigesimam quintam Augusti narrat eum, cum in Theatro, spectante Diocletiano, mysteriis nostris illuderet, Deo inspirante subito conversum ac baptizatum fuisse. Ado vero in Martyrologio ait, finxisse Genesium se ægrotare, evocatos fuisse pseudopresbyterum & Exorcistam, statimque à Deo cœlitus inspiratum, credidisse, ac baptizatum fuisse : qui Baptismus, si ratus ac verus fuit, ab illo ficto Sacerdote datus est animo faciendi quod facit Ecclesia ; quamquam ad jocum & irrisionem, tanquam ad finem extrinsecum, totam hanc actionem retulerit. Quod si nullum fuisse Baptismum illum contenderis, dicendum erit, Genesium proprio sanguine ac ardentissima charitate baptizatum fuisse. Scribit enim Ussuardus ad diem vigesimam quintam Augusti, eum constanter pro Christo mortem sustinuisse, ac mediis in tormentis in hæc eximia verba prorupisse : *Non est Rex præter Christum, pro quo si milles occidas, ipsum mihi de corde auferre non poteris.*

Ad tertium : Ex ipsa Nicephori narratione constat pueros illos reipsa voluisse facere quod in Ecclesia fieri viderant, quamquam ludum sibi tanquam finem proponerent. Omnia siquidem rite observarunt ; consensum illius quem baptizarunt prius rogaverunt ; tum ad Ecclesiam duxerunt, ubi à Sacerdote Communionis signum acceperunt.

Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV.

Expenditur mens sancti Augustini.

Questionem nostram versare potissimum videretur S. Augustinus Lib. 7. de Baptismo contra Donatistas c. 53. ubi querit an approbandum sit Baptisma datum vel acceptum in Ecclesia Catholica, aut extra Ecclesiam Catholicam, siue cum simulatione & fallacia, siue absque joco & irrisione. „ Solet enim queri, ait, utrum „ approbandum sit Baptisma, quod ab eo qui non accipit, accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit, quemadmodum dandum sit ; & utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, aut sine simulatione : si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quæ putatur Ecclesia, an „ jocans, sicut in mimo ; & quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine „ fallacia, id est, animo non simulato ; & utrum in hæresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter „ agendum repentina pietate moveatur. Quamquam „ talem si etiam illi conferamus qui in ipsa Catholica „ fallaciter accipit ; mirum si dubitatur quis cui præterendus sit : quid enim profit animus veraciter dantis „ fallaciter accipienti, non video : sed arbitror alium „ quem etiam fallaciter dantem, cum & tradens & accipiens fallaciter agant in ipsa unitate Catholica, utrum „ hoc magis Baptisma sic acceptandum, an illud quod „ in mimo datur, (*minus hic pro ludosurpante, ut ait „ sensus sit, quod in ludo datur,*) si quis existat qui fide „ liter subito commotus accipiat ; an quantum ad ipsos „ quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & iridentem in Ecclesia ; ad ipsius „ autem Sacramenti integritatem nihil intersit. Si enim „ nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa „ Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter „ agant, cum tamen hoc idem utrique agant : cur extra „ intersit, non video ; quando ille qui accipit, non simulatione palliatus, sed Religione mutatus est. An plus „ valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces à „ quibus agitur, & in quibus agitur ? Et tamen si postea „ prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando „ puniunt illa simulatio, aut poenitendo sanatur.

„ Sed nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali „ Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt : id „ autem fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu Christi, „ universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Verumtamen si quis forte in eo Concilio constitutum, „ ubi talium rerum questio versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallet, urgeret „ ut dicerem quod ipse sentirem ; si eo modo affectus „ essem quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicunque, & à „ quibuscunque illud verbis Evangelicis consecratum, „ sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent : „ quamquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si „ charitate caruissent, qua Catholice infererentur „ Ecclesiæ sicut jam præteritis Majorum „ statutis, non dubito etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia „ tamen

„tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis, „in quorum societate id accipitur. ubi autem ne- „que societas ulla esset ita credentium, neque ille qui „ibi acciperet, ita crederet, sed totum ludicrè, & mi- „micè, & joculariter ageretur, utrum approbandus „esset Baptismus qui sic daretur, divinum judicium „per alicujus revelationis oraculum, concordii oratio- „ne, & impensis supplici devotione gemitibus implo- „randum esse censerem; ita sanè ut post me dicturos „sententias, ne quid jam exploratum & cognitum af- „ferrent, humiliter expectarem: quanto magis ergo „nunc sine præjudicio diligentioris inquisitionis vel „majoris auctoritatis, illud dixisse accipiendus sum. Describendus fuit, quamquam prolixior, hic Augusti- ni integre textus, ut ejus mens ac sententia introspecti facilius possit.

Multa eò loci quærit S. Aug. sed non omnia dissol- vit. Quærit enim.

I. Utrum approbandum sit Baptisma quod ab eo qui non accepit (hoc est à non baptizato) accipitur.

II. Utrum nihil intersit, quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, vel sine simulatione.

III. Utrum validum sit Baptisma quod in Ecclesia vel schismate suscipitur ab homine simulante & fallente; & utrum validum sit quod animo irritante in Theatro accipitur.

IV. Quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine fallacia.

V. Utrum validum sit Baptisma in hæresi fallaciter, an in mimo, qui subito convertitur, cum fide.

VI. Cum & tradens & accipiens fallaciter agunt in ipsa unitate Catholica, utrum hoc Baptisma magis sit acceptandum, quàm illud in mimo seu ludo confer- tur; & an nihil intersit quoad Sacramenti validitatem.

Ut porro his quæstionibus respondeat S. Augusti- nus, hoc uritur principio: nempe in Catholica Eccle- sia nihil interesse ad validitatem Sacramenti, utrum fallaciter, an veraciter detur, quia utrique idem agunt, qui veraciter & fallaciter dant.

Ex isto autem principio inter S. Doctor, se perspe- ctum satis non habere, cur non valeat Baptisma extra Ecclesiam datum, quando ille, qui accipit, religione mutatus est.

Ut autem ostendat pari jure & æquali ratione vali- dum esse Baptisma, quo abluitur mimus de repente conversus, quo jure validus est Baptismus in Ecclesia fallaciter datus & acceptus, subjungit, An plùs valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, id est, Fideles in quorum societate datur Bapti- smus fallaciter, quàm ad frustrandum illi fallaces Mi- nistri à quibus in illa eadem Ecclesia Sacramentum con- fertur? Deinde probat hujusmodi Baptisma validum esse, quia nemo eum repetit, cum fallacia detegitur, sed aut excommunicando punitur, aut pœnitendo sa- natur. Unde tota S. Doctoris ratiocinatio eò recidit: Tam validus censi debet Baptismus datus in ludo ali- cui de repente ad fidem converso, quàm validus est Ba- ptismus à fallacibus in Ecclesia Catholica, seu quæ pu- tatur Catholica datus & acceptus; atqui validus cense- tur Baptismus datus & acceptus in Ecclesia à fallacibus; nam veraces qui componunt Ecclesiam plùs valent ad confirmandum Baptisma, quàm fallaces à quibus datur & accipitur ad illum frustrandum; & præterea hujusmodi Baptismus non repetitur, cum detegitur fallacia; ergo validus est quoque Baptismus in ludo collatus alicui repente converso.

Nihilominus tamen subinde declarat sanctus Do- ctor, cum in nullo Catholico Concilio terminata sit ista quæstio, utrum integrum sit validumque Baptisma quod inter ludendum aliquis de repente conversus ac- cepisset, se nolle ulterius in eam progredi opinionem. Verumtamen addit, interrogatum in Concilio se ne- quaquam dubitaturum habere eos Baptisma, qui

ubique, id est, etiam in ludo sine sua simulatione & cum aliqua fide verbis Evangelicis consecratum illud accepissent. At verò quantum spectat ad aliud Bapti- sma quod in ludo datur, ubi nulla est societas creden- tium, neque ille qui acciperet, ita crederet, sed totum ludicrè & joculariter ageretur, tum ex parte dantis, tum ex parte accipientis, utrum hujusmodi Baptisma approbandum foret, divinum auxilium implorandum esse censeret.

En analysis doctrinæ S. Augustini in loco qui obi- citur, quæ breviter ad hæc tria capita revocari potest.

Primò: quærit utrum Baptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia, vel ea societate quæ putatur Ec- clesia, validum sit necne.

Secundò: utrum Baptisma ludo collatum alicui de repente converso, ratum ac validum sit.

Tertiò: utrum valeat Baptisma extra societatem cre- dentium omnino ludicrè à mimo datum alteri mimo sine fide illud accipienti.

Circa tertium caput, declarat se nihil determinare velle, sed expectandum Spiritus sancti oraculum quo illa quæstio dilucideretur.

Circa secundum, ait tutius esse non progredi aliqua temeritate sententiæ: attamen addit se in Concilio constitutum hujusmodi Baptisma validum habiturum.

Circa primum autem, utrum scilicet Baptisma in Ecclesia à fallacibus datum & acceptum validum sit necne, non dubitat, quinimò affirmat expressè, hu- jusmodi Baptisma validum esse: hisque probat mo- mentis loco citato.

I. Quia ea sententia, quæ asserit Baptisma fallaci- ter datum & acceptum in Ecclesia validum esse, niti- tur tanquam principio ad probandum Baptisma quo- que illud validum esse, quod in ludo alicui repente converso datur. Tota enim ratiocinatio sancti Augu- stini, ut suprà ostendimus; in hoc coincidit: si primus Baptismus fallaciter in Ecclesia collatus, validus est, cur secundus in ludo alicui repente converso datus validus non erit?

II. S. Augustinus declarat se fretum præteritis Ma- jorum statutis non dubitare quin habeant Baptisma, qui quamvis fallaciter accipiant, in Ecclesia tamen ac- ciunt, vel ubi putatur Ecclesia: atqui quod Majo- rum statutis ratum est, illud firmum habetur & cer- tum; ergo certum videbatur S. Augustino, Baptisma fallaciter datum ratum esse & validum.

III. Declarat sanctus Augustinus Baptisma fallaciter datum in Ecclesia, non solere repeti etiam cum fallacia detegitur, sed, inquit, aut excommunicando punitur, aut pœnitendo sanatur; atqui Baptisma, quod non repetitur, validum est ac firmum; ergo &c.

Ex his omnibus sic arguitur contra Conclusionem Argu- nostram: Illa Ministri intentio necessaria non est, sine mentum. qua docet S. Augustinus ratum ac validum esse Sacra- mentum: atqui S. Augustinus docet sine interna Mi- nistri intentione datum Baptisma ratum & validum esse. Probat: Quia docet ratum & validum esse Ba- ptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia Catho- lica, seu quæ putatur Catholica: atqui nulla esse potest interna intentio in Ministro fallaciter agente, vel in sub- jecto fallaciter recipiente; ergo &c.

Totus difficultatis nodus in eo versatur, quid nem- pe per fallaciam sanctus Augustinus intelligat: an de- fectum seu absentiam fidei duntaxat, an debitæ in- tentionis.

Vasques in 3. par. disp. 138. num. 48. & sequen- tibus, ait S. Augustinum re ipsa dubitasse de Baptismo absque intentione Ministri collato, & propendisse in eam partem, ut simulatio Ministri non noceret, saltem quando ex parte recipientis fides aliqua & intentio ad- esset: quia nimirum Augustino perspecta non fuit ea veritas de necessitate intentionis in Ministro, quæ non- dum fuerat apertè à Conciliis definita.

August. sententia ad tria ca- pita revo- catur.

Baptis- mum fal- laciter datum validum esse pro- bat S. Au- gust. tri- bus mo- mentis.

Argu- mentum.

P. 120.
col. 2.

Ego sanè fateor, ait Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp. 8. sect. 3. n. 45. *Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modo propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam, amplius non dubitamus. Video etiam, pergit de Lugo, (id quod in aliis materiis ipsi Augustino & aliis Patribus accidit) pro zelo in heresim, quam impugnabant, in partem adversam acriter inclinasse: quia nimirum Donatista negabant, validum esse Baptismum ab Hæreticis collatum, Augustinum adeo in Baptismi valorem inclinasse, ut de Baptismo etiam mimice, & per jocum collato & suscepto dubitaret, an validus reputandus esset, necne. Ita Cardinalis de Lugo, qui tamen statim responsionem, quam mox afferemus, subjicit.*

Solvitur
argumen-
tam.

Resp. itaque distinguendo istam propositionem: S. Augustinus docet validum esse Baptisma datum cum fallacia & simulatione, & nomine fallaciæ intelligit S. Doctor defectum seu absentiam fidei, aut rectam de Sacramento ejusque effectu Ministri sententiam, concedo: & intelligit defectum seu absentiam debitæ in Ministro intentionis internæ, qua generatim velit facere quod facit Ecclesia, nego. Simulatio & fallacia, de S. Augustinus, importat tantum defectum seu absentiam fidei in Ministro circa ritum quem usurpat. Conferat aliquis Baptisma, sed non credit Baptisma remittere peccatum; non credit Baptisma esse Sacramentum; non credit illud à Christo esse institutum; ille certe fallax est ac meritò dicitur; ut quid enim confert quod putat inutile aut falsum? Hæc autem fallacia non tollit intentionem internam Ministri, qui ritum Ecclesiæ exercendo potest velle generatim facere, quod facit Ecclesia, licet credat Ecclesiam nihil nisi profanum producere per ritum quem exercet. Hunc esse S. Augustini sensum his momentis suaderi potest.

I. Quia quæstionem proposuit de illo qui non erat Christianus, sed qui *vana curiositate* ritum Baptismi didicit, an revera baptizaret, Huic autem quæstioni alia dubia subnectit, quæ à priori pendent, de iis nempe qui simulant fidem quam non habent, an validè baptizent, vel baptizentur; ergo per fallaciam intelligit defectum fidei.

II. S. Augustinus opponit Baptismum in Ecclesia vel hæresi fallaciter receptum, Baptismo recepto in ludo cum fide: *An, inquit, plurimum distet inter credentem in mimo & irridentem in Ecclesia*; ergo excludit duntaxat à Ministro fallaciter agente, fidem; seu per fallaciam intelligit tantum defectum seu absentiam fidei.

III. Quærens, utrum validum sit illud Baptisma, quod in Ecclesia datur fallaciter, opponit fallaces à quibus Sacramentum in Ecclesia administratur, veracibus, in quorum societate confertur; & quærit utrum id quod est in veracibus sit validius ad confirmandum, quam id quod est in fallacibus ad frustrandum: *An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam illi fallaces, à quibus agitur?* Atqui per veraces S. Augustinus intelligit credentium societatem; postea enim rem sic explicat. *Ubi autem nulla societas ita credentium, neque ille ibi qui acciperet ita crederet: ubi per societatem credentium designat Ecclesiam, in qua supposuerat dari Baptisma fallaciter, id est, à ministris, qui se catholicos simulant, & sic opponuntur fidelibus in quorum societate Baptismus administrant; ergo per fallaciam, in qua Baptismus confertur, intelligit non defectum intentionis, sed fidei.*

IV. Addit Baptismum fallaciter datum, detecta fallacia non iterari: *Si postea, inquit, prodatur, nemo repetit; sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur.* Porro circa defectum intentionis tales in Ecclesia leges fuisse, nullibi legimus; ergo de illis loquitur fallacibus ministris qui fingunt se catholicos esse, nec sunt.

V. Addit etiam *præteritis Majorum statutis non*

dubitare se illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis in quorum societate id accipitur. Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quibus certè statutis verisimile non videtur probatum fuisse Baptismum illius qui absque intentione aut baptizasset, aut Baptismum suscepisset, sed ejus duntaxat, qui absque ulla fide, seu cum fallacia fidem mentiente ac simulante, Baptismum contulisset aut percepisset; hoc est, illius qui fingebat se Catholicum apud Catholicos, aut Hæreticum apud Hæreticos.

VI. Denique, vel ipse status controversiæ quam cum donatistis habebat S. Augustinus, sensum illum apertè demonstrat. Contendebant Donatistæ Baptisma sine fide collatum, irritum esse: è contrà ostendit Augustinus, illud validum esse; ergo de absentia seu defectu fidei loquitur sanctus Doctor, non de absentia intentionis, de qua nulla erat quæstio.

Instabis 1. Certum est in hypothese S. Augustini, Baptisma collatum fallaciter in Ecclesia, non discrepare quoad integritatem à Baptismate quod in ludo confertur mimo repente converlo. *Si enim, inquit, nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant; cur extra intersit non video, quando ille, qui accipit, religione mutatus est.* Atqui si intentio interna necessaria foret ad validitatem Sacramenti, illa duo Baptismata discrepant. Namque validum foret, quod in Ecclesia fallaciter datum fuisset, utpote cum legitima intentione datum; aliud verò mimo ludicrè ac joculariter collatum, nullum esset defectu intentionis. Quis enim dixerit, eum qui ludendo baptizat, intendere id quod intendit, aut saltem, quod facit Ecclesia?

Resp. argumentum istud premere potiùs intentionis externæ assertores, quàm eos qui stant pro interna. Duo enim certa sunt ex illo argumento, quæ illorum sententiam pariter convellunt. 1. Certum est, in mente S. Augustini, validum esse Baptisma quod in ludo confertur, aut saltem negari non potest, quin sanctus ille Doctor in eam sententiam multum propenderit. Certum est 2. in ludo illo haberi non posse intentionem externam, quæ profectò non adest, quando Minister seriò ritum Ecclesiæ non perficit: ergo aut sine ulla prorsus intentione validum est illud Baptisma, quod certè asserere hæreticum est, aut adfuit interior: si adfuit interior in illo mimo qui Baptismum administrat, cadit præcedens argumentum, in utroque enim Baptismate, tum in eo, quod fallaciter datur & accipitur in Ecclesia, tum in eo quod in ludo datur, reperitur intentio interior, proindeque quoad integritatem non differrent propter defectum intentionis, quapropter adigerentur adversarii, agnoscere necessitatem intentionis interioris in Ministro ut ratum ac validum sit Sacramentum.

At verò in Ministro qui inter ludendum repræsentat in Theatro ritum Baptismatis, potest absolute adesse intentio interior faciendi quod facit Ecclesia: hujusmodi enim repræsentatio foret occasio exercendi ritus externi, cujus Minister potest non solum intendere nudam repræsentationem, sed etiam id, quod facit Ecclesia.

Si autem contenderet aliquis, cum tali repræsentatione stare non posse internam intentionem, attendat ille, quæso, S. Augustinum de validitate illius Baptismatis nihil absolute & affirmative determinasse, sed dubitanter tantum suam proposuisse sententiam.

Instabis 2. At saltem inde colligitur, S. Augustinum dubitasse, num validus foret Baptismus mimo per jocum collatus, atque adeo, ut certum est, sine ulla etiam externa intentione: quantò magis dubitasse dicendus est de necessaria intentione interna?

Re'p. Esto dubius fuerit de illo Baptismo prorsus inimi-

minime ac ludrice collato, de quo nihil tunc temporis statutum ab Ecclesia fuerat: at forte supposuit fieri posset in mimo illo adfuit intentio interna, ut mox dictum est. Verum, ut nihil dissimulemus, valde obscura videtur & implicata eam in rem S. Doctoris sententia.

Instabis 3. per fallaciam de qua loquitur sanct. Augustinus, intelligi non debet defectus fidei in Ministro, sed intentionis internæ; quia fallaciam illam, cum qua sanctus Doctor supponit Baptisma dari & accipi, in solum dantem & accipientem Baptisma cadere supponit: *Amplius valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces à quibus agitur?* Supponit ergo alios esse fallaces, & alios veraces in ea societate in qua datur Baptisma; proindeque non in omnes, qui componunt hanc societatem, cadere fallaciam de qua mentionem habet: atqui si per fallaciam intelligatur fidei absentia, non in solum accipientem & dantem Baptisma caderet ista fallacia, sed in totam societatem in qua Baptismus datur. Quando enim exponit quid per societatem de qua loquitur, intelligat, Catholicam quidem denotat Ecclesiam; sed & simul eam, quæ putatur vera Ecclesia, societatem nempe Hæreticorum, in qua non tantum qui dant & accipiunt, sunt fallaces, sed & tota societas fallax est, cum omnes æqualiter fide careant. *Non dubito, inquit, etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter illud accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est, ex nobis exierunt.*

Ex his sic arguitur.

S. Augustinus agit de illa fallacia, quæ cum datur Baptismus in Hæreticorum societate, non in societatem totam cadit, sed in aliquos duntaxat societatis, dantem nempe & accipientem Baptismum: atqui hæc fallacia non est absentia fidei, quæ cadit in omnem societatem Hæreticorum; ergo est absentia intentionis internæ, quæ cadit in dantem & accipientem Sacramentum.

Resp. distingo. Absentia fidei supernaturalis & habitualis cadit in omnem societatem Hæreticorum, concedo: absentia fidei humanæ sumptæ pro intentione conferendi talis effectus, v. g. regenerationis internæ per Sacramentum Baptismatis, cadit in omnem societatem Hæreticorum, nego.

Quando igitur dicimus per fallaciam de qua loquitur sanctus Augustinus, intelligendam esse absentiam fidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem supernaturalem, quam certum est in illis non esse; sed intelligimus tantum eos fide humana non credere, seu ritum, qui exercetur, esse verum Sacramentum, seu talem effectum ab hoc ritu produci. Sunt enim qui errant circa quædam capita, non circa alia, licet de iis fidei nostræ mysteriis quæ ab ipsis non impugnantur, fidem non habeant supernaturalem, sed humanam; quia deest ipsis motivum fidei divinæ, scilicet revelatio Dei, & Ecclesiæ declaratio. Ergo fallacia, de qua sanctus Augustinus, non cadit in solos dantem & accipientem Baptisma, sed in totam Hæreticorum societatem.

Instabis 4. ex eodem sancto Doctore, Lib. 3. contra Cresconium Donatistam cap. 8. de Ministro Sacramentorum ait, curandum non esse, *qua mente operetur, qua laboret intentione.* Et Tractatu 5. in Joan. versus finem, asserit se in administrandis Sacramentis, non timere adulterum, non ebriosum, qui omnes passionibus victi & rapti, ad ea quæ cœlestia spectant, vix attendunt.

Resp. distingo ant. & per intentionem, his in locis sanctus Doctor intelligit vel fidem, vel probitatem Ministri, quam docet necessariam non esse ad validam Sacramenti administrationem, concedo: & intelligit intentionem seu voluntatem in Ministro conficiendi Sacramenti, nego. De ista quippe nulla ipsi erat cum Donatistis controversia, sed tantum de fide ac probitate

Ministri. Proinde, ait sanctus doctor cap. 9. Lib. 3. To. 9. contra Cresconium, *Deus & per Pastores bonos, & 439. F. per Pastores malos, cum verbum suum Sacramentumque dispensat, ipse pascit &c.* Tractatu 5. in Joan. citato, non de ebrio loquitur, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis; sed de ebrioso, qui nempe solet inebriari, quod vitium non tollit valorem & intentionem debitam, quo tempore ebrius non est.

Expenditur mens sancti Thomæ.

De necessitate intentionis in Ministro ad perfectionem Sacramenti tractat S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 9. ubi versans istam difficultatem, quomodo, stante necessitate intentionis Ministri, haberi possit securitas, & scrupulus omnis ac sollicitudo ex suscipientis animo evelli, cum semper dubitare merito possit, num Minister veram habuerit perficiendi Sacramenti voluntatem: quam inquieti animi anxietatem ut sanare ac pacare possit sanctus Doctor, respondet his verbis: „Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministro, quæ si desit, non perficitur Sacramentum: sed hunc defectum in pueris, qui non habent intentionem accedendi ad Sacramentum, supplet Christus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt Sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & devotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est justificatio à peccatis; sed quantum ad effectum, qui est res & Sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quod per devotionem accedentis possit suppleri, quia character nunquam imprimitur nisi per Sacramentum. Et ideo alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cuius est Minister: in verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimat ex parte Ministri vel recipientis Sacramentum. Eandem difficultatem proposuerat sanctus Doctor scribens in 4. Librum sentent. dist. 1. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1.

Ex his vero sic arguitur: Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, est intentio pure externa: atqui hanc sufficientem pronuntiat sanctus Thomas; ergo &c.

Resp. distingo maj. Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, nec ullatenus est in mente ministri est intentio pure externa, concedo: quæ saltem virtualiter est in mente ministri, nego. Summa responsionis est, sufficere, juxta sanctum Thomam, in ministro intentionem virtualem, quæ non destruitur nisi per intentionem explicatam contrariam; non requiri vero intentionem actualem, quam mentalem appellat, expressam & explicatam; nec illo modo eam sufficere, quæ pure externa est, aliamque internam supponeret, qua Minister nollet facere, sed tantum fingere ac simulare ritum Ecclesiæ.

Hanc porro esse Angelici Doctoris mentem facile est ostendere ex iis quæ ipse docet citata quæstione 64. articulo 10. in corpore. *Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti: puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere? & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat.* Ubi particula, *præcipue*, aperte ostendit, etiam si non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem Sacramenti, ut jam supra observavimus.

Præterea videtur Angelicus Doctor eam duntaxat intentionem excludere, qua Minister velit verum perficere Sacramentum. Hanc porro intentionem non exigimus, sed eam tantum qua velit serio tum exterius, tum interius simpliciter ac generatim facere quod facit Ecclesia.

Idem q. 62. art. 7. ad 2. expressè docet, adultum, qui non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, rebaptizandum fore. At eadem est, juxta S. Thomam, ratio & necessitas intentionis in ministro, quæ in suscipiente.

Rursus ibidem q. 64. art. 9. quærens utrum fides ministri sit de necessitate Sacramenti, objicit sibi eam esse necessariam. *Videtur*, inquit, quod fides Ministri sit de necessitate Sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio Ministri est necessaria ad Sacramenti perfectionem: sed fides intentionem dirigit; ergo si desit vera fides in Ministro, non perficitur Sacramentum.

Objectionem sic dissolvit: "Dicendum quod potest contingere quod aliquis patiat defectum fidei circa aliquid, non circa veritatem Sacramenti, quod exhibet: puta si aliquis credat juramentum esse in omni casu illicitum, & tamen credat Baptismum efficaciam habere ad salutem; & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi Sacramentum. Si vero patiat defectum circa ipsam Sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius nullum sequi interiorum effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per hujusmodi quæ exterius aguntur, præbere Sacramentum: unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse & talis intentio sufficit ad Sacramentum: quia, ut supra dictum est, Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus fide suppletur id quod deest fidei Ministri.

Certum est S. Doctorem eò loci agere de intentione necessaria ad substantiam Sacramenti, de qua jam se dixisse articulo 8. declarat: *Sicut enim dictum est*, inquit, intentio Ministri necessaria est ad Sacramenti perfectionem. Atqui intentio illa de qua hic agit sanctus Doctor, est verè interna.

I. De illa loquitur quam posset impedire infidelitas, sicut manifestè patet ex textu in responsione ad objectionem: *Non obstante*, inquit, infidelitate, potest intendere facere quod facit Ecclesia. Atqui intentio, de qua dubium est, utrum stare possit cum infidelitate, seu quæ propter infidelitatem deficere potest, interior est, non externa; hæc enim separari non potest ab opere externo quod seriò exercetur; ergo loquitur S. Doctor de intentione interna quam necessariam esse ostendit.

II. Ea intentio interna est, quam infidelis idcirco habere censetur quia intendit, saltem implicitè, facere quod facit Ecclesia: atqui infidelis, juxta S. Thomam, idcirco sufficientem habere censetur intentionem, quia interiorius vult facere quod facit Ecclesia, quam novit intendere, ut perficiatur Sacramentum, licet ipse interiorius credat, per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorum effectum; quia tamen non obstante infidelitate vult ille facere, quod novit per Ecclesiam fieri, quæ intentio, juxta sanctum Thomam, sufficiens est.

Instabis I. Intentio de qua sanctus Thomas loco in objectione citato, per sola verba exprimitur, nec supponit eam ullatenus in mente esse; alias non solveret argumentum quod sibi proponit, ex eo ductum quod si necessaria sit intentio Ministri interior, semper dubium erit & anxietas circa veritatem Sacramenti.

Resp. S. Thomam argumentum, quod sibi proposuerat, rectè solvere, ex eo quod non actualem, sed virtualem duntaxat exigit intentionem; nec ullum sit fundamentum dubitandi, quin sit in Ministro, qui seriò agit, virtualis intentio, quod sufficit sedandis omnibus scrupulis qui excitari possent circa debitam Ministri intentionem & Sacramenti veritatem: dolus quippe ac fictio præsumi facile non potest, nisi aliquo signo exteriori manifestetur, ut ipse ait sanctus Thomas in

Supplemento tertiæ partis q. 45. art. 4. ad 2. loquens de Matrimonio. *Dicendum*, ait, quod si desit consensus mentalis ex parte unius, ex neutra parte est Matrimonium, quia Matrimonium consistit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa evidentia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium. Inde est, quod Cajetanus & alii nonnulli Thomistæ, ad quos accedit Suares, ad locum sancti Thomæ ex articulo 8. qu. 64. respondeant, sanctum Doctorem non agere de veritate seu integritate Sacramenti quoad se, sed tantum quoad nos, seu moralem certitudinem ac securitatem quæ de illo haberi potest; quæ certè plena habenda est, quoties Minister seriò exterius ritum Ecclesiæ observat. *Verum hæc explicatio*, ait Cardinalis de Lugo, non omnino satisfacit, quia sanctus Thomas hoc articulo 8. non solum videtur loqui de Sacramento valido quoad nos, sed etiam de ejus valore intrinseco.

Vasques disput. 138. fatetur ingenuè sanctum Thomam nobis hic adversari, ac difficile omnino esse verba ipsius in rectum sensum adducere. Verum ægrè admodum patimur nobis hic sanctum Doctorem eripi, cujus sententia ex ante dictis manifesta videtur.

Instabis 2. Sanctus Thomas expressè agnoscit eam sufficere intentionem Ministri, quæ per verba Ecclesiæ exprimitur; eam verò, quæ dicitur mentalis, quam nonnulli admittebant, non requiri.

Resp. per intentionem mentalem, sanctum Doctorem intelligere actualem & explicitam, non implicitam & virtualem. Ideo autem implicitam & virtualem intentionem non dicit mentalem, quia implicita magis est in opere, quam in mente; virtualis verò potius fuit in mente; cum de Sacramento administrando cogitavit Minister, quam adest, dum ritus externus perficitur. Illi autem, ad quos alludit sanctus Thomas, non videntur esse, qui temporibus Innocentii IV. de quo mox dicemus, existimabant ad validitatem Sacramenti necessariam esse intentionem actualem explicitam & expressam. Hæc videtur fuisse sententia Magistri seu Petri Lombardi, qui de Baptismo & Eucharistia differens, ait neutrum dari sine intentione explicita; Petri Pictaviensis, Guillelmi Parisiensis, quam fusè refellit Durandus à sancto Porciano,

Expenditur mens Innocentii IV.

Innocentius IV. S. Pontifex, de quo antea jam diximus, scribens in Librum 3. Decretalium, titulo de Baptismo & ejus effectu, sic loquitur: "Non est necesse, quod baptizans sciat quid sit Ecclesia, quæ baptizat, quis baptizatus, & unde sit; nec quod gerat in mente, facere quod facit Ecclesia: imò si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat. Unde si aliquis in casu necessitatis constitutus: vel etiam sine necessitate vadat ad Saracenum, & dicat, Baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizat, non credens per immersionem aliquid aliud fieri nisi mæfactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam mæfacere secundum intentionem perentis Baptismi, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credat ipsum posse aliquid operari, verè baptizatus est; sed si hoc non intenditur, non baptizaret: nec est necesse, quod aliquis sciat quid in his Ecclesia intelligat, vel etiam quod sciat, vel credat Ecclesiam esse." Hucusque Innocentius, ex cujus verbis hoc inferunt, qui stant pro externa intentione.

I. Declarat Innocentius, necesse non esse, ut baptizatus sciat, quid sit Ecclesia, quæ baptizat; nec quod gerat

Commen-
tario in
art. 8.
q. 64.

De Sa-
cramentis
disp. 8.
sect. 4.
n. 65.

gerat in mente facere quod facit Ecclesia; si porro Theologi qui internam exigunt intentionem, exigunt ut Minister intendat facere quod facit Ecclesia.

II. Addit Innocentius, Ministrum validè baptizare, etiam si contrarium in mente gereret scilicet non facere quod facit Ecclesia. Quare? quia formam servat; porro hæc ipsamet est de intentione exteriori sententia.

III. Exemplum affert Saraceni, qui baptizat aliquem à quo rogatus est, nec credit per immersionem aliud aliquid fieri nisi madefactionem, neque etiam intendit eum baptizare: respondet tamen Pontifex, illum, qui sic baptizaretur, rectè baptizatum fore. Porro Saracenus ille ideo dici potest baptizare, quia ritus externos Ecclesie peragit; non gerit enim in mente interiorem baptizandi intentionem, quin imò contrariam habet, cum madefactionem corporis baptizando intendat.

Resp. Innocentium illam re ipsa in Ministro exigere intentionem quæ ab externo ritu sejungitur. Namque ratio, cur dicat illum rectè baptizare, qui baptizando non gereret in mente facere, quod facit Ecclesia, hæc est, quia, inquit, formam servat; nihilominus non valet Baptismus, nisi ille baptizare intendat. Hæc igitur duo requirit Summus Pontifex ad validitatem Baptismi de quo agitur; ut Minister formam servet, & baptizare intendat: hæc autem intentio baptizandi se-juncta est à forma ritu externo applicata; ergo interior est.

Præterea ad exemplum Saraceni, qui baptizat eum, à quo rogatus est, respondet, quod si non intenderet ille Saracenus baptizando, ut Baptismus operetur, quid quid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, ritè non foret baptizatus. Nihil autem aliud est velle conferre id quod alii conferunt, quam habere implicitam, sed interiorem voluntatem faciendi quod facit Ecclesia.

Ad primum igitur respondeo: posse etiam Innocentium, admittendo intentionem interiorem, dicere, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, nec ut actu gerat in mente facere quod facit Ecclesia; licet enim homo non cognoscat Ecclesiam, tamen quia vult facere id quod ab ipso postulatur, implicitè saltem vult facere quod facit Ecclesia; vult enim dare id quod ab ipso petitur; petitur autem id, quod dat Ecclesia.

Ad secundum: Quando Innocentius ait, etiam dari Baptisma ab eo qui contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, Respondeo, exponi istud debere de effectu quem intendit Ecclesia, & quem ut Minister intendat, ad valorem Sacramenti necesse non est; sufficit enim, ut sæpius dictum est, ut generatim velit facere quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille & de Ecclesia, & de Sacramento ejusque effectu sentiat.

Ad tertium: exemplum affert Saraceni, qui madefactionem tantum credat fieri; Respondeo, hominem, qui ab illo baptizaretur ritu legitimo, rectè baptizatum fore; quia aut intendit dare quod ab eo petitur, aut conferre quod conferunt alii baptizantes; quæ quidem interna intentio sufficit.

Objectiones ex momentis ac rationibus. Theologicis.

Objicies 1. silentium Veterum circa necessitatem intentionis internæ in Ministro, ut validè Sacramenta perficiantur. Nullus quippe ante Martinum V. Eugenium IV. & Patres Tridentinos, de illa mentionem fecisse legitur.

Resp. 1. argumentum negativum, in re facti, cujus positivæ sunt & affirmativæ probationes, nullius planè momenti esse.

Resp. 2. præsentem de intentione Ministri quæstio-
Tournellus Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

nem veteribus incognitam non fuisse. An non eam agnovit S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 53. ubi duas, ut supra vidimus, sibi quæstiones dissolvendas proponit, quæ spectant intentionem, qua Baptismus conferri debeat? Nonne ibidem observat, præteritis Majorum suorum statutis, de fallacia per quam Baptismus dari potest, vel accipi, decretum fuisse?

Quod si Ecclesia universa tunc temporis nullam ea de re definitionem emisit, mirum videri non debet, quia nempe in dubium & quæstionem vocata illa non fuerat; Ecclesia etenim non nisi occasione subnascens errorum, avitam fidei doctrinam verbo Dei seu scripto seu tradito contentam, declarat ac definit. Neque porro Tridentina Synodus dogma fidei, de quo agimus, aliter definire & declarare potuisset, nisi ex constanti ac perpetua traditione illud à Christo Domino revelatum fuisse didicisset: neque enim novæ sunt revelationes, sed quæ revelata sunt, Ecclesia declarat, & pro autoritate sua, sub anathematis pœna credenda proponit.

Objicies 2. Ad veritatem Sacramenti satis est, si debitè observetur ritus à Christo institutus; atqui Minister qui seriò exteriori ritum Christi observat, tametsi intus & in animo intentionem suam vel cohibeat, vel etiam contrariam gerat, ritum Christi debitè observat, ergo &c.

Resp. neg. min. Ritus enim à Christo Domino institutus ipsam importat internam Ministri intentionem; hæc enim pars est institutionis Christi, ut probatum est.

Instabis 1. Ad illorum Sacramentorum valorem non requiritur intentio Ministri, quorum forma independentè ab intentione Ministri est operativa; atqui Sacramentorum forma operativa est independentè ab intentione Ministri, operatur enim virtute significationis à Christo Domino institutæ.

Resp. neg. min. Intentio enim Ministri, ut mox diximus, est ex institutione Christi; nec forma Sacramenti suam habet efficacem significationem, nisi ab intentione seu voluntate Ministri determinetur. Sicut enim forma determinat materiam, ita formam ad esse sacramentale determinat intentio Ministri.

Instabis 2. Quod est operativum ex sola Christi institutione, producit effectum suum ex opere operato; sed quod producit effectum suum ex opere operato, efficax est & operativum independentè ab intentione Ministri. Namque producere effectum suum ex opere operato, est illum producere vi ipsius actionis sacramentalis à Christo in hunc finem institutæ, proindeque independentè à Ministri intentione; alioqui non foret ex virtute actus, sed ex virtute intentionis.

Confirmatur. Quia in rebus, quæ per modum naturæ operantur, sufficit res illas ad agendum applicare, ut effectum suum producant independentè ab intentione seu voluntate applicantis. Sic v. g. ignis comburit, medicamentum sanat, verbum Dei prædicatum movet & excitat fidem, absque privata & interiori intentione; imò etiam forè contra intentionem illius qui vel ignem admovet, vel medicamentum porrigit, vel annuntiat Evangelium.

Resp. nego istam minorem argumenti propositionem, nempe, Quod producit effectum suum ex opere operato, illum producit independentè ab intentione Ministri. Ratio negati est, quod intentio Ministri in ipsomet opere operato ex institutione Christi includatur, aut tanquam pars, aut saltem tanquam causa perficiens Sacramentum, per legitimam scilicet materię & formæ applicationem, non ex merito vel dantis, vel accipientis, sed virtute ipsius operis à Christo Domino debitè celebrati: at debitè & ut oportet non celebratur, nisi interiùs ac seriò Minister velit & intendat illud celebrare.

Ad confirmationem: Quam hæc disparata sunt ac
G 3

diffimilia ! celebratio quippe Sacramenti essentialiter est actio humana , quæ perfici non potest nisi humano more, hoc est , ex intentione ministrantis. Revera quidem postquam Sacramentum debite perfectum est, operatur independenter ab intentione Ministri : velit enim aut nolit effectum illius produci , reipsa produci- tur , si nihil obest ex parte subjecti recipientis ; sed ut fiat seu perficiatur Sacramentum , necessaria est intentio Ministri.

Atque inde aperta est ratio discriminis inter Sacra- menta & exempla rerum quæ adducta sunt ; res enim illæ, neque ut fiant , neque ut operentur , pendent ab intentione agentis. Qui enim ignem ex cilice excutit, quoquomodo excutiat , velit , nolit , ignem excutit, quem si segetibus v. g. admoveat , necesse est , velit, nolit , segetes comburi. Medicus pariter qui ægroto poculum porrigit , sive cogitet , sive non cogitet , po- culum dat aut salutarem aut noxium. Concionator et- iam Evangelicus aptus ad persuadendum & ad com- movendos animos audientium, affectus illos excitabit, si divina aspiret gratia , quæcunque tandem sit illius Oratoris sacri voluntas & intentio.

Instabis 3. Intentio Ministri non continetur , sicut diximus , in opere operato, quia opus operatum in Sa- cramentis est id tantum quod constituit signum sensibi- le : atqui intentio Ministri non est ex iis , quæ consti- tuunt signum sensibile ; quomodo enim quod non est sensibile , qualis est intentio, constituere posset id quod est sensibile?

Resp. distingo : Quod non est sensibile non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile speculati- vum, esto : signum sensibile practicum, nego. Ad min. Intentio Ministri non est sensibilis per se immediate concedo : per actionem quæ ab ipsa emanat , nego. Quid porro discriminis sit inter signum pure speculati- vum & practicum , antea exposuimus. Nempe dixi- mus, verba illa esse speculativa , quorum totus effectus stat in significando ; practica verò , quæ aliquid impe- rant , & supponunt voluntatem, proindeque intentio- nem in imperante. Cum ergo Sacramentorum forma constituatur verbis practicis, sequitur inde ea suppone- re in illo à quo proferuntur , voluntatem faciendi quod significant; ac consequenter , ad signum practicum in- tentionem absolute requiri.

Instabis 4. Forma Sacramentorum quatenus est si- gnum practicum, est forma quatenus imperat & jubet : atqui non requiritur intentio Ministri ad constituen- dam formam quatenus aliquid imperat & jubet ; Mi- nister enim , quatenus formam pronuntiando aliquid imperat , se habet ut instrumentum Christi , non ut præcipuum agens : atqui in instrumento Christi & Dei nomine imperante non requiritur intentio ; sed agentis præcipui, Christi scilicet , voluntas sufficit.

Resp. dist. min. In instrumento inanimato & ratio- nis experte non requiritur intentio, concedo : tale quip- pe instrumentum eatenus confert in effectum , quate- nus movetur ab agente principali. In instrumento ani- mato & ratione prædito , qualis est Judex , aut præfe- ctus à Rege seu Imperatore delegatus , ut aliquid , si expedire judicaverit , perficiat , nego Duobus scilicet modis potest aliquis alterius esse Minister : 1. ut sit tan- tum veluti nuntius , qui alterius voluntatem deferat & declaret : in Ministro quidem hujusmodi non requiri- tur ad rei valorem , ut velit reipsa facere quod alter in- tendit. 2. ut ab alio potestatem & facultatem accepe- rit, rem, si placuerit, perficiendi : in tali verò Ministro necessaria est intentio rem perficiendi. Porro Ministri Sacramentorum hoc posteriori modo instituti à Chri- sto sunt Ministri ac dispensatores Mysteriorum.

Instabis 5. Nequidem in publico Ministro requi- ritur intentio interna ut valeat , quod autoritate pu- blica conficit Instrumentum. Sit v. g. Notarius qui publicum Instrumentum , quo partes contrahentes li-

gantur & obligantur , ad formam legibus præscriptam describat : sit Judex qui sententiam absolutionis in gra- tiam rei ex plurali suffragiorum numero contra pro- priam suam sententiam pronuntiat : sit Scriba , qui ei- dem sententiæ , ut publica sit & executioni demande- tur , subscribit ; nonne & partes contrahentes ligan- tur , tametsi intus resisteret, nec consentiret Notarius? Nonne sententia in gratiam rei pronuntiata stare , et- iam contra privatam & internam aut Judicis pronun- tiantis, aut Scribæ subscribentis sententiam?

Resp. disparem omnino causam & rationem esse Mi- nistri Sacramentorum , ab iis quorum exempla hic proferuntur. Hoc unum à Notario publico exigitur, ut Instrumenta , quibus partes contrahentes ligantur aptè & ad juris regulam describat ; non ut ipse interiùs velit ac consentiat : ille etenim non tam partes ligat, quàm declarat ex mutuo earum consensu ligatas. Ju- dex pariter qui in causa capitis reum absolvit ex plurali aliorum Judicum assidentium suffragio , contra pro- priam suam sententiam, non tam absolvit , quàm decla- rat juridicè absolutum. Ita & de Scriba dicendum , qui sententiæ subscribit tanquam publicus testis ad hoc offi- cium destinatus : at Minister Sacramentorum ex insti- tutione Christi ea nomine Christi & Ecclesiæ perficit, nec tantum declarat , aut testis est concessæ sanctifica- tionis , sed eam ut Minister & instrumentum Dei con- fert ac producit. Quomodo autem Sacramenta perficeret , si ea noller perficere ? Voluit ergo Christus Sa- cramentorum suorum perfectionem pendere à volun- tate, seu intentione Ministri; non ita porro est in exemplis adductis.

Instabis 6. Nos ipsi hic & in probationem secundæ Conclusionis his exemplis personarum publicarum, Notarii, Judicis &c. usi sumus , ut ostenderemus in Mi- nistris qui ex officio ac nomine Reipublicæ aliquid ope- rantur, necessariam non esse privatam & internam eo- rum intentionem , ut quæ ab ipsis fiunt, vim & autho- ritatem habeant : porro Sacramenta sunt publica Instru- menta , quæ ex ipsa Christi institutione operari debent, etiam contra privatam Ministri voluntatem & inten- tionem.

Resp. argumentum istud in æquivoco laborare. Non indigent quidem Sacramenta , ubi ritè perfecta sunt, intentione Ministri , ut effectum suum producant, sicut Conclusionem secundam ostendimus ; at ut sint , seu , ut perficiantur , pendent, Deo ita volente, ab intentione Ministri. Obsectio igitur confundit efficaciam Sacra- menti, cum existentia seu veritate illius. Ut Sacramen- tum sit efficax & operativum, non indiget quidem inten- tione Ministri, sed ea indiget ut sit seu perficiatur.

Instabis 7. Votum aut juramentum exterius ac se- riò expressum ligat , tametsi qui vover ac jurat interiùs reclaimer , nec animum habeat sese obligandi. Pariter firmum stat Matrimonium exterius ac seriò per verba consensum exprimentia contractum , licet contrahen- tes interiùs & animo non consentiant. Ita Magister Sen- tentiarum Lib. 4. dist. 27.

Resp. cum qui exterius vover aut jurat , vel seriò velle facere exterius quod faciunt qui verè jurant aut vover , licet interiùs statuatur se voto aut juramento non ligare; vel nolle etiam exterius ac seriò id facere , sed tantum velle illud simulare ac fingere : si prius , votum & juramentum ratum est, ac privata intentio , qua ille vult se non ligare, revera non impedit quin ligetur , quia vinculum illud ex ipsa voti & juramenti naturâ sequi- tur, si posterius ; votum & juramentum omni interio- ri animo vovendi ac jurandi destitutum , nullum qui- dem est coram Deo & in foro interiori conscientiæ; attamen coram Ecclesia , quæ de internis non judicat, pro rato habetur; neque audiendi , qui contra voti ob- ligationem reclamare eo prætextu vellent , quod inte- riùs non consensissent ; quanta enim inde sequi posset in Reipublica Christiana rerum confusio ac perturba- tio,

ritio, nemo non intelligit: compellendi ergo illi sunt, ut intra obligationem voti exterius emissi se se contineant; atque ut serio tandem & ex animo voveant, quod fide ac mendaciter vovisse se declarant: quin & condignæ poenitentiae subjiciendi, propter delusam tam turpi mendacio ac fallacio Ecclesiam.

Idem prorsus de Matrimonio judicandum. Nullum quidem coram Deo est, si interior consensus defuerit: veruntamen coram Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, ratum habetur: quod unum haud dubiè voluit Magister. Qui ergo declararet se in Matrimonium intus & animo non consensisse, eo ipso tempore quo exterius ac serio consensum verbis exprimebat, non esset ille audiendus, nec dimittendus tanquam liber à vinculo conjugali, absit; sed adigentibus ille foret in foro conscientiae, ad consensum verè & ex animo quanto citius præbendum.

Difficile protectio non est, quæ mox dicta sunt transferre ad præsens de Ministro Sacramentorum argumentum. Quippe si Minister serio exterius ac in debitis circumstantiis ritum Ecclesiae perfecit, intus tamen noluit eum revera perficere, sed tantum fingere, re ipsa quidem coram Deo nullum est Sacramentum, defectu debitæ intentionis, quamquam in tribunali Ecclesiastico ratum & validum habeatur. Neque, ut antea diximus, Ministro contestanti se intentionem non habuisse conficiendi Sacramentum, tam faciliè habenda fides: tum quia difficile prorsus ac rarum est ab actione exteriori seria debitam abesse intentionem internam; tanta est inter hæc duo facilis, prompta & naturalis connexio: tum quia si propius & attentius res expendatur, ac pulsetur conscientia illius qui declarat se nullam habuisse intentionem conficiendi vel conferendi Sacramentum, apparebit, non aliam ipsi defuisse intentionem, quam finis seu effectus Sacramenti, vel ritus exterioris quatenus formaliter Sacramentum est, qualem intentionem non putamus necessariam in Ministro ut validè Sacramentum perficiat: tum denique, quia innumeris scrupulis & incommodis sic occurritur.

Obijciat 3. In Ministro qui serio exterius vult ritum Christi perficere, quem tamen intus non perficere, sed fingere dumtaxat intendit, in Ministro, inquam, illo duplex voluntas occurrit; una efficax, qua vult ritum externum Christi serio exercere, & quem revera exercet; altera inefficax, quæ mera est velleitas, qua intendit ritum illum simulare, non verò facere: qua ratione mercator tempore tempestatis ex voluntate inefficaci seu mera velleitate vellet merces conservare, quas tamen vera & efficaci voluntate in mare projicit. Porro nulla debet haberi ratio hujus inefficacis voluntatis, seu velleitatis, sed tantum voluntatis efficacis.

Resp. nego ant. Est quippe in illo Ministro, duplex vera voluntas, una serio exterius agendi ritum Christi, altera illum non agendi, sed tantum simulandi. Exemplum mercatoris hic aptum non videtur: mercator enim unum & idem sibi proponit objectum sub diverso motivo; considerat merces ut vitæ noxias, & sub illo respectu vult vera voluntate illas in mare projicere, quia pluri facit vitam quam merces: considerat deinde easdem merces ut pretiosas & utiles, & sub hoc respectu vellet eas servare dum projicit. At in præsentia questione, duplex est vera voluntas, quia duplex est ac diversum quod proponitur objectum: 1. Vult minister serio exterius ritum Christi perficere, & voluntas illa est efficax; re ipsa enim supponitur ritum illum serio ac in debitis circumstantiis exercere: imo & interius vult illum serio exterius exercere. 2. Vult Minister ille defraudare Sacramentum, seu illud re ipsa non perficere, sed tantum simulare; & circa istud objectum vera etiam voluntate fertur, tanquam circa finem præcipuum, quem serio exterius agendo sibi proposuerat; ita ut voluntas serio agendi, sit voluntas medii, voluntas vero decipiendi sit voluntas finis.

Obijciat denique. Si necessaria est ad valorem Sacramenti interior Ministri intentio, cum hæc intus lateat & incognita sit, necesse est nos perpetuis angere & cruciari scrupulis circa veritatem Sacramenti. Ea ipsa de causa noluit Christus fidem ac probitatem Ministri necessario requiri, ne veritas Sacramenti ac salus hominis à privata Ministri malitia vel probitate penderet.

Resp. ad omnes illos anxii animi motus sedandos sufficere, si Minister serio ac in debitis circumstantiis ritum Christi observet. Neque vero hic metaphisica & omnimoda certitudo ac securitas expectanda, quæ in rebus ad salutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non potest: atque qui scrupulosus animus ab intentione Ministri, ne forte defuerit, timere sibi potest, quidni continuo peritescet, ne forte idem Minister aut materiam, aut formam Sacramenti clam vitaverit, & ita continuis scrupulis ejus animum agitari ac divexari oportebit. Neque porro eadem hic est ratio probitatis, quæ & intentionis Ministri: istam requirit Christus ad Sacramentum perficiendum, non illam; probitas quippe honestatem actionis spectat, intentio vero substantiam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Adversus secundam Conclusionem.

Obijciat 1. Requiritur ex definitione Concilii Tridentini, intentio faciendi quod facit Ecclesia verum perficit Sacramentum; ergo requiritur intentio verum perficiendi Sacramentum.

Resp. distinguo maj. Requiritur intentio generalis faciendi quod facit Ecclesia, concedo: intentio particularis, nego. Sufficit igitur si quis intendat opus externum sub ratione generali ac confusa operis Ecclesiae: hac enim intentione satis determinatur actio Ministri ad ritum quemdam non vulgarem & profanum, sed sacrum & divinum; quidquid tandem de illo ritu sentiat, qui illum exercet.

Instab. 1. Sacramenta ut fiant pendent ex libera Ministri voluntate; ergo qui non vult facere ritum ut sacramentalem verum non perficit Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Quia qui serio vult opus externum exercere tanquam Christi & Ecclesiae Minister, agendo nomine Christi ritum elevat ad dignitatem Sacramenti, quod à Ministro Sacramenti non amplius dependet.

Instab. 2. Qui vellet ritum Christi simulare tantum ac fingere, ille Sacramentum non perficeret; ergo à pari qui non vult Sacramentum perficere, illud revera non perficit.

Resp. maximam esse disparitatem: qui enim vult tantum ritum Christi simulare, eum non determinat, qui ex se ad plura indifferens est: qui autem vult illum serio intus exercere nomine Christi, quidquid velit privata sua intentione, illum ad aliquid sacrum ac divinum figit ac determinat.

Instabis 3. Requiritur intentio actionis seu operis Christi & Ecclesiae, quatenus generatim saltem est opus Christi: atqui hæc actio vere sacramentalis est; ergo requiritur intentio operis Christi quatenus verum est Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Argumentum quippe istud vitiosum est ac merum sophisma, in quo plures sunt, quam oporteat, termini. In majori etenim propositione, intentio operis Christi quatenus Christi est, supponit pro intentione generali ac confusa, quæ ad opus Christi simpliciter ac generatim referatur: in conclusione vero supponit pro intentione particulari clara & explicita, quæ refertur ad opus Christi formaliter, & quatenus verum est Sacramentum.

Instabis 4. Qui exterius preces Ecclesiæ recitat sine privata Deo placendi intentione verè non orat, licet intendat preces recitare nomine Ecclesiæ; ergo à pari, qui ritum Ecclesiæ observat sine privata voluntate seu intentione perficiendi Sacramentum, reipsa Sacramentum non perficeret.

Confirmatur 1. ex eo, quod in aliquibus Sacramentis oratio formæ rationem habeat; v. g. in Sacramentis Confirmationis, Ordinationis, Unctionis extremæ.

II. Quia actus exterior destitutus interna & debita intentione; rectus esse non potest, ut patet in actu virtutis; imò in voto, juramento, & ipsomet Matrimonio, nisi adsit interior voventis vel jurantis, vel matrimonium contrahentis consensus, nihil omnino, quod obliget, perficitur.

Resp. orationes & preces in eo maximè differre à Sacramentis, quod ista efficacia sint & operentur ex se ipsis, seu ex opere operato; preces verò [nisi fortè ad formam Sacramentorum pertineant] non operantur, nisi ex pietate operantis, seu ex opere operanti: unde necessariò exigunt in orante mentis attentionem ac pietatem.

Ad primam confirmationem, fatemur in iis orationibus quæ pertinent ad formam Sacramentorum, necessariam esse intentionem Ministri, non quidem privatam, sed publicam & generalem Ecclesiæ: neque enim eo in casu Minister orationes illas spectat ut suas privatas, sed ut publicas Ecclesiæ orationes seu ut patrem Sacramenti.

Ad secundam confirmationem distinguo: Actus exterior virtutis destitutus interna & privata intentione recta nullus est, concedo; quia bonum ex integra causa, atque recta intentio est veluti anima virtutis. Actus exterior sacramentalis, seu per quem Sacramentum perficitur, nego. Quod de voto, juramento & Matrimonio additur, jam suprà expositum fuit ac solutum.

Objicies 2. Concilium Tridentinum sess. 14. Can. 9. exigit in Ministro Pœnitentiæ animum seriò absolventi; ergo exigit intentionem verum conferendi Sacramentum.

Resp. nego conseq. Pari ratione dici posset, Concilium exigere intentionem conferendi gratiam, per quam peccata remittuntur. Per animum igitur seriò absolventi, Concilium intelligit animum non simulandi, sed verè & ex animo proferendi verba, quibus absolutio à peccatis exprimitur.

Instabis. Concilium eam exigit ac necessariam pronuntiat Ministri intentionem, quam negabant Novatores adversus quos Canon 11. sess. 7. conditus fuit: atqui Novatores non negabant necessariam esse intentionem operis externi Ecclesiæ, sed tantum intentionem finis seu effectus Sacramenti; ergo &c.

Resp. 1. Ut Canon Tridentinus meritò adversus Novatores conditus dicatur, satis est, quòd illi visi fuerint prorsus negare necessariam in Ministro Sacramentorum intentionem, ita ut Sacramentum etiam per jocum & irrisionem manifestam datum approbaverint. Ita porro videtur Lutherus docuisse, quamquam istam facti quæstionem Concilium non attigerit, suppresso semper actacito suis in Canonibus Lutheri & Calvini nomine.

Resp. 2. nego min. Novatores etenim asseriebant, aut asserere saltem videbantur, Ministrum, quo joco absolveret, id est qui intus fingere absolutionem, non autem eam dare veller, verè tamen absolvere, quam sententiam anathemate percellit Synodus Tridentina Can. 6. sess. 14.

Objicies 3. Diximus suprà ad tertiam secundæ Conclusionis probationem, necesse non esse, ut Minister Sacramentorum intendat facere id, quod vera & Catholica facit Ecclesia, sed sufficere, ut velit facere, quod talis Ecclesia v. g. Genevensis, quam putat veram esse, facit: atqui falsum istud videtur; namque

non magis satis est ad intentionem Ecclesiæ habendam, intendere quod facit Ecclesia v. g. Genevensis, quæ putatur vera, quam ad habendam fidem veram sufficit dicere, Credo quod credit Ecclesia Genevensis, quam putro veram Ecclesiam.

Probatum paritas: Nam ideo, qui credit, quod credit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, non habet veram fidem, quia per istam existimationem ita determinatur ad assensum præbendum iis quæ proponit Ecclesia Genevensis, ut non amplius credat oppositum, quod ab Ecclesia Catholica ut à Deo revelatum proponitur: atqui à pari, qui pronuntiando verba ista v. gr. *Hoc est corpus meum*; intendendo facere quod facit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, ita determinatur ad faciendum id unum, quod facit Ecclesia Genevensis, ut non velit amplius facere quod facit Catholica Ecclesia; ergo &c.

Resp. maximam disparitatem esse. Quando enim aliquis credit Ecclesia Genevensem esse veram Ecclesiam, error est, qui cum sit fidei oppositus, fidem destruit, ac impedit quominus homo iste credat, quod vera & Catholica Ecclesia credit. Potrò error, qui fidei opponitur, intentioni Ministri non nocet: qui enim intendit facere, quod facit Ecclesia Genevensis credita vera Ecclesia, errat quidem; attamen generatim intendit facere quod facit Ecclesia Christi, quod satis est, ut validè Sacramentum perficiat, si nihil aliunde defuerit.

Instabis. Error iste circa Ecclesiam Genevensem, quæ vera creditur, etiam debitæ intentioni opponitur nam intentio particularis opponitur intentioni generali faciendi quod facit Ecclesia; quomodo assensus datus huic propositioni, Credo quod de Eucharistia credit Ecclesia Genevensis, destruit generalem assensum rebus à Deo revelatis antea datum: atqui intendere seu velle facere quod intendit & facit Ecclesia Genevensis, est intentio particularis.

Adde, ita Ministrum Genevensem intendere facere, quod facit Ecclesia Genevensis, ut excludat Ecclesiæ Romanæ intentionem; quomodo Sacerdos Catholicus ita intendit facere quod facit Ecclesia Romana, ut excludat intentionem Ecclesiæ Genevensis.

Resp. fidem esse virtutem intellectus, quæ proinde fertur circa res ut sunt in se ipsis directè ac immediatè; unde si aliquis credat, quod non est à Deo revelatum, licet sibi persuadeat se habere fidem, non tamen habet, quia deest Dei revelantis autoritas: at verò intentio pertinet ad voluntatem, quæ non fertur immediatè circa res ipsas, sed prout ab intellectu proponuntur. Cum ergo Ecclesia Genevensis ab intellectu hominis hæretici proponitur voluntati ut vera Ecclesia, voluntas intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis sub ratione veræ Ecclesiæ; & ita semper remanet debita intentio. Hoc modo non desinit actum misericordiæ exercere, qui alicui se pauperem simulanti elemosynam erogat. Similiter Romanam ire intendit, qui ex errore & ab itinere deflectens Venetias petit non Romam: ita quippe affectus ille est, ut Venetias non adiret, si sciret non esse Romam.

Objicies denique autoritatem S. Thomæ 3. part. qu. 64. art. 8. in corpore, ubi sic loquitur: *Quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimodè agi... Et ideo oportet quòd determinentur ad unum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem abluentis.* Ergo ex S. Th. requiritur in Ministro intentio effectus Sacramenti. Eadem videtur esse Alexandri & Gabr. sententia.

Resp. S. Thomam per sacramentalem effectum hic intelligere integrum Sacramenti ritum externum, qui per intentionem Ministri determinari debet ad esse sacramentale, velut ad effectum, qui ex illo ritu sequitur. Non alium esse Sancti Doctoris sensum, & scopus & verba demonstrant. Idem quoque sensus est Alexandri & Gabrielis. Nam Alexander in 4. partem Summæ

Summæ qu. 13. membro 1. art. 2. dicit quidem requiri in Ministro intentionem finis Sacramenti; sed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integræ ac completæ. Id ita esse patet ex eodem loco, ubi duplicem finem distinguit; unum intrinsecum operi, qui nihil aliud est, quam terminus & complementum actionis; alterum extrinsecum, nempe fructum & utilitatem rei, V. gr. in Sacramento finis intrinsecus est completa & integra cæremonia per res & verba ritè perfectæ; finis extrinsecus est remissio peccatorum. Affirmat autem Alexander, intentionem prioris finis necessariò requiri, non verò posterioris Gabriel. in 4. dist. 6. quæst. 1. Concl. 3. dicit verè requiri Ministri intentionem, non solum respectu actus baptizandi, ut objecti; sed etiam respectu effectus, ut finis; quod ipse à Soro accepit in 4. dist. 6. quæst. 5. Uterque autem, ut apti mentem suam explicent, per actum ut objectum intelligunt ipsummet actum externum, qualem etiam intendere posset, qui joco baptizare vellet; quam intentionem non sufficere, supra probavimus; per effectum autem ut finem, intelligunt quemdam generalem ac remotum non particularem & proximum. Neque enim volunt necesse esse ut Minister intendat effectum gratiæ vel salutis, sed tantum ut intendat id facere in baptizato, quod faciunt Christiani in iis, quos baptizant; hoc verò nihil aliud est, quam dicere requiri intentionem operis, non ut est opus quoddam naturale ac profanum, quod etiam jocando perfici potest, sed ut est opus Christi & Ecclesiæ.

De necessitate intentionis ratione modi consideratæ: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.

Intentio actualis aut formalis, est præsens & actualis animi applicatio ad id quod agitur.

Intentio virtualis, est ipsamet actualis quæ præcessit, ac moraliter in Ministro perseverat, cum actu contrariò non revocatur; atque actionem ipsam, virtute actus præcedentis, dirigit.

Intentio habitualis est promptitudo seu facilitas quædam operandi ex habitu sive infuso sive acquisito contracta: vel est intentio, quam præcessit voluntas operis faciendi, sed postea nullo pacto influit in actionem; neque per se, neque per aliud causa est actionis.

Rursus intentio actualis alia est directa & indirecta. Directa est qua intenditur talis effectus propter se, v. gr. justificatio infantis in Baptismo; Indirecta verò, quæ & interpretativa dicitur, ea est, qua intenditur causa ex qua prævidetur explicite & implicite talem effectum secuturum. Sic qui baptizat infantem, sciens Baptismum ad justificationem ab Ecclesia usurpari, licet hanc justificationem conferre non intendat, dum baptizat, ponit nihilominus causam, ex qua novit talem effectum expectari: ac consequenter eum indirectè ac interpretativè velle censetur. Qui autem non agnosceret vel Ecclesiam, vel Baptisma, sed ad preces cujusdam Cathæchumeni aquam in caput ejus effunderet, haberet intentionem actualem indirectam, qua implicite talem effectum intenderet.

CONCLUSIO.

Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio verò actualis & formalis sufficit quidem, at non requiritur; intentio verò virtualis & requiritur & sufficit.

Primò quidem intentionem habitualement non sufficere, res est per se manifesta: tum quia cum nullo modo causa sit actionis, humanam non potest actionem dirigere: tum quia etiam in dormientibus adesse illa

potest; isti verò modo libero ac deliberato non agunt: exigit autem Christus à suis Ministris, ut modo humano agunt, id est cum deliberatione.

Secundò, optanda quidem & laudanda maximè in Ministris intentio formalis & actualis, at non requiritur: tanta nimirum est humanæ mentis ac voluntatis infirmitas, mobilitas & inconstantia tanta, ut circa idem objectum attenta diu ac defixa esse non possit.

Tertia igitur sufficit ac requiritur intentio virtualis, quæ est ipsamet actualis non revocata & moraliter perseverans in libera Ministri actione. Sic v. gr. Minister ad baptizandum aliquem vocatus dum proficiscitur, & etiam dum infantem baptizat, de Baptismo expressè non cogitet, verè tamen baptizat virtute illius intentionis actualis sive directæ sive indirectæ, quam habuit cum ad hunc finem profectus est: manet enim adhuc in virtute, quatenus movet Ministrum ad suscipiendum iter, & formam Sacramenti ritè cum materia conjungendam. Hæc autem omnium consensu requiritur ad minus, & ad validitatem Sacramenti sufficit.

Hæc est sancti Thomæ doctrina 3. par. qu. 64. art. 8. ad 3. Dicendum, inquit, quòd licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habitualement, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiosè curare debeat Sacramenti Minister, ut etiam actualem intentionem adhibeat, sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.

Necte moveat, quod ait hæc S. Doctor, eum scilicet qui non habet actualem intentionem, habere habitualement: namque per habitualement ab illo virtuale intelligi, & textus ipse, & exemplum quod citatur, demonstrat.

Dices 1. Intentio habitualis sufficere videtur. Nam si quis v. g. hodie intendat cras offerre Sacrificium pro Petro, tametsi intentio illa maneat tantum in habitu, verè tamen offert Sacrificium pro Petro, ergo si quis hodie intendat cras Sacramentum conferre eidem Petro, tametsi intentio illa maneat tantum in habitu, verè tamen Petro Sacramentum conferet.

Respondent aliqui negando antecedens: quia eatenus quis Sacrificii valorem cupiam applicare potest, quatenus Sacrificium ipsum pro illo offert: atqui præterita illa voluntas sufficiens non est ut Sacrificium, quod postea fiet, pro illo dicatur offerri; ergo neque ut valor Sacrificii ei applicetur. Minorem probant, quia idem est confici Sacramentum, & offerri Sacrificium. Verum aliud est Sacrificium offerri Deo, & offerri pro aliquo, sive cupiam applicari fructum Sacrificii: per intentionem præteritam offerri quidem Deo Sacrificium non potest; at potest applicari cupiam fructus Sacrificii. Namque, ut rectè disputat Cardinalis de Lugo, applicatio illa est donatio fructus Sacrificii: donatio autem fieri potest rei futuræ, etiam meritorum futurorum; ergo & applicatio.

Alii verò distinguunt antecedens: si illa intentio sit de præsentis, jam tum applicans fructum Sacrificii cras offerendi, concedunt; si illa intentio sit de futuro discernens tantum cras applicare fructum Sacrificii, negant. Itaque 1. intentio illa de futuro non sufficit in Sacrificio, quia non est applicatio Sacrificii, sed propositum applicationis. 2. Intentio de præsentis sufficit in Sacrificio, quia intentio cras offerendi pro Petro, non debet esse operativa Sacrificii ipsius, sed tantum applicativa fructus Sacrificii. 3. Intentio de futuro pariter non sufficit in Sacramento, quia

Vasquez
disp. 38.
c. 6. n. 47.

De Sacramentis
disp. 8.
sect. 6.
nu. 99.
Suarez
disp. 13.
sect. 3.
Concl. 2.

quia non fuit collatio Sacramenti, sed propositum collationis.

Dices 2. Non sufficit intentio virtualis; quia intentio illa non sufficit, quæ potest reperiri in homine, qui post conceptam intentionem actualem incideret in phrenesim similemve morbum, unde rationis usum amitteret: atqui intentio illa virtualis est in tali homine, quoniam illa consistit tantum in motu locali membrorum, aut in actibus quibusdam sensuum ac phantasiæ profectis ex intentione actuali præterita, quorum homo capax est, postquam incidens in phrenesim rationis usum amisit.

Resp. totam hanc difficultatem potius esse de modo loquendi, quam de re ipsa. ac pertinere magis ad Philosophiam, quam ad Theologiam. Scilicet fatentur omnes Theologi, Sacramentum ratum non fore, si à Ministro conferatur qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps perficeret mentis impos, quoniam actio humana non foret. Item fatentur Sacramentum fore ratum, si à Ministro conferatur, qui ex concepta intentione actuali cætera deinceps sui compos perficeret, quia tunc actio verè foret humana. Disputant solum, unde sacramentalis actio foret humana; an ex sola intentione actuali explicita, quæ semel adfuerit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum; an ex intentione actuali implicita, quæ semper adsit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum. Hoc vero ipsum est, quod dixi pertinere magis ad modum loquendi, quam ad rem ipsam, & ad Philosophiam potius, quam ad Theologiam.

Duplex
dubium
circa in-
tentio-
nem vir-
tualem.

Dubium autem duplex hic solvendum occurrit circa intentionem virtualem.

Primum est, quid sit intentio virtualis; & quo sensu dicatur in actione libera Ministri moraliter perseverare.

Secundum est de modo quo differt illa intentio ab habituali, & cur una sufficiens, altera verò insufficiens sit ad validitatem Sacramenti.

Quantum ad primum: sunt qui affirmant ideo perseverare voluntatem Ministri, licet de opere sibi antea proposito non amplius cogitet, quod potentia externæ applicatæ fuerint prius ad operandum à voluntate; quæ quidem potentia, cum non dependeat ad continuandum opus ab intentione actuali qua moveantur, quamdiu manent applicatæ vi prioris voluntatis, dicuntur actiones omnes quæ ab iis potentiis eliciuntur, manare à priori intentione quæ virtualiter in iis perseverat tanquam causa in effectu.

Verum hæc non sufficiunt ad declarandum quomodo voluntas præterita influat in actionem præsentem. Nam cum potentia externæ sint ex se ad talem vel talem actum indifferentes, debet assignari aliquid præsens internum determinativum, quo hic & nunc dirigatur potentia externa quæ hic & nunc operatur; alioquin cessaret ab actu, ut patet in homine qui deambulat: si enim dormiret inter deambulandum, ita ut omnis interna operatio cesseret, statim cessat motus deambulationis, ad quam continuandam non sufficit præterita voluntas deambulandi licet non retractata.

Dicendum ergo voluntatem præteritam perseverare quidem remotè in potentiis externis quæ continuant motus suos, sed etiam proximè in actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus voluntate actuali inchoatum opus perficere.

De Sa-
cramentis
disp. 8.
sect. 5.
nu. 87.
pa. 127.

Rem hoc modo explicat de Lugo: Si aliquis, ait, contendat continuari actionem sacramentalem cum solidis actibus imaginativa & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum, quomodo intentio & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præsentem. Nam vel manet in aliquo actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus cum non possit tendere ad illud objectum, nisi sub ratione coni, necesse est, ut saltem in confuso velit hanc operationem præsentem ut bonam & utilem

ad illum finem prius volitum... Et paulò post ibidem id sufficit, ait, ut homo dicatur continuare actionem illam ex intentione & voluntate præterita, quæ ideo dicitur virtualiter manere, quia adest præsens aliqua virtus ab ea relicta, vel actus voluntatis confusus, vel certè actus in appetitu imperans prosecutionem actionis, cum ordine & respectu ad priorem intentionem. P. 128.

Neque est quod dicas illos voluntatis actus tenues & confusos, re ipsa nullos esse, cum à nemine deprehendantur. Namque qui v. g. initio solam deambulationem sibi proposuit, & de illa sola sibi videtur cogitare, manus tamen movere, deambulare aliquando tardius, aliquando celerius; licet ad hos diversos motus explicitè non attendat, nemo est tamen qui neget illos procedere à quibusdam internis voluntatis actibus, qui cum admodum exiles ac tenues sunt, vix deprehenduntur; multò minùs exponi ac explicari liquidò possunt.

Quantum verò ad secundum dubium, hæc est dubitandi ratio: quia nempe utraqve voluntas, virtualis scilicet & habitualis, præterea videtur; & si dicatur virtualis perseverare modo mox exposito, quidni & de ipsa habituali idem poterit affirmari? Supponatur enim aliquis Sacerdos, qui sciat se inter dormiendum solitum pronuntiare verba consecratoria in panem, deinde voluntate actuali velit dare valorem verbis quæ in somno prolaturus est, & postea intendat hoc sine dormire, ut verba pronuntiet, quæ ex tunc vult esse valida ad consecrandum: en intentio habitualis de qua tamen eadem dicuntur quæ supra de virtuali dicta sunt.

Resp. discrimen esse inter utramque intentionem: scilicet actiones, quæ ab habituali procedunt, non esse humanas, id est cum deliberatione factas; quæ autem à virtuali emanant, humanas esse ac liberas. In utroque quidem casu voluntas præterita aliquo modo perseverat; at in intentione virtuali quando homo est sui compos, voluntas, à qua emanant tenuissimi actus quibus determinantur externæ potentia, est voluntas integra & soluta, quæ licet confusè propter distractionem, vult tamen verè & liberè objectum: in casu verò habitualis intentionis, non est iam anima vigilans, sed anima somno vel vino obtenebrata; unde ex diverso principio diversa operatio nascitur. Actio elicit vi intentionis virtualis, est humana, quia tenuis attentio, quæ adhibetur, quæcunque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: non est autem humana actio quæ est ab homine dormiente, quæcunque tandem voluntas præcesserit: quia scilicet ad hanc non attendit actu homo præsentis quadam, licet confusa, cogitatione, quæ sit hominis expediti & liberi; sed si quis sit voluntatis actus, voluntatis est ligatæ somno in homine dormiente, vel vino in ebrio prædominante, proindeque voluntatis animam, tumore raptæ ac determinatæ.

Dices: Ad humanam actionem sufficit libertas præterita; unde licet qui dormit non sit actu exercito liber, ejus tamen actio libera est in causa, utpote ante somnum explicitè volita.

Resp. sufficere quidem ad actionem humanam libertatis actum præteritum, sed humano modo perseverantem, in actu scilicet aliquo qui sit hominis liberi ac vigilantis, non ligati & dormientis. Exemplum sit in Sacramentis: forma profertur ad exprimendum, quid sentiat hic & nunc Minister de actione externa, quam operatur, & quæ ob diversos fines posset usurpari, nisi à Ministro determinaretur; locutio enim humana nata est ad significandum, quid actu sentiat ille, qui loquitur. Si sic virtualis intentio sufficit ad exprimendam mentem actualem Ministri; quia sive in potentia externa, quæ manet applicata ad actum, sive in actibus confusis, qui à mente eliciuntur, continuò perseveret voluntas explicita antea habita de actione, quæ nunc sit, Minister exprimit mentem, quam habet derivatam humano modo ex priori magis explicita, & id sufficit: at verò verba, quæ profert dormiens, nullo

nullo modo apta sunt ad exprimendum quænam sit hæc & nunc ejus propria & genuina voluntas; nullam enim habet actu deliberatam, nec humano modo perseverat antea habita, quia nullius est causa effectus liberi qui actu existat.

ARTICULUS II.

An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum valide perficiat.

Status controversia inter Stephanum & Cyprianum.

Tertio Ecclesiæ sæculo summa ingeniorum contentione agitata fuit præsens controversia inter Stephanum Summum Pontificem ex una parte, & Cyprianum, Firmilianum cæterosque Africanos & Orientales Episcopos ex altera, quam paucis his verbis describit S. Augustinus Lib. 6. de unico Baptismo contra Petilianum cap. 14. "Erant, inquit, duarum eminentissimarum Ecclesiarum, Romanæ scilicet & Carthaginensis Episcopi duo, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica constituti: quorum Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat; Cyprianus autem in hæresi vel schismate baptizatos, tanquam non habentes Baptismum Christi baptizandos esse in Ecclesia Catholica existimabat. "Irritum igitur & nullum judicabat Cyprianus Sacramentum quod sine fine ab Hæretico, vel extra Ecclesiæ unitatem à Schismatico datum fuisset.

Ea porro in controversia videbatur Cyprianus Stephanus superior pondere rationum, Stephanus verò auctoritate Traditionis, nec dissimulat sanctus Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 4. tam firmas sibi aliquando visas fuisse rationes quibus Cyprianus causam suam defendebat, ut nisi obstitisset auctoritas Ecclesiæ, invictus ac superatus fuisset: *Quid ad Jubajanum*, inquit, *scripserit Cyprianus jam legi, & profecto iussim in eandem sententiam, nisi me ad diligentiorum considerationem revocaret tanta auctoritas Ecclesiæ.* Et L. 2. c. 8. dixerat, rationes quibus pugnabat Cyprianus, *veras quidem non fuisse, at non victas*, ab iis scilicet qui solam opponebant consuetudinem & Traditionem.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 10. agnoscit pariter Cypriani causam multis iisque gravissimis præfidiis munitam fuisse: *Tanta vis ingenti adfuit*, inquit, *tanta eloquentia flumina, tantus assertorum numerus, tanta verisimilitudo, tanta divina Legis oracula &c.*

Donatistæ quarto Ecclesiæ sæculo eundem cum Cypriano errorem propugnare, at sorte longè dispari. Cyprianus erravit servata unitate Ecclesiæ, isti disrupta; Cyprianus erravit re nondum satis eliquata & perspecta, isti, multis discussis ambagibus perspecta veritate ac plenario etiam totius Orbis Christiani Concilio confirmata, inquit sanctus Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 9. Cyprianus erravit, quod humanum est, sed animo ita comparato, ut universi Orbis auctoritati cessisset tam sancta anima, tam pacata, ait ibid. sanct. Augustinus, si tunc plenario Ecclesiæ Concilio patefacta veritas fuisset; Donatistæ verò animo rebelles ac contumaces aperte ac definitæ veritati oblectati sunt: *Rebaptizare Hæreticos, quod illi fecisse dicuntur* (ait S. Augustinus L. de unico Baptismo c. 13. confertens Donatistas cum Agrippino & Cypriano) *tunc fuit humani erroris; rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc isti faciunt, semper est diabolica præsumptio.*

Denique Cyprianum in errore detinebat antiqua, ut putabat, Ecclesiæ Carthaginensis Traditio, & multorum aliorum Africanorum Præsulorum sententia; Donatistas verò revocare ab errore debuerat Orbis universi auctoritas, & consentiens omnium Catholicorum do-

ctrina. Quapropter S. Augustinus eodem L. 2. contra Donatistas c. 3. ostendit, quàm immeritò illi se tuerentur exemplo & auctoritate Cypriani. *Vos certe*, inquit, *nobis objicere soletis Cypriani Litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium: cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respiciis.*

Primus erroris author non fuit Cyprianus, sed eum ab Agrippino suo decessore jam indictum & à Concilio aliquorum Episcoporum confirmatum invenit. Ita testatur ipsemet S. Cyprianus in Epistola ad Jubajanum nu. 73. "Apud nos, inquit, non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos qui ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas ex quo sub Agrippino bonæ memorie viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerint.

Quam hæc S. Cyprianus longam ætatem appellat, S. Augustinus Lib. 4. contra Donatistas cap. 6. ad paucos annos contrahit: *Paucis ante se annis*, inquit, *in Africa reperit Cyprianus*, ut baptizarentur ab Hæreticis baptizati. Et vero Concilium illud Agrippini nonnisi anno 217. quo pax Ecclesiæ reddita, fuit, ac celebrandi conventus facultas restituta, convocari potuit: ab illo autem anno 217. usque ad annum 256. quo S. Cyprianus ad Jubajanum scribebat, interjacent anni duntaxat 39. Non aliis igitur Rebaptizantium in Africa origo repeti potest, quàm annis ante Cyprianum 39. ab Agrippino scilicet Episcopo Carthaginensi, qui omnium mortalium primus, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 9. *Contra divinum Canonem, contra universali Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem atque instituta Majorum rebaptizandum esse censebat.* Idem testatur S. Aug. L. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 7 & 8.

Cum igitur Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 3. ait, Cyprianum omnium primum, nonnisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuisse, loquitur de tempore quo sedente Stephano S. Pontifice, controversia hæc celeberrima auctore Cypriano excitata fuit.

Tertullianus itidem Africanus Firmilianum secutus est, cujus decretum videtur subindicare Lib. de Baptismo cap. 15. cum ait: "Circa Hæreticos sanè quid custodiendum sit . . . ad nos etiam editum est. *Quid verò illud sit, exponit his verbis*: Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ . . . non idem, Deus est nobis & illis nec unus Christus, id est, idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cum ritè non habeant, sine dubio non habent. . . sed de isto plenius jam nobis in Græco digestum est. *Et Lib. de pudicitia cap. 19.* Apud nos, inquit, ut Ethnicis par, imò & super Ethnicum Hæreticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine [nempe Ethnicis illo veteri, & superinducto hæretico] purgatus admittitur.

Placet aliquibus Tertullianum de iis duntaxat loqui Hæreticis qui Baptismatis formam adulterabant: verum generatim ille de omnibus Hæreticis loquitur. Alii dubitant an Agrippinus à Tertulliano, vel iste ab illo (eodem quippe florebat tempore) errorem hauserit: at cum S. Aug. & Vincentius Lirinensis primum in Africa hujus erroris parentem appellent Agrippinum, & istius decretum videatur Tertullianus indigitare, probabilius est Tertulliano prævisse Agrippinum. Mirum porro nemini videri debet, quòd S. Cyprianus in patrociniis suæ sententiæ nusquam Tertullianum, cujus Opera tam assidue legebat, laudaverit: noverat scilicet hominem nullius apud Catholicos esse ponderis, cui sua ad Hæreticos defectio omnem apud Fideles fidem & auctoritatem detraxerat.

Gerardus Vossius disp. 19. de Baptif. Thesi 3. existimat Decreto Concilii quod ab Agripp. fuit celebratum ann.

Ibid. p. 98. A.

Agrippinus primus auctor erroris. P. 122.

To. 9. p. 126. C.

Bib. PP. To. 7. p. 251. G. T. 9. p. 102. F. G. & 103. E. F. P. 251. B.

Tertullianus ad Decretum Agrippini respexisse videtur. P. 230. A. P. 571. B.

Explicatur à nonnullis Tertullianus.

Vossii in-
terpreta-
tio rejici-
tur.

ann. 217. eorum solummodo Hæreticorum baptismum rejici ac iterari, qui præscriptam baptizandi formam adulterabant: *Quia*, inquit, *sine dubio Hæreticos illos intellexit Agrippinus, adversus quos tunc temporis pugnabat Ecclesia, atque imprimis in Africa. Erant autem isti, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianista, & similes qui monstrosas plane opiniones de Deo & Christo spargebant.*

At manifeste fallitur Vossius: tum quia S. Cyprianus prædecessoris sui sensum rectè sine dubio assecutus, eo nitetur ut omnium indistincte Hæreticorum Baptisma rejiceret: tum quia Agrippini & Cypriani sententiam velut fallam universa subinde proscripsit, Ecclesia; at immeritò prorsus, listet Vossii conjectura: jure quippe reperitur Baptismus, cujus forma violata est. Tum denique quia licet Hæretici, quos enumerat, opinionum portentia induxissent, incertum nihilominusnum illi omnes baptismatis formam adulterarent. Certe Concilium Nicœnum generale I. anni 325. solos Paulianistas jubet rebaptizari, non Arianos, non Praxeanos, non Catharos, licet errorum monstra confinxissent.

Origo &
ocasio
hujus
contro-
versie
juxta Ba-
ronium.

Baronius ad annum Christi 258 n. 11. quærens qua occasione in Africa præsens de Baptismo controversia excitata fuerit, existimat S. Cyprianum, exemplo Novatianorum Catholicos ad se venientes ut immundos denuò baptizantium, quasi ad æmulationem provocatum, idem erga Novatianos ipsos statuisse, nempe ut redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur.

Verùm difficile videtur id de tam candido peccatore suspicari, & existimare tam sanctum Pontificem tali stimulo ad suam declarandam sententiam incitatum fuisse; præsertim cum in Epistola ad Jubajanum, ad exemplum Novatianorum quod opponebatur, respondeat, ad se nihil pertinere quod hostes Ecclesiæ faciunt; & jam tribus annis prius quàm quidquam de hoc argumento consultus responderet, in Libro de unitate Ecclesiæ versùs medium, quam jam diu animo imbiberat sententiam apertè declaret.

Dici igitur verisimilius debet, occasione Novatianorum Catholicos rebaptizantium, cœptam moveri in Africa quæstionem de Baptismo Hæreticorum.

Plures de
hoc argu-
mento
Epistolæ
& Synodi
S. Cypri-

Plures de hoc argumento scripsit S. Cyprianus Epistolas, quatum seriem chronologicam accuratè satis texuisse videtur author Annalium Cyprianicorum qui præfixi sunt Editioni Anglicanæ Operum sancti Cypriani, Celebravit etiam tres Carthaginenses Synodos: primam anno 255. in qua sederunt Episcopi 32. Illius meminit Epistola 71. ad Quintum. Alteram anno 256. Episcoporum 71. sicut ipse testatur Epistola 73. ad Jubajanum. Synodicam inde ad Stephanum direxit Epistolam, qua quidquid eo in Concilio gestum ac statutum fuerat, narrat: qua Epistola accepta Summus Pontifex celebrem fecit responsionem his verbis conceptam: *Nihil innovetur nisi quod traditum est &c.* adjectis etiam gravissimis comminationibus adversus eos qui suo decreto non acquiescerent; quibus paulò commotior factus Cyprianus, Kalendis Septembris ejusdem anni 256. tertium coegit Carthaginense Concilium, cui ex provinciis Africæ, Numidiæ, atque Mauritanix interfuere Episcopi 87. Præfatus est eo in Conventu Cyprianus stylo in Stephanum paulò duriori; neque enim alium quàm Stephanum hæc verba perstringere videntur: *Supereſt*, inquit Cyprianus, *ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum se serit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum, constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* Alludit haud dubiè ad Decretum Stephani, quo sub pœna excommunicationis jussit non esse rebaptizandos, qui ab Hæreticis rebaptizati fuerant: quamquam non ignoremus S. Augustinum Lib. 3. de

Tom. 1.
Conc. p.
786. E.

Baptismo cap. 3. postquam hæc Cypriani verba recitavit, exclamare: *Quid mansuetius? quid humilius?* Ex quibus nonnulli conjiciunt, sanctum Cyprianum non ad Stephanum, sed ad suos Coepiscopos respexisse, inter quos nullus erat, qui tyrannico terrore posset cæteros ad obsequendi necessitatem adigere.

Verùm quidquid sit, ad Orientales pariter scripserat Stephanus, comminatus excommunicationis pœnam; quod cum recevit Cyprianus, ad Firmilianum Cæsariæ in Cappadocia Episcopum Litteras dedit per Rogatianum Diaconum transferendas, quibus respondit Firmilianus per Epistolam inter Cyprianicas n. 75. in qua durius profectò, quàm moderatio Christiana ferat, Stephanum exagitat ac retellit; significatque jam pridem in Concilio Iconiensi collectis in unum ex Galatia & Cilicia cæterisque proximis regionibus Episcopis, statutum fuisse, nullum esse Baptismum, qui ab Hæreticis datur; imò & addit, hanc esse veterem & omni memoria superiorem Ecclesiæ suæ ab Apostolis ipsis derivatam doctrinam: *Ab initio hoc tenentes inquit p. 148. quod à Christo & ab Apostolo traditum est. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando cœpisse, cum semper isthic observatum sit.* Hoc idem testatur Dionysius Alexandrinus in 3. ad Philomonem Epistola apud Eusebium L. 7. Hist. c. 7. *Illud præterea didici, inquit, non ab Afris solis hunc morem nunc primum inductum fuisse; sed & multò antea superiorum Episcoporum temporibus in Ecclesiis populosisissimis, & in Conciliis fratrum apud Iconium & Synnada, & apud alios plurimos idem sancitum fuisse.*

Non satis igitur accuratè Baronius ad annum Christi 258. nu. 13. scripsit primos hujus tempestatis fluctus (controversiæ scilicet de Baptismo Hæreticorum) in Oriente motosuisse, & illic primum inter Stephanum aliosque Orientis Episcopos quæstionem hanc excitatam fuisse: liquidem declarant Orientales ipsi, hanc suam vel ab initio fuisse sententiam; & Firmilianus Cyprianum alloquens, non dissimulat Rebaptizantium praxim recentem esse apud Africanos, qui cognita veritate, antiquam consuetudinem deseruerant, Orientales verò veritati perpetuam adjecisse consuetudinem. Prætermittere tamen non possumus, quod candidè agnoscunt tum Cyprianus, tum Firmilianus, multos scilicet inter suos fuisse, qui sententiam & praxim Ecclesiæ Romanæ sequebantur, nec ab Hæreticis tinctos iterum baptizabant.

Atque hæc historicè referenda paucis nobis erant circa celebrem illam Rebaptizantium causam. Ad probationem Catholici dogmatis jam accedendum: itaque sit.

CONCLUSIO.

Fides Ministri necessaria non est, ut Sacramentum verè ac validè perficiat.

Quamquam fatendum sit caput istud doctrinæ Catholicæ clarè & expressè in Scripturis non esse revelatum, sed ex constanti dumtaxat ac perpetua Ecclesiæ Traditione ad nos defluxisse, nihilominus Veteres, S. Augustinus imprimis, adversus Donatistas demonstrabant veritatem Sacramenti non pendere ex privata Ministri conditione, fide vel probitate, argumento in Scripturis fundato, quod, ait Bellarminus L. 1. de Sacramentis c. 26. potest illo syllogismo concludi.

Minister Sacramentorum operatur virtute & auctoritate divina; atqui Deus non aufert à Ministro datam ei potestatem ob ejus peccatum aut infidelitatem; ergo &c.

Major propositio manifesta est ex Scripturis Joan. 1. vers. 33. *Supra quem videritis Spiritum sanctum descendentem, hic est qui baptizat.* 1. Corinth. 3. v. 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Et vers. 4. *Quid igitur est Apollo?*

To. 9. p.
110. D.

Ad Ori-
entales;
pariter
scripsit
Stepha-
nus.

Firmilia-
nus asse-
rit anti-
quam &
omni
memoria
superio-
rem esse
in tua Ec-
clesia re-
baptizan-
tium sen-
tentiam
& praxim
Diony-
sius Ale-
xandrin.
P. 253.
D.
Emenda-
tur Baro-
nius.
Cypria-
nus &
Firmilia-
nus non
dissimu-
lant mul-
tos inter
suos di-
versæ fu-
isse sen-
tentia.

Argu-
mentum
ex Scri-
pturis.

Apollo; quid vero Paulus; Ministri ejus cui credidisset. Et cap. 1. v. 13. dixerat: Numquid Paulus crucifixus est pro vobis; aut in nomine Pauli baptizati estis;

Minor autem propositio probatur: Quia, inquit Bellarminus loco mox citato, autoritas conferendi Sacramenta non est gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, in utilitatem scilicet aliorum; non ergo ita pugnat cum improbitate vitæ, ut simul cum ea esse non possit: neque conveniens erat, ut talis gratia auferatur propter peccatum illius cui data est; sic enim unus puniretur ob culpam alterius. Constat autem ejusmodi gratias in peccatoribus esse posse, ut patet de Caïpha, qui prophetavit, cum autem esset pessimus, Joan. 11. Item de illis qui Matth. 7. dicitur: *Nonne in nomine tuo demonia ejecimus.*

Firmius ex Traditione ducitur argumentum: quod certe subodoratus Cyprianus, ac causæ suæ veluti dissidens si ad Traditionem provocaret, non consuetudine seu traditione pugnandum hic esse contendebat, sed ratione. *Non est, inquit, in Epistola 71. ad Quintum, de consuetudine præscribendum, sed ratione vincendum. Consuetudo enim sine veritate (ait alibi scribens ad Pompejum) vetustas erroris est.* Nihilominus Stephanus Romanus Pontifex non alia quam Traditionis arma Rebaptizantibus opponebat solemnissimo Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum: *Si quis à quacunque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in penitentiam.*

Traditionem agnoscunt Aug. & alii. To. 9. p. 104. B. ibid. p. 102. E. S. Aug. Lib. 2. de Baptismo contra Donat. cap. 9. ejusdem vitæ Traditionis autoritatem sæpius commendat. *Consuetudinis robore, inquit, tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem,...* Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur & queritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii Concilii autoritatem roburque perducta est. *Et cap. 7. Non dum erat, ait, diligenter illa Baptismi quæstio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque scismaticis & hæreticis corrigere quod pravum est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.*

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos hanc pariter antiquam Traditionem agnoscit, imo & ab ipso met Hilario Diacono Luciferiano agnosci declarat: *Si, inquit, negandum quispiam putaverit Hæreticos à majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani Epistolas, in quibus Stephanum Romane urbis Episcopum & inveterata consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de Hæreticis rebaptizandis edidit; & ibi reperiet ipsum Hilarium confiteri à Julio, Marco, Sylvestro, & cæteris veteribus Episcopis, similiter in penitentiam omnes Hæreticos susceptos.*

Ne in Africa quidem aut in Oriente, quo tempore contrarius Rebaptizantium error prævalebat, oblitterata plane fuit antiqua & vera Traditio: candide enim agnoscit S. Cyprianus, multosque suis Collegis à se dissentire, cum quibus pacem & concordiam servabat. Ita significat Epistola 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum & 73. ad Jubajanum, à quo acceperat incerti auctoris Epistolam qua error Rebaptizantium refellebatur, & Catholica veritas strenue propugnabatur: ita etiam præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi. Firmilianus quoque in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas 75. non dissimulat multos ea de re

dubitasse, eaque de causa celebratam Synodum Iconiensem. Obscurari igitur potuit aliquando his in Regionibus veritas fidei, at non penitus deleri.

Hanc ex Traditione receptam doctrinam constanter retinere ac definire Concilia, & facto discrimine Hæreticorum qui consuetam baptizandi formam retinebant, aut violabant, istos per Baptismum, alios per penitentiam vel unctionem recipiendos esse jusserunt.

Concilium Arelatense I. an. 314. Can. 8. *De Afris, inquit, quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod, si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.*

Concilium generale I. Nicænam an. 325. Can. 19. jubet solos Paulianistas, id est, discipulos Pauli Samosatani rebaptizari: *De Paulianistis, inquit, ad Ecclesiam Catholicam confugientibus, definitio prolata est, ut iterum baptizentur omnimodis.* Ratio est; quia Paulianistæ non baptizabant ritu à Christo præscripto. *Credendum est, ait S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 44. eos regulam Baptismatis non tenere.* Idem testatur Innoc. I. Epistola 22. ad Episcopos Macedoniae cap. 5. & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos ait, *Synodum Nicænam omnes hereticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatani discipulis.* Et re quidem ipsa eadem Synodus Can. 8. Catharos seu Novatianos redeunt ad Ecclesiam jubet admitti per manus impositionem, servatis iisdem gradibus honorum quibus antea fruebantur.

Concilium Laodicenum, anno ut verisimile est 364. celebratum Can. 2. sic statuit: *Eos qui ex hæresibus hoc est, Novatianis, sive Photinianis, sive Thefferadecatis convertuntur, sive Catechumenos, sive qui apud illos Fideles dicuntur, non admitti priusquam omnem B. hæresim anathematizaverint, & præcipue eam in qua detinebantur... fidei symbola discerent, & sancto Chrysmate inunctos, sic sancto mysterio communicare.* Non jubet Concilium rebaptizari Photinianos, quod mirum certe videri debet, cum ipsi à Paulianistis non discreparent, quos Nicæna Synodus vult rebaptizari. Ea de causa multi arbitrantur, aut Laodicenam illam Synodum ante Nicænam celebratam fuisse, aut nomen Photinianorum in textum irrepsisse, ac expungendum esse, quod, Binnio teste, in aliquibus editionibus non reperitur; aut saltem à Photinianis hujus ætatis adulteratam non fuisse Baptismatis formam: idem enim Concilium Can. 8. Montanistas seu Caraphryges jubet baptizari cum redeunt ad Ecclesiam, quod hæud dubie ritu consueto non fuissent baptizati.

Concilium Constantinopolitanum I. quod est generale II. an. 381. Can. 7. distincte enumerat Hæreticos qui per unctionem, & eos qui per Baptismum recipiendi sunt. Primi ordinis sunt Arianæ, Macedoniani Sabbatiani, Novatiani, Thefferadecaritæ sive Tetraditæ & Apollinatistæ; posterioris vero ordinis sunt Eunomiani, Montanistæ, qui dicuntur Phryges & Sabeliani Unde porro discrimen istud? nisi quod postremi isti Hæretici non servarent ritum baptizandi à Christo mandatum, quod de Eunomianis referunt Sozomenus Lib. 6. cap. 26. Theodoretus Lib. 4. Hæreticarum fabularum: de Montanistis testatur Gregorius Nazianzenus Oratione 14. de pace, & Gregorius Magnus Lib. 11. Epistolarum Epistola 67. aliàs Lib. 9. Epistola 61. ad Episcopos Hiberiæ. Atque hinc facile intelligitur quo sensu sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos asserat, Romæ non consuetos rebaptizari Ebionistas, Manichæos, Marcionistas quos scdum & ridiculum Baptismum habuisse referunt SS. Irenæus & Epiphanius. Loquitur enim sanctus Doctor hypothetice, eo ipso modo quo S. Augustinus Lib. 3. contra Dona-

Concilia distinguunt inter Hæreticos formam Baptismatis observantes, aut violantes. Arelaten. se. I. Tom. 1. Conc. p. 1428. A. Nicæ. num. I. Tom. 2. Conc. p. 43. E.

Laodice. num. Tom. 1. Conc. p. 1498. A.

Constantinopolit. num. Tom. 2. Conc. p. 952.

Sozom. p. 673. Theod. T. 4. p. 236.

Gregor. Nazia.

To. 1. p. 221. T.

2. pag. 1168. A.

To. 9. n. 135. F. G.

music per ludum collatus ; & quod ipse puer Athanasius non alios, quam Catechumenos baptizaverit, iis omnibus rite observatis quæ in Ecclesia solebant observari, interrogationibus & responsis.

Factum Athanasii incertum ac dubium. Resp. 2. factum Athanasii dubiæ admodum & incertæ esse fidei, de quo Historici dubitanter loquuntur. Rufinus, qui ait se hanc historiam, ab iis qui cum Athanasio puero vitam duxerant, accepisse, ait: Ferunt sic statuisse Alexandrum: nempe approbatum ab eo Baptismum quem puer Athanasius inter ludendum dederat. Socrates de illo Baptismo silet, ac refert duntaxat pueros illos imitatores esse Sacerdotes & Collegium sacerdotum virorum, quorum alter Diaconi. Sozomenus ait: *Memorant; Nicephorus, Ferunt istud evenisse.*

Suspicio falsi inde maxime augetur, quod ex ea narratione sequatur Athanasium factum fuisse Episcopum cum annum vigesimum quintum attingisset. Namque referunt factum istud contigisse sub Alexandro, qui cum è vivis excessisset verus finem anni 311. non potest historia hæc ante finem anni 312. collocari: quo tempore, si B. ronio fides, natus erat Athanasius annos duodecim. Jam vero Athanasius in Nicæno Concilio, quod celebratum est anno 325. Diaconus erat, & inter celeberrimos hujus ævi Theologos eximium locum obtinebat, factus est autem Episcopus aliquot post menses; ac proinde explicari vix potest quomodo aut puer luserit coram Alexandro, aut quomodo tam juvenis creatus fuerit Episcopus, ea præsertim ætate, qua multi conquesti fuerant Paulinianum S. Hieronymi fratrem, annos natum duntaxat triginta, ad Ordinem Presbyteratus promotum fuisse. Et sane inter tot falsa & commentitia, quæ Ariani Athanasio crimina objecerunt, istud ætatis vitium, cum in Episcopum consecratus fuit, non omisissent, de quo tamen ne verbum quidem eos fecisse intelligimus.

A de Historicis concordēs non esse in iisdem referendis circumstantiis. Socrates ait Alexandrum, dum prætergrederetur, ejusmodi ludum vidisse: Sozomenus, cum solus convivas expectaret: Nicephorus, cum loco sublimiori sederet.

Patres Benedictini in Vita S. Athanasii, Tomo primo ipsius Operum præfixa, pag. 3. ubi verba Rufini retulerunt, addunt, „hanc Rufini historiam grandi „apud eruditos laborare suspitione: etsi enim per „Athanasii ætatem minime repugnaret hujusmodi ludus; quod haud facile tamen concedatur de adolescentente, cui ex memorialis superius vix minus duo de „viginti annorum tum adscripterimus; non is erat „Alexander, qui tam seriam re ludum puerorum ratum haberet. „Vide Tilmoncium in sanctum Athanasium nota 2. ubi de hac historia fise pertractat.

Factum S. Genesii etiam incertum. Ad factum S. Genesii, dicimus pariter incertum esse, an vero fluminis Baptismo fuit revera baptizatus. Martyrologium Romanum ad diem vigesimam quintam Augusti narrat eum, cum in Theatro, spectante Diocletiano, mysteriis nostris illuderet, Deo inspirante subito conversum ac baptizatum fuisse. Ado vero in Martyrologio ait, finxisse Genesium se ægrotare, evocatos fuisse pseudopresbyterum & Exorcistam, statimque à Deo cœlitus inspiratum, credidisse, ac baptizatum fuisse: qui Baptismus, si ratus ac verus fuit, ab illo ficto Sacerdote datus est animo faciendi quod facit Ecclesia; quamquam ad jocum & irrisionem, tanquam ad finem extrinsecum, totam hanc actionem retulerit. Quod si nullum fuisse Baptismum illum contenderis, dicendum erit, Genesium proprio sanguine ac ardentissima charitate baptizatum fuisse. Scribit enim Ussardus ad diem vigesimam quintam Augusti, eum constanter pro Christo mortem sustinuisse, ac mediis in tormentis in hæc eximia verba prorupisse: *Non est Rex præter Christum, pro quo si millies occidas, ipsum mihi de corde auferre non poteris.*

Ad tertium: Ex ipsa Nicephori narratione constat pueros illos reipsa voluisse facere quod in Ecclesia fieri viderant, quamquam ludum sibi tanquam finem proponerent. Omnia siquidem rite observarunt; consensum illius quem baptizarunt prius rogaverunt; tum ad Ecclesiam duxerunt, ubi à Sacerdote Communionis signum acceperunt.

Objectiones ex sanctis Augustino, Thoma, & Innocentio IV.

Expenditur mens sancti Augustini.

Questionem nostram versare potissimum videretur S. Augustinus Lib. 7. de Baptismo contra Donatistas c. 53. ubi querit an approbandum sit Baptisma datum vel acceptum in Ecclesia Catholica, aut extra Ecclesiam Catholicam, sive cum simulatione & fallacia, sive absque joco & irrisione. „Solet enim queri, ait, utrum „approbandum sit Baptisma, quod ab eo qui non accipit, accipitur, si forte hoc curiositate aliqua didicit „quemadmodum dandum sit; & utrum nihil intersit, „quo animo accipiat ille cui datur, cum simulatione, „aut sine simulatione: si cum simulatione, utrum fallens, sicut in Ecclesia, vel in ea quæ putatur Ecclesia, an „jocans, sicut in mimo; & quid sit sceleratius, in Ecclesia fallaciter accipere, an in hæresi vel schismate sine „fallacia, id est, animo non simulato; & utrum in hæresi fallaciter, an in mimo cum fide, si quisquam inter „agendum repentina pietate moveatur. Quamquam „talem si etiam illi conferamus qui in ipsa Catholica „fallaciter accipit; mirum si dubitatur quis cui præterendus sit: quid enim profit animus veraciter dantis „fallaciter accipienti, non video: sed arbitremur alium „quem etiam fallaciter dantem, cum & tradens & accipiens fallaciter agant in ipsa unitate Catholica, utrum „hoc magis Baptisma sic acceptandum, an illud quod „in mimo datur, (*minus hic pro ludosurpatur, ita ut „sensus sit, quod in ludo datur.*) si quis existat qui fideliter subito commotus accipiat: an quantum ad ipsos „quidem attinet homines, plurimum distet inter credentem in mimo, & iridentem in Ecclesia; ad ipsius „autem Sacramenti integritatem nihil intersit. Si enim „nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa „Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter „agant, cum tamen hoc idem utrique agant: cur extra „intersit, non video; quando ille qui accipit, non simulatione palliatus, sed Religione mutatus est. An plus „valent ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces à „quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen si postea „prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando „punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur.

Sed nobis tutum est, in ea non progredi aliqua temeritate sententiæ, quæ nullo in Catholico Regionali Concilio cœpta, nullo plenario terminata sunt: id „autem fiducia securæ vocis asserere, quod in gubernatione Domini Dei nostri & Salvatoris Jesu Christi, „universalis Ecclesiæ consensione roboratum est. Verumtamen si quis forte in eo Concilio constitutum, „ubi talium rerum questio versaretur, non præcedentibus talibus, quorum sententias sequi mallet, urgeret „ut dicerem quod ipse sentirem; si eo modo affectus „essem quo eram cum ista dictarem, nequaquam dubitarem habere eos Baptismum, qui ubicunque, & à „quibuscunque illud verbis Evangelicis consecratum, „sine sua simulatione, & cum aliqua fide accepissent: „quamquam eis ad salutem spiritualem non prodesset, si „charitate caruissent, qua Catholice infererentur „Ecclesiæ sicut jam præteritis Majorum „statutis, non dubito etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia „tamen

„tamen accipiunt , vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis ,
 „in quorum societate id accipitur ubi autem ne-
 „que societas ulla esset ita credentium , neque ille qui
 „ibi acciperet , ita crederet , sed totum ludicrè , & mi-
 „micè , & joculariter ageretur , utrum approbatus
 „esset Baptismus qui sic daretur , divinum judicium
 „per alicujus revelationis oraculum , concordi oratio-
 „ne , & impensis supplici devotione gemitibus implo-
 „randum esse censerem ; ita sanè ut post me dicturos
 „sententias , ne quid jam exploratum & cognitum af-
 „ferrent , humiliter expectarem : quanto magis ergo
 „nunc sine præjudicio diligentioris inquisitionis vel
 „majoris autoritatis , illud dixisse accipiendus sum.
 Describendus fuit , quamquam prolixior , hic Augusti-
 ni integritas textus , ut ejus mens ac sententia intus-
 pici facilius possit.

Multa eò loci quærit S. Aug. sed non omnia dissol-
 vit. Quærit enim.

I. Utrum approbandum sit Baptisma quod ab eo
 qui non accepit (hoc est à non baptizato) accipitur.

II. Utrum nihil intersit , quo animo accipiat ille cui
 datur , cum simulatione , vel sine simulatione.

III. Utrum validum sit Baptisma quod in Ecclesia
 vel schismate suscipitur ab homine simulante & fallente ;
 & utrum validum sit quod animo irridente in Theatro
 accipitur.

IV. Quid sit sceleratius , in Ecclesia fallaciter accipere ,
 an in hæresi vel schismate sine fallacia.

V. Utrum validum sit Baptisma in hæresi fallaciter ,
 an in mimo , qui subito convertitur , cum fide.

VI. Cum & tradens & accipiens fallaciter agunt
 in ipsa unitate Catholica , utrum hoc Baptisma magis
 sit acceptandum , quàm illud in mimo seu ludo confer-
 tur ; & an nihil intersit quoad Sacramenti validitatem.

Ut porro his quæstionibus respondeat S. Augusti-
 nus , hoc utitur principio : nempe in Catholica Eccle-
 sia nihil interesse ad validitatem Sacramenti , utrum
 fallaciter , an veraciter detur , quia utrique idem agunt ,
 qui veraciter & fallaciter dant.

Ex isto autem principio infert S. Doctor , se perspe-
 ctum satis non habere , cur non valeat Baptisma extra
 Ecclesiam datum , quando ille , qui accipit , religione
 mutatus est.

Ut autem ostendat pari jure & æquali ratione vali-
 dum esse Baptisma , quo abluitur mimus de repente
 conversus , quo jure validus est Baptismus in Ecclesia
 fallaciter datus & acceptus , subjungit , An plùs valent
 ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos
 agitur , id est , Fideles in quorum societate datur Bapti-
 smus fallaciter , quàm ad frustrandum illi fallaces Mi-
 nistri à quibus in illa eadem Ecclesia Sacramentum con-
 fertur ? Deinde probat hujusmodi Baptisma validum
 esse , quia nemo eum repetit , cum fallacia detegitur ,
 sed aut excommunicando punitur , aut pœnitendo sa-
 natur. Unde tota S. Doctoris ratiocinatio eò recidit :
 Tam validus censeretur Baptismus datus in ludo ali-
 cui de repente ad fidem converso , quàm validus est Ba-
 ptismus à fallacibus in Ecclesia Catholica , seu quæ pu-
 tatur Catholica datus & acceptus ; atqui validus cense-
 tur Baptismus datus & acceptus in Ecclesia à fallacibus ;
 nam veraces qui componunt Ecclesiam plùs valent ad
 confirmandum Baptisma , quàm fallaces à quibus
 datur & accipitur ad illum frustrandum ; & præterea
 hujuscemodi Baptismus non repetitur , cum detegitur
 fallacia ; ergo validus est quoque Baptismus in ludo
 collatus alicui repente converso.

Nihilominus tamen subinde declarat sanctus Do-
 ctor , cum in nullo Catholico Concilio terminata sit
 ista quæstio , utrum integrum sit validumque Baptisma
 quod inter ludendum aliquis de repente conversus ac-
 cepisset , se nolle ulterius in eam progredi opinionem.
 Verumtamen addit , interrogatum in Concilio se ne-
 quaquam dubitaturum habere eos Baptisma , qui

ubique , id est , etiam in ludo sine sua simulatione &
 cum aliqua fide verbis Evangelicis consecratum illud
 accepissent. At verò quantum spectat ad aliud Bap-
 tisma quod in ludo datur , ubi nulla est societas creden-
 tium , neque ille qui acciperet , ita crederet , sed totum
 ludicrè & joculariter ageretur , tum ex parte dantis ,
 tum ex parte accipientis , utrum hujusmodi Baptisma
 approbandum foret , divinum auxilium implorandum
 esse censeret.

En analysis doctrinæ S. Augustini in loco qui obi-
 citur , quæ breviter ad hæc tria capita revocari potest.

Primò : quærit utrum Baptisma fallaciter datum &
 acceptum in Ecclesia , vel ea societate quæ putatur Ec-
 clesia , validum sit necne.

Secundò : utrum Baptisma ludo collatum alicui de
 repente converso , ratum ac validum sit.

Tertiò : utrum valeat Baptisma extra societatem cre-
 dentium omnino ludicrè à mimo datum alteri mimo
 sine fide illud accipienti.

Circa tertium caput , declarat se nihil determinare
 velle , sed expectandum Spiritus sancti oraculum quo
 illa quæstio dilucidetur.

Circa secundum , ait tutius esse non progredi aliqua
 temeritate sententiæ : attamen addit se in Concilio
 constitutum hujusmodi Baptisma validum habiturum.

Circa primum autem , utrum scilicet Baptisma in
 Ecclesia à fallacibus datum & acceptum validum sit
 necne , non dubitat , quinimò affirmat expresse , hu-
 jusmodi Baptisma validum esse : hisque probat mo-
 menti loco citato.

I. Quia ea sententia , quæ asserit Baptisma fallaci-
 ter datum & acceptum in Ecclesia validum esse , niti-
 tur tanquam principio ad probandum Baptisma quo-
 que illud validum esse , quod in ludo alicui repente
 converso datur. Tota enim ratiocinatio sancti Augu-
 stini , ut supra ostendimus ; in hoc coincidit : si primus
 Baptismus fallaciter in Ecclesia collatus , validus est ,
 cur secundus in ludo alicui repente converso datus
 validus non erit ?

II. S. Augustinus declarat se fretum præteritis Ma-
 jorum statutis non dubitare quin habeant Baptisma ,
 qui quamvis fallaciter accipiant , in Ecclesia tamen ac-
 cipiant , vel ubi putatur Ecclesia : atqui quod Majo-
 rum statutis ratum est , illud firmum habetur & cer-
 tum ; ergo certum videbatur S. Augustino , Baptisma
 fallaciter datum ratum esse & validum.

III. Declarat sanctus Augustinus Baptisma fallaciter
 datum in Ecclesia , non solere repeti etiam cum fallacia
 detegitur , sed , inquit , aut excommunicando punitur , aut
 pœnitendo sanatur ; atqui Baptisma , quod non repetitur ,
 validum est ac firmum ; ergo &c.

Ex his omnibus sic arguitur contra Conclusionem Argu-
 mentum : Illa Ministri intentio necessaria non est , sine
 qua docet S. Augustinus ratum ac validum esse Sacra-
 mentum : atqui S. Augustinus docet sine interna Mi-
 nistri intentione datum Baptisma ratum & validum
 esse. Probatur : Quia docet ratum & validum esse Ba-
 ptisma fallaciter datum & acceptum in Ecclesia Catho-
 lica , seu quæ putatur Catholica : atqui nulla esse potest
 interna intentio in Ministro fallaciter agente , vel in sub-
 jecto fallaciter recipiente ; ergo &c.

Totus difficultatis nodus in eo versatur , quid nem-
 pe per fallaciam sanctus Augustinus intelligat : an de-
 fectum seu absentiam fidei duntaxat , an debitæ in-
 tentionis.

Vasques in 3. par. disp. 138. num. 48. & sequen-
 tibus , ait S. Augustinum re ipsa dubitasse de Baptismo
 absque intentione Ministri collato , & propendisse in
 eam partem , ut simulatio Ministri non noceret , saltem
 quando ex parte recipientis fides aliqua & intentio ad-
 esset ; quia nimirum Augustino perspecta non fuit ea
 veritas de necessitate intentionis in Ministro , quæ non-
 dum fuerat apertè à Conciliis definita.

August.
sententia
ad tria ca-
pita revo-
catur.

Baptis-
mum fal-
laciter
datum
validum
esse pro-
bat S. Au-
gust. tri-
bus mo-
mentis.

Argu-
mentum.

P. 120.
col. 2.

Ego sanè fateor, ait Cardinalis de Lugo de Sacramentis disp. 8. sect. 3. n. 45. Augustinum in eo capite de multis dubitasse, de quibus modò propter clariorem Conciliorum lucem nobis exhibitam, amplius non dubitamus. Video etiam, pergit de Lugo, (id quod in aliis materiis ipsi Augustino & aliis Patribus accidit) pro zelo in heresim, quam impugnabant, in partem adversam acriter inclinasse: quia nimirum Donatista negabant, validum esse Baptismum ab Hæreticis collatum, Augustinum adeo in Baptismi valorem inclinasse, ut de Baptismo etiam mimice, & per jocum collato & suscepto dubitaret, an validus reputandus esset, necne. Ita Cardinalis de Lugo, qui tamen statim responsionem, quam mox afferemus, subjicit.

Solvitur
argumen-
tum.

Resp. itaque distinguendo istam propositionem: S. Augustinus docet validum esse Baptisma datum cum fallacia & simulatione, & nomine fallaciæ intelligit S. Doctor defectum seu absentiam fidei, aut rectam de Sacramento ejusque effectu Ministri sententiam, concedo: & intelligit defectum seu absentiam debitæ in Ministro intentionis internæ, qua generatim velit facere quod facit Ecclesia, nego. Simulatio & fallacia, de S. Augustinus, importat tantum defectum seu absentiam fidei in Ministro circa ritum quem usurpat. Conferat aliquis Baptisma, sed non credit Baptisma remittere peccatum; non credit Baptisma esse Sacramentum; non credit illud à Christo esse institutum: ille certè fallax est ac merito dicitur; ut quid enim confert quod putat inutile aut falsum? Hæc autem fallacia non tollit intentionem internam Ministri, qui ritum Ecclesiæ exercendo potest velle generatim facere, quod facit Ecclesia, licet credat Ecclesiam nihil nisi profanum producere per ritum quem exercet. Hunc esse S. Augustini sensum his momentis suaderi potest.

I. Quia quæstionem proposuit de illo qui non erat Christianus, sed qui *vana curiositate* ritum Baptismi didicit, an revera baptizaret, Huic autem quæstioni alia dubia subnectit, quæ à priori pendent, de iis nempe qui simulant fidem quam non habent, an validè baptizent, vel baptizentur; ergo per fallaciam intelligit defectum fidei.

II. S. Augustinus opponit Baptismum in Ecclesia vel hæresi fallaciter receptum, Baptismo recepto in ludo cum fide: An, inquit, plurimum distet inter credentem in mimo & irridentem in Ecclesia; ergo excludit duntaxat à Ministro fallaciter agente, fidem; seu per fallaciam intelligit tantum defectum seu absentiam fidei.

III. Quærens, utrum validum sit illud Baptisma, quod in Ecclesia datur fallaciter, opponit fallaces à quibus Sacramentum in Ecclesia administratur, veracibus, in quorum societate confertur; & quærit utrum id quod est in veracibus sit validius ad confirmandum, quam id quod est in fallacibus ad frustrandum: An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam illi fallaces, à quibus agitur? Atqui per veraces S. Augustinus intelligit credentium societatem; postea enim rem sic explicat. Ubi autem nulla societas ita credentium, neque ille ibi qui acciperet ita crederet; ubi per societatem credentium designat Ecclesiam, in qua supposuerat dari Baptisma fallaciter, id est, à ministris, qui se catholicos simulant, & sic opponuntur fidelibus in quorum societate Baptismum administrant; ergo per fallaciam, in qua Baptismus confertur, intelligit non defectum intentionis, sed fidei.

IV. Addit Baptismum fallaciter datum, detecta fallacia non iterari: Si postea, inquit, prodatur, nemo repetit; sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut poenitendo sanatur. Porro circa defectum intentionis tales in Ecclesia leges fuisse, nullibi legimus; ergo de illis loquitur fallacibus ministris qui fingunt se catholicos esse, nec sunt.

V. Addit etiam præteritis Majorum statutis non

dubitare se illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter id accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab iis in quorum societate id accipitur. Erant ergo statuta de non rebaptizandis iis, qui fallaciter in Ecclesia baptizabantur, quibus certè statutis verisimile non videtur probatum fuisse Baptismum illius qui absque intentione aut baptizasset, aut Baptismum suscepisset, sed ejus duntaxat, qui absque ulla fide, seu cum fallacia fidem mentiente ac simulante, Baptismum contulisset aut percepisset; hoc est, illius qui fingebat se Catholicum apud Catholicos, aut Hæreticum apud Hæreticos.

VI. Denique, vel ipse status controversiæ quam cum donatistis habebat S. Augustinus, sensum illum aperte demonstrat. Contendebant Donatistæ Baptisma sine fide collatum, irritum esse: è contrà ostendit Augustinus, illud validum esse; ergo de absentia seu defectu fidei loquitur sanctus Doctor, non de absentia intentionis, de qua nulla erat quæstio.

Instabis 1. Certum est in hypothese S. Augustini, Baptisma collatum fallaciter in Ecclesia, non discrepare quoad integritatem à Baptismate quod in ludo confertur mimo repente converlo. Si enim, inquit, nihil interest ad integritatem Sacramenti in ipsa Catholica, utrum id aliqui fallaciter, an veraciter agant, cum tamen hoc idem utrique agant; cur extra intersit non video, quando ille, qui accipit, religione mutatus est. Atqui si intentio interna necessaria foret ad validitatem Sacramenti, illa duo Baptismata discrepant. Namque validum foret, quod in Ecclesia fallaciter datum fuisset, utpote cum legitima intentione datum; aliud verò mimo ludicrè ac joculariter collatum, nullum esset defectu intentionis. Quis enim dixerit, eum qui ludendo baptizat, intendere id quod intendit, aut saltem, quod facit Ecclesia?

Resp. argumentum istud premere potiùs intentionis externæ assertores, quàm eos qui stant pro interna. Duo enim certa sunt ex illo argumento, quæ illorum sententiam pariter convellunt. 1. Certum est, in mente S. Augustini, validum esse Baptisma quod in ludo confertur, aut saltem negari non potest, quin sanctus ille Doctor in eam sententiam multum propenderit. Certum est 2. in ludo illo haberi non posse intentionem externam, quæ profectò non adest, quando Minister seriò ritum Ecclesiæ non perficit: ergo aut sine ulla prorsus intentione validum est illud Baptisma, quod certè asserere hæreticum est, aut adfuit interior: si adfuit interior in illo mimo qui Baptismum administrat, cadit præcedens argumentum, in utroque enim Baptismate, tum in eo, quod fallaciter datur & accipitur in Ecclesia, tum in eo quod in ludo datur, reperitur intentio interior, proindeque quoad integritatem non differrent propter defectum intentionis, quapropter adigerentur adversarii, agnoscere necessitatem intentionis interioris in Ministro ut ratum ac validum sit Sacramentum.

At verò in Ministro qui inter ludendum repræsentat in Theatro ritum Baptismatis, potest absolute adesse intentio interior faciendi quod facit Ecclesia: hujusmodi enim repræsentatio foret occasio exercendi ritus externi, cujus Minister potest non solum intendere nudam repræsentationem, sed etiam id, quod facit Ecclesia.

Si autem contenderet aliquis, cum tali repræsentatione stare non posse internam intentionem, attendat ille, quæso, S. Augustinum de validitate illius Baptismatis nihil absolute & affirmative determinasse, sed dubitanter tantum suam proposuisse sententiam.

Instabis 2. At saltem inde colligitur, S. Augustinum dubitasse, num validus foret Baptismus mimo per jocum collatus, atque adeo, ut certum est, sine ulla etiam externa intentione: quantò magis dubitasse dicendus est de necessaria intentione interna?

Re'p. Esto dubius fuerit de illo Baptismo prorsus imimi-

mimice ac ludrice collato, de quo nihil tunc temporis statutum ab Ecclesia fuerat: at forte supposuit fieri posset in mimo illo adfuit intentio interna, ut mox dictum est. Verum, ut nihil dissimulemus, valde obscura videtur & implicata eam in rem S. Doctoris sententia.

Instabis 3. per fallaciam de qua loquitur sanct. Augustinus, intelligi non debet defectus fidei in Ministro, sed intentionis internæ; quia fallaciam illam, cum qua sanctus Doctor supponit Baptisma dari & accipi, in solum dantem & accipientem Baptisma cadere supponit: *Amplius valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces à quibus agitur.* Supponit ergo alios esse fallaces, & alios veraces in ea societate in qua datur Baptisma; proindeque non in omnes, qui componunt hanc societatem, cadere fallaciam de qua mentionem habet: atqui si per fallaciam intelligatur fidei absentia, non in solum accipientem & dantem Baptisma caderet ista fallacia, sed in totam societatem in qua Baptismus datur. Quando enim exponit quid per societatem de qua loquitur, intelligat, Catholicam quidem denotat Ecclesiam; sed & simul eam, quæ putatur vera Ecclesia, societatem nempe Hæreticorum, in qua non tantum qui dant & accipiunt, sunt fallaces, sed & tota societas fallax est, cum omnes æqualiter fidei careant. *Non dubito, inquit, etiam illos habere Baptismum, qui quamvis fallaciter illum accipiant, in Ecclesia tamen accipiunt, vel ubi putatur esse Ecclesia ab eis in quorum societate id accipitur, de quibus dictum est, ex nobis exierunt.*

Ex his sic arguitur.

S. Augustinus agit de illa fallacia, quæ cum datur Baptismus in Hæreticorum societate, non in societatem totam cadit, sed in aliquos duntaxat societatis, dantem nempe & accipientem Baptismum; atqui hæc fallacia non est absentia fidei, quæ cadit in omnem societatem Hæreticorum; ergo sit absentia intentionis internæ, quæ cadit in dantem & accipientem Sacramentum.

Resp. distingo. Absentia fidei supernaturalis & habitualis cadit in omnem societatem Hæreticorum, concedo: absentia fidei humanæ sumptæ pro intentione conferenditalis effectus, v. g. regenerationis internæ per Sacramentum Baptismatis, cadit in omnem societatem Hæreticorum, nego.

Quando igitur dicimus per fallaciam de qua loquitur sanctus Augustinus, intelligendam esse absentiam fidei, non intelligimus, ubi agitur de Hæreticis, fidem supernaturalem, quam certum est in illis non esse; sed intelligimus tantum eos fide humana non credere, seu ritum, qui exercetur, esse verum Sacramentum, seu talem effectum ab hoc ritu produci. Sunt enim qui errant circa quædam capita, non circa alia, licet de iis fidei nostræ mysteriis quæ ab ipsis non impugnantur, fidem non habeant supernaturalem, sed humanam; quia deest ipsis motivum fidei divinæ, scilicet revelatio Dei, & Ecclesiæ declaratio. Ergo fallacia, de qua sanctus Augustinus, non cadit in solos dantem & accipientem Baptisma, sed in totam Hæreticorum societatem.

Instabis 4. ex eodem sancto Doctore, Lib. 3. contra Cresconium Donatistam cap. 8. de Ministro Sacramentorum ait, curandum non esse, *qua mente operetur, qua labore intentione.* Et Tractatu 5. in Joan. versus finem, asserit se in administrandis Sacramentis, non timere adulterum, non ebriosum, qui omnes passionibus victi & rapti, ad ea quæ cœlestia spectant, vix attendunt.

Resp. distingo ant. & per intentionem, his in locis sanctus Doctor intelligit vel fidem, vel probitatem Ministri, quam docet necessariam non esse ad validam Sacramenti administrationem, concedo; & intelligit intentionem seu voluntatem in Ministro conficiendi Sacramenti, nego. De ista quippe nulla ipsi erat cum Donatistis controversia, sed tantum de fide ac probitate

Ministri. Proinde, ait sanctus doctor cap. 9. Lib. 3. *To. 9. p. 439. E. per Pastores malos, cum verbum suum Sacramentumque dispensat, ipse pascit &c.* Tractatu 5. in Joan. citato, non de ebrio loquitur, in quo non datur sufficiens intentio tempore ebrietatis; sed de ebrioso, qui nempe solet inebriari, quod vitium non tollit valorem & intentionem debitam, quo tempore ebrius non est.

Expenditur mens sancti Thomæ.

De necessitate intentionis in Ministro ad perfectionem Sacramenti tractat S. Thomas 3. parte qu. 64. art. 9. ubi versans istam difficultatem, quomodo, stante necessitate intentionis Ministri, haberi possit securitas, & scrupulus omnis ac sollicitudo ex suscipientis animo evelli, cum semper dubitare merito possit, num Minister veram habuerit perficiendi Sacramenti voluntatem; quam inquieti animi anxietatem ut sanare ac pacare possit sanctus Doctor, respondet his verbis: „Dicendum, quod circa hoc est duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministro, quæ si desit, non perficitur Sacramentum; sed hunc defectum in pueris, qui non habent intentionem accedendi ad Sacramentum, supplet Christus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt Sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides & devotio. Sed hoc satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est justificatio à peccatis; sed quantum ad effectum, qui est res & Sacramentum, scilicet quantum ad characterem, non videtur quod per devotionem accedentis possit suppleri, quia character nunquam imprimitur nisi per Sacramentum. Et ideo alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus est Minister: in verbis autem quæ profert, exprimitur intentio Ecclesiæ, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimitur ex parte Ministri vel recipientis Sacramentum. Eandem difficultatem proposuerat sanctus Doctor scribens in 4. Librum sentent. dist. 1. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1.

Ex his vero sic arguitur; Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, est intentio pure externa: atqui hanc sufficientem pronuntiat sanctus Thomas; ergo &c.

Resp. distingo maj. Intentio quæ verbis Ecclesiæ exprimitur, nec ullatenus est in mente ministri est intentio pure externa, concedo: quæ saltem virtualiter est in mente ministri, nego. Summa responsionis est, sufficere, juxta sanctum Thomam, in ministro intentionem virtuales, quæ non destruitur nisi per intentionem explicatam contrariam; non requiri vero intentionem actualem, quam mentalem appellat, expressam & explicatam; nec nullo modo eam sufficere, quæ pure externa est, aliamque internam supponeret, qua Minister nollet facere, sed tantum fingere ac simulare ritum Ecclesiæ.

Hanc porro esse Angelici Doctoris mentem facile est ostendere ex iis quæ ipse docet citata quæstione 64. articulo 10. in corpore. *Dicendum, inquit, quod intentio Ministri potest perverti dupliciter. Uno modo respectu ipsius Sacramenti: puta cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere? & talis perversitas tollit veritatem Sacramenti, præcipue quando suam intentionem exterius manifestat.* Ubi particula, *præcipue*, aperte ostendit, etiamsi non manifestetur exterius, adhuc tolli veritatem Sacramenti, ut jam supra observavimus.

Præterea videtur Angelicus Doctor eam duntaxat intentionem excludere, qua Minister velit veram perficere Sacramentum. Hanc porro intentionem non exigimus, sed eam tantum qua velit serio cum exterius, tum interius simpliciter ac generatim facere quod facit Ecclesia.

Idem q. 68. art. 7. ad 2. expressè docet, adultum, qui non haberet intentionem suscipiendi Sacramentum, rebaptizandum fore. At eadem est, juxta S. Thomam, ratio & necessitas intentionis in ministro, quæ in suscipiente.

Rursus ibidem q. 64. art. 9. quærens utrum fides ministri sit de necessitate Sacramenti, objicit sibi eam esse necessariam. *Videtur, inquit, quod fides Ministri sit de necessitate Sacramenti. Sicut enim dictum est, intentio Ministri est necessaria ad Sacramenti perfectionem: sed fides intentionem dirigit; ergo si desit vera fides in Ministro, non perficitur Sacramentum.*

Objectionem sic dissolvit: "Dicendum quod potest contingere quod aliquis patiat defectum fidei circa aliquid, non circa veritatem Sacramenti, quod exhibet: puta si aliquis credat juramentum esse in omni casu illicitum, & tamen credat Baptismum efficaciam habere ad salutem; & sic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi Sacramentum. Si vero patiat defectum fidei circa ipsum Sacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius nullum sequi interiorem effectum, non tamen ignorat quod Ecclesia Catholica intendit per hujusmodi quæ exterius aguntur, præbere Sacramentum: unde non obstante infidelitate, potest intendere facere id quod facit Ecclesia, licet existimet id nihil esse & talis intentio sufficit ad Sacramentum: quia, ut supra dictum est, Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesiæ, cujus fide suppletur id quod deest fidei Ministri.

Certum est S. Doctorem eò loci agere de intentione necessaria ad substantiam Sacramenti, de qua jam se dixisse articulo 8. declarat: *Sicut enim dictum est, inquit, intentio Ministri necessaria est ad Sacramenti perfectionem.* Atqui intentio illa de qua hic agit sanctus Doctor, est verè interna.

I. De illa loquitur quam posset impedire infidelitas, sicut manifestè patet ex textu in responsione ad objectionem: *Non obstante, inquit, infidelitate, potest intendere facere quod facit Ecclesia.* Atqui intentio, de qua dubium est, utrum stare possit cum infidelitate, seu quæ propter infidelitatem deficere potest, interior est, non externa; hæc enim separari non potest ab opere externo quod seriò exercetur; ergo loquitur S. Doctor de intentione interna quam necessariam esse ostendit.

II. Ea intentio interna est, quam infidelis idcirco habere censetur, quia intendit, saltem implicitè, facere quod facit Ecclesia: atqui infidelis, juxta S. Thomam, idcirco sufficientem habere censetur intentionem, quia interiùs vult facere quod facit Ecclesia, quam novit intendere, ut perficiatur Sacramentum, licet ipse interiùs credat, per id quod agitur exterius, nullum sequi interiorem effectum; quia tamen non obstante infidelitate vult ille facere, quod novit per Ecclesiam fieri, quæ intentio, juxta sanctum Thomam, sufficiens est.

Instabis I. Intentio de qua sanctus Thomas loco in objectionem citato, per sola verba exprimitur, nec supponit eam ullatenus in mente esse; alias non solveret argumentum quod sibi proponit, ex eo ductum quod si necessaria sit intentio Ministri interior, semper dubium erit & anxietas circa veritatem Sacramenti.

Resp. S. Thomam argumentum, quod sibi proposuerat, rectè solve, ex eo quod non actualem, sed virtuale duntaxat exigit intentionem; nec ullum sit fundamentum dubitandi, quin sit in Ministro, qui seriò agit, virtualis intentio, quod sufficit sedandis omnibus scrupulis qui excitari possent circa debitam Ministri intentionem & Sacramenti veritatem: dolus quippe ac fictio præsumi facile non potest, nisi aliquo signo exteriori manifestetur, ut ipse ait sanctus Thomas in

Supplemento tertiæ partis q. 45. art. 4. ad 2. loquens de Matrimonio. *Dicendum, ait, quod si desit consensus mentalis ex parte unius, ex neutra parte est Matrimonium, quia Matrimonium consistit in mutua conjunctione. Tamen probabiliter potest credi dolus non esse, nisi signa evidentia doli appareant: quia de quolibet præsumendum est bonum, nisi probetur contrarium.* Inde est, quod Cajetanus & alii nonnulli Thomistæ, ad quos accedit Suares, ad locum sancti Thomæ ex articulo 8. qu. 64. respondeant, sanctum Doctorem non agere de veritate seu integritate Sacramenti quoad se, sed tantum quoad nos, seu moralem certitudinem ac securitatem quæ de illo haberi potest; quæ certè plena habenda est, quories Minister seriò exterius ritum Ecclesiæ observat. *Verum hæc explicatio, ait Cardinalis de Lugo, non omnino satisfacit, quia sanctus Thomas hoc articulo 8. non solum videtur loqui de Sacramento valido quoad nos, sed etiam de ejus valore intrinseco.*

Vasques disput. 138. fatetur ingenuè sanctum Thomam nobis hic adversari, ac difficile omnino esse verba ipsius in rectum sensum adducere. Verum ægrè admodum patimur nobis hic sanctum Doctorem eripi, cujus sententia ex ante dictis manifesta videtur.

Instabis 2. Sanctus Thomas expressè agnoscit eam sufficere intentionem Ministri, quæ per verba Ecclesiæ exprimitur; eam verò, quæ dicitur mentalis, quam nonnulli admittebant, non requiri.

Resp. per intentionem mentalem, sanctum Doctorem intelligere actualem & explicitam, non implicitam & virtuale. Ideo autem implicitam & virtuale intentionem non dicit mentalem, quia implicita magis est in opere, quam in mente; virtualis verò potius fuit in mente; cum de Sacramento administrando cogitavit Minister, quam adest, dum ritus externus perficitur. Illi autem, ad quos alludit sanctus Thomas, ii videntur esse, qui temporibus Innocentii IV. de quo mox dicemus, existimabant ad validitatem Sacramenti necessariam esse intentionem actualem explicitam & expressam. Hæc videtur fuisse sententia Magistri seu Petri Lombardi, qui de Baptismo & Eucharistia differens, ait neutrum dari sine intentione explicita; Petri Pictaviensis, Guillelmi Parisiensis, quam fusè refellit Durandus à sancto Porciano,

Expenditur mens Innocentii IV.

Innocentius IV. S. Pontifex, de quo antea jam diximus, scribens in Librum 3. Decretalium, titulo de Baptismo & ejus effectu, sic loquitur: "Non est necesse, quod baptizans sciat quid sit Ecclesia, quæ baptizat, quis baptizatus, & unde sit; nec quod gerat in mente, facere quod facit Ecclesia: imò si contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, sed tamen facit, quia formam servat, nihilominus baptizatus est, dummodo baptizare intendat. Unde si aliquis in casu necessitatis constitutus: vel etiam sine necessitate vadat ad Saracenum, & dicat, Baptiza me, & doceat eum formam, & ille Saracenus baptizat, non credens per immersionem aliquid aliud fieri nisi mæfactionem, & non intendat eum baptizare, vel etiam mæfacere secundum intentionem petentis Baptismum, ut Baptismus operetur quidquid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, licet non credat ipsum posse aliquid operari, verè baptizatus est; sed si hoc non intenditur, non baptizaret: nec est necesse, quod aliquis sciat quid in his Ecclesia intelligat, vel etiam quod sciat, vel credat Ecclesiam esse." Hucusque Innocentius, ex cujus verbis hoc inferunt, qui stant pro externa intentione.

I. Declarat Innocentius, necesse non esse, ut baptizatus sciat, quid sit Ecclesia, quæ baptizat; nec quod gerat

Commen-
tario in
art. 8.
q. 64.

De Sa-
cramentis
disp. 8.
sect. 4.
n. 65.

gerat in mente facere quod facit Ecclesia; si porro Theologi qui internam exigunt intentionem, exigunt ut Minister intendat facere quod facit Ecclesia.

II. Addit Innocentius, Ministrum validè baptizare, etiam si contrarium in mente gereret scilicet non facere quod facit Ecclesia. Quare? quia formam servat; porro hæc ipsamet est de intentione exteriori sententia.

III. Exemplum affert Saraceni, qui baptizat aliquem à quo rogatus est, nec credit per immersionem aliud ali- quid fieri nisi madefactionem, neque etiam intendit eum baptizare: respondet tamen Pontifex, illum, qui sic baptizaretur, rectè baptizatum fore. Porro Saracenus ille ideo dici potest baptizare, quia ritus externos Ecclesie peragit; non gerit enim in mente interiorem baptizandi intentionem, quin imò contrariam habet, cum madefactionem corporis baptizando intendat.

Resp. Innocentium illam re ipsa in Ministro exigere intentionem quæ ab externo ritu sejungitur. Namque ratio, cur dicat illum rectè baptizare, qui baptizando non gereret in mente facere, quod facit Ecclesia, hæc est, quia, inquit, formam servat; nihilominus non valet Baptismus, nisi ille baptizare intendat. Hæc igitur duo requirit Summus Pontifex ad validitatem Baptismi de quo agitur; ut Minister formam servet, & baptizare intendat: hæc autem intentio baptizandi sejuncta est à forma ritu externo applicata; ergo interior est.

Præterea ad exemplum Saraceni, qui baptizat eum, à quo rogatus est, respondet, quod si non intenderet ille Saracenus baptizando, ut Baptismus operetur, quid quid operari potest, & ipse baptizans tanquam Minister conferat, quod alii baptizantes conferunt, ritè non foret baptizatus. Nihil autem aliud est velle conferre id quod alii conferunt, quàm habere implicitam, sed interiorem voluntatem faciendi quod facit Ecclesia.

Ad primum igitur respondeo: posse etiam Innocentium, admittendo intentionem interiorem, dicere, necesse non esse ut baptizans sciat quid sit Ecclesia quæ baptizat, nec ut actu gerat in mente facere quod facit Ecclesia; licet enim homo non cognoscat Ecclesiam, tamen quia vult facere id quod ab ipso postulatur, implicitè saltem vult facere quod facit Ecclesia; vult enim dare id quod ab ipso petitur; petitur autem id, quod dat Ecclesia.

Ad secundum: Quando Innocentius ait, etiam dari Baptisma ab eo qui contrarium gereret in mente, scilicet non facere quod facit Ecclesia, Respondeo, exponi istud debere de effectu quem intendit Ecclesia, & quem ut Minister intendat, ad valorem Sacramenti necesse non est; sufficit enim, ut sæpius dictum est, ut generatim velit facere quod facit Ecclesia, quidquid tandem ille & de Ecclesia, & de Sacramento ejusque effectu sentiat.

Ad tertium: exemplum affert Saraceni, qui madefactionem tantum credat fieri; Respondeo, hominem, qui ab illo baptizaretur ritu legitimo, rectè baptizatum fore; quia aut intendit dare quod ab eo petitur, aut conferre quod conferunt alii baptizantes; quæ quidem interna intentio sufficit.

Objectiones ex momentis ac rationibus Theologicis.

Obijcies 1. silentium Veterum circa necessitatem intentionis internæ in Ministro, ut validè Sacramenta perficiantur. Nullus quippe ante Martinum V. Eugenium IV. & Patres Tridentinos, de illa mentionem fecisse legitur.

Resp. 1. argumentum negativum, in re facti, cujus positivæ sunt & affirmativæ probationes, nullius planè momenti esse.

Resp. 2. præsentem de intentione Ministri quaestio-
Tournellus Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

nem veteribus incognitam non fuisse. An non eam agnovit S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 53. ubi duas, ut supra vidimus, sibi quaestiones dissolvendas proponit, quæ spectant intentionem, qua Baptismus conferri debeat? Nonne ibidem observat, præteritis Majorum suorum statutis, de fallacia per quam Baptismus dari potest, vel accipi, decretum fuisse?

Quod si Ecclesia universa tunc temporis nullam ea de re definitionem emisit, mirum videri non debet, quia nempe in dubium & quaestionem vocata illa non fuerat; Ecclesia etenim non nisi occasione subnascen- tium errorum, avitam fidei doctrinam verbo Dei seu scripto seu tradito contentam, declarat ac definit. Neque porro Tridentina Synodus dogma fidei, de quo agimus, aliter definire & declarare potuisset, nisi ex constanti ac perpetua traditione illud à Christo Domino revelatum fuisse didicisset: neque enim novæ sunt revelationes, sed quæ revelata sunt, Ecclesia declarat, & pro authoritate sua, sub anathematis pœna credenda proponit.

Obijcies 2. Ad veritatem Sacramenti satis est, si debitè observetur ritus à Christo institutus; atqui Minister qui seriò exteriori ritum Christi observat, tametsi intus & in animo intentionem suam vel cohibeat, vel etiam contrariam gerat, ritum Christi debitè observat; ergo &c.

Resp. neg. min. Ritus enim à Christo Domino insti- tutus ipsam importat internam Ministri intentionem; hæc enim pars est institutionis Christi, ut probatum est.

Instabis 1. Ad illorum Sacramentorum valorem non requiritur intentio Ministri, quorum forma indepen- denter ab intentione Ministri est operativa; atqui Sacra- mentorum forma operativa est independentè ab inten- tione Ministri, operatur enim virtute significationis à Christo Domino institutæ.

Resp. neg. min. Intentio enim Ministri, ut mox diximus, est ex institutione Christi; nec forma Sacra- menti suam habet efficacem significationem, nisi ab intentione seu voluntate Ministri determinetur. Sicut enim forma determinat materiam, ita formam ad esse sacramentale determinat intentio Ministri.

Instabis 2. Quod est operativum ex sola Christi in- stitutione, producit effectum suum ex opere operato; sed quod producit effectum suum ex opere operato, efficax est & operativum independentè ab intentione Ministri. Namque producere effectum suum ex opere operato, est illum producere vi ipsius actionis sacra- mentalis à Christo in hunc finem institutæ, proindeque independentè à Ministri intentione; alioqui non foret ex virtute actus, sed ex virtute intentionis.

Confirmatur. Quia in rebus, quæ per modum na- turæ operantur, sufficit res illas ad agendum applicare, ut effectum suum producant independentè ab inten- tione seu voluntate applicantis. Sic v. g. ignis combu- rit, medicamentum sanat, verbum Dei prædicatum movet & excitat fidem, absque privata & interiori in- tentione; imò etiam forè contra intentionem illius qui vel ignem admovet, vel medicamentum porrigit, vel annuntiat Evangelium.

Re'p. nego istam minorem argumenti propositio- nem, nempe, Quod producit eff. ctum suum ex opere operato, illum producit independentè ab intentione Ministri. Ratio negati est, quod intentio Ministri in ipsomet opere operato ex institutione Christi includa- tur, aut tanquam pars, aut saltem tanquam causa per- ficiens Sacramentum, per legitimam scilicet materiæ & formæ applicationem, non ex merito vel dantis, vel accipientis, sed virtute ipsius operis à Christo Do- mino debitè celebrati: at debitè & ut oportet non ce- lebratur, nisi interiùs ac seriò Minister velit & intendat illud celebrare.

Ad confirmationem: Quam hæc disparata sunt ac
G 3 diffi-

diffimilia? celebratio quippe Sacramenti essentialiter est actio humana, quæ perfici non potest nisi humano more, hoc est, ex intentione ministrantis. Revera quidem postquam Sacramentum debite perfectum est, operatur independenter ab intentione Ministri: velit enim aut nolit effectum illius produci, reipsa produci-
tur, si nihil obest ex parte subjecti recipientis; sed ut fiat seu perficiatur Sacramentum, necessaria est intentio Ministri.

Atque inde aperta est ratio discriminis inter Sacramenta & exempla rerum quæ adducta sunt; res enim illæ, neque ut fiant, neque ut operentur, pendent ab intentione agentis. Qui enim ignem ex cilice excutit, quoquomodo excutiat, velit, nolit, ignem excutit, quem si segetibus v. g. admoveat, necesse est, velit, nolit, segetes comburi. Medicus pariter qui ægroto poculum porrigit, sive cogitet, sive non cogitet, poculum dat aut salutarem aut noxium. Concionator etiam Evangelicus aptus ad persuadendum & ad commovendos animos audientium, affectus illos excitabit, si divina aspiret gratia, quæcunque tandem sit illius Oratoris sacri voluntas & intentio.

Instabis 3. Intentio Ministri non continetur, sicut diximus, in opere operato, quia opus operatum in Sacramentis est id tantum quod constituit signum sensibile: atqui intentio Ministri non est ex iis, quæ constituunt signum sensibile: quomodo enim quod non est sensibile, qualis est intentio, constituere posset id quod est sensibile?

Resp. distingo: Quod non est sensibile non potest esse ex iis quæ constituunt signum sensibile speculativum, esto: signum sensibile practicum, nego. Ad min. Intentio Ministri non est sensibilis per se immediate concedo: per actionem quæ ab ipsa emanat, nego. Quid porro discriminis sit inter signum pure speculativum & practicum, antea exposuimus. Nempe diximus, verba illa esse speculativa, quorum totus effectus stat in significando; practica verò, quæ aliquid imperant, & supponunt voluntatem, proindeque intentionem in imperante. Cum ergo Sacramentorum forma constituatur verbis practicis, sequitur inde ea supponere in illo à quo proferuntur, voluntatem faciendi quod significant, ac consequenter, ad signum practicum intentionem absolute requiri.

Instabis 4. Forma Sacramentorum quatenus est signum practicum, est forma quatenus imperat & jubet: atqui non requiritur intentio Ministri ad constituendam formam quatenus aliquid imperat & jubet; Minister enim, quatenus formam pronuntiando aliquid imperat, se habet ut instrumentum Christi, non ut præcipuum agens: atqui in instrumento Christi & Dei nomine imperante non requiritur intentio; sed agentis præcipui, Christi scilicet, voluntas sufficit.

Resp. dist. min. In instrumento inanimato & rationis experte non requiritur intentio, concedo: tale quippe instrumentum eatenus confert in effectum, quatenus movetur ab agente principali. In instrumento animato & ratione prædito, qualis est Judex, aut præfectus à Rege seu Imperatore delegatus, ut aliquid, si expedire judicaverit, perficiat, nego. Duobus scilicet modis potest aliquis alterius esse Minister: 1. ut sit tantum veluti nuntius, qui alterius voluntatem deferat & declaret: in Ministro quidem hujusmodi non requiritur ad rei valorem, ut velit reipsa facere quod alter intendit. 2. ut ab alio potestatem & facultatem acceperit, rem, si placuerit, perficiendi: in tali verò Ministro necessaria est intentio rem perficiendi. Porro Ministri Sacramentorum hoc posteriori modo instituti à Christo sunt Ministri ac dispensatores Mysteriorum.

Instabis 5. Nequidem in publico Ministro requiritur intentio interna ut valeat, quod autoritate publica conficit Instrumentum. Sit v. g. Notarius qui publicum Instrumentum, quo partes contrahentes li-

gantur & obligantur, ad formam legibus præscriptam describat: sit Judex qui sententiam absolutionis in gratiam rei ex plurali suffragiorum numero contra propriam suam sententiam pronuntiat: sit Scriba, qui eidem sententiæ, ut publica sit & executioni demandetur, subscribit; nonne & partes contrahentes ligantur, tametsi intus resisteret, nec consentiret Notarius? Nonne sententia in gratiam rei pronuntiata stare, etiam contra privatam & internam aut Judicis pronuntiantis, aut Scribæ subscribentis sententiam?

Resp. disparem omnino causam & rationem esse Ministri Sacramentorum, ab iis quorum exempla hic proferuntur. Hoc unum à Notario publico exigitur, ut Instrumenta, quibus partes contrahentes ligantur, aptè & ad juris regulam describat; non ut ipse interiùs velit ac consentiat: ille etenim non tam partes ligat, quàm declarat ex mutuo earum consensu ligatas. Judex pariter qui in causa capitis reum absolvit ex plurali aliorum Judicum assidentium suffragio, contra propriam suam sententiam, non tam absolvit, quàm declarat juridicè absolutum. Ita & de Scriba dicendum, qui sententiæ subscribit tanquam publicus testis ad hoc officium destinatus: at Minister Sacramentorum ex institutione Christi ea nomine Christi & Ecclesiæ perficit, nec tantum declarat, aut testis est concessæ sanctificationis, sed eam ut Minister & instrumentum Dei confert ac producit. Quomodo autem Sacramenta perficeret, si ea noller perficere? Voluit ergo Christus Sacramentorum suorum perfectionem pendere à voluntate, seu intentione Ministri; non ita porro est in exemplis adductis.

Instabis 6. Nos ipsi hic & in probationem secundæ Conclusionis his exemplis personarum publicarum, Notarii, Judicis &c. usi sumus, ut ostenderemus in Ministris qui ex officio ac nomine Reipublicæ aliquid operantur, necessariam non esse privatam & internam eorum intentionem, ut quæ ab ipsis fiunt, vim & auctoritatem habeant: porro Sacramenta sunt publica Instrumenta, quæ ex ipsa Christi institutione operari debent, etiam contra privatam Ministri voluntatem & intentionem.

Resp. argumentum istud in æquivoco laborare. Non indigent quidem Sacramenta, ubi ritè perfecta sunt, intentione Ministri, ut effectum suum producant, sicut Conclusionem secundam ostendimus; at ut sint, seu, ut perficiantur, pendent, Deo ita volente, ab intentione Ministri. Obsectio igitur confundit efficaciam Sacramenti, cum existentia seu veritate illius. Ut Sacramentum sit efficax & operativum, non indiget quidem intentione Ministri, sed ea indiget ut sit seu perficiatur.

Instabis 7. Votum aut juramentum exterius ac seriò expressum ligat, tametsi qui voveret ac jurat interiùs reclamet, nec animum habeat sese obligandi. Pariter firmum stat Matrimonium exterius ac seriò per verba consensum exprimentia contractum, licet contrahentes interiùs & animo non consentiant. Ita Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 27.

Resp. cum qui exterius voveret aut jurat, vel seriò velle facere exterius quod faciunt qui verè jurant aut voverent, licet interiùs statuatur se voto aut juramento non ligare; vel nolle etiam exterius ac seriò id facere, sed tantum velle illud simulare ac fingere: si prius, votum & juramentum ratum est, ac privata intentio, qua ille vult se non ligare, revera non impedit quin ligetur, quia vinculum illud ex ipsa voti & juramenti natura sequitur, si posterius; votum & juramentum omni interiùs animo vovendi ac jurandi destitutum, nullum quidem est coram Deo & in foro interiùs conscientiæ; attamen coram Ecclesia, quæ de internis non judicat, pro rato habetur; neque audiendi, qui contra voti obligationem reclamare eo prætextu vellent, quod interiùs non consensissent; quanta enim inde sequi posset in Reipublica Christiana rerum confusio ac perturbatio,

tio, nemo non intelligit: compellendi ergo illi sunt, ut intra obligationem voti exterius emissi se contineant; atque ut serio tandem & ex animo voveant, quod fide ac mendaciter vovisse se declarant: quin & condignæ penitentiae subijciendi, propter delusam tam turpi mendacio ac fallacio Ecclesiam.

Idem prorsus de Matrimonio judicandum. Nullum quidem coram Deo est, si interior consensus defuerit: veruntamen coram Ecclesia, quæ de occultis non iudicat, ratum habetur: quod unum haud dubiè voluit Magister. Qui ergo declararet se in Matrimonium intus & animo non consensisse, eo ipso tempore quo exterius ac serio consensum verbis exprimebat, non esset ille audiendus, nec dimittendus tanquam liber à vinculo conjugali, absit; sed adigentibus ille foret in foro conscientiae, ad consensum verè & ex animo quanto citius præbendum.

Difficile protectò non est, quæ mox dicta sunt transferre ad præsens de Ministro Sacramentorum argumentum. Quippe si Minister serio exterius ac in debitis circumstantiis ritum Ecclesiae perficit, intus tamen noluit eum revera perficere, sed tantum fingere, re ipsa quidem coram Deo nullum est Sacramentum, defectu debitæ intentionis, quamquam in tribunali Ecclesiastico ratum & validum habeatur. Neque, ut antea diximus, Ministro contestanti se intentionem non habuisse conficiendi Sacramentum, tam faciliè habenda fides: tum quia difficile prorsus ac rarum est ab actione exteriori seria debitam abesse intentionem internam; tanta est inter hæc duo facilis, prompta & naturalis connexio: tum quia si propius & attentius res expendatur, ac pulsetur conscientia illius qui declarat se nullam habuisse intentionem conficiendi vel conferendi Sacramentum, apparebit, non aliam ipsi defuisse intentionem, quam finis seu effectus Sacramenti, vel ritus exterioris quatenus formaliter Sacramentum est, qualem intentionem non putamus necessariam in Ministro ut validè Sacramentum perficiat: tum denique, quia innumeris scrupulis & incommodis sic occurritur.

Objicies 3. In Ministro qui serio exterius vult ritum Christi perficere, quem tamen intus non perficere, sed fingere dumtaxat intendit, in Ministro, inquam, illo duplex voluntas occurrit; una efficax, qua vult ritum externum Christi serio exercere, & quem revera exercet; altera inefficax, quæ mera est velleitas, qua intendit ritum illum simulare, non verò facere: qua ratione mercator tempore tempestatis ex voluntate inefficaci seu mera velleitate vellet merces conservare, quas tamen vera & efficax voluntate in mare projicit. Porro nulla debet haberi ratio hujus inefficacis voluntatis, seu velleitatis, sed tantum voluntatis efficacis.

Resp. nego ant. Est quippe in illo Ministro, duplex vera voluntas, una serio exterius agendi ritum Christi, altera illum non agendi, sed tantum simulandi. Exemplum mercatoris hic aptum non videtur: mercator enim unum & idem sibi proponit objectum sub diverso motivo; considerat merces ut vitæ noxias, & sub illo respectu vult vera voluntate illas in mare projicere, quia pluris facit vitam quam merces: considerat deinde easdem merces ut pretiosas & utiles, & sub hoc respectu vellet eas servare dum projicit. At in præsentî quæstione, duplex est vera voluntas, quia duplex est ac diversum quod proponitur objectum: 1. Vult minister serio exterius ritum Christi perficere, & voluntas illa est efficax; re ipsa enim supponitur ritum illum serio ac in debitis circumstantiis exercere: imò & interius vult illum serio exterius exercere. 2. Vult Minister ille defraudare Sacramentum, seu illud re ipsa non perficere, sed tantum simulare; & circa istud objectum vera etiam voluntate fertur, tanquam circa finem præcipuum, quem serio exterius agendo sibi proposuerat; ita ut voluntas serio agendi, sit voluntas medii, voluntas vero decipiendi sit voluntas finis.

Objicies denique. Si necessaria est ad valorem Sacramenti interior Ministri intentio, cum hæc intus lateat & incognita sit, necesse est nos perpetuis angere & cruciari scrupulis circa veritatem Sacramenti. Ea ipsa de causa noluit Christus fidem ac probitatem Ministri necessario requiri, ne veritas Sacramenti ac salus hominis à privata Ministri malitia vel probitate penderet.

Resp. ad omnes illos anxii animi motus sedandos sufficere, si Minister serio ac in debitis circumstantiis ritum Christi observet. Neque veto hic metaphisica & omnimoda certitudo ac securitas expectanda, quæ in rebus ad salutem pertinentibus in hac mortali vita haberi non potest: atque qui scrupulosus animus ab intentione Ministri, ne forte defuerit, timere sibi potest, quidni continuo pertimescet, ne forte idem Minister aut materiam, aut formam Sacramenti clam vitiaverit, & ita continuis scrupulis ejus animum agitari ac divexari oportebit. Neque porro eadem hic est ratio probitatis, quæ & intentionis Ministri: istam requirit Christus ad Sacramentum perficiendum, non illam; probitas quippe honestatem actionis spectat, intentio vero substantiam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Adversus secundam Conclusionem.

Objicies 1. Requiritur ex definitione Concilii Tridentini, intentio faciendi quod facit Ecclesia verum perficit Sacramentum; ergo requiritur intentio verum perficiendi Sacramentum.

Resp. distinguo maj. Requiritur intentio generalis faciendi quod facit Ecclesia, concedo: intentio particularis, nego. Sufficit igitur si quis intendat opus externum sub ratione generali ac confusa operis Ecclesiae: hac enim intentione satis determinatur actio Ministri ad ritum quemdam non vulgarem & profanum, sed sacrum & divinum; quidquid tandem de illo ritu sentiat, qui illum exercet.

Instab. 1. Sacramenta ut fiant pendent ex libera Ministri voluntate; ergo qui non vult facere ritum ut sacramentalem verum non perficit Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Quia qui serio vult opus externum exercere tanquam Christi & Ecclesiae Minister, agendo nomine Christi ritum elevat ad dignitatem Sacramenti, quod à Ministro Sacramenti non amplius dependet.

Instab. 2. Qui vellet ritum Christi simulare tantum ac fingere, ille Sacramentum non perficeret; ergo à pari qui non vult Sacramentum perficere, illud revera non perficit.

Resp. maximam esse disparitatem: qui enim vult tantum ritum Christi simulare, eum non determinat, qui ex se ad plura indifferens est: qui autem vult illum serio intus exercere nomine Christi, quidquid velit privata sua intentione, illum ad aliquid sacrum ac divinum figit ac determinat.

Instabis 3. Requiritur intentio actionis seu operis Christi & Ecclesiae, quatenus generatim saltem est opus Christi: atqui hæc actio vere sacramentalis est; ergo requiritur intentio operis Christi quatenus verum est Sacramentum.

Resp. nego consequentiam. Argumentum quippe istud vitiosum est ac merum sophisma, in quo plures sunt, quam oporteat, termini. In majori etenim propositione, intentio operis Christi quatenus Christi est, supponit pro intentione generali ac confusa, quæ ad opus Christi simpliciter ac generatim referatur: in conclusione vero supponit pro intentione particulari clara & explicita, quæ refertur ad opus Christi formaliter, & quatenus verum est Sacramentum.

Instabis 4. Qui exterius preces Ecclesiæ recitat sine privata Deo placendi intentione verè non orat, licet intendat preces recitare nomine Ecclesiæ; ergo à pari, qui ritum Ecclesiæ observat sine privata voluntate seu intentione perficiendi Sacramentum, reipsa Sacramentum non perficeret.

Confirmatur 1. ex eo, quod in aliquibus Sacramentis oratio formæ rationem habeat; v. g. in Sacramentis Confirmationis, Ordinationis, Unctionis extremæ.

II. Quia actus exterior destitutus interna & debita intentione; rectus esse non potest, ut patet in actu virtutis; imò in voto, juramento, & ipsomet Matrimonio, nisi adsit interior voventis vel jurantis, vel matrimonium contrahentis consensus, nihil omnino, quod obliget, perficitur.

Resp. orationes & preces in eo maximè differre à Sacramentis, quod ista efficacia sint & operentur ex se ipsis, seu ex opere operato; preces verò [nisi fortè ad formam Sacramentorum pertineant] non operantur, nisi ex pietate operantis, seu ex opere operanti: unde necessariò exigunt in orante mentis attentionem ac pietatem.

Ad primam confirmationem, fatemur in iis orationibus quæ pertinent ad formam Sacramentorum, necessariam esse intentionem Ministri, non quidem privatam, sed publicam & generalem Ecclesiæ: neque enim eo in casu Minister orationes illas spectat ut suas privatas, sed ut publicas Ecclesiæ orationes seu ut patrem Sacramenti.

Ad secundam confirmationem distingo: Actus exterior virtutis destitutus interna & privata intentione recta nullus est, concedo; quia bonum ex integra causa, atque recta intentio est veluti anima virtutis. Actus exterior sacramentalis, seu per quem Sacramentum perficitur, nego. Quod de voto, juramento & Matrimonio additur, jam suprà expositum fuit ac solum.

Objicies 2. Concilium Tridentinum sess. 14. Can. 9. exigit in Ministro Pœnitentiæ animum seriò absolventi; ergo exigit intentionem verum conferendi Sacramentum.

Resp. nego conseq. Pari ratione dici posset, Concilium exigere intentionem conferendi gratiam, per quam peccata remittuntur. Per animum igitur seriò absolventi, Concilium intelligit animum non simulandi, sed verè & ex animo proferendi verba, quibus absolutio à peccatis exprimitur.

Instabis. Concilium eam exigit ac necessariam pronuntiat Ministri intentionem, quam negabant Novatores adversus quos Canon 11. sess. 7. conditus fuit: atqui Novatores non negabant necessariam esse intentionem operis externi Ecclesiæ, sed tantum intentionem finis seu effectus Sacramenti; ergo &c.

Resp. 1. Ut Canon Tridentinus meritò adversus Novatores conditus dicatur, satis est, quòd illi visi fuerint prorsus negare necessariam in Ministro Sacramentorum intentionem, ita ut Sacramentum etiam per jocum & irrisionem manifestam datum approbaverint. Ita porro videtur Lutherus docuisse, quamquam istam facti quæstionem Concilium non attigerit, suppresso semper actacito suis in Canonibus Lutheri & Calvini nomine.

Resp. 2. nego min. Novatores etenim asseriebant, aut asserere saltem videbantur, Ministrum, quo joco absolveret, id est qui intus fingere absolutionem, non autem eam dare veller, verè tamen absolvere, quam sententiam anathemate percellit Synodus Tridentina Can. 6. sess. 14.

Objicies 3. Diximus suprà ad tertiam secundæ Conclusionis probationem, necesse non esse, ut Minister Sacramentorum intendat facere id, quod vera & Catholica facit Ecclesia, sed sufficere, ut velit facere, quod talis Ecclesia v. g. Genevensis, quam putat veram esse, facit: atqui falsum istud videtur; namque

non magis satis est ad intentionem Ecclesiæ habendam, intendere quod facit Ecclesia v. g. Genevensis, quæ putatur vera, quàm ad habendam fidem veram sufficit dicere, Credo quod credit Ecclesia Genevensis, quam puto veram Ecclesiam.

Probatum paritas: Nam ideo, qui credit, quod credit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, non habet veram fidem, quia per istam existimationem ita determinatur ad assensum præbendum iis quæ proponit Ecclesia Genevensis, ut non amplius credat oppositum, quod ab Ecclesia Catholica ut à Deo revelatum proponitur: atqui à pari, qui pronuntiando verba ista v. gr. *Hoc est corpus meum*; intendendo facere quod facit Ecclesia Genevensis existimata vera Ecclesia, ita determinatur ad faciendum id unum, quod facit Ecclesia Genevensis, ut non velit amplius facere quod facit Catholica Ecclesia; ergo &c.

Resp. maximam disparitatem esse. Quando enim aliquis credit Ecclesia Genevensem esse veram Ecclesiam, error est, qui cum sit fidei oppositus, fidem destruit, ac impedit quominus homo iste credat, quod vera & Catholica Ecclesia credit. Porro error, qui fidei opponitur, intentioni Ministri non nocet: qui enim intendit facere, quod facit Ecclesia Genevensis credita vera Ecclesia, errat quidem; attamen generatim intendit facere quod facit Ecclesia Christi, quod satis est, ut validè Sacramentum perficiat, si nihil aliunde defuerit.

Instabis. Error iste circa Ecclesiam Geneventem, quæ vera creditur, etiam debitæ intentioni opponitur: nam intentio particularis opponitur intentioni generali faciendi quod facit Ecclesia; quomodo assensus datus huic propositioni, Credo quod de Eucharistia credit Ecclesia Genevensis, destruit generalem assensum rebus à Deo revelatis antea datum: atqui intendere seu velle facere quod intendit & facit Ecclesia Genevensis, est intentio particularis.

Adde, ita Ministrum Genevensem intendere facere, quod facit Ecclesia Genevensis, ut excludat Ecclesiæ Romanæ intentionem; quomodo Sacerdos Catholicus ita intendit facere quod facit Ecclesia Romana, ut excludat intentionem Ecclesiæ Genevensis.

Resp. fidem esse virtutem intellectus, quæ proinde fertur circa res ut sunt in se ipsis directè ac immediatè; unde si aliquis credat, quod non est à Deo revelatum, licet sibi persuadeat se habere fidem, non tamen habet, quia deest Dei revelantis autoritas: at verò intentio pertinet ad voluntatem, quæ non fertur immediatè circa res ipsas, sed prout ab intellectu proponuntur. Cum ergo Ecclesia Genevensis ab intellectu hominis hæretici proponitur voluntati ut vera Ecclesia, voluntas intendit facere quod facit Ecclesia Genevensis sub ratione veræ Ecclesiæ; & ita semper remanet debita intentio. Hoc modo non desinit actum misericordiæ exercere, qui alicui se pauperem simulanti elemosynam erogat. Similiter Romanam ire intendit, qui ex errore & ab itinere deflectens Venetias petit non Romam: ita quippe affectus ille est, ut Venetias non adiret, si sciret non esse Romam.

Objicies denique auctoritatem S. Thomæ 3. part. qu. 64. art. 8. in corpore, ubi sic loquitur: *Quæ in Sacramentis aguntur, possunt diversimodè agi... Et ideo oportet quòd determinentur ad unum, id est ad sacramentalem effectum per intentionem ab'uentis*. Ergo ex S. Th. requiritur in Ministro intentio effectus Sacramenti. Eadem videtur esse Alexandri & Gabr. sententia.

Resp. S. Thomam per sacramentalem effectum hic intelligere integrum Sacramenti ritum externum, qui per intentionem Ministri determinari debet ad esse sacramentale, velut ad effectum, qui ex illo ritu sequitur. Non alium esse Sancti Doctoris sensum, & scopus & verba demonstrant. Idem quoque sensus est Alexandri & Gabrielis. Nam Alexander in 4. partem Summæ

Summæ qu. 13. membro 1. art. 2. dicit quidem requiri in Ministro intentionem finis Sacramenti; sed per intentionem finis intelligit intentionem actionis integræ ac completæ. Id ita esse patet ex eodem loco, ubi duplicem finem distinguit; unum intrinsecum operi, qui nihil aliud est, quam terminus & complementum actionis; alterum extrinsecum, nempe fructum & utilitatem rei, V. gr. in Sacramento finis intrinsecus est completa & integra cæremonia per res & verba ritè perfectæ; finis extrinsecus est remissio peccatorum. Affermat autem Alexander, intentionem prioris finis necessario requiri, non verò posterioris G. riel. in 4. dist. 6. quæst. 1. Concl. 3. dicit reverà requiri Ministri intentionem, non solum respectu actus baptizandi, ut objecti; sed etiam respectu effectus, ut finis; quod ipse à Soto accepit in 4. dist. 6. quæst. 5. Uterque autem, ut ipsi mentem suam explicant, per actum ut objectum intelligunt ipsummet actum externum, qualem etiam intendere posset, qui joco baptizare vellet; quam intentionem non sufficere, supra probavimus; per effectum autem ut finem, intelligunt quemdam generalem ac remotum non particularem & proximum. Neque enim volunt necesse esse ut Minister intendat effectum gratiæ vel salutis, sed tantum ut intendat id facere in baptizato, quod faciunt Christiani in iis, quos baptizant; hoc verò nihil aliud est, quam dicere requiri intentionem operis, non ut est opus quoddam naturale ac profanum, quod etiam jocando perfici potest, sed ut est opus Christi & Ecclesiæ.

De necessitate intentionis ratione modi considerate: hoc est, an necessaria sit intentio actualis; an virtualis, vel habitualis, aut interpretativa sufficiat.

Intentio actualis aut formalis, est præsens & actualis animi applicatio ad id quod agitur.

Intentio virtualis, est ipsamet actualis quæ præcessit, ac moraliter in Ministro perseverat, cum actu contrario non revocatur; atque actionem ipsam, virtute actus præcedentis, dirigit.

Intentio habitualis est promptitudo seu facilitas quædam operandi ex habitu sive infuso sive acquisito contracta: vel est intentio, quam præcessit voluntas operis faciendi, sed postea nullo pacto influit in actionem; neque per se, neque per aliud causa est actionis.

Rursus intentio actualis alia est directa & indirecta. Directa est qua intenditur talis effectus propter se, v. gr. justificatio infantis in Baptismo; Indirecta verò, quæ & interpretativa dicitur, ea est, qua intenditur causa ex qua prævidetur explicitè & implicitè talem effectum secuturum. Sic qui baptizat infantem, sciens Baptismum ad justificationem ab Ecclesia usurpari, licet hanc justificationem conferre non intendat, dum baptizat, ponit nihilominus causam, ex qua novit talem effectum expectari: ac consequenter eum indirectè ac interpretativè velle censetur. Qui autem non agnosceret vel Ecclesiam, vel Baptisma, sed ad preces cujusdam Cathechumeni aquam in caput ejus effunderet, haberet intentionem actualem indirectam, qua implicitè talem effectum intenderet.

CONCLUSIO.

Intentio conficiendi Sacramenti, habitualis non sufficit: intentio verò actualis & formalis sufficit quidem, at non requiritur; intentio verò virtualis & requiritur & sufficit.

Primò quidem intentionem habituales non sufficere, res est per se manifesta: tum quia cum nullo modo causa sit actionis, humanam non potest actionem dirigere: tum quia etiam in dormientibus adesse illa

potest; isti verò modo libero ac deliberato non agunt: exigit autem Christus à suis Ministris, ut modo humano agunt, id est cum deliberatione.

Secundò, optanda quidem & laudanda maximè in Ministris intentio formalis & actualis, at non requiritur: tanta nimirum est humanæ mentis ac voluntatis infirmitas, mobilitas & inconstantia tanta, ut circa idem objectum attenta diu ac defixa esse non possit.

Tertia igitur sufficit ac requiritur intentio virtualis, quæ est ipsamet actualis non revocata & moraliter perseverans in libera Ministri actione. Sic v. gr. Minister ad baptizandum aliquem vocatus dum proficiscitur, & etiam dum infantem baptizat, de Baptismo expressè non cogitet, verè tamen baptizat virtute illius intentionis actualis sive directæ sive indirectæ, quam habuit cum ad hunc finem profectus est: manet enim adhuc in virtute, quatenus movet Ministrum ad suscipiendum iter, & formam Sacramenti ritè cum materia conjungendam. Hæc autem omnium consensu requiritur ad minus, & ad validitatem Sacramenti sufficit.

Hæc est sancti Thomæ doctrina 3. par. qu. 64. art. 8. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quòd licet ille qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen habituales, quæ sufficunt ad perfectionem Sacramenti: puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum quod facit Ecclesia. Unde si postea in ipso exercitio actus, cogitatio ejus ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis perficitur Sacramentum. Quamvis studiosè curare debeat Sacramenti Minister, ut etiam actualem intentionem adhibeat, sed hoc non est totaliter positum in hominis potestate, quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare.*

Necte moveat, quod ait hæc S. Doctor, eum scilicet qui non habet actualem intentionem, habere habituales: namque per habituales ab illo virtuales intelligi, & textus ipse, & exemplum quo utitur, demonstrat.

Dices 1. Intentio habitualis sufficere videtur. Nam si quis v. g. hodie intendat cras offerre Sacrificium pro Petro, tamen si intentio illa maneat tantum in habitu, verè tamen offert Sacrificium pro Petro, ergo si quis hodie intendat cras Sacramentum conferre eidem Petro, tamen si intentio illa maneat tantum in habitu, verè tamen Petro Sacramentum conferet.

Respondent aliqui negando antecedens: quia eatenus quis Sacrificii valorem cupiam applicare potest, quatenus Sacrificium ipsum pro illo offert: atqui præterita illa voluntas sufficiens non est ut Sacrificium, quod postea fit, pro illo dicatur offerri; ergo neque ut valor Sacrificii ei applicetur. Minorem probant, quia idem est confici Sacramentum, & offerri Sacrificium. Verum aliud est Sacrificium offerri Deo, & offerri pro aliquo, sive cupiam applicari fructum Sacrificii: per intentionem præteritam offerri quidem Deo Sacrificium non potest; at potest applicari cupiam fructus Sacrificii. Namque, ut rectè disputat Cardinalis de Lugo, applicatio illa est donatio fructus Sacrificii: donatio autem fieri potest rei futuræ, etiam meritorum futurorum; ergo & applicatio.

Alii verò distinguunt antecedens: si illa intentio sit de præsentī, jam tum applicans fructum Sacrificii cras offerendi, concedunt; si illa intentio sit de futuro discernens tantum cras applicare fructum Sacrificii, negant. Itaque 1. intentio illa de futuro non sufficit in Sacrificio, quia non est applicatio Sacrificii, sed propositum applicationis. 2. Intentio de præsentī sufficit in Sacrificio, quia intentio cras offerendi pro Petro, non debet esse operativa Sacrificii ipsius, sed tantum applicativa fructus Sacrificii. 3. Intentio de futuro pariter non sufficit in Sacramento, quia

Vasquez
disp. 38.
c. 6. n. 47.

De Sacra-
mentis
disp. 8.
sect. 6.
nu. 99.
Suarez
disp. 13.
sect. 3.
Concl. 2.

quia non fuit collatio Sacramenti, sed propositum collationis.

Dices 2. Non sufficit intentio virtualis; quia intentio illa non sufficit, quæ potest reperiri in homine, qui post conceptam intentionem actualem incideret in phrenesim similemve morbum, unde rationis usum amitteret: atqui intentio illa virtualis est in tali homine, quoniam illa consistit tantum in motu locali membro- rum, aut in actibus quibusdam sensuum ac phantasiæ profectis ex intentione actuali præterita, quorum homo capax est, postquam incidens in phrenesim rationis usum amisit.

Resp. totam hanc difficultatem potius esse de modo loquendi, quam de re ipsa. ac pertinere magis ad Philosophiam, quam ad Theologiam. Scilicet fatentur omnes Theologi, Sacramentum ratum non fore, si à Ministro conferatur qui ex concepta intentione actuali cetera deinceps perficeret mentis impos, quoniam actio humana non foret. Item fatentur Sacramentum fore ratum, si à Ministro conferatur, qui ex concepta intentione actuali cetera deinceps sui compos perficeret, quia tunc actio verè foret humana. Disputant solum, unde sacramentalis actio foret humana; an ex sola intentione actuali explicita, quæ semel adfuerit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum; an ex intentione actuali implicita, quæ semper adfit homini rationis compoti velut causa consequentium motuum. Hoc vero ipsum est, quod dixi pertinere magis ad modum loquendi, quam ad rem ipsam, & ad Philosophiam potius, quam ad Theologiam.

Duplex
dubium
circa in-
tentio-
nem vir-
tualem.

Dubium autem duplex hic solvendum occurrit circa intentionem virtualem.

Primum est, quid sit intentio virtualis; & quo sensu dicatur in actione libera Ministri moraliter perseverare.

Secundum est de modo quo differt illa intentio ab habituali, & cur una sufficiens, altera verò insufficiens sit ad validitatem Sacramenti.

Quantum ad primum: sunt qui affirmant ideo perseverare voluntatem Ministri, licet de opere sibi antea proposito non amplius cogitet, quod potentia externæ applicatæ fuerint prius ad operandum à voluntate; quæ quidem potentia, cum non dependeat ad continuandum opus ab intentione actuali qua moveantur, quamdiu manent applicatæ vi prioris voluntatis, dicuntur actiones omnes quæ ab iis potentiis eliciuntur, manare à priori intentione quæ virtualiter in iis perseverat tanquam causa in effectu.

Verum hæc non sufficiunt ad declarandum quomodo voluntas præterita influat in actionem præsentem. Nam cum potentia externæ sint ex se ad talem vel talem actum indifferentes, debet assignari aliquid præsens internum determinativum, quo hic & nunc dirigatur potentia externa quæ hic & nunc operatur; alioquin cessaret ab actu, ut patet in homine qui deambulat: si enim dormiret inter deambulandum, ita ut omnis interna operatio cesset, statim cessat motus deambulationis, ad quam continuandam non sufficit præterita voluntas deambulandi licet non retractata.

Dicendum ergo voluntatem præteritam perseverare quidem remotè in potentiis externis quæ continuant motus suos, sed etiam proximè in actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus voluntate actuali inchoatum opus perficere.

De Sa-
cramentis
disp. 8.
sect. 5.
nu. 87.
pa. 127.

Rem hoc modo explicat de Lugo: Si aliquis, ait, contendat continuari actionem sacramentalem cum solum actibus imaginativa & appetitus materialis, non est quod in hoc immoremur: hoc enim sufficit ad declarandum, quomodo intentio & voluntas præterita maneat virtualiter, & influat in actionem præsentem. Nam vel manet in aliquo actu voluntatis præsentis, tenuissimo & confuso, quo volumus recitare vel operari; & hic actus cum non possit tendere ad illud objectum, nisi sub ratione coni, necesse est, ut saltem in confuso velit hanc operationem præsentem ut bonam & utilem

ad illum finem prius volitum... Et paulò post ibidem id sufficit, ait, ut homo dicatur continuare actionem illam ex intentione & voluntate præterita, quæ ideo dicitur virtualiter manere, quia adest præsens aliqua virtus ab ea relicta, vel actus voluntatis confusus, vel certè actus in appetitu imperans prosecutionem actionis, cum ordine & respectu ad priorem intentionem. P. 128.

Neque est quod dicas illos voluntatis actus tenues & confusos, re ipsa nullos esse, cum à nemine deprehendantur. Namque qui v. g. initio solam deambulationem sibi proposuit, & de illa sola sibi videtur cogitare, manus tamen movere, deambulare aliquando tardius, aliquando celerius; licet ad hos diversos motus explicitè non attendat, nemo est tamen qui neget illos procedere à quibusdam internis voluntatis actibus, qui cum admodum exiles ac tenues sunt, vix deprehenduntur; multò minùs exponi ac explicari liquidò possunt.

Quantum verò ad secundum dubium, hæc est dubitandi ratio: quia nempe utraque voluntas, virtualis scilicet & habitualis, præterea videtur; & si dicatur virtualis perseverare modo mox exposito, quidni & de ipsa habituali idem poterit affirmari? Supponatur enim aliquis Sacerdos, qui sciat se inter dormiendum solitum pronuntiare verba consecratoria in panem, deinde voluntate actuali velit dare valorem verbis quæ in somno prolaturus est, & postea intendat hoc sine dormire, ut verba pronuntiet, quæ ex tunc vult esse valida ad consecrandum: en intentio habitualis de qua tamen eadem dicuntur quæ supra de virtuali dicta sunt.

Resp. discrimen esse inter utramque intentionem: scilicet actiones, quæ ab habituali procedunt, non esse humanas, id est cum deliberatione factas; quæ autem à virtuali emanant, humanas esse ac liberas. In utroque quidem casu voluntas præterita aliquo modo perseverat; at in intentione virtuali quando homo est sui compos, voluntas, à qua emanant tenuissimi actus quibus determinantur externæ potentia, est voluntas integra & soluta, quæ licet confusè propter distractionem, vult tamen verè & liberè objectum: in casu verò habitualis intentionis, non est iam anima vigilans, sed anima somno vel vino obtenebrata; unde ex diverso principio diversa operatio nascitur. Actio elicit vi intentionis virtualis, est humana, quia tenuis attentio, quæ adhibetur, quæcunque sit, est animæ vigilantis & expeditæ: non est autem humana actio quæ est ab homine dormiente, quæcunque tandem voluntas præcesserit: quia scilicet ad hanc non attendit actu homo præsentis quadam, licet confusa, cogitatione, quæ sit hominis expediti & liberi; sed si quis sit voluntatis actus, voluntatis est ligatæ somno in homine dormiente, vel vino in ebrio prædominante, proindeque voluntatis animantium more raptae ac determinatæ.

Dices: Ad humanam actionem sufficit libertas præterita; unde licet qui dormit non sit actu exercito liber, ejustamen actio libera est in causa, utpote ante somnum explicitè volita.

Resp. sufficere quidem ad actionem humanam libertatis actum præteritum, sed humano modo perseverantem, in actu scilicet aliquo qui sit hominis liberi ac vigilantis, non ligati & dormientis. Exemplum sit in Sacramentis: forma profertur ad exprimendum, quid sentiat hic & nunc Minister de actione externa, quam operatur, & quæ ob diversos fines posset usurpari, nisi à Ministro determinaretur; locutio enim humana nata est ad significandum, quid actu sentiat ille, qui loquitur. Si sic virtualis intentio sufficit ad exprimendam mentem actualem Ministri; quia sive in potentia externa, quæ manet applicata ad actum, sive in actibus confusis, qui à mente eliciuntur, continuò perseveret voluntas explicita antea habita de actione, quæ nunc fit, Minister exprimit mentem, quam habet derivatam humano modo ex priori magis explicita, & id sufficit: at verò verba, quæ profert dormiens, nullo

nullo modo apta sunt ad exprimendum quænam sit hæc & nunc ejus propria & genuina voluntas; nullam enim habet actu deliberatam, nec humano modo perseverat antea habita, quia nullius est causa effectus liberi qui actu existat.

ARTICULUS II.

An fides necessaria sit in Ministro, ut Sacramentum valide perficiat.

Status controversiæ inter Stephanum & Cyprianum.

Tertio Ecclesiæ sæculo summa ingeniorum contentione agitata fuit præsens controversia inter Stephanum Summum Pontificem ex una parte, & Cyprianum, Firmilianum cæterosque Africanos & Orientales Episcopos ex altera, quam paucis his verbis describit S. Augustinus Lib. 6. de unico Baptismo contra Petilianum cap. 14. "Erant, inquit, duarum eminentissimarum Ecclesiarum, Romanæ scilicet & Carthaginensis Episcopi duo, Stephanus & Cyprianus, ambo in unitate Catholica constituti: quorum Stephanus Baptismum Christi in nullo iterandum esse censebat, & hoc facientibus graviter succensebat; Cyprianus autem in hæresi vel schismate baptizatos, tanquam non habentes Baptismum Christi baptizandos esse in Ecclesia Catholica existimabat. "Irritum igitur & nullum judicabat Cyprianus Sacramentum quod sine fine ab Hæretico, vel extra Ecclesiæ unitatem à Schismatico datum fuisset.

Ea porro in controversia videbatur Cyprianus Stephanus superior pondere rationum, Stephanus verò auctoritate Traditionis, nec dissimulat sanctus Augustinus Lib. 3. de Baptismo cap. 4. tam firmas sibi aliquando visas fuisse rationes quibus Cyprianus causam suam defendebat, ut nisi obstitisset auctoritas Ecclesiæ, in victus ac superatus fuisset: *Quid ad Jubajanum, inquit, scripserit Cyprianus jam legi, & profecto vissem in eandem sententiam, nisi me ad diligentiorum considerationem revocaret tanta auctoritas Ecclesiæ.* Et L. 2. c. 8. dixerat, rationes quibus pugnabat Cyprianus, veras quidem non fuisse, at non victas, ab iis scilicet qui solam opponebant consuetudinem & Traditionem.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 10. agnoscit pariter Cypriani causam multis iisque gravissimis præfidiis munitam fuisse: *Tanta vis ingenii adfuit, inquit, tanta eloquentia flumina, tantus assertorum numerus, tanta verisimilitudo, tanta divina Legis oracula &c.*

Donatistæ quarto Ecclesiæ sæculo eundem cum Cypriano errorem propugnare, at sorte longè dispari. Cyprianus erravit servata unitate Ecclesiæ, isti disrupta; Cyprianus erravit re nondum satis eliquata & perspecta, isti, multis discussis ambagibus perspecta veritate ac plenario etiam totius Orbis Christiani Concilio confirmata, inquit sanctus Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 9. Cyprianus erravit, quod humanum est, sed animo ita comparato, ut universi Orbis auctoritati cessisset tam sancta anima, tam pacata, ait ibid. sanct. Augustinus, si tunc plenario Ecclesiæ Concilio patefacta veritas fuisset; Donatistæ verò animo rebelli ac contumaci apertæ ac definitæ veritati oblectati sunt: *Rebaptizare Hæreticos, quod illi fecisse dicuntur* (ait S. Augustinus L. de unico Baptismo c. 13. conferens Donatistas cum Agrippino & Cypriano) *tunc fuit humani erroris; rebaptizare autem Catholicos, quod adhuc isti faciunt, semper est diabolica præsumptio.*

Denique Cyprianum in errore detinebat antiqua, ut putabat, Ecclesiæ Carthaginensis Traditio, & multorum aliorum Africanorum Præfulum sententia; Donatistas verò revocare ab errore debuerat Orbis universi auctoritas, & consentiens omnium Catholicorum do-

ctrina. Quapropter S. Augustinus eodem L. 2. contra Donatistas c. 3. ostendit, quàm immerito illi se tuerentur exemplo & auctoritate Cypriani. *Vos certe, inquit, nobis obijcere soleis Cypriani Litteras, Cypriani sententiam, Cypriani Concilium: cur auctoritatem Cypriani pro vestro schismate assumitis, & ejus exemplum pro Ecclesiæ pace respiciis.*

Primus erroris author non fuit Cyprianus, sed eum ab Agrippino suo decessore jam indictum & à Concilio aliquorum Episcoporum confirmatum invenit. Ita testatur ipsemet S. Cyprianus in Epistola ad Jubajanum nu. 73. "Apud nos, inquit, non nova aut repentina res est, ut baptizandos censeamus eos qui ab Hæreticis ad Ecclesiam veniunt, quando multi jam anni sunt, & longa ætas ex quo sub Agrippino bonæ memorie viro convenientes in unum Episcopi plurimi hoc statuerint.

Quam hic S. Cyprianus longam ætatem appellat, S. Augustinus Lib. 4. contra Donatistas cap. 6. ad paucos annos contrahit: *Paucis ante se annis, inquit, in Africa reperit Cyprianus, ut baptizarentur ab Hæreticis baptizati.* Et vero Concilium illud Agrippini nonnisi anno 217. quo pax Ecclesiæ reddita, fuit, ac celebrandi conventus facultas restituta, convocari potuit: ab illo autem anno 217. usque ad annum 256. quo S. Cyprianus ad Jubajanum scribebat, interjacent anni duntaxat 39. Non alius igitur Rebaptizantium in Africa origo repeti potest, quàm annis ante Cyprianum 39. ab Agrippino scilicet Episcopo Carthaginensi, *qui omnium mortalium primus*, ait Vincentius Lirinensis in Commonitorio cap. 9. *Contra divinum Canonem, contra universali Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Consacerdotum, contra morem atque instituta Majorum rebaptizandum esse censebat.* Idem testatur S. Aug. L. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 7 & 8.

Cum igitur Eusebius Lib. 7. Hist. cap. 3. ait, Cyprianum omnium primum, nonnisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuisse, loquitur de tempore quo sedente Stephano S. Pontifice, controversia hæc celeberrima auctore Cypriano excitata fuit.

Tertullianus itidem Africanus Firmilianum secutus est, cujus decretum videtur subindicare Lib. de Baptismo cap. 15. cum ait: "Circa Hæreticos sanè quid custodiendum sit... ad nos etiam editum est. *Quid verò illud sit, exponit his verbis:* Hæretici nullum habent consortium nostræ disciplinæ... non idem, Deus est nobis & illis nec unus Christus id est, idem, ideoque nec Baptismus unus, quia non idem, quem cum ritè non habeant, sine dubio non habent... sed de isto plenius jam nobis in Græco digestum est. *Et Lib. de pudicitia cap. 19.* Apud nos, inquit, ut Ethnicis par, imò & super Ethnicum Hæreticus etiam per Baptisma veritatis utroque homine [nempe Ethnicus illo veteri, & superinducto hæretico] purgatus admittitur.

Placet aliquibus Tertullianum de iis duntaxat loqui Hæreticis qui Baptismatis formam adulterabant: verum generatim ille de omnibus Hæreticis loquitur. Alii dubitant an Agrippinus à Tertulliano, vel iste ab illo (eodem quippe florebat tempore) errorem hauserit: at cum S. Aug. & Vincentius Lirinensis primum in Africa hujus erroris parentem appellent Agrippinum, & istius decretum videatur Tertullianus indigitare, probabilius est Tertulliano prævisse Agrippinum. Mirum porro nemini videri debet, quòd S. Cyprianus in patrociniis suæ sententiæ nusquam Tertullianum, cujus Opera tam assidue legebat, laudaverit: noverat scilicet hominem nullius apud Catholicos esse ponderis, cui sua ad Hæreticos defectio omnem apud Fideles fidem & auctoritatem detraxerat.

Gerardus Vossius disp. 19. de Baptis. Thesi 3. existimat Decreto Concilii quod ab Agripp. fuit celebratum ann.

Ibid. p. 98. A.

Agrippinus primus auctor erroris. P. 122.

To. 9. p. 126. C.

Bib. PP. To. 7. p. 251. G. T. 9. p. 102. F. G. & 103. E. F. P. 251. B.

Tertullianus ad Decretum Agrippini respexisse videtur. P. 230. A. P. 571. B.

Explicatur à nonnullis Tertullianus.

Vossii in-
terpreta-
tio rejici-
tur.

ann. 217. eorum solummodo Hæreticorum baptismum rejici ac iterari, qui præscriptam baptizandi formam adulterabant: *Quia*, inquit, *sine dubio Hæreticos illos intellexit Agrippinus, adversus quos tunc temporis pugnabat Ecclesia, atque imprimis in Africa. Erant autem isti, Hermogeniani, Praxeani, Cataphryges, Quintilianista, & similes qui monstrosas plane opiniones de Deo & Christo spargebant.*

At manifeste fallitur Vossius: tum quia S. Cyprianus prædecessoris sui sensum rectè sine dubio assecutus, eo nitetur ut omnium indistincte Hæreticorum Baptisma rejiceret: tum quia Agrippini & Cypriani sententiam velut fallam universa subinde proscriptit. Ecclesia; at immeritò proflus, listet Vossii conjectura: jure quippe repetitur Baptismus, cujus forma violata est. Tum denique quia licet Hæretici, quos enumerat, opinionum portenta induxissent, incertum nihilominusnum illi omnes baptismatis formam adulterarent. Certè Concilium Nicœnum generale I. anni 325. solos Paulianistas jubet rebaptizari, non Arianos, non Praxeanos, non Catharos, licet errorum monstra confinxissent.

Origo &
ocasio
hujus
contro-
versie
juxta Ba-
ronium.

Baronius ad annum Christi 258. n. 11. quærens qua occasione in Africa præfens de Baptismo controversia excitata fuerit, existimat S. Cyprianum, exemplo Novatianorum Catholicos ad se venientes ut immundos denuò baptizantium, quasi ad æmulationem provocatum, idem erga Novatianos ipsos statuisse, nempe ut redeuntes ad Ecclesiam baptizarentur.

Verùm difficile videtur id de tam candido peccatore suspicari, & existimare tam sanctum Pontificem tali stimulo ad suam declarandam sententiam incitatum fuisse; præsertim cum in Epistola ad Jubajanum, ad exemplum Novatianorum quod opponebatur, respondeat, ad se nihil pertinere quod hostes Ecclesiæ faciunt; & jam tribus annis prius quàm quidquam de hoc argumento consultus responderet, in Libro de unitate Ecclesiæ versùs medium, quam jam diu animo imbiberat sententiam apertè declaret.

Dici igitur verisimilius debet, occasione Novatianorum Catholicos rebaptizantium, cœptam moveri in Africa quæstionem de Baptismo Hæreticorum.

Plures de
hoc argu-
mento
Epistolæ
& Synodi
S. Cypri-

Plures de hoc argumento scripsit S. Cyprianus Epistolæ, quarum seriem chronologicam accuratè satis texuisse videtur author Annalium Cyprianicorum qui præfixi sunt Editioni Anglicanæ Operum sancti Cypriani, Celebravit etiam tres Carthaginenses Synodos: primam anno 255. in qua sederunt Episcopi 32. Illius meminit Epistola 71. ad Quintum. Alteram anno 256. Episcoporum 71. sicut ipse testatur Epistola 73. ad Jubajanum. Synodicam inde ad Stephanum direxit Epistolam, qua quidquid eo in Concilio gestum ac statutum fuerat, narrat: qua Epistola accepta Summus Pontifex celebrem fecit responsionem his verbis conceptam: *Nihil innovetur nisi quod traditum est &c.* adjectis etiam gravissimis comminationibus adversus eos qui suo decreto non acquiescerent; quibus paulò commotior factus Cyprianus, Kalendis Septembris ejusdem anni 256. tertium coegit Carthaginense Concilium, cui ex provinciis Africæ, Numidiæ, atque Mauritanie interfuere Episcopi 87. Præfatus est eo in Conventu Cyprianus stylo in Stephanum paulò duriori; neque enim alium quàm Stephanum hæc verba perstringere videntur: *Supereſt*, inquit Cyprianus, *ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum se ferit, amoventes. Neque enim quisquam nostrum Episcopum se esse Episcoporum, constituit, aut tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas suos adigit.* Alludit haud dubiè ad Decretum Stephani, quo sub pœna excommunicationis jussit non esse rebaptizandos, qui ab Hæreticis rebaptizati fuerant: quamquam non ignoremus S. Augustinum Lib. 3. de

Tom. 1.
Conc. p.
786. E.

Baptismo cap. 3. postquam hæc Cypriani verba recitavit, exclamare: *Quid mansuetius? quid humilior?* Ex quibus nonnulli conjiciunt, sanctum Cyprianum non ad Stephanum, sed ad suos Coepiscopos respexisse, inter quos nullus erat, qui tyrannico terrore posset cæteros ad obsequendi necessitatem adigere.

Verùm quidquid sit, ad Orientales pariter scripserat Stephanus, comminatus excommunicationis pœnam; quod cum rescivit Cyprianus, ad Firmilianum Cæsariæ in Cappadocia Episcopum Litteras dedit per Rogatianum Diaconum transferendas, quibus respondit Firmilianus per Epistolam inter Cyprianicas n. 75. in qua durius profectò, quàm moderatio Christiana ferat, Stephanum exagitat ac retellit; significatque jam pridem in Concilio Iconiensi collectis in unum ex Galatia & Cilicia cæterisque proximis regionibus Episcopis, statutum fuisse, nullum esse Baptismum, qui ab Hæreticis datur; imò & addit, hanc esse veterem & omni memoria superiorem Ecclesiæ suæ ab Apostolis ipsis derivatam doctrinam: *Ab initio hoc tenentes inquit p. 148. quod à Christo & ab Apostolo traditum est. Nec meminimus, hoc apud nos aliquando capisse, cum semper istuc observatum sit.* Hoc idem testatur Dionysius Alexandrinus in 3. ad Philomonem Epistola apud Eusebium L. 7. Hist. c. 7. *Illud præterea didici, inquit, non ab Afris solis hunc morem nunc primum inductum fuisse; sed & multò antea superiorum Episcoporum temporibus in Ecclesiis populosis, & in Conciliis fratrum apud Iconium & Synnada, & apud alios plurimos idem sancitum fuisse.*

Non satis igitur accuratè Baronius ad annum Christi 258. nu. 13. scripsit primos hujus tempestatis fluctus (controversiæ scilicet de Baptismo Hæreticorum) in Oriente morosuisse, & illic primum inter Stephanum aliosque Orientis Episcopos quæstionem hanc excitatam fuisse: liquidem declarant Orientales ipsi, hanc suam vel ab initio fuisse sententiam; & Firmilianus Cyprianum alloquens, non dissimulat Rebaptizantium praxim recentem esse apud Africanos, qui cognita veritate, antiquam consuetudinem deseruerant, Orientales verò veritati perpetuam adjecisse consuetudinem. Prætermittere tamen non possumus, quod candidè agnoscunt tum Cyprianus, tum Firmilianus, multos scilicet inter suos fuisse, qui sententiam & praxim Ecclesiæ Romanæ sequebantur, nec ab Hæreticis tinctos iterum baptizabant.

Atque hæc historicè referenda paucis nobis erant circa celebrem illam Rebaptizantium causam. Ad probationem Catholici dogmatis jam accedendum: itaque sit.

CONCLUSIO.

Fides Ministri necessaria non est, ut Sacramentum verè ac validè perficiat.

Quamquam fatendum sit caput istud doctrinæ Catholicæ clarè & expressè in Scripturis non esse revelatum, sed ex constanti dumtaxat ac perpetua Ecclesiæ Traditione ad nos defluxisse, nihilominus Veteres, S. Augustinus imprimis, adversus Donatistas demonstrabant veritatem Sacramenti non pendere ex privata Ministri conditione, fide vel probitate, argumento in Scripturis fundato, quod, ait Bellarminus L. 1. de Sacramentis c. 26. potest illo syllogismo concludi.

Minister Sacramentorum operatur virtute & auctoritate divina; atqui Deus non aufert à Ministro datam ei potestatem ob ejus peccatum aut infidelitatem; ergo &c.

Major propositio manifesta est ex Scripturis Joan. 1. vers. 33. *Supra quem videritis Spiritum sanctum descendantem, hic est qui baptizat.* 1. Corinth. 3. v. 7. *Neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat, Deus.* Et vers. 4. *Quid igitur est Apollo?*

To. 9. p.
110. D.

Ad Ori-
entales;
pariter
scripsit
Stepha-
nus.

Firmilia-
nus asse-
rit anti-
quam &
omni

memoria
superio-
rem esse
in sua Ec-
clesia re-
baptizan-
tium sen-
tentiam

& praxim
Diony-
sius Ale-
xandrin.
p. 253.

D.
Emenda-
tur Baro-
nius.

Cypria-
nus &
Firmilia-
nus non
dissimul-
ant mul-
tos inter
suos di-
versæ fu-
isse sen-
tentiar.

Argu-
mentum
ex Scri-
pturis.

Apollo; quid vero Paulus; Ministri ejus cui credidisti. Et cap. 1. v. 13. dixerat: Numquid Paulus crucifixus est pro vobis; aut in nomine Pauli baptizati estis;

Minor autem propositio probatur: Quia, inquit Bellarminus loco mox citato, autoritas conferendi Sacramenta non est gratia gratum faciens, sed gratia gratis data, in utilitatem scilicet aliorum; non ergo ita pugnat cum improbitate vitæ, ut simul cum ea esse non possit: neque conveniens erat, ut talis gratia auferatur propter peccatum illius cui data est; sic enim unus puniretur ob culpam alterius. Constat autem ejusmodi gratias in peccatoribus esse posse, ut patet de Caïpha, qui prophetavit, cum autem esset pessimus, Joan. 11. Item de illis qui Matth. 7. dicitur: *Nonne in nomine tuo demonia ejecimus.*

Ex constanti porro Ecclesiæ Traditione longe firmitus deducitur argumentum: quod certe subodoratus Cyprianus, ac causæ suæ veluti diffidens si ad Traditionem provocaret, non consuetudine seu traditione pugnandum hic esse contendebat, sed ratione. *Non est, inquit, in Epistola 71. ad Quintum, de consuetudine prescribendum, sed ratione vincendum. Consuetudo enim sine veritate (ait alibi scribens ad Pompejum) vetustas erroris est.* Nihilominus Stephanus Romanus Pontifex non alia quam Traditionis arma Rebaptizantibus opponebat solemni isto Decreto quod refert S. Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum: *Si quis à quacunque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam.*

S. Aug. Lib. 2. de Baptismo contra Donat. cap. 9. ejusdem avitæ Traditionis autoritatem sæpius commendat. "Consuetudinis robore, inquit, tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, . . . Postea tamen dum inter multos ex utraque parte tractatur & quaeritur, non solum inventa est, sed etiam ad plenarii Concilii autoritatem roburque perducta est. Et cap. 7. *Non dum erat, ait, diligenter illa Baptismi quaestio pertractata, sed tamen saluberrimam consuetudinem tenebat Ecclesia, in ipsis quoque scismaticis & hæreticis corrigere quod pravam est, non iterare quod datum est; sanare quod vulneratum est, non curare quod sanum est. Quam consuetudinem credo ex Apostolica traditione venientem sicut multa quæ non inveniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis posteriorum, & tamen quia per universam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita & commendata creduntur.*

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos hanc pa-riter antiquam Traditionem agnoscit, imo & ab ipso met Hilario Diacono Luciferiano agnoscere declarat: *Si, inquit, negandum quispiam putaverit Hæreticos à majoribus nostris semper fuisse susceptos, legat B. Cypriani Epistolas, in quibus Stephanum Romane urbis Episcopum & inveterata consuetudinis lacerat errorem. Legat & ipsius Hilarii libellos, quos adversus nos de Hæreticis rebaptizandis edidit; & ibi reperiet ipsum Hilarium confiteri à Julio, Marco, Sylvestro, & cæteris veteribus Episcopis, similiter in pœnitentiam omnes Hæreticos susceptos.*

Ne in Africa quidem aut in Oriente, quo tempore contrarius Rebaptizantium error prævalebat, oblitterata plane fuit antiqua & vera Traditio: candide enim agnoscit S. Cyprianus, multosque suis Collegis à se dissentire, cum quibus pacem & concordiam servabat. Ita significat Epistola 71. ad Quintum, 72. ad Stephanum & 73. ad Jubajanum, à quo acceperat incerti auctoris Epistolam qua error Rebaptizantium refellebatur, & Catholica veritas strenue propugnabatur: ita etiam præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi. Firmilianus quoque in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas 75. non dissimulat multos ea de re

dubitasse, eaque de causa celebratam Synodum Iconiensem. Obscurari igitur potuit aliquando his in Regionibus veritas fidei, at non penitus deleri.

Hanc ex Traditione receptam doctrinam constanter retinere ac definire Concilia, & facto discrimine Hæreticorum qui consuetam baptizandi formam retinebant, aut violabant, istos per Baptismum, alios per pœnitentiam vel unctionem recipiendos esse jusserunt.

Concilium Arelatense I. an. 314. Can. 8. "De Arelatis, inquit, quod propria lege sua utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si aliquis de hæresi venerit, interrogent eum symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur.

Concilium generale I. Nicænam an. 325. Can. 19. jubet solos Paulianistas, id est, discipulos Pauli Samosatani rebaptizari: *De Paulianistis, inquit, ad Ecclesiam Catholicam confugientibus, definitio prolata est, ut iterum baptizentur omnimodis.* Ratio est; quia Paulianistæ non baptizabant ritu à Christo præscripto. *Credendum est, ait S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 44. eos regulam Baptismatis non tenere.* Idem testatur Innoc. I. Epistola 22. ad Episcopos Macedoniæ cap. 5. & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos ait, *Synodum Nicænam omnes hæreticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatani discipulis.* Et re quidem ipsa eadem Synodus Can. 8. Catharos seu Novatianos redeunt ad Ecclesiam jubet admitti per manus impositionem, servatis iisdem gradibus honorum quibus antea fruebantur.

Concilium Laodicenum, anno ut verisimile est 364. celebratum Can. 2. sic statuit: *Eos qui ex hæresibus hoc est, Novatians, sive Photinians, sive Thefferadecatis convertuntur, sive Catechumenos, sive qui apud illos Fideles dicuntur, non admitti priusquam omnem B. hæresim anathematizaverint, & præcipue eam in qua detinebantur . . . fidei symbola discerent, & sancto Chrysmate inunctos, sic sancto mysterio communicare.* Non jubet Concilium rebaptizari Photinianos, quod mirum certe videri debet, cum ipsi à Paulianistis non discreparent, quos Nicæna Synodus vult rebaptizari. Ea de causa multi arbitrantur, aut Laodicenam illam Synodum ante Nicænam celebratam fuisse, aut nomen Photinianorum in textum irrepsisse, ac expungendum esse, quod, Binnio teste, in aliquibus editionibus non reperitur; aut saltem à Photinianis hujus ætatis adulteratam non fuisse Baptismatis formam: idem enim Concilium Can. 8. Montanistas seu Cataphryges jubet baptizari cum redeunt ad Ecclesiam, quod hæud dubie ritu consueto non fuissent baptizati.

Concilium Constantinopolitanum I. quod est generale II. an. 381. Can. 7. distincte enumerat Hæreticos qui per unctionem, & eos qui per Baptismum recipiendi sunt. Primi ordinis sunt Ariani, Macedoniani, Sabbatiani, Novatiani, Thefferadecaritæ sive Tetraditæ & Apollinatistæ; posterioris vero ordinis sunt Eunomiani, Montanistæ, qui dicuntur Phryges & Sabeliani. Unde porro discrimen istud? nisi quod postremi isti Hæretici non servarent ritum baptizandi à Christo mandatum, quod de Eunomianis refert Sozomenus Lib. 6. cap. 26. Theodoretus Lib. 4. Hæreticarum fabularum: de Montanistis testatur Gregorius Nazianzenus Oratione 14. de pace, & Gregorius Magnus Lib. 11. Epistolarum Epistola 67. aliàs Lib. 9. Epistola 61. ad Episcopos Hiberiæ. Atque hinc facile intelligitur quo sensu sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos asserat, Romæ non consuetos rebaptizari Ebionistas, Manichæos, Marcionitas quos scædum & ridiculum Baptismum habuisse referunt SS. Irenæus & Epiphanius. Loquitur enim sanctus Doctor hypothetice, eo ipso modo quo S. Augustinus Lib. 3. contra Dona-

Concilia distinguunt inter Hæreticos formam Baptismatis observantes, aut violantes. Arelatense I. Tom. 1. Conc. p. 1428. A. Nicænum I. Tom. 2. Conc. p. 43. E.

Laodiceum. Tom. 1. Conc. p. 1498. A.

Constantinopolitanum. Tom. 2. Conc. p. 252.

Sozom. p. 673. Theod. T. 4. p. 236. Gregor. Nazianz. To. 1. p. 221. T. 2. pag. 1168. A. To. 9. n. 135. F. G.

ristas cap. 13. dicebat: Si Evangelicis verbis, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas docet, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.

Arelaten-
se II.
Tom. 4.
Conc. p.
1013. B. Concilium Arelatense II. an. 452. Can. 16. & 17. Photinianos, inquit, sive Paulianistas secundum Patrum Statuta baptizari oportere. Bonosiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit.

Ad hæc omnia accedit autoritas plenarii illius Concilii quo questionem nostram terminatam fuisse toties repetit S. Augustinus.

Tridentinum.
To. 14.
Conc. p.
778. B. Denique Synodus sess. 7. Can. 4. sic statuit: Si quis dixerit Baptismum qui etiam datur ab Hæreticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.

Varia-
tionum
momen-
tis pugna-
vit, S. Aug.
Primum
momen-
tum.
To. 9. p.
79. C. D. Multis iisque gravissimis momentis caput hoc doctrinæ Catholicæ adversus Donatist. vindicavit S. Aug. Primum. Tam potest Hæreticus valide baptizare extra Ecclesiam, quam potest apostata recedens ab Ecclesia Baptismum, quem perceperat, retinere: at istud postremum non negabant Donatistæ. Dum autem, ait S. Aug. Lib. 1. de Baptismo cap. 1. apostatis redemptibus & per poenitentiam converſis non redditur, amitti non potuisse judicatur. Quod si haberi foris potest, cur etiam dari non potest.

Ibid. p.
80. A. Secundum: Sicut qui recedit ab Ecclesia non amittit Sacramentum Baptismi, ita nec Sacramentum Ordinationis quo valide confertur Baptismus. "Baptismi Sacramentum, ait ibid. S. Doctor, est quod habet qui baptizatur; & Sacramentum dandi Baptismi est quod habet qui ordinatur. Sicut autem baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum Baptismi non amittit; licetiam ordinatus; si ab unitate recesserit, Sacramentum dandi Baptismi non amittit. Sicut ergo acceptatur Baptismus, quem non potuit amittere, qui ab unitate discesserat; sic acceptandus est Baptismus, quem dedit ille qui Sacramentum dandi, cum discederet, non amiserat.

Tertium. Quemadmodum eadem sunt (si integræ sunt) Scripturæ apud Hæreticos & Catholicos, licet aliter ab Hæreticis intelligantur; ita eadem sunt utrobique Sacramenta, si verbis Evangelicis consecrata fuerint. "Sacramenta, inquit S. Aug. Lib. 3. contra Donatistas cap. 15. si eadem sunt, ubique integra sunt, etiam si prave intelliguntur & discordiose tractantur: sicut Scriptura ipsius Evangelii, si eadem ipsa est, ubique integra est, etiam si innumerabili fallarum opinionum varietate afferatur. Paulo antea dixerat, quod si Marcion verbis Evangelicis, in nomine Patris, & Filii & Spiritus sancti, Baptismum consecrasset, integrum fuisset Sacramentum, quamvis ejus fides sub eisdem verbis aliud opinantis quam Catholica veritas doceat, non esset integra, sed fabulosis falsitatibus inquinata.

Quartum momentum est ad hominem; ex principiis ipsis & praxi Donatistarum deductum. Illi scilicet post Hæreticos rebaptizabant, non vero post malos, homicidas, fures, adulteros &c. At, urgebat sanctus Augustinus, aut illorum omnium admittendus, aut rejiciendus est Baptismus; parem quippe & Hæreticorum & iniquorum rationem habere debent Donatistæ in præsentia causa. Idcirco enim dicebant Hæreticos baptizare non posse, quia Spiritum sanctum, quem non habent, ceteris dare non possunt: (erat enim istud erroris fundamentum, quod Sacramentum ab ejus effectu non satis distinguerent) atqui mali pariter Spiritum sanctum non habent, ergo illum dare aliis non possunt, nec con-

sequenter Sacramentum. Sicut, inquiebat S. Doctor Ibid. p. 124. A. Lib. 4. contra Donatistas cap. 4. urgeri videor, cum mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata; sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui cœlestia mandata non servat, avarus, raptor, fœnerator, invidus &c. peccata dimittit? si per vim Sacramenti Dei, sicut ille, ita & ille: si per meritum suum, nec ille, nec ille. Et Ibid. p. 213. A. Lib. 3. cap. 10. dixerat: Non est aqua prophana & adultera super quam nomen Dei invocatur, quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus vero Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros, & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi; quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit, sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium.

Confirmat hoc S. Doctor nonnullis exemplis & similitudinibus. "An vero, ait ibid. Solis vel etiam lucernæ lux, cum per cœnosa diffunditur, nihil inde sortitur, dium contrahit, & Baptismus Christi potest cujusdam sceleribus inquinari? Tractatu 5. in Jan. Per lapideum, inquit, canalem transit aqua ad areolas; in canali lapideo nihil generat, sed tamen hortis plurimum fructum affert. Itapurum est quod per malum Ministerium fluit Sacramentum, quod per illum transit licet quidam venit ad fertilem terram. "Lib. 3. contra Cresconium cap. 8. adducit exemplum agricolæ, cujus malitia nihil obest quominus ager ab eo excultus fructum ferat: qua comparatione usus fuerat Apostolus 1. Corinth. 3. In eandem sententiam Nicolaus I. ad consulta Bulgarorum respondens, alia similitudine rem illustrat art. 71. Cereasax, inquit, accensa sibi quidem detrimentum prestat, aliis vero lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi detrimentum prebet. Sic etiam malus Minister bona Sacramenta administrando aliis utilis est, dum sibi nocet.

Illam ex conditione Ministri & ministerii rationem profert S. Thomas hic q. 64. art. 5. Ministri Ecclesiæ, inquit, instrumentaliter operantur in Sacramentis sicut autem instrumentum non agit secundum propriam formam aut virtutem, sed secundum virtutem ejus à quo movetur ita Ministri Ecclesiæ agunt virtute Christi, unde possunt Sacramenta conferre, etiam si sint mali.

Quintum momentum repetit S. Augustinus ex absurdis quæ sequuntur ex errore Donatistarum.

Primum ex varietate ac multitudine Baptismatum, si virtus Sacramenti ex ministrorum meritis pendeat Lib. 3. contra Cresconium cap. 1. Ad hominem baptizandum & sanctificandum, inquit, si tanto est melius quod accipitur, quanto melior est, per quem traditur, tanta est in accipientibus, Baptismorum varietas, quanta in Ministris diversitas meritorum.

Alterum incommodum est perpetua incertitudo & anxietas animi circa salutem, si virtus Sacramenti ex merito Ministri pendeat. "Quomodo, inquit Lib. 1. contra Litteras Petiliani cap. 3. de istis securi erunt, si conscientia dantis attenditur, quæ later oculos accipituri? Ita secundum eorum sententiam fit salus illa spiritalis incerta. & speciem baptizandorum auferunt à Domino Deo, & in homine ponendam esse persuadent.

Tertium absurdum est, quod ex sententia Donatistarum sequatur eum justiores esse debere, qui Sacramentum à meliōri Ministro perceperit. "Si ex innocentia baptizantis, ait S. Doctor Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 6. expectatur ut fiat innocentia baptizati, tanto erit quisque innocentior, quanto innocentiores à quo baptizetur, invenerit; & tanto ipse minus erit innocens, quanto & ille à quo baptizatur. Et si forte contra aliquem tenet odium qui baptizat, hoc & illi qui baptizatur, imputabitur.

Ab-

Abfurdiffimum denique erat quod fingeant Donatiftæ, nempe cum Sacramentum à bono Miniftro cognito datur, effectum feu gratiam Sacramenti ab illo dari; cum vero Sacramentum à malo occulto datur, effectum Sacramenti effe ab ipfo Deo: Unde S. Aug. Lib. 1. contra litteras Petiliani cap. 6. inferebat, [quod erat abfolum] *oprandum effe omnibus qui baptizantur, ut baptizatores perfidos habeant, & ignorent eos: liqui-* dem certi forent fe à Deo ipfo tunc gratiam co fequi. Quamquam enim Minifter foris bonus ac iuftus appareat, intus tamen malus effe poteft; quo calu qui à tali Miniftro baptizaretur, gratiam non acciperet: quæ totidem abfurdæ S. Auguftini ex fententia Donatiftarum confeftaria effe oftendit ac explodit.

Adverfus doctrinam Catholicam Conclufione noftre expofitam duplex generatim proponi poteft objectionum genus: aliæ petuntur ex momentis rationum, quæ folita fua facundia urgebat & amplificabat fuis in Epiftolis S. Cyprianus, & quæ Donatiftæ fubinde adoptarunt: alia vero ex autoritate nonnullorum Veterum qui errori Cypriani faviffe multis videntur. Duplex vero illud Objectionum genus diftincte ac feparatim proponamus ac folveremus.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

ex momentis rationum.

Ex triplici capite ea momenta repetuntur.

I. Ex parte Hæreticorum, qui jus non habent conferendi Sacramenta.

II. Ex parte naturæ Sacramentorum, quæ cum foli Ecclefiæ Catholicæ concedita fuerint, extra ipfam valide dari non poffunt.

III. Ex parte effectus Sacramenti, nempe gratiæ, quæ in hærefi, & ab Hæretico dari non poteft, fine qua tamen inutile prorfus ac nullam eff Sacramentum.

Objicies itaque ex parte Hæreticorum.

I. Hæretici foris pofiti & extra Ecclefiam conftituti, nullum jus habent in Sacramenta Chrifti: vindicant fibi rem nec fui juris, nec fuæ poteftatis; & ficut Chore & Dathan & Abiron ufurpantes minifterium graviffimis Pænis fiunt obnoxii. *Quæ enim participatio iuftitiæ cum iniquitate? Aut quæ focietas lucis ad tenebras? Quæ autem conventio Chrifti ad Belial?* ait S. Paulus 2. Cor. 6. v. 14. & fequentibus.

II. Teftè Apoftolo quotquot baptizantur, Chriftum induunt: an vero baptizatus in hærefi Chriftum induere poteft?

III. Non aliud in hærefi percipitur, quam quod creditur: at quod creditur falſum eff ergo & quod percipitur; ac proinde nullus & iterandus Baptifmus datus ab Hæreticis.

IV. Plus valere non poteft Baptifmus in hærefi datus, quam valeat Chrifti confefſio, aut mors pro ipſo tolerata, at hæc nihil ad falutem proficit; ergo &c.

V. Joan. 20. Chriftus Apoftolis fuis dixit: *Accipite Spiritum S. quorum remiferitis peccata, remittuntur eis;* ergo debet Minifter habere Spiritum S. ut peccata per Sacramenta dimittat: atqui hæreticus non habet Spiritum S. ergo &c.

VI. S. Joannes in fua Epiftola jubet *ut fi quis venit ad nos, & doctrinam Chrifti non habet, cum non admittamus, nec ave ei dicamus;* ergo nec admitti debet datus ab ejuſmodi Miniftro Baptifmus.

Reſpondeo ad primum: Hæreticos illegitime quidem ac illicite, fed tamen vere Sacramenta Chrifti poſſidere, quia non fua, fed Chrifti ſunt Sacramenta, Aliud quippe eff, ait S. Aug. Lib. 3. contra Donatiftas c. 10. *non habere aliquid, aliud non jure habere, vel illicite uſurpare. Non itaque ideo non ſunt ſacramenta Chrifti & Eccleſiæ, quia eis illicite utuntur, non Hæretici ſolum, fed etiam omnes iniqui & impii; fed tamen illi corrigendi aut puniendi, illa vero agnoſcenda & veneranda ſunt.* Confirmat & illuſtrat S. Doctor exemplo Legis

Tournellii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

quæ ſemper vera eff in ſe ac bona, licet ea mali abuſantur. Ad exemplum verò Dathan & Abiron, reſpondet L. 3. c. 18. Hæreticos & malos Miniftros graviter peccare ac duriffimis pœnis obnoxios fieri, niſi per veram pœnitentiam reſiſcant. Ad textum ex c. 6. 2. ad Corinth. reſpondet Lib. 4. c. 12. & 3. cum qui bona fide & ſpe & charitate in unitate Eccleſiæ à perverſo Miniftro Sacramentum percipit, ejus perverſitati non adhærens, remiſſionem peccatorum accipere virtute Sacramenti Chrifti; neque ullam ipſi aut Chrifti Sacramento ſocietatem offe cum Hæretico: quod ſi ejus errori & perverſitati conſentiret, non tantum gratiam non perciperet, fed etiam majori ſe peccato innodaret, quamquam integrum ac verum eſſet Sacramentum verbis Evangelicis confeſatum.

Ad ſecundum reſpondet S. Aug. Lib. 5. de Baptifmo c. 24. Chriftum indui poſſe aliquando uſque ad Sacramenti perceptionem, aliquando uſque ad vitæ ſanctificationem: atque ad illud primum & bonis & malis poſſe eſſe commune; hoc autem alterum proprium eſſe bonorum & piorum. Qui itaque ab Hæretico vel malo Miniftro baptizatur, conſentiens illius errori vel malitiæ, ille Chriftum induit, non quidem ad vitæ ſanctificationem, fed ad Sacramenti perceptionem; quia ſcilicet Chrifti Sacramentum percipit.

Ad tertium, neganda major propoſitio. *Nihil intereſt,* ait S. Aug. Lib. 3. contra Donat. c. 14. *cum de Sacramenti integritate & ſanctitate tractatur, quid credat & quali fide imbutus ille ſit, qui accipit Sacramentum. Intereſt quidem plurimum ad ſalutis viam, ſed ad Sacramenti quæſtionem nihil intereſt. Fieri enim poteſt ut homo integrum habeat Sacramentum, & perverſam fidem: ſicut fieri poteſt, integra teneat verba Symboli & tamen non recte credat, ſive de ipſa Trinitate, ſive de reſurrectione vel aliquid aliud.*

Ad quartum: Neque Baptifmus, neque mors pro Chriſto tolerata ſine vera charitate quidquam ad ſalutem prodeſt, quamquam verum ſit abſque charitate Sacramentum. *Aliud eſt,* ait S. Aug. Lib. 4. contra Donat. c. 17. *non habere, aliud non utiliter habere. Qui non habet, eſt baptizandus ut habeat: qui autem non utiliter habet, ut utiliter habeat, corrigendus. Nec adultera eſt aqua in Baptifmo Hæreticorum; quia nec ipſa creatura, quam Deus condidit, mala eſt.*

Ad quintum, neganda confeſutio. Debent quidem Miniftri accipere Spiritum S. per manus impoſitionem, tum ut legitimam habeant adminiſtrandorum Sacramentorum poteſtatem, tum ut ipſi ſanctificentur, ac ſua poteſtate licite utantur: at ut aliis Spiritum S. per Sacramenta conferant, neceſſe non eſt ut Spiritum S. habeant, ſed tantum ut verum conferant Chrifti Sacramentum; alias non modo Hæretici & publici facinoroſi, ſed etiam occulti Miniftri mali, Sacramenta valide non perficerent, quia ne ipſi quidem Spiritum S. interius per gratiam ſanctificantem inhabitantem habent: quo argumento Donat. ſæpius urgebat S. Aug.

Ad ſextum reſpondet S. Aug. Lib. 7. contra Donat. cap. 45. illum S. Joannis textum ad rem præſentem non eſſe, cum loquatur de iis qui veniunt ad nos. *Hæretici autem,* ait S. Doctor, *relinquentes doctrinam erroris ſui, ad Chriſti doctrinam convertantur, ut incorporentur Eccleſiæ, & ad illam columbam incipiant pertinere, cujus Sacramentum habebant: & ideo quæ deus non habebant, eis datur, id eſt, pax & charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Quod autem ejus habebant, agnoſcitur, & ſine ulla contumelia ſuſcipitur.* Deinde argumento ad hominem Donatiftas premit in hunc fere modum: Sicut dixit Joannes, alienæ doctrinæ hominibus ave non eſſe dicendum, ita S. Paulus ait, Si quis frater nominatur inter vos aut avarus, aut ebriofus &c. cum ejuſmodi nec cibum quidem eſſe ſumendum: atqui tamen Donatiſtæ ab ejuſmodi hominibus datum Baptifma non ite-

rabant; ergo nec iterare debebant datum ab Hæreticis.

Objicies 2. ex parte Sacramentorum.

Secunda
Objectio
ex parte
Sacra-
mentorum

I. In ea dumtaxat societate valide administrari possunt Sacramenta, cui à Christo Domino concessa sunt Sacramenta: atqui soli Catholicorum societati Sacramenta concessa fuere; ergo à solis Catholicis valide administrari illa possunt.

Cant. 4.
v. 11.

II. Sicut unus est Deus, una fides, una Ecclesia, ita unus Baptismus; ergo extra Ecclesiam Catholicam verus non est Baptismus: Ecclesia quippe est hortus conclusus, Fons signatus; quomodo autem Hæretici hortum illum ingredi, ac de fonte illo aquas bibere possent?

III. Datur in Baptismo regeneratio: sed apud Hæreticos regenerari nemo potest; ergo nec valide baptizari.

IV. S. Petrus monet nos per unicum unius Ecclesie Baptismum servari posse, quemadmodum per solam Arcam Noe pauci, id est, octo animæ salvæ factæ sunt: sicut igitur quotquot extra Arcam fuere, extincti sunt aquis diluvii; ita quotquot extra Ecclesiam ab Hæreticis baptizantur, peribunt.

Resp. ad primum cum S. Augustino 1. retorquendo argumentum. Ab iis dumtaxat valide dari possunt Sacramenta, quibus dictum fuit, *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis peccata, remittuntur eis*; atqui adulteris, homicidis, raptoribus &c. non dixit Christus *Accipite Spiritum S. quorum remiseritis &c.* ergo illi Sacramenta valide non perficiunt; ergo iterum baptizandi qui ab iis baptizati fuerunt: atqui tamen nec Cyprianus, nec Firmilianus sic baptizatos rebaptizabant; ergo &c.

To. 9. p.
36. 4.

II. Neganda est major propositio. Sequitur enim dumtaxat ab ea Ecclesia licite & cum fructu dari posse Sacramenta, cui Christus ea concessit: porro fatentur omnes, in sola Ecclesia Catholica posse cum fructu ac licite Sacramenta percipi, (nisi extrema urgeret necessitas) *Salus*, inquiebat S. Cyprianus, *extra Ecclesiam non est. Quis negat?* reponerat S. Aug. Lib. 4. contra Donat. c. 15. *Et ideo quæcunque ipsius Ecclesia habentur extra Ecclesiam, non valent ad salutem: sed aliud est non habere, aliud non utiliter habere.*

Ib. p. 39.
B. C.

III. Respondebat idem S. Doctor, Sacramenta quæ ab Hæreticis extra unitatem conferuntur, vim suam à vera & Catholica Ecclesia habere, quæ legitima Christi sponsa Hæreticis & Schismaticis utitur, tanquam utero ancillarum, ut Sponso suo Christo filios generet: quemadmodum Sara, Lia, & Rachel filios per uterum ancillarum jure conjugali pepererunt. Ita S. Augustinus L. 1. contra Donat. c. 16.

Ibid. p.
158. E.
F.

Ibid. G.

Ad secundum responderet idem S. Doctor Lib. 5. contra Donat. c. 26. unum haberi posse Baptismum ab iis qui non habent unam & eandem Ecclesiam; quemadmodum unum est in iis qui unam spem non habent. *Sicut enim dicitur una Ecclesia, unus Baptismus; ita una spes: atqui tamen unum habere Baptismum, qui unam non habuerit spem. Quomodo enim ait Sanct. Doctor, unam spem habebant cum sanctis & iustis illi qui dicebant, manducemus & bibamus, cras enim moriemur, dicentes quod non esset resurrectio mortuorum.*

Ad textum ex Cantico Canticorum reponerat S. Aug. eodem Lib. c. 27. intelligendum illum esse de sanctis & iustis, non de avaris & fraudatoribus, qui tamen in sententia Cypriani communem habent cum iustis Baptismum: quomodo autem illi irreperunt in hortum conclusum & fontem signatum? Quamvis igitur una sit Ecclesia, quamvis hæc sit hortus conclusus & fons signatus, Hæretici extra illam constituti verum habent Baptismum, quia Baptismus est veræ & Catholicæ Ecclesiæ.

Ad tertium, neganda minor propositio. Tam enim potest esse apud Hæreticos regeneratio, quam apud malos; si nempe qui baptizatur, nec hæresi, nec errori adhæreat: quia scilicet regeneratio hæc non ex Ministropendit, sed ex Sacramenti authore; *Hic est*

enim qui baptizat: & Ecclesia, ut jam dictum fuit, per Hæreticos & malos Sponso suo filios generat. Ita S. Augustinus eodem L. c. 24.

Ad quartum respondebat idem S. Doctor ibid. cap. 28. *Sicut non alia, sed eadem aqua in Arca posita salvos fecit, & extra Arcam posita interemit; sic non alio, sed eodem Baptismo & boni Catholici salvi sunt, & mali Catholici, vel Hæretici pereunt.* Qui ergo extra unitatem baptizantur, & hæresi vel schismati consentiunt, ii nullum ex Baptismo fructum reportant: è contra, qui necessitate compulsi ab Hæreticis vel Schismaticis baptizantur, Baptismi fructum percipiunt & ad veram Ecclesiam pertinent, si nec hæresi nec Schismati adhæreant.

Ibid. p.
160. E.

Objicies 3. ex parte effectus Sacramentorum: Nullum est reipsa Sacramentum sine effectu spirituali; atqui nullus haberi potest spiritualis effectus ab Hæretico Ministro; nemo enim dat quod non habet, & ab im-

Tertia
Objectio
ex parte
effectus
Sacra-
mentorum.

mundo nemo mundari potest, Ecclesiastici 34. *Et qui baptizatur à mortuo, nihil proficit lavatio ejus*, ibid. est quippe talis Baptismatis aqua mendax, Jeremias 15.

Respondebat S. Augustin. 1. fundamentum erroris S. Cypriani & aliorum fuisse, quod non satis distinguere inter Sacramentum ejusque effectum; atque nullum & irritum crederent Sacramentum, quod suo careret effectu. *Non distinguebatur*, ait S. Augustinus Lib. 6. contra Donatistas cap. 1. *Sacramentum ab effectu vel usu Sacramenti.* Et quia ejus effectus atque

Ibid. p.
161. B.

usus in liberatione à peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illic esse putabatur. Quod quidem fundamentum quàm caducum & ruinofum sit demonstrabat S. Doctor, vel uno malorum Ministrorum exemplo, qui Spiritum S. non habent, & tamen verum habent & conferunt Baptismatis Sacramentum.

Respondebat 2. falsò supponi ab Hæreticis & malis Spiritum S. non conferri iis, qui pura conscientia Sacramentis communicant. "Potest tradere separatus, ait S. Augustinus ibidem capite 5. sicut potest

Ibid. p.
165. G.

,habere separatus; sed quàm perniciosè habere, tam perniciosè tradere. Ille autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non separatus accipiat: sicut plerisque accidit, ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliqua necessitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate perciperent, & si defuncti sive liberati, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transierant.

Respondet denique, Hæreticum qui Spiritum sanctum non habet, posse nihilominus illum aliis per Sacramenta conferre, sicut potest malus Minister: quia nempe non sua, sed Christi virtute, non suo, sed Ecclesiæ nomine Sacramenta dispensat Minister. Cum malus tradit bono, id est, in unitatis vinculo, veraci conversione mutato, inter bonum Sacramentum, quod traditur & bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non separat, ait S. August. Lib. 6. de Baptismo cap. 4. & Lib. 3. cap. 10. dixerat: *Non est aqua profana & aaltera super quam Dei nomen invocatur, etiamsi à profanis & adulteris invocetur; quia nec ipsa creatura, nec ipsum nomen adulterum est. Baptismus verò Christi verbis Evangelicis consecratus, & per adulteros & in adulteris sanctus est, quamvis illi sint impudici & immundi: quia ipsa ejus sanctitas pollui non potest, & Sacramento suo divina virtus assistit sive ad salutem bene utentium, sive ad perniciem male utentium.*

Ibid. p.
163. E.

Ibid. p.
113. A.

in

Ibid. p.
116. D.

in sensu litterali, quam lavari post attrectatum hominis mortui cadaver: & sensus est, qui lavat se eo quod tetigerit cadaver hominis, & iterum tangit illud, nihil ei prodest prior lavatio. 3. Ad verba Jeremie reponit S. Aug. Lib. 3. contra Donat. cap. 15. aquam ibi figuratè significare populum mendacem & perfidum, non verò aquam baptismalem, quæ ex sese nusquam mendax est, hoc, est, inanis & vacua; sed tantum per accidens, ob pravam baptizati dispositionem.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

ex autoritate.

Canones
Apostoli-
ci.
Tom. 1.
Conc. p.
35. C.

Objicies 1. 45. & 46. Canonem eorum, qui Apostolici dicuntur: pœna quippe depositionis ibi imponitur Episcopo vel Presbytero, qui Hæreticorum Baptismum vel Sacrificium admisit, & eum qui ab impiis pollutus est, non baptizaverit.

Resp. Canones illos falsò Apostolicos inscribi. Sunt quippe illi ex variis antiquis Conciliis particularibus indiscriminam collecti; inter quos duo citati haud dubiè sunt Concilii Iconiensis vel Synadensis, ubi Rebaptizantium error assertus fuit.

Objicies 2. autoritatem nonnullorum SS. Pontificum.

Innocen-
tius I.

Innocentii I. Epistola 18. ad Alexandrum, ubi asserit hoc esse discrimen inter Arianorum Baptismum & Ordinationem, quod solum eorum Baptisma sit ratum, non Ordinatio.

Leo I.

Leonis I. Epistola 79. ad Nicetam Aquilejensem cap. ultimo, ubi ait, nullum Hæreticorum per Sacramenta dare posse sanctificationem.

Gregorius
Magnus.
Pelagius
II.

Gregorii Magni Lib. 11. Epistola 67. ubi jubet repeti Bonosianorum Baptisma.

Pelagii II. apud Gratianum dicentis, non esse corpus Christi, quod Schismaticus conficit.

Urbanus
II.

Urbani denique II. Epistola ad Lucium n. 17. Consultus quippe an utendum foret Ordinationibus ceterisque Sacramentis datis à Ministris improbis, respondet: Si Schismate vel hæresi ab Ecclesia non separantur, eorundem Ordinationes, & reliqua Sacramenta sancta & veneranda non negamus.... Ceterum Schismaticorum & Hæreticorum Sacramenta, quoniam extra Ecclesiam sunt.... formam quidem Sacramentorum, non autem virtutis effectum habere profiteamur.

Tom. 10.
Conc. p.
441. A.
Ibid. D.

Resp. Summos illos Pontifices ne vel minimum quidem nostram infirmare Conclusionem.

Innocentius I. nusquam dixit ratam non fuisse Ordinationem Episcoporum vel Presbyterorum factam apud Arianos, quantum ad substantiam & characterem, sed hoc unum, eos scilicet, cum ad Ecclesiam redeunt, cum suis honoribus & gradibus recipiendos non esse. Non videtur; inquit, Clericos eorum cum Sacerdotii aut ministerii cuiuspiam suscipi debere dignitate.... Quomodo fieri potest, ut eorum prophanos Sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur, quorum laicos imperfectos, ut dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum poenitentia imagine recipiamus?

Tom. 2.
Conc. p.
1269. D.

S. Leo vel in ipso loco citato docet, hanc omnibus Ecclesiis servandam esse regulam, ut lavacrum semel initium, nulla iteratione violetur, dicente Apostolo, Unus Deus, una fides, unum Baptisma. Cum igitur ait Hæreticos per Sacramenta dare non posse sanctificationem, suppleri debet, cum nempe Sacramenta iis administrant, qui hæresi consentiunt.

Tom. 2.
1168.

S. Gregorius meritò jubet rebaptizari baptizatos à Bonosianis; illi siquidem, teste ipso S. Gregorio, non baptizabant in nomine Trinitatis: antiquam verò esse Patrum traditionem, non esse rebaptizandos, qui ab Hæreticis ritu præscripto baptizati sunt, declarat ibidem S. Pontifex.

Pelagius II. alludit ad significationem nominis Eucharistiæ, gratiarum scilicet actionem, & ad corpus Christi mysticum seu Ecclesiam, aitque apud Schisma-

Tournaisi Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

ticos veram non esse gratiarum actionem, neque verum corpus Christi mysticum, adeoque nullam cum ipsis in eundam esse societatem. Unam enim, inquit, quæ Christi corpus est, constat esse Ecclesiam, quæ in duo vel plura dividi non potest; simul enim cum ab ea quisque recesserit, esse desistit Ecclesia. Nihil porro in his verbis deprehendimus, quod nostram impugnet Conclusionem.

Urbanus denique eodem sensu dixit, apud Hæreticos non esse virtutem seu effectum Sacramenti, quo S. Leo mox citatus.

Quæ hic opponi possent exempla Ordinationum, quæ nullæ ac irritæ idcirco declaratæ fuerunt, quod ab Hæreticis, vel Schismaticis, suspensis vel degradatis celebratæ fuissent, suo loco referemus; ac demonstrabimus, non de substantia Ordinationis, sed de solo usu, exercitio, functione suscepti Ordinis, controversam fuisse.

Sanctus Dionysius Alexandrinus.

Objicies 3. S. Dionysium Alexandrinum, qui plures de præfati argumento scripsit Epistolas, teste Eusebio Lib. 7. hist. cap. 7. quæ ætate sancti Hieronymi integræ adhuc extabant, quibus lectis sanctus Doctor aperte & candidè fatetur sanctum illum Dionysium & Cyprianum & Africanarum Synodorum dogma de rebaptizandis Hæreticis consensisse. Et verò in tertia quam de hoc argumento scripsit ad Philemonem, cujus argumentum refert Eusebius, post indicatam Episcoporum Africae, ac Synodorum Iconiensis & Synadensis sententiam, addit: quorum sententias & statuta subverti, easque ad iurgia & contentiones excitare ejusdem nolim. Quare? quia haud dubiè in eadem cum ipsis erat opinione.

Opponi-
tur S. Di-
onysius A-
lexandri-
nus.

Euseb.
Hist. P.
254. A.

Resp. salvo sancti Hieronymi iudicio, qui integras Dionysii Alexandrini Epistolas legerat, nos ex fragmentis eorum, quæ supersunt induci, ut eum ab illo errore liberum existimemus.

I. Quia in tertia ad Philemonem Epistola, cujus meminit Eusebius Lib. 7. cap. 7. testatur se ab Heracla suo in Alexandria Sede Prædecessore accepisse, eos, qui ab Hæreticis venerant.... post multas preces purgatos, ac patefactis quæcunque ab adversariis audissent, ad communionem admittendos, nequaquam existimans iterato Baptismo eis opus esse.

Ibid. p.
253. C.

II. Idem Eusebius ibid. cap. 9. refert consultum à Dionysio Sixtum Romanum Pontificem, de homine, qui cum interfuisset Baptismo eorum, qui in Ecclesia Catholica baptizabantur, & interrogationes responsaque illorum audisset, & vicem suam ingemiscens ad Dionysium accessit, declarans Baptismum, quo apud Hæreticos initiatus fuerat, non huiusmodi esse, nec cum Catholico quidquam commune habere, sed plenum esse blasphemiarum & impietatis; unde orabat, ut hoc purissimo lavacro verissimaque adoptione & gratia donaretur: quod quidem tentare ausum non fuisse significat Dionysius, ratus diuturnam communionem, qua homo ille in Ecclesia Catholica usus fuerat, ei sufficere; atque suavit ut bono animo esset, & cum firma fide bonæ spei plenus ad participationem Dominici corporis accederet. Si porro in errore rebaptizantium fuisset Dionysius, hominem illum rebaptizari haud dubiè jussisset. Nec refert, si dicas, S. Cyprianum, quamquam aperte declararet, nullum esse Baptisma datum ab Hæreticis, dubitasse nihilominus quid de illis esset sentiendum, qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Baptismo in pace Ecclesiæ Catholicæ obierant: namque dispar est omnino casus. De præteritis enim statuere nihil poterat Cyprianus, idcirco divino iudicio sapienter eorum illud relinquit in Epistola ad Iubajanum: at Dionysius viventem adhuc hominem rebaptizari jubere facile potuisset ac debuisset, si reipsa nullum iudicasset fuisse Baptismum quem acceperat.

H 3

III.

III. Cùm audivisset Dionysius intentatam à Stephano Summo Pontifice excommunicationem adversus Rebaptizantes, rogans atque obtestans ad illum scripsit, ut à ferenda sententia abstineret. An verò suas ille preces interponere ausus fuisset pro ea Episcoporum causa, cui ipsemet suffragabatur?

Ed. vet. To. 2. p. 757. B. *IV. S. Basilii Can. 1. Epistolæ ad Amphilo- chium testatur, à Dionysio, haud dubiè Alexandrino, quem magnum appellat, ratum habitum fuisse Baptismum à Pepuzenis seu Montanistis datum. Pepuzenorum, inquit, Baptismus nullam mihi rationem habere videtur, & miratus sum quomodo hoc magnum Dionysium, qui fuit Canonum peritus, præterisset. Reipsa Montanistæ Baptismi formam à Christo præscriptam non retinebant, ac necesse est illud Dionysium planè latuisse; aliàs eorum Baptismum nunquam admisisset. Quomodo, pergit S. Basilii, verum haberi potest eorum Baptisma, qui in Patrem, & Filium, & Montanum Priscillamque baptizant? non enim baptizati sunt, qui non in nobis tradita baptizati sunt. Quare etiam si hoc magnum Dionysium latuit, nobis tamen non est servanda erroris imitatio.*

Sanctus Basilii.

Opponi- tur S. Ba- silius. *Obijcies 4. S. Basilium Cæsareæ Cappadociæ Epi- scopum, in Epistola Canonica, quam scripsit ad Am- philochium Iconii Episcopum, in qua Can. 1. statim declarat circa Catharorum seu Novatianorum Baptis- ma sequendum quidem uniuscujusque regionis mo- rem, cùm variz ac discrepantes sint de hoc Baptismate sententiæ; sibi tamen nullum videri Pepuzenorum Ba- ptismum, quia antiqui illum solum Baptismum susci- piendum putarunt, qui n. hil à fide recedit. Tum distin- guit triplicem ordinem eorum qui à communione Ca- tholica separati sunt: Hæreticorum scilicet qui omnino sunt abrupti; Schismaticorum, qui propter aliquas Ecclesiasticas causas, & medicabiles quæstiones inter se dissident, & eorum qui illegitimos conventus ac con- gregationes habent, quales illi sunt rebelles Episcopi, vel Presbyteri qui criminis alicujus convicti Canonibus Ecclesiæ subijcere se recusant; qua facta distinctione, de Baptismo illorum sic loquitur: Visum est ergo ab ini- tio Hæreticos quidem omnino rejicere. Qui se autem absciderunt, qui Schismatici dicuntur, ut qui adhuc sint Ecclesiæ, admittere: eos autem qui sunt in parasynagogis & illegitimis conventibus, convenienti peni- tentia & conversione correctos rursus Ecclesiæ conjun- gere. Deinde ait Pepuzenos esse Hæreticos, eosque ba- ptizare in Patrem, & Filium, & Montanum Priscil- lamque, ac miratur istud magnum latuisse Dionysium Canonum peritissimum. Addit, antiquis visum esse, Cypriano scilicet & Firmiliano, eos omnes Hæreticos uni calculo subijcere, Catharos, & Encratitas, & Hydroparastatas, & Apotactitas, quoniam separa- tionis quidem principium per schisma.... quare eos, qui ab ipsis baptizati erant, tanquam à laicis baptizatos jusserunt ad Ecclesiæ venientes, vero Ecclesiæ Baptis- mo expurgari. Verùm, pergit S. Basilii, quoniam nonnullis Asiaticis omnino visum est propter multorum œconomiam & dispensationem, eorum Baptisma suscipi, suscipiatur. Permittit igitur sanctus Doctor suam uni- cuique Ecclesiæ praxim & consuetudinem, quamvis ipse propria sua sententia existimet rebaptizandos esse ba- ptizatos ab Hæreticis.*

Ibid. p. 772. D. *Denique Epistolæ 2. ad Amphilo- chium Can. 47. sic rursus loquitur: Encratitæ & Saccophori, & Apo- tactitæ subijciuntur eidem rationi, cui & Novatiani, quia de illis editus est Canon, etsi diversus: quæ au- tem sunt adversus eos silentio prætermittuntur; nos autem una ratione eos rebaptizamus. Si autem pro- hibita est apud vos hæc rebaptizatio, sicut & à Ro- manis, alicujus œconomiz gratia, nostra tamen ratio*

,vires obtineat, quandoquidem est veluti Marcionista- rum germen eorum hæresis, nuptias abhorrentium, & vinum averfantium, & Dei creaturam inquinatam, esse dicentium, eos in Ecclesiæ non admittimus, nisi in nostrum Baptismum baptizati fuerint. Ne dicant enim, in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum ba- ptizati sumus, qui quidem Deum esse malorum effe- ctorem existimant, instar Marcionis & reliquarum hæresum. Quamobrem si hoc placuerit, oportet plu- res convenire Episcopos, & sic Canonem exponere, ut & is qui sic fecit, sit extra periculum; & qui respon- det, in responsione de his fide dignus habeatur.

Ex his habes 1. S. Basilium in ea fuisse praxi, ut Hære- ticos quos enumerat, rebaptizaret, perinde ac Nova- tianos.

II. Aliam fuisse Romanorum praxim S. Doctor non dissimulat.

III. Eos Hæreticos, Pepuzenis exceptis, solita forma baptizatos fuisse in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; adeoque non ea de causa iteratum eorum Ba- ptismum, quod ritu legitimo datus non fuisset, sed, quod illi contra fidem peccarent. Et certè Romani quos S. Basilii ait in contraria fuisse sententia talem Ba- ptismum haud dubiè non admisissent, si alia, quam so- lemni & per Christum imperata forma collatus fuisset.

IV. Ad componendas varias opiniones & ad unita- tem praxis inducendam optat S. Doctor numerosam convocari Synodum.

Atque inde facile est intelligere, quàm frustra non- nulli ex nostris tentent S. Basilium benignè interpretari, quasi eorum duntaxat Hæreticorum Baptismum re- jecerit, qui vel ipsius formam adulterabant, vel erra- bant in Trinitatem: neque enim Novatiani, Encratitæ, Apotactitæ &c. accusati usquam leguntur violatæ for- mæ Baptismatis, aut erroris contra Trinitatem: neque etiam à Concilio Constantinopolitano I. generali Can. 7. recensentur inter eos, qui redeuntes ad Ecclesiæ per Baptismum recipiebantur, quales erant Eunomiani, Montanistæ seu Phryges, & Sabelliani. Imò & ipse S. Basilii Can. 47. mox citato responsionem hanc occu- pans, aperte significat illos Hæreticos baptizasse quidem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; verùm non meliorem propterea sibi videri eorum Baptismum, quod nempe Deum malorum effectorem existimarent, in- star Marcionis: & quamquam constaret, (quod non constat) aliquos ex illis malè censuisse de sanctissima Trinitate, non eo tantùm nomine rejiciendus foret da- tus ab illis Baptismus: siquidem Ariani aperte errabant in Trinitatem, neque tamen aut Nicæna, aut Const- antinopolitana Synodus eorum Baptisma iteravit.

Resp. igitur deferendum hic esse S. Basilium, qui manifestè videtur consensisse in errorem Cypriani, Fir- miliani & aliorum Rebaptizantium: neque est, quod pertimescas inde vim Traditionis Ecclesiæ infirmari; non enim ex sententia paucorum fides Catholica æsti- mari debet. Hac lege credendum est, ait Vincentius, *Lirinensis in Commonitorio cap. 39. ut quidquid vel omnes, vel plures uno eodemque consensu, manife- stè, frequenter, perseveranter, velut quodam sibi con- sentiente Magistrorum consilio, accipiendo, tenendo, tradendo firmaverunt, id pro indubitato, certo, rato, que habeatur: quidquid verò, quamvis ille sanctus & doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor, & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes, senserit, id inter proprias, & privatas, & occultas, opiniunculas à communis & publicæ generalis sen- tentiæ autoritate secretum sit.*

At, inquires, quo tempore scribebat S. Basilii, con- troversia de Baptismo Hæreticorum solemniter definita fuerat à Concilio totius Orbis plenario: sit illud Nicænum, sit Arelatense, perinde est; cùm istud anno 314. illud verò 325. celebratum fuerit, sanctus autem Basilii anno duntaxat 379. extremum diem obierit; ignorare

ignorare igitur non potuit Ecclesiæ totius sententiam; quomodo autem ab illa recessisset?

Verum facillè reponitur, Consilium Arelatense in Galliis celebratum Basilio in Oriente versanti tunc temporis non innotuisse; Canone verò Nicæno rem apertè non definitur, cum de solis statuatur Paulianistis, ac nonnisi per quasdam consecutiones & ratiocinii circuitus interri possit, Ecclesiam aliorum Hæreticorum Baptisma suscepisse; quapropter mirum videri non debet, si à priori sua sententia S. Basilius non recesserit.

Sanctus Athanasius.

Opponi-
tur S. A-
thanasius.
To. 1. p.
610. A.
B.

Objicies 5. S. Athanasium Oratione 2. contra Arianos, ejus hæc verba sunt: "Ariani in periculum veniunt amittendæ mysterii integritatis. Nam si in Patris & Filii nomine initiamur, illi autem non verum pronuntiant Patrem, utpote qui id, quod ex ipso est, ejusque naturæ est simile, negent: cum item verum, illidem negant Filium, aliumque nominant, quem ex nihilo creatum esse comminiscuntur; qui fieri potest, ut prorsus vacuus ac inutilis non sit Baptismus, qui ab illis datur, in quo quidem insit Religionis simulatio, sed revera nihil ad pietatem queat conferre? nec enim Ariani in Patris & Filii nomine dant Baptismum, sed in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ. Unde quemadmodum res creata alia est à Filio, ita Baptismus, quem illi dare putantur à vero Baptismo alius est, etiam si nomen Patris & Filii, ut præcipit Scriptura, proferre assimulent. Non enim qui dicit, Domine, ille etiam dat, sed instantum, qui cum nomine rectam quoque habet fidem. Itaque multæ quodque aliæ hæreses nomina tantum pronuntiant: verum cum rectè non sentiant, uti dictum est, nec sanam habeant fidem, inutilis est aqua quam donant, quippe cui desit pietas; ita ut quemcunque illi asperferint, impietate scèdatur potius, quam redimatur. Sic & ipsi Gentiles, tametsi Deum in ore habent, Deum tamen convincuntur, non colere, quia illum, qui verus & verè Deus est, Patrem scilicet Domini nostri Jesu Christi non agnoscunt. Sic Manichæi, Phryges, & Samosatensis discipuli, quamvis proferunt nomina, nihilominus sunt Hæretici.

Hæc sancti Doctoris verba nostri variè interpretantur.

Duplex
apud no-
stros in-
terpreta-
tio sen-
tentia S.
Athanasii.
Prima,
cum de
effectu,
non de
substantia
Baptismi
loqui.

Respondent quidam, sanctum Athanasium non de substantia, sed de effectu Sacramenti exponendum; ita ut hoc unum voluerit, nullum scilicet esse quoad effectum Baptisma datum ab Hæretico illis qui hæresi consentiunt. Sic autem probant.

I. Quia ait Arianos venire in periculum amittendæ integritatis Baptismi; si autem invalidum & irritum existimasset Baptisma collatum ab Arianis, absolute pronuntiasset Arianos amisisse integritatem Baptismi. Idcirco autem asserit eos in periculum duntaxat venire, ne amittant integritatem Baptismi, quia cum errarent illi contra sanctissimam Trinitatem, facillimum erat ut ipsi suum in forma Baptismatis errorem transfunderent.

II. Quia affirmat Baptismum illum inutilem esse, vacuum, qui nihil ad pietatem conferre valet; quæ certè verba solum Baptismi effectum, non substantiam designant; qua ratione passim loquitur S. Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, præsertim Lib. de unico Baptismo contra Petilianum.

III. Quia si nullum planè & irritum quoad substantiam existimasset Baptismum Arianorum, procul dubio ab illis baptizatos rursus baptizari jussisset, cum ad Ecclesiam redibant, pro more nimirum Cypriani, & Firmiliani, & aliorum Rebaptizantium; ac tantum abest ut eos rebaptizari jussisset, quin jubet veniam ipsis concedi, Clericis verò honorem gradus duntaxat denegari. Ita Epistolæ ad Rufinianum, Et in Concilio

Alexandrino an. 362. vult nihil amplius ab illis exigi, quam ut exercentur Arianam hæresim, confiteanturque SS. Patrum in Nicæ fidem. Multos porro ex illis in hæresi baptizatos ab Arianis fuisse, testatur Socrates Lib. 2. Hist. cap. 44.

Ib. p. 436.
Tom. 2.
Conc. p.
812. D.
Socrat. p.
158. B.

IV. Denique, quia noverat S. Doctor solos Paulianistas à Concilio Nicæno jussos rebaptizari, non verò Arianos, quos formam Baptismi consuetam observare non ignorabat. Cum igitur ait eos baptizasse in nomine Creatoris & rei creatæ, effectoris & rei factæ, ad eorum alludit errorem, non autem ad vitiosam pronuntiationem formæ, quasi eam hoc modo interpolarent: si enim id notum fuisset, omnium procul dubio Catholicorum judicio, improbatus fuisset talis eorum Baptismus.

Nec refert, inquiunt, quod Arianos comparet cum Paulianistis, à quibus Baptismatis formam adulteratam, ac consequenter collatum Baptisma nullum & irritum judicatum fuisse, apud omnes exploratum est. Namque eò loci non aliud in omnibus Hæreticis considerat S. Athanasius, quam hæreseos vitium, quo solo fieri ait ut inutilem aquam possideant. Quin & ipsosmet Paulianistas nomina pronuntiasse, Patris scilicet, Filii, & Spiritus sancti, non obscure innuit; quod certè, ne quid dissimulemus, difficile est conciliare cum Nicæno Canone, qui jubet eos rebaptizari, non aliam certè ob causam, quam quod consuetum baptizandi ritum corrumperent. Ita testantur S. Augustinus Lib. de hæresibus cap. 44. Innocentius I. Epistola ad Episcopos Macedoniæ n. 22. & alii.

Addunt hujus primæ responsionis authores, verisimile non videri, sanctum Athanasium Baptismum Hæreticorum in forma legitima collatum rejecisse; tum quia ignorare non potuit Concilii Arelatenensis decretum de non rebaptizandis Hæreticis, præsertim cum in Galliis pluribus annis fuisset commoratus, ubi cum Galliarum Episcopis maxima necessitudine fuit conjunctus; tum quia S. Dionysius Alexandrinus dogma Stephani de non rebaptizandis Hæreticis amplexus est. Non videtur autem verisimile S. Athanasium prædecessoris sui Dionysii, à quo paucis distabat annis, doctrina rejecta, contrarium suscepisse; tum denique quia Siricius Summus Pontifex, qui Athanasio contra-neuserat, Epistola ad Himerium Tarracensem in Canone 1. ut validum admittit Baptismum Arianorum, idque significat à Liberio antea definitum, & addit, quod etiam rotus Oriens Occidensque custodit, cui consonat, quod refert S. Epiphanius, qui contra Luciferianos exclamat, *Audent quippiam sibi præter Canones arrogare... & absque Synodi Oecumenica statuto rebaptizare qui veniunt ab Arianis*: res autem inaudita non fuisset, si S. Athanasius Arianos rebaptizasset. His tamen non obstantibus.

Tom. 2.
Conc. p.
1018.

Respondent alii, nullum etiam quoad substantiam visum Athanasio fuisse Baptismum datum ab Arianis cæterisque Hæreticis.

Secunda
cum lo-
qui de
substantia
Baptismi-
tis.

I. Quia talem Baptismum appellat inane Religionis simulacrum.

II. Ait eum à vero Baptismate tam diversum esse, quam diversa est creatura à Creatore.

III. Idcirco nullum esse, quia licet Hæretici nomen Patris & Filii appellent, rectam nihilominus non habent fidem: *Non enim, inquit, qui dicit Domine, ille etiam dat; sed is tantum, qui cum nomine rectam habet fidem. Quemadmodum & ipsi Gentiles, qui Deum in ore habent, Deum tamen verum non colunt.* In mente igitur S. Athanasii, tam falsus ac mendax est Baptismus Hæreticorum, licet verba consuetæ pronuntient, quam falsus est cultus Gentilium, licet Deum nominent.

IV. Quia parem vult esse conditionem Baptismi Arianorum ac Paulianistarum, Manichæorum, Montanistarum &c. ac certum est Baptismum à Pauliani-

stis datum, omnino nullum & irritum fuisse, non tantum ob particulare vitium formæ, sed ob vitium commune hæreseos.

To. 9. p. 161. A. B. V. Denique, pervulgatum erat tunc temporis istud Rebaptizantium placitum, nempe Sacramentum nullum esse quoad substantiam, quod effectu gratiæ privabatur. *Non ob aliud*, ait S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 1. *his temporibus visum est quibusdam... non posse esse apud Hæreticos vel Schismaticos Baptismum Christi, nisi quia non distinguebatur Sacramentum ab ejus effectu, vel usu Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione à peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum non illis esse putabatur. At nullum ex Baptismo ab Hæreticis dato fructum percipi posse agnoscebat sanctus Athanasius; ergo consequens erat, ut nullum quoque quoad substantiam illum esse fateretur.*

Idcirco verò, ajunt hujus secundæ responsionis auctores, S. Athanasius non jussit rebaptizari venientes ab hæresi Arianorum, in qua baptizati fuerant, quia res nondum satis eliquata fuerat, circa quam varia erat Ecclesiarum praxis ac disciplina; quapropter amore pacis & concordie ab illis rebaptizandis abstinuit.

Rejicitur solutio eorum, qui putant Arianos baptismi formam adulterasse. Tom. 4. part. 2. p. 305. Tom. 2. Conc. p. 952. B. Tom. 4. Conc. p. 1013. B. Exempla posteriora Ariano- rum qui rebaptiza- ti fuerunt, hæc appo- sita non sunt.

Non refero eorum responsionem qui contendunt idcirco reprobatum ab Athanasio fuisse Arianorum Baptisma, quod illius legitimam formam non retine- rent. Namque 1. si compertum illud S. Doctore fuis- set, haud dubiè sic baptizatos jussisset rebaptizari; nemo enim Catholicus dubitavit unquam, quin nullus & ir- ritus foret Baptismus sic corruptus & adulteratus. 2. Quia testatur aperte S. Athanasius, Arianos baptizan- tes nomine Patris & Filii, sicut Scriptura præcipit, ap- pellasse. 3. Quia non legimus tunc accusatos fuisse A- rianos violatæ formæ Baptismatis quam Christus præ- scripserat; aliàs ab ipsis, perinde ac Paulianistis bapti- zatos, iterum baptizari mandasset Nicæna Synodus. Porro testatur S. Hieronymus Dial. adversus Lucife- rianos, *Nicænam Synodum omnes Hæreticos suscepisse exceptis Paulianistis*; Arianos verò per manuum im- positionem in pœnitentiam receptos fuisse à Summis Pontificibus Sylvestro, Marco, Julio &c. Idem testa- tur sanctus Gregorius Magnus Lib. 11. Epistola 67. idem & antiquum fidei adversus Arianos Breviarium vulgatum à Jacobo Sermundo. Unde in Conc. Con- stantinopolitano I. generali Can. 7. *Ariani recipiun- tur, dantes libellos, & omnem hæresim anathematizan- tes, per unctionem. Et in Arelateni II. Can. 17. ex- pressè dicitur: Bonosiacos autem quos sicut Arianos bap- tizari in Trinitate manifestum est, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrysmate & manus impositione in Ecclesia recipi sufficit.*

Frustra referuntur aliquot subsequentium temporum exempla, quibus patet Arianos aliquando rursus bapti- zatos fuisse, quod sexto sæculo in Hispania factitatum à sancto Leandro narrant, tum vetus Gregorii Turonensis supplementum, tum alii nonnulli veteres Historiæ Francorum Scriptores apud Duchesne, *quod nempe Gothi Hispani non secundum regulam, quam Dominus tradidit, baptizarent.* Frustra, inquam, hæc exempla proferrentur: loquitur enim hic de Arianis, quos nove- rat sanctus Athanasius, non de aliis.

Utraque responsio adducta nodum habet im- plicatum.

Ex duabus porro illis expositionibus ad textum S. Athanasii, sequatur quilibet quam voluerit: utraque autem, ne quid dissimulemus, videtur nobis aliquid implicatum & obscurum continere, quod difficile solvi & enodari potest. Prima quidem, quod sanctus Do- ctor Ariano- rum & Paulianistarum Baptismum simul conferat, & eodem loco habeat. Porro certum est, Paulianistas verum non habuisse Baptismum, non tan- tum quoad effectum, sed etiam quoad substantiam & integritatem; siquidem ab illis baptizatos jussit Nicæna

Synodus iterum baptizari. Secunda, quod asserat Pau- lianistas verba formæ pronuntiasse, quos tamen Nicæ- na Synodus non alia de causa rebaptizandos judicavit, quam quod formam Baptismi adulterarent: si enim illam, ut oportet, observassent, ratus habitus fuisset eo- rum Baptismus. Enodus non parum implicatus, quem Vasquez in tertiam partem S. Thomæ ad q. 64. articulo 6. disput. 137. c. 3. hac conjectura solvit: Dicendum, *inquit*, tempore Concilii Nicæni sine dubio hos Hære- ticos (Paulianistas) baptizare consuevisse non invocata Trinitate; postea verò tempore Episcopatus Athanasii, fortasse aliquos ex illis cepisse invocatione Trinitatis baptizare: cumque varii admodum soleant esse Hære- tici in suis pravis opinionibus, mirandum non est si Patres diversa de illis referant. Ita Vasquez, cujus con- jecturam aliorum judicio definiendam relinquimus.

Sanctus Optatus Milevitanus.

Objicies 6. Optatum Milevitanum L. 1. contra Parmenianum Donatistam, ubi nullum quidem esse apud Hæreticos, non verò apud Schismaticos Baptis- mum contendit. *Vides, inquit*, frater Parmeniane, Hæreticos à domo veritatis satis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata, quibus inquinatus non possit abluere, immundus emundare &c. Benè clau- disti hortum Hæreticis: benè revocasti claves ad Pe- trum... vobis verò Schismaticis, quamvis in Catho- lica non sitis, hæc negati non possunt, quia nobiscum vera & communia Sacramenta traxistis. Quare cum hæc omnia Hæreticis bene negantur, quid tibi visum est, hæc & vobis negare voluisse, quos Schismaticos esse manifestum est?

Resp. Si hæc verba comparentur cum iis, quæ L. 3. adversus eundem Parmenianum leguntur, necesse est dicere Optatum eorum duntaxat Hæreticorum Ba- ptismum rejicere, qui verbis Evangelicis non baptiza- bant: *In quo baptizarentur Gentes, ait Lib. 5. à Sal- vatore mandatum est; per quem baptizarentur, nulla exceptione discreverunt est. Non dixit Apostolis, Vos facite, alii non faciant. Quisquis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizaverit, Apostolorum opus implevit. Unde concludit: Ergo nomen est, quod sanctificat, non opus.* Ibidem sæpius inculcat vim Baptismatis à Christo derivari, non à Ministro; atque falsum prorsus esse istam Donatistarum sententiam. *Nemo dat quod non habet, quam de vico, non de Libro collectam esse asserit: Minister quippe non quod suum est, sed quod Jesu Christi, administrat.*

Instabis: In hoc ipso Libro 5. Optatus non minùs fidem, quam sanctissimæ Trinitatis invocationem ex- ligere videtur. *In hoc, inquit*, Sacramento Baptisma- tis celebrando, tres esse species constat, quas & vos nec augere, nec minuire, nec prætermittere poteritis. Pri- ma species est in Trinitate; secunda in credente, ter- tia in operante: sed non pari libramine ponderandæ, sunt singulæ, duas enim video necessarias, & unam quasi necessariam. Principalem locum Trinitas pos- sidet, sine qua res ipsa non potest geri: hanc sequitur fides credentis; jam persona operantis vicina est, quæ simili autoritate esse non potest.

Resp. nego ant. Non enim de fide operantis, seu Ministri loquitur Optatus, sed de fide susipientis Ba- ptismum, quam planè in ipso necessariam existimat, non tantum ut licitè & cum fructu, sed etiam ut validè Sacramentum percipiat; expressè siquidem fatetur ibi- dem, personam operantis simili autoritate esse non posse cum invocatione Trinitatis, & fide credentis; id est, illius qui baptizatur.

Instabis 2. Optatus Lib. 1. n. 10. adversus Parme- nianum, nullum planè videtur habere Sacramentum, quod ab Hæreticis confertur. *Nunc alia quæstio est,*

Nodum conjectu- ra solvit Vasqu. Tom. 2. p. 322. n. 32.

Opponi- tur Opta- tus. P. 10. n. 12.

Pag. 87.

Pag. 86. num. 6.

Pag. 83. n. 4.

ut, ut quid à te (Parmeniane) memorati sunt illi [de
 16. p. 8. "Hæreticis loquitur] apud quos non sunt Sacramen-
 "ta, quæ nobis & vobis videntur esse communia...
 "Dixisti apud hæreticos dotes Ecclesiæ esse non posse,
 "& rectè dixisti, scimus enim Hæreticorum Ecclesias
 "singulorum prostitutas, nullis legalibus Sacramentis,
 "& sine jure honesti Matrimonii esse... sed miror
 17. p. 9. "quod tibi visum est, etiam vos ipsos eis adjungere,
 "quos esse Schismaticos constat, dum Ecclesiæ dotes
 "& Hæreticis ipsis, & vobis Schismaticis denegasti...
 "Cum illa quæ à te paulò sunt antè dicta. Dixisti
 "enim fieri non posse, ut falso baptismo inquinatus
 "abluat, immundus emundet, supplantator erigat,
 "perditus liberet, reus veniam tribuat, damnatus ab-
 "solvat. Benè hæc omnia potuerunt ad solos Hæreticos
 "pertinere, qui falsaverunt symbolum; dum alter di-
 "xerit duos Deos, cum Deus unus sit; alter Patrem
 "vult in persona Filii cognosci; alter carnem subdu-
 "cens Filio Dei, per quam Deo reconciliatus est mun-
 "dus; & cæteri hujusmodi, qui à Sacramentis Catho-
 "licis alieni esse cognoscuntur. Quare pœniteat te ta-
 "libus hominibus etiam Schismaticis adjunxisse: in-
 "te enim convertisti sententiæ gladium.... & non at-
 "tendisti inter Schismaticos & Hæreticos quàm sit
 "magna distantia. Et quibusdam interjectis, Vides
 "ergo, frater Parmeniane, Hæreticos à domo veritatis
 "satis extorres, solos habere varia & falsa Baptismata,
 "quibus inquinatus non possit abluere, immundus
 "emundare &c... vobis verò Schismaticis, quamvis
 "in Catholica non sitis, hæc negari non possunt, quia
 "nobiscum communia & vera Sacramenta traxistis.
 "Quare cum hæc omnia Hæreticis bene negentur quid
 "tibi visum est hæc & vobis negare voluisse, quos Schif-
 "maticos esse manifestum est?

Totum istud Optati ratiocinium eò recidit: Juxta
 Parmenianum, immundus, supplantator, perditus
 Baptismo abluere non potest: atqui non tantum Hæ-
 reticus, sed etiam Schismaticus immundus est, supplan-
 tator, perditus; ergo Schismaticus perinde ac Hæreti-
 cus baptizare non potest. In quo quidem ratiocinio sup-
 ponere Optatum apud Hæreticos vera seu valida non
 esse Sacramenta, his momentis potest suaderi.

I. Dixerat Parmenianus, nulla esse apud Hæreticos
 Sacramenta, Optatus verò id rectè dictum agnoscit & fa-
 tetur,

II. Postquam rationes attulit quibus utebatur Parmenianus ad baptizandos eos, qui ad se veniebant, ait
hæc bene ad Hæreticos pertinere.

III. Ubi dixit Hæreticos à domo veritatis extorres, addit eos varia & falsa habere baptismata; & bene de-
 iis intelligi rationes quibus utebatur Parmenianus ad
 probandum rebaptizandos esse illos, qui ad se venie-
 bant.

IV. Tandem ait se voluisse damnari Hæreticos, id est,
 eorum Baptisma.

Respondent nonnulli, Optatum citato loco hoc
 unum velle nempe Sacramenta apud Hæreticos non va-
 lere quoad effectum gratiæ, non verò quoad caracte-
 rem & substantiam.

Verum infirma & insufficiens aliis videtur respon-
 sio.

I. Quia Optatus apertè declarat, Sacramenta esse
 apud Schismaticos, quæ non sunt apud Hæreticos;
 sed apud Schismaticos gratiam non conferunt propter
 obicem in recipiente sed solum characterem; ergo
 cum ait Sacramenta apud Hæreticos non esse, quæ ag-
 noscit apud Schismaticos, intelligendus est eo sensu ut
 non detur character apud Hæreticos, qui apud Schisma-
 ticos per Sacramenta imprimitur.

II. Intelligit Optatus non esse Sacramenta apud
 Hæreticos, quomodo intelligebat Parmenianus non
 esse Sacramenta apud eos, qui immundi, supplanta-
 tores, & perditæ erant; patet istud ex præcedentibus:

atqui Parmenianus intelligebat apud hujusmodi ho-
 mines nulla esse Sacramenta, non tantum quoad gra-
 tiam, sed etiam quoad characterem; siquidem reba-
 ptizabat eos, quod profectò non fecisset, si Baptisma
 quod acceperant, characterem impressisset; ergo Op-
 tatus intelligit non esse Sacramenta apud Hæreticos,
 etiam quoad characterem.

Respondent alii, Optatum omnium Hæreticorum
 non improbare Baptisma, sed eorum duntaxat, qui ver-
 bis Evangelicis illud non consecrabant; unde dicit Schif-
 maticorum Baptisma legitimum, quia ipsi formam ser-
 vant, quam in Ecclesia didicerunt.

Verum hæc quoque responsio aliis non videtur planè
 satisfacere.

I. Quia cum ait Hæreticorum Baptisma esse irri-
 tum, illud de singulis Hæreticis intelligit, sic enim
 loquitur: *Dixisti apud Hæreticos dotes Ecclesiæ esse
 non posse, & rectè dixisti; scimus enim Hæretico-
 rum Ecclesias singulorum prostitutas esse.* Id vero
 omnes planè Hæreticos spectat. Quando enim Opta-
 tus ait, Parmenianum rectè dixisse, apud Hæreticos
 veras non esse Ecclesiæ dotes, nomen Hæreticorum
 extendit ad illos omnes, ad quos illud extenderat Parmenianus; fatetur enim verum esse, quod parmenia-
 nus dixerat: atqui Parmenianus non solos intelligebat
 Hæreticos, qui formam Baptismi vitiabant, reba-
 ptizabat enim eos omnes, qui ad se accedebant; ergo
 Optatus intelligendus est quoque de omnibus Hære-
 ticis. Neque dicas Parmenianum intellexisse quoque
 Schismaticos esse rebaptizandos, & tamen id negasse
 Optatum; namque de his ultimis Optatus monet eos
 in regulam non contineri; sed de Hæreticis nullum ex-
 cipit, & fatetur verum esse, quod generaliter de iis di-
 xerat Parmenianus.

II. Optatus exponens quos Hæreticos intelligit, cum
 ait eos irritum dare Baptisma, nominat eos, qui duos
 admittebant Deos, qui carnem Christi negabant; addit-
 que cæteros hujusmodi à Sacramentis Catholicis alie-
 nos esse; verisimile autem non videtur, tot Hæreticos in
 forma Baptismatis errasse.

III. Conqueritur Optatus eò quòd Schismaticos
 inter & Hæreticos Parmenianus nullum posuisset di-
 scrimen. *Schisma*, inquit, *sperso coagulo pacis,*
dissipatis sensibus generatur, livore nutritur, amu-
latione & litibus roboratur..... Hæretici vero veri-
tatis exules, sani & verissimi symboli desertores,
de sinu sanctæ Ecclesiæ impiis sensibus depravati,
contempto quod bene fuerant geniti..... de se nasci vo-
luerunt..... Vides ergo Hæreticos à domo veritatis
satis extorres solos habere varia & falsa Baptisma-
ta. Hæretici igitur, qui habent varia & falsa Baptis-
 mata, ii sunt, quos definiit in præcedentibus verbis,
 sed in præcedentibus verbis definiit, quid essent Hæreti-
 ci generatim, non ii duntaxat qui formam Baptismatis
 vitiaverant.

Attamen hæc secunda responsio, nempe Optatum de
 iis Hæreticis loqui qui Baptismatis formam adultera-
 bant, his momentis suaderi potest.

I. Quia loquitur de Hæreticis, qui à Sacramentis Ca-
 tholicis alieni esse noscuntur, & communia nobiscum
 Sacramenta non traxerunt, qui varia habent Baptisma-
 ta: si varia: ergo formæ diversæ.

II. De Hæreticis loquitur, qui symbolum vitiant;
 nomine autem symbolum non infrequenter designatur
 apud hujus temporis auctores, sanctissimæ Trinitatis
 invocatio in forma Baptismatis adhibita. Sic S. Augu-
 stinus Libro 6. contra Donatistas capite 2. *Ceterum,*
inquit, quis nesciat non esse Christi Baptismum, si
verba Evangelica quibus symbolum constat, illic de-
fuerint? Sic Firmilianus Epistola ad sanctum Cy-
 prianum loquens de Baptismo à quadam muliere
 præstigiatrix usitata forma collato, *Nunquid,*
ait, & hoc Stephanus, & qui illi consentiunt,
compro-

Pag. 10.
 n. 11.
 N. 12.

To. 9. p.
 176. D.

Oper. S.
 Cyprian.
 p. 147.

Tom. 1.
Conc. p.
1428. A.

comprobant, maxime cui nec symbolum Trinitatis, nec interrogatio legitima & Ecclesiastica defuit. Sic & in Concilio primo Arelatenſi Can. 8. ſymboli nomine forma Baptiſmi videtur intelligi: Si, ajunt Patres, ad Eccleſiam aliquis de hæreſi venerit, interrogent eum ſymbolum; & ſi perviderint eum in Patre & Filio, & Spiritu ſancto eſſe baptizatum &c.

III. Tandem illud ſuadetur testimoniis extraneis, quæ paulo antè prolata ſunt, ubi de S. Athanaſio ſermonem habuimus.

Ex his patet ſolutio ad prima Objectionis capita; quantum verò ad ea quæ in confirmationem adjiciuntur.

Ad primum: cùm Optatus ait apud Hæreticos veras Eccleſiæ dotes eſſe non poſſe, neceſſe non eſt, ut de omnibus generatim Hæreticis intelligatur; id quippe de Hæreticis fateatur, quod ad ſuum inſtitutum faciebat. Eò enim loci refellit Parmenianum, qui dixerat Eccleſias Hæreticorum eſſe proſtitutas, eſſe ſine Sacramentis & jure honeſti Matrimonii, ut inde concluderet rebaptizandos eſſe illos; qui ab hæreſi veniebant. Quod de Hæreticis dixerat, idem & de Schismaticis confirmaverat Parmenianus; eos enim repræſentabat, teſte Optato eodem loco, veluti ſarmenta à vite præcili, & tanquam ligna arida flammis reſervata, ut inde inferret Donatiſtas merito rebaptizare eos, qui ab Eccleſia Catholica deficiebant, quam ſpectabant ut ſchismaticam ſocietatem.

Quod de Hæreticis dixerat Parmenianus, admittit ut verum Optatus, attamen cum reſtrictione: *Benè hæc omnia*, inquit n. 10. ſub finem, *potuerunt ad ſolos Hæreticos pertinere, qui falſaverunt ſymbolum.* Et eo conſeſſo, quod ad propositum non ſpectabat, ad ſecundam pergit: *Non attendiſti*, ait, *inter Schismaticos & Hæreticos quàm ſit magna diſtantia.* Quasi diceret: Benè dixiſti, Parmeniane, non eſſe Sacramenta apud Hæreticos, qui formam violant; quantum autem ad Schismaticos, qui, ut ait capite ſequenti, *nec poſſunt novum aliquid aut aliud agere, niſi quod jam dudum apud ſuam didicerunt matrem*, quique proinde formam non violant, apud eos negari non poteſt eſſe vera Sacramenta; & id ulterius urget contra Parmenianum, eò quòd ſi res ita eſſet, apud Donatiſtas nulla forent Sacramenta, quia ipſi Schismatici ſunt, quod probat cap. 10. & addit, *Cùm hæc ita geſta eſſe maniſeſtiſſimè conſtat.... ſatis temeror, frater Parmeniane, cùm Schismaticus ſis, Schismaticos Hæreticis jungere voluiſſe.* Hinc patet ſolutio ad id quod objicitur, nempe Optatum id concedere de Hæreticis, quod dixerat Parmenianus: reſpondendum eſt, id amiſiſſe cum reſtrictione, quam tamen ſuè non explicat, quia ad rem non ſpectabat, concedo: id amiſiſſe ſine reſtrictione, nego.

Ad ſecundum, dicendum eſt illos omnes Hæreticos, de quibus hîc mentio ſit, tempore Optati in forma Baptiſmatis erraſſe; Manichæos ſcilicet, de quibus S. Auguſtinus hæreſi 46. Sabellianos, Valentinianos de quibus, S. Irenæus Lib. 1. cap. 18.

Ad tertium eadem eſt, quæ ad ſecundum reſponſio.

Sanctus Cyrillus Hieroſolymitanus.

Objicies denique S. Cyrillum Hieroſolymitanum præſatione in Catecheſis: *Non licet*, inquit, *his aut ter hoc lavacro uti, ut ſi forte ſemel fueris eo fruſtratus, deinceps corrigas: ſi enim ſemel illo fruſtraberis, amplius id correctionem non patitur: Unus enim Dominus, & una fides, & unum Baptiſma.* Nam ſoli Hæretici rebaptizantur, ſiquidem prius illud non erat Baptiſma.

Reſp. difficile eſt: verba hæc ad Catholicum ſenſum adducere. Opponit ſcilicet S. Doctor Baptiſmum Hæreticorum illi, quo quis fruſtratus ſemel eſt, id eſt,

cujus fructum non percepit, qui certè Baptiſmus iterari non poteſt: è contra verò, qui ab Hæreticis baptizatus eſt, ille, in mente S. Cyrilli, baptizari rursus debet, quia prius Baptiſma nullum erat, non modò quoad effectum, ſed etiam quoad ſubſtantiam. Neque hîc de aliis quibus duntaxat Hæreticis loquitur, ſed de omnibus indiſtinctè: unde veriſimiliter conjicere poſſumus, errorem Rebaptizantium ætate S. Cyrilli nondum Hieroſolymis extinctum penitus fuiſſe. Sunt tamen ex noſtris qui volunt S. Doctorem eorum duntaxat Baptiſma rejicere, qui formam non retinebant. Ratio ipſis eſt, quòd S. Doctor interfuerit Synodo Conſtantinopolitana ſecundæ generali cui ſubſcripſit. Hæc verò Synodus Can. 7. eorum tantum Hæreticorum Baptiſma rejicit, qui formam à Chriſto præſcriptam adulterabant.

Antequam à præſenti controverſia diſcedamus, exponendæ ſunt nonnullæ quæſtiones facti, quæ ad Hiſtoriam Rebaptizantium pertinent.

Expenduntur nonnullæ quæſtiones facti, quæ ad Hiſtoriam Rebaptizantium pertinent.

I. An S. Cyprianus, Firmilianus alique tum Africa, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam, ad fidem vel ad diſciplinam pertinere crediderint.

II. An S. Pontifex Stephanus reipſa Cyprianum, Firmilianum alioſque rebaptizantes à ſua communione ſuſpenderit.

III. An ipſe Stephanus in errorem oppoſitum errori S. Cypriani lapſus fuerit, approbato omnium indiſtinctè Hæreticorum Baptiſmo.

IV. An S. Cyprianus, Firmilianus cæterique Africanæ & Orientales Episcopi errorem ſuum ante mortem revocaverint.

V. Quodnam ſit plenarium illud Orbis totius Concilium, in quo controverſiam de Baptiſmo Hæreticorum terminatam ac finitam fuiſſe toties affirmat S. Auguſtinus.

An S. Cyprianus, Firmilianus, alique tum Africa, tum Orientis Episcopi, excitatam de Baptiſmo Hæreticorum controverſiam ad fidem vel ad diſciplinam pertinere crediderint.

Rebaptizantium cauſam reipſa cauſam eſſe fidei ab Eccleſia ſolemniter definitam, nemo eſt qui jam ambigat: ante definitionem Eccleſiæ, materialiter; poſt definitionem verò, formaliter quæſtio hæc ad fidem pertinet. An verò primi huiusce controverſiæ authores ſibi viſi fuerint de fidei vel diſciplinæ duntaxat capite diſputare, incertum multis videtur. Quæſtio autem moveretur tum de Africanis & Orientalibus, tum de ipſo Stephano, an ſcilicet voluerit Summus Pontifex in ſolemni ſuo Decreto, rem fidei declarare ac definire.

In eo verò potiſſimum differt fides à diſciplina, quòd hæc varia & multiplex eſſe poſſit pro varietate temporum & locorum; illa ſimplex, una & eadem ſemper habeatur. In rebus ad diſciplinam pertinentibus ſuis unicuique Eccleſiæ uſus permittitur, à quo nemini privato in ea, in qua vivit, Eccleſia, fas eſt recedere. Quod neque contra fidem, neque contra bonos mores eſſe convincitur, ait S. Auguſtinus Epistoſa 54. ad Januarium, aliàs 118. indiſſerenter eſt habendum; & propter eorum, inter quos vivitur, ſocietatem, ſervandum eſt. Jam dixerat: *Nec diſciplina ulla eſt in his melior gravi prudentique Chriſtiano, quàm ut eo modo agat, quo agere viderit Eccleſiam, ad quam forte devenerit.*

PRI-

4. ſeculo

To. 2. p.
124. D.

PRIMA CONCLUSIO.

Videtur Cyprianus, Firmilianus cæterique ipsis adherentes Episcopi, existimasse excitatam de Baptismo Hæreticorum controversiam non ad fidei dogma, sed ad disciplinam duntaxat pertinere.

Characte-
res con-
troverſiæ
ad disci-
plinam
pertinen-
tis.
Primus,
varietas
in praxi.

Probat: Quia isti sunt characteres controversiæ ad disciplinam pertinentis, varietas in praxi, libertas sentiendi, societas & communio inter dissidentes. Atque, iudicio Cypriani, Firmiliani, & aliorum, controversia de Baptismo Hæreticorum hos habet characteres.

Primò, varietatem in praxi fuisse non dissimulat S. Cyprianus Epistolis 71. ad Quintum, 72. ad Steph. 73. ad Jubajanum, & in Præfatione Concilii III. Carthaginensis. De suis pariter Orientalibus idem testatur Firmilianus in sua ad sanctum Cyprianum Epistola inter Cyprianicas 75. Idem & Dionysius Alexandrinus in tertia ad Philemonem Epistola apud Eusebium Lib. 7. cap. 7. Idem denique sanctus Basilius, de quo paulò antea, Can. 1. Epistolæ ad Amphilochem, ubi propter œconomiam & dispensationem, Catharorum & Encratitarum Baptismum, quem nonnulli Asiatici recipiebant, recipi quoque non abnuitt, quamvis ipse in aliena foret sententia.

Secundò, in ea controversia relictam unicuique sentiendi quod vellet, libertatem, significat ipsemet sanctus Cyprianus Epistola 72. ad Stephanum. "Nos inquit, vim cuiquam non facimus, aut legem damus, cum habeat in Ecclesiæ administratione voluntatis suæ arbitrium liberum unusquisque Præpositus, rationem actus sui Domino redditurus." Et in Præfatione quam habuit in III. Concilio Carthaginensi ubi aderant Episcopi 87. Superest, inquit, ut de hac ipsa re singuli quid sentiamus, proferamus, neminem judicantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum censerit, removens.

Tertiò, servatam à Cypriano & Firmiliano pacem & communionem cum iis, qui in diversa opinione & praxi versabantur, pater ex Epistola ejusdem S. Cypriani ad Jubajanum n. 73. versus finem; "Nos, inquit, quantum in nobis est, propter Hæreticos cum Collegis & Coepiscopis nostris non contendimus, cum quibus divinam concordiam & Dominicam pacem tenemus... servatur à nobis patienter & firmiter charitas, animi, collegii honor, vinculum fidei, & concordia, Sacerdotii.

Atque inde profectò fuit, quòd Dionysius Alexandrinus contestatus fuerit se ausum non fuisse improbare sententiam Africanorum, & Synodorum Iconiensis ac Synnadenensis; ac Synodus ipsa Nicæna, quamquam jusserit rebaptizari Paulianistas, anathema nihilominus non pronuntiavit adversus eos, qui cæterorum Hæreticorum Baptismum rejiciebant; & S. Hieronymus Luciferianis, S. verò Augustinus Donatistis opponebant exemplum S. Cypriani, qui pacem & communionem servabat cum suis, tametsi non ignoraret contrariam eorum sententiam & praxim.

Veteres de Baptismo Hæreticorum controversiam comparabant cum aliis quæstionibus, quæ omnium iudicio ad disciplinam pertinent; atque inde paulò duriùs Stephanum Summum Pontificem exagitabant, quòd nempe propter hujuscemodi dissidia, tot Ecclesias à sua communione se suspensurum comminatus fuisset. Audiatur Firmilianus scribens ad Cyprianum: "Scire, inquit, quis potest, quod circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia divinæ rei sacramenta, videat (Stephanus) esse apud illos (Romanos) aliquas diversitates, nec observari illic æqualiter omnia, quæ Hierosolymis observantur. Secundum quod in cæteris quoque plu-

rimis Provinciis multa pro locorum & nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum fuit.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. auctoritatem sancti Cypriani, qui Stephanum impugnans, quæstionis, quam agitabat, statum & naturam iis coloribus depingit, qui non aliam, quam fidei quæstionem referre possunt.

I. Id ex quo fidei origo ac spes salutis æternæ pendet, procul dubio ad fidem, non ad meram pertinet disciplinam: at talis Cypriano visa est controversia de Baptismo Hæreticorum. Neque enim, inquit Epistola ad Jubajanum, parva res hæreticis & modica conceditur, quando à nobis Baptisma eorum in acceptum refertur, cum inde incipiat omnis fidei origo, & ad spem vite æternæ salutaris ingressio.

II. Ea ipsa certitudine credebatur Cyprianus commune non esse Catholicis & Hæreticis Baptisma, qua credebatur communem non esse Deum, Christum, Fidem, Ecclesiam: Quare, inquit ibidem, Baptismum vobis & Hæreticis commune esse non potest, cum quibus nec Pater Deus, nec Filius Christus, nec Spiritus sanctus, nec fides, nec Ecclesia ipsa communis est: & ideo baptizari eos oportet, qui de hæresi ad Ecclesiam veniunt. Idem momentum urget rursus in Epistola ad Pompejum n. 74. versus finem.

III. De fide est cum baptizare non posse, qui non habet à Christo baptizandi potestatem: at Hæreticis talem à Christo datam esse potestatem negat Cyprianus in citata ad Jubajanum Epistola: "Manifestum est, inquit, ubi & per quos remissa peccatorum dari possit, quæ in Baptismo scilicet datur. Nam Petro primum Dominus, super quem ædificavit Ecclesiam, unde & unitatis originem instituit & ostendit potestatem istam dedit, ut id solveretur in cælis, quod ille solvisset in terris... Unde intelligimus, non nisi in Ecclesia Præpositis, & in Evangelica lege, ac Dominica ordinatione fundatis licere baptizare, & remissam peccatorum dare; foris autem nec ligari, aliquid posse nec solvi, ubi non sit qui aut ligare possit aliquid, aut solve.

IV. Ibidem expressè affirmat, sententiam, quam adversus Stephanum tueretur, revelatam à Deo esse. Proinde, inquit, frustra quidem, qui ratione vincuntur, consuetudinem nobis opponunt, quasi consuetudo major sit veritate, aut non id sit in spiritualibus sequendum, quod in melius fuerit à Spiritu S. revelatum. Ignosci enim potest simpliciter erranti... post inspirationem verò & revelationem factam, qui in eo, quod erraverat, perseverat prudens & sciens, sine venia ignorantia peccat. Unde concludit postea, fidem Ecclesiæ sequendam esse. Quare, inquit, Ecclesia Catholica fidem ac veritatem, frater charissime, & tenere debemus firmiter & docere. Hinc est, quòd scribens ad Pompejum, Traditionem, qua Stephanus nitebatur, humanam appellet: Quæ ista obstinatio est, inquit, quæve presumptio, humanam traditionem divine dispositionis antepone? Et in fine ejusdem Epistolæ, quam ipse sequebatur Traditionem, divinam esse affirmat; Si in aliquo nutaverit & vacillaverit veritas, ait, ad originem Dominicam & Evangelicam, & Apostolicam traditionem revertamur, & inde surgat actus nostri ratio, unde & ordo & origo surrexit. Traditum est enim nobis quòd sit unus Deus, Christus unus, una fides, una Ecclesia, unum Baptisma.

Denique ibidem asserit, relicto Stephani errore, sequendam esse veritatem. Nec consuetudo, inquit, quæ apud quosdam obrepserat, impedire debet, quominus veritas prevaleat & vincat. Nam consuetudo sine veritate, vetustas erroris est: propter quod relicto errore sequamur veritatem.

Resp.

I.
Ex contro-
versia
de Baptis-
mo fidei
origo &
spes salu-
tis æternæ
pendet.
P. 125.

II.
Eadem
fide cer-
tum est
nullum
esse Ba-
ptismum
apud Hæ-
reticos.
qua cer-
tum est
eos nec
veram fi-
dem, nec
veram ha-
bere Ec-
clesiam.
P. 1278.

III.
De fide
est cum
non posse
baptizare,
qui non
habet à
Christo
baptizan-
di potesta-
tem.
P. 123.

IV.
Asserit
Cypria-
nus sen-
tentiam
suam esse
revelatam
ac Traditio-
nem
qua nite-
ba ut Ste-
phanus.
humanam
esse, erro-
neam; su-
am vero
divinam
& veram.
P. 125.
P. 127.
P. 130.
P. 132.
Ibid.

Resp. 1. Solemne istud esse omnibus de re quapiam gravi & Theologica disceptantibus, ut suam quisque sententiam ex fide ac revelatione deductis momentis confirmare nitatur: quapropter ad dignoscendum verum eorum de re controversa iudicium, non tam ad speculativa, quæ proferunt, momenta & ratiocinia, quam ad eorum praxim & agendi rationem attendi debet. Quamquam igitur rationes & momenta S. Cypriani videri possent efficere causam, quam tuebatur, ad dogma fidei pertinere, ejus tamen praxis & ratio agendi contrarium demonstrabat.

Resp. 2. ex momentis adductis per illationem ac consecutiones intulisse quidem S. Cyprianum, sententiam suam in fide ac revelatione fundamentum habere: at eam expressè revelatam, & pro fidei articulo ab omnibus habendam esse, nusquam ille asseruit.

Ad primam itaque probationem, neganda minor propositio. Equidem Baptismus talis visus est Cypriano, ut ex eo fidei origo & spes salutis pendeat; at non ipsa de Baptismo controversia, nisi saltem ex consequenti. Imò ne ipse quidem sanctus Doctor: in Epistola ad Iubajanum, desperat de salute illorum, qui præteritis temporibus ab Hæreticis baptizati, sine novo Baptismo in communione Catholica diem extremum obierant, tamen si privata sua opinione nullum & irritum judicaret talem Baptismum.

Ad secundam, nego antecedens. Licet enim arguendo & ratiocinando sic inferret sanctus Cyprianus, consequens tamen non erat ipsum in ea mente ac persuasionem fuisse, tam ex fide certum esse nullum & irritum ab Hæreticis dari Baptismum, quam certum est nec veram apud ipsos esse fidem, nec veram Ecclesiam: de hoc quippe posteriori capite nulla lis erat, sicut de priori.

Ad tertiam, negat quidem Cyprianus datum esse à Christo Hæreticis baptizandi potestatem; at non ait id certa fide Catholica sic esse exploratum, ut ab omnibus credi debeat.

Ad quartam, distingo hanc propositionem, S. Cyprianus sententiam suam ait veram esse, revelatam, & ex divina traditione dimanantem, per illationem, & ut dicitur, arguitivè concedo: formaliter & expressè, nego. Pariter distingo: Stephani traditionem humanam, falsam, erroneam judicat, absolute & simpliciter errore contra veritatem, concedo: ex rore contra veritatem aperte revelatam seu contra fidem, nego. Neque enim consequens est, ut quoties aliquid verum esse existimamus, toties ejus oppositum velut hæreticum & contra fidem traducamus.

Objicies 2. Si controversia de Baptismo Hæreticorum antiquis illis ad meram disciplinam pertinere visa fuisset, ut quid Stephanus pro re libera, tam graviter Cypriano-Firmiliano & aliis succensuisset? Ut quid fulmen excommunicationis intentasset?

Resp. 1. Stephano quidem, qui antiqua & vera Traditione Ecclesiæ Romanæ nitebatur hanc de Baptismo Hæreticorum causam ad dogma fidei pertinere visam fuisse, ut mox ostendemus, non verò Cypriano, Firmiliano & aliis, de quibus duntaxat nostra loquitur Conclusio. Et re ipsa eventus comprobavit merito pronuntiasse Stephanum nihil innovandum esse in re tanti momenti, sed Traditioni standum; atque venientes ab hæresi, in qua baptizati fuerant, per manus impositionem in pœnitentiam esse recipiendos.

Resp. 2. etiam in rebus ad communem disciplinam pertinentibus, qui contumaces sunt ac rebellis anathemate damnari posse, quasi hæresim inducerent. Sic cum nonnulli ætate Concilii Eliberitani diem Pentecostes celebrarent quadragesimo post festum Resurrectionis Christi die, hoc prætextu, quod Christus post quadraginta dies jejunii esuriisse referatur, Concilium cap. 43. ab usum emendat, ac veluti novam

hæresim inducentes eos proscribit, qui ab usum illum sequuntur. Placuit, inquit, pravam institutionem emendari, juxta auctoritatem Scripturarum, ut cuncti diem Pentecostes, post Pascha celebremus, non quadragesimam, sed quinquagesimam. Qui non fecerit, non hæresim induxisse notetur. Concilium pariter Nicænum Quartodecimanos, qui Luna 14. in quamcunque diem incidisset, cum Judæis Pascha celebrabant, damnavit. Ita etiam merito condemnaretur tanquam hæreseos reus, aut saltem graviter suspectus, qui Communionem sub utraque specie laicis dispensaret, quamquam hæc & hujuscemodi alia bene multa ad disciplinam propriè revocentur.

Existimant ex nostris nonnulli, Stephanum S. Pontificem nihil in præsentī causa definiisse, quod ad fidem pertineat; sed hoc unum solemnī suo Decreto præcavisse, ut in praxi nihil innovaretur, atque redeuntes ab hæresi, in qua baptizati fuerant, per solam manus impositionem in pœnitentiam reciperentur, intacta, nec definita quæstione, utrum validus sit necne Baptismus extra Ecclesiam datus vel susceptus. Ratio præcipua hæc ipsis est, quod, iudice sancto Augustino; Cyprianus vel Concilii plenarii, vel saltem Concilii transmarini, hoc est, Sedis Apostolicæ sententiæ atque iudicio acquievisset, si aliquod latum fuisse cognovisset.

SECUNDA CONCLUSIO.

Stephanus S. Pontifex quæstionem de Baptismo ab Hæreticis dato ad fidem pertinere censuit, ac implicite saltem definivit.

Probat 1. ex solemnī Decreto, quod Stephanus ad Cyprianum direxit; quod refert sanctus Martyr in sua ad Pompejum Epistola num. 74. Si quis, inquit, à quacunque hæresi venerit ad vos, nihil innovetur nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in pœnitentiam. Existimasse porro Stephanum Traditionem illam non spectare rem unius disciplinæ, sed etiam fidei, seu dogmatis, demonstrare certò videtur, tum rei eventus, tum Stephani agendi ratio in Cyprianum aliosque Rebaptizantes. 1. Ecclesia in Concilio universali seu plenario, de quo toties sanctus Augustinus, re ipsa judicavit causam Baptismatis ab Hæreticis dari pertinere ad fidem, atque ratum & validum esse Baptismum à quocunque verbis Evangelicis collatum; ergo Ecclesia suo iudicio consecravit ac confirmavit Stephani sententiam: neque ullo satis firmo argumento probari potest, aliam fuisse Stephani mentem. 2. Stephanus Cypriano aliisque Rebaptizantibus plurimum succensuit, gravissimam excommunicationis pœnam etiam comminatus, nisi resipiscerent; at si de una disciplina tunc actum fuisset, nonne pro sua prudentia & æquitate rem illam Ecclesiarum libertati permisisset, pro natura nimirum disciplinæ, quæ salva fide varia & multiplex esse potest; præsertim si de illa disciplina sermo sit, quæ nulli publico Ecclesiæ Decreto adversetur, qualem fuisse necesse est supponere eam, quæ spectat Hæreticorum Baptisma, si re ipsa nihil hæc Stephanus definivit? Hoc ipso argumento Cyprianus, Firmilianus & alii Orientales Stephanum urgebant, in rebus scilicet disciplinæ, quæ universalis non est nec ab omni Ecclesia recepta, Stephanum jus non habere cogendi ceteras Ecclesias ad usum & disciplinam suam observandam; ergo cum Stephanus legem non rebaptizandi post Hæreticos Africanis imposuit, haud dubiè persuasum habebat, rem illam fidei esse, non meræ disciplinæ, aut saltem non disciplinæ universalis, & ab omni Ecclesia receptæ.

Probat 2. ex Vincentio Lirinensi Commonitorio primo cap. ubi de præsentī quæstione hæc habet:

Quon-

Bibliot. PP. T. 7. p. 251. C. "Quondam venerabilis memoriæ Agrippinus Carthagenensis Episcopus, primus omnium mortalium contra divinum Canonem, contra universalis Ecclesiæ regulam, contra sensum omnium Confacerdotum, contra morem atque instituta majorum, rebaptizandum censebat. . . . Cum ergo undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaquaversum Sacerdotes pro suo quisque studio retinerentur, tunc beatæ memoriæ Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum ceteris quidem collegis suis, sed tamen præ ceteris restitit; dignum, ut opinor, existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat. Denique in Epistola quæ tunc ad Africam missa est, his verbis sanxit, Nihil novandum, nisi quod traditum est. Intellegebat enim vir sanctus & prudens, nihil aliud rationem pietatis admittere, nisi ut omnia, qua fide à Patribus suscepta forent, eadem fide filiis consignarentur. . . . Quis ergo tunc universi negotii exercitus? Quis uniusque nisi uliratus & solitus? Retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas. "Exponit deinde Vincentius, quanta ingenii vi, quanta eloquentiæ ubertate Cyprianus parrem oppositam cum suo Africano Concilio propugnauerit. Sed universa, pergit Vincentius, tanquam somnia, tanquam fabula, tanquam superflua, abolita, antiquata, calcata sunt. De dogmate fidei Vincentium hic loqui, non de aliquo duntaxat disciplinæ capite, contextus ipse clarè demonstrat; Stephanum autem Pontificia auctoritate sententiam pronuntiasse, declarat Vincentius hoc verbo, sanxit.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Sanct. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 4. nu. 5. affirmat nullam ætate Sancti Cypriani de Baptismo Hæreticorum factam fuisse definitionem, cui procul dubio, si facta fuisset, cessisset Cyprianus. "Satis ostendit, [Cyprianus] inquit, facillimè se correcturum fuisse sententiam suam, si quis ei demonstraret Baptismum Christi sic dari posse ab iis, qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima auctoritate firmati; cui & ipse [Cyprianus] sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. . . . Quomodo enim potuit ista res tantis altercationum nebulis involuta, ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perducì, nisi primò diutius per Orbis terrarum regiones, multis hinc, atque hinc disputationibus & collationibus Episcoporum pertractata constaret?

Etc. 9. ejusdem Libri n. 14. addit S. Doctor, de eodem S. Cypriano verba faciens: "Hac attestazione satis ostenditur, multò magis se fuisse commemoraturum, si quod de hac re transmarinum vel universale Concilium factum esse. Nondum autem factum erat, quia consuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc sola opponebatur inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem.

Tria hic constant ex S. Augustino.

1. Quæstionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani à nullo Concilio seu plenario, seu transmarino discussam ac definitam fuisse: per transmarinum autem Concilium intelligunt auctoritatem Apostolicæ Sedis, qua res controversæ definiti solebant. Supponit igitur S. Augustinus, quæstionem istam à Stephano Summo Pontifice auctoritate suæ Sedis decisam non fuisse.

II. S. Cyprianum paratissimum fuisse sententiam suam emendare, ac definitioni, si quæ fuisset, cedere: atqui nec sententiam emendavit, nec Stephano obsecutus fuit; ergo rem à Stephano definitam non putavit.

Tournelii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

III. Solam consuetudinem oppositam fuisse inducere volentibus novitatem, quia non poterant apprehendere veritatem: porro si sola opposita fuit consuetudo, si veritatem apprehendere nondum illi poterant; ergo Stephanus rem fidei non attingerat, sed antiquum duntaxat Ecclesiæ usum de non rebaptizandis in hæresi baptizatis, immutari severè prohibuit.

Resp. ad primum: fatemur quæstionem de Baptismo Hæreticorum ætate S. Cypriani à nullo plenario Concilio discussam ac definitam fuisse: an verò ita sit de Concilio transmarino dubium est.

Sunt qui existimant in textu Augustini citato plenarium Concilium & transmarinum idem planè esse, ita ut particula, vel, disjunctivæ vim non habeat, sed conjunctivæ; quo supposito, ruit omnino difficultas: certum quippe est in nullo Concilio plenario rem istam ætate Cypriani terminatam fuisse.

Sunt è contra qui volunt Augustinum apertè distinguere Concilium plenarium à transmarino, quia de utroque sub disjunctione loquitur, ac supponit, nullum hujusmodi Concilium ætate Cypriani celebratum fuisse.

Attamen certissimum est, nec diffitebatur sanctus Cyprianus, emissum à Stephano Decretum, quo prohibebat, ne rebaptizarentur, qui in hæresi baptizati fuerant; ergo necesse est, Augustinum Decretum illud Stephani pro Decreto Concilii transmarini non habuisse; alias, ut ipse præsumit, ei cessisset Cyprianus. Erat nihilominus Decretum Sedis Apostolicæ, quam nomine Concilii transmarini ab Africanis designari, & ad quam in causis fidei terminandis solitos illos fuisse confugere, multi contendunt. Vide eam in rem Dissertationem Theologicam typis excusam apud viduam Mazieres anno 1725. cap. 2. pag. 6. Quid ergo huic Sedis Apostolicæ Decreto defuit, quominus & nomen & auctoritatem Concilii transmarini obtineret? Hoc unum duntaxat, quod à Stephano non vocaris cum solemnitate ordinaria, neque in unum coactis Italiæ Episcopis latum fuisset. Neque enim verisimile videtur, Stephanum solum nullo adhibito suorum Concilio rem judicasse; siquidem testatur Vincentius Lirinensis loco citato, cum ceteris Collegis suis, novitati firmo animo restitisse; ergo huic Decreto, non auctoritas, sed sola solemnitas defuit, quæ fortè una causa & ratio fuit, cur & Augustinus dixerit, nullum tunc temporis celebratum fuisse Concilium transmarinum; & Cyprianus tam durè ac pertinaciter Stephano fuerit reluctatus.

Ad secundum: nulla prorsus est ista consecutio, Cyprianus Stephano non obtemperavit; ergo Stephanus nihil definivit. Imò potius ex resistantia Cypriani concludi debet, latam à Stephano definitionem. Et verò nonne Stephanus sancivit solemniter suo Decreto, nihil in praxi esse innovandum, nec venientes ab hæresi rebaptizari debere? Ita certè. Attamen non obtemperavit Cyprianus, & Hæreticos rursus baptizare non destitit; ergo patiter licet Cyprianus Stephano circa fidem pronuntianti pertinaciter restiterit, an concludi jure potest, Stephanum nihil definisse? nihil sanè distortum magis & obliquum concludi posset.

Stephano igitur reluctatus est Cyprianus. Quare? quia Africanæ libertatis plus æquo amans ac studiosus, aliunde verò propter intentatam à Stephano excommunicationis pœnam subinsensus, negabat Romanum Pontificem jus habere, in rebus disciplinæ (qualem putabat esse quæstionem de Baptismo ab Hæreticis collato) cæteras Ecclesias ad suam sententiam & praxim adigendi. Quapropter in præfatione Concilii Carthagenensis, cui aderant Episcopi 87. declarat, liberum unicuique esse, quam vellet, sententiam amplecti. "Superest, inquit, ut de hac ipsa re, quid

Tom. 1.
Conc. p.
786. E. "quid singuli sentiamus, proferamus; neminem judi-
cantes, aut à jure communionis aliquem, si diversum
"senferit, amoventes. Neque enim quisquam no-
"strum Episcopum se esse Episcoporum constituit, aut
"tyrannico terrore ad obsequendi necessitatem collegas
"suos adigit, quando habeat omnis Episcopus pro li-
"centia libertatis & potestatis suæ arbitrium proprium,
"tanquam judicari ab alio non possit, cum nec ipse po-
"ssit alterum judicare. Sed expectemus universi Judi-
"cium Domini nostri Jesu Christi, qui unus & solus habet
"potestatem & præponendi nos in Ecclesiæ suæ guber-
"natione, & de actu nostro judicandi.

verisimile prorsus est Cyprianum paulò commotio-
rem his verbis Stephanum vellicare, ejusque carpere ra-
tionem agendi; at longiùs profectò quàm par sit pro-
gressus S. Martyr, omnes subordinationis ac jurisdi-
ctionis Ecclesiasticæ leges subvertere videtur; neque
aliter excusari potest, quàm si verba ipsius ad unam de
disciplina quæstionem restringantur.

T. 9. p.
102. E. Aliam resistantiæ S. Cypriani rationem addit san-
ctus Augustinus, nempe obscuram nec satis eliquatam
tunc temporis fuisse quæstionem de Baptismo Hæreti-
corum. *Nondum*, inquit Lib. 2. de Baptismo cap. 7.
n. 12. *erat diligenter illa Baptismi quæstio pertracta-
ta; sed tamen, pergit, saluberrimam consuetudinem
tenebat Ecclesia, in ipsis quoque Schismaticis & Hæ-
reticis corrigere quod prævum est, non iterare quod
datum est quam consuetudinem credo ex Apostoli-
ca Traditione venientem.*

Ibid. p.
93. G. Et Lib. 1. cap. 18. innuere videtur, antequam hæc
quæstio autoritate plenarii Concilii fuisset terminata,
liberum fuisse Cypriano aliisque sive Africanis, sive
Orientalibus sentire quod vellent. "Illis temporibus,
"inquit, antequam plenarii Concilii sententia quid in
"hac re sequendum esset, totius Ecclesiæ consensus
"confirmasset, visum est ei [Cypriano] cum ferme
"octoginta Coepiscopis suis Africanis &c. *Paulò antè
"dixerat: In qua quæstione, si aliud alii, & aliud alii
"adhuc de ista quæstione salva pace sentirent, donec
"universali Concilio unum aliquid eliquatum sence-
"rumque placuisset, humanæ infirmitatis errorem coo-
"periret caritas unitatis.* "Infirmitatem hanc exper-
tus est Cyprianus; nec à culpa excusari omnino po-
test qui Stephano Superiori suo tam obstinatè ac ir-
reverenter reluctatus est: Verùm culpam hanc abun-
dantia caritatis ac face passionis purgavit sanctissimus
Martyr, ut testatur sanctus Augustinus Epistola 93. aliàs
48.

Ad tertium, solam consuetudinem Cypriano fuisse
oppositam dicit sanctus Augustinus, per exclusio-
nem dumtaxat definitionis Concilii alicujus plenarii
vel transmarini; consuetudo etenim illa, in mento ac
Decreto Stephani, imò in rei veritate, fundamentum
habebat in revelatione ac Traditione Apostolica, quam-
quam non ita clarè in Scripturis exprimat.

P. 132.
B. Objicies 2. Sanctus Dionysius Alexandrinus, re-
ferente Eusebio L. 7. Hist. cap. 5, scripsit Epistolam ad
Sixtum Stephani successorem, in qua dicit se ad Ste-
phanum antea scripsisse. Sixtum ibidem rogat, ut ad
gravitatem negotii attenderet: "Revera enim, ait,
"in maximis, ut audio, Episcoporum Conciliis decre-
"tum est, ut qui ab Hæreticis Catholicam Ecclesiam
"accedunt, primùm Catechumeni fierent; ac deinde
"veteris & impuri fermenti sordibus per Baptismum
"purgarentur." Porro, inquit, qua ratione sic Six-
"tum allocutus fuisset Dionysius, si à S. Stephano quæ-
"stio fuisset jure Pontificio definita?

Resp. Dionysium factum narrare; scilicet in
multis Episcoporum Conciliis aliter statutum quàm
Stephano visum fuerat, quod certè verum est; sed
quid inde? Dionysium approbasse illorum Episcopo-
rum sententiam? nullo id argumento probari potest.
Stephanum rem jure Pontificio non judicasse? imò

contrarium affirmat vel ipse Dionysius in mox citata
apud Eusebium Epistola. *Ad hunc*, (Sixtum) ait Eu-
sebius, *secundam de Baptismo scripsit Epistolam, in*
*qua Stephani simul ac reliquorum Episcoporum senten-
tiam ac judicium exponit.* Ergo, vel ipso fatente Diony-
sio, Stephanus Judicium pronuntiaverat.

*An Summus Pontifex Stephanus reipsa san-
ctum Cyprianum, Firmilianum aliosque
Rebaptizantes à sua communione sus-
penderit.*

Baronius ad annum Christi 258. contendit disparem Fallitur
hîc fuisse Cypriani & Firmiliani sortem: in Firmilia- Baronius
num reipsa latam à Stephano excommunicationis sen-
tentiam ac executioni demandatam, non verò in Cy-
prianum. Ratio discriminis ipsi est, quòd Firmilia-
nus cum suis Orientalibus primus ab avita Ecclesiæ
suæ fide ac traditione recessisset, rebaptizando eos qui
fuerant ab Hæreticis baptizati. Verùm ex iis quæ hu-
jus disputationis initio dicta sunt facile est intelligere,
non à Firmiliano primùm in Oriente, sed à Cypriano
in Africa excitatam fuisse de Baptismo Hæreticorum
controversiam, atque Firmilianum praxim rebapti-
zandi in hæresi baptizatos per vetustam & omni me-
moriam superiorem in sua Ecclesia invenisse; Cypria-
num è contra non aliùs illius originem repetiisse
quàm ab Agrippino prædecessore suo, hoc est annis
ante Episcopatum suum ferè triginta novem. Bellar-
minus Lib. 1. de Conciliis cap. 10. Henricus Valesius
in annotationibus ad cap. 5 Lib. 7. Eusebii, Emma-
nuel à Schelestrate in antiquitate illustrata par. 2. dis-
ser. 1. cap. 5. art. 2. Natalis Alexander & alii contem-
dunt Stephanum nec cum Africanis, nec cum Orientali-
bus pacem rupisse. E contra sentiunt Rigaltius, Til-
montius & alii.

CONCLUSIO.

Stephanus S. Pontifex comminatus quidem est sua com-
munionem privandos Cyprianum Firmilianum cæte-
rosque Rebaptizantes; reipsa tamen eos non privavit,
sed hæsit intra minas.

Ita testari videntur.

I. S. Cyprianus Epistola ad Pompejum num. 74.
ubi de Decreto Stephani sic ironice loquitur: *Dat ho-*
norem Deo, qui hæreticorum amicus, & inimicus P. 131.
*Christianorum, Sacerdotes Dei veritatem Christi &
Ecclesiæ unitatem tenentes abstinendos putat?* Non
ait abstinere, vel abstinuit, *sed abstinendos putat*, quæ
loquendi ratio intentatam quidem ac ferendam, non
latam denotare videtur excommunicationis senten-
tiam.

Hac Stephani comminatione paulò commotior fa-
ctus Cyprianus, in præfatione tertii Concilii Carthagi-
nensis durioribus verbis, quæ paulò antè retulimus,
Stephanum perstrinxit.

Verùm S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo contra
Donatistas existimat Cyprianum durioribus illis ver-
bis non ad Stephanum, sed ad suos Collegas respexis-
se. Namque cap. 3. post recitata verba Cypriani in
tertio Carthaginensi Concilio, exclamat: *Quid man-
suetius? quid humilior?* Nulla nos certè deterret an-
thoritas à quarendo quid verum sit. Quibus innuit
S. Doctor, Cyprianum non ad Stephanum respexisse, sed ad
suos dumtaxat Collegas, inter quos cum nullus esset qui
se Episcopum Episcoporum diceret, nullus jure poterat
cæteros ad obsequendi necessitatem tyrannico terrore
adigere. At esto ita sit, occasione saltem terroris quem
suis minis injecerat Romanus Pontifex, qui verè est
Episcopus Episcoporum, ita præfatum fuisse Cyprianum
verisimile planè videtur.

Dionysius
us Alex-
andrinus.
P. 232.
B.

II. Dionysius Alexandrinus scribens ad Sixtum Stephanum successorem, apud Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 5. de Stephano hæc memorat. "Antea quidem Litteras scripserat de Heleno & de Firmiliano, de omnibus denique Sacerdotibus per Ciliciam, Cappadociam, cunctasque finitimas Provincias constitutis, sese ob eam causam ab illorum communione discessurum, quod Hæreticos rebaptizarent. *Addit Dionysius*: Vi- de, quæto, gravitatem negotii. Revera enim, ut audio, in maximis Episcoporum Conciliis decretum est, ut qui ab Hæreticis ad Catholicam Ecclesiam accedunt, primum Catechumeni fierent &c. De his omnibus ego ad illum Epistolam misi, rogans atque obtestans, ne scilicet Stephanus tot ac tam florentes Ecclesias à sua communione separaret: quod quidem suis precibus effecisse Dionysium, eo verisimilius est, quod de toto illo Stephanum inter ac Cyprianum aliosque Rebaptizantes dissidio altum subinde sit apud veteres silentium. Quis vero in animum facile induxerit, adeo gravem ac splendidam controversiam tam subito sopitam & compositam fuisse, nisi Stephanus mitiori consilio ac precibus Dionysii victus, aut à ferenda sententia excommunicationis, aut ab ea executioni demandanda sapienter abstinuisset?

S. Aug. III. S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo cap. 25. "Stephanus, inquit, abstinendos putaverat, qui de suscipiendis Hæreticis, priscam consuetudinem convellere conatentur: iste autem quæstionis ipsius difficultate permotus, & sanctis charitatis visceribus præditus, in unitate cum eis manendum, qui diversa sentirent. Ita quamvis commotus, sed tamen fraterne indignarentur, vicit tamen pax Christi in cordibus eorum, ut nullum inter eos schismatis malum oriretur.

Et Lib. de unico Baptismo cap. 14. "Cum ergo inquit, Stephanus non solum non rebaptizaret Hæreticos, verum etiam hoc facientes, vel ut fieret decernentes, excommunicandos esse censeret, sicut aliorum Episcoporum & ipsius Cypriani Litteræ ostendunt; tamen cum eo Cyprianus in unitatis pace permansit. Nec ulla facta est à Cypriano & eis qui pariter de Baptismo sentiebant, ab illorum communione divisio.

Et L. 6. c. 1. *Ista quæstio*, inquit, *contra veterem consuetudinem disputationibus salva charitate atque unitate altercantibus discutebatur.*

Veteres silent de illa excommunicatione. Eusebius. P. 251. B. vel eam cito revocavit, nec executioni demandari permisit.

IV. Veteres, Eusebius, S. Hieronymus, Vincentius Litinensis, cum de hocce dissidio loquuntur, non referunt à communione Stephani suspensos reipsa fuisse Cyprianum, Firmilianum & alios Rebaptizantes.

Eusebius L. 7. Hist. c. 3. *Primus omnium*, inquit, *Cyprianus, qui tunc temporis Carthaginensem regebat Ecclesiam, non nisi per Baptismum ab errore prius emundatos, admittendos esse censuit. Perum Stephanus nihil adversus Traditionem quæ jam inde ab ultimis temporibus obtinuerat, innovandum ratus, gravissime id tulit.*

Sanctus Hieronymus Dial. adversus Luciferianos: *Conatus est*, ait, *B. Cyprianus contritos lacus fugere, nec bibere de aqua aliena; & idcirco Hæreticorum Baptisma reprobandis, ad Stephanum tunc Romanæ urbis Episcopum, qui à B. Petro vigesimus sextus fuit, super hac re Africanam Synodum direxit, sed conatus ejus frustra fuit.*

Vincentius Litinensis. Bibl. P. P. T. Cum ergo, inquit, undique ad novitatem rei cuncti reclamarent, atque omnes quaque versum Sacerdotes pro suo quisque studio reniterentur, tunc beatæ

Tourelus Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

memoriæ Papa Stephanus Apostolicæ Sedis Antistes, cum cæteris quidem Collegis suis, sed tamen præ cæteris restitit, dignum (ut opinor) existimans, si reliquos omnes tantum fidei devotione vinceret, quantum loci auctoritate superabat.

Cæteri per Orbem Christianum Episcopicum Cypriano & Firmiliano communione conjuncti semper fuere. Sixtus Stephani Successor pacifice omnino cum Cypriano egit, teste Pontio in vita Cypriani. Quin Ecclesia universa illum inter raros aut paucos excellentissimæ gratiæ viros numerat, ait S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 2. cum Firmiliano pariter communicarunt tum Patres utriusque Synodi Antiochenæ adversus Paulum Samosatenum congregatæ, à quibus in Epistola Synodica vir dicitur sanctæ recordationis: tum Dionysius Alexandrinus, tum Basilus Firmiliani Successor, qui in sua ad Amphilogium Epistola Can. 29. ejus opera velut orthodoxa honorifice commendat; tum ipsa denique tota Ecclesia Græca quæ in Menologio illum ut sanctum colit ac veneratur. At si Stephanus à sua communione eos separasset, ab aliis recepti haud dubie non fuissent Episcopis; obstabat enim Canon & consuetudo Ecclesiæ, ne qui ab uno Episcopo fuisset excommunicatus, ab alio admitteretur. Cum aliunde plane incertum sit, an Cyprianus & Firmilianus ante mortem ab errore suo recesserint, dicendum foret eos extra communionem Romanæ Ecclesiæ in errore suo pertinaces obisse, quod certe incommodum grave est, nec declinari potest ab iis qui nobis hæc adversantur.

VI. Verisimile non videtur Stephanum virum cautum ac prudentem absque ulla prævia monitione voluisse tot illustres Episcopos præcipiti sententia percellere; nullibi autem extat hujus præmissæ monitionis vestigium: sed in adversa sententia necesse ut Stephanus statim à recepta Cypriani Epistola, qua ipsum de gestis in Concilio Carthaginensi certiores faciebat, excommunicationis fulmen vibraverit.

Denique Donatistæ perpetuo Catholicis opponebant exemplum Cypriani qui baptizatos ab Hæreticis rursus baptizabat. Porro si eam ob causam Cyprianus à Stephano excommunicatus fuisset, splendidum ex hoc anathemate adversus Donatistas argumentum Catholicis deduxissent. Attamen de illa excommunicatione lata apud authores coætaneos & sequentis ætatis qui scripsere contra Donatistas, altum est silentium: in quo semper opponunt ruptam ab ipsis unitatem, quam Cyprianus integram semper & illibatam servavit.

SOLVUNTUR OBJECTIONES

Objicies 1. testimonia Firmiliani & Cypriani, qui in præsentī causa, cujus non modo testes, sed & authores ipsi fuere, inter alios audiendi sunt.

Firmilianus in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas n. 75, sic loquitur: "Secundum quod in cæteris plurimis Provinciis, multa pro locorum, & nominum diversitate variantur; nec tamen propter hoc ab Ecclesiæ Catholicæ pace atque unitate aliquando discessum est: quod nunc Stephanus ausus est facere, rumpens adversum vos pacem quam semper antecessores ejus vobiscum amore & honore mutuo custodierunt. Et postea alloquens Stephanum: Lites: inquit, & dissensiones quantas parasti per Ecclesiasticis mundi? Peccatum vero quam magnum tibi exaggerasti, quando te à tot gregibus scidisti? Excidisti enim te ipsum: noli te fallere? siquidem ille vere est Schismaticus, qui se à communione Ecclesiasticæ unitatis apostatam fecerit: dum enim putas omnes à te abstinere posse, solum te ab omnibus abstinuisti. Et paulo post: Hæc Apostoli mandata & monita salutaria quam diligenter Stephanus implevit, humilitatem

7. pag. 251. G. Cæteri per Orbem Episcopum cum Cypriano & Firmiliano non communicarunt. To. 9. p. 162. D.

Consuetudo Ecclesiæ prohibet ne qui ab uno Episcopo est excommunicatus, ab alio recipiatur.

Can. 53. Conc. F. liber. Canon. 17. Conc. Nicæn. I. cap. 16. Conc. I. Arelat.

Firmilianus. Op. Cyp. P. 145.

P. 149.

Ibidem.

sentus

„sensu & lenitatem primo in loco servans? Quid enim
 „humilius aut lenius quam cum tot Episcopis per to-
 „tum mundum dissensisse, pacem cum singulis vario
 „discordiæ genere rumpentem, modo cum Orientali-
 „bus, [quod nec vos latere confidimus] modo vobis-
 „cum qui in Meridie estis? A quibus Legatos Episco-
 „pos patienter satis & leniter suscepit, ut eos nec ad
 „sermonem saltem colloqui communis admitteret; ad-
 „huc insuper dilectionis & charitatis memor præcipe-
 „ret fraternitati universæ, ne quis eos in domum suam
 „reciperet, ut venientibus non solum pax & commu-
 „nio sed & rectum & hospitium negaretur. Hoc est set-
 „vasse unitatem spiritus in communione pacis, absin-
 „dere se à charitatis unitate &c.

Hæc Firmilianus, quæ certe non redolent solum-
 modo minis intentatam à Stephano excommunicatio-
 nem, sed reipsa executioni demandatam; quandoqui-
 dem Legatos Episcopos ab Africanis missos, non tan-
 tum ad pacem noluit admittere, sed nec etiam ad col-
 loquium; lata etiam lege ne quis erga ipsos jura hospi-
 talitatis consueta exerceret.

S. Cypria- S. Cyprianus citata inter probationes ad Pompejum
 nus. Epistola, referens ac refellens Decretum Stephani,
 P. 139. „Præcepit, inquit, nihil aliud innovari nisi quod tra-
 „ditum est. Quasi is innovet qui unitatem tenens, unum
 „Baptisma uni Ecclesiæ vindicat; & non ille utique qui
 „unitatis oblitus, mendacia & contagia prophana tinctio-
 „nis usurpat. Et postea per ironiam sic pergit: Dat
 „honorem Deo, qui unitatem & veritatem de divina
 „lege venientem non tenens, hæreses contra Ecclesi-
 „am vindicat? Dat honorem Deo, qui Hæreticorum
 „amicus, & inimicus Christianorum, Sacerdotes Dei
 „veritatem Christi & Ecclesiæ unitatem tuentes absti-
 „nendos putat? si sic honor Deo datur, si sic à cultori-
 „bus & Sacerdotibus ejus timor Dei & disciplina serva-
 „tur; abiciamus arma, manus demus in captivitatem,
 „tradamus diabolo ordinationem Evangelii.

Audis ex Cypriano, Stephanum unitatis oblitum
 Sacerdotes unitatem tenentes abstinendos putasse; quo
 modo loquitur etiam ipse S. Augustinus Lib. 5. de Ba-
 ptismo cap. 25. quæ certè loquendi ratio apud eos qui
 latine sciunt, significant, non tantum intentatam sed
 etiam pronuntiatam & latam excommunicationis sen-
 tentiam, maxime cum executioni eam damandari effe-
 ctus ipsi comprobant.

Ad illam haud dubie latam sententiam intentus erat
 idem S. Cyprianus, cum in tertio Carthaginensi Con-
 cilio dicebat, posse unumquemque quid sentiret libere
 proferre, quia nullus est qui se Episcopum Episcopo-
 rum dicat, & cæteros tyrannico terrore ad obsequendi
 necessitatem adigere possit.

Quo sen- Resp. S. Cyprianum hoc sensu dicere Stephanum
 su Step- unitatis oblitum fuisse, quod unitatem Baptismatis vi-
 phanus dica- olaret. Existimabat enim Cyprianus, ita unicum esse Ba-
 tur unita- ptisma, ut in sola Catholica Ecclesia verum & ratum
 tis oblitus valere posset: unde Stephanum unitatis illius oblitum
 à Cypria- esse dicebat, quod extra Ecclesiam legitimum ac verum
 no. agnosceret; non ergo unitatis oblitum asserit Stephanum,
 ob ruptam pacem & latam excommunicationem: verba
 Cypriani citata sensum hunc indicant.

Ad præfationem vero quam habuit in tertio Car-
 thaginensi Concilio, duo reponi possunt: primum, ea
 verba si Stephanum indignant, ad comminationes ejus,
 quibus terrorem injicere voluerat, referri, non ad la-
 tam excommunicationem: alterum, ea verba, interpre-
 te S. Augustino antea laudato non ad Stephanum, sed
 ad Episcopos Concilii illius Cathaginensis directæ fuisse,
 sicut jam observavimus.

Ad auctoritatem vero Firmiliani: cum ille, ut solent
 Orientales, fervidioris esset indolis, rem totam paulo
 acerbius exaggeravit; & quæcunque in Stephanum
 dura, aspera, injuriosa & falsa congestit, omnem ipsi
 fidem detrahunt. Quis enim patienter audiat, Step-
 hanum Romanum Pontificem Judæ proditori comparari;

num Romanum Pontificem Judæ proditori comparari;
 cum audaciæ, insolentiæ, stultitiæ, improbitatis,
 violatæ fidei ac traditionis accusari? Verum hæc om-
 nia, ait sapienter S. Augustinus L. 5. de Baptismo c. 25.
 retractanda non sunt, sed potius omittenda. Firmilianus
 igitur umbram pro veritate consecutus, minas excom-
 municationis pro ipsamet excommunicatione interpre-
 tatus, dura illa in Stephanum protulit.

Neque porro si verum esset quod ille narrat à Ste-
 phano in colloquium admissos non fuisse Legatos Cy-
 priani, denegatum ipsis rectum & hospitium, cer-
 tum adhuc & indubitatum foret latæ excommunica-
 tionis argumentum: quia scilicet ex æconomia id pru-
 denter fecisset Stephanus, ut nempe hac severitate
 Africanos ab errore nascente revocaret; neve Legatos
 illos benignius excipiendo, visus fuisset illorum erro-
 rem approbare: aut etiam ipsis occasionem dedisset
 alios suo commercio & colloquio in errorem indu-
 cendi. Non absimili de causâ S. Epiphanius Constan-
 tinopolim veniens noluit aut in ædibus Chrysostomi,
 quamquam humanissime invitatus, commorari, aut
 in Ecclesia simul cum ipso orare, ne forte videretur er-
 roribus Origenis, quibus Chrysostomum errore facti
 addictum putabat, favere, & ut ipsum à patrocínio
 Origenistis dando facilius hac agendi ratione revoca-
 ret.

Objicies 2. Infirma prorsus & caduca est probatio
 nostra inde ducta, tum quod Cæteri per Orbem Epis-
 copi Cypriano communicaverint; tum quod absur-
 dum sit fingere virum quem Ecclesia ut eximium Do-
 ctorem ac sanctissimum Martyrem colit ac veneratur,
 in errore pertinacem extra communionem Romanæ Ec-
 clesiæ obivisse.

Namque 1. cæteri per Orbem Episcopi cum Cypri-
 ano communicaverunt; non quod ignorarent eum à
 Communione Stephani extorrem factum esse, sed
 quod optime intelligerent talem excommunicationem
 invalidam esse, utpote injustam: quia nempe cum
 potestas excommunicandi Episcopis in ædificationem,
 non in destructionem data fuerit, totius abusiva
 censeri debet excommunicatio, quoties adjunctum
 habet grave periculum schismatis ac dissensionis, qua
 le profecto semper imminet, cum vel plures sanctitate
 ac doctrina illustres Episcopi, vel integræ florentes
 Ecclesiæ, vel Regna interdicto & excommunicati-
 oni subjiciuntur: quo casu nulla interdicti vel ex-
 communicationis ratio habetur, ut multis domesti-
 cis ex Gallia nostra exemplis demonstrare promptum
 foret. Optima est ac plane retinenda regula S. Au-
 gustini, cum agitur de vibrando anathematis fulmi-
 ne: audiatur, S. Lib. 3. contra Parmenianum cap. 2.
 „Cum quisque fratrum, inquit, id est Christiano-
 „rum intus in Ecclesiæ societate constitutorum, in
 „aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathe-
 „mate dignus habeatur, fiat hoc ubi periculum schis-
 „matis nullum est, atque id cum eadem dilectione, de
 „qua ipse alibi præcepit dicent, ut inimicum non
 „eum existimetis, sed corripite ut fratrem, non enim
 „ad eradicandum sed ad corrigendum Nam &
 „ipse Dominus cum servis volentibus zizania colligere
 „dixit, sinite utraque crescere usque ad messem
 „præmisit causam dicens: Ne forte cum vultis col-
 „ligere zizania, eradicetis simul & triticum; ubi satis
 „ostendit, cum metus iste non subest id est,
 „quando ita cujusque crimen notum est, & omnibus
 „execrabile apparet ut vel nullos prorsus, vel non
 „tales habeat defensores, per quos possit schisma con-
 „tingere, non dormiat severitas disciplinæ, in qua
 „tanto est efficacior emendatio pravitatis, quanto
 „diligentior conservatio charitatis. Rursus Epist. 22.
 „alias 64. Non aspere, inquit non duriter, non
 „modo imperioso ista tolluntur, magis docendo
 „quam jubendo; magis movendo quam minando.

„Sic

Quare
 Step-
 hanus rectus
 & hospi-
 tium de-
 negavit
 Legatis
 Cypriani

Excom-
 munitati
 lata à Bo-
 nisatio
 tempore
 Philippi
 Pulchri,
 & à Julio
 tempore
 Ludovici
 XII.
 Regula S.
 Aug. cum
 agitur de
 vibrando
 anathe-
 matis ful-
 mine.
 To. 9. p.
 64. A.

To. 2. p.
 28. F.

Sic enim agendum est cum multitudine: severitas autem exercenda est in peccata paucorum.

Excom-
municatio
exterior
facta
sine culpa
excom-
municati,
eius san-
ctitatem
nocet.
To. 9. p.
95. D.
To. 1. p.
752. A.
Ibid. C.
Cypria-
nus bona
fide erra-
vit, & pa-
cem cum
aliis di-
versæ sen-
tentiz
Episcopis
servavit.
To. 9. p.
99. C.

II. Quod Cyprianus extra communionem Stephani obisse dicatur, nihil profecto est quod ejus derogat sanctitati: quis enim nescit communem hanc esse SS. Patrum doctrinam, exteriori scilicet ab Ecclesia præcisionem factam absque ulla ex parte illius qui excommunicatur, culpa, coram Deo non ligare? Ita Origenes in caput 16. Matthæi editionis Illustrissimi Huetii Tom. 1. pag. 279. Sanct. Hieronymus in eundem locum & S. Augustinus Lib. 1. de Baptismo cap. 17. ubi sic loquitur: *Spirituales autem sive ad hoc ipsum pio studio proficientes, non eunt foras; quia & cum aliqua vel perversitate, vel necessitate hominum videntur expelli, ibi magis probantur, quam si intus permaneant, cum adversus Ecclesiam nullatenus eriguntur, sed in solida unitatis petra fortissimo charitatis robore radicantur.* Et Libro de vera Religione cap. 6. ait, quod cum hanc contumeliam (nempe excommunicationem) vel injuriam patientissime pro Ecclesia pace viri boni tulerint, neque ulla novitates, vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu & quanta sinceritate charitatis Deo serviendum sit. Et infra, ... *Hos coronat in occulto Pater in occulto videns.* Tales porro erant Cyprianus, Firmilianus & alii, qui cum bona fide crederent severitatem tueri, pacem & concordiam cum suis Coepiscopis, imò & cum Stephano aliter sentientibus servabant, nec ulla novitates aut hæresis, aut schismatis moliebantur. *Non parvum documentum est, ait S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 5. pacatissimæ animæ; in ea unitate martyrium meruisse, unde se diversum sentiens noluit separare. Homines enim sumus, unde aliquid aliter sapere quam recte habet, humanatenus ratio est. Nisi autem amando sententiam suam, vel invidendo melioribus, usque ad præcedendæ communionis & condendi schismatis vel hæresis sacrilegium pervenire, diabolica præsumptio est. In nullo autem aliter sapere quam res se habet, Angelica perfectio est.* Resp. nego antecedens.

Ad primum: seposita jam alia quæstione, quæ non est hujus loci, de injusta vel justa excommunicatione, quæ ligat vel non ligat coram Deo contendimus alios per Orbem Christianum Episcopos cum Cypriano communicasse, non quod injustam, ut supponit Objectionio, sed quod nullatenus latam scirent à Stephano in ipsum excommunicationis sententiam. Istud suadet vel hæc ipsa regula prudentiæ & œconomiz, quæ ex S. Augustino observanda est in ferenda excommunicatione: verisimile quippe non videtur, Stephanum regulam hanc ignorasse vel neglexisse.

Ad secundum: Et si fateamur excommunicationem, quam quis sine sua culpa patitur, coram Deo non ligare, attamen Pastoris sententia etiam injusta semper timenda est, ajunt S. Leo Epistola 193. & S. Gregorius Magnus Hom. 26. in Evangelia; etque planè obtemperandum. Quapropter à culpa excusari non posset Cyprianus, si obnitere, & excommunicationis fulmen vibrante Romano Pontifice, ejus primatum & prærogativam in Ecclesia supra singulos Episcopos non ignorabat, in sententia sua pertinax ad mortem usque separatus à communione Romanæ Ecclesiæ perstitisset. Hinc est quod S. Augustinus Epistola 93. aliàs 43. c. 10. dicat *non incongruenter de tali viro existimandum, quod correxerit sententiam suam.*

To. 2. p.
246. E.

An Stephanus Romanus Pontifex in errorem oppositum errori Cypriani lapsus fuerit: approbato omnium indistinctè Hæreticorum Baptismo.

Nonnulli, non modò ex Novatoribus, sed etiam ex nostris Theologis, imprimis verò Launojus Tom. 8 Tournelii Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

Epistola ad Jacobum Bevilacqua pag. 607. existimant Romanum Pontificem Stephanum, cum Cyprianum impigneret, in alium extremum errorem lapsum fuisse, approbato omnium planè Hæreticorum Baptismo, etiam eo qui solita & præscripta forma: *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* collatus non fuisset.

CONCLUSIO.

Stephanus Romanus Pontifex Cyprianum impugnans in extremum errorem lapsus non fuit, nec alium Hæreticorum Baptismum ratum ulquam habuit, quam qui verbis Evangelicis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* consecratus fuisset.

Probatur I. ex ipsomet Stephani Decreto, quod P. 129. refert sanctus Cyprianus Epistola 74. ad Pompejum. *Si quis ergo, inquiebat, à quacunque hæresi veneris ad nos, nihil innovetur, nisi quod traditum est, ut manus illi imponatur in poenitentiam.* Atqui traditum est ab initio nascentis Ecclesiæ, ut nullus & irritus habeatur Baptismus, qui consueta forma, *in nomine Patris &c.* collatus non fuit, neque alia de causa Concilium Næzum Paulianistas jussit rebaptizari; Stephanus igitur, qui nihil innovandum duxit, non approbavit Baptismum datum ab illis Hæreticis, qui formam illius à Christo præscriptam non observabant.

II. In famosa illa, quam Stephanus cum Cypriano, Firmiliano & aliis habuit, controversia, de fide dumtaxat Ministri, nullatenus verò de forma Baptismi agebatur. Cyprianus ex solo vitio hæreseos, quod omnibus Hæreticis commune est, omnium Hæreticorum Baptismum rejiciebat, ratus hominem extra Ecclesiam positum non posse Sacramenta Ecclesiæ & Spiritum sanctum conferre: Stephanus è contra, ad unum hæreseos commune vitium oculos convertens, omnium Hæreticorum Baptismum, quorum hæresis in formam ipsam Baptismi non effluebat, admisit, ratus virtutem Baptismi à Christo esse, non à privata Ministri fide vel pietate.

Quod verò in hac tota disceptatione Stephanus velut traditum ac immotum istud principium supposuerit, Baptismum datum ab Hæreticis vim suam habere ab invocatione Trinitatis per quam consecratur, aperte significat Firmilianus in Epistola quam ad sanctum Cyprianum scripsit: *Illud quoque absurdum, inquit, quod non putant quarendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eò quod qui baptizatus sit, gratiam consequi poterit invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti. ... At quis est in Ecclesia perfectus & sapiens, qui hoc aut defendat, aut credat, quod invocatio hæc nominum nuda sufficiat ad remissionem peccatorum?* Et postea cum narravit historiam mulieris alicujus incantatricis, quæ multos baptizaverat usitata & legitima verba usurpans, ut nihil discrepare ab Ecclesiastica regula videretur, sic pergit: *Nunquid & hoc Stephanus, & qui illi consentiunt, comprobant, maxime cui nec symbolum Trinitatis nec interrogatio legitima & Ecclesiastica desuit?*

Oper.
Cypri.
p. 146.

Ib. p. 147.

S. Cyprianus pariter Epistola 74. dicit Stephanum *majestati nominis tribuere ut qui nomine Christi* [hoc est autoritate Christi] *ab Hæreticis baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.*

P. 130.

Est in illis Firmiliani & Cypriani verbis aliquid veri, est & aliquid falsi. Hoc quidem verum, Stephanum ea de causa ratum habuisse Baptismum Hæreticorum, quod invocato nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti consecratus esset; istud verò falsum, existimasse Stephanum solam & nudam hanc invocationem Trinitatis sufficere, ut in hæresi datus ac receptus Baptismus Spiritum sanctum conferat. Istud de suo

fungunt Cyprianus & Firmilianus, tum æstu disputationis abrupti, tum suo præoccupati errore, Sacramentum nempe, quod effectu suo caret, nullum & irritum esse, quoad substantiam, à quo errore longe alienus erat Stephanus.

III. Qui ex Veteribus de ista Stephanum & Cyprianum controversia mentionem fecere, observarunt à Stephano antiquam Ecclesiæ traditionem vindicatam fuisse. Ita Eusebius L. 7. Hist. c. 20. S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, Facundus Hermianensis L. contra Mocianum, ubi affirmat Ecclesiam Stephani potius quam Cypriani sententiam tenere, non solum de non rebaptizandis Hæreticis, verum etiam de rebaptizantibus non ferendis.

P. 204.
C.

Bibliot.
P.P. I.
7. p. 231.
H.

Vincentius Lirinensis in Commonitorio de eodem diffidio loquens c. 9. *Quis tunc*, inquit, *universi negotii exitus, nisi usitatus & solutus? retenta est scilicet antiquitas, explosa novitas.*

To. 9. p.
356. E.

S. denique Augustinus passim asserit Decreto Stephani vindicatam & assertam fuisse consuetudinem ac traditionem, quæ plenario totius Orbis Concilio subinde confirmata est, quam ipsemet Augustinus ex Apostolis promanatam affirmat Lib. 5. contra Donatistas c. 24. Non propterea, inquit, communicavit Hæreticis, quia Baptisma Christi quod in eorum perversitate integrum mansisse cognovit, improbare non ausus est. . . . Apostoli autem nihil quidem exinde præceperunt; sed consuetudo illa quæ apponebatur Cypriano, ab eorum traditione exordium sumpsisse credenda est: sicut sunt multa quæ universa tenet Ecclesia & ob hoc ab Apostolis præcepta bene creduntur, quamquam scripta non reperiantur. An vero erroneam Stephani sententiam Ecclesia confirmasset? An falsi arguenda traditio quæ ab Apostolis ipsis originem ducit? An ferendus Launojus, cum citata Epistola nu. 8. scribit, *Nicanam Synodum Canone suo 19. non Stephani, sed Cypriani sententiam amplexam fuisse?* Ergo cum Cypriano errante erravit pariter Oecumenica Synodus? quis patienter audiat?

IV. Denique, si Stephanus & Cyprianus in duos extremos oppositos errores lapsi sunt, necesse est fateri universam tunc temporis Ecclesiam errasse in fide: quotquot enim erant Episcopi, quotquot Fideles, vel Cypriano adhærebant, vel Stephano; ergo his pariter errantibus, quamquam errore diverso, ceteri omnes etiam errarunt. Ubi ergo tunc temporis vera fides? Ubi vera traditio circa Baptismum Hæreticorum? Numquid tunc portæ inferi adversus Ecclesiam prævaluissent, contra expressam Christi fidem & promissionem?

Solvuntur Objectiones.

Objectiones 1. Decretum Stephani indefinitum est ac plane universale, nempe ut venientes à quacunque hæresi non baptizentur ergo eos etiam spectabat Hæreticos qui Baptismi formam adulterabant. Hunc esse Stephani sensum non obscure significat S. Cyprianus Epist. 74. his verbis *Effectum Baptismi majestatis nominis tribuunt, ut qui in nomine Christi ubicunque & quomodocunque baptizantur, innovati & sanctificati judicantur.* Particula hæc, *quomodocunque*, designat haud dubie Baptismum quacunque forma, seu quocunque modo datum.

P. 130.

Resp. 1. Decretum Stephani, etsi verbis indefinitis conceptum, nihilominus restringi ac limitari ad eum Hæreticorum Baptismum, quem Traditio Ecclesiæ ratum habet: *Nihil innovetur*, ait Summus Pontifex, *nisi quod traditum est.* Atqui Traditio Ecclesiæ non alium usquam approbavit Baptismum quam verbis Evangelicis consecratum; ergo non alium admisit Stephanus. Idcirco autem in Decreto suo non distinxit Summus Pontifex inter Hæreticos Baptismi formam violantes aut retinentes, quod, ut jam diximus, non

de forma Baptismi, sed de fide baptizantis controversia unice moveretur; atque cum Cyprianus generatim omnium Hæreticorum Baptismum præcite ob vitium hæreseos reprobareret, Stephanus è contra generatim propter solum hæreseos vitium illum non rejiciebat, sed ratum & firmum habebat.

Neque isthæc verba, à quacunque hæresi, & quomodocunque &c. in Stephano suspecta magis esse debent, quam in Augustino qui Lib. 5. contra Donatist. cap. 5. ait, *homines oculis quadam inspiratione Dei detestari, si quis iterum Baptismum accipiat, quem ubicunque jam acceperat.* Per istam particulam, *ubicunque*, noluit haud dubie significare sanctus Doctor, ratum esse Baptismum quocunque ritu seu forma collatum; sed hoc tantum voluit, nempe à quocunque Hæretico, etiam Marcione, verbis Evangelicis consecratum Baptisma, ratum esse, cum sit Baptisma Christi. Non alius profecto fuit Stephani sensus.

To. 9. p.
145. B.

Resp. 2. S. Cyprianum vel non satis assecutum fuisse mentem Stephani, vel eam, ut sæpe fit in æstu disputationis, plus æquo exaggerasse, si per istam particulam, *quomodocunque*, existimavit admissum à Stephano Baptismum quacunque forma collatum. At longè verisimilius videtur, per dictam particulam hoc unum duntaxat innuere voluisse Cyprianum, nempe Stephanum venientes à quacunque hæresi non rebaptizare, eo quod majestati nominum Patris, & Filii, & Spiritus S. vim omnem Baptismatis tribueret, non verò privata Ministri fidei & pietati; quæ profecto Decreti Stephani interpretatio vera est.

Objectiones 2. Quotquot Hæretici à Christo ad Stephanum exorti sunt, præscriptam baptizandi formam haud dubie violarunt, qui tam horrenda errorum portenta in Deum Unum & Trinum confinxerunt. Tales fuere Simoniani, Basilidiani, Ebionitæ, Cerdoniani, Hermogeniani, Praxeani, Cataphriges, Quintillianistæ, Marcitæ &c. qui postremi, referente S. Irenæo Lib. 1. cap. 21. aliàs 18. baptizabant in nomine incogniti Patris omnium, in veritatem matrem omnium, in descendentem in Jesum, ad unitatem, & redemptionem, & communionem virtutum. Cum igitur Stephanus eorum omnium Hæreticorum Baptismum admiserit, haud dubie alia, quam præscripta, forma datum approbavit. Et reipsa sanctus Cyprianus Epistola ad Pompejum, & Firmilianus Epistola ad sanctum Cyprianum Stephano istud potissimum obijciunt, quod admitteret Baptismum Valentini, Appelletis, Basilidis, Marcionis, Montani, &c.

Resp. 1. Si res ita esset ac Objectionis supponit, incassum tanta contentione disputassent inter se Stephanus, Cyprianus, Firmilianus & alii: nullus etenim usquam dubitavit, irritum esse Baptisma, quod in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, datum non fuisset. Non ergo de illo tantum sed de omni ab Hæreticis collato Baptismo concertatio fuit primis illis Ecclesiæ temporibus.

Resp. 2. nego ant. Observat enim S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo cap. 25. *Facilius inveniri Hæreticos, qui omnino non baptizent, quam qui verbis Evangelicis non baptizent.* Et certe sanctus Cyprianus citata Epistola 74. dicit, idcirco Baptismum Marcionis, Valentini &c. validum Stephano fuisse, quia in nomine Christi, hoc est, virtute, autoritate & ritu à Christo præscripto collatus fuisset, & S. ipse Irenæus loco citato, à solis Colorbaseanis & Marcitis refert vitiatam fuisse consuetam baptizandi formam, non verò à Menandro, Basilide, Carpocrate, Cerintho, Ebione, Cerdone, quamquam isti impiè admodum de Deo sentirent. Nec bene sequitur eos Baptismatis formam vitiasse, quod errarent contra fidem Trinitatis: nonne Arianiani etiam contra idem mysterium errabant? Eorum

To. 9. p.
176. E.

rum tamen Baptismus rejectus non fuit à Concilio Nicæno. Quantum verò ad Praxeanos pertinet, S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos testatur ab ipsis baptizatos receptos in Ecclesia fuisse sine novo Baptismo. Opratus quidem L. 5. contra Parmenianum ait, apud illos *aquam mendacem esse*: at vel inutile, & omni effectu spirituali vacuum, vel si nullum quoad substantiam intelligit Sacramentum, dicendum, inter eos Praxeanos aliquos formam baptizandi consuetam non retinuisse, de quibus Opratus; aliquos verò retinuisse, de quibus S. Hieronymus. S. igitur Cyprianus & Firmilianus quasi per consequentiam ex generali propositione Stephani deduxerunt admissum ab ipso Baptisma eorum omnium Hæreticorum quos nominant: quamquam Stephani propositio seu decretum exceptionem patitur; eorum scilicet Hæreticorum Baptisma pro rato habendum, quod traditio admittit: atqui non aliud admittit, quàm quod in forma consueta invocationis sanctissimæ Trinitatis consecratum est; ergo &c.

Objicies 3. Benedictum XII. in responsione ad objectiones Fraticellorum contra Joannis XXII. Constitutiones, quam suo Inquisitorum Directorio p. 2. q. 17. Eymerius inseruit, affirmare in extremos & oppositos errores lapsum esse tum Cyprianum, tum Stephanum; atque Concilium Nicænum utriusque opinionem correxisse.

Resp. in ista facti questione plus momenti ad probandum habere Veterum testimonia, quàm Benedictum XII. qui cum Scriptum illud edidit an. 1330. Cardinalis dumtaxat erat, nec ad sensum Decreti Stephani maturè satis attendisse videtur.

Non hîc commemoramus, quod more suo multum amplificat Launojus, Ecclesiam scilicet longè pluris fecisse semper Cyprianum, quàm Stephanum: quasi hîc questio toret de comparandis utriusque virtutibus. Esto, quod ultro fatemur, singulari in pretio fuerit semper memoria Cypriani, ob eximiam ejus sanctitatem, doctrinæ præstantiam & formam, disciplinæ amorem &c. an idcirco non errasse dicendus est, aut erroris inculpandus Stephanus? Apageta distorta & obliqua ratiocinia.

An S. Cyprianus, Firmilianus, cæterique Africani & Orientales Episcopi errorem suum ante mortem revocaverint.

Baronius ad an. Christi 258. n. 51. & ad an. 259. n. 1. seq. affirmat tum Cyprianum, tum Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse.

CONCLUSIO.

Certum non est, Cyprianum & Firmilianum ab errore Rebaptizantium ante mortem recessisse quamquam id conjici merito possit.

To. 9. p. 99. E. F. I. De Cypriano id testatur S. Augustin. Lib. 2. de Baptismo contra Donat. c. 4. "Si Petrum, inquit, laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciæ suæ, universi Orbis authoritati patefacta veritate cessisset; quia protectò & uni verum dicendi & demonstrari posset facillimè consentire tam sancta anima, tam pacata; & fortasse factum est, sed nescimus. Neque enim omnia quæ illo tempore inter Episcopos gesta sunt, memoriæ litterisque mandari potuerunt, aut omnia, quæ mandata sunt, novimus.

To. 2. p. 246. E. Et Epistola 93. aliàs 48. c. 10. "Cyprianus autem, inquit, sensit aliter de Baptismo quam forma & consuetudo habeat Ecclesiæ, non in Canonicis, sed in suis, & in Concilii Litteris invenitur; correxisse autem

istam sententiam non invenitur. Non incongruenter tamen de tali viro existimandum est, quod correxerit, & fortasse suppressum sit ab eis, qui hoc errore nimium delectati sunt, & tanto velut patrocínio carere noluerunt.

II. Firmilianum ætate Dionysii Alexandrini suum errorem deposuisse, sicut Baronio videtur, non minùs dubium ac incertum est: quia nullum hujusce retractationis vestigium occurrit apud Veteres Scriptores Ecclesiasticos. Imò potius, S. Basilius hunc ipsum Firmiliani errorem postea secutus fuerit, non levis conjectura esse potest, Firmiliani ætate nondum in Cappadocia extinctam fuisse Rebaptizantium praxim æque sententiam.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, ubi affirmat illos Episcopos, qui cum Cypriano rebaptizandos statuerunt Hæreticos, ad antiquam consuetudinem revolutos, novum emisisse decretum. Tom. 4. part. 2. p. 303.

Resp. Esto ita sit de aliquibus Africanis Episcopis, iis præsertim qui Concilio Arelatensi primo interfuerunt; at de Cypriano id non asserit S. Hieronymus, tantum viri retractationem protectò non omisit, si eam compertam habuisset. Quamquam S. Augustinus Africanus, qui controversiam in Africa excitatam accuratius haud dubiè novit, quàm Hieronymus Romæ aut Hierosolymis scribens, nusquam certò affirmavit aut Cyprianum, aut ejus Coepiscopos tunc temporis à priori sua sententia discessisse.

Objicies 2. S. Dionysium Alexandrinum in Epistola quam ad Stephanum Romanum Pontificem scripsit, apud Eusebium L. 7. Hist. c. 5. in qua testatur omnes Ecclesias antea dissidentes ad concordiam tandem rediisse. "Scias autem, inquit, frater, cunctas per Orientem & ulterius positas Ecclesias quæ prius erant discissæ, nunc tandem ad unitatem reversas esse, & omnes Ecclesiarum ubicunque Antistites, unum idemque sentire, & ob redditam insperato pacem incredibili gaudio exultare." P. 251. C. D.

Resp. pacem illam & unitatem Ecclesiarum, de qua Dionysius, spectare dumtaxat causam & errorem Novati, propter quem diversæ fuerant Ecclesiæ non verò causam & errorem Rebaptizantium, qui etiam tunc temporis in Oriente invaluerat, & aliquando post etiam invaluit, ut constat ex testimoniis suprâ memoratis SS. Basilii, Athanasii, Cyrilli Hierosolymitani. Id ita esse colligitur ex Eusebio L. 7. Hist. c. 4. ubi sic loquitur: *Ad hunc igitur [Stephanum] Dionysius per Litteras scripsit, in quibus id tandem illi indicat, omnes ubique Ecclesias mollito jam persecutiones furore, Novati turbulentam Novitatem detestantes inter se pacem iniisse.*

At, inquires, si tunc temporis viguissent adhuc contentiones ac dissidia circa Baptismum Hæreticorum, quomodo Dionysius pacem & concordiam Episcoporum Stephano gratulari potuisset?

Resp. causam & rationem fuisse, quia nullum propter Rebaptizantium controversiam schismatis ac dissensionis erat periculum, cum pax Christi in cordibus eorum omnium vinceret, ac unusquisque suam defenderet praxim & sententiam, servata unitate pacis ac concordie unionem.

Objicies 3. S. Augustinum L. 3. contra Cresconium c. 2. ubi tanquam rem certam supponit quam asserbat Cresconius Donatista, Orientales scilicet suam de rebaptizandis Hæreticis sententiam aliquando deposuisse.

Resp. 1. S. Augustinum ex concessis & argumento, ut dicitur, ad hominem adversarium suum urgere; nempe, si Orientales, ut asserbat Cresconius, suam priorem sententiam deposuerunt, quare vos Donatistæ, inquit, eorum exemplo vestram non deponitis? An

autem verum sit quod assererat Cresconius, non expendit S. Doctor.

To. 9. p. 437. A. Resp. 2. hoc unum inde colligi posse, nempe Orientales tempore Donatistarum suum rescidisse iudicium non verò tempore Stephani, Sixti, & Dionysii Alexandrini; imò potius contrarium planè ex S. Augustino erui videtur, ait enim, *Donatistarum, quos impugnatur, Majores propterea se ab Orientalium communione disjunctisse, quod hac de re diversa senserint, & iudicium suum correxerint.* Primi igitur Donatistæ idcirco se ab Orientalium communione sejunxerunt, quòd tunc temporis Orientales à priori sua sententia recessissent; ergo tempore duntaxat illorum Donatistarum, non prius Orientales suam sententiam & praxim mutaverant.

Quodnam sit plenarium illud totius Orbis Concilium, in quo controversiam de Baptismo Hæreticorum terminatam ac finitam fuisse testatur toties S. Augustinus.

To. 9. p. 104. B. C. Affirmat passim S. Augustinus in suis contra Donatistas Operibus, controversiam de Baptismo Hæreticorum omnibus remotis dubitationibus finitam ac terminatam fuisse universi Orbis autoritate, seu à Concilio plenario universæ Ecclesiæ, quod quidem Lib. 2. de Baptismo cap. 9. *transmarinum* appellat, aitque ante suam nativitatem, post mortem verò Cypriani celebratum illud fuisse, atque ea imprimis ratione Cypriani errorem excusat & elevat, quòd ejus ætate nondum tale celebratum fuisset Concilium. cui procul dubio ille cessisset; è contra Donatistarum contumaciam redarguit, quòd tantæ autoritati acquiescere recusarent.

Ib. p. 98. D. "Quapropter, inquit S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo cap. 4. S. Cyprianus tantò excellentior, quanto humilior.... satis ostendit facillimè se correcturum fuisse sententiam suam, si quisei demonstraret Baptismum Christi sic dari posse ab eis qui foras exierunt, quemadmodum amitti non potuit cum foras exirent. Nec nos ipsi tale aliquid auderemus asserere, nisi universæ Ecclesiæ concordissima autoritate firmati; cui & ipse sine dubio cederet, si jam illo tempore quæstionis hujus veritas eliquata & declarata per plenarium Concilium solidaretur. Si enim Petrum laudat & prædicat ab uno posteriore collega patienter concorditerque correctum, quanto citius ipse cum Concilio Provinciae suæ universi Orbis autoritati patefacta veritate cessisset? Ibidem ait, rem hanc tantis altercationum nebulis involutam ad plenarii Concilii luculentam illustrationem confirmationemque perductam fuisse. Et Lib. 1. de Baptismo cap. 7. Quæstionis hujus, inquit, obscuritas prioribus Ecclesiæ temporibus magnos viros, & magna charitate præditos Patres Episcopos ita inter se compulit salva pace disceptare atque fluctuare, ut diu Conciliorum in suis quibusque Regionibus diversa statuta mutaverint, donec plenario totius Orbis Concilio, quod saluberrimè sentiebatur, etiam remotis dubitationibus firmaretur.

Disputant Eruditi de illo Concilio, quod S. Augustinus designavit quidem, at nominatim non expressit; de duobus autem potissimum quæstio vertitur, nempe de Arelateni I. anno 314. & de Nicæno I. generali an. 325. utrumque ante Augustini nativitatem, quæ contingit an. 354. & post mortem Cypriani, qui martyr occubuit an. 258. fuit celebratum.

Quæstionis nodus non parum implicatus in eo versatur, quòd ex una parte Concilium Arelatense apertè quidem Can. 8. Rebaptizantium causam definierit: at non videtur fuisse Concilium plenarium, totius Orbis & universæ Ecclesiæ. Ex altera verò parte, Concilium Nicænum reipsa plenarium fuit, ex universo Orbe Christiano convocatum: at rem, de qua loquimur, apertè non definivit, quamquam Canone 8. & 19.

fundamentum, erroris Rebaptizantium everterit.

Non hic commemoramus sententiam eorum, qui Concilium illud plenarium in mente S. Augustini ajunt fuisse vel primùm Constantinopolitanum ann. 381. vel Alexandrinum an. 362. vel Capuanum an. 389. Namque manifestum est, ea post natum Augustinum celebrata fuisse, Concilium verò quod quærimus, nativitatem Augustini antecessit. Neque verisimilior videtur aliquorum conjectura, qui Concilium illud suspicantur fuisse Sardicense an. 347. namque in eo Concilio nulla fidei regula condita fuit, atque inter Canones ipsius nullus est qui Rebaptizantium causam attingat. Adde quòd legitimum Sardicense Concilium videatur Augustinus ignorasse, cui notum duntaxat fuit falsum ejusdem nominis Conciliabulum. Arrianorum, sicut colligitur ex Libro 3. contra Cresconium c. 34.

Tota igitur controversia spectat vel Arelatense, vel Nicænum primum Oecumenicum. Pro Arelateni pugnant Sirmundus, Illustrissimus de Marca, Albaspinæus, Launojus &c. & pro Nicæno, Bellarminus, Binnius, Pater Nicolai Dominicanus. Nobis verò hæc res tam obscura & implicata videtur, ut à ferendo iudicio abstinendum arbitremur, propositis ex utraque parte momentis.

CONCLUSIO.

An Concilium totius Orbis plenarium, quod S. Augustinus asserit controversiam de Baptismo Hæreticorum eliquatam & omnibus remotis dubitationibus finitam fuisse, sit Arelatense primum, vel Nicænum generale primum, definire certò non possumus.

Primò, Concilium illud non esse Arelatense, probatur: Quia nec in rei veritate, nec in mente S. August. fuit plenarium Orbis totius Concilium. Non in rei veritate; quia inter Oecumenica Concilia nusquam legimus illud annumeratum fuisse; neque ex universa, sed ex Occidentali duntaxat Ecclesia fuit congregatum, nec quisquam S. Pontificis nomine in eo præfuisse legitur. Plenarium quoque non fuit in mente ac sensu S. August. ni, quia Concilium illud Arelatense, cuius tamen sapius meminit, nusquam appellavit plenarium totius Orbis Concilium, imò ne Concilium, quidem, sed simpliciter ac nudè & constanter Episcopale iudicium nominat.

Præterea, si reipsa existimasset S. Augustinus Concilium illud Arelatense fuisse plenarium illud totius Orbis Concilium in quo damnati sunt Donatistæ, cur quæso nusquam asseruit Donatistas à Concilio totius Orbis plenario damnatos fuisse? Cur tanti ponderis auctoritatem, quæ toti Orbi notissima esse debuit, nusquam opposuit Donatistarum perviciæ, unde maiorem profecto in ipsos invidiam concitasset; sed hoc ipsis tantum exprobrat, quòd à iudicio Arelateni ad Constantinum Imperatorem provocassent? Cur L. 4. contra Cresconium c. 25. dixit, causam Cæciliani tot & tantis gentibus Christianis ignoram fuisse, si ea plenariò totius Orbis Concilio terminata fuit?

Nec juvat si reponas.

I in phrasi Augustiniana Concilium ex integra Provincia, Regione vel Regno convocatum plenarium appellari, quomodo Concilium Bagajense, quod à Donatistis celebratum est, ut ortum inter eos schisma componeretur, & cui trecenti decem Episcopi interfuerunt, plenarium appellat L. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 5. L. 2. de Baptismo contra Donat. c. 7. quod nomen etià ipsi tribuitur in codice Canonum Ecclesiæ Africanæ nu. 69. Quin eodem in Codice, Concilia Nationalia totius Africae, plenaria dicuntur numeris 19. 28. 117. & 138.

II. Tum ex Litteris Constantini ad Christum, tum ex Concilio Arelateni II. patet ex omni Orbe Christiano fuisse convocatum primum Arelatense Concilium in

Momenta contra Concilium Arelatense.

Proposuntur, quæ pro Concilio Arelateni proferri solent.

Tom. 1. in causa Donatistarum. Constantinus enim asserit, se
Conc. p. 142. C. iussisse ut plurimi ex diversis compluribus locis Epis-
copi in Urbem Arelatensem convenirent. Et Patres
Tom. 4. II. Concilii Arelatensis Can. 18. ajunt, ad hanc Ur-
Conc. p. bem ex omnibus mundi partibus precipue Gallicanis,
1013. B. sub sancti Martini tempore celebratum fuisse Concilium,
atque conventum.

III. Etsi nec Convocatione, nec celebratione Con-
cilium Arelatense plenarium fuisset, saltem accedente
Orbis totius consensu & approbatione, dici merito po-
tuit ab Augustino Orbis totius seu universæ Ecclesiæ
Concilium plenarium. Porro universam Ecclesiam Ju-
dicio Arelatensi in causa Donatistarum acquiescere, te-
statur idem sanctus Doctor Concione 2. in Psalm. 26.
num. 22. ubi opponens Concilium Bajitanum Judicio
Arelatensi, Tu, inquit, purgasti te apud Bagai: pur-
gavit se ille in transmarino iudicio, Consensit huic Ju-
dicio universus Orbis terrarum.

IV. Mirum videri non debet, quod Augustinus Ju-
diciū potius quam concilium Arelatense dixerit,
quia nempe ad quæstionem facti dirimendam, crimi-
nis scilicet traditoris Cæciliano à Donatistis impacti,
convocatum fuerat, non ad quæstionem juris seu dog-
matis definiendam: quamquam occasione facti, & jus
ipsum seu dogma definivit Can. 8. his verbis: "De
"Afris qui propria lege sua utuntur ut rebaptizent pla-
"cuit, ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, in-
"terrogent eum Symbolum; & si perviderint eum in
"Patre, & Filio, & spiritu sancto esse baptizatum, ma-
"nus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum sanctum.
"Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem,
baptizetur.

Solvun- Verum hæc momenta nostro quidem iudicio nodum
tur addu- difficultatis stringunt magis, quam solvunt.

Primum, quia usu Ecclesiastico Concilia quæ ex ali-
qua dumtaxat Provincia, Regione vel Regno convo-
cata fuere, nusquam simpliciter & absque addito, ple-
naria & totius Orbis Concilia dicuntur, sed cum ali-
qua restrictione vel limitatione, nempe vel Africæ, vel
Galliæ, vel cujuscunque alterius Provinciæ aut Natio-
nis. Sic in codice Canonum Ecclesiæ Africanæ Can.
19. dicitur, Si ad Concilium universale anniversari-
um occurrere noluerit, (Episcopus) ut vel ibi causa
ejus terminetur, ipse in se damnationis sententiam di-
xisse iudicetur. Ubi Concilium universale limitatur
per anniversarium; neque enim singulis annis Concili-
um absolute & simpliciter universale seu Oecumeni-
cum celebrari debebat, sed universale Provinciæ vel
Regionis. Concilium pariter Bajitanum S. Augusti-
nus plenarium appellat, non simpliciter, sed plenari-
um Donatistarum: neque serio & ex propria senten-
tia, sed ironice, atque Donatistarum sensu, illud Con-
cilium plenarium appellat, ob multitudinem scilicet
Episcoporum, qui ex parte Donatistarum numero tre-
centi & decem huic interfuerunt, quibus S. Augusti-
nus citata Concione 2. in Psalm. 36. opponit millia
Episcoporum per Orbem terrarum, qui damnaverunt
à parte Cæciliani Donatum Porro cum S. Augustinus
loquitur de illo Concilio in quo controversia de Bap-
tismo Hæreticorum eliquata fuit, simpliciter & absolu-
te illud appellat Concilium totius orbis plenarium,
Concilium cunctarum Ecclesiarum, quale profecto non
fuit Arelatense I.

Secundum etiam momentum plus ponderis non ha-
ber. Namque Constantinus in laudata Epistola ait dun-
taxat se plurimos ex diversis compluribus locis Episco-
pos convocasse: ita Græcum textum reddit doctissi-
mus Sirmundus. Quamquam etsi cum valetio reddere-
mus, ex infinitis locis, quis nesciat styli esse scriben-
di consuetudinem, ut cum maximo numero convocantur
Episcopi, ex infinitis fere locis convocari dicantur?
Eundem styli n. secuti Patres Concilii Arelatensis II.
per exaggerationem & amplificationem dixerunt, ad pri-

mum Arelatense Concilium convenisse Episcopos ex
omnibus mundi partibus. Quin hæc quæ adjungunt
verba, precipue Gallicanis, non obscure significant istud
Concilium ex Occidente duntaxat coactum fuisse, ju-
dice Valetio, Episcopi tantum 44 interfuerunt.

Tertium momentum nullum plane est. Hæc enim
ratione efficeretur, quæcumque particularem Synodum,
cui accedit Ecclesiæ universæ consensus, dici posse Oe-
cumenicam: at id non patitur communis ac receptus
Ecclesiæ usus. Reipsa definitio ab aliqua particulari Sy-
nodo facta, cui accedit approbatio & consensus totius
Ecclesiæ, fit definitio totius Ecclesiæ, ac supremam eo
ipso induit auctoritatem: at non propterea Synodus
convocatione aut celebratione Oecumenica dicenda est,
sed particularis; ex alio enim capite repetitur Concilii
Oecumenicitas & Oecumenicitas definitionis: hæc est
consensus totius Ecclesiæ, illa ex convocatione omnium
Episcoporum, aliisque conditionibus ad Oecumenicum
Concilium requisitis.

Adde quod cum S. Augustinus citata Concione 2.
in Psalm. 36. ait, Iudicio transmarino universum Or-
bem consensisse, non loquitur de jure seu dogmate,
sed tantum de facto, seu crimine traditoris quo Dona-
tistæ Cæcilianum infamaverant, & à quo purgatus in-
nocens declaratus fuit tum in Iudicio Romano sub
Melchiade, tum in Arelatensi: nos autem hæc disputa-
mus de illo Concilio totius Orbis plenario, in quo dog-
ma fidei contra errorem R. baptizantium declaratum ac
definitum fuit.

Hinc patet solutio quarti momenti si Concilium Arelatense ad quæstionem facti dirimendam convocatum
duntaxat fuit ergo non est illud quod quærimus Con-
cilium, quod in mente S. Augustini dogmaticam de Bap-
tismo Hæreticorum controversiam diremit.

Quamquam vero quæ hæcenus dicta sunt minus
ponderis haberent, grave ac decretorium videtur S.
Augustinus nobis subministrare momentum Epistola
43. aliàs 162. Scilicet dubitat eo loci sanctus Doctor,
an post Melchiadis Iudicium quo absolutus est Cæcili-
anus, fuerit aliquod plenarium totius orbis Concilium,
in quo causam suam iterum agitari postulaverint Do-
natistæ, ac prior sententia rescissa fuerit: non ignora-
vit autem S. Doctor, in Iudicio Arelatensi, quod sæ-
pius nominat, causam illam denuo cognitam ac diju-
dicatam fuisse; Iudicium ergo illud Arelatense, in
mente S. Augustini, non est plenarium Ecclesiæ uni-
versæ Concilium. Et verba S. Doctoris: "Ecce pu-
temus illos Episcopos qui Romæ iudicarunt non bo-
nos Iudices fuisse: restabat adhuc plenarium Ecclesiæ
universæ Concilium, ubi etiam cum ipsis Iudicibus
causa posset agitari, ut si male iudicasse convicti essent,
eorum sententiæ solverentur. Quod utrum fecerint,
probo; nos enim non factum esse facile probamus;
ex eo quod totus Orbis non eis communicat; aut si
factum est, etiam ibi sunt victi, quod ipsa eorum se-
paratio manifestat. Sed tamen quid postea fecerint,
Imperatoris Litteris sufficientissime ostenditur. Ju-
dices enim Ecclesiæ eos tantæ auctoritatis Episcopos,
quorum iudicio & Cæciliani innocentia, & eorum
improbitas declarata est, non apud alios Collegas,
sed apud imperatorem accusare ausi sunt, quod male
iudicariat. Dedit ille aliud Arelatense Iudicium, alio-
rum scilicet Episcoporum; non quia jam necesse erat,
sed eorum perversitatibus cedens, & omnimodo cupi-
ens tantum impudentiam cohibere.

His verbis sanctus Augustinus 1. dubitat an post ju-
diciū Romanum aliquod fuerit plenarium Ecclesiæ
universæ Concilium, in quo Donatistarum causa iu-
dicata fuerit. 2. asserit loco illius plenarii Con-
cilii datum à Constantino iudicium Arelatense; distinguit ergo
iudiciū illud à plenario Concilio. 3. sententiam Ro-

manam

In notis
ad Euf. in
schismate
Donat. p.

297.

T. 2. p.
97. A.

manam qua Cæcilianus innocens est declaratus, rescissam non fuisse in eo Concilio plenario inde probat S. Doctor, quod totus orbis cum Donatistis non communicet: si vero supposuisset reipsa celebratum tale plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, an non magis damnatos ex ipsa Concilii sententia dixisset Donatistas, quam ex denegata ipsis Ecclesiastica communione.

Repones forsan, Donatistas ad Concilium Arelatense tanquam ad plenarium provocasse; ac dubium, quod movet S. Augustinus, non spectare convocationem hujus Concilii, sed rescissionem dumtaxat prioris sententiæ in iudicio Romano pronuntiatae, quam revera ostendit rescissam non fuisse.

Verum hæc responsio pugnat cum veritate historiarum, ac serie contextus S. Augustini. Neque enim Donatistæ ad Concilium Arelatense provocarunt, sed ad Constantinum, qui dedit illis aliud Arelatense Judicium; neque S. Augustinus de una sententiæ rescissione, sed de ipsa quoque Concilii celebratione loquitur, sicut ex serie ipsius contextus manifestum est: sed, quod amplius est, adducta responsio absolum & absurdum S. Doctori affingit ratiocinium, istud scilicet, „Priorem sententiam Romanam rescissam non fuisse probamus, quia totus Orbis Donatistis non communicat: quod si factum est, id est, si rescissa fuit, etiam ibi Concilio plenario sunt victi. Quæ ista est, quæso, ratiocinii absurditas? si enim rescissa est illa sententia in Concilio plenario, quomodo ibi sunt victi Donatistæ? si autem rescissa non fuit, ut revera non fuit quare subdubitanter loquitur S. Doctor?

At, inquires, sequitur ex hoc nostro ratiocinio, dubitasse Augustinum an re ipsa plenario totius Orbis Concilio causa Donatistarum finita fuerit, de quo tamen eum dubium non fuisse, certissimum est.

Resp. id dumtaxat ex nostro sequi argumento, nempe S. Augustinum dubitasse utrum post Judicium Romanum sub Melchiade, celebratum fuerit plenarium universæ Ecclesiæ Concilium, in quo quæstio facti inter Cæcilianum & Donatistas agitata & definita fuerit; & utrum Judicium Arelatense, quod re ipsa celebratum fuisse noverat, possit in ejus mente dici Concilium plenarium universæ Ecclesiæ. De utroque dubium revera fuisse Augustinum contendimus: at in aliquo universali seu plenario totius Orbis Concilio dogmatis controversiam adversus errorem Donatistarum eliquaram & terminatam fuisse, sive ante sive post Melchiadis Judicium; tam sæpe ac diserte asseruit S. Augustinus, ut absurdus ille foret, qui eum hic dubium & anticipem induceret.

Si vero quæsieris quodnam ergo sit Concilium illud in mente S. Augustini? Respondemus rem tam obscuram & implicatam videri ut eam definire non audeamus.

Secundo, Concilium Nicænum generale I. an. 325. licet re ipsa œcumenicum fuerit, non videtur tamen illud ipsum fuisse quod sæpius designat S. Augustinus.

Namque in mente S. Augustini, in eo Concilio plenario de quo loquitur, „cunctis remotis dubitationibus ac discussis ambagibus, diligentissima consideratione roborata est, atque ad luculentam illustrationem, confirmationemque perducta Catholica de Baptismo, Hæreticorum sententia. „At nihil tale in Concilio Nicæno factitatum legimus, à quo, vel ipsis non renuentibus adversariis, non clare & aperte, sed dumtaxat per consecutionem causa hæc definita dicitur Canone scilicet 8. quo Novatiani per solam manus impositionem recipiuntur; & Can. 19. quo Paulianistæ redeunt ad Ecclesiam jubentur baptizari. In primo quippe Canone de solis agitur Novatiani, non de aliis Hæreticis; in posteriori de solis Paulianistis, qui formam Baptismi violabant. Tantum vero abest ut ex illo utroque Canone clare sequatur doctrinam & praxim re-

baptizationis proscriptam fuisse, ut ne oculatissimi quidem inter Græcos consecutionem hanc introspexerint, qui nempe vel contrariam opinionem & praxim secuti sunt, vel saltem permiserunt. Ita S. Athanasius Decretorum Concilii Nicæni testis oculatus, S. Basilus, S. Cyrillus Hierosolymitanus, quorum verba superius exposuimus. Sanctus vero Epiphanius in expositione fidei Catholicæ diserte affirmat, „aliquos esse qui, præter Ecclesiæ consuetudinem ac citra Concilii generalis decretum, eos, qui ab Arianis ad suas partes transeunt, iterum baptizare, nihil verentur; cum nondum ea res universalis Synodi iudicio decisa sit. „An vero id tam secure assereret sanctus ille Doctor, si contrarium statuisset Nicæna Synodus Oecumenica?

Frustra reponeres citatos SS. Patres aut nullum dumtaxat dicere quantum ad effectum, Baptisma collatum ab Hæreticis, non vero quantum ad substantiam; aut eos Concilii Nicæni definitionem ad œconomiam dumtaxat, non vero ad dogma fidei retulisse.

Namque ex dictis antea, conciliari non potest hæc prima responsio cum verbis SS. Patrum, altera vero difficultatem nostram auget potius, quam minuit. Si enim existimarunt illi, Nicænam Synodum œconomice dumtaxat controversiam hanc considerasse, ergo eam ut dogma fidei non definivit: atqui tamen, iudice S. Augustino, in Concilio totius orbis plenario Catholicæ fidei doctrina circa Baptismum ab Hæreticis datum eliquata & finita fuit. Adde quod ex nullo veterum Monumentorum vestigio habeamus, aliquam de causa Donatistarum mentionem in Concilio Nicæno factam fuisse.

Frustra pariter reponeres ex S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos, Synodum Nicænam omnes Hæreticos suscepisse exceptis Pauli Samosatani discipulis; & ex sancto Athanasio Epistola de Synodis Ariminensi & Seleuciensi, Synodum Nicænam cunctas hæreses interemisse; denique ex Innocentio I. Epistola 22. c. 3. & Siricio Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum c. 1. non alios, juxta Nicænum Canonem, esse rebaptizandos, præter eos, qui cum Paulianistis Baptismatis integram formam non servabant.

Frustra, inquam, hæc reponeres, quæ hoc unum ad summum efficiunt, SS. illos Patres ac Pontifices, si unum excipias S. Athanasium, ex canonibus Nicænis intulisse quidem iterandum non esse Baptismum, præscripta forma, ut oportet, collatum; at non probant aut rem ipsis visam expresse ac dilucide definitam à Concilio; aut, quod caput est, Concilium Nicænum illud ipsum esse de quo toties in præsentia causa loquitur S. Augustinus: de hac enim facti quæstione hic dumtaxat disputamus, circa quam nostrum suspendimus iudicium.

ARTICULUS III.

An Ministri probitas necessaria sit, ut valide, vel licite Sacramenta perficiantur.

Donatistæ an. 310. ut sub aliqua pietatis specie rejicerent Consecrationem Cæciliani in Episcopum Carthaginensem, factam à Felice Aptungitano sacrorum Canonum (ut ipsi causabantur) traditore, docuerunt, nulla & irrita plane esse Sacramenta, quæ vel Hæretici extra Ecclesiam, vel improbi in sinu Ecclesiæ contulissent. Ac primò quidem generatim de quolibet improbo Ministro sive publico sive occulto, eos ita censuisse refert S. Augustinus Lib. 2. contra Cresconium cap. 28. tum facta distinctione publici & occulti peccatoris, ab occulto dumtaxat, non à publico data

Sacra-

II. Concilium illud non potest esse Nicænum I.

To. 1. p. 109. A.

Tom. 4. part. 2. p. 305.

To. 9. p. 427.

Sacramenta probavere, teste eodem S. Doctore Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13.

Ibid. p. 41. & seq. Eundem errorem duodecimo Ecclesiæ sæculo amplexi sunt Apostolici, Valentes, Albigenes, & sub finem 14. Hussitæ & Wiclefitæ, & decimo sexto Anabaptistæ.

Tria verò sunt hæc à nobis exponenda.

Primum, an improbus Minister validè Sacramenta perficiat, cum omnia necessaria ritè observat.

Secundum, an peccet graviter Minister, qui sibi conscius alicujus mortalis peccati, Sacramenta vel ex officio, vel ex necessitate dispensat.

Tertium, an licitum sit Sacramenta petere & recipere ab improbo Ministro.

PRIMA CONCLUSIO.

Improbi Ministri, seu publici seu occulti, quia omnia necessaria ritè observant, Sacramenta validè perficiunt.

Tam affinis est præiens quæstio cum ea quam Articulo secundo expendimus circa fidem Ministri Sacramentorum necessariam, ut iisdem planè momentis sit definienda. Iisdem enim argumentis demonstramus, nec fidem, nec pietatem in Ministro Sacramentorum absolute requiri, ut rata sint, quæ perficit Sacramenta; quia nempe Sacramentum vim omnem suam ab ipso Christo mutuatur, non à Ministro: de ipso enim Christo dictum est Joan. 1. v. 33. *Hic qui baptizat.*

To. 12. Conc. p. 264. B. His momentis antea fusiùs expositis adde definitionem Concilii Constantiensis sess. 45. ubi damnatus est iste Wiclefi articulus n. 4. *Si Episcopus vel Sacerdos existat in peccato mortali, non ordinat, non conficit, non consecrat, non baptizat;*

To. 14. Conc. p. 777. D. Concilium pariter Tridentinum sess. 7. Can. 12. sic statuit: *Si quis dixerit Ministrum in peccato mortali existentem, modo omnia essentialia quæ ad sacramentum conficiendum aut conferendum pertinent, servaverit, non conficere sacramentum, anathema sit.*

S. Aug. Tom. 3. p. 2. p. 322. G. Ibid. p. 325. A. Eadem fuit S. Augustini mens ac doctrina, quam expresse exposuit Tract. 1. in Joan. ubi principium istud fundamentale statuit num. 6. "aliud nempe esse baptizare per ministerium, aliud verò per potestatem" "Baptisma enim tale est, qualis est ille in cuius potestate datur: non qualis est ille per cuius ministerium datur. Et nu. 11. Non exhorreat columba ministerium malorum, respiciat Domini potestatem. Quid tibi facit malus Minister, ubi bonus est Dominus? Quid te impedit maliciosus præco, si est benevolus Iudex? Et nu. 18. Quod dabatur à Paulo, & quod dabatur à Petro, Christi est; & si datum est à Juda, Christi erat. Dedit Judas, & non est baptizatum post Judam; dedit Joannes, & baptizatum est post Joannem: quia si datus est à Juda Baptismus, Christi erat; qui autem à Joanne datus est, Joannis erat.... Non timeo adulterum, non ebriosum, non homicidam; quia columbam attendo, per quam mihi dicitur, hic est, qui baptizat.

Nicolaus. I. Tom. 8. Conc. p. 541. A. Idem docuit Nicolaus I. Summus Pontifex in responsione ad consulta Bulgarorum cap. 71. "Sciscitantibus vobis, inquit, si à Sacerdote, qui sive comprehensus est in adulterio, sive de hoc fama sola respersus est, debeat communio suscipere, necne: respondemus, Non potest aliquis quantumcunque pollutus sit, Sacramenta divina pollueri, quæ purgatoria cunctarum remedia contagionum existunt. Non potest Solis radius per cloacas & latrinas transiens aliquid exinde contaminationis attrahere; proinde quavis Sacerdos sit, quæ sancta sunt, coinquinare non potest: idcirco ab eo, usquequò Episcoporum iudico reprobetur, communio percipienda est; quoniam mali bona ministrando se tantummodo lædunt: & cerea fax accensa sibi quidem detrimentum præstat,

aliis verò lumen in tenebris administrat, & unde aliis commodum exhibet, inde sibi dispendium præbet.

SECUNDA CONCLUSIO.

Peccat graviter Minister, qui cum sibi conscius est peccari alicujus mortalis, Sacramenta ex officio conficit, aut dispensat.

Probatur: Quia si in Ministris veterum Sacramentorum, quæ nostrorum umbræ ac figuræ dumtaxat erant, tantam Deus exigebat mundiciem ac puritatem, quantum major in nostris requiritur.

Exodi 19. v. 22. *Sacerdotes quoque qui accedunt ad Dominum sanctificentur, ne percutiat eos.*

Levitici 21. v. 6. *Sancti erant Deo suo, & non polluent nomen ejus: incensum enim Domini & panes Dei sui offerunt & ideo sancti erunt.*

Etc. 22. v. 3. *Omnis homo qui accesserit de stirpe vestra (Aaronis) ad ea quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israel Domino in quo immunditia, peribit coram Domino. Magnitudo pænæ, gravitatem culpæ haud dubiè indicat.*

Isaiæ 53. v. 3. *Mundamini qui fertis vasa Domini.* Ex triplici porro capite requiritur in Ministro sanctitas: scilicet ex sanctitate Christi cujus est Minister ex sanctitate Sacramenti quod administrat; & ex sanctitate gratiæ quam confert.

Constans hæc est sanctorum Patrum doctrina.

S. Augustinus Concione 1. in Pl. 103. n. 9. de malis Ministris ait: *Videant qualem rationem habituri sunt cum Deo, qui sanctis non sanctè utuntur.*

Et Tract. 5. in Joan. Ego dico & omnes dicimus, quia justos esse oportet tanti Iudicis Ministros.

Et L. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 10. Omnia, inquit, sacramenta, cum obsint indignè tractantibus, profunt tamen per eos dignè sumentibus.

S. Gregorius Magnus Lib. 1. Epistola 25. aliàs 24. *Neceste est, inquit, ut esse munda studeat manus, quæ diluere sordes curat, ne tacta quæque deterius inquinet... scriptum namque est, Mundamini qui fertis vasa Domini.*

S. Bernardus Lib. de Conversione ad Clericos c. 10. *Va, inquit, Ministris infidelibus, qui nec dum reconciliati reconciliationis aliena negotia apprehendunt.*

S. Thomas 3. par. qu. 64. art. 6. in corp. "Non est dubium, inquit, quin mali exhibentes se Ministros Dei & Ecclesiæ in dispensatione sacramentorum peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreverentiam Dei, & contaminationem sacramentorum, quantum est ex parte ipsius peccatoris, (licet sacramenta secundum se ipsa incontaminabilia sint) consequens est, quòd tale peccatum ex genere suo sit mortale.

Rationem hanc ex sancto Augustino deprompsit Angelicus Doctor: Libro enim 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. sic loquitur: "Unde consequenter intelligitur perversitatem hominum esse corrigendam, sanctitatem autem sacramentorum in nullo perverso esse violandam. Constat enim eam in perversis & sceleratis hominibus, sive in eis qui intus sunt, sive in eis qui foris sunt, impollutam atque inviolabilem permanere: & quia dicuntur ea mali pollueri, quantum in ipsis est dicuntur, cum illa impolluta permaneant; sed in bonis permanent ad præmium, in malis permanent ad judicium. Nam & de spiritu qui nullo modo extinguipotest, dictum est tamen, spiritum nolite extinguere; id est quantum in vobis est, nolite sic agere tanquam conemini spiritum extinguere.

Catechismus Romanus par. 2. num. 23. "Meminisse semper debent Pastores, ait, Sacramenta divinam quidem virtutem, quæ illis inest, nunquam amittere;

Sanctitas requisita in veteribus Sacerdotibus.

To. 4. p. 1146. D. Tom. 3. par. 2. p. 327. D. To. 9. p. 39. C.

To. 2. p. 508. B.

To. 9. p. 46. A. B.

»at verò impurè ea ministrantibus æternam perniciem
» & mortem afferre. Sancta enim... sanctè & religiosè
» tractanda sunt: Peccatori, ut apud Prophetam, dixit
» Deus: Quare tu enarras justitias meas, & assumis te-
» stamentum meum per os tuum? Tu verò odisti disci-
» plinam. Quòd si homini peccatis contaminatio minus
» licet de rebus divinis agere, quantum ab eo scelus
» concipi existimandum erit, qui sibi multorum scelerum
» conscius, nec tamen sacra mysteria polluto ore
» conficere vel in fedas manus sumere, contrectare, at-
» que aliis porrigere & ministrare vereatur? ... Sancti-
» tatem igitur sacrarum rerum Ministri imprimis se-
» rentur, purè ad Sacramenta ministranda accedant, ut
» ex eorum frequenti tractatione & usu uberiorem in
» dies gratiam, adjuvante Deo, consequantur.

To. 14.
Conc. p.
807. C.

Quapropter Patres Tridentini sess. 13. cap. 7. post-
quam dixere, non decere ad sacras ullas functiones
quemquam accedere, nisi sanctè, mandant, ut nullus
Sacerdos sibi conscius alicujus peccati mortalis, quique
ex officio celebrare tenetur ad celebrandum accedat
nisi præmissa sacramentali Confessione. « Ecclesiasti-
» ca, inquit, consuetudo declarat, eam probationem
» necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis pec-
» cati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præ-
» missa sacramentali Confessione ad sacram Eucharis-
» tiam accedere debeat: quod à Christianis omnibus
» veriam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incubue-
» rit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servan-
» dum esse decrevit, modò non desit illis copia Confes-
» sionis, quòd si necessitate urgente Sacerdos absque præ-
» via Confessione celebraverit, quamprimum confitea-
» tur.

Propositi-
o dam-
nata ab
Alexan-
dro VII.
Recueil
des Bull.
p. 463.
An peccet
Minister,
cum non
ex officio
dispensat
Sacra-
menta.
To. 10.
p. 428.
col. 1. D.

Hoc loco Patres Tridentini non simplex consilium,
sed verum dant præceptum; atque istorum verborum,
quamprimum confiteatur, sensus non est, ut aliqui vo-
luerunt, cum Sacerdos suo tempore confitebitur, sed,
ut data prima opportunitate confiteatur. Ita declaravit
Alexander VII. anno 1666. die 18. Martii Decreto quo
inter 45. propositiones, istas 38. & 39. proscripsit.
*Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti
ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam-
primum est consilium, non præceptum. Illa particula,
quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore
confitebitur.*

Diximus in Conclusionem, graviter peccare Mini-
strum qui ex officio Sacramenta conficit cum alicujus
peccati mortalis conscientia: Quid ergo inquires, sen-
tiendum de Ministro qui non ex officio, sed ex necessita-
te ministrat?

Resp. cum S. Thoma 2. parte qu. 64. art. 6. ad 3.
eum non peccare; *In articulo necessitatis*, inquit, non
peccaret baptizando, in casu in quo etiam posset laicus
baptizare: sic enim patet, quòd non exhiberet se Mini-
strum Ecclesie, sed subveniret necessitatem patienti. Se-
cus autem est in aliis sacramentis, quæ non sunt tanta
necessitatis. Et in 4. dist. 24. qu. 1. art. 3. in solutione
questionculæ quintæ. *Quicumque*, ait, *sanctum mini-
sterium ad quod specialiter deputatus & consecratus est,*
indignè tractat, reus est gravis peccati. Ergo qui non ex
officio, sed ex necessitate ministerium sacrum exercet,
non peccat.

An peccet
Minister
conficien-
do tan-
tum non
dispensan-
do Sacra-
menta.

Disputant aliqui subtiliùs cum Cajetano, an malus
Minister peccet conficiendo dumtaxat, an etiam mini-
strando Sacramentum. Dubitandi ratio videtur esse,
quòd irreverentia spectet maximè actionem per quam
v. g. conficitur Eucharistia, non verò eam per quam di-
spensatur; siquidem olim laicis concedebatur propriis
manibus attrectare, & ad alios deferre sacram Eucha-
ristiam.

Verum cum dispensatio Eucharistiæ ex officio per-
tineat ad Sacerdotem, atque citata testimonia non de
actione tantum per quam conficitur, sed etiam de ea,
per quam ministratur Sacramentum, loquatur, negle-

cta illa subtiliori questione, dicendum gravi culpa non
carere qui impuris manibus sacrum Christi Corpus di-
tribuunt.

Ex his facile est interre, Diaconum qui ex officio Sa- De Dia-
cerdoti celebranti ministrat, nisi puram habuerit à le- conis.
thali peccato conscientiam, graviter peccare: quapro-
pter Apostoli Act. 6. non alios viros voluerunt in Dia-
conos ordinandos, quàm plenos Spiritu S. & sapien-
tia. Unde S. Augustinus Epistola 21. aliàs 148. ait, *ni- T. 2. p. 25.
hil esse in hac vita difficilius, & laboriosius, periculiosius C. D.
Episcopi, aut Presbyteri, aut Diaconi officio, sed apud
Deum nihil beatius, si rectè obeatur; si verò perfun-
ctoriè acque adulatoriè nihil miserius, & tristius, &
damnabilius.*

Idem de Subdiaconis, aliisque inferioribus Ministris De Sub-
ita securè accertò pronuntiare non possumus quia cer- diaconis
tum & exploratum non est apud omnes, illos Ordinum alique
gradus sacros esse, seu vera Sacramenta, quorum offi- inferiori-
cia exercere laici possunt. Verum summa etiam cura tris.
ipsis inferioribus Ministris hoc commendandù, ut quan-
tum fieri potest, non nisi pura conscientia ad suas exer-
cendas functiones accedant, aliàs indignos se ostende-
rent qui ad superiores gradus promoverentur.

Quæres an etiam peccent Sacerdotes, qui cum sint ali-
cujus mortalis peccati rei, ex officio verbum Dei annun-
tiant.

S. Thomas in 4. dist. 19. quæst. 2. art. 2. ad 2. quæ-
stionem in responsione ad 4. affirmativè respondet. *Qui ex
Docere*, inquit, *sacram Scripturam dupliciter contin officio
git: uno modo ex officio praelationis Alio modo ex verbum
officio magisterii, sicut Magistri Theologiæ docent. Dei docet
» Dicunt ergo quidam, quòd ille qui primo modo do- vel alios
» cet, peccato mortaliter si sit in peccato mortali notorio; peccat si
» non autem ille qui secundo modo docet. Sed hoc est sit peccati
» falsum, quia eorum qui docent sacram Scripturam, est mortalis
» idem finis, & eorum, qui sacram Scripturam edide- reus.
» runt: unde cum ad hoc ordinetur Scripturæ editio, ut To. 10.
» ad vitam æternam homo perveniat ... quicumque p. 362.
» impedit finem doctrinæ docendo, peccat; impedit au- col. 1. G.
» tem qui sacram Scripturam in peccato docet, quia D.
» ore profitetur se nosse Deum factis, autem negat. Et
» dicendum quòd ille qui est in peccato notorio, peccat
» sive sic, sive sic doceat; sed ille qui est in peccato occul-
» to, peccat si primo modo doceat, non autem si secundo.*

Superiùs in eandem secundam questionem docet,
eum qui ex officio alium corripit, peccare, si reus sit
peccati quod in alio corripit: *Dupliciter, inquit, ali- Ibid. A.
» quis corripere potest, uno modo ex officio sicut Præ-
» lati corripunt; & sic videtur prima opinio habere ve-
» ritatem; quia quodcumque aliquis indignè utitur
» officio suo, peccat. Ille autem qui est in mortali pecca-
» to etiam occulto, indignè utitur officio praelationis,
» unde peccat corripiendo, vel quidquid aliud proprii
» officii exequatur. Alio modo, pergit S. Doctor, aliquis
» corripit ex zelo charitatis, non ut Ecclesiæ Minister; &
» tunc in correptione non potest esse peccatum, nisi ra-
» tione scandali, quod non confurgit nisi de peccato noto-
» rio.*

TERTIA CONCLUSIO.

Urgente mortis periculo licitum est à malis Ministris, si-
ve publicis sive occultis, sive toleratis sive non, imò
& communiter à Parocho, cui ex officio ministrare
incumbit, aut ab alio Sacerdote ad ministrandum pa-
rato, quamquam per verso tolerato, Sacramenta pete-
re & accipere, cum adest iusta ea petendi ratio: seclusa
autem ea necessitate & causa legitima, non licet.

Primò, licitum esse urgentis mortis necessitate Sacra-
menta à quocumque Ministro petere & accipere docet te licet
S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo c. 5. « Potest trade-
» re separatus, inquit, sicut potest habere separatus; sed
» quàm perniciosè habere, tam perniciosè tradere. Ille
» autem cui tradit, potest salubriter accipere, si ipse non
» percipere
sepa-

Urgente
necessita-
te licet
Sacra-
menta à
quolibet
Ministro
percipere

To. 9. p.
163. G.
Ibid. p.
81. B.

separatus accipiat: sicut plerisque accidit ut Catholico animo & corde ab unitate pacis non alienato, aliquando necessitate mortis urgentis, in aliquem Hæreticum irruerent, & ab eo Christi Baptismum sine illius perversitate perciperent; & si de defuncti, si libera- ti, nequaquam apud eos remanerent, ad quos nunquam corde transierant.

Et L. 1. c. 2. dixerat: "Si quem forte coegerit extrema necessitas, ubi Catholicum, per quem accipiat, non invenerit, & in animo pace Catholica custodita per aliquem extra unitatem Catholicam positum acceperit, quod erat in ipsa Catholica unitate recepturus, si statim etiam de hac vita migraverit, non eum nisi Catholicum deputamus. Si autem fuerit à corporali malo morte liberatus, cum se Catholicæ congregationi etiam corporali præsencia reddiderit, unde nunquam corde discesserat, non solum non improbamus quod fecit, sed etiam securissime verissimeque laudamus.

Nulla reservatio in articulo mortis
To. 14.
Conc. p.
820. C.
Ordinarie, licet percipere Sacramenta ab improbo Ministro tolerato.
Tom. 8.
Conc. p.
341. A.
Anno 1181.
Decret. p.
1005. n.
40. To.
12. Conc.
p. 551. A.

Hac de causa Concilium Trid. sess. 14. c. 7. ait: *Ne hac ipsa occasione aliquis pereat, in eadem Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes quoslibet penitentes à quibusvis peccatis & censuris absolvere possunt.*

Secundo, à quolibet Ministro, quantumvis malo, quamdiu ab Ecclesia toleratur, licitum esse, si justa adfuerit ratio, accipere Sacramenta, affirmant.

Nicolaus I. ad consulas Bulgarorum c. 71. hic Conclusionem 1. laudatus: ait enim communionem recipi posse à facinoroso Sacerdote, usquequo Episcoporum iudicio reprobetur.

Lucius III. relatus L. 3. Decret. tit. 2. de Cohabitatione Clericorum, c. Vestra. *Sine dubitatione teneatis*, inquit, *quod à Clericis & Presbyteris, quamquam fornicariis, quamdiu ab Ecclesia tolerantur, nec habent operis evidentiam, licite divina mysteria audiantur, & alia recipiantur Sacramenta Ecclesiastica.*

Concilium Basileense an. 1435. sess. 20. innovat Constitutionem Martini datam anno 1418. quæ incipit his verbis, "Ad evitanda scandala, in qua Martinus sic statuit: Nemo deinceps à communionem alicujus in Sacramentorum participatione vel receptione aut aliis quibuscunque divinis, prætenu ejusdem sententia aut censura Ecclesiastica, à jure vel ab homine generaliter promulgata, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum Ecclesiasticum observare, nisi censura... vel sententia hujusmodi fuerit facta in vel contra personam, Collegium, Universitatem Ecclesiam, Communitatem vel locum certum à Judice publicata vel denunciata specialiter aut expresse, aut si aliquem ita notorie in excommunicationis sententiam constiterit incidisse, quod nulla possit tergiversatione celari, aut aliquo modo juris suffragio excusari.

Crimen notorium esse potest vel jure vel facto

Concilium Laternense V. sub Leone X. ann. 1512. eandem Constitutionem innovavit, quæ inserta est in Concordatis factis inter Leonem X. Pontificem & Franciscum primum Galliarum Regem.

Ex his colliges, crimen aliquod duplici modo publicum ac notorium esse posse, jure scilicet vel facto: jure notorium est, quod probatur vel confessione rei, vel depositione testium & sententia Judicis; facto autem notorium dicitur, quod ita cognitum est ac publicum, ut nulla possit tergiversatione celari. Adducta vero testimonia probant alterutram notorietatem sufficere, ut quis à participatione vel administratione Sacramentorum excludatur, aut excommunicatus vel suspensus habeatur: unde Conc. Trid. sess. 22. in Decreto de observandis & evitandis in celebratione Missæ, ait: *Neminem, qui publice & notorie criminofus sit, aut sancto altari ministrare, aut sacris interesse, permittant* (Episcopi.)

To. 14.
Conc. p.
856. E.

Nihilominus tamen apud nos sola facti notorietas

Tournelli Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

(in foro saltem externo) non sufficit, ut quis vel excommunicatus, vel suspensus habeatur; sed necessaria est Judicis sententia, qua ille declaretur talem pœnam incurrisse.

Ratio autem hujus secundæ partis nostræ conclusionis est, inquit Sylvius in 3. p. S. Thomæ q. 64. art. 6. q. 3. concl. 1. & 2. quia qui petit Sacramenta à Parocho cui ex officio ministrare incumbit, utitur jure suo & petit rem bonam quam Parochus potest & tenetur bene facere; qua ratione à culpa excusatur qui mutuum petit ab usurario, necessitate rei suæ domesticæ compulsus. Si tamen Sacramentum ab alio percipi possit, lex charitatis postulat non detur malo Sacerdoti occasio peccandi per indignam Sacramenti administrationem.

Tertio, seclusa causa legitima, non licere Sacramenta percipere à malis Ministris ostendit mox adducta ratio, sicut & authoritas S. Aug. Lib. 1. de Baptismo c. 2.

"Si quis, inquit, cum possit in ipsa Catholica accipere, per aliquam mentis perversitatem eligit in schismate baptizari; etiam si postea venire ad Catholicam cogitat quia certus est ibi prodesse Sacramentum, quod alibi accipi quidem potest, prodesse autem non potest; procul dubio perverfus est, iniquus est & tanto perniciosus, quanto scientius. Ita enim non dubitat recte illic accipi, sicut non dubitat illic prodesse etiam quod alibi acceperit.

Hoc ipsum persuadent exempla Sanctorum, qui adduci nunquam potuerunt, ut à publicis Hæreticis vel peccatoribus Sacramenta perciperent.

Insigne est exemplum Hermenegildi, qui, referente S. Gregorio L. 3. Dialogorum c. 31. jubente patre occisus est, quod nolisset manu Episcopi Ariani communionem accipere sacrilegæ consecrationis; sic ille Eucharistiam ab Hæretico consecratam & porrectam appellabat.

Insigne & illud quod narrat Theodoretus Lib. 4. Hist. Eccl. c. 15. de quodam Antiocho magni Eusebii Samosatensis nepote, quem in patris locum cum universi Episcopi Provinciæ elegerent, cumque inter illos forte occurreret Jovinianus Episcopus Bergæ, qui Ariatorum communioni aliquo tempore adhæserat, ubi Jovinianum advertit Antiochus capiti suo manus imponentem, dexteram ejus repulit, eumque ex numero consecrantium removeri jussit, contestans se dexteram ejus ferre non posse, quæ Sacramenta per blasphemiam consecrata suscepisset.

Insigne pariter & illud quod refert eodem Lib. c. 23. idem Historicus de Moyse quem Mabia Saracenorum Regina ad fidem conversa Episcopum sibi & suæ genti præfici postulaverat. Cum ille Alexandriam deductus ut Episcopus consecraretur, vidisset Lucium ab Ariaribus in locum S. Athanasii subintroducendum, paratum ut sibi manus imponeret, exclamavit: *Abstine ut ego manu tua ordiner, te enim invocante non supervenit gratia Spiritus S.*

Apud Gallos notorietas facti non sufficit.

To. 9. p. 81. C. D. Seclusa causa legitima non licet Sacramenta ab improbis Ministris percipere Probatur exemplis Sanctorum

P. 169. A.

P. 185. B.

Solvuntur Objectiones.

Ex triplici fonte deducuntur Objectiones contra primam conclusionem.

I. ex Scripturis.

II. ex SS. Patribus, Augustino imprimis.

III. ex rationum momentis.

Objicies itaque 1. hæc Scripturæ loca.

Ecclesiastici 34 v. 4. *Ab immundo quis mundabitur?*

Et v. 30. *Qui baptizatur à mortuo, quid proficit lavatio ejus?*

Psal. 140. v. 5. *Oleum peccatoris non impinguet caput tuum.*

Joan. 9. v. 31. *Scimus autem quia peccatores Deus non audit.*

Matt. 7. v. 17. *Arbor bona fructus bonos facit, arbor mala malos fructus facit.*

Objectiones ex Scripturis

K

Resp.

Resp. ad primum, sensum litteralem huius loci esse, ab immundis Spiritibus mundari neminem posse, sicut ab iisdem mendacibus nihil veri haberi. Agitur ibi de iis qui somniis, divinationibus, auguriis & visionibus à dæmone immissis fidem incauti & imprudentes adhibent. Vel sensus est ab immundo idolorum & dæmonum cultu nemo mundari potest; qui profectò sensus à præsentis Instituto longè alienus est.

Quòd si ad rem nostram præsentem transferre quis vellet citatam Ecclesiastici sententiam, facile esset distinguere, ut jam superius fecimus: nempe ab immundo qui proprio suo nomine ac propria virtute agit, nemo mundari potest, esto: ab immundo qui agit nomine Christi & Ecclesiæ, ejus ritum debite, ut oportet, observando, qualis est Sacramentorum Minister, nego.

Ad secundum, jam articulo superiori observavimus, litteralem horum verborum sensum esse, eum qui post attrectatum hominis mortui cadaver, unde legalem immunditiam contraxerat, lavatur, nihil ex ea loriione lucrari, si iterum cadaver illud attrectaverit. Ita fert ipse sacer contextus: *Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio ejus? Sic homo, qui jejunit in peccatis suis, & iterum eadem faciens, quid proficit humiliando se.*

To. 9. p. 220. Ad eundem textum quem Donatistæ opponebant, respondebat S. Aug. L. 2. contra Litteras Petilianic. 7. eum qui ab impio Ministro baptizatur; à mortuo propterea non baptizari, quia baptizatur Baptismo Christi viventis, non Baptismo hominis mortui. Et L. 2. contra Cresconium cap. 24. retorquebat adversus Donatistas exemplum peccatoris occulti, qui etsi spiritaliter mortuus sit, validè tamen baptizat, fatentibus ipsismet Donatistis.

Ibid. p. 424. Ad tertium reponit idem S. August. Lib. 2. contra Litteras Petilianic. cap. 103. laudata verba Psal. 140. de Ministris Sacramentorum nullo pacto intelligi posse, alioquin nullus homo viator ea posset administrare, cum nullus sit à peccato prorsus immunis; sed ea intelligi debere de adulatoribus, ait enim Psalmista: *corripiet me justus in misericordia, & increpabit me; oleum autem peccatoris non impinguet caput meum.* Hoc est, interprete S. Augustino, malim me sanari misericordi objurgatione, quàm blanda adulatione, tanquam mihi caput urgatur, decipi atque perverti.

Ibid. p. 35. Ad quartum ex c. 9. S. Joan. respondet S. Aug. L. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 8. hæc verba non esse Christi, sed cæci illius quem Christus curavit, cui quidem oculi corporis restituti erant, sed oculi cordis nondum patebant, cum incitè vel incautè dixit: *Scimus autem, quia Deus peccatores non audit.*

Ibid. p. 219. Ad quintum respondet idem S. Doctor L. 2. contra Litteras Petilianic. 6. Ministrum, quamquam improbum, non esse arborem malam, quia arbor mala est homo de suo faciens, non verò ex virtute Christi: at Minister Sacramentorum non ex sua, sed ex virtute Christi in Sacramentis operatur.

Objectiones ex SS. PP. S. Aug. Objicies 2. auctoritatem S. Augustini, qui multis in locis videtur docere per malos Ministros Spiritum S. conferri, ac veniam peccatorum concedi non posse; unde consequens est S. Doctorem existimasse non posse malos validè Sacramenta perficere. Cum enim ex dictis qu. 5. art. 1. non alia sit Ministri, quàm & Sacramenti ipsius actio, si ratum ac validum est Sacramentum, quod malus Minister conficit, effectum gratiæ spiritualis consequenter producit, cum nihil obstat ex parte suscipientis; si verò eum non producit, nullum ac irritum dici debet Sacramentum.

Antecedens ostenditur verbis ipsius S. Augustini.

Tom. 9. 156. B. Lib. 5. de Baptismo contra Donatistas c. 22. "Proinde, inquit, consentimus Cypriano, Hæreticos remissionem dare non posse; Baptismum autem dare posse, quod quidem illis & dantibus & accipientibus valeat ad perniciem, tanquam tanto munere Dei malè

„urentibus; sicut etiam maligni & invidi, quos & intus „esse ipse testatur, remissionem peccatorum dare non „possunt, cum eos Baptismum dare posse omnes fateantur.

Et Lib. 3. cap. 18. loquens de malis Ministris, "Ta- „les, ait, ipsis Cypriani temporibus baptizabant, quos „Coepiscopos suos cum magno fuisse gemitu confite- „tur.... remissam tamen peccatorum non dabant, quæ „per orationes Sanctorum, id est, per columbæ gemitus datur.... Non enim raptoribus ac fœneratoribus „diceret Dominus, Si cui dimiseritis peccata, dimittentur illi; si cui tenueritis, tenebuntur. Foris quidem nec „ligari aliquid potest nec solvi, ubi non sit qui aut ligare „possit aut solvere; sed solvitur qui cum columba fœcerit pacem; & ligatur, qui cum columba non habet „pacem, sive apertè foris sit, sive intus esse videatur.

Et Lib. 6. cap. 4. "Per hoc, inquit, nihil idoneum dici, cur non possit malus etiam tradere Baptismum, qui „potest habere; & sicut perniciosè habet, ita etiam perniciosè tradere: non quia tale aliquid tradit, nec quia „talis tradit, sed quia tali tradit. Nam cum malus tradit bono, id est, in unitatis vinculo veraci conversione „mutato, inter bonum Sacramentum quod traditur & „bonum Fidelem cui traditur, tradentis malitia non se- „parat. Et cum illi veraciter ad Deum converso peccata dimittuntur, ab eis dimittuntur, quibus ipsa veraci „conversione conjungitur. "Audis peccata ab illis dimitti, quibus ille, cui dimittuntur veraci confessione conjungitur; non ait S. Aug. ea dimitti à malis Ministris.

Accedit S. Ambr. L. de initiandis seu de mysteriis c. 14. ubi ait, *in aliquibus aquam esse mendacem, ac Baptismum perfidorum non mundare, sed polluere.* S. Ambrosius To. 2. p. 330 D.

Accedit & S. Hieronymus in c. 3 Sophroniæ: ait enim, *Sacerdotes qui Eucharistia serviunt impiè agere in legem Christi, putantes Eucharistiam imprecantis verba facere non vitam; ac necessariam esse tantum solemnem orationem, & non merita Sacerdotum.* S. Hieronymus To. 3. p. 1671.

Resp. nego antecedens.

Ad S. Augustinum varia est responsio.

Alii dicunt S. Augustinum negare, eam duntaxat gratiam ab improbis Ministris conferri, quæ per orationes Sanctorum ac columbæ gemitus à Deo impetratur, non verò eam quæ virtute ipsius Sacramenti producitur.

Alii dicunt hunc esse S. Doctoris sensum, per malos scilicet Ministros gratiam non conferri iis, qui eorum malitiæ participant, non quidem ex defectu virtutis in Ministro, sed dispositionis legitimæ in subjecto percipiente Sacramentum; si enim malus bono Sacramentum administraret, gratiam ipsi haud dubiè communicaret. Explicationem hanc confirmant. ex c. 4. L. 6. de Baptismo citato, ubi cum Lovaniensibus legi non debet, *non quia tale aliquid tradit, nec quia tali tradit, sed quia talis tradit, sed legi debet, non quia tale aliquid tradit, nec quia talis tradit, sed quia tali tradit, id est, malo.* To. 9. p. 163 E.

Alii reponunt idcirco asseruisse S. Augustinum improbos Ministros gratiam non conferre, quia cum Minister gratiam hanc non conferat proprio suo nomine ac virtute, sed nomine ac virtute Christi & Ecclesiæ, Ecclesia autem in bonis potissimum consistat, gratia hæc per columbæ gemitus seu per bonos dari dicitur, non verò per malos; non quòd eam mali suo ministerio non conferant, sed quòd eam non suo, sed alieno nomine, non tanquam proprium, sed alienum bonum conferant: ipsi enim Ecclesiæ concessa est potestas conferendi Spiritum sanctum; Ecclesia autem in nobiliori sui parte bonis scilicet ac justis, posita est. Hoc sensu dicebat S. Doctor Lib. 3. de Baptismo cap. 18. *Pax Ecclesia dimittit peccata, & ab Ecclesia pace alienatio tenet peccata, non secundum arbitrium hominum, sed secundum arbitrium Dei & orationes Sanctorum spiritualium.* Ibid. p. 117. F.

ritualium Pax autem hujus unitatis in solis bonis est . . . in malis autem non est, siue foris tumultuantur, siue intus tolerantur. Et Lib. 5. cap. 21. Quapropter, inquit, Sacramentum gratia dat Deus etiam per malos; ipsam verò gratiam non nisi per seipsum vel per sanctos suos. Et ideo remissionem peccatorum vel per se ipsum facit, vel per illius columba membra, quibus ait, Si cui dimiseritis &c.

Alii denique respondent, S. Augustinum citatis in locis arguere Donatistas argumento, ut ajunt, ad hominem ex eorum nempe praxi atque sententia. Scilicet rejiciebant Donatistæ Sacramenta ab Hæreticis & publicis peccatoribus data, hoc prætextu, quod cum Spiritum S. illi non haberent, eum aliis conferre non possent; porro nullum esse putabant Sacramentum quoad substantiam, quod Spiritu S. careret: atqui, reponebat S. Doctor, peccatores occultri, raptores, homicidæ &c. Spiritum S. pariter non habent; ergo eum conferre aliis non possunt; ergo nec verum habent & conferunt Sacramentum. Attamen datum ab ipsis Sacramentum non rejiciebant Donatistæ; ergo, concludebat S. Aug. nec rejicere debent datum ab Hæreticis & publicis peccatoribus; par enim est eorum omnium ratio, siquidem omnes illi gratia pariter privati sunt. Ita ferè urgebat Donatistas Lib. 4. adversus eos cap. 4. *Non itaque, inquit, Hereticorum Baptisma acceptamus, quando post eos non baptizamus; sed quod Christi esse cognoscimus, etiam in malis hominibus, siue aperte foris, siue intus occultè separatim, illis in eare, in qua deviant, correctis debita veneratione suscipimus. Sicut autem urgeri videor cum mihi dicitur, Ergo Hæreticus dimittit peccata? sic & ego urgeo cum dico, Ergo qui cælestia mandata non servat, avarus, raptor, fenerator, invidus peccata dimittit? Si per vim Sacramenti Dei, sicut ille, ita & ille; si per meritum suum, nec ille, nec ille.*

Ad S. Ambrosium aperta est solutio. Loquitur enim non de ministrante, sed de recipiente Baptismum, qui, si perfidus fuerit, id est, integram fidem non habuerit, mendacem possidet aquam, nec ullum ex ea fructum spiritualem reportat. *Baptizatus es, ait, in nomine Trinitatis, confessus es Patrem, confessus es Filium & Spiritum S.; tene ordinem rerum in hac fide.*

Ad S. Hieronymum alludit ibi S. Doctor ad litteralem significationem nominis Eucharistiæ, quod gratiarum actionem significat; & docet ad illam ex parte sacerdotis legitimam gratiarum actionem, præter solemnia verba, quibus corpus Christi consecratur, requiri morum innocentiam ac vitæ probitatem.

Objicies 3. nonnulla rationum momenta.

I. Nemo dat quod non habet: improbi Ministri non habent Spiritum sanctum? ergo &c.

II. Ad Sacramentum ritè conficiendum requiritur intentio Christi & Ecclesiæ: atqui hanc intentionem non habent improbi Ministri, intentio quippe Christi & Ecclesiæ est, ut pura conscientia accedant ad res sacras tractandas & perficiendas.

III. Improbi jus non habent administrandi Sacramenta.

IV. Si improbi validè Sacramenta conficiunt, sequitur (quod absurdum est) Sacramenta ipsa mala esse; quia nempe Sacramentum est actio Ministri illud conficientis; sed actio illa in humine improbo mala est; ergo sacramentum ipsum malum est.

V. Melius est percipere sacramentum à bono, quàm à malo Ministro: ergo sacramentum pendet à privata Ministri probitate.

VI. denique, eodem modo valet & efficax est sacramentum, quo verbum prædicatum; atqui istud vim suam trahit ex peritia & vehementia Oratoris: ergo sacramentum vim suam mutuatur à probitate ministrantis.

Resp. hæc omnia vanas esse ac inanes fallacias.

Tournelii Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

Ad primum, distinguo: Nemo dat, quod non habet, si agat nomine proprio & ut causa principalis, esto: si agat nomine alieno & ut causa instrumentalis, qualis est Minister Sacramentorum, nego.

Ad secundum, distinguo maj. Ad Sacramentum conficiendum requiritur intentio Ecclesiæ quæ terminetur ad substantiam actionis, id est, requiritur intentio faciendi quod facit Ecclesia, concedo: quæ terminetur ad modum actionis, nego. Distinguo min. Improbi non habent intentionem Christi & Ecclesiæ quæ terminatur ad modum actionis, quia quod ex se bonum est, impiè faciunt, concedo: quæ terminatur ad substantiam actionis, nego. Supponimus enim Ministrum, quamquam improbum, velle facere quod facit Ecclesia.

Ad tertium sic respondebat S. Aug. L. 5. contra Donatistas c. 15. *Multa, inquit, contra jus dantur, nec tamen ideo vel nulla vel non data dicuntur. Neque enim ille qui saeculo solis verbis & non factis renuntiat, jure accipit Baptismum, & tamen accipit.*

Ad quartum, neganda consecutio; Sacramentum enim semper in se bonum est, quia est Sacramentum Christi. Ad probationem, esto sit major, quæ universim sumpta falsa est: Sacramentum enim quod habet ens permanens, qualis est Eucharistia, propriè non dicitur actio Ministri, quamquam hæc necessaria sit, ut perficiatur Sacramentum. Distinguenda minor propositio: actio illa improbo Ministro mala est, in genere moris, concedo: in genere entis seu Sacramenti, quod Christus per suum Ministrum conficit, nego.

Ad quintum, distinguo: Melius est accipere Sacramentum à bono quàm à malo Ministro, quantum ad aliquid accessorium & extrinsecum Sacramento, concedo; quantum ad aliquid substantiale ac intrinsecum, nego. Non diffitemur quidem, melius esse percipere Sacramentum à bono quàm à malo Ministro, duabus potissimum de causis, 1. propter exemplum imitationis, ait S. Aug. L. 3. contra Cresconium c. 6. 2. propter bonum impetrationis, quia pius boni Ministri affectus atque orantis devotio potest aliquid spiritualis gratiæ impetrare ei qui Sacramentum percipit: at gratia sacramentalis confertur pro mensura dispositionis subjecti recipientis Sacramentum.

Ad sextum, neganda major & minor propositio. Major quidem, quia sic Christo placuit Sacramenta institui, ut ex se ipsis seu ex opere operato virtutem suam exerant, cum nihil obest ex parte susipientis. At non ita est de prædicatione verbi, quæ aliqua ex parte pen let ex facundia Oratoris idonei ad excitandos & movendos audientium affectus. Minor quoque propositio absolutè falsa est, vis enim & efficacia verbi, quod annuntiatur, omnino pendet ab interna Spiritus S. moventis actione: quantumcunque enim Concionator Evangelicus forinsecus intonet, nisi Deus arcano gratiæ suæ illapsu oculos mentis aperiet & cor inclinet, nihil in audiente proficiet verbi prædicatio.

Objicies 4. adversus secundam conclusionem: Malus qui Deo ministrat per opera charitatis, ille non peccat: ergo nec ille qui Sacramenta ex officio perficit vel dispensat.

Resp. nego conseq. & paritatem. Disparitas est, quia, inquit S. Thomas 3. parte quæst. 64. art. 6. ad 1. *Opera charitatis non sunt aliqua consecratione sanctificata; sed ipsa pertinent ad justitiæ sanctitatem, sicut quædam justitiæ partes, & ideo homo, qui se exhibet Deo Ministrum in operibus charitatis, si sit justus, amplius sanctificatur; si verò sit peccator, per hoc ad sanctitatem disponitur. Sed Sacramenta in se ipsis sanctificationem quamdam habent per mysticam consecrationem, & ideo præexigitur in Ministro sanctitas justitiæ ut congruat suo ministerio. Et certè si ad exercenda charitatis opera sanctitas præexigeretur, ac peccaret, qui ea opera in statu peccati mortalis exerceret, nusquam ille posset amissam semel gratiam recuperare, &*

ad justificationem, ex qua excidit, sese rursus disponere; quia nemo potest se ad iustitiam per peccatum præparare. At quantum istud à dogmate Catholico alienum sit, solus ignorat Lutheranus, qui omnia opera extra charitatem seu gratiam sanctificantem tacta veris peccatis annumerat.

Instabis. Si peccant mali Ministri Sacramenta ministrando, peccant & ii, qui ab ipsis Sacramenta percipiunt; eorum quippe peccato sic communicant. *Digni enim sunt morte*, ait Apost. Rom. 1. v. 32. *non solum qui peccata faciunt, sed qui consentiunt facientibus*.

Respondet idem S. Thomas loco mox citato ad 2. *Quod ille, qui ad Sacramenta accedit, suscipit Sacramenta à Ministro Ecclesie, non in quantum est talis persona, sed in quantum est Minister Ecclesie. Et ideo quamdiu ab Ecclesia toleratur in ministerio, ille qui ab eo suscipit Sacramentum, non communicat peccato ejus, sed communicat Ecclesie qua eum tanquam Ministrum exhibet. Si verò ab Ecclesia non toleratur, puta cum degradatur, vel excommunicatur, vel suspenditur, peccat qui ab eo accipit Sacramentum, quia communicat peccato ipsius.* Addenda hinc exceptio supra memorata, quod nempe lex charitatis exigit, ut Sacramentum ab alio, quam ab improbo Ministro percipiatur, cum id fieri potest absque ullo suscipientis detrimento.

Q U Æ S T I O VIII.

De subjecto sacramentorum.

Subjectum Sacramentorum homo est, Sacramentorum capax, de quo tria discutienda nobis sunt.

Primum an solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Secundum, an & quæ intentio requiratur in homine, ut Sacramenta valide percipiat.

Tertium, an & quæ requirantur conditiones, ut licite & cum fructu homo Sacramenta percipiat.

A R T I C U L U S I.

An solus homo viator sit Sacramentorum capax.

Non hinc quæstio est de capacitate tantum physica & materiali, in eo posita quod possit homo eos sensibiles ritus in se pati quibus Sacramenta constant, sed de capacitate morali, quæ ex institutione Christi certas exigit adjunctas circumstantias & conditiones.

Nec etiam quæstio est, an solus & quilibet homo sit immediate & proxime capax cujuslibet Sacramenti; certum quippe est, Baptismum Sacramentorum omnium, ut dicitur, januam esse, nec ad cætera Sacramenta cuiquam absque prævio Baptismate aditum patere posse.

Quæstio itaque est, an solus homo viator moraliter sit capax Sacramentorum novæ Legis, seu immediate, seu mediate recipiendorum.

C O N C L U S I O.

Solus homo viator subjectum est Sacramentorum capax.

Probat ex Apostolo Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia pro peccatis.* Et verò si singula novæ Legis Sacramenta percurramus, manifestum erit ea pro solis hominibus viatoribus instituta fuisse; sunt etenim salutis remedia; sunt canales, per quos cœlestis gratia ad nos defluit; sunt media, per quæ ad fidem supernaturalem pervenimus. *Per hæc*, ait Concilium Tridentinum

sess. 7. in procemio, *omnis vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur.* Hæc porro omnia solos spectare possunt homines viatores. Convenienter autem instituta fuisse hæc sensibilia salutis nostræ remedia, superius ad secundam hujus Tractatus Quæstionem probavimus.

Quod verò nonnulli Scholastici hinc sollicitè quærent, an nempe de potentia Dei absoluta possint institui sensibilia quædam Sacramenta, quorum Angeli sint capaces, superfluum & otiosum arbitramur: ab hujusmodi enim quæstionibus, quæ supremam Dei potentiam lætant, & quæ aut nihil, aut parum utilitatis habent ad dogma fidei illustrandum, abstinendum ducimus.

A R T I C U L U S II.

An & quæ requiratur intentio seu voluntatis consensus, ut quis verè Sacramentum percipiat.

Non hinc de parvulis, sed de adultis quæstio est: norunt quippe omnes, in parvulis dum baptizantur, sufficere intentionem publicam & generalem Ecclesiæ.

Revocanda porro hic sunt quæ Articulo 1. superioris Quæstionis observavimus circa objectum & variam intentionis divisionem, cum de Ministro Sacramentorum sermonem habebamus. Ex quibus facile intelliges, præsens argumentum in eo totum versari, an scilicet in eo qui Sacramentum percipit, sufficiat consentire in extremum ac purè materiale Ecclesiæ ritum tamen interius reclaimer, ac fide & dilatorie ritum hunc percipere velit, an verò necessarius sit interior ipsius consensus, qui feratur vel simpliciter ad actionem Ecclesiæ, quatenus est Ecclesiæ, & sub ea reflexa voluntate vel ad eam quatenus est verum Sacramentum; vel denique quatenus est efficax & productiva gratiæ sanctificantis.

Qua in controversia omnes de his tribus capitibus consentiunt.

I. Ad percipiendum Sacramenti fructum, nempe sanctificantem gratiam, necessarium plenè esse recipientis consensum: quia docent Patres Tridentini sess. 6. c. 7. *Justificationem esse renovationem interioris hominis per voluntariam susceptionem gratiæ & donorum.*

II. Consentunt ad veritatem Sacramenti Eucharistiæ, necessariam non esse susipientis intentionem, quia Sacramentum hoc in re permanenti consistit, & potest vel casu ab inscio, vel ab invito verum percipi corpus Christi, quamquam sine fructu, cum hujusmodi perceptio Eucharistiæ verè non sit sacramentalis ad effectum gratiæ producendum ordinata.

III. Fatentur omnes habitalem seu interpretativam voluntatem certis in casibus sufficere ad validam Sacramentorum Baptismi, Pœnitentiæ, & Unctionis extremæ perceptionem.

Disputant igitur 1. an necessarius sit consensus in ritum Ecclesiæ qui percipitur; an sufficiat, ut aliqui loquuntur cum Cajetano, *capacitas sine contrarietate*; hoc est, quod quis merè passivè se habeat, licet neque velit, neque nolit positivè talem ritum percipere. 2. ad quid ferri seu terminari debeat ille consensus, sicut expositum fuit.

P R I M A C O N C L U S I O.

In adulto, ut Sacramenta verè percipiat, requiritur vera & interna intentio, seu consensus voluntatis in ritum Ecclesiæ quem percipit.

Probat 1. ex Conciliis.

Ex Carthaginensi III. an. 397. c. 34. ubi jubet, *egrosantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium, hi qui sui sunt, periculo proprio dixerint, baptizentur.*

Ex Carthaginensi IV. anno 398. cap. 76. ls. inquit, *qui*

To. 14.
Conc. p.
776. B.

To. 13.
Conc. p.
759. C.

Cajetan.
Glossa in
Canonem
Solet de
consecra-
tione dist.
4. & alia
Glossa in
caput Ma-
jores de
Baptismo
& ejus
effectus.

To. 2. *qui poenitentiam in infirmitate petit, si casu, dum ad*
 Conc. p. *eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate*
 1172. A. *obmutuerit, vel in phrenesim versus fuerit, dent testi-*
 Ibid. p. *monium qui eum audierunt, & accipiat poenitentiam.*
 1205. E. *Ex Arausicano I. an. 442. Can. 12. quo sic sta-*
 Tom. 3. *tuit: Subito obmutescens prout status ejus est, baptis-*
 Conc. p. *ari aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis aut*
 1449. E. *præterita testimonium aliorum verbis habet, aut præ-*
 Tom. 5. *sentis in suo nutu.*
 Conc. p. *Ex Aurelianensi III. an. 538. Can. 7. Si invitus,*
 297. D. *inquit, vel reclamans fuerit ordinatus, ab officio qui-*
 E. *dem deponatur, sed non à communione pellatur. Epis-*
copus autem qui invitum aut reclamantem præsump-
serit ordinare, annuali poenitentia subditus Missas fa-
cere non presumat.

Probatur 2. ex SS. Augustino & Thoma.

S. Aug. S. Augustinus Lib. 4. contra Donatist. cap. 24. inter
 To. 9. p. *infantes & adultos, dum baptizantur, istud discriminis*
 141. A. *esse statuit, quod adulti interrogati pro se respondere*
teneantur; sufficiat autem susceptores respondere pro
infantibus. Ideo, ait, cum aliis pro eis (parvulis) res-
pondeant, ut impleatur erga eos celebratio Sacramenti,
valet utique ad eorum consecrationem, quia ipsi res-
pondere non possunt. At si pro eo qui respondere potest
alius respondeat, non itidem valet. Ex qua regula il-
lud in Evangelio dictum est, quod omnes, cum legitur,
naturaliter movet, etatem habet, ipse pro se loquatur.

Ibid. p. *Et Lib. 7. cap. 53. Nequaquam, inquit, dubitarem*
 202. C. *habere eos Baptismum, qui ubicunque, & à quibus-*
cunque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua
simulatione & cum aliqua fide acceperint. Quo in lo-
co per fidem intelligit sanctus Doctor, intentionem seu
voluntatem percipiendi Sacramentum. Quo sensu Epi-
stola 98. ad Bonifacium alias 23. ait: Nec te moveat,
 To. 2. p. *quod quidam non ea fide ad Baptismum percipiendum*
 265. F. *parvulos ferunt, ut gratia spiritali ad vivam regene-*
rentur etatem.

S. Tho. S. Thomas in 4. dist. 6. qu. 1. art. 2. quæstionc. 3.
 T. 10. p. *In adultis, inquit, & in habentibus usum rationis, in*
 91. col. 2. *quibus potest esse contraria voluntas actu vel habitu,*
 D. E. *requiritur & contritio sive devotio ad percipiendam*
rem Sacramenti; & intentio vel voluntas ad recipien-
dum Sacramentum. In pueris autem absque utroque
percipitur & Sacramentum, & res Sacramenti; & si
militer est in carentibus usu rationis, nisi contraria vo-
luntas habitu insit, etsi non actu. Tamen sciendum,
quod non requiritur in adulto voluntas absoluta susci-
piendi quod Ecclesia confert, sed sufficit voluntas con-
ditionata, sicut est in voluntariis mixtis... Et ideo si sit
coactio sufficiens, ita quod principium sit ex toto ex-
tra nihil conferente vim passo, (ut cum aliquis recla-
mans immergitur violenter) tunc talis nec Sacra-
mentum suscipit, nec rem Sacramenti: Si autem sit
coactio inducens sicut minis vel flagellis, ita quod ba-
ptizatus potius eligat Baptismum suscipere, quam talia
pati, tunc suscipit Sacramentum, sed non rem Sacra-
menti.

Et in Summa q. 68. art. 7. ad 2. Dicendum, inquit,
quod si in adulto deesses intentio suscipiendi Sacramen-
tum, esset rebaptizandus: si tamen hoc non constaret,
esset dicendum, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

Et in Supplemento q. 45. art. 4. in corp. Sicut se
habet ablutio exterior ad Baptismum, ita se habet ex-
pressio verborum ad hoc Sacramentum (Matrimonii)
unde sicut si aliquis ablutionem externam reciperet,
non intendens recipere Sacramentum, sed ludum & do-
lum facere, non esset baptizatus, ita expressio verborum
sine interiori consensu Matrimonium non facit.

Probatur 3. ex SS. Pontificibus Innocentio III. IV.
 & Paulo V.

Innocentius III. cap. *Majores*; de Baptismo & ejus
 effectu Lib. 3. Decretalium titulo 42. consultus ab A-
 relatenſi Archiepiscopo circa Baptismum amentibus,
 Tournelſi Tomi III. P. I. de Sacram. in Gen.

dormientibus, invitis ac reluctantibus datum sic re-
 spondet: "Sunt autem nonnulli, qui dicunt, quod Sa-
 cramenta quæ per se sortiuntur effectum ut Baptismus
 „& Ordo cæteraque similia, non solum dormientibus,
 „& amentibus, sed invitis & contradicentibus, etsi non
 „quantum ad rem, quantum tamen ad characterem
 „conferuntur, cum non solum parvuli, qui non consen-
 „riunt, sed & ficti, qui quamvis ore, corde tamen dis-
 „sentiunt, recipiant Sacramentum. Sed opponitur ra-
 „libus, quod qui fuissent inviti & reluctantes immerſi,
 „saltem ratione Sacramenti ad jurisdictionem Ecclesia-
 „sticam pertinerent; unde ad servandam regulam fidei
 „Christianæ forent rationabiliter compellendi. Verum
 „id est Religioni Christianæ contrarium, ut semper
 „invitus & penitus contradicens ad recipiendam & ser-
 „vandam Christianitatem aliquis compellatur. Propter
 „quod inter invitum & invitum, coactum & coactum,
 „alii non absurdè distinguunt; quod is, qui terroribus,
 „arque suppliciis violenter attrahitur, & ne detrimen-
 „tum incurrat, Baptismi suscipit Sacramentum, talis
 „(sicut & is qui fictè ad Baptismum accedit) caracte-
 „rem suscipit Christianitatis impressum, & ipse tan-
 „quam conditionaliter volens, licet absolute non ve-
 „lit, cogendus est ad observantiam fidei Christianæ: in
 „quo casu debet intelligi decretum Concilii Tolentani,
 „ubi dicitur, quod qui jam pridem ad Christianitatem
 „coacti sunt, sicut factum est temporibus religiosissimi
 „Principis Sisibuti, quia jam constat eos Sacramentis
 „divinis associatos, & Baptismi gratiam suscepisse, &
 „chrismate unctos esse, & corporis Domini extitisse
 „participes, oportet, ut fidem, quam necessitate susce-
 „perint, tenere cogantur. Ille verò qui nunquam con-
 „sentit, sed penitus contradicit, nec rem, nec caracte-
 „rem suscipit Sacramenti; quia plus est expressè con-
 „tradicare, quam minimè consentire: sicut nec ille
 „notam alicujus reatus incurrat, qui contradicens peni-
 „tus & reclamans, thurificare idolis cogitur violenter.
 „Dormientes autem & amentes, si priusquam amen-
 „tiam incurrerent, aut dormirent, in contradictione
 „persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis
 „propositum perdurare, etsi fuerint sic immerſi, cha-
 „racterem non suscipiunt Sacramenti, secus autem si
 „prius Catechumeni extitissent, & habuissent proposi-
 „tum baptizandi: unde tales in necessitatis articulo con-
 „suevit Ecclesia baptizare. Tunc ergo characterem sa-
 „cramentalis imprimit operatio, cum obicem volunta-
 „tis contrariæ non invenit obstantem.

En integra circa propositam quæstionem Romani
 Pontificis responsio, ex qua hæc habes.

I. Eos qui simpliciter & omnino inviti ac reluctan-
 tes baptizantur, verè non baptizari, nec proinde cogi
 posse ad Legem Christianam observandam, quemad-
 modum rei non sunt idololatriz, qui planè inviti ac re-
 clamantes coguntur exterius thur idolis adolere.

II. Eos qui tantum inviti sunt secundum quid, seu
 qui minis aut tormentis adducuntur, ut magis eligant
 baptizari, quam cruciari, eos, inquam, tanquam condi-
 tionaliter volentes validè baptizari; ac si postea relucten-
 tur, sibi que illatam violentiam obtendant, nihilominus
 ad Christianam Legem observandam cogendos esse,
 quia sufficienter in Baptismum consenserunt.

III. Dormientes & amentes, qui nunquam Baptis-
 mum petierunt, imò qui reluctari sunt, si hac durante
 resistantia baptizentur, verè non baptizari; secus verò si
 postquam Baptismum petierunt, in amentiam & phre-
 nesim versi sunt: quo casu tanquam infantes baptizari
 validè possunt ac debent.

IV. Cum Innocentius III. ait characterem imprimi
 per sacramentalem operationem, quando hæc obicem
 voluntatis contraria non invenit obstantem, sensus e-
 jus non est, sufficere ad veritatem recepti Baptismatis,
 quod exterius homo non contradicat, quasi vellet into-
 riorem consensum non esse necessarium; utrumque enim
 K 3

exigit

exigit Summus Pontifex, & non resistantiam externam, & internum consensum: *Qui nunquam consentit*, inquit, *sed penitus contradicit, nec rem, nec characterem suscipit Sacramenti.* In ea igitur non resistantia seu contradictione externa includit ac supponit Innocentius positivum voluntatis consensum.

Innocentius IV in tertium Librum Decretalium titulo, *De Baptismo & ejus effectu*, q. 10. expresse docet, eum qui sine consensu baptizatur, aut Matrimonium contrahit, nec baptizari, nec Matrimonium contrahere.

Paulus V. in Rituali Romana caver, ne adultus, qui in amentiam aut subitum morbum incidit, baptizetur, nisi prius, cum sui compos erat, Baptismum petierit.

Probatur 4. ratione, & inductione per singula Sacramenta. Sicut enim ad suavem Dei providentiam pertinet, non justificare adultum, nec ipsi amplio rem gratiam conferre, nisi ipse ex animo consentiat; ita pariter nullus adultus Sacramentis initiari, ac per ea certas quasdam obligationes potest contrahere, nisi ipse voluerit seu consenserit: quod si singula percurrantur Sacramenta, facile patebit, hanc esse eorum naturam, ut consensum exigant illius cui ministrantur. Ac primo quidem consensum hunc postulant Sacramenta, quæ characterem imprimunt; aliàs cum hæc iterari non possint, invitis ac animo reluctantibus data characterem necessariò imprimerent, & consequenter cogendi illi forent ad ea implenda officia, quibus obstricti tenentur quotquot ea percipere Sacramenta: at nemo planè invitus nec consentiens ad ea cogi potest, ut docet Innocentius III. Secundò, de Matrimonio & Pœnitentia, res quoque manifesta videtur. Namque Matrimonium essentialiter consistit in unionem animorum, quam sine vero & interiori consensu vix concipias. Pœnitentia autem necessariò includit actus pœnitentis tanquam materiam, nempe Contritionem, Confessionem & Satisfactionem: an verò sine interno animi motu ac consensu hæc fieri possunt? Tertiò, Eucharistia equidem in suo esse non pendet ab intentione susipientis, quia habet esse permanens, & ab invito seu ignaro sumi realiter potest: verum hujusmodi sumptio materialis est, non sacramentalis ad effectum Sacramenti percipiendum ordinata. Denique in extrema Unctione percipienda, etsi Ecclesia non exigit actua lem voluntatem, nihilominus interpretativam supponit; igitur ut quis Sacramenta validè percipiat, debet ex animo consentire in eum Ecclesiæ ritum quem percipit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Non sufficit in adulto intentio percipiendi merè externum ac materialem Ecclesiæ ritum; nec etiam requiritur, ut eum expresse tanquam verum Sacramentum intendat, sed sufficit ut ex animo ac generatim velit percipere id quod facit Ecclesia.

Conclusio hæc tam affinis est ac connexa cum iis, quæ supra de intentione Ministri necessaria dicta sunt, ut non tam probanda, quam paucis exponenda videatur.

Si quis itaque externo Ecclesiæ Sacramento exterius duntaxat se subiceret, interius tamen fictè ac illusoriè vellet agere, ille verum non perciperet coram Deo Sacramentum: quia tamen exterius eodem modo se gerit, ac si vellet re ipsa Sacramentum percipere, coram Ecclesia, quæ de internis non judicat, præsumitur verum percepisse Sacramentum, ac consequenter censuris ac pœnis Ecclesiasticis cogendus foret ad ea omnia observanda, quibus tenentur, qui Sacramentorum sunt participes. Neque, ut aliàs observavimus, ei, qui contestaretur se in Sacramenti perceptionem verè & ex animo non consensisse, fides tam facilè habenda foret, aut ab obligatione, quam exterius contraxit, tan-

quam liber dimittendus, [quantis enim abusibus & incommodis sic aditus aperiretur?] sed cogendus potius ut suo consensu ratum tandem faciat, quod ejus defectu irritum fuerat, Matrimonium v. gr. Votum solenne, &c. Quod si de Baptismo ageretur, [quod certè ratum est] conferendus iterum foret sub conditione, sicut docet S. Thomas q. 68. artic. 7. ad 1.

Necesse tamen absolute non est, ut qui ritum externum Ecclesiæ percipit, eum intendat vel quatenus Sacramentum est, vel quatenus sanctificantem gratiam impertitur; sed satis est quod verè & ex animo velit ritum hunc generatim suscipere, quatenus est ritus Ecclesiæ; seu velit percipere id quod facit Ecclesia. Revoca, quæ superius dicta sunt, ubi de intentione Ministri.

TERTIA CONCLUSIO.

In aliquibus Sacramentis percipiendis v. gr. Baptismo, Confirmatione, Pœnitentia, Unctione extrema, actualis aut virtualis non requiritur, sed interpretativa sufficit intentio recipientis.

Probatur ex Canonibus Conciliorum Conclusionem 1. laudatis. In illis etenim qui subita vi morbi oppressi obmutescunt, aut sui compotes amplius non sunt, haud dubiè nec actualis nec virtualis adest intentio, seu voluntas percipiendi Sacramentum Baptismatis, vel Absolutionis, vel Unctionis extremæ: constanti nihilominus piæ Matris Ecclesiæ usu ea Sacramenta ipsis conceduntur, cum aliquo testimonio constet, quod ea sani postulaverint; ergo Ecclesia existimat his in casibus interpretativam sufficere intentionem ad Sacramentum non tantum validè, sed etiam cum fructu percipiendum.

Ex quo inferes diversa planè ratione præteritam voluntatem sufficere ad veritatem Sacramenti ex parte Ministri, & ex parte recipientis. Nam ex parte Ministri, debet illa voluntas manere virtute, hoc est, ex illa proximè vel remotè derivari debet administratio Sacramenti; ex parte verò recipientis, satis est, si voluntas illa præcesserit, nec usquam contraria fuerit: necesse verò non est, ut ex illa homo moveatur ad perceptionem Sacramenti.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Obijcies 1. contra primam Conclusionem, multa exempla sacrarum Ordinationum, quæ invitis ac planè reluctantibus datæ, approbatæ ac ratæ fuerunt.

Inter hæc duo sufficiant exempla.

Primum est Macedonii Ascetæ, de quo Theodoretus in Religiosa Historia cap. 13. "Postquam magnus Flavianus magno Dei gregi (*Antiochena Ecclesia*) Pastor est ordinatus, & viri (*Macedonii*) virtutem cognovit de montis illum vertice per speciem objectionis abduxit, & sub mysticum Sacrificium Altari admovit, cooptavitque in numerum Sacerdotum. Cumque peracta liturgia hoc illi quidam indicassent (ignorabat enim prorsus quid egissent) primum quidem convitiis verbisque asperis proscidit universos; deinde arrepto baculo, quo innixus propter senium incedebat, Pontificem ipsum, & alios, qui aderant insecutus est, Ordinationem hanc ratus montis verticem sibi optatamque habitationem erepturam. Sed tum quidem sic indignantem ægrè tandem amici quidam sedaverunt. Expleto autem hebdomadæ curriculum, cum rediisset dies Dominicus, iterum evocat illum magnus Flavianus, rogatque ut celebritati cum ipsis intersit. Tum ille ad eos, qui venerant. An vobis, ait, non sufficiunt quæ jam acta sunt, sed iterum me Presbyterum creare vultis? Et respondentibus illis fieri non posse, ut bis eadem fiat manuum impositio, non acquievit." Hæc Theodoretus.

Secunda.

Secundum exemplum est Pauliniani fratris sancti Hieronymi, "quem, ait sanctus Epiphanius in Epistola ad Joannem Hierosolimitanum inter Hieronymianos 110. alias 60. ignorantem & nullam penitus habentem suspensionem, per multos Diaconos apprehendi iussimus, & teneri os ejus, ne forte liberare se cupiens, adjuraret nos per nomen Christi; & primum Diaconum ordinavimus proponentes ei timorem Dei, & compellentes ut ministraret; valde quippe obnitebatur, indignum se esse contestans. Vix ergo compulimus eum, & persuadere potuimus testimoniis Scripturarum, & propositione mandatorum Dei; & cum ministraret in sanctis Sacrificiis, rursus eum ingenti difficultate, tento ore ejus, ordinavimus Presbyterum, & iisdem verbis quibus ante suaseramus, impulimus ut sederet in ordine Presbyterii. Hæc S. Epiphanius.

Resp. duplex esse posse genus hominum qui inviti ac reluctantes ordinantur.

Primum eorum, qui nec precibus, nec minis, nec adhortationibus possunt unquam adduci ut impositionem manus percipiant aut qui plane ignari ac inscii eam percipiunt. Hi omnino ac simpliciter inviti dicendi sunt, nec rata & valida haberetur hujusmodi hominibus data Ordinatio. Talis fuisse videtur Ordinatio Macedonii in Presbyterum: quapropter Theodoretus postquam hanc Historiam narravit, addit, *Scimus sane non laudandum multis visum iri narrationem.*

Alterum eorum est qui ex humilitate, propriæ infirmitatis conscientia, metu ac reverentia sacros Ordines refugiebant, ad quos interdum populi suffragio, votis imperio, precibus, clamoribus vocabantur & impellebantur. Hi primo inviti quidem ac reluctantes erant; ac subinde, ut votis Ecclesiæ & Superiorum voluntati se faciles præberent, consentiebant se ordinari. Ita testatur S. Augustinus Epistola ad Donatum 173. alias 204. *Multi inquit, ut Episcopatum suscipiant, tenentur inviti, perducuntur, includuntur, custodiuntur, patiuntur quæ nolunt, donec adsit eis voluntas suscipiendi operis boni. Scilicet, ait S. Gregorius Magnus parte 1. Pastoralis cap. 8. tunc laudabile fuit Episcopatum querere, quando per hunc quemque dubium non erat ad supplicia graviora pervenire.* Itaque illo tempore quo quisque plebi melius præerat, primus ad Martyrii tormenta ducebatur: at postquam à persecutoribus respiravit Ecclesia, reddita ipsi pace, viri pietate, sanctitate & scientia illustres, Ecclesiasticas dignitates refugiebant, ne dum exambibant. Audiatur S. Cyprianus Epistola 52. ad Antonianum de electione & ordinatione Cornelii in Episcopum Romanum. "Episcopatum, ait, nec ipse postulavit, nec voluit, nec ut cæteri, quos arrogantia & superbiæ suæ tumor inflat, invasit; sed quietus & modestus, & quales esse consueverunt, qui ad hunc locum divinitus eliguntur, pro pudore virginalis conscientia suæ, & pro humilitate ingenuæ sibi & custoditæ verecundiæ, non ut quidam vim fecit, ut Episcopus fieret, sed ipse vim passus est, ut Episcopatum coactus exciperet.

In usu scilicet erant tunc temporis ista Gregorii Magni, Leonis atque Anthemii Imperatorum effata, nempe, *Tantum ab ambitu debet Antistes esse sepositus, ut queratur cogendus, rogatus rocedat, invitatus refugiat; sola illi suffragetur necessitas excusandi.*

Qui isto posteriori modo inviti ordinabantur, ii plane ac simpliciter inviti & nolentes dici non debent, sed tantum secundum quid: qui nempe de nolentibus & non consentientibus, volentes & consentientes tandem sunt, ut Ecclesiæ obsequantur. Pariter qui ad Baptismum adducitur suppliciorum metu, ac magis eligit baptizari, quam ea tormenta subire, ille non simpliciter invitus baptizatur, sed, ut ajunt, secundum quid; eo fere modo quo mercator ingruente tempestate ac mortis periculo, merces suas in mare projicit; quæ proje-

ctio non simpliciter & absolute, sed tantum secundum quid involuntaria dicitur.

Objicies 2. auctoritatem S. Augustini duobus in locis. Tract. 26. in Joan. ait: *Intrare quisquam Ecclesiam potest nolens, accedere ad Altare potest nolens, accipere Sacramentum potest nolens; credere non potest nisi volens.* Et Lib. 4. confess. c. 4. narrat amicum suum, cum diu sine sensu jacuisset, nescientem baptizatum fuisse. Quod autem Baptismum antea non desiderasset, videtur innuere S. August. Nam, inquit, *a fide vera, quam non germanitus & penitus adolescens tenebat, deflexeram eum in superstitiosas fabellas & perniciosas, propter quas plangebatur me mater.*

Resp. ad primum, Sacramentum illud quod in mente S. Augustini aliquis nolens accipere potest, esse Eucharistiam, quæ cum habeat esse permanens, potest à nesciente vel invito (quamquam sine fructu) percipi. Quod si S. Doctorem de Baptismo etiam locutum fuisse contenderis, dicendum erit eum aut ad infantes alludere, qui sine proprio consensu baptizantur, aut ad adultos, non quidem plene ac simpliciter, sed tantum secundum quid invitos.

Ad secundum: Amicus ille Augustini, quamquam animo erraret, Baptismum nihilominus sanus percipit, quem infirmus ac nesciens percepit, & quem à morbo recreatus im probavit & confirmavit, ut Augustinum, à quo tunc irridebatur, sustinere non potuerit, sicut ipsemet narrat sanctus Doctor.

Objicies 3. Glossa in caput, *Selet*, de Consecratione dist. 4. & in caput, *Majores*, de Baptismo, docet esse validum *Baptismi Sacramentum ab eo susceptum qui corde dissentis, modo dicat ore se consentire.*

Resp. nullius ponderis ac momenti esse glossam hanc quam Gregorius XIII. expungi jussit.

Objicies 4. Concilium Florentinum tribus dumtaxat dixit Sacramenta perfici, nempe materia, forma & Ministro habente debitam intentionem: si porro suscipientis intentio seu consensus requireretur, non tribus, sed quatuor rebus Sacramenta perfici dixisset.

Resp. Concillum agere tantum de iis quæ necessaria sunt ex parte Ministri, non vero ex parte suscipientis; quare mirum videri non debet, si de intentione in suscipiente necessaria nihil dixerit; hæc enim nec in omnibus Sacramentis, puta Eucharistia; nec semper puta in parvulis dum baptizantur, necessaria est. Adde quod in Sacramentis quæ in usu consistunt, suscipiens quodammodo includitur in materia Sacramenti, quatenus scilicet hæc consistit in passione aliqua quæ circa suscipientem exercetur; neque enim concipi potest v. g. Baptismus sine aliquo qui baptizetur.

Instabis 1. Perfectio Sacramenti unice pendet à Ministro: atqui si necessaria foret ad illius integritatem suscipientis intentio, Sacramenti perfectio penderet non tantum à Ministro, sed etiam à suscipiente; ergo &c.

Resp. distingo maj. Perfectio Sacramenti unice pendet à Ministro, tanquam à causa efficiente ministeriali, concedo; tanquam à conditione necessaria, nego. Distinguo min. ad sensum majoris. Intentio quippe seu consensus illius qui Sacramentum percipit, non est causa perficiens, sed conditio dumtaxat necessaria, ut verum ac ratum sit Sacramentum.

Instabis 2. Quod in uno essentialiter non pertinet ad substantiam Sacramenti, non potest pertinere in alio: atqui intentio suscipientis in infante non pertinet ad substantiam Baptismi; ergo nec in adulto.

Resp. nego maj. neque alia hinc querenda ratio, quam Christi voluntas, qui sic Baptismum instituit, ut valeat in parvulo sine ipsius proprio consensu, non valeat autem in adulto.

Objicies denique contra 2. Conclusionem: S. Thomas Conclusionem 1. laudatus qu. 45. Supplementi articulo 4. docet eum, qui exteriorem ablutionem perciperet, nec intenderet recipere Sacramentum,

baptizatum non fore; ergo exigit S. Doctor in suscipiente intentionem quæ feratur circa ritum Ecclesiæ, quatenus Sacramentum est.

Resp. per Sacramentum S. Doctorem hîc intelligere actionem exteriorem Ecclesiæ, quatenus est Ecclesiæ; atque hoc unum exigere ad veritatem Sacramenti, ut qui illud percipit, non ludum aut dolum velit facere, sed generatim velit percipere ritum Ecclesiæ.

ARTICULUS III.

De dispositionibus necessariis ad Sacramenta valide, aut licite & cum fructu percipienda.

De valida & licita perceptione Sacramenti movetur hîc quæstio; utrum nempe fides & pietas necessariae omnino sint, ut Sacramentum & valide, & licite, seu cum fructu percipiatur.

PRIMA CONCLUSIO.

Fides non est dispositio necessaria ad Sacramenta valide percipienda, una excepta Pœnitentia.

Prima pars probatur 1. ex usu & praxi Ecclesiæ, quæ ratum habuit Baptismum, quem Hæretici legitimo ritu perceperunt.

To. 9. p. 114. B. II. Ex S. Augustino lib. 3. de Baptismo, cap. 14. *Nec interest, inquit, cum de Sacramenti integritate & sanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus sit ille, qui accipit Sacramentum. Interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad Sacramenti quæstionem nihil interest: fieri enim potest, ut homo integrum habeat Sacramentum, & perversam fidem.*

Altera pars, nempe excipiendum hîc esse Sacramentum Pœnitentiæ, probatur: Quia huic Sacramento peculiare istud est, ut idem actus contritionis, quo homo disponitur ad effectum Sacramenti, sit quoque pars materialis, vel quasi materialis ipsius Sacramenti: non potest autem integra esse Sacramenti substantia sine valida materia; at contritio, nisi fidem ac pietatem aliquam includat & præsupponat, nulla plane est.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ut Sacramentum licite ac cum fructu percipiatur, necessariae sunt præviæ ex fide ac pietate dispositiones.

Probatur ex sancto Augustino mox citato: *Interest plurimum, inquit, ad salutis viam, quali nempe fide imbutus sit qui Sacramentum percipit.*

To. 14. Conc. p. 777. A. Ibid. B. Concilium Tridentinum sess. 7. Can. 6. definit, *Sacramenta nova Legis continere gratiam quam significant, eamque non ponentibus obicem conferre.* Et Can. 7 ait, *eam quantum est ex parte Dei omnibus dari.* Supponit igitur Concilium, esse in potestate hominibus oblatam in Sacramentis gratiam non recipere; adeoque nonnullas in ipso prævias requiri ex fide ac pietate dispositiones, ut aliquem ex Sacramentis spirituales fructum reportare possit.

Ibid. p. 758. E. Dispositiones illas exponit idem Concilium sess. 6. cap. 6. *Disponuntur autem, inquit, ad ipsam iustitiam, dum excitati divina gratia & adjuti, fidem ex auditu concipientes, libere moventur in Deum, credentes vera esse quæ divinitus revelata & promissa sunt; atque illud imprimis, à Deo justificari impium per gratiam ejus, per redemptionem quæ est in Christo Jesu; & dum peccatores se esse intelligentes, à divina iustitiæ timore, quo utilitur concutuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo,*

in spem eriguntur, fidentes Deum sibi propter Christum propitium fore illumque tanquam omnis iustitiæ fontem diligere incipiunt; ac propterea moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est, per eam pœnitentiam, quam ante Baptismum agi oportet; denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam viam, & servare Divina mandata. De hac dispositione scriptum est: Accedentem ad Deum oportet credere, quia est, & quod inquitur tibi peccata tua. Et, Timor Domini expellit peccatum. Et, Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Et, Euntes ergo docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. docentes eos servare quaecunque mandavi vobis. Denique, Præparate corda vestra Domino.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, Canonem 8. primi Concilii Arelatensis quo statuitur, *ut Africi in Ecclesiam redeuntes denuo baptizentur, si interrogati non responderint Trinitatem.*

Tom. 1. Conc. p. 1428. A.

Et in altero Concilio Arelatensi Can. 27. statuitur, *Bonifacios baptizatos in Trinitate, si interrogati fidem nostram ex toto corde confessi fuerint, cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipiendos esse.* Supponit igitur utraque hæc Arelatensis Synodus, fidem in suscipiente Baptismum planè necessariam esse, ut ratum & firmum habeatur Sacramentum.

Tom. 4. Conc. p. 1013. B.

Resp. ad primum, sermonem ibi esse non de fide baptizati, sed de forma Baptismi: *Interrogent eum Synodus, ajunt Patres Arelatenses, & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu S. esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum S.*

Tom. 1. Conc. p. 1428. A.

Ad secundum, non statuit Synodus, ut Bonifacii iterum baptizentur, si dum à suis baptizati sunt, fidem SS. Trinitatis non sunt professi; sed hoc unum, ut per manuum impositionem in Ecclesiæ sinum non admittantur, nisi prius se omnes fidei articulos ex animo credere palam profiteantur.

Quamquam & dici merito potest, Veteres sollicitos fuisse de fide illius qui Baptismum percepisset, ut nempe ex ea velut signo & argumento à posteriori cognoscerent, qua forma sive ritu baptizati fuissent: si enim interrogati, fidem Trinitatis non respondissent, gravis fuisset ratio suspicandi, eos in nomine Trinitatis, ut oportet, baptizandos non fuisse. Qua ratione Nicolaus I. respondeas ad consulta Bulgarorum cap. 104. vult explorari conditionem baptizantis, an Christianus sit, vel Judæus, vel Paganus, ut inde conjiciatur, quorū legitimo vel non legitimo, collatus fuisset Baptismus.

Objicies 2. S. Augustinum lib. 7. de Baptismo contra Donatistas cap. 53. ubi asserit, *valere Baptisma receptum sine simulatione & cum aliqua fide; ergo requirit fidem ut valeat Baptismatis Sacramentum.*

To. 9. p. 202. D.

Resp. nomine fidei S. Doctorem hîc intelligere intentionem seu voluntatem recipiendi Baptismum, sicut jam antea observavimus ex Epistola S. Doctoris 98. alias 23. ad Bonifacium.

Objicies 3. Optatum Milevitanum lib. 3. adversus Parmenianum, ubi docet eandem esse necessitatem fidei ex parte susipientis, quæ invocationis SS. Trinitatis ex parte Ministri; atqui hæc posterior ita necessaria est, ut sine ipsa nullum sit Baptismatis Sacramentum; ergo & prior. *In hoc Sacramento Baptismatis celebrando, ait Optatus, tres esse species constat... prima species est in Trinitate, secunda in credente, tertia in operante... duas video necessarias... principalem locum Trinitas possidet, sine qua res ipsa non potest gerere hæc*

P. 83. n. 4

hanc sequitur fides credentis. Jam persona operantis vicina est, qua simili auctoritate esse non potest Trinitas enim semper ipsa est, fides in singulis una est; vim suam semper retinent amba &c.

Resp. in mente Optati fidem suscipientis esse quidem necessariam, sicut innovationem Trinitatis, sed diverso necessitatis gradu. Invocatio enim Trinitatis absolute necessaria est, sine qua, inquit ille, res ipsa non potest geri, quæ proinde principalem locum obtinet: at verò fides in suscipiente necessaria est non ad substantiam Sacramenti, sed ad fructum dumtaxat seu effectum ipsius percipiendum. Loqui verò Optatum de fructu seu gratia Sacramenti, ostendunt hæc ipsius verba: *Quis fidelium nesciat, singulare Baptisma, virtutum esse vitam, criminum mortem, natiuitatem immortalem, celestis regni comparationem, innocentiam porcum, peccatorum, ut tu dixisti, naufragium. Has res unicuique, non ejusdem rei operarius (id est Minister) sed credentis fides & Trinitas prestat.*

P. 80.
num. I.

To. 2. p.
608. D.

Objicies 4. S. Ambrosium Lib. 1. de Spiritu S. cap. 3. ubi sic loquitur: *Plenum est Baptismatis Sacramentum, si Patrem & Filium Spiritumque fatearis. Si unum neges, totum subrues. Et quemmodum si unum in sermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum S. fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum S. abneges, plenam est fidei sacramentum. Ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus S. minuas potestatem, vacuum est omne mysterium.* Ergo, judice S. Ambrosio fides suscipientis necessaria est ad veritatem Sacramenti.

Resp. nego conf. Hæc est S. Doct. mens atque sententia nempe Sacramentum quoad effectum, seu gratiam, nullum esse, quando sine fide aliisque præviis dispositionibus necessariis percipitur: nequè verò alium sensum exprimunt verba ista, *vacuum est omne mysterium.* Quippe cum res aliqua effectum, ad quem destinata est, non assequitur, nulla & vacua solet appellari; Sacramentum autem institutum à Deo est, ut spiritalem nobis conferat gratiam: cum igitur hoc suo fine vitio suscipientis defraudatur, vacuum dicitur & inane Sacramentum.

QUÆSTIO ULTIMA.

De Cæremoniis Sacramentorum.

DE cæremoniis seu ritibus Sacramentorum in genere duntaxat hic agemus, de singulis pro re nata, ubi de unoquoque Sacramento, dicturi.

Nomen, definitio, ac partitio cæremoniarum.

Nomen.

Cæremoniæ, aut cæremonia, inquit Isidorus Lib. 6. Etymologiarum c. 19. *apud Latinos dicuntur sacra omnia quæ apud Græcos Orgia vocantur. Propriè autem visum est doctores appellari cæremonias, quasi cæremonias; eo quod quædam cæremoniæ in abstinentiis & carendo politæ sunt, qualis erat apud Judæos carere usu carnis suillæ, & omnia ferè vota Nazaræorum, & aliorum qui vini & aliarum multarum rerum usu, ex voto carebant.*

Definitio.

Cæremonia rectè definitur vel describitur, Actus externus Religionis, qui ad honorem Dei, ornatum & pompam cultus divini, Sacramentorum dignitatem ac reverentiam, & ad hominem utilitatem refertur.

Cæremonia, inquit Bellarminus Lib. 2. de Sacramentis in genere, Controversia 6. c. 29. *"non aliunde habet laudem, nisi quia fit ad Dei honorem. Religio enim, pergit, quæ nobilissima est moralium virtutum,*

"tres habet actus, ut quævis alia virtus. Primo, actum internum elicitum, qui est velle Deo debitum honorem, & cultum dare. Secundo, factum externum interno respondentem, qui est quælibet externa actio, quæ non aliunde est bona & laudabilis, nisi quia fit ad Deum colendum, ut Sacrificium, genuflexio, & similia. Tertio, actum imperatum, id est actum cujusvis virtutis, qui à Religione ordinatur ad Dei honorem. Hoc modo jejunia, eleemosinæ, & alia id genus dici possunt actus Religionis quando fiunt ad colendum Deum, licet aliquando sint etiam actus aliarum virtutum. De hoc tertio actu dixit S. Jacobus cap. 1. "Religionem esse visitare pupillos, & immaculatum se custodire ab hoc sæculo; & S. Aug. Enchiridii cap. 3. "dixit, Deum coli fide, spe, & charitate. Ex his tribus actibus, primus ullo modo est cæremonia; tertius non est etiam cæremonia, nisi quatenus imperatur à Religione: secundus est propriè & simpliciter cæremonia, & de eo tractamus hoc loco." Hactenus Bellarm.

Partitio Cæremoniarum.

Omnes generatim Sacramentorum cæremoniæ vel præcedunt, vel comitantur, vel subsequuntur administrationem Sacramentorum; unaquæque vero suam laudem habet & utilitatem. Quæ præcedunt, ad gratiam præparant, quæ comitantur, ad eam clarius exprimunt ac quasi oculis subjiciunt; quæ subsequuntur, in ea jam percepta hominem firmiter confirmant. Communi ac trito vocabulo cæremoniæ Sacramentorum appellantur Sacramentalia, quia pertinent ad ritum seu modum administrandi Sacramenta.

Bellarminus loco mox citato paulo explicatius varias cæremoniarum partitiones evolvit. Quinque refert.

"Prima partitio sumitur à fine seu effectu. Quædam enim instituuntur ad justificandum, ut Sacramenta *Ibid. p. 90. A.* "Quædam ad alios quosdam effectus spirituales, ut ad dæmones coercendos, ut exorcismi, aqua benedicta &c. quædam ad solum ornatum & significationem, ut vestis alba Neophytorum, lumina cereorum &c.

"Secunda partitio sumitur à causa efficiente, id est, ab institutore. Quædam enim sunt ab ipsa natura quodammodo institutæ, quæ dici possunt naturales: quales est respicere in cælum, tollere manus, flectere genua, tundere pectus; cum Deum oramus: ista enim natura ipsa docet, unde communes etiam Gentilibus & quibuscunque Sectis. Quædam sunt à Deo institutæ, ut multæ in Testamento veteri, & Sacramenta quædam in novo; atque hæc divinæ cæremoniæ appellantur. Quædam denique sunt ab Apostolis, vel eorum successoribus institutæ, quæ dicuntur Ecclesiasticæ.

"Tertia partitio sumitur à causa formali. Quædam enim cæremoniæ sunt immediate cultus Dei, ut sacrificium, oratio, adoratio. Quædam disponunt ad colendum Deum, ut jejunia, celibatus, vitæ asperitas &c. Quædam sunt instrumenta divini cultus, ut templa, aræ, calices.

"Quarta partitio à causa materiali, seu ab objecto materiali. Quædam enim cæremoniæ versantur circa personas; ut exorcismi, insufflatio, aspersio cineris &c. Quædam circa tempus, ut dies festi, Vigiliæ, Quadragesima. . . . Quædam circa modum, ut quod latine Sacramenta ministrentur. Quædam denique circa res ipsas, ut benedictiones aquæ, olei, vestium, palmarum, &c.

"Quinta denique partitio sumitur ab accidentibus, ut quod aliæ sint universales, aliæ particulares, ut jejunium Sabbati temporibus S. Aug. servabatur Romæ, non Mediolani; & contra lotio pedum Baptisma, servabatur Mediolani, non Romæ. Idem aliæ temporales, ut abstinencia à sanguine & suffocato Actor. 15. Aliæ perpetuæ, ut ritus Sacramentorum; denique aliæ, in præcepto, aliæ liberæ, de quibus vidæ S. Aug. Epist. 118. "Ita Bellarminus.

Edit. Paris. 1605.
p. 82. col. 1. A.

To. 3. p.
89. F.

Ceremoniarum rectitudo & equitas.

Novatores Lutherani & Calvinistæ multis calumniis ac mendaciis Catholicæ Ecclesiæ ceremonias proscindunt ac deformant, quibus sepositis, vix ulla inter nos superest controversia. Ut igitur ea mendacia & calumnias statim diluamus & occupemus, fatemur.

I. Cæremonias Ecclesiasticas præcipuum non esse cultum, qui Deo impendi debet.

II. Ab iis non pendere essentiam & efficaciam Sacramentorum.

III. Eas vim non habere justificandi, sicut habent Sacramenta.

IV. Minime probari à nobis ritus, si qui forent, qui cum verbo Dei pugnant.

V. Eos plus æquo multiplicari non debere, ne forte sua multitudine obruant quodammodo Religionem cui servire debent. *Uti enim agricola, belle ait Bellarminus loco citato c. 30. cupiunt in vitibus præter uvas etiam pampinos, quibus orrentur & adjuventur uva: sed si nimium pampini crescant, & impediunt potius quam juvent, eos rescant; ita faciendum esse in hujusmodi ritibus docet S. Aug. Epistola 119. nunc. 55.*

Neque dicas illum cæremoniarum apparatus contrarium videri simplicitati & veritati divini cultus. *Venit tempus & nunc est, ait Christus Joan. 4. v. 23. quando veri oratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Ab illa autem adoratione in spiritu & veritate avocant tot externæ ac corporales cæremoniæ, quibus gravatur & quasi suffocatur cultus interior ac spiritalis.*

Non est, inquam, quod id cum Novatoribus opponas; mox enim patebit, valere plurimum illam cæremoniarum pompam & apparatus, ut mens ad cœlestia erigatur. Adoratio igitur Dei in spiritu & veritate, de qua Joan. 4. non cæremoniis nostris opponitur, sed cultui cum Judaico, qui totus corporalis erat & externus ac in umbris & figuris positus; tum Samaritano, qui falsitati & errori admixtus erat. Unde paulo ante Dominus dixerat: *Neque in monte hoc, id est, Garizim, ubi Samaritani adorabant, neque in Hierosolymis adorabitis Patrem. ac si diceret: Non coletis Deum deinceps cultu Samaritanorum falso, neque cultu Judaico, præcipue corporali, sed cultu Christiano, qui erit in spiritu & veritate, id est, purus ab omni errore, ac spiritalis in solo exteriori cæremoniarum cortice non inhærens.*

Rectas esse ac laudabiles cæremonias quibus utitur Ecclesia, earum necessitas & utilitas demonstrant.

Ceremoniarum necessitas & utilitas.

To. 14.
Conc. p.
854. B.

Quæ sint commoda & utilitates cæremoniarum exponit Conc. Tridentinum sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 5. his verbis. "Cum natura hominum ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divinarum meditationem sustolli, propterea pia mater Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, clariore in Missa pronuntiarentur, instituit. Cæremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa ex Apostolica disciplina & traditione, quo & majestas tanti Sacrificii commendaretur & mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.

Tridentino Concilio succinit Catechismus Romanus jussu ejusdem Concilii adornatus parte 2. num. 16. "His, inquit, accedunt cæremoniæ, quæ tamen prætermitti sine peccato non possunt, nisi aliud facere ipsa necessitas cogat; tamen, si quando omittantur, quoniam rei naturam non attingunt, nihil de verâ Sacramenti ratione imminui credendum est. Ac merito quidem à primis usque Ecclesiæ temporibus illud

semper servatum est, ut Sacramenta solemnibus quibusdam cæremoniis ministrarentur. Primum enim maxime decuit, sacris mysteriis eum Religionis cultum tribuere, ut sancta sancti tractare videremur. Præterea, quæ Sacramento efficiuntur, cæremoniæ ipsæ magis declarant, ac veluti ante oculos ponunt, & earum rerum sanctitatem in animos fidelium altius imprimunt. Deinde vero mentes illorum, qui eas intuentur, & diligenter observant, ad sublimium rerum cogitationem erigunt, fidemque in eis, & charitatem excitant: quo major cura & diligentia adhibenda erit, ut fideles vim cæremoniarum quibus singula Sacramenta conficiuntur, cognitam & perspectam habeant.

Ex istis tum Concilii, tum Catechismi verbis manifestum est, multum esse cæremoniarum fructum, easque potissimum valere.

I. ad majestatem & reverentiam mysteriis nostræ Religionis conciliandam. Externo enim illo apparatu, ornatu & pompa Ecclesiasticorum rituum, ad cultum, venerationem & obsequium exhibendum homines longe proniores fiunt, quod divina majestas inde magis eorum oculis splendet.

II. ad pietatem Fidelium promovendam, ac excitandam, nutriendam eorum fidem, notitiam mysteriorum oculis veluti subjiciendam; denique ad excitandum in corde tenerum quemdam Religionis & amoris Dei affectum. Ita quippe homo factus est, ut per externa & sensibilia signa ad spiritualia erigatur. Tam enim à capto nostro semota sunt fidei mysteria, ut nisi indumentis quibusdam veluti circumvestita ob oculos ponantur, mentis attentionem facile fugiant. "Ad ipsum igitur nem amoris nutriendum & flandum quodammodo, ait S. Aug. Epist. 55. alias 119. c. 11. quo tanquam pondere sursum vel introrsum referamur ad requiem, ista omnia pertinent; quæ nobis figuratè insinuantur: plus enim movent & accedunt amorem, quam si nuda sine ullis Sacramentorum similitudinibus ponantur. Cujus rei causam difficile est dicere. Sed tamen ita se habet, ut aliquid per allegoricam significationem intimatum plus moveat, plus delectet, plus honoretur, quam si verbis propriis diceretur apertissime. Credo quod animæ motus quamdiu rebus adhuc terrenis implicatur, pigrius inflammatur: si vero teratur ad similitudines corporales, & inde referatur ad spiritualia, quæ illis similitudinibus figurantur ipso quasi transitu vegetatur, & tanquam in sæcula ignis agitatus accenditur, & ardentiore dilectione rapitur ad quietem. "Hæc S. Augustinus.

Describit idem S. Doctor L. 9. Confessionem cap. 6. & 7. quos pietatis sensus in se excitari expertus fuerit ex hymnis & canticis Ecclesiæ. "Quantum flevi, ait, in hymnis & canticis tuis [apostrophe est ad Deum] suave sonantis Ecclesiæ tuæ vocibus commotus acciter! Voces illæ influebant auribus meis, & eliquabatur veritas in cor meum, & exastuabat inde affectus pietatis, & currebant lacrymæ, & bene mihi erat cum eis. Non longè cæperat Mediolanensis Ecclesiæ genus hoc consolationis & exhortationis celebrare, magno studio fratrum concinentium vocibus & cordibus. Nimirum annus erat, aut non multò amplius, cum Justina Valentiniani Regis pueri mater, hominem tuum Ambrosium persequeretur hæresis suæ causa, qua fuerat seducta ab Arianis. Excubabat pia plebs in Ecclesia, mori parata cum Episcopo suo, servo tuo. Ibi mater, ancilla tua, sollicitudinis & vigiliarum primas partes tenens, orationibus vivebat. Nos adhuc frigidum à calore spiritus tui, excitabamur tamen civitate attonita atque turbata. Tunc hymni & Psalmi, ut canerentur secundum morem Orientalium partium, ne populus mæroris tædio contabesceret, institutum est; & ex illo in hodiernum retentum, multis jam ac penè omnibus gregibus tuis, & per cætera Orbis imitanti-ribus.

Externi
etiam
orantium
gestus &c.
aliquid
utilitatis
habent.
To. 6. p.
520. A. B.

Quin & externos orantium gestus, ac corporis conformationem aliquid ad pietatem prodesse docet idem S. Aug. L. de cura pro mortuis gerenda cap. 5. num. 7. »Nam, inquit, & orantes de membris sui corporis faciunt quod supplicantibus congruit, cum genua fingunt, cum extendunt manus, vel etiam prosternuntur solo, & si quid aliud visibiliter faciunt, quamvis eorum invisibilis voluntas & cordis intentio Deo nota sit, nec ille indigeat his indicibus, ut humanus ei pandatur animus: sed hinc magis se ipsum excitat homo ad orandum gemendumque humiliter atque ferventius. »Et nescio quomodo, cum hi motus corporis fieri nisi motu animi precedente non possint, eisdem rursus, exterius visibiliter factis, ille interior invisibilis, qui eos fecit, augetur; ac per hoc cordis affectus, qui ut fierent ista præcessit, quia facta sunt crescit. »Ante S. Aug. jam observaverat Tertullianus, etiam in gestibus ac conformatione corporis Christianos mysteria fidei suæ ab initio expressisse. Nos, inquit, manus non tantum attollimus, sed etiam expandimus divina passione modulantes.

III. Utiles sunt ceremoniarum tum ad exponenda, tum ad defendenda fidei nostræ mysteria: quæ enim obscurius in Sacramentis, apertius per ritus ac caeremonias adjunctas manifestantur. Unde S. Aug. L. 1. de peccatorum meritis & remissione, c. 34. & L. 10. in Julianum c. 2. ex exorcismis, qui Baptismum antecedunt, invictè demonstrabat esse in parvulis originale peccatum.

IV. ad conservationem Religionis, divini cultus majestatem; & ad distinctionem Catholicorum ab Hæreticis. Namque 1. Religio per actus externos conservatur: id verò maximè præstant caeremoniæ, ne illa vilescat & contemnetur, sicque paulatim pereat; sed potius efficiunt ut continuo usu trita vigeat & magnis indies efflorescat. 2. Caeremoniæ non immeritò dici possunt ad partem cultus divini pertinere: Homo scilicet qui anima & corpore constat, Deum colere & honorare tenetur tum internis animi, tum externis corporis actionibus. 3. denique, per caeremonias distinguimur ab Hæreticis: illi etenim nonnulla quidem nobiscum communia retinent Sacramenta, sed in ritu ac modo ea solemniter administrandi multum à nobis dissident, Quod si nonnulli ex nostris nostrarum caeremoniarum apparatu abutuntur, quasi Religionis summam in illis collocando, eos improbamus at vitium illud hominis est abutentis, non rei qua abutitur.

Nec vim ullam habet, quod opponunt Novatores, ritus nostros ferè omnes à Judæis acceptos esse, quos etiam Pagani suos sacrilega imitatione fecerunt. Quid tum? An non recti & laudabiles erant ritus Judæorum, quos Deus ipse instituerat? An non licuit Ecclesiæ, ut facilius ad unitatem fidei Judæos & Gentiles adduceret, nonnullos eorum ritus retinere, omni sublata specie superstitionis, eos consecrando ac sanctificando? Hac certè prudenti œconomia usi fuere Apostoli in Concilio Hierosolymitano, cum primis Christianis legem ad tempus imposuerunt abstinendi à sanguine & suffocato, à quibus abhorrebant Judæi, qui tam citò ad oppositam disciplinam transferri non potuissent.

Nec te moveat quòd tam simplici cultu Ecclesia primis sæculis divina mysteria celebraret. Metu enim persecutionum in cryptis ac locis subterraneis absconditi Fideles, sine ullo ferè apparatu Sacra paragere cogebantur: at reddita pace, cum favente Constantino paulò respiravit, mirum quo magnifico sumptu & erecta templa, & qua pompa ac superbo rituum apparatu divina Officia tuerint celebrata. Lege Eusebium in vita Constantini.

Est-ne aliquarum caeremoniarum quidam spiritualis effectus,

Ita certè: maximè verò signi Crucis, quod in omnibus Sacramentis perficiendis adhiberi docet S. Aug.

Tract. 118. in Joan. Cujus vim & efficaciam plurimum extollunt SS. Patres.

Observandum autem cum Bellarmino de Sacramentis in genere Lib. 2. cap. 31. »tribus modis operari signum Crucis in dæmonibus terrendis. Primo, ex apprehensione ipsorum dæmonum; secundo, ex devotione hominis; tertio, idque potissimum, ex institutione Dei, atque adeo, ut nonnullis placet, ex opere operato. Ac primum, dubium esse non potest, quin dæmon cum signum Crucis fieri videt, recorderetur se Christi cruce devictum, ac proinde horreat illud signum suæ calamitatis, & fugiat. . . . Deinde vim habet hoc signum ex pietate & devotione hominis signantis, eo modo quo vim habet oratio vocalis. Est enim signum Crucis quædam invocatio meritorum Christi crucifixi signo expressa: loquimur enim corde, ore, & nutibus. »Tertio ex instituto Dei valet aliquando signum crucis ad dæmones fugandos. Dico, aliquando: neque enim hunc effectum semper, necessario ac infallibiliter annexum habet, sed cum vult Deus, ac providentiæ suæ decretis consentaneum est. Quapropter non eodem modo, quo Sacramenta, efficax est ex opere operato.

Habetne Ecclesia potestatem instituendi caeremonias?

Observandum cum Bellarmino L. 2. de Sacramentis c. 31. caeremonias quæ ab Ecclesia instituuntur, tribus modis utiles esse posse. 1. Ad orandum, & representandum aliquod mysterium Religionis, & eo modo juvando rudiores. 2. ad morbos curandos & dæmones pellendos, & peccata venialia purganda, & alia id genus, idque per modum impetrationis, ut cum Ecclesia benedicit candelas, aquam, Palmas, agros &c. Ista enim valent ad effectus illos ad quos instituuntur ex vocationum Ecclesie. 3. ad effectus aliquos producendos per applicationem meritorum Christi, atque ita quasi ex opere operato: qui certe modus caeremoniis convenire non videtur; siquidem effectus illos, ut jam dictum est, semper, necessario, ac infallibiliter non operantur.

Atque his præsuppositis, certum est Ecclesiam habere potestatem instituendi caeremonias.

I Quia potestatem à Deo accepit promovendi exteriorem Dei cultum; ornandi Sacramenta, instruendi Fideles, & ad pietatem eos informandi: atqui ad hæc omnia conferunt plurimum caeremoniæ, ut patet ex ante dictis.

II. Minorem potestatem haud dubie non habet Ecclesia Christi, quam vetus Judæorum Synagoga: at ista poterat novos ritus, caeremonias, festivitates instituere. Ester 9. Synagoga, auctore Mardocheo, addidit novum festum diem solemnem omnibus celebrandum, quem Deus in Lege non instituerat. Idem factum est tempore Judith; sic enim legimus cap. ultimo, Dies autem victoriae hujus festivitatis ab Hebræis in numero sanctorum dierum accipitur, & colitur à Judæis ex illo tempore usque in presentem diem. Gen. 28. Jacob novam caeremoniam excogitavit; erexit enim lapidem in titulum fundens oleum desuper, & vocavit nomen loci illius Bethel, in memoriam visionis quam in eo loco habuerat.

III. Ipsimet Apostoli Act. 15. in Concilio congregati novam induxerunt disciplinam, nempe ut Gentiles ad fidem conversi abstinerent à sanguine & suffocato, quod certe nusquam Deus jussit, nisi Judæis. Quin & S. Paulus, interprete S. Aug. Epist. 54. aliàs 118. potestatem hanc determinandi ea quæ ad decentem Sacramentorum administrationem pertinent, assignavit 1. Cor. 11. v. 34. his verbis, cetera cum venero disponam: quæ S. Doctor de Eucharistia ante omnem cibum percipienda interpretatur. Salvator, inquit, ideo non præcepit quod deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum

To. 14. IV. denique, Ecclesia hanc sibi inesse potestatem & Conc. p. declaravit, & factis demonstravit. Concilium Trident. 846. D. sess. 21. cap. 2. declarat, hanc potestatem perpetuo in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione, salva illorum substantia, ea statueret vel mutaret, quae suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.

P. 102. A. Quam potestatem verbo declaravit Ecclesia sibi competere, eandem quolibet tempore exercuit, ut videre est in antiquis Scriptorum Ecclesiasticorum monumentis, Justino, Tertulliano, Cyrillo, Hierosolymitano, Augustino & aliis. Unum hic sufficiat Tertulliani testimonium ex Lib. de Corona c. 3. ubi necessitatem traditionis vindicat, exemplo rerum multarum quas Ecclesia sui temporis observabat, etsi scriptae non essent. "Ut à Baptismo ingrediatur, inquit, aquam, adituri, ibidem, sed & aliquando prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur nos renuntiare diabolo, & pompae, & angelis ejus. Dehinc ter mergitamur, amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit: Inde suscepti, lactis & mellis, concordiam prae gustamus, exque ea die, lavacro quotidianum per totam hebdomadam abstinemus. Eucharistiae Sacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis caetibus, nec de aliorum manu quam praesidentium sumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus, Die dominica jejunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. Eadem immunitate à die Paschae in Pentecosten usque gaudemus. Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxie patimur. Ad omnem progressum atque promotionem, ad omnem aditum & exitum, ad calciatam, ad lavacra, ad mentas, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conversatio exercet, frontem crucis signaculo terimus. Harum & aliarum ejusmodi disciplinarum si legem exoptules Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi praetenditur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.

Tertullianus varios ibi recenset ritus quos sui temporis Ecclesia usurpabat, inter quos jam nonnulli sunt obsoleti, alii vero etiamnum vigent & observantur. Quis porro nisi haereticus afflatus spiritu dixerit, Ecclesiam, aut non accepisse à Christo potestatem ritus hujusmodi usurpandi; aut eos posse aliquando usurpare, qui mundi & satanae vanam ac superstitiosam pompam sapiant, sicque vergant in ruinam & perniciem Fidelium? Annon sic imperitur Ecclesiae sanctitas & inerrantia, quae vel ignorasset, vel praetergressa fuisset potestatis sibi à Christo concessae limites vel ea potestate in ruinam & perniciem Fidelium abusa fuisset?

Necessitas observandi caeremonias ab Ecclesia praescriptas.

To. 14. Decretum est Concilii Tridentini sess. 7. Can. 13. Conc. p. Si quis dixerit receptos & approbatos Ecclesia Catho- 777. E. lica ritus in solemnibus Sacramentorum administratione adhiberi consuetos, aut contemni, aut sine peccato à Ministris pro libito omitti, aut in novos alios per quemcumque Ecclesiarum Pastorem omitti posse, anathema sit.

Ibid. p. Et sess. 22. Can. 7. Si quis dixerit caeremonias, vestes, & externa signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quam officia pietatis, anathema sit. 856.

Ratio est 1. Quia Ecclesiae in omnibus semper obsequendum est, cui Christus potestatem fecit ritus ac caeremonias instituendi. Non est enim potestas nisi à Deo, ait Apostolus Rom. 13. vers. 1. & seq. Quae autem à Deo sunt, ordinata sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt,

ipsi sibi damnationem acquirunt. Et v. 5. Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam. Et ad Hebr. 13. v. 17. Obedite praepositis vestris, & subjacete eis: ipsi enim pervigilant, quasi rationem pro animabus vestris reddituri.

Neceesse potest esse eas Sacramentorum caeremonias rite observare, non tantum cum ex earum omissione scandalum sequi posset, sed etiam eo seposito scandalo: quia nempe sic jubet Ecclesia, cujus leges conscientiam ligant, etiam cum sine scandalo & offensione proximi violari possunt. Siquidem iudice S. Aug. Epist. 54. aliàs Tom. 2. 126. C. insolentissima insania est, disputare an faciendum sit, quod tota per orbem frequentat Ecclesia.

II. Quia ordo & uniformitas servari debet in Ecclesiastico ministerio; ac necesse foret suis nervis totam dissolvere, deformari ac dissipari Ecclesiae disciplinam, si privato cuilibet Pastori liberum foret aut antiquatos ritus renovare, aut novos invehere. Quanta foret Republicae Christianae confusio, si quis v. gr. omnes antiquos Pœnitentiae publicae vel Catechumenatus gradus in usum revocare jam veller; aut infantibus Eucharistiam porrigere, aut eam adultis sub duplici specie, vel etiam ipsis in manus domum asportandam praebere? Quisque igitur sedulo eos ritus servare debet, quos observat Ecclesia in qua vivit. Neque enim, ait S. Aug. Ibid. p. loco mox citato, disciplina ulla est in his melior gravi 124. D. prudentisque Christiano, quam ut eo modo agat, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit... Ipsa quippe mutatio consuetudinis, ait ibidem, etiam quae adjuvat Ibid. p. utilitate, novitate perturbat. Quapropter quae utilis non 126. D. est, perturbatione infructuosa consequenter noxia est.

An Ecclesiastica caeremoniae in sua prima institutione, symbolicam seu mysticam & spirituales significationem contineant.

Duo hic extrema sunt aequaliter declinanda.

Primum eorum, qui non aliam, quam simplicem, purè litteralem ac historicam assignant caeremoniarum nostrarum originem, nempe aut à decencia cultus divini, aut ab utilitate & commodo earum, aut à locorum & Regionum in quibus Sacra perficiebantur vario usu, aut ex fortuito quodam eventu, aut denique ex relatione ac correspondentia quae debet esse inter gestum & situm corporis, & verba quae ore proferuntur; ita certè ut illi nihil omnino in prima eorum institutione mysterii deprehendant, v. gr. si ab illis sciscitatus fueris unde cereorum ac luminarium usus? Respondent ad expellendas tenebras; quia primi Christiani metu persecutionum in locis subterraneis & obscuris latitantes Sacra facere cogeantur: Pariter quis thuris & incensi finis? Ad purgandum, inquit, tetrum ac foetidum odorem qui ex locis illis subterraneis exhalabat, & sanitati nocere poterat. Quod si urgeas, Ecclesiam usum illum luminarium & incensium retinuisse, quando illi reddita pace aperto caelo ac depulsi tenebris, iisque in locis Sacra peragere licebat, in quibus, à foetido exhalitu nihil erat timendum; ajunt hanc causam esse, tum quod Ecclesia suorum usum in Officiis publicis retinentissima sit, ac cujusque innovationis inimica; tum quod populi Regionum in quibus publica Officia Ecclesiastica celebrata primum fuere, aromatis & incenso plurimum delectarentur.

Hæc profectò ratio exponendi caeremoniarum originem, jejuna nimis videtur, arida, exsueca, quae nihil aut fere nihil juvat Fidelium animos in Deum erigendos. Fatendum tamen est simplicem illam, litteralem & historicam caeremoniarum expositionem placere plurimum ac summo oblectamento esse eruditis ac curiosis antiquitatis exploratoribus; neque morosius nos ei repugnabimus; modò suus etiam ipsis servetur mysticus ac symbolicus explicandi modus, unde crescit ac nutritur Fidelium pietas ac Religio. Eo in argumento sese felici-

felicitet exercuit eruditorum, qui de rebus Liturgicis scripsere, industria; imprimis verò D. Claudii de Vert Ordinis Cluniacensis Religiosi, in Opere Gallico cui titulum fecit, *Explication simple, litterale & historique des Cereemoniers de l'Eglise*. Parisiis 4. Tomis in 8. apud Florentium Delaulne.

Alterum extremum illorum est, qui neglecta, ne dicam improbata, illa litterali & historica origine cere- moniarum, unice ad mysticam & symbolicam earum significationem attendunt, ac in minutissimis quibus- que rebus nonnihil altioris ac reconditi mysterii latere arbitrantur.

Media, nostro quidem iudicio, quædam via tenen- da est, qua utraque extrema sententia concilietur; si nempe nec litteralis & historica, quæ ad eruditionem, nec mystica & symbolica, quæ ad pietatem valet plu- rimùm, cereemoniarum explicatio contemnatur, sed utraque simul, quantum fieri potest, consocietur. Pri- ma, fateor, aprior videtur ac commodior revincendis Novatoribus, qui superstitionis vitium in ritibus sacri- ficii, perpetuò nobis obtrudunt; altera verò ad piete- tem Fidelium & Mysteriorum intelligentiam magis comparata. Prior posterioris basis est ac fundamen- tum; neque certè D. de Vert animus ac consilium un- quam fuisse videtur, mysticas illas ac spirituales expli- candi cereemonias rationes excludendi, sicut ipsemet apertè profitetur pag. 45. præfationis primo tomo præ- fixæ.

Dicendum igitur, non improbata litterali & histori- ca cereemoniarum expositione, etiam à primis Ecclesiæ exordiis, mysticum ac symbolicum sensum annexum illis fuisse.

Tædiosum certè foret singulas seu veteris seu Legis novæ cereemonias hic enumerare, ac uniuscuiusque symbolicam designare significationem: ex multis pau- ca perstringemus.

Ac 1. quidem Lex vetus tota certè symbolica erat, ad præfigurandam novam, & Christum ipsum, qui finis est Legis, prænuntiandum destinata. *Omnia in figura contingebant illis*, ait S. Paulus 1. Cor. 10. v. 11. Sa- crificia, quæ Abel, Abraham, Jacob, & alii Deo obtu- lerunt, non nuda profectò fuerunt, omnique spiritali sensu destituta signa, sed mentis obsequium, ac cordis oblationem designabant, nec in vanum Deus celebris illius Sacrificii quod Abraham Gen. 15. obtulit, & alio- rum omnium apparatus ac cereemonias præscripsit. *Significativa sunt omnia talia sacrificia*, ait S. August. Epist. 102. aliàs 49. ad Deo gratias in respons. ad 3. quæstionem, & *quarundam rerum similitudines*; & quidem ad nostram utilitatem ordinatæ. Namque, ut ait idem S. Doctor L. 6. contra Faustum cap. 5. *Deus non frustra ea, quibus non indiget, sibi iubet offerri, nisi aliquid in eis ostenderet, quod nobis & nosse prodes- set, & talibus signis præfigurari oporteret.*

Jacob, Gen. 23. *erexit lapidem intitulum, fundens oleum desuper*. Quod etiam c. 35. v. 14. ejusdem Li- bri iterum fecisse legitur, consecrando ibi lapidem, ubi cum Deo luctatus fuerat, ac repromissiones acceperat, nomenque sibi permutatum cognoverat; quam conse- crationem olei tantùm libaminumque effusione factam fuisse denotant verba hæc; *Erexit titulum lapideum, in quo locutus fuerat ei Deus libans super eum libamina & effundens oleum.*

Istaporro libabinum & olei effusio, divinum quid ac sacrum denotabat. Nemo quippe ignorat, quanto in usu ac pretio apud Judæos fuerit olei unctio, qua Sacerdotes consecrabantur, inaugurabantur Reges, ac omnia Tabernaculi utensilia sanctificabantur; unde sa- crum & sanctum oleum dicebatur, cujus conficiendi singularem ritum ac formam Deus ipse præscripsit Exo- di 30.

Hincque David Ps. 44. prophetico spiritu de Chri- sto propter plenitudinem gratiæ, quæ in ipso erat, di- *gnus* Tomi III. P. I. De Sacram. in Gen.

xit: Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem, propterea unxit te Deus, Deus tuus oleo latissia. Metaphora ducta ab oleo quo Israëlita festivis diebus utebantur, & quod ipsis in deliciis erat; quo perfuso homines ac mulieres animi hilaritatem, festum diem, cordis lætitiæ indi- cabant, & à quo luctus ac doloris causa abstinebant.

Quin & superstitiosi Gentiles eò etiam progressi sunt, ut non tantum lapides atque ligna in hominum aut brutorum similitudinem affabrè effigiata, oleo perun- gerent; sed etiam rudes atque impolitos lapides, quo- rum usus in agris terminandis erat, oleo perungere ac consecrare solerent, unde religioni ducabant illos ma- nu contrectare aut loco movere, ut constat ex Platone lib. 8. de Leg. Istos porro lapides non inunxissent su- perstitiosi illi Pagani, nec coluissent; nisi in ea ceremo- nia Divini aliquid inesse ac latere arbitrati fuissent, at- que etiam aliquid divinitatis in terminis, ut notum est, admisissent. Unde Arnobius de se ipso loquens, cum Paganorum adhuc teneretur erroribus, lib. 1. adversus Gent. ait: "Venerabar, ô cæcitas! nuper simulachra modò ex fornacibus prompta, in incudibus deos & malleis fabricatos, elephantorum ossa, picturas, ve- ternos in arboribus cæcias. Si quando conspexeram lubricatum lapidem, & ex olivæ unguine sordidatum, tanquam inesser vis præsens, adulabar, affabar, & be- neficia poscebam nihil sentiente de trunco." Quam Pagani ex superstitione, hanc veri Dei cultores ex Reli- gionis sensu unctionis cereemoniam observabant.

II. Quantò clarior est & expressior cereemoniarum in nova Lege spiritalis ac mystica significatio! Quid aliud, quæso, referunt Baptismi & Eucharistiæ ritus, nisi sublime quid ac divinum? Non aliò profectò ten- dunt in administratione Baptismi, exorcismi, insuffla- tio, renuntiatio diabolo ejusque pompis, degustatio sa- lis, unctio, tactus aurium, cereus accensus, &c. Tô- tus Baptismi ritus symbolicus est, figura & imago mor- tis ac sepulturæ Christi, ac nova, quæ in ipso habenda est, vitæ. "An ignoratis, ait S. Paulus Rom. 6. v. 3. quia quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem, ut quomodo Chri- stus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Aqua in Baptismo, ait S. Basilus Lib. de Spiritu S. cap. 15. mortis exhibet si- militudinem, corpus velut in sepulchro recipiens, Spiritus verò vim vivificam immittit, à morte peccati renovans animas nostras in novam vitam.

Olim Catechumenis post solitas renuntiationes da- batur pallium loco togæ, quod certè mysterio non ca- rebat: toga scilicet dignitatis insigne erat, pallium vero abjectionis & humilitatis, qualem decet Christianos. Tertullianus lib. de pallio c. 5. "Enim vero, ait, cum hanc primùm sapientiam vestit, quæ vanissimis super- stitionibus renuit, tunc certissimè pallium super om- nes exuvias & peplos angusta vestis; superque omnes apices & titulos Sacerdos suggestus. Et postea: Gran- de pallii beneficium est, sub cujus recogitatu improbi mores vel erubescunt." Hinc illud procax Gentilium in Christianos dictorium, à toga ad pallium.

In Eucharistia autem quot mysteria! panem & vi- num, cibum & potum usualem pro materia hujus Sa- cramenti assumit Christus, ut significet Eucharistiam ac quotidianam esse debere animorum nostrorum cele- stem alimoniam: in azymo pane consecrat, ut quæ de- beat esse animæ mundities ac puritas, oculis veluti sub- jiciat. "Expurgate vetus fermentum, ait Apostolus 1. Cor. 5. v. 7. ut sitis nova conspersio, &c. Itaque epu- lemur non in fermento veteri, neque in fermento ma- litie & nequitie, sed in azymis sinceritatis & verita- tis." Panis vero qui ex multis granis confectus est, unionem populi cum Christo significat: *Unus panis, unum Corpus multi sumus, qui de uno pane participa- mus*, ait idem Apostolus 1. Cor. 10. v. 16. Pedes Di-

Ad cal.
Oper. S.
Cyprian.
p. 11.

Ed. vet.
To. 2. p.
177. G.

P. 112.
A.

P. 112.
C.

scipulorum lavat, quare? Explicat ipse Christus Joan. 13. *Qui lotus est, id est baptizatus, non indiget nisi ut pedes lavet: hoc est, quotidiana expuret peccata.*

Spiritualem ac symbolicum esse nostrarum caeremoniarum finem, jam paulò antè ex Concilio Tridentino & Catechismo Romano demonstravimus; neque porro desideratur finis ille in iis etiam caeremoniis v. g. luminarium, thuris &c. quarum originem & institutionem totam litteralem esse ac historicam nonnulli referunt.

Utrumque illum cereorum seu luminarium finem agnoscit S. Hieronymus confutans Jovinianum, nempe tum ad solatium & necessitatem, cum Sacra de nocte peragebantur, tum in signum lætitiæ ac fidei. Audiatur S. Doctor lib. adversus Vigilantium: "Cereos, inquit, non clara luce accendimus, sicut frustra luminariis; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus, & vigilemus ad lumen, ne cæci tecum dormiamus in tenebris. Quod si aliqui per imperitiam & simplicitatem secularium hominum, vel certè religiosorum seminarum..... hoc pro honore Martyrum faciant, quid inde perdis? causabantur quondam & Apostoli, quod periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque mentis ejus recipitur. Et quicumque accendunt cereos, secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Unusquisque in sensu suo abundet. Idololatrias appellas hujusmodi homines? Non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus, de idololatriæ errore venisse: non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili eum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est; hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam & absque Martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam Sole rutillante; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum lætitiæ demonstrandum. Unde & Virgines illæ Evangelicæ semper habent accensas lampades suas. Et ad Apostolos dicitur: Sint lumbi vestri præcincti, & lucernæ ardentes in manibus vestris. Et de Joanne Baptista: Ille erat lucerna ardens & lucens, ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur, de qua in Psalterio legimus: Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis." Hæc S. Hieronym.

Multi è veteribus cereorum usum in sacris Officiis commemorant: Prudentius Hymno 2. in honorem passionis S. Laurentii, S. Paulinus Poem. 14. aliàs 18. de S. Felic. Natal. 3. vers. 98. S. Gregorius Turonensis lib. de glor. Confess. cap. 21. 69. 70. 71. 79. In exequiis defunctorum solitos Christianos cereos accendere, testantur S. Gregorius Nazianz. orat. 4. adversus Julianum, S. Hieronymus epistola 86. aliàs 27. ad Eustochium, S. Greg. Nyssenus de Vita S. Macrii.

Quod de usu cereorum, idem & de usu thuris dicendum; nempe adhibitum fuisse ad depellendum noxium odorem, qui ex locis subterraneis & ex magna Fidelium in illis inclusorum copia exhalabat. Ita fert antiquum Missale S. Dionysii in Gallia ad benedictionem incensi: *Hoc incensum ad omnem factorem nocivum extinguendum Dominus benedicat. & in odorem suavitatis accendat.* Et S. Thomas 3. p. q. 83. art. 5. ad 2. "Thurificatione, inquit, non utimur quasi caeremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto... primò quidem ad reverentiam hujus Sacramenti; ut scilicet per bonum odorem depellatur, si quid corporaliter pravi odoris in loco fuerit, quod posset provocare horrorem: secundò ad representandum effectum gratiæ.

Primis Ecclesiæ sæculis in usu fuisse thus adolere, significat Canon tertius eorum qui Apostolici dicuntur:

Ne liceat, inquit, aliquid aliud ad Altare offerre, quàm oleum ad laminare, & incensum tempore sanctæ oblationis. Non est quod in re tam certa & explorata comprobanda immoremur diutius: Deus ipse Exodi 30. thuris compositionem præscribit, prohibetque ne in alium quàm Tabernaculi cultum usurpetur, v. 37. *Talem compositionem non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruat, peribit de populis suis.* Continet igitur usus thuris & incensi sacrum aliquid ac divinum quod ad Dei cultum suo modo refertur, Deo adoletur, tanquam supremo rerum omnium Domino, cui latræ cultus debetur; thure fumante & odoribus altaria, in honorem Sacrificii quod ibi offertur; thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honos præcipuè ad archetypa tendit ac refertur. Exhibetur quoque sacro Evangeliorum Libro, in signum venerationis qua Verbum Dei prosequimur, & boni odoris, quem respergere ubique ac diffundere Christiani omnes tenentur. Oblationes etiam suffitu perfunduntur, ut consecrentur, & Deo gratæ fiant & acceptæ. Ipsi denique Fidelibus, dum Sacris interfunt, incensum offertur, ut moneantur orationes suas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quasi thus acceptissimum, circumquaque diffundere. Hæc pauca de caeremoniis, quantum ad institutum nostrum spectat, sufficiant, de quibus data opera fusius tractant, qui de rebus liturgicis scripserunt.

Qua lingua Officia Divina celebrant in Ecclesia debeant.

Rem statuit Concilium Tridentinum sess. 22. de Sacrificio Missæ c. 8. & Can. 9. Priori loco sic loquitur: "Etià Missa magnam contineat populi fidelis eruditionem, non tamen expedire visum est Patribus, ut vulgari passim lingua celebraretur. Quamobrem, retentum ubique cujusque Ecclesiæ antiquo, & à sancta Romana Ecclesia, omnium Ecclesiarum matre & magistra, probato ritu ne oves Christi esuriant, neve parvuli panem petant & non sit qui frangat eis, mandata sancta Synodus Pastoribus, & singulis curam animarum gerentibus, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis, quæ in Missis leguntur, aliquid exponant; atque inter cetera sanctissimi hujus Sacrificii mysterium aliquod declarent diebus præsertim Dominicis & Festis.

Canone verò 9. sic definit: *Si quis dixerit Ecclesia Romana ritum, quo submissa voce pars Canonis & verba Consecrationis proferuntur, damnandum esse, anathema sit.*

Ista porro ad disciplinam pertinent, non ad fidem; perinde quippe valet Sacramentum Baptismi vel Eucharistiæ quocumque idiomate administratur; verba etenim ad elementum, non ad personas circumstantes referuntur. *Accedis verbum ad elementum*, ait S. Augustinus Tract. 80. in Joan. & sit Sacramentum. Disciplina porro illa qua cautum est, ne vulgari passim lingua Sacrificium Missæ, ceteraque publica Ecclesiæ officia celebrentur, universalis est, omnemque obligat Ecclesiam, sive Græcam, ut græcè; sive Latinam, ut latine loquatur, cum sacra peraguntur Mysteria; jam enim à multo tempore & Græca in Oriente, & Latina lingua in Occidente desit esse vulgaris & omnibus domestica; unde S. Pius V. Constitutione, *Providentia*, an. 1566. prohibuit, ne Latini græcè, & vicissim Græci latine celebrarent; voluitque ut suum unaquæque Ecclesiæ morem ac ritum antiquum probatum retineret. Domestica quidem ac vulgaris aliquando fuit in Oriente græca, sicut latina in Occidente, aut saltem in magna Occidentis parte, quam S. Augustinus lib. 1. Confess.

Tom. 1.
Conc. p.
854

Ibid. p.
856

Tom. 4.
part. 2.
p. 284

Mat. 15.
Luc. 12.

Joan. 5.

Ps. 118.

vendicant, quam garrula anus, quam delirus senex, quam Sophista verbosus, pro libro interpretantur, lacerant, docent antequam discant: alios adducto supercilio grandia verba trutinantes inter mulierculas de sacris Litteris philosophari.

Rec. des
Bulles
p. 452.

Alexander VII. die 12. Januarii an. 1661. Constitutionem in forma Brevis emittit, in qua sic loquitur: „Ad futuram rei memoriam. Ad aures nostras ingenti cum animi nostri mœrore pervenit, quod in Regno Galliarum quidam perditionis filii in perniciem animarum novitibus studentes, & Ecclesiasticas sanctiones, ac praxim contemnentes, ad eam nuper vesaniam pervernerint, ut Missale Romanum latino idiomate longo tot sæculorum usu in Ecclesia probato, conscriptum, ad gallicam vulgarem linguam convertere... ausi fuerint, & ita sacrosancti ritus majestatem latinis vocibus comprehensam deicere & præterire; ac sacrorum Mysteriorum dignitatem vulgo exponere temerario conatu tentaverint. Nos... quemadmodum novitatem istam perpetui Ecclesiæ decoris deformatricem, inobedientiam, temeritatis, audaciæ, seditionis, schismatis, aliorumque plurium malorum faciliè productricem abhorremus & detestamur, ita Missale præfatum gallico idiomate à quocunque conscriptum, vel in posterum aliàs quomodolibet conscribendum & evulgandum, motu proprio & ex certa scientia, ac matura deliberatione nostris, perperuò damnamus & interdiciamus, ac pro damnato, reprobato & interdicto haberi volumus &c.“ Scripsit & idem Pontifex ad Episcopos Gallicanos Breve die 7. Februarii ejusdem anni 1661. in quo post præmissam gratulationem ob eorum zelum ac vigilantiam, ait se etiam ante acceptas eorum Litteras, statim huic malo occurrisset, *expressa Brevis animadversione.*

Accessit & Censura sacre Facultatis Parisiensis die 1. Aprilis an. 1661. confirmata die secunda Mensis Maji ejusdem anni, cujus hæc verba sunt: „Sacra Theologiæ Facultas post editam à se & publicatam mense Januario recens elapso, ad approbationes versionum tam Missalis nuper editi, quam sacre Scripturæ & Officii Ecclesiastici, sub nomine quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum vulgatas, declarationem, admonita prima Februarii sequentis plurimam esse in eodem Missali animadvertenda, illius examen aliquot Magistris demandavit, qui post accuratam ejus per mentes Februarii & Martii lectionem, retulerunt prima Aprilis. Librum illum non solum ad fidelium institutionem prorsus ineptum, sed & perniciosum esse, utpote cujus explicationes aliunde adscitæ, ambigæ, rudes & indigestæ, vel ad textus sensum appositæ non sint, vel passim textu ipso longè difficiliores & obscuriores, quæque alia explicatione indigeant, in quibus variæ sunt propositiones animadversione dignæ, velut subjectæ. Relatis deinde nonnullis propositionibus, sic pergit sacra Facultas: „Quibus auditis, & re maturius discussa, censuit sacra Facultas, in eo Missali, ut verba sonant, contineri errores contra sanam doctrinam de Christo, de Spiritu sancto, de Gratia & libero arbitrio, de Sacramentis, præsertim Baptismi & Pœnitentiæ, aliisque capitibus, & multas versiones ineptas ac falsas, aliquam etiam quæ textu latino tum addendo, tum detrahendo inducunt in opiniones olim & recenter condemnatas.

Secundum exemplum petitur à Censura, qua sacra Facultas nonnullas Erasmi Propositiones notavit die 17. Decembris anno 1527. excerptas ex Præfatione ipsius in Matthæum; quales istæ sunt.

Prima, *Sacras Litteras chiapiam in omnes verti linguas.*

In re ad salutem non necessaria, ajunt Theologi Parisienses, potius consulendum est multorum profectui, ipsam (lectionem Scripturæ) interdicens, quam paucorum utilitati, eam permittendo cum gravi multitu-

dinis incommodo; unde & jure damnata est hujusmodi translatio.

Secunda, *Exclamant, indignum facinus si mulier vel corarius loquatur de sacris Litteris.*

Recte, ait Censura, perpensa multorum hujusmodi impudenti temeritate, indignum facinus existimandum est, quod idiotæ & simplices suo judicio sacras Litteras legant in suam linguam convertas, & de illis differant aut discrepantes de earum difficultatibus tractent.

Tertia, *Me auctore sacros Libros leget agricola, leget faber, leget latomus.*

Testantur sacra eloquia, inquit Censura, simplices esse tanquam parvulos, quibus, Auctore Paulo lacte opus sit; non enim solidam adhuc escam ferre ac digerere possunt; perfectorum siquidem solidus est cibus, eorum qui pro ipsa consuetudine excitatos habent sensus ad discretionem boni & mali. Quapropter non est medium aptum hujusmodi simplicibus, quod indiscriminatim quoscunque sacros Libros legant in linguam vernaculam translatos; sed convenientissimum eis medium Ecclesia constituit, auditionem verbi Dei, & frequentationem Prædicationum ejus: neque eis obiter interdicat usum quorundam sacrorum Librorum, qui cum explicatione convenienti, ædificationi morum sint accomodi &c.

Quarta, *Neque Ezechielis Propheta, neque Cantici Canticorum, aut cujusquam Librorum veteris Testamenti lectionem ulli homini interdico.*

Cum Sedis Apostolicæ Decreto, ait Censura, multorum talium Librorum lectio laicis jam pridem interdicta sit, & eruditis in lege Domini apud Hebræos, graviorum Auctorum sententia, prohibita fuerit lectio dictorum Librorum, atque primi capituli Geneseos ante annum ætatis trigesimum, prædicta propositio temerarie & impudenter asseritur; quandoquidem eadem subest causa inhibendi talium Librorum lectionem, quæ suberat quando Decretum Innocentii III. super his constitutum est.

Quinta, *Indecorum vel ridiculum potius videtur, quod idiota & muliercula psittaci exemplo Psalmos suos, & precationem Dominicam immurmurent; cum ipsi quod sonant, non intelligant.*

Hæc propositio, ait Censura, simplices, idiotas & mulierculas ab oratione vocali, juxta ritum & consuetudinem Ecclesiæ, perperam retrahens, ac si inutilis sit, nisi ab eis intelligatur, impia est erronea, viam præbens errori Bohemorum, qui Officium Ecclesiasticum in idiomate vulgari celebrare conati sunt: alioqui in Lege veteri indecorum fuisset & ridiculum, simplicem populum ex Dei instituto caeremonias Legis observare, quas non intelligebat; quod asserere, est in Legem & ejus latorem Deum blasphemum, & hæreticum. Neque enim per verba orationis solum præten- dit Ecclesia, ut serie verborum illorum erudiamur, sed ut ejus fini nos conformando, veluti ipsius membra, divinas laudes pronuntiemus. debitas gratiarum actiones persolvamus, & nobis necessaria imploremus, unde propter talem orantium intentionem, Dei munere affectus inflammatur, intellectus illuminetur, humana inopia sublevetur, atque gratiæ & gloriæ fructus comparetur; quæ certum est orantes per tales orationes vocales, quamvis verba non intelligant, pretendere, quemadmodum Legatus, etsi verba Domini sui non capit, illa tamen juxta mandatum domini sui referens, gratum impendit obsequium & domino, & ei ad quem mittitur. Multæ similiter Prophetiæ in Ecclesia cantantur, quæ quamvis à multis cantantibus non intelligantur, plurimum tamen utilis est & meritoria earum pronuntiatio & cantus, divinæ siquidem veritati quæ illas docuit ac revelavit, eas cantando gratum obsequium exhibetur. Per quæ sane constat, non in sola verborum intellectione fructum orationis consistere;

Secundum
dum ex-
emplum
à Censura
Erasmi.
Proposi-
tiones
Erasmi.
1. Censu-
ra.
2. propo-
sicio.
Censura.

3. Propo-
sicio.
Censura.

4. Propo-
sicio.
Censura.

5. Propo-
sicio.
Censura.

perni-

perniciosum quoque esse errorem existimantium, solum ad erudiendum intellectum fieri orationem vocalem, cum præcipue fiat talis oratio ad inflammandum intellectum, ut pio & devoto animo in Deum modis prædictis se erigendo, mens reficiatur, & obtinendo quæ petit, sua intentione non frustretur; mereatur etiam intellectus illuminationem; quemadmodum & alia utilia aut necessaria: qui nimirum fructus longè uberiores sunt, quam sola verborum intellectio, quæ absque excitatione affectus in Deum, parum affert utilitatis. Quod si contingeret Psalmos in linguam vulgarem traduci, non propterea eorum sensum simplices & idiotæ plene perciperent. Hactenus sacra Facultas Parisiensis.

Tertium exemplum à Censura versionis Bibliorum per Renatum Benedictum.

Tertium exemplum ex Censura versionis Bibliorum in linguam vernaculam à Renato Benedicto editæ. Anno Domini 1567. die 15. Julii Facultas censura notavit versionem Bibliorum à M. Renato Benedicto editam, suamque censuram solemniter confirmavit 3. Septembris anni 1569. quam approbavit & laudavit Gregorius XIII. Summus Pontifex Diplomate scripto 3. die Octobris anni 1575. & ad Facultatem transmissio.

Et anno 1565. die 1. Aprilis, Facultas conclusit, ne liceret Magistris Facultatis componere Libros Gallicos, nec transferre in linguam gallicam, aut illis subscribere, nisi prius sint probati ab ipsa Facultate, ut moris est.

Anno 1661. die 4. Januarii, eadem Facultas in sua Declaratione circa approbationes versionum Gallicarum, occasione Libri cujusdam precum gallicè impressi apud Joan. le Mire via Jacobæ, mentem ac sententiam suam sic aperit.

Quoniam verò eadem Facultas occasione precum hujus Libri in linguam vulgarem traductarum, rescivit multas alias hujuscemodi versiones editas fuisse cum approbatione quorundam ejusdem Facultatis Magistrorum, censuit etiam omnibus declarandum, declaratque se nunquam intendisse cuiquam suorum dare licentiam approbandi ullam versionem Librorum quorumcumque de Officio Ecclesiastico, aut precibus arbitrariis, sine Episcopi auctoritate in lucem emissis, quorum omnium approbationem annis potissimum 1548. 1567. 1607. 1620. 1641. aliisque respectivè prohibuit.

Quod autem spectat ad Missale gallicè nuper Typis excusum, præferens ejus approbandi licentiam à Facultate, tantum abest, ut ea nunquam alicui concesserit, cum petita tantum fuerit licentia approbandi *explicationem Missarum totius anni, non verò ullam Missalem gallicam versionem*; quin potius eam petendi licentiam haud dubiè denegasset, & datam à quocumque suorum translationis illius approbationem non potest non improbare, uti & præsentì declaratione improbat, sicut Magistris Breviarii Romani versionem approbandi licentiam postulanti denegavit anno 1659. & datam ab illis pro novi Testamenti versione approbationem improbavit anno 1649.

Ad hæc omnia accedit auctoritas SS. Pontificum Gregorii VII. Innocentii III. & Pii IV.

Gregorius VII. rogatus à Duce Bohemiæ, totius gentis suæ nomine, ante annos quingentos & amplius, ut permitteret Sacra lingua Sclavonica apud suos celebrari, Pontifex denegavit. Quia verò, inquit in Epistola ad Ducem Bohemorum, *nobilitas tua postulavit, quò secundum Sclavonicam linguam, apud vos divinum celebrari annueremus Officium, scias nos huic petitioni tua nequaquam posse favere. Ex hoc nempe sape volentibus liquet, non immerito sacram Scripturam omnipotenti Deo placuisse quibusdam locis esse occultam, ne, si ad liquidum cunctis pateret, fortè vilesceret, & subjaceret despectui; aut pravè intellecta à mediocribus, in errorem induceret.*

Innocentius III. scribens ad Abbatem Cisterciensem & Collegas ejus, incommoda gravissima, quæ ex usu linguæ vulgaris in Officiis divinis peragendis emergere possent enumerans, acriter eos reprehendit, qui

Canonicos sanctarum Scripturarum Libros gallicè red-ditos passim laicis & mulieribus permittunt. "Significavit nobis, ait, Venerabilis frater noster Metensis Episcopus per suas Litteras, quòd tam in Diocesi, quam in Urbe Metensi, laicorum & mulierum non modica multitudo gallicæ cuidam translationi divinorum Librorum intendens, secretis conventiculis etiam inter se invicem eructare præsumeret, aliorum aspernantes consortium, & in faciem redarguentibus presbyteris resistentes, quorum simplicitatem fastidiunt in suæ translationis peritiâ confidentes. Non protinus ad vindictam nos res accendit incognita, sed universis tam in Urbe, quam in Metensi Diocesi constitutis, sub eo tenore Litteras curavimus Apostolicas destinari, qui vobis ex transcriptis earum poterit inspectione patere. Et paulò post præscribens, ne inquiratur circa fidem Catholicam ipsorum, subjungit; Nuper autem idem Episcopus per suas nobis Litteras intimavit, quòd quidam eorum, quos notabiles prioribus Litteris denotarat, mandatis recusant Apostolicis obedire; quibusdam eorum clanculò, quibusdam verò jam publicè obediendum esse dicentibus soli Deo: ab oculis etiam conventiculis non cessantes, officium prædicationis occultè, licet à nullo mittantur, prohibiti etiam sibi non metuant usurpare: aspernantes sibi dissimiles & translationi eidem usque adeo insistentes, ut se nec Episcopo, nec Metropolitano suo, nec nobis ipsis asserant parituros, si eam decrevimus abolendam." Mandat ibidem Pontifex, ut isti corrigantur, & ad obedientiam Decretis Apostolicis præstandam adigantur. Cum enim, addit Innocentius, in hoc universalis Ecclesia vertatur negotium, agatur causa fidei Christiana, ad exequendum Apostolicæ Sedis mandatum, cum summa diligentia & cautela, vos studiosos & promptos esse volumus & mandamus. Hactenus Innocentius. Istæ igitur sunt utilitates, quas lingua vulgaris omnibus nota in Libris sacris & divinis Officiis, afferre potest in Ecclesia Dei: Sacerdotum videlicet simplicium despectus, inobedientia, clancularia conventicula, seditiones, schismata, & alia hujuscemodi, quæ Innocentius contigisse ea de causa commemorat.

Denique Pius IV. Decretum Indicis Librorum prohibitorum, quod à Patribus à Synodo Tridentina selectis conditum est, auctoritate Apostolica comprobavit ac suum fecit. Hæc autem est quarta hujus Indicis regula æquitatis ac sapientiæ plena. Cum experimento manifestum sit, si sacra Biblia vulgari lingua passim sine discrimine permittantur, plus inde, ob hominum temeritatem, detrimenti, quam utilitatis oriri, hac in parte iudicio Episcopi, aut Inquisitoris stetur; ut cum consilio Parochi, vel Confessarii Bibliorum à Catholicis auctoribus per forum lectionem in vulgari lingua eis concedere possint, quos intellexerint ex hujusmodi lectione, non damnum, sed fidei atque pietatis augmentum capere posse.

Dices 1. Ex usu linguæ incognitæ in divinis & Ecclesiasticis Officiis persolvendis grave omnino incommodum sequitur: nempe infinitam propemodum hominum multitudinem, qui linguam latinam non intelligunt, nullum spirituale fructum ex publicis Ecclesiæ precibus percipere posse; utpote qui ea loquantur, quæ non intelligunt.

Hanc esse Apostoli mentem probant ex cap. 14. prioris ad Corinthios v. 13. & seq. Qui loquitur lingua, ait Apostolus, oret ut interpretetur. Nam si orem lingua, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est. Quid ergo est? Orabo spiritu, orabo & mente: psallam spiritu, psallam & mente. Caterum si benedixeris spiritu qui supplet locum idiota, quomodo dicet, Amen, super tuam benedictionem? Quoniam quid dicas, nescit. Ipso igitur Apostolo iudice, qui orat lingua, & mente seu intelligentia orare debet: mente autem orare non potest, nisi verborum, quæ profert, sensum intelligat. Id

verò non potest idiota, seu quilibet de vulgo fidelis, nisi lingua vulgari ac domestica Preces & officia Ecclesiæ publica celebrentur.

T. 8. p.
153. B.

Resp. objectionem istam quæ apud Novatores nostros hic palmaris est, plenè & abundè dissolvit Theologis Parisiensibus in Censura quintæ propositionis Erasmi paulò antè relata. Et certè ad fructum ex oratione vocali percipiendum necesse non est, ut qui orat, sensum orationis & mysterii, quod in ea includitur, privatim intelligat: quàm multi enim sunt rudes & simplices qui sensum illum nequidem capiunt, etiam cum gallicè orant? *illos, ait Tertull. fides salvos facit, non exercitatio Scripturarum; & ut loquitur S. Augustinus lib. contra Epist. fund. cap. 4. turbam non intelligendi vivacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit.* Sensum verborum Scripturæ absque interprete non intelligebant veteres Judæi à captivitate Babylonica reduces, an minus propterea utiles erant eorum orationes? Summum Sacerdotem, cum inter Sancta sanctorum seceretè orabat, non audiebant, qui stabant procul, an idcirco frustra & in vanum orabant? Sufficit igitur si populus fidelis mente & animo cum Ecclesia uniatur, eundemque sibi finem proponat, ac effectum confidenter speret, quem postulat ac sperat Ecclesia; Crescit enim verò ex obscuritate & ignorantia meritum fidei, modestiæ & humilitatis Christianæ. Adde Concil. Tridentinum sess. 22. cap. 8. incommodo, quod Novatores hic opponunt, providè occurrissè, cum *Pastoribus & singulis curam animarum gerentibus mandat, ut frequenter inter Missarum celebrationem, vel per se, vel per alios, ex iis quæ in Missis leguntur, aliud exponant, &c.*

To. 14.
Conc. p.
855. A.

Ad textum S. Pauli ex cap. 14. prioris ad Corinthios, manifestum est Apostolum eo loci non agere de oratione solemni Ecclesiæ, nec de Divinis Officiis, aut sacrificio Missæ, sed de dono linguarum, quod multis Corinthiis concessum fuerat; juberque Apostolus ut quo decet ordine, eo dono utantur ad ædificationem Ecclesiæ, non confusè ac perturbatè simul omnes loquantur, ne fortè insanire videantur; sed pauci (duo vel tres) modestè, & cum adest interpret, qui idiotas, seu simplices docere potest. Non aliam esse S. Pauli mentem demonstrat totius capitis contextus. "Quid ergo est fratres? ait Apostolus v. 26. Cum convenitis, unusquisque vestrum psalmum habet, apocalypsim habet, linguam habet, interpretationem habet, omnia ad ædificationem fiant. Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres, & per partes, & unus interpretetur; si autem non fuerit interpret, taceat in Ecclesia, sibi autem loquatur & Deo. Prophetæ autem duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent. Quod si alii revelatum fuerit sedenti, prior taceat... Potestis omnes per singulos prophetare; ut omnes discant, & omnes exhortentur, & spiritus prophetarum prophetis subjecti sint. Non enim est dissensionis Deus, sed pax; sicut & in omnibus Ecclesiis sanctorum doceo. Mulieres in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse, sicut Lex dicit &c." Et tandem concludit in fine capituli v. 39. his verbis: *Itaque, fratres, amulamini prophetare, & loqui linguis nolite prohibere. Omnia autem honestè, & secundum ordinem fiant.* Ex quibus manifestè constat, Apostolum agere de donis linguarum eorumque debiro ulu; præscribens scilicet ne omnes simul confusè ac perturbatè loquerentur, sed honestè & secundum ordinem ad ædificationem Ecclesiæ. Si enim, ait eodem cap. 14. v. 23. *conveniat universa Ecclesia in unum, & omnes simul linguis loquantur, intrent autem idiota, aut infideles, nonne dicent, quòd insanitis?*

Tom. 14.
Conc. p.
161. A.

Dices 2. Concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. an. 1215. cap. 9. approbat, ut quælibet Natio lingua sua vulgari ac domestica Divina celebret officia. Et verba: "Quoniam in plerisque partibus intra eandem Civitatem atque Diocesim permixti sunt populi di-

versarum linguarum, habentes sub una fide varios ritus & mores, districtè præcipimus, ut Pontifices hujusmodi Civitatum sive Diocesum provideant viros idoneos, qui secundum diversitates rituum & linguarum Divina Officia illis celebrent, & Ecclesiastica Sacramenta ministrent, instruendo eos verbo pariter & exemplo. Prohibemus autem omnino, ne una eademque Civitas sive Diocesis diversos Pontifices habeat, tanquam unum corpus diversa capita, quasi monstrum. Sed, si propter prædictas causas urgens necessitas postulaverit, Pontifex loci Catholicum Præsulem nationibus illis conformem provida deliberatione constituat sibi Vicarium in prædictis, qui ei per omnia sit obediens & subjectus. Unde si quis aliter se ingesserit, excommunicationis se noverit mucrone percussurum; & si nec resipuerit, ab omni Ecclesiastico ministerio deponatur, adhibito, si necesse fuerit, brachio seculari ad tantam insolentiam compescendam.

Resp. Concilium duntaxat agere de Græcis & Latinis, qui in iisdem civitatibus simul habitabant, quibus permittit, imò & mandat, ut quælibet Natio suis ritibus suæque lingua divina celebret Officia. Concilii mens non est, ut duo sint in eadem civitate Episcopi, sed ut loci seu civitatis Antistes sibi Catholicum aliquem Episcopum tanquam Vicarium assumat, qui Sacramenta secundum ritum unicuique Nationi proprium administret. Ratio temporis quo Decretum illud conditum fuit, apertè interpretationem illam demonstrat. Concilium scilicet Lateranense IV. habitum fuit sub Innocentio III. quo tempore & Constantinopolitana, quæ dudum Imperio Græcorum parebat, & Hierosolymitana Civitas in Latinorum potestatem devenerant. Itaque præsentibus in eo Concilio tum Constantinopolitanus, tum Hierosolymitanus Patriarchæ adfuerunt, quòd Græci tunc ad obedientiam Sedis Apostolicæ reversi fuerant, quorum mores ac ritus sustinendos esse Patres decreverunt, relicta unicuique Nationi libertate suo solito ritu divina Officia persolvendi. Non igitur ea fuit Patrum Lateranensium mens, ut cuilibet promiscuè Nationi permitterent lingua sua vulgari in Officiis Ecclesiasticis uti: namque si hoc illi sensissent, ut Novatoribus placet supponere, jam inde à trecentis quinquaginta & amplius annis ex quo celebratum est istud Concilium, & in Germania, & in Anglia, Hungaria, Polonia, Boëmia, Dania, Soria, Suetia, Noverga, & in reliquis omnibus Orbis Christiani plagis, usus linguæ Latinæ in Divinis Officiis intermissus, vel potius omnino extinctus & abolitus fuisset, quem tamen constanter ad hanc usque diem in toto Occidente retentum fuisse, est & apud omnes exploratum.

Hactenus de genere linguæ qua Officia Divina celebrari debeant egimus; nunc de modo linguæ, hoc est, de pronuntiatione ipsa verborum, an nempe necesse sit in sacrificio Missæ omnia alta voce pronuntiare, an è contra nonnulla sint submissa voce pronuntianda.

De usu nonnulla in Sacrificio Missæ submissa voce pronuntiandi.

Ad ritum seu disciplinam, non ad substantiam Sacramenti pertinet, alta vel submissa voce verborum pronuntiatio.

Necesse porro est ut privati quicunque ritus & mores Ecclesiæ in qua vivunt religiosè observent. *In his enim rebus, ait S. Aug. Ep. 63. al. 86. de quibus nihil certi statuit Scriptura Divina, mos populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt...* Ipsa quippe mutatio consuetudinis, ait Ep. 14. al. 118. etiam quæ adjuvat utilitate, novitate perturbat. Quapropter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa, consequenter noxia est.

Concilium Trid. sess. 22. de sacrificio Missæ, cap. 3. cui titulus, "de solemnitatibus Missæ sacrificii cæremoniis, hæc habet, Cum natura hominis ea sit, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum divi-

T. 2. p.
68. E.

Ibid. p.
126. D.

¶ 14. Conc. p. 814. B. *Id. p. 856. B.* „divinarum meditationem sustolli, propterea pia ma-
 „ter Ecclesia ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa
 „voce, alia vero elatiore in Missa pronuntiarentur, in-
 „stituit. Et Can. 9. ejusdem sess. Si quis dixerit, Eccle-
 „siaz Romanæ ritum, quo submissa voce pars Canonis &
 „verba consecrationis proferuntur, damnandum esse...
 „eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit.

Hunc Ecclesiaz unum Novatores improbant, Kemni-
 tius imprimis. Nonnulli etiam inter nostros, nescio quo
 zelo, melius, quo novitatis ac singularitatis pruritu, ver-
 ba Canonis in Missa voce altiori contra expressam Eccle-
 siæ legem pronuntiare affectant.

Excitata est apud nos paucis abhinc annis hæc contro-
 versia, occasione novi Missalis Ecclesiaz Meldensis, quod
 novistypis excudi & adornari jussit una cum Capitulo
 Illustriss. bonæ memoriæ Bossuetius Meldensis Episcopus.
 Qui vero foliarecenter excusa corrigendi provin-
 ciam susceperat, de suo, inconsultis Episcopo & Capitu-
 lo, litteram R. rubricæ coloris ante vocem *Amen* fre-
 quenter apposuerat, tum ut Sacerdotes celebrantes hac
 nota induceret ad Canonem, Secretam, & verba Con-
 secrationis alta voce pronuntianda, tum ut moneret cir-
 cumstantes, ut etiam post verba consecrationis respon-
 derent, Amen. Quin & post istas rubricæ voces, *sub-*
missa voce, per modum explicationis adjecerat, *id est*,
sine cantu. Temerariam innovationem non tulere Episcopus
 & Canonici. Quapropter Capitulum actu publi-
 co die 29. Jan. an. 1710. declaravit additiones illas se
 inscio & inconsulto factas esse, eas à se improbari, ac
 ut deleberentur, mandavit. Idem publico Mandato die
 22. ejusdem mensis & anni jam edixerat Eminentissimus
 Cardin. de Bissy, in Sede Meldensi sicut & in zelo ac stu-
 dio Religionis Bossuetii successor.

Ista porro interpretatio verborum, *submissa voce, id*
est, sine cantu, præterquam quod à Kemnitio conficta
 fuit, qui per submissam vocem, intelligit moderatam,
 id est, non elatam cum strepitu & cantu, sicut obser-
 vat Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 12. Inepta & ridi-
 cula prorsus videtur, nec locum habere potest in Missis
 privatis in quibus nihil cantatur, quarum frequentissi-
 mum usum invaluisse à nono vel decimo Ecclesiaz sæculo
 omnibus compertum est. „Deinde, ait Bellarminus,
 „cùm in Liturgia S. Chrysostomi dicitur, Sacerdos orat
 „secretò, vox Græca, *μυστικός*, non significat voce mode-
 „rata, sed planè secretò; non enim dicuntur mysteria,
 „quæ moderata voce publicantur, sed quæ omnino ce-
 „lantur. Præterea ibidem monetur Sacerdos illas pre-
 „ces secretò recitare, dum Diaconus alta voce canit Lita-
 „niam, vel dum cantores alia quædam concinunt, pro-
 „inde non potest populus iis attendere, quæ dicit Sacer-
 „dos, atque ideo verè & propriè secreta sunt.

Quærent Critici, unde & quo tempore primum in-
 troductus sit usus pronuntiandi *submissa voce* Canonem,
 Secretam & verba Consecrationis.

Cardinalis Pallavicinus L. 18. Hist. Conc. Trident.
 e. 10. n. 5. sensum istorum verborum, *submissa voce*,
 ex mente Concilii Tridentini his verbis aperit. „Quod
 „quædam sacrificii partes submissa voce proferantur,
 „inquit, qui ritus à Concilio comprobatur, non ea sunt
 „in causa quæ comminiscitur Suavis, ligneum sibi si-
 „gnum extruens quod feriat pro sua libidine; sed sunt
 „revera major illa veneratio, quæ rebus divinis oritur
 „ex arcano, & major ille pieratis sensus, qui excitatur
 „& alitur à silentio; unde fit, ut qui celebrant, & inter-
 „sunt, possint attentius quæ aguntur mysteria meditari.
 „Hæc autem arcani silentiiq; decencia in sacrificiis,
 „ostenditur quoque ex institutione divina in sua Lege
 „veteri, ubi præsertim in capite 16. Levitici, cùm so-
 „lemne sacrificium thuris describitur, jubetur solus Sa-
 „cerdos ultra velum pergere, ibique precari non modò
 „non auditus, sed ne visus quidem à populo. Quin idem
 „pariter naturæ lumine ipsi Ethnicæ in suis sacrificiis ag-
 „noscere. Quod si hujusmodi consuetudo sensus vere;

rum Patrum non consonaret, sed orta esset ab utilita-
 „te, mortalisque vitæ rationibus, sicuti Suavis blaterat,
 „certè non extaret apud Ecclesiam Græcam, jam tot sæ-
 „cula sejunctam ab obedientia Romani Pontificis. Præ-
 „terquam quod expressa legitur ea consuetudo in vo-
 „tissimis Liturgiis S. Basilii & S. Chrysostomi, ta-
 „meti de quibusdam vocibus, quæ ibi elato sono dicun-
 „tur, cujusmodi sunt voces consecrationis, Græcus ritus
 „discrepat à Latino. Quibus verbis Pallavicinus non
 tantum mentem ac sensum Concilii aperit, sed etiam
 solidissimis confirmat momentis.

Cardinalis Bona rerum Liturgicarum Lib. 2. cap. 13. To. 3. p. 630.
 existimat nonnisi sæculo decimo usum illam obtinuisse.

Sic ille loquitur; „Græci & alii Orientales verba conse-
 „crationis elata voce pronuntiant, & populus respon-
 „det, Amen. Dionysius Alexandrinus de hoc ritu testi-
 „monium perhibet Epistola ad Xystum Romanum Pon-
 „tificem apud Eusebium Lib. 7. Hist. cap. 9. Qui gra-
 „tarum actionem, inquit, frequenter audierit, & qui
 „cum cæteris responderit, Amen, qui ad sacram men-
 „sam astiterit, & quæ sequuntur. Eundem morem ser-
 „vabat olim Ecclesia Occidentalis; audiebant sanctissi-
 „ma & efficacissima verba quibus Christi corpus confi-
 „gitur. Hinc Tertulianus Lib. de spectaculis cap. 25.
 „in eos invehitur, qui eo ore quo Amen in sanctum
 „protulerant, gladiatori testimonium reddere non vere-
 „bantur. Ambrosius Lib. de iis qui initiantur ait: Ante
 „consecrationem aliud dicitur; post consecrationem
 „sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen, hoc est, Ve-
 „rum est. Alcuinus idem asserit, & ex eo Florus Magister
 „in expositione Missæ: Amen autem quod ab omni Ec-
 „clesia respondetur, interpretatur verum, non ubicun-
 „que & quomodocunque, sed mystica religione. Hoc
 „ergo ad tanti Mysterii consecrationem, sicut & in omni
 „legitima oratione respondent Fideles, & respondendo
 „subscribunt. Postea statutum est, ut Canon submissa
 „voce recitaretur, & sic defuit ea consuetudo sæculo
 „decimo ut conjicio, quia post Florum, qui nono læ-
 „bente vixit, ejus mentionem non reperi apud ævi po-
 „sterioris Scriptores. Hæc Cardinalis Bona.

Sunt qui existimant primam originem silentii seu
 vocis submissæ, & mutationis antiqui ritus, repeten-
 dam esse ab eo tempore quo contigit historia, quam
 refert Joannes Moschus in Prato spirituali cap. 196.
 id est, sæculo septimo. Nonnulli scilicet pueri inter
 pascendos greges, Missam, quam sæpius in Ecclesiaz
 conventu celebrari viderant & audiverant, per jocum &
 fictionem imitari voluerunt; eorum unus Sacerdotis, alii
 vero Ministrorum partes agebant. Verum subito de
 Cælo delapsus ignis pueros illos ita terruit & obstupefa-
 cit, ut diu attoniti & quasi hebetes hæserint, vocis usu
 destituti. Inde factum, ajunt, ut quæ hactenus elata
 voce celebrata fuerant Mysteria, eadem postea submis-
 sa celebrarentur. Historiam illam multi post Moschum
 retulerunt, quamquam nonnullis immutatis circum-
 stantiis.

Justinianus Imperator sexto sæculo Novella 137.
 mandavit ut integra Missa elata voce ubique celebra-
 retur; unde facile inferitur, ante Novellam illam, quæ
 ubique observata non fuit, contrarium usum obti-
 nuisse.

Alii denique usum recitandi Canonem & Secre-
 tam submissa voce, non à decimo tantum, ut vult
 Cardinalis Bona, neque ab octavo sæculo, ut aliis
 placet, initium duxisse, sed vel à primis Ecclesiaz sæ-
 culis viguisse arbitrantur, neque sibi eripi patiuntur
 Scriptores illos, quos dictus Cardinalis suos esse
 gloriatur.

Non Dionysium Alexandrinum: Amen quippe,
 quod ait responderi ab iis qui Mensæ sacræ assident non
 consecrationem ipsam Eucharistiæ spectat, sed ejus usum,
 seu Communionem.

Idem est Tertulliani sensus; aut saltem loquitur ille ge-
 neratim de toto & integro ritu sacro, prout Orationes
 includit, ad quarum clausulam populus respondebat,
 Amen.

Non sanctum Ambrosium. Lib. enim 4. de Sacra-
 menti cap. 5. aperte mentem suam declarat, nempe
 de tempore Communionis Eucharistiæ se loqui,
 non consecrationis. Ergo, inquit, non orare dicis tu,
 Amen

To. 2. p. Amen; jam in spiritu confitens quod accipias corpus Christi. Di-
182. A. B. citi tibi Sacerdos, Corpus Christi; & tu dicis, Amen, hoc est,
verum Quod confitetur lingua, teneat affectus.

In libro autem de initiandis seu de Mysteriis cap. 9.
unde verba citata deprompsit Cardinalis Bona, in eo,
inquam, Libro sanctus Ambrosius Eucharistiam po-
tissimum considerat, ut Sacramentum est, ad spiri-
tualem animarum nostrarum alimoniam destinatum,
non ut Sacrificium quod mysticis verbis consecratur.
Verā itaque, ait sanctus Doctor, caro Christi, quæ cruci-
fixa est, quæ sepulta, vere ergo carnis illius Sacramentum est,
Ipse clamat Dominicus Jesus, Hoc est Corpus meum. Ante
benedictionem verborum celestium, alia species nominatur, post
consecrationem corpus significatur... Et tu dicis, Amen: hoc
est, Verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur;
quod sermo sonat, affectus sentiat. Hos igitur Sacramentis
pascit Ecclesiam suam Christus.

Non Alcuinum: Libro enim de divinis Officiis cap.
40. de celebratione Missæ, sic loquitur: Te igitur (ver-
ba sunt Canonis) clementissimo Pater, & reliqua. Idcir-
co, ut ferunt, consuetudo venit in Ecclesia, ut tacite ista obse-
ratio atque consecratio à Sacerdote tanteur, ne verba tam sa-
cra. invilescent.

Edis.
Parisi.

1617. p.

1107. A.

His consentanea scribunt nono sæculo Amalarius, Ra-
banus Maurus, Walafridus Strabo.

Amalarius de Officiis Ecclesiasticis Lib. 3. cap. 23.
Secreta, inquit, appellantur, quia secreta dicuntur. Magiste-
rio suo Dominus secreto nos orare præcepit, (quæ verba S.
Cypriani sunt.) Deinde adducit exemplum Annæ.
Quod Anna, inquit, Ecclesiæ typum portans custodit &
servat, quæ Deum non clamosa petitione, sed tacite & mo-
deste intra ipsas pectoris latebras precabatur, & loquebatur
prece occulta, sed manifesta fide. Loquebatur non voce, sed
corde, quid sic Dominum sciebat audire, & impetravit effica-
citer quod petiit. Lib. 1. Reg. cap. 1. vers. 13. Anna loqueba-
tur in corde suo, & labia ejus movebantur, & vox ejus non
audiebatur. Secreta igitur, judice Amalario, inde di-
stafuit, quod lecrete, seu submissa voce recitaretur.
Non ergo, ut nonnulli fingunt, à secretionem seu sepa-
rationem eorum, quæ inter oblationes Fidelium conse-
cranda erant, Secreta nuncupatur, cujus certe inter-
pretationis ante ætatem nostram, quod sciam nullus
mentionem fecit.

D. 4.
Peri.

Rabanus Maurus Lib. 1. cap. 32. de institutione
Clericorum, Sacrificium, inquit, dictum est, quasi sa-
crum factum, quod prece mystica consecratur, id est, se-
creta.

Edis.

Colon.

1626.

To. 6. p.

11. A.

Walafridus Strabo Lib. de exordiis & incrementis re-
rum Ecclesiasticarum cap. 22. de ordine Missæ, laudat
preces quæ altiori, laudat etiam eas quæ demissiori voce
pronuntiantur, quas exemplo Annæ Samuelis matris
confirmat.

No denique Plorum Magistrum, namque in ex-
positione Missæ sic habet: Amen autem quod ab omni
Ecclesia responderetur, interpretatur, Verum, non ubicunque
& quomodocumque, sed mystica religione. Hoc ergo ad tanti
Mysterii consummationem, sicut & in omni legitima oratione res-
pondent Fideles, & respondendo subscribunt. Ibidem ait, Sa-
cerdotem, post cantatam Præfationem clamare cum Eccle-
sia, non voce, sed corde. Quid est autem clamare non voce,
sed corde, nisi in silentio, seu voce submissa orare? vox
quippe submissa, silentium aliquando vocatur, ut obser-
vat sanctus Augustinus Tractatu 49. in Joan. n. 16. Sup-
pressam vocem, inquit, silentium nuncupavit. Quo sensu de
Judith Scriptura Jud. 13. vers. 6. ait, labiorum motu in si-
lentio dicens. & Joan. 11. v. 28. Martha ad sororem suam,
silentio, id est, secreto ac summissa voce dixit, Magister re-
vocat.

Tom. 3.

par. 2. p.

625. G.

Ex his certe omnibus manifestum est, Cardinalem
Bona deceptum fuisse, cum scripsit, decimo tantum
sæculo usum submissæ vocis in recitatione Canonis inco-
pisse.

Quantum vero spectat Justiniani Novellam, non dis-
simulamus eam novitatis aliquid in aliquibus Ecclesiis
intulisse; at non in omnibus obtinuit, sicut jam obser-
vavimus, illustrissimus Petrus de Marca Lib. 2. Con-
cord. cap. 6. legem hanc libere carpit & improbat. Ve-
reor, inquit, ne Justinianum damnare cogamur, quod de
Sacra Liturgiæ ritibus Constitutionem ediderit, quæ mystica
verba consecrationis Eucharistiæ clara voce, non autem demis-
sa, ut solemne erat, proferri jubet, ut qui locum tenet idioræ,
Amen succinere possit. Præterquam quod enim de ritu Sacrificio-
rum decernere tentat, quæ pars disciplinæ solis Sacerdotibus
competit, antiquos Ecclesiæ mores sollicitat, qui, ut reverentia
Mysteriis conciliaretur, preces mysticas demissa voce proferri
induxerant.

To. 3. p.

337. E.

Cardinalis Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 12.

hanc Justiniani Novellam primum improbat, tum
benigne interpretatur. Ad Novellam Justinianam, ait,
respondere posset imprimis non ad Imperatorem pertinere de
ritu sacrificandi leges ferre; proinde non multum referre
quid ille sanxerit. Sed illud etiam respondemus, non esse le-
gem illam sententiæ nostræ contrariam: solum enim ille ju-
bet, ut quæ in Ecclesiis Orientalibus alta voce dici solebant,
ab omnibus alta voce dicerentur. Erant enim quidam, ut ex
illa ipsa Novella colligitur, qui submissa voce pronuntia-
bant ea quæ ex recepta consuetudine alta voce pronuntianda
erant, ut eo modo ignorantiam suam tegerent: qui quidem ju-
re reprehenduntur, tum quod contra morem Ecclesiæ facerent,
tum quod ex imperitia legendi id facerent. Hæc Bellar-
minus.

Ex his omnibus manifeste constat, non decimo, ut
vult Cardinalis Bona, non octavo dumtaxat Ecclesiæ
sæculo, ut alii dicunt, primum incepisse usum Ca-
nonem & Secretam in Sacrificio Missæ submissa vo-
ce pronuntiandi; sed usum illum perantiquum esse,
& ad nos usque continuus & non interrupta Traditi-
one defluxisse: quod certe multis aliis testimoniis
comprobare promptum foret, tum ex Liturgiis SS.
Basilii & Chrysostomi, tum ex vetusto Ordine &
Pontificali Romano, ex Micrologo, Ritualibus &
Missalibus diversarum Ecclesiarum, de quibus P.
Martene in Opere de Ritibus antiquis; ex SS. Pa-
tribus Ambrosio, Augustino, Innocentio I. Isidoro,
Gregorio Magno &c. quorum verba repræsentant
qui de rebus Liturgiis ex professo tractaverunt. Un-
de merito dicere possumus cum Augustino Lib. 4. de
Baptismo cap. 24. Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis
institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostoli-
ca traditum rectissime creditur.

Verum istud etiam gratis concedamus, non nisi de-
cimo sæculo novam illam silentii seu vocis submissæ
disciplinam inventam fuisse; an, quæso, privatis fas
unquam esse potest à disciplina tot sæculorum tracta
& Ecclesiæ totius auctoritate ac Judicio confirmata
recedere, ac novæ ad arbitrium inhaerere? An non
dedicatis illis ac fastidiosis Ministris placebit, quod à
tot hominibus pietate ac scientia illustribus probatum
fuit & usurpatum? Recte omnino ac prudenter Isido-
rus Hispalensis Lib. 1. de Officiis cap. 43. generatim de
rebus disciplinæ pronuntiat, Nec disciplina in his melior
est gravi prudentique Christiano, nisi ut eo modo agatur quo agere
viderit Ecclesiam ad quam forte devenerit. Quod enim neque
contra fidem, neque contra mores bonos habetur, indifferenter
sequendum, & propter eorum inter quos vivitur, societatem
servandum est; ne per diversitatem observationum schismata ge-
nerentur.

Totam istam disputationem claudemus ista, quæ sa-
pientiz & æquitatis plena est, Rubricarum generalium
regula c. 16. Sacerdos maxime curare debet ut ea quæ clara vo-
ce dicenda sunt, distincte & appositè proferat, non admodum
festinanter, ut advertere possit quæ legit; nec nimis morose, ne
audientes tardio afficiat; neque etiam nimis elata, ne perturbet
alios qui forsasse tunc temporis in eadem Ecclesia cele-
brant; neque etiam tam submissa, ut à circumstantibus au-
diri non possit, sed mediocri & gravi quæ devotionem moveat, &
audientibus ita sit accommodata, ut quæ leguntur intelligant.
Quæ vero secreta dicenda sunt, ita pronuntiet, ut & ipse se au-
diat, & à circumstantibus non audiat. Denique servetur
istud Apostoli 2. Cor. 14. v. 40. Omnia bonefite & secundum
ordinem fiant.

Pauca hæc de hoc gravi argumento nobis, qui
brevitati consulimus, dicta sufficiant: multo plura
de illo copiose ac erudite discussa reperies in Disser-
tatione speciali quam eam in rem accurate adornavit
eruditus Theologus rerum Liturgicarum curiosus explo-
rator. Omnes ille remotioris antiquitatis sinus ac late-
bras diligenter excussit ac exploravit, si forte aliquod in-
veniret apud veteres Canonis altiori voce pronuntiati vesti-
gium, nullum à se detectum nec ab æmulis hactenus pro-
latum fuisse confidenter alleverat. Publicam huic Dis-
sertationi, cujus lectione nos profecisse lubenter agnos-
cimus, lucem inviderunt, ac pro viribus avertere cona-
ti sunt clamosi illi qui Canem inter Sacra tam elata voce
pronuntiando, circumstantibus, quo temporis pun-
cto in profunda meditatione toti immergi esse debent &
quasi absorpti, inofficiose obstrepunt. Scilicet illo-
rum intererat plurimum, obscurari veritatem quæ dam-
nantur.

Atque hæc dicta sunt de Sacramentis in genere, in qui-
bus exponendis si quid nobis incautis minus sanum acre-
ctum excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revoca-
to habemus.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ

DE

SACRAMENTIS BAPTISMI

ET

CONFIRMATIONIS.

THEOLOGICÆ CANDIDATIS PRÆFATIO.

VIDISTIS, dilectissimi Candidati, in Prælectionibus, quas de Sacramentis universim consideratis emisimus, quæcunque pertinent ad originem, causas, naturam, vim & efficaciam, affectiones & proprietates omnium Sacramentorum Christi: vidistis quàm liberali ac munifica manu Deus Optimus præsentissima nobis salutis remedia dispensaverit. Unicuique ætati idonea & quasi propria destinavit:

Nam quia omnis ætas peccato est obnoxia, inquit S. Amb. L. 2. de Arb. c. 11. n. To. 1. p. 81. ideo omnis ætas Sacramento idonea. Causam & rationem ab ipso fonte repetit S. Irenæus L. 349. C. 2. c. 22. aliàs 39. *Dominus, inquit, omnes venit per semetipsum salvare: omnes, inquam, qui P. 147. per eum renascuntur in Deum, infantes & parvulos, & pueros, & juvenes & seniores. Ideo u. 4. per omnem venit ætatem, & infantibus infans factus sanctificans infantes; parvulis, parvulus & c.*

Et verò varias humanæ vitæ partes sive periodos animo percurrite, dilectissimi Candidati, nulla profectò vobis videbitur cœlestibus auxiliis vacua, nulla divinæ providentiæ cura, & spirituali Sacramentorum ope ac præsidio destituta. *Per Baptismum enim, ait S. P. Eugenius Armenos in- To. 1. p. 14. firmans, spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide: Conc. 7. renati autem & roborati, nutrimur divina Eucharistiæ alimonia. Quod si per peccatum ægri- 514. E. tudinem incurrimus animæ, per Pœnitentiam spiritualiter sanamur; spiritualiter etiam & corporaliter, prout animæ expedit, per extremam unctionem: per Ordinem verò Ecclesiæ gubernatur & multiplicatur spiritualiter: per Matrimonium corporaliter augetur.* Septem ista sunt divinæ gratiæ nobis communicandæ organa, & instrumenta, quæ vobis, Deo aspirante, sigillatim exponere meditamur, in absolvendo, qui nobis reliquus superest, nostrarum, quas promisimus, Prælectionum Theologicarum cursu.

Primus ad Religionem Christi aditus, Baptismus est, cæterorum Sacramentorum janua idcirco nuncupatus. Primus militiæ christianæ gradus, Confirmatio: per Baptismum illustrati, fidem Christi suscipimus ac solemniter profiteamur; per Confirmationem induti virtute ex alto, strenuè ac constanter eandem defendimus. Per Baptismum ac novam vitam renascimur; per Confirmationem armamur ad prælium. In Baptismo filii Dei, & hæredes Christi; in Confirmatione Christi milites, fideique vindices ac defensores constituimur. Aequo passu incedunt duo hæc infantie ac militiæ christianæ priora Sacramenta: at non eodem necessitatis gradu. Quippe ut in corporali vita prius est hominem nasci ac vivere; ita & in vita spirituali primum ac potissimum est, hominem interiùs renasci ac regenerari. *Factus est primus homo Adam in animam 1. Cor. 15. viventem, ait Apostolus, novissimus Adam in spiritum vivificantem. Primus homo de 4. terra, terrenus; secundus homo de cœlo, cœlestis. Et sicut, pergit idem Apostolus, in Adam omnes moriuntur, sic in Christo omnes vivificabuntur. Qua porro via ad novam 4. 22. illam*

Ad Tit. 3. v. 5. illam ac planè mirabilem vitam pervenitur, nisi per Baptismum? *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti.* Atque ut Christus ipse pronuntiat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Quod natum est ex carne, caro est: quod natum est ex Spiritu, spiritus est.

Ad rei novitatem obstupuit Nicodemus. *Quomodo, inquit, potest homo nasci, cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris suæ iteratò introire, & renasci?* Non mireris, reponit Christus, quia dixi tibi: *Oportet nasci denuo.* Spiritus ubi vult spirat, & vocem ejus audis; sed nescis unde veniat, aut quò vadat... Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras? Confidentem nimium Legis Doctorem hæc Christus increpat simul & instruit. Non aliam quàm carnis novam generationem ac nativitatem, ex verbis Christi animo sibi effingebat Judæus homo carnalis: novam autem spiritus regenerationem, docendo Christus proponit & astruit. Superbam Doctoris Legis ignorantiam sanando carpit, & ad humilitatem disponit, ut animadvertit S. Augustinus Tract. 12. in Joan. Non ipsi tamen insultat; aut si insultat, tanquam indocto insultat, ut deponat superbiam.

Quam Nicodemus ignorabat, vel non credebat, Christo annuntiante, paratam ac præsentem spiritus renovationem & regenerationem, hanc nihilominus non modò ut possibilem, sed & aliquando futuram, Nicodemus, cum esset in Lege peritus, ignorare non debuerat. Nonne apud Ezechiel. c. 36. v. 25. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris.... Et dabo vobis cor novum, & spiritum novum ponam in medio vestri, & auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum?* Nonne Psaltes Regius cecinerat: *Emitte Spiritum tuum & creabuntur & renovabis faciem terræ?* Quæ certè non de alia, quàm de interiori spiritus renovatione, per gratiam animis infundendam, intelligere debuisset Legis Doctor; maxime cum simile quoddam, quamquam rude adhuc, apud suos domesticum ac familiare renovationis vestigium præ oculis haberet, in iis scilicet qui à cultu falsorum deorum converfi, Legi Mosaicæ nomen suum dabant: tot enim illi præviis ritibus, caeremoniis, lotionibus ac baptismatibus mundabantur, præparabantur ac præformabantur ad veram Dei Religionem, ut novi quasi homines, & ut loquitur S. Petrus, *sicut modò geniti infantes haberentur.*

Ex his, maxime verò ex decretoria ista & aperta Christi sententia: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei,* intelligitis haud dubiè, dilectissimi Candidati, tantam esse Baptismatis necessitatem, tam strictam & universalem illius percipiendi legem omnibus impositam esse, ut sine illo, aut saltem, certis in casibus, sine ipsius voto ac desiderio, nullus ad vitam æternam & Regnum cælorum pervenire usquam possit.

Verùm, proh dolor! quò major & apertior tam salutaris remedii necessitas, eò major in ea impugnanda demonis, salutis humanæ invidi obtrectatoris, furor & impetus; eò major & Hæreticorum, quos vel à primis Ecclesiæ temporibus suscitavit, ad quidlibet audendum projecta temeritas. Nuper, inquit, Tertullianus lib. de Baptismo cap. 1. *conversata istic quædam de Cajetana hæresi vipera venenatissima, doctrina sua plerosque rapuit, imprimis Baptismum destruens...* nam ferè vipera & aspidēs, ipsique reguli serpentes arida & inaquosa sentantur.

In eodem luto hæsisse fanaticam quamdam feminam, Quintillam nomine, observat ibidem Tertullianus: *Quintilla, inquit, monstruosissima, cui nec integrè quidem docendi jus erat, optimè norat pisciculos necare, de qua auferens. Quanta vis est perversitatis, addit ibidem, ad fidem labefactandam, vel in totum non recipiendam, ut ex his eam impugnet, ex quibus constat.* Quod verò fuerit antiquissimi hujus erroris fundamentum, si nosse vultis, Cand. dilect. eundem audite Tertullianum, jam tum, sæculo nempe secundo, Novatorum nostrorum errorem circa fidem justificantem, in veteribus Hæreticis confodientem: Sic ergo, ait Tertullianus eodem lib. c. 13. *Scelestissimi illi provocant quæstiones. Adeo dicunt, Baptismus non est necessarius, quibus fides satis est: nam & Abraham nullius aquæ nisi fidei Sacramento Deo placuit.* En erroris fundamentum. Sed, reponit Tertullianus, in omnibus posteriora concludunt, & sequentia antecedentibus prævalent. Fuerit salus retro per fidem nudam ante Domini passionem & resurrectionem: at ubi fides aucta est credendi in nativitatem, passionem, resurrectionemque ejus, addita est ampliatio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum quodammodo fidei, quæ retro erat nuda, nec potest jam sine sua lege. Lex enim tingendi imposita est, & forma præscripta: *Ite docete omnes nationes, tingentes eas in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Huic legi collata definitio est: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non intrabit in Regnum cælorum.* Obstrinxit fidem ad Baptismi necessitatem.

Totum porro illud antiquissimarum viperarum mortiferum ac lethale virus haustum in se transfuderunt posteriorum temporum perditissimi Sociniani. Docent illi 1. Christum Apostolis verum non dedisse baptizandi mandatum; atque verba ista: *Euntes docete, baptizantes, &c.* exponenda esse, non de aquæ Baptismo, sed de sola instructione ac doctrina, quæ instar aquæ sordes animæ mundat & abstergit. 2. Apostolos nihilominus, etsi non jussos, ritum baptizandi

convenienter usurpasse, tum quia populus Judæus ceremoniis valde delectabatur, utpote in illis quasi nutritus & educatus; tum quia Baptismi ceremonia à magni nominis magnæque auctoritatis viro, nempe Joanne, jam antea introducta, magnoque applausu ab omnibus recepta fuerat; tum denique quia aptissima erat ad adumbrandum Christianorum officium ac statum: unde conveniens fuit viros hujus ætatis per Baptismi ceremoniam Christianæ Religionis adscribi. Verba sunt Volkeli lib. 6. de vera Religione cap. 14. 3. docent baptizandi præceptum (si tamen præceptum vocant) universale non fuisse, ab omnibus in perpetuum observandum; sed certis duntaxat personis ac pro certo quodam tempore addictum, illis nempe, qui Ecclesiæ initio à Paganismo vel Judaismo ad Christum convertebantur, quos per nudum illud ac sterile symbolum exterius distingui ab invicem oportuit.

Sociniani à Calvinianis, ex quibus nati ac propagati sunt, arma mutuuntur, quibus absolutam & medii, ut vocant, in Baptismate necessitatem totis viribus impetunt. *Perspicuum* P. 484. est, ait Calvinus Inst. lib. 4. cap. 15. n. 10. *quàm falsum sit quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alii persistunt, per Baptismum solvi nos & eximi ab originali peccato, & à corruptione, quæ ab Adam in universam posteritatem propagata est.* Et nu. 22. expresse, ait, *non arceri à* P. 488. *Regno cælorum infantes quos è præsentī vitā migrare continget, antequam aqua mergi datum fuerit.* Atqui jam visum est, pergit ille, *fieri non levem injuriam Dei fœderi, nisi in eo acquiescimus, ac si per se infirmum esset, cū ejus effectus neque à Baptismo neque ab ullis accessionibus pendeat.*

Atqui tamen his imbutis documentis Calviniani, Anabaptistis & Sociniani toto animo hic repugnare ac contradicere videri volunt, ad scenam magis, & ludicram, ut puto, disputationem, quàm ad seriam demonstrationem veritatis. Qua etenim fronte, qua ingenii præfidentia, sibi hoc assumere Calvinistæ possunt, ut convincant Anabaptistas, *non debere infantes à Baptismo excludi*; cū vel ipsimet contendant, infantes sine Baptismo ex præsentī vitā raptos, à Regno cælorum non arceri, sed una præsentis fœderis virtute salvos fieri; &, quod amplius quidquam est, cū, sicut & ipsimet Anabaptistæ & Sociniani, celebrem, istam Christi sententiam, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* ad figuratum & metaphoricum sensum detorqueant, nec de vero aquæ, sed Spiritus Baptismo instar aquæ lavantis ac mundantis, interpretentur? Dicant illi nobis, quid juris habeant ad hanc Christi sententiam à litterali & obvio sensu ad metaphoricum inflectendam, quod sibi pariter arrogare non possint Sociniani, quos illi tamen durius insectantur, cū verba hæc Christi plana certè & aperta, *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.* non de vero aquæ, sed instructionis duntaxat ac doctrinæ Baptismo, dicta esse arbitrantur. *O homo! in quo judicas alterum, te ipsum condemnas.* Rom. 2. v. 1.

Una una est simplex, sibi semper cohærens ac uniformis Catholicæ fidei doctrina de Baptismi præstantia, virtute, & omnimoda ad salutem consequendam necessitate. *Felix Sacramentum* P. 124. *aquæ nostræ*, exclamabat Tertullianus lib. de Baptismo cap. 1. *qua abluti delictis pristinae cæcitatē in vitam æternam liberamur...* De sancto Spiritu sanctificata natura aquarum, & ipsa sanctificare cœpit... Supervenit statim Spiritus de Cœlis, & aquis superest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt.

Bellè omnino Irenæus lib. 3. c. 17. aliàs 19. Sicut, inquit, *de arido tritico massa una fieri non* P. 208. *poteſt sine humore, neque unus panis, ita nec nos multi unum fieri in Christo Jesu poteramus, si-* n. 2. *ne aqua, quæ de Cœlo est. Et sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat; sic & nos, lignum aridum existentes primum, nunquam fructificaremus vitam, sine superna voluntaria pluvia: corpora enim nostra per lavacrum, illam, quæ est ad incorruptionem, unitatem acceperunt; animæ autem per spiritum. Unde & utraque necessaria, cū utraque proficiunt in vitam Dei, miserante Domino nostro.*

Pressius sanctus Augustinus lib. de origine animæ cap. 9. dicebat: *Noli credere, noli dicere, nec docere, infantes, antequam baptizentur morte præventos, pervenire posse ad originalium indulgentiam peccatorum, si vis esse Catholicus.*

Rata igitur lex est ac fixa Christi sententia, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto,* Tom. 10. *non poteſt introire in Regnum cælorum.* Nullum hic excipit, ait sanctus Ambrosius lib. 2. de P. 379. C. Abrah. cap. 11. n. 84. *non infantem, non aliqua præventum necessitate.*

Procul ergo putidum istud Pelagianorum figmentum, infantes sine Baptismo arceri quidem à Regno cælorum, propter Christi sententiam, *Nisi quis, &c.* æterna tamen vita donari, propter vitæ eorum innocentiam: quasi in Adamo & ipsi non peccaverint, *in quo omnes peccaverunt;* To. 1. p. 351. A. Rom. 5. v. 12. quasi non nascantur filii iræ ac indignationis. Sicut ergo in Adam omnes moriuntur, ita necesse est omnes in Christo renasci. *Quisquis dixerit,* ait S. August. Epist. 156. aliàs 28. ad Hieronymum, *quod in Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacramenti ejus participatione de vita exeunt; hic profecto & contra Apostolicam prædicationem venit, & totam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum baptizandis parvulis festinatur & curritur, quia sine dubio creditur aliter eos in Christo omnino vivificari non posse.* To. 2. p. 592. B.

Novimus equidem esse aliquos ex nostris, qui plus æquo de misericordia Dei præsumentes, ac nescio quo tenerioris clementiæ affectu commoti erga tot infantium millia, qui absque Baptismo migrant ex hac vitā, & æternum pereunt, naturalem quamdam felicitatem illis liberaliter assignant.

To. 4. p. assignant. Verum immota stat Christi sententia, *Nisi quis, &c.* Sapienter omnino ac graviter
 345. C. monet eam in rem Bellarminus Lib. 6. de amissione gratiæ c. 2. *misericiordiam nostram parvulis
 jam defunctis nihil prodesse; è contra nihil obesse nostræ sententiæ severitatem: multum autem,
 pergit, nobis obest, si ob inutilem misericordiam erga defunctos, pertinaciter aliquid contra Scri-
 pturas aut Ecclesiam defendamus; idcirco non affectum quemdam humanum, quo plerique move-
 ri solent, sed Scripturæ, Conciliorum & Patrum sententiam consulere ac sequi debemus.*

Novimus etiam Novatores nostros eximias Baptismi prærogativas & effectus, aut restringere
 parcius, aut latius diffundere. Hinc vim à labe originali mundandi, & sanctificantem infunden-
 di gratiam ipsi detrahunt; inde verò liberam ab omni humana servitute, omnibusque votis ob-
 servandis, [eo excepto quod fit in Baptismo de observanda Dei lege] immunitatem concedere
 videntur. Utrobique error est: inter extrema media veritas incedit.

1. Cor. 6. Baptismus & interiùs ab omni peccato munda, *Abluti estis, sanctificati estis, justificati estis;*
 v. 11. & ab humana servitute non eximit: *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est*
 Rom. 13. *enim potestas nisi à Deo.* Et rursus: *Obedite præpositis, & subjacete illis.*

v. 1. Infiniti essemus, dilectissimi Candidati, si omnes, quas SS. Patres tanta facundia exponunt,

v. 17. Baptismatis dotes, effectus, ac prærogativas enumerare vobis hic aggredieremur. Unus sufficiat
 S. Chrysostomus, qui has omnes dotes, quibus baptizati exornantur, mira eloquentia prosequi-

Edit. Pa- tur. Ecce, inquit Hom. ad Neophitos, *libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulò*

ris. 1621. *antè captivi; & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore; & justitiæ in sorte*

Tom. 2. *versantur, qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti; non*

Appen. *tantum sancti, sed & just; nec solum just, sed & filii; nec solum filii, sed & hæredes; nec solum*

p. 52. *hæredes, sed & fratres Christi; nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes; non solum cohæ-*

redes, sed & membra, non tantum membra, sed & templum; non tantum templum, sed & orga-

na Spiritus. Vides quot sint Baptismatis largitates? sed multum quidem videtur cœlestem gratiam

Ed. nov. *in peccatorum tantum remissione consistere; nos autem honores computavimus decem.* Et Hom.

To. 2. p. I. ad illuminandos, ait, *Baptismum appellari lavacrum regenerationis, quia non solum nobis pec-*

229. *cata remittit, neque solum delicta purgat, sed ita præstat ac si denuò generati essemus: quasi mo-*

dò geniti infantes.

Sed quorsum tota illa de Baptismo, ac potissimum de illius necessitate in hac Præfatione di-

sputatio; Nimirum ut intelligatis, dilectissimi Candidati, quantam hæc Theologiæ nostræ pars

atque Tractatus attentionem studiumque exigit, ab iis maximè, qui ministerio Ecclesiastico de-

stinati, aliorum saluti procurandæ omni cura toti incumbere tenentur; qui non sine suo & alio-

rum damno, ea vel ignorare penitus, vel negligenter tractare possunt, quæ sunt ad salutem ani-

marum necessaria. Si quis autem diligentius Apostolum legerit, ait Catechismus Romanus, *sine*

dubitatione ita statuet, perfectam Baptismi cognitionem à fidelibus magnopere requiri: adeo non

solum frequenter, sed gravibus verbis, & Spiritu Deo plenis, ejus mysterii memoriam renovat,

divinitatem commendat, atque in eo Redemptoris nostri mortem, sepulturam, & resurrectionem

nobis ante oculos, tum ad contemplandum, tum ad imitandum constituit.

Quò ergo major est Baptismi ad salutem necessitas, eò accuratius omnia, quæ ad illum per-

tinent, animo comprehendenda & percipienda: quæ ejus natura; quæ materia vera & legiti-

ma; quæ forma ipsius præscripta; quis in quaque occasione minister; quod illius percipiendi

capax subjectum, quis conferendi modus & ratio, quis ritus, quis usus; quæ de his omnibus

Pontificum & Ecclesiæ decisiones: hæc, inquam, diligentimè perfectèque percipienda, ne

quid in iis peccetur, non à vobis tantum, sed etiam ab aliis quos à vobis edoceri oportebit, quin

ab illis, ubi res & tempus feret, præstari oporteat. Quare, concludit Catechismus Romanus,

Pastores nunquam se satis multam operam & studium in hujus Sacramenti tractatione collocasse

arbitrentur.

Jam verò quid dicam vobis, dilectissimi Candidati, de Sacramento Confirmationis, divi-

no illo signaculo, unde baptizato tantæ vires accrescunt ad fidem Christi coram tyrannis intrepide

profitendam? Quid de illo Novatores nostri? Pudet referre quanta hic sit Calvinii protervia &

impietas. Oleum Confirmationis pollutum appellat diaboli mendacio, abortivum Sacramenti

larvam, atque inter exitiales satanæ præstigiis recensendum esse. O blasphemia! ô impietas!

Ita ne verò pollutum est, ac inter exitiales satanæ præstigiis recensendum Sacramentum, quod

Apostoli à Christo edocti, vel ab initio primis Fidelibus contulerunt? Oraverunt pro ipsis...

Et imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Quod universa Ecclesia

constanti usu ac nusquam interrupto semper observavit. Egressi de lavacro, ait Tertull. L. de

Baptismo c. 7. *perungimur benedicta unctione de pristina disciplina... in nobis carnaliter cur-*

rit unctio, sed spiritualiter proficit. Et Cyprianus Epist. ad Januar. 70. *Ungi quoque necesse*

est eum, qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere

in se gratiam Christi possit. Et rursus in Epistola ad Jubajan. 73. *Quod nunc quoque, inquit, apud*

nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizatur, præpositis Ecclesiæ offerantur, ut per nostram ora-

tionem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico con-

summentur. Hieronymus denique, Dial. adversus Luciferianos, aut potius Luciferianus apud

ipsum (ut alios innumeros hic taceam) *An nescis Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis*

postea

postea manus imponatur, & ita invocetur Spiritus sanctus? Exigis ubi scriptum sit? in Actibus Apostolorum. Etiam si Scripturae autoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. Ita ne verò pollutum ac inter exitiales satanae præstigias recensendum, quod SS. Ecclesiae Doctores communi suffragio tot exornant laudibus, cujus virtutem & efficaciam ita magnificè extollunt ac prædicant? Unus instar omnium suffragium dicat S. Cyril. P. 235. B. Hierosolymitanus Catechesi 3. mystagogica, ubi exponens ritum quo ætate sua unctio confirmatoria per omnes ferè corporis partes effusa ministrabatur, sic scribit: *Frons & alii sensus corporis tui symbolicè inunguntur; & corpus equidem isto visibili unguento perungitur, anima verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur. Ac primum quidem fronti illinitur, ut eum abstergat à vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuò circumferebat: simulque efficiat, ut possitis vultu non velato gloriam Domini intueri. Deinde verò aures unguuntur, ut ad audiendum divina mysteria aures accipiat. . . . Postea nares: ut divinum recipientes unguentum dicatis: Christi gratus est odor Deo in his qui salvantur. Tum verò & pectus inungitur, ut induti thoracem justitiæ, fortiter adversus insultus diaboli consistatis. Ut enim Salvator post Baptismum, & illum Spiritus sancti adventum egressus in prælium; devicit adversarium; sic & vos post sacrum Baptismum & chrisma mysticum, induti armis sancti Spiritus adversus oppositam vobis potestatem consistitis & præliamini, dicentes: Omnia possum in eo qui me confortat Christo. Ita ne pollutum est, ac inter exitiales satanae præstigias recensendum, quod in fronte positum dæmonibus terrori, nobis autem ad omnes eorum propulsandos impetus, summo esse præsidio debet atque adjumento. Adversarius enim vester diabolus, ait S. Petrus, tanquam leo rugiens circuit quærens quem devoret: cui resistite fortes in fide. Induite Ephes. 6. vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli, inquit S. Paulus. Unde porro n. 11. armatura hæc, nisi ex Sacramento Confirmationis? ut nempe signo crucis in fronte muniti, crucis ignominiam non erubescamus. Quia in fronte erubescitur, ait egregiè S. Aug. in Psal. To. 4. p. 141. n. 9. ille qui dixit, Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, 1583. E. qui in cælis est; ipsam crucis ignominiam quodammodo quam Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit. Quod signum crucis, ait idem S. Doct. Tr. 118. in Joan. nisi adhibeatur sive T. 3. p. 2. in frontibus credentium, sive ipsi aquæ ex qua regenerantur, sive oleo quo chrismate unguuntur, p. 801. E. sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur. Hæcine quæso, ritum pollutum referunt ac inter exitiales satanae præstigias recensendum?*

Paulò quidem modestius, quamquam nec verius, nostrum istud Sacramentum impetit non ignobilis Calvini Sectator Dallæus, qui non aliam impositionis manuum Apostolorum, fructum agnoscit, quam linguarum ac miraculorum dona, quæ cum jamdiu extincta & abrogata fuisse constet, & ipsum quoque Confirmationis ritum cum illis omnino extinctum periisse arbitratur. Verum non satis attendisse videtur Dallæus, ad infantiam, ut ita dicam, nascentis Religionis, quam conspicuis ac splendidis prodigiis adolescere ac confirmari oportuit. Quibus, adulta & confirmata, non indiguit amplius. Neque enim, ut observat S. Aug. L. 3. de Baptismo c. 16. To. 9. p. 116. F. temporalibus, & sensibilibus miraculis attestantibus, per manus impositionem modò datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiae primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc expectat, ut ii quibus manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui? sed invisibiliter & latenter intelligitur, propter vinculum pacis eorum cordibus divina charitas inspirari. Rem eleganti comparatione illustrat S. Gregorius Magnus Homil. 29. in Evangelia: Hæc, inquit, miracula necessaria in exordio Ecclesie fuerunt. Ut enim ad fidem cresceret, miraculis fuerat nutrienda, quia & nos cum arbuta plantamus, tamdiu eis aquam infundimus, quousque ea in terra jam coaluisse videamus, & si semel radicem fixerint, irrigatio cessabit.

Hic dicendi finem facio, dilectissimi Candidati, hoc unum enixè flagitans, ut memores sitis istorum Apostoli verborum: Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius Rom. 6. baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem; ut quomodo Christi v. 3. & 4. stus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus Spiritus; sicut vocati estis in Ephes. 4. una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum Baptisma. Unus Deus, & Pa. v. 3. ter omnium.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE SACRAMENTO BAPTISMI.

Optam de Baptismo disputationem quinque absolvemus Quæstionibus.

Prima, de nomine & natura Baptismi: ubi de materia, forma, & discrimine illius à Baptismo sancti Joannis.

Secunda, de necessitate seu existentia Baptismi.

Tertia, de causis Baptismi: ubi de authore, ministro & subjecto illius.

Quarta, de effectibus.

Quinta, de ceremoniis, sive quæ antecedunt, sive quæ comitantur, sive quæ sequuntur Baptismum.

Priusquam vero ad rem nostram propius accedamus, statim in fronte hujus Tractatus Tridentini de Baptismo Canones velut doctrinæ Catholicæ fundamentum præmittendi sunt.

Canones Concilii Tridentini de Baptismo, Sess. 7.

Tom. 14. Conc. p. 777. & seq.

Can. 1. Si quis dixerit, Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit.

Can. 2. Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, & metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.

Can. 3. Si quis dixerit, in Ecclesia Romana, quæ omnium Ecclesiarum Mater est & Magistra, non esse veram de Baptismi Sacramento doctrinam, anathema sit.

Can. 4. Si quis dixerit, Baptismum, qui etiam datur ab Hereticis in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, non esse verum Baptismum, anathema sit.

Can. 5. Si quis dixerit, Baptismum liberum esse, hoc est, non necessarium ad salutem, anathema sit.

Can. 6. Si quis dixerit, baptizatum non posse, etiam si velit, gratiam amittere, quantumcunque peccet, nisi nolit credere, anathema sit.

Can. 7. Si quis dixerit, baptizatos per Baptismum ipsum solius tantum fidei debitores fieri, non autem universæ legis Christi servande, anathema sit.

Can. 8. Si quis dixerit, baptizatos liberos esse ab omnibus sanctæ Ecclesiæ præceptis . . . ita ut ea observare non teneantur, nisi se sua sponte illis submittere voluerint, anathema sit.

Can. 9. Si quis dixerit, ita revocandos esse homines ad Baptismi suscepti memoriam, ut vota omnia, quæ post Baptismum sunt, vi promissionis in Baptismo ipso jam factæ, irrita esse intelligant, quasi per ea & fidei,

quam professi sunt, detrahatur, & ipsi Baptismo, anathema sit.

Can. 10. Si quis dixerit, peccata omnia, quæ post Baptismum sunt, sola recordatione & fide suscepti Baptismi vel dimitti, vel venialia fieri, anathema sit.

Can. 11. Si quis dixerit, verum & rite collatum Baptismum iterandum esse illi, qui apud Infideles fidem Christi negaverit, cum ad penitentiam convertitur, anathema sit.

Can. 12. Si quis dixerit, neminem esse baptizandum, nisi ea aetate, qua Christus baptizatus est, vel in ipso mortis articulo, anathema sit.

Can. 13. Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter Fideles computandos non esse; ac propterea, cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut præstare omitti eorum Baptisma, quàm eos non actu proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, anathema sit.

Can. 14. Si quis dixerit, hujusmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos esse, an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti sunt; & ubi se nolle responderint, suo esse arbitrio relinquendos; nec alia interim poena ad Christianam vitam cogendos, nisi ut ab Eucharistia aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec resipiscant, anathema sit.

QUÆSTIO I.

De nomine & natura Baptismi.

UT plenè innotescat, quæ sit Baptismi natura, nomen ejus, definitionem, materiam, sive remotam, sive proximam, formam, ac discrimen à Baptismo Joannis expendere necesse est.

ARTICULUS I.

De nomine & definitione Baptismi.

Baptismi nomen origine Græcum est, à verbo βαπτίζω vel βαπτίζω, id est, mergo, ringo; hinc βαπτισμα, immersio, tinctio: quia scilicet, qui olim baptizabantur, toti aquis immergebantur seu tingebantur.

Nomen Baptismi considerari potest vel secundum significationem grammaticalem, vel secundum significationem Ecclesiasticam & sacramentalem.

Varia nominis Baptismi significatio apud Auctores sacros.

Quadruplex distingui potest nominis Baptismi significatio apud Auctores sacros. Prima, litteralis & communis. Secunda, ceremonialis seu legalis. Tertia, accommo-

commodatitia seu metaphorica & figurata. Quarta, Sacramentalis & Ecclesiastica.

I. Juxta litteralem vim nominis, Baptismus, ut mox dixi, idem est, ac immersio & intinctio; cum vero quod lavatur, totum soleat aquis immergi, Græci eodem utuntur nomine ut immersionem, tinctionem, & lotionem seu ablutionem vulgarem significant. Lib. 4. Regum c. 5. v. 14. de Naaman dicitur: *Descendit, & lavit in Jordane septies.* Græcè, *βαπτισαντο.* De Judith, Libro cui nomen dedit c. 12. v. 7. *Exibat noctibus in vallem Bethulia, & baptizabat se in fonte aqua, id est, lavabat se, lotionem communi & vulgari.*

II. Nomen Baptismi usurpatur in Scripturis ad significandos lotiones illas legales & ceremoniales quibus tam frequentor uti solebant Judæi: unde *Baptista* appellatur à S. Justino, Dialogo cum Tryphone; hincque nata secta Hemerobaptistarum, seu eorum, ut loquitur S. Epiph. hæresi 17. *qui tam verè, autumno, quàm aestate aique etiam hyeme quotidie lavant.* De his frequentissimis Judæorum baptismatibus seu lotionibus sanctus Marcus cap. 7. v. 3. & 4. ait: *Pharisei & omnes Judæi, nisi crebro laverint manus, non manducant; & à foro nisi baptizentur, non comedunt; & alia multa sunt quæ tradita sunt illis servare, baptismata calicum, & urceorum, & sacramentorum & lectorum.* Observat etiam S. Paulus Hebr. 9. v. 10. Judæorum hostias solummodo in cibis & in potibus, & variis baptismatibus fuisse positas. Baptismus quoque S. Joannis ceremonialis quidem fuit, sed è Cælo veniens, & ad Baptismum Christi per poenitentiam, ad quam hortabatur, viam sternens ac præparans.

III. Sensus accommodatitio seu metaphorico & figurato nomen Baptismi usurpatur in Scripturis, ad significandam primò afflictionem quæ hominem instar aquæ vehementis mergit & absorbet. Quo sensu Christus apud S. Lucam cap. 12. v. 50. dicebat: *Baptismo autem habeo baptizari;* hoc est, pari debeo & affligi: aquæ enim frequenter in Scripturis significant afflictionem & dolorem. Ps. 68. v. 1. David ad exprimendam afflictionis suæ vehementiam, dicebat: *Intraverunt aquæ usque ad animam meam.* Et v. 15 & 16. Deum ita deprecatur: *Eripe me de luto, ut non infingar: libera me... de profundis aquarum.* Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum.

Hinc propter dolorem annexum, nomen Baptismi poenitentiae & martyrio adaptatur.

Poenitentiae quidem & perfectæ contritioni; unde dictus *Baptismus fluminis.* Marci 1. v. 4. & Lucæ 3. v. 3. Joannes dicitur *predicans Baptismum poenitentiae.* Ratio est, quia qui poenitentia compunguntur, ii corde contrito, ac lacrymis perfusi veniam peccatorum suppliciter deprecantur: unde à SS. Patribus poenitentia sæpius Baptismus laboriosus, seu lachrymarum appellatur. Hoc sensu Sedulus de muliere peccatrice rigante lachrymis pedes Christi apud S. Lucam cap. 7. sic canit: *purgata recessit Per gemitum, propriique lavens, in gurgite fletus. Munda suis lachrymis redit, & deterfa capillis.* Non desunt qui eodem sensu interpretantur etiam istud Apostoli, 1. Corinth. 1. v. 29. *Quid facient qui baptizantur pro mortuis?* id est, affliguntur & macerantur.

Martyrio quoque Baptismi nomen accommodatur, unde dictus *Baptismus sanguinis.* Quo sensu Marci 10. v. 38. Christus filius Zebedæi ait: *Nescitis quid petatis. Potestis bibere calicem quem ego bibo, aut baptismum quo ego baptizor baptizari?* id est, supplicia & mortem sustinere. S. S. Basiliius Hom. de 40. Martyribus, loquens de illo qui triginta novem se adjunxit, *Baptizatus est in ipsum (Jesum Christum)* ait, *non ab alio, sed à propria fide; non in aqua, sed in proprio sanguine.* Et S. Chrysostomus Hom. in S. Lucianum Martyrem, *Neque miremini, inquit, quod Baptis-*

mum martyrium vocaverim; nam & hic Spiritus cum multa advolat ubertate, ac peccatorum abolitio, & animæ fit purgatio quædam mirabilis ac stupenda: & quemadmodum ii qui baptizantur aquis, ita qui martyrium patiuntur, proprio sanguine abluuntur.

Usurpatur præterea sensu figurato Baptismus, ad designandam abundantem & copiosam gratiæ Dei diffusionem. Act. 1. v. 5. de Apostolis dicitur: *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies.* Et Matth. 3. v. 11. S. Joannes de Christo ait: *Ipse vos baptizabit Spiritu Sancto & igni.* Per ignem autem nonnulli sensu spiritali ac mystico intelligunt ubi rem Spiritus sancti gratiam, quæ instar ignis omnes peccatorum sordes absumit, nec ab effectu potest retardari, adeo vehemens est & activa. Ita S. Chrysostomus Homil. 11. in Matth. & S. Gregorius Thaumaturgus Serm. in sancta Theophania, ad hæc verba, *Ipse baptizabit vos in Spiritu sancto & igne.* Aqua, inquit, (baptizabit) ut quæ peccatorum sordes abluere potest; Spiritu, ut qui terrenos, spirituales reddere potest, igne, ut qui solet iniquitatum spinas comburere.

Alii verum ignem sensu litterali intelligunt, ajuntque, sanctum Joannem alludere ad species illas linguarum ignearum quæ in die Pentecostes visæ sunt disperisæ supra capita Apostolorum, cum Spiritu Sancto ejusque donis repleti sunt. Ita S. Joannes Damascenus L. 4. orthodoxæ fidei c. 9.

Usurpatur denique sensu figurato Baptismus, ad significandum tum diluvium universale quo submersus est universus Orbis, & vocatur à Tertulliano Lib. de Baptismo, *Baptismus mundi*, qui juxta S. Petrum Epistolæ 1. c. 3. v. 21. fuit imago & figura Sacramenti Baptismatis: tum maris rubri transitum, quando nempe Israelitæ sic co pede divisæ quis incedentes, Ægyptios insequentes evitavit, & dictus est Baptismus Moysis, quia dicitur Moysen Israelitæ ex Ægypto egressi sunt, de quo Apostolus 1. Corinth. 10. v. 2. *Omnes, inquit, in Moysen baptizati sunt in nube & in mari.*

Omnes porro illæ figuratæ ac metaphorice baptismi significationes, desumuntur ex analogia, seu similitudine quam habent vel cum materia, vel cum effectu nostri Baptismi.

Non est verò audiendus Socinus qui præter ad eas figuratas nominis Baptismi significationes, novam planè & inusitatam invenit, contendens nomine Baptismi doctrinam Evangelicam aliquando designari in Scripturis. Verum, ut ex dicendis inferius constabit, merum istud est cerebri Sociniani figmentum, cujus ne tenuissimum quidem extat in Scripturis fundamentum.

IV. Denique, usu Ecclesiastico & sacramentali Baptismi nomen significat lotionem illam sacram, mysticam & religiosam, qua quis aqua tingitur seu baptizatur in corpore, ut spiritu interiùs renascatur, & dicitur vulgò *Baptismus fluminis*, quo Christiani sumus: de quo Matth. 28. v. 19. Christus Apostolis & Discipulis dixit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Et Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Propriè & ad litteram ritus ille Baptismus dictus est, quia, ut jam observatum fuit, qui baptizabantur olim toti aquis immergebantur.

De Baptismo secundum hanc postremam significationem, prout nempe Sacramentum est novæ Legis, hoc in Tractatu loquimur. Variis autem nominibus solet tum in Scriptura, tum apud SS. Patres designari.

Varia nomina Sacramenti Baptismatis.

Varia hæc nomina desumuntur partim à materia, partim à forma, partim ab effectibus, partim denique à ceremoniis Baptismi.

A materia appellatur *Lavacrum aqua*, Ephes. 5. v. 6. *Sacramentum aqua*, à Tertulliano Lib. de Baptismo cap. 1. Unde *genitatis*, *Fluvius aqua vitalis*, à S. Cypriano Epist. 2. & à S. Gregorio Nazianzeno Oratione in sanctum Baptisma.

A forma appellatur *Sigillum*, *Signaculum*, *Obfignatio fidei*, *Sacramentum Trinitatis*, *Sacramentum fidei*: tum quia per Baptismum homo inter Fideles adscribitur; tum quia solemnem fidei suæ professionem, vel per se si adultus sit, vel per susceptores, si infans, emitit; tum quia expressa in eo fit SS. Trinitatis invocatio.

Ab effectibus vocatur *Lavacrum regenerationis* & *renovationis* ab Apostolo ad Titum 2. v. 5. *Ablutio peccatorum*. Act. 22. v. 16. *Vita novitas*, Rom. 6. v. 4. *Sanctificatio*, 1. Corinth. 6. v. 11. *Sepultura hominis cum Christo in mortem*, Rom. 6. v. 4. *Circumcisio non manufacta*, Coloss. 2. v. 4. *Illuminatio*, seu *Sacramentum illuminationis*, Hebr. 6. v. 4. Nomina hæc passim afferunt & confirmant SS. Patres. Tertullianus Lib. de

P. 125. B. To. 2. p. 117. D. Edit. Paris. 1609. To. 2. p. 639. A. Edit. nov. To. 2. p. 653. A. Tom. 14. Conc. p. 759. D. To. 1. p. 638. B.

pœnit. cap. 6. appellat Baptismum, *fidei obfignationem*; S. Basilii Hom. 13. dicit esse *sigillum* quod *conatu nullo frangi potest*. S. Gregorius Nazianzenus Orat. 40. *Signaculum est*, inquit, *quia conservatio est, ac donationis significatio*. S. Augustinus Epistola 185. aliàs 50. cap. 6. *Signaculum* appellat *Redemptoris*; & Conc. Trident. Sess. 6. cap. 7. *Sacramentum Fidei*. Græci præsertim appellant *Sacramentum illuminationis*: unde S. Cyrillus Hierosolymitanus Catecheses suas de Baptismo inscripsit *Catecheses illuminatorum*; S. Gregorius Nazianzenus Orationem suam 39. quæ est panegyrica Baptismi Christi, inscripsit, *Orationem in sancta lumina*. Multa alia congerunt nomina, quibus vis & energia Baptismi exprimitur: unum sufficiat testimonium S. Gregorii Nazianzeni Oratione 40 in S. Baptisma, ubi sic loquitur: *Baptismus est splendor animarum, vita in melius commutatio, conscientia ad Deum interrogatio. Baptismus infirmitatis nostræ adjumentum. Baptismus carnis est abjectio, spiritus affectatio, Verbi participatio, figmenti correctio, peccati diluvium, lucis communicatio, tenebrarum oppressio. Baptismus vehiculum ad Deum, peregrinatio cum Christo, fidei adminiculum, mentis perfectio, cælestis regni clavis, servitutis depulsio, vinculorum solutio... omnium Dei beneficiorum præclarissimum & præstantissimum*. Et postea: *Donum vocamus, gratiam, Baptismum, unctionem, illuminationem, incorruptionis indumentum, regenerationis lavacrum, sigillum &c.*

Denique à cæremoniis Baptismus dicitur *Vestimentum candidum*, à S. Cyrillo Hierosolymitano; *Unctio* à S. Gregorio Nazianzeno &c.

Definitio Baptismi.

Varie definitiones Baptismi proferuntur tum ab hæreticis, tum ab orthodoxis Theologis, cum eo discrimine, quod primi naturam Baptismi adulterando fidem violant; postremi, salva fide, magis aut minus accuratam & evolutam definitionem proponunt.

Definitiones Baptismi ab Hæreticis confectæ.

Inter Hæreticos Philippus Melancthon in Locis suis communibus, definit Baptismum, *signum quo Deus nobiscum agit, & recipit nos in gratiam*.

Verum, definitio hæc convenit omni Sacramento, imo & verbo prædicationis; ac supponit Baptismum esse nudum signum, gratiæ sanctificantis non productivum.

Calvinus Lib. 4. Instit. c. 15. *Baptismus*, inquit, *est signum initiationis, quo in Ecclesia cooptamur societatem, ut Christo insiti inter filios Dei censeamur*.

Verum definitio hæc peccat I. quod explicet tantum Baptismum per fidem secundarium, nempe cooptationem inter filios Dei, & protestationem fidelitatis quam Deo & Ecclesiæ debemus; non vero per primum & præcipuum effectum, regenerationem scilicet interioris hominis, & à peccatis mundationem.

II. Quia innuit Baptismum esse nudum signum, non vero efficax gratiæ sanctificantis.

III. Quia convenit ex æquo circumcissioni; imò, juxta Calvinistas, etiam longe aptius quam nostro Baptismo: tum quia secundum illos filii Fidelium, quamvis non baptizati, in societatem Ecclesiæ sunt cooptati, Christo insiti, Dei filii; tum quia Circumcisio longe melius distinguebat Judæos à cæteris gentibus, cum ipsi corpori impressa adhærerent tenacius, noster vero Baptismus in actione positus fluat & transeat exterius, solo superstitie interiori & invisibili caractere.

Sociniani post Socinum de Ecclesia, titulo de Baptismo, Tom. 1. pag. 250. & Epistola ad Matthæum Radecium ibid. pag. 384. & passim disputatione de Baptismo ibid. pag. 709. definiunt Baptismum, *adumbrationem remissionis peccatorum in nomine Christi, ejusque nominis apertam professionem, & in ipsis Religionem quandam initiationem, per quam nihil revera datur, sed tantummodo eorum quæ vel jam data esse, vel datum iri certissimum est, externa quadam agnitio significetur*. *Aqua enim baptizari in nomine Christi, nihil aliud est*, inquit Socinus disput. de Baptismo c. 5. *quam publicè Christo nomen dare, ejusque fidem, quæ in corde lateat, palam testari ac profiteri; ita ut non Christianum ulla ex parte Baptismus efficiat, sed indicet atque declares*.

Brevius Wolckelius Lib. 6. de vera Religione c. 14. *Baptismus*, inquit, *nihil aliud est quam publicum Christiana professionis symbolum, quo per intinctionem in aquam, homines illius Religionis initiantur*.

Multiplex ea in descriptione Baptismi vitium est, nec unus latet error: nempe, Baptismum nudam esse & otiosam cæremoniam; necessarium non esse, sed indifferentem; nullum extate illius percipiendi fixum ac permanens mandatum: quæ omnia, quam sint à fide Catholica aliena, ostendemus inferius ubi de necessitate & efficacia Baptismi.

A Socinianis non multum recedit Episcopus in responsione ad 64. quæstiones, Tom. 1. pag. 37. ubi duplicem affert Baptismi definitionem: unam qua Baptismus dicitur esse tantum *ressera, nota, signum vel sigillum, quale Diplomatis suis Reges affigere solent, professionis publicæ, quo Christiani Religionem sumus, cujusmodi signum in populo Israelis erat Circumcisio*. Atque juxta hanc Baptismi ideam, ait *mandatum Baptismi eos omnes obstringere tantum, qui professione sunt Christiani*. Altera definitio est, qua Baptismus dicitur *signum resipiscentiæ, & sigillum remissionis peccatorum ante eum susceptum perpetratorum*. Atque juxta hanc definitionem, addit Episcopus *Baptismi mandatum ad eos pertinere, qui vel à paganismo ad Religionem Christianam transeunt, vel in Christiana Religione nati, peccatis se obstrinxerunt: unde si qui nulla peccata [quod rarum] perpetrasset, ad eum, inquit, mandatum Baptismi pertinere non auderem dicere, sed Christi illud dictum referrem Matth. 9. v. 12. Non est opus valentibus me dico*.

Verum definitionem hanc Baptismi, quæ cum Sociniana cohæret, falsam esse, multisque implicatam erroribus, constabit ex dicendis tum de necessitate, tum de efficacia & effectibus Baptismi.

Orthodoxæ Baptismi definitiones.

Hugo à S. Victore Lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 2. *Baptismus*, inquit, *est aqua ablendis criminibus sanctificata*.

Magi-

Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 3. *Baptismus est ablutio corporis exterior facta sub forma verborum præscripta.*

Eandem cum Magistro definitionem adducit S. Th. 3. parte q. 66. art. 1.

Catechismus Concilii Trid. parte 2. num. 5. definit baptismum: *Sacramentum regenerationis per aquam in verbo.*

Alii paulò explicatius exponunt illud, *in verbo*, & ajunt, *Baptismus Sacramentum regenerationis per aquam, cum expressa SS. Trinitatis invocatione.* Posterior hæc definitio accurata videtur: tum quia verbis Scripturæ exprimitur, partim ex cap. 3. S. Joan. v. 5. partim ex S. Paulo ad Titum 3. v. 5. & ad Ephesios 5. v. 26. partim ex S. Matth. c. 28. v. 19. Tum quia omnes baptismi partes explicat.

I. Dicitur *Sacramentum*, quod est genus.

II. Additur *regenerationis*, quæ vox differentiam exprimit contrahentem genus, & distinguentem baptismum à Sacramentis veteribus, tum etiam ab aliis novæ Legis: solus quippe baptismus inter Sacramenta Evangelica propriè regenerat. *Non solum*, inquit Chrysostomus Catechesi 1. ad illuminandos, *nobis peccata remittit, neque solum delicta purgat; sed ita id præstat ac si denuo generati essemus. Etenim nos denuo creat, & format, non ex terra rursum effingens, sed ex alio elemento, aquarum scilicet creans.*

III. Additur, *per aquam*, quæ est alia differentia magis contrahens, & distinguens ab aliis Sacramentis novæ Legis, ipsamque baptismi designat materiam.

IV. Denique dicitur, *cum expressa SS. Trinitatis invocatione*, quibus verbis forma baptismi exprimitur.

Ex hac definitione colliges, Sacramentum baptismi non esse ipsam aquam, prout est res permanens; sed esse abluionem exteriorem, seu usum & applicationem aquæ.

Colliges 2. post S. Th. hic qu. 66. art. 1. in corpore, tria distingui posse in baptismo, scilicet, id quod est Sacramentum tantum; quod est res Sacramenti tantum: & quod est Sacramentum simul & res Sacramenti.

Sacramentum tantum dicitur, id quod significat & non significatur: nempe quod exterius sensibus subjicitur, & est signum interioris effectus; qualis est aqua, seu ejus usus & applicatio cum præscripta verborum forma.

Res Sacramenti tantum dicitur, id quod significatur & non significat; & est ipsa interior animæ ablutio, quæ fit per gratiam sanctificantem.

Sacramentum & res Sacramenti simul dicitur, id quod significat & significatur; & est character baptismalis, qui significat tum interiorem justificationem, vel quæ sit, vel quæ esse debeat; tum jus quod est in baptizato ad percipienda alia Sacramenta: significatur autem, quia est effectus abluionis exterioris; omnis autem causa significat suum effectum.

ARTICULUS II.

De materia remota Baptismi.

Duplex distinguitur materia in Sacramentis, quæ in actione & usu consistunt, una remota, altera proxima.

Remota, est res, quæ assumitur ad conficiendum Sacramentum; v. g. in baptismo aqua, in Confirmatione oleum.

Proxima, est ipsa applicatio seu usus materiæ remotæ: v. g. in baptismo ablutio, in Confirmatione unctio.

De materia duntaxat remota baptismi hic agimus, circa quam olim errores nonnulli insurrexerunt.

Errores circa materiam remotam Baptisma.

Duplex generatim statui potest ordo Hæreticorum, qui errarunt circa materiam baptismi.

Primus, eorum qui aquam aut penitus sustulerunt; aut saltem in necessitate, valere in alio liquore baptismum existimarunt.

Secundus, eorum qui illam adulterarunt adjecta rerum aliarum mixtione.

Primi ordinis Hæretici, qui aquam penitus sustulerunt fuere.

I. Omnes illi qui Sacramenta omnia sive signa sensibilia rejecerunt; quales fuere nonnulli Gnostici, de quibus S. Irenæus Lib. 2. c. 18. & S. Epiphanius hæresi 34. Ascodrutæ & Archontici de quibus Theodoretus Lib. 1. hæreticarum fabularum cap. 10. & 11. Beguinæ & Beguardi, de quibus Joannes XXII. in Extravaganti, *Sancta Romana Ecclesia. De religiosis domibus.* In Sexto.

II. Cajani de quibus Tertullianus Lib. de baptismo, cap. 1. *Nuper*, inquit, *conversata istic quædam de Cæjana hæresi vipera venenatissima, doctrina sua plerisque rapuit, imprimis Baptismum destruens: nam ferè vipera & aspidæ, ipsique reguli serpentes arida & in aquosa sectantur.*

III. Quintiliani à Quintilla femina sic dicti, qui & Pepuziani nonnunquam appellantur, à vico Pepusæ ubi conventus suos habebant & virus suum diffundebant liberiùs, eidem errori adhæserunt, teste eodem Tertulliano citato mox c. 1. L. de baptismo: *Quintilla*, inquit, *monstruosissima cui nec integrè quidem, docendi jus erat, optimè norat pisciculos necare, de aqua auferens.* Eodem Lib. c. 2. refert Tertullianus, errori causam ac prætextum dedisse aquæ simplicitatem & vilem conditionem. Hunc porro errorem secuta est Quintilla, antequam ad partes Montani accederet; Montano enim addicta, aquam baptismi cum ipso retinuit.

IV. Manichæi rati aquam esse à malo principio, baptismum in aqua collatum, ut planè inutilem rejiciebant. Ita S. Augustinus Lib. de Hæresibus, hæresi 46. circa finem: "Baptismum in aqua, inquit, nihil cuiusquam perhibent salutis afferre. Nec quemquam eorum quos decipiunt, baptizant."

V. Seleuciani & Hermiani ab authoribus sic dicti, ac eodem modo cum Manichæis principio nixi, *Baptismum in aqua non recipiant*, inquit S. Aug. L. de Hæresibus, hæresi 59. & ante ipsum Philastrius in Catalogo hæreseon, quæ sub Apostolis extiterunt, ait "eos illo aquæ baptismi non uti, propter verbum hoc quod dixit Joannes Baptista, Ipse vos baptizabit in spiritu, & igne: quibus verbis constat quidem eos in aqua non baptizasse; sed an in igne, & quomodo baptizaverint, incertum est."

Sanè antiquissimum esse morem in baptismo ignem seu unctionem usurpandi, constat ex Heracleone apud Clementem Alexandrinum in L. de Prophetia: *Quidam*, inquit, *obsignatorum aures igni notabant.* Et de Valentino Tertull. ait: *Bis docuit tingi traducto corpore flamma.* Jacobitæ etiam à Jacobo Zanzalo Syro propagati, loco baptismatis aquæ, ferro candente imprimunt in frontibus figuram crucis. Ita Bernard. Lutzemburgensis in Catalogo Hæreticorum L. 2. verbo, *Jacobita.* Ignem quoque adhibere perhibentur Æthiopes.

Quidam etiam Manichæi dicti Cathari, duodecimo sæculo, dicebant non esse in aqua baptizandum, sed in igne, cum baptismus aquæ nihil proficiat. Ita refert Eckbertus Presbyter, qui floruit ann. 1160. Sermone octavo adversus quintam illorum Manichæorum hæresim, quæ est de baptismo aquæ. Fundamentum erroris desumebant ex his verbis S. Joannis apud S. Matth. 23. pag. c. 3.

P. 224. A.

Ibid.

To. 8. p. 17. C.

Ibid. p. 20. D.

Biblioth. PP. To. 5. p. 707. G.

Biblioth. PP. To. 23. pag. 615. A.

Edit. novæ To. 2. p. 229. E.

cap. 3. *Ille baptizabit vos in Spiritu sancto & igne*: quæ non ita interpretabantur, quasi vellent ignem & ustionem adhiberi debere in Baptismo; sed *Baptismus in igne* *ibid. B. C* dicitur, ait ibidem Eckberrus, *propter ignem luminum* *ibid. D.* *quæ in circuitu ardent.* Narrat scilicet eos in hunc modum baptizasse, *Locantur*, inquit, *luminaria copiose in circuitu cum reverentia magna. Statuitur in medio infelix ille qui baptizandus seu cathartizandus est, & assistit ei Archichatus, tenens in manu Libellum deputatum ad officium hoc, quem imponens vertici ejus dicit benedictiones..... orantibus ceteris qui circumstant..... & sic perficitur ille Baptismus.*

VI. Bellarminus L. 1. de Baptismo c. 2. & post eum multi alii recensent inter Hæreticos qui penitus aquam è Baptismo eliminarunt, Paulicianos è secta Manichæorum, qui, teste Euthymio Panopliæ parte 1. titulo 21. videntur pro elemento ea tantum verba inter baptizandum substituisse, *Ego sum aqua viva.* Verum ex Euthymio non videtur illud posse colligi: neque enim ille ait Paulicianos existimasse Baptismum in his verbis positum esse, sed tantum eos finxisse se suscipere Baptismum, eo quod admitterent Evangelium; Baptismum autem esse Evangelii verba, quia Dominus dixit: *Ego sum aqua viva.* Unde colligi quidem potest, ejusmodi Hæreticos circa vim & efficaciam Baptismi errasse, non circa materiam, præsertim cum, ut ibidem observat Euthymius, *illi infantes suos Presbyteris baptizandos offerrent, eo quod Baptismum corpori prodesse putabant, quamvis anima nullam afferret utilitatem.*

VII. Quidam Valdenses, ex Manichæorum secta, referente Ebrardo cap. 6. Operis adversus eos conscripti, aquam à Baptismo auferebant: *Hæretici*, inquit, *duo testimonia extinguunt, sanguinem in sacrificio, aquam in Baptismo non credunt.*

VIII. Flagellantes decimo tertio sæculo exorti, per Italiam, Hungariam, Poloniam, Galliam, & Germaniam diffusi, dicebant, *unumquemque baptizari debere proprio sanguine per flagella de corpore excusso.* Ita refertur in vita Gregorii Papæ X. Tom. 11. Conc. parte 1. pag. 928. An vero illi rejecerint Baptismum aquæ non affirmant Authores qui de illis scripserunt; & Gersso, qui contra illos Tractatum edidit Tom. 1. parte 1. pag. 636. Edit. Parisiensis an. 1606. ait quidem illos negligere Confessionem Sacramentalem & Pœnitentiam, imo & flagellorum dignitatem ac meritum ipsi martyrio anteponebant; sed de rejecto ab illis aquæ Baptismo silet. "Constat, inquit, per experientiam, quod taliter se flagellantes non curant de Sacramento Confessionis vel Pœnitentiæ sacramentalis, dicentes quod hæc flagellatio potior est ad delendum peccata, quam quæcunque Confessio, imo eam æquiparant nonnulli vel præponunt martyrio, quoniam facimus, inquit, ultro fundendo sanguinem proprium, quod ab aliis Martyres pati cogebantur.

Castigandus hic obiter Socinus, qui disputatione de Baptismo cap. 15. ut ostendat perpetuum non fuisse in Ecclesia usum Baptismi aquæ, asserit, teste Dionysio Alexandrino apud Eusebium, à Novato abrogatum fuisse Baptismum. Verum, aut mentem Dionysii non est assecutus Socinus, aut insigniter aberrat. Certum enim est, Novatum non tantum suos baptizasse, sed & baptizatos à Catholicis iterum baptizasse, cum ad suas transibant partes. Eo igitur duntaxat sensu dixit apud Eusebium Lib. 7. Historiarum cap. 8. Dionysius, Novatum abrogasse Baptismum, quod à Catholicis baptizatos ad se venientes iterum baptizans, hoc facto, quantum in se erat, Baptismum Catholicorum, utpote nullum, abrogaret.

Hactenus de Hæreticis primi ordinis qui visi sunt aquam ex Baptismo penitus rejecisse.

Extiteret vero qui hanc quidem retinendam esse vo-

luerunt usu communi & ordinario, sed in casu necessitatis posse Baptismum alio in liquore conferri censuerunt. Ita ille qui, referente Joanne Moscho cap. 176. Judæum quemdam in cremo deficientem baptizavit in arena.

Presbyter ille de quo interrogatus fuit Stephanus II. S. Pontifex: qui aqua deficiente, periclitantem infantem vino abluerat.

In Norvegia fuere etiam qui propter aquæ penuriam infantes baptizabant in cervisia: de quo Baptismo consultus Gregorius IX. S. Pontifex à Nidrosiensi in Norvegia Archiepiscopo, respondit secundum doctrinam Evangelicam baptizandum esse in aqua.

Armeni quoque, referente Thoma Valdensi Lib. 2. c. 114. in necessitate varie baptizabant, *quidam in vino, quidam in lacte.*

Lutherus etiam in Colloquiis symposiacis c. 17. interrogatus num deficiente aqua liceret baptizare in lacte, respondit: *Quidquid balnei loco esse potest, illud aptum esse ad baptizandum.*

Idem sentit Theodorus Beza in sua secunda ad Tilium Epistola. *Si desit aqua*, inquit, *& tamen Baptismus alicujus differri amplius cum adificatione non possit nec debeat, ego certè quovis liquore, non minus ritè quàm aqua baptizarem.* Addit ibidem, [quod apertum mendacium] *non aliter sentire Scholasticos nostros.*

Palavicinus Lib. 9. Historiæ Concilii Tridentini cap. 7. inter varias propositiones ex recentioribus Hæreticis Lutheranis & Calvinistis excerptas, hanc circa Baptismum refert: *Aqua vera & naturalis non est de necessitate Baptismi*; atque ideo verba illa Domini nostri Jesu Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto*, ad metaphoram detorqueri debent; quem errorem proscripsit Synodus Tridentina Sessione 7. Canone 2. Reipsa enim Calvinus Liv. 4. Instit. cap. 15. per aquam Christi sanguinem vult intelligi, *propter mundandi abluendique similitudinem.* Dallæus quoque Lib. 2. de Confessione cap. 3. cæterique vulgo Calvinistæ eandem interpretationem amplectuntur.

Secundi ordinis Hæretici qui aquam Baptismi adulterarunt injecta rerum aliarum mixtione, fuere.

Quidam Marci discipuli dicti Marcosii è Gnostico-rum secta: ii nempe, teste S. Epiphaniò hæresi 34. post S. Irenæum, oleum aqua temperatum in Baptismo adhibebant. *Non desunt inter illos*, ait S. Epiphanius, *qui ad aquam perducere supervacaneum arbitrantur; sed oleum aqua temperatum cum solemnibus carminibus iniciatorum capita inspergunt, idque domum redemptionem nominant.*

Antiquissimus Author anonymus in Tractatu quem scripsit adversus S. Cyprianum cæterosque Rebaptizantes, versùs finem, certos refellit Hæreticos, qui ignem aquæ adjungendum esse in Baptismo contendebant, tum propter hæc verba S. Joannis, *Ille (Christus) baptizabit vos in Spiritu sancto & igne*; tum quia in Libro qui Pauli prædicatio inscribitur, (supposititius ille est & nugis plenus) legebant, ignem super aquam visum fuisse, quando Christus fuit à Joanne baptizatus. Hinc est quod illi fingeant, statim ac in aquam descendissent ut baptizarentur, ignem super aquam apparere. Putidum hoc figmentum refellit Anonymus, cujus Tractatus editus est calcem Operum S. Cypriani, & Tom. 1. Conc. pag. 783.

Egbertus Eboracensis Archiepiscopus in excerptis cap. 42. narrat suo tempore quosdam fuisse qui miscebant vinum cum aqua Baptismatis; *Et hoc non rectè*, inquit, *quia Christus non jussit baptizari vino, sed aqua.*

His præmissis, dogma Catholicum sequenti Conclusionem demonstrabimus.

CON-

CONCLUSIO.

Omnis & sola naturalis seu elementaris aqua est remota Baptismi materia, eaque necessaria.

Tam expressè dogma istud in Scripturis continetur, & Ecclesiæ totius praxi ac traditione confirmatur, ut mirum sit potuisse in dubium revocari.

Probatur igitur 1. ex Scriptura triplici argumento. A prophetia, seu promissione aquæ baptismalis; à præcepto, & ab exemplo seu facto tum Christi, tum Apostolorum qui in aqua baptizantur.

I. Deus per Ezechielem cap. 36. v. 25. promisit, & prædixit se per aquam omnes iniquitates expurgaturum: *Effundam, inquit, super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus vestris.* Quem locum haud dubie respicit S. Paulus Hebr. 10. v. 22. cum ait; *Aspersi corda à conscientia mala, & abluti aqua munda.*

II. Mandavit Christus Apostolis, ut in aqua baptizarent omnes gentes. Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.* Baptismum autem illum in aqua fieri debere, declaravit Christus apud S. Joan. cap. 3. v. 5. his verbis. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Unde Apostolus Ephes. 5. v. 25. *Christus, inquit, dilexit Ecclesiam, & tradidit seipsum pro ea, mundans eam lavacro aquæ.* Nomine autem aquæ, veram, naturalem & elementarem sensu proprio & litterali, non figurato & metaphorico esse intelligendam, manifestè demonstrat exemplum Christi & Apostolorum.

III. Postquam Christus in suo cum Nicodemus colloquio Joan. 3. dixisset, neminem posse introire in Regnum Dei, nisi renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto; ut verba factò comprobaret, v. 22. ejusdem capituli ita refertur: *Post hæc venit Jesus & Discipuli ejus in terram Judæam, & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.* Erat autem & Joannes baptizans in Ænon juxta Salim, quia aquæ multæ erant illic. Ex quibus perspicuum est, Christum cum Discipulis suis baptizasse baptismum aquæ veræ & naturalis, sicut ipse Joannes Baptista; unde orta quæstio discipulorum Joannis, Rabbi, inquiunt v. 26. *qui erat tecum trans Jordanem, cui tu testimonium perhibuisti, ecce hic baptizat, & omnes veniunt ad eum.* Quin ipse Christus in aqua baptizatus est à Joanne: Matth. 3. v. 6. *Baptizatus autem Jesus confestim ascendit de aqua.* Idem refertur à S. Marco c. 1. v. 9. ubi in Jordane Christus à Joanne baptizatus dicitur.

Apostoli & Discipuli Christi mandato obsequentes, in aqua quoque baptizantur. Act. 8. vers. 36. de Philippo & Eunuchus Candacis Reginæ ita narratur: *Dum irent per viam, venerunt ad quamdam aquam; & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? & descenderunt uterque in aquam, Philippus & Eunuchus, & baptizavit eum.* Ubi certe non figurato & metaphorico, sed proprio sensu vera & naturalis aqua debet intelligi, qualis iter facientibus occurrit.

Probatur 2. constanti ac perpetua Ecclesiæ totius praxi & traditione, qua constat semper rejectum & improbatum fuisse Baptismum alio in liquore, quam in aqua collatum.

Stephanus II. S. Pontifex, (si tamen genuina est illius Constitutio, de qua infra inter Objectiones) interrogatus de Presbytero, qui cum deesset aqua periclitantem infantem vino abluerat, respondit: *Quod si aqua adfuit præsens, ille Presbyter excommunicetur, & poenitentia submittatur, quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit.*

Gregorius IX. interrogatus an valeret Baptismus datus in cervisia, respondit: *Cum secundum doctrinam Evangelicam oporteat ex aqua & Spiritu S. renasci, non debent reputari rite baptizati, qui in cervisia baptizantur.* Apud Raynaldum ad an. 1241. n. 42.

Innocentius III. interrogatus de Baptismo cum salivæ conspersione facto, responder, cap. *Non ut apponeres*, de Baptismo & ejus effectu L. 3. Decretalium tit. 42. *quod cum in Baptismo duo necessario requirantur, scilicet verbum & elementum, dubitari non debet, illos verum non habere Baptismum, in quibus non solum utrumque prædictorum, sed eorum alterum ommissum est.*

Baptismum quoque in vino improbavit Ecclesia, ut colligitur ex Decreto Yvonis parisiensis de Baptismo c. 54.

Improbavit quoque Baptismum in arena collatum, ut constat ex Dionysio Alexandrino apud Nicephorum Lib. 3. Hist. c. 37. Cum enim ille interrogatus fuisset de Judæo in arena baptizato. *Ecclesiam ea de re, inquit Historicus, consulit, cui visum est aqua insuper, juxta Ecclesiæ traditionem, abluendum esse talem Judæum.*

Innumera hic adduci possent in confirmationem Conclusionis nostræ SS. Patrum utriusque Ecclesiæ testimonia; verum in re obvia & facili unum aut alterum sufficiet ex Veteribus testimonium.

S. Justinus Apol. 2. de iis qui ad Religionem nostram præformabantur, ait. *Deinde eo adducuntur à nobis ubi aqua est... nam in nomine verum cunctarum parentis & Domini Dei & Servatoris nostri Jesu Christi & Spiritus sancti in aqua tum lavantur.*

Tertullianus Lib. de Baptismo, quem ab his verbis auspicatur: *Felix Sacramentum aqua nostra, qua ablutis delictis pristina cecitatis in vitam æternam liberamur!* Dogma nostrum confirmat. Cap. 4. aquas ab ipso Spiritu sancto sanctificatas fuisse, & sanctificandi vim combibisse ostendit: *De sancto, inquit, sanctificata natura aquarum, & ipsa sanctificare concepit. Et paulo post: Omnes aquæ de pristina originis prærogativa Sacramentum sanctificationis consequuntur, invocato Deo. Supervenit enim statim Spiritus de Cælis, & aquis superest, sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ, vim sanctificandi combibunt.*

Capite vero secundo ex professo refellit Cajanitas, qui ex Baptismo aquam eo prætextu rejiciant, quod vilis esset & communis; ostenditque ea ipsa de causa à Christo electam fuisse, ut unicuique promptum, facile & obvium foret ad veniam peccatorum obtinendam remedium.

S. Aug. Tract. 15. in Joan. *Tolle aquam, inquit, non est Baptismus.*

Hæc constanti & universali traditione nixi Patres Tridentini, Sess. 7. Can. 2. sic definiunt: *Si quis dixerit, aquam veram & naturalem non esse de necessitate Baptismi, atque ideo verba illa Domini Jesu Christi, Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, ad metaphoram aliquam detorserit, anathema sit.*

Dixi in Conclusionem 1. omnem aquam naturalem idoneam esse Baptismi materiam. *Nulla distinctio est, ait Tertull. L. de Baptismo c. 4. mari quis an stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur, nec quidquam refert inter eos quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tiberi tinxit.*

Dixi 2. solam aquam naturalem materiam esse Baptismi, ut excludantur tum alii omnes liquores, vinum, cervisia, & aquæ quæ ex floribus, herbis, fructibus, aliisve id generis exprimentur, nec sunt vera & elementaris aqua: tum omnis mixtio & compositio quæ aquæ elementaris substantiam immutare censetur, alia enim mixtio cum qua salva & integra remanet aquæ natura & substantia, nec Baptismi integrari nocet, nec rejicienda, qualis est v. g. mixtio chrysmatis, quod

quod in solemniconsecratione fontis baptismalis, aqua infunditur. Pariter accidentalisaquâ mutatio Sacramentum non officit: sit v. g. aqua calida vel frigida, munda vel immunda, dulcis aut salia, nihil interest ad substantiam Sacramenti, unde nix, grando, glacies, cum sit vera aqua, idonea quoque est Baptismi materia, quando nempe resoluta est & liquata, non vero quando ita est concreta & congelata, ut fluere non possit nec lavare, sicut observat Rituale Romanum Pauli V. Cavere autem debent diligenter Pastores, ut aqua baptismalis munda sit & pura, *qua Sacramenti dignitate magis consentanea est*, inquit S. Carolus Borromæus in Instructione Baptismi, nisi forte urgeat necessitas; quo talia quæcumque aqua naturalis obvia, etsi lutulenta, potest usurpari.

Dixi 3. aquam esse solam materiam necessariam, quia nec chryisma quod aqua infunditur in solemniconsecratione, *nec benedictio aqua est de necessitate Baptismi*, inquit S. Thomas 3. par. qu. 66, art. 3. ad 5. *sed pertinet duntaxat ad quandam solemnitatem, per quam excitatur devotio Fidelium, & impeditur astutia demonis, ne impediatur Baptismi effectum.*

**Aqua de-
bet esse
benedicta
seu con-
secrata.
P. 225.
D.
Edit. Ri-
gal. p.
117. Edit.
no. Tom.
2. p. 353.
C. Ibid.
p. 357. F.**

Aqua tamen benedicta (quantum fieri potest) uti debent Ministri inter baptizandum: tum quia ita expressè ferunt Libri rituales, imprimis Romanus Pauli V. tum quia antiquissima est illa aqua baptismalis benedictio, de qua Tertullianus Lib. de Baptismo c. 4. ubi aquas propter hanc benedictionem seu consecrationem *medicatas appellat*. Et S. Cyprianus Epistola 70. ad Januarium: *Oportet, inquit, mundari & sanctificari aquam prius à Sacerdote, ut possit Baptismo suo peccata hominis qui baptizatur, ablueri.* Et S. Ambrosius Lib. 1. de Sacramentis cap. 5. ait, formam Baptismatis & usum hoc habere, *ut ante fons consecratur, & tunc descendat qui baptizandus est.* Et L. 2. c. 5. *Venit, inquit, Sacerdos, precem dicit ad fontem, invocat Patris nomen &c.* S. quoque Augustinus illius consecrationis mentionem facit Lib. 6. de Baptismo contra Donatistas & L. 9. contra Julianum c. 8. Idem confirmat Victor Vitenfis L. 2. de persecutione Vandalica. Inter Græcos idem quoque testantur S. Basilus Lib. de Spiritu sancto c. 27. & in Psal. 48. S. Gregorius Nyssenus Oratione de Baptismo, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. S. Chrysostomus Hom. 13. in Marcum, & Auctor tum Constitutionum Apostolicarum Lib. 7. c. 43. in quo describitur fontium benedictio; tum Operis de cœlesti Hierarchia c. 2. quod Dionysio Arcopagita à nonnullis tribuitur.

Quæres quare Christus aquam pro materia Baptismi assumpserit.

Resp. 1. in ejusmodi factis voluntatem facientis esse supremam regulam & rationem.

P. 125. A.

Resp. 2. SS. Patres hujus facti has congruas rationes afferre. 1. quia ad Sacramentum absolute omnibus & singulis necessarium voluit Christus commune & omnibus obvium seligere elementum. Ita Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 2. 2. quia in Baptismo datur Spiritus sanctus, qui in ipso rerum exordio in aquis sedem suam præcipue constituit, quibus incubabat ut fecunditatem ipsis imprimeret. *Gratior enim tunc sedes erat cæteris elementis*, ait Tertullianus cap. 9. Lib. de Baptismo. 3. quia aqua usus est Deus ut mundo decorem & ordinem daret; ut terram à Cœlo divideret, aquis interjectis; ut hominem de limo formaret: aquis denique primum fecunditatem indidit. *Primus liquor*, inquit ibidem Tertullianus, *quod viveret edidit.* Nihil igitur mirum, si in Baptismo quo homo renovatur, atque novus veluti creatur, quo animæ suæ splendor ac vita redditur, aquas Christus adhiberi voluerit. *Non mirum sit*, ait ibidem Tertullianus, *si in Baptismo aqua animare moverunt.* Non igitur dubitandum, concludit ille, *quin materiam, quam in omnibus rebus & operibus suis Deus disposuit, etiam in Sacramentis propriis parere so-*

lit. 4. quia similitudo quædam est & analogia inter effectum aqua in corpore, & effectum Baptismi in anima. Sicut enim aqua lordes corporis extergit & mundat, ita Baptismus lordes animæ, idest, peccata, ait S. Ambrosius, aut quisquis Auctor est apud ipsum Commentariis in Epistolam ad Romanos cap. 6. *Sicut aqua refrigerat ardorem corporis, ita Baptismus ardorem concupiscentia*, ait S. Hieronymus Epist. 83. ad Oceanum. *Et sicut aqua extinguit ignem elementarem, inquit S. Anselmus, ita Baptismus extinguit ignem gehennæ.* Sicut denique aqua sedat corporalem sitim, ita fons Baptismi sanctorum desideriorum sitim explet spirituale.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies 1. Præcipua dogmatis Catholici probatio defumitur ex citatis Christi verbis apud S. Joan. cap. 3. v. 5. "Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei." Atqui eo loci aqua non debet proprio sensu pro naturali & elementari usurpari, sed metaphorico, nempe vel pro interiori afflictione & penitentia, vel (quod verisimilius) pro ipso Spiritu interius lavante & mundante instar aqua; ita ut particula &, non conjunctivæ, sed expositivæ vim habeat, & significet *idest*.

Minor probatur.

I. Quia in Textu græco non legitur ex aqua & Spiritu sancto, sed tantum ex aqua & Spiritu, *& idcirco interpretari*, quod idem est ac spiritu a quo, id est, spiritu mundante & lavante instar aqua: solet quippe Scriptura ad unum quid significandum duos terminos per copulativam & conjungere. V. g. Act. 17. v. 25. dicitur, *vita & inspiratio*, quod idem est ac *inspiratio vita*. Et Coloss. 2. v. 8. *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam & inanem fallaciam, idest, per inanes fallacias Philosophie.* Unde S. Chrysostomus Hom. 31. observat, à Scriptura *sancti Spiritus gratiam, modo ignem, modo aquam appellari.*

II. Nomine aqua in citato loco non magis debet intelligi materia Baptismi, quam nomine spiritus: atqui certum est spiritum non esse Baptismi materiam; ergo &c.

III. Christus eo loci exprobrat Nicodemo quod ignoraret posse hominem denuo nasci: *Quomodo, inquit, potest homo nasci cum sit senex? Numquid potest in ventrem matris sue iterato introire & renasci?* Cui Christus: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras?* Porro si Christus de vera aqua ad renascendum necessaria locutus fuisset, immerito Nicodemo objecisset quod hoc ignoraret; quomodo enim id vel suspicari potuisset? Si vero locutus supponatur sensu metaphorico, de aqua spirituali, idest, de gratia Spiritus sancti mundante velut aqua, qua renovandi & quasi de novo creandi sunt homines, istud intelligere facile potuisset & debuisset Nicodemus, ac merito reprehenditur, quod hoc ignoraret: cum enim versatus esset in Scripturis, meminisse poterat à Jeremia & Ezechiele scriptum esse, fore tempus, quo Deus novum homini cor daturus esset, ac missurus Spiritum à quo omnia erant renovanda, & ad meliorem sortem immutanda.

IV. Non magis per aquam apud S. Joan. debet intelligi vera & naturalis aqua, quæ sit Baptismi materia, quam per ignem apud S. Matth. c. 3. v. 10. debeat intelligi verus & elementaris ignis quo baptizandi sunt Christiani: *Qui post me venturus est, ait S. Joannes Baptista, fortior me est; ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igni.* Atqui certum est ignem eo loci sensu metaphorico usurpari pro Spiritu, qui instar ignis peccata inflamat, & omnes peccatorum spinas comburit; ergo &c.

V. Denique, S. Joannes loco mox citato Matth. 3. mani-

manifestè declarat suum Baptismum discrepare maxime à Baptismo Christi, quod ipse in aqua in pœnitentiam baptizaret, Christus verò in Spiritu S.

Resp. nego min. Interpretatio quippe hæc à recentiore conficta, tam est absorta, tam loci circumstantiis, facta & exemplo tum Christi, tum Apostolorum adversa, ut veteribus Hæreticis, quamquam aliunde de Baptismo nostro insensis, nusquam in mentem venerit. Imò tam clara & expressa visa est Pelagianis Christi sententia, Joan. 3. v. 5. ut illius evidentia convicti, coacti fuerint distinguere Regnum Cœlorum à vita æterna, ut faterentur infantes sine Baptismo morientes excludi quidem à Regno Cœlorum, propter verba Christi: *Nisi quis renatus fuerit*, &c. vita tamen æterna donari, propter innocentem eorum naturam ab omni labe originali liberam. Ita S. Aug. l. 1. de peccatorum meritis & remissione cap. 20. & lib. 3. c. 13.

T. 10. p. 15. A. C. 83. Ad primam probationem: falsum est apud S. Joan. idem esse aquam & spiritum; aut spiritum per aquam analogicè tantum significari: duo enim sunt distincta, quorum unum est elementum exterius, nempe aqua quæ symbolum est spiritus, & alterum interius, nempe gratia Spiritus sancti.

Nec obstat 1. quod in Græco non legatur, *ex Spiritu sancto*, sed simpliciter *ex spiritu*. Quis enim vel tantisper in Scripturis versatus ignorat, nomine spiritus per excellentiam designari Spiritum sanctum? Sic Marci 1. v. 1. dicitur: *Cum baptizatus est Christus, vidit (Joannes) cœlos apertos, & spiritum tanquam columbam descendantem*. Spiritum autem illum esse tertiam SS. Trinitatis personam, quam S. Matth. c. 3. v. 6. appellat *Spiritum sanctum*, nemo dubitat. Debet igitur attributum illud, *Sanctus*, suppleri apud S. Joan. c. 3. v. 5. ex aliis locis; præsertim ex cap. 1. S. Marci v. 8 ubi Joannes Baptista de suo & Christi Baptismo ait: *Ego baptizavi vos aqua, ille verò baptizabit vos in Spiritu sancto*.

Nec obstat 2. mos Scripturæ rem eandem duobus terminis per copulativam & aliquando exprimentis: namque etsi id concedamus, immerito tamen ad citata verba Christi Joan. 3. v. 5. observatio hæc accommodatur, quasi idem plane significetur per aquam & spiritum. Pari quippe jure contendere posset Socinianus aliquis, per ista nomina, *Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, significari tantum unam & eandem personam trinominem. An ferrent Lutherani & Calvinistæ? non puto. Loci ergo circumstantiæ, subjecta materia, Ecclesiæ totius praxis & traditio expendi debent, ut legitimus sensus verborum Christi, & particulæ copulativæ, & vis ac significatio cognoscatur, Explicativæ quidem particulæ vim aliquando habere particulam, & nemo negat; sed quis ausit, nisi mente captus, affirmare constantem esse ac perpetuum hunc illius usum in Scripturis? nemo profecto. V. gr. cum Matth. 3. v. 10. S. Joannes de Christo ait: *Ipse baptizabit vos in Spiritu sancto & igne*: particula, &, eo loci non significat *idest*; nemo quippe dixerit per Spiritum sanctum ignem significari, cum ex adverso ignis conflagrans sit symbolum Spiritus sancti peccata consumeris.

Nec obstat 3. auctoritas S. Chrysost. ait enim apud Scripturam Spiritus sancti gratiam aliquando designari per ignem vel aquam; sed nusquam ait citato cap. 3. S. Joan. v. 5. idem significari per aquam & per Spiritum sanctum.

Ad secundam probationem nego ant. Planè inauditum est apud Theologos, Spiritum sanctum esse materiam alicujus Sacramenti: appositè igitur ad rem subjectam, apud S. Joannem aqua supponit pro materia Baptismi, Spiritus vero vel pro causa efficiente primaria gratiæ, vel pro ipsa gratia quæ est effectus Baptismi.

Tournellii Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

Ad tertiam, dico 1. Christum non arguendo neque exprobrando, sed docendo potius, & hominis superbiam sanando, Nicodemo dixisse: *Tu es Magister in Israel, & hæc ignoras?* hominem nempe posse denuo spiritualiter renasci. Homini non insultat, inquit S. August. tract. 12. in Joan. sed ejus superbiam sanando ad humilitatem disponit: aut si insultat, tanquam indocto insultat, ut superbiam deponat.

Dico 1. non immerito potuisse Christum huic Legis Doctori exprobrare, quod ignoraret hominem posse denuo nasci per aquam, non quidem corpore, sed spiritu: quia scilicet cum esset in Luge peritus, ignorare non debuit scriptum esse apud Ezechielem cap. 36. v. 25. *Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris, &c. Et dabo vobis cor novum*. Et apud Psalmistam Psal. 103. v. 30. *Emittes Spiritum sanctum tuum & creabuntur, & renovabis faciem terra, & alia hujusmodi quæ de renovatione & creatione interiori ac spiritali per gratiam animis infundendam, intelligi tantum possunt, nec tamen intelligebat Nicodemus, quamvis Legis Doctor, adeo nempe defixus erat illis Pharisæicis mundationibus, ut nihil sublimius animo conciperet; quamquam vel ex ipsis Judaicis ritibus & mundationibus domesticum ac familiare quoddam exemplum & symbolum habere poterat novæ cujusdam nativitatis.*

Qui enim apud Judæos à cultu falsorum deorum conversi Moylis Religioni nomen dabant, tot ritibus, tot lotionibus præparabantur & præformabantur, ut novi veluti homines haberentur. 1. quippe circumcidebant eum. 2. in cœtu publico præsentibus ad minus tribus Judæis, baptizabant; tum vitæ præteritæ detestationem ab eo exigebant. Tenebantur coram profiteri, se neque ambitione, neque avaritia moveri ad amplectendam Judæorum Religionem: in fide instruebatur; promittebat se verum Deum adoraturum, & universam Legem observaturum. His omnibus ritibus initiatus Profelytus, à Judæis tanquam novus homo habetur, & ut loquitur S. Petrus primæ Epistolæ c. 2. v. 2. *sicut modo geniti infantes*; ad quæ profecto si attendisset Nicodemus, & supra res corporeas paulo, ut debebat, mentem erexisset, facillè intellexisset, posse hominem in Baptismo Christi interius per gratiam renovari & renasci.

Ad quartam, nego ant. Nullus enim nisi hæreticus, unquam contendit ignem esse in Baptismo Christi usurpandum. Utriusque ergo loci, tum S. Joannis, tum S. Matthæi, explicatio & interpretatio tutior haberi non potest, quam ex praxi tum Christi & Apostolorum ejus, tum universæ per Orbem sparsæ Ecclesiæ: ac certum est nusquam Christum, aut Discipulos ejus, aut quemcunque Fidelem baptizasse in igne; è contra certissimum, in aqua Christum ejusque Discipulos, eorumque exemplo totam subinde Ecclesiam baptizasse; igitur apud S. Joannem, aqua materiæ Baptismi locum tenet; & apud S. Matth. ignis, non materiam, sed effectum Baptismi symbolicè significat. Atque inter istas duas Evangelistarum sententias non leve discrimen esse observat Estius in 4. dist. 3. parag. 7. *In priori enim, inquit ille, ignis postponitur Spiritui sancto, in posteriori aqua præponitur. Ex quo datur intelligi, ibi quidem ignis vocabulum adjunctum, tanquam ejus quod antecedit determinationem, qua nimirum certa proprietas Spiritus sancti designaretur; hic vero aquam priori loco nominatam, ne per eam proprietas aliqua Spiritui sancto adjuncta intelligeretur, sed in significatione sua propria acciperetur*. Ita Estius. Supra, varias Baptismi significationes exponendo observavimus, inter SS. Patres aliquos esse qui per ignem sensu spiritali intelligant proprietatem Spiritus sancti, alios vero ad litteram intelligere species

cies illas linguarum ignearum, quæ supra capita Apostolorum dispersæ visæ sunt in die Pentecostes; & quæ sensu accommodatio Baptismus dictæ sunt, propter abundantem & copiosam Spiritus sancti gratiam: de quo intelligitur istud Act. 1. v. 5. *Vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos dies.*

Ad quintam: S. Joannes discrimen quidem maximum assignat inter suum & Christi Baptismum, non ratione materiæ; uterque enim erat in aqua, & inde exorta contentio discipulorum Joannis; sed ratione effectus seu gratiæ, cujus expertus erat Baptismus Joannis, utpote in aqua sola; sed quam conferebat Baptismus Christi, quærat in aqua & in Spiritu S.

Objicies 2. Aqua deficiente in casu necessitatis baptizatus fuit Judæus in arena, & Baptismus ille divino miraculo confirmatus est ac comprobatus. Factum narrat Joannes Moschus in Prato spirituali c. 176. & post eum Nicephorus lib. 3. Hist. Ecclesiasticæ cap. 37.

Tom. 2. *Cum Judæus, inquit, per loca arida iter faceret, ac subito deficientibus viribus moriturus crederetur, ter superflusa in eum arena, baptizatus est, ac per hanc, inquit Historicus, tam insolitam & admirandam sanctorum mysteriorum initiationem, imbecillitate omnium tanquam vinculo quodam solutus, validius quam alii iter fecit.*

Resp. nego ant. Hæc quippe tam subita virium reparatio divinitus concessa, non Baptismo in arena dato referenda est, sed fidei & pietati singulari illius Judæi.

Ex ipsa siquidem historica narratione, tum à Joanne Moscho primum, tum à Nicephoro scripta, pater, Baptismus hujusmodi nullum & irritum declaratum fuisse Ecclesiastico, atque Judæum aqua fuisse subinde baptizatum. Postquam autem, pergit Nicephorus, domum suam reversi, rem illam ad Dionysium Alexandriæ Episcopum retulerunt. Ille vero admiratione stupens, Ecclesiam ea de re consultavit; cui visum est aqua insuper, juxta Ecclesiæ traditionem, esse abluendum. Idem narrat Joannes Moschus.

Quis re ipsa fuerit Dionysius ille; an Alexandrinus, ut ait Nicephorus; an Corinthius, ut placet Baronio; an Ascalonita, qui florebat circa annum 630. ut insinuat Joannes Moschus, litigant Authores. Longe verisimilius est fuisse Ascalonitam; tum quia Joannes Moschus, qui omnium primus historiam illam scripsit, ita suggerit: tum quia Nicephorus narrat historiam illam contigisse tempore Marci Aurelii Antonini Imperatoris; sed Dionysius Alexandrinus vixit non Aurelio Antonino imperante, sed annis sexaginta post tempora Philippi Imperatoris.

Objicies 3. autoritatem duorum SS. Pontificum, Siricii & Stephani II.

Siricius creatus Pontifex an. 385. in responso, quod extat in duobus Codicibus manuscriptis optimæ notæ, sic loquitur: "Presbyter qui in vino baptizat pro maxima necessitate, ut æger non periclitetur, pro tali re nulla ei culpa ascribitur; infans vero ille, si in sanctissima Trinitate baptizatus est, in eo Baptismo permaneat."

Stephanus II. creatus Pontifex an. 751. cum apud Gallos versaretur in Villa Carisiaco, Britanniaco Monasterio, ad varia consulta respondens quæ Sirmondus repræsentat Tom. 2. Conc. Galliæ, & extant Tom. 6. Conc. Labbæi d. 1652. n. 11. de Baptismo in vino hæc habet. "Si in vino, quis, propterea quod aquam non inveniebat, omnino periclitantem infantem baptizavit, nulla ei inde ascribitur culpa. (Infantes sic permancant in Baptismo.) Nam si aqua adfuit præsens, ille Presbyter excommunicetur, & poenitentia submittatur; quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit."

Resp. Verisimile prorsus videri, falsò & mendaciter Decretum istud Siricio vel Stephano imputari.

Quis facile crediderit, Summos illos Pontifices ignorasse, quod neminem ne tenuiter quidem de rebus Theologicis imbutum latet. 2. Ex tribus Codicibus manuscriptis qui responsa illa continent, duo ea ascribunt Stephano II. tertius vero Siricio. 3. Non consentiunt illi Codices in historica narratione. 4. Respondendi modus alienus prorsus videtur à stylo Stephani, qui responsa confirmare solet autoritate Leonis, vel Innocentii: hic vero nullum sui responsi vadem appellat. 5. Presbyter, qui, aqua deficiente, in vino baptizasse refertur, hoc responso Stephani excommunicatur, & poenitentia subijcitur, quia contra Canonum sententiam agere præsumpsit, Frigida profecto ratio! quasi potior non esset institutio Christi, ac Ecclesiæ totius praxis ac traditio. 6. Adulteratum esse Codicem illum Laudunensem inde conjiciunt Authores notæ marginalis Tomi 6. Conc. pag. 1652. quod cum de uno infante quæstio proposita fuisset, in plurali nihilominus numero dicatur, *Infantes sic permancant in eo Baptismo*; è margine in textum adultera manu intrusa hæc verba fuisse iidem Authores suspicantur. 7. Nullus ex Summis Pontificibus, post Siricium & Stephanum, illius responsi mentionem facit; imo & Gregorius IX. & Innocentius III. & alii omnes unanimi suffragio rejecerunt & improbarunt Baptismum alio in liquore, quam in aqua naturali & elementari collatum.

Conjiciunt nonnulli, Stephanum, de quo hic quæstio est, Tornacensem esse hujus nominis Episcopum, non Romanum Pontificem. Conjecturæ istud est fundamentum, nempe ad calcem Codicis S. Mariæ Laudunensis hæc legi, *Finis definitionum Stephani Papæ Tornacensis*. Codicem hunc non vidimus: at certè illum vidit Sirmondus qui eum repræsentat. Sirmondus autem sic legit: *Explicunt quæ Dominus Papa Stephanus in Carisiaco Villæ, Britanniaco Monasterio ad interrogata dedit responsa.*

Tom. 6.
Conc. p.
1654. C.

ARTICULUS II.

De materia proxima Baptismi.

Certum est materiam proximam alicujus Sacramenti consistere in usu seu applicatione materiæ remotæ; ac consequenter Baptismo abluitionem esse hujus Sacramenti materiam proximam. Cum vero ablutio tribus modis perfici possit, nimirum immersione, infusione, vel aspersione, de triplici illo baptizandi modo, an validus & licitus sit hic quæritur.

An valeat Baptismus per immersionem, infusionem, vel aspersione datus.

Circa immersionem in Baptismo longo sæculorum tractu observatam, tria quærentur: ejus antiquitas, tum ratio numeri, trinae vel unius, & ritus in ea observari soliti.

Antiquitas immersionis, & quidem trinae, in Baptismo.

CONCLUSIO.

Ritus immersionis trinae in solemnibus Baptismi administratione ab Apostolis usurpatus, ab Ecclesia, tum Græca cum Latina, constanter retentus fuit usque ad decimum tertium Ecclesiæ sæculum, quo primum à Latinis immutari coepit.

Probatum prima pars Conclusionis Veterum monumentis.

1. Ex ipsa significatione litterali Baptismi; Baptismus quippe idem est ac tinctio, immersio, lotio.

2. Ex facto Christi & Apostolorum qui in aqua baptizati sunt.

ptizabant, sicut ipse Joannes. At iste baptizabat immergendo: hinc dicitur baptizasse in *Annon juxta Salim*; quia aqua multa illic erant. Et Christus ipse non alio modo baptizatus est à Joanne; unde apud S. Matth. cap. 3. v. 16. dicitur, *postquam baptizatus fuit, ascendisse de aqua*; quia nempe iis totus primum immersus, ab iis subinde emerfit seu ascendit.

3. Probatur ex longo & antiquo usu Ecclesiæ, tum Græcæ, tum Latinæ.

Pro Ecclesiâ Græcâ testes sunt.

P. 93. D. S. Justinus Apologia 2. *Deinde, inquit loquens de iis qui ad Baptismum informabantur, eo adducuntur à nobis ubi aqua est.... Nam in nomine rerum cunctarum parentis Domini Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi, & Spiritus sancti, in aqua tum lavantur.*

Edit. Pa- S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi Mystagoga ris. 1640. secunda ad baptizatos, ubi mysticam rituum Baptismi significationem exponit, aitque baptizandos primo toto corpore nudari, deinde oleo & coruscato à summis capillis ad plantam usque pedis ung; tum ad sanctum lavacrum duci, ac ter in aqua mergi.

Edit. vet. S. Basilii Lib. de Spiritu sancto cap. 27. " Jam, 10. 2 p. inquit, ter immergi hominem, unde ex Scriptura 111. A. B. haustum? Reliqua item quæ fiunt in Baptismo, veluti renuntiare Satanae & Angelis ejus, ex qua Scriptura habemus? Nonne ex minimè publicata & arcana hac traditione?

Edit. S. Chrysostomus Hom. 6. in Epist. ad Colossenses, ait nos depositis vestimentis nudos in aquis Baptismi descendere. " Hic nuditas, inquit, & illic nuditas. Sed illic quidem cum peccasset nudatus fuit, quoniam peccavit: hic autem nudatur, ut liberetur.

Edit. Pa- Theodoretus Lib. 4. hæreticarum fabularum cap. 3. ris. 1642. observat Eunomium hæreticum omnium primum ab usu Apostolico & recepto recessisse; ac unam, loco triplicis, immersionem usurpassè, cæterosque Baptismi ritus immutasse: quippe qui 1. semel immergebat. 2. non stantes, sed in folio sedentes, aut jacentes mergebat, nec totos, sed à solo capite usque ad pectus, & quidem inverso capite; quia nempe inferiores partes execrandas esse, & sacro lavacro indignas contendebat. 3. consuetam Baptismi formam non retinebat, sed in mortem Christi baptizabat. Idem Eunomio tribuit Concilium primum Constantinopolitanum Can. 7. & Quini sextum Can. 95. Sozomenus tamen Lib. 6. Hist. c. 26. ait, alios [quos arbitratur veriora dicere] asserere Theophronium Cappadocem, & Eurychium hæreseos Eunomii acerrimos defensores, cum se ab illo abruptissent, ea quæ ad Baptismum pertinent primos innovasse.

Tom. 2. Illos haud dubie perstringit Canon 50. eorum qui Conc. p. Apostolici dicuntur, qui etiam ipsa Apostolorum non sint, ex antiquissimis Conciliis expressi sunt. Sic habet Canon ille: *Si quis Episcopus aut Presbyter non trinam immersionem unius mystери celebret, sed semel mergat in Baptismo, quod dari videtur in Domini morte, deponatur.*

Denique omnes Rituales Libri quibus utuntur Græci, mentionem faciunt illius trinæ immersionis baptismalis, ut legere est apud Goarium in Euchologio Græcorum pag. 355. & 365. Unde Arcudius Lib. 10. de Sacramentis cap. 7. " Cum Græci, inquit, soleant infantes, totos in aquam mergere, causa potissima est cur aquam calefaciant.

P. 12. co. Observat tamen Goarius, loco mox citato pag. 365. 1. C. Græcos nunc infusione uti. " Quoad enim licuit observare, inquit, puerum sedentem vase vel pelvi ad cubitum profundo, ter superinfusa aqua calida purificante vel certe ne aquæ copia obruatur, & forte nimiam epotet, prorum positum, & sinistra in ventre sustentatum, Sacerdos capite & toto corpore aquis salutari- bus abluit & lustrat; hæcque infusiones non dubitant Græci immersiones appellare.

Tournellii Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

Pro Ecclesiâ Latina testes sunt.

Tertullianus Lib. adversus Praxeam cap. 26. " Non, villime, inquit, mandans (Christus) ut tingerent in Patrem & Filium & Spiritum sanctum, non in unum; nam nec semel, sed ter, ad singula nomina in personas singulas tingimur. " Et Libro de corona militis cap. 3. " Dehinc ter mergitatur amplius aliquid respondentes, quam Dominus in Evangelio determinavit.

S. Cyprianus Epist. 76. quærenti Magno an valeret Baptismus per asperisionem vel infusionem datus, respondet valere necessitate premente: quo certe insinuat, in usu & praxi communi per immersionem solitum fuisse conferri Baptismum; qui usus adeo constans & universalis fuit, ut Magno dederit occasionem sciscitandian alio modo datus Baptismus ratus esset.

S. Ambrosius Lib. 2. de Sacramentis cap. 6. ait, in *To. 2. p. ventum esse quomodo homo vivus moreretur, & vivus 359. D. resurgeret. Quid est vivus? Hoc est vita corporis vivens cum veniret ad fontem, & mergeretur in fontem. Ibid. D. Et cap. 7. Interrogatus es, inquit, Credis in Deum Patrem omnipotentem? Dixisti: Credo, & mergisti, hoc est, sepultus es. Iterum interrogatus es, Credis in Dominum nostrum Jesum Christum, & in Crucem ejus? Dixisti: Credo, & mergisti. Tertiò interrogatus es, Credis in Spiritum sanctum? Dixisti: Credo, tertiò mergisti.*

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, Multa, *To. 4. p. 2. inquit, quæ per traditionem in Ecclesia observantur, pag. 294. auctoritatem sibi scriptæ Legis usurpaverunt, velut in lavacro ter caput mergitare.*

S. Gregorius Magnus consultus à Leandro Episcopo Hispalensi, de ritu baptizandi per trinam immersionem, quem nonnulli Hispani primum immutaverant, semel tantum mergendo, in odium scilicet & derestationem Arianorum qui trina immersione abutebantur in erroris sui confirmationem, consultus, inquit, S. Pontifex, ratum quidem habet Baptismum unica immersione collatum, sed trinam apud Romanos usurpata immersionem declarat Lib. 1. Epist. 43. alias 41. *In Edit. una fide, inquit, non officit sanctæ Ecclesiæ consuetudo diversa: nos autem quod tertio mergimus, tridua na sepultura Sacramenta signamus, ut dum tertio ab aquis infans educitur, resurrectio triduanæ temporis exprimitur.*

Ordo Romanus c. de Sabbato sancto sic præscribit: *Biblio. Acceptis infantibus à parentibus vel patrinis eorum, PP. T. 1. baptizantes eos sub trinâ immersione, tantum sanctam Trinitatem semel invocantes ita dicendo: Ego baptizo te in nomine Patris, & mergit semel; & Filii, & mergit iterum; & Spiritus sancti, & mergit tertio.* P. 696. H

Synodus Celychitenensis in Angliâ an. 816. cap. 11. *Tom. 7. Sciant, inquit, Presbyteri quando sacrum Baptismum Conc. p. ministrant, ut non effundant aquam super capita infantium, sed semper mergantur in lavacro, sicut exemplum præbuit per semetipsum Dei Filius omni credenti, quando esset ter mersus in undis Jordanis. Ita necesse est secundum ordinem servare & haberi.* 1484. E.

Idem plane testantur qui divinis Officiis scripsere apud Latinos, Alcuinus, Amalarius, Walafridus Strabo, qui nono florere Ecclesiæ sæculo. Imò nonnullis tam se verè & constanter retinendus visus est ritustrinæ immersionis, ut oppositum Hispanorum morem veluti errorem damnare non timuerint, ut Alcuinus Epist. 81. ad Paulinum, & 69. ad Fratres Lugdunenses; ubi certè paulò severius & ultra modum damnat ritum à Gregorio Magno & Toletana Synodo IV. non improbatum.

Idem Auxilius in Præfatione secundi Libri de validitate Ordinum quos dederat Formosus Papa.

Idem & Fulbertus Carnotensis, qui floruit undecimo sæculo, Epist. 1. ad Adeodatum; & Petrus Damianus Lib. 6. Epist. 35. ad suæ Congregationis Monachos.

Idem duodecimo sæculo S. Bernardus Serm. in Cœna Domini.

Apud Magistrum Sententiarum qui an. 1164. extremum diem obiit, cum de proxima Baptismi materia loquitur, altum est silentium de asperzione vel infusione. Paulo ante ipsum Hugo Victorinus ait, *homines nudos baptizari.*

Denique S. Thomas qui obiit die 7. Martii an. 1274. 3. p. q. 66. art. 7. ait, *tutius esse baptizare per modum immersionis, quia hoc habet usus communior.* Et art. 8. in corpore ait: *Ministram graviter peccare qui aliter quam immergendo baptizat, quia ritum Ecclesie non observat.*

Sanct. quoque Bonaventura qui eodem anno obiit, idem testatur in 4. dist. 3. q. 1. Igitur usque ad sæculum decimum tertium obtinuit apud Latinos ritus trinae immersionis in Baptismo.

Unde falsò Michaël Cærolarius undecimo sæculo Latinos calumniabatur, quod per trinam immersionem non baptizarent.

Dixi in Conclusionem, immersionem fuisse constanter observatam in solemnī administratione Baptismi: namque in Baptismo privato qui clinicis & aliis urgente necessitate conferebatur, asperio vel infusio aquæ, tanquam sufficiens ad veritatem Sacramenti, usurpabatur, ut constabit ex dicendis paulò post.

Secunda pars Conclusionis, nempe immersionis ritum paulatim à Latinis fuisse immutatum, circa decimum tertium Ecclesiæ sæculum.

Probat ex SS. Thoma & Bonaventura mox citatis. Prior enim asserit, Baptismum asperzione vel infusione posse conferri, licet tutius sit immersionem usurpare, propter communiorē usum Ecclesiæ: alter affirmat, morem baptizandi per asperionem, in multis Ecclesiis Gallicana præsertim, observari. Et an. 1311. in Concilio Ravenensi II. sub Clemente V. titulo undecimo, alteruter ritus, immersionis vel asperionis, permittitur. Et in Rituali Romano pro diversa locorum consuetudine, trina vel immersio vel infusio aquæ Pastoribus usurpanda præscribitur.

Loquimur autem de immersione secundum se, non ratione numeri: certum est enim jam sexto sæculo aliquas Hispaniæ Ecclesias, in odium Arianorum, unicam non trinam usurpassē immersionem; ut nihil dicam de Eunomianis, de quibus Theodoretus; de Bonosiacis, de quibus Pelagius II. in suo ad Gaudentium Rescripto. Hi quippe unica immersione baptizabant, ut unicam in Deo personam esse innuerent, propter oppositum errorem: Ariani enim, ut tres esse in tribus personis naturas significarent, trinam usurpabant immersionem; quos ne viderentur imitari Hispani nonnulli, ab antiquo usu ter mergendi recesserunt.

Denique vel ipsi Græci, qui ritum effundendi aquam supra caput baptizati in nobis Latinis reprehendunt, aliquando observant, & à suo ritu antiquo recedunt. Constat ex responso Gregorii Protosincelli ad Marcum Ephesinum: *Sed & nos, inquit, haud quaquam immergimus infantes usque ad summum verticem; nec enim possumus illis precipere ut respirationem ac expirationem per nares cohibeant, ne etiam per aures sacra permeet aqua; sed neque os infantis obturare possumus. Verum eos in sacrum immittimus fontem, ut ne quid valde necessarium ex Traditione prætermittamus, quasi uteri imaginem referente lavacro, & regenerationem per hoc indicante. Et ne caput, in quo est sedes omnium sensuum & vehiculum anime, Sacramenti Baptismatis fiat expers, cava manu aquam ex sacro fonte haurientes, illud perfundimus.*

Gregorio Protosincello consonant in sua vernacula Synopsis Neophytus Rhodius: *Ter aquam, inquit,*

super eum qui baptizatur, infundimus, ut SS. Trinitatem, in cuius nomine baptizatur, declaremus. Hodiernam Græcorum praxim exponit Joannes Goar, in suis ad Euchologium Græcorum notis.

Quæres 1. unde fluxerit consuetudo trinae immersionis Baptismo.

Resp. Ex Traditione Apostolica: sic enim insinuat Tertull. libro de Corona militis cap. 4. ubi postquam trinae illius mersionis, & aliquorum aliorum rituum mentionem fecit: *Harum, inquit, & aliarum ejusmodi disciplinarum Scripturarum, nullam invenies: Traditio tibi prætendatur auctrix, consuetudo confirmatrix, & fides observatrix.* P. 102. A. B.

Ita quoque S. Basilius lib. de Spiritu sancto cap. 27. citato. Et S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos etiam citato. Porro juxta regulam S. Augustini epist. 54. alias 118. *Illam quæ non scripta, sed tradita custodimus, quæ quidem toto terrarum Orbe observantur, datur intelligi vel ab ipsis Apostolis, vel plenariis Conciliis, quorum est in Ecclesia saluberrima autoritas, commendata atque statuta retineri.* Et ut loquitur lib. 4. contra Donatistas cap. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum rectissime creditur.* Hinc est quod adeo religiosè observari voluerint Veteres trinam illam immersionem in solemnī administratione Baptismi, cumque gravioris peccati reum habuerint qui secus fecisset. To. 2. p. 124. B. To. 9. p. 140.

Quæres 2. quas ob causas ritus immersionis fuerit mutatus.

Resp. Has afferri posse. 1. Baptizandorum, præsertim vero infantium, commodum, quibus ob tennellæ ætatis infirmitatem immersio nocere poterat. 2. Periculum ne infans è manibus Ministri fortè delapsus, in profundum baptisterii demersus aquis extingueretur, quod nonnunquam contigisse legimus. 3. Propter mulierum pudicitiam, cui parcere & consulere totius voluit Ecclesia, sicut & Ministrorum oculis, quibus sine multorum periculo nudæ mulieres obijci vix possunt, præsertim postquam desit in Ecclesia Diaconissarum ministerium. 4. Propter numerum baptizandorum, quibus mergendis ac sustinendis pares vix esse poterant Ministri.

Necessitas trinae immersionis.

An valeat Baptismus asperzione vel infusione datus.

Necessitas alia est Sacramenti & juris Divini, alia vero præcepti Ecclesiastici. Necessitas immersionis trinae in Baptismo ex mandato Ecclesiæ, manifestè ostenditur ex longo & constanti illius usu, de quo mox dictum est.

Quæstio igitur hic tantum movetur de necessitate Sacramenti seu juris Divini, an scilicet Veteres in ea fuerint opinione, trinam immersionem omnino pertinere ad substantialem Baptismi veritatem.

Inter Veteres ea de re dubitasse videntur, tum Cornelius R. Pontifex, tum Magnus qui S. Cyprianum consuluit.

Quin inter Græcos recentiores Schismaticos nonnulli hanc suæ à Latinis separationis causam ex parte obtendunt, quod hi trinam immersionem ex Apostolica Traditione necessariam omitterent. Hinc est quod Gregorius Hieromonachus Alexandrinæ Ecclesiæ Primicerius ac Philothæi Patriarchæ ad Synodum Florentinam Vicarius atque Legatus, assererat nos Latinos malè baptizatos esse, nec nobiscum tentandam esse unionem. Inde factum haud dubiè, quod aliqui Græci à Latinis baptizatos iterum baptizare ausi fuerint.

rint, sicut colligimus ex Concilio Lateranensi IV. cap. 4. Eandem accusationem adversus Latinos moverunt Marcus Ephesinus in Epistola encyclica, & Jeremias Constantinopolitanus in secundo responso ad Confessionem Augustanam.

Inter nostros quoque Latinos nonnulli, ut Alcuinus, paulo durius atque severius necessitatem trinae immersionis urgebant, & contrariam praxim velut errorem notabant. Walafridus quoque, quamvis modestius, improbavit unicam immersionem ab Hispanis sexto Saeculo primum usurpatam. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Trina immersio ad substantiam Sacramenti non pertinet, nec aliter Veteribus visum fuit, qui ratum perinde habuere Baptismum, sive per immersionem sive per infusionem aut asperisionem trinam vel unicam collatum.

Probatur 1. Quia nullum extat in Scriptura expressum mandatum ut in aqua immergendi eos qui baptizandi sunt. Usura quidem hunc exemplo suo comprobasse Christum & Apostolos, communis fere opinio; sed multa fecerunt Christus & Apostoli in Sacramentorum dispensatione, quae ad eorum substantialem veritatem pertinere nemo dixerit: quod in consecranda & dispensanda Eucharistia manifestum esse ostendimus.

Probatur 2. Quia quod ad disciplinam duntaxat seu solemnem Sacramenti Baptismatis administrationem pertinere censuere Veteres, in quo pro temporum, locorum, ac personarum varietate mutatio potest admitti, illud profecto necessarium non est necessitate Sacramenti, ac juris & praecepti divini: atqui talem esse immersionem baptismalem censuere Veteres; ergo &c.

Minor probatur testimoniis Veterum qui immersionem vel infusionem aut asperisionem indifferentem iudicarunt ad veritatem Sacramenti.

P. 124. I. Tertullianus L. de Penit. cap. 6. ad hanc aquae asperisionem in Baptismo videtur alludere cum ait: *Neque ego renuo divinum beneficium, id est, ablutionem delictorum inituris aquam omnimodo saluum esse; sed ut eo pervenire contingat, elaborandum est. Quis enim tibi tam infida poenitentia viro asperginem unam cujuslibet aqua commodabit?*

P. 153. II. Sanctus Cyprianus consultus à Magno quid esset sentiendum de Baptismo Clinicorum, id est eorum qui in lecto praefirmitate decumbentes baptizantur, an nempe habendi sunt legitimi Christiani, eo quod aqua salvari non loti sint, sed perfusi, respondet per Epistolam apud Pamelium 76. in ultima editione Anglicana 69. *Nos, quantum concipit mediocritas nostra, aestimamus in nullo mutuari & debilitari posse beneficia divina... Nec quamquam movere debet, quod adspersi vel perfundi videntur egri, cum gratiam Dominicam consequuntur, quando Scriptura sancta per Ezechielem Prophetam loquatur, & dicat: Et aspergam super vos aquam mundam... Et post adducta nonnulla alia Scripturae loca in quibus asperisionis mentio fit, sic concludit: Unde apparet asperisionem quoque aqua instar salutaris lavacri obtinere; & quando haec in Ecclesia fiunt, ubi sit & dantis, & accipientis fides integra, stare omnia & consummari ac perfici posse maiestate Domini & fidei veritate. Nihil potest in rem nostram disertius afferri hoc S. Doctoris testimonio.*

Hunc Clinicorum seu grabatariorum per infusionem aut asperisionem datum Baptismum ratum ac validum habuere varia Concilia. Romanum sub Cornelio, in quo Novatianus in lecto baptizatus iterum non baptizatus legitur post recuperatam sanitatem. Neocaesariense an. 314. Can. 12. quo sic baptizati à sacris

Tournelli Tomi III. P. II. de Baptif. & Confirm.

quidem Ordinibus velut irregulares arcentur, sicut & in Synodo Romana mox citata, verè tamen baptizati agnoscuntur. Antissiodorensis an. 578. Can. 18. Matisconense II. an. 585. Can. 3. Parisiense IV. an. 829. cap. 7. ubi decretum Neocaesariensis Synodi innovatur & confirmatur.

III. S. Augustinus Tract. 80. in Joan. circa finem. *Hoc, inquit, verbum fidei (id est invocatio trium personarum SS. Trinitatis) tantum valet in Ecclesia Dei, ut per ipsum credentem, offerentem, benedicentem, iungentem etiam tantillum, mundet infantem.* Si sufficit ex S. Augustino tantillum tingere, sufficit ablutio per infusionem vel asperisionem. Tom. 3. part. 2. p. 703. E.

IV. Cum Ariani trina baptismali immersione abuterentur ad significandum tres esse distinctas naturas in tribus personis Trinitatis, atque nonnulli in Hispania Catholici, in odium ac detestationem eorum, unicam tantum immersionem usurpandam decrevissent contra morem antiquum, suborta est ea de re contentio, de qua Leander Episcopus Hispalensis consuluit sanctum Gregorium Magnum S. Pontificem qui Libr. 1. Epistola 43. alias 41. sic respondet: *De trina ersione Baptismatis nihil responderi melius potest, quam ipsi sensistis: quia in una fide nihil officit sanctae Ecclesiae consuetudo diversa. Nos autem quod tertio mergimus, triduanæ sepulturæ Sacramenta signamus, ut dum tertio infans ab aquis educitur, resurrectio tridui temporis exprimat. Quod si quis forte etiam pro summa Trinitatis veneratione aestimet fieri, neque ad hoc aliquid obstat, baptizandum semel in aquis mergere: quia dum in tribus subsistentiis una substantia est, reprehensibile esse nullatenus potest, infantem in Baptismate vel ter, vel semel mergere, quando & in tribus ersionibus personarum trinitas, & in una potest divinitatis singularitas designari. Sed quia nunc huc usque ab Hæreticis infans in Baptismate tertio mergebatur, fiendum apud vos esse non censco; ne dum ersiones numerant, divinitatem dividant, dumque quod faciebant, faciunt, se morem nostrum vicisse glorientur.*

Patet ex hoc responso, S. Pontificem censuisse trinam immersionem ad substantiam Baptismi non pertinere, quandoquidem eam propter Arianos mutandam esse decreverit, aut saltem mutationem ab Hispanis factam approbaverit.

Istud S. Pontificis iudicium probavit ac suum fecit Ecclesia Hispanica in IV. Concilio Toletano sub Honorio, an. 633. cap. 6. ubi postquam verba S. Gregorii mox citata transcripsit, ita pergit: *Quapropter quia de utroque Sacramento quod fit in sancto Baptismo à tanto viro reddita est ratio, quod utrumque rectum, utrumque irreprehensibile in sancta Dei Ecclesia habetur, propter virandum autem schismatis scandalum, vel hæretici dogmatis usum, simplam teneamus Baptismi ersionem; ne videantur apud nos qui tertio mergunt, hæreticorum approbare assertionem, dum sequuntur & morem.* Tom. 5. Conc. p. 1706. D. E.

Alcuinus in sua praesertim ad Clerum Lugdunensem Epistola n. 69. paulo acerbius ac durius invehitur adversus hanc Hispanorum immutationem, quam velut errorem traducere non pertimescit: quia vero intelligebat multos commoveri auctoritate S. Gregorii in sua ad Leandrum Epistola, eam falsitatis & suppositionis accusat. *Quia, inquit Epistola 70. eam in Epistolarum suo Libro, qui de Romanis nobis allatus est, non invenimus.* P. 1593. B.

Verum hunc immoderatum zelum pro retinenda triplici immersione, repressit Conc. Wormatiense an. 868. Can. 5. ubi de verbo ad verbum transcribit & suum facit iudicium S. Gregorii, cujus Epistola in suspectionem falsitatis & suppositionis venire nullatenus potest, cum ipsius mentionem faciant Synodus Toletana 946.

IV. & Wormatiensis mox citata; S. Isidorus in Catalogo Virorum illustrium, S. Hildelphontus Toleranus Archiepiscopus in suo Catalogo; Lucinianus Carthaginensis Episcopus in sua ad ipsum Gregorium Magnum Epistola per Lucam Dacherium publici juris facta, in qua ait: *Scripsisti Leandro Episcopo de trina tinctione*; Joannes Diaconus in vita S. Gregorii &c.

Biblior. Paulò clementior fuit in Hispanos Walafridus Strabo Lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 26. ubi agnoscit legitimam esse Epistolam S. Gregorii ad Leandrum; & postquam expendit causas & rationes quibus inducti sunt Hispani ut trinam merfionem in unam commutarent, significat sibi non satis graves videri eas causas illas, adeoque morem antiquum resumendum esse, quamquam immutationem factam erroris insimulare non audeat. **Tom. 3.** Videtur author ille hanc secutus regulam S. Augustini, *Oves non debent pelles suas deponere, si aliquando lupi eis se contegant.* Et vero Hæretici ad errores suos confirmandos, aliquando unam, ut Eunomiani; aliquando triplicem immersionem usurparent, ut Ariani: neque propter illorum hæreticorum hominum abusum debent Orthodoxi, iudice Walafrido à moribus antiquis recedere. Sed quidquid sit de mente illius authoris, hoc unum certum colligimus ex dictis, posse Ecclesiam pro sua sapientia & prudentia pro locorum, temporum, & personarum varia necessitate, modo unam, modo triplicem merfionem adhibere, salva semper & integra remanente Sacramenti Baptismatis substantia.

P. 24. col. 2. V. Ante S. Gregorium Pelagius II. S. Pontifex qui obiit an. 590. in Rescripto ad Gaudentium Episcopum apud Ivonem in Decreto, titulo, *De Baptismo*, c. 161. interrogatus de Baptismo sub una merfione ab Hæreticis Bonosiacis collato, respondet, juxta præceptum Domini in nomine Trinitatis trina etiam merfione baptizandum: *Si tamen, inquit, manifesta confessione claruerit, quod Trinitatis nomine fuerint illi baptizati, sola reconciliationis gratia impensa Catholica fidei reconciliare maturabis*; quo certe responso significat S. Pontifex, ad substantiam Baptismi satis esse quod in nomine Trinitatis conferatur, sive per unam sive per triplicem immersionem.

Probatum 2. exemplis Baptismi infusione vel asperfione nonnullis in occasionibus concessi.

Primo, ubi magna erat baptizandorum multitudo: v. gr. cum uno die tria vel quinque hominum millia baptizare oportuit, ut Act. 2. v. 41. & cap. 4. vers. 4. contigisse legimus, perversissimile est non per immersionem, sed per asperfionem aquæ collatum Baptismum. Ita S. Thom. in 4. dist. 3. q. 1. art. 4. quæstione. 1.

Secundo, cum in privatis domibus sive propter infirmitatem, sive propter instantem persecutionem, sive propter opportunam & inopinatam occasionem Baptismus conferebatur, procul dubio non immersio sed infusio aut asperfio usurpabatur.

Sic baptizabantur infirmi in lecto; sic S. Petrus in carcere detentus Act. 16. v. 33. custodem carceris cum omni domo sua baptizavit: sic S. Laurentius unum militem Romanum nomine, aqua ex urceo effusa opportunitatem captans baptizavit, sicut legitur in ejus vita. Ad quod factum respiciens Walafridus L. de rebus Ecclesiasticis cap. 26. *Notandum, inquit, non solum mergendo, sed etiam de super fundendo multos baptizatos fuisse, & adhuc posse baptizari... sicut in passione beati Laurentii quemdam urceo allato legimus baptizatum.* Hoc etiam, pergit ille, solet evenire cum provectorum granditas corporum in minoribus vasis hominem tingi non patitur.

Biblior. In Actis quoque manuscriptis S. Gratiani, *Felicissima ab ipso Christiana Religionis mysteriis imbuta, urceum cum aqua, ut baptizaretur, ei obtulisse legitur.*

Acta etiam S. Bacchi junioris edita à Combesio Lauræ S. Sabbæ Præpositum describunt tollentem manibus vivificam urnam super caput ejus, atque immortalitatis et lavacrum in nomine sanctæ & consubstantialis Trinitatis effundentem. His adde Acta S. Liudgeri Episcopi, qui in expulsionem servorum Dei è Frisia, jussu Berulenum hominem laicum per domos discurrere, & persuasis matronis morituros baptizare illorum infantulos, benedicta simpliciter aqua in nomine Domini intinctos vel super fusos cum invocatione S. Trinitatis.

Probatum denique, quia ablutio per aquam est de natura & substantia Baptismi, non vero modus abluendi: porro æquè abluatur baptizandus per infusionem aut asperfionem, quàm per immersionem; & quamvis immersio expressius significet nos per Baptismum consecutos esse cum Christo, expressior tamen illa significatio ad substantiam Sacramenti non pertinet, ad quam satis est significatio practica & efficax mundationis internæ per gratiam Spiritus sancti diffusam in cordibus: at talem mundationem tam rectè significat & efficit ablutio per infusionem vel asperfionem, quàm per immersionem. Nec significatio litteralis vocis *Baptismi* urgeri debet: quamvis enim immersionem ut plurimum designet, simplicem tamen aquæ infusionem significat aliquando, ut apud S. Marcum cap. 7. v. 4. S. Lucam c. 11. v. 38.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Cornelius S. Pontifex & cum eo Romana Synodus improbavit Baptismum per infusionem datum Novatiano in lecto decumbenti. Sic de eo scribit ipse Cornelius ad Fabium Antiochenum apud Eusebium L. 6. Hist. cap. 43. "Cum ab Exorcistis foveretur, in morbum gravissimum collapsus, dum jam jamque moriturus creditur, in ipso in quo jacebat lectulo, perfusus, Baptismum suscepit; si tamen, inquit, hujusmodi Baptismum suscepisse dicendus est." Et postea loquens de Ordinatione ejusdem Novatiani in Presbyterum, ait universum Clerum multosque ex populo refragatos fuisse, "eo quod non liceret quemquam ex iis, qui urgente vi morbi in lectulo perinde ac ille, perfusi fuissent, in Clerum assumi."

Ex quo duo colligi possunt: primum, dubitasse Cornelium an verus esset & legitimus Baptismus quem Novatianus in lecto per infusionem acceperat; alterum, irregulares fuisse seu ad suscipiendos sacros Ordines inhabiles, qui in lecto fuerant baptizati.

II. De eodem Baptismo dubitavit Magnus cum aliis nonnullis apud S. Cyprianum Epistola 76. *an nempe habendi sint legitimi Christiani, qui aqua salvari non sunt loti, sed perfusi.* Ratio dubitandi ipsis erat, quod sic baptizati plenum non assequerentur Baptismi effectum, cum eorum multi immundis adhuc torquerentur spiritibus.

Quin ipse S. Cyprianus, quamquam valere talen Baptismum respondeat, rem tamen apud omnes certam non esse minimè dissimulat, & unicuique permittit & facere & sentire quod veller: "Qua in parte, inquit, nemini verecundia & modestia nostra præjudicat, quominus unusquisque quod putat, sentiat, & quod senserit faciat." Unde postea permittit iis, qui nullum judicant talem Baptismum, sic baptizatos iterum baptizare. "Quantum fide concipere, inquit, & sentire nobis datur, mea sententia hæc est, ut Christianus judicetur legitimus, quisquis fuerit in Ecclesia, lege & jure fidei, divinam gratiam consecutus. Aut si aliquis existimat eos nihil consecutos, eo quod aqua salvari tantum perfusi sint, sed inanes & vacui sunt; non decipiantur, ut si incommodum languoris evaserint & convalescerint, baptizentur. Et rursus in fine Epistola: "Rescripsit, inquit, fili carissime, ad Litteras tuas,

„tuas, quantum parva nostra mediocritas valuit, & „ostendi quid nos quantum in nobis est sentiamus, „nemini præscribentes, quo minus statuat quod putat „unusquisque Præpositus, actus sui rationem Domino „redditurus.

Resp. ad primum, Cornelium & Synodum Romanam nusquam judicasse nullum fuisse & irritum quoad substantiam Baptismum Novatiano decumbenti per infusionem aquæ concessum: nusquam enim in quæstionem ab ipsis adductum fuit, an rebaptizandus esset ille Novatianus: quod certe prætermisum ab illis non fuisset, si nullum & irritum judicassent talem Baptismum.

Duplici ergo de causa Baptismum illum improbat Cornelius & Synodus Romana: primo, propter irregularitatem annexam, quæ tamen non obstante Novatianus ad sacrum Presbyteratus Ordinem promotus fuerat, contra Canones & Disciplinam Ecclesiæ. Secundo, propter defectum Confirmationis & Eucharistiæ, quas pro more consueto simul cum Baptismo non receperat: unde plenum & integrum, quoad effectus cæterosque Ecclesiæ ritus, Baptismum non suscepisse dicitur Novatianus: atque hinc adversus illum querelæ & expostulationes.

Duplicem illam causam seu rationem omnino fuisse cur improbatum fuerit Baptismus ille Novatiano datus, significat ipse S. Pontifex Cornelius in citata ad Fabium Antiochenum Epistola.

Primo quidem, quod irregularis ex tali Baptismo factus, ad Ordines tamen sacros fuisset promotus, ex sola, inquit Cornelius, Episcopi gratia, retinentibus cæteris, tum Cleri tum populi. „Cum egregius ille vir, „inquit ironice Cornelius, Ecclesiam Dei reliquisset, in „qua post susceptum Baptisma Presbyteri gradum fuerat consecutus, idque per gratiam Episcopi, qui manus „illi imponens, eum ad Presbyterorum Ordinem „evehit. Cui cum universus Clerus, multique ex populo refragarentur, eo quod non liceret quemquam „ex iis, qui urgente vi morbi in lectulo perinde ac ille, „perfusi fuissent, in Clerum assumi, postulavit ab iis „Episcopus, ut hunc solum ordinari à se paterentur. Quibus certe verbis duo constant: primum, irregulares fuisse & inhabiles ad Ordines sacros percipiendos, qui in lecto baptizabantur, sicut baptizatus fuerat Novatianus: alterum, Episcopum Ordinatorem Novatiani, haud dubie falsa & e mentita pietate illius deceptum, cum eo dispensasse ab illa irregularitate, cæteris de Clero & populo retinentibus. Eiusdem irregularitatis annexæ Baptismo sic in lecto concessio mentionem faciunt veteres Canones.

Si vero quæres causam & rationem illius irregularitatis, respondebit Synodus Neocæsar. Can. 12. hanc esse, quia non ex proposito fidei illorum, sed ex necessitate descendit. Id est, quia non proprio motu, sed metu mortis compulsi Baptismum susceperunt. Aliam causam adducit Illustrissimus & Doctissimus Albaspinæus hunc Canonem exponens: „Quia, inquit, ejusmodi baptizati docere, fidei arcana tradere, exponere, & cætera sacerdotii officia implere non posse viderentur, „quos valerudo prima fidei elementa non permisisset „ediscere, & rerum omnium ignaros & rudes baptizari „cogisset. Addi posset alia causa, quia scilicet baptizati illi non erant cum omni ritu & solemnitate per Ecclesiam præscripta, quod satis erat ut tanquam irregulares arcerentur à sacris Ordinibus.

Secundo: improbatum fuit à Synodo Romana & Cornelio Baptismus Novatiano decumbenti datus, propter defectum Confirmationis & Eucharistiæ: quæ Sacramenta pro more recepto cum non percepisset, non plenum Baptismum dicitur habuisse. Sed, pergit Cornelius in eadem Epistola, „neque postquam liberatus „est morbo, reliqua percepit quæ juxta Ecclesiasticam

„regulam percipi debent; neque ab Episcopo confirmatus est. Hoc autem signaculo minime percepto, quo tandem modo Spiritum sanctum potuit accipere?

Ad secundum: Non satis liquido constat de quo dubius & anxius fuerit Magnus qui Cyprianum consuluit; an de veritate substantiali Baptismi, an tantum de plenitudine effectus illius, cæterisque prærogativis quibus rite & catholice baptizati gaudere solent. Innuat etiam S. Cyprianus in Epistola citata, sic in lecto baptizatos haberi quidem pro baptizatis & Christianis, sed qui cæteris non sint adæquandi. „An consecuti sunt, „inquit, quidem gratiam Dominicam, sed brevior & „minore mensura muneris divini ac spiritus sancti, ut „habeantur quidem Christiani, non sint tamen cæteris „adæquandi: „undemolesto fert sic baptizatos invidioso nomine Clinicos appellari; quibus verbis innuere videtur sanctus Doctor, quæstionem non fuisse de veritate substantiali Sacramenti Baptismatis, sed de plenitudine dumtaxat effectus illius, quem plenum & integrum non percipere eos qui in lecto baptizantur, nonnulli arbitrabantur, quos ibidem refellit S. Cyprianus. Verum, esto dubitaverit Magnus cum aliis nonnullis, an ratus & verus esset Baptismus in lecto perceptus, certe non dubitavit Cyprianus; & rationem quæ nitebatur alii, nempe sic baptizatos immundis adhuc torqueri spiritibus, sic refellit: „Hoc rebus ipsis, inquit, experimur, ut necessitate urgente in ægritudine baptizari & „gratiam consecuti, careant immundo spiritu, quo antea movebantur; & laudabiles ac probabiles in Ecclesia „vivunt.... E contra sæpe nonnulli de illis qui sani baptizantur, si postmodum peccare cæperint, spiritu immundo redeunte quatiuntur; ut manifestum sit, diabolum in baptismo fide credentis excludi; si fides postmodum defecerit, regredi.

Nec obstat 1. quod S. Cyprianus unicuique liberum reliquerit sentiendi & faciendi quod vellent: in hoc enim laudanda ipsius moderatio ac prudentia singularis, qua rem nondum solemnem Ecclesiæ totius Judicio eliquatam & definitam uniuscujusque arbitrio permisit. 2. Non obstat quod idem sanctus Doctor voluerit in lecto baptizatos rebaptizari, ab iis scilicet qui nullum putant ejusmodi Baptismum; istud enim sequebatur ex licentia quam concesserat unicuique opinandi & faciendi quod vellent: qui enim nullum judicant hunc Baptismum, debent iterum eum conferre, ut coherent agant & sentiant. Imo in opinione & principiis S. Cypriani, eo ipso quo putabat quis Baptismum suum non consequi plenum effectum, debbat illum iterare; quia, juxta S. Doctoris mentem, nullus est quoad substantiam Baptismus, qui suo caret effectum, nempe gratia Spiritus sancti: unde interebat, (in quo errabat) Baptismum ab Hæreticis collatum idcirco nullum esse & iterandum, quia Spiritus sancti gratia destitutus est; Hæretici enim eam gratiam dare non possunt, inquebat, quam non habent. Sed de hac S. Doctoris sententia jam abunde diximus in Tractatu de Sacramentis in genere.

Objicies 2. veteres reprobant actanquam omnino nullum rejiciunt Baptisma aliter quam per trinam immersionem collatum; Ministrum secus facientem severe puniunt; ac pro Hæreticis habuere Eunomianos, Bonosianos, qui unica merfione baptizabant.

Sic Canon 50. eorum qui dicuntur Apostolici, pœna depositionis plectit Episcopum aut Presbyterum, qui non trinam immersionem observat: Canonem supra laudavimus.

Concilium Constantinopolitanum I. an. 381. Can. 7. jubet rebaptizari Eunomianos, non aliam ob causam quam quod trinam non adhiberent in Baptismo immersionem. Eunomianos, inquit Patres, qui in unam demersionem baptizantur.... primo quidem D.

quidem die Christianos facimus... & tunc eos baptizamus.

Et Pelagius II. in suo ad Gaudentium Rescripto, quosdam Bonosiacos damnat, quod unica merfione baptizarent: *Contra*, inquit, *Evangelicum praeceptum*.

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem dico 1. depositionis pœnam merito decerni posse in Ministros, qui in solemnī Sacramentorum administratione, vel ex negligentia, vel, quod pejus esset, ex contemptu, ritus consuetos & Ecclesiæ totius usu ac praxi receptos non observant, qualis longo sæculorum actu fuit trina immersio baptismalis. Unde Zonaras in citatum Canonem quinquagesimum Apostolicum ait, *sceleratum ac nefarium esse unicam duntaxat celebrare immersionem*.

Pag. 26.

Dico 2. in prædicto Canone depositionis pœnam non tam imponi propter defectum trinæ merfionis, quam propter violatam Baptismi formam: qui enim eo Canone perstringuntur, Eunomiani scilicet, baptizabant in Christi mortem, non verò in invocatione expressa Trinitatis, ut ex ipso Canone sit manifestum.

Ad secundam dico, Eunomium in duobus potissimum adulterasse Baptismi ritum: 1. quod in odium SS. Trinitatis, ejus invocationem inter baptizandum omitteret, & baptizaret tantum in mortem Christi. 2. quod eodem perverso consilio semel tantum, non ter mergeret, ne trina merfione videretur Trinitatem personarum in Deo comprobare.

To. 4. p. 336. D.

Utrumque erroris caput commemorat Theodoretus lib. 4. hæreticarum fabularum cap. 3. "Idem (Eunomius) inquit, sancti etiam Baptismatis legem, olim à Domino & Apostolis traditam evertit, & contrariam aperte sanxit, non oportere dicens ter illum immergere qui baptizatur, nec invocare Trinitatem, sed semel baptizare in Christi mortem." Idem legere est apud Sozomenum lib. 6. Hist. c. 26. Et S. Epiphanius hæresi 76. in fine, refert: "Eunomianos baptizasse in nomine Dei increati, & in nomine Filii creati, & in nomine Spiritus sanctificantis, atque à Filio procreati." Igitur propter violatam Baptismi formam, & tam nefando consilio prætermittam trinam immersionem, nullum judicatum fuit Baptisma ab Eunomianis datum; ac merito jussi sunt rebaptizari ab illis baptizati: non præcisè ex defectu trinæ merfionis, sed invocationis SS. Trinitatis, in qua consistit legitima Baptismatis forma, sine qua nullum est & irritum.

To. 1. p. 992. B.

Decret. Yvon. p. 24. col. 2.

Ad tertiam: ea ipsa de causa Pelagius II. coercet temeritatem Bonosiacorum, eorumque Baptisma reprobat propter violatam ab illis ipsius formam. *Baptizabant enim*, ait ibid. S. Pontifex, *solummodo in mortem Christi una immersione*. Unde in eodem Rescripto monet, sicut antea observavimus, quod si in nomine Trinitatis deprehendantur illi baptizati, Catholicæ fidei sint reconciliandi.

Objicies 3. Docent Veteres ritum baptizandi triplici immersione originem ducere à præcepto Christi & traditione Apostolorum. Ita Tertullianus, sanctus Hieronymus, sanctus Basilius, sanctus Chrysostomus, Theodoretus, Pelagius II. supra citati, ubi de antiquitate trinæ immersionis: at quod ex præcepto Christi & traditione Apostolica descendit, haud dubie jure Divino necessarium est ad Sacramenti substantiam. Qua enim alia via probare possumus parvulorum Baptisma, suffragia pro mortuis, & alia ejus generis bene multa, quæ non ex Scripturis, sed ex sola Traditione Apostolica derivata habemus, juris esse Divini?

Resp. 1. ad maj. verum quidem esse Veteres existimasse ritum trinæ immersionis ex Apostolica traditione descendisse, sed nullus dixit eam ex Christi præcepto sic necessariam, ut sine illa nullus sit Baptismus.

Quando igitur mandatum Christi commemorant Tertullianus, Chrysostomus, Theodoretus, Pelagius II. vel istud referunt simpliciter ad necessitatem baptizandi sub invocatione SS. Trinitatis, non admodum baptizandi per immersionem sive triplicem, sive unicam; vel tantum attendunt ad usum communem suo tempore in Ecclesia receptum, ab Apostolis transmissum, quem violare nemini licitum esse poterat, nisiurgeret necessitas.

Reipsa censent iidem Veteres, præcessisse exemplum Christi, qui & baptizavit, & baptizatus est per immersionem; verum constat apud omnes Orthodoxos, exemplum Christi, nisi accesserit præceptum, necessitatis legem non imponere: multa quippe in conficiendis & dispensandis Sacramentis Christus usurpavit, quæ tamen ad substantiam & naturam Sacramentorum non pertinent. V. g. consecravat Eucharistiam in azymopane, sero post cœnam, distribuit Discipulis sub duplici specie &c. An illa necessaria esse ad Sacramenti veritatem quisquam contendet Orthodoxus? non puto. Similiter baptizatus est, & baptizavit in aquis Jordanis: An illæ solæ sunt materia necessaria Baptismi? Igitur non sequitur necessariam esse jure ac præcepto Divino trinam immersionem baptismalem, eo quod Christus exemplo suo & facto eam comprobaverit.

Resp. 2. ad minorem. Nego 1. aliquod extrare præceptum Christi de immersione vel triplici, vel unica usurpanda. Nego 2. id omne quod ex Traditione Apostolica originem ducit, propterea juris esse Divini, ac necessario & constanter retinendum. Scilicet inter ea, quæ ab Apostolis ad nos derivarunt, alia spectant fidem, mores, & substantiam Sacramentorum; alia disciplinam, Ecclesiæ regimen, Sacramentorum ritus & cæremonias: inter quæ istud discriminis occurrit; quod in primis nulla unquam admitti possit & debeat mutatio; fides enim eadem semper est, nec tempori, aut loco, aut personis subjacet: in posterioribus vero, mutatio contingere possit, cum varia sit disciplina pro temporum & locorum varietate. Multa vero fuisse ab Apostolis tradita hujusce posterioris conditionis, certissimum est. Talia fuere v. g. quæ præscribit Apostolus de ebrioso, bigamo, neophyto ad Ordines sacros non promovendo: pariter quod ab Apostolis accepimus, non jejunare, non flectere genua in orationibus inter Pascha & Pentecosten; orare versa facie ad Orientem; quosdam dies festos celebrare; abstinere à sanguine & suffocato; ad Eucharistiam jejunos accedere, & alia id genus bene multa, quæ Ecclesia pro sua sapientia vel retinuit, vel mutavit. Porro ritus immergendi ter vel & solemnitatem ordinis est; neque ad substantiam, sed ad ritum duntaxat semel, hujusce Baptismi pertinet.

Si vero quæras certam & fixam quamdam regulam, qua secerni possit, quænam ab Apostolis tradita, necessaria sunt ad substantiam Sacramenti, vel tantum ad ejus solemnitatem seu administrationis disciplinam: respondeo regulam illam, esse Judicium Ecclesiæ infallibilis verborum Christi & traditionum Apostolicarum interpretis, quæ est *firmamentum & columna veritatis*, *adversus quam porta inferi nunquam prevalebunt*. Cum igitur constet ex momentis adductis, Ecclesiam semper ratum habuisse Baptismum sive immersione una vel triplici, sive infusione aut asperfusionem collatum, manifestè sequitur, omnes illos modos baptizandi indifferentes ad veritatem Baptismi, nec ullum per exclusionem alterius absolutè necessarium esse.

Objicies 4. Ad veritatem Baptismi necesse est exprimi SS. Trinitatem: atque per unicam merfionem non exprimitur; rectè vero per triplicem; ergo &c.

Resp.

Resp. dist. maj. Necessè est exprimi SS. Trinitatem, per verba formæ, concedo: per usum materiæ, nego.

1. Tim. 3. „Cum enim, inquit S. Th. hic ad 1. Trinitas sit agens
 1. 13. „principale in Baptismo, similitudo autem agentis per-
 Matth. „veniat ad effectum secundum formam & non secun-
 16. 7. 18. „dum materiam, ideo significatio Trinitatis in Baptismo
 „sit per verba formæ, nec est de necessitate ut significetur Trinitas per usum materiæ; sed hoc fit tantum ad
 „majorem expressionem.“ Major autem illa expressio
 essentialis non est Baptismo, sed ea tantum quæ practice
 significat & efficit interiorem animæ abluionem, quæ
 lis est simplex ablutio aut per infusionem, aut per asper-
 sionem aquæ. Quamquam unicæ mersioni suæ non de-
 est congrua significatio, qua nempe unitas essentiæ di-
 vinæ, unitas mortis & Resurrectionis Christi signifi-
 catur. Ita Concilium Toletanum IV. Can. 5. supra ci-
 tato.

Ritus olim observati in trina Baptismi mersione.

Præsentis non est instituti exponere ritus omnes qui vel antecedeabant, vel comitabantur, vel sequebantur Baptismum, quod ad Quæstionem hujus Tractatus quin-
 tam, Deo dante exequemur; sed eos dumtaxat, qui ip-
 sam immersionem propius spectant.

Primo itaque baptizandi ad eam Ecclesiæ partem ac-
 cedebant (loquimur de tempore quo Christianis licebat
 Tempia publica frequentare) in qua erant Baptisteria
 quæ vocantur à Veteribus, Concha, Fons, Balneum,
 Piscina; erantque loca quædam vel intra Basilicam, vel
 ad ejus fores constituta ad baptizandum consecrata. Eo-
 rum formam describit S. Cyrillus Hierosolymitanus Ca-
 thechesi 1. mystagogica: *Primum, ait ingressi estis, ad
 porticum domus baptizarii.* Et Catech. 2. *Et mysteria,*
 inquit alloquens recens baptizatos, *à vobis in interiori
 domo peragebantur.* Ex quo intelligimus, suas aptas
 officinas, porticus, & interiores aditus habuisse Bap-
 tisteria; & de novo S. Joannis apud Alexandriam Bap-
 tisterio scribit Martyr Theophanes: *Hoc anno S. Joan-
 nis nomine quadra figura constructum est opus Alexan-
 dria, & Baptismo illustrandis adjunctum edificium.* Erant
 Baptisteria hæc ad modum balnei & piscine, in qua mul-
 ti erant gradus: unde S. Isidorus Hispalensis De Officiis
 Ecclesiasticis L. 2. c. 24. sic ait: „Fons autem origo om-
 nium gloriatum est, cujus septem gradus sunt, tres in
 „descensu, propter tria quibus renuntiamus; tres in as-
 „censu, propter tria quæ confitemur: septimus vero is
 „est, qui & quartus, similis filio hominis, extinguens
 „fornacem ignis, stabilimentum pedum, fundamen-
 „tum aquæ &c. Eandem Baptisterii formam apud Lat-
 nos laudant apud Alcuinum Author Libri de Ecclesiasti-
 cis Officiis, in Gemma animæ Honorius Augustodunen-
 sis. Profunda erant hæc Baptisteria & ampla, pluribus
 simul continendis capacia. Canonibus autem cautum
 erat, ne quis alibi quam in publicis Baptisteris (nisi ur-
 geret necessitas) baptizaretur: qui secus fecisset Sacer-
 dos depositionis pœna castigabatur, ut colligimus ex
 Concilio in Trullo Can. 31. & ex Meldensi c. 48.

II. Antequam sacro Fonte immergerentur bapti-
 zandi, in ipso porticu existentes & versus Occidentem
 conversi, protensa manu satanæ renuntiabant, ut refert
 S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 1. mystagogica.
 Tum omnibus depositis vestibus toto corpore nuda-
 bantur, ac nuditatem illam Veteres comparant cum ea
 in qua creatus est Adam, cum qua quisque nascitur ac
 resurget, cum qua Christus est cruci affixus. Lex autem
 illa perfectæ nuditatis omnes obstringebat, secluso ne-
 cessitatis casu, adultos, infantes, mulieres ipsas, quarum
 tamen pudori consulebatur; & tamdiu in usu fuit,
 quamdiu ipse immergendi ritus: ut nempe, [ait Facun-
 dus L. 4. c. 4.] non sola voce, verum etiam totius habi-

tu corporis profiteamur exuisse nos veterem hominem.

De adultis testatur S. Cyrillus Hierosol. Catech.
 mystagogica 2. „Statim ut ingressi estis, inquit, vestem
 „exuistis, quod quidem exuti hominis antiqui cum ope-
 „ribus suis imago fuit; atque ita exuti, eratis nudi, imi-
 „tantes & in hoc cum, qui in cruce nudatus fuerat,
 „Christum; qua ille nuditate principatus & potestates
 „hujus sæculi spoliavit, & magna confidentia in ligno
 „de illis triumphavit. Et mox: O rem admirandam! nu-
 „di fuistis in conspectu omnium, & non vos pudebat
 „Revera enim in hoc protoplasti Adam ferebatis exem-
 „plum, qui nudus in Paradiso fuit, & tamen nullo affi-
 „ciebatur pudore. Eiusdem nuditatis mentionem fa-
 ciunt S. Chrysostomus in Epistola ad Innocentium S.
 Pontificem, S. Ambrosius Serm. 10. S. Epiphanius in
 Anchorato cap. 117. S. Anselmus in Mattheum c. 3. S.
 Bernardus Serm. 46. de paupertate.

De infantibus patet ex Sacramentario S. Gregorii,
 ubi describitur ordo Baptismi infantum: nam cum
 dictum esset: *Et baptizantur* (infantes:) mos subjun-
 git: *Pontifex vero redit in Sacrarium expectans, ut*
cum vestiti fuerint infantes, confirmet eos. At si infan-
 tem vestibus indui oportet priusquam confirmetur, ne-
 cesse est prius exutus iis fuerit, quam baptizetur. Simi-
 liter Ordo Romanus Cap. de die Sabbati sancti Paschæ
 ait: „Pontifex egreditur à fonte in sacrarium, habens
 „ibi compositam sedem, vel in Ecclesia, ubi voluerit,
 „& sedeat in ea, ut cum vestiti fuerint infantes confir-
 „met eos... Et mox: Sic vestiuntur, induti vero ordi-
 „nantur. Idem testatur Alcuinus L. b. de divinis offi-
 ciis c. 19.

De feminis testatur S. Chrysostomus in Epistola ad
 Innocentium S. Pontificem, ubi recensens mala quæ
 Constantinopoli contingere cum è Sede sua armata ma-
 „nu iterum dejectus est, inter alia ait: „Mulieres quoque
 „sacrarum ædium quæ per illud tempus se exuerant, ut
 „baptizarentur, metu gravis istius incursus nudæ aufu-
 „gerunt. Neque enim concedebatur ut se velarent, si-
 „cut mulieres honestas decet.

Inter ea vero mulierum pudori multis modis consu-
 lebatur ab Ecclesia, 1. Multis in locis erant Diaconissæ
 piæ mulieres, quæ eas ad Baptismum venientes honeste
 nudabant & exuebant, ne quid baptizantis oculis inve-
 recunde objiceretur, ut indicat S. Epiphanius hæresi 79.
 Eiusdem honestatis causa Sacerdos baptizantem quidem
 frontem sacra oleo ungebat: at Diaconissa ungebat cor-
 pus, juxta morem Ecclesiæ Græcæ. 2. Viri separatim à
 feminis baptizabantur: unde S. Cyrillus Hierosolymi-
 tanus præfatione in Catecheses, „Reverentiam, inquit,
 „adhibe, cum sit exorcismus, quo usque alii exorcisari
 „aderunt, viri cum viris, & mulieres cum mulieribus.
 3. Alia hora viri, & alia mulieres baptizabantur, sicut
 indicat Ordo Romanus c. de Sabbato sancto. 4. Non
 promiscue, sed viri ad dexteram, mulieres ad sinistram,
 ut ait Sacramentarium S. Gregorii. 5. Nonnullis in locis
 velum extendebatur circa Baptisteria, unde ad mergen-
 dum accedebat Sacerdos cum audiebat, potius quam
 videbat esse aliquem in aqua. Ita factitatum legimus à
 sancto Othone Bambergensi Episcopo erga Pomeranos
 ad Christi fidem conversos, ut refert Andreas S. Michae-
 lis Bambergensis Abbas in ejus vita L. 2. c. 15. apud Su-
 rium secunda Julii. Denique cum antiqua Baptisteria
 amplissima forent suosque haberent recessus, ac de nocte
 ut plurimum soletet Baptismus solemniter administrari,
 multiplici modo mulierum pudori consulebant & provi-
 debant Ecclesiarum præpositi.

III. Baptizandi, omnibus depositis vestibus perfectè
 nudi, apud Græcos toto corpore oleo sancto inunge-
 bantur, ut refert S. Cyrillus Hierosol. Catech. mystago-
 gica 2. Apud Latinos in vertice tantum, tum aquis ter
 immergebantur, & quidem toti. *Qui mergitur in aquas,*
 ait, S. Cyrillus Hierosol. Catech. 17. *& baptizatur, undi-*
 que

que ab aquis circumdatur. Et S. Epiphanius in Anchorato cap. 118. *Aqua*, inquit, cum invocatione sancta non unum duntaxat hominis membrum occupant, sed integrum prorsus repurgant, circumcidunt, ac malis omnibus exsolvunt. Græci recentiores morem illum immergendi totum corpus pro infantibus immutarunt, quibus, ob tenellam ætatem, aquæ per nares & aures subintroductio nocere posset. Ita colligimus ex testimonio Gregorii Protosyncelli antea laudato. Quin & aquam cum in finem calefaciunt, teste Arcudio; quem morem etiam undecimo sæculo observabat S. Otho Episcopus Bambergensis, teste Scriptore ipsius vitæ.

IV. Ad unamquamque immersionem non integram Baptismi formam pronuntiabant, sed unius tantum personæ nomen appellabant, ut colligitur ex Tertull. 1. adversus Praxeam c. 26. jam citato, ex S. Ambrosio 1. 2. de Sacramentis c. 7. etiam citato, & ex Rituali Romano ubi ita præscribitur: "Puerum baptizet dicendo, „Ego te baptizo in nomine Patris, & semel immergat; „& Filii, & secundo immergat; & Spiritus sancti Amen, „& tertio immergat.

V. Baptizandi stabant erecti in Fonte. Hinc S. Gregorius Nazianzus testatur patrem suum, dum baptizandus genua flexisset ex simplicitate, videntibus dedisse futuri sui Episcopatus præfagium: utroque enim genu flexo consecrantur Episcopi. Ministri in Fontem descendebant, sicut observat Amphilochius de sancto Basilio: tum adultos baptizandos vel apposita supra caput, vel supra humeros depresso manu, vel infra scapulas tenendo, vel de pondere sublato immergebant; quo in ministerio cum grandiora erant & graviora baptizandorum corpora, juvabantur ab eorum patribus. Infantes vero manibus totos immergebant, & ex Fonte levabant. Hinc intellige Benedictum Presbyterum in vita S. Damasi sic enarrantem: "Sabbatho Paschalis festivitatis, inquit, cum turbæ se comprimerent ad Baptismum, puerulus de manu Sacerdotis delapsus est, atque in fonte demersus. Et post spatium ferè unius horæ, dum sperarent omnes iam mortuum, quidam Mansionarius ipsius Ecclesiæ in fiduciam S. Damasi proijiciens se in fontem, sanum & illæsum secum reduxit." Ex qua narratione intelliges quod supra observavimus, Fontes Baptismales profundos fuisse.

To. 5. p. 60. A. S. Bonaventura in 4. dist. 3. qu. 1. talem baptizandi ritum suo tempore receptum narrat: "Sacerdos, inquit, debet puerum tenere per latera, & versa facie ad aquam debet mergere, ita quod habeat caput primo versus Orientem, secundo versus Aquilonem, tertio versus Meridiem.

VI. Denique, post trinam immersionem ac SS. Trinitatis invocationem baptizatus è sacro Fonte exhibet & suscipiebatur: si mulier, à Diaconissis; si vir, aliquando à susceptoribus seu patrino & matrina, aliquando à Diaconis qui è sacro fonte nudos egredientes grandiori quodam velamine, quod sabanum dicebatur, obvolvabant. De illo velamine mentionem faciunt Victor Vitenfis l. 3. de persecutione Vandalica, & S. Gregorius Magnus epistola ad Januarium Calaritanum l. 7. Indictione 2. epistola 5. Tum veste candida qui que donabatur, ut colligimus ex S. Cyrillo Catech. 4. "Vestibus, inquit, exitis vestibus & iis, quæ sunt secundum spiritum alba indutis, perpetuo jam in albis incedere oportet." Et ex S. Ambrosio l. de initiandis cap. 7. "Accepisti quod hæc vestimenta candida, inquit, ut esset indicium quod exueris in volucrum peccatorum. En ritus præcipui qui immersionem baptismalem proprius spectant, de quibus mentio apud Veteres occurrit.

ARTICULUS IV.

De forma Baptismi.

Forma Baptismi constat verbis quæ inter baptizandum ex Divino præcepto ac traditione Apostolica pronuntiari debent. Cum vero aliis Græci, & aliis Latini utantur, utriusque formæ apud illos usurpatæ antiquitas & veritas hic à nobis est inquirenda, ac varii circa formam Baptismi errores recensendi. Quod ut distinctius exequamur, præsentem Articulum in varias veluti Sectiones dividemus, in quibus

1. De variis erroribus circa formam Baptismi.
2. An Christus aliquam Baptismi formam præscripserit.
3. De forma à Græcis usurpata, an antiqua sit & valida.
4. De forma apud Latinos, an antiqua & conveniens.
5. An hæc verba, *Ego te baptizo*, quibus actus baptizantis exprimitur, necessaria sint ad substantiam Sacramenti.
6. An distincta trium Personarum SS. Trinitatis invocatio sit absolutè necessaria; & num valuerit olim, aut etiam valere jam possit Baptismus in solo Christi nomine collatus.

De variis circa formam Baptismi erroribus.

Formam Baptismi adulterarunt inter veteres Hæreticos, Gnostici, Marcitæ, Montanistæ, Sabelliani, Paulianistæ, Photiniani, Eunomiani, Elcesai, Menandriani, Bonosiacorum, Arianorum & Atrorum nonnulli; denique ii quos Canon 49. eorum qui Apostolici dicuntur, perstringit.

I. De Gnosticis Marcitis, à quodam Marco præstigiatore è secta Gnosticorum sic nuncupati, constat ex S. Irenæo lib. 1. cap. 21. alias 18. & ex S. Epiphanio hæresi 37. "Baptizantes, ita dicunt, (ait S. Irenæus) Edit. nov. p. 95. col. 1. In nomine ignoti Patris universorum, in veritate matris omnium, in eo qui in Jesum descendit, in unione & redemptione & communione virtutum." Idem Ta. 4. p. 201. C. ferè refert Theodoretus lib. 1. hæreticarum fabularum pag. 284. D. cap. 9.

II. Apud Eusebium l. 7. cap. 9. S. Dionysius Alexandrinus sua ad Sixtum S. Pontificem epistola, narrat suotempore virum aliquem senem extitisse, qui cum interfuisset Baptismo eorum qui in Ecclesia baptizabantur, ac interrogationes responsaque eorum audisset, flens, & vicem suam ingemiscens, confessus est Baptismum, quo apud Hæreticos initiatus ipse fuerat, non esse huiusmodi, nec cum Ecclesiæ Baptismo quidquam habere commune, sed plenum blasphemiam & impietatis, scelestis verbis ac caeremoniis esse administratum. Quinam vero fuerint illi Hæretici, non exponit Dionysius.

III. De Montanistis, qui Cataphrygæ dicebantur quod in Phrygia præsertim suos haberent conventus, constat 1. ex Can. 8. Concilii Laodicensi an. 364. "Eos, ait Canon, qui ab eorum hæresi, qui Phryges dicuntur, convertuntur, siue sint in Clero, qui apud illos existimatur, siue maximi dicantur; eos omnes cum omni studio catechisari seu initiari, & baptizari ab Ecclesiæ Episcopis & Presbyteris." Constat 2. ex Concilio primo generali Constantinopolitano an. 381. Can. 7. ubi Montanistæ iis accensentur Hæreticis, qui ad Ecclesiam venientes, tanquam Pagani recipiendi sunt per Baptismum. Non alia porro fingi potest causa cur ejusmodi Hæretici jubeantur rebaptizari, quam quod in legitima Ecclesiæ forma baptizati non fuissent. Ita testatur S. Basil. Epistola primæ ad Ampli-

Amphilochium; Can. 1. ubi de Montanistis ait: „Quamnam ergo habet rationem verum eorum Baptisma judicari, qui in Patrem & Filium, & Montanum Priscillamque baptizant? “ Idem quoque innuunt S. Gregorius Nazianzenus Oratione 3. de pace, & S. Gregorius Magnus L. 9. Epist. 61. nunc Lib. 11. Epist. 67. ad Quiricum vel Quirinum, aliosque in Hiberia Episcopos. “ Hi Hæretici, inquit, qui in Trinitatis nomine minime baptizantur, sicut sunt Bonosiaci & Cataphrygæ, quia & illi Christum Dominum non credunt, & isti Spiritum sanctum perverso sensu esse prævum quemdam hominem Montanum credunt... cum ad sanctam Ecclesiam veniunt, baptizantur. Hac de causa S. Hieronymus eos non adjungit illis quos in Dialogo adversus Luciferianos testatur à Romana Ecclesia non rebaptizari.

IV. De Sabellianis constat ex Canone 7. Concilii primi generalis Constantinopolitani jam citato, in quo jubenter ad Ecclesiam redeunt, baptizari.

V. De Paulianistis, à Paulo Samosateno ira dicti, constat ex Canone 19. Concilii primi generalis Nicæni an. 325. quo jubentur iterum baptizari. “ De Paulianistis, inquit, ad Ecclesiam Catholicam confugientibus definitio prolata est, ut iterum baptizentur omnimodis. Idem statuit Concilium Arelatense secundum an. 452. Can. 16. & 17. quod testatur etiam S. Hieronymus Dialogo adversus Luciferianos, ubi asserit “ Synodum Nicænam omnes Hæreticos suscepisse, exceptis Pauli Samosatani discipulis. Ratio autem cur iterum datus illi fuerit Baptismus, non alia esse potest, quam quod in legitima forma collatus primum non fuerat. *Credendum*, inquit S. Augustinus L. de Hæresibus, hæresi 44. *cor regulam Baptismatis non tenere*. Idem testatur Innocentius Primus Epist. 22. ad Episcopos Macedoniæ c. 5.

VI. De Photinianis qui eundem cum Sabellio errorem tuebantur, pater ex Canone 16. Concilii secundi Arelatenfis. *Photinianos, inquit, sive Paulianistas, secundum Patrum statuta baptizari oportet*. Unde corrigenda videtur lectio Canonis septimi Concilii Laodicensi an. 364. in quo Photiniani non jubentur rebaptizari. Probabile igitur est verba illa in Canonem irrepsisse, & consequenter delenda, cum Nicænus Canon expresse jufferit rebaptizari Paulianistas, qui idem erant cum Photinianis.

VII. De Eunomianis patet tum ex Canone 7. Concilii primi generalis Constantinopolitani, tum ex Theodoro Lib. 4. hæreticarum fabularum c. 3. tum ex S. Epiphanio hæresi 76. in fine, & Sozomeno L. 6. Hist. c. 28. Theodoretus & S. Epiphanius verba paulo supra retulimus, agendo de necessitate trine missionis.

VIII. De Elcesæis, ab Elcesai quodam hæresis sue auctore sic nuncupati, constat ex Theodoro Lib. 2. hæretic. fabul. cap. 7. ubi asserit eos *nos fuisse Baptismatibus in elementorum confessione*.

IX. De Menandro testis est Theodoretus L. 1. c. 2. ubi ait ipsum asseruisse baptizatos in suo nomine salvos esse.

X. De aliquibus Bonosiacis constat, tum ex S. Gregorio Magno jam citato n. III. tum ex Pelagio II. in suo ad Gaudentium Episcopum Responso, ubi innuit eos baptizasse in nomine Christi. Quod vero omnes Bonosiaci non adulteraverint formam Baptismi, colligitur manifeste ex Can. 17. Concilii II. Arelatenfis an. 452. ubi dicitur: *Bonosiacos autem ex eodem errore venientes, quos sicut & Arianos baptizari in Trinitate manifestum est, si interrogati &c.*

XI. De aliquibus etiam Arianis idem testatur Theodorus Lector Collectaneorum L. 2. ubi refert à Deuterio Ariano Episcopo aliquem nomine Barbam, Constantinopoli baptizatum sub hac forma, *Baptizatur Barba in nomine Patris, per Filium, in Spiritu*, ac statim aquam evanuisse. Idem legitur apud Nicepho-

rum L. 13. c. 35. Constat præterea ex antiquo Gregorii Turenensis Supplemento, & Joanne Biclarensi in Chronico, nonnullos in Hispania Gothos Arianos formam Baptismi non servasse; qui idcirco à S. Leandro Hispalensi Episcopo rebaptizati sunt: atque eam ob causam Reginam Brunichildem, dum in Gallias venit, rebaptizatam fuisse affirmat Aimonius Monachus Floriacensis L. 3. Hist. Francorum c. 4. apud Duchene To. 3. Non omnes porro Arianos peccasse in formam Baptismi certo, colligitur tum ex Concilio generali primo Nicæno, in quo soli Paulianistæ jubentur rebaptizari; tum ex Can. 7. Concilii primi generalis Constantinopolitani; tum ex Can. 16. Concilii secundi Arelatenfis mox citato n. X. tum ex S. Gregorio Magno Epistola jam citata 67. Lib. 11. ubi ait: *Arianos per impositionem manus Occidentis, per unctionem vero sancti Chrismatismis Orientis reformat*. Unde quando S. Athanasius Orat. 3. contra Arianos, & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos innuere videntur, Arianos baptizasse in nomine Creatoris & creaturæ, sensus eorum non est, quod inter baptizandum verba hæc pronuntiaverint; sed cum verba ex animo dicentis soleant exponi, in nomine creaturæ baptizasse dicuntur, quia Filium Dei, in cujus nomine confertur Baptismus, creaturam esse existimabant.

XII. De aliquibus Afriis supponunt Patres Concilii primi Arelatenfis an. 314. Can. 8. ubi ajunt: “ De Afriis, quod propria sua lege utuntur, ut rebaptizent, placuit, ut si ad Ecclesiam aliquis de hac hæresi venerit, interrogent eum Symbolum; & si perviderint in Patre & Filio & Spiritu sancto eum esse baptizatum, manus ei tantum imponatur ut accipiat Spiritum sanctum. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur. “ Supponit igitur Concilium, aliquos fuisse in Africa qui non baptizabant in forma consueta. Ubi castiganda obiter videtur lectio Binuii, qui loco *De Afriis*, legit *De Arianis*: nondum quippe exorta tunc erat hæresis Ariana.

Per Afros autem intelligit Concilium, tum eos qui Cypriano & Firmiliano adherentes, quolibet Hæreticos in hæresi baptizatos indiscriminim rebaptizabant; tum Sabellianos, Novatianos, Donatistas, ceterasque pestes quæ in Africa præsertim grassabantur, quique baptizatos à Catholicis, cum ad suas transibant partes, iterum baptizabant. Jubet igitur Concilium, discrimen esse observandum inter Hæreticos qui formam Baptismi integram servabant, & eos qui illam adulterabant; idque dignoscendum ex interrogatione eorum qui ab ejusmodi Hæreticis ad Ecclesiam redibant: secus, si forma consueta non fuisset observata.

Denique Can. 49. eorum qui Apostolici falso nuncupantur, suppresso nomine notantur qui baptizabant in tribus sine initio Principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis. “ Eundem errorem nondum extinctum sæculo sexto perstringit Vigilius S. Pontifex Epistola 2. c. 6. ubi ait: “ Si quis Episcopus aut Presbyter, juxta præceptum Domini, non baptizaverit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sed in una persona Trinitatis, aut in duabus, aut in tribus Patribus, aut Filiis, aut in tribus Paracletis, projiciatur de Ecclesia Dei. “ S. Augustinus Lib. 6. de Baptismo c. 25. observat, suo tempore facilius inveniri Hæreticos qui omnino non baptizant, quam qui illis verbis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, non baptizant.

An Christus aliquam Baptismi formam præscripserit.

Sociniani post Socinum, Tractatu de Baptismo c. 2. docent baptizari in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, apud S. Matth. c. 28. v. 19. non esse baptizari in invocatione seu expressione Personarum Trinitatis; sed idem esse ac doceri, instrui, initiari in fide Patris, Filii & Spiritus sancti,

Epilco.

Episcopus quoque in responsione ad trigessimam septimam quaestionem inter sexaginta quatuor, ubi, etsi putet formam Baptismi consuetam, propter antiquum Ecclesiarum omnium usum, retinendam esse, contendit tamen eam nullo pacto colligi posse ex verbis Christi apud S. Matth. c. 28 unde ibidem putat verba hæc Christi. "In nomine Patris & Filii & Spiritus," connecti posse cum istis, *Docete, seu, discipulos facite*; atque ista verba, *baptizantes eos*, esse intra parenthesis collocanda: ita ut sensus sit, "Baptizantes, docete quis sit Pater, quis Filius, quis Spiritus sanctus, & in hac doctrina, discipulos facite:" quæ certe admissa expositione, clarum est ista verba, "baptizantes in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti," non esse à Christo præscripta tanquam formam Baptismi.

Gerardus etiam Vossius Disputatione secunda de Baptismo Thesi quinta, contendit nullam esse in Scripturis formam verborum in quibus baptizare debeamus, præscriptam. Adversus eos sit.

CONCLUSIO.

Christus certam verborum formam in Baptismo usurpandam præscripsit.

Probat 1. ex c. 28. S. Matth. v. 19. ubi Christus Discipulis ait: "Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti: quo loco etsi conceptis verbis Christus non dixerit, verba ista inter baptizandum esse pronuntianda, universa tamen Ecclesia verborum Christi custos ac fidelis interpres ex eo semper intellexit, & usu suo confirmavit, verba ista exprimenda esse. Ubi observabis obiter, Lutheranos & Calvinistas, qui eandem Baptismi formam nobiscum retinent ac præscribunt, nec Traditionis & Ecclesiæ auctoritatem infallibilem agnoscunt, vix posse contumaces Socinianos refellere, & probare adversus illos, sensum verborum Christi esse, ut inter baptizandum exprimantur nomina personarum SS. Trinitatis.

Actorum 19. v. 2. cum S. Paulus interrogasset discipulos, *an Spiritum sanctum acceperint*; & isti respondissent, *Neque si Spiritus sanctus est audivimus*: statim subiecit Paulus: *In quo ergo baptizati estis?* Quæ sane interrogatio videtur supponere solitum exprimi in administratione Baptismi Christi, nomen Spiritus sancti, de quo discipuli illi, solo Joannis Baptismo tincti, nihil audiverant.

Confirmatur: Quia ibidem Baptismum Christi videtur Apostolus conferre cum Baptismo Joannis, & modum quo uterque ministrabatur, comparare. Joannes, inquit, baptizavit Baptismo penitentiae, dicens, In eum qui venturus esset post ipsum, nempe Christum; ergo in Baptismo Christi aliquid etiam dicebatur: Quid verba ista Evangelica: "In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti."

Pariter primæ Corinth. 1. loquens Apostolus de schismate quod inter Corinthios exortum fuerat, quo aliqui dicebant se esse Pauli, alii Apollos, alii Cephae, Numquid, ait Paulus, "in nomine Pauli baptizati estis?" quasi diceret: Nonne tenetis memoria verba quibus datus vobis est Baptismus? An baptizantem audivistis dicentem: *Ego te baptizo in nomine Pauli*; non certe; sed "in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti."

Probat 2. ex constanti & perpetua Ecclesiæ totius traditione & praxi, cujus tot certissima proferri possunt argumenta, quod supersunt SS. Patrum monumenta Ex infinitis hæc pauca seligimus.

Ex S. Justino Apolog. 2. pro Christianis: "In nomine rerum cunctarum parentis, inquit, & Domini Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi, & Spiritus sancti in qua tunc lavantur..... Super eo qui renas-

ciendum sibi esse statuerit..... parentis rerum omnis, & Domini Dei nomen nominatur..... In nomine autem etiam Jesu Christi crucifixi sub Pontio Pilato, atque in nomine Spiritus sancti abluitur is qui illuminatur. Igitur, teste S. Justino, nomen Patris, Filii, & Spiritus sancti exprimebatur in administrando Baptismo.

Ex Tertulliano L. de Baptismo c. 13., Lex tingendi, inquit, imposita est, & forma præscripta: Ite, inquit, docete Nationes, tingentes eos in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Quid hoc testimonio potest expressius ac disertius proferri? Etc. 2. dixerat: "Sine sumptu homo in aqua demissus, & inter pauca verba B. tinctus." Pauca autem illa verba alia non sunt ab iis quæ Christus præscripsit Matth. 28. Denique Lib. adversus Praxeam c. 26. "Novissime, inquit, mandavit ut tingerent in Patrem, Filium, & Spiritum sanctum: non in unum, nam nec semel, sed ter, ad singula nomina in personas singulas tingimur.

Ex S. Cypriano Ep. 73. ad Jubajanum, ubi sic legitur: "Post Resurrectionem à Domino Apostoli ad Gentes mittuntur, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti baptizare Gentiles jubentur. Quomodo ergo quidam dicunt foris extra Ecclesiam, imo & contra Ecclesiam, modo in nomine Jesu Christi, ubicumque & quomodocumque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus Gentes baptizari jubet in plena & adunata Trinitate;

Ex S. Basilio L. de Spiritu sancto c. 12. "Oportet, inquit, inviolabilem manere traditionem quæ in vivifica gratia data est. Et postea: Fides perficitur per Baptismum, Baptismus vero fundamento fidei nititur, & utraque res per has voces impletur. Sicut enim credimus in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, sic & baptizamur in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti.

Ex S. Ambrosio L. de Mysteriis c. 4. "Credit, inquit, Catechumenus in crucem Domini Jesu, qua & ipse signatur: sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritualis gratiæ munus haurire.... Tu autem baptizatus es in nomine Trinitatis, confessus es Patrem; recordare quid feceris; confessus es Filium, confessus es Spiritum sanctum.

Ex S. Hieronymo L. 4. Commentariorum in Matth. Baptizantur, inquit, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; ut quorum una est divinitas, una sit largitio, nomenque Trinitatis unus Deus est.

Ex S. Augustino Lib. 6. de Baptismo c. 25. "Certa sunt, inquit, Evangelica verba, sine quibus non potest consecrari Baptismus. Quæ autem sint ista verba declarat L. 3. c. 15. "Si, inquit, Evangelicis verbis, in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti Marcion Baptismum consecrabat, integrum erat Sacramentum.

Hic adde, non aliam fuisse unquam Ecclesiæ regulam in approbando vel damnando Hæreticorum Baptismo, quam hujus formæ à Christo præscriptæ accuratam observationem, vel corruptionem, ut constet ex Canone octavo Concilii primi Arelatensis paulo ante citato. Et vero vel ipsis veteribus Hæreticis tam persuasum fuit aliquam esse Baptismi formam verbis expressam, ut illi verba quædam semper usurpaverint, teste S. Irenæo L. 1. c. 18.

Ex his vero omnibus sic arguere licet: Ecclesia in administrando Baptismo semper usurpavit tanquam necessariam formam, sive qua nullum est Sacramentum, verba Evangelica; atqui non alia de causa verba hæc usurpanda esse duxit Ecclesia, quam quod intellexit ea fuisse à Christo præscripta Matth. 28. Ecclesia enim quæ Sacramenta instituere non potest, non potest etiam verba necessaria ad substantiam Sacramentorum præscribere, sed quæ sunt Christo præscripta summa religio;

religione retinet & observat. Igitur verba quibus Baptismi forma exprimitur, sunt à Christo præscripta.

Ex his quoque funditus convellitur figmentum Episcopii, verba hæc *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, connectentes cum istis, *Ite & docete*; & istud *Baptizantes*, inter parenthesis collocantis. Nul- lum enim est, ne vel minimum quidem, parenthesis in textu sacro vestigium, nulla necessitas, cum planus sit & apertus Christi sermo. Quod si ad libitum fas sit ejusmodi verborum constructiones, sicut & paren- theses fingere, nihil tam certum ac firmum erit, quod non evertatur.

Dices: Non magis ex istis Christi verbis, *Baptizan- tes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, inferri potest necessitas ista verba pronuntiandi inter baptizandum, quam ex istis, *Euntes docete omnes Gen- tes*, inferatur necessitas dicendi inter docendum, *Ego vos doceo*; vel ex istis, *In nomine meo demonia ejicietis, languores sanabitis*, necessitas dicendi, *Demonia ejici- to, languores sano &c.* atqui istud postremum necessa- rium non est, neque ex Christi verbis colligitur; ergo, &c.

Confirmatur: Quia illud, *in nomine*, apud S. Matth. c. 28. non significat in expressione seu invocatione, sed in virtute & fide Patris, & Filii, & Spiritus sancti: si- cut quando in Actibus Apostolorum legimus Aposto- los baptizasse in nomine Christi, illud, *in nomine*, idem est ac, in virtute & fide, non vero in expressione seu appellatione nominis Christi; alias sequeretur validum aliquando fuisse Baptismum datum in solo Christi no- mine, quod vulgo non admittunt Theologi.

Resp. nego maj. & parit. Ratio disparitatis ex sola Christi voluntate petenda est. In factis enim ejusmo- di, tota ratio facti est voluntas facientis: voluntas au- tem Christi nobis per Ecclesiam Sponsam ejus ac fide- lem interpretem declaratur. Si vero superiorem & à priori rationem quæras, cur inter baptizandum necesse sit exprimere actum baptizantis, & invocare SS. Trinitatem; inter vero docendum, aut quid simile, istud necesse non sit, hæc potest afferri: quia nempe actio qua quis docet, vel demonia ejicit, aut morbos sanat, per semetipsam satis determinata est ad hoc, vel illud, absque additione talium verborum, *Ego doceo, Ego da- monia ejicio &c.* At vero cum actio baptizantis ex se sit indifferens, & possit ad multa referri, necesse est ut per aliquid speciale determinetur ad actionem sacram, divinam, religiosam, uno verbo ad sacramentalem: istud autem per quod determinatur, est tum declaratio seu expressio invocantis, tum invocatio distincta trinum personatum SS. Trinitatis, tum intentio baptizantis qua vult facere quod facit Ecclesia & Christus instituit. *Accedis verbum ad elementum*, ait S. Augustinus, & fit Sacramentum.

Ad confirmationem nego istud, *in nomine*, apud S. Matth. significare solum in virtute & fide, non vero in invocatione seu appellatione nominis Patris, & Filii, & Spiritus sancti; utrumque enim significat. Nec valet adducta paritas ex Baptismo dato in nomine Christi, in Actibus Apostolorum; ibi enim, *in nomine*, idem est ac in virtute & fide, non in sola expressione nominis Christi, ut dicemus infra; quia scilicet eo loci non agi- tur de forma Baptismi, sed tantum de necessitate. Præ- terea vero, quæ suprema nobis esse debet ratio, Eccle- sia istud, *in nomine*, apud S. Matth. intellexit semper de invocatione seu appellatione nominis Patris, & Filii, & Spiritus sancti; istud vero, *in nomine Christi*, in Acti- bus Apostolorum, non intellexit de sola invoca- tione nominis Christi in Baptismo.

Qua forma utantur Græci. An antiqua sit & valida.

Arcudius lib. 1. de Baptismo c. 8. hanc apud Græ- cos usitatam baptizandi formam refert, *Baptizatus servus vel serva Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Multi inter nostros Scholasticos, loco, *Baptizatur*, legunt, *Baptizetur*; sensu nimirum vel optatio seu deprecatorio, vel imperativo: unde Euge- nius IV. in Decreto utrumque modum refert & appro- bat. Verum ex sola textus græci lectione in Euchologio apud Goarium pag. 355. & 365. & apud Arcudium lo- co citato, perspicuum est Græcos modo indicativo di- cere, *Baptizatur*. Pag. 15. col. 1.

Hujus vero formæ tam tenaces sunt Græci, ut eorum nonnulli Schismatici baptizatos à Latinis rebaptizare ausuerint, ut colligimus ex Concilio Lateranensi IV. c. 4. sub Innocentio III. an. 1215. sive quod existima- rent formam qua utuntur Latini, legitimam non esse, ut putat Bellarminus, nec improbabile videtur Arcu- dio: sive quod prætermisam ab illis trinam mersionem falso crediderint; sive denique ex cæco quodam adver- sus eos odio. Tom. II. Conc. p. 153. A.

Innocentius IV. scribens in caput primum de bap- tismo & ejus effectibus, negat legitimum fore bap- tismum quem Græci in Occidentali Ecclesia conferret in forma apud Græcos consueva: verum hoc in capite, sicut & in aliis nonnullis, quæ privatus Doctor scripsit, deservendus est.

Tempore S. Thomæ quidam existimabant, ut ipse refert in 4. dist. 3. q. 2. art. 2. in Responsione ad pri- mum, formam Græcorum invalidam esse.

CONCLUSIO.

Forma hæc baptizandi apud Græcos, *Baptizatur ser- vus vel serva Dei N. in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, antiqua est & valida.

I. De antiquitate constat ex veteribus formulis, quæ referuntur à variis Authoribus.

A Theodoro Lectore lib. 2. Collectaneorum, in quo quendam, nomine Barbam, à Deuterio Ariano Constantinopoli ita baptizatum refert: „Baptizatur „Barbas in nomine Patris per Filium in Spiritu sancto;“ ubi quamvis vitiosa sit forma in expressione SS. Trini- tatis, priora tamen verba indicant baptismum apud Græcos solitum conferri verbo indicativo passivo. Istud porro factum contigit circa annum Christi 500.

A Joanne Moscho Prati spiritualis cap. 176. ubi ait Judæum in arena sic baptizatum fuisse: „Baptizatur „Theodorus in nomine Patris, & Filii, & Spiritus „sancti.“ Istud contigisse narratur circa annum Christi 630.

A Severo vulgo Alexandrino lib. de ritibus bap- tismi, Pontifex in hunc modum ait: *Baptizatur talis in nomine &c.* Dicitur Severus vixisse circa annum Chri- sti 630. Biblioth. PP. T. 12. p. 732. G.

Denique omnes Græcorum Libri rituales, eandem formam continent.

Si vero quæras hujusce formæ rationem;

Respondit 1. Gabriel Philadelphienfis Episcopus in Libro de Sacramentis, duplicem esse. 1. Quia Scriptura etiam verbo passivo utitur, *Ego*, inquit Joan- nes, *a te debeo baptizari*. 2. Quia hæc loquendi for- mula modestiam baptizantis indicat, qui ne videatur sibi primum baptismi ministerium arrogare, non audent in prima persona dicere: *Ego te baptizo*. Unde S. Chrysostomus hom. 1. in Acta Apostolorum, ex- pendens ista verba: „Vos autem baptizabimini, non post

Edit. „post multos hos dies. Neque dixit, *inquit*, Ego vos
Comment „baptizo Spiritu sancto, sed baptizabimini, nos docens
P. 453. B. „ut modeste nobis sentiamus.

P. 13. Respondebit 2. Arcudius Lib. 1. de Baptismo c. 8.
col. 2. idcirco Græcos verbo indicativo passivo uti, ut eorum
 apud suos occurratur errori, qui cum illis Schismaticis
 Corinthiis dicebant, *Ego sum Pauli, Ego sum Ce-*
To. 5. p. *phæ &c.* quasi significare vellent, Baptismum vel à Pau-
524. D. lo, vel à Cepha aut ab alio quocumque Ministro suam
 trahere virtutem; qui error non tantum in Græciam,
 sed in Africam serpsit: unde S. Aug. Sermone 99.
 de verbis S. Lucæ, alias Hom. 23. inter 50. loquens de
 peccatis quæ Magdalenz peccatrici dimissa sunt: „Me-
 „dicus bonus, *inquit*, ægros non solum præsentis sana-
 „bat, sed & futuros etiam prævidebat. Futuri erant
 „homines qui dicerent, Ego peccata dimitto, ego justi-
 „fico, ego sano quemcumque baptizo. “ Aliquando
To. 1. p. tamen verbo indicativo in prima persona usos esse Græ-
670. D. cos, colligi potest ex S. Greg. Naz. Orat. 40. versus fi-
 nem, „Baptizo te, *inquit*, docens in nomine Patris &
 „Filii & Spiritus sancti.

II. Formam istam apud Græcos solemnem validam
 esse constat, tum quia nunquam ea de re litem illis mo-
 vere Latini; nunquam ab illis ea forma baptizatos re-
 baptizarunt; tum quia Eugenius IV. S. Pontifex in In-
 structione Armenis data, postquam dixit formam
 Baptismi esse istam, *Ego te baptizo &c.* mox subjungit:
To. 13. „Non tamen negamus, quin & per illa verba, Baptize-
Conc. p. „tur, vel baptizatur manibus meistalis servus vel serva
535. C. D. „Dei in nomine &c. verum perficiatur Baptisma. “ Ra-
 tionem addit, quia principalis causa ex qua fuit virtus
 Baptismi, est SS. Trinitas, instrumentalis autem est Mi-
 nister qui tradit exterius Sacramentum; at utraque expri-
 mitur in forma Græcorum; ministerialis quidem non ita
 distincte, sed tamen, ait Arcudius, facile intelligitur.
 Tum denique, quoties unio cum Græcis tentata est &
 perfecta, nusquam ab illis postularunt Latini, ut antiquam
 suam baptizandi formam immutarent.

Dices 1. Alexander III. Decreto *Si quis puerum*,
 exigit ut actus baptizantis ministri exprimat. At in
 forma Græcorum non exprimitur.

Resp. nego min. Exigit quidem S. Pontifex, explici-
 tam fieri mentionem actionis externæ: utrum vero acti-
 ve, vel passive exprimat, parum inter est. Cum mi-
 nister apud Græcos ait, *Baptizatur N.* subintelligitur,
à me baptizatur.

Dices 2. Albertus Magnus in 4. dist. 3. q. 2. ad 8. re-
 fert S. Pontificem respondisse quosdam, qui erant sub
 regimine Ecclesiæ Romanæ in Dalmatia, rebaptizandos
 esse, eo quod sub hac verborum formula essent baptizati,
Baptizatur servus Christi.

Resp. ita quidem primo respondisse S. Pontificem,
 at postea rematius ponderata negasse illos rebaptizan-
 dos esse.

Qua forma Baptismi utantur Latini. An an-
tiqua sit & valida.

Consuetudo apud Latinos baptizandi forma hæc est,
 „Ego te baptizo in nomine Patris & Filii & Spiritus
 „sancti. Amen: “ quæ ultima vox necessaria non est
 ad veritatem Sacramenti, sed tantum additur formæ
 iam perfectæ, ut significet Minister se firmum ac ratum ha-
 bere quod fecit, & baptizato cœlestem gratiam apprecari.

De antiquitate formæ illius, ratione invocationis ex-
 pressæ SS. Trinitatis, nemo dubitat; sed tantum contro-
 versia est de priori parte, qua actus baptizantis verbo in-
 dicativo activo exprimitur.

Ratio dubitandi Morino Lib. 3. de pœnit. c. 9. &
 16. & aliis nonnullis est, tum quia quicunque prioribus
 sæculis nullus formam illam verbo indicativo activo ex-
 pressam refert. Tum quia ex professo S. Augustinus

Sermone 99. de verbis S. Lucæ, alias Homilia 23. inter
 50. damnat in Hæreticis eam administrandorum Sacra-
 mentorum formam absolutam, „Ego peccata dimitto;
 „Ego sanctifico; Ego sano quemcumque baptizo. “ Ver-
 ba S. Doctoris paulo ante laudavimus. Cum vero Hære-
 tici objicerent datam esse hominibus à Christo potesta-
 tem dimittendi peccata, adeoque posse illos jure merito
 dicere, „Ego dimitto peccata, Ego absolvo, &c. “
 „reponit sanctus Doctor, non alio sensu dici homines
 „remittere peccata, quam quia Spiritum sanctum acce-
 perunt, qui remittit peccata. *Ibid. observat*, Christum
 „non dixisse Magdalenz, Ego dimitto tibi peccata tua;
 „sed, Remittuntur tibi peccata tua: “ quibus certe in-
 nuere videtur S. Augustinus, ætate sua incognitam fuisse
 formam absolutam administrandorum Sacramento-
 rum verbo activo indicativo expressam: sola ergo de-
 precativa verbo optativo expressa forma obtinuit priori-
 bus sæculis in administratione Sacramentorum.

CONCLUSIO.

Hæc apud Latinos baptizandi forma, *Ego te baptizo in*
nomine &c. antiqua est & maxime conve-
 niens.

Probatur prima pars: Quia etsi fateamur ingenue,
 ex quinque prioribus sæculis disertum non extare testi-
 monium formæ illius absolutæ verba indicativo expres-
 sæ, non inde tamen recte colligitur, formam illam non
 fuisse antiquitus observatam: quia qui omnium primi
 leguntur inter Veteres formam ejusmodi præscripsisse
 aut commemorasse, ut sæculo sexto S. Gregorius Mag-
 nus in suo Sacramentario T. 3. p. 73. Edit. post. &
 postea Author Ordinis Romani, & antiqua Liturgia
 Gallicana à doctissimo Mabillonio edita & illustrata,
 titulo 25. Venerabilis Beda L. variarum quæstionum,
 quæstione 14. & alii subinde bene multi; eam non tan-
 quam recens inductam, sed ut veterem & à majoribus
 transmissam tradiderunt. Et vero à forma Græcorum
 non distat, nisi quod enuntiatur quod illos in tertia per-
 sona, *baptizatur*; apud nos vero in prima, *baptizo*: ex
 utraque enim parte indicativa est & absoluta, non de-
 precativa.

Nec obstat 1. penuria testimoniorum ante sextum sæ-
 culum: his quippe primis temporibus, propter frequen-
 tiam Hæreticorum adulterantium invocationem perso-
 narum SS. Trinitatis absolute necessariam, magis attenti
 erant & solliciti Veteres in demonstranda necessitate il-
 lius invocationis, quam in commemorando verbo quo
 utebantur ut exprimerent actum baptizantis.

Quamquam si vera sunt & genuina Acta martyrii
 S. Stephani S. Pontificis quæ Baronio ad annum Christi
 259. n. 20. fidelissima videntur, habemus exemplum
 Baptismi dati ab illo S. Pontifice sub hac forma, *ibid.*
n. 23. „In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti
 „baptizo te.

Nec obstat 2. autoritas adducta S. Augustini.
 Non enim simpliciter damnat sanctus Doctor in se
 verba hæc, *Ego absolvo, Ego baptizo*; sed prævum &
 erroneum eorum verborum sensum quem fingeant
 Donatistæ quos ibi impugnat. Docebant scilicet illi,
 Sacramentorum vim & efficaciam pendere ex merito
 Ministri, non ex virtute Christi; atque sensu illo erro-
 neo superbe jactabant se dimittere peccata, se baptizare,
 &c. quos impugnans merito dicebat sanctus Doctor:
 „Daturus erat Dominus hominibus Spiritum sanctum,
 „& ab ipso Spiritu sancto fidelibus suis dimitti peccata;
 „non meritis hominum volebat dimitti intelligi pec-
 „cata.

Probatur secunda pars, nempe formam hanc Ba-
 ptismi apud nos usurpatam, maxime convenientem esse:
 Quia nempe recte exprimit Baptismi causam tum
 instru

To. 5. p.
524. E.

To. 5. p.
525. C.

instrumentalem, seu ministerialem, tum principalem, tum ipsam baptizati personam. Instrumentalem quidem per ista, *Ego baptizo*; principalem per ista, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. Istud vero, *in nomine*, significat præter ipsam oralem appellationem personarum Trinitatis, virtutem, auctoritatem, fidem Trinitatis, cui nomen damus, ac spondemus, obsequium cum baptizamur. Dicitur autem, *in nomine*, non, *in nominibus*; ut clarius unitas essentiae, virtutis & operationis trium personarum divinarum significetur. Ipsa denique persona baptizati clare exprimitur per pronomen, *te*.

An hæc verba, Ego te baptizo, quibus actus baptizantis exprimitur, necessaria sint ut Sacramentum valeat.

Quæstionis præsentis sensus non est, an necesse sit personam Ministri in Baptismo exprimere: communis enim fere est opinio, id non esse necessarium. Ita S. Th. in 4. dist. 3. art. 2. ad 1. "Utrum, inquit, expressio personæ ministri quæ sit secundum nos, sit de necessitate Baptismi, apud quosdam dubium est; probabilius tamen dici potest quod non sit, ne cogamur toram Græcorum Ecclesiam absque Baptismo ponere, qui personam non exprimunt baptizantis: quod dicitur consilio sanctorum Patrum factum, contra errorem eorum, qui in baptizantis persona spem ponebant, de quo 1. Cor. 1. "Videntur S. Th. cæterique Scholastici supponere, Græcos modo vel optativo, vel deprecatorio, dicere, *Baptizetur servus Dei*; in quo loquendi modo nulla involvitur personæ baptizantis mentio, sicut in isto modo indicativo, *Baptizatur servus Dei*, in quo facile suppletur istud, nempe, per me, seu, manibus meis.

Sensus igitur quæstionis est, utrum validum olim fuerit, aut etiamnum valere possit Baptismus datus à Ministro qui inter abluendum ista tantum proferret verba, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: non additis, aut, *Ego te baptizo*, aut, *Baptizatur talis*, aut aliis æquivalentibus verbis quibus actio baptizantis exprimitur.

Duodecimo Ecclesiæ sæculo excitata primum legitur hæc quæstio, aliis affirmantem, aliis negantem sententiam propugnantibus.

Opiniones diversæ.

Præpositivus in 4. parte Summæ Theologiæ, Petrus Cantor aliquot ante Præpositivum annis, in Summa de Sacramentis & animæ consiliis, quæ asservatur manuscripta in Bibliotheca Victorina fol. 156. parte 2.

Hugo à S. Victore Lib. 2. par. 6. c. 13. de Sacramentis.

Letrus Lombardus Magister Sententiarum L. 4. dist. 3.

Denique Stephanus Tornacensis Episcopus interrogatus à Pontio Episcopo Clatomontano de subiecta quæstione Epistola 5. putant validum & ratum esse Sacramentum Baptismi cum sola expressione seu invocatione nominis *Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, absque illis aut similibus verbis, *Ego te baptizo*, vel, *Baptizatur, talis*. Sententiam hanc nonnullis momentis confirmare conatur dictus Stephanus in citata Epist. 5.

Alii negantem sequuntur partem, inter quos primus & auctoritate & dignitate eminent Alexander III. edita ex professo eam in rem Constitutione quæ habetur Extra. De Baptismo & ejus effectu. cap. Si quis. Obiit autem ille an. 1181. idest ea ipsa ætate qua floruit Stephanus Tornacensis, cui proculdubio, ut & cæteris ejusdem temporis Scriptoribus, ignota fuit hæc S. Pontificis Constitutio, quæ non videtur prius juris publici

Tournel: Tomi III. P. II. de Baptif. & Confirm.

facta, quam eam Raymundus in Decretales retulerit, & Raymundi compilatio à Gregorio IX. auctoritatem in Judiciis obtinuerit. Paulo ante Gregorium IX. dicta Alexandri III. definitio secundæ Decretalium compilationi sub innocentio III. factæ inserta quidem fuerat; Sed ab iisdem Doctoribus Scholasticis, inquit Morinus L. 8. de Pœnit. c. 16. n. 21. "partim ignorata fuit, partim minus quam Raymundi collectio æstimata, eo quod Pontifex eam non confirmasset.

In eandem negantem opinionem abiit eodem sæculo duodecimo Mauritius Episcopus Parisiensis, qui de hac quæstione consultus fuerat à Pontio Clatomontano Episcopo. Extrat responsum Mauriti inter Epistolas Stephani Tornacensis n. 4.

Morinus Lib. 8. de Pœnit. c. 16. n. 21. mediam quamdam inire sententiam videtur; nempe Stephani & aliorum Scholasticorum rationes probabiles judicat; adeoque ante receptam Alexandri III. Constitutionem ratum & validum fuisse Baptismum cum his solis verbis collatum, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, sed post receptam S. Pontificis definitionem, nullum amplius esse nisi exprimaturs actio baptizantis per ista aut æquivalentia verba, *Ego te baptizo, Baptizatur talis &c.* Scilicet idem ille putat judicandum de Baptismo, ac de Matrimonio v. g. quod ante Decretum Tridentinum valuit clam contractum sine testibus & Parochi præsentia; sed post Decretum illud nullum est; potest quippe Ecclesia in administratione Sacramentorum certas præscribere leges & condiciones, quibus non observatis nullum sit & declaretur Sacramentum. Cum igitur definiert Alexander III. nullum esse Baptismum sine istis aut similibus verbis, *Ego te baptizo &c.* concludendum est, post talem definitionem verba ejusmodi absolute necessaria esse ut ratum sit & validum Sacramentum Baptismi. His ita historice præmissis, Sic.

CONCLUSIO.

Verba ista, *Ego te baptizo*, aut æquivalentia quibus actio baptizantis exprimitur, absolute necessaria sunt ut valeat Baptismus.

Probaturs 1. ex perpetuo & constanti usu Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latine, quæ inter baptizandum usa est verbis exprimentibus actionem Ministri, sicut ex citatis antea testimoniis colligere est. Illius autem usus & praxis necessitatem deduxit Ecclesia ex mandato Christi apud Matth. c. 28. *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: quo loco par videtur astrui necessitas & invocandi SS. Trinitatem, & exprimendi actionem baptizantis: aut si istud postremum sustuleris, & aliud quoque tolli poterit; aut saltem nulla satis firma ex Scripturis ratio haberi poterit, qua unum præ alio necessarium absolute esse demonstretur. Non enim aperte & expresse dixit Christus, ut inter baptizandum appellaremus nomen Patris & Filii & Spiritus sancti; & istud, *in nomine*, interpretari quis posset in virtute, auctoritate, fide: attamen Constat istud esse falsum. Unde: ex ipsa Ecclesiæ, quæ fidelis est verborum Christi sponsi sui interpres, traditione ac perpetua praxi; ergo cum ex eadem praxi constet semper usurpata esse verba quibus exprimitur actio ministri, dicendum verba illa semper judicata fuisse necessaria ut ratum sit & validum Baptisma: & quidquid adversus necessitatem exprimendi actionem baptizantis dicitur à Stephano Tornacensi, illud omne retorqueri ac converti potest adversus necessitatem invocandi nomen Patris & Filii & Spiritus sancti.

Probaturs 2. ex definitione Alexandri III. S. Pontificis Extra De baptismo. Cap. Si quis, cujus hæc verba sunt: *Si quis puerum ter in aqua merferit in nomine*

Patris

O 2

P. 565.

Decret. P. 1381.

Te. 10. P. 47.

Obiit an. 1140. Obiit an. 1164. Obiit an. 1103.

Patris & Filii & Spiritus sancti, amen, & non dixerit, Ego te baptizo &c. puer non est baptizatus.

Recueil-
des Bulles
pag. 109.

Prædecessoris sui definitionem confirmavit ejusdem nominis Alexander VIII. in censura multarum propositionum facta die 7. Decembris anni 1690. inter quas hæc n. 27. damnatur: "Valuit aliquando Baptismus, sub hac forma collatus, In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, prætermittis istis, Ego te baptizo.

Probat 3. ex Mauritio Episcopo Parisiensi, qui à Pontio Episcopo Claromontano (sicut & Stephanus Tornacensis) ea de re consultus, respondit per Epistolam inter Stephani Epist. n. 4. nullum esse Baptismum collatum prætermittis istis aut similibus verbis, *Ego te baptizo*. Quin ipse Pontius in cujus Diocesi contigerat aliquem fuisse baptizatum sine istis verbis, Parisiensem & Tornacensem consulens Episcopos per Epistolam, quæ extat n. 3. inter Epistolas Stephani Tornacensis; significat sibi nullum quoque videri ejusmodi Baptismum, & *peffimam* appellat consuetudinem eorum qui qualibet premente necessitate omittunt ista verba, *Ego te baptizo*. Imo ipse Stephanus Tornacensis, quamquam oppositam sententiam multis momentis confirmare nitatur, non eam tamen ut certam omnino ac indubitatam proponit aut affirmanter definit, "Opiniones profundo, *inquit*, non assertiones, paratus summi & Catholici, viri Domini Parisiensis sequi vestigia. "Parisiensis autem ille Episcopus erat Mauritius, qui, ut diximus, Baptismum ejusmodi improbavit.

Doctissimus P. Martene L. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus c. 1. art. 14. n. 15. & seq. varia refert antiqua Missalia Græca & Latina in quibus, si unum excipias Rituale Ecclesiæ Cameracensis ab annis circiter trecentis exaratum, exprimitur actio ministri baptizantis.

Probat 4. denique ratione S. Thomæ 3. p. q. 66. art. 5. ad 2. "Cum ablutio hominis in aqua, *inquit*, propter multa fieri possit; oportet quod determinetur in verbis formæ ad quid fiat: quod quidem non fit per hoc quod dicitur, In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, quia omnia in tali nomine facere debemus ut habetur Coloss. 3. Unde si non exprimitur actus Baptismi, vel per modum nostrum, vel per modum Græcorum, non perficitur Sacramentum.

Ex his facile est diluere quæ Stephanus Tornacensis adducit, ut opinionem nostræ Conclusioni adversam tueatur.

Primo, ait Scripturam solummodo præcipere ut baptizemus in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti; non ut dicamus, *Ego te baptizo* quæ verba inutilia omnino videntur, ubi manifesta est actio baptizantis. Sicut cum dixit Christus, *Euntes docete omnes gentes*; necesse non est ut inter docendum dicamus, *Ego vos doceo*. Pariter cum Elisæus servo suo puerum suscitaturus iussit ut poneret baculum suum super faciem pueri, quis dicat necesse fuisse servo pronuntiare hæc verba, *Pono baculum Elisæi super faciem tuam*? Item cum jubet Deus Moysen virgam suam projicere ut fieret serpens, numquid necesse fuit Moysen dicere, *Virgam projicio*? non certe. Pariter igitur præcepto Christi satisfacit qui baptizat in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, nec dicit, *Ego te baptizo*.

Verum hujusce ratiocinii infirmitas patet ex jam dictis supra, ubi quærebamus an Christus aliquam Baptismi formam præscripserit. Etsi enim Scriptura aperte non jubeat ut inter baptizandum dicamus, *Ego te baptizo*, hunc tamen esse verborum Christi sensum traditio & praxis Ecclesiæ perpetua demonstrat. Et vero, ut observatum jam fuit, eadem Scriptura aperte non dicit ut inter baptizandum pronuntiemus nomen Patris & Filii & Spiritus sancti; & tamen certissime constat sine expressa illa invocatione nullum esse Baptismum. Unde porro istud? ex constanti & perpetua Ecclesiæ traditione & praxi. Exempla vero adducta non sunt

ad rem nostram: tum quia non sunt in re sacramentaria; de qua hic tantum sermo est: tum quia actiones adductæ ex sese satis erant ad unum quid determinatæ; at non ita est actio baptizantis sine istis verbis, *Ego te baptizo*, ut ait S. Th. citatus.

Secundo, Stephanus ait SS. Patres, cum de validitate Baptismi actum est aliquando, sollicitos dumtaxat fuisse de verbis istis, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*, non de aliis.

Verum discriminis istius aperta est ratio: nempe de illis tantum verbis, quæ Hæretici adulterabant, tunc institutam controversiam, non de aliis, circa quæ nullam legimus suborram quæstionem ante sæculum duodecimum.

Tertio addit Stephanus, viros laicos plebejos solitos in necessitate baptizare in his tantum verbis, *In nomine Patris & Filii & Spiritus sancti*.

Verum abusus fuit, quem Pontius Episcopus Claromontanus pessimum appellat; & ut dicebat alia in occasione S. Cyprianus, *Consuetudo sine veritate vetustas erroris est*.

Exemplum vero Matrimonii quod adducit Morinus L. 8. de Pœnit. c. 16. n. 21. ut confirmet Stephani sententiam, & prober ante Constitutionem Alexandri III. valuisse Baptismum prætermittis istis verbis, *Ego te baptizo*; post Constitutionem vero non valere, sicut valuit Matrimonium clandestine contractum ante Decretum Tridentinum, post vero Decretum illud, non amplius ratum est & validum; exemplum, inquam, illud appositum non videtur. Istud quippe discriminis est inter Sacramenta quorum materia in aliquo morali, aut in aliquo physico consistit, ut in prioribus possit Ecclesia certas quasdam leges ac condiciones præscribere, quibus omis inabilis declaratur aut minister ad conferendum, aut suscipiens ad percipiendum Sacramentum: sic inhabiles ad contrahendum Matrimonium declaravit Concilium Tridentinum, eos qui non contraherent coram proprio Parocho & testibus; & inhabilis declaratur Sacerdos, quamquam valide & legitime ordinatus, ad absolvendum à peccatis, nisi jurisdictionem habeat & Episcopi ordinarii approbationem. Quid ita? quia nempe materia illorum Sacramentorum consistit in aliquo morali: cum autem rei morales bonitas non semper absoluta sit in se, sed relativa ad varias temporum, locorum & personarum circumstantias, à quibus plerumque dependet, (quod enim uno tempore & in his circumstantiis optimum est, mutatis illis circumstantiis, aut malum, aut certe non ita opportunum & consentaneum esse potest) inde necesse fuit Christum Ecclesiæ suæ prudentiæ ac sapientiæ subjecisse moralem illorum Sacramentorum materiam, in quibus administrandis potest, prout ad commune Fidelium bonum, & Sacramentorum dignitatem expedire judicaverit, certas apponere leges & condiciones, non quidem ut mutetur illorum Sacramentorum materia, id enim juris non habet Ecclesia, sed ut inhabiles declarentur vel ministri ad conficienda, vel suscipientes ad percipienda Sacramenta. At non ita est in iis Sacramentis quorum materia in aliquo physico, vel forma in certis verbis posita est, qualis est v. g. Baptismus, sic enim rata, fixa, & à Christo determinata est, tum materia tum forma ipsius, ut semper ratum sit Sacramentum, si illa observetur sicut oportet; nec potest Ecclesia aut addere, aut detrachere quidquam ex iis quæ Christus instituit tanquam absolute necessaria ad substantiam Sacramenti. Si igitur aliquando valisset Baptismus sine istis verbis, *Ego te baptizo*, adhuc valeret non obstante declaratione Alexandri III. At nusquam valuisse contendimus, quod sua Constitutione non primum declaravit S. Pontifex, sed tantum confirmavit antiquam Ecclesiæ doctrinam.

Dixi in Conclusionem, ista verba, *Ego te baptizo*, vel æquivalentia, esse necessaria: ubi.

Obfer-

Ep. 74.
p. 132.

Observabis 1. pronomen, *Ego*, absolute non esse necessarium, quia satis exprimitur persona baptizans per verbum, *baptizo*.

Observabis 2. quod si verbo, *baptizo*, quis substitueret vel, *tingo*, vel, *lavo*, vel, *mergo*, aut, *abluo*, valide baptizaret, quia unus & idem est illorum verborum sensus. Unde deferendus Innocentius IV. scribens in caput 1. de Baptismo, ubi putat nullum fore baptismum, si quis diceret, *Ego Petrus*, vel, *Ego sacerdos* *teringo*, aut, *abluo*, aut, *balneo*.

An distincta trium personarum Divinarum invocatio sit absolute necessaria; & num valuerit olim Baptismus datus in solo Christi nomine.

Socinus disput. de baptismo c. 2. negans istis Christi apud S. Matth. verbis, *Ite docete omnes gentes, baptizantes eos* &c. contineri & preceptum & formam baptizandi, consequenter docet Apostolos reipsa baptizasse in solo Christi nomine.

Inter Scholæ Magistros non una est opinio.

Sunt qui existimant, non tantum Apostolorum ætate valuisse, sed etiam subsequente, & etiam nunc valere baptismum in solo Christi nomine collatum. Ita innuere videtur Beda Commentario in cap. 10. Actuum, Hugo à S. Victore lib. de Sacramentis par. 6. c. 2. Magister Sententiarum lib. 4. dist. 3. litt. E. Cajetanus in Commentariis, ex quibus tamen, editione altera Romana, jussu S. Pii V. sententia hæc expuncta fuit. At eadem in Hadriani VI. Operibus in 4. q. 2. de baptismo, adhuc legitur; quæ quidem Opera ab illo antea, cum adhuc privatus esset, exarata sunt, typis deinde Romæ edita cum Pontificatum gereret, ipso præsentente acspectante an. 1522. His accedere videtur Vossius disp. de baptismo Thesi 5. ubi contendit idem omnino esse baptizare in nomine Christi, ac in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; licet judicet satius esse & consultius, si tres personæ distinctè appellentur.

Sunt qui docent, Apostolos quidem ex legitima causa dispensationis, nempe ad majorem nominis Christi commendationem & celebritatem apud primos Christianos promovendam, baptizasse in solo ejus nomine, seu in sola invocatione, sed sublata deinde hac dispensationis causa, non amplius ratum esse baptismum nisi sub invocatione distincta trium Divinarum personarum. Ita S. Th. hic art. 6. ad 1. S. Bonaventura in 4. dist. 3. 1. parte distinctionis art. 2. q. 2. ad 3.

P. 36. A Maldonatus de Sacramentis Tom. 1. qu. 3. judicat non esse improbabilem sententiam eorum qui putant, ratum esse & validum baptismum collatum in nomine colectivo SS. Trinitatis, quamvis ibidem fateatur contrariam opinionem communiorē esse, & consuetudine magis probatam.

Sunt denique qui existimant, (& quidem nostro judicio verius) nusquam in solo Christi nomine collatum valuisse baptismum, sed distinctam Patris, & Filii, & Spiritus S. appellationem semper necessariam fuisse. Cum illis sit

CONCLUSIO.

Distincta Patris, & Filii, & Spiritus S. invocatio absolute necessaria est; nec unquam valuit, aut valere potest baptismus in solo nomine Christi collatus.

Dux sunt partes, Prima pars demonstrata manet, ex testimoniis tum Scripturæ, tum SS. Patrum, quæ adduximus supra, ubi quærebamus an Christus aliquam baptismi formam præscripserit. Consule.

Et vero perpetua & constans Ecclesiæ universæ traditio & praxis invictè dogma istud Catholicum de-

Tournellii Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

monstrat: nulla quippe alia regula usæ est Ecclesia in admittendo, vel rejiciendo Hæreticorum baptismo, quam expendendo, an inter baptizandum forma consuetæ & à Christo præscripta, invocatio nempe trium Divinarum personarum, observata fuisset aut violata; ita ut jussi sint rebaptizari, qui in alia forma fuerant baptizati. Sic Concilium Nicænum I. rebaptizari jussit Paulianistas; Concilium Laodicenum, Montanistas; Conc. 2. Arelatense Can. 16. & 17. Photinianos; Conc. Constantinopol. I. quod est generale II. Eunomianos, Montanistas, Sabellianos, de quibus omnibus diximus antea initio hujus Quæstionis. Unde Conc. Arelatense I. an. 314. Can. 8. sic decernit: "Placuit, ut si ad Ecclesiam aliquis de hæresi venerit, interrogent eum Symbolum; & si perviderint eum in Patre, & Filio, & Spiritu sancto esse baptizatum, manus ei tantum imponatur, ut accipiat Spiritum S. Quod si interrogatus non responderit hanc Trinitatem, baptizetur." Quo in Canone istud obiter observabis, collectivum nomen Trinitatis exponi per distinctam enumerationem Patris, & Filii, & Spiritus sancti; quod etiam diserte docet S. Ambrosius lib. de Mysteriis c. 4. Postquam enim dixit, "Tu baptizatus es in nomine Trinitatis;" statim explicat nomen collectivum, facta expressa enumeratione personarum; "Confessus es Patrem, inquit recordare quid feceris; confessus es Filium, confessus es Spiritum S. Non sufficeret igitur ad veritatem baptismi, si quis diceret, "Ego te baptizo in nomine Trinitatis."

Probatum etiam ratione, quam adducit Tertullianus lib. de baptismo c. 6. Cum enim baptismus sit fidei sacramentum, quo fidem nostram in tres personas SS. Trinitatis salutis nostræ authores ac sponsores testamur & obligamus, necesse fuit tres illas Divinas personas distinctè & expressè appellari seu invocari. Sic loquitur: "Angelus baptismi arbiter superventuro Spiritu sancto vias dirigit, ablutione delictorum, quam fides impetrat ob signata in Patre, & Filio, & Spiritu S. Nam si in tribus testibus stabit omne verbum, quanto magis, dum habemus per benedictionem eosdem arbitros fidei, quos & sponsores salutis, sufficit ad fiduciam spei nostræ etiam numerus nominum Divinorum; Cum autem sub tribus & testatio fidei, & sponso salutis pignorentur, necessario adjicitur Ecclesiæ mentio; quoniam ubi tres, id est, Pater, & Filius, & Spiritus sanctus, ibi Ecclesia, quæ trium corpus est. Alludit Tertullianus eo loci ad publicam professionem fidei in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum, quam à baptizandis exigebat Ecclesia.

Secunda pars, nempe nunquam valide collatum fuisse Baptisma in solo Christi nomine.

Probatum autoritate SS. Patrum, qui exponentes ea ipsa Scripturæ loca in quibus aliqui baptizati dicuntur in nomine Christi, docent reipsa eos fuisse baptizatos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Ita imprimis.

S. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajan. "Jesus Christi mentionem facit Petrus, inquit, non quasi Pater omittetur, sed ut Patri quoque Filius adjungeretur."

Author anonymus sed antiquus, Cyprianus coetaneus, in Tractatu cui titulus est, "Non debere denuo baptizari, qui semel in nomine Domini nostri Jesu Christi sint tincti," probat quod etsi à baptizandis invocaretur Christi nomen, non tamen in sola nominis ipsius invocatione, sed in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizari censendi sint. "Neque æstimemus, inquit, huic tractatui contrarium esse, quod dixit Dominus. Ite, docete omnes Gentes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; quia cum hoc verum & omnibus modis in Ecclesia observandum sit, & observari quoque solitum, tamen considerare oportet, quod invocatio nominis Jesu non debet à nobis futilis videri."

„videri, propter venerationem & virtutem ipsius nominis.

Ed. vet. To. 2. p. 169. S. Basilii Lib. de Spiritu sancto c. 12. cui titulus, *Adversus eos qui dicunt sufficere Baptisma tantum in nomine Domini*, ex professo Conclusionem nostram demonstrat, & in speciem contraria nonnulla Scripturæ testimonia conciliat. „Neminem, inquit, in fraudem inducat illud Apostoli, quod nomen Patris & Spiritus sancti mentionem in Baptismatis commemoratione frequenter omittit; neque ideo putet usum harum vocum esse indifferentem.... Si quidem Christi appellatio totius Deitatis est professio: quippe quæ simul declarat & Deum qui unxit, & Filium qui unctus est, & Spiritum sanctum qui est unctio. *Et postea*: Videtur interdum & Spiritus tantum in Baptismate fecisse mentionem Apostolus. Omnes enim, inquit primæ *Cor. 12*, in uno corpore & in uno Spiritu baptizati sumus, &c. At non ideo quis dixerit perfectum esse Baptisma in quo solum Spiritus nomen invocatum est. Oportet enim inviolabilem manere traditionem &c. „Sicut supra retulimus, cum quærebamus an Christus aliquam Baptismi formam præscripserit.

Mirum certe est, potuisse Vossium Disput. 2. de Baptismo Thesi 5. hunc S. Doctoris textum laudare, ut ostendat Baptisma in solo Christi nomine collatum validum visum esse antiquis Ecclesiæ Patribus, cum data opera omnino oppositum demonstrandum sibi proposuerit S. Basilii.

Apud Hier. T. 4. p. 1. p. 503. Didymus L. 2. de Spiritu sancto, non longe ab initio, „Non arbitror, inquit, quemquam tam vecordem atque insanum futurum, ut perfectum Baptisma putet quod datur in nomine Patris & Filii, sine assumptione Spiritus sancti; aut rursus in nomine Patris & Spiritus sancti, Filii vocabulo prætermissio; aut certe nomine Filii & Spiritus sancti, non præposito vocabulo Patris. „Licet enim quis possit existere saxeus [ut ita dicam] cordis, & penitus mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, ut unum de præceptis nominibus prætermittat, videlicet contrarius legislator Christi; tamen sine perfectione baptizabit, imo penitus à peccatis liberare non poterit, quos à se baptizatos existimaverit.

Edit. Paris. 1619. p. To. 2. p. 351. A. Origenes in caput. 6. Epistolæ ad Romanos: „Cur, inquit, hic Apostolus Christi nomen assumpsit dicens: „Quicumque in Christo baptizati sumus; cum utique non habeatur legitimum Baptisma, nisi sub nomine Trinitatis? *Deinde respondetur*: Quoniam hoc loco non tam Baptismatis rationem, quam mortis Christi discutere cupiebat.

Edit. Paris. 1631. p. 545. D. Theophilactus in caput ultimum S. Lucæ. „Quomodo, inquit, Baptisma in nomine solius Christi fieri intelligemus, præsertim cum alias doceamur baptizari in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti? Primum dicimus, quod quando dicimus Baptisma fieri in nomine Christi, non dicimus quod oporteat in solius Christi nomine fieri.

S. Augustinus L. 2. contra Maximum Arianum c. 17. solvens objectionem illius adversus divinitatem Spiritus sancti ex eo ductam, quod Scriptura rerum creationem Spiritui sancto non adscribat, respondet ex illo Scripturæ silentio male inferri reipsa Spiritum sanctum Creatorem non esse; sicut ex eo quod Scriptura aliquando asserat baptizatos nonnullos fuisse in nomine Christi, non propterea inferre licet eos baptizatos fuisse in solo nomine Christi, non appellato nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. Audiatur S. Doctor.

To. 8. p. 715. A. „Si autem quia non est nominatus, (*Spiritus sanctus*) quod etiam per illum facta sit creatura, quando de Filio dictum est, Omnia per ipsum facta sunt; ideo putas Dei Spiritum non esse Creatorem; procul dubio, nec in ejus nomine poteris baptizatos dicere quibus, ait Petrus: Agite pœnitentiam, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Domini Jesu

Christi; quia non ait, & Spiritus sancti: nec in Patris nomine; quia nec ipse ibi est nominatus. Si autem etiam non nominatis Patre & Spiritu sancto, in nomine Jesu Christi iussi sunt baptizari; & tamen intelliguntur non baptizati, nisi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti: cur non sic audis de Filio Dei, Omnia per ipsum facta sunt; ut & non nominatum intelligas, ibi etiam Spiritum sanctum? „Quo loco S. Doctor regulam præscribit solvendis præsentis controversiæ difficultatibus maxime opportunam: scilicet, quando Scriptura alicujus tantum personæ divinæ mentionem facit, alias non censeris exclusas; imo omnes præsupponi, cum trium divinarum personarum una sit operatio, sicut una est essentia.

Venerabilis Beda Lib. variarum quæstionum qu. 14. „Si quis, inquit, baptizans dicat, Baptizo te in Christo Jesu; & non dicat, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, sicut Dominus instituit, non est verus Baptismus; & ideo videndum est ne quis erret in verbis Apostoli, quibus dicit, Nunc baptizo in Christo Jesu; aliter intelligens quam dictum sit. „Quo loco videtur Beda correxisse quod scripserat Commentatio in c. 10. Actorum, ubi ex S. Ambrosio exponit quomodo S. Lucas asserat multos in nomine Christi fuisse baptizatos: quamquam cum ibi S. Ambrosii verba tantum referat, eodem sensu exponi posset quo ipsum S. Ambrosium mox exponemus.

Denique S. Joannes Damascenus L. 4. orthodoxæ fidei c. 10. exponit quid sit baptizari in Christi nomine; & docet idem esse, ac baptizari in fidem Christi, non vero in appellatione solius nominis Christi. in Christum baptizatum esse, inquit, nihil aliud indicat quam in illum credendo salutifera aqua tingi. Fieri autem non potest, ut in Christum credamus, nisi Patris, & Filii, & Spiritus sancti confessione imbuti simus... Enim vero quænam verborum forma adhibenda esset, Dominus Discipulis suis exposuit, Baptizantes eos, inquit, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. Constat ex Actibus Apostolorum, multos in nomine Christi baptizatos fuisse. Cap. 2. v. 38. S. Petrus ait: „Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi in remissionem peccatorum.

Cap. 8. v. 12. „Cum vero credidissent Philippo evangelizanti de Regno Dei, in nomine Jesu Christi baptizabantur viri & mulieres.

Cap. 10. v. 48. „Jussit eos (*S. Petrus*) baptizari in nomine Domini Jesu Christi.

Cap. 19. v. 5. de quibusdam discipulis quos S. Paulus invenit Ephesi, dicitur: „His auditis, baptizati sunt in nomine Jesu.

Resp. ex citatis modo SS. Patrum testimoniis patere ad propositam difficultatem responsionem, quæ triplex afferri potest.

Prima est, nomen Christi in Baptismo appellatum fuisse, non prætermissio nomine Patris & Filii & Spiritus sancti: una enim persona nominata, cæteræ non censentur excludi, imo potius supponuntur pariter appellatæ. Ita exponunt S. Cyprianus, Anonymus, S. Basilii, S. Augustinus, Beda. Atque, ut ait Eulogius apud Photium in Bibliotheca Codice 280. „Quod dictum est in Actis de iis Baptisma Joannis accepissent, His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Jesu; hoc est, quia baptizati sunt juxta traditionem, doctrinamque Domini Jesu. Quare & alibi cum dicit: In Christo vel in morte Christi baptizati sunt, eundem sensum debemus intelligere significari; hoc est, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizati sunt. Sic enim docuit & tradidit Jesus Christus, Domini-

To. 8. p. 407. n. 60.

To. 1. p. 260. A.

Ibid. B.

Edit. Rorb. 1653. p. 1603. n. 10.

„Dominus noster, ut baptisma fieret.“ Verisimile quippe non est, Apostolos tam religiosos & accuratos mandatorum Christi observatores, tam solemne præceptum baptizandi in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti datum à Christo Matth. 28. neglexisse. Imo legimus ab ipsis rebaptizatos Ephesios, quod declarasset se nihil audivisse de Spiritu S. In quo ergo, inquiunt Actor. 19. v. 3. *baptizati estis?* Qua quæstione supponunt solitum fuisse exprimi in baptismo nomen Spiritus sancti, sicut Patris & Filii, baptismus ergo in nomine Christi, idem est ac secundum præceptum Christi datus.

Secunda est, baptizari in nomine Christi idem esse ac baptizari in fide Christi, seu post emissam publicam professionem fidei in Christum. Ita S. Joannes Damascenus citatus: nullus quippe baptizabatur, nisi prius contestatus fuisset se credere in Christum. Hunc sensum non obscure insinuat Scriptura. Act. 22. v. 16. Ananias sic Paulum compellat: *Quid moraris? Exurge & baptizare, & ablue peccata tua invocato nomine ipsius.* Et cap. 8. v. 36. ubi narratur quomodo baptizatus sit Eunuchus Regina Candacis à Philippo, *Venerunt, ait S. Lucas, ad quandam aquam; & ait Eunuchus: Ecce aqua, quid prohibet me baptizari? Dixit autem Philippus: Si credis ex toto corde, licet. Et respondens ait: Credo Filium Dei esse & Jesum Christum. Et iussit stare currum, & descenderunt uterque in aquam Philippus & Eunuchus, & baptizavit eum.* Ubi observabis non addi, *Baptizavit eum in nomine Christi*, sicut aliis in locis. Quid ita? quia Eunuchus ille jam suam in Christum fidem professus fuerat. Illud ergo, *in nomine Christi*, intelligi debet, non ex parte ministri baptizantis, quasi inter baptizandum solum Christi nomen aliquando expressum & appellatum fuerit, sed ex parte subjecti recipientis baptismum, à quo exigebatur prius fidei in Christum professio.

Tertio responsio est, baptizari in nomine Christi nihil esse aliud quam baptizari baptismo Christi, in ejus virtute & autoritate: ut nempe baptismus Christi distinguatur à baptismo Joannis quo tunc duntaxat fuerant ii de quibus dicitur Actor. 19. v. 5. *Baptizati sunt in nomine Jesu*; id est, baptismo Christi. Istud, *in nomine*, sæpius usurpari ab Authoribus sacris pro virtute seu autoritate, manifestum est ex S. Petro Actor. 3. v. 6. ubi sanans claudum ait: *In nomine Jesu Christi Nazareni surge & ambula.* Et cap. 4. v. 7. Sacerdotes & Scribæ sic interrogant Petrum & Joannem: *In qua virtute aut in quo nomine fecistis hoc vos?* Responsionem confirmat Theophylactus in cap. 24. S. Lucæ: „Quando dicimus, inquit, baptisma fieri in nomine Christi, non dicimus quod oporteat in solius Christi nomine fieri, sed quod Christi baptisma... spirituale sit, non judaicum; neque quale Joannis in poenitentiam solum, sed & communionem Spiritus sancti & remissionem peccatorum conferat.

Instabis: Tam istud, *in nomine Christi*, in Actibus Apostolorum significat in invocatione, quam apud S. Matth. c. 28. *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, significet in invocatione seu appellatione Patris, & Filii, & Spiritus sancti, non vero tantum in virtute & autoritate; atqui hoc postremum verum est; ergo &c.

Resp. 1. nego maj. In his enim rebus, quæ facti sunt & pendent à virtute Christi, Ecclesiæ ac Traditionis judicium audiri debet: at ex perpetua Ecclesiæ praxi ac Traditionis constantis judicio constat istud, *in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, apud S. Matth. idem esse ac in invocatione seu appellatione, quia inter baptizandum semper invocatum est nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti. At non ita est de nomine Christi saltem solo, per exclusionem aliarum personarum; nusquam enim ex Traditione Ecclesiæ demon-

strabitur valuisse baptismum sub invocatione solius nominis Christi collatum.

Resp. 2. istud, *in nomine Christi*, in Actibus Apostolorum, significare posse invocationem Christi, non quidem per exclusionem, sed per adjunctionem aliorum personarum, ut antea diximus.

Objicies 2. Autoritatem duorum SS. Pontificum Stephani & Nicolai I. quorum primus sedere cœpit an. 255. alter an. 858. uterque vero credidit ratum esse & validum baptisma datum in solo Christi nomine.

De Stephano testis est S. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajan. ubi de illo conqueritur, quod nequidem à Marcione baptizatos iterum baptizari velit, eo prætextu, quod in nomine Jesu Christi baptizati videantur. „Quomodo ergo, inquit, quidam dicunt foris extra Ecclesiam, imo & contra Ecclesiam, modo in nomine Jesu Christi, ubicunque & quomodocunque Gentilem baptizatum remissionem peccatorum consequi posse, quando ipse Christus Gentes baptizari jubeat in plena & adunata Trinitate? Opponit ibi S. Doctor baptismum in nomine Christi, baptismo in plena & adunata Trinitate; seu qui, juxta Christi Mandatum, conferti debet in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti; atque Stephano ejusque sequacibus objicit, quod contra istud mandatum, ratum haberent baptismum in nomine Christi collatum.

Idem refertur in Actis passionis hujus S. Martyris & Pontificis, qui, teste Baronio ad an. 259. n. 20. accurata sunt & fide dignissima. Narratur enim ibid. n. 22. facta frequenti conventu in crypta Neporiana, Stephanum in nomine Domini nostri Jesu Christi baptizasse, & signo sacri Mysterii consecrasse numero centum & octo, tam viros quam mulieres.

De Nicolao I. constat ex ejus Responso ad consulta Bulgarorum cap. 104. ubi sic loquitur: *A quodam fudeo, nescitis utrum Christiano, an Pagano, multos in patria vestra baptizatos asseritis, & quid de his sit agendum consulitis. His profecto si in nomine SS. Trinitatis, vel tantum in nomine Christi, sicut in Actis Apostolorum legimus, baptizati sunt, (unum quippe idemque est, ut S. exponit Ambrosius) constat eos non esse denuò baptizandos; sed primum utrum Christianus an Paganus ipse Judæus extiterit, vel si postmodum factus fuerit Christianus, investigandum est. Quamvis non prætereundum esse credimus, quid beatus de Baptismo dicat Augustinus: Jam satis, inquit, ostendimus ad Baptismum qui verbis Evangelicis consecratur, non pertinere cujusquam vel dantis, vel accipientis errorem, sive de Patre, sive de Filio, sive de Spiritu sancto aliter sentiat quam doctrina cœlestis insinuat.*

Resp. ad auctoritatem Stephani, 1. incertum planè esse, an S. Cyprianus de Stephano loquatur: ait enim tantum, *Quidam dicunt*; qui verò illi sint, non explicat. Nec planè liquet an quod ibi asserit S. Doctor, legerit in ipsa genuina Stephani Epistola: hanc quippe se à Jubajano accepisse narrat; ac verisimile non videtur, Stephanum scripsisse Jubajano in remotioribus Africae partibus Episcopo, & non sancto Cypriano Carthaginensi Episcopo, præsertim cum ad ipsum recta misisset Decretum de non rebaptizandis Hæreticis, sicut colligitur ex ipsa S. Cypriani ad Pompejum Epistola num. 74.

2. Esto de Stephano loquatur S. Cyprianus, pace ipsius dictum sit, eum Stephani mentem & sensum satis assecutum non fuisse, cum existimavit baptismum in nomine Christi datum, Stephano idem esse, ac in sola nominis Christi invocatione. Non ita est: per baptismum enim in nomine Christi, intelligebat Stephanus baptismum virtute & autoritate Christi institutum & datum; & quidem appositè ad statum controversiæ quam cum Cypriano habebat, ut nempe

P. 126.

Tom. 2.
p. 630.Tom. 8.
Conc. p.
548. B.
C.

P. 545.

ostenderet parum referre à quo Baptismus conferatur, modo sit baptis mus Christi, id est virtute & autoritate, Christi institutus, cujus proinde vis & efficacia non pender, ut putabat S. Cyprianus cum suis, à fide ministri, sed ex virtute Christi, qui tam bene per Hæreticos ac per Orthodoxos, per malos ac bonos Sacramenta sua dispensat.

Hanc autem fuisse veram & genuinam mentem S. Pontificis Stephani patet, tum ex ipso statu controversiæ inter ipsum & S. Cyprianum excitatæ; non enim de forma Baptismi, sed de fide ministri agebatur inter illos: tum quia Stephanus in nulla re à Traditione discessit, qui solemne illud emiserat Decretum, *Nihil innovetur, nisi quod traditum est*: at tota docet Traditio, Baptismum conferri debere sub invocatione expressa trium personarum SS. Trinitatis, Tum quia in illis ipsis Actibus passionis S. Stephani quos commemorat Baronius ad an. Christi 259. num. 23. refertur Nemesium Tribunum militum à Stephano baptizatum fuisse sub hac forma, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti baptizote*. Quando igitur in iisdem Actibus refertur eum baptizasse in nomine Jesu Christi, per illud, *in nomine*, intelligi debet in virtute seu autoritate Christi, seu Baptismo Christi. Tum denique quia Firmilianus Cypriano & Stephano cœtaneus, testatur Stephanum re ipsa baptizasse in plena & adunata Trinitate. Sic loquitur in Epistola ad Cyprianum inter Cyprianicas n. 76.

To. 2. p. 530.

P. 146.

Illud quoque absurdum, quod non putant querendum esse quis sit ille qui baptizaverit, eo quod qui baptizatus sit, gratiam consequi potuerit invocata Trinitate nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Idem quoque post narratam dæmoniacæ cujusdam fœminæ historiam subdit: *Quid igitur, ait, de hujusce Baptismo dicemus.... maxime cui nec symbolum defuit Trinitatis?* Igitur, teste Firmiliano [quamquam in Stephanum parum propenso] Stephanus baptizabat sub invocatione trinitatis nominum Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

Ad autoritatem Nicolai I.

Sunt qui in ejus Responso duplicem distinguunt partem: priorem in qua agit duntaxat de fide baptizandi, non de forma ex parte ministri baptizantis; ac ejus mentem esse ajunt, parum scilicet referre an qui baptizandus est testetur se credere in Trinitatem, aut in Christum, cum unum & idem sit: istud ergo. *baptizari in nomine Christi*, in mente S. Pontificis, attenditur ex parte subjecti seu suscipientis Baptismum, à quo postulabatur fides in Christum; non ex parte ministri, quasi verba illa tantum sufficere voluerit pro forma Baptismi. Responsum probant, quia S. Pontifex adducit autoritatem tum Actuum Apostolorum, tum S. Ambrosii; at in illis locis non agitur de forma Baptismi, sed de fide baptizandi. Posteriores vero Responso partem ajunt spectare ministrum Baptismi, in quo exigit, ut verbis Evangelicis utatur pro forma: nihilominus jubet examinari; quis sit ille minister, an Judæus, an Paganus, an Christianus; non quod dubitet S. Pontifex ratum esse Baptisma à quocumque verbis Evangelicis collatum, sed quod periculum sit, ne Paganus aut Judæus formam corrumpat inter baptizandum.

Verum responsio ista, ut nihil dissimulemus, gratis ficta videtur, nullumque habet in citato Nicolai Responso fundamentum; in quo non duplex est, sed unum Responso argumentum, nempe conditio baptizantis, non vero fides baptizati. Namque tale Responsum est, qualis interrogatio; at non interrogatus fuit S. Pontifex de fide suscipientis Baptismum, sed de ministro, an si Paganus sit, vel Judæus, legi imò baptizet: quando igitur responderet S. Pontifex, legitime illum baptizare, si in nomine Trinitatis vel in nomine Christi baptizet, manifestum est illud ex parte ministri debere intelligi, non ex parte subjecti recipientis Baptismum; atque

ejus mentem esse, Baptismum perinde ratum esse, si vel in nomine Trinitatis, vel in nomine Christi conferatur: sub disjunctione enim utrumque proponit.

Nec obstat, quod in confirmationem sui Responso adducat autoritatem Actuum Apostolorum & S. Ambrosii, quia nempe in ea persuasionem fuit Nicolaus, in locis sermonem esse de Baptismo revera dato in solo Christi nomine. Adde quod S. Pontifex loquatur de eo quo posito non sunt rebaptizandi illi Bulgari, quo vero sublato forent rebaptizandi: at istud nullatenus intellexit de fide aut ex parte baptizantis, aut ex parte baptizati; siquidem ex professo citat Augustinum dicentem, *non pertinere ad Baptismum verbis Evangelicis consecratum cujusquam vel dantis vel accipientis errorem*; ergo illud intelligere dumtaxat potuit de forma per ministrum pronuntiata, qui si deprehendatur baptizasse in nomine Trinitatis aut in nomine Christi, Baptismus rarus est nec iterandus, secus vero nullus & iterandus.

Alii igitur respondent, S. Pontificem ex privata sua sententia extra quæsitâ respondisse, valere Baptismum in nomine Christi collatum: de hoc enim interrogatus non fuerat, & istud obiter inseruit suo Responso, adeoque, salva quæ ipsi debetur reverentia, deferri potest.

Objicies 3, autoritatem aliquorum SS. Patrum, Cypriani, Hilarii, Basilii, Ambrosii & Bernardi, qui omnes testantur Apostolos in solo Christi nomine valide baptizasse.

S. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajanum, docet Apostolos baptizasse Judæos in nomine Jesu, Gentiles autem in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.

P. 126.

S. Hilarius L. de Synodis contra Arianos in postrema editione n. 85. *Ne postremo Apostoli, inquit, reperiantur in crimine, qui baptizare in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti jussi, tantum in nomine Jesu baptizarunt.*

Edit.

nov. p.

1299. D.

To. 1. p.

299. C.

S. Basilii Lib. 5. adversus Eunomianum cap. 3. *Gentes, inquit, quæ crediderint ac edocta fuerint, jubet baptizari in Trinitatis nomine. Petrus vero ad Judæos qui de Christo occidendo conjuraverant, ac pœnitentia ducebantur, Pœniteat, inquit, unumquemque vestrum, fratres, vestra malitia ac via prava; atque baptizetur in nomine Domini Jesu, & salvabitur: tanquam possit eadem efficere Filius in lavacri regeneratione, quæ Pater & Spiritus sanctus efficiunt. Et paulo post: Proinde si Spiritus sanctus in Apostolis eadem operari potest, quæ Patris ac Filii nomen in iis qui ex Gentibus crediderant, & Domini Jesu nomen in iis quos pœnituerat Judæis, (nemo enim dixerit Apostolos minus accepisse gratia per lavacrum, quam quierant ex Gentibus, propterea quod ipsi in Spiritu sancto gratiam habuerunt) quomodo non est ejusdem cum Patre & Filio substantia Spiritus, qui est quoque ejusdem operationis?*

Ibid. D.

S. Ambrosius Lib. 1. de Spiritu sancto cap. 3. refellens objectionem eorum qui ex istis Apostoli verbis primæ Corinth. 8. v. 8. *Ex Patre sunt omnia, & per Filium omnia*, inferebant Spiritum sanctum non esse Deum, quia eo loci prætermittitur; ostendit istud silentium divinitati Spiritus sancti non obesse, duplici præsertim argumento.

Obiit

an. 197.

Tom. 2.

607.

I. Quia in multis Scripturæ locis commendatur Spiritus sancti virtus & potestas, in quibus Patris aut Filii nomen siletur, nec tamen inde quis merito inferret Patrem & Filium Deum non esse.

II. Quia ubi in Scripturis aliqua divina operatio vel Patris, vel Filii, vel Spiritus sancti designatur, etsi una tantum appelletur persona, ad omnes tamen operatio illa referri debet, quia trium personarum una est & omnino par virtus & autoritas. Hanc autem suam responsum confirmat sanctus Doctor duplici exemplo; nempe Eunuchi Candacis Reginæ, qui baptizatus tantum in Christo plenum consecutus est mysterium;

Ibid. p.
608. A.

rium; & eorum qui Act. 19. leguntur baptizati tantum in nomine Jesu Christi, nec tamen in his iteratum est Baptisma, sed novatum. Audiatur sanctus Doctor. „Denique Æthiops Eunuchus Candacis Reginae baptizatus in Christo, plenum mysterium consecutus est. Et illi qui negaverunt se scire Spiritum sanctum, quamvis baptizatos se dicerent in Joannis Baptismo, baptizati sunt postea.... Baptizati sunt itaque in nomine Jesu Christi; nec iteratum est Baptisma, sed novatum, unum enim Baptisma. Ubi autem non est plenum Baptismatis Sacramentum, nec principium vel species aliqua Baptismatis aestimatur. Plenum autem est, si Patrem & Filium & Spiritum sanctum fatearis. Si unum neges, totum subrues. Et quemadmodum si unum in sermone comprehendas, aut Patrem, aut Filium, aut Spiritum sanctum; fide autem nec Patrem, nec Filium, nec Spiritum sanctum abneges, plenum est fidei Sacramentum; ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti minuas potestatem, vacuum est omne mysterium. Denique & illi ipsi qui dixerant: Nec si Spiritus sanctus sit audivimus, baptizati sunt postea in nomine Domini Jesu Christi.... Nec contrarium debet videri, quia quamvis etiam postea tacitum sit de Spiritu, tamen creditum est; & quod verbo tacitum fuerat, expressum est fide. Cum enim dicitur: In nomine Domini Jesu Christi, per unitatem nominis impletum mysterium est, nec à Christi Baptismate Spiritus separatur, quia Joannes in penitentiam baptizavit, Christus in Spiritu. Nunc autem consideremus utrum quemadmodum in Christi nomine plenum esse mysterium legimus Baptismatis Sacramentum, ita etiam sancto tantum Spiritu nuncupato, nihil desit ad mysterii plenitudinem. Rationem sequamur; quia qui unum dixerit, Trinitatem signavit. Si Christum dicas, & Deum Patrem à quo unctus est Filius; & ipsum qui unctus est, Filium, & Spiritum quo unctus est, designasti.

Ex quo S. Doctoris testimonio duo urgeri possunt.

Primum, ratum esse Baptismum qui confertur sub invocatione seu appellatione unius dumtaxat personæ SS. Trinitatis, modo fides habeatur sana & integra in tres personas; quia nempe, juxta S. Doctorem, una appellata persona, aliæ subintelliguntur; quod si omnes appellarentur & fides integra non foret, totum subverteretur mysterium.

Secundum, ratum fuisse Baptisma datum in nomine Christi, & in quo tacitum est verbo de Spiritu sancto, licet expressum sit fide. At Baptismus in quo tacitum est nomen Spiritus sancti, procul dubio collatum non fuit sub expressa invocatione trium personarum divinarum. Et vero institutum S. Doctoris erat, ut ostenderet æqualem esse trium SS. Trinitatis personarum auctoritatem & operationem, licet aliquando una nominetur, aliis silentio prætermisiss; appositè igitur ad hunc finem debuit proferre Scripturæ testimonia, in quibus una tantum persona sine aliis appelletur; & ita cum adducit exemplum Eunuchi Reginae Candacis, & aliorum qui baptizati leguntur in nomine Christi, supponit in tali Baptismo reipsa solum Christi nomen fuisse appellatum: alias exempla hæc ad rem appositæ non fuissent.

Denique S. Bernardus Epistola 403. alias 304. ad Henricum Archidiaconum, interrogatus quid esset sentiendum de Baptismo in extremis collocato sub ista verborum formula, *Baptizo te in nomine Dei, & sanctæ & veræ crucis*, sic respondet: *Ego verè hunc baptizatum puto; nec sonum vocis, veritati fidei, & pietati intentionis præjudicare potuisse.*

Resp. ad singulos SS. Patres.

Ad S. Cyprianum: Non loquitur sanctus Doctor de forma Baptismi, sed de professione publica fidei illius qui baptizandus erat; atque à Judæis postulatam fidem in Christum, à Gentilibus vero in Trinitatem;

non quasi diversa sit fides in se, sed quia varia fuit explicita fidei professio, quæ à baptizandis exigebatur. Sic à Judæis, qui jactabant, inquit, *se patrem habere*, postulata est explicita professio fidei in Filium; à Gentilibus vero qui unum in tribus personis non agnoscebant Deum, postulata est explicita professio fidei in Trinitatem.

Ad S. Hilarium: Baptismus in nomine Christi idem est apud ipsum eo loci, ac in virtute & auctoritate Christi: imo ex loco citato inferitur potius Apostolos baptizasse sub invocatione expressa SS. Trinitatis. Namque ejus scopus est ut ostendat, ea Scripturæ testimonia quæ Ariani tanquam contraria & pugnancia objiciebant, re ipsa non pugnare inter se; & inter alia adducit textum Actuum Apostolorum, ubi refertur multos in nomine Christi fuisse baptizatos, cum tamen Christus expressè jussit baptizandum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, quæ loca, juxta S. Doctorem, non pugnant inter se: at pugnare omnino, si re ipsa vellent Apostolos baptizasse in solo Christi nomine; violassent enim mandatum Christi, apud S. Matth. c. 28. Alia igitur ratione conciliari ea testimonia non possunt, quam si dicamus Apostolos nusquam baptizasse in solo Christi nomine; & textus in speciem oppositos exponendos esse de Baptismo Christi, hoc est virtute & auctoritate Christi collato.

Ad S. Basilium: manifestè constat ex testimonio ipsius inter probationes Conclusionis adducto, eam in contraria plane sententia fuisse. Sensus igitur illius in loco unde sumitur objectio est, Baptismum in virtute & auctoritate Christi collatum ratum esse: eadem quippe est trium personarum virtus, eadem auctoritas & operatio, quod demonstrandum susceperat, ut inde probaret Spiritum sanctum Deum esse perinde ac Patrem & Filium, quia Baptismus confertur in ejus nomine, sicut in nomine Patris & Filii.

Ad S. Ambrosium, dico eum loco citato non agere de forma Baptismi, sed tantum de fide baptizandi. Alludit scilicet ad illam solemnem fidei professionem quæ à Catechumenis, antequam baptizarentur, solebat exigi, de qua mentionem faciunt Veteres, S. Justinus Apologia 2. Tertullianus Lib. de Baptismo c. 6 S. Basilus L. 3. adversus Eunomium, & ipse S. Ambrosius L. 2. de Sacramentis cap. 7. *Interrogatus es inquit, credis in Deum Patrem? credis in Dominum nostrum Jesum Christum? credis in Spiritum sanctum?* Vult igitur sanctus Doctor, in illa solemnī fidei professione quam baptizandi emittebant, satis esse si una persona nominetur, modo fides in omnes habeatur; quod si omnes appellarentur, & aliqua negaretur, vacuum esset mysterium, id est, nullum gratiæ effectum consequeretur qui Baptismum susciperet. Quod vero loquatur sanctus Doctor de fide baptizandorum, constat ex his verbis, loco in Objectione citato: *Ergo isti, quia nec in Christi nomine, nec cum fide Spiritus sancti baptizati fuerant, non potuerunt accipere Baptismatis Sacramentum.* Et postea: *Plenum autem est (Baptismatis Sacramentum) si Patrem & Filium Spiritumque sanctum fatearis. Si unum neges, totum subrues....* Et postea: *Ita etiam quamvis & Patrem & Filium & Spiritum sanctum dicas, & aut Patris, aut Filii, aut Spiritus sancti minuas potestatem, vacuum est omne mysterium.* Quæ sanè verba de ministro baptizante exponi non debent, nisi velis S. Doctorem in eo errore versatum fuisse, fidem ministri plane necessariam esse ut Sacramenta validè conficiat; hoc enim importarent verba laudata, si de ministro loqueretur sanctus Doctor: verum ab illo errore alienus omnino fuit; igitur de subiecto percipiente Sacramentum loquitur.

Porro S. Ambrosium, cum ex professo agit de forma Baptismi, affirmare eam verbis Evangelicis, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, exprimendam esse, manifestum est ex Lib. de Mysteriis capit. 4.

anteq

Edit.
Mabill.
To. 1. p.
339. F.

To. 2. p.
608. C.

antea citato, ubi quærebamus an Christus baptismi formam præscripserit. Consule,

Denique ad S. Bernardum respondet Estius in 4. dist. 3. §. 5. prædictam Epistolam non esse S. Bernardi: verum id non probat. Horstius in notis ad hanc Epistolam, addit se non facile crediturum non esse Bernardi; cui subscribere videtur doctissimus Mabillonius laudans codices in quibus illa continetur: verum candidè fatetur improbandam esse hanc S. Doctoris sententiam, quæ Scripturis & Traditioni adversatur.

Quæres 1. Quid sentiendum sit de variis immutationibus, quæ contingere possunt in forma baptismi?

Resp. Graviter peccare eum qui vel tantillum formam ab Ecclesia usurpari solitam immutat: formam vero integram non manere, ac nullum proinde esse Sacramentum, si verbis mutatis, additis, detractis, transpositis, non maneat idem verborum sensus, secus si remaneat. De quibus mutationis speciebus diximus in Tractatu de Sacramentis in genere, & consuli potest Estius in 4. dist. 3. §. 6.

Quæres 2. Quid sentiendum sit de forma ista, *Ego te baptizo in nomine genitoris & geniti, & procedentis ab utroque?*

Resp. Dubiam & incertam videri, adeoque baptismum esse sub conditione iterandum: tum quia nusquam talis forma fuit ab Antiquis usurpata; imò videtur ab iis improbatæ, ut constat ex S. Athanasio serm. 2. contra Arianos circa medium, S. Epiphaniò hæresi 73. num. 14. 10. & 20. Tum quia, ut observat ibid. S. Epiphanius, vocabulum, *ingeniti*, sufficienter non exprimit vim hujus nominis Patris; neque vocabulum, *geniti*, vim nominis Filii. Tum denique quia nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti significantur personarum proprietates & ipsæ personæ; nomine autem genitoris & geniti significantur tantum actus notionales.

ARTICULUS V.

De discrimine Baptismi Christi à Baptismo Joannis.

Errores.

Circa discrimen baptismi Christi à baptismo Joannis errarunt ex Veteribus, Petilianus Episcopus Donatista, qui contendebat unum esse Christi & Joannis baptismum, tribus tamen (ut inquiebat) gradibus consecratum; ita ut aquam Joanni, Spiritum S. Christo, ignem denique Paracletò tribueret. Ita S. Augustinus lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 32.

To. 9. p. 239. A. Undecimo vergente sæculo, Bogomili, ita dicti lingua Bulgarorum, quasi misericordiam Dei implorantes, authore Basilio quodam medico è secta Masalianorum, docuere baptismum nostrum, quia in aqua sit, esse baptismum Joannis; baptismum vero suum esse baptismum Christi, qui sit per Spiritum: unde quotquot è Catholicis ad sectam suam transibant, suo iterum baptismo tingebant. Ita Euthymius in Panoplia PP. T. parte 2. titulo 23. capite 16. Ortam autem illam sectam undecimo sæculo inclinante, inde conjicimus, quod Euthymius qui florebat initio duodecimi, asserat eam non multo ante caput extulisse.

Ex recentioribus, Lutherani & Calvinistæ unum esse substantiam & efficaciam Christi ac Joannis baptismum contendunt.

Lutherus tamen initio suæ prædicationis discrimen statuebat inter utrumque baptismum, in disputatione enim de baptismo Legis, Joannis, & Christi edita anno 1520. Baptismum Christi in tribus maximè à baptismo Joannis discrepasse affirmat. 1. Quia baptismus Joannis non erat Sacramentum, sicut baptismus Christi. 2. Quod iste peccata remittit, non alter. 3. Quia

baptizati à Joanne rursus baptizati sunt, non vero ii, qui baptismo Christi tincti fuerant.

Verum cum hæc Lutheri sententia parum cohæreat cum alio doctrinæ Lutheranae capite circa efficaciam Sacramentorum merè objectivam, quæ tota consistit in eo, ut fidem excitet, improbatæ fuit & rejecta à discipulis Lutheri; quippe ad fidem excitabat non minus baptismus Joannis, quam Christi. Ita Melancthon in Locis anni 1528. titulo de Baptismo, ubi totum discrimen utriusque baptismi in eo reponit, quod Joannes, inquit, de passuro Christo, Apostoli de passo & resuscitato predicabant; ministerium tamen fuit idem, & effectus eisdem habuit in credentibus. Idem sentiunt Centuriatores Centuria 1. c. 4. Zuinglius Libro de vera & falsa Religione cap. de baptismo; Calvinus Lib. 4. Institutionis cap. 15. num. 7. ubi unum & idem fuisse Christi & Joannis baptismum probat, tum ex unitate doctrinæ per utrumque annuntiata, tum ex remissione peccatorum per utrumque procurata; Chrysostomum vero, Augustinum & alios Veres discrimen inter utrumque baptismum statuentes, non esse audiendos in verè ac protervè pronuntiat. Kemnitius in 2. in parte examinis Concilii Tridentini; Vossius integra disputatione 8. de baptismo. Quibusdam tamen prærogativis, nempe copiosiori Spiritus sancti gratiæ largitione, baptismum Christi superiorem fuisse baptismum Joannis, non inviti concedunt recentiores Lutheri & Calvini discipuli, quamquam eundem fuisse naturam & substantiam pertinacius contendunt.

Scholasticorum opiniones.

Inter Scholasticos.

Magister Sententiarum lib. 4. dist. 2. littera F. distinguit duo genera baptizatorum à Joanne: unum eorum qui in baptismo Joannis spem suam ponebant, nec cognoscebant Spiritum sanctum, & ii Christi baptizati subinde baptizari debuerunt; alterum eorum, qui spem suam in baptismo Joannis non collocabant, & Patrem, Filium, ac Spiritum sanctum credebant, qui alio non indigere baptismo, nec etiam postea baptizati sunt. Hanc Magistri sententiam recensens S. Thom. 3. parte, qu. 38. art. 6. eam, quantum ad secundam partem, vocat penitus irrationabilem; & verò cum Magistri placitis non satis videtur cohærere, quippe qui eadem distinctione littera D. & E. expressè doceat baptismum Joannis non contulisse gratiam neque peccatorum remissionem. Distinctionem hanc eorum qui baptismum Joannis tincti fuerant videtur Magister hausisse ab Antiquis nonnullis, qui contendunt eos quos S. Paulus jussit baptizari Act. 19. non fuisse verò baptismum Joannis prius baptizatos.

Nonnulli existimant baptismum Joannis fuisse verum Sacramentum, quod, juxta Durandum qu. 3. ad veterem Legem pertinuit; juxta vero S. Bonaventuram in 4. dist. 2. qu. 2. & S. Thomam in 4. dist. 2. qu. 2. art. 1. neque ad veterem, neque ad novam Legem referri debet, sed medium quemdam inter utramque locum occupat. Ab hac tamen sententia recessit Angelicus Doctor in Summa 3. part. q. 38. art. 1. in resp. ad 1. ubi expressè ait: *Baptismus Joannis non fuisse per se Sacramentum, sed quasi quoddam sacramentale disposens ad Baptismum Christi.* His ita præmissis, dogma Catholicum nobis probandum est.

CONCLUSIO.

Baptismus Joannis diversus fuit à baptismo Christi natura & efficacia.

Dux sunt partes. Prima pars probatur: Quia illeritus natura & substantia diversus fuit à baptismo Christi,

Christi, qui nec Sacramentum fuit, nec Christum habuit authorem, nec ejusdem formæ fuit ac necessitatis: atqui talis fuit baptismus Joannis.

To. 9. p.
147. A.

I. Non fuit Sacramentum. Tum quia verum Sacramentum signum est stabile ac permanens: at Joannis baptismus brevissimo duravit tempore. Ut enim ait S. Augustinus lib. 5. de baptismo cap. 9. *Accepit Joannes Baptismum non diu mansurum, sed quantum satis esset ad parandam viam Domino, cujus eum esse præcurso-rem oportebat.* Tum quia nec veteris, nec etiam novæ Legis Sacramentis accenseri potest: non veteris, quia *Lex & Propheta usque ad Joannem*, Lucæ 16. v. 16. non novæ, quia nec à Christo institutus fuit, nec vim habuit delendi ex se peccata, nec Ecclesia unquam illum inter Sacramenta Evangelica numeravit. Unde S. Thomas 3. p. qu. 38. artic. 1. ad 1. ait: *Baptismum Joannis fuisse quasi quoddam sacramentale, disponens ac preparans ad Baptismum Christi*: unde medium veluti locum tenuit inter ritus novæ & veteris Legis. Nos, inquit Tertull. lib. 4. adversus Marcionem c. 33. *limitem quemdam agnoscimus Joannem constitutum inter vetera & nova, ad quem desineret Judæismus, & à quo inciperet Christianismus.* Et lib. de baptismo cap. 10. de baptismo Joannis ait: *Agebatur itaque Baptismus pœnitentie, quasi Candidatus sanctificationis in Christo subsecuturæ.*

P. 449.
B.

P. 218.
B.

II. Baptismus Joannis Christum non habuit authorem. Hinc nusquam appellatur aut baptismus Christi, aut simpliciter baptismus, sed baptismus Joannis; qua limitatione Scriptura non tantum innuere voluit Joannem fuisse Ministrum hujus baptismi, aliàs pari ratione baptismus Christi dici posset baptismus Petri vel Pauli, qui sunt tantum illius causæ ministeriales, quod tamen ne dicatur vetat Apostolus 1 Cor. 1. v. 13. sed innuere voluit, Joannem authorem esse illius baptismi, quamquam inspiratione ac motione cœlesti ductus ille fuerit ad hunc ritum instituendum. Unde Matth. 21. v. 25. dicitur *esse à Cœlo*; & Lucæ 7. v. 30. Pharisei dicuntur *sprevisse consilium Dei*, quod baptizari à Joanne noluisent. Nos, inquit Tertullianus lib. de baptismo cap. 10. *possumus æstimare divinum quidem eum Baptismum fuisse mandatu, non potestate.*

III. Baptismi Joannis non eadem fuit forma, quæ baptismi Christi: tum quia incertum planè est utrum Joannes aliqua verborum formula inter baptizandum usus fuerit: tum quia si usus est ista, quæ insinuat Act. 19. v. 4. *Baptizo vos in eum, qui venturus est*, sanè omnino diversa est ab ea quam præscripsit Christus Matth. 28. Quamquam, ut observat Vossius, ea forma uti non potuit, neque cum Christum neque cum alios post inceptum Christi ministerium baptizavit: tunc enim vera non fuisset formæ hujus significatio, siquidem jam tum præsens aderat Christus. Et certè ea verborum formula usum non fuisse Joannem inde potest suaderi, quod cum Pharisei ipsum interrogassent, an esset Christus, respondit Joannes se non esse. Ignorabant igitur antea Pharisei, an Joannes esset Christus: porro si baptizasset in nomine Christi venturi, istud ignorare minimè potuissent. Non etiam in nomine Trinitatis baptizasse Joannem manifestè colligitur ex cap. 19. Act. ubi ab ipso baptizati declarant se nihil audivisse de Spiritu S.

IV. Denique, baptismus Joannis æqualis non fuit cum Baptismo Christi necessitatis: hic enim omnes obstringit tam parvulos quam adultos; ille vero cum esset baptismus pœnitentiæ, solos adultos: unde rursus baptizati sunt, qui solo Joannis baptismo, non vero qui baptismi Christi jam tincti fuerant.

Secunda pars probatur: Quia ille baptismus diversus omnino fuit à baptismi Christi virtute & efficacia, qui fuit tantum in aqua, non autem in Spiritu sancto; in pœnitentiā ad quam excitabat, non in regenera-

tionem quam non operabatur; quo qui baptizati duntaxat fuerant, rursus baptizati sunt baptismi Christi: atqui talem fuisse Joannis baptismum Scriptura discretis verbis proficitur; ergo &c.

Minor pro triplici ejus parte probatur ex Scriptura.

I. Baptismum suum in aqua duntaxat fuisse, non in Spiritu sancto, ipse Joannes statim declarat Phariseis ad se, ut baptizarentur, venientibus, ne forè plus aliquid accepturos se putarent, quàm re ipsa accepturi erant. *Ego quidem*, inquit Matth. 3. v. 11. *baptizo vos in aqua, in pœnitentiā; qui autem post me venturus est, fortior me est.... ipse vos baptizabit in Spiritu sancto & igne.* Et Marci 1. v. 8. *Ego baptizavi vos in aqua, ille vos baptizabit in Spiritu S.* Idem adhuc repetit apud S. Lucam c. 3. v. 16. & Joannis 1. v. 26. ubi interrogantibus Phariseis quare baptizaret, cum nec esset Christus, nec Elias, nec Propheta, respondet se non nisi in aqua baptizare, Christum vero in Spiritu S. *Ego*, inquit, *baptizo in aqua, medius autem vestrum stetit quem vos nescitis.... hic est qui baptizat in Spiritu sancto.* Igitur baptismus Joannis à baptismi Christi in hoc maximè discrepabat, quod iste in aqua foret & in Spiritu sancto, ille verò in aqua tantum.

Novatores duo reponunt ad hæc Scripturæ testimonia: primum, Joannem noluisse citatis verbis baptismum suum à Christi baptismi distinguere, sed personam suam cum Christi persona contulisse, ac declarasse se ministrum duntaxat aquæ; illum vero Spiritus sancti datorem esse, quam suam virtutem visibili miraculo declaraturus erat Christus, qua Spiritum sanctum Apostolis sub linguis igneis mitteret. Ita Calvinus lib. 4. Instit. c. 15. n. 8. Alterum, quod magis placet Vossio disp. 8. de baptismo Thesi 12. & 13. Joannem non comparare baptismum suum cum vero Christi baptismi, sed cum illa copiosa & abundanti donorum Spiritus sancti effusione, quæ sub specie linguarum ignearum in die Pentecostes facta est, quæ sensu figurato dicitur baptismus, & in aqua longè inferior fuit baptismi Joannis baptismi Christi. Imò si Calvinum audiamus, loco mox citato, ipse baptismus Christi, quem ipso adhuc in terris agente Apostoli administrabant, non tam copiosam Spiritus sancti gratiam conferebat ante Christi Ascensionem, ac postea; nec inde inter-pretationis authorem Christum & S. Petrum facit Vossius: Christus enim post Resurrectionem Apostolis suis dixit Act. 1. v. 5. *Joannes quidem baptizavit aqua, vos autem baptizabimini Spiritu sancto non post multos hos dies*: quæ verba S. Petrus repetit Act. 11. v. 16. *Recordatus sum*, inquit, *verbi Domini, sicut dicebat, Joannes quidem baptizavit aqua, &c.* Confirmabat hæc observatione Vossius, quod nempe Scriptura verbo potius de futuro, *baptizabit*, utatur, quàm de præsentis, ut innuat se alludere ad illam quæ futura erat, copiosam donorum Spiritus S. in die Pentecostes effusionem.

P. 483.

Retellitur utraque responsio.

Prima quidem: Utrumque enim distinguit Joannes, & baptismum suum, & personam suam: baptismum quidem, in eo quod in aqua duntaxat foret, cujus ipse author erat, non minister tantum; baptismus verò Christi in Spiritu S. Si enim totum discrimen in eo reposuisset Joannes, quod ipse minister esset aquæ, Christus verò author gratiæ, nihil sanè habuisset singulare; in baptismi etenim Christi, Apostoli ministri erant duntaxat aquæ, non authores gratiæ: habuit tamen baptismus Joannis istud singulare, ut semper Joannis baptismus appellatus fuerit; baptismus vero Christi nusquam dictus sit baptismus aut Petri, aut Pauli, aut cujuscunque alterius ministri. Quid ita? quia nempe Joannes non tantum minister fuit, sed & author seu institutor sui Baptismatis; Apo-

Apostoli vero ceterique sunt tantum ministri Baptismi Christi. Joannes igitur non tantum personam suam, sed & Baptismum suum distinguit à Baptismo Christi. Adde quod plerumque tempore futuro Christo dicat, *Ipse baptizabit in Spiritu sancto*. At si Spiritus sancti gratia Baptismo Joannis annexa fuisset perinde ac Christi Baptismo, non dixisset tempore futuro, *baptizabit in Spiritu sancto*, sed, *baptizat*.

Secunda responsio non minus falsa est. Suum etenim Baptismum Joannes opponit non tantum futuræ illi copiosiori Spiritus sancti effusioni in die Pentecostes, sed etiam Baptismo quo Christus baptizavit ante suam in Cœlos Ascensionem. Non enim tantum verbo de futuro, *baptizabit, baptizabimini*, utitur, sed etiam de præsentis, *Hic est qui baptizat in Spiritu sancto*. Unde vana prorsus ac inutilis est Vossii observatio. Falsa non minus Calvinii sententia, nempe Baptismum Christi ante Ascensionem ejus in Cœlum, non tam copiosam contulisse Spiritus sancti gratiam, quam postea: hæc quippe abundantior donorum cœlestium largitio non ad Baptismum præcisè, sed ad Confirmationis Sacramentum die Pentecostes institutum referri debet.

II. Baptismum Joannis fuisse dumtaxat in pœnitentiam ad quam excitabat, sæpius testatur Scriptura.

Marci 1. v. 4. *Fuit Joannes in deserto baptizans, & predicans Baptismum pœnitentie in remissionem peccatorum. Et egrediebatur ad eum omnis Judæa regio, & Jerosolymitæ universi, & baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua.*

Matth. 3. v. 3. *Baptizo vos in aqua in pœnitentiam*, ait ipse Joannes.

Et Lucæ 3. v. 11. *Venit in omnem regionem Jordanis predicans Baptismum pœnitentie*. Idem repetitur Act. 13. v. 24.

III. Baptizatos à Joanne rursus tinctos fuisse Baptismo Christi, constat in Actibus Apostolorum cap. 19. ubi duodecim Ephesii baptizati Baptismo Joannis, qui se nihil de Spiritu sancto audivisse declaraverant, baptizati sunt à Paulo in nomine Jesu Christi. Unde S. Hieronymus in Dialogo adversus Luciferianos ait, *Baptisma Joannis in tantum imperfectum fuisse, ut constet postea Christi Baptismate baptizatos qui ab eo fuerant baptizati*.

Anabaptistæ hoc iterati Baptismatis exemplo & auctoritate nixi, putant iterum baptizari posse, qui legitimo Baptismo jam tincti sunt. Invidet illi quidem à Catholicis revincuntur, quibus persuasum est Baptismum Joannis longe diversum fuisse à Christi Baptismo: sed Novatores Lutherani & Calvinistæ, quibus placet eundem esse naturæ & efficaciam, ab iis se expedire vix possunt, ac sese in iis refellendis validissimo præsidio privant. Quapropter multa confingunt, ut istud nostrum argumentum declinent & infringant.

Respondent 1. post Calvinum, eos qui dicuntur à Paulo baptizati Act. 19. re ipsa vero aquæ Baptismo tinctos non fuisse, cum à Joanne jam baptizati fuissent, sed abundantiori dumtaxat donorum Spiritus sancti largitione donatos, quæ sensu figurato Baptismus dicitur, vel baptizati dicuntur, id est plenius edocti & instructi de Mysteriis fidei Christianæ.

Refellitur hæc responsio. 1. Quia sacer Contextus distictè distinguit, & Baptismum, & manus impositionem per quam abundantior Spiritus sancti gratiam perceperunt illi qui sunt à Paulo baptizati. *Baptizati sunt*, ait Historicus sacer Act. 19. v. 5. *in nomine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loquebantur linguis, & prophetabant*. 2. Quia vox ista, *Baptismus*, cum simpliciter & sine ullo addito usurpatur in Scripturis, significat aquæ lotionem, seu Baptismum

verum: cum vero usurpatur ad significandam donorum Spiritus sancti abundantem & conspicuam effusionem, aliquid adjunctum habet quo ista significatio determinatur, ut colligitur ex c. 1. Act. & 3. S. Matth. 3. Quia nomen Baptismi solitarie sumptum nusquam à sacris Authoribus usurpatur pro doctrina & instructione; atque merum istud est cerebri Sociniani figmentum, cui vel inviti arma & vires suppeditant Calvinistæ, quamquam ab iis multum abhorrere se videri velint.

Respondent 2. ista verba c. 19. v. 5. Actuum Apostolorum, *His auditis baptizati sunt*, non esse S. Lucæ Historici, sed S. Pauli narrantis qua ratione post præmissam à Joanne instructionem seu doctrinam, illi Ephesii baptizati fuissent ab ipso met Joanne, ita ut sensus sit, *His auditis*, nempe audita Joannis prædicatione & doctrina, baptizati sunt illi à Joanne.

Retellitur ista responsio. 1. Quia gratis omnino ficta est, nullum enim ne vel levissimum quidem extat in sacro textu hujus transpositionis vestigium; & ipse Vossius Disput. 8. de Baptismo Thesi 33. non dissimulat explicationem hanc novam esse, omnibus Antiquis incognitam. 2. Quia series contextus postulat ut citata verba sint S. Lucæ Historici narrantis quomodo Ephesii illi, post factam declarationem se nihil de Spiritu Sancto audivisse, à Paulo baptizati sint in nomine Jesu, id est Baptismo Christi, in quo Spiritus sancti mentio erat. 3. Quia ab eodem sunt baptizati, à quo manus ipsis sunt impositæ. 4. denique, quia dicuntur baptizati in nomine Domini Jesu: at non Joannes, sed Apostoli ita baptizabant.

Respondent 3. baptizatos à Joanne ideo rursus baptizatos esse Baptismo Christi, tum quia ejus urgebat obligatio, tum quia copiosorem conferebat gratiam.

Refellitur 1. Quia lex Baptismi eos tantum in mente adversariorum obstringebat, qui vero Christi Baptismo tincti non fuerant: at, juxta adversarios, Baptismus à Joanne ministratus erat Baptismus Christi; quomodo igitur à Joanne baptizatos lex Baptismi Christi rursus obstrinxisset? 2. Quia gratis fingitur Baptismum Joannis contulisse ex se interiorem gratiam & animæ mundationem, atque Christi Baptismum necessarium dumtaxat fuisse ad copiosorem percipiendam gratiam Spiritus sancti: ad illam enim assequendam non Baptismus Christi, sed manus impositio necessaria tantum fuisset. 3. Quia explicanda non est Scriptura ad sensum & arbitrium cujusunque, sed juxta communem SS. Patrum sententiam: at illi communi suffragio docent Baptismum Joannis gratia interiori vacuum fuisse, ut mox ostendemus. Unde S. Augustinus L. 5. de Baptismo c. 9. *Baptizatos, inquit, à Paulo eos qui jam Baptismo Joannis baptizati fuissent, legimus in Actis Apostolorum; non ob aliud, nisi quia Baptismus Joannis non fuit Baptismus Christi. Etc. 10. Quæro, inquit, si Baptismo Joannis peccata dimittebantur, quid amplius præstare potuit Baptismus Christi iis quos Apostolus Paulus post Baptismum Joannis Christi Baptismo voluit baptizari?*

Respondent denique, mirum non esse si jussisset Paulus baptizari Ephesios illos, cum baptizati non fuissent vero ac legitimo Joannis Baptismo; sed à discipulis dumtaxat Joannis, violato ritu legitimo ac præscripto, fuerant baptizati. Rem autem ita se habere probant.

Ex S. Ambrosio Lib. 1. de Spiritu Sancto c. 3. ubi negat vere baptizatos fuisse Baptismo Joannis duodecim illos discipulos, quos Act. 19. iussit Paulus baptizari.

Ex Oprato Milevitano Lib. 5. adversus Parmenianum, ubi distinguit Baptismum Joannis ante & post Resurrectionem Christi; ac docet Joannis Baptismum

Tom. 4.
part. 2.
p. 294.

L. 4. In-
str. c. 15.
nu. 18.
pag. 486.

To. 9. p.
146. G.

Ibid. p.
148. A.

To. 2. p.
608.

Ed. nov.
1700. p.
85. & 84
n. 5.

num ante Christi Resurrectionem plenum fuisse & perfectum, nec iteratum, sed post Resurrectionem ac promulgatam Baptismi legem, imperfectum fuisse & iteratum, atque isto duntaxat tinctos fuisse Ephesios illos quos iussit Paulus baptizari in nomine Domini Jesu.

Ex Eulogio Alexandrino lib. 2. adversus Novatianos apud Phorium Bibliothecæ codice 280. ubi disertis & expressis verbis docet eos, qui leguntur baptizati Act. 19. non à Joanne, sed ab ejus duntaxat discipulis baptizatos fuisse, violata traditione & ritu baptizandi præscripto, alios vero qui legitimo Joannis Baptismo tincti fuerant, non baptizatos fuisse.

Refellitur responsio; Quia Act. 19. de Baptismo ab ipso Joanne ministrato loquitur S. Paulus, non de alio: *Joannes*, inquit v. 4. *baptizavit Baptismo penitentia populum*; ergo Ephesi quos iussit iterum baptizari, vero Joannis Baptismo tincti fuerant.

Ad S. Ambrosium, dissimulare non possumus S. Doctorem in ea fuisse opinione, ac distinxisse Baptismum Joannis ab eo quem ejus discipuli ministrabant.

Ad Optatum, contendit ille solum Apostolos rebaptizasse eos, qui Joannis Baptismo tincti fuerant post Christi Resurrectionem, non alios qui antea fuerant baptizati; quia nempe lex Baptismi Christi obligavit post Resurrectionem, non vero antea. In illius igitur Authoris sententia, Baptismus Joannis ante Resurrectionem Christi collatus, ratus fuit, nec iteratus, hoc enim unum habebat ex hoc exemplo adversus Parmenianum demonstrandum, Baptismum scilicet, qui in usu est ac probatus, non esse iterandum; inde vero concludi non potest, parem visum fuisse Optato natura & efficacia Baptismum Christi & Joannis; imo contrarium plane inferitur, cum doceat rebaptizatum esse post Joannem, non vero post Christum, saltem postquam lex Baptismi Christi vigere cœpit.

Ad Eulogium Alexandrinum, non est quod curemus benigna interpretatione eum ad nos adducere, qui totus reluctatur; sed ut optimè observat Phorius post adductum ex Libro ipsius secundo fragmentum: *Sic existimavit Eulogius, cum plurimi Patres ostendant Joannis Baptisma fuisse imperfectum*. Cum igitur ille ceteros Patres deseruerit, à nobis deferendus quoque est.

Probatur 2. Conclusio ex constanti SS. Patrum utriusque Ecclesiæ tum Græcæ, tum Latine Traditione. Nonnulla indicasse testimonia cum sufficiat, cum Veteres sibi contrarios esse hac in parte non dissimulet Calvinus lib. 4. Institut. c. 15. n. 7. quos more suo protervè & inverecundè judicat esse non audiendos.

Ex Græcis itaque

Origenes in Joan. Tom. 8. ait: *Qui in Actis baptizati erant in Joannis Baptismo, & neque an Spiritus sanctus esset, audierant, denno ab Apostolo baptizantur, quia regeneratio non apud Joannem, sed apud Jesum per Apostolos suos fiebat*.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catech. 3. probat tantum differre Baptismum Joannis à Baptismo Christi, quantum ipse Joannes Christo fuit inferior.

S. Basilus Magnus Exhortatione ad Baptismum: *Joannes*, inquit, *predicabat Baptisma penitentia, ad idque egrediebatur Judea tota: predicat Dominus Baptisma adoptionis; ac quis eorum qui in ipso spem reponere, morem non geret? Baptisma illud vim habebat introducendi: hoc, perficiendi. Illud erat secessus à peccato: hoc conjunctio est Deo*.

S. Gregorius Nazianz. Orat. 39. de triplici Baptismo, Moysis, Joannis & Christi loquens, docet primum fuisse tantum per figuram; secundum, verum & non judaico more; *Non enim in aqua solum*, inquit, *sed etiam ad penitentiam; nondum tamen prorsus spiritualiter: nec enim addit, in Spiritu*. Tertium, perfectum numerisque omnibus absolutum.

Tournellii Tomi III. P. II. De Bapt. & Confirm.

S. Chrysost. Homil. 11. in Matth. ait nihil aliud habuisse Joannis Baptismum, quam ut Judæos ad penitentiam adduceret.

S. Cyrillus Alexandrin. Commentario in Joan. ait, Evangelistam, cum prævideret futuros esse, qui nullum statuerent discrimen inter Baptismum Christi & Joannis, expressis verbis discrimen illud exposuisse.

Ex Latinis

Tertullian. lib. de Baptismo cap. 10. data opera de Baptismo Joannis disserit, aitque *eum mandatum quidem divinum fuisse, sed humanum conditione & potestate. Nihil enim celeste præstabat, sed celestibus præministrabat, penitentia scilicet præpositus*.

S. Hilarius in Matth. cap. 2. docet opus Legis inefficax fuisse ad salutem; Baptismum Joannis ad solam penitentiam provocasse, Baptismum vero Christi peccatorum remissionem largiri.

S. Ambr. ad caput 3. S. Lucæ: *Non aqua omnis, inquit, ablutio est, sed hac inter se diversa esse non possunt; & ideo aliud Baptisma penitentia, aliud gratia est*.

Opratus lib. 5. contra Parmenianum, probat alterum fuisse Christi Baptismum, & alterum Joannis, quia rebaptizatum est post Joannem, non vero post Christum. Exemplum illud iterati Baptismatis à Joanne collati, post S. Cyprianum Epistola 73. opponebant Donatistæ, ut ostenderent semel baptizatos posse iterum baptizari, cui argumento non aliter occurrunt SS. Ecclesiæ Patres, Hieronymus, Opratus, Augustinus, quam ostendendo latum fuisse discrimen inter utrumque Christi ac Joannis Baptismum; atque rebaptizatum quidem fuisse post Joannem, quia imperfectus erat & interiori gratia vacuus ejus Baptismus, seu quia Baptismus quem ministrabat, non erat Christi; è contra nusquam rebaptizatum esse post Christum ejusque Baptismum verbis Evangelicis confectum, quia verus ille est ac perfectus Baptismus.

S. Hieron. Dialogo adversus Luciferianos: *Joannes*, Tom. 4. inquit, *Spiritum sanctum non dedit, quem Cornelius part. 2. Centurio, antequam baptizaretur, accepit? Responde, P. 293. quæso, cur non dederit? ignoras? Audi quid Scriptura doceant: Joannis Baptisma non tam peccata dimisit, quam Baptisma penitentia fuit in peccatorum remissionem, id est, futuram remissionem, quæ esset postea per sanctificationem Christi subsequutura*.

S. denique Augustinus pluribus in locis idem docet, ut in Enchiridio ad Laurentium cap. 49. Tract. 5. in Joan. Lib. 5. contra Donatistas cap. 9 & 10. Lib. 2. contra Litteras Petiliani cap. 22. 24. 36. & 37.

Hac expensa constanti Ecclesiæ traditione, merito Conc. Trid. Sess. 7. Can. 1. de baptismo, ita definit: *Si quis dixerit Baptismum Joannis habuisse eandem vim cum Baptismo Christi, anathema sit*. Tom. 14. Conc. p. 777. E.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Scriptura eandem materiam & formam, eundem authorem ac effectum assignat baptismi Joannis & Christi. De materia nulla dubitandi ratio esse potest; uterque enim baptismus in aqua perficiebatur: de forma autem constat ex c. 19. v. 4. Actorum, ubi Joannes dicitur baptizasse *in nomine venturi*, quod idem est ac in nomine Christi. De authore patet, quia Matth. 21. v. 25. dicitur esse de Cælo: denique effectus baptismi Joannis fuit remissio peccatorum, Marci 1. v. 4. & Lucæ 3. v. 3. *Et venit (Joannes) in omnem regionem Jordanis, predicans Baptismum penitentia in remissionem peccatorum*; quod certè consonat cum baptismi Christi, de quo dicitur Act. 2. v. 38. *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum*; ergo baptismus Joannis ejusdem fuit naturæ & efficaciæ cum baptismi Christi.

Resp. nego maj. Excepta enim sola materia, quam

P

in

in utroque Baptismo eandem fuisse concedimus, fuisse eandem formam, aut eundem authorem vel effectum pernegamus. De forma & authore jam inter probationes Conclusionis dictum est: remissio vero peccatorum non Baptismo Joannis, sed pœnitentiæ ad quam excitabatur, tribuitur; seu, ut ait S. Augustinus Lib. 5. contra Donatistas cap. 10. Joannes baptizabat in remissionem peccatorum *in spe*, hoc est, obtinendam per Christum, ratione pœnitentiæ ad quam Baptismus Joannis promovebatur. Hinc est quod Baptismus Christi nusquam appellatur, sicut Baptismus Joannis, pœnitentiæ, sed regenerationis seu renovationis. Quid ita? quia pœnitentia alio modo se habuit in Baptismo Joannis, & alio in Baptismo Christi: hunc præcedit tanquam dispositio, illum vero sequitur tanquam ejus unicus effectus.

Objicies 2. aliqua SS. Patrum testimonia.

P. 225. C Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 4. *Nec, inquit, quidquam refert inter eos quos Joannes in Jordane, & quos Petrus in Tiberi tinxit.*

To. 2. p. 632. E. S. Basilus Lib. 1. de Baptismo, *Joannis Baptisma, inquit, multimodis excoluit. Nam peccata nullo modo discernebat,.... Quin etiam sine ulla prorsus dilatione simul atque ad gratiam Dei & Christi ejus aliquis accesserat, quantacunque & qualiacunque peccata confessus fuisset, & baptizabatur in Jordane fluvio, & statim veniam consequabatur peccatorum.*

P. 233. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mystagogica 2. *Per Baptismum Joannis, inquit, dabatur remissio peccatorum; per Baptismum Christi, adoptio filiorum.*

P. 85. Optatus L. 5. contra Parmenianum, scribit baptizatos Baptismo Joannis, per violentiam; baptizatos vero Baptismo Christi, per Legem intrasse in Regnum Cœlorum.

To. 9. p. 148. E. S. Augustinus Lib. 5. de Baptismo contra Donatistas cap. 10. *Ne quisquam, inquit, contendat etiam in Baptismo Joannis dimissa esse peccata; sed aliquam ampliorem sanctificationem eis quos jussit Paulus Apostolus denuo baptizari, per Baptismum Christi esse collatum, non ago pugnaciter.*

Edr. Bonon. 1643. P. 335. S. Petrus Chrysologus Sermone 137. *Erat, inquit, penes Joannem venia, sed non sine pœnitentia..... Erat Baptisma quod culpam tolleret, conscientiam non dederet.*

P. 125. C Resp. ad singula testimonia.

Ad Tertullianum: Comparat ille Baptismum Joannis & Christi, ratione materiæ, quæ eadem fuit, non vero ratione effectus. *Nulla distinctio est, inquit, mari quis aut stagno, flumine an fonte, lacu an alveo diluatur.*

Ad S. Basilium: Extollit ibi S. Doctor Baptismum Joannis supra Baptismum Moïsis, non vero æquiparat Baptismo Christi. In eo vero superabat Baptismus Joannis Baptismum Moïsis, quod hic umbra tantum foret, seu typus & imago baptismatis, in quo nullum erat pœnitentiæ signum, nulla peccatorum confessio, nullum melioris vitæ propositum, sicut in Baptismo Joannis, ad quem accedentes sua confitebantur peccata, quorum remissionem statim obtinebant, non virtute ipsius Baptismi, sed pœnitentiæ adjunctæ, ad quam excitabatur Joannes. Promisit enim Deus in quacunque die pœnitentiam egerit peccator, se illius iniquitatum non recordaturum.

To. 2. p. 633. A. Ezechielis 18. v. 21. Baptismum autem Joannis tantum à Baptismo Christi distare ait S. Basilus loco citato, *quantum Sol stellis antecellit.*

Ad S. Cyrillum, Optatum & alios, eadem est responsio: nempe Baptismum Joannis peccatorum remissionem dedisse, non propria virtute & efficacia, sed ratione pœnitentiæ adjunctæ.

Idem respondendum ad S. Augustinum.

P. 335. Ad S. Chrysologum, dico eum citato loco nostræ potius favere, quam adversari Conclusioni. *Per Ba-*

pismus enim Joannis, inquit, purificabatur homo ad pœnitentiam, non promovebatur ad gratiam.

Objicies 3. Si Baptismus Joannis gratiam & peccatorum remissionem non dedit, quare Apostoli eo solum Baptismo tincti, non fuerunt Christi Baptismo denuo baptizati?

Resp. 1. S. Augustinum Lib. 3. de anima & ejus origine cap. 9. colligere ex istis Christi verbis Joan. 13. v. 10. *Qui lotus est non indiget nisi ut pedes lavet, Apostolos Baptismo Christi fuisse initiatos.*

Resp. 2. Quod etsi constaret Apostolos non fuisse Baptismo Christi baptizatos, non inde bene inferretur per Joannis Baptismum eos gratiam Spiritus sancti afsecutos fuisse. Cum enim Christus Sacramenta instituit, suam virtutem illis non ita alligavit, quin absque eorum ministerio gratiam, cum voluerit, conferre possit; adeoque Apostolis suis sine suo Baptismo regenerationis & renovationis gratiam immediate conferre potuit. An re ipsa ita fecerit, nihil habemus in Scripturis expressum.

QUÆSTIO II.

De necessitate Baptismi.

SUMMI momenti est præsens controversia, in qua accurate pertractanda paulò diutius immorari nos adigit Socinianorum temeritas & pervicacia.

P R Æ N O T A N D A.

Observandum 1. duplicem vulgo distingui à Theologis necessitatem, unam mediæ, alteram præcepti.

I. Illud necessarium dicitur necessitate mediæ, sine quo velejus voto seu desiderio finis obtineri non potest: hoc modo Baptismus & Pœnitentia Sacramenta sunt necessaria necessitate mediæ ad salutem. Ratio à priori est, quia ejusmodi Sacramenta ex institutione Christi continent & conferunt gratiæ spiritualis effectum, qui per se ita necessarius est, ut sine illo nemo possit esse salvus: ita nemo potest salvus esse sine gratia, vel regenerante in Baptismo, vel reparante in Pœnitentia. Unde in rebus hujuscemodi, nec ignorantia, nec impotentia excusat; & quamquam reus non sit violati præcepti, qui Baptismi legem aut invincibiliter ignorat, vel ipsi obsequi non potest, gratiam tamen illi annexam non percipit, (nisi in casu martyrii ac perfectæ contritionis) & tum negative, ut ajunt, propter gratiæ illius defectum, tum positivè, propter peccatum sive originale sive actuale non dimissum, æternæ damnationi illi obnoxius est.

Quæ porro necessaria sunt necessitate mediæ, ea quoque ex se necessaria sunt necessitate præcepti quia tenentur unusquisque adhibere omnia necessaria ad salutem assequendam: non tamen suam habent necessitatem ex præcepto, nisi, ut dicitur, præsuppositive; imò potius ex necessitate quam habent ex propria sua conditione, fit ut sint quoque ex præcepto necessaria.

II. Illud dicitur necessarium necessitate præcepti, quod sine peccato non potest omitti; atque in ejusmodi rebus excusat vel ignorantia vel impotentia. Revera observatio præcepti necessaria fit necessitate mediæ respectu illius qui capax est præcepti, illudque observare tenetur; sed, ut ait Vasquez in 3. par. q. 73. art. 3. c. 1. & 3. talis observatio præceptorum negativè tantum necessaria est ad salutem, ne scilicet propter transgressionem præcepti aliquod ponatur saluti impedimentum: è contra quod est necessarium necessitate mediæ, positivè confert ad salutem, quia nempe continet gratiam per se necessariam ad salutem. Unde necessitas mediæ & præcepti non tam ex modo loquendi Scripturæ dignosci potest, quam ex subiecta materia, si nempe res proposita talis sit quæ conferat gratiæ effectum

effectum per se absolute necessarium: eodem quippe modo Scriptura exprimit & necessitatem medii, v. gr. in pœnitentia his verbis: *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*; & necessitatem præcepti in Eucharistia, *Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Luc. 13.
Joan. 6.
34.

Observandum 2. inter ea quæ necessaria sunt necessitate medii, alia esse interna salutis media, qualis est gratia sanctificans; alia vero externa, qualis est v. gr. ablutio exterior in baptismo; inter quæ istud discriminis occurrat, quod sine medio interno, actu & re percepto, impossibile sit obrinere vitam æternam: ita sine sanctificante gratia nullus unquam salvus esse potest. At vero sine medio externo, nempe Sacramento, potest quis salvus fieri, nempe per fidem charitate perfecta formatam, quæ justificat ante realem & actualem Sacramenti perceptionem, cum solo ejus voto sive explicito sive implicito saltem, quod in perfecta charitate semper includitur. Ratio est, quia medium externum ex Christi institutione ordinatur ad conferendam internam sanctificantem gratiam, cum autem divina virtus non sit exterioribus signis necessario alligata, atque possit gratia sanctificans per contritionem perfectam obtineri, hinc est quod externum illud medium aliquibus in casibus suppleri possit per votum seu desiderium ipsius. Sic suppletur baptismus per Martyrium & contritionem perfectam.

Observandum 3. votum rei alicujus necessariae nihil aliud esse, quam desiderium illius obtinendæ. Duplex autem distinguitur: unum explicitum & proprium, quod ex rei cognitione nascitur; alterum vero implicitum & generale, quod tendit ad rem, quatenus est à Christo præscripta, quod votum seu desiderium adimplendi omnia Christi præcepta, semper includitur in charitate perfecta à qua sejungi non potest, atque semper necessarium est necessitate medii. Fieri quippe non potest, ut quis salvus fiat, nisi implicitè saltem habeas voluntatem servandi quæcunque sunt à Christo præscripta; hoc est, nisi ita sit animo affectus & præparatus, ut illa omnia velit observare cum ea cognoscet, & adimplendi facultas dabitur. Nonnihil autem discriminis est inter ista duo, nempe votum rei alicujus esse necessarium, & rem ipsam necessariam esse in voto. Prius enim significat, voluntatem observandi rem præceptam esse necessariam, quod verum est; posterius, rem præceptam tantæ necessitatis esse ad salutem, ut si non re ipsa, saltem voto debeat haberi; quod non semper verum est; præsertim in rebus quæ ex præcepto duntaxat sunt necessariae.

Observandum 4. necessitatem baptismi attendi posse vel respectu adultorum, vel respectu infantum; isti autem vel sunt filii Fidelium Christianorum, vel Infidelium.

Observandum denique, inter Hæreticos alios esse qui impugnant necessitatem medii baptismi, alios vero necessitatem præcepti, ut mox constabit.

Duo itaque duobus sequentibus Articulis sunt nobis inquirenda.

In primo, utrum baptismus in re vel in voto sit necessarius adultis necessitate medii & præcepti; infantibus vero necessitate medii.

In secundo, utrum baptismus suppleri possit per votum illius, per contritionem perfectam & martyrium, & quomodo.

ARTICULUS I.

Utrum Baptismus necessarius sit in re vel in voto adultis, necessitate medii & præcepti; infantibus vero necessitate medii.

ERRORES.

Cum per baptismum Religioni Christianæ nomen demus, adopremur in filios Dei, & æternæ salutis capaces efficiamur, mirum esse non debet quod antiquus salutis nostræ æmulus dæmon tot adversus illius Sacramenti necessitatem ac virtutem hostes inter veteres & novos Hæreticos suscitaverit.

Ex veteribus, secundum sæculo Cajani & Quintiliani & Quintilia fœmina sic dicti, negant baptismi necessitatem, rati fidem sufficere ad salutem. Ita Tertull. L. de baptismo cap. 1.

An. 180.

Tertio sæculo, Manichæi, teste S. Augustino hæresi 46. Baptismus in aqua nihil cuiquam perhibent salutis afferre, nec quemquam eorum quos decipiunt, baptizandum putant. Ratio aperta est, quia illi aquam, ut & cæteras res corporeas à diabolo creatas esse contenderent.

An. 200.

Quarto sæculo, Ascodrutæ, ut loquitur Theodoretus L. 1. hæretic. fabularum cap. 10. dicunt non debere Divina mysteria, quæ invisibilia sunt signa, per res visibiles perfici. Propterea nec baptizant eos, qui accedunt, nec apud eos celebratur baptismi mysterium.

An. 350.

Eodem sæculo, Seleuciani & Hermiani, teste S. Augustino hæresi 59. baptismum in aqua rejecerunt.

An. 370.

Eodem sæculo, Massaliani (quod nomen ex lingua Syra ductum esse, & significare orantes, unde græcè dicti sunt *ἐπίτροποι*, observat S. Aug. hæresi 57.) docebant, nullam ex baptismo & Eucharistia percipi utilitatem, sed perpetua oratione peccatum tolli radicibus. Ita Theodoretus L. 4. hæretic. fabul. Epiphanius hæresi 80. Joannes Damascen. L. de Hæresibus.

An. 390.

Eodem sæculo, Archontici baptismum damnarunt, inquit S. Epiphanius hæresi 40. tamen inter eos sint, qui baptismi initiata antea fuerint. Ita Theodoretus L. 1. hæretic. fabul. cap. 11.

An. 350.

Quinto sæculo, cum Pelagiani negantes originale peccatum ab Augustino premerentur argumento ducto ex necessitate baptismi, coacti sunt negare baptismum necessarium esse ad delendum originale peccatum. Urgente verò sancto Doctore ista verba Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Cælorum*, quibus constat, vel infantes non baptizatos à Regno Cælorum arceri non debere, utpote innocentes, quos tamen arcebant Pelagiani; vel eos labe originali infectos esse, ad quam diluendam opus haberent renasci per baptismum, eò illi adducti fuere, ut distinguerent inter Regnum Cælorum & vitam æternam; ac infantes quidem propter defectum baptismi à Regno Cælorum excluderent, vitam tamen æternam donarent, quia innocentes sunt nulla originis labe maculari.

Initio ejusdem sæculi, Vincentius Victor dixit aliquos eorum qui sine Baptismo Christi ex hac vita migraverint, interim non ire in Regnum Cælorum, sed in Paradisum; postea vero in resurrectione mortuorum etiam ad regni Cælorum beatitudinem admittendos fore. Ita S. Augustinus Lib. 3. de origine animæ c. 1.

Ex recentioribus Hæreticis, qui sæculo decimo quinto Ecclesiam infestant.

T. 10. p.
382. D.
E.

Joannes Wiclef, teste Thoma Valdensi Tom. 2. de Sacramentis cap. 96. docuit baptismum necessarium non esse. Ita constat ex Sess. 15. Conc. Constantiensis. Idem asseruit Zuinglius Lib. de vera & falsa Religione cap. de baptismo, ubi ostendit baptismum me-

rum esse externum symbolum nullius ad salutem præsidii.

Martinus Bucer in cap. 3. Matthæi idem quoque asseruit, sed alio fundamento nixus, nempe, "quia pueri prædestinati etiam sine Baptismo salvantur, non prædestinati etiam cum Baptismo damnantur."

P. 484. Calvinus Lib. 4. Institutionis, necessarium quidem esse ex præcepto non inficiatur Baptismum; sed ad delendum originale peccatum omnibus sive adultis sive parvulis esse necessarium, totis viribus repugnat. cap. 1. §. 10. sic loquitur: "Jam perspicuum est quam falsum sit quod docuerunt pridem nonnulli, in quo alii persistunt, per Baptismum solvi nos & eximi ab originali peccato, & à corruptione quæ ab Adam in universam posteritatem propagata est. Et n. 22. *expressè ait*, non necerari à regno Cælorum infantes quos è præsentia vita migrare continger, antequam aqua mergi datum fuerit. Atqui jam visum est fieri non levem injuriam Deifœderi, nisi in eo acquiescimus, ac si per se infirmum esset, cum ejus effectus neque à Baptismo, neque ab ullis accessionibus pendeat. Accedit postea Sacramentum sigilli instar, non quod efficaciam Dei promissioni, quasi per se invalidæ, conferat, sed eam duntaxat nobis confirmet. Unde sequitur, non ideo baptizari Fidelium liberos ut filii Dei tunc primum fiant qui ante alieni fuerint ab Ecclesia, sed solemni potius signo ideo recipi in Ecclesiam, quia promissionis beneficio ante ad Christi Corpus pertinebant. Proinde si in omittendo signo nec fœcordia est, nec contemptus, nec negligentia, tuti ab omni periculo sumus." Ita Calvinus, quibus significat parvulos sine Baptismo excedentes ex hac vita, salvos esse propter fœdus quod Christus cum Christianis pepigit; virtute cujus illos sanctos esse, nec ipsis labem originalem à Deo imputari contendit; & ita Baptismum necessarium ipsis non esse ut solvantur à labe originali, sed tantum ut obsignet divinam promissionem. Adultis quoque minime ad salutem necessarium esse docet, quos ait fide justificari; & per Baptismum tantum obsignari, confirmari & nutriri hanc fidem: *Quatenus*, inquit ibid. n. 14. *erigenda, alenda, confirmandaque fidei nostra datur, sumendus est.*

E siquæ Calvinistarum orti Sociniani iisdemque cum ipsis placitis innutriti ac imbuti, multo tamen longius progressi sunt audacia & temeritate in oppugnandis fidei Christianæ mysteriis; seu, ut melius dicam, eo usque prorupit effrenis eorum licentia, quo proclivi ac facili lapsu ducunt Calvinistarum documenta: nempe ubi semel neglecta Ecclesiæ ac Traditionis autoritate, suum unicuique permittitur in exponenda Scriptura iudicium, nulla amplius certa lege ac regula contineri potest humanum ingenium, sed pro innata libertate quisque liberius genio suo indulgens, novos Scripturæ sensus, nova dogmata, novamque excogitat & sequitur Religionem, quod certè tristi & infelici eventu contigisse videmus in Socinianis, cum aliis in mysteriis, tum in eo de quo hic disputamus Baptismi Sacramento. A Calvinistis hausere illi quidem Baptismum necessitate mediæ non esse necessarium ad delendum peccatum originale, neque in adultis neque in parvulis; sed ab iisdem edocti Ecclesiæ & Traditionis vocem spernere, ac suum duntaxat privatum consulere iudicium, nullo retenti fræno autoritatis, longius processerunt, ac negarunt.

I. Christum Apostolis dedisse baptizandi præceptum: verba quippe Christi Matth. 28. *Euntes docete, baptizantes &c.* interpretantur non de aquæ Baptismo, sed de sola instructione seu doctrina. Ajunt tamen post Volkeliū Lib. 6. de vera Religione cap. 14. *Apostolos eisi non jussor ritum baptizandi convenienter usurpasse, cum quia populus Judæus carimoniis valdè delectabatur, utpote in illis quasi enutritus & educatus; tum quia Baptismi carimonia à magni nominis magnæque autoritatis viro, nempe Joanne, jam antea in-*

introducenda, magnoque applausu ab omnibus recepta fuerat; tum denique quia aptissima erat ad adumbrandum Christianorum officium ac statum; unde conveniens fuit ut ritus hujus ætatis per Baptismi carimoniam Christianæ Religionis adscribi. Ita Volkelius.

II. Negarunt baptizandi præceptum datum à Christo Matth. 28. (si tamen præceptum est) universale fuisse, ab omnibus in perpetuum observandum; sed certis duntaxat personis pro certo quodam tempore addictum fuisse, nempe illis qui Ecclesiæ initio à Paganismo vel Judaismo convertebantur ad Christum; cæteris vero qui vel è Christianis nascuntur, vel in Christiana fide sunt educati, minime necessarium esse contendunt, cum Baptismus sit res libera & indifferens, quæ sine salutis dispendio observari possit vel omitti: unde non negant posse aliquem baptizari, si ita velit; modo fiat, inquiunt, sine scandalo, absque ulla imposita necessitatis lege, & persuasione talem ritum esse ad salutem necessarium. Ita Socinus Disputatione de Baptismo Tom. 1. Operum ipsius pag. 710. Ostorodius Institutionum Germanicarum cap. 9. Volkelius L. 6. de vera Religione cap. 14. quod integrum est de præsentis argumento.

III. Docent Baptismum esse merum ritum externum, ac publicum duntaxat professionis Christianæ symbolum, omni interiori gratia vacuum ac plane desertum: unde in Catechesi majore Racoviensi, non alia profertur Baptismi definitio, quam *quod sit ritus exterior quo homines vel è Judaismo, vel è Gentilismo ad Religionem Christianam accedentes manifestè profitentur se Christum pro suo Domino agnoscere.* E Scriptis Socini Catechesim illam compegit Smalcius, & typis evulgavit Racoviæ an. 1606.

Ad Socinianos ex parte accedete videtur Episcopus Sæctæ Arminianorum seu Remonstrantium defensor præcipuus. Respondens enim ad quæstiones sexaginta quatuor Theologicas sibi à discipulis propositas, Tom. 1. Operum, ad 37. docet 1. apud S. Matth. cap. 28. sermonem esse de vero aquæ Baptismo. 2. Si Baptismus nihil aliud sit quam tessera, nota, vel sigillum Christianæ professionis, præceptum ejus ad eos duntaxat pertinere, qui Christianam profitentur Religionem. 3. Si Baptismus sit (ut ipse putat) sigillum seu obsignatio remissionis peccatorum antea commissorum, ejus præceptum eos primario adstringere, qui à Paganismo ad Christum convertuntur; secundario vero eos qui in Religione Christiana nati, multis tamen se peccatis obstrinxere. 4. Si qui sint qui vitam ab omni scelere immunem & puram duxerint (quod rarum) eos Baptismi lege non teneri; non est enim opus medico benè habentibus. Ex quo non obscure colligitur, in mente hujus Authoris Baptismum necessarium non esse *mediæ*, ut dicitur, necessitate ad salutem.

Lutherani & Calvinistæ quibus nostri semper exprobravere, quod sua ab Ecclesia defectione Sociniane impetrati locum & ortum dedissent, nec pestem hanc ulla arte (si suis placitis starent) expugnare possent, nihil non tentarunt, ut multis editis ex professo Operibus, fidei nostræ capita, Trinitatis imprimis & Incarnationis, quæ nobiscum habent communia, contra illos defenderent ac probarent; sed eventu, ut plurimum, infelici, uti ostendimus passim, quando se dedit occasio. Nihil enim juris sibi assumere possunt Lutherani & Calvinistæ in Scripturis ad privatum suum sensum detorquendis, quod idem sibi non arrogant Sociniani; nec ullus inter eos judex erit, qui licet inter illos dirimat. Quis enim esset? Scriptura? at de ejus sensu controversitur, & quisque eam ad partes suas trahere conatur. An ratio? sed omnes in sensu suo abundant. An Ecclesia & Traditio? rectè quidem: at illi vocem ejus ac iudicium rejiciunt; atque ut à proposito argumento discedamus, dicant nobis Calvinistæ quo jure verba isthæc Christi Joannis 3. v. 5. *Nisi quis renatus fue-*

vit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Caelorum, detorqueant ad sensum metaphoricum, neque de vero aquæ baptismo intelligant; Socinianos vero qui hæc pariter Christi verba Matth. 28. *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, interpretantur non de baptismo aquæ, sed instructionis & doctrinæ, rejiciant ac confutent? Dicant pariter, quo argumento ex una Scriptura adversus eosdem evincere possunt, inter baptizandum appellandos esse seu invocandos Patrem, Filium & Spiritum sanctum, atque sensum verborum Matth. 28. non esse istum, *Docete, baptizate, in fide Patris, & Filii, & Spiritus sancti*? Certè absque Traditionis auxilio nusquam id evincere poterunt: adeo verum est Calvinistas excusso semel Ecclesiæ & auctoritatis legitimæ jugo, vel invitos Socinianos arma subministrare, nec ab eorum manibus sese expedire posse.

Præter illos errores, nonnulli è nostris Scholasticis singulares aliquas opiniones amplexi sunt.

Scholasticorum aliquorum opiniones.

Cajetanus 3. part. ad artic. 2. & 11. qu. 68. docuit parvulos Fidelium Christianorum, quibus per baptismum subveniri non potest, nontantum ex privilegio Dei singulari, sed ex lege Dei communi & ordinaria salvari posse votis & orationibus parentum, maximè si exterius aliquod adhibeant signum, quo generale votum parvulis applicare se testentur. Hæc opinio non modo temeraria, sed etiam fidei tam parum consona visa est S. Pio V. Summo Pontifici, ut jussit in editione Romana altera expungi Commentarium hujusce secundi & undecimi articuli.

Quidam alii censuere, lege quidem ordinaria, parvulos etiam Fidelium sine baptismo non salvari; verumtamen Deum pro sua summa clementia vel exaudire parentum vota pro salute infantium, adeoque eos hortandos ut pro illis apud Deum intercedant; vel Deum supplere defectus essentielles baptismi, si qui sint ex parte materiæ vel formæ, vel intentionis ministri. Ita Gerson Serm. de Nativit. B. Virginis, Consideratione 2. Gabriel in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. dubio 2. Altiliodorensis in Summa L. 3. Tract. 3. q. 2. art. 4. S. Bonaventura in 4. dist. 3. prima parte distinctionis, qu. 2. art. 2. ad 2. Durandus in 4. dist. 6. q. 2. n. 12. & alii, qui salutem hanc infantium probabiliter ex Divina misericordia præsumunt, non tamen velut rem certam & indubitatam admittunt.

Sunt qui infantibus sine baptismo ex hac vita migrantibus felicitatem quandam temporalem, & naturalem veluti quendam paradysum assignent, ut Pighius & Catharinus apud Bellarminum Tom. 4. L. 6. cap. 2. & nostra hæc ætate non ita pridem Eminentissimus Cardinalis Sfondratus in Libro cui titulus, *Notus prædestinationis dissolutus*, parte 1. §. 1. num. 13. docet, parvulos qui sine Baptismo decedunt, cælesti quidem Regno, quasi paternæ culpæ reos nec expiatis excludi; non tamen excludi naturalibus bonis, & à peccato præservari æternæque supplicio, quo si adolescerent, puniendi essent; cum sola, inquit, præservatio à peccatis pluris valeat majorisque pretii sit, quam Regnum ipsum cæleste. Idem repetit ibid. n. 23. Adversus doctrinam hanc graviter exposularunt duo Ecclesiæ nostræ Gallicanæ Archiepiscopi & tres Episcopi, data ad S. Pontificem beatæ memoriæ Innocentium XII. solemnibus Epistola 7. Kalendas Martii anni 1697. quibus rescriptum Summus Pontifex die 6. Maji anni ejusdem, se Librum Cardinalis Sfondrati & res ab ipsis adnotatas, insignium Theologorum discussioni commississe, ut omnibus mature considerationis trutinâ perpensis, quod justum esset, subinde decernere valeret. Interim nulum, quod sciamus, à sancta Sede ad nos pervenit ea

Tournelli Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

de re judicium. Sapienter quidem ac graviter Bellarminus loco paulò ante notato observat, "misericordiam nostram parvulis jam defunctis nihil prodesse, è contra nihil obesse nostræ sententiæ severitatem. Multum autem, inquit, nobis obest, si ob inutilem misericordiam erga defunctos, pertinaciter aliquid contra Scripturas aut Ecclesiam defendamus; idcirco non affectum quendam hominum, quo plerique moveri solent, sed Scripturæ, Conciliorum & Patrum sententiæ consulere & sequi debemus.

His ita præmissis, dogma Catholicum demonstrandum est, & à vanis Socinianorum aliorumque Hæreticorum conatibus vindicandum.

CONCLUSIO.

Baptismus in re vel in voto necessarius est adultis necessitate mediæ & præcepti, parvulis necessitate mediæ ad salutem.

Duo sunt partes Conclusionis.

Probatur prima pars de necessitate præcepti, ex Scripturis quæ à contortis Socinianorum expositionibus vindicantur.

Primum argumentum petitur ex c. 28. S. Matthæi v. 19. ubi perspicuis verbis Christus Apostolis suis præceptum & formam baptizandi exponit: *Euntes ergo, docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*.

Socinus Disputatione de baptismo scripta an. 1580. Cracoviæ cap. 2. duo excipit adversus apertum istud testimonium: primum est, hic de vero aquæ baptismo sermonem non esse, sed de doctrina & instructione, quæ sensu metaphorico baptismus dicitur, alterum, dato & non concessio mandatum in aqua baptizandi à Christo hic dari, perpetuum illud non debere esse, neque ad omnes omnino homines extendendum. Utraque responsio paulò uberius & apertius evolvenda nobis est ac confutanda, ut intelligat unusquisque quam vanis & futilibus argumentis innitatur Sociniana temeritas.

Prima itaque Socini responsio est, in Scripturis baptismi nomen sapius usurpari pro doctrina, atque eo ipso sensu sumi Matth. cap. 28. v. 19. citato. Utrumque sic probat.

Primum quidem ex c. 18. v. 25. Actuum Apostolorum, ubi legimus Apollon baptismum Joannis duntaxat scivisse; & c. 19. v. 3. ubi discipuli Ephesii interrogati in quem baptizati essent, respondent se baptizatos esse baptismis Joannis. At his in locis, ait Socinus, idem est baptismus, ac doctrina: nihil enim, inquit, ibi ad rem faciebat, quod Apollon sciret aquæ baptismum quo utebatur Joannes, cum de doctrina præsertim ageretur. Pariter baptismus, aut baptizare significat nonnunquam initiationem, seu initiare. Ita S. Paulus prior ad Corinthios 10. v. 2. ait, *Hebraeorum patres baptizatos fuisse in Moyse, in nube & in mari*: id est, eos initiatos & quasi consecratos fuisse Deo per Moysen. Eadem est significatio Act. 29. v. 13. cum Paulus ait: *In quo ergo baptizati estis*, id est, initiati?

Refellitur Socinus, quia confundit quæ non sunt confundenda, & separat quæ non sunt separanda. Confundit doctrinam, cum aqua baptismali; & baptismum nudè & simpliciter sumptum, pro doctrina usurpari perperam ille contendit: duo enim illa distinguere debent, non confundi. In baptismo enim Joannis, de quo mentio fit citatis in locis, duo erant; & doctrina, qua Joannes informabat baptizandos; & ritus ipse baptizandi in vera aqua: unum aliud includebat, nempe baptismus doctrinam; sed doctrina illa præcisè

Prima responsio Sociniana.

Refellitur.

non dicebatur baptismus, seu intinctio vel immersio. Citata igitur ex Actibus Apostolorum loca Socinum jugulant, siquidem duo distincta continent, quæ ille perperam confundit. Unde sic arguere possumus: Eodem sensu verbum *baptizantes* sumi debet apud Sanct. Matth. c. 28. v. 19. ac in Actibus Apostolorum c. 18. v. 25. & c. 19. v. 3. Atqui istis in locis non pro sola doctrina usurpatur, sed pro ipso vero in aqua baptizandi ritu; Joannes enim in vera aqua baptizavit. Ergo pariter apud Sanct. Matth. non sumitur pro sola doctrina seu instructione, sed pro ablutione seu immersione in aqua, includente & præsupponente doctrinam; separat igitur Socinus aquam ab instructione seu doctrina, quæ non debet separari. Pariter igitur asserimus baptismi nomine significari initiationem seu consecrationem; at illam fieri contendimus non per solam doctrinam, sed per aquam qua intingimur, tanquam per verum & propriè dictum Sacramentum.

Secundum, nempe Matth. 28. v. 19. *baptizantes* idem significare ac instruere seu docere, probat Socinus multis, sed miseris profectò argumentis.

I. Quia in Græco textu, loco *docete*, habetur *μαρτυρετε*, id est, *discipulos facite*; quod certè verbum ad doctrinam & disciplinam qua informandi sunt discipuli, refertur.

Verùm, quis hoc negat? nemo profectò. An doctrinam à baptismo aquæ sejungimus; non certè, sed utrumque includimus & distinguimus, sicut reipsa fecit Christus in suo præcepto: *Docete*, inquit, *baptizantes*. En doctrina, & baptismus. Quod si per *baptizantes* non aliud intellexisset quàm doctrinæ baptismum, certè absurda fuisset & omnino inutilis repetitio in una & eadem brevi periodo, sensus enim esset: *docete docentes*. Esto igitur verbum Græcum significet, *discipulos facite*: sanè per doctrinam fiunt discipuli, & per baptismum initiantur & consecrantur; unum enim ab altero divelli non debet. Unde S. Marcus c. 16. v. 16. fidem quæ per doctrinam non habetur, baptismo præmittit.

II. Si Christus eo in loco per verbum *baptizantes*, aquæ terrenæ baptismum intellexisset, sine dubio, ait Socinus, non minùs baptismum istum externum Apostolis suis commendasset, quàm ipsam Evangelii prædicationem, nec minùs eos ad baptizandum, quàm ad prædicandum misisset: atqui tamen Apostolus primæ Cor. 1. v. 17. declarat se à Christo missum non esse ad baptizandum, sed ad evangelizandum. Neque est quod respondeatur, sensum Apostoli esse, se præcipuè missum fuisse ad prædicandum, quod munus per se obire tenebatur, non verò ad baptizandum, quod per alios æquè poterat adimplere. Namque, ait Volkelius loco antea citato, ratio propter quam testatur Apostolus se non missum esse ad baptizandum, hæc est ut effugeret suspicionem nonnullorum, qui existimabant Paulum in suo baptizare nomine, unde oborta est illa discipulorum Corinthiorum contentiosa æmulatio: at ratio illa tota subsisteret, si aut per se, aut per alios, aut præcipuè, aut minùs præcipuè destinatus fuisset Sanct. Paulus ad baptizandum.

Verùm vana prorsus ac futilis ratio. Falsò quippe supponit Socinus, Apostolis injunctum non esse baptizandi sicut docendi præceptum, quod ex praxi illorum cognosci haud dubiè certissimè potest. Porro in Historia Actuum Apostolorum c. 2. post eximiam S. Petri prædicationem, baptizatos legimus Judæorum circiter tria millia; & c. 4. quinque millia; & c. 8. Philippus Samaritanos, Simonem magum, & Eunuchum; c. 9. Ananias Paulum; c. 10. S. Petrus Corneliam cum omni ejus familia; c. 16. S. Paulus Lydiam cum omni ejus pariter familia; c. 18. Crispum & Corinthios; & c. 19. duodecim Ephesios baptizavit: at verisimile

non videtur, Apostolos non jussos præceptum Christi datum Matth. 28. executioni demandasse. S. igitur Paulus non negat sibi, sicut & cæteris, impositum baptizandi præceptum, sed comparatè loquitur, innuitque se præcipuè destinatum esse ad prædicandum, quàm ad baptizandum; quia multò plures ad illud, quàm ad istud munus exequendum dotes requiruntur, quibus ille divinitus cumulatus fuerat: baptismus scilicet per quemlibet administrari potest, at non ita verbum Dei. Hanc veterum Cajanorum objectionem ita solvit Tertullianus L. de baptismo, c. 14. Neque urget quod addit Volkelius: namque hac ratione non utitur S. Paulus, ut probet se missum non esse ad baptizandum, sed ut gratias agat quòd cum paucos baptizaverit, schismati & contentiosæ Corinthiorum æmulationi locum non dederit. Tanta scilicet in sedebat animis primorum Fidelium opinio & admiratio Apostolorum, ut ex humano affectu nonnulli se hujus vel illius discipulos esse gloriarentur, & ita schismati locum dederint, de quo loquitur Apostolus: quòd verò id ex baptismi administratione ortum fuerit, sanè per accidens est respectu ipsius baptismi.

III. Christus, inquit Socinus, Matth. 28. non magis præceptum baptizandi, quàm formam expressit his verbis, *Docete, baptizantes in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*. At his verbis formam baptismi non exprimi vel ex eo potissimum constat, quòd Apostoli legantur baptizasse in alia forma, nempe in nomine Christi.

Verùm ex antè dictis manifestum est, Apostolos non baptizasse in solo Christi nomine. Consule.

IV. Baptismus Christi sæpius in Scripturis opponitur baptismi Joannis, quòd iste in aqua foret, ille in Spiritu; ergo Christi baptismus in vera aqua non perficiebatur.

Verùm non advertit Socinus, totam distinctionem baptismi Christi & Joannis non fuisse penes aquam, quæ in utroque pro materia erat; sed penes effectum, nempe interiorum animæ purgationem per gratiam, quam conferebat Christi, non vero Joannis baptismi.

V. Hebræorum 6. rudimenta Christianæ disciplinæ enarrat Apostolus; at de baptismo aquæ omnino silet.

Verùm falsum est quòd supponit Socinus: sic enim loquitur Apostolus v. 1. & 2. *Quapropter intermittentes inchoationis Christi sermonem, ad perfectiora feramur, non rursus jacentes fundamentum penitentiae ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, Baptismatum doctrina, impositionis quoque manuum.*

Quænam porro est illa doctrina baptismatum, nisi veri, quod in usu erat ex Christi mandato, baptismatis? Baptismatum dixit in plurali Apostolus, vel more Hebræorum ad majorem emphasim; vel quia etsi unum specie, numero tamen plura multis administrantur; vel denique quia nostrum baptisma multis Judæorum baptismatibus opponit.

VI. Denique, quia S. Petrus Epistolæ 1. cap. 3. v. 21. docet baptismum nos salvos facere, non quo carnis sordes abluuntur, sed quo fitur bona conscientia Deum interroget: at non ita locutus fuisset S. Petrus, si aquæ baptismum omnibus ex præcepto necessarium esse credidisset.

Verùm fallitur Socinus. Verissima quippe est S. Petri sententia, nempe effectum baptismi positum non esse in ablutione sordium corporis, sed in gratia interiori ac conscientie munditie. Opponit enim ibi baptismum Christi frequentibus Judæorum lotionibus, quæ merè carnales erant ad justitiam & emundationem carnis; baptismus verò Christi, etsi perficiatur in aqua, ejus tamen effectus ad animam usque pergit, nec hæret in carne.

Secunda Socini responsio est: Dato & non concessio citatis Christi verbis Matth. 28. baptizandi præceptum contineri, illud tamen ad certum tempus ac personas restrictum fuisse, non omnibus in perpetuum injunctum. Probat autem his momentis.

I. Quia ii soli baptizandi sunt, quos Apostoli docuerunt; utrumque enim conjungitur; ergo alii qui ab Apostolis aut eorum successoribus edocti non fuerunt, illo Baptismi mandato non adstringuntur.

Verum nihil ea ratione miserum magis ac stolidum afferri potest. Ubi enim legit Socinus, eos tantum baptizandos esse qui ab Apostolis fuerant edocti: certe nulli. Revera ii tantum sunt baptizandi, qui sunt imbuti fide & doctrina Christiana; sed eos tantum esse baptizandos qui sunt Apostolis edocti, non alios, certe figmentum est cerebri Sociniani.

Et vero multos docuere Apostoli, quos propriis manibus non baptizarunt; unde S. Paulus fatetur se ad prædicandum missum esse, non ab baptizandum; nec verisimile est S. Petrum propriis manibus baptizasse una die tria, & altera quinque hominum millia quos sua prædicatione ad Christum adduxerat. Aliquos pariter baptizarunt, quos ab aliis edoctos noverant: sic Ananias Paulum baptizavit Act. 9. & S. Paulus Act. 19. curat eos baptizari, qui ab aliis jam instructi & informati fuerant fidei Christianæ documentis.

Quod vero mandatum Baptismi ad omnes omnino omnium ætatum homines pertineat, patet 1. Quia nullam limitationis ac restrictionis notam præfert. 2. Quia continua sæculorum omnium praxi evidenter demonstratur præcepti hujus universalitas. 3. Quia continet præceptum docendi simul & baptizandi: at præceptum docendi universale est ac perpetuum. 4. Quia Christus eodem loco promittit se Ecclesiæ ad futurum usque ad consummationem sæculi: quod igitur ibi præscribit, ad omnes omnium ætatum homines spectat. 5. Quia unio spiritus ac mutua charitas, quam ex unitate Baptismi commendat Apostolus Ephes. 4. in perpetuum ab omnibus Fidelibus est observanda. 6. Quia præceptum Baptismi simile est præcepto Eucharistiæ: sicut enim Christus, *Hoc facite*; ita dixit, *Docete baptizate*. Ergo sicut Eucharistiæ præceptum omnibus ad futuras omnes ætates injunctum esse agnoscit Socinus, ita & præceptum Baptismi 7. denique, quia effectus quos Apostoli Baptismo tribuunt, ad omnes omnium temporum homines æqualiter pertinent, quales sunt communio sunt Christo, Rom. 6. v. 3. & 4. Galat. 3. v. 27. remissio peccatorum, Act. 22. v. 16. regeneratio spiritus ad Titum 3. v. 4. vita æterna, Marci 16. v. 16. Joannis 3. v. 5.

II. Ii soli sunt baptizandi, inquit Socinus, qui ejusdem sunt conditionis & sortis cum iis quos Apostoli ex Christi mandato baptizarunt, illi scilicet qui vel à nulla, vel à falsa Religione, à Paganismo vel Judaismo ad Christum convertebantur; ergo alii qui in Religione Christiana vel nati sunt, vel ab ineunte ætate ei nomen dedere, Baptismi lege non tenentur.

Verum absurda consecutio. Cum enim per Baptismum Christo ejusque Religioni nomen detur, ii omnes baptizandi sunt, qui Christo nomen dare volunt, si ve nullam, si ve falsam antea Religionem coluerint vel non coluerint.

Quod vero Apostolorum ætate non alii baptizarentur, quam qui vel à Paganismo, vel à Judaismo ad Christum convertebantur, mirum profecto videri non debet, cum non alii tunc temporis forent homines, quam Religione aut Pagani aut Judæi.

III. Inquit Socinus, mandavit quidem Christus Apostolis ut baptizarent, sed non omnibus hominibus injunxit ut baptizarentur.

Verum quid absurdius proferri potest, & ad demonstrandam figmenti Sociniani stoliditatem aptius? Quasi non sit eadem necessitas quæ Apostolos obstringit ut

baptizent, & Gentes omnes ut baptizentur: nonne ista correlata sunt? Nonne dicere pariter quis posset, injunctam quidem fuisse Apostolis legem docendi, non vero Gentibus ut doceantur? An ferret Socinus? non puto. Quare? quia doctrina necessaria est ad fidem, sine qua nemo salvus esse potest; at pariter Marci 16. v. 15. salus Baptismo adscribitur: "Qui crediderit & baptizatus fuerit, hic salvus erit." inquit Christus.

IV. Denique, ait Socinus, multi veri Christiani in Actibus Apostolorum memorantur, quos tamen baptizatos fuisse legimus; ut Apollo, de quo Act. 18. v. 24. & ipsimet Apostoli ac septuaginta Discipuli; item illi centum & viginti, de quibus Act. 1. v. 15. & quingenti illi fratres, quibus simul Dominum Jesum, postquam à mortuis resurrexerat, visum fuisse Paulus scribit 1. Cor. 15. v. 16.

Verum 1. argumentum istud Socini mere negativum est, ex quo nihil certo concludi potest: neque enim valet ista consequentia, Hi & illi non leguntur baptizati; ergo ipsa baptizati non sunt. Imo potius sic argueret quisquis adhuc sui compos esset: Extat expressum Baptismi percipiendi mandatum Christi; ergo etsi hi & illi Christiani non legantur baptizati, præsumi debet eos res ipsa fuisse baptizatos: neque enim necesse est, ut rei communis, certæ ac publicæ omnia exempla proferat Historicus: imo quo res magistra est, communis & publica, eo sæpius ab Historico prætermittitur. 2. Reipsa baptizatos fuisse Apostolos innuere videtur Christus, cum dixit Joan. 3. v. 10. ad S. Petrum, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet. "Unde merito S. Augustinus L. 3. de anima & ejus origine cap. 9. sic loquitur: "Si ipsos Apostolos baptizatos esse per hoc nobis innotescit, certe potuit, quod beato Petro Dominus ait, Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet: quid de aliis, de quibus vel tale nihil legimus dictum, de Barnaba, de Timotheo, de Tito, de Sila, de Philemone, de ipsis Evangelistis, Marco & Luca, de innumerabilibus cæteris, quos absit ut baptizatos esse dubitemus, quamvis non legamus?" Idem docet Epistola 44. alias 163. & Epistola 265. alias 108.

To. 10. p. 879. F.

To. 2. p. 105. & 396.

Secundum argumentum pro confirmatione primæ partis Conclusionis adductæ, petitur ex c. 16. S. Marci v. 14. & 15. ubi Christus ad Discipulos ait: "Euntes in mundum universum prædicate Evangelium omni creaturæ. Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit condemnabitur." Præceptum baptizandi quod eo loci Christus Apostolis suis injungit, perpetuum esse & universale, seu ad omnes ejuslibet temporis homines pertinere, duo invicte demonstrant. 1. quod jubeat Christus Apostolos ire per mundum universum. 2. quod salus Baptismo perinde ac fidei promittitur: at id cui annexa est salutis promissio, non ad certum tempus, nec ad certos homines restringitur, sed perpetuum est & universale.

Secundæ ex Scripturis argumentum.

Socinus citata jam disputatione de Baptismo c. 3. idem respondet ad hoc S. Marci testimonium, quod ad testimonium S. Matth. nempe, neque de vero aquæ Baptismo intelligi debere: neque si intelligatur, consequens esse ut præceptum illud in perpetuum & ab omnibus sit observandum: atque nova quædam figmenta excogitat ut istud assequatur.

Resp. Sociniana.

Respondet itaque 1. per Baptismum apud S. Marcum intelligi aut pœnitentiam, aut publicam nominis Christi & ejus Evangelii professionem, vel utrumque simul. "Quid enim est, inquit ille, quod per Baptismum convenientius possit significari, quam pœnitentia vera quæ animæ & spiritus ablutio est; aut Evangelii & nominis Jesu Christi professio publica, cum Baptismus ipse aquæ ab Apostolis usurpatus in eum finem potissimum respiceret, ut quis publice Christo nomen daret.

Responsionem probat.

I. Quia si nomine Baptismi verus aquæ Baptismus intelligatur, sequitur vi hujus loci parem esse fidei & Baptismi necessitatem ad salutem: sed hoc absurdum est; potest enim quis salvus esse sine Baptismo, nemo sine fide.

II. Quia favet Codex Complutensis, in quo articulus: reperitur. Sic quippe verba reddi debent; "Qui crediderit, & qui baptizatus fuerit, salvabitur." At articulus ille alium, quam aquæ veræ Baptismum significat, iste enim tantæ non est necessitatis.

III. Apostolus Ephes. 5. v. 26. & ad Titum 3. v. 5. affirmat Deum lavacro aquæ mundasse suam Ecclesiam, & nos lavacro illo regenerationis salvare: at his in locis per lavacrum aquæ intelligit aquam metaphoricam, scilicet pœnitentiam, quæ animam lavat sicut aqua corpus: tum quia eo ipso sensu aquam usurpat idem Apostolus ad Hebr. 10. v. 22. cum ait: "Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aspergi corda à conscientia mala, & abluti corpus aqua munda." Tum quia aqua naturalis nunquam potest mundare animam, cum qua nullam habet proportionem.

IV. Denique, quia publicæ fidei in Christum professioni Christus salutem æternam promisit, Matth. 10. v. 32. Rom. 10. v. 9. Ergo citato S. Marci loco, per hæc verba, *baptizatus fuerit*, intelligi recte potest publica fidei in Christum professio. Adeo rara & exquisita visa est Socino ista solutio, ut gratulabundus eam sibi maxime placere fateatur. Gratuletur ergo sibi ereptum omnem sensum ac pudorem, qui tam inepte & misere plannum & apertum Scripturæ sensum distorqueat.

Refellitur
Sociniana
responsio

Refellitur Sociniana responsio. Etsi enim fateamur Baptismi nomen aliquando transferri ad significandam pœnitentiam, non tam inde bene colligitur, eo sensu usurpari citato capite S. Marci: imo naturali & obvio sensu verum aquæ Baptismum significari, series ipsa textus sacri, Apostolorum usus & praxis aperte demonstrat. Quod si quis contenderet, citato loco Baptismi nomine significari martyrium, ut revera aliquando significatur, quo jure, quæve ratione expugnare illum posset Socinus? Præterea S. Petrus Act. 2. v. 38. expresse distinguit Baptismum & pœnitentiam: "Pœnitentiam; & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum, & accipietis donum Spiritus sancti." Etsi ergo daremus, per Baptismum pœnitentiam designari, quam nempe tanquam præviam dispositionem supponit, non tamen excludi debet verus aquæ Baptismus.

Ad primam responsionis Socinianæ probationem, dico parem esse necessitatem fidei, & Baptismi saltem in voto seu desiderio. licet par non sit ejus necessitas in re suscepti. Neque distinctionem hanc gratis fictam esse, intra, Deo dante, ostendemus: qui enim Baptismi ejusque necessitatis legem tulit, idem perfectæ contritioni ac martyrio vitam æternam promisit; ergo qui Baptismum in reperire non possunt, eundem plane effectum consequuntur votum ipsius, per contritionem perfectam ac martyrium.

Ad secundam: Otiosa est & vana Socini observatio, cum & ipse fateatur articulum in multis Scripturæ locis redundare, nec ad probationem vim habere majorem. Quod si juxta Codicem Complutensem geminatum articulum legamus, & Socini regulam sequamur, repetitio articuli citato in loco probationem nostram confirmat, nedum infringit: emphasis enim quamdam habet, & indicat non satis esse ad salutem quod quis fidem habeat, nisi & baptizetur, quod unum hic contendimus.

Ad tertiam: nihil potuit Socinus aptius proferre ad suammet convellendam sententiam, quam loca S. Pauli ad Ephes. 5. v. 26. ad Titum 3. v. 5. in quibus lavacro aquæ, id est Baptismo, vim sanctificandi ac

mundandi animam tribuit, non quidem ex propria seu naturali aquæ virtute, ut falso supponit Socinus, sed ex virtute Spiritus sancti aqua utentis tanquam instrumento; unde gratis & inepte omnino more suo existimat ille, aquæ nomen figurate & metaphorice usurpandum, contra mentem & naturalem verborum S. Pauli sensum. Nec quidquam potest assequi ex citato cap. 10. v. 22. Epistolæ ad Hebræos: per illa enim verba, *abluti corpus aqua munda*, alludit Apostolus ad Baptismum, hortaturque Fideles, ut cum ea mentis & corporis munditie vivant, quam exigit Baptismus. Quod si per illam abluitionem Apostolum ad varias Judæorum lotiones respexisse contendas, nihil inde inferri poterit adversus veritatem quam propugnamus. Lege Estium in hunc locum.

Ad quartam: Non negamus professioni fidei Christum annexam esse salutem: non negamus quoque per Baptismum eam significari; sed contendimus solemnem hanc fidei professionem fieri in uno Baptismo aquæ quem includit & præsupponit.

Respondet 2. ad citatum S. Marci testimonium Socinus, præceptum illud Baptismi nec perpetuum esse nec universale; duasque novo addit probationes cap. 3. & 5. suæ disputationis de Baptismo.

Prima est, Quia, inquit cap. 3. post citata verba apud S. Marcum, hæc sequuntur: "Signa autem eos qui crediderint, hæc sequentur, in nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, &c." At cum illa conspicua Spiritus sancti dona jam cessaverint, dicendum est, & cessasse præceptum Baptismi, quod cum illis conjunctum erat.

Secunda est, Quia, inquit cap. 5. præceptum Baptismi simile est præcepto abstinendi à sanguine & suffocatis, quod sane perpetuum non fuit, sed d. tum ad tempus, licet conjunctum cum præcepto fugiendi fornicationem, quod in perpetuum debet observari; ergo pariter, licet S. Petrus Act. 2. v. 38. utrumque simul præscripserit, pœnitentiam scilicet & Baptismum, dici tamen merito potest, Baptismi ritum temporaneum esse, licet pœnitentia semper sit necessaria.

Verum nullo negotio evertitur utraque Sociniana responsio.

Prima: quidem: Si enim inferri merito possit, jam abrogatam esse Baptismi legem, quia cessarunt conspicua illa dona quibus initio Ecclesiæ ornabantur recens baptizati, concludi etiam poterit nullam quoque jam esse fidei necessitatem, propter eandem causam: dicitur enim de primis fidelibus, *signa aut eos qui crediderint, hæc sequentur*; at istud consequens non admittit Socinus. Distinguere igitur ille debuisset inter manifesta illa Spiritus sancti dona, quibus ad confirmandam nascentem Ecclesiam ornari debere primi Fideles, & quæ proinde adulta jam Ecclesia cessare debuerunt; & inter ritus stabiles atque permanentes, qui omni tempore necessarii sunt, qualis est v. g. Baptismus, Eucharistia &c.

Secunda quoque responsio plane nulla est. Ubi enim unquam legit Socinus, Apostolos utrumque præceptum baptizandi & abstinendi à sanguine & suffocatis inter se contulisse, & ejusdem plane conditionis fecisse? Quam latum enim est inter utrumque discrimen! Namque 1. Christus est author præcepti Baptismi; Apostoli vero abstinentiæ à sanguine & suffocatis. 2. Ratio hujus abstinentiæ temporalis fuit, & ad æconomicam Ecclesiæ disciplinam spectans, nempe ne infirmi quidam Judæi scandalum paterentur, si promiscue licitum foret uti sanguine & suffocatis; Baptismi vero lex perpetua fuit, non tantum ad distinctionem Fidelis ab Infideli, sed ad regenerationem & sanctificationem Fidelium cujuscunque sexus, ætatis, conditionum & temporum, 3. Ipsi Apostoli decretum de suffocato &

cato & sanguine interpretati sunt in suis Epistolis. & plane confirmata libertate Christiana tanquam inutile abrogaverunt 1. Corinth. 10 & Coloss. 2. aliam tamen ejusdem decreti partem, quæ spectat fornicationem, confirmarunt, & in perpetuum observandam esse monuerunt: quia nempe fornicatio non ideo tantum mala est, quia prohibita, sed idcirco prohibita, quia per se mala, contra falsam nonnullorum Gentilium opinionem; ergo toto Cælo aberrat, qui existimat Apostolos idem de præcepto Baptismi statuisse, quod de præcepto abstinendi à sanguine & suffocato.

Hactenus manus nobis dedere Lutherani & Calvinistæ, ut adversus Socinianos demonstraretur, Baptismi præceptum perpetuum esse ac universale, quo obstringuntur omnes adulti: nunc se illis contra nos adjungunt, ut impugnent ejusdem Baptismi absolutam seu medii necessitatem; sed hac variatione satis ostendunt nihil apud se fixum esse: quo enim jure Scripturæ testimonia, quæ nos adducimus pro necessitate medii Baptismatis, illi detorquent & de sola necessitate præcepti exponunt, ita Sociniani testimonia Scripturæ, quæ Lutherani & Calvinistæ proferunt pro universali & perpetua lege Baptismi, detorquent pariter ac de lege ad tempus lata interpretantur; atque, ut jam observavimus, nullus inter eos judex esse potest, qui litem illam dirimat, quandoquidem nec Ecclesiæ, nec Traditionis autoritas ab illis agnoscat.

Probaturs secunda pars de necessitate medii, ex Scripturis, quæ à contortis Socinianorum & aliorum expositionibus vindicantur.

Primum argumentum petitur ex c. 3. S. Joan. v. 5. ubi Christus alloquitur Nicodemum & ait: "Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei." Decretoria plane sententia, & tam clavis verbis expressa, ut Pelagiani illius evidentia superati, ausi non fuerint negare necessarium esse absolute Baptismum, sed novo figmento distinguere maluerint inter Regnum Cælorum & vitam æternam, ut jam observavimus qu. 1. art. 2. in solutione ad primam objectionem: ut nempe infantes sine Baptismo morientes excluderent quidem à Regno Cælorum, propter verba Christi mox relata, vita tamen æterna donarent propter innocentiam.

Novatoribus nostris Lutheranis & Calvinistis tam clara etiam visa est hæc Christi sententia ad exprimendam absolutam seu medii necessitatem, ut coacti fuerint verba Christi ad metaphoricum sensum detorquere, nec de vero aquæ Baptismo interpretari, adversus quos editus est ex professo Canon secundus Sessionis 7. Conc. Tridentini.

Sociniani quæ ex Calvinistis hauserunt hujus loci metaphoricam & figuratam explicationem, eadem quoque licentia usi sunt ut ista verba Christi Matth. 28. "Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti," ad metaphoricum pariter sensum detorquerent: neque licentiam hanc ipsis vitio vertere merito possunt Calvinistæ, cui ipsimet locum & ortum dedere.

Verum ipsa anxietas & inconstantia Calvinistarum in hoc Christi testimonio Joan. 3. versando, satis ostendit difficile esse à primo, naturali, obvio & communi verborum sensu discedere. Namque ista erronea opinione occupati, nempe filios Christianorum per fidem parentum & pactum Christi salvos fieri, consequens est ut negent, Baptismum esse ipsis absolute ad salutem necessarium, & verba Christi relata Joan. 3. quæ necessitatem illam manifeste exprimunt, à naturali & obvio sensu desleant ad figuratum & metaphoricum. Aliunde vero cum iidem adversus Anabaptistas pro-

bant infantes esse baptizandos, non alio firmiori argumento utuntur, quam eo quod petitur ex citatis Christi verbis Joan. 3. quasi illi obliti essent, se verba illa non intelligere de vero aquæ Baptismo: adeo verum est parum sibi constare & coherere errorem, ac spreto Ecclesiæ Judicio mentem nostram perpetuo fluctuare, ac circumferri omni vento doctrinæ: sed hæc sufficiant pro isto primo argumento. Lege quæ diximus supra Quæst. 1. Art. 2. in solutione ad primam objectionem, de illo Christi testimonio apud S. Joan. cap. 4. vers. 5.

Secundum argumentum petitur ex iis locis in quibus salus æterna, regeneratio & renovatio hominis, peccatorum remissio, Baptismo annexa legitur. Joan. 3. v. 5. mox citato. Ephes. 5. v. 25. & 26. "Christus dilexit Ecclesiam & seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo vitæ."

Ad Titum 3. v. 5. "Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti." Somniat haud dubie Socinus, cum respondet his in locis sermonem esse dumtaxat de interiori animæ lavacro seu mundatione per gratiam, non de vero aquæ Baptismo: utrumque enim Apostolus exprimit, sanctificationem, per aquæ lavacrum.

Actorum 2. v. 38. "Baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum," ait S. Petrus. Et c. 22. v. 16. *Quid moraris?* inquit Ananias ad Paulum: "exurge & baptizare, & ablue peccata tua invocato nomine ipsius." Neque vero scopum attingit Socinus c. 7. suæ disputationis, cum ait verba hæc, *ablue peccata tua*, connectenda non cum verbo præcedente, *baptizare* sed cum sequentibus *invocato nomine ipsius*: ita ut remissio peccatorum detur invocationi nominis Christi, non aquæ Baptismo. Namque 1. gratis omnino & absque ullo prorsus fundamento talis fingitur verborum connexio & constructio: quod si cuilibet ad arbitrium verba sacra connectere cum aliis, transferre, exponere liceat, nihil tam firmum erit quod perditus aliquis convellere non tenter. 2. Quia et si talis supponeretur qualis à Socino fingitur, & peccatorum remissio fidei seu invocationi nominis Christi tribuatur, an propterea excludi deberet Baptismus aquæ, cujus toties expressam mentionem facit sacer Contextus? non profecto. Neque plus urget quod addit, verbum, *mundandi, purgandi, remittendi peccata* &c. cum Baptismo accommodatur, non rem ipsam, sed rei declarationem significare; id est, Baptismum nudum signum esse quo declaratur jam dimissa esse per fidem peccata. Quod ut probet, remittit lectorem ad caput 13. & 14. Levitici, ubi cum de mundatione leprosi agitur, verbum, *mundare, sanare*, usurpatur pro mera declaratione mundationis jam factæ.

Namque Baptismus signum quidem est remissionis peccatorum, non vacuum & iners, sed practicum & efficax, tanquam instrumentum Christi; hoc enim importat particula causalis, *per*, qua utitur S. Paulus citato c. 3. v. 5. Epistolæ ad Titum. Neque si aliquando in Scripturis verbum, *mundare* &c. usurpatur pro rei declaratione, sequitur nusquam significare rem ipsam effective productam: alias dicere quis posset, Christum, qui peccata remisit Magdalene, vere ea non remisisse, sed declarasse dumtaxat esse remissa. Sacerdos legalis vere à lepra non mundabat, sed mundatum declarabat; ejus tamen declaratio mere otiosa non erat ac sterilis, siquidem jus conferebat ad civilem cum aliis societatem, & legalem quamdam seu carnis munditiem efficiebat: Sacramenta vero Christi non exteriorem, sed interiorem animæ purgationem operantur.

S. Petrus Epistolæ 1. c. 3. v. 21, comparans Baptismum cum Arca Noe, seu rem figuratam cum figura, docet homines per Baptismum salvos fieri, sicut salvi

salvi facti sunt ab aquis diluvii quin in Arca inclusi fuere, „in qua, inquit, pauci, id est octo animæ salvæ factæ sunt per aquam; quod vos nunc similis formæ salvos facit Baptisma.

Socinus citata toties disput. de baptismo c. 12. ad solitum effugium se recipit, nempe S. Petrum sensu metaphorico Baptismi vocem hic usurpasse, pro interna mundatione animæ, quæ tam necessaria est ut salvi simus, quam necessaria fuit Arca, ut ab aquis diluvii emergerent qui in ea includebantur. Fundamentum responsionis petit ex verbis sequentibus S. Petri, non carnis, „inquit, depositio sordium, sed conscientiæ bonæ interrogatio in Deum per resurrectionem Jesu Christi.

Verum natura comparationis quam S. Petrus instituit inter Arcam & aquas diluvii, & Baptismi aquas salutes, huic solito Socini effugio locum non relinquit ac eum verum aquæ Baptismum intellexisse manifeste demonstrat. Nec ullius momenti est probatio adducta: merito enim declarat Apostolorum princeps, Baptismi effectum positum non esse in emundatione seu depositione sordium corporis, sed in purgatione animæ interiori; idque apposite omnino adversus falsam Judæorum persuasionem, qui se justos & puros arbitrabantur, si pluries in die corpus lavassent frequentibus illis lotionibus de quibus loquitur S. Marcus c. 7. v. 3. & 4.

Ex his porro Scripturæ testimoniis secundo nostro argumento adductis, & aliis ejusmodi sic arguimus: Illud est absolute necessarium, seu mediū, ut dicitur, necessitate ad salutem, cui annexa est salus, animæ mundatio, interior regeneratio & renovatio, peccatorum remissio; atque talis est Baptismus; ergo &c.

Neque ulla fit exceptio eorum qui sunt à Fidelibus parentibus progeniti; sed omnibus indistincte dicitur, „Qui baptizatus non fuerit, condemnabitur. Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non poterit introire in Regnum Dei. Et vero filii Fidelium nascuntur obnoxii peccato originali, sunt filii iræ & indignationis, sicut alii omnes; atque parentum fides prodesse iis non potest, nisi quatenus impellit eos ad remedium Baptismatis à Christo institutum ipsis conferendum. Jacob & Esau filii erant optimi parentis Isaac; Deus tamen Jacob dilexit, Esau autem odio habuit. David pariter erat filius hominis fidelis, & tamen Ps. 50. v. 7. dicit, „Ecce in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me mater mea.“ Hinc tria SS. Patrum sententia, homines Christianos non nasci, sed fieri, „nempe per Baptismum. Ita Tertull. Apolog. c. 18. S. Hieronymus Epist. 57. ad Latam. Divino ergo Judicio relinquere debemus eos infantes qui sine Baptismo ex hac vita discedunt, nihil de illis definire ac sentire, nisi quod Scriptura & traditio docet, à quibus regulis nulli Christiano licet discedere. Ut enim observat antea citatus Bellarminus, nostra severitas nec clementia infantibus illis aut nocet, aut prodest; verissimumque est quod ait Carechismus Romanus parte 2. de Baptismo n. 30. „Nihil magis necessarium videri, quam ut doceamur omnibus hominibus Baptismi legem à Domino præscriptam esse, ita ut, nisi per gratiam Baptismi Deo renascantur, in sempiternam miseriā & interitum à parentibus, sive illi fideles, sive infideles sint, procreentur.“ Ex quibus satis intelligitur, quale sit ferendum judicium de sententia Cajetani, & aliorum nonnullorum prius memorata.

Tertium argumentum petimus ex iis testimoniis quibus constat nos per Baptismum induere Christum, ejusdem spiritus & corporis fieri membra, ejusdem fidei, unionis ac charitatis esse particeps, unius Dei esse cultores; quæ quidem totidem sunt necessitatis absolute argumenta.

I. Per Baptismum Christus induitur, sine quo nulla speranda salus, Galat. 3. v. 27. „Quicumque in

„Christo baptizati estis, Christum induistis.“ Induere autem Christum, in phrasi Scripturæ, est Christo conformem fieri imitatione virtutum & bonorum operum. Rom. 6. vers. 3. & 4. & c. 13. vers. 14. Coloss. 2. vers. 12.

Socinus cap. 10. suæ disputationis faceret eo loci loqui Apostolum de vero aquæ Baptismo, sed negat per ista, *Christum induistis*, significari, reipsa Galatas Christum in Baptismo induisse; sed tantum eos promississe & professos fuisse quod vellent Christum induere: solus quippe Deus, ait Socinus, potest scire an reipsa quis in Baptismo Christum induat; solus enim intuetur cor, ac dispositiones cum quibus ad Baptismum quis accedit. Probabile autem esse Galatas non induisse Christum, innuit ipse Apostolus, cum c. 3. miratur eos tam cito transferri ab eo qui ipsos vocaverat in Christi gratia, ad aliud Evangelium; unde dementes eos & fascinatos appellat. Addit Wolkelius, istam particulam, *quicumque*, vel, *quotquot baptizati estis*, innuere aliquos tantum inter Galatas, non vero omnes baptizatos fuisse; hincque colligit Baptismum ad omnes non pertinere.

Verum cum Apostolus absolute affirmat Galatas Christum induisse quando baptizati sunt, respicit tantum ad virtutem & efficaciam Baptismi, cujus participes esse debuerant Galatæ, qui per Baptismum Christo nomen dederant, & se legem ipsius sequi velle professi fuerant; quamquam fieri potuit eorum nonnullos Baptismi gratiam non percipere, propter pravam aliquam conscientiæ dispositionem. Ut autem ita absolute pronuntiet Apostolus, satis est, quod ad hoc institutus sit Baptismus, ut Christus induatur, non interior tantum per gratiam, sed etiam exterior per publicam & externam fidei Christianæ professionem, quæ Baptismo semper præmittebatur. Quod addit Socinus, plane vanum est, quasi non potuerint Galatæ à gratia baptismali brevi excidere præ humana constantia & infirmitate. Observatio Wolkeli ejus oscitantiam & imperitiam prodiit: nemo enim ignorat, particulam hanc, *quotquot*, *quicumque*, apud Authores tum prophanos tum sacros, non semper vim habere exceptivam; ut cum S. Paulus 1. ad Timoth. 6. v. 1. ait: *Quicumque sunt sub iugo servi*, non innuere vult ex servis alios esse sub iugo, alios non esse; sed omnes haud dubie sub iugo esse intelligit.

II. Per Baptismum nos ejusdem & unius Spiritus participes, ejusdemque corporis membra fieri, docet Apostolus 1. Corint. 12. v. 13. „In uno Spiritu, inquit, omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive Gentiles, sive servi, sive liberi; & omnes in uno Spiritu potati sumus.“ Ergo sicut nemo potest salvus fieri, nisi unus sit cum Christo spiritus, ac Ecclesiæ membrum fiat; ita quoque nisi baptizetur, cum per Baptismum & unus cum Christo spiritus, & Ecclesiæ membrum evadat.

Socinus cap. 8. suæ disputationis contendit eo loci Apostolum loqui dumtaxat de interiori per gratiam Baptismo, sicut de interiori potu; non vero de externo per aquam veram Baptismo, aut potu.

Verum, etsi non distineamur, nonnullis ex Catholicis explicationem hanc probari, altera tamen rejici non debet; imo potius accommodata videtur ad scopum & institutum Apostoli, quo hortatur Fideles ad mutuam unionem & charitatem, quia sunt ejusdem spiritus participes & ejusdem corporis membra: illius autem communis seu spiritus & fidei participationis debet esse aliquod exterius symbolum, quo nempe omnes Fideles inter se colliguntur, & in unum Religionis nomen adunentur; symbolum autem illud exterius, est Baptismus & Eucharistia, quia omnes Christiani ejusdem Baptismi, ejusdemque mensæ particeps sunt. Igitur per Baptismum & potum intelligit Apostolus verum aquæ Baptismum & verum Eucha-

Eucharistiæ Sacramentum. Neque est quod dicat Socinus, eos omnes qui baptizantur, non fieri participes interioris spiritus, nec vera Christi membra; namque satis est quod id postulet & efficiat baptismus quantum est ex se; licet per accidens, & ratione subiecti obicem gratiæ ponentis, suo interdum frustretur effectui.

III. Denique unitatem Dei, fidei, spei & charitatis probat & commendat Apostolus ex unitate baptismi. Ephes. 4. v. 3. "Solliciti, inquit, servare unitatem, spiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ; unus Dominus, una fides, unum baptisma, unus Deus, & Pater omnium." Sicut igitur necesse est ad salutem, ut unum agnoscamus & colamus Deum, ut unam fidem, spem ac charitatem habeamus; ita quoque unum Christi baptismum, in quo fidei in unum Deum professio publica emittitur.

Socinus c. 9. more suo baptismatis nomen hic metaphorice usurpandum esse pro sola interiori gratia Spiritus sancti contendit. non aliis nixus rationibus quam iis, quas antea refutavimus. Verum si baptismi vocem ibi metaphorice sumendam pugnaciter ille contendat, quidni alter Socino non minus perditus cavillator, per fidem, militare Sacramentum; per Dominum, Regem; per spiritum aërem interpretabitur? Adde quod baptismus spiritualis, prout contra baptismum aquæ distinguitur, non sit aliquid à fide, spe, charitate, aliisque donis Spiritus sancti distinctum; & tamen Apostolus ea distinguit, ac variis exprimit terminis.

Probatur 2. Conclusio, ex constanti & perpetua Traditione Ecclesiæ.

Dissentiunt à se invicem Sociniani, & Novatores Calvinistæ.

Socinus rarus baptismum ritum esse liberum & indifferentem, docet c. 15 disp. de baptismo, non semper ab Ecclesia usurpatum fuisse, quod probat duplici momento: primo, ex lib. 7. Hist. Eusebii c. 8. ubi, referente Dionysio Alexandrino, Novatus dicitur baptismum abrogasse; secundo, ex Can. 9. Concilii generalis Nicæni I. in quo Cathari seu Novatiani recipiuntur ad Ecclesiam redeuntes, per poenitentiam, nulla facta baptismi mentione.

Verum non potuit Socinus vel malitiam, vel crassiorum imperitiam suam apertius prodere. Quantum enim spectat ad primum, certum est Novatum non poenitus abrogasse baptismum: ille siquidem non tantum suos baptizabat, sed etiam baptizatos à Catholicis iterum tingeat, & quidem eadem observata forma, quæ à Catholicis ex præscripto Christi observabatur, sicut colligimus ex S. Cypriano Epist. 69. ad Magnum, & Epist. 73. ad Iubajanum. Hoc igitur duntaxat sensu dicitur baptismum abrogasse, quod repetendo baptismum à Catholicis collatum, illum quasi nullum haberet & abrogaret. Ad secundum: mirum non est Catharos à Concilio Nicæno per solam poenitentiam admitti, utpote qui legitime baptizati fuissent, nec iterari debeat baptismus legitima forma quocunque collatus. Ad non idem de Paulianistis Can. 19. decernit Concilium, quos jubet baptizari ubi ad Ecclesiam redeunt. Quid ira? quia illi legitima & à Christo præscripta forma baptizati non fuerant; atque vel ex hoc ipso Canone intelligere debuerat Socinus, quam constans & perpetuus fuerit semper in Ecclesia Christi baptismatis usus, quam certa necessitatis illius apud omnes Fideles persuasio.

Novatores nostri, etsi contra Socinum contendunt baptismi legem & usum perpetuum & constantem semper fuisse in Ecclesia, omnesque ejus præcepto teneri vel pro se, vel pro aliis quorum curam gerunt, negant tamen veteres, ante Ambrosium & Augustinum,

Patres tantam illius agnovisse necessitatem, ut infantes sine illo morientes æternum pereant. Scilicet volunt illi, Augustinum imprimis æstu disputationis adversus Pelagianos abreptum longius quam par esset processisse, atque necessitatem hanc contra Veterum sententiam excogitasse ac defensusse.

Satis igitur nobis erit, si ex testimoniis Veterum Ambrosio & Augustino ætate superiorum, ostendamus eandem semper viguisse fidem pro necessitate absoluta baptismi; nihil ab Augustino & sequentibus eam in rem assertum, quod à suis prædecessoribus certa traditionis serie non acceperint. Duplici autem via id demonstrabimus. 1. recensendo testimonia Veterum ex tribus primis Ecclesiæ sæculis; subsequentes enim nostros esse concedere videntur Novatores. 2. generalibus quibusdam momentis ex usu & praxi Ecclesiæ perpetua depromptis.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex testimoniis Veterum.

S. Justinus Apolog. 2. pro Christianis, postquam recensuit dispositiones, quibus instructi esse debent, qui baptizari cupiunt, sic pergit: "Deinde eo adducuntur à nobis ubi aqua est; atque eo regenerationis modo quo ipsi regenerati sumus, regenerantur. Nam in nomine rerum cunctarum parentis & Domini Dei, & Servatoris nostri Jesu Christi, & Spiritus sancti in aqua tum lavantur. Christus enim ipse dixit: Nisi regenerati fueritis, non intrabitis in Regnum Cælorum. Rationem necessariæ illius per baptismum regenerationis ibid. repetit S. Doctor ex peccato quod nascendo contrahimus: "Rationem autem illius rei, inquit, ab Apostolis illam accepimus. Quandoquidem priorem nativitatem nostram ignorantes, necessitate quadam, liquido genitali sanguine, mutua parentum mixtione intercedente, pro generati sumus, & in malis moribus praveque consuetudine educti, ut ne necessitatis & ignorantia liberi permaneamus, sed delectus & scientiæ filii fiamus, ac remissionem ante commissorum peccatorum consequamur in aqua. Igitur ex S. Justino, aquæ baptismus à Deo institutus & ordinatus est, ut homo spiritualiter renascatur, ac peccatorum remissionem obtineat. Sicut igitur sine illa regeneratione servari nemo potest, ita etiam nec sine baptismo. ante ejus voto.

S. Irenæus lib. 2. c. 17. alias 19. "Sicut, inquit, de arido tritico massa una fieri non potest sine humore, neque unus panis, ita nec nos multi unum fieri in Christo Jesu poteramus sine aqua, quæ de cælo est. Et sicut arida terra, si non percipiat humorem, non fructificat; sic & nos, lignum aridum ex stentibus primis, nunquam fructificaremus vitam, sine superna voluntaria pluvia. Corpora enim nostra per lavacrum illam, quæ est ad incorruptionem, unitatem acceperunt; animæ autem per spiritum. Unde & utraque necessaria, cum utraque proficiunt in vitam Dei, miserante Domino nostro.

Lib. 2. c. 22. alias 39. docuerat infantes necessario esse baptizandos. At necessitas ejusmodi non tantum præcepti, cujus illi sunt incapaces, sed medii seu absoluta supponi debet à S. Irenæo. Et vero comparationes quibus utitur in priori testimonio, eo tendunt ut attendenti patebit.

Tertullianus lib. de baptismo ex professo baptismi necessitatem probat adversus Quintilianos & Cajanos: "Sic ergo, inquit c. 13. scelestissimi illi provocant questiones. Adeo dicunt, baptismus non est necessarius, quibus fides satis est; nam & Abraham nullius aquæ, nisi fidei Sacramento Deo placuit." En Harericorum illorum objectio, cui sic Tertullianus: "Fuerit salus retro, per fidem nudam ante Domini passionem & resurrectionem."

„nem: at ubi fides aucta est credendi in nativitatem, „passionem, resurrectionemque ejus, addita est amplia- „rio Sacramento, obsignatio Baptismi, vestimentum „quodammodo fidei, quæ retro erat nuda, nec potest „jam sine sua lege. Lex enim tingendi imposita est, & „forma præscripta: Ite, inquit, docete nationes, tingen- „tes eas in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti. „Huic Legi collata definitio illa, Nisi quis renatus fuerit „ex aqua & Spiritu, non intrabit in Regnum Cælorum: „obstrinxit fidem ad Baptismi necessitatem. Itaque „omnes exinde credentes tangebantur: tunc & Paulus „ubi credidit, tinctus est.“ Nihil potuit Tertullianus „dissertius proferre adversus Socinianos & Novatores „Calvinistas, ut Baptismi necessitatem tum præcepti, tum „medii demonstraret.

S. Cyprianus in famosa, quam cum Stephano S. Pon- „tifici habuit, controversia de Baptismo ab Hæreticis „dato, supponit absolute necessarium esse ad salutem „Baptismum; atque hac erronea occupatus sententia, „apud Hæreticos verum non esse Baptisma Christi, ab il- „lis baptizatos iterum baptizabat ut vitam æternam asse- „qui possent.: *Quia*, inquit Ep. 72. ad Stephanum, pa- „rum est eis manum imponere, nisi accipiant & Eccle- „siæ Baptismum. Tunc enim demum plene sanctificari „& esse filii Dei possunt, si Sacramento utroque nascan- „tur, cum scriptum sit: Nisi quis renatus fuerit „&c.“ Idem reperit Ep. 73. ad Jubajanum, simulque „occupat & solvit istam objectionem (quam Novatores „nostri adoptarunt) nempe, „Si quis antequam in Ec- „clesia baptizetur, in confessione nominis apprehensus „fuerit & occisus, an spem salutis & præmium confes- „sionis amittit, eo quod ex aqua non fuerit prius rena- „tus?“ cui objectioni respondet sanctus Martyr, ejus- „modi „non privati Sacramento Baptismi, utpote qui „baptizentur gloriosissimo & maximo sanguinis Baptis- „mo: quod idem est ac si diceret, Baptismum aquæ sup- „pleri per contritionem perfectam & martyrium.

In Concilio Carthaginensi an. 256. cui præfuit „S. Cyprianus, & adfuere Episcopi 87. Nemesianus à „Tubunis probans baptizatos ab Hæreticis debere vero „Ecclesiæ Baptismo iterum tingi, adducit istud Christi „Joan. 4. „Nisi quis renatus fuerit &c. Hic est, inquit, „Spiritus qui ab initio ferebatur super aquam. Neque „enim Spiritus sine aqua operari potest, neque aqua „sine Spiritu. *Es postea*: Nisi ergo acceperint Baptisma „salutare in Ecclesia catholica, quæ una est, salvi esse „non possunt, sed cum carnalibus in iudicio Domini „damnabuntur.“ Cum ait Episcopus ille, Spiritum „non posse agere sine aqua, intelligi debet de potentia & „lege Dei ordinaria; absolute enim potest, cum virtus „ipsius non sit Sacramento alligata.

Denique idem S. Doctor consultus à Fido in Africa „Episcopo, an infantes baptizari debeant ante octavum à „nativitate diem, respondet Epist. 59 in suo Provinciali „Concilio sexaginta sex Episcoporum statutum fuisse, eos „ante illum diem baptizari posse & debere, ut à noxa „originali liberentur. „Quanto magis, inquit, prohi- „beri non debet infans qui recens natus nihil peccavit, „nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contra- „gium mortis antiquæ prima nativitate contraxit, qui „ad remissionem peccatorum accipiendum hoc ipso faci- „lius accedit, quod illi remittuntur, non propria, sed „aliena peccata?“ Porro infantes ut jam observatum „fuit, non tenentur lege Baptismi vi solius præcepti cuius „sunt incapaces; ergo quia est medium à Deo institu- „tum ad eluendam originalis peccati labem. Decretum „hoc S. Cypriani & Coepiscoporum ejus expendens „S. Augustinus Ep. 166. alias 28. Hieronymum, ait no- „vam non esse definitionem, sed firmissimam Ecclesiæ „fidem.

S. Clemens Alexandrinus Lib. 1. *Paedagogi* cap. 6. „Tincti, inquit, illuminamur, in filios adoptamur....

„vocatur lavacrum per quod peccata abstergimus; gra- „tia qua remittuntur poenæ quæ peccatis debentur.

Origenes Hom. 8. in Leviticum. „Quid causa sit, „inquit, cum Baptisma Ecclesiæ in remissionem pecca- „torum detur, secundum Ecclesiæ observantiam etiam „parvulis Baptismum dari; cum utique si nihil esset in „parvulis quod ad remissionem & indulgentiam petri- „neret, gratia Baptismi superflua videretur. *Et Hom.* „14. in *Lucam*: Quia per Baptismi, inquit, Sacramen- „tum nativitate sordes deponuntur, propterea bap- „tizantur & parvuli. Nisi enim quis renatus fuerit ex aqua „& Spiritu, non potest introire in Regnum Cælorum.“ *Ibid. p.* „*Et Lib. 5. inc. 6. ad Romanos*: *Pro hoc*, inquit, (nem- „pe peccato originali) „Ecclesia ab Apostolis traditio- „nem suscepit etiam parvulis Baptismum dare. Sciebant „enim..., quia essent in omnibus genuinæ sordes pecca- „ti, quæ per aquam & Spiritum sanctum abluti debe- „rent, propter quas etiam corpus ipsum corpus peccati „nominatur.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. ait: Qui in „aquam descensus es, non aquæ simplici mentem ad- „hibe, sed Spiritus sancti virtute salutem suscipe: nam „line utrisque ad perfectionem reducti non poteris... Et „si quis non baptizatur, salutem non habet, præter so- „los Martyres, qui sine aqua Regno cælesti potiuntur.

Mitto innumera Baptismi ejusque virtutis magnifi- „ca apud Veteres encomia, de quibus, ubi de variis no- „minibus Baptismi, initio hujus Tractatus differeba- „mus. Mitto etiam ea Veterum testimonia quæ pro fide „peccati originalis laudavit S. Aug. adversus Pelagia- „nos, à quibus accusabatur quod omnium primus opi- „nionem hujus peccati invexisset; nempe Rheticii Au- „gustodunensis, Olympii in Hispania Episcopi, S. Hila- „rii, S. Basilii, S. Gregorii Nazianzeni, S. Chrysostomi, „S. Ambrosii, qui omnes dum adstruunt fidem peccati „originalis, necessitatem remedii, nempe Baptismi, ea- „dem via demonstrant.

His veterum suorum prædecessorem prædiis „muniti, ac immotis fidei antiquæ terminis inhærentes, „non vero ultra metas abrepti, sicut calumniantur No- „vatores, Ambrosius & Augustinus tantam agnovere „necessitatem Baptismi, ut, excepto martyrii ac perfectæ „contritionis casu, nullus sine eo possit æternam saltem „assequi. Unde merito.

S. Ambrosius Lib. de Misteriis c. 4. ait: „Credit „Catechumenus... sed nisi baptizatus fuerit in nomine „Patris &c. remissionem non potest accipere pecca- „torum, nec spiritualis gratiæ munus haurire.“ *Et L. 2.* „de Abraham c. 11. n. 79. „Nemo, inquit, ascendit in „Regnum Cælorum, nisi per Sacramentum Baptisma- „tis.“ *Et n. 84. exponens ista Christi verba*, Nisi quis „renatus fuerit &c. Utique, inquit, nullum excipit, non „infantem, non aliqua præventum necessitate.

S. quoque Augustinus Lib. 3. de origine animæ „c. 9. „Noli, inquit, credere, nec dicere, nec docere, in- „fantes, antequam baptizentur morte præventos, „pervenire posse ad originalium indulgentiam „peccatorum, si visesse Catholicus.“ *Et Epist. 166.* „alias 28. ad Hieronymum: „Quisquis dixerit, quod in „Christo vivificabuntur etiam parvuli, qui sine Sacra- „menti ejus participatione de vita exeunt, hic profecto „& contra & Apostolicam prædicationem venit, & to- „tam condemnat Ecclesiam, ubi propterea cum bap- „tizandis parvulis testinatur & curritur, quia sine dubio „creditaliter eos in Christo omnino vivificari non „posse.

Magistro suo subscribunt fidelissimi discipuli, Ful- „gentius & Prosper.

S. Fulgentius Lib. de fide ad Petrum c. 27. „Firmis- „sime tene, inquit, & nullatenus dubites, non solum „homines jam ratione utentes, verum etiam parvulos, „qui sive in uteris matrum vivere incipiunt, & ibi mo- „riuntur,

P. 121.

P. 127.

Tom. 1.
Conc. p.
787. E.
Ibid. p.
788. B.

P. 96.

To. 2. p.
593. A.

Edit.
Barav.
1616. p.
69. A.

To. 1. p.
90. H.

To. 2. p.
142. L.

Ibid. p.
353. A.

P. 16. C.
D.

P. 19. D.

To. 2. p.
330. B.
To. 1. p.
348. F.

Ibid. p.
351. A.

To. 10. p.
379. C.

To. 2. p.
591. B.

Edit.
Paris.
1684. p.
527.

„riuntur, sive cum de matribus nati sine Sacramento „sancti Baptismatis, quod datur in nomine Patris, &c. „de hoc sæculo transeunt, ignis æterni sempiterno sup- „plicio puniendos.

S. Prosper Lib. 2. de Vocatione Gentium, cap. 20. agens de multitudine infantium, qui non recipiunt baptismum, quamvis Deus velit omnes salvos fieri, as-
Ed. post. p. 908. E. „firmat nihilominus eos æterna vita privari. „Quid hoc „profundius, inquit, quid mirabilius esse potest? Ne- „que enim credi fas est, eos qui regenerationis non ad- „cepti sunt Sacramentum, ad ullum Beatorum pertinere „consortium.

Denique perpetuam hanc Ecclesiæ fidem suo suffra-
To. 2. p. 674. „Concilio Diospolitano, teste Augustino Epist. 186. ad „Paulinum, aliàs 106. cap. 9. Latini in Concilio Cartha- „ginensi, qui scribunt Innocentio S. Pontifici de Actis „adversus Pelagium Epistolam, quæ inter Augustinianas „est n. 175. aliàs 90.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

*Ex usu & praxi Ecclesiæ perpetua, ac genera-
libus quibusdam momentis.*

I. Ex perpetuo & constanti baptismatis usu in Ec-
clesia semper observato, firmissimum ejus necessitatis
absolutæ argumentum deducitur. Fides quippe nostra
non modo ex Scriptis Veterum quæ supersunt, sed et-
iam ex praxi, usu, & factis ipsis, in quibus viva quædam
ac spiranstradio continetur, valissimè comprobatur.
Sic probabat olim S. Augustinus gratiæ necessitatem
adversus Pelagianos, ex precibus quæ toto terrarum
Orbe ad Deum semper fusæ sunt, usu & praxi nunquam
interrupta; quod unum momentum, etsi cætera dees-
sent, satis esset fidei nostræ veritati demonstrandæ.
Ipsa oratio, inquiebat Epist. 177. ad Innocentium
Summum Pontificem, aliàs 95. *clarissima est gratiæ
testificatio.* Non alia igitur ratione duci potuit Ecclesia
in constanti & perpetua baptismi administratione,
quàm quod illum ex Christi instituto ac præcepto om-
nibus & singulis ad salutem omnino necessarium esse
intellexit.

II. Constantis & ubique receptæ fidei certius non est
argumentum, quam erroris oppositi, ubi primum caput
extollit, publica proscriptio & damnatio: at statim pro-
scripti sunt & pro Hæreticis ab Ecclesia habiti, qui ne-
cessitatem baptismi variis temporibus impugnare;
secundo sæculo Cajani & Quintiliani; Manichæi ter-
tio; Ascodrutæ, Archontici, Seleuciani & Hermiani
quarto; Pelagiani quinto; & alii qui deinceps veteres
ac jam sopitos errores excitant.

III. Constans semper fuit Ecclesiæ doctrina & pra-
xis, infantes baptizari posse & debere, ut à labe origi-
nali purgati Regni cœlestis & vitæ æternæ participes
fieri possent. Constat ex Cypriano Epistola ad Fidum,
ex Concilio Carthaginensi & Milevitano apud S. Au-
gustinum Epist. 175. & 176. aliàs 90. & 92. ubi Patres
Pelagianorum errores exponentes, ajunt: *Parvulos et-
iam propter salutem, qua per Salvatorem Christum da-
tur, baptizandos negant, ac sic eos mortifera ista do-
ctrina in æternum necant.* Censent igitur Patres illi,
idcirco baptizandos esse parvulos, quia salutem alia via
non possunt assequi; seu, ut loquitur S. Augustinus ci-
tata ad Hieronymum Epistola, *quia creditur aliter eos
in Christo vivificari non posse.*

IV. Etsi statuta quædam forent tempora ad solem-
nem baptismi administrationem, semper tamen pro-
visum est ab Ecclesia, ut in periculo mortis & urgente
necessitate, quæ legem nescit, sive infantibus, sive ad-
ultis in lecto ægrotantibus, quodlibet tempore per Sa-
cramentum baptismi subveniretur. Ita colligimus ex
Conciliis antea citatis, Romano sub Cornelio Neocæ-
Tournelli Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.

sariensi Can. 12. Antissiodorensi Can. 18. Matisco-
nensi II. Can. 3. Parisiensi VI. Can. 7. Ex S. Cypriano
Epistola ad Magnum, ex Siricio Epistola ad Himerium
Tarraconensem Episcopum, ex S. Leone Epistola 4. ad
universos Episcopos per Siciliam constitutos: unde gra-
vissimi peccati rei habebantur Sacerdotes, qui sine ba-
ptismi subsidio aliquem ex hac vita migrare permitte-
bant. Rationem affert Siricius mox laudatus: *Ne, in-
quit, ad nostram perniciem tendat animarum, si, nega-
to desiderantibus fonte salutari, exiens unusquisque de
sæculo, & regnum perdat & vitam.*

Atque inde est quod S. Augustinus Epist. 228. aliàs
180. ad Honoratum, & alii Veteres cum ipso ignavos
illos Pastores tam graviter exagitant, qui persecutio-
nis tempore fugientes ut vitæ suæ consulant, miseræ
oves curæ suæ commissas derelinquunt, & omni opè spi-
rituali ac Sacramentorum subsidia destitutas periculo
damnationis æternæ exponunt. Inde quoque Episcopi
ad martyrium rapti tantum sui desiderium suis populis
relinquebant, nimirum propter spirituales, quam ab
ipsis per Sacramenta expectabant, opem. Sic audire
est Fideles Africanos, suos Pastores dum ad martyrium
ducerentur, alloquentes apud Victorem Vitensem Lib.
2. de Persecutione Wandalica? *Quibus nos, inquiunt,
miseros relinquitis, dum pergitis ad coronas? Qui vos
baptizaturi sunt parvulos fontibus aquæ perennis? Qui
nobis poenitentia munus collaturi sunt, & reconcilio-
nis indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi?*

V. Veteres eorum semper negligentiam damna-
runt, qui ad finem usque vitæ baptismum suum diffe-
rebant; atque ejuscemodi in lecto baptizatos, in pœ-
nam dilationis & negligentiae, irregulares habuerunt
ad sacros Ordines percipiendos, ut constat ex testimo-
niis supra relatis, ubi de antiquitate & necessitate trinae
immersionis agebamus Conclusionem primam, & in solu-
tione ad primam Objectionem. At, quæso, quo fun-
damento nixæ istæ querimoniae, nisi quod per hanc di-
lationem exponerent sese periculo carendi baptismo ad
salutem planè necessario?

VI. Denique, non alia de causa ipsis laicis, etiam
mulieribus, permisit Ecclesia in mortis periculo bap-
tismum administrare quam quod eum absolutè ad salu-
tem necessarium esse semper judicavit.

Igitur hac inspecta & bene explorata Ecclesiæ totius
fide, & nunquam interrupta Traditione, Concilium
Trident. Sess. 7. Can. 5. sic definit: *Si quis dixerit Ba-
ptismum liberum esse, hoc est non necessarium ad salutem,
anathema sit.* Et Can. 2. de ista Christi apud S. Joan. 778. C.
cap. 3. sententia, *Nisi quis renatus fuerit, &c. Si quis
dixerit aquam veram & naturalem non esse de necessi-
tate Baptismi, atque adeo verba illa Domini, Nisi quis
renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, &c. ad meta-
phoram detorserit, anathema sit.*

Jam in Concilio Lugdunensi an. 1274. & in Floren-
tino an. 1439. definierat Ecclesia, *illorum animas, qui
cum solo originali peccato decedunt (adeoque sine ba-
ptismo) mox in infernum descendere.* Igitur Ecclesia
semper credidit baptismum omnibus & singulis homi-
nibus absolutè necessarium esse ad salutem.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ex citatis toties Christi verbis Joan. 3.
Nisi quis renatus fuerit, &c. inferri duntaxat potest,
necessarium esse baptismum necessitate præcepti, non
medii. Necessitas autem præcepti eostantum obstrin-
git, qui præcepti sunt capaces, adultos scilicet, non
vero infantes.

Antecedens probatur: Quia illud necessarium est so-
la duntaxat præcepti necessitate, cujus necessitas tota
pendet ab institutione & mandato Christi, non vero
ab interna rei idius natura & conditione, in hoc enim
stat

Tom. 2.
Conc. p.
1018. D.

To. 2. p.
831. &
seq.

Bibliob.
PP. 70.
8. p. 682.
A. B.

Tom. 14.
Conc. p.
Ibid. A.

Tom. 13.
Conc. p.
515. D.

To. 2. p.
619. F.

Ibid. p.
592. B.

stat totum discrimen necessitatis medii & præcepti. Sic v. g. necessitas fidei & gratiæ sanctificantis ad obtinendam salutem æternam, absoluta est ac simplex, seu medii, quia ex ipsamet natura & conditione fidei & gratiæ sanctificantis nascitur; atqui necessitas baptismi & aliorum Sacramentorum tota pendet ex libera Dei voluntate; ergo &c.

Resp. nego maj. Ex sola quippe Dei voluntate ac institutione fit quod aliqua Sacramenta absolute seu necessitate medii, alia verò ex præcepto duntaxat sint necessaria.

Instabis 1. Necessitas præcepti tam pendet ab una Dei voluntate ac institutione, quam necessitas medii, & tam reus est peccati & à vita æterna excluditur, qui præceptum violat, quam qui medium salutis omnino necessarium omittit; & ita si ad unam Dei instituentis voluntatem recurratur, confunditur necessitas medii cum necessitate præcepti.

Resp. nego conseq. Res quippe necessaria necessitate medii ex ipsa etiam Dei voluntate includit eum gratiæ interioris effectum, sine quo salus obtineri non potest, ut diximus inter Prænotata; talia sunt Sacramenta Baptismi & Pœnitentiæ. Non ita porro est de rebus ex præcepto duntaxat necessariis: quapropter non confunditur necessitas medii cum necessitate præcepti, etiam ex ipsamet Dei instituentis voluntate. Deinde in eo etiam distat necessitas medii à necessitate præcepti, quod præceptum Dei positivum pro qualibet instanti non obligat, sed certo duntaxat tempore; quare violati præcepti ille reus tantum habetur, quando præceptum non observat quo tempore tenetur illud observare. E contra quod necessarium est necessitate absoluta & medii, semper obligat.

Instabis 2. Quod necessarium est necessitate medii, nusquam suppleri potest: in eo non excusat aut ignorantia, aut impotentia; sine eo re aut voto saltem percepto salus haberi non potest; atqui talis non est baptismus, suppleri etenim potest per martyrium & perfectam contritionem; in eo excusat ignorantia, aut impotentia: qui enim aut invincibiliter ignoraret mandatum & institutionem baptismi, aut in iis esset angustiis in quibus eum non posset percipere, illi profecto defectus baptismi ad culpam non imputaretur. Igitur sine eo re percepto, imò & sine ipsius voto ac desiderio potest quis salvus esse: qui enim nihil unquam de lege baptismi audivisset, ac laboraret ea in re invincibili ignorantia, ille certe baptismi votum seu desiderium elicere non posset: si tamen Deum super omnia charitate perfecta diligat, salutis æternæ particeps erit. Infantes pariter hujus voti sunt incapaces.

Major argumenti manifesta videtur in exemplo fidei & gratiæ sanctificantis, quæ suppleri nullatenus possunt, & sine quibus re perceptis salus obtineri non potest; quia scilicet necessariae sunt necessitate medii, seu absoluta.

Resp. ad primum, distinguo: Quod necessarium est necessitate medii, suppleri non potest per aliud, si sit medium internum salutis, qualis est fides & gratia sanctificans, concedo; si sit medium duntaxat externum, qualia sunt Sacramenta, nego. Ista quippe media pendent à libera Christi instituentis voluntate, qui ea ordinavit ad obtinenda media interna salutis: cum igitur media illa interna salutis alia via possunt obtineri, media externa tunc suppleri possunt; virtus enim Christi non est necessario illis exterioribus signis alligata: ita suppleri potest baptismus per martyrium & perfectam contritionem. Vide quæ diximus inter Prænotata.

Ad secundum: Ab eo quod est necessarium necessitate medii, non excusat aut ignorantia, aut impotentia; à lege autem baptismi excusat aut ignorantia, aut impotentia, distinguo: à lege baptismi sub ea ratione

qua mandatum includit, excusat aut ignorantia, aut impotentia; id est, qui invincibiliter ignorat baptismum, aut non potest ex vera impotentia, secluso contemptu & negligentia eum percipere, ille reus non est violati mandati, neque præcisè damnabitur propter transgressionem illius, verum est: at æternæ damnationis reus est ille tum negativè, propter defectum gratiæ regenerantis; tum positivè, propter peccatum originale, vel etiam actuale non dimissum.

Ad tertium: Potest quidem sine baptismo in re percepto per martyrium aut perfectam contritionem quis salvus esse, sed non sine voto seu desiderio baptismi saltem implicito, quod in charitate perfecta semper includitur. In eo quidem qui invincibiliter ignoraret baptismi legem, explicitum esse non posset baptismi votum; sed implicitum eo in casu sufficeret, quod à charitate perfecta sejungi non potest: in eo verò qui legem baptismi cognosceret, explicitum votum requireretur.

Instabis. In casu mox proposito baptismi votum non magis necessarium videtur, nec magis includitur in contritione perfecta, quam cujuscunque alterius mandati Christi; certum enim est eum qui Deum super omnia charitate perfecta diligit, ita debere animo affectum esse, ut omnia Christi mandata, ubi ea noverit, & adimplendi facultas dabitur, velit adimplere.

Resp. Revera in casu proposito baptismi votum, quod supponitur tantum implicitum, non magis includitur in illa contritione perfecta, quam cujuscunque alterius Christi mandati, adeoque non magis videri necessarium; verum id per accidens est respectu baptismi in eo casu singulari. Cum enim docent Theologi, votum seu desiderium baptismi saltem necessarium esse, loquuntur ex hypothese quod promulgata sit & cognita lex baptismi; quo casu docent, premente impotentia, saltem baptismi desiderium seu votum explicitum habendum esse, quia Christus pro sua benignitate & clementia voluit, ut iis in angustiis sincerum baptismi votum junctum cum perfecta contritione, baptismi ipsius vices & locum suppleret. Aliorum quidem mandatorum Christi votum generale & implicitum semper necessarium est, quod, ut diximus, à perfecta contritione non sejungitur; neque idcirco dicendum, mandata illa omnia, aut res quæ in mandatis habemus, esse in voto absolute necessarias. Inter Prænotata enim observavimus, discrimen esse inter ista duo, nempe votum rei alicujus esse necessarium, & rem necessariam esse in voto: prius significat voluntatem observandi rem præceptam esse necessariam; quod verum est; posterius, rem præceptam tantæ necessitatis esse ad salutem, ut si non re ipsa, saltem voto & desiderio haberi debeat, quod non semper verum est, in illis præsertim rebus, quæ ex solo præcepto sunt necessariae, nec continent medium ad salutem absolute necessarium: non tantum autem necessarium est votum baptismi, sicut & aliarum rerum quæ sub præceptum cadunt, sed necessarius etiam est baptismus ipse in voto seu desiderio.

Instabis 3. Si vi istorum Christi verborum, *Nisi quis renatus fuerit*, &c. inferatur baptismum necessarium esse necessitate medii, inferri quoque poterit, eum æqualis necessitatis esse ac gratiam ipsam Spiritus sancti, ac consequenter sine eo re percepto nusquam posse obtineri salutem; sicut non potest obtineri sine gratia sanctificante actu recepta. Antecedens probatur, quia Scriptura utrumque per copulativam &, conjungit, *ex aqua & Spiritu*.

Resp. nego maj. Ejusque probationem: particula enim copulativa &, non semper demonstrat parem esse rerum, quas conjungit, necessitatem. Sic v. g. Act. 15. v. 20. de Gentibus S. Jacobus ait, necesse esse, *ut abstineant se à contaminationibus simulacrorum, & fornicationis*.

nicatione, & suffocatis, & sanguine. An dicet quis parem omnino esse necessitatem abstinendi ab idololatria, fornicatione, & à sanguine & suffocatis? absit: idololatria enim & fornicatio intrinsecè ex se malè sunt, nec ullo unquam honesto fine possunt cohonestari; unde jure ipso naturali prohibentur: at abstinencia à sanguine & suffocatis per se nec bona est nec mala, sed planè indifferens, & ex iis rebus, quæ pro variis temporum circumstantiis, aut licitæ sunt aut prohibita; & re ipsa lex illa ab Apostolis lata perpetua non fuit, sed ad tempus; igitur ex subjecta materia judicari debet, an particula &, conjungat res æqualiter necessarias. Porro in adducto testimonio Joan. 3. particula &, res diversas omnino conjungit, nempe interiorem Spiritus sancti gratiam, quæ ex propria natura absolutè est necessaria; & exteriorem baptismi ritum, qui aliquando potest suppleri. Merito tamen particulam &, adhibuit sacer Contextus, quia lege ordinaria necessarius est baptismus ad assequendam Spiritus sancti gratiam; & si loco particulæ &, disjunctivam *vel*, posuisset, suspicari quis fortè potuisset alterutrum è duobus esse tantum necessarium, aut Spiritum, aut aquam, cum tamen utrumque exigatur, unum tanquam medium internum, alterum verò externum.

Instabis 4. Non magis ex istis verbis, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, &c.* colligi potest absoluta baptismi necessitas, quam ex istis, *Nisi manducaveritis Carnem & biberitis Sanguinem, &c.* colligatur absoluta necessitas Eucharistiæ.

Resp. nego maj. & parit. Disparitas non aliunde repeti debet, quam ex sola Christi voluntate nobis in Scripturis & Traditione Ecclesiæ declarata, qua constat baptismum semper judicatum fuisse necessarium absolutè ad salutem, non vero Eucharistiæ: quare? quia sic voluit & instituit Christus. Aliunde verò discrimen utriusque indicare videtur diversa loquendi ratio Scripturæ: de baptismo enim absolutè & indefinitè ait: *Nisi quis renatus fuerit*, qua significat baptismi legem ad omnes & singulos pertinere; de Eucharistia verò, *Nisi manducaveritis*, qua solos adultos præcepti capaces Eucharistiæ lege teneri non obscurè innuit.

Instabis 5. Authores etiam Catholici verba citata, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* ad solos adultos restringunt, qui sunt præcepti capaces, & quos reos facit non ipsa præcisè baptismi privatio, sed contemptus præcepti Christi. Ita Magister Sententiarum lib. 4. dist. 4. littera E. ait verba Christi citata ad eos pertinere, qui possunt, & contemnunt baptizari. Ita pariter Hugo à sancto Victore lib. 1. de Sacramentis cap. 13. relatis istis S. Augustini verbis ex lib. 4. contra Donat. cap. 22. *Tunc impletur invisibiliter, cum mysterium Baptismi non contemptus Religionis, sed articulus necessitatis excludit*, addit verba citata, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* sic restringenda esse, *Si quis renasci contempserit*. Idem ferè docet S. Bonaventura in 4. dist. 2. par. 2. art. 1. quæst. 1.

Sunt præterea non pauci, qui de Divina misericordia tam benè sperant ac confidunt, ut infantes sine baptismo ex hac vita rapti, in gratiam pietatis parentum, à damnatione liberent, aut etiam felicitate quadam naturali donandos contendant, ut Cajetanus, Gabriel, Gerson, Durandus, Pighius, Catharinus, Cardinalis Sfondratus, quos initio hujus Disputationis appellavimus.

Resp. ad primum: Nego citatos Authores verba ista Christi, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* ad solos adultos restringere; sed satis mirari possumus qua fronte audeant adversarii nobis Magistrum Sententiarum opponere. Ille quippe loco in Objectione citato sic loquitur: *Non tantum valet fides aliena parvulo, quantum propria adulto. Parvulis enim non sufficit fides Ecclesiæ sine Sacramento; quia si absque Baptismo fuerint* Tournellii Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.

rint defuncti, damnabuntur, sicut multis Sanctorum auctoritatibus comprobatur. Antè dixerat, verba citata, *Nisi quis, &c.* esse intelligenda, vel de iis, qui possunt & contemnunt baptizari; vel de regeneratione, quæ fit per aquam & Spiritum sanctum, quæ regeneratio, fit non tantum per baptismum, sed etiam per *pœnitentiam & sanguinem*; quibus verbis non obscurè declarat, baptismum aquæ, etsi necessarium, suppleri tamen posse per martyrium & pœnitentiam. Idem planè docent Hugo Victorinus & Sanct. Bonaventura.

Ad secundum: Eorum Authorum sententia, quæ planè singularis est, rejicienda est; quæ nec in Scripturis, nec in Traditione Ecclesiæ fundamentum habet, à quibus immotis regulis nulli Catholico fas est unquam recedere. Vide suprà, initio hujus Quæstionis, judicium Bellarmini de hac illorum Scholasticorum opinione.

Instabis 6. Non desunt apud veteres Ecclesiæ Patres argumenta quibus ostenditur non tantam ipsis visam esse baptismi necessitatem, quantam hic defendimus.

I. Veteres illi Orientales & Africani, qui tanto studio adversus Stephanum S. Pontificem contendebant baptismum ab Hæreticis collatum nullum esse, rati quæstionem hanc non ad fidem, sed ad disciplinam pertinere, unicuique permittebant sentiendi quid vellet licentiam; atque œconomia & dispensatione interdum utebantur, ut non rebaptizarent, qui ab aliquibus Hæreticis baptizati fuerant, quamquam nullum illi judicarent talem baptismum. Ita colligimus ex S. Basilio Canone 1. Epistolæ ad Amphilochoium. Ipse quoque Sanct. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajanum solvens istam objectionem: *Sed dicet aliquis: Quid ergo fiet de his, qui in præteritum de hæresi ad Ecclesiam venientes, sine Baptismo admissi sunt?* Respondet: *Potens est Dominus misericordia sua indulgentiam dare, & eos qui ad Ecclesiam simpliciter admissi in Ecclesia dormierunt, ab Ecclesia sue muneribus non separare.* Porro si Veteribus illis persuasum fuisset, baptismum absolutè necessarium esse ad salutem, an quæstionem validitatis baptismi ab Hæreticis dati, non fidei esse, sed disciplinæ dixissent? An non iterassent semper eum baptismum, quem nullum judicabant? An non declarassent à Regno Cælorum extorres, qui sine vero baptismo ex hac vita migrassent?

II. Constat ex Historia Ecclesiastica, plurimos viros quorum memoriam veneratur, Ecclesia, pluribus annis in Catechumenatu vixisse, aut etiam extremo tantum vitæ tempore baptismum percepisse.

Ita de Constantino Imperatore narrat Eusebius in ejus vita cap. 62. quem sequuntur S. Hieronymus in Chronico, Socrates lib. 1. cap. 39. & alii: S. quoque Ambrosius, cum adhuc esset Catechumenus, ad Episcopatum assumptus est. S. etiam Martinus dicitur octo annis vixisse in Catechumenatu: at si viris illis persuasum fuisset Baptismum tantæ necessitatis esse, an per tot annoseum distulissent viri aliunde suæ æternæ salutis adeò solliciti?

III. Constat Ecclesiam pro Catechumenis sine baptismo defunctis olim preces & sacrificia Deo obtulisse, ut colligimus ex S. Ambrosio Oratione funebri pro Valentiniano Imperatore, ex Conc. II. Arelateni an. 452. Can. 12. ex Concilio Carthageniensi IV. an. 398. Can. 79. ex Innocentio III. Extra. *De sententia excommunicationis* cap. 28.

Resp. nego ant. His quippe argumentis hoc unum efficitur, quod ultrò fatemur, existimasse Veteres votum baptismi aliquibus in casibus ad salutem sufficere.

Ad primum: Non idcirco Veteres excitatam de baptismo Hæreticorum controversiam ad disciplinam perti-

pertinere; & in ea dispensationis & œconomiae locum esse censuerunt, quod ignorarent absolutam esse Baptismatis necessitatem, sed quod cum illa quæstio nondum esset eliquata & totius Ecclesiæ iudicio definita, posset unusquisque, salva unitate & pace, sentire & facere quid veller. Unde S. Basilii alique qui S. Cypriano adhaerebant, etsi rectè nossent & Baptismum absolutè necessarium esse, & apud Hæreticos nullum esse, tamen ex prudenti œconomia, aliquando baptizatos ab Hæreticis non rebaptizarunt, rati in eiusmodi circumstantiis divinam non deesse misericordiam; atque eiusmodi Hæreticis ad Ecclesiæ unitatem sincero corde redeuntibus sufficere ad salutem Baptismi desiderium, unitatem Ecclesiæ, ac perfectam cordis conversionem.

Non rarò Veteres in casu necessitatis, aut in dubio de validitate Baptismi, ad misericordiam Dei confugiunt, ut sine accepto in re Sacramento, de salute alicujus benè sperent atque confidant. Sic S. Dionysius Alexandrinus annuere recusavit votis alicujus senis, qui jam à longo tempore in Ecclesia receptus & Sacramentorum particeps factus, confessus tamen fuerat, se vero Ecclesiæ Baptismo tinctum non fuisse, quippe enixè postulabat ut iterum baptizaretur; non annuit, inquam, ejus postulationi S. Dionysius. Quare? quia nempe existimavit in his circumstantiis dilaturnam cum Fidelibus communionem, & participationem Sacramentorum sufficere ad salutem illius hominis. Ita pariter Innocentius III. consultus ab Episcopo Cremonensi de quodam Presbytero defuncto, qui baptizatus non fuerat; respondet, *Presbyterum qui sine unda Baptismatis extremum diem clausit, quia in sancta matris Ecclesiæ fide & Christi nominis confessione perseveravit, ab originali peccato solum & cœlestis patriæ gaudium adeptum esse.* Ita etiam qui olim post actam semel publicam pœnitentiam, iterum se iisdem implicabant gravioribus delictis, divino relinquebantur iudicio, nulla ipsis imposita publica, vel etiam privata pœnitentia, non ex desperatione veniæ, sed ad rigorem disciplinæ.

Ad secundum: Ex factis quibusdam particularibus efficax non colligitur argumentum; quia occurrere potuerunt quædam rationes ac circumstantiæ, propter quas viri illi sancti absque peccato Baptismum in plures annos differre potuerunt, nempe ut diutius ac maturius sese ad illius gratiam percipiendam præpararent per opera pietatis & pœnitentiæ; quamquam non desunt inter Veteres, imprimis S. Gregorius Nazianzenus, qui acriori stilo insurgunt adversus eos, qui Baptismum suum ad extremam usque senectutem protrahabant.

Ad tertium: Non una fuit Ecclesiæ disciplina circa preces & sacrificia, quæ in gratiam Catechumenorum sine Baptismo defunctorum offerebantur: in aliquibus enim Ecclesiis in pœnam dilati Baptismatis ejusmodi suffragia denegabantur, ut ex dicendis ad Articulum sequentem constabit; in aliis verò concedebantur, quia persuasum erat ejusmodi Catechumenos casu inopinato ex hac vita raptos, per votum Baptismi salvari, & Fidelium precibus juvari posse.

Instabis 7. Nonnulli ex SS. Patribus apertè affirmant neminem, exceptis solis Martyribus, sine Baptismo re ipsa percepto, salvum fieri posse, quacunquē tandem necessitate teneantur.

S. Ambrosius L. 2. de Abraham cap. 11. post relata verba Christi Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c. Nul- lum excipit*, ait, *non aliqua præventum necessitate.* Et L. de Mysteriis c. 4. *Credit*, inquit, *Catechumenus in Crucem Domini Jesu, qua & ipse signatur; sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris & Filii & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiri- tualis gratia munus haurire.*

S. Fulgentius L. de fide ad Petrum cap. 3. iisdem

Christi verbis Joannis 3. adductis, addit: *Absque Sa- cramento Baptismatis, præter eos qui in Ecclesia Ca- tholica sine Baptismate pro Christo sanguinem fundunt, nec Regnum Cœlorum potest quisquam accipere, nec vi- tam æternam.*

Gennadius L. de Eccles. dogmat. c. 41. aliàs 74. *Ba- ptizatis tantum*, ait, *iter esse salutis credimus. Nullum Catechumenum, quamvis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credamus, excepto martyrio, ubi tota Baptismi Sacramenta complentur.*

Resp. 1. Objectionem hanc inferiùs solvendam esse, ubi quæstio erit an perfecta contritio votum Baptismatis includens, vices ejus ac locum supplere possit.

Resp. 2. non sine consilio, nonnullos è Veteribus frè- quenter non insinuas- se, votum Baptismi ex contritione perfecta ad salutem in necessitate sufficere, ne scilicet fa- vere viderentur eorum pravæ consuetudini, qui ex ne- gligentia, vel alio quocunque motivo, Baptismum ad extremum usque vitæ tempus differebant.

Resp. 3. ad S. Ambrosium, eum in adversa prorsus sententia fuisse, qui Valentinianum Imperatorem solo Baptismi voto salutem animæ assecutum fuisse confidit. Verba postea proferemus. Quod autem ex Libro de Mysteriis hic opponitur, de iis intelligenda sunt, qui ex negligentia, vel, quod pejus esset, ex contemptu Baptis- mum non perciperent.

Non aliter exponendus S. Fulgentius, aut deferendus; quemadmodum & ipse Gennadius.

Objicies 2. Pueri Fidelium salvi fiunt per solam fi- dem parentum; ergo Baptismus non est absolutè ne- cessarius.

Antecedens probatur: Quia non minorem vim & efficaciam habet fides in Lege gratiæ, quàm in Lege naturæ & Moysis; eadem enim est quoad substantiam, easdemque habet sibi in Scripturis annexas promissiones: atqui in Lege naturæ & Moysis fides parentum & Eccle- siæ salvos faciebat infantes, qui sine Circumcisione, vel alio remedio exteriori applicato ex hac vita migrabant. Ita expressè docent SS. Gregorius Magnus Lib. 4. Mo- ral. c. 2. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem de sancto Victore, & alii quorum sententiæ subscripsimus in Tra- ctatu de Sacramentis in genere Qu. 2. Art. 2. Conclu- sione 2. ergo &c.

Major videtur certa; aliàs fides in nova Lege, & infantes Fidelium Christianorum deterioris longè fo- rent conditionis, quàm fuerint in Lege naturæ aut Moysis.

Resp. 1. nego min. Sicut enim in Lege naturæ & Moysis necesse fuit (in sententia multorum) fidem aliquo signo exteriori tanquam conditione manifestari; ita nunc, Deo sic volente, necesse est aquam, tanquam cau- sam instrumentalem gratiæ, usurpari.

Resp. 2. Esto antiquius seu retrò suffecerit fides nu- da, ut loquitur Tertullianus solvens eandem objectio- nem à Cajanis, & Quintilianis olim propositam, L. de Baptismo cap. 13. at postquam *lex tingendi data est & forma præscripta*, obstricta est fides ad Baptismi neces- sitatem. Non itaque minoris est virtutis & efficacis fides nostra, quàm Veterum; sed fidei additum est Ba- ptismi mandatum: & quemadmodum lex moralis, licet non sit minoris efficacis in viro religioso quam in sæ- culari, illi tamen non sufficit ad salutem, nisi & consilia, ad quæ obstrinxit, observet; ita pariter etsi fides nostra tam efficax sit ex se, quàm fides Veterum, quia tamen annexum jam habet Baptismi mandatum, sine illo ad sa- lutem non sufficit.

Neque inde sequitur deteriorem esse conditionem fi- dei & infantum in nova Lege: imò multis titulis me- lior est. 1. quia fides jam longè faciliior & communior, longè abundantior gratia, quàm fuerit in Lege natu- ræ vel Moysis. 2. quia salus infantis non jam à fide pa- rentum,

Apud
Euseb.
Hist. L.
7. c. 9.

To. 1. p.
351. A.
To. 2. p.
330. B.

Tom. 8.
Oper. 8.
Aug. in
appen-
dice p.
79. D.

P. 229.

rentum, sed ab ipsa Sacramenti applicatione pendet, seclusa ministrantis fide & probitate. 3. Quia baptismus statim ab ipsa nativitate potest infantibus ministrari, in Lege autem Moyſis circumcidi ante octavum à nativitate diem infans non poterat. 4. Multis & infinitis penè legalibus præceptis ac ceremoniis gravati erant & obruti Judæi, quibus nos per Christum liberi facti sumus. 5. Denique, Veteribus nondum patebat Cælum; nobis verò, postquam Christus ascendens in altum secum captivam duxit captivitatem, jam apertum est: longè igitur potior est nostra conditio, quàm Veterum.

Instabis 1. Quod antea sufficiebat, postea verò non sufficit, videtur deterioris esse conditionis: atqui in veteri Lege sufficiebat fides, jam verò non sufficit; ergo, &c.

Resp. dist. maj. Quod antea sufficiebat & postea non sufficit propter imminutionem virtutis, deterioris est conditionis, concedo: propter additionem Sacramenti, nego. Porro fidei virtus non est imminuta, sed fidei additum est baptismi mandatum.

To. 2. p. 264. B. Instabis 2. Ex S. Augustino parentum fides prodest infantibus ad salutem obtinendam: *Ut possit, inquit Epist. 92. aliàs 23. ad Bonifacium, regenerari (parvulus) per officium voluntatis alienæ, cum offertur consecrandus facit hoc unus Spiritus, ex quo regeneratur oblatus.* Ita pariter S. Bernardus Epist. 77. seu Tract. de baptismo: *Dignum est, inquit, & ad Dei spectat benignitatem, ut quibus fidem atas denegat propriam, gratia prodesse concedat alienam. Nec enim Omnipotentis justitia propriam putat ab iis exigendam fidem quos novit propriam nullam habere culpam. Porro aliena opus est fide, cum sine sorde non nascantur aliena.... Nec dubium, quod macula contracta ab aliis, aliorum quoque fide valeat vel debeat emundari.*

Resp. dist. ant. Parentum fides prodest infantibus, cum Sacramento baptismi, *Cum offertur consecrandus, ait S. Augustinus, concedo: sine Sacramento, nego.* Nihil aliud volunt Augustinus & Bernardus locis citatis, quàm in parvulis necessariam non esse fidem actualem, cujus sunt incapaces; sed illam suppleri ex Dei benignitate per fidem Ecclesiæ & parentum, qua illi moventur ut infantes baptizandos ministris Ecclesiæ offerant. Unde susceptores pro iis ad singula interrogata, respondent, *Credo, abrenuntio &c.*

Instabis 3. Tam potest infantibus Fidelitum prodesse ad salutem aliena parentum fides, quàm iis nocere ad damnationem alienum Adami peccatum.

Resp. nego maj. 1. Quia in rebus quæ à sola Dei voluntate pendent, non alia inquiri debet ratio, quàm ejus voluntas. Porro noluit Christus infantes per solam parentum fidem sine baptismo salvos fieri. 2. Disparitas est, quia peccatum primi parentis non est planè extrinsecum & alienum respectu illorum infantium, sed illis proprium & internum; quia etsi solus Adamus proprio & personali voluntatis motu peccaverit, omnes tamen ejus posterii in eo jam tùm inclusi, in eo quoque peccaverunt, ut ait Apostolus Rom. 5. v. 12. adeoque peccatum Adami proprium est naturæ totius humanæ, seu omnium filiorum ejus.

At verò fides parentum omni sensu externa est, & aliena respectu infantium; & sicut infantibus non noceret parentum malitia & impietas, qua eos dæmoniis sacrilegiis obligarent, ita sola sine Sacramento iis ad salutem non prodest fides parentum: quia, ut ait S. Augustinus Epistola mox citata 98. *Cum homo, non jam in lumbis peccantis, sed in seipso est, ab eo qui genuit alter effectus, peccato alterius sine sua consensione non tenetur obnoxius.... sed anima quæ peccaverit ipsa morietur.*

Instabis 4. Potest adultus per fidem propriam, & actualem sine Sacramento re percepto salvus fieri; quidni ergo infans per fidem alienam parentum?

Tournelii Tomi III. P. II. De Bapt. & Confirm.

Resp. 1. ut suprà, solam hic consulendam esse Dei voluntatem. 2. Adultus non salvus fit per solam fidem, sed per charitatem perfectam qua formaliter homo justus redditur; charitas autem illa seu gratia sanctificans non obtinetur, nisi vel per Sacramenta, vel per proprios actus voluntatis ex divino & supernaturali auxilio elictos: at infantes incapaces sunt illorum actuum personalium.

Instabis 5. Sequitur ex hac doctrina, innumeros sine sua culpa perire parvulos, qui sine baptismo moriuntur. quod certè parùm videtur consentaneum Divinæ misericordiæ, ac voluntati qua vult omnes salvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

Resp. cum S. Augustino Lib. de Dono persever. cap. 12. & S. Prospero Lib. de Vocatione Gentium cap. 8. Dei judicia occulta esse, sed justa in damnatione tot infantium, qui sine baptismo moriuntur. Non enim damnantur illi præcisè propter defectum baptismi, sed propter culpam originalem quam nascendo contraxerunt, & quæ non deleta per baptismum, eos æternæ damnationis reosefficit: misericordiæ autem Divinæ mensura non alia debet æstimari, quàm quæ in Scripturis & Traditione expressa nobis est. Stat quoque Dei antecedens voluntas de salute omnium, cum damnatione illorum infantium sine baptismo morientium; siquidem ex voluntate illa antecedenti & sincera præparavit omnibus media necessaria ad salutem: sed illius voluntatis virtute non tenetur Deus invertere cursum causarum secundarum, ut procuret omnibus infantibus, antequam moriantur, applicari remedium baptismatis; istud enim pertinet ad voluntatem, ut vocant, consequentem, ex qua alios vult perire propter labem originalem, alios verò vult salvos esse per baptismum: cur autem illos potius quàm alios eligat, O altitudo?

Instabis 6. Gen. 17. v. 7. Deus inito cum Abrahamo fœdere, promisit se futurum ipsius Deum & se futurum feminis ejus; quæ quidem promissio ad nos etiam Fideles spectat, ut testatur Apostolus Rom. 4. & 11. & Galat. 3. Sicut igitur Judæorum filii incircumcisi morientes, per fidem parentum salvos esse poterant, quia stante illo fœdere nati erant; ita quoque & filii Christianorum, qui ex hac vita rapiuntur ante perceptum baptismum.

Confirmatur ex Apostolo primæ Corinth. 7. v. 14. *Sanctificatus est, inquit, vir infidelis per mulierem fidelem; & sanctificata est mulier infidelis per virum fidelem: alioquin filii vestri immundi essent, nunc autem sancti sunt.* Docet igitur Apostolus, filium ex uno tantum parente fidei progenitum idcirco sanctum esse, quia in illo fœdere gratiæ ac fidei Christianæ nascitur.

Resp. nego conseq. 1. Quia certum non est filios Judæorum incircumcisos salvos potuisse per solam fidem parentum, sine ullo Sacramento seu signo exteriori. 2. Quia etsi Deus ita decrevisset in veteri Lege, non consequens est, eum idem quoque in nova statuisse; imò certum est legem baptismi positam ab eo fuisse: in his autem rebus non alia inquiri ratio debet, quàm voluntas Dei. *O homo, tu quis es, qui respondeas Deo?* inquit Apostolus Roman. 9. versu 20. Pactum autem illud quod Deus cum Abrahamo pepigit, ad omnes quidem ejus posteros pertinet, *Non qui filii carnis, inquit Apostolus Roman. 9. versu 8. sed qui filii sunt promissionis;* id est, qui parentis Abrahamæ fidem imitantes, participes sunt promissionum, quæ ipsi factæ sunt: seu, ut loquitur cap. 4. versu 16. *Ideo ex fide, ut secundum gratiam firma sit promissio omni semini, non ei qui ex Lege est solum, sed & ei qui ex fide est Abrahæ.* Porro infantes fideles non evadunt in nova Lege, nisi per baptismum, qui Sacramentum est fidei.

Et verò si fœdus illud gratiæ in quo nascuntur infantes Fidelium, eos sanctificaret, nullum posset assignari instans in quo peccatum originale contraherent; generantur enim in illo fœdere, sicut nascuntur.

Ad confirmationem: Non loquitur Apostolus de formali & immediata sanctificatione, quasi eo ipso formaliter infidelis sanctus sit, quòd cum fidei cohabitaret, sed de sanctificatione quasi præparatoria & educationis, quia nimirum sanctius & castius educandi sunt pueri, si parentum alteruter fidelis sit; & mulier fidelis potest exemplo, adhortatione & instructione virum infidelem Christo lucrari. Ita exponit S. Hieronymus respondens ad quæsitum Paulini. Congruithæc expositio scopo Apostoli: vult enim ostendere, conjugem infidelem, si commorari non detrectet, non esse dimittendum; idque duobus argumentis: uno petito à sanctificatione conjugis, altero à sanctificatione filiorum. Pelagianis ex eodem Apostoli testimonio probantibus nullum esse peccatum originale, respondet S. Augustinus L. 2. de baptismo, cap. 25. & 26. & L. 3. c. 12. & Serm. 14. de verbis Apostoli cap. 19. multiplicem in Scripturis sanctificationem designari, non modo rerum, sed etiam hominum, quæ non semper conjuncta est cum remissione peccatorum. Sic v. gr. Catechumenus, priusquam baptizetur, secundum aliquem modum sanctificatur per signum Christi, & orationem manus impositionis.

Obstacies denique: Adulti non obligantur lege baptismi. Namque ii vel sunt infideles Pagani, qui nihil unquam de Christo audiverunt, vel qui de Christo aliquid audiverunt: sed neutri possunt ea lege teneri. Non primi, quia Lex non obligat nisi promulgata; at apud ejusmodi Paganos non supponitur promulgata baptismi lex: non alii, dici enim non potest qua ætate, & quo tempore eos illa lex obstringat; an in juventute, & an in senectute: illud enim nullo præcepto aut Divino, aut Ecclesiastico determinatum habemus.

Resp. 1. Eos adultos qui invincibili laborant ignorantia fidei Christianæ, non teneri lege baptismi, quatenus cadit sub præceptum; adeoque eos non damnari propter violatum baptismi mandatum, sicut nec propter infidelitatem purè negativam: sed eos teneri lege baptismi, quatenus medium est institutum à Christo ad delendum peccatum originale; adeoque æternum peribunt illi, non præcisè, ut jam diximus, propter defectum baptismi, sed propter peccata, sive originale, sive actualia.

Resp. 2. Alios adultos teneri lege positiva baptismi: cum verò ea sit legis positivæ natura, ut non obliget semper & pro semper, hinc physicè nullum tempus est præfixum pro baptismo percipiendò. Cum tamen iste sit absolute necessarius, tenetur quilibet, cum ad discretionis annos pervenerit, salutis suæ curam gerere, ac consequenter sibi procurare baptismum; ad id autem tenetur jure ipso naturali, Divino & Ecclesiastico: jure quidem naturali, quo tenetur quilibet assumere media ad salutem necessaria: jure Divino positivo; eodem quippe præcepto quo Christus præcepit Apostolis docere gentes & baptizare, præcepit etiam gentibus, ut audirent Apostolos, & ab illis baptizarentur; jure etiam Ecclesiastico, quod est juris Divini interpretatio. Constat autem jus illud Ecclesiasticum ex SS. Patribus, aliisque momentis ex Traditione Ecclesiæ deprompris, de quibus inter probationes Conclusionis.

ARTICULUS II.

An, & quomodo Baptismus aquæ supplere possit per martyrium, & perfectam contritionem Baptismi votum includentem.

TRiplex apud SS. Patres distinguitur baptismus: nempe fluminis per aquam; sanguinis per passionem; & flaminis seu spiritus, per lachrymas & cordis perfectam contritionem. Ita S. Ambrosius in Psalm. 118. Enarratione in octonarium tertium; S. Gregor. Nazianz. Orat. 39. in sancta lumina circa finem; S. Augustinus L. 4. de baptismo contra Donatistas cap. 21. & sequentibus. S. Isidorus Hispal. Lib. de Institutione Clericali c. 4. S. Bernardus Epist. 77.

S. Thomas 3. part. qu. 66. artic. 11 hujus divisionis rationem affert, quæ fundamentum habet in Scripturis, in quibus baptismi nomen, & martyrio & penitentia seu perfectæ contritioni accommodatur, sicut ostendimus initio hujus Tractatus, cum varias nominis baptismi significationes exponeremus.

Quæritur hic utrùm martyrium & contritio perfectæ includens votum baptismi, ejus vices supplere possint, eademque vim habeant ad expungenda peccata, sive originale, sive actualia. De utroque sigillatim hic dicendum.

An, & quomodo Martyrium suppleat vices Baptismi aquæ.

Martyrium generatim est omnis pœna in odium Christi inflicta, & pro ejus amore constanter tolerata: propriè ac strictè est ipsa mors pro Christo tolerata. Duas igitur requirit conditiones, & pœnam, & causam. Duobus verò modis considerari potest martyrium, nempe quatenus est actus voluntarius alicujus virtutis, fortitudinis nimirum, vel charitatis; aut quatenus est simpliciter pœna in odium Christi inflicta. Priori respectu dici potest opus operantis; posteriori verò, opus operatum. Soli adulti capaces sunt martyrii, quatenus est opus operantis; infantes verò, quatenus est opus operatum. Hinc S. Bernardus Sermone de Innocentibus, ait inter Martyres alios esse voluntate simul & opere; alios sola voluntate; alios denique solo opere: *Habemus, inquit, in beato Stephano martyrii simul & opus & voluntatem; habemus solam voluntatem in beato Joanne; solum in beatis Innocentibus opus.*

De utroque martyrio tam in adultis, quàm in parvulis duo quærentur.

1. An vices baptismi aquæ suppleat, eandemque vim habeat ad expungenda peccata, qualis propria est baptismi aquæ.

2. An illos effectus eodem modo producat ac baptismus; id est, ex opere operato vi ipsius pœnæ in odium Christi inflictæ: ita tamen ut adultis, perinde ac baptismus ipse aquæ, prærequirat aliquas prævias conditiones seu dispositiones; an vero eos effectus producat tantum ex opere operantis, id est ratione solius charitatis, ex cujus perfectissimo motivo martyrium toleratur.

Errores & opiniones.

Inter veteres Hæreticos, Gnostici & Valentiniani contenderunt nullum esse martyrii meritum, nullam ejus virtutem ac laudem, nullum, cum necessitas postulat, illius tolerandi mandatum: *Nec simplicitas ista, sed vanitas, imò dementia est pro Deo mori, inquit illi apud Tertull. Libro Scorpiace cap. 1. Ad hunc errorem odio & invidia compulsus legitur Valentinus,*

impia-

To. I. p. 787. C.

P. 488. A.

impatienti animo ferens aliquem Martyrem sibi in Episcopatu, quem ambiebat, antepositum fuisse. Ita refert Tertullianus Lib. adversus Valentinianos c. 4. Speraverat, *inquit*, Episcopatum Valentinus, quia & ingenio poterat & eloquio, sed alium ex martyrii prærogativa loci positum indignatus, de Ecclesia authenticæ regulæ abruptit, ut solent animi pro prioratu excitati, præsumptione ultionis accendi.

P. 223. B. Valentino adhæsit Tatianus Justinus Martyris discipulus. *Tatianus totus secundum Valentinum sapit*, inquit Tertull. Lib. de Præscriptionibus cap. 52. Adversus Valentinum stilum exacuere S. Justinus Martyr & Philosophus, S. Irenæus omnium doctrinam curiosissimus explorator, Miltiades Ecclesiarum Sophista, & Proclus. Ita Tertull. Lib. adversus Valentinianos cap. 5.

P. 252. B. Inter Novatores posteriorum temporum, Kemnitius in secunda parte Concilii Tridentini; & Illyricus Centuria 5. c. 4. docent, per martyrium peccata dimitti, non tanquam per Baptismum, sed propter solam fidem, quæ tempore martyrii Christum apprehendit: in quo certe parum sibi constare videntur; cum enim, juxta illos, etiam in baptismo sola fides justificet, sequitur martyrium eodem prorsus modo justificare, quo Baptismus.

Ex Orthodoxis nullus martyrio adultorum vim & efficaciam detrahit; sed disputant dumtaxat tum de martyrio infantum, tum de dispositionibus in adultis ad effectum martyrii obtinendum necessariis, & de modo quo martyrium in ipsis operatur.

Richardus Armacanus in Irlandia Archiepiscopus Lib. 2. de quæstionibus Armenorum c. 37. in fine, judicat probabile ex infantibus ab Herode propter Christum occisis, eos qui circumcisi non erant, salvos non fuisse, sed eos tantum, qui Sacramentum Circumcisionis acceperant: addit, & secundum communem Dei Legem, tam veterem quam novam, parvulos circumcisos nullum incrementum gratiæ ex morte pro Christo accepisse; & ita neque majorem gloriam virtute illius fuisse consecutos, quam virtute solius Circumcisionis consequerentur. Utrum autem Deus peculiari privilegio cum circumcisis usus fuerit, ut majorem illis gratiam & gloriam rependeret, non audet affirmare.

Adrianus in 4. quæst. ultima de Baptismo, cum Armacano idem sentit, nempe ex sola Scriptura constare eos infantes, qui ab Herode occisi sunt non accepta prius Circumcisione, salutem obtinuisse.

Jacobus de Virriaco Cardinalis L. Historiæ Occidentalis c. 36. docet parvulos Christianorum non baptizatos, etiam si à Paganis pro Christo occiderentur, non salvari, nec ad eos extendi privilegium speciale SS. Innocentium qui ab Herode pro Christo occisi sunt.

Circa martyrium adultorum, sunt qui nullas in ipsis prævias exigere videntur dispositiones: qui etsi putent præceptum dilectionis per se quidem obligare, præsertim in articulo mortis, ab ea tamen obligatione per accidens liberos existimant eos qui pro Christo moriuntur. Sunt qui ex opere operantis dumtaxat, & ratione charitatis quam includit, velint martyrium efficax esse, saltem respectu adultorum; alia enim ipsis videtur esse infantum conditio. Ita Vasquez & alii quos appellat ad tertiam partem q. 68. disp. 153. c. 1. Vult tamen ipse Vasquez, aliquem peculiarem effectum ex opere operato martyrio competere, nempe remissionem omnis pænæ temporalis. Alii dispositiones prævias exigunt in adultis, & tam eorum quam parvulorum respectu, martyrium operari ex opere operato contendunt. Justa istos sit.

CONCLUSIO.

Baptismus sanguinis, seu martyrium, virtutem Baptismi aquæ perfecte supplet ex opere operato, tum in infantibus, tum in adultis; in istis tamen præviæ quædam conditiones requiruntur.

Probatur prima pars de infantibus. 1. Quia ad eos extenditur generalis ista Christi sententia Matth. 10. v. 39. "Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam."

2. Quia Ecclesia universa infantes ab Herode in odium Christi crudeliter occisos, tanquam veros Martyres semper agnovit & coluit. *Deus*, inquit in Oratione festivitatis SS. Innocentium, cujus præconium Innocentes martyres non loquendo, sed moriendo confessi sunt. Unde S. Augustinus Lib. 3. de libero arbitrio cap. 23. "Etiam, *inquit*, infantes illos, qui cum Dominus Jesus Christus necandus quæreretur, occisi sunt, in honorem Martyrum receptos commendat Ecclesia. Nullam Ecclesia, nullam S. Augustinus & alii distinctionem faciunt eorum qui circumcisi vel non circumcisi fuerant; sed omnes indiscriminatim eos infantes martyres appellant, & ut tales colunt & honorant: quamquam verisimile sit, aliquos ex illis incircumcisos fuisse, cum jussit Herodes à bimatu & infra omnes trucidari infantes qui erant in Bethleë, & in omnibus finibus ejus."

3. Communis hæc est SS. Patrum sententia.

S. Augustinus, aut quisquis est Author Sermonis ad Catechumenos, qui extat inter Opera S. Augustini post ejus Tractatum de Symbolo in ultima editione c. 4. "Præstitit eis Christus, *inquit*, ut pro Christo morerentur; præstitit ut suo sanguine ab originali peccato diluerentur. Nati sunt ad mortem, sed continuo eos mors reddidit vitæ."

Et in Epistola ad Hieronymum 166. alias 28. interpretans id quod docuerat Lib. 3. de libero arbitrio c. 23. de pœnis parvulorum. "Quis novit, *inquit* ibi quid ipsis parvulis in secreto judiciorum suorum bonæ compensationis reservet Deus? Quoniam, quamquam nihil recte fecerint, tamen nec peccantes aliquid ista perpeffi sunt. Hæc, inquam, sua verba exponens, ait: "Hoc non immerito dici video de his qui vel pro Christi nomine ac vera Religione tale aliquid nescientes patiuntur, vel Sacramento Christi jam imbuti sunt."

Et Lib. 13. de Civitate Dei c. 7. nulla facta distinctione adultorum & infantum, generatim sic loquitur: "Quicumque etiam non percepto regenerationis lavacro pro Christi confessione moriuntur, tantum eis valet ad dimittenda peccata, quantum si abluerentur sacro fonte Baptismatis. Qui enim dixit: Si quis non renatus fuerit ex aqua &c. alia sententia istos fecit exceptos, ubi non minus generaliter dixit, Qui me confessus fuerit &c. & alio loco, Qui perdiderit animam suam propter me, inveniet eam."

S. Chrysostomus Hom. 3. in varios S. Matthæi locos, loquens de infantibus ab Herode trucidatis, "Mercantur, *inquit*, pœna martyrium, gloriam sanguine comparant, vitam æternam temporali morte commutant."

S. Leo Serm. 1. de Epiphania Domini c. 3. "Necari omnes Bethleem parvulos jubet... sed quos Rex impius eximit mundo, Christus inserit Cælo, & quibus nondum sanguinis sui impendit redemptionem, jam martyrii tribuit dignitatem."

Denique S. Bernardus Sermone de Innocentibus hæc habet: "Illo pro Christo trucidatos infantes dubitet inter Martyres coronari, qui regeneratos in Christo non credit inter adoptivos filios numerari. Alioquin quomodo coævus sibi pueros puer ille qui natus est nobis, non contra nos, paretur occidi, quod utique

utique solo nutu poterat prohibere, nisi melius aliquid eis provideret? ut quemadmodum ceteris infantibus tunc quidem Circumcisio, nunc vero Baptismus sine ullo propriæ voluntatis usu sufficit ad salutem, sic nihilominus pro eo susceptum martyrium illis proficeret ad sanctitatem. Quo in loco illud observandum, nempe martyrium loco Circumcisionis fuisse illis infantibus; non ergo salvi facti sunt propter ipsam Circumcisionem, ut placet Armacano.

Secunda pars de adultis.

Probat 1. ex Scriptura Matth. 10. v. 32. & seq. Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo qui in Cœlis est. *Marci* 8. v. 35. Qui voluerit animam suam salvam facere, perdet eam; qui autem perdidit animam suam, propter me & Evangelium, salvam faciet eam, quibus verbis lex generalis exprimitur à qua nullus excipitur, nequidem ipsi non baptizati. Ut enim recte arguit S. Augustinus Lib. 13. de Civitate Dei c. 7. jam citato, Qui dixit, Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c. idem & generaliter dixit, Qui me confessus fuerit &c. Confirmatur ex isto Christi apud S. Joan. c. 15. v. 13. Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. At perfecta charitas peccata omnia delet & omnino expungit.

Probat 2. ex sententia & praxi totius Ecclesiæ.

1. Ecclesia pro Martyribus nec preces nec sacrificia offert Deo, quibus eos non indigere intelligit; sed suas eis coronas ac triumphos dumtaxat gratulatur, eorumque apud Deum opem & gratiam implorat; Injuriam enim facit Martyri, qui orat pro Martyre, inquit Innocentius III. Cap. Cum Martha. De celebratione Missarum; quod ex Augustino depromptum est. Tractatu enim 84. in Joannem, ait: Ideo quippe ad ipsam mensam non sic eos [Martyres] commemoramus, quemadmodum alios qui in pace requiescunt, ut etiam pro eis oremus; sed magis ut ipsi pro nobis, ut eorum vestigiis adhæreamus.

2. Ad preces & commendationem Martyrum Ecclesia lapsis pœnitentibus pœnas aliquas canonicas & temporales relaxabat, teste S. Cypriano.

3. Pro mensura charitatis, dilectionis & contritionis, easdem pœnas iisdem pœnitentibus eadem Ecclesia mitigabat & relaxabat; adeo ipsi semper fuit persuasum per charitatem hominem Deo gratum fieri eique reconciliari.

Probat 3. ex SS. Patribus.

Tertullianus in Apologetico in fine. Quis, inquit, non pati exoptet, ut totam Dei gratiam redimat, & omnem veniam ab eo compensatione sui sanguinis expediat? omnia enim huic operi delicta donantur.

Et Lib. de Baptismo c. 16. Est, inquit, nobis etiam secundum lavacrum, sanguinis scilicet, de quo Dominus, Habeo, inquit, Baptismo tingi... Hic est Baptismus qui lavacrum (nempe aqua) & non acceptum re-præsentat, & perditum reddit.

S. Cyprianus Præfatione in Librum de exhortatione martyrii: Nos, inquit, qui Domino permittente, primum Baptisma [aqua seu fluminis] credentibus dedimus, ad aliud quoque singulos præparemus, insinuantes & docentes hoc esse Baptisma in gratia majus, in potestate sublimius, in honore præstantius; Baptisma in quo baptizant Angeli, in quo Deus & Christus ejus exultant; Baptisma post quod nemo jam peccat; Baptisma quod fidei nostræ incrementa consummat; Baptisma quod nos de mundo recedentes statim Deo copulat. In aquæ Baptismo accipitur peccatorum remissio; in sanguinis corona virtutum.

Et c. 12. ejusdem Tractatus. Quis, inquit, non omnibus viribus elaboret ad tantam claritatem pervenire, ut amicus Dei fiat, ut cum Christo statim gaudeat? ... Quanta est dignitas & quanta securitas,

exire hinc statum, exire inter pesturas & angustias gloriosum, claudere in momento oculos quibus homines videbantur & mundus, & aperire eosdem statim ut Deus videatur & Christus?

Et Ep. 73 ad Jubajanum paulo post medium. Num quid potest, inquit, vis Baptismi esse major aut potior quam passio, ut quis coram hominibus Christum confiteatur, & sanguine suo baptizetur? Et postea: Sciant Catechumenos (pro fide occisos) nec privari Baptismi Sacramento, utpote qui baptizentur gloriosissimo & maximo sanguinis Baptismo, de quo & Dominus dicebat se habere aliud Baptisma baptizari: sanguine autem suo baptizatos, & passione sanctificatos consummari, & divinæ pollicitationis gratiam consequi, declarat in Evangelio idem Dominus.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. Si quis non baptizatur, salutem non habet, præter solos Martyres, qui vel sine aqua Regno cœlesti potiuntur.

Eusebius Lib. 6. Hist. c. 14. ait mulierem quamdam nomine Herais, adhuc Catechumenam, per ignem Baptismum esse adeptam.

Denique S. Augustinus L. 1. de anima ejus origine c. 9. Nemo, inquit, fit membrum Christi, nisi aut Baptismate in Christo, aut morte pro Christo.

Probat denique ratione quam suggerit S. Basilus Lib. de Spiritu sancto cap. 15. quia nempe Baptismus aquæ vim habet delendi peccata, quia est in similitudinem mortis Christi, ad Rom. 6. At Martyres non per figuram, sed per veritatem mortem pro Christo sustinent. Jam vero, ait S. Doctor, sunt nonnulli, qui incertaminibus pro pietate, revera non imitatione Christi (ut fit in Baptismo aqua) mortem perpeffi, nihil hujusmodi Sacramentis quæ sunt in aqua, opus habuerunt ad salutem, nimirum in proprio sanguine baptizati.

Tertia pars, nempe martyrium ex opere ipso operato efficax esse, probatur.

I. Quia ex citatis modo testimoniis, martyrium Baptismo aquæ comparatur, imo & illo excellentius esse dicitur; sicut ergo Baptismus aquæ agit ex opere operato, ita & Baptismus sanguinis.

II. In infantibus propriæ dispositionis incapacibus, non alia ratione agere potest martyrium, quam vi propria seu ex opere operato; ergo & in adultis.

III. Si tota martyrii vis & efficacia esset à charitate, inutilis foret divisio Baptismatis in Baptismum fluminis & sanguinis, siquidem unum cum alio confunditur; namque tota Baptismi fluminis vis est à Spiritu sancto, per charitatem diffusam in cordibus; at non alia foret efficacia martyrii, si ageret tantum ex opere operantis, seu ex charitate, ex cujus motivo elicitur.

IV. Potest esse intensior charitas in Confessoribus, quam in aliquibus Martyribus, neque tamen illi martyrii palmam reportant, & inter Martyres computantur & honorantur.

V. Denique, quia videtur hæc esse S. Thomæ sententia, tum in Summa 3. parte q. 87. art. 1. ad 2. ubi docet, dormienti dimitti peccata mortalia & venialia ratione mortis illatæ pro Christo, modo non invenit voluntatem peccato actu adhærentem. Ergo censet effectum martyrii produci virtute ipsius operis, non dispositionis quæ sit in Martyre.

Tum 2. 2. q. 124. art. 1. ad 1. Effusio sanguinis propter Christum, inquit, vicem gerit Baptismatis. Unde sicut in pueris baptizatis per gratiam baptismalem meritum Christi operatur ad gloriam obtinendam, ita & in occisis propter Christum, meritum martyrii Christi operatur ad palmam martyrii consequendam. Sicut ergo Baptismus agit ex opere operato, ita & martyrium.

Tum in 4. dist. 4. q. 3. ad 1. Non habet hoc, inquit, (nempe liberationem à culpa & pœna) tantum

Tom. 7. p. 320. B.

Tom. 3. part. 2. p. 709. C. D.

P. 40. B.

P. 230. B.

P. 234.

P. 242.

P. 127.

Ibid.

P. 19. D.

P. 206. D.

To. 10.

342. D.

Ed. ves.

Tom. 2.

178. D.

To. 10.

74. col.

A. B.

tantum ex opere operante, neque quantum ad poenam qua aliquis peccatum per martyrium expiet, quam contingit non esse sufficientem ad satisfaciendum pro peccato; neque quantum ad devotionem iustæ voluntatis, quia contingit quod voluntate majori charitate informata, aliquis sine martyrio non potest ab omni poena liberari, sed hoc habet ex imitatione passionis Christi.

Ultima denique pars, nempe requiri in adultis prævias aliquas dispositiones, ut martyrii plenum consequantur effectum.

Probatur 1. ex Apostolo 1. Cor. 13. v. 3. "Si tradero, inquit, corpus meum ita ut ardeam, charitatem autem non habuero, nihil mihi prodest." Ergo requiritur prævia charitas saltem inchoata & initialis.

Favet Tertullianus Lib. adversus Praxeam c. 1. ubi de illo ait: "Homo fuit inquietus; insuper de jactatione martyrii inflatus, ob solum & simplex & breve carceris tedium; quando etsi corpus suum tradidisset exurendum, nihil profecisset, dilectionem Dei non habens."

Favet S. Tho. 3. part. qu. 66. art. 12. ad 2. "Effusio sanguinis, inquit, non habet rationem baptismi, si sit sine charitate."

Favet Conc. Trid. Sess. 14. c. 4. ubi ait contritionem quovis tempore necessariam fuisse ad impetrandam veniam peccatorum.

II. Mors pro Christo inflicta & tolerata in Schismatico vel Hæretico, peccatum hæresis aut schismatis prius non remittit, quam homo Ecclesiæ Catholicæ fuerit aggregatus; neque valet ejusmodi martyrium charitate destitutum ad Regnum Cælorum obtinendum, sed tantum ad mitius in inferno supplicium subeundum, sicut expressè docet S. Augustinus Lib. de Patientia cap. 26. Ego pariter in Catholico peccatore peccata non dimittit martyrium, sine virtuali saltem poenitentia ac peccatorum detestatione, seu aversione voluntatis à malo.

III. Id probat praxis & disciplina Ecclesiæ, quæ instante vel sæviante persecutione, curabat Martyres nondum baptizatos baptizari, aut nondum per poenitentiam reconciliatos, reconciliari ac Eucharistiæ participatione muniri, ut nimirum his præsiis confirmati & roborati, paratiores essent & alacriores ad supplicia pro Christo constanti animo toleranda. Ita colligimus ex S. Cypriano Ep. 54. ad Cornelium. Hinc est quod Martyres in carceribus detenti postulabant à sociis baptizari; ita sanctus Romanus statim pro Christo trucidandus, sanctum Laurentium sollicitabat, *Festina, inquit, me baptizare.* Nonnulli quoque ad tempus sese occultabant, non quidem ut martyrium declinarent, sed ut baptizari possent, quemadmodum de quodam Antonio refert Ussuardi Martyrologium, ad diem undecimam Calendarum Septembris: omnes denique præviis jejuniis, orationibus ac bonis operibus præparabant se, ut digni haberentur, qui pro Christi nomine contumeliam paterentur, ut dicitur Act. 5. v. 41.

IV. Martyrium verus est baptismus, & quidem aquæ baptismo præstantior; ergo tam requirit in adultis prævias dispositiones, quam baptismus aquæ.

V. Denique, ut valeat in adultis martyrium, debet esse voluntaria & supernaturalis Christi confessio; est enim actus fortitudinis & charitatis: atqui non potest illa confessio esse voluntaria, & supernaturalis sine virtuali saltem peccatorum detestatione.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam partem Conclusionis: Martyrium est actus fortitudinis & charitatis: atqui infantes sunt incapaces ejusmodi actuum; ergo & martyrii.

Resp. dist. maj. Martyrium est actus fortitudinis & charitatis in adultis, concedo: in infantibus, subdistinguo: ex parte operis operari, seu poenæ in odium Christi inflictæ, concedo: ex parte operis operantis, nego. Satis enim est in infantibus ad laudem & præmium martyrii reportandum, quod in odium Christi occisi sunt.

Instabis. Generalis est hæc Christi sententia, *Nisi quis renatus fuerit, &c.* Ergo sine baptismo nemo salvus esse potest. Joan. 3. v. 5.

Resp. Non minus generalem esse hanc Christi sententiam, *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, confitebor & ego eum coram Patre meo.* Sanguinis ergo baptismus supplet vices baptismi aquæ. Matth. 10. v. 32.

Objicies 2. contra secundam partem. Tertull. Lib. de Pudicitia cap. ultimo, negat martyrium verum esse baptismum. Cum enim nonnulli in vinculis pro fide Christi detenti mœchis poenitentiae tempus relaxari postularent, negat id fieri debere: *Quod si est, inquit, jam & martyrium aliud erit Baptisma.* P. 575. C.

Resp. 1. Tertullianum in citato Libro de pudicitia audiendum non esse, qui ad Montani partes deserta Ecclesia jam tum defecerat.

Resp. 2. citato in loco unum duntaxat velle, nempe non esse propter Martyrum merita & preces, omnino relaxandam lapsis poenitentiam: *Sufficiat, inquit, Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quod pro magno fuerit consecutus.* Quamquam & in hoc aberrat Tertullianus, quod nolit in gratiam Martyrum lapsis quamdam concedi indulgentiam seu poenæ relaxari; Montanista enim factus existimabat non posse ab Ecclesia peccata dimitti. De eadem intempestiva indulgentia nonnunquam conquestus est S. Cyprianus ex amore disciplinæ, non ex desperatione indulgentiæ: non negabat enim posse & debere aliquando Ecclesiam in gratiam Martyrum lapsis aliquam poenarum Canoniarum partem relaxare, sed ægrè admodum ferebat totam relaxari, ita ut sine ulla poenitentia statim ad participationem mysteriorum admitterentur; unde Ecclesiasticam disciplinam enervati ac pessumdari conquerebatur. Ibid. B.

Objicies 3. contra tertiam partem: Martyrium est actus perfectissimæ charitatis, *Majorem dilectionem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis,* inquit Christus Joan. 15. v. 13. Ergo martyrium agit ex opere operantis, non ex opere operato.

Resp. dist. ant. Est actus perfectissimæ charitatis, objectivè, aut effectivè, quæ ex martyrio sequatur, concedo: elicivè, aut quæ antecedit, nego. Mors quippe subeunda pro Christo objectum est arduum ac difficillimum, unde maxamam vi sua charitatem producit; at non semper profuit ex maxima charitate elicivè. Revera eam aliquando supponere potest, ac etiam supponit, sed non necessariò; namque ex corrupto nonnunquam principio, puta ex superbia, ostentatione ac vana gloria &c. potest quis mortem sustinere; unde vulgare effatum, *Martyrem non facit poena, sed causa.* Supponit igitur martyrium charitatem saltem inchoatam & imperfectam, tanquam dispositionem necessariam: quod si contingeret eam perfectam esse, adhuc virtute poenæ martyrium ad delendam omnem poenam efficaciter influeret. *Ad actum martyrii,* ait S. Thom. 2. 2. qu. 124. art. 2. ad 2. *inclinat quidem charitas, sicut primum & principale motivum per modum virtutis imperantis, fortitudo autem sicut motivum proprium per modum virtutis elicientis. Et inde est quod martyrium est actus charitatis ut imperantis, fortitudinis autem ut elicientis; inde etiam est, quod utramque virtutem manifestat. Quod autem sit meritorium, hoc habet ex charitate, sicut & quilibet virtutis actus; & ideo sine charitate non valet.*

Instabis

P. 77. Instabis 1. S. Cyprianus Epistola 54. ad Cornelium jam laudata, asserit lapsos reconciliandos prius esse, quam ad martyrium subeundum accedant: refellitque eos, qui contendebant martyrium sufficere. "Nec quisquam dicat, *inquit*, Qui martyrium tollit, sanguine suo baptizatur. " Ergo existimat Sanctus ille Martyr, martyrium ex se seu ex opere operato efficax non esse, sed ex opere operantis dumtaxat, ratione charitatis.

Tom. I. p. 629. D. Et S. Bernardus Ep. 77. ad Hugonem de S. Victore: "Pro certo, *inquit*, cum non aliunde martyrium nisi ex fidei merito illam obtinuerit prærogativam, ut singulariter vice Baptismi secure suscipiatur? non video cur non ipsa, (*nempe fides*) æque & sine martyrio apud Deum tantumdem possit.

Resp. ex his hoc unum colligi posse, quod probavimus, nempe prævias in adultis conditiones exigere ad effectum martyrii obtinendum. Neque vero martyrium dispensat à perceptione Sacramenti Baptismi & Pœnitentiæ, cum adest ea percipiendi facultas; imo Martyres ad fidem constanter confitendam, ac pro Christo mortem obeundam inde magis idonei fiunt, quo majori ex Sacramentis gratia roborantur, ac veluti ad victoriam præformantur.

Instabis 2. Martyrium consistit in morte pro Christo inflictæ & toleratæ: sed mors pro Christo supponit charitatem, charitas autem primam gratiam; igitur martyrium vi propria primam gratiam non confert, nec consequenter delet peccata ex opere operato.

Confirmatur: Quia vel martyrium consistit in morte, vel in voluntate supernaturali subeundæ mortis præsentis pro Christo: atqui non potest consistere in ista voluntate; alias posset quis ab accepta semel per tale propositum martyrii gratia excidere, ut contingit uni ex quadraginta Martyribus, quorum martyrium celebrat Ecclesia die 9. Martii: attamen istud consequens negatur à S. Cypriano Præfatione in Librum de exhortatione martyrii, & à S. Gregorio Nazianzeno Orat. 39. quæ est in sancta lumina, ubi ait martyrium esse Baptismi genus: cæteris eo præstantius, quod nullis postea sordibus contaminatur.

Tom. I. p. 634. D. Quod si in morte consistat, vix potest explicari quandam gratiam producat ex opere operato. Quod enim agit ex opere operato, debet esse perfectum, & in facto esse, ut ajunt: atqui mors, quando perfecta est ac completa, nihil producere potest, cum homo tunc sit extra statum viæ.

P. 566. A. Resp. 1. nego maj. Pro Martyribus enim olim habebantur, qui quolibet pro Christi fide supplicium, etsi ad mortem non esset, tolerassent. Sic Praxeas à Tertulliano L. adversus eum jam citato c. 1. dicitur „de statione martyrii inflatus, ob solum & simplex & breve carceris tædium. " Sic apud Eusebium Lib. 5. c. 19. inter subscriptiones Concilii quod habitum est adversus Cataphrygas seu Montanistas legitur subscripsisse Aurelius Cyrenius martyr. Sic Marcellus Papa die 16. Januarii, Sylverius die 16. Junii, Martinus II. die 12. Novembris tanquam Martyres ab Ecclesia coluntur, qui tamen à Tyrannis occisi non sunt.

Merito igitur dici potest, martyrium consistere in voluntate supernaturali subeundæ mortis præsentis pro Christo; neque contrarium evincit prima instantiæ confirmatio: namque ut voluntas illa palmam martyrii reportet, debet esse constans, & non mutari. SS. autem Cyprianus & Gregorius Nazianzenus loquuntur de voluntate firma & perseverante, seu de martyrio per mortem consummato.

Resp. 2. dist. maj. Martyrium consistit in ipsa morte inchoata, seu in illis lethalibus vulneribus ex quibus mors naturaliter sequitur, concedo: in ipsa morte perfecta & physice consummata, subdistinguo: quantum ad omnem effectum martyrii, gloriam scilicet & consum-

matam gratiam, concedo: quantum ad ipsam gratiam & remissionem peccatorum, tam ratione culpæ quam pœnæ, iterum distinguo: consistit in ipsa morte, id est in ipso instanti separationis animæ à corpore, concedo: post separationem animæ à corpore, nego. Distinguo min. atqui mors supponit gratiam, mors consummata & in facto esse, concedo: inchoata, iterum distinguo: aliquando supponit gratiam & charitatem perfectam, concedo: semper & necessario, nego. Consistit igitur martyrium, ipsiusque gratiæ in eo agonis Christiani instanti confertur, in quo licet actu non sit mors, cursus tamen vitæ, & martyrii certamen consummatur, ob inevitabilem mortis jamjam impendentis necessitatem: quod si contingat Martyrem accepto lethali vulnere aliquamdiu in vivis superstitem permanere, tunc plenam martyrii gratiam assequetur, quando ex inflicto vulnere vitam cum morte commutabit; & ita SS. Pontifices mox enumerati ut martyres veri coluntur, quia etsi statim à Tyrannis occisi non sint, iis tamen ærumnis ac laboribus sunt afflicti propter Christum, ex quibus tandem mors secuta est.

Hinc patet solutio ad secundam confirmationem; plenitudo enim martyrii conferri solet in instanti separationis animæ à corpore. Neque hic subtilius ac morosius inquiri debet, quale sit illud ultimum instans martyrii, an sit primum hominis non esse, vel ultimum esse illius: satis est quod instans dissolutionis seu separationis animæ à corpore Deo sit perspectum.

Instabis 3. Si martyrium agit ex opere operato, ergo est verum Sacramentum.

Resp. nego conseq. Tum quia martyrium non est ordinarium remedium à Christo institutum ad remissionem peccatorum: tum quia certam non habet verborum formam, sicut cætera Sacramenta: tum quia per ministros Christi non confertur, sed potius per ministros diaboli.

Objicies 4. contra quartam Conclusionis partem Tam efficax est martyrium in adultis, quam in parvulis: sed in istis operatur sine ullis præviis dispositionibus; ergo & in adultis.

Resp. idem argumentum de Baptismo aquæ retorqueri posse, qui in adultis prævias exigit dispositiones, non vero in parvulis; nec alia quærenda est hic ratio, quam ipsamet adultorum & infantium conditio diversa, qua fit ut adulti sui compotes debeant Sacramenta volentes percipere, adeoque cum iis animi præparationibus quas illorum sanctitas exigit; è contra infantes propriæ voluntatis nondum capaces, sine ullo proprio motu ea percipere cum fructu possunt.

An, & quomodo perfecta charitas includens votum Baptismi, vices ejus suppleat.

PRÆNOTANDA.

Observandum 1. Baptismum flaminis seu spiritus eum appellari, qui in perfecta contritione seu charitate consistit, quæ quidem perfecta esse potest extensive vel intensive. Perfecta dicitur charitas seu amor Dei extensive, quando Deus super omnia diligitur, & rebus omnibus antepositur; perfecta vero intensive, quando summa intensione ac maximo conatu & affectu voluntas in Dei amorem rapitur: tanquam enim rem certam & apud omnes exploratam hic supponimus, contritionem imperfectam, quæ attritio nuncupatur, & nullam includit charitatem propriæ ac stricte sumptam, non posse vices Baptismi aquæ supplere.

Observandum 2. perfectam illam charitatem & cordis contritionem spectari posse, vel in casu necessitatis, cum impossibile est re ipsa suscipere Baptismum; vel extra talem necessitatem.

Obser-

Observandum 3. Baptismi votum seu desiderium duplex distingui posse: unum explicitum seu expressum, quo quis sciens quid sit Baptismus, actu expresso & elicto cupit baptizari; alterum implicitum & generale, quo quis nihil de Baptismo sciens, sed efficaciter desiderans Deo in omnibus placere, sic animo est comparatus, ut omnia ejus mandata, cum ad suam pervenerint cognitionem, adimplere velit: in isto quippe affectu includitur voluntas Baptismi, sicut & aliorum Dei mandatorum adimplendorum.

Observandum 4. duplicem esse imprimis aquæ baptismalis effectum, nempe remissionem omnis culpæ, & pænæ.

Observandum 5. sensum præsentis quæstionis non esse, an perfecta contritio Baptismi vices suppleat ex opere operato, & per modum Sacramenti; nihil quippe hic occurrit, quod non sit ex parte ipsius operantis: quod ergo voluntas Baptismi suscipiendi pro Baptismo habeatur, non provenit ex natura rei ipsius, "sed ex misericordia Dei, qui propter fidem & desiderium quærentis salutem, complet in necessitate quod est ex parte Sacramenti, "ut recte hic observat Estius in 4. dist. 4. paragr. 17.

Sensus igitur quæstionis est, utrum perfecta contritio, siue extensive siue intensive talis sit, siue in necessitate, siue extra, suppleat vices Baptismi aquæ, quoad remissionem omnis pænæ & culpæ: & quale requiratur Baptismi desiderium seu votum; an expressum & explicitum; an implicitum in ipsa contritione perfecta inclusum sufficiat: circa quam controversiam non una est & Veterum & Recentiorum opinio.

O P I N I O N E S.

Fuere inter Veteres jam rigidi & severi defensores necessitatis Baptismi, ut existimaverint, ne quidem in necessitate sufficere ad salutem, Baptismi desiderium ex charitate profectum.

Quarto sæculo S. Gregorius Nazianzenus Oratione 40. in sanctum Baptisma, non longe à medio, ostendit illis, qui vi aliqua & inopinato casu à Baptismo excidunt, nihil prodesse votum seu desiderium Baptismi. Triplicem scilicet ibi distinguit ordinem eorum qui non sunt baptizati.

Primus est eorum qui ferarum more viventes, omnibus vitiis inquirantur, nec multum curant de Baptismo; "ita ut, inquit, si ipsis detur, non gravatim accipiant; si non detur, susque deque ferant.

Secundus, eorum qui Baptismum quidem & honorant & desiderant, sed præ ignavia, & ut vitiis liberius indulgeant, diu protrahunt illum ac differunt.

Tertius, eorum qui recte quidem vivunt, sed vel propter ignorantiam, vel propter tyrannidem à Baptismo exciderunt: "Tyrannis autem, inquit, nihil aliud est, quam rei alicujus consequendæ inopinato erepta facultas.

Primi & secundi ordinis homines non baptizatos graviter puniendos fore asserit S. Doctor, utpote qui Baptismum neglexerint, quamquam levius aliis qui contempserunt; tertii vero ordinis, suppliciiis quidem æternis non torquendos, quia nihil supplicii meruerunt, sed tamen æternam gloriam non consecuturos. "Postremi, inquit, nec cœlesti gloria, nec suppliciiis à justo Judice afficientur, utpote qui licet [Baptismo] signati non fuerint, improbitate tamen careant, atque hanc jacturam passi potius fuerint, quam fecerint. "Quod illustrat ibidem exemplo hominis, qui voluit quidem alium occidere, quem tamen de facto non occidit: voluntas illius apud Judices pro facto non habetur; neque tanquam reus homicidii plectitur.

In hoc postremo ordine supponit S. Doctor hominem recte viventem, carentem improbitate, qui non ex contemptu, neque ex negligentia, sed ex inopinato tantum casu Baptismum non percipit, qui tamen nec sup-

plicis est afficiendus, cum careat improbitate; (qua nihilominus non careret, si supponeret eum ex negligentia saltem à Baptismo excidisse) nec gloria donandus, quia caret Baptismo. Medium igitur aliquem locum putat esse pro ejusmodi hominibus, sicut & pro infantibus morte immatura ante perceptum Baptisma raptis; adeoque putat votum seu desiderium Baptismi junctum cum vitæ probitate non sufficere ad æternam gloriam.

Nonnulli ex nostris conantur in benigniorem sensum inflectere sanctum Doctorem, quasi supponeret eos de quibus tertio loco loquitur, non habere desiderium seu voluntatem percipiendi Baptismatis ex charitate seu contritione perfecta; sed aliquam ex eorum parte causam subesse, propter quam baptismali gratia privati fuerint. Laudamus quidem eorum conatum & optaremus posse S. Doctoris verba in hunc sensum adduci; sed reclamatur ipse contextus, reclamatur ipse Nicætas hujus Orationis Commentator.

Quinto sæculo Gennadius Massiliensis, qui verus est Author Libri de Dogmatibus Ecclesiasticis, apud S. Augustinum To. 8. in Appendice c. 41. alias 74. docet Catechumenum non salvari, etiamsi in bonis operibus vixerit, nisi Baptismo aquæ aut sanguinis fuerit purgatus.

Sexto sæculo S. Fulgentius Epist. 12. ad Ferrandum Diaconum de Baptismo Æthiopis, eo etiam inclinare videtur, nempe votum Baptismi non sufficere ad salutem, etiam premente necessitate. Rogatus enim à Ferrando Diacono, quid sentiendum foret de Baptismo cujusdam Æthiopis, qui in catechumenatu diu tentatus ac probatus subito morbo, sensu ac voce destitutus, in extremis baptizatus fuerat, respondet 1. recte illum fuisse baptizatum, ac præcedentem fidei promissionem ac pietatem, quam revocasse non censebatur ei cum Baptismo sufficere ad salutem. Respondet 2. c. 8. illum sine Baptismi Sacramento sola confessione non potuisse salvari. Qui enim crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit. "Illum utique adolescentem, quia credidisse & confessum fuisse novimus, ideo per Sacramentum Baptismatis salvum fuisse firmamus: qui si non baptizaretur, non solum nesciens, sed etiam sciens, nullatenus salvaretur. "Via enim salutis fuit in confessione, salus in Baptismate. Nam in illa ætate, non solum ei confessio sine Baptismate nihil prodesset, sed nec ipsum Baptisma non credenti neque confitenti ullatenus proficeret ad salutem.

Et Lib. de fide ad Petrum c. 3. sic loquitur: "Ex illo tempore quo Salvator noster dixit: Si quis renatus non fuerit &c. absque Sacramento Baptismatis præter eos qui in Ecclesia Catholica sine Baptismate pro Christo sanguinem fundunt nec Regnum Cœlorum potest quisquam accipere, nec vitam æternam, "Clariora hæc sunt, quam ut alium in sensum possint detorqueri.

Sæculo decimo tertio, tempore S. Bernardi, fuere, qui contenderunt ex quo primum à Christo dictum est, Nisi quis renatus fuerit &c. neminem absque percepto re Baptismo, vel, ejus vice, martyrio, ullatenus salvari potuisse, etsi forte quis cum vera fide & contritione cordis illum expeteret. Ita testatur S. Bernardus Ep. 77. ad Hugonem Victorinum, à quo de ista quæstione interrogatus fuerat.

Videtur tunc temporis ex citata hæc quæstio, de qua consultus est Innocentius III. & de qua scripsere ex professo S. Bernardus jam dicta Epistola, Hugo Victorinus Lib. 2. de Sacramentis parte 6. c. 7. & Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 4. littera D.

Inter recentiores, Michael Baius, aut quisquis author est propositionum quæ à S. Pio V. & Gregorio XIII. damnatæ sunt, existimat Catechumenos ante perceptum Baptismum habere quidem posse perfectam charitatem & contritionem, sed peccatorum remissionem non obtinere nisi per Baptismum. Talis enim est propositio 31. "Charitas perfecta, quæ est ex corde puro,

T. 8. Ap. pend. p. 79. D.

P. 22.

P. 119.

Tom. 1. p. 615.

Oper. Baji pa. 2. p. 13.

Tom. 2. p. 59. col. 1. F.

Tom. 1. p. 652. D. Ibid.

Ibid. p. 653. D.

Ibid.

„de puro, & conscientia bona, & fide non ficta, in Catholice & pœnitentibus potest esse sine remissione peccatorum.

To. 2. Estius in 4. distinctione. 17. paragraf. 3. docet peccata
219. col. non remitti ordinarie ante actuale Baptismi, vel Pœ-
2. nitentia perceptionem, etsi perfecta sit tum intensive,
tum extensive charitas, sed raro tantum & in necessitate.

Pamelius in Scholiis ad Epist. 54. S. Cypriani fatetur quidem contritionem solam sufficere ad remissionem peccatorum in casu necessitatis, non vero extra necessitatem.

Sunt inter Scholasticos, qui putant implicitum Baptismi desiderium sufficere ad justificationem; sed ad vitam æternam obtinendam necessarium esse explicitum. Eo videtur inclinare Melchior Canus Relectione de Sacramentis in genere art. 2. conclusione 3. Sunt qui implicitum solummodo sufficere volunt, sive ad justificationem, sive ad vitam æternam obtinendam. Ita Vega Lib. 5. super Conc. Trid. c. 14. Vasquez & alii. Sunt qui facta distinctione eorum quibus promulgata est lex Baptismi, & eorum qui penitus illam ignorant, dicunt istis sufficere votum implicitum, aliis vero necessarium esse explicitum. Ita sentire videtur Dominicus Soto in 4. dist. 5. q. unica art. 2. Sunt denique, qui per votum Baptismi censent omnem culpam & pœnam remitti; alii vero fatentur quidem culpam, negant vero pœnam omnem condonari. His ita expositis, sit.

CONCLUSIO.

Baptismus flaminis, seu perfecta charitas & cordis contritio includens votum Baptismi aquæ, illius vices supplet in adultis.

Probatur 1. ex Scripturis quæ charitatis vim sæpius commendant. Joan. 14. v. 21. „Qui diligit me diligetur à Patre meo, & ego diligam eum. Ezech. 18. v. 21. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis... vita vivet & non morietur. Et v. 30. „Convertimini & agite pœnitentiam ab omnibus iniquitatibus vestris, & non erit vobis in ruinam iniquitas. Rom. 10. v. 11. Omnis qui credit in illum, non confundetur. Et v. 13. Quicumque invocaverit nomen Domini, salvus erit.

Probatur 2. ex Concilio Tridentino tribus in locis.

To. 14. Sessio 6. c. 4. ubi docet, „post Evangelium promulgatum, numquam fieri translationem à statu veteris Adæ ad statum gratiæ, sine lavacro regenerationis aut ejus voto.

Ibid. p. Sess. 7. Can. 4. de Sacramentis in genere, damnantur qui dicunt „sine Sacramentis aut eorum voto, per solam fidem homines à Deo gratiam justificationis adipisci.

Ibid. p. Denique Sess. 14. c. 4. sic loquuntur Patres: „Docet præterea (sancta Synodus) etsi contritionem aliquando charitatem perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur; ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni, sine Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam.

Ibid. p. Atqui eadem est ratio contritionis ex charitate perfecta ante Baptismum. Nam c. 2. de Pœnitentia dicitur: „Est autem hoc Sacramentum Pœnitentiæ lapsis post Baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse Baptismus. Sicut igitur contritio ex charitate perfecta non tollit peccatum mortale post Baptismum, sine voto Pœnitentiæ; ita neque ante Baptismum, sine ipsius voto.

Ex his patet falsam esse, ac merito à SS. Pontificibus S. Pio V. & Gregorio XIII. proscriptam fuisse memoratam Baji propositionem.

Quin Innocentius III. qui sedere cœpit an. 1190. Conclusionem nostram duobus Decretis evidenter confirmat: primum est ad Metensem Episcopum, & extat L. 3. Decretal. tit. 42. c. 4. Interrogatus scilicet quid sentiendum esset de quodam Judæo qui morti proximus se ipsum baptizaverat, respondet 1. „quod cum inter baptizantem & baptizatum debeat esse discretio, iste Judæus denuo sit baptizandus ab alio; tum addit: Quamvis si talis continuo decessisset, ad cœlestem patriam protinus evolasset Sacramenti fidem, & non propter fidei Sacramentum.

Alterum Decretum extat eodem Libro titulo 43. c. „Apostolicam, De Presbytero non baptizato, „ubi sic respondet Episcopo Cremonensi: „Si in sanctæ matris Ecclesiæ & Christi nominis confessione perseveraverit, ab originali peccato solutum, & cœlestis patriæ gaudium esse adeptum asserimus incunctanter.

Tum laudat auctoritatem SS. Augustini & Ambrosii: monetque prædictum Episcopum, „ut sopitis quæstionibus Doctorum, SS. Patrum sententias teneat, & in Ecclesia sua juges preces hostiasque Deo offerri jubeat pro Presbytero memorato.

Ex quibus, sicut & ex Hugone Victorino & S. Bernardo, videmus tunc temporis inter Doctoris quæstionem nostram excitatam & agitam fuisse.

Probatur 3. ex SS. Patribus.

S. Cyprianus Ep. 73. ad Jubajanum, supponit manifeste votum ac desiderium Baptismi vices ejus supplere. Cum enim in ea versaretur opinione, Baptismum ab Hæreticis collatum nullum esse, hanc sibi proponit quæstionem: „Quid nempe fiet de his qui ab hæresi ad Ecclesiam venientes, sine Baptismo admissi sunt? „(& ita diem extremum objecerunt) Respondet Deum ex sua indulgentia & misericordia eorum voluntatem supplere posse. Eadem plane mens fuit S. Dionysii Alexandrini in Epistola ad Xistum S. P. apud Euseb. L. 7. c. 9.

S. Ambrosius Oratione funebri de obitu Valentiniani Imperatoris sic loquitur: „Audio vos dolere, quod non accepit Sacramenta Baptismatis. Dicete mihi, quid aliud in nobis est, nisi voluntas, nisi petitio? Atqui etiam dudum hoc voti habuit, ut antequam in Italiam venisset, initiaretur, & proxime baptizari se à me velle significavit; & ideo præ cæteris causis me accersendum putavit. Non habet ergo gratiam quam desideravit? Non habet quam poposcit? certe quia poposcit, accipit. Et ubi est illud: Justus quacumque morte præventus fuerit, anima ejus in refrigerio erit? Sapientia 4. Et paulo post: „Quod si Martyres suo abluuntur sanguine, & hunc sua pietas abluit & voluntas. „Denique post multa, converso ad eum sermone, ait: „Non quicumque te, sed Christus illuminavit gratia spiritali: ille te baptizavit, quia humana tibi officia defuerant. Plus adeptus es, qui minora amisisse credebas.

S. Augustinus L. 4. de Baptismo c. 22. „Inventio, inquit, non tantum passionem pro nomine Christi, id quod ex Baptismo deerat posse supplere; sed etiam fidem conversionemque cordis, si forte ad celebrandum mysterium Baptismi in angustiis temporum succurri non potest. „Et postea adducto latronis exemplo, sic pergit: „Quantum itaque valeat etiam sine visibili Sacramento Baptismi, quod ait Apostolus, Corde creditur ad justitiam, ore autem confessio fit ad salutem; in illo latrone declaratum est: sed tunc impletur invisibiliter, cum mysterium Baptismi non contemptus Religionis sed articulus necessitatis excludit. „Adducit quoque exemplum Cornelii, qui antequam baptizaretur, justificatus erat.

Denique S. Bernardus ex professo Epist. 77. Conclusionem nostram demonstrat variis momentis, præsertim SS. Ambrosii & Augustini auctoritate. Ab his, inquit, columnis, Augustinum loquor & Ambrosium, crede mihi, difficile avellor. Cum his, inquam,

P. 128.

To. 2. p. 1188. A. B.

Ibid. D. Ibid. p. 1191. F.

To. 9. p. 139. C.

Ibid. D.

Ibid. p. 140. D.

To. 2. p. 619. A.

inquam, me aut errare, aut sapere fateor, credens & ipse sola fide hominem posse salvari cum desiderio percipiendi Sacramenti: si tamen pio adimplendi desiderio mors anticipans, seu alia quæcunque vis invincibilis obviaret.

Inde est quod sacra Facultas Parisiensis anno 1560. consulta circa propositionem istam, *Per contritionem perfectam, non adhibito realiter Sacramento Baptismi vel Pœnitentia, non dimittitur crimen, extra casum martyrii & necessitate*, declarat Judicio suo doctrinali, propositionem esse hæreticam.

Quæres 1. quale requiratur Baptismi votum seu desiderium: an explicitum seu expressum; an implicitum & generale sufficiat.

Quale
votum
Baptismi
necessa-
rium sit,
an expli-
citum, vel
implicitum.

Resp. cum distinctione. Velenim cognoscitur præceptum Baptismi, vel ignoratur invincibiliter: si posterius, sufficit votum implicitum quod semper includitur in contritione perfecta. Sic v. g. qui audita Evangelii prædicatione, de Baptismo tamen nihil audivisset, & fidem in Christum ex charitate perfecta formatam haberet, ac statim migraret ex hac vita, haud dubie non haberet expressum Baptismi desiderium, cujus necessitatem supponitur ignorare invincibiliter; haberet igitur implicitum duntaxat & generale, cum quo salvus ille foret. Si verò cognoscatur Baptismi præceptum ejusque necessitas, votum illius expressum seu explicitum requiritur. Tum quia id innuere videntur citata Concilii Tridentini & SS. Patrum testimonia, quibus asserunt contritionem perfectam justificare cum voto Baptismi: atqui si de voto solum implicito & generali loquerentur, inutile fuisset addere, *cum voto Baptismi*; statim enim acquis supponitur habere perfectam contritionem, habet quoque generale desiderium adimplendi quicquid est à Christo præscriptum; ejusmodi quippe desiderium semper includitur in contritione perfecta. Tum quia votum medii quod ex ordinatione divina necessarium est ad salutem, debet esse diversum à voto rei ex solo præcepto necessaria: atqui votum rei ex solo præcepto necessaria debet esse saltem implicitum. Sic morti proximus debet saltem implicitum habere desiderium Eucharistiæ & Unctionis extremæ, quia utriusque Sacramenti usum infirmis in vitæ periculo constitutis Christus imperavit; ergo votum rei quæ necessaria est absolute seu necessitate medii, debet esse explicitum.

Verum, inquires, numquid etiam requiritur explicitum desiderium mandata Dei observandi, quando cognoscuntur, & re ipsa possunt adimpleri? haud dubie. At hoc posito, quid discriminis erit inter votum Baptismi aut Pœnitentiæ, & aliorum mandatorum Christi?

Resp. 1. Cæterorum Christi mandatorum desiderium non debere necessario esse explicitum sufficere. Resp. 2. quod etsi necesse aliquando foret votum illud aliorum Christi mandatorum esse explicitum, adhuc id discriminis esset inter votum Baptismi, Pœnitentiæ, & aliorum mandatorum, quod ex ordinatione divina Baptismi aut Pœnitentiæ votum suppleat vices illorum Sacramentorum; unde merito Concilium Tridentinum dixit, *Contritionem non justificare sine voto Baptismi aut Pœnitentiæ*. At votum aliorum mandatorum vices eorum nec supplet, nec effectus producit.

Quæres 2. An per votum Baptismi extinguatur omne debitum pœnæ temporalis subeundæ.

Resp. Ex citatis SS. Patrum testimoniis id non constare. 1. Quia Scripturæ testimonia quibus pœnitentibus, credentibus, & nomen Domini invocantibus salus promittitur, coherent cum onere persolvendi pœnam temporalem. 2. Quia Deus id tantum supplere præsumitur, quod simpliciter & absolute necessarium est: at totius pœnæ relaxatio non est ejusmodi. 3. Quia Ecclesia pro Catechumenis non baptizatis & defunctis ora-

Tournelii Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

bat, sacrificia offerebat, quod pro Valentiniano fecit Ambrosius, & Innocentius III. pro Presbytero non baptizato fieri iussit. Contingere tamen potest, ut tantus sit fervor charitatis, tanta vis & intensio, ut omnis pœnæ remissionem impetret.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. Communis fuit per quinque priora sæcula Ecclesiæ Romanæ & Hispaniæ mos, ut nec cum Catechumenis qui sine Baptismo, nec cum pœnitentibus qui sine reconciliatione mortui fuerant, communicaret, nec pro iis & preces funderet & offerret sacrificium: sed aliunde oriri non potuit hæc disciplina, quam ex persuasionem votum Baptismi aut Pœnitentiæ supplere non posse vices utriusque Sacramenti.

Major videtur certa.

De Ecclesiâ Romana testis est S. Leo Epist. 82. aliàs 91. ad Theodorum Forojuliensem Episcopum, ubi sic loquitur: *Si autem aliquis eorum pro quibus Domino supplicamus, quocunque interceptus obstaculo, à munere indulgentia presentis exciderit; & priusquam ad constituta remedia perveniat, temporalem vitam humana conditione finierit, quod manens in corpore non receperit, consequi exitus carne non poterit.* Tom. 1. p. 605.

Testis Gelasius I. S. Pontifex: in Concilio enim Romano celebrato pro absolutione Cumani Episcopi hæc habet: *Nec nos jam mortuis veniam præstare deposcant, quod nobis possibile non esse manifestum est. Alia est causa superstitionis, alia defunctorum.* Tom. 4. Conc. p. 1274. D.

Testis Vigilius I. qui obiit anno 559. & Leoni ac Gelasio subscribit, quorum Decreta ad calcem latæ à se Constitutionis detribus Capitulis, laudat & approbat.

De Ecclesiâ Hispanica constat ex II. Conc. Bracarensi an. 563. c. 17. ubi sic legimus: *Placuit ut Catechumenis sine redemptione Baptismi defunctis, simili modo neque oblationis commeratio, neque psallendi impendatur officium: nam & hoc per ignorantiam usurpatum est.* Tom. 1. Conc. p. 841. E.

Resp. 1. ad maj. Ecclesiæ disciplinam hac in parte variam fuisse, illata semper & integra remanente fide.

Ecclesiâ Mediolanensis quarto sæculo, pro Valentiniano sine Baptismo defuncto, jubente & hortante sanctissimo Episcopo Ambrosio, preces publicas ac solemne sacrificium obtulit.

Ecclesiâ Carthaginensis idem testatur in suo IV. Concilio Carthaginensi an. 398. Can. 79. ubi de pœnitentibus ita statuit: *Pœnitentes qui attentè leges pœnitentiæ exequuntur, si casu in itinere vel in mari mortui fuerint, ubi eis subveniri non possit, memoria eorum & orationibus & oblationibus commendatur.* Tom. 2. Conc. p. 1206. E.

Ecclesiâ Arelatenensis idem quoque significat in suo II. Conc. Arelateni anno 452. Can. 12. *De his, inquit Patres, qui in pœnitentia positæ vitam excesserunt, placuit nullum vacuum Communionem debere dimitti; sed pro eo quod honoravit pœnitentiam, oblatio illius suscipiatur.* Tom. 4. Conc. p. 1016. D.

Ecclesiâ Hispanica idem observavit in Concilio XI. Toletano an. 675. Can. 12. his verbis. *De his autem qui accepta pœnitentia, antequam reconcilientur, ab usua recesserint, quamquam diversitas præceptorum de hoc capitulo habeatur, illorum tamen nos sententias placuit sequi, qui multiplices numero de hujusmodi humanius decreverunt, ut & memoria talium in Ecclesiis commendetur, & oblatio pro eorum dedicata spiritibus accipiatur.* Tom. 6. Conc. p. 551. B.

Ecclesiâ denique Romana sexto sæculo mutavit disciplinam à Leone & Gelasio prius inductam. Tunc enim communicare cæperunt SS. Pontifices cum pœnitentibus, qui ante acceptam absolutionem obierant: tunc personas in hæresi, aut saltem in suspicionem hæreseos

seos mortuas ex albo Fidelium deleverunt, idque post Concilium V. generale an. 553. cujus vestigiis adhærens Concilium sextum, multos Episcopos, dum viverent, nequaquam damnatos, post mortem excommunicationis sententia punivit, prohibuitque ne pro iis publicæ preces funderentur, aut offerretur sacrificium. Hujus disciplinæ meminit Innocentius III. Extra. De sententia excommunicationis c. 28. ubi sic respondet: *Potest tamen & debet ei Ecclesia beneficio subveniri*, (loquitur de homine, qui dum viveret excommunicatione percussus fuerat) *ut si de ipsius viventis pœnitentia per evidentia signa constiterit, defuncto etiam absolutionis beneficium impendatur*. Idem Innocentius argumentum solvit, quo Leonis & Gelasii disciplina nitebatur. *Ne obstat*, inquit, *quod Ecclesiæ legitur, attributa potestas ligandi atque solvendi homines super terram, tanquam non possit solvere & ligare sub terra sepultos; & quod legitur, Non communicetur mortuo, cui non est communicatum & vivo: cum etsi communicatum non fuerit, communicandum tamen illi fuisset, quem non contemptus Religionis, sed necessitatis articulus impedivit; & in cæteris casibus à Canonibus denotatis, ligasse legatur Ecclesiæ mortuos, & solvisse*.

Resp. 2. ad min. Nego causam denegatæ Communionis iis, qui vel sine reconciliatione, vel sine Baptismo ex hac vita migrassent, hanc fuisse, quod existimaverint Veteres in necessitate votum Pœnitentiæ aut Baptismi non sufficere: (neque enim ex desperatione indulgentiæ, ut ait S. Augustinus, sed ex rigore disciplinæ sic egerunt;) sed ut Fideles majori studio, ardore ac vigilantia pœnitentiæ & catechumenatus laboribus incumbentes, ad gratiam reconciliationis aut regenerationis citò percipiendam timore illius pœnæ adducerentur. Unde S. Leo de illis non desperat, sed eorum causam uni Judicio Dei vult committi. *Nec necesse est*, inquit, *nos eorum qui sic obierunt, merita actusque discutere, cum Dominus Deus noster, cujus judicia nequeunt comprehendere, quod sacerdotale ministerium implere non potuit, sua justitia reservaverit*.

To. 1. p.
605.

Objicies 2. auctoritatem S. Ambrosii Lib. de Mysteriorum cap. 4. ubi sic loquitur: *Credit Catechumenus in Cruce Domini Jesu, quia & ipse signatur: sed nisi baptizatus fuerit in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti, remissionem non potest accipere peccatorum, nec spiritalis gratiæ munus haurire*.

To. 2. p.
330. B.

Et Lib. 2. de Abrahamo c. 11. adducto loco S. Joan. *Nisi quis renatus fuerit &c. Utique*, inquit, *nullum excipit, non infantem, non aliqua præventum necessitate*.

To. 1. p.
331. A.

Resp. ad primum, loqui S. Doctorem de illis adultis, quicquid possint & debeant baptizari, negligunt tamen vel etiam contemnunt Baptismum; quos meritò ait sine Baptismo salvos esse non posse.

Ad secundum: loquitur tantum de infantibus qui non possunt salvi fieri sine Baptismo actu percepto, [excepto casu martyrii] non verò de adultis, quod patet ex verbis istis immediatè sequentibus: *Habeant tamen*, inquit, *illam operam pœnarum immunitatem, nescio an habeant regni honorem*.

Ibid.

Quamquam postrema verba, quibus dubitare videtur an infantes sine Baptismo defuncti habeant regni honorem, cum sapiant errore Pelagianum, suspicari meritò possumus ab aliquo hæretico intrusa esse, ut scitè observant doctissimi Benedictini, quorum cura & studio recognita sunt prælo mandata S. Ambrosii Opera; præsertim cum ipse S. Doctor eodem citato cap. 11. Lib. 2. de Abrahamo n. 76. affirmatè dixerit, *neminem ascendere in Regnum Cælorum, nisi per Sacramentum Baptismatis*.

Ibid. p.
348. F.

Objicies 3. auctoritatem S. Augustini multis in locis. Tractatu 18. in Joan. *Quantumcunque*, inquit, *Catechumenus proficiat, adhuc tamen sarcinam suæ iniquitatis portat; non illi dimittitur, nisi cum venerit ad Baptismum*.

To. 3. p. 2.
p. 394. C.

Et Tract. 4. de iisdem Catechumenis loquens, *Omnia peccata*, inquit, *super illos sunt; & nisi venerint ad salutarem Baptismum, ubi peccata solvuntur, cum omni sua excellentia non possunt intrare in Regnum Cælorum*.

Ibid. p.
318. B.

Libro 1. de origine animæ cap. 9. *Nemo fit*, inquit, *membrum Christi, nisi aut Baptismate in Christo, aut morte pro Christo*.

Lib. 2. de peccatorum mer. & remissione c. 6. *Sanctificatio Catechumeni, si non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum in Regnum Cælorum*.

Ibid. p.
63. A.

Lib. de Unitate Ecclesiæ c. 22. *Utrumque*, inquit, *necessarium est ad Regnum Dei adipiscendum, & Baptismus, & justitia*.

To. 9. p.
379. G.

Denique Lib. 4. de Baptismo contra Donatistas c. 21. *Sicut*, inquit, *bono Catechumeno Baptismus deest ad percipiendum Regnum Cælorum; sic malo baptizato vera conversio. Alterum sine altero parum est, utrumque perficit illius possessionis heredem*.

Ibid. p.
139. A.

Ex quibus ut testimoniis istud concluditur, aut neminem justificari antequam baptizetur; aut Catechumenum justitiam assequi posse, etiam ante Baptismum, sicut de Cornelio fatetur S. Augustinus Lib. 4. de Baptismo cap. 21. 21. & 24. non tamen consequi remissionem peccatorum, sicut contendit Michaël Bajus.

Resp. Ad primum & secundum testimonium, S. Doctorem loqui de illis superbis & elatis Catechumenis, qui de suis præsumentes bonis operibus, quasi inutilem sibi Baptismum negligebant vel etiam contemnebant, seque aliis Christianis baptizatis longè meliores præsumebant; quos meritò S. Augustinus ait *sarcinam iniquitatis suæ portare*, donec deposita superbia, ad Baptismum humiles accesserint. Hunc esse S. Doctoris sensum constat ex verbis, quæ præcedunt ea quæ laudata sunt ex Tract. 13. in Joan. *Quare*, inquit, *oportebat ut Dominus baptizaretur? quia multi contempnunt Baptismum, eo quod jam majore gratia præditi viderentur quàm viderent alios Fideles. V. g. jam continenter vivens Catechumenus, contemneret conjugatum, & diceret se meliorem quàm ille sit Fidelis. Illa Catechumenus posset dicere in cordi suo, Quid mihi opus est Baptismum accipere, ut hoc habeam quod & iste, quo jam melior sum?*

To. 3. p. 2.
p. 393. F.

Ad tertium; cum ait S. Doctor, neminem ferri membrum Christi, nisi per Baptismum, non tantum intelligit Baptismum re, sed etiam voto perceptum, ex perfecta nimirum charitate: ita colligere est ex testimoniis quæ inter probationes Conclusionis adducta sunt.

Ad quartum: loquitur S. Augustinus de variis sanctificationibus, quibus Catechumeni ad Baptismum præparabantur & præformabantur, ut signo Crucis, impositione manuum &c. quæ omnia profectò, nisi accesserit Baptismus, ad Regnum Cælorum perducere non possunt, nisi jungantur cum charitate perfecta quæ Baptismi vices supplet, quando non contemptus Religionis, sed articulus necessitatis illum excludit, ut loquitur S. Augustinus antea citatus L. 4. de Baptismo c. 22.

To. 9. p.
139. D.

Ad quintum ex Libro de Unitate Ecclesiæ: loquitur sanctus Doctor ex hypothese ordinaria, qua, omni seclusa necessitate prohibente, potest Baptismus percipi ab iis qui eum non contemnunt; quo certè casu verum est quod ait S. Doctor, utrumque necessarium esse, & Baptismum, & justitiam: *In contemptore autem Baptismi* (statim pergit) *non potest esse justitia*. Ergo supponit eam adesse posse in eo qui Baptismum non perciperet, non quidem ex contemptu, sed ex necessitate.

Ibid. p.
379. G.

Ad ultimum ex Libro 4. contra Donat. c. 21. eadem est responsio, nempe loqui S. Doctorem de bono

Ibid. p.
148. C.
Ibid. p.
141. C.
Ibid. p.
138. D.

bono quidem Catechumeno, sed qui ex negligentia ad Baptismum non accederet. Si enim, inquit, Cornelius etiam Spiritu sancto jam accepto baptizari nolisset, contempti tanti Sacramenti reus fieret. Etc. 25. ejusdem Libri *Conversio cordis* inquit, potest quidem inesse non percepto Baptismo, sed contempto non potest. Unde idem S. Doctor citato cap. 21. ejusdem Libri ait: non dubito Catechumenum Catholicum divina charitate flagrantem Hæretico baptizato antepone.

Objicies 4. Vel contritio justificat dependenter à voto Baptismi, vel independenter: neutrum dici potest.

Non primum, quia minorem vim non habet contritio post Baptismum institutum, quam antea: atqui ante institutionem Baptismi justificabat sine illius voto.

Non secundum, aliàs Baptismus in voto necessarius non esset.

Resp. Contritionem justificare cum voto Baptismi, sicut docet Concilium Tridentinum; neque inde sequitur imminutam esse ipsius vim, sed tantum additum esse novum mandatum. Præterea in contritione semper includitur voluntas observandi omnia Dei mandata, aliàs imperfecta illa foret.

Objicies denique: S. Ambrosius in funebri Oratione Valentiniani, affirmat eum ad cælestia gaudia pervenisse; censet igitur votum Baptismi tollere omne debitum pænæ temporalis luendæ.

Resp. à Valentiniani morte usque ad tempus quo S. Ambrosius Mediolani funebre ejus Encomium recitavit multos dies fluxisse, ut patet ex historia mortis illius quæ Viennæ in Galliis contigit: unde licet Valentinianum jam tum gloria cælesti potitum fuisse concedatur, non posset tamen colligi, eum post mortem aliquas non sustinuisse ab igne purgatorio pœnas. Dicit præterea potest, S. Doctorem ex vehementia & ardore charitatis qua flagrabat Imperator, coniecisse eum ab omni pœna immunem fuisse: dico, coniecisse, non certò definiisse; siquidem hortatus est plebem Christianam, ut pro eo preces ad Deum funderet, & incruentum sacrificium offerret.

Instabis: Valet in præsentī quæstione vulgatum axioma, *Voluntas pro facto reputatur*; ergo sicut Baptismus re susceptus expungit omnis pænæ debitum, ita & ejus votum seu desiderium.

Resp. Prædictum axioma obtinere tantum in iis operibus in quibus non opus operatum spectatur, sed meritum operantis: voluntas enim cum satis magna & efficax est, *pro facto* idcirco reputatur, quod tota meriti ratio in voluntate posita sit, quæ quidem tanta esse potest absque opere, quanta operi conjuncta. quin & interdum major; in quibus proinde, quod pro facto reputetur voluntas, non tantum misericordiæ Dei est, sed aut naturæ & dignitatis rei, aut saltem primæ institutionis. Quod quidem perspicuum est in malis operibus, velut si quis omnino voluit hominem occidere, nec tamen potuit: cum enim hic non minori malicia affectum gerat animum, quam si homicidium re vera perpetrasset, coram Deo reus est, & justo judicio damnatur. At in illis operibus in quibus non meritum operantis, sed opus ipsum operatum attenditur, sicut fit in omnibus Sacramentis, non valet dictum axioma; aut saltem si voluntas pro facto reputatur, illa vim Sacramenti non habet: idest, eodem modo ex opere nimirum operato non agit, sed ex sola misericordia Dei, qui propter fidem & desiderium quærentis salutem, voluntatem pro facto acceptat;

& complet in necessitate quod deest ex parte

Sacramenti. Ita Estius in 4. dist.

4. parag 17.

* * * * *

Q U Æ S T I O III.

De causis, seu de authore, ministro & subiecto Baptismi.

A R T I C U L U S I.

De authore Baptismi; an, & quando fuerit à Christo constitutus, & obligare cæperit.

Baptismum à Christo institutum fuisse omnes sive Orthodoxi sive Hæretici agnoscunt, sed de tempore institutionis non una est sententia.

Sunt qui existimant Christum post suam dumtaxat à mortuis Resurrectionem, non ante Baptismum instituisse: ex qua opinione sequitur, Apostolos ante Christi mortem baptizatos non fuisse Baptismo Christi, nec ipsos alio, quam Joannis Baptismo baptizasse. Ita inter Veteres videntur sentire Tertullianus Lib. de Baptismo cap. 11. & 12. S. Chrysostomus Hom. 28. in cap. 3. S. Joan. & qui eum exscribunt, Theophilus & Euthymius; S. Leo Epist. ad universos Siciliæ Episcopos n. 16. aliàs 4. cap. 3. ubi probans Baptismum in sola Paschæ & Pentecostes solemnitate administrandum esse, ista inter alias ratione utitur: *Quia, inquit, ipsa operis qualitas docet celebranda generaliter gratia eum esse legitimum diem, in quo orta est & virtus muneris; & species actionis. Ad cujus rei confirmationem [pergit ille] plurimum valet, quod ipse Dominus Jesus Christus postea quam resurrexit à mortuis, Discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum Præsules docebantur, & formam & potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euntes docete omnes gentes &c. De quo utique eos etiam ante Passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua Resurrectione cæpisse.* Tom. 1. p. 464.

Inter Recentiores, Rupertus Lib. 3. in Joan. circa finem, docet Baptismum quo baptizabant Apostoli ante Passionem, non fuisse Baptismum novæ Legis, nec habuisse efficaciam gratiæ, quam accepturus erat Baptismus à Passione Christi. *Antea enim, inquit, non dabatur Spiritus, quia nondum erat Jesus glorificatus.* Mogunt. 1631. Tom. 2. p. 268. col. 1.

Alexander Alensis par. 4. de Sacramentis q. 8. art. 3. multiplicem esse docet Baptismi institutionem; unam materialem seu materiæ, quando Christus in Jordane baptizatus est: alteram formalem seu formæ, quando post Resurrectionem dixit Apostolis: *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos &c.* Tertiā finis, quando dixit Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit &c.* Quartam effectus, quando dictum est Marci ultimo, *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit.* Quintam efficaciam, quando de latere Christi exivit sanguis & aqua. Ex qua explicatione videtur ille Author existimasse, plenam & integram Baptismi institutionem factam fuisse post mortem Christi; nisi fortè hoc unum velit, quemadmodum interpretatur Gabriel, Scripturam variis in locis explicare quæ ad institutionem Baptismi pertinent. Tom. 4. p. 124. col. 1.

Melchior Canus Lib. 8. de Locis cap. 5. opinionem hanc non tantum probabilem existimat, sed in eam videtur inclinare, præsertim cum ait, *improbabile sibi videri Apostolos ante mortem Christi baptizasse in nomine SS. Trinitatis.* P. 390.

Sunt è contra qui censent Baptismum ante Christi mortem fuisse institutum; verum non consentiunt de tempore institutionis.

Alii referunt hanc institutionem ad tempus quo Christus Nicodemum de nocte alloquens Joan. 3. v. 5. dixit: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua &c.* Ita videtur sentire

sentire S. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem, Estius in 4. dist. 3. §. 11.

Alii referunt ad tempus quo Christus baptizavit, & Apostolos misit ad Judæos ut baptizarent.

Alii tempus institutionis baptismi figunt, quando Christus in Jordane baptizatus fuit. Ita Magister Sententiarum Lib. 4. dist. 3. littera G. S. Th. 3. par. q. 66. Vasquez, & alii quamplurimi.

Alii deinde, inspecta hac opinionum varietate, ajunt institutionis baptismi tempus incertum esse; quamquam dicant institutum postquam Christus à Joanne fuit baptizatus, & antequam Discipulos mitteret ad baptizandum. Ita videntur sentire Scotus in 4. dist. 3. q. 4. Gabriel in eandem distinctionem questione unica art. 3.

Quamquam autem omnes isti Theologi doceant ante mortem Christi institutum fuisse baptismum; ejus tamen præceptum non obligasse contendunt, nisi post mortem Christi ejusque Resurrectionem, ubi sufficiens facta est Legis Evangelicæ promulgatio. His ita præmissis, sit

PRIMA CONCLUSIO.

Christus baptismum ante mortem suam instituit; quo præcisè tempore certò non constat: probabilius tamen est tunc instituisse, cum in Jordane fuit baptizatus.

Dux sunt Conclusionis partes. Probatur prima pars ex Scriptura. Joan. 3. v. 21. *Post hac venit Jesus & Discipuli ejus in terram Judeam; & illic demorabatur cum eis, & baptizabat.* Et initio c. 4. *Utergo cognovit Jesus quia audierunt Pharisei, quod Jesus plures Discipulos facit, & baptizat, quam Joannes (quamquam Jesus non baptizaret, sed Discipuli ejus) reliquit Judeam, & abiit iterum in Galileam.* Ex quibus sic probari nostra Conclusio potest. Usus baptismi continet aut supponit saltem ejus institutionem: atqui ante mortem Christi Discipuli ejus baptizabant; quæ enim in prædictis locis narrantur, contingere ante incarcerationem Joannis, ut planum est: longè autem antequam Christus pateretur, in carcerem conjectum fuisse Joannem Historia Evangelica fidem facit, Matth. 14. v. 3. & sequentibus.

Neque est quòd reponat quis, Discipulos Christi non alio, quam Joannis baptismo baptizasse ante mortem Christi.

Namque 1. citato capite 3. Joan. v. 25. excitata legitur inter Discipulos Joannis & Judæos quæstio de purificatione, utra esset melior; inde suborta æmulatio inter ipsos, quòd plures ad Christum accederent quam ad Joannem, baptismum percepturi: atqui huic contentioni locus non fuisset, si Discipuli Christi non alium quam Joannis baptismum ministrassent, eadem enim fuisset purificatio, utriusque par dignitas & efficacia; & ad Joannem potius confugissent, ut baptismum, quem ipse dare solebat, acciperent, quam ad Christum, qui propriis manibus non baptizabat, sed per Discipulos suos.

2. Quia baptismus Discipulorum Christi dicitur baptismus ipsius Christi. Quamquam enim dicat S. Joannes c. 4. Christum *non per se, sed per Discipulos baptizasse*; capite tamen 3. v. 22. jam citato, non obscure asserit eum baptizasse; quod certè absque ulla contradictione dicere potuit Evangelista: Christus scilicet passim promiscuam plebem non baptizabat, sed id opus Discipulis commiserat, quos tamen ipse propriis manibus prius baptizaverat, quod etsi scriptum non sit, merito tamen ita factum conjicit & probat S. Augustinus mox citandus. Porro absurdum videtur, Christi baptismum, etiam ante ipsius Passionem, fuisse in aqua

tantum; siquidem Joannes inter suum & Christi baptismum ita distinguit, ut dicat Marci 1. v. 8. *Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos in Spiritu S.* Et Joan. 1. v. 33. *Hic est qui baptizat in Spiritu S.*

Quia baptismus à Discipulis Christi collatus, mundos reddebat suscipientes, & semel ritè collatus iterari non potest: at isti characteres soli & vero Christi baptismismo conveniunt, de quo hæc verba Christi ad S. Petrum, *Qui lotus est non indiget, nisi ut pedes lavet*, interpretatur S. Augustinus Epist. 265. aliàs 103. ad Seleucianum, & Lib. 3. de anima & ejus origine cap. 9. & Tract. 5. in Joan. ubi probat baptizatos à Joanne iterum fuisse ab Apostolis baptismismo Christi tinctos; baptizatos verò à Juda non fuisse iterum baptizatos, quia baptismus Judæ erat baptismus Christi, qui semel collatus iterari non potest.

4. Denique, baptismus quem Apostoli à Christo acceperunt, idem erat cum illo quem ipsi cæteris ministrabant, id est verus Christi baptismus: atqui Apostoli receperunt Christi baptismum, ipso ministrante Christo, non verò baptismum Joannis.

Minorem probat ex professo S. Augustinus, tum L. 3. de anima & ejus origine cap. 9. tum Epist. 265. aliàs 103. ad Seleucianum, ubi ait, quòd etsi scriptum non sit Christum propriis manibus baptizasse Apostolos, tamen id valde credibile sit: *Neque enim, inquit, baptizandi ministerium defugeret, ut haberet baptizatos servos per quos ceteros baptizaret, qui non defugit memorabilis illius humilitatis ministerium, quando eis lavit pedes.* Tum denique Epist. 44. aliàs 163. ad Eleusium cap. 5. ubi Apostolos Christi baptismismo tinctos fuisse his probat momentis. 1. Quòd alios baptizabant verò Christi baptismismo: *Quomodo autem dabant, quod non acceperant?* Utitur S. Doctor hoc argumento ad hominem contra Donatistas. 2. Quia Christus non dabat baptismum Joannis: *Quippe non decebat sponsum dare Baptismum amici vel servi.* 3. Quia non potuissent Apostoli idonei esse ad percipiendam Eucharistiam sine prævio baptismismo. 4. Denique, quia hoc innuere videtur Christus dum Petro dixit: *Qui lotus est semel, non eum oportet iterum lavari, sed est mundus totus.* Perfecta quippe mundatio non in Joannis, sed in Domini baptismismo est. Eodem testimonio utitur Optatus L. 5. ut probet adversus Donatistas, non esse iterandum baptismum; quod argumentum vim non haberet, nisi supponeret Apostolos baptismismo Christi fuisse tinctos. Nicephorus L. 2. Hist. c. 3. refert ab Evodio Apostoli Petri successore scripto fuisse traditum, inter Apostolos solum Petrum fuisse manibus Christi baptizatum. Ante Nicephorum idem dixit Euthymius in cap. 3. Joannis.

Secunda pars Conclusionis, quæ ad mentem SS. Patrum accedere propius videtur.

Probatur 1. Quia SS. Patres asserunt aquas in Christi baptismismo vim sanctificandi accepisse; id est, tunc destitutas fuisse pro materia Sacramenti. Ita S. Ambrosius L. 2. in Lucam n. 83. *Baptizatus est Dominus, inquit, non mundari volens, sed mundare aquas.* Et S. Hieronymus adversus Luciferianos, *Dominus noster Jesus Christus non tam mundatus est in lavacro, inquit, quam lavacro suo universas aquas mundavit.* Idem & S. Augustinus Ser. 36. de tempore, & Optatus L. 1. S. Maximus Homil. 1. Epiphaniæ.

2. SS. Patres asserunt, cum baptizatus est Christus, designatam fuisse formam baptismi. Ita sanctus Augustinus Tract. 6. in Joannem, ubi ait, *apparuisse Patrem in voce, Filium in homine, Spiritum sanctum in columba.*

3. Tunc designatum fuisse præcipuum baptismi effectum, ut observat S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos: *Christus, inquit, in Baptismo Spiritum sanctum accepit, non quòd sine eo aliquando fuerit, sed ut monstraretur verum esse Baptisma quo Spiritus sanctus*

To. 10. p. 379.

To. 2. p. 897. B. F.

Ibid. p. 105. C.

Ibid. B. Ibid.

Ibid.

P. 83. Tom. 2. p. 134. A.

To. 1. p. 1308. F. Tom. 4. p. 2. p. 293.

Tom. 3. p. 2. pag. 332. D.

To. 4. p. 2. p. 293.

Itus adveniat. Ita SS. Chrysostomus Homilia 12. in Matth. Ambrosius L. 2. in Lucam cap. 13. Augustinus Sermone 36. de tempore, nunc 135. in Append. Ex quo, inquit, in aqua se merfit, ex eo omnium gurgitum tractus, cunctorumque fontium venas mysterio Baptismatis consecravit, ut ubi quisque in nomine Domini baptizari voluerit, non tam illum mundi aqua diluat quam Christi unda purificet. Porro, ut ratiocinatur S. Thom. hic q. 66. art. 2. tunc videtur Sacramentum aliquod institui, quando accipit virtutem producendi effectum suum. Hanc autem virtutem accepit, quando Christus est baptizatus.

P. 617. B. 4. Denique, quia ajunt Christum, cum baptizatus est, exempli sui autoritate salutis humana Sacramenta consummasse, hominem & assumptione sanctificans & lavacro, Ita S. Hilarius in Matth. Can. 2.

Quæres quare Christus baptizari voluerit.

Resp. Plures à SS. Patribus causas & rationes adduci. 1. Ut contactu carnis suæ aquis vim mundandi conferret. Ita SS. Patres mox citati. 2. Ut autoritate sua & exemplo Baptismum Joannis comprobaret. Ita S. Hieronymus in Matth. cap. 3. 3. Ut exemplo suo ostenderet non esse negligendum Baptismum. Ita S. Augustinus. 4. Ut exemplo nos invitaret, ne quis forte ab inferiori baptizari erubesceret. Ita S. Anselmus in cap. 3. S. Matth. 5. ut qui Legem venerat non solve- re, sed adimplere, omnem in seipso adimpleret justitiam. Ita Christus ipse Matth. 3. v. 15. Nec ob stare illud potuit, quod Christus esset ab omni peccato immunis, Joannes autem baptizaret Baptismo poenitentiae in remissionem peccatorum: nam cum Christus venisset, non quidem in carne peccati, sed tamen in similitudinem carnis peccati, meritò non alienum à se judicavit si simile cum peccatoribus signum susciperet; atque ita nobis in omnibus similis fieret, excepto peccato, ut dicitur Hebr. 2. v. 15.

SECUNDA CONCLUSIO.

Lex Baptismi prius obligare generaliter non coepit, quam fuerit sufficienter promulgata.

Probat. Quia ea est legis positivæ conditio, ut prius non obliget, quam sufficienter promulgata potuerit in cognitionem venire: atqui lex Baptismi percipiendi positiva est, non naturalis. Et si enim renasci ex Spiritu sancto semper & omnino fuerit necessarium ad salutem, modus tamen renascendi qui fit per aquam, non semper necessarius fuit; sed post factam ipsius institutionem vim necessitatis accepit, partim ex abolitione modi alterius, nempe Circumcisionis, partim ex declaratione præcepti. Unde Patres Tridentini Sess. 6. cap. 4. affirmant, justificationem post Evangelium promulgatum, sine Baptismo vel ejus voto fieri non posse.

Conclusionem probat ex protello S. Bernardus Epist. 77. ad Hugonem, ubi disputans adversus quemdam qui contendebat ex quo primùm à Domino dictum est, *Nisi quis renatus fuerit &c.* neminem absque Baptismo re percepto, vel ejus vice martyrio, ullatenus potuisse salvari, ait: De temporis præfixione nimis durum austerumque videtur, ut videlicet verbum absconditum palam jam noceat, & ante Judex feriat, quam minetur. Et paulò post, urgens legis positivæ rationem, pergit: Valde injustè exigitur obeditio, ubi non præcesserit auditio. Neque enim tale est hoc, quod & absque promulgatione naturalis. Lex ignorare non sineret, quale v. g. illud est, Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris. Fallitium enim magis quoddammodo est, & non naturale mandatum. Et infra: Quod ergo omnino sciri non poterat, si non audiretur; quo pacto, quæso, exigi debeat, & antequam audire-
Tournellus Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

tur? Et post multa concludit, quod ex eo tempore tantum coepit non baptizatus quisque novi præcepti reus existere, ex quo præceptum ipsum inexcusabiliter ad ejus potuit pervenire notitiam.

Dixi Baptismi legem generaliter obligasse tantum post sufficientem & publicam ejus promulgationem: potuit quippe ante hanc promulgationem, eos obstringere quibus cognitum fuit Christi mandatum, qualis fuit v. g. Nicodemus, cui dixit Christus, *Nisi quis renatus fuerit &c.*

Tempus autem hujusce publicæ ac solemnæ Evangelii promulgationis, vulgò computatur à die Pentecostes, quo omnia Legalia extincta sunt, nec tantum mortua sed & mortifera extiterunt; de quare gravis olim fuit inter SS. Hieronymum & Augustinum disputatio quam expendere non est præsentis nostri instituti. Si quis tamen invincibiliter etiam ab eo tempore legem Baptismi ignoraverit, ut sunt sanè non pauci, quibus nunquam annuntiatus est Christus, ii certè violati præcepti rei non sunt, nec propterea damnandi, sicut nec propter infidelitatem purè negativam, sed propter originale & actuale peccatum.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Baptismi formam non nisi post Resurrectionem Christus præscripsit, cum dixit Matth. ultimo, *Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Igitur ante Resurrectionem Baptismum non instituit.

Resp. nego conseq. Citato enim capite S. Matth. baptizandi mandatum & formam Apostolis suis Christus præscripsit, sed antea jam Baptismum instituerat, & formam ejus haud dubiè designaverat, quamquam id scriptum non sit.

Objicies 2. Baptismus non fuit à Christo institutus, antequam Spiritus sanctus daretur: atqui Spiritus fuit tantum datus post Resurrectionem Christi, juxta istud S. Joan. cap. 7. v. 39. *Nondum Spiritus erat datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.* Quo testimonio ducti sunt multi ex Veteribus, ut putarent Baptismum post Resurrectionem dumtaxat fuisse institutum.

Resp. Locum istum S. Joannis intelligendum esse de sola visibili & conspicua Spiritus sancti missione quæ futura erat in die Pentecostes, non verò de missione invisibili, seu occulta interioris gratiæ largitione; certum enim est multis Sanctis ante diem Pentecostes datam esse Spiritus sancti gratiam. Sic de Simeone dicitur Luc. 2. v. 25. *Spiritus sanctus erat in eo, & de Magdalena, Remittuntur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Solutionem supeditat S. Augustinus Lib. 83. quæstionum qu. 62. *Queritur, inquit, utrum qui baptizati sunt illo tempore, quo scriptum est Dominum per Discipulos suos baptizasse, plures quam Joannes, acceperint Spiritum sanctum.* Alio enim loco Evangelii sic dicitur: *Spiritus enim nondum erat datus, quia Jesus nondum erat clarificatus. Et facillimè quidem ita respondetur, quod Spiritus sanctus latenter dabatur, ante Domini clarificationem; post manifestationem autem divinitatis ejus, manifestius datus est.* Veterum autem nonnullos in oppositam nostræ sententiam abiisse hoc S. Joannis testimonio ductos, non diffitemur; sed salva, quæ ipsis debetur, reverentia, ab his in questione libera discedimus.

Objicies 3. auctoritatem Optati, qui Lib. 5. contra Parmenianum, ait Christum neminem per se baptizasse, sed per Apostolos millia hominum in poenitentia & remissione tincta esse peccatorum. Sed, inquit, nemo tinctus fuerat in Trinitate; nemo adhuc nove- rat Christum; nemo audierat esse Spiritum sanctum. At ubi venit tempus plenitudinis, certo tempore dedit
R 3 leges

leges Baptismatis Filius Dei; & dedit viam qua iretur ad Regnum Cælorum, etiam tunc præcepit dicens: Ite, docete &c.

Resp. Mentem Optati hanc esse, neminem scilicet ante datum Baptismi mandatum, tinctum fuisse in Trinitate, quod verum est: cum autem addit, præceptum illud tunc datum, cum Christus dixit Matth. ultimo, *Euntes docete &c.* intelligi debet de mandato quod omnes pariter ac Judæos obstringeret, non verò de mandato simpliciter. Agnoscit enim Optatus præceptum Baptismi jam tum datum fuisse, cum Apostoli ante mortem Christi baptizarunt; imò supponit & ipsos fuisse Christi Baptismo tinctos, ductus isti Christi ad S. Petrum verbis, *Qui locus est, non indiget nisi ut pedes lavet.*

Obicies 4. Sacramenta novæ Legis vim omnem trahunt ex Passione Christi; ergo ante illam efficacia non fuere.

Resp. nego conseq. Ut enim causa moralis agat, necesse non est ut actu existat, sicut manifestum est in causa finali; sed satis est quod prævisa moveat: at Sacramenta novæ Legis agunt tantum moraliter, ut ostendimus agendo de Sacramentis in genere.

Instabis 1. Baptismus est repræsentatio mortis & sepulture Christi, Rom. 6. Ergo debet illam supponere.

Resp. dist. ant. Est repræsentatio mortis Christi, vel factæ vel futuræ, concedo: factæ semper ac necessario, nego.

To. 3. p. 2. p. 409. F. Instabis 2. ex S. Augustino Tract. 15. in Joan. De la-
tere Christi Sacramenta Ecclesia fluxere.

Resp. dist. quantum ad meritum & pretium persolutum, concedo: quantum ad institutionem & pretii applicationem nego. Quo sensu Christus dicitur agnus occisus ab origine mundi.

To. 1. p. 627. Obicies 5. contra secundam partem 1. Conclusionis. Probabilius est Christum instituisse Baptismum, cum Joan. 3. v. 5. dixit Nicodemo, *Nisi quis renatus fuerit &c.* præsertim cum immediate post illud colloquium, Christus ejusque Discipuli baptizaverint.

Resp. nego ant. His enim verbis non magis exprimitur Baptismi institutio, quam istis, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* exprimaturs institutio Eucharistiæ. In futurum igitur respiciebat Christus, cum dixit, *Nisi quis renatus fuerit.* Tunc enim, ut docet S. Bernardus Epistola 77. privata erat Baptismatis & Legis novæ explicatio, cujus postea præceptum & generalis obligatio imponi debuit: neque verisimile videtur, Sacramentum, quod ad omnes omnino pertinet, fuisse institutum in privato & occulto, quod cum Nicodemo habuit colloquio.

Obicies denique contra secundam Conclusionem. Lex Baptismi tunc omnino obligavit, quando vetus Circumcisionis & aliarum caerimoniarum lex extincta fuit & abrogata: atqui hæc extincta fuit in ipsa Christi morte, quando Christus exclamavit, *Consummatum est.*

Resp. In morte quidem Christi mortuam fuisse & extinctam Legem veterem, *translato enim sacerdotio, necesse est ut Legis translatio fiat*, Hebr. 7. sed non fuisse mortiferam. Potuit enim per dispensationem & æconomiam, ut nempe Synagoga cum honore sepeliretur, & Judæi ad Christum facilius adducerentur, interdum observari: sic ipse Paulus Thimotheum circumcidit, Act. 16. Unde lex Baptismi non tantum in morte Christi, sed etiam ante mortem eos omnes obstrinxit, qui lati à Christo mandati conscii erant; sed non prius generaliter ac publicè omnes ligare cepit, quam fuerit solemniter promulgata, quod factum est in die Pentecostes, atque cum sonus Apostolorum in omnem terram exivit, Psal. 18.

vers. 5.

* *

ARTICULUS II.

De Ministro Baptismi.

PRÆNOTANDA.

Observandum 1. triplicem posse distingui ministrum: unum ordinarium & ex officio; alterum extraordinarium & ex delegatione; tertium ex necessitate.

Minister ordinarius & ex officio ille est, qui jure Ordinationis suæ & acceptæ à Christo authoritatis, docendi & baptizandi potestatem habet. Hanc vero duobus modis habere potest, nempe vel sine ulla à Superiore dependentia, quales sunt Episcopi quos *Spiritus sanctus posuit regere Ecclesiam Dei*; Act. 20. v. 28. quique idcirco Principes Ecclesiæ vocantur & sunt; vel cum dependentia & subordinatione ad Superiorem, quales sunt simplices Sacerdotes, quibus olim baptizare non licebat nisi ex licentia Episcoporum: non quidem propter defectum authoritatis acceptæ in Ordinatione suâ, sed ad majorem Episcopatus honorem & commendationem.

Minister extraordinarius seu ex delegatione ille est, cui, utpote vi Ordinationis suæ ad functiones aliquas sacras destinato, jus baptizandi Episcopi concedere possunt, quales sunt Diaconi.

Minister denique ex necessitate ille est, qui in necessitate seu urgente periculo mortis, cum alii deficiunt ministri idonei & ordinarii, potest Sacramentum Baptismi administrare, qualis est omnis & quilibet homo.

Observandum 2. duplicem distinguendam esse Baptismi administrationem, unam publicam & solemnem, quæ certis diebus solemnioribus addicta erat, v. g. Paschæ & Pentecostes; alteram privatam, quæ pro necessitate quolibet tempore fieri poterat.

Observandum 3. administrationem Baptismi, vel licitam esse, vel invalidam. Licita est, quando minister baptizando non peccat; valida, quando, etsi aliunde peccet, ratum tamen ac firmum perficit Sacramentum, omnibus ad substantiam Sacramenti prærequisitis ritè observatis.

Observandum denique, celebrem olim excitatam fuisse controversiam inter S. Cyprianum ejusque Collegas ex una parte, & S. Stephanum S. Pontificem ex altera, circa valorem seu veritatem Baptismi ab Hæreticis collati. Hunc nullum planè existimabat Cyprianus cum suis; è contra Stephanus & cum eo Ecclesia universa ratum ac verum habuit. De qua controversia fusè disputatum à nobis fuit in Tractatu de Sacramentis in genere, quem consulat qui voluerit. Tria dumtaxat hic expendemus. Primum, quis sit ordinarius & ex officio minister Baptismi. Secundum, quis sit minister extraordinarius & ex delegatione. Tertium denique, an homo quilibet, cujuscunque sexus sit aut conditionis, possit & validè & licitè Baptismum in necessitate administrare. Circa quam controversiam errarunt ex veteribus & recentioribus Hæreticis nonnulli, tum per excessum, tum per defectum.

Errores & opiniones.

Ex veteribus Hæreticis per excessum peccarunt ii qui ipsis mulieribus potestatem fecerunt Baptismum solemniter administrandi, etiam extra necessitatem.

De Marcione id testatur sanctus Epiphanius hæresi 42. num. 4. *Mulierculis, inquit, baptizandi potestatem facit.* Tom. 1. p. 305. B.

De Pepuzianis idem narrat S. Epiph. hæresi 49. & ex

Ibid. p. 418. C. ex eo S. August. Lib. de hæresibus c. 27. ubi ait, ejusmodi hæreticos tantum dare mulieribus principatum, ut sacerdotio quoque apud eos honorentur.

Id. p. 418. D. De Collyridianis refert idem S. Epiph. hæresi 79. n. 1. mulieres quasdam solemniter tempore per aliquot diem panem proponere, & in Mariæ nomen Mariæ offerre; unde sibi sacerdotalia ministeria arrogasse mulierculas illas, non obscure colligitur. Et vero in decursu & refutatione hujus hæreseos probat sanctus Doctor, ne baptizandi quidem facultatem concessam esse Beatæ Virgini: Ecclesiasticus quippe ordo nec Presbyteridas, nec Sacerdotissas ordinavit.

Ibid. p. 418. A. Hanc in mulieribus sacra ministeria usurpandi licentiam ætate sua notabat & carpebat Tertullianus Lib. de Præscript. c. 41. "Ipse mulieres hæreticæ, inquit, quam procaces! quæ audeant docere, contendere, exorcismos agere, curationes repromittere, forsitan & tingere.

Et Lib. de Baptismo c. 17. "Petulantia, inquit, mulieris quæ usurpavit docere, utique non etiam tingendi jus sibi pariet: nisi si quæ nova Bestia evenierit similis pristina; [intelligit Quintillam] ut quemadmodum illa Baptismum aufererat, ita aliqua per se eum conferat." Postea refellit fundamentum quo mulieres illæ nitebantur, nimirum exemplum Teclæ, cui baptizandi licentiam fecisse S. Paulum perperam existimabant ex supposititia S. Pauli ad Teclam Epistola. Quam enim, inquit, fidei proximum videretur, ut is docendi & tingendi daret sceminæ potestatem, cui ne discere quidem constanter mulieri permisit? "Addit ibidem, in Alia Presbyterum, qui eam scripturam (Pauli) construxerat, convictum, arque confessum id se amore Pauli fecisse, loco decessisse." Hanc mulierum arrogantiam repressit Conc. IV. Carthaginense Can. 100.

Repressit & author Constitutionum Apostolicarum L. 3. c. 9. "De mulieribus vero, ait, scitote, quæ hoc tentant, non mediocriter periculum eas incurrere. Quamobrem hoc consilium damus; periculosum enim est, imo vero præter legem & impium.

Ex recentioribus Novatoribus per defectum peccant Calvinistæ. Calvinus L. 4. Institutionis c. 15. paragrapho. 20. & sequentibus fatetur "multis quidem abhinc sæculis, adeoque ab ipso fere Ecclesiæ exordio usu receptum, ut in periculo mortis laici baptizent; sed negat id ulla posse ratione defendi. Fluit error iste ex alio superius confutato contra necessitatem Baptismi absolutam: unde satius esse ducunt Calvini sequaces, in extremo vitæ periculo ad Deum & preces confugere, quam à laico nullam habente auctoritatem, Baptismum percipere. Non satis exposuit Calvinus, an nullum omnino & irritum haberet Baptismum, an illicitum dumtaxat à laico in necessitate collatum: unde discipuli ipsius non consentiunt inter se. Wittacherus controversia de Baptismo q. 3. c. 1. Ecclesia Anglicana, teste Isaaco Casaubono in responsione ad Epistolam Cardinalis Peronii, & Georgio Abbate Anglo Prælectione de Circumcisione apud Vossium, ejusmodi Baptismum illicitum quidem judicant, sed tamen ratum & validum, adeoque non iterandum: è contra Vossius disputatione 10. de Baptismo Thesi 12. nullum omnino judicat Baptismum à Gentili collatum. Idem affirmat Chamierius Tom. 4. Panfratiz L. 5. c. 14.

Ex Græcis recentioribus, si Arcudio credamus L. 1. de Baptismo c. 11. multi ex imperitia in eo versantur errore, ut absente Presbytero malint potius permittere infantes mori sine Baptismo, quam eos laicorum manu abluere.

Ex veteribus SS. Patribus ii qui nullum judicant Baptismum ab Hæreticis collatum, videntur eadem ratione ducti ut reprobarent Baptismum datum à laico non baptizato. Fundamentum quippe erroris istud erat, nempe, Non posse hæreticum dare quod non habet: non habet autem Spiritum sanctum, nec verum Baptismum;

ergo non potest dare nec Spiritum sanctum nec Baptismum: quod certe ratiocinium evincit nullum quoque dari posse à laico non baptizato verum & legitimum Baptisma quod ipse non habet. Et vero S. Basilii Epistola Canonica ad Amphilochem Can. 1. testatur illos Veteres eodem plane loco habuisse Baptismum hæreticorum & laicorum: "Idcirco, inquit, eos velut à laicis baptizatos jussit ad Ecclesiam venientes vero Ecclesiæ Baptismo expurgari." Hanc fuisse S. Doctoris sententiam fatetur doctissimus Petavius, in animadversionibus ad expositionem fidei S. Epiphani pag. 341. Porro certum est ex veteribus SS. Patribus nonnullos rejecisse tanquam nullum, Baptisma collatum ab Hæreticis.

Inter Recentiores contendunt nonnulli, ex Veteribus, qui ratum habuere Hæreticorum Baptisma, nonnullos fuisse qui dubitarunt an valeret Baptismus datus ab Infideli non baptizato; eoque adducunt istud Tertulliani Lib. de Baptismo c. 7. "Quod ex æquo accipitur, ex æquo dari potest." Et istud S. Hieronymi Dial. adversus Luciferianos, "Ut accipit quis, ita & dare potest." Quasi vellent illi, idcirco, laicum baptizare posse, quia baptizatus est; alias baptizandi futurus incapax. Adducunt etiam Canonem 38. Illiberitanum, in quo, urgente necessitate, permittitur laico, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare; "quod certe miratur Petavius loco antea citato." Ergo ne, inquit, à bigamis baptizari in tanta necessitate non licuit?

Verum dissimulandum non est, adductis testimoniis propositum dubium neque contineri clare, neque solvi: unum certum videtur, nempe sanctum Augustinum dubium illud expressis verbis proposuisse Lib. 2. contra Epistolam Parmenianic. 13. & L. 7. de Baptismo c. 53. Ante illum quæstio de Baptismo à non baptizato collato clare & expresse agitata non legitur: de ea consultus fuit nono sæculo à Bulgaris Nicolaus I. Quæ autem fuerit S. Augustini sententia, inferius declarabitur. Dubitatum etiam aliquando fuisse an valeret Baptismus à muliere energumena, patet ex Epistola Firmiliani ad S. Cyprianum, Edit. Angl. p. 223. His historice narratis, sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Minister Baptismi ordinarius & ex officio est Episcopus, & Presbyter: Episcopus quidem primarius; Presbyter secundarius & ex licentia Episcopi, qui solus primis Ecclesiæ sæculis Baptismum solemniter administrabat.

Dux sunt Conclusionis partes. Prima pars probatur. Qui illi sunt ministri Baptismi ordinarii & ex officio, qui singulariter ab Ecclesia deputantur ad hoc ministerium, & sunt successores Apostolorum & Discipulorum, quibus dictum est, "Ite, docete omnes gentes baptizantes eos in nomine Patris &c." Atqui Episcopus & Sacerdotes singulariter ab Ecclesia deputantur ad ministerium Baptismi, & sunt successores Apostolorum & Discipulorum, sic tamen ut Sacerdos ministerium non obeat, nisi cum dependentia & subordinatione ad Episcopum.

Minor constat I. ex Canone 50. eorum qui Apostoli dicuntur, quos certum est ex veteribus Conciliis excerp-
tos esse. "Si quis Episcopus, inquit, vel Presbyter, non trinam immersionem unius mysterii celebret... deponatur."

II. Ex Clemente Romano Lib. 3. Constitutionum cap. 11. ubi sic loquitur. "Neque reliquis Clericis potestatem baptizandi facimus, ut Lectoribus, Cantoribus, Janitoribus, aut Ministris, nisi tantum Episcopis & Presbyteris, ministrantibus Diaconis."

III. Ex S. Augustino Lib. 3. de Baptismo cap. 18.

Tom. 9. p. 118. C. „Non nisi, inquit, in Ecclesia Præpositis & in Evangelica Lege ac Dominica oratione fundatis licet baptizare. „Tales autem sunt Episcopi & Sacerdotes, quibus ex officio ac jure divino incumbit animarum cura, ac proinde Sacramentorum dispensatio.

Tom. 13. Conc. p. 535. D. IV. Ex Decreto Eugenii, ubi de ministro Baptismi sic ait: „Minister hujus Sacramenti est Sacerdos, cui ex officio competit baptizare.

Quod vero Episcopus sit minister primarius, Sacerdos vero quasi secundarius cum dependentia & subordinatione ad Episcopum.

Biblioth. PP. T. 2. p. 94. Probatur ex Ignatio Epistola ad Smyrnicos, ubi ait, non esse licitum sine Episcopo nec baptizare, nec agapen celebrare.

P. 230. C. Ex Tertulliano L. de Baptismo cap. 17. „Dandi (Baptismi) jus habet, inquit, Summus Sacerdos, qui est Episcopus, de hinc Presbyteri & Diaconi, non tamen sine Episcopi autoritate, propter Ecclesie honorem; quo salvo, salva pax est. „Ibidem baptizandi munus appellat „dicatum Episcopis officium Episcopatus.

To. 2. p. 362. B. Ex S. Ambrosio L. 3. de Sacramentis c. 1. „Audistis, inquit, lectionem. Succinctus est Sacerdos; licet enim Presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii à summo est Sacerdote.

Tom. 4. pars. 2. p. 295. Ex S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos. Inde venit, inquit, ut sine Episcopi jussione, neque Presbyter, neque Diaconus jus habeat baptizandi.

Idem probant nonnulli ex Epistola 88. S. Leonis ad universos Germanie & Gallie Episcopos: verum hanc supposititiam esse ostendit Quenellius in 2. Tomo Operum S. Leonis.

Secunda Conclusionis pars, primis scilicet Ecclesie sæculis, cum Baptismi administratio certis diebus solemnioribus addita erat, solos Episcopos Baptismum administrasse, probatur.

P. 111. A. I. Ex Theodoro Lib. 2. Hist. 17. ubi mentionem facit cujusdam vestis ex aureis filis contextæ, quam „Constantinus Imperator ad Ecclesiam Hierosolymitanam cohonestandam Macario illius urbis Episcopo donaverat, ut ea indutus Baptismum solemniter administraret.

Apud Lupum To. 1. p. 854. in append. Conc. Ephesini. II. Ex Libello seu Epistola Cleri Edesseni ad Episcopos Photium & Eustatium directæ, ubi postquam purgavit Ibam Episcopum à suspitione hæreseos Nestorianæ & Pelagianæ, sic legitur: „Rogamus autem & deprecamur vestram sapientiam, ut eidem gloriosissimo Episcopo suadeatis, quatenus velociter ad suum gregem redire festinet, qui periclitatur ab omnibus lacerari, cum nullus sit, qui ei adesse prævaleat, & maxime festivitatem salutifera sancti diei Paschalis imminente, in qua & „propter Catechismos, & propter eos qui digni sunt „sancto Baptismate, opus est ejus præsentia.

Tom. 5. Conc. p. 410. B. III. Ex Clero Italie qui Francorum Legatos Constantinopolim ad Justinianum Imperatorem proficiscentes rogat, ut sancto Episcopo (Mediolanensi) Datio adesse festinarent, ac postularent ut dictus Imperator eum post quindecim vel sexdecim annos ad suam Ecclesiam redire concedat; „Quia cum pene omnes Episcopi quos ordinare solet, sint mortui, immensa populi multitudo sine Baptismo moritur.

Et de ejus antecessore S. Ambrosio sic scribit in ejus vita Paulinus: „Erat, inquit, in rebus divinis implendis fortissimus, in tantum ut quod solitus erat circa „baptizandos solus implere, quinque postea Episcopi vix „implerent.

Tom. 1. p. 523. A. IV. Ex S. Gregorio sic scribente [Epistola 32. nunc 33. Lib. 1.] ad Romanum Italie Exarchum, à quo Blandus Hortensis Episcopus Ravennæ detinebatur; „Ecclesia sine rectore, & populus quasi sine pastore grex deperit. Et ibid. „infantes sine Baptismate „moriuntur.

Et adversus Odoacrum Ecclesie Belvacensis laicum invasorem ac detentorem scribit Hincmarus Remensis Epistola 52. c. 2. „Quanti sine Canonico Baptismo relictæ fuerunt?

V. Denique hunc antiquum morem confirmare videtur quod extat apud Gregorium Turonensem L. 10. Histor. Franc. scilicet Episcopum doctum ac pium, cum Monialium Antistitam ex injusto carcere eruere vehementer optaret, Chrodiendi nuntiasse, nisi innocens virgo Monasterio ac suis redderetur, se proximo Paschate neminem mysteriis initiari permissurum: „Alioquin, inquit ille apud Gregorium Turonensem, „non celebrabo „Pascha Domini, neque Baptismum in hac urbe ullus „Catechumenus obtinebit, nisi Abbatissa à vinculo, quo „tenetur, jubeatur absolvi.

His historicis monumentis perspicuum est, Episcopos olim sibi reservasse administrationem Baptismi, tum ad majorem Ordinis Episcopalis commendationem, tum propter celebritatem festivitatis Paschæ & Pentecostes, quibus præcipue diebus solemniter administrari solebat Baptismus: cujus quidem consuetudinis vestigium adhuc aliquod in Ecclesia Mediolanensi superesse testatur Vicecomes Ambrosiani Collegii Doctor Lib. 1. de Baptismo c. 28. In hæc enim infantes, hebdomada, quæ festivitatem Paschæ vel Pentecostes præcedit, in lucem editi, ad præcipuam Urbis Ecclesiam deferri jubentur, ut iis solemniter ritu ab Episcopo Baptismus ministraretur. Tum denique quia primis illis temporibus Baptisteria in Cathedralibus tantum ac præcipuis Ecclesiis constituta erant, ad quas diebus solemnibus venire oportebat, qui Baptismo initiari cupiebant.

His tamen ipsis temporibus Presbyteri Episcopis baptizantibus assistebant, & simul cum ipsis, de eorum tamen licentia, aliquando baptizabant, sicut colligitur ex Palladio in vita S. Chrysostomi. „Joannis, inquit, „Presbyteri, quibus Dei aderat timor, in publico lavacro, quod Constantinum appellatur, coactis populis, „vigilias inchoarunt, partim divina eloquia legentes, „partim eos, qui instructi erant in fide, baptizantes, ut „moris est, in Pascha.

Postquam vero vel Baptisteria variis in locis, non in urbibus tantum, sed in vicis; non in Cathedralibus, sed in Parochialibus Ecclesiis erecta fuere, vel solemnitas ac publica Baptismi administratio certis diebus adstricta esse desit tunc indiscriminatim potestas baptizandi facta est Presbyteris, non postulata etiam illa singulari ab Episcopis licentia. Ita videre est sæculo sexto factitatum, ex Sacramentario S. Gregorii, & Ordine Romano, ubi minister Baptismi simpliciter appellatur Episcopus vel Sacerdos. Imo lapsu temporis, Episcopi, aliis negotiis pro Ecclesie bono detenti, depositum baptizandi onus Presbyteris inferioribus reliquerunt, quod hodierna praxis Ecclesie satis demonstrat. Hinc S. Carolus in Actis Ecclesie Mediolanensis parte 4. de Sacerdote „ait: Ipse norit sibi licere baptizare, etiam præsentem suum „Episcopum.

SECUNDA CONCLUSIO.

Diaconi sunt ministri extraordinarii Baptismi, seu ex delegatione tantum, non ex officio.

Probatur 1. exemplo & autoritate S. Philippi, qui Diaconus erat & baptizavit Simonem Magum Act. 8. v. 13. & Eunuchum Candacis Reginae, ibid. v. 38. Probabile autem non videtur, id sine jussu Apostolorum, à quibus missus fuerat, tentasse S. Philippum.

Probatur 2. testimoniis Veterum.

Tertulliani Lib. de Baptismo c. 17.

S. Hieronymi Dial. adversus Luciferianos: verba retulimus Conclusionem 1.

S. Epi-

Edis. Paris. 1645. Tom. 2. p. 812.

Ed. nov. p. 503. C.

1. 1. p. 1061. A. S. Epiphanius hæresi 79. n. 4. Neque Diaconis, inquit, ullum in Ecclesiastico ordine Sacramentum perficere conceditur: intellige ex vi Ordinationis suæ, seu ex potestate ordinaria; sed istud duntaxat, ut eorum quæ perficiuntur, ministri sint.

Probatur 3. ex cap. Diaconos, dist. 93. quod caput depromptum est ex Epistola 9. Gelasii S. Pontificis ad Episcopos Lucanæ: "Diaconos, inquit, propriam constituimus servare mensuram, nec ultra tenorem à paternis Canonibus deputatum quidpiam tentare permittimus.... Absque Episcopo vel Presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis Ordinibus fortasse longius constitutis necessitas extrema compellat.

Ex cap. Constat, dist. 4. De Confirmatione. quod caput desumptum est ex Isidoro Lib. 2. de Officiis c. 24. "Constat, inquit, baptisma solis Sacerdotibus esse tractandum; ejusque ministerium, nec ipsis Diaconis explere est licitum absque Episcopo vel Presbytero, nisi his procul absentibus, ultima languoris necessitas cogat.

His accedit Catechismus Romanus parte 2. par. 22. "Secundum ministrorum locum, inquit, obtinent Diaconi, quibus sine Episcopi aut Sacerdotis concessu non licere hoc Sacramentum administrare, plurima SS. Patrum decreta testantur.

Neque alio sensu intelligi debet quod in Pontificali Romano Diaconis, dum ordinantur, dicit Episcopus: "Cogitate, inquit, magnopere ad quantum gradum Ecclesiæ ascenditis; Diaconum enim oportet ministrare ad altare, baptizare, & prædicare." Baptizare quippe possunt, si ab Episcopo vel Presbytero ad hoc ministerium assumantur, non aliter, nisi urgente necessitate. Ut enim ait S. Thom. 3. parte q. 67. art. 1. "Ad Diaconos non pertinet aliquod Sacramentum principaliter & quasi ex proprio officio præbere, sed adhibere ministerium aliis majoribus in Sacramento-rum exhibitione.

Hinc communis est Theologorum sententia, Diaconum fieri irregularem, si absque licentia baptizet solemniter; quia est regula Juris Canonici, "qui ali-quod Divinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abjiciatur de Ecclesia, & nun-quam ordinetur. Extra. De Clerico non ordinato." Porro Diaconus vi Ordinis sui jus non habet solemniter & ordinarie administrandi baptismum.

TERTIA CONCLUSIO.

In casu extremæ necessitatis validè & licitè administrare potest baptismum homo quilibet laicus, sive vir, sive mulier, sive Fidelis, sive Infidelis.

Vim non faciemus in exemplis Sephoræ & Ananiæ, quæ ex Scripturis colligit Bellarminus ut probet cuicumque laico fas esse in necessitatis casu administrare baptismum: tum quia Sephora præsentem Moyse filium suum circumcidit, Exodi 4. at non probaret haud dubie Bellarminus laicum præsentem Sacerdote baptizantem: tum quia satis exploratum non est, an aliquis fuerit specialis minister Circumcisionis: tum denique quia incertum planè est, utrum Ananias, qui Paulum baptizavit, Act. 9. fuerit simplex laicus.

Itaque Conclusio probanda est Veterum testimoniis. De laicis.

Testis Tertullianus Lib. de baptismo c. 17. ubi post verba citata Conclusionem 1. sic pergit: "Alioquin etiam laicis jus est: quod enim ex æquo accipitur, ex æquo dari potest.... Proinde & baptismus æquè Dei census, ab omnibus exerceri potest: sed quanto magis laicis disciplina verecundiæ & modestiæ incumbit, cum ea majoribus competat, nec sibi adsumant dicatum Episcopis officium Episcopatus.... sufficiat scilicet in necessitatibus utaris, sicuti aut loci, aut tempo-

ris, aut personæ conditio compellit. Tunc enim constantia succurrentis excipitur, cum viget circumstantia periclitantis. Quoniam reus erit perditionis, si superlederit præstare, quod libere potuit.

Quatuor in hoc Tertulliani testimonio possunt & debent observari. 1. ministerium baptismi ad Episcopos & Presbyteros ac Diaconos pertinere, sed diversa ratione. Ad Episcopos tanquam ad primarios ministros, propter honorem Episcopatus; ad Presbyteros tanquam ad secundarios, de licentia Episcopi; ad Diaconos ex eadem Episcopi licentia, tanquam ad ministros delegatos. 2. laicos non debere officium Episcoporum proprium sibi arrogare. 3. hoc eos posse in necessitate. 4. hoc eos posse non tantum libere seu validè, sed & licitè; alias rationem reddituri sunt illius, qui defectu baptismi perierit.

Idem probatur ex Judicio Alexandri Alexandriæ Episcopi, quo ratum habuit baptismum ab Athanasio aliisque pueris ludentibus collatum: de quo historia à Rufino adducta L. 1. Hist. c. 14. vide quæ diximus in Tractatu de Sacramentis in genere Art. 6. Quæstionis 3. in solutione Objectionum.

Concilium quoque Illiberitanum Can. 38. approbat baptismum ab homine fideli, sed laico in extrema necessitate datum.

Concilium Arelatense I. quo definitum fuit adversus Africanos, valere baptismum ab Hæreticis collatum, & Nicænum I. generale; quod omnes Hæreticos suscepit, exceptis Paulianistis, videntur consequenter approbasse baptismum datum à laicis. Certum quippe est Ecclesiam his in Conciliis damnavisse sententiam Africanorum & aliorum, qui baptizatos ab Hæreticis iterum baptizabant. At illi, ex dictis antea, eodem planè loco habebant baptismum Hæreticorum & laicorum, sicut expresse observat S. Basilus; ergo Ecclesia, quæ illorum damnavit sententiam, ratum habuit baptismum ab Hæreticis & laicis in forma à Christo præscripta collatum.

Idem probat S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos: "Si necessitas cogit, inquit, scimus etiam licite laicis baptizare: ut enim accipit quis & dare potest. Tom. 4. part. 2. p. 295.

S. Augustinus Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani c. 13. idem testatur hæc verbis: "Etsi laicus baptismum pereunti dederit necessitate compulsus, quod cum ipse acciperet, quomodo dandum esset addidit, nescio an piè quisquam dixerit repetendum esse. Nulla etenim cogente necessitate si fiat, alieni muneris usurpatio est: si autem necessitas urgeat, aut nullum, aut veniale delictum est. Sed etsi nulla necessitate usurpetur, & à quolibet cuilibet detur, quod datum fuerit, non potest dici non datum, quamvis rectè dici possit illicitè datum." Ex quibus verbis concludunt aliqui, S. Doctorem aliquando dubitasse an laici licitè baptismum administrarent in casu necessitatis. Verum citata verba non videntur esse dubitantis, sed certo definientis nullum esse delictum, nisi forte veniale; si nempe laicus omnem quam potuit diligentiam non adhibuit in perquirendo Sacerdote. Cum igitur ait, "Nescio an piè quisquam dixerit; idem est ac, non nisi impie affirmari potest: ibi enim asserit baptismum à quolibet cuilibet datum non posse dici non datum, id est, non posse dici nullum & irritum; seu, ut loquitur L. 7. de baptismo c. 53. "Non dubitarem habere eos baptismum, qui ubicunque, & à quibuscunque illud verbis Evangelicis consecratum, sine sua simulatione, & cum aliqua fide suscepissent." Censet igitur S. Doctor baptismum à laicis collatum ratum & validum esse: imo innuit quemlibet hominem baptizatum, eo ipso quo baptismum percepit, didicisse eum aliis in necessitate dandum esse; adeo nempe communis & per vulgata fuit in Ecclesia doctrina quam hic propugnamus.

In Concil. Lateranensi IV. sub Innoc. III. c. Firmiter

Tom. 11. *ter.* definitur, "Sacramentum baptismi à quocunque
Conc. p. *rite* collatum proficere ad salutem.

143. D. Denique, idem evincunt testimonia Gelasii in Epistola ad Episcopos Lucania, & Ilidori Lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis c. 24. superius Conclusionem 2. adducta: post citata enim verba, addunt, "quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur, ne quisquam sine remedio salutari de sæculo evocetur.

De mulieribus.

Tom. 2. S. Augustinus, Can. 100. quem Magister Sententiarum L. 4. dist. 6. & Gratianus Can. *Mulier. De Consecratione.* dist. 4. sic legunt: *Mulier baptizare non presumat, nisi necessitate cogente.* Dixi sic legere Magistrum & Gratianum: in ipso quippe textu Concilii non extat dicta exceptio, *nisi necessitate cogente?* neque eam quoque legit Walafridus Strabo Lib. de Divinis Officiis, c. 26. licet rectè præsupponatur; cum & ipse mox citatus Walafridus dicat: "ubi inevitabilis necessitas poscit, melius est baptizati ubicunque & à quocunque in nomine Trinitatis, quam periclitantem sine remedio deperire.

Tom. 13. Constat 2. ex Urbano II. in Epistola ad Vitalem c. *Super quibus.* Causa 30. qu. 4. "Super quibus consultuit nos tua dilectio, hoc videtur nobis ex sententia respondendum, ut & baptismus sit, si instante necessitate femina puerum in nomine Trinitatis baptizaverit.

Constat 3. ex Decreto Eugenii. "In causa necessitatis, *inquit*, non solum Sacerdos & Diaconus, sed etiam laicus, vel mulier, imò etiam Paganus & Hæreticus baptizare potest, dummodo formam servet Ecclesiæ, & facere intendat quod facit Ecclesia.

De non baptizatis, an valide baptizent, dubitavit aliquando S. Augustinus L. 2. contra Epistolam Parmen.

To. 5. p. c. 13. "Hæc quidem, *inquit*, alia quæstio est, utrum
45. G. D. & ab his qui nunquam fuerunt Christiani, possit baptismus dari: nec aliquid temere inde affirmandum est sine autoritate tanti Concilii, quantum tantæ rei sufficit." Nihilominus tamen Lib. 7. de baptismo, c. 53. generatim affirmat valere baptismum ubicunque & à quocunque verbis Evangelicis collatum.

Idem docet Ilidorus relatus c. "Romanus. De Consecratione dist. 4. Romanus, *inquit* Pontifex, non hominem judicat, qui baptizat; sed spiritum Dei ministrare gratiam baptismi, licet Paganus sit qui baptizat.

Tom. 6. Idem & Concilium Compendiense an. 757. Can. 9.
Conc. p. "Si quis, *inquit*, baptizatus est à Presbytero non baptizato, & sancta Trinitas in ipso baptismo invocata fuerit, baptizatus est.

Idem & Nicolaus I. respondens ad consulta Bulgarorum, cap. 104. & refertur eadem distinctione cap. "A quodam Judæo. A quodam Judæo, *inquit*, nescitis utrum Christiano, an Pagano, multos in patria vestra baptizatos afferitis, & quid de istis sit agendum consuleritis. Hi profecto si in nomine S. Trinitatis baptizati fuerint, constat eos non esse denuo baptizandos.

Idem quoque docet Eugenius IV. paulò ante citatus, in suo Decreto seu Instructione ad Armenos.

His autoritatibus addi potest & ratio quam adducit S. Thomas, ex summa nempe baptismi necessitate, cujus idcirco materiam voluit esse elementum aquæ vulgare, facile & omnibus obvium; & consequenter illius ministrum idoneum fecit in casu necessitatis, hominem quemlibet.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. contra baptismum à laicis datum: Nullum extat in Scripturis exemplum talis baptismatis; ergo &c.

Resp. nego consequens. Ipsa quippe Traditio Ec-

clesiæ: quæ altera est fidei nostræ regula, approbat baptismum à laico in necessitate datum. Ac perinde est ac si quis Anabaptista sic argueret: Nullum extat in Scripturis exemplum baptismi infantibus administrati; ergo iis administrari non debet. An ita arguentem Anabaptistam ferrent Calvinistæ? non certè. Argumentum ergo illud negativum ex silentio Scripturæ ductum, satis ponderis ac momenti non habet.

Instabis 1. Christus baptismi institutor solis Apostolis, qui Episcopos, & Discipulis, qui Presbyteros representabant, mandatum dedit baptizandi; igitur eos solos instituit hujus Sacramenti Ministros.

Resp. dist. consequ. Eos solos instituit hujus Sacramenti ministros ordinarios ex officio, ac solemnitaris, ut ajunt, concedo: extraordinarios & necessitatis, nego. Ipse quippe Philippus, qui Diaconus tantum erat, baptizasse legitur Act. 8.

Instabis 2. Absurdum videtur posse laicos verè ac validè conferre baptismum, non vero posse solemniter, cum solemnitas illa sit tantum aliquid Sacramento extrinsecum & juris Ecclesiastici.

Resp. cum S. Thoma, nego ant. Illa etenim solemnitas, seu ceremoniæ & adjuncta sacramentalia non sunt de necessitate Sacramenti: at ipsum Sacramentum absolutè necessarium est. Quod si laicis solemniter permitteretur administratio baptismi, nullum amplius discrimen assignari posset inter ministrum ordinarium seu ex officio, & extraordinarium seu ex sola necessitate.

Instabis 3. SS. Cyprianus, Firmilianus, & alii Veteres, qui baptismum Hæreticorum rejiciebant tanquam nullum, rejecerunt quoque baptismum à laicis datum; eodem quippe loco utrumque baptismum habuerunt, teste S. Basilio Epistola Canonica ad Amphilo-
lochium, Can. 1. unde pervulgata hæc illorum argumentatio, "Quos baptizavit laicus, ii sunt denuo baptizandi; sed quos baptizavit sacerdos hæreticus, eos baptizavit laicus; ergo &c.

Cujus quidem argumenti major propositio nusquam fuit à Catholicis adversus Cyprianum disputantibus negata, nusquam S. ille Doctor reprehensus, quod eam tueretur; sed solam minorem negarunt Orthodoxi: quod quidem adeo verum est, ut post Nicænum Concilium, qui Luciferianos oppugnarunt, majorem illam propositionem tanquam firmum fundamentum adversus eos contorquebant hoc fere modo: "Quos baptizavit laicus, ii sunt denuo baptizandi: sed quos baptizavit sacerdos Arianus, ii non sunt denuo baptizandi; ergo quos baptizavit sacerdos Arianus, eos non baptizavit laicus; ergo Arianus sacerdos eum suis honoribus recipiendus est," quod negabant Luciferiani. Ita fere disputatur Orthodoxus apud S. Hieronymum Dial. adversus Luciferianos.

Resp. Fatemur SS. Cyprianum, Firmilianum & alios nonnullos in oppositam abiisse sententiam, ac baptismum laicorum rejicisse perinde ac Hæreticorum: verum sententiam hanc damnavit Ecclesia in Concilio totius Orbis plenario, ut sæpius inculcat S. Augustinus disputans adversus Donatistas; falsum igitur est Orthodoxos nunquam negasse majorem istam propositionem argumenti propositi, nempe, *Quod baptizavit laicus, ii sunt denuo baptizandi.* Etli enim de illa propositione non legamus ex professo disputatum tunc temporis, quia scilicet summa controversiæ erat de baptismo Hæreticorum, cum tamen Ecclesia damnavit Cypriani sententiam, damnavit quoque fundamenta quibus illa nitebatur.

Ad argumentum sancti Hieronymi, dico eum ad hominem, ut dicitur, arguere, & premere Luciferianos ex concessis ab illis, non vero ex propria sua sententia. Scilicet volebant illi baptismum à laicis collatum nullum esse, quod ex Cypriano & Donatistis hauserant: in eo tamen discrepabant ab illis, quod Bapti-

Baptismum ab Arianis Episcopis collatum, non vero Ordinationes ab iis factas, admitterent; unde eos, & ab iis ordinatos, cum ad suam redibant Ecclesiam, tanquam meros laicos recipiebant; quam opinionem minus secum coherere ostendit S. Hieronymus, & probat aut rejiciendum esse baptismum illorum Episcoporum Arianorum, aut si recipitur, admittendas quoque Ordinationes ab illis factas: isto fere argumento: baptismus à laicis collatus, ex vobis, nullus est: baptismus collatus ab Episcopis Arianis est collatus à laicis, siquidem eos pro meris laicis habetis: ergo non debetis admittere baptismum ab iis datum: illam tamen admittitis: ergo consequenter admittere debetis Ordinationes ab illis factas, par enim est utriusque ratio. In qua certè argumentatione, major propositio non est ex propria S. Hieronymi sententia, sed ex concessis à Luciferianis quos propriis armis premit & impugnat.

Objicies 2. contra baptismum à mulieribus datum. Scriptura & Veteres omnes excludunt mulieres ab omni sacro & divino ministerio. 1. Cor. 14. v. 34. Tertullianus L. de velandis virginibus c. L. 9. de baptismo cap. 17. L. de Præscriptionibus cap. 41. S. Epiphanius hæresi 42. & 79. Conc. Carthaginense IV. Ergo, &c.

Resp. his & pluribus aliis testimoniis excludi duntaxat mulieres ab ordinaria & solemnè administratione baptismi, quod ultro concedimus; ac manifestè patet ex lectione testimoniorum, quæ laudata sunt.

Objicies 3. contra baptismum datum à non baptizatis, nonnulla Veterum testimonia.

Pag. 231. A. I. Tertulliani qui L. de baptismo c. 17. probans laicos in necessitate posse baptizare, hac utitur ratione, *Quod ex æquo accipitur, ex æquo dari potest.* Idem ex Tertulliano exscribit S. Hieron. Dial. adversus Lucifer. Supponunt igitur ideo dari posse à laico baptismum, quia laicus illum accepit: ergo supponunt laicum non baptizatum non posse valide baptizare.

Confirmatur ex S. Hieronymo citato Dialogo, ubi Luciferianum contendente Arianos imo & omnes Hæreticos non esse Christianos, nihilominus tamen baptismum ab Episcopis Arianis collatum admittentem, sic ex concessis impugnat Hieronymus: "Novam rem, inquit, asseris, ut Christianus quisquam factus sit ab eo, qui non fuit Christianus." Nova igitur & inaudita res videtur sancto Doctore, quod homo non Christianus, id est, non baptizatus, alium Christianum faciat seu baptizet.

To. I. p. Conc. p. 974. E. II. Videtur hæc fuisse mens Concilii Eliberitani Can. 38. ubi dicitur: "Peregre navigantes, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse fidelem, qui lavacrum suum integrum habet, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum." Ergo qui lavacrum non habet integrum, seu qui non est baptizatus, imo nec bigamus, potest in necessitate baptizare.

To. J. p. 80. A. III. SS. Patres, qui contra SS. Cyprianum & Firmilianum, ac Donatistas disputarunt, eo usi sunt principio ex quo rectè inferitur nullum esse baptismum datum à non baptizatis. Scilicet contendebant illi, authores hæresum idcirco posse baptizare quos decipiunt, quod recedentes ab Ecclesia, receptam in sinu ipsius Ordinationem, qua jus baptizandi acquiritur, non amiserint. *Sicnt autem,* inquit S. Augustinus L. 1. de baptismo c. 1. baptizatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum baptismi non amittit; sic etiam ordinatus, si ab unitate recesserit, Sacramentum dandi baptismi non amittit. Igitur si tantum possunt etiam in casu necessitatis baptismum conferre, qui baptizati sunt.

Ib. p. 45. n. 30. IV. S. Augustinus nihil ausus est definire de baptismo quem non baptizatus contulisset. L. 2. adversus Epistolam Parmeniani c. 13.

V. Denique, Gregorius III. Epistola ultima ad Bonifacium, jubet iterum baptizari eos, qui fuerant à Pa-

ganis baptizati. Refertur *De Consecr. dist. 4. cap. Quos a Paganis.*

Resp. ad singula.

Ad primum, nego istorum verborum, *Quod ex æquo accipitur, ex æquo dari potest*, sensum esse, ab eo duntaxat baptismum dari posse, qui illum accepit; imo contrarium planè sensum præferre videntur, istum scilicet: sicut baptismus ex æquo, id est, indiscriminatim ab omnibus accipitur, ita ab omnibus in periculo necessitatis indiscriminatim dari potest. Sensus hunc confirmat idem Tertull. cum ait, "baptismum æque Dei censum ab omnibus exerceri."

Ad confirmationem, dico S. Hieronymum ibi per Christianum non intelligere eum, qui baptismum suscepit, sed eum qui veram & Catholicam habet fidem Christianam, ut patet ex verbis immediate subj. & is.

"Accedens, inquit, ad Arianos, in qua fide baptizatus est? nempe in ea quam profitentur Arianæ. Scilicet eo loci premit S. Doctor Luciferianum, qui laicos ab Episcopis Arianis baptizatos & pœnitentes recipiebat sine novo baptismo, ipsos vero Episcopos non nisi in ordine laico recipiendos contendebat: cujus quidem discriminis hanc adducebat rationem, quod nempe laicus ab Ariano Episcopo baptizatus fidem haberet verusque esset Christianus, adeoque per pœnitentiam emendari duntaxat deberet; cum vero Episcopus Arianus propter dignitatem status non posset inter pœnitentes admitti, necesse erat eum à suo excidere Ordine, adeoque inter meros recenseri laicos. Hanc vero rationem planè ineptam esse ostendit S. Doctor: deinde probat, primum hujus comparisonis membrum, nempe laicum ab Episcopo Ariano baptizatum fidem habere seu esse Christianum, omnino falsum esse; quia fides in qua baptizatus fuit, & quam professus est, fides est Ariana: fides autem ista non est Christiana; quomodo ergo à non Christiano factus est Christianus? Quod si per pœnitentiam emendari potest ille laicus, quidni & Episcopus? "Aut si, inquit S. Hieronym. jam ipse bene crederet, & sciens ab Hæreticis baptizatus est, erroris veniam non meretur." Itaque cum ait S. Doctor, "rem esse novam ut Christianus quisquam factus sit ab eo, qui non fuit Christianus," per Christianum intelligit eum, qui sanam & rectam habet fidem Christianam, qualem profecto non habet, qui sciens ab Arianis, quibus adhæret, fuit baptizatus; non vero eum, qui simpliciter baptizatus est.

Ad secundum respondeo cum Mendosa in notis ad hunc Canonem: "Qui docet fidelem, qui lavacrum suum integrum habeat, posse baptizare necessitatis tempore, non negat infidelem id facere posse, sed cupit esse fidem." Seu, ut loquitur Illustrissimus & doctissimus Albaspinæus suis in eundem in citatum Canonem observationibus: "Canon iste non ait, si in morte Catechumeni unus laicus tantum adesse videatur; imo contra subintelligi vult, si plures laici tali tempore non defuerint, tum statui omnino vult, ut unus è laicis qui nondum pœnitentiam exsolverit, neque bigamus fuerit, baptizet: idque ob eam rem, quod neque Sacerdotes pœnitentiam peragere, neque ea perfecta absolvere ad id eligi, neque bigami esse poterant; quas quidem condiciones in uno laico qui baptizet, requirit ille Canon, quod eo modo sit Sacerdotis partes acturus. Si tamen tunc temporis intervenisset bigamus, unus tantum idemque pœnitens, Canon ille de crevisset, vel si omnia illa impedimenta sese obtulissent, ab eo potuisse sacrum baptismum conferri." Hactenus Illustr. Albaspinæus. Uno verbo, sensus Canonis est, ubi premit necessitas, & plures adsunt laici qui morienti Catechumeno per baptismum possunt subvenire, cum inter ceteros esse seligendum, qui fidelis sit, nec inter pœnitentes accenseatur, nec sit bigamus: si tamen non alius occurreret, posse eum & debere baptismum conferre.

Ad

Pagina 231. A.

To. 4. p. 2. p. 296.

Ibid.

Tom. I. Conc. p. 1252. E.

Ibid. p. 999. C.

Ad tertium: argumentantur illi SS. Doctores ex concessis in sententia rebaptizantium, quorum scilicet istud erat palmare fundamentum; nemo dat quod non habet; Hæretici non habent baptismum: ergo &c. Quo quidem principio gratis eis concesso, reponunt SS. Patres, & quidem apposite ad subjectam controversiam, quod sicut ii baptismum non admittunt, qui ab Ecclesia, in qua sunt baptizati, recedunt, ita nec jus illum conferendi amittit, qui se ab unitate Ecclesiæ separat; atqui ita hæretici Episcopi & Sacerdotes valide baptizant. Malè igitur ex hæc eorum argumentandi ratione inferitur, censuisse illos baptismum ab eo duntaxat posse conferri, qui baptizatus esset: de illo etenim baptismo nulla tunc erat controversia, sed tantum de veritate baptismi ab Hæreticis collati.

Ad quartum: satis constat ex dictis, dubium revera fuisse aliquando S. Augustinum circa baptismum datum ab Infideli: verum L. 7. de baptismo c. 33. absolute pronuntiat, ratum esse cuicumque & à quibuscunque verbis Evangelicis conferatur.

Ad quintum: Gregorius III. loquitur de iis Paganis qui inter baptizandum formam à Christo præscriptam non observaverant, quos idcirco jubet denuo baptizari.

Solvuntur nonnullæ quæstiones circa ministrum Baptismi.

Quæres 1. An sit aliquis ordo servandus inter ministros baptismi in necessitate?

Resp. affirmativè. *Neque enim laicus*, inquit S. Carolus in actis Ecclesiæ Mediol. parte 4. de Ministro baptismi, "præsentem Clerico; neque rursus Clericus præsentem Subdiacono; hicque itidem coram Diacono; nemo præterea eorum coram Sacerdote baptizare audeat: ipse autem norit, sibi licere baptizare etiam præsentem suo Episcopo.

Quæres 2. An plures ministri possint simul eundem hominem baptizare?

Resp. 1. Id nunquam licitum esse, quod est contra morem Ecclesiæ & contra institutionem Christi, qui sicut unus est, ita voluit unum esse in unoquoque baptizando ministrum.

Resp. 2. Triplicem fingi posse propositæ quæstionis hypothesein. Vel enim plures simul unum hominem baptizant, tanquam causæ partiales & à se invicem mutuo dependentes, sub hac verborum forma, *Nos te baptizamus in nomine Patris, &c.* quo casu nullum est Sacramentum. Quia, inquit S. Th. hic qu. 67. art. 6. "videtur esse contra rationem ministerii: homo enim non baptizat, nisi ut minister Christi & vices ejus gerens. Unde sicut est Christus, ita oportet esse unum ministrum, qui Christum repræsentet: propter quod signanter Apostolus dicit Ephes. 4. Unus Dominus, una fides, unum baptisma. Et ideo contraria intentio videtur excludere baptismi Sacramentum." Eadem quoque videtur esse ratio, si nempe loco istorum verborum, *Nos te baptizamus*, diceretur Græcorum more, *Baptizatur servus Christi, &c.* quia unusquisque ex illis ministris significaret se partialem tantum esse & inadæquatam causam ministerialem baptismi; quod pugnat cum institutione hujus Sacramenti à Christo facta.

Vel singuli illi ministri tanquam causæ totales ejusdem Sacramenti simul aquam effundens dicunt, *Ego te baptizo, &c.* & hoc casu ratum esset Sacramentum: Quia, inquit S. Th. ibid. "uterque exprimeret suam intentionem, quasi ipse singulariter baptismum conferret.

Vel denique eorum ministrorum unus aquam funderet, alter vero proferret verba, & ita eorum quilibet non integrum Sacramentum, sed partem Sacramenti ministraret; quo etiam casu nullum esset baptisma: quia nullus eorum posset vere dicere se baptizare; non qui

aquam funderet, aqua enim sola Sacramentum non perficit; non qui proferret verba, quia sine aqua baptismum non perficiunt, ipse autem aquam non effunderet. Ita S. Thom. loco citato.

Quæres 3. An possit aliquis seipsum baptizare?

Resp. negativè, quia est contra institutionem Christi, qui ministrum & subjectum baptismi aperte distinguit cum ait: "Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. Ita respondit ad propositam quæstionem Innoc. III. Interrogatus enim à Metense Episcopo, de Judæo qui morti proximus seipsum baptizaverat, respondet, illum esse denuo baptizandum. Refertur hoc Decretum L. 3. Decret. titulo 42. cap. 4.

Quæres 4. An unus minister possit simul plures baptizare?

Resp. in casu urgentis necessitatis id fieri posse; tali enim baptismo nec institutio Christi, nec forma consueta repugnat. "Christus enim, inquit S. Th. hic, qui principaliter baptizat, est unus; sed multi per baptismum efficiuntur unum in Christo.... Neque per hoc diversificaretur forma Ecclesiæ, quia plurale non est nisi singulare geminatum, præsertim cum pluraliter dicatur Matth. ultimo, Baptizantes eos, &c.

Quæres ult. Qui fuerint olim ritus præcipui circa ministrum baptismi observati?

Resp. 1. Ministros ordinarios & solemnitatis baptismi non nisi jejunos ad hoc ministerium olim accessisse. Colligit Vicecomes Lib. 1. c. 29. ex duplici Concilio, Parisiensi nempe & Meldensi. Idem quoque statuit Conc. Rotomagensis an. 1072. Can. 1. "Nullus Sacerdos, inquit, baptizet infantem nisi jejunos & indutus alba & stola, nisi necessitate.

II. Destinatas ad hoc ministerium vestes inducunt ministri, de quibus Beroldus sic loquitur: *Tunc*, inquit, (nempe Sabbato sancto) "Magister Scholarum præcedit cum pueris suis, cantando Antiphonam usque ad regias baptismalis Ecclesiæ, & ibi extra Ecclesiam Archiepiscopus exuit stolam, & planetam, & induit se paludamento baptismali, & præcingit se manu tergio cum singulo nexu veniente in sinistro latere in similitudinem ensis, & similiter nexum sandaliorum facit juxta calcaneum in similitudinem calcarium, habens mitram in capite, & sic incedit ad Fontes. "Ubi observa primum, ea quæ de stola extra Ecclesiam deposita dicta sunt, ad illam consuetudinem pertinere, qua nostri Sacerdotes stolam violaceam exuentes, aliam induunt albi coloris. Observa 2. vestes quibus inter baptizandum utebantur Ministri, fuisse albi coloris, ut colligitur ex Ordine Romano cap. de Sabbato sancto. Theodoretus L. 2. Hist. c. 27. meminit cujusdam vestis auro contextæ, quam Constantinus Imperator in honorem Ecclesiæ Hierosolymitanæ dedit Macario Episcopo, ut ea indutus baptizaret.

III. Ministri intro in aquam seu fontem baptismalem descendebant, sicut colligimus ex Ordine Romano & S. Ambrosio Lib. 2. de Sacramentis, c. 6. atque baptizandos de pondere sublato aquis totos immergebant oleo inunctos. *Ponit Sacerdos*, inquit Severus Alexandrinus Lib. de baptismo, "oleum olivæ in volam manus suæ, totumque corpus ejus, qui baptizatur, ungit, & dimittit illum in Baptisterium, respiciens ad Orientem; dextram suam, pergit ille, capiti ejus, qui baptizatur imponit, & sinistra suam ter attollit ex aquis à fronte, à tergo, & altero latere ejus." Idem fere refert S. Bonaventura in 4. dist. 3. qu. 1. "Sacerdos, inquit, debet puerum tenere per latera, & versa facie ad aquam debet mergere, ita quod habeat caput primo versus Orientem, secundo versus Aquilonem, tertio versus Meridiem." In illo autem gravi onere aquis immergendi grandiora adultorum corpora, levabantur Episcopi partim per assisten-

Tom. 9.
Conc. p.
1226. D

Pag. III.
A.

Biblioth.
PP. To.
12. p. 732
F. G.

Tom. 5.
p. 40. A.

assistentes Presbyteros & Diaconos; partim per susceprores, qui in brachia sua baptizatos suscipiebant, inde susceptores dicti; partim per ipsos baptizandos qui cum recti in aquis starent, atque pedibus imam Baptisterii partem tangerent, sui corporis molem sustinebant, cuius proinde pondere non ita gravabantur ministri baptizantes.

To. 2. p. 362. B. IV. In aliquibus Ecclesiis, ut in Mediolanensi, Episcopus baptizatorum pedes lavabat: de quo ritu loquitur S. Ambrosius L. 3. de Sacramentis cap. 1. *Ascendisti, inquit, de fonte, quid secutum est? Succinctus Sacerdos summus, licet enim & Presbyteri fecerint, tamen exordium ministerii à summo est Sacerdote, succinctus, inquam, summus Sacerdos pedes tibi lavit.*

ARTICULUS III.

De subiecto Baptismi, seu de suscipientibus Baptismum.

Subjectum Baptismi capax est solus homo viator: is autem vel est adultus, vel infans. De utroque, tum infantium, tum adultorum, Baptismo hic agendum.

De Baptismo infantium.

Circa infantium Baptismum hæc sunt expendenda.

I. Utrum infantes sint Baptismi capaces, & expediat eos baptizare.

II. Utrum infantes in utero materno adhuc inclusi, aut ex aliqua tantum sui parte egressi, possint baptizari.

III. An debeant baptizari Infidelium filii, parentibus invitis.

IV. Denique, quam fidem in infantibus Baptismus supponat & producat.

*Utrum infantes sint capaces Baptismi, & expediat eos baptizare.**Errores & opiniones.*

Circa primum, nempe infantes Baptismi capaces esse, errarunt ex veteribus.

To. 8. p. 17. F. G. Hieracitæ, quorum author Hierarcha: *Hi dicunt infantes non pertinere ad regnum cælorum, quia non sunt eis ulla merita certaminis quo vitia superantur.* Ita S. Augustinus, Lib. de hæresibus c. 47.

To. 10. p. 264. Vicecomes Lib. 2. de ritibus Baptismi c. 1. Coccius Thesauri L. 5. art. 6. eundem errorem Pelagio & cuidam Vincentio Victori affingunt; sed immerito: ipse enim Pelagius in sua ad Innocentium I. Epistola, profiteatur hanc opinionem sibi per calumniam imponi. Ita testatur S. Augustinus L. de peccato originis c. 17. 18. & Negabant quidem Pelagiani, Baptismum necessarium esse parvulis ad habendam vitam æternam: sed fatebantur necessarium ad obtinendum Regnum Cælorum: inde est quod ipsimet parvulos ad Baptismum admitterent. Eadem esse videtur Vincentii Pelagiani opinio.

Valdenses, teste Ermengardo in Opusculo adversus eos edito, docuere parvulis Baptismum aquæ nihil prodesse.

To. 1. p. 1497. C. Apostolici, teste S. Bernardo Serm. 66. in Cantica, irridebant Catholicos quod Baptismum infantibus darent.

Petrobrussiani, sic dicti à Petro de Bruis, idem docebant; adversus quos Petrus Cluniacensis Abbas & Bernardo coætaneus, duas conscripsit Epistolas in quibus errorem hunc refert & refellit.

Henriciani, ita dicti ab Henrico Petri de Bruis discipulo, ejusque nequitie ac impietatis hærede, nega-

Tournellis Tomi III. P. II. De Bapt. & Confirm.

runt quoque parvulos capaces esse Baptismi. Ita refert S. Bernardus Ep. 241.

Petrus quoque Abailardus & Petrus de Brixia idem docuere, sicut colligimus ex Conc. Lateranensi sub Innocentio II. Can. 23.

Cathari quoque, qui non longe ab his temporibus circa an. 1160. deprehenfi sunt Colonia, adversus quos plures Sermones edidit Eckbertus Monachus, in eundem errorem abiisse memorantur.

Ex Novatoribus superioris sæculi, Anabaptistæ sic dicti quod baptizatos in infantia, cum ad adultam pervenissent ætatem, iterum baptizarent eo quod Baptismum infantibus collatum nullum prorsus existimarent.

Orta est hæc Secta anno 1521. authore Nicolao Storkio, qui cum Luthero primum adhæsisset, ab eo postea deficiens, & insolitas jactans sibi factas per Michaellem Archangelum revelationes, Wittemberga pulsus incertisque sedibus per Thuringiam vagatus, specie sanctitatis, quam egregie mentiebatur, apud stolidum rusticorum vulgus fidem invenit. Horum Historiam scripsere Arnoldus Meshovius, & Joannes Ottius Tigurinus.

Michael Servetus in fine Libri de regeneratione, scribit puerorum Baptisma esse horrendam abominationem, Spiritus sancti extinctionem, Regni Christi conculcationem, Christi abnegationem &c. Illius varia argumenta refert & refellit Calvinus L. 4. Institutionis c. 16. n. 31.

Ministri Transylvani an. 1568. referente Socino Epistola de Baptismo ad virum nobilem, tanquam fratres agnovere & recepere eos qui in infantia baptizatos, postquam adoleverint, baptizandos esse dicunt.

Sociniani rati Baptismum rem esse indifferentem & liberam, neque eum infantibus conferunt, neque etiam denegant, quando sine scandalo denegari non potest. Sic ipsi interrogant in majori Catechesi Racoviensi c. 4. de Baptismo aquæ, "Num ergo ad eum ritum infantes pertinent? Respondent; nullo pacto. Et postea quarunt, quid de iis sentiendum sit, qui infantes baptizant. Respondent: Quantumvis ac in re errent, non licet tamen ideo eos condemnare, modo alioquin idolatriæ non sint; sed scite secundum præcepta Christi vivant, & alios sententiam ipsorum repudiantes non persequantur.

Theodorus Beza & omnes fere recentiores Novatores Lutherani & Calvinistæ hoc nixi principio, Baptismum esse sigillum & ob signationem fœderis iniri Deum inter & Christianos, contendunt solos Fidei filios, non vero Infidelium filios baptizandos esse: quod si contingat infantes mori sine Baptismo, eos à Regno Cælorum non excludunt.

Circa secundum, an nempe expediat infantes baptizare.

Opinio fuit Fidi in Africa Episcopi, eos non debere baptizari ante octavum à nativitate diem. De qua consultus S. Cyprianus, respondit per Epistolam quæ est n. 59. eos posse & debere baptizari.

Tertullianus in idem Afer L. de Baptismo c. 18. putat expedire magis si infantium Baptisma differatur, donec per ætatem sint rationis compotes: cujus duplicem profert causam & rationem; unam ex parte sponsorum qui exponunt se periculo, ne infantes factas eorum nomine promissiones, irritas faciant; alteram ex parte obligationum quæ per Baptismum contrahuntur: "Quid enim, inquit, necesse est sponsores etiam periculo ingeri? Quia & ipsi per mortalitatem destituere promissiones possunt, & proventu male idolis falli. Ait quidem Dominus, Nolite illos prohibere venire ad me. Veniant, ergo dum adolescunt, quid festinas innocens ætas ad remissionem peccatorum? (innocentes vocat infantes, per exclusionem peccatorum actualium, non vero originalis) "si pondus intelligant Baptismi, magis timebunt consecutionem quam dilationem."

tionem. Quin eodem nixus fundamento unicuique pro varia conditione, dispositione ac ætate, nominatim verò innuptis propter tentationes quibus obnoxii sunt, Baptismi cunctationem meliorem esse contendit.

To. 1. p.
658. B.

S. Gregorius Nazianzenus Oratione 40. quæ est in sanctum Baptisma, censet quoque ante triennium parvulos non esse baptizandos, nisi imminente periculo; quamquam vehementer invehitur adversus adultos qui Baptismum ad extremam usque senectutem differunt.

Ab eadem sententia non multum abhorruisse videtur Erasmus fragmento Epistolæ inter eas quas cum vita ejus Leidæ edidit Paulus Merula anno 1607. non tamen Ecclesiæ consuetudinem rejicit; disertè quippe scribit, *De Baptismo servetur quod tot sæculis servavit Ecclesia: sed vult infantes baptizatos, postquam adoleverint, interrogandos esse an ratas habeant promissiones per eorum sponsores factas; quod si recusaverint eas confirmare proprio arbitrio illos esse relinquendos, nec ad Christianam vitam cogendos.*

Hallucinantur hic Ludovicus Vives Annotationibus in Librum primum S. Augustini de Civitate Dei c. 27. & Walafridus Strabo L. de rebus Ecclesiasticis cap. 26. dum ajunt, *olim neminem ad Baptismum fuisse admissum nisi adulta jam ætate, cum quisque scire poterat quid peteret & acciperet, quibusve obligationibus sese adstringeret*: oppositum enim constabit ex testimoniis Veterum quæ statim adducturi sumus. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Infantes sunt Baptismi capaces, & expedit eos baptizari.

Dux sunt Conclusionis partes.

Probatur prima pars ex Scripturis.

Quadruplex ex Scripturis argumentum colligimus; nempe à præcepto Baptismi universali; à necessitate illius; ab effectu; denique ab exemplo & paritate.

I.
A præcepto
pro Ba-
ptismi.

I. A præcepto Baptismi universali quod dedit Christus Matth. 28. v. 19. his verbis: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Hoc autem præcepto voluisse Christum, ut non tantum adulti, sed etiam infantes baptizarentur, colligi potest, tum quia universale est & indefinitum; tum quia scopus Christi eo loci est, ut doceat modum colligendi & conservandi Ecclesiam in terris usque ad consummationem sæculorum; cum vero Ecclesia non adultos tantum, sed & infantes complectatur, modus etiam ille ad utrosque pertinet accommodatè & appositè ad conditionem eorum; ita ut scilicet adulti prius doceantur quàm baptizentur, infantes vero primo baptizentur, tum suo tempore doceantur. Tum quia antithesis id postulare videtur; nam *omnes gentes* videntur ibi opponi omnibus & solis Judæis, sicut postulat discrimen veteris & novi Testamenti; sicut igitur inter Judæos non adulti modò, sed infantes circumcidebantur; ita quoque in novo Fœdere non tantum adulti baptizandi sunt, sed & infantes. Tum denique quia Apostoli, qui haud dubiè sensum mandati Christi rectè intellexerunt, infantes procul dubio baptizarunt, cum integras familias hoc Sacramento initialle leguntur, sicut in quarto nostro argumento ostendemus.

III.
A necessi-
tate.

II. A necessitate Baptismi pro obtinendo Regno Cælorum. Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Generalis est Christi comminatio, quæ ipsos quoque involvit infantes. Mirum sanè est, Novatores adversus Anabaptistas disputantes eo S. Joannis testimonio uti posse, quod ipsi negant de vero aquæ Ba-

ptismo intelligendum esse, sicut diximus antea; ex illo tamen sic arguimus: Qui sunt capaces Regni Cælorum ii quoque capaces sunt Baptismi, sine quo ad Regnum Cælorum pervenire non possunt: atqui infantes capaces sunt Regni Cælorum; ergo &c.

Minor probatur ex verbis Christi Matth. 19. v. 14. *Sinise, inquit, parvulos, nolite eos prohibere ad me venire; talium est enim Regnum Cælorum.* Idem legitur Marci 10. v. 14. & Lucæ 18. v. 16, ubi Christus ejusmodi infantes jubet ad se adduci, eos in ulnas accipit, manus iis imponit ac benedicit; ergo non sunt illi à Sacramento Baptismatis arcendi.

Nec audiendi sunt qui reponunt, ed loci parvulos dici humilitate innocentia, non vero ætate; vel saltem eos esse intelligendos qui rationis usum adepti sunt, siquidem [inquiunt] ad Christum venire dicuntur, non afferri vel adduci.

Namque etiam si Christus in persona puerorum humilem & innocentem vitam commendare voluerit, an non etiam voluit significare infantilem ætatem non esse alienam à Regno Cælorum, adeoque à mediis institutis pro illius affecutione? sensu quippe literali historico verè à parentibus Christo pueri offerebantur, ut ipsis benediceret; at certè complexus ille ac benedictio significant infantes esse gratiæ capaces, sicut & Regni Cælorum.

Quòd verò citatis locis intelligantur infantes ætate, non humilitate solum, patet ex nomine græco quo usus est S. Lucas v. 15. vocantur enim *ἄρρα*, *ἄρρος* autem est infans adhuc in cunis, & tenellus plerumque lactens. Lucæ 1. v. 41. & 44. 1. Petri 2. v. 2. Idem S. Lucas ait quòd parentes suos ad Christum infantes afferebant, *προσφέρων*. Non est itaque quòd imperitè Anabaptistæ vim faciant in verbo, *venire*, quo utitur vulgatus interpres; nihil enim aliud significat, quàm accedete, seu appropinquare.

III. Ab effectu Baptismi qui positus est in remissione peccatorum, & interiori animæ per gratiam regeneratione. Act. 2. v. 38. Joan. 3. v. 5. ad Titum 3. v. 5. unde sic arguimus: Qui capaces sunt effectus Baptismi, ii capaces quoque censerì debent ipsius Baptismi; quibus enim res significata potest convenire, iis & signum hujus rei potest communicari: atqui infantes sunt capaces effectus Baptismi, remissionis scilicet peccati originalis quod nascendo contraxerunt, & interioris regenerationis & innovationis.

Minor probatur 1. ex citato c. 2. Actorum.

Postquam enim v. 38. S. Petrus dixit; *Baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum*, v. 39. sic pergit: *Vobis enim est repromissio & filiis vestris.* Ergo eadem gratiæ & remissionis peccatorum repromissio facta est filiis Judæorum, quæ Judæis ipsis; ergo æquè capaces sunt gratiæ, & consequenter medii seu signi practici quod Christus instituit ad illam gratiam communicandam. 2. Infantes capaces sunt peccati quod nascendo contrahunt; ergo & gratiæ regenerantis: nisi velis plus posse culpam primi parentis ad homines perdendos, quàm gratiam Christi ad eosdem servandos, quod certè impium videtur, & directè pugnat cum Apostolo dicente Rom. 5. v. 20. *Ubi abundavit delictum, superabundavit gratia: ut sicut regnavit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per justitiam in vitam æternam, per Jesum Christum Dominum nostrum.* 3. Expresse declarat Christus c. 19. S. Matth. jam citato, infantes pertinere ad Regnum Cælorum: ad illud autem pertinere non possunt sine Baptismo, dicente ipso Christo Joan. 3. vers. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*; ergo necesse est ut capaces sint Baptismi,

III.
Ab effe-
ctu.

IV. De-

IV.

Ab exem-
plo & pa-
ritate.

IV. Denique, probatur ab exemplo & paritate. Ab exemplo quidem Apostolorum: ii epim leguntur integras familias baptizasse. Act. 16. Lydia purpuraria cum omni domo sua baptizata est. Idem narratur de custode carceris Macedoniæ; & c. 16. 1. Cor. S. Paulus narrat se baptizasse *Stephanæ domum*: at verisimile non est, in iis domibus seu integris familiis aliquos „non extitisse infantes; ii ergo simul cum aliis baptizati sunt.

A paritate Circumcisionis: tam quippe possunt & debent baptizari infantes in novo Testamento, quam potuerint circumcidi in veteri. Paritas ostenditur. 1. quia utriusque par videtur necessitas. 2. quia Baptismus subrogatus est Circumcisioni, & ipsi successit in novo Fœdere, juxta Apostolum, Coloss. 2. v. 11. & 12. quia in Baptismo Christi Circumcisionem non manu factam agnoscit. 3. quia unus est utriusque finis. Circumcisio enimerat sacramentum initiationis, quo Ecclesiæ veteri adunabantur & sociabantur infantes circumcisi; per Baptismum quoque Corpori Christi, id est Ecclesiæ, copulantur & sociantur quicunque eo initiantur. 4. quia idem per utrumque Sacramentum significatur, nempe circumcisio interna cordis, & gratia regenerationis, cum hoc solum discrimine, quod Baptismus vere & ex opere operato gratiam illam conferat, quam non conferebat Circumcisio carnalis vetus; sicut ostendimus ubi de Sacramentis in genere. 5. denique, quia gratia Dei imminuta non est, nec parior, imo abundantior in novo Testamento: si quid ergo obstat ætas puerilis in Baptismo, ne gratiam recipiat propter defectum rationis, idem debuisset obstare impedimentum in Circumcisione veteri. Quod si tamen non frustra Dei beneficia jam tum per Circumcisionem oblata fuere & concessa Judæorum infantibus, (quamquam non ex vi propria Circumcisionis) quidni eadem, imo & majora seu ampliora Dei beneficia per Baptismum infantibus in nova Lege conferri affirmabimus? Tanto enim præstant Sacramenta nova veteribus, quanto Lex Christi Legi Moïsi superior ac perfectior est.

Secunda probatio ex constanti Traditione Ecclesiæ.

Traditionem hanc ex Conciliorum Decretis, ac SS. Patrum testimoniis demonstramus.

Ex Conciliis quidem.

Ex Carthaginensi cui 66. interfuere Episcopi sub sancto Cypriano an. 253. In eo quippe proposita fuit, agitata, & definita quæstio à Fido Episcopo excitata, an scilicet infantes baptizari tantum possent post octavum à nativitate diem. *In hoc*, [Concilio] ait S. Cyprianus Epistola 59. ad Fidum, „quod tu putabas esse faciendum, nemo consensit; sed universi potius judicavimus, nulli hominum nato misericordiam Dei & gratiam denegandam. *Et postea*: Porro si etiam gravissimis delictoribus, & in Deum multum ante peccantibus, cum postea crediderint, remissio peccatorum datur, & à Baptismo atque à gratia nemo prohibetur; „quanto magis prohiberi non debet infans, qui recens natus nihil peccavit, nisi quod secundum Adam carnaliter natus, contagium mortis antiquæ primæ naturæ contraxit?

Hoc Decreto vetus & Ecclesiæ ipsi cœva Christianorum fides ac Traditio confirmata fuit, non nova inventa doctrina. S. enim Augustinus Ep. 166. alias 28. ad Hieronymum de hac definitione loquens sic scribit: „Beatus Cyprianus non aliquod decretum condens novum, sed Ecclesiæ fidem firmissimam servans, ad corrigendum eos qui putabant ante octavum diem naturæ vitæ non esse parvulorum baptizandum... mox natum rite baptizari posse cum suis quibusdam Coepiscopis censuit.

Tournellii Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.

Ex Milevitano cui interfuit sanctus Augustinus an. 416. Can. 2. „Quicumque, *inquit*, parvulos recentes „ab uteris matrum baptizandos negat, aut dicit in re- „missionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil „ex Adam trahere originalis peccati, quod regeneratio- „nis lavacro expiatur, anathema sit.

Tam altas apud Fidelium animos radices egerat hæc fides quinto sæculo, ut ipsimet Pelagiani, originalis roræ aliunde hostes & impugnatores acerrimi, praxim tamen baptizandi infantes retinuerint, nedum damnaverint.

Ex Gerundensian. 517. Can. 5. „De parvulis, *inquit*, „qui nuper materno utero editi sunt, placuit constitui, „ut si infirmi, ut assolet, fuerint, & lac maternum non „appetunt, etiam eadem die, qua nati sunt (si oblati fue- „rint) baptizentur.

Ex Bracaren. III. an. 578. Can. 7. „Placeat, *inquit*, „ut unusque Episcopus per Ecclesias suas hoc præcipiat, „ut hi qui infantes suos ad Baptismum offerunt, si „quid voluntarie pro suo offerunt voto, suscipiatur ab „eis.

Denique, ut alia multa prætereamus, Conc. Trid. Sess. 7. Can. 13. de Baptismo, quam à majoribus acceperat finem & traditionem, eandem declarat & confirmat his verbis: „Si quis dixerit, parvulos, eo quod „actum credendi non habent, suscepto Baptismo, inter „Fideles computandos non esse, ac propterea cum ad an- „nos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos; aut „præstare omittere eorum Baptisma, quam eos non actu „proprio credentes baptizari in sola fide Ecclesiæ, ana- „thema sit.

Probatur eadem Traditio ex testimoniis SS. Patrum.

Ex S. Irenæo L. 2. adversus hæreses c. 22. alias 39. „Dominus, *inquit*, omnes venit per semetipsum salvare: „omnes, inquam, qui per eum renascuntur in Deum, „infantes & parvulos, & pueros, & juvenes, & senio- „res. Ideo per omnem venit ætatem; & infantibus in- „fans factus, sanctificans infantes; in parvulis parvulus, „sanctificans hanc ipsam habentes ætatem.

Ex Origene in cap. 6. Epistolæ ad Rom. Ecclesiæ, *inquit*, „traditionem ab Apostolis suscepit, etiam parvu- „lis dare Baptismum. Sciebant enim illi quibus mysterio- „rum secreta commissa sunt divinorum, quia essent in „omnibus genuina sordes peccati, quæ per aquam & spiri- „tum ablui deberent.

Ex Tertulliano, Lib. scilicet de Baptismo c. 18. ubi etsi privata sua sententia velit Baptismi perceptionem ad ætatem adultam differendam esse, eo tamen ipso non obscure innuit, suo tempore receptum fuisse in Ecclesia usum baptizandi infantes.

Ed tendunt quæ ipsemet Tertullianus generatim docet: cap. enim 17. Lib. de Baptismo indistinctè asserit, eum esse reum perditionis hominis, qui Baptismum, quem potuit, non administravit. Et L. de anima c. 39. & 40. exponens qua ratione, juxta Apostolum, filii Fidelium sancti sint, ait, „eos sanctos appellari, tam ex seminis „prærogativa, quam ex institutionis disciplina, quasi de- „signatos sanctitatis, ac per hoc etiam salutis, juxta Do- „mini definitionem, Nisi quis renatus fuerit &c. Ita, „*inquit*, omnis anima eo usque in Adam censetur, donec „in Christo recensatur; tamdiu immunda, quamdiu „recensatur. „Censet igitur Tertullianus, infantes ca- „paces esse salutis, ac proinde Baptismi.

Ex S. Cypriano Ep. 59. ad Fidum, ubi ex professo nostram probat & confirmat Conclusionem, ex definitione seu Decreto Concilii Carthaginensis, cujus verba mox relata sunt.

Ex S. Gregorio Nazianzeno Oratione 40 in sanctum Baptisma. „Quid autem, *inquit*, de iis dices, „qui adhuc tenera ætate sunt.... An eos quoque ba- „ptizabimus? Ita prorsus; si quod periculum urgeat. „Præstat enim absque sensu sanctificari, quam sine

„figillo & obfignatione abſcedere.“ Quod ibidem confirmat S. Doctor, exemplo & paritate Circumcifionis.

Ed. Parif. 1621. Tom. 2. App. p. 52. B. Tom. 1. p. 349. C. „cauſa, inquit, etiam infantulos Baptizamus, ut non ſint coinquinati peccato, ut eis addatur ſanctitas, juſtitia, adoptio, hæreditas, fraternitas Chriſti, ut ejus membra ſint omnes, ut Spiritus habitatio fiat.

Ex S. Ambroſio L. 2. de Abraham c. 11. n. 81. „Nec ſenex, inquit, profelytus, nec infans vernaculus excipitur; quia omnis ætas peccato obnoxia, & ideo omnis ætas Sacramento idonea.

Tom. 4. p. 2. p. 593. Ibid. p. 546. Ex S. Hieronymo Epift. ad Lætiam, ubi eos ſcleris arguit, qui Chriſtianorum infantibus Baptiſma recuſaverint. Et in fine Lib. 3. contra Pelagianos, adducto Cypriani teſtimonio ex Epiftola ad Fidum, concludit baptizandos eſſe infantem, non ſolum in Regnum Cælorum, ut aſſerebant Pelagiani, ſed etiam in remiſſione peccatorum, videlicet peccati originalis.

Denique ex S. Auguſtino, qui antiquæ hujus fidei ac Traditionis teſtis fuit ac ſtrenuus defenſor, Lib. 10. de Gen. ad litteram cap. 23. „Conſuetudo, inquit, matris Eccleſiæ in baptizandis parvulis nequaquam ſpernenda eſt, neque ullo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio.“ Et Lib. 1. de peccatorum meritis ac remiſſione cap. 26. Parvulos, inquit, baptizandos eſſe [Pelagianis] concedunt, qui contra authoritatem univerſæ Eccleſiæ, proculdubio per Dominum & Apoſtolos traditam, venire non poſſunt.

Tom. 10. p. 22. C. „Denique Sermone 10. de verbis Apoſtoli nunc 177. „Nemo, inquit, vobis ſuſurret doctrinas alienas. Hoc Eccleſia ſemper habuit, ſemper tenuit; hoc à majorum fide accepit; hoc uſque in finem perfeveranter cuſtodit.“ Alia ejusdem S. Doctoris teſtimonia ſuperius adducta ſunt, cum de neceſſitate Baptiſmi actum eſt.

Tom. 5. p. 480. A. Nonnullas hic ad Confirmationem noſtræ Concluſionis proponit rationes Bellarminus, quas ex adductis modò tum Scripturæ, tum SS. Patrum teſtimoniis facile erit unicuique inferre.

Secunda pars Concluſionis, nempe expedire ut infantem baptizentur.

Probatum 1. Quia homo à pueritia alicui vivendi rationi aſſuetus, ſummius in ea deinde perfeverat; atqui optandum eſt, ut in iis quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, homo firmiter perfeveret; bonum igitur ipſi ſi jugum ab adoleſcentia portaverit, Threnorum cap. 3. v. 27.

2. Quia periculum æternæ damnationis in quam incidere poſſet infans, ſi fortè ſine Baptiſmo repente moriatur, minimè compenſatur per fructum qui expectatur ex dilatione Baptiſmi; præſertim cum eo fructu non defraudentur infantem: quandoquidem grandiores facti informantur Eccleſiæ fide ac doctrina, ut norint quid in Baptiſmo promiſerint per ſponſores ſuos, cui fidem ſuam obſtrinxerint, ac ſponſionis ſuæ per totam vitæ ſeriem ſemper memores ſint ac cultodes.

3. Si adulta ætas ad Baptiſmum expectaretur, multi malè educati ac voluptatibus dediti, aut recuſarent omnino baptizari, aut in ultimam uſque ætatem Baptiſmum differrent, ne citò carni & mundo renuntiare cogerentur: atqui utrumque ſemper improbat Eccleſia, ut conſtat tum ex adductis modò teſtimoniis, tum ex iis quæ circa Baptiſmum Clinicorum antea obſervavimus, qui in pœnam dilati Baptiſmatis irregulares habebantur ad ſacros Ordines percipiendos.

Tom. 14. Conc. p. 779. B. Denique Conc. Trident. ſeſſ. 7. Can. 14. ſic Eraſmi opinionem perſtringit: Si quis dixerit, bujuſmodi parvulos baptizatos, cum adoleverint, interrogandos eſſe an ratum habere velint, quod patrini eorum nomine, dum baptizarentur, polliciti ſunt; & ubi ſe nolle reſponderint, ſuo eſſe arbitrio relinquendos, nec alia interim pœna ad Chriſtianam vitam cogendos, niſi ut

ab Euchariftia aliorumque Sacramentorum perceptione arceantur, donec reſipſcant, anathema ſit.

Solvuntur Objectiones.

Objectiones 1. Nullum extat in ſacris Libris exemplum infantis baptizati; ergo infantem non ſunt baptizandi.

Reſp. 1. Falſum eſſe antecedens; conſtat enim ex probationibus, Apoſtolos integras baptiſaſſe familias, in quibus haud dubiè aliqui fuere infantem.

Reſp. 2. nego conſeq. Tum quia Traditio, quæ altera eſt fidei noſtræ regula, conſtanter docet infantem eſſe capaces Baptiſmi, eoſque debere baptizari; ſilentium igitur Scripturæ efficax hic argumentum non ſuppeditat Anabaptiſtis, niſi cum adverſus Lutheranos & Calviniſtas pugnant; iſti etenim rejecta Traditionis authoritate, ab eo argumento vix ſeſe expedire unquam poſſunt. Tum quia eſi nullum ſit in Scripturis exemplum mulieris ad participationem Euchariftiæ admiſſæ, non inde tamen rectè concludi poteſt, eas vel incapaces eſſe illius percipiendæ, vel ad eam non eſſe admittendas: paritas manifeſta eſt.

Inſtabis 1. Juxta mandatum Chriſti Matth. 23. ii dumtaxat ſunt baptizandi, qui capaces ſunt doctrinæ; ait enim Chriſtus, Docete, baptizate omnes gentes: ſed infantem incapaces ſunt doctrinæ; ergo & Baptiſmi; neque enim ibi, ajunt Sociniani, Chriſtus agit de Baptiſmo aquæ, ſed doctrinæ.

Reſp. diſt. ant. Qui capaces ſunt doctrinæ, vel cum baptizantur, vel poſtquam baptizati ſunt, concedo: cum baptizantur dumtaxat, nego. Chriſtus igitur eo loci vult doctrinam Baptiſmo eſſe præmittendam, quando adulti baptizantur, de quibus poſitiſſimum hic agit: Decentes eos ſervare omnia quacunque præcepi vobis. Quantum verò ad infantem, tamenſi præ tenella ætate tunc doctrinæ capaces non ſint, ſatis eſt ſi poſtea doceantur cum ad uſum rationis pervenerint. Adde quòd verbum græcum, quo utitur S. Matthæus, *μαθητεύσατε*, propriè non tam ſignificat docere, quam diſcipulos facere, quod ſit etiam adminiſtrando Baptiſmum infantibus, qui per illum Chriſto, ejusque Religioni nomen dant ac ſpondent obſequium, & conſequenter ejus ſunt diſcipuli. Sic Joan. 4. v. 1. *μαθητά ποιείν*, non eſt ſimpliciter docere, ſeu diſcipulos facere, ſeu in diſciplinæ profeſſionem admittere. Hinc patet falſò prorfus Socinianos aſſerere, citato S. Matthæi loco, Chriſtum non agere Baptiſmo aquæ, ſed doctrinæ: quippe de illo Baptiſmo agit, de quo dixit Joan. 3. *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in Regnum Dei*; quem ipſe Chriſtus cum Apoſtoliſ ſuis uſurpavit; baptizavit autem Chriſtus cum Apoſtoliſ ſuis in vera & naturali aqua. Recole quæ ſuperius dicta ſunt, cum adverſus Socinianos Baptiſmi neceſſitatem demonſtrabamus.

Inſtabis 2. Marci ultimo, Chriſtus ait: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, ubi fides Baptiſmo præmittitur. Pariter Rom. 10. v. 10. *Corda creditur ad juſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem*: atqui parvuli talis fidei capaces ſunt. Pariter S. Petrus Act. 2. v. 38. ait: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque veſtrum*: infantem autem ſunt incapaces pœnitentiæ; ergo & Baptiſmi.

Reſp. 1. Ut moleſtum illud Anabaptiſtarum telum declinaret Lutherus, eo abſurditatis devenit aliquando, ut etiam in infantibus, dum baptizantur, fidei actualis motum agnoverit; exemplo fretus Joannis Baptiſtæ, qui in utero materno adhuc inclufus ad præſentiam Virginis Mariæ exultavit, & Chriſtum nondum natum agnovit. Luc. 1. v. 41. Verùm tam putidum figmentum irriſere vel ipſimet Lutheri diſcipuli: neque eò trahi debet exemplum Joannis Baptiſtæ, quòd unicum planè ac ſingulare fuit, niſi fortè voluerit Lutherus

Tom. 2.
p. 686.

therus etiam in exemplum trahere Asinam Balaam, quæ locuta est Num. 22. v. 28. atque *asinina expectare consilia*, ut loquitur S. Augustinus Epist. 187. aliàs 57. ad Dardan. c. 7. n. 24.

Resp. 2. his in locis sermonem esse duntaxat de adultis. De illis enim agitur, ad quos prædicationem suam, ut converterentur, Apostoli dirigebant, in quibus, ut baptismi fructum percipiant, prærequiritur fides, poenitentia &c. Infantes autem cum proprii actus sint incapaces, actualem etiam fidem cæterasque prævias dispositiones habere non possunt; Fideles tamen rectè dicuntur, à Sacramento fidei quod percipiunt; sicut rectè dicuntur rationales, ab anima rationali qua informantur, licet rationis actum exercere non valeant.

Instabis 3. Infidelis non est baptismi capax: atqui infantes sunt infideles, utpote qui fidem non habeant.

Resp. dist. maj. Infidelis positivè, id est, qui contrariio infidelitatis habitu vel actu laborat, concedo; infidelis negativè, id est, qui fidem non habet actualem, cuius est incapax, quales sunt infantes, nego. Fidem enim hanc actualem in iis supplet fides Ecclesiæ in qua baptizantur; & quemadmodum eis nocere potest peccatum personale Adami, cur ipsis non proderit fides aliena Ecclesiæ, accedente baptismi Sacramento?

Instabis 4. Quare potius exigitur dispositio prævia ex parte adulti, & nulla ex parte infantis? & quare ad baptismum potius quam ad Eucharistiam admittuntur.

Resp. ad primum: idcirco proprium voluntatis motum propriasque dispositiones in adultis præxigibaptismo, tum quia earum capaces sunt, tum quia qui proprio voluntatis motu se à Deo avertit per peccatum actuale, ille debet quoque ad Deum beneficio gratiæ excitantis & proprio motu liberi arbitrii converti: *Qui enim creavit te sine te*, ait S. Augustinus, *non salvabit te sine te*. Et, *Gratia Dei mecum*, ait Apostolus, ut insinuet necessariam esse liberi arbitrii nostri cooperationem gratiæ Dei moventi & excitanti: at infantes nec capaces sunt illarum dispositionum, nec proprio motu voluntatis peccaverunt, sed aliena tantum voluntate, nempe primi parentis, in quo omnes peccaverunt.

Ad secundum: Resp. 1. longo sæculorum tractu Ecclesiam olim infantibus baptizatis dispensasse Eucharistiam; & quidem, ut ait Conc. Trid. Sess. 21. cap. 4. *Sanctissimi illi Patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt*. Verum cum istud ad disciplinam pertineat, quæ pro temporum ac circumstantiarum mutatione, mutatur, non amplius Ecclesia infantes admittit ad sacram mensam.

Tom. 14.
Conc. p.
847. C.

Ibid.

Resp. 2. Disparitatem apertam esse: *Si quidem*, ait Concilium loco mox citato, *infantes per Baptismi lavacrum regenerati, & Christo incorporati, adeptam jam filiorum Dei gratiam in illa etate amittere non possunt*; Eucharistia verò destinatur tanquam alimentum spirituale ad reparandas vires animæ, quæ quotidianis lapsibus imminuuntur & infringuntur.

Instabis denique: Non satis intelligitur qua ratione infans possit interiùs renasci & renovari per gratiam baptismalem.

Resp. mirum non esse si istud apertè non intelligatur, cum sit mysterium fidei, cuius natura est, ut sit obscurum ac maximè reconditum, alioquin non amplius mysterium foret. Et verò quis concipit & exponere satis potest, qua ratione traducatur peccatum Adami in omnes ejus posteros? nemo certè. An ideo negandum absit. Satis ergo est, quod sciamus, Deo, cuius inexhausta virtus est, non deesse modum, quo possit infantes per gratiam suam interiùs renovare: qui enim de nihilo creavit hominem, haud dubiè potest & illum ab inhaerente labe peccati purgare.

Objicies 2. contra secundam Conclusionis partem: Christus anno ætatis trigésimo baptizatus est; quidni igitur ad hanc usque ætatem quisque suum differat baptismum?

Tournellii Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.

2. Tertullianus & S. Gregorius Nazianzenus existimant, satius esse si baptismus differatur ad plenioræ ætatem, in qua cognoscere quisque potest quibus si votis obstringat; durum quippe videtur infantes, cum adoleverint, obligare ad id quod infcii & ignari voverunt.

3. Multi ex veteribus dignitate & sanctitate conspici viri baptismum ad provectionem ætatem distulere, ut Constantinus & Valentinianus Imperatores; S. ipse Ambrosius paucis ante Ordinationem diebus, baptismate initiatus est, ut observat Paulinus in ejus vita.

Resp. ad primum: non omnia quæ fecit Christus in exemplum & imitationem à nobis necessariò esse ducenda. Eucharistiam v. gr. serò post cœnam celebravit, nectamen ita celebramus: Christus itaque anno ætatis trigésimo baptizatus est, quia baptismo non indiguit; sed baptismum duntaxat instituere tunc voluit, cum prædicationem suam auctoricaretur.

Ad secundum: Fatemur Tertullianum & S. Gregorium Nazianzenum in ea fuisse sententia, sed ab aliis SS. Patribus & à tota Ecclesia hac in parte deserti sunt, utpote qui infirmis admodum niterentur momentis. Unde hic observanda Vincentii Lyrinensis regula commonitorii cap. 39. *Quidquid (unus vel alter Patrum) quamvis ille sanctus & doctus, quamvis Episcopus, quamvis Confessor & Martyr, præter omnes, aut etiam contra omnes senserit, inter proprias & privatas opiniunculas, à communis, publicæ ac generalis sententiæ auctoritate secretum sit; nec cum summo æternæ salutis periculo, juxta sacrilegam Schismaticorum consuetudinem, universalis dogmatis antiqua veritate dimissa, unius hominis sectemur errorem*. Neque porro durum videri debet, si infantes, cum adoleverint, compellantur ad observationem vitæ Christianæ; jugum enim Christi suave est, & onus ejus leve.

Biblioth.
PP. To.
7. pag.
261. B.

Ad tertium: Particularia nonnullorum facta in exemplum & auctoritatem trahi non debent. Qui olim baptismum differebant, variis ducebantur motivis, ut voluptatibus securiùs & diutiùs indulgerent, poenarum canonicarum severitatem timentes; alii, ut ad gratiam baptismalem præviis ac diuturnis bonis operibus sese præpararent. Priores semper improbavit Ecclesia, & adversus eos SS. Patres summo zelo ac studio invehebantur; posteriorum verò, etsi laudarent pietatem, non semper probarunt consilium: unde si in lecto propter infirmitatem baptizari compellerentur, eos irregulares & ad sacros Ordines percipiendos inhabiles habuere; quo certè significabant illi Vereres, sibi minimè probari illam dilationem baptismi, quocunque tandem fieret prætextu.

Utrum infantes in utero materno inclusi, aut aliqua tantum sui parte in lucem editi, utrum monstrosi &c. baptizari possint & debeant.

Quæres 1. Utrum infantens in utero materno adhuc inclusi baptizari possint?

Resp. Vel infantes illos sic penitus inclusos esse ac membranis involutos, ut omnino lateant nec possint ullo pacto aqua perfundi, quo casu certum est illos non posse baptizari; vel ita esse in utero materno inclusos, ut tamen cujusdam instrumenti ope possit aqua ad illos deferri, quo casu nonnulli existimant, urgente mortis periculo, posse eos sic baptizari; si tamen postea foras prodeant, ac perfectè nascantur debere eos sub conditione rebaptizari, quia non constar de veritate & validitate prioris baptismatis: negant alii posse eos ullatenus baptizari, quia, inquiunt, debet prius aliquis nasci, quàm possit per baptismum renasci. Rationem hanc adducit S. Augustinus Lib. de peccat. meritis &

remissio.

To. 10. p. remissione cap. 27. *Sacramentum Baptismi*, inquit, 63. C. D. *perfecto Sacramentum regenerationis est. Quocirca sicut homo qui non vixerit, mori non potest; & qui mortuus non fuerit, renasci non potest.* Idem repetit Epist. 187. aliàs 57. ad Dardanum. Idem quoque do-

To. 2. p. cet Ildorus L. 1. Sententiarum cap. 22. *Qui in mater-* 689. *nis*, inquit, *uteris sunt, ideo cum matre baptizari non* Edit. *possunt, quia qui natus adhuc secundum Adam non est,* Paris. *secundum Christum non potest renasci. Neque enim* 1601. *dici regeneratio in eo poterit, quem generatio non pra-* p. 632. *cessit.* Eadem ratione utuntur Magister L. 4. Sentent. col. 2. H. *cessit.* Eadem ratione utuntur Magister L. 4. Sentent. dist. 6. littera B. S. Thomas hic qu. 68. artic. 11. & alii.

Dices: Infans in utero materno inclusus verè jam natus censetur in Adam, cum ejus contraxerit peccatum; quidni igitur poterit in hoc statu per aquam renasci?

Confirmatur: Infans capax est sanctificationis in utero, ut constat de Beata Virgine, Joanne Baptista & Jeremia; quidni ergo poterit renasci per gratiam baptismatis?

Respondet Sanct. Augustinus mox citata Epistola ad Dardanum, infantem in utero matris inclusum propriè natum non debere dici; alias triplex nativitas foret admittenda, una in utero, altera ex utero, tertia ex aqua & Spiritu sancto; quæ tamen ultima solet simpliciter secunda nativitas appellari. Contrahit quidem infans in utero inclusus peccatum Adæ, sed gratiam regenerantem non potest in eo statu adipisci, quia medium à Christo institutum pro communicanda illa gratia, nempe aqua baptismalis, ad eum pervenire non potest. Neque hic obijcienda sunt exempla eorum, qui in utero materno sanctificantem gratiam perceperunt; quæ enim ex singulari & planè extraordinaria Dei gratia ac potentia facta sunt, in exemplum trahi non debent, cum habeamus in Scripturis expressam Christi voluntatem his verbis: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Cælorum.*

Quæres 2. An infantes aliqua tantum sui parte in lucem editi, baptizari possint & debeant?

Respondet S. Thomas hic qu. 68. artic. 11. in responsione ad quartum: *Dicendum*, inquit, *quod expectanda est totalis egressio pueri ex utero ad Baptismum, nisi mors immineat; si tamen primò caput egrediatur, in quo fundantur omnes sensus, debet baptizari periculo imminente, & non postea rebaptizandus, si eum perfecte nasci contigerit. Et videtur idem faciendum, quacunque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitata consistit, sicut in capite, videtur quibusdam quod propter dubium, quacunque alia parte corporis abluta, puer post perfectam natiuitatem sit baptizandus sub hac forma: Si non es baptizatus, ego te baptizo, &c.* De illa forma conditionali baptizandi in dubio, diximus in Tractatu de Sacramentis in genere, qu. 1. artic. 6. in fine.

Quæres 3. An baptizandi sint partus monstrosi?

Resp. Diligenter esse attendendum, utrum naturam retineant hominis nec ne; de hoc verò potissimum ferri debet iudicium ex capite, utpote suprema imò & dignissima corporis parte, rationis domicilio, & in qua omnes vigent sensus. Si formam hominis retineant, debent baptizari, licet membrum aliquod non principale vel deficiat, vel redundet; si longius verò ab hominis forma habeant, vel superiori corporis parte bestiam potius repræsentent, planè à baptismo est abstinendum. Quod si gemelli sibi invicem sint adnati, seorsum uterque est baptizandus, idque absolute.

Quæres ultimò, an spurii, expositi, filii parentum excommunicatorum sint baptizandi?

Resp. ad primam & tertium, eos esse baptizandos; quia nullus à gratia saluari baptismi debet excludi propter vitium parentum, docet S. Augustinus Epist. 250. aliàs 75. ad Auxilium Episcopum. Et ut loquitur S. Cypr. Epist. 59. ad Fidum: *Hæc fuit in Concilio nostra sententia, à Baptismo atque à gratia Dei, qui omnibus misericors & benignus & pius est, neminem per nos debere prohiberi.* To. 2. p. 878. P. 96.

De infantibus verò expositis, si nulla via possit cognosci eos esse baptizatos, baptizandi sunt. Sequatur unusquisque in ejusmodi circumstantiis praxim suæ Ecclesiæ in Ritualibus expressam.

Utrum Infidelium filii invititis parentibus baptizari possint & debeant.

Ratum esse ac validum baptisma filiis Infidelium invititis parentibus collatum, omnes concedunt Theologi, quia nempe voluntas parentum, intentio & fides non pertinent ad essentiam Sacramenti, sed tantum ad æquitatem juris naturalis; multa autem non licet facere, quæ tamen si fiant, rata sunt & valida.

Tota igitur præsens controversia est, an debeant & licitè possint Infidelium filii, parentibus eorum invititis, baptizari. Ubi.

Observandum 1. Infideles subijci posse Principibus Christianis, vel civiliter tantum, quales sunt omnes eorum subditi; vel serviliter, tanquam servi & mancipia. Quæstio hic tantum movetur de filiis eorum Infidelium, qui civiliter subditi sunt Principibus Christianis.

Observandum 2. Scholæ Doctores in varias abire sententias. Sunt qui cum Scoto existimant, filios Infidelium, qui civiliter, tantum subditi sunt Principibus Christianis, posse licitè invititis eorum parentibus baptizari. Sunt qui cum S. Thoma negant id esse licitum; imo nonnulli contendunt, nequidem filios Infidelium, qui serviliter subditi sunt Principibus Christianis, posse invititis parentibus baptizari, ut Capreolus in 4. dist. 5. qu. 1. artic. 3. Marsilius in 4. qu. 4. artic. 4. dubio 2. & alii. Launojus Doctor Parisiensis, Dissertatione de veteri more baptizandi Judæos & Infideles, plura congerit facta & exempla quibus videtur efficere posse Ecclesiam licitè Infideles ad baptismum cogere.

Observandum 3. quæstionem hic institui de illis Infidelium filiis, qui nondum rationis usum adepti sunt; certum quippe est adultos, ut volentes baptizari possunt, ita nolentes non posse nec debere baptizari.

CONCLUSIO.

Filii Infidelium non debent invititis parentibus baptizari, nisi sint serviliter subiecti, aut in manifesto vitæ crimine constituti.

Dux sunt Conclusionis partes. Probatur prima pars: Quia id licitè fieri non potest, quod secum importat vel irreverentiam Sacramenti, vel contemptum patriæ potestatis, adeoque & juris naturalis transgressionem; atqui baptizare infantes Infidelium parentibus invititis, importat secum vel irreverentiam Sacramenti, vel patriæ potestatis contemptum, adeoque & juris naturalis transgressionem.

Namque, vel parvuli sic baptizati relinquuntur sub patriæ potestate, & tunc manifestum imminet periculum, & contemptus Sacramenti ex parte parentum Infidelium, & subversionis ex parte parvulorum, qui pravis imbuti documentis percepto Sacramento ac fidei Christianæ renuntiabunt. Vel subducentur à potestate parentum; & tunc jus naturale quod parentes habent in filios, violabitur; quod certè non magis licitè fieri potest, quam si ab iisdem bona quæ justè possident per vim eriperentur.

Proba-

Probatur secunda pars: Quia tunc baptizari possunt parvuli, cum id fieri potest sine injuria patriæ potestatis, & irreverentiâ Sacramenti: atqui cum parentes sunt serviliter subjecti, aut filii in periculo mortis constituti, tunc si baptizantur eorum filii, nec fit injuria patriæ potestati, nec irreverentiâ Sacramento.

Non injuria patriæ potestati: nam qui serviliter domino subjicitur, est in potestate domini, tam ratione sui, quam aliarum personarum sibi conjunctarum, puta uxoris aut filiorum, nec ullum amplius in res suas dominium retinet; quin & potest à domino divendi: loquimur enim hic de servitute propriæ dicta, vi cujus dominus potestatem habet vendendi servum, ut fit apud Turcas. Ut autem possit dominus citra injuriam patriæ autoritatis parvulum baptizare, fatis est quod possit illum à patre separare, & illis, prout libuerit, uti; ergo &c.

Non fit etiam irreverentia Sacramento, cum supponantur illi infantes à parentibus Infidelibus avulsi, atque bonis & christianis imbui documentis.

To. 10.p.
742.G.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. cum Launoio: Constat ex multis factis & exemplis piissimorum Principum, jure ac licite Infideles ad Baptismum compulsos fuisse.

Ex Chilperico qui, referente Gregorio Turonensi
L. 6. Historiæ Francorum cap. 17. multos Judæos ba-
ptizari mandavit, ex quibus plures ille ex sacro Lavacro
suscepit.

Ex Dagoberto qui, teste Authore vitæ S. Amandi Trajectensis apud Surium die sexta Februarii, Litteras concessit S. Amando Trajectensi Episcopo, ut Infideles Gandavenſes cogeret ad Baptiſmum.

Ex Carolo Magno qui, ut testantur Francorum Annales qui incipiunt ab anno 707. & desinunt in annum 800. apud Duchesne Tom. 2. Saxones ad Baptismum percipiendum coegit: quod factum probavit Adrianus I. S. Pontifex Ep. 8. ad Carolum Magnum, quæ extat Tomo 2. Conciliorum Galliæ.

Ex Sisebuto Hispaniarum Rege qui, referente Baro-
nio ad an. Christi 614. n. 39. Judæos ad Baptismum
quoque coegit; quod certe à nullo Hispaniæ Episcopo,
nullo Concilio fuit improbatum.

Resp. 1. exempla ista apposita non esse ad mentem nostræ Conclusionis, quæ non de adultis, sed de infantibus sub patria authoritate constitutis loquitur. Et si vero constaret exemplis quæ profert Launojus, licitum aliquando esse Infideles ad Baptismum motivis quibusdam timoris ac pœnæ adducere, sicut docet S. August. Ep. 93. alias 48. ad Vincentium, non sequitur licitum esse infantes aut à parentibus abstrahere, aut iis invicis, & in eorum potestate relictos, baptizare.

Resp. 2. morem cogendi Judæos ad Baptismum percipiendum, non approbasse Ecclesiam.

Non approbavit Ecclesia Hispanica in IV. Concilio
Toletano an. 633. Can. 57. ubi sic statuit: " De Judæis
"præcepit sancta Synodus, nemini deinceps ad creden-
"dum vim inferre: cui enim vult Deus miseretur, &
"quem vult indurat. Non enim tales inviti salvandi
"sunt, sed volentes; ut integra sit forma justitiæ: sicut
"enim homo proprii arbitrii voluntate serpenti obediens
"periit; sic, vocante Dei gratia, propriæ mentis conver-
"sione quisque credendo salvatur. " Improbatur igitur
Concilium Toletanum, quod fecerat Rex Sisebutus, cu-
jus factum refert.

Non approbavit Romana Ecclesia: S. enim Gregorius Magnus L. 11. Epistolarum Ep. 15, nunc Lib. 13. Ep. 12. ad Paschasium Episcopum Neopolitanum sic loquitur: "Qui sincera intentione extraneos à Christiana Religione ad fidem rectam cupiunt adducere, blandimentis non asperitatibus debent studere. *Et postea:* Agendum ergo est ut ratione potius & mansuetudine provocati, sequi nos velint, non fugere." Et Ep. 45. L. 1. nunc 47. ad Virgilium Arelatensem, & Theodorum Massiliensem Episcopos, ait quidem se laudare intentionem eorum qui Judæos ad fidem Christi adducere volunt, sed timere ne si coacti ad Baptismum veniant, non prædicationis suavitatem, sed necessitate, ad pristinam superstitionem remeantes, inde deterius moriantur, unde renati esse videbantur.

Unde his Episcopis author fuit S. Gregorius, ut præ-
dicatione, suasionē, instructionē Judæos ad Christum
adducere conentur.

Tom. 5.
Conc. p.
1719. B.

Ibid. D.

Ibid. p.
542. A.B.

Tom. 8.
Conc. p.
531. A.

Resp. 3. nequidem ex adductis factis & exemplis quidquam posse adversus consuetudinem Ecclesiæ inferri.

Non ex facto Chilperici: Quia ipse Gregorius Turo- P. 292. E.
nensis qui factum refert, illud improbat: ait enim cap.
17. " hoc modo baptizatos, corpore tantum & non
„mente fuisse.

Non ex facto Dagoberti: Namque licet reipsa Author vitæ S. Amandi obtentas à Dagoberto Litteras memoret, non ait tamen potestate per eas facta usum fuisse S. Amandum; imo multa pro Christi nomine apud Gandavos sustinuisse, “semperque verbum Dei prædicasse, & quos ex captivitate redimebat, baptizasse.

Non ex factio Caroli Magni. Namque 1. non legimus Saxones ad fidem coactos fuisse, sed eos sponte Religionem Christianam, pro urante Imperatore, amplexos fuisse. 2. Alcuinus Epist. 7. quæ est prima apud Duchesne, dicit “ Carolum Magnum sua sollicitudine, devotione & benignitate per veræ salutis consilium, per optimam voluntatem Saxones convertisse. “ Quæ sane loquendi ratio non arguit coactionem & violentiam; imo addit “ esse instruendos ut præparati recipiant „ Baptismum. To. 2. p. 668.

§ 4

but ali-

„ut aliquis semper invitus & penitus contradicens, compellatur ad recipiendam & conservandam fidem Christianam.“ 3. denique, Adrianus S. Pontifex in Epistola octava gratulatoria ad Carolum Magnum utitur tantum his verbis, *Perduxistis, deduxistis annisu vestro*, [nempe Saxones ad fidem] quæ sanè verba confirmationem non sonant.

Tom. 6.
Conc. p.
1775.

Non denique ex facto Sisebuti, quod improbatum fuit à Concilio IV. Toletano Can. 55.

Objicies 2. Possunt baptizari filii Hæreticorum; ergo & Infidelium.

Resp. nego consequens & paritatem. Disparitas est, quia Ecclesia jus habet in Hæreticos, tanquam in filios perduelles; at jus non habet in Infideles, qui omnino foris sum. *Quidenim mihi de iis, qui foris sunt, judicare?* inquit Apostolus primæ Corinth. 5. v. 12.

Instabis 1. Parentes jus non habent in baptismum; ergo non possunt ab illo suos arcere infantes.

Resp. dist. ant. jus non habent directum, concedo: indirectum, nego: quia jus habent servandi suos infantes, adeoque impediendi ne à sua subducantur potestate ut baptizantur.

Instabis 2. Possent baptizari infantes dum rationis usum non habent; & postquam ad illum pervenerint, possunt à suis parentibus consentientes avelli.

Resp. nego ant. Manifestum enim foret subversionis periculum, ne scilicet infantes sui ac rationis compotes facti, nec à suis parentibus discedere, nec fidem Christianam in baptismo perceptam vellent retinere.

Objicies 3. Obedire magis præstat Deo quam hominibus: atqui Deus præcepit omnes baptizari; ergo reclamantibus & invitis parentibus, licet eorum filios baptizare.

Resp. dist. min. Atqui Deus præcipit omnes baptizari, servato jure naturali & reverentia Sacramento debita, concedo: secus, nego. Porro constat ex probationibus, non posse filios infidelium invitis eorum parentibus baptizari, quin violetur jus naturale, & Sacramento inferatur injuria.

Instabis 1. Potior habenda est ratio juris Divini, quam juris gentium: atqui propter titulum servitutis, quæ jure duntaxat gentium introducta est, possunt Infidelium pueri invitis parentibus baptizari; ergo &c.

Resp. dist. maj. Si jus Divinum permittat baptizari infantes eorum Infidelium qui civiliter tantum subiecti sunt Principibus Christianis, concedo: si non permittat, sicut reipsa non permittit, nego. Possunt quidem infantes illi baptizari titulo servitutis per jus gentium introductæ, quia nempe tunc licet à parentibus abstrahuntur, qui naturali, quod in illos habent, jure, si non radicali, saltem actuali per servitutem privantur; adeoque cum ejusmodi infantes sint in potestate dominorum, quibus eorum parentes serviliter mancipantur, possunt iis invitis baptizari.

Instabis 2. Possunt licet infantes à suis avelli parentibus, si pravis moribus ab illis instituuntur, aut si periculum sit ne ab illis occidantur; ergo à fortiori possunt ab ipsis abstrahi ut baptizentur; mors quippe animæ majoris longè momenti est, quam mors corporis.

Resp. nego consequens & paritatem. Disparitas est, quia prava morum institutio & vitæ corporis conservatio juris sunt publici, atque Respublica, cujus pax & tranquillitas ex bona civium institutione pendet, auctoritatem suam in res hujusmodi exercere potest; Sacramenta vero juris sunt simpliciter Divini positivi, & ad ea illos duntaxat cogere Ecclesia potest, in quos auctoritatem habet ac dominium: sed Ecclesia nullum jus ac dominium habet in Infideles; ergo &c. Fateamur quidem mortem animæ longè majoris esse momenti, quam sit mors corporis, & istam alteri esse

postponendam, modo id fiat & ordinata via, non vero inordinata; namque enim facienda sunt mala, ut eveniant bona.

Instabis 3. Capite “Ex litteris. De conversione Infidelium, dicitur quod infans in tali ætate non debeat manere apud illas personas de quibus possit esse suspicio, quod vitæ vel salutis infidetur illius;” ergo propter necessitatem spiritualem sicut & corporalem possunt infantes à parentibus abstrahi.

Resp. nego consequ. Magna quippe disparitas est casus, qui hic proponitur & solvitur, & Conclusionis nostræ. Namque agebatur de infante, quem mater Judæa repetebat, quia minor erat triennio, ac proinde materna cura & solatio egebat; pater è contra ad fidem Christianam conversus filium reposcebat. His in circumstantiis respondet S. Pontifex: “Cum filius in potestate patris consistat, cujus sequitur familiam, & non matris; & in tali ætate quis non debet apud eas remanere personas de quibus possit esse suspicio, saluti vel vitæ infidetur, patri eundem filium esse assignandum.”

Unde Concilium Toletanum IV. an. 633. c. 63. statuit sufficere alterutrius parentis, sive patris, sive matris, consensum, ut possit infans, altero renitente, baptizari.

Instabis denique: Possunt Reges & Principes Christiani idololatrias à suis nefandis sacrificiis celebrandis terrore legum ac supplicio capitis prohibere. *Quis enim*, ait S. Augustinus alloquens Donatistas in Epist. 93. aliàs 48. ad Vincentium, “non laudat leges ab Imperatoribus latis adversus sacrificia Paganorum? Et certè longe ibi pœna severior constituta est; illius quippe impietatis capitale supplicium est.” Ergo possunt etiam omni falsa Religione à suis ditionibus expulsa, subditos suos ad veram etiam invitos cogere.

Resp. nego consequens. Ista enim duo sunt planè diversa, alicui interdicere cultum impiæ Religionis, & ipsum cogere ad cultum veræ Religionis: prius possunt, & aliquando tenentur exequi Principes, præsertim cum dispar cultus subditos non raro ad discordias ac jurgia incitet, quos in pace ac unione continere, officium est ac jus Principum: at non tenentur, nec debent invitos ac reluctantes Infideles sibi civiliter tantum subditos, ad baptismum suscipiendum, & profitendum Christianam Religionem tormentorum acerbitate compellere. Laudat citato loco S. Augustinus legem ab Imperatoribus latam, & quidem æquissimam, adversus sacrificia Paganorum; quia penes illos erat usum illorum sacrificiorum, & cultum idolorum intra limites Imperii sui prohibere: at non laudat, quod Paganos istos ad cultum veri Dei invitos compulerit, quæ duo valde diversa sunt.

Quam fidem in infantibus aut supponat, aut producat Baptismus.

PRÆNOTANDA.

Observandum 1. duplicem in baptismo fidem distinguere posse, unam actualem quæ præcedit baptismum, tanquam dispositio quædam necessaria; alteram quæ sequitur baptismum, & est pars essentialis justificationis, quæ solet appellari habitualis fides.

Observandum 2. Cum SS. Patres ajunt parvulos baptizari in fide parentum vel Ecclesiæ, eos non loqui de fide habituali, sed de actuali; & cum dicimus parvulos baptizari in fide parentum, sensus non est, parvulos justificari formaliter, aut esse fideles aliena fide, sicut nobis imponit Kemnitius: neque etiam sensus est, ut exponit Lutherus, parvulis impetrari fidem, qua justificentur, à fide & precibus offerentium & Eccle-

Decret.
p. 1277
n. 20.

Tom. 5.
Conc. p.
1720.

To. 2. p.
234. C.

Ecclesiæ; fidem enim justificantem habent parvuli infusam ex opere operato, seu vi & efficacia Sacramenti, non ex opere operantis ministri. Sensus igitur est, fidem actualem quæ in adultis, cum baptizantur, requiritur tanquam dispositio ad baptismum necessaria, in parvulis non esse, sed eam suppleri per fidem Ecclesiæ & offerentium. Unde

Observandum 3. triplicem hic excitari controversiam.

Prima est de fide actuali; an infantes qui baptizantur, talem habeant actualem fidem.

Secunda est de fide habituali; an scilicet illa per baptismum infundatur parvulis, & an fide Catholica certum sit eam infundi.

Tertia est de natura illius fidei quæ infunditur; an sit qualitas seu habitus infusus ac permanens, an quilibet aliud ab actu fluente & transeunte distinctum, & quid eade re fide Catholica sit definitum. Circa quas quæstiones errarunt Novatores, & Scholastici orthodoxi in varias abiere sententias.

Errores & opiniones.

Circa primum; Lutherus L. de Captivitate Babylonica cap. de baptismo, docere videtur, infantes, cum baptizantur, habere fidem actualem. Cum enim dixisset omnia Sacramenta ad fidem alendam fuisse instituta, atque totam justificationem esse à fide; sibi objicit parvulorum baptismum, qui fidem habere non possunt: cui objectioni respondet 1. infantes credere. 2. eos fidem acquirere, non vi Sacramenti, sed per orationem Ecclesiæ & fidem offerentium; & ita exponit quod vulgò dicitur, parvulis scilicet aliena fide succurri. Quod verò loquatur de fide actuali, sua & exemplum impij quo utitur, cujus nempe cor, verbum Dei dum sonat, potens est immutare, licet non minùs surdum sit & incapax, quàm parvulus. Et in Libro contra Cochlaeum ait: *Intolerabile esse mendacium, quando baptizans à parvulo querit an credat, & respondetur pro ipso, Credo. Ut quidem, inquit, interrogat an credat, si certum est eos non credere?*

In Conciliabulo Wittembergensi an. 1536. Lutherani magistri sui sententiam paulò mitigarunt. Tria circa fidem infantium docent. 1. *Rejiciendum esse errorem illorum qui imaginantur salvari infantes sine aliqua ipsorum actione.* 2. *Et si non satis assequi valeamus, inquit, qualis illa sit parvulorum actio, tamen certum esse in eis fieri sanctos & novos motus, sicut in Joanne Baptista, quando exultavit in utero.* 3. *Licet non sit imaginandum quòd infantes intelligant, tamen motus eorum & inclinationes ad credendum & diligendum Deum, similes esse motibus fidei & dilectionis, & hoc intelligendum esse, cum dicuntur infantes credere.* Hanc sententiæ Lutheri mitigationem communiter sequuntur Lutherani.

Calvinus L. 4. Institutionis cap. 16. ad hanc Lutheri sententiam primum inclinavit; eam tamen defendere ausus non est. *Non satis, inquit §. 18. tutum fuerit hoc adimere Domino, ne sese illis quoquo modo exhibere cognoscendum queat.* Et §. 19. *Non quòd eadem esse fide præditos temerè affirmare velim, quàm in nobis experimur, aut omnino habere notiam fidei similem.* Postea addit: *Deum virtute sua incomprehensa renovare interius infantes.* Omnes Calvini discipuli negant quoque ullam in infantibus baptizatis esse fidem actualem.

Circa secundum Novatores Calvinistæ rati hominem justificari per imputationem justitiæ Christi, quæ nostra teguntur delicta, consequenter inficiantur formalem, propriam, internam & inhaerentem justitiam infundi parvulis dum baptizantur.

Tempore Magistri Sententiarum, id est duodecimo

saeculo, excitata est quæstio, sicut ipse observat Lib. 4. Sententiarum dist. 4. littera H. utrum parvulis in baptismo detur gratia, nempe interior & informans. Fuisse enim qui id negarent, ut colligimus ex Clemente V. in Concilio Viennensi & Innoc. III. *Contendentes*, ait Vega L. 7. in Concilio Trid. c. 24. *nullam esse justitiam creatam, à qua formaliter homo sit justus, sicut ab albedine est homo albus; sed perinde esse hominem justum, & amicum, & gratum Deo, ab amore quo Deus illum amat, & ad gratiam suam & beatitudinem accipiat, ac Petrus est Joanni amicus & gratus, ab amore quo Joannes Petrum prosequitur.* In hanc sententiam inclinare videtur ipse Magister, tùm loco mox citato, tùm præsertim Lib. 1. dist. 17. ubi docet, *charitatem qua diligimus Deum & proximum, esse Spiritum sanctum, nec illam consequenter esse aliquid creatum: quæ Magistri opinio tanquam nova & erronea notatur, ac reponitur ad calcem Operis ipsius, inter eos articulos quos ceteri Doctores in ipso improbarunt & rejecerunt, sicut constat ex Alfiiodorensi Lib. 3. Summæ Tractatu 6. cap. 1. ex Guillemo Parisiensi L. de moribus cap. 4. ex Divo Thoma, Alensi, Alberto & aliis; quamquam Magistrum benignè interpretari conatur Scotus L. 1. Sententiarum dist. 1. art. 3. Et revera ipse Magister L. 4. dist. 4. littera H. ait, *de adultis non dubitari quin gratiam operantem & cooperantem recipiant.* Et Lib. 2. dist. 27. disertè docet, *virtutem esse qualitatem qua in anima est tanquam forma, & gratiam esse virtutem nobis à Deo infusam.* Sed quidquid sit de Magistri sententiâ, S. Thomas 3. par. qu. 69. art. 9. testatur etiam ætate sua nonnullos dubitasse an infantibus gratia informans & inhaerens infunderetur. Fundamentum dubitandi erat, quia inutilis planè ipsis videbatur talis informans & inhaerens gratia, quam ad actum redigere, seu qua uti actu non possunt infantes.*

Ceteri verò Doctores tanquam rem certam docere, infantibus, dum baptizantur, concedi fidem & gratiam interiorem informantem, quæ non sit actualis fidei motus, sed aliquid fixum ac permanens ab actibus distinctum.

Circatertium, nempe naturam illius gratiæ & fidei interioris, an sit vera qualitas seu habitus infusus, fixus & permanens, olim quidem disputatum & dubitatum fuit; at nullus jam Orthodoxus absque temeritate posset istud in controversiam adducere. Verum tota lis in eo est, an sit de fide certum ac definitum, gratiam illam infantibus per baptismum infusam, esse qualitatem seu habitum supernaturalem animæ inhaerentem.

Andreas Vega Franciscanus, qui Concilio Tridentino interfuit, L. 7. in illud Concilium c. 24. existimat rem esse à Concilio Tridentino definitam, *tametsi, inquit, non sub nomine habituum; adeoque rem esse fidei, sub pœna anathematis tenendam & credendam.* Addit ibidem, summa concordia post Magistri temporaria Scholasticos Doctores sententiam hanc propugnasse, *non solum ut probabilem, sed, ut quidam eorum disertè tradiderunt, ut certam & indubitatum, & ab omnibus propter auctoritatem Scripturæ & Sanctorum amplectendam ut veritatem fidei.*

Dominicus Soto è familia Prædicatorum, qui eidem quoque Concilio interfuit, & Opus suum de Gratia eo stante publici juris fecit, non obscurè videtur affirmare, certum quidem esse de fide infundi per baptismum gratiam interiorem, quæ sit ab actibus aliquid distinctum, sed de fide non esse, eam esse qualitatem seu habitum infusum animæ inhaerentem L. 2. de Gratia cap. 18. ait, *ingentem quidem temeritatem esse negare gratiam hanc inhaerentem, non tamen esse contra fidem.* Et c. 8. ait, *Concilium consulto abstinuisse à vocabulo habitus, ut rem expressè non desiniret.*

Idem tamen Theologus scribens in 4. Librum Sententiarum, insinuat, jam ab Ecclesiâ definitum esse, gratiam

gratiam hanc qualitatem esse, seu habitum permanentem, quamquam nec ex propria sua natura necessaria sit ad justificationem, nec olim ad fidem pertinuerit. Sic loquitur in 4. dist. 1. qu. 3. art. 1. *Qui sanè intelligere cupit, quomodo Sacramenta gratiam conferant, id primum constituat, oportet, fingendo nullam ejusmodi qualitatem esse necessariam: nam profecto Patres nunquam de illa disputare cogitarunt, imò res est non adeò antiqua. Enim vero in Concilio Viennensi, propter parvulos ante usum rationis sacro fonte intinctos, sanxerunt ut probabilius, & nuper in Tridentino ut certius, qualitates illas quæ sunt gratiæ & virtutes baptizatis infundi; sed hoc tantum à tempore Apostolorum docti, docereque postmodum posteros contendebant, quod Sacramenta nova Legis in hoc sensu gratiam conferrent, quòd homines facerent Dei amicos, sive per qualitatem id fiat, sive sine illa, ut inter homines accidit. Paulò tamen inferius sibi objicit, jam constitutum esse ab Ecclesia, hominem non fieri gratum nisi per qualitatem ei inherentem. Quam quidem objectionem non refellit, sed hac data & non concessa, solvit argumentum sibi propositum, inde scilicet malè inferri, per Sacramenta seu per creaturam illam gratiam seu qualitatem infusam creari.*

Et in eundem Librum 4. dist. 6. q. 1. art. 3. conclusione 2. sic scribit: "Quòd gratia baptismate abluta infundatur, duplicem habere potest sensum: unum quòd fiant Deo grati, & hic semper fuit habitus tanquam fides Catholica; alter verò sensus est, quòd illa gratia sit qualitas ab homine distincta, divinitus concreata, quæ fiat homo gratus, sicuti est habitus scientiæ & virtutis acquisitæ: atque hic sensus non est tanquam de fide usque adeo antiquus, quoniam neque tam planè ex sacra pagina colligitur. Nam ut distinctione 1. q. 3. explicuimus, nihil repugnat hominem esse Deo gratum absque aliqua sibi inherente qualitate, sicuti ego sum gratus amico, eo solùm quòd diligor ab illo. Et pariter distinguendum est de virtutum infusione: quòd enim fides, spes & charitas sint auxilia quædam specialia Dei, quibus nos supra naturam ad credendum movet, & sperandum & amandum, confessio Evangelica est, ... quòd autem sint habitus distincti potentiarum, sicuti acquisiti, nec tam planè colligitur ex sacris Litteris, nec est tam antiqua Ecclesiæ confessio: imò gradatim veritas hæc est ab Ecclesia suscepta. Primum enim Innocentius in capite *Majores. De Baptismo.* Tanquam rem inter Theologos dubiam reliquit, utrum hoc secundo modo gratia & virtutes per baptismum infundantur: postmodum verò in Concilio Viennensi pars hæc affirmativa tanquam probabilior, dictisque sanctorum & doctorum magis concors recepta est, quòd scilicet tam parvulis quàm adultis infunditur, ut patet in Clementina fidei Catholicæ. De summa Trinitate & fide Catholica; & hoc potissimum propter parvulos, de quibus majus erat dubium. Nunc autem novissimè in Concilio Tridentino tanquam certa veritas est sub hoc verborum tenore decreta Sess. 6. Can. 11. Si quis dixerit hominem vivificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate quæ in cordibus eorum per Spiritum sanctum diffundatur, atque illis inhaereat; aut etiam gratiam qua justificamur, esse tantùm favorem Dei, anathema sit. " Haecenus Soto, qui non obscurè docet doctrinam habituum infusorum ad fidem (nempe explicitam) olim non pertinuisse, nunc verò post definitionem Ecclesiæ pertinere, quamquam non sub nomine seu appellatione habitus; id est, rem nomine expressam definitam quidem esse, non ipsum nomen.

Melchior Canus ex eadem familia Prædicatorum, qui Concilio Tridentino etiam interfuit & postea creatus Episcopus Canariensis L. 7. de Locis c. 2. reponit inter quæstiones in Scholis salva fide agitas, istam,

an gratia qua justificamur sit quadam qualitas animo impressa. P. 350.

Idem pariter docent Bannes 2. 2. qu. 23. art. 2. Medina in primam 2. qu. 100. art. 2. conclusione 2. Ruardus Taperus art. 7. qui est de libero arbitrio. Thomas Stapleton L. 7. de Justificatione c. 8. Albertus Pighius L. 5. de libero arbitrio. His historicè præmissis, sit

PRIMA CONCLUSIO.

Nulla est in infantibus, cùm baptizantur, fides propria actualis, sed hæc per fidem Ecclesiæ & offerentium puerum ad baptismum, suppletur.

Dux sunt Conclusionis partes. Prima pars probatur: Quia fides propria consistit in illustratione mentis rebus revelatis assentientis, & motione voluntatis: *Credere, To. 10. p. 686. E.* inquit S. Augustinus L. de Prædest. SS. c. 2. *nihil aliud 792. E.* est, quàm cum assensione cogitare. At infantes utriusque sunt incapaces: *Nescire divina parvulos, inquit S. Doctor Epistola 187. aliàs 57. ad Dardanum, qui nec humana adhuc noverint, si verbis velimus ostendere, vereor ne ipsis sensibus nostris facere videamur injuriam, quando id loquendo suademus, ubi omnes vires officiumque sermonis facillimè superat evidentia veritatis. Ibid. addit infantes suis vagitibus ac fletibus baptismum potius videri reluctari, quòd certè vitio ipsis verti deberet, si uterentur rationis & voluntatis arbitrio. Dicimus ergo, pergit S. Doctor, in parvulis baptizatis, quamvis id nesciant, habitare Spiritum S. Inde perspicuum est, quàm stolidum sit Lutheri figmentum circa fidem actuale infantium, vixque ille potest è manibus Anabaptistarum effugere. Undique illum isto dilemmate conclusum tenuerunt: Vidistis aliquando infantes dum baptizantur, quàm refugiant, ejulent, oblucentur. Quæro igitur; vel intelligunt quid agant, vel non intelligunt: si non intelligunt, nec credunt; si non credunt, perperam baptizantur, & vicerunt Anabaptistæ: si non intelligunt, sacrilegi sunt, qui sic pervicaciter Sacramenta recusant, ne tam purgantur, quàm maculantur: non igitur baptizentur, & vicerunt Anabaptistæ.* *To. 2. p. 686. G.*

Secunda pars probatur ex eodem S. Augustino Lib. 3. de libero arbitrio c. 23. n. 67. *Satis pie rectèque credimus, inquit, prodesse parvulo eorum fidem à quibus consecrandus offertur. Et hoc Ecclesiæ commendat saluberrima auctoritas, ut ex eo quisque sentiat, quid sibi proficit fides sua, quando in aliorum quoque beneficium, qui propriam nondum habent, potest aliena commodari. Et L. 1. de peccat. mer. & remiss. c. 19. probat infantes dici posse & debere fideles, etiam sensum credendi non habeant: Quoniam, inquit, fidem per verba gestantium quoddammodo profitentur. Et ut loquitur c. 27. 22. F. In infantibus credere, est baptizari: non credere autem, non baptizari. Nempe fideles appellantur infantes à Sacramento fidei quòd percipiunt.* *To. 1. p. 637. F.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Fide Catholica certum est infantibus per baptismum infundi sanctificantem gratiam & fidem, quæ sit aliquid fixum & permanens ab actibus distinctum, & quæ desinente sæculo duodecimo habitus nomine explicari cœpit: utrum autem sit vera qualitas animæ inherens, verus habitus, fide non constat.

Tres sunt partes Conclusionis. Prima pars probatur ex Scriptura, quæ hominis justificationem iis exprimit terminis, quibus fixum aliquid & permanens in anima designatur.

I. Id evincunt ea testimonia quibus affirmat Deus se permanere & habitare in justis. Joan. 14. versu 23.

"Si

„Si quis diligit me, sermonem meum servabit, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. 1. Cor. 3. v. 16. Nescitis quia templum Dei estis, & Spiritus Dei habitat in vobis.

II. Probat ex iis locis in quibus homo dicitur regenerari, novus creari. 1. Petri 1. v. 3. „Benedictus Deus, & Pater Domini nostri Jesu Christi, qui secundum misericordiam suam magnam regeneravit nos. Ad Titum 3. v. 5. Secundum misericordiam suam salvos nos fecit, per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti. Ephes. 4. v. 24. Induite novum hominem, qui secundum Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis. Porro quemadmodum terminus generationis & creationis est aliquid fixum & permanens, ita & regenerationis.

III. Ostenditur iis locis in quibus gratia „diffusa dicitur in cordibus per Spiritum sanctum qui datus est nobis. Rom. 5. v. 5.

IV. Idem probant ea testimonia quibus gratia dicitur esse „semen Dei, 1. Joan. 3. v. 9. pignus hereditatis Ephes. 1. v. 14. signaculum Spiritus sancti, „ibid. cap. 4. vers. 30.

V. denique probatur ex iis locis quibus dicitur, impossibile esse sine fide placere Deo, Hebr. 11. v. 6. Rom. 3. v. 28. „Arbitramur justificari hominem per fidem; „ex quibus sic arguimus; Nullus Deo placere potest ac de injusto fieri iustus, absque fide: atqui infantes Deo placere possunt & fieri iusti per Baptismum; ergo necesse est infantes habeant aliquam fidem: non habent porro actualem, ut per se clarum est; ergo habent fidem ab actibus distinctam, quæ habitualis, infusa, & inherens solet appellari.

Probat 2. ex Conciliis.

I. Ex Viennensi sub Clemente V. Clementina „de Summa Trinitate & fide catholica, „ubi postquam asseruit unicum esse Baptisma omnibus necessarium, loquens de effectu Baptismi varias recenset Theologorum opiniones. „Quibusdam, inquit, ex istis dicentibus, per virtutem Baptismi parvulis quidem remitti culpam, sed gratiam non conferri. Aliis è contra asserentibus, quod & culpa eisdem in Baptismo remittitur, & virtutes ac informans gratia infunduntur quoad habitum, et si non pro illo tempore quoad usum. Nos autem attendentes generalem efficaciam mortis Christi, quæ per Baptismum applicatur pariter omnibus baptizatis, opinionem secundam, quæ dicit tam parvulis quam adultis conferri in Baptismo informantem gratiam, & virtutes, tanquam probabiliorem, & dictis sanctorum ac doctorum modernorum Theologiæ magistrorum magis consonam & concordem, sacro approbante Concilio, duximus eligendam.

Circa quod Clementis V. testimonium duo sunt observanda.

Primum, Theologos illos, quos ait negasse gratiam infundi per Baptismum, egisse tantum de infantibus, non vero de adultis; nullus enim ex antiquis Theologis legitur hanc gratiæ permanentis infusionem negasse respectu adultorum: unde opinio Magistri, quamvis non quemlibet habitum, sed charitatis tantum, negaret, nova semper visa est & ab aliis Theologis rejecta.

Secundum, ejusmodi Theologos non negasse in parvulis, cum baptizantur, aliquid internum, fixum & ab actibus distinctum, per quod formaliter regenerentur; sed tantum negasse illud fixum & ab actibus distinctum, esse habitualem & informantem gratiam, seu qualitatem permanentem & inherens per modum habitus. Constat istud ex oppositione sententiæ utriusque, cujus meminit Clemens V. „Quibusdam, inquit, ex istis dicentibus, per virtutem Baptismi remitti culpam, sed gratiam non conferri. „Quam? nempe illam quam admittebant alii Theologi de quibus statim loquitur, scilicet, informantem & habitualem gratiam. Idem

significat Innocentius III. Extra. „De Baptismo & ejus effectu. Aliis, inquit, asserentibus per virtutem Baptismi parvulis quidem culpam remitti, sed gratiam non conferri; nonnullis dicentibus dimitti peccatum, & virtutes infundi quoad habitum, non quoad usum. „Ergo gratia quam primi Theologi negabant & quam alii contendebant infundi, est gratia habitualis, quatenus habitualis; id est, qualitas fixa & permanens animæ inherens. Cum igitur Clemens V. sacro approbante Concilio, secundam hanc opinionem tanquam probabiliorem adoptat & suam facit, probabiliorem non appellat eam opinionem quæ justificationem per aliquid internum ac fixum ab actibus distinctum fieri contendit; hæc quippe non modo intra limites probabilis continetur, sed certa est certitudine fidei catholice: sed probabiliorem eam appellat, quatenus contendit illud fixum & ab actibus distinctum esse veram qualitatem animæ inherens, seu habitum.

II. Probat ex Concilio Tridentino Sess. 6. c. 7. ubi sic loquitur. „In hac impij justificatione per Spiritum sanctum charitas Dei diffunditur in cordibus eorum qui justificantur, atque ipsis inheret: unde in ipsa justificatione cum remissione peccatorum hæc omnia simul infusa accipit homo per Jesum Christum, cui inseritur, fidem, spem, & charitatem. „Charitas vero seu gratia quæ diffundi dicitur & inherere, haud dubie est aliquid fixum; permanens, ab actibus distinctum, quod habitus nomine solemus appellare, licet eo uti noluerit Concilium, inquit Soto, ne rem expresse definiret. Sed quidquid istud sit, fatendum est, esse aliquid internum, inherens animæ, ab actibus distinctum, quod unum hic contendimus. Et Sess. 7. Can. 13. de infantibus baptizatis sit statuit: „Si quis dixerit, parvulos, eo quod actum credendi non habent, suscepto Baptismo inter fideles computandos non esse; ac propterea cum ad annos discretionis pervenerint, esse rebaptizandos, anathema sit. „Igitur infantes baptizati, juxta Concilium, habent fidem: non habent porro actualem; ergo habitualem, seu eam quæ ab actibus distincta est, & quæ vulgo solet habitualis appellari.

Denique Can. 11. Sess. 6. sic ait: „Si quis dixerit, homines justificari vel sola imputatione justitiæ Christi, vel sola peccatorum remissione, exclusa gratia & charitate qua in cordibus eorum diffunditur, atque illis inheret, anathema sit. „Quid est autem gratia interior diffusa & inherens nisi gratia fixa, permanens, ab actibus distincta, quam dicimus habitualem. Igitur fide catholica certum est, justificationem hominis formalem fieri per aliquid internum, fixum & ab actibus distinctum.

Probat 3. ex constanti SS. Patrum traditione. Semper quippe in Ecclesia Christi creditum est, hominem de injusto fieri justum, de inimico fieri Dei amicum, per aliquid quo interius renovatur & immutatur: sola quippe peccatorum remissio externa est, & hominem interius non mutat; sed illud internum est aliquid fixum ab actibus distinctum, quod in infantibus, qui sunt fidei actualis incapaces, & in adultis cum dormiunt, perseverat.

Hoc evincunt rationes & modi loquendi quibus utuntur SS. Patres, dum agunt 1. eos esse perfectos qui spiritum perseverantem habent. Ita S. Irenæus L. 5. ad versum hæreses c. 6. 2. operationem Spiritus sancti ita esse in homine iusto, sicut videndi facultas est in oculo, sicut ars est in artifice. Ita S. Basilus L. de Spiritu sancto c. 26. 3. impressionem gratiæ similem esse picturæ, 4. denique, gratiam esse animæ sanitatem, vigorem, veram libertatem, Dei filiationem, novam nativitatem ac regenerationem; quæ certe omnia vix explicare possis per aliquid pure externum: igitur important aliquid internum, formale, permanens ac fixum, ab actibus distinctum.

To. 10. p. 7. B. Ibid. p. 94. Ibid. p. 742. G. Quin S. Augustinus gratiam illam infantibus per Baptismum infusam disertè agnoscit Lib. 1. de peccat. mer. & remiss. cap. 9. ubi ait, *Christum dare fidelibus occultissimam sui Spiritus gratiam, quam latenter infundit & parvulis.* Et c. 19. dicit infantes esse fideles per Sacramentum fidei. Et L. de gratia & libero arbitrio cap. 22. de infantibus qui quando baptizantur, oblatari solent, inquit, *Heret in illis etiam reluctans gratia.*

Hinc non immeritò Vega Lib. 7. in Concilium Tridentinum cap. 24. loquens de Decretis ejusdem Concilii mox citatis, asserit, *Patres intellexisse hanc fuisse communem Ecclesie fidem, tametsi non sub nomine habituum; neque potuisse à Catholicis Doctoribus diversissimorum temporum summa concordia sententiam hanc tradi, nisi esset à Spiritu sancto, & digna, quæ ab omnibus reciperetur.*

Tertia pars Conclusionis, nempe fide Catholica non esse definitum, illud internum ab actibus distinctum per quod homo formaliter justificatur, esse veram qualitatem & habitum inhærentem ad sensum Scholæ, probatur: 1. Quia fatentibus Vega & Dominico Soto. Concilium Trid. consultò abstinent à nomine *habitus*, ne rem expressè definiret. 2. Quia Clemens V. laudatus appellat illam habituum doctrinam *probabiliorum* dumtaxat, non verò certam certitudine fidei. 3. Quia Doctores orthodoxi salva fide ita sentiunt, ut Medina, Canus, Bannes, &c. Igitur ad fidem quidem pertinet, formalem hominis justificationem fieri per aliquid internum fixum, ab actibus distinctum; verum definitum non esse quid illud sit, an qualitas & habitus inhærens, an auxilium seu motio Dei actus & habitus vices suppletis: quamquam usus Ecclesie jam invaluit, ut illud internum & fixum, habitum appellemus. Et verò nullus fingi potest terminus ad id significandum aptior, & modis loquendi, quibus utitur Concilium Tridentinum, magis accommodatus.

Dices 1. Fides illa habitualis quæ supponitur infundi per Baptismum infantibus, omnino videtur inutilis, cum in actum exire non possit.

Resp. nego ant. Inservit enim maximè, tum ut infantes verè & formaliter justi sint ac fideles; tum ut suo tempore, beneficio gratiæ actualis, eos ad actus fidei eliciendos inclinet: atque in eo discrepant habitus infusi ab acquisitis: quod isti per frequentes actus comparati sint, illi verò à Deo in nobis sine nobis cooperantibus infundantur.

Dices 2. S. Augustinus frequenter inculcat parvulos dici fideles propter fidem, non quidem propriam sed alienam; ergo nullam in illis agnoscit fidem habitualement. aliàs dixisset infantes fideles appellari à tali fide habituali. Ita Epistola 23. L. 1. de peccat. mer. & remiss. c. 19. & 27. Serm. 14. de verbis Apost. & L. 3. de libero arbitrio c. 23.

To. 10. p. 72. Q. D. c. 2. Resp. nego consequens: in his quippe locis excludit solum à parvulis S. Doctor fidem propriam actualem, non vero habitualement, quam disertè agnoscit Lib. 1. peccat. mer. & rem. c. 9. & 19. L. de gratia & libero arbitrio c. 22. & præsertim L. 3. de peccat. mer. & remiss. c. 2. ubi sic loquitur: *Sicut ergo eorum per quos renascuntur, justitia spiritus rejicit in eos fidem, quam voluntate propria nondum habere potuerunt; sic eorum per quos nascuntur, caro peccati trajicit in eos noxam, quam monitum vita propria contraxerunt. Et sicut eos vita spiritus in Christo regenerat fideles, sic eos corpus mortis in Adam generaverat peccatores.* Quibus sanè verbis aperte significat sanctus Doctor, parvulos, sicut internum ac propriè dictum contrahunt peccatum nascendo, ita internam ac veram fidem iis infundi quando per Baptismum renascuntur. Cur verò sanctus Doctor talem fidem habitus nomine non designaverit, hæc certè non improbabilis reddi potest ratio, quod habitus nomen ali-

quid amplius importet, ex usu Philosophorum, quam nudam & quiescentem qualitatem; nempe promptitudinem, facilitatem, & inclinationem seu expeditam motionem ad agendum, quam constat non esse in parvulis: unde consultò S. Doctor à nomine habitus abstinent.

Dices 3. Parvuli adepto rationis usu actum fidei exercere non possunt, nisi prævia doctrina informetur; ad quid ergo habitualis illa fides, quam supponuntur percipisse in Baptismo?

Jam diximus necessariam illam esse ut infantes fideles sint & Dei filii, non tantum per extrinsecam quandam imputationem justitiæ Christi, neque per solam peccatorum remissionem, sed per aliquid internum, formale, & proprium; seu per habitum infusum animæ inhærentem, qui ut in actum erumpat opportuno tempore, necessariò requirit & præviā doctrinam, & spiritum interiorius insonantem & moventem per gratiam suam: in quo discrepant habitus infusi ab acquisitis, quod isti cum sint per frequentes actus comparati, ex sese ad similes actus disponant, moveant, & inclinent, neque tam facile possint à subjecto dimoveri; habitus verò infusi sunt qualitates veluti sopitæ ac quiescentes, quæ ut in actum erumpant, indigent tum externis, tum internis auxiliis, unde per unum actum contrarium expelluntur. Ita fides, per hæresim; spes, per desperationem; charitas, per peccatum mortale extinguntur.

De Baptismo adultorum.

Circa Baptismum adultorum duo sunt expendenda.

Primum, an aliquæ requirantur in adultis præviæ dispositiones ad percipiendum Baptismum, & quænam illæ sint: ubi antiqua Catechumenatus Historia paucis retexenda erit.

Secundum, an quilibet adultus, sive sanus, sive infirmus, furiosus; amens, mortuus, aut vivus pro mortuis, baptizari possit & debeat.

An in adultis præviæ ad Baptismum requirantur dispositiones, & quæ.

Dispositiones in adulto requisitæ, necessariæ sunt vel ad veritatem seu valorem Sacramenti, vel ad fructum ejus percipiendum. Censensus seu intentio recipientis Baptismum omnino requiritur, verè seu validè percipiat Baptismum, sicut ostendimus in Tractatu de Sacramentis in genere qu. 4. art. 2. Hic igitur quæstio dumtaxat est de dispositionibus requisitis ad licitè & cum fructu percipiendum Baptismum.

Graviter invehitur S. Basilii Orat. 13. de Baptismo, adversus eos qui Baptismum ad extremam usque senectutem protrahabant, cum infirmitas premit, nec latis rationis ac libertatis animo permittit ut sese debitè disponat ac præparet. *Quid expellas, inquebas, beneficio febris baptizari, quando nec salutaria verba loqui, nec item audire commodè poteris, morbo caput occupante: non manus in cælum tollere, non in pedes erigi, non genua adorando flectere, non commodè doceri, non securè ac liberè confiteri, non cum Deo pacisci, non abrenunciare inimico, fortè nec scitè inter initiandum subsequi; dubitantibus etiam presentibus, num gratiam sentias, an sine fructu quæ agantur, accipias.*

CONCLUSIO.

Requiruntur in adultis ad percipiendum cum fructu Baptismum, præviæ dispositiones, nempe fides in Christum, dolor de peccatis, inchoatus DEI amor &c.

Probat 1. de fide. Tum quia in Scripturis dicitur neminem posse justificari sine fide. Rom. 3. v. 28. *Arbitramur*

bitramur justificari hominem per fidem. Hebr. 11. v. 6. *Sine fide impossibile est placere Deo.* Tum quia Act. 8. v. 37. S. Philippus postulanti Eunuchus Baptismum his verbis, *Ecce aqua, quid prohibes me baptizari?* respondet: *Si credis ex toto corde, licet.* Tum denique, quia idcirco Christus Matth. 28. vers. 19. jubet ut prius Apostoli doceant, quam baptizent, *Docete, baptizantes.* Unde Marci 16. v. 15. ait: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, salvus erit; qui vero non crediderit, condemnabitur.*

De pœnitentia patet ex c. 2. Act. v. 38. ubi S. Petrus plures baptizaturus, postulat ut agant pœnitentiam: *Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur unusquisque vestrum.* Unde & ii qui ad Joannem accedebant ut baptizarentur, *confitebantur peccata sua*, in signum doloris & pœnitentiæ, ad quam Joannis Baptismus excitabat. Hinc est quod S. Justinus Dialogo cum Tryphone asserat, *Baptisma solum purificare potest pœnitentiam agentes.*

De amore Dei patet, tum quia Scriptura declarat neminem justitiam consequi, nisi Deum amet. 1. Joan. 3. v. 14. *Qui non diligit, manet in morte.* 1. Corinth. ultimo v. 22. *Si quis non amat Dominum Jesum Christum anathema sit.* Joëlis 2. v. 12. *Convertimini ad me in toto corde vestro.* Tum quia SS. Patres asserunt pœnitentiam nullam esse sine amore Dei saltem initiali & inchoato. *Pœnitentiam certam facit amor Dei & odium peccati*, ait S. Augustinus; sed de hoc argumento fusiùs & ex professo, ubi de Sacramento Pœnitentiæ, Deo aspirante, differemus.

To. 14.
Conc. p.
713. E.

Sufficiat hic unum Concilii Tridentini testimonium ex c. 6. Sess. 6. ubi requirit ad Baptismum, ut qui baptizandus est, fidem habeat, peccatorum se intelligat, Deum, Deum timeat, ubique propitium fore speret, eum tanquam omnis justitiæ fontem diligere incipiat; odio ac detestatione peccatorum moveatur ad pœnitentiam, quam ante Baptismum agere debet: denique dum proponit suscipere Baptismum, inchoet novam vitam & servet Dei mandata. Harum omnium dispositionum necessitatem adductis Scripturæ testimoniis ibidem confirmat Concilium.

Ratio denique suffragatur, quia qui proprio voluntatis motu à Deo aversus est per actualia peccata, debet propria quoque voluntate ad Deum sese convertere.

Necessitatem illarum omnium dispositionum ad Baptismum semper agnovit Ecclesia, quæ tot præviis Catechesibus ac probationibus informabat eos qui ad Baptismum aspirabant, sicuti constat ex Historia veteris Catechumenatus.

HISTORIA VETERIS CATECHUMENATUS.

Ut clarius sit & brevior narratio, nonnullis interrogationibus ac responsis eam absolvemus.

Quæres itaque 1. quid sit Catechumenus.

Resp. Juxta vim nominis græci, Catechumenum eum esse cui mysteria fidei vivæ vocis ministerio creduntur, *ἀπὸ τοῦ ζωνταίου*, quod est viva voce instruere. Aliis nominibus etiam appellabantur, nempe alumni, audientes, novitii, catuli adhuc infantie recentis, discipuli, tyrones, candidati fidei genus electum &c.

Quæres 2. an antiqua sit Catechumenatus institutio.

Resp. Affirmativè: jussit enim Christus Apostolis, ut doceret prius gentes, quam baptizarent. Matth. 28. v. 19. qui ordo respectu adultorum semper fuit observatus.

Quæres 3. quot fuerint antiquitus gradus seu ordines Catechumenorum.

Resp. Tres fuisse: primus erat audientium, eorum scilicet qui Baptismi desiderio tenebantur, & cœtibus, *Journelis Tomi III. P. II. De Bapt. & Confirm.*

publicis Christianorum, conciliis, instructionibus intereant, ut de mysteriis fidei differentes Pastores audirent, unde Audientes dicti; nondum tamen nomen suum Catechumenorum albo inscribendum dederant. Hi ex conventibus tempore sacrificii cum ethnicis & pœnitentibus ejiciebantur.

Secundus Catechumenorum gradus eorum erat qui Ecclesiæ nomen dederant quia genua in Ecclesia flectebant, & super quibus genuflexis preces & orationes pronuntiabantur. Hi proprie dicuntur Catechumeni; & illi intelliguntur, cum in Sinaxi Diaconus edicebat alta voce, *Quicumque Catechumeni discedite.* Nam priores cum ethnicis sine speciali edicto pellebantur.

Tertius gradus est Competentium seu Electorum, qui scilicet quadragesimali tantum tempore, aut paulo ante Pentecosten, erant in Ecclesiis conspicui; Competentes dicti, quia, inquit Isidorus Hispalensis L. 2. de Ecclesiasticis Officiis c. 21. "post doctrinam fidei, post continentiam vitæ, ad gratiam Christi percipiendam festinant; ideoque Competentes appellantur, id est, gratiam Christi petentes." Electi quoque dicebantur, quia post diligens examen exacti Catechumenatus segregabantur, & percipiendo Baptismo idonei judicabantur.

P. 610.
col. 1. G.

Simile quid à Paganis observatum legimus erga eos quos suis mysteriis initiabant. "In sacris, inquit Olympiodorus, præcedebant publicæ purgationes, deinde hæc excipiebant aliæ reconditiore: post hæc aggregationes, tum sequebantur epoptiæ, id est factorum omnium plena participatio." Solebant etiam nondum mysteriis initiatos ab eorum participatione arcere: hinc solemne istud, *Procul hinc, procul ite prophani.*

Quæres 4. quo ritu Infideles inaugurabantur Catechumeni audientes.

Resp. ritu singulari eos fuisse inauguratos. 1. illis catholica fides exponebatur. 2. exigebatur ab illis vitæ melioris propositum. 3. in illorum ora insufflabatur. 4. frons eorum signo Crucis muniebatur. 5. manus eorum oratione imponebantur. 6. sal eis degustandum præbebatur. Constant isthæc omnia ex S. Gregorio Magno in suo Sacramento, titulo, *Ad Catechumenum ex Pagano faciendum.* Refert S. Augustinus L. de catechizandis rudibus c. 4. Catechumenis datum olim fuisse panem quemdam benedictum, qui vocabatur panis Catechumenorum, & quædam erat corporis Christi figura.

Quæres 5. quibusnam documentis informarentur Catechumeni proprie dicti, & à quibus; an viri seorsim à mulieribus.

Resp. 1. Catechumenos de fide & moribus fuisse informatos, juxta mandatum Christi Matth. 28. "Docete, baptizantes... servare omnia quæcunque mandavi vobis." Profundiora tamen fidei mysteria Catechumenis secundi ordinis non fuisse explicata, sed Competentibus dumtaxat, colligitur ex S. Cyrillo Hierosolymitano. "Pro Catechesi, inquit, fueras & tu aliquando Catechumenus, neque tamen proposita mysteria tibi enarrabantur." Et ex Conc. Agathensi c. 13. "Sym-bolum etiam placuit omnibus Ecclesiis una die, id est ante octo dies Dominicæ Resurrectionis, publice in Ecclesia Competentibus prædicari.

In Pref.
p. 6. C.
Tom. 4.
Conc. p.
1385. E.

Resp. 2. ordinarie Episcopos, Presbyteros & Diaconos instituendis Catechumenis vacasse; aliquando parentes & susceptores, sicut colligimus ex Concilio Arelatensi Can. 19. & Moguntino c. 47. Fuere etiam in Civitatibus deputati magistri qui Catechumenos edocerent; qualis fuit Carthagine Optatus; & apud Alexandriam, non modo Pantænus, sed etiam Clemens, Origenes, Heraclas, & Dionysius, sicut passim narrat Eusebius.

Resp. mares & feminas distincte ac separatim ad Cate-

Catechesim admittas fuisse. Ita colligimus ex Ordine Romano.

Quæres 6. an Catechumeni solebant nomen suum dare, ut inscriberentur eorum albo qui Baptismum exoptabant.

Resp. affirmative. Ita colligimus ex Cone. IV. Carthaginensi Can. 85. *Baptizandi*, inquit, *nomen suum dent*, & diu abstinenda vini, & carni, ac manus impositione crebra examinati, Baptismum percipiant. Ex S. Augustino L. de fide & operibus, ubi iannit bis nomen dari solitum fuisse. 1. cum quis fiebat Catechumenus, 2. cum erat Competens.

Quæres 7. quanam Competentibus mysteria exponerentur, & quæ laboriosa ab ipsis exigerentur opera.

Resp. ad primum, altissima fidei mysteria quæ in Symbolo continentur Competentibus expolita fuisse, eosque debuisse Symbolum memoriter scire & recitare. Colligitur ex Concilio Laodicensi can. 46. "Oportet eos, qui illuminantur, fidem discere, & quinta hebdomadis feria Episcopo renuntiare vel Presbyteris." Ex S. Augustino Serm. 115. de tempore, nunc 241. in Append.

"Symbolum, inquit, quod vobis tradituri sumus, fratres charissimi, comprehensio est fidei nostræ atque perfectio." Ex Isidoro L. 1. de Ecclesiasticis Officiis cap. 27. "De Dominica Palmarum, ait: Hoc autem die Symbolum Competentibus traditur, propter confessionem Domini Paschæ solemnitatem; ut quia jam ad Deigratiam percipiendam festinant, fidem, quam confiteantur, agnoscant.

Resp. ad secundum, Competentibus dura & laboriosa pœnitentiæ opera injuncta fuisse: publico scilicet Fidelium cœtui nudis pedibus, tonso capite, cilicio coopertos sistere se præsentibus tenebantur; à vino, carnibus, uxoribus abstinere. Constat ex Conc. Carthaginensi IV. Can. 75. ex Tertulliano L. de Baptismo c. 20. "Ingressuros Baptismum, inquit, orationibus crebris, jejuniis, & geniculatibus & pervigiliis orare oportet, & cum confessione omnium retro delictorum." Confessio porro illa sacramentalis non erat, cum ante Baptismum nullum percipi possit Ecclesiæ Sacramentum. An vocalis & specialis fuerit, an vero generalis tantum hæc confessio, & quidem ab ipsis operibus laboriosis indistincta, non immerito dubitatur; ipse siquidem Tertull. eodem loco ait "nobis esse gratulandum, si non publice confiteamur iniquitates aut turpitudines nostras." Post illa vero laboriosa opera, caput lavabatur Competentibus, ne forte, inquit S. Isidorus L. 6. Originum c. 18. "observatione Quadragesimæ sorditatum ad unctionem accederent." Dies autem Palmarum quo solebat fieri ea capitis ablutio, à plebe vocari solebat *Capitulavium*.

Quæres 8. an fierent scrutinia, & quot, ut vita & mores Competentium probarentur.

Resp. scrutinia celebrari solita fuisse, & quidem numero septem. *Quarta ergo feria*, inquit Rupertus Abbas L. 4. de divinis Officiis c. 18. "novæ Ecclesiæ celebrantur initia, quæ appellantur Scrutinia: Scrutinia vero à scrutando dicuntur, quia perscrutandum erat in his, qui accedebant, ne qua radix amaritudinis subesset, veluti fuit in Simone Mago." Illa scrutinia appellat S. Augustinus exa. in quod fiebat coram tota Ecclesia, ut si quis de plebe haberet aliquid contra mores Competentium opponendum, opponeret. Septem numero fuisse colligimus ex Ordine Romano. "Ita tamen agendum est, inquit, ut à primo scrutinio, quod incipit tertia hebdomada in Quadragesima, usque in Sabbatum sanctum in vigilia Paschæ, septem scrutinia esse debeant, secundum formam septem donorum, Spiritus sancti." In illis scrutiniis appellabantur nomina Competentium, & coram omnibus sistebant se, ut detrahendi posset, si quid esset contra eorum mores obijciendum.

Quæres 9. quæ fuerit vetus Disciplina circa eos qui ad Catechumenatum admissi in crimen aliquod labebantur.

Resp. non unam fuisse Ecclesiarum Disciplinam. In Hispania, quinquennium pœnitentiæ imponebatur Catechumeno delatori. Ita Conc. 73. Conc. Eliberitani & can. 45. statuitur, ut "qui Catechumenus aliquando fuit, & per infinita tempora nusquam ad Ecclesiam accessit, à Baptismo non excludatur in fine vitæ. Et Can. 68 ut Catechumena quæ per adulterium concepit, & conceptum necavit, in fine baptizetur. In Oriente Competentes qui graviter deliquerant, in stationem Catechumenorum secundi gradus? Catechumeni vero secundi ordinis, ad Audientium classem remittebantur; Audientes vero si se flagitiis obstrinxissent, ab ipso Ecclesiæ limine pellebantur, & tanquam ethnici habebantur. Constat ex Concilio Nicæno 1. can. 14. "De Catechumenis, inquit, & qui lapsi, visam est sanctæ & magnæ Synodo, ut ii tribus tantum annis Audientes, postea orent cum Catechumenis." Constat etiam ex Conc. Neocæsariensi Can. 5.

Quæres 10. an Catechumeni præ infirmitate & mortis periculo ante expletum Catechumenatus tempus baptizati, postquam convaluissent, fuerint ad Catechumenatum remissi.

Resp. negative, quia Ecclesiæ semper fuit persuasum, per Baptismum omnem penitus culpam & pœnam deleri & expungi; adeoque baptizatos nullis pœnis remanere obnoxios pro peccatis ante Baptismum perperratis. Unde Concilium Laodicenum Can. 47. nihil amplius ab ejusmodi baptizatis postulat, quam ut fidem discant: "Oportet, inquit, eos qui in morbo Baptismum accipiunt, & deinde resurgunt, fidem ediscere, & nosse, quod divino munere digni habiti sunt." At non ita judicatum fuit de peccatis Baptismum subsequentibus, utpote gravioribus: pœnitentes enim qui publicæ pœnitentiæ stadium decurrentes subito morbo correpti absolutionem obtinebant, reddita sanitate ad eum pœnitentiæ gradum remittebantur, in quo morbus eos prehenderat.

Quæres ultimo, quo temporis spatio definitus esset Catechumenatus.

Resp. variam fuisse Disciplinam. Initio Ecclesiæ cum necessitas postulabat, & perspecta erat petentis Baptismum fides & voluntas, statim ei administrabatur Baptismus, ut constat exemplo Cornelii Centurionis, & Eunuchi. Quin aliquando necessitate urgente Baptismus statim conferebatur, & postmodum instructio sequebatur. Constituta subinde Ecclesia & ipsi reddita pœce, Concilium Nicænum I. generale Can. 2. statuit, ne amplius, ut factum fuerat, exiguo tempore Catechumeni in statione remanerent; Concilium Eliberitanum Can. 42. biennium probationis præscribit; Clemens Papa Ep. 3. (si tamen illius est) sex menses determinat; Synodus Agathensis Judæos per octo menses vult probari, c. 34. Vulgo in Oriente & Occidente tempus Catechumenatus quadraginta fuit dierum, ut constat ex S. Hieronymo Epistola ad Pammachium, sancto Cyrillo Hierosolymitano Catechesi 1. mystagogica, S. Augustino Serm. 1. ad Neophytos, Siricio Pontifice Ep. st. ad Himerium Episcopum Tarraconensem c. 2. Postea tamen tempus illud ad decem & octo dies contractum fuit, cum feria quarta hebdomadæ quartæ Quadragesimæ Catechismus solet inchoari. Ita colligitur ex Amalario L. de Ecclesiasticis Officiis c. 8. Yvone Carnotensi Sermone de Sacramento Neophytorum, Ruperto Abbate L. 4. de Divinis Officiis c. 18. Hugone Victorino L. de Sacramentis c. 17. Qui vero in Pentecoste baptizabantur, totidem diebus ante præparabantur ad Baptismum.

Hæc satis sint de Historia Catechumenatus: qui plura scire voluerit, legat eruditum Opus Vicecomitis Doctoris Collegii Ambrosiani L. 2. de antiquis Baptismi ritibus.

An qui-

An quilibet adultus, sive sanus, sive infirmus, amens, furiosus, mortuus, vel vivus pro mortuo, possit & debeat baptizari.

Quæres 1. an quilibet adultus cujuscunque nationis sit, sexus vel ætatis, sit baptizandus.

Resp. 1. affirmative, modo adsint prærequisitæ conditiones. Ratio est, quia in Christo Jesu omnes pares sunt. *Quicumque in Christo baptizati estis*, ait Apostolus Galat. 3. v. 27. & 28. "Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu." Hinc est quod Christus indistinctim jussit omnes gentes baptizari.

Resp. 2. neminem unquam etiam Gentilem à Baptismo repulsum fuisse, si illum in infirmitate peteret, aut aliquando petiisse constaret, etsi inter Catechumenos antea non fuisset adscriptus. Dico si Baptismum peteret; non petenti enim nec desideranti dari non solebat Baptismus, sed petenti nusquam negatus. Colligitur 1. ex Concilio I. Arelateni Can. 6. "De his qui in infirmitate credere volunt, inquit, placuit his debere manum imponi, id est, Confirmationis Sacramentum concedi; quanto magis Baptismi, sine quo nullum aliud conferri potest Sacramentum? Colligitur 2. ex Concilio Eliberitano Can. 39. "Gentiles, inquit, si in infirmitate desideraverint sibi manum imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte vita honesta, placuit eis manum imponi & fieri Christianos, supple perfectos per Confirmationem, de qua hic agitur. Si autem Sacramentum hoc Patres illi non denegant Gentilibus illud desiderantibus, quanto minus Baptismum? Colligitur 3. ex Syricio Ep. 1. ad Himerium Tarraconensem c. 2. ubi sic loquitur: "Quicumque etiam in discrimen naufragii, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cujuslibet corporalis ægritudinis desperationem inciderint, & sibi unico credulitatis auxilio poposcerint subveniri, eodem, quo poscunt, momento temporis expetite regenerationis præmia consequantur.

Quæres 2. an Catechumenis in periculo mortis constitutis & obmutescens, Baptismus aliquando negatus fuerit.

Resp. negatum nunquam fuisse, etsi eum præ morbi violentia non possint postulare: ipsa liquidem Catechumeni conditio quædam est continua Baptismi postulatio.

Probat 1. ex S. Cypriano Ep. 12. ubi ait: "Si qui fuerint periculo præventi, & in exitu constituti, vigiliantia vestra non desit.

2. Ex Conciliis Carthaginensi III. an. 397. Can. 34. ubi ait: "Ut ægrotantes, si per se respondere non possunt, cum voluntatis eorum testimonium hi qui sui sunt periculo proprio dixerint baptizentur." Ex Carthaginensi IV. an. 398. Can. 76. ubi idem statuitur. Ex Arausicano I. an. 442. Can. 12. "Subito obmutescens, inquit, prout status ejus, baptizari aut poenitentiam accipere potest, si voluntatis, aut præteritæ testimoniorum aliorum verbis habet, aut præsentis in suo nutu.

3. Ex SS. Patribus. Cypriano Ep. 12. & 54. Basilio in Exhortatione ad Baptismum, Chrysostomo Catechesi ad illuminandos, Gregorio Nazianzeno Oratione 40. Augustino L. 1. de adulterinis conjugis, ubi praxim hanc Ecclesiæ diserte confirmat. Sic loquitur cap. 26. "Catechumenis ergo in hujus vitæ ultimo constitutis, si morbo seu casu aliquo sic oppressi sunt, ut quamvis adhuc vivant, petere sibi tamen Baptismum, vel ad interrogata respondere non possint, pro eis quod eorum

Tournelli Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.

in fide Christiana jam notata voluntas est, ut eo modo baptizentur, quomodo baptizantur infantes, quorum voluntas nulla adhuc patuit." Imo ibid. contendit S. Doctor, Catechumenis qui ad extremum usque spiritum in crimine vixerunt, "si tamen, inquit, desperati jacuerint, Baptismum dandum esse: "Quis enim, inquit, scit utrum fortassis adulterinæ carnis illecebra usque ad Baptismum statuerant detineri? Atque communem ibi occupans objectionem, scilicet moribundos fortasse nolle baptizari, respondet, "non solum incredibile esse, nec in fine vitæ hujus baptizari Catechumenum velle; verum etiam si voluntas ejus incerta est, multo satius esse nolenti dare, quam volenti negare, ubi velit an nolit, sic non apparet, ut tamen credibilis sit, eum, si posset, velle se potius dicturum ea Sacramenta percipere, sine quibus jam credidit non se oportere de corpore exire." Observat ibid. S. Doctor: nonnullos, quos damnare pro sua modestia non audet, in oppositam abire sententiam & praxim.

Idem quoque docet Augustini discipulus Fulgentius in Responsione ad Ferrandum Diaconum Epist. 12. c. 10. Proinde, inquit, firmissime tenenda est illa Canonica sententia paternorum, quæ infirmos jubet, si pro se respondere non valeant, sed eorum voluntati testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizari. *Rationem addit* Viderunt enim SS. Patres, ream non esse voluntatem quæ impedita cognoscitur, non mutata.

Quæres 3. utrum Energumeni, amentes, furiosi, sint baptizandi.

Resp. ejusmodi homines, si sani sunt, baptizandos non esse, nisi lucida quædam habeant intervalla, quibus sui compotes facti agnoscant quid percipiant: si vero sunt infirmi, & antea Baptismum postulaverint, conferri illis debet. Ita colligimus ex Concilio Arausicano. I. can. 1. "Energumenis, inquit, Catechumenis, quantum vel necessitas exegerit, vel opportunitas permiserit, de Baptismate consulendum. Et Can. 13. Amentibus quæcumque sunt pietatis conferenda sunt." Ex Concilio Eliberitano can. 37. "Eos qui ab immundis spiritibus vexantur, si in fine mortis fuerint constituti, baptizari placet." Idem colligimus ex Innocentio III. cap. "Majores. De Baptismo & ejus effectu. Dormientes, inquit, & amentes, si priusquam amentiam incurrerent aut dormient, in contradictione persisterent, quia in eis intelligitur contradictionis propositum perdurare, etsi fuerint sic immersi, characterem non suscipiunt Sacramenti; secus autem si prius catechumeni extitissent, & habuissent propositum baptizandi, unde tales in necessitatis articulo consuevit Ecclesia baptizare." Excipiendi tamen sunt ii qui velut infantes haberi debent, & proinde baptizandi.

Quæres 4. an mortui sint baptizandi, vel vivi pro mortuis?

Resp. negative. Errorem hunc Cataphrygibus tribuit Philastrius; Marcionitis, Chrysostomus Hom. 40. in caput 15. primæ ad Corinth. Cerinthianis, Epiphanius hæresi 28. n. 6. quamvis de hoc illorum errore Veteres sileant, ut Irenæus, Justinus, Clemens Alexandrinus, & Tertullianus.

Ratio responsionis est, quia mortui sunt extra viæ statum, adeoque nullius Sacramenti percipiendi capaces: vivi autem, etsi pro mortuis orare possint, ac laboriosa poenitentiae opera pro illis sustinere, eorum tamen loco baptizari non possunt, quia Baptismus soli prodesse potest suscipienti; ei vero qui illum non recepit, cum peccatum originale dimissum non fuerit, & omnino sit ab Ecclesia alienus, nec Baptismus, nec alia Fidelium suffragia prosunt.

Quid ergo, inquires, sibi vult S. Paulus primæ Cor. 15. v. 29. cum ait: "Alioqui quid facient qui bapti-

„baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgent? ut quid & baptizando pro illis?

Resp. In hujus loci expositione multum desudare Interpretes, quorum novem interpretationes adducit Estius in hunc locum. Sunt qui, *baptizantur*, eo loci interpretantur, *affliguntur*. Sunt qui verum Baptismum intelligunt, & volunt baptizari pro mortuis, idem esse ac baptizari metu mortis, seu propter mortem instantem, quod Clinicis solemne erat; ex quo S. Paulus argumentum colligit pro demonstranda veritate futuræ Resurrectionis: si enim propter mortem quis baptizatur, ut sibi mortuo bene sit; ergo post mortem homo meliori sui parte superstes est, & carnem quam moriendo exuit, resurgendo resumet; ergo futura est corporum resurrectio: quod unum demonstrandum suscepit Apostolus.

QUÆSTIO IV.

De effectibus Baptismi.

Multa hic querit S. Thomas, quæ ad duo generatim capita revocari possunt, in quibus omnis Baptismi effectus continetur: nempe ad gratiam sanctificantem, & ad characterem per Baptismum productum. Suprà jam ostendimus Baptismum producere in infantibus fidem ac gratiam sanctificantem habitualement; hic itaque generatim de utroque Baptismi effectum duobus sequentibus Articulis differemus.

ARTICULUS I.

An Baptismus gratiam sanctificantem, & plenam, tum quoad culpam, tum quoad pœnam, peccatorum remissionem conferat.

ERRORES.

Circa effectus Baptismi errarunt Hæretici per defectum & per excessum: primi veros effectus Baptismo denegarunt, alii falsos affinxerunt.

Quantum ad primum, nonnulli Origenistæ, teste Proclo Origenista, apud S. Epiphanium hæresi 64. docuerunt peccata sopiri & tegi, non verò radicitus tolli per Baptismum.

Massaliani dixerunt Baptisma suscipientibus nihil prodesset. Ita refert Theodoretus Lib. 4. hæretic. fabul.

Nonnulli ætate S. Gregorii Magni idem censuere, sicut colligitur ex L. 9. Epist. 39. nunc Lib. 11. Epist. 45. ubi ait multos accusatos fuisse, quod dicerent Baptisma peccata penitus non auferre.

Pelagiani negantes originale peccatum, consequenter negabant illud per Baptismum tolli: imò calumniabantur Catholicos, quasi docerent Baptismum non conferre indulgentiam omnium peccatorum, nec auferre crimina, sed radere. Calumniam refellit S. Augustinus L. 1. contra duas Epistolas Pelagianorum c. 13.

Novatores Lutherani ajunt quidem peccata per Baptismum non impurari sed negant ea verè tolli & deleri. *Tom. 14. Conc. p. 392. B.* In puero inquit Lutherus articulo 2. ex iis quos Leo X. damnavit, post Baptismum negare remanens peccatum, est Paulum & Christum simul conculcare.

Calvinus in Antidoto Conc. Trid. Sess. 5. Neque per Baptismum inquit statim uno die extinguitur peccatum; sed quia deletur reatus, imputatione nullum est.

Quantum ad secundum, Jovinianus existimavit ita radicitus evelli peccatum per Baptismum, ut nunquam possit repullulare; adeoque legitimè baptizatum peccare non posse.

Novatores superioris sæculi istos quinque effectus Baptismo affingunt: 1. quod baptizatus damnari non possit, etiam si velit, nisi nolit credere. 2. quod Baptismus liberet ab obedientia divinæ legis: 3. quod liberet ab observandis legibus humanis. 4. quod liberet ab omnibus votis. 5. quod sola memoria Baptismi sufficeret à peccatis quæ fiunt post Baptisma. Huic quintuplici errori totidem Canones opponit Conc. Trid. Sess. 7. de Baptismo, nempe Canonem 6. 7. 8. 9. & 10. Non est hujus loci eos omnes errores & expendere & refellere: legatur Bellarminus Lib. 2. de Baptismo cap. 12. & sequentibus.

PRIMA CONCLUSIO.

Baptismus confert gratiam interiorē sanctificantem; per quam baptizatus renascitur, regeneratur, innovatur, fit Dei filius, Christi membrum, unius cum eo spiritus, vitæ æternæ compos &c.

Probatur hi Baptismi effectus ex Scriptura.

Primæ ad Corinth. 6. v. 11. *Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis.*

Ad Titum, 3. v. 5. *Salvos nos fecit per lavacrum regenerationis & renovationis Spiritus sancti.*

Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex qua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum Dei.* Cujus novæ nativitatis rationem exponens Christus, ait: *Non miraris quia dixi; Oportet vos nasci denuò. Quod natum est ex carne, caro est; quod natum est ex spiritu, spiritus est.* Unde baptizati dicuntur infantibus modò genitis similes ob vitæ scilicet novitatem & interiorē mutationem. Sicut modò geniti infantes, *rationabile sine dolo lac concupiscite*, inquit S. Petrus primæ Epistolæ cap. 2. v. 2.

Galat. 3. v. 26. *Omnes filii Dei estis Christum induistis.*

Rom. 8. v. 17. *Si autem filii & heredes; heredes quidem Dei, cohæredes autem Christi.*

Rom. 6. v. 3. & 4. *Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per Baptismum in mortem; ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus.*

Ephes. 4. v. 3. *Solliciti, inquit Apostolus, servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Unus Dominus, una fides, unum Baptisma: unus Deus & Pater omnium.*

Clariora sunt hæc Scripturæ testimonia, quam ulla interpretatione nostra possit lux ipsis afferri.

Hos omnes Baptismi effectus eleganter, quam ulla Chrysostomus Hom. ad Meophytos. *Ecce, inquit, libertatis serenitate perfruuntur, qui tenebantur paulò ante captivi; & cives Ecclesiæ sunt, qui fuerunt in peregrinationis errore; & justitiæ in sorte versantur qui fuerunt in confusione peccati. Non enim tantum sunt liberi, sed & sancti; non tantum sancti, sed & iusti; nec solum iusti, sed & filii, nec solum filii, sed & heredes; nec solum heredes, sed & fratres Christi; nec tantum fratres Christi, sed & cohæredes; non solum cohæredes, sed membra; non tantum membra, sed & templum; non tantum templum, sed & organa Spiritus. Vides quot sint Baptismatis largitates? Sed multis quidem videtur caelestem gratiam in peccatorum tantum remissione consistere; nos autem honores computavimus decem. Et Hom. 1. ad illuminandos, ait Baptismum appellari lavacrum regenerationis, quia non solum nobis peccata remittit, neque solum delicta purgat; sed ita id præstat ac si denuò generati essemus.* *Er Paris. 1621. Tom. 2. p. 11. A.*

Fœcundissimi sunt SS. Patres in enumerandis & extollendis Baptismi effectibus: eorum plurima testimonia supra retulimus, ubi de necessitate Baptismi agebamus.

SECUN-

SECUNDA CONCLUSIO.

Baptismus perfecte tollit omnia peccata, tam ratione culpæ, quam pœnæ.

Probat 1. ex Scriptura. Act. 2. v. 38. "Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum in remissionem peccatorum." Act. 22. v. 16. Paulo dicitur: "Exurge, baptizare, & ablue peccata tua."

Quod vero illa peccatorum remissio plena sit atque perfecta, constat ex eadem Scriptura.

Joan. 13. v. 19. "Qui lotus est, non indiget nisi ut pedes lavet, sed est mundus totus." Rom. 8. v. 1. Nihil ergo damnationis est in iis qui sunt in Christo Jesu. Quod testimonium intelligitur à Concilio Tridentino de iis qui sunt baptizati; porro "qui baptizati sunt, Christum induerunt." Galat. 3. v. 27. & in morte ipsius baptizati sunt, ac conscripti cum ipso, justificati à peccato. "Rom. 6. v. 3. Et primæ Cor. 6. v. 11. post enumerata gravissimorum peccatorum genera, sic pergit Apostolus: "Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed justificati estis." Denique primæ Joan. 1. v. 8. "Sanguinis Jesu Christi filii Dei emundat nos ab omni peccato."

Plenam autem esse etiam quoad pœnam remissionem illam peccatorum, colligitur ex iis testimoniis prima Conclusionis citatis, in quibus homo dicitur per Baptismum "renasci, regenerari, renovari, ac velut infans modo genitus." Cum vero nova illa nativitas & renascentia omnem penitus culpam abradat & deleat, nihilque veteris hominis remanere permittat, omne quoque pœna persolvendæ debitum extinguit. Ita vero perfectam esse hanc peccatorum remissionem, ut non modo non regantur propter non imputationem, sed etiam radicitus tollantur & deleantur, constat ex modo loquendi ejusdem Scripturæ: tum quia verbum, *renasci, regenerari, renovari*, quo utitur, hoc importat: tum quia ait, nos aqua baptismali *mundari*. Sicut igitur aqua sordes corporis non regit, sed diluit & mundat, ita aqua baptismalis sordes animæ non regit, sed omnino abstergit penitusque tollit. Ephes. c. 5. v. 26. "Christus mundavit Ecclesiam lavacro aquæ in verbo vitæ." Hebr. 10. v. 22. "Abluti corpus aqua munda." Hoc prænuntiaverat Ezech. c. 36. v. 25. "Effundam super vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus inquinamentis vestris." Tum denique, quia id manifeste important exempla quibus Deus utitur apud Isai. c. 1. v. 18. "Si fuerint, *inquit*, peccata vestra ut coccinum, quasi nix dealbabuntur; & si fuerint rubra quasi vermiculus, velut lana alba erunt."

Probat 2. ex SS. Patribus. Ex infinitis propemodum quæ adduci possent testimoniis, expressiora nonnulla seligemus.

P. 224. Ex Tertulliano L. de Baptismo c. 1. "Felix, *inquit*, Sacramentum aquæ nostræ, qua abluti delictis pristinae cæcitatibus, in vitam æternam liberamur. Et postea: Quid *Ibid. B.* ergo? Nonne mirandum, & lavacro dilui mortem? Et P. 225. C. "c. 4. Spiritus, *inquit*, supervenit de Cœlis, & aquis superest sanctificans eas de semetipso, & ita sanctificatæ vim sanctificandi combibunt. Et c. 5. Exempto reatu, P. 226. C. eximitur & pœna. Ita restituitur homo Deo, ad similitudinem ejus qui retro ad imaginem Dei fuerat."

P. 69. A. Ex S. Clemente Alexandrino L. 1. Pædagogi c. 6. "Multis modis, *inquit*, vocatur hoc opus: gratia, illuminatio, perfectum, & lavacrum. Lavacrum quidem, per id quod peccata abstergimus: Gratia autem, qua remittuntur pœnæ quæ peccatis debentur: Illuminatio autem, per quam sanctam illam & salutarem lucem intuemur; hoc est, per quam id quod est divinum perspicimus: Perfectum autem dicimus, cui nihil deest."

Ex S. Gregorio Nazianzeno Orat. 40. "Donum, *Tournelli Tomi III. P. II. de Bapt. & Confirm.*

inquit, vocamus gratiam, Baptismum, unctionem, illuminationem, incorruptionis indumentum, regenerationis lavacrum, sigillum, ac denique excellentissimo, quovis nomine appellemus." Ac postquam uniuscujusque nominis rationem reddidit, sic concludit: "Hæc Baptismi gratia & facultas est, non orbem terrarum, ut olim, aquis obruens, sed uniuscujusque hominis peccatum purgans, easque obstructions, vel maculas quæ vitæ contrahuntur, prorsus abstergens."

Ex S. Gregorio Nysseno Oratione in Baptismum Christi, ubi sic loquitur: "Compunctum notis peccatorum, & malis moribus inveteratum gratia regia eo redigimus, ut innocens sit sicut infans. Ut enim modo natus puellus à criminibus & pœnis liber est, ita etiam regenerationis puer non habet, cujus nomine causam dicat, ut qui regio dono causæ dictioni exemptus, & à rationibus vitæ reddendis liberatus sit."

Ex S. Hieronymo Ep. 82. ad Oceanum. "Omnia scorta, *inquit*, & publicæ colluvioni sordes, impietas in Deum, parricidium, & incestus in parentes, atque in extraordinarias voluptates utriusque sexus mutata natura, Christi fonte purgantur &c. Omnia nobis Baptisma condonata sunt crimina; nec post indulgentiam, Judicis metuenda est severitas, dicente Apostolo; Et hæc quidem fuistis, sed abluti estis, &c."

Ex S. Augustino in Enchyridio ad Laurentium c. 64. "Baptismatis munus, *inquit*, contra originale peccatum donatum est, ut quod generatione attractum est, regeneratione detrahatur; & tamen activè quoque peccata quæcumque corde, ore, opere, commissa invenerint, tollit. Hæc ergo excepta magna indulgentia, unde incipit hominis renovatio, in qua solvitur omnis reatus &c. Et L. 3. seu Serm. de Symbolo ad Catechumenos c. 10. "Omnia, *inquit*, prorsus delicta delet sanctum Baptisma, & originalia & propria; dicta, facta, cogitata, cognita, Incognita, omnia dimittuntur. Innovat hominem, qui fecit hominem; donat delicta, qui non quaerit merita." Denique L. 2. de peccatorum meritis & remissione c. 28. "Si, *inquit*, continuo post Baptismum sequatur ex hac vita emigratio, non erit omnino quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quæ tenebant."

Denique ex Innocentio III. Elucidatione in quantum Psalmum Pœnitentialem. "Sciendum est, *inquit*, quod fides Christi quæ justificat impium, revera mundat à culpa, sed non semper ab omni pœna. Sacramentum vero Baptismi, si digne sumatur, liberat omnino à culpa pariter & à pœna."

Tam certa & constans fuit hæc apud Veteres fides, ut baptizatis nulla imponerent opera laboriosa & satisfactoria. Ita colligimus ex S. Clemente L. 2. Constitutorum c. 41. S. Basilio in Exhortatione ad Baptismum S. Ambrosio c. ultimo L. de Elia & jejuniis S. Chrysostomo Hom. 1. ad baptizandos, & ex S. Greg. Naz. in Oratione 40. ubi sic loquitur: "Ecquando tantum laboris susceperis, quantum Æthiopum Regina &c. Et ecce plusquam Salomon hic &c." Hoc argumento, adversus eos qui Baptismum differunt, amplificato, sic colligit: "Cum autem tibi nec labore ullo nec opera ulla suscepta, rei expectatæ compotem fieri liceat, quæ tandem stultitia est, donum in aliud tempus rejicere? Sitientes venite ad aquas, hortatur Isaias &c. O ingentem benignitatis celeritatem! O facilem contrahendi rationem! Hoc bonum sola voluntate venale tibi proponitur; cupiditatem ipsam Deus ingentis pretii loco habet. Sicut sititi; bibere cupientibus potum præbet; cum ab eo beneficium petitur, beneficio afficitur."

Probat 3. denique ex Conciliis Florentino & Tridentino.

Florentinum in Decreto Eugenii, ait morientes post Baptismum statim ad Regnum Cœlorum pervenire, atque idcirco nullam baptizatis prope-

catis præteritis imponendam esse satisfactionem.

Tom. 14. Tridentinum Sess. 5. Can. 5. sic decernit: " Si quis
Conc. p. 752. E. »per Jesu Christi Domini nostri gratiam quæ in Baptis-
»mate confertur, reatum originalis peccati remitti ne-
»gat, aut etiam asserit non tolli totum id quod veram
»& propriam peccati rationem habet, sed illud dicit
»tantum radi aut non imputari, anathema sit.

Dices 1. Remanet in baptizatis concupiscentia: sed illa, teste Apostolo Rom. 7. v. 20 peccatum est.

Resp. cum S. Aug. L. 1. de nuptiis & concupiscentia c. 23, concupiscentiam (secluso voluntatis consensu) non esse formaliter peccatum; sed eam Apostolo appellari peccatum, quia est à peccato, & ad peccatum inclinatur;

Tom. 10. Sicut, inquit S. Doctor, vocatur lingua locutio, quam
p. 299. C. facit lingua; & manus vocatur scriptura, quam facit manus.

Relinquitur autem baptizatis concupiscentia ad agonem & exercitium virtutis. Audiantur Patres Tridentini Sess. 5. in Decreto de peccato originali. " In renatis nihil odit Deus: quia nihil est damnationis iis qui vere consepulti sunt cum Christo per Baptisma in mortem... ita ut nihil prorsus eos ab ingressu Cæli remoretur. Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem, hæc sancta Synodus fatetur & sentit, quæ cum ad agonem relicta sit, nocere non consentientibus, sed viriliter per Christi Jesu gratiam repugnantibus, non valet: quinimo qui legitime certaverit, coronabitur. Hanc concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, sancta Synodus declarat Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse peccatum appellari, quod vere & proprie in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinatur. Si quis autem contrarium senserit, anathema sit.

Dices 2. Si remittitur in Baptismo omnis peccati reatus, omnisque pœna, quomodo supersunt pœnalitates quibus baptizati obnoxii sunt; quales sunt, morbi, fames, sitis, mors ipsa quæ est stiperdium peccati; sublata quippe causa, deberet omnis effectus consequens tolli.

Resp. plures à SS. Patribus rationes & causas afferri, cur omnes illæ pœnalitates relicte sint in baptizatis.

Tom. 7. p. 377. D. E. Prima, ut Deus ostenderet quid hominis culpa mereatur, & quid sua gratia donetur. Ita S. Augustinus L. 14. de Civ. Dei c. 26.

Tom. 6. p. 206. Secunda, ut sicut homo in Paradiso deliciarum habuit umbram æternæ felicitatis, ita hac in valle miseriorum umbram haberet damnationis æternæ. S. Augustinus in Enchyridio c. 25.

Tom. 7. p. 328. A. Tertia, ne si adderetur carni felicitas, imminueretur fidei fortitudo. Idem S. Augustinus L. 13. De Civitate Dei c. 4.

Tom. 10. p. 1343. F. Quarta, ut virtus in infirmitate perficeretur, & circumferretur homo testimonium sui peccati. Idem S. Augustinus L. 6. Operis imperfecti contra Julianum c. 26. & 29.

Quinta, ut intelligeremus totum Sacramentorum fructum, non ad hanc præsertim vitam temporalem, sed ad æternam referri debere. Idem sanctus Augustinus in Enchyridio c. 6. Eandem rationem adducit Magister L. 4. dist. 4. littera F.

Ad rationem subjunctam, nempe sublata causa debere tolli omnem effectum, dico id quidem aliquando verum esse posse de causa physica & necessaria, cujus influxus actualis necessarius est ad effectum conservandum; non vero de causa dumtaxat morali & meritoria, qualis est peccatum: secluso siquidem originis peccato, potuissent istæ pœnalitates esse in statu puræ naturæ, non quidem quatenus pœnalitates, sed ut appendices naturæ, ut esse possent & "proficiendi admonitio, & perfectionis exordium," ait S. Augustinus L. 3. de libero arbitrio c. 20.

Dices 3. Peccata ante Baptismum commissa puniuntur à Magistratibus Christianis; non ergo Baptismum

omnis pœna remittitur.

Resp. dist. consequens: non remittitur apud homines, quorum interest publica peccata quæ communitatem & pacem perturbant, castigare ac reprimere, concedo: apud Deum, nego.

Quæres 1. utrum effectus Baptismi æqualis sit in omnibus baptizatis.

Resp. 1. erga infantes propriæ dispositionis incapaces æqualem omnino esse Baptismi effectum.

Resp. 2. erga adultos æqualem esse effectum, quantum ad characterem; quantum vero ad gratiam, dico æqualiter affectis & dispositis æqualem conferri, inæqualem vero si inæqualiter sint affecti. Colligitur ex Concilio Tridentino Sess. 6. c. 7. ubi asserit in baptizatis justitiam recepti, secundum mensuram quam Spiritus partitur singulis prout vult, & secundum propriam cujusque dispositionem & cooperationem. Ratio est, quia quæ agunt juxta dispositionem subjecti, æqualem vel inæqualem producant effectum, pro æquali vel inæquali dispositione subjecti: atqui sic agunt Sacramenta. Et si enim vi propria & ex opere, ut dicitur, operato gratiam producant, in adultis tamen prævias exigunt conditiones, ut suum in illis effectum fororianur. Sicut enim agentia naturalia, quæ toto suo impetu agunt, ubi major occurrit in subjecto dispositio, fortius & intensius operantur, ita & nostra Sacramenta.

Quæres 2. quid efficiat Baptismus in homine jam per charitatem perfectam justificato.

Resp. 1. ex Concilio Tridentino Sess. 14. c. 4. contingere aliquando posse contritionem esse charitate perfectam, & hominem Deo reconciliare priusquam percipiatur Sacramentum; quo casu docet idem Concilium, reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto quod in illa includitur, non esse adscribendam.

Resp. 2. hoc in casu sex bona enumerari posse quæ ex reali Baptismi perceptione consequuntur. Primum est character baptismalis, quem nemo sine Baptismo realiter percepto consequitur. Secundum, gratiæ augmentum. Tertio, remissio peccatorum quæ post justificationem interim committi potuerunt. Quartum, plena remissio pœnæ temporalis. Quintum, securitas remissionis peccatorum. Cum enim nemini de sua justificatione, nondum percepto baptismi Sacramento, facile sit præsumendum, securitatem quamdam, id est bonam confidentiam cum tranquillitate conscientie præstat Sacramentum, etiam iis qui jam ex contritione perfecta cum voto Sacramenti justificati sunt. Sextum denique, externa seu visibilis incorporatio hominis in Ecclesia Christi.

ARTICULUS II.

De characterè Baptismi, & de Baptismo si sibi suscepto; an recedente fictione reviviscat.

Observandum 1. de characterè qui per tria Sacramenta imprimitur, & quæ idcirco iterari non possunt, nos generatim jam egisse in Tractatu de Sacramentis in genere, ubi loquendo de celebri controversia Cypriani, Firmiliani & aliorum Rebaptizantium, observavimus eos non idcirco rebaptizasse ab Hæreticis baptizatos, quod existimarent baptismum, cum validus est, non imprimere characterem; sed quod contenderent nullum planè esse baptismum ab Hæreticis datum: unde non tam iteratus ipsis videbatur baptismus, quam primò legitime collatus.

Observandum 2. fictionis nomine hic non intelligi simulationem, qua quis dum exterius baptizatur, intra se

Tom. 14
Conc. p.
759. D.

Ibid.
817. D.

Tom. 1. p.
633. A.

se tamen reluctatur Baptismo, nec intendit baptizari; sed intelligi pravam animi dispositionem, qua gratia baptismali obicem & impedimentum opponit.

Observandum 3. verbum istud *reviviscere*, denotare effectum Baptismi, qui spectari potest sive respectu peccatorum, quæ Baptismum præcesserunt, sive respectu ipsius fictionis, idest peccati quod in ipsa Sacramenti perceptione committitur, sive denique respectu peccatorum subsequen- tium ipsam Baptisma: & quaeritur an recedente fictione, & accedente pœnitentia Baptismus suum plenum & integrum consequatur effectum. Qua in controversia dissentiunt more suo Scholæ Theologi. Sunt qui omnia peccata, sive ante, sive post Baptismum commissa, velint, recedente fictione, virtute Baptismi deleri: sunt qui censent ea per pœnitentiam auferri: sunt qui distinguunt inter pœnam & culpam, ac volunt virtute Baptismi, recedente fictione, deleri quidem peccata quoad culpam, sed non deleri quoad pœnam, saltem ea quæ post Baptismum perpetrata sunt, nisi per pœnitentiam: sunt denique, qui facta distinctione peccatorum quæ ante & post Baptismum commissa sunt, aut simul cum ejus perceptione, docent peccata Baptismum antecedentia, recedente fictione, deleri virtute Baptismi; peccata vero subsequen- tia deleri per pœnitentiam. His observatis, sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Baptismus imprimit animæ indelebilem characterem quo fit ut non possit iterari.

Probatur 1. Tribus potissimum Scripturæ testimoniis, quæ SS. Patres de non iterando Baptismo interpretantur.

I. Ex capite quarto Epistolæ ad Ephesios v. 5. *Unus Dominus*, ait Apostolus, *una fides, unum Baptisma*, quia scilicet semel tantum conferri potest. Sic exponunt S. Cyrillus Hierosolymitanus Præfatione in Catecheses, S. Leo, ut colligitur ex Gratiano in Decreto, *De consecratione*, dist. 4. Can. *Non licet*, S. Thomas in 4. dist. 3. Hugo Lib. 2. de Sacramentis parte 6. cap. 13.

Neque dicas, non minus fidem unam appellari, quæ tamen potest amitti & reparari; namque fides una dicitur ratione objecti & motivi, non ratione sui; Baptismus verò dicitur unus ratione sui, quia semel hominem consecrat, nec potest iterari.

II. Ex cap. 13. Joan. v. 10. ubi Christus ait: *Quilotus est non indiget nisi ut pedes lauet, sed est mundus totus*, quem locum de Baptismo nusquam iterando interpretantur Optatus Lib. 4. S. Ambrosius L. de initiandis cap. 6. S. Augustinus L. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 14. & Tract. 57. in Joan. c. 13. S. Bernardus Sermone de Cœna Domini.

III. Ex cap. 6. Epist. ad Hebr. v. 4. *Impossibile est eos qui semel sunt illuminati... & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam*, quem locum SS. Patres intelligunt de renovatione per alterum Baptismum planè impossibili. Ita S. Ambrosius L. 2. de Pœnitentia c. 2. S. Epiphanius hæresi 59. quæ est contra Catharos, S. Hieronymus Lib. 2. contra Jovinianum, S. Augustinus in inchoatione Commentarii in Epistolam ad Romanos, S. Cyrillus Lib. 5. in Joan. cap. 17. S. Damascenus L. 4. de fide cap. 10. S. Chrysostomus, Theodoretus, Sedulius, Haimo, Theophilactus, Oecumenius in hunc locum.

Confirmatur ex eo quod Novarianis citatum Apostoli testimonium opponentibus, ut probarent semel lapsis post Baptismum non posse Ecclesiam per Pœnitentiam veniam indulgere, respondent Ecclesiæ Doctores, Apostolum eo loci loqui de Baptismo, qui non potest iterari, non vero de Pœnitentia, quæ

toties potest & debet iterari, quoties peccatum fuit.

His testimoniis positivis addi potest & negativum istud argumentum; scilicet, Multi leguntur in sacris Literis baptizati: at ne unus quidem legitur iterum baptizatus, saltem eorum qui Baptismo Christi tincti fuerant; ergo evidens est argumentum, expressè voluisse Christum, ut qui semel ritè & debite baptizatus est, iterum non baptizetur.

Probatur 2. perpetua Ecclesiæ Traditione, unanimi SS. Patrum consensu & Conciliorum autoritate firmata. Multa in Tractatu de Sacramentis in genere adduximus SS. Patrum, Ecclesiæ tum Græcæ tum Latinæ, testimonia, quæ hic rursus exscribere opus non est: unum tantum addam, nempe Baptismi semel ritè & collati iterationem instar sacrilegii semper in Ecclesia habitam fuisse, sicut videre est apud Gratianum causa 1. q. 1. & *De consecratione* dist. 4. Quin etiam legibus Imperatorum ultimo supplicio, & Canonibus Ecclesiasticis pœna depositionis & irregularitatis puniebantur, qui Baptismum iterare ausi fuissent. Unde S. Augustinus Lib. 2. de Baptismo contra Donatistas c. 14. ait: *Quid sit perniciosius, omnino non baptizari, an rebaptizari, To. 3. p. 107. A. judicare difficile est.*

Hac inspecta & probata perpetua Traditione tum scriptis, tum viva voce ad nos usque propagata, Ecclesia quæ est columna & firmamentum veritatis, adversus quam portæ inferi nusquam prævalebunt, in Concilio Tridentino Sess. 7. Can. 11. sic definit: *Si quis dixerit, verum & ritè collatum Baptismum iterandum esse illi qui apud Infideles fidem Christi negaverit, cum ad pœnitentiam convertitur, anathema sit. Et Can. 9 de Sacramentis in genere, eadem Sessione; Si quis dixerit, in rebus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi characterem in anima, hoc est signum quoddam spirituale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit. Tom. 14. Con. p. 788. B. Ibid. p. 777.* Idem edixerat Concilium Florentinum in Decreto.

Probatur denique rationibus quas adducunt SS. Patres.

Prima petitur ex duplici comparatione qua utitur S. Augustinus. Sicut enim (inquit) regale signum monetæ impressum manet etiam inter hostes & peregrinos atque à Rege remotissimos; ita signum Christi impressum per Baptismum remaneret in iis qui Christi castris derelictis & abnegata fide; tenentur sub potestate dæmonis, Hac comparatione utitur S. Doctor Lib. 2. contra Epistolam Parmeniani cap. 13. Altera comparatio sumitur ex characterem militari, quam ibidem affert. *An forte, inquit, minus harent Sacramenta Christiana, quam corporalis hæc nota, cum videamus nec apostas carere Baptismate, quibus utique per pœnitentiam redemptibus non restituitur, & ideo admitti non posse judicatur. To. 9. p. 45. C.*

Secunda ratio est, quia Baptismus est regeneratio & nova quædam nativitas spiritualis, Joan. 3. v. 5. Sicut igitur una est generatio, ista & regeneratio. Ita S. Augustinus Tract. 12. in caput. 3. Joannis.

Tertia: Quia Baptismus est similitudo & representatio mortis Christi, quod probat S. Augustinus c. 52. Enchyridii, ex Apostolo Rom. 6. v. 3. & 4. At Christus, ut ibidem ait Apostolus, *semel mortuus est*. Ita S. Basilus Lib. de Spiritu sancto cap. 15, Isidorus Lib. 2. de Officiis Ecclesiasticis cap. 24. Damascenus Lib. 4. de fide cap. 10. To. 6. p. 215.

Quod si dicas Eucharistiam esse pariter representationem mortis Christi, quæ tamen multo potest percipi, respondet Estius Lib. 4. dist. 4. parag. 14. *Sacrificium Eucharistiæ representare mortem Christi absolute, & quidem eo pacto, ut illa representatio ordinetur ad commemorationem mortis Dominicæ, & gratiarum actionem, qua frequens & quotidiana debet esse, ideoque ipsum rectissime frequentari; Baptismo To. 2. p. col. 1. C. autem*

autem non absolute representari mortem Christi, sed quatenus eam semel passus postea resurrexit ad vitam beatam, amplius non moriturus. Representatur autem non in imagine aut in sacrificio, sed in nobis ipsis, qui proinde per Baptismum commori Christo dicimur. Unde & exhortationis materiam accepit Apostolus, ostendens eum qui semel baptisatus est, & per Baptismum peccato mortuus, non debere amplius in veterem relabi servitutem, sed deinceps in novitate vita ambulare.

Quarta: Quia peccatum originale semel contractum & deletum nunquam revocatur; ergo nec remedium ad illud expungendum institutum repeti debet.

Quinta: Circumcisio quæ fuit Baptismi figura, repeti non poterat; ergo nec Baptismus.

Sexta: Per Baptismum homo Deo consecratur: at quod semel est consecratum, iterum non consecratur. Has rationes attingit S. Thomas 3. parte q. 66. art. 9. in corpore.

Quæres an sint baptisandi ii de quorum Baptismo dubitatur.

Resp. si legitimum sit dubium, posse eos baptisari sub conditione, de qua forma condicionali lege, si vacat, quod diximus in Tractatu de Sacramentis in genere Qu. 2. Art. 6.

SECUNDA CONCLUSIO.

Baptismus tum in hæresi, tum in schismate, tum in Ecclesia ipsa Catholica fide susceptus; recedente fictione omnia peccata quæ ipsum præcesserant, penitus tollit; peccata verò Baptismum subsequuta, delentur per Pœnitentiam.

Tres sunt Conclusionis partes.

Prima pars de Baptismo in hæresi aut schismate percepto, probatur ex S. Augustino Lib. 3. de Baptismo c. 13. ubi sic loquitur: "Si autem quamvis apud Hæreticos, vel Schismaticos idem sit Baptismus Christi, non tamen ibi operatur remissionem peccatorum, propter eandem discordiæ fœditatem & dissensionis iniquitatem; tunc incipit valere idem Baptismus ad dimittenda peccata, cum ad Ecclesiæ pacem venerint: non ut jam verè dimissa non retineantur, neque ut ille Baptismus quasi alienus aut alius improbetur, ut alter tradatur; sed ut idem ipse qui propter discordiam foris operabatur mortem, propter pacem intus operetur salutem." Similia legi possunt c. 18. ejusdem Libri, & L. 2. contra Cresconium c. 12. & L. 1. de Baptismo contra Donatistas cap. 12.

Secunda pars, quæ est de Baptismo fide in Ecclesia Catholica percepto, probatur ex eodem S. Augustino L. 1. de Baptismo contra Donatistas c. 12. Sicut autem, inquit, in illo qui fictus accesserat, fit ut non denuò baptizetur, sed ipsa pia correctione & veraci confessione purgetur, quod non posset sine Baptismo, ut quod antè datum est, tunc valere incipiat, cum illa fictio veraci confessione recesserit. Et L. 7. c. 53. inquirens in validitatem Baptismi in Ecclesia fide dati vel accepti, contendit nihil interesse an hoc fiat in Ecclesia an extra Ecclesiam in Ecclesia autem si factum fuerit, cum hoc proditur, neminem Baptismum repetere, sed culpam aut excommunicatione puniri, aut pœnitentia sanari. An plus valent, inquit, ad confirmandum Sacramentum illi veraces inter quos agitur, quam ad frustrandum illi fallaces a quibus agitur, & in quibus agitur? Et tamen si postea prodatur, nemo repetit, sed aut excommunicando punitur illa simulatio, aut pœnitendo sanatur.

Quin & ipsi Donatistæ, etsi concederent Baptismum apud se cum perversa dispositione perceptum, expertem esse gratiæ, eum tamen non repetebant, cum sublata fictione vires suas exereret. Inde S. Augustinus argumento ad hominem eos premit, & ostendit non esse quoque repetendum Baptisma datum ab Hæreticis, etsi gratia sit destitutum.

Ratio etiam suffragatur: Namque peccatum originale cæteraque ante Baptismum & simul cum perceptione Baptismi commissa, non subjacent Ecclesiæ clavibus: neque enim Sacramentum Pœnitentiæ est per se institutum in remedium peccati originalis, aut actualium quæ antecedunt Baptismum, sed eorum tantum quæ subsequuntur; igitur si remittuntur ejusmodi peccata, ut de facto ea remitti docet S. Augustinus, per virtutem Baptismi remitti necesse est, qui velut flumen, repagulis remotis exundat, ac omni obice sublato, sopitam antea, & quasi suspensam efficaciam suam sortitur.

Unde immerito Vasquez disputatione 159. cap. 3. n. 35. ait S. Augustinum nullum ex Scripturis, aut Traditione, aut Ecclesiæ definitione, aut ratione argumentum habere, ut Baptismo tribuat privilegium quæ possit, recedente fictione, reviviscere. S. quippe Doctor non ex se tale excogitavit & finxit privilegium, sed quod à suis prædecessoribus certa traditione acceperat, hoc ipse propugnavit & asseruit. Inde quod S. Gregorius Magnus Lib. 9. Epistolarum Epistola 61. nunc Lib. 9. Epist. 67. ait, ab antiqua Patrum institutione manasse, ut qui in hæresi baptisati fuerint, aut unctione chrismatis, aut impositione manuum, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesiæ revocentur. Et mox subjungit: Quia sanctum Baptisma, quod apud Hæreticos sunt consecuti, tunc in eis vires emundationis recipit, cum illi vel per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti propter confessionem veræ fidei, sancta & universalis Ecclesiæ visceribus sunt uniti.

Tertia pars Conclusionis, nempe peccata post Baptismum commissa remitti per pœnitentiam.

Probatur: Quia Sacramentum Pœnitentiæ, non vero Baptismi, à Christo institutum est in remedium peccatorum, à Christo institutum est in remedium peccatorum, quæ post Baptismum commissa sunt, ista enim subjacent clavibus Ecclesiæ; aliàs Pœnitentia lapsis post Baptismum non esset absolute necessaria, utpote qui possent, fictione recedente, virtute Baptismi redivi peccatorum veniam consequi; atque tamen hoc falsum est; ergo &c.

Idem judicandum de peccato ipso fictionis in quo quis Baptismum percipit; deleri quippè debet per pœnitentiam: tale siquidem peccatum natura posterius est ipso Baptismo; adeoque verum sacrilegium ex indigna Baptismi perceptione: quamobrem necesse est illud per pœnitentiam expiari ac deleri.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam & secundam Conclusionis partem. S. Augustinus citato c. 12. Lib. 1. de Baptismo tribuit remissionem peccatorum pœnitentiæ, seu pia correctioni & veraci confessioni; non ergo Baptismo redivivo tribuenda est.

Resp. dist. ant. Tribuit pœnitentiæ tanquam removenti prohibens, seu obicem, concedo: tanquam causæ effectrici, nego. Eodem quippe modo peccatorum remissionem in Baptismo fide in Ecclesia percepto, recedente fictione, tribuit ipsi Pœnitentiæ, quo professioni fidei, in Baptismo extra Ecclesiam percepto, quando baptisatus sese ad Ecclesiam recipit: atqui ita tribuit fidei professioni hanc peccatorum remissionem, ut velit illam se habere tantum per modum removentis prohibens, non verò per modum causæ verè effectricis; siquidem in utroque isto casu sanctus Doctor asserit, eundem esse Baptismum, qui incipit prodesse propter fidei professionem & conversionem, qui antea inefficax fuerat; igitur virtutem illam adscribit sanctus Doctor Baptismo tanquam causæ verè effectrici, conversioni autem & pœnitentiæ, tanquam conditioni obicem removenti.

Objicies 2. Non amplius existit Baptismus quando fictio

fectio per conversionem tollitur; quomodo igitur potest esse vera causa efficiens remissionis peccatorum?

Resp. 1. Baptismus esse dumtaxat causam moralem efficientem, quæ potest agere etsi actu non existat. Sic v.g. mors & passio Christi semel peracta, causa est moralis meritoria sanctificationis nostræ.

Resp. 2. Baptismus non quidem existere in se, cum sit actio fluens, sed in aliquo suo effectu, nempe characterē, qui, in multorum sententia, tunc Baptismi vires quasi supplens, causa est vera & efficiens renovationis & remissionis peccatorum, quæ recedente fictione homini conceditur.

Objicies 3. Inde sequitur Deum bis contulisse hominē eandem facilitatem consequendi per Baptismus plenam & perfectam peccatorum remissionem. 1. quidem cum actu ei confertur Baptismus. 2. cum recedit fictio, in qua receptus fuerat. Atqui tamen SS. Patres affirmant semel in unico Baptismo facilitatem hanc nobis esse à Deo concessam.

Resp. nego sequelam majoris. Cum enim unus & idem sit Baptismus, unus & idem ejus effectus respectu eorundem peccatorum quæ ante Baptismus commissa sunt, sive nulla sit fictio, sive cum ea sublata vires suas exerit; non bene infertur, semel & iterum nobis concessam esse facilitatem illam qua per Baptismus ab omni peccato perfecte mundamur. Huic quidem objectioni locus foret, si contenderemus omnia peccata post Baptismus commissa deleri virtute Baptismi, quod certe non contendimus, ut ex dictis constat.

Objicies 4. contra tertiam Conclusionis partem. Eadem gratia quæ virtute Baptismi, remota fictione, confertur ut deleantur peccata ante Baptismus commissa, deleri quoque debent ea quæ Baptismus subsequuta sunt: impossibile quippe est, ut unum peccatum sine alio remittatur; ergo peccata quæ post Baptismus commissa sunt, tolluntur per Baptismus, non per Pœnitentiam.

Resp. dist. antecedens. Eadem gratia formaliter sumpta, concedo: principiative, seu sumpta in ratione causæ ac principii illius productivi, nego. Est igitur eadem formaliter gratia per quam delentur peccata quæ Baptismus sive præcesserunt, sive secuta sunt, non potest quippe peccatum sine alio dimitti: cum igitur per Baptismus confertur gratia per quam formaliter delentur peccata quæ ipsum præcedunt, eodem prorsus instanti confertur gratia, qua formaliter remittuntur peccata subsequenta Baptismo; sed illa gratia ab eodem effectivo principio non procedit; prior est à Baptismo, altera verò à pœnitentia; est igitur eadem gratia formaliter quoad suum formalem effectum, sed non eadem quoad principium, seu causam illius productivam.

Objicies 5. Baptizati in hæresi aut schismate olim recepti sunt ab Ecclesia, vel per manus impositionem, vel per confessionem fidei, non vero per Pœnitentiam; ergo censebat Ecclesia, omnia peccata sive quæ ante Baptismus, sive quæ post commissa sunt, deleri per Baptismus redivivum, non vero per Pœnitentiam.

Resp. nego ant. cujus falsitas patebit ex dicendis in Tractatu de Sacramento Confirmationis: semper enim præcedebat Pœnitentia, saltem privata, ipsis Hæreticis aut Schismaticis redeuntibus imposita. Unde S. Augustinus ait *eos aut excommunicatione puniri, aut pœnitentia sanari.*

Objicies 6. Cum S. Augustinus agit de reviviscencia Baptismi inter peccata non distinguit, sed omnia indiscriminatim, sive quæ præcesserunt, sive quæ subsequuta sunt Baptismo, deleri ait per Baptismus, fictione recedente.

Resp. reipsa S. Doctorem distinctionem hanc non

adducere, quia ad scopum disputationis quam habebat cum Donatistis, necessaria non erat, neque opportuna: necessaria tamen est illa distinctio ob rationes adductas.

Objicies ultimo: Peccatum fictionis in quo quis Baptismus percipit, non potest deleri per Pœnitentiam, si quidem fictionis peccatum natura prius est Baptismo, ac directe opponitur dispositioni necessariæ ad legitimam ejus perceptionem, quæ Baptismus antecedit.

Resp. nego ant. ejusque probationem. Non enim opponitur tale fictionis peccatum dispositioni necessariæ ad validam Baptismi perceptionem, sed tantum dispositioni necessariæ ad licitam ejusdem perceptionem, quæ natura posterior est valida Baptismi susceptione.

Instabis: Voluntas indigne accedendi ad Baptismus, (in qua consistit fictionis peccatum) natura prior est ipsa susceptione Baptismi, quam voluntas illa imperat.

Resp. dist. ant. Voluntas spectata secundum se, concedo: voluntas ut consummata exterius per indignam Sacramenti perceptionem, nego. Hoc verò posteriori sensu peccatum fictionis completum est; nam essentialiter includit actualem Baptismi prophana-

QUÆSTIO ULTIMA.

De Cæremoniis Baptismi.

Integro eoque prolixo tractatu hic opus foret, si singulas Baptismi cæremonias, & numero plures, & antiquitate sua venerandas, & significatione graves ac sanctas exponere vellemus. Legi potest eam in rem Opus eruditum Libris quinque distinctum Josephi Vicecomitis Doctoris Collegii Ambrosiani, cui titulus est, *De antiquis Baptismi ritibus ac cæremoniis.* De iis agunt pariter Ordo Romanus, Alcuinus in Libro de divinis Officiis cap. de Sabbato sancto Amalarius L. 1. de Officiis Ecclesiasticis, Rabanus de Institutione Clericorum L. 1. Catechismus Conc. Trid. parte 2. n. 6. & Libri omnes Rituales, & inter Recentiores P. Martene de antiquis Ecclesiæ ritibus.

Inter Vereres quoque de iisdem passim mentionem faciunt Tertullianus, qui L. de Corona militis c. 3. sua ætate istas Baptismi cæremonias solitas observari recenset: "Aquam adituri, inquit, aliquanto prius in Ecclesia sub Antistitis manu contestamur non renuntiare diabolo, & pompæ, & angelis ejus. Dehinc ter mergimur, amplius aliquid respondentes quam Dominus in Evangelio determinavit. Inde suscepti, lactis & mellis concordiam prægustamus. Exque ea die lavacro quotidiano per totam hebdomadam abstinemus."

Similia passim narrant S. Cyrillus Hierosolymitanus in Catechesibus, S. Ambrosius in Libris de Sacramentis & de Mysteriis, S. Augustinus in Libris contra Pelagianos, ubi exorcismis aliisque baptismi cæremoniis probat originalis peccati veritatem.

Sufficiat igitur nobis eas cæremonias strictim delibasse; arque ut commodius id exequamur, eas distribuamus in tres classes, quarum aliæ antecedunt, aliæ comitantur, aliæ sequuntur Baptismus.

Cæremoniæ quæ præcedunt Baptismus.

Prima eos spectat qui ad Baptismus vel afferuntur, quales sunt infantes; vel accedunt eumque postulantes, quales sunt adulti. Erga istos multa fieri antiquitus solebant quæ supra exposuimus, cum Historiam Catechumenatus percurramus.

I. Nomen suum dabant.

II. Catechismo seu doctrinæ sacræ elementis imbuebantur.

III. Multis ac laboriosis operibus probabantur.

IV. Scrui-

IV. Scrutinia instituebantur numero septem, quibus vitæ eorum probitas cognoscebatur.

V. Satana, & pompis, & Angelis ejus renuntiabant.

VI. Variis pulsabantur interrogationibus, an crederent in Deum Patrem, in Deum Filium, in Deum Spiritum S.

VII. Signum Crucis in fronte & pectore imprimebatur: quin in singulis scrutiniis, vel à Presbyteris, vel à Clericis imprimebatur illud signum Crucis. Hujus ceremoniæ meminit S. Basilius L. de Spiritu sancto, c. 27. S. Augustinus L. de catechizandis rudibus, c. 20.

VIII. Exorcismis, id est adjuratione quadam certis precibus facta, dæmon ab homine baptizando abigebantur. Hujus ceremoniæ mentionem faciunt S. Justinus Dial. cum Tryphone, Tertull. de Præscriptionibus c. 41. S. Cyprianus Epistola 2. S. Augustinus L. 2. de Gratia & peccato originali, c. 40. & L. 2. de nuptiis & concupiscentia, c. 26.

IX. Exsufflatio quædam exorcismis addebatur: namque & verbis exorcismorum pelluntur dæmones; & exsufflatione, eorum expulsio, simulque afflatio boni Spiritus denotatur. Ita S. Augustinus L. 6. contra Julianum c. 2. & L. 2. de peccato originali cap. 40. & Lib. 2. de nuptiis & concupiscentia, c. 17.

X. Sal degustandum datur; quo significatur vitæ incorruptio ac bonorum operum sapor. Ritus hunc referunt Origines Hom. 6. super Ezechielem, & Conc. Carthaginense III. Can. 5. Alicubi dabatur panis benedictus, ut antea observavimus ex S. Augustino L. 2. de peccat. mer. & rem. c. 26.

XI. Nares & aures saliva tanguntur, & dicitur *Ephpheta*, id est, *aperire*. Hujus ritus meminit S. Ambrosius L. 1. de Sacramentis, c. 1. & de iis, qui initiantur c. 1.

XII. Sacerdos manus imponit & benedicit. Ita Conc. IV. Carthaginense, c. 85. S. Augustin. L. 2. de peccat. mer. & rem. c. 26.

XIII. Unguntur Catechumeni oleo bene dicto ante baptismum in pectore & scapulis, ungendi postea chrismate post baptismum in vertice. Ita S. Clemens L. 3. Recognitionum, S. Chrysostomus Hom. 6. in c. 2. Epistolæ ad Colossenses, S. Ambrosius L. 1. de Sacramentis c. 2. & L. 2. c. 7.

Ceremoniæ, quæ Baptismum comitantur.

P. 177. Prima est aquæ baptismalis consecratio, de qua S. Cyprianus Epistola 70. ad Januarium: *Oportet ergo, inquit, mundari & sanctificari aquam prius à Sacerdote, ut possit Baptismo suo peccata hominis, qui baptizatur ablueri.* Ejusdem consecrationis meminere Tertullianus Lib. de baptismo, c. 4. S. Cyrillus Hierosolym. Catechesi 3. S. Gregorius Nyssenus Orat. de baptismo. S. Epiphanius hæresi 30. S. Chrysostomus in Psalm. 22. S. Ambrosius Lib. 1. de Sacramentis, cap. 5. Sanct. Augustinus Lib. 6. de baptismo, cap. 25.

Secunda spectat locum & tempus Baptismi.

Quantum ad locum, tempore Apostolorum quolibet in loco baptismus conferebatur, ut constat exemplo Eunuchi, qui à Philippo dum iter facerent, baptizatus est; & exemplo S. Pauli Stephanæ domum baptizavit. Idem observatum fuit sæviante persecutione, cum nondum licitum erat Christianis templa publica habere, in quibus Sinaxes suas celebrarent. Reddita autem Ecclesiæ pace, non omnibus in locis, sed in iis tantum quæ Baptisteria dicuntur, licitum baptizare, secluso tamen casu necessitatis.

Quantum ad tempus solemniter administrandi baptismum, varia fuit Disciplina.

I. Ecclesia Romana & Africana aliæque adjacentes,

in solemnitate Paschatis & Pentecostes tantum baptismum conferre solebant. Constat ex Tertulliano Lib. de baptismo, c. 20. ex Siricio S. Pontifice Epistola ad Himerium Tarraconensem, ex S. Leone Epistola ad Episcopos per Siciliam constitutos, ex S. Gregorio Magno in Sacramentorum Libro. In Ecclesia tamen Africana additus est dies Epiphaniæ, ut testatur Victor Videntis Lib. 2. de persecutione Vandalica.

II. In Ecclesia Gallicana aliquando soli dies Paschæ & Pentecostes deputati sunt solemnī administrationi baptismatis, ut colligimus ex Gregorio Turonensi L. 5. Hist. Francorum cap. 11. & Lib. 6. cap. 27. & L. 8. cap. 4. & Lib. 10. cap. 15. & ex Fortunato Lib. 3. carmine 7.

In eadem tamen Ecclesia sexto sæculo addita est dies sacra Natalis Domini, & Joannis Baptistæ. Ita colligimus ex Avito Viennensi Episcopo Epistola 41. ex Gregorio Turonensi Lib. 8. Hist. c. 9. Eundem morem ostendit miraculum quod Ebroduni in Natali Domini & in Cæna Dominica quotannis circa baptisterium à S. Marcellino in ea Urbe erectum, teste Gregorio Turonensi Lib. de gloria Confessorum, cap. 6, contingebat.

Baptizandi in Natalitiis Christi, Apostolorum ac Martyrum festivitatis praxis, sexto labente sæculo à Patribus alterius Concilii Matisconensis anno 581. abrogata est, quæ abrogatio extra Gallias vim non habuit.

Apud Hibernos & Anglos solemnior baptismus olim traditus fuit in Paschate, Pentecoste, Natali Domini & Epiphania. Constat ex Synodo altera S. Patricii, c. 19. ex S. Gregorio Magno L. 7. Epistolarum Epistola 30.

Apud Hispanos præter Pascha & Pentecosten, Natalis dies Domini baptismi consecratus fuit. Patet ex Walafrido L. de Divinis Officiis, c. 26.

Disciplinam quam hætenus indicavimus, ante duodecimum sæculum apud Occidentales defuisse fidem facit Rupertus Abbas, qui anno 1135. obiit. Lib. 4. de Divinis Officiis, c. 18. *Postquam, inquit, Christianitas crevit... quia periculosum erat tantam multitudinem differre, propter occasiones moris... visum est sanctæ Ecclesiæ, passim indulgentia baptizandi concessa, imò oblata, cuncta anteverire pericula.* Tom. 2. p. 791. col. 1.

In Ecclesia Orientali dies solemnī baptismi erant Pascha, Pentecoste, & Epiphania Domini. Constat ex sancto Hieronymo Epistola 61. ex sancto Chrysostomo Serm. 36. de Pentecoste, sancto Gregorio Nazianzeno Orat. 39. Lege Goarium in suis ad Euthologium Græcorum notis, eo præsertim loco quo majoris aquæ benedictæ in sanctis Theophaniis ritum describit.

Omni porro tempore validè posse baptismum conferri, observat Tertullianus L. de baptismo, c. 19. *Cæterorum, inquit, omnis dies Domini est, omnis hora, omne tempus habile Baptismo: si de solemnitate interest, de gratia nihil refert.*

Tertia ceremonia est nominis impositio.

Quarta, ut essent susceptores qui baptizatum de sacro Fonte levarent, & postea diligentius eum de fide instituerent. Tertullianus L. de baptismo eos appellat *sponsores*, quia fidem suam pro baptizato obligant. Vide S. Basilium Epistola 128. S. Chrysostomum Hom. 12. in primam ad Corinthios cap. 4. S. Augustinum Serm. 116. de tempore.

Quinta, est trina immersio, vel infusio aquæ, de qua superius satis dictum fuit.

Ceremoniæ, quæ sequuntur Baptismum.

Prima videtur fuisse osculum pacis, in signum unionis

nis ac fraternitatis cum baptizato. S. Cyprianus Epistola ad Fidum.

Secunda, est unctio chrismatis in vertice. Damasus in vita Sylvestri, Innocentius I. Epistolæ 1. c. 3. S. Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis, cap. 1. S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos.

Tertia, est cereus accensus, qui datur baptizato in signum fidei & gratiæ acceptæ, & translationis ipsius à potestate tenebrarum ad lumen & sortem Sanctorum. S. Gregorius Nazianz. Orat. in S. Lavacrum, S. Augustinus in Psalm. 65.

Quarta, est vellus candida quam ferre solebant à Sabbato sancto usque ad Dominicam in albis. Illius mentionem faciunt S. Dionysius, aut quisquis author est Libri de Ecclesiastica Hierarchia c. de baptismo, S. Ambrosius L. de iis qui inibantur c. 7. S. Augustinus Serm. 157. de tempore.

Ultima, fuit delibatio lactis & mellis, quæ jam in usu non est. Illius ceremoniæ meminere Tertull. L. de Corona militis c. 3. & S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos, ubi ait id fieri solitum in signum novæ infantie in Christo. Unde in Missa Dominicæ in albis legitur propter Neophytos istud ex Epistola sancti Petri: *Quasi modo geniti infantes lac concupiscite.*

Quæres, an si cogente necessitate baptismi ceremoniæ omisæ fuerunt, illa recedente supplendæ sint?

Resp. Mentem ac praxim Ecclesiæ semper fuisse, ut supplerentur; habent enim illæ omnes utilitatis plurimum ac pietatis, nec frustra eas Ecclesia instituit ac iussit observari.

Dices: Nonnullæ ex illis, v.g. exorcismi, inutiles prorsus videntur post baptismum, omnique sensu & effectu carere. Ad quid enim illi instituti sunt, nisi ad expellendum ac fugandum dæmonem? *Exi ab eo, immunde spiritus, & da locum Spiritui sancto paracleti,* ait minister. Atqui per baptismum jam expulsus fuit dæmon, jam in baptizato Spiritus sanctus inhabitat; quam ergo efficaciam, quam significationem habere possunt illi exorcismi? Nonne Spiritui sancto injuriam inferre potius videri possunt, quasi cum ipso dæmon in homine baptizato cohabitaret? *Quid iniquius, quam exorcizare Spiritum sanctum?* inquit Optatus Lib. 2. de Schismate Donat. n. 21.

Resp. 1. Ecclesiæ imperanti prompto animo obsequendum esse, tamen causas & rationes rei imperatæ ignoremus. Velle autem Ecclesiam ut exorcismi suppleantur, ex Rituali Romano cæterisque aliis ferè omnibus particularium Ecclesiarum Libris, ac Provincialibus statutis, ita compertum est, ut negari non possit.

Resp. 2. S. Thomam propositæ objectioni sic re-

spondere 3. p. q. 71. art. 3. ad 3. *Ea, inquit, quæ agantur in exorcismo, ordinantur ad removendum impedimenta; & ideo sine eo potest aliquis consequi effectum Baptismi. Non tamen sunt huiusmodi pratermittenda, nisi in necessitatis articulo; & tunc cessante periculo debent suppleri, ut servetur uniformitas in Baptismo. Nec frustra suppleantur post Baptismum: quia sicut impeditur effectus Baptismi, antequam percipiantur; ita potest impediri postquam fuerit perceptus. Et in 4. Lib. Sentent. dist. 6. qu. 2. art. 3. ad 4. Dicendum, inquit, quod ad hoc quod uniformitas Baptismi observetur, oportet quod exorcismus, si pratermissus fuerit, post Baptismum suppleatur; & tunc tantum signat, vel forte additur etiam aliqua cohibitio ab impugnatione diaboli. Nec hoc est inconveniens, cum etiam per aquam benedictam, qua post Baptismum aspergimur, aliqua potestas demonis reprimatur. Hæc S. Thomas. Sicut igitur gratia virtute baptismi collata, non obstat quin per ceremonias quæ baptismum sequuntur, beneficii aliquid spiritualis percipiamus: ita etiam tamen si jam per baptismum expulsus sit ac conjuratus dæmon, nihilominus cum accedunt subinde exorcismi, qui omisæ fuerant, inutiles omnino ac superflui non sunt; licet enim dæmonem non expellant, qui jam expulsus est, vires tamen ipsius reprimunt, vim elidunt tentationis, & ardorem concupiscentiæ temperant. Adde quod quemadmodum iis, qui ex charitate perfecti jam sanctificati accedunt ad baptismum, inutilis non est baptismus, imò cum percipi potest, necessarius, quia non nisi per ordinem ad illum, & ex voto illius gratia concessa fuit; ita & expulsio dæmonis jam facta, exorcismo subsequenti, quem respiciebat, suo modo tribuenda est.*

Optatus loco citato ne verbum quidem habet de baptismo, & exorcismis illi annexis. Unicè invehitur in audaciam & furorem Donatistarum, qui Catholicos Episcopos & Sacerdotes de gradu suo, infando ac sacrilego ritu, contra jus omne dejecerant; sicque vel ipsimet Spiritui sancto, à quo illi ordinati fuerant, injuriam intulerunt, seu, ut loquitur Optatus, ipsum Spiritum sanctum exorcizarunt quo nihil iniquius. *Perfecti fuerant illi, ait Optatus, opere scilicet Dei, qui in eius nomine fuerant ordinati; & vos contra opus Dei hostiliter militatis.... Quid iniquius, quam exorcizare Spiritum sanctum, altaria frangere, Eucharistiam animalibus projicere? Docete ubi vobis mandatum est radere capita Sacerdotum, cum è contrario sint tot exempla proposita fieri non debere.*

TRACTATUS DE SACRAMENTO CONFIRMATIONIS.

Uinque de Sacramento Confirmationis
Quæstiones proponemus.

Prima, erit de natura & partibus
quibusconstat.

Secunda, de necessitate.

Tertia, de causis.

Quarta, de effectibus.

Quinta denique, de ceremoniis Sacramenti Con-
firmationis.

In ipso vero harum Prælectionum limine mora no-
stro præmittimus Canones Tridentinos circa Confir-
mationem Sess. 7.

Can. 1. Si quis dixerit Confirmationem baptizato-
rum carmoniam esse, non potius verum & proprium
Sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse, quam Ca-
techesim quandam, qua adolescentie proximi fidei sua
rationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit.

Can. 2. Si quis dixerit, injurios esse Spiritui sancto
eos, qui sacro Confirmationis chrismati virtutem ali-
quam tribuunt, anathema sit.

Can. 3. Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis mi-
nistrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simpli-
tem Sacerdotem, anathema sit.

QUÆSTIO I.

De natura, seu partibus quibus constat Sa-
cramentum Confirmationis.

UT natura, & partes quibus constat Confirmationis
Sacramentum, rectè, ut par est, intelligantur,
quatuor sunt totidem Articulis expendenda.

I. Nomen & definitio Sacramenti Confirmationis.

II. An Confirmatio verum sit & propriè dictum
novæ Legis Sacramentum.

III. Quæ sit ejus materia.

IV. Quæ ejusdem forma.

ARTICULUS I.

De nomine & definitione Sacramenti Confir-
mationis.

VARIA sunt apud Authores Ecclesiasticos hujus Sa-
cramenti nomina: alia petuntur ab ejus materia,
alia à forma, alia denique ab ejus effectui.

A materia.

Dicitur 1. *Manus impositio*. Fundamentum habet
in Actibus Apostolorum c. 8. v. 17. *Inponebant* (nem-
pe Apostoli) *manus super illos*, & accipiebant *Spiri-
tum sanctum*. Ita passim Veteres, S. Cyprianus Epi-
stola 73. ad Jubajanum, S. Hieronymus Dial. adver-
sus Luciferianos, S. Augustinus Lib. 3. de baptismo
contra Donatistas c. 16. & alii.

Dicitur 2. *Sacramentum chrismatis & unctionis*,
nempe ab unctione & chrismate, quod solet in illo
usurpari. Ita S. Augustinus L. contra Litteras Peliliani

c. 104. *Unguenti mysterium*, à S. Dionysio L. de Ec-
clesiastica Hierarchia c. 4. *Chrisma spiritualis unguenti*,
à Theodoro ad caput 1. Cantici Canticorum. *Chris-
ma sanctum*, & *supercoeleste*, à Concilio Laodiceno
Can. 7. & 48. Denique, *Chrisma salutis*, à S. Leone
Serm. 4. de Nativitate Domini, c. 5.

A forma, aut quasi forma qua administratur, dici-
tur *Signaculum*, à Cornelio S. Pontifice in sua ad Fa-
bium Antiochenum Epistola apud Eusebium L. 6. Hist.
cap. 43. ubi loquens de Novato, qui in lecto baptiza-
tus, Sacramentum Confirmationis subinde percipere
neglexerat, ait: *Hoc autem signaculo minime percepto*, *Pagina*
quo tandem modo Spiritum sanctum potuit accipere? 294. B.
Ita pariter appellatur à S. Cypriano Epist. 73. ad Juba-
janum, à S. Ambrosio Lib. de Mysteriis seu de Initian-
dis c. 7. à S. Leone Serm. 4. Nativitate. Communis
est apud Græcos præsertim hæc nuncupatio, à quibus
Confirmatio *σημα*, *signaculum* dicitur. Hinc ista so-
lemnitas apud eos inter unguendum forma usurpata, *Si-
gnaculum doni Spiritus sancti*.

Ab effectu dicitur *perfectio*, à Concilio Eliberitano
c. 38. à S. Ambrosio L. 3. de Sacramentis c. 2. Ratio
est, quia homo baptizatus fit perfectè ac planè Chri-
stianus per accessionem gratiæ roborantis ac confor-
tantis, quæ propria est Sacramenti Confirmationis. Di-
citur 2. *Consummatio*, à Cypriano Epistola citata. Un-
de S. Th. 3. parte qu. 72. art. 1. ad 2. appellat Confir-
mationem, *Sacramentum plenitudinis gratiæ*. Et in 4.
dist. q. 1. art. 1. q. 2. ad 1. *Est*, inquit, *plenitudo gra-
tiæ Christianæ sufficiens ad salutem*, & *hæc datur in Ba-
ptismo*; & *plenitudo gratiæ ad fortiter resistendum*, &
hæc datur in Confirmatione.

Dicitur 3. *usitato & communè nomine*, *Confirma-
tio*, quia robur & vires subministrat ad fidem Christi
intrepidè profitemdam. Ita Catechismus Conc. Trid.
parte 2. n. 17. *Chrismatis Sacramento*, inquit, *adver-
sus omnes carnis*, & *mundi & diaboli impetus robu-
stiores fiunt* (baptizati); & *eorum animus fide omnino
confirmatur ad confitendum & glorificandum nomen
Domini nostri Jesu Christi*, ex quo etiam nomen ipsum
inventum esse, nemo dubitat. Ita quoque Conc. Seno-
nense an. 1528.

Recens non est istud Confirmationis nomen, sed
jam pridem à Veteribus usurpatum: à Concilio I. Arau-
licano an. 442. à tertio Arelateni an. 455. à S. Hila-
rio Arelateni, qui subscripsit Concilio I. Arausicano,
Homil. de Pentecoste, quæ vulgò cum cæteris sub no-
mine Eusebii Emisleni laudari solet. Et antea an. 313.
à Synodo Romana sub Sylvestro. si fides habeatur
Actis quæ Sylvestri nomine circumferunt. Unde Beda To. 8. p.
qui an. 735. extremum diem obiit, Commentario in 558. m.
Pf. 26. testatur suo tempore unctionem, quæ per ma-
70.
num impositionem datur ab Episcopis, vulgò Confir-
mationem appellari solitam fuisse; quo etiam nomine
à Conciliis Florentino & Tridentino, & à tota Eccle-
sia solet appellari.

Definitur aut potius describitur Confirmatio, Sa-
cram

crum & sensibile signum à Christo Domino institutum, solis Episcopis tanquam ordinariis ministris collatum, in Religione perpetuum, ad conferendam homini baptizato gratiam roborantem ac confirmantem, qua Christi fidem constanter & intrepidè profiteatur.

Nihil in hac descriptione continetur, quod ad fidem Catholicam non pertineat; ac consultò abstinuimus à facienda mentione vel materiæ, vel formæ, de quibus litigant inter se Scholæ Theologi.

Omnes hujus definitionis partes facillè constant ex iis quæ generatim diximus de definitione Sacramenti. Aliæ quippe tenent locum generis, & communes sunt omnibus Sacramentis, nempe quod sit signum sacrum sensibile à Christo Domino institutum, perpetuum in Religione, gratiæ productivum; aliæ verò locum tenent differentiæ, nempe quod producat gratiam roborantem & confortantem, ad fidem Christi constanter profitendam.

Brevius Confirmatio definitur: Sacramentum à Christo Domino institutum, quo baptizatis datur Spiritus sanctus, ad fidem Christi constanter & intrepidè profitendam.

ARTICULUS II.

An Confirmatio sit verum & propriè dictum novæ Legis Sacramentum.

E R R O R E S.

Inter veteres Hæreticos soli Novatiani veniunt in suspicionem negati Sacramenti Confirmationis: dico in susceptionem; res enim satis explorata non est, ut pro certa & judicata habeatur. Cornelius quidem S. Pontifex in sua ad Fabium Antiochenum Epistola apud Eusebium L. 6. c. 43. narrat Novatum, postquam à morbo liberatus est, ab Episcopo consignatum non fuisse; an verò ex errore, aut ex sola negligentia omiserit ille percipere Sacramentum Confirmationis, non exponit sanctus Pontifex. Solus Theodoretus Lib. 3. hæreticarum fabularum, de Novatianis ait: *Iis quos baptizant sanctissimum Chrisma non præbent. Quapropter eos qui ex hac hæresi corpori Ecclesiæ conjunguntur, laudatissimi Patres inungi præceperunt.* Verùm alii Scriptores qui de Novatianis locuti sunt, ut Philastrius, S. Epiphanius, S. Augustinus, S. Damascenus, S. Pacianus, de hoc illorum errore prorsus silent; nisi velis S. Pacianum Epistola 3. ad Sympronianum hunc Novatianorum errorem indigitare, cum ait: *Vestra plebi unde Spiritus, quam non consignat unctus Sacerdos?* Et ante hos omnes Concilium Nicænum I. Can. 8. Novatianorum errores perstringens, omnino silet errasse illos circa Confirmationem.

Dallæus Lib. 3. de Sacramento Confirmationis c. 17. non aliùs originem, veritatem & præsidium sententiæ Lutheri circa Confirmationem reperit, quàm à Valdensibus. Wiclefitis & Hussitis. Præclara verò antiquitas, quæ undecimum sæculum non antecedit! Præclarum præsidium, quod à Novatoribus rogatur! tales Dallæo antecessores ac patronos non invidemus.

Quamquam neque Valdenses, neque Wiclefitas, neque Hussitas eo in errore Novatoribus nostris prævisse facillè concedimus.

Non Valdenses, qui in sua solemnī professione fidei Uladislao Regi Hungariæ oblata, agnoscunt septem numero Sacramenta; & de nostro Sacramento confirmationis ajunt: *Fide ex divinis Scripturis sumpta profitemur temporibus Apostolorum illud observatum fuisse.* Et apud Reinerum c. 5. gloriantur Valdenses, quod per manus impositionem Spiritum sanctum conferat. Itaque non circa veritatem Sacramenti Confirmationis errarunt illi, sed 1. circa ejus ministrum, quem ordinarium vole-

bant esse Presbyterum. Ita colligitur ex Reinerio. 2. circa consecrationem chrismatis & aquæ Baptismalis, quam dicebant omnino superfluum. Ita Philchdorfius. 3. circa unctionem, quam humanum esse inventum asseriebant. Ita Aeneas Sylvius. Adde quod apud Reinerum non legi, Valdenses Sacramentum Confirmationis reprobant, sed, non curant. Ait quidem eos omnia Sacramenta damnare: non quod omnia rejiciant, nisi velit Dallæus eos & Baptismum, & Eucharistiam pariter rejecisse, quod ille haud dubiè non fatebitur; damnant verò in iis multa quæ immeritò inducta esse contendunt, v. gr. in Baptismo Catechismum, susceptores, & alia hujusmodi.

Non Wiclefitas, à Wiclefo sic dicti, Lollardi vulgò nuncupati, qui circa annum Christi 1370. exorti sunt. namque inter articulos Wiclefi in Concilio Constantiensi Sessione 8. damnatos, semel tantum mentio fit Confirmationis, articulo nempe 28. in quo non veritas hujus Sacramenti, sed minister tantum imperitur. En verba hujus articuli, *Confirmatio juvenum, locorum consecrationes reservantur Papa & Episcopis propter cupiditatem lucri temporalis & honoris.* Quapropter Guillelmus Widefordus qui ex professo errores Wiclefi confutavit, istum dumtaxat 28. articulum circa Confirmationem carpit & impugnat.

Non etiam Hussitas, qui & Thaboritæ dicti sunt; quia, teste Aenea Sylvio, isti eadem cum Wiclefo docuere: at Wiclefus non circa substantiam Sacramenti Confirmationis, sed ejus tantum ministrum, quem volebat esse simplicem Sacerdotem, erravit.

Petrus Vallecernensis Monachus Cisterciensis cum errorem ascribit Albigenis, Historiæ suæ Albigenis c. 2. sicut & Alanus ipsi coætanus.

Iraque inter Novatores, Lutherani & Calvinistæ aperta fronte veritatem Sacramenti Confirmationis aggressi sunt, quam dicunt meram esse ac otiosam Baptismi ceremoniam; seu Catechismum quemdam, quo baptizati ab Episcopo interrogati, fidei suæ rationem reddere tenentur.

Ex Canone 1. Conc. Trid. Sess. 7. apertè cognoscitur quis sit error Novatorum circa Confirmationem. Inverecundè omnino ac impiè Calvinus oleum Confirmationis pollutum appellat diaboli mendaciorum abortivam Sacramenti larvam; atque inter exitiales satana præstigias recensendum esse contendit. Novatoribus ea quoque in parte adhæsit Antoninus de dominis L. 5. de Republ. Eccles. c. 5.

Inter recentiores Calvinistas nullus majori doctrinæ apparatu adversus Confirmationis Sacramentum scripsit, quàm Joannes Dallæus, editis eam in rem tribus Libris, in quorum primo totus est ut probet Sacramentum Confirmationis nulla arte posse ex sacris Literis inferri; in duobus verò postremis, omnia Catholicorum argumenta ex SS. Patribus & constanti Traditione Ecclesiæ deprompta, elevate, & alio planè inflectere nititur: sed conatu planè infelici, ut in decursu hujus Tractatus ostendemus. Quod ut distinctius exequamur, duo hic se junctim exponenda sunt.

Primum, utrum veritas Sacramenti Confirmationis possit efficaciter probari ex Scripturis.

Secundum, utrum possit probari ex constanti & perpetua Ecclesiæ totius Traditione.

Utrum veritas Sacramenti Confirmationis efficaciter probari possit ex Scripturis.

Opiniones Scholasticorum.

Inter Scholæ Magistros qui existimant Sacramentum Confirmationis non fuisse à Christo, neque ab Apostolis institutum, sed ab iis rem Sacramenti sine Sacramento fuisse collatam, ii consequenter putant, ex

U

Scri-

Pagina
124. D.

To. 4. p.
229. D.

Bibliot.
PP. To. 4.
par. 309.
C.

Bibliot.
PP. To.
20. pag.
265. E.

Tom. 12
Conc. p.
46. E

Instit.
L. 4. c. 19
p. 518.

Tom. 4. p.
198. col. 1

Scripturis colligi non posse veritatem Sacramenti Confirmationis. Ita Alexander Alensis Summæ parte 4. q. 9. membro. 1. *Sine præjudicio, inquit, dicendum quod Dominus neque hoc Sacramentum, ut est Sacramentum, instituit, neque dispensavit, neque Apostoli. Intelligendum est igitur, quod post Ascensionem Domini congruebat Apostolos confirmare, & illis Spiritum sanctum dari ad robur . . . unde Apostoli confirmati sunt à Spiritu sancto immediate, sine ministerio, & Sacramento; & ipsi deinde confirmabant sine Sacramento . . . Sed postquam Apostoli . . . defecerunt, institutum fuit hoc Sacramentum Spiritus sancti in-structu in Concilio Meldensi, quantum ad formam verborum, & materiam elementarem, cui etiam Spiritus sanctus contulit virtutem sanctificandi.*

Hujus opinionis (certè improbabilis, ne quid amplius dicam) meminit S. Th. 3. parte q. 72. art. 1. ad 1. *Circa institutionem hujus Sacramenti, inquit, triplex est opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc Sacramentum non fuit institutum nec à Christo, nec ab Apostolis, sed postea processu temporis in quodam Concilio. Alii vero dixerunt, quod fuit institutum ab Apostolis. Sed hoc non potest esse; quia instituere novum Sacramentum pertinet ad potestatem excellentiæ, qua competit soli Christo. Et ideo dicendum est, quod Christus instituit hoc Sacramentum, non exhibendo, sed promittendo . . . & hoc ideo quia in hoc Sacramento datur plenitudo Spiritus sancti, quæ non erat danda ante Christi Resurrectionem & Ascensionem.*

Inter eos verò qui existimant Confirmationis Sacramentum fuisse à Christo institutum, alii negant id posse ex sacris Litteris demonstrari, sed ad unam confugiunt Ecclesiæ Traditionem, ut Scotus in 4. dist. 7. ad 1. Gabriel eadem distinctione q. unica. Alii putant ex Scripturis colligi id quidem posse, sed ineffaciter, ut Dominus Soto in 4. dist. 7. art. 1. Gregorius de Valentia Tom. 4. disput. 5. q. 1. puncto 1.

Inter illos autem qui contendunt probari posse efficaciter ex Scripturis veritatem Sacramenti Confirmationis, alii probant ex c. 19. S. Matth. v. 15, ubi Christus pueris manus imponit. Alii ex cap. 1. v. 21. 2. ad Corinth. ubi Apostolus ait: *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Verum dissimulandum non est, infirmum admodum esse genus hoc argumenti ex istis testimoniis depromptum, atque adversariis nostris cavillandi ac triumphos agendi locum subministrare: tum quia manus illa impositio quæ usus est Christus erga pueros nondum baptizatos, confirmatoria non erat, sed simplex benedictio, quæ hoc ritu solebat à Judæis impendi: tum quia verbum, *confirmare, & ungere*, apud S. Paulum usurpatur pro interna gratiæ Confirmatione & unctione, ut 1. Corinth. 1. v. 6. Coloss. 2. v. 7. Hebr. 2. v. 3. Quamquam dici non immerito posset, Apostolum citato c. 1. 2. ad Corinth. alludere ad externam unctionem, sicut revera interpretantur aliqui è SS. Patribus; sed cum argumentum istud efficax non sit ac peremptorium, omittendum duximus. Alii denique utuntur aliis Scripturæ testimoniis quæ mox proferemus.

Neque est quod Dallæus nobis objiciat hanc nostrorum Theologorum discordiam. Namque illis omnes unanimi consensu fatentur Confirmationem verum esse Legis novæ Sacramentum, licet disputent de materia & forma & de ministro, & de genere probationum quibus confirmari potest dogma Catholicum. Deinde verò fides Ecclesiæ Romanæ non æstimari debet ex placitis Doctorum particularium, sed ex publicis fidei professionibus ab Ecclesia universa probatis & ubique receptis; atque in hoc luto semper hæret Dallæus, quod privatas nonnullorum Scholasticorum opiniones, tan-

quam placita & definitiones Ecclesiæ Romanæ nobis obtrudat. His præmissis, sit

CONCLUSIO.

Veritas Sacramenti Confirmationis efficaciter probatur ex sacris Litteris.

Ex cap. S. Actorum v. 14. & sequentibus: *« Cum audissent Apostoli qui erant Jerosolymis, quia rece-
pisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum
& Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis,
ut acciperent Spiritum sanctum; nondum in quem-
quam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in
nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus su-
per illos, & accipiebant Spiritum sanctum.*

Ex cap. 19. v. 5. *« His auditis, baptizati sunt in no-
mine Domini Jesu. Et cum imposuisset illis manus
Paulus, venit Spiritus sanctus super eos, & loqueban-
tur linguis, & prophetabant.*

Inde sic efficaciter arguimus: Ad verum & propriè dictum novæ Legis Sacramentum quatuor potissimum requiruntur conditiones, 1. ut sit signum sensibile. 2. ut sit à Christo Domino institutum. 3. ut vim habeat producendi seu conferendi gratiam. 4. ut sit perpetuum in Christiana Religione. Atqui quatuor illæ conditiones apprimè conveniunt Sacramento Confirmationis, & rectè inferuntur ex duplici citato Scripturæ testimonio.

I. Habemus signum sensibile, scilicet *manus impositionem, & orationem,*

II. A Christo Domino institutum esse ritum hunc sensibilem, ipso facto & exemplo Apostolorum constat: neque enim illi nisi jussi, talem ritum usurpassent, & Ecclesiis quæ fundarunt, reliquissent. Ut enim rectè ait Tertullianus Lib. de præscriptionibus c. 21. *Ecclesia ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo accepit.*

III. Signum illud sensibile vim habet conferendi gratiam: *Imponebant manus, & accipiebant Spiritum sanctum,* ait sacer Textus. At nemo est in sacris Litteris vel tantisper versatus, qui nesciat per Spiritum sanctum intelligi (ubi de effectibus Sacramentorum agitur) gratiam sanctificantem, cujus productio per quamdam appropriationem Spiritui sancto tribuitur.

IV. Denique, signum illud non transitorium & ad tempus institutum fuisse, sed permanens atque perpetuum in Ecclesia, invictè demonstratur ex praxi & usu Ecclesiæ nusquam interrupto, atque ex SS. Patribus inferiùs laudandis, qui testantur idem ætate sua conferri per *impositionem manuum*, quod in Actibus Apostolorum collatum legimus ab Apostolis.

Ritum autem hunc non meram fuisse Baptismi ceremoniam, ut placet Novatoribus, vel ex hoc uno satis declaratur, quod solis Apostolis ejus administratio concessa fuerit, ut iis nempe, qui à Philippo fuerant baptizati, darent per manus impositionem Spiritum sanctum. At si mera fuisset baptismi ceremonia, quare Philippus, qui baptismum dederat Samaritanis, eam ceremoniam non usurpasset? An majus quidquam est ceremoniam alicujus Sacramenti celebrare & administrare, quam Sacramentum ipsum?

Solvuntur Objectiones Dallæi adversus probationem ex Scripturis.

Objicit 1. Dallæus Lib. 1. cap. 6. se in laudatis Scripturæ locis nullum oleum sentire, nullum, adorari balsamum, quibus tamen nostra constat Confirmatio.

Resp. 1. de fide non esse, oleum & balsamum, sed unctionem, esse materiam essentialem Sacramenti Confirmationis; satis ergo est ad astruendam veritatem hujus

huius Sacramenti, quod ex Scripturis habeamus signum aliquod sensibile, quale profecto reperitur in manus impositione; & quamquam nostri Theologi dispuerint inter se de illa materia essentiali, omnes tamen consentiunt esse aliquam determinatam.

Resp. 2. argumentum illud negativum nullius esse ponderis; certum quippe est multa fecisse & usurpasse Christum & Apostolos, quæ litteris consignata non sunt, ut testatur S. Joannes c. 20. v. 30. Ergo licet nulla fiat in Scripturis mentio chrismatis, non tamen bene inferitur eam ab Apostolis usurpatam non fuisse, nec ab Ecclesia usurpari debere, cum Traditio, quæ altera est fidei nostræ regula, doceat constantem fuisse illius usum in Ecclesia, sicut constabit ex dicendis infra, ubi de materia Confirmationis.

Objicit 2. eodem Lib. c. 9. Per Spiritum sanctum quem Apostoli imponendo manus conferebant, intelligi non debet gratia interior sanctificans, sed tantum donum linguarum, charismatum, & miraculorum, quod primis illis temporibus necessarium erat ad confirmandam fidem, & primordia Ecclesiæ dilatanda. Probat ex c. 2. Joelis ubi dicitur: Effundam de spiritu meo super omnem carnem, & prophetabunt filii vestri. Et ex c. ultimo S. Marci: "Signa autem eos qui crediderint," inquit, hæc sequentur; in nomine meo dæmonia ejicient. Et ex Actibus Apostolorum, ubi passim observatur quod ii, in quos descendebat Spiritus sanctus, loquerentur linguis &c.

Resp. nego ant. Uterque enim designatur effectus Spiritus sancti, & gratia gratum faciens seu sanctificans, & gratia gratis data, seu donum linguarum, miraculorum: atque in eo perpetuo versatur Dallæi fallacia, quæ à falso supponente dicitur, ut utrumque aut dividat, aut rejiciat effectum; interiorē à donis separat in primis Christianis, à nobis vero utrumque excludit. Sed immerito prorsus. Prior effectus, præcipuus est, permanens ac perpetuus, id est Sacramento semper annexus, si cum legitima præparatione percipiatur; posterior vero transitorius fuit & ad tempus concessus, ad commendationem rudis fidei, & primordia Ecclesiæ dilatanda. Ita diserte S. Augustinus L. 3. de baptismo c. 16.

„Neque enim, inquit, temporalibus & sensibilibus miraculis attestantibus, per manus impositionem modo datur Spiritus sanctus, sicut antea dabatur ad commendationem rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. Quis enim nunc hoc expectat, ut ii quibus manus ad accipiendum Spiritum sanctum imponitur, repente incipiant linguis loqui? Sed invisibiliter & latenter intelligitur propter vinculum pacis eorum, cordibus divina charitas inspirari. Igitur ex S. Augustino, etsi jam desierint dona illa linguarum & miraculorum, quæ primis Fidelibus simul cum gratia sanctificante per Sacramentum Confirmationis conferebantur ipsa tamen charitas latenter, id est sine signis illis conspicuis in cordibus diffunditur: quæ signa, ait idem S. Doctor Tract. 6. in Joannis Epistolam primam, erant temporis opportuna. Oportebat enim, inquit, ita significari in omnibus linguis Spiritum sanctum, quia Evangelium Dei per omnes linguas cursurum erat toto orbe terrarum. Significatum est illud, & transit. Male igitur infert Dallæus, aut primis Fidelibus sola dona linguarum & miraculorum data esse per impositionem manuum Apostolorum sine interiore ac sanctificante gratia, aut jam sanctificantem illam gratiam per eandem impositionem manus non conferri; quia donis illis conspicuis destituta est. Si distinxisset ille inter effectus Confirmationis permanentes ac perpetuos, & fluentes, transitorios & temporis accommodatos, objectionem hanc tanta pompa non amplificasset.

Ipsis vero primis Fidelibus cum donis linguarum, etiam interiorem seu sanctificantem gratiam concessam esse per impositionem manuum Apostolorum constat:

Tournellis Tomi III. P. II. De Bapt. & Confirm.

tum quia eundem acceperunt Spiritum sanctum qui datus erat Apostolis, teste S. Petro Acta. 11. v. 15. „Cum autem, inquit, cepissem loqui, cecidit Spiritus sanctus super eos, sicut in nos in initio. At Spiritus sanctus datus, Apostolis complectabatur non sola charismatum dona, sed præcipue interiorem gratiam qua subito mutati sunt in viros alteros, & Intrepidi redditi ad fidem Christi profitendam. Tum quia est ille ipse Spiritus quem Christus promiserat Joan. 14. v. 16. „Ego rogabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum. Atqui ejusmodi Spiritus non consistit in solis illis donis linguarum, quæ diuturna non fuere. Tum quia ejusmodi dona & gratiæ gratis datæ etiam peccatoribus dari possunt; at isti manentem in se non habent Spiritum sanctum. In male-
„volam enim animam non introibit sapientia, nec habi-
„tabit in corpore subito peccatis. Spiritus enim sanctus
„disciplinæ effugiet fictum. Habere igitur donum
„linguarum & habere in se Spiritum sanctum, duo sunt
maxime distincta. Tum denique quia in novo Testamento nusquam dona Spiritus sancti, seu gratiæ gratis datæ, simpliciter & absolute vocantur Spiritus sanctus; ergo ubi legimus datum simpliciter Spiritum sanctum, non sola illa dona intelligenda sunt, sed præsertim gratia interior sanctificans.

Instat. 1. Baptizati à Philippo in Samaria, eum Spiritum sanctum acceperunt per impositionem manus Apostolorum, quo antea caruerant; atqui non caruerant Spiritu sancto, prout importat gratiam sanctificantem, qua proculdubio in baptismo donati fuerant; ergo acceperunt tantum gratis datam.

Resp. dist. min. Atqui non caruerant gratia sanctificante regenerante, quia omnia peccata, originale & actualia, perfecte mundantur concedo; gratia roborante & confortante & intrepidam & constantem fidei professionem ordinata, nego. Hanc enim gratiam, sive specie distincta sit à gratia baptismali, sive tantum gradu & intensione, quod hic non inquirimus, ante illapsum Spiritus sancti non perceperunt Apostoli neque primi Fideles ante impositionem manus Apostolorum. De illa autem gratia singulari loquitur Christus Act. 1. v. 8. „Accipietis virtutem supervenientis Spiritus sancti in vos, & eritis mihi testes in Jerusalem & in omni Judæa.

Instabat. 2. Adventus Spiritus sancti in Samaritanos exprimitur voce græca *ἐπιτιθεσθαι*, quæ significat, *irruere, illabi, incidere*; at Spiritus sanctificantis donatio nusquam in Scripturis iis verbis exprimitur, quæ propria sunt Spiritus prophetici.

Resp. non immerito S. Lucam eo verbo usum fuisse, ut nempe utrumque gratiæ genus Apostolis datum, nempe gratis datæ, & gratum facientis, significaret. Verbum quippe quo utitur, significat *irruere, illabi, seu descendere*; utrumque autem apprimè illis donis congruit. Irruere quippe idem est ac cum impetu descendere; Spiritus enim sanctus dicitur per modum venti vehementis advenisse: illabi vero est leniter ac sine strepitu descendere, quod gratiæ gratum facienti recte adaptatur. Unde Jacobi 1. v. 17. dicitur: „Omne donum perfectum defusum est, descendens à Patre luminum.

Instabat 3. Spiritus ille sanctus à Philippo nec datus est, nec dari potuit, ut Chrysostomus, Occumenius & alii contendunt: atqui nulla idonea ratio & causa fingi potest, cur ab ordinario eoque excellenti Christi servo, dari non potuerit ordinarium Spiritus sancti donum.

Resp. nego min. Ratio est, quod Philippus Episcopus non erat sed tantum Diaconus; soli vero Episcopi à Christo instituti sunt ministri ordinarii Sacramenti Confirmationis: qua propter missi sunt Petrus & Joannes, qui manus imponent iis qui à Philippo baptizati fuerant.

U 2

Instat.

Tom. 9. p. 116. F.

Tom. 9. p. 2. pag. 868. C.

Instat 4. Qui ab Apostolis dabatur Spiritus, movit Simonem magum oblata pecunia cuperet talem sibi ab Apostolis conferri facultatem: at si nihil aliud actum esset quam quod in Confirmatione fieri vulgo videmus, non ita fuisset affectus Simon.

Resp. argumentum istud fallaciam esse, quæ dicitur à falso supponente: supponit enim nos concedere primis Fidelibus solam interiorem gratiam, ut modo fit, sine donis conspicuis datam fuisse, quod certè falsum est; agnoscimus enim utrumque gratiæ genus primis illis Fidelibus concessum. Simon autem magus avaritiæ & turpis lucris stimulis agitur, ubi vidit mira illa linguarum & miraculorum dona per impositionem manus data, ea sibi oblata pecunia comparare cogitavit, nihil sollicitus de gratia interiori.

Instat. 5. Act. 19. Apostoli dabant dona linguarum & prophetiæ; ergo erat ille solus effectus impositionis manuum.

Resp. Eodem vitio laborare argumentum istud: quasi dona illa linguarum & prophetiæ excluderent interiorem gratiam sanctificantem: utrumque gratiæ genus, & gratis datæ, & gratum facientis, agnoscimus datum per Apostolos, cum baptizatis manus imponebant.

Utrum veritas Sacramenti Confirmationis possit efficaciter probari ex constanti & perpetua Ecclesiæ Traditione.

Traditionem hanc duobus Libris integris impugnat Dallæus, in quibus totus est, ut ostendat illam tum manus impositionem, tum unctionem, cujus tam frequentem apud Veteres mentionem occurrere non dissimulat, post annum dumtaxat Christi 160. inductam esse, tanquam meram baptismi appendicem, seu ritum & cæremoniæ. E contra ex perpetua & constanti Ecclesiæ Traditione ac praxi demonstramus, ritum hunc ab Apostolis ad subsequentes ætates derivatum pro vero Sacramento habitum semper fuisse. Traditionem vero nostram ex quinque fontibus hauriemus,

1. Ex Conciliis.
2. Ex SS. Pontificibus.
3. Ex SS. Patribus.
4. Ex praxi & usu Ecclesiæ non interrupto.

CONCLUSIO.

Veritas Sacramenti Confirmationis invictè probatur ex perpetua & constanti totius Ecclesiæ praxi & Traditione.

PRIMA PROBATIO EX CONCILIIS.

Ex Eliberitano in Hispania versùs annum 305. duobus in Canonibus meminit Sacramenti Confirmationis. Canone 38. *Peregrè navigantes, inquit, aut si Ecclesia in proximo non fuerit, posse Fidelem qui lavacrum suum habet integrum, nec sit bigamus, baptizare in necessitate infirmitatis positum Catechumenum; ita ut si supervixerit, ad Episcopum eum producat, ut per manus impositionem perfici possit.*

Can. 77. *Si quis Diaconus regens plebem sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizavit, Episcopus eos per benedictionem perficere debet. Quod si antè de seculo recesserint, sub fide qua quis credidit, poterit esse justus.*

Habemus in hoc duplici Canone, baptizatos debere ad Episcopos duci, ut per manus impositionem & benedictionem perficiantur; idest perfecti Christiani fiant per accessionem gratiæ confortantis & roborantis, qua instructi possint firmi & intrepidi sta-

re adversus omnes carnis, mundi & dæmonis tentationes: at hoc ipsum est Sacramentum Confirmationis.

Reponit 1. Dallæus Lib. 2. c. 9. ejusmodi baptizatos, etiam antequam manus ipsis impositæ fuissent, justos fuisse; adeoque illam manus impositionem fuisse tantum meram cæremoniæ, non vero Sacramentum necessarium ad obtinendam justitiam.

Refellitur. Quia iusti illi quidem erant iustitia & innocentia baptismali quæ sufficit ad vitam æternam; at non iustitia illa perfecta quæ necessaria est ad fortiter sustinendas tentationes omnes & impetus contra fidem de qua solum hic agimus.

Reponit 2. in illis Canonibus altum esse de unctione silentium.

Ita est: verum aut ignorat aut dissimulat Dallæus; non esse apud nos rem ex fide certam, illam unctionem partem esse essentiali Sacramenti Confirmationis, de qua liberè & salva fide inter se disputant Theologi. Satis est ad rationem Sacramenti, quod signum aliquod sensibile cum effectu gratiæ interioris habeamus ex duplici illo Canone.

Reponit 3. citato Can. 77. innui Presbyterum, imò & Diaconum in necessitate: absente Episcopo, posse manus imponere, quod certè non permetteret Concilium, si de vero & propriè dicto Confirmationis Sacramento loqueretur.

Verum ne levissimum quidem est talis licentiæ Presbyteris vel Diaconis concessæ vestigium in citato Canone.

Addit Spalatenis Lib. 5. c. 5. nu. 33. ista verba Canonis 38. *Qui lavacrum integrum habet*, non obscure significare Confirmationem esse ritum seu cæremoniæ & complementum baptismi.

Verum aberrat ille: verba enim citata referuntur ad laicum, qui in necessitate baptismum administrat, in quo requirit Canon ut baptismum integrum habeat; idest, ut nec inter pœnitentes publicos recenseatur, nec sit bigamus: erat enim hæc duplex causa irregularitatis quæ laicum à sacris Ordinibus arcebat.

Ex Concilio generali Nicæno I. an. 318. Can. 8. & ex Laodiceno an. 363. Can. 48.

Concilium Nicænum I. Canone 48. decernit: *Novatianos ad Ecclesiam redeuntes recipiendos esse per manus impositionem.* Hanc verò verè confirmatoriam fuisse colligi potest, quia, teste Theodoreto antea citato, ubi de erroribus circa veritatem Sacramenti Confirmationis, Novatiani Sacramentum Confirmationis non conferebant: inde jubet Concilium ipsis redeuntibus manus esse imponendas.

Concilium Laodicenum Canone 48. juxta versionem Dionysii exigui sic decernit: *Oportet eos qui baptizantur, post lavacrum charisma Ecclesiæ accipere, & Regni Christi participes inveniri.* Non potest Confirmationis Sacramentum clarioribus verbis designari.

Atque vana & inutilis profectò est Dallæi observatio, Canonem scilicet agere de baptizando, non de baptizato; unde intert unctionem illam esse baptismi cæremoniæ: namque agit Canon de unctione conferenda post baptismum; ergo homini baptizato.

Ex Arausicano I. an. 441. Can. 2. juxta lectionem doctissimi Sirmondi Tom. 1. Conciliorum Galliæ. Nullum, inquit Canon, ministrorum qui baptizandi recepit officium, sine chrismate unquam debere progredi, quia inter nos placuit semel chrismari. De eo autem qui in Baptismate quacunque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in Confirmatione Sacerdos commonebitur. Nam inter quolibet chrismatis ipsius nonnisi una benedictio est, non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetitio chrismatio. Scio quidem graves excitatas esse contentiones inter Jacobum Sirmondum & Petrum Aurelium, circa particulam negantem in ultima parte apponendam

Tom. 1.
Conc. p.
974. E.

Ibid. p.
578. F.

Tom. 2.
Conc. p.
31. B.

Tom. 1.
Conc. p.
1514. A.

ponendam vel tollendam, tùm circa sensum illius, de qua controversia suo loco inferiùs, ubi de materia Confirmationis differemus: verum sepositis jam his contentionibus, ex ipso Canone manifestè colligitur, Confirmationem esse ritum à Baptismo distinctum, quod unum hic contendimus.

Tom. 5. Conc. p. 1666. B. Ex Hispalensi II. an. 619. cap. 7. ubi enumerans ea quæ Presbyteris simplicibus non libet administrare, ait, *Nec per impositionem manus Fidelibus baptizatis, vel conversis ex hæresi Paracletum Spiritum tradere, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontes signare.*

Tom. 7. Conc. p. 1278. A. Ex Cabillonensi II. an. 813. Can. 27. *Dictum nobis est, inquiunt Patres, quod quidam de plebe bis aut ter ab Episcopis, ignorantibus eisdem Episcopis, confirmantur. Unde nobis visum est, eandem Confirmationem sicut nec Baptismum iterari minimè debere.*

Ibid. p. 1621. D. E. Ex Parisiensi VI. an. 829. Lib. 1. cap. 33. sic legitur: *Perlatum est ad nos, quod in quibusdam Provinciis plebique Episcopi post perceptionem cibi & potus soleant per impositionem manuum tradere & Spiritum sanctum, quod tam excellenti ministerio prorsus non convenire, & ita deinceps fieri non debere omnibus nobis visum est... Sicut enim Baptismus, excepta infirmorum causa, non nisi à jejunis celebratur Sacerdotibus; ita etiam traditio Spiritus sancti... non nisi à jejunis celebranda est Pontificibus.*

Tom. 14. Conc. p. 779. C. Denique ex Tridentino Sess. 7. Can. 1. *Si quis dixerit Confirmationem baptizatorum otiosam esse ceremoniam, & non potius verum & proprium Sacramentum; aut olim nihil aliud fuisse, quam catechesim quamdam, qua adolescentia proximi fidei suarationem coram Ecclesia exponebant, anathema sit. Ita Lutheri & Calvinii figmenta sancta Synodus. Eadem Sessione Can. 1. de Sacramentis in genere, definit septem esse numero Sacramenta, inter quæ secundo loco Confirmationem recenseret.*

Secunda probatio ex Summis Pontificibus.

Obiit an. 155. P. 244. C. D. Ex Cornelio in Epistola ad Fabium Antiochenum apud Euseb. Lib. 6. c. 43. de Novato ait, *eum postquam à morbo liberatus fuit, (propter quem in lectulo jacens baptizatus fuerat) reliqua non percepisse quæ juxta Ecclesiasticam regulam percipi debent, neque ab Episcopo confirmatum fuisse. Hoc autem signaculo minimè percepto, quomodo, inquit, Spiritum sanctum potuit accipere? Signaculum autem illud quod ab Episcopo confertur, & Spiritum sanctum confert, nonne est ipsummet Confirmationis Sacramentum, quod, si fides Theodoro habeatur, Novatiani suis non administrabant?*

At reponit Dallæus, Ecclesiasticam regulam laudat Cornelius, non Christi institutionem; igitur non de vero Sacramento loquitur, sed de mera cæremonia Baptismi. Præclara verò consecutio! Quasi ea quæ Christus præscripsit, Ecclesia suis Canonibus ac Legibus non commendaret ac præscriberet. Præterea verò, Ecclesiastica illa regula ad quam provocat Cornelius, non spectat institutionem, sed perceptionem Sacramenti Confirmationis, quod primis temporibus ex lege & usu Ecclesiæ cum Baptismo simul & Eucharistia administrabatur; atque conqueritur S. Pontifex, quod Novatus neglexisset illud percipere. Figmentum autem Dallæi est planè absurdum, ea nempe quæ Novatus percipere neglexit, fuisse lactis & mellis degustationem: de hac enim ne verbum quidem in Epistola Cornelii, sed de signaculo dumtaxat, quod Episcopus baptizatis imponit, ut accipiant Spiritum sanctum, & quod quidem Novatus neglexit.

At, reponit iterum Dallæus, non obscure colligitur *Tournelli Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.*

ex eadem Cornelii Epistola, Novatum in Presbyterum ordinatum fuisse à Fabiano Cornelii prædecessore: probabile autem non videri, Fabianum Novato Sacramentum illud Confirmationis non contulisse, si illud pro vero Sacramento agnovisset.

Verum, unde habet Dallæus 1. Fabianum cognovisse Novato in lecto baptizato administratum non fuisse Sacramentum Confirmationis? Nonne id potuit ignorare, simulata hominis pietate deceptus? 2. Si cognovit, unde habet reipsa Fabianum illud Novato non dedisse, antequam eum in Sacerdotem ordinaret? Cornelius enim de duobus tantum expostulat, quod nempe statim à morbo liberatus cætera non percepisset, quæ juxta regulam Ecclesiasticam percipi debebant; & quod contra Canones fuisset ad sacrum Presbyteratus Ordinem promotus, utpote irregularis propter Baptismum in lecto perceptum.

Ex Innocentio I. Epist. ad Decentium Eugubinum Episcopum c. 3. ubi sic loquitur: "De consignandis vero infantibus manifestum est, non ab alio quam ab Episcopo fieri licere. Nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem Pontificibus solis deberi, ut consignent, vel Paracletum Spiritum tradant, non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Apostolorum, quæ asserit Petrum & Joannem esse directos, qui jam baptizatis traderent Spiritum sanctum. Nam Presbyteris, seu extra Episcopum, seu præsentem Episcopo baptizant, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Paracletum.

Ex quo S. Pontificis præclaro testimonio tria colligi possunt. Primum, unctionem baptismalem planè diversam esse à confirmatoria; illa enim fit in vertice, hæc in fronte; illam Sacerdotes conferunt, istam soli Episcopi. Secundum, manus impositionem, de qua mentio fit in Actibus Apostolorum, eandem esse cum confirmatoria, quæ frequentabatur sub finem quarti & initio quinti sæculi. Tertium, per illam manus impositionem & unctionem dari Spiritum sanctum.

Ex S. Leone Sermon. 4. de Nativitate, cujus hæc verba sunt: "Permanete stabiles in ea fide quam confessi estis coram multis testibus, & in qua renati per aquam & Spiritum sanctum, accepistis chrisma salutis & signaculum vitæ æternæ. Duplex ibi S. P. Sacramentum distinctè commemorat, Baptismum scilicet & Chrisma, seu Confirmationem.

Ex S. Gregorio Magno Lib. 14. Epistolarum, Epist. 17. aliàs Lib. 12. Epistolarum Epist. 32. Nos, inquit, ab antecessoribus nostris traditum accepimus, ut quoties tam de Baptismo aliquorum vel Confirmatione, quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio haberetur, utrum baptizati vel confirmati, sive Ecclesia consecrata sint, ut baptizentur tales ac confirmentur, atque Ecclesie canonicè dedicentur, ne talis dubitatio ruina Fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum.

Et Homil. 17. in Evangelia, Per nos, inquit, fideles ad sanctum Baptisma veniunt, nostris precibus benedicuntur, & per impositionem nostrarum manuum à Deo Spiritum sanctum percipiunt.

Libro verò Sacramentorum, in ordine Sabbati sancti, describit idem Summus Pontifex ritum administrandæ Confirmationis.

Tertia probatio ex SS. Patribus.

Infiniti essemus, ac plus æquo cresceret volumen istud, si vellemus singulos SS. Patres avitæ fidei testes ac vindices per ætates singulas percurrere hic proferre. Nonnullos tantum ex primis sæculis appellabimus,

mus, ex quibus catholicum de Sacramento Confirmationis dogma adversus vanos Dallæi impetus asseremus ac vindicabimus.

Obiit
Martyr
an. 202.
P. 284.
n. 2.
P. 96.
n. 3.

Ex S. Irenæo L. 4. adversus hæreses c. 38. alias 75. ubi ait, *Apostolos per manus impositionem dedisse Spiritum sanctum*. Et c. 8. Libri primi referens impium quoddam Gnosticorum dogma, dicit eos solitos esse ungere baptizatos opobalsamo. Si conjecturæ locus hic esse potest, Gnostici, cæterorum Hæreticorum more, qui omnes fere Ecclesiæ ritus sacrilega imitatione ad se trahebant, hanc unctionem, in similitudinem unctionis confirmatorię tunc temporis apud Catholicos usurpatæ, usurparunt.

Floruit
an. 215.
P. 226.D.

Ex Tertulliano L. de Baptismo c. 7. sic loquitur. „Exinde egressi de lavacro perungimur benedicta unctione de pristina disciplina, qua ungi oleo de cornu in sacerdotium solebant... In nobis carnaliter currit unctionio, sed spiritualiter proficit; quomodo & ipsius Baptismi carnalis actus, quod in aqua mergimur; spiritualis effectus, quod delictis liberamur. Dehinc manus imponitur per benedictionem, advocans & invitans Spiritum sanctum.

P. 330.B.

Lib. de Resurrectione carnis c. 8. „Caro, inquit, abluatur, ut anima emaculetur. Caro ungitur, ut anima consecretur. Caro signatur, ut anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut & anima spiritu illuminetur. Caro Corpore & Sanguine Christi vescitur, ut & anima de Deo saginetur.

P. 216.
D.

Lib. de Præscriptionibus c. 40. observat dæmonem in idolorum mysteriis æmulari res Sacramentorum nostrorum. „Tingit, inquit, & ipse quosdam utique credentes & fideles suos; expiationem delictorum de lavacro repromittit, & si adhuc memini, Mithra signat illic in frontibus milites suos; celebrat & panis oblationem.

Aperte inde colligitur, Tertullianum agnovisse Sacramentum Confirmationis à Baptismo plane distinctum, quod gratiam conferret; ejusque materiam esse, vel impositionem manus, vel unctionem, vel utramque simul: de hac enim quæstione nondum disputamus, ac satis nobis est ad revincendum Dallæum, nos ex Tertulliano habere signum aliquod sensibile distinctum à Baptismo, cui annexa sit gratiæ productio.

B. 114.

Ex S. Cypriano. (Martyr occubuit an. Christi 258.) Ep. 73. apud Jubajanum loquens de manus impositione à Petro & Joanne Apostolis facta supra recens baptizatos, idem apud nos quoque fieri testatur: „Quod nunc quoque, inquit, apud nos geritur, ut qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur.

P. 117.

Et Ep. 7. ad Januarium sic loquitur: „Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit, ut accepto chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se gratiam Christi possit.

P. 145.

Ex Firmiliano in Epistola ad S. Cyprianum, inter Cyprianicas 75. „Quando omnis potestas, inquit, à gratia in Ecclesia constituta sit, ubi præsentent majores natu, qui & baptizandi, & manum imponendi, & ordinandi possident potestatem. Hæretico enim sicut ordinare non licet, nec manum imponere, ita nec baptizare. „Et postea significat se loqui de Confirmatione, cum ait se loqui de illa manus impositione, quam Paulus imposuit eis quos baptizaverat.

Ex S. Cyrillo Hierosolymitano. (Floruit 4. sæculo) Catecheses scripsit cujus tertia mystagogica rota est de Confirmatione, sicut duæ præcedentes totæ sunt de Baptismo, & aliæ duæ sequentes de Eucharistia, quia tunc temporis ex recepto usu tria hæc Sacramenta simul conferebantur. In illa itaque tertia Catechesi fuse exponit S. Doctor Sacramentum chrismatis seu Confirmationis. „Vobis, inquit, postquam ex aquis sacri

„lavacri ascendistis, datum est chrisma, quod imaginem gerit illius quo unctus est Christus: hoc autem est Spiritus sanctus... Et sicut Christus vere crucifixus & sepultus est, atque resuscitatus, nos vero per Baptismum, in similitudine quadam, una crucifigi, contempeliri, simulque secum voluit resurgere; ita sit & in hoc chrismate. Ille spiritali oleo exultationis unctus est, hoc est Spiritu sancto; qui idcirco oleum exultationis vocatur, quia est author & causa exultationis. Vos vero uncti estis unguento, facti particeps & consortes Christi.

Plura alia ex eodem S. Doctore prætermittimus: satis etenim ex citatis verbis compertum habemus, unctionem illam, cui effectus spiritalis annexus est, à Baptismo distingui, nec meram esse illius ceremoniam, sicut Dallæo placet, nisi pariter velit ille Eucharistiam Baptismi ceremoniam esse.

Ex S. Ambrosio.

Lib. de Initiandis c. 7. „Repere, inquit, quia accepisti signaculum spiritale, spiritum sapientiæ & intellectus, spiritum consilii atque virtutis, spiritum cognitionis atque pietatis, spiritum sancti timoris, & serva quod accepisti. Signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in corde tuo, sicut Apostolica lectione didicisti. Tom. 2. p. 339. A.

Et L. 2 de Sacramentis c. 7. „Ergo merxisti; inquit, Ibid. p. 336. D. venisti ad Sacerdotem: quid tibi dixit? Deus, inquit, Pater omnipotens qui te regeneravit ex aqua & Spiritu sancto, concessitque tibi peccata tua, ipse te ungat in vitam æternam.

Et Lib. 3. 1. „Accipit autem, inquit, mysterium, hoc est unguentum supra caput. Et c. 2. Sequitur spiritale signaculum quod audistis hodie legi; quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem Spiritus sanctus infunditur. „Nihil certe clarius & expressius potest proferri. Ibid. p. 61. B. Ibid. p. 363. E.

Ex S. Hieronymo. Dialogo adversus Luciferianos Luciferianum sic loquentem inducit: „An nescis Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus sanctus? Exigis ubi scriptum sit in Actibus Apostolorum? Etiam si Scripturæ autoritas non subesset, totius Orbis in hanc partem consensus instar præcepti obtineret. „Istud autem ultro fatetur & concedit S. Hieronymus: „Non quidem abnuo, inquit, hanc Ecclesiarum consuetudinem, ut ad eos qui longe in minoribus urbibus per Presbyteros & Diaconos baptizati sunt, Episcopus ad invocationem Spiritus sancti manum impositurus excurrat... Quod si hoc loco quæris, quare in Ecclesia baptizatus, nisi per manus Episcopi non accipiat Spiritum sanctum, quem nos asserimus in vero Baptismate tribui, discere hanc observationem ex autoritate descendere, quod post ascensum Domini, Spiritus sanctus ad Apostolos descendit. Et multis in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius sacerdotii, quam ad legis necessitatem. T. 4. p. 2. p. 294. Ibid. p. 295.

Ex S. Chrysostomo Hom. 18. in Acta, de Philippo Edit. ait: „Ideo baptizans Spiritum sanctum non dabat, neque facultatem habebat: hoc enim donum solum Apostolorum erat. Et postea: Virtutem quidem acciperant faciendi signa, non autem dandi aliis Spiritum sanctum. Igitur hoc erat in Apostolis singulare; unde & præcipuos, & non alios videmus hoc facere... Vides (ad hæc verba, oraverunt pro eis) quod non simpliciter hoc fit, sed multa opus est virtute, ut detur Spiritus sanctus? Non enim idem est assequi remissionem peccatorum, & accipere virtutem illam. Comm. p. 580. B. Ibid. P. 581. A.

Denique ex S. Augustino. Multis in locis de Sacramento Confirmationis mentionem facit sanctus Doctor, quod quidem modo per manus impositionem, modo per unctionem designat.

De impositione manuum loquitur L. 3. de Baptismo cap. 26. verba supra laudavimus in responsione ad secun-

secundam Objectionem adversus probationem ex Scripturis. Eadem ferè repetit Tractatu sexto in primam Epistolam S. Joan. Si vis nosse, inquit, quia accepisti Spiritum sanctum, interroga cor tuum: ne forte Sacramentum habeas, & virtutem Sacramenti non habeas.

Tom. 9. p. 106. D. Lib. 3. de Baptismo c. 16. Spiritus autem sanctus, inquit, quod in sola Catholica per manus impositionem dari dicitur, nimirum hoc intelligi majores nostri voluerunt, quod Apostolus ait, Quoniam charitas Dei diffusa est in cordibus per Spiritum sanctum qui datus est nobis.

To. 8. p. 999. A. Et Lib. 15. de Trinitate cap. 26. postquam dixit Apostolos orando & manus imponendo dedisse Spiritum sanctum, ait, eundem morem in suis Prepositis etiam nunc servare Ecclesiam,

De unctione verò loquitur mox citato capite Lib. 15. de Trinitate. Unxit eum, inquit, (nempe Christum) Deus Spiritu sancto. Non utique oleo visibili, sed dono gratia quod visibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia.

To. 9. p. 393. B. Et Lib. 2. contra Litteras Periliani cap. 104. In hoc unguento, inquit, Sacramentum chrismatis vultis interpretari; quod quidem in genere visibilium signaculorum sacro-sanctum est, ut sicut ipse Baptismus.

Ibid. p. 849. C. Tract. 3. in primam Epistolam S. Joannis. Unctio spiritalis, inquit, ipse Spiritus sanctus est, cujus Sacramentum est in unctione visibili. Et infra: Unctionis Sacramentum est, virtus ipsa invisibilis: unctio invisibilis, Spiritus sanctus, unctio invisibilis, charitas illa est.

To. 4. p. 1583. D. Denique in Psalm. 141. Multa, inquit, Sacramenta aliter atque aliter accipimus; quadam, sicut nostis, ore accipimus, quadam per totum corpus accipimus; quadam in fronte per signum Crucis.

Quarta probatio ex usu & praxi Ecclesie perpetua.

Usum hunc colligimus, non modò ex citatis SS. Patrum testimoniis, & aliis benè multis quæ adduci possent, sed præsertim ex iis omnibus Authoribus qui de Officiis Ecclesiasticis scripserunt, omnibusque Libris Ritualibus. Ii scilicet omnes describunt ritus quibus administrari in Ecclesia per Episcopos debet Sacramentum Confirmationis, quam & per impositionem manus, & per unctionem designant. Ita.

Sacramentarium S. Gregorii, ubi fusè describitur quomodo Pontifex protensa super infantes manu, tincto pollice in chrismate, singulos confirmat, facta oratione qua Spiritum sanctum advocat.

Ordo quoque Romanus ante nonum sæculum scriptus, in Sabbato sancto eundem ritum describit iisdem ferè verbis quibus Sacramentarium S. Gregorii.

To. 8. p. 158. n. 70 Venerabilis Beda in Psalm. 26. ait, unctionem illam, quæ per impositionem manuum fit, ab Episcopis Confirmationem appellari.

Valafridus Strabo L. de rebus Ecclesiasticis, c. 26.

Amalarius L. 1. de Officiis Ecclesiasticis c. 27.

Rabanus Maurus Lib. de institutione Clericorum, cap. 30.

Alcuinus Epistola ad Oduinum Presbyterum, & alii repetunt & Commentariis suis illustrent, quod in Ordine Romano de ritu administrandi Confirmationem præscribitur. Videntur illi hoc habere proprium & singulare, quòd velint manus impositionem non esse actionem distinctam ab ea, per quam unctio fit, quam quæstionem postea expendemus. Sufficit præsentì nostro instituto, eos omnes noni sæculi Authores expressam mentionem facere Sacramenti Confirmationis.

Solvuntur Objectiones Dallæi adversus probationem ex Traditione Ecclesie.

Objicit 1. Lib. 2. c. 2. silentium veterum Scriptorum quorum genuina extant Opera ut clementis in Epistola ad Corinthios, Justinì, Athenagoræ Theophili, Tatiani, Irenæi, apud quos altum de Sacramento Confirmationis silentium.

Resp. 1. argumentum negativum nullius ponderis esse in quæstionibus facti, cum alia non desunt positiva, & quidem benè multa.

2. Ad confirmandam alicujus dogmatis veritatem, necesse non est ut omnes & singuli cujuslibet ætatis Scriptores de illo mentionem faciant. Sic v. gr. Clemens Romanus, Athenagoras, Theophilus, Tatianus à Dallæo citati, de Baptismo siluerunt in his quæ nobis supersunt eorum Operibus: ad inde inferet Dallæus, Scriptores illos Baptismum pro vero Sacramento non agnovisse: non certè. Ita pariter de Confirmatione sentiendum.

3. Non ignorat Dallæus multa illorum Scriptorum Opera desiderari, quæ temporum incuria ad nos usque pervenire non potuerunt: quin & ipsa Clementis ad Corinthios Epistola de qua Irenæus L. 3. c. 3. Eusebius L. 3. c. 16. & 28. S. Hieronymus Lib. de Scriptis Ecclesiasticis, mutila est ac imperfecta sicut fatetur ipse Junius, qui ex laceris, ut loquitur, reliquis vetustissimi exemplaris Bibliotheca Regia eam eruit, lacunas explevit, latinè vertit, notis brevioribus illustravit, & Oxonis publici juris fecit an. 1633. Plura scripsit Irenæus, quæ periere, referente Eusebio L. 5. Hist. c. 26. & S. Hieronymo L. de scriptis Ecclesiasticis; & ita de aliis benè multis Veterum lucubrationibus. Qua verò arte augurari potuerit Dallæus, in illis Scriptis nullam Sacramenti nostri factam esse mentionem, vix scio: quamquam non facilè concedimus, S. Irenæum de illo tacuisse in his quæ nobis supersunt illius Libris.

4. Scopus & institutum alicujus Scriptoris tale aliquando est, ut non exigat omnium nostrorum Sacramentorum mentionem ab ipso fieri. Sic v. gr. qui ex Veteribus Apologias pro Christianis scripsere: in eo toti erant ut Gentilium calumnias adversus Religionem nostram invidiosè confictas propularent, potius quàm singula nostra Mysteria sigillatim exponerent; quorum proinde silentium, tanquam argumentum denegati ab ipsis alicujus mysterii seu dogmatis, opponi meritò non potest. Ita est de Justino, Athenagora, Theophilo, & aliis.

Objicit 2. eodem Lib. 2. c. 17. & L. 2. de cultibus Latinorum religiosi, Græcam Ecclesiam in numero Sacramentorum non recensere Confirmationem, quod probat his momentis.

I. Ex Euchologiis, ubi non duo, sed unum est Officium Baptismi & Unctionis, cui titulus est, Ordo Baptismatis; igitur unctio illa est caremonia, non Sacramentum diversum.

II. Quia neminem Græci admittunt ad sacramentum, nisi qui fuerit chrismatus: atqui certum est neminem unquam ritè baptizatum, repulsum fuisse à sacra Communione, nisi propter aliquod grave peccatum, aut infantilem ætatem; idcirco igitur Græci ad sacramentum non admittunt eos qui chrismati non fuere, quia unctio hæc pertinet ad caremonias Baptismi.

III. Quia Græci à quacunque hæresi conversos recipiunt per unctionem: at ista haud dubiè non est Sacramenti Confirmationis, quod iterari non posse dogma est Catholicum; est igitur mera caremonia.

IV. Græci Presbyteri ungunt baptizatos in fronte: at simplex Sacerdos non potest esse minister ordinarius

diarius Sacramenti Confirmationis; unctio ergo illa non est verum Sacramentum.

Resp. nego ant. Ecclesia enim Græca, siue antiqua siue recentior, semper in numero Sacramentorum habuit Confirmationem. Pro veteri testantur Concilium Laodicense, Firmilianus, Cyrillus Hierosolymitanus, Chrysostomus antea citati, quibus & alios plures inferius, ubi de materia Confirmationis, adjungemus. Pro recentiori verò testes sunt Simeon Thessalonicensis in Libris de Sacramentis, Jeremias in sua Catholica Responsione, Gabriel Philadelphienis, Synodus Constantinopolitana an. 1642. Præsides Parthenio Patriarcha, in qua Calvinii errores damnantur. Numero enim 15. damnat Synodus hunc Hæresiarcham, quòd quinque Sacramenta expungeret.

Synodus Bethlemitica an. 1672. sub Dositheo Patriarcha Hierosolymitano cap. 15. ubi fidem Ecclesiæ Græcæ circa Sacramenta sic exponit: *Credimus esse in Ecclesia Legis nova Sacramenta, eaque septem: non minorem, aut majorem numerum admittimus.* Deinde secundo loco enumeratur Sacramentum Confirmationis.

Denique ipsa Latina Ecclesia, quoties unionem tenuit aut perfecit cum Græca, nusquam ei objecit rejectum ab ipsa Sacramentum Confirmationis.

Ad singulas igitur probationes respondeo.

Ad primam idcirco Officium seu ritum administrandi Sacramentum Confirmationis sub Officio Baptismatis contineri, quia statim post Baptismum conferri solebat. Ex hoc autem inferre Confirmationem esse ritum Baptismi, quid aliud est, quam velle quoque inferre Eucharistiam, quæ simul cum Baptismo & Confirmatione solebat antiquitus administrari, esse pariter Baptismi ritum? quo nihil posset fingi absurdius. Unctionem vero illam distinctam esse à Baptismo, nec ad illius ceremonias pertinere, manifestum est ex ipso Euchologio: tum quia peculiarem habet annexam orationem, qua invocatur septiformis Spiritus sanctus ad robur baptizati: tum quia confertur post perfectum & absolutum Baptismum: tum denique quia Episcopus illam unctionem ministraturus, & vestes quibus, dum baptizaret, erat indutus, & locum mutat.

Ad secundam: Ille potest à sacra mensa legibus Ecclesiæ merito repelli, qui ea non percipit quæ ex usu & praxi Ecclesiæ debent percipi: at in Ecclesia Græca lex erat & consuetudo, simul cum Baptismo dandi Confirmationem & Eucharistiam; merito igitur Græci à sacra mensa excludunt eos, qui sacro chrismate post Baptismum inuncti non fuerunt.

Ad tertiam: Constat ex dicendis, unctionem illam per quam redeunt Hæretici recipiebantur, puram fuisse ceremoniam, non Sacramentum Confirmationis.

Ad quartam: Pertinet hæc Obsectio ad quæstionem de ministro Confirmationis, de qua inferius suo loco.

Objicit 3. Sacramentum Confirmationis incognitum est multis Ecclesiis; v. g. Æthiopicæ, ut testatur Alvarez Hispanus Monachus in suo Itinerario; Armenicæ, testè Guidone Carmelita; Chaldaicæ, cæterisque Christianis longè lateque per Arabiam, Mesopotamiam, Assyriam, Persidem, ipsamque Ægyptum diffusis.

Resp. 1. Ex illis particularibus Ecclesiis, quæ schismate à Romana divisæ sunt, nihil adversus veritatem inferri posse: error enim ex schismate plerumque nascitur.

Resp. 2. Certum non esse eas omnes Ecclesias non agnoscere Sacramentum Confirmationis: imò de Ecclesia Æthiopica fidem facit Ordo mysteriorum, siue administrationis Sacramenti Confirmationis secundum usum Æthiopum excusus Tom. 6. Bibliothecæ Patrum. De Ecclesia Armenorum testatur Usanus Episcopus sancti Sergii in magna Armenia, in responsione ad varias quæstiones sibi propositas circa fidem Arme-

notum, data Lugduni Batavorum 21. Februarii anno 1667. testatur, inquam, apud Armenos in usu esse Sacramentum Confirmationis; unde Guido Carmelita non de omnibus, sed de aliquibus dumtaxat Armenis loquitur. Quod verò spectat ad Ecclesias Chaldæorum per regiones supra dictas disperforum, habemus insignè testimonium fidei Cophtorum & Ægyptiorum circa omnia Sacramenta, Tomo tertio de perpetua Ecclesiæ fide circa Eucharistiam L. 8. c. 19. nimirum professionem fidei quam litteris consignatam Matthæus Alexandrinus Patriarcha ad Regem nostrum Christianissimum misit. Syros verò agnoscere Sacramentum Confirmationis, testatur Jacobus de Vitriaco L. 1. Historiæ Hierosolymitanæ c. 74.

Objicit 4. L. 3. c. 14. Noni sæculi Scriptores eodem planè loco habuere unctionem quam Sacerdos adhibet in Baptismo, cum ea quam Episcopus facit in Confirmatione, & istam per aliam suppleri posse affirmant. Sic.

I. Valafridus Strabo L. de rebus Ecclesiasticis c. 26. ait, *Sylvestrum S. Pontificem instituisse ut Presbyter baptizatum chrismate liniat propter occasionem transitus mortis. Quod si à Diacono vel quolibet alio homine baptizatus, casu ante Confirmationem transierit, credendum non est perire propter hoc.* Quo loco eos solum ante Confirmationem ex hac vita transire docet Author ille, qui à Diacono vel quolibet alio homine, id est laico, baptizatus fuerit, & non consignatus; ergo qui sunt à Sacerdote baptizati, cum unctionem baptismalem perceperint, non censentur sine Confirmatione recedere ex hac vita. Censet igitur unctionem illam baptismalem ejusdem esse virtutis cum ea quam confirmatoriam appellamus.

II. Idem Valafridus, Amalarius, & Rabanus tradunt præceptam à Sylvestro Presbyteris chrismationem, ne quis sine Confirmatione moreretur. *Legimus & in gestis Patrum*, inquit Rabanus Lib. 1. de institutione Clericorum c. 28. *quòd Sylvester Papa in Ecclesia Romana constituerit, ut sicut potestas & privilegium apud solum Episcopum constat quòd sacrum chrisma ipse conficiat, & baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignet propter hæreticam suasionem; ita Presbyter eodem chrismate liniat baptizatum levatum ex aqua propter occasionem transitus mortis...* Ac deinde profectò patet, quia quicumque non est Christi. Regni sui particeps fieri nequit: ideoque necessarium est, ut statim succurratur baptizato cum chrismatis unctione, ut Spiritus sancti participationem accipiens, alienus à Christo non existat. In casu igitur necessitatis vim eandem tribuit Rabanus unctioni baptismali & confirmatoriam.

Confirmat Dallæus objectionem hanc: 1. quia utriusque unctionis eadem est materia, & eadem consecratio. 2. quia idem est effectus, ut patet ex orationibus quibus consecratur chrisma, quibus à Deo postulatur, *ut chrisma sit omnibus perunctis propitiatio & custodia salutis, & in adoptionem filiorum.*

Resp. nego ant. Triplex enim discrimen assignant Scriptores noni sæculi inter unctionem baptismalem & confirmatoriam. Primum, quia baptismalis fit in vertice, & confirmatoria in fronte. Ita Valafridus & Rabanus mox citati. Secundum, quia baptismalis fit per simplicem Sacerdotem, confirmatoria per Episcopum. Ita expressè mox laudatus Rabanus. Tertium, quia unctio confirmatoria adjunctam habet manus impositionem, non verò baptismalis. Ita idem Rabanus in eodem loco.

Ad primam igitur probationem ex Valafrido, quidquid sit de illo Sylvestri decreto, quod multis videtur supposititium, dico mentem illius Authoris hanc esse, nimirum unctionem baptismalem adhibendam quidem propter occasionem mortis, ut ali-

To. 6. p. 9. H.

quo

quo pacto suppleat unctionem confirmatoriam, si forte contingat aliquem morte præveniri priusquam Episcopo consignatus fuerit; nihilominus neutram necessariam esse absolute ad salutem; unde si quis ex hac vita discedat baptizatus à quocumque, nec consignatus, non idcirco perire credendus est. Falso igitur supponit, Dallæus, eos qui sunt à Presbyteris baptizati, sine Confirmatione non discedere ex hac vita, quamvis non sint ab Episcopo consignati.

Ad secundam: Falso etiam supponit Dallæus, unctionem baptismalem idcirco institutam & necessariam esse, ne quis sine Confirmatione discedat ex hac vita; istud non ait Rabanus citatus, sed tantum "propter mortis periculum necessariam esse unctionem baptismalem, ut quis unctus seu Christi esse dici possit: "scilicet ad significationem chrismatis & unctionis alludit ibi Rabanus. Et rursum c. 30. *Signatur*, inquit L. 1. de institutione Clericorum c. 20. "baptizatus chrismate per Sacerdotem in capitis summitate; per Pontificem vero in fronte, ut priori unctione significetur Spiritus sancti super ipsum descensio, ad habitationem Deo consecrandam; in secunda quoque, ut ejusdem Spiritus sancti septiformis gratia cum omni plenitudine sanctitatis, & scientiæ virtutis venire in hominem declaretur. "Istud autem discriminis est inter modum quo utraque unctio effectum spirituales significat, quod unctio confirmatoria practice & ex opere operato significet effectum gratiæ spiritualis quem producit; unctio vero baptismalis significat tantum, non vero producit, saltem ex opere operato, & tanquam verum Sacramentum à Baptismo distinctum, unctionem interiorem gratiæ.

Ad primam confirmationem, dico eandem quidem esse materiam remotam utriusque unctionis, nempe chrisma, sed non eandem esse materiam proximam: unctio enim confirmatoria, teste ipso Rabano, adjunctam habet manus impositionem, non vero unctio baptismalis. Præterea non sufficit ad perfectam utriusque unctionis paritatem, quod sit eadem materia, sed eadem quoque deberet esse forma, & idem effectus: porro & in forma & in effectu & in ministro multum discrepant duæ illæ unctiones; unde patet responsio.

Ad secundam confirmationem: Etsi enim sit eadem utriusque consecratio, non tandem idem modus quo applicatur unctio, non eadem forma non idem effectus, neque idem minister.

Objicit 5. Magna est inter nostros Theologos discordia circa partes substantiales Sacramenti Confirmationis, nempe ejus materiam & formam; non igitur consentiunt inter se de veritate seu existentia illius: quoniam de natura seu essentia rei alicujus dubitat: ejus quoque existentiam in dubium revocare censetur.

Resp. nego conseq. Disputant v. g. quotidie Philosophi de natura Solis; an ejus existentiam in dubium revocant? absurdus esset qui id inferret. Disputant Novatores de Baptismo & Eucharistia, nec tamen duo ista Sacramenta rejiciunt. Pariter igitur nostri Theologi de partibus substantialibus Sacramenti Confirmationem inter se dissentiunt, nemo tamen unus est inter illos qui veritatem seu existentiam illius in controversiam adducat; quisque aliquam materiam & formam sensibilem assignat, licet pro varietate opinionum variam atque diversam.

Objicit 6. Patres eundem effectum tribuunt Baptismo & Eucharistia, quem nostræ Confirmationi, nempe ut muniat nos, confirmet, roboret, perficiat. Ita imprimis S. Cyprianus loquens de Eucharistia Epistolis 54. & 56.

Resp. nego ant. Gratia quippe baptismalis gratia est innovationis, filiationis & regenerationis ætati infantili accommodata: gratia Eucharistica est gratia augmenti

personæ spiritualiter provectæ, ad reparandas vires animæ spirituales per quotidianos lapsus imminutas & debilitatas: gratia vero confirmatoria est gratia roboris & virtutis specialis, ad omnes mundi ac dæmonis tentationes contra fidem superandas destinata. Ita S. Thomas 3. part. q. 79. artic. 1. ad primum.

Objicit denique, multum immutatam fuisse subsequentibus sæculis unctionem, confirmatoriam, olim Eucharistia post confirmationem, nono sæculo plerumque ante Confirmationem conferebatur.

Resp. 1. non satis ex veteribus monumentis, antequam prodierit Liber Sacramentorum S. Gregorii & Ordo Romanus, constare, quo præcisè ordine daretur unctio, an post, an vero ante impositionem manus. 2. ejusdem mutationes leves admodum esse indifferentes, quæ rei substantiam non attingunt, sed simplicem modum seu ritum & caeremoniam; adeoque salva remanente Sacramenti hujus substantia, nonnihil mutationis induci potuit circa disciplinam seu modum illud administrandi, quod & in aliis Sacramentis, Baptismo præsertim & Eucharistia, contigisse, ne ipsi idem negare audent Novatores. Baptismus enim olim triplici immersione conferebatur, nunc infusione: Eucharistia infantibus dabatur, nunc denegatur; an propterea quidquam immutatam fuit circa naturam seu substantiam illorum Sacramentorum? minime.

ARTICULUS III.

De materia Sacramenti Confirmationis.

Quæstio est, an sola manus impositio, per quam Apostoli Spiritum sanctum conferebant, sit essentialis & adequata materia Sacramenti Confirmationis, an verò sola unctio chrismatis, an utraque simul; & quæ sit illa manus impositio, an ab unctione distincta vel separata. Circa quam controversiam errant Novatores, nostri verò Scholastici varias in partes scinduntur.

Errores & opiniones.

Novatores Lutherani & Calvinistæ, quibus nostra Confirmatio non est verum Sacramentum, sed mera Baptismi caeremonia manus impositionem, & unctionem quibus illa constar, non mendaciis modò & calumniis, sed horrendis planè ac blasphemis dictionibus turpiter deformant.

I. Lutherus Lib. 1. de Captivitate Babylonica, miratur quomodo in mentem nostram venire patuerit, ut Sacramentum Confirmationis faceremus ex impositione manuum.

II. Kemnitius in examine Concilii Tridentini, ait 1. Materiam Confirmationis nulla habere in Scripturis apparentia testimonia. 2. Pontificis in Confirmatione nullam adhibere manus impositionem. 3. Divinitus factum esse, quod non est retenta impositio manuum in Pontificia Confirmatione, sed substituta chrismatio, ut Ecclesia, animadvertens palpabili differentia inter impositionem manuum & chrismationem in fronte, non tam facile seduci posset allegatione historiarum Act. 8. & 19. 4. Nativum balsamum cum iam defecisse constet & arbores, falsitium balsamum locum cum ejus implere non posse. 5. Consecrationem chrismatis esse excantationem. 6. Inhalationem Pontificis in chrisma non tantum esse quid ridiculum, sed magicum, superstitiosum, & blasphemum.

III. Calvinus Lib. 4. Institutionis cap. 19. paragr. 6. ait 1. Manuum impositionem quæ in confirmandis Neophytis adhibetur, nihil habere simile cum ea quam

P. 539.

quam Apostoli usurpant. 2. Chrismationem neque esse à Christo, neque ab Apostolis. 3. Eos qui oleum istud vocant oleum salutis, salutem, quæ in Christo est, abjurare, Christum abnegare, partem non habere in Regno Dei. Unde paragr. 8. definit Confirmationem nostram, Oleum diaboli mendacio pollutum, quod velat effusis tenebris simplicium mentes fallit. 4. paragr. 10. ait in chrismatis consecratione inquinamentum esse & incantationem, pinguedinem fœtore adholitus inquinatam, verborum murmure incantatam.

Spaltenfis L. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 5. n. 26. scribit, "Confirmationem non habere certam & fixam materiam: eam aliquando sola manus impositione, aliquando chrismatis unctione, modo in vertice, modò in fronte, modò in omnibus membris & toto corpore, modò puro oleo, modò oleo & balsamo, modò aliis odoriferis unguentis, absque oleo conferri solitam.

Dallæus L. 1. capite ultimo contendit, "manuum impositionem non esse, imò nec esse posse Confirmationis, aut cujuslibet alterius Sacramenti materiam. L. vero 2. c. 3. "chrismationum ceremoniam esse post annum Christi 160. inventam & primum usurpata.

In his erroribus ac mendaciis propulsandis summa est Theologorum Scholæ concordia: inassignanda verò materia essentiali ac necessaria Confirmationis, summa dissensio. Alii contendunt Apostolos rem, seu effectum Sacramenti, sine Sacramento dedisse. Alii solam manus impositionem esse materiam essentialem, unctionem verò partem dumtaxat integram ex præcepto necessariam: alii è contra unctionem solam essentialem esse, impositionem verò manuum olim necessariam, subinde in meram defecisse ceremoniam, ejusque loco substitutam unctionem. Alii utramque tum impositionem manus, tum unctionem, tanquam partes essentielles inadæquatas materiæ Sacramenti Confirmationis agnoscunt. Sunt etiam qui volunt manus impositionem actionem esse specialem tempore & natura distinctam ab unctione; sunt qui eam cum unctione confundunt.

I. Alexander Alensis parte 4. q. 24. membro 1. S. Bonaventura in 4. dist. 7. art. 1. qu. 1. & 2. existimant Christum immediatè per se non instituisse Sacramentum Confirmationis, & Apostolos primis Fidelibus dedisse Spiritum sanctum sine visibili Sacramento; postea verò Ecclesiam, autoritate à Christo accepta, instituisse chrisma pro materia essentiali Confirmationis; quo vero tempore institutum sit illud chrisma, non consentiunt inter se. Alensis putat institutum in Concilio Meldensi; S. Bonaventura, à primis successoribus Apostolorum; Joannes de Baccone, in Concilio Aurelianensi, initio sexti sæculi. Improbanda certè opinio hæc, quæ paucos re ipsa habet in Schola patronos; vix enim illa stare potest cum Decreto Concilii Tridentini Sess. 7. quo statuitur Christum omnia Legis novæ Sacramenta instituisse. Et vero ad eum solum pertinet autoritas instituendi Sacramenta, qui solus potest externis signis seu symbolis vim efficacem impertiri ad gratiam sanctificantem conferendam: atqui hoc solus Deus potest, non Ecclesia.

S. Thomas 1. parte q. 72. art. 2. ad 1. docet Apostolos Spiritum sanctum sine visibili Sacramento aliquando dedisse, quando scilicet conspicua erant & visibilia dona Spiritus sancti, quibus primi Fideles exornabantur; quando verò cessarunt illa dona, eos chrismate usos fuisse ut darent Spiritum sanctum: quæ sententia, qua parte negat Apostolos per impositionem manuum, de qua mentio fit Act. 8. & 19. verum dedisse Sacramentum Confirmationis, hoc habere videtur grave incommodum, & quod eripiat nobis præcipuam & ferè unicam probationem ex Scripturis

pro demonstranda adversus Hæreticos veritate Sacramenti Confirmationis; & quod directè pugnet cum SS. Patribus, qui affirmant idem in Ecclesia Catholica fieri per impositionem manuum Episcoporum, quod gestum legimus per Apostolos. Ita SS. Cyprianus, Hieronymus, Chrysostomus, Augustinus antea laudati, cum veritatem Sacramenti Confirmationis ex Traditione demonstrabamus.

II. Inter eos Scholæ Doctores, numero certè plures, qui docent Apostolos dedisse quidem verum Sacramentum Confirmationis, non una est opinio circa materiam quam ipsi tunc usurparunt, & nunc ab Ecclesia tanquam necessaria & essentialis usurpari debet.

III. Alii quippe docent, Apostolos ab initio sola manus impositione dedisse Spiritum sanctum. Ita Scotus in 4. dist. 7. q. 1. sed omnium disertiſſimè Synodus Moguntina an. 1549. cap. 18. cujus hæc verba sunt *Diligenter etiam populum instruant, cur hoc Sacramentum ab initio sola manuum impositione exhibitum, mox sub ipsis temporibus Apostolorum ex eorumdem traditione, adhibita chrismatis unctione, cæperit conferri. Nam cum initio Spiritus sanctus, ad evidentiorē recentis adhuc fidei commendationem, signo visibili influeret confirmatis, externa unctione, quæ illam internam designaret, tunc non erat opus. Postea vero, adulta Ecclesia & stabilita fide, cum signa externa apparere cessaverunt, nec jam amplius Spiritus sanctus visibiliter descenderet, mox in locum visibilis signi unctio chrismatis adhiberi cæpit, quæ his qui confirmarentur internam & spiritalem unctionem repræsenteret, ut quid intus agatur per gratiam, foris aliquo visibili signo innotescat, & verbi fidem externi elementi similitudo confirmet.* Mens igitur hujus Synodi fuit, Apostolos initio sola manus impositione dedisse Spiritum sanctum; paulò post adhibitam ex traditione illorum chrismatis unctionem, quæ in locum impositionis manuum quasi subrogata fuit, & sola est Sacramenti Confirmationis materia essentialis & necessaria.

IV. Alii unicam & solam manus impositionem agnoscunt omni tempore fuisse, & jam esse materiam essentialem ac necessariam Sacramenti Confirmationis; unctionem verò materiam dumtaxat integram, ad majorem expressionem effectus hujus Sacramenti, necessariam tamen ex præcepto & usu Ecclesiæ perpetuo. Ita ex antiquis Theologis Petrus Aureolus Cardinalis, qui ante annos 300. floruit ann. 1317. in 4. dist. 7. qu. 1. Guillelmus Altissiodorensis, referente Sirmondo Antirrhethici secundi cap. 7. Jacobus de Vitriaco cap. 37. Historiæ Occidentalis, ubi ait, *hoc Sacramentum partim institutum fuisse ab Apostolis, quantum ad manus impositionem, partim ab Ecclesia, quantum ad unctionem chrismatis, quod non legimus, inquit, Apostolos fecisse.* Ex recentioribus, Sanbovius Tractatu de Sacramento Confirmationis, & maxime Sirmondus Antirrhethico secundo cap. 2. & sequentibus, ubi tres distinguit Ecclesiæ ætates, in quibus unctio confirmatoria variam fortunam passa est.

In prima usque ad tempora Constantini, id est ad quartum usque sæculum, ait unctionem ita solitam fuisse conjungi cum impositione manus, ut ab ea tamen re distingueretur, non vero tempore, quamvis eam præcederet, *sedem Spiritui sancto parans*, inquit Optatus à Sirmondo ibidem laudatus; utramque verò tum unctionem, tum manus impositionem, à solo Episcopo ministratam fuisse.

In secunda ætate usque ad Innocentium I. qui obiit an. 417. unctionem & manus impositionem non tantum re, sed tempore sejunctam; ita ut unctio seorsim unà cum Baptismo perageretur, manus vero postea confirmans Episcopus imposeret: eam autem unctionem,

Tom. 14.
Conc. p.
676. &
677.

To. 4. p.
313. D.

Anno
845.

nem, quæ prima ætate à solis Episcopis conferebatur in secunda illa ætate Presbyteris & Diaconis permissam fuisse contendit.

In tertia denique ætate, nempe à tempore Innocentii I. ad nos usque, ait morem antiquum resumptum, ac manus impositionem & unctionem simul copulatam fuisse, cum hoc tamen discrimine, quod recepta in usu fuit duplex unctio chrismatis, una in vertice, cum quis baptizatur, altera in fronte, quæ confirmatoria dicitur; olim vero unicam tantum fuisse. Ita Sirmondus, cujus opinionem fusiori stilo ac grandioribus verbis, nonnunquam duris & acerbis, insecutus est Petrus Aurelius.

V. Sunt igitur ex opposita parte Theologi, qui docent Apostolos nunquam dedisse Spiritum sanctum per solam manus impositionem, sed per adjunctam semper unctionem, quæ jam sola est adæquata & essentialis, manus vero impositio integrans dumtaxat materia Confirmationis. Ita Gregorius de Valentia Tom. 4. in S. Thomam disp. 5. q. 1. puncto 1. Estius in 4. dist. 7. paragr. 6. existimat probabile esse Apostolos in administrando Sacramento Confirmationis *neque semper, neque nunquam chrismate usus fuisse*. Eos quidem in ipsis suæ prædicationis exordiis non esse communiter usos chrismate, sed postea, rebus Ecclesiæ constitutis atque ordinatis: neque silentium Scripturæ de illa unctione, obitare. "Cum enim, *inquit*, ea quæ ad ritus Sacramentorum pertinent, secretissima haberentur, ac ferre sola voce quasi per manus traderentur, facile respondentur, noluisse Lucam neque elementum, neque verbum hujus Sacramenti scripto prodere." Paragrapho vero sequenti ait, "probabilius esse, Apostolos initio suæ prædicationis charismate usos non fuisse; probabile quoque videri, manus impositionem eodem tempore materiæ locum tenuisse, & orationem locum formæ: ita ut utraque tunc necessario adhiberetur, donec introducto chrismatis usu simul cum forma illi materiæ accommodata, quæ solæ sunt hujus Sacramenti partes essentielles, necessitas impositionis manuum cessaret, quantum quidem ad essentiam vel integritatem attinet Sacramenti cum sit tantum cæremonia, quædam sacramentalis ex Apostolica traditione accepta, ideoque non omittenda, utpote necessaria necessitate præcepti, etsi non Sacramenti."

Multis, iisque gravissimis incommodis obnoxia videtur hæc sententia. 1. Quia manus impositionem, & à Scriptura, & à tota Ecclesiæ traditione ac praxi commendatam, dicit meram esse cæremoniā, non partem essentialē Sacramenti Confirmationis. 2. Quia non satis intelligitur in principiis sanioris Theologiæ, quomodo manus impositio fuerit materia essentialis Confirmationis, tempore Apostolorum; deinde vero ab ista exciderit dignitate, cum introductum fuit chrisma, quasi in substantia Sacramentorum à Christo instituta & determinata quædam posset admitti mutatio. 3. denique, quia ista opinio Estii supponere videtur Christum non in specie, sed in genere dumtaxat determinasse Confirmationis materiā: quam opinionem idem Estius ibidem paragrapho 4. improbat, ac contendit Christum specialiter & immediate instituisse quidquid ad substantiam hujus & aliorum Sacramentorum pertinet.

Quod de Confirmatione dixit Estius, hoc idem de Ordinatione sentit Hallerius, de Ordinationibus sacris sect. 2. paragr. 6. in fine (pag. 468.) "Nullatenus dubitem, *inquit*, quin eorum qui apud Græcos Latina, (nisi ex voluntate S. Pontificis, cui in Ecclesias omnes suprema est autoritas) irrita sit Ordinatio. Nam sicut quæ sufficit apud Græcos impositio manuum, in Ecclesia Latina ad validam Ordinationem non sufficit; ita nec forma: utraque enim, tam materiam quam forma, ad validam Ordinationem ab Ec-

clesiæ determinatione pendent: Ecclesia autem aliam pro Ecclesia Græca formam, aliam pro Latina determinavit; ideoque Latinorum forma apud Græcos insufficientis, Græcorum apud Latinos.

VI. denique, sunt qui tum manus impositionem tum unctionem agnoscunt tanquam materiā partialem & inadæquatam, essentialē & necessariā Sacramenti Confirmationis; ita ut ex duplici illa parte una totalis & adæquata materia coalescat, quique contendunt Apostolos utramque semper usurpasse. Ita Aurelius & alii Recentioribus quamplures.

Verum illi rursus in varias abeunt partes, atque duplicem distinguunt in ritu administrandi Sacramentum Confirmationis, manus impositionem: unam præviam quæ antecedit unctionem, quam Episcopus facit extendendo manus versùs confirmandos, & fundendo orationem ad invocandum Spiritum sanctum; alteram, quæ indistincta est ab actione manus, per quam perficitur unctio. Alii priorem illam manus impositionem solam & essentialē, & veri nominis manus impositionem esse contendunt, quam Veteres velut singularem aliquam ac specialem actionem habuere, & *adumbrationem, extensionem, expansionem manuum* appellaverunt. Alii e contra existimant, præviam illam manus impositionem esse dumtaxat cæremoniā, eamque minimè necessariā ad substantiam Sacramenti Confirmationis: confundunt illi manus impositionem actione qua perficitur unctio, quæ ab illis ideo manus impositio appellatur, quia fit per manum. Hujus opinionis fundamentum est, tum quia Græci, qui verum retinent Sacramentum Confirmationis, non agnoscunt, nec habent impositionem manus confirmatoriam distinctam ac separatam ab unctione chrismatis, ut legere est apud Goarium; tum quia Scriptores Ecclesiastici septimi, octavi & noni præsertim sæculi confundere videntur manus impositionem cum unctione, tum denique quia in usu & praxi hodierna Episcopi nonnulli admittunt ad unctionem confirmatoriam etiam eos qui præsentēs non adfuerant, quando initio ritus Episcopus extendit manus versùs confirmandos, & oravit ut invocaret Spiritum sanctum. Hac opinione nihil ridiculum magis & absurdum fingi posse pronuntiat Sirmundus Antirrhethici secundi c. 7. Illam tamen sequuntur Hugo Victorinus L. 2. de Sacramentis patt. 2. c. 2. Thomas Valdensis Tom. 2. de Sacramentis c. 113. Bellarminus de Sacramento Confirmationis L. 2. c. 9. Illustrissimus Petrus de Marca Notis in Concilium Claromontanum, ubi probat Veteres in unctione chrismatis etiam manus impositionem, & vicissim in manus impositione, unctionem semper complexos fuisse; Lambertus noster ad quæst. 72. tertiarie partis S. Thomæ disp. 1. art. 4. Maldonatus Tractatu de Sacramento Confirmationis q. 2. & alii fere omnes Recentiores Scholæ Magistri.

Petrus Aurelius in Orthodoxo adversus c. 7. secundi Antirrhethici Sirmondi, mediam quamdam inivit viam: nempe primis sæculis manus impositionem & unctionem duas fuisse distinctas actiones, subinde tamen ab octavo sæculo & deinceps, nexu inseparabili utramque conjunctam fuisse.

His addi potest & alia opinio, quæ forte fuit Estii antecitati, sed non satis evoluta & distincta; scilicet Christum sic immediate pro materia Confirmationis essentiali instituisse manus impositionem & unctionem, ut vel utraque, vel adulterutra sit adæquata hujus Sacramenti materia essentialis cum forma sibi correspondente, relicta Ecclesiæ libertate, quam vellet pro temporum opportunitate usurpare. Hanc opinionem probabilem judicat Bellarminus L. de Confirmatione cap. 9. Ante illum hanc insinuaverat Ruardus Tapperus art. 12. Reipsa quidem commoda foret ista opinio, & conciliando utriusque Ecclesiæ ritum in ad-

Tom. 2. p.
2. p. 80.
col. 2. G.

Ibid. F.

Tom. 10
Conc. p.
584. b
seq.

P 562. b
563.

ministranda Confirmatione, aptissima: hoc unum dumtaxat videtur ipsi deesse, quod conjecturis tantum subnixa sit, non certis ac solidis momentis; infigenda autem ac determinanda Sacramentorum substantia, non conjecturis, sed certis ex Scriptura & Ecclesiae traditione argumentis pugnandum sit. Quod vero nobis verisimilius videatur, sequens aperiet Conclusio.

CONCLUSIO.

Materia essentialis adæquata & totalis Sacramenti Confirmationis, est impositio manuum, & unctio chrismatis.

Probatur isto generali momento, Signum externum accessibile, cui & Scriptura & constans Ecclesiae totius traditio tribuit virtutem conferendi baptizatis Spiritum sanctum, id est gratiam confortantem & roborantem ad fidem Christi constanter & intrepide profitendam, essentialis est Sacramenti confirmationis materia totalis & adæquata; atqui talis est manuum impositio & unctio chrismatis; ergo &c.

Minoris Propositionis pars utraque sigillatim probanda est.

Prima pars Conclusionis, manus scilicet impositionem essentialem esse Sacramenti Confirmationis materiam.

Probatur 1. ex Scripturis. Act. 8. v. 14. 15. 16. & 17. "Cum audissent Apostoli qui erant Jerosolymis, quod recepisset Samaria verbum Dei, miserunt ad eos Petrum & Joannem: qui cum venissent, oraverunt pro ipsis ut acciperent Spiritum sanctum; nondum enim in quemquam illorum venerat, sed baptizati tantum erant in nomine Domini Jesu. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum. Et c. 19. v. 6. Cum imposuisset illis manus Paulus, venit Spiritus sanctus." His in locis verum ac proprie dictum Sacramentum exprimi constat ex argumento mox adducto; & qui ex Theologis docent Apostolos per illam manus impositionem, non ipsum Sacramentum, sed rem dumtaxat Sacramenti dedisse, ii nostro quidem iudicio, rem catholicam, quam hic adversus Novatores propugnandam habemus, multum infirmant, quam nullo Scripturae testimonio confirmare possunt.

Probatur 2. ex constanti Ecclesiae utriusque Graecae & Latinae traditione.

Ex Latinis jam superius, ubi de veritate seu existentia Sacramenti Confirmationis, laudavimus.

Pro secundo saeculo S. Iræneum L. 4. c. 75. Tertullianum L. de Baptismo c. 7. & L. de Resurrectione carnis c. 8.

Pro tertio, S. Cyprianum Ep. 73. ad Jubajanum.

Pro quarto, Concilium Eliberitanum Can. 38.

Pro quinto, S. Hieronymum Dial. adversus Luciferianos, S. Augustinum L. 15. de Trinitate c. 26. L. 3. de baptismo c. 16. S. Hilarium Hom. de Pentecoste, quæ vulgo sub nomine Eusebii Emisleni cum cæteris laudari solet, ubi ait: "Quod nunc in confirmandis Neophytis manus impositio tribuit singulis, hoc tunc Spiritus sancti descensio in credentium populo donavit universis."

Pro sexto saeculo, S. Gregorium in suo Sacramentario, ubi describit ritum administrandi Sacramentum Confirmationis: "Elevata, inquit, Pontifex manu sua, pra capita omnium, dicit &c."

Pro septimo, Concilium Hispalense, verba supra descriptimus.

Pro octavo, Ordinem Romanum qui eadem fere praescribit, iisdemque verbis ac Sacramentarium S. Gregorii.

Pro nono, Authores qui de rebus & Officiis Ecclesiasticis scripsere. Walafridum Strabonem L. de rebus Ecclesiasticis c. 26. Amalarium Fortunatum L. 1. de Officiis Ecclesiasticis c. 27. Rabanum Maurum L. de institutione Clericorum c. 30. Alcuinum L. de Ecclesiasticis Officiis cap. de Sabbato sancto, & Epist. ad Oduinum Presbyterum, quos secuti sunt alii bene multi usque ad Petrum Lombardum, qui scribens in cap. 6. Ep. Hebr. ait: "Nisi quis credat quod per manus impositionem, detur Spiritus sanctus ad remissionem & corroboracionem, non est fundatus."

Præ saeculo decimo sexto Concilium Senonense an. 1528. in Decretis fidei n. 10. ubi ait Christum Sacramentum Confirmationis instituisse, cum parvulis imponeret; & Apostolos illud promulgasse, "cum ad Samaritanas miserunt Petrum & Joannem, à quibus illi (licet à Philippo Diacono antea baptizati) per impositionem manuum Spiritum sanctum acciperent." 451. D. Concilium Moguntinum an. 1549. Concilium Rhemense an. 1583. Narbonense an. 1609. in quibus dicitur, post baptismum Spiritum sanctum dari per impositionem manuum Episcoporum Coloniense an. 1536. parte 7. c. 8. "Omnes Fideles, inquit, per manus impositionem Episcoporum, Spiritum sanctum post baptismum accipere debent, ut pleni Christiani inveniantur."

Ex Graecis vero testes habemus.

Tertio saeculo, Firmilianum Ep. ad S. Cyprianum inter Cyprianicas 75. Dionysium Alexandrinum apud Euseb. L. 7. c. 2. ubi de controversia inter Cyprianum ac Stephanum ait: "Quaestio non modica tunc temporis mota est, an debeant, qui ex quavis hæresi convertuntur, baptismo repurgari; cum priscus moresset, sola oratione erga illos cum impositione manuum uti."

Quarto saeculo, Concilium generale I. Nicænum can. 8. S. Chrysostomum in c. 19. Actorum, & in cap. 6. Epistolæ ad Hebræos: verba supra relata sunt.

Quinto saeculo, Theodoretum, qui in eundem Scripturae locum scribit, "baptizatos per manum sacerdotalem accipere Spiritum sanctum."

Eodem saeculo Gennadium apud Oecumenium, ubi ait, "merito ipsos primum adhortantes, ut à mortiferis operibus resipiscant, resipiscences autem in Deum credant, credentes vero baptizentur, baptizari autem se ipsos subiciant impositioni manum ad participationem Spiritus."

Sexto saeculo, Eulogium, Alexandrinum L. 2. contra Novatianum apud Photium in bibliotheca n. 280. ubi sic loquitur: "Deinde progressionem facta, dignos reddi adventu Spiritus Sancti, qui per impositionem manuum Apostolorum fiebat."

Nono saeculo, Photium apud Oecumenium, ubi Confirmationem explicat per "manus impositionem."

Undecimo saeculo, Oecumenium scribentem in c. 6. Ep. ad Hebr. "Vocans quidem, ait, principium baptismi, & manuum impositionem ac signaculum quæ in eo sunt."

Duodecimo saeculo, Simeonem Thessalonicensem L. de Templo, ubi sic loquitur: "Per manuum impositionem & insufflationem unguenti gratiam impartitur." Et L. de septem Sacramentis fere à principio Operis: "A Philippo, inquit, baptizati, tanquam qui solum baptismum suscepissent, Petro ac Joanne imponentibus manus, Spiritum sanctum accipiebant; quod sane hoc Sacramentum est; siquidem manus impositio unguentum, præbebat, ut & in Apostolis factum est, ac per ipsos multis aliis."

Denique saeculo decimo tertio, Nicetam à patria dictum Choniatum L. 4. Thesauri orthodoxæ fidei c. 36. in refutatione hæresis 36. ait, "manuum impositionem solam divini Spiritus accessum suggerere, atque in Apostolis tam efficacem fuisse, ut palam Spiritus sanctus descenderet."

Eodem saeculo, Michaellem Paleologum & Episcopos

Biblioth.

PP. 1. 6.

p. 649. C.

Tom. 13.

Conc. p.

451. D.

Tom. 3.

418. D.

P. 160.

n. 20.

Tom. 2.

353. D.

Biblioth.

PP. 1.

p. 768.

Biblioth.

PP. 1.

p. 140.

Tom. 11. Conc. p. 966. pos Orientales in Epistola ad Gregorium X. relata in Concilio Lugdunensi II. an. 1274. ubi testantur ratum esse Sacramentum Confirmationis quod per impositionem manuum Episcopi conferunt. *Aliud est*, inquit, *Sacramentum Confirmationis, quod per impositionem manuum Episcopi conferunt chrismando renatis.* Quæ verba sunt Clementis IV. in ea fidei professione, quam anno 1627. miserat ad eundem Imperatorem Græcorum, apud Raynaldum Tom. 14. Hanc verò Ecclesiæ Romanæ fidem, ut & in aliis capitibus in eadem Epistola expressis, profitentur ac promittunt Græci se religiosè observaturos, postulata solummodo licentia retinendi eos Ecclesiæ suæ ritus, qui cum exposita fide non pugnant.

Ex illis igitur Ecclesiæ utriusque momentis ac conspirante doctrina, pro certo tenendum, manus impositionem esse partialem materiam essentiali Sacramenti Confirmationis à Christo Domino institutam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. auctoritatem eorum, qui asserunt loco manuum impositionis quæ olim dabatur, jam sufficere esse chrismatis unctionem: unde manifestè sequitur manus impositionem non amplius esse materiam essentiali Sacramenti Confirmationis. Ita porro sentiunt.

To. 13. Conc. p. 336. Ibid. Eugenius IV. S. Pontifex in Decreto, seu Instructione Armenis data. *Secundum*, inquit, *Sacramentum est Confirmatio, cujus materia est chrisma confectum ex oleo, quod nitorem significat conscientia; & balsamo, quod odorem significat bona fama, per Episcopum benedicto.* Post laudatum locum ex Actibus Apostolorum cap. 8. sic pergit: *Loco autem illius manus impositionis, datur in Ecclesia Confirmatio.*

In eundem sensum adduci potest Concilium Tridentinum Sess. 7. can. 2. ubi solius Chrismatis mentionem facit *Si quis dixerit, injurios esse Spiritui sancto eos qui sacro Confirmationis chrismati virtutem aliquam tribuunt, anathema sit.*

Decret. p. 279. To. 11. Conc. p. 676. Innocentius III. c. *Cum venisset. De sacra unctione*, scribit, *per frontis chrismationem designari manus impositionem Apostolorum.*

Innocentius verò IV. ait illam manus impositionem repræsentari *per frontis chrismationem seu Confirmationem.*

Synodus Moguntina an. 1549. c. 18. Rectoribus Ecclesiarum injungit, *ut diligenter populum instruant, cur hoc Sacramentum ab initio sola manuum impositione exhibitum, mox sub ipsis temporibus Apostolorum ex eorundem traditione adhibita chrismatis unctione cæperit conferri.* Quo loco manifestè supponit Concilium, manus impositionem, quæ fuit primitus Apostoli, mutatam subinde fuisse, ejusque loco subrogatam chrismatis unctionem. An porro maxari posset illa manus impositio, si essentialis ac necessaria foret ad substantiam Sacramenti?

Martene de antiq. Eccl. ritus To. 1. p. 244. Adde & orthodoxam confessionem Ecclesiæ Orientalis an. 1662. à Nectario Jerosolymitano & quatuor Sedibus Apostolicis approbatam, cujus in qu. 104. hæc leguntur. *Hæc verò unguenti inunctio, aut potius hæc unctionis ejus efficacia, avo Apostolorum per impositionem manuum fiebat, dicente ita scriptura Act. 8. v. 7. Tunc imponebant illis manus & accipiebant Spiritum S. Postmodum in unctione unguenti fieri cæpit, teste Dionysio Arcop. Eccl. Hierach. c. 2. & 4.*

Resp. 1. nec Eugenium, nec Concilium Tridentinum circa præsentem controversiam quidquam definiisse. Cum enim S. Pontifex in citato Decreto assignat unctionem pro materia Confirmationis, non excludit manus impositionem; quomodo cum assignat instrumentorum porrectionem pro materia Sacramenti Ordinis, impositionem manuum pariter non excludit,

Tournellus Tomi III. P. II. De Baptis. & Confirm.

quam constat in utraq; Ecclesiâ semper adhibitam fuisse tanquam hujus Sacramenti essentiali materiam.

2. Cum dixit Eugenius, loco impositionis manuum quæ ab Apostolis usurpabatur, dari in Ecclesiâ Confirmationem, sensus non est, ait Bellarminus L. 2. de Sacramento Confirmationis c. 9. "*Chrisma esse loco impositionis manuum, quasi Apostoli non usi fuerint chrismate, & nos non utamur impositione manus: sed sensus est, id ipsum quod Apostoli faciebant, cum dicebantur imponere manus, facere nunc Episcopos, cum dicuntur confirmare, vel chrismare.* Distinguitur enim in his locis, non ritus à ritu, sed modus loquendi à modo loquendi, & personæ à personis; & denique illa particularis impositio manuum, ab illa quæ modo est: siquidem tunc communiter dicebatur hoc Sacramentum impositio manus, nunc dicitur communiter Confirmatio... denique illa erat efficacior, quia cum effectu interno dabat etiam externum & cum gratia gratum faciente dabat etiam dona gratis data linguarum & miraculorum &c. Hac ergo ratione dici potest, id quod nunc fit, esse loco ejus, quod tunc fiebat, licet sit idem quoad substantiam.

Responsio Bellarmini confirmatur tum ex laudato Innocentio III. qui ait, *per frontis chrismationem manus impositionem designari, quæ alio nomine dicitur Confirmatio*, non igitur alia res est, sed tantum aliud nomen: tum ex Concilio Senonensi an. 1528. in Decreto de Sacramento Confirmationis, ubi dicitur: *Nec obscurius quidem Christus Sacramentum Confirmationis instituit, cum parvulis manum imposeret. Quod & ab Apostolis legimus promulgatum, cum ad Samaritanas miserunt Petrum & Joannem... Unde & tunc impositionis manuum, nunc Confirmationis appellatum est Sacramentum.*

Ad Synodum Moguntinam dico, nos ipsi ultrò subscribere qua parte asserit unctionem chrismatis ab Apostolica traditione dimanasse: cum verò addit, primitus solam manus impositionem sine unctione adhibitam fuisse ab Apostolis, cum Spiritus S. visibiliter super confirmatos appareret, secuta est Synodus illa sententiam quorundam Scholasticorum, qui existimant Apostolos per dispensationem sola manuum impositione Sacramentum Confirmationis administrasse, sicut multi existimarunt eos pari dispensatione in solo Christi nomine Baptisma contulisse.

Quæ laudata est orthodoxa fidei confessio Græcorum an. 1662. & unctio quam Græci adhibent, non excludunt manus impositionem, saltem eam, quæ cum unctione chrismatis conjuncta est, sicut mox exponemus.

Objicies 2. Græci hodierni, imò nec veteres, manus impositionem in administratione Confirmationis unquam adhibere. Fatetur id Goarius in Notis ad Euchologium Græcorum pag. 366. col. 2. agnoscit etenim eos Theologos, qui solam manus impositionem pro materia essentiali hujus Sacramenti admittunt, consequenter agnoscere debere nullum esse apud Græcos Sacramentum Confirmationis, cum apud ipsos non manus impositione, sed sola unctione chrismatis conferatur. *Si nudam*, inquit n. 28. *& aridam manuum impositionem capitis obumbrativam Sacramenti hujus veram & germanam contendunt esse materiam, cum nullam hujusmodi in Euchologiis antiquis, aut recentibus Manuscriptis, aut editis, reperire detur, Græcos ex consequenti Confirmationis signum non habere, nec etiam ab antiquo penes se habuisse, affirmant necesse erit.* Et reipta Sirmondus Antirrhethico secundo, pagina 51. Guidonis Carmelitæ nomine id affirmat. Atqui tamen falsissimum istud est: semper quippe Græci validum habere, & etiamnum habent Sacramentum Confirmationis; nec Latini ullam unquam circa caput istud litem cum illis habuere, quoties tentata fuit,

vel inita cum illis unio. Multis id testimoniis confirmat loco mox citato Goarius.

Resp. itaque nego antecedens. Et quidem pro antiqua Ecclesia Græca testantur Scriptores, quos in confirmatione conclusionis nostræ mox laudavimus, usurparunt illi haud dubiè manus impositionem separatam ac distinctam ab unctione chrismatis. De recentioribus verò Græcis paulò major videtur esse difficultas. Goarius quidem in eorum Ritualibus nullam deprehendit manus impositionem separatam ac distinctam: attamen pag. 355. istam refert orationem, *Ipse Domine, Rex omnium benigne, signaculum domini sancti & omnipotentis & adorandi tui Spiritus, & sancti Corporis & pretiosi Sanguinis Christi tui communionem ei largire, in sanctitate tua custodi illum, in vera fide confirma &c.* Quæ quidem Oratio manifestè pertinet ad Sacramentum Confirmationis; ea quippe recitata, statim baptizatus sancto unguento ungitur in fronte sub hac forma: *Signaculum domini Spiritus sancti, & communio Corporis ac Sanguinis Christi ei conceditur.* Porro ex sancto Augustino Lib. 3. de Baptismo c. 16. *Quid est manus impositio, nisi oratio super hominem?* Illa Igitur Oratio supponit vel includit aliquam manus impositionem. Deinde verò, esto concedamus apud Græcos recentiores nullam adhiberi manus impositionem tempore vel natura distinctam ab unctione, quam Goarius appellat manus impositionem *capitis obumbrativam*: at saltem in ipsa met unctione, quæ manu fit, quædam includitur manus impositio, eam representans quam Apostoli usurpavere, de qua quæstione speciatim mox dicturi sumus.

Objicies 3. Multi ex veteribus Scriptoribus Sacramentum Confirmationis per solam unctionem chrismatis designant. Ita Cornelius apud Eusebium Lib. 6. cap. 43. Concilium Laodicense can. 48. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. mystagogica, S. Greg. Nazianzenus Oratione in S. Lavacrum, S. Gregorius Nyssenus Oratione in Baptismum Christi, S. Chrysostomus Hom. 1. in Epist. ad Romanos, Theodoretus in caput primum Canticorum &c.

Resp. Multos etiam ex SS. Patribus solam interdum manus impositionem appellare, sine unctione; nec inde tamen licet inferre, eos chrismatis unctionem excludere. Ita pariter, qui unctionem solam designant, manus impositionem non excludunt: pro data scilicet occasione, aut alterutram, aut utramque denotant. Frequentius quidem posteriores Scriptores per unctionem seu chrisma Sacramentum istud designant, quam per impositionem manuum; quia per unctionem expressius, quam per impositionem manus effectus hujus Sacramenti significatur.

Objicies 4. Duplex distingui potest in Confirmatione manus impositio: una prævia, quæ ab unctione tempore ac natura separatur & sejungitur, cum nempe Episcopus extendens manus versùs confirmandos, Orationem fundit, qua Spiritum sanctum advocat; altera, qua Episcopus baptizatos sacro chrismate ungit in fronte. Atqui neutra dici potest materia essentialis Confirmationis. Non prima: tum quia paulò longius diffusa est ac separatur ab unctione; tum quia multi Episcopi solent ad unctionem chrismatis admittere eos, qui absentes aderant, cum Episcopus manus extendit seu imposuit, invocans Spiritum sanctum. Non secunda: nihil quippe absurdus ac ridiculum magis videtur Sirmondo Antirrhético 2. pag. 39. & 58. quam unctionem idcirco appellare manus impositionem, quia fit per manum 1. quia Veteres nomine impositionis manum intelligunt specialem ac distinctam actionem quam vocant *capitis adumbrationem, manus extensionem, elevationem, expansionem*. 2. quia hac ipsa ratione pariter dici posset unctionem verticalem in Baptismo, & extre-

mam infirmorum, esse manus impositionem, quia utraque fit per manum. At; inquit Sirmondus, *ridiculum somnium est dicere, unguendo manum imponi, & manus impositionem in unctione ipsa inesse.*

Gravissima est, non dissimulandum, ista Obsectio, maximè propter Græcos posteriores, apud quos, cum nulla sit impositio manus confirmatoria distincta ab unctione chrismatis, alterutrum concludere necesse est: vel illam impositionem manus ab unctione indistinctam sufficere, quod irridet Sirmondus; vel solam chrismatis unctionem pertinere ad materiam essentialem Confirmationis, abrogata veteri & Apostolica manus impositione; quod Scripturæ, Apostolorum & Ecclesiæ praxi non minùs adversatur, quam evidenti rationi: materia quippe Sacramenti, ut & Sacramentum ipsum, constans ac perpetua esse debet in Religione, nec obnoxia mutationi.

Resp. itaque 1. quantum ad latinum Confirmationis ritum, appositam non esse, nec urgere objectionem, quia distincta ac separata in eo fit manus impositio cum adjuncta Oratione, quando, nempe Episcopus extendit manus versùs confirmandos, & orat; nec ulla ratio cogit ut manus impositionem confundamus cum actione Episcopi chrismate unguentis frontem. Non quia prior manus impositio paulò diffusa sit ac sejuncta ab unctione: duæ quippe illæ partes moraliter uniuntur ad idem efficiendum Sacramentum, nec priùs istud operatur, quam perfectum ac completum fuerit. Nonne Sacramentalis absolutio longo interdum temporis intervallo distat à declaratione seu confessione peccatorum Sacerdoti facta? An minùs propterea efficax est Pœnitentiæ Sacramentum? Nec urget quod ajunt, nonnullos Episcopos solere ad unctionem chrismatis eos admittere qui non aderant, cum initio ritus Episcopus manus versùs confirmandos extendit, seu expandit; si ita est, quod ignoramus, abusus est corrigendus. In Sacramentis quippe administrandis & percipiendis nihil planè eorum quæ observat & mandat Ecclesia, omitti debet; maximè quando, nulla prælucente Ecclesiæ definitione, dubia est ac controversa inter Theologos Sacramentalis alicujus materia vel forma: nisi enim hoc pendente dubio totum id observes, de quo dubitatur, periculum est, ne irritum ac nullum sit Sacramentum.

Resp. 2. quantum ad Græcos posteriores, tria reponi posse: primum, apud illos Sacramentum Confirmationis sola unctione chrismatis cum adjuncta forma, *Signaculum domini Spiritus sancti &c.* perfici, pro data scilicet à Christo Domino Ecclesiæ libertate, vel utramque partem, vel alterutram pro temporis opportunitate usurpandi. Commoda profectò sententia, & utroque ritu conciliando aptissima, si firmis niteretur fundamentis. Secundum, Græcos simul cum Oratione paulò antè relata, specialem habere manus impositionem ab unctione distinctam. Verùm, teste Goario, reclamant omnes eorum tum veteres tum recentiores Libri Rituales, in quibus de illa manuum impositione altum est silentium. Tertium denique, manus impositionem, quæ pars est essentialis hujus Sacramenti, distinctam & separatam non esse ab unctione chrismatis, quæ rectè impositio manus dicitur, quia manu fit. Quæ opinio, tametsi ridicula videatur Sirmondo, multos nihilominus in Schola patronos habet post Bellarminum, Petrum Aurelium, & alios.

Itaque multi graves Theologi existimant, primis temporibus manus impositionem confirmatoriam distinctam & separatam quidem fuisse ab unctione chrismatis, subinde verò cum illa conjunctam & copulatam.

Priorem partem his momentis probant.

I. In usu & phrasi tum Scripturæ, tum veterum Scriptorum, manus impositio singularis ritus ac cæremonia est, seu specialis actio, qua Sacerdos aut alius quilibet Superior divinam in aliquem potentiam ac

De manus impositione distincta vel conjuncta cum unctione.

Primis
seculis
distincta
fuit.

virtutem invocat, ei benedicit ac bene precatur. *Quid enim aliud est manus impositio*, ait, S. Augustinus L. 3. de Baptismo cap. 16. *quam oratio supra hominem?* In usu frequentissimus fuit ritus ille impositionis manus apud Judæos, apud quos qui majores erant, & aliqua pollebant singulari Dei gratia, inferioribus manus imponendo benedicebant, Gen. 48. v. 14. A Judæis ad nos fluxit ritus imponendi manus. Marth. 19. v. 13. Christus pueris, ut eis benediceret, manus imposuit. Act. 8. v. 19. Apostoli baptizatis manum imposuere, ut acciperent Spiritum sanctum. Ad Titum 4. v. 14. & cap. 5. v. 22. sacri ministri eodem ritu inaugurantur; qui certe specialis erat ab alia qualibet actione distinctus & dicebatur simpliciter manus impositio seu extensio, elevatio.

II. Eodem plane sensu à Veteribus usurpatur, sive cum in electione ministrorum suffragii signum erat: quo sensu Concilium Laodicenum Can. 5. ait, *electi-*

ones debere fieri per impositionem manus, interprete Balzamone. Unde Zonaras ad Canonem primum Apostolorum, ait, *ipsum suffragium vocatum esse chiro-*
taniam, hoc est, *manus impositionem*; quo sensu aliquando ab Authoribus prophanis sumebatur: sive cum adhibebatur ut ministri sacri inaugurarentur & consecrarentur; ita idem Zonaras loco mox citato: sive cum erat signum orationis qua divina gratia in aliquem invocabatur; quo sensu sumitur à S. Augustino jam laudato, & à Zonara ad Canonem 117. Concilii Carthaginensis; sive cum simplicem benedictionem significabat, ut in Concilio generali Nicæno I. Can. 19. sive denique cum ad materiam Sacramenti Confirmationis assumebatur. Quapropter Veteres de illa, & de unctione separatim, ac tanquam de duabus distinctis actionibus loquuntur. Ita.

Tertullianus L. de Baptismo c. 7. postquam dixit: *Exinde egressi de lavacro, perungimur benedicta un-*
ctione; postea de novo veluti ritu loquens ait: *Dehinc manus imponitur &c.* Manus ergo impositio distincta erat & tempore & natura ab unctione. Et Lib. de Resurrectione carnis cap. 8. distinctim etiam utrumque exponit, ac manus impositionem vocat adumbratio-

nem. Caro, inquit, *ungitur ut anima consecretur, Caro signatur, ut anima muniatur. Caro manus impositione adumbratur, ut anima spiritu illuminetur.*

S. Cyprianus postquam Epist. 73. dixit: *Per nostram orationem & manus impositionem Spiritum S. consequuntur.* Epist. 70. ait: *Ungi quoque necesse est eum qui baptizatus sit &c.*

Adde ex Veteribus antea citatis, cum & veritatem & materiam Sacramenti exponebamus, eos omnes, qui vel de sola unctione, vel de sola manus impositione, vel de utraque separatim & distinctim loquuntur; qui omnes clare significant se de duobus ritibus, seu duabus actionibus separatis ac distinctis sermonem habere.

Manifestè ac disertissimè istud patet ex S. Gregorio, tum Epist. 67. L. 11. aliàs 61. ubi loquens de vario ritu quo Hæretici ad Ecclesiam redeuntés recipiebantur, opponit manus impositionem, per quam Occidens, unctioni chrismatis, per quam Oriens recipit. Tum in suo Sacramentario, ubi describens ritum administrandi Sacramentum Confirmationis ait: "Episcopus elevata manu super capita omnium, dicit: Omnipotens sempiternus Deus &c. *Idem isdem fere verbis repetit Ordo Romanus cap. de Sabbato S.* Pontifex, inquit, veniens ad infantes, tenente Archidiacono chrisma, involutis scapulis & brachiis ex panno lineo, elevata & imposita manu supra caput omnium, det orationem super eos, cum invocatione septiformis Spiritus sancti gratiæ... Oratione expleta, interrogantibus Diaconibus nomina singulorum, Pontifex tincto pollice in chrisma, faciat crucem in

Tournellii Tomi III. P. II. De Baptif. & Confirm.

frontibus singulorum, ita dicendo: Confirmo te in nomine Patris, & filii, & Spiritus S. "Idem plane reperias in Pontificali Romano, ubi certe cæcus ut oportet, qui non videat manus impositionem esse ritum & actionem distinctam ab unctione; igitur valde probabile est, primis temporibus manus impositionem fuisse distinctam & tempore & natura ab unctione.

Secunda pars, nempe duas illas actiones olim distinctas & separatas in unam subinde coaluisse, adeoque illam manus impositionem præviā unctioni, quæ initio ritus Sacramenti Confirmationis peragitur, esse duntaxat ceremoniam accidentalem, non essentialē materiam.

Probat 1. ex Græcis saltem posterioribus, qui, faciente ipsomet Goario in notis ad Euchologium pag. 366. non habent illam Capitis adumbrativam, ut loquitur, manus impositionem, & tamen verum retinent Confirmationis Sacramentum. Ergo dicendum est, vel solam unctionem apud illos esse materiam essentialē hujus Sacramenti, vel in illa includi ac confundi manus impositionem. Et vero in eorum Rituali nulla fit mentio impositionis manus, sed unius duntaxat unctionis pag. 336. & 371.

Probat 2. autoritate Scriptorum Ecclesiasticorum ab octavo præsertim sæculo, qui unctionem fieri per manus impositionem Episcoporum declarant Ita.

Beda in Psal. 26. *Illā unctionē, inquit, quæ per manus impositionem fit ab Episcopo, vulgo Confirmatio dicitur.* To. 8. p. 558. v. 70.

Carolus Magnus Capitularium c. 18. *Ne quis inquit, à Corepiscopis per manus impositionem consignari vel Confirmari unquam velit.*

Amalarius L. 1. de Officiis c. 27. *Ut ab Episcopis solis, inquit, inungatur per manus impositionem, ab Apostolis assumptum est.* Bibliot. PP. T. 14. pag. 959. F.

Haymo Hom. in feriam 2. Paschæ. *Ecclesia, inquit, ungit baptizatos, dum per impositionem manus Spiritus septiformis invocatur.*

Rabanus Maurus L. 1. de institutione Clericorum c. 28. refert ex Sylvestro S. Pontifice, *ad solum Episcopum pertinere, ut baptizatum per manus impositionem cum ipso chrismate consignet.* To. 6. p. 9. H.

Ratramnus Corbejenfis Lib. 4. contra opposita Græcorum cap. 7. "Donum, inquit, Spiritus sancti tribuitur per impositionem manuum, quando frontes baptizatorum chrismate sancto liniuntur ab Episcopis." Dachery Spicil. To. 2. p. 142.

Hugo Victorinus L. 1. de Sacramento fidei c. 10. "Sancta Ecclesia, inquit, prius in aqua mundatur baptismatis, & sic unctione chrismatis insignitur per manus Pontificis.

Rupertus L. 5. de divinis Officiis c. 16. "Jam, inquit, non soli Pontifices & Reges, sed & omnis Ecclesia unctione chrismatis per manus impositionem consecratur, quod solis Episcopis debetur, ut consignent & Spiritum S tradant." To. 2. p. 805. col. 1.

Adde, omnes fere recentiores Scholasticos post Bellarminum in hanc conspirare sententiam: ut enim concilient, qua ratione impositio manus, per quam Apostoli tradiderunt Spiritum sanctum, reperitur in nostro Confirmationis Sacramento, affirmant eam in ipsa unctione chrismatis, quæ per actionem manus perficitur, includi ac contineri.

Juvat hic Bellarmini verba referre L. 2. de Sacramento Confirmationis c. 2. Objicienti Kemnicio rejectam à nobis manus impositionem, ejusque in locum unctionem substitutam fuisse, responder id falsum esse. "Bis enim, ait, Episcopus manus imponit confirmandis, ut ex Pontificali Romano intelligi potest: semel cum super eos manus extendit, atque orat; & rursum cum signat in fronte, atque ungit: ipsa enim, unctio & signatio cum manu fiat, manus impositio rectissime dicitur, ut docet Hugo L. 2. de Sacramen-

144 E.
Ibid. p.

„tis par. 7. c. 2. Unde etiam Marci 7. cum postulaf-
„lent quidam, ut Dominus manus imponeret lunati-
„co; ille id fecit: nam digito tetigit linguam, & aures
„ejus. *Idem repetit c. 9.* Alia solutio est, *inquit*, quæ
„mihi longe probabilior videtur, Thomæ Waldensis
„Tom. 2. de Sacramentis c. 113. & Hugonis de S.
„Victore L. 2. de Sacramentis par. 7. cap. 2. qui di-
„cunt idem esse unctionem chrismatis, & manus im-
„positionem: qui enim inungit, manus imponit; &
„idcirco utrumque significari; etiam si alterum tantum
„exprimi videatur.

Ex dictis hactenus facile solvuntur quæ in quarta
objectione opponit Sirmondus.

Ad primum fatemur, quod mox probatum est,
primis temporibus manus impositionem confirmatori-
am tempore separatam ac distinctam fuisse ab unctione
chrismatis; subinde vero utramque actionem in unam
coaluisse demonstrant laudati Scriptores VII. VIII. &
IX. sæculi, quæ duo non satis distinxisse videtur Sir-
mondus.

Ad secundum: ridiculum quidem videtur Sirmon-
do, unctionem chrismatis ideo appellare manus im-
positionem, quia fit per manum; alias, & unctio verti-
calis in Baptismo, & extrema infirmorum unctio, pa-
riter dici posset manus impositio, quia utraque fit per
manum.

To. 2. p.
305. co. 1. Verum non tam absolum ac ridiculum visum illud
fuit Ruperto, qui Lib. 5. de divinis Officiis c. 16. sic ait:
„Sylvester Papa constituit, ut baptizatum liniat Pres-
„byter chrismate; propter occasionem transitus mortis,
„ne propter absentiam Episcopi, & difficultatem eum
„consequendi sine manus impositione baptizati migrent.

P. 460.
B.

Hugo Victorinus L. 2. de Sacram. par. 7. c. 3. ait
pariter: „Sylvester Papa constituit, ut baptizatum
„Presbyter in vertice chrismate liniat, propter occasio-
„nem transitus mortis: ne forte propter absentiam E-
„piscopi, & difficultatem eum consequendi, sine ma-
„nus impositione baptizatum ab hac vita migrare con-
„tingeret. En unctio verticalis in Baptismo, quæ
„manus impositio appellatur à Ruperto & Hugone, at-
que in periculo mortis imaginem quamdam gerit im-
positionis manuum Episcopalis. Fatendum nihilomi-
nus, non ita usu pervulgatam ac receptam istam lo-
quendi formam. Quid ita? quia manus impositio nun-
quam habitavit pro materia, vel cæremoniæ, qua,
qui baptizatur, in vertice ungitur; vel extremæ infir-
morum unctionis. Atque ut libere dicam quod sentio,
hoc unum ab opinione Sirmondi nos revocat, quod
vix cum illa stare ac defendi possit veritas Sacramenti
Confirmationis apud Græcos posteriores, quos certum
est, nullam habere manus impositionem confirmato-
riam distinctam ab unctione chrismatis, unde sequitur,
quod jam diximus, aut nullum esse apud Græcos hodi-
ernos Confirmationis Sacramentum, quod falsum est;
aut illud sola unctione chrismatis, exclusa manus im-
positione, perfici, quod cum Scriptura, Apostolorum,
ac Ecclesiæ praxi ac traditione conciliari non potest.

Quæres, an de fide sit, utramque manus impositio-
nem, sive eam quæ prævia est unctioni, sive aliam
quæ ipsi conjuncta est, ad Essentiam Confirmationis
pertinere.

Resp. silente hic Ecclesia, & fidem ipsam quoque
silere. Utramque revera manus impositionem apud
nos in usu esse constat ex Ordine ac Pontificali Roma-
no; utramque rite observandam esse postulat religio,
securitas ac reverentia Sacramenti. An vero utraque es-
sentialis sit Sacramento dubium est ac controversum.
Negare videtur Concilium Bituricense an. 1584. titulo
de Confirmationis Sacramento Can. 3. ubi nullam ali-
am in administratione hujus Sacramenti formulam
præscribit, præter istam, *Consigno te signo crucis, &
confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris &c.*
Affirmare è contra videtur tum Conc. Colonien-
se an.

1536. c. 8. tum Moguntinum an. 1549. c. 17. & 18. To. 14.
ubi docet 1. „Sacramentum Confirmationis ex insti- Conc. p.
„tutione Christi & Apostolorum praxi, Ecclesiæ re- 533.
„lictum esse. 2. inde Ecclesiam Catholicam Spiritum Ibid. p.
„sanctum per manus Episcoporum fidelibus tradendi 676. &
„normam accepisse. 3. hoc Sacramentum ab initio 677.
„sola manuum impositione exhibitum fuisse. 4. sub ip-
„sis temporibus Apostolorum, ex eorum traditione,
„adhibita chrismatis unctione capisse conferri. Re-
„quirit Concilium Moguntinum eam manuum imposi-
„tionem quam Apostoli usurparunt: atqui hoc ipsum
Concilium docet Apostolos sola manuum impositione
confirmasse. Tum denique Con. Rhemen-
se an. 1583. c. de Confirmatione, ubi ait effectum hujus Sacramen-
ti, *non nisi per impositionem manuum Episcoporum confer-*
ri nulla chrismatis injecta mentione.

To. 15.
Conc. p.
189.

Nos affirmanti sententiæ, tanquam Antiquorum
menti magis conformi, ultro adhaeremus; ac manus
impositionem, quæ initio ritus ab Episcopo fit, &
tempore distincta est ab unctione, ad substantiam Sacra-
menti Confirmationis pertinere arbitramur.

Secunda pars Conclusionis, nempe unctio- nem chrismatis essentialem esse Sacra- menti Confirmationis materiam.

Probatur ex constanti ac perpetua Ecclesiæ ac SS.
Patrum traditione ab ipsis Apostolis ad nos usque deri-
vata. Merito S. Augustinus Lib. 4. de Baptismo c. 24.
ait: *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis insti-*
tutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica
authoritate traditum rectissime creditur.

Cum supra probavimus veritatem seu existentiam
Sacramenti Confirmationis, nonnulla laudata fuere te-
stimonia quæ unctionis necessariæ mentionem faciunt,
eique virtutem tribuunt conferendi Spiritum sanctum.
Ita S. Irenæus, Tertullianus, S. Cyprianus, Cornelius
S. Pontifex, Concilium Laodicenum, Concilium A-
rausicanum I. S. Cyrillus Hierosolymitanus, S. Am-
brosius, S. Augustinus, Innocentius I. S. Gregorius.
Verba superius jam relata consule, ne sæpius eadem
repetamus. Narrat Eusebius Hist. L. 3. c. 23. ex Cle-
mente Alexandrino, historiam juvenis cujusdam, quem
S. Joannes Episcopo commendaverat, à quo juvenis ille
baptizatus est, & signaculo Christi communitus. Signa-
culum porro illud ipsum est unctionis, seu Confirmatio-
nis Sacramentum. Tempore igitur Apostolorum unctio
illa confirmatoria in usu erat.

His addi possunt.

S. Pacianus tum Epist. 1. ubi Confirmationem ap-
pellat *chrisma*, sicut Baptisma *lavacrum*. Tum Serm.
de Baptismo, ubi ait *chrismate superinfundi Spiritum*
sanctum. Bibliot.
PP. T.
4. pag.
307 A. I
Ibid. p.

Theodoretus L. 1. in Cantica, ubi ait, *eos qui initi-*
antur (sacro Baptismo) veluti signo ac nota quadam
regia spiritualis unguenti chrismate inunctos, sub ea vi-
sibili ungenti specie invisibilem sanctissimi Spiritus
gratiam suscipere. 379. A.
To. 1. p.
1002. B.
To. 1. p.
156.

S. Leo Serm. de Nativitate Domini: *Renati*, inquit,
per aquam & Spiritum S. accepistis chrisma salutis, &
signaculum vite æternæ.

Gregorius Turonensis L. 2. Hist. c. 31. de Clodoveo
Rege scribens, *Rex*, inquit, *omnipotentem Deum in*
Trinitate confessus, baptizatus est in nomine Patris &
Filii, & Spiritus S. delibutusque sacro chrismate cum
signaculo Crucis Christi. P. 84. B.

Synodus Hispalensis an. 656. cap. 7. *Presbyteris*,
inquit, *non licet nec chrisma conficere, nec chrismate*
frontes baptizatorum signare. Tom. 5.
Conc. p.
1666. B.

Superfluum videretur plura congerere ad rem claram,
& usu hodierno Ecclesiæ tam certam & constantem de-
monstrandam: quapropter & Decretum Eugenii, &
Synodus Tridentina sess. 7. Can. 2. unius duntaxat
chrismatis mentionem hic faciunt.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Altum est de unctione chrismatis silentium, cum scriptura memorat datum ab Apostolis Sacramentum Confirmationis, Act. 8. & 19.

Varia est, pro sententiarum varietate circa materiam essentialem Confirmationis, ad istud argumentum responsio.

Respondent 1. nonnulli, unctionis confirmatoriae fieri mentionem secundæ Corinth. 1. vers. 21. & 22. *Qui autem, ait Apostolus, confirmat nos vobiscum in Christo & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Quem textum de Confirmatione interpretantur S. Ambrosius L. de his qui initiantur c. 7. S. Chrysostomus, & Theodoretus in hunc locum, & S. Hilarius. Adducunt præterea & locum ex cap. 2. v. 27. primæ Epistolæ S. Joannis, ubi dicitur: *Et vos unctionem quam accepistis ab eo, maneat in vobis;* quæ verba de Sacramento Confirmationis exponit S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mystagogica 3. & S. Aug. in hunc locum.

Respondent 2. alii cum Sirmondo, unctionem illam, de qua Apostolus, non externam esse, sed internam, per diffusam in cordibus Spiritus sancti gratiam. Responsioni favet Synodus Moguntina paulo ante laudata quæ asserit Apostolos per solam manus impositionem Spiritum S. dedisse.

Respondent 3. alii, argumentum illud negativum ex silentio Scripturæ, nullius esse ponderis, cum alia positiva suppetunt ex constanti Ecclesiæ praxi ac traditione, quæ altera est fidei nostræ regula: certum quippe est, multa Christum & Apostolos fecisse, quæ in Libris sacris exarata non sunt, teste S. Joan. cap. 20. vers. 30. Et vero multa credimus & observamus in ipsa Sacramentorum administratione, quæ in Scripturis diserte ac clare expressa non legimus, v. gr. inter baptizandum verba ista esse pronuntianda, *baptizo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* infantes baptizandos esse; ratum esse baptismum ab Hæreticis datum, quæ, ut & alia bene multa sola Traditione ad nos pervenerunt. Idem quoque judicandum de unctione ab Apostolis usurpata, quamquam de illa sileat sacer Contextus; silendo enim eam non excludit; eo fere modo quo cum eadem Scriptura refert baptizatum à Philippo Eunuchum, postquam professus fuit, *se credere Filium Dei esse Jesum Christum;* alia necessaria, quæ tacet, non excludit, sed supponit. *In eo quod ait, Baptizavit eum Philippus,* inquit S. Aug. L. de fide & operibus c. 9. *intelligi voluit impleta omnia, quæ licet taceantur in Scripturis gratia brevitas, tamen scire traditionis scimus implenda.*

Respondent 4. alii, Apostolos sola manus impositione dedisse Sacramentum Confirmationis, pro libertate sibi à Christo concessa, ut vel manus impositionem, vel unctionem, vel utramque simul pro materia Confirmationis adhiberent, cum alterutra sufficiens sit hujus Sacramenti materia. Ita Synodus Moguntina an. 1549. c. 18. Estius, & alii.

Instabis 1. Si Ecclesiæ Traditio tam constans ac certa foret pro unctione confirmatoria, ac nos contendimus, de fide esset unctionem illam ad substantiam Sacramenti pertinere, nec cuiquam fas esset obloqui; atqui tamen multi sunt inter Theologos, qui, salva fide, volunt unctionem chrismatis integrantem duntaxat, ipsam vero manuum impositionem solam essentialem esse materiam Sacramenti Confirmationis. Ita Petrus Aureolus, Sirmondus, Sanbovius antea citati.

Resp. vulgo quidem consentire inter se Theologos, ex Traditione Ecclesiæ perpetua necessariam esse unctionem in Confirmatione; sed non consentire de gradu, seu specie necessitatis quæ ex eadem Traditione colligi potest: alii enim necessitatem essentialem seu Sacra-

Tournellus Tomi III. P. II. De Baptis. & Confirm.

menti putant se in Traditione deprehendere, alii vero necessitatem duntaxat usus & præcepti Ecclesiastici, ad integritatem quidem, sed non ad substantiam Sacramenti; circa quam controversiam Ecclesia nihil hæcenus pronuntiavit, sive in florentino, sive in Tridentino Concilio. Non in Florentino: in Decreto quippe dicitur tantum, unctionem chrismatis esse materiam Confirmationis; sed non exprimitur, an sit essentialis, an integrans: nemo vero ignorat, quæcumque de materia vel forma Sacramentorum eo in decreto præscribuntur, non pertinere ad essentialiam vel substantiam eorum, aut saltem non esse fide certa & definita. V. g. quando ait, unctionem debere fieri ex balsamo; materiam Sacramenti ordinis esse porrectionem instrumentorum; an inde merito concludi potest, ea pertinere ad substantiam illorum Sacramentorum, aut saltem istud de fide certum ac definitum esse? minime profecto. Nihil pariter definitum habemus in Concilio Tridentino Sess. 7. can. 2. Eo quippe Canone damnantur duntaxat Novatores, qui affirmant eos esse Spiritui S. injurios, qui chrismati vim aliquam spiritualem adscribunt: an autem chrisma illud sit necessarium necessitate Sacramenti, minime decernit Synodus, cui semper solemne istud fuit, ne controversias in Scholis agitaras dirimeret ac definiret. In præsentī igitur quæstione, salva fide, sua unicuique relinquitur sentiendi libertas.

Instabis 2. Eritora Traditio doceat aquam in Calice Eucharistico miscendam esse vino, non tamen bene concluditur illam esse necessariam necessitate Sacramenti; ergo idem de unctione confirmatoria sentiendum.

Qui unctionem docent necessariam tantum esse ad integritatem Sacramenti, paritatem ultro admittunt.

Alii vero respondent, disparitatem in eo esse, quod ea ipsa Traditio quæ docet aquam esse vino Eucharistico miscendam, docet etiam eam non esse necessariam necessitate Sacramenti, sed tantum præcepti; siquidem ratam & validam habet Eucharistiam in solo vino consecratam: contra Traditio docet unctionem & adhibendam & necessariam esse ad substantiam Sacramenti, cum ipsi virtutem tribuat conferendi spiritum S.

Instabis denique SS. Patres non raro meris Sacramentorum cæremoniis effectum spirituales adscribunt. Sic Tertullianus L. de Baptismo c. 7. & S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mystagogica 2. unctioni baptismali multam vim tribuunt. Non igitur censeferi debet unctio necessaria & essentialis materia Confirmationis, eo quod SS. Patres virtutem aliquam spirituales ipsi attribuant. Resp. nego consequ. & parit. Disparitas est, quia constanter & conceptis verbis SS. Patres affirmant, per unctionem confirmatoriam, tanquam per verum Sacramentum, Spiritum S. conferri. Consule loca superius citata. Unctioni vero baptismali hoc unum tribuunt, ut sit nota Regiæ ac sacerdotalis dignitatis, in qua virtutem aliquam spirituales agnoscunt quidem; at non ex opere operato sed ex opere tantum operantis.

Objicies 2. cum Sirmondo famosum Canonem secundum Concilii I. Arausici an. 441. quo declaratur unctionem necessariam & essentialem non esse in Sacramento Confirmationis. Gravis circa hujus Canonis & textum & sensum controversia exarsit an. 1631. inter Sirmondum insignem è Societate Jesu Theologum, & Petrum, Aurelium, seu Sancyranum Abbatem. Controversiæ occasionem dedit Censura sacre facultatis Parisiensis, quæ inter plures alias istam propositionem notaverat, *Confirmatio Episcopalis, post institutam presbyteralem chrismationem Baptismi, non est tam necessaria, quam fuit antea.* Hanc confirmare auctoritate Concilii Arausici I. cum tentasset sub e mentito nomine *Hermannii Læmelii*, unus è Soc. Jesu Teologus; Aurelius in *Vindiciis Censuræ Sorbonicæ adversus spongiam Læmelii*, falsitatem propositionis aggressus, de Canone illo Arausico prolixè dispu-

De Canone Arausicano,

disputare cepit, tum de textu, an particula negativa non legenda foret, ut contendit Sirmondus; an delenda, ut placet Aurelio: tum de sensu ipso seu explicatione Canonis.

Lectio Sirmondi Tom. 2. Conc. p. 1447. Textus Canonis, juxta lectionem Sirmondi, iste est: „Nullus Ministrorum, qui baptizandi recipit officium, sine chrismate usquam debere progredi, quia inter nos placuit semel chrismari. De eo autem, qui in Baptismate quacumque necessitate faciente non chrismatus fuerit, in Confirmatione Sacerdos commonebitur. Nam inter quoslibet chrismatis ipsius non nisi una benedictio est: non ut præjudicans quidquam, sed ut non necessaria habeatur repetita chrismatio.

Lectio Aurelij Aurelius vero detracta particula, non, sic leget postremam Canonis partem. Nam inter nos chrismatis ipsius non nisi una benedictio est: non ut præjudicans quidquam, sed ut necessaria habeatur chrismatio repetita.

Uterque vero, tum Sirmondus tum Aurelius, lectionem suam, quæ vel supponit vel detrahit particulam non, confirmat autoritate Codicum manuscriptorum vel editionum Conciliorum.

Sirmondus in utroque Antirrhético laudat Codices, Tilianum, Lugdunensem, Rhemensem, Victorinum, editionem antiquam Coloniensem, vetera Isidori Exemplaria, in quibus legitur particula non.

Aurelius è contra opponebat vulgatas omnes & antiquas Conciliorum editiones, quæ omnes particulam negativam non continent, tres Merlinianas, duplicem Binianam, Surianam, Crabbianam duplicem, quæ ad marginem rejicit particulam negativam non. Gratianum De Consecratione. dist. 4. cap. Nullus. Porro Authores illarum editionum procul dubio suos Codices habuerunt ac consuluerunt.

Hac porro supposita textus ac lectionis varietate & dissonantia, textus ex sensu, non sensus ex textu æstimari debet; atque æquitas & ratio postulat, ut ille sensus alteri præferatur, qui ad mores & disciplinam ætatis Concilii Arausici, hoc est quinti sæculi magis accedere & accommodatus esse videtur. Quis autem ille est? An qui Sirmondi? an qui Aurelij? en quæstio.

Sensus & expositio Sirmondi Sensus igitur ac mens Sirmondi hæc est, unicam eamque frontis chrismationem in Baptismo fieri debere; ac consequenter prohibere Concilium, ne minister baptizaturus sine chrismate progrediatur. Quod si casu aliquo contigerit, baptizatum chrismate progrediatur. Quod si casu aliquo contigerit baptizatum chrismate inunctum non fuisse, de hoc monendum Episcopum à quo chrismetur, quia chrismatis una est benedictio, sive in Baptismo, sive in Confirmatione: ita ut si quis in Baptismo chrismatus fuerit, necesse non sit eum iterum ab Episcopo chrismari, non præjudicans quidnam, id est nullum inde damnum percipiens, quia necessaria non habetur repetita chrismatio; sed satis est, si per manus impositionem Episcopalem recipiat Spiritum S. Ex qua Sirmondi sententia hæc sequuntur, quæ ille ultro concedit ac fatetur. 1. unctionem verticis in Baptismo nondum ætate Concilii Arausici in usu fuisse apud Gallos, sed solam frontis unctionem. 2. frontis unctionem non pertinere ad essentiam Sacramenti Confirmationis, quod una manu impositione essentialiter perficitur 3. illam unctionem frontis nequidem fuisse Confirmationis ceremoniam, sed tantum Baptismi, quam idcirco minister Baptismi ordinarius, Presbyter, Diaconus, ex Officio conferebat. 4. ætate Concilii Arausici, quæ secunda est ex tribus quas distinguit Sirmondus, unctionem & re & tempore separatam fuisse ab impositione manus.

Verum multa hic Sirmondus gratis supponit, quæ prorsus falsa videntur.

I. Supponit unctionem, verticis in Baptismo quinto sæculo Gallis ignotam fuisse. Atqui tamen Concilium Valense II. anni 442. can. 4. mandat ut Pres-

byteri per singula territoria à suis propriis Episcopis per annos singulos chrismant, appropinquante solemnitate Paschali. . . . Optimum enim est ut ipse suscipiat, qui in tradendo usus est. Porro non in fronte, sed in vertice unctio hæc peragebatur. Tom. 3. Conc. p. 1447.

II. Supponit unicam esse unctionem, eamque frontis, quæ à ministris Baptismi ordinariis solita esset dispensari: at id falsum, & repugnat tum Decreto Sylvestri, quod in Pontificali refertur, cum Decreto Innocentii I. quo paucis ante Concilium Arausicanum annis statuerat, ut Presbyteris, seu extra Episcopum: seu presente Episcopo baptizent, chrismate baptizatos ungere liceat, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum S. Tom. 2. Conc. p. 1246.

III. Supponit omissam in Baptismo verticalem unctionem suppleri non debere, quia necessaria non est repetita chrismatio. Atqui manifeste id repugnat communi Ecclesiæ disciplinæ, quæ semper voluit omittas ex necessitate Baptismi caeremonias supplendas esse. Illustre nobis exemplum suppeditat Cornelius S. Pontifex in Epistola ad Fabium Antiochenum. Novatianum reprehendit, eo quod liberatus à morbo, propter quem in lecto baptizatus fuerat, reliqua non perciperat, quæ juxta Ecclesiam percipi debent; neque ab Episcopis consignatus fuisset. Apud Euseb. L. 6. Hist. c. 43.

IV. Falso prorsus supponit Sirmondus, ætate Concilii Arausici Sacramentum Confirmationis sola manu impositione sine ulla unctione collatum fuisse, imo chrismatis unctionem nequidem Confirmationis caeremoniam fuisse, sed tantum Baptismi; atque tunc temporis unctionem & re & tempore separatam fuisse ab impositione manus Episcoporum. His omnibus aperte repugnant quæ paulo ante relata sunt testimonia ex S. Irenæo, Tertulliano S. Cypriano, Cornelio S. Pontifice, Concilio Laodicæno, quibus certo constat unctionem simul & manus impositionem adhibitam fuisse in administratione Sacramenti Confirmationis.

Hactenus de sensu seu explicatione Sirmondi: Aurelius autem detracta particula negante non, agnoscit unctionem frontis omnino necessariam ac essentialem esse Sacramento Confirmationis. In duobus duntaxat à communi sententia recedit. 1. asserit unctionis verticalis in Baptismo usum in Galliis non fuisse, ante Synodum Arausicanam an. 441. Verum illius meminit Innocentius I. an. 416. verba mox relata sunt, & S. Hieronymus ætate sua Presbyteris ac Diaconis præceptam fuisse testatur in Dial. adversus Luciferianos an. circiter 392. Hanc instituisse creditur Sylvester S. P. sub initio sæculi quarti. 2. Affirmat Aurelius, Episcopos nusquam solitos fuisse baptizatos ungere in vertice: quod si antequam consignent in fronte noverint omissam verticis unctionem, eam ipsi non suppleant, sed remittunt ad Presbyteros, ab iis supplendam. Verum quis in animum suum facile induxerit, Episcopos tum solemniter baptizabant, unctionem illam verticalem aut omississe, aut conferre per se non potuisse? quasi majus quidquam foret caeremoniam perficere, quam Baptismum ipsum.

Ex Canone igitur Arausicano expungenda particula non, qua expuncta, sensus Canonis apertus est, facilis ac coherens cum disciplina hujus temporis; atque objectio proposita nulla est, imo Canon ille Conclusioni nostræ pondus & auctoritatem addit.

Objicies 3. Materia Sacramenti essentialis eadem esse debet specie in utraque Ecclesia: sed unctio quam Græci adhibent, specie differt ab unctione Latinorum Græci quippe chrisma suum componunt ex diversis herbis fragrantibus, ut legere est apud Goarium, cum olei & vini quantitate non modica, iisque omnibus simul concoctis: Latini vero ex oleo & balsamo, iisque non decoctis.

Resp.

Resp. Græcorum chrisma substantia non differre à chrismate Latinorum : immixtio enim diversorum aromatum naturam olei non immutat , in quo uno tota salva est unctionis materia essentialis ac necessaria.

Quæres 1. quonam præcisè tempore inceperit usus chrismatis in Sacramento Confirmationis.

Resp. 1. planè improbandam esse opinionem tum Alexandri Alensis , qui chrisma institutum fuisse existimat à Concilio Meldensi octavo sæculo , tum Joannis de Bacone , qui originem illam refert ad Concilium quoddam Aurelianense initio sexti sæculi : namque vel ipso secundo, tertio, quarto & subsequentibus sæculis, apud Irenæum, Tertullianum, Cyprianum, Cornelium &c. chrismatis mentionem factam legimus, per quam baptizatis Spiritus sanctus conferebatur.

Resp. 2. usum chrismatis ab Apostolis ipsis inductum fuisse : ea quippe quæ Ecclesia in administratione Sacramentorum constanter usurpat, quorum origo ac initium consignari certò non potest, ex Traditione Apostolica descendere necesse est. Ita S. Augustinus antea laudatus L. 4. de Baptismo cap. 24. An verò Apostoli inter confirmandum chrismate usi fuerint, non consentiunt Theologi. Affirmant nonnulli, negant alii ; tum propter silentium Scripturæ, tum propter multitudinem eorum, quibus Apostoli manus imponebant, ut acciperent Spiritum sanctum, quos omnes inungere difficile admodum & operosum tunc temporis fuisset ; tum denique, quia potuerunt illi, Christo ita permittente pro temporis necessitate, solam usurpare manus impositionem, injuncta tamen successoribus lege, ut chrismate deinceps uterentur.

Quæres 2. qua parte corporis fieri debeat unctio confirmatoria.

Resp. in fronte. Innocentius I. in Epist. ad Decentium c. 3. duplicem distinguit unctionem, unam quæ ad Baptismum pertinet & fit à Presbyteris ; alteram in fronte, quæ confirmatoria dicitur, solis Episcopis reservata. Nam ait S. Pontifex, *Presbyteris, seu extra Episcopum, seu presente Episcopo baptizent chrismate baptizatos ungere licet ; sed quod ab Episcopo fuerit consecratum : non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum S.* Unctio porro baptismalis, de qua Innocentius, verticalis est, quæ nempe fit in vertice capitis, ut vulgò interpretantur Theologi. Scilicet omnes Christiani, ait Innocentius III. *De sacra unctione cap. 1. ungentur bis ante Baptismum oleo benedicto, primum in pectore, deinde inter scapulas ; & bis post Baptismum, scilicet chrismate sancto ; primum in vertice, demum in fronte.*

Antiquissimum esse in Ecclesia unctionis confirmatorie usum in fronte, patet ex Tertulliano L. 3. cap. Marc. c. 22. ubi signaculum frontium inter Ecclesiarum Sacramenta recenset. Et L. de Præscript. c. 40. ait, *demonem*, ad imitationem ritus Christianorum, *signare etiam in fronte milites suos.* Patet ex Canone 7. Concilii secundi œcumenici, quo injungitur, *sancto chrismate frontem ungendam esse.* Ex S. Cyrillo Hierosolymitano Catech. 3. mystag. *Chrismate Christi*, ait, *frons & alii sensus corporis tui symbolicè inunguntur.* Patet denique, ut alia plura mittamus, ex Sacramentario S. Gregorii, Pontifex, inquit, *tincto pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, similiter per omnes singillatim.*

Istud verò discriminis est inter utramque Ecclesiam, Græcam & Latinam, circa unctionem confirmatoriam, quòd Latini eam duntaxat adhibent in fronte ; Græci verò inungunt, non tantum frontem sed oculos, & nares, & os, & aures, & pectus, aliqui etiam & manus & pedes. Sola autem unctio frontis essentialis est.

Quæres, cur unctio confirmatoria fiat in fronte.

Resp. cum S. Augustino in Ps. 141. n. 9. *Quia in fronte erubescitur*, (verba sunt S. Doctoris) *illi qui dixit : Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo, qui in Cælis est : ipsam* (Crucisignominiam quodammodo, quam Pagani derident, in loco pudoris nostri constituit.

S. Thomas 3. part. q. 72. art. 9. in corp. varias rationes, quibus Veteres utuntur, complexus est. “ *Discendum, inquit, quòd in hoc Sacramento homo accipit Spiritum S. ad robur spiritualis pugne, ut fortiter, etiam inter adversarios fidei, Christi fidem confiteatur. Unde convenienter signatur chrismate signo crucis, in fronte propter duo : primò quidem, quia insignetur signo crucis, sicut miles signo ducis, quòd quidem debet esse evidens & manifestum. Inter omnia autem loca corporis humani, maxime frons manifesta est, quæ quasi nunquam obtegatur, & ideo linuntur confirmatus chrismate in fronte, ut manifestè demonstret se esse Christianum ; sicut & Apostoli post acceptum Spiritum S. se manifestaverunt, quia priùs in cœnaculo latebant. Secundò, quia aliquis impeditur à libera confessione nominis Christi, propter duo, scilicet propter timorem, & propter verecundiam, Utriusque autem horum signum maxime manifestatur in fronte, propter duo, scilicet propter propinquitatem imaginationis, & propter hoc quòd spiritus à corde directè ad frontem ascendunt : unde verecundati erubescunt, timentes autem palleant. Et ideo in fronte signatur chrismate, ut neque propter timorem, neque propter erubescentiam nomen Christi confiteri prætermittat.*

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. mystagogica, exponit pariter, cur non tantum frons, sed & aliæ nonnullæ corporis partes sacro chrismate liniantur. *“Frons, inquit, & alii sensus corporis tui symbolicè inunguntur ; & corpus equidem isto visibili unguento perungitur, anima verò sancto vivificoque Spiritu sanctificatur. Ac primùm quidem fronti illinitur, ut cum abstergat à vobis pudorem, quem primus homo transgressor perpetuò circumferebat ; simulque efficiat, ut possitis vultu non velato gloriam Dei intueri. Deinde verò aures ungentur, ut ad audiendum divina mysteria aures accipiatis Postea nares, ut divinum recipientes unguentum dicatis, Christi gratus est odor. Deo in his qui salvantur. Tum verò & pectus inungitur, ut induti thoracem justitiæ, fortiter adversus insultus diaboli consistatis. Ut enim Salvator post Baptismum, & Spiritus S. adventum egressus in prælium, devicit adversarium ; sic & vos post sacrum Baptismum & chrisma mysticum, induti armis S. Spiritus, adversus oppositam vobis potestatem consistitis & præliamini, dicentes : Omnia possum in eo, qui me confortat Christo.*

Quæres 3. an necesse sit unctionem ad modum seu figuram Crucis administrari, & qua necessitate ; an præcepti tantum, an etiam Sacramenti.

Resp. 1. certum esse in utraque Ecclesia unctionem confirmatoriam in formam crucis ministrari. Patet ex Ordine & Pontificali Romano ex S. Aug. in Ps. 141. & ex S. Th. 4. p. q. 72. art. 9. &c. & certè vix ulla est Ecclesiastica cæremonia quæ absque signo Crucis perficiatur. *Quòd signum*, ait S. Aug. Tract. 118. in Joan. *nisi adhibeatur, sive in frontibus credentium sive ipsi aque ex qua regenerantur, sive oleo quo chrismate ungentur, sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum ritè perficitur.*

Resp. 2. discordes esse Theologos, an hæc figura Crucis ad essentiam ritus, seu Sacramenti Confirmationis pertineat. Negat Cardinalis Aureolu L. 4. Sent. dist. 1. q. 1. Econtra divus Th. 3. p. q. 72. art. 4. S. Bonavent. in 4. dist. 7. art. 1. q. 1. ad 3. & 4. Alexander Alensis 4. p. q. 9. membro 2. §. 2. videntur existimare

signum illud Crucis pertinere ad substantiam Sacramenti. Ratio est, quia hæc Crucis figura continetur in formula ipsa seu significatione hujus Sacramenti, quæ sublata, formula hæc seu significatio vera non esset. Quid enim significat? non debere hominem baptizatum crucem Christi erubescere, imo aperta fronte eam constanter & intrepide profiteri. *Quia vero in fronte erubescitur*, ait S. Aug. jam citatus in Psal. 141. *ille qui dixit*, Qui me erubuerit coram hominibus, erubescam eum coram Patre meo qui in cælis est; ipsam crucis ignominiam quodammodo, & quam pagani derident, in loco pudoris nostri constituit & S. Th. mox citatus: Ideo, inquit, in fronte signatur chrismate, ut neque propter timorem, neque propter erubescentiam nomen Christi confiteri prætermittat. Et Eugenius in Decreto toties laudato: Ideo, inquit in fronte, ubi verecundia sedes est, confirmandus inungitur, ne Christi nomen confiteri erubescat, & præcipue crucem ejus, qui Judæis est scandalum, Gentibus autem stultitia secundum Apostolum; propter quod signo crucis signatur.

To. 13.
Conc. p.
136. D.

De confectiōe, consecratione, & applicatione chrismatis.

Opiniones Scholasticorum.

Non moror hic, nec Hæreticorum blasphemiam, qui chrismatis unctionem & consecrationem, magicam exaltationem, per summam impietatem appellant; nec Græcorum scismaticorum calumniam, quæ nono sæculo Latinos traducebant, quasi chrisma conficerent ex aqua fluminis: quam calumniam propulsarunt Nicolaus I. Epist. 70. ad Episcopos Galliæ, & Ratchmannus L. 4. c. 7. Operis quod occasione istius Epistolæ, jussu Episcoporum Galliæ, adversus Græcos edidit. Nostorum duntaxat Scholasticorum circa propositum articulum varias exhibeo sententias.

Sunt qui volunt balsamum necessarium esse necessitate Sacramenti. Ita Ægidius Conink, Gamachæus, Ysambertus in 3. partem S. Thomæ ad quæstionem 72.

Sunt è contra qui necessarium tantum dicunt ex præcepto & usu Ecclesiæ. Ita Cajetanus in 3. partem S. Th. q. 72. art. 2. Scotus in 4. dist. 7. art. 2. Estius dist. 4. paragr. 8.

Pariter circa benedictionem chrismatis factam ab Episcopo dissentiant. Aliqui putant eam ad substantiam Sacramenti pertinere, ut Conink, Ysambertus: alii volunt eam duntaxat esse necessariam ex præcepto, non quidem divino, sed Ecclesiastico. Ita Paludanus in 4. dist. 7. q. 4. art. 1. Cajetanus loco citato art. 3. Dicunt alii stare Sacramentum absque omni prævia chrismatis consecratione, quam opinionem Estius tribuit Francisco à Victoria, & Emmanueli Sà, Ista vero sententia non videtur alia esse quam secunda mox dicta.

Denique circa ipsam applicationem chrismatis in signum Crucis, adhuc discordes sunt, ut jam observavimus. Aliqui videntur existimare modum illum chrismandi per signum Crucis, necessarium esse necessitate Sacramenti, ut Soto in 4. dist. 7. art. 4. Alii vero negant, ut Aureolus. Aliqui putant esse de necessitate Sacramenti, quod unctio fiat in fronte, ut Gregorius de Valentia; Franciscus vero de Victoria id negat. His ita præmissis. Articulum hunc nonnullis interrogationibus ac responsis absolvemus.

Quæres itaque 1. quid sit chrisma.

Resp. juxta vim nominis idem esse ac unguentum, derivatur enim à verbo *χρίω ungo*. Unde Innocentius I. in Epistola ad Decentium, materiam unctionis infirmorum, quæ solo constat oleo absque balsamo, chrisma nominat. In usu autem Ecclesiastico, chrisma significat aliquam unguenti speciem ex oleo & aliis qui-

busdam odoriferis conflata, ad materiam Sacramenti Confirmationis destinata, necessariam seu ex præcepto, seu ex natura ipsius Sacramenti.

Quæres 2. ex quibus constet chrisma apud Græcos.

Resp. Græcos præter oleum & balsamum, triginta quinque genera aromatum seu herbarum fragrantis odoris admiscere, unà cum vini non exigua quantitate, de qua mixtione legi possunt Haberti Vabrensis Episcopi, & Goarii notæ ad hunc Euchologii locum.

Quæres 3. ex quibus conficiatur chrisma apud nos.

Resp. confici ex oleo, quod nitorem conscientie; & ex balsamo, quod odorem bonæ famæ significat, ait Eugenius in Decreto. Ita S. Gregorius in suo Sacramentario & omnes Libri Rituales & Authores qui de divinis Officiis scripsere. S. Th. 3. parte q. 72. ad 3. docet oleum illud debere exprimi ex olivis, neque sufficere oleum nucum, amygdalorum, aut aliud simile; quia solum oleum ex olivis expressum vere & proprie oleum dicitur.

Quæres 4. an balsamum sit necessarium in Confirmationis materia, necessitate Sacramenti.

Resp. negative 1. quia Veteres sapissime solius olei mentionem faciunt, v. g. Tertullianus, Cyprianus, Concilium Laodicenum, Ambrosius, Augustinus. 2. quia chrisma, de quo tam frequenter Veteres, sæpe simplex oleum significat, ut patet ex Innocentio 1. qui oleum infirmorum appellat chrisma. 3. quia ita docet Innocentius III. cap. *Pastoralis. De Sacramentis non iterandis*, ubi consultus an iteranda foret Confirmatio solo oleo collata, absque balsamo, respondet *nihil esse iterandum, sed caute supplendum id quod incaute fuerat omissum*. Atqui si nullum fuisset Sacramentum absque balsamo, non tantum supplendum fuisset, quod defuerat, sed etiam omnino iterandum, cum parte essentiali caruisset. 4. denique, quia non magis admixtio hæc balsami videtur pertinere ad substantiam Sacramenti, quam admixtio triginta quinque specierum aromatum apud Græcos: atqui ista procul dubio non est essentialis; ergo &c.

Et certe Christus qui voluit Sacramenta prompta & facilia esse salutis nostræ subsidia, voluit consequenter ea rebus facilibus & obviis constare: atque Hæreticis, cum ad nos redeunt, vix suaderi poterit Confirmationem verum esse Sacramentum (in quo tamen uno insistendum est) si ab illis obtinere volueris; balsami & aliorum aromatum mixtionem ad essentiam hujus Sacramenti pertinere.

Neque contrarium definivit Eugenius in suo Decreto: tum quia tantum ait chrisma debere confici ex oleo & balsamo, non explicando nec statuendo an balsamum necessarium sit necessitate Sacramenti, an vero præcepti & usus Ecclesiastici: tum quia neminem latet, quæcunque eo in Decreto præscribuntur circa materiam aut formam Sacramentorum, non esse ad substantiam Sacramentorum necessaria; v. g. aquam debere vino Calicis Eucharistici misceri, id quidem verum est, sed an pertinet ad essentialem materiam Calicis Eucharistici? minime. Similiter agendo de verbis Consecrationis, refert Eugenius ea omnia quæ in Ecclesia Latina proferri solent, quæ tamen omnia & singula verba non sunt absolute necessaria ad essentiam consecrationis.

Quæres 5. an antiqua sit illa balsami cum oleo Confirmationis mixtura.

Resp. illius apud Latinos mentionem non occurrere ante 6. sæculum quo floruit S. Gregorius Magnus qui in suo Sacramentario mixtionem hanc commendat, sicut & Gregorius Turonensis L. 4. de Gloria Martyrum, & alii subsequentes Scriptores.

Neque est quod opponas 1. Epistolam Fabiani S. Pon-

S. Pontificis tertio sæculo, in qua docet mixtionem hanc à Christo esse institutam.

Namque quis vel leviter eruditus jam ignorat, Epistolæ SS. Pontificum ante Siricium, si quædam exceperis fragmenta à Veteribus relata, supposititias esse & adulterinas, quæ continent res à moribus & disciplina ætatis iniqua scriptæ supponuntur, omnino alienas?

Neque est 2. quod dicas, quarto desinente sæculo, idolorum Sacerdotem, cum ad votum Juliani apostatæ solita incantamenta peragere non posset, existimaretque se alicujus Christiani præsentia cohiberi, Imperatori dixisse: *Require, Imperator sacratissime, quis adest ablutus, balsamo unctus; & abscedat.* Quo sermone commotus Julianus dixit: *Quis est hic numinibus nostris contrarius, ac Religione Christiana socius, qui frontem chrismatis inscriptione signatam ferat?* Ita refert Gregorius Turonensis L. 1. de Gloria Martyrum c. 41. Quarto igitur sæculo balsamum usurpabatur à Christianis in Sacramento Confirmationis.

Non est, inquam, quod hoc opponas. Namque Gregorius Turonensis pro more ætate sua recepto, sacerdotem illum idolorum loquentem induxit, adeoque unctio & balsami mentionem facit, quia, qua vivebat ætate, hoc est, sexto sæculo, balsamum oleo Confirmationis admiscebatur. Et certè Prudentius, ex quo historiam illam hausit Gregorius, de solo chrismate loquitur, nulla de balsamo injecta mentione.

Neque dicas 3. S. Cyprianum in Sermonem de unctioe, illius balsami meminisse: namque compertum est apud omnes, hunc Sermonem non esse S. Cypriani, sed Arnoldi Bonæ vallis, vel alterius Cypriano longè recentioris.

Resp. 2. apud Græcos veteres altum quoque esse silentium de mixtione balsami & aliorum aromatum in oleo Confirmationis. Sanctus quidem Justinus Dial. cum Tryphone pag. 313. mixtionis hujus meminit, sed eò loci de Sacramento Confirmationis ne cogitat quidem, ut legenti patebit. Sanctus pariter Dionysius, seu quisquis Author est Libri de Ecclesiastica Hierarchia cap. 4. de illa mixtione loquitur: verum ex hoc ipso probant eruditi, Librum hunc non esse Dionysii Areopagitæ, sed Authoris longè posterioris, utpote qui contineat ritus ætate Dionysii incognitos. Unde de illa mixtione tacent SS. Basilus, Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi quarta mystagogica, quæ tota est de chrismatis expositione, sanctus Chrysostomus, Theodoretus, Cyrillus Alexandrinus &c.

Quæres 6. An necessaria sit chrismatis benedictio per Episcopum facta; & an valeret chrisma per simplicem Sacerdotem benedictum.

Resp. ad primum, benedictionem chrismatis factam ab Episcopo, & necessariam esse, & antiquam, quia Veteres sive Latini sive Græci illam exigunt & commendant. Ita Tertullianus L. de Baptismo, ubi benedictam appellat unctionem; S. Cyprianus Epistola 70. ubi ait, *oleum in altari sanctificari*; Optatus L. 7. Innocentius I. Epistola ad Decentium, S. Aug. Tract. 118. in Joan. *Quid est, inquit, quod omnes noverunt, Signum Christi, nisi crux Christi? Quod Signum nisi adhibeatur sive frontibus credentium, sive ipsi aqua, ex qua regenerantur, sive oleo quo chrismate unguuntur, sive sacrificio, quo aluntur nihil eorum rite perficitur.* Idem præcepit Eugenius IV. in Decreto. Græci pariter hanc benedictionem chrismatis commendant; S. Cyrillus Catechesi 3. S. Basilus L. de Spiritu S. c. 27, & omnium Libri Rituales.

Resp. ad secundum, consecrationem seu benedictionem chrismatis necessariam non esse necessitate Sacramenti, quia talis necessitatis nullum satis firmum ex Traditione proferri potest argumentum. Et verò

licet aqua baptismalis debeat prius ex usu Ecclesiæ consecrari & benedici, valida tamen est materia Baptismi sine tali consecratione. Neque vius Ecclesiæ contrarium evincit: namque ex ipso usu ac Traditione Ecclesiæ certum est, aquam in Calice Eucharistico miscendam esse; neque tamen hæc mixtio pertinet ad essentiam consecrationis Calicis.

Resp. ad tertium, chrisma per simplicem Sacerdotem consecratum non valere, si prohibeat Ecclesiæ; accedente verò ejus licentia, valere, quia consecratio hæc juris est duntaxat Ecclesiastici, non divini.

Prior responsionis pars probatur ex L. 7. Capitularium Caroli Magni c. 329. ubi chrisma confectum à Corepiscopis declaratur non esse pro Sacramento habendum, quia Corepiscopi non sunt veri Episcopi idem colligitur ex Concilio Carthagenensi II. & III. & Innocentio I.

Posterior pars probatur ex Concilio Toletano I. Can. 20. ubi sic legimus: *Quamvis pene ubique custodiatur, ut absque Episcopo chrisma nemo conficiat, tamen quia in aliquibus locis vel Provinciis Presbyteri discuntur chrisma conficere, placuit ex hac die nullum alium nisi Episcopum chrisma conficere.* Quo loco Concilium non declarat irritam consecrationem chrismatis factam à Presbytero ante prohibitionem; neque ad jus divinum recurrit, sed ad usum & consuetudinem Ecclesiæ.

Quæres 7. qui sint ritus præcipui consecrationis chrismatis.

Resp. 1. prioribus sæculis licitum fuisse Episcopis omni die chrisma conficere, colligitur ex Concilio Toletano I. Can. 20. postea verò unicam huic consecrationi faciendæ diem assignavit Ecclesiæ, nempe feriam quintam majoris hebdomadæ, ut constat ex usu Ecclesiæ hodierno.

Resp. 2. in consecratione chrismatis istos præsertim ritus observari.

I. Funduntur preces, juxta istud Apostoli 1. ad Timoth. 4. v. 6. *Omnis creatura Dei... sanctificatur per verbum Dei & orationem.*

II. Fit signum crucis super oleum & balsamum; si ne illo enim nihil posse consecrari docent S. Chrysostomus Hom. 4. in Matth. & S. Aug. Sermon. 181. de tempore & Tract. 118. in Joan.

III. Episcopushalat aliquoties super ampullam Chrismatis, quam cæremoniam immerito fugillant Novatores, quasi quid superstitiosum contineret, est enim sancta & antiqua apud S. Gregorium in Sacramentario, & in Ordine Romano; & significat, ait Amalarius L. 1. c. 12. *ipsum Spiritum sanctum qui per confirmationem confertur.*

IV. Chrisma confectum salutatur ab Episcopo & Presbyteris in hunc modum, *Ave sanctum chrisma.* Antiqua pariter est hæc salutatio, cujus mentio fit in Ordine Romano & apud Amalarium. Neque est quod Novatores salutationem hanc tanquam veram adorationem idolatricam traducant; siquidem non absoluta est, neque ad ipsum chrisma in se physice spectatum refertur, sed ad Christum, ejus symbolum est, ad quem directe ac primario obsequium istud tendit. Neque vero inusitatum est apud Veteres, in signum lætitiæ & gratulationis res sensu destitutas salutare. Sic B. Andreas videns Crucem ait, *Salve Crux.* Sic fortunatus salutatur diem festum Resurrectionis, *Salve.* inquit, *festus dies, toto venerabilis ævo.* Sic sancta Paula salutavit Beth'ëem, cum eam primo vidit, referente S. Hieronymo Epistola de ejus obitu.

V. Denique, Presbyteri Parochiarum à proprio Episcopo, non à viciniore sacrum chrisma quot annis petere tenebantur. Ita colligitur ex Conc. Liptinensi, ex Valensi Can. 3. & Antissiodorensi Can. 6. Quod autem superest veteris chrismatis, ex usu & praxi Ecclesiæ comburi debet. Severe autem cautum est, ne quid

Gregor.
Tur. p.
168. A.

Tom. 2.
Conc. p.
1226. D.

Tom. 3.
par. 2. p.
302. E.

quid Episcopi à Presbyteris exigant aut accipiant pro balsamo emendo ad conficiendum chrisma. Ita in Conc. Cabillonensi II. can. 16. Aquisgranensi II. can. 5. Mel-densi can. 45. Barcinonensi c. 2. Toleran. XI. c. 8.

ARTICULUS IV.

De forma Sacramenti Confirmationis.

Forma
Confir-
mationis
apud La-
tinos.

Certum est apud omnes, formam Sacramenti Confirmationis positam esse in verbis quæ pronuntiat Episcopus dum illud administrat. *Accedit verbum ad elementum*, ait S. Augustinus, *& fit Sacramentum*. Non omnes autem consentiunt in illis verbis assignatis. Episcopus dum manus imponit, seu extendit versus confirmandos, orat ut invocet Spiritum sanctum; Oratio autem illa his verbis concepta infertur in Pontificali Romano: "Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es has famulas tuas ex aqua & Spiritu sancto; quippe dedisti eis remissionem omnium peccatorum; mitte in eos septiformem Spiritum tuum sanctum Paraclitum de cœlis. In Sacramentario S. Gregorii pag. 72. & ordine Romano hæc adduntur: Spiritum sapientiæ & intellectus, Spiritum consilii, & fortitudinis, Spiritum scientiæ & pietatis: adimple eos spiritu timoris tui, & consigna eos signo crucis in vitam propitius æternam. Per Dominum nostrum Jesum Christum &c." Qua expleta Oratione, Pontifex tincto in chrismate pollice, efformat in fronte signum Crucis, dicens, *Signo te signo crucis; & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii & Spiritus S.*

Forma
Confir-
mationis
apud
Græcos.

Goariv
ibid. p.
156.

Apud Græcos hunc ritum confirmandi refert Goariv in Euchologio pag. 355. 2. col. "Dominum præcetur: Benedictus es Domine Deus omnipotens... qui & nunc recens illuminatum servum tuum per aquam & Spiritum, peccatorum sponte atque etiam indeliberatè commissorum remissione ei concessa, regenerare voluisti: ipse, Domine Rex omnium benigne, signaculum doni sancti & omnipotentis & adorandi tui Spiritus, & sancti corporis, & pretiosi sanguinis Christi tui communionem ei largire. In sanctitate tua custodi illum, in vera fide confirma, à maligno, & omnibus ejus astutiis erue &c. qua Oratione terminata, baptizatum sancto unguento ungit, Crucis signum faciens in fronte, & in oculis, & in naribus, & in utraque aure, & pedibus dicens: *Signaculum doni Spiritus sancti*. Manifestum est ex isto utriusque Ecclesiæ ritu administrandi Sacramenti Confirmationis, eandem prorsus esse quoad sensum utrobique Confirmationis formam: hoc unum discrimen est, quod apud Latinos Oratio immediatè juncta sit cum impositione seu extensione manuum; apud Græcos verò nulla legatur manus impositio separata & sejuncta ab unctione.

Controversia igitur movetur inter Theologos, quibus in verbis posita sit essentialis ac necessaria forma Confirmationis. An in illa Oratione quam Episcopus manus extendens pronuntiat; an in verbis quæ profert dum frontem baptizati chrismate inungit; an in Oratione simul & illis verbis, ita ut ex duplici forma partiali & inadæquata una exurgat totalis & adæquata; sicut ex duplici materia inadæquata & partiali, manus scilicet impositione, & unctione, unam totalem componi diximus. Circa quam controversiam Novatores errant, nostri verò Theologi, salva & integra fide, in varias opiniones abeunt.

Error Novatorum

Novatores Lutherani & Calvinistæ circa formam Sacramenti Confirmationis erant, ac nobis turpiter imponunt.

I. Ex Lutheranis Kemnitius in quarta parte examinis Conc. Trid formam istam, *Signo te signo Crucis &c.* explodit ac fugillat tanquam novam ac recentem, cujus nulla mentio nec in Scripturis, nec in antiquis Scriptoribus; quæ tota conficta videtur à nescio quo ex istis Ambrosii verbis in Libro de iis qui initiantur c. 7. *Serva quod accepisti; signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus Dominus.*

Calvinus L. 4. Inst. c. 19. parag. 5. "Peragitur, ait, P. 557. hæc Confirmatio hac verborum formula: Consigno te signo crucis &c. Pulchrè hæc omnia, & venuste; sed ubi Dei verbum, quod Spiritus sancti præsentiam, hic promittat? Ne jota quidem obtendere possunt. Unde ergo nos certiores faciunt chrisma suum vas esse Spiritus sancti? Videmus oleum, crassum scilicet & pinguem liquorem, præterea nihil. Accedat, inquit S. Augustinus, verbum ad elementum, & fiet Sacramentum. Hoc, inquam, verbum proferat, si quicquam nos intueri in oleo volunt aliud, quàm oleum.

Idem sensit Dallæus L. 1. de Confirmat. c. 2. *Forma hæc*, inquit, *Signo te signo crucis &c. ab Evangelica majestate, gravitate atque genio tantum distat, quàm cœlum à terra.*

Marcus Antonius de Dominis insignis apostata L. 5. de Republ. Christianac. 5. n. 44. probat orationem non posse esse formam Sacramenti, quia oratio impetrat gratiam ex opere, quod ajunt, operantis; at forma Sacramentorum eam conferunt ex opere operato.

II. Novatores, ut facilius simplicioribus illudant ac fucum faciant, nobis imponunt, ac fingunt formam Sacramenti Confirmationis apud nos nullatenus in oratione positam esse, sed in solis istis verbis: *Signo te signo crucis &c.* idque nostris tam ex fide certum ac exploratum esse, ut ea salva nemini liceat aliter sentire ac docere; at imponunt, ut mox patebit.

Opiniones Scholæ.

Nostri verò Scholastici constanter quidem docent, aliquam esse Sacramenti Confirmationis essentialem & necessariam formam; sed in ea assignanda non una est eorum opinio.

Qui pro materia essentiali Confirmationis solam assignant unctionem, in qua manus impositionem confundunt, si pro forma essentiali adæquata ista duntaxat agnoscunt verba, *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*: vel ista apud Græcos, *Signaculum doni Spiritus sancti*. Ita S. Thom. 3. parte 4. 72. art. 3. Estius in 4. dist. 7. parag. 10. Bellarminus Lib. 2. de Sacramento Confirmationis cap. 10. Maldonatus Tractatu de Confirmatione quæst. 2. ubi ait formam istam semper in usufuisse, cujus origo seu initium reperiri non potest, & alii ferè omnes quæ veteres, quæ recentiores Scholastici; manus verò impositionem unctionis præviam, meram dicunt esse ceremoniam.

Inter istos verò Theologos nonnulli sunt, qui post Bellarminum, ajunt in verbis mox citatis tacitam includi orationem, quamquam verba hæc, *Signo te, confirmo te*, absoluta sint, atque ita conciliant & Scripturam & Veteres, qui formam Sacramenti Confirmationis in oratione, qua invocatur Spiritus sanctus, collocare videntur. Ita Petrus Aurelius in Orthodoxo adversus Sirmondi Antirrheticum 2. in cap. 7. pag. 568. Rursus litigant inter se de necessitate exprimendi nomen Patris, & Filii, & Spiritus sancti in forma adducta. Sunt qui cum Armacano, seu Richardo Radulpho Archiepiscopo Armacano, qui obiit an. 1359. Lib. 9. adversus Armenos cap. 12. & Soto in 4. dist. 7. art. 4. putant id ad substantiam Sacramenti pertinere; quam opinionem tutiorem quidem, licet oppositam probabilem, judicat Estius. Alii negant invocationem hanc Trinitatis pertinere ad substantiam formæ Confirmationis

Pagina
77. C.

tionis. Sunt qui existimant necessarium esse exprimere actum personæ confirmantis & personæ confirmatæ; atque propter defectum hujus expressionis suspectam habent formam Græcorum. Ita Ylambertus ad 3. partem qu. 72. dist. 4. art. 3. Sunt denique, qui existimant esse de fide formam Confirmationis esse positam in verbis adductis. Ita Suares in 3. partem S. Th. q. 72. art. 4. disputatione 33. sectione 5.

II. Qui contendunt solam impositionem manus esse materiam essentialē & necessariam Confirmationis, & unctionem esse partem duntaxat integrantem, ii formam ejusdem essentialē reponunt in ea Oratione quam Pontifex dum manus extendit versus confirmandos, fundit ad invocandum Spiritum sanctum: ista vero verba, *Signo te, confirmo te &c.* quæ dicit Pontifex dum frontes singulorum inungit, ad integritatem solummodo accidentalem Sacramenti & ad majorem effectus ipsius significationem pertinere contendunt. Ita Sirmondus, Sanbovius, Morinus, qui L. 8. de Pœnit. c. 16. n. 5. putat antiquitus in Confirmationis administratione solam orationem in usu fuisse; postea vero, ab annis noningentis, visum fuisse in chrismatis unctione aliquid pronuntiare.

III. Qui existimant & manus impositionem, quæ initioritus administrationis Confirmationis fit, & unctionem, esse partes essentialē, sed inadæquatas hujus Sacramenti, ii quoque volunt & orationem, quæ impositioni manus; & ista verba, *Signo te, confirmo te &c.* quæ unctioni respondent, formam esse partialem essentialē, atque ex utraque tum materia, tum forma exsurgere perfectum & integrum essentialiter Sacramentum Confirmationis.

IV. Sunt qui de forma Confirmationis idem sentiunt, quod de materia: Christum nempe in genere duntaxat, non in specie ac sigillatim designasse materiam & formam Sacramenti Confirmationis, relicta Ecclesiæ suæ libertate quam vellet pro temporum opportunitate aptiorem eligere ac usurpare; eaque libertate Ecclesiam usam fuisse cum manus impositionem & orationem exemplo Apostolorum adhibuit pro materia & forma Confirmationis, usque ad septimum vel octavum sæculum, quo unctio chrismatis pro materia, & verba ista, *Signo te, confirmo te &c.* pro forma introducta fuerunt. Jam observavimus commodam fore, ac Theologorum dissidiis circa rem præsentem componendis aptissimam istam sententiam: verum hoc habet difficile, tum quod non satis firmis nixa videatur fundamentis, tum quod substantiam Sacramentorum, in quam Ecclesia nullam potestatem habet, variis mutationibus obnoxiam faciat.

Ex illa porro sententiarum varietate ac discrepantia facile intelligitur præsentem quæstionem ad fidem non pertinere, quæ nullo in Concilio generali definita legitur.

Non in Tridentino, in quo materiæ vel formæ Sacramento Confirmationis essentialis, nulla prorsus mentio.

Non in Florentino. In Decreto quidem Eugenii seu Instructione Armenis data, dicitur: *Secundum Sacramentum est Confirmatio; cujus materia est chrisma &c. forma autem est, Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.* Verum 1. non definit nec determinat Eugenius, an sit materia & forma essentialis, an tantum integrans, an necessaria necessitate tantum usus ac præcepti, an vero Sacramenti. 2. Fatentur omnes fere Theologi, sicut jam observavimus, nonnulla eo in Decreto contineri circa materiam Confirmationis, circa balsamum ejusque compositionem, sicut & circa materiam sacræ Ordinationis, quæ ad fidem non pertinent, sed ad Scholæ controversiam. 3. Decretum illud vim definitionis seu Decreti totius Concilii Florentini non habere; editum quippe fuit Decretum illud Flo-

rentiæ, jam dissoluto Concilio quod pro unione Latinorum & Græcorum celebratum fuerat. Armeni quippe, quos Eugenius de fide ac doctrina Latinorum instruit, Florentiam non appulerunt, nisi post absolutam & subscriptam Synodum; ac Decretum Eugenii post discessum Græcorum, anno nempe 1439. decimo Kalendas Decembris, editum fuit. Quapropter cum sub finem illius dicitur, *Datum Florentia in publica Sessione synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata*: de solis duntaxat Occidentalibus Episcopis intelligi istud debet, qui Florentiæ, Præsede Eugenio, congregati ferè annis duobus remanserunt. Nonnulli quidem inter nostros existimant, dictam formulam, *Signo te, confirmo te*, pertinere ad fidem, ut Scotus in 4. dist. 7. art. 1. Dominicus Soto in 4. dist. unica art. 4. Gregorius de Valentia Tom. 4. disput. 5. q. 1. puncto 1. Verum fidei nostræ doctrina, non ex privatorum placitis, sed ex publicis Ecclesiæ decretis ac definitionibus æstimari debet. His præmissis sit.

CONCLUSIO.

Oratio quæ præcedit unctionem, & verba quæ illam comitantur, sunt, tum apud Græcos, tum apud Latinos, adæquata & totalis forma Sacramenti Confirmationis.

Prima pars, quæ orationem spectat, evidenter probatur.

I. Ex Scriptura & ipso usu Apostolorum. Act. 8. *Oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum S. Tunc imponebant manus super illos, & accipiebant Spiritum sanctum.* Habes hic simul & materiam, *manus impositionem*? & formam Confirmationis, *orationem*: erat igitur deprecatoria Confirmationis forma. Sicut enim S. Thomas ex his S. Jacobi verbis, *Orent super eum &c.* & *oratio fidei salvabit infirmum*, recte concludit, formam unctionis extremæ deprecatoriam esse; ita ex citatis verbis Act. 8. recte concludimus, formam Confirmationis in oratione invocante Spiritum sanctum positam esse.

II. Ex usu ac constanti & perpetua Ecclesiæ praxi idem colligitur, cujus testes sunt.

Tertullianus L. de Baptismo c. 3. *Dehinc manus imponitur, per benedictionem advocans & invocans Spiritum S.* Pagina 226. D.

S. Cyprianus Epist. 73. ad Jubajanum: *Qui in Ecclesia baptizantur, inquit, Præpositis Ecclesiæ offeruntur, ut per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum S. consequantur.* P. 124.

S. Ambrosius L. 3. de Sacramentis c. 2. postquam disseruit de Baptismo, & unctione quæ in eo fit, *Sequitur, ait, signaculum quod audistis hodie legi, quia post fontem superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem Spiritus sanctus infunditur. Invocatio porro hæc, quid est, nisi Oratio? & perfectio, quid, nisi Confirmatio? per quam baptizatus perficitur seu roboratur ad fidem intrepide profitendam.* To. 2. p. 363.

S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos c. 4. „An nescis (*verba sunt Luciferiani*) Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur, & ita invocetur Spiritus S. Exigis ubi scriptum sit? in actibus Apostolorum. Etiam si Scripturæ autoritas non subesset, totius orbis in hanc partem consensus, instar præcepti obtineret. Tom. 4. Part. 2. p. 294.

S. Aug. L. 15. de Trinitate c. 26. „Quomodo, ait, „Deus non est qui dat Spiritum S. Imo quantus Deus „est qui dat Deum! Neque enim aliquis Discipulorum „ejus dedit Spiritum S. Orabant quippe ut veniret in „eos quibus manum imponebant, non ipsi eum dabant. „Quem morem in suis Præpositis etiam nunc servat „Ecclesia.... Nos accipere quidem hoc donum possumus „pro modulo nostro, effundere autem super alios non „utique possumus; sed ut hoc fiat, Deum invocamus. To. 9. p. 999. A.

Denique S. Leo Epist. 129. al. 79. c. 7. *Qui Baptizatum.* Ibid. F.

Præsens
contro-
versia ad
fidem
non per-
tinet.

To. 13.
Conc. p.
136. A.

To. 1. p. 688. *risum, inquit, ab Hæreticis acceperunt ... sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi sunt.* Ab ampliori enumeratione testimoniorum ex SS. Patribus, Summis Pontificibus & Conciliis hic supersedeo, quod ea jam non semel à nobis laudata fuerint, sive cum de natura, sive cum de materia Sacramenti Confirmationis disseruimus.

3. Orationem in Confirmatione semper usurpata fuisse, fidem certam faciunt omnes ferè Libri Rituales, Pontificales; Sacramentarii, quorum magnum numerum repræsentant Menardus in Notis ad Sacramentarium S. Gregorii, Goarius in Notis ad Euchologium Græcorum, P. Martene, Tomo 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus pag. 249. & sequentibus. Initio hujus Articuli Orationem retulimus qua utuntur Latini & Græci: eadem ferè est in aliis Ritualibus, saltem quoad substantiam & sensum. Imò in Sacramentario sancti Gregorii quod Romæ inter ipsius Opera editum fuit, nihil prorsus continetur præter Orationem, quæ incipit ab his verbis, *Omnipotens sempiterne Deus, qui regenerare dignatus es hos famulos tuos.* Ita nec aliud, inquit Morinus L. 8. de Pœnit. c. 16. n. 5. à Patmelio editum; nec illud antiquissimum Corbejenfis Bibliothecæ à Menardo nuper donatum; nec aliud S. Eligii, cujus idem Menardus mentionem facit ibidem; nec præterea alterum Turonense antiquissimum Romanum.

P. 102. *Vetus Ordo Romanus ab Amalario relatus L. 1. de Sacrament. S. Gregorii Bibliot. PP. T. 4. p. 952.* Ecclesiasticis Officiis c. 27. in fine, præter Orationem nihil habet nisi hæc verba, *In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Dicit Romanus Libellus, de quo sæpe commemoravimus, ait Amalarius, Oratione expleta facit crucem cum pollice ex chrismate in singulorum frontibus; ita dicendo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Pax tibi. Et cum spiritu tuo.*

Adde & Pontificale Anglicanum, quod ante annos 800. exaratum fuit, & in Ecclesia Rothomagensi aservatur, in quo etiam legitur Oratio invocans Spiritum sanctum supra eos qui confirmantur. Menardus ibidem.

Verba unctionis conjuncta forma sunt Confirmationis. Apud Latinos. *Secunda verò Conclusionis pars, quæ spectat formam unctioni chrismatis respondentem, apud Latinos istam, Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine &c. apud Græcos verò, Signaculum doni Spiritus sancti.*

Probatur pro ritu Latinorum, iis veteribus monumentis quæ proferunt Morinus L. 8. de Pœnit. c. 16. n. 5. & Menardus in Notis ad Sacramentarium S. Gregorii pag. 102. P. Martene Tom. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus L. 1. pag. 243. 249. & sequentibus usque ad pag. 265.

In Ordine Romano edito ita præscribitur: Pontifex post Orationem ait: *Confirmo te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. Respondetur, Amen. Pax tecum. Respondetur, Et cum spiritu tuo.* Ordo Romanus manuscriptus isto antiquior aliquid addit: *Confirmo te, inquit, & consigno te in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Pax tecum. Et cum spiritu tuo.*

Antiquissimum Sacramentarium Tolosanum & præcedenti cœtaneum, formulam à prædictis paulò diversam exhibet in Officio Sabbati sancti. *Post hæc, inquit, Pontifex facit crucem de chrismate cum pollice in singulorum frontibus, dicendo: Signat te Deus sigillo fidei sue in consignatione fidei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen. Dicit iterum, Pax tibi; & respondetur, Et cum spiritu tuo.*

Notis in Sacram. S. Gregor. P. 102. *Menardus duos antiquos manuscriptos Codices refert, qui formam prioribus quàm similem tradunt, Confirmo te & signo in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Pax tecum. Et cum spiritu tuo.*

Turonensis Ecclesiæ Pontificale recentius vix ante 400. annos scriptum, hanc longiorem formam exhibet: *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. ut replearis*

eodem Spiritu S. & habeas vitam æternam. Amen. Eandem plane formam continet Pontificale aliud Tolosanum eadem ætate, vel inferiore scriptum.

Ecclesiæ Rothomagensis Codex præcedente annis circiter centum vetustior, hanc docet formam: *Consigno te signo crucis, & confirmo chrismate salutis, in nomine &c.*

In Bibliotheca Collegii Foxensis extat Ritualis Liber inscriptus, Ordo Romane Ecclesiæ observari solitus tempore Innocentii III. & aliorum Pontificum, scriptio ejus completa est an. 1365. In eo hæc refertur forma: *Oratione completa, faciat crucem in fronte singulorum cum pollice de chrismate, ita dicendo: Johannes, vel quovis alio nomine, Signo te signo crucis. Pax tecum. Et cum spiritu tuo.*

In omnium antiquissimo Peravian Codice, quem loco mox indicato n. 5. citat Morinus in Officio Sabbati sancti legitur; *Postea signat eos in fronte de chrismate dicens: Signum Christi in vitam æternam. Amen.*

In Edicto Constantini, quod etsi spurium, attamen antiquum, Silvester dicitur Constantinum hac forma confirmasse, *Signet te Deus sigillo fidei, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S. in consignatione fidei.*

Guillelmus Altitiodorensis, ubi de Confirmatione tractat, scribit hanc esse illius formam: *Confirmo te signo crucis, & chrismate salutis, in nomine &c.*

Apud Guillelmum Parisiensem Lib. de Sacramentis ita legitur: *Consigno te, & confirmo te.*

To. 4. p. 198. *Alexander Aletius 4. parte Summæ q. 9. membro 1. Hujus, inquit, Sacramenti secundum consuetudines diversarum Ecclesiarum diversa sunt forma verborum; habet enim quadam Ecclesia hanc formam, Confirmo te signo crucis & chrismate sanctificationis, in nomine &c. Alia est ista, Confirmo & consigno te signo crucis & chrismate sanctificationis, in nomine &c. Quasdam Ecclesias secunda hac forma uti testatur præterea Durandus in 4. distinct. 7. Pauldanus ibidem quæstione 1. articulo 3. Sotus ibidem quæstione unica. Albertus Magnus scribit nonnullas uti hac forma, Confirmo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis; sed generaliore esse, Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis.*

Quamquam autem in variis illis formulis discriminis nonnihil sit quantum ad verba, sensus tamen idem est, & ad verba Apostoli expressus videtur secundæ Cor. 1. v. 21. *Qui autem confirmat nos vobiscum in Christo, & qui unxit nos Deus, & qui signavit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus nostris.* Non recens igitur, & ad arbitrium efficta videtur ista Confirmationis forma, quæ unctioni respondet, *Signo te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis;* ad quam formulam Bellarminus putat alluisse S. Ambrosium, cum L. de initiandis c. 7. ait: *Signavit te Deus Pater, confirmavit te Christus Dominus, & dedit pignus Spiritus in corde tuo.* Verùm quidquid sit de consilio Ambrosii verbis mox citatis, jamdiu dictam formulam apud nos obrinere ac retinendam esse certissimè constat.

Apud Græcos. *Istam verò Confirmationis apud Græcos formulam Signaculum donationis vel doni Spiritus sancti, usu antiquo receptam, imò & planè necessariam esse, qua omissa, nullum foret apud ipsos Sacramentum Confirmationis, ostendit Goarius in Notis ad Euchologium, pag. 368. & 369. Ad hanc formam alluisse videntur Amphilocheus, aut quisquis author est vitæ S. Basilii, Concilium I. Constantinopolitanum œcumenicum Tom. 2. Can. *Eos signantes dicimus, signaculum doni Spiritus sancti.* (Agitur hic de modo, quo Hæretici ad Ecclesiam redeuntés recipiendi erant) Beatus Asterius Amaſeæ Episcopus desinens tertio sæculo, in Sermone de Prodigio, quem Photius suæ Bibliothecæ inseruit, *Datur, aiebat, Prodigio post stolam, & annulus, signum intelligibilis confirmationis Spiritus S.* 1499. S. Cy-*

P. 225.
A. B.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. circa finem, de Confirmatione sic loquitur: *Quomodo signaculum vobis datum est Spiritus sancti.*

Aptissimam illam formam esse probat Bellarminus post S. Th. 3. p. q. 72. art. 4. quia ea forma maxime apta & conveniens videtur, quæ apertè explicat & causam principalem, nempe SS. Trinitatem; & causam ministerialem, Episcopum; & effectum ipsum Sacramenti, gratiam scilicet roborantem.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Forma Confirmationis est deprecatoria. *Orabant pro eis ut acciperent Spiritum sanctum, Act. 8.* Atqui verba ista: *Signo te signo Crucis, confirmo te chrismate salutis*, indicativa sunt, non deprecatoria; ergo &c.

Resp. 1. Cum duplex sit partialis forma Confirmationis respondens duplici partiali materiæ, nihil obstat quin forma correspondens impositioni manuum, sit deprecativa; forma verò respondens unctioni sit indicativa. Quamobrem distingui potest major propositio: forma partialis Confirmationis respondens impositioni manuum, est deprecativa, concedo: forma totalis & adæquata, nego.

T. 9. p.
117.
T. 8. p.
999.

Resp. 2. Sacramentorum formas, quantumvis indicativè exteriùs enuntientur, sensu tamen ac re ipsa deprecatorias esse; unde à SS. Patribus vocantur preces mysticæ. Quo sensu dixit S. Augustinus Lib. 3. de Baptismo c. 16. *ipsam manus impositionem esse orationem super hominem.* Et L. 15. de Trinitate c. 26. ait, *nullum Discipulorum Christi dedisse Spiritum sanctum, sed orasse ut veniret in eos quibus manus imponebant.* Ratio est, quia homo Sacramentorum minister duntaxat est; os & manum præbet, Deus autem virtutem, *Hic est qui baptizat*, Joan. 1. v. 33. *Numquid in nomine Pauli baptizati estis?* aiebat Apostolus primæ Cor. 1. v. 13. *Sic nos existimet homo ut ministros Christi, & dispensatores mysteriorum Dei.* primæ Cor. 4. v. 1. In ipsa igitur Sacramentorum forma etiam absoluta & indicativa, tacita semper oratio includitur, quia minister divinam opem invocat.

Objicies 2. Forma Sacramenti à Christo debet institui, nec tot mutationibus esse obnoxia: atquitalis non est ista forma: *Signo te signo crucis &c.* cujus institutionis nulla mentio in Scriptura, varietas autem, inconstantia & mutatio multiplex, vel ipso referente Alenfi antea citato.

Resp. dist. maj. Forma Sacramenti debet à Christo institui, quoad substantiam, speciem & sensum, concedo: quoad singula verba, nego. Istud enim Ecclesiæ libertati reliquit, ut verba effectui Sacramentorum significando idonea seligeret. Dist. pariter propositionem istam, forma Sacramenti constans esse debet, nec obnoxia mutationi, quæ sensum corrumpat, concedo: quæ sensum integrum servet, nego. Porro varietas illa & mutatio in verbis, quæ unctionem confirmatoriam comitantur, sensum formæ non adulterant, sed integrum retinent ac servant, ut legenti facillè videbitur.

Objicies 3. Istorum verborum, *Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis*, altum est in Scripturis, & tota retrò antiquitate usque ad octavum sæculum, silentium. In Sacramentario S. Gregorii, ubi exponitur ritus Confirmationis cap. de Sabbato S. hoc tantum legitur: *Pontifex unctio pollice in chrismate, facit crucem in fronte unius, similiter per omnes singillatim: quibus expletis jussi incipiunt in Ecclesia Litaniæ.* De chrismate quidem hic mentio fit, sed de forma quæ comitetur unctionem nulla mentio.

Amalarius L. de Officiis c. 27. circa finem sic loquitur *Dicit Romanus Libellus, de quo sape commemoravimus, Oratione expleta, facit crucem cum pollice* Tournelii Tomi III. P. II. De Baptif. & Confirm.

ce ex chrismate in singulorum frontibus, ita dicendo: In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Pax tibi. Et cum spiritu tuo. Alia Ritualia citat Sanbovius pag. 277. Pontificale vetus Ecclesiæ Remensis, quod in Abbazia S. Theodorici extat; aliud Anglicanum ante annos 800. exaratum, & in Rothomagensi Ecclesia servatum. Eadem à morino laudata & opposita fuisse, paulò antè vidimus.

Resp. 1. ex silentio Scripturæ nihil concludi posse: quippe non omnia refert; & quæ omittit, non excludit. Vide, quæ antea respondimus ad simile argumentum negativum contra unctionem chrismatis.

2. In nonnullis quidem Ritualibus ac Pontificalibus nulla fit mentio istorum verborum, *Consigno te signo crucis, & confirmo te chrismate salutis*: at multò plures sunt Libri Rituales & Pontificales, qui mentionem hanc faciant, quàm qui omittant. In nonnullis Liturgiis, quas repræsentat P. Mabillonius, omittitur forma consecrationis; & P. Martene L. 1. de antiquis Ecclesiæ ritibus cap. 2. art. 3. non dissimulat in plerisque antiquissimis Ritualibus manuscriptis ab annis octingentis & nongentis exaratis, ubi describitur ritus Confirmationis, nullam fieri mentionem impositionis manuum, sed solius & nudæ Orationis, quæ incipit ab his verbis, *Omnipotens sempiterne Deus qui regenerare dignatus es &c.* imò in aliquibus Codicibus formam Baptismi desiderari. An inde merito concludi posset, nec manus impositionem, nec formam Baptismi apud Veteres in usu fuisse? absit. Idem planè judicandum de forma Confirmationis: idem quippe Scriptor addit, in omnibus Pontificalibus Libris, quos ingenti numero evolvi, in quibus habetur ordo Confirmationis separatim ab ordine Baptismi descriptus, in omnibus, inquam, illis Libris, unctionem sub certa verborum formula faciendum describi. Quamvis autem quædam sit in verbis diversitas, sufficit eundem esse sensum; quoad substantiam & significationem effectus sacramentalis.

Duplex autem proferri potest hujus silentii in veteribus Scriptoribus causa & ratio.

Prima, quia sapissimè contingit, ea quæ vulgata magis sunt ac usu communi trita, prætermitti; quia scilicet propter usum quotidianum & vivam traditionem ignorari non possunt; unde cum primum scripto tradita leguntur, nova non videntur, nec quemquam movent, quibus omnes sunt assueti; quorum tamen originem antiquam & apostolicam esse [maximè ubi de Sacramentis agitur] docet Augustinus jam superiùs laudatus Lib. 4. de Baptismo cap. 14. *Quod, inquit, To. 9. p. 140. universa tenet Ecclesia, nec Concilium institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica autoritate traditum rectissime creditur.*

Altera ratio petitur ex lege silentii, de non evulgandis fidei nostræ mysteriis, ne fortè Gentilium & Judæorum irrisioni & prophanationi objicerentur. Quanta fuerit in præsentī negotio Innocentii I. religio, testatur ejus Epistola ad Decentium cap. 3. ubi postquam de unctione in Confirmatione adhibenda disseruit, sic tandem concludit: *Verba autem dicere non possum, ne Tom. 2. Conc. p. 1246. D. 1248. B. magis prodere videar, quàm ad consultationem respondere* Et c. 8. de Sacramento Extremæ unctionis: *Reliqua verò quæ scribis fas non erat, cum adfuero, interrogati, poterimus edicere.*

Objicies 4. Oratio quam recitat Pontifex ante unctionem, non videtur pertinere ad essentialē formam Confirmationis. 1. Quia in Euchologio quod refert P. Martene Tom. 1. L. 1. de Ritibus pag. 227. sic legitur: *Benedictus es Domine Deus &c.* Et Oratione hac finita, ornatu Baptismatis exiit Patriarcha, & assumit eum, quis Missis inservit. Tum vadit ad S. Petrum, Cantore dicente, Quotquot in Christo baptizati estis, unguento sancto baptizatos ungit, faciens signum Crucis in fronte, oculis, naribus, fronte, ore, &

duabus auribus, dicens: Signaculum doni Spiritus sancti. Porro si Oratio prævia essentialis foret Confirmationi, & non tantum præparatoria, ut quid in uno Templo illa funderetur, & in altero fieret unctio? 2. Idem P. Martene ibidem p. 229. exhibet ex Euchologio ritum baptizandi & confirmandi puerum morti proximum; & juxta quem post Orationem, qua precatur Sacerdos infanti, *Gratiam redemptionis ei largire*, additur, *& confestim oleum in aquam mittit, deinde puerum baptizat, dicens: Baptizatur servus Dei. Et continuo induit illum, & sacro ungit chrismate dicens: Signaculum doni &c. Et post hæc, juxta ordinem, girat illum cantans, Quotquot in Christo baptizati estis, ut supra, & sit demissio.* Ex quibus patet, Orationem, *Benedictus es Domine Deus omnipotens*, spectatam non fuisse ut essentialem à Græcis, utpote quæ omittatur ubi periculum mortis urget.

Resp. hæc duo parum momenti ac ponderis habere, nec urgere.

Non primum. Namque licet Oratio in una Ecclesia pronuntietur, & in altera fiat unctio, una tamen est moralis actio ad unum & idem Sacramentum perficiendum, sicut jam observatum à nobis fuit.

Non secundum. Quamvis enim in illo Euchologio non legatur Oratio ad unctionem prævia, quæ forte ex alio Rituali repetenda erat, nonne dici potest Orationem quam tunc Sacerdos fundit, cum baptizat & ungit, supplere, propter instans mortis periculum, alteram præviam Orationem? Adde quod hujusce Ritualis tanta non videtur esse autoritas, ut tot momentis, quæ adduximus, præponderare possit.

Objicies denique cum Spalatenfi: Sacramentum ex nobis producit gratiam ex opere operato: atqui oratio eam non producit nisi ex opere operantis; ergo oratio non est pars essentialis Sacramenti Confirmationis.

Resp. dist. min. Oratio non producit gratiam ex opere operato, sed ex opere operantis, extra Sacramentum, quando scilicet oratio non est pars Sacramenti, concedo: in Sacramento, & quando est pars Sacramenti à Christo Domino instituta, ab Apostolis & tota Ecclesia usurpata, nego. Oratio porro in Sacramento Confirmationis est pars essentialis Sacramenti à Christo Domino instituta, ab Apostolis totaque Ecclesia semper usurpata.

QUÆSTIO SECUNDA.

De necessitate Sacramenti Confirmationis.

DUobus modis considerari potest Confirmationis necessitas, vel per ordinem ad effectus quos producit, vel per ordinem ad Fideles, qui ejus præcepto astringuntur; atque inde duæ suboriuntur quæstiones hic expendendæ.

Prima, utrum Confirmatio ita sit necessaria ad consequendam gratiam in fide roborantem, ut suppleri non possit per unctionem verticalem, quæ fit in Baptismo.

Secunda, quæ sit necessitas Sacramento Confirmationis respectu Fidelium, an absoluta & mediæ, ut dicitur; an tantum præcepti divini vel Ecclesiastici.

ARTICULUS I.

Utrum Sacramentum Confirmationis suppleri possit per unctionem verticalem Baptismi.

DAllæus Lib. 3. de Confirmatione capite 14. ut ostendit Scriptores noni sæculi non distinxisse Confirmationem à Baptismo, ait constantet eos docere,

Sacramentum Confirmationis perfectè suppleri posse in casu necessitatis, per unctionem verticalem Baptismi.

Sunt quidem inter Recentiores qui cum Sirmondo existimant, unctionem confirmatoriam omisam aliquando fuisse propter unctionem verticis baptismalem, quia juxta illos, necessaria non erat *repetita chrismatio*; verum non docentilli, unctionem verticis suppluisse, seu locum aliquando tenuisse Sacramenti Confirmationis. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Unctio verticis in Baptismo usurpata supplere non potest Sacramentum Confirmationis.

Probatur 1. ex usu & praxi Ecclesiæ perpetua, quæ & unctionem verticis adhibuit in Baptismo, & Sacramentum Confirmationis postea administravit. Constat ille usus, tum ex SS. Patribus, qui utriusque mentionem faciunt; tum ex omnibus Libris Ritualibus ac Pontificalibus, in quibus uterque distinctus ritus præscribitur. Unctionis verticalis mentionem faciunt Damasus in vita Sylvestri. Innocentius I. Epist. 1. cap. 3. S. Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis capite 1. S. Hieronymus Dial. contra Luciferianos, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi prima mystagogica, S. Gregorius in Sacramentario, Ordo Romanus & alii. Idem verò SS. Patres efficaciam & necessitatem Sacramenti Confirmationis probant ad obtinendam gratiam roborantem & Confortantem, ut constat ex eorum testimoniis supra relatis: igitur non existimant Sacramentum Confirmationis suppleri per unctionem verticalem Baptismi.

Probatur 2. Quia quod est institutionis humanæ non potest supplere Sacramentum, quod à Christo institutum est: atqui unctio verticis in Baptismo institutionis est humanæ seu Ecclesiasticæ, Sacramentum verò Confirmationis à Christo institutum est; ergo &c.

Dices 1. Scriptores noni sæculi, imprimis Walafrius Strabo L. de rebus Ecclesiasticis c. 26. & Rabanus L. de Institutione Clericorum c. 28. docent unctionem verticis institutam fuisse à Sylvestro propter *transitum mortis*, id est, ut in periculo mortis suppleret unctionem confirmatoriam.

Quin duodecimo sæculo Hugo Victorinus L. 2. de Sacramentis par. 7. cap. 3. & S. Thomas decimo tertio sæculo 3. par. q. 71. art. 3. ad 4. idem docere videntur.

Resp. nos supra, solvendo objectiones Dallæi adversus probationem ex Traditione pro veritate seu existentia Sacramenti Confirmationis, in responsione ad quartam objectionem, diluisse istud momentum ex Scriptoribus noni sæculi propositum. Consule quæ ibi diximus.

Ad Hugonem, dico cum nihil aliud eò loci docere, nisi tantam esse Sacramenti Confirmationis necessitatem, ut unctio baptismalis, quodam modo, id est, valde imperfectè in casu necessitatis, ad illud repræsentandum fuerit instituta.

S. Thomas docet quidem unctiōi verticali aliquem spirituale effectum annexum esse, sicut & aliis Sacramentalibus, id est, caeremoniis Sacramentorum; at nusquam docuit hunc effectum produci ex ipso opere operato, atque per eum Sacramenti Confirmationis effectum suppleri.

Dices 2. Qui uncti sunt in vertice, sunt perfectè Christiani, teste Rabano Lib. 1. capite 28. ergo unctio illa supplet effectum Sacramenti Confirmationis.

Resp. dist. ant. Sunt perfectè Christiani, quantum ad gratiam regenerantem in Baptismo perceptam

ptam, concedo: quantum ad gratiam roborantem necessariam ad superandas tentationes contra fidem, nego. Id certe volunt SS. Patres, cum ajunt 1. non accepto Confirmationis signaculo Spiritum sanctum non dari: ita Cornelius S. Pontifex. 2. per hoc signaculum Christianos consummari & perfici: ita S. Cyprianus Epist. 73. 3. in Confirmatione dari plenitudinem Spiritus sancti: ita S. Th. 3. p. q. 72. art. 1.

ARTICULUS II.

Quæ sit necessitas Sacramenti Confirmationis respectu Fidelium.

Novatores Lutherani & Calvinistæ suggillant necessitatem Confirmationis, eamque tanquam Spiritui sancto injuriosam traducunt, quasi ipse iners & ignavus foret in Baptismo, neque sufficientes vires subministraret ad superandas omnes contra fidem tentationes. Hos damnat Concilium Tridentinum Sess. 7. can. 2.

Omnes Catholici consentiunt necessariam esse Confirmationem, non quidem absolute, & necessitate, ut ajunt, medii, sed ex præcepto tum divino, tum Ecclesiastico: quamquam sunt aliqui, qui referente Suarez in 3. p. q. 72. art. 12. disp. 38. sectione 1. putant, nullo præcepto divino aut Ecclesiastico sub pœna peccati mortalis teneri hominem baptizatum ad percipiendum Confirmationis Sacramentum, modò nullus sit contemptus; si enim adesset, reus homo fieret peccati mortalis. Ita de Valentia Dominicus Soto, & Connink de Sacramentis quæstione 72. articulo 9. dubio 1. Itaque sic.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Confirmationis non est simpliciter & absolute necessarium, seu, ut dicitur, necessitate medii ad salutem.

Probatur: Quia sine illo potest salus obtineri per solum Baptisma. Patet.

Tom. 1. Conc. p. 978. E. Ex Concilio Eliberitano can. 77. ubi dicitur: "Si quis Diaconus regens plebem, sine Episcopo vel Presbytero aliquos baptizaverit, eos Episcopus per benedictionem perficere debet. Quod si antè de sacramento recesserint, sub fide qua quis credidit, poterit esse justus.

T. 4. p. 2. 295. i. Ex sancto Hieronymo Dial. adversus Luciferianos. "Multis, inquit, in locis idem factitatum reperimus, ad honorem potius Sacerdotii, quam ad necessitatem legis. Alioqui si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit, lugendi sunt, qui in lectulis, aut in castellis, aut in remotioribus locis per Presbyteros & Diaconos baptizati antè dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.

Biblioth. PP. To. 6. pag. 649. D. Ex Hilario Arelatenfi Hom. de Pentecoste: "Continuò transitoris, inquit, sufficiunt regenerationis beneficia: victuris autem necessaria sunt confirmationis auxilia.

Ratio est aperta, quia ex dictis ubi de Baptismo, omnia peccata perfecte delentur per Baptismum; igitur homo baptizatus, in quo nihil damnationis remanet, sine confirmationis Sacramento potest vitam æternam assequi.

Dices: Necessarium est necessitate medii, ut homo sit perfectus & consummatus Christianus: sed in doctrina SS. Patrum hoc habetur Sacramentum confirmationis.

Resp. dist. maj. Perfectus christianus per Baptismum, ea scilicet perfectione quæ regenerationem & perfectam involvit justificationem, concedo: perfectus christianus per Sacramentum confirmationis, per-

Tournellus Tomi III. P. II. De Baptif. & Confirm.

fectione scilicet accidentali, quæ fit ad robur & augmentum gratiæ, nego.

Instabis: Necessè est necessitate medii, ut homo superet tentationes contra fidem: sed gratia destinata ad superandas illas tentationes datur per Sacramentum confirmationis; ergo istud Sacramentum est necessarium medii necessitate.

Resp. dist. min. Gratia secundum augmentum & robur considerata datur per confirmationem, ad facilius & promptius superandas tentationes contra fidem, concedo: gratia secundum se simpliciter considerata, cum qua potest absolute homo tentationes illas superare, nego. Baptimi enim gratia absolute atque ex se ad hoc sufficere potest: quia tamen Christus cum in finem Sacramentum confirmationis instituit, ut esset medium ordinarium, quo gratia roborans necessaria conferretur, ideo necessarium est ex præcepto tum divino tum Ecclesiastico, non verò absoluta necessitate ad salutem. Dici quoque posset, id quod necessarium est necessitate præcepti divini, fieri quoque necessarium necessitate medii, quando præceptum urget, quod si non observatur, reus homo fit mortis æternæ: sed talis necessitas, ut alias observavimus improprie dicitur medii, proprie enim illud dicitur necessarium necessitate medii, quod continet & confert eum gratiæ gradum, qui per se necessarius est ad salutem: porro talis non est gratia, quæ datur per Sacramentum confirmationis, quæ gratiam baptismalem supponit ad salutem ex se sufficientem.

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramentum confirmationis necessarium est Fidelibus adultis in re vel in voto, necessitate præcepti divini & Ecclesiastici.

Probatur prima pars, quia tenetur quilibet christianus ad eam perfectionem contendere, quæ necessaria est, ut securitati suæ consulat, & pericula adversus fidem constanter superet. *Adversarius enim vester diabolus*, ait S. Petrus primæ Epistolæ c. 5. v. 8. *tantumquam leorugiens circuit, quarens quem devoret: cui resistite fortes in fide.* Et Ephel. 6. v. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.* Atqui ad hoc necessarium est sacramentum confirmationis; ut constet ex sanctis Patribus antea citatis, qui ajunt, sine illo non dari Spiritum sanctum, hominem non perfici; non consummari, non habere plenitudinem gratiæ. Unde S. Thomas 3. part. qu. 72. art. 1. ad 3. docet sacramentum hoc cooperari ad perfectionem salutis, & hoc modo esse de necessitate salutis? Et art. 8. ad 4. infert sacramentum hoc moribundis conferri debere, ut in Resurrectione perfecti appareant.

Probatur secunda pars autoritate conciliorum & sanctorum Patrum, qui passim necessitatem confirmationis ex usu & consuetudine seu præcepto Ecclesiæ commendant. Ita concilium Eliberitanum can. 38. concilium Laodicenum can. 48. concilium Parisiense VI. cap. 33. Senonense an. 1524. Remense anni 1583. S. Cyprianus Epist. 71. *Necessè est ungi eum qui baptizatus sit.* S. Hieronymus Dial. adversus Luciferianos. S. Gregorius Magnus Lib. 12. Epist. 31. Jonas Aurelianensis Lib. 1. cap. 7. Petrus Damianus term. 1. in Dedicatione Ecclesiæ, & alii bene multi, quorum verba in re facili & obvia exscribere superfluum videtur. Hinc merito damnata est ab Academia Parisiensi, anno 1631. cujusdam Authoris sub nomine Danielis à Jesu hæc propositio, "chrismate uncti in Baptismo licet ab Episcopo non confirmati, perfecti sunt christiani, in sensu Patrum. Quæ propositio, ait *Censura*, falsa est, temeraria, contra sensum unanimem Patrum; & in contemptum confirmationis, & in errorem inducens.

TERTIA CONCLUSIO.

Præceptum divinum suscipiendi Sacramentum Confirmationis maximè obligat vel tempore persecutionis contra fidem, vel quando instant graves circa Religionem tentationes, vel in præsentis mortis periculo.

Probatur ex fine, ad quem institutum à Christo fuit Sacramentum Confirmationis, nempe ad præmunendos Fideles contra omnes tentationes adversus fidem, ejusque impugnatores superandos per firmam & constantem Christianæ Religionis professionem. Tum igitur maximè urget hujus Sacramenti perficiendi mandatum, cum instant illæ tentationes ac fidei nostræ hostes arte, dolo, minis, suppliciis vel præmiis Fideles à fide sua deicere conantur. Obligat etiam istud præceptum in articulo mortis, quo tenetur quilibet, quantum potest, ad perfectionem Christianam aspirare, totisque viribus contendere: per Sacramentum autem Confirmationis homo perficitur & consummatur in fide christiana, ut docent sancti Patres.

QUARTA CONCLUSIO.

Præceptum Ecclesiasticum percipiendi Sacramentum Confirmationis obligat, cum baptizatus pervenit ad annos discretionis, & eo præsertim tempore, quo præsens est ac paratus Episcopus illud administrare, nullamque baptizatus habet legitimam causam differendi illius perceptionem.

Probatur ex Canonibus secunda conclusione indicatis, præsertim verò Senonensi. *Confirmationem, inquit, omnes Christiani tam viri quam mulieres, usum rationis habentes, obligantur suscipere, aut saltem non contemnere. Contemni autem dicitur, quando Episcopus est præsens paratus dare, & persona hoc sciens negligit.* Idem eadem mox dicta Censura Sorbonica meritis istam propositionem confixit, *Omnes Theologi dicunt Confirmationem non præcipi, nisi cum commodè haberi potest; vel (ut alii dicunt) commodissimè; quando sine ullo vel minimo prorsus incommodo.*

Quæres 1. Utrum parentes filios, domini servos suos teneantur vi præcepti Ecclesiastici adducere confirmandos ad Episcopum.

Resp. affirmativè, quia parentes filiorum, & domini servorum suorum salutis curam gerere tenentur; ergo invigilare debent, ut omnia pietatis christianæ officia, quantum eorum patitur conditio, adimpleant, adeoque & ipsum percipiant Confirmationis Sacramentum.

Quæres 2. An sint ad Tonsuram Clericalem admitendi, qui confirmati non sunt.

Tom. 14. Conc. p. 266. F. Resp. negativè. Ita Concilium Tridentinum Sess. 23. c. 4. de Reformat. *Prima, inquit, Tonsura non initientur, qui Sacramentum Confirmationis non susceperint.* Si tamen ea omissa, fuerint Tonsura initiati, non sunt irregulares, quia jure, nullo Canone pœna hæc imposita legitur: odia autem restringenda sunt, & favores amplandi.

Ex his satis intelligitur, Episcopos teneri ex officio Sacramentum Confirmationis, cujus ministri sunt ordinarii, suis conferre, aut providere, ut conferatur; reciproca enim obligatio est, tum in Episcopo, ut conferat, tum in baptizato, ut istud Sacramentum percipiat.

QUÆSTIO III.

De causis seu authore, ministro & subiecto Sacramenti Confirmationis.

ARTICULUS. I.

De authore Sacramenti Confirmationis: An & quando fuerit à Christo institutum.

Duo exhibet titulus hujus Articuli. Primum, an Christus Sacramentum Confirmationis instituerit. Secundum, quandonam illud instituerit.

Opinione Scholæ.

Missio Novatorum nostrorum errore, qui confirmationem nostram ex numero Sacramentorum expungunt, ac consequenter negant Christum illius authorem esse, Scholastici in varias abeunt sententias, tum circa institutionem, tum circa tempus institutionis.

Circa primum, S. Thomas 3. part. q. 72. art. 1. ad 1. res recenset opiniones.

Prima est eorum, qui docent Sacramentum hoc neque à Christo, neque ab Apostolis institutum fuisse, sed ab Ecclesia.

Ita Alexander Alensis quem non semel eam in rem laudavimus part. 4. q. 24. membro 1. ubi ait institutum ab Ecclesia in Concilio Meldensi an. 854. Magistrum sequitur S. Bonaventura in 4. dist. 7. art. 1. q. 1. & 2. ubi docet institutum hoc Sacramentum à primis temporibus Apostolorum: nonnulli dicunt in Concilio Aurelianensi.

Hanc Alensis opinionem falsam & hæreticam esse post tot Ecclesiæ declarationes, pronuntiat Gregorius de Valentia Tom. 4. in S. Thomam dist. 5. qu. 1. part. 1. sed non videtur ille satis attendisse ad mentem Alensis & aliorum: cum enim negant illi Sacramentum confirmationis à Christo institutum fuisse, de immediata institutione intelligi possunt, non de mediata, expressè quippe asserit Alensis, *Spiritus sancti instinctu institutum esse hoc Sacramentum, à quo virtutem omnem suam accipit*: quibus certè verbis innuit se loqui tantum de institutione immediata, cum negat illud à Christo Domino institutum fuisse. Quamquam autem vera sit eorum sententia, qui docent Christum immediatam esse omnium Sacramentorum parentem & authorem, non tamen est de fide, etiam post Concilium Tridentinum, ut in Tractatu de Sacramentis in genere ostendimus, multò minus ætate Alensis & sancti Bonaventuræ, quorum iste obiit anno 1274. ille 1245. Hinc est quod sanctus Thomas citato loco, modestè, ut solet, hanc opinionem refellens, eam ut erroream aut hæreticam non traducit.

Cardinalis de Vitriaco Histor. Occidentalis capite 37. ait, Sacramentum istud institutum esse partim ab Apostolis, quantum ad manus impositionem, partim ab Ecclesia, quantum ad unctionem chrismatis.

Ad hanc sententiam accedunt, quotquot existimant Christum nonnullorum sacramentorum materiam & formam in genere tantum determinasse, facta Ecclesiæ potestate determinandi in specie singularem materiam & formam: multos hujus opinionis patronos appellat Morinus L. 8. de Pœnitentia cap. 17. atque inde concludunt, Apostolos modò impositione manus, modò unctione usos fuisse pro materia confirmationis, proli- bertate sibi à Christo concessa.

Secunda opinio eorum est, referente sancto Thoma, qui dicunt hoc sacramentum fuisse ab Apostolis institu- tum.

Tertia

Tertia denique eorum qui contendunt illud, perinde ac cetera novæ Legis Sacramenta, fuisse à Christo Domino institutum.

Circa secundum, nempe tempus institutionis, longè major est opinionum varietas, Sunt qui volunt institutum Confirmationis Sacramentum, cum Christus Matth. 19. manus imposuit infantibus. Ita Patres Concilii Senonensis an. 1528. Alii in nocte Cœnæ; ac maxime nituntur hi Authores testimonio Fabiani S. Pontificis Epist. 2. cap. 1. Ita Suares in 3. part. quæst. 72. disp. 32. sect. 2. Alii dicunt promissione, non exhibitione, fuisse institutum, quando nempe promisit Christus se daturum Spiritum S. Ita S. Thomas 3. part. quæst. 72. art. 1. ad 1. *Verum*, ut rectè arguit Estius in 4. dist. 7. paragr. 4. *si propterea Sacramentum hoc instituit Christus promittendo, quia promisit Discipulis Spiritum S. igitur exhibendo, quia ipsum Spiritum S. quem promiserat, mittendo exhibuit.* Alii dicunt institutum post Resurrectionem, cum Apostolis dedit Christus Spiritum S. Joan. 20. Ita sentire videtur Scatos in 4. dist. 7. quæst. 1. ad primam objectionem. Alii denique institutum affirmant in die Pentecostes, cum primum Apostoli fuerunt confirmati. Ex ista autem sententiarum varietate satis apparet, valde incertum & obscurum esse tempus institutionis Sacramenti Confirmationis. Itaque sit.

CONCLUSIO.

Christus immediatè per se instituit Sacramentum Confirmationis, quo præcisè tempore, planè incertum est.

Prima pars probatur. Tum quia solus Christus potuit Confirmationem instituere tanquam verum Sacramentum, quia nempe solus habuit potestatem excellentiæ, ad quam pertinet Sacramentorum institutio; solus etiam potuit gratiam infallibiliter annectere signis sensibilibus. Tum quia probavimus in Tractatu de Sacramentis in genere Qu. 3. Art. 1. Conclusionem 2. Christum immediatè esse omnium nostrorum Sacramentorum authorem. Consule, si vacat, quæ ibi adducta sunt momenta.

Et verò jam suprâ observavimus, opinionem Alenfis planè improbabilem esse: tum quia Catholicis eripit efficax ex Scripturis argumentum, ad revincendos nostros Novatores qui negant Confirmationem esse verum & propriè dictum Sacramentum; siquidem, juxta opinionem hanc, nulla in Scripturis extat hujus Sacramenti institutio, nulla mentio: tum quia in Concilio Meldensi, in quo putat ille fuisse institutam Confirmationem, nulla planè fit mentio hujus institutionis. Duo enim tantùm extant Canones de isto Sacramento, scilicet quadragesimus quintus, & quadragesimus sextus: in priori statuitur, ut Episcopi nihil à Presbyteris accipiant pro chrismatis consecratione; in posteriori, ut singulis annis feria quinta Cœnæ Domini novum accipiant: quid verò inde colligi possit pro institutione Confirmationis in hoc Concilio facta, facile non est intelligere. Tum denique quia tot extant illustria & certissima apud veteres Scriptores, ante tempus, quo celebratum est illud Concilium Meldense, pro Confirmationis Sacramento testimonia, ut mirum videri debeat, viros aliunde doctos & perspicaces, aut ea non legisse, aut ad ea non satis attentos fuisse.

Secunda pars probatur, quia id planè incertum haberi debet, quod neque ex Scripturis, neque ex Traditione certò potest colligi: atqui quo tempore præcisè institutum sit Confirmationis Sacramentum, neque ex Scripturis, neque ex Traditione colligi certò potest; siquidem nulla hujusce determinati temporis mentio apud Veteres occurrit: neque etiam ex communi

Tournellii Tomi III. P. II. De Baptis. & Confirm.

Theologorum sententia cum tanta sit inter eos eadem opinio varietas.

Quod enim nonnulli laudant ex Epistola Fabiani, nullius planè momenti est apud eruditos, qui Epistolam hanc, ut & alias Decretales SS. Pontificum ante Siricium, inter supposititia & apocrypha Opera rejiciunt.

ARTICULUS II.

De Ministro Sacramenti Confirmationis.

Duplex hic minister distinguitur: unus ordinarius ex officio, alter extraordinarius ex dispensatione. Minister ordinarius Confirmationis plenam ac completam habet, vi sui Ordinis seu characteris, Sacramentum illud validè conferendi potestatem, quæ nulla superiori autoritate impediri potest: talis est solus Episcopus. Minister verò extraordinarius, simplex nempe Presbyter, virtute quidem sui Ordinis inchoatam & incompletam habet potestatem; sed quæ, ut validè exerceatur, perfici ac compleri debet per legitimam dispensationem: eo ferè modo quo potestas absolvendi à peccatis, quæ Sacerdoti dum ordinatur, conceditur, incompleta & ligata est, nec exerceri validè potest (extra casum extremæ necessitatis) nisi accedat jurisdictio ab Episcopo concessa.

De utroque ministro Confirmationis hic controversia movetur, de ordinario quidem cum Hæreticis, de extraordinario autem cum Scholis Theologis.

Minister ordinarius Confirmationis.

De ministro Confirmationis ordinario ita statuit Concilium Tridentinum Sess. 7. Can. 3. *Si quis dixerit, sancta Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* Tom. 14. Conc. p. 779. D.

Adversus hanc Ecclesiæ fidem ac doctrinam errarunt.

Quinto sæculo nonnulli Presbyteri in Ecclesia Eugubina, qui id sibi juris assumpserunt, Sacramentum illud quasi propria & ordinaria potestate conferrent. Audaciam hanc repressit Innocentius I. in Epistola ad Decentium Episcopum c. 3.

Labente sexto sæculo, Ecclesiæ Calaritanæ Presbyteri, jus idem usurparunt. In eos insurrexit Gregorius Magnus, data ad Januarium Epistola n. 9.

Sæculo septimo, Agapius in Hispania Cordubensis Episcopus frequenter Presbyteris facultatem administrandi Sacramenti Confirmationis concessisse legitur. Abusum hunc repressit Conc. Hispalense II. cap. 7. anno 619.

Sæculo nono, Græci Schismatici, duce Photio Patriarcha Constantinopolitano, contenderunt jus ordinarium confirmandi baptizatos, non ad solos Episcopos, sed etiam simplices Presbyteros pertinere. Errorem non tulit nec dissimulavit Nicolaus I. Summus Pontifex, atque Bulgaros à Photianis Presbyteris confirmatos, iterum jussit confirmari. Præteream injuriam impatienter tulit Photius, atque scripta ad omnes Oriëntis Episcopos Epistola de Nicolao graviter expostulat. *Unde venit, inquit, hæc lex, & quinam legis conditor? Apostolorum ne unus aliquis, an vero Petrus? Num etiam aliqua ex Synodis? Sed ubi & quando congregata est hujusmodi Synodus? Et quorum calculis confirmata?* ut nempe solis Episcopis reservetur jus ordinarium administrandi Confirmationem. Photii doctrinam adoptarunt Græci schismatici, quod inter Joannes Nathanael Presbyter & magnus Oeconomus Cretensis, qui obiit sub initium sæculi decimi septimi: contendit ille consecrationem quidem chrismatis à solis Episcopis perfici posse, simplices verò Presbyteros jure ordi-

ordinario unctionem conferre. Non omnes tamen Graeci schismatici ita sentiunt, siquidem Simeon Thessalonicensis in L. de Sacramentis, chrismatis consecrationem & unctionem solis Episcopis tribuit; Matthæus verò Blastrius in suo *Nomocanone*, negat Chorepiscopos quamvis multis præ simplicibus Presbyteris ornati fuerint privilegiis Spiritum S. baptizatis dare posse; & Gabriel Philadelphienſis in Tract. de Sacramentis, quærens quibusnam propriè concessum fuerit officium dispensandi Confirmationem, sic respondet: "Videtur mihi merito Pontificibus antecederet hoc datum esse, quibus & solis hoc licet conficere secundum sextum Canonem Concilii Carthagenſis. Ecclesia verò Orientalis non tantum Pontificibus, sed etiam per ipsos Presbyteris post sacram baptismatis ceremoniam benigne annuit, atque concedit citra ullam culpam unctionem chrismatis.

Eodem nono sæculo, nonnulli Chorepiscopi quasi proprium sibi assumpserunt confirmandi officium. Hos compescuit Synodus Parisiensis VI. an. 829.

Posterioribus sæculis Valdenses, Wiclefitæ, Hussitæ, Lutherani, Calvinistæ, invidiosè Ecclesiæ Catholicæ exprobrant, quod solis Episcopis nostri Sacramenti administrationem reservet. Fundamentum erroris istud est, Episcopum à Sacerdote nihil differre quoad potestatem sacramentalem.

Richardus Radolphus, vulgò dictus Archiepiscopus Armachanus, qui obiit anno 1359. Lib. 11. c. 14. ad versus errores Armenorum, docet munus & officium confirmandi commune esse Episcopis & Presbyteris, si potestas Ordinis attendatur: nihilominus illud Ecclesiastica lege Episcopis reservatum fuisse, quam reservationem ille approbat, adeo ut existimet peccare, graviterque puniendos esse Presbyteros, qui Episcopis invitis confirmant, tametsi valida sit, virtute Ordinis, ab ipsis collata Confirmatio: quam Radulphi sententiam videntur non improbare Scotus in 4. dist. 7. qu. 1. ad 3. Gabriel in 4. dist. 7. qu. unica concl. 3. Durandus in 4. dist. 7. qu. 4. nu. 9. ubi sic loquitur: "Supposito, quod Confirmatio sit verum Sacramentum à Christo institutum & minister ejus sit omnis Sacerdos, quantum est ex institutione, licet ex prohibitione Ecclesiæ reservata sit ejus collatio solum Episcopis; tunc facile est dicere, quod ex commissione Papæ simplex Sacerdos possit confirmare, cui tamen liceret, si non esset prohibitio Ecclesiæ. Commissio autem Papæ, si eam faceret simplici Sacerdoti, tolleretur prohibitio, quantum ad illum cui fieret commissio. Si tamen Sacerdos sine tali commissione confirmaret, verum Sacramentum esset, sed ipse peccaret, quia gradus Episcopalis non esset de necessitate Sacramenti, sed de necessitate præcepti. "Hæc Durandus. Opinionem hanc ab errore Wiclefi distinguit Arcudius L. 2. c. 10. in eo, quod Wiclefus jure communi ac proprio, & potestatem & licentiam conferendæ Confirmationis Presbyteris non minus quam Episcopis competere diceret.

CONCLUSIO.

Solus Episcopus institutione divina ordinarius est Sacramenti Confirmationis minister.

Probatur ex cap. 8. Act. Apostolorum, ubi refertur Petrum & Joannem missos fuisse Samariam, ut iis, qui à Philippo baptizati fuerant, manus imponerent, ac traderent Spiritum S. Quare autem Philippus manus eis non imposuit? Quare Spiritum S. non dedit? quia Episcopus non erat, sed tantum Diaconus. Hoc Apostolorum exemplo edocta Ecclesia, solis Episcopis, Apostolorum in Episcopali dignitate ac gradu successoribus, jus ordinarium Confirmationis conferendæ reservavit, quod quidem perpetua & nusquam interrupta demonstrat Ecclesiæ praxis ac Traditio.

Primo ex Conciliis.

Eliberitano Can. 38. quo jubet baptizatos à Laicis aut Diaconis duci ad Episcopum, ut per impositionem manuum & benedictionem eos perficiat. Idem repetit can. 77. Episcopus, ait Canon, eos per benedictionem perficere debet.

Arelatenſi III. an. 455. quo sancitum est, ut Monachi Lirinenſes, si Neophyti fuerint, non nisi ab Episcopo Forojulienſi confirmentur. Hispalenſi II. ann. 619. in quo inter illa quæ Presbyteris non licent, recensetur dispensatio Confirmationis. Quadam, inquit Concilium, novellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita novaverint, sicut Presbyterorum & Diaconorum ac virginum consecratio: sicut constitutio altaris, benedictio vel unctio: siquidem nec licere eis Ecclesiam vel altarium consecrare, nec per manus impositionem fidelibus baptizatis, vel conversis ab hæresi paracletum Spiritum dare, nec chrisma conficere, nec chrismate baptizatorum frontem signare.

Nec te moveat quod novellis & Ecclesiasticis regulis ista prohibita dicat Concilium: per novellas quippe regulas, non novas seu recenter inductas intelligit; alias Ordinatio seu consecratio Presbyterorum, novo duntaxat jure solis Episcopis reservata dici posset, quod absurdissimum foret. Novellas igitur regulas appellat, quia in novo Testamento à Christo præscriptæ sunt: facta scilicet allusione ad Legem veterem, in qua soli Summo Sacerdoti licitum erat altare erigere, consecrare &c. Hunc esse Concilii sensum patet ex serie citati Canonis, in quo comprimitur Agapius Episcopus Cordubensis, qui cum à sæculari militia statim ad Sacerdotium fuisset assumptus, Disciplinæ Ecclesiasticæ non satis peritus frequenter Presbyteros destinabat altaribus erigendis, & Basilicis consecrandis. Id autem vetat Synodus, ac confirmat ex veteri Testamento. Indivinis Litteris, ait, præcipiente Domino, solus Moyses in tabernaculo Dei erexit altare, solus ipse unxit; utique quia summus Sacerdos Dei erat Ideoque id quod tantum facere principibus sacerdotum jussu est, quorum typum Moyses & Aaron tenuerunt, Presbyteri, qui filiorum Aaron gestant figuram, accipere non presumant. Nam quamvis cum Episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio, quadam novellis & Ecclesiasticis regulis sibi prohibita novaverint. Novellas igitur regulas appellat Synodus, eas quæ in novo Testamento à Christo Domino præscriptæ sunt, Ecclesiasticas etiam dicit, quia institutioni ac præcepto divino, etiam Ecclesiæ lex ac præceptum accedit: eadem quippe res utroque jure, divino & Ecclesiastico, necessaria esse potest, sicut in præſenti negotio contingit.

Parisienſi VI. an. 829. L. 1. c. 27. ubi Chorepiscopis prohibet, ne deinceps per impositionem manuum donum Spiritus S. tradere præsumant. Rationem reddit, quia Chorepiscopi exemplum & formam tenent Discipulorum, quorum nullus legitur donum Spiritus sancti per manus impositionem dedisse, quia istud solis Apostolis eorum successoribus reservatum est, quod probat ex c. 8. & 19. Actuum Apostolorum.

Tridentino denique Sess. 7. can. 3. Si quis dixerit, sanctæ Confirmationis ordinarium ministerium, non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit. Novatores Lutheranos & Calvinistas directè ferit iste Canon, intacta prorsus quæſtione de ministro extraordinario. an simplici Sacerdoti committi possit hujus Sacramenti administratio vel non. Erroris radicem excidit Concilium, cum docet Episcopos Presbyteris superiores esse, Sess. 23. can. 7. "Si quis dixerit, Episcopos non esse Presbyteris superiores, vel non habere potestatem confirmandi; & ordinandi vel eam, quam habent, illis esse cum Presbyteris communem, anathema sit Eadem Sess. c. 4. Sacrosancta Synodus declarat, præter cæteros Ecclesiasticos gradus, Episcopos, qui in locum Apostolorum successerunt, ad hunc

To. 1.
Conc. p.
974.

To. 1.
Conc. p.
1024.
To. 5.
Conc. p.
1666. B.

Ibid. A.

To. 7.
Conc. p.
1617.

To. 14.
Conc. p.
779.

Ibid. p.
864. C.
Ibid. p.
863. B.

hic.

„hierarchicum ordinem præcipue pertinere ; & positos, ut Apostolus ait , à Spiritu S. regere Ecclesiam Dei, eosque Presbyteris superiores esse , ac Sacramentum Confirmationis conferre , ministros Ecclesiæ ordinare , atque alia pleraque peragere ipsos posse quarum functionum potestatem reliqui inferioris ordinis nullam habent.

Secundo , ex SS. Pontificibus.

Euseb. L. 6. c. 43. ubi reprehendit Novatum , quod post perceptum in lecto Baptismum , ab Episcopo consignatus non sit.

Innocentio I. in Epistola ad Decentium c. 3. “ De consignandis infantibus manifestum est, inquit , non ab alio quam ab Episcopis fieri licere. Nam Presbyteri, licet sint Sacerdotes , pontificatus tamen apicem non habent. Hæc autem solis Pontificibus deberi , ut vel consignent, vel paracletum Spiritum tradant ; non solum consuetudo Ecclesiastica demonstrat, verum & illa lectio Actuum Apostolorum quæ asserit Petrum & Joannem esse directos , qui jam baptizatis tradent Spiritum S. Nam Presbyteris , seu extra Episcopum, seu præsentem Episcopo baptizent, chrismate baptizatos ungere licet, sed quod ab Episcopo fuerit consecratum; non tamen frontem ex eodem oleo signare, quod solis debetur Episcopis, cum tradunt Spiritum S.

S. Leone Epistola 88. ubi loquens de officiis Chorepiscoporum ait, *ipsis non licere nec erigere altaria, nec per impositionem manuum fidelibus baptizatis, aut ab hæresi conversis paracletum Spiritum dare, nec chrismate baptizatorum frontes signare, quia hæc solis Episcopis conveniunt.*

S. Gregorio Magno L. 4. Epist. 9. aliàs L. 3. Epist. 9. ad Januarium : *Episcopi, inquit, baptizatos infantes signare bis in frontibus chrismate non præsumant : sed Presbyteri baptizandos ungant in pectore, ut Episcopi postmodum ungere debeant in fronte.* In antiquis editionibus sic habetur : *Presbyteri baptizatos infantes signare sacro in frontibus chrismate non præsumant &c.* Vide notam edit. novæ in hunc locum.

His Summis Pontificibus eos adjuuge qui ex professo Photii, & aliorum Græcorum schismaticorum , qui ordinarium, & ex veteri consuetudine, ut dicebat Photius , Confirmationis ministerium simplici presbytero tribuebant, errorem ac temeritatem represserunt.

Nicolaus I. iussit iterum confirmari , quos Græci presbyteri confirmaverant. Ita colligimus ex Epistola Photii ad omnes Orientis Episcopos , ubi de hoc Nicolai facto acerbè conqueritur. Factum istud narratur in VIII. Synodo Oecumenica, in Epistola Synodali ad Adrianum directæ.

Innocentius III. qui sedere cepit an. 1199. eundem Græcorum abusum ætate sua damnavit. In sua enim ad Lucium apud Constantinopolim Legatum Epistola sic legitur : “ Pervenit ad audientiam nostram , quod quidam simplices Sacerdotes apud Constantinopolim ea Sacramenta præsumant fidelibus exhibere , quæ ab Apostolorum tempore ritè fuerunt solis Pontificibus reservata , ut est Sacramentum Confirmationis , quod chrismando renatos soli debent Episcopi per manus impositionem conferre ; ad excusandas excusationes in peccatis & sui erroris fomentum solam consuetudinem prætendentes, cum diuturnitas temporis peccata non minuat sed augmentet... Discretionis tuæ mandamus , quatenus omnibus Latinis Presbyteris apud Constantinopolim constitutis districtè prohibeas , ne talia de cætero sua temeritate præsumant , quæ licet non sint à fidelibus contemnenda , tutius tamen est ea sine periculo ex necessitate , quæ legem non habet, omittere , quam ut ab his quibus ea conferre non licet, ex temeritate, quæ lege damnatur , non sine gravi periculo inaniter conferantur ; cum umbra quædam ostendatur in opere, veritas autem non subeat in effectu.

Gregorius IX. qui sedere cepit an. 1227. eandem Græcorum consuetudinem reprobavit in Epistola ad Barensem Episcopum , in qua de verbo ad verbum repetit & confirmat Decretum Innocentii III. Refertur hæc Epistola Lib. 1. Decretalium , titulo *De consuetudine.*

Innocentius IV. qui sedere cepit an. 1243. consultus de ritibus Græcorum , in Epistola ad Ottonem Cardinalem Tusculanum Legatum suum in Regno Cypri, de Confirmatione sic respondet : *Soli Episcopi consent chrismate in frontibus baptizatos : quia huius unctio non debet nisi per Episcopos exhiberi ; quoniam soli Apostoli, quorum vices gerunt Episcopi, per manus impositionem, quam Confirmatio vel frontis chrismatio repræsentat, Spiritum S. tribuisse leguntur.*

Denique Clemens VIII. qui sedere cepit an. 1592. in Constitutione quam edidit pro instructione Græcorum, vult iterari sub conditione Sacramentum Confirmationis , quando probabiliter dubitari potest, an fueris ab Episcopo datum. Unde Marcus Ephesiorum Episcopus , qui unioni Latinæ Ecclesiæ cum Græca in Concilio Florentino sancitæ subscribere recusavit , in Epistola encyclica ad omnes Orbis Christianos data, testatur sua ætate Latinos solitos fuisse , iterum eos confirmare , qui à Græcis duntaxat presbyteris fuerant confirmari.

Accedit & Ecclesia nostra Gallicana, quæ Græcorum abusum improbavit , atque Ratramno Monacho Corbejensi provinciam demandavit refellendi calumnias Græcorum; quod ille perfecit quatuor Libris , qui extant in Spicilegio Dacheriano Tom. 2. L. 4. cap. 7. observat, Græcos Latinis objecisse , quod eorum Presbyteri frontes baptizatorum chrismate non liniant : quod objectum, inquit Ratramnus , sicut & reliqua , magis levitate , quam ratione propositum est; siquidem Ecclesiæ suæ consuetudinem sequentes , ista proponunt , non aliquam divinæ legis auctoritatem. Ostendit deinde Ratramnus ex Actis Apostolorum , ad solos Episcopos pertinere per unctionem frontis Spiritum sanctum conferre.

Tertiò ex SS. Patribus : nonnullos ex veteribus appellasse sufficiet.

S. Cyprianus Epistola 73. ait , eos , qui in Ecclesia baptizantur, Præpositis Ecclesiæ offerri, ut Spiritum S. consequantur.

Firmilianus in sua ad sanctum Cyprianum Epistola ait , *maiores natu* (id est Episcopos , qui in Ecclesia præsident) *manus imponendi & ordinandi possidere potestatem.*

Sanctus Hieronymus adversus Luciferianos ait, *hanc esse Ecclesiarum consuetudinem, ut Episcopi excurrant ad eos, qui in minoribus urbibus sunt baptizati, ut eis manum imponent.*

S. Chrysostomus Hom. 18. in caput 8. Actuum Apostolorum , *Hoc erat, inquit, in Apostolis singulare* (nempe Spiritum S. dare per impositionem manuum) *unde & præcipuos, & non alios videmus hoc facere.*

Denique S. Augustinus L. 15. de Trinit. c. 26. *Necque enim, inquit, aliquis discipulorum ejus dedit Spiritum S. Orabant quippe ut veniret in eos quibus manus imponebant, non ipsi eum dabant : quem morem in suis Præpositis etiam nunc servat Ecclesia.*

Si rationem hic quæsieris , cur solis Episcopis datum sit jus administrandi Confirmationem , non aliam dabimus , quam Christi voluntatem nobis in Scriptura & Traditione declaratam : cujus quidem congruentem causam adferunt Theologi , quod homo baptizatus per Sacramentum Confirmationis perficitur ac consummatur ; cum autem Episcopatus sit Ordo perfectissimus , ad Episcopos spectat fideles perficere. *Constitutum illud est, ait S. Hieronymus, ad honorem Sacerdotii, potius quam ad legem necessitatis.*

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Ananias Episcopus non erat, sed unus duntaxat ex discipulis, Act. 9. v. 10. atqui ibidem v. 17. missus est ad Saulum, seu Paulum, cui manus imposuit, ut impleretur Spiritu S.

Resp. dist. maj. manus imposuit ut visum ei restitueret, ad Spiritum sanctum in Baptismo percipiendum prepararet, concedo: manus imposuit ut conferret Sacramentum Confirmationis, nego. Nondum quippe baptizatus erat Paulus, quomodo igitur eum Ananias confirmasset? Solutio manifesta est ex sacro Contextu v. 17. & 18. *Abiit Ananias, & introivit in domum: & imponens ei manus, dixit; Saule frater, Dominus misit me Jesus, qui apparuit tibi in via qua veniebas, ut videas & implearis Spiritu S. Et confestim ceciderunt ab oculis ejus tanquam squama. & visum recepit: & surgens baptizatus est.*

Instabis: qui potest majus potest & minus: atqui potuit Ananias, possunt & simplices Sacerdotes Baptismum conferre qui necessitate ac dignitate præstantior est Confirmatione.

Resp. nego ant. In rebus hujusmodi sola audienda est voluntas Christi instituentis, & Ecclesiæ obsequentis traditio: porro ex utraque certissimum est, solum Episcopum à Christo institutum esse ordinarium Confirmationis ministrum. Quod si valeret ratio in objectione proposita, etiam laici, qui baptizant, possent & confirmare: imo simplices Presbyteri, qui ordinarii sunt Baptismatis ministri, possent & alios Presbyteros creare seu ordinare &c. at nihil absurdius.

To. 2. p.
2. pag.
803.

Objicies 2. auctoritatem S. Hieronymi duplici in loco. 1. Epistola 101. aliàs 85. ad Evangelium. *Quid, inquit, facit excepta ordinatione Episcopus, quod non faciat Presbyter?* 2. Dial. adversus Luciferianos plura scribit ex quibus inferri potest, Episcopum non nisi ab humana & Ecclesiastica auctoritate habere, ut ordinarius sit Confirmationis minister. 1. Jus illud repetit à consuetudine Ecclesiarum. *An nescis*, ait Luciferianus alloquens Orthodoxum, *Ecclesiarum hunc esse morem, ut baptizatis postea manus imponantur? ... Non abnuo*, ait Orthodoxus, *hanc esse Ecclesiæ consuetudinem.* 2. fatetur hanc esse Ecclesiæ legem: *Sed quale est, inquit, ut leges Ecclesiæ ad hæresim transferas?* Ait multis in locis id factitatum: *multis in locis, inquit, idem factitatum reperimus.* 4. Addit id ad honorem potius Sacerdotii factum, quam ad legem necessitatis. 5. denique, quia, inquit, si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit, legendi sunt qui in remotioribus locis per Presbyteros baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.

Ibid. p.
294. &
seq.

Resp. ad 1. ex Epistola 101. Hieronymum non asserere nihil prorsus facere Episcopum, quod Presbyter non faciat; agnoscit enim manifeste in Dial. adversus Luciferianos, Episcopum manus imponere, consignare ac dare spiritum sanctum, quod non facit Presbyter: Episcopus pariter Presbyteros creat seu ordinat, non item Presbyter. Mens igitur Hieronymi est, excepta Ordinatione, nihil fere Episcopos facere, quod non faciant & Presbyteri; & re ipsa multa isti faciunt, quæ cum Episcopis communia ipsis sunt; baptizant; absolvunt à peccatis; Christi corpus consecrant, nihilominus hæc omnia, Hieronymi ætate, præsentem Episcopo, non nisi de ipsius licentia & concessione perficere poterant.

Ad secundum ex Dial. adversus Luciferianos, falso supponit Dallæus, cujus est hæc obiectio, mentem Hieronymi esse, Episcopos ex sola Ecclesiastica regula & institutione ordinarios esse Confirmationis dispensatores. *Disce*, inquit loco citato, *hanc obervationem ex ea auctoritate descendere, quod post ascensum Domini Spiritus sanctus ad Apostolos descendit.* Divi-

næ autem institutioni, & humanam seu Ecclesiasticam regulam addit sanctus Doctor; sicut præcepto divino de percipienda Confirmatione & Eucharistia accedit & præceptum Ecclesiæ, quæ Sponsi sui Christi voluntati semper obsequitur; nihil autem vetat rem eandem jure divino simul & Ecclesiastico necessariam esse, quo uno observato in fumos abijt tota Dallæi obiectio; & aperta est ad 1. & 2. responsio. Ad 3. *multis in locis id factitatum quidem*, ait Hieronymus, non *in omnibus.* At per multos, vel omnes intelligit; vel tacite carpit nonnullorum ætatis suæ Episcoporum negligentiam, qui ad remota loca baptizatis manus imposituri non excurtebant. Ad 4. duplex est interpretatio, una Baronii, ad an. Christi 594. n. 15. altera Bellarmini de Confirmatione c. 12. Baronius istorum Hieronymi verborum, ad honorem potius Sacerdotii, quam ad legem necessitatis, hunc sensum reddit: Cum potestas essentialis administrandi Confirmationem ad solum Episcopum non pertineat, sed Prebyteris etiam committi possit, ad honorem potius Sacerdotis Episcopis reservata est, quam ad legem necessitatis, quia absolute à Presbyteris dispensari Confirmatio potest; nec essentialis est huic Sacramento, ut ab Episcopo conferatur. Bellarminus vero hæc verba, *quam ad legem necessitatis*, non refert ad legem ministrandi Confirmationem, sed ad legem consequendæ salutis, ut sensus sit: Solis Episcopis reservata est potestas ordinaria confirmandi, ad honorem Sacerdotii potius quam ad legem necessitatis, quia nempe Sacramentum hoc absolute ad salutem necessarium non est; quem sensum aperte innuunt verba quæ sequuntur apud Hieronymum, *Si ad Episcopi tantum imprecationem Spiritus sanctus defluit, legendi sunt qui in remotioribus locis per Presbyteros baptizati, ante dormierunt, quam ab Episcopis inviserentur.* Duplici ergo de causa solus Episcopus institutus est ordinarius Confirmationis minister, tum ut major dignitati Episcopali honos conciliaretur; tum ut declararetur Sacramentum istud absolute, seu necessitate mediæ necessarium non esse ad salutem. Unde S. Joannes Chrysostomus Hom. 18. in c. 8. Act. Apost. quærens quare Philippus Samaritanis, quos baptizaverat, Spiritum sanctum non dedisset, duas affert causas & rationes: nempe quia Philippus Apostolos honorare voluit, & quia ipse non acceperat facultatem dandi Spiritum S.

Aliam responsionem, quæ ad mentem Baronii accedit, proponit idem Bellarminus loco citato. *Dici potest, inquit, loqui Hieronymum de lege qua sumatur ex natura rei, ut sensus sit id esse tributum solis Episcopis, non ob legis necessitatem: id est, non quod id necessario requirat natura rei, quasi aliter fieri non posset; sed quia voluit Dominus hac re honorare Episcopalem dignitatem.*

Objicies 3. Conc. Regiense an. 439. Can. 5. Sacerdoti licentiam tribuit consecrandi virginem, & neophytum confirmandi, en verba: *Visum est, omni Presbytero per familias, per agros, per privatas domos, pro desiderio fidelium, facultatem benedictionis aperire in Ecclesia quoque in qua ordinatus fuerit, consecrandi virginem, sicut confirmandi neophytum, jus habebit.*

Et Conc. Barcinonense II. Can. 2. statuit, ut cum chrisma Presbyteris diæcesanis datur pro neophytis confirmandis, nihil pro liquoris pretio accipiatur. Supponit igitur Concilium, licitum esse Presbyteris confirmare neophytos chrismate, quod ab Episcopo consecratum fuit.

Resp. ad Conc. Regiense, non unum & eundem esse Sacerdotem, cui in prima Canonis parte datur facultas benedicendi, & in posteriori parte, consecrandi virginem, & neophytum confirmandi: siquidem in ista posteriori parte agitur de Armentario Episcopo deposito, cui una permittitur Parochia in qua conse-

Edit. Comel. p.
58.

To. 3. p.
149. B. C.

Tom. 3.
Conc. p.
1247.

Tom. 5.
Conc. p.
1605. D.

consecrare virginem, & neophytum consignare possit, non tamen extra istam Parochiam; imo nec in illa istud ei conceditur, si præsens adfuerit Episcopus. Cum vero Armentarius Episcopali caractere donatus esset, potuit legitime deputari ad confirmandos neophytos Parochiæ, cui præpositus fuerat.

Ad Conc. Barcinonense: Non aliud decernit, quam ut à Presbyteris nihil exigatur pro chrismate quod ab Episcopo percipiunt, & quo neophyti confirmantur; non quidem à Presbytero (neque enim id Concilium asserit) sed ab Episcopo: quamquam non desunt inter nostros, qui verbo, *confirmandis*, eo in Canone intelligunt unctionem baptismalem verticis, quæ latiori quodam sensu confirmatio dici potest. Ita Walafridus Strabo: quo sensu verbum idem adaptatur & Eucharistiæ, & cæremoniæ per quam olim Hæretici ad Ecclesiam redeuntes recipiebantur, sicut ex dicendis paulo post manifestum erit.

Objicies 4. Synodum II. Carthaginensem an. 390. & tertiam item Carthaginensem an. 397. quibus chrismatis confectio Presbyteris prohibetur Ergo, concludit Dallæus, antea licita ipsis erat: quidni & usus hujus chrismationis?

Resp. nihil hac objectione levius proferri posse, ex qua hoc unum extundi potest, nonnullos simplices Presbyteros confectioem chrismatis sibi aliquando arrogasse, quorum temeritatem repressit utraque laudata Carthaginensis Synodus. Qua vero machina inde cum Dallæo concludi possit, aut illam chrismatis confectioem, ante prohibitionem, illis Presbyteris permissam aclicitam fuisse; aut illos eo chrismate usos, ut impune baptizatos confirmarent, fatemur non satis nos intelligere.

Objicies 5. Ex Pontificali Damasi invita Sylvestri, Sylvester istud Episcopis privilegium concessit, ut baptizatum consignent propter hæreticam suasionem, excepto casu periculi mortis, quo potestas fit Presbyteris consignandi infantes, propter occasionem, inquit, *transitus mortis*. Porro, ait Dallæus, si Sylvester hoc privilegium Episcopis indulgit, ut baptizatos consignent; ergo ante Decretum istud Presbyteris cum Episcopo communis fuit potestas baptizatos consignandi.

Resp. nego ant. Liber quippe ille Damasi eruditis suppositionis ac falsitatis merito suspectus videtur: recentior est, quam ut fidem certam faciat. Baronius & Bellarminus scriptum ajunt ab Anastasio Bibliothecario, qui anno 858. vel etiam paulo serius scripsit. Alii Anastasio antiquiorem putant, quia laudatur à Walafrido L. de exordiis & incrementis rerum Eccles. c. 26. & ab Amalario L. 1. de Officiis Ecclesiast. c. 27. & à Rabano L. 1. de institut. Clericorum. Walafridus autem vivente desit anno 849. Amalarius vero scribebat anno 830. & Rabanus anno 810. Præterea verisimile non videtur, Sylvestrum initio quarti sæculi jus illud seu privilegium administrandæ Confirmationis Episcopis primum contulisse, cujus originem ex Apostolorum exemplo ac traditione repetunt, Cyprianus, Firmilianus, Innocentius I. Hieronymus, Ambrosius, Chrysostomus, Augustinus, & alii quos antea laudavimus.

Tom. 3. Conc. p. 1447. Tom. 4. Conc. p. 1579. Objicies 6. Canonem 1. Synodi I. Arausicanæ an. 441. quo decernitur, *Hæreticos in mortis discrimine positos, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate & benedictione consignari, si ii Catholici esse desiderant*. Et Can. Conc. Epaonensis ad an. 517. *Presbyteros propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis & decumbentibus hæreticis, si conversionem subitam petant, chrismate permittimus subvenire. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum*. Inde concludit Dallæus, Presbyteris licitum fuisse conversos ab hæresi in mortis periculo chrismate ungere, multo magis neophytos.

Resp. 1. incertum plane esse, utrum illa unctio seu chrismatio per quam Hæretici ad Ecclesiam redeuntes olim recipiebantur, verum fuerit Sacramentum Confirmationis; an mera cæremonia, cujus ritus valde affinis erat ritui Confirmationis: de qua controversia paulo post dicturi sumus.

Resp. 2. hoc unum ad summum inde concludere posse Dallæum, in casu necessitatis simplices Presbyteros delegatos fuisse ministros Confirmationis extraordinarios, quod quidem fieri posse mox ostendemus.

Objicies 7. Venerabilem Bedam in Psal. 26. ad hæc tituli verba, *Præquam liniretur David &c. Scien- dum est*, inquit, quod illa unctio, quæ per manus impositionem ab Episcopis, quasi alia à duabus prædictis (olei nimirum & chrismatis, quarum prior Baptismum præcedit, posterior subsequitur) & vulgo Confirmatio dicitur, eadem est cum secunda, (nempe verticali) propter arrogantiam tamen non concessa est singulis Sacerdotibus, sicut & multa alia. Ergo, concludit Dallæus, frontis unctio, quæ Confirmatio dicitur, reipsa eadem est cum unctione verticis: attamen propter arrogantiam Presbyterorum, istis prohibita fuit, & solis Episcopis reservata.

Suspiciantur nonnulli, textum hunc Bedæ corruptum esse ac mutilum, cujus prior pars sensum obscurum & imperfectum exhibet: sed quidquid sit.

Resp. Bedam triplicem eo loci distinguere unctionem: unam quæ fit ante Baptismum, qua illuminamur oleo Catechumenorum; alteram, qua neophyti post Baptismum unguntur in vertice; tertiam, quæ fit in Cælo. Rectè, inquit, in titulo dictum est, *Præquam liniretur: quia videlicet vox est perfecta anima desiderantis veram unctionem, quæ in fine in nobis perficitur. Nunc autem in Sacramento olei & chrismatis ungimur, per quod Sacramentum quiddam mirum & ineffabile, quod in fine futuri sumus, significatur*... Et paulò post: *Potest quoque, ait, si cui libuerit, illuminatio ad primam tantum unctionem, in qua simpliciter abrenunciamus satana, referri: salus verò ad secundam, in qua magis firmamur, quia & nomen Christi in ea profitemur, & ab eo nomen accipimus*, quibus certè verbis distinctè Beda exprimit verum Confirmationis Sacramentum. Cum igitur verbis in objectione relatis ait unctionem, quæ per manuum impositionem fit ab Episcopo eandem esse cum secunda, quæ fit in vertice, intelligendum est, eandem esse, tum ratione materiæ, tum ratione significationis, quia utraque & oleo constat, & gratiam christianismi significat, non verò eandem natura & effectu; unctio enim baptismalis in vertice pura est cæremonia, unctio verò frontis verum Sacramentum, quod gratiam ex se seu ex opere operato producit. Ad primam abrenunciatio satana, ad secundam salus pertinet. Primam administrant Presbyteri; alteram soli Episcopi, non Presbyteri, ne fortè isti arrogantius superbiarent, & Episcopis se coæquales esse jactarent, si eodem cum ipsis ordinario jure confirmandi neophytos donati fuissent.

Objicies 8. Ambrosiastrium Comment. in c. 4. ad Ephes. ubi ait apud Ægyptum Presbyteros consignare, si præsens non fuerit Episcopus.

Resp. hujusce Scriptoris nomine, quem Luciferianum fuisse ajunt, parum Catholicos moveri, cum nullum ille testem proferat, vadem nullum facti quod narrat. Esto apud Ægyptios Presbyteri consignent: dubium est. 1. an consignatio hæc seu unctio verum fuerit Confirmationis Sacramentum; an mera cæremonia. 2. quo jure consignaverint, an ordinario, an ex delegatione tantum; si ordinario; an mos ille approbatus fuerit, vel improbatus: si ex delegatione; à quo facta illa, fuerit, an à privatis Episcopis, vel à Romano Pontifice. Hæc omnia in suspenso relinquit Dallæus: nihil igitur certi ex testimonio tam incerto ac dubio concludere ille potest.

Obji-

Objicies 9. Græci Presbyteri non tantum ex delegata & extraordinaria, sed etiam propria & ordinaria potestate dispensant Sacramentum Confirmationis, non tantum à tempore induciti schismatis per Photium, sed etiam ante: ipse liquidem Photius in Epistola ad omnes Orientales Episcopos, Nicolaum dure exagitat, eo quod jussisset iterum confirmari, quos Græci Presbyteri in Bulgaria confirmaverant; contenditque hanc esse Ecclesiæ suæ omni memoria superiorem consuetudinem: imò ad jus ipsum primævum recurrens, querit „unde venerit ista lex, quod soli Episcopi confirment? „Quis illius author? Quis Apostolorum? An Petrus? „An ex Synodis aliqua? sed ubi & quando habita, & „quorunnam confirmata sententiis? Non licet, inquit, „Sacerdoti baptizatos oleo signare? certe tum nec baptizare. „Atqui tamen valet apud Græcos etiamnum datum à Presbyteris jure ordinario Sacramentum Confirmationis.

Inde est quod Nicolaus I. Græcos non damnat simpliciter ob istam præcise causam quod confirmassent; sed tum quod in ea regione id sibi assumpsissent, in qua nullum jus habebant, nempe in Bulgaria, quæ subiecta non erat Patriarchæ Constantinopolitano; tum quod propter inductum schisma suspensi essent ab omni Ordinum suorum exercitio. Ita factum Nicolai explicat Adrianus II. S. P. in Epistola ad Ignatium verum ac legitimum Patriarcham Constantinopolitanum, quo adhuc vivente Photius Sedem hanc vi ac dolo invaserat. Refertur hujus Epistolæ fragmentum in VIII. Synodo Oecumenica. „Quod si dicas, inquit Adrianus „alloquens Ignatium, prius à nobis Constantinopolitane Diceseos Presbyteros in ea regione (Bulgarorum) sacrificare prohibitos, haud inficias imus. Erant „Photiani, illiusque symmista, quibus non solum in „Bulgarorum Provincia, sed ubique gentium sacerdotali munere interdiximus, interd. cimusque.

Inde quoque est, quod Innocentius III. antea citatus, solis Presbyteris Latinis Constantinopoli commorantibus prohibuerit, ne Confirmationis Sacramentum ministrare attentarent.

Resp. errare inter Græcos, quotquot existimant simplices Presbyteros institutione divina ordinarios esse Sacramenti Confirmationis ministros. Id quidem contendisse videtur Photius schismatis author, qui ad veterem Ecclesiæ suæ consuetudinem provocat, nullamque contrariam legem esse in Scripturis aut Traditione tam confidenter supponit. Sed quam facilis ac proclivis est à schismate ad hæresim lapsus! quam istud omnibus Novatoribus familiare, & errores suos præsidio Scripturæ ac SS. Patrum confirmare, & Catholicos onerare mendaciis! Nonne Photius ipse in citata Ep. multa manifeste falsa Latinis imponit? v. g. eos abominari nuptias, quia Presbyteros fortiri conjuges prohibent; chrismata ex aqua fluminis conficere; agnum in Pascha more Judæorum super altare pariter cum dominico corpore benedicere & offerre &c. Verum quid aliud reportavit Photius? nisi quod à Romanis Pontificibus constanter damnatus ac proscriptus fuit; ac iterata Confirmatio à suis Presbyteris sine legitima dispensatione collata.

Re ipsa vetus est in Ecclesia Græca consuetudo, quæ etiamnum obtinet, ut nempe simplices Sacerdotes statim post Baptismum confirmant; neque legimus Ecclesiam in Concilio Florentino nullum & irritum declarasse istud Sacramentum. Unde necesse est inferre, quod ex Goario jam observavimus, Romanam Ecclesiam tacito saltem consensu approbasse, ut Græci Presbyteri ex delegata & extraordinaria autoritate ministri sint Sacramenti Confirmationis.

Ad factum Nicolai I. resp. merito improbatum ab eo fuisse quod à Sacerdotibus Græcis gestum fuerat in Bulgaria. 1. quia illi Photiani Sacerdotes in eodem, cum duce suo Photio, errore versabantur, nempe simplices Presbyteros, jure ordinario, non ex dispen-

satione, ministros esse Confirmationis. 2. quia jus illud usurpaverant in ea regione Bulgarorum, in quam nullam auctoritatem habebant. 3. quia etsi supponeretur cum illis ante inductum schisma dispensatum fuisse ut confirmarent, ab illa tamen gratia exciderant, tum vitio schismatis, tum pœna excommunicationis qua percussi fuerant à Nicolao I. Adrianus autem II. S. Pontifex una aut altera adducta ratione, alias non censetur negare & excludere.

Ad constitutionem Innoc. III. dico revera illum Latinis duntaxat Presbyteris Constantinopoli commorantibus prohibuisse administrationem Sacramenti Confirmationis, quia nulla ipsis concessa fuerat dispensatio; atque postulabat ratio & æquitas, ut moribus Ecclesiæ suæ Latinæ viverent, consuetudinem verò Græcorum, tametsi dispensatione aliqua suffultam, non sequerentur.

Minister extraordinarius Confirmationis.

Queritur, utrum simplex Presbyter possit ex delegatione, tanquam extraordinarius minister, Sacramentum Confirmationis validè conferre. Circa quæstionem hanc duplex generatim est Scholæ opinio, negans una, affirmans altera.

Negant Robertus Pullus Cardinalis parte 5. Sententiarum c. 23. Hugo Victorinus Lib. 2. de Sacram. p. 7. c. 2. Altiſſiodorensis L. 4. c. 3. Durandus in 4. dist. 7. q. 34 & 4. Gabriel in 4. dist. 7. art. 2. concl. 3. Inter recentiores Estius in 4. dist. 7. parag. 21. 22. Aurelius in Anæretico pag. 453. & in Orthodoxo pag. 531. Sanbovius Tract. de Sacramento Confirmationis &c. Inter istos Scriptores sunt, qui cum Durando existimant contrariam opinionem non solum falsam, sed etiam fidei ac Ecclesiæ periculosam esse.

Affirmant verò Jacobus à Vitriaco Cardinalis Serm. in vigilia Pentecostes, Alensis parte 4. q. 9. memb. 5. art. 1. S. Th. 3. p. q. 72. art. 11. ad 1. Suares, Bellarminus, de Valentia Tom. 4. disput. 5. q. 2. punct. 1. ubi contendit opinionem istam post Concilium Florentinum ad fidem pertinere, Sylvius & alii inter recentiores bene multi, quorum sententia in Scholis communior jam videtur. Divisi tamen sunt in varias partes: sunt enim qui volunt ab uno solo S. Pontifice posse ministerium illud Presbyteris committi; alii etiam ab Episcopis in suis Diocæsi-bus; alii non tantum Presbyteris, sed & Diaconis provinciam hanc demandari posse existimant; alii denique putant, etiam absque ulla dispensatione posse simplices Presbyteros validè, tametsi non licitè, Sacramentum Confirmationis ministrare. Rem istam in Concilio Florentino definitam asserunt nonnulli; de illa multum in Concilio Trid. disputatum narrat Card. Pallavicinus L. 9. Hist. Conc. Trid. c. 7.

Utrum Ecclesia in Concilio Florentino, vel Tridentino, quidquam definierit circa ministrum extraordinarium Confirmationis?

Affirmant Baronius, Gregorius de Valentia &c. propter auctoritatem vel Concilii Florentini, vel Tridentini, vel utriusque.

In Concilio Florentino, seu Decreto Eugenii ad in-
struendos Armenos dicitur: „Confirmationis ordina-
„rius minister est Episcopus. Et paucis interjectis:
„Legitur tamen aliquando per Sedis Apostolicæ dispen-
„sationem ex rationabili & urgente admodum causa,
„simplicem Sacerdotem chrismate per Episcopum con-
„fecto, hoc administrasse Confirmationis Sacramen-
tum.

In Conc. verò Trid. Sess. 7. Can. 3. sic definitur. Si quis dixerit, Confirmationis ordinarium ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.

Verum, neque Florentinum, neque Tridentinum Concilium quidquid hic velut fide certum definivit.

Non Florentinum, seu S. Pontifex Eugenius in Decreto seu instructione Armenorum.

I. Quia, qui dicit Episcopum esse ministrum ordinarium Confirmationis, non continuo definit simplicem Presbyterum esse posse ministrum extraordinarium. Prius, quia certum est, Concilium definivit, de altero, quia incertum, silet; esto istud sub obscure insinuet, aperte tamen non declarat; neque unum ex alio necessario sequitur. Quemadmodum, cum ait Eugenius Episcopum ordinarium esse consecrationis, qua Presbyteri & Diaconi ordinantur, ministrum; an recte inferes, ex mente ipsius simplicem Sacerdotem esse hujus consecrationis ministrum extraordinarium? Sic locuti sunt utriusque Concilii Patres, ait Estius in 4. dist. 7. parag. 22. ad 2. quod questionem inter doctores controversiam definire nollent: quomodo & locuti sunt de ministro Sacramenti Ordinis, propter controversiam de minoribus Ordinibus.

II. Recte observat alia in occasione Bellarminus L. de Confirmatione c. 9. in responsione ad primam Kemnitii objectionem, non omnia que habentur in Decretis, aut Conciliis ad fidem pertinere, sed solum ea, que definiuntur. Quod autem spectat ministrum extraordinarium Confirmationis hic non definitur, sed obiter tantum innuitur.

III. Multa eo in Decreto dicit Eugenius circa materiam Confirmationis, consecrationem chrismatis ex balsamo; item circa porrectionem instrumentorum, quam veluti essentiali materiam sacre Ordinationis materiam assignat, quæ tamen gravissimorum Theologorum iudicio ad fidem non pertinent, sed ad meram Scholæ disputationem; circa quam secutus est Eugenius Armenos instruens, quam probabilior putabat Scholasticorum sententiam.

IV. Jam superius, ubi de forma Sacramenti Confirmationis, observatum à nobis fuit, Decretum illud Eugenii, post dissolutam Synodum ac Græcorum discessum, latum fuisse, non à tota Synodo. Quapropter cum sub finem hujus Synodi, Decretum illud datum dicitur Florentiæ in publica Sessione Synodali solemniter in Ecclesia majori celebrata; de solis duntaxat Occidentalibus Episcopis intelligi istud debet, qui Florentiæ, præside Eugenio congregati, tribus fere annis remanserunt. Quod quidem non eo animo dicimus, ut quidquam detractum velimus hujus Decreti auctoritati, absit: sed ut intelligas quæcunque in eo continentur, à toto Concilio, tanquam ad fidem pertinentia, definita non fuisse.

V. Observat Estius in 4. dist. 7. parag. 22. ad 2. Concilium non affirmare id aliquando factum esse, (nam revera, inquit, factum esse probari non potest) sed id legi vel in decreto Gratiani, vel apud Scholasticos Doctores, qui factum Gregorii juxta suam opinionem sunt interpretati, eamque ob causam se addidisse ordinarium, quod ita opinantibus præjudicare nollent. Fallitur, nostro quidem iudicio, Estius, cum ait, probari non posse aliquando re ipsa dispensatum à Summis Pontificibus cum Presbyteris, ut Sacramentum Confirmationis ministrarent: contrarium mox patebit.

Quantum vero ad Concilium Tridentinum, certum est rem inter Scholasticos controversam pro more suo definire noluisse, ut ulli opinioni præjudicium inferret: declaravit quidem, tanquam fidei caput, solum Episcopum ministrum esse ordinarium Sacramenti Confirmationis, nulla prorsus facta mentione ministri extraordinarii. Vide Pallavicinum Hist. Concilii Tridentini L. 9. c. 7. Præsensigitur contro-

versia una ex iis est quæ salva fide in utramque partem agitari possunt.

Itaque sit,

CONCLUSIO.

Possunt simplices Presbyteri, ex delegata auctoritate seu dispensatione administrare Sacramentum Confirmationis.

Probat 1. auctoritate Eugenii S. Pontificis in Decreto seu instructione Armenorum, quod si non à toto Florentino Concilio, saltem ab omnibus Latinis adhuc Florentiæ, post Græcorum discessum, congregatis, probatum fuit. Qua de causa Cardinalis à monte Præses Concilii Tridentini in Congregatione generali die 26. Aprilis an. 1547. Episcopo Clodienfi, qui contendeat Bullam unionis Jacobitarum idcirco non pertinere ad Concilium Florentinum, quia dissolutum jam fuerat anno 1439 cum tamen Bulla illa data esset anno 1441. dixit, hallucinari, eos qui putant finem impostum fuisse Concilio, quando unio Græcorum facta est; cum illud per tres ferme annos ab unione facta duraverit, Occidentalibus cum Eugenio Florentiæ remanentibus. Ita referunt Spondanus ad annum 1439. n. 18. & Pallavicinus Hist. Conc. Trid. L. 6. c. 11. Sua igitur firma stat huic Decreto auctoritas, ac debetur reverentia; tamen ex certa fidei lege non teneantur Theologi, ea omnia sequi quæ circa materiam & formam nonnullorum Sacramentorum in eo continentur.

Concilium igitur, seu Eugenius, postquam eo in Decreto dixit, solum Episcopum ordinarium esse Confirmationis ministrum, statim addit: Legitur tamen aliquando per Apostolica Sedis dispensationem ex rationabili & urgente admodum causa, simplicem Sacerdotem, chrismate per Episcopum confecto hoc administrasse Confirmationis Sacramentum.

Exempla illa dispensationum non refert quidem S. Pontifex, sed supponit, eaque approbare censendus est, cum ait eas ex rationabili & urgente admodum causa concessas fuisse: neque dubitandi locus est, quin Occidentales Episcopi exempla illa sedulo & accuratè perpenderit. Præcipua hic referenda.

Vim non faciemus in testimonio Ambrosiastri, seu Hilarii Diaconi asserentis, apud Ægyptum, ac per totam Alexandriam Presbyteros, absente Episcopo, consignare; plus enim ex illo atque aliis hujusmodi testimoniis, quæ Dallæus objicit, efficeretur, quam permittat Catholica doctrina: nempe simplices Presbyteros, non tantum ex delegatione, sed proprio & ordinario jure ministros esse Confirmationis.

I. Igitur licentiam administrandæ Confirmationis in casu necessitatis concessisse videtur Concilium Araulicanum l. anno 441. Can. 1. Hereticos, inquit, in mortis discrimine positos, si Catholici esse desiderant, si desit Episcopus, à Presbyteris cum chrismate & benedictione consignare placuit.

Idem & placuit Concilio Epaonenfi anno 517. cap. 16. Presbyteros, inquit, propter salutem animarum, quam in cunctis optamus, desperatis decumbentibus hæreticis, si conversionem subitam petant, chrismate permittimus subvenire. Quod omnes conversuri, si sani sunt, ab Episcopo noverint expetendum.

Non ignoramus ex nostris multos existimare, his in Canonibus designari meram ceremoniam, per quam olim redeuntes ab hæresi in Ecclesia recipiebantur, non autem verum Sacramentum Confirmationis: aliàs, inquit, sæpius iteratum fuisse Sacramentum illud, dicendum foret.

Verum, multos aliter sentire fatendum est, imprimis doctissimum & illustrissimum Petrum de Marca in notis ad Concilium Claromontanum anni 1095. Neque sequitur, sæpius iteratum fuisse istud Sacramentum: namque verisimile prorsus est, illos Hæreticos, de quibus mox laudati Canones, verum apud suos Confirmationis Sacramentum, sive ex errore, sive ex negligentia, non percepisse.

Cum

Pa. 92.
col. 2. F.

To. 3. p.
145. B.

Pag. 39.
col. 1. A.

Tom. 3.
Conc. p.
1447.

Tom. 4.
Conc. p.
1578.

To. 10.
Conc. p.
585.

To. 2. p.
619. B.

Cum S. Gregorius Magnus anno 593. Epistola 9. L. 4. Presbyteris Calaritanis prohibuisset, ne baptizatos infantes signare in fronte chrismate presumerent, sed eos ungerent in pectore, ut Episcopi postmodum ungerent in fronte: anno proxime sequenti cum accepisset hac sua prohibitione multos offensos & scandalizatos fuisse, Epistola 26. respondet: *Et nos quidem secundum usum veterem Ecclesia nostra fecimus; sed si omnino hac de re aliqui contristantur, ubi Episcopi desunt, ut Presbyteri etiam in frontibus baptizatos chrismate ungere debeant concedimus.* Aliqui juxta editionem Parisiensem anni 1533. legunt baptizandos, non baptizatos: unde inferunt loqui S. Gregorium de unctione ante Baptismum, seu verticis, quam illi Presbyteri contra usum Ecclesie Romanæ in fronte faciebant; non vero de unctione confirmatoria, quæ Baptismum sequitur. Verum evanescit penitus hæc observatio, si Epistola illa 26. per quam S. Pontifex licentiam restituit, quam prius abstulerat, conferatur cum Epist. 9. in qua certum est mentionem fieri de unctione facienda baptizatis, non baptizandis.

Ibid. p.
709.

Ad istud S. Gregorii exemplum respondebant nonnulli, ætate ipsa S. Thomæ, ipsomet referente in 4. dist. 7. q. 3. art. quæstiunc. 3. in corp. sanctum Gregorium non dedisse facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis, sed aliquid sacramentale, simile illi Sacramento, sicut alicui porrigitur panis benedictus loco Eucharistia: id est S. Pontificem non Sacramentum, sed meram cæremoniam, administrandi licentiam indulgisse: quam solutionem secuti sunt Adrianus VI. in 4. dist. 7. art. 3. Petrus de Marca dissertatione ad Canonem 28. Concilii Claromontani an. 1095. Licet enim doctissimus author existimet, ex gravi causa posse simplicem Sacerdotem ex dispensatione Sacramentum Confirmationis conferre; negat tamen ex eo loco; id est facto Gregorii Magni, confici istud posse, Assentitur Estius in 4. dist. 7. parag. 22.

Verum responsio hæc gratis ficta videtur. 1. Quia id concessit S. Gregorius per Epistolam 26. quod negaverat per Epistolam 9. atque per Epistolam 9. conceptis verbis prohibuerat, ne Presbyteri baptizatos infantes signare sacro chrismate in frontibus presumant, sed eos ungant in pectore, ut Episcopi postmodum ungere debeant in fronte, quæ sane unctio frontis verum erat Confirmationis Sacramentum; neque enim aliter apud Veteres solebat designari. 2. Si de una duntaxat cæremonia quæstio fuisset, quare illam in absentia duntaxat Episcopi Presbyteris S. Gregorius permisisset, An non jure ordinario Presbyteri omnes Baptismi cæremonias observabant? Unde tanta Calaritanorum offensio, scandalum tantum, si de una cæremonia duntaxat actum fuisset?

Ibid. p.
689.

Objection. At inquit I. Si de vero Confirmationis Sacramento egisset S. Gregorius, illud haud dubiè, quod sine legitima licentia & autoritate contulerant Presbyteri Calaritani, nullum & irritum declarasset, iterumque eos jussisset confirmari, quod factitatum à Gregorio non legimus.

II. Cur S. Pontifex unum opponit Ecclesie suæ Romanæ usum, non verò institutionem Christi, quæ longè majoris ponderis ac momenti fuisset?

Resp. ad primum, ex æconomia & prudenti dispensatione sic egisse sanctum Gregorium, ne Calaritanos gravius adhuc offenderet ac perturbaret. Quin & conjici non immerito potest, supposuisse Pontificem, ex consensu saltem tacito Ecclesie Romanæ, datam Calaritanis Confirmationis administrandæ facultatem; unde judicavit necesse non esse, ut juberet eos iterum confirmari. Reipsa quidem facultatem hanc revocaverat ipsemet Gregorius: at re maturius expensa, brevi, anno nempe sequenti eam restituit, non improbatissimis, quæ ab illis Presbyteris gesta fuerant.

Ad secundum: institutionem quidem Christi non opponit Gregorius, at nec etiam negat; imò hunc Ecclesie suæ usum, quem objicit, supponit haud dubiè in ea divina Christi institutione subnixum esse.

III. Vel Græci non habent verum Confirmationis Sacramentum, quod planè absurdum & falsum esse demonstrant Goarius, Arcudius, & alii; quia revera Latini, cum de unione restituenda quæstio fuit, nusquam ipsis objecere nullum esse apud illos Sacramentum Confirmationis: vel fatendum est, posse simplices Sacerdotes, ex dispensatione Ecclesie, Sacramentum hoc administrare; certum enim est Græcos Presbyteros illud dispensare. Qui ergo paulò antè laudati fuere SS. Pontifices, improbaverunt quidem Græcorum abusum, qui videbantur dūce Phorio sibi arrogare ordinarium hujus Sacramenti administrandi jus & officium: attandem, tacito saltem consensu & lapsu temporis, permiserunt eos in antiquo suo usu permanere, Rem ita explicat Goarius in suis notis ad Euchologium Græcorum. Quæstio est, inquit, solvenda, utrum solus Episcopus Sacramenti Confirmationis sit minister? Satis sit, pergit ille, nobis difficultatem abrumpere, & nodum præscindere vel ictu levi. Cum puerorum & adultorum confusa plebs, non amplius solemnibus Paschatis, Pentecostes, & Theophaniorum festis sacro Baptismatis fonte lustraretur ab Episcopis, cum individua comes ex antiquo instituto chrismatis consignatio seu perfectio & manus ejus ultima haberetur, ne forsitan pueri morte immatura præcepti, sancti illius mysterii fierens exortes, ita consentientibus primò totius Orientis Episcopis, Sacerdotes confirmandi officium vel arrogarunt, vel sibi concessum ad hunc usque diem retinuerunt. Ita Goarius, qui in hanc rem laudat ibidem testimonium Gabrielis Philadelphienfis Episcopi.

P. 367.

Et verò novimus ex Historia Concilii Florentini, inter quæstiones undecim, quæ Græcis post unionem à Latinis propositæ sunt, istam fuisse, Quare Pontifices non unguunt sacro chrismate, sed Sacerdotes, cum hoc Pontificibus sit datum? Cui quæstioni Mytilinensis Præsul Græcorum nomine satisfecit: sic enim legimus post undecim illas quæstiones, Hæc à Latinis objecta Mytilinensis Præsul legitime, & canonicè omnia dissolvit, præterquam duo, scilicet separationem Matrimonii, & creationem Patriarchæ extra Constantinopolim. Ignoramus quidem præcisè, quid ad propositam quæstionem responderit dictus Præsul; sed legitime & canonicè ab illo solutam esse generatim saltem discimus ex historica Concilii narratione.

To. 13.
Conc. p.
323. D.

Quin Gregorius Protosyncellus, qui adfuit Concilio Florentino tanquam Legatus, Patriarchæ Alexandrini, & qui postea creatus est Patriarcha Constantinopolitanus, scribens adversus Epistolam Marci Ephesini testatur ritum Græcorum probatum fuisse à Patribus Concilii Florentini. Sic enim loquitur: Verum Latini etiam nostros consignabant, & chrismatos appellabant. Sed hæc non fuisse ex æquo & bono facta constat ex eo, quòd in nostra unione nihil habuerunt quod nobis objicerent, sed cum essemus orthodoxi, habiti sumus ab orthodoxis orthodoxi.

Ibid. p.
790. A.

Probatum denique ex multis SS. Pontificum Diplommatibus, in quibus confirmandi licentia simplicibus Presbyteris concessa est. Arcudius L. 2. de Confirmatione cap. 15. ait se accepisse à Patre Fonseca Societatis Jesu, eum Diplomate Pontificio facultatem accepisse Christianis Brasilianis conferendi Sacramentum Confirmationis: idem pariter plurimis Franciscanis concessum fuisse testatur Vadingus in Annalibus Fratrum Minorum, assertque eam in rem Diploma Joannis XXI. quod confirmatur Diplomate Nicolai IV. ad an. 1447. Diploma Eugenii IV. ad annum 1444. Diploma Leonis X. concessum duobus Confessariis Caroli V. Diploma Urbani V. quæ omnia authentico Diplomate con-

confirmavit Adrianus VI. quod in Cœnobio Franciscanorum Hispali asservatur. Quamquam idem Adrianus inscriptis suis Theologicis, antequam ad supremum Pontificatum assumeretur, docuisset, non posse simplices Presbyteros, etiam ex dispensatione, Sacramentum illud administrare. Vide Pallavicinum L. 9. Hist. Conc. Trident. c. 7. n. 12.

Solvuntur Objectiones.

Obijcies 1. Summos Pontifices, Nicolaum I. Innocentium III. Gregorium IX. Innocentium IV. Clementem VIII. qui omnes tanquam pravam & abusivam damnarunt consuetudinem Græcorum Presbyterorum, qui Sacramentum Confirmationis communiter apud suos administrant. Imo nullum ac irritum sic collatum censuit Sacramentum Nicolaus I. jussitque iterum confirmari eos qui à Presbyteris Photianis confirmati jam fuerant: idem ut saltem sub conditione fieret, jussit Clemens VIII. Verba summorum illorum Pontificum, paulo ante relata sunt, ubi de ordinario Confirmationis ministro: ea consule. Porro si posset simplex Presbyter ex delegatione saltem ministrare istud Sacramentum, ea non accedente, illicite quidem at valide saltem Sacramentum istud perficeret; quemadmodum valide corpus Christi consecrat Sacerdos, tametsi illicite, cum à functione sui Ordinis suspensus est. Ergo non debuisset Nicolaus I. irritam declarare Confirmationem à Presbyteris Græcis collatam: eam autem declarando nullam, manifeste significat non posse simplices Presbyteros ad id munus ullo pacto deputari.

Resp. his Summorum Pontificum Decretis, præsertim Nicolai I. directe ac primario impeti errorem Photii, qui ut antea vidimus, contendebat nullo Scripturæ testimonio, nullave lege constare solos Episcopos ordinarios esse Confirmationis ministros; atque officium illud pari jure commune esse tum Episcopis tum Presbyteris: quo errore supposito, nullaue præeunte publica Ecclesiæ dispensatione, merito Nicolaus I. judicavit nullam esse Confirmationem, quam Græci Presbyteri tanquam proprio & ordinario jure dispensabant; maxime in ea regione, in qua nihil autoritatis ac jurisdictionis habebant Græci. Nec urget quod addit obiectio: licet enim inchoatam & incompletam potestatem habeat simplex Presbyter, ut aptus & capax esse possit Confirmationis minister; ligata nihilominus illa est, nec libera, plena & completa, donec accedat legitima dispensatio. Si quæras unde istud; respondeo, ex institutione Christi quam ex Traditione ac usu Ecclesiæ certam & exploratam habemus. Exemplum autem Eucharistiæ hic aptum non videtur: habet quippe Sacerdos, visus Ordinationis, plenam & completam potestatem, ut valide corpus Christi perficiat; quamquam illicite, si spretis Ecclesiæ legibus ac censuris, vel cum alicujus alterius peccati mortalis conscientia, tremendum illud ministerium exercuerit.

Ad Innocentium vero III. dico 1. eum Latinis duntaxat Presbyteris, qui Constantinopoli tunc versabantur, ac Græcorum sequebantur consuetudinem, interdiceret ne confirmarent, non vero Græcis. Patet istud ex verbis Innocentii III. in Epistola ad Lucium Legatum suum, qualem habemus in Editione Balusiana, Tom. 1. p. 480. col. 2. „Dilectioni tuæ mandamus, inquit, quatenus omnibus „Latinis Presbyteris apud Constantinopolim constitu- „tis districte prohibeas, ne talia de cætero sua temeritate „præsumant &c. „ Et vero Latinis dispensatum non fuerat, ac Ecclesiæ suæ Latinæ ritum observare illi tenebantur. Dico 2. Pontifices Innocentio II. posteriores, qui usum Græcorum improbarunt, aut non satis attendisse, aut forsan ignorasse dispensationem concessam ipsis fuisse à Gregorio Magno, ut Confirmationem tanquam extraordinarii ministri dispensarent. Clemens

Tournellii Tomi III. P. II. de Baptis. & Confirm.

verò VI. dubitans an Græci, qui in quibusdam Italiæ partibus versabantur, legitimam ac sufficientem dispensationem & licentiam percepissent, sub conditione jubet eos iterum confirmari, qui confirmati ab illis sue ant.

Obijcies 2. Potestas confirmandi Episcopo convenit, vel ratione Ordinis, vel ratione Jurisdictionis, vel utriusque simul. Si ratione Ordinis, nulli alteri quam Episcopo concedi valide potest; sicut concedi non potest Diacono, v. g. potestas consecrandi Eucharistiæ, & absolvendi à peccatis. Quare? quia quæ sunt essentialiter annexa Ordini alicui, non possunt nisi iis concedi, qui eo Ordine seu caractere instructi sunt. Si ratione Jurisdictionis, sequitur 1. Episcopum electum & non consecratum, posse Sacramentum Confirmationis administrare, quia ipse Ordinem habet Presbyteralem, & jurisdictionem Episcopalem. 2. invalidam fore Confirmationem, quam Episcopus extraneis, in quos nullam habet jurisdictionem conferret. 3. posse Episcopum in sua Diocesi, virtute jurisdictionis qua fruitur, licentiam confirmandi concedere, non tantum Presbyteris, sed etiam Diaconis, Subdiaconis, Clericis, in quos jurisdictionem suam exercere potest. Atqui hæc omnia falsa & absurda sunt. Si ratione utriusque, tum Ordinis, tum Jurisdictionis, utriusque mox exposita incommoda recurrunt.

Idem plane objici potest, ut efficias non posse simplicem Sacerdotem, etiam ex dispensatione, valide Sacramentum istud administrare. Namque vel illa potestas valide confirmandi essentialiter pendet à caractere sacerdotali, vel non pendet. Si prius; ergo etiam sine dispensatione valide confirmaret simplex Sacerdos, quamquam non licite: quemadmodum valide Eucharistiæ perficit, quamquam illicite, Sacerdos suspensus & excommunicatus. Si posterius, ergo Diacono & Subdiacono concedi similiter poterit licentia valide confirmandi. En angustia & incommoda sententiæ quam propugnamus.

Resp. miram esse nostrorum Scholasticorum in eo dissolvendo nodo industriam & fecunditatem. Verum iis omnibus tricis & argutiis hic prætermittis, uno verbo sic dissolvi obiectio potest, nempe ex institutione Christi habere Episcopum ut sit ordinarius; simplicem vero Presbyterum, ut esse possit extraordinarius Confirmationis minister. Hæc hic merito possumus; neque enim in factis hujusmodi alia quærenda ratio, quam Christi voluntas nobis per Ecclesiam declarata.

Si tamen pro more Scholæ aliquid amplius volueris,

Dicam, esse in Episcopo ratione Ordinis, ordinariam, plenam & completam facultatem administrandi jure ordinario Sacramentum Confirmationis: unde sequitur eam validam non esse ab Episcopo electo, & non consecrato; è contra validam esse datam ab eodem extraneis, in quos nullam habet jurisdictionem. An vero possit Episcopus in sua Diocesi cum Presbyteris, vel Diaconis aut Subdiaconis dispensare ut confirmarent dubitare nonnulli videntur: quia, inquiunt, id potest sua in Diocesi Episcopus, quod potest Summus Pontifex in tota Ecclesia, nisi obstat lex aut reservatio contraria. Verum longe verisimilior est aliorum negans opinio, propter hanc ipsam contrariam legem, ac reservationem: quia nempe usus ac consuetudo Ecclesiæ non Episcopis privatis, sed solis Summis Pontificibus jus reservat dispensandi cum simplicibus Presbyteris ut confirmarent, quando gravis aliqua ratio & urgens necessitas postulat.

Dicam 2. simplicem Presbyterum, ratione sui Ordinis, habere quidem radicalem, inchoatam & incompletam potestatem confirmandi, sed legatam & impeditam, quæ non nisi per legitimam dispensationem libera, completa & expedita evadere potest; eo fere modo

modo quo licet Sacerdos in Ordinatione sua recipiat potestatem absolvendi à peccatis, eam tamen uti valide non potest, nisi accedente jurisdictione, quam ipsi Episcopus concedit. Frustra objicitur, Sacerdotem vi suæ Ordinationis posse valide consecrare Eucharistiam, licet per suspensionem vel excommunicationem prohibeatur. Namque, ut jam dictum est in responsione ad primam objectionem, Sacerdos ille vi suæ Ordinationis, plenam ac completam habet potestatem valide perficiendi Eucharistiam; non vero plenam & completam, ut valide confirmet independentem à licentia seu legitima dispensatione.

Non pigebit hic exscribere responsionem Bellarmini ad propositam difficultatem, unde Conclusio nostra lucis plurimum mutuabitur. L. 2. de Confirm. c. 12. *Tom. 3. p. 148. G.* sic ait: "Respondeo, confirmare esse actum Ordinis, & cum Ordinem esse etiam in Presbytero, saltem inchoatum & imperfectum. Observandum est enim, characterem Episcopalem, sive sit alius à Presbyterali, sive idem extensior & major, esse potestatem absolutam, & perfectam, & independentem conferendi Sacramenti Confirmationis & Ordinis; & ideo non solum posse Episcopum sine alia dispensatione confirmare & ordinare, sed etiam non posse impediri ab ulla superiori potestate, quin revera Sacramenta ista consecrat, si velit, licet peccet, si id faciat prohibente Summo Pontifice: characterem autem Presbyteralem quidem potestatem absolutam, perfectam & independentem, quoad Sacramenta Baptismi & Eucharistiæ; esse autem potestatem inchoatam, imperfectam & dependentem à voluntate Superioris, quoad Sacramentum Confirmationis. Quo circa nisi perficiatur per dispensationem Superioris ea potestas, Presbyter confirmando nihil ageret: at si perficiatur, jam ex ipso suo characterem confirmabit: id quod minus mirum videbitur, si cogitemus characterem non esse physicam aliquam potentiam, quæ physice aliquid operetur, (tunc enim difficile esset intelligere quomodo posset perfici per dispensationem Pontificiam) sed esse signum divini cujusdam pacti, quo Deus concurrit ad effectum Sacramentalem producendum cum eo qui habet characterem, & non cum aliis: facile enim est intelligere, unum characterem esse signum pacti absoluti, alium autem esse signum pacti conditionati. Haec tenus Bellarminus.

Objicies 3. Non potest Summus Pontifex, imo nec Ecclesia universa, conferre Diaconis licentiam consecrandi Eucharistiam, & absolvendi à peccatis; ergo nec simplici Presbytero potestatem administrandi Confirmationem.

Resp. nego paritatem. Disparitas est, quia potestas consecrandi Eucharistiam & absolvendi à peccatis essentialiter pendet à characterem sacerdotali; qua propter Diaconis communicari illa non potest, in quibus ne inchoata quidem & incompleta inest ad hæc sacerdotalia munia valide obeunda potestas: è contra vero habent simplices Sacerdotes, ratione sui Ordinis inchoatam saltem & incompletam facultatem administrandæ Confirmationis, quæ, accedente legitima dispensatione, perficitur & completur.

ARTICULUS III.

De subjecto Sacramenti Confirmationis.

Quæres 1. quodnam sit idoneum hujus Sacramenti subjectum.

Resp. esse omnem hominem baptizatum. Tum quia Ecclesia Latina per duodecim sæcula etiam infantibus Confirmationem administravit simul cum Baptismo; qui mos adhuc apud Græcos observatur. Ratio est, quia, inquit S. Thomas hic art. 8. ad 2. *etiam in puerili etate homo potest consequi perfectio-*

nem spiritualis ætatis; & inde est, inquit, quod multi in puerili etate, propter robur Spiritus sancti perceptum, usque ad sanguinem fortiter certaverunt pro Christo. Tum quia Baptismus aditum aperit ad omnia Christi Sacramenta.

Quæres 2. an fuerit aliquando baptizatis denegata Confirmatio.

Resp. affirmative: sic enim colligitur ex Can. 39. Concilii Eliberitani. *Gentiles, inquit, si in infirmitate desideraverint sibi manum imponi, si fuerit eorum ex aliqua parte honesta vita, placuit eis manus imponi, & fieri Christianos.* Ergo si non fuisset eorum vita omni ex parte probata, denegata ipsis fuisset Confirmatio, quæ ibi designatur per manus impositionem, ait doctissimus & illustrissimus Albaspinæus. *Tom. 1. Conc. p. 975. A.*

Quæres 3. qua ætate percipi debeat Sacramentum Confirmationis.

Resp. Si spectetur institutio Christi, omnem ætatem huic Sacramento idoneam esse; si vero jus attendatur Ecclesiasticum, varia fuit disciplina. Olim, ut mox dictum est, infantibus simul cum Baptismo dabatur: nunc variis Conciliorum Canonibus statutum est, ut pueris, postquam discretionis annos attigerint, id est, post septimum ætatis annum, administretur. Ita Synodus Lingonensis an. 1404. Senonensis 1524. Parisiensis 1557. Conventus Melodunensis an. 1599. Bituricensis an. 1584. Aquensis an. 1585. Mediolanensis I. sub S. Carolo an. 1565. Sunt tamen qui ad duodecimum usque ætatis annum expectandum esse volunt; cujus utriusque disciplinæ meminit Catechismus Romanus part. 2. de Sacramento Confirmationis nu. 15. qua in re quisque Ecclesiæ in qua vivit, usum & morem sequi debet, juxta istud S. Ambrosii, quod S. Augustinus oraculi loco habuit, *Ad quam forte Ecclesiam veneris, ejus morem serva, sicuti quam non vis esse scandalum, nec quemquam tibi.* Unde ipse S. Augustinus Ep. 54. alias 118. ad Januarium. *Quod, inquit, neque contra fidem, neque contra bonos mores esse convincitur, indifferenter est habendum, & propter eorum inter quos vivitur societatem, servandum est.* *Tom. 2. p. 124. D.*

Quæres 4. an nusquam licitum sit prævenire septimum ætatis annum.

Resp. maxime licere & expedire quando urget mortis periculum. Ita S. Thomas 3. part. q. 72. art. 8. ad 4. quam doctrinam hausit in Concilio Parisiensi VI. in cujus L. 1. c. 33. dicitur: "Sicut à duobus temporibus, Pascha videlicet & Pentecoste, Baptismus; ita etiam Spiritus sanctus per impositionem manus Fidelibus tradatur, exceptis infirmis & morte periclitantibus." Ita quoque Hugo Victorinus L. 2. de Sacramentis parte 7. c. 3. *Tom. 7. Conc. p. 1612. A.*

Quæres 5. quæ requirantur dispositiones ad percipiendum Sacramentum Confirmationis.

Resp. aliquas requiri ex parte corporis, animæ.

I. Ex parte corporis. Duodecim prioribus Ecclesiæ sæculis Sacramentum hoc non nisi jejunis dabatur; sæculo undecimo Gratianus *De Consecratione* dist. 5. & duodecimo Magister Sententiarum mentionem faciunt istius consuetudinis. Post duodecimum sæculum etiam non jejunis data est Confirmatio, ut testatur S. Thomas part. 3. q. 73. art. 12. ad 2. Laudabilis tamen est ea consuetudo, & quantum fieri potest observanda, ut si Confirmatio mane administretur, & à jejunis decur, & à jejunis percipiatur. Ita Catechismus Romanus. 2. Requiritur ut frontem apertam & nitidam habeant qui confirmandi sunt. Ita Concilium Aquense an. 1575. ut quisque vitam seu fasciolam linteam habeat, qua frons sacro chrismate illita, contegatur. Hanc tegendæ confirmatorum frontis consuetudinem perantiquam esse testantur Ordo Romanus, & Amalarius Libro de divinis Officiis. 3. Requiritur ut mares, tam ii qui confirmandi sunt, quam qui confirmandis pa-

dis patrini dantur, veste simplici, & ad modestiam composita accedant: ita feminae sint sine fuco & pigmento, non immoderato capitis corporisve ornatu decoratae.

II. Ex parte animae, requiritur 1. ut confiteantur sacramentaliter, si gravium peccatorum consci sunt. Ita statuit Concilium Aurelianense quod laudat Gratianus *De consecratione* dist. 5. & Concilium Rothomagense an. 1581. & Burdigalense an. 1583. Requiritur 2. ut bonis operibus ac pietatis officiis, praesertim oratione & secessu, ad recipiendum Spiritum sanctum sese disponant: & Apostolos imitentur, de quibus dicitur, *Erant permanentes in oratione.*

QUAESTIO IV.

De effectibus Sacramenti Confirmationis.

Duplex distinguitur hujus Sacramenti effectus; gratia nempe roborans & confortans, ac character. De utroque hic differendum.

ARTICULUS I.

De gratia quae per Sacramentum Confirmationis confertur.

Catholicorum communis ac trita sententia est, per Sacramentum Confirmationis gratiam sanctificantem conferri, quae dicitur gratia perficiens, roborans & confortans ad fidem intrepidè profitendam, & superandas omnes, quae contra illam insurgunt, daemonis ac mundi tentationes.

Doctrinam hanc irrident Novatores Lutherani & Calvinistae, ac contendunt 1. Apostolos per manus impositionem contulisse duntaxat gratias gratis datas seu chrismata Spiritus sancti, non gratiam ipsam sanctificantem. 2. Post tempora Apostolorum, quibus necessaria non fuerunt amplius ea conspicua dona ad fidem confirmandam & primordia Ecclesiae dilatanda, Confirmationem nihil fuisse aliud quam Catechesim, in qua Christiani fidei suae rationem coram Ecclesia reddebant. 3. Denique Confirmationem nostram meram jam esse, eamque planè otiosam, omnisque effectus spiritualis expertam caeremoniam, imò Baptismo injuriosam & contumeliosam, quae illius virtuti detrahit, quasi gratia baptismalis ex se perfecta non foret, atque per nostram Confirmationem perfici ac consummari deberet, ut homo baptizatus fidei defendendae ac profitendae idoneus esse possit. Dicunt Unitores, ait inverecundè Calvinus L. 4. Instit. c. 19. nu. 8. *Spiritum sanctum in Baptismo ad innocentiam dari; in Confirmatione, ad gratiae augmentum. In Baptismo nos regenerari ad vitam, in Confirmatione nos ad pugnam instrui; & ideò nihil eos pudet, ut negent Baptismum ritè sine Confirmatione perfici posse. Hac Satanae doctrina est, quae promissiones Baptismi proprias à Baptismo abscissas alio dirivat & transfert* Verum more suo nos protervè calumniatur Hæresiarcha. Neque enim dicimus, Baptismum ritè sine Confirmatione perfici non posse; sed hoc unum, per Confirmationem novam gratiam, aut novum gratiae gradum ad robur & firmitatem fidei baptizatis accedere: habet enim quodlibet Sacramentum suam propriam gratiam, qua sacramentalis dicitur, ad proprium suum effectum destinata. *Per Baptismum*, ait Eugenius S. Pontifex in Decreto, *spiritualiter renascimur; per Confirmationem augemur in gratia, & roboramur in fide; renati autem & roborati nutrimur divina Eucharistiae alimonia. Quòd si per peccatum incurrimus agriitudinem animae, per poenitentiam spiritualiter sanamur &c.*

Inde nata inter Theologos controversia, quid sit gratia illa sacramentalis: an essentialiter distincta à gratia sanctificante habituali, quae per Sacramentum con-

fertur; an tantum jus addat ad obtinenda, cum opus est, auxilia gratiae necessaria ad proprios uniuscujusque Sacramenti effectus consequendos; an novus duntaxat ejusdem gratiae gradus, novaque intensio seu perfectio, de qua quaestione diximus, ubi de Sacramentis in genere, ad Quaestionem quartam pag. 225. & seq. Eadem hic recurrit quaestio circa gratiam Confirmationis, an essentia differat à baptismali, an tantum gradu. S. Thomas 3. part. q. 72. art. 7. ad 3. quaestionem solvit his verbis: *Dicendum quod gratia sacramentalis addit super gratiam gratum facientem communiter sumptam, aliquid effectivum specialis effectus, ad quod ordinatur Sacramentum. Si ergo consideretur gratia in hoc Sacramento collata, quantum ad id quod est commune, sic per hoc Sacramentum non confertur aliqua alia gratia, quam per Baptismum, sed quae prius inerat, augetur. Si autem consideretur quantum ad illud speciale quod superadditur, sic non est ejusdem speciei cum ipsa. Idem S. Doctor eadem parte q. 62. art. 2. tria distinguit in effectibus Sacramentorum; gratiam sanctificantem, virtutes & dona; & gratiam sacramentalem, seu quoddam divinum auxilium ad finem Sacramenti consequendum. Et sicut, inquit, ab essentia animae fluunt ejus potentiae, ita à gratia fluunt quaedam perfectiones ad potentias animae, quae dicuntur virtutes & dona, quibus potentiae perficiuntur in ordine ad suos actus. Sic fides intellectum perficit ad credendum, charitas voluntatem ad amandum &c.*

Rursus observa, gratiam, quae per Sacramenta confertur, vel primam esse quae justificat; vel secundam, quae adeptam justitiam auget ac perficit. His praemissis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Confirmationis confert sanctificantem gratiam, non quidem primam, saltem per se, sed secundam.

Probatur prima pars. Quia istud omnibus Sacramentis commune est, ut sanctificantem conferant gratiam iis omnibus, qui eo, quo par est, pietatis ac religionis sensu ea percipiunt. Vide quae eam in rem diximus, ubi de Sacramentis in genere.

Secunda pars non minus certa & evidens est. Quia Confirmatio ex se instituta non est ad remissionem culpae, sed ad augmentum & firmitatem justitiae; neque est, ut ajunt Sacramentum mortuorum, sed Sacramentum viventium. Unde concludit S. Thomas 3. quaest. 72. art. 7 ad 2. illam dandam non esse iis qui non habent gratiam, sive per Baptismum, sive per Poenitentiam.

SECUNDA CONCLUSIO.

Gratia propria Sacramenti Confirmationis, est gratia roboris ac virtutis ad fidem interpidè ac fortiter propugnandum, & superandas, quae adversus eam insurgunt, daemonis ac mundi tentationes.

Communis est ista Traditionis Ecclesiae doctrina, quae ad nos usque serie non interrupta defluxit: unde à Scriptoribus Ecclesiasticis dicitur gratia roboris, virtutis, perfectionis, consummationis, seu augmenti spiritualis: ad discrimen gratiae baptismalis, quae est spiritualis infantiae, propria scilicet infantium, de quibus S. Petrus Epistolae primae c. 2. v. 2. *Sicut modò geniti infantes, rationabile sine dolo lac concupiscite, ut in eo crescatis in salutem. Ex ipso nomine [Confirmationis] apparet*, ait S. Thomas 3. part. quaest. 72. art. 7. ad 2. *hoc Sacramentum dari ad confirmandum quod prius in-*

Tom. 1.
p. 275. &
278.

Patres Concilii Eliberitani Can. 38. & 77. gratiam hanc

hanc *perficientem* appellant, non quod imperfecta sit, aut quidquam desit illi, quæ in Baptismo datur, absit hunc esse Catholicorum sensum: sed quod novus gratiæ gradus accedit homini baptizato, ad robur & firmitatem justitiæ jam adeptæ. Idem asserit S. Ambrosius Lib. 3. de Sacramentis cap. 2. "Post fontem,

To. 2. p. 363. E. „*inquit*, superest ut perfectio fiat, quando ad invocationem Sacerdotis Spiritus sanctus infunditur.

P. 124. S. Cyprianus gratiam *consummantem* appellat, Epist. 73. "Ut, *inquit*, per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur, & signaculo Dominico consummentur.

P. 330. Tertullianus, gratiam munientem de L. de Resurrectione Carnis c. 8. *Caro ungitur, ut anima consecratur; Caro signatur, ut & anima muniatur*. Et L. de Præscriptionibus c. 26. loquens de Romana Ecclesia, P. 213 *Fideles, inquit, aqua signat, sancto Spiritu vestit, Eucharistia pascit.*

Alii vulgo gratiam roborantem ac confortantem dicunt. Ita imprimis.

P. 235. C. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 3. mystagogica. "Ut enim Salvator, *inquit*, post Baptismum & illum Spiritus sancti advenum egressus in prælium, devicit adversarium; sic & vos post sacrum Baptisma, & chrisma mysticum, induti armis Spiritus sancti adversus oppositam vobis potestatem præliamini, dicentes: Omnia possum in eo qui me confortat, Christo. Hujus sancti chrismatis dono accepto, merito appellamini Christiani, veram efficientes appellationem in ipsa regeneratione; ante enim quam hæc gratia vobis donata esset, non eratis proprie digni eo nomine, sed pergentes eo usque progressi estis, ut efficeremini Christiani.

Biblioth. PP. To. 6. p. 649. C. Eucherius Lugdunensis Hom. de Pentecoste "Forte, *inquit*, cogitat sibi aliquis: Quid mihi prodest post mysterium Baptismatis ministerium confirmantis? Attendat charitas vestra... Sic enim exigit militaris ordo, ut cum Imperator quemcumque in militum receperit numerum, non solum signet receptum, sed etiam armis competentibus instruat pugnaturum. Ita in baptizato benedictio illa, munitio est... Et postea: Ergo Spiritus sanctus, qui super aquas Baptismi salutifero descendit illapso, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam, in Confirmatione augmentum præstat ad gratiam; & quia in hoc mundo tota ætate victuris inter invisibiles hostes & pericula gradiendum est in Baptismo regeneramur ad vitam, post Baptismum confirmamur ad pugnam; in Baptismo abluimur, post Baptismum roboramur. Ac sic continuo transituris sufficiunt regenerationis beneficia, victuris autem necessaria sunt Confirmationis auxilia.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. cum Kemnitio in examine Concilii Tridentini: Gratia quam Sacramento Confirmationis tribuimus injuriam & contumeliam infert gratiæ baptismali, quasi vires ista non præberet pares & idoneas ad fidem intrepide propugnandam adversus omnes demonis ac tyrannorum insultus; quasi sine Confirmatione rite perfici Baptismus non posset. Ad quid enim tot interrogationes quibus baptizandus pulsatur, an credat in Deum Patrem &c. an renuntiet diabolo & pompis ejus, nisi supponeretur conferri per Baptismum Spiritum sanctum ad pugnam cum diabolo?

Resp. nego ant. cujus probatio mera est Kemnitii ignorantia vel malitia. Nemo quippe nostrum negavit unquam, in Baptismo gratiam dari ad fidem propugnandam; nemo dixit unquam, Baptismum sine Confirmatione rite non perfici, quasi aut nullus foret, aut ipsi ad proprium effectum assequendum quidquam deesset: sed contendimus gratiæ baptismali novam & uberio-rem addi per Sacramentum Confirmationis, per quam

recto sensu gratia baptismalis perfici ac compleri dici potest. Nonne ipsimet Lutherani & Calvinistæ ista deo simul fatentur, & Baptismi gratiam per Eucharistiam augeri & perfici, & Baptismum sine Eucharistia rite perfici? Cur igitur ægre ferunt nos idem de Confirmatione affirmare?

At, inquires, ita confunditur utriusque Sacramenti effectus, Minime: effectus quippe proprius Baptismi, est gratia regenerans; Confirmationis, roborans & confortans; sicut Eucharistiæ, nutriens. Gratia baptismalis est, sine qua nemo salvus esse potest; non ita gratia Confirmationis, quæ tantum integrans est: illa est gratia infantis spiritualis, *Quasi modo geniti infantes*; hæc quasi virilis ætatis. *Sicut Baptismus*, ait S. Thomas 3. part. quæst. 72. art. 5. in corp. "est quædam spiritualis regeneratio in vitam Christianam, ita etiam Confirmatio est quoddam spirituale augmentum promovens hominem in spiritualem ætatem perfectam. Manifestum est autem ex similitudine corporalis vitæ, quod alia est actio hominis statim nati; & alia actio quæ competit ei, cum ad perfectam ætatem pervenerit &c. Et in resp. ad 1. Pugna spiritualis, ait, contra hostes invisibiles, omnibus competit. sed contra hostes visibiles, id est contra persecutores fidei pugnare, nomen Christi publice confitendo, est confirmatorum, qui jam sunt perfecti spiritualiter ad virilem ætatem, secundum quod dicitur primæ Joan. 2. Scribo vobis, juvenes, quoniam fortes estis, & verbum Dei in vobis manet, & vicistis malignum. Et ideo character Confirmationis est signum distinctivum, non Infidelium à Fidelibus; sed spiritualiter perfectorum, ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

Obicies 2. cum Calvino L. 4. Inst. c. 19. num. 8. ea Scripturæ testimonia quæ Baptismo vim efficacem ad justitiam & pugnam contra fidei hostes tribuunt. Rom. 6. v. 4. ubi asseritur, eos qui omnes "qui baptizati sunt in Christo Jesu, in morte ipsius baptizatos esse & consepultos cum illo per Baptismum, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. "Quid est instrui ad pugnam, ait Calvinus, nisi hoc? Galat. 3. v. 27. *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis*; utique cum suis donis, inquit Calvinus. Addit & hunc Canonem Milevitanum, "Qui dicit Baptismum in remissionem peccatorum dari tantum, & non ad adiutorium futuræ gratiæ, anathema sit.

Resp. Calvinum aera verberare. Quis enim nostrum hæc negat? nemo certe. An gratia Baptismi excludit gratiam Confirmationis? An si hæc alteram perficit, idcirco injuriosa ipsi dicenda? Nonne, ut jam observatum est, agnoscunt Calvinistæ gratiam Baptismi per Eucharisticam alimoniam quodammodo compleri ac perfici? An idcirco virtuti & efficaciæ Baptismi detrahitur? neutiquam. Ergo nec gratia quæ Confirmationis propria est, quidquam detrahit, imo potius augeat gratiam Baptismatis. Canon Milevitanus hic certe ad rem non est: oppugnat enim eos qui omnem Baptismi virtutem in sola peccatorum remissione collocabant, exclusis interioris gratiæ auxiliis. An ita Catholici? absit.

Obicies 3. cum Dallæo L. 1. de Confirmatione c. 2. S. Cyprianum, qui vim efficacem ad pugnandum contra hostes fidei, Eucharistiæ tribuit, non confirmationi, Ep. 54. ad Cornelium. "Quomodo docemus, *inquit*, P. 76. aut provocamus eos in confessione nominis Christi sanguinem suum fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? aut quomodo ad martyrii poculum idoneos facimus, si non eos prius ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus? ... Idoneus esse non potest ad martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium; & mens deficit, quam non recepta Eucharistia erigit & accendit.

Resp.

Resp. 1. neminem ex nostris usquam dubitasse, quin digna Eucharistiæ perceptio vires & robur adderet baptizato & confirmato, ad fidem coram tyrannis generoso ac intrepido animo profitendam; atque distortè ad modum inferretur, inutilem & otiosam esse Confirmationem. An non ipsemet Dallæus vim eandem tribuit Baptismo & Eucharistiæ? neque tamen inutilem alterutrius virtutem affirmat. Quidni ergo idem licebit Catholicis, cum vim eandem, velut propriam Sacramento Confirmationis attribuunt?

Resp. 2. S. Cyprianum loco citato non excludere virtutem Baptismi & Confirmationis ad ferendum martyrium; sed agit duntaxat S. Doctor de lapsis in persecutione, quibus post deperditam gratiam Baptismi & Confirmationis, unum superest Pœnitentiæ & Eucharistiæ subsidium, quo deperditas vires recuperare possint ad mortem pro Christo fortiter sustinendam.

ARTICULUS II.

De charactere quem imprimit Confirmatio, & de ritu quo redeunt ab hæresi olim recipiebantur: an verum esset Confirmationis Sacramentum.

Errores & opiniones.

IN Tractatu de Sacramentis in genere, diximus Novatores Lutheranos & Calvinistas irridere charactere illum quem Orthodoxi per tria Sacramenti imprimi contendunt.

Dallæus L. 1. cap. 3. de Confirmatione, reponit istam fidei propositionem inter somnia Catholicorum. Adversus errorem hunc Concilium Tridentinum Sess. 7. nonum edidit Canonem his verbis conceptum: *Si quis dixerit, in tribus Sacramentis, Baptismo scilicet, Confirmatione & Ordine, non imprimi charactere in anima, hoc est, signum quoddam spiritale & indelebile, unde ea iterari non possunt, anathema sit.*

Nono sæculo nonnulli ex plebe homines ad Sacramentum Confirmationis accedere sæpius deprehenso sunt, quos repressit Synodus Cabillonensis II. anno 813.

Arcudius L. 2. de Confirmatione c. 18. & seq. narrat quosdam ex Græcis recentioribus existimare Confirmationem iterari posse.

Inter Veteres, qui contendebant nulla & irrita esse Sacramenta ab Hæreticis data, quales erant Cyprianus cum suis Africanis, & Firmilianus cum suis Orientalibus, ii cum redeunt ab hæresi baptizabant, Baptismum propriè non iterabant, quem nullum judicabant. Quippe, ait S. Greg. Magnus L. 14. Epist. 17. aliàs L. 12. Epist. 32. *non iteratur, quod ostenditur non ritè peractum.* Sed primum legitime illos baptizabant.

Verum, præcipuum dubium ac momentum quod proponi solet contra veram & communem inter Orthodoxos doctrinam de charactere per Confirmationem impresso, quod sit ut non possit iterari, petitur ex veteri ritu per quem redeunt Hæretici in Ecclesiam recipiebantur, per impositionem scilicet manus & unctionem. De vario illo ritu sic loquitur S. Gregorius L. 11. Epist. 67. aliàs L. 9. Epistola 61. *Ab antiqua, inquit, Patrum traditione didicimus, ut quilibet qui apud hæresim in Trinitatis nomine baptizantur, cum ad sanctam Ecclesiam redeunt, aut unctione chrismatis, aut impositione manus, aut sola professione fidei ad sinum matris Ecclesie revocentur. Unde Arianos per impositionem manus Occidens, per unctionem verò sancti chrismatis ad ingressum sanctæ Ecclesie Catholice Oriens reformat. Monophysitas verò & alios ex sola vera confessione recipit.* Græci verò simul cum unctione chrismatis verba hæc adjungunt, *Signaculum doni Spiritus sancti*, in quibus positam esse apud ip-

Tournelii Tomi III. P. II. De Baptis. & Confirm.

fos Sacramenti Confirmationis formam, supra ostendimus. Inde gravis inter Theologos controversia, an nempe ritus ille per quem conversi ab hæresi recipiebantur, fuerit verum Confirmationis Sacramentum.

Sunt qui cum Sirmondo in secundo Antirrhético c. 5. & Illustrissimo Petro de Marca in notis ad Concilium Claromontanum, affirmare videntur.

Alii verò distinguunt inter Hæreticos, eos nempe qui fuerant baptizati in hæresi, & eos, qui baptizati in Ecclesia, per apostasiam in hæresim subinde deflexerant: istos, cum ad Ecclesiam redibant, receptos dicunt per impositionem manus in pœnitentiam; illos verò per Confirmationis Sacramentum, quod tamen idcirco propriè iteratum dici debere negant, quia nempe arbitrantur apud Hæreticos verè & validè non conferri Sacramentum Confirmationis, ob defectum scilicet conditionis ab Ecclesia appositæ, qua non observata, nullum habent ab Hæreticis collatum Sacramentum: conditio vero illa hæc est, ut fidelis sit & orthodoxus Sacramenti minister; eò ferè modo quo Ecclesia nullum declaravit & irritum, Matrimonium sine præsentia Parochi & testium contractum. Ita Maldonatus de Confirmatione q. 2. in fine, Morinus Lib. 9. de pœnitentia c. 11. Goarius in Euchologio pag. 888.

Alii denique volunt, quoslibet Hæreticos (modò antea confirmati fuissent) receptos esse per manus impositionem & unctionem purè cæremonialem, quæ dicebatur in Spiritum sanctum, quia gratiam Spiritus sancti quasi suspensam, & sopitam propter hæresim, excitabat per reditum ad Ecclesiam, His præmissis sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Confirmationis charactere imprimi unde iterari non potest.

Probatur 1. ex cap. 6. Epistolæ ad Hebr. v. 1. ubi sic loquitur Apostolus: *Non rursus jacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum Baptismatum doctrina, impositionis quoque manuum.* Quo loco per manus impositionem designari ab Apostolo Confirmationem, censent Interpretes Græci, Chrysostomus, Theodoretus Oecumenius, Theophylactus, quorum verba exscribit Arcudius L. 2. de Confirmatione c. 23. unde Estius ad hunc locum addit, *magno consensu interpretes Græcos & Latinationis locum hunc exponere de Sacramento Confirmationis.* Subjungit autem ibid. Apostolus v. 4. *impossibile esse eos qui semel illuminati sunt Spiritus sancti, & prolapsi sunt, rursus renovari ad pœnitentiam;* quorum verborum hunc esse sensum iidem referunt, Interpretes, nempe: fieri nulla ratione posse, ut homo per Baptismum illuminatus, manuum impositione consignatus, & Spiritus sancti factus particeps, si lapsus fuerit & in peccatorum profundum demersus, iterum Baptismo, & ea, quæ Baptismum antecedit pœnitentia, purgetur ac renovetur, aut denuè manuum impositione accepta, Spiritus sancti fiat particeps. Lege sanctum Chrysostomum in hunc locum.

Probatur 2. Ex SS. Patribus, tum iis qui Christianos Confirmatione signari tanquam milites, dixere, quales sunt Tertullianus Lib. de Præscriptionibus, Cornelius S. Pontifex in Epistola ad Fabium Antiochenum, S. Cyprianus Epist. 73. Innocentius I. Epist. ad Decentium, S. Leo Serm. 4. de Nativitate: porro signum illud deleri non potest, quod in transfugis etiam ac desertoribus conservatur. Tum iis qui disertius affirmant, non posse Sacramentum Confirmationis iterari. Ita S. Augustinus disputans adversus Donatistas, qui contendebant nullum esse apud Hæreticos Baptismum

quia nullam quoque Sacramentum Confirmationis, eo quod dixit Scriptura Psalmo 140. *Oleum peccatoris non impinguat caput tuum*; ostendit valere apud Hæreticos & Baptismum & Confirmationem, neque iterari debere, quia nempe Sacramenti virtus & efficacia non ex privata ministri conditione petitur, sed ex meritis Christi. Quod si repeti propterea debent Sacramenta quæ ab Hæreticis dantur, quia non est apud illos gratia Spiritus sancti, pariter repeti debent, quæ à raptoribus, adulteris, homicidis ministris conferuntur, quia nec illi quoque possident Spiritum sanctum; & tamen neque Cyprianus ipse, neque Donatistæ rejecerunt tanquam nulla & irrita Sacramenta per malos ministros administrata. Igitur, concludit sanctus Doctor, nec Baptismus, nec Confirmatio ab Hæreticis data iteranda est. Verba S. Doctoris aliàs in Tractatu de Sacramentis in genere fusiùs retulimus.

To. 2. p.
1279. C.

S. Gregorius Magnus L. 14. Epist. 17. sic loquitur: *Hos vos ritè tenere debetis, quod ab antecessoribus nostris traditum accepimus; id est, ut quoties tam de Baptismo aliquorum vel Confirmatione, quam de Ecclesiarum consecratione dubitatio habetur... utrum baptizati, vel confirmati, sive Ecclesia consecrata sint, ut baptizentur tales, confirmentur, atque Ecclesia canonicè dedicentur, ne talis dubitatio ruinâ Fidelibus fiat: quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur ritè peractum.*

Tom. 6.
Conc. p.
406. B.
Ibid. p.
144. A.

Concilium Toletanum VIII. an. 653. cap. 7. *Sanctum, inquit, chrisma collatum, & altaris honor avelli nequeunt.*

Tom. 7.
Conc. p.
1278. A.

Gregorius II. Epist. 13. ad Bonifacium an. 726. *De homine, inquit, qui à Pontifice confirmatus fuit, denuò illi talis reiteratio prohibenda est.*

Concilium Cabillonense II. ann. 813. Can. 27. *Dicitur est nobis, inquit, quod quidam de plebe bis aut ter ab Episcopis, ignorantibus iisdem Episcopis, confirmentur. Unde nobis visum est, eandem Confirmationem, sicut nec Baptismum, iterari minime debere.*

His adde Canonem Concilii Tridentini initio citatum.

To. 9. p.
117. B.

Dices: Confirmatio est impositio manuum in Spiritum sanctum, Act. 8. Atqui manus impositio iterari sæpius potest, iudice S. Augustino L. 3. de Baptismo contra Donatistas c. 16. *Manus impositio, inquit, non sicut Baptismus repeti non potest. Quid est enim aliud, nisi oratio super hominem? Oratio autem iterari sæpius & potest, & debet.*

Ibid. p.
157. C.
D.

Resp. dist. min. Manus impositio ceremonialis ac reconciliatoria quæ fit extra Sacramentum Confirmationis & Ordinis, iterari sæpius potest, concedo: manus impositio confirmatoria, nego. Manus igitur impositio aliquando sacramentalis est, seu pars Sacramenti, quæ orationem tanquam formam saltem partialem adjunctam habet; & hæc, sicut oratio ipsa iterari non potest, aliquando verò est ceremonialis. De ista posteriori loquitur S. Augustinus citato capite 16. & maxime cap. 23. Lib. 5. ejusdem Operis, ubi ait: *Manus impositio si non adhiberetur ab hæresi venienti, tanquam extra omnem culpam esse judicaretur: propter charitatis autem copulationem, quod est maximum donum Spiritus sancti, sine quo non valent ad salutem quacunque alia sancta in homine fuerint, manus Hæreticis correctis imponitur.* Manus autem impositio confirmatoria distinguitur ab oratione, velut materia à forma; & re ipsa Act. 8. utraque distinguitur: *Imponebant manus, orabant ut acciperent Spiritum sanctum.* Oratio igitur simpliciter ut oratio, iterari sæpius potest: at oratio quæ forma est Sacramenti quod non iteratur, nec iterari quoque potest.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ritus quo Hæretici conversi recipiebantur in Eccle-

siam, non erat verum & proprium Sacramentum Confirmationis, sed mera duntaxat cæremonia institutionis Ecclesiasticæ,

Probat: Quia duplicis ordinis Hæretici generatim distingui possunt. 1. ii qui in Ecclesia baptizati ad hæresim postea defecerant. 2. ii qui in hæresi fuerunt baptizati. Atqui nulli ex ipsis, cum ad Ecclesiam redeunt, recepti sunt per Sacramentum Confirmationis.

Non Hæretici in Ecclesia baptizati, in qua etiam Confirmationem perceperant.

P. 1197

Patet 1. ex S. Cypriano Ep. 71. ad Quintum, ubi approbat Stephani consuetudinem, baptizatos in Ecclesia Hæreticos, ubi ad eam se recipiunt, admittentis per impositionem manuum in pœnitentiam. Quod nos quoque, inquit, hodie observamus, ut quod nos constat hic baptizatos esse, & à nobis ad Hæreticos transisse, si postmodum peccato suo cognito & errore digesto, ad veritatem & matricem redeant, satis sit in pœnitentiam manum imponere, ut quia ovis fuerat, hanc ovem ab alienatam & errabundam in ovile suum Pastor recipiat. Idem repetit in Ep. 74. ad Pompejum in fine.

P. 133.

Patet 2. ex Concilio Eliberitano c. 22. ubi sic statuit: *Si quis de catholica Ecclesia ad hæresim transitum fecerit, rursusque (ad Ecclesiam) recurrerit, placuit huic non esse negandam pœnitentiam, eo quod cognoverit peccatum suum. Qui etiam decem annis pœnitentiam agat, cui post decem annos pœnitentiam agat, cui post decem annos communio præstari debet.* Unius pœnitentiæ mentio fit in isto Canone, non iteratæ Confirmationis.

Tom. 1.
Conc. p.
973. E.

Patet 3. ex S. Augustino L. 3. de Baptismo c. 11. sic loquitur: *Cyprianus cum cæteris statuit, ut si ab hæresibus redirent ad Ecclesiam, quicumque fuerant in ea baptizati, non jam per Baptismum, sed per pœnitentiam reciperentur.*

To. 9. p.
113. B.

Neque etiam Hæretici baptizati extra Ecclesiam recepti sunt per Sacramentum Confirmationis, in Ecclesia Romana Africana, Orientali, & Gallicana.

Non in Ecclesia Romana, teste S. Stephano S. Pontifice, qui solemne istud emisit Decretum in famosa de Baptismo Hæreticorum controversia, *Si quis ergo, inquit, à quacunque hæresi venerit ad nos, nihil innovetur nisi quod traditum est ut manus illi imponatur in pœnitentiam.* De omnibus indiscriminatim loquitur Hæreticis, sive qui in Ecclesia, sive qui extra Ecclesiam fuerant baptizati; atque immerito S. Cyprianus Decretum istud restrinxit ad eos qui fuerant in Ecclesia baptizati. Stephani Decretum approbarunt subsequentes Pontifices, teste S. Hieronymo Dial. adversus Luciferianos, Julius, Malchius, Sylvester.

Apud
Cyp. p.
129.

Unde idem S. Hieronymus eodem Dialogo testatur & multis probat constantem esse Ecclesiæ usum, Hæreticos ad Ecclesiam redeuntibus recipere per pœnitentiam; & hoc ipsum ostendere conatur ex Apocalypsi. Numquid, inquit, [Angelus] dixit: *Rebaptizentur qui in fide Nicolaitarum sunt baptizati; sed vel imponantur eis manus, qui eo tempore apud Pergamēnos crediderunt? Quin potius, Age, inquit, pœnitentiam.*

Tom. 4.
part. 2.
p. 304.

Adde Innocentium I. qui in Epistola 18. dicit *Arianos baptizatos in hæresi suscipi in Ecclesia per manus impositionem sub imagine pœnitentiæ: quibus verbis opponit eorum pœnitentiam, gravi & luctuosæ pœnitentiæ apostatarum.*

Tom. 2.
Conc. p.
1269. D.

Non aliter recepti sunt in Ecclesia Africana, teste S. Augustino, qui Lib. 3. de Baptismo loquens de illa manus impositione qua recipiebantur Hæretici, quam S. Cyprianus sine Baptismo prodesse negabat, satis significat illam reconciliatoriam duntaxat fuisse, non confirmatoriam: *Manus autem impositio, inquit, non sicut Baptismus, repeti non potest. Quid enim est aliud, nisi oratio super hominem? Et Lib. 5. c. 23.*

Tom. 9. p.
117. B.

„Manus

Ibid. p.
157. C.
D.

„Manus autem impositio, si non adhiberetur ab hæresi
„venienti, tanquam extra omnem culpam esse judica-
„retur: propter charitatis autem copulationem, quod
„est maximorum donum Spiritus sancti, sine quo non
„valent ad salutem quæcumque alia sancta in homine
„fuerint, manus Hæreticis correctis imponitur.

Idem S. Doctor disputans contra Donatistas, osten-
dit à paritate Confirmationis quæ apud Hæreticos va-
lida est, ratum quoque esse apud eos Baptismum; atque
præcipuum eorum evertit fundamentum, nempe idcir-
co nullum esse apud eos Sacramentum Confirmationis
& Baptismatis, quia nullus esse potest eorum Sacra-
mentorum apud Hæreticos effectus: hoc, inquam,
palmate fundamentum evertit exemplo malorum &
iniquorum ministrorum, qui certe non habent Spiri-
tum sanctum, quem tamen per Sacramenta,
quæ certis administrant, eos tradere fateri co-
guntur Donatistæ, qui non rebaptizant baptizatos ab
adulteris, homicidis & raptoribus ministris. Ipsum
verò Confirmationis Sacramentum valere apud Hære-
ticos, multis in locis demonstrat, duo tantum seligo te-
stimonia, unum ex L. 2. contra Litteras Petilianic. 104.
ubi Petiliano abutenti his Psalmi 132. verbis, *Sicut*

Ibid. p.
293. B.

unguentum in capite, ut ostenderet nullum esse Con-
firmationis Sacramentum apud Hæreticos, sic loquitur
S. Doctor: „In hoc unguento Sacramentum chrisma-
„tis vultis interpretari, quod quidem in genere visibili-
„um signaculorum sacrosanctum est, sicut ipse Ba-
„ptismus: sed potest esse & in hominibus pessimis, in
„operibus carnis vitam consumentibus, & Regnum
„Cælorum non possessoribus; & ideo nec ad barbam
„Aaron, nec ad oram vestimenti ejus, nec ad ullam
„contextionem vestis sacerdotalis pertinentibus. *Et*
„*postea*: Discerne ergo visibile Sacramentum quod
„esse & in bonis & in malis potest, illis ad præmium,
„illis ad iudicium, ab invisibili unctione charitatis quæ
„propria bonorum est. „Alterum testimonium peti-
tur ex Sermone 267. alias 5. ubi respondens Dona-
tistis abutentibus verbis Psalmi 140. vers. 5. „Oleum
„autem peccatoris non impinguat caput tuum, *sic lo-*
„*quitur*: Ergo oleum tuum est? Si tuum est, nolo. Si
„tuum est, malum est. Si autem Dei est, & per te ma-
„lum, bonum est. Cænum non inquinat Solis radicem,
„& tu inquinans Dei oleum?

Ibid. F.

To. 5. p.
108. E.

Eiusdem Ecclesiæ testis est Optatus Milevitanus in
Africa Episcopus. Libro enim 7. increpans Parmenia-
num, quod dixisset Catholicos esse muscas morituras,
„quæ sacrum oleum corrumperent. Numquid, *inquit*,
„nos exterminamus oleum vestrum, ut merito nos mus-
„cas morituras appelletis? Quod vestrum est, apud vos
„est; & si à vobis ad nos aliquis transitum fecerit, sic à
„nobis servatur, quomodo à vobis dimittitur. Quomo-
„do dicitis, quia nos sumus muscæ morituræ suavitatem
„olei corrumpentes, eum post vos nihil tale facimus?
„*Et postea*: Si nos exterminaremus à vobis confectum
„oleum, merito nos muscas morituras appellare possetis;
„sed dum quod à vobis unctum est, tale servamus, qua-
„le suscipimus, muscæ morituræ esse non possumus. „
Quibus certe verbis significat Optatus, in Ecclesia Afri-
cana ratum fuisse Sacramentum Confirmationis ab Hæ-
reticis collatum.

P. 106.
n. 4.

P. 107.

To. 2. p.
Conc. p.
31. E.
To. 4. p.
230. A.

Eundem fuisse usum in Ecclesia Orientali probatur
ex Concilio generali I. Nicæno Can. 8. quo jubet No-
vatianos redeunt ad Ecclesiam recipi per manus im-
positionem, haud dubie confirmatoriam; quia, teste
Theodoreto L. 3. hæreticarum fabularum. „Novatiani
„illis qui ab ipsis tinguntur, sacrum chrisma non præbent
„Quocirca, *inquit*, etiam qui ex hac hæresi corpori Ec-
„clesiæ junguntur, laudatissimi Patres inungi præ-
„ceperunt. „Porro si commune istud fuisset omnibus
Hæreticis, ut nullum haberent Confirmationis Sacra-
mentum, quo l proinde ipsis ad Ecclesiam redeuntibus
necesse fuisset admitti, quare de solis Novatianis id

statuisset Concilium Nicænum? Igitur id singulare fuit
Novatianis ut reciperentur per Sacramentum Confir-
mationis, quia illud apud suos non perceperant.

Denique in Ecclesia Gallicana sexto ineunte sæculo,
eundem usum obtinuisse testatur Alcimius Avirus Epis-
copus Viennensis. A Stephano Lugdunensi interroga-
tus quo ritu quidam Donatista in Ecclesiam admitti de-
beret sic respondet Ep. 24. „Manus impositionem per
„sonæ, de qua scribitis, adhibere... quam constat, si re-
„vera in supradicti schismatis professione versata est, *Biblioth.*
„cum ministerio Baptismatis etiam chrismate signa- *PP. T. 9*
„tam. *p. 574. H.*

Ex quo testimonio Aviti tria colliges. Primum, Do-
natistas suis administrasse cum Baptismo Sacramentum
Confirmationis. Secundum, manuum impositionem
quam vult illi Donatistæ concedendam, non esse verum
Confirmationis Sacramentum, utpote cui opponit chris-
mationem jam simul cum Baptismo perceptam: fuit
igitur manus impositio in pœnitentiam. Tertium de-
nique, idcirco Sacramentum Confirmationis huic Do-
natistæ redeunti ad Ecclesiam dandum non esse, quia eo
jam donatus fuerat apud suos, quod semel rite concessum,
iterari non potest.

Probatur denique Conclusio rationibus Theologicis.

Prima est, quia nulla proferri potest satis firma ratio,
cur Ecclesia ratum habuerit Baptismum datum ab Hæ-
reticis, & rejecerit Sacramentum Confirmationis: par-
enim est ex utraque parte ratio, & quibus omnino mo-
mentis usus est S. Augustinus adversus S. Cyprianum
& Donatistas, ut evinceret ratum esse ac validum apud
Hæreticos Baptismum, iisdem probatur valere quoque
apud ipsos Sacramentum Confirmationis. Consule
illas Sancti Doctoris rationes alias à nobis expo-
sitas.

Secunda est: Si Ecclesia catholica tempore Step-
hani aut S. Aug. in ea fuisset sententia Confirmationem
datam ab Hæreticis nullam esse, adeoque iterandam, in-
victum habuissent argumentum, tum Cyprianus adver-
sus Stephanum, tum Donatistæ adversus Augustinum,
ostendendo nempe eandem esse rationem Baptismi &
Confirmationis, neque satis intelligitur quid huic argu-
mento reponere potuissent aut Stephanus aut Augusti-
nus. Atqui tamen non legimus eo unquam argumen-
to usos fuisse, aut Cyprianum contra Stephanum, aut
Donatistas contra S. Augustinum.

Tertia ratio est, quia manus impositio confirmatoria
est in Spiritum sanctum, tanquam causa per se; Sacra-
mentum enim novæ Legis ex se, & opere operato, ut di-
citur, producit gratiam; atqui manus impositio re-
conciliatoria, per quam recipiebantur Hæretici conversi
per se non conferebat Spiritum sanctum, quia illa ma-
nus impositio eodem modo operatur in his, qui ab hæ-
resi ad Ecclesiam convertuntur, quod depositio fictionis
in iis, qui ficto animo ad Baptismum accesserunt, & post-
modum per sinceram pœnitentiam convertuntur: at-
qui in istis fictionis depositio non est causa per se gratiæ
baptismalis quam recipiunt, sed tantum causa per ac-
cidents quæ obicem remover. Ita Sanct. August.
Libro 1. de Baptismo cap. 12. ubi comparando baptiza-
tum in hæresi, cum eo qui ficto animo Baptismum in
Ecclesia recipit, ita loquitur: „Sicut enim in illo qui
„fictus accesserat, fit ut non denuo baptizetur, sed *To. 8. p.*
„ipsa pia correctione & veraci confessione purge- *89. C.*
„tur, quod non posset sine Baptismo, ut quod ante
„datum est, tunc valere incipiat ad salutem, cum
„illa fictio veraci confessione recesserit: sic etiam
„iste, qui Baptisma Christi, quod non amiserunt
„qui se separaverunt, inimicus charitatis & pacis
„Christi in aliqua hæresi aut schismate accepit, quo
„sacrilégio scelere peccata ejus non dimittebantur; cum
„se correxerit & ad Ecclesiæ societatem unitatemque
„venerit, non iterum baptizandus est, quia ipsa ei recon-
„ciliatione ac pace præstatur, ut ad remissionem pecca-
„torum

torum ejus unitate jam prodesse incipiat Sacramentum, quod acceptum in schismate prodesse non poterat. Quam S. Doct. sententiam sic expressit S. Th. 3. p. q. 69. art. 10. ad 2. "Fictio, inquit, non remouetur per Baptismum, sed per poenitentiam subsequentem; qua remota Baptismus aufert culpam & reatum omnium peccatorum præcedentium Baptismum. . . Et sic ad Baptismi effectum consequendum concurrit Baptismus & poenitentia, sed Baptismus sicut causa per se agens, poenitentia vero sicut causa per accidens, id est removens prohibens.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. Cyprianus & Firmilianus cum suis in celebri causa rebaptizationis, tanquam rei certam subponunt, Hæreticos recipiendos esse per Baptismum & Confirmationem, atque Stephanum revera illos recepisse per impositionem manus confirmatoriam ad accipiendum scilicet Spiritum sanctum: quin ex hac ipsa Stephani praxi, tanquam ex re concessa, validum, & ad hominem, ut dicitur, contorquent adversus illum argumentum, nempe: Si nulla est apud Hæreticos manus impositio confirmatoria, & idcirco Stephanus redeuntes ab hæresi per eam recipit, nullus quoque est apud Hæreticos Baptismus; par enim est utriusque Sacramenti ratio. Duo hæc manifesta sunt ex S. Cypriano.

P. 121. Primum, debere Hæreticos per Baptismum & Confirmationem recipi cum ad Ecclesiam redeunt, probat in Epistola ad Stephanum n. 72. ubi ait, "Hæreticos & Schismaticos profanæ aquæ labe maculatos, quando ad Ecclesiam venerint baptizari oportere, eo quod parum sit eis manum imponere ad recipiendum Spiritum sanctum, nisi & recipiant Ecclesiæ Baptismum. Tunc enim demum, inquit, plane significari & esse filii Dei possunt; si Sacramento utroque nascantur." Similia habet in Epistola ad Jubajanum: iisdem plane verbis utitur in Synodo Africana Nemesianus à Thubunis. Igitur in mente S. Cypriani & illorum, quorum ibi sententiam refert, manus impositio qua Hæretici ad Ecclesiam redeuntes recipiebantur, erat confirmatoria in Spiritum sanctum: præter illam autem volebat Cyprianus, necessarium esse Baptismum, ut utroque Sacramento, inquit, illi renascerentur. Per utrumque autem Sacramentum nihil aliud procul dubio intelligere potuit, quam Baptismum, & Confirmationem.

P. 130. Secundum, nempe Cyprianum & Firmilianum ex illa Stephani praxi recipientis Hæreticos per manus impositionem confirmatoriam, tanquam ex re concessa, adversus ipsum disputasse, ut ostenderent, eos quoque recipi debere per Baptismum, patet 1. ex Epistola S. Cypriani ad Pompejum n. 74. ubi sic arguit adversus Stephanum: "Si idcirco apud Hæreticos Ecclesia non est, quia una est, & dividi non potest: si ideo illic Spiritus non est, quia unus est, & esse apud prophanos & extraneos non potest; utique & Baptisma, quod in eadem unitate consistit, esse apud Hæreticos non potest, quia separari neque ab Ecclesia, neque à Spiritu sancto potest. Aut si effectum Baptismi majestati nominis tribuunt, ut qui in nomine J. C. ubicunque & quandoque baptizantur, innovati & sanctificati judicentur, cur non in ejusdem Christi nomine illic & manus baptizatis imponitur ad accipiendum Spiritum sanctum? cur eadem ejusdem majestas nominis non prævalet in manus impositione, quam valuisse contendunt in Baptismatis sanctificatione? Nam si potest quis extra Ecclesiam natum templum Dei fieri, cur non possit super templum & Spiritus sanctus infundi?" En argumentum ad hominem quod S. Cyprianus adversus Stephanum contorquebat, ductum ex ipsius praxi, qua baptizatos in hæresi recipiebat per manus impositionem in Spiritum sanctum, hoc est, per Confirmationem. Igitur non tantum in sua, sed in Stephani

etiam sententia, ex qua argumentatur, supponit S. Cyprianus olim Hæreticos receptos fuisse per Sacramentum Confirmationis.

Eodem fere modo arguit Firmilianus Ep. 75. inter Cyprianicas. "Quoniam, inquit, Stephanus & qui illi consentiunt, contendunt dimissionem peccatorum, & secundam nativitatem in Hæreticorum Baptisma posse procedere, apud quos etiam ipsi confitentur Spiritum sanctum non esse, considerent & intelligant, spiritalem nativitatem sine Spiritu esse non posse.

Ibid. p. 146.

Resp. Concedimus quidem existimasse S. Cyprianum Hæreticos redeuntes recipi debere & per Baptismum & per impositionem manus confirmatoriam; in eo quippe versabatur errore, nullum ac plane irritum esse Sacramentum in hæresi datum & acceptum: sed negamus hanc fuisse sententiam, aut Stephani aut aliorum contra quos disputat S. Cyprianus; neque hanc ipsis affingi à sancto Martyre colligi potest ex verbis ipsius.

In citatis ad Stephanum & Jubajanum Epistolis, nondum Cyprianus impugnat sententiam Stephani, quam nondum noverat, sed improbat consuetudinem quorundam Africanorum, qui baptizatos ab Hæreticis recipiebant per solam manus impositionem, ac contendit non sufficere hanc manus impositionem, sed opus esse conferri Baptismum simul & manus impositionem, quam quidem ipse confirmatoriam esse debere judicabat, licet illi Africani, contra quos agit, non nisi reconciliatoriam adhiberent.

In Epistola vero ad Pompejum disputat contra Stephanum, & quidem argumento ad hominem ducto ex praxi ipsius circa Hæreticos ad Ecclesiam redeuntes recipiendos. Istos Stephanus, non per Baptismum ut contendebat Cyprianus, sed per impositionem manuum in poenitentiam ad accipiendum Spiritum sanctum, admittebat; quo uno facto fatebatur S. Pontifex, illos Hæreticos Spiritum sanctum non accepisse cum in hæresi baptizati fuerunt: unde inferebat Cyprianus, nullum fuisse hunc eorum Baptismum, utpote qui caruit Spiritu sancto, & consequenter iterandum esse. Istud quippe erat erroris Cypriani fundamentum, nullum esse quoad substantiam Sacramentum, quod suo privatur effectū, fatebatur autem Stephanus, Baptismum in hæresi datum suo effectū privari, hoc est non dare Spiritum sanctum, & eam ob causam redeuntes ab hæresi per manus impositionem admittat ut eum reciperent; inde directe concludebat in sua erronea opinione S. Cyprianus, nullum quoque fuisse, adeoque de novo conferendum ipsis Baptismum: qua in disputatione, ut clarum est, quaestio non erat, an impositio manuum Stephani verum esset, vel non, Confirmationis Sacramentum; sed unum hoc scopo Cypriani sufficebat, Stephanum agnoscere Hæreticos illos in hæresi baptizatos Spiritum sanctum non percepisse; ergo, inferebat Cyprianus, rebaptizandi sunt. Erat istud totius controversiæ caput præcipuum.

Ad locum igitur ex Epistola ad Stephanum ubi ait, *Hæreticos utroque Sacramento debere renasci.*

Resp. S. Doctorem loqui vel in propria sua sententia, quam fatemur talem fuisse, ut voluerit Hæreticis conferri debere Baptismum & Confirmationem; vel in sententia Africanorum, quos impugnat, & per utrumque Sacramentum non intelligit Confirmationem; & Baptismum, sed utramque Baptismi partem, nempe & Sacramentum exterius, & gratiam interiorem, sine qua nullum est, in mente S. Cypriani, Sacramentum: vel nomen Sacramenti in latiori significatione usurpavit, si illud manus impositioni reconciliatoriæ, qua Stephanus recipiebat Hæreticos, adaptavit.

Ad testimonium vero ex Epistola ad Pompejum, ubi arguit ex praxi Stephani, & videtur supponere in mente ipsius nullam esse apud Hæreticos Confirmationem. Dico 1. si hoc supponit sanctus Doctor, deceptus fuit & æstu disputationis longius abreptus. Dico 2. si hoc

hoc supposuit, id factum esse ex falsa, qua laborabat opinione, nullum esse Sacramentum, ubi nullus est ipsius effectus; ex quo inferebat, in mente quoque Stephani nullam esse Confirmationem apud Hæreticos, apud quos Spiritum sanctum non dari ipse fatebatur. Dico 3. & quidem ad mentem S. Cypriani aptius, cum tantum supposuisse, quod verum erat & concedebat Stephanus, nempe Hæreticos Spiritum sanctum non accepisse; unde concludebat Cyprianus, falso nixus principio, eos non tantum per manus impositionem in Spiritum sanctum recipiendos esse, sed etiam per Baptismum. Fundamentum vero erroris S. Cypriani fuisse, quod non satis distingueret inter Sacramentum & ejus effectum, atque nullum esse Sacramentum contenderet, cum nullus est ipsius effectus, ostendit S. Aug. L. 3. de Baptismo c. 10. & L. 7. c. 1. ubi sic loquitur: „Nec ob
 Tom. 2. p. 161. A. B. „aliud illis temporibus visum est quibusdam etiam „egregiis viris. Antistibus Christi, inter quos præcipue „beatus Cyprianus eminebat, non esse posse apud Hæreticos vel Schismaticos Baptismum Christi, nisi quia „non distinguebatur Sacramentum ab effectu, vel usu „Sacramenti. Et quia ejus effectus atque usus in liberatione à peccatis & cordis rectitudine apud Hæreticos non inveniebatur, ipsum quoque Sacramentum „non illic esse putabatur.

Instabis 1. Sacramentum & effectus illius nec sunt, nec in usu communi ac recepto Ecclesiæ, duo dici possunt Sacramenta, sed unum: atqui tamen S. Cyprianus, citata ad Stephanum Epistola, ait necesse esse ut Hæretici redeuntes utroque Sacramento renascantur: ergo per utrumque Sacramentum non intelligit Baptismum & Spiritum sanctum, sed Baptismum & manus impositionem confirmatoriam.

Confirmatur: Quia utrumque intelligit Sacramentum, de quo disputabat cum Stephano: at disputabat de Baptismo & Confirmatione; ergo per utrumque Sacramentum intelligit Baptismum & Confirmationem.

Resp. reipsa in usu communi & recepto Ecclesiæ Sacramentum & effectum ipsius non duo esse, nec dici posse Sacramenta; sed mirum videri non debet S. Cyprianum ab usu communi & recepto more loquendi Ecclesiæ recessisse, qui ab ejus fide ac doctrina recesserat circa veritatem Baptismi ab Hæreticis dati: Sacramentum & ejus effectum duo quasi Sacramenta esse voluit, quia nullum esse Sacramentum sine effectu contendebat. Quod autem per utrumque Sacramentum intellexerit aquam Baptismi, & Spiritum sanctum, manifeste patet ex Ep. 73. ubi sic loquitur: „Ideo, inquit, baptizari eos oportet qui de hæresi ad Ecclesiam veniunt, ut, qui legitimo & vero atque unico sanctæ Ecclesiæ Baptismo ad Regnum Dei regeneratione divina præparantur, Sacramento utroque nascantur, quia scriptum „est, nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, „non potest introire in regnum Cælorum. „Eandem rationem eidem Scripturæ testimonio subnixam adducit in Synodo Carthaginensi Nemefianus à Thubunis.

Quod si contendas, per utrumque Sacramentum intellexisse S. Cyprianum Baptismum & manus impositionem per quam Stephanus Hæreticos redeuntes ad Ecclesiam recipiebat, dicemus Cyprianum latiori sensu nomen Sacramenti usurpasse, quando manus impositioni reconciliatoriae illud adaptavit.

Ad confirmationem nego min. Disputabat enim præsertim S. Cyprianus de Baptismo ejusque effectu, & contendebat nullum esse apud Hæreticos Baptismum, quia nullus est ipsius effectus: in quo certe errabat ille. Fatebatur quidem Stephanus, apud Hæreticos non esse Spiritum sanctum, unde redeuntibus ad Ecclesiam manus imponebat ut illum acciperent: sed inde inferre, sicut inferebat Cyprianus, nullum esse revera quoad substantiam apud Hæreticos Baptismi Sacramentum, error erat. Igitur per utrumque Sacramentum, de quo disputat S. Martyr, intelligit Baptismum, & Spiritum san-

ctum, qui à Sacramento inseparabilis esse debet, ut illud ratum ac validum habeatur.

Instabis 2. Manus impositio per quam Stephanus redeuntes ad Ecclesiam Hæreticos recipiebat, ea ipsa erat cujus mentio fit c. 8. Actuum Apostolorum, ubi Petrus & Joannes leguntur manus imposuisse Samaritanis à Philippo baptizatis; sed hæc erat verum Sacramentum Confirmationis ex dictis; ergo &c. Major constat ex Ep. 73. S. Cypriani ubi sic loquitur: „Quod autem dicunt quidam de iis qui in Samaria baptizati fuerant, „advenientibus Apostolis Petro & Joanne, tantum super „eos manum impositam esse, ut acciperent Spiritum „sanctum, rebaptizatos tamen non esse: locum illum, „frater charissime, ad præsentem causam videmus non „pertinere &c.

Resp. nego maj. Neque enim Stephanus istud exemplum ex Actibus Apostolorum ductum proferebat; sed alii quidam ignoti, qui sane male omnino arguebant, ut observat S. Aug. L. 3. contra Donatistas c. 1. exemplum istud proferendo, quod ad rem appositum non erat.

Instabis 3. Manus impositio in Spiritum sanctum est verum Confirmationis Sacramentum: atqui illa manus impositio qua Stephanus Hæreticos recipiebat, erat in Spiritum sanctum; ergo &c.

Resp. dist. maj. Manus impositio quæ per se tanquam vera causa producit Spiritum sanctum, est Sacramentum Confirmationis, concedo: quæ tantum illum producit ratione alterius, nempe poenitentiae adjunctæ, per quam scilicet Hæreticus charitatem habere incipit, ac remoto obice gratiam Baptismi consequitur, nego. Porro talis est manus illa impositio reconciliatoria. Solutio patet ex tertia ratione Theologica inter probationes Conclusionis adducta.

Objicies 2. Ecclesia Occidentalis Hæreticos recepit per eam manus impositionem quæ fit ab Episcopo, & per quam datur septiformis Spiritus, sed illa est verum Confirmationis Sacramentum.

Major probatur nonnullis testimoniis.

I. Siricii S. Pontificis in Epistola ad Himerium Tarraconensem Episcopum c. 1. ubi vetat Arianos baptizari, „quos, inquit, nos cum Novatianis aliisque Hæreticis, „sicut est in Synodo constitutum (nempe Arelatensi 1. „Can. 8.) per invocationem solam septiformis Spiritus, „Episcopalis manus impositione, Catholicorum conventui sociamus; quod etiam totus Oriens Occidentæque custodit. „Porro Novatiani qui verum non conferebant apud se Confirmationis Sacramentum, per illud cum ad Ecclesiam redibant, recipiebantur. Ergo, cum, teste Siricio, cæteri Hæretici eodem modo, quo Novatiani, reciperentur, dicendum est, eos per Sacramentum Confirmationis receptos fuisse.

II. S. Leonis Ep. 135. alias 37. c. 2. ubi sic loquitur: „Quod ibi defuit conferatur, ut per Episcopalem manus „impositionem virtutem Spiritus sancti consequantur. „Et Epistola ad Nicætam quæ numero est 129. alias 79. c. 7. „Qui Baptismum, inquit, ab Hæreticis acceperunt, „cum baptizati antea non fuissent, sola invocatione Spiritus sancti per impositionem manuum confirmandi „sunt, quia formam tantum Baptismi sine sanctificationis virtute sumplerunt.

III. Idem videtur posse colligi ex Synodo Arausica Tom. 3. I. Can. 1. ubi potestatem facit Presbyteris, „periculo mortis, si defint Episcopi, sacro chrismate confirmandi. Quem Canonem supra nos de Sacramento Confirmationis interpretati sumus, agendo de ministro Confirmationis extraordinario, sicut & Canonem Concilii Epaonenfis. Concilium quoque II. Arelatense c. 7. jubet Bonosiacos cum chrismate & manus impositione in Ecclesia recipi.

Resp. nego min. Sacramentum enim Confirmationis est causa per se gratiæ, eamque ex opere operato producit: illa autem manus impositio reconciliatoria, causa est duntaxat removens obicem, aut potius est signum

P. 124.

Tom. 2. Conc. p. 1018. A. B.

Tom. 1. p. 717.

Ibid. p. 688.

Tom. 3. Conc. p. 1447. B.

Tom. 4. Conc. p. 1013 B.

signum, quod supponit jam per pœnitentiam & sinceram conversionem cordis obicem remotum esse. Inde est quod S. Gregorius L. 11. Ep. 67. aliàs L. 9. Ep. 61. in hærens doctrinæ S. Augustini, tribuit gratiam, quam in hæresi baptizati & ab ea conversi recipiunt dum redeunt ad Ecclesiam, ipsi Baptismo, „qui tunc, *inquit*, in illis

Tom. 2. p. 1167. B. „vires emundationis accipit, cum vel illi per impositionem manus Spiritum sanctum acceperint, vel isti per professionem veræ fidei sanctæ & universalis Ecclesiæ „visceribus fuerint uniti.

Ad primam probationem ex Siricio, manus illa impositio qua Hæreticos recipiendos esse jubet, est tantum cæremonialis & reconciliatoria, non vero Sacramentum Confirmationis. 1. quia agit de Arianis, apud quos data Confirmatio nusquam irrita & invalida judicata fuit. 2. quia non distinguit inter Hæreticos in Ecclesia, vel extra Ecclesiam baptizatos: at certum est ex dictis, Hæreticos baptizatos in Ecclesia, receptos duntaxat fuisse per impositionem manus in pœnitentiam. 3. quia loquitur de illo ritu, quem totus Oriens & Occidens custodiebat: atqui ritus ille communis non erat ratione impositionis manus, siquidem in Oriente, alii per unctionem, alii per solam fidel professionem admittebantur; in eo igitur consentit Occidens cum Oriente, quod baptizati in hæresi rursus non baptizentur, si in legitima forma tincti antea fuissent: atque in eo duntaxat capite cæteros Hæreticos Novatianis comparat, quod non sint rebaptizandi. Alia porro ratio est de Confirmatione, quam apud se Novatianos non habuisse vulgo circumfertur, quamquam res non sit satis explorata & certa.

Ad secundam ex S. Leone, eadem est responsio. Nec obstat quod S. Pontifex utatur verbo *confirmandi*; per illud quippe noluit designare hujus nominis verum Sacramentum, sed ritum duntaxat quo Hæretici Ecclesiæ reconciliantur, & in fide Catholica confirmantur. Et certè dicuntur Fideles ab Ordine Romano, Alcuino, Rabano & aliis confirmari per Eucharistiam, neque tamen inde confundi debet Eucharistia cum Sacramento Confirmationis.

Ad tertiam ex Conciliis Arausicano & Epaonensi, dico vel Canones illos interpretandos esse cum multis, de mera cæremonia seu manus impositione & unctione reconciliatoria; vel si de Sacramento Confirmationis, ut antea insinuavimus, dicendum est Hæreticos illos de quibus agit, antea confirmatos non fuisse, quod idcirco citati Canones jubent in mortis periculo & absentia Episcopi, à simplici Sacerdote confirmari. Concilium Arelatense agit de manus impositione & unctione reconciliatoria.

Objicies 3. Ecclesia Orientalis Hæreticos redeuntes ad Ecclesiam admittit per unctionem chrismatis, & ista verba, *Signaculum doni Spiritus sancti*, in quibus materia & forma Sacramenti Confirmationis consistit; ergo admittit eos per verum Confirmationis Sacramentum.

Tom. 2. Conc. p. 952. A. Antecedens probatur ex Canone 7. I. Concilii generalis Constantinopolitani, in quo sic legimus: „Eos, „qui rectæ fidei adjiciuntur recipimus secundum „subjectam hic consequentiam & consuetudinem. „Arianos quidem & Macedonianos, & Sabbatianos, & „Novatianos & Thefferadecatras, & Apollinaristas „recipimus, dantes quidem libellos, & omnem hæresim „anathematizantes signatos, sive unctos primum „sancto chrismate, & frontem, & oculos, & nares, & os, „& aures; & eos signantes dicimus, *Signaculum doni „Spiritus sancti*.

Eundem ritum in recipiendis Hæreticis præscribit Synodus Trullana Can. 95. & Methodius in Euchologio circa an. Christi 841. in quo etiam multæ referuntur Orationes quibus invitatus Spiritus sanctus, ut velit gratiam suam illis ab hæresi conversis infundere; ex quibus sic arguitur: Ubi est eadem materia, eadem

forma & idem effectus Sacramenti Confirmationis, haud dubie est idem Sacramentum: atqui in ritu quo Græca Ecclesia redeuntes Hæreticos recipit est eadem materia, eadem forma, & idem effectus Sacramenti Confirmationis; ergo ritus ille continet verum Sacramentum Confirmationis.

Arcudius L. 2. de Confirmatione c. 18. respondet Canonem Constantinopolitanum agere duntaxat de illis Hæreticis, qui apud suos Sacramentum confirmationis non perceperant, quales erant Novatiani, Theodoretus teste: quos proinde redeuntes per illud Sacramentum recipi jubet; Canonem autem Methodii nullius esse autoritatis pronuntiat, utpote qui editus sit versus an. 1240. à Methodio quodam schismatico. Vide Goarium in Euchol. p. 876. ubi integrum refert Methodii Decretum.

Verum probabilis quidem esse posset Arcudii responsio; si in laudato Canone mentio duntaxat fieret Novatianorum; sed cum alii multi nominentur Hæretici, quos nullus veterum Scriptorum dicit rejecisse Sacramentum Confirmationis, certe ad aliam responsionem est.

Resp. itaque, ritum hunc apud Græcos solemnem verum non esse Sacramentum Confirmationis, sed cæremoniam duntaxat; quamquam enim eadem materia & forma videatur esse quæ in Sacramento Confirmationis, non tamen est idem effectus, nec idem modus quo datur Spiritus sanctus in Confirmatione & in illa reconciliatoria cæremonia. 1. non est idem effectus: namque in Confirmatione datur Spiritus sanctus ad robur, ut intrepide fides Christiana adversus omnes ejus impugnatores defendatur; in illo vero ritu datur Spiritus sanctus ad remissionem peccati hærescos, ad pacem cum Ecclesia conciliandam, ad fidem firmiter conservandam; in hunc finem minister unctionem adhibet, & verba citata pronuntiat. 2. non est idem modus operandi in illo ritu, qui in Confirmatione: namque Confirmatio per se & ex opere operato gratiam confert; ritus autem ille, seu cæremonia, ex opere operantis, ratione scilicet pœnitentiæ & sinceræ cordis conversionis.

Ex sola autem materia, vel forma Sacramenti, quam Græci nonnunquam adhibent variis in casibus, colligi non debet eos verum usurpare ac celebrare Sacramentum. V. g. materiam & formam unctionis extremæ usurpant in unguendis sanis; nec tamen pro vero Sacramento, sed pro mera cæremonia hunc ritum habent. Ita testatur Goarius contra Arcudium, qui severa nimis ac præcipiti censura ritus illos quasi totidem sacrilegia proscribit: quamquam negandum non sit, his ritibus abusus aliquando fuisse nonnullos Græcos; quin & inter Latinos nonnulli oleo extremæ unctionis sanos etiam unxisse leguntur. Ita colligitur ex Sacramento S. Gregorii juxta Codicem Remensem, quem laudat Menardus notarum pag. 67. in quo hæc verba legimus, *Benedicit oleum pro infirmis, & pro populo*.

Hinc facile solvitur argumentum sic. Distinguenda major propositio: Ibi est idem Sacramentum, ubi est idem effectus, eodem modo productus, concedo: si non sit nec idem effectus, nec idem operandi modus, nego. Porro in ritu quo Hæretici recipiebantur, erat quidem eadem materia & forma, sed non erat nec idem effectus, nec idem operandi modus.

Objicies 4. SS. Patres & SS. Pontifices discrimen hoc statuunt inter Hæreticos in Ecclesia, & extra Ecclesiam baptizatos, quod priores recipiunt per manus impositionem in pœnitentiam; alios vero simpliciter per manus impositionem in Spiritum sanctum: sed ista manus impositio in Spiritum sanctum, quatenus opponitur impositioni manuum in pœnitentiam, alia esse non potest quam confirmatoria.

Major certa est ex S. Cypriano Epist. 71. ex S. Aug. L. 2. contra Cresconium c. 16. & ex Innocentio I. Epistola

Tom. 1.
Conc. p.
1274. B.

Epistolæ 22. c. 4. & 5. ubi sic loquitur: *Nostra vero lex est Ecclesia, venientibus ab Hæreticis, qui tamen illi baptizati sunt, per manus impositionem laicam tantum tribuere communionem, nec ex his aliquem in Clericatus honorem vel exiguum subrogare. At verò hi qui à Catholica fide ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet nisi per pœnitentiam suscipi, apud vos non solum pœnitentiam non agunt, verum etiam honore cumulantur. Et postea: Si quis, inquit, de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ab apostasia revertens & resipiscens redire voluerit, numquid eadem ratione poterit ad Clerum admitti, cujus commissum non nisi longa pœnitentia potest aboleri?*

Ibid. p.
1275. B.
C.

Denique idem patet ex Vigilio Epistola 2. ad Euthe-
rium. De his qui semel in Ecclesia baptizati ad Ari-
anos confugientes denuò baptizati erant, sic decernit:
Quorum tamen reconciliatio non per illam manus im-

Tom. 5.
Conc. p.
312. E.

*positionem, quæ per invocationem sancti Spiritus fit, operatur, sed per illam qua pœnitentiæ fructus acqui-
ritur, & sanctæ communionis restitutio perficitur.*
Resp. nego min. Manus enim illa impositio in Spi-
ritum sanctum, per quam recipiebantur Hæretici extra
Ecclesiam baptizati & quæ opponitur manum im-
positioni in pœnitentiam, per quam admittebantur alii
Hæretici in Ecclesia baptizati, non erat verè confirma-
toria, sed erat manus impositio in pœnitentiam levio-
rem & mitiorem, seu potius imagine & umbra pœ-
nitentiæ; altera vero manus impositio erat in pœniten-
tiam graviolem. Ratio est, quia longe majori & gra-
viori peccato se implicant, qui ab Ecclesia in qua ba-
ptizati sunt, ad hæresim deficiunt, quàm qui in hæresi
nati & educati, in ea baptizantur: unde gravior illis,

T. 9. p.
419. A. B.

quam illis injungi debet pœnitentia, quia, ut
loquitur Sanct. Augustinus Libro 2. contra Cresco-
nium cap. 16. *faciliore venia quod nondum habuerunt
accipiunt, quàm si habuissent, & tamen deseruissent.*
*Et hoc discernitur apud nos, ut aliter recipiantur qui
Catholicam reliquerunt, aliter qui ad illam primitus
veniunt. Illos enim amplius gravat desertionis crimen.*
Porro facilior illa venia qua baptizati extra Ecclesiam
recipiebantur, non posita erat in eo quòd per Confir-
mationem reciperentur, sed quòd longè mitior foret
eorum pœnitentia, atque illius imago meliùs dicere-
tur. Ut enim ratiocinatur idem S. Aug. L. 5. de Ba-
ptismo c. 23. "Manus impositio si non adhiberetur ab
hæresi venienti, tanquam extra omnem culpam esse
judicaretur: propter charitatis autem copulationem,
quod est maximum donum Spiritus sancti . . . manus
hæreticis correctis imponitur.

Ibid. p.
157. C.
D.

Eadem est responsio ad Innocentium I. Opponit
enim ibi manus impositionem in Spiritum sanctum, tan-
quàm leviolem pœnitentiam, alteri longè graviori, per
quam scilicet apostatæ recipiebantur. Sic enim seipsum
exponit S. Pontifex in Epistola 18. c. 3. "Arianos præ-
terea, cæterasque ejusmodi pestes, quia eorum laicos
conversos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ ac
sancti Spiritus sanctificatione per manus impositio-
nem suscipimus, non videtur Clericos eorum cum Sa-
cerdotii aut ministerii cuiuspiam suscipi debere digni-
tate." Porro illa manus impositio sub imagine pœni-
tentiæ non est confirmatoria.

Tom. 2.
Conc. p.
1269. D.

Neque est quòd dicas, apostatas sæpius in Ecclesia
receptos summa facilitate, & nulla fere imposita pœ-
nitentia: ita de Cerdone testatur S. Irenæus L. 3. c. 4. de
Marcione, Tertull. L. de Præscriptionibus; de quibus-
dam Novatianis S. Cornelius apud S. Cyprianum
Epistola 46. de Natali, quem discipuli Theodori Goa-
rii seduxerunt, Eusebius L. 5. c. ultimo &c. Non est, in-
quam, quòd istud opponas: namque ob certas pruden-
tiæ & œconomix causas mitiùs aliquando egit Ecclesia
cum aliquibus apostatis, qui vel seducti fuerant metu &
violentia vel maximi doloris signa demonstrabant, vel
denique poterant multos exemplo suo ad gremium Ec-

clesiæ adducere: sed casus illi singulares generalem re-
gulam confirmant, nedum infringunt.

Objicies denique S. Augustinum L. 3. de Baptismo
cap. 16. ubi ait: *Manus autem impositio non sicut Ba-*
pismus repeti non potest. Quod est enim aliud quàm
oratio super hominem? At illa manus impositio de qua
loquitur, confirmatoria; ea ipsa scilicet, in mente S. Do-
ctoris, per quam Apostoli Act. 8. visibiliter Spiritum
sanctum conferebant.

T. 9. p.
117. B.

Resp. nego min. Ibi quippe sanctus Doctor agit ge-
neratim de manus impositione, tum confirmatoria,
tum reconciliatoria. Primam negat posse repeti, ut con-
stat ex testimoniis S. hujus Doctoris antea relatis: alte-
ram vero repeti posse contendit. Institutum quippe
ac scopus S. Doctoris eo loci postulabat, ut de utraque
illa manus impositione loqueretur; vult enim probare
Spiritum sanctum inhabitantem, seu charitatem quæ
justificat in una sola Catholica Ecclesia haberi posse.
Hoc ut assequatur, solvit 1. objectionem ductam ex eo
quòd Spiritus sanctus visibiliter nunc, sicut olim, Fide-
libus per impositionem manus non concedatur; docet-
que id tantum necessarium fuisse ad commendationem
rudis fidei, & Ecclesiæ primordia dilatanda. 2. aliud
solvit argumentum, nempe impositionem manus re-
conciliatoriam, per quam peccatum hæresis dimittitur,
repeti non posse, perinde ac Baptismum; ac proinde
impossibile esse reconciliationem cum Ecclesia: re-
sponderet, illam manus impositionem alterius conditio-
nis esse à Baptismo, hunc repeti quidem non possi, illam
vero posse; quia manus impositio est oratio supra homi-
nem, oratio autem repeti sæpius potest.

Ibid. p.
116. F.

Ex quibus facillè intelligitur, in mente S. Doctoris,
secundam illam manus impositionem, reconciliatori-
am duntaxat esse, seu meram cæremoniam, per quam
redeuntes ab hæresi aliquibus in locis recipiebantur.

QUESTIO V. ET ULTIMA.

De cæremoniis Sacramenti Confirmationis.

Nostri non est instituti singularum illarum cæremo-
niarum antiquitatem, significationem, vim ac
efficaciam hic expendere, de quibus Libri Rituales:
nobis satis erit summatim ea delibasse quæ vel antece-
dunt, vel comitantur, vel sequuntur Confirmationem.

De cæremoniis quæ præcedunt Confirma- tionem.

Præter eas quæ pertinent ad consecrationem chrisma-
tis, de quibus antea diximus.

Quæres 1. an sint adhibendi patrini in Confirma-
tione.

Resp. Affirmativè: antiqua enim est praxis illa, de
qua mentio fit in Libro Sacramentorum S. Gregorii, &
in Ordine Romano. Hujus consuetudinis rationem
affert S. Th. 3. p. q. 72. art. 10. in corpore: quia scili-
cet debent recens baptizati habere à quibus erudiantur
in pugna spiritali.

Quæres 2. quinam in patrilinos elegi possint & de-
beant.

Resp. eo tantum 1. qui sunt baptizati, & confirmati:
quia qui nondum est Christianus per Baptismum, & per-
fectus Christianus per Confirmationem, idoneus non est
qui alios in fide Christiana instruere, & ad pugnam in-
formare possit. 2. S. Carolus exigit in patrilinis ut ad mi-
nus annum decimum quartum attigerint, cum non
censeantur ante istud tempus satis apti ad alios instru-
endos. 3. Excluduntur parentes illius qui confirmandus
est, propter cognationem spiritalem quam cum ipso
essent alioqui contracturi. Ut enim ait Concilium
Trid-

Tom. 14. Trid. Sess. 24. c. 2. de reformatione Matrimonii, ea
 Conc. p. cognatio quæ ex Confirmatione contrahitur, confir-
 878. A. mantem & confirmatum illiusque Patrem & matrem.
 ac tenentem non egrediatur, omnibus inter alias perso-
 nas hujus spiritualis cognationis impedimentis omnino

Tom. 15. sublati. 4. Id vult observari S. Carolus in V. Con-
 Conc. p. cilio Mediolanensi, ut ne feminis mares, nec contra,
 586. B. maribus femina, neque senioribus adolescentes, cum
 minime hoc per ætatem conveniat, compadres in Confir-
 mationis Sacramento adhibeantur, nisi id aliter ne-
 cessitas postulet. Ritus quoque est antiquus, ut com-
 parer dextera suscipiat & teneat eum quem offert Epis-
 copo confirmandum: si verò qui offertur adultæ est
 ætatis, pedem suum super dexterum pedem compatris,
 qui ipsum offert, ponit; id quod non sine mysterii si-
 gnificatione fit. Lege ritum hunc veterem in Libro Sa-
 cramentorum S. Gregorii; & in Ordine Romano.

Quæres 3. quid præscribant Canones circa mutatio-
 nem vel additionem nominis in Confirmatione.

Resp. si nomen turpe sit, vel ridiculum, vel indignum
 homine Christiano, mutari debere. Ita expressè Con-
 ciliū V. Mediolanense, Aquense an. 1585. Tolo-
 sanum an. 1590. quamquam nulla etiam exigente ne-
 cessitate mutari nomen possit, vel aliud addi. Ita ferunt
 Constitutiones Odonis Parisiensis, & Decreta Synodalia
 Ecclesiæ Remensis.

Quæres 4. quid præscribant Canones circa ablutio-
 nem frontis.

Resp. Confirmandos teneri frontem mundare seu ab-
 luere, atque aperire, antequam se sistant coram Episco-
 po. Ita Synodus Rothomagensis an. 1581. Aquensis an.
 1585. & Mediolanensis V.

Quæres 5. quid statuatur circa vestes confirmandi.

Resp. quando confirmatio immediatè post Baptis-
 mum conferebatur, confirmandos vestibus albis indui
 solitos fuisse, antequam offerrentur Episcopo. Ita Liber
 Sacramentorum S. Gregorii, Ordo Romanus, & antea
 S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. S. Ambrosius
 L. de Initiandis c. 7. S. Chrysostomus Hom. 118. Ex quo
 vero perceptio Confirmationis dilata fuit in aliud tem-
 pus, non alia habita est ratio vestium, nisi ut mundæ es-
 sent ac modestæ.

De Cæremoniis quæ comitantur Confirma- tionem.

Quinque præsertim observari possunt, scilicet tem-
 pus quo administrari solet Confirmatio, locus, ordo, &
 situs, alapa quæ ab Episcopo datur, pax & oratio supra
 confirmatos.

Tempus conferendi Confirmationem olim idem
 fuit ac Baptismi: unde cum Baptismus solemniter so-
 leret certis quibusdam diebus administrari, pariter &
 Confirmatio; de quibus diebus antea, uti de Baptismo,
 diximus. Postquam autem Confirmatio separatim à
 Baptismo fuit administrata; pro opportunitate Episco-
 pi, frequentius tamen feriis Pentecostes & Quatuor
 temporum fuit administrata. Qua autem hora confer-
 ri debeat si quæras, sanè quantum commodè fieri po-
 test, hora tertia; quia hac ipsa hora Spiritus sanctus in
 Apostolos lapsus est. Ita decernunt Concilium Mediola-
 nense V. & Aquense an. 1585.

Locus administrationis hujus Sacramenti, idem olim
 fuit qui & baptismi: primò, quolibet in loco; postea
 verò in Templis, tum Ecclesiæ Cathedralis, tum etiam

aliarum per quas Episcopus discurrere debet, ut sibi com-
 missis Fidelibus hoc Sacramentum dispenseret.

Ordinem & situm hunc esse debere refert Ordo Ro-
 manus. Primo mares, & postea feminas esse baptizan-
 das & confirmandas: deinde Concilium Mediolanen-
 se V. statuit, ut mares in Ecclesia primo à parte sua, Tom. 15.
 femina ab altera sint; sicque separatim distincti, geni- Conc. p.
 bus flexis, manibus ante pectus junctis, suo quisque or- 586. A.
 dine, pie & religiose orent: inprimisque ab omni strepitu,
 vociferatione, & inani confabulatione caveant, sed silen-
 tio sancto utantur.

Alapam in maxillam confirmati leviter infligit Epis-
 copus. Quando verò introductus sit ritus ille, planè
 incertum videtur; neque enim illius apud Veteres
 mentio occurrit. Quem verò ob finem ritus ille sit in-
 stitutus, varii variè referunt. Synodus Senonensis an.
 1524. istam reddit, ut ea percussione infantes memo-
 riam habeant se fuisse confirmatos, ne iterum confir-
 mentur. Catechismus Romanus addit, ut meminerit
 confirmatus se tanquam athletam paratum esse oportere
 ad omnia adversa invicto animo pro Christi nomine fe-
 renda.

Pax verò quæ datur confirmatis ab Episcopo, & ora-
 tio quam fundit super illos, antiquæ sunt, quarum
 mentio fit in Ordine Romano, & in Authore Libri de
 divinis Officiis c. de Sabbato sancto, & ab Amalario L.
 1. c. 27. Ratio hujus ritus est, ut intelligat confirma-
 tus, inquit Catechismus Romanus, se gratia cœlestis
 plenitudinem, & pacem quæ exuperat omnem sensum con-
 secutum esse.

De Cæremoniis quæ sequuntur Confirma- tionem.

Dux sunt præcipuæ. Prima, frons confirmati vitta
 linea seu fasciola debet circumligari, tum ne chrisma
 facile defluat, tum ut significetur acceptam gratiam dili-
 genter esse conservandam. Ita mandant Ordo Roma-
 nus, Synodus Trecentis an. 1400. Lingonensis an. 1404.
 Senonensis an. 1524. Confirmandi, inquit, vittas seu
 bandellos mundos, latos & longos secum habeant, quos
 post Confirmationem per triduum die ac nocte deferant,
 ne chrisma possit ab eis tangi.

Secunda est depositio vittæ lineæ, & chrismatis ab-
 sterio. Deponebatur vitta illa linea olim post septimum
 diem, quo frons chrismate sacro illita abstergebatur. Ita
 Ordo Romanus, Author de divinis Officiis, Hugo à S.
 Victore L. 2. de Sacramentis p. 7. c. 7. Deinde deposi-
 ta fuit post triduum; aliquando etiam post biduum, vel
 etiam post horas 24. Usus tamen ejusmodi vittarum
 talis erat, ut in arbitrio Episcopi esset dispensare. Unde
 Conc. no-
 viff. Gal-
 lia p. 93.
 Conventus Melodunensis an. 1579. ait: Vitta linea li-
 col. 1.
 gentur confirmatorum frontes, quam triduo, quo ma-
 jori honore tractetur hoc Sacramentum, portare tene-
 buntur, nisi frontes, presente Episcopo, eorum panno
 vel bombyce abstergenda curentur. De abstergenda ita
 Synodus Trecentis laudata: Bandellos post triduum ad
 Ecclesiam deferant, & confirmatus in fronte ubi chris-
 mate fuerit linitus, sale & aqua lavetur; & aqua
 in loco mundo fundenda est, ubi nequeat conculcari pe-
 dibus.

Atque hæc dicta sint de Sacramento Confirmationis;
 in quibus, si quid minùs rectum & sanum nobis incau-
 tis excidisse deprehendatur, pro non dicto ac revocato
 habemus.

F I N I S.

PRÆ-

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

THEOLOGICÆ CANDIDATIS PRÆFATIO.

DE Venerabili ac Divino Eucharistiæ Sacramento dicturi, dilectissimi Candidati, statim in admirationem rapti, cum Augustino exclamamus: *O Sacramentum pietatis! O signum unitatis! O vinculum charitatis!* O Sacramentum pietatis! in Deum scilicet Patrem, cui Unigenitus Filius, homo factus ac verus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, proprii sui Corporis & Sanguinis peculiari oblatione cultum & honorem infinitum rependit. O signum unitatis! tum Fidelium cum Christo, in quo manducatione Carnis ejus, intimè uniuntur ac incorporantur, unum quid cum ipso facti. *Qui manducat meam Carnem, & bibit meum Sanguinem*, ait ipsemet Christus, *in Me manet & Ego in illo.* Tum Fidelium inter se, quos communi quodam vinculo fidei, spei, amoris & dilectionis arctissima connexionione copulare simul & adstringere debet unius panis & calicis participatio. *Calix benedictionis cui benedicimus*, ait Apostolus, *nonne communicatio Sanguinis Christi est? & panis quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est?* Quoniam unus panis & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus. O vinculum charitatis! tum nostræ erga Christum, cui tanquam capiti nostro nexu indissolubili alligari nos & adhærescere necesse prorsus est; tum maximè ipsiusmet Christi erga nos, quæ tanta est, tam immensè ac liberaliter effusa, ut satis ipsi non fuerit vilem & abjectam carnem redemptionis ac salutis nostræ causa in se suscepisse, verum etiam seipsum, & proprii corporis sui ac sanguinis substantiam, in spiritualem animorum nostrorum alimoniam communicare nobis dedignatus non fuerit, ipsomet attestante: *Caro mea verè est cibus, & Sanguis meus verè est potus.* Et rursus: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.*

Mysteriorum omnium Christi quasi summa & compendium quoddam est Eucharistia, in qua divitias omnes ac thesauros potentix suæ, virtutis, amoris ac benevolentix in genus humanum, tanta pompa explicat ac diffundit. Per incarnationem datus nobis à Deo est: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum Unigenitum daret, ac pro nobis omnibus traderet illum;* ita nos à servitute peccati & dæmonis tyrannide liberos Deo Patri æternum asseruit, factus propitiatio pro peccatis nostris. In Eucharistia verò novo quodam incarnationis modo, novo & inaudito infiniti amoris argumento seipsum nobis intimius inserit & incorporat, propria sua carne animos pascit ac confortat. In Incarnatione, cum in forma Dei esset, semetipsum exinanivit formam servi accipiens, factus obediens Patri usque ad mortem. In Eucharistia verò non tantum in forma Dei, sed & in ipsa forma servi obducto velo ita totus regitur & obscuratur, ut totum fidei, nihil aut fermè nihil iudicio sensuum hic relinquatur; Deo Patri non tantum, sed & voci hominis Sacerdotis obsequens, de Cælo in terras advolat, ut se altaribus nostris sistat præsentem & cordibus inserat.

Commune hoc quidem est SS. Eucharistiæ, cum cæteris Sacramentis, ajunt Patres Tridentini, *symbolum esse rei sacræ, & invisibilis gratiæ formam visibilem; verum illud in ea excellens & singulare reperitur, quòd reliqua Sacramenta tunc primum sanctificandi vim habent, cum*

quis illis utitur. In Eucharistia ipse sanctitatis author ante usum est. In aliis Sacramentis adest Christus per derivatam à se interioris gratiæ ac virtutis subministrationem; in Eucharistia verò fons ipse substantialis omnium cœlestium donorum & gratiarum totum se effundit ac communicat: atque inde tanta Eucharistiæ supra cætera omnia Sacramenta dignitas & excellentia; tot *Ibid. c. 2.* & tanta, quæ in nos derivantur ac defluunt Divini amoris beneficia. *Sacramentum hoc*, ait idem Concilium, *sumi voluit Christus tanquam spirituales animarum cibum, quo aluntur & confortantur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me, & ipse vivet propter me; & tanquam antidotum, quo liberemur à culpis quotidianis, & à peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futuræ nostræ gloriæ & perpetuæ felicitatis; adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra, arctissima fidei, spei, charitatis connexionem adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.*

Mira profectò facundia exultant sancti Ecclesiæ Doctores in celebranda Sacramenti nostri *Hom. 83.* sublimitate, virtute ac efficacia. Nos, ait S. Joan. Chrysostomus, *Christus secum velut in* *in Matth.* *unam massam redigit, nec solum fide, sed & re ipsa corpus unum efficit.* Addit Homil. 45. in Joan. *Sacrum hunc sanguinem* (qui in Eucharistia propinatur) *vivam ac spirantem in nobis regis nostri effigiem reparare: hunc sanguinem perennibus undis animam irrigare ac fovere, cujus eximiam pulchritudinem ac nobilitatem marcescere ac degenerare non sinit: hunc sanguinem dignè gustatum demones fugare, & longè à nobis profligare; Angelos verò, & Angelorum Dominum ad nos allicere: hunc sanguinem animarum nostrarum salutem esse; hoc recreari animum, hoc ornari, hoc inflammari, atque ipso igne clariorem reddi & auro splendidior.* Ab hac mensa salire fontem fluvios spirituales diffundentem, juxta quem non steriles salices adnascantur, sed arbores, quæ cælum ipsum attingunt, ac tempestivos semper, & nunquam marcescentes fructus afferunt.

Saluberrimum hunc gratiarum omnium fontem miserè sibi occludunt & exsiccant Novatores, verborum Christi, non minùs quàm salutis suæ immemores ac inimici. Verbis sole ipso clarioribus Christus declarat, Eucharistiam quam Apostolis suis in ultima Cœna distribuit, esse Corpus suum & Sanguinem: *Hoc est corpus meum. Hic est calix sanguinis mei.* Non ita est, pronuntiant ex adverso Novatores, Eucharistia verè non est Corpus & Sanguis Christi, sed mera figura, imago, typus ac symbolum corporis & sanguinis. Figuris ergo & umbris nos adhuc pascit Christus in media Evangelica Lege, sicut olim veteres pasciebantur Judæi, quibus omnia in figura contingebant; ergo sub nube adhuc fumus, nec figuræ veritatis, & umbræ corpus non successit?

Tantam nihilominus ac splendidam lucem verba Christi præferunt, tam apertum præsentia realis sensum menti objiciunt, ut Lutherus ipse resistere ipsi non potuerit; qui verò contumaciùs obstitere, ii quasi inviti ac propria reclamante conscientia, ad deliria & impia delusæ imaginationis figmenta confugere coacti fuerint.

Lutherus in Epistola ad Argentinenses fatetur quidem se diu multumque animo voluisse, qua via posset fidem præsentia realis convellere; atque se plurimum ei debitum pollicetur, qui viam hanc aperiret: nihilominus tamen perspicuitate verborum Christi se victum ac superatum ingenuè agnoscit; ac compulsus fateri, verè ac realiter Corpus Christi præsens esse in Eucharistia, quamquam simul cum panis & vini substantia, quod *consubstantiationem* appellat: in quo specialis ejus error versabatur. Dubius quidem & anceps visus est aliquando Lutherus, utrum cum Corpore Christi, simul inesset anima ejus ac Divinitas, atque idcirco adorari posset vel deberet: at utrumque subinde admisit & ad mortem usque propugnavit.

Anno 1524. aut 1525. Epistola ad Pomeranum. Zuinglius Librum quidem scripsit adversus realem Christi præsentiam in Eucharistia, quam contendit meram ac nudam esse Corporis Christi figuram & imaginem: nihilominus non dissimulat se per plures annos ignorasse, ista verba: *Hoc est corpus meum*, exponi debere per ista: *Hoc significat corpus meum*, quam explicationem seu figuræ clavim didicit tantum ex Epistola Batavi cujusdam nomine Hunnii, sibi communicata per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum.

Quin Libro de subsidio Eucharistiæ scribit: *Se biduo disputasse in senatu Tigurino contra Missam & Eucharistiam, nec tamen fidem facere potuisse, (resistente sibi Scriba quodam) Est, accipi pro significat; sed tandem nocte sequenti dormienti sibi adstitisse nescio quem (ater, inquit, an albus fuerit, nihil memini) qui moneret, eum locum Exodi 12. arriperet, Est enim phasæ, id est, transitus Domini; ubi verbum, est, accipitur pro significat.* Egregia profectò probatio, somniantis hominis delirium! Hæc tamen insulsa & putida figmenta sunt, hæc fabulæ, quibus innixi Calvinistæ apertam verborum Christi: *Hoc est corpus meum*, veritatem, ad figuratum & tropicum sensum detorquent.

Calvino non omnino arrisit cruda hæc ac jejuna nimis Zuinglii figura, quasi nihil aliud subsidii afferret Eucharistia, quàm ut passionem & mortem Christi in memoriam nostram otiosè ac steriliter revocaret. Noverat longè aliam semper fuisse Christianorum omnium mentem, atque uberiores ex cœlesti illa alimonia fructus eos sperare: quapropter, ut mirus erat ille fallendi artifex, verbis in speciem ita Catholicis aliquando de Eucharistia loquitur,

ut à

ut à Zuinglio totus recedere, ac Bucero & Luthero consentire prorsus videretur. Bucerus quippe, vir callidus, sinuosus, ac rebus suis studens, metu Caroli V. Imperatoris, ne illum offenderet ac in se concitaret, realem Christi in Eucharistia præsentiam cum Luthero verbis clarissimis aliquando expressit: in Comitibus enim Augustanis anno 1529. ubi Lutherani celebrem suam fidei professionem ediderunt, ac Imperatori obtulerunt, formulam Argentinensem proposuit, in qua articulo 18. profitebatur Christum in Eucharistia dare Fidelibus *verum* suum corpus, *verumque* suum sanguinem, *verè* ab iis manducandum & bibendum in cibum potumque animarum: cui formulæ expositionem adjecit, in qua damnata duntaxat Capharnaitica manducatione, admittit simul cum pane dari *verum* Corpus Christi. Vide Hospinianum parte 2. pag. 101. Deinde post ista Comitibus edo processit ut diceret, nullam esse inter Lutheranos & Sacramentarios, nisi de nomine, controversiam, ut refert Hospinianus ibidem pag. 111. & 117. atque quidquid Lutherus per *essentialiter*, *realiter*, vel *corporaliter* intellexit, hoc totum per particulam *verè* reddi ac exprimi. Ibidem pag. 136. & pag. sequenti 137. Melanchtoni respondet, Corpus Christi *verè ac substantialiter* à nobis accipi, cum Sacramento utimur.

Calvinus ergo ut tutius incautos deluderet, isthæc omnia sibi quantum ad verba adoptanda esse putavit. In confessione ad Bucerum, apud Hospinianum pag. 171. ait, *Carnem Christi verè nobis esse cibum, & sanguinem ejus verè potum.... ita ut nos illa carnis ac sanguinis Domini substantia verè ad immortalitatem pascat, & eorum participatione vivifcet.* Et in brevi admonitione de Cœna Domini, inter Epistolas pag. 395. dicit, *nos illic recipere corpus ac sanguinem Domini, non phantasia, aut apprehensione mentis; sed re ipsa ita nobis offerri, ut vera substantialique unitate cum ipso cohæreamus.* In secunda verò defensione adversus Westphalum asserit, *in eo à nobis distare veteres Patriarchas, quod substantialis hodie manducatio est, quæ tunc esse non potuit.... ut vitam ex ejus substantia hauriamus.* Denique Lib. 4. Inst. c. 27. n. 10. docet, *rem signatam (hoc est, corpus Christi) offerri & exhiberi omnibus, qui ad illud spirituale epulum accumbunt (etiam indignis, ab iisque percipi) quamquam à Fidelibus solis cum fructu percipitur.* Eodem cap. n. 11. *Non intelligentia duntaxat, inquit, aut imaginatione res transigitur, sed participes substantiæ ejus nos sumus.* Et nu. 32. agnoscit arcanum in Eucharistia latere miraculum, quod & naturæ fines & humani ingenii captum longè superet; sublimius illud esse, quàm ut ingenio comprehendere aut verbis enarrari possit. Hinc Calviniani in Synodo Ruppelleni anno 1571. agentes adversus eos, qui non recipiunt *substantia* vocabulum; & adversus eos, qui à Cœna substantiam ipsam Carnis Christi excludebant: *Damnamus, inquit, eos qui non recipiunt substantiæ vocabulum.*

Quapropter Calvinus Augustanam Lutheranorum Confessionem probavit an. 1529. ut patet ex ejus Epistola ad illustrissimum quemdam Germaniæ Principem, pag. 324. & anno 1536. juravit & ipse quoque in concordiam à Bucero cum Lutheranis initam Wittembergæ. Anno pariter 1549. pari flexibilitate societatem pepigit cum Tigurinis.

Ab illa speciosa verborum Calvini forma cavete vobis diligenter, dilectissimi Candidati, tota enim insidiosa est, fraudis & doli plena pro innata Hæreticorum omnium indole ac ingenio. Totus à Zuinglio se recedere dolosus ille fingit, & cum Lutheranis agnoscere Eucharistiam non nudam esse ac vacuum corporis Christi figuram, imò ipsam corporis *substantiam* unà cum symbolis nobis in ea porrigi: at fallit; substantiam quippe non intelligit realiter seu corporaliter præsentem, sed præsentem duntaxat per fidem aut virtutem à Christo ipso diffusam. Quapropter Concil. Tridentinum ad omnem præcavendam fraudem, & ipsi occludendam quamcunque elabendi viam, docet, Christum in Eucharistia præsentem adesse *verè, realiter ac substantialiter*: *verè*, non per figuram & imaginem; *realiter*, non objectivè tantum ac per fidem; *substantialiter*, non tantum per efficaciam & virtutem à Christo diffusam.

Qua etenim fronte *substantiam* corporis Christi realiter in Eucharistia præsentem admittere se asseverare potest perfidus hæresiarcha, qui ex professo docet ac contendit.

I. Cum Zuinglio, ista Christi verba: *Hoc est corpus meum*, de figura & signo intelligenda esse; Lib. 4. Instit. c. 17. nu. 1. eos proinde qui in solemnibus Cœnæ verbis, *Hoc est corpus meum. Hic est Sanguis meus.* *Præcisè litteralem sensum urgent, ejus tanquam præposteros interpretes à se repudiari; se enim extra controversiam ponere, figuratè accipienda esse, ut panis & vinum dicantur id quod significant; neque vero novum aut insolens videri debere, ut per metonymiam ad signum transferatur rei significatæ nomen, cum passim in Scripturis ejusmodi locutiones occurrant: sicut ipsemet loquitur in concordia cum Tigurinis inita anno 1549. apud Hospinianum, pag. 212.*

II. *Quod carnis suæ esu ac sanguinis sui potione, quæ hic figurantur, Christus animas nostras per fidem Spiritus sancti virtute pascat, id non proinde accipiendum, quasi aliqua fieret substantiæ vel commixtio, vel transfusio; sed quoniam ex carne semel in sacrificium oblata & sanguine in expiationem fuso vitam hauriamus.* Ibidem.

III. Christum, quatenus homo est, non alibi quàm in cœlo, nec aliter quàm in mente ac fidei intelligentia esse quærendum; atque ita Christum à nobis tanto locorum intervallo distare quantum cœlum abest à terra. Ibidem.

IV. Inter opiniones, quæ rejici & repudiari debent collocat eam, quæ asserit, Corpus Christi *ſubſtantialiter* & *ſubſtantialiter* aſſe in Cœna. Ita in deſenſione contra Weſtphalum, pag. 77. inter Opuscula.

V. Qua fide ac ſinceritate cum Tigurinis concordiam & ſocietatem inire Calvinus potuit, quos non ignorabat nullum in Euchariftia peculiare miraculum agnoſcere, nec ferre poſſe ut diceretur, *ſubſtantiam* Chriſti in ea percipi, aut Chriſtum ſubſtantialiter comedi? Ibidem apud Hoſpin.

VI. Denique, ſi Chriſtum ſubſtantia corporis præſentem agnoſcunt in Euchariftia, ut quid Catholicos, qui ſic credunt, ac Chriſtum præſentem adorant, velut idololatraſ traducunt ac criminantur?

Agnoscite hic, dilect. Cand. quæ ſit hæreſeos & Hæreticorum indoles ac ingenium, quàm leve ac inconstans, quàm ſibi ipſi contrarium ac malè cohærens. Si Calviniftis licuit ſenſum figuratum verbis Chriſti, *Hoc eſt corpus meum*, aſſingere; quidni pariter Socinianis, quos illi tamen tam durè exagitant & infeſtantur, licitum erit, hanc Chriſti ſententiam: *Ego & Pater unum ſumus*, de figurata & metaphorica unionem, affectus ſcilicet & amoris, non naturæ atque ſubſtantia, interpretari? maximè cum apud illos omnes ratum ac conſtitutum ſit, fidei controverſias non ex publica Eccleſiæ auctoritate ac judicio, ſed ex privatorum ſpiritu ac ſenſu dirimenda eſſe; unde tot errorum monſtra, tot fanaticorum hominum deliria enaſcuntur: nullus quippe illorum eſt qui non gloriatur ſe privato illo Dei ſpiritu duci ac dirigi. Quis ergo inter eos judex ſedebit? Quis pullulantes in dies de Religione diſcordias ſedabit? nullus proſectò; unde æternas illas eſſe ac interminabiles, & uniuſcujuſque arbitrio Religionem permitti omnino neceſſe erit. Quis porro ſana mentis credat unquam, tam improvidè à Chriſto Domino conſtitutam Eccleſiam ſuam, ut nulla ſit in ea publica & aperta regula, ſemper ſubſiſtens, vivens ac ſpirans, cujuſ auctoritate ac imperio ſuperbi animorum motus, & lites circa Religionem componi ac comprimari poſſint? Habemus obligatam Chriſti fidem ac certam promiſſionem: *Vobiscum ſum omnibus diebus. Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi adverſus eam non prævalebunt.* Suprema autem illa fidei regula, quænam eſt? Scriptura & Traditio. Scripturæ verò ac Traditionis ſenſum legitimum nobis aperire ac declarare, ad quos pertinet? Ad privatum cujuſlibet hominis arbitrium? apage delirium. Ergo ad Romanum Pontificem, qui viſibile eſt Caput Eccleſiæ, qui primas partes habet in rebus fidei definiendis; ad Episcopos Capiti ſuo adunatos & cohærentes, quos *ſpiritus ſanctus poſuit Episcopos regere Eccleſiam Dei*; quos *qui audit, Chriſtum audit, qui ſpernit, Chriſtum ſpernit*: ad quos Chriſtus ipſe immorigeros ac contumaces, ut corrigantur, remittit. *Dic Eccleſiæ: Quod ſi Eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Quotquot igitur vivam hanc ac certiffimam fidei noſtræ regulam non audiunt nec ſequuntur, ii, non alio, quàm proprio ſuo ac privato ſenſu ducuntur; & quamquam exteriori quodam vinculo corpori Eccleſiæ adhæreſcant adhuc, intus tamen, animo atque ſententia, coram Deo, & in foro, ut ajunt, conſcientiæ, ab eo præciſi ſunt & alieni; quales eſſe Hæreticos omnes occultos, communis & trita eſt apud Theologos ſententia. Verum his obiter hic prælibatis, de quibus fuſius à nobis alibi diſputatum eſt.

Obſervate, dilect. Candidati, Calviniſtas non modò ſubſtantiam, ſed & originem ipſam Catholici dogmatis realis præſentia novo, & ad nos uſque inaudito, figmento corrumpere & adulterare tentaffe; quamquam diſcordes ſint inter ſe in fingenda prima huiusce dogmatis apud nos origine.

I. Fingunt eorum nonnulli cum Blondello, Anaſtaſium Sinaitam circa annum Chriſti 636. & Epiphanium Diaconum octavo ſæculo in Concilio generali Nicæno II. Actione 6. dogma præſentia realis primùm invexiſſe. Claudius verò aliis factus audacior, illius originem ducit à Paſchaſio Radberto Corbejenſis Monafterii Abbate, in Libro quem *de Corpore & Sanguine Domini* ſcripſit verſus annum 831.

Somniabat ergo ſanctiſſimus Martyr & Episcopus Ignatius, vir Apoſtolis coævus, qui etiam Chriſtum ipſum in carne ſe aliquando viſiſſe teſtatur, ſomniabat, inquam, cum ſcribens ad Smyrnaeos contra ſui temporis Hæreticos Simonianos, Menandrianos, &c. ex ipſa Euchariftia demonſtrabat veram, non phantaſticam, non fictam & umbratilem carnem in Chriſto fuiſſe. *Ab Euchariftia, inquit, & oratione* (ſeu ut alii legunt,) *oblatione abſtinent, eo quod non conſiteantur Euchariftiam carnem eſſe Salvatoris noſtri JESU Chriſti, quæ pro peccatis noſtris paſſa eſt.* Somniabat & Juſtinus Philoſophus & Martyr ſecundo ſæculo, cum Apologia ſecunda pro Chriſtianis ſcripta anno 150. deſcribens Chriſtianorum huius ævi conventus, ait: *Alimentum hoc apud nos vocatur Euchariftia. . . Non ut communem panem, neque communem potum iſta ſumimus, ſed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jeſus Chriſtus Servator noſter, & carnem & ſanguinem ſalutis noſtræ cauſa habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipſo proſecti gratia actæ ſunt, alimoniam, unde ſanguis & caro noſtra per mutationem aluntur, incarnati illius Jeſu carnem & ſanguinem eſſe edocti ſumus.* Tum oſtendit Chriſtum verbis iſtis: *Hoc eſt Corpus meum. Hic eſt Sanguis meus*, panem & vinum conſecraſſe, ac præcepiſſe Apoſtolis ut idem ipſi ſubinde obſervarent ac facerent. Nihil proſectò clarius, diſertius nihil proferri poteſt, & quidem longè ante tempora

Anaſtaſ.

Anastasio, Epiphania Diaconi, & Paschasii. Longè pariter antea dixerat D. Chrysostomus *Hom. 83. paulò antè hic laudatus: Christus noscum velut in unam massam redigit, nec solum fide, sed in Matib. & re ipsa corpus unum efficit.*

Atque ut multa hujuscemodi alia hic prætermittam, quæ in decursu hujus controversiæ vobis exponemus, dilect. Candidati, quid. quæso, aliud, quàm Eucharistiam subindica-
bat verus illa & pervulgata Gentilium in Christianos criminis infanticidii accusatio? Quid *in-*
fans ille farre contextus & occisus, cujus Christiani sitienter sanguinem lambunt, & certatim
membra discerpunt? sicut accusat Cœcilius apud Minutium Felicem in Octavio. Quid illa *Minut.*
Thyestæ cœnæ, & incestuosi Oedipi concubitus, de quibus Christiani veteres à servis suis rei *Fel. p. 8.*
traducebantur, quasi suis in conventibus nocturnis promiscuè commixti carnem infantis co- *Apud Eu-*
mederent? Quid, inquam, accusatio illa designabat? Nisi usum Eucharistiæ, de qua con- *seb. Lib.*
fusè ac subobscurè nonnihil à delatoribus audiverant. Ita fieri solet in iis rebus, quæ fama tan- *S. Hist.*
tùm ac rumore quodam confuso circumferuntur, in quibus est aliquid veri falso admixtum. *c. 1.*
Fundamentum seu potius occasio intentatæ adversus Christianos infanticidii accusationis, ve-
rum supposebat, nempe à Christianis verum manducari Corpus Christi & bibi Sanguinem.
En ipsa rei veritas, quam multis falsis ac putidis fabulis Gentiles adulterabant, asserendo vi-
vum corpus in partes dilaniari ac modo cruento ad manducandum discerpi: qua putida ca-
lumnia nihil falsius, absurdius nihil, & à moribus Christianorum magis alienum poterat excogi-
tari.

II. Fingunt cum Claudio pseudo Evangelii apud Carentonenses olim Administro, rem om-
nium absurdissimam; Paschasium scilicet Radbertum primum dogmatis realis præsentia au-
thorem fuisse nono sæculo, ejusque doctrinam, faventibus sæculi decimi tenebris, quo scelus
& ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium Christianorum animos sensim ita oc-
cupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui
primævam fidem, ut fingit Claudius, excitare conatus est, tanquam novatorem & hæreticum
hominem exagitaverint ac proscripserint. En fabella quam excogitavit & arte summa exorna-
vit Claudius, ut suos detineret ac falleret.

Verùm quàm frivola & vana illa sit, vel hoc uno aperto ac simplici argumento demonstra-
tur. Omnis in avita fide immutatio, sua novitate semper perturbat & universam commovet
Ecclesiam. Ubi primum Arius Christo, Macedonius Spiritui sancto Divinitatem detrahere;
Nestorius duas in Christo Personas, Eutyches unam Naturam, contra publicam & receptam
fidem prædicare tentarunt, universa statim insurrexit & reclamavit Ecclesia, commoti Episco-
pi, celebrata Concilia, divisi ab Hæreticis Catholici. Nihil porro tale contigisse legimus
quando Paschasius Librum suum de Corpore & Sanguine Christi evulgavit; nullus adversus
ipsum tumultus, nullus insurrexit Episcopus, nulla convocata, ut damnaretur, Synodus.
Id verò moraliter fieri non posse (si Paschasius in fide innovavit) judicabit, quisquis vel mini-
mum habuerit rerum humanarum usum, & ad nativam ingenii humani conditionem vel le-
viter attenderit; maximè verò in mysterio Eucharistiæ, quod non ad meram & simplicem fidei
speculationem, sed ad usum & praxim pertinet, sumendo nempe, adorando. In hypothesi
autem Calviniana, necesse est supponere Fideles ante Paschasium, novem sæculorum tractu
credidisse Christum in Eucharistia realiter præsentem non adesse, sed ab illa absentem, nec con-
sequenter adorandum: medio verò sæculo nono, de repente, promovente Paschasio, fidem
illam immutatam fuisse, ac de uno extremo Fideles ad aliud extremum transisse, à denegata
scilicet præsentia reali, ad eam apertè profitendam; à non adoranda Eucharistia, ad illius ado-
rationem. Quis verò facile sibi unquam persuaserit, populum Christianum in rebus ad Reli-
gionem pertinentibus adeò tenacem ac fervidum, patienti ac pacifico animo sustinuisse, se ad
novam fidem, novumque adorationis cultum tam subito ac de repente transferri? Quis putet
Summos Pontifices, Episcopos, Pastores, universam denique Ecclesiam siluisse & obdor-
muisse? Tam singulari privilegio caruit profectò Religionis Christianæ prædicatio ac propaga-
tio, contradicentibus scilicet & undequaque frementibus Paganis & Hæreticis; caruere Apo-
stoli, virique Apostolici, tot laboribus, persecutionibus ac immanibus suppliciis ad mortem
usque attriti. Unus scilicet Paschasius, simplex primum Monachus, deinde Abbas Corbe-
jensis, sine ullo vel miraculorum, vel armorum, pecuniarum, aut Magnatum præsidio, si-
ne arte, coitione, præhensione haud dubiè, in omnium Fidelium animos tacitè illapsus,
tantam novitatem placidè invehere potuit, momento oblitterata veteri & contraria doctrina tot
sæculorum tractu confirmata. O rem incredilem! ô inauditum prodigium! Quàm longè alia
fuit Berengarii fors ac conditio! Cùm ille sæculo undecimo Paschasii doctrinam circa realem
præsentiam, ab uno duntaxat sæculo (si fabellæ Claudii locus sit) inductam, cœpit, impugna-
re, undequaque, vel ipsis Calvinianis fatentibus, universa reclamante Ecclesia oppugnatus,
multisque in Conciliis tanquam hæreticus publicè damnatus ac proscriptus fuit. Quidni pari-
ter reclamasset Ecclesia, ubi Paschasius novum præsentia realis (ut putant) errorem induxit?
Cur tam durè exagitatus Berengarius, qui primævam & avitam, ut Claudio videtur fidem
ac doctrinam Eucharistiæ revocabat; è contra verò tam benignè, imò & honorificè exceptus
Paschasius, qui doctrinam hanc tam strenuè oppugnabat? Verùm fabulas mittamus, dilect.

Candidati, avitam, quam à Patribus accepistis præsentia realis fidem ac doctrinam omni explosa novitate strenuè propugnate. In ipsa enim Catholica Ecclesia, ait egregiè Vincentius Commo-
 nis. c. 3. Lirinensis, magnopere curandum est, ut id teneamus, quod ubique, quod semper, quod ab
 De Præ- omnibus creditum est. Et Tertullianus: Hoc est, inquit, testimonium veritatis..... ex ipso
 scrip. p. ordine manifestatur, id esse dominicum & verum, quod sit prius traditum; id autem extra-
 213. neum & falsum, quod sit posterius inmissum.

Unum hic ad vestram informationem prætermitti non debet, ab ipso scilicet realis Christi in Eucharistia præsentia capitali dogmate, tanquam à radice ac fundamento, Catholicam de incruento Missæ Sacrificio, quo nihil præstantius, salubrius nihil nobis esse potest, fidem ac doctrinam pendere. Nulla unquam fluxit ætas, nulla extitit tam barbara natio, quæ non censuerit Deo sacrificandum esse; est nimirum sacrificium Divinitatis census. In qualibet ætate,
 2. 2. q. 85. art. 1. & apud quaslibet hominum nationes, ait S. Thomas, semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio. Et S. Augustinus Lib. 10. de civit. Dei, cap. 4. Quis, ait, sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit? Quam porro antiquus sit in sacrificando Dei cultus, duo illi fratres Cain & Abel satis indicant, quorum majoris Deus reprobavit sacrificium, minoris aspexit. Et cap. 19. Nec ob aliud, pergit, fallaces illi (spiritus) superbe sibi hoc exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt.

Denique Lib. 20. contra Faustum Manichæum, cap. 21. Quamvis in Memoriis Martyrum, inquit, constituamus altaria, quis Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo qui Martyres coronavit, quam doctrinam egregiè confirmavit Conc. Trid. Sess. 22. cap. 3.

Jamdiu Prophetarum oraculis Deus prædixerat abroganda fore sacrificia vetera, & novum longè præstantius substituendum illis esse. Polluent Romani, ait Daniel cap. 11. v. 31. San-
 Tuarium fortitudinis, & auferent jugè sacrificium, & dabunt abominationem in desolationem. Et Malach. c. 1. v. 10. & 11. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum; & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur & offertur nomini meo oblatio munda. Præsens hic, offertur, pro futuro, more Prophetarum, sumitur. Ad istud Malachia vaticinium respexisse videtur Christus, cum Mulieri Samaritanæ dicebat, Joan. 4. v. 21. Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. Et v. 23. Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate. Manifestum certè est, Christum eò loci non loqui de sola simplici & interiori adoratione, quæ ubique licita est, nec loco alligata, sed de adoratione publica atque solemnī per sacrificium, quod futurum asserit 1. non in carne & sanguine, ut apud Judæos, sed in spiritu. 2. in veritate, non in typo, figura & errore, ut apud Samaritanos.

Quæ porro est oblatio illa munda, quæ omni loco debet offerri? An mera figura seu imago, repræsentatio & commemoratio passionis ac mortis Christi, sicut Novatores, & cum ipsis nuperus Scriptor F. le Courayer, contendunt? non ita certè. Pronis auribus & animis excipite, dilecti. Cand. verba Concilii Trident. Sess. 22. cap. 1. Dominus noster, inquit Concilii Patres, etsi semel seipsum in ara crucis morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternam illi redemptionem operaretur, quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, in cæna novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponse suæ Ecclesiæ, visibile, sicut hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsentaretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit; & eisdem eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit.

Et rursus cap. 2. Quoniam, ait Concilium, in divino sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur (aures hic arrigat F. le Courayer) & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel semetipsum cruentè obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Rationem statim profert Synodus: Una enim, pergit, eademque est hostia; idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.

Aurea profectò verba & sole ipso splendidiora, ad errorem Novatorum confodiendum, & in perpetuas tenebras amandandum. Quippe si Christus Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, si idem ipse natura & substantia Christus in nostro sacrificio continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semetipsum modo cruento & sanguineo obtulit; si una & eadem est
 utro-

utrobique hostia, unus & idem offerens, sola offerendi ratione diversa, quam projecta temeritatis & audaciæ est F. le Courayer, cum scribit sacrificium Altaris esse duntaxat nudam figuram, imaginem, representationem, ac commemorationem sacrificii Crucis, atque ipsa etiam seposita & exclusa reali Christi præsentia, totam & essentialem sacrificii Missæ substantiam in integro subsistere?

Jussit equidem Christus ut in sui commemorationem incruentum offerremus sacrificium: at non dixit unquam, sacrificium illud nudam ac meram esse sacrificii crucis figuram & imaginem, nusquam dixit, commemorationem præteriti sacrificii crucis excludere rei præsentis, id est, oblationis Christi incruentæ, veritatem ac substantiam. Christus in Altari præsens velut in statu quodam mortis constitutus, speciebus panis & vini totus obvolutus, verbis consecrationis, quasi mystico ac spirituali gladio immolatur, quæ immolatio si substantiam Christi spectaveris, eadem est cum immolatione cruenta, quæ in cruce peracta fuit, *una enim & eadem utrobique est hostia, idem & offerens, sola offerendi ratione diversa.* Concludite igitur mecum, dilecti. Cand. & aliis mentibus vestris infigite, sacrificium Missæ, tametsi commemorativum ac representativum crucis, verum nihilominus esse, reale ac propriè dictum, quo fructus sacrificii Christi nobis applicatur; ac consequenter commemorationem illam quam perpetuò Novatores nobis opponunt, esse quidem motivum vel finem nostri sacrificii, non integram ejus naturam aut substantiam.

T. 1. c. 4.
p. 160.
161. &
162. &c.

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De sacrosancto Eucharistiæ Sacramento. Sessioe XXIII.

CAN. 1. Si quis negaverit, in sanctissimæ Eucharistiæ Sacramento contineri verè, realiter, & substantialiter corpus & sanguinem unà cum anima & divinitate Domini nostri Jesu Christi, ac proinde totum Christum; sed dixerit tantummodò esse in eo, ut in signo, vel figura aut virtute; anathema sit.

Can. 2. Si quis dixerit, in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, unà cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini; quam quidem conversionem Catholica Ecclesia aptissime transubstantiationem appellat; anathema sit.

Can. 3. Si quis negaverit, in venerabili Sacramento Eucharistiæ sub utraque specie, & sub singulis cujusque speciei partibus, separatione facta totum Christum contineri; anathema sit.

Can. 4. Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiæ Sacramento non esse Corpus & Sanguinem Domini nostri Jesu Christi, sed tantum in usu, dum sumitur, non autem ante vel post; & in Hostiis seu particulis consecratis, quæ post communionem reservantur vel supersunt, non remanere corpus Domini; anathema sit.

Can. 5. Si quis dixerit, vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema sit.

Can. 6. Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei Filium non esse cultu latriæ, etiam externo, ado-

randum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum, neque in Processionibus, secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctæ ritum & consuetudinem, solemniter circumgestandum, vel non publicè, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias; anathema sit.

Can. 7. Si quis dixerit, non licere sacram Eucharistiam in Sacrario reservari, seu statim post consecrationem astantibus necessariò distribuendam; aut non licere, ut illa ad infirmos honorifice deferatur; anathema sit.

Can. 8. Si quis dixerit, Christum in Eucharistia exhibitum, spiritualiter tantum manducari, & non etiam sacramentaliter ac realiter; anathema sit.

Can. 9. Si quis negaverit, omnes & singulos Christi fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum juxta præceptum sanctæ Matris Ecclesiæ; anathema sit.

Can. 10. Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit. Et ne tantum Sacramentum indignè, atque ideo in mortem & condemnationem sumatur; statuit atque declarat ipsa sancta Synodus, illis quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia Confessoris necessario præmittendam esse Confessionem Sacramentalem. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu etiam publicè dubitando defendere præsumpserit, eo ipso excommunicatus existat.

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De communione sub utraque specie, & parvulorum. Sessione XXI.

CAN. 1. Si quis dixerit, ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistiæ Sacramenti sumere debere; anathema sit.

Can. 2. Si quis dixerit, sanctam Ecclesiam Catholicam non iustis causis & rationibus adductam fuisse, ut laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicaret, aut in eo errasse; anathema sit.

Can. 3. Si quis negaverit, totum & integrum Christum omnium gratiarum fontem & authorem, sub una panis specie simul, quia, ut quidam falsò asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur; anathema sit.

Can. 4. Si quis dixerit, parvulis, ante-

quam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; anathema sit.

Duos verò articulos, aliàs propositos, nondum tamen excussos, videlicet, An rationes, quibus sancta Catholica Ecclesia adducta fuit, ut communicaret laicos, atque etiam non celebrantes Sacerdotes, sub una tantum panis specie; ita sint retinendæ, ut nulla ratione Calicis usus cuiquam sit permittendus: &, An, si honestis & Christianæ charitatis consentaneis rationibus concedendus alicui, vel nationi, vel regno Calicis usus videatur, sub aliquibus conditionibus concedendus sit; & quænam sint illæ, eadem sancta Synodus, in aliud tempus, oblata sibi quamprimum occasione, examinandos, atque definiendos reservat:

CANONES CONCILII TRIDENTINI

De Sacrificio Missæ. Sessione XXII.

CAN. 1. Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium, aut quòd non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.

Can. 2. Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi, aliique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit.

Can. 3. Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumentis; neque pro vivis, & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit.

Can. 4. Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo Christi sacrificio, in Cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema sit.

Can. 5. Si quis dixerit, imposturam esse,

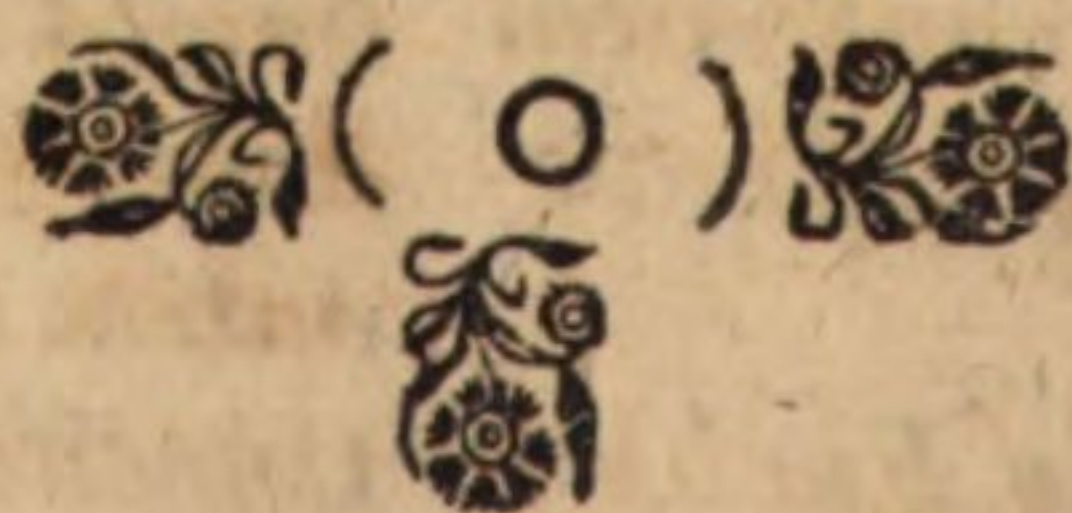
Missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit; anathema sit.

Can. 6. Si quis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse; anathema sit.

Can. 7. Si quis dixerit, ceremonias, vestes, & externa signa, quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis, quàm officia pietatis; anathema sit.

Can. 8. Si quis dixerit, Missas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, illicitos esse, adeoque abrogandas; anathema sit.

Can. 9. Si quis dixerit, Ecclesiæ Romanæ ritum, quo summissa voce pars Canonis, & verba consecrationis proferuntur, damnandum esse; aut lingua tantum vulgari Missam celebrari debere, aut aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quòd sit contra Christi institutionem; anathema sit.

PRÆLECTIONES THEOLOGICÆ DE AUGUSTISSIMO EUCHARISTIÆ SACRAMENTO.

ANCTUS Thomas 3. parte à qu. 73. ad 83. omnem de Sacramento Eucharistiæ controversiam complexus est, quam ad istas Quæstiones revocamus.

Prima est de nominibus, figuris, ac definitione Eucharistiæ.

Secunda, de veritate & existentia Eucharistiæ, seu de vera, reali & substantiali præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia.

Tertia, de modo hujus præsentia, seu de transubstantiatione.

Quarta, de natura, materia, & forma Sacramenti Eucharistiæ.

Quinta, de causis Eucharistiæ.

Sexta, de necessitate Eucharistiæ.

Septima, de effectibus Eucharistiæ.

Octava, de Sacrificio Missæ.

Hanc verò octavam Quæstionem in multos distribuimus Articulos, quibus omnem de incremento Missæ sacrificio controversiam complectemur, nihil, ut speramus, omissuri ad plenam Candidatorum nostrorum, quod unum intendimus, instructionem ac informationem.

QUÆSTIO I.

De nominibus, figuris ac definitione Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

De variis nominibus Eucharistiæ.

PRO varietate rerum ac circumstantiarum quæ in celebratione ac dispensatione augustissimi hujus Sacramenti occurrunt, variis insignitur nominibus, quæ reperuntur, vel ab actione per quam conficitur; vel à materia in qua conficitur; vel à re quam continet; vel à tempore institutionis; vel à loco in quo celebratur; vel à suscipientibus; vel ab effectibus quos producit, & fine ad quem destinatur.

Inter illa autem varia nomina, quædam sunt in sacris Litteris expressa, quædam ex illis deducta: plurima Patrum religio ac pietas addidit, quæ Ecclesia usu suo consecravit. De his omnibus strictim hic agendum.

Ab actione per quam conficitur Eucharistia.

Dicitur 1. *Eulogia*. In usu autem ac phrasi Scripturæ, *ευλογειν*, benedicere; seu *ευλογία*, benedictio; &, *ευχαριστιν*,

gratias agere; seu *Εὐχαριστία*, gratiarum actio, idem significant, ut videre est in multis Scripturæ locis.

Eulogia autem ista, seu benedictio, & gratiarum actio duo respicit, Deum scilicet, & symbola sacra: Deum directè ac primariò, tanquam fontem omnium bonorum, cui pro collatis beneficiis gratias agimus, & à quo nova semper postulamus; symbola sacra secundariò & quasi indirectè, quia effectum nostræ ad Deum orationis ipsis apprecamur, postulantes ut ea Deus sanctificet, immutet, & ab usu communi ad sacrum, divinum ac religiosum traducat, ea in corpus ac sanguinem suum convertendo: quo sensu dixit Apostolus 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Benedictio quippe, inquit Estius in hunc locum, est bona precatio, qua scilicet rei alicui vel persona bene precamur. Quæ quidem benedictio, quatenus precatio, Deum respicit: ipsum tamen benedicendi verbum transit in rem, vel personam, quæ, vel cui benedicuntur. Hinc est quod Scriptores Ecclesiastici dicant, benedictione fieri seu confici corpus Christi: in ipsa autem benedictione includunt verba quibus consecrari solet Eucharistia, partem pro toto usurpando, sed de his inferius.

Illud autem discriminis esse inter benedictionem Dei & hominum observant Scriptores Ecclesiastici, quod Dei benedictio, sicut & ejus dictio, seu verbum & imperium, semper sit efficax. Dixit, & facta sunt. Psalm. 32. v. 9. Benedictio vero hominum, cum in precibus sit posita, non semper effectum assequitur exceptis tamen Sacramentis quorum forma in oratione posita est: tunc enim oratio id certo efficit, quod significat. Christus autem in conficienda Eucharistia usus est benedictione supra panem & vinum, tum quia solebat eam præmittere, cum maxima edere vellet miracula, ut in multiplicatione quinque panum &c. maximum autem editurus erat in Eucharistiæ Sacramento, convertendo scilicet panem & vinum in proprium corpus & sanguinem suum. Tum quia moris erat apud Judæos, cum cibum capere vellent, precationem ante recitare morem hunc retinere Christiani. Tum qui solebant iidem Judæi convivium illud in quo edebatur agnus paschalis, poculo claudere quod dicebatur *ποτήριον ἐὺλογίας*, poculum benedictionis; vel, ut loquitur S. Paulus, *ποτήριον ἑὺλογίας*, poculum laudis: quo respexit Syrus interpres, cum verba Apostoli ita vertit, *poculum laudationis*.

Aliquando verum benedicere accommodatur iis rebus quæ sanctificantur ad usus humanos. Sic S. Paulus 1. ad Timoth. 4. vers. 4. ait: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione perci-*

percipitur: sanctificatur enim per verbum Dei & orationem.

Euseb. p. 193. Tom. 2. Conc. p. 1247. B. Tom. 1. Conc. p. 1511. A. Tom. 3. Conc. p. 404. A. Tom. 4. p. 862. & 863.
Eulogiæ vocantur à Scriptoribus Ecclesiasticis illæ consecratæ Eucharistiæ partes, quæ insignum mutuæ communionis ac charitatis ad absentes Episcopos & Presbyteros per Parochias mitti olim solebant. Morem hunc autem à Melchiade S. Pontifice inductum fuisse, narrat in ejus vita Damasus: eum indigitat S. Irenæus apud Eusebium Lib. 5. Hist. cap. 24. Innoc. I. Epistola ad Decentium; & Synodus Laodicensis, quæ illum in Oriente abrogat. Sancta, inquit can. 14. nullo modo, causa Eulogiarum tempore paschalis festi, ad alias Parochias debent destinari. Concilium quoque Alexandrinum relatum parte prima Concilii generalis Ephesini, Eucharistiæ partes vocat mysticas benedictiones, græcè εὐλογία. Ita quoque S. Cyrillus Alexandrinus Lib. 10. in Joannem.

Vocarunt etiam Eulogias, superstites ex Fidelium oblatione partes panis, quas Sacerdos singulari benedictione sanctificabat, & expletis Sactis iis distribuebat, loto Eucharistiæ, qui ob aliquod impedimentum ad sacram mensam accedere non potuerant, & ad absentes quoque in signum communionis mittebat. Tali Eulogiæ mentionem faciunt Clemens Romanus, aut quisquis author est Constitutionum Apostolicarum Lib. 8. cap. 31. S. Dionysius cap. 3. Hierarchiæ; Concilium Laodicenum citatum can. 49. Concilium Narnetense can. 9. Theophilus Alexandrinus can. 7. Græci vocant, antidora, quia dantur loco doni, seu Eucharistiæ, cujus vices utcumque supplebant. Illis autem duntaxat distribui poterat panis ille benedictus, qui jus habebant ad communionem; cæteris negabatur, quibus vel nondum patebat aditus ad Eucharistiæ, vel ob aliquod crimen interclusus erat, quales erant Catechumeni, pœnitentes, & abstinenti à communione. Ita expressè mandat Theophilus Alexandrinus can. 7. Catechumenis revera aliqua Eulogia concedebatur, ut colligimus ex S. Augustino L. 2. de peccatorum meritis & remissione cap. 26. Quod accipiunt, inquit, quamvis non sit corpus Christi sanctum est tamen, & sanctius quàm cibi quibus alimur, quoniam Sacramentum est (laxio i scilicet sensu.) Verum incertum planè est, quidnam illud fuerit, an panis benedictus, an tantum sal quod Catechumenis dari solebat, ut ex eodem S. Augustino L. 1. Confess. c. 11. & Concilio III. Carthaginensi can. 5. colligimus, an utrumque simul.

Tom. 1. Conc. p. 496. B. Tom. 9. Conc. p. 470.
Hæc Eulogiæ alia erant publicæ, quæ in publicum communionis signum à ministris publicis deferbantur; alia privata, quas amici ad se mutuo mittebant, de quibus loquitur S. Augustinus Epistola 31. alias; 4. ad Paulinum.

T. 10. p. 62. E. F.
Dicitur 2. Usitato ac communi nomine Eucharistia, cujus nominis usus per antiquum est in Ecclesia, & in SS. Ignatio Epistola ad Philadelphios, Justino Apolog. 2. Irenæo L. 4. c. 34. Cypriano Epistola 10. & 11. Cyrillo Hierosolymitano Catechesi prima mystagogica, Origene L. 8. contra Celsum, Concilio Nicæno I. Generali can. 13. S. Augustino, & in aliis bene multis legitur.

To. 1. p. 58. C.
Duo significat, nempe gratiarum actionem, & bonam gratiam: uterque sensus & græco vocabulo, & Sacramento nostro maxime accommodatus est.

I. Eucharistiæ Sacramentum rectè dicitur gratiarum actio, tum quia in ejus institutione Christus gratias egit, 1. Cor. 11. v. 24. Et gratias agens fregit & dixit, Accipite &c. Tum quia ad gratias Deo pro universis ab eo acceptis beneficiis referendas, nihil hoc Sacramento ipsi acceptius, nihil opportunius. Propterea, inquit S. Chrysostomus Hom. 26. in caput 8. S. Matthæi, reverenda ac salutaria illa mysteria, que in omni certe Ecclesia congregatione celebramus, Eucharistia (id est gratiarum actio) nuncupantur. Sunt enim

Ed. Comm. mel. pa. 259. B.

beneficiorum recordatio plurimorum, capitiq; ipsum divina ergo nos charitatis ostendunt, nosque faciunt debitas Deo gratias semper exsolvere.

II. Appositè dicitur, bona gratia: tum quia dignè accedentibus novam & uberiores gratiam infundit, tum quia gratiarum omnium fontem, Christum continet; tum denique, quia ad vitam æternam promovet, de qua dicitur Rom. v. 23. Gratia Dei, vita æterna.

Dicitur 3. à Græcis λειτουργία, Liturgia; ab ea scilicet Officii Ecclesiastici parte quæ Liturgia dicitur, in qua consecratur Eucharistia. Liturgia quippe generatim significat Officium publicum, sive sacrum, sive profanum: in usu autem Ecclesiastico, usurpatur tantum ad significandum quodcumque Officium publicum pietatis; quo sensu Rom. 15. vers. 27. & 2. Corinth. 9. v. 12. ministerium quod erga pauperes exercetur, per λειτουργία exprimitur; sed propriè usurpatur ad significandum ministerium sacrum in rebus seu mysteriis divinis celebrandis; quo sensu Hebr. 10. v. 11. Sacerdotes veteris Testamenti dicuntur λειτουργεῖν, ministrare. Et c. 8. v. 2. Christus dicitur, λειτουργὸς τῶν ἀγίων, minister sanctorum. Hinc λειτουργία apud Veteres dictæ sunt descriptiones quædam ordinis servandi in Sacris celebrandis. Strictè verè ac maxime propriè vox λειτουργία significat eam Officii divini partem in qua Sacramentum Eucharistiæ celebratur: unde Justinianus describens Liturgiam, duas ejus partes recenset, nempe recitationem sanctæ Cœnæ, & communionem. Apud Græcos idem significat Mystagogia; Synaxis, Telete, Anaphora, Prosphora, Oeconomia, id est, secreta actio, unio, seu collectio, perfectio, elevatio, oblatio, administratio, de quibus nominibus lege Cardinalem Bona, retum Liturgicarum Lib. 1. c. 3.

Dicitur 4. ob eandem causam, nempe actionem per quam conficitur Eucharistia, à Latinis, Missa, Sacrificium, Oblatio, communio, Fractio panis, Collecta, de quibus lege eundem, eodem L. c. eodem.

Cum verò in celebranda Missa plures essent actiones, ac plures ad Deum orationes funderentur, nec Catechumenis ac pœnitentibus fas esset integre sacrificii incruenti celebrationi interesse, sed post quasdam Orationes ante consecrationem solerent à Diaconis foras expelli, hinc ea pars Missæ cui interesse illis permittebatur, dicta est Missa Catechumenorum, Missa pœnitentium: sed de his fusiùs Theologi ubi de sacrificio Missæ differunt.

A materia ex qua conficitur Eucharistia.

Dicitur 1. panis, 1. Cor. 10. v. 16. Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est? Joan. 6. v. 52. Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et v. 48. Ego sum panis vite.

Dicitur 2. panis cœlestis à S. Augustino Epistola 120. ad Honoratum; panis mysticus, Lib. 20. contra Faustum Manichæum cap. 13. panis Dominicus, Tract. 39. in Joan. panis Christi, Tract. 6. in Joan. panis anime supersubstantialis, Serm. 185. de tempore, nunc 182. in Append. panis quotidianus, Epistola 130. alias 121. ad Probam; panis Angelorum, ab Ecclesia in Officio corporis Christi; panis sanctus vite æternæ, calix salutis perpetua, ab Ecclesia in Canone Missæ &c.

Varias hujusce appellationis rationes profert Lanfrancus Lib. de Sacramento Eucharistiæ c. 20. Corpus, PP. To. 18. pag. 775. C. inquit, Christi vocatur panis, vel quia ex pane conficitur; seu quia contuentium oculis, cum caro sit, panis videtur; sive quod corporali & visibili panis similitudine quadam conjungitur. Nam sicut iste materialis panis discretè sumptus humanam carnem nutrit & sustentat, sic spirituale & invisibile corpus Christi animam dignè sumentis alit & vegetat.

Eadem

Eadem de causa, nempe à materia, Eucharistia dicitur, *alimonia, convivium, cœna*, nempe ob analogiam quam habet Eucharistia cum convivio corporali ac communi.

Dicitur 4. à Græcis τὰ δῶρα, τὰ ἁγία δῶρα, *dona, sancta dona*, vel quia Eucharistia solebat olim confici ex iis donis seu oblationibus panis & vini, quas Fideles ad sacram communionem & in usum Eucharistiæ afferebant; vel quia cætera dona Christi dignitate ac præstantia superat.

A re quæ continetur in Eucharistia.

Dicitur *corpus Christi*, Matth. 26. *corpus Domini*, à Tertulliano L. de Oratione cap. ultimo; *Sacramentum corporis & sanguinis Christi*, à Theodoro Dialogo 3. *celebratio corporis & sanguinis Christi*, à S. Augustino L. de Doctrina Christiana c. 9.

Atque ex hac radice exurgit ineffabilis hujus Sacramenti dignitas, qua factum est, ut quemadmodum olim apud Judæos locus Templi secretior & maximè venerabilis dictus fuit *Sancta Sanctorum*, ita Sacramentum Eucharistiæ, quod apud Christianos summam inter omnia mysteria venerationem meretur, dictum fuerit, *Sacramentum sacramentorum, Mysterium mysteriorum, perfectio perfectionum, Sanctum Domini*, atque etiam, *Sancta Sanctorum, Sacramentorum omnium consummatio*. Dionysius Alexandrinus Epistola Canonica Can. 2. Cyprianus Tract. de lapsis; Hesichius L. 2. in Leviticum. Hinc & vulgò dicitur, *sanctum, augustissimum Sacramentum*; imò per antonomasiam simpliciter & absolute *Sacramentum*, quasi nempe cætera ejus comparatione ad Sacramenti dignitatem non accederent. Hinc interdum plurali numero dicitur, *Mysteria*, quia infinita penè mysteria in se continet; quæ dere legi potest S. Ambr. L. de Sacramentis c. 3. & L. 5. c. 2. & 3. Quin & multa atque eximia epitheta accumulavit SS. Patres: appellant enim, *sancta & impolluta mysteria, divina, admirabilia, vivifica, perfectiva, terribilia, arcana, & abscondita*. Hinc aliquando designatur Eucharistia per istas tantùm voces, *verunt Fideles*, quia nempe solis Fidelibus absconditi hujus Sacramenti arcana veritas exponebatur, quam sub obscuris verbis involvebant divini Concionatores, cum ad plebem verba faciebant, ne fortè ab impiis & infidelibus irrideretur.

A tempore institutionis.

Dicitur 1. *Cœna Dominica*: tum quia à Christo vesperare in cœna fuit primum instituta & celebrata Eucharistia; tum quia est commemoratio postremæ Cœnæ Domini; tum quia accedentes ad hoc Sacramentum, corpore & sanguine Domini reficiuntur. Hinc nonnullarum Ecclesiarum nata consuetudo, Eucharistiam sero post cœnam celebrandi, de qua lege S. Augustinum Epistola ad Januarium 54. aliàs 118. Prævaluit tamen antiquus Ecclesiæ usus, de illa ante omnem cibum & à jejuniis percipienda.

Novatores *Cœnæ* præsertim nomine abutuntur, ut probent 1. nonnisi pluribus simul discumbentibus & participantibus celebrari posse ac debere Eucharistiam. 2. eam non esse ad ægrotos deferendam. 3. à quibuslibet etiam non jejuniis licitè percipi posse. Inde nonnulli Catholici, ut Genebrardus in Liturgia Apostolica cap. 8. Sanctius Repetitione 6. cap. 1. Vasques in 3. partem quæst. 73. art. 4. nomen istud rejiciendum putant; ne, inquit Vasques, communia sint vocabula cum Hæreticis. Negant quoque hunc Apostoli locum 1. Cor. 11. v. 20. *Convenientibus vobis in unum, jam non est Dominicam Cœnam manducare*, quo testimonio præcipuè gloriantur Hæretici, negant, inquam, de Eucharistia intelligi debere. Nonnulli etiam,

ut Maldonatus in caput 26. S. Matth. negant *Cœnæ* nomen à veteribus SS. Patribus usurpatum ad designandam Eucharistiam.

Verùm neutris assentiri possumus. Non primis, quia etsi multis orthodoxis terminis abutantur Hæretici, non idcirco tamen illi ab usu Ecclesiastico removendi sunt: non postremis, quia *Cœnæ* nomen usurpatum legimus ad Eucharistiam designandam, à Tertulliano L. de Spectaculis c. 13. S. Gregorio Nysseno Orat. 2. de Resurrectione Christi; S. Chrysostomo Hom. 24. in priorem ad Corinthios; S. Hieronymo in caput 11. 1. ad Corinth. S. Augustino, de Sermonibus Domini in monte L. 2. & Epistola 54. aliàs 118. S. Basilio de Regulis brevioribus, Regula 310. Usus hunc Patribus familiarem fuisse agnoscit Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento n. 5. *Vetustissimi Patres*, inquit, *authoritatem Apostoli secuti, Cœnæ etiam nomine sacram Eucharistiam interdum vocarunt, quòd in illo novissima Cœnæ salutaris mysterio à Christo Domino sit instituta.*

Dicitur 2. *Pascha*: tum quia Christus tempore Paschæ Eucharistiam instituit; tum quia continet christum qui est Pascha nostrum. 1. Cor. 5. v. 7.

Dicitur 3. *novi Testamenti Sacramentum*, per excellentiam, quæ appellatio desumpta est ex verbis Christi Lucæ 22. & 1. Cor. 11. v. 25. quatenus scilicet Testamenti nomine intelligitur dispositio qua Christus moriturus postrema sua voluntate bona sua hæredibus relinquit, suoque Testamento nobis suum in Eucharistia corpus legavit.

A loco institutionis.

Dicitur 1. *Mensa Domini*, 1. Cor. 10. v. 21. *Non potestis mensa Domini participes fieri, & mensa demoniorum*. Sic autem nuncupatur, quia christus mensæ recubens cum Apostolis, Sacramentum hoc instituit.

Græci duplicem mensam habent in celebratione Eucharistiæ, unam quam appellant *prothesim*, seu, propositionis, in qua, inquit Goarius in suis ad Euchologium Græcorum seu Rituale notis, *sacra dona primò immolanda proponuntur: & priusquam in altari consecranda deponantur, primam hic sanctificationem precibus Sacerdotis, & sacro ritu circa ea peracto, assumunt*. Alteram vocant, *Apothesim*, seu, mensam depositionis, in qua scilicet sacra dona deponuntur & consecrantur.

Dicitur 2. ob eandem causam, *Sacramentum altaris*, à S. Augustino Epistola 185. aliàs 50. & aliis passim, quia nempe in altari consecratur, & offertur in sacrificium.

Immeritò igitur Novatores citato Apostoli loco 1. Corinth. 10. abutentes, contendunt Apostolos non altari, sed mensæ usos fuisse; per mensam enim altare intelligit Apostolus, interprete Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. Et certè id postulat ejus contextus: agit enim de immolationibus; immolatio autem fieri solebat in altari. Præterea vocat eo loci Apostolus *mensam Domini*, sicut *mensam demoniorum*; ac certum est idololatrias altaribus usos fuisse.

Dicitur 3. *ἀγάπη, agapè*; id est, dilectio. Agapæ verò erant convivia fraterna, Ecclesiastici conventus, quorum finis erat vel generalis, ut per illa foveretur inter christianos mutua dilectio, quod nomen ipsum ostendit; vel specialis, ut pauperes isto refrigerio juvarentur. Quia verò conjungebatur cum iis celebratio Eucharistiæ, ideo nomen *Agapæ* Eucharistiæ datum, præsertim cum illa summæ Dei in nos dilectionis eximium sit argumentum, & mutæ atque fraternæ inter Christianos charitatis symbolum. Aliquando convivia illa Christianorum præcedebant ipsam Eucharistiæ celebrationem, ut colligitur ex S. Paulo

Tom. 1.
Conc. p.
1511.

S. Paulo 1. ad Cor. 11. v. 20. ubi carpit abusum Corinthiorum : aliquando & frequentius sequebantur illam, cum lex esset universæ Ecclesiæ, ut Eucharistia ante omnem cibum à jejunis sumeretur : postea tandem propter varios abusus sublata sunt & abrogata ejusmodi publica in Ecclesiis convivia, ut colligimus ex Can. 28. Concilii Laodicensi.

A suscipientibus.

Dicitur 1. à Græcis *συναγωγὴ*, *synaxis*; id est, *collectio*, *congregatio*, *adunatio*. Tum quia simul convenire ac in unum congregari solebant Christiani, ut sacræ mensæ participes fierent. Ita colligimus ex S. Justino Apol. 2. ex Tertull. Lib. de fuga in persecutione cap. 14. ex Conc. Carthagin. II. Can. 3. cui concinit illud Apostoli 1. Cor. 11. v. 20. *Convenientibus ergo vobis in unum, jam non est Dominicam cœnam manducare*. Tum maximè quia per illam participationem Fideles cum Christo ac inter se, tanquam ejusdem corporis membra, communi charitatis vinculo colligabantur. Quoniam, inquit Apostolus 1. Cor. 10. v. 17. *unus panis, unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus*. Unde merito S. Augustinus Tract. To. 3. p. 2. 16. in Joan. exclamat, *O Sacramentum pietatis! ô signum veritatis! o vinculum charitatis!*

Eandem ob causam, à Latinis.

Dicitur 2. *Collecta*, quia colligitur in unum populus, ut Sacrificio interfuit. Veteres aliquando *collecta* nomine pro quovis solemnè conventu significando utebantur.

Tom. 1. p.
273. B.

Dicitur 3. *Communio*, quod nomen à Veteribus usurpatur, tum pro jure societatis, commercii, atque confortii Fidelium in iisdem Ecclesiæ conventibus, precibus & officiis sacris; tum maximè pro jure participandæ Eucharistiæ, quæ *communio* appellatur, inquit S. Joan. Damascenus L. 4. de fide orthodoxa cap. 13. alias 14. *Et revera est, quæ per eam Christo communicamus, ejusque carnem, ac divinitatem percipimus, quin etiam alii aliis communicamus ac copulamur. Nam quia ex uno pane participamus, omnes unum Christi corpus, et unus sanguis, alique aliorum membra efficiuntur, dum unus corporis sumus*. Atque hinc factum, ut qui ab Eucharistiæ perceptione ob crimen prohibebantur, excommunicati dicerentur.

Triplex generatim in veteribus monumentis occurrit communionis species, Ecclesiasticæ, scilicet, laicæ, & peregrinæ. Litigant Eruditi, quid his vocibus designare mens Veteribus fuerit; an sola cum Fidelibus societas atque commercium; an Eucharistiæ participatio: neque minor est dissensio, ut assignent rationem discriminis inter illas varias communionis species; in quo v. gr. posita foret communiolaica, ad quam Clerici in pœnam criminum remitti sæpius legimus, & in quo diversa foret à communionem Ecclesiasticam.

Generatim *communio* Ecclesiastica ea dicitur, quæ Clericis & Ecclesiæ ministris propria erat; sicut laica, quæ laicis, & peregrina, quæ viatoribus ac peregrinis Clericis, non habentibus Episcopi sui Litteras commendatitias.

Missæ verò eorum opinione qui asserunt, communionem laicam ab Ecclesiastica in eo distinctam fuisse, quòd Clerici utramque sumerent speciem Eucharisticam, aut secum domum asportarent, Laici verò non nisi unam vel sumerent, vel secum deferrent; adeoque Clericos ad communionem laicam dejectos ac damnatos, in eo maximè punitos fuisse, quòd unam tantum cum Laicis speciem sumerent: missa, inquam, hac opinione, quæ nullum habet in antiquitate fundamentum, tum quòd, quibus temporibus leguntur Clerici ad communionem laicam redacti, utraque species omnibus Fidelibus laicis porrigebatur; tum quòd non legi-

mus communionem sub unica specie punitionis ac vindictæ loco impositam unquam fuisse.

Probabilior longè est opinio illustrissimi Albaspinzi Lib. 1. Observationum c. 4. Clericorum nimirum lapsos communionem laicam puniri, nihil esse aliud quàm eos Clericali munere quo fungebantur, & iis officiis, quæ muneris erant, abdicatos, omnique honoris & ministerii gradu dejectos, ad Laicorum statum atque conditionem dejecti ac devolvi; adeoque eos non amplius ut Clericos, sed ut mere Laicos sacris conventibus, precibus, interfuisse, ac Eucharistiæ participes factos esse, ea ipsa ratione qua solebant Laici. De illa Clericorum ad communionem laicam dejectione loquitur S. Cyprianus Epistolis 52. & 68. Si quæras verò quid foret discriminis inter modum quo Clerici, & quo Laici ad sacram mensam admittebantur, respondebo discrimen fuisse maximè quoad locum adornatum. Clerici enim intra cancellos & sepra altaris, mensæ sacræ fiebant participes, ut colligimus ex Concilio Tolitano IV. cap. 8. & Oratio induiti debebant Sacramentum corporis Christi percipere. Ita statuit Concilium Bracarense IV. cap. 4. Lege Goarium in Notis ad Missam S. Chrysostomi, ubi discrimen illud affert & exponit.

Dicitur 4. *Sacramentum Fidelium*: tum quia solis Fidelibus dispensatur; tum quia diligenter cavebant Veteres, ne dum Sacramenti hujus fidem exponerent, alii quàm Fideles, adessent. Ita S. Augustinus Epistola 140. alias 120. cap. 24. & Epistola 1, 0. alias 121. cap. 11.

Dicitur 5. *fractio panis*, tum quia Christus cum Eucharistiam instituit, panem fregit, ac Discipulis distribuit; tum quia Apostoli Act. 2. vers. 42. dicuntur perseverasse in *communicatione fractionis panis*; tum denique, quia frangere panem idem est ac distribuere: frangi enim prius ac dividi solebat eadem hostia seu panis consecratus, ut multis distribueretur. Dicitur autem panis frangi potius quàm scindi, quia Hebræi placentalis utebantur; quæ frangebantur potius quàm scindebantur. Fiebat autem ea panis fractio, primum quidem à Presbyteris, deinde verò à Fidelibus Eucharistia inter manus aliquando data est, ut eam vel in ipso cætu, vel etiam in privatis domibus distribuerent inter se: atque propter hanc fractionem & specierum divisionem factum est ut corpus Christi, quod totum & integrum est sub qualibet parte, nonnunquam à SS. Patribus appelletur *pars*. Hoc sensu loqui videtur S. Augustin. Serm. 131. alias 2. de verbis Apostoli.

Denique ab effectibus.

Dicitur 1. *Gratia*, *Sacramentum gratiæ*, *gratiæ salutaris*; à Cypriano Tract. de lapsis; Cyrillo Hierosolymitano Catechesi IV. mystagogica, Augustino Tractatu 27. in Joannem. Tum quia abundantissimam gratiam confert Eucharistia; tum quia Christum fontem totius gratiæ continet, tum quia procedit ex affectu perfectissimæ charitatis Christi in nos.

Dicitur 2. *Eucharistia*, *communio*, *pax*, *charitas* &c.

Dicitur 3. *Viaticum*. Veteres non rarò Sacramenta vocant *viatica*, quasi dicas, viæ subsidia: namque hæc vita, stylo Scripturæ, via quædam est. Ita Baptismum *viaticum* appellat S. Basiliius Homil. in sanctum Baptisma, & S. Gregor. Nazianz. in Oratione ejusdem argumenti. Ita quoque in veteribus Canonibus absolutio sacramentalis quæ moribundis dabatur, *viaticum* appellatur. Sed nomen istud Eucharistiæ, inter cætera, maximè accommodatum est, eique datum à Patribus Nicænis an. 325. can. 13. & à Concilio Carthagenensi IV. an. 398. can. 77. & 78. Rationem reddit S. Thomas 3. p. q. 73. art. 4. Quia, inquit, hoc Sacramen-
tum

Tom. 2.
Conc. p.
35. C.
Ibid. p.
1206. B.

um præfigurativum est fruitionis Dei, quæ erit in patria: & secundum hoc dicitur viaticum, quia hic præbet nobis viam illuc perveniendi.

Dicitur denique, *Metalepsis*, à S. Justino, Apolog. 2. à S. Damasceno L. 4. de fide cap. 14. siue intelligatur per hoc verbum, cum S. Thoma, *assumptio*; & hoc sensu significat nos assumi per Eucharistiam ad unionem cum Christo: siue intelligatur *participatio*, ut vertit doctissimus Billius ad citatum S. Damasceni textum; hoc sensu significat nos fieri divinitatis participes siue intelligatur *transmutatio*, & congruit etiam Eucharistiæ, tum ob transmutationem seu transubstantiationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi; tum ob eorum, quæ eam recipiunt, in Christum spirituales transformationem.

ARTICULUS II.

De variis Eucharistiæ figuris.

Immèritò Lutherus Lib. de abroganda Missa, irridet diligentiam ac pietatem Angelici Doctoris aliorumque Theologorum, in enumerandis & exponendis variis figuris quibus in veteri Lege adumbrata fuit Eucharistia; atque virulentissimis scommatibus insanit in Officium corporis Christi à S. illo Doctore tam pie ac eruditè elaboratum, & ab Urbano IV. an. 1261. approbatum, quod præsertim in eo plures enumeret Eucharistiæ figuras. Namque.

I. Totum vetus Testamentum figura fuit novi: *Omnia enim illis in figura contingebant*, inquit S. Paulus 1. Corinth. 10. v. 11.

II. In novo Testamento, Eucharistiæ tanquam veritati nonnulla accommodantur, quæ præcesserant in veteri, tanquam figuræ & umbræ. Sic 1. ad Corinth. 5. v. 7. Christus appellatur *Pascha nostrum*. Et cap. 10. v. 1. dicitur: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt: omnes eandem escam spiritualem manducaverunt.*

III. Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. sub finem, loquens de sacrificio Eucharistiæ, ait *illud per varias sacrificiorum naturæ & Legis tempore similitudines figuratum fuisse, ut pote cum bona omnia per illa significata, velut illorum omnium consummatio atque perfectio complectatur.*

IV. Quæ præstantissima sunt, & ad credendum difficilia, variis figuris adumbrari prius debuerunt, ut ad eorum fidem paulatim homines præparentur ac disponentur, ut veritati facilius ac promptius acquiescerent.

V. Denique ex figuris Eucharistiæ non leve ducitur argumentum pro præsentia reali corporis Christi: siquidem, ut aptè S. Hieronymus in caput 1. ad Titum, *tantum interest inter panes propositionis & corpus Christi, quantum inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem; inter exemplaria futurorum, & ea ipsa quæ per exemplaria figurabantur.*

Quæres igitur 1. quanam fuerint in veteri Lege figuræ Eucharistiæ.

Resp. Omnes illas figuras in quatuor classes meritò distribui à S. Thoma hic q. 73. art. 6. in corpore.

Ratio est, quia cum tria sint quæ considerari possunt in Sacramento Eucharistiæ, nempe I. id quod est Sacramentum tantum, panis scilicet & vinum, siue illorum species, 2. id quod est res Sacramenti & Sacramentum simul, scilicet verum Christi corpus subspeciebus contentum, 3. id quod est res tantum, siue effectus hujus Sacramenti; atque hæc tria duobus modis spectari possint, & singula seorsim ac distributivè, vel omnia simul & collectivè, hinc fit ut omnes figuræ Eucharistiæ revocentur ad quatuor capita, earum scilicet quæ petuntur ex capite panis & vini; earum quæ petuntur ex corpore & sanguine Christi; earum quæ petuntur ex effectibus.

Tournellus Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

Et Eucharistiæ; & earum quæ petuntur ex istis omnibus simul spectatis.

Quæres 2. quanam fuerint figuræ Eucharistiæ ex parte panis & vini.

Resp. I. figuratam fuisse Eucharistiam per oblationem Melchisedech, qui Gen. 14. v. 18. legitur obtulisse panem & vinum, cum esset Sacerdos Dei altissimi. Ita docent SS. Patres Chrysostomus Hom. 25. in Gen. Ambrosius L. 4. de Sacramentis c. 3. Hieronymus in cap. 26. S. Matthæi.

II. Per panes propositionis, qui solum ab hominibus mundis & sanctificatis comedi poterant, ut legitur Lib. 1. Regum cap. 21. Ita S. Hieronymus in caput 1. Epistolæ ad Titum, & S. Cyrillus Hierosolymita us Catechesi 4.

III. Per panes primitiarum, de quibus Levitici 23. P. 249. v. 10. ad quæ alludens S. Iræneus L. 4. c. 17. alias 2. Eucharistiam appellat panem primitiarum in novo Testamento.

IV. Per panem subcineritium quæ Elias 3. Regum cap. 19. v. 8. manducavit, & in cujus fortitudine ambulavit per 40. dies usque ad montem Dei Horeb. Christus quippe est panis vivus & coelo delapsus, sub cinere nostræ mortalitatis afflictionis igne coctus, in cujus fortitudine ad Dei montem, id est, celestem patriam pervenimus.

Quæres 3. quanam fuerint figuræ Eucharistiæ ex parte corporis & sanguinis Christi.

Resp. 1. quantum ad ipsum corpus, figuratam fuisse Eucharistiam per omnia sacrificia veteris Legis, sed præsertim per sacrificium *expiationis*, quod in Lege mosaica erat omnium maximè solemne, in quo immolabantur duo arietes in holocaustum, vitulus pro peccato Sacerdotis, & hircus pro peccato populi, ut constat ex cap. 16. Levitici. Ita Tertullianus Lib. 1. contra Judæos cap. 9. S. Augustinus Lib. 17. de Civitate Dei cap. 20. S. Leo Serm. 8. de Passione Domini 2. quantum ad ipsum Christi sanguinem, figurata fuit Eucharistia per *sanguinem testamenti*, de quo agitur Exodi 24. unde instituenda Eucharistia Christus iisdem fermè verbis usus est, quibus Moyses in dedicatione veteris Testamenti, & suam Legem tunc proposuit, sicut & proposuerat Moyses. Ita Tertullianus Lib. 4. contra Marcionem c. 40.

Neque est quod dicant Novatores figuras illas impletas fuisse in Passione Christi. Namque sicut unum & idem mysterium pluribus figuris potest adumbrari, ita quoque nihil vetat unam & eandem figuram ad plura mysteria secundum diversas considerationes referri. Adde quod omnes testamenti conditiones conspirant in cœnam, nullæ in crucem. I. enim qui testatur, vivere debet usque ad obsignatum testamentum. 2. sui iurisdictione debet. 3. aliqua promittit & relinquit, ac nominatim personas exprimere solet. 4. testes adhibet, ac distinctè testamentum se condere affirmat: quæ omnia egregiè conveniunt Christo Eucharistiam instituenti, non in cruce patienti.

Quæres 4. quanam fuerint figuræ Eucharistiæ, ex parte effectus.

Resp. Figuratam fuisse 1. per lignum vitæ quod plantaverat Deus in paradiso, quasi pharmacum immortalitatis, 2. per manna quod datum est Hæbræis in deserto; hancque figuram disertè afferunt post Apostolum 1. Corinth. 10. SS. Patres: inter alios, sanctus Chrysostomus in cap. 6. S. Joannis, & S. Ambrosius L. 3. de Sacramentis cap. 1. Et sanè tanta est similitudo inter manna & Eucharistiam, ut res ipsa clamer illud hujus typum ac figuram fuisse, ut intelligere quisquis poterit, si attendat ad originem mannae, ejusque suavitatem &c.

Quæres denique, quanam fuerint figuræ Eucharistiæ, quantum ad hæc omnia simul spectata, nempe panem,

panem, vinum, & corpus ac sanguinem Christi, ac effectum sanctificantis gratiæ.

Resp. Figuratum fuisse per agnum paschalem. Ita docent SS. Patres, S. Hieronymus in caput 26. S. Matt. S. Chrysostomus Hom. de perditione Judæ. S. Augustinus L. 2. contra litteras Petiliani cap. 37. S. Leo Serm. 7. de Passione Domini, ubi observat, ideo post manducatum agnum paschalem institutam fuisse Eucharistiam, ut significaretur antiquam observationem novo Sacramento fuisse adimpletam atque sublatam.

Porro cum ritu agni paschalis tria sint præcipue observanda 1. ipsemet agnus. 2. sanguis ejus quo liniebantur superliminaria postium. 3. panis azymus cum quo manducari deberet, his tribus aptè designantur tria illa de quibus agitur, & quæ potissimum elucet in Sacramento altaris. Namque 1. agnus ille significabat Christum, non tantum ut hostiam, sed etiam ut cibum; quia necesse erat agnum illum non tantum immolari, sed etiam manducari. 2. ille agni sanguis denotabat effectum redemptionis Christi applicatæ nobis per istud Sacramentum, quo scilicet à devastante Angelo, & durissima servitute peccati, sicut olim Hebræi à jugo servitutis Ægyptiacæ liberamur 3. denique, panis azymus optime repræsentat materiam nostri Sacramenti: atque eam ob causam sanctus Thomas hic articulo sexto, docet agnum paschalem omnium præstantissimam fuisse Eucharistiæ figuram.

ARTICULUS III.

Definitio Sacramenti Eucharistiæ

Eucharistia rectè definitur: Sacramentum novæ Legis à Christo Domino institutum, ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in quo corpus & sanguis ejus verè, realiter ac substantialiter continentur.

Dicitur 1. Sacramentum, id est signum aliquod exterius, sensibile: signum autem illud sunt ipsæ species panis & vini sub quibus præsens latitat Christus, Tria autem potissimum significat Eucharistiæ Sacramentum. 1. Passionem Christi præteritam, dicente ipsomet Christo Lucæ 22. v. 19 *Hoc facite in meam commemorationem.* Et Apostolus 1. Cor. 11. *Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat.* 2. divinam & cœlestem gratiam. *Qui manducat ex hoc vivet in æternum...* Et, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* Joan. 6. 3. Futuram in Cœlis gloriam nusquam finiendam, *Vivet in æternum*, Deinde nostri officii nos admonet, grati scilicet & memoris animi erga Christum pro tanto ac ineffabili beneficio, & unionis ac charitatis servandæ cum fratribus. Unum enim corpus sumus, de uno pane participamus.

Dicitur 2. Sacramentum novæ Legis à Christo Domino institutum; quod Eucharistiæ commune est cum aliis Sacramentis.

Dicitur 3. ad cœlestem animarum nostrarum alimoniam, in qua positus est hujus Sacramenti effectus.

Dicitur 4. in quo corpus & sanguis Christi verè, realiter, ac substantialiter continentur. Quibus verbis essentialis differentia Eucharistiæ ab aliis Sacramentis exprimitur. Hæc autem verba, verè, realiter, substantialiter, distinctè usurpavit Conc. Trident. Sess. 13. cap. 1. nec hic synonyma sunt, sed totidem perverbis Novatorum nostrorum interpretationibus refellendis ac præcavendis aptissime opponuntur. Particula *verè*, excludit præsentiam tantum per figuram & imaginem; particula *realiter* præsentiam tantum per fidem; particula *substantialiter*, præsentiam tantum

per virtutem à Christo diffusam. Ex quibus facile est colligere, Sacramentum Eucharistiæ his potissimum duobus capitibus à cæteris differre. 1. Quia ipsum Christum substantialiter præsentem continet. 2. Quia illa Sacramenta usu perficiuntur & in actione fluente consistunt, Eucharistia verò in re fixa & permanente.

QUESTIO II.

De veritate & existentia Sacramenti Eucharistiæ; seu de vera, reali & substantiali præsentia corporis Christi in Eucharistia.

Questionem hanc in septem Articulos distribuimus.

Primus ager de Hæreticis à quibus impugnata fuit & negata præsentia realis Christi in Eucharistia.

Secundus, an probari possit hæc realis præsentia ex verbis promissionis, Joan. 6.

Tertius an probari possit ex verbis institutionis, Matt. 26. Marci 14. & Lucæ 22.

Quartus, an probari possit ex antiqua, constanti & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.

Quintus, an probari possit impossibilis realis præsentia, ex ratione humana, sensuumque judicio.

Sextus, an facta sit in fide insensibilis mutatio circa præsentiam realem nono Ecclesiæ sæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus, Claudius &c.

Septimus, de Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

ARTICULUS I.

De Hæreticis à quibus impugnata & negata fuit præsentia realis Christi in Eucharistia.

Inter illos Hæreticos alii indirectè & ex consequenti tantum, alii directè & aperta fronte realem in Eucharistia præsentiam impugnarunt.

Inter primos recensendi sunt ii omnes qui negarunt veritatem carnis Christi. Tales fuere Simoniani, Menandriani, Manichæi &c. Illos indignant sanctus Ignatius in sua ad Smyrneneses Epistola, *Ab Eucharistia, inquit, & Oratione abstinent, eo quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri, & ESU Christi, quæ pro peccatis nostris passa est, quam Pater benignitate sua suscitavit.*

Iis accensendi sunt nonnulli Manichæi, qui ex Bulgaria in Gallias decimo sæculo labente irreperant; quique ducibus Lisojo & Heriberto, duobus Clericis Aurelianensibus, dixerunt, *non esse Sacramentum corporis & sanguinis Christi in consecratione Sacerdotis.* Ita referunt Acta Concilii Aurelianensis anni 1017. à quo damnati illi & proscripti fuere. Illos autem Hæreticos è secta Manichæorum fuisse, non verò, ut nonnullis recentioribus placet, Berengarii Discipulos, colligere potest ex aliis eorundem placitis quæ ibidem referuntur, & Manichæismum apertè redolent, qualia sunt ista, *Christum de Virgine Maria natum non fuisse, neque pro hominibus passum, nec verè in sepulchro positum, nec à mortuis surrexisse.* Hi sunt in Galliis nostris Calvinistarum antecessores: tales profectò parentes eis non invidimus.

Neque persuadere cuiquam cordato viro poterit unquam Banagius Evangelii Pseudo-administer, in Opere quod scripsit contra Historiam Variationum ab Illustrissimo Meldensium Episcopo adornatam, Tom. 1. pag. 107. Concilium illud Aurelianense multa & falsa, & planè contradictoria illis Sectariis imposuisse.

Quibus

Sociniani, Manichæi alique veritatis carnis Christi hostes. Ed. Conc. tel. pa. 874. C. Conc. Aurelian. an. 1017. Tom. 9. Conc. p. 839. E. Ibid

Lapsus Banagii.

Quibus enim habenda potius fides, quam & isti qui ex professo Sectariorum dogmata expendunt, ac damnant; & ipsi met Sectaris, qui errores suos aperte declarant ac profitentur?

Gundul-
fiani.

Anno 1025. in Synodo Atrebatensi, præsidente Gerardo Cameracensi simul & Atrebatensi Episcopo, damnati sunt Sectaris Gundulfiani à Gundulfo Italo sic dicti. Respuebant illi Baptismum & Sacramentum altaris. Extant hujus Synodi Acta Tomo 3. Spicilegii.

Inter illos verò qui directè fidem præsentiæ realis aggressi sunt.

Joannes
Scotus
Herigena
dictus, id
est Hiber-
nus.
Hibernia
enim pa-
trio no-
mine di-
citur Erin,
seu Ari.

Primus occurrit Joannes Scotus Herigena, qui obiisse creditur an. 884. Scripsit ille Librum de Eucharistia, qui amplius non extat; in eo docuit, referente Hinemaro Lib. de Prædest. c. 31. *Sacramenta altaris non esse verum corpus & verum sanguinem Domini, sed tantum memoriam veteris corporis & sanguinis; seu, ut ait Ascelinus Monachus in sua ad Berengarium Epistolâ, Sacramenta specie tantum geri, non rei veritate.* Adversus hunc Librum Adrevaldus Floriacensis Ordinis Benedictini Monachus, veterum Patrum sententias collegit. Extat ea collectio Tom. 12. Spicilegii pag. 30.

Joannes Cellotius Societatis Jesu, in Opusculis quæ excudi curavit in Appendice Historiæ Gottschalchi, in notis ad Opusculum octavum sectione 4. fatetur quidem errasse Scotum illum circa Eucharistiam, sed ait incertum planè esse quodnam fuerit erroris illius caput. Pluribus in Conciliis damnatus fuit Liber Joannis Scoti: in Vercellensi an. 1050. teste Lantfranco, Lib. de corpore & sanguine Domini cap. 4. in Parisiensi circa idem tempus, teste Durando Troarnensi Abbate, Lib. de corpore & sanguine Domini; in Romano an. 1059. ubi propria manu Berengarius flammis ultionibus Librum comburere coactus est quem impensius laudaverat.

Beren-
garius.

Sæculo undecimo Berengarius Turonensis, & Ecclesiæ Andegavensis Archidiaconus, haustum ex Libro Joannis Scoti venenum sparsit apertius, ac latius diffudit, unde tanquam primus Sacramentatorum parens vulgò traducitur. Multa de ejus moribus, ingenio, vitæ instituto, pœnitentia, narrant authores coætanei, quorum Opera extant Tom. 18. Bibliothecæ Patrum Edit. Lugd. à quibus recensendis hic abstinemus, ne plus quam par sit, excreseat hic Tractatus. Observo tantum, in eo fuisse Berengarii errorem, quod diceret, Eucharistiam non esse verum ac substantiale corpus Christi, sed ejus duntaxat figuram & imaginem. Ita colligimus ex tertia fidei formula, cui in Synodo Romana an. 1079. subscripsit ipse Berengarius, ex Deodouino Leodiensi Episcopo in Epistola ad Henricum I. Galliarum Regem; Durando Troarnensi, Lib. de corpore & sanguine Domini, & aliis; unde non tantum transubstantiationem negavit Berengarius, sed & præsentiæ realem. Nonnulli quidem subtiliores ejus discipuli, referente Guimundo L. 1. admissa præsentiæ reali, transubstantiationem negarunt tantum, asserentes Christum latenter in pane contineri, & in eo impanari. Idem refert Algerus in prologo librorum de Sacramento corporis & sanguinis Domini.

Bibliot.
PP. To.
13. pag.
441. H.

Dam-
natio Be-
rengarii.

Damnatus fuit Berengarius multis in Conciliis; in Romano, an. 1050. vel 1053. Brionensi ejusdem anni; Vercellensi, Parisiensi, Turonensi an. 1055. Romano 1059. Rothomagenensi an. 1073. Picaviensi an. 1075. duplici Romano sub Gregorio VII. an. 1078. & 1079. ubi subscripsit Formulæ fidei quæ ab his verbis incipit, *Ego Berengarius &c.*

Ejurata hæresi ac pœnitentia acta, in pace Ecclesiæ quievit Berengarius anno Domini 1088. Philippi primi Francorum Regis an. 28. Urbani Papæ an. 4. Ita colligitur ex codice manuscripto Ecclesiæ sancti Martini Turonensis.

Tournelli Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

Adversus illum adhuc viventem stylum exacuerunt Impugnatores Berengarii, Adelmannus, ejus olim sub Fulberto condiscipulus, Brixienfis postea Episcopus; Hugo Episcopus Lingonensis; Lantfrancus Prior Cœnobii Beccensis, deinde Cadomenfis Abbas, & Cantuariensis demum Archiepiscopus; Durandus Abbas Troarnensis in Neustria; Guimundus, ex Monacho Abbatie Crucis sanctis Leufredi in Normannia, Averfanus in Italia Episcopus; Deodouinus Leodiensis Episcopus. Illorum omnium lucubrationes habes Tom. 18. Biblioth. Patrum Edit. Lugd. Post illos, & annis circiter 40. ab obitu Berengarii, in eandem hæresim scripsit Algerus, ex Leodiensis Ecclesiæ Scholastico, Monachus Cluniacensis Ordinis Benedictini. Extat ejus opus Tom. 21. ejusdem Bibliothecæ. Quidam quoque anonymus, quem publicè juris fecit Pater Chiffertius Societatis Jesu, scripsit de multiplici damnatione Berengarii. Extat ejus Opus Tom. 18. citatæ Bibliothecæ.

Sæculo undecimo & duodecimo Petrus de Bruis, à Petro Petrobrusiani, & Henricus ejus discipulus, à quo dicti Henriciani, negarunt non tantum veritatem corporis & sanguinis Christi in Sacramento Eucharistiæ, sed & Sacramentum istud nihil esse, nec Deo offerri debere contenderunt. Ita testatur author coætaneus Petrus Cluniacensis, in Epistola ad Archiepiscopum Ebrodunensem, aliosque Præsules.

In eundem errorem lapsi sunt Albigenfes & Tolosani, Albigenfes à locis in quibus hæreseos virus disseminabant ita nuncupati, Illos autem è secta Manichæorum fuisse, non obscurè colligitur ex Concilio Aurelianensi jam citato anno 1017. Illorum Historiam compendio redactam lege apud Illustrissimum Meldensem Episcopum Tom. 2. Historiæ variationum &c. à pag. 161. ad pag. 212.

Ibidem ostendit Illustrissimus Author, Valenses præsentiæ realem corporis Christi in Eucharistia admisisse; ac in eo potissimum illos peccasse, quod affirmarent non posse à malo Sacerdote consecrari corpus Christi, posse verò à Laico, si vir probus fuerit.

Anno 1525, an. 1524. Carlostadius Archidiaconus Witembergensis, Librum edidit contra Ecclesiæ fidem de præsentiæ reali Christi in Eucharistia, quo in capite à suo præceptore Lutheo recessit: is enim in Epistola ad Argentinenses, fatetur quidem se diu multumque animo voluisse, qua via posset fidem hanc convellere; atque se plurimum ei debitum pollicetur, qui Lutheam hanc aperiret: nihilominus tamen perspicuitate verborum Christi se superatum ingenuè agnoscit, ac compulsus fateri, verè & realiter corpus Christi præsens esse in Eucharistia, quamquam simul cum panis & vini substantia, in quo specialis ejus error versabatur.

Eodem anno Zuinglius Librum scripsit contra præsentiæ realem, ubi contendit Eucharistiam meram & nudam esse corporis Christi figuram & imaginem: non dissimulat se per plures annos ita credidisse, licet ignoraret, ut ait in Epistola ad Pomeranum, *ista verba, Hoc est corpus meum, exponi debere per ista, Hoc significat corpus meum*, quam explicationem, seu figuræ clavim didicit tantum ex Epistola Batavi cujusdam nomine Hunnii, sibi communicata per Joannem Rhodium & Gregorium Saganum. Quin Libro de subsidio Eucharistiæ, scribit se bi duo disputasse in Senatu Tigurino contra Missam & Eucharistiam, nec tamen fidem facere potuisse (resistente sibi scriba quodam) est, accipi pro, significat; sed tandem nocte sequenti dormienti sibi adstisse nescio quem (ater inquit, an albus fuerit, nihil memini) qui moneret, eum locum Exodi. 12. arriperet, *Est enim Phase, id est, transitus Domini, ubi verbum, Est, accipitur pro, significat.* En quo modo ad ineptas fabulas & aberrationes

Zuing-
lius.

To. 2. per-
p. 29.

Oecolampadius.

Bucerus.

tionem mentis confugit Zuinglius, ut his Christi verbis, *Hoc est corpus meum*, figuratum sensum affingat. Zuinglio comes accessit Oecolampadius.

Anno 1530. Bucerus Romanæ fidei apostata, Zuinglii doctrinam amplexus est, quam tamen in multis temperavit, ne Lutheranos offenderet, cum quibus societatem inire cupiebat.

Calvinus, mirus, si quis unquam fuit, fallendi artifex, verbis in speciem ita Catholicis de Eucharistia aliquando loquitur, ut totus à Zuinglio recedere videatur, & agnoscere, Eucharistiam non nudam & vacuam esse corporis Christi figuram, sed virtute ac efficacia plenam imò ipsam corporis Christi substantiam realiter unâ cum symbolis nobis in ea porrigi, interdum asserit. Sed fallit dolosus ille, re ipsa etenim non aliam quàm figuratam præsentiam, per fidem nimirum, vel virtutem à Christo diffusam agnoscit. Quapropter, ut jam monuimus, Conc. Trid. ad omnem præcavendam & elidendam fraudem & astutiam, docet Christum verò, realiter, ac substantialiter in Eucharistia præsentem esse: verè, non per figuram; realiter, non tantum objectivè per fidem; substantialiter, non tantum per virtutem à Christo diffusam.

Sociniani. Sociniani à Calvinistis in nonnullis dissident circa præsens argumentum. Etsi enim in eo consentiant omnes, corpus Christi verè, realiter ac substantialiter præsens non esse in Eucharistia, dissentiunt tamen 1. quod Sociniani negant Eucharistiam esse verum ac propriè dictum Sacramentum, 2. finem ejus esse, ut in memoriam revocetur mors Christi. 3. huic ritui aliquam annexam esse gratiæ promissionem; sed contendunt illi Eucharistiam puram esse, sterile ac vacuum signum, cujus effectus spiritualis, si quis sit, soli fidei sit adscribendus, *Eucharistia*, inquit Wolkelius L. 4. de vera Religione cap. 22. *Sacramentum non est, quia nec ullam nobis Dei gratiam donat, nec obsignat, sed jam donata obligationem adumbrat, & ideo instituta est ut ista Dei benignitas solemnem commemorationem ac gratiarum actionem commemoraretur.* Idem docuerat Socinus Tractatu *De usu & fine Cœnæ Domini*. Tom. 1. pag. 753. & in Epistola ad Petrum Statorium, ibid. pag. 433. His præmissis, ad probationem Catholici dogmatis accedendum est.

ARTICULUS II.

An vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia probari possit ex verbis quibus promittitur Joan. 6. capite.

PRÆNOTANDA.

Communis est Novatorum opinio, Joan. 6. c. non de Eucharistia, aut manducatione orali ac reali corporis Christi, sed vel de Incarnatione tantum, vel de spirituali duntaxat carnis Christi per fidem manducatione sermonem esse. Nihilominus tamen iidem Novatores ex eodem cap. 6. S. Joannis urgent testimonium istud, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem &c.* ut impugnent Catholicorum communionem sub unica specie, ac probent utramque speciem necessariam esse jure divino. Videant illi quæ ratione hæc conciliari possint.

Ut verò istud Novatorum argumentum nonnulli ex nostris declinarent ac eluderent, contenderunt citatum cap. 6. S. Joan. de spirituali duntaxat, non de sacramentali perceptione Eucharistiæ exponendum esse. De qua opinione in utramque partem disputatum esse in concilio Trident. narrat Pallavicinus L. 17. Historiæ hujus concilii cap. 11. aliis contendentibus, necesse esse ut Concilium definiret, citato in capite oralem &

sacramentalem intelligendam esse carnis Christi manducationem; aliis è contra propugnantibus, talem definitionem contrariam fore multorum SS. Patrum Doctorum Catholicorum expositioni, utpote quæ excluderet manducationem spirituales: quibus ex utraque parte auditis ac perpensis, Concilium rem indecisam reliquit, generatim tantum affirmando, quacunque supposita interpretatione, non posse colligi communionem sub utraque specie jure divino necessariam esse, quod unum tunc temporis demonstrandum habebat adversus Novatores. Unde ne neutri parti præjudicium inferret, proponente ac urgente Granatensi Episcopo, ista verba, sine quibus paratum primò fuerat Decretum, *utrunque juxta varias SS. Patrum & Doctorum interpretationes intelligatur*, (nempe cap. 6. S. Joannis) addita sunt in cap. 1. Sess. 21. quibus verbis videtur Concilium utramque explicationem admittere, nullam rejicere. Hinc Suarez in 3. par. qu. 75. art. 1. sect. 2. Estius in 4. dist. 10. parag. 1. & alii nonnulli censent non ita certum atque efficax pro reali præsentia colligi posse argumentum ex verbis promissionis Joan. 6. quàm ex verbis institutionis, ob varias scilicet SS. Patrum ac Doctorum interpretationes.

Neque verò est, quòd Novatores, Albertinus imprimis Lib. 1. de Sacramento Eucharistiæ cap. 30. nostrorum Theologorum patrocinio hac in parte gloriantur, suorumque invidiam inde elevent. 1. Quia nostri bono & simplici animo, sine pertinacia, ut Hussitis ac Lutheranis pro communione sub utraque specie tam acriter pugnantibus ex cap. 6. S. Joannis, resisterent, citatum caput de spirituali duntaxat carnis Christi manducatione interpretati sunt; Novatores autem animo pertinaci & in Ecclesiam rebeli. 2. Quia Ecclesiæ fides non ex paucorum hominum opinione æstimaanda est, sed ex antiquorum constanti Traditione, ac Conciliorum placitis: quin & inter recentiores Catholicos; multò plures stant pro nostra interpretatione, quàm pro opposita, quam acrius perstringunt. Audiatur inter alios Maldonatus Commentario in caput 6. S. Joan. num. 53. Scio, inquit, Catholicos, scio doctos, religiosos ac probos viros esse: sed minime profectò utilem atque fidelem in hac re operam Ecclesiæ navaverunt, quòd contra Scripturæ sensum, contra Patrum omnium interpretationem, contra tacitum, imò minime tacitum, sed satis superque explicatum consensum Ecclesiæ, dixerint atque contenderint, hos loco de Sacramento non agi. Quod, ut benignissimè dicam, est temerarium; gravioribusque condemnare verbis, nisi compertum haberem, homines benè Catholicos errore magis animi quàm vitio in Hereticorum sententiam impegisse. Ita Maldonatus.

Observa quod cum Orthodoxi contendunt, Joan. 6. cap. mentionem fieri de sacramentali carnis Christi manducatione, mens illorum non sit, toto illo capite de Eucharistia sermonem esse; norunt quippe, ibidem Evangelistam loqui de miraculis panum, de fide, de Incarnatione &c. hoc unum volunt, nempe ab istis verbis versus 52. *Panis quem ego dabo, caro mea est promundi vita*, Christum loqui de Eucharistia & sacramentali ejus manducatione; quamquam non excludant manducationem spirituales per fidem. Itaque sit.

CON.

To. 3. p. 63. & seq.

Edit. Musti p. 1596. To. 2. pag. 713. E. F.

CONCLUSIO:

Vera, realis, & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia efficaciter probatur ex verbis promissionis Joan. 6. c.

Probatur triplici argumento.

I. Ex Sacro contextu.

II. Ex Traditione Ecclesiæ.

III. Ex variis absurdis quæ sequuntur ex opposita sententia.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex sacro Contextu.

Quatuor potissimum observari possunt in illo sermone Christi Joan. 6. ex quibus efficaciter colligimus, à v. 52. mentionem fieri oralis & sacramentalis manducationis carnis Christi.

Prima circumstantia hæc est: Quoties Christus majora mysteria ac stupenda miracula, quæ vel ad omnium salutem, vel ad universam spectarent Ecclesiam, perpetrare volebat, suos prius Discipulos monuit ac veluti præparavit, ut facilius ea crederent cum adimplerentur. Hanc rationem Christus ipse suppeditat, Joan. 14. v. 29. *Et nunc dixi vobis*, inquit, *prius quam fiat, ut cum factum fuerit credatis.* Et cap. 16. v. 1. *Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini.* Sic antequam Baptismum institueret, Joan. 3. v. 5. dixerat: *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei.* Pariter antequam morti traderetur, Discipulis sæpius prænuntiat, se tradendum esse Gentibus ad illudendum, flagellandum & crucifigendum; & se tertia die resurrecturum. Matt. 20. v. 19. Ita etiam ad Ascensionem suam eos præparavit his verbis, *Modicum & videbitis me, & iterum modicum & non videbitis me, quia vado ad Patrem.* Joan. 16. v. 16. Ita & Spiritum sanctum prius illis promisit, quam mitteret. Ego, Joan. 14. v. 16. *rogabo Patrem, & alium paracletum dabit vobis, ut maneat vobiscum in æternum,* Verisimile igitur est, idem observasse Christum circa institutionem Sacramenti Eucharistiæ, quæ inter omnia prodigia & miracula summum est haud dubiè ac præstantissimum, tantò ad credendam difficilius, quantò supra omne rationis ac sensuum iudicium positum est. Præcessit ergo hujus Sacramenti quædam promissio; ac nullibi profectò nisi capite 6. S. Joannis.

Secunda circumstantia colligitur ex loquendi ratione qua usus est Christus, cum promisit se daturum carnem suam. 1. ait, *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita.* At si loqueretur vel de sua Incarnatione, vel de spiritali dumtaxat per fidem carnis manducatione, non dixisset in futuro, *panis quem dabo*; sed potius, *panis quem dedi*: jam enim incarnatus erat, jam multi in eum crediderant, & spiritu per fidem carnis ejus facti fuerant participes. Loquitur igitur de carne sua in Sacramento Eucharistiæ nobis verè ac substantialiter tradenda. 2. Christus distinguit ibidem carnem suam & sanguinem per modum veri cibi & potus. V. 56. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* At distinctio hæc in sola orali & sacramentali manducatione Eucharistiæ locum habere potest: in ipsa enim spiritali per fidem manducatione nihil interest inter cibum & potum; unde ibid. v. 54. jam dixerat Christus, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*: quæ certè verba non de unica dumtaxat manducatione spiritali per fidem, sed etiam de reali & sacramentali exponenda sunt; alias Socinianum contendentem ista verba Christi, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c.* non de vera, reali, & exte-

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacram. Enchar.

riori aquæ ablutione, sed de interiori dumtaxat ac metaphorica exponi debere, quomodo revincere poterit Calvinista? 3. ait v. 59. *Hic est panis qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna, & mortui sunt*: quibus certè verbis significat Christus se Fidelibus aliquid eximium daturum, quod Veteribus datum non fuerat, & manna ipso veteri longè præstantius. At nisi veram & substantialem ejus carnem in Sacramento Eucharistiæ intelligas, nihil erit singulare quod Veteribus ipsis concessum non sit, quibus datum est fide & spiritu carnem Christi manducare; „Omnes enim eandem escam spiritualem manducaverunt, & eundem potum spiritualem biberunt: bibebant, autem de spiritali consequente eos petra, petra autem erat Christus. 1. Cor. 10. v. 3.

Tertia circumstantia petitur ex persona Judæorum, ac Discipulorum Christi. De primis dicitur v. 53. *Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo potest hic nobis dare carnem suam ad manducandum?* De postremis dicitur v. 61. *Multi ergo audientes ex Discipulis ejus, dixerunt: Durus est hic sermo, & quis potest eum audire?* Illa porro tùm Judæorum obmurmuratio, tùm offensio Discipulorum, apertè significat eos ex his Christi verbis, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* animo concepisse aliquid planè novum, insolitum ac stupendum: quam eorum opinionem confirmavit Christus, nedum corripuit, ut constat lex v. 62. & 63. Porro si de sola fide in Christum hic sermo fuisset, vel de sola manducatione carnis ejus per fidem, quid adeo mirum ac insolitum fuisset, unde turbati & offendi debuissent, sive Judæi, sive Discipuli Christi? Nonne centies necessitatem fidei eis commendaverat Christus?

Quarta denique circumstantia petitur ex collatione & comparatione verborum quibus hic promittitur Eucharistia, cum iis quibus postea instituitur; mirè enim consentiunt inter se. Sicut enim hic dicitur, *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*: ita Matth. 26. v. 26. dicitur: *Accipite & comedite, hoc est corpus meum.* Sicut promisit Christus se daturum carnem in cibum, & sanguinem in potum; ita instituens Eucharistiam utriusque distinctionem exprimit, *Manducate, Bibite.* Sicut igitur veram carnem & verum sanguinem dedit instituens hoc Sacramentum, Matth. 26. ita veram quoque carnem, verumque sanguinem promisit Joan. 6. capite.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex Traditione.

Constat hæc Traditio, 1. ex Conciliis. 2. ex SS. Patribus 3. ex ritu veteris Ecclesiæ concedendi infantibus Eucharistiam.

I. Quotquot ex Conciliis verba hæc quæ extant 6. c. S. Joan. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* laudarunt, de Sacramento Eucharistiæ dicta esse confirmarunt. Ex multis ista satis sint.

Concilium Alexandrinum Præsidente S. Cyrillo in sua ad Nestorium Epistola, quæ lecta est & approbata in Concilio Ephesino, quod est generale III. an. 431. cujus idcirco sententiam Oecumenica Synodus suam fecit, Concilium, inquam, Alexandrinum in citata Epistola n. 7. relata in 1. part. Concilii Ephesini, sic loquitur: *Confitemur incrementum in Ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas Eulogias, seu benedictiones accedere, & sanctificari; utpote participes sacre carnis, & pretiosi sanguinis Christi.* Deinde adducto citato testimonio Joan. 6. *Nisi manducaveritis &c.* probat carnem illam propriam esse Dei carnem, vivificam &c.

In Concilio Niæno II. quod fuit generale septimum

Tom. 7.
Conc. p.
447. D.
B.

mum an. 787. Actione 6. Epiphanius Diaconus sic legit: Nullus aliquando tubarum spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum nostrum sacrificium, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic dicere vel confiteri, sed audiunt Evangelicè dicentem eum, Nisi manducaveritis carnem, & alia quæ referuntur cap. 6. S. Joannis. Exploratum igitur ac persuasum fuit illorum Conciliorum Patribus, sermonem Christi, qui refertur illo 6. c. de Eucharistia & orali atque sacramentali carnis ejus manducatione intelligendum esse; neque enim alibi extant laudata verba.

Denique Conc. Trid. etsi definire noluisset, ut constaret ex prænotis antea, citato c. 6. S. Joan. sermonem esse de manducatione reali & sacramentali corporis Christi, per exclusionem manducationis spiritualis per fidem, (utramque supponit, & nullam rejicit,) tamen tum Sess. 13. cap. 2. tum Sess. 21. c. 1. ex illo cap. 6. multa testimonia ad comprobendam Eucharistiæ veritatem adducit. In priori loco ait, *Sacramentum Eucharistiæ sumi tanquam spirituales animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius qui dixit, Qui manducat me & ipse vivet propter me,* quæ verba extant Joan. 6. v. 59. In posteriori, adductis & simul conciliatis nonnullis ex eodem cap. testimoniis, ostendit contra Novatores, communionem sub utraque specie jure ac mandato Domini necessariam non esse, quia spirituales Eucharistiæ effectum Christus modò uni, modò alteri, modò utrique speciei adscribit.

II. Antiqui Patres tum Græci tum Latini de Eucharistia interpretati sunt cap. 6. S. Joannis. Illos hic indicasse sufficiat.

Ex Græcis, S. Irenæus Lib. 4. c. 4. Origenes Hom. 16. in Numeros; S. Basilii Lib. 1. de Baptismo cap. 3. & in Regulis moralibus, Regula 21. cap. 1. & 2. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. S. Chrysostomus Hom. 45. in Joan. S. Epiphanius hæresi 55. S. Cyrillus Alexandrinus Commentario in Joan. Theodoretus Lib. 4. Hist. Eccles. cap. 4. S. Damascenus Lib. 4. orthodoxæ fidei cap. 14.

Ex Latinis, S. Cyprianus Lib. de Oratione Dominica; S. Ambrosius L. de iniciandis c. 8. & Lib. de Sacramentis cap. 1. S. Hilarius Lib. 8. de Trinitate S. Augustinus Serm. 2. de verbis Apostoli, & in caput 6. S. Joan. S. Leo Hom. 6. de jejunio septimi mensis. Unius S. Hilarii verba hic dabimus ex L. 8. de Trinitate nu. 13. pag. 955. ubi adversus Arianos ostendit Filium esse in Patre secundum substantiam suam, quemadmodum est in nobis per substantiam, cum Eucharistiæ participes sumus. Si verè igitur, inquit, carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, qui ex Maria natus fuit, Christus est, nosque verè sub mysterio carnis corporis sui sumimus, (& per hoc unum erimus) quomodo voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietates perfectæ Sacramentum sit unitatis. . . . de naturali in nobis Christi veritate quæ dicimus nisi ab eo didicimus, stultè atque impie dicimus. Ipse enim ait, Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus, &c. . . . de veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. Verba autem illa extant Joan. 6. v. 56.

Jam verò horum omnium antiquorum auctoritatem & consensionem in explicando c. 6. S. Joan. plus momenti ac ponderis habere, quàm Thomam Valdensen, Cajetanum, Jansenium Gandavensem & alios nonnullos recentiores, nemo Catholicus, opinor, inficiabitur.

III. Viguit usque ad duodecimum sæculum multis in Ecclesiis, consuetudo dandi infanribus Eucharistiā, sicut ex dicendis inferius constabit; at non alio fundamento nixa fuit hæc disciplina, quàm isto Christi

testimonio Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis &c.* Ita disertè colligimus ex S. Augustino Lib. 1. de pecc. mer. & rem. c. 20. Innocentio I. in Epistola ad Patres Concilii Milevitani, inter Augustinianas 182. alias 93. Gelasio S. Pontifice Epistola ad Episcopos per Picenum Verba referemus infra ad Quæstionem 12. quando de necessitate Eucharistiæ disputabimus.

TERTIUM ARGUMENTUM

Ex absurdis quæ sequuntur ex opposita sententia

Primum est, ex opposita sententia consequi Christum nusquam exposuisse fructum & efficaciam Eucharistiæ, cum nullum extet eam in rem testimonium præter quàm in cap. 6. S. Joan. Quod enim ajunt nonnulli, in his Christi verbis, *Accipite hoc est corpus meum*, contineri promissionem gratiæ, tam absurdum est, ut refelli vix mereatur: his quippe verbis, Eucharistiæ institutio designatur, non ejus promissio, aut fructus.

Secundum absurdum est, quòd in opposita sententia S. Joannes de Eucharistia nullibi in tota Evangelii Historia quam scripsit, meminerit, nusquam enim istud argumentum attingit, præterquam in laudato toties c. 6. At consequens istud absurdum esse judicat S. Augustinus Lib. 3. de consensu Evangelistarum cap. 1. ubi observat S. Joannem nihil scripsisse de postrema Christi Cæna in proprio suo loco, quemadmodum cæteri Evangelistæ, quia plura de hoc argumento scripserat antea, videlicet c. 6.

Tertium est, quia sequitur nullum à Christo expressum datum fuisse de sumenda Eucharistia præceptum, si verba illa Joan. 6. *Nisi manducaveritis &c.* non sint de reali & sacramentali manducatione intelligenda. Quod enim dixit in ultima cæna, *Accipite, manducate, bibite*, iis solis dixit qui tunc præsentibus erant; quod verò addidit, *Hoc facite in meam commemorationem*, præcepti formam non habet, sed explicationem tantum continet finis propter quem fieri debeat quotiescunque fieri.

Quartum, si liceat Calvinistis ad sensum figuratum spiritualis per fidem manducationis verba hæc Christi, *Nisi manducaveritis &c.* adducere, quidni & Socinianis licitum erit, ista de Baptismo verba, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto &c.* pariter interpretari sensu metaphorico de interiori lotionis Spiritus sancti interioris lavantis & abluentis per modum aquæ; non verò de lotionis seu Baptismi exterioris per aquam naturalem & elementarem? Par hinc & inde videtur ratio: nec juris quidquam arrogare hic sibi potest Calvinista, quod sibi pariter Socinianus non arroget.

Solvuntur Objectiones ex Scriptura.

Multa congerit Albertinus Lib. 1. de Eucharistia cap. 32. ut probet Joan. 6. cap. de sola dumtaxat spirituali carnis Christi per fidem manducatione sermonem esse. Præcipua hic referemus ac solvemus. Itaque.

Objicies 1. De illa carnis suæ manducatione agit Christus v. 52. & sequentibus, de qua jam egerat versibus antecedentibus: atqui certum est prioribus versibus c. 6. S. Joan. Christum de sola dumtaxat fide, seu manducatione spirituali per fidem egisse. Cum enim v. 27. dixisset: *Operamini non cibum qui perit, sed qui permanet in vitam æternam*; dixerunt Judæi, *Quid faciemus ut operemur opera Dei?* Respondit Jesus & dixit eis: *Hoc est opus Dei? ut credatis in eum quem misit ille.* Et v. 35. *Ego sum panis vite*, inquit, *qui venit ad me, non esuriet; & qui credit in me, non sitiet*

T. 3. p. 24
p. 100

fiat unquam, quibus certe verbis aperte declarat Christus, cibum, de quo sapius hoc in capite, non alium esse, quam spirituale, per fidem.

Cor firmatur. Quia promisit Christus se eum panem daturum, quem suis de facto obtulit auditoribus ad manducandum: atqui non obtulit Christus Capharnaitis, quos alloquebatur, veram carnem suam ad manducandum modo reali & sacramentali, sed spirituali duntaxat per fidem.

Resp. nego maj. Neque enim contendimus manducationem oralem & sacramentalem carnis Christi, unicum esse argumentum de quo sermo fit citato c. 6. S. Joannis. Triplicem in eo partem distinguimus. In prima usque ad v. 25. agitur de cibo materiali, nempe de multiplicatione quinque panum, quibus saturati sunt in deserto quinque hominum millia. In secunda usque ad v. 52. agitur de cibo mere spirituali, nempe fide in Christum incarnatum. In tertia tandem, scilicet à v. 52. usque ad finem capitis, agitur de manducatione reali & sacramentali carnis Christi. Unde peccat argumentum Albertini, in eo quod supponat unicum esse hujus c. 6. argumentum, & concludat à parte ad totum: nempe v. 52. & sequentibus de sola spirituali per fidem manducatione Christum loqui, quia de illa egerat versibus prioribus; quasi de utraque in prolixo illo capite non egisset. Porro verba in Objectione citata antecedunt v. 52. quo primum de Eucharistia, & sacramentali ejus perceptione mentionem fieri contendimus.

Ad confirmationem, dico reipsa Christum auditoribus suis aliquem panem obtulisse, quem promisit se daturum: sed non omnem, quem promisit, tunc dedit. Obtulit fidei gratiam, seu manducationem spirituales per fidem, sed non manducationem realem & sacramentalem, cum nondum tunc instituta foret Eucharistia. Quamquam Christus eo loci totam alloquebatur Ecclesiam, non solos Capharnaitas, ut supponit Albertinus: neque enim dixit, *Panis, quem ego dabo vobis*; sed absolute, *Panis quem ego dabo*, absque ulla particula sermonem determinante & restringente, ad personas quas præsentes alloquebatur. Porro toti Ecclesiæ dedit corpus suum instituendo Eucharistiam, Matth. 26. quod promiserat Joan. 6.

Objicies 2. Laudato cap. 6. Christus nihil dicit de symbolis Eucharisticis; nihil de fractione panis & distributione; nihil de testamento, aut passionis suæ memoria &c. non ergo de Eucharistia loquitur.

Resp. nego conseq. Necesse quippe non erat, ut in eo loco, in quo promittit tantum se daturum carnem suam, exponeret quidquid ad istud Sacramentum pertinebat: hoc enim ad ejus institutionem magis spectat, quod reipsa exposuit distinctius, cum Sacramentum Eucharistiæ Christus instituit.

Objicies 3. Multa Christus c. 6. S. Joan. dixit, quæ Eucharistiæ, ac reali & sacramentali Eucharistiæ manducationi accommodari non possunt.

I. v. 55. ait: „Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam.” Sed ea verba intelligi non possunt absolute & simpliciter de manducatione orali, sed de spirituali duntaxat, Eucharistiæ; quam multi enim sunt, qui ore sumunt Eucharistiam, & *judicium sibi manducant & bibunt, non dicantes corpus Domini.*

1. Cor. 11
n. 29.

II. v. 54. Christus ait: „Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis,” quæ verba, si de reali & sacramentali manducatione intelligantur, evincunt, tum simpliciter & absolute necessariam esse ad salutem Eucharistiam, tum jure divino utramque sumendam esse speciem, quod utrumque caput negant Orthodoxi.

III. v. 57. Christus ait: *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, &*

ego in illo. At mansio hæc corporalis non est, sed spiritualis duntaxat; ergo & manducatio: talis quippe inquit Albertinus, est manducatio, qualis mansio.

VI. Christus loquitur de illa manducatione quæ fieri poterat tum cum loquebatur, ab iis quibus loquebatur: ait quippe in præsenti, *Qui manducat.* Atqui manducari tunc temporis sacramentaliter & realiter non poterat Eucharistia, cum instituta nondum esset, sed spiritualiter duntaxat per fidem. Deinde alloquebatur Christus Judæos, quibus immediate ante dixerit: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.* præceptum vero istud comminatorium illusorium fuisset, nisi tum illi potuissent carnem Christi manducare; fieri enim poterat, ut illorum quam plurimi ante institutionem Eucharistiæ diem ultimum obiissent; imo etiam vi hujus comminationis vita privarentur prorsus ob defectum manducationis, quod iniquum prorsus foret.

V. denique, verba Christi, *Nisi manducaveritis &c.* sensum habent generaliore & humaniore minus durum, atque etiam intellectu factuque faciliorem si de sola duntaxat manducatione spirituali per fidem intelligantur: quia, inquit Albertinus, si de manducatione orali & sacramentali exponantur, multas necessario patientur restrictiones. Accipienda enim erunt tantummodo de hominibus sub novo Testamento pro Eucharistiæ institutione viventibus; item de adultis solis, & de sumptione, non actu simpliciter, sed interdum voto seu desiderio; ac etiam de manducatione digna, non vero indigna, quæ certe restrictiones locum non habent, si prædicta verba intelligantur de manducatione spirituali duntaxat per fidem.

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem, Verba citata intelligenda sunt cum ea cautione, de qua Apostolus 1. Cor. 11. v. 28. *Probet autem seipsum homo*: neque enim Sacramenta vim suam exserunt, cum aliquo ex parte recipientis seu subjecti obice virtus retardatur & impeditur.

Ad secundam, ergo excitatis verbis, *Nisi manducaveritis &c.* sequi, vel simpliciter quoad substantiam necessariam esse ad salutem Eucharistiam, vel necessariam quoad modum sumendi illam sub utraque specie. Non primum, quia verba laudata continent tantum necessitatem præcepti obstringentis tanquam eos qui talis præcepti sunt capaces, nempe solos adultos, quos Christus alloquebatur, ut inferius ostendemus. Non etiam secundum: ut enim recte observat Conc. Trid. Sess. 21. cap. 1. Christus in eo cap. 6. S. Joan. vitam æternam aliquando corpori & sanguini, aliquando corpori soli tribuit: sed de hoc argumento inferius.

Ad tertiam: Christus per Eucharistiam corporaliter & spiritualiter in susipientibus manet, unde S. Cyrillus Alexandrinus Lib. 10. in Joan. vocat eos cum Christo *concorporales*, propter scilicet *mysticas* *Tom. 1.* *Eulogias*, quarum participes facti sunt, id est, propter Eucharistiam. Hinc ruit ratiocinium Albertini, *862.* & contra illum merito retorquetur. Talis enim est manducatio; qualis mansio: atqui corporis sui substantiali præsencia manet Christus in iis qui Eucharistiæ consortes fiunt, ergo ab iis vere, ore, & in Sacramento manducatur.

Quamquam merito dicere possumus, parem non esse conditionem manducationis carnis Christi & mansionis illius in nobis: ista enim illius effectus est; ac proprium illud est Sacramentis nostris, ut exteriori ac sensibili actione affectum spirituales in anima operentur. Unde sicut omnino male ratiocinaretur qui diceret, talem esse Baptismi ablutionem, v. g. qualis est salus & mundatio per illam producta: atqui talis illa &

illa & mundatio plane spiritualis est ; ergo & ablutio. Ita profecto ineptum est istud Albertini ratiocinium, Talis est manducatio corporis Christi , qualis ejus in nobis manſio : in utroque enim Sacramento aliquid est exterius , ſymbolum nempe & actio ſenſibilis ; in Baptiſmo aquæ ablutio , in Euchariftia ſpecies panis & manducatio ; & aliquid interius ac plane ſpirituale , in Baptiſmo gratia regenerans , in Euchariftia gratia reficiens ac confortans.

Ad quartum : Chriſtus de utraque manducatione agit ; & de ſpirituſuali fidem ſuis verbis adhibendo , quæ tunc fieri poterat ; & de reali ſacramentali adimplenda poſt inſtitutam Euchariftiam : non enim tantum tempore præſenti ait , *Qui manducat* ; ſed etiam ad futurum reſpiciens , *Niſi manducaveritis Et , Si quis manducaverit ex hoc pane*. Sicut igitur cum Chriſtus dixit , *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto* , non poteſt introire in regnum Cælorum , non ſignificabate eos qui ante inſtitutum Baptiſmum & plene promulgatam Legem Evangelicam , Baptiſmum non ſuſcepiſſent , à regno Cælorum excludendos fore propter defectum Baptiſmi , ſed eos tantum qui poſt promulgatam Baptiſmi legem , ei obſequi neglexiſſent ; ita pariter cum dixit , *Niſi manducaveritis* , non reſpiciebat niſi eos , qui poſt inſtitutionem hujus Sacramenti , carnem ſuam & ſanguinem in Sacramento non recipere. Neque obſtat quod ad Judæos loqueretur tum in Synagoga præſentes , quorum plurimi prius ex hac vita migraturi erant , quam inſtitueretur Euchariftia. 1. quia comminatio de qua Chriſtus citato cap. ejusmodi homines non ſpectat , ſed in futurum proſpicit. 2. quia Chriſtus toti Eccleſiæ loquebatur in perſona Diſcipulorum ſuorum : toti enim Eccleſiæ ſuum promiſit corpus , cui revera conceſſit.

Ad quintam : Verba quæ præceptum important in Scriptura ſacra , non ſunt ſemper intelligenda ſecundum ſenſum generaliore , ſed accommodata ad perſonas quibus datur , ad tempus pro quo datur , & maxime ad voluntatem illius qui dat præceptum. Sic v. g. verba hæc , *Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c.* ſenſum generaliore habent , ſi de ſola regeneratione per fidem intelligentur , quam ſi de Sacramento in exteriori per aquam ablutione conſiſtente : an idcirco recte concludet Socinianus , Sacramentum Baptiſmi neceſſarium non eſſe : non conſentient noſtri adverſarii. Reſtrictiones autem de quibus in Objectione Albertinus , non ab hominibus , ſed à Chriſto ipſo legiſlatore poſitæ ſunt : legem vero extendere neſas eſt ultra voluntatem legiſlatoris , neque noſtrum eſt ei obloqui , ſed obſequi potius.

Objicies 4. Chriſtus in poſtrema parte citati cap. 6. S. Joan. aperte declarat ſe de ſpirituſuali duntaxat carnis ſuæ manducatione locutum fuiſſe. Reſpondens enim interrogationi Judæorum v. 53. *Quomodo poteſt hic nobis carnem ſuam dare ad manducandum ?* eorumque carnalem cogitationem reprehendens , ait v. 64. *Spiritus eſt qui vivificat , caro non prodeſt quidquam*. Unde ſic arguit Albertinus.

Quæ manducatio carnis Chriſti per ſe non prodeſt , ea tanquam inutilis & ſuperflua haberi debet : at manducatio oralis Chriſti per ſe non prodeſt , nec vivificat , bene vero manducatio quæ fit ſpiritu per fidem ; tum quia ſic expreſſe declarat Chriſtus v. 64. tum quia brutæ animantes , carnes , mures , imo & multi impii carnem Chriſti ore comedunt , quibus tamen nihil prodeſt ad vitam æternam.

Reſp. diſt. hanc propoſitionem , Caro non prodeſt quidquam , ſenſu Capharnaitarum exiſtimantium Chriſtum daturum eſſe carnem ſuam per fruſtra diſciſſam ad manducandum , quomodo manducantur cæterorum animalium carnes , concedo : non prodeſt quidquam , ſenſu vero ac ſacramentali quem intendit Chriſtus , nego. Diſtingui adhuc poteſt eadem propoſitio , Caro non prodeſt quidquam , ſi ſola ſit à ſpiritu

vivificante ſejuncta , ut intelligebant carnales illi homines , concedo : ſi ſit cum ſpiritu vivificante conjuncta , nego. Utraque ſolutio eſt S. Auguſtini Tract. 27. in Joan. Audiatur. “ O Domine , magiſter bone , inquit , quomodo caro non prodeſt quidquam , cum tu dixeris , Niſi quis manducaverit carnem meam , biberit ſanguinem meum , non habebit in ſe vitam ? An vita non prodeſt quidquam ; & propter quid ſumus quod ſumus , niſi ut habeamus vitam æternam , quam tua carne promittis ? Quid eſt ergo , Caro non prodeſt , quidquam ? Non prodeſt quidquam , ſed quomodo illi intellexerunt : carnem quippe intellexerunt , quomodo in cadavere dilaniatur , aut in macello venditur ; non quomodo ſpiritu vegetatur. Proinde ſic dictum eſt , Caro non prodeſt quidquam ; quomodo dictum eſt , Scientia inflat. Jam ergo debemus odiſſe ſcientiam ? abſit. Et quid eſt , Scientia inflat , ſola , ſine charitate. Ideo adjunxit , Charitas vero ædificat. Adde ergo ſcientiæ charitatem , & utilis erit ſcientia , non per ſe , ſed per charitatem. Sic enim nunc , Caro non prodeſt quidquam , ſed ſola caro , accedat ſpiritus ad carnem , quomodo accedit charitas ad ſcientiam , & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet , Verbum caro fieret , ut inhabitaret in nobis.

Quod autem his verbis , *Caro non prodeſt quidquam* , voluerit duntaxat Chriſtus excludere carnalem ac durum Capharnaitarum ſenſum , non veritatem carnis ſuæ in Euchariftia , multa demonſtrant. 1. Occaſio in qua hæc dixit Chriſtus , ut nimirum corrigeret illorum hominum cogitationem plane carnalem ; unde merito ſubjicit , *Spiritus eſt qui vivificat*. 2. Mos Scripturæ , quæ nomine carnis , cogitationem ſeu intelligentiam carnalem ; & nomine ſpiritus , ſanam ac ex fide rectam intelligit cogitationem. Hoc ſenſu dicitur Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar Jona , quia caro & ſanguis non revelavit tibi , ſed Pater meus*. Et c. 26. v. 41. *Spiritus promptus eſt , caro autem infirma*. Multa alia congerit Maldonatus Tom. 1. de Euchariftia q. 2. 3. Quia immediate poſt iſta verba , *Caro non prodeſt quidquam* , addit Chriſtus : *Verba quæ locutus ſum vobis , ſpiritus & vita ſunt* ; quibus certe declarat removendam eſſe interpretationem illam duram & carnalem , qua merito turbati fuerant & offenſi Judæi. 4. Verba iſta , *Caro non prodeſt quidquam* , ſi abſque ulla interpretatione ac limitatione ſumerentur , probarent nihil omnino nobis profuiſſe Chriſti carnem , nihil etiam prodeſſe per fidem ſumptam , quæ omnia merito rejiciunt adverſarii noſtri , tanquam falſa & impia. Ea igitur exponere neceſſe eſt : at nulla magis eſt loci , temporis & perſonarum circumſtantiis accommodata expoſitio , quam orthodoxa Auguſtini , quam adduximus. 5. denique , expoſitio adverſariorum explicantium citata verba Chriſti de ſola manducatione ſpirituſuali per fidem , expoſitio , inquam , illa nihil habet captu difficile , nihil quod ſæpius non audiviſſent à Chriſto ejus Diſcipuli ; & tamen poſtquam eam adduxit Chriſtus , notat S. Joannes v. 67. *multos diſcipulorum ejus abiſſe retro , & jam non cum illo ambulare*. Igitur verba iſta Chriſti , *Spiritus eſt qui vivificat* , non tantam præſeferunt lucem pro manducatione duntaxat ſpirituſuali per fidem , quantam in illis deprehendunt Novatores.

Hinc patet ſolutio ad argumentum Albertini , cujus minor propoſitio pro ſua duplici parte falſa eſt. Primæ falſitas ex mox dictis apparet : quod vero addit de canibus , muribus , & hominibus impiis , qui ore manducant corpus Chriſti , & nullum ex eo fructum reportant , futile eſt ; quis Catholicorum ignoret , ſolos homines , eoſque debite præparatos , poſſe cum fructu Euchariftiam percipere ?

Solvuntur Objectiones, ex SS. Patribus.

Objicies 1. SS. Patres citatum caput 6. S. Joan. etiam à v. 54. exponunt de manducatione spirituali per fidem corporis & sanguinis Christi.

S. Clemens Alexandrinus L. 1. Pædagogi, per carnem & sanguinem Christi intelligit *verbum Dei, quo spiritualiter reficimur.*

S. Basilus Ep. 141. intelligit *doctrinam Christi & mysticum ejus adventum.*

S. Hieronymus in Pl. 147. exponit *de Scripturis sacris.*

S. Augustinus Tract. 26. in Joan. hunc cibum & potum interpretatur *de membris Christi; nempe Ecclesia in predestinatis, vocatis & iustificatis.*

Innocentius I. Epistola ad Patres Concilii Milevitani, ista verba, *Nisi manducaveritis, &c.* sic interpretatur, *ut vellet ea in parvulis, dum baptizantur, impleri.*

Resp. hæc & similia SS. Patrum testimonia ne vel minimum quidem Conclusioni nostræ adversari. Cum enim Scripturæ verba ut plurimum litteralem simul & mysticum sensum patiantur, qui unum affert, non propterea alium negare & excludere censendus est. Igitur etsi laudati SS. Patres sensu mystico interdum exponant ea quæ Christus de carnis suæ manducatione dixit Joan. 6. non tamen veram, oralem, & sacramentalem manducationem excludunt aut rejiciunt; sed utramque simul agnoscunt. Donec autem adversarii expressa proferant testimonia, quibus SS. illi Doctores diserte excludant illam realem & oralem carnis Christi manducationem, nihil omnino proficiunt adversus nos qui unum sic admittimus, ut alium non excludamus.

Observabis autem solitos fuisse SS. Patres in suis publicis ad populum concionibus, morali & mystico sensu ut plurimum exponere, quæ de carnis suæ manducatione dixit Christus, Joan. 6. quia scilicet Catechumenis qui aderant, tanti mysterii veritatem aperire non expediebat, cujus nondum capaces erant. Ita S. Augustinus Tract. 11. in Joan. ubi exponens hæc verba „Jesus non se credebatur eis, ait: Tales sunt autem omnes Catechumeni: ipsi jam credunt in nomine Christi, sed Jesus non se credit eis. Intendat & intelligat charitas vestra. Si dixerimus Catechumeno, Credis in Christum? respondet, Credo, & signat se. Ecce credidit in nomine ejus. Interrogemus eum, Manducas carnem filii hominis, & bibis sanguinem filii hominis? nescit quid dicimus, quia Jesus non se credidit ei.

Objicies 2. SS. Patres Augustinus imprimis, sic spirituales ex fide intelligunt carnis Christi manducationem, de qua Joan. 6. capite, ut plane realem, oralem & sacramentalem excludere videantur.

S. Augustinus Tract. 25. in Joan. ad illa verba, *Operamini escam que non perit, ait; Hoc est ergo manducare cibum qui non perit, sed qui permanet in vitam æternam.* (nempe credere in Christum) *Ut quid ergo, inquit, paras dentes & ventrem? Crede & manducasti.*

Et Tract. 26. exponens ista Christi verba, „Hic est panis de cælo descendens, ut si quis manducaverit ex ipso, non moriatur. Quod, inquit, pertinet ad virtutem Sacramenti, non quod pertinet ad visibile Sacramentum: qui manducat intus, non foris: qui manducat in corde, non premit dente “Excludit igitur S. Doctor oralem & sacramentalem carnis Christi manducationem.

Et in Psalmum 98. sic Christum inducit loquentem de manducatione carnis suæ: „Spiritualiter intelligite quod locutus sum: non hoc corpus quod videtis, manducaturi estis, & bibaturi illum sanguinem

quem fusi sunt qui me crucifigent. Sacramentum aliud, quod vobis commendavi, spiritualiter intellectum vivificabit vos.

Denique Lib. 3. de Doctrina christiana, proponens generalem regulam ex qua dignosci possit, quænam litteralis, quæ vero figurata sit Scripturæ interpretatio, hanc c. 10. sic statuit. „Quidquid in sermone divino, neque ad morum honestatem, neque ad fidei veritatem proprie referri potest, figuratum esse cognoscas.

Deinde cap. 16. hanc alteram statuit regulam: Si præceptiva est locutio, aut flagitium, aut facinus verans, beneficentiam jubens, non est figurata; si autem flagitium, aut facinus videtur jubere: aut utilitatem, aut beneficentiam vetare, figurata est. „Hac posita regula sic pergit: „Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c. facinus vel flagitium videtur jubere: figura ergo est, præcipiens passioni Dominicæ esse communicandum, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod caroejus pro nobis crucifixa & vulnerata sit.

Mirum quantum in hoc proponendo & urgendo argumento, quod Albertinus palmarium vocat, exultent Novatores. Namque, inquit, juxta S. Augustinum ista Christi verba, *Nisi manducaveritis &c.* flagitium jubent, adeoque figuratam continent locutionem: figura autem non est in vocabulis carnis aut sanguinis; neque enim negavit unquam sanctus Doctor, veritatem carnis & sanguinis Christi, aut carnem esse manducandam, & bibendum ejus sanguinem, idcirco ad vitam necessarium esse Dominus ipse profiteatur; est igitur figura in verbis *manducandi & bibendi*, quæ metaphorice hic usurpatur, ac proinde non realem & oralem, spirituales dumtaxat significant manducationem.

Resp. nego antecedens.

Ad primum testimonium ex Tractatu 25. in Joannem.

Resp. 1. S. Doctorem verba Christi interpretari quidem de manducatione carnis illius spirituali per fidem, sed non excludere realem & sacramentalem; de priori autem dumtaxat hic loquitur, quia nondum pervenit adversum 52. quo primum de Eucharistia mentio fit. Exponit siquidem ibi sanctus Doctor, quæ ratione Judæi, qui in deserto panibus miraculosis nutriti fuerant, alium cibum à Christo petere deberent, qui nunquam periret; hunc autem cibum seipsum esse declarat, in quem credere debent Judæi, ut vitam æternam assequantur; neque ad hanc fidem, dentibus opus esse ait, sicut opus fuit ut panem in deserto comederent, sed corde in tantum, seu animo ad credendum bene præparato & affecto.

Eadem est solutio ad secundum testimonium ex Tract. 26. Ibi enim S. Doctor, quomodo Patres veteris Testamenti eandem nobiscum escam spirituales manducaverint, eandem scilicet in effectu spirituali; non vero in Sacramento & signo sensibili; sed non propterea negat fideles Christianos carnem Christi vere, & ore, & sacramentaliter comedere.

Resp. 2. S. Augustinum distinguere merito duplicem modum manducandi carnem Christi, unum tantum in signo, seu Sacramento; alterum spiritu, & cum gratiæ sanctificantis fructu: ac merito docere, non satis esse ad salutem, si quis ore & sacramentaliter particeps fiat carnis Christi, sed præterea necesse esse ut cum fide intus carnem illam comedat, & anima ab omni labe peccati mortalis purgata, hujus Sacramentali spirituales effectum percipiat. Neque enim prodest imo nocet, oralis & sacramentalis carnis Christi manducatio, si sola sit, & ab animæ bene præparatæ sanctitate sejuncta. Duplicem illum modum expresse affert S. Doctor citato Tractatu 26. in Joan. „Nos, inquit, accipimus visibilem cibum: sed aliud est Sacramen-

T. 4. p. 2.
p. 376. D.

Ibid. p.
489. E.

Ibid. p.
499. A.
B.

T. 4. p.
1066. A.

T. 3. p. 1.
p. 49. D.

Ib. p. 52.
B. C.

Ibid.

Ibid.

T. 3. p. 2.
p. 498. C.

„mentum, aliud virtus Sacramenti. Quam multi de „altari accipiunt, & accipiendo moriuntur? Unde dicit „Apostolus, Judicium sibi manducat & bibit. “ Et „infra utramque manducationem carnis Christi, quæ nempe fit ore & corde, clare adhuc exponit: “Hoc est „ergo, inquit, manducare illam escam, & bibere potum, „in Christo manere, & illum manentem in se habere. „Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non „manet Christus, procul dubio nec manducat spiritua- „liter carnem ejus, nec bibit ejus sanguinem, (licet car- „naliter & visibiliter premat dentibus Sacramentum „corporis & sanguinis Christi:) sed magis tantæ rei „Sacramentum ad judicium sibi manducat & bibit, „quia immundus præsumpsit ad Christi accedere Sa- „cramenta. “ Nihil potest afferri disertius, ut ostenda- „tur S. Augustinum non exclusisse, sed conceptis verbis „admisisse non tantum spirituales, sed etiam oralem & „sacramentalem carnis Christi manducationem.

Ad tertium testimonium in Psalm. 98. spirituale ibi „opponit sanctus Doctor, non realitati & veritati carnis „Christi in Eucharistia contentæ, sed carnali cogitationi „Capharnaitarum de qua diximus paulo ante, & de qua „loquitur S. Augustinus in Psalm. citatum, ut ex lectio- „ne contextus certissime colligitur. “Acceperunt, inquit, „illud stulte, carnaliter illud cogitaverunt, & putarunt „quod præcisurus esset Dominus particulas quasdam de „corpore suo & daturus illis, & dixerunt, Durus est hic „sermo. “ Quin in hoc ipso loco qui objicitur, di- „stincte sacramentalem Christi carnis manducationem „agnoscit simul cum spirituali: immediate enim post „verba citata in Objectione, ait: “Etsi necesse est illud „Sacramentum visibiliter celebrari, oportet tam invisi- „biliter intelligi.

Ad quartum ex L. 3. de Doctrina christiana, distin- „guo hanc primam propositionem, Ista verba, *Nisi* „*manducaveritis* &c. flagitium & facinus videntur ju- „bere, in sensu Capharnaitarum, concedo: in sensu „Christi & Orthodoxorum, ipsiusque adeo S. Augustini, „nego. Solutio ex jam dictis manifesta est.

Secundam pariter hanc propositionem, Quod flagi- „tium & facinus videtur jubere, figuratum est, distingo: „qua parte flagitium & facinus videtur exprimere, con- „cedo: qua parte illud flagitium non exprimit, iterum „distinguo: figuratum est, ita ut veritatem rei non sem- „per excludat, imo sæpius præsupponat, concedo: ita ut „semper excludat, nego. Itaque verba hæc Christi, „*Nisi manducaveritis* &c. intellecta sensu Capharnai- „tarum, flagitium & facinus imperitis ac rudioribus so- „nare videntur, ut ait S. Augustinus L. 3. de Doctrina „christiana c. 12. adeoque figuram continent omni ve- „ritate destitutam; neque enim caro Christi eo modo à „nobis comedenda est, quod existimabant crassi illi & „carnales homines: sed intellecta sensu Christi & Or- „thodoxorum omnium, nec flagitium nec facinus ju- „bent; figuram tamen aliquam continent, tum quia „Sacramentum significant, Sacramentum autem figura „est seu signum; tum quia mortem & passionem Christi „adumbrant; figura autem illa iners non est, vacua, „& veritate rei destituta, imo potius eam supponit & in- „cludit. Quod ut intelligas.

Locutio- Observabis, locutiones figuratas duplicis ordinis di- „nes figu- stingui in Scriptura.

Aliæ sunt, in quibus verba non significant id ad „quod significandum sunt primitus instituta, sed ad aliud „plane transferuntur, quomodo Christus dicitur *lapis* „*angularis*, *leo de Tribu Juda*, *vitis*, *ostium*, *ovis* &c. „illæ autem figuræ litteralem sensum excludunt; neque „enim Christus est verus lapis, verus leo, vitis &c. sed „metaphorice tantum.

Aliæ sunt, in quibus verba significant quidem id ad „quod significandum sunt instituta, sed tamen id quod „exprimunt, alterius rei figura est, quam non statim „menti offert earum significatio; & tales figuræ rei

veritatem non excludunt. Sic v. gr. Galat. 4. vers. 22. „Apostolus ait scriptum esse, quod Abraham duos ha- „buerit filios, *unum de ancilla*, & *unum de libera*..... „*quæ sunt*, inquit, *per allegoriam dicta*: neque tamen „sensem litteralem & historicum excludit. Sic 1. Corinth. „10. v. 11. dicit idem Paulus, *omnia Judæis in figura* „*contigisse*; non quod reipsa non contigerint eo ipso „modo quo referuntur in Historia sacra, & quod figuræ „forent rerum quæ in Lege Evangelica eventuræ erant. „Sic ipse S. Augustinus cap. 12. citati L. 3. de Doctrina „christiana, ait, “Unctionem qua mulier unxit pedes „Christi, & matrimonium quod Oseas contraxit cum „muliere fornicaria, fuisse figuras rerum aliarum; “ „neque tamen excludit veritatem, tum unctionis, tum „matrimonii.

Pariter, ut recte observat Eminentissimus Petronius, „multa sunt in Scripturis mandata, quæ facinus & fla- „gitium videntur jubere, & quæ aliquo sensu figura- „ta sunt, quæ tamen rei præceptæ veritatem non exclu- „dunt, sed continent. Talis est immolatio Isaac, „Gen. 22. spoliatio Ægyptiorum, Exodi 12. destructio „Amalecitarum, 1. Reg. 15. jussio facta Oseæ, de „meretrice in conjugem assumenda. Etsi igitur ista „Christi verba, *Nisi manducaveritis* &c. facinus so- „nare videantur Capharnaitarum auribus, non tamen „idcirco veritatem & realitatem manducationis carnis „Christi excludunt; sed modum dumtaxat manduca- „tionis, quem ex crasso errore sibi finxerant carnales „illi. Figuram igitur continent hæc verba, sed figuram „plenam veritate rei quam exprimunt, non vacuam & „inanem.

Non alium porro esse S. Doctoris sensum inde con- „stat, quod loco citato loquens de Patribus veteris „Testamenti, ut, quam attulerat, regulam confirmet, „ait: “Quidquid ibi tale narratur, non solum histo- „rice, sed etiam figurate ac prophetice acceptum, „interpretandum est. “ Mens igitur illius non est, „quod quælibet figurata Scripturæ locutio rei enuntiatae „veritatem excludat, imo potius quod sæpissime eam in- „cludat. Unde retorqueri adversus Novatores, arque „in confirmationem dogmatis Catholici urgeri merito „potest hoc ipsum S. Augustini testimonium, isto nem- „pe ratiocinio: Quoties præceptiva locutio Scripturæ „flagitium sonat, toties figurata est locutio: atqui ista „verba, *Nisi manducaveritis* &c. in rei veritate fla- „gitium nec sonant, nec præcipiunt; ergo in rei veri- „tate figuratam non continent locutionem; ergo in „sensu proprio, naturali & obvio debent usurpari, pro „vera scilicet & reali carnis, Christi manducatione, „excluso dumtaxat modo carnali Capharnaitico.

ARTICULUS III.

An vera, realis, & substantialis præsentia „corporis Christi in Eucharistia efficaci- „ter probari possit ex verbis institu- „tionis Matth. 26. &c.

CONSTAT apud omnes tam Hæreticos, quam Catho- „licos, Christum Dominum his verbis instituisse „Sacramentum Eucharistiæ, *Hoc est corpus meum. Hic* „*est sanguis meus*, quæ referuntur à S. Matt. c. 26. v. „26. & sequentibus; à S. Marco c. 14. v. 22. & seq. à S. „Luca c. 22. v. 14. & seq. & à S. Paulo 1. ad Cor. 11. v. „23. & seq.

Orthodoxi sensu naturali & obvio quem præferunt „verba hæc interpretantur de præsentia reali, vera & „substantiali corporis & sanguinis Christi in Eucharistia. „Ita semper intellexit per orbem universum diffusa Christi „Ecclesia.

Lutherus nihil non tentavit, ut prædicta verba ad „sensum figurativum, exclusivum præsentia realis in- „flectere posset; sed manifesta eorum evidentia victus „ac super-

To. 2. p. 1. p. 50. G. & 51. A.

ac superatus, realem Christi in Eucharistia præsentiam admittere coactus est.

Zuinglius diu quoque se ignorasse fatetur, verba ista, *Hoc est corpus meum*, idem sonare, ac, *Hoc significat*, seu, *Hoc est figura corporis mei*.

Calvinus tandem & omnes ejus discipuli summa audacia & pertinacia contendunt, in citatis verbis figuram esse exclusivam substantiæ corporis Christi: sed non consentiunt inter se, aut de ipso figurato sensu, aut de sede, seu verbo in quod cadit figura quam hic fingunt; aliis typum & figuram statuentibus in pronomine, *hoc*, aliis in verbo *est*; aliis in nomine *corpus*; aliis tandem in pronomine *meum*; idque tam stupenda sententiarum discrepantia & confusione, ut quatuor vocularum interpretationes, seu potius depravationes, apud eos superiori sæculo usque ad ducentas excreverint. Lege Bellarminum L. 1. de Euchar. c. 8. Vasquesium in 3. partem S. Th. q. 75. art. 1. c. 6.

Neque est quod Albertinus L. 1. de Euch. c. 8. tanto fastu exaggeret nostrorum etiam Theologorum dissensiones ac pugnantias sententias, in figenda significatione pronominis *hoc*, & aliorum verborum hujus propositionis, *Hoc est corpus meum*.

Namque variæ illæ expositiones ad eundem collimant scopum, nempe ut realem Christi præsentiam in Eucharistia demonstrent ac tueantur: non ita Novatorum expositiones. Itaque adversus eos sit.

CONCLUSIO

Ex verbis institutionis efficaciter probatur vera, realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia.

Probatur. Quia verba illa efficaciter probant illam Christi præsentiam, quæ proprio, naturali & obvio sensu quem præferunt, intelligenda sunt, non figurato, improprio, & metaphorico: atqui verba Christi instituentis Eucharistiam, proprio, naturali & obvio sensu quem præferunt, intelligenda sunt, non improprio, figurato, ac metaphorico; ergo efficaciter probant realem Christi in Eucharistia præsentiam.

Tota hujus argumenti difficultas in minori propositione posita est.

Minor itaque propositio.

Probatur 1. Quia Scripturæ verba proprio & naturali sensu intelligenda sunt, quoties nihil continent quod aut ad morum honestatem, aut ad fidei veritatem referri non possit: certissima est Augustini regula Lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 10. At qui per verba ista, *Hoc est corpus meum*, sensu præsentiae realis intellecta, nihil continent, quod non possit referri aut ad morum, honestatem aut ad veritatem fidei.

De morum honestate ac sanctitate certum est, nec dissentient adversarii, hanc enim maxime promovet & excitat fides præsentiae realis, cum doceat mundos esse oportere, & omni mortali peccato vacuos eos omnes qui Eucharistiæ participes fieri volunt.

De veritate fidei constabit ex solutione Objectionum, ubi ostendemus dogma præsentiae realis nullis aliis fidei Christianæ capitibus adversari.

De rationis ac sensuum humanorum judicio nihil dixit in adducta regula S. Augustinus: noverat enim fidei nostræ mysteria non ex ratione aut sensibus æstimanda esse & dignoscenda, sed ex sola revelatione Dei, interprete Ecclesia.

Probatur 2. eadem minor propositio, ex variis circumstantiis institutionis Eucharistiæ, quæ certe omnes conspirant in sensum proprium & naturalem præsentiae realis.

Prima circumstantia petitur ab Evangelistis qui institutionis verba referunt: nullus liquidem eorum vel minimum quidem intinuat, figurate locutum esse Christum; quod certe in re tanti momenti, ex qua gravissimi erroris (si Calvinistas audiamus) periculum erat, & ex qua tot dissensiones orituras aliquando fore, prævidebat Spiritus sanctus, omittere non debuissent: præsertim cum, ubi subest aliqua dictionis ambiguitas, mutuam sibi lucem afferant Evangelistæ, ut quod ab uno vel obscure, vel figurate expressum est, id aliis magis proprie, & plenius explicet. Sic v. g. S. Joseph non semel pater Christi appellatur: at ne falleremur dictionis ambiguitate, & naturalem patrem intelligeremus, S. Lucas addidit, *ut putabatur*. Sic quando dixit Christus, cavendum esse a fermento Phariseorum, exposuit Evangelista, *de hypocrisi*, Cum pariter dixit, *Solvite templum hoc*, S. Joannes exponit de templo corporis ejus. Joannem quoque Baptistam, quem S. Matthæus Eliam dixerat, S. Lucas exponit talem fuisse *spiritu & virtute*. Quidni igitur idem præsentis negotio observassent Evangelistæ?

Secunda circumstantia desumitur ex parte Christi loquentis & instituentis Eucharistiam. Scilicet, si per hæc verba, *Hoc est corpus meum*, significare voluisset se corporis sui figuram duntaxat dare, non verum corpus, contra proprium & naturalem verborum sensum & receptas sermonis leges locutus fuisset; atqui gravissimi erroris occasionem præbuisset Apostolis suis, quod certe & cum sapientia, & cum ejus bonitate ac clementia non cohæret.

I. contra proprium verborum sensum & receptas sermonis leges locutus esset, quia cum locutio seu sermo sit institutus, ut homines sibi mutuo suas manifestent cogitationes; qui loquitur, debet ita loqui ut possit intelligi: ad hoc autem necesse est eum uti verbis quorum sensum & significationem novit auditoribus suis perfectum, & usu receptum. At nemo unus est qui hanc audiens propositionem, *Hoc est corpus meum*, figuratum hunc sensum animo concipiat, *Hoc, id est, panis, significat corpus meum*. Quid ita? quia vox ista *panis*, destinata non est ad significandum corpus Christi; & si illud significat, hoc habet tantum ex libera loquentis destinatione: & nisi velit pro ridiculo haberi & irrisore, antequam in sermone publico sensum hunc singularem usurpet, debet prius auditores suos monere. Sic v. g. qui apud se tacitus statuisset, leonem in sermone usurpare ad significandum Alexandrum magnum, nec prius de hoc suo consilio auditores monuisset, inepte admodum diceret, *Leo est Alexander magnus*; aut simpliciter, *Leo debellavit Darium*, per leonem intelligendo Alexandrum. Quid ita? quia vox ista, *leo*, ex se absoluta est, minime destinata ad significandum Alexandrum; & nemo esset qui talem sensum posset subodorari. Non ita fit in rebus quæ ex communi ac recepta hominum destinatione usurpantur ad alias significandas: tunc enim auditores in fraudem induci non possunt, cum soleant rem istam considerare ut alterius signum & figuram. Sic v. g. qui ostendens imaginem Cæsaris, aut Chartam geographicam Galliæ, diceret, *En Cæsar, En Gallia*, non absurde loqueretur, & facile intelligere quid ille veller; quia scilicet tabella Cæsaris & Charta geographica Galliæ, ex usu destinantur ad præsentandum Cæsarem & Galliæ. Ex solo igitur usu æstimari debet, an apta & idonea sit, an inepta & subdola locutio. Jam vero certum est, vocem hanc, *panis*, ex se, aut hominum usu, destinatam non esse ad significandum corpus Christi, quam significationem si habeat, ex sola Christi loquentis voluntate ac destinatione habet: debuit igitur Christus monere prius Apostolos, te *panis* nomine uti, ad significandum corpus suum. Porro nullibi Christus Apostolos monuit de hac

de hac sua singulari destinatione ; igitur contra proprium & naturalem verborum sensum locutus fuisset ; quod certe non patitur summa ejus sapientia & æquitas.

II. Gravissimi erroris occasionem dedisset Apostolis suis Christus, si per ista verba, *Hoc est corpus meum*, significare voluisset se figuram duntaxat & imaginem corporis sui dare : quia verba hæc ex se realis præsentia sensum statim menti offerunt, non vero sensum figuratum exclusivum hujus præsentia, qui certe sensus non nisi per vim & oblique elici potest excitatis verbis ; pronum igitur erat ut Apostoli (qui moniti prius non fuerant) sensum hunc realitatis intelligerent & crederent, & consequenter præsentem in Eucharistia Christum adorarent ; qui error certe gravissimus est, in sententia Calvinistarum, & periculo idololatriæ exponit : porro divitiarum non decet bonitatem ac clementiam, iis verbis uti quæ proprio ac naturali sensu accepta in fraudem & errorem inducant.

Neque est quod dicas, sequi ex hoc nostro ratiocinio, debuisse Christum tam clavis ac perspicuis verbis semper uti, ut nullam unquam dubitandi vel errandi occasionem reliquerint, quod tamen constat esse falsum ; omnes enim errores ex verbis Scripturæ aut obscuris, aut oblique detortis, orti sunt : ita imprimis hæresis Ariana maxime abusa est his Christi verbis, *Pater major me est*.

Namque aliud longe est Christum verbis tam perspicuis loqui, ut nullus super sit dubio vel errori locus, & aliud, Christum iis verbis uti, quæ in proprio, naturali & recepto sensu accepta, in fraudem & errorem auditores ex sese inducant. Prius non semper observat Christus, nec tenetur, imo potius pertinet ad providentiæ illius leges, ut permittrat hæreses esse, quibus & Catholica veritas magis illustratur, & Fidelium religio ac fides confirmatur & probatur : at posterius nunquam fecit Christus, nec potuit. Neque exemplum adductum ex his verbis Christi, *Pater major me est*, aptum est, & ad rem nostram ; vera quippe est propositio hæc, sensu limitato quem ipse Christus intelligebat & aliis insinuabat, scilicet, Patrem se, ut homine, majorem esse : unde immerito Ariani hoc testimonio usi sunt in erroris sui præsidium & confirmationem.

Tertia circumstantia petitur ex ipsis Christi verbis, quæ, ut diximus, in proprio, naturali & obvio sensu debent exponi : illa autem realem præsentiam cuilibet audienti ingerunt.

Et certe extra omne dubium est, potuisse Christum nobis verum & reale corpus suum dare in Eucharistia ; non enim impossibile est apud ipsum omne verbum : neque difficilior ipsi est substantiam panis in proprii corporis sui substantiam convertere ; quam aut aquam in vinum mutare, aut mundum ipsum ex nihilo educere. Potuit igitur : at forte noluit ? Sed dicant adversarii, an, si voluisset, potuisset verbis significantioribus, & expressioribus hanc suam voluntatem adimplere, quam istis, *Hoc est corpus meum*, quæ profecto æque clara sunt & invicta ad ostendendam præsentiam realem, quam ista, *Ego & Pater unum sumus*, ad comprobandum, contra Socinianos, unitatem essentia Christi cum Patre. Quod si prioribus verbis Calvinistæ caliginem obtendunt per figuratum suum sensum, non minori audacia & temeritate posteriora obscurare conantur Sociniani, ea de unitate affectus & voluntatis interpretando. Quod si prius Calvinistis liceat, contra naturalem & obvium verborum sensum, quidni & posterius licebit Socinianis : quo enim jure figuræ usum, qui apud ipsos tam frequens est in exponendis, vel potius adulterandis Scripturæ verbis, illis eripere tentabunt Calvinistæ, quo ipsimet abutuntur ut planum ac facilem istorum verborum sensum,

Hoc est corpus meum, ad figuram & metaphoram detorqueant ?

Adde, quod nullum est in hac Christi propositione verbum, quod sensum illum figuratum pati possit, ut ex solutione Objectionum perspicuum fiet.

Quarta circumstantia petitur à materia de qua agitur. Scilicet, Christus instituens Eucharistiam, dogma fidei proposuit, Sacramentum instituit, præceptum dedit, testamentum denique condidit : atque hæc omnia postulant ut verba Christi sensu proprio & naturali, non autem figurato & metaphorico sumantur.

I. Dogmata fidei, si non verbis semper clarissimis proponantur, saltem nunquam iis, quæ proprio & naturali sensu usurpata in fraudem & errorem inducant, qualia sunt laudata verba Christi, si realem præsentiam non exprimant de facto, quam tamen juxta communem verborum significationem exprimunt.

II. Eadem de causa Sacramenta institui debent per verba naturali obvio & proprio sensu accepta, ne scilicet detur occasio errandi in eorum Sacramentorum usu : hinc est quod nullum Sacramentum institutum legamus verbis figuratis & metaphoricis. Quod si contingat aliquando, Scripturam, cum de Sacramentis agit, aliquo verbo figurato uti, istud non Sacramenti institutionem spectat, sed ejus duntaxat vel effectum, ut v. g. cum Joan. 3. Christus loquens de Baptismo, utitur verbo *renascendi* ; vel mysticæ significationem, ut cum circumcisio carnis usurpatur ad significandam cordis circumcisionem ; vel denique tam clara & aperta est figura dictionis, ut nullus ea falli possit : v. g. cum S. Lucas dixit, *Calicem pro nobis effundi in remissionem peccatorum* ; quis enim tam stupidus est, qui non videat ibi continens pro re contenta usurpari, vas scilicet pro sanguine qui vase continetur ?

III. Præceptum debet clavis & propriis verbis enuntiari, ne detur occasio fallaciæ & prævaricationi, ne incerta pro certis, falsa pro veris, noxia pro salutaribus observentur.

IV. Denique, testamentum debet verbis minimè ambiguis, sed maximè propriis, simplicibus ac clavis concipi, ne inter hæreses litis & dissensionis detur occasio. Ita quodcumque in veteri Testamento refertur morientis testamentum, ut Jacobi Gen. 49. Davidis L. 3. Reg. c. 2. Tobia senioris L. Tobia c. 4. Mathatæ L. 1. Machabæorum c. 2. &c. planis ac maxime propriis verbis conceptum est, nisi fortè quædam in ipso includatur prophetia, ut Gen. 49. tunc enim, quod ipsa prophetia conditio fert, ut plurimum nonnulla occurrunt figurata expressio, Christus igitur qui suprema sua voluntate morti proximus suum nobis corpus in Eucharistia relinquere voluit, verbis non figuratis & metaphoricis usus est, sed propriis.

Quinta circumstantia quartæ affinis maximè, petitur ex tempore quo Christus Eucharistiam instituit, morti scilicet proximus, tum cum solent homines verbis perspicuis amicos affari, & intima cordis arcana referare : tunc, ut canit Lucretius,

*Cum vera voces pectore ab imo
Eliciuntur, eripitur persona, manet res.*

Sexta denique circumstantia ex Apostolis, quos alloquebatur Christus, desumitur : quos amicos vocat, quos ut magistros totius Orbis tuturos præformabat, quibus antea Joan. 16. v. 25. dixerat, *Venit hora cum jam non in proverbii loquar vobis*, quibus denique parabolas explicare solebat. An verò credibile est, si quis fuisset in verbis suis tropus, si quæ figura, ipsis non exposuisset Christum ; præsertim cum, ut antè diximus, verba quibus utitur ex usu suo naturali ac recepto

recepto destinata non essent ad figuratum sensum ingerendum.

Solvuntur Objectiones Novatorum adversus probationem ex verbis institutionis.

Objicies 1. Illud tantum vere & realiter in Eucharistia reperitur, quod Christus accepit, benedixit, fregit, deditque Discipulis, dicens, *Accipite, & comedite, hoc est corpus meum*. Atqui quod accepit Christus, quod benedixit, fregit & dedit Discipulis, panis erat; ergo solus panis in Eucharistia tanquam signum & figura corporis Christi reperitur.

Resp. 1. istud argumentum retorqueri facile posse adversus nostros adversarios, quibus, perinde ac nobis solvendum est. Namque si valeat adductum istud ratiocinium, efficiet in Eucharistia non esse nisi panem communem & ordinarium, nulla gratia, nulla efficacia & virtute plenum: siquidem illud tantum reperitur in Eucharistia, quod Christus accepit, quod benedixit ac dedit; illud autem fuit panis communis & ordinarius; ergo &c. an vero consequentiam illam admittent Novatores?

Sicut igitur tenentur respondere, panem quidem illum quem accepit Christus communem & ordinarium fuisse ante benedictionem & consecrationem Christi postea vero illum sanctum ac divinum panem evasisse; ita & nos respondemus.

Resp. 2. dist. maj. Illud tantum est in Eucharistia, quod Christus accepit, benedixit &c. immutatum & conversum in corpus Christi per verba ipsius, concedo: non mutatum, neque conversum, nego. Pariter dist. min. Accepit Christus panem, quem mutavit & convertit in corpus suum per hæc verba, *Hoc est corpus meum*, concedo: quem non mutavit neque convertit, nego. Quæ solutio ut facilius intelligatur.

Observandum est, duplicis ordinis distingui debere propositiones; scilicet speculativas, alias vero practicas.

Propositio speculativa illa est, quæ objectum suum supponit, non facit; quales sunt istæ, "Dies est. Sol luit, &c. Deus est omnipotens &c.

Propositio practica seu operativa est, quæ facit id quod significat: sic cum dixit Deus, *Fiat lux*; cum alicui liber datur, dicendo, *Hic liber est tuus*; propositio practica est, quia id ipsum operatur, quod significat.

In ejusmodi vero propositionibus duplex distinguitur terminus, unus à quo, alter ad quem fit mutatio: unde uterque ille terminus in propositione exprimitur, prout illa consideratur secundum suam significationem, aut completam & perfectam; aut transitoriam tantum ac fluentem. Si propositio spectetur antequam sit perfecta & completa, tunc terminus à quo fit mutatio suam adhuc retinet naturam & denominationem; si vero spectetur ut completa & perfecta, & secundum suam significationem permanentem; tunc terminus à quo plane immutatus & conversus supponitur in terminum ad quem. Res in exemplo clarior fiet. Supponamus v. g. Christum cum aquam in vinum convertit, dixisse, *Hoc est vinum*, propositio illa practica fuisset & operativa, cujus duplex est terminus, unus à quo, nempe aqua; alter ad quem, nempe vinum in quod mutata fuit aqua. Si propositio spectetur ut nondum completa, & secundum significationem suam fluentem & transitoriam, nondum aqua concipitur conversa in vinum, sed suam adhuc naturam habere ac denominationem supponitur, mutatio Iquippe non censetur fieri, nisi cum absoluta est ac completa propositio. Si quis igitur contenderet aquam non fuisse in vinum conversam, & sic argueret: Illud

tantum est in hydriis, quod Christus afferri jussit: atqui jussit afferri hydrias aqua plenas, ergo in illis est tantum aqua: quid responderent Calvinistæ? non aliud profecto, nisi solam aquam fuisse quidem in hydriis, quando allatæ sunt, antequam Christus virtute sua illam in vinum convertisset; sed illam conversionem, non esse amplius aquam, sed vinum. Idem & in præsentī in miraculo Eucharistiæ respondeamus. Antequam Christus dixisset, *Hoc est corpus meum*, quod præ manibus tenebat erat merus panis communis; sed post absolutam istam propositionem, vi & efficacia illius, panis ille conversus fuit & mutatus in proprium Christi corpus.

Instabis 1. Si quis tabellam Regis ostendens diceret, *Hic est Rex*, non sequeretur esse ipsum Regem, sed tantum ejus figuram & imaginem, ergo pariter, quando Christus tenens præ manibus panem dixit, *Hoc est corpus meum*, non sequitur, panem esse revera corpus Christi, sed tantum ejus figuram & imaginem.

Resp. magnum discrimen esse inter utramque propositionem. In prima qui sic loquitur, aliud non potest in animo habere, quam figuram Regis ostendere; & qui illum sic loquentem audiunt, non possent nisi de simplici figura Regis cogitare. Quid ita? quia scilicet tabella ex se signum est ac figura personæ, quam repræsentat. In altera vero propositione panis non potest assumi ad repræsentandum & significandum Christi corpus, quia ad hoc minime factus est, nisi peculiaris accedat loquentis intentio, quam declarare prius debet, si velit auditoribus non illudere, sed ab illis intelligi. Porro nunquam declaravit aut monuit Christus, se panem assumere ut sit figura & signum corporis sui; quando igitur dixit, *Hoc est corpus meum*, dicendo, panem revera fecit corpus suum, per veram unius in alterum transmutationem seu transubstantiationem.

Instabis 2. Etiam prolata & completa ista propositione, *Hoc est corpus meum*, panis non convertitur in corpus Christi, siquidem idem omnino apparet qualis erat ante propositionem, & panis etiam vulgato nomine appellatur.

Resp. veritatem mysteriorum non ex sensibus & rationis judicio judicandam esse, sed ex verbo Dei, interprete Ecclesia: alias Sociniani adversus mysteria Trinitatis & Incarnationis tanta audacia insurgentes, quomodo refelli poterunt à Calvinistis? Apparet quidem idem panis, quia remanent eadem illius accidentia, etsi doceat fides non remanere substantiam. Et certe, juxta adversarios, quædam mutatio fit in pane per benedictionem: per illam enim de pane communi & prophano fit panis sanctus, divinus, sacramentalis, virtute quadam & efficacia Christi plenus. An post completam propositionem & factam benedictionem, sensibilis sit hæc immutatio? minime: idem enim omnino videtur panis, qualis antea. Pariter igitur, etsi mutatio substantialis quæ fit in pane, sensibus deprehendi non possit, non ideo tamen neganda.

Idecirco autem post ipsam consecrationem Eucharistia vocatur panis: tum quia ex pane facta est; solet autem Scriptura etiam post factam mutationem rei alicujus, nomen quod prius habebat retinere. Sic exodi 12. v. 7. virga Aaronis, etsi versa in serpentem, vocatur virga. Sic Marci 14. v. 3. Simon vocatur leprosus, quia talis antea fuerat. Tum quia panis species & accidentia retinet: ita Scriptura Exodi 2. & Deut. 4. vocat Deum, ignem consumentem, quia in specie ignis apparebat; & Abraham Angelos vocat homines, quia formam & speciem hominis induerant. Tum quia idem præstat Eucharistia in anima, per gratiam confortantem, quod panis materialis in corpore per virtutem nutrientem.

Objectio
ex pro-
nomine
hoc.

Obijcies 2. In ista Christi propositione, *Hoc est corpus meum*, pronomen demonstrativum, *hoc*, panem ipsum quem Christus tenebat, demonstrat: atqui panis non potest dici corpus Christi, nisi per figuram; non enim est corpus naturale, duo quippe sunt valde disparata. Ubi autem, inquit Albertinus L. c. 13. disparatum de disparato prædicatur aut figurata est, aut falsa enuntiatio; aperta igitur est in citatis Christi verbis figura, & sola terminorum apprehensione opus est, ut de-
tegatur in ipso nomine *panis*.

Major propositio probatur. Vel enim pronomen, *hoc*, nihil demonstrat, vel panem demonstrat, vel species panis, vel aliquid distinctum ab illis: atqui ridiculum foret asserere pronomen demonstrativum nihil plane demonstrare. Dicit quoque non potest, eo pronomine demonstrari panis species; illæ quippe nec sunt, nec dici possunt Christi corpus: non etiam demonstratur Christi corpus, tum quia; juxta nos, pronuntiata tantum hac voce, *hoc*, nondum est corpus Christi, tum quia propositio ista; *Hoc est corpus meum*, juxta nos, practica est & operativa: at si pronomen *hoc*, demonstraret corpus Christi, propositio speculativa foret. Denique pronomen *hoc* non demonstrat aliquid distinctum à pane, aut speciebus panis, aut corpore Christi; neque enim dici potest quid sit illud distinctum ab his omnibus; ergo superest ut pronomen *hoc* demonstret in propositione Christi, panem ipsum.

Resp. 1. cum Card. Perronio Lib. 3. de Euchar. c. 27. ejusmodi logicarum seu sophisticarum argutiarum ineptias facile deprehendi, si ad alia exempla transferantur. Si Moyses v. gr. convertendo aquas in sanguinem, aut virgam in serpentem, dixisset, *Hic est sanguis*, *Hic est serpens*: si Deus uxorem Loth in statuam salis, Christus aquam in vinum mutans, dixisset, *Hic est sal*, *Hoc est vinum*; similiter quæri posset ab adversariis, quid pronomen *hoc* demonstret in adductis propositionibus eadem quippe est difficultas quæ occurrit in præsentis Eucharistiæ argumento.

Quod vero reponit Albertinus Lib. 1. de Euchar. cap. 8. fore, ut si vel Moyses, vel Christus voluissent tales mutationes ad ultimum instans quorundam verborum operari, nunquam hisce loquendi modus usi fuissent, profecto vanum est ac plane fictum: ubi enim est impossibilitatis & implicantiae ratio? Num limites habet divina virtus? An hoc ipsi difficilius est, quam lucem ex tenebris eruere per hæc verba, *Fiat lux*, aut per ista, vel similia, *Hoc est lux*? quibus enim vult, & quomodo vult, verbis suam virtutem Deus exerit & imprimit. Videant igitur quid ad propositiones factas responderent Calvinistæ, & idem nos propositæ difficultati respondebimus.

Si dicant, pronomen *hoc*, secundum significationem transitoriam, id est spectando miraculum ut nondum factum, sed mox faciendum, aquam, virgam mulierem, demonstrare; secundum autem significationem permanentem, id est spectando miraculum ut jam completum & factum, demonstrare sanguinem, serpentem, statuam salis, vinum; similiter & nos dicimus, pronomen *hoc* in verbis Christi, demonstrare panem, secundum significationem suam transitoriam & fluentem, spectando scilicet conversionem ut nondum factam, sed mox faciendam ubi completa erit propositio; demonstrare vero corpus, secundum significationem permanentem, spectando scilicet conversionem factam & completam, post absolutam verborum pronuntiationem.

Ratio est, quia, ut antea jam observavimus, in propositionibus practicis & operativis, in quibus transitus fit ab uno termino ad alium, terminus à quo fit transitus, naturam suam & denominationem retinet, donec ratio completa fuerit & absoluta.

Resp. itaque 2. pronomen *hoc*, in ista propo-

sitione, *Hoc est corpus meum*, spectari posse duobus modis: scilicet, vel in eo instanti quo profertur; necdum completa est propositio; vel in instanti quo completa est propositio. Si priori modo spectetur, neque panem, neque species panis, neque corpus Christi, neque quidquam aliud ab his distinctum clare & determinate demonstrat, sed confuse tantum & indeterminate substantiam aliquam præsentem.

Ratio est, quia pronomina in eo differunt à nominibus, quod hæc per se significant; illa vero ex se & sola nihil determinate demonstrant: debent igitur cum nominibus conjungi, ut significatio clara sit, distincta & determinata. Unde in hac propositione, *Hoc est corpus meum*, si pronomen *hoc* solitarie, & quasi avulsum ab aliis ejusdem propositionis terminis, spectetur, nihil determinate significat, sed generatim tantum & confuse substantiam præsentem.

Si vero posteriori modo spectetur, nempe in eo instanti quo completa est propositio, pronomen *hoc* determinate Christi corpus demonstrat.

Ratio est, quia demonstratio individui in confuso, per adjunctionem nominis evadit determinata, quia tunc pronomen *hoc*, quod ex se confuse tantum demonstrat, componitur cum nomine quod significat corpus Christi.

Præterea in ista propositione Christi, *Hoc est corpus meum*, pronomen *hoc* vel sumitur substantive, vel adjectiva: atqui utroque sensu demonstrat Christi corpus.

Si enim sumatur substantive, sensus propositionis iste est. Hoc quod vobis tradidit, est corpus meum: istud pronomen *hoc* supponere ibi non potest pro pane. 1. quia dici non potest *hoc* in neutro genere, de re quæ cernitur & aperte cognoscitur, nisi sit genere neutra, qualis non est vox *panis*, apud Græcos. 2. quia re ipsa panis non est corpus Christi & falsa esset Christi propositio, si pronomine *hoc*, panem vellet demonstrare. 3. quia additur, *quod pro vobis tradetur*. at panis non traditus fuit pro nobis, sed corpus Christi. 4. quia inepta foret ab usu communi plane abhorrens loquendi ratio Christi, vellet panem esse corpus suum, significatione duntaxat; siquidem, ut ex ante dictis planum est, panis destinatus non est ad significandum corpus, nisi accedat peculiaris Christi loquentis intentio & destinatio, de qua omnino tacuit.

Si vero adjectiva sumatur, demonstrat id quod significat substantivum: substantivum autem in adducta propositione, non potest esse nomen *panis*, quia est generis masculini, istud vero *το* neutrum est; igitur substantivum est nomen *σῶμα*, corpus, quod neutrum est. Unde sensus non est *Hic panis est corpus meum*, sed *Hoc corpus, est corpus meum*, seu est illud corpus meum, quod pro vobis tradetur &c. in Græco enim habetur, *καὶ τοῦτο τὸ σῶμα μου, hoc est illud corpus meum, &c.*

Instabis 1. Pro eo instanti quo pronomen *hoc* pronuntiatur, propositione nondum completa, demonstrat aliquid præsens ad sensum, & supponit, ut ait Maldonatus, pro re distincta & determinata: at tunc non demonstrat Christi corpus.

Resp. dist. maj. Demonstrat aliquid præsens confuse, indistincte & indeterminate, concedo: clare & determinate, nego. Pater solutio ex mox dictis.

Instabis 2. Pronomen *hoc*, etiam nondum finita propositione, profertur à pronuntiante modo significativo & efficaci ad conficiendum Sacramentum; ergo cum efficacia Sacramentorum fundetur in verborum significatione, necesse est ut pronomen *hoc* aliquid significet pro eo instanti quo profertur.

Resp.

Resp. dist. maj. profertur à pronuntiante modo significativo, confuso & indeterminato : id est , pronomen, *hoc*, nondum completa propositione , demonstrat confuse & indeterminative substantiam aliquam præsentem , concedo : profertur modo significativo distincto & determinato ; id est significat determinate Christi corpus, nego.

Ad id quod additur de efficacia verborum sacramentalium fundata in eorum significatione.

Resp. partes formæ sacramentalis seorsim sumptas & separatas, practice non significare , sed unam simplicem esse illarum omnium significationem practicam, prout scilicet componunt unam totalem & perfectam orationem.

Instabis 3. Pronomen *hoc* distincte significat quod Christus accepit : sed accepit panem , non corpus suum ; ergo &c.

Resp. dist. maj. Distincte significat quod accepit, nisi immutavit per verba sua , concedo : si immutavit quod accepit, nego Dist. min. Accepit Christus panem, quem immutavit & convertit in corpus suum , concedo : quem non mutavit neque convertit , nego. Solutio patet ex responsione ad primam Objectionem.

Instabis 4. Si pronomen *hoc* , etiam spectatum in instanti quo completur propositio , significat corpus Christi, ista Christi propositio , *Hoc est corpus meum*, est prorsus identica & nugatoria , in qua scilicet idem foret prædicatum & subjectum ; & sensus esset , *Hoc corpus meum, est corpus meum*.

Resp. nego maj. Propositio enim identica ea dicitur, in qua non tantum idem est subjectum & prædicatum, sed etiam est idem significandi modus : alias istæ propositiones Scripturæ , *Hic est Filius meus dilectus*, *Hic est Iesus Propheta* , *Hic est agnus Dei* &c. identicæ forent & nugatoriæ. Pariter propositiones in quibus definitio prædicatur de definito , v. g. ista , *Homo est animal rationale*, esset identica , quia in ejusmodi propositionibus idem est subjectum & prædicatum ; non tamen sunt identicæ & nugatoriæ , quia non est idem significandi modus : quod enim per pronomen *hoc* vel *hic* confuse significatur , distinctius exprimitur per sequentes voces. Adde quod cum non sit idem existendi modus corporis Christi in Eucharistia , & in statu suo naturali , recte dici potest , „ *Hoc corpus est corpus meum*, „ seu , juxta græcum , „ *Hoc corpus est illud corpus meum* , quod nempe pro vobis tradetur &c. „ quæ propositio minime identica est , cum innuat alium esse modum existendi corporis Christi in Eucharistia, & alium in proprio & naturali statu , licet quoad substantiam idem plane sit corpus.

Instabis denique, Catholici ipsi non consentiunt inter se de significatione pronominis *hoc* , sed in varias distrahuntur opiniones. Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli putant quidem isto pronomine corpus Christi significari ; sed negant iidem, Christum per ista verba, *Hoc est corpus meum* , consecrasse panem, sed volunt arcana benedictione factam esse consecrationem : alii volunt pronomine *hoc* demonstrari panem, ut S. Bonaventura, Bessarion Cardinalis : alii singularem substantiam , seu rem sub speciebus Eucharisticis præsentem confuse demonstrari, ut S. Thomas, Durandus : alii denique, corpus ipsum Christi demonstrari censent, ut Richardus, Alensis, Maldonatus, Vasques &c. Nihil igitur certum ac fixum est apud nos , circa significationem pronominis *hoc*.

Resp. varias illas nostrorum opiniones Novatorum errori pariter infensas esse , cum omnes realem & substantialem Christi in Eucharistia præsentiam agnoscant. De prima & ultima certum est : quod vero Innocentius III. Catharinus & alii nonnulli existiment, Christum arcana benedictione , non istis verbis , *Hoc est corpus meum* , panem consecrasse , singularis est

opinio quam tamen non damnavit Synodus Tridentina, ut ex dicendis postea constabit. Alii autem qui per pronomen *hoc* ajunt significari panem , significationem ejus fluentem & transitoriam , qui vero docent significari corpus Christi, completam ac permanentem significationem considerant. Denique , qui pronomine *hoc* ajunt demonstrari singularem substantiam , ii quoque ajunt substantiam illam esse panem , si propositio consideretur ut nondum completa ; esse vero corpus Christi, si consideretur ut perfecta & completa. Nihil igitur ex illis variis apud Catholicos pronominis *hoc* expositionibus consequi possunt Novatores.

Objicies 3. In ista propositione , *Hoc est corpus meum* , verbum *est* usurpatur pro *significat* ; & sensus est, *Hoc*, id est, *panis significat* , seu, *figura est corporis mei*.

Objectio ex verbo est, quod ponitur pro significat.

Antecedens probant adversarii multis Scripturæ testimoniis, in quibus verbum *est* ponitur pro *significat*.

Ex veteri Testamento.

Genesios 17. v. 10. Circumcisio vocatur fœdus, id est, *signum fœderis*.

Et c. 41. v. 26. „ Septem boves pulchræ , & septem „ spicæ plenæ, septem ubertatis anni sunt ; id est , significant.

Exodi 12. v. 11. Agnus paschalis dicitur *Phase* id est , *transitus Domini* ; nempe quia erat signum transitus.

Ezech. 37. v. 11. de ossibus aridis Deus ait : „ Ossa „ hæc universa domus Israel est.

Danielis 2. Propheta somnium explicans Nabuchodonosoris v. 38. ait ; *Tu es ergo caput aureum* ; id est, significaris per illud caput aureum.

Et c. 7. v. 17. aliud explicans somnium , ait : „ Hæc „ quatuor sunt regna quæ consurgent de terra ; id est, significant quatuor regna &c.

Ex novo Testamento adducunt.

Matth. c. 13. v. 37. ubi Christus ait : „ Qui seminat bonum semen est Filius hominis : Ager autem est „ mundus : bonum vero semen, hi sunt filii regni : zizania autem filii sunt nequam.

Joan. 10. v. 7. *Ego sum ostium*. Et cap. 15. v. 1. „ *Ego sum vitis vera & Pater meus agricola est*, inquit Christus.

1. Ad Cor. 10. v. 4. loquens Apostolus de veteribus Judæis ait : „ Bibebant de consequente eos petra , petra „ autem erat Christus ; id est, significabat Christum.

Denique , Apocalypseos 17. v. 9. „ Septem capita, septem montes sunt , super quos mulier sedet , Reges „ septem sunt ; id est , significant. Et v. 15. „ Aquæ „ quam vidisti, ubi meretrix sedet, populi sunt, & gentes, & linguæ.

Resp. nego antecedens.

Ad probationem ex Scripturis.

Resp. 1. vitiosam esse admodum istam arguendi rationem ; Verbum *est* in aliquibus Scripturæ testimoniis usurpatur pro verbo *significat* ; ergo & in ista propositione Christi , *Hoc est corpus meum*. Namque pariter dicent Sociniani : Verbum *est* usurpatur læpius sensu tropico & figurativo in Scripturis ; ergo in istis quoque propositionibus, „ Christus est Deus. Hic est Filius meus „ dilectus. Verbum caro factum est. „ An ferrent Calvinistæ ? non puto. Ad subjectum itaque argumentum , de quo sermo sit , variasque loci circumstantias attendere necesse est , ex quibus perspicuum fiet , inter adductas propositiones & istam , *Hoc est corpus meum*, summum esse discrimen.

Resp. itaque 2. in iis locis in quibus verbum *est* usurpatur pro *significat* , figuratum sensum aut dilerte in iisdem Scripturis exprimi, aut ex subiecta materia, variisque ejus circumstantiis tam aperte elici , ut nullus esse possit fraudi & errori locus. Constabit istud , singula testimonia strictim percurrando.

Respon-
detur te-
stimoniis
ex cap. 17.
Geneseos.

Geneseos 17. Circumcisio vocatur *foedus* : tum quia est conditio foederis , ut dilerte colligitur ex his verbis versus 10. " Hoc est pactum meum quod observabitis inter me & vos , & semen tuum post te : circumcideretur ex vobis omne masculinum. " Tum quia est signum foederis , ut constat ex verbis immediate sequentibus. " Circumcideris carnem præputii vestri , ut sit signum foederis inter me & vos. " Exponit igitur expresse sacer Contextus , cur Circumcisio dicatur foedus , quia scilicet est signum foederis. Porro adducant , si possunt , adversarii , aliquod scripturæ testimonium in quo panis dicatur signum corporis Christi.

Ex cap.
14. Gen.

Capite vero 41. ejusdem Geneseos , agitur de exponendo somnio Pharaonis , in quo boves & spicas aliquid aliud significare & innuere noverat ipse Pharaon , quarum sensum inquit ; unde apposite ad illius mentem , respondet Joseph : " septem boves pulchras & septem , spicas plenas , esse , id est , significare septem annos uber- , tatis. " De illa enim significatione , seu de interpreta- tione sui somnii sollicitus & perterritus , ut dicitur ib. v. 8. , interrogabat Rex ariolos & sapientes regni sui. " Ex subjecta itaque materia & circumstantiis loci manife- stum est , Josephum verbum *sunt* usurpasse pro *signifi- cant*. Quod si cuipiam alteri de somnio Pharaonis nihil cogitanti , ex abrupto dixisset Joseph : Septem bo- ves pulchræ , sunt septem anni ubertatis , ridicule profe- cto & imprudenter contra sermonis leges locutus fuisset quod fecisse Christum in hypothese adversariorum ne- cesse est statui : siquidem non monitis prius Apostolis de suo consilio , ac destinatione panis ad figurandum corpus suum dixit : *Hoc est corpus meum* , volens tan- tum innuere , hoc , id est , panem , *figurare corpus suum*. Istud vero fingere & cogitare de Christo , non patitur Christiana pietas.

Ex cap. 12.
Exodi.

Exodi 12. Agnus paschalis dicitur *Phase Domini* , id est , *transitus* : quod certe & sine figura , servato sensu proprio & naturali verbi est , potest intelligi ; & cum figura , absque ullo plane periculo , eum eodem in loco tam distincte sit expressa.

I. In hac propositione , *Agnus est phase seu transitus* , verbum est , in proprio & naturali sensu sumitur : subin- telligi quippe debet vox *sacrificium* , vel , *victima* ; ita ut iste sit sensus , *Agnus est victima transitus* , à Deo scilicet præcepta in memoriam & gratiarum actionem libera- tionis primogenitorum Israel , qui sensus aperte colligitur ex versu 26. & 27. ejusdem capitis , *Cum dixerint vobis filii vestri* , (inquit Deus per Moysen) *Qua est ista religio? Dicetis eis : Victima transitus Domini est* , En explicatio hujus propositionis , *Agnus est transitus* , Porro familiare est Scripturæ , vocem sacrificii , aut victi- mæ , per quoddam sermonis compendium supplere. Ita Sacerdotes dicuntur *comedere peccata populi* , id est , res oblatas in sacrificium expiatorium Christus ipse dicitur *factus pro nobis peccatum* ; id est , hostia pro peccato.

II. Etsi supponatur quædam esse figura in verbo est , in ista propositione , *Agnus est phase seu transitus* , atque usurpetur pro *significat* , quia Agnus est figura & sig- num transitus ; tamen hæc figura adeo facilis est , con- spicua , loci , rei , & personarum circumstantiis adeo ac- commodata , ut cæcus sit oporteat , qui eam non depre- henderit. Agebatur scilicet de magno , quodam cere- moniarum apparatu in comedendo Agno paschali , quo excitari ac commoveri Judæorum curiositatem (ut assolet) pronum erat , ut statim inquirerent , quis tan- dem foret illarum scopus , quis finis , quæ significatio ; quam eorum dispositionem non obscure indicat Scrip- tura his verbis v. 26. citati capitis , " Cum dixerint vo- , bis filii vestri , Quæ est ista religio? Dicetis &c. " Igi- tur sic animo preparati erant Judæi , ut Agnum illum tanquam figuram & signum rei alterius spectarent ; un- denihil periculi fuit , ne in fraudem & errorem in-

ducerentur , cum Moyses dixit , *Agnus esse transitum Domini* , id est , significare transitum Domini. Ac non ita est de propositione Christi , *Hoc est corpus meum* : neque enim Apostoli , ut diximus antea , panem tanquam figuram corporis Christi habue- runt unquam , de qua eos nunquam monuit Chri- stus.

Ezechielis 37. refertur visio Prophetæ , qua in pa- tenti campo maxima ossium exsiccatorum conge- ries ei ostensa fuit , cujus visionis mysterium explica- tur : nimirum ossa illa omnia , quæ primum arida , tum spiritum vitæ resumentia vidit Prophetæ , futuram re- præsentabant corporum resurrectionem ; quod ibid. v. 12. declarat Deus ; " Ecce ego , inquit , aperiam tu- , mulos vestros , & educam vos de sepulchris vestris. " Igitur ex subjecta materia & circumstantiis hujus visio- nis clarum est , in hac propositione , *Ossa hæc universa domus Israel est* , verbum est , poni pro *significat* ; istud quippe exigit argumentum de quo sermo est.

Daniel citato capite interpretatur somnium Nabu- chodonosoris : in somniis autem res una ad aliam signi- ficandam objicitur ; nihil igitur mirum , si verbum sub- stantivum est , sumatur pro *significat*. Constat solutio ex responsione ad c. 41. Geneseos.

Quæ ex novo autem Testamento proponunt , facile quoque solvuntur. Matth. c. 13. proponitur parabola , ut ex sola lectione clarum est : at parabola figurata est ex se ; unde v. 3. observatur , Discipulos hujus figuræ seu parabolæ sensum non intellexisse. Sed quid com- mune habere possunt ejusmodi loca , cum institutione Eucharistiæ ? An contendunt adversarii , parabolam proposuisse Christum , cum instituit Sacramentum cor- poris sui non puto. Inutilia igitur sunt , neque ad rem exempla hæc.

Joan. 10. & 15. Christus dicitur , *ostium* , *vitis* , *panis* : ita est : sed quis statim animo non concipiat , figuratas esse has expressiones , & per eas designari aliquam vir- tutem Christi , quæ analogiam quamdam habeat cum ostio , vite , pane ? Ostium dicitur Christus , quia per illum nobis aditus aperitur ad vitam æternam : vitis , quia occulta gratiæ suæ subministratione animæ vitam tribuit , sicut vitis palmitibus : panis , quia animas no- stras doctrinæ & gratiæ pabulo reficit , sicut panis cor- pus. Has proprietates ipsemet Christus exponit : " Sicut , palmes , inquit , non potest ferre fructum à semetipso , nisi manserit in vite ; sic nec vos , nisi in me manseritis " Per me si quis introierit , salvabitur ; & ingre- , dietur , & pascua inveniet. Ego sum panis vitæ : , qui venit ad me , non esuriet , & qui credit in me , , non sitiet unquam. " In his igitur propositionibus , aperta est metaphora , quam ipse Christus exposuit.

Quamquam ut adductæ propositiones accommo- datæ forent ad scopum & propositum adversariorum , oporteret eas invertere , & demonstrando ostium , vitam , panem , dicere , *Hoc est Christus* ; sicut in Eucharistiæ institutione dixit , *Hoc est corpus meum* : at nullus est qui statim absurditatem & falsitatem illarum proposi- tionum non sentiat. Quis enim ita stupidus est , qui putet ostium , vitam &c. esse verum Christum ?

Apostolus 1. Cor. 10. appellat Christum *petram* , 10. 1. ad *Petra erat Christus* , inquit : quod certe & sine , & Cor. cum figura , sed absque ullo periculo , exponi potest.

I. Si intelligatur spiritualis petra , nulla est figura in verbo est , sed tantum in nomine *petra* ; Christus enim vere & proprie erat illa petra spiritualis , de qua bibe- runt Judæi veteres : omnes enim de ejus plenitudine acceperunt , & quidquid supernaturalis auxiliū illis Veteribus indultum fuit , per Christum , induit meri- torum ejus , fuit indultum. Alludit autem Apostolus ad materiale petram , ex qua fluxerunt aquæ ad po- tandos Israelitas in deserto , ut inde significet benignam & semper attentam in Judæos divinam pro- videntiam ;

Ex cap.
37. Eze-
chiel.

Ex cap. 2.
& 7. Dan.
Ex cap. 13
S. Matth.

Ex cap.
10. S.
Joan.

Ex cap.

videntiam ; quæ de omnibus ad salutem necessariis iis abunde semper providit.

II. Si intelligatur petra materialis , quæ sensu mystico significabat Christum , petram spiritualementem ; fateor figuram tunc reperiri in verbo *est* : sed figura est obvia, clara, & aperta ex circumstantiis textus sacri , ex qua nullum omnino fraudis & erroris periculum timeri potest. Nemo enim non videt , scopum Apostoli esse explicare Corinthiis quid significarent quæcunque Israelitis contigerant , (quibus , ut ipse ait, *omnia in figura contingebant*) atque eorum occasione , illos à similibus peccatis detertere ; unde animos eorum tota sermonis serie præparaverat , ut petram tanquam signum aliquod spectarent. Jam enim Christianorum Baptisma figuris maris ac nubis , in veteri Testamento adumbratum dixerat ; manna & aquam de petra scaturientem exhibuerat , ut cibum ac potum spiritualementem non quidem in re , sed significatione ; petram ipsam, unde profluerant aquæ , spiritualementem appellaverat , ne secundum materiam duntaxat attenderetur : necesse igitur non erat, ut diserte & in terminis diceret, petram esse signum seu figuram Christi , quod ex serie sermonis ultro audientium & lectorum menti occurrit. Facilis igitur est, plana & obvia figura in verbo *est* , citato Apostoli testimonio : verum non ita est, ut dixi sæpius, in hac Christi propositione, *Hoc est corpus meum*.

Ex cap.
17. Apo-
calypsis.

Denique , Apocalypsis multarum rerum obscurissimarum & symbolicarum est expositio seu revelatio facta Joanni , qui cum varias illas visiones ; tanquam signa & figuras aliud designantes spectaret, nihil mirum si Angelus ad mentem illius respondens , explicando visiones dicat : „ Septem capita , septem montes sunt, „ Aquæ sunt gentes & linguæ.

Ex his omnibus manifestum est, adversarios nullam propositionem ex Scriptura huic similem , *Hoc est corpus meum* , attulisse, in qua verbum *est*, usurpetur pro significat.

Obiectio
ex nomi-
ne corpo-
ris.

Obicies 4. Nomen *corpus* , in hac Christi propositione, *Hoc est corpus meum*, verum & naturale Christi corpus non significat , sed figuratum duntaxat & typicum , seu sacramentale expressum in pane ; tum quia de illo ait S. Paulus 1. Cor. 11. v. 24, *quod frangitur*. Vulgatus quidem Interpres vertit, *quod pro vobis traditur* ; sed Græco textu legitur, *quod pro vobis frangitur* ; τὸ τοῦ σώματος τοῦ ὑπὲρ ὑμῶν κλάμενον. *Hoc est corpus meum quod pro vobis frangitur*. Atqui verum & naturale corpus Christi non frangitur , sed figura tantum illius, nempe panis. Tum quia si cum vulgato Interprete legamus, *traditur*, ut hic 1. Cor. 11. v. 24, vel loquendo de sanguine, *effundetur*, Matt. 26, v. 28. Marci 14, v. 24. Lucæ 22, v. 20. sensus est, panem esse signum corporis Christi, quod pro nobis tradendum est & patibulo crucis affigendum ; similiter vinum, seu calicem signum esse sanguinis, qui pro nobis effundendus in ara crucis,

Resp. nego antecedens. Solet enim Scriptura , cum Christi corpus non naturale , sed mysticum intelligit, distinctim exprimere. Sic postquam Apostolus dixit, Coloss. 1. v. 24, *Adimpleo ea quæ de sunt passionum Christi in carne mea*, pro corpore ejus ; statim addit, *quod est Ecclesia*. At nihil est in propositione Christi, quod innuat corpus esse intelligendum non naturale & proprium , sed figuratum & symbolicum ; imo contrarium plane ex verbis Christi eruitur : ait enim corpus illud pro nobis dari, in præsentij tempore, apud S. Lucam c. 22. v. 19. *quod pro vobis datur*. Addunt alii Evangelistæ loquentes de calice, *Qui pro vobis funditur in remissionem peccatorum*, ἐκ τοῦ αἵματος, in præsentij : at figura corporis aut sanguinis pro nobis in remissionem peccatorum non traditur , sed verum corpus & verus sanguis.

Ad primam probationem, verbum *frangitur* , apud Tournelii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

S. Paulum , idem significat ac *datur*, apud S. Lucam ; frangere enim panem, in phrasi Scripturæ, idem est ac *dare*, *distribuere*. Isaïæ 58. v. 27. *Frangere esurienti panem tuum*. Jeremiæ Lamentationum cap. 4. v. 4. *Parvuli petierunt panem, & non erat qui frangeret eis*. Act. 2. v. 24. *Perseverabant in communicatione fractionis panis*. Et 1. Cor. 10. v. 16. *Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est* ? Inanis igitur est ac puerilis hæc adversariorum obiectio. Quam nec immerito corpus Christi naturale frangi seu dividi in Sacramento dici potest : invaluit enim usus apud Autores Ecclesiasticos, ut quod speciebus sacramentalibus dicitur, de ipso Christi corpore sub illis contento dicatur divisi igitur & fractis speciebus, ipsum Christi corpus dividi & frangi dicitur ; ipsum vero proprium & naturale Christi corpus in se nunquam fractum fuit, nec frangitur. Joan. enim 19. v. 33. tanquam mysterium annotatur, latronibus contracta fuisse crura, Christo autem non fuisse, quid scriptum erat, *Os non comminuetis ex eo*.

Ad secundam ; sive cum græco textu legamus in tempore præsentij de corpore, *quod traditur*, vel, *datur*, & de calice seu sanguine, *qui effunditur* : sive cum Vulgata in futuro, *tradetur*, *effundetur*, sanus est & catholicus sensus, veritati præsentiae realis minime contrarius. Juxta enim priorem lectionem, significatur oblatio incruenta, quam in Cœnaculo Eucharistiam instituens fecit Christus ; juxta posteriorem, significat cruentam & violentam Christi mactationem in ara crucis, cujus Eucharistia est commemoratio quædam ac renovatio ; & ita sensus propositionis Christi iste est, *Hoc corpus quod vobis trado in Sacramento, ipsummet corpus est quod brevi pro vobis in veritate cum effusione sanguinis cruenta morti tradetur*. Est quippe utrobique corpus idem, sed non idem existendi, & immolandi modus.

Obicies 5. In verbis quibus usus est Christus consecrando calicem, duplex evidens occurrit figurata locutio. Referentibus enim S. Luca cap. 22. v. 20. & S. Paulo 1. Cor. 11. v. 25. dixit : *Hic est calix, novum Testamentum* ; seu, *novi Testamenti*, apud S. Matth. c. 26. v. 28. sed utraque vox tum calicis, tum testamenti figurata est : calix enim ibi pro liquore, seu sanguine contento, & testamentum, pro signo supremæ voluntatis Christi usurpatur. Quidni igitur & in consecratione panis figurato sensu dixit Christus, *Hoc est corpus meum*.

Resp. nego consequentiam. Quæ enim ex voluntate & arbitrio Christi loquentis pendent, non sunt ex opinione nostra & voluptate definienda. Usus est Christus aliquibus in locis figurata loquendi ratione ; non usus est in aliis, unde ? Quia sic voluit. Nonnunquam enim & subjecta materia, de qua loquebatur, & receptus sermonis usus exigebat, ut vel proprio & naturali verborum sensu, vel tropico & figurato uteretur. In consecratione quidem calicis, tum *calicis*, tum *testamenti* vox figurata est, sed tam aperta & popularis figura, ut nullus de plebe tam simplex & stupidus, qui eam statim non percipiat. Quis enim nesciat calicem pro re in ipso contenta poni ? & quis tam bardus, qui si ad hauriendum vini aut aquæ calicem invitetur, putet sibi vas ipsum deglutiendum esse ? Quod si figura illa haberet aliquid reconditum, (quod non habet) explicatio illius petenda foret ab ipsis Evangelistis, qui se mutuo exponunt ; quem enim *calicem sanguinis* dixerunt SS. Lucas & Paulus ; SS. Matthæus & Marcus simpliciter dixerunt *sanguinem*. *Hic est sanguis meus*, inquit Christus apud eos : quibus certe exponunt quid nomine *calicis* debeat intelligi, sanguis scilicet in eo contentus. Addunt de calice ; *Qui pro vobis funditur*, juxta græcam, vel, *fundetur*, juxta versionem vulgatam : at certum est non vas, sed quod in eo continetur, fundi.

Obiectio
ex termi-
nis Cali-
cis, & Te-
stamenti,
qui figu-
ratis sunt.

Pariter Eucharistia *testamentum* appellatur ; tum quia inter omnia Sacramenta præcipuum est instrumentum authenticum , quo applicatur nobis hæreditas & gratia in hac vita , & gloria in altera ; tum quia Christus suprema sua voluntate brevi moriturus nobis legavit in Eucharistia corpus suum ; tum quia continet apertam repræsentationem effusionis sanguinis Christi, quo novum fœdus , seu testamentum sancitum fuit. In hac autem figurata locutione nemo decipi potest , & in errorem induci ; at non ita est , si per ista verba , *Hoc est corpus meum* , Christus figuram duntaxat corporis sui exprimere , & nobis relinquere voluisset ; nullum siquidem extat in universa Scriptura talis locutionis exemplum , quod omnes humani & recepti sermonis leges evertit.

Solvuntur aliæ objectiones , quas Novatores tum ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ , tum ex aliis Scripturæ testimoniis colligunt.

Ex circumstantiis quatuor seligunt : materiam subiectam , nempe Sacramentum ; personam loquentem, nempe Christum ; eos ad quos loquitur , nempe Apostolos ; tempus denique ipsum in quo Eucharistiam instituit, nempe Paschæ celebrationem.

Objicies itaque 1. Ex natura & conditione rei à Christo institutæ istud sequi videtur , ut figuratam loquendi rationem usurpaverit. 1. Quia Sacramentum instituebat : omne autem Sacramentum est signum & figura ; ista igitur verba quibus Eucharistiam Christus instituit , *Hoc est corpus meum* , sacramentalia sunt ; ergo sensu sacramentali ; id est tropico & figurato debent intelligi. 2. Quia Sacramentum hoc instituit Christus in sui memoriam : at memoria rerum est absentium, non præsentium. 2. denique , quia quod instituit, dedit Discipulis ut comederent , *Accipite*, inquit, *& comedite*. Atqui verum & naturale Christi corpus dentibus teri & comedi non potest , sed figuratum tantummodo & sacramentale , panis scilicet ipse qui est figura corporis Christi.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem ; distinguo hanc propositionem, Sacramentum est signum , efficax rei præsentis, concedo : signum væutum rem absentem significans, nego. Sic columba signum fuit Spiritus sancti præsentis ; item & linguae igneæ , quæ in die Pentecostes apparuerunt dispersitæ supra capita Apostolorum , repræsentabant Spiritum sanctum , non absentem quidem , sed præsentem : ita pariter Sacramentum Eucharistiæ signum est Christi , sed præsentis , quem vere & realiter continet. Ista igitur verba , *Hoc est corpus meum* , sacramentalia quidem sunt , & sensum habent sacramentalem, significantem & figurantem Christum realiter & vere præsentem , quamquam non modo suo connaturali ; significantem etiam mortem & passionem Christi, in quo ratio signi ad aliud cognoscendum ducentis consistit. Quod vero ratio signi in Sacramentis, rei significatæ præsentiam non excludat , imo supponat potius, seu melius eam efficiat, constat ex aliis Sacramentis, v. g. ex Baptismo : quando Christus Baptismum instituit, præcipiens Apostolis ut *baptizarent omnes gentes in nomine Patris , & Filii , & Spiritus sancti* , an sensu mere figurativo locutus est ? An interior animæ ablutio , quæ Baptismi præcipuus effectus est , per Sacramentum significata & figurata excludi veritatem ablutionis exterioris quæ fit per veram & elementarem aquam ? non profecto. Igitur neque in Sacramento Eucharistiæ ratio signi aliud repræsentantis excludit rem ipsam quam repræsentat.

Ad secundam, dico 1. memoriam non rei absentis, sed oblivioni esse contrariam : rerum siquidem præ-

sentium, v. g. Dei in quo vivimus, movemur, & sumus, obliviscimur.

II. Sicut dantur signa instituta ad supplendam rei præsentiam , ita ad supplendam rei præsentis evidentiam seu apparentiam. Sic flamma in rubro ardenti, & columba in descensu Spiritus sancti supra Christum, supplebat non præsentiam rei, præsens enim aderat Deus in flamma , & Spiritus sanctus in columba ; sed ejus apparentiam.

III. Eucharistia rei absentis & præteritæ memoria est ac repræsentatio , scilicet mortis & passionis Christi. Ita S. Paulus 1. Cor. 11. v. 26. "Quotiescunque manducabitis panem hunc , mortem Domini annuntiabitis."

Ad tertiam , vere & realiter manducatur corpus Christi proprium & naturale, non quidem in se ipso immediate, sed in Sacramento quo continetur & obvolvitur, quo mediante dentibus teri, in stomachum trajici, uno verbo, dicitur manducari.

Objicies 2. Christi loquentis circumstantia ostendit figurato sensu excipienda esse illius verba.

I. Quia separavit panem & vinum , tanquam duo symbola corporis & sanguinis : sed tunc nulla facta est realis separatio corporis à sanguine Christi.

II. Panem accepit , benedixit & fregit : at proprium suum corpus non accepit , non benedixit , non fregit.

III. De eodem pane , & eodem calice quem Apostolis porrexit , Christus comedit & bibit : at quis dixerit, Christum semetipsum & comedisse & bibisse?

IV. Denique , Christus post consecrationem calicis appellat liquorem in eo contentum , vinum seu genimen vitis. "Dico autem vobis, inquit Matth. 26. v. 29. „non bibam amodo de hoc genimine vitis , usque in diem illum cum illud bibam vobiscum novum in regno „Patris."

Resp. ad primum , nullam revera tunc factam esse realem separationem corporis & sanguinis Christi tum quia brevifutura erat in cruce : tum quia Eucharistiam in signum & memoriam perpetuam talis separationis cruentæ in patibulo crucis faciendæ instituebat , unde debuit utrumque symbolum distinguere , & separare separatione incurrentia & sacramentali suum corpus à suo sanguine : hoc enim postulat ratio sacrificii quod instituebat.

Ad secundum : panem quem Christus accepit & benedixit , suum proprium corpus fecit , & sic factum Discipulis dedit : unde multiplex ibi distingui debet actio Christi , non confundi. Panem quidem communem accepit, benedixit ; sed post benedictionem & verba consecrationis , non amplius panis fuit communis, sed corpus Christi : unde benedictio quatenus est consecratio, ad panem ; distributio vero ad corpus Christi referenda est.

Ad tertium : Veteres omnes tanquam magnum miraculum spectant Christum in ultima Cœna fuisse convivam simul & convivium, comedentem & qui comedebatur , hostiam & Sacerdotem. Si vero causam postules cur Christus proprium suum corpus in Eucharistia manducaverit ? Respondeo 1. nostrum non esse voluntatis Christi rationem reddere 2. nonnullas à Theologis proferri rationes : tum quia sacrificium instituebat Christus ; in illo autem necesse est Sacerdotem participem fieri hostiæ immolatæ : tum quia Christus primus observare voluit , quod Apostolis in mandatis dabat : tum denique quia qui alios ad manducandum invitat , debet ipse quoque manducare.

Ad quartum : si cum multis Scripturæ Interpretibus , atque cum S. Fulgentio ad Ferrandum Diaconum, de quinque quæstionibus , quæst. 5. duos à Christo sumptos calices distinguamus , unum paschalem ritu judaico , alterum Eucharisticum ritu sacramentali , verba

Ad. 17.
v. 18.

Vide Hieronymum Ep. 150. q. 2. Chrysostomum Hom. 83. in Matth. S. Aug. in Ps. 33. p. 261. & seq.

ba citata de calice paschali interpretari facile est ac expeditum. Et certè pascha ritu judaico celebrasse Christum, antequam Eucharistiæ Sacramentum, quod est novum Christianorum Pascha, institueret, infra certissimis argumentis demonstraturi sumus. In illo igitur convivio usuali & paschali calicem vini pro more hausit Christus, & de illo dixit, *Non bibam amodò de hoc gemmine vitis*; quæ verba de calice proprii sui sanguinis intelligi non debere constat ex iis quæ sequuntur, *donec bibam illud novum in regno Patris mei*: at sanguinem suum nec propriè, nec metaphoricè in cælo [quod est regnum Patris] Christus bibiturus est; sed vinum sensu metaphorico & figurato, *Ego enim*, inquit ad Discipulos Lucæ 22. v. 29. *dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater regnum, ut edatis & comedatis super mensam meam in regno meo*. Ita S. Fulg. q. 5. citata.

Quod si verba hæc, *non bibam amodò de hoc gemmine vitis*, referre placeat ad calicem Eucharisticum; facile est respondere, sanguinem appellari vinum, quia de vino factus est, & vini speciem, proprietates ac virtutes retinet: sicut de pane Eucharistico diximus antea in responsione ad secundam instantiam primæ Objectionis adversus verba institutionis.

Objicies 3. Ex Apostolorum, quos alloquitur Christus, circumstantia, colligitur eum figuratè locutum fuisse.

I. Quia tam frequenter parabolas eis proposuerat, ut huic loquendi rationi assuefacti essent.

II. Si alium, quàm figuratum sensum in his verbis, *Hoc est corpus meum*, intellexissent, turbati haud dubiè fuissent rei novitate; atque mysterii explicationem, ut solebant, à Christo postulassent.

III. Si Christum reipsa in Eucharistia præsentem credidissent, quare proni in terram non adorarunt.

Resp. ad primum: fateor multas à Christo propositas fuisse Apostolis parabolas; sed an omnis ejus sermo parabolicus fuit? imò, declarat Christus Joan. 16. v. 25. *venisse horam, cum jam in parabolis non loqueretur*. Hora autem illa, seu tempus maximè illud est, quod proximè mortem ejus antecessit; tum certè cum simplicioribus & clarioribus terminis ut solent homines.

Ad secundum: ideo turbati non sunt Discipuli, quia jam Joan. 6. edocti & præparati fuerant, cum sæpius repetiit Christus se daturum illis carnem suam ad manducandum, & sanguinem ad bibendum. Revera cum primum hoc eis proposuit ac promisit Christus Joan. 6. turbati sunt rei novitate: at postquam ea in fide confirmati fuerunt, ubi viderunt Christum adimplentem quod promiserat, oblocuti non sunt, non murmurarunt, nec momento quidem ad credendum hæsitaverunt.

Ad tertium, Christum in Eucharistia præsentem adorarunt Apostoli, licet genibus flexis eos procubuisse non legamus: neque enim in illa exteriori conformatione corporis præcipuè consistit adoratio, sed maximè in interiori reverentia ac dimissione animi, sive affectu voluntatis sese Deo propter summam ejus excellentiam subjicientis: quem affectum in Apostolis erga Christum in Eucharistia præsentem, fuisse meritò confidimus, tametsi propter circumstantias temporis & loci quia scilicet mensæ accumbebant, sese pronos in terram non dejecerint.

Objicies 4. Christus in celebritate Paschæ veteris, quod multis figuris refertum erat, suam Eucharistiæ instituit; pronum igitur fuit ut figuratè loqueretur.

Resp. nego consequentiam. Imò potius cum veteres figuras vellet abrogare, eisque veritatem substituere, veterem paschæ legali & umbratico substituit verum nostrum Pascha, Sacramentum scilicet Eucharistiæ continens Christum qui est Pascha nostrum, 1. Cor. 5. vers. 7.

Objicies 5. Ex Apostolo 1. Corinth. 10. v. 3. *Patres veteris Testamenti eandem escam spiritualem manducaverunt, & eundem potum spiritualem biberunt*: (nobiscum scilicet) atqui illi non manducarunt ore corpus Christi, neque ore biberunt ejus sanguinem, sed fide duntaxat; ergo neque nos Christiani alio modo quàm fide manducamus & bibimus corpus & sanguinem Christi.

Resp. 1. Apostolum non dicere, Judæos veteres eandem nobiscum escam spiritualem manducasse, sed eandem tantum inter se; id est, tam eos qui servati sunt, ut Josue & Caleb, quàm eos qui perierunt; sic boni & mali percipiunt Eucharistiæ, sed eventu planè dissimili.

Resp. 2. Per escam & potum spiritualem Apostolum intelligere, non corpus Christi, sed manna, & aquam quæ de petra fluxerat: ita autem nuncupatur, vel quia gustus varios operabatur manna; vel quia erat à Deo, qui per excellentiam Spiritus vocatur, Joan. 4. v. 24. vel quia petra spiritualem habebat significationem, unde subjungit Apostolus, *petra autem erat Christus*.

Resp. 3. Judæos veteres eandem reipsa nobiscum escam spiritualem manducasse, id est, eandem nobiscum Christi gratiam participasse, sed non per eadem media seu instrumenta: neque enim nobis in illis pares sunt ut & in multis aliis: in quibus longe melior est & felicior Christianorum conditio.

Objicies denique: Dogma præsentiae realis conciliari non potest cum multis aliis Scripturæ testimoniis, qualia sunt ista.

I. Matth. 15. v. 17. Christus ait: *Omne quod in os intrat, in ventrem vadit & in secessum emittitur*. Atqui corpus Christi in secessum emitti non potest; ergo ore & realiter non comeditur.

II. Ejusdem c. 24. v. 23. idem Christus sic Discipulos admonet: *Si quis vobis dixerit, Ecce hic est Christus, aut illic, nolite credere*. Ergo credendum non est Catholicis, cum affirmant, Ecce in hoc & illo altari, in hac & illa hostia est Christus.

III. Ejusdem cap. 26. v. 11. *Semper pauperes*, inquit Christus, *vobiscum habebitis, me autem non semper habebitis*. Atqui si Christus in Eucharistia præsens est, falsa est Christi propositio.

IV. Marci ultimo v. 19. *Assumptus est in cælum, & sedet à dextris Dei*. Et Act. 3. v. 21. *Oportet illum cælum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium*. Ergo falsum est Christum sæpius in terras descendere, ut præsens sit in Sacramento Eucharistiæ. Pugnat igitur dogma præsentiae realis, cum dogmate ascensus Christi in cælum.

V. Lucæ 24. v. 39. *Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*, quibus verbis, inquit Calvinus, veritas carnis probatur aspectu & contactu: at in Eucharistia nihil videtur aut tangitur nisi panis.

VI. Act. 7. v. 48. & c. 18. v. 25. *Deus non in manufactis templis habitat*. Ergo cum Christus sit Deus, non est inclusus in singulis Templis, in quibus servantur consecrata in pixide hostiæ.

Resp. nego ant. Testimonia quippe adducta non sunt ad rem nostram, nec dogma realis præsentiae vel minimùm quidem attingunt.

Non primum: certum quippe ex serie contextus & instituto Christi, eum loqui de cibis communibus & ordinariis, quorum hæc conditio est, ut quidquid crassum superest & impurum, post factam corporis nutritionem, ad quam ordinantur, in secessum mittatur. Phariseos scilicet ibi insequitur Christus, qui Deum labiis honorant, & cor habent ab illo longè alienum; quippe exteriorem quamdam munditiem

infrequentibus baptismatum lotionibus affectabant, dum interiùs pleni erat dolis, rapinis, homicidiis, adulteriis &c. adversus quos merito Christus citato cap. v. 17. 18. 19. & 20. ait: *Non intelligitis, quia omne quod inos intrat, in ventrem vadit, & in secessum mittitur? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, & ea coinquant hominem: de corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemia; hæc sunt quæ coinquant hominem. Non lotis autem manibus manducare, non coinquant hominem.* Porro Eucharistia cibus est communis, neque ad corporis, sed animæ nutritionem destinatur; obnoxia igitur non est cæterorum ciborum legi & conditioni; & si quid corruptionis accadat, totum in species, quibus involvitur Christus, recidit, non in Christum ipsum; qui, sicut incipit esse sub speciebus post consecrationem, ita definit sub illis esse post earum corruptionem; sine ulla ex parte sui læsione aut detrimento.

Non secundum: Patet enim ex lectione, Christum eo loci præminere Discipulos suos adversus fraudem multorum Pseudoprophetarum & Pseudochristorum, qui novissimis temporibus excitabuntur, atque tot signis & prodigiis oculis hominum illudent, ut etiam electos, si fieri posset, in errorem inducunt, ut ait eodem cap. Christus v. 24. quibus certè cum dicent, *Ecce hic Christus*, fides habenda non est. At quid commune habet cum præsentia Christi in Eucharistia locus? nihil profectò: nisi velint Calvinistæ, pro Pseudopropheta & Pseudochristis habere Lutheranos, qui præsentiam illam realem cognoscunt, cum quibus tamen Religionis societate & communione junguntur.

Non tertium: Loquitur scilicet eo loci Christus de præsentia sua corporali & visibili, & secundum eum statum in quo aliquid utilitatis corporalis ab hominibus percipere potest. Loquitur scilicet de effusione unguenti facta à Magdalena: piæ mulieris officium Judas præ avaritia indignè ferebat, *Ut quid perditio hæc?* dicebat: *Potuit enim unguentum illud venundari multo, & dari pauperibus.* Christus vero mulieris apologiam suscipiens, respondet, *Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me: nam semper pauperes habebitis vobiscum, me autem semper non habebitis?* nempe eo ipso modo, quo pauperes, & in eo statu, in quo possitis in me charitatis opera exercere: quæ sanè Christi responsio apta erat & accommodata facto præsentia hujus piæ mulieris, de quo Judas conquerebatur.

Non quartum: Utrumque enim fidei nostræ caput, tum præsentia realis, tum ascensus Christi in cælum, rectè simul cohæret in sententia Catholicorum.

I. Quia fatentur humanam Christi naturam cælos ascendisse, ibique remanere usque ad diem ultimi Judicii; atque negant necesse esse, ut Christus cælum deferat & motu locali descendat, cum in Eucharistia præsens sistitur: quemadmodum ut apparet Paulo Act. 9. & Perro, cum dixit, *Vado Romam iterum crucifigi*, cælum non deferuit, sed tantum se constituit præsentem. Qua ratione verò fieri possit, ut idem Christus simul sit in pluribus locis, si quærant Novatores, divinam interrogent potentiam, & ei limites, si possunt, ascribant. Meminerint tantum articuli 36. Confessionis suæ, ubi disertè docent, *mysterium Eucharistiæ altitudine sua omnem sensum supergredi; omnem naturæ ordinem superare: uno verbo, esse cæleste, neque nisi per fidem apprehendi posse.*

II. Dicunt varium esse modum existendi Christi in cælo, & in Eucharistia: in cælo, modo sensibili, extenso, naturali, Eucharistia vero, modo invisibili, inextenso, & sacramentali præsens est. Cum autem res aliqua præsens non est modo suo naturali, quem habere consuevit, stylo & phrasi Scripturæ simpliciter

dicatur non esse. Sic Christus post resurrectionem suam Lucæ 24. v. 44. ait: *Hæc sunt verba quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum*, quasi verò tunc non esset, cum hæc dicebat; sed intelligit scilicet, se non esse eo modo quo antea, passibili nempe ac mortali. Pariter Christus dicitur non esse in terris, sed in cælo; non quòd simpliciter non sit in terris, sed quòd non sit modo visibili, extenso, locali & naturali, sicut erat antequam cælos repeteret.

Non quintum: Tum quia fidei mysteria ex sensibus judicanda non sunt; tum quia loquitur Christus Apostolis, quos, ut de veritate corporis sui post Resurrectionem confirmet, invitat ut tangant ut palpent, nec existiment se phantasma esse aut spiritum qui carnem & ossa non habet; tum quia valet quidem hæc consequentia, *Hoc palpatur & videtur; ergo corpus est:* sed non valet ista, *Hoc non palpatur, nec videtur; ergo corpus non est:* quia nempe fieri potest ut verum sit corpus præsens, nec tamen videatur, vel quia alio corpore involutum est, vel quia Deus impedit ne videatur, quomodo Lucæ 4. v. 30. *Christus transiens per medium illorum, ibat;* à quibus tamen cognitus non fuit; vel denique, quia non est in loco præsens modo sensibili & extenso, ut contingit in Eucharistia.

Non denique sextum: Illa enim & similia testimonia intelligi debent propriè de divinitate, quæ licet sit ubique, & peculiari modo in templis, verè tamen dicitur in templis non habitare manifestis, quia nempe habitare in loco, significat tñ indigentiam loci, tum conclusionem in loco; quæ duo verò Deo repugnant, & conveniebant tantum falsis Gentilium diis. Unde & Paulus Act. 17. v. 48. ait, *Deum non habitare in templis*, ut eum scilicet distingueret ab idolis; & S. Stephanus Act. 7. v. 48. Judæos, qui Deum Templo suo delectari, eique quasi affixum putabant, refellit, cum ait, *Deum, utpotè excelsum, non habitare propriè in templo manufacto; sed in se ipso, sua divinitate, & immensitate, quamquam per suam operationem & immensitatem ubique præsens sit.*

ARTICULUS IV.

An vera realis & substantialis præsentia corporis Christi in Eucharistia probari possit efficaciter ex constanti, antiqua & universalis SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.

ET si verba institutionis Eucharistiæ, à nobis Articulo præcedenti discussa, obscuritatis aliquid præferrent, certè privatorum non esset ad arbitrium illa interpretari & exponere, sed unius Ecclesiæ, quæ creditæ sibi à Christo sponso suo veritatis custos est ac fidelis interpret. Consulenda igitur est antiqua & universalis illius doctrina & fides: *Ex ipso enim ordine manifestatur*, inquit Tertullianus L. de Præscriptionibus cap. 31. *illud esse Dominicum & verum, quod sit prius traditum: illud autem extraneum & falsum, quod sit posterius immixtum.*

Duplici via probari potest veritas Eucharistiæ: præscriptionis scilicet, & discussionis seu examinis. Via præscriptionis, ex novitate erroris oppositi, antiqua, publica & constanti veritatis professione, ac impossibili mutatione, quam in fide hujus nostri mysterii Novatores inductam fabulantur octavo & nono sæculo. Atque hoc illud est invictum ac peremptorium præscriptionis argumentum quo Catholici Novatores Lutheranos & Calvinistas debellant, de quo postea uberius dicemus. Sufficiat jam viam examinis seu discussionis ingredi ac discutere.

Examen istud non refugiant, sed ultro amplectuntur Novatores, rati totam veterem Ecclesiam verba institutionis sensu figurato, exclusivo præsentia realis, intel-

intelligisse, oppositumque præsentia realis dogma seriùs invecum fuisse; quamquam de primo ejus authore non contentiant inter se.

Blondellus vult Anastasium Sinaitam, circa annum Christi 636. prima hujus opinionis jecisse fundamenta, sicut & Epiphanium Diaconum octavo sæculo, in II. Concilio generali Nicæno, Actione 6.

Claudius, apud Carentonenses olim Evangelii Pseudo administer, contendit primum authorem dogmatis præsentia realis fuisse Paschasium Radbertum Corbejenfis Monasterii Abbatem, in Libro quem circa annum Christi 831. de corpore & sanguine Domini conscripsit; ejusque doctrinam, faventibus tenebris sæculi decimi, quo scelus & ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium animos sensim occupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam (ut Claudio placet) fidem excitare conatus est, tanquam novatorem & hæreticum hominem proscripserint. En fabella quam excogitavit Claudius ut ostenderet nono Ecclesiæ sæculo mutari incœpisse antiquam Ecclesiæ fidem circa Eucharistiam. Commentum hoc postea ex sufflabimus.

Hoc unum hic tentabimus & perficere conabimur, scilicet, constantem ac distinctam semper in Ecclesia viguisse fidem præsentia realis Christi in Eucharistia: quod quidem perfici melius non potest, quam si SS. Patres avitæ fidei custodes, testes, & vindices, hic appellemus. Cum autem omnes & singulos pro qualibet Ecclesiæ ætate hic enumerare, expendere & à conatibus Albertini vindicare, laboris foret immensi, & longioris operæ, quam ut unius voluminis spatio concludi posset, cum aliunde copiosè & eruditè partes illas impleverint Eminentissimi Cardinales Perronius Bellarminus, & Author Operis de perpetua fide Ecclesiæ Catholicæ circa Eucharistiam, gallico idiomate conscripti; nobis hic satis erit ad Candidatos nostros informandos, si ad certa quædam argumenta compendiosè revocemus præcipuas probationes quæ ex SS. Patribus colligi possunt pro fide realis præsentia Christi in Eucharistia. Itaque sit.

CONCLUSIO:

Vera, realis, & substantialis præsentia Christi in Eucharistia efficaciter probatur ex constanti, antiqua, & universali SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione.

PRIMUM ARGUMENTUM.

SS. Patres asserunt panem Eucharisticum non esse communem, sed esse corpus Christi, quod verbis ejus perficitur, seu præsens sistitur in Eucharistia.

S. Ignatius S. Joannis [discipulus & Episcopus] Antiochenus (Romæ martyr ocebuit an. 108.) in Epistola ad Smyrnæos quæ una est ex septem legitimis & genuinis, contra sui temporis Hæreticos sic scribit: *Ab Eucharistia & Oratione, seu, ut alii legunt, oblatione abstinent, eo quod non confiteantur Eucharistiam carnem esse Salvatoris nostri Jesu Christi, quæ pro peccatis nostris passa est.* Igitur Ecclesia tunc temporis, hoc est primo sæculo, adversus ejusmodi Hæreticos credebatur Eucharistiam esse carnem Salvatoris nostri Jesu Christi. Hæretici autem illi erant Simoniani, Menandriani, & alii qui cum non veram, sed phantasticam duntaxat in Christo carnem admitterent, consequenter Eucharistiam veram esse Christi carnem negabant.

S. Justinus Philosophus, primo Gentilis, tum Christianus & Martyr an. 161. Apolog. 2. quæ tamen verè prima est, scripta an. 150. describens Christianorum cætus, ac celebrationem Eucharistiæ, ait; *Alimentum*

hoc apud nos vocatur Eucharistia quod nulli aliis participare licitum est quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus dedit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei caro factus Jesus Christus servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ habuit; ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratia adæ sunt, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem, aluntur, incarnati illius Jesu carnem & sanguinem esse edocti sumus. Postea ostendit Christum his verbis: *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, panem & vinum consecrasset, & Apostolis præcepisse ut idem facerent.

In hoc S. Martyris testimonio hæc notanda. 1. Eucharistiam non esse panem & potum communem, sed carnem & sanguinem Christi, non quidem figuratè & symbolicè, ut placet Calvinistis, sed verè & propriè, quod evincit comparatio Incarnationis & Eucharistiæ adducta; Eucharistiam scilicet esse carnem Christi, quemadmodum Christus per Incarnationem est caro factus, vult sanctus Doctor: at verè, propriè, & substantialiter Christus est caro factus. Qua in comparatione, terminum duntaxat mutationis, nempe veritatem carnis Christi in Eucharistia, attendit S. Doctor, (quam unam postulat ejus institutum) non modum & rationem mutationis: neque enim stat in omnibus comparatio. In Incarnatione quippe, neque Deus mutatus est in hominem, neque homo in Deum, sed utraque natura salva, integra & inconfusa perseverat; in ipsa vero Eucharistia, panis substantia mutatur & convertitur in substantiam corporis Christi. Stat igitur in eo tantum comparatio, quod sicut in Incarnatione Christus veram & realem carnem & verum sanguinem assumpsit, ita in Eucharistia vera continetur illius caro, verusque sanguis. 2. Notandum mutationem hanc panis in Eucharistia, precibus, id est, verbis Christi attribui. 3. Corpora nostra Eucharistia per mutationem nutrir, non quidem per mutationem corporis Christi, sed per mutationem nostri: quod intelligi potest, vel de mutatione per gratiam spiritualem, vel de mutatione per incorruptionem & immortalitatem corporibus nostris in communi omnium nostrum resurrectione concedendam, cujus nobis semen & quasi pignus datur in Eucharistia, ut docent SS. Patres, Irenæus imprimis mox referendus.

S. Irenæus Lugdunensis Episcopus, discipulus S. Polycarpi, [scripsit circa an. Christi 180. & obiit an. 201.] L. 4. adversus hæreses c. 18. aliàs 34. disputans adversus Valentinianos negantes resurrectionem mortuorum, sic loquitur: *Quomodo, inquit, dicunt carnem in corruptionem venire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini, & sanguine alitur? . . . Quemadmodum enim qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti; sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, sed spem resurrectionis habentia.*

Audis corpora nostra ali corpore & sanguine Domini, & Eucharistiam post invocationem Dei, id est verba Christi, non esse communem panem. Quid igitur corpus illud & sanguinem illum Christi quo nostra corpora aluntur. Per illam verò rem terrenam, qua constare Eucharistiam ait S. Doctor, intelligi debet non substantia panis, sed ejus species: nisi malueris interpretari de re ex qua fit Eucharistia, quæ certè panis est, qui accedente Dei verbo, fit corpus Christi. Et c. 17. aliàs 32. *Tum, inquit, qui ex creatura panis est, accepit & gratias egit, dicens: Hoc est corpus meum.* Et L. 5. c. 2. *Quando ergo & mixtus calix, & factus panis percipit verbum Dei, & fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi.*

Tertull-

nostram. Et L. 1. c. 2. *Enum calicem*, inquit, *qui est creatura*, suum sanguinem qui effusus est (*proprium*) *Et cum panem*, qui est a creatura, suum (*proprium*) corpus confirmavit. Hoc ipsam testantur qui subsequuti sunt SS. Ecclesiæ Doctores.

P. 954. D. S. Hilarius Lib. 8. de Trinit. n. 13. Si verè, inquit, *Verbum caro factum est*, & nos verè *Verbum carnem cibo dominico sumimus*; quomodo non naturaliter manere in nobis existimandus est? Quemadmodum igitur Verbum veram, propriam & naturalem assumpsit, ita veram, propriam & naturalem ejus carnem in Eucharistia sumimus.

No. 2. p. 379. A. S. Ambrosius L. 6. de Sacramentis c. 1. Sicut, inquit, *verus est Dei Filius, Dominus noster Jesus Christus*, non quemadmodum homines per gratiam sed quasi *Filius ex substantia Patris*, ita vera caro, sicut ipse dixit, quam accipimus.

Edit. 704. S. Joannes Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Quis, inquit, *pastor unquam membris suis oves nutrit post partum*? Multa matres post partum aliis mulieribus infantes dederunt; quod ipse facere noluit, sed proprio corpore nos alit.

Tom. 3. Conc. p. 404. B. S. Cyrillus Alexandrinus in Epistola ad Nestorium, quæ synodica est Concilii Alexandrini cui præfuit S. Cyrillus, de carne Christi quæsumitur in Eucharistia sic loquitur. *Non illam ut carnem communem suscepimus sed tanquam verè vivificam, ipsiusque Verbi propriam* Quamvis ergo ad nos dicat: *Amen, amen dico vobis, nisi manducaveritis &c. nequaquam tamen illam communem, hoc est, hominis cujuspiam nostra conditionis carnem esse existimare debemus, (quomodo enim hominis caro secundum suam ipsius naturam vivifica esse queat?) sed verè illius propriam, qui nostri causa filius quoque hominis & factus & appellatus est.*

S. Aug. serm. 71. aliàs II. de verbis Domini, eodem sensu ait, *impios ipsam carnem manducare, & bibere ipsum sanguinem*; quod idem est ac si diceret verum ac proprium corpus & sanguinem. Ex quibus istud necessario consequens est, corpus Christi quod in Eucharistia continetur esse hoc ipsum corpus individuale quod ex Maria Virgine natum est, passum, mortuum &c. neque enim duplex est, sed unicum individuale corpus Christi proprium ac naturale; sicut unus est Christus; unum & idem numero sacrificium, una & eadem hostia seu victima in singulis hostiis consecratis, quæ quidem nec numero, nec individuali natura, sed sola Sacerdotis consecrantis actione externa, variæ sunt ac multiplices.

Tom. 2. p. 339. S. Ambrosius L. de iniciandis c. 9. Hoc, inquit, quod conficimus corpus ex Virgine est Vera utique caro Christi quæ crucifixæ est, quæ sepulta.

P. 34. S. Isidorus Pelusiota Epistola 109. Lib. 1. panem mensæ appellat proprium Incarnationis Verbi corpus.

P. 190. S. Petrus Chrysologus serm. 67. „ Ipse est panis, inquit, qui satus in Virgine, fermentatus in carne, in cruce confectus, in fornace coctus sepulchri, in Ecclesiis conditus, illatus altaribus, cœlestem cibum quotidiano fidelibus subministrat.

Edit. 132. S. Chrysostomus Hom. 24. in 1. ad Corinth. „ Id quod est in calice, est id quod fluxit è latere, & illius sumus participes. „ Verus autem ac proprius sanguis de latere fluxit.]

S. Augustinus L. 12. contra Faustum c. 20. vocat Eucharistiam Sacramentum spei, quo in hoc tempore confociatur Ecclesia, quamdiu bibitur quod de Christi latere manavit.

Tom. 10. Conc. p. 378. Denique in formula fidei cui Berengarius subscripsit an. 1079. dicitur, „ panem & vinum per mysterium sacræ orationis & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi Domini no-

stri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de latere ejus effusus est, non tantum per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ & veritate substantiæ.

Publicam illam fuisse Ecclesiæ fidem testantur quotquot ex Veteribus formam referunt verborum quibus tum minister porrigens, tum Fidelis accipiens Eucharistiam utebantur. Dicebat minister, *Accipe Corpus Christi*, vel, *Est verum & proprium corpus Christi*; respondebat Fidelis; *Amen*, id est, verè ita est. Sic testatur Tertullianus L. de spectaculis. S. Ambrosius L. iniciandis c. 9. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. myst.

Ex his omnibus invictum argumentum conficitur. Scilicet, docent SS. Patres Eucharistiam non tantum esse corpus Christi, sed etiam verum, proprium, & illud ipsum quod ex Maria Virgine natum est, quod passum & mortuum. Ergo sensu proprio & naturali verba institutionis, *Hoc est corpus meum*, non autem figurato & improprio intellexerunt.

Revera nono Ecclesiæ saculo disputatum fuit an idem omnino foret corpus Christi in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum fuit & in cruce suspensum; sed patebit ex dicendis inferius, controversiam non fuisse de substantia corporis Christi, sed tantum de modo quo existit in Eucharistia.

TERTIUM ARGUMENTUM.

SS. Patres asserunt Eucharistiam ita esse verum & proprium Christi corpus, ut negent esse tantum figuram & imaginem illius.

Omnis figuræ ac signi ratio excludi ab Eucharistia non potest, siquidem Eucharistia Sacramentum est, adeoque signum aliquod exterius; porro signum in re nostra præsentem nudum non est, nec inane ac vacuum, sed plenum ea ipsa re quam significat. Quomodo, ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. dicunt aliqui: *Vellem formam & speciem ejus, vellem ipsa vestimenta, vellem calceamenta videre: ipsum vides, ipsum tangis, ipsum comedis seipsum tibi iradit, non ut videas solum, verum etiam ut tangas & in te habeas.* Designat eo loci sanctus Doctor veritatem & realitatem corporis Christi per pronomen ipsum, & opponit figuræ & imagini. Censet igitur Eucharistiam non nudam & simplicem continere corporis Christi figuram, sed verum, proprium ac reale corpus.

Epiphanius Diaconus Actione 6. Synodi VII. sic loquitur: „ Nullus aliquando tubarum spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri, ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim acceperunt à Domino sic dicere & confiteri, sed audiunt evangelicè dicentem eum, Nisi manducaveritis &c. Et non dixit, Accipite & comedite imaginem corporis mei.

Anastasius Sinaita, Monachus sancti montis Sina, in Tractatu, quem inscripsit, *Via Dux*, circa annum Christi 635. cap. 23. sic respondentem Gajanitam inducit: *Ab sit, ut dicamus sacram communionem esse tantum figuram corporis Christi, aut nudum panem; sed ipsum corpus & sanguinem Christi Filii Dei incarnati* Orthodoxus reponit: *Sic credimus, & sic confitemur juxta dictum Christi ad Discipulos in Cœna mystica dantis illis vivificam panem, Accipite, comedite*

Tom. 7. Conc. p. 447. D. E.

Ibid. p. 450. A.

Bibl. PP. Tom. 9. p. 855. E. F.

te, *Hoc est corpus meum Hic est sanguis meus. Non dixit, Hoc est figura, seu quid vices gerens corporis & sanguinis mei.* Nihil disertius afferri potest, neque hanc doctrinam primus excogitavit Author ille, quidquid dicant Novatores, sed quam à majoribus acceperat, eandem exposuit ac propugnavit.

Synodus Iconomachorum coacta adversus imagines an. 754 & reprobata à Synodo Nicæna II. generali an. 787. etsi Eucharistiam Christi imaginem, imò & unicam esse imaginem sæpius affirmet, tamen sic imaginem esse ait, ut veritatem contineat; adeoque negat simplicem esse & nudam figuram seu imaginem. In definitione sic loquitur: *Sicut carnem quam suscepit (Christus) propria secundum naturam sanctificatione ex ipsa unitione deificavit, similiter & Eucharistia panem, non ut falsam imaginem naturalis carnis, per sancti Spiritus adventum sanctificandum, divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote.*

Tom. 7.
Conc. p.
447. B.

Tom. 2. p.
171. A. B.

S. Joannes Damascenus Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 13. alias 14. *Nec verò, inquit, panis & vinum, Christi corporis & sanguinis figura sunt, (absit) sed ipsum Domini corpus deitate donatum.*

Referri huic possunt & illa SS. Patrum testimonia, quibus afferunt tantum interesse inter Eucharistiam & panes propositionis, quantum inter umbram & corpus, inter imaginem & veritatem. Ita S. Hieronymus Comm. in c. 1. Epist. ad Titum, S. Augustinus Lib. 17. de Civit. Dei cap. 20. S. Isidorus Hispalensis Lib. 1. de Officiis Ecclesiasticis cap. 18. & alii.

Ex his sic arguimus.

Qui afferunt Eucharistiam non esse simplicem, nudam, inaniem & falsam corporis Christi figuram, seu imaginem, sed esse verum Christi corpus, illi verba institutionis sensu non figurato & tropico, excludente præsentiam realem, sed verò & proprio, illam præsentiam importante, interpretari sunt: atqui ita SS. Patres; ergo &c.

QUARTUM ARGUMENTUM.

SS. Patres iis exemplis utuntur in probanda veritate Eucharistiæ, quæ realitatem corporis & sanguinis Christi necessario important.

I. Utuntur exemplo mysterii Incarnationis, in quo Verbum divinum veram & propriam assumpsit naturam humanam. Ita.

S. Justinus Apolog. 2. antea laudata in primo argumento.

P. 914.
D. S. Hilarius: *Verè, inquit Lib. 8. de Trinit. nu. 13. Verbum caro factum est, & nos verè Verbum carnem cibo dominico sumimus.*

Tom. 2. p.
339. C. S. Ambrosius L. de initiandis cap. 9. *Incarnationis exemplo, inquit, astruamus mysterii veritatem.* Deinde probat; quod antea citavimus, *illud ipsum Christi corpus esse in Eucharistia, quod ex Virgine natum est.*

Ibid. p.
379. A. Et Lib. 6. de Sacramentis c. 1. *comparationem ducit ex veritate divinitatis Christi. Sicut, inquit, verus est Dei Filius Dominus noster Jesus Christus.... ita vera est ejus caro quam accipimus.* Eadem comparatione usus est S. Irenæus Lib. 5. cap. 2.

Edit.
Comm.
p. 533. S. Chrysostomus Hom. 24. in 1. ad Corinth. *Quam- admodum, inquit, corpus illud unitur Christo, sic & nos ei per panem hunc unimur.*

Tom. 2. p.
536. C. S. Gregorius Nyssenus Oratione Catechetica cap. 37. *afferit panem Eucharisticum transire per verbum Dei in corpus Christi, sicut panis quo Christus in terris degens alebatur, transibat in naturam ipsius corporis.*

II. Utuntur exemplo rerum quas Christus pro sua suprema potestate in alias commutavit. Ita.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogica. *Aquam, inquit, aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilee sola voluntate; & non erit dignus cui credamus, quod vinum in sanguinem suum transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas invitatus stupendum miraculum operatus est, an non multo magis corpus & sanguinem suum filius sponsi dedisse illum confitebimur?* P. 237. B.

S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. jam citato, postquam panem & vinum Eucharisticum cum manna & petra, tanquam veritatem cum umbra & figura contulit, sic interrogantem inducit: „Quomodo tu mihi asseris quod Christi corpus accipiam? Sic respondet: Hoc nobis adhuc superest ut probemus..... non hoc esse quod natura formavit, sed quod benedictio consecravit; majoremque vim esse benedictionis, quam naturæ: quia benedictione etiam natura ipsa mutatur. „Virgam tenebat Moyses: projecit eam, & facta est „serpens. Rursus apprehendit caudam serpentis, & in „virgæ naturam revertit. Vides igitur prophetica gratia bis mutatam esse naturam serpentis & virgæ? „Et post alia multa exempla tum sanguinis ex fontium venis erumpentis, tum cruoris ad priorem aquæ naturam reversi: aquarum Maris rubri, quæ solida instar murorum constiterunt ex utraque parte divisæ, sic pergit: „Quod si tantum valuit humana benedictio, ut „naturam converteret, quid dicimus de ipsa consecratione divina, ubi verba ipsa Domini Salvatoris operantur? „Quod si tantum valuit sermo Eliæ, ut ignem „de Cælo deponeret, non valebit Christi sermo, ut species mutet elementorum? „De totius mundi operibus legisti. Quia ipse dixit, & facta sunt; ipse mandavit, & creata sunt: sermo ergo Christi qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea quæ sunt in id mutare quod non erant? Non enim minus est novas rebus dare, quam mutare naturas.

Tom. 2. p.
338. C.
D.

Ibid. p.
339. B.

Clariora sunt ista S. Doctoris verba, quam ut commentario indigeant.

Ex quibus sic arguimus: Tam verè corpus Christi est in Eucharistia, juxta SS. Patres, quam verè corpus in Incarnatione assumpsit, quam verè mutata est aqua in vinum in Cana Galilee, virga in serpentem &c. Atqui Christus verum corpus assumpsit in Incarnatione, aqua verè conversa est in vinum, sicut virga in serpentem; ergo quoque in Eucharistia verum est Christi corpus, & panis verè in illud mutatur, seu, ut loquitur, transubstantiatur.

QUINTUM ARGUMENTUM.

SS. Patres asserunt mysterium Eucharistiæ stupendum esse, inaccessum sensibus, sola fide credendum; ac Fidei circa illud dubia, proposita summa Dei virtute ac potentia, resolvunt.

Nihil tam obvium ac frequens occurrit apud SS. Patres, ubi de mysterio Eucharistiæ loquuntur, quam illud stupendum esse virtutis divinæ miraculum, altum, reconditum, ad credendum difficile, supra omnem rationem ac sensum positum &c. ex quo certè duo sequi necesse est: primum, dubia quædam in animis Fidelium suboriri circa veritatem Eucharistiæ, quid nempe illa sit, an verum Christi corpus, an illius figura duntaxat & imago; alterum, debuisse SS. Patres dubia illa expugnare, ac clarè & distinctè exponere, an reipsa Eucharistia Christi corpus contineat, vel tantum ejus figuram; an sensibus hic credendum, an sola sit audienda fides: quæ duo revera contigerunt. Dubitarunt Fideles, & dubia illorum non alia ratione expugnavit ac solverunt SS. Patres, quam proponendo summam Dei virtutem & potentiam, ac distinctè probando veram & realem

& realem præsentiam Christi in Eucharistia, ac consequenter non sensuum iudicio, sed uni fidei hic adhærendum esse.

P. 237. A. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagogica jam citata, "cum Christus ipse, *inquit*, sic affirmet, atque dicat de pane, Hoc est corpus meum; quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante & dicente, Hic est sanguis meus; quis, *inquam*, dubitet, & dicat non esse illius sanguinem? En dubium, quod deinde solvit divinæ potentiæ consideratione, & exemplis à nobis ex S. illo Doctore laudatis in argumento quarto. Postea asserit ibidem, non ex sensibus, sed ex Dei verbis de hocce mysterio iudicandum esse, "Ne ergo, *inquit*, consideres tanquam nudum, & vinum nudum: corpus enim est sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba, Quamvis enim sensus hoc tibi suggerit, tamen fides te confirmet, ne ex gustu rem iudices: quin potius habeas ex fide pro certissimo, ita ut nulla subeat dubitatio, esse tibi donata corpus & sanguinem.

Ibid. D.

P. 255. B.

S. Hilarius L. 8. de Trinit. n. 14. postquam de Eucharistia n. 13. dixit quæ nos retulimus in argumento secundo, rationis & sensuum obloquentium iudicium sic impugnat & reprimit: "Non est humano aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum: neque per violentiam, atque imprudentem prædicationem, cœlestium dictorum sanitati, alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perversitas est. Quæ scripta sunt legamus." Deinde ostendit, satis esse ad fidem tanti huius mysterii faciendam, quod Christus Deus sit, adeoque nihil ipsi sit impossibile.

Edid. Comm. p. 703. D.

S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. post medium, sic loquitur: "Credamus ubique Deo nec repugnemus, etiamsi sensui & cogitationi nostræ absurdum esse videatur quod dicit; superet & sensum & rationem nostram sermo ipsius, quod in omnibus & præcipue in mysteriis faciamus, non illa quæ ante nos jacent solummodo aspicientes, sed verba quoque ejus tenentes. Nam verbis ejus defraudari non possumus, sensus vero noster deceptu fallimus est; illa falsa esse non possunt, hic sæpius atque sæpius fallitur. Quoniam ergo ille dixit, Hoc est corpus meum, nulla teneamur ambiguitate; sed credamus & oculis intellectus id perspiciamus.

Obiit an. 418.

Gaudentius Brixienis, Tract. 2. in Exodum: "Quod annuntiatur, *inquit*, credas: quia quod accipis, corpus est illius panis cœlestis, & sanguis est illius sacre vitis. Nam cum panem consecratum, & vinum discipulis suis porrigeret, sic ait: Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Credamus, quæso, cui credimus; nescit mendacium veritas.

Unde sic arguimus.

I. Mysterium Eucharistiæ stupendum est miraculum quod difficile creditur, quod non sensuum iudicio, sed sola fidei & Dei loquentis autoritate cognosci potest & æstimari: atqui si esset tantum figura corporis Christi, excludens ejus veram, realem & substantialem præsentiam, nihil haberet captu difficile; quis enim facile non intelligat, qua ratione v. g. Agnus pascalis figura fuit Christi? nullus esset fidei locus, cum ex sensibus feratur iudicium, juxta adversarios; nullum denique stupendum hic occurreret miraculum, cum nulla fieret substantiæ mutatio, sed sola Christi destinatione panis assumatur un sit figura & imago corporis sui.

Neque est quod regenerant adversarii, miraculum in eo esse, quod magna sit panis Eucharistici virtus & efficacia.

Namque I. in eorum mente tota & efficacia & virtus à fide oritur, quam externum symbolum duntaxat movere & excitat. 2. Laudati hæcenus SS. Patres in eo præsentis mysterii altitudinem ac stupendam magnitudinem reponunt, quod per verba Christi, panis fiat, seu mutetur in corpus ejus, non figuratum & symbolicum,

Tournellus Tomi III. P. III. de Sacram. Euchar.

sed verum, proprium & naturale, quale ex B. Virgine natum est, passum & mortuum; quod aliarum mutationum exemplo illustant, in quibus res una in aliam transit & commutatur, sicut audivimus ex S. Cyrillo Hierosolymitano, Ambrosio & aliis citatis in argumento quarto, non igitur de sola virtute & efficacia loquuntur, sed de vera mutatione panis in corpus Christi; neque vero aliunde tanta Eucharistiæ virtus hic oritur, quam ex ipso Christi corpore.

II. Juxta SS. Patres tam arduum est ac captu difficile istud mysterium, ut proclive fuerit nonnulla dubia Fidelium animis occurrere circa veritatem, illius. At ejusmodi dubium minime potuit excitari circa virtutem & efficaciam Eucharistiæ, sed circa unam duntaxat realem Christi præsentiam: quid ita? quia quos alloquuntur SS. Patres citati, Fideles erant jam baptizati, quibus apprimè perspecta erat Baptismi & aliorum Sacramentorum vis & efficacia: sæpius enim audiverant, non solam aquam exterius lavantem attendi debere, sed internam præsertim Spiritus sancti virtutem & operationem. Unde igitur circa Eucharistiam dubium? ex præsentia reali, quæ certè nullius in mentem venire unquam posset, adeo caput omnem superat, nisi expressa esset Christi revelatio.

III. SS. Patres, ut illud Fidelium dubium solvant, non ajunt Eucharistiam esse figuram & imaginem corporis Christi, quod certe reponere debuissent, in sententia adversariorum; hoc enim postulabat occasio subjecta, & unico verbulo, quidquid obscuri est, ac difficile hic concipitur, illustrasset ac diluissent. Præterea debuissent hortari Fideles, sicut faciunt nostri Calvinistæ, ut à sensuum iudicio non recederent: attamen iidem SS. Doctores continuo inculcant Eucharistiam verum & proprium esse Christi corpus, non meram ejus figuram & imaginem reali præsentia vacuum; utque fidem tanti pro ligii faciant, non sensibus, à quibus mens hic revocanda est, sed uni Christi verbo & authoritati adhærendum, atque ad summam Dei potentiam confugiendum esse docent, ut ex sola fide credamus Eucharistiam esse verum Christi corpus, & verum ejus sanguinem: longius igitur aberant illi, ut existimarent verba institutionis sensu tropico & figurato esse exponenda.

SEXTUM ET ULTIMUM ARGUMENTUM

Ex supposita reali Christi præsentia in Eucharistia, multa necessario sequuntur, quæ cum admittant SS. Patres, necesse est eos realem hanc præsentiam agnovisse.

Si Christus realiter & substantialiter est in Eucharistia, ut revera est, hæc sequuntur.

I. Cum Christus Deus sit, adorari debet præsens in Eucharistia; & reipsa ita docent SS. Patres Chrysostomus Hom. 61. ad populum Antiochenum, & Lib. de Sacerdotio c. 6. Theodoretus Dialogo 2. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystagogica; Gregorius Nazianzenus, Oratione funebri sororis suæ Gorgoniæ; Ambrosius L. 3. de Spiritu sancto c. 12. Augustinus Ep. 120. & in Ps. 98.

II. Cum præsens exhibetur nobis Eucharistia, oportet corpus & sanguinem nobis esse proposita, & in altari residere: at illud ipsum fatentur & docent SS. Patres. S. Chrysostomus Oratione de S. Philogonio, "Hæc To. 1. p. 493. A. mensa, *inquit*, vicem implet præsepis. Nam & hic ponetur corpus dominicum.

Opratus Milevitanus L. 6. contra Parmenianum, P. 91. n. 1. "Quid enim est altare, *inquit*, nisi sedes corporis & sanguinis

„sanguinis Christi? ... Quid vos offenderat Christus, „cujus illic, per certa momenta corpus & sanguis habi- „tabat;

III. Si præsens est Christus substantiali præsencia sub symbolis Eucharisticis, debuere summa cura & diligentia Fideles præcavere ne quid irreverenter & indecore fieret cum manibus exciperent, Eucharistiam, ne forte quid in terram decideret: at de hoc maxime sollicitos eos fuisse testantur.

P. 102. A.] Tertullianus L. de corona militis c. 3. „Calicis, „inquit, aut panis nostri aliquid decuti in terram anxie „patimur.

To. 1. q. 13. B. Origenes Hom. 13: in Exodum. „Nos, inquit, „qui divinis mysteriis interesse consuevistis, quomodo „cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & „veneratione servatis, ne ex eo parum quid decadat, ne „consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos „credit, & recte credit, si quid inde per negligentiam „decadat.

P. 244. C. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. mystagoga, „Accedens, inquit, non expansis manuum volis „accede, neque cum disjunctis digitis, sed sinistram, ve- „luti sedem quamdam, subicias dextræ, quæ tantum „Regem susceptura est, & concava manu suscipe corpus „Christi, dicens, Amen. Sanctificatis ergo diligenter „oculis, tam sancti corporis contactu, communica. „Cave autem, ne quid inde excidat tibi; quod enim „amittas, hoc tanquam ex proprio membro amiseris... „Tum vero post communionem corporis Christi, acce- „de & ad calicem sanguinis illius, non extendens manus, „sed pronus adorationis in modum & venerationis, di- „cens, Amen. Sanctificeris eo sanguine Christi, quem „assumis; & cum adhuc est humiditas in labiis tuis, „manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua „sensuum organa consecra.

IV. Si vere & substantialiter præsens est Christus in Eucharistia, sequitur nos vere & realiter manducare corpus Christi, nos fieri cum illo *concorporales*, corpus ejus intra viscera nostra admitti & recipi. Atqui hæc omnia agnoverunt SS. Patres.

P. 151. S. S. Irenæus L. 4. contra hæreses c. 18. aliàs 34. cita- to antea argumento primo, ait nos corpore & sanguine Christi ali & nutrir.

P. 330. B. Tertullianus Libro de resurrectione carnis c. 8. Caro, „inquit, corpore & sanguine Christi vescitur, ut anima „de Deo saginetur.

Tom. 3. Com. p. 404. A. S. Cyrillus Alexandrinus in Epistola ad Nestorium ait, „nos per Eucharistiam sacra carnis & pretiosi san- „guinis Christi participes fieri & sanctificari.

P. 236. B. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystagoga, „Sub specie panis, inquit, dantur tibi corpus, „& sub specie vini sanguis, ut sumpto corpore & san- „guine Christi, efficiaris ei comparticeps corporis & „sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, ferentes, „cum ejus corpus & sanguinem in membra nostra rece- „perimus.

To. 2. p. 134. B. Denique S. Gregorius Nyssenus Oratione cateche- tica c. 37. „Oportet, inquit, sicut exitiale, ita etiam „salutare medicamentum admitti intra viscera hominis, „ut per illa distribuatur in universum corpus virtus ejus „quod fert opem... Et fieri non potest, ait ibid. ut sit „aliquid aliter intra corpus, nisi per esum & portionem „miscetur visceribus.

V. denique, si Christus realiter & substantialiter præsens est in Eucharistia, sequitur 1. Christum, cum hoc Sacramentum instituit, semetipsum propriis por- tasse manibus, quod expresse docet S. Augustinus in Psalm. 33. Sequitur 2. nos manibus Christum ipsum contrectare; & istud quoque docent S. Chrysostomus Hom. 51. & 83. in Matth. & 24. in Epistolam ad Corin- thios, & L. 3. de Sacerdotio; & S. Cyrillus Alexan- drinus Commentatio in Joan. Sequitur 3. vasa ipsa quibus continetur corpus Christi, contactu ipso sancti-

ficari quodammodo, quod docet S. Hieronymus Epi- stola ad Theophilum. Sequitur denique, Christum corpore in terris præsentem esse, & id docet S. Chryso- stomus locis mox citatis.

Ex istis porro argumentum efficax eruere facile cui- que est. Argumenta autem sex adducta mutuam sibi lu- cem & opem subministrant, atque unam veluti totalem & integram, eamque invictam demonstrationem in præ- senti nostro argumento evidentissimam efficiunt.

Solvuntur Objectiones Novatorum ex SS. Patribus

Infiniti essemus, si quas Albertinus grandiori volu- mine de Eucharistia, & alii passim Novatores ex SS. Pa- tribus objectiones colligunt, hic recensere singulas velle- mus: quamquam & superfluum illud ac plane inutile vi- detur, centies enim & ad fastidium usque eadem illi sem- per recoquant ac repetunt, quibus una & eadem solutio- ne occurrendum est. Sufficiet igitur nobis, eorum SS. Pa- trum se legisse testimonia, quæ Calvinistæ causæ suæ po- tissimum favere gloriantur, & adversus nos urgere ve- hementius solent.

Solvuntur Objectiones ex S. Irenæo.

Albertinus à pag. 297. ad pag. 314. disputat de men- te S. Irenæi, quem totum suum esse perperam ille con- tendit.

Objicies itaque 1. Scopus & institutum S. Irenæi, L. 4. c. 34. nunc 18. postulat ut velit panem & vinum Eu- charisticum figuram esse duntaxat & signum corporis & sanguinis Christi, non verum & proprium ejus cor- pus & sanguinem.

Impugnat scilicet Valentinianos qui negabant 1. Christum esse Filium Dei creatoris mundi. 2. illum ter- restre habuisse corpus. 3. Deum Patrem creasse panem & vinum. Adversus illos ostendit S. Doctor, ex oblatio- ne Eucharistica panis & vini quæ Deo Patri fit in Ec- clesia, & ab ipsis quoque Valentinianis usurpatur, Deum Patrem condidisse panem & vinum, & Christum ejus esse filium; probat autem, quia Christus Patri suo ob- tulit panem & vinum; non possunt autem offerri Deo nisi quæ ejus sunt. Atqui si per panem & vinum quæ in Eucharistia offeruntur, intelligat S. Doctor substanti- am ipsam panis & vini quæ sit figura corporis & san- guinis Christi, intentum suum assequitur: non ita si intelligat verum Christi corpus & sangui- nem. Namque panis & vinum creaturæ sunt ter- renæ, quæ si Deo offerantur, necesse est ut ab illo sint conditæ; neque enim aliena ipsi offerri possunt (alias, inferebant Valentiniani, inops esset & indigus.) Chri- stus aliunde, juxta illos Hæreticos, non terrestre, sed cœleste corpus habebat; ex oblatione igitur talis cor- poris non recte probasset Irenæus, Deum patrem con- ditorem esse rerum terrenarum. Ut ergo scopum & intentum suum obtineat, necesse est ut supponat, in Eucharistia offerri Deo Patri terrestrem panis & vini substantiam, quæ sit figura duntaxat & imago corporis & sanguinis Christi.

Resp. 1. ex praxi Valentinianorum circa oblatio- nem Eucharistiæ, inferri manifeste eos realem ad- misisse Christi præsentiam, quam sententiam ex Ec- clesia, unde discesserant, hauserant. Namque cer- tum est ex S. Irenæo citato Lib. 4. c. 34. Valentinia- nos Eucharistiam obtulisse: certum est ex eodem, ejusmodi Hæreticos existimasse terrenas panis & vini creaturas non debere Deo Patri offerri, cum ab eo non sint conditæ; nihil autem extraneum Deo debet offerri. Existimabant igitur panem & vinum tran- sfire & mutari in corpus & sanguinem Christi; ut possent Deo offerri, quod quidem in eis non reprehendit S. Irenæus; sed tantum advertit, ut

mox referemus, parum secum coherere Valentinianorum praxin & sententiam.

P. 251.
"3. Resp. 2. S. Irenæum optime intentum suum assequi adversus Valentinianos. Namque duo maxime probanda suscepit: primum, Deum patrem conditorem esse creaturarum panis & vini; alterum, Christum esse Filium Dei conditoris rerum omnium: utrumque vero recte demonstrat ex Eucharistia, quam ipsimet Valentiniani Deo offerebant. Primum quidem: quia Eucharistiam ex pane & vino illi (sicut Ecclesia Catholica) conficiebant, & sic confectam seu consecratam offerebant Deo; atque ita factis ipsis comprobabant, quod tamen ex errore non fatebantur, Deum conditorem esse panis & vini unde recte observat loco citato S. Irenæus eos non sibi constare. "Ergo, inquit, aut sententiam mutant aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei quæ sunt ejus. "Præterea, cum Christi corpus quod in Ecclesia offertur, sit quid terrenum, recte adhuc ostendit sanctus Doctor, ex rebus terrenis fieri Deo oblationes. Nec refert quod Valentiniani negarent Christum habere corpus terrenum: namque cum id invicte alibi probasset sanctus Doctor, merito hic supponit.

Alterum quoque recte demonstrat. Namque Christus panem & vinum assumpsit, ut suum efficeret corpus & sanguinem, Deoque Patri offerret: at si Christus panis & vini conditorem, tanquam sibi adversarium, (ut putabant Valentiniani) habuisset, quomodo ex pane & vino suam perfecisset Eucharistiam? Eum igitur non ut adversum sibi, sed ut Patrem suum hoc facto agnovit & professus est. Deinde non minoris est virtutis ac potentiae, ex pane & vino corpus suum & sanguinem efficere, quam ex nihilo mundum creare: prius fecit Christus; ergo & posterius; adeoque verus est Filius Dei conditoris rerum omnium, imo & conditor ipse seu creator omnium simul cum Patre. Ita contra Valentinianos disputare S. Doctorem, facile deprehendet qui ejus Opus evolverit.

P. 250.
"3. Instabis 1. Eodem citato c. 34. L. 4. S. Irenæus afferit sacrificia non sanctificare hominem. "Non enim, inquit, indiget Deus sacrificio: sed conscientia ejus, qui offert, si pura est, sanctificat ipsum sacrificium. "Atqui intelligi istud non potest de corpore & sanguine Christi, si vere & realiter continerentur in Eucharistia: corpus enim Christi sanctum est, nec sanctitatem ab alio externo trahere potest, sed hanc ex unione hypostatice cum persona Verbi mutuatur & contrahit; igitur de panis & vini substantia, quæ sit figura duntaxat corporis & sanguinis Christi, id dixit sanctus Doctor.

P. 251.
"4. Resp. generatim ibi S. Doctorem loqui de dispositionibus necessariis in eo qui sacrificium offert, ut Deo gratum & acceptum esse possit, & homini utile: nempe ut ipse ait, "offerri debet in sententia pura, & fide, sine hypocrisi, in spe firma, in dilectione ferventi, "talem autem oblationem puram sola Ecclesia Catholica offert Deo creatori suo; non vero Judæi, quorum manus sanguine plenæ sunt, neque Hæreticorum synagogæ. Distinguo igitur hanc propositionem: Sacrificia non sanctificant hominem, si absque fide & ea qua par est pietate ac religione offerantur, concedo: secus, nego.

Pariter distinguo hanc aliam propositionem: Conscientia pura sanctificat sacrificium, respectu offerentis qui fructum spiritualem ex eo percipit, concedo: sanctificat sacrificium in se ipso spectatum sanctitate absoluta, saltem si de Eucharistia sermo sit, nego.

Instabis 2. Eodem c. S. Irenæus ait hanc oblationem, nempe Eucharistiam, Deo offerri per Christum. "Judæi, inquit, non receperunt Verbum, per quod offertur Deo. "Atqui absurdum est dicere Christum

Tournellii Tomi III. P. III. de Sacram. Euchar.

offerri Deo per Christum; de pane autem & vino recte id dici potest.

Resp. S. Doctorem de omni oblatione loqui, non de sola Eucharistia: meritoque dicere quamlibet oblationem Deo per Christum offerri: non habemus enim accessum ad Deum, nisi per Christum qui mediator est Deum inter & homines; nihil ergo absurdi habet S. Irenæi propositio. Constans quippe est SS. Patrum sententia, Christum in sacrificio crucis & Missæ, simul esse sacerdotem & hostiam, adeoque Christum Deo per Christum offerri; sicut Christus homo in cruce pendens pro nobis Patri suo & sibi ut Deo satisfacit, quod recte conciliatur in ipso propter diversas, quibus constat, naturas, divinam scilicet & humanam. Et mirum est istud non vidisse Albertinum, qui post adductum argumentum quasi triumphum agens, ait: "Ad hoc argumentum ita conceptum non vidi responsionem adversariorum.

Objicies 2. S. Irenæus tum Lib. 4. c. 34. tum Lib. 5. c. 2. ait "corpora nostra nutrir, augeri, consistere corpore & sanguine Christi. "Atqui de vero & naturali Christi corpore dici illud non potest, recte autem de pane & vino, figuris corporis & sanguinis illius. Ib. n. 5. 4^a p. 294. 4. 2. 6. 3.

Resp. 1. solemne esse Auctoribus Ecclesiasticis, ut dicant corpora nostra nutrir corpore & sanguine Christi, quæ loquendi ratio ex manducatione reali & orali corporis Christi, adeoque ex reali ejus sub symbolis Eucharisticis præsentia, quasi sponte nascitur. Sic enim comparati sumus, ut iis cibis nutritionem fieri dicamus, qui ore in stomachum demittuntur; talis igitur censenda est nutritio facta per corpus Christi, qualis ejus manducatio. Cum autem proprie & accurate loquendo, corporis Christi in se ac immediate non teratur dentibus neque manducetur, sed tantum ratione specierum quibus involvitur, & cum quibus intime conjungitur, pariter ratione earundem specierum dicitur nutrire, augere corpora nostra; species enim illæ retinent vim nutriendi, qualem habebant ante consecrationem ipsamet panis & vini substantia. Si vero quæras quæ ratione id fieri possit, ignorantiam facile confitebor; est enim mysterium à sensibus & ratione longius remotum. Neque sane Deo modus deest, quo supplere possit vim nutriendi quæ substantiæ panis & vini propria est: qui enim potuit res omnes ex nihilo educere, & res alias in alias commutare, quidni poterit sine panis & vini substantia, remanentibus solis accidentibus, corpora nostra nutrire & augere?

Idcirco vero Eucharistiæ, seu speciebus panis & vini, vim nutriendi, quæ propria est substantiæ panis & vini, consecravit Christus, quia nullum hic sensibile miraculum voluit operari, sed totus latere voluit in mysterio, ac fidem nostram exercere.

Resp. 2. cum Cardinali Perronio, corpora nostra nutrir corpore & sanguine Christi, non quidem nutritione & augmento transitorii, quæ ex vulgaribus cibis sunt, sed nutritione & augmento permanente, quibus scilicet justorum corpora ex conjunctione reali cum Christi corpore in Eucharistia manducato, incorruptionis & gloriæ immortalitatis semina recipiunt. Hoc illustrat doctissimus Cardinalis, exemplo auri, quod licet inconsumptibilis materiæ sit, ægrototum tamen infusum jusculis nutrire dicitur: non quod in eorum substantiam converti existimetur; sed quod in illorum corporibus qualitatem quam imprimat idoneam ad reparandam & roborandam virtutem vitalem, corruptionique resistendum. Pariter caro Christi dicitur nostra corpora nutrire, non quod in eorum convertatur substantiam, ut cibi communes; sed quod contactu suo occultam vitæ impressionem in nobis efficiat, ratione cujus non vivificare & ad vitam æternam nutrire dicitur.

Objicies 3. Citato Lib. 4. cap. 34. expresse ac P. 25 conceptis terminis S. Irenæus, ait Eucharistiam ex n. 5.

Dd 2

duabus

duabus rebus constare, terrena & cœlesti. At res illa terrena est panis & vini substantia; res autem cœlestis, est virtus & efficacia huic substantiæ impressa.

Resp. nego min. Res enim terrena est id quod sensu percipitur, nempe accidentium congeries; res vero cœlestis, est corpus Christi, quod per modum spiritus inextense continetur sub speciebus. Quod autem res illa terrena non sit, in mente S. Irenæi, ipsa panis & vini substantia, constat evidenter, quia panem & vinum ait esse proprium Christi corpus & sanguinem; quod intelligi non potest, nisi propter conversionem seu mutationem substantiæ panis & vini; quamdiu enim suam propriam substantiam retinent, nunquam proprium Christi corpus & sanguis dici possunt. Res vero illa cœlestis non sola virtus & efficacia distincta à corpore & sanguine Christi, tum quia plane ficta est ejusmodi virtus sejuncta & separata, tum quia de illa ne vel levissimum quidem apud S. Irenæum vestigium, tum denique, quia virtus illa separata non sufficit, ut Eucharistia ex re terrena & cœlesti constare dicatur: alias, & aqua Baptismi, & oleum Confirmationis, quod per benedictionem virtutem quamdam spirituales contrahunt, dici possent constare ex duabus, terrena & cœlesti, quam loquendi rationem nullus usurpasse legitur.

Claudius Sanctesius & Card. Perronius, per rem terrenam ajunt ab Irenæo intelligi substantiam corporis Christi, quod terrestre vocat sanctus Doctor, ut directe explodat Valentinianorum figmentum de corpore Christi cœlesti; per rem vero cœlestem, intelligi spiritum Christi.

Instabis 1. cum Albertino: Si per rem terrenam S. Irenæus intellexisset accidentia panis & vini, sine propria eorum substantia, haud dubie Valentino insultanti occasionem dedisset, gravissimumque istud ei suppeditasset argumentum, nempe ideo substantiam panis & vini ab Eucharistia abesse, ac in illorum locum substitui corpus & sanguinem Christi, quia (ut loquebantur Valentiniani) *ex defectione, & ignorantia, & passione illa facta sunt*, eaque de causa Patri offerri non debent.

Resp. nego sequelam maj. Ipsi siquidem Valentiniani ex pane & vino Eucharistiam suam conficiebant & consecrabant, & Deo Patri offerebant; existimabant igitur panis & vini substantiam mutari & converti in corpus & sanguinem Christi: alias nunquam Deo Eucharistiam obtulissent. In eorum enim principiis non debet offerri Deo, nisi quod ab illo est: panis autem & vinum non sunt à Deo Patre condita, ergo &c. Unde, ut antea observavimus, secum non cohærebant illi Hæretici, ac factis confitebantur, quod ex errore negabant.

Instabis 2. cum eodem Albertino pag. 312. Si Catholici disputantes adversus Valentinianos supposuissent corpus Christi vere contineri in Eucharistia, quomodo corpus illud spiritale, quod est Valentiniani Christo affingebant, improbare & refellere potuissent, cum Christi corpus quod in Eucharistia, sit per modum spiritus, non localiter, non extensive & quantitative.

Resp. veritatem corporis Christi naturalis & terreni non probasse Catholicos ex Eucharistia directe, sed ex iis Scripturæ testimoniis quibus Christus homo dicitur, passus, mortuus &c. neque illa duo confundi debent, sicut confundit Albertinus. Utrumque mysterium, veritas nempe corporis Christi naturalis & terrenis, & illius præsentia in Eucharistia, suas habet ex scriptura probationes: prius, ut dixi, ex testimoniis quæ affirmant Christum esse hominem ex Virgine natum, omnibus humani corporis infirmitatibus, doloribus, siti, fami, morti ipsi fuisse obnoxium; posterius vero, ex verbis institutionis Eucharistiæ: unde mirum non est, si Valentiniani doctrinam Catholicorum circa realem præsentiam

non traxerint ad probandum figmentum suum de corpore Christi spiritali & cœlesti; ipsi siquidem Orthodoxis consentientes erant circa dogma realis præsentia.

Solvuntur Objectiones ex Tertulliano.

Objicies 1. cum Albertino pag. 321. Tertullianus L. 1. adversus Marcionem probat Dominum nostrum Jesum Christum contrarium non esse Deo creatori, quia in suis perficiendis mysteriis usus est rebus ab eo creatis. "Usque, nunc, inquit, c. 14. nec aquam repro-
bavit creatoris, qua suos abluat; nec oleum, quo suos
ungit; nec mellis ac lactis societatem, qua suos infun-
dat; nec panem, quo ipsum corpus suum repræsentat;
etiam in Sacramentis propriis egens mendicantibus
creatoris." Ex quibus sic arguit Albertinus: Repræsentatio rei non est idem cum re quam repræsentat; signum enim non potest dici proprie res signata: atqui ex Tertulliano, panis Eucharisticus est repræsentatio corporis Christi; ergo non est verum illius corpus.

Resp. dist. majorem argumenti. Repræsentatio sumpta pro signo, figura & imagine vacua rei alicujus, non est quid idem cum re ipsa quam repræsentat, concedo; repræsentatio sumpta pro rei exhibitione & præsentia, nego. Dist. min. ad sensum majoris.

Itaque verbum *repræsentare*, in quo vim facit Albertinus, apud Authores tum prophanos tum Ecclesiasticos usurpatur aliquando pro nuda & simplici rei alicujus imagine & figura, atque frustra laborat ille, ut hoc probet, quod ultro fatemur: sed fateatur etiam necesse est, verbum *repræsentare* sæpius significare, rem præsentem sistere, exhibere. Sic apud Jurisconsultos repræsentare pecuniam, idem est ac præsentem numerare repræsentare se ad pœnam, idem ac se præsentem numerare; repræsentare se ad pœnam, idem ac se præsentem sistere ad pœnam. Sic Ecclesia in Missa pro defunctis orat ut Archangelus Michael "repræsentet animas in lucem sanctam," id est, ut Deo sistat & re ipsa præsentem exhibeat.

Hoc posteriori sensu verbum *repræsentare* multis in locis usurpasse Tertullianum colligitur ex L. de Oratione c. 5. ubi ait nos in Oratione dominica regni domini *repræsentationem* postulare; id est adventum & præsentiam regni cœlestis. Et L. de resurrectione carnis c. 14. ait, "plenitudinem perfectionemque judicii
nonnisi de totius hominis repræsentatione constare; id est, totius hominis exhibitione atque præsentia. Et L. denique 4. contra Marcion. c. 22. ait, *Deum Patrem repræsentasse* filium quem promiserat, in monte Thabor; id est, revera præsentem exhibuisse, cum dixit, "Hic est filius meus."

Porro citato in Objectione loco Tertullianum verbum *repræsentare* usurpasse pro præsentem re ipsa facere, certo inde debet colligi, quod L. 4. contra Marc. c. 40. expresse asserat Christum "panem fecisse corpus suum, dicendo, Hoc est corpus meum." Non igitur est tantum figura & imago corporis.

Instabis 1. cum Albertino: Si panis repræsentat, id est exhibet re ipsa præsens corpus Christi; ergo remanet panis substantia simul cum Christi corpore.

Resp. nego conseq. Christus enim, ex mox dictis, panem suum corpus fecit; id est, mutavit & convertit in corpus suum; ergo non remanet amplius panis substantia.

Sed, inquit Albertinus, quid igitur per panem intelligit Tertullianus, cum ait illum repræsentare corpus Christi? An panis accidentia? An panis substantiam?

Resp. Utrumque sub diverso respectu: panis substantiam intelligit, antecederet ad consecrationem; panis vero accidentia, post consecrationem. Sed contra.

Instat Albertinus.

I. Accidentia panis, non sunt panis ipse.

II. Nulla est ratio cur per panem accidentia illius potius designet, quam per aquam, oleum, mel & lac, de quibus ibidem loquitur Tertullianus, intelligat eorum accidentia: imo in exemplis adductis, in quibus verbum *representare* significat præsentem exhibere, non rerum accidentia, sed ipsa substantia intelligitur; v. g. cum Pater cælestis filium representavit, non ejus duntaxat imaginem, & similitudinem quamdam, sed veram ejus exhibuit substantiam præsentem.

III. Quia Tertullianus ex permanentia accidentium subjecti alicujus substantialis, perpetuo supponit contra Marcionem subjecti illius permanentiam & veritatem: v. g. ex apparentia carnis in Christo, veram carnis illius substantiam probat Lib. 3. contra Marc. cap. 8. at supposita nostra explicatione facile reposuisset Marcion, ex apparentia & appellatione carnis Christi, non melius probari carnis illius veritatem, quam ex appellatione & apparentia panis in Eucharistia, probetur veritas substantiæ panis.

IV. denique quia si Tertullianus existimasset post consecrationem panis substantiam ab Eucharistia abesse, Marcioni locum dedisset hypothese suæ congruenter inferendi, panis substantiam ex Eucharistia fuisse à Christo eliminatam, quod illam malam esse sciret, & à malo principio productam: probabile vero non est ita stupidum fuisse Tertullianum, ut Marcioni arma suppeditaret & occasionem insultandi. Ita Albertinus.

Resp. nullius plane momenti esse hæc Albertini argumenta.

Ad primum, dico accidentia panis non quidem esse panem ipsum, recte tamen appellari & denominari panem, quia illius sunt species & accidentia, substantiam autem ab ejus accidentibus denominare solemus.

Ad secundum, mirum est disparitatem horum exemplorum non vidisse, aut saltem dissimulasse Albertinum. An unquam de aqua, oleo, lacte aut melle dixit Christus, *Hoc est corpus meum*, sicut dixit de pane? An unquam Tertullianus scripsit, Christum fecisse aquam, oleum &c. *corpus suum*, sicut de pane scripsit? Igitur ex subjecta materia recte inferimus, per panem Tertullianum intelligere, non panis substantiam, sed species & accidentia. Exemplum vero Christi à Patre representari in ipsa substantia, non in figura tantum, imprudenter omnino & incaute commemorat Albertinus, causæ enim illius jugulum petit. Sicut enim Pater verum & naturalem filium præsentem exhibuit, cum dixit, *hic est filius meus*; ita Christus vere & proprie corpus suum panis specie præsens fecit, cum dixit, *Hoc est corpus meum*.

Næque est quod regerat Albertinus, panis substantiam præsentem esse debere in Eucharistia, sicut præsens fuit Christi substantia in monte Thabor. Quam enim ista distant! Christus enim in se immediate non in signo aliquo & Sacramento videri voluit præsens in monte: at in Eucharistia præsens quidem quoad substantiam voluit esse, sed modo quodam insensibili, totus signo & Sacramento obvelatus; quod ut obtineret, necesse fuit remanere panis species, quibus tanquam velo regi posset & oculis nostris subduci, ut enim antea dictum est, nullum sensibile miraculum in Eucharistia voluit Christus operari, sicut operatus est, quando in monte tanta gloria circumfusus apparuit.

Ad tertium, dico recte quidem Tertullianum ex apparentia carnis Christi, veritatem illius inferre L. 3. contra Marc. cap. 8. ab exemplo autem Eucharistiæ immerito argumentum contra duxisset Marcion, tum quia, juxta Orthodoxos, corpus Christi modo invisibili & inextenso præsens est in Eucharistia; at Marcion

visibilem, licet simulatam & phantasticam, in Christo carnem admittebat: tum quia in Libro primo contra Marc. cap. 14. unde testimonium in Objectione citatum petitur, institutum Tertulliani non est ut probet veritatem carnis Christi, sed tantum Christum non esse contrarium Deo creatori, cujus creaturas in usus suorum Sacramentorum assumpsit: tum denique, quia ideo ex apparentia seu permanentia accidentium panis in Eucharistia non potest inferri ipsius substantiæ panis permanentia, quia Christus panem corpus suum fecit: at fieri non potest, ut panis substantia, quamdiu talis remanet, fiat proprium Christi corpus: ergo necesse est eam mutari in corpus Christi, solis remanentibus accidentibus. At verò ex apparentia carnis Christi recte probatur ejus veritas, quia & Scriptura & ratio id ostendit: *Palpate & videte*, inquit Christus ad Apostolos Lucæ 24. v. 39. *quia spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere*. Adde, quod id Marcion non objecit, quod fingit Albertinus; & si objecisset, non minus firma stetit orthodoxa veritas.

Ad quartum, nego id sequi, quod infert Albertinus. Quod si istud Marcion intulisset, immerito & contra sua propria intulisset, principia: (quod Hæreticis satis familiare est) tum quia ipse Marcion, ut postea dicemus, existimabat Christum pro vero corpore assumpsisse panem; igitur hoc ipso fateri videbatur, Christum non spectasse panem, tanquam rem malam: tum quia in Eucharistia Christum assumpsisse panem, ille non negabat.

Objicies 2. Tertullianus vult panem Eucharisticum esse duntaxat figuram absentis, non verò exhibitionem præsentis corporis Christi. Namque Lib. 3. adversus Marc. cap. 19. insurgens adversus figmentum illius circa contrarietatem Scriptorum veteris & novi Testamenti, ostendit utriusque perpetuum consensum, aitque in his veteris Testamenti verbis, *Venite, mittamus lignum in panem ejus*, per panem figuratè designatum esse corpus Christi: Christum autem filium authoris novi Testamenti, hancce figuram in nostro Testamento exposuisse, & implevisse assumpto re ipsa pane in corporis sui figuram; quod certe non fecisset, nisi novum Testamentum cum veteri consentiret. Sic loquitur: *Hoc lignum & Jeremias tibi insinuat, dicens, Venite, mittamus lignum in panem ejus, utique in corpus. Sic enim Deus in Jer. 11. Evangelio quoque vestro [id est in Evangelio secundum Lucam, quod solum admittebant Marcionitæ] revelavit, panem corpus suum appellans, ut & hinc jam eum intelligas corporis sui figuram pani dedisse, cujus retro corpus in panem Prophetes figuravit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretarentur.*

Ex quo testimonio duo infert Albertinus, quæ pugnare existimat cum reali præsentia Christi in Eucharistia.

I. Dominum in Evangelio panem appellasse corpus suum; ergo, inquit, interprete Tertulliano, pronomen, hoc panem indigitar.

II. Dominum pani dedisse corporis sui figuram, ergo, inquit, non est proprium Christi corpus.

Resp. ad primum, dist. propositionem: Christus panem appellavit corpus suum, eumque revera fecit corpus suum, concedo: & eum non fecit corpus suum, nego. Seipsum sic explicat Tertullianus Lib. 4. contra Marc. c. 40. Adde quod institutum & scopus Tertulliani in L. unde Obsectio sumitur, hunc sensum postulat. Ostendere quippe vult, utrumque Testamentum secum consentire ac rectè conciliari; panem siquidem, quem Propheta Jeremias assumpsit ut Christi corpus designaret, Christus ipse in novo Testamento assumpsit quoque ad Sacramentum Eucharistiæ: assumpsit autem, ut

ipse ait loco saepius citato L. 4. contra Marc. c. 40. illum corpus suum efficiendo.

Ad secundum, dist. propositionem: Dominus dedit panem figuram corporis sui in veteri Testamento per Jeremiam Prophetam, & veritatem in novo per semetipsum, concedo: dedit figuram corporis sui in novo Testamento, nego. Verba quippe ista in textu Tertulliani, ut hinc jam eum intelligas corporis sui figuram panem dedisse, referuntur ad tempus veteris Testamenti, & sumenda sunt in sensu praeteriti plusquam perfecti, quasi diceret alloquens Marcionem, Ut intelligas novum Testamentum recte cum antiquo consentire, jam olim panem elegit Christus ut esset figura corporis sui, quando dixit Jeremias; *Venite, mittamus lignum in panem ejus*; quem panem in novo fecit reipsa corpus suum.

Instabis cum Albertino: Si his verbis, ut hinc jam eum intelligas &c. respexit Tertullianus ad tempora Jeremiae, sequitur eum absurde omnino & tautologicè locutum fuisse; idem enim per idem dixisset, siquidem verbis immediate sequentibus idem repetit, *Cujus*, inquit, *retro corpus in panem Prophetes figuravit*; & sensus foret, jam à tempore Jeremiae panem fuisse figuram corporis Christi, cum Jeremias corpus in pane figuravit, quae sane absurda est repetitio.

Resp. Albertinum Tertulliani mentem affecutum non fuisse, neque satis distinguere inter istas duas ejus propositiones; in quarum prima ait, voluisse Christum ut vel ipso Jeremiae tempore panis significaret suum corpus; in secunda verò ait, Jeremiam reipsa per panem designasse corpus Christi, Prior significat, Christum tanquam Dominum ea quae facta sunt in veteri Testamento statuuisse: posterior, Jeremiam tanquam Christi ministrum ejus voluntatem fuisse executum, quae subordinatio Jeremiae ad Christum, rectè ostendit consonantiam & concordiam veteris & novi Testamenti.

Objicies 3. celebre ex Lib. 4. contra Marcionem c. 40. testimonium, ubi conceptis terminis Eucharistiam vocat figuram corporis Christi. Sic loquitur: *Professus itaque se concupiscentia concupisse edere Pascha, ut suum, (indignum enim ut quid alienum concupisceret Deus) acceptum panem & distributum Discipulis corpus suum illum fecit, Hoc est corpus meum dicendo, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus*

Quibus verbis patet, inquit Albertinus, sensum horum verborum, *Hoc est corpus meum*, in mente Tertulliani esse, *Hic panis est figura corporis mei*.

Confirmat ille ex scopo & instituto Authoris. Scilicet adversus Marcionem phantasticam in Christo carnem agnoscentem, veram & naturalem esse probare aggreditur, argumento ducto ex Eucharistia, in hunc ferè modum: Rei phantasticae non datur imago & figura, sed tantum rei verae ac subsistentis: atqui datur imago & figura carnis Christi, nempe Eucharistia; ergo caro Christi vera est ac subsistens, non umbratilis tantum & phantastica.

Resp. triplicem afferri posse huic celeberrimo testimonio solutionem, eamque accommodatam triplici errori Marcionis, quem perstringit Tertullianus.

I. Afferebat Marcion, Christum contrarium esse auctori veteris Testamenti: hoc verò refellit Tertullianus, quia figuras veteris Testamenti Christi adimplevit in novo; quare verba haec, *id est, figura corporis mei*, referenda sunt ad tempus veteris Testamenti, per figuram quam Rhetores vocant hyperbaton, ita ut sit hic sensus, Panis qui sub Lege figura fuit corporis mei, in Evangelio est corpus meum. Hunc esse Tertulliani sensum constat.

I. Ex ejus scopo & instituto mox exposito.

II. Ex modo loquendi: *figura enim non fuisset*, inquit, *nisi veritatis esset corpus*: verbum autem praeteriti

temporis, *fuisset*, aperte innuit respicere Tertullianum ad tempus veteris Testamenti, in quo panis fuit figura corporis Christi, & ista, *Panem corpus suum fecit, dicendo, Hoc est corpus meum*, clarissime probant, Christum panem, qui veteri Testamento fuit figura, corporis sui, in novo reipsa fecisse corpus suum per benedictionem seu consecrationem, dicendo *Hoc est corpus meum*.

III. Verba quae subjungit ibidem Tertullianus, ut ostendat Marcionem veterem non intellexisse figuram corporis Christi, decretoria sunt pro hac nostra prima responsione, *Non intelligens*, inquit, *veterem fuisse istam figuram corporis Christi, dicentis per Jeremiam... Venite, conjiciamus lignum in panem ejus, scilicet crucem in corpus ejus. Itaque illuminator antiquitatum, quod tunc voluerit significare panem, satis declaravit, corpus suum vocans panem*. Et paulò post, sicut per Jeremiam corpus Christi in pane praefiguratum, sic Genes. 49. per vinum praefiguratum esse sanguinem in benedictione Judae, ostendit. *Lavabit*, inquit, *in vino stolam, & in sanguine uva amictum suum; stolam & amictum carnem demonstrans, & vinum sanguinem*, inquit Tertullianus, *Ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit*. Ex quibus sane perspicuum est, Tertulliani sensum eo loci hunc esse, nempe vinum, quod in veteri Lege figura fuit sanguinis Christi, nunc, id est in nova Lege, fieri revera seu consecrari sanguinem Christi; & panem qui in veteri Lege figura fuit corporis Christi, in nova fieri revera corpus illius, ut umbra in corpus, & figura in veritatem transiret. Panem igitur figuram corporis Christi appellavit Tertullianus, non Evangelicam, sed Legalem; non Christi instituentis Eucharistiam, sed Jeremiae illam praefigurantis; uno verbo, figuram appellavit respiciens ad tempus veteris, non novi Testamenti.

Secunda responsio opposita errori Marcionis haec est, scilicet Tertullianum per figuram corporis, idem intelligere quod Orthodoxi per Sacramentum corporis. Sicut igitur per Sacramentum corporis intelligimus speciem externam quae sensibus obversatur, non quidem vacuum & inanem, sed plenam ipso praesente Christi corpore, ita Tertullianus figuram intellexit plenam. Idcirco autem Eucharistiam figuram appellavit, denominatione sumpta à parte exteriori & sensibili Sacramenti, potius quam corpus Christi, quia refellendum habebat Marcionis errorem de phantastica Christi carne, quem, ut directè explodat, argumentum petiit ab Eucharistia, quae cum sit figura, seu symbolum & Sacramentum corporis Christi, supponit Christum habere verum corpus; umbræ enim & phantasmatis non datur figura, sed rei verae ac subsistentis. *Ceterum*, inquit Tertullianus loco in Objectione citato, *vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset*, Argumentum autem istud, ut concluderet, debuit ex symbolis externis seu figura & Sacramento corporis Christi desumi, non verò ipso corpore Christi in Eucharistia revera inexistente: à veritate enim proprii & naturalis corporis Christi in Eucharistia existentis, quam negabat Marcion, rectè non intulisset Tertullianus veritatem corporis Christi in se; hanc igitur etsi supponat, non tamen ex ea, sed ex ejus figura & Sacramento meritò arguit: unde Lib. 5. adversus eundem Marcionem cap. 8. idem Tertull. ait: *Panis & calicis Sacramento jam in Evangelio probavimus corporis & sanguinis dominici veritatem, adversus phantasma Marcionis*.

Tertia solutio est, Tertullianum appellasse panem Eucharisticum figuram corporis Christi, per exclusionem sensus erronei Marcionis, qui panem esse proprium & naturale Christi corpus per summam dementiam affirmabat, concedo: per exclusionem sensus orthodoxi,

doxi, præsentia scilicet realis, nego. Scilicet cum Marcion veller Christum veram non habuisse carnem, sed loco veri & naturalis corporis, adoptasse sibi panem, consequens erat ut in Eucharistia verum agnosceret corpus Christi, verum, inquam, non natura, sed adoptione; nullumque hujus corporis signum, nullam figuram, nullum Sacramentum esse veller. Quæ enim fuisset? Panis? at ille, juxta Marcionem, erat ipsummet verum Christi corpus. Non igitur illius erat figura & symbolum. Merito igitur Tertullianus ad hoc erroris Marcionis caput respiciens, dicebat panem esse figuram, id est Sacramentum corporis Christi, non vero corpus Christi sensu Marcionis: sensu enim orthodoxo dixerat, Christum fecisse panem corpus suum consecratione. Ita posse Tertulliani mentem exponi, colligitur ex errore Marcionis quem ita refellit citato L. 3. c. 40.

P. 458. A. „Si propterea, inquit, panem corpus sibi finxit, quia „corporis carebat veritate; ergo panem debuit tradere „pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis „crucifigeretur: „quod certe figmentum risu potius excipi debet, quam serio refelli.

Ex triplici hac responsione patet solutio ad argumentum Albertini, ejusque confirmationem antea adductam.

Solvuntur Objectiones ex Origine.

Objicies 1. cum Albertino pap. 349. celebre testimonium Origenis depromptum ex illius Commentario in caput 15. S. Matth. quod extat Tomo 1. editionis Huetianæ, ubi multa congerit dogmati præsentia realis omnino adversa.

I. ait Eucharistiam ex se non sanctificare comedentem, sed totam sanctificationem ex pura & munda conscientia oriri. „Quemadmodum, inquit, inquinato „& incredulo nihil purum est, non quidem per se, sed „propter illius contaminationem & incredulitatem, ita „id quod sanctificatum est per verbum Dei & orationem non ex se utentem sanctificat. „Atqui falsa esset hæc propositio, si Eucharistia vere & substantialiter contineret Christi corpus.

II. Afferit neque comedendo, aliquo bono nos augeri, neque non comedendo, aliquo bono privari. „Sic „autem, inquit, neque bono aliquo privamur, ex eo „quod non comedamus de pane per verbum Dei & „orationem consecrato, nempe propter ipsam ab esu abstinentiam; neque ex eo quod comedamus, bono aliquo abundamus: nam causa privationis, malitia est, & „peccata; abundantia causa, justitia est & recte facta.

III. Afferit panem illum sanctificatum per verbum Dei & orationem, retinere suum esse naturale, id est à propria sua substantia non discedere, ac in secessum mitti. „Cibus ipse, inquit, per verbum Dei & orationem consecratus, secundum illud quidem ipsum quod „materia constat, in ventrem abit, & in secessum ejicitur; secundum orationem autem quæ illi accessit, juxta „proportionem fidei, utilis est.

IV. Panem illum consecratum appellat corpus Christi typicum & symbolicum, „Et hæc quidem, inquit, „typico & symbolico corpore.

V. Diserte corpus illud Christi typicum & symbolicum distinguit à vero & naturali. Postquam enim dixit: „Et hæc quidem de typico symbolicoque corpore, „re, addit: Multa autem dici queant de ipso Verbo „quod caro factum est; id est, de naturali & substantiali corpore Christi; ergo verbis antecedentibus agendo de Eucharistia, non verum & naturale intellexit corpus Christi.

Resp. 1. cum doctissimo Huetio, Origenianorum L. 1. q. 14. pag. 179. partis primæ, frustra Sixtum Senensem, Bibliothecæ L. 6. annotatione 66. suspicatum fuisse textum citatum Origenis ab Hæreticis fuisse depravatum, frustra ab Erasmo interprete corruptum conjectatos Genebrardum & Perronium, cum integritatem loco manuscriptorum Codicum Græcorum consensus aperte probet.

Resp. 2. nihil ex citato testimonio inferri posse à Novatoribus contra dogma Catholicorum realis præsentia.

Ad primum, dist. Eucharistia non sanctificat ex se comedentem, si male sit affectus ac reus alicujus mortalis peccati, concedo: secus, nego. Non aliam esse Origenis mentem demonstrant evidenter hæc illius verba in loco citato, „Quod sanctificatum est, inquit, per „verbum Dei & orationem, non ex se utentem sanctificat. Nam si ita esset, sanctificaret & illum qui indigne „Domino comedit, nec ullus propter cibum hunc infirmus factus fuisset, aut imbecillis, aut mortuus... Ac „proinde in pane Domini utilitas est ei qui utitur, cum „intemerata mente & pura conscientia panis sit particeps.

Ad secundum, distingo. Abstinentes ab Eucharistia, quia vel satis non sunt præparati, vel alicujus peccati sibi sunt conscii non fraudantur aliquo bono concedo: qui simpliciter abstinent, nego.

Pariter qui ad illam accedunt, aliquo bono non abundant, si minus præparati, aut peccati conscii accedant, concedo: qui simpliciter ea privantur, nego. Solutionem in mente Origenis sic exponit doctissimus Huetius loco mox indicato: „Quia, inquit, cum homo „nondum satis sibi probatus, vel alicujus criminis sibi „conscius, si ad altaris Sacramentum accedat, judicium „sibi manducet & bibat, atque hoc esu & potu mortem animæ suæ consciscat, nedum fructum aliquem „inde percipiat, sequitur ut si hæc reformidans Sacramentum abstineat, bono aliquo non privetur, dum non „sumit corpus Christi, cum malum tantum fuisset naturus, si sumpsisset.

Ad tertium, distingo. Panis sanctificatus retinet suum esse naturale, id est species visibiles, seu accidentia quæ in hoc Sacramento habent rationem materialis, & quæ corrupta à stomacho, & in novam conversa substantiam, vel in secessum abeunt, vel humani corporis formam induunt, concedo: retinet suum esse naturale, id est propriam substantiam, seu formam panis, quasi non mutetur in substantiam corporis Christi, nego. Species igitur visibiles, ut observat bellarminus, habent rationem materialis non quidem respectu formæ naturalis sed respectu sanctificationis & significationis; & præterea ex accidentibus Eucharisticis præcipuum est quantitas, quæ ad materiam potius, quam ad formam pertinet.

Ad quartum, symbola panis & vini recte dicuntur corpus Christi typicum & symbolicum, quia sunt Sacramentum, signum, imago, figura corporis Christi, „non quidem absentis, sed præsentis: nomen autem rei significatæ sæpius datur ipsi signo. „Præterea, ipsum verum Christi corpus, ait ibid. Huetius, ut est in „Eucharistia, est typus ac symbolum sui ipsius extra Sacramentum, ut fuit olim in cruce, & nunc est in Cælo; „vel typus dicitur resurrectionis nostræ, juxta Nicænum „Concilium; vel unius illius corporis, cujus ipse (Salvator) caput existit, cuique nos tanquam membra, „etissima fidei, spei & charitatis connexionem adstrictos „esse voluit, juxta Patres Tridentinos Sess. 13. cap. 1. „& 8. vel denique fidei & promissionis, juxta S. Clementem Alexandrinum L. 1. Pædagogi.

Atque ita facile solvuntur ea SS. Patrum testimonia quæ tanta pompa congerunt Novatores, in quibus Eucharistia dicitur Sacramentum corporis & sanguinis Christi, signum, figura, typus, symbolum, imago &c. quibus certe terminis, non Veteres modo ante exortam Berengarii hæresim usi sunt; sed etiam ii qui, fatentibus adversariis, Berengarium data opera impugnarunt, ut Paschasius, Lanfrancus &c.

Hanc expositionem Origenis excerptis ab eo similibus quibusdam loquendi formulis confirmat illustris-

simus Huetius ; & ostendit Origenem sæpe res quasdam symbolicas appellare , non quod veritatem non contineant , sed quia rerum insuper aliarum sunt symbola.

Ad quintum. Origenes distinguit corpus typicum à vero & naturali Christi corpore , quoad existendi modum , & extra Sacramentum , concedo : quoad substantiam , quasi vellet non esse idem corpus , nego.

Instabis cum Albertino : Lococitato negat Origenes corpus Christi ab impiis manducari in Eucharistia : at si ipsa præsens illud supponeret , procul dubio non negaret ab iis manducari , licet indignè manducarent non dijudicantes corpus Domini.

Resp. nego ant. Negat enim tantum impios cum fructu manducare corpus Christi. Imò cum ibidem Origenes agnoscat impios indignè manducare Christi corpus , necesse est ut , ipso fatente Albertino , agnoscat verè præsens esse illud corpus ; aliàs quomodo impii illud manducare indignè possent?

Urgebis cum eodem : Si dicerem impios non participare Spiritum sanctum , sensus non foret eos non utiliter eum participare , sed simpliciter & absolute non participare : cum igitur dixit Origenes , impios non manducare corpus Christi , voluit eos nullatenus manducare.

Resp. nego consequens & paritatem. Disparitas est , quia cum unus sit modus accipiendi Spiritum sanctum , nempe per inhabitationem ipsius in cordibus nostris , nec sub aliquo Sacramento secundum substantiam suam ac personam realiter contineatur , neque corporaliter accipi possit , qui totus est spiritus , hinc fit quod non possit quis eum habere , nisi cum fructu ; non enim haberi potest & possideri , nisi per gratiam quam vel diffundit primo in cordibus , vel jam diffusam auget : at caro Christi potest duplici modo manducari , corporaliter tantum , & corporaliter simul ac spiritualiter , ore & corde , dignè & indignè , ad vitam vel ad iudicium & condemnationem.

Objicies 2. Idem Origenes Tom. 32. in Joan. ait , buccellam , quam Christus Judæ porrexerat , ejusdem fuisse conditionis cum ea quam dedit cæteris Apostolis dicens ; *Hoc est corpus meum*. Atqui buccella Judæ porrecta , fuit merus panis.

Resp. nego min. In mente enim ac sententia Origenis , sicut & multorum aliorum , buccella illa fuit verum Christi corpus : quamquam id negant alii , existimantes Christum Apostolis corpus suum dedisse , non verò Judæ , qui è mensa discesserat eum traditurus , priusquam instituta fuisset Eucharistia.

Objicies 3. Hom. 7. in Leviticum , exponens præceptum Aaroni cæterisque Sacerdotibus traditum , ne ad altare accessuri vinum biberent , ait , Christum , cum ad altare , id est crucem esset accessurus , non bibisse vinum , juxta illud , *Non bibam amodo de hoc genimine vitis &c.* Apostolos vero bibisse vinum , quia nondum ad altare crucis erant accessuri. Censet igitur Origenes , Christum Apostolis suis in ultima Cœna dedisse vinum , cum accipiens calicem benedixit , & dedit dicens , *Accipite & bibite ex hoc &c.* ista enim verba refert Origenes , quibus significat se de vino Eucharistico loqui.

Resp. nego consequens. Supponit quidem ex privata sua opinione Origenes , Christum non bibisse vinum in postrema , quam cum Apostolis suis celebravit , Cœna : sed cum ait Apostolos vinum bibisse , vel intelligi debet de calice usuali cœnæ communis , vel si de calice Eucharistico , vinum appellat ; quod ejus proprietates & accidentia , etiam post consecrationem retineat , licet revera vinum illud in Christi sanguinem sit conversum. Neque enim ejus consilium est in hac Homilia de Eucharistia differere , & Scripturam exponere , ut ipse profiteretur , sed Ecclesiam ædificare ; unde comparatio vini , cujus usus prohibitus fuit Aaroni aliisque Sa-

cerdotibus cum sacra munia obire deberent , ipsis Apostolis cæterisque Sacerdotibus adaptata , valet & obinet quantum ad prohibitionem vini ; non quantum ad conditionem illius.

Objicies 4. Eadem Hom. sic ait ; *Si litteram sequeris , hoc ipsum quod dictum est , Nisi manducaveritis E. carnem meam , & biberitis sanguinem meum , occidit hæc littera*. Ergo non credidit Origenes , Christi carnem & sanguinem verè ac realiter manducari & bibi.

Resp. dist. ant. Occidit hæc littera , sensu carnali Capharnaitarum , de quo antea diximus , concedo : sensu orthodoxo realis præsentiæ , nego. Porro declarat ibidem Origenes , se loqui in sensu eorum qui dicebant ; *Quomodo dabit nobis hic carnem suam ad manducandum?*

Objicies 5. Idem Origenes Lib. 8. contra Celsum sic loquitur : *Nos qui rerum omnium conditori placere studemus , cum precibus & gratiarum actione pro beneficiis acceptis oblatos panes edimus*. Ergo Eucharistia est tantum panis.

Resp. nego consequ. 1. quia fatetur ipse Albertinus , probabile non esse Origenem eo loci agere de Eucharistia. Propositum enim illi erat impugnare Celsum affirmantem patrem & vinum & similes alios terræ fructus nobis à dæmonibus administrari ; adeoque illis referendas esse gratias : quæ hiis verbis refellit , *Celsus Deum nesciens , vota persolvit dæmonibus : Nos vero qui rerum omnium* , & alia ut in Objectione.

II. Locus ille Origenis dogma Catholicum quod hic propugnamus confirmat. Namque post adducta verba sic ille pergit : *Oblatos panes edimus ; corpus jam per precationem factos sanctum quoddam , & sanctificans utentes eo cum sano proposito*. Quod vero est corpus illud sanctum , quod sanctificat eo utentes , nisi corpus Christi? Revera indefinite & indistincte appellat ibi Origenes corpus quoddam sanctum , distincte non exponens cujus illud sit ; quia nimirum cum Pagano disputabat , cui Religionis nostræ altiora mysteria aperire nefas erat , ne irrisioni ac contemptui exponerentur.

Objicies denique. Hom. 16. in Numeros , Origenes ait *nos bibere Christi sanguinem , cum sermones ejus recipimus*.

Resp. hoc in loco & aliis similibus non excludere Origenem oralem & sacramentalem corporis Christi manducationem ; sed hoc unum velle , nempe corporis & sanguinis Christi fructum animo percipi posse. si quis mandata ejus observet & sermones sequatur. Manducatio porro hæc spiritualis non excludit oralem & sacramentalem , ut diximus antea , cum de verbis promissionis Eucharistiæ ageremus in solutione Objectionum.

Solvuntur Objectiones ex S. Augustino.

Objicies 1. Sermonem S. Augustini ad recens baptizatos , quem integrum refert S. Fulgentius Epist. 12. ad Ferrandum c. ultimo , ex quo tria inferri possunt contra dogma realis præsentiæ.

Primum , *Hoc* , inquit sanctus Doctor , *quod videtis in altare Dei , etiam transacta nocte vidistis ; sed quid esset , quid sibi vellet , quam magna rei Sacramentum contineret , nondum audistis. Quod ergo videtis , panis est & calix ; quod vobis etiam oculi vestri renunti- ant. Quod autem vobis fides vestra postulat instruenda , panis est corpus , calix , sanguis Christi*. Atqui , inquit Albertinus , panis non potest esse corpus Christi per naturam , neque per sua accidentia ; superest igitur ut sit corpus Christi per figuram & repræsentationem.

Secundum , Proponit ibidem objectionem S. Augustinus , quomodo scilicet panis sit corpus Christi. *Potes- tis* , inquit , *dicere mihi : Præcepisti ut credamus ; expone ut intelligamus. Potes- tis enim in animo cujus-*

Ib. i. 8.

Ibid.

Tom. 2. p. 324. K.

Tom. 1. p. 148. K.

Oper. S. Fulg. p. 266. n. 25.

Ibid. p. 227.

quam

quam hæc cogitatio oboriri, Dominus noster Iesus Christus novimus unde acceperit carnem, de Virgine Maria ... In Cælo est modo sedens ad dextram Patris. Quomodo est panis corpus ejus; & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus; En objectio cui sic respondet S. Augustinus. *Ista, fratres, ideo dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spirituale.*

Jam verò, ait Albertinus, si credidisset S. Augustinus panem & vinum per consecrationem fieri propriè & realiter corpus & sanguinem Christi, ad propositam questionem clarè & distinctè procul dubio respondisset, maximò miraculo fieri ut panis & vini substantia mutetur in corpus & sanguinem Christi, manentibus utriusque proprietatibus & accidentibus, adeoque simul esse in Cælo & in terra: atqui tamen nihil horum respondet S. Doctor, licet & proposita quæstio, & auditorum instructio id postularet.

Ibid.

Tertium, Explicans quid intelligendum sit per corpus Christi, sic loquitur: *Corpus ergo Christi si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus; Vos estis corpus Christi, & membra. Si ergo vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est, mysterium Domini accipitis, Ad id quod estis, Amen, respondetis, & respondendo describitis. Audis ergo corpus Christi, & respondens, Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit, Amen. Quare ergo in pane? Nihil hic de nostro adseramus, ipsum Apostolum item audiimus. Cum ergo de isto Sacramento loqueretur ait: Unus panis, unum corpus multi sumus, Intelligite, & gaudete, Unitas, pietas, veritas, charitas... Recolite enim quia panis non fit uno grano, sed multis. Ex quibus manifestum est, S. Augustinum non aliud in Eucharistia Christi corpus agnovisse, quam mysticum & spiritale, quod in unione Fidelium, tanquam membrorum cum Christo, tanquam capite, positum est.*

Resp. ad primum, panem esse corpus Christi per consecrationem, seu per sui conversionem & mutationem in corpus Christi, non verò per suam substantiam aut accidentia. Cum enim impossibile planè sit panem verum & naturalem esse corpus Christi, necesse est ut si corpus illud sit, mutetur & convertatur ejus substantia in substantiam corporis Christi: atqui verbis citatis expressè ait S. Aug. panem esse corpus Christi, *Quod fides vestra*, inquit, *postulat instruenda panis est corpus Christi.* Ergo supponit panis substantiam converti in substantiam corporis Christi: unde primum istud argumentum Albertini causæ Catholicæ multum favet, nedum nocet.

Ad secundum, dico noluisse S. Doctorem distinctè respondere, quia non erant auditores capaces: tum quia sermonem habebat ad recens baptizatos, quibus hac doctrinæ propinandum erat, non abstrusiora mysteria referenda, quorum altitudinem assequi non potuissent; satis igitur erat, si nudè ac simpliciter exigetur ab iis fides in Christum præsentem in Eucharistia, hanc enim simul cum Baptismo, pro disciplina hujus temporis susceperat: sed plenior expositio & explicatio hujus mysterii, seu modi quo panis fit corpus Christi, in aliud tempus reservabatur cum scilicet in fide ac bonis operibus crevissent; hinc est quod sanctus Doctor transeat à corpore naturali Christi, ad mysticum. Tum quia solebant Veteres in publicis ad populum concionibus, involutis & subobscuris verbis de difficilioribus fidei nostræ Sacramentis loqui, ne fortè adesset aliquis Paganus & non initiatus qui ea irrideret, & Christianis vitio veteret. Hinc sapius S. Augustinus mysterium altaris his tantum verbis designat, *Norunt fideles quid dico.*

Ad tertium propter rationem mox adductam, post-

quam S. Augustinus à recens baptizatis hoc postulavit, ut crederent panem Eucharisticum esse corpus Christi, in quo mysterii hujus summa posita est, statim convertit se ad explicationem corporis mystici Christi, ut recens illos baptizatos instruat de significatione mystica & spirituali symbolorum Eucharistiæ, hincque occasionem habeat eos ad unionem inter se, tanquam unius & ejusdem corporis membra, fovendam & conservandam: mystica autem hæc expositio non excludit veram & litteralem, imò hanc ibidem supponit manifestè S. Doctor verbis in responsione ad primum citatis, quamquam ibi eam clariùs & explicatiùs non evolvat, ob rationem mox adductam. Unde incassum laborat Albertinus, ut ostendat scopum & subjectam materiam, de qua S. Doctor, postulare ut realem hanc corporis Christi in Eucharistia præsentiam exponeret: imò & conditio eorum quos alloquitur, & temporis ac loci circumstantia exigebat, ut strictim proposita fide realis præsentia, ad morales & mysticas expositiones sermonem suum converteret, ex quibus instrui & informari faciliùs poterant recentes illi Christiani. Proben igitur, si possunt, adversarii; S. Augustinum ad moralem corporis Christi mystici expositionem confugisse, quia litteralem excludit & negavit. Nisi hoc probaverint, nihil efficient: ut enim antea diximus, qui inter multas explanationes rei ejusdem, unam assumit, alias non censetur excludere, nisi desertis verbis id declaraverit.

Objicies 2. S. Augustinus Epistola 98. aliàs 23. ad Bonifacium, docens qua ratione infantes dici possunt fideles, ac possint susceptores eorum nomine respondere, Credo, sic obiter de Eucharistia loquitur: *si Sacramenta quandam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omnino Sacramenta non essent. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergo secundum quemdam modum Sacramentum corporis Christi corpus Christi est, Sacramentum sanguinis Christi sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est. Nihil autem est aliud credere, quam fidem habere. Ac per hoc cum respondetur parvulus credere, qui fidei nondum habet affectum, respondetur fidem habere propter fidei Sacramentum, & se convertere ad Deum, propter conversionis Sacramentum.*

To. 2. p. 267. F.

Ex quo testimonio triplex istud argumentum videtur posse elici adversus dogma realis præsentia Christi in Eucharistia.

Primum est, S. Augustinum affirmare Eucharistiam esse corpus Christi *secundum quemdam modum*; non igitur censet esse verè & substantialiter corpus Christi.

Secundum est, quia exponens quis sit ille modus secundum quem Sacramentum corporis & sanguinis Christi dicitur corpus & sanguis ejus, non aliunde eum desumit, quam ex generica signorum & Sacramentorum natura, quæ vulgo dicuntur esse res illæ, quas significant; non quòd res illas natura & substantia verè contineant, sed quia earum signa sint, & similitudinem quamdam cum iis habeant.

Tertium est, quia se habet Sacramentum corporis & sanguis Christi ad corpus & sanguinis, sicut Sacramentum fidei ad fidem: atqui Sacramentum fidei non est signum fidei actualis præsentis; ergo nec Sacramentum corporis Christi signum præsentis corporis.

Resp. ad primum; His verbis, *secundum quemdam modum*, non excludit S. Augustinus realem & substantialem præsentiam Christi, sed tantum innuere vult Sacramentum secundum speciem externam quam ingerit sensibus, non esse propriè ac substantialiter corpus Christi, sed tantum secundum quemdam modum, nempe denominativè, quia scilicet signa earum rerum nominibus appellantur sæpius, quarum sunt signa. Probatum autem 1. ex scopo & instituto S. Doctoris citata Epistola ad Bonifacium: nempe vult probare qua

qua ratione infantes dici possint credere, hancque adducit, quia nimirum recipiunt Sacramentum fidei, nempe Baptismum; Sacramentum autem seu signum fidei, dicitur fides, dando rei significatæ nomen ipsi signo. Pariter Sacramentum corporis Christi, id est, symbolum & signum exterius, dicitur corpus Christi, licet non sit revera corpus Christi, sed illud sub se contineat. 2. ex aliis ejusdem S. Doctoris locis, in quibus simili loquendi ratione, secundum quemdam modum utitur, nec tamen rei veritatem excludit, sed supponit. Sic v. g. Epistola 137. aliàs 3. ad Volusianum cap. 3. n. 12. ait, *Verbum divinum voluisse suscipere hominem, & cum illo uniri quodammodo.* Et Epistola 166. aliàs 28. ad Hieronymum cap. 2. initio ait, *animam hominis esse secundum quemdam modum immortalem*, neque tamen mens illius fuit, negare tùm veram & hypostaticam Verbi divini cum humanitate conjunctionem, tùm animæ rationalis veram immortalitatem; sed tantum innuere voluit, ex multis unionis modis, ac rationibus, eam selegisse Verbum, quæ personalis est, nullamque suppositi mutationem importat: similiter certam quamdam immortalitatis speciem animæ rationali tantum convenire, videlicet eam quæ excludit mortem physicam & realem ex pugna contrariorum proveniente, non verò eam quæ aut mortem spirituales & mysticam, quæ est à peccato, non admittit, aut absolutam destructionem & annihilationem, Deo, si vellet, concursus suum subtrahente. Pariter igitur cum dixit sanctus Doctor, Sacramentum corporis Christi esse corpus Christi secundum quemdam modum, non excludit veram & substantialem corporis Christi ab Eucharistia præsentiam, sed hoc unum intendit, Sacramentum ipsum seu signum exterius ac visibile non esse corpus Christi, nisi secundum quemdam modum, quatenus scilicet nomen rei significatæ tribuitur ipsi signo. Neque enim, ut diximus, symbolum exterius verè & propriè est corpus Christi, licet illud contineat sub se, illiusque sit signum, & eam ob causam dicitur corpus Christi; quemadmodum Sacramentum fidei dicitur fides, non quòd revera sit fides, sed quia illius est signum, & quidem efficax & practicum. Hinc facilis est solutio ad secundum & tertium.

Ad secundum, dico consilium & institutum S. Augustini citato in loco, hoc unum ab eo postulasse, ut secundum genericam signi rationem exponeret quomodo Sacramentum corporis Christi sit corpus Christi, quia nempe illius est signum: neque instituti ratio exigebat, ut fusiùs ibi declararet qua ratione corpus Christi est in Sacramento.

Ad tertium, dist. maj. se habet Sacramentum corporis Christi, ad corpus, sicut Sacramentum fidei ad fidem, in aliquibus, ac in eo præferrim quod intendebat S. Augustinus, nempe utrumque Sacramentum denominari à re quam significat, Sacramentum scilicet fidei, fidem; & Sacramentum corporis Christi, corpus appellari, concedo: in omnibus, nego. Neque enim comparationes quas adducunt SS. Doctores in omnibus accuratæ sunt & urgendæ, sed ex eorum scopo ac instituta disputatione pensandæ sunt & æstimandæ. Sic v. g. comparatio transfusionis peccati originalis, cum infusione fidei in parvulis, quam adhibet S. Augustinus Lib. 3. de peccatorum meritis ac remissione c. 2. in omnibus æqua & accurata non videtur: aliàs colligere quis posset, peccatum originale merè imputari parvulis, non autem verè in illis esse; sicut fides actualis Ecclesiæ per quam dicuntur credere, verè in illis non est, cujus sunt incapaces, sed tantum iis quasi imputatur, dum habitualementem fidem per Baptismi Sacramentum recipiunt. Cum igitur comparat S. Doctor Sacramentum corporis Christi cum Sacramento fidei, certum est similitudinem ac paritatem omni ex parte non esse; siquidem Sacramentum corporis continet sub

se actu, verè & realiter corpus Christi, Sacramentum autem fidei in parvulis non supponit fidem actualem, in eo igitur tantum attendi debet & stat comparatio, ad quod probandum fuit adducta. Porro ad hoc unum à S. Doctore fuit adducta, ut ostenderet signa seu Sacramenta sæpè appellari earum rerum nominibus, quarum signa sunt & Sacramenta; atque ita Sacramentum corporis Christi dicitur corpus Christi, sicut Sacramentum fidei dicitur fides: unde concludit S. Doctor, infantes propter Sacramentum fidei quod suscipiunt, meritò posse fideles appellari, de quo uno fuerat à Bonifacio interrogatus.

Objicies 3. Idem S. Augustinus Enarratione in Psal. 3. expressè asserit tantam fuisse Christi Domini patientiam, ut etsi perversas Judæ traditoris cogitationes non ignoraret, eum tamen admiserit ad convivium, in quo Discipulis suis corporis & sanguinis sui figuram commendavit & tradidit. Porro, inquit Albertinus, figura non est veritas, sed imitatio veritatis.

Resp. distingo propositionem: Dedit figuram plenam ipsa veritate, quæ destinata tantum erat ad supplendam rei apparentiam & visibilitatem, concedo: dedit figuram vacuum, ac destinatam ad supplendam rei absentiam, nego. Utriusque figuræ naturam & exemplum lege superius in responsione ad primam Objectionem Novatorum contra realem præsentiam, ductam ex circumstantiis institutionis Eucharistiæ. Vide etiam paulò supra in solutione Objectionum ex Origene ad I. n. 4. quibus de causis Eucharistia dicitur figura.

Instabis 1. cum Albertino: Absurdum est dicere rem unam & eandem sui ipsius figuram esse & imaginem, est quippe inter imaginem & rem cujus imago est, relativa oppositio, ad quod probandum nonnulla profert SS. Patrum testimonia, ut Tertulliani Lib. 2. contra Marc. cap. 9. & L. contra Praxeam c. 26. S. Athanasii L. contra hypocrisim Meletii; S. Gregorii Nysseni L. de anima & resurrectione; S. Ambrosii L. 1. de fide c. 4. S. Augustini L. 7. de Trinit. c. 1.

Resp. dist. ant. Absurdum est rem unam & eandem sub eodem planè respectu ac statu sui ipsius esse figuram & imaginem, quò sensu loquuntur SS. Patres laudati, concedo: sub diverso respectu, nego. Sic, juxta S. Augustinum Tractatu 32. in Joan. Christus in cruce unum latronem justificans eique paradysum promittens, alterum verò reprobans, sui ipsius in supremo Judicio imago erat, cum electos à reprobis secerneret Nihil igitur incommodi est, Christum in Eucharistia præsentem sui ipsius ut in cruce pendens &c. esse figuram.

Instabis 2. Imago debet sub aspectum ducere id cujus est imago; hoc autem non potest signum exterius Eucharistiæ. Quomodo enim corpus sub accidentibus panis latens, demonstrare potest illud ipsum corpus in cruce pendens? Quis unquam audivit, rei visibilis invisibilem esse imaginem?

Resp. Rem invisibilem, cum per formam exteriori cui conjuncta est, sit visibilis, alterius rei seu visibilis, seu invisibilis signum esse posse, quamvis ex invisibili, quamdiu manet invisibile, cognitio visibilis effici non possit. Sic conceptus nostri natura sua sunt invisibiles, sed cum vocibus induuntur, ingenii ac morum conditionem repræsentant & oculis veluti subjiciunt: sic igitur corpus Christi signo sensibili in Eucharistia circumvestitum, seipsum in cruce expansum repræsentat & exhibet oculis nostris, non quidem corporis, sed animæ per fidem elevatæ.

Objicies 4. S. Augustinus Lib. contra Adimantum Manichæum cap. 12. ait Christum non dubitasse dicere, *Hic est corpus meum*, cum signum daret corporis sui. Ergo, inquit Albertinus, Eucharistia, in mente S. Augustini, est tantum signum corporis, non corpus ipsum Christi.

Resp. 1. dist. cum signum daret corporis sui, plenum, conti-

Ibid. p.
407. A.
Ibid. p.
584. A.

Tom. 4.
p. 7. E.

To. 10. p.
72. C. D.

To. 8. p.
124. E.

continens revera corpus Christi, concedo; vacuum & excludens corpus Christi, nego. Quod vero eo in loco clarius non expresserit S. Doctor, quale signum esset corporis Christi Eucharistia, nihil mirum est, cum hanc expositionem non postularer ejus instituti ratio; sed tantum ut profferret exempla in quibus nomen rei significata sæpius ipsi signo & figuræ tribuitur, quod unum ostendendum habebat adversus Adimantum.

Scilicet, ille est secta Manichæorum, duo prima principia, seu duas naturas æternas admittebat, unam boni, alteram mali. A principio mali dicebat datam esse Legem Moyse; à principio vero boni, Legem Evangelicam: ut autem probaret opposita esse ac contraria inter se ejusmodi duo principia, Legem cum Evangelio pugnare multis testimoniis confirmare nitebatur. Varias ejusmodi anticheses & oppositiones expendit S. Doctor Lib. contra illum Adimantum Manichæum; in citato verò cap. 12. expendit hunc locum Deuteronomii cap. 12. v. 23. in quo dicitur: *Hoc solum cave ne sanguinem comedas, sanguis enim eorum pro anima est; & idcirco non debes animam comedere cum carnibus*, quem locum contendebat Adimantus adversari hisce Christi Domini verbis quæ referuntur à S. Matthæo c. 10. v. 28. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere. Quomodo enim*, inquit Hæreticus, *si sanguis est anima, non potest hominis interfector nocere anima, cum tantam habeat in sanguinem ejus potestatem?*

Ibid. p.
123. D.

Huic Adimanti objectioni duobus modis respondet S. Augustinus.

I. In Deuteronomio sermonem esse de anima pecoris; in Evangelio de anima hominis: hanc esse immortalem, adeoque humanum sanguinem non esse pro anima; illam verò mortalem, quæ in sanguine posita est.

II. Præceptum illud in signo esse positum; hoc est, sanguinem appellari animam, non quòd propriè sit anima, sed quia signum est animæ; nomen vero rei significatæ sæpius tribuitur per quamdam accommodationem ipsi signo: quod ut probet, adducit exemplum Eucharistiæ, in quo signum exterius ac visibile dicitur corpus Christi, non quòd revera propriè sit corpus Christi, sed quia illius est symbolum, & illud reipsa sub se continet. Unde comparatio illa sanguinis cum anima, & Eucharistiæ seu symboli exterioris cum corpore Christi, adversariis nocet maximè, sicut enim sanguis est signum animæ præsentis, ita Sacramentum Eucharistiæ signum animæ præsentis corporis Christi.

Neque est quòd regerat Albertinus, hanc loquendi formam, *Non dubitavit &c.* non solere usurpari in locutionibus propriis, sed figuratis duntaxat, quando id quod datur reipsa tale non est natura & substantia, sed tantum repræsentatione & figura. V. g. nemo dixerit, *Non dubitavit Dominus dicere, Hoc est aurum, Hoc est aqua* si verè aurum daret velaquam.

Namque hæc loquendi forma rectè usurpatur, quando res quæ datur eam non habet figuram & conformationem exterioriorem quam naturaliter debet habere. Porro corpus Christi latens sub symbolis Eucharisticis non habet naturalem suam speciem ac existendi modum; neque unquam suspicari potuissent Apostoli, sub speciebus panis & vini latere verum Christi corpus: potuit igitur Christus meritò asserere, signum illud esse corpus suum, quia illud in se continet.

Resp. 2. cum Cardinali Petronio, dici posse S. Augustinum non ex propria sua sententia, sed ex hypothese Manichæorum locutum fuisse: scilicet, ut ostenderet sanctus Doctor, quod sibi proposuerat; posse sanguinem animam idcirco appellari, quia illius signum est, arguit ex ipsa Manichæorum sententia, ducto ab Eucharistia exemplo. Quasi diceret, Juxta vos, ô Manichæi, panis est figura corporis Christi, & tamen panem

illum non dubitavit Christus appellare suum corpus; ergo potuit Moyses sanguinem appellare animam, quia illius signum est. Quam doctissimi Cardinalis solutionem ut intelligas.

Observabis 1. Manichæos veram in Christo carnem non admisisse, sed simulatam tantum & phantasticam, ludificandis humanis sensibus idoneam. Ita S. Augustinus hæresi 46. *Ibid. p. 16. F. Ibid. p. 341. D.*

Observabis 2. ex eodem sancto Doctore L. 20. contra Faustum cap. 1. Manichæos duplicem Christum distinxisse, alium impassibilem, cœlestem & spiritualem per Solem & Lunam distentum, qui corpus habuit tantum umbratile & phantasticum in quo visus est pati, mori, licet reipsa nec passus, nec mortuus fuerit; alterum verò passibilem eumque terrenum & elementarem, qui singulis momentis virtute Spiritus sancti producitur in pomis, herbis, & similibus, ita ut ejusmodi rebus incorporaretur & cum illis simul comedatur, *Dicitis*, inquit S. Augustinus Lib. de fide contra Manichæos c. 34. *magno errore, sed tamen dicitis, Christum quotidie nasci, quotidie pati, quotidie mori in cucurbitis, in pomis &c.* *Ib. Ap. pend. p. 32. A.*

Observabis 3. juxta eosdem Manichæos corpus Christi patibilis, quod erat quilibet terræ fructus, ac proinde etiam panis secundum eorum fabulas, signum esse corporis apparentis, sub Pontio Pilato crucifixi, ejusque in cruce suspensionem repræsentasse pendendo ex omnibus arboribus quasi extoridem crucibus; unde citato Libro contra Faustum cap. 11. notat S. Augustinus, Manichæos asseruisse omnes arbores esse crucem Christi. *Ibid. p. 340. B.*

Observabis 4. Manichæos Catholicis objecisse, suam cum ipsis doctrinæ consonantiam circa panem Eucharisticum. *Quapropter*, inquit Faustus, *& nobis circa universa, & vobis similiter erga panem & calicem par religio est, quamvis eorum acerrimè oderitis auctores*, id est; sicut nos Manichæi credimus patibilem Jesum esse realiter in omni ligno, eumque ibi adoramus ita & vos Christi corpus & sanguinem in pane & calice Eucharistiæ revera contineri creditis, ibique adoratis.

Neque vero S. Augustinus reponit, Manichæos falsum Catholicis imponere, sed duplex tantum affert discrimen.

Primum est, Manichæos abhorreere à communione sub specie vini, quòd asserent fel esse principis tenebrarum.

Secundum est, quia nascebatur apud illos, consecratur corpus Christi; non verò ita est apud Catholicos. Ita S. Augustinus L. 20. contra Faustum cap. 13. *Ibid. p. 342. B.*

Ex quibus ita observatis, facile est colligere S. Augustinum appellasse Eucharistiam signum corporis Christi, non in propria sua sententia, sed in hypothese Manichæorum.

Et certè, ut optimè urget Card. Petronius, si mens S. Doctoris hæc fuisset, Christum dedisse nudum signum corporis sui, facilè satisfacisset Fausto objicienti parem esse Catholicis cum Manichæis religionem circa panem & calicem, dicendo non in duobus tantum discrepare Catholicos à Manichæis, in usu scilicet vini & consecratione, sed in eo etiam maximè, quòd Manichæi centerent verum Christi sui patibilis corpus ore comedi, quando panis comeditur; contra vero Catholicos nonnisi figuram & signum corporis Christi comedere: quam rationem discriminis cum non adduxerit S. Augustinus, sequitur eum hac in parte Manichæis assensisse, nempe corpus Christi verè & realiter percipi in Eucharistia.

Objicies denique, S. Augustinus existimavit corpus Christi in Cœlo gloriosum non habere sanguinem; igitur non credidit vinum Eucharisticum converti in verum & proprium sanguinem Christi.

Ante-

Antecedens probat Petrus Alix, olim Carentoni Pseudominister, in sua de sanguine Christi Dissertatione, ex Epistola S. Augustini 205. aliàs 146. ad Consentium qui ab illo quæsierat, *Utrum nunc corpus Domini ossa & sanguinem habeat, aut reliqua carnis lineamenta?* cui sic responder sanctus Doctor: *Ego Domini corpus ita in cælo esse credo, ut erat in terra, quando ascendit in cælum..... Nisi forte de sanguine requiringendum est, quia cum dixisset, (Christus) Palpate & videte, quia spiritus carnem & ossa non habet, non addidit, sanguinem. Non ergo & nos addamus inquirere, quod ille non addidit dicere, & de compendio, si placeat finita sit quæstio. Fortassis enim, accepta occasione sanguinis, urgebit nos molestior perscrutator, & dicet, Si sanguis cur non & pituita, cur non & fel flavum & fel nigrum, quibus quatuor humoribus naturam carnis temperari etiam medicina disciplina testatur? Sed quodlibet quisque addat, corruptionem addere caveat, ne sue fidei sanitatem castitatemque corrumpat. Ex his sic arguit Calvinista.*

Qui requisitus à Consentio, an corpus Domini in Cælo degens haberet sanguinem, respondet de hac quæstione inquirendum non esse, quia nihil de illa dixit Christus, ille certè aut negat, aut saltem dubitat corpus Christi jam sanguinem habere: atqui ita respondet S. Augustinus.

Resp. nego ant. Ad probationem dist. maj. argumenti. Qui requisitus à Consentio an corpus Domini haberet sanguinem secundum substantiam, ac respondet de illa quæstione non esse inquirendum, ille aut negat aut saltem dubitat Christum jam habere sanguinem, concedo: qui requisitus an Christi corpus haberet sanguinem tantum secundum easdem qualitates seu humores quos habebat dum Christus in vivis hic esset, nego. Distinguo. min. atqui Consentius quæsit à S. Augustino, an Christi corpus haberet sanguinem secundum easdem qualitates & humores, quos, cum in hac vita degeret, habebat, concedo: sanguinem secundum substantiam, nego.

Itaque, neque Consentius absolute dubitavit utrum corpus Christi ossa & sanguinem haberet secundum substantiam, neque id in dubio reliquit S. Augustinus, sed utrum haberet in Cælo sanguinem iisdem qualitatibus, seu humoribus permixtum, quibus hac in vita mortali permiscebatur. Ratio dubitandi erat, quam satis subindicat S. Augustinus citata Epistola, quia ex illis humoribus contrariis nascitur corruptio: certum autem est corpus Christi gloriosum in Cælis nulli omnino corruptioni obnoxium esse. Unde S. Doctor hæc Apostoli verba, *Caro & sanguis regnum Dei non possidebunt*, quæ Consentius exponebat de operibus carnis & sanguinis docet aptius intelligenda esse de corruptione carnis & sanguinis, *Hoc ergo loco*, inquit S. Doctor, *nomine carnis & sanguinis corruptionem mortalitatis intelligi voluit.* Idem probat Lib. 1. Retract. cap. 17. *Constat*, inquit, *Apostolum non carnis substantiam negasse in regno Dei futuram, sed aut homines qui secundum carnem vivunt, carnis & sanguinis nomine nuncupasse, aut ipsam carnis corruptionem, qua tunc utique nulla erit.*

Igitur non negat S. Doctor, Christi corpus in Cælo gloriosum habere sanguinem secundum substantiam, sed dubius est an habeat qualitates illas & humores contrarios quibus hac in vita permixtus erat. Quod si quis morosus vellet contendere, ejusmodi qualitates & humores à sanguine secundum substantiam sumpto inseparabiles esse, adeoque eos in sanguine Christi perfusos esse ac permixtos, si verus est quoad substantiam sanguis, non renueret S. Augustinus, modè inde quis non inferat, Christi sanguinem jam corruptione obnoxium esse, quod unum ea in Epistola probandum suscepserat. *Quodlibet*, inquit, *quisque addat, corruptionem addere caveat, ne sue fidei sanitatem castitatem-*

que corrumpat. Unde refellit ibid. istud nonnullorum argumentum, *Si caro est, & sanguis est; si sanguis, & ceteri humores; ergo & corruptio*, quam ultimam consequentiam negat S. Augustinus, & ejus falsitatem demonstrat ex simili ratiocinio, quod quis efformare posset. *Eo modo diceret quis*, inquit, *Si flamma est, & ardet; si ardet, & urit, ergo virorum trium in fornacem ignis ab impio Rege missorum corpora incendit*, quam tamen consequentiam falsam esse testatur sacer Contextus. Hinc concludit sanctus Doctor, tam posse Deum à sanguine vero & naturali ejusque humoribus auferri corruptionem, quam ab igne vim comburendi. *Ibid.* *Valet igitur*, inquit sanctus Doctor, *divina potentia de ista visibili atque tractabili natura corporum, quibusdam manentibus, auferre quas voluerit qualitates: ac per hoc valet etiam membra mortalia forme lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortua, stabili vigore firmare, ut absit labes, adsit effigies; adsit motio, absit fatigatio; adsit vescendi potestas, absit esuriendi necessitas.*

Quod verò agnoverit sanctus Doctor in Eucharistia verum esse ac substantialem Christi sanguinem, constat apertè ex illius Libro 12. contra Faustum cap. 10. ubi sic loquitur: *Habet magnam vocem Christi sanguis in terra, cum eo accepto ab omnibus gentibus respondetur, Amen. Hæc est clara vox sanguinis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum.* Et cap. 20. Eucharistiam vocat *Sacramentum spei, quo in hoc tempore consociatur Ecclesia, quamdiu bibitur quod de Christi latere manavit.* Porro sanguis de latere Christi manavit & quo redempti sumus, est verus & substantialis sanguis: sed ex S. Augustino talis sanguis est in terra, & bibitur à Fidelibus cum Eucharistiam percipiunt: ergo supponit Christum in Cælis jam degentem habere verum quoad substantiam sanguinem.

Quæ ex eodem S. Doctore solent Novatores objicere tum ex Lib. 3. de Doctrina Christianiana cap. 16. ex Tractatu 25. in Joan. supra retulimus & solvimus, ubi de verbis promissionis Eucharistiæ disputatum est.

Solvuntur Objectiones ex Facundo.

Facundus Hermianensis Episcopus in Africa floruit circa an. Christi 550 Duodecim Libros scripsit pro defensione trium Capitulorum, quæ non posse absque injuria fidei, & Synodi chalcedonensis everfione condemnari, falsò persuasum habebat.

Albertinus pag. 389. ex Lib. 9. cap. ultimo ista verba excerptit, quæ pugnare contendit cum fide realis præsentia, *Adoptionem quoque filiorum*, inquit Facundus, *suscepisse Christum, si antiqui Doctores Ecclesie dixisse monstrarentur, nec ipsi, nec omnis Ecclesia, que tales Doctores habuit, judicari deberent heretici.* Nam *Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcissus est, & quando baptizatus est; & potest Sacramentum adoptionis, adoptio nuncupari, sicut Sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus: non quòd propriè corpus ejus sit panis, & poculum sanguis, sed quòd in se mysterium corporis ejus sanguinisque contineat.* Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem Discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit. *Quo circa sicut Christi fideles Sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi rectè dicuntur accipere; sic & ipse Christus Sacramentum adoptionis filiorum cum suscepisset, potuit rectè dici adoptionem filiorum suscepisse.*

Ex his itaque.

Objicies I. Facundus Eucharistiam appellat corpus & san-

Tom. 2. p.
767. F.
Ibid. p.
768. A. B.

To. 2. p.

768. C.

Ibid.

To. 8. p.

231. F.

Ibid. p.

237. H.

Ibid. p.
771. E.

Tom. 1. p.
28. B.

Facund.

Ed. Pa-

ris. 1676.

P. 144.

A. B.

& sanguinem, sicut Baptismus adoptio nuncupatur: atqui Baptismus propriè non est adoptio, sed tantum signum illius; ergo &c.

II. Expressis verbis affirmat, Sacramentum corporis & sanguinis in pane & vino consecratis, *non esse propriè corpus & sanguinem Christi*, sed tantum, mysterium, id est, signum, symbolum.

III. Non alia ratione Fideles accipientes Eucharistiam, corpus & sanguinem Christi censentur accipere, quam Christus accipiendo Sacramentum adoptionis, adoptionem ipsam censetur recepisse: atqui adoptionem propriè non recepit, cum sit filius Dei naturalis; ergo nec Fideles propriè corpus Christi recipiunt in Eucharistia.

Resp. ad primum, nego min. Baptismus enim non tantum significativè dicitur adoptio, quia illius signum est, sed etiam verè & propriè: tum quia est signum efficax & practicum, per quod adoptamur in filios Dei; tum quia continet & producit ipsam gratiam, per quam formaliter adoptamur. Pariter Eucharistia dicitur corpus & sanguis Christi, quia verè & realiter continet corpus & sanguinem: unde tantum abest, ut hæc comparatio causæ nostræ noceat, quin favet plurimum.

Neque est, quod dicas, loqui Facundum de Baptismo Joannis, qui veram adoptionis gratiam non conferebat. Namque 1. certum non est de illo tantum Baptismo loqui Facundum, qui potuit cum aliis bene multis sentire, Christum non tantum Joannis, sed etiam suo proprio Baptismo per Joannis ministerium fuisse baptizatum, ut ipse primus impleveret, quod aliis præcipiebat. 2. quia si de solo Joannis Baptismo loquitur Facundus, adoptionis gratiam ei forsitan tribuit, sicut Augustinus eam tribuit Circumcisioni.

Ad secundum, Non immeritò ait Facundus, Sacramentum, id est signum exterius & visibile, non esse propriè corpus Christi, sicut signum exterius adoptionis non est propriè ac formaliter adoptio; idque libenter concedunt Orthodoxi: sed sicut Sacramentum seu signum adoptionis, Baptismus scilicet, continet verè ac realiter gratiam adoptionis quam producit, ita quoque Sacramentum, seu signum corporis & sanguinis Christi, verè ac realiter continet illud corpus & sanguinem: unde, juxta receptum loquendi modum, vocatur corpus & sanguis, dando nomen rei significatæ ipsi signo, quod unum ibi contendebat Facundus, ut nimirum excusaret Theodorum Mopsuestenum, quod dixisset, Christum suscepisse adoptionem filiorum; satis enim est ad hanc loquendi rationem tolerandam, quod Christus acceperit Sacramentum adoptionis, quod usu recepto vocatur adoptio. Mirum autem nemini videri debet, quod ibi expressius non declarat Facundus, quæ ratione corpus & sanguis Christi sint sub Sacramento; hoc enim non exigebat ejus institutum ac susceptæ disputationis ratio, quæ tantum postulabat, ut proferret exempla rerum, in quibus datur signo, nomen rei significatæ.

Ad tertium, nego maj. Fideles quippe non tantum signum adoptionis, sed & adoptionem ipsam recipiunt; non tantum signum corporis Christi, sed & corpus ipsum sub signo: Christus autem, utpote Filius Dei naturalis, signum seu Sacramentum accepit adoptionis, non verò ipsam adoptionem.

Ad minorem distinguo. Christus in rei veritate non accepit adoptionem, concedo: in mente & sententia Facundi, nego. Sicut igitur in illius sententia Christus veram accepit adoptionem, ita Fideles ad sacramentum accedentes, verè accipiunt corpus Christi. Quod autem in ea fuerit opinione Facundus, circa adoptionem Christi, certò constat ex verbis quæ subjungit, *Alioqui, ait, neque de nobis dicendum est, quoniam adoptionem suscepimus filiorum, aut quia redempti sumus atque salvati, quoniam Apostolus dicit Rom. 8. Nos*

ipsi primitias spiritus &c. Plurimas subinde rationes adducit, ex quibus conficere se putabat Christum suscepisse adoptionem filiorum Dei; ut inde ostenderet, immeritò damnandum esse Theodorum Mopsuestenum, quod hanc in Christo adoptionem admisisset. Neque certè mirum videri debet, Facundum in eam inclinasse opinionem, quæ etsi Nestorianis favere, & cum filiatione Christi naturali pugnare videretur, non erat tamen tunc temporis ab Ecclesia eliquara & definita, sicuti fuit postmodum ab Adriano I. S. Pontifice, & à Patribus Concilii Francofordiensis, quorum definitioni tota per Orbem sparsa subscripsit Ecclesia Quin & post Francofordiensis Concilii definitionem, probabilis adhuc nonnullis Theologis visa est, ut Durando in 3. dist. 4. q. 1. Richardo ibidem, & quibusdam aliis, existimantibus Christum ratione humanitatis assumptæ posse dici filium Dei adoptivum: quamquam propter hæreses Arii & Nestorii putent ab hac loquendi ratione abstinendum esse. Excusari igitur potest hæc in Facundo opinio, ex cujus comparatione cum Sacramento Altaris, quam ipse instituit, sequitur evidenter eum existimasse Christi corpus & sanguinem verè contineri sub Sacramento, sicut adoptio filiorum Dei verè sub illius Sacramento continetur & confertur.

Solvuntur Objectiones ex Synodo Iconomachorum.

Suprà ad argumentum tertium ex SS. Patribus & Traditione totius Ecclesiæ pro fide præsentia realis, laudavimus testimonium excerptum ex Synodo Iconomachorum, ut probaremus, Eucharistiam non esse simplicem & vacuum imaginem corporis Christi. ex eadem tamen Synodo nonnulla nobis opponunt Novatores.

Objicies itaque 1. Iconomachi dicebant *Christum* Tom. 7. *imaginem materiam præcipuam, id est, panis substantiam offerri præcepisse, non figurantem hominis* Conc. p. 447. A. *formam, ne idololatria subintroducetur.* Atqui Eucharistiam panis substantiam non vocassent, si credidissent panem in Christi corpus verè ac propriè transmutatum esse.

Resp. dist. min. Eucharistiam panis substantiam non vocassent post consecrationem Sacerdotis, concedo: ante illam consecrationem, ad designandam materiam, ex qua fit, seu consecratur Eucharistia, nego. Porro Iconomachi Eucharistiam *panis substantiam* vocabant, respectivè ad tempus præcedens consecrationem Sacerdotis, ut nempe designarent materiam, ex qua fit Eucharistia; non verò illam appellant *panis substantiam* post consecrationem, ad designandum, quid sit Eucharistia, quæ responsio in ipsa Objectione exprimitur; idcirco enim ajunt, *Christum præcepisse offerri materiam præcipuam, nempe panem sui imaginem, ne subintroducatur idololatria;* atqui si post consecrationem superesse panis substantiam existimassent, tanquam nudam & vacuum figuram corporis Christi, periculum idololatriæ Christus non declinasset, exhibendo scilicet pro objecto adorationis, panis substantiam tanquam figuram sui corporis.

Instabis. Si existimassent illi Antistites, Christi corpus verè & realiter præsens esse sub specie panis, nullum timendum eis fuisset idololatriæ periculum, quod tamen videntur timere.

Resp. Illos Antistites nullum idololatriæ periculum timuisse ex adoratione Eucharistiæ, quæ non falsa & vacua est imago corporis Christi, sed verum ejus corpus continet, adeoque nostram meretur, & quidem sola, juxta illos, adorationem. Scilicet omnem Christi imaginem, præter Eucharistiam, rejiciebant illi, hoc principio (quamquam falso) nixi, nullam imaginem veritate destitutam coli posse &

Ee

adora-

adorari sine peccato idololatriæ. Existimabant enim illi, cultum qui Imaginibus impenditur, absolutum esse, in illis hære ac terminari, nec tendere ulterius: inde inferabant 1. abolendas esse omnes Imagines. 2. Christum sub specie humana apparenter ac visibiliter noluisse corpus suum dare, ne talis imaginis cultus occasio foret idololatriæ. 3. Christum panem sui corporis figuram & imaginem fecisse, & quidem solam imaginem, & quæ idcirco potest adorari sola, quia imago est non vacua, sed plena, continens veritatem rei, cujus imago est; aliàs hanc imaginem, perinde ac cæteras, rejecissent illi Episcopi. Nullum igitur, juxta illos, periculum est idololatriæ ex adoratione Eucharistiæ, utpote quæ imago sit juncta cum veritate: periculum autem fuisset, in eorum mente, si Christus sub humana specie visibili sese nobis objecisset in Eucharistia, quod unum volunt in citato testimonio.

Instabis 2. Iconomachi asseriebant Eucharistiam esse imaginem corporis Christi; ergo &c.

Resp. asseriebant esse imaginem junctam cum veritate, idcirco solam hanc imaginem admittendam esse & adorandam illi contendebant, concedo: esse imaginem nudam & vacuam, nego.

Instabis 3. Si ita existimassent illi Episcopi, quare igitur à Patribus VII. Synodi reprehensi & damnati sunt? Quare Epiphanius Diaconus Actione 6. legens refutationem illorum, ait *nullum inter sanctos appellasse Eucharistiam imaginem*, sicuti fecerant ipsi Iconomachi?

Resp. jure ac merito reprehensos fuisse à Nicænis Patribus Iconomachos: cum enim imago, juxta eorum mentem, significaret rei figuram, quæ nihil haberet cum prototypo commune, (ex quo, nullo cultu eas honorandas esse inferebant) atque rer aut quater in eadem fere periodo Eucharistiam appellassent Christi imaginem, durior visa est Nicænis Patribus hæc loquendi ratio, meritoque apud ipsos venerunt in suspicionem, ne nomen *imaginis* secundum popularem significationem, in sensu exclusivo veritatis usurparent: quem tamen sensum cum subinde disertis verbis rejecerint illi Iconomachi, atque ut loquantur Patres Nicæni, *dimisso mendacio pauxillum quid tetigerint veritatem*, dicentes *divinum corpus fieri*, [nempe panem qui illius est imago] eos citati Nicæni Patres contradictionis quidem arguunt, non tamen negatæ realis Christi in Eucharistia præsentia.

Objicies 2. Iconomachi asseriebant, panem Eucharisticum imaginem esse veram non falsam mysterii Incarnationis atqui esset falsa imago, si panis substantia consecratione destruitur ac convertitur in substantiam corporis Christi, remanentibus solis accidentibus; siquidem in Incarnatione caro Christi non destruitur, cum assumitur ad unionem personalem cum Verbo.

Resp. nego min. In eo enim stat comparatio Incarnationis cum Eucharistia, quam frequenter adducunt Veteres; quod sicut in Incarnatione Verbum veram assumpsit carnem, ita in Eucharistia verum sumimus Christi corpus: quam comparationis partem suo instituto idoneam & accommodatam assumunt Iconomachi, ut nempe ostendant, idcirco Eucharistiam veram esse, non falsam Christi imaginem, quia adjunctam habet veritatem: alteram vero partem comparationis, nempe in Eucharistia non remanere panis substantiam, in mysterio vero Incarnationis remanere carnis Christi veritatem, non attingunt Iconomachi, neque id necesse erat, tum quia non postulabat eorum institutum; tum quia satis per sese disparitas apparet: eo enim ipso quo asserunt, panem fieri corpus Christi, fatentur illius substantiam mutari in corpus Christi; impossibile enim est ut panis, quamdiu panis est, sit naturale Christi corpus: aliunde vero ipsis compertum erat & exploratum, Christum veram in Incar-

natione carnem assumpsisse; manifesta igitur erat & evidens ea ex parte comparatio Incarnationis cum Eucharistia.

Solvitur objectio novatorum ducta ex silentio Paganorum.

Objicies. Si dogma realis præsentia Christi in Eucharistia primis Ecclesiæ sæculis adeo constans & pervulgatum fuisset, quomodo Gentiles, qui animo tam curioso & maligno omnia Christianorum mysteria rimabantur & crimini vertebant, illud non objecissent tanquam absurdum, sensibus & rationi contrarium? facile quippe iis fuit, vel per se ipsos sese Fidelium cætibz immiscendo, vel per desertores & apostatas Religionis nostræ, qui ad castra Hæreticorum aut Paganorum deficientes, facile poterant ea detegere mysteria, quorum ipsi testes fuerant & conscii, qualis imprimis fuit Julianus Apostata, qui ex professo Christianam Religionem Scriptis impugnavit; vel per servos Christianorum, qui vel oblata pecunia, vel intentatis tormentis omnia arcana detegere poterant: attamen, quod cæte mirum videri debet, altum est apud illos veteres Paganos fidei nostræ obrectatores, de mysterio Eucharistiæ silentium, nullam ex eo Christianis accusationem moverunt; ergo argumentum est, tale mysterium eos plane latuisse, quod intelligi vix potest, si tunc temporis adeo secepra fuisset illius fides, ac hunc est.

Resp. 1. argumentum istud retorqueti facile posse adversus Novatores; quibus in sua hyporhesi solvendum est, sicut & nobis: Namque veteres illi Pagani non leguntur quidquam Christianis objecisse circa virtutem & efficaciam panis Eucharistici, quam tantam esse & tam stupendam prædicant Novatores: an inde sequitur nullam esse, ac plane veteribus Christianis fuisse virtutem hanc incognitam? Consequentiam haud dubie illi non admittent, neque etiam nos.

Resp. 2. tam accurate fuisse à veteribus Christianis legem silentii observatam in occultandis fidei Christianæ mysteriis, ut mirum videri non deberet, si Paganis omnem aditum præcluserint ad cognoscendum altaris mysterium. De hac disciplina arcani Dissertationem adornavit apologeticam Emman. I. à Schelestrate, Romæ typis editam an. 1695. quam munivit Veterum eam in rem testimonis bene multis, ut Tertulliani cap. 7. Apologetici, Origenis L. 1. contra Celsum, Julii S. Pontificis Epistola tertia ad Orientales, ubi Eusebianos maxime redarguit, quod *sub exterioris Judice, præsentibus Catechumenis, & quod pejus est, Ethnicis & Judæis Christianismum blasphemantibus, questionem de sanguine & corpore Christi habuerint*. S. Gregorii Nazianzeni, Oratione 42. S. Cyrilli Hierosolymitani Catechesi 6. illuminatorum, ubi ait, ministros Christi *multa sæpe loqui obteſte seu obscure, ut fideles qui rem tenent, intelligant, & qui non tenent, non ledantur*. S. Cyrilli Alexandrini L. 7. contra Julianum. *Plurima, inquit, de his alia & vera dicerem nisi profanorum aures metuerem* S. Chrysostomi Hom. in 1. ad Corinth. *Volo quidem, inquit, aperte dicere: non audeo vero propter eos qui non sunt initiati; ii enim difficiliorem nobis faciunt expositionem, ut qui nos cogant vel non aperte dicere, aut eis arcana enuntiare*. S. Aug. Sermone 4. de Jacob. & Esau, Epistola 120. c. 19. in Psal. 33. Theodoretus Dialogo 2. ubi Orthodoxus ait: *Aperte dicendum non est: verisimile enim est adesse aliquos mysteriis non initiatos*. Eranistes reponit: *Respondeatur ænigmatice*.

Hinc Pagani affectatam hanc obscuritatem Christianis exprobrabant: *Latebroſa & lucifugax natio, inquit apud Minucium Felicem Cæcilius in publicum nota, in angulis garrula Cur occultare & abscondere quidquid colant magnopere nituntur? cum honesta semper publico gaudeant, scelera secreta sint ... Idem objiciebat Celsus apud Origenem L. 1. adversuseum.*

Verum

Ibid. E.

Ibid. p. 450. D.

Tom. 2.
Conc. p.
507. D.

P. 61. D.

To. 2. p.
249. A.
Ed. Com-
mel. p.
688.

To. 4. p.
85. A.

Minut.
Fel. p. 7.
P. 8. D.

Verum immeritò Gentiles hanc accusationem Christianis intentasse probant veteres Religionis nostræ Apologistæ, ex ipsa Gentilium praxi & disciplina, qui non initiatos à mysteriorum suorum cognitione & participatione tanta severitate removebant, ut qui oculos curiosos in Sacra immisisset, non tulisset impunè.

Hinc nata sollemnis illa formula in mysteriis peragendis usurpari solita, *Procul hinc; procul ite prophani*. De hac Gentilium praxi diximus aliàs in Tractatu de Sacramentis in genere, exponendo nomen mysterii.

Resp. 3. Rem non esse ita certam & exploratam ac putant adversarii, nihil scilicet audivisse, nec Christianis objecisse Paganos de mysterio Eucharistiæ: facile enim fuit ipsis non una via ad notitiam hujus arcani pervenire.

Et certè vel ipsi apostatæ rem totam declarare poterant, vel ipsi Christianorum famuli. De hoc conquiritur Julius S. Pontifex antea citatus; & Oecumenicus narrat, Commentario in 3. Epistolam S. Petri capite 3. in fine, se ex S. Irenæo didicisse, *quòd cum Græci servos Christianorum in divinis mysteriis edoctorum apprehendissent, ipsis quo vim inferrent, ut videlicet arcanum quidpiam ab his de Christianis discerent; hique servi non haberent, quomodo vim inferentibus ad delectationem & gratiam loquerentur, præterquam quod à dominis audierant, divinam participationem esse sanguinem & corpus Christi, existimantes ipsi, quòd verè sanguis & caro esset, hoc responderint inquirantibus. Illi verò, pergit Oecumenius, id sumentes, tanquam re ipsa hoc perageretur à Christianis, id aliis quoque manifestabant Græcis; & martyres Sanctum & Blandinam tormentis id fateri cogebant.* Idem ferè narrat Eusebius L. 5. Hist. cap. 1.

Ex quo Oecumenii testimonio duo colligo. 1. servos illos Christianorum aperuisse illis Græcis quodnam esset Eucharistiæ mysterium apud Christianos, nempe corpus & sanguinem Christi. 2. Græcos illos existimasse esse sanguinem & corpus humanum, quòd pro more aliorum ciborum discerperetur & coqueretur ad manducandum.

Atque hinc famosa illa & pervulgata Gentilium in Christianos criminis infanticidii accusatio, cujus mentionem faciunt quotquot pro Christiana Religione Apologias, adornarunt ex Veteribus, Justinus. Athenagoras. Tertullianus, Minucius Felix, Arnobius. Non aliud enim videtur fuisse hujus accusationis fundamentum, quàm Eucharistiæ mysterium. Quid enim aliud designasset infans ille farre contactus & occisus, cujus Christiani sitienter sanguinem lambunt, & certatim membra disperunt, sicut accusat Cæcilius apud Minucium Felicem in octavo? Hinc apud Euseb. Lib. 5. Hist. cap. 1. servi Christianorum ipsis obijciunt & exprobrant Thyesteas quasdam cœnas, & incestos Oedipi concubitus. Thyestæ autem illæ cœnæ, in quibus fingeant infantis carnem à Christianis comedi, non aliud quàm Eucharistiam designabant. Scilicet, ut fieri solet in iis, quæ fama tantum & rumore quodam confuso cognoscuntur, est aliquid veri falso admixtum: fundamentum enim accusationis, aut potius occasio, verum supposebat, nempe à Christianis manducari & bibi Christi corpus & sanguinem; sed illud multis falsis & putidis fabulis adulterabant Gentiles, cum vivum corpus mactari, discerpi, & cruento modo comedi mentiebantur. Igitur falsum est nihil Paganos audivisse, nec objecisse Christianis de mysterio Eucharistiæ.

Instabis 1. Si mysterium Eucharistiæ cognoverunt Pagani, quare illud perabsurdum esse, horrendum, in quo Deus manducatur; ridiculum, in quo panis Deus &c. non objecerunt Christianis?

Resp. Inde factum esse, quòd confusè tantum & perobscurè hujus mysterii naturam & rationem cognoverint. Audiverant scilicet ex rumore quodam, Chry-

Tournelii Tomi III. P. III. de Sacram. Euchar.

stianos solitos in mysteriis suis corpus Dei sui comedere: modum autem illius manducationis, & modum, quo Christus est in Eucharistia, cum abstrusior foret & maximè reconditus, planè ignorabant. Hinc Maximus Mandurensis apud sanctum Augustinum Epistola 16. aliàs 43. incestus & dubius dicebat: *Quis est iste Deus; quem vobis Christiani quasi proprium vindicatis; & in locis abditis præsentem vos videre componitis?* Hinc ipse S. Augustinus L. 20. contra Faustum c. 13: ex illa confusa Eucharistiæ Christianorum notitia ait; *nonnullos existimasse apud Christianos Cererem & Liberum coli*, adeo confusa erat & perturbata mysteriorum nostrorum apud Paganos notitia.

Instabis 2. Quare Julianus Imperator apostata, qui mysterii Eucharistiæ particeps & conscius fuerat, dum internos degeret, de illo nihil dixit in suis adversus Christianam Religionem Libris?

Resp. Incertum planè esse, an nihil contra istud mysterium objecerit Julianus: ex tribus enim Libris, quos adversus Christianam scriptam Religionem, unus duntaxat, & ne integer quidem, superest apud S. Cyrillum Alexandrinum, qui eum ex professo confutavit. Certè in primo illo Libro doctrinam Eucharistiæ Julianus impugnandam sibi non sumpserat, sed in secundo potius, in quo falsa, ut impius loquitur, Evangeliorum prodigia, & præstigias erat impugnaturus.

Deinde, etiamsi Julianus aliquid oblatrasset contra mysterium Eucharistiæ, verisimile est S. Cyrillum, qui ex illo primo Libro multa se rescasse testatur, illud silentio præteritum fuisse, ne Ethnicis tantum mysterium prodere cogeretur. Sic enim cum Julianus Baptismum Christianorum irrisset, ut planè inefficacem purgandis animis. cum ne corpora quidem ab illo morbo liberare posset, sanctus Cyrillus non explicat, quidquid Ecclesia credit de virtute Baptismi, atque se idcirco silere significat, quia mysteria prophanis nefas est aperire.

Instabis 3. Accusatio infanticidii in Christianos à Paganis intentata, non ex Eucharistiæ mysterio, sed ex abominandis Gnosticorum (qui se Christianos dicebant, unde in omnes Fideles rejecta calumnia) flagitiis orta videtur. Ii nempe, referente sancto Epiphanio hæresi 26. *infantem in mortario pistillo tunde- bant & manducabant.* Et Eusebius Lib. 4. Hist. cap. 7. ait, ex Hæreticis, Simonianis, Basilidianis, Carpocratianis, factum esse, *ut absurda quadam & impia de Christianis opinio spargeretur, quasi execrandis dapibus vesci illi solerent.* Tale fuisse adductæ accusationis fundamentum testantur præterea Origenes L. 2. contra Celsum, S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 16. S. Epiphanius citata hæresi 26.

Resp. Nefanda Gnosticorum & aliorum Hæreticorum, qui se Christianos esse gloriabantur, flagitia, auxisse quidem in animis Gentilium suspicionem criminis, de quo postulabantur Christiani; sed ex jam confusa quadam mysterii Eucharistiæ notitia fundamentum habuerat ejusmodi accusatio. Quin ipsi Gnostici non alio consilio infantem inter Sacra trucidabant, ac manducandum porrigebant, quàm ut Christianorum Eucharistiam, in qua vera Christi caro manducatur & sanguis bibitur, sacrilega & horrenda imitatione representarent: adeo verum est, accusationi Gentilium occasionem primò dedisse confusam quamdam ac perturbatam mysterii Eucharistiæ cognitionem.

**

ARTICULUS V.

An probari possit impossibilis realis præsentia ex humana ratione sensuumque iudicio.

CONCLUSIO.

Probari non potest impossibilis realis præsentia Christi in Eucharistia, ex humana ratione sensuumque iudicio.

Probat 1. Quia neque naturalis ratio, neque sensus humani idonei iudices esse possunt in dignoscenda & exploranda mysteriorum fidei veritate: illis igitur silentium imponi debet, ne obloquentur, cum de mysteriis fidei nostræ agitur.

Antecedens ex professo probavimus in nostro de divinis Attributis Tractatu, ubi de sacra doctrina, Quæstione 1. Art. 4. & constat tum ex natura sensuum humanorum qui res spirituales à materia segregatas attingere non possunt; tum ex natura fidei, quæ essentialiter rerum est non apparentium, Hebr. 11. v. 1. tum ex conditione nostræ viatorum, qui videmus nunc per speculum & in ænigmate, 1. Cor. 13. v. 12. tum ex imperfectione ac tenuitate rationis humanæ, *Animalis enim homo*, inquit S. Paulus 1. Cor. 2. v. 14. *non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere*, unde concludit Scriptura, sola Dei revelatione cognosci posse fidei mysteria, atque in ejus obsequium captivandum esse intellectum, Matth. 16. v. 17. *Beatus es Simon Bar-Jona*, inquit Christus ad S. Petrum, *quia caro & sanguis non revelavit tibi, sed pater meus qui in Cælis est*. Et cap. 11. v. 27. dixit Christus: *Nemo novit Filium, nisi Pater: neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare*. Hinc S. Paulus 2. Corinth. 10. v. 4. sic loquitur: *Arma militiæ nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem munitio, consilia destruentes, & omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, & in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi*. Qui plura eam in rem legere voluerit, adeat locum à nobis mox indicatum.

Probat 2. De possibilitate vel impossibilitate rerum judicandum non est ex infirmo & angusto naturæ lumine, ac Philosophiæ humanæ placitis, sed ex summa Dei virtute & potentia, cujus abyssos rimari & tentare non possumus, qui multò plura facere potest, quam mente assequi valeamus. *Apud homines*, inquit Christus Matth. 19. v. 26. *hoc impossibile est; apud Deum omniaabilia sunt*. Dandum, inquit S. Augustinus Epistola 137. aliàs 3. ad volusianum, *Deo aliquid posse, quod fateamur nos investigare non posse. In talibus rebus, tota ratio facti, est potentia facientis*.

Hinc docent SS. Patres, Deo loquenti statim habendam esse fidem, quidquid obloquatur humana ratio. *Magni meriti est apud Deum*, inquit S. Ambrosius Commentario in Epistolam ad Romanos cap. 4. *qui contra scientiam suam Deo crediderit, non dubitans posse illum, utpote Deum quod scit secundum mundi rationem fieri non posse. Pro certo enim habet Deum ultra mundi rationem esse*. Et S. Chrysostomus Hom. 6. in Joan. "De Deo loquimur, inquit, & quoniam pacto interrogas? Nonne times? Nonne exhorrescis? "Quod si abs te quispiam quærat, quomodo immortalē vitam & corpora, & nostræ habituræ sint animæ, "nonne ridicula esset quæstio; quia non humani est ingenii ejusmodi inquirere; sed credere tantum oportet: "neque curiosius est investigandum, quod sufficientem "habet sui demonstrationem, immensam promittentis "potestatem.

Et Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 1. loquens

de ratione qua Christus est in Eucharistia, ait eam, *et si verbis exprimere vix possimus, possibilem tamen esse Deo, nosque, cogitatione per fidem illustrata, assequi eam posse, & constantissime credere debere*. Tom. 14. Conc. p. 805. B.

Denique S. Hilarius Libro 1. de Trinit. n. 13. à rebus fidei excludendas esse Philosophiæ argutias optimè monet. *Respuit*, inquit, *captiosas & inutiles Philosophiæ quæstiones fides constans, neque humanarum ineptiarum fallaciis succumbens spoliū se præbet veritas falsitati; non secundum sensus communis intelligentia Deum retinens, neque de Christo secundum mundi elementa decernens*. pagina 773. D.

Hinc quoque ex ignorantia rerum naturalium, quæ quotidie oculis nostris obversantur, sæpius arguunt SS. Patres, ad reprimendam humani ingenii superbiam, quæ supra res divinas attollere se præsumit, eas captu suo metiendo ac definiendo. Quis enim hætenus rectè exposuit aut concepit, quæ sit lucis natura, quæ ratio unionis animæ cum corpore & sexcenta alia, quæ animo revolvens Ecclesiastes c. 3. v. 11. ait: *Mundum tradidit (Deus) disputationibus eorum; ut non inveniatur homo opus, quod operatus est Deus ab initio usque ad finem*. Et c. 8. v. 17. *Intellexi*, inquit, *quod omnium operum Dei nullam possit homo invenire rationem, eorum quæ sunt sub sole, & quanto plus laboraverit ad quærendum, tanto minus inveniatur*.

Si igitur in rebus naturalibus cognoscendis adeo cæci & ignari sumus, quæ ista temeritas est, velle res divinas sensu nostro metiri easque, nisi capiamus, negare; Etsi igitur præ tenuitate nostræ præcensas impossibilitatis rationes, quas adversus realem Christi in Eucharistia præsentiam opponunt Novatores, solvere non possemus, an idcirco neganda veritas? minimè: sed nostra potius confitenda tenuitas ac divinæ potentiæ magnitudo prædicanda. In hoc quippe totum est fidei nostræ meritum, quod ea credamus, quæ non intelligimus.

Etsi igitur abstinere ab illis difficultatibus, quas ratio & sensus suggerunt, solvendis, non idcirco causam obtinerent Novatores: sed ne hac in parte quidem vinci se patiuntur Orthodoxi, ac faciliè apparentes illas contradictionis & implicantiar causas explicant.

Hæc hinc possemus, & Novatores nostros ad humanam Philosophiam sensuumque iudicium provocantes ad divinam virtutem ac potentiam remittere: verum ut Scholæ mori serviamus, eorum ex humana ratione sensuumque iudicio excipiendæ sunt ac dissolvendæ Objectiones.

Solvuntur Objectiones ex rationis & sensuum humanorum iudicio.

Ex dogmate realis præsentia Christi in Eucharistia quatuor sequuntur, quæ Novatores maximè offendunt, ac cum sana ratione ac sensuum iudicio conciliari nunquam posse falsò illi existimant.

Sequitur 1. idem corpus Christi simul esse in pluribus locis, in Cælo, & in omnibus hostiis consecratis.

Sequitur 2. corpus Christi veras non habere corporis proprietates, non videri, non palpari, non esse quantum, locum non occupare.

Sequitur 3. accidentia panis & vini remanere post factam consecrationem, sine proprio subjecto, cum supponatur facta conversio seu mutatio totius substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

Sequitur 4. illa accidentia habere omnes proprietates substantiæ; ex illis enim fit nutritio, alteratio, generatio &c.

Atqui hæc omnia planè absurda sunt ac evidentè pugnant cum sana ratione ac sensuum humanorum iudicio; sunt itaque totidem invicta argumenta impossibilitatis realis & substantialis præsentia Christi in Eucharistia. Ita Novatores

Ne confusio fiat, distinctè quodlibet difficultatis propositæ

To. 2. p. 405. B.
T. 2. Append. p. 5. B.

Ed. Com. mel. p. 4. A.

positæ caput expendemus: etsi verò duo priora capita realem præsentiam, duo autem posteriora transubstantiationem propius attingant, de qua sequenti Quæstione differemus, tamen in eundem locum referenda & congerenda duximus, ne lectoris animus distrahat; atque unico veluti spiritu omnes implicantia & impossibilitatis causas, à Novatoribus toties decantatas, pervideat atque dissolvat.

Solvitur Obiectio ducta ex impossibili præsentia ejusdem corporis in pluribus locis.

Objicies 1. Non potest unum & idem corpus simul esse in pluribus locis: atqui, posito dogmate realis præsentia Christi in Eucharistia, unum & idem Christi corpus foret in pluribus locis, nempe in Cælo, & in terra, & in omnibus terræ angulis, in quibus sunt hostiæ consecratæ; ergo &c.

Resp. dist. maj. Non potest unum & idem corpus naturaliter esse in pluribus locis, concedo: divinitus, iterum distinguo: non potest esse in pluribus locis circumscriptivè, in sententia saltem S. Thomæ ejusque discipulorum, esto: non potest esse in uno loco circumscriptivè & in aliis definitivè seu sacramentaliter, nego. Distinguo pariter min. Atqui corpus Christi foret in pluribus locis simul, divinitus & per summum divinæ virtutis miraculum, & quidem circumscriptivè in Cælo, in hostiis verò consecratis definitivè & sacramentaliter, concedo: naturaliter & circumscriptivè tu n in Cælo, tum in terra, nego.

Dico igitur 1. Si ratio habeatur naturalis ordinis, non posse quidem idem corpus esse in pluribus locis: at in mysterio Eucharistiæ, ut & in aliis Religionis nostræ, naturam & rationem non consulimus, sed Dei potentiam ejusque voluntatem nobis verbo ejus declaratam; ac Deo loquenti statim acquiescunt Christiani, quantumvis reluctetur ac contradicat humana ratio. An in mysterio Trinitatis, v. g. Calvinistæ ferrent Socinianum sic arguentem: Non potest una esse & indivisa natura in tribus distinctis personis, istud enim omnibus naturæ legibus videtur adversari: atqui in mysterio Trinitatis [quod agnoscunt nobiscum Calvinistæ] una esse supponitur & indivisa natura in tribus personis. Quod huic argumento reponent Novatores, hoc ipsum & nos difficultati mox propositæ. Sicut igitur tenentur Calvinistæ in mysterio Trinitatis recusare humanæ rationis ac Philosophiæ judicium, & ad Dei revelationem atque infinitam potentiam confugere, ut apparentes implicantia rationes, quas perpetuò opponunt Sociniani, dissolvant & explicent, ita & nos idem facimus in vindicando mysterio altaris contra inanes impossibilitatis & contradictionis causas, quas Calvinistæ nobis obtrudunt.

Et certè SS. Patres tanquam summum ac stupendum miraculum semper habuere, præsentiam unius & ejusdem corporis Christi in Cælo simul & in terra, atque in omnibus hostiis consecratis. *O miraculum!* exclamat S. Chrysostomus Lib. 3. de Sacerdotio, *O Dei benignitatem! Qui cum Patre sursum sedet, illa hora omnium manibus tenetur, seseque volentibus dat complectendum & accipiendum.*

Et S. Gregorius Nyssenus Oratione Catechetica c. 37. *Cum autem, inquit, solum illud corpus, quod Deum suscepit, hanc gratiam acceperit... oportet considerare quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in universo orbe terrarum semper distribuitur, totum per partem sit in unoquoque, & ipsum in se totum maneat.*

En dilucidè proposita quæstio, quomodo fieri possit ut idem sit corpus, quod tot millibus hominum in locis tam divisis & dissitis distribuitur. An verò impossibile istud esse judicarunt SS. Doctores; An tanti esse difficultatem hanc censuerunt, ut propterea realem Christi

Tournelii Tomi III. P. III. de Sacram. Euchar.

in Eucharistia præsentiam negaverint? minimè certè; sed ad miraculum, ad summam Dei virtutem ac benignitatem confugiunt, ut id credant & explicent.

Multi inter Catholicos Doctores, ut suadeant posse divinitus unum & idem corpus simul esse in pluribus locis, adducunt id quod refertur Act. 9. & 22. Christum scilicet, qui Cælum nunquam deserit (juxta Novatores) in terris apparuisse S. Paulo dum iret Damascus, & ab ipso visum fuisse, ut testatur ipse Apostolus 1. Corinth. 15. v. 3. *Christus, inquit, mortuus est pro peccatis nostris, & sepultus est, & resurrexit tertia die; & visus est Cepha, & post hoc undecim. Deinde visus est plusquam viginti fratribus simul: deinde visus est Jacobo: deinde Apostolis omnibus: novissimè autem omnium tanquam abortivo visus est & mihi.* Inde concludunt nonnulli Orthodoxi Christum simul in Cælo fuisse & in terris.

Scio Novatores contendere, vel Christum in propria forma non apparuisse, sed in aliena, Angelorum ministerio; vel si in propria forma, divisos esse & apertos Cælos ut videret S. Paulus Christi humanitatem, qua ratione vidit S. Stephanus; vel visionem hanc non corporis oculorum fuisse sed mentis, quomodo Prophetæ sapius dicunt se vidisse Dominum.

Verum etsi res ita contingere potuerit, ut Novatores volunt, [neque enim id dissimulare possumus] non tamen ita de facto contigisse certò possunt illi affirmare, nisi quamdam & apertam in sacro textu causam deprehenderit, quæ certè nulla est. Quamdiu igitur manifestè ostenderint, fieri non potuisse, ut Christus in propria sua specie apparuerit & locutus fuerit S. Paulo, tamdiu merito contendere poterunt Orthodoxi, revera Christum, etsi in Cælo degentem, & in terris tamen in propria forma gentium Apostolo apparuisse: præsertim cum innuat Apostolus, sibi visum esse Christum, quomodo visus est aliis post resurrectionem: at certum est, aliis visum esse visione corporis in propria specie & forma.

Dico 2. duplicem distingui à Theologis modum, quo corpus potest esse in loco: unum circumscriptivum; sacramentalem alterum, & definitivum. Corpus est circumscriptivè seu quantitativè ac dimensivè in loco, cum secundum varias sui partes applicatur variis loci partibus: hoc modo Christus erat in terris, antequam Cælos repeteret, & jam est in Cælo. Corpus verò dicitur esse in loco sacramentaliter & definitivè, quod non localiter, non quantitativè, non dimensivè & per partes, sed totum est in toto loco, & totum in qualibet illius parte, quomodo substantia tota est in toto, & tota in qualibet parte; quomodo etiam anima tota est in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte; quomodo Christi corpus est in Eucharistia, totus in tota hostia, & totus in qualibet ejus parte. Vocatur ille modus sacramentalis, quia Sacramento proprius est & singularis.

Sunt inter Theologos, qui contendunt fieri posse, nequidem divinitus, ut idem corpus sit in pluribus locis circumscriptivè, ut S. Thomas, ejusque Sectatores, à qua controversia hic nos super sedemus, cum non sit nostri instituti, ac satis nobis sit, ostendere nihil implicare, quò minus idem corpus sit in pluribus locis definitivè; quod etsi naturæ vires, ac rationis nostræ captum superet, illustratur tamen à Catholicis Doctoribus nonnullis exemplis naturalibus. 1. verbi seu conceptu humani, qui cum voce quasi circumvestitur, unus & idem eodem tempore totus est in mente concipientis, & totus in auribus atque animis multorum auditorum. 2. animæ rationalis, quæ tota est in toto corpore, & tota in qualibet ejus parte. Ita Guitmundus Averfani Archiepiscopus in Italia (floruit sæculo undecimo) L. 1. de veritate corporis Christi in Eucharistia.

Neque est quòd reponent adversarii, animam non esse

Bibliob. PP. T. 18 p. 443. G. esse in corpore tanquam in loco, sed tanquam formam in materia: pariter enim dicimus, Christi corpus non esse in Eucharistia tanquam in loco, sed tanquam in Sacramento, qui modus singularis est, sicut modus quo anima est in corpore.

Instabis 1. Non potest, nequidem divinitus fieri, quod internam & essentialem involvit contradictionem: atqui idem corpus esse in pluribus locis definitivè, involvit internam & essentialem contradictionem. Namque esse unum & non unum, divisum & indivisum, apertam involvit contradictionem: atqui si corpus idem foret in pluribus locis, etiam definitivè, simul esset unum & non unum: unum, ex hypothesi; non unum autem, quia multiplicitate in loco: esset indivisum, & divisum: indivisum, ex hypothesi; divisum verò, quia separatum in variis locis; corpus enim, quod esset v. g. Parisiis, separatum foret ab eo quod esset v. g. Lugduni: si separatum, ergo distinctum; ergo non unum & indivisum.

Resp. nego min. ad cujus probationem distinguo majorem: esse unum & non unum, divisum & indivisum, ratione entitatis, involvit contradictionem, concedo: ratione tantum loci, nego dist. min. ad sensum majoris, Unitas igitur entitativa corporis non desumitur ab unitate loci; prius quippe res una concipitur, quam in loco existens; inde idem corpus potest quidem esse in locis separatis, sed non separatum neque divisum, cum idem omnino supponatur variis in locis reproduci secundum suam naturam & entitatem. Non esset igitur idem corpus Parisiis & Lugduni, quoad localem præsentiam; sed esset idem quoad entitatem & substantiam.

Instabis 2. De uno & eodem corpore Christi multa absurda & contradictoria dici possent, si in pluribus hostiis & locis simul existeret. Namque de illo dici posset, quod manducetur, & non manducetur; existat, & desinat existere: manducari siquidem potest in uno loco, & non in alio; corruptis & consumptis speciebus hic definit esse, & tamen in loco, ubi species integræ perseverant, existit.

Resp. nego ant. Ut vera enim sit contradictio, debet esse de eodem sub eodem respectu; at corpus Christi variis in locis & hostiis reproductum est quidem unum & idem, sed non habet eundem præsentiam & locationis modum; ac ratione hujus varii modi diversa, eaque in speciem contradictoria possunt de illo enuntiari, nempe quod manducetur & non manducetur; existat & desinat existere: sicut de eadem anima dici potest, quod moveatur & non moveatur; moveatur in capite dum istud movetur, non moveatur in pede dum ille quiescit.

Instabis 3. Varia illa & contradictoria prædicata, non afficiunt ipsum locum, in quo est corpus, sed corpus ipsum Christi; ergo de uno & eodem corpore contradictoria illa dici non possunt.

Resp. varia illa & in speciem contradictoria prædicata non quidem directè afficere locum ipsum, sed corpus per ordinem ad locum; & ratione ordinis seu habitudinis quam habet idem corpus ad varium locum, posse illa varia prædicata de uno & eodem quoad entitatem corpore enuntiari.

Instabis 4. Corpus quod est circumscriptivè in aliquo loco, non potest esse extra illum; locus siquidem circumscriptivus adæquatus est: atqui corpus Christi est circumscriptivè in Cælo; ergo non potest esse extra Cælum.

Resp. argumentum istud, sicut & alia nonnulla, quæ urget Albertinus L. 1. de Eucharistia cap. 27. directè impugnare præsentiam ejusdem corporis in pluribus locis circumscriptivè, quam controversiam hanc non attingimus, nec instituto nostro necessaria est, cum Christi corpus non sit in Eucharistia circumscriptivè, sed definitivè tantum. Unde ad argumentum dist. maj.

Corpus quod est circumscriptivè in aliquo loco, non potest esse extra illum, circumscriptivè, esto, transeat: non potest esse definitivè, negò. Dixi, transeat: neque enim omnes Theologi S. Thomæ subscribunt, docenti impossibile esse ut idem corpus sit in pluribus locis circumscriptivè, etiam divinitus; & illi facillè respondent omnibus ratiunculis & dialecticis argutiis quæ solent opponi: sed ab illis hic abstinemus, quæ ad Philosophos pertinent.

Instabis 5. Non potest idem corpus esse simul in diversis temporibus; ergo neque in diversis locis.

Resp. nego conseq. & parit. Disparit. est, quia tempus essentialiter successivum est, unde pugnat cum ejus natura rem eandem simul esse in diversis temporibus, præsens enim, præteritum & futurum simul esse non possunt: at duo loca possunt esse simul, adeoque simul continere idem corpus reproductum.

Objicies 2. Soli Deo convenit nullo loco circumscribi, sed esse ubique; atque hinc SS. Patres probant contra Macedonianos, Spiritum sanctum esse Deum, quia est ubique: similiter contra Eutichianos, humanam Christi naturam non esse confusam cum divina, quia hæc ubique, non autem illa: contra Manichæos, Christum habere verum corpus, quia loco continetur & circumscribitur; ergo corpus non potest esse in pluribus locis, & verum non est censendum corpus, quod loco non circumscribitur.

Resp. Deum per naturam nullo posse circumscribi loco; at corpus Christi hoc habet tantum ex singulari divinæ virtutis miraculo, quod in Eucharistia non sit circumscriptum loco, sicut est in Cælo. Unde merito probant SS. Patres adversus Macedonianos, Spiritum sanctum esse Deum, & contra Eutichianos humanam Christi naturam non esse cum divina confusam, quia, juxta naturæ ordinem, loco circumscripta est: Christi autem corpus in Eucharistia non est in statu naturali, sed supernaturali ac planè divino.

Solvitur Objeccio ducta ex quantitate, aliisque veri corporis proprietatibus.

Objicies 1. Implicat esse verum & naturale corpus sine quantitate; hæc enim proprietas est essentialis naturæ: implicat autem esse quantitatem sine extensione, impenetratione & divisibilitate; adeoque implicat esse verum & naturale corpus, quod non sit in loco extensivè, impenetrativè & divisibiliter: atqui corpus Christi tale non est in Eucharistia, in qua esse dicitur modo inextenso, penetrativo ac indivisibili; igitur non est verum & naturale Christi corpus.

Resp. missa nonnullorum opinione, qui majorem propositionem negant, ut Durandus, Maldonatus; distinguo hanc propositionem, Implicat esse quantitatem sine extensione interna partium in ordine ad se, concedo: sine externa in ordine ad locum, nego. Corpus igitur Christi est in Eucharistia quantum, licet non sit quantitativè & extensivè in loco: quod ut intelligas.

Tria distinguenda sunt in quantitate. 1. extensio externa & visibilis, quæ est positio partium extra partes in ordine ad locum, 2. extensio interna quæ duplex est: alia entitativa, quæ non est propria quantitatis, sed formæ materiali competit, quæ non est quanta, sed penetrativè se habet in materia; alia verò interna extensio quantitativa dicitur, quæ consistit in positione partium extra partes in ordine ad se, cum proxima aptitudine ad impenetrationem & resistantiam actualem. 3. est actualis impenetratio & resistantia, qua fit ut unum corpus alteri non cedat, sed resistat.

Ex his tribus sola extensio interna partium in ordine ad se, cum proxima aptitudine ad impenetrationem & resistantiam actualem, essentialis est quantitati, qua proinde privari non potest, & quæ corpori Christi in Eucharistia existenti competit: non enim confunduntur & per

& permiscerentur inter se partes illius, sed unaquæque ordinem suum naturalem servat in ordine ad se. Extensio verò externa & actualis impenetratio fluit ab illa interna, tanquam à causa: cum verò actuali ista extensione privetur corpus Christi in Eucharistia, hinc fit, ut penetrativè sit, indivisibiliter, inextensè, per modum substantiæ, totum in tota hostia & totum in qualibet ejus parte.

Reipsa difficilè id concipitur, aut potius non concipitur à nobis: Sed quid mirum? mysterium est eoque nomine abstrusum, reconditum à sensibus, & ab humana ratione longè sepositum: nihilominus tamen optimè probant Orthodoxi, nullam esse internam & essentialem implicantiæ, ut corpus privetur, Deo ita volente, sua actuali extensione & impenetratione.

Probant autem triplici via. 1. ratione. 2. exemplis. 3. solvendo prætenfas ab adversariis implicantiæ & contradictionis causas.

Ratio est, quia quod posterius est rei essentia, potest non esse, salva remanente & integra rei natura: atqui actualis extensio & impenetratio posterior est essentia quantitatis, & fluit velut effectus ab ipsa extensione interna, in qua consistit natura & essentia quantitatis; ergo &c.

Exempla sunt, Christi ex utero virginali, illæso virginitatis clauetro, exeuntis, in cubiculum clausis januis penetrantis, Joan. 20. v. 19. & 26. de sepulchro grandiori lapide clauso exurgentis; quæ certè sine penetrationis corporum miraculo non contingere, quidquid tandem obloquantur adversarii, ut exempla hæc infirmant, quæ nihil certè stupendi ac miri contineant, sicut contendunt SS. Patres, si naturalibus mediis, ut adversariis placer, facta fuissent.

Deinde non magis essentialè est corpori quantum locum occupare, quam gravi ponderare, colorato videri, lucido lucere, calido calefacere; sed potest Deus efficere, & revera effecit, ut grave non ponderet; Matth. 14. super aquas ambulavit Christus: ut coloratum non videatur; Lucæ 4. Christus medius inter Judæos non videtur: ut calidum non calefaciat; Danielis 3. Ignis non consumpsit tres pueros in ardentem fornacem injectos. Præterea Matth. 19. v. 24. Christus ait, *facilius esse ut camelus transeat per foramen acus, quam divites intrent in regnum Celorum.* Cum dixit, *facilius esse*, haud dubiè sibi possibile significavit: at non posset camelus transire per foramen acus, nisi per penetrationem, & locum non occupando? alioqui majus esset minus suo minore.

Nec dicas id fieri posse, si camelus ad fili subtilitatem extenuetur: at quæso, ubi tunc esset miraculum, cum non amplius camelus foret, sed filum? Et quid necesse fuisset, interrogantibus Apostolis, *Quomodo id fieri potest?* respondere Christum, *Hoc apud homines impossibile est, apud Deum omnia possible sunt.*

Atque ex his intelliges, non satis tutam esse ac sanam quorundam Recentiorum philosophandi rationem, qui essentiam quantitatis in extensione actuali partium in ordine ad locum reponunt; vix enim conciliari potest hæc opinio cum mysterio altaris.

Neque audiendi sunt cum ajunt se Philosophos tantum agere, & ex principiis naturalibus ratiocinari, non Theologos ex principiis fidei, quæ credunt quidem, sed non attingunt. Quasi diversa foret & multiplex veritas, ac intestinum dissidium inter fidem & Philosophiam esset excitandum ac fovendum: quasi Christianus à Philosopho separandus sit, & fides rationi, non potius ratio fidei accommodanda foret, cum certissimi sumus vera esse quæ fides docet, incerta verò ac planè dubia quæ ratio suggerit.

Neque etiam admitti potest, quod nonnulli reponunt, Christi corpus in Eucharistia habere extensionem externam partium extra partes, & occupare locum, quem panis superficies ante consecrationem re-

plebat. Sed quis non rideat? An naturale Christi corpus quale est in Cælo, non majus spatium occupat, quam quod est in minima parte hostiæ? Præterea sequitur ex ea responsione, corpus Christi non esse totum in qualibet hostiæ parte: illud frangi & dividi, cum superficies hostiæ frangitur, & dividitur, quæ tota absurda non sunt ferenda.

Instabis 1. Quantitas non potest esse sine suo effectui formali: atqui effectus illius formalis est extensio externa in ordine ad locum, & impenetratio.

Resp. dist. maj. Quantitas non potest esse sine suo effectui formali primario, concedo: secundario, nego. Effectus formalis primarius quantitatis est aptitudo proxima ad impenetrabilitatem & extensionem localem; effectus verò secundarius, est ipsamet actualis extensio exterior. Hæc posteriori effectui privari potest quantitas, non priori.

Instabis 2. Non potest spiritus esse in loco extensivè & divisibiliter, nequidem divinitus; ergo neque corpus inextensè, indivisibiliter & penetrativè.

Resp. nego consequentiam & paritatem. Disparitas est, quia spiritus nullas habet partes; impossibile igitur est, ut loco coextendatur: at corpus, etsi partes habeat distinctas in ordine ad se, non tamen necessariò & essentialiter, saltem Deo ita volente, habet illas distinctas & extensas in ordine ad locum.

Instabis 3. Impossibile est quantitatem esse sine figura, quæ intrinsecus est illius terminus; ergo impossibile est quantitatem esse sine extensione locali.

Resp. dist. maj. Impossibile est quantitatem esse sine figura organica, quæ pendet ex positione partium extra partes in ordine ad se, concedo: sine figura locali, quæ pendet à varia dispositione partium in ordine ad locum, nego.

Instabis 4. Si corpus Christi est inextensè & indivisibiliter in Eucharistia, partes ejus confunduntur ac permiscerentur, siquidem omnes in puncto indivisibili continentur.

Resp. nego ant. Partes enim illæ naturalem inter se dispositionem ac conformationem retinent, etsi in ordine ad locum non habeant distinctam & diversam extensionem: hincque fit, ut vel in minima parte hostiæ consecratæ totum sit & integrum corpus Christi, sicut tota ratio substantiæ reperitur in singulis partibus corporis.

Objicies 2. S. Augustinus Epistola 187. aliàs 57. ad Dardanum c. 6. generatim pronuntiat. *Tolle corporibus spatia locorum, nusquam erunt corpora.* T. 3. p. 683. F.

Resp. Sanctum Augustinum loqui de ordine naturali, juxta quem certum est corpus extensivè & per partes esse in loco. Interrogatus quippe fuerat de modo, quo corpus Christi est in Cælo, & de modo quo Deus est ubique, qui uterque modus naturalis est: in corpore, ut sit in loco & illo contineatur; in Deo, ut non sit propriè in loco, à quo contineri non potest, quem potius ipse continet.

Solvitur Objeccio ducta ex accidentibus, quæ non possunt esse sine subjecto proprio.

Objicies: Certum est, vel ipso sensuum testimonio, remanere in Eucharistia panis & vini accidentia seu species, quantitatem, qualitatem, figuram, colorem, saporem &c. qualia erant ante consecrationem: at certum etiam est accidentia esse non posse sine suo proprio subjecto, cui inhærent. Quid enim est accidens, nisi ens alteri inhærens? Atqui aliud esse non potest horum accidentium panis & vini subjectum, quam ipsamet substantia panis & vini; ergo remanet in Eucharistia substantia panis & vini.

Objeccio hæc Scholæ Theologos jam dudum exercuit, & modò exercet. Petrus Blesensis, Magister Sent. L. 4. dist. 12. Joan. de Ragusio in Oratione de

communione sub utraque specie, in Concilio Basileensi, putant accidentia illa sine ullo subiecto remanere, quæ sententia longe communior est inter scholasticos, & modo loquendi Ecclesiæ magis accommodata. Alii vero existimant his accidentibus aliquod assignandum esse subiectum; sed quodnam? non certe panis & vini substantia, quæ tota convertitur & transmutatur in substantiam corporis & sanguinis Christi. Aliqui dicunt illa esse in aere. Ita sensisse Abaelardum testatur S. Bernardus Epistola 190. ad Innocentium II. Eandem opinionem aliis nonnullis attribuit Magister dist. 12. Ab illa non multum recedunt Author Commentarii in Bedam, & Albertus Magnus qui eo inclinare videtur, ut accidentia secundum suum esse naturale destruantur, secundum vero suum esse intentionabile in aere manent. Alii ipsum Christi corpus ajunt esse subiectum accidentium, ita ut quemadmodum panis ante consecrationem, ita fere Christi corpus post consecrationem dicatur videri, frangi, dentibus teri, Deo rem totam disponente & apante ad ritum & usum mysteriorum. Ita fere Guilielmus S. Theodorici contra Abaelardum cap. 9. Guidmundus Averlanus L. 3. adversus Berengarianos qui panem & vinum etiam post consecrationem superesse contendebant. Eo revocari possunt ac debent primo ii omnes qui corpus Christi in Eucharistia corruptibile esse docuerunt, quæ opinio tribuitur Isidoro, Damasceno &c. secundo etiam illi quibus placuit nullum esse in Eucharistia velum, ita ut ipsum Corpus Christi non tantum crederetur intrinsecus, sed extrinsecus videretur, contra quos scripsit Ratramnus.

His opinionibus nova successit philosophandi ratio in exponendis speciebus Eucharisticis. Juxta nonnullos Recentiores materia corporis ab ejus magnitudine nullatenus distinguitur, nulla extant accidentia solida & absoluta quæ à materia distinguantur: quia tamen ex fide certum est, facta consecratione non remanere panis & vini substantiam, easdem tamen species superstites esse, nempe magnitudinem, colorem, figuram, saporem &c. quæ erant antea; ut hæc exponant, ajunt, Deum in sensibus nostris & in anima easdem modificationes seu impressiones per se ipsum operari ad præsentiam panis Eucharistici, quas operabatur panis ipse ante consecrationem, & etiamnum operaretur si ad pristinam suam rediret naturam.

Non alia videtur mens fuisse celeberrimi Patris Maignan è familia Minimorum insignis Philosophi ac Theologi. Species sensibiles, quas intentionales vocat, non aliud esse docet, quam actionem ipsam objectorum in sensus, juxta doctrinam S. Thomæ 3. q. 54. art. 1. ad 2. ubi ait: *Quod aliquid videatur, fit per actionem visibilis ad visum*. Cum autem in Eucharistia non supersit panis substantia, haud dubie agere illa in sensus non potest, cum aliunde accidentia absoluta sensu Aristotelico rejiciat dictus P. Maignan, necesse est in ejus mente Deum per se ipsum supplere actionem substantiæ panis, facta in sensibus nostris eadem modificatione ac impressione, quam panis faciebat ante consecrationem: id vero Deum posse manifeste docet S. Thomas 1. p. q. 105. art. 2. *Erroneum est dicere, ait, Deum non posse facere per se ipsum omnes determinatos effectus, qui fiunt per quamcunque causam creatam*. Atque hac ratione 3. p. q. 76. art. 8. explicat modum quo aliquando visa est in Eucharistia caro, visus puer; Deum scilicet oculis representante carnem, puerum, in signum & argumentum veræ ac realis præsentia Christi in Eucharistia.

Unum hic monuisse oportet ad solvendam propositam objectionem, Concilia nempe Lateranense, Florentinum & Tridentinum, *accidentium* nomen hic non usurpasse, sed *specierum*; ex quo inferunt Recentiores nonnulli, fide Catholica certum ac definitum non esse, agnoscenda esse solida & absoluta accidentia quæ

sint à materia distincta sensu peripatetico; sed hoc unum hic ad fidem pertinere, totam scilicet panis & vini substantiam converti seu transmutari in substantiam corporis & sanguinis Christi: species verò seu accidentia remanere, sensuum quidem judicio certissimum esse; verum quid sint, & in quo consistant species illæ seu accidentia, Ecclesiam non determinasse nec definiisse. Quapropter quando Synodus Constant. Sess. 8. damnavit istam Wiclefi propositionem, *In Eucharistia non manent accidentia sine subiecto*, censura, inquit, non cadit præcisè in accidentia, quasi vellet Synodus errorem esse illa negare, sed cadit in subiectum illorum accidentium, hoc est, in substantiam panis & vini, quàm Wiclefus superesse dicebat. His præmissis, ad propositam Objectionem.

Resp. dist. min. accidens non potest esse sine subiecto, lege ordinaria & naturali, concedo: extraordinaria & supernaturali, nego. At in hærentia, inquit, est essentialis accidenti: dist. in hærentia radicalis, aptitudinalis, ut vocant, & in actu primo, concedo: in hærentia actualis, nego. Idem dicendum de in hærentia respectu accidentis, quod de subsistentia respectu naturæ humanæ in Christo: sicut igitur natura humana in Christo propria sua & personali subsistentia caruit, quando hypostaticè unita fuit cum Verbo divino, ita & species, seu accidentia Eucharistica, proprio suo subiecto, nempe substantiæ panis & vini, quæ non remanet post consecrationem, non in hærent. Quomodo id fiat, nescio, mysterium est. Ita fieri, sensus ipsi renuntiant, & ita fieri Christus voluit, quia, ut jam diximus, nullum sensibile voluit operari miraculum, ut nempe fidem nostram exerceret, & accenderet amorem. Hæc est communis ac pervulgata in Scholis sententia, cui in hærendum est: licet enim expressè definitum ab Ecclesia non fuerit, accidentia illa Eucharistica absoluta esse & à materia distincta; Philosophi sensu; attamen longè magis accommodata videtur modo loquendi Ecclesiæ in præsentem mysterio, quàm recentior quorundam philosophandi ratio, vel hoc uno titulo suspecta & rejicienda, quod non satis cohæreat cum modo loquendi Ecclesiæ, à quo nulli Catholico recedere unquam licet.

I. Quia Concilium Tridentinum ait; Christum præsentem esse *sua qualibet specie*: sed per speciem haud dubiè intelligi non debet, impressio seu sentatio in organo excitata, sed aliquid ex parte ipsius Sacramenti. Quis enim, nisi absurdè, dixerit, Christus est realiter præsens sub visu, tactu, gustu &c.

II Eucharistia verum est Sacramentum, & quidem in re permanenti, non verò in actione transeunte positum: at juxta explicationem adductam nihil assignari potest, quod habeat extra nos rationem Sacramenti; nullum quippe est signum sensibile permanens. Species enim, cum non sint nisi variæ sensuum nostrorum modificationes, non habent esse permanentem: ex quo sequitur, Christum in sacra pixide præsentem non esse sub specie panis, quando à nemine videtur; siquidem nulla tunc fit in sensibus modificatio, nulla impressio, adeoque nulla tunc species est, sub qua Christi corpus contineri dici possit; id verò pugnare videtur cum fide orthodoxa, quæ docet, Christum præsentem esse sub specie panis, quæ asservatur in sacra pixide, tum ut adoretur, tum ut ad infirmos deferatur.

III. Posita explicatione illorum Recentiorum, sequitur corpus Christi immediatè tangi, frangi & dividi, cum dividitur hostia, quia nihil est, quo mediante frangi & dividi dicatur; species enim non sunt aliquid reale & physicum ex parte objecti seu Sacramenti, sed tantum ex parte potentia, ut ipsi ajunt: at absurdum est dicere corpus Christi immediatè in se tangi, frangi, dividi.

IV. SS. Patres adversus Eutichianos disputantes, supposuerunt tanquam rem certam, facta consecratione remanere aliquod ens rationale & physicum à Christi corpore distinctum; atque hinc probant duplicem in Christo naturam integram & inconfusam, etiam post unionem remansisse. Rejicienda igitur est Recentiorum illorum peregrina & nova philosophandi ratio, quæ cum Theologiæ placitis non satis cohæret, ac receptum SS. Patrum & Conciliorum loquendi morem plane evertit: adde quod non minus difficile videatur exponere quomodo ens immediate in sensus nostros operetur supplendo efficientiam causarum physicarum; quam accidentia remanere sine proprio suo subiecto, & eodem modo sensus nostros afficere ac si remaneret substantia.

Instabis 1. Accidens definitur, Ens alteri inhærens; ergo inhærentia ipsi est essentialis: quod enim definitionem rei ingreditur, ad ejus naturam & essentiam pertinet.

Resp. dist. conseq. Inhærentia radicalis & aptitudinalis, seu in actu primo, concedo: inhærentia actualis, nego. Sic substantia definitur, Ens per se subsistens; & tamen privari potest sua actuali subsistentia, ut constat in mysterio Incarnationis.

Instabis 2. Concipi non potest quomodo quantitas, color, figura &c. sint sine subiecto quanto, colorato, figurato.

Resp. hanc mysteriorum fidei naturalem conditionem, ut omnem nostrum captum superent. Non concipiunt adversarii qui fieri possit ut una sit & indivisa in tribus divinis personis distincta natura: non concipiunt quomodo in Christo duæ naturæ uniantur in unica persona. An idcirco mysteria hæc neganda sunt cum Socinianis? Idem de mysterio altaris dicendum: remanet in eo quantitas panis sine propria panis substantia, & in hoc elucet maximè divina virtus, quæ idem præstat respectu quantitatis quam conservat, quod præstaret panis substantia si adesset: cætera vero accidentia, ut color, figura &c. sunt in quantitate, tanquam in suo proprio & immediato subiecto.

Instabis 3. Non magis potest accidens esse sine subiecto, sive proprio sive alieno, quam substantia sine subsistentia aliqua, aut propria aut aliena: atqui istud postremum fieri non potest; ergo &c.

Resp. nego maj. Disparitas est, quia substantia quæ existit, singularis est; singularis autem redditur per subsistentiam, quæcunque illa sit: at accidens singulare non redditur per subiectum cui inhæret, adeoque existere potest absolute, Deo ita volente, sine ullo subiecto.

Instabis 4. Nullum accidens recipit in abstracto prædicationem concreti, sic v. g. color non dicitur coloratus: at si in Eucharistia remanent accidentia sine subiecto, accidens recipit in abstracto prædicationem concreti: nam in eo Sacramento, non tantum est color, sed etiam coloratum. Illud porro coloratum, quid est? non corpus Christi, quod ejusmodi accidentium est incapax; non substantia panis, quæ nulla supponitur; ergo nihil esset, quod certe videtur perabsurdum.

Resp. nego maj. Nam quantitas est accidens: at concretum in quantitate dicitur in abstracto, siquidem longitudo dicitur longa, latitudo lata, profunditas profunda. Revera color non dicitur coloratus, sicut quantitas quanta; quia nempe quantitas, ut mox dixi, est primum & immediatum cæterorum accidentium subiectum, quæ prius extendit partes suas, deinde partes substantiæ: adeoque color immediate quantitatem ipsam semper afficit, unde respectu valet in concreto denominatio colorati: color autem nunquam dicitur coloratus, qui semper inhæret in proprio subiecto, nempe in quantitate.

Instabis 5. Cum hostia dividitur & frangitur, vel corpus ipsum Christi, vel accidentia, vel ipsa panis

substantia frangi dicitur. Non corpus Christi quod gloriosum est, & per modum spiritus in hoc Sacramento continetur, adeoque fractionis & divisionis incapax: non accidentia, quæ nec frangi, nec dividi possunt; ergo superest panis substantia, in quam solam possit fractio & divino cadere.

Resp. de fractione & divisione corporis Christi in Eucharistia controversiam excitatam fuisse duodecimo Ecclesiæ sæculo, occasione verborum quæ leguntur in formula fidei à Berengario subscripta, quibus tanquam erroneam damnat opinionem eorum, qui asserunt *corpus Christi non posse sensualiter nisi in solo Sacramento manibus Sacerdotum tractari vel frangi, aut dentibus fidelium atteri*; aliis cum Petro Abaelardo contententibus, fractionem illam in solas species cadere; aliis cum Waltero Abbate regalis Monasterii S. Victoris Parisiensis, & Abbaudo pariter Abbate; in ipsum quoque Christi corpus cadere fractionem ac divisionem affirmantibus. Verum prior opinio, secunda rejecta prævaluit: ab annis enim quadringentis Ecclesia in Prosa sanctissimi Sacramenti ab Angelico Doctore adornata, canit, *Nulla rei sit scissura, signi tantum sit fractura*.

Instabis denique: Quod plures sensus in se bene dispositi, ac aliis omnibus ad agendum requisitis instructi, uniformiter, & in omnibus, ac perpetuò testantur, id verum esse necesse est; alias nunquam sensibus credere possemus: atqui plures sensus, visus, tactus, gustus, odoratus, in se bene dispositi &c. testantur in Eucharistia esse verum & naturalem panem, non tantum ejus accidentia; ergo &c. Ita Albertinus L. 1. cap. 18.

Resp. dist. maj. nisi vel ratio, vel fides sensus corrigant & emendent, qui in rebus ad Religionem pertinentibus testes & judices idonei esse non possunt, concedo: si vel ratio, vel fides corrigant sensuum iudicium, ut revera sit in præsentī mysterio Eucharistiæ, nego. Responsio patet ex probationibus Conclusionis.

Solvitur Obiectio ducta ex eo quod panis Eucharisticus nutriat, corrumpatur &c. quod substantiæ proprium est, non accidentium, atque ex aliis absurdisque Novatores opponunt.

Objicies 1. Panis Eucharisticus retinet vim nutriendi corpus, alteratur & corrumpitur, atque ex ejusmodi alteratione & corruptione nova fit generatio: hæc omnia experientia certa sunt & explorata. Atqui substantiæ proprium est nutrire, nutritio enim fit conversione unius substantiæ in substantiam alterius: pariter generatio fit in substantia & ex substantia, igitur necesse est in Eucharistia post consecrationem remanere non sola panis accidentia, sed veram & naturalem ejus substantiam.

Resp. substantiæ quidem in suo naturali ordine considerata, quando remanet, proprium esse nutrire, alterari, corrumpi, generari &c. sed cum mutata rei substantia, sola remanent accidentia, & iidem tamen naturales effectus sequuntur, qui sequerentur si adesset substantia, dicendum est, vel Deum per se ipsum eisdem effectus producere, vel accidentibus dare virtutem eos producendi. Cum enim, ut jam non semel observatum fuit, Deus in mysterio altaris nullum sensibile miraculum operari voluerit, sed totus latere, ad fidei nostræ exercitium, necesse fuit ut permitteret, peracta consecratione symbola Eucharistica easdem omnino in sensus nostros impressiones facere, eisdemque effectus ex iis sequi, ac ante consecrationem. Porro divinæ potentiæ non deest modus eisdem effectus producendi, quos ipsa produceret panis substantia, si adesset. Namque dici potest, ut mox dictum est, vel Deum per se ad præsentiam symbolorum Eucharistiæ corpora

pota nostra nutrire & sustentare : qui enim ea ex nihilo produxit, potest haud dubiè ex se nutrire & conservare; vel Deum accidentibus dare virtutem nutriendi &c. vel denique, corruptis accidentibus, cum ab iis recedit corpus Christi, Deum priorem restituere substantiam per quam fiat nutritio : neque enim difficilius est eam iterum producere, quam de novo creare. Ut ut sit, effectus illòs produci fatemur; modum productionis ignoramus, quia mysterium est.

Objicies 2. Dogma præsentiæ realis multa secum absurda trahit, quæ Deo indigna sunt, v. g. Christum in pixide concludi, manducari, conculcari, corrumpi, à muribus corrodi, igne consumi &c. quæ tot absurda planè sunt.

Resp. cum Apostolo 1. Cor. 1. v. 25. *quod stultum est Dei*, id est, quod videtur nobis stultum, *sapientius esse hominibus*. Et verò non aliis ferè argumentis Pagani olim impugnabant & irridebant mysterium Incarnationis, quòd dicerent Deo indignum esse utero mulieris includi, per varios ætatis gradus transire, unde per irrisum Deum *bimestrem*, *trimestrem* appellabant; in cruce tanquam sceleratum interfici, unde crucis mysterium Gentibus stultitia visa est, ac Judæis scandalum fuit, *sed vocatis Judæis & Græcis*, inquit S. Paulus citato c. v. 23. *virtus Dei fuit ac sapientia*. Contemnenda igitur sunt leviora illa Novatorum argumenta, atque quod olim S. Augustinus Platonis in causa resurrectionis Lib. 22. de Civitate Dei cap. 11, dicebat, illis reponendum, *Ecce quibus argumentis omnipotentia Dei humana contradixit infirmitas, quam possidet vanitas*. Vel quod Arianis contra divinitatem Verbi arguentibus respondebat Lib. de Agone Christiano. c. 16. *Nesciunt quid loquuntur, & de his rebus, quas per oculos carnos videre consueverunt, vanas imagines ad disputationes suas transferunt*.

Igitur nulla omnino sunt prætensa illa absurda, quæ tanto studio adversus dogma præsentiæ realis urgent Novatores. Non enim in seipso immediate comeditur corpus Christi, non corrumpitur &c. sed ista omnia in species sacramentales immediate recidunt; & sicut Deo indignum non fuit, in corpore mortali includi, nasci, pati, mori; sicut nec Deus corrumpitur in rebus corruptibilibus in quibus est; sicut non inficitur nec inquinatur sordibus, quibus per immensitatem præsens est, ita corpus Christi gloriosum immediate in se non comeditur, non frangitur, non corrumpitur.

Objicies 3. Absurdum est dicere, panem fieri seu converti in Deum, atqui si obtineat dogma præsentiæ realis & transubstantiationis, verum est dicere, panem fieri, seu converti in Deum; convertitur enim in Christum, qui verus est Deus.

Resp. dist. maj. Absurdum est dicere, panem converti in Deum, conversione formali & immediata, esto: conversione mediata quæ fiat tantum propter naturalem concomitantiam, nego. Dist. min. ad sensum maj. Panis igitur immediate vi verborum Christi formaliter convertitur in corpus Christi; corpus autem non est formaliter homo, sed tantum pars hominis: quia verò corpus Christi hypostaticè unitum est Verbo divino, consequenter ac per concomitantiam & mediatè panis convertitur in Christum, adeoque in Deum, sed conversione, ut dixi, mediata, & ratione concomitantia naturalis, non immediata & formali. Unde falsa est ista propositio, *Panis est Christus, Panis est Deus*, tum quia non amplius remanet panis, facta consecratione; tum quia immediata & formalis conversio panis fit in corpus Christi, & in Christum tantum per concomitantiam, seu unionem naturalem omnium partium Christi.

Objicies denique: Videtur inutilis realis Christi in Eucharistia præsentiæ.

I Quia quidquid utilitatis ex ea ad homines derivari potest, per nuda signa à Deo instituta potest haberi.

II. Baptismus gratiam regenerantem confert, etiam si aqua non convertatur in Spiritum sanctum; ergo pariter symbolum panis, fidem nostram excitando, potest animas nostras spiritualiter nutrire, quamvis non mutetur in proprium corpus & sanguinem Christi.

III. Quia sola fide in symbolo panis Christum recipiunt, ii fructum passionis Dominicæ consequuntur: è contra qui Christum reipsa in Eucharistia sine fide percipiunt, nullum inde fructum reportant; nihil igitur prodest realis Christi præsentiæ in Sacramento.

Resp. nego antecedens.

Ad primam probationem dico simili argumento probaturum Paganum, vel Socinianum, inutilem fuisse Christi Incarnationem, passionem & mortem; superflua omnia Sacramenta, quibus veluti instrumentis ac canalibus utitur Deus, ut suam nobis communiceret gratiam. Quid ita? quia, juxta propositum ratiocinium, sola sua voluntate potuit Deus ea omnia operari: ad quid igitur ea instituit? Etsi igitur potuisset Christus per nuda symbola, si voluisset, eosdem in nobis operari effectus, quos per realem sui præsentiæ, non tamen ita voluit; ejus igitur voluntas in Scripturis expressa exploranda est. Adde, quòd plures, easque eximias causas enumerant SS. Patres, ob quas voluit Christus seipsum substantialiter præsentem nobis dare in Sacramento Eucharistiæ, tum in signum ardentissimi amoris; tum ad incorporationem substantialem nostri cum ipso; tum ad immortalitatis pignus, ac veluti sigillum corporibus nostris imprimendum; tum alias ob rationes, de quibus Theologi, ubi de effectibus Eucharistiæ.

Ad secundam, disparitas est, quia Baptismus est Sacramentum regenerationis, Eucharistia verò nutritionis; at regeneratio non postulat contactum substantiæ inter generantem & genitum, sicut nutritio inter alimentum, & viventem. Præterea substantia corporea nunquam mutari potest in spiritum; sunt enim è diametro opposita: at substantia una corporea potest mutari in aliam substantiam corpoream, licet non existat modo corporeo & extenso. Atque ita aqua mutari non potest in substantiam Spiritus sancti, id est, in divinitatem: id quippe fingere, absurditas est omni sensu destituta: at substantia panis mutari potest in substantiam corporis Christi, sunt enim in eodem ordine corporeæ substantiæ, etsi corpus Christi non sit modo corporeo, visibili & extenso in Sacramento Eucharistiæ; sed modus ille naturam substantiæ non immutat.

Ad tertiam, nego consequentiam, quia etiam si fides in Christum profit absque sumptione reali corporis Christi, hæc verò sumptio corporis non profit sine fide, fatendum tamen est, fidem simul & sumptionem realem corporis Christi, plus emolumenti spiritualis afferre suscipienti, sicut plus profuit B. Virgini fide & corpore Christum concipere, quam si sola mente per fidem concepisset.

ARTICULUS VI.

An facta sit in fide circa præsentiæ realem insensibilis quædam mutatio nono Ecclesiæ sæculo, ut fabulantur Novatores Albertinus & Claudius.

JAm suprà observatum fuit, non consentire inter se Novatores in assignando primo dogmatis præsentiæ realis authore. Blondellus assignat Anastasium Sinaitam, circa annum Christi 636. sicut & Epiphanius Diaconum VIII. sæculo in Concilio generali Nicæno II. Actione 6. Audacior Claudius contendit primum hujusce dogmatis parentem fuisse Paschasium Radbertum Corbejenis Monasterii Abbatem, in Libro, quem de corpore & sanguine Domini scripsit circa annum

annum Christi 831. ejusque doctrinam, faventibus sæculi decimi tenebris, quo scelus & ignorantia in totam Ecclesiam exundarunt, omnium animos sensim occupasse, ac tam altas egisse radices usque ad initium sæculi undecimi, ut Berengarium, qui primævam fidem [ut Claudius fingit] excitare conatus est, tanquam Novatorem & hæreticum hominem exagitaverint. En fabella qua Claudius suos detinuit ac decepit.

E contra omnes Catholici contendunt, doctrinam realis præsentiae ipsi Ecclesiae coævam esse; semper, ubique & ab omnibus admittam: unde concludunt, & Berengarium undecimo sæculo, & Lutherum ac Calvinum decimo sexto, in fide innovasse, ac merito universam in se tanquam Hæreticos Ecclesiam concitasse:

CONCLUSIO.

Fabulosa est ac prorsus impossibilis mutatio illa insensibilis, quam in fide circa Eucharistiam nono Ecclesiae sæculo factam fuisse Novatores somniant:

Probat 1. argumento generali, sed apertò ac simplici. Scilicet. Omnis in avita fide immutatio, sua novitate semper perturbat, & universam commovet Ecclesiam. Ubi primum Arius Christo, Macedonius Spiritui sancto divinitatem detrahens; Nestorius duas in Christo personas, Eutyches unam naturam contra publicam & receptam fidem prædicare tentarunt, universa statim insurrexit ac reclamavit Ecclesia; commoti Episcopi, divisi ab Hæreticis Catholici: rursus, non sine magno animorum æstu, inter illos communio excitata odia, dissidia, jurgia, coacta denique Præfatum Concilia, quibus & repressa novitas fuit, & veritas fidei asserta & vindicata. Atqui nihil tale contigisse legimus vel in Historicis, vel in aliis Scriptoribus noni sæculi, quando Paschasius Librum suum de veritate corporis & sanguinis Domini anno 831. evulgavit, & anno 844. ad Carolum Calvum direxit, cum Abbas Corbejenis electus fuit: nullus adversus illum insurrexit Episcopus; nullum Concilium, ut damnetur, convocatum; nullæ illius occasione excitatae turbæ, tumultus nulli; id verò moraliter impossibile esse judicabit quisquis vel minimum habuerit rerum humanarum usum, & ad nativam ingenii humani conditionem vel leviter attenderit; præsertim verò in mysterio Eucharistiæ, quod non ad meram fidei speculationem, sed ad usum & praxin quotidianam pertinet, sumendo, adorando. In hypothese autem Calviniana necesse est supponere, Fideles novem sæculorum tractu credidisse Christum in Eucharistia realiter præsentem non esse, sed ab illa absentem, nec consequenter adorandum: medio verò sæculo nono de repente mutatam esse fidem illam, de uno extremo transitum factum esse ad aliud extremum, à neganda scilicet præsentia reali, ad illam agnoscendam, à non adoranda Eucharistia, ad illam adorandam. Quis verò facile in animum suum induxerit, populum Christianum in rebus ad Religionem pertinentibus adeo tenacem ac fervidum, patienti ac tranquillo animo sustinuisse, se ad novam fidem novumque adorationis cultum transferri? Quis crediderit Summos Pontifices, Episcopos, Pastores universam denique Ecclesiam tunc temporis obdormisse ac siluisse?

At, inquit Claudius, mutatio illa non simul, nec splendide, sed per gradus sensim ac clanculum facta est. Quis non rideat! Paschasius simplex Monachus, Librum scribit in gratiam juniorum Saxonum, qui recens ad fidem conversi fuerant: Opus suum Varino Abbati suo Corbejensi nuncupat, tum illum recognitum dirigit ad Carolum Calvum Francorum Regem. In eo Libro novum & hætenus (ut Claudio placet) inauditum dogma præsentiae realis proponit, nemine

contradicente ac reclamante; absque ullo prævio miraculo, absque præsidio Magnatum ullo fucato doctrinae apparatu, aut conquisito discipulorum numero, absque ulla coitione ac dolo; verbo dicam, absque illis artibus & machinationibus, quæ Novatoribus adeo familiares sunt; & tamen novum illud dogma ab anno 844. quo primum evulgatur, usque ad annum 865. quo Paschasius vivere desit, ac toto sæculi decimi decursu, infinitorum pene hominum animos, Græcorum, Latinorum, reclamante nemine, placide ac pacifice pervasit & occupavit. O stupendum & nusquam auditum prodigium! Tali privilegio caruit Christianæ Religionis propagatio: caruere Apostoli virique Apostolici, tot laboribus, persecutionibus ac suppliciis ad mortemque attriti.

Imò, quod mirandum, cum Berengarius sæculo undecimo doctrinam Paschasii circa præsentiam realem ab uno duntaxat sæculo inductam cepit impugnare, undeque, fatentibus ac frementibus Calvinianis, universa reclamante Ecclesia, oppugnatus, multisque in Conciliis tanquam Hæreticus damnatus & proscriptus fuit. Quidni pariter reclamasset Ecclesia, quando Paschasius novum realis præsentiae errorem, contra fidem novem sæculorum spatio confirmatam, juxta Calvinistas, induxit? Cur tam dure exagitatus Berengarius, qui aviram, ut putat Claudius, doctrinam revocabat; & tam benigne imò & honorifice exceptus Paschasius, qui novum disseminabat errorem.

Obstabat, reponit Claudius, cæcitas, ignorantia & depravatio decimi sæculi, obscurum ac tenebrosum, si quod unquam fuit, Ecclesiae sæculum. Verum ita sit: an idcirco universa tunc temporis defecerat Ecclesia, columna illa veritatis adversus quam portæ inferi non prævalebunt; quæ errorem dissimulare non potest nec facere, iudice ipso S. Augustino Epist. 55. ad Jan. alias 119. n. 35. *Ecclesia Dei, inquit, ea quæ sunt contra fidem vel bonam vitam, nec approbat, nec tacet, nec facit.* Neque porro tenebroso illi sæculo sua defuere lumina: Romæ, Stephanus VIII. Leo VII. Marinus, Agâpetus II. Pisis in Tuscia, Theodoricus & Grimoaldus; Bergomi, Adelbertus; Fesulis, Zenobius; Casenæ, Sergius; Patavii, Petrus & Gauselinus; Veronæ, Notherius. In Germania, Colonia, Bruno; Moguntiae, Willelmus; Treveris, Henricus Hildesheimii, Bernardus & Godarius; Augustæ S. Udalricus dictus *Gemma Sacerdotum*; Magdeburgi, Adalbertus. In Anglia, S. Dunstanus, Odo Cluniacensis. In Galliis, Fulco, & alii qui labente sæculo nono & initio decimi vixere; Fulbertus Carnotensis, qui cum aliis Episcopis interfuit Concilio Aurelianensi anno 1017. in quo damnata fuit impietas nonnullorum Manichæorum, qui negabant veram esse Christi carnem in Eucharistia. Stephanus Aduensis Episcopus circa annum 950. Librum scripsit in Canonem Missæ, ubi nitide ac luculenter fidem Ecclesiae circa realem præsentiam exponit. Ea ætate florere viræ monasticæ reparatores celebratissimi, Romualdus Camaldulensium pater; Majolus, Odilo & Odo Cluniacensium primi Abbates, & alii non pauci pietate ac zelo Religionis illustres. Denique extant egregia hujus ætatis monimenta vigilantia Episcoporum in servanda disciplina; extant frequentia Concilia, leges ac statuta ad fidei & morum conservationem. Lege Tomum 9. Conc. Labb. ubi hæc omnia typis exarata reperies.

Probat 2. absurdam & impossibilem esse mutationem illam in fide circa Eucharistiam, quam Claudius excogitavit, ex perfecta consensione ac concordia Ecclesiae utriusque, Græcæ ac Latinæ, cujus invicta & illustria monumenta reperies in Opere, cui titulus, *Perpetuité de la foi Catholique sur l'Eucharistie*, quæ testimonia auxit, amplificavit & à cavillationibus Novatorum vindicavit clarissimus Renodotus, quorum omnium summam exhibet nobis Liber, cui titulus, *Apologie pour les Catholiques, adversus Juræum.*

Tom. 2. p. 142 F.

Tom. 9. Conc. Labbe

Ibi quænam sit fides Patriarchatus Constantinopolitani, Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, Maronitarum, Armenorum, Syrorum, Cophitorum, Jacobitarum, & Nestorianorum, ex certissimis illarum Ecclesiarum monumentis deprehendes. Lege & Librum Richardi Simon cui titulus, *De la creance de l'Eglise Orientale sur la transubstantiation*, nec omittendum Opus egregium Doctissimi Patris le Brun, quatuor tomis distinctum cui titulus, *Explication litterale, historique & dogmatique des prieres & des ceremonies de la Messe. Parisiis apud de Laine*. Duos tomos, secundum & tertium, insumit Author in referendis ac perillustrandis Ecclesiarum fere omnium Liturgiis, ostenditque Ecclesias Orientales, tametsi schismate vel hæresi à Romana divisas, imo inter seipsas circa nonnulla fidei capita discordes, in dogma tamen transubstantiationis & realis præsentiae Christi in Eucharistia, summa consensione omnes conspirare. Tomo tertio, dissertatione 12. integra, quasi resumens ac recolligens quæcumque antea dixerat, illarum omnium Liturgiarum, quantum ad id quod essentiale est sacrificio, conformitatem ac consonantiam demonstrat. Illustre confessionis Græcorum circa dogma catholicum transubstantiationis ac præsentiae realis argumentum profert Tomo secundo pag. 428. & sequentibus, quæ confessio à Petro Russo Patriarcha Græcis ritibus addicto, in gratiam duntaxat suorum popularium sub nomine *Confessionis Russorum* primo cusa fuerat, quam postea quatuor Græcorum Patriarchæ, Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus & Hierosolymitanus cum aliis novem Episcopis aut Archiepiscopis adoptarunt suamque fecerunt anno 1643. Quapropter cum Calvinistæ, animo explorandi quænam foret Græcorum sententia circa Eucharistiam, Confessionem Augustanam ad eos misissent, illud Jeremiæ Patriarchæ Constantinopolitani responsum habuerunt an. 1570. "Multa de vobis referuntur, quæ à nobis nullo pacto probari possunt. Ecclesiæ igitur sanctæ illud iudicium est, in sacra Cœna post consecrationem & benedictionem, panem in illud ipsum corpus Jesu Christi, & vinum in illum sanguinem virtute Spiritus sancti transire ac immutari. "Quæ fidei professio confirmata fuit à Synodo Græcorum Hierosolymitana an. 1668. & altera Bethleëmitica an. 1672. quarum authentica instrumenta asservantur Lutetiæ in Bibliotheca S. Germani à pratis, & referuntur Tomo primo & secundo Perpetuitatis fidei circa Eucharistiam.

Inde facile judicabis, quam vile sit ac continentendum testimonium Cyrilli Lucaris, qui fraudibus, quibus Sedem Constantinopolitanam invasit, & illud etiam crimen addidit, quod turpis lucri avidus, ac pecunia seductus, Batavo apud Turcas Legato hæreticam professionem privatim dederit sub nomine Ecclesiæ Orientalis: sed ipso à Sede dejecto & laqueo suffocato, successor ejus Cyrillus Beroensis in Synodo 23. Episcoporum anno 1635. anathema dixit Cyrillo dogmatizanti & non credenti panem & vinum transmutari in corpus & sanguinem Christi: quod iudicium confirmavit Parthenius Cyrilli successor in Synodo 25. Episcoporum ann. 1642. cui iudicio adhæserunt tres Patriarchæ, Alexandrinus scilicet, Antiochenus & Hierosolymitanus.

Denique perfecta illa Græcorum & Latinorum circa dogma realis præsentiae concordia inde magis elucescit, quod nec Latini Græcis, nec Græci Latinis, quoties inter illos pax & unio tentata fuit vel inita, seu Lugduni anno 1274. seu Florentiæ anno 1439. errorem circa præsentiam realem sibi mutuo expronaverint; nulla inter illos de hoc capite quæstio excitata, controversia nulla, nequidem à Photio schismatis, quod adhuc perseverat, authore: unde Latini, coram Græcis, & Græci spectantibus Latinis, suo quisque ritu; sacra

p 193 myteria pacifice celebrarunt. Eugenius IV. S. P. Florentiæ, Græcis & Latinis astantibus & simul ado-

rantibus, sacrificium Missæ perfecit. Jamdiu antea referente Eusebio L. 5. Hist. cap. 24. cum Polycarpus occasione dissidii circa diem celebrandi Paschatis Romam venisset, Anicetus S. P. in Ecclesia consecrandi munus honoris causa illi permisit. Pariter Joannes Papa I. Theodorici Italiæ Regis ad Justinum Imperatorem Legatus, à Patriarcha Epiphanio rogatus die ipsa solemnitatis Paschæ Constantinopoli Missam celebravit ann. 525. S. P. Agapetus anno 536. Constantinopoli Mennam Patriarcham consecravit in locum Anthimii, quem deposuit; quin & Vigilius S. P. sæpius in eadem Ecclesia Sacris operatus est. Plura hujusmodi alia exempla missa facimus: si autem divisi fuissent Latini à Græcis circa fidem præsentiae realis, quis credat & Latinos coram Græcis & Græcos coram Latinis, nemine reclamante ac contradicente, Sacra perfecisse, omnibus simul ex utraque parte Christum realiter præsentem adorantibus?

Probat 3. ex ipso Paschasio, quem velut Novatorem Calviniani traducunt, & ætate sua oppugnatum fuisse contendunt à Rabano, Ratramno &c.

ARTICULUS VII.

De Paschasio, Rabano, Ratramno, Joanne Scoto.

Paschasius.

Abbas Corbejensis. Proficetur ille in suo Libro, se antiquam Ecclesiæ fidem propugnare; ac mirari, quod ex rumore quodam didicerat, nonnullos esse qui clanculum contrarium docerent. *Mirror, Biblioth. PP.T.* inquit Libro 12. Commen. in Matth. "quod velint 149.668. „nunc quidam dicere, non in re esse veritatem carnis „Christi vel sanguinis; sed in Sacramento virtutem *Ibid. H.* „carnis & non carnem, virtutem sanguinis & non sanguinem; figuram & non veritatem, umbram & non corpus. Et paulo post. Audivi quosdam me reprehendere, quasi ego in eo Libro quem de Sacramentis edideram Christi, aliquid his dictis plus tribuere voluerim, quam ipsa repromittit veritas, timentes forte; quod ipsi tunc timuerunt quibus loquebatur [*Christus*] partes facere voluerim & ejus per singulos membra dividere concisa & dispersita, sicuti illi tunc putarunt qui scandalizati dicuntur, & abierunt retrorsum. "Ita Paschasius falsam suæ sententiæ nonnullorum interpretationem à se depellit.

Et in Epistola ad Frudegardum, quam versus annum 860. scripsit, eosdem obtrectatores notat ac refellit, suamque sententiam appellat, *fidem Sanctorum*; eos vero qui illam impugnant, affirmat contra ipsum Dominum & contra Ecclesiam agere. *Videat.* inquit Exp. in illud Matth. "Cœnantibus autem &c. qui contra *Ibid. p. 735. C.* „hoc venire voluerit ... quid agat contra ipsum Dominum, & contra omnem Christi Ecclesiam. *Ibidem:* „Ideo, inquit, quamvis quidam de ignorantia errent, nemo tamen est adhuc in aperto, qui hoc ita esse contradicat quod totus orbis confitetur & credit. *Paulo ante* „dixerat: Nefarium ergo scelus est, orare cum omnibus *Ibid.* „& non credere quod ipsa veritas testatur, & ubique „omnes universaliter verum esse fatentur. "Ex ignorantia igitur sive dogmatis ipsius, sive Paschasii sententiæ, nonnulli obscuri homines, in occulto, non in aperto, Paschasio contradicere ausi sunt; adeo scilicet pervulgata & communis erat ejus circa præsentiam realem fides ac doctrina, ut nemo publice ac impune contradicere auderet. Solus Berengarius, sæculo undecimo, Paschasium virum ineptum, erraticum, & erraticorum ducem appellare ausus fuit, quem Lupus Abbas Ferrariensis ea ætate vir celeberrimus, Ep. 56. & 57. appellat *dilectissimum*, & bonis omnibus amplectendum; quem seq. Engelmodus Episcopus Sueffionensis in carmine ad Rad.

Biblioth. ad Radbertum Abbatem vocat *decus & lucem mundi*,
PP. T. 14. *Ecclesia columen*, *fides fortissimum umbonem*; quem
pap. 353. Patres Concilii Parisiensis an. 845. *venerabilem fra-*
Tom. 7. *atrem* nuncupant. Scilicet convitia Hæreticorum in Ca-
Conc. p. tholicos, in laudem & commendationem doctrinæ il-
1848. lorum convertuntur.

Dices 1. Fatetur ipsemet Paschasius in laudata ad Prudegardum Epistola, sibi nonnullos adversatos fuisse; alios vero ad intelligentiam hujus mysterii à se commotos seu excitatos: tandem ibidem suum de corpore & sanguine Christi Librum examini & correctioni subjicit. *Tu autem, inquit, velim relegas libellum nostrum de hoc opere quem olim te legisse dicis: & si quid in eo deprehenderis aut dubitaveris, relegere non pigeat: Quia etsi nihil in eo legentibus dignum scripsi, quem cuilibet puero dedicavi, tamen ad intelligentiam hujus mysterii plures, ut audio, commovi.*

P. 755.
H.

Resp. ad primum, distinguo: Nonnulli obscuro nominis homines ex ignorantia, rudes & imperiti, in obscuro, non in aperto adversati sunt Paschasio, concedo, viri celebres ac noti, eruditi in scientia fidei, nego. *Quidam, inquit Paschasius Expōit. in illud Matth. Cœnantibus illis &c. loquacissimi, magis quam docti, dum hæc credere refugiunt, quacunque possunt, ne credant quæ veritas repromittit, opponunt, & dicunt nullum corpus esse, quod non sit palpabile & visibile Ecce quam bene disputant contra fidem sine fide.* Deinde adeo obscuro erant ii quibus nova videbatur Paschasii de præsentia reali doctrina, ut nonnisi ex incertis rumoribus didicisset se in aliquorum reprehensionem venisse, sicut ipsemet declarat verbis antea laudatis ex L. 12. Comment. in Matth.

Ad secundum, dist. multi Libro Paschasii excitati sunt & commoti, ad pleniorē nostri mysterii explanationem ac notitiam, concedo: excitati sunt & commoti, id est novitate doctrinæ turbati, iterum distinguo: quantum ad aliqua præsentia realis consecratoria, quæ ad substantiam dogmatis non pertinent, concedo: quantum ad substantiam ipsam præsentia realis, nego. Solutio mox fiet manifesta.

Ad tertium: Laudanda potius modestia Paschasii, quam inculanda fides, eo quod Librum suum examini subijci non recuset: quam multa enim etiam maxime attentis Scriptoribus circa mysteriorum explanationem excidere possunt non satis accurata & castigata, tamen si salva sit & integra illorum fides?

Contro-
versia cir-
ca Eucha-
ristiam
nono sæ-
culo ex-
citata.

Dices 2. Certum est nono Ecclesiæ sæculo, quo floruit Paschasius, nonnullas circa Eucharistiam excitationes esse controversias, atque Paschasium sibi adversantes expertum esse plerosque cœtaneos viros eruditos, Rabanum Maurum, Heribaldum Antissiodorensē, Ratramnum Joannem Scotum seu Erigenam &c.

Resp. dist. ant. Certum est nono sæculo nonnullas circa Eucharistiam excitationes esse controversias, incidentes & accidentales, quæ ad substantiam dogmatis realis præsentia non pertinent, concedo: essentialis, quæ pertinent ad substantiam dogmatis realis præsentia, nego.

Tria potissimum capita in controversiam venerunt, tanquam consecratoria realis præsentia: nempe.

I. An idem omnino corpus esset Christi in Eucharistia, quod è Maria Virgine natum est, cruci affixum &c.

II. An sit in Eucharistia velum aliquod, signum, figura, qua corpus Christi obtegatur; an verò ipsa species externæ sint ipsummet corpus Christi, quod idcirco dicitur videri, tangi, dentibus atteri.

III. An corpus Christi Eucharisticum corruptioni, secessui, seu dejectioni, cæterorum alimentorum more, obnoxium sit; qui fœtidus dicitur Stercoraristarum error.

Circa primum, Paschasius docuit, idem omnino *Tournelii Tom. III. P. III. De Sac. Euchar.*

corpus Christi esse in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum est, cruci affixum, à mortuis suscitatum, qua ex parte adversarios habuit Rabanum, duos Anonymos, unum quem Cellotius edidit ad calcem Historiæ Gothescalci, quemque Sigebertus & alii volunt esse Herigerum Abbatem Lobientem in Belgio; alterum vero Gemblacensem: *Florum Lugdunensem, Ratramnum, Herigerum &c. qui omnes contendebant aliud esse corpus Christi sacramentale, aliud vero naturale.* Ratio ipsis erat. 1. quia corpus Christi naturale ex purissima Beatæ Virginis Mariæ carne perfectum fuit; corpus vero Christi sacramentale fit ex pane & vino. 2. quia naturale corpus Christi certam habuit molem & extensionem, minorem quidem in puero, in adulto majorem, quæ per nutritionem incremento, per spiritum vero seu subtilioris substantiæ effluxum & expirationem decremento obnoxium fuit, donec tandem in Cælo gloriosum nulli amplius mutationi subiacet; qua profecto mole ac extensione caret corpus Christi in Eucharistia. Non ergo, concludebant, idem est corpus Christi in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum est, cruci affixum &c.

Ex altera vero parte Paschasii sententia firmis nitentibus fundamentis. 1. verbis Christi dicentis, *Hoc est corpus meum quod pro vobis tradetur, vel, traditur. Hic est sanguis meus qui pro vobis effundetur, vel, effunditur.* Ergo idem est corpus Christi in Eucharistia, quod cruci affixum fuit; idem sanguis qui effusus est. 2. autoritate veterum SS. Patrum, quos laudavimus supra Qu. Art. 4. argumento secundo ex traditione ducto pro reali & substantiali præsentia Christi in Eucharistia, qui omnes diserte profitentur corpus quod est in Eucharistia, idem ipsum esse substantia & natura, quod natum est ex Maria Virgine, affixum cruci &c. Hoc ipsum ut profiteretur, adductus fuit ipse Berengarius subscribens formulæ fidei Concilii Romani anno 1079. 3. quia unicum est corpus Christi verum ac naturale, non duplex; sicut unus est Christus, non multiplex.

Verum tota hæc disputatio in æquivoco & questione de nomine hæere visa est, nempe idem esse corpus Christi quoad substantiam & naturam, non idem quoad speciem, seu modum existendi, molem, quantitatem, circumscriptionem. Concessum erat ex utraque parte, idem esse quoad substantiam corpus Christi in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum est, cruci affixum &c. at non idem esse quoad speciem seu modum existendi. Ita hujus controversiæ nodum solvunt.

Lanfrancus in dialogo adversus Berengarium capite 18. *Verè, inquit, dici potest & ipsum corpus, quod de Virgine sumptum est. & tamen non ipsum: ipsum quidem, quantum ad essentiam, veraque naturam proprietatem & veritatem; non ipsum autem, si spectes panis vinique speciem.*

Algerus pariter L. 1. cap. 17. *Hanc, inquit, dupliciter non substantia, sed forma Sacramenti, Sancti notaverunt, quoties de corpore Christi ipsum & non ipsum dixerunt; ut ipsum secundum substantiam, non ipsum secundum formam.*

Idem est Anonymorum, quos indicavimus, sensus, mens eadem. *Jam credo patere, ait Cellotianus, quod beatus Ambrosius dixit, eandem esse, (carnem Christi) ut subaudiatur naturaliter; & Augustinus, & Hieronymus, & Fulgentius, aliud esse, ut subaudiatur specialiter. Alter verò Gemblacensis dictus sic loquitur: Sententia Ambrosii, qui dixit, quod ista caro Christi non est alia, quàm de Maria nata est, solummodo & valet, & debet intelligi, ut subaudiatur, naturaliter non est alia, quia non sunt carnes duæ. Ipsa est caro, quæ pro mundi vita offertur; ipsa, inquam, est naturaliter, ut sit tamen alia spiritualiter.*

FF

Verum

Sententia
Paschasii
de corpo-
re Christi
in Eucha-
ristia. An
idem sit
quod ex
Maria
Virgine
natum est;

Sententia
eorum
qui Pas-
chasium
impugna-
bant Mo-
menta
quibus
niteban-
tur.

Opposita
Paschasii
sententia.
Momenta
illius.

To. 10.
Conc. p.
378.

Ed. parif.
1648. p.
244.
col. 2. B.

Biblioth.
PP. T. 21.
p. 269. F.
Hist.
Gottesc. p.
245. c. 4.
Sac. 4.
Bened.
part. 2.
p. 596.

Verum, inquit, si ita est, Scriptores noni sæculi, qui Paschasium impugnaverunt, aerem verberabant; vana erat & otiosa prorsus, nihilque serium habebat tota eorum disputatio: neque enim voluit unquam Paschasius, corpus Christi, quod in Eucharistia continetur, idem esse, quoad speciem, seu existendi modum, cum naturali ejus corpore, sed tantum idem quoad substantiam; propter unionem illius cum eadem anima & divinitate Christi, unde repeti debet substantialis corporis ipsius unitas.

Resp. 1. Cum nondum ea ætate plene evoluta & cognita forent omnia præsentis realis consecratoria, & aliunde nonnulla circumferrentur ex SS. Augustino & Hieronymo testimonia, quibus asserere videbantur aliud esse corpus Christi naturale, & aliud in Sacramento, Scriptores nonnulli Paschasium reprehenderunt, quod crude ac sine ulla distinctione dixisset, idem omnino esse corpus in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum est &c. *In hoc peccavit Paschasius*, ait Herigerus c. 6. *quod de sententia Ambrosii non verbum de verbo, sed sensum de sensu expressit.* 2. Cum Paschasius dixit *Eucharistiam figuram esse simul ac veritatem*; nonnullis occasionem procul dubio dedit suspicandi, figuram, seu species externas panis & vini in ejus mente ipsum esse corpus Christi, quod videtur, tangitur, dentibus atteritur, non quidem in specie humana, sed in figura panis; adversus quam sententiam quæ nonnullos ea ætate defensores habuisse videtur, merito insurrexerunt nonnulli sæculi noni Scriptores, sive re ipsa ita docuerit Paschasius, sive ita docuisse visus fuerit: revera etenim species illæ panis & vini non sunt corpus Christi, sed illud sub se obvelatum continent; quamquam ex dicendis paulò infra ubi de Rattramno, patebit, meram hanc fuisse de nomine quæstionem, ortam ex obscura nonnullorum loquendi ratione.

Circa secundum, patet ex mox dictis responsio, & clariùs adhuc ex dicendis patebit.

Circa tertium, an corpus Christi quod in Eucharistia continetur, secessui obnoxium sit, ita ut corruptis speciebus & ipsum quoque corpus Christi corrumpatur, quæsitum aliquando fuit: quæ quidem quæstio, juxta nonnullos, videtur locum dedisse fœtido Stercoranistarum errori, cujus Amalarius Abbas primum Metensis, tum Chorepiscopus Lugdunensis accusatur à Maugui- no Tom. 2. *Vindiciarum predestinationis & gratiæ & ab Authore Perpetuitatis fidei circa Eucharistiam* T. 1. L. 8. c. 11. Fundamentum accusationis istud est. Rogatus à Guntario Amalarius, *quid fiat de corpore Domini, postquam in stomachum receptum est*, sic reposuit: *Ita sumptum corpus Domini bona intentione, non est mihi disputandum, utrum invisibiliter assumatur in Cælum, an reservetur in corpore nostro usque in diem sepulture, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum sanguine, aut per poros emittatur, dicente Domino, Omne quod intrat in os, in ventrem vadit & in secessum mittitur. Hoc solum cavendum est, ne corde juda sumam illud, & ne contemptus habeatur: sed discernatur saluberrimè à communibus cibis.*

Verum leve admodum videtur fundamentum istud impacti Amalario erroris Stercoranistarum. Varios ille modos proponit, quibus exponi potest quid fiat de corpore Christi postquam in stomachum receptum est: ex illis autem nullum adoptat aut sequitur Amalarius, ratus viro pio ac catholico sufficere, si pura conscientia corpus Christi percipiat, ac credat panem Eucharisticum non esse cibum communem, quo uno non obscure significat, celestem illam Eucharistiæ alimoniam, communialiorum ciborum sorti ac conditioni obnoxiam non esse; atque hujuscemodi quæstiones à Guntaro propositas, plus habere noxiæ ac periculose curiositatis, quam pietatis & ædificationis. Interim verò, quidquid sit de illo crasso & fœtido Stercoranistarum errore, an revera fuerit ab aliquibus nono sæculo propugnatus,

vel non; certò constare debet, tum ex hac ipsa opinione tum ex statu controversiæ quem exposuimus, falsò prorsus asseruisse recentiores Calvinianos, doctrinam Paschasii circa realem Christi in Eucharistia præsentiam, à Scriptoribus noni sæculi oppugnatam fuisse: etenim nulla inter illos de substantia dogmatis fuit quæstio, sed tantum de modo, seu de nonnullis ex dogmate præsentis realis consecrariis. Quin & ipsimet Stercoranistæ, si qui fuerunt, quod hinc non expendimus, eo ipso corpus Christi præsens esse in Eucharistia crediderunt, quo ipsum in secessum abire turpiter arbitrati sunt.

Ut verò clariùs adhuc innotescat, impugnatam à Scriptoribus noni sæculi non fuisse doctrinam Paschasii circa realem & substantialem Christi in Eucharistia præsentiam, juvat hinc aliquorum ex illis expendere sententiam.

Rabanus Maurus.

Discipulus fuit Alcuini, tum Fuldensis Monachus, demum Archiepiscopus Moguntinus ab anno 847. ad annum 856. quo mortuus est.

Baronius eum *fulgentissimum Ecclesiæ fidus* appellat; & Trithemius ait virum fuisse in omni Litterarum genere excultum.

Rabanum Maurum inter adversarios Paschasii recensent. Anonymus Cellorianus, alter Gemblacensis apud Mabillonium parte secunda sæculi quarti Benedictini pag. 592. & tertius, qui extat Tom. 12. Spicilegii pag. 39.

Verum ex mox dictis, controversia tunc temporis non versabatur circa substantiam dogmatis præsentis realis Christi in Eucharistia, sed circa modum duntaxat ac speciem; atque in eo recedebat à Paschasio Rabanus, quòd nollet corpus Christi Eucharisticum simpliciter & absolute dici idem cum ejus corpore naturali, licet idem esse quoad substantiam & naturam cum Paschasio fateretur.

Id verò constat.

I. Ex ipsismet Anonymis laudatis, qui suam de reali præsentia fidem declarant ac profitentur. *Quod Sac. 4. corpus & sanguis Domini vera sit caro verusque sanguis*, ait Anonymus Gemblacensis, *unusquisque debet credere, nosse, tenere, confiteri pariter, & incunctanter asserere fidelis.* Eo in capite consentiebat Paschasio Anonymus ille: in quo ergo discrepabat? Exponit ipse: *In eo, inquit, quod ex mente S. Ambrosii dixisset, non aliam plane esse carnem qua sumitur de altari, quam qua nata est de Maria Virgine, & passa in cruce, & qua resurrexit de sepulchro.* Hoc ipsum est quod in Paschasio reprehendit Anonymus, & à Rabano atque Rattramno improbatum pariter testatur; contenditque aliam esse carnem Christi in Eucharistia, utpote quæ vorari possit & manducari, aliam autem natam de Virgine & resuscitatam. *Præsertim, inquit, Cum illa Christicaro resurgens de sepulchro ita glorificata sit, ut jam vorari nullo modo possit.* Et ipsemet Rabanus scribens ad Heribaldum Altrissiodorensem: ait *Quidam nuper de ipso Sacramento corporis Domini non rite sentientes, dixerunt, hoc ipsum esse corpus Domini quod de Virgine natum est... idem esse quod sumitur de altari: cui errori, quantum potuimus, ad Egilonem Abbatem scribentes, de corpore ipso quid vere dicendum sit, aperuimus, quibus certe verbis manifeste patet, discordiam tunc non fuisse de substantia corporis Christi præsentis in Eucharistia, sed tantum de modo ac specie, seu de certa quadam loquendi ratione, an nempe simpliciter & absolute idem dici debeat corpus Christi in Eucharistia, quod de Maria natum est, passum cruci affixum. Seipsum non obscure exponit Anonymus Gemblacensis jam citatus: *Hæc... Magistri (Augustini) dicta, ait, si, velut nris necesse, fideliter, ferventer, diligenter, intelligenter & frequenter legeritis, manifeste cognosce-**

Apud
Cellor.
p. 547.

Amala-
rius.

Ben. p. 2.
P. 592.

Ibid. p.
593. n. 2.

Ibid.

Apud
Mabill.
Analect.
1. 4. p.
626.

Sac. 4.
Ben. p.
593. n. 3.

cognoscetis, non quidem (quod absit) naturaliter, sed specialiter aliud esse corpus Domini, quod ex substantia panis ac vini pro mundi vita quotidie per spiritum sanctum consecratur, quod à Sacerdote postmodum Deo Patri suppliciter offertur; Et aliud specialiter corpus Christi, quod natum est de Maria Virgine, in quod istud transfertur.

II. Eadem est mens, sensus idem alterius Anonymi Tom. 12. Spicil. Hæc Sacramenta, inquit, benedictione divina consecrantur, & virtute invisibili, in id quod non fuerant, convertuntur; ut olim Christo aquam in vinum convertente, & mare suis gressibus solidum reddente, quod quia spiritualiter fit, non nisi fide cognoscitur. Agnoscebant igitur illi Anonymi sæculi noni Scriptores cum Paschasio, idem esse quoad substantiam corpus Christi in Eucharistia, quod natum est de Maria Virgine, tametsi non sit idem quoad speciem seu existendi modum.

At inquires, Anonymus Cellotianus, ejusque authoritate ducti Guillelmus malmesburiensis & Thomas Valdensis, Rabanum accusant turpissimi erroris Stercoranistarum, qui certe error compati non potest cum dogmate realis præsentia: qui, enim desipiat, ut corpus Christi dicat in secessum abire, ac cæterorum ciborum communium conditioni obnoxium esse?

Resp. 1. nego min. non potest enim supponi corpus Christi abire in secessum, nisi supponatur re ipsa præsens; ergo si qui fuerunt Stercoranistæ, præsentia reali non adversabantur, quam supponebant. Hujusce erroris accusationi locum forte dedit singularis opinio eorum, qui tunc temporis videbantur dicere corpus Christi in Eucharistia nullo velo esse obductum & totum id quod videtur, tangitur, manducatur, esse ipsum corpus Christi, de qua opinione Ratramnus postea laudandus; unde facile concluditur in eorum [si vera esset] opinione, corpus Christi abire in secessum cæterorum ciborum more. Ita Humbertus, & ex eo arguit Algerus: *Ex ipsa visibili & corporali comestione, quæ Sacramento tenus fit, ajebat Algerus L. 2. c. 1. nascitur foedissima hæresis Stercoranistarum.* Sed fallitur ille; vana enim & prorsus ficta videtur illa hæresis; species quippe panis & vini dicuntur ipsum corpus Christi, non quidem naturale ac substantiale, sed symbolicum ac sacramentale, quia illud sub se continent; unde quidquid mutationis & corruptionis accidit, in ipsum signum seu symbolum, hoc est in ipsas species externas, non in corpus ipsum Christi naturale ac substantiale immediate cadere dici debet. Quis etenim adeo bardus & absurdus est, qui dicat visis speciebus Eucharisticis, se videre, tangere, ac immediate in propria & humana forma manducare corpus Christi? Totum id vere quidem ac realiter perficitur, sed mediante signo seu Sacramento.

Resp. 2. deceptum fuisse Anonymum, nec Rabani mentem satis affecurum esse, cum errorem tam foetidum Rabano affinxit. Quæstioni sibi propositæ ab Heribaldo Altissiodorensi respondit Rabanus in Epistola ad ipsum scripta, cujus partem repræsentat Mabillonius 2. parte sæculi quarti Benedictini, & quam integram refert Balusius in Appendice ad Regionem. Quæstio autem hæc erat, utrum Eucharistia, postquam consumitur & mittitur in secessum more aliorum ciborum, redeat in naturam pristinam, quam habuerat ante consecrationem. Respondet Rabanus, otiosam & superfluam esse hujusmodi quæstionem, cum ipse Salvator dixerit in Evang. *Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum mittitur.* quæ verba occasionem dedere Incusandi Rabanum foedissimi ac turpissimi erroris Stercoranistarum; at immerito prorsus; spectat enim ille dumtaxat species externas Eucharistiæ, non autem ipsum corpus Christi verum & naturale quod sub illis continetur. Id vero manifeste ostenditur ex ipso statu quæstionis propositæ ab Heribaldo, nem-

Tournelii Tomi III. P. III. de Sacram. Euchar.

pe utrum Eucharistia redeat in naturam pristinam, quam habuerat in altari antequam consecraretur. Atqui intelligi istud non potest de corpore ipso Christi, quod ante consecrationem in Eucharistia non existit, sed tantum de eo quod per consecrationem mutatur, id est de pane & vino, quorum Symbola negat Rabanus redire in pristinam naturam, quam habuerant ante consecrationem. Duo scilicet distinguit in Eucharistia Rabanus, Sacramentum, id est species externas, & virtutem Sacramenti, seu id quod sub speciebus continetur; primum non negat secessui esse obnoxium, de altero vero id nunquam asseruit. Aliud est, inquit Lib. 1. de institutione Clericorum cap. 31. Sacramentum, aliud virtus Sacramenti: Sacramentum enim ore percipitur, virtute Sacramenti interior homo satiatur. Sacramentum in alimentum corporis redigitur; virtute Sacramenti æterna vita adipiscitur.

Ratramnus.

Corbejensis primum Monachus, tum Abbas Orbacensis floruit. sub Carolo calvo, obiitque circa annum Christi 870. Librum scripsit *De corpore & sanguine Domini*, quem alii cum illustrissimo de Marca ajunt esse Joannis Scoti, ac merito velut hæreticum reprobandum; alii cum Mabillonio, ut genuinum Ratramni factum agnoscunt. Hæc autem in præsentiarum lite seposita, quæritur, an re ipsa Ratramnus Abbatis sui Paschasii doctrinam circa realem Christi in Eucharistia præsentiam, ut placet calvinianis, impugnaverit. Opus suum duas in partes distribuit in prima expendit, utrum nulla sit in Eucharistia obvelatio, figura, & signum, ita ut totum id quod in sensus occurrit, sit ipsum Christi corpus; an vero aliquid in ea secreti lateat quod oculis dumtaxat fidei deprehendi possit: de qua opinione jam diximus. In altera vero parte quærit, an Eucharistia illud idem sit corpus, quod de Maria Virgine natum est; quæ duo erant tunc temporis capita controversiæ inter Theologos excitatæ, non quidem, ut non semel dictum est, circa substantiam dogmatis realis præsentia, sed circa speciem & modum existendi corporis Christi in Eucharistia.

Mentem suam statim initio Libri aperit Ratramnus his verbis. "Quod in Ecclesia orð fidelium sumitur corpus & sanguis Christi, quærit vestrae magnitudinis excellentia, an in mysterio fiat, an in veritate? id est, utrum aliquid secreti contineat, quod oculis fidei solummodo pateat; an sine cujusque velatione mysterii hoc aspectus intueatur corporis exterius, quod mentis visus inspicat interius, ut totum quod agitur in manifestationis luce coruscat? & utrum ipsum corpus sit, quod de Maria natum est, & passum, & mortuum & sepultum, quodque resurgens & Coelos ascendens ad dexteram Patris conseat. Deinde asserit, exterius panem & vinum in specie prætendi, interius carnem & sanguinem Christi contineri; panem & vinum in Christi corporis carnem, & proprii cruoris undam spiritualiter converti, transponi; in Eucharistia Christi corpus esse, non quidem visibiliter, sed invisibiliter: figuram esse secundum speciem visibilem, at secundum invisibilem substantiam corpus & sanguinem Christi verè existere, quæ verba, & alia hujusmodi bene multa quæ addit Ratramnus, evidenter demonstrant illum catholicè omnino censuisse de præsentia reali corporis Christi in Eucharistia.

Quid ergo, inquires, & quos tam seriò refellit Ratramnus?

Resp. certissimè ab illo impugnari Paschasium, qui scripserat idem esse corpus Christi in Eucharistia, quod ex Maria Virgine natum est, passum, mortuum; aliud autem esse contendebat Ratramnus: quæ quidem controversia, ut jam observatum fuit,

tota in æquivoco & quæstione de nomine versabatur. Hinc & inde concessum erat, idem quidem esse corpus quoad substantiam, non idem vero quoad speciem & modum existendi: dubium vero est, an etiam reprehenderit Rattamnus, quod forte à Paschasio admissum putabat, nullam esse in Eucharistia figuram, nullum signum ab ipso Christi corpore distinctum, ita ut totum quod videtur exterius, sit ipsummet corpus Christi, quod idcirco in se videtur, tangitur, dentibus atteritur. Si ita de Paschasio censuit Rattamnus, procul dubio deceptus fuit, non satis intellecta ac bene perspecta ejus sententia; conceptis etenim verbis docuit, Eucharistiam simul esse figuram & veritatem: fieri autem non potest ut sub eodem respectu idem sit suimetipsum & figura & veritas. Ergo Paschasius aliquam in Eucharistia figuram, species scilicet externas panis & vini, à veritate ipsa seu substantia corporis Christi distinctam agnovit.

Verum, inquit iterum, nonne constat apud omnes, nono, undecimo & duodecimo sæculis excitatam quæstionem, utrum aliqua foret in Eucharistia figura; & utrum corpus Christi quod in ea continetur, mutationi & corruptioni obnoxium foret? Nonne Haymo Halberstadenensis Rattamno coævus, Tractatu De corpore & sanguine Domini, apud Mabillonium præfationi in secundam partem sæculi quarti benedictini n. 93. negat corpus Christi in Eucharistia ullo velo seu figura obvolvi? Nonne Abbaudus Abbas sæculo undecimo, Tractatu De fractione corporis Christi [Tomo 3. Analect. Mabillonii] contendit, id quod in altari frangitur, esse corpus Christi, rejicitque sententiam eorum, qui dicunt ipsum corpus non frangi; sed in albedine ejus & rotunditate aliquid fictitum: quod refellit tanquam absurdum: præsertim cum quis facile videat, inquit, albedinem seu rotunditatem ab ipso corpore, quod vel album vel rotundum est; separari non posse. In eadem opinione fuit Gualterius Prior S. Victoris, in Tractatu, cujus fragmentum refert idem Mabillonius eodem Tom. 3. Analect. Si ergo sæculis nono, undecimo, duodecimo & subsequen- tibus hæc opinio ab aliquibus propugnata fuit, nihil repugnat quominus adversarii, quos Rattamnus oppugnat, in eandem sententiam abiisse supponantur.

Resp. ex sola ignorance sensus, & obscuro loquendi modo Scriptorum noni & undecimi sæculi, natam videri quæstionem istam, utrum in Eucharistia sit aliqua figura seu signum, vel non. Nemo, quod sciam, simpliciter & absolute negavit aliquam esse figuram; omnes etenim fatebantur Eucharistiam verum esse Sacramentum, ac consequenter verum signum, veramque figuram: at cujus rei figura & signum dici deberet, non ita clarum erat ac perspicuum. Haymo timens ne si Eucharistiam appellaret figuram corporis, illico putaretur negare illam verum esse corpus Christi, (quia, ut ipse arguebat, nulla res sui ipsius signum & figura esse potest, quandoquidem signum à re significata distinguitur; nulla vero res distinguitur à semetipsa) docuit Eucharistiam figuram & signum esse respectu sumentium, non vero respectu corporis Christi. In corpore & sanguine Christi, inquiebat Haymo, propter sumentium horrorem, sapor panis & vini remanet & figura, substantiarum natura in corpus & sanguinem omnino conversa. Sed aliud renuntiant sensus carnis, aliud fides menti renuntiat. Igitur vel ipso Haymone judice, aliqua remanet figura in Eucharistia, hoc est remanent species externæ panis & vini, ad horrorem, inquit, suscipientium, id est ne forte horrore foret ipsa caro Christi, si in propria & naturali specie sine ullo velo sumeretur.

Non erat autem, quod timeret ille, ne si Eucharistiam diceret figuram, verum excluderet corpus Christi, ista levi ductus ratione, rem nullam sui ipsius figuram & signum dici posse. Namque mera

hæc est nominis æquivocatio: nulla quidem res sub eodem respectu sui ipsius figura esse potest, sed potest sub diverso: ita species Eucharisticæ sunt signum corporis Christi invisibilis ac latentis, non autem visibilis ac conspicui.

Non erat pariter, quod fingerent hujus ævi auctores, species ipsas Eucharisticas esse ipsummet corpus Christi, quod illis visis, disruptis, corruptis, in se videtur, frangitur, corrumpitur quod certè ita absurdum & à communi sensu alienum videtur, ut mirum sit in mentem viri alicujus cordati venire istud potuisse.

Verum dicamus quod res est, nobisque videtur, nondum satis ea ætate evolutæ ac explicatæ fuerant quæstiones, quæ ex dogmate præsentis realis emergebant; aliunde verò hujus ævi Scriptores avitæ fidei præsentis realis ita tenaciter addicti erant, ut objicientibus non nisi panem & vinum, meramque figuram corporis in Eucharistia contineri, dicere maluerint, non satis; quidem fateor, accuratè ac castigatè, signum illud seu species externas quæ videntur, & quarum corpus Christi quodammodo subjectum dici potest, esse ipsummet corpus Christi, quod sub hoc respectu dicitur videri, tangi, frangi, corrumpi, non quidem immediatè in se, seu propria humanitatis forma, sed in illis speciebus, sub quibus obvolutus & invisibilis Christus latitat, juxta istam Dialecticorum regulam, Denominationes sunt subjectorum; sicut actiones suppositorum.

Non alia certè de causa undecimi sæculi Scriptores Eucharistiam figuram appellare reformidarunt, quàm ut cum Berengario, qui meram & vacuum figuram esse asserbat, nihil sibi commune esse testarentur. Ex illa porro illorum Scriptorum sententia calvinianus error invictè revincitur, nedum confirmatur.

Ut verò ad Rattamnum jam deveniamus, cum in prima Operis sui parte sæpissimè inculcat corpus Christi esse in figura, non in veritate: appositè ad sententiam quam refellit, quamque à nonnullis propugnari existimabat, veritatem opponit rei visibilitati seu manifestationi, non figuræ inani ac vacuæ. Veritas, inquit n. 8. est rei manifesta demonstratio nullis umbrarum imaginibus obvelata, quo certè modo aperto & manifesto Christum in Eucharistia non esse probat Rattamnus oppositamque opinionem tanquam ridiculam & absurdam refellit. Namque, inquit, si secundum quosdam figuratè nihil hic accipitur, sed totum in veritate conspiciatur, nihil hic fides operatur, quoniam nihil spirituale gerit, sed quidquid illud est totum secundum corpus accipitur. Et num. 9. & 10. Exterius quidem, ait, panis, quod antè fuerat, forma præten- ditur, color ostenditur, sapor accipitur: ast interius longè aliud multò pretiosius multoque excellentius intimitur, quia cœlestè, quia divinum, id est Christi corpus ostenditur, quod non sensibus carnis, sed animi fidelis intuitu vel aspicitur, vel accipitur, vel comeditur.... Quid enim aliud in superficie, quam substantia vini conspiciatur? Gusta? vinum sapit: odora; vinum redolet: inspice; vini color intuetur. At interius si consideres, jam non liquor vini, sed liquor sanguinis Christi credentium mentibus & sapit dum gustatur, & agnoscitur dum conspiciatur, & probatur, dum odoratur. Denique nu. 49. primam Operis sui partem sic claudit: Ex his omnibus, quæ sunt hætenus dicta, monstratum est, quò corpus & sanguis Christi, quæ fidelium ore in Ecclesia percipiuntur, figura sunt secundum speciem visibilem; ac verò secundum invisibilem substantiam, id est divini potentiam Verbi verè corpus & sanguis Christi existunt: unde secundum visibilem creaturam (id est species) corpus pascunt; juxta verò potentioris virtutem substantia, fidelium mentes & pascunt & sanctificant. Cum igitur Rattamnus toties Eucharistiam appellat figuram, non inanem & vacuum intelligit, sed plenam ipsa veritate, non

Apud
Mabill.
Analect.
T. 3. p.
449.

Sæc. 4.
Ben. p. 2.
Prof. n.
93.

non quidem aperta & manifesta, sed occulta & latente.

Quantum verò ad alteram Operis partem, ubi Ratramnus adversus Paschasium probat non esse idem in Eucharistia corpus Christi, quod ex Maria Virgine natum est, passum, mortuum; patet responsio ex iis quæ paulò antè, ubi de Paschasio, differuimus; idem scilicet non esse corpus quoad speciem & modum existendi, sed idem esse quoad substantiam. Hanc suam mentem esse declarat ipsemet Ratramnus n. 72. *Non sunt ergo idem, inquit, illa namque caro, quæ crucifixa est, ossibus & nervis compacta... at verò caro spiritualis, quæ populum credentem spiritualiter pascit, secundum speciem, quam gerit exterius frumenti granis, & artificis manu consistit, nullis nervis ossibusque compacta.* Consequenter docet corpus Christi non esse corporaliter, sed spiritualiter, eo sensu quo scribit ipse Paschasius in Epistola ad Frudegardum, *Totum spirituale est, quod celebratur in Sacramento.* Spiritale hic non opponitur verò ac reali, sed visibili ac manifesto; & corporeum, seu corporaliter, non excludit substantiam ipsam corporis, sed speciem duntaxat & modum existendi corporis.

Dices: Exempla & similitudines, quibus Ratramnus utitur, ut suam de Eucharistia sententiam confirmet, nempe Baptismi, transitus maris rubri, in quo Israëlitarum baptizati dicuntur; aquæ de petra fluentis, quam biberunt; manna, quo nutriti sunt in deserto; exempla, inquam, illa non nisi meram denotant in Eucharistia corporis Christi figuram: neque enim quidquam aliud in his exemplis reperire est.

Resp. verba Ratramni appositè ad ejus intentionem seu mentem interpretanda esse: *Non ex levi sonu verborum, sed ex intentione dicentis astimanda sunt, quæ dicuntur*, ait Faundus Hermianensis Lib. 10: cap. 5. pro defensione Theodori Mopsuesteni. Adductis exemplis hoc unum intendit Ratramnus, esse in Eucharistia figuram & signum aliquod exterius, quod secundum speciem seu formam visibilem non est ipsummet corpus Christi, sicut nonnulli videbantur docere, tametsi corpus illud subse obvelatum contineat: quemadmodum in Baptismo nostro ablutio exterior, non est ipsamet interior regeneratio, sed est ipsius signum & causa; & mare rubrum, quo Israëlitarum baptizati dicuntur, aqua de petra scaturiens, quam biberunt, manna, quo nutriti sunt, spirituale aliquid significabant: *Bibebant enim*, ait Apostolus, *de spirituali consequente eos petra, petra autem erat Christus*: non quidem substantia & natura, sed figura & significatione.

in forma igitur sic respondeo: Ex Ratramno Eucharistia est figura, quomodo ablutio exterior in Baptismo, transitus maris rubri, aqua de petra fluens, manna, distinguo: quantum ad spectem visibilem & sensibilem, quod unum attendit Ratramnus, concedo: quantum ad veritatem invisibilem ac latentem, nego.

Instabis 1. Ratramnus in ea opinione fuisse videtur, Christum & aquam de petra fluentem, & manna, in veteri Lege convertisse in proprium suum corpus & sanguinem, sicut in nova convertit panem & vinum; adeoque Judæos veteres verè ac realiter manducasse carnem Christi, etsi nondum natam & bibisse sanguinem. Ita docere videtur in Libro suo *De corpore & sanguine Domini* n. 22. & 28.

Resp. si Ratramnus in eadem singulari & nova fuit opinione, sicut fert Objectio, suam de præsentia reali, ac conversione panis & vini in corpus & sanguinem Christi sententiam apertissimè confirmat, nec à Calvinistis opponi nobis potest. Si enim in veteri Lege suum proprium ac naturale corpus Judæis dedit ad manducandum & sanguinem ad bibendum, facta conversione manna in corpus, & aquæ de petra fluentis in sanguinem suum; quantò magis istud in nova Lege percipisse dicendum est?

Instabis 2. Ex eodem Scriptore n. 75. non aliter *Tournelii* Tomi III. P. III. *De Sacram. Euchar.*

vinum convertitur in sanguinem Christi, quo aqua vino mixta convertitur in sanguinem populi; atqui non existimavit haud dubiè Ratramnus aquam illam verè ac substantialiter converti in sanguinem populi. Si vinum, istud, inquit, sanctificatum per ministrorum officium, in Christi sanguinem corporaliter convertitur, aqua quoque, quæ pariter admixta est, in sanguinem populi credentis necesse est corporaliter convertatur: ubi namque una sanctificatio est, una consequenter operatio: & ubi par ratio, par quoque consequitur mysterium.

Resp. dist. maj. non aliter quoad speciem externam visibilem ac sensibilem vinum convertitur in sanguinem Christi, quam aqua in sanguinem populi, concedo: quoad rei veritatem ac substantiam, nego. A suo scopo non discedit Ratramnus: eos impugnat quos putabat in ea esse mente, corpus scilicet & sanguinem Christi in aperto sine ullo velo ac signo, visibiliter, corporaliter, sensibiliter in Eucharistia contineri: è contra, exemplo aquæ quæ vino Eucharistico admiscetur, probat non magis vinum converti in sanguinem Christi corporaliter, quantum scilicet ad speciem externam visibilem ac sensibilem, quam aqua ipsa, quæ populum adumbrat quantum ad speciem illam externam ac visibilem, quæ certè speciem suam & externam formam non mutat; atque in hoc uno stat comparatio. *Videmus in aqua*, ait ibidem Ratramnus, *secundum corpus nihil esse conversum: consequenter ergo & in vino nihil corporaliter ostensum*, id est, nihil quod modo visibili ac sensibili deprehendatur.

Instabis 3. Idem Ratramnus docet corpus Christi virtute Spiritus S. ac divini Verbi potentia esse in Eucharistia; ergo in ea non est, quantum ad substantiam & naturam.

Resp. nego consequ. virtus enim Spiritus S. & divini Verbi potentia causa quidem est effectrix stupendæ illius conversionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi; sed non est, ut ita dicam, causa formalis, quasi in hac sola virtute Spiritus S. Eucharistiæ veritas posita esset: virtus Spiritus S. est causa conversionis, conversio verò, seu præsentia realis, est terminus seu effectus illius virtutis.

Instabis denique: Ratramnus n. 37. ait, Eucharistiam appellari corpus Christi secundum quamdam similitudinem.

Resp. dist. ant. Secundum quamdam similitudinem, quæ non excludit realem præsentiam, sed tantum manifestationem, concedo: quæ excludit, nego. Ex illa autem similitudine probat Ratramnus esse in Eucharistia & species externas seu signum aliquod corporis Christi, simul & corpus ipsum sub speciebus obvolatum; ac proinde aliquid fieri in mysterio & sub obvelatione, quod probandum suscepit.

Interim ut ab omni erroris suspitione liber sit Ratramnus, observa 1. eum à Berengario, sæculo undecimo, in sui erroris patrocinium adductum non fuisse. 2. Magdeburgenses Lutheranos Librum Ratramni sibi adversari confessos fuisse. 3. Doctores Lovanienses in Indice expurgatorio Belgii anno 1571. nihil in eo Libro reprehensione dignum judicasse, nisi subobscura quædam verba, similitudines quasdam non satis accuratas, & quasdam sententias ineptæ expositione donatas. In Indicem tamen Librorum prohibitorum reiectus est, sive quia nomen authoris non præferebat; sive quia multi Librum hunc Joanni Scoto adjudicabant; sive denique quia à Lutheranis primum in lucem editus fuit.

Joannes Scotus

Scotus à Scotia, unde oriundus erat; Erigena seu Hibernus etiam dictus, quia Scotia apud veteres *Hiberniam* significat, *Eri* quippe & *Erim* patria seu vernacula illorum lingua Hiberniam designat. Librum ille scripsit de corpore & sanguine Domini, qui amplius non superest, adversus Librum Paschasii, in quo dogma realis præsentiae Christi ac conversionis substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quod Paschasius tam luculenter confirmaverat, primus omnium ille impugnando aggreditur; Contenditque Sacramentum altaris non esse verum Christi corpus ac sanguinem, sed solam illius corporis memoriam & figuram. Exinctam ferè Joannis Scoti memoriam & doctrinam excitavit undecimo sæculo Berengarius; hunc enim, ut jam observatum fuit, in sui defensionem laudabat, non ipsum Paschasium. Adversus Scoti novitatem insurrexerunt, Hincmarus Tract. de prædestinatione c. 31. Andrevaldus quidam, qui Librum scripsit *De ineptiis Scoti*, Tom. 12. Specilegii; Patres Concilii Vercellensis, anno, 1050. qui Librum Scoti flammis ulticibus comburendum tradi jusserunt, ac Berengarium damnarunt, quod Libro illo uteretur in sui erroris confirmationem; Nicolaus I. S. P. qui Scotum Romam evocavit; Gallia universa, cui suspectus adeo fuit Scotus, ut ea derelicta, in Britanniam recipere se coactus fuit; ne justam erroris sui pœnam subire cogeretur.

Albertinus L. 3. de Eucharistia, & post ipsum Claudius, Joannem Scotum confundunt cum Joanne Abbate Æthelingenſi, quò præceptore ac magistro, propter summam viri eruditionem ac pietatem, usus est Angliæ Rex pius Alfredus. Ex ista personarum confusione speraverunt ex fama & laude istius, doctrinam alterius velut sanam commendari posse. Equior sanè Banagius Scotum Hybernum cum Abbate Germano, Laicum cum Monacho & Sacerdote, virum doctum & Catholicum cum homine imperito & multis erroribus implicato, confundi non debere judicavit.

Ex dictis hætenus sexto & septimo Articulis evidense est, non Paschasium Radbertum, sed Joannem Scotum Erigenam ejus adversarium, innovasse circa fidem præsentiae realis. Ab omnibus Catholicis summo in honore semper habitus est Paschasius; à Patribus Concilii Parisiensis anni 845. *Venerabilis frater* appellatur, in cujus gratiam privilegium Monasterio Corbejensi concedunt. In Conciliis Carisiaco I. & II. quibus Hincmarus præfuit, Valentino, Lingonensi, & Tullensi, nullus fidem Paschasii accusavit; è contra plures adversarium ejus Joannem Scotum velut Novatorem proscripserunt.

QUESTIO III.

De modo præsentiae Christi in Eucharistia, seu de transubstantiatione.

Superiori Quæstione adversus Calvinistas veram, realem ac substantialem corporis Christi præsentiam in Eucharistia vindicavimus; nunc convertimur adversus Lutheranos, qui hac admissa reali præsentia, nullam fieri transmutationem substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi, sed utramque substantiam simul remanere contendunt. Tum verò præsens Quæstio affinis ac cohærens est præcedenti, ut iisdem momentis stet, iisdemque ferè impugnetur argumentis. Eam in tres Articulos distribuemus.

Primus erit de nomine transubstantiationis, ejusque antiquitate & necessitate; variisque tum erroribus quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tum opinio-

nibus Scholæ, in eo dogmate exponendo; sine præjudicio fidei.

Secundus de veritate dogmatis catholici.

Tertius, de mente S. Chrysostomi, Theodoretii, & Gelasii. S. Pontificis circa transubstantiationem.

ARTICULUS I.

De nomine transubstantiationis, ejus antiquitate & necessitate, variisque tum erroribus, quibus dogma catholicum impugnatum fuit, tum opinionibus Scholæ in eo exponendo.

Pervulgata est Novatorum calumnia, & nomen, & dogma nomine transubstantiationis expressum, recens inventum esse, ab Innocentio III. in Concilio IV. Lateranensi anno 1215. primum excogitatum & inventum,

Verum jam diu est, ex quo Hæretici novitatis incusare non erubescunt voces illas, quibus errores suos apertè deregi & invictè revinci sentiunt. Sic olim Ariani vocem *ἰμᾱσιον*, velut novam & peregrinam, imò tanquam periculosam rejecerunt, quibus rectè dicebat S. Athanasius L. de decretis Synodi Nicænæ, *Etiamsi ipsæ voces ita in Scripturis non extent, sententia tamen quam continet, verè ex Scripturis habetur.*

I. I. p. 227. A.

Et si igitur tam recens foret nomen *transubstantiationis*, ac fingunt Novatores, non idcirco tamen explodendum ac rejiciendum, cum dogma per illud significatum antiquum sit & ipsi Ecclesiæ cœvum; atque nomen ipsum dogmati exprimendo & omnibus fraudibus Hæreticorum præcavendis idoneum maxime sit & accommodatum.

Verum, ne illud quidem concedimus, quod volunt Novatores, nomen *transubstantiationis* ante annum 1215 incognitum fuisse.

Legitur enim in antiqua fidei professione Tholosanorum hæreticorum sive Albigensium, quæ refertur in Litteris Petri Cardinalis, tituli sancti Chrysogoni, Apostolicæ Sedis Legati, datis an. 1178. quas exhibet Baronius Tom. 12. Annalium ad prædictum annum n. 28. in qua professione fidei dicitur, *per ministerium Sacerdotis & virtutem verborum, quæ à Domino prolata sunt, panem & vinum in corpus & sanguinem Christi verè transubstantiari.*

P. 717. n. 31. E.

Legitur in Epistola Gaufredi ad Episcopum Cardin. Albanensem, apud eundem Bar. eodem Tomo ad an. 1188 n. 34. p. 795.

Legitur apud Stephanum Eduenssem Episcopum, qui floruit, juxta Possevinum, Bellarminum & alios, an. 950. vel, ut aliis placet anno 1160. in Tractatu de Sacramento altaris cap. 13. ubi sic loquitur: *Oramus ut cibis hominum fiat cibus Angelorum, scilicet ut oblatio panis & vini transubstantietur in corpus & sanguinem Jesu Christi.*

Biblioth. PP. To. 20. pag. 1878.

Legitur apud Petrum Blesensem Bathoniensem in Anglia Archidiaconum, qui floruit tempore Alexandri III. circa an. 1160. obiisse creditur an. 1200. Epistola 140 ait: *pane & vino transubstantiatis, virtute verborum cœlestium, in corpus & sanguinem Christi, accidentia, quæ prius ibi fuerant, sine subjectore manere.*

Ed. Paris. 1669. p. 219. col. 1.

Apud Authores verò priorum sæculorum, etsi nomen *transubstantiationis* totidem conceptis syllabis non legatur, idem tamen sensus redditur per alias voces quas usurpant, nempe *conversionem*, *mutationem*, *transmutationem*, *transselementationem*, *substantialem transmutationem*, quo postremo loquendi modo usi præsertim sunt qui adversus Berengarianos scripsere, ut Algerus, Guitmundus, Durandus Troarnensis Abbas &c.

Apud Græcos idem significat *μετεμορφωσις*, quod apud Latini

Latinostransubstantiatio; & sicut veteres Latini nomine transubstantiationis usi non sunt, sed æquivalentibus, ita & Græci veteres non μετασυστοιχησιν semper dixere, sed μεταβολήν, μετατοίωσιν & similia; quæ etsi generatim quamlibet conversionem & mutationem significant, ex subjecta tamen materia Eucharistiæ, circumstantiis, ac exemplis quæ usurpantur, substantialem indicant conversionem.

Idcirco vero neque Latini transubstantiationem, neque Græci μετασυστοιχησιν dixere, quia, ut plurimum essentia & *ousia* apud illos usurpabatur non pro ipsa interiori natura & essentia, quæ primum est rei constitutum, sed pro exterioribus ac sensibilibus proprietatibus & accidentibus, quæ cum in Sacramento Eucharistiæ post consecrationem eadem remaneant, quæ erant antea, ut ex sensibus judicari facile potest, non dicebatur facta naturæ mutatio, ne forte hoc loquendi modo innuerentur, symbola mutata esse, quæ revera non mutantur, sed eadem remanent.

Significat igitur apud nos nomen transubstantiationis, conversionem, seu transmutationem unius substantiæ in alteram, adeoque totius substantiæ panis & vini conversionem in substantiam corporis & sanguinis Christi in mysterio Eucharistiæ, solis remanentibus speciebus.

Jure ac merito, imo & necessario vocem hanc usurpavit & consecravimus Ecclesia, ut docet Concilium Tridentinum Sess. 13. c. 4. ad præcludendam Hæreticis Lutheranis & Calvinistis omnem elabendi & tergiversandi viam; id enim juris habet Ecclesia, ut novis erroribus, nova, non quidem dogmata, sed vocabula iis exprimendis ac revincendis maxime accommodata usurpet. Sic adversus Arianos vocem *ὁμοούσιον*; adversus Nestorianos *θεοτοκον*, tanquam symbolum ac tesseram veræ & Catholicæ fidei, opposuit.

Errores circa transubstantiationem.

Triplex generatim modus excogitari potest quo Christi corpus vere ac realiter præsens fiat in Eucharistia.

Primo, per impanationem.

Secundo, per consubstantiationem.

Tertio denique, per transubstantiationem; qui solus verus est, & ad fidem pertinet.

Impanatores.

Impanatio est unio hypostatica Verbi cum pane, ita ut sicut Verbum æternum caro factum est uniendo sibi unione personali humanitatem, non eam mutando aut destruendo, ita quoque Christus per consecrationem, veluti per novam quamdam Incarnationem, panem assumpsit, & cum eo intime conjunctus est in Eucharistia.

Si Guitmundo credimus, nonnulli Berengarii discipuli, cum magistro suo, impanationem videntur admisisse. *Rectis*, inquit ille L. 1. de veritate corporis & sanguinis Christi. *Ecclesia rationibus cedentes, nec tamen à stultitia recedentes, ut quasi aliquo modo nobiscum esse videantur, dicunt ibi corpus & sanguinem Domini revera, sed latenter contineri, & ut sumi possint, quodammodo (ut ita dixerunt) impanari. Et hanc ipsius Berengarii subtiliorem esse sententiam ajunt.*

Algerus, primum Scholasticus Leodiensis, ac postea Cluniacensis Monachus, qui initio sæculi duodecimi floruit, in Prologo Libri de Sacramento corporis & sanguinis Domini, testatur quosdam tunc temporis fuisse Impanatores. *Alii*, inquit, *dicunt panem non solum Sacramentum, sed in pane Christum quasi impanatum, sicut Deum in carne personaliter incarnatum.*

Cardinalis Bellarminus L. 3. de Sacramento Eucha-

ristiæ c. 11. hujus impanationis primum authorem facit Rupertum Abbatem Tuitiensem, qui initio duodecimi sæculi extremum diem obiit: sed eum ab hoc errore vindicat, edita ex professo apologia, Pater Gerberon Monachus Benedictinus.

Joannes quidam Parisiensis, hanc panis cum Verbo hypostaticam unionem impugnans, aliam excogitavit, referente Thoma Waldensi Tom. 2. de Sacramentis c. 65. Scilicet docuit ille, Christum assumpsisse panem mediante corpore humanitatis, ut parte, id est quatenus corpus accipitur pro parte hominis, non pro toto homine; ita ut panis proxime uniatur corpore humanitatis Christi, & illo mediante ipsi Verbo; quam opinionem se legisse testatur Waldensis in Opusculo illius Joannis Parisiensis. Idcirco autem dixit Christum assumpsisse panem, mediante parte hominis, non mediante toto, inquit Bellarminus L. 3. de Euch. c. 11. *ne admittere cogereetur Deum esse panem.*

Ibid. p. 237. C.

Lutherus Lib. de captivitate Babylonica, etsi clarè ac distinctè hanc impanationem non doceat, iis tamen exemplis ac loquendi formulis nonnunquam utitur, quæ ipsam non obscurè insinuant. Aliquando enim dicit, *corpus Christi esse cum pane, sicut ignis in ferro candente*: aliquando dicit, *corpus Christi esse in pane, sub pane, cum pane*: aliquando ait, veram esse hanc propositionem, *Panis est corpus Christi*, propter unionem panis cum corpore; sicut vera est illa, *Christus homo est Deus*.

Vulgò tamen Lutherani, teste Kemnitio in secunda parte Examinis Conc. Trid. ad caput 4. Sess. 13. hanc hypostaticam panis cum Christo unionem rejiciunt. Solus ferè Oziander, famosus inter Lutheranos, eam propugnavit, cum dixit veram esse istam propositionem, *Hic panis Deus est*. Ita refert Melancthon L. 2. Epistola 447. p. 410.

Consubstantiatores.

Consubstantiatores dicuntur ii, qui utramque panis & corporis Christi substantiam in Eucharistia consociant & conjungunt. Tales fuere.

Berengarii nonnulli, teste Guitmundo antea citato. Unde in formula fidei cui subscribere coactus est Berengarius in Synodo Romana sub Gregorio VII. an. 1079. dicitur: *Confiteor panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacrae orationis, & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi*: quæ sane verba, substantialiter converti, directè opponuntur errori consubstantiationis.

Eodem Guitmundo teste, L. 1. & 3. in fine, nonnulli inter Berengarii impugnatores exultimarunt, eam Eucharistiæ partem quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in Christi corpus, sed panem merum remanere: alii dicebant, panem converti quidem tempore consecrationis in corpus, tempore verò distributionis, cum indignus acciperet, restitui panis substantiam, ac corpus Christi recedere. Verum, ne quid dissimulemus, non videntur ii propriè inter Consubstantiatores numerandi, uti fecit Bellarminus; sed inter eos, qui negarunt corpus Christi verè & realiter sumi ab indignis.

Durandus in 3. dist. 11. q. 4. distinguit inter formam & materiam panis Eucharistici, asseritque virtute consecrationis formam quidem panis converti in corpus Christi, non ipsam verò panis materiam, quæ subitò & virtute divina unita cum anima & divinitate Christi, fit materia corporis ipsius: eo ipso modo, quo in nutritione corporali non mutatur panis materia, sed quæ ante nutritionem erat materia panis, post nutritionem fit materia carnis hominis; non quidem recedente priore materia, sed nova duntaxat accidente forma. Quo exemplo humanæ nutritionis utitur Durandus post S. Joan. Damasc. quem laudat.

Opinio Durandi P. 319. n. 5.

Durandi sententiam hæreticam appellare non dubitat Bellarminus L. 3. de Euch. cap. 13. maxime postquam Conc. Trid. Sess. 13. Can. 2. expresse definivit, *fieri conversionem totius substantia panis in corpus, & totius substantia vini in sanguinem*. Totam substantiam dicit Concilium, non partem, non solam formam; ergo & materiam ipsam, quæ procul dubio substantiæ pars est, totam converti supponit. Ergo Concilio manifeste contradicunt, qui sententiam Durandi etiamnum tueri ac propugnare non sine gravi temeritate aggressi sunt, qualis imprimis extitit Petrus Cally Cadomensis Pastor, in Opere gallico cui titulum fecit, *Durand Commente*, quod ab Illustrissimo Episcopo Bajocensi gravi censura, cui se subjecit dictus Petrus Cally, statim notatum fuit die 3. Martii an. 1701. multis ex illo extractis & damnatis propositionibus. Nonnulli ætate S. Thomæ errorem Durando extremè oppositum propugnarunt, nempe post consecrationem remanere formam substantialem panis. Ita refert Doctor Angelicus 3. p. q. 75. art. 6.

Denique Lutherus extinctam ætate sua Consubstantiatorum doctrinam excitavit in Libro de Capt. Babyl. an. 1520. verum in ea propugnanda varius & inconstans fuit. Aliquando liberum unicuique permittit, quod vellet sequi, cum nihil ea de re credendum fides præscribat. Aliquando verò, ut in responsione ad Henricum VIII. Anglorum Regem, ait transubstantiationem esse blasphemiam & impietatem. Subinde tamen quibusdam Ecclesiis Italiæ permisit, ut crederent panem & vinum transubstantiari in corpus & sanguinem Christi. Ita colligitur ex Epistola Melancthonis data anno 1543. id est, annis 12. post datam ad Henricum VIII. responsionem. Lege de hisce variationibus eruditissimum Illustrissimi Meldensium Episcopi Opus, Tom. 1. pag. 53.

Ex intima unionem panis Eucharistici cum corpore Christi, & corporis cum Verbo, nata est opinio eorum, qui dixerunt corpus Christi, quemadmodum & Verbum ipsum, esse ubique, inde dicti Ubiquistæ. Quem errorem amplexi fuere Brentius, Matthias, Illyricus, & alii.

Opiniones Scholæ.

Eti de dogmate ipso consentiant inter se Scholæ Doctores, in duobus tamen maximè discordes sunt.

P. 318.

I. Circa vim probationis ex Scripturis. Sunt enim, qui existimant dogma nostrum ex Scripturis probari vix posse, sed propter solam Ecclesiæ definitionem esse credendum: quia, juxta Durandum in 4. dist. 11. q. 1. n. 15. vera significatione verborum consecrationis integrè servata, manere potuit substantia panis & vini, & reddi vera enuntiatio ratione solius præsentia corporis & sanguinis Christi. Et ita licet non esset vera enuntiatio, *Hoc est corpus meum*, demonstrato pane & vino; esset tamen vera, demonstrato corpore & sanguine Christi. Neque enim necesse est, ut pronomen *hoc*, demonstrat substantiam panis & vini, si quidem & nunc nondemonstrat accidentia illius, sed corpus & sanguinem Christi sub illis contentum. Durando subscribunt Paludanus in 4. dist. 21. q. 2. art. 1. n. 24. Ochamus in 4. q. 6. columna 2. Biel in Canonem Missæ, Scotus in 4. dist. 11. q. 3. De Alliaco in 4. q. 6. art. 2.

Immeritò porro Novatores ista nostrorum opinione abutuntur, ut probent subleſtam apud illos fuisse dogmatis transubstantiationis fidem: quasi Ecclesiæ Traditio ac definitio apud illos vim probationis certam & invictam ad dogma confirmandum non haberet; & sola Scriptura iudex controversiarum audienda foret.

Quòd si nonnulli ex nostris hic peccarunt, ut Durandus, qui putat materiam panis remanere facta consecratione, non omnibus Scholæ Magistris peccatum

illud imputari debet: atque immeritò prorsus Kemistius dubium ac incertum circa præsentem controversiam nobis exhibere conatur Magistrum Sententiarum L. 4. dist. 11. non enim de ipso dogmate dubius est, sed de modo, seu nomine, quo deberet appellari conversio illa mirabilis panis & vini in corpus & sanguinem Christi; an formalis dicenda sit, an substantialis: nondum quippe certum ac determinatum nomen huic dogmati exprimendo consecraverat Ecclesia, sicut factum est in Concilio Lateranensi IV. an. 1215. Petrus autem Lombardus jam obierat an. 1164.

II. Supposito dogmate, de modo seu via illud exponendi, summa est discordia. Durandus loco citato non obscure significat, communem Theologorum sui temporis sententiam fuisse, "conversionem panis in corpus Christi differre à creatione & annihilatione, & transmutatione naturali. A creatione quidem, quia illa fit ex nihilo, non autem ista conversio, sed habet substantiam panis pro termino à quo: ab annihilatione vero, quia illa non habet terminum ad quem positivum, sed purum nihil; hæc autem habet terminum ad quem positivum, scilicet corpus Christi: à transmutatione vero naturali dixerunt eam differre, quia omnis transmutatio naturalis habet subjectum commune; hæc autem conversio nullum habet commune subjectum." P. 319. n. 1.

Cardinalis de Alliaco sæculo decimo quinto scribens in 4. dist. 6. art. 11. varias sui temporis circa modum quo Christus in Eucharistia præsens est opiniones refert. "Licet, inquit, Catholici concordaverint in hoc, quod corpus Christi sit in Sacramento, circa modum ponendi fuerunt diversæ sententiæ. Prima, quod substantia panis sit corpus Christi; secunda, quod non remanet substantia, sed reducitur in materiam per se stantem, vel aliam formam recipientem, & hoc sive in eodem loco, sive in alio & corpus Christi coexistit accidentibus panis: & hæc opinio non potest reprobati, nec per evidentem rationem, nec per autoritatem cogentem. Tertia fuit, quod remaneret substantia panis. Quarta & communior est, quod substantia panis non remanet, sed simpliciter desinit esse." Quam postremam opinionem amplecti se fatetur ibidem De Alliaco.

Dissentiunt non minùs, tum circa naturam actionis, per quam panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi: an scilicet actio illa sit annihilatio panis, & nova reproductio corporis Christi; an tantum simplex adductio rei jam productæ, & novus duntaxat conservationis illius modus; tum circa terminum illius actionis; an nempe sit ipsum corpus Christi, an modus aliquis ab eo distinctus; an intrinsecus sit, vel extrinsecus. Ipsa ætate Magistri Sententiarum excitatas fuisse ejusmodi scholasticas opiniones, colligimus ex ipsius Lib. 4. dist. 11. In ipso quoque Tridentino Concilio inter Franciscanos & Dominicanos litem de illis subortam fuisse novimus ex Historia illius Concilii, quod pro more suo, intactis Scholæ opinionibus, quod fidei erat tantum definivit adversus Lutheranos & Calvinistas. Vasques 3. parte qu. 75. disp. 181. cap. 1. de ejusmodi quæstionibus sapienter ait, *recentiores Scholasticos quo magis ab iis se extricare conati sunt, eò majoribus difficultatibus se implicasse. Ex quo etiam, inquit, effectum est, ut mysterium fidei nostra non modo difficilius ad explicandum, sed etiam adversariorum nostrorum argutiis & cavillationibus magis expositum fuerit*. Sic ille liberè & candidè declarat mentem suam circa ejusmodi quæstiones Scholæ, quæ mysteriorum rationes & modos explanare volunt. Unde satius esset cum Magistro loco mox citato respondere, *Si quis modum, quod fieri possit, quærit, breviter respondeo: Mysterium fidei credi salubriter potest, investigari salubriter non potest*. To. 3. p. 147.

ARTICULUS II.

De veritate Catholici dogmatis circa transubstantiationem.

CONCLUSIO.

Mirabilis ac planè singularis fit, per verba consecrationis, totius substantiæ panis & vini in substantiam corporis & sanguinis Christi conversio seu transubstantiatio.

Probatur I. verbis ipsis institutionis Matth. 26. v. 26. *Hoc est corpus meum*. Hæc enim verba, vel nullam mutationem important, vel metaphoricam tantum, vel realem & substantialem: primum negant Calvinistæ, qui mutationem saltem virtutis & efficaciæ agnoscunt: secundum negant Lutherani, qui verè & realiter, non figuratè duntaxat, Christum præsentem esse in Eucharistia contra Calvinistas contendunt. Restat igitur ut realis & substantialis mutatio significetur per ista verba, *Hoc est corpus meum*. Et verò Calvinus Lutheranos premens, agnoscit verba institutionis proprio & obvio sensu intellecta necessariò transubstantiationem inferre. De Papistis, inquit in refutatione consensus Orthodoxorum, non loquor, quorum tolerabilior, vel saltem magis verecunda est doctrina. . . . Si opinio ex his duabus eligenda esset, mallet nos præsentiam Christi sub speciebus & accidentibus credere, quam cum Zuinglianis veram & realem præsentiam, contra tam aperta Christi verba negare.

Confirmatur: Quia quod Christus sub speciebus panis & vini Apostolis suis dedit, dixit *esse corpus suum*, non aliud; igitur est solum corpus, non panis simul cum corpore.

Probatur conseq. In ista propositione, *Hoc est corpus meum*, pronomen demonstrativum, *hoc* unam duntaxat corporis Christi substantiam denotare potest, non panem. Namque si denotaret panem, id ita esset, vel quia panis est figura corporis Christi: vel quia panis est revera corpus Christi; vel quia panis unione hypostatica cum Christi corpore unitur; vel quia panis localiter in se continet corpus Christi: atqui omnes isti sensus falsi sunt; superest igitur, ut pronomen *hoc* demonstrat solum corpus Christi.

Minor probatur.

I. Panem meram esse figuram corporis Christi, negant Lutherani adversus quos hæc disputamus.

II. Panem revera esse naturale corpus Christi, non minus iidem negant: est enim absurditas non ferenda, quam soli Manichæi excogitare potuerunt.

III. Panem hypostaticè seu personaliter uniri cum Christo, iidem Lutherani vulgò negant, & quidem merito: tum quia impossibilis est, ut aliàs in Tractatu de Incarnatione docuimus, unio personalis Verbi cum creaturis inanimatis: tum quia ex illa unione personali sequeretur, quemadmodum in Incarnatione, mutua idiomatum communicatio; & sicut verum est dicere, Deus est homo, & homo est Deus, loquendo de Christo; ita quoque dici posset, demonstrando panem Eucharisticum, Panis est Christus, & Christus est panis, & quidem sensu vero & proprio quem infert unio personalis: atqui nemo est qui non sentiat absurditatem potestatis illius propositionis.

IV. Superest igitur ultimus sensus, nempe panem ideo appellari corpus, quia continet in se corpus Christi, quem revera sensum urgent Lutherani, variisque exemplis conantur illustrare: sic de ferro candente rectè dicitur, Hic est ignis, quamvis quoque hic sit ferri substantia: de dolio continente vinum, rectè quoque dicitur, Hoc est vinum. Pariter, ait Durandus antea citatus, licet in Eucharistia, præter corpus Christi sint acci-

dentia, tamen simpliciter vera est ista propositio: *Hoc est corpus Christi*. Ergo, inquit Lutheranus, vera quoque est illa propositio, tametsi præter corpus Christi adsit quoque panis substantia.

Verum quartus ille sensus non minùs absurdus est ac falsus; quia nempe, ut diximus antea inter probationes præsentiae realis, panis neque ex natura sua, neque ex hominum usu atque instituto destinatus est ut rem aliquam tanquam vas & locus contineat aut significet: communem igitur sermonis usum legemque invertisset Christus, si priùs non monitis Apostolis, ex abrupto dixisset iis, demonstrando panem, *Hoc est corpus meum*, & significare voluisset, panem esse tantum quasi vas quoddam ac locum, in quo corpus suum inclusisset. Unde enim istud vel minimum subodorari potuissent Apostoli? Perinde esset ac si quis in pane aurum v. g. occultè includeret, & repriùs non declarata, palam & ex abrupto diceret, *Hoc est aurum*. Quis loquentem intelligeret; aut potius quis non irrideret?

Neque dicas, satis admonitos ac præparatos fuisse Apostolos, quando Christus Joan. 6. dixit: *Panis quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita*. Namque ex iis verbis inferre potius debuerunt, & re ipsa intulerunt Apostoli, panem non quidem futurum esse vas aut locum, in quo corpus Christi includeretur: non enim ait, *Panis quem ego dabo, carnem meam continet* aut *continebit*; sed, *Panis, quem ego dabo, caro mea est*: quod certè verbum substantivum, *est*, non sumitur ed loci neque pro *significat*, neque pro sola realitate virtutis & efficaciæ, ut vel ipsi concedunt Lutherani: necesse igitur est, ut sumatur sensu realis & substantialis præsentiae corporis Christi. Porro, ex dictis sæpius, panis non potest esse verum natura & substantia corpus Christi, nisi per sui conversionem & mutationem in ipsum corpus.

Hinc aperta est ac manifesta disparitas exemplorum, quæ adducunt Lutherani. Ferrum candens, v. g. ignem populariter vocamus, quia omnes ejus partes ignis undequaque pervadit; & quamvis tota ferri substantia in ignem non convertatur, ita nihilominus comparati sumus, ut illud ignem appellemus, quod ignis proprietates tam altè imbibit; neque ullum inde time-ri debet aut erroris aut fraudis periculum. Pariter dolium, lagena, crumena &c. ex usu recepto destinantur ad continendum vinum, aurum vel argentum; unde demonstrando dolium vel lagenam rectè dicitur, *Hoc est vinum*; id est, quod continetur in isto vase, vinum est: pariter demonstrata crumena, *Hoc est aurum vel argentum*.

Patet etiam responsio ad exemplum accidentium, quod affert Durandus. Namque I. facile potest retorqueri adversus Lutheranos, in hunc modum: Nulla fit mutatio in accidentibus Eucharisticis; ergo nulla omnino, nequidem per accessionem seu compræsentiam localem corporis Christi in pane. Consequentiam hanc non admittent haud dubiè Lutherani, neque etiam nos istam, etsi maneant accidentia, tamen vera est simpliciter ista propositio, *Hoc est corpus meum*; ergo non minùs vera foret, etsi remaneret panis substantia. Quid ita? quia pronomen, *hoc*, in hac propositione, *Hoc est corpus meum*, non demonstrat accidentia, quæ corpus Christi nec sunt, nec dici possunt; at si præsens esset panis substantia, pronomen *hoc* illam demonstraret; & ita demonstrando panis substantiam, dici posset, *Hoc*, nempe substantia panis, est corpus Christi, quod certè falsum est: substantia enim panis non est corpus Christi, sed mutatur in corpus Christi; accidentia verò nullo modo mutantur, sed remanent eadem quæ ante consecrationem.

Multa alia ex parte accidentium illorum opponunt Lutherani, quæ nos suprâ retulimus & solvimus.

Probatur 2. ex SS. Patribus, ac constanti Ecclesiæ Traditione.

Necesse

Necesse non videtur, ut hic diu immotemur in describendis ac referendis SS. Patrum testimoniis: quæ enim pro fide præsentia realis antea laudavimus, eadem & dogma transubstantiationis invictè demonstrant. Namque.

I. Illud evincunt quotquot ajunt panem Eucharisticum non esse panem communem, sed esse Christi corpus, & quidem verum, proprium, naturale, quale natum est ex B. Virgine; cruci affixum, & pro nobis mortuum. Ita SS. Ignatius Epistola ad Smyrnicos, S. Irenæus L. 5. c. 2. Justinus Apolog. 2. Tertul. L. 4. contra Marc. cap. 40. Cyprianus Epistola 63. & 54. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 4. mystag. Ambrosius L. 4. de Sacramentis cap. 4. & Lib. 6. cap. 1. Aug. Serm. 71. alias 11. de verbis Domini, Greg. Nyssenus Oratione catechetica cap. 37. Hilarius L. 8. de Trinit. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Cyrill. Alexandrinus Epistola ad Nestorium. Horum omnium verba laudavimus argumento primo & secundo pro fide præsentia realis. Consule. Porro, non potest panis verum esse corpus Christi, nisi per sui conversionem in corpus; quamdiu etenim manet in substantia panis, nonnisi figuratò ac metaphorico sensu corpus Christi dici potest: attamen Christus sensu verò, reali & substantiali dixit, *Hoc est corpus meum*.

II. Ad idem dogma transubstantiationis demonstrandum faciunt, quotquot asserunt Christum de pane, vel panem fecisse corpus suum. Ita Tertullianus L. 4. contra Marc. cap. 40. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 1. mystagógica, S. Ambrosius L. 4. de Sacramentis cap. 4. S. August. Serm. 87. de diversis, quem laudat Beda in c. 10. 1. ad Corinthios. Denique omnes veteres Liturgiæ orationem continent, in qua Sacerdos à Deo postulat, ut dona sancta seu oblata corpus Christi efficiat: portò non aliud esse potest sanus & legitimus sensus, quàm mutationis & conversionis; ut scilicet Deus virtute sua oblata dona, panem nempe & vinum, transmutet & convertat in substantiam corporis & sanguinis sui.

III. In eundem sensum conspirant, qui profitentur, post verba Christi non superesse naturam seu substantiam panis, tametsi aliter sensus judicent, quibus credendum non est: atque prodigium illud aliis divinæ potentia miraculis confirmant, in quibus mutatio reperitur, non accidentaliter modò, sed substantialis. Ita S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi quarta mystagógica, Ambrosius Lib. de initiandis cap. 9. Chrysostomus Hom. 24. in primam ad Corinth. Hilarius Lib. 3. de Trinitate, Eusebius Emisenus Homilia 5. de Paschate, Quando, inquit, benedicenda verbis cælestibus creatura sacris altaribus imponuntur, antequam invocatione summi nominis consecrentur, substantia illa est panis & vini: post verba autem, Christi corpus, & sanguis est Christi. Lege quæ supra retulimus argumento quarto & quinto.

IV. denique, sensum mutationis substantialis, seu transubstantiationis panis & vini in corpus & sanguinem Christi evidenter ingerunt, quotquot ex SS. Patribus ajunt panem & vinum converti, mutari, transmutari, transire in corpus & sanguinem. Ita.

S. Cyrillus Hierosolymitanus catechesi 4. jam citata, Aquam, inquit, Christus aliquando mutavit in vinum; & non erit dignus, cui credamus, quod vinum in sanguinem suum transmutavit.

S. Ambrosius L. de initiandis seu de Mysteriis c. 9. Si tantum valuit, inquit, sermo Elia ut ignem de caelo deponeret, non valebit Christi sermo ut species mutet elementorum? ... & qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non potest ea, quæ sunt, in id mutare, quod non erant? Non enim minus est novas rebus dare, quàm mutare naturas. Audis loqui S. Doctorem de mutatione naturæ seu substantiæ.

S. Gregorius Nyssenus Orat. catechetica c. 37. Pa-

nis, inquit, statim per verbum transmutatur, sicut dictum est à Verbo, Hoc est corpus meum, quod confirmat & illustrat comparatione panis materialis, qui à Christo dum in vivis esset comedebatur, atque in ejus convertebatur substantiam.

S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. Qui, inquit, hæc dona sanctificat & transmutat, ipse est (nempe Christus.)

S. Joan. Damascenus L. 4. Orthodoxæ fidei cap. 13.

„Panis ipse, inquit, & vinum in corpus & sanguinem Dei transmutantur. Si requiras, quonam pacto istud fiat: sat tibi sit audire, hoc fieri per Spiritum S. quemadmodum & ex sancta Dei genetrice Dominus sibi ipsi carnem assumpsit, quæ in se ipso subsisteret: nec amplius quidquam nobis perspectum est & exploratum, quàm quòd Dei sermo verax efficaxque est, atque omnia potest; modus verò investigari proffus nequit. Audis quomodo vera fiat panis & vini substantialis mutatio in corpus & sanguinem Christi. Etsi modum hujus conversionis assequi mens humana non valeat, exponit tamen & illustrat ibid. S. Doctor, exemplo naturalis mutationis ciborum in substantiam viventium. Illud verò, pergit ille, dicere alienum non est, quemadmodum naturaliter panis per comestionem, vinumque & aqua per potionem, in corpus & sanguinem comedentis & bibentis transmutantur, ut nec corpus fiat aliud à corpore quod prius exstabat: sic panem, qui in Prothesi præparatus fuit, vinum item & aquam per Spiritum S. invocationem & adventum, modo qui naturæ viribus & conditione sublimior est, in Christi corpus & sanguinem converti, ut nequaquam duo sint, sed unum & idem. Audis non esse duo in Eucharistia corpora, sed unum; igitur aperte profitetur S. ille Doctor, panis substantiam non remanere simul cum corpore Christi: alias duo forent corpora, non unum.

Istud porro exemplum conversionis ciborum in substantiam comedentis, frequenter adducunt SS. Patres Græci, ut quomodocunque exponant quæ ratione panis & vinum convertantur in corpus & sanguinem Christi: hoc exemplo abusus fuit Durandus, ut assereret remanere in Eucharistia materiam panis, eique novam duntaxat formam accedere, quemadmodum remanet eadem materia cibi seu alimenti, quæ vi nutritionis naturalis formam carnis humanæ acquirit; unde simpliciter post nutritionem caro dicitur, non panis. At manifestè aberrat Durandus, & autoritate S. Joan. Damasceni abutitur; tum quia S. Doctor disertè pronuntiat non duo esse corpora, sed unum; tum quia modum conversionis panis & vini in corpus & sanguinem Christi ait esse inexplicabilem, atque hoc unum nobis exploratum esse, nempe verbum Dei efficax esse ac omnipotens; tum quia exemplum illud conversionis ciborum in substantiam comedentis, perfectum non esse, atque omni ex parte præsentī mysterio accommodatum, non obscure innuit ibid. S. Doctor: utcunque igitur valet exemplum istud ad illustrandum & suadendum, non ad demonstrandum mysterium transubstantiationis. Frustra tot alia mutationum exempla, aquæ in vinum, virgæ Moysis in serpentem, & uxoris Loth in statuam salis, opponeret Durandus, in quibus commune quoddam subiectum, seu communis remanet materia, quæ ab una forma transit ad aliam: namque in hujusmodi conversionibus non definivit Ecclesia, fieri tantum substantia conversionem seu mutationem, quòd de pane Eucharistico definivit. Quæ certè disparitas viro Catholico sufficere debet, nec alia ipsi inquirenda.

Denique S. Anselmus Ep. 106. L. 4. quæ est de corpore & sanguine Domini, Nec dubitare, inquit, debes aliquis, quomodo panis in verum corpus Christi convertatur, ita ut panis substantia non remaneat, cum multa alia non minus miracula videamus.

Ad hanc constantem & perpetuam Ecclesiæ Traditionem attendentes Patres Synodi Rom. sub Greg. VII.

Bibliot. PP. T. 6. p. 673. E.

P. 137. B.

To. 2. p. 330. B.

To. 2. p. 336. D.

Ed. Com. P. 405. A. To. 1. p. 269. D.

Ibid. p. 270. A. B.

P. 453. col. 2. E.

AR. 1079. definire, panem & vinum substantialiter converti in corpus & sanguinem Christi.

Tom. 10. Conc. p. 378. C. Et concilium Lateranense IV. sub Innocentio III. anno 1215. cap. Firmiter, adhuc clarius rem exponit ac definit. Credimus, inquit Patres, ac confitemur, corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini veraciter contineri, transubstantiatione pane in corpus, & vino in sanguinem potestate divina.

Tom. 11. Conc. p. 143. Concilium Flor. in Decreto seu instructione Armenis data ait: Verbum Christi virtute substantia panis in corpus Christi & substantia vini in sanguinem convertuntur.

Tom. 13. Conc. p. 537. D. Sed omnium clarissime ac disertissime rem exponit ac declarat Concilium Trid. Sess. 13. cap. 4. & Can. 2.

Tom. 14. Conc. p. 808. D. „Si quis dixerit, inquit Can. 2. in sacrosancto Eucharistiæ Sacramento remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine Domini nostri Jesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiæ panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dumtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conversionem Catholica Ecclesia apertissime transubstantiationem appellat; anathema sit.

Qua in definitione tria observabis. 1. fieri conversionem totius substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem; ergo si tota convertitur substantia, nulla ejus pars permanet: non materia, contra durandum; non forma, contra nonnullos tempore S. Thomæ 2. conversionem illam planè miram esse ac singularem; ergo nec ullum habet in natura exemplum, quia singularis; nec ab humana ratione comprehendere potest, quia mirabilis, hoc est, tota in mysterio recondita. Unde inferes, exemplum nutritionis naturalis, in qua sola remanente materia cibi, v. g. panis forma dumtaxat ejus mutatur, ita ut quæ antea fuerat materia panis, vi nutritionis fiat materia carnis hominis, exemplum, inquam, illud, quo Græci non infrequenter utuntur, omni ex parte hic accuratum non esse, in quo eadem materia remanet. 3. denique, remanere dumtaxat species panis & vini sine panis & vini substantia.

Refellitur Durandi commentator. Hanc Concilii Trid. definitionem eludere conatur Durandi Commentator Petrus Cally, quia scilicet, inquit, non remanet quidem in Eucharistia materia panis, quatenus est panis materia, sed quatenus per unionem illius cum anima & divinitate Christi, fit materia corporis Christi. Verùm mera hæc videtur illusio & argutia. Quomodo enim, rogo, materia, quæ ante consecrationem panis fuit, post consecrationem fit materia corporis Christi? An per sui conversionem seu mutationem in materiam corporis Christi? non certè in mente Commentatoris, qui putat eandem remanere portionem materiæ sub forma diversa. Ergo non mutatur ipsa panis materia, quæ pars est illius substantiæ; ac consequenter totius substantiæ panis non fit conversio, contra expressam Concilii Tridentini definitionem: unde melius in opinione Commentatoris transformatio panis dici debet, quàm transubstantiatio, cum non materia, sed tantum forma panis mutetur.

T. 3. p. 238. II. Intelligi non potest quomodo materia panis informaretur. Namque ut rectè arguit Bellarminus L. 3. de Euchar. c. 13. vel informaretur materia panis sola Christi anima, vel tota Christi humanitate: utrumque autem apertissime falsum est. 1. Fingi non potest quomodo materia informetur à materia; materia enim potentiam habet ad formam, non ad materiam. 2. Nec dici potest materiam panis sola Christi anima informari: namque compositum illud ex materia panis & anima Christi, non esset caro, aut certè non esset illa caro, quæ de Virgine sumpta est, & in cruce suspensa; caro etenim Christi, quæ ex Virgine sumpta est, ex purissimo illius sanguine virtute Spiritus S. planè singulari

formata fuit: caro verò corporis Christi Eucharistica ex materia panis conflata est. Non est igitur eadem caro, quæ sumpta est ex Maria Virgine & in cruce suspensa: atqui tamen eandem omnino esse testatur Christus Joan. 6. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et Matt. 26. Hoc est corpus meum, quod pro vobis tradetur.

III. Si remanet materia panis, ergo remanent pariter omnes ejus affectiones seu proprietates, quantitas, extensio, impenetratio, divisibilitas, corruptio &c. unde consequens est, corpus Christi Eucharisticum ex materia panis conflatum in se immediatè tangi, manducari, dividi, corruptioni obnoxium esse &c. Et reipsa Durandi Commentatorem consecraria hæc & absurda non terrent, quæ devorat; *Il ne faut pas avancer*, ait ille pag. 239. *que le corps de Jesus Christ, sur nos autels soit glorieux & immortel*. Et pag. 256. *Le corps de Jesus Christ dans l'Eucharistie peut être sujet à la corruption à l'accroissement & décroissement, du moins à la façon des corps animés*. Quas propositiones, ut & alias plures ex eodem Libro excerptas, tanquam falsas, temerarias, erroneas, scandalosas, Concilio Tridentino injurias, destructivas presentie realis corporis Christi in Eucharistia, in heresim circa transubstantiationem inducentes, proscripsit antea dictus Illustrissimus Episcopus Bajocensis.

IV. ait Bellarminus, vel materia panis accedit reliquo corpori Christi, & in eo manet, vel accedit, sed non remanet, vel non accedit. Si accedit, & manet; ergo quotidie augetur & crescit corpus Domini, & jam in immensam molem excrevit; si accedit, & postea recedit; ergo quotidie crescit & decrescit, quod sanè quis ferat. Si non accedit, ergo tria sunt Christi corpora reipsa distincta, unum de Virgine sumptum, alterum conflatum ex materia panis, & Christi anima; tertium ex materia vini, & forma sanguinis Domini. Ecce, pergit Bellarminus, qualia figmenta Patribus omnibus contraria Durandi & Commentatoris ejus temeritas admittere cogitur.

V. Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 3. docet, vi verborum solum corpus poni sub speciebus panis; per concomitantiam verò, animam & divinitatem; porro in sententia Durandi ejusque Commentatoris, anima poneretur vi verborum consecrationis, quia nempe materia panis non fit corpus Christi, nisi propter unionem ipsius cum anima & divinitate Christi.

ARTICULUS III.

De mente S. Joannis Chrysostomi, Theodoret, Gelasii Summi Pontificis & Ruperti circa fidem transubstantiationis.

Tres illos inter Veteres potissimum seligimus, ut exponantur, quia plus aliis momenti ac difficultatis præferre videntur, & majori impetu nobis à Lutheranis opponuntur.

Solvitur Obiectio ex S. Chrysostomo.

Objicies. S. Chrysostomus in Epistola ad Cæsarium Monachum, disputans adversus Sinuistas, ex eo dictos, quod Christi carnem divinitati coæternam, & substantiæ illius insitam atque permixtam arbitrarentur, antesignano Polemio quodam, (unde Polemiana secta nuncupata est) ostendit exemplo Eucharistiæ, duas esse in Christo inconfusas & impermixtas naturas. Sic loquitur: Unus Filius, unus Dominus, idem ipse procul dubio unitarum naturarum unam dominationem: unam potestatem possidens, etiam si non consubstantiales existunt, & unaquæque incommixtam proprietatis conservat agnitionem, propter quod inconfusa sunt duo. Sicut enim antequam sanctificetur panis, panem nominamus: divina autem illum sanctificante gratia, mediante

Edit.
recens.
T. 3. p.
744. B.

mediante Sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis; dignus autem habitus Dominici corporis appellatione, etiamsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum corpus Filii prædicamus. Sic & hic divina insidente corpori natura, unum Filium, unam personam utraque hac fecerunt.

Ex quo testimonio sic arguunt adversarii: Qui docet naturam panis remanere in Eucharistia, ille profecto non favet dogmati transubstantiationis: atqui conceptis verbis docet S. Chrysostomus, naturam panis remanere in Eucharistia; ergo &c.

Quod verò per naturam intelligat S. Doctor essentiam, seu substantiam panis, non ejus dumtaxat proprietates & accidentia.

Probatur I. Quia rei alicujus proprietate ejus natura neque dicitur neque revera est.

II. Quia scopis & institutum S. Chrysostomi postulat, ut per naturam, intelligat substantiam & essentiam. Oppugnat scilicet Sinuistas seu Polemianam sectam: illa autem commixtam cum corpore divinitatem, & substantiarum factam fuisse confusionem contendebat; istud verò negat S. Doctor, exemplo Eucharistiæ: ut autem valeat similitudo necesse est, ut in Eucharistia panis maneat inconfusus & incommixtus cum corpore Christi.

Præterea, in illud potissimum dirigitur argumentum S. Chrysostomi, ut probet humanam naturam Christi integram mansisse post unionem factam cum divinitate, ergo necesse est, ut valeat similitudo S. Doctoris, naturam panis in Eucharistia manere post consecrationem: unde in forma sic disputant.

Argu- Eodem prorsus modo contendit S. Chrysostomus, mentum. remanere in Eucharistia panis naturam post consecrationem, quo remanet in Christo post unionem factam cum divinitate, natura humana: atqui in Christo, post unionem factam cum divinitate, remanet integra & inconfusa natura humana, non tantum congeries proprietatum & accidentium, atque hoc unum adversus Sinuistas assequi conatur S. Doctor; censeat igitur in Eucharistia remanere ipsam naturam seu substantiam panis post consecrationem.

Aliquibus Respondent aliqui, in suspicionem falsi ac supposita videtur Epistola S. Chrysostomi, tum quia à Petro Martyre omnium primo laudata est, & è tenebris eruta, non indicato neque loco, unde eam eduxisset, neque textu græco originali: tum quia stylus ab elegantia S. Chrysostomi alienus multum videtur; tum maximè quia disertè exponit & oppugnat errorem Nestorii de duplici in Christo persona: at certum est, vivente Chrysostomo, Nestorium errorem suum non sparsisse: obiit enim sanctus Doctor anno 407. Cuculi in Armenia, quò in exilium amandatus fuerat; ipse verò Nestorius creatus est Patriarcha Constantinopolitanus anno tantum 427.

Refellun- Verum satis firmæ non videntur istæ suppositionis tur, notæ. Non prima quia clarissimus Bigotius Florentiæ in Bibliotheca PP. Dominicanorum hujusce Epistolæ versionem manuscriptam invenit, typis mandari curavit, ac quædam Græcorum Patrum testimonia ex illa Epistola decerpita, ad marginem apposuit. Deinde verò particulæ ejusdem Epistolæ quatuor græcè extant in Codice manuscripto Anastasii Presbyteri, qui annorum est septingentorum, & asservatur in Bibliotheca Collegii Parisiensis Societatis Jesu.

Non secunda, quia non habemus textum originale græcum hujus Epistolæ, sed versionem tantum latinam, eamque inconcinnam & barbaram, quæ græci sermonis elegantiam ac nitorem non refert.

Non tertia, quia Nestorio jam præluserant Theodorus Mopsuestenus, & alii nonnulli Hæretici, de quibus S. Athanasius in Epistola ad Epictetum Corinthiorum Episcopum, quæ extat Tom. 2. Operum S. hujus Doctoris, in recenti editione per doctissimos PP. Benedi-

ctinos adornata pag. 901. Potuit igitur S. Chrysostomus errorem, quem Nestorius subinde quidem apertius & latius disseminavit, sed jam exortum impugnare. Hac itaque missa responsione.

Resp. dist. maj. Qui docet naturam panis remanere in Eucharistia, ille non favet dogmati transubstantiationis: si per naturam intelligat substantiam & essentiam, quæ primum est rei cujuslibet constitutum, concedo: si per naturam intelligat proprietates rei, nego. Dist. min. ad sensum maj.

Quod autem S. Chrysostomus per naturam intelligat sensibiles rei proprietates, seu complexionem accidentium & proprietatum naturalium panis, quæ facta consecratione remanent, quales sunt v. g. color, & sapor, quantitas, vis nutriendi &c. probatur.

I. hoc invicto argumento. Circa in Epistola ita remanere dicit naturam panis, ut tamen expressè neget duo esse corpora, quemadmodum duo non sunt in Christo filii: atqui si per naturam intelligeret substantiam & essentiam rei, negare non posset, quin duo forent in Eucharistia corpora, nempe panem & corpus Christi; si verò per naturam intelligat solas proprietates sensibiles, seu accidentia panis, rectè concludit, unum esse corpus, non duo; accidentia enim ipsam panis substantiam ac corporalem materiam non efficiunt.

II. Quia solent non infrequenter Veteres, tum Græci tum Latini, per naturam intelligere congeriem seu complexionem sensibilibus rei proprietatum seu accidentium, quæ exteriorem veluti rei naturam constituunt ac referunt, ex qua solet vulgus rem dignoscere ac denominare. Sic inter Latinos Tertullianus L. de anima cap. 32. ait, aliud esse substantiam, aliud naturam substantiæ. Siquidem, inquit, substantia propria est rei cujusque; natura verò potest esse communis, V. g. substantia est lapis, ferrum &c. duritia lapidis & ferri, est natura substantiæ: duritia communicat, substantia discordat, ubi per naturam perspicuum est, Africanum illum intelligere rei proprietates, qualis est duritia in lapide vel in ferro. Sic inter Græcos Theodoretus Dialogo 2. loquens de corpore Christi, quale de sepulchro surrexit, ait, illud priorem suam retinere formam, figuram, circumscriptionem, & ut semel dicam, inquit, corporis essentiam, ubi certè per essentiam intelligit complexionem proprietatum exteriorum ac sensibilibus. Quin & ipse S. Chrysostomus, de quo hic excitatur controversia, Hom. 12. in Genesim agens de igne fornacis Babylo-nicæ, in quem injecti sunt tres pueri, ait, Dominum, quando vult, elementa omnia in contrariam mutare essentiam. Et tamen sacrae paginae testantur igni solummodo adeptam fuisse vim comburendi, integra & salva remanente ignis substantia & natura. Igitur per essentiam hic intelligit S. Doctor proprietatem comburendi quæ est in igne. Et in Psalm. 10. tum de eodem argumento, tum de leonibus loquens, quorum in fossam demissus est Daniel, ait, elementa propria oblata natura mutata fuisse in id, quod illis pueris utile fuit; neque feras, amplius feras. neque fornacem fuisse amplius fornacem. Denique Hom. 4. ad populum Antiochenum, Juvenum, inquit, pietas rerum naturam mutavit, restricto videlicet ignis ardore, quibus certè in locis, natura nomen pro proprietatibus usurpari à Chrysostomo, cæcus sit oportet, qui non videat: quidni igitur & in Epistola ad Cæsarium Monachum, quæ hic nobis objicitur, idem est sancti Doctoris sensus, eadem vocis natura seu essentia interpretatio?

III. Sensem hunc manifeste postulat scopus & institutum S. Doctoris adversus Sinuistas disputantis, uti mox ostensuri sumus.

Ad primam confirmationem argumenti adversariorum.

Resp.

P. 288.
C. D.

T. 4 p. 82.
& seq.

T. 4 p. 94.
E.

T. 5. pag.
113. C.

T. 2. p. 53.
C.

Resp. re ipsa proprietates naturales ac sensibiles rei naturam interiorem, quam Philosophi vocant primum rei constitutivum, non constituere, ab ista siquidem illæ fluunt; sed constituunt naturam quam vocant exteriorē & sensibilem, à qua, usu communi & recepto, res talis esse dignoscitur ac denominatur: de interiori quippe substantia ne cogitat quidem vulgus. Sic apprehensis panis & vini proprietatibus sensibilibus, quæ in Eucharistia remanent, primum est, ut iudicet revera panis & vini adesse substantiam, nisi aliunde fides iudicium sensuum ac rationis hac in parte cortigeret. Quid ita? quia panem vocamus, quod proprietates omnes ejus sensibiles refert ac continet.

Ad secundam negō antecedens, scilicet scopum & institutum S. Doctoris postulare, ut per naturam intelligat, non proprietates rei, sed substantiam seu interiorem essentiam: imò planè contrarium exigit suscepta S. Doctoris disputatio.

Unde ad argumentum, negō maj. Exemplum enim Eucharistiæ & Incarnationis omni ex parte hic aptum & accommodatum non videtur: neque ea quoque S. Doctoris mens est, ut velit æqualem esse paritatem. Quod ut intelligas.

Observandum est Sinuistas, seu Apollinaristas, quos impugnat S. Chrysost. tria potissimum docuisse.

Sententia
Sinuista-
starum
exponi-
tur.

I. Verbum ab æterno sibi coexistente habuisse carnem seu substantiam humanam; non materialem illam quidem & circumscriptam, aliisque humanæ naturæ proprietatibus circumvestitam, sed materiæ expertem, incircumscriptam, confusam, permixtam cum divinitate, & ab ea indistinctam.

II. Docebant Verbum divinum in tempore assumptum, non quidem naturam humanam, quam juxta illos semper habuit, sed ejus formam exteriorē, effigiem, circumscriptiōnem, uno verbo omnes humani corporis affectiones & proprietates, in quibus, prout voluit, visus est, cum hominibus conversatus, passus, & mortuus, divinitate vices animæ humanæ ac mentis supplente, in quo præcipuus Apollinaris error positus erat: timebat scilicet ille, inquit S. Greg. Nazian. *ne ratio humana cum divina pugnaret*, si humanam in Christo animam admisisset. Hoc eodem argumento ducti postea fuere Eutichiani & Monothelitæ, ut à Christo excluderent voluntatem, & operationes humanas.

III. Docebant peractō dispensationis nostræ mysterio, post Ascensionem resolutum fuisse corpus Christi, atque penitus depositam carnis effigiem, ita ut non amplius jam retineat humanam formam, nec priorem circumscriptiōnem, sub qua in terris visus est, sed omnino cum divina & in circumscripta natura, ut ante Incarnationem, confusa & permixta fuerit. Ita censuisse Apollinaristas & Sinuistas restantur Veteres, S. Athanasius Epistola ad Epictetum, quam describit S. Epiphanius hæresi 77. S. Greg. Nyssenus apud Leontium Bisantinum Lib. 1. contra nestorium & Eutychetem, Tom. 4. antiquarum Lectionum Canisii p. 28 S. Gregorius Nazianz. in Epistola ad Nectarium, Orosius Hispanus Presbyter in consultatione sive commonitorio ad Augustinum, de errore Priscillianistarum & Origenistarum, & alii.

Ex ista porro erroris Sinuistarum expositione perspicuum est, illos non negasse esse in Christo humanam naturam, sed tantum ejus affectiones ac proprietates naturales, animam scilicet, mentem, formam, circumscriptiōnem; unde consequens erat ut dicerent, naturam illam non quidem penitus deletam & extinctam in Christo fuisse, sed confusam & permixtam cum divinitate, atque ab ea absorptam.

S. igitur Chrysostomus ut directè errorem hunc impugnet, ostendit remanere in Christo omnes proprietates & affectiones naturales humanæ naturæ & consequenter hanc confusam non esse & permixtam cum divinitate, sed ab ea planè distinctam: quod ut probet,

affert exemplum Eucharistiæ, in qua panis & vini proprietates naturales post consecrationem supersunt. Quo certè in exemplo istud tantum attendit S. Doctor, quod ad scopum & institutum suum pertinebat, nempe ut evinceret remanere in Christo proprietates naturæ humanæ: naturam enim ipsam humanam remanere non negabant, quamvis confusam ac permixtam cum divina, sed de ejus naturæ propriætibus concertatio erat potissimum, quas superstites esse probat exemplo Eucharistiæ. Atque ad hoc unum valet dumtaxat illud exemplum: in alio enim disparitas est aperta; siquidem in Eucharistia panis & vini proprietates remanent absque propria & naturali sua substantia: at in mysterio Incarnationis proprietates naturæ humanæ supponunt ipsam humanam naturam, ex qua fluunt ac dimanant. Igitur in forma sic arguimus, in confirmationem nostræ solutionis.

Eo ipso sensu *natura* nomen usurpat S. Chrysostomus, quo ipsi Sinuistas seu Apollinaristas quos impugnat: atqui isti per *naturam* intelligebant potissimum proprietates & affectiones naturales naturæ humanæ, quas in Christo post Ascensionem superesse negabant; naturam enim ipsam humanam, ut dixi, superesse non negabant, quamvis cum divina permixtam; ergo cum S. Chrysostomus asserit remanere in Christo naturam humanam, & illud probat exemplo mysterii Eucharistiæ, in quo remanet natura panis & vini, per *naturam* intelligit proprietates naturales, seu accidentia panis & vini.

Argumentum ex S. Chrysostomo, quo probatur per naturam eum intelligere proprietates naturæ.

Instabis S. Chrysostomus ex remanentibus Christo post Ascensionem naturæ humanæ proprietatibus, probat quoque remanere ipsam naturam humanam inconfusam, impermixtam, ac planè distinctam à divinitate; quod quidem exemplo Eucharistiæ confirmat & illustrat: at nisi velit panis & vini proprietates in Eucharistia supponere quoque propriam naturam seu substantiam panis & vini, argumentum illius planè concidit ac nihil probat.

Resp. nego min, argumentum enim S. Chrysostomi directè eò tantum tendit, ut probet in Christo post Ascensionem naturam humanam suas habere proprietates & affectiones naturales, sicut in Eucharistia panis & vinum suas retinent, in quo uno stat comparatio: ex proprietatibus autem, quæ supersunt naturæ humanæ in Christo, probat deinde S. Doctor, superstitem quoque esse ipsam naturam, neque eam confundi cum divinitate; quæ ex parte deficit exemplum Eucharistiæ, neque ad hoc à S. Chrysostomo profertur.

I. Quia satis ipsi erat ad debellandum errorem Sinuistarum, quod ostenderet remanere proprietates naturales humanæ naturæ in Christo, ut hinc directè probaret adversus eos, naturam ipsam humanam non confundi cum divina: illi quippe idcirco confundi dicebant eam naturam, quod suis spoliata foret proprietatibus; ergo ex remanentibus proprietatibus naturæ humanæ rectè inferebat, in Hæreticorum ipsorum principiis, naturam humanam non permisceri neque confundi cum divina.

II. Quia in natura intelligente ac spirituali, optima est argumentum ex proprietatibus ad ipsam naturam, cum esse non possint nec concipi illæ proprietates sine natura: v. g. nemo potest cogitationem & volitionem concipere, sine natura intelligente & volente. At non ita est in natura purè materiali, qualis est panis: potest quippe esse accidens panis, sine illius substantia, saltem divinitus: igitur exemplum Eucharistiæ omni ex parte accuratum non est & mysterio Incarnationis accommodatum; neque S. Chrysostomus illud in omnibus urget, sed ad hoc unum eò utitur, ut probet remanere in Christo proprietates naturales humanitatis, sicut remanent proprietates panis & vini in Eucharistia;

in hoc uno stat & valet comparatio.

Solvitur objectio ex Theodoro.

Duo nobis ex Theodoro testimonia opponunt Novatores, quorum prius realis præsentia Christi in Eucharistia, alterum transubstantiationis dogma impugnat, quæ duo hic conjungemus, ne separentur ac distrahantur, quæ ad eundem authorem pertinent.

Objicies itaque 1. Dialogo primo, qui dicitur. *Immutabilis*, duos inducit interlocutores, nempe Orthodoxum, qui causam agit Ecclesiæ, & Eranisten, seu Eutichianum, qui Eutichianorum partes tuetur: Eranistes dictus, id est, mendicus; quia hæresis, quam defendit, à multis emendicatur, ut videatur similis mendici vestibus, quæ ex diversis pannis confarciuntur. In hoc autem Dialogo, inter argumenta multa, quibus probat contra Eutichianum nullam factam fuisse divinitatis mutationem, cum Verbum caro factum est, adducit istud Gen. 49. *Lavabo in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*, atque inde colligit divinitatem non fuisse mutatam in naturam humanam, quia vestimentum omne distinguitur à re cuius est vestimentum: per pallium enim & stolam in citato loco, Gen. contendit debere intelligi Christi humanitatem, quæ, tanquam veste seu velo quodam, obducta fuit divinitas. Sic itaque loquitur Orthodoxus: „Sanguinem igitur uvæ Salvatoris appellavit sanguinem: si enim Dominus vitis appellatus est, & fructus vitis vinum appellatur, sanguinis verò & aquæ rivi ex latere Domini profusi per reliquum corpus deorsum manarunt, jure omnino & appositè vaticinatus est Patriarcha, Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum, post sanctificationem sanguinem Dominicum appellamus, sic veræ vitis sanguinem uvæ sanguinem nominavit. Salvator autem noster nomina permutavit, & corpori quidem, id quod erat symboli nomen imposuit; symbolo verò quod erat corporis. Sic vitum seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit.

Ex hoc testimonio duplex istud argumentum colligunt Novatores.

Primum est: Juxta Theodoretum eodem modo vinum sanctificatum appellamus sanguinem Christi, quo Jacob sanguinem uvæ, id est, vinum, Christi sanguinem appellavit: atqui sensu dumtaxat figurato & metaphorico Jacob vinum appellavit Christi sanguinem; ergo &c.

Secundum argumentum istud est: Juxta Theodoretum, Christus nomina permutavit, & symbolo corporis, corpori verò nomen symboli dedit, cum seipsum panem appellavit, & panem dixit esse corpus suum: atqui Christus sensu tantum metaphorico se panem appellavit; ergo pariter sensu figurato & metaphorico dixit panem esse corpus suum.

Resp. ad primum; nego maj. Neque enim parem esse ex utraque parte in omnibus comparisonem vult Theodoretus; sed tantum quantum ad permutationem nominum. Secundo quippe Dialogo clarè significat, in nova Lege Christum non tantum dedisse symbolo, nempe pani, nomen sui corporis, sed etiam re ipsa panem fuisse corpus suum. Quærenti enim Eranisti seu Eutichiano, quomodo post sanctificationem symbola appellentur; respondet Orthodoxus, corpus & sanguinem Christi. Tum Eranistes: *Et credis*, inquit, *te corpus Christi & sanguinem percipere?* Orthodoxus respondet, *Ita credo*. Et postea: *Intelliguntur autem* (nempe symbola) *ea esse, quæ facta sunt, & creduntur, & adorantur, ut quæ illa sint, quæ creduntur*. At si panis & vinum sunt tantum figuræ vacuæ corporis & sanguinis Christi, neque fidei locus est, neque adorationi.

Istas igitur propositiones Christi: *Ego sum vitis;*

Ego sum panis; &c., Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, non comparat Theodoretus quoad veritatem, vel quoad modum significandi, sed tantum eas refert ad eundem scopum: nempe per sanguinem uvæ, in quo Jacob Messiam pallium suum lavaturum prædixit, Christi sanguinem esse intelligendum, & Christum dedisse symbolo nomen corporis sui, & suo corpori nomen symboli, quamquam ratione longè diversa: in veteri enim Lege symbolo nomen tantum corporis dedit, sine veritate ipsa; in nova autem Lege symbolo, nempe pani, & nomen & veritatem corporis sui dedit, cum convertendo in corpus suum. Hinc patet solutio.

Ad secundum argumentum. Alia enim ratione Christus panem appellavit corpus suum, & alia se ipsum vitem ac panem esse dixit: prius, per veram conversionem posterius, per figuram propter analogiam quamdam vitis & panis cum Christo, quam exposuimus supra Art. 3. Qu. 2. in solutione 3. Objectionis contra verba institutionis ex c. 10 S. Joan. Consule.

Instabis 1. Dialogo 2. Theodoretus ait, Christum *visibilia symbola corporis sui appellatione tantum honorasse; non naturam*, inquit, *mutans, sed naturam gratiam addens*. En clarè expressa, inquit adversarii, præsentia virtutis & efficaciz Christi in Eucharistia.

Resp. particulam *tantum*, non extare in citato Theodoreti loco: hac autem sublata, nulla superest difficultas. Cum enim Christus panem in corpus suum converterit, rectè dicitur honorasse panem: *appellatione corporis sui*: cum verò addit, non esse mutatam naturam, intelligit accidentia sensibilia panis, quæ ejus exteriorem ac sensibilem naturam constituunt, ut constat ex antedictis, & constabit adhuc ex solutione ad secundum Theodoreti testimonium.

Instabis 2. Theodoretus ait symbolis additam quidem esse gratiam, sed non ait, additam substantiam corporis Christi.

Resp. unum ex alio sequi. Gratia enim illa vel est consecratio & benedictio, per quam panis fit corpus Christi, vel est Christus ipse, gratia substantialis, de quo Apostolus Hebr. 2. v. 9. ait. *Gratia Dei pro omnibus gustavit mortem*. Hunc autem esse Theodoreti sensum, constat ex verbis ejus antea citatis, quibus asserit, symbola esse revera corpus & sanguinem Christi, illa facta esse id quod creduntur & adorantur; igitur gratia illa verum est Christi corpus, non virtus & efficacia quædam ab illo distincta & dimanans, ut fingunt Novatores.

Instabis 3. Eodem Dialogo Theodoretus ait, symbola sacra figuram esse ac typum corporis & sanguinis Christi; ergo non putat ea verum esse ac reale corpus Christi.

Resp. nego conseq. figura enim non semper excludit rei veritatem; sed eam aliquando continet. Ita columba, linguæ igneæ, Baptismus &c. simul figurabant & continebant Spiritum S. Vide quæ supra dicta sunt, ubi solvebamus Objectiones contra præsentiam realem.

Porro Theodoretum velle symbola sacra figuram esse plenam corpore & sanguine Christi, non vacuum & inanem, clarè colligimus ex verbis jam citatis in responsione ad primum argumentum.

Objicies 2. contra dogma transubstantiationis aliud Theodoreti testimonium, ex Dialogo secundo, qui dicitur *Inconfusus*, in quo adversus Eutichianum efficere nititur, naturam humanam Christi post Ascensionem non esse cum Divina permixtam atque confusam: cumque Orthodoxus, quem inducit cum Eraniste colloquentem, mentionem injecisset Sacramenti Eucharistia, Eranistes statim hanc occasionem arripit, ut probet exemplo Eucharistia, naturam humanam in Christo post Ascensionem cum divina permisceri. Oppor-

tuñe, inquit Eranistes ad Orthodoxum, *de divinis myste-*

Ibid. p. 84. D.

T. 4. p. 17. A.

Ibid. D.

Ib. p. 85. B.

Ibid. C.

Ibid. p.
85. B.

mysteriis intulisti sermonem. Nam inde tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam. Responde igitur ad mea interrogata. Respondebo, inquit Orthodoxus. Qui appellas donum quod offertur ante Sacerdotis invocationem, quærit Eranistes? Respondet Orthodoxus, Corpus Christi, & sanguinem Christi. Sicut ergo, pergit Eranistes, symbola Domini corporis & sanguinis alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem verò mutantur & alia fiunt; ita Dominicum corpus post Ascensionem in divinam substantiam mutatum est. Orthodoxus verò reponit. Retibus que ipse texuisti captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt à sua natura. Manent enim in priore substantia, & figura & forma, & videri tangique possunt, sicut & prius. . . . Corpus, igitur Christi priorem habet formam, & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam.

Ex quo loco sic arguunt adversarii: Qui Eutichiano probanti factam esse mutationem naturæ humanæ in divinam in Christo post Ascensionem, si ut in Eucharistia post consecrationem sit symbolorum mutatio in corpus Christi, reponit, symbola non recedere à priori sua natura, sed manere in priori sua substantia, licet contineant corpus Christi, ille profectò censet, simul cum corpore & sanguine Christi remanere in Sacramento Eucharistiæ substantiam panis & vini, atqui ita reponit Theodoretus Eranisti seu Eutichiano; ergo &c.

Confirmatur istud argumentum ex scopo & consilio Theodoretæ eo in Dialogo. Mons quippe ipsius est ostendere, in Christo post Ascensionem naturam humanam integram remanere cum omnibus suis proprietatibus, non confusam neque permixtam cum divinitate; idque ostendit exemplo Eucharistiæ: atqui si supponeret in Eucharistia panis & vini substantiam non remanere, sed mutari in corpus & sanguinem Christi, non tantum intentum suum non probaret, sed contrarium planè statueret: statim enim Eutichianus reposuisset, paritatem esse omnimodam; atque sicut in Eucharistia non remanet substantia panis & vini post consecrationem, sed tota convertitur in substantiam corporis & sanguinis Christi, ita quoque post Ascensionem, natura humana tota mutatur & convertitur in divinam. Igitur vel nihil omnino probat argumentum Theodoretæ, vel supponit, post consecrationem superfluum remanere panis & vini substantiam.

Resp. 1. Si cum Cardinali Perronio textum Theodoretæ sic legamus, *Manent enim in prioris substantia figura & forma*, nempe symbola mystica, difficultatem evanescere; sensus enim est, ante consecrationem symbola illa suam habere naturam & substantiam, facta autem consecratione, ea ratione tantum prioris substantiæ figuram & formam, id est accidentia & proprietates sensibiles, priori substantia non amplius superfluite.

Resp. 2. Theodoretum eodem planè sensu & modo exponendum esse, quo paulò ante S. Chrysostomum exposuimus; unum enim & idem est utriusque argumentum, unus & idem scopus, unus & idem error, quem impugnat Chrysostomus in Sinuistis seu Apollinaristis, & Theodoretus in Eutichianis, qui ab Apollinaristis prodire, ut observat Facundus Lib. 8. cap. 4. Ergo sicut Chrysostomus per naturam intelligit sensibiles rei proprietates externas, in quibus communi hominum usu rei natura posita esse videtur, ita & Theodoretus; & sicut Sinuistæ, quos oppugnat S. Chrysostomus, non negabat remanere in Christo naturam humanam, tamen confusam & permixtam cum divina, ita nec Eutichiani cum quibus agit Theodoretus: sed negabant tantum remanere proprietates illius externas & sensibiles, ita & Eutichiani, cum quibus agit Theodoretus Unde in forma ad argumentum.

Resp. dist. maj. Si per naturam & substantiam in-
Tournellii Tomi III. P. III. De Sac. Euchar.

telligat Theodoretus interiorem rei essentiam, quæ primum est illius constitutivum, concedo: si intelligat tantum proprietates naturales sensibiles & externas, nego. Porro hoc posteriori sensu naturæ nomen usurpasse Theodoretum, patet ex ipso Dialogo secundo, ubi ait, *mare & guttam mellis habere eandem naturam, humidam, fluidamque*: humor autem & fluiditas sunt materiæ qualitates, non ipsamet rei natura & substantia. Et in loco qui objicitur postquam dixit *symbola Eucharistica non recedere à priori sua natura, sed manere in priori substantia*, statim explicat, quid intelligat per illam naturam & substantiam, nempe figuram & formam in qua videri tangique possunt. Rursus ibidem loquens de corpore Christi post Ascensionem, ait, *illud priorem habere formam & circumscriptionem*, & ut semel dicam, inquit, *corporis substantiam*. Igitur per naturam & substantiam intelligit Theodoretus proprietates naturales sensibiles & externas, in quibus, usu populari ac recepto, rei natura posita esse dicitur.

Ad confirmationem, resp. ut antè, exemplum Eucharistiæ omni ex parte aptum & accomodatum non esse mysterio Incarnationis; neque etiam ad institutum Theodoretæ necesse esse, ut illud in omnibus urgeat. Satis enim ipsi erat, si probaret remanere in Christo post Ascensionem proprietates naturæ humanæ, sicut remanent accidentia panis & vini in Eucharistia, in quo uno stat paritas: ex ipsis verò naturæ humanæ proprietatibus rectè ostendit, ipsam quoque naturam remanere, tum quia, ut dixi, unum ex alio rectè sequitur in natura spiritali; tum quia non negabant absolute ac simpliciter Apollinaristæ & Eutichiani, naturam humanam remanere in Christo post Ascensionem, sed eam cum divina confundi ac permisceri contendebant: ad quod figmentum evertendum satis erat, si Probaretur naturam illam suis omnibus indui & ornari proprietatibus naturalibus.

Solvitur Obiectio ex Gelasio S. Pontifice.

Sedere capit an. 492. Ex illius Libro de duabus in Christo naturis hæc obijciunt Lutherani contra transubstantiationem. *Certè, inquit, Sacramenta, quæ summus corporis & sanguinis Christi, divina res est; propter quod & per eadem divina efficiuntur consortes natura Sicut igitur in hanc scilicet in divinam, transeunt, & Spiritu perficiente, substantiam, (nempe symbola sacra) permanente tamen in sua proprietate natura; sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficientiam virtutemque veraciter representant, ex quibus constat propriè permanentibus unum Christum, quia integrum verumque permanere demonstrant.*

Recurrit hinc idem argumentum sæpius jam dictum, ex comparatione Eucharistiæ cum Incarnatione.

Verum respondeo eandem etiam recurrere solutionem: est enim idem S. Chrysostomi, Theodoretæ & Gelasii sensus, cum sit idem eorum scopus, & idem error ab aliis impugnetur, eodemque planè medio. Per naturam intelligit scilicet Gelasius, naturæ proprietates: quod non obscure ipse innuit, cum ait *naturam permanere in sua proprietate*. Accommoda Gelasio, quæ dicta modò sunt in exponenda mente S. Chrysostomi & Theodoretæ.

Necesse igitur non est recurrere ad responsionem eorum, qui vel negant Librum illum, unde ducitur Obiectio, esse Gelasii; vel ajunt deferendam hinc esse tum S. Chrysostomi, tum Theodoretæ & Gelasii auctoritatem, quia nondum eorum ætate satis eliquatum fuerat ac clarè definitum dogma transubstantiationis. Ita

Alanus Lib. 1. de Eucharistia cap. 35. & de Valentia in Opusculo de transubstantiatione.

Ib. p. 77.
B.Ib. p. 85.
C.Bibliop.
PP. To.
8. p. 704.
E.

De Ruperto.

Rupertum Abbatem Tuitiensem errasse contra catholicum transubstantiationis dogma putat Bellarminus, & multum illo: alii ab errore eum vendicant.

Objiciunt itaque 1. ex L. 2. de divinis Officiis c. 2. & 9. ubi Rupertus admisisse videtur unionem quamdam hypostaticam inter panem & corpus Christi, similem illi, quæ est inter Verbum & humanitatem.

Ed. Mo-
gunt. 1631.
To. 2. p.
760. c. 2.
Ib. p. 762.
col. 2.

Capite 2. sic loquitur: *Similiter unum Verbum, & olim carnem de Maria Virgine sumpsit & nunc de altari saluarem hostiam accipit.*

Capite vero 9. ait: "Materia vel substantia Sacrificii quod erat tunc, & nunc est in manibus Pontificis nostri, non simplex est, sicut nec Pontifex ipse solius divinæ, vel solius humanæ substantiæ est. Est enim tam in Pontifice, quam in sacrificio divina substantia, & terrena. Terrena in utroque est, id quod corporaliter vel localiter videri potest: divina in utroque Verbum invisibile est, quod in principio erat Deus apud Deum. Nam cum diceret idem Magnus Pontifex panem & vinum tenens, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus: vox erat Verbi incarnati, vox æterni principii, verbum antiqui consilii. Verbum quod humanam acceperat naturam, id est in carne manens, panis & vini accipiebat substantiam, vita media, panem cum sua carne, vinum cum suoungebat sanguine. Quemadmodum incorporeis sensibus menti & corpulento aeri media lingua intervenit, & utrumque conjungens unum sermonem efficit, quo in aures demisso id quod audibile est, cito absumitur & transit, sensus autem sermonis & in dicente, & in eo qui audit integer permanet & inconsumptus. Sic Verbum Patri carni & sanguini quem de utero Virginis assumpsit, & panem ac vinum quod de altari assumpsit, medium interveniens, unum sacrificium efficit, quod cum in ora fidelium Sacerdos distribuit, panis & vinum absumitur & transit.

Resp. ad primum, hoc unum citatis verbis efficere Rupertum, unum scilicet esse corpus Christi non plura, sicut unum est Verbum à quo suscepta est humanitas, & unum sacrificium quoad à Sacerdotibus offertur, Igitur, ait Rupertus, unum corpus est, & quod de Maria genitum in cruce pependit, & in sancto altari oblatum quotidie nobis ipsam innovat passionem Domini. Unitate autem illam corporis, probat ex unitate Verbi: Nec duo, inquit, corpora dicuntur aut sunt, hoc quod de altari, & illud quod de utero virginis: quia videlicet unum idemque Verbum, unus idemque Deus, sursum est in carne, hic in pane. Alioquin & ille panis quem heri sacrificavimus, & ille quem hodie vel cras sacrificabimus, plura sunt corpora, nec recte dicimus offerri ac Ecclesia corpus Domini, meliusque diceremus, corpora, quia quotidie pene tot offeruntur panes, quot habentur in Ecclesia Sacerdotes. sed hoc prohibet causa, convincit ratio, religio respuit: unanimes enim Verbi unitatem efficit sacrificii. Non aliud est Ruperti intentum. Quod vero agnoscat dogma conversionis seu transubstantiationis panis in corpus, & vini in sanguinem Christi, patet ex eodem ipso loco qui objicitur, bis quippe repetit panem & vinum in verum corpus & sanguinem Domini transferri.

Ad secundum, eadem est mens, idem consilium Rupertum: unum scilicet esse sacrificium, quia unum est Verbum, unum Christi corpus.

Cum vero ait materiam sacrificii simplicem non esse sed constare ex duplici natura, una terrestri, & altera divina, quemadmodum & ipse Pontifex noster Christus duplici natura constat, per terrenam sacrificii naturam, intelligit author materiam panis ante consecrationem; & post consecrationem species seu accidentia panis & vini, unde ait, terrenam substantiam esse se-

cundum id quod corporaliter vel localiter videri potest. Deinde comparatio quam instituit inter mentem & aerem, quæ duo lingua conjungens, unum efficit sermonem, & verbum quod panem assumens, unum efficit sacrificium, comparatio, inquam, illa non eo tendit, ut probet Rupertus hypostaticam unionem esse inter panem & Christum in Eucharistia, nisi velis eo absurditatis delapsus illum fuisse ut inter aerem & mentem, hypostaticam pariter unionem admiserit, ad eundem mediante lingua efformandum sermonem. Hoc unum igitur intendit, unum esse sacrificium, sicut unus est Christus & unum ejus corpus; quemadmodum unus est sermo, quem ex mente & aere percussio efformat lingua. Si comparisonem illam ulterius protendas, ridiculam ac plane absurdam sententiam Ruperto affinges.

Objiciunt 2. ex L. 6. in Joan. p. 315. editionis Parisiensis Caroli Chatelin. ubi sic loquitur Rupertus: *Verbum quod est panis Angelorum caro factum est, non mutatum in carnem, sed assumendo carnem: sic idipsum Verbum jam dudum caro factum panis visibilis fit, non mutatum in panem, sed assumendo, & in unitatem personæ suæ transferendo panem. Proinde sicut de carne nostra, quam Virgo Maria peperit, vere factemur propter unitatem personæ, quia Deus est; sic nihilominus de pane illo visibili, quem ejusdem Verbi invisibilis divinitas assumens in carnem suam transfert, vere & catholicè confitemur, quia corpus Christi est. Videtur hic Rupertus similem inter panem & Christum hypostaticam unionem agnoscere, cum ea quæ est inter Verbum & humanitatem.*

Et Lib. 7. pag. 319. *Quomodo, inquit, senex Abraham videre potuit, ut & arietem percuteret, & filium ara superpositum non laderet. Licet panis iste visibilis cum invisibili Filio Dei unum factus sit, aries autem ille cum Isaac, pro quo eidem ara impositus est, unum esse vel fieri non potuerit. Nam filius Dei, id est Deus & homo, habet in se virtutem effectivam qua sibi uniat panem illum visibilem; Isaac autem illum sibi concorporare, salva utraque substantia, non poterat arietem. Proinde illic in figura immolatus est Isaac in ariete, hic in pane & vino immolatur Dei Filius in carnis & sanguinis sui veritate.*

Et pag. 321. *Sicut Deus & homo unus est Christus, ait, sic & iste panis visibilis consecratus, cum illa carne qua pependit in cruce, una caro est, unum est Christi corpus. Et quia sicut in vera carnis morte divinitas nihil passa est, sic ubi in altari verum Christi corpus immolatur, frangitur, & manducatur, eadem Christi humanitas qua semel passa est & resurrexit, nihil patitur.*

Resp. ad primum testimonium: hic unus est Rupertus scopus in comparatione quam instituit, inter assumptionem humanitatis à Verbo, & assumptionem panis à Christo, quod sicut Verbum mutatum non fuit in humanitatem, ita Christus assumendo panem, mutatus non fuit in panem. Imò expressè affirmat eodem in loco Rupertus, Christum panem terrenum in carnem suam transmutare, quod de Verbo assumente humanitatem in unitatem personæ nusquam dixit. At quomodo stare posset illa unio hypostatica cum transmutatione unius substantiæ in alteram, siquidem in unione hypostatica utraque natura inconfusa & impermixta remanet, non autem cum una natura seu substantia in aliam convertitur & transmutatur? Assumpsit ergo Christus & humanitatem in Incarnatione, & panem in Eucharistia, sed non eodem modo: assumpsit humanitatem, eam sibi hypostaticè uniendo; & assumpsit panem, non per unionem hypostaticam, sed per conversionem panis in corpus suum; & quemadmodum in Incarnatione unus est Christus non mutatus in humanitatem, ita in Eucharistia unum est corpus non mutatum in panem, imò panis mutatur seu convertitur in corpus. Hoc unum præ oculis habebat Rupertus, cum

Ed. Mo-
gunt. 1631. T.
2. p. 327.
col. 1.

Ib. p. 331.
col. 1.

Ib. p. 333.
col. 1.

cum hæc scribebat. Et verò ibidem conversionem panis in corpus, & vini in sanguinem diserte ille agnoscit his verbis; *Crede & hoc*, inquit, *quia panis ille visibilis, & vinum, quamvis nihil de exteriori specie mutatum sit, in alium transierunt, & illum cibum potumque conversa sint, qui Angelorum victus est.* Et in ipso textu qui objicitur, *ipse panis cælestis*, ait, *panem terrenum nobis dat, quem viventibus & quibus manducari potest, vitam dei æternam, in carnem suam transmutat.* Cum vero Rupertus ait Christum in unitatem personæ transferre panem, non aliud intendit, nisi quod unum sit, non duo in Eucharistia corpora, sicut ipse aliis in locis declaravit, & jam observavimus: quod & in hoc ipso citato textu manifestum est, cum asserit Christum panem in carnem suam transmutare. Si transmutat, ergo non remanet; ergo vera sit transmutatio.

Ad secundum testimonium ex L. 7. ductum, observa dicere quidem Rupertum, panem unum quid esse cum Christo post consecrationem, non autem simul esse cum Christo: panis re ipsa post consecrationem unum quid est cum Christo, quia non amplius panis est, sed Christus ipse, unde non simul est cum Christo; aliàs Christus diceretur esse simul cum semetipso. Rupertus loco citato istam diluit nonnullorum objectionem, *Si revera panis iste Christus est, ergo contra Apostoli sententiam & contra fidem, toties Christus patitur vel moritur, quoties hic panis in mensa frangitur.* Respondet Rupertus, Christum nec pati nec mori cum panis frangitur, quia fractio hæc non in substantiam corporis Christi, in quam panis mutatus fuit, sed in species duntaxat, seu in ipsa cadit accidentia: quod illustrat comparatione Isaaci, qui aræ superpositus non fuit, nec immolatus, sed ejus loco aries ab ipso plane distinctus. *Hæc in pane*, pergit Rupertus ibidem post verba quæ objiciuntur, pag. 320. *hæc inquam, in pane, de quo dicturus sum, Hoc est corpus meum, & in vino de quo dicturus sum, Hic est sanguis meus, invisibiliter operatur, ut vera caro mea sit, & sanguis meus, non mutata specie exteriori, sicut & in singulis hominibus spiritualiter, id est nihilo immutato de extrinsecis corporis accidentibus, hoc agunt ut membra mea sint.* In fractione igitur panis Christus nihil patitur, juxta Rupertum, quia fractio illa fit in accidentibus seu speciebus, in quas omnis mutatio & corruptio recidit.

Ad tertium hoc unum ex citatis verbis extundi potest, quod verissimum est, unum scilicet esse corpus Christi quod est in Eucharistia, & quod in cruce pependit. Obijciunt 3. id quod ait Rupertus L. 2. in Exodum cap. 10. ubi sic loquitur: "Comedetis assum tantum igni, id est totum attribueris operationi Spiritus S. cuius affectus non est destruere vel corrumpere substantiam, quamcunque suos in usus assumit, sed substantiæ bono permanenti quod erat, invisibiliter adjicere, quod non erat. Sicut naturam humanam destruxit, cum illam ex operatione sua ex utero Virginis, Deus verbo in unitatem personæ conjunxit; sic substantiam panis & vini secundum exterioriorem speciem quinque sensibus subactam non mutat aut destruit, cum eidem verbo in unitatem corporis ejusdem quod in cruce pependit, & sanguinis ejusdem quem de latere suo fudit, ista conjungit. Item quomodo Verbum à summo deo, missum caro factum est, non mutatum in carnem, sed assumendo carnem; sic panis & vinum utrumque ab imo sublevatum fit corpus Christi & sanguis, non mutatum in carnis saporem, sive in sanguinis horrorem, sed assumendo invisibiliter utriusque, divinæ scilicet & humanæ, quæ in Christo est, immortalis substantiæ, veritatem. Proinde sicut hominem, qui de Virgine sumptus in cruce pependit, rectè & catholicè Deum confitemur, sic veraciter hoc quod sumimus de S. altari, Christum dicimus, agnum Dei prædicamus.

Statuit eo loco Rupertus, velut certum ac fixum
Tournelii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

principium, Spiritum sanctum non destruere substantiam earum rerum, quas ad aliquos usus assumit. Ita nec in Incarnatione, humanitatis, sed in Eucharistia, panis destruit substantiam; unde sequitur integram remanere panis substantiam in Eucharistia, sicut integra remanet humanitatis in mysterio Incarnationis.

Resp. Rupertum duplicem agnoscere mutationem, unam qua res sic mutaretur, ut destrueretur penitus, ac in nihilum rediret, quæ mutatio destructiva dicitur; alteram vero, per quam res ita mutatur, ut simul perficiatur. Et hæc rursus duplex est, una per quam res quæ mutatur & perficitur, suam adhuc priorem retinet naturam & substantiam; altera vero, per quam nihil de priori substantia superstes remanet. Cum vero asserit Rupertus L. 2. in Joan. "Dominus, inquit, nec de nihilo vinum, quo convivas lætificaret, nec de nihilo panem, fecit, quo turbas esurientes satiaret, nec aliquid omnino in tota suorum serie signorum, de non existentibus fecit, sed vel existentia in majus & melius provexit, faciendo de aqua vinum. Mens igitur Ruperti hæc est Christum Dominum in omnibus miraculis in quibus facta est conversio, v. g. aquæ in vinum in Cana Galileæ, non destruxisse, seu non annihilasse priorem substantiam, sed perfecisse & in melius eam commutasse. Talem porro mutationem perfectivam panis in corpus Christi agnoscit author in Eucharistia, non remanente quidem panis substantia, sed ea in substantiam corporis Christi commutata. Panis & vinum, inquit, utrumque ab imo sublevatum fit corpus Christi & sanguis, non mutatum in carnis saporem, live in sanguinis horrorem, sed assumendo invisibiliter utriusque, divinæ scilicet & humanæ, quæ in Christo est, immortalis substantiæ, veritatem. Tota igitur difficultas quæ ex Ruperto nobis hic opponi potest, in eo est, an substantia panis, quam ille agnoscit converti seu mutari in corpus Christi, dicenda sit destructa vel annihilata, an tantum mutata & conversa, quæ certe quæstio levissimi momenti est ac de solo nomine.

Proponuntur & solvantur nonnullæ quæstiones quæ sequuntur ex dogmate realis præsentiae Christi in Eucharistia, & transubstantiationis.

Quæres igitur 1. an Eucharistia sit adoranda cultu latræ; & ad quid referatur talis adoratio.

Resp. adorandam esse, eamque adorationem Christum verum Deum in Eucharistia præsentem referri.

Ratio est, quia Christus adorandus est adoratione suprema, cum sit verus & substantialis Deus. Deut. 6. & Matth. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli servies.* Hebr. 1. v. 6. *Cum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit Et adorent eum omnes Angeli Dei.* Atqui Christus, ex ante dictis, vere, realiter & substantialiter præsens est in Eucharistia; ergo &c.

Adoratio autem illa tota refertur ad Christum ipsum, non ad symbola & species externas, quæ, licet cultu aliquo religioso sint honorandæ, non tamen supremo & latræ. Hinc immerito Calvinistæ nos a προλατρες, id est, panis adoratores, ad invidiam appellant. Neque refert, quod ante species illas procumbamus: namque exterior illa corporis conformatio ex interiori adorantis mente atque intentione dirigitur ad ipsum Christum; perinde ac ii, qui coram Christo in terris degente adorantes procumbebant, non ad vestes, quibus indutus erat, sed ad Christum ipsum suum cultum & adorationem dirigebant. Cum igitur ajunt Orthodoxi, se adorare Sacramentum Eucharistiæ, rem contentam, nempe Christum, usurpant pro re continente: neque enim ad symbolum ipsum refertur & in eo sistit adoratio, sed ad Christum verum Deum.

Sed, inquit, praxis illa exponit Fideles periculo idololatricæ: fieri enim potest ex malitia vel incuria Sacerdotis, ut hostia quæ adorando proponitur, non sit consecrata.

Resp. Probaret argumentum istud, non tantum abstinendum fore ab adoranda Eucharistia, sed etiam à sumenda. In casu igitur proposito nullum est idololatriæ periculum: namque, ex mox dictis, adoratio pendet ex intentione adorantis: at ille Fidelis bono animo existimat se adorare Christum in hostia consecrata præsentem; quamvis igitur in objecto sit error, non tamen in actione: quemadmodum qui alium à Christo, dum in terris erat, adorasset, existimans ob vultus similitudinem, esse Christum ipsum, reus profecto idololatriæ non fuisset; cultus enim ille & adoratio ex intentione adorantis ad verum Christum ordinatus fuisset.

To. 14.
Conc. p.
809. A. Adorationem illam sicut & solemnem corporis Christi festivitatem ac circumgestionem sic definit Concilium Trid. Sess. 13. Can. 6. *Si quis dixerit, in sancto Eucharistiæ Sacramento Christum unigenitum Dei filium non esse cultu latriæ, etiam externo, adorandum, atque ideo nec festiva peculiari celebritate venerandum; neque in processionibus; secundum laudabilem & universalem Ecclesiæ sanctarum & consuetudinem, solemniter circumgendum, vel non publice, ut adoretur, populo proponendum, & ejus adoratores esse idololatrias; anathema sit.*

Quæres 2. an proprie annihiletur panis & vinum, cum utriusque sit conversio in corpus & sanguinem Christi.

Resp. negative. Quia in annihilatione nullus est terminus positivus, sive à quo, sive ad quem, qualis tamen reperitur in conversione panis in corpus Christi: terminus enim à quo, est substantia panis, & terminus ad quem, est corpus Christi. Ad annihilationem proprie dictam, ait Isambertus noster pag. 512. duo requiruntur.

I. Ut res quæ dicitur annihilari, desinat totaliter secundum omnes & quascumque partes suæ entitatis, per meram suspensionem divini concursus: quia nempe annihilatio opponitur creationi; ergo quemadmodum creatio sit ex puro nihilo, ita annihilatio debet esse ad purum nihilum: quod contingeret, si res existens desinere esse commode, per suspensionem simplicem divini concursus; non autem vi & efficacia alicujus positivi quod sequatur ad ejus destructionem.

II. Requiritur ut ad ejus definitionem nihil reale & positivum producat, ex cujus positione & efficacia ista desitio sequatur: quia nempe annihilatio distinguitur à conversionibus naturalibus, in quibus formæ quæ desinunt, non dicuntur à Philosophis proprie annihilari, sed quod illa mutatio per quam nova forma inducitur, est causa destructiva formæ prioris.

Jam verò substantiæ panis & vini non desinunt per meram suspensionem divini concursus, sed per aliam actionem positivam, nempe consecrationem, qua perfecta corpus Christi fit præsens, recedente panis & vini substantia, seu potius tota conversa & mutata in corpus & sanguinem Christi.

Sed, inquires, illud annihilatur, cujus & materia & forma tota perit ac destruitur: atqui materia & forma panis ac vini tota perit & destruitur; & ergo &c.

Resp. dist. maj. Si pereat & destruat per meram concursus divini suspensionem, neque sit aliquid positivum ex destructione resultans, concedo: si pereat per actionem positivam, sitque illius terminus aliquis realis & positivus, nego.

Quæres 3. an transubstantiatio sit actio, & qualis: an adductiva, vel unitiva, vel conservativa, vel reproductiva.

Resp. 1. transubstantiationem esse veram actionem. Colligitur ex modo loquendi SS. Patrum, & exemplis quibus utuntur. Ajunt enim *conversionem fieri panis & vini in corpus & sanguinem, mutationem, transitum, transelementationem*: quod illustrent exemplis conversionis aquæ in vinum in Cana

Galileæ, uxoris Loth in statuam salis, virgæ Moysis in serpentem, panis, aliorumque ciborum in substantiam sumentis &c. quæ certè omnia veram & propriè dictam actionem indicant.

Resp. 2. actionem illam nobis non videri esse adductionem, ut putat Scotus. Tum quia transubstantiatio dicit formaliter conversionem: atqui adductio non dicit conversionem. Tum quia transubstantiatio debet habere pro termino formali substantiam, motus enim specificatur à termino ad quem. Tum quia dici vix potest, unde adducatur corpus Christi. An de cælo? sed illud non deserit. An aliunde? sed non est nisi in cælo.

Resp. 3. non esse actionem unitivam. Quia, ex mox dictis, transubstantiatio debet habere pro termino formali substantiam: atqui talis actio unitiva, quæcunque tandem foret, esset tantum accidentaliter. Deinde, actio unitiva supponit in priori naturæ extremorum existentiam; ergo & transubstantiationem.

Resp. 4. non esse actionem conservativam. Quia illæ actiones sunt distinctæ, quarum termini formales sunt distincti: atqui termini formales transubstantiationis & actionis conservativæ sunt prorsus distincti; terminus enim formalis transubstantiationis importat positionem unius substantiæ cum destructione alterius: at verò terminus formalis actionis conservativæ dicit tantum continuationem rei jam existentis. Deinde actio conservativa supponit transubstantiationem: neque enim res alicubi conservatur, nisi prius ibi esse incipiat.

Resp. denique, probabilius nobis videri, cum sancto Thoma ejusque discipulis, transubstantiationem esse actionem reproductivam. 1. Quia est reproductio propriè dicta, cum res accipit idem numero esse, secundum omnes gradus suos tum physicos tum metaphysicos: ea enim est verborum Christi vis, ut si corpus alibi non esset, jam tum inciperet esse, idemque prorsus quod est in cælo: hinc SS. Patres & Concilia dicunt corpus Christi, *fieri, confici, creari*, quæ verba sonant veram productionem. 2. Quia SS. Patres ajunt in Eucharistia fieri conversionem seu mutationem panis & vini in corpus & sanguinem Christi, quod illustrent exemplis conversionum tum naturalium, tum supernaturalium: atque in omni conversione, sive naturali, sive supernaturali, datur vera productio; ergo &c.

Quæres 4. quis sit proprius & formalis terminus transubstantiationis.

Resp. esse corpus & sanguinem Christi, quatenus reproducta, & sub accidentibus panis & vini realiter præsentia.

Ratio est, quia transubstantiatio est actio reproductiva & sacramentalis: sub priori respectu, debet habere pro formali termino substantiam; sub posteriori, debet habere aliquid externum & sensibile, in quo ratio Sacramenti reponi possit.

Quæres 5. an transubstantiatio fiat in instanti.

Resp. affirmative. Quia, ut observat S. Thomas q. 75. art. 7. aliqua mutatio potest esse instantanea triplici ratione. 1. ex parte formæ, quando nimirum non suscipit magis & minus. 2. ex parte subjecti, quando est in ultima dispositione ad formam. 3. ex parte agentis, quando in instanti potest effectum suum ponere. Atqui tribus istis de causis transubstantiatio Eucharistica est instantanea: ratione formæ, quia substantia corporis Christi, ad quam terminatur, non suscipit magis & minus: ratione subjecti, quia in hac conversione non est aliquod subjectum, quod successivè præparetur: denique ratione agentis, quia hæc conversio fit per virtutem Dei infinitam.

Est autem unum & idem instans, in quo desinit substantia panis, & ponitur corpus Christi: extrinsecum quidem panis, ita ut ultimum instans definitionis

tionis panis, primum sit reproductionis corporis Christi.

Quæres 6. utrum totus & integer Christus sit sub unaquaque specie,

Resp. affirmativè. Hinc S. paulus 1. Corinth. 11. v. 27. reum fecit simul corporis & sanguinis Christi, eum qui indignè sumperit vel corpus, vel sanguinem. *Quicumque, inquit, manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè reus erit corporis & sanguinis Domini* Et Conc. Trid. Sess. 13. cap. 1. ait, *semper hanc fidem in Ecclesia Dei fuisse, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis, & vini specie, unà cum ipsius anima & divinitate existere; sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub vini specie, ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur: divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, pergit Conc. tantundem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri: totus enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte; totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit.*

Ratio est 1. quia divisus non est Christus, & quæ semel assumpsit, nunquam dimisit, atque semel mortuus, non moritur amplius. Igitur ab ipso primo Incarnationis instanti, nexu inseparabili conjuncta fuit divinitas cum humanitate; & ab ipsa Resurrectione, humanitas Christi, utpote immortalis, naturali & indissolubili unione cum anima & sanguine semper conjungitur; ergo qui sub panis specie sumit corpus Christi, vel sub vini specie ejus sanguinem, ille totum & integrum sumit Christum. 2. quia Christus non est in Sacramento Eucharistiæ modo locali & circumscriptivo, sed definitivo & sacramentali, quomodo anima est in corpore, & gradus substantiæ est in tota materia: atqui anima tota est in toto corpore, & tota in singulis ejus partibus: gradus substantiæ totus est in qualibet parte materiæ; cum igitur corpus Christi succedat in locum substantiæ panis, debet esse, ubi erat substantia panis: sed substantia illa erat ante consecrationem, in singulis partibus panis; ergo corpus Christi post consecrationem debet esse sub omnibus partibus hostiæ consecratæ. Inde est quod tanta diligentia præcavebant veteres Christiani, ne vel minima pars donorum consecratorum in terram decideret.

Quæres 7. quæ contineantur sub qualibet specie, vi verborum; & quæ per concomitantiam; & quid sit illa concomitantia?

Resp. 1. concomitantiam esse connexionem naturalium partium Christi, qua fit ut una non possit esse sine altera. Sic non potest esse corpus sine anima, sanguine, divinitate.

Resp. 2. cum Conc. Trid. mox citato, vi verborum sub specie panis esse corpus; & sub specie vini, esse tantum sanguinem Christi.

Ratio est, quia vi verborum immediatè & directè illud ponitur, quod per verba directè significatur; sunt enim illa practica & operativa: atqui verba, quibus consecratur panis, directè significant tantum corpus; & ea quibus consecratur calix, tantum sanguinem Christi; ergo &c.

Resp. 3. per concomitantiam naturalem & proximam sub utraque specie simul esse corpus, sanguinem & animam; & per concomitantiam supernaturalem ac remotam, esse divinitatem, itemque personam Patris & spiritus sancti.

Ratio primæ partis est, quia corpus Christi ponitur in Eucharistia, quale nunc est: atqui nunc sanguinem

habet & animam: habet enim perfectum & animatum corpus, sed immortale & incorruptibile: unde excludi ac removeri debet ab eo, ea humorum contrariorum pugna, ex qua rei corruptio & interius nascitur. Ita docet S. Augustinus Epistola ad Consentium, à quo fuerat interrogatus, an Christi corpus in cælo degens haberet ossa, sanguinem, aliosque humores. S. Doctor ait, credere se corpus Christi ita esse in cælo, ut erat quando ascendit in cælum: deinde probat, admissio in Christi corpore sanguine aliisque humoribus cavendum esse, ne corruptio quoque admittatur. Atque hinc inferes, quod si Apostoli triduo mortis Christi, quo sanguis à corpore separatus fuit, Eucharistiam consecrassent, corpus sine sanguine sub specie panis & sanguis sine corpore sub specie vini fuisset.

Ratio secundæ partis est, quia concomitantia supernaturalis petitur ex unione hypostatica Verbi divini cum natura humana: at divinitas una sanè est & indivisa in tribus personis, quæ sese mutuò includunt & continent. Unde addit Concilium Trident. *divinitas porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima unionem hypostaticam.*

Quæres 8. utrum corpus Christi sit quantitativè, seu extensivè & localiter in Eucharistia.

Resp. negativè. Patet ex dictis antea, ubi solvebamus Objectiones Novatorum ductas ex testimonio sensuum. Corpus quidem Christi in Eucharistia quantum est, cum habeat essentiam quantitatis, quæ posita est in extensione interna partium in ordine ad se, cum proxima aptitudine ad extensionem externam & impenetrationem actualem: sed non est quantitativè cum locum dimensionè ac per partes non occupet, sed sit definitivè per modum spiritus.

Quæres ultimò, utrum remaneant in Eucharistia accidentia sine subjecto; atque ex illis nutritio fieri possit, ac nova rei generatio.

Resp. affirmativè. Responsum exposuimus loco mox citato superius. Consule.

QUÆSTIO QUARTA.

De natura, materia & forma Sacramenti Eucharistiæ.

OCto Articulis complectemur omnes, quæ circa naturam & essentiam, materiam & formam Sacramenti Eucharistiæ moveri solent, quæstiones.

Primus erit: an Eucharistia sit Sacramentum; & quid in ea rationem Sacramenti habeat.

Secundus: an Eucharistia posita sit in re permanenti, an in usu tantum & actione.

Tertius: an Eucharistia sit unum specie Sacramentum; & unde reperenda sit ejus unitas numerica & individualis.

Quartus: panis & vinum sint materia Eucharistiæ; & quæ in illis requirantur conditiones.

Quintus: de antiquitate usus panis fermentati apud Græcos, & azymi apud Latinos,

Sextus: de aqua vino Calicis admiscenda: quo jure, & qua necessitate, qua quantitate sit miscenda.

Septimus: de modo quo aqua convertitur in sanguinem Christi: an mediatè, vel immediatè.

Octavus denique, de forma Sacramenti Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

An Eucharistia sit Sacramentum; & quid in ea præcisè habeat rationem Sacramenti.

Cum plura distingui possint in Eucharistia, nempe verba Christi, quibus panis & vinum consecratur, species ipsæ consecratæ, corpus & sanguis Christi, quæ sub illis existunt, atque usus seu sumptio, hinc nata inter Scholasticos quæstio, quid eorum quatuor præcisè habeat rationem Sacramenti. Varias authorum sententias legere poteris apud Vasquesium in 3. partem S. Th. disp. 157. q. 73. art. 1. cap. 2.

PRIMA CONCLUSIO.

Eucharistia verum est ac propriè dictum Sacramentum.

Probat: Quia habet omnes conditiones veri & propriè dicti Sacramenti.

I. Est signum sensibile, per species panis & vini. Cum autem hæc sit conditio signi, ut aliud significet, Eucharistia, quatenus signum, tria significat. 1. præteritam mortem Christi, quam in memoriam revocat, *Hoc facite in meam commemorationem. Quotiescunque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis.* 1. Cor. 11. vers. 25. & 26. 2. præsens substantialiter corpus Christi, *Hoc est corpus meum.* Matth. 26. v. 26. & paratam gratiam sanctificantem, *Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, in me manet, & ego in illo* Joan. 6. v. 37. 3. futuram gloriam, *Joan. 6. v. 57. Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in novissimo die.* Præterea nostri nos admonet officii, ut nempe Christiani omnes communi charitatis vinculo inter se socientur, & unum sint, sicut ex multis granis unus sit panis. *Quoniam, inquit sanctus Paulus, 1. Corinth. 10. vers. 17. unus panis, unum corpus multi sumus.* Tria ista distinctè exprimit Ecclesia in Canticò venerabilis Sacramenti. *O sacrum, exclamat, convivium, in quo Christus sumitur, recolitur memoria passionis ejus, mens impletur gratia, & futura gloria nobis pignus datur.*

II. Est signum institutum à Christo, ut colligitur ex c. 26. S. Matth. 14. S. Marci 12 S. Lucæ.

III. Vim habet producendi gratiam sanctificantem in hac vita, & conferendi gloriam æternam in altera. *Joan. 6. v. 55. & 57. Gratia autem illa, quæ propria est Eucharistiæ, datur per modum cibi seu alimenti nutriendi & roborantis, in quo à cæteris Sacramentis distinguitur.*

Definiri igitur meritò potest Eucharistia, *Sacramentum corporis & sanguinis Christi, institutum à Christo ad spiritualem Fidelium refectiorem & alimoniam.*

Dicitur 1. *Sacramentum*, id est, signum sensibile, permanens; quæ vox tenet locum generis.

Dicitur 2. *corporis & sanguinis Christi*, quæ realiter & substantialiter adsunt: ut excludatur præsentia tantum figuræ, metaphoræ, aut virtutis & efficaciar, quam excogitarunt Calvinistæ.

Dicitur 3. *institutum ad spiritualem Fidelium refectiorem & alimoniam*; quibus verbis ejus veluti specifica differentia designatur, ac confoditur error Socinianorum contendentium Eucharistiam esse signum nudum ac vacuum, omni prorsus virtute & efficacia destitutum.

SECUNDA CONCLUSIO.

Neque consecratio; neque usus seu sumptio, neque species consecratæ solæ, neque corpus Christi solum, sed species simul cum corpore & sanguine Christi, seu corpus & sanguis Christi, prout sub speciebus panis & vini continentur, præcisè habent rationem Sacramenti in Eucharistia,

Probantur singulæ partes.

I. Nomine consecrationis vel intelligitur illa actio, qua panis & vinum convertuntur in corpus & sanguinem Christi; vel intelligitur prolatio verborum, quibus perficitur illa conversio: atqui consecratio neutro modo esse potest Sacramentum, aut pars Sacramenti Eucharistiæ. Non primo, quia conversio illa planè insensibilis est; Sacramentum verò debet esse signum exterius sensibile. Non secundo, tum quia SS. Patres ajunt per consecrationem fieri seu confici Eucharistiam; igitur consecratio est quidem causa efficiens Sacramenti, sed non est ipsum Sacramentum: tum quia Sacramentum immediatè per se signum est practicum & efficax gratiæ sanctificantis: atqui consecratio immediatè corpus quidem Christi efficit, sed non ipsam sanctificantem gratiam; tum denique quia Sacramentum Eucharistiæ in re permanenti, non fluxa & transeunte consistit, ut mox ostendemus; atqui verba quibus fit consecratio, non permanent, sed fluunt & transeunt.

II. Neque usus seu sumptio est Sacramentum, aut pars Sacramenti Eucharistiæ, sed tantum conditio necessaria ut Sacramentum operetur.

Ratio primæ partis est, tum quia perfectum est Sacramentum, antequam sumatur; prolatis enim verbis consecrationis, statim corpus & sanguis Christi sunt substantialiter præsentia: tum quia solus Sacerdos est minister conficiens Sacramentum Eucharistiæ: solus tamen Sacerdos non sumit Sacramentum, sed omnes Fideles; ergo isti Fideles sumendo Eucharistiam dici possent eam conficere.

Ratio secundæ partis est, quia Sacramentum non operatur, nisi applicetur subjecto: alia porro non est Eucharistiæ applicatio, quam usus illius seu sumptio, quæ conditio requisita est, ut gratiam producere possit.

III. Neque solæ species, aut solum corpus Christi habent rationem Sacramenti.

Non solæ species: Quia Eucharistiæ Sacramentum gratiam producit, animam nutriendo; adoratur à Fidelibus, perficitur à ministris &c. atqui solæ species non producant gratiam, non adorantur à Fidelibus, neque à ministris per certa verba conficiuntur.

Non solum Christi corpus: quia Sacramentum debet esse sensibile; tale autem non est corpus Christi in Eucharistia.

Superest igitur, ut ratio Sacramenti Eucharistiæ consistat in corpore & sanguine Christi, prout sub speciebus panis & vini continentur: omni siquidem conditiones veri & propriè dicti Sacramenti huic toti complexo ex speciebus & corpore ac sanguine Christi, apprimè conveniunt, ut patebit expendenti.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. Forma est de essentia rei: atqui verba quibus consecratur Eucharistia, sunt forma illius; ergo &c.

Resp. dist. maj. Forma informans ac perseverans, concedo; forma conficiens, nego. Dist. min. verba sunt forma Eucharistiæ conficiens, concedo; informans, ac perseverans, nego.

Obji-

ARTICULUS II.

An Eucharistia consistat in re permanenti, vel in usu tantum & actione transiente.

Prænotanda.

STatus questionis est, utrum statim à prolati verbis consecrationis, independenter ab usu seu sumptione, corpus & sanguis Christi sint realiter præsentia sub speciebus panis & vini, atque sub illis tamdiu perseverent, quamdiu illæ integræ remanent: an verò fiant tantum præsentia, cum actu sumitur seu manducatur, panis, & bibitur vinum Eucharisticum.

Illud posterius admittunt Novatores Lutherani & Calvinistæ, etsi inter se discordes sint in assignanda actione, in qua ratio Sacramenti collocanda sit.

Calvinistæ enim volunt actionem illam esse actua-lem actionem, qua manducatur corpus, & sanguis bibitur. Ita Calvinus L. 4. Institut. capite 17. paragrapho 37.

Lutherani verò contendunt esse omnes illas actiones quas Christus in ultima Cœna exercuit; nempe accepit panem, benedixit, fregit, dedit Discipulis, & isti acceptum manducaverunt: quæ omnes, inquit, actiones unam quasi totalem, integram & continuam constituunt actionem: quæ simpliciter dicitur actio cœnæ seu cœna: unde neque ante, neque post illas actiones Christus, juxta eos, realiter præsens est in Eucharistia. Ita Kemnitius 2. parte examinis Conc. Trid. cap. 3. & 6.

Non minùs dissentiunt circa asservationem Eucharistiæ.

Nonnulli dixerunt corpus Christi triduo perseverare in Eucharistia, in gratiam scilicet ægotantium ad quos potest deferri. Ita ex Lindano refert Sanctesius, Repetitione 4. de Eucharistia cap. 12. Spalatenfis verò Lib. 5. de Republica Ecclesiastica cap. 6. num. 257. scribit Sacramentum Eucharistiæ ab una publica communione ad aliam usque perseverare, pro iis scilicet, qui publicæ communioni adesse non potuerunt: quia, inquit, *unum moraliter est convivium, & nulla ratio ostendit, cur debeat evanescere consecratio.*

Rectè autem hic observat Valques disp. 157. q. 79. cap. 3. ab hoc Novatorum errore longè alienos esse, qui ex nostris Scholasticis docent usum & sumptionem Eucharistiæ vel esse totum Sacramentum, vel saltem partem illius essentialem: siquidem illi agnoscunt, quod negant Novatores, Christi corpus verè ac realiter præsens esse post consecrationem, antequam sumatur; atque etiam post sumptionem perseverare sub illis hostiis quæ in sacrario servantur; atque hoc unum fert eorum sententia, corpus Christi & species consecratas non habere perfectam Sacramenti rationem, nisi in usu & sumptione.

Guitmundus Lib. 1. & 3. de veritate corporis & sanguinis Christi in fine, refert nonnullos inter impugnatores Berengarii existimasse, eam Eucharistiæ partem, quæ indignis & peccatoribus porrigitur, non converti in corpus Christi, sed merum panem remanere; alios verò dixisse, panem converti quidem tempore consecrationis, tempore verò distributionis, cum indignus reciperet, restitui panis substantiam, & corpus Christi recedere.

Objicies 1. ex S. Th. post Innocentium III. Cap. *Cum Martha. De celebratione Missarum*, tria distingui debent in Eucharistia, Sacramentum tantum; res Sacramenti tantum; res & Sacramentum simul: atqui, juxta illos, species sunt Sacramentum tantum.

Resp. dist. min. Species sunt Sacramentum tantum sumendo nomen Sacramenti inadæquatè, pro eo præcisè quod significat, concedo: sumendo adæquatè, pro eo quod significat simul & producit gratiam, nego. Cum igitur tria requirantur ad Sacramentum verum & adæquatè sumptum, nempe sensibilitas, significatio, & efficacia, ac speciebus duæ tantum priores conditiones comperant, non tertia, sequitur citatos auctores sensu adæquato & perfecto nomen Sacramenti non usurpasse, cum dixerunt, in Eucharistia species esse tantum Sacramenti. In Eucharistia igitur species sunt Sacramentum tantum; gratia sanctificans est res tantum Sacramenti; corpus verò Christi sub speciebus contentum, est & res Sacramenti & Sacramentum simul.

Instabis: Quod secundum se est Sacramentum simul & res Sacramenti, non potest junctum cum alio constituere rationem Sacramenti tantum: atqui corpus Christi est Sacramentum simul & res Sacramenti; ergo &c.

Resp. nego maj. Hoc enim fieri potest per præcisionem unius ab altero. Sic in Sacramento Pœnitentiæ, dolor interior de peccatis est Sacramentum simul & res Sacramenti; significat enim remissionem peccatorum, & significatur per extremam peccatorum declarationem: atqui tamen idem internus dolor simul junctus cum externa peccatorum confessione, constituit rationem Sacramenti tantum. Idem dicas in Eucharistia, de speciebus & corpore Christi.

Objicies 3. Concilium Trid. Sess. 13. cap. 4. ait, corpus & sanguinem Christi esse in Sacramento Eucharistiæ; ergo supponit Concilium rationem Sacramenti Eucharistiæ non consistere in corpore & sanguine Christi.

Resp. dist. conseq. non consistere in solo corpore & sanguine, concedo: in corpore & sanguine, quatenus sunt in Sacramento, hoc est sub speciebus sensibilibus, in quibus corpus & sanguis Christi, non tanquam locatum in loco, sed pars in toto, nego.

Objicies 4. Eucharistia frequenter appellatur à Veteribus Sacramentum corporis Christi; ergo corpus Christi non constituit rationem Sacramenti in Eucharistia.

Resp. nego conseq. Appellatur enim Eucharistia Sacramentum corporis Christi, quia est signum continens corpus Christi.

Objicies denique: Quælibet pars essentialis Sacramenti debet esse sensibilis, & pertinere ad materiam, vel ad formam illius: atqui corpus Christi non est sensibile.

Resp. dist. maj. debet esse sensibilis, vel per se, vel saltem per aliud, concedo: per se, nego. Sic dolor de peccatis essentialis est pars Sacramenti Pœnitentiæ, quæ tamen sensibilis non redditur nisi per externam peccatorum confessionem. Pariter corpus Christi ex se non est sensibile, fit tamen sensibile per species exteriores sub quibus continetur; & sub eo respectu ad naturam Sacramenti Eucharistiæ pertinet, quod cum spectari possit sub duplici respectu, vel in fieri, vel in facto esse, potest quoque sua materia & forma ei pro quolibet statu assignari. In fieri, habet pro materia panem & vinum, & pro forma verba consecrationis: in facto esse, dici potest species externas habere rationem materiæ; & corpus Christi, aut significationem spiritualem habere quasi rationem formæ: neque in hoc quidquam periculi esse videtur, quod ex questione merè Scholastica dependet.

CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ non consistit in usu & sumptione, sed in re permanenti.

Prima
probatio
ex Scri-
ptura.

Probat 1. verbis institutionis. Quia prius Christus dixit, *Hoc est corpus meum*, & *Hic est sanguis meus*, quam Discipulis porrexerit corpus ad manducandum, & sanguinem ad bibendum. Ita Conc. Trid. Sess. 13. cap. 3. Ergo prius fuit corpus sub specie panis, & sanguis sub specie vini, quam Discipuli manducarent vel biberent; adeoque ratio Sacramenti non consistit in illa actione qua manducatur corpus & sanguis bibitur, quod enim prius est, non pender ab eo, quod est posterius.

To. 3. p. 2.
p. 703. C.

Confirmatur illud consequens. Tum quia, juxta S. Augustinum Tract. 80. in Joan. *accedis verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Tum quia verba Domini statim ac prolata fuere, plenam & integram suam habere significationem & efficaciam; adeoque illud ipsum effecerunt quod significabant. Sunt etenim verba Christi ex se ipsis operativa & efficacia, etiam seposito usu seu sumptione, quæ ad effectum quidem Sacramenti percipiendum necessaria est, non ad veritatem ipsam realis præsentia comprobendam.

Antecedens verò quod negant adversarii, colligitur manifestè ex sacro textu. Ratio enim, qua Christus suos Discipulos invitat ad manducandum & bibendum, hæc est, quia sub pane corpus, & sub vino sanguis continetur; particulam liquidem causalem enim usurpat Christus apud S. Matth. c. 26. v. 27. *Dedit illis dicens, Bibite ex hoc omnes: Hic est enim calix sanguinis mei*. Unde & S. Lucas c. 22. v. 20. & S. Paulus I. Cor. 11. v. 25. prius dicta referunt verba, quibus calix consecratur, quam Apostoli calicem hauserint. Quin primus ait: *Hic calix novum testamentum est in meo sanguine*. Quæ loquendi ratione innuit sanguinem Christi in calice esse, non in ore sumentis. Et S. Paulus Epistolæ mox citatæ c. 10. v. 16. ait: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est? Et panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* Antequam igitur sumatur calix, benedicitur, & per illam benedictionem seu consecrationem fit sanguis Christi. Idem de pane dicendum.

Neque est quòd dicant, S. Marcum cap. 14. v. 23. referre Apostolos prius bibisse calicem, quam Christus verba consecrationis pronuntiaverit; & SS. Matth. ad Lucam prius referre mandatum Christi ad Apostolos pro sumendo corpore & sanguine, quam verba, quibus consecratio peragitur.

Namque 1. plus probaret hæc observatio, quam velint vel ipsimet Lutherani: scilicet probare corpus Christi præsens esse, etiam ante pronuntiata verba consecrationis. 2. S. Marcus usus est anticipatione, nec rerum ordinem servavit: unde, ut rectè observat hic Bellarminus, non oportet attendere, quæ verba Evangelistæ prius posuerint, & quæ posterius, seu ad ordinem narrationis, sed ad sensum & significationem verborum, hæc autem postulat, ut prius prolata fuerint consecrationis verba, quam usus & sumptio fiat. 3. denique, potuit Christus prius exponere mandatum suum, quam consecraret, licet non fuerit executioni demandatum, nisi post factam consecrationem: sicut prius Baptismi necessitatem & præceptum exposuit Joan. 3. quam illum instituerit, & revera in mandatis dederit, Matth. ultimo.

Probat 2. ex antiqua & constanti praxi Ecclesiæ asservandi Eucharistiam. Praxim hanc & disciplinam Concilium Trid. Sess. 13. cap. 6. sic exponit. *Consuetudo asservandi in sacrario sanctam Eucharistiam*

adeò antiqua est, ut eam sæculum etiam Nicani Concilii agnoverit. Porro deferri ipsam sacram Eucharistiam ad infirmos, & in hunc usum diligenter in Ecclesia conservari, præterquam quòd cum summa aequitate & ratione conjunctum est, tum multis in Conciliis præceptum invenitur; & vetustissimo Catholica Ecclesia more est observatum. Quare hæc sancta Synodus retinendum omnino & saluarem hunc & necessarium morem statuit.

Ex illa autem Ecclesiæ praxi sic arguimus: Ecclesia in more semper habuit asservandi sacram Eucharistiam, eamque ad infirmos deferendi, atque Eucharistiam hanc verum esse Christi corpus semper persuasum habuit; ergo ea semper fuit fides Ecclesiæ, Eucharistiæ Sacramentum verum esse ac perfectum extra usum & sumptionem.

Calvinus non ausus est veterem hanc consuetudinem inficiari: *qui sic faciunt*, (nempe servant Eucharistiam) inquit L. 4. Instit. cap. 17. pararg. 39. *habent, fateor, veteris Ecclesiæ exemplum: verum*, pergit ille, *in re tanta, & in qua non sine magno periculo erratur, nihil tutius est quam veritatem sequi*.

Verum Magistro suo audaciores facti discipuli, doctrinam Concilii Trid. mox expositam falsi arguere non erubescunt, tam quoad factum, quam quoad jus. Negant 1. ullum extare exemplum sex prioribus Ecclesiæ sæculis, asservatæ in Ecclesia seu in sacrario Eucharistiæ. Ita Dallæus Lib. 6. de cultibus Latinorum, à cap. 2. ad 17. præsertim vero cap. 10. 2. Negant data & non concessa veteri illa consuetudine, rectè concludi Eucharistiam in re permanenti esse positam, non vero in actione transeunte, usu scilicet & sumptione: quia, inquit, semper ad usum & sumptionem destinata erat Eucharistia quæ asservata dicitur.

Verum, ut ab hac postrema responsione incipiam, nullus Catholicorum negaverit unquam, quin Eucharistia ad usum & manducationem, tanquam ad finem immediatum ac præcipuum, ordinaretur, ac servaretur; sed illam à manducatione seu usu suam habere veritatem ac perfectionem, absurditas est quæ in Catholicorum mentem nunquam venit: tum quia semper persuasum habuere, verba consecrationis suum, ita tum ac prolata sunt, effectum sortiri: tum quia longo temporis intervallo quædam aliquando consecratio ab ipsa sumptione: tum quia ante sumptionem corpus Christi esse in Eucharistia quæ in sacrario asservatur, atque ibidem adorandum esse, aperte significabant Fideles, qui Sacramentum illud appellant aut *corpus Domini*; vel *sanctum Domini*, *Eucharistiam Sacramentum*, *Dominicum corpus* &c.

Probandum igitur nobis superest antecedens nostri argumenti, scilicet antiquitas asservatam fuisse Eucharistiam. Illud autem facile est demonstrare certissimis veteris Ecclesiæ monumentis, quæ ad tria capita generatim revocari possunt.

I. Ad communionem domesticam, qua quisque domi asservatam Eucharistiam sumebat.

II. Ad consuetudinem deferendi Eucharistiam ad absentes.

III. Ad consuetudinem eam servandi & deferendi ad infirmos.

Primo, olim asservatam fuisse privatim in domibus Eucharistiam, testantur.

Tertullianus Lib. 2. ad uxorem cap. 5. ubi hortans ipsam, ne post obitum suum maritum duceret infidelem inter alias rationes hanc adducit, *Non sciet maritus, quid secreto ante omnem cibum guses; & si sciverit, panem non illum esse credet qui dicitur*, nempe Corpus Christi.

S. Cypr. Tr. de lapsis refert historiam cujusdam mulieris tempore persecutionis lapsæ, quæ cum, inquit, arcam suam,

Secunda
probatio
ex con-
suetudine
asservandi
Eucharisti-
am.

P. 123.

Triagen-
eratum
exempla
servatæ
Eucharisti-
æ.

I.
Privatim
in domi-
bus.
Pag. 169.
B.

P. 176.

suam in qua sanctum Domini fuerat, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est.

Ed. vet. Tom. 2. p. 1054. S. Basilus Ep. 289. ad Cæsaream Patriciam, ejusdem praxis & testis & vindex est, ejusque originem repetit ex persecutionibus, quæ cum Fidelibus non permitterent ut sacras synaxes publice celebrarent, coge-
bant eos in cryptis latere, & asportare secum Eucharistiam quam premente periculo possent sumere. Refert ibidem, Monachos in desertis degentes, pro inopia Sacerdotis, habere domi sacram communionem, eamque propriis sumere manibus.

Idem testatur S. Hieronymus in sua ad Pammachium Epistola; S. Greg. Nazianzenus Orat. 11. quæ tota est in laudes sororis suæ Gorgoniæ; S. Ambrosius Oratione funebri de obitu fratris sui Satyri; S. Gregorius Magnus Lib. 3. Dialogorum c. 36. Sed in re tam certa diutius immorandum non est.

Quæres tantum, quo præcisè tempore abrogata fuerit consuetudo asservandi privatim Eucharistiam.

Tom. 1. p. 495. A. Tom. 2. Conc. p. 1009. Ibid. p. 1225. Baronius ad an. Christi 57. n. 152. respondet, morem hunc perseverasse in Ecclesia Occidentali usque ad tempora Hormisdæ Papæ, atque in Hispania primum abrogatum fuisse à Synodo Cæsaraugustana an. 381. c. 3. quæ confirmata deinde fuit à Concilio Toletano I. an. 400. c. 14.

Verum hallucinatur Baronius: tum quia Synodus illa Cæsaraugustana, non tempore Hormisdæ, sed Damasi S. Pontificis habita est, an. scilicet 380. aut 381. ipso non diffidente Baronio ad an. Christi 381. Tum quia post tempus illud idem mos adhuc viguit sexto sæculo, ut patet ex S. Gregorio Magno loco mox indicato: ordinatus autem ille fuit annis post Hormisdam 67. Viguit septimo & initio sæculi octavi, ut colligitur ex Venerabili Bedæ L. 4. Hist. c. 24. vel nono sæculo, ut colligitur ex Michaele S. uditæ, referente ipso Baronio ad an. Christi 816. n. 16. vel decimo, ut constat ex responso Archiepiscopi Corinthiorum in actis S. Lucæ Junioris, apud Combesium Tom. 2. Auctuarii Biblioth. Patrum, & apud Bollandum die 7. Februarii. Quin & duodecimo, ut constat ex Actis vitæ Laurentii Dublinensis in Hibernia Episcopi, referente eodem Annalista ad an. 57. n. 153. Tum denique quia prohibitio facta à Conciliis Cæsaraugustana & Toletano I. non omnes spectabat Fideles, sed tantum Priscillianistas, qui tunc temporis per Hispanias grassabantur quique, ut se Catholicos simularent, Fidelium synaxibus sese immiscebant, ac sacram cum illis accipiebant Eucharistiam, quam postea secreto impie abiciebant. Ita exponit Concilii Toletani primi prohibitionem, aliud Concilium Toletanum numero undecimum an. 675. Can. 11.

Tom. 6. Conc. p. 552. Respondeo igitur, vix figi posse tempus quo ubique abrogata fuit consuetudo asportandi secum & domi privatim asservandi Eucharistiam: paulatim enim, ob varios abusos, in aliquibus locis, & tandem in tota Ecclesia extincta illa fuit.

II. Pro absentibus. Secundo, fuisse olim Eucharistiam ad absentes delatam, testantur.

P. 97. E. S. Justinus Apolog. 2. quæ prima est ubi describens quid in cæribus Christianorum perageretur, postquam de Eucharistia verba fecit, ait eam à Diaconis ad absentes deferri.

S. Irenæus scribens ad Victorem S. Pontificem, occasione excommunicationis quam tulerat adversus Asiaticos Pascha celebrantes luna 14. in quamcumque incidisset diem, ait non ita cum illis egisse prædecessores Victoris: *Nec ulli, inquit, ob ejusmodi consuetudinem re jecti sunt. Verum illi ipsi qui se præcesserunt* (alloquatur Victorem) *Presbyteri, quamvis id minime observarent, Ecclesiarum Presbyteris qui id observabant, Eucharistiam transmiserunt, nempe in signum mutæ fidei & concordie.* Apud Euseb. L. 5. Hist. c. 24. in

Euseb. Hist. p. 191. B.

quem locum observat doctissimus Valesius, hunc morem promiscuum fuisse, & omnibus passim observatum, ut ad aliarum civitatum Episcopos benedictionis nomine Eucharistiam transmitterent: quod probat ex Concilio Laodicensi c. 14. à quo consuetudo illa abrogata fuit.

Metaphrastres in Actis Luciani Martyris, apud Surium ad diem 7. Joan. & apud Baron. ad an. Christi. 311. n. 8. narrat cum Martyrem in carcere supra pectus suum vice altaris Sacrum perfecisse, ac peracto sacrificio, postquam Sacramentorum ipse fuisset particeps, ad absentes transmississe.

Concilium Laodicenum sub Sylvestro c. 14. prohibet ad absentes Eucharistiam, *Ne sancta, inquit, instar benedictionum, in festo Pascha in alias Parochias transmittantur.* Incestum an prohibitio hæc universalis fuerit pro quolibet tempore, an restricta tantum ad tempus Paschale.

Tom. 1. Conc. p. 1499. A.

Postea viguit consuetudo mittendi Eucharistiam ad Presbyteros ejusdem civitatis quibus diebus cum Episcopo convenire illis non vacabat. Colligitur mos ille ex Epistola Innocentii I. ad Decentium data ann. 416. *Idcirco, inquit, illi fermentum à nobis confectum per Acolythes accipiunt, ut se à nostra communione, maxime illa die Dominica, non judicent separatos.* Perfermentum autem intelligunt plures à nostris, Eucharistiam, quia vice fermenti Fideles inter se colligit & coadunat.

Tom. 2. Conc. p. 1247. B.

Sed, inquit Dallæus, Eucharistia illa statim à publica communione deferrebat ad absentes. Id est; quid tum? Ad idcirco ab usu & sumptione pendeat ut esset corpus Christi minime; siquidem illam sic transmissam vocant Scriptores Ecclesiastici, sanctum Domini corpus Christi, Sacramentum Christi &c.

Tertio, fuisse olim Eucharistiam in Ecclesia seu in sacrario asservatam, ut inde ad infirmos deferretur.

III. Pro infirmis.

Constat 1. ex S. Justino mox laudato. Nomine quippe absentium comprehenduntur haud dubie ipsi infirmi, qui in infirmitate præsertim sacra Eucharistiæ alimonia indigent, ut adversus vim morbi, & dæmonis impetus præmuniantur ac confirmentur.

Justinus.

Constat 2. ex Eusebio L. 6. Hist. c. 44. edit. Valesianæ, ubi referens decretum Dionysii Alexandrini de concedenda lapsis pœnitentibus communione, narrat Serapionem quemdam in extremis positum, misisse de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Eucharistiam perciperet: Presbyterum vero fortetunc ægrotantem, cum venire non potuisset, misisse ad Serapionem per eundem puerum exiguum Eucharistiæ particulam, ac jussisse, ut madefactam, seu ut vertit Valesius, *in aqua intinctam*, seni in os instillaret, qua ille paulatim absorpta, continuo animam exhalavit.

Serapion. Euseb. Hist. p. 246.

Constat 3. ex Concilio Nicæno I. generalian. 325. Can. 13. *De his, inquit, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua regularisque servabitur, ut si quis egrediatur è corpore, ultimo & maxime necessario viatico minime privetur. Quod si desperatus, & consecutus communionem, oblationisque particeps factus, iterum convalescit, sit inter eos communionem orationis tantummodo consequuntur, Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis, seu, ut alii vertunt, Eucharistiæ, gratiam tribui, Episcopus probabiliter, id est, postquam probaverit, ex oblatione dare debet.* Concilium eo Canone novam legem non condit, sed antiquam renovat & confirmat.

Concilium Nicænum I. Can. 13. Tom. 2. Conc. p. 42. D.

Constat 4. ex S. Ambrosio, qui, narrante in ejus vita Paulino, morti proximus, Eucharistiam, ministrante S. Honorato Vercellensi Episcopo, accepit. Contigit istud an. 397.

S. Ambrosius.

Constat 5. ex ritu Græcorum, qui, referentibus Goario

Goario.

Goario in notis ad Euchologium, & Arcuido L. 3. c. 55. feria 5. majoris hebdomadæ, pro toto anni decur-
su consecrant Eucharistiam pro infirmis.

Conci-
lium Au-
relianense
an. 1017.

Constat denique, ut infinita alia omittam, ex Con-
cilio Aurelianensi ann. 1017. in quo damnantur quidam
è Manichæorum secta, qui infantis post octavum diem
ab illis trucidati, cineres tanta veneratione, inquit
Concilium, colligebant atque custodiebant, quanta
Christiana religiositas corpus Christi custodire solet agris
dandum de hoc seculo exituris ad viaticum. Refertur
istud Concilium Tom. 2. Spicilegii pag. 670.

Respon-
sio Dallæi

Quid adhuc Dallæus? Concedit 1. pœnitentibus
revera datam Eucharistiam, qualis fuit Serapion; sed
negat omnibus concessam promiscue Fidelibus: quasi
melior debuerit esse pœnitentium; qui lapsi fuerant;
conditio, quam aliorum Fidelium, qui in exitu præ-
sertim divini cibo indigent quo confortentur: quasi è
numero pœnitentium fuerit Ambrosius; cui tamen,
pro communi ac recepto Ecclesiæ usui, sacrum viaticum
jamjam morituro concessum est. Præterea vero citatus
Canon. 13. Nicænus duas partes habet: in priori de
pœnitentibus quidem statuit; sed in posteriori, omni
& cuilibet Fidei probato, pœnitenti Eucharistiæ com-
munionem, dandam esse decernit; idque non ex nova
lege, sed ex antiqua consuetudine. Sed esto; demus hoc
adversario, citatis in locis pro solis pœnitentibus legem
ferri: saltem inde sequitur, pro illis fuisse publice in sa-
crario asservatam Eucharistiam. Minime, reponit 2.
Dallæus: tum quia facile fuit post publicam in Eccle-
sia communionem, partem Eucharistiæ deferre ad
infirmos: tum quia facile erat Sacerdoti transferre se
ad domum infirmi, & ibi Sacra celebrare; vel saltem
particulam Eucharistiæ, quam domi pro more hujus
temporis ad proprium usum servabat, mittere.

Refellitur

Verum misera sunt hæc deploranda causæ effugia.

Primum quidem: tum quia Eucharistia, etiam im-
mediate post publicam communionem è communi men-
sa sic transmissa, independentè ab actione sumentis est
verum corpus Christi; tum quia in subitis ac inspera-
tis morbis, vix Fidelibus subvenire potuisset Ecclesia, nisi
paratam & asservatam habuisset in sacrario Eucha-
ristiam: nonnunquam enim ita subito premit vis morbi,
ut vix crastino locum relinquat; quod exemplo Sera-
pionis perspicuum est.

Secundum quoque effugium nullum est, Ubi enim
legit Dallæus, qualibet diei hora licitum fuisse Sacerdo-
tibus, in cubiculis infirmorum Sacra facere? Quod si
infirmus ipsemet fuisset Sacerdos, ut contigit in facta Se-
rapionis, hæud dubie ad domum infirmi celebraturus
venire non potuisset: interim sine viatico moritur op-
pressus morbo, quod certe incommodum præcavere
melius non potuit sapiens Ecclesia, quam si in sacrario
Eucharistiam in gratiam infirmorum semper paratam
haberet. Neque minus leve ac infirmum est quod ad-
dit Dallæus, potuisse Presbyterum mittere particulam
Eucharistiæ, quam domi servabat: quasi satius fuerit
asservare Eucharistiam in privatis domibus, quam in Ec-
clesia; idem enim semper incommodum sequitur con-
tra sententiam adversariorum. Quamquam tot apud se
Eucharistiæ particulas asservare non solebant Presby-
teri, quod pluribus simul infirmis communicandis ne-
cessariæ fuissent.

Verum in Ecclesia, atque in loco quodam sacro so-
litam fuisse asservari Eucharistiam, probant columbæ
illæ argenteæ, vel tutres quæ suspendi solebant, & in
quibus includebatur Eucharistia, de quibus mentio fit
in vita S. Basilii per Amphilochium scripta (si tamen
illius est), in Testamento Perpetui Episcopi Turonen-
sis, quod refertur Tom. 5. Spicilegii: obiit ille an. 474.
& Amalario Presbytero dedit capsulam unam commu-
nem de serico item peristerium & columbam argente-
am ad repositorium; id est, ut reponatur Eucharistia: in

P. 106.

Concilio Constantinopolitano sub Menna an. 536. in
Concilio Turonensi II. ann. 567. Can. 3. apud Gre-
gorium Turonensem L. 1. De gloria Martyrum cap.
86. Denique Leo IV. ann. 847. mandavit ut sacrum
Christi corpus in pixide pro infirmorum viatico cu-
stodiatur. Tom. 8. Conc. pag. 34.

Probat 3. Conclusio, ex discrimine quod est inter
Eucharistiam cæteraque Sacramenta, & ex rationibus
quibusdam theologicis.

Tertia
probatio
Conclu-
sionis, ex
discrimi-
ne Eucha-
ristiæ ab
aliis Sa-
cramentis

Ac I. in aliis Sacramentis nihil præter usum, seu ap-
plicationem materiæ & formæ assignari potest, quod
habeat totam & integram Sacramenti rationem: v. g.
in Baptismo, aqua, quæ permanens est, non est Sacramen-
tum, sed pars tantum illius; ac Baptismus non in aqua
præcisè, sed in aquæ ablutione consistit, quæ actio est
fluens ac transiens: unde S. Paulus Ephes. 5. Baptis-
mum appellat *lavacrum aquæ in verbo vitæ*. Et cerre
verba ipsa formæ Baptismi, nempe, *Ego te baptizo*, non
ad aquam referuntur, sed ad eum qui baptizatur. Pari-
ter in Sacramento Confirmationis, non oleum,
sed olei unctio, ut & in Unctione extrema,
Sacramenti rationem habet. In Pœnitentia quo-
que, sola est actio transiens, tum ex parte pœni-
tentis peccata declarantis ac detestantis, tum ex parte
Sacerdotis absolvantis. Similiter in Ordine & Matri-
monio: in isto, mutuus consensus & mutua accepta-
tio cum benedictione Sacerdotis; in illo, manuum
impositio & instrumentorum portectio. In sola igitur
Eucharistia potest aliquid assignari fixum ac per-
manens ab usu distinctum, quod Sacramenti ratio-
nem obtineat, scilicet corpus & sanguis Christi,
quatenus sub speciebus panis & vini continentur.

II. Idem evincunt nonnullæ rationes theologicæ.

Prima est, quia essentia alicujus rei ad usum destina-
ta, non est formaliter usus ipse. Sic essentia potentia-
rum, ut visus, vel habituum, ut Grammaticæ, non est
ipsa visio, vel locutio: sic essentia panis, non est come-
stio. Atqui Sacramentum Eucharistiæ ad usum est desti-
natum; ergo &c.

Ex ratio-
nibus
Theolo-
gicis.

Secunda, qui ante usum & sumptionem, verba
Christi quibus consecratur panis & vinum efficiunt id
quod significant, sunt enim vera, habentque sensum per-
fectum; ergo iis prolati, independentè ab usu qui se-
quitur, corpus & sanguis Christi realiter adsunt sub spe-
ciebus & panis & vini.

Confirmatur ex ipsa Calvinistarum sententia. Ajunt
enim illi, panem Eucharisticum fieri sacramentalem
per verba Christi, *Hoc est corpus meum*, quæ
non historice tantum, sed efficaciter proferuntur:
sed verba illa ante manducationem actualem profe-
runtur; ergo ante illam vera sunt, efficacia & opera-
tiva.

Tertia denique, quia ex adversariorum opinione se-
queretur ipsos suscipientes seu manducantes Eucha-
ristiam, ex parte saltem esse ministros conficientes Sa-
cramentum, quia manducatio tota se tenet ex parte
manducantis; si igitur in illa ratio Sacramenti Eucha-
ristiæ, saltem ex parte consistit, ut vult Kemnitius, se-
quitur ipsum manducantem ex parte conficere Sacra-
mentum Eucharistiæ, quod certe absurdum est.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Multis variarum Ecclesiarum mo-
numentis constat, nullam Eucharistiæ partem an-
tiquitus asservatam fuisse; sed si quid ex commu-
nionè publica superesset, vel à Clericis consumeba-
tur, vel igne cremabatur, vel pueris innocentibus
comedendum distribuebatur. Ita observatum fuisse.

Tom. 1.
Conc. p.
98. D. E.

In Ec-

Bib. PP. In Ecclesia Romana testis est Clemens Romanus, *To. 12. p.* Epistola 2. quæ refertur *De consecratione*, dist. 2. *Tan-*
86. C. ra, inquit, in altario holocausta offerantur, quanto po-
Evagr. pulo sufficere debeant: quod si remanserint, in crasti-
Hist. p. num non reserventur, sed cum timore ac tremore Cle-
411. Ni- cephori diligentia consumantur.

Hist. 1.2. De Ecclesia Hierosolymitana idem refert Presbyter
p. 772. Hefic, L. 2. in Leviticum.

Tom. 2. De Constantinopolitana Evagrius L. 4. *Hist. c. 36.*
Conc. p. & Nicephorus L. 17. c. 25. qui referunt moris fuisse
1009. & Constantinopoli, superfluas Eucharistiæ partes pueris
1225. innocentibus & jejunis distribuere, inter quos se ali-
Tom. 6. quando fuisse ait Nicephorus.

Conc. p. De Hispanica constat ex Conciliis Cæsaraugustano
1341. D. an 381. c. 3. & Toletano I. an. 400. c. 14. & Toleta-
Tom. 5. no XVI. an. 693. c. 6. ubi jubent Patres, *modica oblata*
Conc. p. *esse consecranda*; nimirum ut nihil ex iis superfluit.

982. B. De Gallicana colligitur ex Concilio Matisconensi II.
 an. 585. Can. 6. ubi præscribitur, ut quarta vel sexta
 feria innocentibus distribuatur quidquid post peractam
 Missam in sacrario superfluerit.

De Ecclesia Æthiopica testatur Zagazabus Æthiops,
 Dissertatione de patriæ religione ac moribus, quam Da-
 miano à Goëz nobili Lusitano debemus.

His adde Udalicum, qui antiquiores consuetudines
 Monasterii Cluniacensis præscripsit circa an. 1070. ut
 cenet Dacherius, à quo volumen istud editum est *To.*
4. Spicilegii. pag. 58. Testatur author ille L. 1. cap. 13.
 apud Cluniacenses nihil de Eucharistia reservatum
 fuisse.

Humbertus quoque Cardinalis in Disputatione de
 azymo & fermentato adversus Græcos, quæ extat apud
 Baronium in Appendice Tomi undecimi pag. 680. idem
 testatur apud Latinos ætate sua, hoc est undecimo sæculo,
 observatum fuisse.

Denique Gabriel Biel insignis Germaniæ Theologus,
 qui floruit circa an. 1490. Lectione 36. in Canonem
 Missæ sic loquitur: *Postquam Christus corpus suum*
consecravit, non sistingebat in consecratione, neque dedit
Discipulis ut honorifice conservarent; sed dedit in sui
usum, dicens: Accipite & manducate. Igitur non existi-
 mabat Biel, esse asservandam Eucharistiam.

Resp. nego ant. Cum enim antiquitus toleret Eucha-
 ristia ex Fidelium oblationibus consecrari, si quid residu-
 um fuisset ex iis portionibus quæ pro publica communi-
 one destinatæ erant, post sepositas eas quæ in gratiam in-
 firmorum reservabantur, totum consumebatur: neque
 aliud volunt citati authores.

Clemens Romanus, seu quisquis author est citatæ
 Epistolæ, agit tantum de illis portionibus Eucharistiæ
 quæ ex quotidiana communione, superflue remane-
 bant, quas jubet à Clericis consumi; non negat vero
 pro infirmis asservatam fuisse Eucharistiam: imo in ci-
 tata illa Epistola, non procul ab initio, ait, *tribus gra-*
disbus commissæ esse Sacramenta, divinorum secretorum,
Presbytero, Diacono, & ministro, qui cum timore &
tremore reliquias fragmentorum corporis Domini
custodire debent, nequa putredo in sacrario invenia-
tur; ne cum negligenter agitur, portioni corporis Do-
mini gravis inferatur injuria. Supponit igitur au-
 thor ille, quisquis sit, aliquid Eucharistiæ reservatum &
 custoditum fuisse.

Eadem est mens Hesichii. In Ecclesia scilicet Hie-
 rosolymitana non diu servabatur, etiam pro infirmis,
 Eucharistia, ne fortè vitium aliquod contraheret diu-
 turna asservatione; sed post aliquot dies renovabatur,
 & quod ex priori supererat, igne absumebatur. Sen-
 sum hunc innuere videntur verba Hesichii, *Videmus,*
inquit, sensibilibus in Ecclesia fieri, ignique tradi qua-
re remanere contigerit inconsumpta, non omnino ea,
quæ una die, vel duabus aut multis servata sunt. Id est,
 comburuntur quidem reliquæ panis Eucharistici, quæ
 non sunt consumptæ sed remanent post communio-

Tournetii Tomi III. P. III. De Sacr. Euchar.

nem; ita tamen ut per aliquot dies nonnullæ partes as-
 servari possint, quæ subinde etiam comburi debent, ni-
 mirum, ut dixi, postquam ex diuturna asservatione,
 aut alia ex causa vitium aliquod contraxerunt, unde
 nemo amplius eas degustare sustineat. Quod quidem
 postea & apud Gallos obtinuit, statuente Concilio Au-
 relianensi ab Ivone citato parte 2. Can. 59. *ut omne sa-*
crificium sordida vetustate perditum, igne comburatur,
& cineres juxta altare sepeliantur.

Evagrius & Nicephorus narrant quidem, pueris in-
 nocentibus distributas fuisse Eucharistiæ partes, quæ ex
 quotidiana Fidelium communione supererant; sed non
 negant prius sepositas fuisse partes aliquas in gratiam in-
 firmorum.

Concilia Cæsaraugustanum & Toletanum I. sta-
 tuunt tantum adversus Priscillianistas, qui Eucharis-
 tiam quidem manibus sumebant, ut Catholici viderentur,
 sed eam deinde abiciebant. Ita colligitur ex
 Concilio Toletano XI. Can. 11. Concilium vero XVI.
 Toletanum jubet quidem modica oblata in altari poni,
 ne gravetur communicantium stomachus; asservari
 autem Eucharistiam conceptis verbis testatur, his ver-
 bis: *Ejus reliquæ* (nempe panis Eucharistici) *aut ad*
conservandum modico loculo, absque aliqua injuria
facilius conserventur, aut si ad consumendum fuerit
necessarium, non ventrem illius, qui sumpserit, gravis
farciminis onere premat.

Concilium Matisconense non negat pro infirmis as-
 servandam communionem; imò cum statuit quarta
 duntaxat vel sexta feria advocandos esse pueros, qui
 reliquias Eucharistiæ consumant, satis innuit aliis diebus
 asservatas esse illas reliquias.

Æthiopice Ecclesiæ schismaticæ magna non debet
 haberi authoritas: quamquam dici potest, idcirco non
 asservari ea in Ecclesia Eucharistiam, quia ut observat
 author laudatus, *omnes tam Clerici quam laici bis ad*
minus in hebdomada ad Eucharistiam accedunt.

Udalricus agit tantum de illa Eucharistiæ porzione,
 quæ pro die Parasceve servata fuerat, & quæ tota con-
 sumebatur hac ipsa die; sed non ait toto anni decursu
 nullam servatam fuisse Eucharistiæ particulam: si quidem
 agens idem Author Lib. 3. cap. 28. de infirmis, de-
 scribit ritum quo debeat ipsis administrari Eucharistia.

Humbertus Cardinalis non damnat in Græcis mo-
 rem asservandi Eucharistiam pro infirmis, sed tantum
 Missam imperfectam celebrandi per quinque dies heb-
 domadæ, toto Quadragesimali tempore, ex Eucharis-
 tia jam consecrata, quæ Missa præsanctificationum di-
 citur. *Quotidie,* inquit loco citato apud Baronium, *sive*
tertia, sive nona, sive quacunque hora fiat à nobis Missa,
non fit nisi perfecta; nec reservatur ex oblatione ejus pars
aliqua, ut per dies quinque agatur inde Missa imper-
fecta. Missam illam ex jam præsanctificatis celebratam,
 vocat imperfectam, quia ad illius integritatem & perfe-
 ctionem necessaria est tum consecratio, tum consump-
 tio: in Missa autem illa Græcorum consecratio non
 fiebat.

Denique Gabriel Biel non negat asservari posse Eu-
 charistiam, sed tantum contendit præcipuum illius fru-
 ctum percipi ex manducatione & usu, quod certe ve-
 rum est. Asservari autem illam posse, agnoscit author in
 citata Lectione, ubi comparans manducationem Eucha-
 ristia cum ejusdem asservatione, sic loquitur: *Non tan-*
tum prodest Christi corpus in pixide conservatum, sicut
oblutum & sumptum in vera fide & devotione. Agnoscit
 igitur Eucharistiam in pixide conservatam esse verum
 corpus Christi, independentem ab usu & sumptio-
 ne.

Instabis: Saltem si vetus Ecclesia Eucharistiam
 aliquando asservavit; non alium in finem asservavit,
 quam manducationis.

Resp. dist. ant. Non alium in finem præcipuum ac
 H h imme-

Edit.
Parisi.
1529.
p. 66.

Tom. 1.
Conc. p.
93. D.

Bibliot.
PP. I.
12. p. 89.
C.

P. 60.
col. 2.

Tom. 6.
Conc. p.
953.

Ibid. p.
1341. D.

T. 11. p.
714. D.

Varii usus
Eucharistiæ apud
Veteres.

Tom. 2. p.
1125. D.

P. 245. A.

T. 7. p.
666. F. G.

Tom. 10.
p. 1114.
D.

Tom. 2. p.
256. B.

T. 8. p.
391.

P. 243.

T. 1. p.
79. C. D.

P. 311.

T. 5. p.
998.

T. 3. p.
132.

immediatum asservavit, quam manducationis, concedo, unicum & solum, nego. Namque veteres Eucharistiam, quam vel domi privatim, vel in Ecclesia publice asservabant, ad multos usus retulerunt, S. Basilius, referente in ejus vita Amphilochio, cum primum incrementum sacrificium Deo obtulit, panem tres in partes divisit: unam cum magna veneratione sumpsit; alteram secum sepeliendam curavit; tertiam denique reposuit in columba quam ex auro mundo fieri jussit, & super sacrum altare suspendit: haud dubie tum in obsequium adorationis, tum in viaticum infirmorum. Sacerdos frater S. Ambrosii, collo Eucharistiam suspendit, ut salvus è naufragio evaderet, referente S. Ambrosio Oratione funebri de obitu fratris sui Gregoria soror S. Gregorii Nazianzeni, ubi est Eucharistia ad sanitatem corporis recuperandam. S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 5. monet Fideles, ut post communionem digito tangant labia sanctificata contactu corporis & sanguinis Christi, & deinde eodem digito sanctificent oculos, frontem &c. S. Aug. Lib. 22. de Civit. Dei c. 8. scribit à suis Presbyteris oblatum fuisse Deo sacrificium Dominici corporis ad curandam domum à vexatione demonum. Et L. 3. Operis imperfecti contra Julianum c. 12. narrat matronam quamdam Acazio filio suo oculis capto cataplasma ex Eucharistia fecisse, quo imposito sanatus est puer. S. Gregorius Magnus L. 1. Dialogorum c. 24. narrat S. Benedictum jussisse corpus Christi poni supra pectus alicujus Monachi mortui, qui terræ mandari non poterat.

Baronius ad annum Christi 648. ex Græcorum Annalibus alium usum sanguinis Christi ita narrat n. 15. *Pyrrhus (Monothelita cum Roma discessisset, & Ravennam provenisset, ut canis ad vomitum suum reversus est. Quo Papa Theodorus comperto, plenitudine convocata Ecclesia, ad sepulchrum Verticis Apostolorum accessit, & divino calice expositato, ex vivifico sanguine in atramentum stillavit, & ita propria manu depositionem Pyrrhi excommunicati fecit.*

Simili modo scribit Nicetas in vita S. Ignatii Constantinopolitani, subscripsisse Episcopos damnationi Photii pseudo patriarchæ, calamo intincto in sanguine Domini, vice atramenti.

Denique Arcudius de Concordia L. 3. c. 59. asserit gentis suæ Monachos Eucharistiam secum in longioribus peregrinationibus deferre, ad propulsanda itineris longioris pericula, Constat igitur ex his & aliis benemultis exemplis, Christianos olim ad alios usus, præterquam ad manducationem, Eucharistiam retulisse.

Objicies 2. auctoritatem aliquorum Patrum.

Origenes Hom. 5. in caput 7. Levitici, ubi probans juxta Legem Dei oblationes primitiarum debere esse novas atque recentes, confirmat exemplo Christi Eucharistiam instituentis, atque è vestigio distribuentis. *Vides, inquit, ubique eaque ad laudes Dei pertinent, (hoc est enim sacrificium laudis) nova & recentia esse debere. Nam Dominus panem quem Discipulis dabat & dicebat eis, Accipite & manducare, non distulit, nec servari jussit in crastinum.*

S. Cypriani Tract. de Cæna Domini, ubi c. 5. ait, panem Eucharisticum recipi, non includi.

S. Hieronymi in caput 11. 1. ad Corinth ubi sic loquitur: *Quæcunque de sacrificiis superfuissent, illi in Ecclesia communem cœnam comedentes, pariter consumeabant.*

Denique Venerabilis Bedæ L. 4. Hist. Ecclesiasticæ Anglorum cap. 14. ubi significat non fuisse in more positum suæ ætate, hoc est octavo sæculo, ut Eucharistia asservaretur. Loquens enim de quodam puero infirmo, cui Apostoli apparuerant, scribit, eos puero dixisse, *ut expectaret donec Missæ celebrarentur, ut accepto Dominici corporis viatico, infirmitate & morte absolutus, ad æterna in Cælis gaudia sublevaretur.* At si tunc temporis mos fuisset in sacrario asservandi

Eucharistiam, necesse non fuisset ut puer ille expectasset tempus quo Missæ celebrarentur, ut Dominici corporis viaticum perciperet.

Resp. ad singula.

Ad Origenem: Reipsa Christus panem Eucharisticum nec servavit nec servari jussit: sed an inde sequitur servari non posse, nec debere? minime: quod enim Christus nec fecit, nec jussit ut fieret, Ecclesiæ suæ prudentiæ reliquit determinandum; neque consilium Origenis postulabat ut probaret, posse, vel non posse asservari Eucharistiam, quam ejus ætate servatam reipsa fuisset, colligimus ex SS. Cypriano & Dionysio Alexandrino antea citatis. Hoc unum etenim ad institutum Origenis faciebat, ut ostenderet, sacrificium laudis semper novum ac recens esse debere: quod probat tum exemplo Christi, qui consecratum panem statim distribuit; tum ex præcepto Apostolis dato, ne panes portarent in via; tum ex damnatione Gabaonitarum, eo quod panes veteres ad Israelitas detulissent.

Ad S. Cyprianum: Consentiant omnes eruditi Tractatum hunc illius non esse, sed Arnaldi Bonævallis: quamquam Author ille citatis verbis non negat posse sacrum Domini corpus in pixide includi; sed vult tantum illud ita non includi, quin sit in aliis hostiis consecratis, & in qualibet earum parte.

Ad S. Hieronymum: Consentiant etiam periti, Commentarios illos esse Pelagii hæresiarchæ, ac falsò S. Hieronymo adscribi: quamquam & exponi potest quod objicitur, eo ipso sensu quo mox Hesychium aliofque exposuimus.

Ad Bedam: Non sequitur ex facto quod narrat servatam non fuisse pro infirmis Eucharistiam, sed tantum beatos Apostolos, quorum hic visio seu apparitio narratur, jussisse ut puer ille infirmus tempus sacrificii expectaret, ut majori zelo acensus Eucharistiam perciperet.

Objicies denique, ex ratione theologica.

I. Natura & conditio alicujus Sacramenti dignosci debet ex verbis quibus ejus refertur institutio; atqui verba quibus instituta refertur Eucharistia, significant actionem, *Accipite, inquit Christus, comedite: Hoc est corpus meum.*

II. Sacramentum, verum non habetur, nisi cum ejus servatur institutio; atqui Eucharistia est ut sumatur & manducetur; ergo &c.

Resp. ad primum, dist. maj. Dignoscitur debet ex verbis quibus refertur ejus institutio, id est, ex verbis formæ, concedo: id est, ex omnibus verbis quæ Christus dixisse refertur cum Sacramentum instituit, nego. Quis enim dixerit verba ista, *Accipite, comedite* esse essentialia, & ad consecrationem Eucharistiæ efficienter concurrere? Continent illa quidem mandatum Christi de sumenda Eucharistia, expriment etiam præcipuum & immediatum ejus finem, nempe usum & sumptionem; sed formæ vim & rationem non continent.

Ad secundum, dist. maj. ubi non servatur ejus institutio, quantum ad ea quæ sunt essentialia, concedo: quantum ad alia, nego. V. g. Christus Eucharistiam instituit post cœnam, sero, post lavatos Discipulis pedes &c. an istæ omnes circumstantiæ institutionis, sunt essentialis Eucharistiæ? non profecto.

ARTICULUS III.

An Eucharistia sit unum specie Sacramentum; & unde repetenda sit unitas illius numerica & individualis.

TRIA hic quaerunt Scholæ Theologi.

I. An Sacramentum Eucharistiæ sit unum specie, an multiplex. Ratio dubitandi est, quia constat symbolis specie diversis.

II. An

II. An sit unum numero. Ratio dubitandi est, quia Christi corpus unum est numero, non multiplex.

III. denique, unde repetenda sit unitas illa numerica & individualis. Ratio dubitandi est, quia in Eucharistia duo sunt, nempe corpus Christi, & species sensibiles: rursum, species illæ spectari possunt, vel ut physicè inter se continuantur & conjunguntur; vel ut moraliter tantum, prout nempe concurrunt ad unam numero refectionem spiritualement. Circa quæ, more suo, in varias abeunt Scholæ nostræ Magistri sententias: nostram sequentes aperient Conclusiones.

PRIMA CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ est unum specie.

Probat. 1. ex S. Paulo, qui 1. Cor. 10. vers. 17. Eucharistiam appellat unum panem & unum calicem. *Unus panis, inquit, & unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane & de uno calice participamus.* Et Gelasius S. Pontifex apud Gratian. *De Consecrat. dist. 2. cap. 12. refellens Manichæos, qui vinum Eucharisticum tanquam tel draconis rejiciebant, ait: Aut integra Sacramenta illi percipiant, aut ab integris arceantur; quia divisionis ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Audis Sacramentum Eucharistiæ, quod ex pane & vino conficitur, esse unum & idem mysterium.

Probat. 2. ratione: Quia formalis & specifica unitas alicujus Sacramenti repeti debet ex unitate significationis practicæ, & primarii effectus illius: licet enim partes materiæ sint diversæ, ut panis & vinum, componunt tamen unum Sacramentum, quia illæ conspirant ad unam, totalem & integram significationem ejusdem rei sacræ & effectus sacramentalis. Atqui Sacramentum Eucharistiæ, etsi ex diversa specie materia conficiatur, nempe pane & vino, habet tamen unam formalem & totalem significationem practicam, & unum & eundem effectum producit, nempe spiritualement animæ refectionem, quæ una est. Utenim ratiocinatur S. Thomas hic q. 73 art. 2. in corpore Eucharistiæ Sacramentum institutum est per analogiam ad convivium & refectionem corporalem; at convivium & refectionis corporalis una tantum æstimatur, etsi ex ferculis specie distinctis componatur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ numero multiplicari potest.

Est contra Suarem in 3. part. quæst. 75. disput. 39. lect. 4.

Probat. Quia multiplicantur numero species sacramentales, & refectionis spiritualis animæ; ergo & Sacramentum. Paret consequens. Quia quoties materia & forma Sacramenti in facto esse spectati, multiplicantur numero, & refectionis spiritualis ad quam ordinantur, toties Sacramentum ipsum multiplicatur: atqui materia Eucharistiæ in facto esse spectata, sunt ipsæ species; significatio verò est forma: multiplicantur autem tum species, tum significatio; aliud enim significat formaliter species panis, & aliud species vini: multiplicatur quoque refectionis spiritualis: multiplicatur etiam actio ministri idem Sacramentum sæpius perficientis, corpus autem Christi, nequidem numero multiplicatur, quia se junctum à speciebus ne partialem quidem habet sacramentalem significationem, inde fit; ut pro eius unitate numerica, non sit quoque unum numero Sacramentum.

TERTIA CONCLUSIO.

Unitas numerica & individualis Sacramenti Eucharistiæ videtur melius repetenda ex morali conjunctione specierum, & earum ad unam refectionem spiritualement ordinatione.

Probat. Quia in convivio unitas numerica petitur ex morali conjunctione variorum ciborum ad unam & eandem refectionem: sed Eucharistia instituta est per modum convivii. Deinde, in aliis rebus arte factis & moralibus unitas numerica desumitur à conjunctione morali plurium ad eundem numero effectum. Sic v. g. in ædificio amplissimo, etsi plures sint ædes, si tamen ordinentur & inserviant ad habitationem unius familiæ, dicitur una domus &c.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Veteres frequenter Eucharistiam appellant nomine plurali, Sacramenta; ut Concilium Carthaginense 3. can. 4. Africanum can. 8. Gelasius S. Pontifex citatus conclusionem primam, & Ecclesia in Missa, *Purificent, inquit, nos Sacramenta quæ sumpsimus.*

Resp. Eucharistiam à Veteribus modò unum, modò plura appellari Sacramenta, pro vario respectu varique ejus consideratione. plura dicitur Sacramenta materialiter, propter varia synbola seu signa, ex quibus constat; signum quippe est Sacramentum: sed unum est ac dicitur Sacramentum formaliter, propter unitatem formalem, totalem & integram, quam habent species, sentu quem in probatione Conclusionis exposuimus. Sic Gelasius laudatus, eodem loco & in plurali ait, *integra Sacramenta* propter species panis & vini; & in singulari, *unum & idem Sacramentum*, propter unitatem formalem & specificam significationis practicæ.

Instabis 1. Species panis & vini sunt signa per se distincta; ergo non constituunt unum specie sacramentum.

Resp. dist. ant. sunt signa per se distincta, physicè, & materialiter, concedo; formaliter & moraliter in ordine ad unum Sacramentum, nego.

Instabis 2. Si duæ illæ species constituunt unum & idem specie Sacramentum, sequitur eum, qui unicam tantum sumit, non sumere totum & integrum Sacramentum.

Resp. dist. ant. sequitur eum, qui unicam tantum sumit speciem, non sumere totum Sacramentum, ratione signi materialis continentis & significantis, concedo: ratione rei contentæ & significatæ, nempe corporis & sanguinis Christi, ac gratiæ sanctificantis ad salutem necessariæ, nego. Constat enim ex dictis, totum & integrum Christum esse sub qualibet specie, adeoque totum Sacramenti fructum ex perceptione unius speciei haberi posse.

Instabis 3. Ibi est diversum specie Sacramentum, ubi est diversa & distincta forma; atqui in Eucharistia est diversa & distincta forma; una, qua panis consecratur; altera, qua vinum.

Resp. dist. maj. ubi est distincta forma totius in facto esse considerati, concedo: ubi est distincta forma partium totius in fieri, nego. Dist. min. Atqui in Eucharistia est distincta forma partium in fieri, concedo: totus in facto esse, nego. Sacramentum enim Eucharistiæ, secundum esse suum permanens, unicam habet formam, nempe vel corpus Christi, vel significationem practicam unius refectionis spiritualis.

Objicies 2. contra secundam Conclusionem, cum Suare: Multi è SS. Patribus, post Apostolum, appellant Eucharistiam unum panem, unam hostiam, unum Sacramentum.

H b 2

Resp.

Decret.
Grat. p.
1918.

Resp. ista rectè posse exponi de unitate formali specifica, non de unitate numerica & individuali.

Instabis 1. Si verbum plures humanitates assumpsisset hypostaticè & personaliter, esset unus numero homo; ergo cum unus sit numero Christus sub variis speciebus, est unum numero Sacramentum.

Resp. nego conseq. & parit. Disp. est, quia ad multiplicationem concreti substantivi, qualis est homo, non tantum requiritur multiplicatio formæ substantialis, nempe humanitatis, sed etiam suppositi seu personæ, portio in hypothesi adducta; una foret persona; ergo & unus homo, licet forent plures humanitates. At in Eucharistia Christus non unitur hypostaticè cum speciebus: neque Sacramentum hoc spectatur ut ens physicum, sed morale.

Instabis 2. Si una numero substantia foret sub diversis accidentibus, unus tamen esset panis; ergo pariter cum unus sit Christus sub diversis speciebus, unum est numero Sacramentum.

Resp. nego parit. Disp. est, quia denominatio panis petitur ab ipsa substantia panis, quæ unica est numero: at denominatio Sacramenti in Eucharistia non petitur à corpore Christi, sed à speciebus ad refectionem spirituales ordinatis. Cum autem numero multiplicari possint tum species, tum resectio spiritualis, numero quoque multiplicatur Sacramentum.

Instabis 3. Si corpus Christi existat sub diversis numero speciebus loco conjunctis, ut si in eadem pixide includantur, unicum numero est Sacramentum; ergo pariter si conjungatur cum diversis speciebus loco separatis, loci enim unitas aut diversitas huic Sacramento planè est extrinseca.

Resp. nego ant. & conseq. Namque unitas numerica Eucharistiæ non desumitur ex physica conjunctione vel separatione locali specierum, sed ex ordine morali ad unam refectionem animæ; ita ut ante illam refectionem species illæ non habeant esse singulare completum & perfectum, sed imperfectè tantum & inchoatè: unde plures hostiæ in eadem pixide inclusæ, sunt unum numero Sacramentum inchoatè & imperfectè, quamdiu non inserviunt actuali animæ refectioni; cum verò ad multiplicem numero refectionem conducunt, tunc numero multiplicatur Sacramentum: unde si quis plures species panis, v. g. sumat, non idcirco plura numero Sacramenta censetur sumere, quia plures illæ species ordinantur ad eandem spiritualem animæ refectionem.

Objicies 3. contra tertiam Conclusionem. Antequam Sacramentum Eucharistiæ inserviat ad unam vel plures animæ refectiones, supponitur constitutum in esse suo singulari & individuo: existit enim; ergo unitas numerica Eucharistiæ non desumitur ex ordine morali ad unam numero refectionem animæ.

Resp. dist. ant. Supponitur constitutum in suo esse individuali, inchoatè & incompletè, concedo: perfectè & completè, nego. Si enim Sacerdos plures hostias consecraret, & plures simul uni & eidem homini daret, non censeretur ille & plura dare, & alter plura numero accipere Sacramenta. Quid ita? quia ante summptionem non habet suum esse singulare completum Eucharistia, sed illud desumitur ex ordine ad unam vel multiplicem animæ refectionem.

Instabis 1. Intentio Sacerdotis plures hostias consecrantis ad unam vel plures refectiones animæ, planè extrinseca est Sacramento Eucharistiæ; ergo independentè ab illa Sacramentum Eucharistiæ habet suam unitatem numericam.

Resp. dist. conseq. Ergo independentè ab illa intentione, tanquam à ratione formali distinctionis aut unitatis, reperi non potest unitas numerica Eucharistiæ, concedo: tanquam à conditione requisita, nego. Sicut enim unitas aut distinctio numerica partium aquæ petitur ab actione illius qui partes jungit aut dividit, tanquam à conditione requisita; ita unitas numerica vel

distinctio Sacramenti petitur, tanquam à conditione, ab intentione Sacerdotis, ad unam vel plures animæ refectiones illud destinantis & distribuentis.

Instabis 2. Ens permanens habet principium unitatis numericæ permanens & independentens ab ordinatione libera hominum: atqui Eucharistia est ens permanens; ergo &c.

Resp. dist. ant. Ens physicum, concedo: ens morale, quale est Sacramentum Eucharistiæ, nego.

ARTICULUS IV.

An panis & vinum sint materia Sacramenti Eucharistiæ: & quæ in illis requirantur conditiones,

Errores.

Circa panem Eucharisticum ex quatuor fontibus quatuor errores promanasse observat Maldonatus, de Sacramentis Tom. 1. de Eucharistia quæst. 6.

Primus ex affectatione imitationis Christi, cum enim Hæretici scirent, apud Christianos orthodoxos veram Christi carnem in Sacramento altaris manducari, & bibi sanguinem, veteres Gnostici, ut simile quid in suis abominandis sacrificiis imitarentur, abortivum infantem in mortario pistillo contundebant, cui ad vitandam nauseam mel ac piper cum aliis aromatibus & unguentis admiscebant: tum in unum collecti, è comminuto infantuli corpusculo digito delibabant atque id perfectam esse Pascha existimabant. Ita refert S. Epiphanius hæresi 26. n. 5.

Par flagitium Montano & Montanistis tribuit S. Cyrillus Hierosolymitanus, Catechesi 16. Philastrius L. de hæresibus, & S. August. L. de hæresibus, hæresi 16. Verum Theodoretus hæretic. fabularum L. 3. c. 2. observat, Montanistas accusationem hanc tanquam putidam calumniam longius à se propulsa; & verò auctores Montano coetanei hanc ei notam non incurrunt. In concordiam tamen adduci possunt citati auctores, si dixerimus, Montanum quidem & nonnullos ejus discipulos à tali flagitio puros & immunes fuisse, non verò ceteros ejus asseclas: & quidem S. Epiphanius hæresi 48. Montanistas & Cataphrygas distinguit à Quintilianis, Priscillianis & Pepulenis: hos verò criminis infanticidii reos facit, non Montanistas & Cataphrygas.

Secundus error ortus videtur ex affectata quadam imitatione figurarum veteris Testamenti. Scilicet quia Veteres solebant primitias frugum & pecudum Deo offerre, nonnulli dicti *Arctogrytae*, offerebant liba facta ex pane & caseo. *Arctogrytae* idcirco vocant, inquit S. Epiphanius, hæresi 49. quod ad celebranda mysteria, uia panem & caseum adhibent. Fundamentum eorum fuit, inquit S. August. hæresi 28. à primis hominibus oblationes de fructibus terræ & ovium fuisse celebratas.

Tertius error natus fuit ex sacrilega & pudenda singularis cujusdam sanctitatis (nefandæ potius & horrendæ impietatis) æmulatione. Narrat S. August. hæresi 46. fuisse inter Manichæos nonnullos, qui Catharistæ vocabantur, id est mundatores, vel purgatores, qui Eucharistiam (horresco referens) *consperso semine humano sumebant*, ut inde, ait S. Doctor, sicut de aliis cibis quos accipiunt, substantia illa divina purgetur.

Quartus denique error natus videtur occasione antiquæ consuetudinis Christianorum deferentium ad altare panem & vinum, ex quibus consecraretur Eucharistia: inde enim factum est, inquit Maldonatus, aut curiositate, aut paupertate quorundam, ut ferrent pro pane, vel fabas, vel caseum, vel aliquid ejusmodi. Hinc iterata sæpius sacrorum Canonum prohibitio, ne quid in sacrificio offeratur præter id, quod Christus instituit, nempe panem & vinum. Obtulisse verò simpliciores Fideles illa, ut singulari benedictione ex iis consecraretur Eucharistia, colligi potest

Mal. p.
86. B.

To. 1. p.
87. A. B.

T. 8. p.
10. E.

Ibid. p.
15. A.

potest ex Concilio Carthagenſi III. cap. 24. cujus verba mox referemus ; in illo enim non prohibentur Fideles offerre primitias , lac , mel , & alia ejusmodi ; ſed tantum ne illa omnia tanquam materiam conſecrandæ Eucharistiæ offerant. nonnullos ſæculo 8. labente exiſtimaffe ſolem in ſacrificio neceſſario eſſe immittendum, ſcribit Alcuinus Epistoſa 69. quæ eſt ad Lugdunenſes. Jacobitæ vero hæretici , pani oleum miſcent, ut ſcribit Anonymus apud Combeſcium Tom. 2. Bibliothecæ.

Circa vero panis conditionem , Michael Cæularius Patriarcha Conſtantinopolitanus undecimo ſæculo erravit , aſſerens nullam eſſe & irritam conſecrationem quæ fit ex pane azymo apud Latinos, quos eam ob cauſam invidioſo nomine *Azymitas* appellabat : quam accuſationem proxime elapſo ſæculo renovavit Hieremias Patriarcha Conſtantinopolitanus , in cenſura Auguſtinae Confeſſionis , Antiochenus vero Patriarcha ad Aquilejæ Preſbyterum ſcribit , eos qui azymis utuntur, accedere ad errorem Apollinarii, qui Verbum æternum corpus humanum anima & mente deſtitutum accepiſſe docebat.

Circa partem alteram materiæ Eucharistiæ nempe vinum, errarunt quotquot vel meram aquam, vel alium liquorem loco vini obrulerunt : ad quem errorem variis motivis ac rationibus duæi illi ſunt.

I. ex perſuaſione, & falſa qua laborabant opinione, vinum eſſe ſel draconis à malo principio conditum. Ita Enekratitæ , id eſt continentes , ab *ipſa continentia*, reſte S. Epiphania hæreſi 47. Manichæi , referente S. Leone feria 4. de Quadageſima. Ipſi quoque Ebionitæ, eodem teſte Epiphania hæreſi 30. n. 16. *Ex Eccleſia imitatione* , inquit , *mysteria quadam quotannis celebrant in quibus panes azymos , & ad alteram myſterii partem meram aquam adhibent.* Idem uſurpaſſe Tatianum ſcribit idem S. Epiphanius hæreſi 46.

II. Nonnulli Catholici tertio Eccleſiæ ſæculo , tum ex ſimplicitate & ignorantia, tum ex metu perſecutionis , ne forte ex odore vini facilius deprehenderentur, in ſacrificio altaris ſolam aquam offerebant. De his agit S. Cyprianus Epistoſa 63. ad Cæcilium. Alii lac pro vino ad materiam conſecrationis offerebant , quos damnat Concilium III. Carthagenſe an. 397. cap. 24. & Concilium Bracarenſe IV. an. 675. cap. 2. Alii non vinum ex uvis expreſſum, ſed uvas integras, quos damnat idem Concilium Bracarenſe. Alii, propter penuriam vini, ſiccas uvas vel fæces vini aqua immerſas, quem abuſum in quibuſdam Daniæ Sacerdotibus reprehendit Alexander III. S. Pontifex ſcribens ad Upſellenſem Archiepiſcopum & Suffraganeos ejus.

III. denique, nonnulli, quinto Eccleſiæ ſæculo , ſobrietatis prætexu , puram in Eucharistiâ conſecranda aquam uſurpandam eſſe contendebant, teſte Gennadio Lib. de dogmatibus Eccleſiæ cap. 75. Dicti ſunt illi Hydropaſtatae , id eſt oblatores aquæ , ſeu aquarii, quia, inquit S. Auguſtinus hæreſi 64. *aquam offerunt in poculo Sacramenti , non illud quod omnis Eccleſia.* Alii ex oppoſito noluerunt aquam ullatenus vino calicis immiſcendam. His ita hiſtorice prænotatis , duo probanda ſunt.

I. ſolum panem triticeum , & vinum de vite materiam eſſe idoneam ac neceſſariam ex qua perficitur, ſeu conſecratur Eucharistiâ.

II. perinde eſſe ad ſubſtantiam Sacramenti, ſive panis azymus ſit, ſive fermentatus ; atque utrique Eccleſiæ tum Græcæ tum Latinæ ſuum eſſe permittendum uſum , qui fidem non attingit, ſed meram diſciplinam.

PRIMA CONCLUSIO.

Solus panis triticeus, & ſolum vinum de vite ſunt materia idonea Sacramenti Eucharistiæ.

Probatum : Quia illud ſolum eſt materia idonea Sacramenti Eucharistiæ , quod fuit à Chriſto hoc Sacramentum inſtituente ac conſiciente uſurpatum : atqui ſolum panem & vinum uſurpavit Chriſtus , cum Eucharistiâ inſtituit & conſecit. Matth. 26. v. 26. *Accipit Jeſus panem & benedixit, deditque diſcipulis ſuis & ait : Accipite & comedite , hoc eſt corpus meum.* Idem refertur Marci 14. v. 22. Lucæ 22. v. 19. 1. Corinth. 1. v. 24. Similiter acceptum à Chriſto & benedictum calicem teſtantur iidem Evangeliftæ ; ac nomine calicis, in phraſi Scripturæ & uſu conſueſo , ſignificatur vas continens vinum ſeu potum vini in calice contentum ; quod conceptis verbis ipſe Chriſtus exponit Mar. 26. v. 29. immediatè enim poſt benedictum calicem Eucharisticum ait : *Dico autem vobis, non bibam amodo de hoc genere vite, uſque in diem illum, cum illud bibam vobiscum novum in regno Patris mei.*

Probatum 2. ex conſtanti & perpetua Eccleſiæ praxi & Traditione , quæ non aliud unquam pro materia Eucharistiæ aſſumpſit, quàm panem & vinum ; atque uſum nonnullorum contrarium , tanquam errorem ſemper damnavit. Sic Ebioneos proſcripſit Eccleſia , & Aquarios damnavit S. Cyprianus Epistoſa 63. ad Cæcilium. Sic qui vel pro pane caſcum , aut fâbas ; vel pro vino lac, ut conſecraretur, offerebant , damnati ſunt à Concilio Carthagenſi III. an. 397. cap. 24. cujus hæc verba ſunt : *Ut in Sacramentis corporis & ſanguinis Domini nihil amplius offeratur , quàm ipſe Dominus tradidit, hoc eſt, panis & vinum aquæ mixtum. Primitiæ verò, ſeu mel & lac quod uno die ſolemniffimo pro infantis myſterio ſolet offerri , quavis in altari offeratur, ſuam habet propriam benedictionem , ut à Sacramento Domini corporis aut ſanguinis diſtinguantur.* Eandem prohibitionem legimus factam in Can. 3. eorum qui dicuntur Apoſtolici , ſed qui ex antiquis Conciliis excerpti ſunt , & quorum tertius eſt ipſemet Canon Concilii III. Carthagenſis mox exſcriptus. Et in Concilio Trullano ſeu Quiniſexto an. 692. Can. 28. & in Concilio Bracarenſi IV. an. 675. cap. 2.

Eandem veritatem apertè demonſtrant ea SS. Parrum teſtimonia quæ ſuprà argumento 1. pro fide præſentis realis adduximus , quibus teſtantur illi SS. Doctores, Chriſtum panem feciſſe corpus ſuum , & vinum ſanguinem. Conſule.

Panem autem illum ſolum triticeum eſſe , ſeu ex tritico conſectum, & vinum de vite, quale communi uſui ſolet inſervire, facile oſtenditur.

I. exemplo Chriſti, qui dicitur panem accepiſſe & benedixiſſe : panis autem ſimpliciter & abſolutè ſumptus, triticeus eſt, qui communi uſui hominum inſervit , & qualis à Judæis præparatus erat, cum Chriſtus Paſcha ſuum celebravit. De vino idem expreſſè colligitur ex citato cap. 26. S. Matt. v. 29.

II. ex conſtanti uſu & praxi Eccleſiæ. Hinc eſt quod Actione 3. Concilii Chalcedonenſis, Iſchirion Diaconus Alexandrinus conqueritur in Libello adverſus Dioſcorum, *ejus avaritia factum eſſe, ut incruentum Miſſæ ſacrificium in Lybia non offerretur , defectu ſcilicet tritici, quod cum rarum eſſet, ab illo Dioſcoro maximo pretio divendebatur.* Et in Concilio Bracarenſi IV. citato, *damnatur eorum praxis, qui pro vino expreſſo uvas integras conſecrabant.* Hinc quoque eſt , quod in Libello Preſbyterorum Edeffenæ urbis oblato contra Ibam, Actione 10. Concilii Chalcedonenſis querimonia inſtituitur , ejus culpa factum eſſe , ut vinum , ex quo conſici debet Eucharistiâ , purum non fuerit. *Dum memoria , inquit, fieret Sanctorum*

To. 1. p.
139. D.
Ibid. p.
392. A.

Tom. 2.
Conc. p.
1170. E.
Tom. 6.
Conc. p.
562.
To. 10.
Conc. p.
1264.

To. 8. p.
20. G.

Tom. 2.
Conc. p.
1170.
A.

Tom. 6.
Conc. p.
1153.
Ibid. p.
163. A.

Conditio
nes panis
& vini.

Tom. 4.
Conc. p.
400.
Tom. 6.
Conc. p.
563. A.

Tom. 4.
Conc. p.
649. A.

Maryrum, non est datum vinum ad Sacrificium altaris, ad sanctificationem & populi distributionem, nisi admodum exiguum, & vitiosum ac lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum.

Atqui hinc inferes 1. conditionem necessariam in pane, ut si materia idonea Eucharistiæ, esse, ut ex tritico conficiatur: hincque concludit S. Thomas 3. parte q. 74. articulo 3. ad 2. Eucharistiam confici non posse neque ex hordeo, neque ex spelta, neque ex farre; quia etsi tritici figuram illa grana habeant, non tamen ejus naturam ac substantiam. *Non ita est, inquit ille, de filigine, quod frumenti genus ex vero tritico in malis terris seminato nascitur, adeoque potest esse materia Eucharistiæ.* Estius tamen in 4. dist. 8. c. 6. existimat ex omnibus mox dictis frumenti speciebus, quas non substantia sed accidentibus à tritico differre ait, posse Eucharistiam perfici. In praxi longetutior est. S. Thomæ sententia.

II. inferes, in vino tanquam necessariam conditionem requiri, ut verum sit specie vinum, quale communi ului inservire solet: atque ita vinum nondum ex uvis expressum; pariter vinum quod ex uvis acerbis & maturis exprimitur, & dicitur agrestum seu omphaticum, & illud quod defrutum seu decoctum appellatur; aut illud quod acetum factum est; aut illud quod omnino induruit & congelatum est, non posse esse idoneam materiam consecrationis calicis. Ratio est, quia vinum ejusmodi vel non est verum natura & substantia vinum, quale humanis usibus solet inservire; vel non est in eo statu fluido in quo hauriri possit.

Non ita dicendum de musto, seu vino novo nondum defacato, quia retinet veram naturam & speciem vini. Observat tamen Estius in 4. dist. 8. parag. 9. tali vino utendum non esse, nisi urgente necessitate: hincque nota expostulatio Presbyterorum urbis Edessenæ adversus Ibam de qua mox dictum est.

Quantitas panis. Quæres 1. quæ panis quantitas necessaria sit ad consecrandam Eucharistiam.

Resp. nullam esse certam ac determinatam, ac satis esse ad veritatem consecrationis, quod sensibilis sit ea quantitas. Ex mente autem & intentione Ecclesiæ eos debere tantum consecrari panes, qui moraliter loquendo & ex prudentis judicio proportionati sunt Fidelium communioni. Ratio est, inquit S. Thomas hic art. 2. quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ sumitur ex ordine ad finem; finis autem Eucharistiæ est usus Fidelium: unde inferunt nonnulli, quod si Sacerdos absque necessitate omnes panes venales, quos videt in officina pistoris, consecraret, invalidam fore consecrationem, quia non fit ex publica Ecclesiæ intentione. Alii vero validam putant, licet contra mentem & intentionem Ecclesiæ factam, sicut valet consecratio ab impiis facta Sacerdotibus, quam Ecclesia damnat & improbat.

Quæres 2. an panis consecrandus debeat esse præsens consecranti, & qua præsentia.

Præsentia panis qualis esse debeat.

Resp. præsentem esse debere moraliter & humano more, quo videlicet, inquit Estius in 4. dist. 8. parag. 6. *id præsens dicitur, quod velut in usum humanum assumendum demonstrari possit dicendo, Hic est.* Ex judicio itaque viri prudentis æstimari debet hæc præsentia, quæ moralis est, non physica & mathematica. Quapropter non possumus approbare nonnullorum Sacerdotum consuetudinem, qui dum proferunt verba consecrationis, solent os & labia proxime admove, & quasi halitum inspirare in panem & calicem, qui sane ritus indecorus est & minus honestus, in rubricis minime fundatus, quæ præscribunt tantum Sacerdoti in ea actione, *stare capite inclinato, & verba distincte, secreto, & reverenter proferre.*

Quæres 2. an panis Eucharisticus olim singulari quodam studio præparatus fuerit.

Resp. nascentis Ecclesiæ tempore non alios panes consecratos fuisse, quam quos obvios habebant Apostoli, cæterique ministri: postea tamen præparatos fuisse singulari quodam studio ac munditie. Ita sexto sæculo, Regina Radegundis, teste Fortunato, oblati suis manibus factas sacris locis dispensabat. Et septimo sæculo Concilium XVI. Toletanum statuit c. 6. ut non alius panis in altari sanctificandus proponatur, quam integer & nitidus, qui ex studio fuerit præparatus. Deinde summa cura ac diligentia præparatum fuisse panem hunc, selecta grana ex quibus conficeretur, legimus tum apud Lanfrancum Libro Decretorum pro Ordine S. Benedicti; tum apud Cardinalem Humbertum in disputatione de azymo, Tomo undecimo Animalium Baronii inserta. Apud Græcos panem Eucharisticum fuisse manibus virgineis præparatum, refert Goarius in notis ad Euchologium Græcorum pag. 116.

Figura panis Eucharistici primis sæculis non alia fuit quam quæ panis communis. Ita colligimus ex Durando in Rationali L. 4. cap. 53. num. 3. ex Concilio Toletano XVI. cap. 6. & Ordine Romano &c. Subinde rotundæ fuit figuræ, ut colligimus ex S. Epiphano in Anchorato num. 57. unde à S. Gregorio L. 4. Dialog. vocantur illa oblata, *corona*. Undecimo sæculo mutata videtur figura illius panis, qui cum antea integer & solidus offerretur, tum primum ad imaginem nummorum, & tenuissimam quamdam ac levissimam formam redactus est, sicut conqueritur vetus interpres Ordinis Romani apud Cassandum in Liturgicis pag. 61. De hac immutatione loquitur Honorius Augustodunensis L. de gemma animæ capite 66. Tom. 20. Biblioth. Patrum.

SECUNDA CONCLUSIO.

Ad substantiam Sacramenti perinde est, an panis azymus sit, vel fermentatus: uterque verus panis; in utroque valida consecratio. Suum unaquæque Ecclesia usum retinere potest, illa fide.

Probat: Quia uterque panis ex tritico conficitur, & habet veram panis substantiam. Christus quidem azymum adhibuit, sed necessitatis legem non imposuit. *Neque enim, inquit Algerus L. 2. de Sacramento corporis & sanguinis Domini c. 10. eo pane usus est, quia res, quæ fiebat, id exigebat; sed quia Cæna, in qua hoc factum est, alium panem non exhibebat: nempe tempore Paschali licitum non erat Judæis panem fermentatum comedere.* Illa igitur fide & materia Sacramenti, Latini azymum, Græci fermentatum panem usurpant; neque ante sæculum undecimum quisquam ausus fuerat litem Latinis movere, quod azymo pane uterentur in conficienda Eucharistia. Omnium primus Michael Cæularius vanam hanc accusationem intavit. Multò semper æquiores fuere Latini in Græcos, ut observat Leo IX in sua ad Cæularium Epistola; nunquam enim culparunt illos quod fermentato uterentur pane. Sua utrique Ecclesiæ, pro suo retinendo usu, non contemnenda suppetunt momenta: suus igitur utrique usus permitti debet, quod quidem an. 1439. in Concilio Florentino, cui tam ipsi Græci quam Latini subscripserunt, statutum fuit his verbis. *Desinimus insuper in azymo sive fermentato pane triticeo corpus Christi veraciter confici; Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere, unumquemque scilicet juxta suam Ecclesiam Occidentalem, sive Orientalem consuetudinem.*

Et verò docet S. Augustinus Epistola 54. aliàs 118. ad Januarium, *id quod neque contra bonos mores, neque contra fidem esse convincitur, indifferenter habendum, & propter eorum, inter quos vivitur, societatem servandum esse.* Porro jam 11. sæculo ostenderat Leo IX.

S. Pon-

Præpara-
tio panis
Euchari-
stici.

Tom. 6.
Conc. p.
1341.

Bibliot.
PP. Tom.
18. pag.
795. E.

Bibliot.
PP. To.
20. pag.
1055. F.

Bibliot.
PP. To.
21. pag.
183. C.

Tom. 9.
Conc. p.
952. b.
seq.

To. 13.
Conc. p.
513. A.

To. 1. p.
142. D.

S. Pontifex controversiam de pane azymo vel fermentato fidem non spectare, sed meram disciplinam, quæ varia esse potest pro varietate locorum & personarum, integra semper & illæsa remanente fide.

Verùm longè obscurior est & intricatior quæstio, quæ antiquitatem usus panis, tum azymi apud Latinos, tum fermentati apud Græcos, inquirat, de qua Articulus mox sequenti.

ARTICULUS V.

De antiquitate usus panis azymi apud Latinos, & fermentati apud Græcos.

Varie opiniones.

I. Sanctus Thomas in 4. Sentent. dist. 11. quæst. 2. quæstiuncula 3. Alexander Alensis parte 4. de Sacramento Eucharistiæ qu. 10. membro 4. art. 1. & alii veteres Scholastici, existimarunt utramque Ecclesiam, Græcam & Latinam, azymo pane usam fuisse, usque ad exortam Ebionitarum hæresim, qui cum legem simul & Evangelium observandum esse contenderent, panes azymos idcirco in conficiendis mysteriis usurpabant. Occasione igitur hujus hæreseos existimant citati Scholastici, in odium illius ac detestationem, rejectis azymis, panem fermentatum utramque Ecclesiam adhibuisse; post extinctam verò illam hæresim, Latinam Ecclesiam ad priorem azymorum usum rediisse, Græcam verò usum fermenti retinuisse.

II. Azymorum originem quidam recentioris ævi Historici referunt ad Alexandrum I. S. Pontificem, qui obiit an. 130. Ita Martinus Polonus ad annum Christi 132. Platina in vita Alexandri, & Barlaamus Calaber ex Monacho Basiliano Episcopus Hieracensis, in prima ad Græcos Epistola pronuntione.

III. Nichetes Archiepiscopus Nicomediæ in dial. 3. quem cum Anselmo Havelbergeni Episcopo habuit, & extat Tom. 13. Spicilegii pag. 233. docuit fermentum in Ecclesia Latina à Melchiade & Siricio RR. Pontificibus institutum fuisse; quo deleta, azymorum usus ab aliis viris Apostolicis introductus fuit.

IV. Nonnulli Græci schismatici azymorum originem revocant ad Leucium seu Felicem, nescio quem Apollinaris discipulum, quem ajunt Romam venisse & ad summum Pontificatum assumptum, qui ut probaret, Christum non habere animam & mentem humanam, utebatur exemplo panis azymi, qui fermenti expers, quasi sua anima carere censetur. Ita Simeon quidam Hierosolymitanus, apud Allatium Exercitatione 28. in Historiam Concilii Florentini.

V. Sunt inter Græcos, qui existimant ab Apostolis Petro & Paulo universæ Ecclesiæ tradita esse azyma, & modico tempore permessa, propter ingentem Judæorum multitudinem qui Apostolorum prædicatione ad fidem conversi sunt: postea, confirmata & roborata Christiana Religione, abolita fuisse, sicut & alios ritus Judaicos. Ita Petrus Patriarcha Antiochenus Tractatu de azymo, apud Allatium loco citato, Exercitatione 24. E contra Georgius Corcyrensis Metropolitæ, de quo idem author in Diatriba de Georgiis edita cum Historia Georgii Acropolitæ, scripsit Commentarium de S. Communione, quo probare intendit, panem fermentatum traditum Ecclesiæ ab Apostolis, & diu in Ecclesia Romana usurpatum fuisse.

VI. Alii finxerunt sextæ Synodi Canone prohibitum & damnatum usum azymorum, sicut observat Hilarion Monachus Græcus, L. de pane Græcorum mystico, & de azymo Latinorum. Sed fabulam esse manifeste colligitur: confundit enim ille Synodum sextam cum Trullana, quæ revera Canone II. damnat azymos panes, non quidem simpliciter & absolute, sed ritu & animo judaico oblatos. Verùm his omissis opinionibus,

quæ nullos ferè jam habent in Schola patronos, tres aliæ supersunt, in quas tota dividitur peritorum ratio.

Prima est Jacobi Sirmondi Societatis Jesu, viri eruditissimi, in Disquisitione brevi, sed nervosa de azymo, inserta Tom. 4. ejus Operum postremæ editionis regiæ. Ibi contendit usum fermentati octingentis & amplius annis in Ecclesia Latina solemnem fuisse: recepta verò azyma medio illo intervallo, quod à schismate Photii usque ad turbas Michaelis Cæularii effluxit, id est, ab anno circiter 886. ad annum 1053.

Secunda est Patris Mabillonii Benedictini, viri toti orbi ob singularem eruditionem notissimi, tum in præfatione sæculi tertii Benedictini, tum in dissertatione singulari de pane Eucharistico azymo & fermentato; & Christiani Lupi Ordinis S. Augustini, ac Doctoris Lovaniensis, Tom. 3. Scholiorum in Decreta & Canones Conciliorum, dissertatione de Actis S. Leonis IX. c. 7. & sequentibus. Contendunt illi ab Apostolicis temporibus in Ecclesia Latina perpetuum ac constantem fuisse azymorum usum, nunquam receptum fermentatum. Eandem opinionem sæculo undecimo propugnauerat Leo IX. & Cardinalis Humbertus; duodecimo, Rupertus; decimo tertio, Jacobus de Vitriaco; Innocentius III. & alii.

Tertia denique opinio inter utramque veluti media, est Cardinalis Bona, dignitate non minùs quàm pietate & eruditione eminentissimi L. 1. rerum Liturgicarum cap. 23. postremæ editionis, ubi docet 1. apud Græcos usum fermenti semper constantem & perpetuum fuisse. 2. apud Latinos primis Ecclesiæ sæculis promiscuum fuisse azymi & fermentati usum, prout temporis & locorum opportunitas postulabat; nec ante sæculi decimi initium azymum lege communi ac generali receptum. A Sirmondo in hoc discrepat, quod ille azymum admittat, quem Sirmondus excludit.

Ex ista verò summorum virorum sententiarum varietate judicare quisque facillè potest, quàm anceps dubia & obscura sit præsens quæstio, quæ cum sit mera facti quæstio, sola Veterum authoritate ac testimoniis dirimi potest, quæ si clara fuerint & certa, certò & evidenter; si verò obscura & incerta, probabiliter tantùm atque ex conjecturis solverur. Quod ut fiat, sit.

PRIMA CONCLUSIO.

Græcos azymo pane in consecranda Eucharistia primis temporibus usos interdum fuisse, probabiliter conjici, demonstrari certò non potest.

Probat. Quia probabilis tantùm, non verò certa & invicta nobis suppetunt ex veteribus monumentis argumenta; hæc autem sunt:

I. Quia veteres Græci, Origenes Tract. 35. in Matt. S. Chrysostomus Hom. 81. 82. & 83. in Matth. Sanctus Cyrillus Alexandrinus & alii inferiùs referendi, censent Christum Pascha celebrasse tempore & ritu per Legem præscripto; adeoque azymis panibus, prout Lex mandabat, usum fuisse. Igitur non improbabile videtur veteres Græcos, propter exemplum Christi, panem azymum interdum usurpassè.

II. Verisimile videtur veteres illos Asiaticos qui tam religiosè Pascha celebrandum contendebant luna decima quarta, in quemcunque incidisset diem, propter Legis mandatum, azymos quoque panes, quos Lex eadem præscribit, adhibuisse.

III. S. Justinus Dialogo cum Tryphone pag. 159. ait, oblationem similia pro iis qui à lege purgabantur, fuisse figuram panis Eucharistici, illa autem oblatio erat absque fermento, Levitici 7. v. 12.

IV. Armeni & Maronitæ in azymis consecrant De Armeni testis est Demetrius Cizicenus in Tractatu de Jacobitarum hæresi, quem Pater Gombeficius ex Do-

minicanorum Ordine, juris publici fecit. Unde quando ad fidem Catholicam & ad concordiam cum Ecclesia Græca redeunt, tenentur anathema dicere iis, qui in panem oblationis non immittunt fermentum & sal. Ita refert doctissimus Cotelierus in notis ad Lib. 5. Constitutionum Apostolicarum. Non satis certa est origo hujus immutationis apud Armenos. Clemens Galenus Lib. 1. cap. 17. refert circa tempora sextæ Synodi, postquam illi ad Eutychianam hæresim defecissent, ex Decreto conciliabuli cujusdam à Joanne Ozniensi Patriarcha coacti, statutum esse ut fermentum à sacrificio excluderetur. De Maronitis constat, tum ex Morino, præfatione in Ordinationes Maronitarum, tum ex Guiljelmo Tyri Archiepiscopo L. 22. c. 8. Historiæ quam conscripsit. Porro consuetudo hæc, quam Maronitæ testantur in suis Ecclesiis esse antiquissimam, inhuere videtur, saltem, ut dixi, probabiliter, olim apud Orientales frequentatum fuisse panem azymum.

V. Hinc conjici potest, quare Photius qui nono sæculo tam multa aut falsa aut levissimi momenti Latinis objecit, de azymorum usu siluerit: quia forsitan noverat etiam à suis usurpatum.

VI. Cardinalis Humbertus in sua Dissertatione de azymo apud Baronium Tom. 11. Annalium pag. 691. asserit, Ecclesiam Hierosolymitanam in azymis offerre sacrificium; & Michael Carularius in Literis ad Petrum Antiochenum Patriarcham, apud Baronium eodem Tomo ad ann. Christi 1054. n. 31. ait, *ad aures suas pervenisse, Patriarchas Alexandrinum & Hierosolymitanum non solum recipere in azymis vescientes, sed etiam aliquando in azymis eos sacrum conficere sacrificium.* Si autem undecimo sæculo, quo adeo confirmatus erat apud Græcos fermenti usus nonnulla tamen Ecclesiæ aliquando in azymo consecratur, quid non possumus de primis sæculis suspicari?

VII. Probari verisimiliter potest ex prisca consuetudine, quæ viguit olim in Ecclesia, ut Episcopo vel Presbytero solemniter celebranti, omnes qui adessent Episcopi & Presbyteri simul celebrarent, & ejusdem sacrificii participes fierent: sicut nunc fit cum novi Sacerdotes inaugurantur; idemque honoris gratia, ac in signum Catholicæ communionis servari solebat, cum Græci apud Latinos, & Latini apud Græcos hospites & advenæ diversabantur: cujus rei multa exempla suppeditat Christianus Lupus in dissertatione de Actis Leonis IX. cap. 14. quò posito conjicere non immerito possumus, aut nullum olim fuisse panis discrimen in Ecclesia, aut Græcos apud Latinos in azymis, & Latinos apud in Græcos fermentato indifferenter communicasse, ut ibidem observat Lupus.

VIII. denique, S. Thomas aliiquæ antea citati veteres Scholastici, autoritate sua saltem probabilem reddunt Conclusionem nostram. Etsi enim falsum sit fundamentum, quo illi nituntur, sequitur saltem illos in ea fuisse mente, quòd veteres Græci panibus azymis usi sint usque ad exortam Ebionitarum hæresim: falsum autem esse fundamentum istud, constabit ex mox dicendis Conclusionem sequenti; & re ipsa nullus Veterum testis afferri potest hujusce opinionis.

Momenta autem mox adducta planè certa & invicta non sunt: neque etiam nos hanc ipsam vim adscribimus, novimus enim, quid responderi possit; sed probabiliter saltem atque ex verisimilibus conjecturis Conclusionem nostram firmare nobis videntur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Antiquum esse & à primis temporibus usum fermentati panis apud Græcos, probabile est: nullum tamen extat ante finem sexti sæculi invictum & evidense de re testimonium.

Prima pars probatur. Quia momenta, quæ vel à Mabillonio, vel à Cardinali Bona proferuntur, invicta & decretoria non videntur, nec probabilitatis metas excedere.

Probat Mabillonius cap. 2. suæ Dissertationis, 1. ex indole Græcorum, qui Majorum suorum ritibus tenaciùs semper adhæserunt. Verùm Græcos levitate animi ceteras nationes superare notum est; eosque in pluribus à Majorum suorum placitis ac moribus recessisse, ostendit Leo Allarius Lib. 3. cap. 13. de perpetua consensione Ecclesiæ Occidentalis & Orientalis. 2. Probat ex Historia Ecclesiastica, in qua refertur nonnullas rituum varietates inter utramque Ecclesiam fuisse, salva pace & charitate, ut scribit Eusebius Lib. 15. Hist. cap. 24. inter quas varietates existimat author citatus, numerari posse panis Eucharistici discrimen. Verùm conjectura mera est, nullo firmo nixa fundamento, de qua ne verbum quidem apud Eusebium. Probat 3. autoritate Origenis in caput 16. S. Matth. Tomo 12. editionis Huetianæ pag. 271. ubi agens de fermento Phariseorum, ait, *ita etiam an fermentum super altare non offertur*: verùm ex lectione contextus incertum planè est, an de veteri, vel novo Testamento loquatur Origenes. Probat 4. ex Chronico Datii Mediolanensis Episcopi, in quo legimus S. Ambrosium in suis officiis Ecclesiam Græcam imitatum fuisse, & in præcipuis festivitatis Græcorum fermentatum cum azymo nostro consecrasse. Verùm, inquit Cardinalis Bona, jam pridem viri eruditi observarunt, suppositivum esse illud Chronicon, ex quo colligeretur S. Ambrosium simul & fermentatum, & azymum panem consecrasse, quòd verisimile non videtur. Probat 5. ex Photio, qui Epistola 64. agnoscit discrimen esse per varias Ecclesias, in mysticis sacrificiis. Verùm quòdnam sit discrimen illud, non exponit Photius: neque de fermentato vel azymo pane vel minimum loquitur. Accedit denique autoritas Humberti Cardinalis in Dissertatione de azymo apud Baronium Tom. 11. ubi pag. 712. & 713. narrat tempore sextæ Synodi Latinos suo ritu Sacrum celebrasse, unde Imperator occasionem sumpsit pereunctorum, quo pane uterentur Latini in sacrificio Missæ, illos verò respondisse, pane absque fermento; ex quo non obscure colligere est, Græcos, non azymum, sed fermentatum panem tunc usurpasse. Verùm Humberti viri undecimi sæculi testimonium infirmum videtur, ad probandum usum priorum temporum; & quòd ex sexta Synodo narrat, ex Archivis quidem, ut creditur, Romanis eduxit, sed cum non extet in Actis hujus Synodi typis excusis, fidem apud nos vix habere potest: quamquam & supposita veritate narrationis, nihil adversus Conclusionem nostram inferri posset; ad summum enim testimonium foret pro septimo Ecclesiæ sæculo, quo celebrata est sexta Synodus: Conclusio autem nostra de primis agit Ecclesiæ temporibus.

His igitur momentis rejectis, Cardinalis Bona ad alia se convertit, ut rem eandem conficiat. 1. Laudat autoritatem veterum SS. Patrum, Justinii, Irenæi, Gregorii Nysseni, Cyrilli Hierosolymitani, qui ajunt panem consecrandum esse panem communem, vulgarem & usitatum: talis autem est solus fermentatus. Verùm ipsemet Cardinalis observat, utrumque panem tum azymum tum fermentatum; in usu fuisse apud Romanos aliosque populos. Deinde citati Patres panem consecrandum communem appellant, prout opponitur sacro & divino, non prout solet communi & ordinario hominum usui inservire: sicut eundem panem facta consecratione ajunt non esse communem; id est, non esse prophanum & naturalem, sed divinum, sacrum, supernaturalem, uno verbo, corpus Christi. Ita colligere est ex testimoniis, quæ antea laudavimus in primo argumento ex Traditione pro fide realis præsentia. Probat

2. ex S. Epiphonio hæresi 30. n. 16. ubi agens de hæresi Ebionitarum, tanquam rem speciali nota dignam: refert, quod mysteria in azymis celebrarent. *Ex Christiano* Tom. 2. p. 139. D. *nam, inquit, & Ecclesia imitatione mysteria quadam quotannis celebrant in quibus azymos panes, & ad altarem mysterii partem meram aquam adhibent.* Verum ex illo testimonio oppositum plane collegit S. Thomas, nempe Ecclesiam azymis panibus usam fuisse tempore quo exorta fuit hæresis Ebionitarum. Ac nostro quidem iudicio, neque azymi usus, neque fermentati, ex illo testimonio certo & efficaciter erui potest: azymi; quia cum ait S. Epiphanius, Ebionæos ex imitatione Ecclesiæ mysteria celebrare, in quibus panes azymos offerunt, mens ejus non est Ecclesiam tunc azymos panes usurpasse, alias & dici posset: Ecclesiam quoque tunc temporis solam aquam in sacrificio adhibuisse: utrumque enim ex imitatione Ecclesiæ usurpasse illos Hæreticos, scribit S. Doctor: vult igitur tantum Ebionæos in offerendo sacrificio imitatos esse Ecclesiam, hoc est, eos suum quoque habuisse sacrificium ad imitationem Ecclesiæ; imitatio ergo illa substantiam, ut ita dicam, sacrificii spectabat, non modum, in quo profecto multum distabat praxis Ecclesiæ à praxi Ebionæorum. Neque etiam erui potest ex citato testimonio usus fermentati: namque S. Epiphanius non reprehendit Ebionæos ea præcisè de causa quod azymos panes usurparent, sed quod animo & ritu judaico eos usurparent, contendendo necesse esse Legem cum Evangelio conjungi & observari. Quod vero ex Theodoro Abucata Cariæ Episcopo Opusculo 22. profertur, Conclusionem nostram non attingit: est quippe testimonium noni sæculi, non priorum sæculorum de quibus nostra intelligenda est Conclusio, Ex probabilibus igitur duntaxat indiciis atque conjecturis colligere possumus, fermentati panis usum sex prioribus sæculis apud Græcos fuisse receptum, non ex certis & invictis argumentis, quæ tantum sexto labente sæculo primum deprehenduntur. Unde.

Secunda Conclusionis pars probatur: quia Joannes Philoponus qui scribebat sexto labente sæculo, in disputatione de Paschate edita cum ejus Tractatu de Operibus sex dierum, ideo probare nititur Christum ultimam Cœnam ante dies azymorum peregrisse, quia si in azymis Eucharistiam instituisset, *hoc etiam, inquit, nunc fieret*: ab hoc autem tempore videmus semper constantem apud Græcos fermenti usum, ut colligimus ex omnibus Liturgiis ante schisma scriptis, in quibus legere est panem integrum & turgidum, justæque magnitudinis offerri. Hinc coacti sunt septimo sæculo Armeni, anathema dicere iis, qui in panem oblationis fermentum non immittunt, ut ex dictis antea constat.

Dices: Neque Joannes Philoponus, neque alii subsequentes Græci de fermentato pane locuti sunt, tanquam de re nova & recenti, imo tanquam de usu antiquo & apud se constanti ac perpetuo; ergo ante sextum sæculum certum est viguisse illum usum.

Resp. re ipsa Joannem Philoponum de tali usu tanquam novo ac recenti locutum non fuisse; sed quid inde? hoc unum, quod nostra refert Conclusio, scilicet probabile esse usum hunc perantiquum esse apud Græcos: sed cum ante illam Joannem Philoponum nullum certum, evidens ac invictum extet ea de re testimonium, hinc diximus, rem certo ac demonstrative definiri non posse.

TERTIA CONCLUSIO.

Probabile est Latinam Ecclesiam primis sæculis azymo & fermentato pane promiscue & indiscriminam usam fuisse: neque certo potest demonstrari, in ea, excluso fermento, azymum ante nonum sæculum ubique & communi lege receptum fuisse.

Prima pars Conclusionis probatur: quia suppetunt nobis probabilia tum pro azymo, tum pro fermentato argumenta. Dico probabilia, non certa & invicta, ut ex eorum attentâ consideratione, ac Scriptorum de illis ad contrarium probandum iudicio intelligi facile potest: multa enim pro fermentato adhibet Sirmundus, quæ alii ad azymum & inflectunt vicissim.

Itaque, Latinos primis sæculis fermentato pane nonnunquam usos esse, probabiliter conjicimus.

I. ex primis Fidelibus qui Act. 2. v. 42. perseverantes erant in doctrina Apostolorum, fractione panis & orationibus. Quo per fractionem panis Eucharistiam intelligi, communis est SS. Patrum & Interpretum sententia; at probabile est panem illum fermentatum fuisse, qualem scilicet Apostoli obvium habebant in domibus Hæbræorum.

II. cum ferverent adversus primos Christianos persecutiones, ac in carceribus inclusi, vel in privatis domibus, in cryptis aut in speluncis latere cogentur, probabile est eos ad Sacra facienda cum adhibuisse panem, quem fors & necessitas eis offerebat; adeoque communem & usualet: præsertim cum maxime solliciti forent ne in Paganorum notitiam venirent sacra mensæ mysteria. Hoc innuit Tertullianus L. 2. de ad uxorem c. 5. „Non sciet, inquit, maritus (*infidelis*) quid se „creto ante omnem cibum gustes; & si sciverit panem, „non illum credit esse qui dicitur. „Rescire autem illud potuisset, si panis ille non fuisset communis & usualis, sed ab eo diversus.

III. probabiliter conjicimus ex veteri ac receptissima consuetudine quæ vigeat apud Christianos, deferendi ad altare panem & vinum ex quibus consecratur Eucharistia. Panem autem & vinum usuale fuisse, quale communibus usibus inservire solebat, verisimile prorsus est: in omnibus enim veteribus monumentis, quæ hujusce oblationis à Fidelibus factæ mentionem faciunt, nihil est unde concludi possit panes illos azymos fuisse; potius quam fermentatos; imo fermentatos fuisse probabiliter conjicitur ex testimoniis S. Cypriani L. de opere & eleemosynis, ubi reprehendit divitem matronam quod nihil ipsa offerret, sed alienæ oblationis fieret particeps. S. Ambrosii, qui L. 4. de Sacramentis c. 4. occupans objectionem quamdam contra veritatem Eucharistiæ, ait: *Tu forte dicis, Mens panis est usitatus.* At respondet S. Doctor: „Panis iste est quidem panis „ante verba Sacramentorum: ubi accesserit consecratio, de pane fit corpus Christi. „Audis objicientem, *panis mens*, id est, quem obtuli; *est usitatus*: talis autem est fermentatus. Hinc, referente Joanne Diacono in vita S. Gregorii Magni L. 2. c. 41. mulier quædam interrogata cur risisset, quando communionem accipiens audivit ministrum dicentem, Corpus Domini nostri conservet animam tuam: respondit: „Quia panem quem „propriis manibus me fecisse cognoveram, tu corpus „dominicum perhibebas. „Panis autem quem illa ignara mulier confecerat propriis manibus haud dubie fermentatus erat, seu communis & usualis.

Hinc denique quotquot Concilia prohibent aliud ad consecrandam Eucharistiam offerri, quam panem & vinum, ut Carthaginense III. Trullanum, Bracarense IV. quæ supra Articulo 4. Conclusionem 1. ubi de materia Eucharistiæ, citavimus, nullam singularem in pane & vino conditionem requirunt, sed simpliciter panem & vinum determinant; id est, qualia solent ordinario hominum usui inservire. Non est quod plura alia ejusdem veteris consuetudinis, quæ certa est, exempla proferam, ut Libri Sacramentorum S. Gregorii, Ordinis Romani, Canonis Missæ Concilii Matisconensis II. an. 855. Can. 4. ubi jam inclinari incipientem Fidelium pietatem in oblationibus ad altare deferendis, excitat de novo; & Concilii Nannetensis II. Can. 9. quo Presbytero mandat, *ut de oblationibus quæ offeruntur à populo & consecrationi supersunt, partes incisas habeat in vase nitido,* quas

P. 169. B.

P. 218.

T. 2. p. 168. C.

Tom. 4. p. 58. D.

Tom. 9. Conc. p. 470. C.

quas post Missam illis distribuat, qui non communicant. Hinc subscribere non possumus doctissimo & illustrissimo Albaspinzo Lib. 1. Observationum cap. 5. & sequentibus, ubi contendit ex illis Fidelium oblationibus nullam fuisse partem sepositam pro conficienda Eucharistia, sed illas in duas partes divisas esse, quarum una Fidelibus presentibus & aliquando absentibus, sub Eulogiarum nomine in signum communionis mutue; altera in Sacerdotum, Clericorum & pauperum alimentum distribuebatur. Verum licet hunc illarum oblationum usum fateamur, negari tamen non potest, ut ex adductis testimoniis perspicuum est, quin pars aliqua illarum oblationum prius seponeretur ad conficiendam Eucharistiam. Expresse id testantur Concilium Carthaginense III. Ordo Romanus & alii.

IV. denique, probabiliter usum fermentati apud Latinos colligimus ex SS. Pontificibus Melchiade, Siricio & Innocentio I. qui Eucharistiam appellant fermentum.

Tom. 1.
Conc. p.
1394. A. De Melchiade hæc in ejus vita leguntur. *Hic fecit ut oblationes consecrata per Ecclesias ex consecratu Episcopi dirigerentur, quod declaratur fermentum.*

Tom. 2.
Conc. p.
1016. A. De Siricio hæc scripta sunt. *Hic constituit ut nullus Presbyter Missas celebraret per omnem hebdomadam, nisi consecratum Episcopi loci susciperet declaratum, quod nominatur fermentum.*

Ibid. p.
1247. B. Innocentius vero I. Epistola ad Decentium Eugubinum in Umbria Episcopum capite 5. consultus an exemplo R. Pontificis fermentatum ad absentes mittentis, liceret quoque Episcopo ad rurales Ecclesias idem fermentum mittere, sic respondet: *De fermento quod die Dominica per titulos mittimus, superflue nos consulere voluisti, cum omnes Ecclesie nostra intra civitatem sint constituta, quarum Presbyteri, quia die ipsa, propter plebem sibi creditam, nobiscum convenire non possunt, idcirco fermentum à nobis confectum per Aleothen accipiunt, ut se à nostra communione, maxime illa die, non judicent separatos. Quod per Parochias fieri debere non puto, quia non longe portanda sunt Sacramenta.*

Ibid. p.
248. B. Quæstio quidem est inter eruditos an per fermentum debeat Eucharistiæ Sacramentum intelligi. Negat Baronius, ad an. Christi 313. contenditque simplices intelligi debere Eulogias, quæ in signum mutue communionis & charitatis, ad absentes mittebantur. Verum opposita sententia probabilior nobis videtur. 1. quia vox ipsa consecrationis qua utuntur laudari SS. Pontifices, verisimiliter Eucharistiam designat. 2. id quoque innuere videtur ratio quam subjicit Innocentius I. *Quia, inquit, Sacramenta non sunt longius portanda.* Verisimile autem est ibi Sacramenti nomen in propria & stricta significatione usurpari, quo sensu c. 8. ejusdem Epistolæ appellat Unctionem extremam, *Sacramentum*. 3. quia etiam ante Innocentium primum obtinuisse consuetudinem mittendi ad absentes & externos Eucharistiam, antea probavimus, ubi de asseruatione Eucharistiæ, ex Litteris S. Irenæi ad Victorem Romanum, apud Eusebium L. 5. Hist. c. 24.

Ibid. p.
1247. C. Si vero quæras an Presbyteri ad quos die Dominica mittebatur Eucharistia, ex illa Missam celebraverint; an vero ipsi propriam consecraverint. Respondeo rem esse valde obscuram & intricatam Innocentius citatus immediate post verba adducta videtur significare, idcirco Missam fuisse die Dominica Eucharistiam ad illos Presbyteros, ut ex illa ipsi participarent, aliisque dividerent Fidelibus, quia licentiam non habebant Sacramentorum conficiendorum. Sic enim pergit: *Nec nos per cameteria diversa constitutis Presbyteris destinamus, (nempe Sacramenta) & Presbyteri eorum conficiendorum jus habent atque licentiam.* Ergo alii, quibus destinabatur ea die Eucharistia, jus non habebant atque licentiam Missam celebrandi & Sacramenta conficiendi. Nihilominus Cardinalis Bona L. 1. rerum

Liturgicarum cap. 23. num. 17 probabile putat illos Presbyteros simul cum Eucharistia quam inter Missarum solemnitas consecrabant, eam quoque partem sumpsisse, quam Pontifex in signum pacis & communionis ad eos direxerat. Sed quidquid sit, adhuc superest difficultas, quare Eucharistia dicatur *fermentum*; an proprie, quia revera panis ex quo conficiebatur, erat fermentatus; an improprie & symbolice tantum, quia Ecclesiis, ad quas mittebatur, fermenti vicem præstabat, ejusque unionis inter se vinculum erat, sicut fermentum massæ cui commiscetur. Hunc postremum sensum defendit Mabilonius; & quia invictè ac certo demonstrare non possumus non esse verum illum sensum, ideo eo sensum utrumque adoptamus, & dicimus probabile videri Eucharistiam tum proprie, tum symbolice dictam fuisse *fermentum*; hincque inferes, quatuor momenta pro usu fermenti apud Latinos à nobis adducta, non esse certa & demonstrativa, sed probabilia duntaxat ex indiciis quibusdam & conjecturis.

Dices: Hæc nostra conclusio plus æquo Græcis favere, atque sententiæ Catholicæ qua semper fuit persuasum Christum in azymis consecrasse, nocere videtur.

Resp. nego ant. Vera enim est Ecclesiæ Latinæ doctrina, qua putat Christum ritu à Lege præscripto cœnam legalem celebrasse, atque adeo azymo panem usum fuisse in consecranda Eucharistia: sed cum eadem Ecclesia semper quoque persuasum habuerit, exemplum Christi ea in re legis necessitatem non imposuisse, ac liberum esse & indifferentem sive fermentari, sive azymi usum, (unde nunquam Græcorum morem hac in parte reprehendit) hinc Conclusio nostra non favet opinioni Græcorum recentiorum, qui existimant aut Christum, quo anno mortuus est non celebrasse Pascha legale, aut saltem antevernisse tempus à Lege præscriptum, de qua controversia dicemus postea.

Altera pars conclusionis, nempe Latinos à primis temporibus in azymo consecrasse, probabilibus quidem conjecturis ostendi potest, sed non certis demonstrari argumentis: magna enim, fatendum est, veterum testimoniorum penuria hic laboramus. Neque enim aut Alexandri I. in Decreto suo, aut S. Epiphani, in hæresi Ebionæorum, aut S. Cypriani in Epistola 63. aut Dacii in Chronico, aut Militæ Ambrosianæ, aut Leonis IX. & Cardinalis Humberti in suis adversus Græcos Disputationibus testimonia, invictè demonstrant usum azymi apud Latinos. De Epiphanio & Dacio constat ex dictis conclusionem secundam. De Alexandro I. constat inter eruditos, supposititium esse illud decretum, cujus toto sæculorum undecimo intervallo nullus profertur testis. S. Cyprianus nihil aliud dicit, nisi *corpus Domini non esse farinam solam, & aquam solam, sed P. 103. utrumque simul adunatum, copulatum & panis unius compage solidatum*: sed fermentum non excludit, imò his postremis verbis innuere potius videtur; quod enim *copulat, adunat & solidat panem*, est fermentum. Missam verò Ambrosianam suspectam admodum esse fidei, sicut & Chronicon Dacii, fatentur Critices periti. Leo verò IX. & Humbertus undecimo florere Ecclesiæ sæculo, atque eorum autoritas pro veteri usu demonstrando tantum valet, quantum momenta, quibus illi innuntantur: ea porro valde infirma sunt. Quin, quod ait Leo IX. per mille & viginti annos à passione Salvatoris azyma invaluisse, defendi potest, modo non excludatur fermentum: utrumque enim promiscuè usurpatum, probabiliter conjicimus.

Igitur usum hunc Azymorum probabiliter conjicimus Concilio XVI. Toletano an. 693. capitulo 6 ubi perstringens nonnullorum in Hispania Presbyterorum morem, qui ad consecrandam Eucharistiam ex quolibet pane sibi obvio crustulam in rotunditatem præcisam offerebant, sic decernit: *Tæmeritatis ejus atque ne-*

entia

Tom. 6.
Conc. p.
1341. C.
D.

entia cupientes terminum ponere, id unanimatis nostra delegit conventus, ut non aliter panis in altari Domini sacerdotali benedictione sanctificandus proponatur, nisi integer, & nitidus, qui ex studio fuerit preparatus, neque grande aliquid, sed modica tantum oblata, secundum quod Ecclesiastica consuetudo retentat. Dixi, probabiliter ex illo Canone azymi usum inferri, non certò & invictè: siquidem Sirmondus in sua Dissertatione, Cardinalis Bona, cap. 13. Lib. 1. rerum Liturgicarum, ipse etiam Christianus Lupus c. 8. suæ Dissertationis de Actis Leonis IX. inferunt ex eodem Canone, panem fermentatum ea ætate receptum fuisse. In hoc uno discrepant, quòd Sirmondus ubique illum invaluisse existimet, excluso azymo; Lupus verò contendat ab usum tantum fuisse in aliquibus Hispaniæ partibus introductum, quo cæteræ immunes fuere Ecclesiæ, & quem Concilium laudatum tollit; Cardinalis verò Bona citato in Canone fermentum describi existimat, etsi panem azymum nolit exclusum, sed utrumque indifferenter tunc usurpatum. *Si enim, inquit, debuissent illi Sacerdotes azymum panem consecrare, de hoc ante omnia redarguti fuissent, quòd non azymum prout mos ferebat, sed panem usualem & communem, & consequenter fermentatum panem consecrarent: atqui de hoc planè tacuit Synodus, atque negligentiam tantum carpit eorum Sacerdotum, qui sine ullo delectu quomodo unumquemque, inquit, aut necessitas impulerit, aut voluntas coegerit, de panibus suis usibus preparatis crustulam in rotunditatem auferunt & consecrant.*

Propter hanc gravissimorum authorum in exponendo citato Canone discordiam, diximus azymi usum ex illo certè & evidenter non posse colligi, sed probabiliter tantum, his de causis. 1. Quia juxta statutum Concilii, panis eucharisticus debet esse alius ab eo, qui usibus mensæ communis inservit; sed iste fermentatus est. 2. Debet esse panis mundus & nitidus, studio præparatus, sed ista melius azymum, quàm fermentatum describunt. 3. Centum annis post istud Concilium, omnes Hispani cum aliis Latinis in azymo consentiebant, ut docet Alcuinus: & anno 1050. Concilium Coyacense in Diocesi Ovetensi, capitulo 3. panem azymum tunc apud Latinos ubique absque dubio receptum, non aliter ferè describit quàm Synodus Toletana citata, his scilicet verbis, *Hostia sit ex frumento sana & integra.* Hinc facile est respondere ad ratiocinium Eminentissimi Bona, re ipsa Toletanam Synodum dictos Sacerdotes redarguisse, quòd azymos panes non consecrarent, non quidem clarè ac distinctè sub appellatione azymi, sed panis puri, mundi seu nitidi, ut ait Synodus, & integri ac studio præparati quod in idem revera recidit.

Probari 2. potest ex Joanne Marone apud Faustum Naitonum, qui ante sextam Synodum scribens adversus Melchitas, eorum contra Maronitas sententiam profert his verbis: *Et qui in fermento offerunt, arguunt nos simul cum Occidentalibus & Armenis dicentes, azymum non esse panem.* Ex quibus inferre possumus, ante VI. Synodum Maronitas, Armenos, & Occidentales azymo fuisse usos. An verò de aliquibus, aut de omnibus Occidentalibus loquatur author, non satis liquidò constat: ut probabile igitur haberi tantum debet istud testimonium.

Probamus 3. eundem azymi usum testimonio Egberti Eboracensis Episcopi, qui suarum Exceptionum c. 98. hunc Canonem laudat & probat: *Sacerdotes Dei diligenter semper procurent, ut panis, & vinum, & aqua, sine quibus nequaquam Missa celebrantur, pura & munda fiant.* Florebat ille Egbertus sæculo 8. probabiliter autem conjicimus panem illum purum, esse azymum.

Confirmatur ex Canonibus qui sub Eadgaro Rege in Angliæ collecti sunt an. 967 vigente azymorum usu, quos inter trigessimus nonus statuit, ne quis unquam

Sacerdos adeo temerarius sit, ut Missam celebret, nisi omnia habeat ad Eucharistiam pertinentia scilicet oblationem puram, vinum purum, & aquam puram.

Neque est quod dicas, per panem purum intelligendum esse siligineum seu primarium qui ex purissima farina, omni prorsus excepto furfure, compingitur. Namque ille debet intelligi, qui tunc in usu erat: atqui an. 967. quo Canones illi collecti sunt, & an. 1050. quo celebratum est Concilium Coyacense azymi usus ubique apud Latinos receptus & confirmatus erat.

Tertia conclusionis pars probatur: Quia ante nonum sæculum nullum extat certum, evidens & invictum pro azymo in toto Occidente recepto testimonium, ut satis ex dictis colligi potest: obtinuisse tamen illum etiam primis temporibus probabiliter conjicimus; sed post nonum sæculum, res esse debet absque controversia.

Constat ex Alcuino, qui initio noni sæculi obiit, cujus testimonium non est tantum, ut volunt aliqui, ad Angliam, in qua natus est, restringendum, aut ad Galliam in qua mansit; sed pro tota Occidentali Ecclesia probat. Epistola enim 69. ad Lugdunenses sic loquitur: *Audivimus aliquos in illis partibus affirmare, salem esse in sacrificium corporis Christi mittendum; quam consuetudinem nec universalis observat Ecclesia, nec Romana custodit autoritas. . . Tria sunt que in sacrificio . . . offerenda sunt; panis, aqua, & vinum. . . Panis, qui in Christi corpus consecratur, absque fermenti ullius alterius infectione debet esse mundissimus &c.*

Idem confirmat Rabanus Moguntinus Archiepiscopus discipulus Alcuini, qui obiit an. 856 Libro enim 1. de Institutione Clericorum c. 31. expresse ait, *panem infermentatum, & vinum aqua mixtum in Sacramentum corporis & sanguinis sanctificari oportere. Et istum ordinem, inquit, ab Apostolis, Apostolicisque viris traditum Romana Ecclesia, & per totum pene Occidentem omnes Ecclesiæ eandem traditionem servant.*

Inutile est plura ex nono & sequentibus sæculis proferre testimonia: certum quippe est, quæ ætate Michael Cæularius, id est an. 1053. usum azymorum tanquam illicitum ac judaicum in Latinis culpavit; illum ubique in toto Occidente receptum ac firmatum fuisse, ut ex Leone IX. & Cardinalis Humberti Disputatione manifeste colligimus. A primis quoque temporibus usurpatum fuisse opinamur quidem, ac conjicimus, sed certo definire non audemus, deficientibus certis, evidentibus ac invictis Antiquorum ea de re testimoniis.

Quæres qua occasione introductus fuerit generalis ille azymorum usus in Ecclesia Occidentali.

Resp. Cardinalis Bona loco sæpius citato n. 10. Occasionem non sine manifestis indiciis inde natam arbitror, inquit, *quod cum paulatim Fidelium Sacro assistentium, imo & Clericorum communio desierit, sufficeretque modicus panis pro celebrantis & ministrorum in Missis solemnibus communionem, in privatis vero pro solo Sacerdote: eumque populus alicubi vel panem non offerret, vel minus aptum ad sacrificium, sensim factum est, ut ad exiguam quantitatem idem panis redigeretur, ejusque conficiendi cura ad Sacerdotes & Clericos pertineret; & quia azymus parabatur, nec ullo Canone vetitus erat, hic fermentato capite, & per omnes Ecclesias paulatim propagari. Ita Eminentissimus Bona.*

Dices: Usus azymorum prohibetur à Canone 7. eorum qui dicuntur Apostoli, & Canone 12. Concilii Trullani; & à sancto Epiphanio hæresi 30. ubi rejicit Ebionitarum Pascha in azymis celebratum; ab ipso denique Concilio Nicæno generali primo statuente ut Pascha non celebretur Luna 14. more Judæorum, qui in azymis Pascha suum celebrabant, sed die Dominica proxime sequente Lunam 14.

Resp. prohiberi usum azymorum more Judæorum & ex præscripto Legis Mosaicæ, quasi legalia simul cum Evangelio forent observanda, sicut contendebant Ebionitæ,

P. 208.

Tom. 9.
Conc. p.
1064 C.Tom. 6.
Conc. p.
1594 D.Tom. 9.
Conc. p.
685 B.P. 1488.
B. C.T. 6. p.
12. A.

P. 14. B.

P. 216.

Ebionitæ, non verò more Christianorum. Solutio ex ipsa lectione canonum est manifesta Concilium verò Nicænum hoc unum dumtaxat prohibet, ne Pascha cum Judæis celebretur Luna 14. an verò in azymo vel fermentato celebrari debeat, filer.

ARTICULUS VI.

De aqua vino calicis admiscenda: quo jure, qua necessitate, & quâ quantitate sit admiscenda.

Quatuor præfert titulus, hic à nobis exponenda.

Primum est, an vino calicis admiscenda sit aqua.

Secundum, an necessaria sit illa mixtio, necessitate Sacramenti, sine qua nulla foret consecratio.

Tertium, an necessaria sit necessitate præcepti, aut divini, aut saltem Ecclesiastici.

Quartum denique, in qua debeat quantitate aqua misceri; & quæ requiratur in ea conditio seu qualitas. Circa quæ, more nostro, errores & opiniones historicè sed compendiosè præmittemus.

Errores & opiniones.

Circa primum duo sunt extremè oppositi errores: primus eorum, qui aquam omnino rejiciunt in sacrificio; alter veterum Manichæorum, qui solam aquam in calice consecrabant, de quo antea diximus.

Tom. 6.
Conc. p.
1156.
T. 2. p.
883. C. Patres Concilii Trullani an. 692. can. 32. declarant ad suam pervenisse notitiam, Armenos vinum purum sine aqua offerre in sacra mensa, eosque suum usum exemplo & auctoritate (quamquam immeritò) sancti Chry ostomi confirmasse.

Nicephorus verò Lib. 18. Hist. 53. causam hujus praxis ex gravissimo eorum errore circa duas in Christo naturas, repetit; nempe timebant illi, ne aquæ cum vini mixtione viderentur significare duarum in Christo naturarum, quam illi negabant, unionem. Etli autem Trullana Synodus huic abusu in Armenis damnaverit, non videntur tamen illi ab eo propterea recessisse, cum ipse Eugenius IV. in suo Decreto seu Instructione an. 1439. eundem obliquè carpat dum statuit, ut Armeni se cum universo orbe Christiano conformarent, eorumque Sacerdotes in calicis oblatione paululum aquæ admisceant vino. Ex Cassandro quoque in Liturgicis c. 12 non obscure colligimus, etiamnum eos in priori abusu perseverare.

Tom. 13.
Conc. p.
637. C. D. Eundem errorem Græcis affingunt Innocentius III. L. 4. de sacrificio M. 11æ c. 32. Guido Carmelita in Catalogo hæretum, Alphonsus à Castro adversus hæreses, verbo *Eucharistia*, hæresi 7. & alii nonnulli Scholastici: sed immeritò sanè; nam Græcos aquam semper calici miscuisse colligimus tum ex Liturgia S. Chrysostomi, & notis Goarii ad illam, pag. 61. 82. & 148. tum ex Theodoro Dialogo 1. & Theophylacto in Joannem; tum ex Zonara insigni apud Græcos Canonum interprete & Scholiaste, ad Canonem 32. Conc. Trullani; tum denique ex ipso Decreto Eugenii IV. ubi expressis verbis asserit, *S. Romanam Ecclesiam, & antiquas omnesque Latinorum, tum Græcorum Ecclesias semper in sacrificio obtulisse vinum aqua temperatum.*

Ibid. Primi Lutherani & Calvinistæ mixtionem aquæ cum vino in calice eucharistico figmentum esse purè humanum, contra Christi institutionem, ac pessimam habere significationem calumniati sunt. Ita colligimus ex Luthero in 1. Scripto contra Henricum VIII. Angliæ Regem an. 1522. & in formula Missæ pro Ecclesia Wittembergensi an. 1523. Ex Petro Richero Calvinista, qui, referente Nicol. Villaganonio L. 1. contra articulos quosdam Calvinianos c. 73. affirmat, hæreticos esse blasphemos, sacrilegos, falsarios, qui vino Cœnæ aquam admiscunt, idque se à Calvino didicisse fatetur.

Hanc Novatorum audaciam reprimat Concilium Tridentinum Sess. 22. can. 9. Hinc recentiores Lutherani & Calvinistæ magistrorum suorum dogma emollientes, aquæ mixtionem rem esse liberam & indifferentem docent, quæ nec præcipi debet, nec prohiberi. Ita Kemnitius in 2. parte Examinis Concilii Trident. Sess. 22. c. 7 & can. 9.

Circa secundum, S. Bernardus Epistola 69. ad Guilelmum Abbatem de tribus fontibus, significat ætate sua extitisse qui dicerent, tantæ necessitatis esse aquam in Eucharistiæ Sacramento: ut sine ea confici illud non possit. Eadem sententia tribuitur Armacano L. 9. de questionibus Armenorum cap. 9. Tom. 1. p. 71. C. D.

Circa tertium, nonnulli Scholastici existimarunt, præceptum miscendi aquam cum vino non modò ecclesiasticum esse, sed etiam divinum. Ita docuisse videntur Alexander Alensis, 4. parte q. 10. membro 4. art. 1. in solutione argumentorum; Hosius in Confessione Catholica cap. 14. & Alphonsus à Castro adversus hæreses, hæresi 7. Contra Valdensis Tom. 3. qui est de Sacramentis, titulo 4. cap. 32 num. 10. non tantum ait nullum esse divinum mandatum de illa aquæ mixtione, sed nequidem præcessisse Christi exemplum, id est, Christum reipsam non miscuisse in vino calicis aquam; unde in illius mente, Ecclesiæ usus non ab exemplo Christi fluxit, sed ab aqua, quæ è latere Christi percussio egressa est. Durandus etiam in 4. dist. 9. qu. 5. docet incertum planè esse, an Christus aquam vino miscuerit.

Inter illas opiniones medium tenent ceteri Scholæ Magistri, quibus Placet, aquam non esse ad substantiam Sacramenti necessariam, 2. illam tamen esse adhibendam ex præcepto, non quidem divino, sed ecclesiastico, quod fundamentum habet in exemplo & facto Christi.

Circa quartum, si quæ sit varietas, levissimi momenti est: consentiunt quippe omnes, aquam in modica quantitate & parvè infundendam esse, eamque debere esse naturalem seu elementarem.

Græci bis aquam infundunt, semel in mensa propositionis, ubi sacra dona præparantur, apud Goarium in Missa S. Chrysostomi pag. 61. & iterum post consecrationem, & quidem ferventem tunc aquam immiscunt, simul cum particula panis consecrari quam injiciunt in calicem, ibidem pag. 82. de quo posteriori ritu aliquando reprehensi sunt à Latinis, & illi vicissim Latinos, quod talem usum non haberent, redarguerunt: sed in Concilio Florentino de eodem ritu interrogati, per Mylenensem Episcopum probabiles, atque pias & religiosas illius causas & rationes attulere, quibus auditis, usus ille permissus ipsis est, ac pax cum ipsis inita. Lege Goarium in notis ad Missam S. Chrysostomi p. 148. His historicè prænotatis, sit.

Mos Græcorum infundendi aquam. fervidam.

CONCLUSIO.

Paululum aquæ naturalis calici Eucharistico debet infundi, non ex necessitate Sacramenti, aut præcepti divini, sed ecclesiastici dumtaxat.

Probantur singulæ Conclusionis partes.

I. Aquam debere calici consecrando infundi, probat antiqua & perpetua Ecclesiæ praxis & traditio, quam ex SS. Patribus priorum temporum, ac Conciliis, & hodierno usu certissimè colligimus.

Ex SS. Patribus tres appellasse sufficiat, Justinum, Irenæum & Cyprianum.

S. Justinus Apolog. 2. pro Christianis sub finem, describens Christianorum cætus, & quidquid in iis peragebatur, *Aprecibus finitis*, inquit, *mutuis non osculis salutamus. Deinde ei, qui fratribus præest, offertur panis & poculum aquæ & vini, quibus acceptis &c. Deinde alimentum hoc appellat Eucharistiam.* Ergo S. Justi-

P. 97. D.

S. Iustini ætate, id est secundo sæculo, in consecranda Eucharistia solebat aqua cum vino misceri.

P. 270. S. Irenæus L. 4. adversus hæreses cap. 33. alias 57. *Accipiens*, inquit, *Dominus panem, suum corpus esse* *consuebat*, & *temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit*. Et Lib. 5. cap. 2. *Quando ergo*, inquit, *factus panis, & mixtus calix percipit verbum Dei, & fit Eucharistia corporis & sanguinis Christi*. Quid autem est temperatus, vel mixtus calix, nisi ille in quo vinum aqua temperatur?

P. 100. S. Cyprianus Epistola 63. ad Cæcilium, ex professo refellit eos qui solam aquam, excluso vino, in calice offerebant, totusque est ut ostendat ex Traditione Christi, utrumque miscendum esse ac consecrandum.

P. 101. „Admonitos noscias, inquit initio Epistole, ut in calice offerendo Dominica traditio servetur, neque aliud fiat à nobis quam quod pro nobis Dominus prior fecerit, ut calix qui in commemoratione ejus offertur,

P. 101. „mixtus vino offeratur. Et postea: Vinum mixtum declaratur, id est calicem Domini aqua & vino mixtum prophetica voce prænuntiat, ut appareat in passione Domini id esse gestum, quod fuerat ante prædictum.

P. 103. „Deinde exponit mysticam aquæ significationem. Videmus, pergit ille S. Doctor, in aqua populum intelligi, in vino vero ostendit sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credit, copulatur & conjungitur: quæ copulatio & conjunctio aquæ & vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtio illa non possit separari. „Legatur integra Epistola quæ tota est de hoc argumento.

Ex Conciliis idem testantur ac statuunt.

Tom. 1. Conc. p. 1170 F. Carthaginense III. an. 397. c. 24. *Ut in Sacramento*, inquit, *corporis & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quam ipse Dominus tradidit, hoc est, panis & vinum aqua mixtum*.

Tom. 6. Conc. p. 1156. Ibid. p. 1157. C. Trullanum an. 592. Can. 32. ubi ex professo Armenos aquam non miscentes in calice, damnat autoritate Concilii Carthaginensis mox laudati, S. Jacobi, & Joannis Chrysostomi: *Si quis ergo*, ait Canon, *Episcopus vel Presbyter non secundum ordinem ab Apostolis traditum facit, & aquam vino miscens, sic immaculatum offert sacrificium, deponatur, ut imperfectè mysterium enuntians, & quæ tradita sunt innovans*.

Ibid. p. 563. T. 5. Conc. p. 382. T. 9. Conc. p. 451. T. 13. Conc. p. 536. & 537. Bracarense IV. an. 675. capitulo 2. ubi verba S. Cypriani mox citata exscribit: Aurelianense IV. an. 541. Can. 4. Triburiense an. 895. Can. 19.

Florentinum in Decreto seu instructione Armenis data, ubi ait, antiquas omnes tum Latinorum tum Græcorum Ecclesias semper in sacrificio obtulisse vinum aqua mixtum; hujusque mixtionis causas & rationes ibidem adducit. 1. *quia juxta SS. Patrum testimonia creditur ipsum Dominum in vino aqua permixto hoc Sacramentum instituisse*. 2. *quia convenit dominica passionis representationi*. 3. *quia utrumque de latere Christi fluxisse legitur*. 4. *denique, quia convenit ad significandum hujus Sacramenti effectum, qui est unio populi Christiani ad Christum, aqua enim populum significat*.

Denique Concilium Tridentinum Sess. 22. c. 7. sic loquitur: „Monet sancta Synodus, præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent: tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur; tum quia è latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur: & cum aquæ in Apocalypsi B. Joannis populi dicantur, ipsius populi fidelis cum capite Christo unio repræsentatur.

Et Canone 9. adversus Novatores sic decernit: *Si quis dixerit aquam non miscendam esse vino in calice offerendo, eo quod sit contra Christi institutionem, anathema sit*.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Secunda Conclusionis pars, debere scilicet aquam

Ibid. p. 856. B. *Tournelii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.*

parcè, seu in modica quantitate vino misceri, & eam quidem naturalem & elementarem.

Probatur I. Quia nomine aquæ simpliciter, naturalis & elementaris intelligitur, ut exemplo aquæ baptismalis constat.

II. eam parcè adhibendam esse statuunt leges Ecclesiasticæ. Sæculo nono Concilium Triburiense an. 895. Can. 19. *Dua*, inquit, *sint partes vini, quia major est majestas sanguinis Christi, quam fragilitas populi; tertia aqua, per quam intelligitur infirmitas humana natura*. Sensus Canonis non est, tertiam calicis consecrandi partem necessario debere aqua constare; sed aquam non debere tertiam ejusdem calicis partem excedere.

Sæculo duodecimo Honorius III. S. Pontifex cap. *Perniciosus*. De celebratione missarum, nonnullos qui plus aquæ quam vini calici infundebant, his verbis perstringit: *Perniciosus inolevit abusus: videlicet, quod in majori quantitate de aqua ponitur in sacrificio, quam de vino cum secundum rationalem consuetudinem Ecclesiæ generalis, plus in ipso sit de vino, quam de aqua ponendum*.

Sæculo quinto decimo Eugenius IV. in instructione Armenorum idem præscripsit: *Vino*, inquit, *ante consecrationem aqua modicissima admisceri solet*.

Tertia pars Conclusionis, nempe aquæ mixtionem necessariam non esse necessitate Sacramenti.

Probatur 1. ex silentio Scripturæ, quæ solius vini mentionem facit, ubi de consecratione calicis. S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. ad ista verba, *Non bibam amodo de hoc gemine vitis*, confutans Aquarios ait: *Quæ certe vitis, non aquam, sed vinum producit*. Neque Christi exemplum opponi potest: siquidem & azymum panem adhibuit, qui tamen ad substantiam Sacramenti, ut azymus est, non pertinet.

Probatur II. ex Traditione Ecclesiæ & sententia SS. Patrum, qui etsi doceant aquam necessariam esse in calice Eucharistico, sine illa tamen valide vinum consecrari & fieri Christi sanguinem affirmant. Inter alios S. ipse Cyprianus Epistola citata ad Cæcilium ita loquitur. *Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest: nam si vinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si vero aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo*. Igitur, juxta S. Doctorem, si quis vinum solum sine aqua consecraret, sanguinem Christi efficeret, adeoque plenum & integrum, quantum ad substantiam, Sacramentum; aqua ergo necessaria tantum est ex usu seu præcepto Ecclesiæ, ad mysticam hujus Sacramenti significationem.

Idem ac S. Cyprianus, cujus verba exscribit, docet Concilium Bracarense IV. jam citatum.

Et Eugenius IV. in Decreto assignans materiam Eucharistiæ essentiali seu necessariam, ait, *eam esse panem triticeum, & vinum de vite*.

Hinc Concilium Trid. Sess. 13. cap. 3. ait semper hanc fidem in Ecclesia Dei fuisse, statim post consecrationem verum Domini corpus, verumque ejus sanguinem sub panis, & vini specie existere. Non ait Concilium, sub specie vini aqua temperati.

Concilii doctrinam expressit & secutus est Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento nu. 17. *Quamvis*, inquit, *aqua admiscenda ita graves rationes sint, ut eam sine mortali peccato premittere non liceat; ea tamen si desit, Sacramentum constare potest*. Idem notatur in Rubricis Missalis Romani, titulo, *De defectu vini*. Idem non obscure colligi potest ex Concilio Trid. Sess. 22. cap. 7. ubi ait *aquam vino calicis miscendam esse ex præcepto Ecclesiæ*.

Probatur II. Quia nec Trullana Synodus, nec Eugenius IV. nec alii qui Armenos aquam in calice non miscentes damnarunt, unquam objecerunt nullum idcirco, ab ipsis, seu irritum fieri Sacramentum, quod certe non filuissent, si persuasum eis fuisset, aquam esse necessariam.

Tom. 9. Conc. p. 451. C. Decretat. P. 1389. n. 40. Edit. Commot. p. 700. C. P. 103. To. 13. Conc. p. 536. E. To. 14. Conc. p. 806. A. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

Tom. 14. Conc. p. 854. E. Ib. p. 834. E.

cessariam ad Sacramenti veritatem & substantiam. Quarta & ultima pars Conclusionis, aquæ scilicet mixtionem necessariam non esse ex præcepto divino, sed Ecclesiastico duntaxat, quod fundatur in facto seu exemplo Christi.

Probat. I. Quia nullum in Scripturis reperire est de hac mixtione faciendæ præceptum: atque citatæ antea SS. Patrum & Conciliorum autoritates hoc unum efficiunt, Christum nempe vinum aqua temperasse in instituenda Eucharistia; adeoque nobis exemplum dedisse, necessitatem legis nobis non imposuisse, multa etenim fecit, quæ, ut faceremus non mandavit.

II. Quia Julius S. Pontifex & alii in jure Canonico relati, non obscure significant præceptum illud humanum esse. *Calix Dominicus*, inquit bat citatus S. Pontifex, *juxta Canonum præcepta vino & aqua permixtus debet offerri.*

T. 14. C.
p. 854. A.

III. Expresse Concilium Trid. Sess. 22. cap. 7. ait, *præceptum esse ab Ecclesia omnibus Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent.* Et vero si præcepto ac jure divino aquæ mixtio foret necessaria, vix intelligas quare ad Sacramenti substantiam non pertineat.

Quod vero Præceptum illud Ecclesiasticum fundetur in facto seu exemplo Christi, qui pro more Judæorum, calicem vino & aqua permixtum hausit in Cœna ultima, constat ex laudatis hic testimoniis sanctorum Irenæi & Cypriani, Concilii III. Carthaginensis, Eugenii IV. in Decreto, & Concilii Tridentini Sessione 22. c. 7. Et certe cum Judæorum Rituales libri, ut observat doctissimus Buxtorfius in historia sacre Cœnæ num. 20. liberum relinquant unicuique vinum aqua temperandi in cœna paschali, credere non immerito possumus, Christum ad temperantiæ & sobrietatis exemplum, vino aquam miscuisse. Addit Gaufredus Monachus in Epistola ad Cardinalem Episcopum Albanensem, apud Baron. ad an. Christi 1188. n. 34. in Judæa non solitum esse vinum purum propinari, sed aqua temperatum propter illius nimiam petulantiam.

T. 12. p.
795. C.

Quæres, an sit de fide, præceptum miscendi aquam cum vino in calice consecrando, non esse divinum, sed Ecclesiasticum: pariter an sit de fide, Christum in institutione Eucharistiæ revera aquam vino miscuisse.

Resp. neutrum ad fidem pertinere. Illud enim solum tanquam de fide definitum haberi debet, quod est in Canonibus Conciliorum sub anathematis pœna ad credendum propositum: atqui præceptum miscendi aquam vino, divinum esse aut Ecclesiasticum, pariter Christum aqua vinum temperasse, in nullo Conciliorum Canone sub anathematis pœna credendum proponitur. Hoc unum in præsentī argumento fidem spectat, quod Canone 9. Concilii Tridentini Sess. 22. in probatione primæ partis citato, definitum legimus, nempe, anathema dici iis, qui *negant aquam vino in calice offerendo esse miscendam, eo quod sit contra Christi institutionem*.

To. 14.
Conc. p.
856. B.
Ibid. p.
854. E.

Neque obstat quod idem Conc. eadem Sess. c. 7. dicat *præceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam misceant, atque credi Christum Dominum ita fecisse.* Namque 1. ea tantam pro definitis de fide à concilio Trid. habenda sunt quæ sunt Canonibus expressa & sancita, non quæ in capitibus præmittuntur ad Canonum subsequentium intelligentiam & probationem. 2. Quia dicere quis posset, Concilium ita præceptum Ecclesiæ designasse, ut tamen divinum noluerit excludere; imo Ecclesiasticum expressisse, tanquam executionem divini. 3. Quia solemne fuit Patribus Tridentinis, nullam Scholæ Catholicæ opinionem confingere: at non desunt qui mixtionem aquæ jure & præcepto divino necessariam esse contendunt. Verbum ergo *creditur*, quo nititur Concilium, non pro fide supernaturali & theologica hic usurpatur, quasi vellet esse de fide, Christum aquam vino miscuisse, sed pro pia tantum

credulitate, quæ, inquit Isambertus de Sacramento Eucharistiæ loquens ad quæst. 74. disput. 4. art. 7. *in gradu certitudinis est inferior fide Catholica.* Unde S. Th. hic qu. 74. art. 6. ait *probabiliter credi &c.* Et si igitur temeritatis notam non effugeret, qui diceret Christum non miscuisse aquam vino in calice Eucharistico, non idcirco tamen hæreticus esset: erraret quidem ille, sed non errore contra veritatem revelatam, ac ex fide supernaturali certam & definitam.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. adversus primam Conclusionis partem. Necessaria non videtur aquæ mixtio, tum quia Isaia 1. v. 22. damnatur in Judæis: *Vinum tuum*, inquit exprobrans Propheta, *mixtum est aqua.* Tum quia sanctus Chrysostomus Hom. 83. in Matth. eam rejicit his verbis: *Christus Dominus, non aquam, sed vinum post resurrectionem bibit, ut radicibus evelleret perniciosam quamdam hæresim eorum qui aqua in mysteriis utuntur.*

Ed. com-
mel. p.
700.

Resp. nego ant. Ad primam probationem ex Isaia. dist. Propheta exprobrat Judæis admixtionem aquæ, quæ fiebat in fraudem eumentium; cum nempe vinum purum vendere professi, ea mixtione ipsum adulterabant, quod vitium, sicut & alia multa, ibidem redarguit Isaia, concedo: mixtionem quæ fiebat ad sobrietatem ab iis qui vinum bibunt. nego.

Tom. 6.
Conc. p.
1356.

Ad secundam respondent Patres Concilii Trullani Can. 32. S. Chrysostomum citato loco ex professo damnare Aquarios, seu eos hæreticos qui solam aquam, vino excluso, offerebant in calice; non autem eos, qui utrumque simul mixtum consecrant. *Ipse enim*, (ajunt citati Patres) *sua Ecclesiæ, ubi est illi pastoralis administratio tradita, aquam vino miscendam tradidit, quando incruentum peragi sacrificium oportet.*

Objicies 2. contra tertiam & quartam Conclusionis partem: Aquæ mixtio necessaria est necessitate Sacramenti & præcepti divini.

Probat. antecedens. Quia illud est necessarium necessitate Sacramenti & præcepti divini, quod est à Christo institutum ac præceptum, & sine quo verè non potest consecrari calix Eucharisticus: atqui aquæ mixtio fuit à Christo instituta & præcepta, ac sine ea non potest verè consecrari calix Eucharisticus; ergo &c.

Minor probatur ex S. Cypriano Epistola 63. jam citata quæ est ad Concilium, in qua.

P. 105.
& seq.

I. Sæpius reperit, *Christum calicem vino & aqua miscuisse: mandasse, præcepisse, exemplo & magisterio suo docuisse, miscendam esse aquam; ac nemini mortali fas esse aliud offerre, quam quod Christus ipse instituit & obtulit.* Constant ea omnia ex lectione Epistolæ.

II. Conceptis verbis asserit, *in sanctificando calice non posse offerri aquam solam, quomodo nec vinum solum.* Atqui certum est, calicem non posse verè consecrari in aqua sola; ergo in mente S. Doctoris non potest quoque verè seu validè consecrari in solo vino. Censet igitur aquam necessariam esse ad substantiam & veritatem consecrationis.

P. 103.
Ibid.

III. Asserit calicem *non esse aquam solam, aut vinum solum, sicut nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum;* verba sunt S. Doctoris. Atqui panis essentialiter & necessario compingitur ex farina & aqua; ergo pariter calix Eucharisticus, in mente S. Cypriani, necessario ad veritatem consecrationis, mixtus esse debet vino & aqua.

IV. Tum panis ex multis granis confectus, tum calici vino & aqua temperato, suam inesse mysticam significationem contendit, & quidem Sacramento essentialem ac necessariam: nempe, sicut per multa grana in eundem panem conficiendum coeunt, significatur, Fideles unum esse cum Christo corpus;

Ibid. P. 104. ita & per mixtionem aquæ cum vino, significatur Fidelium cum Christo conjunctio. Porro istam mysticam significationem Sacramento essentialem esse ac necessariam, existimasse videtur S. Cyprianus, ait enim: *Quando utrumque miscetur, & adunatione confusa sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spiritale & cæleste perficitur.* Et in fine Epistolæ. *Sacrificium, inquit, verum & plenum tunc offert Sacerdos in Ecclesia Deo Patri, si sic incipiat offerre, secundum quod ipsum Christum videat obtulisse.*

Resp. nego antecedens, ad cujus probationem nego minorem.

P. 103. Ad primam ex S. Cypriano probationem, dico institutionem hanc, ac præceptum de quo loquitur, non ad aquam referri; sed ad vinum, de quo potissimum ipsi erat quæstio adversus eos, qui, live ex errore, live ex ignorantia, live ex simplicitate intempestiva temperantia, solam aquam calici infundebant, vino rejecto. Suum hunc scopum apertè declarat citata in Epistola sanctus Doctor. "Miror, inquit, unde hoc usurpatum sit, ut contra Evangelicam & Apostolicam disciplinam, quibusdam in locis aqua offeratur in Dominico calice, quæ sola Christi sanguinem non possit exprimere." En error & abusus ad quem evertendum omnia sua argumenta convertit S. Cyprianus. Quem finem ut assequatur, necesse non est, ut probe aquam esse offerendam; de illa enim non agebatur, & ultro id ferebantur Aquarii quos impugnat: sed in eo totus incumbere debuit, ut ostenderet vinum necessariò esse offerendum, sine quo non potest esse Christi sanguis, & consequenter nulla consecratio calicis. Et re ipsa omnia quæ colligit argumenta, ad hoc unum, tanquam ad unicum aut saltem præcipuum scopum collimant, ut legenti constabit; omnia enim tum veteris tum novi Testamenti testimonia quæ vini mentionem faciunt, ad calicem Eucharisticum inflectit, qualia sunt, quæ referuntur Gen. 9. de ebrietate Noe, & cap. 14. de sacrificio Melchisedech, & cap. 49. de Prophetia Jacob; & cap. 9. Proverbiorum, ubi dicitur, *Bibite vinum quod miscui vobis*; & Plal. 22. ubi dicitur, *Calix meus inebrians quàm peroptimus*; & Matth. 26. ubi Christus ait, *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*; & Joan. 15. ubi se *vitem* appellat. Quando igitur Christi institutionem, exemplum ac præceptum toties urget ac inculcat S. Cyprianus, non ad aquæ, sed vini necessitatem comprobendam refert; de vino enim, non de aqua, excitata erat controversia: unde Scripturæ testimonia in quibus aquæ fit mentio, refert ad Baptismum, non ad Eucharistiam.

P. 104. Neque est quod dicas, nullam à S. Doctore discrimen notari inter Christi institutionem, seu præceptum quo vinum & aqua offerri debent, sed utrumque ob eandem Christi institutionem ac præceptum observandum esse, ut constat ex verbis ejus inter probationes citatis: ex quo sequitur, saltem in mente S. Cypriani, aquæ mixtionem juris esse & præcepti divini, non tantum Ecclesiastici, ut fert Conclusio nostra. Istud profectò clarè ostendunt hæc S. Doctoris verba, *Si, inquit, nec minima de mandatis Dominicis licet solvere, quantum magis tam magna, tam grandia, tam ad ipsum Dominicæ passionis & nostræ redemptionis sacramentum pertinentia, fas non est infringere, aut in aliud, quàm quod divinitus institutum sit, humana traditione mutare?*

Resp. enim, institutum S. Doctoris non postulasse, ut discrimen illud exponeret. De vini quippe necessitate in consecrando calice potissimum agebat, quam ut probaret, ad Christi institutionem ac mandatum meritò recurrit; de ipsa verò aqua non disputat, sed supponit, quod ipsi admittebant Aquarii quos impugnat, nempe aquam esse usurpandam, non solam quidem, ut illis placebat, sed vino mixtam. An verò eadem prorsus necessitate eodemque jure sit necessaria aqua in ca-

lice Eucharistico, quo ipsum vinum, non declarat expressè S. Doctor: ex verbis tamen illius non obscurè colligimus, aliam ipsi vitam esse vini & aquæ necessitatem, siquidem ait, *cum vino solo posse, mediante consecratione, fieri Christi sanguinem, non cum aqua sola.* Solum igitur vinum agnoscit tanquam materiam essentiali calicis consecrandi; adeoque solum necessarium necessitate Sacramenti & juris divini.

Ad secundam probationem, dist. ant. Non potest vinum solum offerri, ut nec aqua sola, propter variam necessitatis causam & rationem, concedo: propter eandem omninò, nego. Non potest quidem offerri vinum sine aqua, quia ita fert usus & universalis praxis Ecclesiæ: suam enim aqua significationem mysticam habet, qua non debet Eucharistiæ Sacramentum privari; atque hæc est ratio seu causa cur necesse sit eam vino admisceri: at strictiori & majori necessitate vinum necessarium est, quia sine illo invalida est & nulla consecratio. Nam, inquit S. Cypr. *si quis vinum tantum offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo.* Significatio autem practica Sacramenti, magis necessaria est, quàm mystica.

Ad tertiam, dist. pariter maj. Calix non est vinum solum, sicut panis non est farina sola, aut aqua sola, quantum ad significationem mysticæ unionis populi cum Christo, ad quam unam attendit S. Cyprianus in comparatione adducta. concedo: quantum ad validam consecrationem, nego. Comparat igitur mixtionem vini & aquæ in calice, cum mixtione farinæ & aquæ in pane, ex quo fit corpus Christi, ratione representationis seu significationis mysticæ, quæ posita in eo est, ut ipse loquitur, quòd quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita & commixta panem unum faciunt, & significant Fideles in Christo, qui panis est cælestis, unum corpus esse; sic quoque mixtio aquæ cum vino, eandem populi cum Christo adunationem & conjunctionem significat in calice; atque in hoc valet comparatio à S. Doctore instituta. Sed quantum ad veritatem seu validitatem consecrationis, magna est disparitas: panis enim qui ex multis granis tritici contritis ac commolitis & aqua delibutis non constaret, panis verus non esset, adeoque nec materia sufficiens consecrando corpori Christi; è contra, vinum sine aqua, verum est vinum, unde potest solum validè consecrari.

Ad quartam, nego significationem illam mysticam, de qua mox dixi, essentiali esse Eucharistiæ. Quando igitur sanctus cyprianus ait Sacramentum perfici, verum & plenum esse, cum talis adest significatio, distinctione opus est: Sacramentum perficitur perfectione accidentali & integrali, concedo: essentiali, nego. Solutionem suppeditat sanctus Doctor, cum ait, *sanguinem Christi non offerri, si desit in calice vinum; (en essentia sacrificii) nec sacrificium Domini cum legitima sanctificatione celebrari, nisi oblatio & sacrificium nostrum responderit passioni;* en integritas ejus, ac perfectio accidentalis, ex perfecta representatione orta.

Objicies 3. Sanctus Bernardus Epistola 69. liberum unicuique relinquit credere, sine aqua non posse validè consecrari calicem. *Ajunt, inquit, nescio, quem alium aliud sensisse Scriptorem, non posse videlicet absque tribus, id est, pane, vino, & aqua, hoc sacrificium esse; ita ut si quodlibet horum deesse contigerit, reliqua non sanctificentur. Sed de hujusmodi unusquisque in suo sensu abundat.*

Resp. S. Doctorem ea in Epistola non improbare quidem tanquam hæreticam, sed tanquam falsam adductam opinionem. Quæstio erat de Sacerdote, qui cum omisisset vinum in calicem fundere, comperta ferrius negligentia, vinum fuderat supra particulam hostiæ consecratæ, absque ulla vini consecratione speciali: circa quam Quæstionem nonnulli opinabantur

Ibid. E.

nequidem eo in casu panem consecratum fuisse, nempe propter defectum vini in calice. Hos vero refellit S. Bernardus, quia panis prius, quam vinum consecratur, adeoque consecratio unius non pendet à consecratione alterius. *Non nego, inquit, panem & vinum aqua quidem mixtum, simul debere apponi; quin potius assero, haud aliter debere fieri: sed aliud est culpae negligentiam, aliud negare efficaciam. Aliud, inquam, est, quod causamur non bene quidpiam fieri, & aliud quod mentimur nec fieri.* Censet igitur S. Doctor, panem sine vino & vinum sine aqua posse valide consecrari; adeoque privata sua sententia improbat opinionem illorum qui asserabant, tria hæc ita simul esse usurpanda, ut si aliquod deesset, nulla fieret consecratio. Dixi, privata sua sententia: neque enim rem esse ab Ecclesia determinatam noverat; unde sic claudit prædictam Epistolam, *Hæc interim de hac re dixerim & senserim, absque præiudicio vel tua sententia, si quid melius sapias, vel cuiuslibet sanius sapientis.*

Ibid.

Objicies 4. Illud est de necessitate Sacramenti Eucharistiæ: per quod primum & directum ejus significatum importatur; atqui per aquæ mixtionem primum & directum Eucharistiæ significatum importatur; istud enim consistit potissimum in repræsentatione passionis & mortis Christi, è cuius latere sanguis & aqua fluxit, quem fluxum Concilia Florentinum & Tridentinum citata inter probationes primæ partis nostræ Conclusionis, docent repræsentari per aquam quæ calici infunditur.

Resp. distingo maj. per quod importatur primum & directum significatum practicum, id est, præsentia realis & substantialis corporis & sanguinis Christi, quæ per consecrationem, concedo: significatum speculativum duntaxat, iterum distingo: primum, esto: secundarium, nego. Explico. In Eucharistia distinguere debet ratio Sacramenti, & ratio sacrificii: ut sit Sacramentum, satis est quod vera sit panis aut vini consecratio, & conversio in corpus & sanguinem Christi; in hoc enim consistit significatio practica: potest autem una pars valide sine altera consecrari, panis sine vino, & vicissim vinum aut sine aqua, aut sine pane. Ut autem Eucharistia rationem habeat sacrificii, debet repræsentare mortem & passionem Christi, seu separationem sanguinis à corpore, quæ repræsentatio & commemoratio perficitur cum utraque species separatim consecratur, & vi verborum corpus sub specie panis, sanguis vero sub specie vini ponitur; atque dici potest necessaria & essentialis ad rationem sacrificii: significatio autem seu repræsentatio illius aquæ & sanguinis quæ ex perfosso latere Christi jam mortui fluxere, essentialis non est, neque primaria, sed accidentalitantum & secundaria.

Objicies 5. Illud est de necessitate Sacramenti Eucharistiæ, quod Christus usurpavit, quod usurpandum esse docet Ecclesiæ traditio & praxis: atqui talis est mixtio aquæ; ergo &c.

Resp. nego maj. Quot enim sunt etiam in Eucharistia, quæ Christus fecit, neque tamen censentur ad substantiam Sacramenti pertinere? Consecravit in azymo pane, post cœnam &c. An ista necessaria dicent ad substantiam Eucharistiæ? non puto. Igitur exemplum Christi, & usus Ecclesiæ perpetuus non sufficiunt, ut quid censeatur pertinere ad essentiam Sacramenti; sed necesse est, ut aut apertum sit Christi præceptum, aut aperte Ecclesia, verborum ejus interpret, declaraverit sine hac vel illa re non posse consecrari Eucharistiam, & invalidam esse seu nullam consecrationem. Istud autem nunquam pronuntiavit Ecclesia, de aqua quæ vino in calice Eucharistico miscetur, imo potius contrarium significavit. Igitur aquæ mixtio aliquo sensu dici potest esse juris divini, propter exemplum Christi, sed non potest idcirco dici necessaria necessitate Sacramenti; sicut satisfactio in Sacramento

Pœnitentiæ, juris est divini, non tamen pars essentialis Sacramenti, sed integralis duntaxat.

Objicies denique adversus quartam Conclusionis partem. SS. Patres, imprimis S. Cyprianus, & Concilia quæ adduximus in probationem primæ partis nostræ Conclusionis, manifeste insinuant aquæ mixtionem necessariam esse ex præcepto divino.

Concilium enim Carthag. III. cap. 24. ait, *id offerendum quod Dominus tradidit.* Concilium Aurelianense IV. Can. 4. ait, *vinum esse offerendum aqua mixtum, quia sacrilegum judicatur aliud offerri quam quod in mandatis sacratissimis Salvator instituit.* Conc. Trul. ait, *hunc ordinem esse ab Apostolis traditum.* Hic igitur maxime locum habet effatum S. Aug. L. 2. de Baptismo c. 7. & L. 4. c. 24. *Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate Apostolica traditum retissime creditur Apostoli autem, ut loquitur Tertulianus à Christo acceperunt, sicut Christus à Deo.*

Resp. nego ant. & explico. Concilium Carthaginense per verbum *tradidit*, non præceptum, sed oblationem seu rem oblatam designat; & sensus est, nihil esse offerendum; præter id quod Christus prior obtulit. Hoc sensu Christus dicitur semetipsum pro nobis tradidisse, id est obtulisse in sacrificium. Concilium Aurelianense vel mandata illa sacratissima ad solum panem & vinum refert; vel sensus est, Christum eo tempore quo mandata sacratissima dabat Apostolis de conficienda Eucharistia, eam revera consecrasse in pane & vino aqua mixto: sed sensus non est, Christum inter mandata illa istud quoque dedisse, ut aqua vino misceretur. Concilium Trullanum ait ab Apostolis traditum, non à Christo mandatum; neque Armenos unquam reprehendit tanquam violatores mandati Christi. Regulam S. Augustini ultro admittimus, & fatemur mixtionem aquæ in calice Eucharistico hoc sensu juris esse seu institutionis divinæ, quia Christus exemplo suo & facto usurpavit, sicut & azymum panem, at inde non sequitur, aut panem ipsum, ut azymus est, aut aquam, necessariam esse necessitate aut Sacramenti, aut præcepti divini.

ARTICULUS VII.

An, & quomodo aqua convertatur in sanguinem Christi; mediate, vel immediate.

Opiniones.

Circa primam præsentis Articuli quæstionem, utrum scilicet aqua vino in calice mixta convertatur in sanguinem Christi, vi verborum consecrationis, an propria natura & substantia remaneat, gravis exorta est in Galliis controversia sæculo duodecimo, de qua Gaufridus Monachus Claravalensis an. 1188. consuluit Albanensem Episcopum Cardinalem, Clementis III. Vicarium. Hujus Epistolam refert Baronius ad an. Christi 1188. n. 34. *Non mediocris, inquit ille, inter modernos Theologos super eadem quæstione dissensio, negantibus aliis, aliis 795. affirmantibus, totius liquoris mixti, sicut panis, qui ex simila & aqua, similiter conficitur, unam fieri transubstantiationem.*

Circa secundam & tertiam etiam quæstionem, de modo conversionis aquæ in sanguinem, an immediatus sit, vel mediatum, ita ut aqua prius debeat converti in vinum, quam in sanguinem Christi, paulo post Gaufridum, tempore Innocentii III. qui sedere cœpit anno 1199. & obiit anno 1216. rursus excitata

Tom. 2.
Conc. p.
1170. E.
Tom. 5.
Conc. p.
381. C.
Tom. 6.
Conc. p.
1156.
To. 9. p.
102. F.
& 149.
C.

T. 12. p.

Pagina
1367.

excitata est controversia. Quatuor opiniones refert dicitus Pontifex in Epistola ad Joannem Archi Episcopum Lugdunensem, L. 5. Epistolarum, quæ à clarissimo Balusio duobus Tomis collectæ fuerunt, Tomo 1. pag. 671. Refertur etiam L. 3. Decretalium, titulo 41. Cap. Cum Martha. De celebratione Missarum.

Prima, eorum est, qui dicebant, vinum & aquam converti in sanguinem & aquam, quæ fluxerunt è latere Christi.

Secunda, eorum, qui aquam cum vino in sanguinem ideo converti putabant, quia vino mixta, transit in vinum; id est, medietate eam converti existimabant; quæ certè quæstio ad Physicos melius, quàm ad Theologos pertinet.

Tertia, eorum, qui dicebant aquam in propria sua remanere substantia, vini accidentibus circumfusam.

Quarta denique, eorum, quibus placebat aquam in flegma converti, quam opinionem nefariam appellat Innocentius III.

Tempore S. Thomæ, qui 13. floruit Ecclesiæ sæculo, nonnulli, ut ipse refert 3. part. qu. 74. art. 8. dicebant, *aquam vino adjunctam per se manere, solo vino converso in sanguinem: qua opinio, inquit, stare non potest.*

Ex 4. his opinionibus enumeratis, prima, tertia & quarta nullos jam habent in Schola defensores. De secunda tantum hodie moveretur controversia; aliis mediata, ut Thomistæ; aliis immediatam aquæ in sanguinem conversionem propugnantibus.

PRIMA CONCLUSIO.

Aqua vino mixta in calice, reipsa convertitur in Sanguinem Christi.

Probatur 1. quia id omne, quod in calice continebatur, & Apostolis suis Christus propinavit, erat sanguis ejus, *Hic est Calix Sanguinis mei*, cum igitur aqua vino mixta foret, pro certo habendum aquam in Sanguinem Christi conversam fuisse.

Probatur 2. ex SS. Patribus, quorum plurima laudat testimonia Gautredus in citata ad Cardin. Albanensem Epistola, & nos antea laudavimus, tum in Quæstione de reali præsentia; tum paulò antè, cum de necessitate mixture aquæ cum vino in calice Eucharistico diserebamus. Ex illis enim hoc argumentum elicitur: SS. Patres Justinus, Irenæus, Cyprianus, &c. asserunt aquam esse in calice vino admiscendam: atqui iidem SS. Patres asserunt Christum, calicem, id est, quod continetur in calice, convertisse in proprium suum sanguinem; ergo censent aquam converti in sanguinem.

Confirmatur. Quia iidem SS. Patres ajunt, ante consecrationem in calice esse vinum & aquam, post consecrationem verò esse Christi Sanguinem; ergo &c. Hanc sententiam Innocentius III. loco citato ait esse ex quatuor enumeratis, probabiliorē. Non dixit de fide certam; quia rei ipsa, etsi post unanimes ferè Theologorum sententiam, temeritatis notam non effugeret, qui oppositam tueretur, non tamen formaliter hæreticus dici posset, cum nullo evidenti Scripturæ testimonio, aut Concilii Oecumenici decreto definitum sit, aquam converti in Christi Sanguinem. S. Thomas citato loco ait oppositam opinionem stare non posse. Hinc Baronius ad an. 1188. loquens de Epist. Gaufredi ad Card. Albanensem: *Quid rescripserit, inquit, Cardinalis, non invenimus: sed aliud rescribere non potuisse certum est, quàm quod credidit & custodivit semper Sancta Romana Ecclesia, nimirum aquam simul & vinum transubstantiari in Sanguinem Christi.*

Probatur 3. ratione. Quod est Pars potus usualis, quem Christus pro materia calicis consecrandi assumpsit, debet in sanguinem ejus converti, virtute verborum

Tournetii Tomi III. P. III. de Sacram. Euch.

Christi; atqui aqua pars est potus usualis; ergo &c.

Confirmatur: tum quia facta consecratione nulla alia, præter Sanguinem Christi, substantia remanet in calice; tum quia sicut fermentum quod Græci pani triticeo admiscunt, convertitur simul cum tritico in Corpus Christi, quia pars est panis usualis, licet aliunde non sit pars essentialis & necessaria ad validam consecrationem; ita pariter aqua, etsi non sit essentialis & necessaria necessitate Sacramenti, pars calicis consecrandi, quia tamen est pars usualis potus quem Christus usurpavit, ideo in sanguinem simul cum vino convertitur.

SECUNDA CONCLUSIO.

Probabilius longè nobis videtur, aquam immediatè, vi verborum consecrationis, converti in Christi Sanguinem.

Probatur 1. ex laudatis SS. Patribus, qui cum de consecratione calicis, & conversione in Christi Sanguinem loquuntur, nullum planè discrimen asserunt inter modum, quo vinum, & eum, quo aqua convertitur; sed simpliciter affirmant vinum & aquam converti.

Et certè iidem Scriptores ajunt aquam offerri, benedici, consecrari, fieri Sanguinem Christi; ergo vel non loquuntur accuratè, vel supponunt aquam ante consecrationem nondum esse in vinum conversam: aliàs non jam aqua, sed vinum solum diceretur converti in sanguinem; aqua siquidem in vinum conversa, non est aqua, sed vinum.

Probatur 2. Quia Innocentius III. citata Epistola fatetur Physicos asserere, non posse aquam vino mixtam, in illud commutari & converti, cum possit ab eo per artem extrahi & separari.

Et verò si qua ætate, hoc est, duodecimo sæculo, excitata est de conversione aquæ in Sanguinem Christi controversia, persuasum fuisset aquam in vinum converti ac transire, nullus profectò fuisset tantæ contentioni ac disputationi locus; nullus quippe Catholicus unquam dubitavit, quin vinum convertatur in Christi Sanguinem per verba consecrationis: at aqua in vinum conversa, vinum est, non aqua: aërem igitur verberassent, qui tanto æstu disputabant, an aqua convertatur in sanguinem, an in sua remaneat natura & substantia. Inde igitur natam hanc controversiam probabiliter conjicimus, quòd, cum aqua non sit absolutè necessaria materia calicis consecrandi, & aliunde res sit valde anceps & ambigua, an vino mixta in illud convertatur; valde quoque incertum illis authoribus visum est, an convertatur in Sanguinem Christi: quibus certè difficultatibus tutissimè occurrit opinio, quæ asserit aquam immediatè converti in Christi Sanguinem.

Hanc tamen (ingenuè fatendum est) opinionem immediatæ conversionis aquæ in Sanguinem Christi, disserere non propugnaverunt aut Gautredus, aut Innocentius III. satis sibi esse rati, si probarent aquam in sua natura & substantia non remanere post consecrationem, quod præcipuum erat illorum institutum; sed eam converti in Christi Sanguinem, quocunque tandem modo fiat illa conversio, vel mediata, vel immediata, de quo parum illi curabant.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Innocentius III. citata Epistola, inter quatuor opiniones quas recenset, non improbat eam, quæ dicit, *aquam non transire in sanguinem, sed manere prioris vini accidentibus circumfusam; ergo &c.*

Resp. S. Pontificem historicè & narrative hanc opinionem recensere, non assertivè, eam calculo suo approbando: quin imò satis ibidem declarat, hanc opinionem sibi non probari, cum ait, *eam videri probabi-*

T. 12. p.
796. C.Tomi. 1.
p. 672.
col. 2.

probabilior, quæ asserit aquam converti in sanguinem.

Objicies 2. De fide est, aquam converti in sanguinem, non probabile tantum, ut ait Innocentius III.

Ant. probatur. Quia de fide est, peracta consecratione solas remanere panis & vini species, ut definit Conc. Trid. Sess. 13. Can. 2. Ergo non remanent species aquæ; quanto minùs ejus substantia;

Resp. 1. dist. ant. De fide est solas remanere panis & vini species, per exclusionem substantiæ panis & vini, quod unum adversùs Lutheranos decernit Concilium, concedo: per exclusionem substantiæ aquæ, de qua nullatenus agit Canon laudatus, nego.

Resp. 2. nego conseq. Posset enim dici, remanente aquæ substantia non remanere ejus species visibiles, quia manent, ut ait Innocentius, prioris vini accidentibus circumfusæ, nec amplius per sese possunt sensus nostros afficere.

Instabis 1. Constat ex fide, illud omne in Christi Sanguinem fuisse conversum, quod Christus consecravir in calice: atqui Christus reipsa, ex ante dictis, aquam simul cum vino consecravir; ergo certum est ex fide, aquam converti in Christi Sanguinem.

Resp. distingo maj. quod Christus consecravir tanquam materiam essentialem, & sine qua non potest esse consecratio, concedo: tanquam materiam accidentalem aut integrantem duntaxat, sine qua valida est consecratio, nego. Porro constat ex dictis, vinum solum esse materiam essentialem ac necessariam calicis consecrandi, non aquam; adeoque etsi credamus Christum aquam vino miscuisse, quia tamen illa non est essentialis materia, non tenemur ex fide credere eam in Christi sanguinem converti. Distinguo etiam minorem. Atqui Christus aquam cum vino consecravir, idque pie credimus, concedo: idque ad fidem pertinet, nego. Solutio patet ex ante dictis.

Instabis 2. Fides docet totum quod in calice consecrato continetur, objectum esse adorationis nostræ; ergo eadem fides docet totum quod fuit in calice, conversum esse in Christi Sanguinem per consecrationem: alias Fideles periculo idololatriæ exponeret.

Resp. nego ant. Fides enim docet tantum sanguinem Christi, qui in calice continetur, adorationis nostræ objectum esse, non vero quidquid in calice continetur: neque propterea ullum est idololatriæ periculum, si præter Christi sanguinem extranea aliqua substantia reperiatur in calice. Ex dictis enim antea, Græci, facta consecratione, aquam ferventem infundunt in calicem, an propterea aquam illam adorare censentur? absit. Pariter docent Physici, in prioris sanguinis consecrati aërem misceri, an ullum inde timetur periculum idololatriæ? neutiquam. Quid ita? quia sic edocti & informati sunt Fideles, ut suam adorationem ad unum Christi sanguinem in calice contentum referant ac dirigant.

Instabis 3. Baronius, loco & verbis antea citatis, expressè ait Romanam Ecclesiam semper credidisse, aquam simul cum vino transubstantiari in sanguinem Christi.

Resp. Vel deceptum esse Baronium, si per verbum *credidit*, veram intellexit fidem supernaturalem theologiam: vel potius dicendum, verbum *credidit* illum usurpasse propria & perpetua Ecclesiæ Romanæ sententia; quo sensu verbum idem usurpavit Conc. Trid. Sess.

Tom. 14. 22. cap. 7. cum dixit: *Creditur Christum Dominum aquam vino calicis miscuisse.* Recole quæ ante diximus, ubi de necessitate aquæ in calice Eucharistico.

Objicies 3. contra secundam Conclusionem. Innocentius III. citata ad Joannem Archiepiscop. Lugdun. Epistola, post quatuor à se memoratas opiniones, ait: *Eam probabiliorē videri, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, cum in vinum transeat mixta vino.* Censet igitur opinionem mediatæ con-

versionis aquæ in sanguinem, esse probabiliorē.

Confirmatur: quia idem Pontifex L. 4. mysteriorum Missæ, c. 30. sic loquitur: *Quis ambigat aquam in vinum transire, cum multo vino modicum infunditur aqua?* Ibid. p. 390.

Resp. nego conseq. probabiliorē enim vocat eam opinionem, qua parte contendit aquam in sanguinem converti, quod unum volebat S. Pontifex; non autem qua parte ait aquam prius in vinum converti quam in sanguinem, de quo consultus non fuerat. Unde quando illam secundam opinionem describit, ejus quidem fundamentum refert, nempe aquam idcirco converti in sanguinem, quia (juxta defensores hujus opinionis) mixta vino, transit in vinum: quando vero in fine responsionis suæ ad hoc consultationis propositæ caput, ait, inter prædictas opiniones hanc videri probabiliorē, quæ asserit aquam cum vino in sanguinem transmutari, ne verbum quidem habet de ratione seu fundamento prius allato: quo silentio non obscure innuit S. Pontifex, hanc secundam opinionem in hoc tantum probabiliorē sibi videri, quod admittat aquæ in sanguinem conversionem, de qua una, ut dixi, fuerat requisitus: circa modum vero hujus conversionis, nihil apertè statuit S. Pontifex.

Sitamen ratiociniis & conjecturis hic locus esset, inferremus potius ex citata ejus Epistola, eum in nostram propendisse opinionem, tum quia expressè ait Physicos repugnare conversioni aquæ in vinum: tum quia ait opinionem conversionis aquæ in vinum esse probabiliorē; non ait certam, de qua dubitare non liceat: atqui si intelligeret conversionem mediatam aquæ, scilicet prius in vinum, & postea in sanguinem, non tantum probabilis, sed vera & certissima foret hæc conversio aquæ in sanguinem. Quid ita? quia aqua conversa in vinum, non amplius est aqua, sed vinum: at certissimum est vinum converti in sanguinem Christi per verba consecrationis; igitur cum probabiliorē dixit Innocentius opinionem conversionis aquæ in sanguinem, intellexit conversionem immediatam.

Ad confirmationem, dici posset Innocentium loqui de solis aquæ accidentibus, quæ vini accidentibus manent circumfusæ; vel saltem illum in ea fuisse opinionem antequam ad supremam Sedem assumeretur, quam postea Pontifex factus mutavit.

Instabis 1. Catechismus Concilii Trident. 2. parte num. 18. S. Thom. hic, & Sacerdotale Romanum 1. parte, docent idcirco paululum aquæ debere in calicem infundi, quia debet in vinum prius converti, quam in sanguinem.

Resp. revera, juxta præscriptum Ecclesiæ ritum, paululum aquæ infundi debere, sed non propter rationem adductam, quæ sanè nulla est, quidquid in contrarium affirmant tum authores Catechismi Romani, tum editores Sacerdotalis, Romani, tum Sanct. Thomas à quibus, salva, quæ ipsis debetur, reverentia, hic recedimus. Vera autem ratio cur paululum aquæ voluerit Ecclesia misceri in calice est, tum quia aqua non est materia necessaria & essentialis, tum quia voluit hoc temperamento consulere validitati consecrationis calicis, juxta utramque Theologorum sententiam de conversione mediata vel immediata aquæ in sanguinem.

Instabis 2. Illud tantum convertitur immediate in sanguinem Christi, quod est materia calicis necessaria à Christo instituta: atqui aqua talis non est; ergo &c.

Resp. dist. min. Aqua seorsim & separatim à vino non est materia necessaria calicis, concedo: mixta vino, ex cujus mixtione fit potus usualis, iterum distingo: non est materia necessaria necessitate Sacramenti, concedo: Ecclesiastici, nego. Ista omnia patent ex ante dictis, & confirmari ac illustrari possunt

possunt exemplo adducto fermenti, quod Græci tritico miscunt, quod etsi pars non sit essentialis panis consecrandi, consecratur tamen & convertitur simul cum tritico in corpus Christi.

Instabis 3. Illud solum convertitur immediate in Christi sanguinem, sub cuius speciebus sanguis Christi post consecrationem continetur: atqui sanguis Christi continetur tantum sub speciebus vini, non verò aquæ, siquidem, juxta Concilium Trid. Sess. 13. can. 2. solæ panis & vini species remanent.

Resp. dist. min. Sanguis Christi non continetur sub speciebus aquæ, seorsim & separatim à vini speciebus, concedo: sub speciebus aquæ cum vino conjunctæ, seu speciebus aquæ mixtis & circumfusiis, ut loquitur Innocentius III. accidentibus & speciebus vini, nego. Sic enim remanent accidentia totius mixti, quod fuit consecratum, quemadmodum corpus Christi manet sub accidentibus fermenti, prout hæc adjuncta sunt & permixta cum accidentibus panis triticei. Ad Canonem Tridentinum patet solutio ex responsione ad secundam objectionem.

Instabis 4. Si accidentia aquæ remaneant, & supponantur aliunde corrumpi vini accidentia, tunc Christi sanguis manebit sub solis aquæ speciebus: quod si ita est, cur non poterit aqua sola validè consecrari?

Resp. nego ant. Tum quia fictitia planè videtur hæc hypothesis, in qua corrumpantur species vini, non corruptis speciebus aquæ vino admixtæ; tum quia species aquæ Christi sanguinem non continent, nisi quatenus aqua pars est usualis potus; at ubi supponuntur penitus corruptæ vini species, non est amplius potus usualis: tum demique quia solum vinum est materia essentialis calicis consecrandi; adeoque corruptis vini speciebus, definit sanguis Christi esse præsens.

Instabis denique. Concilium Trid. Sess. 13. can. 3. definit Christum remanere sub singulis cujusque speciei partibus, facta separatione; ergo &c.

Resp. dist. Sub singulis speciei partibus materiæ essentialis & necessariæ: sic remanet Christi corpus præsens sub singulis speciebus panis, qui frangitur & dividitur; pariter sub singulis vini guttis separatis, concedo: sub singulis partibus speciei materiæ duntaxat accidentalis, qualis est aqua, facta separatione, nego. Si enim aqua ex vino consecrato extraheretur, non amplius sub se, aut suis speciebus contineret sanguinem Christi, ob rationes mox adductas.

ARTICULUS VIII.

De Forma Eucharistiæ.

Jam diu est ex quo Scholæ Theologi distinguunt in Sacramentis materiam & formam; materiam in rebus vel elementis, formam in verbis collocant. Celebre est S. Augustini effatum Tract. 80. in Joannem: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum*. Aliqua igitur in Sacramento Eucharistiæ forma assignanda est: quænam verò sit, controvertitur. Tria igitur hic expendenda & solvenda.

Primum, an Christus in consecranda Eucharistia usus sit aliquibus verbis; an sola interna, vel externa benedictione.

Secundum, quænam sunt verba, quibus usus est Christus, & quibus voluit ut uteremur; an preces, quæ antecedunt verba, *Hoc est Corpus meum*, apud Latinos, vel quæ sequuntur apud Græcos, pertineant ad substantiam formæ, tanquam pars illius inadæquata, sed essentialis; ita ut ex præcibus, & ex verbis moraliter conjunctis coalescat forma totalis & essentialis consecrationis Eucharistiæ.

Apud nos verba sacra præcedit ista oratio: *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quasumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabi-*

lemque facere digneris, ut nobis Corpus & Sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri JESU Christi.

Apud Græcos post verba, *Hoc est Corpus meum*, Sacerdos Deum rogat, ut mittat Spiritum S. suum super proposita dona, & panem faciat Corpus Christi, vinum verò Sanguinem ejus, immutans ea Spiritu S. suo; quasi jam immutata non essent vi & efficacia verborum Christi.

Tertium, an singula verba, quæ usurpantur in consecratione panis & calicis, essentialia sint & absolute necessaria. Circa quæ aberrant Novatores; ex nostris verò Scholasticis, salva fide præsentis realis & transubstantiationis, multi in varias & oppositas abeunt opiniones.

Errores & opiniones.

I. Circa verba consecrationis, missa veterum Manichæorum dementia, qui papem Eucharisticum (vinum enim tanquam feldraconis aversabantur) apud se nasci, non consecrari delirabant, referente S. Augustino Lib. 20. contra Faustum Manich. cap. 13. Novatores nostri errarunt, tum quia verba illa penitus rejiciunt, ut Bucerus in caput 26. S. Matth. tum quia ea non ad consecrandum, (istud enim magicum quid delicatis eorum auribus sonare videtur) sed ad excitandam fidem referunt, ut Calvinus L. 4. Instit. cap. 17. §. 39. Lutherus verò Lib. *De abroganda Missa privata*, & in formula Missæ pro Ecclesia Wittembergeni, vult, non modò Evangelicis verbis, sed etiam tota & integra Liturgia opus esse ad dona consecranda. Idem sentit Kemnitius, de quibus lege Bellarminum Lib. 4. de Sacramento Eucharistiæ, cap. 11. Alii verò recentiores, ut Chamierius, Albertinus, Dallæus, incerti ac inconstantes videntur circa præsentem controversiam: aliquando in solis precibus vim consecrandi reponi, aliquando ipsa quoque verba Christi, imò & totam Liturgiam absolute necessariam esse opinari videntur.

Inter Græcos Schismaticos Nicolaus Cabasilas, Marcus Ephesinus, & alii nonnulli, quos appellat Arcudius L. 3. Concord. cap. 26. docent 1. eadem numero verba Christi, *Hoc est &c.* semel ab ipso prolata, licet effluerint, virtute nihilominus manere ac verè operari. 2. Sacerdotes, dum consecrant, ea verba recitare narrative duntaxat & historicè, non significativè seu effectivè. 3. Verba quibus Christus consecravit vim suam tantum exercere, cum Sacerdos preces fundit. Sunt, qui cum Samona concedunt quidem verba effectivè concurrere ad consecrationem, at inadæquate tantum, & ut partialem formam; quæ ut sint efficacia & operativa, necesse est cum precibus subsequentibus ea conjungi.

II. Non consentiunt inter se Orthodoxi Theologi, an, & quibus verbis Christus consecraverit.

Sunt qui arbitrantur Christum interna & occulta benedictione, sine ullis verbis, per potestatem excellentiæ verbis non alligatam consecrasse; nihilominus formam præscripsisse, qua posteri consecrare deberent. Ita imprimis Innocentius III. S. P. Lib. 4. mysteriorum Missæ, cap. 6. *Disi potest*, ait, *quod Christus virtute Divina confecit, & postea formam expressit, sub qua posteri benedicerent. Ipse namque per se virtute propria benedixit, nos autem ex illa virtute quam indidit verbis.* Idem docuit Durandus Mimatensis L. 4. de Divinis Officiis c. 41. n. 15.

Catharinus celebris è familia Prædicatorum Theologus, Episcopus primùm Minorensis à Paulo III. tum à Julio III. Archiepiscopus Compæ creatus, eandem opinionem defendit, duobus ea de re scriptis ex professo Opusculis, & ad Concilium Tridentinum, cui per septem priores Sessiones interfuerat, transmissis. Multos in hisce Opusculis patronos ac defensores laudat, sicut & ipse Salmeron Tom. 9. Tractatu 13.

nempe Franciscum Mayronis Gabrielem Biel, Godefridum Pictaviensem, Titelmanum, & ante istos Rupertum, Anselmum, Odonem Cameracensem, ad quos ætate Berengarii accessit Abbaudus Lib. de fractione corporis Christi, Tom. 3. Analectorum Mabillonii.

Cheffon-
vaines.

Eosdem appellat ac sequitur Christophorus à Capite Fontium, primo quidem Ordinis Minorum Generalis Minister, tum Archiepiscopus Cæsariensis, in Tractatu *De necessaria correctione Theologiæ Scholasticæ*, & in Epistola ad Sixtum S. P. cui opus suum nuncupavit.

Opinio Catharini ad hæc capita revocatur. 1. Christum non verbis, sed arcana benedictione consecrasse. 2. formam nobis præscripsisse qua consecrare debemus, his scilicet verbis, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus*. 3. verba hæc à Sacerdotibus historice duntaxat ac narrative proferri; non significative nec effective; necessaria tamen esse propter mandatum Christi. 4. consecrationem non tantum verbis perfici, sed etiam precibus, quæ antedunt apud Latinos, & sequuntur apud Græcos verba Christi. *Fit ergo nobis*, ait Catharinus, *corpus Christi, propter orationem præmissam, & ex vi pacti; & sic defenditur mos Græcorum*. Pactum vero illud in eo est, quod promiserit Christus se toties præsentem realiter ad futurum in Eucharistia, quoties Sacerdotes verba sua, *Hoc est corpus meum &c.* debite ac ut oportet inter consecrandum pronuntiant.

Istud duntaxat discriminis occurrit inter sententiam Catharini & à Capite Fontium, quod iste putet consecrasse Christum, non tantum interna, sed etiam externa benedictione, seu sacerdotali ministerio; Catharinus vero sola potestate excellentiæ, & occulta benedictione.

Juxta istam opinionem, verba ista Christi, *Hoc est corpus meum*, corpus non efficiunt præsens, sed jam præsens supponunt, virtute antecedentis benedictionis, atque duntaxat illud declarant ac demonstrant Discipulis, quibus illud porrigebat Christus dicens: *Accipite, comedite, Hoc est corpus meum*. Dissimulari non debet, quin hæc opinio facilius exponat verba Christi, & antevertat omnes illas argutias & dialecticas cavillationes Novatorum circa significationem pronomini *hoc*, & aliorum singulorum verborum Christi, quo momento dicebat, *Hoc est corpus meum*, & dicendo illud operabatur. Verum Theologi in rebus ad Religionem pertinentibus inquirere non debent, quid ad intelligendum facilius, sed quid ad regulam Scripturæ & Traditionis sit verius.

Sunt nonnulli quibus placet Christum verbis quidem, non benedictione consecrasse, sed verba illa plane occulta esse ac nobis incognita.

Scotus L. 4. dist. 8. qu. 2. docet quidem verba Christi formam esse consecrationis, sed anceps ac dubius videtur, num illa sola sufficiant sine iis quæ præcedunt, & quæ sensum verborum Christi figere ac determinare debent *Hic est dubium*, inquit, *utrum præmissis verbis præcedentibus, per ista sola quatuor verba consecraret Sacerdos. Dicitur quod sic, quia ista sunt præcisa forma; alia sunt propter reverentiam, vel propter orationem præmittenda. Sed contra istud arguitur, quia verba sacramentalia ex vi verborum debent significare illud quod efficitur ex vi Sacramenti: sed ex vi consecrationis hujus efficitur ibi esse verum corpus Christi; ergo verba sufficientia ex vi propria debent significare illud ibi contineri: sed hæc verba, Hoc est corpus meum, prolata sine præcedentibus, aut non significant absolute, quia *ly meum* significat referri ad personam ipsius loquentis: quia licet minister possit intendere ut loquatur in persona Christi, non tantum propter hoc significatum illorum verborum esset, quod *ly meum* demonstraret corpus Christi, sed corpus loquentis. Hæc Scotus, cui persuasum erat præcise ac certo figi non*

posse verba quibus Sacramentum perficitur; unde asserit Sacerdotem, ut certus ac securus sit de consecratione à se rite facta, prius certum esse debere, totum & integrum Canonem à se recitatum fuisse.

Fuere nonnulli ætate S. Thomæ, qui dixerunt Christum bis verba ista, *Hoc est corpus meum*, pronuntiasse, primo quidem secrete ad consecrandum; secundo manifeste, ad instruendum. Ita testatur S. Thomas 3. p. q. 78. ar. 1. ad 1. *Sed hoc stare non potest*, pergit S. Doctor, *quia Sacerdos consecrat proferens hæc verba, non ut à Christo in occulta benedictione dicta, sed ut publice prolata. Et ideo alii dixerunt*, addit Angelicus Doctor, *quod Evangelista non semper eundem ordinem in recitando servaverunt, quæ res sunt gesta; unde intelligendum est ordinem rei gesta sic exprimi posse*, Accipiens panem benedixit, dicens, *Hoc est corpus meum; & inde fregit, & dedit Discipulis suis. Sed*, ait S. Thomas, *idem sensus haberi potest etiam verbis Evangelii non mutatis: nam hoc participium*, dicens, *concomitantiam quamdam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt ut sit sensus*, Dum benediceret, frangeret, & daret Discipulis suis, hæc verba dixit, *Accipite &c.*

Existimarunt nonnulli, quos refert Albertus Magnus de Eucharistia dist. 6. art. 8. perfectam ac plenam non esse formam qua consecratur panis, nisi cum absoluta est ac perfecta forma qua consecratur vinum: una enim forma, inquiebant, aliam expectare debet, quam opinionem sugillat Albertus Magnus.

III. Non minus discordes sunt inter se Theologi, circa verba singula quæ necessaria sunt ad substantiam consecrationis, præsertim calicis. Namque sanctus Thomas 3. part. qu. 78. art. 3. existimat ad formam consecrationis calicis isthæc omnia pertinere, *Hic est calix sanguinis mei, novi & æterni testamenti, mysterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum* Scotus in 4. dist. qu. 2. vult verba hæc Canonis, *Qui pridie quam pateretur &c.* absolute necessaria esse ad consecrationem panis, quia nisi illa præmittantur, Sacerdos videbitur in sua propria persona loqui, non in persona Christi quod per absurdum est: imo ex mox dictis existimat Scotus, ad plenam integræ consecrationis securitatem, totum & integrum Canonem à Sacerdote recitandum esse.

Præsens controversia jamdiu fere sopita, nostris his diebus excitata de novo fuit ab erudito Theologo P. le Brun Oratoriano, in Opere, cui titulus est gallicè, *Explication litterale, historique & dogmatique des prières & des ceremonies de la Messe*. Tomo 3. pag. 212. & seq. ubi multis, tum ex Liturgiis Orientalibus, tum ex SS. Patribus congestis testimoniis efficere conatur, formam Eucharistiæ non tantum verbis Christi perfici, sed etiam precibus, quæ præcedunt apud Latinos, & sequuntur apud Græcos solemnia ista Christi verba, *Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus*, ita ut ex duplici illa forma partiali & inadæquata, verbis scilicet & precibus moraliter conjunctis, coalescat forma totalis & essentialis Eucharistiæ. Nihil ille pro sua exquisita eruditione omisit, ut veri speciem huic sententiæ appingeret. In eam tamen insurrexit unus è Societate Jesu doctus ac politus Theologus, quam scripto publico aggressus est.

Communis Scholæ sententia est, Christum iisdem verbis consecrasse, quibus jam consecramus atque benedictione usum illum fuisse, non tanquam forma ad consecrandum, sed oratione, seu divinæ virtutis invocatione ad consecrationem præparandam & obtinendam; adeoque preces, quas Ecclesia in Canone Missæ ad Deum fundit, necessarias quidem esse præcepto, non ex necessitate Sacramenti.

Itaque sit

PRIMA CONCLUSIO.

Christus verbis iustus est, non sola interiori & occulta benedictione, nec potestate excellentiæ, sed potestate ministeriali primaria, cum Eucharistiam consecravit.

Probatur 1. autoritate Scripturæ ac SS. Patrum, à quibus verba ipsa, quibus usus est Christus inter consecrandum accuratè referuntur. Testimonia dabimus Conclusionem sequenti.

II. Sacerdotes ea ipsa ratione jam consecrant, quia Christus primum consecravit; atque Sacerdotes verbis Christi utuntur, dum consecrant. Major videtur certa.

To. 1. p. 3. p. 703. 1. Quia Christus nobis & exemplum dedit & præceptum, ut faceremus, quod ipse prior fecerat; *Hoc facite in meam commemorationem*. 2. Sacerdos consecrat in persona Christi, quapropter non ait, *Hoc est Corpus Christi*, sed, *Hoc est Corpus meum*, quasi Christus ipse loqueretur. Nostra scilicet consecratio, quid aliud est, quam repetitio illius primæ, quæ à Christo peracta est: ut scribit S. Joan. Chrysost. Hom. 83. in Matth. Porro si Christus sola voluntate & arcana benedictione consecravit, Sacerdos qui jam verbis, non benedictione consecrat, non censetur eo ipso modo consecrare, quo primum Christus ipse consecravit, neque in ejus persona. 3. Quia Christus Sacramentum instituens ac perficiens, haud dubiè ritu sacramentali consecravit, nempe adhibita materia & forma sensibili, id est cum pane & verbis adjunctis: *Accedit verbum ad elementum*, ait S. Aug. Tract. 80. in Joan. & sit Sacramentum. 4. Sacramentum Eucharistiæ, quod conficimus, ejusdem plane conditionis est ac naturæ cum eo, quod Christus celebravit, ergo iisdem verbis eodemque ritu sacramentali constare debet. 5. Christus in quantum homo, minister est Sacramentorum; & in quantum Deus, illorum author: atque homo dum Sacramenta perficit tanquam minister, verbis etiam utitur, quibus proposita dona, implorata Divina virtute, consecrat; ergo verbis etiam usus est Christus Eucharistiam conficiens.

To. 14.
Conc. p.
805, B.

Ad hæc accedit autoritas Conc. Tridentini Sess. 13. cap. 1. ubi quamquam rem aperte non definiat, non obscure tamen significat non per, sed post benedictionem Christum verbis adhibitis consecrasse: *Hoc*, inquit, *admirabile Sacramentum in ultima Cæna instituit, cum post panis uniusque benedictionem, se suum corpus præbere, ac suum sanguinem, disertis ac perspicuis verbis testatus est. Quæ verba à sanctis Evangelistis commemorata, à divo Paulo postea repetita sunt. Porro, si post benedictionem, ergo non per benedictionem consecravit Christus, sed verbis quæ ab Evangelistis & à divo Paulo referuntur. Quæ autem sunt illa verba? nisi ista: Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus.*

SECUNDA CONCLUSIO.

Verba quibus Christus consecravit, ac iussit ut consecrarem, ista sunt essentialia, quæ formæ rationem habent: *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*, vel, *Calix sanguinis mei*: non preces, sive quæ præcedunt apud nos, sive quæ sequuntur apud Græcos; quæ licet vim suam habeant ad divinam opem & virtutem supra proposita dona impetrandam, atque religiosè retinendæ sint, non tamen necessariae sunt necessitate Sacramenti ac validæ consecrationis, sed necessitate duntaxat præcepti.

Probatur 1. ex verbis Christi, *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*, quæ certè ex sese plenam & perfectam habent significationem, non suspensam, sed fixam & actualem, ac consequenter efficacem: id etenim efficiunt, quod significant; & nisi ita esset, vera non foret Christi propositio. Longum quippe discrimen est inter duas istas propositiones, *Hoc est Corpus meum*, & *Eae hunc panem Corpus Christi*, sicut fert oratio qua

utuntur Græci: prima significat, quo momento propositio enuntiatur, adesse Corpus Christi; secunda non significat adesse, sed optat, & rogat ut adsit: prima determinatum habet sensum, altera suspensum & indeterminatum. Verba Christi, ait Conc. Trid. loco mox citato, *propriam suam & apertissimam habent significationem*. Ergo vi & efficacia illorum præsens realiter fit Corpus Christi, transmutata substantia panis in corpus, & substantia vini in ejus sanguinem. Ergo sola Christi verba vim habent formæ, ac necessaria sunt ad validam consecrationem: cetera verò quæ ab Evangelistis referuntur, vel sunt Christi facta, *accipit panem, benedixit, fregit, dedit Discipulis*, quæ certè ex sese realem Christi in Eucharistia præsentiam non exprimunt: vel si sunt quædam Christi verba, aut tantum exponunt præceptum faciendi quod fecerat Christus, *Accipite, comedit, bibite*; aut significant finem & effectum Eucharistiæ: finem, *Hoc facite in meam commemorationem*, effectum, *in remissionem peccatorum*. Vel denique traditionem corporis, & sanguinis effusionem; corpus, *quod pro vobis tradetur*, vel traditur: sanguis, *qui pro vobis effundetur*, vel funditur. In solis igitur verbis Christi, *Hoc est Corpus meum. Hic est Sanguis meus*, posita est forma essentialis ac necessaria Eucharistiæ.

To. 14.
Conc. p.
806, A. Confirmatur primum istud momentum ex doctrina Conc. Trid. Sess. 13. c. 3. ubi ait: *Corpus Christi esse sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum: ipsum autem corpus sub specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis concomitantia, &c.* Verba porro illa quænam sunt? An preces? at illæ aliæ non sunt pro consecratione panis, & aliæ pro consecratione vini: è contra sunt alia verba quibus panis, nempe ista, *Hoc est Corpus meum*; & alia quibus consecratur vinum, *Hic est Sanguis meus*. Ergo in mente Concilii Trid. verba, quorum vi corpus est sub specie panis, & sanguis sub specie vini, non sunt verba precum, sed ipsamet toties laudata verba Christi.

Probatur 2. ex SS. Patribus utriusque Ecclesiæ.

1. ex Græcis, S. Justinus Apol. 2. ait: *Eucharistiam confici per preces ab ipso Verbo DEI profectas*. Preces verò quibus Sacerdos Deum orat ut fiat, vel nobis fiat corpus Christi, humanæ sunt & Ecclesiasticæ, non illæ, quæ à Verbo DEI, id est, Christo, profectæ sunt. Nam Apostoli, pergit ibidem S. Martyr, in commentariis, à se scriptis, quæ Evangelia vocantur, ita tradiderunt, præcepisse sibi Jesum; eum enim pane accepto, cum gratias egisset, dixisse: *Hoc facite in meam commemorationem, Hoc est Corpus meum*. Et poculo similiter accepto, & gratis actis, dixisse: *Hic est Sanguis meus*. Iis igitur verbis Christus Eucharistiam perfecit, iudice S. Justino.

S. Irenæus L. 4. adversus hæreses c. 18. aliàs 34. ait: *Panem, dum percipit invocationem Dei non esse partem communem, sed Eucharistiam. Et Lib. 5. cap. 2. Quando ergo & mixtus calix, & factus panis percipit Verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi. At nullum aliud in Eucharistiæ consecratione occurrit Verbum Dei, quàm istud, Hoc est Corpus meum. Lib. 4. c. 17. dixerat: Eum, qui ex creatura panis est, accepit (Christus) & gratias egit dicens: Hoc est Corpus meum.*

To. 2. p. 324, B. S. Joannes Chrysost. Homil. 1. de prodicione Judæ, n. 6. *Hoc Verbum Christi, inquit, (nempe, Hoc est corpus meum,) transformat ea, quæ proposita sunt, ac quemadmodum vox illa: Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem prolata est, omnino verò tempore naturæ nostræ vim præbet ad filiorum procreationem; ita & vox hæc semel prolata in Ecclesiis ad unamquamque mensam, ab illo ad hodiernum usque tempus & usque ad adventum ejus sacrificium perfectum efficit.*

S. Joan.

To. 1. p.
268. D.

S. Joannes Damascenus pariter Lib. 4. de fide orthodoxa cap. 13. ait. *In principio dixit (Deus,) Producat terra herbam virentem; & ad hanc usque diem, accedente imbre, divino precepto impulsæ & roborata, fetus suos profert. Dixit perinde Deus, Hoc est corpus meum; &, Hic est sanguis meus; &, Hoc facite in meam commemorationem: idque omnipotentis ejus precepto, donec veniat, efficitur.*

Cum Græci, tempore Concilii Florentini, Latinis suspecti forent circa formam consecrationis Eucharistiæ, quasi verbis Christi eam non perficerent, à Summo Pontifice Eugenio IV. ea de re non semel interrogata catholice satisfecerunt, ut S. Pontifex eos tanquam fratres in fide secum conjunctos compellaverit. Ita narratur in Conc. Flor. Sess. 25. Porro, inquiunt Græci, hoc ita dissolutum est. (dubium scilicet quod propositum ipsis fuerat) "Fateri nos diximus, per hæc verba transubstantiari sacrum panem, & fieri corpus Christi. sed postea, quemadmodum & ipsi (Latini) dicitis, Jube hæc perferri per manus S. Angeli tui in sublime altare tuum; ita nos quoque oramus dicentes, ut Spiritus S. descendat super nos, & efficiat in nobis panem hunc pretiosum corpus Christi tui, & quod in calice isto est, pretiosum sanguinem Christi tui; transmuteturque ipsa spiritu S. suo, ut fiant communicantibus in purgationem animæ, in remissionem peccatorum, non fiant in judicium aut condemnationem nostram.

His verbis declararunt Græci, se per preces, quas post verba Christi fundunt, non postulare ut simpliciter fiat corpus Christi sed ut nobis fiat; hoc est, fructum ejus (spiritualem percipiamus ad purgationem animæ & peccatorum remissionem. Et paulo post ajunt; *De mysteriis autem fatemur ea consecrari per Domini voces, licet nos postea invocando dicamus, Fiat corpus & sanguis Christi.*

Confirmatur amplius ex iis quæ Bessarion Cardinalis exposuit in Concilio Florentino, quæ referuntur à Mabilloneo Musæi Italici Tom. 1. pag. 243. En verba. "Die Dominica quinta Julii anni 1438. in generali congregatione, præside in eadem sanctissimo Domino nostro Eugenio, divina providentia Papa quarto. . . . Reverendus Pater Dominus Archiepiscopus Nicænus, suo & aliorum Patrum Ecclesiam Orientalem repræsentantium nomine, publice, alta & intelligibili voce exposuit in hæc verba, vel eis in effectum similia. Beatissime Pater, vosque Reverendissimi Patres & Domini hic præsentis. Quoniam in præcedentibus congregationibus nostris inter alias differentias nostras ortum est dubium de consecratione Sacramenti Eucharistiæ; & aliqui suspicati sunt, nos & Ecclesiam nostram non credere illud pretiosissimum Sacramentum per verba Salvatoris Domini nostri Jesu Christi confici; propter hanc causam adsumus coram vestra beatitudine, omnibusque aliis hîc assistantibus, qui pro parte S. Rom. Ecclesiæ sunt, ad certificandam vestram beatitudinem & alios Patres & Dominos hîc præsentis de hac dubitatione, & dicimus breviter. Nos usos fuisse Scripturis & Sententiis SS. Patrum, cognoscen-
tes & animadvertentes fragilitatem humani sensus, volumus adhærere sententiis SS. Patrum & rationibus, (pretis humanis inventis; qua quidem dere, Patre Beatissime, cum in omnibus aliis auctoritatibus Patrum SS. usi sumus, etiam his in præsentibus dubitatione utimur. Et quoniam ab omnibus SS. Doctoribus Ecclesiæ, præsertim ab illo beatissimo Jo. Chrysost. qui nobis notissimus est audimus verba Dominica esse illa, quæ mutant & transubstantiant panem & vinum in corpus verum Christi & sanguinem; & quod illa verba divina Salvatoris omnem virtutem transubstantiationis habent, nos ipsum sanctissimum Doctorem & illius sententiam sequimur de necessitate. De hac quæstione breviter diximus & sufficien-

ter, & vestram beatitudinem de nostra intentione certam reddimus. *Subscriptum*, Arnoldus Notarius.

Hujusce versionis autographum in thesauro Serenissimi Magni Hetruriæ Ducis alleitur, cum litteris authenticis unionis Latinos inter & Græcos factæ in Concilio Florentino.

Mabillonius post relatam illam Græcorum Confessionem, addit; "Confessio hæc non levis est momenti ad persuadendam Græcorum de Eucharistia fidem, de qua tot & tantæ controversiæ à Calvinistis nuper excitatæ sunt. Confessio hæc duas habet partes, nempe consecrationem verbis Christi Domini confici, non precibus illis, quæ post verba sacra fiunt à Græcis; atque his verbis panem & vinum in Christi corpus & sanguinem mutari & transubstantiari.

Constat ex Turrecremata, Eugenium cum suis proposuisse ut articulus ille, qui consecrationem spectat, in definitione fidei reponeretur: at contra Græcos obstiterisse, causatos & id necesse non esse, & suæ Ecclesiæ præjudicio insuper futurum, quasi diversam à nobis ea etiam in parte sententiam haberet, cum hinc & inde sit eadem: cui postulationi ac declarationi annuit S. Pontifex, & pax ac unio sancita.

Arcudius L. 3. c. 26. refert Græcos, dum consecrant, caput inclinare, & cum veneratione panem benedicere, dicendo clara voce, *Hoc est corpus meum*, quibus verbis pronuntiatis, licet tunc hostia populo non ostendatur Fideles qui adsunt respondent, *Amen*, hoc est, *fiat, verum est*. Cujus consuetudinis meminit etiā S. Justinus.

Lege Goarium in notis ad Missam S. Chrysostomi p. 138. Tom. 13.

Denique Eugenius IV. S. P. in Decreto seu Instructione Armenorum, "Forma hujus Sacramenti inquit, sunt verba Salvatoris, quibus hoc conficit Sacramentum. Sacerdos enim in persona Christi loquens, hoc conficit Sacramentum. Nam ipsorum verborum virtute, substantia panis in corpus Christi, & substantia vini in sanguinem convertuntur.

II. idem probatur ex Latinis.

Tertullianus L. 4. contra Marcionem c. 40. "Acceptum panem inquit, & distributum Discipulis, corpus illud suum fecit, dicendo: Hoc est corpus meum.

S. Ambrosius L. de initiandis c. 9. n. 54. "Clamat Dominus Jesus, inquit, Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum cælestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen; hoc est, verum est. Quod os loquitur, mens interna fateatur; quod sermo sonat, affectus sentiat.

Et L. 4. de Sacramentis c. 4. n. 14. sic loquitur. Quomodo potest qui panis est, esse corpus Christi? consecratione. Consecratio autem quibus verbis est, & cujus sermonibus? Domini Jesu. Nam reliqua omnia quæ dicuntur in superioribus, à Sacerdote dicuntur. Laudes Deo deferuntur. . . . Ubi venit ut conficiatur venerabile Sacramentum, jam non suis sermonibus utitur Sacerdos, sed utitur Christi sermonibus. Ergo sermo Christi hoc conficit Sacramentum.

Denique, ut alios infinitos fileamus, Eusebius Emisenus Hom. in Ramis palmarum, "Dixit, inquit, tunc per se, & modo per suos ministros, Hoc est corpus meum. Et tanta est ejus verbi virtus & efficacia, ut statim fiat quod dicitur.

Hanc esse Ecclesiæ Latinæ mentem atque sententiam demonstrat usus Rubricarum Missalis Romani, ubi, titulo "De defectu panis, dicitur: Si celebrans ante consecrationem adverterit hostiam esse corruptam, aut non esse triticeam, remota illa hostia, aliam ponat, & facta oblatione, saltem mente concepta, prosequatur ab eo loco, ubi desivit.

Si adverterit post consecrationem, etiam post illius hostiæ summptionem, posita alia, faciat oblationem ut supra, & à consecratione incipiat, scilicet illis verbis, "Qui

Conc.
Flor.
To. 13.
Conc. p.
491. B.
C. & a.
pud Goarium p.
140.

Ibid. p.
498. B.

Id. p. 245.

P. 216.

Tom. 13.

Conc. p.

357.

Tom. 2. p.

339. E.

Ex Lat.

nis,

P. 457.

Tom. 2. p.

339. E.

Ibid. p. C.

368.

Conc. p.

Bibliot.

PP. T. 6.

P. 747. A.

„Qui pridie quàm pateretur Quòd si hoc contingat „postumptionem sanguinis , apponi debet rursus no- „vus panis & vinum cum aqua , & facta prius oblatio- „ne , ut supra, Sacerdos consecret , incipiendo ab illis „verbis Qui pridie &c.“ His in casibus non jubet Ru- „brica ut Sacerdos repetat orationem , ut nobis corpus „fiat &c. & ab ea consecrationem incipiat ; sed tantum „ab his verbis , Qui pridie quàm pateretur. Ergo iudicat „Ecclesià Latinà validè consecrari Eucharistiam sine illa „oratione. Neque dicas orationem illam , quæ à Sacer- „dote pronuntiata jam fuerat , moraliter perseverare. „Namque in casu proposito non aderat materia suffi- „ciens ac legitima , ad quam oratio illa , tanquam forma „referri posset ; ergo nullo modo potest esse forma ne- „cessaria. Neque etiam dicas, Rubricas illas , quæ nullius „sunt authoritatis , emendandas esse Namque jam ferè à „15. sæculo in usu sunt , atque ad privatos non pertinet „eas emendare ; quamdiu ergo ab Ecclesià non corri- „gentur, (quod futurum aliquando vir cordatus sibi facillè „non persuadebit) diligenter observandæ sunt.

Quæres, an de fide sit Christum verbis toties laudatis „consecrassè , ac iussisse ut iis solis fieret à nobis con- „secratio.

Resp. negativè.

I. quia licet ex Scripturis certum sit Christum his ver- „bis utum fuisse, *Hoc est corpus meum* ; non tamen clarè „ac perspicue constat eum per priorem benedictionem „non consecrassè ; & quæ nos momenta protulimus , à „Theologis adversæ partis solvuntur : neque , cum de „fide agitur , ratiociniis duntaxat indulgendum est , sed „expressis Ecclesiæ definitionibus firmiter standum.

II. Nullam de re præsentì expressam definitionem „habemus ex Conciliis, sive Tridentino, sive Florentino.

Non ex Tridentino , licet enim locis supra citatis in „communem sententiam inclinare videatur, non tamen „anathemate damnat eos qui contrariam tuentur, tamet- „si non ignoraret multos esse , Catharinum imprimis, „Christophorum à Capite Fontium &c. Scito , amice „lector, ait Catharinus in fine Opusculi secundi, misisse „me hac de re lucubrationem ad Conc. Trident. & licet „quidam amulatores pro magistris velent opinionem „hanc damnare , non defuere docti & absque passione „Theologi , qui contra persuaserunt , unde nihil dignum „morte actum est ei. Solemne scilicet illud semper fuit Pa- „tribus Tridentinis , ut nullam damnarent opinionem ex „iis quas noverant in Scholis hinc & inde liberè agitari.

Cathari-
nus.

Salmeron

III. Alphonsus Salmeron insignis è Soc. Jesu Theo- „logus , qui Concilio Tridentino interfuit , Tomo 9. „Tract. 13. circa finem , postquam utriusque sententiæ „momenta exposuit , suam ipse suspendens sententiam, „candidè fateatur nihil de illa quæstione ab Ecclesià defi- „nitum fuisse, ac posse unumquemque, salva fide , quam „voluerit partem amplecti, Sic loquitur : *Hæc sunt, quæ „pro huius sententiæ probatione adducuntur. Jam pru- „dens lector suo fruatur iudicio. Nulli præscribimus , & „quam velis magis amplectatur , donec Ecclesià aliud „statuat atque decernat , cuius iudicio per omnia est ac- „quiescendum. Non dissimulabo , quòd in Concilio Tri- „dentino cum quidam Theologi id peterent, ut explica- „retur forma qua Christus confecit hoc Sacramentum, „auditis hinc & inde rationibus , nihil esse definiendum „prudenter Patres censuerunt. Quamvis igitur senten- „tia Conclusionis nostræ certa sit ac vera , non tamen fi- „dei certitudinem hætenus assecuta est ; neque , nostro „quidem iudicio, privatorum est , non audita prius Ec- „clesiæ voce atque sententià, definire hanc vel illam opi- „nionem hæreticam esse, aut hæresim redolere. Audiatur „eam in rem gravissimi Theologi Melchioris Cani mo- „nitum Lib. 8. de Locis cap. 5. “ Theologos omnes ad- „monitos esse velim , ait , ut sepositis non affectibus „modò, sed opinionum etiam præiudiciis, de causis fi- „dei prudenter graviterque decernant. Non enim si „quidquam in Schola bonis etiam temporibus invete-*

Pag. 88.
col. 2.

P. 389.

„ravit, mox fidei dogma existimandum est. Sunt autem „nonnulli, qui per eas persuasiones, quibus à principio „sunt imbuti , de rebus gravissimis sententiam ferunt „temeritate quadam quòd Scholæ opiniones à cer- „tis constantibusque Decretis non separant ; quod duo „rerum genera confundunt, unum earum quæ ad reli- „gionem pertinent, earum alterum , quæ ne attingunt „quidem. “ Quod quidem nonnullis exemplis ibidem „confirmat prudens ac cautus Theologus. Non idcirco „tamen à communi Scholæ doctrinà, cuius magnam esse „authoritatem agnoscit idem Theologus , recedere lici- „tum est.

Neque etiam ex Concilio Florentino & Decreto „Eugenii ulla circa quæstionem præsentem extundi po- „test definitio quæ ad fidem pertineat. Concilium à Græ- „cis postulat quidem , ut declarent, quòd non negabant, „verbis Christi Eucharistiam perfici, sed non definit , an „illis solis, sine precibus perficiatur ; neque caput istud in „definitione fidei appositum fuit , ut antea observatum à „nobis est. Quantum verò ad Decretum Eugenii , agno- „scunt Theologi multa in eo contineri, etiam de re sacra- „mentaria, ad quæ de fide credenda & tenenda non ad- „stringuntur ; v. g. quæ spectant materiam & formam „Sacramentorum Confirmationis & Ordinis. Deinde „Eugenius ait quidem *verba Salvatoris esse formam Eu- „charistiæ* ; sed quæ præcisè sint ista verba , & an sola ex- „clusis precibus perficiant Eucharistiam , non determinat „Denique loquitur S. Pontifex de verbis, quibus Christus „jam conficit, non verò de iis, quibus primum Eucharis- „tiam confecit , quæ duo distinguenda sunt ; Catharinus „enim & alii , qui contendunt Christum in consecranda „Eucharistia sola benedictione ac potestate excellentiæ „sine verbis usum fuisse , nihilominus fatentur Christum „verba instituisse , quibus iussit ut Sacerdotes inter con- „secrandum uterentur ; unde sequitur saltem , isto Eugenii „Decreto definitum non fuisse, an & quibus verbis Chri- „stus Eucharistiam primum consecraverit.

TERTIA CONCLUSIO.

Sola hæc verba, *Hoc est corpus meum* , in consecratione „panis ; & ista , *Hic est sanguis meus* , vel , *calix san- „guinis mei* , sunt essentialia in consecratione calicis.

Prima pars probatur. Tum quia mox relati SS. Patres „ea tantum verba commemorant : tum quia sola hæc suf- „ficienter & efficaciter significant conversionem panis in „corpus, & vini in sanguinem ; illis quippe prolatis, sensus „propositionis integer est & completus. Unde verba ista „quæ antecedunt , *Qui pridie quàm pateretur* , ad nar- „rationem historicam rei à Christo gestæ pertinent , non „ad formam consecrationis ; neque verba sunt Christi , sed „Evangelistæ : ista verò, *Accipite & manducate* denotant „usum Eucharistiæ , non ejus consecrationem. Et ipsa „particula enim, quæ causalis est , & conjunctionis locum „habet, ab Ecclesià fuit addita : Evangelistæ enim in con- „secratione panis eam non referunt , solus autem S. „Matthæus ea utitur in consecratione calicis ; unde ad „essentiam consecrationis non pertinet : debet tamen, sicut „& alia verba mox dicta , à Sacerdotibus pronuntiari „propter usum & præceptum Ecclesiæ , cui obedire „tenemur.

Secunda pars eodem momento probatur. Verba ergo „ista, *novi & æterni testamenti, mysterium fidei* , quo pro „vobis & pro multis effundetur in remissionem peccato- „rum , essentialia non sunt in consecratione calicis : tum „quia Evangelistæ ea omnia non referunt , qualia sunt, „æterni, & mysterium : fidei tum quia in pluribus Liturgiis „sunt præmissa. Sequatur igitur unusquisque ritum suæ „Ecclesiæ , quoad pronuntiationem illorum verborum, „quæ ad significandam & efficiendam conversio- „nem vini in sanguinem Christi non „conducunt.

SOLVUNTUR OBJECTIONES.

Objicies 1. contra primam Conclusionem. Christus sola benedictione consecravit, non verbis.

Probatum aut. quia, referentibus Evangelistis, Christus accepto pane, *benedixit*: benedictio autem illa fuit efficax, & quidem distincta à verbis istis sequentibus, *Hoc est corpus meum*.

I. fuisse efficacem constat. Tum quia benedictio illa nihil aliud est quam oratio seu invocatio divinæ virtutis: at ea Christi oratio efficax haud dubiè fuit, quia non minoris efficacis ac virtutis fuit illa benedictio supra panem Eucharisticum, quam fuit supra panes quinque quos in deserto multiplicavit, Matth. 15. v. 36. Præterea benedictio quid est? nisi rerum, super quas funditur, sanctificatio, qua ab usu communi & prophano, ad sacrum & divinum transferuntur: panis autem Eucharisticus non alia ratione de communi fit divinus & sacer, quam per benedictionem, qua mediante convertitur in corpus Christi. Denique, benedictio, de qua Apostolus ait 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* eadem est cum benedictione de qua Evangelistæ loquuntur: atqui benedictio, de qua loquitur Apostolus, est consecratio: namque ex virtute & efficacia illius idem Apostolus infert, calicem communionem esse sanguinis Christi; talis autem esse non potest sine consecratione, hoc est sine benedictione.

II. benedictionem illam distinctam fuisse à verbis istis: *Hoc est corpus meum* constat. Tum quia benedictio est precatio: atqui verba mox citata precatiois formam non præferunt; non enim ad Deum referuntur, sed ad dona proposita. Tum quia ea verba Christus protulit post factam benedictionem, quod aperte demonstrat textus græcus: verbum scilicet *Εὐλογίας*, & *Εὐχαριστίας*, quod utuntur Evangelistæ, est in aoristo, ac latine, verti debet, *cum benedixisset, cum gratias egisset*; non verò, sicut vertit Interpres vulgatus, *benedixit, gratias egit*. Quin ipsemet Interpres Joan. 6. v. 11. ubi agitur de panibus, verbum *εὐχαριστίας*, sic reddit, *cum gratias egisset*. Et Act. 27. v. 35. *ἀράς, cum fre-gisset*.

Resp. nego ant.

Ad primam probationem, fateor Christum benedictione usum fuisse, qua, si voluisset, panem in corpus suum mutasset sine ullis verbis: sed nego ita voluisse Christum, siquidem Evangelistæ clara & determinata ejus verba proferunt, quibus efficaciter significatur conversio illa seu mutatio panis in corpus, & vini in sanguinem ejus. Quid ergo fuit illa benedictio? oratio Christi, siue aliquo signo exteriori conjuncta fuerit, siue non, qua divinam opem ac virtutem supra panem & vinum invocavit, eumque ad consecrationem mox futuram & per verba perficiendam quasi disposuit ac præparavit. Hinc facile est reponere ad momenta in confirmationem antecedentis adducta.

I. enim fateamur benedictionem illam efficacem fuisse; sed quomodo, & quando voluit Christus: non enim efficax fuit immediate & per se sola sine verbis, sed verbis ipsis vim & efficaciam impetravit; sicut quando Lazarum à morte ad vitam revocavit, Joan. 11. v. 41. dicitur elevatis sursum oculis Patrem orasse, & ei gratias egisse: en benedictio seu oratio quæ fuit duntaxat præparatoria, non verò immediate operativa miraculi subsequæ, quod duntaxat perfectum fuit quando voce magna clamavit: *Lazare veni foras*: & statim, ait Scriptura, *prodiit, qui fuerat mortuus*.

II. non minus efficax fuit benedictio Christi supra panem Eucharisticum, quam supra panes quinque quos in deserto multiplicavit: sed, ut dixi, non idem fuit efficacis modus; hic immediate, illic mediatè fuit efficax, pro nutu ac beneplacito Christi.

III. per illam benedictionem panis de communi & prophano factus quidem est sacer ac divinus: at non immediate sine verbis, sed per verba; aut si vis, præparatoriè ac dispositivè per benedictionem, effectivè autem per verba panis mutatus est in corpus Christi.

IV. Apostolus 1. Corinth. 10. nomine benedictionis, non singularem Christi actionem à cæteris distinctam intelligit, sed totam Cœnæ celebrationem, seu omnem ejus actionem in celebranda Eucharistia, inter quas est ipsa verborum prolatio seu consecratio: totam autem actionem ab aliqua ejus parte denominavit Apostolus: neque magis inferri potest benedictionem illam fuisse per se consecratoriam, quam panis fractionem, de qua similiter ait: *Panis quem frangimus, nonne communicatio Domini est?*

Ad secundam probationem, fateor benedictionem illam à verbis istis, *Hoc est corpus meum*, distinctam fuisse: sed non sequitur eam per se immediate & independentè à verbis fuisse efficacem & operativam. Unde tria ista, benedictio seu oratio, divina virtus, & verba Christi, ad eundem consecrationis effectum concurrunt, sed ratione dispari: benedictio tanquam causa impetrans divinam opem; virtus Dei, tanquam causa efficiens principalis; & verba Christi, tanquam causa efficiens instrumentalis applicans divinam virtutem.

Instabis 1. Si supponatur consecratio facta per benedictionem, ita ut verba ista sequentia, *Hoc est corpus meum*, rem factam demonstrent, non verò efficiant, plana erit & facilis adductæ propositionis explicatio, ac planè concidunt omnes argutiæ Novatorum circa significationem pronomini *hoc*, & verbi *est*; secus verò si verba ista sint per se efficacia & operativa.

Resp. his difficultatibus commotum Catharinum à communi sententia recessisse: verum, ut jam monuimus, Theologus non eam quæ facilior videtur, sed quæ verior ac Traditioni magis consentanea, sententiæ am debet amplecti & tueri. Practica igitur esse & operativa Christi verba contendimus, parumque movemur dialecticis illis tricis quas Novatores excitant circa significationem pronomini *hoc*, & verbi *est*, de quibus supra ad Quæstionem secundam hujus Tractatus Articulo 3. in solutione Objectionum.

Instabis 2. Nullum extat exemplum in Scriptura locutionis enuntiativæ quæ efficiat id quod significat; igitur nec toties citata Christi verba operativa sunt & consecratoria, sed supponunt consecrationem factam mediante benedictione Christi.

Resp. 1. Etsi nulla foret similis loquendi ratio in Scripturis, an idcirco tamen detrahenda ab istis Christi verbis, *Hoc est corpus meum*, sua vis & efficacia? Singulare quippe est ac prorsus ineffabile sacrum Altaris mysterium.

Resp. 2. non deesse in Scripturis exempla locutionis enuntiativæ, quæ faciat id quod significat. Sic quando Joan. 4. v. 50. Christus Regulo dixit, *Vade, filius tuus vivit*. Et Lucæ 13. v. 12. mulieri habenti spiritum infirmitatis: *Mulier, dimissa es ab infirmitate*. Et Matth. 9. v. 3. Paralitico: *Remittuntur tibi peccata tua*; haud dubiè id effecit, quod verbis significabat: perinde enim est ac si dixisset Christus: *Filius tuus est vivens. Peccata tibi sunt remissa*.

Instabis 3. S. Marcus cap. 14. v. 23. verba, quibus dicimus consecrari calicem, narrat à Christo prolata, postquam omnes Apostoli ex eo biberunt: *Et accepto, inquit, calice, gratias agens dedit eis, & biberunt ex illo omnes. Et ait illis: Hic est sanguis meus novi Testamenti &c.* Igitur supponit jam fuisse consecratum calicem per benedictionem seu gratiarum actionem.

Resp. verba ista, *& biberunt ex illo omnes*, per anticipationem à sancto Marco dicta esse, ante prolationem istorum, *Hic est sanguis meus*, ut nempe Christi præceptum de sumendo calice, & ejus execu-

executionem simul conjungeret ; vel ut Christi porrigentis calicem ad bibendum , & Apostolorum illum recipientium actionem referret.

Objicies 2. contra secundam Conclusionem. Communis ac trita est SS. Patrum sententia , Eucharistiam consecrari oratione, prece, gratiarum actione, Dei invocatione, benedictione. Ita SS. Justinus Apol. 2. Irenæus L. 4. c. 34. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mytagogica 1. & 5. Verba descripsimus, ubi de fide præsentia realis. S. Hieronymus Ep. 101. alias 85. ad Evangelium : *Ad quorum (Sacerdotum) preces Christi corpus sanguisque conficitur.* S. Augustinus Tract. 118. in Joan. ubi ait, *sine crucis signo quod adhibetur sive in frontibus credentium, sive ipsi aqua ex qua regenerantur, sive oleo quo chrismate unguuntur, sive sacrificio quo aluntur, nihil eorum rite perfici.* Synodus Carisia a apud Hincmarum Opusculo 4. Tomo. 2. ait, *manum chrismate sacro perunctam de pane & vino aqua mixto per orationem & crucis signum conficere corporis Christi & sanguinis Sacramentum.*

Denique in Concilio Romano sub Gregorio VII. an. 1079. Berengarius jussu & autoritate Concilii subscripsit isti formulæ fidei. "Ergo Berengarius corde credo & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in altari per mysterium sacrae orationis & verba nostri Redemptoris, substantialiter converti in veram & propriam ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu Christi, & post consecrationem esse verum Christi corpus &c.

Resp. SS. Patres istis de causis merito asseruisse, Eucharistiam per preces, orationes, & invocationem Dei consecrari.

I. quia non fit sine precibus & orationibus, licet istæ vim & formam consecrationis formaliter non habeant.

II. quia per orationes invocatur divina virtus, ut dignetur verbis suam vim & efficaciam imprimere, quia id re vera efficiant quod significant: neque enim ex sese verba hoc possunt, sed ex Dei potentia ac virtute.

III. quia ipsa Christi verba à Sacerdote prolata, tanquam Christi ministro, continent semper implicitam divinæ virtutis invocationem: neque enim proprio nomine agit minister, sed nomine Christi & Ecclesiæ. Scilicet verba quibus confertur Baptismus, implicitam orationem continent, quam non obscure significant Græci, cum ajunt, *Baptizetur servus Christi*: quæ forma optativa est & deprecatoria, efficax tamen & operativa. Quod sensu generatim pronuntiavit S. Aug. L. 5. de Baptismo c. 20. *Quomodo exaudit (Deus) homicidam deprecantem vel super aquam Baptismi, vel super oleum, vel super Eucharistiam?* Et L. 3. de Trinitate c. 4. ait nos corpus Christi mystica prece consecratum sumere. Per illas igitur preces intelligunt citati Scriptores verba ipsa Christi, quæ tacitam orationem involvunt, non vero preces illas quas Ecclesia vel ante, vel post consecrationem panis & calicis fundit: signum autem illud crucis, de quo Augustinus & Synodus Carisiaca, necessarium non est nisi ex institutione Ecclesiæ, & necessitate usus, non Sacramenti.

Instabis 1. Gaudentius Brixienfis Tract. 2. in Exodum ait: "Cum panem consecratum & vinum Discipulis suis porrigeret Dominus, sic ait: Hoc est corpus meum." Audis panem vocari consecratum ante prolationem istorum verborum, *Hoc est corpus meum*: ista ergo verba non habent vim formæ consecrantis.

Resp. distinguo consequenter ergo panis fuit consecratus præparatorie & quasi inchoate ante verba ista, *Hoc est corpus meum*, concedo: formaliter & perfecte, nego. Solutio patet ex dictis.

Instabis 2. S. Basilii L. de Spiritu sancto cap. 27. sic loquitur: "Quis Sanctorum in scripto nobis reliquit invocationis verba cum conficitur panis Eucharistia?"

Tournellus Tomi III. P. III. De Sac. Euchar.

ristia, & poculum benedictionis. At Evangelistæ & S. Paulus commemorarunt laudata sapientius Christi verba; ergo supponit S. Doctor, illis vim & formam consecrationis non esse positam.

Resp. distinguo ant. quis scripto reliquit verba invocationis, id est preces quæ antecedunt vel sequuntur consecrationem, concedo: quæ efficiunt ipsam consecrationem, nego. Porro S. Basilii loquitur de ejusmodi precibus, ut constat ex verbis quæ sequuntur. "Nec enim, inquit, his contenti sumus quæ commemorat Apostolus aut Evangelium: verum alia quoque & ante & post dicimus, tanquam multum habentia momenti ad mysterium; quæ ex Traditione citra scriptum acceperimus.

Objicies 3. antiquas Græcorum Liturgias, in quibus postquam Sacerdos hæc Christi verba, *Hoc est corpus meum*, recitavit, adhuc orat Deum ut velit sacra dona sanctificare, eaque convertere in corpus & sanguinem Christi: non supponunt igitur Græci, factam esse donorum consecrationem & conversionem per verba toties laudata.

Antecedens patet.

I. ex Liturgia S. Chrysostomi, ubi post recitata Christi verba sic orat Sacerdos: "Et rogamus atque obsecramus, Emitte Spiritum sanctum tuum, super nos, & super hæc proposita munera. Et paulo post: Et fac hunc panem pretiosum corpus Christi tui: quod autem in poculo, pretiosum sanguinem Christi tui, transmutans Spiritu sancto tuo.

II. In Liturgia S. Basilii post eadem verba Christi, Sacerdos ait: "Confidentes appropinquamus sancto altari tuo, & propositis iis quæ sanctum corpus & sanguinem Christi tui repræsentant, te rogamus & te obsecramus, sancte sanctorum, per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus sanctus tuus ad nos veniat, & ad hæc proposita dona, & ea benedicat, & sanctificet, & efficiat.... Panem quidem fac pretiosum corpus Domini, & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.... Hunc vero calicem pretiosum sanguinem Domini & Dei, & Salvatoris nostri Jesu Christi.... qui pro mundi vita effusus est.

In Liturgia Armenorum perantiqua, hæc legitur oratio post verba Christi, "Hoc est corpus meum. Emitte super nos & super hæc proposita dona conspiterium & coeternalem sanctum Spiritum tuum, quo panem & vinum hoc benedictum, corpus vere carne ipsa, & sanguinem re ipsa facias Domini nostri Salvatoris Jesu Christi, mutando illa per sanctum Spiritum tuum. Tum dicitur in eadem Liturgia. "Et deinde perficitur corpus & sanguis Christi. Concedunt qui nobis hic adversantur, orationem illam, vel æquivalentem, a omnibus Orientalibus Liturgiis pervasisse, atque Sectas omnes Orientales, tamen in multis fidei capitibus à seipsis dissidentes, in hac oratione retinenda conspirasse. Ex his sic arguitur.

Qui post recitata verba, "Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus, postulant à Deo ut velit panem & vinum, facere, seu transmutare in corpus & sanguinem Christi, ii profecto non existimant per illa verba panem & vinum consecrari & converti in corpus & sanguinem Christi: atqui ita Græci; ergo &c.

Missis variis Catholicorum solutionibus, qui vel immutatum suspicantur Liturgiarum ordinem; vel illa oratione, non naturale Christi corpus, sed mysticum postulari existimant; vel illam proprie deprecatoriam non esse; sed gratulatoriam pro re jam obtenta; vel per eam postulari rei confirmationem & stabilitatem, & ardentissimum significari Sacerdotis Fideliumque desiderium & amorem erga præsentiam dominici corporis, missis, inquam, his responsionibus, de quibus

Kk

lege

Ed. ver.
To. 2. p.
230. D.

Ibid.

Apud
Goar. p.
77.

Ibid. p.
166.

T. 4. p. 2.
1. 802.
T. 3. p. 2.
p. 802. E.

Tom. 10.
Conc. p.
378. E.

Tom. 9. p.
155. A.
Tom. 8. p.
798. B. C.

Flor. an.
418.
Bib. PP.
Tom. 1. p.
947. E.

lege Bellarminum L. 4. c. 14. de Euchar. & Arcudium L. 3. c. 33.

P. 302.
6^a seq.

Resp. 1. cum Cardinali Petronio L. 2. de Eucharistia autore 15. orationem illam Græcorum quæ ordine sequitur in Liturgiis verba Christi, distinctam non esse ab illis ipsis verbis Christi, sed continere tantum majorem expositionem & explicationem virtualis orationis quæ implicite in illis includitur; adeoque ad ea ipsa verba, aut potius ad ipsum instans temporis quo pronuntiantur, referendam esse. Probat Cardinalis Eminentissimus, tum quia "S. Basilii hanc orationem non refert ad modum orationis directæ, sed historialis, & relativæ, atque per consequentiæ adverbium annexæ his Domini verbis, Hoc facite in meam commemorationem; adeoque, inquit, non debet illa oratio restringi ad id solum quod post verba sacramentalia efficitur, sed ad id omne quod fit vi mandati illius, sive ante verba sacramentalia fiat, sive cum illis, sive post illa. Tum quia, pergit Cardinalis, alioquin oportet executionem hujus clausulæ: Appropinquantem fac altari tuo, fieri post prolationem verborum sacramentalium; & per consequens Sacerdotem verba sacramentalia proferre ante accessionem ad altare, quod absurdum est & falsum. Tum denique quia, ut mox dicemus, constructio græci textus, tum S. Chrysostomi, tum S. Basilii, significat orationem illam ad tempus antecedens aut potius concomitans ipsam verborum sacramentalium pronuntiationem, esse referendam.

Tom. 3. p.
275. G.

Resp. 2. cum Cardinali Bellarmino L. 4. de Euchar. c. 14. aliisque vulgo Theologis, Græcos per orationem adductam non postulare simpliciter & absolute ut fiat corpus & sanguis Christi, sed ut fiat suscipientibus per effectum nutritionis spiritualis: "Qui enim indigne manducat & bibit, inquit Apostolus 1. Cor. 11. v. 29. "judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini. Id est, non physicam & realem donorum in corpus & sanguinem conversionem postulant, quam factam supponunt, sed moralem duntaxat respectu sumentium, ut nempe ait Liturgia nostra Latina, "Quotquot ex hac altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cœlesti & gratia repleamur.

Apud
Goar. p.
166.

Non alium esse orationis Græcorum sensum, patet. I. ex ipsa Græcorum declaratione seu confessione facta in Concilio Florentino, quam paulo ante retulimus.

Ibid. p.
77.

II. ex Liturgia S. Basilii, quæ post verba in Objectione citata, sic pergit: "Nos autem omnes qui de uno pane & calice participamus, junge ad invicem in unius Spiritus sancti communionem: & fac ut nemo nostrum ad judicium vel condemnationem sit particeps sancti corporis & sanguinis Christi tui.

III. idem legitur in Liturgia S. Chrysostomi. Postquam Sacerdos dixit, "Fac quidem panem hunc pretiosum corpus Christi tui... immutans Spiritu sancto tuo; statim secreto ait, ut fiat accipientibus in sobrietatem animæ ad remissionem peccatorum, in communionem sancti Spiritus, in regni cœlorum plenitudinem, in fiduciam erga te, non in delictum aut damnationem. Cujus profecto orationis sensus idem est ac nostræ Liturgiæ Latinæ.

IV. quia Græci, etiam post factam illam orationem in qua Recentiores nonnulli vim formæ ac consecrationis reponunt, adhuc orant pro ipsis oblatis consecratis. Sic enim precatur Diaconus, vel ipse Sacerdos, si desit Diaconus, "Pro sanctificatione pretiosis donis Dominum deprecamur &c. quo profecto oratione non postulant consecrationem, quæ jam facta supponitur, sed tantum, "ut clemens Dominus noster qui ea in sanctum & supercœleste intellectuale sacrum altare suscipit... nobis divinam gratiam & sanctissimi Spiritus donum rependat. Apud Goarium pag. 79.

V. denique; mos ille Græcorum est ut quod jam factum & obtentum supponunt, adhuc postulent quasi non factum; aut potius explicent uberius. Sic in Sacramento Ordinis, post ordinatum Sacerdotem, adhuc preces fundunt quibus super eum invocant Spiritum sanctum, quasi eum non supponerent advenisse, cum perfectum est Ordinis Sacramentum. Lege Goarium pag. 250. 251. 293. & 294.

Sunt qui cum Bellarmino, ad confirmationem hujus responsionis, vim multam faciunt in eo quod Liturgia S. Basilii non dicat, *fac panem*; sed, *ostende panem*, quasi vellet tantum dicere, Ostende nobis per effectum gratiæ, panem hunc consecratum esse corpus Christi. Verum non satis firma & solida videtur hæc observatio: tum quia in textu græco S. Basilii, qualem repræsentat Goarius Euchologii p. 169. legitur, *fac panem hunc &c.* *πίνον.* Tum quia etiam in manuscripto Isidori Pyromali Smyrnæi Monasterii S. Joannis in Insula Patmos Diaconi, quem exhibet idem Goarius p. 180. legatur *ostende, ἀποδείξαι* tamen cum verbum idem significet etiam etiam *facere, creare* & hoc sensu ab eodem S. Basilio in Liturgia usurpetur; cum aliunde Liturgia S. Chrysostomi, certissimum sit legi verbum *fac*, non multum juvat hæc observatio ad solvendam propositam difficultatem.

Ad Liturgiam Armenorum eadem est solutio; quamquam Liturgia hæc, Romæ anno 1677 typis edita emendata fuerit, & loco verborum istorum, *vere facias*, appositum est, "panem & vinum benedicens corpus & sanguinem fecisti Domini nostri & Redemptoris J. C. mutando Spiritu tuo sancto, quæ lectio supponit non fieri mutationem cum oratio illa pronuntiatur, sed eam jam factam esse virtute verborum Christi; *fecisti.* Anno 1341. Benedictus XII. locum illum Liturgiæ Armenorum, antequam emendaretur, inter multos Armenorum errores recenset. Apud Raynaldum, an. 1341. n. 98. Tom. 16.

Instabis, in Liturgia S. Chrysostomi diserte utraque oratio distinguitur post verborum istorum prolationem *Hoc est corpus meum.* Una qua Sacerdos postulat, ut Deus faciat panem, corpus & vinum sanguinem Christi, ea immutando; altera, qua postulat perceptionem gratiæ, seu fructus spiritualis ex hoc Sacramento. Non est igitur confundenda utraque illa oratio, sed distinguenda, ergo semper stat prior difficultas, nempe post verba sacramentalia, Græcos postulare donorum conversionem in corpus & sanguinem Christi.

P. 252.
col. 1.

Resp. si græci textus ordo & constructio consulatur, hac oratione non postulare Græcos mutationem donorum, sed eam potius factam supponere. Ut enim advertit Arcudius L. 3. c. 13. Latini male reddiderunt verba græca S. Chrysostomi per ista, "fac panem istum pretiosum corpus Christi tui... transmutans Spiritu sancto tuo, sic enim reddi debent, "Fac ut panis, quem Spiritu sancto tuo transmutasti in pretiosum corpus Christi tui, fiat suscipientibus &c. vel, Fac panem istum, quem transmutasti, fieri vel esse suscipientibus ad animæ salutem &c. Quare, inquit Arcudius, accusativus τὸν ἀπὸν τῶτον, panem istum, non refertur ad verbum *πίνον*, fac, quasi sensus foret, Fac panem istum corpus; sed refertur ad participium μεταβλάν, transmutasti, ita ut sensus sit, Fac ut panis, quem transmutasti, fiat accipientibus &c.

Lectorem hanc aut potius versionem confirmat Goarius in notis ad Missam S. Chrysostomi, p. 142. autoritate Neophyti Rhodini in vernacula synopsi, ubi verba quæ expendimus sic interpretatur: "In plerisque, inquit, iisdemque correctissimis Euchologiis, hæc verba μεταβλάν αὐτάτω, πινύμεν τὸν πῶτον qui ea transmutasti Spiritu tuo sancto, parenthesi inclusa leguntur.

„leguntur, hoc pacto : Fac panem quidem istum, præ-
tiosum corpus Christi tui ; & quod est in calice , præ-
tiosum sanguinem Christi (transmutasti enim ea Spi-
ritu tuo sancto) esse suscipientibus ad animæ sobrieta-
tem. „ Qua sane interpretatione supposita, non tantum
evanescit proposita difficultas, sed etiam plane opposi-
tum probat eo quod recentiores Græci : supponit etenim
dona jam consecrata & transmutata esse.

Quod si quis vulgarem græci textus versionem mo-
rosius urgere veller, diceremus cum Cardinali Petronio
antea citato, orationem illam, etsi ordine sequatur pro-
lationem verborum sacramentalium, ad illa tamen
referri, quorum quædam est uberior & clarior ex-
plicatio.

Instabis 2. S. Basilium post verba ista, *Hoc est corpus
meum*, pronuntiata, panem & vinum appellat *antitypa*
corporis & sanguinis Christi; ergo non existat his verbis
panem & vinum conversa fuisse, in verum corpus &
sanguinem Christi.

Confirmatur 1. ex S. Joanne Damasceno L. 4. de
fide orthodoxa c. 13. ubi disertis verbis ait, S. Basilium
appellare panem & vinum *antitypa* ante consecratio-
nem, non vero post, „ Quod si nonnulli, inquit, panem
,vinumque, corporis & sanguinis Domini *antitypa*, seu
,imagines figurave vocaverunt, velut divinus Basilium,
,non hoc post consecrationem dixerunt ; sed ante-
,quam oblatio ipsa consecraretur, vocem hanc usur-
,parunt.

Confirmatur 2. ex septima generali Synodo quæ est
Nicæna II. an. 787. Act. 6. ubi Joannes & Epiphanius
Diaconi recitarunt confutationem cujusdam definitio-
nis Conciliabuli Iconoclastarum, in qua author præ-
occupans objectionem Hæreticorum ex appellatione
antityporum apud S. Basilium, ait, panem & vinum ante
sanctificationis consecrationem *antitypa* dicta fuisse ; sed
post sanctificationem corpus proprie & sanguinem dici
& credi.

Ex his sic arguitur : S. Basilium, testibus Damasceno,
& Joanne ac Epiphanio Diaconis, appellat panem &
vinum *antitypa* corporis & sanguinis Christi ante con-
secrationem : atqui ea sic appellat post verba Christi,
Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus ; ergo
existimat verba ista consecratoria non esse.

Resp. missis variis interpretationibus nominis *anti-
typi*, quod panem etiam consecrato accommodari sano
sensu potest, de quibus Bellarminus L. 2. de Euch. c. 15.
& Arcudius L. 3. c. 34. & nos supra, ubi de fide præ-
sentis realis, Respondeo, inquam, S. Basilium panem
& vinum appellare *antitypa* corporis & sanguinis
Christi, respective ad tempus præcedens consecratio-
nem, licet post verba consecratoria sic ea nuncupet ;
verbum quippe græcum quo utitur S. Doctor, est
aoristus secundus participii, & significat præteritum
indeterminatum ; habet enim, non *propositivus*, quod est
participium præsentis temporis, & redditur per *propo-
nentes* ; sed *propositivus*, quod est aoristus secundus parti-
cipii, & redditur, per *proposuimus*, seu, ut vertit Goa-
rius pag. 169. *propositis antitypis* : ita ut sensus con-
textus S. Basilii iste sit, „ Confidentes appropinqua-
,mus sancto altari tuo ; & nos qui proposuimus anti-
,typa corporis & sanguinis tui, te rogamus &c. „ ubi
verum *proposuimus* præteriti est temporis, & significat
panem & vinum vocari *antitypa* ante verba consecra-
tionis, quando scilicet in mensa propositionis dona illa
sanctificabantur, sanctificatione quadam prævia & præ-
paratoria ad consecrationem postea recipiendam.
Alludit siquidem eo in loco S. Doctor ad duplicem
illam mensam quæ in usu est apud Græcos, in quarum
prima, quæ dicitur *propositionis*, dona præparantur &
aliquo ritu sanctificantur ; in altera vero, quæ dicitur
depositionis, dona consecrantur : ac distinguit tempus
propositionis *antityporum*, à tempore accessus Sacer-

dotis ad altare, tanquam præteritum à præsentis : si-
quidem tempus quo Sacerdos accedit ad altare expri-
mit per participium & verbum de præsentis, *Confidentes
appropinquamus* ; propositionem vero *antityporum* per
participium temporis præteriti, *proposuimus*.
Quin & in eadem Liturgia pag. 188. utitur verbo *pro-
ponendi*, etiam ante verba consecrationis, in tempore
præterito. „ Christus, inquit, reliquit nobis salutaris
,sue passionis monimenta, hæc quæ ex ejus mandatis
,proposuimus. „ Quo loquendi modo satis declarat
S. Doctor se eo Liturgiæ loco agere de ipsa propositione
seu oblatione *antityporum*, tanquam de re præterita, &
quæ non amplius perficiebatur, sed erat perfecta, cum ita
loquebatur.

Quamquam, etsi tempore præsentis dixisset S. Basilium,
Proponentes antitypa accedimus &c. non tamen ad
ipsum tempus subsequens verba sacramentalia, sed ad
præteritum & antecedens referri deberet vox ista
antitypa, pro usu & more Ecclesiæ, quæ tempore præ-
sentis id exprimit, quod ad præteritum debet referri.
Sic multo post obitum defunctorum, orat ut Deus velit
eorum animas à pœnis inferni liberare, quam orationem
haud dubie refert ad instans præcedens mortem, non ad
tempus subsequens : novit enim in ipso mortis puncto
definitam esse hominis sortem, neque posse ab inferis
liberari, qui iusto iudicio ad pœnam æternam damnatus
est.

Hinc interes, authoritatem S. Damasceni, Joannis &
Epiphani, nostræ solutioni favere, nedum nocere :
totidem enim testes sunt & interpretes mentis S. Basilii,
qui significant nobis vocem illam *antitypa* referendam
esse ad tempus antecedens prolationem verborum sa-
cramentalium, licet post illam ordine collocentur in
Liturgia : illi enim Græci erant, qui haud dubie hominis
græce loquentis melius nosse poterant mentem, quam
quilibet alius.

Objicies 4. S. Gregorius L. 9. Epistolarum Epistola Tom. 2. p.
12. alias 64. respondens nonnullorum querimoniis, 940. D.
rationem reddit de ordine Missæ, atque inter alia, cur
Oratio dominica recitatur ; ait morem Apostolorum,
fuisse, ut ad ipsam solam Orationem oblationis hostiam
consecrarent.

Resp. nihil inde inferri posse adversus Conclusio-
nem nostram : non enim de verbis quibus fit consecra-
tio agit S. Doctor, sed de precibus ac ritibus quos in
Missâ celebranda observandos esse statuerat, inter quas
orationes locum præcipuum tenet Oratio dominica, quæ
cum ab Apostolis inter Missarum solemnias recitata
fuerit, minime debet prætermitti.

Objicies 5. Si consecratio verbis Christi perfici-
tur, vel narrative tantum & historice proferuntur à
Sacerdote, vel significative : neutrum dici potest.
Non narrative & historice, quia alioqui non fieret ap-
plicatio formæ ad materiam præsentem ; non signifi-
cative, alias significarent corpus Sacerdotis, non vero
Christi.

Resp. verba Christi proferri à Sacerdote recitative
simul & significative : recitative quidem, ut constat ex
serie ac contextu Canonis, *Qui pridie quam pateretur
accepit panem &c.* significative autem, quia Sacerdos
per verba Christi in ejus persona loquens, intendit
operari quod Christus ipse operatus est ; neque urget
quod additur, quia personam Christi tunc Sacerdos
induit.

Neque est quod dicat Vasques disp. 200. q. 78. art.
5. c. 2. fieri non posse ut eadem verba recitative simul &
significative proferantur : quia, inquit, qui refert verba
ab alio dicta, non utitur significatione illorum, ut iis ex
se velit idem significare. Sic qui refert mendacium alie-
rius, & eisdem verbis recitat, ipse non mentitur, neque
falsum dicit, sed falsum & mendacium, quod alius dixit,
refert.

Namque, qui refert verba alterius, ejusque personam induens, hoc ipsum vult significare, quod alter voluit, ille certe & recitativè & significativè simul verba profert: unde qui refert alterius mendacium illud approbando, & cum intentione fallendi, haud dubiè mentitur, secus si narrativè tantum & historicè referat.

Objicies 6. Multi authores cum Ordine Romano existimant vinum, quod in Missa præsanctificationum die Parasceves calici infunditur, ipso contactu corporis Christi sanctificari & consecrari sine verbis; neque enim ea die proferuntur verba consecrationis, cum ex jam consecrata Hostia Missa celebretur.

Resp. dist. ant. Sanctificari & consecrari consecratione quadam exteriori, concedo: propriè dicta, quæ vinum convertat in sanguinem, nego. Plenior hujusce difficultatis solutio patebit ex dicendis infra de Comunione sub duplici specie.

Objicies denique contra ultimam Conclusionem: Verba illa, *novi & æterni testamenti* &c. quæ pronuntiantur in consecratione calicis, esse essentialia docet S. Thom. qu. 73. artic. 3. unde S. Pius V. jussit expungi e Commentariis Cajetani eam partem, in qua negabat prædicta verba esse de essentia formæ calicis. Idem affirmat Catechismus Romanus.

Resp. S. Thomam, & Authores Catechismi Romani exponendos esse de formæ integritate & perfectione, quantum ad majorem explicationem, non quantum ad ipsam essentiam & substantiam consecrationis. Non S. Pius V. sed Inquisitores Romani eam Cajetani sententiam expungi jusserunt. Isambertus ad qu. 78. disp. 2. artic. 50. hujusce expunctionis conjecturam affert, nempe quod non satis honorificè de sententia S. Thomæ locutus fuisset.

QUÆSTIO QUINTA.

De causis Eucharistiæ.

DE causis externis hic agimus, nempe authore, ministro, & subjecto Eucharistiæ.

ARTICULUS I.

De authore Eucharistiæ; an, & quando Christus Eucharistiam instituit?

INstituisse Christum Eucharistiam tam apertè declarant Evangelistæ, ut nullus in dubium revocet; sed de tempore hujus institutionis, an Luna 14. primi mensis, post celebratam ritu judaico cœnam legalem, facta fuerit, concertatio est non levis inter Authores: ad quam ut viam præmuniamus, nonnulla prius observanda nobis videntur, variorumque opiniones recensendæ.

PRÆNOTANDA

Observandum 1. Nomine cœnæ legalis eam intelligi, in qua ritu à Lege præscripto comedebatur Agnus Paschalis. Ita præscripserat Deus Exodi 12. v. & sequentibus: *Mensis iste, inquit, primus erit in mensibus anni.... Decima die mensis tollat unusquisque agnum per familias & domos suas.... & servabitis eam usque ad quartam decimam diem mensis hujus; immolabitque eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam.... & edent carnes nocte illa assas igni, & azymos panes cum lactucis agrestibus.* Tota hæc cæremonia vocabatur Pascha, seu Phase, id est, transitus, ut dicitur ibid. v. 11. Eo ipso tempore celebrandam à Judæis voluit Deus, quo primum fuerat ab illis in Ægypto celebrata, Deuter. 16. v. 6. *Immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto.*

Nulli licitum fuit tempus illud antevertere, sed aliquando differri poterat propter contractam impuritatem legalem, Num. 9. v. 10. *Homo qui fuerit immundus super omnia, sive in via procul à gente vestra; faciat Phase Domino in mense secundo 14. die mensis ad vesperam cum azymis & lactucis agrestibus.* Instituta fuit hæc cæremonia in memoriam præservationis ab Angelo exterminatore, Exodi 12. v. 27. *Victima transitus Domini est, quando transiit super domos filiorum Israel in Ægypto, percutiens Ægyptios & domos nostras liberans.*

Observandum 2. Solemnitatem illam Agni Paschalis conjunctam habuisse secum aliam solemnitatem, quæ dicebatur azymorum, quia quamdiu durabat, abstinere tenebantur Judæi à fermento & panes azymos comedere. De illa dicitur Exodi 12. v. 15. *Septem diebus azyma comedetis: in die primo non erit fermentum in domibus vestris.... Dies prima erit sancta atque sollemnis, & dies septima eadem festivitate venerabilis: nihil operis facietis in eis; exceptis quæ ad vescendum pertinent.* Instituta fuit hæc cæremonia in memoria egressionis ex Ægypto, Exodi 12. v. 17.

Duæ illæ solemnitates licet interdum confundantur, quia conjunctæ erant & simul incipiebant, ut constat ex cap. 12. Exodi v. 18. tamen distinctæ revera fuerunt, tum ratione præcepti & ritus, tum ratione significationis & causæ propter quam fuerant institutæ, tum ratione loci & durationis.

Observandum 3. Judæos jussos fuisse celebrare dies festos à vespere diei præcedentis, ad vesperam subsequentis, juxta expressum Dei mandatum Lev. 23. v. 32. *A vespera usque ad vesperam celebrabitis Sabbata vestra.* Et si autem prima vespera ad festum pertineret, dies tamen hanc immediatè subsequens in Scriptura dicitur sollemnis: sic quamvis vespera diei 14. pertineret ad solemnitatem seu festum azymorum, dies tamen 15. Levitici 23. v. 6. dicitur sollemnitas azymorum: *Quinta decima die mensis hujus sollemnitas azymorum Domini est.* Et: *Dies primus erit vobis celeberrimus sanctusque.* Ibid. v. 7. Et Num. 28. v. 16. & 17. dicitur: *Mense primo 14. die mensis Phase Domini erit, & 15. die sollemnitas.* Ex quo inferri obiter potest, Judæos dies suos ordinarios & feriales non computasse ab una vespera ad aliam; alioqui necesse non fuisset Deum singulari mandato præcipere ut dies festi ab una diei vespera ad alteram subsequentis celebrarentur.

Observandum 4. Duas ejusdem diei partes seu vesperras posse distingui: primam, quæ diem inchoat; secundam verò, quæ diem claudit. V. g. diei 14. qua debebat Agnus Paschalis ex mandato Legis comedi, prima vespera incipiens ea est, quæ diem 13. claudit, & inchoat diem 14. secunda verò ea quæ claudit 14. & inchoat 15. Hinc orta inter Theologos controversia, circa quam vesperam Lunæ 14. deberet Pascha comedi, an in prima, an in secunda.

Observandum denique, in una & eadem vespera Judæos duas quasi vesperras seu partes distinxisse, atque inter duas illas vesperras solitos fuisse Agnum Paschalem manducare. Illæ autem duæ vesperræ non possunt intelligi de tempore, quod inter jacet inter vesperam diei 13. & vesperam diei 14. quasi toto hoc spatio temporis licitum fuerit immolare Pascha: certum quippe est, juxta Legem immolandum fuisse ad vesperam diei 14. Per duas itaque illas vesperras intelligunt vesperam Solis jam ad occasum properantis, & vesperam crepusculi post Solis occasum, quo intermedio tempore Judæi agnum paschalem mactabant. His prænotatis, quatuor hic expendunt Theologi.

Primum, an Christus judaicum Pascha, juxta ritum Legis ea ipsa nocte, qua Eucharistiam instituit, celebraverit.

Secun-

Secundum, an Pascha illud celebraverit Luna 14. ad vesperam.

Tertium, in qua vespera Lunæ 14. an in prima, quæ diem 13. claudit & inchoat 14. an in secunda, quæ claudit 14. & inchoat 15.

Quartum, an Judæi eo anno quo mortuus est Christus, Pascha celebraverint Luna 14. juxta ritum Legis. Circa hæc quatuor capita non una est Theologorum sententia.

Opiniones variae.

Circa primum, sunt inter Recentiores, qui existimant Christum morte præventum vitæ suæ anno ultimo non celebrasse Pascha legale; quia, juxta Legem, debebat celebrari Luna 14. ad vesperam, quo autem anno mortuus est, Luna illa 14. incidit in diem Veneris qua cruci fuit affixus. Cum vero iis objicitur, prima die azymorum, referentibus Evangelistis, accessisse ad Christum Discipulos, rogantes ubi vellet sibi parari Pascha, & Christum sero facto cum illis discubuisse, respondent, primam illam diem azymorum fuisse integram Lunam 14. quæ incipiebat à primis vespers diei antecedentis, nempe Jovis, & claudebatur secundis vespere diei Veneris, adeoque Apostolos die Jovis post occasum Solis, cum jam inchoata esset dies 14. quæ dici potest dies azymorum prima quia jam parabantur panes azymi, & fermentum perquirebatur Apostolos à Christo petiisse ubi vellet sibi parari Pascha, non quidem manducandum hac ipsa prima vespera diei Jovis finientis, sed sequente die Veneris, qua die cum occisus sit Christus, non potuit Pascha præparatum comedere.

Unde quando in Evangelio dicitur, sero facto cænasse cum Discipulis, interpretantur Authores hujus sententia, non de cæna paschali, juxta ritum Legis, sed de cæna communi & ordinaria.

Ex Veteribus nonnullos hanc opinionem propagasse narrat Photius Codice 115. & 116. Et Doctissimus Petavius L. 12. de Doctrina temporum c. 12. laudat ex Chronico Alexandrino Hyppolitum Portuensem, Apollinarem Hieropolitanum, Clementem Alexandrinum, quibus adjungi debet septimo sæculo, Philoponus Alexandrinus Philosophus, edito eam in rem Libello Viennæ typis edito an. 1630. & undecimo, Cedrenus, alique nonnulli Græci, teste Arcudio L. 3. c. 4. & ex Latinis Nicolaus Villagagnonius Eques Melitenis, cujus Opus editum est anno 1569. post Conc. Trid. & Antonius de Dominis apostata L. 5. de Republica Ecclesiastica c. 7. à n. 259. usque ad 278. Hugo Grotius Commentario in c. 26. S. Matth. v. 18.

Circa secundum, Græci schismatici, ut suum defendant fermentum, contendunt Christum diem à Lege præsentiam anteverit, ac Luna 13. Pascha legale celebrasse juxta ritum Legis, cum pane azymo; hac autem cæna peracta, Eucharistiam instituisse in pane communi & ordinario, nempe fermentato; Judæos vero Luna 14. Pascha idem celebrasse.

Sunt qui putant Judæos duplicem distinxisse Lunam seu diem 14. pro diversa scilicet ratione auspiciandi primam mensis diem. Alii enim, inquit, à congressu Solis & Lunæ, alii à prima Lunæ phase seu apparitione, diem primam numerabant: & ita die diversa, quamquam semper 14. juxta eorum computum, Pascha celebrabant Judæi: unde juxta eos Christus Luna 14. pridie mortis Pascha manducavit; Judæi vero postridie, Luna etiam 14. juxta diversam computandi primam mensis diem, rationem.

Sunt qui admissa hac distinctione duplicis Lunæ 14. pro vario mensis initio ducto vel à congressu Solis & Lunæ, vel à prima Lunæ apparitione, existimant usum illius distinctionis ad omnes plane Judæos non spectasse, sed ad Jerosolymitanos duntaxat & Galilæos, qui alternis vicibus primi immolabant Pascha: ita ut Christus, qui Galilæus erat, eo anno quo mortuus est, Pascha

suum celebraverit ritu judaico Luna 14. incidente in feriam quintam; ceteri vero Judæi Jerosolymitani, postridie suo etiam modo Luna 14. incidente in feriam sextam ad vesperam post Solis occasum & Christi mortem; & ita conciliare conantur dissidentes in speciem Evangelistas.

Circa tertium, Aloysius Legionensis Hispanus Ordinis Augustiniani Doctor & Professor Theologus in Academia Salmaticensi, Opusculo de utriusque agni typici & veri immolatione legitimo tempore, edito an. 1590. & non ita pridem gallice reddito & notis illustrato, pro viribus demonstrare nititur, Christum cum cæteris Judæis prima vespera Lunæ 14. quæ hinc est 13. & initium 14. Pascha suum ritu Legis cum Judæis celebrasse. Facile componit (fatendum est,) hæc opinio dissidentes in speciem Evangelistas, omnesque vulgares nodos dissolvit, sed ipsa gravi rebus aliunde implicatur: si Vasquesio credamus, Aloysius ille Legionensis non primus fuit hujus opinionis author, quam & Oleaster in caput 23. Leviti, & Stella in caput 12. Lucæ docuerunt.

Circa quartum, sunt qui existimant Christum cum Apostolis ac Judæorum vulgo Pascha celebrasse Luna 14. exeunte, juxta Legis mandatum; solos vero Sacerdotes ac Scribas in promovenda Christi damnatione ac morte occupatos, ad sequentem vesperam suum Pascha distulisse, non sine Legis violatione. Ita sensisse videtur S. Chrysostomus Hom. 85. in Matth. Theophylactus in c. 26. S. Matth.

Sunt qui cum Ruperto Abbate Tuitiensi putant, Christum ceterosque Judæos omnes eadem die Pascha comedisse, sed festivitatem ac celebrationem prima die azymorum, quæ festiva erat & solemnis, distulisse in sabbatum subsequens, ne scilicet duos dies festos continuo celebrare tenerentur, quod incommodum maxime ipsis fuisset.

Sunt qui cum Paulo Burgeni & aliis non paucis existimant, eo anno quo Christus mortuus est, dilationem factam fuisse non tantum festivitatis, sed etiam cænae legalis in diem subsequentem, hoc est in 15. ad vesperam, idque ex Judæorum traditione, ne duo festi dies consequenter occurrerent: ajunt vero Christum die legitima, nempe 14. ad vesperam primi mensis, juxta ritum legis, Pascha celebrasse.

Doctissimus Petavius Animadversionibus in S. Epiphanium postquam pag. 180. & sequentibus ostendit festorum translationem apud Judæos antiquam non esse, nec tempore Christi receptam p. 184. probat ex quadam corruptela & depravatione nonnullos ex Judæis alia, quam legitima die Pascha celebrasse; Christum vero & multos alios Judæos die legitima, hoc est 14. unde L. 12. de doctrina temporum c. 16. duplex fuisse Pascha existimat eo anno quo Christus mortuus est, unum legitimum, præposterum alterum: illud Christus cum Judæis aliquot saniore mente præditis; istud Pharisei & scribæ cum aliis plerisque Judæis tenuerunt. His ita historice narratis, sit.

CONCLUSIO.

Christus Sacramentum Eucharistiæ pridie mortis instituit post cænam legalem, cujus nec ipse tempus anteverit, nec Judæi distulere, sed omnes exeunte Luna 14. ad secundam vesperam communi Paschatis officio defuncti sunt.

Plures sunt Conclusionis partes. Prima, quæ spectat institutionem Eucharistiæ à Christo factam pridie quam pateretur, nullam patitur difficultatem, adeo disertis sunt eam in rem Evangelistæ, Matth. c. 26. v. 26. Marcus c. 14. v. 22. Lucas c. 22. v. 19.

Secunda vero pars, nempe Christum Pascha legale, juxta ritum Legis, pridie mortis manducasse.

K k 3

Proba-

Louis de
Leon.
P. Daniel
chez
Benar.
anné e
1695.

Lim p.
368.

P. Per-
seron H.
storie
Evange-
lique.

P. Har-
do.
ui, De
supremo
Christi
Paschate.
Paris
anno
1693.

Probatum 1. manifestis Evangelistarum testimoniis.

S. Matth. cap. 26. v. 17. "Prima die azymorum, inquit, accesserunt Discipuli ad Jesum dicentes: Ubi visparemus tibi comedere Pascha? ... Et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim Discipulis suis.

S. Marci c. 14. v. 12. "Primo die azymorum quando Pascha immolabant, dicunt ei discipuli: Quo viscamus & paremus tibi ut manduces Pascha? ... Et paraverunt Pascha. Vespere autem facto, venit cum duodecim; & discumbentibus eis & manducantibus, ait Jesus &c.

S. Lucæ c. 22. v. 7. "Venit autem dies azymorum, in qua necesse erat occidi Pascha; & misit Petrum & Joannem &c.... & cum facta esset hora, discubuit.

Ex his sic invicte arguimus: Christus pridie mortis suæ illud Pascha cum Discipulis manducavit, quod Judæi die prima azymorum immolabant, juxta S. Marcum; quod necesse erat occidi, juxta S. Lucam; de quo Apostoli interrogant Christum, ubi vellet illud parari, quod revera paraverunt; de quo denique Christus Lucæ 22. v. 15. ait: "Desiderio desideravi hoc Pascha manducare vobiscum antequam patiar.

Atqui tale Pascha aliud fingi non potest, quam judaicum seu legale: non enim aliud noverant Apostoli; non aliud noverat ille ad quem missi sunt ut pararent Pascha; non aliud intelligebat Christus ipse, cum Matt. 26. vers. 18. ait: "Tempus meum prope est, apud te facio Pascha cum Discipulis meis." Atque hinc concidit opinio supra memorata, tum Grotii, qui ait Christum comedisse Pascha memoriale, non legale; tum aliorum Recentiorum, qui volunt Apostolos præparasse quidem agnum paschalem postridie comedendum, Christum vero communem cœnam ea prima die azymorum comedisse, & non potuisse postridie paratum agnum comedere, cum cruci affixus fuerit ea ipsa hora qua comedi debebat. Namque merum figmentum videtur hæc opinio. Illud quippe Pascha Christus comedit, quod die azymorum prima Discipuli præparaverant: dies autem azymorum prima erat 14. Luna ad vesperam; igitur Apostoli ante Solis occasum petierunt à Christo ubi vellet manducare Pascha, quod illi de facto paraverunt, & quod ad vesperam illius primæ diei azymorum, hoc est Lunæ 14. Christus discumbens comedit. *Vespere autem facto discubuit*, inquit Evangelistæ. Quo vespere? primæ scilicet diei azymorum, id est Lunæ 14. in qua ante Solis occasum petierant Apostoli à Christo, ubi vellet sibi parari Pascha. Et vero probabile non videtur, per primam azymorum diem intelligi debere integram diem 14. in qua parabantur azymi panes, & fermentum omne è domibus ejiciebatur, ita ut Apostoli post Solis occasum, jam inchoata Luna 14. petierunt à Christo ubi vellet parari Pascha, quod comedi tantum debebat ad vesperam subsequentem, quæ secunda erat Lunæ 14. Probabile, inquam, id non videtur: tum quia integra Luna 14. non dicebatur prima azymorum dies; sed tantum secunda illius vespera, in qua usus azymorum incipiebat simul cum manducatione agni paschalis: tum quia verisimile non est, Apostolos præparasse Pascha quod post horas tantum viginti duas manducari debebat. & re ipsa ea ipsa vespera manducavit Christus, qua paratum illud fuit: paratum autem fuit, juxta Evangelistas, qua die Judæi immolabant, & necesse erat ut immolarent Pascha; at dies hæc erat 14. finiens ad secundam scilicet ejus vesperam, juxta Legis præscriptum.

Neque dicas Pascha illud quod Christus tam ardentem cum Discipulis manducare desideravit, non esse legale, sed Eucharisticum. Namque de utroque merito potest intelligi: de legali quidem, quia postremum erat vitæ suæ mortalis; de Eucharistico, quia maximum amoris sui monumentum continet, & suis dare exoptabat.

Probatum 2. autoritate SS. Patrum, Hymnorum Ecclesiæ, & Concilii Tridentini.

Sanctos Patres hic appellare necesse non videtur, quos nostros esse non dissentunt adversarii cum quibus disputamus. Ita Tertullianus Lib. contra Judæos cap. 10. Origenes Hom. 23. in Numeros, S. Epiphanius hæresi 70. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 13. S. Chrysostomus Hom. 81. & 86. in Matt. S. Augustinus Tractatu 10. in Joan quibus adde eos omnes qui olim Pascha Luna 14. inquamcumque diem incidisset, celebrandum esse contendebant, quod persuasum haberent, Christum eo officio ea ipsa die defunctum fuisse.

Neque satis honori & reverentiæ SS. Patribus debitæ nostro quidem judi io consulunt, qui respondent, præsentem quæstionem neque de earum numero esse quæ ex Traditione dimiri possunt, neque à SS. Patribus ea quæ par erat cura expensam fuisse, sed obiter tantum & leviter perstrictam. Namque etiam præsens quæstio ad fidem non pertineat, tamen, ut recte observat Vincentius Lirinensis in Commonitorio, "id proprium est Christianæ modestiæ & gravitatis, non sua posteris tradere, sed à majoribus accepta servare; atque id pro certo & indubitato habendum, quod vel omnes, vel plures à SS. Patribus docuerunt. Mirum vero esse non debet, quod SS. Ecclesiæ Doctores prolixas non habuerint hac de quæstione controversias: tum quia nulli erant adversarii quos impugnarent; tum quia clarissime in Evangelio definitur.

Quis vero sit Ecclesiæ Romanæ sensus, pater ex Hymno quem canit in Solemnitate corporis Christi.

*Noctis recolitur Cœna novissima,
Qua Christus creditur agnum & azyma
Dedisse fratribus, juxta legitima
Præceptis indulta Patribus.*

Concilium autem Tridentinum Sess. 22. cap. 1. Conclusionem nostram diserte confirmat his verbis. "Celebrato veteri Pascha, (quod in memoriam exitus de Ægypto multitudo filiorum Israël immolabat) novum instituit Pascha seipsum ab Ecclesia per Sacerdotes sub lignis invisibilibus immolandum, in memoriam transitus sui ex hoc mundo ad Patrem.

Tertia Conclusionis pars, scilicet Christum diem à Lege præscriptam non antevernisse, sed Luna 14. Pascha celebrasse.

Probatum: tum quia Christus dum viveret Legis fuit observantissimus. *Non vni*, inquit Matt. 5. v. 17. *solvere Legem sed adimplere*, neque profecto istud accusationis caput omisissent Judæi, si velle-
vissimum habuisset fundamentum. Porro si diem à Lege præscriptam antevernisset, reus fuisset violatæ Legis, quæ permittebat quidem differri, non anteverni tempus comedendi paschalem agnum: dies porro illa est 14. primi mensis, Exodi 11. Deuter. 16. Tum quia ea ipsa die Pascha celebravit, quia Discipuli petierunt ubi vellet sibi parari: sed Apostoli haud dubie veram & legitimam, juxta ritum Legis, diem intelligebant; alias quomodo Christum interrogassent; & quomodo homo ille ad quem missi sunt, ædes suas commodasset ut pararent necessaria ad comedendum Pascha? statim enim objecisset nondum advenisse tempus à Lege definitum. Tum quia non alia ratione ducti sunt Asiatici ut Luna 14. in quamcumque incidisset diem, Pascha celebrarent, quam exemplo Christi.

Sed quæres in qua Luna 14. Christus Pascha celebraverit: an in ea quæ vel à congressu Solis & Lunæ: vel à prima Lunæ phase numerabatur, juxta ea quæ ante observata sunt.

Resp. distinctionem hanc duplicis Lunæ apud Judæos planè

Tom. 14.
Conc. p.
853. A.

planè fictitiâ esse, cujus nullum extat fundamentum aut in Scripturis, aut in Philone, vel Josepho, ex qua sequeretur maximam fuisse apud Judæos in Festis celebrandis perturbationem atque confusionem: siquidem eadem dies aliquibus solemnibus & festiva fuisset, aliis vero non fuisset, cum tamen sacer Contextus Exodi 12. dicat, *Pascha esse celebrandum ab omni multitudine filiorum Israel Luna 14. ad vesperam*; & re ipsa ea ipsa die Discipuli à Christo petierunt ubi vellet parari sibi Pascha, quia cæteri Judæi immolabant, aut saltem necesse erat ut immolarent illud, sicut constat ex SS. Luca & Marco: nulla igitur distinctio erat, neque diversa ratio computandi Lunam illam 14.

Tertia pars Conclusionis, Christum scilicet Pascha celebrasse ad secundam vesperam Lunæ 14. non vero ad primam, ut contendit Aloysius Legionensis.

Probat: Quia per vesperam Scriptura eam semper intelligit quæ finis est, non initium diei; ergo cum Lex præciperet manducandum esse agnum ad vesperam Lunæ 14. ea vespera intelligenda est, quæ claudit lunam 14. & inchoat 15. non ea quæ claudit 13. & inchoat 14.

Consequens probatur. I. Quia juxta Scripturam, Exodi 12. eadem Luna 14. ad vesperam solemnitas azymorum incipiebat, & agnus paschalis comederatur, qui prius immolari debuerat versus occasum Solis ejusdem vesperæ atque solemnitas azymorum non incipiebat in prima vespera Lunæ 14. sed in secunda; fermentato enim uti licebat usque ad meridiem. Pariter agnus paschalis immolari debebat, ex Legis mandato, ad vesperam ejusdem Lunæ 14. in qua comederatur.

II. Quia Scriptura numerat tantum septem dies azymorum, Exodi 12. quarum prima & ultima sollemnis erat & festiva: sed si prima dies azymorum inchoata fuisset à prima vespera Lunæ 14. non septem, sed octo dies fuissent.

III. Quia eodem sensu Exodi 12. dicitur, *Immolabit eum universa multitudo filiorum Israel ad vesperam Luna 14. quo ibidem dicitur, Comedetis azyma usque ad diem 21. ejusdem mensis ad vesperam*. Atqui per istam vesperam diei 21. intelligitur secunda vespera claudens diem 21. namque ad hoc usque tempus licitum non erat uti fermentato.

IV. Per vesperam Lunæ 14. intelligitur quam immediate & proximè sequebatur dies 15. festiva & sollemnis, qua incipiente nihil residui esse debebat ex agno paschali: atqui ea vespera haud dubie secunda est, non prima Lunæ 14. Antecedens patet ex Josepho L. 3. Antiquitatum c. 10. & ex cap. 12. Exodi. Et cap. 27. S. Matth. v. 15 ubi diem, in qua passus est Christus, & quæ proximè secuta est vesperam in qua agnum paschalem comederat, vocat *solemnem*; S. verò Marcus cap. 15. v. 1. vocat *diem festum*. Unde Judæi apud S. Joannem cap. 18. v. 31. ajunt sibi non licere interficere quemquam; scilicet ob diem festum qui tunc celebrabatur, ut exponunt S. Chrysostomus Hom. 82. in Joan. & Hom. 86. in Matth. S. Augustinus Tract. 114. in Joan. licuisse enim Judæis alio tempore blasphemos interficere, constat ex cap. 7. Actorum, ubi Stephanum in Concilio judicatum publicè lapidarunt: & cap. 24. conqueruntur apud Felicem Præsidem Syriæ, quod volentibus Paulum secundum Legem suam interficere, Tribunus Lysias violenter eum eripuerit de manibus eorum.

V. Denique, in ea vespera Lunæ 14. debebant Judæi Pascha comedere, qua primum in Ægyptum comederant: atqui prima vice illud comederunt ad secundam vesperam Lunæ 14. quam immediate sequebatur Luna 15. legitur enim num. 33. v. 3. profectos esse Hebræos de Ramesse mente primo 15. die mensis, altera die Phase, id est à Phase celebrato; idque clarè suggerit narratio Moysis, nempe eadem nocte egressos illos fuisse,

comederunt Pascha: quando enim Deuter. 16. v. 6. dicitur immolandum esse Phase *vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto*, non significatur præcisè tempus vel hora egressus, sed illud indeterminatè sumitur pro totius noctis tempore; ac si diceretur, sub quod tempus, vel qua nocte egressus es: vel etiam ita loquitur Scriptura, quia debuit immolari Phase prope initium noctis, sub cujus finem egressi sunt Hebræi.

Quarta pars Conclusionis, nempe Judæos eadem ipsa die, qua Christus, Pascha suum manducasse.

Probat: I. ex Scriptura: Referentibus enim SS. Marco & Luca antea citatis, ea ipsa die Christus Pascha celebravit, qua immolabant, seu necesse erat ut immolarent Judæi, de qua die Christus dixerat Matth. 26. v. 2. *Post biduum Pascha fiet*, at dies illa fuit 14. juxta Legem; ergo &c.

II. Festorum translatio apud Judæos recens est inventum, ut rectè ostendit Doct. ssimus Petavius Animadversionibus in S. Epiphanium p. 180. ergo ruit fundamentum eorum qui dicunt Judæos eo anno quo Christus mortuus est, festum Paschalis transulisse in diem sabbati, ne duo consequenter dies festi concurrerent. Adde quod si tempore Christi recepta fuisset & probata consuetudo non celebrandi consequenter duos dies festos, haud dubiè neque Christus, neque Apostoli à communi consuetudine recessissent, nec pater familias apud quem missi sunt Petrus & Joannes ut pararent Pascha, ædes suas commodasset.

Nequidem translata in diem sabbati festivitate paschali, incommodum declinassent Judæi, ad quod tamen declinandum translationem illam excogitarunt recentiores Scriptores. Incommodum nempe istud est, ne duo festi dies continui celebrentur, at recurrisset istud incommodum in fine celebritatis azymorum: si enim in sabbato celebratus fuisset dies primus azymorum dies septimus, qui erat etiam festivus, in feriam sextam sequentem incidisset, ac proinde in vigiliam sabbati utique festivi ac sollemnis.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem: Quo tempore Discipuli accesserunt ad Christum, rogantes, ubi vellet sibi parari Pascha, jam in nostra sententia effluxerat tempus destinatum immolationi agni paschalis, & serius erat quàm ut possent omnia necessaria præparari, igitur non potuit Christus ea ipsa die agnum comedere, sed postridie comesturus erat, nisi morte impeditus fuisset.

Antecedens probatur: Quia Discipuli accesserunt ad Christum, juxta S. Lucam c. 22. v. 7. postquam *venit dies prima azymorum*; verbum enim *venit* esse præteriti temporis, apertè colligitur ex græco textu *ἦλθεν*: sed ex nobis dies prima azymorum incipiebat tantum Luna 14. ad vesperam post Solis occasum; igitur post occasum Solis Discipuli accesserunt ad Christum. Atqui tunc non potuit Christus agnum immolare: namque ex Philone, De septenario, immolari tantum poterat à meridie usque ad vesperam; & ex Josepho L. 7. de bello Judaico cap. 17. ab hora nona ad undecimam; id est, juxta nostram supputandi rationem, ab hora circiter tertia, ad quintam, quod Rabbini ajunt fieri inter duas vespervas, sensu in prænotatis exposito.

Confirmatur: quia non poterat immolari agnus paschalis, nisi in Templo Hierosolymitano; erat enim verum sacrificium, quod Sacerdotum ministerio peragi debebat, ut colligitur ex cap. 23. Exodi v. 18. Numer. 9. v. 7. unde Evangelistæ utuntur verbo *immolandi*. Sacerdotum autem ministerio opus fuisse, colligitur exemplo Paschalis quod sub Ezechia celebratum est,

est, Paralipomenon Lib. 2. cap. 30. v. 1. & illius quod celebratum est sub Josia, L. 4. Reg. c. 23. Hinc Cestius ut reseiret numerum Judæorum Hierosolyma convenientium, interrogavit Sacerdotes quos agnos mactassent in celebrata Paschatis. Porro sacrificium non potuisse alibi, quam in Templo Hierosolymitano offerri, aperte declaratur Levitici 17. v. 3. & Deuter. 12. v. 13.

Resp. nego ant. Ad cujus probationem, dico Apostolos accessisse ad Christum Luna 14. post meridiem, non verò post occasum Solis. Ratio evidens ducitur ex Evangelistis, qui asserunt post illam Apostolorum interrogationem, sero facto venisse Christum, & discubuisse cum illis; ergo non post Solis occasum, sed ante à Christo petierant Discipuli, ubi vellet sibi parari Pascha: ab eo autem tempore ad vespem usque, satis fuit temporis ut pararentur quæcunque erant necessaria, & potuerunt pro more ad Templum se conferre. Quamquam si Philoni credamus L. 3. De vita Moylis, sacrificium paschale in hoc à cæteris discrepabat, quod neque à Sacerdotibus, neque in Templo necesse foret illud mactare, sed à singulis & in privatis ædibus immolari poterat: unde cives Hierosolymitani decima die primi mensis tot parabant agnos, quot erant necessarii pro diversis exterorum & advenarum familiis, quorum capaces habebant ædes. Hanc consuetudinem videntur indicare verba Christi ad Discipulos, Matth. 26. v. 18. *Ite in civitatem ad quendam, & dicite ei, &c.* unde intelligimus facile fuisse Apostolis, intra breve tempus omnia præparata invenire ad celebritatem Paschatis. Dici etiam posset. Sacerdotes immolasse quidem agnos paschales in Templo, quos singulis postea distribuebant, sicut colligitur ex L. 2. Paralipomenon c. 35. v. 12. Cui igitur S. Lucas ait, Apostolos accessisse ad Christum postquam venit dies prima azymorum, quæ incipiebat tantum ad vespem Luna 14. post Solis occasum, utitur anticipatione satis frequenti in Scripturis, ac venisse dicit diem primam azymorum, tum quia jam instabat & proxima erat; tum quia ante Solis occasum omne fermentum è domibus ejiciebatur, & azymi panes præparabantur: unde sensu populari dicit venisse diem primam azymorum. Hinc patet solutio ad confirmationem.

Objicies 2. Judæi comedere tenebantur Agnum paschalem stantes accinctis renibus, baculos habentes in manibus &c. Exodi 12. v. 11. sed nihil eorum observasse legitur Christus, quæ observasset procul dubio, si quo anno mortuus est legale Pascha comedisset.

Resp. 1. Incertum esse utrum omnes illæ ceremoniæ, quæ à Judæis fuerunt observatæ in celebrando primo Paschate in Ægypto, tum cum ad iter sese accingebant, fuerint subsequente tempore observatæ; circumstantia enim temporis diversa omnino fuit, ut per se constat. Et verò in eo Paschate, quod sub Ezechia L. 2. Paralip. cap. 30. & sub Josia lib. 4. Reg. c. 23. & sub Esdra lib. 1. Esdræ cap. 6. celebratum fuit, nulla mentio fit illius apparatus, omniumque circumstantiarum primi Paschatis in Ægypto celebrati.

Resp. 2. Christum eas ceremonias observasse in manducando Agno paschali; in mensa vero communi, quam postea habuit cum iisdem suis Discipulis, discubuisse: duplicis enim hujus cænæ, legalis, & communis seu usualis à Christo pro more Judæorum celebratæ, meminit S. Chrysostomus Hom. 82. in Matth.

Objicies 3. Constat ex Tabulis astronomicis, quo anno Christus mortuus est, Lunam 14. ad cujus vespem manducari debebat Pascha, incidisse in feriam sextam, seu in diem Veneris, qua Christus fuit occisus; Judæi siquidem mensum auspicabantur à prima Lunæ phase seu conspectu: cum autem hoc ipso anno Luna & Solis conjunctio contingeret die decima nona Martii, versùs secundam aut tertiam horam pomeridianam, primus Lunæ conspectus contingere tantum potuit die

20. ad vespem, quo tunc primum mensis paschalis incipit, ut die 21. ad vespem clauderetur: quo posito, dies 14. incipere tantum potuit ad vespem diei secundæ Aprilis, incidentis in diem Jovis pridie mortis Christi, adeoque Agnus paschalis immolari tantum potuit Veneris, in secunda vespere Lunæ 14. ac consequenter Christus, qui die Veneris hora nona seu tertia, juxta nostrum computandi modum, mortuus est, non potuit Pascha legale celebrare.

Resp. 1. Difficultatis hujus solutionem pendere à determinatione anni & diei, quo Christus mortuus est, de quo consentiunt eruditi, vixque regulis astronomicis certo potest definiri. Unde doctissimus Petavius lib. 12. de doctrina temporum c. 12. ait hac in parte ingrato labori parcendum esse: *Desinant, inquit, Chronologi, in anno dieque Passionis eruendo, Mathematicorum calculis, noviluniorum pleniluniorumque minutius ac scrupulosius ratiocinari sibi ac lectoribus suis negotium facere.*

II. Non ita certum videtur, ac supponit Objection, Judæos solitos fuisse mensum auspicari à prima Lunæ phase, non verò ab ipsius cum Sole conjunctione. Imò istud posterius longè videtur probabilius, cum certis ac statis diebus Judæi sua festa celebrarent: prima autem Lunæ phase seu apparitio incerta foret, nec ubique eodem tempore fieret, propter interjacentes nubes ejus conspectum eripere poterant.

Objicies 4. Autoritatem Petri Alexandrini, Hypopoliti Portuensis, Apollinaris Hierapolitani, Clementis Alexandrini, qui referuntur in Chronico paschali Petri Alexandrini, quod typis regis publici juris fecit clarissimus Du Cange, qui omnes nostræ adversantur sententiæ.

Resp. 1. Paucos illos Scriptores prævalere non posse contra communem cæterorum SS Patrum sententiam. 2. Magni ponderis non est Chronicon illud paschale, cujus verus author ignoratur, & cujus præfatio, in qua citati authores laudantur, adeo confusa est & perturbata, ut vix rectum aliquem sensum habeat; quæ etiam nonnullas voces habet ab ætate Petri Alexandrini alienas, ut *ἡμεῖς*, *ὁ θεὸς*. Incerta igitur sunt ac suspecta fidei testimonia Hyppoliti, Apollinaris & Clementis Alexandrini, quæ eo in Chronico laudantur.

Objicies contra secundam Conclusionis partem, nempe diem in qua Christus Pascha celebravit.

I. Joann. 13. v. 1. cæna in qua Christus Eucharistiam instituit, dicitur *facta ante diem festum Paschæ*, seu, ut habetur in Græco *facta ante festum Paschæ*, ergo ante vespem Luna 14. Ex dictis enim in prænotatis, dies festi apud Judæos ab una vespere ad aliam subsequentem celebrabantur, & vespere Luna 14. pertinebat ad diem festum Paschæ. Igitur Christus vel anno quo mortuus est, Pascha legale non celebravit, vel tempus à Lege præscriptum antevertit, & Luna 13. ante festum illud celebravit.

Resp. dist. ant. Cæna illa dicitur facta ante diem festum Paschæ naturalem seu usualem, concedo: legalem, subdistinguo: solemnem ac festivum, concedo: festivum simpliciter & absolute, nego. Dies naturalis exordium ducit ab ortu Solis, & terminatur ad ortum subsequentem: dies usualis à media nocte, ad mediam noctem producit: dies verò legalis seu festiva, ab una vespere ad aliam proximè sequentem. Porro Cæna in qua Christus instituit Eucharistiam, dicitur facta ante diem festum Paschæ, sive naturalem, sive usualem; facta enim est ad secundam vespem Luna 14. quæ ad diem 15. sequentem naturalem vel usualem non pertinebat: dici etiam potest facta ante diem solemnem & maximè festivum Paschæ, etsi re ipsa vespere illa 14. ad festum pertineret, sensu scilicet vulgari & populari, quo vigiliam festi alicujus, etsi ritu Ecclesiastico ad festum pertinentem, tamen dicimus festum præcedere, & quæ

in ipsa fiunt, dicuntur fieri ante festum, non quidem simpliciter & ritu Ecclesiastico, sed ante solemnitatem & celebritatem festi. Utrumque diserte distinguit Scriptura, Num. 28. v. 16. & 17. "Mense primo, inquit, 14. die mensis, phase Domini erit; & 15. die solemnitatis." Hoc sensu Josephus L. 3. Antiq. c. 10. loquens de agno paschali qui Luna 14. post Solis occatum, adeoque post jam inchoatam diem festam 15. quæ azymorum prima erat, immolabatur, ait *nihil ex illo in crastinum reservari*: ubi crastinum illud divellit ac distinguit à vespere antecedente, etsi ad eundem festum pertinente. Hoc autem sensu communi & populari locutus est S. Joannes, cum dixit Christum, cœnam, in qua instituit Eucharistiam, celebrasse ante diem festum Paschæ.

Objicies 2. Constat ex Traditione Ecclesiæ, diem Pentecostes quo anno Christus mortuus est, incidisse in diem Dominicam: atqui si Christus agnum paschalem manducavit ad vespeream Lunæ 14. si solemnitatis azymorum contigit die 15. incidente in feriam sextam seu Veneris, dies Pentecostes non incidisset in diem Dominicam; quia juxta præscriptum Legis Levitici 23. v. 15. dies Pentecostes apud Judæos celebrari debebat die 50. à secunda die azymorum, quæ erat decima sexta primi mensis, in qua Judæi offerre solebant manipulum primitiarum. Itacolligitur ex citato c. 23. Levitici, & ex Josepho L. 3. Antiquit. c. 8. *Numerabitis*, inquit Scriptura, *ab altero die sabbati, in quo obtulistis manipulum primitiarum septem hebdomadas plenas, usque ad alteram diem expletionis hebdomada, id est 50. dies.* Atqui si secunda dies azymorum incidit in diem sabbati, quo anno Christus mortuus est, necesse est ut dies 50. post illam secundam diem azymorum, inciderit in similem diem sabbati: namque septem hebdomadæ efficiunt dies 49. atque illæ finire debuerunt in feriam sextam tertii mensis; ac proinde cum dies sequens sit ipsum sabbatum, quod complet ipsos dies 50. sequitur illo anno diem Pentecostes incidisse in diem sabbati, non in diem Dominicam.

Varii varia respondent.

Alii volunt rem non esse ita certam & exploratam, ac putat Baronius ad an. Christi 34. n. 234. nempe festum Pentecostes, quo anno Christus mortuus est, incidisse in diem Dominicam: cum ante S. Augustinum nihil ea de re legere sit in antiquis Ecclesiarum monumentis, Quin & ipse sanctus Doctor. L. 18. de Civit. Dei cap. 54. & in Psalm. 150. ait tantum, *Spiritum sanctum quinquagesimo à Resurrectione Christi die descendisse*: an vero dies illa Dominica fuerit, vel non, non satis explicat. Quod autem profertur ex Sermone 154. de tempore, suspectæ admodum est fidei, quas Sermo ille non videtur esse S. Augustini, & in postrema Operum ejus editione in Appendicem rejectus est.

Verum, cum S. Leo & quotquot subinde secuti sunt Scriptores in ea fuerint persuasione, festum Pentecostes incidisse in diem Dominicam,

Alii dicunt, per alteram diem sabbati Scripturam, citato cap. 23. Levitici, intelligere primum diem hebdomadæ qui immediate & proxime sequitur diem sabbati; ille autem Dominicus est, à quo dies Pentecostes numerari debent: & ita planum est, inquit, diem 50. qui festivus erat Pentecostes, incidisse in similem diem Dominicum.

Verum hujus responsionis difficultas in eo esse videtur, quod per sabbatum intelligi non debeat septima dies hebdomadæ, sed, teste Josepho citato, ipsa prima dies azymorum, quæ sabbatum dicitur, propter solemnitatem, & à cujus die secunda debent computari illi dies 50.

Alii respondent, numerandos quidem esse dies 50. à secunda azymorum exclusive, non vero inclusive:

quo posito dies illa numerati fuissent à die Dominica, & quinquagesimæ us in similem diem incidisset: Habet hæc responsio hoc incommodum, quod die sabbati debuisset manipulus primitiarum in agro meti, ut potuisset offerri; diebus autem sabbati omne opus servile prohibitum erat.

Verum respondent hujus sententiæ authores, ea opera quæ ad cultum Dei & Religionem spectabant, prohibita non fuisse.

Alii dicunt, festum quidem Pentecostes Judæorum eo anno incidisse in diem sabbati, festum vero Pentecostes Christianorum in diem Dominicam, quia sabbatum Christianorum, est ipsa dies Dominica.

Verum non facile intelligimus quomodo S. Lucas Act. 2. locutus fuerit de alio Pentecostes festo, quam de eo qui Judæis notus erat; præsertim cum adhuc vigeret Legalium observatio; & ipse S. Paulus an. Christi 58. referente S. Luca, Act. 20. v. 16. festinasse dicitur, ut diem Pentecostes Jerosolymis celebraret.

Alii denique, cum Baronio ad an. Christi 34. n. 234. & Bellarmino L. 3. de gloria & cultu Sanctorum cap. 13. respondent, à secunda quidem azymorum die numerandos esse dies 50. quando illa in sabbatum non incidebat; quando vero in sabbatum incidebat, sicut contigit eo anno quo Christus mortuus est, numerandos ab altera die sabbati, id est à die Dominica. Rationem affert Baronius, *Quia*, inquit, *cum hoc anno die sequenti Paschatis esset sabbatum, quo falcem in messem 219. E.* *mittere vetitum erat. manipulum hoc anno constat oblatum fuisse ipso die Dominico quo Dominus resurrexit, cujus ipse elevatus manipulus figuram exprimebat.*

Huic solutioni favere videntur nonnullæ Scripturæ Versiones, quæ verba ista, *altera die sabbati*, sic exponunt; Chaldaica, *post diem festivitatis*; Arabica, *in crastina die otii*: & alia Versio, *à crastino die cessationis*. Ex his variis responsionibus, eligat prudens lector, quam probabiliorē judicaverit.

Objicies 3. nonnullorum SS. Patrum autoritatem, nempe Irenæi L. 4. cap. 23. Tertulliani Lib. adversus Judæos, Origenis Tract. 35. in Matth. Chrysostom. Hom. 82. in Matth. Epiphaniæ hæresi 50. num. 2. Augustini Tract. 120. in Joan. Euthymii in cap. 26. Matth. Nicephori Lib. 1. Hist. cap. 20.

Resp. S. Irenæum hoc unum velle, nempe Moysen non ignorasse locum, diem & horam Passionis Christi, quam in Paschate futuram esse prædixit: per Pascha verò intelligit celebritatem Paschatis, quæ die prima azymorum fiebat, atque eo anno quo Christus mortuus est incidit in feriam sextam seu diem Veneris, in qua Christus revera mortuus est.

Idem est Tertulliani & Origenis sensus. Probant scilicet illi, Christum occisum fuisse in celebritate paschali, quod verum est; unde Tertullianus ea verba Amos cap. 8. *Occidet Sol in meridie, & convertam diem festum vestrum in luctum*, interpretatur de die solemni qua mortuus est Christus; sed ad vespeream præcedentem, nempe Lunæ 14. celebraverat Christus legale Pascha.

S. Chrysostomus in eadem fuit sententia, Sacerdotes & Scribas in procuranda morte Christi occupatos, distulisse in diem sequentem agni paschalis manducationem; sed Christum Luna 14. juxta Legis præscriptum, hoc officio defunctum esse, expressè docet ille Hom. 85. in Matth.

S. Epiphanius ait quidem oportuisse Christum 14. die immolari secundum Legem: sed loquitur tantum de immolatione in typo & figura; quasi dixisset oportuisse agnum, qui erat Christi, immolari Luna 14. Paret ex scopo S. Doctoris. Ibi quippe reprehendit Quattodecimanos judaizantes, eo quod celebrarent Pascha cum Judæis die 14. non vero die Dominica cum Christianis; hancque rationem adducit, quod nempe immolatio

molatio Christi, typica nimirum, quæ fiebat secundum Legem die 14. significaret Synagogam lumen suum Christo veniente amissuram.

S. Augustinus nomine cœnæ puræ, propter quam ait acceleratam esse Christi sepulturam, non intelligit manducationem Agni Paschalis, sed cœnam quamdam solemnem, qua Judæi pervigilio Sabbati ad vesperam refici solebant. Quamquam non immerito possent intelligi victimæ Paschales, quæ cœna pura dicuntur, quia Judæi puri esse debebant, vestimentis, cibis, corporibus & animis.

Euthymius verò & Nicephorus audiri hic non possunt, quippe vivere illi post Leonis IX. tempora, id est post agitatam magno animorum æstu controversiam inter Græcos & Latinos de azymo & fermentato. Euthymius floruit circa an. 1100. Nicephorus circa an. 1300.

**Objectiones Aloy-
sij Legionensis.** Objicies contra tertiam Conclusionis partem. Christus cœnam legalem celebravit in prima vespera Lunæ 14. quæ postrema fuit Lunæ 13.

Probat: Quia eodem tempore Judæi immolabant Pascha, quo primum in Ægypto immolarunt; Exodi 12. atqui in Ægypto illud immolarunt ineunte Luna 14. ad priorem ejus vesperam, quæ finis erat Lunæ 13. Namque immolarunt antequam egrederentur de Ramesse, Exodi 22. atqui de Ramesse egressi sunt nocte post Solis occasum, inchoante Luna 15. ergo non potuerunt eadem nocte Pascha celebrare; igitur nocte præcedente, quæ initium erat Lunæ 14. & finis 13. illud celebrarunt. Judæos autem de nocte egressos esse de Ægypto expressè notatur Exodi 12. v. 42. *Nox ista observabilis est Domini, quando eduxit te de terra Ægypti.* Et quidem initio noctis egressos constat ex cap. 16. Deuter. v. 6. *Immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto.* Initium verò illud noctis fuisse initium Lunæ 15. patet ex cap. 33. v. 3. Numerorum? *Profecti de Ramesse in mense primo, 15. die mensis primi, altera de Phase, filii Israel in manu excelsa, viventibus cunctis Ægyptiis & sepelientibus primogenitos, quos percusserat Dominus, ubi dicuntur Israëlitarum egressi 15. die, altera die post celebratum Phase seu Pascha.* Igitur pridie hujus egressus, qui contigit nocte Lunæ 15. incipientis, fuerat celebratum, id est Luna 14. ineunte.

Confirmatur 1. ex Josepho L. 2. Antiquit. c. 5. ubi agens de ipsa immolatione Agni Paschalis, quæ primum facta est in Ægypto, sic loquitur: *Illucescente autem 14. die omnes ad iter animati sacrificabant.* Atqui dicitur dies illucescere, quando primum incipit: decima quarta autem dies incipiebat apud Hebræos à prima vespera; unde alia Versio habet, *appetente autem 14. die, &c.* quod idem est ac si diceret: Cum autem instaret dies 14.

Confirmatur 2. ex variis circumstantiis narrationis sacræ, ex quibus videtur certò posse colligi, non potuisse Hebræos ea ipsa nocte de Ægypto egredi, qua manducarunt Pascha. Cum igitur certum sit eos egressos esse sub initium noctis Lunæ 15. inchoantis, necesse est eos Pascha manducasse ad primam vesperam Lunæ 14. Circumstantiæ autem illæ sunt. 1. Quia nocte illa qua comederunt Pascha, prohibiti sunt egredi de domibus suis usque manè, Exodi 12. v. 22. 2. Primogeniti Ægyptiorum interfosti sunt versus mediam noctem, post manducatum Agnum Paschalem: neque statim egressi sunt Israëlitarum, sed postquam clades illa Pharaoni innotuisset; postquam ipse Pharaon vocato Moysè jussit omnes Hebræos ex finibus Ægyptii sine mora secedere: istud autem vix fieri potuit intra spatium paucarum horarum. 3. Postquam magnum manducassent Israëlitarum, mutuati sunt ab Ægyptiis vasa aurea & argentea: at istud quomodo fieri potuit nocturno tempore, & post mediam noctem? 4. Denique, priusquam disce-

derent, omnes simul ex diversis locis in quibus sparsi erant, congregandi fuere unum in locum, qui dicebatur Ramesse, ut inde simul exirent: at quomodo id fieri potuit intra noctis residuum?

Resp. nego min. Ad probationem ejus ex Scriptura, dico duplicem distingui debere egressum Israëlitarum ex Ægypto: unum quasi confusum & præcipitem; qui turmatim fieri capit nocte jam ad finem vergente, nimirum circa crepusculum matutinum, quando Ægyptii moræ impatientes, utpote tot plagis, ac præsertim subita primogenitorum internecione, territi, urgebant populum de terra exire velociter, dicentes: *Omnes moriemur.* Alterum ordinatum & per modum exercitus, qui factus est, non tantum illucescente, sed etiam plena die: atque ita facillè conciliantur citata Scripturæ testimonia.

Cum enim Exodi 12. & Deuter. 16. dicuntur de nocte exivisse, intelligi debet de primo egressu, quando omnes collecti sunt & congregati in Ramesse: quando verò dicuntur egressi videntibus Ægyptiis, & sepelientibus mortuos suos, Numer. 33. intelligi debet de secundo egressu, qui versus meridiem factus est ex Ramesse ubi congregati fuerant. Unde respectu prioris egressus, dici possunt Hebræi de nocte egressi; respectu verò posterioris, ad vesperam, Sole jam ad occasum inclinante.

Ad c. 16. Deut. ubi dicitur: *Immolabis Phase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto,* respondeo adverbium istud, *quando*, latitudinem quamdam habere, neque determinatè designare eandem horam, sed noctem liberationis de Ægypto, quæ à vespertino tempore & Solis occasu recoli incipiebat.

Ad caput 33. Numer. ubi dicuntur Israëlitarum egressi alteram à die Phase, etsi revera utrumque eadem in nocte contigerit: quia scilicet nox illa duas partes habebat, quarum prior pertinebat ad diem naturalem decimum quartum, altera ad diem decimum quintum. Cum igitur celebritas Pascharis facta sit in priori parte noctis, & exitus in altera parte, meritò dici potest exitus contigisse altera die à Phase, loquendo de die naturali.

Ad primam confirmationem ex Josepho, dico accuratam non esse Latinam versionem: in Autographo enim Græco habetur *ἐν δέκατῃ*, verbum præteriti temporis, & sic reddi debet: *Ubi venit Luna decima quarta, Hebræi ex præcepto Legis immolarunt &c.* qua lectione posita ruit Objectio.

Ad secundam confirmationem.

Dico ad primam circumstantiam, idcirco prohibitos fuisse Judæos egredi de domo sua, ne fortè in Angelum percussorem inciderent: unde cum magno Ægyptiorum clamore Israëlitis innotuit, completam esse stragem primogenitorum, tunc licitum eis fuit de domo egredi.

Ad secundam, dico hæc omnia fieri potuisse ab hominibus territis & omnia maturantibus, præsertim cum hæc agerentur inter homines non procul habitantes.

Ad tertiam, Ægyptii tantò promptius & facilius commodarunt Hebræis vasa aurea & argentea, quanto magis urgebat acceptæ cladis acerbitas, & metus gravioris. Vel dici potest, ante noctem Israëlitas mutuatos fuisse vasa illa: quod Scriptura narrat contigisse post factam stragem, per figuram non infrequentem, qua quæ prius gesta sunt, posterius narrantur.

Ad quartam, dico hanc populi congregationem factam fuisse summo manè, deinde verò urgentibus Ægyptiis, omnes turmatim & sine ordine venisse Ramesse, unde ante Solis occasum ex ordine egressi sunt.

Objicies 2. contra eandem Conclusionis partem. Si Christus Pascha suam celebravit ad secundam vesperam

ram Lunæ decimæ quartæ, sequitur eum cruci affixum fuisse ac mortuum Luna decima quinta, quæ prima erat azymorum maximè solemnis ac festiva: atqui id dici non potest: tum quia expressè Judæi apud S. Matthæum c. 26. v. 5. ajunt: *Non in die festo, ne forte tumultus fieret in populo.* Et Joan. 18. *Nobis non licet* (ajunt Judæi) *quempiam interficere*, nempe ob diem festum. Tum quia Paschalis festi obstabat religio, quæ vetabat ea fieri, quæ tamen facta supponi debent die festo, v. g. Christi caput, judicium, damnatio, crucifixio, sepultura, syndonis & aromatum emptio tum à Josepho ab Arimathea, tum à piis mulieribus facta. Hinc est quod verba ista Christi ad Judam, Joan. 13. v. 27. *Quod facis, fac citius.* Apostoli sic interpretati sunt, quasi jussisset Christus Judæ ut emeret necessaria ad celebrationem Paschatis, quod die festo non licebat fieri.

Resp. nego min. Ad primam probationem dico cum S. Chrysostomo Hom. 80. in Matth. eos, qui tale consilium suggesserunt, non religionis studio motos fuisse, quasi nempe existimaverint id esse contra solemnitatem festi, sed proprio commodo, ne fortè, inquietabant, *tumultus fieret in populo*; ut nempe rebus suis cum majori securitate prospicerent: quamquam non prævaluit istud nonnullorum consilium apud ceteros Judæos, qui data opportunitate proditoris Judæ utendum esse existimarunt.

Ad secundam, revera Judæi significarunt Pilato se non posse (propter festi celebritatem) quemquam occidere, unde ab ipso postularunt ut ferret sententiam capitis in Christum, quæ revera per ejus milites executioni demandata est: verum pietatis ac religionis parum studiosi fuere Judæi, cujus jura omnia & leges violarunt in procuranda Christi morte, rati se obsequium præstare Deo, si hominem blasphemum, & ut ipsi calumniabantur, Legis destructorem morti tradendum curarent. 2. Potuisse Judæos, etiam in die festo, judicium exercere ac punire, præsertim ubi de violata Religione agebatur, non obscure colligi potest ex c. 15. Numer. ubi cum die Sabbati deprehensus quidam fuisset colligans ligna, coniectus est in carcerem, unde eductus, jubente Domino per Moysen, lapidatus est. 3. Diebus festis licitum erat reum aliquem liberare ac dimittere, ut significant Evangelistæ; quidni & judicium dicere? Quamquam & contra leges omnes perturbare & præposterè omnia acta sunt in judicio adversus Christum lato.

Ad tertiam, dico mortuorum sepulturam non servile opus est, sed charitatis ac pietatis. Porro pietatis opera diebus festis non fuisse prohibita certum est: unde si infans die Sabbati nasceretur, die octava Sabbati circumcidebatur; & Christus Matth. 12. arguit Judæos, quod dicerent non licere Sabbatis curare; & Tobias cap. 2. dicitur in die festo corpus cujusdam Israëlitarum jugulati sepelisse. Deinde speciatim cautum erat Deuter. 12. v. 23. ut cadaver ejus, qui in patibulo fuerat appensus, eadem die deponeretur & sepeliretur.

Præterea, de mulieribus illis piis, quæ emerunt aromata, dici potest, eas non ipso die festo, quo Christus crucifixus est, sed die sequenti summo mane, finita jam Sabbati solemnitatem, emisse illa aromata. Namque Marci ultimo dicitur: *Et cum transisset Sabbatum, Maria Magdalene, & Maria Jacobi & Salome emerunt aromata, ut ungerent Jesum.* Pariter non immerito Apostoli existimarunt Christum his verbis: *Quod facis, fac citius.* Judæ præcepisse ut emeret necessaria ad diem festum: namque Lex prohibebat omne opus servile fieri in prima azymorum die, sed non vetabat parari ea, quæ ad victum erant necessaria, imò istud permittebat Exodi 12. v. 16.

Objicies 3. contra eandem Conclusionis partem: Apud Hebræos dies una tantum constabat vespera, ea

scilicet quæ ipsius erat initium; secunda enim vespera ad diem sequentem pertinebat. Hoc sensu Gen. 1. v. 5. dicitur: *Factum est vespere & mane dies unus*, ergo cum Christus Pascha celebrasse dicitur Luna decima quarta ad vesperam, intelligi debet prima vespera, quæ finis erat Lunæ decimæ tertię.

Resp. nego ant. Quod certè apertè pugnat cum Scriptura, si de die festo sermo sit, qui celebrari debebat ab una vespera ad aliam, Levitici 23. v. 32. Citato igitur loco Geneseos, vespere sumitur pro fine diei, non pro initio; quis enim dixerit diem incipere à tenebris? Ita S. Ambrosius Lib. 1. Hexameron cap. 10.

Objicies denique, contra quartam & ultimam Conclusionis partem, Joan. 18. v. 28. dicitur, quod cum Jesus à Caipha in Prætorium adductus esset, Judæi non introierunt in Prætorium, ut non contaminarentur, sed ut manducarent Pascha. Ergo pridie non manducaverant; & consequenter alio die Christus, & alio Judæi Pascha celebrarunt.

Resp. Per Pascha eo loci non intelligi præcisè Agnum Paschalem, qui Luna decima quarta exeunte debebat manducari, sed victimas omnes quas ex ovibus, bobus, arietibus, &c. per septem dies azymorum offerri oportebat, quæque ideo Phase seu Pascha vocantur, quia tempore Paschalis celebritatis offerebantur; illarum porro victimarum nemo fieri poterat particeps, nisi qui mundus esset & purus ab omni impuritate legali Levit. 22. v. 3. *Omnis homo, qui accesserit de stirpe vestra ad ea, quæ consecrata sunt, & quæ obtulerunt filii Israël Domino, in quo est immunditia, peribit coram Domino.* Porro tempore Paschali debuissent Judæos victimas offerre, quæ idcirco Pascha vocantur, colligitur ex cap. 16. Deuter. v. 2. *Immolabis Phase Domino tuo, de ovibus & de bobus, &c.* Et Paralipomenon c. 35. v. 8. *Dederunt Sacerdotibus ad faciendum Phase, pecora commixta duo millia sexcenta, & boves trecentos.* Et v. 7. *Dedit Josias omni populo, qui ibi fuerat inventus in solemnitatem Phase, agnos & hædos de gregibus & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia.*

Instabis. Parasceve alicujus diei haud dubiè diem illam antecedit; est quippe parasceve, præparatio in sequentem diem; atqui ex S. Joanne cap. 19. v. 14. dies qua Christus crucifixus est dicitur *parasceve Pascha.* Erat autem, inquit, *parasceve Pascha, hora quasi sexta.* Ergo dies qua Christus mortuus est antecessit Pascha Judæorum.

Resp. dist. min. Erat parasceve Paschæ; id est parasceve occurrens in solemnitatem Paschali, concedo; id est parasceve diei Paschatis, nego. Ut intelligatur solutio.

Observabis 1. Pascha tribus modis usurpari. 1. Strictius, pro solo die Paschatis quo immolandus erat Agnus Paschalis. 2. Latius, pro sacrificiis quæ singulis diebus azymorum offerebantur, ut mox diximus. 3. Pro ipsa solemnitatem, quæ per septem dies celebrabatur. Ita S. Chrysostomus Hom. 82. in Joannem.

Observabis 2. Solam diem Sabbati in Scripturis habere parascevem seu præparationem; cujus ratio est, quod die Sabbati non tantum omne opus servile Judæis erat prohibitum, sed etiam præparatio eorum, quæ ad victum erant necessaria: è contra die prima azymorum nihil quidem operis servilis facere licitum erat Judæis, sed tantum præparare ea, quæ ad victum forent necessaria. Ita expressè Deus mandaverat Exodi 12. v. 16.

Ex quibus colligimus, per parascevem Paschæ apud S. Joan. intelligi non parascevem diei Paschatis, qua immolandus erat Agnus Paschalis, sed parascevem seu præparationem Sabbati sequentis, quæ dicitur parasceve Paschæ, quia occurrebat his diebus solemnitatis Paschalis: quæ expositio non obscure colligitur ex eodem cap. 19. S. Joannis v. 31. ubi loquens de eadem die

die qua Christus crucifixus est, ait: *Judæi ergo (quoniam parasceve erat) ut non remaneret in cruce corpora Sabbato, (erat enim magnus ille dies Sabbati,) rogaverunt Pilatum, &c. & ex c. 15. S. Marci v. 42. Erat parasceve, quod est ante Sabbatum. Et Lucæ 23. v. 54. Erat parasceves, & Sabbatum illucescebat.*

Objici hic solet Judaica Traditio circa translationem festorum, ubi duo consequenter occurrebant: verum figmentum esse ostendimus antea ad quartam Conclusionis partem.

Objici quoque solet autoritas S. Chrysostomi Hom. 82. in Joan. & Hom. 80. in Matth. Verum non diffitemur in ea fuisse opinionem S. Doctorem, Judæos, aut saltem Judæorum Scribas, Principes, & Sacerdotes, cupiditate, ut ait, interficiendi Christum, prævaricatos fuisse, ac alia die de Pascha comedisse.

ARTICULUS II.

De ministro Eucharistiæ.

Duplex distinguitur Eucharistiæ minister: unus consecrationis, qui conficit; alter dispensationis, qui distribuit. De utroque hic agendum.

De ministro consecrationis & dispensationis Eucharistiæ. An soli Sacerdotes potestatem habeant consecrandi seu conficiendi Eucharistiæ: an Diaconi jus illud aliquando usurpare tentaverint.

Errores & opiniones.

Circa primum, ætate sua conquerebatur Tertullianus Lib. de Præscriptionibus, omnem ab Hæreticis subversam esse disciplinam Ecclesiæ, ac penitus sublatam Ordinum ac functionum Hierarchicarum distinctionem: *Ordinationes eorum, inquit cap. 41. temeraria, leves, inconstantes.... alius hodie Episcopus, cras alius: hodie Diaconus, qui cras Lector: hodie Presbyter, qui cras Laicus: nam & Laicis sacerdotalia munia injungunt.*

II. S. Irenæus Lib. 1. adversus hæreses cap. 9. loquens de præstigiis, quæ in conficienda Eucharistia Marcus hæreticus, & magicæ imposturæ, ut ait cap. 8. peritissimus, adhibebat, sic loquitur: *Mulieribus dat calices mixtos, ipsas gratias agere jubet, presente se. Et ubi hoc factum est, ipse alium calicem multò majorem quam est ille, in quo illa seducta Eucharistiæ facit, proferens, & transfundens à minori, qui est à muliere Eucharistia factus, in illum, qui est ab eo allatus multò majorem, statim dicens ita &c.* Ex quibus colligitur, eò dementiæ prorupisse Marcum, à quo dicti Marcitæ, ut mulieribus potestatem faceret conficiendi Eucharistiæ.

III. S. Epiphanius hæresi 49. quæ est Pepusianorum, & 79. quæ est Collyridianorum, observat apud illos Hæreticos mulieres Episcoporum ac Presbyterorum munia obire; ac postremos, nempe Collyridianos, panem offerre in Mariæ nomen.

IV. Valdenses cuilibet Laico, modò vir probus foret, Sacerdotis officium obire permittebant, referente Reinero Lib. contra Valdenses cap. 5. Dixi, *modo vir probus foret*: namque nullam illi existimabant Eucharistiæ, quam impius Sacerdos conficere tentaret, eodem teste Reinero.

V. Lutherus L. de Captiv. Babylonica, cap. de Ordine, & L. de abroganda Missa, docuit Christianam quemlibet habere ex Baptismo potestatem consecrandi Eucharistiæ; ita tamen ut nemo officium istud agredi debeat, nisi qui legitime vocatus sit, ut vitetur confusio, quæ maxima foret, si quilibet ministerium hoc sibi vellet arrogare.

Lutheri sententiam emolliunt recentiores Lutherani. Kemnitius imprimis secunda parte Examini Concilii Trid. innuere videtur, specialem Ecclesiæ ministris datam fuisse à Christo, his verbis, *Hoc facite*, potestatem conficiendi Eucharistiæ.

Anno 1638. prodiit Amstelodami Dissertatio cujusdam Anonymi, in qua totus ille est, ut ostendat omnibus Christianis ex æquo concessam fuisse à Christo potestatem consecrandi Eucharistiæ: ea tamen lege, ut id assumere sibi non debeat Laicus, si vel nulla urgeat necessitas, vel præsens adsit Sacerdos; isto verò absente, ac premente periculo, non tantum hoc posse, sed & debere facere quemlibet Laicum, sicut ipsi licet eo in casu baptizare. Adversus Anonymum stylum distinxit doctissimus Petavius edita Diatriba de potestate consecrandi.

Circa secundum, nonnulli inter Theologos cum Morino Lib. 8. de Pœnit. cap. 24. ex antiquis Canonibus Conciliorum Laodicensi, Ancyran, Arelatenis primi &c. colligunt olim Diaconos sibi arrogasse potestatem consecrandi seu conficiendi Eucharistiæ. Nonnullæ mulieres, quas Synodus Parisiensis an. 829. L. 1. Can. 45. reprimit, aliquibus in locis eò temeritatis proruperant, ut mysteria Corporis & Sanguinis Christi populo distribuerent. His præmissis, sit

Tom. 7.
Conc. p.
1626

PRIMA CONCLUSIO.

Soli Sacerdotes potestatem habent consecrandi seu conficiendi Eucharistiæ.

Probat 1. ex Scriptura. Illi enim soli potestatem habent consecrandi Eucharistiæ, quibus solis dixit Christus, postquam panem & calicem consecrasset: *Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui solis Apostolis & in eorum persona Episcopis & Sacerdotibus hoc dixit Christus. Major certa est: non enim alia possunt assignari Scripturæ verba, quibus detur & potestas & præceptum conficiendi Eucharistiæ. Minor non minus certa est: alias si verba hæc ad omnes Christianos directa fuissent, non tantum possent omnes, sed & tenerentur vi illorum verborum conficere Eucharistiæ, continent enim & præceptum & potestatem; at ne illud quidem fateri audent adversarii, quod re ipsa ab eorum praxi & disciplina alienum est; igitur ista verba, *Hoc facite*, solis Episcopis & Sacerdotibus dicta sunt.

Neque dicas S. Paulum 1. Cor. 11. v. 24. ea verba restringere ad actionem manducandi & bibendi, quæ omnibus Christianis communis est. Namque non excludit Apostolus actionem conficiendi Eucharistiæ, imò eam supponit; actio enim recipientis supponit actionem dantis & conficientis.

Probat 2. ex constanti ac perpetua Ecclesiæ praxi & Traditione, cujus testes sunt.

S. Justinus Apolog. 2. ubi ait: *Enim qui fratribus, id est Christianis, præest (nempe Episcopum vel Presbyterum) rerum universarum Patri per nomen Filii & Spiritus S. offerre Eucharistiæ, juxta mandatum quod Apostolis dedit Christus, cum accepto pane dixit: Hoc facite in mei recordationem; Hoc est Corpus meum.*

Tertullianus L. de Præscriptionibus cap. 41. ea maxime de causa Hæreticos perstringit, quod Laicis sacerdotalia munia concrederent. Et L. de Corona cap. 3. testatur Eucharistiæ non sumi de aliorum manu, quam præsentium; quod minus ab aliis confici potuit?

S. Cyprianus disputans adversus Stephanum S. Pontificem, de Baptismo ab Hæreticis collato, probat eos nec Baptismum habere, nec Oleum sanctum, nec Eucharistiæ, quia nec altare habent, nec Ecclesiam, nec Sacerdotes. Supponit igitur S. Doctor, solis Sacerdotibus concessam à Christo potestatem consecrandi Eucharistiæ: quamquam in eo errabat S. Martyr, quod existi-

existi.

existimaret, nullos esse posse apud Hæreticos Sacerdotes, nullum Sacramentum; de quo errore diximus in Tractatu de Sacramentis in genere. Lege Epist. 70. ad Januar. & 73. ad Jubajanum.

P. 21. Et Epistola 4. commendat Presbyteris, qui in carceribus detentos Martyres invisant, ibique in eorum gratiam Sacra peragunt, ut caute, ac prudenter, singuli cum singulis Diaconis, non glomeratim id faciant, ne ex hoc ipso, inquit, invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur. Porro si existimasset S. Martyr, posse Christianum quemlibet, saltem in casu prementis necessitatis, Eucharistiam conficere, hic erat maxime locus & idonea occasio, nec necesse fuisset Sacerdotes, cum tanto capitis periculo, & Religionis ipsius detrimento, Martyres in carceribus detentos invisere, & Sacris in eorum gratiam, ibi operam dare.

S. Epiphanius non dissimili ratione motus Diaconum ordinavit in Presbyterum in Monasterio S. Hieronymi, ne multitudo SS. fratrum, inquit, ibidem degentium sacris privarentur mysteriis, cum non haberent qui sibi divina Sacramenta conficerent. Ita Epistola ad Joannem Hierosolymitanum Tom. 2. Operum S. Epiphani p. 312.

Tom. 2. p. 831. & seq. S. Augustinus eadem ratione ductus Ep. 228. alias 180. ad Honoratum scribit, tempore belli ac calamitatis publicæ non debere Clericos commissum sibi populum deferere. etsi vitæ periculum immineat; ne defint qui Sacramenta administrent, sine quibus non evitatur mors æterna.

T. 4. p. 2. p. 302. S. Hieronymus scribens adversus Luciferianos, hoc argumento potissimum ostendit apud ipsos Ecclesiam non esse, quod Sacerdotes non habeant, qui corpus Christi conficiant, sed Diaconum duntaxat. "Hilarius, inquit, cum Diaconus de Ecclesia recesserit, solusque, ut putat, turba sit mundi, neque Eucharistiam conficere potest, Episcopos & Presbyteros non habens." Et Epist. 101. alias 85. ad Evangelium, "Quis patiat, inquit, ut supra eos se tumidus Diaconus efferat, ad quorum preces Christi corpus sanguisque conficitur?"

Ibid. p. 302. Tempore Fulberti Carnotensis Episcopi, id est sæculo undecimo, nescio quis Diaconus Missam celebrare præsumpsit. Verum ille rem Ordini suo adeo illicitam sensit & indebitam, ut necesse habuerit se Presbyterum mentiri ac fingere, ut Epist. 36. ad Guidonem Bituricensem narrat dictus Fulbertus.

His adde Concilia.

Tom. 1. p. 134. C. Alexandrinum apud S. Athanasium Apolog. 2. diluens accusationem Arianorum adversus S. illum Doctorem de confectione ab illo, ut dicebant, calice, eo inter alia momento utitur, quod is, cujus custodiæ concreditus ferebatur prædictus calix, non esset Presbyter. Erat autem ille nomine Ischiras, qui cum à Collutho falso & ementito Episcopo fuisset ordinatus, verus non erat Presbyter; adeoque calicem, quem dicebat ab Athanasio apud se confectionem, habere non potuit: "Quomodo, inquiunt Patres, homo privatus, in privata domo habitans, poculum mysticum habere creditur?" Porro si Concilium istud iudicat Ischiram non potuisse apud se habere calicem, quia ordinatus non fuerat Presbyter, quanto minus potuit ille sacra perficere mysteria?

Tom. 2. Conc. p. 43. D. Concilium Nicænum I. generale Can. 18. Diaconus, qui Presbyteris ipsis Eucharistiam dispensandi jus sibi arrogaverant: hac potissimum ratione comprimit, quod "nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt Christi corpus accipiant."

Concilia Arelatense I. Ancyranum, Laodicenum, aliaque nonnulla præcæ ætatis prohibent Diaconis, ne offerre præsumant, & nonnullorum inter eos ea de causa temeritatem comprimunt; ergo in eorum saltem opinione qui per verbum offerre, intelligunt consecrare, colligitur, hanc tunc viguisse fidem, nullis aliis fas esse

Tomnelii Tomi III. P. III. De Sac. Euchar.

consecrare Eucharistiam, quam Episcopis & Sacerdotibus.

Concilium Lateranense sub Innocentio III. "Hoc itaque Sacramentum, inquit, nemo potest conficere, nisi Sacerdos qui rite fuerit ordinatus secundum claves Ecclesiæ quas ipse concessit Apostolis eorumque successoribus Jesus Christus."

Concilium Florentinum in Decreto, "Sacerdos, inquit, in persona Christi loquens hoc conficit Sacramentum."

Denique Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. postquam dixit, Christum corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Patri obtulisse, sic pergit: "Sub earum rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituerebat, ut sumerent tradidit, & eisdem eorumque in Sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem. Et Can. 2. Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes, aut non ordinasse ut ipsi alique Sacerdotes offerrent corpus & sanguinem suum; anathema sit."

Nonnullas hic rationes subjiciunt Theologi post S. Thomam, sed non alia verior potest afferri, quam Christi voluntas, qui solis Sacerdotibus jus & potestatem fecit nomine suo ac in sua persona Eucharistiam conficendi: quippe, variis Hierarchiæ gradibus in Ecclesia sua constitutis, unumquemque intra suum continere se debere mandavit.

SECUNDA CONCLUSIO.

Minister ordinarius dispensationis Eucharistiæ est Episcopus & Presbyter; extraordinarius vero & ex licentia, Diaconus. Ex antiquis vero Conciliis Arelatensis, Ancyranis & Laodicenis Canonibus inferri certo non potest, Diaconos olim arrogasse sibi potestatem consecrandi corpus Christi.

Primo, extra controversiam est, Episcopos & Presbyteros qui Eucharistiam soli proprio jure conficiunt, eam quoque dispensandi facultatem habere. Hoc facite in meam commemorationem. Unde Conc. Trid. Sess. 13. c. 8. ait, "semper in Ecclesia Dei hunc morem fuisse, tanquam ex Traditione Apostolica descendente, ut Laici Eucharistiam à Sacerdotibus acciperent."

Secundo, Diaconos eam olim dispensasse constat ex S. Justino Apol. 2. ex S. Cypriano Tract. de lapsis, ubi ait, Diaconum calicem præsentibus offerre, id est porrigere, propinare. Idem testatur S. Augustinus de S. Laurentio Serm. 37. de diversis: atque in Ordine Romano tanquam munus & officium Diaconorum, dispensatio illa recensetur. Unde Conc. Aquisgranense an. 816. c. 7. sic loquitur. "Sicut in Sacerdote consecratio, ita in ministro dispensatio Sacramenti est. Ille oblata sanctificat, hic sanctificata dispensat."

Non tamen jure sibi proprio ac ordinario corpus Christi distribuebant Diaconi, sed ex licentia Episcoporum vel Presbyterorum. Diaconus, ait Conc. Carthag. IV. Can. 38. "præsentem Presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogat, jussus erogat." Et Gelasius I. S. P. in Epistola & Episcopos Lucaniæ, "Diaconi, ait, sacri corporis Christi prærogationem sub conspectu Pontificis seu Presbyteri, nisi his absentibus, jus non habent exercendi." Denique Concilium Arelatense I. Can. 15. sic decernit. "In Secretario Diacono inter Presbyteros sedere non liceat, vel corpus Christi præsentem Presbytero tradere non præsumat." Atque inde factum est, ut quoties Diaconi jus dispensandi Eucharistiam, quasi proprium ac debitum arrogare sibi voluerunt, strenue repressi sunt & in ordinem redacti. Non amplius viget apud nos usus antiquus, ut Diaconi, saltem ex dispensatione ac licentia, Eucharistiam distribuant.

Tertio, ex antiquis Conciliis Arelatenfis Ancy-
rani & Laodicensi Canonibus certo inferri non posse,
Diaconos olim assumpsisse sibi potestatem consecrandi
corpus Christi.

Probatur illos Canones referendo & exponendo.

Tom. 1.

Conc. p.

1420. E.

Concilium Arelatense I. an. 314. Can. 15. sic statuit.

„De Diaconibus, quos cognovimus multis locis offerre,
„placuit minime fieri debere.

Ibid. p.

1455. D.

Concilii Ancyranum an. 314. Canon secundus talis est:

„Diaconos similiter qui sacrificarunt, postea autem re-
„luctati sunt, alium quidem honorem habere, ipsos au-
„tem ab omni sacerdotali ministerio cessare, & panem
„vel calicem offerendi, vel prædicandi.

Ibid. p.

1520. A.

Concilii vero Laodicensi sub Silvestro S. Pontifice,

Canon 25. ita statuit: *Nec oportet ministros panem da-
re, vel calicem benedicere.* Atqui ex his Canonibus cer-
to colligi non potest, Diaconos olim sibi arrogasse jus
& potestatem consecrandi seu conficiendi Eucharistiam.

Non ex Arelatenfi: quia verbum *offerre*, quod lo-
cum dubitandi dare posset, non semper significat *conse-
crare*, sed sæpius *ministrare*, *porrigere*, *distribuere*;
ita ut Canon citatus prohibeat Diaconis, non quidem
consecrare seu conficere Eucharistiam, sed eam quasi
proprio jure dispensare, distribuere, absque licentia,
Episcopi vel Presbyteri Sacra facientis. Constat siquidem
ex mox dictis, licitum non fuisse Diaconis, præsentem Epis-
copo vel Presbytero, nisi de eorum licentia, Sacramen-
tum Eucharistiæ dispensare. Nequidem cogente infirmi-
tate, sine licentia Sacerdotis, licitum fuisse Diaconis Eu-
charistiam ministrare, colligimus ex Conciliis Eliberita-
no & Carthagenensi IV. Can. 38.

Tom. 2.

Conc. p.

1203. C.

Porro novimus ex Concilio Nicæno generali I. an.

325. Can. 18 jam citato, nonnullos Diaconos hanc
Ecclesiæ legem ac modestiæ fines prætergressos, arro-
ganter ac superbe, non postulata prius ab Episcopis vel
Presbyteris venia, jus sibi arrogasse dispensandi Eucha-
ristiam, & alia nonnulla privilegia invadendi. „Perve-
„nit, inquit Patres Nicæni, ad sanctum magnum
„Concilium, quod in quibusdam locis & civitatibus,
„Presbyteris gratiam sacrae communionis Diaconi por-
„rigant, quod nec regula, nec consuetudo tradidit, ut ab
„his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offe-
„runt, Christi corpus accipiant. Nec non & illud inno-
„tuit, quod quidam Diaconi ante Episcopos sacra oblata
„contingant. Hæc igitur omnia refecentur, & in sua
„Diaconi mensura permaneant, scientes quod Episcopo-
„rum quidem ministri sunt, inferiores autem Presby-
„teris habentur. „Nulla eo in Canone mentio fit usut-
patæ à Diaconis facultatis consecrandi corpus Christi, sed
dispensandi tantum, & quidem Presbyteris ipsis: quam
temeritatem comprimit Synodus Nicæna; & paucis ante
annis compresserat Synodus Arelatenfis prima, cum pro-
hibet Diaconis ne offerant.

Et certe si verbo *offerre*, intellexisset Concilium ip-
sam Eucharistiæ consecrationem, verisimile non videretur,
quod tam indulgenter ac remisse egisset cum ejus-
modi Diaconis, à quibus usurpatam illam contra omne
jus auctoritatem cognoverat: neque satis esse duxisset
simpliciter ac nude statuere *id fieri non debere*, sed nec
fieri posse dixisset, atque plane nullum & irritum decla-
rasset quod ab ipsis fuerat attentatum. Præterea Canone

Tom. 1.

Conc. p.

1429. A.

15. simpliciter prohibuit. *De Diaconibus urbicis,*

inquit, *ut non sibi tantum præsumant, sed honorem
Presbyteris reservent, ut sine conscientia ipsorum nihil
tale faciant.* At quis dixerit licitum esse, etiam acceden-
te Presbyteri licentia, Diaconis urbicis, consecrare cor-
pus Christi; Igitur Canone 15. tantum prohibuit ne
Diaconi sine jussu ac licentia Episcopi vel Presbyteri
offerrent, id est Episcopo aut Presbytero Sacra
facientibus vel porrigerent panem & vinum, ad

consecrandum, vel ea jam consecrata Fidelibus distri-
buerent; utroque quippe sensu verbum *offerre* à Veteri-
bus usurpatur.

Primo sensu Fideles omnes munera ex quibus Eu-
charistia consecrabatur ad altare olim deferentes, dice-
bantur offerre; & apud Græcos in Liturgiis, Diaconi ex
altari propositionis panem consecrandum deferentes ad
altare consecrationis, dicuntur offerre; eoque ipso
sensu apud Latinos Diaconus subserviens & ministrans
Episcopo vel Presbytero celebranti, dicitur ei panem
& vinum offerre, id est porrigere, exhibere, præsentare.
Sic Innocentius III. Lib. 1. mysteriorum Missæ c. 5. T. 1. p. 320.
ait *Diaconos prædicare Evangelium, mensam componere, offerre Eucharistiam*, de licentia scilicet Episcopi vel
Presbyteri.

Posteriori sensu usurpatur à S. Cypriano Tractatu de P. 175.
lapsis, ubi ait *Diaconum calicem præsentibus offerre*,
id est, porrigere, propinare; quod jam dixerat S. Ju-
stinus Apolog. 2. & dixit postea S. Augustinus Serm.
37. de diversis, de S. Laurentio; & in Ordine Romano
notatur tantum munus & officium Diaconorum.

In Euchologio quidem Græcorum legimus Dia-
conos offerre particulas minoris, testibus Simeone Thes-
salonicense L. de Sacramentis, & Arcudio L. 3. Con-
cordiæ cap. 17. Verum oblatio illa non est consecra-
toria, quæ soli Sacerdoti in eodem Euchologio refer-
vatur, sed præparatoria duntaxat, ut ex serie contextus
colligitur. Hanc tamen non nisi ex corruptela & abusu à
Diaconis fuisse usurpatam, adeoque ex Rubricis expun-
gendam esse, declarat ibidem Arcudius, & Simeon
laudatus ait se usum hunc prohibuisse.

Non colligitur etiam ex Canone Ancyrano laudato:
tum quia in pœnam criminis idololatriæ ab omni mi-
nisterio & officio sacro Diaconi suspenduntur; at quis
credat interdictam ipsam ipsis facultatem consecrandi
Eucharistiam, in punitionem criminis, quasi ipsamet
usurpatio talis potestatis crimen non fuisset, & alia qui-
dem graviore pœna castigandum, cum Diaconus, ut di-
citur in Concilio Carthagenensi IV. c. 4. *non ad sacer-
dotium, sed ad ministerium consecratur*? Tum quia in
eodem Canone Ancyrano Patres Episcopis potestatem
faciunt restituendi eos Diaconos gradui suo, honori ac
functionibus, si dignos pœnitentiæ fructus in illis depre-
henderint: at nemo dixerit, potuisse Episcopos, non
collato prius sacerdotii Ordine, conferre Diaconis facul-
tatem consecrandi Eucharistiam; igitur citato Canone
suspenduntur Diaconi à suis functionibus in pœnam
criminis idololatriæ, & prohibentur tum Episcopis vel
Presbyteris celebrantibus panem offerre, id est por-
rigere, ministrare, exhibere; tum etiam Fide-
libus eundem consecratum panem dispensare & distri-
buere.

Non colligitur denique ex Canone Laodicensi:
tum quia non de Diaconis, seu Subdiaconis agit: tum
quia duo tantum officia seu ministeria illis interdicunt,
nempe offerre panem, & calicem benedicere; illa por-
ro oblatio panis consecratoria non erat, sed ministerialis
tantum, per quam Sacerdoti consecranti panis porrigi-
tur seu exhibetur & datur. Pariter calicis benedictio
consecratoria non erat, sed pure ceremonialis, quæ im-
presso signo crucis fieri solebat: nempe Diaconi apud
Græcos tum initio Liturgiæ in calicem cum vino frigi-
dam aquam, tum post consecrationem calidam, è co-
chleari instillant in modum crucis: hæc autem crucis
signatio & benedictio citato Canone Laodicensi pro-
hibetur Subdiaconis, qui in jura Diaconorum invo-
lantes hanc usurpaverant & sibi arrogaverant. Idem
crucis signum Archidiaconus, inquit, Ordo Roma-
nus, facit, infundens aquam
in calicem.

Solvuntur Objectiones.

Obicies 1. contra primam Conclusionem. 1. Petri 2. v. 9. *Vos autem*, inquit Apostolus alloquens omnes Fideles, *genus electum, regale Sacerdotium*. Et S. Johannes Apocalypseos 1. v. 6. *Fecit nos regnum, & Sacerdotes Deo Patri suo*. Ergo &c.

Resp. dist. ant. Omnes Fideles sunt Sacerdotes sacerdotio improprie & metaphorice sumpto, ratione hostiæ spiritualis quam Deo offerunt per preces ac bona pietatis opera, concedo: sacerdotio vero & proprie sumpto, ratione ordinationis & potestatis consecrandi Eucharistiam, nego. Seipsum exponit S. Petrus citato cap. 1. *Ipsi*, inquit, *tanquam lapides vivi superadificamini, domus spiritualis, Sacerdotium sanctum offerre spirituales hostias, acceptabiles Deo per Jesum Christum*. Illæ autem spirituales hostiæ, sunt opera virtutis & pietatis, quæ ad Deum, tanquam ad supremum rerum omnium auctorem à quo descendit quidquid sanctum rectumque est, referuntur. Et vero Christiani, juxta S. Petrum, eodem modo sunt Sacerdotes, quo domus spiritualis, & reges sed eos per metaphoram ac figuram sic appellari, quis non videat? Domus sunt spiritualis, quia ad unam familiam, cujus caput est Christus, pertinent, muroque inter se fidei charitatis vinculo debent colligari: sunt reges, quia suis affectibus dominari, seque à rerum terrenarum servitute liberare & expedire tenentur. Pariter sunt Sacerdotes, tum quia, juxta S. Aug. in Psal. 94. *anima nostra est ara Dei*; & sacrificium, sunt orationes quas ad Deum fundimus. Tum quia, ut idem docet L. 20. de Civ. Dei c. 10. *omnes Christiani sunt membra unius Sacerdotis summi, nempe Christi*. Proprie tamen loquendo soli Episcopi & Presbyteri in Ecclesia vocantur & sunt Sacerdotes, ait ibidem S. Doctor Eadem est solutio ad textum Apocalypsis.

Instabis: hæc verba Christi, *Hoc facite in meam commemorationem*, dicta sunt toti Ecclesiæ in persona Apostolorum; ergo &c.

Resp. dicta quidem esse toti Ecclesiæ, sed per certas personas executioni demandanda per Episcopos scilicet & Presbyteros. Ita fere S. Augustinus L. 3. de doctrina christiana c. 17.

Obicies 2. auctoritatem Tertulliani ex Libro de exhortatione castitatis c. 7. qui, ut amicum à secundis nuptiis deterreat, monogamiæ necessitatem eo præsertim demonstrat argumento, quod cum licitum, non sit Sacerdotibus secundas habere uxores, atque omnes Christiani sint in casu necessitatis veri Sacerdotes, ad secundas nuptias convolare ipsis non permittitur. "Inde igitur

„apud nos plenius atque instructius præscribitur, ait, „unius matrimonii esse oportere qui adleguntur in ordinem sacerdotalem. Usque adeo quosdam meminimus digamos loco dejectos. Sed dices: Ergo cæteris licet, quos excipit. Vani erimus, si putaverimus quod Sacerdotibus non liceat, laicis licere. Nonne & laici Sacerdotes sumus? Scriptum est, Regnum quoque nos fecit, & Sacerdotes Deo & Patri suo fecit. Differentiam inter Ordinem & plebem constituit Ecclesiæ auctoritas, & honor per Ordinis confessionem sanctificatus à Deo. Ubi ecclesiastici Ordinis non est confessus, & offers & tinguis, & Sacerdos est tibi solus; sed ubi tres, Ecclesia est, licet laici: unusquisque enim sua fide vivit, nec est personarum acceptio apud Deum... Igitur si habes jus Sacerdotis in temetipso ubi necesse est, habere oportet etiam disciplinam Sacerdotis, ubi necesse sit habere. Digamus tinguis? Digamus offers? Quanto magis laico digamo capitale est agere pro Sacerdote, cum ipsi Sacerdoti digamo facto auferatur agere Sacerdotem? Sed necessitati, inquis, indulgetur. Nulla necessitas excusatur, quæ potest non esse. Noli denique digamus deprehendi, & non committi in necessitatem administrandi quod

Tournellis Tomi III. P. III. de Sacram. Euch.

„non licet digamo. “ Hactenus Tertullianus.

Ex quo testimonio sic arguitur: Tertullianus existimat omnes Christianos lege monogamiæ teneri, qua tenentur Sacerdotes; ergo existimat omnes Christianos veros esse Sacerdotes.

Missæ eorum responsione qui Tertulliani auctoritatem hic rejiciunt, quod existiment eum ad hæresim Montani jam defecisse, cum Librum ex quo ducitur Obiectio, scripsit: incertum enim illud plane est, imo conjicere possumus eum adhuc juvenem & ante suam ab Ecclesia defectionem huic Opusculo operam dedisse, in quo se laicum designat. Et nos, inquit, laici Sacerdotes sumus. Quin & ipse S. Hieronymus L. 1. adversus Jovinianum, ait *Tertullianum adhuc adolescentem luisse in hac materia*. Missa, inquam, hac responsione.

Resp. dist. maj. ille existimat omnes Christianos esse Sacerdotes, improprie & aliqua ratione, tum propter spirituales hostias quas offerunt Deo, tum propter capacitatem quæ in ipsis est ut in Sacerdotes eligantur & consecrentur, concedo: esse Sacerdotes proprie & strictè, propter inditam ipsis facultatem consecrandi Eucharistiam, cæteraque veri Sacerdotii functiones obeundi, nego. Concedo minorem, & distinguo consequens ad sensum majoris.

Itaque in ea mente revera fuit Tertullianus, omnes scilicet Christianos lege monogamiæ teneri duabus de causis: 1. quia sunt Sacerdotes. 2. quia in veros Sacerdotes eligi & consecrari possunt.

I. Sacerdotes appellat omnes Christianos, latiori quodam sensu, nempe propter spirituale sacerdotium quo spiritualis hostia ex fide & pietate Deo in orationibus ac charitatis operibus offerunt. Seipsum non obscure exponit Tertullianus loco citato, cum insinuat sacerdotium de quo loquitur, per fidem exerceri: „Unusquisque, inquit, ex sua fide vivit, nec est personarum acceptio apud Deum: “ cum vero addit, tale esse sacerdotium illud, quale regnum, tam stupidus non fuit ut existimaret Christianos omnes veros esse reges. Præterea in aliis suis Operibus exponit quale sit illud spirituale sacerdotium, & in quo positum sit. Libro ad Scapulam c. 2. *Sacrificamus*, inquit, *pro salute Imperatoris, sed Deo nostro & ipsius; sed quomodo præcepit Deus, pura prece*. Et Lib. 4. contra Marcionem c. 1. sic loquitur: „In omni loco sacrificium nomini meo offertur, & sacrificium mundum, scilicet simplex oratio de conscientia pura. “ Cum igitur scribit omnes Christianos esse Sacerdotes, nomen Sacerdotis in latiori significatione usurpat, pro eo scilicet qui orationes ac pietatis opera Deo tanquam victimas spirituales offert.

II. omnes Christianos vocat Sacerdotes, remote scilicet, initiate ac dispositive, quia veri Sacerdotes ex Christianis eliguntur, assumuntur, & consecrantur: unde concludit, illos in se exprimere debere conditiones omnes in Sacerdotibus requisitas, & consequenter lege monogamiæ teneri. Seipsum ita exponit capite laudato Libri de exhortatione castitatis: „Omnes, inquit, nos Deus ita vult dispositos esse, ut ubique Sacramentis ejus obeundis apti simus... Usque adeo nisi & laici ea observent, per quæ Presbyteri adleguntur quomodo erunt Presbyteri, qui de laicis adleguntur? “ Ex quo tantum abest ut colligi possit existimasse Tertullianum omnes Christianos esse Sacerdotes, quin potius oppositum eruitur: vult enim ex Christianis assumi & consecrari Sacerdotes; ergo supponit illos omnes veros non esse & proprie dictos Sacerdotes ante electionem & consecrationem. Idem ratiocinium post Tertullianum usurpavit S. Hieronymus Ep. 91. alias 11. ad Ageruchiam. „Et nos, inquit, putamus Sacerdotum hoc tantum esse privilegium, ut non admittatur ad altare, nisi qui unam habuerit uxorem... quamquam lege sacerdotali tenetur & Laicus, qui talem præbere se debet, ut possit

Tom. 4. p. 1626.
Tom. 7. p. 188. E.

Tertullianus.

P. 522. A.

Verba illa jus Sacerdotis redundare & superflua esse probat Halle-rius De sacris electionibus & ordinationibus p. 11. antiquo codice manuscriptorio.

Tom. 4. p. 2. pag. 157.

P. 69. C.

P. 424. A.

P. 522. B.

T. 4. p. 1. p. 743.

ut possit eligi in Sacerdotium. Non enim eligitur, si digamus fuerit. Porro eliguntur ex laicis Sacerdotes. Ergo & Laicus tenetur mandato per quod ad sacerdotium pervenitur.

Instabis 1. Tertullianus omnes Christianos subjicit legi monogamiæ, cui soli subiciebantur veri Sacerdotes; ergo existimat omnes Christianos esse Sacerdotes veros & propriè dictos.

Resp. nego conseq. Imò potius sequitur non existimasse Tertullianum omnes Christianos esse veros Sacerdotes: quid enim necesse fuisset, ut eos legi monogamiæ subiceret, cui ex lege Ecclesiæ jam subjecti erant omnes veri Sacerdotes? In ea igitur opinione fuit Tertullianus, secundas nuptias Fidelibus omnibus prohibendas esse, nempe ut singuli idoneos se reddant, qui in veros Sacerdotes eligi possent.

Instabis 2. Tertullianus loco citato contendit omnes Christianos in casu necessitatis esse Sacerdotes, ac Sacerdotum munia speciali quadam ratione exercere, nempe tingere; offerre &c. atqui non potest istud intelligi de Sacerdotio spirituali, improprio & latiori sensu usurpato, in quocunque enim statu, etiam non urgente necessitate, Sacerdotium istud spirituale, quod in orationibus & bonis operibus positum est, possunt & tenentur exercere; ergo saltem premente necessitate Christianos omnes veros esse ac propriè dictos Sacerdotes, qui baptizant, & offerunt, id est Eucharistiam consecrant, existimavit Tertullianus.

Resp. dist. maj. Contendit omnes Christianos in casu necessitatis speciali quadam ratione esse Sacerdotes, ratione scilicet effectus spiritualis gratiæ, qui per ministerium Sacerdotum solet obtineri, & qui in casu necessitatis, sine tali ministerio datur, concedo: ratione ministerii seu actionis exterioris, subdistinguo, alicujus, concedo: omnis, imprimis verò illius, quæ consecrativa est corporis & Sanguinis Christi, nego. Explico.

I. Juxta ordinem à Christo institutum gratia non nisi per Sacramenta, tanquam instrumenta efficacia, hac in vita nobis ordinariè conceditur: cum tamen virtus Dei Sacramentis non sit alligata, quando premit necessitas, neque potest homo fieri Sacramentorum particeps, eo in statu, gratiam, quæ ministerio Sacerdotum per Sacramenta solet dispensari, per fidem, perfectam charitatem, aliaque virtutum opera, sibi quisque applicat & conciliat, atque solus sibi veluti Sacerdos est. Ratione igitur hujus effectus, vult Tertullianus in casu necessitatis speciali quadam ratione Christianos esse Sacerdotes.

II. Ratione etiam ministerii, seu actionis exterioris, non quidem cujuslibet, sed alicujus, vult idem Author titulo quodam singulari Christianos omnes esse Sacerdotes in casu necessitatis: nempe 1. Ratione Baptismi, quem Christianus quilibet potest, non sibi quidem, sed alteri urgente necessitate conferre, atque ad hoc minister & quasi Sacerdos est à Deo institutus. 2. Ratione oblationis, quæ vel de Eucharistia potest intelligi, vel de aliis rebus, quas Fideles ex pietate Deo offerebant ad Altare per Sacerdotes singulari benedictione sanctificandas. Si de his postremis, rectè intelligimus, quo sensu voluerit Tertullianus Christianum quemlibet in casu necessitatis, quando nullus adest Sacerdos, posse vice Sacerdotis res illas offerre Deo: de illis oblationibus loquitur idem Author libro citato de exhortatione castitatis c. 11. cum ait, maritum pro defuncta uxore quotannis oblationes annuas reddere: & per Sacerdotem de monogamia ordinatum Deo commendare. In illis autem rebus, quæ offerebantur Deo, requirebatur Sacerdotum ministerium: sed si præ necessitate nullus adesset, contendit Author eo in casu posse Christianum quemlibet ministerium illud implere, & esse Sacerdotem, non quidem propriè & verè, sed quantum necesse est, ac sufficit ad illas oblationes fa-

ciendas, quæ ex natura sua non postulant verè & propriè dicti Sacerdotis ministerium, sed à quocunque Christiano animo fidei & pietatis fieri possunt, & Deo acceptabiles sunt. Si verò oblatio illa, de qua Tertullianus, de Eucharistia intelligatur, adhuc sano & Catholico sensu dici potest à Christiano quolibet fieri, non quidem quatenus est consecrativa, quæ à solis Sacerdotibus potest perfici, sed distributiva, dispensativa, & quæ Deo præsentari, seu offerri potest. Nempe solebant primi Christiani, ut patet ex ante dictis, Eucharistiam persecutionis tempore secum domum asportare, eamque ibi asservare opportuno tempore sumendam: quando igitur Christianus metu persecutionis domi detentus Christi corpus à Sacerdote jam consecratum offerebat Deo in sacrificium, quando illud propriis manibus contractabat, & ori ad manducandum admovebat, dici poterat offerre, & in eo Sacerdotem agere, quia Sacerdotis officium ac ministerium tunc adimplebat. Morem hunc respexisse videtur Tertullianus lib. de Oratione c. ultimo, cum ait: *Accepto corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & executio officii.* In ejusmodi autem oblatione & sacrificio peragendo, certum est Christianum quemlibet idoneum esse & aptum ministrum; neque necesse est, ut verus sit ex ordinatione Sacerdos: sola quippe consecratio Eucharistiæ essentialiter pendet à potestate seu caractere ordinis sacerdotalis, non item distributio, aut sumptio, quæ propriis sit manibus: quamquam, ut dictum est, in ea distributione ac sumptione quoddam Sacerdotis ministerium occurrat, unde Christiani Sacerdotes à Tertulliano dicuntur, non quidem proprii & veri, sed aliquo latiori sensu.

Instabis 3. Loco in Objectione citato Tertullianus disertè ait, inter plebem & clerum totum discrimen esse ab authoritate Ecclesiæ, & honore confessus; ex quo concludit, ubi non adest ordo ille confessus, & ubi non est Ecclesia, seu plurium congregatio, nullum esse discrimen inter plebem & clerum, sed omnes Christianos indiscriminatim esse Sacerdotes.

Resp. dist. ant. Totum discrimen inter plebem & clerum esse ab authoritate Ecclesiæ, inchoatè, & inadæquatè, quatenus scilicet inter Laicos à Clero & populo eligeantur, qui erant in Sacerdotes ceterosque ministros consecrandi, concedo: completè & adæquatè, nego. Est enim præterea ipsa consecratio seu potestas Ordinis, seu, ut loquitur Author, *honor per ordinis confessum à Deo sanctificatus.* Vox ista siquidem à Deo, in textu Tertulliani, non una & simplex est, quasi foret particula *adeo*, sed, ut optimè notat Illustrissimus Albaspinaus l. 2 de Euch. c. 8. in duas separanda est, ita ut sensus sit, honorem ordinis sanctificari à Deo, nempe per consecrationem & potestatem, quæ in Sacramento Ordinis confertur.

Instabis 4. Idem Tertullianus eodem loco ait, ibi esse veram Ecclesiam, ubi tres sunt, quamvis Laici: atqui Ecclesia non est sine vero Sacerdote; ergo existimat eo in casu Laicos veros esse Sacerdotes.

Resp. dist. maj. Esse veram Ecclesiam, ratione fidei, charitatis, aliarumque virtutum, concedo: ratione ministerii & sacerdotii, iterum distinguo: ministerii alicujus, & sacerdotii proprio & stricto sensu sumpti, nego. Solutio patet ex mox dictis.

Objicies 3. Historiam Frumentii laici, quam refert Theodoretus lib. 1. Historiæ cap. 23. Is cum esset in India, hortatus est mercatores, qui eò commeabant, ut ex more institutoque Romanorum simul convenirent ad divina mysteria celebranda; ergo existimavit ille, posse Laicos, ubi nullus adest Sacerdos, divina celebrare mysteria.

Resp. 1. nego conseq. Conjicere enim non immeritò possumus, inter illos extitisse aliquem Sacerdotem peregrinationis socium.

Resp.

Resp. 2. Historiam hanc ex Ruffino, à quo eam mutuati sunt Socrates, Theodoretus & alii esse audientiam. Ille porro L. 1. Hist. cap. 9. nullam planè facit mentionem Eucharistiæ, sed tantum orationum. *Admonuit*, inquit, nempe Frumentius, *ut conventicula per loca singula facerent, ad qua ritu Romano orationis causa confluerent.* Unde Sozomenus Lib. 2. c. 23. & Nicephorus Lib. 8. cap. 35. eandem narrantes historiam, solius meminerunt orationis. Cum igitur Theodoretus nomine *Λειτουργίας* usus est, intellexit sacrum conventum in quo preces ad Deum funduntur. Et certè Frumentius, ubi Alexandriam ex Indis redit, postulavit à S. Athanasio Episcopum quem hss in regiones mitteret; non alia certè de causa, quàm ut ibi Presbyteros ordinaret.

Objicies 4. S. Laurentius Diaconus Sixto S. Pontifici, cum raperetur ad mortem, dicebat apud S. Ambrosium L. 1. de Officiis c. 41. *Quo Sacerdos sancte sine Diacono properas? Nunquam sacrificium sine ministro offerre consueveras. Quid ergo in me displicuit pater? Num degenerem probasti? Experire certè utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Domini sanguinis consecrationem. Cui Sacramentorum consummandorum consortium, huic tui sanguinis consortium negas?* Igitur poterant Diaconi, ex commissione seu delegatione Sacerdotum, Christi sanguinem consecrare.

Resp. Missa solutione eorum qui non consecrationem legunt in textu, sed dispensationem; sano sensu dici posse, Diaconis committi sanguinis Christi consecrationem: tum quia, inquit Card. Bona, Rerum Liturgicarum L. 1. c. 25. n. 4. sanguinem Christi dispensabant, qui quidem nostra consecratio est ac sanctificatio, fons atque origo omnis sanctificationis: tum quia Diaconi ministerium suum Episcopo vel Presbytero Sacra facientibus exhibent. Utrumque hunc sensum indicant verba hæc citata, *cui commisisti Sacramentorum consummandorum consortium &c.* Consummantur quippe Sacramenta, cum ritu præscripto perficiuntur & dispensantur.

Objicies 5. contra secundam Conclusionem: Diaconi jure suæ ordinationis ministri sunt dispensationis Eucharistiæ, & re ipsa olim eam dispensabant, ut colligimus tum ex S. Justino Apol. 2. tum ex S. Cypriano Tractatu de lapsis ex Ordine Romano, aliisque multis: non videtur autem probabile, voluisse Concilia suo interdicto privare Diaconos ministerio illorum gradui seu ordinationi debito; igitur longè probabilius est, his Canonibus repressam fuisse nonnullorum Diaconorum audaciam, qui Eucharistiæ consecrandi sibi jus arrogaverant.

Resp. Constat ex dictis ad secundam Conclusionem Diaconos jure ordinationis ac gradus sui facultatem non habuisse ordinariè dispensandi Eucharistiæ, sed de licentia tantum Episcopi vel presbyteri, unde iis præsentibus, non poterant neque baptizare, neque offerre, inquit Author Constitutionum Apostolicarum L. 8. c. 28. id est, dispensare seu distribuere Eucharistiæ: unde Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 8. ait *semper in Ecclesia Dei hunc morem fuisse tanquam ex traditione Apostolica descendente, ut Laici Eucharistiæ à Sacerdotibus acciperent.* Cum autem nonnulli Diaconi, sprete Sacerdotum licentia, jus illud sibi arrogassent quasi debitum, compressi sunt. & intra limites sui Ordinis jussi se continere.

Instabis 1. Diaconibus olim ruri regendæ plebis concessa est cura, ut discimus ex S. Cypriano Epistola 11. Synodo Eliberitana cap. 77. ex Litteris Constantini ad Eusebium, quæ fuere encyclicæ, atque adeo ad Episcopos totius Orbis scriptæ, apud Eusebium Lib. 2. de vita Constantini c. 46. ex Concilio Toletano an. 587. Igitur improbable non est, ejusmodi Diaconos aliquando

potestatis suæ limites prætergressos, jus consecrandi Eucharistiæ [quamquam irritò conatu] usurpasse.

Resp. nego consequens. Ea enim lege Diaconi plebem olim in suis Diaconiis regebant, ut Baptismi gratiam, ac poenitendi copiam in necessitate dumtaxat positus impertirent; nam extra necessitatem, nefas: deinde, ut monitis suis commissas oves foverent, sicut loquitur S. Cyprianus Epistola 11. Oblationes vero eosdem à plebe exigere, vel consecrare ausos, nemo prodidit, Pag. 25.

Instabis 3. S. Cyprianus Epistola 13. Diaconibus aliquando potestatem fecit, urgente necessitate, absolvendi à peccatis: quidni ergo hoc exemplo freti, nonnulli in ipsum jus consecrandi corpus Christi involaverint?

Resp. nego ant. Cujus falsitatem jam ostendimus in Tractatu de Sacramento Poenitentiae.

Quæres 1. an Subdiaconi & alii inferiores Clerici possint Eucharistiæ Fidelibus dispensare.

Resp. Ex mox dictis id ipsis licitum non esse; neque nonnulla in contrarium facta singulatia opponenda, nisi velis etiam & Laicis id etiamnum licitum fore, exemplo Veterum, qui Eucharistiæ ad absentes vel deferebant, ut constat exemplo Serapionis apud Eusebium, vel secum domum asportabant, ut eam sibi ipsis propriis manibus administrarent. Nihil simile jam patitur Ecclesiæ disciplina.

Quæres 2. ad quos Sacerdotes pertineat dispensatio Eucharistiæ.

Resp. 1. ad Pastores seu Curatos qui curam animarum habent, ac tenentur populo sibi commissio panem vitæ frangere. 2. ad eos qui ad Missam celebrandam admittuntur. Optat siquidem Trid. Synodus Sess. 22. c. 8. ut in singulis Missis, qui adstant Fideles Eucharistiæ fiant participes. 3. cum ex privilegio in nonnullis Orationis conservatur Eucharistia, ibidem Fidelibus distribui potest; in hunc enim finem præcipue asservatur.

Quæres 3. possint ne privilegiati Eucharistiæ tamquam viaticum administrare.

Resp. Non posse, nisi fortè in extremo necessitatis casu, si nempe nullus adesset, vel nollet Sacerdos hoc officio defungi. Ratio est, quod per Clementiam Religiosi. Iphis sub pœna excommunicationis Summo Pontifici reservatæ prohibitum fuerit. Expresse quoque ipsis privilegiatis prohibitum est Eucharistiæ ministrare die sancto Paschatis, sicut in eorum privilegiis observatur. Quapropter aut vera non est Bulla Nicolai V. qua exceptio hæc tollitur, aut saltem usu recepta non fuit & confirmata. Multi Episcopi prohibitionem hanc extendunt à Dominica Palmarum usque Dominicam in albis inclusivè: cui disciplinæ haud dubiè favet laudata contra Regulares Clementia Religiosi, quæ etiam obstat videtur ne privilegiati vagis viatoribus, ac peregrinis, qui nullam habent Parochiam certam fixam, tempore paschali Eucharistiæ dispensent. Ratio est, quia eam illi Parochiam sortiuntur, ad quam veniunt cum Eucharistiæ percipere tenentur: neque sanè, cum morbo corripiuntur, ab alio, quàm à Parocho aut ejus Vicario & delegato, Viaticum & Extremam unctionem percipiuntur.

ARTICULUS III.

De subjecto Eucharistiæ, ac dispositionibus in eo præ requisitis.

Concilium Tridentinum Sess. 13. cap. 8. tres modos distinguit sumendi corpus & sanguinem Christi *Quoad usum*, inquit, *rectè & sapienter Patres nostri* To. 14. *tres rationes hoc Sacramentum accipiendi distinxerunt. Quosdam docuerunt sacramentaliter dumtaxat* Conc. p. 807. *id sumere, ut peccatores: alios tantum spiritualiter,* illos

illos nimirum, qui voto propositum illum panem celestem edentes, fide viva, qua per dilectionem operatur, fructum ejus & utilitatem sentiunt: tertios porro sacramentaliter simul & spiritualiter; hi autem sunt, qui ita se prius probant & instruunt, ut vestem nuptialem induti ad Divinam hanc mensam accedant.

Quæstio hic movetur de perceptione reali & sacramentali, an scilicet homo quilibet capax sit percipiendæ Eucharistiæ. S. Justinus Apolog. 2. de Eucharistiæ subjecto sic generatim loquitur: *Alimentum hoc*, ait, *apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit, viventi.* Verum paulò enucleatius quæstio præsens ventilanda.

Quæresigitur I. An mortuis dari possit Eucharistia?

Resp. negativè. *Placuit*, inquit Conc. Carthaginen-
 To. 2. p. se III. an. 397. c. 6. *ab usum damnans, Placuit ut cor-*
 Conc. p. *poribus defunctorum Eucharistia non detur. Dicitur*
 1168. A. *est à Domino, Accipite & edite. Cadavera autem nec*
accipere possunt, nec edere. Cavendum est etiam ne
mortuos baptizari posse fratrum infirmitas credat, cum
Eucharistiam mortuis non dari animadverterit. Eadem prohibitio in Gallia renovata est à Concilio Antisiodorensi anno 578. can. 12. & in Oriente à Concilio Trullano can. 83. Ad quem Canonem Zonaras & Balsamon observant, jam in aliquo tempore ab usum hunc invaluisse, Eucharistiam simul cum defunctorum corporibus sepelire. Narrat Amphilochius in vita S. Basilii (si tamen est Amphilochii c. 8.) S. Præfulem morti proximum tres in partes panem Eucharisticum divisisse: unaque parte sumpta, alteram mandasse secum sepeliri; tertiam verò in aurea columba inclusam super Altare suspendi. S. Gregorius Magn. l. 2. Dialog. c. 24. narrat qua ratione, jubente S. Benedicto, Eucharistia supra pectus alicujus monachi, cujus corpus sepeliri non poterat, illud semper evomente & reddente humo, imposita fuerit, & corpus terræ mandatum. In vita quoque S. Othmari apud Surium an. 720. 16. Novembris legi repertas in ejus tumulo panis quasdam particulas figuræ orbicularis, quæ vulgò oblatæ nuncupantur, quas summa cum veneratione Episcopus, qui sepulchrum referaverat, reposuit.

Illustrissimus Albaspinæus lib. 10. Observat. cap. 9. observat hunc ab usum ex simplicitate Fidelium originem duxisse, qui cum intelligerent legibus Ecclesiæ cautum esse, ne quisquam ex hac vita discederet, quin prius Ecclesiasticæ communionis factus esset particeps, existimabant subitò absque tali communione mortuis posse hanc ipsis restitui; atque quoddam salutis subsidium conferri, si Eucharistia illis, quamquam mortuis, concederetur.

Quæres II. An moribundis debeat communio Eucharistica concedi?

Resp. cum Synodo IV. Carthaginensi anno 398. can. 76. *Is qui pœnitentiam [sunt verba Concilii] in infirmitate petit, si casu, dum ad eum Sacerdos invitatus venit, oppressus infirmitate obmutuerit, vel in phrenesi versus fuerit, dent testimonium, qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam. Et si continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impositionem & infundatur ori ejus Eucharistia.* Idem antea decreverat Synodus generalis I. Nicæna an. 325. can. 18. cujus verba antea citavimus Artic. 2. Quæstioni quartæ, cum de Eucharistia pro infirmis asservata dicebamus. Idem & Dionysius Alexandrinus apud Euseb. lib. 6. Hist. cap. 44. Idem & subsequentibus temporibus statutum legimus à Concilio Arausicano I. can. 3. & SS. Pontificibus Innocentio I. Epist. 3. ad Exuperium Tolosanum Episcopum; Siricio, Epist. ad Himerium Tarraconensem cap. 5. Gregorio II. in Epist. ad

Bonifacium; Innocentio III. Extrav. De pœnitentia & remissione, &c.

Primis Ecclesiæ temporibus paulò severior fuit circa propositum caput disciplinæ rigor. *Observatio prior*, inquit Innoc. I. citata mox Epistola, *durior; posterior, interveniente misericordia, inclinatio.* Scilicet in Hispania Concilium Eliberitanum certis quibusdam graviorum criminum reis communionem etiam in exitu denegat, can. 1. 2. 3. 6. 7. 73. 75. Perinde autem est, si nomine communionis intelligatur vel societas cum Fidelibus, vel Eucharistia: quibus enim communio seu societas cum Ecclesia negabatur, procul dubio & ipsa negabatur Eucharistiæ participatio.

In Africa, etiam ante S. Cyprianum, mœchis seu adulteris penitus denegatam esse aliquando pacem, testatur S. ille Martyr Epist. 52. ad Antonianum: hunc tamen austerioris disciplinæ rigorem ipse, habito cum suis Coëpiscopis Concilio, temperavit. Nihilominus in eadem Africa mos aliquando invaluit, ut qui vitæ suæ decursu non egissent pœnitentiam, si in periculo mortis, infirmitate premente Ecclesiæ reconciliari postulassent, à spe communionis & pacis arcerentur: *Quia*, inquit S. Cyprianus citata Epist. 52. *rogare illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit; nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum.*

In Galliis quoque nostris eadem severitas nonnunquam in usu fuit. Constat ex Concilio I. Arelateni an. 314. can. ultimo: *De his*, inquit, *qui apostatant & nunquam se ad Ecclesiam representant, nequidem pœnitentiam agere querunt, & postea infirmitate correpti petunt communionem; placuit eis non dandam communionem, nisi revaluerint, & egerint fructus dignos pœnitentiæ.*

Verum durior illa disciplina nec ubique recepta, nec in iisdem Ecclesiis constans fuit ac diuturna, ut probant adducta testimonia Concilii Carthaginensis IV. Nicæni, &c.

Nomine autem communionis & pacis, intelligendam esse vel Eucharistiam, vel solemnem cum Ecclesia reconciliationem canonicam, non verò sacramentalem à peccatis absolutionem, probavimus ubi de Pœnitentia, parte 2. pag. 162. & sequentibus.

Quæres 3. Utrum energumenis, amentibus, surdis & mutis à nativitate concedi debeat Eucharistia.

Resp. Energumenos vocari eos, qui ab immundis spiritibus obsidentur ac vexantur. Duo sunt eorum genera: quidam perperuò agitantur; alii lucidis quibusdam fruuntur intervallis.

Primis sæculis Eucharistia non concedebatur energumenis, nisi vel urgeret mortis periculum, vel ipsi de purgatione sua solliciti Clericorum monitis forent obsequentes.

Prima pars colligitur ex veteri disciplina, quæ energumenos à conspectu Eucharistiæ & oblatione faciendæ arcebat: unde Diaconus alta voce clamabat: *Omnes Catechumeni, omnes possessi discedite.* Ita factum colligimus ex Authore Constitutionum Apostolicarum L. 8. cap. 7. ex Concilio Eliberitano can. 29. prohibente ne energumeni nomen ad Altare cum oblatione recitetur; ex S. Dionysio c. 3. Hierarchiæ; S. Chrysostomo Hom. 3. & 4. de natura Dei.

Secunda pars, nempe urgente mortis periculo Eucharistiam dari solitam energumenis baptizatis, colligitur ex Conc. Eliberitano can. 37. *Eos*, inquit, *qui ab immundis spiritibus vexantur, si in fine mortis fuerint constituit, baptizari placet; si fideles fuerint dandam esse communionem.* Pariter qui de sua curatione solliciti Clericorum monitis obtemperabant, admittebantur ad sacram mensam ex decreto Concilii Arausicani I. can. 14. *Energumeni jam baptizati, inquit, si de purgatione sue curent, & se solitudini Clericorum tradant, monitisque obtemperent, omnimodis communicent.*

Sub-

Tom. 2.
Conc. p.
1255. C.

Pag. 73.

Tom. 1.
Conc. p.
1429. C.

Tom. 1.
Conc. p.
974. E.

Tom. 3.
Conc. p.
1430. A.

Subsequentibus verò temporibus datam esse Eucharistiam iis energumenis, qui lucida quædam intervalla patiebantur, colligimus ex Cassiano Collatione 7. capite 29. & 30. ex sancto Thoma 3. part. qu. 80. art. 9. ad 2.

Amentes autem vel tales sunt à nativitate, quibus nullus rationis radius unquam illuxit, vel ex morbo & casu in amentiam delapsi nunquam pristinae rationi redduntur; vel denique lucida quædam rationis intervalla patiuntur.

Amentes primi ordinis baptizati capaces sunt Eucharistiæ etiam cum fructu percipiendæ, & aliquando eis concessa legitur: alius tamen à pluribus sæculis usus invaluit.

Ibid. 1. Probatur 1. pars: quia ejusmodi amentes pro infantibus habentur: at infantibus diu in Ecclesia fuit administrata Eucharistia; unde Concilium Arausicanum I. Can. 13. decernit amentibus quæcumque pietatis sunt, esse conferenda. Secunda pars etiam certa est: eodem enim tempore obsolevit usus dandi amentibus Eucharistiam, quo infantibus. Amentibus verò secundi & tertii ordinis concedenda est Eucharistia, cujus aliquod significarunt desiderium; & eadem lex erga illos observanda, quæ erga infirmos.

Mutis verò & surdis à nativitate, etsi capaces sint percipiendæ cum fructu Eucharistiæ, si nullo lethali peccato sint obstricti, tamen ex disciplina Ecclesiæ, si nullum hujus Sacramenti desiderium, si fidem suam ac pietatem nullatenus possint significare, denegari debet: non ita si subito casu obmutescant. *Subito obmutescens*, inquit Conc. Arausicanum I. Can. 12. baptizari aut pœnitentiam accipere potest, (idem de Eucharistia dicendum) si voluntatis ejus aut præterite testimonium aliorum verbis habeat, aut præsentis in suo nutu.

Quæres 4. an peccatoribus, sive publicis, sive occultis, petentibus Eucharistiam, sit concedenda.

Resp. I. si peccatum publicum sit ac notum, sive evidentia juris, ex confessione scilicet rei, vel sententia Judicis: sive evidentia facti, quod nulla possit tergiversatione celari, Eucharistiam denegandam esse: quia, juxta mandatum Christi Matth. 7. v. 6. *non est dandum sanctum canibus, neque mittenda margarita ante porcos*. Ita semper fuit in Ecclesia observatum. S. Cyprianus consultus ab Eucherio de quodam histrione, respondet Epistola 61. "Consulendum me, existimasti, quid mihi videatur de histrione quodam, qui apud vos constitutus in ejusdem adhuc artis suæ dedecore perseverat, & magister & doctor non erudiendorum sed perdendorum puerorum, id quod male didicit cæteris quoque insinuat; an talis debeat communicare nobiscum. Puto nec majestati divinæ, nec Evangelicæ disciplinæ congruere, ut pudor & honor Ecclesiæ tam turpi & infami contagione fœdetur." Ita quoque docent S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. S. Aug. Hom. 50. Et S. Th. in 4. dist. 9. q. 1. art. 5. in solutione quæstiunculæ 2. ait, *publicam & violentam criminis suspicionem sufficere ut alicui, sive publice, sive occulte petenti, Eucharistia denegetur*.

Resp. 2. peccatori occulto publicè petenti, non esse denegandam Eucharistiam.

Ratio est 1. quia Christus Judæ proditori, etsi perversum ejus non ignoraret propositum, suum corpus non denegavit. 2. quia ita semper in Ecclesia observatum fuit. "Nos, inquit S. Augustinus Hom. 351. alias 50. inter 50. à communione prohibere quem, quam non possumus, (quamvis hæc prohibitio nondum sit mortalis, sed medicinalis) nisi aut sponte confessum, aut in aliquo sive sæculari sive Ecclesiastico iudicio nominatum atque convictum. Quis enim sibi, utrumque audeat assumere, ut cuiquam ipse sit accusator & iudex? 3. quia Sacerdos in dispensanda Eucharistia minister est publicus, qui non ex privata, sed

ex publica scientia agere debet. 4. quia peccator, quamdiu latet ejus crimen, jus habet famæ conservandæ; eam autem læderet Sacerdos, si publice petenti Eucharistiam denegaret. Neque eo in casu minister cooperatur peccato sacrilegii; namque ad summum, malum tolerat quod impedire non tenetur. Ita S. Aug. L. quæstionem supra Genesim, quæst. 42. & Th. in 4. dist. 9. q. 1. art. 5. Neque etiam licet Sacerdoti eo in casu porrigere hostiam non consecratam; quia nunquam licitum est facere malum ut eveniat bonum: at hostiam non consecratam pro consecrata porrigere, malum est cum exponat evidenti periculo idololatriæ. Ita S. Th. loco mox citato.

Si tamen peccator ille occulte peteret, nec ullum foret scandali periculum, deneganda foret Eucharistia. Addunt multi exceptionem, modo Sacerdos ex Sacramentali confessione peccatum illius non cognoverit.

Quæres 5. utrum reis ultimo supplicio afficiendis sit concedenda Eucharistia.

Resp. varium esse Ecclesiarum usum.

In Italia & Germania certum est Eucharistiæ ejusmodi reis non denegari. Constat ex Concilio Mediolanensi V. &c.

In Gallia an. 630. Synodus Remensis sub Sonnatio, statuto II. improbare videtur ulum contrarium. *Cur, Tom. 5. inquit, ad mortem condemnatis renuitur Eucharistia? Conc. p. 1694. B Cum iis maxime conducat ad spem & securamen certi decessus, & præsentis agonis.* Quin ante annum 1396. ejusmodi rei sacramentalis etiam absolutio denegabatur. *Primus*, inquit Morinus L. 10. de Pœnitentiæ c. 1. P. 720. n. 4. "hunc morem multorum Procerum Ecclesiasticorum & virorum Principum precibus persuasus abrogavit Carolus VI. edicto Parisiis dato 4. nonas Februarii an. 1396." Edictum integrum refert Fontano T. 1. Edictorum & Constitutionum Regum Franciæ, titulo 68. Post annum vero 1396. etsi sacramentalis absolutio reis ultimo supplicio damnatis sit indulta, constanter tamen denegata Eucharistica communio. Narrat eam in rem Gaguinus L. 10. Historiæ, "regnante Ludovico XI. Ludovicum Luxemburgum majestatis reum capite damnatum, confessione more christiano expleta, Viaticum corpus Christi postulasse, nec obtinuisse: rem tamen divinam seu Missam coram illo factam, & panem benedictum oblatum, quem religiose manducavit." Contigit istud an. 1475. Mos ille denegandi reis ultimo supplicio afficiendis Eucharistiam, adhuc apud nos perseverat. Eundem etiam in Hispania observari testatur Dominicus Soto in 4. Sent. dist. 12. q. 1. art. 2. quæ improbat, *cum nulla* inquit, *appareat causa cur si sint verè pœnitentes, tanto beneficio priventur*.

Quæres 6. utrum infantibus dari possit Eucharistia.

Resp. si præsens spectetur Ecclesiæ disciplina quæ à sæculo duodecimo obtiner, dandam non esse infantibus Eucharistiam: si vero rei ipsius spectetur possibilitas, dico nihil ob stare quin, si ita placeret Ecclesiæ, eis concedatur, sicut duodecim sæculorum tractu concessa illis fuit.

Conc. Trid. Sess. 12. c. 4. duo circa infantium communionem docet, quorum unum ad dogma, alterum ad præteritum Ecclesiæ usum pertinet. De primo ait, *parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem*. De secundo ait, non esse damnandam antiquitatem, *si eum morem* (dandi infantibus) *in quibusdam locis aliquando servavit. Ut enim sanctissimi illi patres sui facti probabilem causam pro illius temporis ratione habuerunt, ita certè, eos nulla salutis necessitate id fecisse, sine controversia credendum est*.

Itaque à tertio usque ad duodecimum sæculum, non sextum, ut vult Maldonatus in cap. 6. Joan. ad versum 53. num. 116. Eucharistia infantibus concessa legitur. De tertio sæculo testis S. Cyprianus, Tract. de lapsis; de quarto, S. Ambrosio L. de Initiandis cap. 8.

de quinto, S. Augustinus Epistola 217. alias 107. ad Vitalem; de sexto S. Gregorius Magnus in Libro Sacramentorum, Officio de Sabbato sancto; de septimo, Conc. undecimum Toletanum an. 975. de octavo, Ordo Romanus, titulo de Baptismo, quem eo sæculo scriptum esse multi existimant, alii ad undecimum rejiciunt, de nono, Jesse Ambianensis Episcopus in Epistola ad Sacerdotes, de decimo testantur duo codices manuscripti quos citat Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pag. 11. quorum ipse priorem paulo ante annum 986. posteriorem circa annum millesimum scriptum fuisse docet: pro undecimo testis Rodolphus Ardens Pictavus in sermone habito pridie Paschatis: pro initio duodecimi, testes Paschalis II. S. Pontifex, apud Baronium Tom. 12. Annal. ad an. Christi 1118. Hugo à S. Victore L. 10. de Sacramentis c. 10. ubi testatur ævo suo morem hunc ab aliquibus sublatum fuisse, retento solum aliquo ejus vestigio: nimirum vinum merum loco calicis consecrati infantium ori infundebant nonnulli, quod ibidem carpit Hugo. Tandem an. 1175. Odo Episcopus Parisiensis in Statutis synodalibus c. 39. Presbyteris mandat, ne hostias, licet non sacras, ullo modo dent pueris; & S. Thomas, qui obiit an. 1274. 3. parte q. 70. art. 9. docet, juxta usum sua ætate confirmatum, pueris recentè natis danda non esse sacra mysteria, etsi Græci, ut ibidem annotat, contrarium observent.

Hac sua praxi & disciplina significarunt Veteres, persuasum sibi fuisse infantes capaces esse suscipiendæ cum fructu Eucharistiæ; atque probationem, quam exigit Apostolus, in iis duntaxat esse necessariam, qui peccati alicujus mortalis conscii esse possunt, quales sunt adulti, non vero Infantes baptizati.

Attamen suam hanc disciplinam erga infantes Ecclesia mutavit: scilicet, cum usus calicis in Occidente sensim abrogatus fuit, propter irreverentiam quæ ex periculo effusionis nasci poterat, abrogata quoque fuit praxis dandi Eucharistiæ infantibus, quæ ipsis non nisi sub specie vini administrari solebat.

De dispositionibus in recipiente Eucharistiæ prærequisitis.

Aliæ sunt quæ corpus, aliæ verò quæ animam spectant.

Dispositiones ex parte corporis.

1. **Conditio, jejunium.** Tres exiguntur: jejunum naturale, puritas, habitus exterior.

I. Licet Christus post cœnam Eucharistiæ instituerit, eamque non jejunis distribuerit Apostolis, non tamen istud Christi factum in legem postea transiit; imo ex Apostolica Traditione fluxit consuetudo, non nisi à jejunis perfici, vel sumi debere Eucharistiæ. Quapropter graviter Corinthios increpat Apostolus, quod inter communes epulas, dominicam cœnam miscerent ac sumerent. *Jam non est*, inquit, *dominicam cœnam manducare*. Quem abusum apud Ægyptios aliquando promanasse testatur Sozomenus L. 7. Hist. c. 19. *In multis*, inquit, *urbibus ac vicis Ægypti, contra receptam omnium consuetudinem, die Sabbati sub vespere convenientes, jam pransi, sacra mysteria percipiunt*.

Est igitur lex Apostolica, ut Eucharistia non nisi à jejunis aut perficiatur, aut sumatur. Jejunium autem illud naturale dicitur, quia excludit omnem cibum & potum unde fieri potest nutritio. Hujus vero legis Apostolicæ testes sunt.

Tertullianus L. 2. ad uxorem cap. 5. *Non sciet maritus*, inquit, *quid secreto ante omnem cibum gustes*.

S. Gyprianus Epistola ad Cæciliam, *Nunquid ergo,*

ait alludens ad factum Christi, *dominicum post cœnam celebrare debemus*.

S. Augustinus Epist. 54. alias 118. ad Jannarium n. 7. & 8. *“Liquido apparet, inquit, quando primum acceperunt Discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jejunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui sancto, ut in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Domini corpus intret, quam ceteri cibi. Nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Observat ibidem S. Doctor, nonnullos, uno certo die per annum (feria nimirum quinta majoris hebdomadæ, ad exemplum Christi,) post cibos Eucharistiæ offerre & accipere: quem usum inde fluere dicit S. Doctor n. 9. quod ea die plures & prope omnes in plerisque locis lavare se consueverunt. Et quia, pergit nonnulli etiam jejunium custodiunt, mane offertur propter prandentes, quia jejunia simul & lavacra tolerare non possunt; ad vespeream vero propter jejunantes. Observat ibidem, consuetudinem hac die se lavandi ortam esse ex baptizandis, ne sordidata corpora offerrent aquis baptismalibus.*

Morem illum consecrandi & sumendi Eucharistiæ post cœnam, die quinta majoris hebdomadæ, qui in nonnullis Africanis Ecclesiis obtinuerat, tanquam ad insigniorem commemorationem, ait S. Augustinus ibidem, improbare non audeat pro sua modestia S. Doctor. *“Nulli, ait, contradicere audeamus. Honestius autem arbitror ea hora fieri, ut qui etiam jejunaverit, post refecionem, quæ hora nona sit, ad oblationem possit accedere.*

Concilium Carthag. III. c. 20. decernit *“ut Sacramenta altaris non nisi à jejunis hominibus celebrentur, excepto uno die anniversario, quo Cœna Domini celebratur.*

Concilium denique Constantiense an. 1415. Sess. 13. sic decernit ac definit, *“quod licet Christus post cœnam instituerit, & suis Discipulis administraverit (Eucharistiæ) sed utraque specie panis & vini, tamen hoc non obstante, sacrorum non Canonum autoritas, laudabilis, & approbata consuetudo Ecclesiæ servavit, & servat, quod hujusmodi Sacramentum non debet confici post cœnam, neque à Fidelibus recipi non jejunis, nisi in casu infirmitatis, aut alterius necessitatis, à jure vel Ecclesia concessio, vel admissio.*

Hanc jejunii servandi legem ante sumptionem Eucharistiæ ex Apostolica Traditione descendere, invicte demonstrat constans ac perpetuus Ecclesiæ usus. *Quod enim universa tenet Ecclesia*, inquit S. Aug. L. 4. de Baptismo contra Donat. c. 24. *“nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi Apostolica auctoritate traditum rectissime creditur. Et in Ep. 54. alias 118. ad Jan. “Si quid, tota per orbem frequentat Ecclesiæ, quin ita faciendum sit disputare, insolentissimæ insaniæ est. Ex præcepto igitur Ecclesiastico seu Apostolico, non vero ex præcepto Christi imposita est illa jejunii disciplina. Namque, ait S. Aug. in eadem Epistola, ideo non præcepit (Dominus) quo deinceps ordinè sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum. Nam si hoc ille monuisset, ut post cibos alios semper acciperetur, credo quod eum morem nemo variaisset.*

Quæres quibus in casibus licitum sit Eucharistiæ à non jejunis percipi.

Resp. 1. licitum esse infirmis, si urgeat mortis periculum, etiam in viaticum dare Eucharistiæ: si vero tantum non sit periculum, non nisi jejunis dandam esse, nisi forte talis fuerit infirmitas, ut jejunium ferre non possit. Quin & sæpius, eodem perseverante morbo, concedi potest Eucharistia; modo dies aliquot (decem statuit Rituale Parisiense) à priori communione fluxerint. 2. si Sacerdos celebrans post consecrationem subita

Tom. 2. p. 126. F. G.

Ibid. p. 127.

Tom. 2. Conc. p. 1171.

Tom. 12. Conc. p. 100. B.

To. 9. p. 140. C.

10. 2. p. 126. C.

Ibid. p. 127. A. B.

pa. 169. B. pa. 104.

subita vi morbi correptus sacrificium perficere non potest, alter Sacerdos, etiam non jejunus, illud perficere debet ac tenetur, ut integrum sit sacrificium. 3. si Sacerdos inter communicandum advertat solam aquam in calicem quem hausit fuisse infusam, vinum curet infundi, illudque, postquam consecravit, bibat. Ita jubent Rubricæ. 4. cum Sacerdos post sumptam ablutionem aliquas particulas, vel etiam integras formulas deprehendit, quæ commodè servari non possunt, eas consummat. 5. denique, si Sacerdos inchoata Missa solemnè recordetur se jejunum non esse, nec possit sine aliquo scandalo recedere, Missam perficiat.

Quæres 2. à quo tempore is qui Eucharistiam percipiturus est, jejunus esse debeat, & quænam tollant jejunium naturale.

Resp. 1. necesse esse, ut qui Eucharistiam conficere, vel percipere debet, à media nocte diei præcedentis usque ad illud tempus, quo conficit vel percipit Sacramentum, nihil omnino sumpserit, sive per modum cibi & potus, sive per modum medicinæ, aut rei cujuscunque ex qua fieri potest nutritio: unde reliquiæ cibi, quæ calu aliquo in ore remanserunt, non tollunt jejunium naturale, si deglutiantur; neque enim per modum cibi, sed salivæ duntaxat in stomachum trahuntur. Idem dicendum de guttulis aquæ aut vini quibus os abluitur, si forte præter intentionem deglutiantur. Idem & de tabaco in pulverem redacto, & de odoribus, qui non ore, sed naribus percipiuntur.

2. conditio.
Castitas.

Secunda conditio ex parte corporis necessaria, est castitas seu puritas carnis, quæ considerari potest vel in usu legitimo Matrimonii, vel extra usum.

I. Qui non ex libidine seu voluptate, sed animo proli suscipiendæ uxore sua utitur, ille suo permittendus est iudicio, nec à percipiendâ Eucharistia removendus: attamen laudandi maxime conjugati, qui per aliquot dies antequam Eucharistiam percipiant, ex communi consensu à commercio carnis abstinere, juxta Apostolum 1. Cor. 7. v. 5. *Nolite fraudare invicem nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi.* Unde S. Hieronymus Ep. 30. alias 50. ad hæc verba Apostoli sic loquitur: *Paulus Apostolus dicit, quando coimus cum uxoribus, nos orare non posse. Si per coitum quod minus est impeditur, id est, orare; quanto plus quod majus est, id est, corpus Christi prohibetur accipere?* Et paulo post: *Diximus panes propositionis ex Lege non potuisse comedere David & socios ejus, nisi se iriduo mundos à mulieribus respondissent: non utique à meretricibus, quod damnabatur à Lege: sed ab uxoribus, quibus licite jungebantur.*

Et Catechismus ad Parochos n. 61. *Postulat tanti Sacramenti dignitas, inquit, ut qui matrimonio juncti sunt, aliquot dies à concubitu uxoris abstineant, Davidis exemplo admoniti, qui cum panes propositionis à Sacerdote accepturus esset, purum se & pueros suos ab uxorum consuetudine tres ipsos dies esse professus est.*

II. Impuritas extra usum Matrimonii, quæ peccatum est, ex peccato nascitur, cui voluntas consentit, aut locum dedit, hominem ex necessitate removel à participandâ Eucharistia; qualis est v. g. nocturna pollutio ex phantasmatibus quæ imaginationi obversantur excitata, quando nimirum vel ex negligentia, aut ex turpi præcedente cum mulieribus colloquio, vel ex plus æquo familiari conversatione, vel ex lascivis cogitationibus quibus homo adhæret, vel ex obscæna Libri alicujus lectione &c. sordes illæ provocantur & excitantur. Unde sapienter monet S. Thomas 3. p. q. 80. art. 7. in corpore, sedulo expendendas esse hujusce impuritatis causas. *Quamvis enim, ait sanctus Doctor, „nocturna ipsa pollutio secundum se considerata, „peccatum mortale esse non possit; nihilominus „tamen ratione suæ causæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo consideranda est*

„causa pollutionis nocturnæ. „Deinde varias illas causas exponit, quibus fit ut illa impuritas nocturna vel ex necessitate, vel tantum ex quadam congruentia hominem à percipiendâ communionem impediat. Si enim quis invitatus & non consentiens, impuritatem illam patitur, quam provocat vel sanguinis abundantia, vel naturæ debilitas, quasi ex quodam morbo, vel ex illusionem maligni spiritus &c. non ex necessitate, sed ex quadam duntaxat congruentia impeditur à percipiendâ Eucharistia. *Ex quadam vero congruentia, inquit S. Thom. ibidem, impedit quantum ad duo quorum unum semper accidit, scilicet quadam foeditas corporalis, cum qua, propter reverentiam Sacramenti, non decet ad altare accedere, nisi forte talis immunditia sit perpetua vel diuturna; sicut est lepra, vel fluxus sanguinis, vel aliquid hujusmodi. Aliud autem est evagatio mentis quæ sequitur pollutionem nocturnam, præcipue quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate provenit, postponi debet propter aliquam necessitatem: puta, ut Gregorius dicit (scribens ad Augustinum Anglorum Episcopum) cum fortasse aut festus dies exigat, aut exhibere ministerium pro eo quod Sacerdos alius deest ipsa necessitas compellit. Lege integrum illum Articulum 7. Quæstionis 80.*

Tertia conditio, habitus seu conformatio corporis ad modestiam & pietatem composita, de qua S. Carolus Borromæus in suis documentis seu instructionibus, ubi circa mulieres præsertim hæc præscribit. *Mulieres non sumptuosas, non caudatis vestibus, non crinibus inaniter intortis; non fuco aut pigmentis vultu illito, non pectore nudo, aut tenui velo obducto, sed ita vestita ut ne præter faciem quidquam nudum cernatur, velo denso bene super faciem dimisso. Omnes autem, pergit S. Episcopus, genibus flexis, non pectore, brachiisque scabello innixi. Quapropter Innocentius XI. iussit eas mulieres à sacra mensa repelli, quæ depicta facie, aperto sinu, atque ad luxuriam composito vultu ad Eucharistiam accedunt.*

Dispositiones ex parte animæ.

I. Requiritur sanctitas, seu habitualis gratia sanctificans, nempe ut nullus peccati mortalis reus sit, qui accedit ad sacramentum. 1. Cor. 11. v. 27. 28. & 29. *Quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat: qui enim manducat & bibit indigne iudicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.*

Necesse igitur est ut perceptioni Eucharistiæ præmittatur confessio & absolutio sacramentalis à peccatis, qua quis Deo reconciliatur ac justus redditur. Nonnulli, præter confessionem & absolutionem, exigunt quoque & præviam satisfactionem ex parte saltem peccati, cujus defectu, & nulla ipsis videtur sacramentalis absolutio, & sacrilega participatio Eucharistiæ. Verum Alexander VIII. inter multas alias, istam quoque n. 22. propositionem damnavit, *Sacrilegi sunt iudicandi, qui jus ad communionem prætendunt, antequam dignam de delictis poenitentiam egerint.* Eadem igitur prudentia & æquitate utatur hic Sacerdos circa usum Eucharistiæ poenitenti, post confessionem & sacramentalem à peccatis absolutionem, permittendum vel protrahendum, quo, ubi de Poenitentia, diximus uti illum debere circa sacramentalem absolutionem dandam vel differendam, juxta regulam à sancto Gregorio Magno traditam, *Causa, inquit, pensanda sunt, & tunc ligandi atque solvendi potestas exercenda. Videndum quæ culpa præcessit, aut quæ sit poenitentia sequenda post culpam, ut quos omnipotens Deus per compunctionis gratiam visitat, illos pastoris sententia*

T. 4. p. p.
pa. 238.

sententia absolvat. Si ergo judicaverit prudens Sacerdos bono pœnitentis expedire, ad vehementius scilicet in ipso excitandum cœlestis cibi desiderium, differre Eucharistiæ communionem, differat. Interim ratum ac fixum istud permaneat, absolutionem sacramentalem, quæ quis à peccatis verè & absolutus præsumitur, & cum Deo reconciliatus, sufficere ad Eucharistiæ dignè & cum fructu percipiendam; satisfactio etenim, ut olim ostendimus, non ad essentiam, sed ad integritatem duntaxat Pœnitentiæ spectat.

Pag. 33. Dices: S. Cyprianus graviter invehitur adversus lapsos qui propter libellos Martyrum, quibus muniti erant, nulla, vel levissima pœnitentia perfuncti, statim à lapsu communioni restitui postulabant, quam nonnulli temerè ipsis concedebant, cum quibus graves ac diuturnas ea de re contentiones sustinuit S. Martyr. Illi, **P. 173.** inquebat Epistola 10. contra Evangelii legem, ante actam pœnitentiam, ante exomologesim gravissimi atque extremi delicti factam offerre lapsis pacem, & Eucharistiæ dare, id est sanctum Domini corpus prophanare audent. Et Tract. de lapsis, Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem, temeritate quorundam laxatur incautis communicatio. irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura.

Resp. nomîne pacis ac communionis S. Cyprianum intelligere non tantum Eucharistiæ, sed & sacramentalem à peccatis absolutionem, quæ Cypriani ætati simul cum Eucharistia post expletam pœnitentiam dari solebat, ut ostendimus in Prælectionibus nostris de Pœnit. parte 2. pag. 42. & seq. cum vero sacramentalis absolutio statim post gravissima scelera concedi semper etiam concessis non debeat, æquissima videtur S. Doctoris ac Martyris expositio. Hic porro quæstio non est de absolutione, sed de Eucharistia pœnitentibus contritis atque confessis post absolutionem concedenda. Duo quippe ista longe diversa sunt, lapsas statim absolvere, quod meritò improbat S. Cyprianus; & pœnitentes post absolutionem statim ad sanctam mensam, quod ut plurimum licitum est, tamen ex judicio prudentis Sacerdotis differri aliquando possit & debeat.

Tom. 14. Hæc videtur esse mens atque sententia concilii Trid. **Conc. p. 809.** Sess. 13. Can. 11. ubi sic loquitur: *Statuit atque declarat sancta Synodus, illis, quos conscientia peccati mortalis gravat, quantumcunque etiam se contritos existiment, habita copia confessoris, necessario præmittendam esse confessionem sacramentalem.* Et cap. 7. ejusdem Sess. legem illam ad ipsos etiam Sacerdotes extendit, nisi obstat gravis celebrandi necessitas, aut absentia Sacerdotis. En verba, „ Ecclesiastica consuetudo declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiæ accedere debeat: „ quod à Christianis omnibus, etiam ab iis Sacerdotibus, quibus ex officio incumbit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modo non defuit illis copia confessoria: quod si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur. „ Particulam hanc, *quamprimum*, nonnulli sic explicant, cum Sacerdos suo tempore confitebitur, quam interpretationem proscripsit Alexander VII. & Clerus Gallicanus in Censura anni 1700. *Mandatum Concilii Trident.* ait Propositio 38. *damnata, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.* Et Propositio 39. *Illam particulam quamprimum, intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Supponit igitur Concilium Tridentinum, hominem verè pœnitentem præmissa confessione sacramentali & absolutione à peccatis, ante exple-

tam pœnitentiam, dignè ac cum fructu Eucharistiæ percipere posse.

Secunda dispositio est immunitas ab affectu peccati venialis. Proprius etenim Eucharistiæ effectus est gratiæ animam nutrientis augmentum; atqui affectus ad peccatum veniale obicem ponit huic gratiæ incremento. Licet enim peccatum veniale charitatem non extinguat, eam tamen refrigerat ac imminuit, unde tardium & torpor quidam animæ, qui plenum impedit Eucharistiæ effectum, ad quam magno animi ardore ac desiderio accedendum est. *Tanta igitur charitate atque honore affecti,* ait S. Chrysostomus Hom. 83. in Matth. *non torpeamus. Non videtis quanta infantes animi alacritate mamillas accipiunt; qua pressione papillis infigunt labia? Non minore cupiditate nos quoque ad hanc mensam, & ad hujus calicis spiritalitatem accedamus papillam; imò vero majore desiderio quasi lactantes pueri gratiam spiritus sugamus; unus sit nobis dolor, una tristitia, si hoc alimento spirituali privamur.* Et S. Gregorius Magnus in cap. 2. L. 1. Regum Lib. 2. c. 1. *Non saturantur, inquit, nisi famelici: quia à vitis perfecte jejunantes, divina Sacramenta percipiunt in plenitudine virtutis. Et quia sine peccato electi etiam virasse non possunt, quid rident, nisi ut à peccatis, quibus eos humana fragilitas maculare non desinit, evacuari quotidie continentur?*

Tertia dispositio est singularis reverentia erga Christum in Sacramento præsentem: Quia, inquit S. Bonaventura Tract. de præparatione ad Missam, *in hoc Sacramento præsens est divina majestas, debet recipi cum honore.* Et S. Thomas 3. p. q. 80. art. 10. *Requiruntur ut cum magna devotione & reverentia ad hoc Sacramentum accedatur.* Verum recurrit postea, ubi de effectibus Eucharistiæ, de hocce argumento dicendi locus.

QUÆSTIO VI.

De necessitate Eucharistiæ.

Reserunt hujus quæstionis Articuli.

In 1. expendemus utrum Eucharistia sit omnibus, tam parvulis quam adultis, necessaria necessitate mediæ ad salutem.

In 2. utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiæ sub utraque specie.

In 3. utrum detur præceptum divinum & Ecclesiasticum sumendi Eucharistiæ, saltem sub una specie.

ARTICULUS I.

Utrum Eucharistia necessaria sit omnibus, sive parvulis sive adultis, necessitate mediæ ad salutem.

PRÆNOTANDA

Observandum 1. duplicem vulgo à Theologis distinguere necessitatem, unam mediæ, alteram præcepti.

Illud necessarium dicitur necessitate mediæ, sine quo vel in re, vel in voto saltem percepto, finis obtineri non potest. Sic in ordine naturali, cibus & potus necessarii sunt ad vitæ conservationem; & in ordine supernaturali ac gratiæ, Baptismus & Pœnitentia sunt Sacramenta necessaria, tum ad vitam animæ primò habendam, tum ad eam ex peccato deperditam, reparandam. Ratio autem à priori hujus discriminis est, quia ejusmodi media ex institutione Christi continent & conferunt cum gratiæ spiritualis effectum, qui per se ita necessarius est, ut sine eo vita æterna non possit obtineri: tale vero medium semper quoque necessarium est ex præcepto, quia tenetur unusquisque jure naturali adhibere omnia necessaria ad salutem; non tamen accipit

accipit necessitatem suam ex præcepto, nisi, ut dicitur, præsuppositivè: imò potius ex necessitate quam habet ex propria sua conditione, sit ut sit præceptum.

Medium autem illud vel est internum, ut gratia sanctificans; vel externum, ut ablutio exterior in Baptismo, inter quæ istud discriminis occurrit, quòd sine medio interno actu & re percepta impossibile sit haberi vitam æternam: ita sine sanctificante gratia nullus unquam salvus esse potest; at verò sine medio externo, nempe Sacramento, potest quis salvus fieri, nempe per fidem charitate perfecta formatam, quæ justificat ante Sacramentum actu & re perceptum, cum solo ejus voto, sive explicito, sive implicito saltem, quod semper in charitate perfecta includitur.

Ratio est, quia medium externum ex Christi institutione ordinatur ad conferendam internam sanctificantem gratiam: cum autem divina virtus non sit exterioribus signis alligata, atque possit gratia sanctificans per contritionem perfectam obtineri, hinc est quòd externum illud medium aliquibus in casibus suppleri potest per votum seu desiderium ipsius: sic suppletur Baptismus per martirium & perfectam contritionem.

Illud dicitur necessarium necessitate præcepti tantum, quòd idcirco necessarium est, quia est præceptum, cujus proinde observatio non continet aliquem gratiæ effectum per se ac natura sua necessarium ad salutem. Revera præcepti observatio fit aliquo sensu necessaria necessitate medii respectu illius qui præcepti capax est, & illud tenetur observare; sed, ut ait Vasques in 3. part. q. 73. art. 3. cap. 1. & 3. talis observatio præceptorum negativè tantum necessaria est ad salutem, ne scilicet propter transgressionem præcepti impedimentum aliquod ponatur salutis. E contra, quòd est necessarium necessitate medii, positivè ad salutem confert, quia continet gratiam per se necessariam ad salutem: unde necessitas medii & præcepti non tam ex modo loquendi Scripturæ dignoscenda est, quam ex subjecta materia; nempe si res proposita talis sit, quæ conferat gratiæ effectum per se & absolutè necessarium: eodem quippe modo v. gr. Scriptura exprimit necessitatem medii in Pœnitentia, cum ait, *Nisi pœnitentiam egeritis, omnes simul peribitis*, & in Baptismo, *Nisi quis renatus fuerit &c.* ac necessitatem præcepti in Eucharistia, *Nisi manducaveritis &c.*

Observandum 2. in Eucharistia duo esse distinguenda, nempe Sacramentum, & rem Sacramenti, seu effectum gratiæ, qui consistit in certa unionem & incorporationem cum corpore Christi, sive naturali, sive mystico quòd est Ecclesia.

Observandum 3. Eucharistiam vel reipsa seu in signo & Sacramento percipi posse, vel in voto tantum seu desiderio, & ratione effectus spiritualis: votum autem illud vel est explicitum, quòd præviam rei concupitæ cognitionem supponit, vel implicitum: vel est personale, quòd à persona propriæ actionis ac voluntatis capace elicitur, vel alienum, quòd ab alio pro nobis sponsore emittitur: quo sensu docet S. Augustinus L. 3. de peccat. mer. & rem. c. 19. infantes verè fideles & pœnitentes dici, quia per verba gestantium fidem profitentur, ac diabolo & huic sæculo renuntiant: *quòd totum, inquit, in spe fit, ut Sacramenti, & divina gratia, quam Dominus donavit Ecclesie.*

Observandum 4. votum Eucharistiæ implicitum, sive personale sit, sive aliena voluntate formatum, duplex posse distingui, unum proprium, quòd nempe directè ac propriè ad Eucharistiam tendit, alterum improprium & generale, quòd ad Eucharistiam tendit sub ratione dumtaxat generalis præcepti nobis à Christo impositi, quo sensu votum adimplendi omnia Christi mandata semper includitur in charitate

perfecta, à qua seungi non potest; atque votum ejusmodi semper necessarium est necessitate medii: fieri quippe non potest, ut quis salvus fiat, nisi implicitè saltem habeat voluntatem servandi quæcunque nobis à Christo præscripta sunt; hoc est, nisi sit ita animo affectus & præparatus, ut illa omnia velit observare, cum ea cognoscet, & adimplendi facultas dabitur. Longè autem diversum est dicere, votum rei esse necessarium, & rem necessariam esse in voto: prius significat voluntatem observandi rem præceptam esse necessariam, quòd verum est; posterius, rem præceptam tantæ necessitatis esse ad salutem, ut si non reipsa, saltem voto debeat haberi, quòd non semper verum est, præsertim in rebus quæ ex præcepto dumtaxat necessariae sunt,

Observandum denique, cum qui ritè baptizatur censeretur habere aliqua ratione votum Eucharistiæ suscipiendæ. 1. secundum aliquam accommodationem, quatenus scilicet omnis res tendit ad suam perfectionem & consummationem, sicut finis habetur in desiderio & intentione: atqui Eucharistia est omnium Sacramentorum finis, & consummatio spiritualis vitæ, cujus Baptismus est quidem principium; verum per Eucharistiam perfecta fit conjunctio cum Christo & Ecclesia. 2. quia ritè baptizatus jus habet ut communicet corpori & sanguini Christi, sicut sponsa per Matrimonium acquirit jus in corpus sponsi: sed qui jus habet in rem aliquam, censetur desiderare usum ejusmodi juris. His ita prænotatis, quæ dicendis lucem maximam afferent, errores & opiniones more nostro historicè referemus.

Errores & opiniones.

Inter Græcos recentiores nonnulli sunt, qui Eucharistiam reipsa perceptam omnibus, sive parvulis sive adultis, medium esse necessarium ad salutem æternam existimant. Ita Simeon Thessalonicensis in Libro de Sacramentis; Nicolaus Cabasilas in prima Oratione de vita in Christo, & alii quos appellat Arcudius Lib. 3. de Sacramento Eucharistiæ c. 40.

Cardinalis Bona Lib. 2. rerum Liturgicarum cap. 19. refert Radulphum Ardentem Hugoni Victorino contemporaneum, sermone de die Paschæ; & illo antiquiorem Gualterium Aurelianensem, qui non ossoruit sæculo cap. 7. sui Capitularis, docuisse Eucharistiam absolutè necessariam esse ad salutem: quamquam exponi ille potest, ut & alii benè multi, de necessitate tantum præcepti, non medii.

Novatores Calvinistæ, imprimis Albertinus, Dallæus, ceterique hujus sectæ Scriptores, concordī sententia affirmant, omnes ferè veteres SS. Patres, Augustinum præsertim, persuasum habuisse realem Eucharistiæ perceptionem omnibus, sive adultis sive infantibus, necessarium omnino esse medium ad salutem; neque alio fundamento nixos illos fuisse, ut tot sæculorum tractu infantibus simul cum Baptismo Eucharistiam administrarent: quam erroneam Novatorum sententiam comprimit Tridentinum Concilium Sess. 21. capit. 4. cum docet, sine controversia credendum esse, Veteres nulla salutis necessitate infantibus Eucharistiam dedisse.

Inter Orthodoxos nonnulli concedunt hanc fuisse S. Augustini, Innocentii, & aliorum mentem; ut Sanctesius, Repetitione 6. de veritate Eucharistiæ cap. 7. Quamquam hunc excusare nititur Palavicinus, L. 17. Historiæ Conc. Trid. cap. 12. Quia, inquit, To. 3. p. cum ad Concilium venisset inter Theologos regios paucissimi mensibus post emissam ea de re Concilii decreta, non potuit eorum sensum satis cognoscere. Verum Maldonatus qui

qui longè post vixit, Commentario in cap. 6. S. Joannis, scribit, opinionem necessitatis Eucharistiæ per sexcentos annos in Ecclesia viguisse.

Inter Scholæ magistros tres potissimum circumferuntur circa propositam quæstionem opiniones. Prima eorum qui existimant Eucharistiæ in voto saltem implicito necessariam esse necessitate mediæ ad salutem: tum quia finis est cæterorum Sacramentorum; tum quia per Baptismum homo ordinatur ad Eucharistiæ. Ita S. Th. 3. p. q. 73. art. 3. & q. 79. art. 1. ad. 1. & inter recentiores ejus discipulos Contensonius, Theologiæ mentis & cordis Lib. 11. parte 2. Dissertatione 2. cap. 1. Secunda opinio eorum est, qui dicunt Eucharistiæ in voto necessariam quidem esse, sed non tanta necessitate quanta Baptismus v. g. Namque quia Baptismus est principium vitæ spiritualis per se necessarius est in re, tantum per accidens fit, ut ejus votum sufficiat: è contra, quia Eucharistia est consummatio & perfectio vitæ spiritualis, per accidens tantum necessaria est in re, per se verò requiritur in voto. Tribuitur hæc opinio Cajetano, Dominico Soto, & aliis nonnullis. Tertia denique opinio, eorum est qui censent Eucharistiæ neque in re, neque in voto necessariam esse ad salutem necessitate mediæ, sed præcepti dumtaxat. His historicè narratis, sit.

CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ neque in re, neque in voto saltem proprio, necessarium est necessitate mediæ ad salutem, siue parvulis, siue adultis.

Probatur prima pars de perceptione reali, ex constanti ac perpetua fide & Traditione Ecclesiæ, ex qua hæc argumenta eruimus.

Primum est, quia ea fuit semper Ecclesiæ fides ac doctrina, infantes statim à Baptismo suscepto morientes æterna frui beatitudine; persuasum quippe semper ei fuit, per Baptismum deleri peccatum originale, conferri sanctificantem gratiam & jus acquiri ad hereditatem cælestem. Hæc fides Ecclesiæ fundamentum habet in istis Christi Domini verbis, Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei*, & in istis Apostoli, Rom. 8. v. 1. *Nihil damnationis est iis qui sunt in Christo JESU*. Porro ex eodem Apostolo, Galat. 3. v. 27. *Quicumque in Christo baptizati estis, Christum induistis*. Ergo infantes baptizati Christum induerunt & in ipso sunt; nihil ergo damnationis in se habent, per quod possint à regno cælorum & vita æterna excludi. Hinc generatim pronuntiat idem Apostolus, Ephesiorum 5. v. 26. *Christus nos mundasse lavacro aquæ in verbo vite*, & ad Titum 3. v. 5. *salvos nos fecisse per lavacrum regenerationis*.

Fidem hanc Ecclesiæ constanter docuerunt & propugnarunt utriusque Ecclesiæ, tum Græcæ, tum Latinæ, SS. Patres.

Ex Græcis, SS. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 18. Basilii Magnus Exhortatione ad Baptisma: Gregorius uterque, Nazianzenus & Nyssenus Hom. de Baptismo, Chrysostomus Hom. ad baptizandos, atque alii quos appellat Arcudius Lib. 4. de Euchar. cap. 42. & quos, ubi de Baptismo, retulimus.

Ex Latinis cæterorum omnium instat, sufficient, S. Augustinus, ejusque fidelis discipulus & interpret S. Fulgentius.

S. Augustinus pluribus in locis affirmat infantes post susceptum Baptisma ex hac vita migrantes, æternam felicitatem assequi. Epistola 98. alias 23. ad Bonifacium. *Sicut, inquit, (parvulus) credere respondetur, ita etiam fidelis vocatur, non rem ipsa mente annuendo, sed ipsius rei Sacramentum percipiendo. Cum autem homo sapere cœperit, non illud Sacramentum re-*

petet, sed intelligit, ejusque veritati consona etiam voluntate coaptabitur. Hoc quamdiu non potest, valebit Sacramentum ad ejus tutelam adversus contrarias potestates; & tantum valebit, ut si ante rationis usum ex hac vita migraverit, per ipsum Sacramentum, commendante Ecclesiæ charitate, ab illa condemnatione, quæ per unum hominem intravit in mundum, Christiano adjutorio liberetur.

Idem docet Epistola 166. alias 28. ad Hieronymum; sed disertissime L. 1. de peccat. meritis & rem. cap. 19. *Verumtamen, inquit, si parvulus perceptio baptismate de hac vita emigraverit, soluto reatu cui originaliter erat obnoxius, perficietur in illo lumine veritatis, quod incommunicabiliter manens in æternum, justificatos præsentia Creatoris illuminat. Peccata enim sola separant inter homines & Deum, quæ solvuntur Christi gratia.*

S. Fulgentius à Ferrando Diacono rogatus quid judicandum de salute juvenis cujusdam Æthiopis qui morte instante baptizatus prius decesserat, quam Eucharistiæ perciperet, ostendit multis Scripturæ locis, & autoritate S. Augustini ducta ex sermone ejus ad infantes, ejusmodi juvenem per Baptismum fieri membrum Christi ac participem effectus Eucharistiæ, adeoque consortem regni cælorum & vitæ æternæ. *Arbitror, inquit, sancte frater, disputationem nostram præclari doctoris Augustini sermone firmatam; nec cuiquam esse aliquatenus ambigendum, tunc unumquemque Fidelium corporis sanguinisque Domini participem fieri, quando in baptismate membrum corporis Christi efficitur nec alienari ab eo panis calicisque consortio, etiamsi antequam panem illum comedit, & calicem bibat, de hoc sæculo in unitate corporis Christi constitutus abscedat. Nihil potest in rem nostram disertius afferri.*

Hac inspecta & probata Ecclesiæ totius Traditione, Concilium Trident. Sess. 21. c. 4. declarat parvulos usu rationis carentes nulla obligari necessitate ad sacramentalem Eucharistiæ communionem. Rationem hanc subjungit: *Siquidem per Baptismi lavacrum & generati & Christo incorporati, adeptam jam filiorum gratiam in illa ætate amittere non possunt.*

Et Canone 4. ejusdem Sess. sic definit: *Si quis dixerit, parvulis, antequam ad annos discretionis pervenerint, necessariam esse Eucharistiæ communionem; anathema sit.*

Secundum argumentum est: Si Ecclesiæ semper credidit eos qui morte præventi baptizari non possunt, & Baptismum sani non neglexerant, salutem æternam consequi propter Baptismi desiderium, quod procedit ex fide per dilectionem operante; ut patet ex S. Ambrosio, Oratione de obitu Valentiniani junioris; ex S. Augustino L. 4. de Baptismo contra Donat. c. 22. & L. 1. de anima & ejus origine c. 9. ex Innocentio III. Cap. Apostolicam. De Presbytero non baptizato, à fortiori semper credidit infantes post susceptum Baptismum sine actuali Eucharistiæ perceptione vitam æternam adipisci.

Tertium argumentum est: quia si re ipsa existimasset Ecclesiæ, Sacramentum Eucharistiæ medium esse absolute necessarium ad salutem, proculdubio priscum suum morem illud simul cum Baptismo infantibus administrandi non immutasset; imò potius inclinante jam ea consuetudine, tam pernicioso errori totis viribus obstisset, quomodo nunc haud dubie obstitisset, si animadverteret Baptismum infantibus non conferri. At ne leve quidem occurrit in Antiquitate hujusce obstentia vestigium, licet multis ab hinc sæculis defierit in Latina Ecclesiæ illa consuetudo, Eucharistiæ simul cum Baptismo infantibus administrandi, de qua Græci nunquam litem nobis moverunt, quia alia benè multa longè momenti levioris objectarunt.

Quartum argumentum est: quia Ecclesiæ semper existimavit tantæ necessitatis esse Baptismum, ut omnibus,

To. 10. p.
14. F. G.

P. 227.

Tom. 14.
Conc. p.
847. B.
C.

Ibid. E.

bus, seu Gentilibus, seu Judæis, seu Christianis laicis, etiam mulieribus, potestatem fecerit Sacramentum illud in casu extremæ necessitatis constitutis administrandi: non ita vero permisit omnibus indiscriminatim facultatem conficiendi vel administrandi Eucharistiam.

Quintum denique argumentum petitur ex ratione Theologica quam suggerit Concilium Trid. Sess. 21. c. 4. citato, quia nempe Eucharistia destinatur ad conservandam gratiam per Baptismum acceptam: sed infantali conservatione non indigent, qui gratiam hanc, quamdiu rationis usu carent, amittere non possunt.

Præterea: Illud non est necessarium necessitate medii in re susceptum, quod ex natura sua supponit remissionem peccatorum, & præviā gratiam sanctificantem in suscipiente; quod per se institutum non est ad primam gratiam conferendam, sed tantum conservandam, neque ad delendum peccatum, sed ad illud præcavendum: atqui talis est Eucharistia, quæ supponit ex natura sua remissionem peccatorum, ac præviā gratiam in suscipiente; neque per se instituta est ad tollendum peccatum, hoc enim proprium est duntaxat Baptismi & Pœnitentiæ, quæ idcirco dicuntur Sacramenta mortuorum. Et ceterè Eucharistia instituta est per modum alimenti, quo anima sustentatur: sed alimentum supponit vitam in manducante. Denique ejus effectus est confirmatio in bono & in gratia, quod proprium est alimenti spiritualis.

Secunda pars Conclusionis, nempe Eucharistiam non esse necessariam in voto, probatur I. quia ea res nequidem in voto medium censi debet ad salutem absolutè necessariam, quæ destinata non est ad conferendum aliquem gratiæ effectum absolutè necessariam ad salutem: atqui talis est Eucharistia, ex mox probatis. Neque dicas effectum Eucharistiæ esse incorporationem cum Christo, sine qua nemo potest salvus fieri. Namque modus seu ratio, qua homo per Eucharistiam cum Christo incorporatur, absolutè necessaria non est ad salutem: siquidem prima non est incorporatio, quæ jam facta supponitur in Baptismo, & quæ sola sufficit, ut quis sit membrum Christi, Filius Dei adoptivus, & consequenter jus habeat ad hæreditatem cœlestem.

II. Quia in adversa sententia par videretur esse Baptismi & Eucharistiæ necessitas. Sicut enim Baptismus actu susceptus absolutè necessarius non est, cum per martyrium, & perfectam contritionem Baptismi votum includentem suppleri possit; ita quoque Eucharistia, in sensu adversariorum, re suscepta, necessaria quidem non est, sed in voto saltem ac desiderio. Neque dici potest, Baptismi votum debere esse explicitum, Eucharistiæ vero sufficere implicitum. Namque, qui perfectum Dei amorem super omnia haberet, & de Baptismo nihil unquam audivisset, ille ceterè votum Baptismi explicitum non haberet, sed implicitum duntaxat, & tamen salvus esset: qui enim diligit, non manet in morte.

III. Quia si Ecclesia pro infantibus, dum baptizantur, votum haberet Eucharistiæ, quod illa existimaret ad salutem necessarium, haud dubie votum illud, ubi primum opportuna se daret occasio, adimpleret, neque discretionis annos expectaret, ut infantes Eucharistiæ participes faceret; aut saltem, cum urget mortis periculum, illo tam necessario viatico eos non defraudaret, quod tamen à moribus & disciplina præsentis Ecclesiæ alienum est.

Dixi in Conclusionem, Eucharistiam in voto saltem proprio non esse medium ad salutem necessarium. Si enim intelligatur votum improprie, quatenus scilicet est voluntas generalis adimplendi quicquid à Christo fuit præscriptum, haud dubie votum istud necessarium est, & semper includitur in charitate perfecta, ut inter prænotata diximus; sed tale votum non tantum Eucharistiam respicit, sed rem quamlibet aliam à Christi

Tournellii Tomi III. P. III. de Sacram. Euch.

fit præscriptam: quamquam is qui baptizatur, aliquo sensu dici potest habere votum Eucharistiæ, ut observavimus.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. Hanc Christi sententiam apud S. Joan. c. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis Carnem Filii hominis, & biberitis ejus Sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quibus ceterè verbis medii necessitas exprimi videtur, perinde ac istis, Joan. 3. v. 5. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto, non potest introire in Regnum DEI*; aut istis Lucæ 13. v. 3. *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis*. Ergo, &c.

Resp. nego ant. Namque, ut optimè advertit Sanctus Ebroicensis Episcopus, sexta Repetitione de veritate Eucharistiæ, c. 7. ex hac Christi sententia non potest inferri necessariam esse Eucharistiam necessitate medii, ex qua inferri non potest neminem absolutè vitam æternam assequi posse sine participatione reali corporis & sanguinis Christi: atqui ex sententia Christi id minimè potest inferri, cum ipse alibi jam monuisset, per fidem haberi posse vitam æternam: *Qui credit in Me*, inquit Joan. 6. v. 47. *habet vitam æternam*. Deinde, pergit Authot citatus, non dixit Christus *Nisi manducaveritis &c. non habebitis vitam æternam*, sed solum dixit, *non habebitis vitam in vobis*; hoc est, vitam permanentem, quæ est ipse Christus vitæ omnis fons & origo: adeoque innuit tantum Christus hoc præcepto, certum modum vitam possidendi, quo nempe habiteret realiter in fumente, ita ut Caro Christi habitans in nobis vitam permanentem nobis conferat.

Itaque hæc Christi sententia: *Nisi manducaveritis, &c.* ad solos adultos dirigitur, ac præcepti necessitatem exprimit, non medii: neque, ut in prænotatis diximus, ex sola loquendi ratione, sed potissimum ex subiecta materia dignosci debet, & distingui necessitas medii à necessitate præcepti. Eadem quidem est loquendi ratio in hac duplici Christi sententia: *Nisi manducaveritis, &c.* & *Nisi pœnitentiam egeritis*; sed diversa materia seu res præcepta. Pœnitentia quippe absolutè necessaria est lapsis post Baptismum; non ita Eucharistia, quia illa continet & confert eum gratiæ spiritualis effectum sine quo nemo potest salvus esse, non vero ista.

Neque conferri debet ista Christi sententia: *Nisi manducaveritis*, cum alia de Baptismo: *Nisi quis renatus fuerit*: diversa enim planè est loquendi ratio, ut per se patet. Posterior enim omnes complectitur, & neminem excipit, sive adultus sit, sive parvulus; prior ad eos dirigitur quos præsentem alloquebatur Christus, & in eorum persona ad omnes adultos præcepti capaces: unde per Apostolum condiciones præscribit necessarias, quibus vult præceptum istud observari, nempe, ut si quis de pane illo comedat & de calice bibat, seipsum probet, id est conscientiam suam adeat, & ab omni labe mortali prius eam purget, quam accedat ad sacramentum. At infantibus nihil tale præcipi potest; ergo &c.

Objicies 2. Hanc Christi sententiam: *Nisi manducaveris Carnem, &c.* de manducatione reali omnibus, sive adultis sive parvulis, necessaria interpretati sunt Veteres, imprimis Innocentius I. S. Augustinus, & Gelasius S. Pontifex.

Innocentius I. Epistola ad Patres Concilii Milevitani, inter Augustinianas 182. alias 93. sic loquitur refellens Pelagianos: "Illud verò quod eos vestra fraternitas, asserit prædicare, parvulos æternæ vitæ præmiis, etiam sine Baptismatis gratia posse donari, per fatuum est. Nisi enim manducaverint Carnem Filii hominis, & biberint ejus Sanguinem, non habebunt vitam in semet-ipsis. Qui autem hanc eis sine regeneratione defen-

M m

„dunt,

„dunt, videntur ipsum Baptismum velle cassare, cum
„prædicant hos habere, quod in eos creditur nonnisi
„Baptismate conferendum. Si ergo nihil volunt officere,
„non renasci fateantur necesse est, nec regenerationis
„sacra fluentia prodesse.

Hanc Innocentii sententiam sæpius cum laude com-
memorat S. Augustinus, eamque, tanquam Sedis Apo-
stolicæ defensionem, suscipit. Ita Epistola 180. alias
106. ad Paulinum c. 8. L. 2. ad Bonifacium contra
duas Epistolas Pelagianorum c. 4 L. 1. contra Julianum
To. 10. p. c. 4. „Sancto Innocentio, inquit, alloquens Julianum,
504. A. B. „vide quid respondeas . . . qui parvulos definivit, nisi
„manducaverit carnem Filii hominis, vitam prorsus
„habere non posse. Huic responde: imo ipsi Domino,
„cujus ille Antistes usus est testimonio. Ibidem osten-
dit sanctus Doctor, Innocentii sententiam totius esse Ec-
clesiæ fidem.

S. igitur Augustinus pluribus in locis, sed maxime
L. 1. de peccat. mer. & rem. c. 20. necessitatem abso-
lutam Eucharistiæ, etiam pro parvulis, agnoscit & pro-
bat pugnans adversus commentitiam distinctionem re-
gni cœlorum à vita æterna, quam excogitaverant Pela-
giani Scilicet cum nullum illi agnoscerent originale
peccatum, aliunde tamen necessitatem Baptismi admit-
terent, quia dixit Christus, „Nisi quis renatus fuerit ex
„aqua & Spiritu sancto, non potest introire in regnum
„Dei: „infantes sine Baptismo morientes excluderent
quidem à regno cœlorum, defectu Baptismi, sed vita
æterna eos donari contendebant, innocentia meritis, ut-
pote qui nulla forent labe originis infecti. En Pelagia-
norum error, quem confutandum aggreditur sanctus
Doctor & quem eo potissimum argumento revincit;
nempe, Sicut in Scripturis regnum cœlorum tribuitur
efficaciæ Baptismi, quia dictum est, *Nisi quis renatus
fuerit &c.* ita vita æterna tribuitur Eucharistiæ mandu-
cationi, quia similiter dixit Christus, *Nisi manducaveri-
tis carnem &c.* & sicut propter defectum Baptismi in-
fantes morientes excluduntur à regno cœlorum, ita pa-
riter propter defectum Eucharistiæ debent iidem excludi
à vita æterna: atqui infantes sine Baptismo morientes
Eucharistiam non percipere, quæ nonnisi baptizatis po-
test concedi; ergo infantes sine Baptismo & Eucharis-
tia morientes excludi debent non tantum à regno cœ-
lorum, sed etiam à vita æterna. En tota S. Doctoris ar-
gumentatio, ex qua colligere est parem ipsi visam fuisse
necessitatem Eucharistiæ & Baptismi. En verba: „Ter-
„rentur autem isti, nempe Pelagiani, sententia Domini
„dicentis, Nisi quis renatus fuerit denuo, non videbit re-
„gnum Dei; quod cum exponeret, ait, Nisi quis renatus
„fuerit ex aqua & spiritu, non intrabit in regnum cœlo-
„rum. Et propterea conantur parvulis non baptizatis
„innocentiæ merito salutem ac vitam æternam tribuere;
„sed quia baptizati non sunt, eos à regno cœlorum face-
„re alienos, nova quadam ac mirabili præsumptione,
„quasi salus ac vita æterna possit esse præter Christi hæ-
„reditatem, præter regnum cœlorum. Habent enim
„videlicet quo confugiant, atque ubi delitescant, quia non
„ait Dominus, Si quis non renatus fuerit ex aqua & spi-
„ritu non habebit vitam; sed ait, non intrabit in regnum
„Dei. Nam si illud dixisset, nulla hinc dubitatio posset
„oboriri. Auferatur ergo dubitatio: jam Dominum au-
„diamus, non suspensiones conjecturasque mortalium:
„Dominum audiamus, inquam, non quidem de hoc Sa-
„cramento lavacri dicentem sed de Sacramento sanctæ
„mensæ suæ, quo nemo rite nisi baptizatus accedit, Nisi
„manducaveritis carnem meam & biberitis sanguinem
„meum non habebitis vitam in vobis. Quid ultra quæ-
„rimus? Quid ad hoc responderi potest, nisi per-
„tinacia pugnaces nervos adversus constantiam per-
„spiciæ veritatis intendat? An vero priusquam
„etiam hoc dicere audebit, quod ad parvulos hæc sen-
„tentia non pertineat, possintque sine participatione

„corporis hujus & sanguinis in se habere vitam; quia
„non ait, Qui non manducaverit, sicut de Baptismo, qui
„non renatus fuerit: sed ait, Si non manducaveritis; velut
„eos alloquens qui audire & intelligere poterant, quod
„utique non valent parvuli; Sed qui hoc dicit, non atten-
„dit, quia nisi omnes ista sententia teneat, ut sine corpo-
„re & sanguine filii hominis vitam habere non possint,
„frustra etiam ætas major id curat. Potest enim, si non
„voluntatem sed verba loquentis attendas, eis solis vide-
„ri dictum, quibus tunc Dominus loquebatur: quia non
„ait Qui non manducaverit, sed; Si non manducaveritis.

Eodem L. c. 24. initio: *Optime, inquit, Punici Chri-
stiani Baptismum ipsum nihil aliud quam salutem, &
Sacramentum corporis Christi, nihil aliud quam vi-
tam vocant. Unde? nisi ex antiqua, ut existimo,
& Apostolica Traditione, qua Ecclesiæ Christi insitum
tenent; præter Baptismum & participationem mensæ
Dominicæ, non solum ad regnum Dei, sed nec ad salu-
tem & vitam æternam posse quemquam hominum per-
venire. . . . Et paulò post: Si ergo, ut tot & tanta divina
testimonia concinunt, nec salus nec vita æterna sine Ba-
ptismo & corpore & sanguine Domini cuique speran-
da est, frustra sine his promittitur parvulis. Porro si à
salute ac vita æterna hominem nisi peccata separant, per
hæc Sacramenta nonnisi peccati reatus in parvulis sol-
vitur.*

Et L. 3. contra Julianum c. 1. *An, inquit, dicente
Christo, Si non manducaveritis carnem meam & bibe-
ritis meum sanguinem non habebitis vitam in vobis;
dicturus fueram parvulum habiturum vitam, qui sine
istò Sacramento finisset hanc vitam?*

Post S. Augustinum Gelasius S. Pontifex qui sedit
an. 492. in Epistola 7. quæ est ad Episcopos per Pice-
num, adversus Pelagianos ita disputat: *Ipse Dominus
f. C. cœlesti voce pronuntiat: Qui non manducaverit
carnem filii hominis, & biberit sanguinem ejus &c. ubi
utique neminem videmus exceptum: nec ausus est ali-
quis dicere, parvulum sine hoc Sacramento salvari ad
vitam æternam posse perducì, sine illa autem vita, in
perpetua futurum morte non dubium est.*

Ex his porro testimoniis sic arguitur: Illud necessa-
rium est necessitate non tantum præcepti, sed etiam
medii ad salutem, quod Innocentius I. Augustinus, Ge-
lasius non tantum adultis, sed etiam ipsis infantibus,
qui præcepti haud dubiè capaces non sunt, necessarium
esse pronuntiant, ut vitam æternam assequantur: atqui
Innocentius I. Augustinus, Gelasius ita pronuntiant:
imò S. Augustinus ex professo cap. 20. L. 1. de pecc.
mer. & rem. refellit eos qui hanc Christi sententiam,
Nisi manducaveritis &c. ad solos adultos restringunt.
Existimant igitur Eucharistiam esse medium necessarium
ad salutem.

Respondent multi Theologi post S. Th. 3. parte q.
73. art. 3. responsione ad primum, S. Augustinum
non loqui de reali & actuali perceptione Eucharistiæ,
sed de spiritali duntaxat in voto saltem implicito,
ac ratione effectus, nempe incorporationis cum Chri-
sto, ejusque corpore mystico, quod est Ecclesia, qui
quidem Eucharistiæ effectus cum per Baptismum obti-
neatur, qui Baptismo privatur, & illo quoque privatur
effectu; adeoque vita æterna, quæ iis tantum promit-
titur, qui Christi carnem saltem spiritaliter mandu-
cant: atque hinc concludit sanctus Doctor adversus
Pelagianos, infantes sine Baptismo morientes non tan-
tum à regno cœlorum excludi, sed etiam à vita æterna,
cum careant effectu tum Baptismi, tum Eucharistiæ.
Hanc esse S. Doctoris mentem probant, & ex scopo ip-
sius atque instituto, quod paulò antè declaravimus; &
ex eo quod sæpius inculcat, eum scilicet qui rite
baptizatur, participem fieri corporis & sanguinis
Christi, utpote qui membrum ipsius fiat & societati
Fidelium adunetur. Id expressis S. Doctoris verbis

Scopus &
argumen-
tatio S.
Augusti-
ni.

Lb. p. 15.
A.

Ib. p. 19
E.

Ib. p. 20.
A.

Ib. p. 554.
E. F.

Gelasius.
Tom. 4.
Conc. p.
1177. D.

Argu-
mentum.

Tom. 10.
Conc. p.
656.

T. 10. p.
75. A.

ex quodam ejus sermone depromptis probat S. Fulgentius, loco inter probationes Conclusionis allato: istud vero declarat S. ipse Augustinus, tum Tract. 26. in Joan. ubi pronuntiat, hoc esse manducare carnem, & bibere sanguinem, in Christo manere, & manentem in se habere; atque *hunc cibum & potum intelligi societatem corporis Christi & membrorum ejus*, quæ virtus est, seu effectus Sacramenti corporis Christi. Tum L. 3. de pecc. mer. ac remis. cap. 4. ubi sic loquitur: „Nonne veritas sine ulla ambiguitate proclamat, non solum in regnum Dei non baptizatos parvulos intrare, non posse, sed nec vitam æternam habere posse, præter Christi corpus, cui ut incorporarentur Sacramento Baptismatis imbuuntur? „Igitur tota S. Doctoris disputatio adversus commentitiam distinctionem Pelagianorum regni cælorum à vita æterna, hoc fere argumento concluditur, juxta responsionem hanc: Illi tantum æternæ vitæ participes esse possunt, qui sunt membra Christi, ejusque corporis mystici, nempe Ecclesiæ: atqui infantes sine Baptismo morientes non sunt membra Christi, nec ad ejus corpus mysticum, nempe Ecclesiam, pertinent; qui enim Christi carnem nequidem spiritualiter manducarunt, si Christo incorporati dici non possunt, neque ejus membra, per illam siquidem manducationem homo unitur cum Christo totius vitæ fonte, à quo vitam ipse accipit: atqui infantes non baptizati Christi carnem nullatenus manducant, nec realiter, solis enim baptizatis datur Eucharistia, nec spiritualiter, spiritualis enim hæc manducatio fit in Baptismo & per Baptismum; igitur ejusmodi infantes non baptizati nullatenus Christo incorporantur, ejusque membra fiunt, & consequenter vitam in se non habent, adeoque si eo in statu moriuntur, excluduntur non tantum à regno cælorum, sed etiam à vita æterna.

Refellitur
solutio.
Momenta
quibus
ostendi-
tur S. Au-
gustinum
loqui de
percep-
tione reali
& actuali
Eucharis-
tiæ.

Verum responsio hæc, etsi summorum virorum calulo probata, propositis ex Augustino testimoniis plene satisfacere non videtur; ac facile est ostendere, S. Doctorem non de spirituali duntaxat loqui manducatione Eucharistiæ, ratione effectus, sed etiam de reali & actuali.

I. Qui manducationem illam spirituales, seu potius effectum Eucharistiæ necessarium esse contendit, ut quis vitam æternam assequatur: atqui effectus ille non est absolute necessarius, ex dictis; quia gratiam sanctificantem primo ac per se non confert Eucharistia, sed etiam per Baptismum jam collatam præsupponit. Neque dicas effectum illum esse incorporationem cum Christo, sine qua nemo potest salvus esse: fatemur quidem, sed talis incorporatio obtinetur per Baptismum solum sine Eucharistia; atque incorporationis modus, qui proprius est Eucharistiæ, non est absolute necessarius ad salutem, aut si est, ab ipso Baptismi effectu nullatenus distinguitur.

II. Quia expressis verbis S. Augustinus L. 1. de pecc. mer. & rem. c. 20. citato, distinguit inter necessitatem Baptismi ad habendum regnum, & necessitatem Eucharistiæ ad habendam vitam æternam; aitque hanc Christi sententiam, *Nisi manducaveritis &c.* non de Sacramento lavacri esse intelligendam, sed de Sacramento sanctæ mensæ Christi, & non solum ad adultos, sed etiam ad ipsos infantes pertinere. Atqui si de solo Eucharistiæ voto, ejusque spirituali duntaxat manducatione ratione effectus ageret, frustra inter utrumque Sacramentum distingueret: manducatio siquidem spiritualis Eucharistiæ, ejusque votum saltem implicitum, & effectus, incorporatio scilicet cum Christo ejusque corpore mystico, ab ipso effectu Baptismi non distinguitur, in quo semper continetur.

III. Quia c. 24. citati L. 1. de pecc. mer. & rem. c. 1. L. 3. contra Julianum expresse ait numero plurali, *per hæc Sacramenta*, nempe Baptismum & Eucharistiam, solvi reatum peccati; & *sine isto Sacramento*, nempe Eucharistia, infantem non posse habere vitam

æternam. Igitur non loquitur tantum de re Sacramenti, seu effectu, sed de ipso Sacramento, seu signo exteriori.

IV. Quia loquitur sanctus Doctor de illa Eucharistiæ dispensatione quæ sua ætate in usu erat: at ætate Augustini vere de facto & sacramentaliter concedebatur infantibus Eucharistia. *Illis*, inquit L. 2. Operis imperfecti contra Julianum n. 30. *ministratur sanguis quem bibunt, ut vitam habere possint.* Et Sermone 174. alias 8 de verbis Apostoli, „Infantes sunt, inquit, sed mensæ ejus participes fiunt, ut habeant in se vitam. „Igitur loquitur de reali & sacramentali Eucharistiæ dispensatione, etiam respectu infantum; non vero de sola spirituali ejus perceptione Baptismo.

V. Quia citato c. 20. L. 1. de pecc. mer. & rem. de illa loquitur Eucharistiæ perceptione, „ad quam nemo nisi rite baptizatus potest accedere „Lege verba: Atqui de sola reali & sacramentali perceptione potest hoc intelligi. Namque sine Baptismo re percepto, & cum fide & charitate perfecta, potest quis spiritualiter particeps esse corporis & sanguinis Christi, ejusque votum desiderium non tantum implicitum habere, sed etiam implicitum. V. g. si Catechumenus ante susceptum Baptisma perfecte ac super omnia Deum diligat, ac morte præveniat, ex voto Baptismi ac perfecta charitate justificatur.

VI. Denique quia nisi Augustinum intelligas de vera ac sacramentali Eucharistiæ perceptione infantibus necessaria ad habendam vitam æternam, vix concipias quomodo intentum suum obtineat adversus Pelagianos. Namque hoc unum intendit, infantes nempe sine Baptismo morientes non tantum à regno cælorum excludi, quod fatebantur illi, sed etiam à vita æterna: quod probat, quia sicut Baptismo promittitur regnum cælorum; ita Eucharistiæ: At si de sola Eucharistiæ perceptione spirituali, ratione effectus qui in ipso Baptismo continetur, loqueretur, vix quidquam profecisset adversus Pelagianos: facile enim illi reposuissent, effectum illum ab effectu Baptismi distinctum non esse, & consequenter non aliud ipsi tribuendum, quam quod effectui Baptismi tribuitur, ut nempe infantes participes faciat regni cælorum; & ut ex adverso infantes tali effectu privati, priventur regno cælorum, non autem vita æterna, quæ illorum innocentia, ut putabant illi, debetur.

His igitur momentis adducimur, ut credamus S. Augustinum locis in Objectione citatis, loqui de vera, reali & sacramentali Eucharistiæ perceptione: quia tamen ex aliis ejusdem S. Doctoris testimoniis certissime constat, eum non existimasse hanc realem & sacramentalem perceptionem medium esse absolute necessarium ad salutem, hinc ut in speciem contraria testimonia conciliantur.

Respondeo S. Doctorem non ex propria mente atque sententia dixisse Eucharistiam infantibus esse necessariam ad habendam vitam æternam, sed in sententia & hypothese Pelagianorum, qua supposita, & non concessa, ad hominem, ut dicitur, arguit in hunc fere modum: Nemo non baptizatus est particeps corporis Domini: Nemo non particeps corporis Domini habet vitam. Sicut enim de Baptismo dicitur, *Nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu, non potest introire in regnum Dei*; ita de Eucharistia, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Ergo nemo non baptizatus habet vitam, & consequenter, data & non concessa illa distinctione inter regnum cælorum & vitam æternam, adhuc sequitur infantes sine Baptismo morientes non tantum regnum Dei non obtinere, defectu Baptismi, sed neque vitam æternam, defectu Eucharistiæ. Argumentum istud eo validius premebat Pelagianos, quod juxta usum tunc temporis receptum, de facto simul cum Baptismo conferebatur infantibus

To. 10. p.
697. D.

To. 10. p.
834. A. B.

Tom. 10.
p. 15. C.

Eucharistia ; & sicut ipsi negabant infantes non baptizatos habere regnum cœlorum , quia illud solummodo baptizatis promittitur , ita & consequenter negare debebant eos habere vitam æternam , quia iis quoque promittitur tantum qui carnem Christi manducant , & bibunt ejus sanguinem. Porro qui non baptizantur , eam carnem non manducant : *Ad sacram enim mensam , inquit Augustinus , nemo nisi rite baptizatus admittitur.*

Hanc arguendi ad hominem rationem videtur insinuare sanctus Doctor loco citato ex c. 4. l. 1. contra Julianum , cum ait : *Sancto Innocentio vide quid respondeas &c.* Præterea , ita sæpe disputat de vitâ quam Eucharistia tribuit , quasi alia foret à salute , quam tribuit Baptismus , quod certe non nisi per figuram concessionis potest intelligi ; & quod me maxime movet , in omnibus antea citatis testimoniis nunquam directe impugnat fictitiâ illam distinctionem regni cœlorum à vitâ æterna , sed ea supposita & concessa , ostendit infantibus æque necessariam esse Eucharistiâ ad habendam vitam æternam , ac Baptismum ad habendum regnum cœlorum , adeoque sine utroque Sacramento morientes excludi & à regno cœlorum & à vitâ æterna. Igitur videtur sanctus Doctor arguere ad hominem , ex hypotesi ac sententia Pelagianorum circa distinctionem regni cœlorum à vitâ æterna , qua supposita , eos adhuc invictè refellit. Faciliôr nobis inter alias videtur hæc ratio exponendi mentem & verba S. Augustini antea laudata , quæ , nostro quidem judicio , de alia , quam de vera & sacramentali Eucharistiæ perceptione , intelligi non possunt , ut probant sex momenta quæ adduximus.

Instabis 1. Totum istud S. Augustini ratiocinium , quod ad hominem dicimus , nihil omnino probat adversus Pelagianos , cum falsa nitatur suppositione. Scilicet , ut recte evincat sanctus Doctor , in eorum sententia infantes sine Baptismo & Eucharistia morientes non tantum à regno cœlorum , sed etiam à vitâ æterna excludi , supponere debet , tanquam à Pelagianis concessum , realem & actualem Eucharistiæ perceptionem esse necessariam ad habendam vitam æternam , sicut concedebant necessarium esse Baptismum ad regnum cœlorum : atqui hoc ipsum est quod illi negabant , contendentes hanc Christi sententiâ , *Nisi manducaveritis &c.* ad solos adultos pertinere , non vero ad infantes : in eorum igitur sententia nihil probaret adductum S. Augustini ratiocinium. E contra si supponamus S. Doctorem ex propria mente atque sententia , quæ communis erat tunc temporis , urgere realem & actualem Eucharistiæ perceptionem , tanquam medium ad salutem necessariam , recte concludit ejus argumentum , ac intentum assequitur.

Resp. negò ant. ejusque probationem. Namque 1. retorqueri facile potest hæc eadem instantia adversus manducationem spiritualem Eucharistiæ quæ fit in Baptismo , de qua S. Doctorem adversarii nostri interpretantur , quam certe Pelagiani , perinde ac realem & actualem , negabant necessariam esse ad habendam vitam æternam : solvenda igitur est adversariis nostris hæc instantia ; sicut & nobis. 2. Ut stet robur & vis argumentationis S. Augustini adversus Pelagianos , necesse non est ut supponat tanquam ab ipsis concessum , actualem Eucharistiæ perceptionem necessariam esse absolute ad habendam vitam æternam ; sed satis est ut ex certa consecutionis lege adigat eos id fateri , quod ex eorum principiis necessario sequitur. Idcirco enim dicebant necessarium Baptismum ad regnum cœlorum , quia dixit Christus , *Nisi quis renatus fuerit &c.* at idem de Eucharistia ad habendam vitam dixit , *Nisi manducaveritis carnem &c.* Ergo , concludit sanctus Doctor , tam necessaria est Eucharistia ad vitam æternam , quam Baptismus ad regnum cœlorum , etiam supposita fictitiâ illa distinctione regni cœlorum à vitâ

æternâ ; & consequenter infantes sine Baptismo & Eucharistia morientes excluduntur & à regno cœlorum & à vitâ æterna. En argumentum S. Doctoris , quod optimum est ac rectè premit Pelagianos.

Instabis 2. Multi alii SS. Patres idem cum Augustino de necessitate Eucharistiæ censuerunt , qui de Pelagianis ne cogitabant quidem ; igitur illi ex sua propria mente atque sententiâ docuerunt , Eucharistiâ non tantum adultis necessariam esse , sed etiam infantibus ad habendam vitam æternam.

Resp. dist. conseq. docuerunt Eucharistiâ esse necessariam ex præcepto & usu Ecclesiæ diu recepto de concedenda , etiam infantibus , Eucharistia , concedo : esse necessariam absolute , tanquam medium , sine quo salus æterna non potest obtineri , nego. Igitur SS. illi Doctores ad usum suo tempore receptum attendentes , Eucharistiâ omnibus , ipsis quoque infantibus , necessariam dixerunt , necessitate scilicet præcepti & usus Ecclesiastici , ejusque perceptioni gratiam & vitam æternam adscribebant , quam tamen sine illa haberi posse fatebantur ; sicut sumptioni utriusque speciei , pro disciplina sui temporis , nonnunquam gratiam Sacramenti tribuunt , quæ tamen integra habetur ex perceptione unius speciei.

Instabis 3. Infantes sunt incapaces præcepti ; ergo cum SS. Patres affirmant Eucharistiâ ipsis esse necessariam , intelligendi sunt de necessitate medi , non verò præcepti.

Resp. dist. ant. Infantes sunt incapaces præcepti quod proprio motu ac voluntate adimpleant , concedo : quod adimpleant motu & voluntate alienâ , nempe eorum , per quos offeruntur Ecclesiæ ut baptizentur & Eucharistiâ percipiant , nego. Capacès enim sunt recipiendæ gratiæ quæ per Eucharistiâ confertur , adeoque & ipsius actualis Eucharistiæ perceptionis , cujus tamen neglectæ rei non sunt , cum præ ætatis infirmitate præceptum illud propria voluntate non possint adimplere ; sed ipsi parentes , aut quicumque infantium illorum curam gerunt , qui Ecclesiæ præceptum erga illos exequi tenentur , ac peccant , nisi exequantur.

Instabis 4. Non alia quam necessitatis absolutæ causa duci potuit Ecclesiâ , ut per duodecim sæcula infantibus Eucharistiâ dispensaverit ; ergo &c.

Resp. negò ant. Sine controversia enim credendum est , inquit Conc. Trid. Sess. 21. cap. 4. SS. Patres nulla salutis necessitate id fecisse , sed probabilem causam pro illius temporis ratione habuisse. Et certè pari argumento conficeretur , Sacramentum Confirmationis esse absolute necessarium ad salutem ; simul enim cum Baptismo & Eucharistia solebat antiquitus ministrari.

Instabis 5. Alimentum spirituale absolute necessarium est ad conservationem vitæ spiritualis , sicut alimentum corporale ad conservationem vitæ corporalis : sed Eucharistia est alimentum spirituale ; ergo &c.

Resp. 1. dist. ant. in adultis , qui vitam spiritualem possunt amittere , esto : in parvulis qui eam , quamdiu rationis usu carent , amittere non possunt , nego. Verum , neque etiam in adultis necessaria est absolute & simpliciter Eucharistia ad conservationem vitæ spiritualis : solo enim Dei concursu supernaturali , ac virtutum exercitio conservari potest ; atque si quis post receptam sacramentalem absolutionem ante Eucharistiæ perceptionem è vivis excederet , haud dubiè in se conservaret vitam spiritualem sine Eucharistia. Multum tamen eam juvare & utilem esse , imò ex præcepto Christi necessariam , ut superentur tentationes , peccata caveantur , ac gratia conservetur , nemo Catholicus inficiâs ibit.

Resp. 2. disparè esse conditionem alimenti spiritualis & materialis : istud convertitur in substantiam ejus qui nutritur adeoque ni realiter sumatur , vitam conservare non potest ; illud verò convertit hominem in seipsum. Porro Christus qui est alimentum spirituale anima-

Tom. 14.
Conc. p.
347. C.

animarum nostrarum, potest eas sibi unione gratiæ intima sociare, absque reali Eucharistiæ perceptione.

Frustra quis hic opponeret auctoritatem S. Thomæ, qui 3. parte, qu. 79. artic. 1. ad 1. docet Eucharistiæ, saltem in voto, seu personali, seu alieno, esse necessariam. Namque fatemur hanc fuisse S. Doctoris mentem: sed quæ affert momenta, satis firma & efficacia nobis non videntur; ad summum enim probant necessarium esse votum Eucharistiæ, non vero Eucharistiæ necessariam esse in voto, quæ duo distincta esse supra prænotato tertio observavimus.

ARTICULUS II.

Utrum detur præceptum divinum sumendi Eucharistiæ sub utraque specie.

PRÆNOTANDA.

Observandum 1. Eucharistiæ spectari posse vel ut sacrificium, vel ut Sacramentum. Sub priori respectu necessariam esse utriusque speciei consecrationem & consumptionem, fatentur Orthodoxi: hic autem illam simpliciter ut Sacramentum est spectamus, & quærimus an necessaria quoque sit utraque species ad naturam & substantiam Sacramenti.

Observandum 2. In Sacramentorum dispensatione distinguere debetum Sacramenti substantiam, tum ejus administrandi modum ac disciplinam, atque, ut loquitur Conc. Trid. Sess. 21. c. 2. *hanc potestatem perpetuò in Ecclesia fuisse, ut in Sacramentorum dispensatione salva illorum substantia, ea statueret, vel mutaret, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate, magis expedire judicaret.*

Observandum 3. Præsentem controversiam pendere, tanquam à suis fundamentis, ab istis tribus propositionibus. 1. An Christus totus sit & integer sub utraque specie; an vero corpus sub una, & sanguis sub altera. 2. An tota ratio seu natura Sacramenti salva sit in una, vel utraque tantum specie. 3. denique, an gratia Sacramenti necessaria ad salutem, utriusque speciei participationi sit annexa, an verò æqualis habeatur, sive una, sive duplex sumatur species; quibus certè tribus aut admissis, aut rejectis, necesse est, vel rejicere, vel admittere necessitatem utriusque speciei ad substantiam & integritatem Sacramenti.

Observandum 4. In præsentī controversia duas includi quæstiones, quarum una juris est, altera facti. Prior est, utrum jure divino ex Christi institutione, utraque species sit necessaria ad essentiam Sacramenti, & ad integritatem effectus illius: posterior, an semper & ubique usque ad duodecimum sæculum, quo à privatis quibusdam Episcopis, vel ad decimum quintum, quo generali lege à Concilio Constantiensi anno 1415. fuit abrogata communio sub utraque specie; an, inquam, ante istud tempus in usu semper fuerit. Utrumque contendunt Novatores: Orthodoxi verò, quantum ad primam quæstionem quæ juris est, pronuntiant concordī suffragio, nullum extare divinum præceptum de utraque specie sumenda; atque perinde esse, tum ad essentiam Sacramenti, tum ad plenitudinem & integritatem effectus illius, sive una, sive duplex sumatur species. Quantum vero ad quæstionem facti, fatentur ultro usum utriusque speciei diu in Ecclesia viguisse, neque necesse est, ut in hoc facto probando allaborent Novatores, quod apud omnes certum est: sed contendunt iidem Orthodoxi, eo ipso tempore, quo in usu fuit communio sub utraque specie, liberum adhuc fuisse Fidelibus, aut duas, aut unam sumere, imò quibusdam in casibus alterutram speciem dispensatam fuisse, adeo omni ætate persuasum fuit, utramque speciem necessariam non esse aut ad substantiam Sacramenti, aut ad in-

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

tegritatem effectus illius. His prænotatis, errores & opiniones more nostro, historicè referemus.

Errores & Opiniones.

Inter veteres Hæreticos, nullus, quod sciam, occurrat, qui circa communionem sub una vel duplici specie litem Ecclesiæ moverit. Quod enim scripsit Cajetanus in 3. part. qu. 80. artic. 12. primam hujus controversiæ originem ab ipso Nestorio repetendam esse, qui (ut ipsi videtur) existimavit sub specie panis corpus, & sub specie vini sanguinem dandum esse, figmentum est, quod torius Antiquitatis silentio refellitur.

Ex Hæreticis posteriorum temporum necessitatem utriusque speciei propugnarunt, tum qui præsentiam Christi realem in Eucharistia admiserunt, tum qui eam negarunt.

Inter primos, desinente sæculo XIV. Pragæ in Boëmia exire Petrus Dresdensis, & Jacobellus Misnensis, teste Ænæ Sylvio Historiæ Boëmorum c. 35. quibus initio decimi quinti sæculi se adjunxit Joannes Hus, Boëmisque author fuit ut calicis usum retinerent, quod non tantum liceat inquit, sed expediat. Ex cineribus Joannis Hus cunctæ excitatæ sunt in Boëmia factiones, altera Taboritarum, ab urbe hujus nominis in Boëmia sic dicti, authore Joanne Zisca; altera Calixtinorum, sic dicti ab usu calicis pro quo certabant, capite Roquesanè. Hunc Boëmorum errorem ad Conc. Constantiense delatum an. 1415. Sess. 13. damnarunt hujus Concilii Præsules, sublato Fidelibus calicis usu.

Lutherus circa præsentem controversiam variis omnino fuit acinconstans, ut ostendit Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 20. & Illustrissimus Meldensium Episcopus in Historia Variationum L. 2. n. 10. Statim quippe communionem sub utraque specie velut rem indifferentem habuit, data unicuique licentia quid vellent, observandi: tum docuit, soli generali Concilio, non vero privatis Episcopis potestatem datam esse quidquam ex re statuendi: deinde hac mutata sententia, nequidem Concilio generali assensurum se dixit, si aut utramque speciem permitteret, aut unam sufficere definiret. Tandem in Libro Captivitatis Babylonice apertè declarat, teneri Sacerdotes omnes utramque speciem populo distribuere; posse tamen, citra peccati periculum, unumquemque Fidelem eam sumere vel non sumere: sed in assertione articuli 16. dicit, eos qui non possunt impetrare utramque speciem, si omittant, saltem eam desiderare debere, ac impios esse, & Christum ab illis negari. Lib. de Saxonica visitatione, damnat communionem sub una specie, tanquam institutioni Christi contrariam.

Inter alios Novatores Calvinus lib. 4. Instit. c. 17. n. 47. scripsit ex diaboli officina prodiisse consuetudinem, quæ populo Dei dimidiam sacræ Cœnæ partem vel furata est, vel eripuit, nec posse aliter, quàm sub duplici specie hoc Sacramentum ex præcepto Christi suscipi. Idem cum suo duce ac magistro sentiunt omnes Calvinistæ, qui realem Christi in Eucharistia præsentiam negant.

Arcudius l. 3. de Euchar. cap. 50. asserit, nonnullos recentiores Græcos Novatoribus nostris ea in parte suffragari.

Orthodoxi omnes in eo quidem consentiunt inter se, utramque speciem ad substantiam Sacramenti non pertinere, ac æqualem gratiæ fructum ad salutem necessarium ex una vel duabus æqualiter percipi. Verum sunt inter Scholæ Theologos, qui præter illam gratiam ad salutem necessariam, aliam admittunt, quam a jure majorem percipi ex communione sub utraque specie. Itaque censuerunt in Concilio Tridentino, referente Palavicino l. 12. c. 2. Melchior Canus Dominicanus, Antonius Uglia Franciscanus, & Sigismundus Fedrius ejusdem Ordinis: ita quoque Vasques in 3. partem disput. 215. q. 80. art. 2. & alii quos ibidem appellat; de

qua quæstione disputatum est in Concilio Tridentino, nihilque definitum, ut observat idem Palavicinus loco mox citato: solemne quippe illud fuit Concilio, ut Scholasticas quæstiones non attingeret, neque definiret.

Multi in Conc. Trident. restitui usum calicis postularunt, tum Imperatoris, tum Galliarum Regis Caroli IX. & aliorum Principum nomine, quibus non pauci favebant Theologi: non quod cum putarent necessarium ad Sacramenti substantiam, sed ad sedandos populorum animos, fovendam, ut dicebant, eorum pietatem, atque præsertim ad omnem calumniæ occasionem Novatoribus præripiendam. Istitis non acquievit Conc. Trident. nihilominus in fine Sess. 22. iudicio S. P. Patres reliquere an expediret alicui nationi vel regno usum calicis concedere; & reipsa Pius IV. an. 1564. instante Ferdinando Imperatore, usum calicis quibusdam Germaniæ populis restituit. Verum non fausto exitu, in suo quippe errore, non minus quam Boëmi, pertinaces extitere.

Nonnulli inter Catholicos paulò vehementius pro necessitate restituendi calicis perorantes, etsi aliunde integrum dicerent sine illo Sacramentum & plenum effectum, suspecti fuere tum Orthodoxis, tum Novatoribus, ut Georgius Cassander, qui amplam scripsit de communione sub utraque specie consultationem, ubi utramque speciem ait conferre ad pleniorum Sacramenti significationem, & eam semper antiquitus usurpata, exceptis quibusdam casibus necessitatis qui legi & consuetudini præscribere non possunt: additque eam à Concilio constantiensi in perpetuum & pro omni ætate sublatam non fuisse sed ad tempus solum; ex quo concludit restituendum esse Fidelibus omnibus calicem. Opus Cassandri in Indicem Librorum prohibitorum relatum fuit. His historicè narratis, sit.

CONCLUSIO.

Nullum extat divinum præceptum, quo Laici & Clerici non conficientes obligentur ad Eucharistiam sub utraque specie sumendam; sed alterutrius speciei communio ad salutem sufficit. Iustissimis vero gravibusque de causis Ecclesia divinitus inspirata usum calicis Laicis interdixit, solius panis speciei communionem permissa. Ita Conc. Trid. Sess. 21. c. 1. & 2. & Can. 1. & 2.

PRIMA PROBATIO.

Ex Scriptura.

Probatur 1. ex Scriptura, duplici argumento: nempe ex doctrina Christi & usu seu praxi Apostolorum.

Ex doctrina Christi. Namque Joan. 6. vers. 59. loquens de fructu Eucharistiæ, nempe vitæ æternæ, eum tribuit sumptioni unius speciei: *Hic est panis*, inquit, *qui de cælo descendit. Non sicut manducaverunt patres vestri manna & mortui sunt. Qui manducat hunc panem, vivet in æternum.* Igitur tota Sacramenti substantia salva est in una specie, cum totus effectus ex una percipiatur.

Argumentum istud proponit & urget Concilium Trid. Sess. 21. cap. 1. *Qui dixit*, inquit, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem non habebitis vitam in vobis; dixit quoque, Si quis manducaverit ex hoc pane vivet in æternum &c.* Integrum Concilii textum paulò post, ubi de objectionibus solvendis, referemus.

Ex usu & praxi Apostolorum idem colligimus; siquidem Act. 2. v. 42. de primis Fidelibus dicitur: *Perseverantes erant in doctrina Apostolorum & communi- catione fractionis panis & orationibus*, quo loco Eucharistiam designati, concors est Interpretum ten-

tentia, nec diffidentur Calvinistæ. Porro solus panis mentio fit, non calicis.

Neque est quod dicant Novatores, solum panem, per synecdochen, appellari, nempe partem pro toto; alias sequeretur, inquit, solum panem fuisse ab Apostolis consecratum. Namque adversariorum est probare ibi partem pro toto sumi, quod negamus. Et verò constat tunc temporis plurimos Judæos fuisse ad Christum conversos, qui permittebantur servare adhuc quædam Legalia, ut colligitur ex cap. 21. Act. Apost. v. 20. Similiter constat aliquos eorum fuisse Nazaræos, qui *non bibebant vinum usque ad finem dierum voti sui*, ut patet ex eodem Libro cap. 18. v. 8. & cap. 21. vers. 23. Probabile vero est ejusmodi homines non bibisse de calice Domini contra votum, neque etiam omnino abstinuisse ab Eucharistia, cum asserat S. Lucas, omnes perseverantes fuisse in fractione panis. Neque verò sequitur, quod opponunt adversarii, solum panem fuisse consecratum: non enim quid consecrarent Apostoli narrat S. Lucas, sed quid Fidelibus distribuerent.

Eundem usum non obscurè indicare videtur S. Paulus I. Corinth. 11. v. 27. cum ait: *Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit calicem Domini indignè: reus erit corporis & sanguinis Domini*, ubi certè particula disjunctiva, *vel*, innuit liberum fuisse alterutram sumere speciem; nihilominus tamen eum corporis & sanguinis Christi simul reum esse ait Paulus, qui indignè vel panis, vel vini speciem sumplerit. Quid ita? quia nempe [quæ ratio fundamentalis est in præsentis controversia] totus & integer Christus continetur sub una specie.

Neque est quod reponant adversarii, particulam *vel* non disjunctivæ, sed conjunctivæ rationem eo loci habere, quod multis exemplis conantur ostendere. Sed invanum laborant: nemo enim nostrum negat, quin apud authores sacros & prophanos particula *vel* usurpetur aliquando pro conjunctivæ & sed negare quoque non possunt adversarii, quin sæpissimè pro verè disjunctivæ usurpetur: quo sensu loco citato usurpari contendimus, ubi in eadem periodo, tum disjunctivæ *vel*, tum copulativæ &, adhibetur.

SECUNDA PROBATIO.

Ex usu & disciplina veteris Ecclesiæ.

Probatur 2. ex usu veteris Ecclesiæ, & exemplis communionis datæ & receptæ sub una specie. Observat enim Concilium Constantiense, à quo primum ann. 1415, generalis lex communionis sub una specie sancita est, *jam ante istud tempus diutissimè illam consuetudinem communicandi sub una specie, ab Ecclesia observatam fuisse.* Et Concil. Trident. Sess. 21. cap. 2. *Licet*, inquit, *ab initio Christiana Religionis non infrequens utriusque speciei usus fuisset, tamen progressu temporis latissimè jam mutata illa consuetudine, gravibus & iustis causis adducta, (Ecclesia) hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, & pro lege habendam decrevit.* Cum ait Concilium non infrequentem fuisse primis temporibus usum utriusque speciei, apertè innuit, eum ita perpetuum ac constantem non fuisse, quin sæpissime sub altera tantum specie daretur & acciperetur communio Eucharistica, quod hic veteribus exemplis demonstrandum est. Ea autem ad quatuor universim capita revocamus: ad communionem infirmorum, infantium, ad domesticam quæ in domibus, & ad publicam quæ in publicis Conventibus & Synaxibus fiebat. Atque ut statim plurimas adversariorum objectiones occupemus ac reddamus inutiles, observandum est, nostri non esse consilii ostendere, nunquam sub utraque specie iis casibus datam esse & acceptam Eucharistiam: incassum ergo laborant adversarii, ut multa coacervent exempla commu-

Tom. 12.
Conc. p.
100.
Tom. 14.
Conc. p.
846. E.

Tom. 14.
Conc. p.
846. C.

communione datæ infirmis v. gr. sub duplici specie; hoc enim non negamus: sed contendimus, quod sufficit ad institutum nostrum, non raro sub una tantum specie datam esse, contradicente ac conquerente nemine; unde invictè colligimus, Veteribus liberum fuisse & indifferentem usum unius vel duplicis speciei, iplisque persuasum fuisse totam Sacramenti substantiam & gratiam æqualiter haberi in una specie, sicut in duplici.

Communio infirmorum sub una specie.

Asservatam olim fuisse pro morientium viatico Eucharistiam, suprà Q. 4. Art. 2. probavimus: illam autem sub una tantum specie non raro datam fuisse, colligimus ex facto Serapionis, S. Ambrosii, & Monachorum Ordinis Cluniacensis.

De primo Eusebius L. 6. Hist. cap. 44. referens decretum Dionysii Alexandrini de concedenda lapsis penitentibus communione, narrat Serapionem quemdam in extremis positum, misisse de nocte puerum ad Presbyterum, ut ab eo Eucharistiam perciperet; Presbyterum vero tunc fortè ægrotantem, cum venire non potuisset, misisse ad Serapionem per eundem puerum *exiguam Eucharistia partem*, ac iussisse ut madefactam, seu, ut vertit Valesius, *in aqua intinctam, seni in os instillaret, qua ille paulatim absorpta continuo animam exhalavit.*

Constat ex hac narratione, unam panis solidam speciem datam esse seni illi moribundo, quæ cum exsiccata foret, debuit prius aqua aut alio liquore madefieri, ut facilius posset à moribundo deglutiri. Conquestus tamen non legitur Serapio, sibi mutilam ac dimidiatam datam esse Eucharistiam; significat Historicus, eum senem *reservatum fuisse, ac tantisper in vita permanisse ut reconciliaretur, ac deleti jam crimine, à Christo posset agnosci & predicari.*

De secundo, narrat Paulinus in vita S. Ambrosii, S. Honoratum Vercellensem Episcopum, cum in superiori tabulato decumberet, cœlesti voce de nocte admonitum fuisse ut citò descenderet, & Ambrosio jam morituro subveniret: *Qui descendens, inquit Paulinus, obtulit sancto Domini corpus; quo accepto ubi, glutivit, emisit spiritum, solius corporis hic mentio fit, non sanguinis sub vini specie.*

De tertio denique exemplo, quod est Monachorum Ordinis Cluniacensis, legimus, referente S. Udalrico L. 3. antiquarum consuetudinum Ordinis Cluniacensis cap. 28. Tom. 4. Spicilegii, infirmis Monachis dari Eucharistiam sub una panis specie, quæ prius in vino non consecrato tingebatur. Illa autem consuetudo plus quam sexcentorum annorum est, quam & hodie retinent Græci.

Aliquando sub sola vini specie datum esse infirmis viaticum Eucharistiæ in Hispania, colligimus ex Concilio XI. Toletano an. 675. Can. 11. ubi sic loquitur: *Solet humana natura infirmitas in ipso mortis exitu prægavata, tanto siccitatis pondere deprimi, ut nullis ciborum illationibus refici, sed vix tantundem illati delectetur poculi gratia sustentari. Quod etiam in multorum exitu vidimus, qui optatum suis votis sacre communionis expetentes viaticum, collatam sibi à Sacerdote Eucharistiam rejecerunt, non quod infidelitate hoc agerent, sed quod præter Dominici calicis haustum traditam sibi non possent Eucharistiam deglutire.* Idem colligere est ex Constitutione Paschalis II. S. Pontificis, quam mox referemus.

Aliquando etiam datam esse infirmis utramque panis & vini speciem, repugnare non possumus. Eum in finem haud dubie S. Exuperius Tolosanus Episcopus, referente S. Hieronymo Epist. 95. alias 4. ad Rusticum Monachum, Christi corpus canistro vimineo, & sanguinem portabat in vitro: atque in eo probanda labori parcere debent Novatores. Verum factum illud est,

quando immediatè post Sacra publica, ad absentes, inter quos haud dubiè infirmi comprehendebantur, Eucharistia deferebatur, ut ex S. Justino aliisque alias citatis colligimus: imò aliquando in cubiculo infirmorum celebratam esse Missam, ac statim sub utraque specie administratam iis Eucharisticam communionem, testis est Sugerius Abbas, qui id in gratiam Ludovici VI. cognomento Crassi observatum fuisse narrat. Apud Duchesne, Tom. 4. Scriptorum Historiæ Francorum. Verum aliis in casibus, cum non soletet vini species diu asservari, quia facilè acescit & corrumpitur, unde inter vasa quibus olim legimus asservatam Eucharistiam, nullum notatur vino asservando destinatum; aliis, inquam, in casibus vulgo communio sub una specie infirmis dispensabatur. Tandem omnino revocata fuit consuetudo dandi infirmis, sicut & sanis, sanguinem Christi. Hoc significat Rodolphus Abbas S. Trudonis, qui vivebat an. 1110. his versibus.

*Hic & ibi cautela fiat, ne Presbyter agris,
Aut sanis tribuat laicis de sanguine Christi.
Nam fundi posset leviter; simplexque putaret,
Quod non sub specie sit totus Jesus utraque.*

Ad hæc exempla, quibus se premi sentiunt adversarii, varia respondent.

Ad primum, quod est Serapionis, dicunt 1. utramque speciem, non quidem separatam, sed simul mixtam ei datam fuisse, pro more, inquit, recepto communicandi infirmos, quibus panis Eucharisticus vino sacro intinctus, ut infundi facilius posset, ministrabatur: qui mos apud Græcos pervetustus est, cujus originem vel ab ipsa Chrysostomi ætate profluxisse suspicatur Arcadius L. 3. de Euchar. cap. 53. occasione scilicet cujusdam mulieris, quæ referente Sozomeno L. 8. Hist. c. 5. & Nicephoro L. 13. cap. 7. hæresi Macedonii infecta, falsæ religionis simulandæ causa, panem Eucharisticum de manu Chrysostomi Sacra facientis acceptum furtim ancillæ dedit, Hæreticorum panem illius loco consumptura, qui mox in ejus ore in lapidem mutatus est; unde tam nefandæ fraudis vitandæ gratia, Ecclesiastica lege sancitum fuit, ut mysteria Eucharistiæ in calice commixta simul populo deinceps dispensarentur; hincque natus apud Græcos usus cochlearis, quo panem intinctum distribuunt.

Quin et si in Ecclesia Latina à Concilio Bracarensi IV. Can. 2. an. 675. improbatus sit & abrogatus Eucharistiæ intinctæ usus in communione ordinaria & publica Fidelium, retentus tamen fuit in gratiam morientium. Ita colligitur tum ex Conc. Turonensi, apud Burchardum in collectione Canonum L. 5. cap. 9. & Yvonem Carnotensem, Decreti parte 2. c. 19. Juber siquidem Concilium, *ut sacra oblatio intincta sit in Christi sanguine, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo, corpus & sanguis Domini proficiat tibi.* Tum ab Urbano II in Concilio Claromontano anno 1095. vetante, juxta lectionem Baronii, Binnii, & aliorum, *ne quis communicet de altari, nisi corpus separatim, & sanguinem separatim sumat, nisi per necessitatem & cautelam*, quæ postrema verba innuunt permitti communionem intinctam, ubi vel necessitas infirmorum postulat, vel periculum esset effusionis & irreverentiæ, si sanguis separatim hauriendus porrigeretur. Tum denique ex Constitutione Paschalis II. S. Pontificis, qui Epistola ad Pontium Cluniacensem Abbatem an. 1118. data, & à Baronio Tom. 12. Annal. ad illum annum num. 4. refertur, *mandat ut utraque species separatim sumatur, præter in parvulis ac omnino infirmis, qui panem absorbere non possunt.* Idem colligi potest ex codice manuscripto Monasterii S. Remigii Remis fundati, quem laudat Hugo Menardus in suis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii notis pag. 380. & ex antiquo ritu Missæ celebrandæ Joannis Abrincatenis Episcopi, ibidem pag. 379.

Dicunt 2. dato & non concesso vinum illud in quo panis Eucharisticus intingi solebat, consecratum non fuisse, tamen contactu corporis Christi in consecratum, adeoque in verum Christi sanguinem evasisse.

Dicunt 3. ea quæ necessitatis lex extorquet, in legem trahenda non esse: atque ita infirmis sub una tantum specie datam esse Eucharistiam, quia sub duplici dari non potuit.

Ad secundum exemplum, quod est S. Ambrosii, respondent, per figuram synecdochen solum corpus appellari, etsi sanguis concessus quoque fuerit: sæpe enim pars pro toto sumitur.

Ad tertium, quod est Monachorum Cluniacensium, ajunt ad marginem illarum Constitutionum ex alio codice observari, morem illum ab usu aliarum Ecclesiarum recepto alienum esse; ex quo inferunt, à Monachis illis inductam esse novitatem, quam aliæ Ecclesiæ improbarunt.

Refellitur adversariorum ad hæc exempla responsio.

Ad primum. Nullum est apud Eusebium, vel levissimum intincti panis Eucharistici in sanguine Christi vestigium. Jussit quidem Presbyter puero, ut particulam Eucharistiæ intingeret, sed quo in liquore intingi deberet non expressit: longè autem probabilius est, aqua fuisse intinctam & madefactam, sicut vertit Valesius, qui in suis ad citatum caput 44. Eusebii notis observat, solitos fuisse Veteres panem benedictum aqua intingere seu madefacere; nempe ut mollesceret, atque facilius per exsiccatas moribundi fauces dimitti posset in stomachum. Unde Concilium Carthaginense IV.

Tom. 2. Conc. p. 1206. A. an. 398. Can. 76. utitur verbo *infundendi*, cum de Eucharistia moribundis ministranda loquitur: *Si continuo*, inquit, *creditur moriturus, reconcilietur, permansu impositionem, & infundatur ori ejus Eucharistia*, quo verbo alludere videtur ad morem intingendi panem Eucharisticum in aqua vel alio liquore, ut facilius infundi possint & instillari in os moribundi.

De communione intincta. Et certè communionis in sanguine Christi intinctæ nullum occurrit in veteribus priorum sæculorum monumentis vestigium, sive in Græca, sive in Latina Ecclesia.

Non in Græca. Conjectura, quippe Arcudii antè adducta omnino gratis ficta est, cujus nullus planè testis est inter Veteres. Ipse siquidem S. Chrysostomus non uno in loco mentionem facit sanguinis Christi, quem Diaconi Fidelibus inter Missarum solemnità porrigebant. Et in Concilio Quini sexto seu Trullano an. 692. Can. 101. confirmatur mos antiquus recipiendi in manibus Eucharistiam, quod certè de solo pane consecrato potest intelligi: neque enim verisimile est panem illum intinctum, madefactum & sanguine Christi stillantem, nuda manu receptum fuisse.

Seriùs igitur obtinuit apud Græcos usus Eucharistiæ intinctæ: ad præcavendum scilicet periculum effusionis & irreverentiæ, utramque speciem simul commiscerent; sacras enim particulas sanguine perfusas Sacerdos distribuit, singulis singulas præbens, parvo cochleari, cujus tenue & oblongum manubrium est in parvam prucem desinens, quas singuli ore excipiunt.

Card. Bona L. 2. rerum Liturgicarum c. 18. Pro infirmis vero alia est ratio & praxis. Nam singulis annis feria quinta majoris hebdomadæ, panem recentem solito majorem præparant & consecrant, cujus quartam partem Sacerdos absomit, tres reliquas in minutulas particulas comminuit, quas *Meridas*, & communiori vocabulo *Margaritas* vocant: sed antea consecratum panem Christi sanguine leviter humectant; tum sacro disco ignem subjicientes, cunctum humorem exprimunt, & sic indurefcit, ut per totum annum à corruptione immunis servari possit: cum verò eum ægrotis porrigunt, vino communi eum perfundunt & humectant, ut emollescat, & facilius à mori-

bundo deglutiri possit. Lege Goarium in suis ad Rituale Græcorum notis pag. 152. & Arcudium L. 3. de Euchar. c. 55. & 56. Hunc Græcorum ritum acriùs quàm par sit insectatur Humbertus Sylvæ candidæ Episcopus, in Libro adversus calumnias Græcorum, sua enim cuique Ecclesiæ permittenda est disciplina, quæ cum fide & morum integritate non pugnat.

In Ecclesia verò Latina varia fuit hujus communionis intinctæ fortuna.

Prima hujus mentio occurrit an. 675. in Concilio IV. Bracarensi c. 1. & quidem ut damnetur ac proscribatur. Inter varios enim abusus qui irreperant, hic quoque notatur, quòd Eucharistiam vino madidam populis porrigerent. Et cap. 2. *Illud verò*, inquit, *quod pro complemento communionis intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolaturum ex Evangelio testimonium percipit*.... *seorsum enim panis, & seorsum calicis commendatio memoratur.* Praga en Galice. Tom. 6. Conc. p. 562. C. Ibid. p. 563. B. C. Bibliot. PP. Tom. 18. pag. 477. C.

Micrologus, seu Liber de Ecclesiasticis observationibus, cujus author sæculo undecimo vixisse creditur c. 19. eundem abusum carpit. *Non est*, inquit, *authenticum, quòd quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribuunt: nam Ordo Romanus contradicit.* Hoc duplici testimonio universim, nulla facta exceptione, proscribitur usus communionis intinctæ.

In Concilio tamen Claromontano sub Urbano II. anno 1095. exceptus est casus necessitatis & cautelæ, ut ex verbis antea citatis apertum est. At vero Paschalis II. in Epistola citata etiam casum necessitatis excludit, præcipiens ut *parvuli & infirmi, qui panem absorbere non possunt, in solo sanguine communicent*: hoc decentius existimans, quam intinctam communionem permittere.

Alicubi tamen invaluisse usum dandi infirmis Eucharistiam intinctam, colligimus ex Canone Concilii cujusdam Turonensis, apud Burchardum & Yvonem Carnotensem locis citatis: „Omnis Presbyter, inquit, „Canon, habeat pyxidem, aut vastanto Sacramento „dignum, ubi corpus Domini cum diligentia recondatur ad viaticum recedentibus de sæculo. Quæ tantum „sacra oblatio intincta debet esse in sanguine Domini „nostri Jesu Christi, ut veraciter Presbyter possit dicere infirmo, Corpus, & sanguis Domini nostri Jesu Christi, proficiat tibi in remissionem peccatorum, & vitam æternam. „Ita Patres Turonenses: verum ratio quam afferunt, nullius est, pace dixerim, ponderis ac momenti, corpus enim Christi non est sine sanguine; nisi velis ita statuisse illos Patres, ad majorem hujus formulæ expressionem.

Aliquibus tamen in locis invaluit idem mos pro omni populo, non alia sanè de causa, quam propter cautelam, ne sanguis effunderetur. Ritus antiquus Missæ à Joanne Episcopo Abrincateni descriptus apud Menardum in Appendice Libri Sacramentorum, vetat Sacerdotem & ministros intincto pane communicare: excipit autem populum, quem, inquit, *intincto pane, non auctoritate, sed summa necessitate, timore effusionis sanguinis Christi, permittimus communicare.* In antiquis consuetudinibus Monasterii Cluniacensis Lib. 2. cap. 30. Tom. 4. Spicil. statutum extat de communionem intincta. In margine autem ex alio codice additur, id esse contra usum aliarum Ecclesiarum; permitti tamen propter novitios, & alios rudes, qui si sanguinem separatim acciperent, vix fieri posset quin in aliquam incurrerent negligentiam.

In Anglia adeo propagatus erat hic ulus, ut eum prolixè defendat Ernulphus Rossensis Episcopus, Epistola ad Lambertum Tom. 2. Spicil. Concilium vero Anglicanum sub Richardo Archiepiscopo Cantuariensi an. 1175. cap. 16. eum usum prohibuit.

Duplex autem erat intincta, una cum sanguine seu vino

Praga en Galice. Tom. 6. Conc. p. 562. C. Ibid. p. 563. B. C. Bibliot. PP. Tom. 18. pag. 477. C.

Tom. 10. Conc. p. 508. E. Ibid. p. 556. C.

Pag. 56. col. 2.

P. 277.

To. 10. Conc. p. 1466. A.

vinò consecrato, altera cum vino communi, aut aqua; & hæc aliquando viguit pro pueris & infirmis, qui panem siccum deglutire non poterant. Ita L. 3. statutorum Ordinis Cluniacensis cap. 28. præscribitur pro infirmis, ut nempe corpus Domini vino intinctum sumant. Ita quoque sæculo decimo factitatum colligitur ex vita Lucæ Junioris Monachi, apud Combeficium Tomo 2. Auctarii-Bibliothecæ Patrum & sæculo duodecimo, ex Constitutionibus Odonis Parisiensis cap. 4. Tom. 10. Conc. pag. 1802. & sæculo decimo tertio, ex Constitutionibus anonymi cujusdam, Tom. 11. Conc. parte prima pag. 546. & Concilio Bajocensi c. 76. eodem Tom. parte 2. pag. 1480.

Verum nunc omnes intinctiones abierunt in desuetudinem: solummodo id observatur apud nos, ut post datam infirmo Eucharistiam, pauxillum vini aut aquæ in os ejus infundamus, quo species panis facilius possit in stomachum demitti.

Atque hæc de communione intincta sufficiant, ex quibus colligere est, eam tertio sæculo, quod contigit factum Serapionis, incognitam omnino fuisse, & primam ejus mentionem occurrere tantum septimo sæculo in Concilio citato Bracarenfi.

Quamquam etsi daremus adversariis, Serapioni intinctam communionem dispensatam fuisse, nihil inde consequerentur pro necessitate utriusque speciei, qualem illi propugnant. Volunt siquidem distinctas, ac separatim percipi debere species, ut integra sit & perfecta Sacramenti significatio; quæ tota consistit in exprimenda Christi morre, seu separatione sanguinis à corpore, quod fit quando utraque species separatim sumitur.

Ad secundam responsionem de vinò quod etsi non sit consecratum, contactu tamen corporis Christi in consecratum evadit, constabit solutio ex mox dicendis.

Ad tertiam, nulla est necessitas quæ Christianos adigere possit ad violandum Christi præceptum, & mutantiam Sacramentorum substantiam. Ita quæcunque supponatur urgere necessitas, si vera & naturalis aqua defuerit, non potest Baptismus alio in liquore conferri: sic igitur utraque species necessaria sit de jure divino & necessitate Sacramenti, ut contendunt Novatores, nunquam licitum esse potest unam tantum speciem sumere; & qui sic agit, Christi præceptum violat, ejusque Sacramentum destruit: atqui Novatores certis in casibus unam tantum speciem sumi permittunt; ergo illi, non verò nos, violatores sunt præcepti Christi & nullum ac inane habent Eucharistiæ Sacramentum.

Communio infantium sub una specie.

Infantibus, duodecim sæculorum tractu, concessam esse in Ecclesia, siue Græca siue Latina, Eucharistiam, & quidem aliquando sub utraque specie, adversariis non inviti concedimus: verum & id quoque nobis vicissim concedant necesse est, eam modò sub sola vini, modò sub sola panis specie dispensatam aliquando fuisse.

De sola specie vini testis est oculus S. Cyprianus, Tractatu de lapsis, ubi ab indigna communione horrendis exemplis deterrere volens, celeberrimam historiam narrat, quam ex ipso refert & ponderat S. Augustinus Epistola 98. aliàs 23. ad Bonifacium, cujusdam scilicet infantulæ, quæ cum parentum incuria, ac nescia matre, ducente nutrice panem vino mixtum de idolothitis comedisset, postea ad Ecclesiam de more ducta est, ipso Sacra faciente Cypriano: *Ubi vero, ait S. Do. Etot, solemnibus adimpletis calicem Diaconus offerre presentibus cepit, & accipientibus ceteris locus ejus advenit, faciem suam parvula in sinu divina majestatis avertere, os labiis obturantibus premere, calicem recusare. Perstitit tamen Diaconus, & reluctanti licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur*

singultus & vomitus: in corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit.

Solius calicis puellæ ministrati hic mentio fit.

Neque verò est quod suspicentur adversarii, vel huic puellæ solum esse datum vinum, quia præ infantia panem comedere non potuisset, vel in illo calice mixtum fuisse panem; vel denique panem illi simul cum cæteris dispensatam fuisse.

Namque I. potuit puella illa comedere panem vino idolis consecrato tinctum; quidni ergo & panem Eucharisticum.

II. Communionis intinctæ usus ætati S. Cypriani planè fuit incognitus, ut ex ante dictis apertum est.

III. Denique, quia si puella panem Eucharisticum sumpisset, quomodo eum statim non evomuit, sicut & vinum? siquidem idcirco calicem recusavit, & per vim intusum evomuit, teste Cypriano, quia *in corpore & ore violato Eucharistia permanere non potuit.* Quippe non ex horrore & fuga vini, sed ex miraculo contigisse vomitum illum, non obscure significat narratio S. Cypriani.

Solius quoque sanguinis infantibus dati in Græca Ecclesia, meminit quinto & sexto sæculo Jobius Monachus Lib. 3. de Incarnatione Verbi cap. 18. apud Photium in Bibliotheca codice 222. Ibi quippe narrans quo ordine Christiani divinis informantur mysteriis, *Pri- P. 505. mo, inquit, baptizamus, deinde unguento unguimur, in- u. 40. de pretioso sanguine dignamur.*

Eundem usum undecimo sæculo confirmat Paschalis II. Constitutione antea citata; & duodecimo, & Hugo Victorinus Lib. 1. de Sacramentis cap. 20. ubi ait, Eucharistiam in specie sanguinis infantibus ministrandam esse digito Sacerdotis, quem facileingere possunt. Ibidem carpit usum nonnullorum, qui loco vini consecrati vinum commune infantibus dabant, ut aliquod saltem vestigium retinerent communionis sub specie vini eis ad hoc usque tempus dari solitæ. Tom. 10. Conc. p. 656.

Eundem usum olim apud Græcos viguisse, & etiamnum vigere docet Allatius in Annotationibus de communione Orientalium additis ad Tractatum de consensione utriusque Ecclesiæ.

Solam aliquando panis speciem pueris paulò grandioribus datam, probat verus nonnullarum Ecclesiarum consuetudo distribuendi ejusmodi pueris innocentibus quidquid ex publica Fidelium communione residuum erat & superfluum: de qua consuetudine diximus antea, solvendo objectiones contra permanentiam Eucharistiæ.

Communio domestica sub una specie

Solitos olim fuisse Christianos Eucharistiam domi servare, in deserta, ac per itinera deferre, eamque, cum aut urgeret periculum, aut excitaret pietas, propriis manibus sumere, res est omnibus comperta, quam nonnullis exemplis demonstravimus antea Art. 2. q. 4.

Utramque verò speciem domi servatam semper, contendunt Novatores: inter Orthodoxos vero multi solam panis, nunquam vini; alii, quibus subscribimus, aliquando utramque, aliquando verò solam panis speciem servatam esse contendunt. Ad institutum autem nostrum sufficit, si postremum istud caput demonstraverimus, quod adductis jam loco mox indicato, Tertulliani Lib. de Oratione cap. ultimo, & ad uxorem L. 2. cap. 5. S. Cypriani Tract. de lapsis; S. Basilii, Epistola ad Casariam Patriciam, quæ est 289. S. Ambrosii, Oratione funebris de obitu Saryri fratris sui, testimoniis probatum manet.

Et certè vel unus Tertulliani textus in citato ad uxorem Lib. cap. 5. litem dirimere videtur, *Non scies, inquit, maritus quid secreto ante omnem cibum gustes; & si sciveris panem, non illum credet esse qui dicitur:* P. 169 B.

dicuntur: quo loco solum panem privatim asservatum & sumptum memorat, quod quidem ex ratione quam subjicit, magis confirmatur: nempe innuit ignotum fuisse marito, qualis esset panis qui ante omnem cibum sumitur; si autem vinum solitum fuisset privatim sumi, perinde ac panis, facile fuisset marito ex illius odore suspicari, fraudis aliquid latere.

Adde præterea, nonnunquam per annum integrum servatam fuisse privatim Eucharistiam, ut colligimus ex Prato spiritali cap. 79. at probabile non est vini modicam quantitatem tamdiu integram servari potuisse.

Denique narrat Metaphrastes, apud Surium die 10. Novembris S. Virginem Theodist in Lesbiam, cum 35. annis in insula Paro solitaria vixisset, inventam à viro sæculari & venatore: quem illa rogavit ut anno sequenti unum ex intemeratis donis corporis Christi ad se, deferret, quod ille attulit, eoque accepto virgo ad cælum migravit.

**P. 586.
C.** Lucas quoque Junior Monachus, cujus vitæ excerpta edidit Pater Combefisius Tom. 2. Auctarii Biblioth. Patrum, cum à Corinthi Archiepiscopo quævisset quomodo solitarii horrenda mysteria percipere possent, apud quos nec synaxis erat, nec Sacerdotes: respondit ille, debere Sacerdotem adesse; quod si non adsit, conservandas sanctas particulas, sumptoque Christi corpore, loco sacri laticis, vini poculum esse bibendum; vini scilicet non consecrati, quod sanguinis locum suppleret. His in exemplis communio domestica sub una tantum specie perfecta legitur.

Referri huc possunt exempla Eucharistiæ ad Episcopos & Presbyteros absentes in signum mutæ communionis olim missæ, quæ attigimus art. 2. q. 4.

Communio publica sub una specie.

Inter publica Sacrorum solemnia duodecim prioribus Ecclesiæ sæculis ordinariè Fidelibus dispensatam fuisse utramque Eucharistiæ speciem, res est ex antiquis monumentis certior, quam ut negari possit, & à nobis probari indigeat.

Verum illis quoque temporibus liberum fuisse unam vel duas sumere species; & reipsa unam tantum in publicis synaxibus fuisse aliquando datam & acceptam, istis momentis conficimus.

**Sedere
cœpit
an. 440.
& obiit
an. 461.
To. 1. p.
227. j.** I. ex S. Leone, qui Sermone 4. de Quadragesima: de Manichæis, sic narrat: *Cum ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis; ita in Sacramentorum communione se temperant, ut interdum tutius lateant, ore indigno corpus Christi accipiant sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnino declinent. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis hujusmodi homines, & his manifestentur indiciis, & quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, à Sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur.*

Constat ex illo testimonio, Manichæos Romæ sese Fidelibus miscentes Eucharistiam sub sola panis specie sumpsisse, & calicem declinasse, ea scilicet ductos superstitione, vinum esse fel draconis; atque hac attutius illos latitasse: verum eo quoque indicio deprehendi ac detegi debere declarat S. Pontifex. Porro si jure divino omnibus Fidelibus mandatum fuisset utramque semper sumere speciem; si ab hoc usu nunquam liberum fuisset recedere, quomodo Manichæi diu latere potuissent, & errorem suum circa vinum dissimulare? Non longa certè observatione opus fuisset ut deprehendi potuissent, quos vel unica communio insolens sub sola panis specie, contra Christi præceptum & constantem Fidelium morem usurpata. statim manifestasset ac prodidisset.

**Sedere
cœpit
an. 491.
& obiit
an. 495.** Imo tam difficile fuit Manichæos à cæteris Fidelibus unam dumtaxat panis speciem aliquando sumentibus secernere, tempore, S. Leonis, ut ejus successor Gela-

sius ad præcludendam illis Hæreticis omnem fraudis & effugii viam, necesse habuerit lege solenni sancire, ut quotquot ad sacram mensam deinceps accederent, utramque perciperent speciem. *Comperimus*, inquit S. Pontifex, apud Gratianum, *De consecratione*. dist. 2. c. 12. *quod quidam sumpta tantummodo corporis sacri portione à calice sacri cruoris abstineant. Qui procul dubio (quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi) aut integra Sacramenta percipiant, aut ab integris arceantur; quia divisio unius ejusdemque mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire.* Manichæos præsertim ferit hæc ratio, qui sua superstitione mysterium Eucharistiæ mutilabant; non cæteros Fideles, qui in unica specie totum & integrum Sacramentum contineri ac percipi temper persuasum habuerunt.

Neque est quod reponant adversarii, in nostra hypothese qua contendimus liberum fuisse Fidelibus sub una vel duabus speciebus communicare, impossibile fuisse, tempore S. Leonis, per communem sub sola panis specie Manichæos à cæteris Fidelibus secernere, cum illi nihil aliud usurpassent, quam quod à cæteris Fidelibus pariter usurpatum fuisse supponimus. Namque non eos simpliciter observari jubet S. Leo, qui identidem Eucharistiam sub una specie panis, identidem verò sub utraque percipiebant; sed eos tantum qui nunquam vini speciem sumebant, & quidem vana quadam superstitione ducti, ut loquitur Gelasius mox citatus.

II. In Ecclesia Constantinopolitana nonnunquam licitum fuisse, ac liberum, in publica communione unicam dare & accipere speciem, colligitur ex facto quod narrant Sozomenus L. 8. Hist. c. 5. & Nicephorus L. 1. c. 7. Scilicet femina quædam Mæcedoniana, cujus maritus, auditis sæpe concionibus S. Chrysostomi, ad fidem Catholicam conversus fuerat, cum vellet hæresim suam tegere, & se Catholicam simulare, accepit in manibus, S. Chrysostomo Sacra faciente, panem Eucharisticum, quasi paulo post illum manducaturus; sed clam illum dedit ancillæ suæ, & ab ea sumpsit panem communem quem è domo afferri jusserat, ut illum loco Eucharistiæ publicè comederet; verum panis ille continuo in lapidem mutatus fuit: *Qui lapis*, Tom. 2. p. 364. B. inquit Nicephorus, *ad fidem miraculi faciendam longo tempore inter Ecclesiæ donaria asservatus, spectatoribus miraculo fuit.* Potrò ejusmodi mulieri datum non esse calicem sanguinis inde manifestè patet, tum quod nulla illius mentio; tum quod fraudi locus non ita facile patuisset: quomodo enim declinasset illa haustum calicis qui ori admovebatur?

III. Probatur idem usus ex ritu communicandi abstemios, de quo S. Hieronymus Epistola 22. ad Eustochium: ubi observat Romæ quasdam fuisse virgines à vino sic abhorrentes, ut in mysteriis ipsis speciem vini non sumerent; quæ propterea ab aliquibus lascivis mulieribus *misere & Manicheæ*, per calumniam appellabantur.

IV. Refert Fulbertus Carnotensis in Epistola ad Picardum, sua ætate, hoc est decimo sæculo, suos provinciales Episcopos approbasse ritum, qui tunc temporis vigeat, ut nempe Episcopus Presbytero recens ordinato Eucharistiam sub una panis specie per 40. dies, in memoriam 40. dierum quibus Christus cum Apostolis conversatus est; porrigeret.

V. Denique, eundem usum tanquam licitum invictè probat Missa præsanctificatorum, quæ in Græca & Latina Ecclesia multis ab hinc sæculis usurpatur. **Missæ præsanctificatorum.**

Græci toto quadragesimali tempore, exceptis solis sabbatis, Dominicis, & festi Annuntiæ Virginis diebus, non consecrant, sed antea consecratum panem reservant, quem cæteris hebdomadæ diebus offerunt in Missa, quæ idcirco dicta fuit præsanctificatorum. Verumtamen esse apud se morem hunc testantur Græci,

Tom. 1. Græci, quem vel ab ipso quarto sæculo inductum fuisse à Concilio Laodicensi Can. 49. multi conjiciunt : *Non oportet*, inquit Canon, in *Quadragesima panem offerre, nisi sabbato & solis Dominicis*. Quamquam nonnulli Canonem interpretantur de Eulogiis seu pane benedicto, sicut vertit Dionysius Exiguus, quem offerri Concilium vetat, ne solvatur jejunium quadragesimale. Sed quidquid sit de sensu hujus Canonis, certum est Concilium Trullanum an. 692. Can. 52. sic statuere : *In omnibus*, inquit, *sancta Quadragesima jejunii diebus. praterquam sabbato & Dominica, & sancto Annuntiationis die, fiat sacrum præsantificationum ministerium*, ubi rem primò statuere non videtur Concilium, sed jam receptam confirmare ac de novo præcipere. Rationem hujus consuetudinis hanc affert Balsamon in citatum Canonem, quia conveniens non est celebritatem ac gaudium sacrificii cum tristitia jejunii miscere.

Tom. 6. Conc. p. 1165. E. P. 424. Certum porro est Græcos in illa præsantificationum Missa vinum consecratum non sumere, sed tantum panem, ut videre est apud eorum Euchologia, & fatetur Arcudius Lib. 3. de Euchar. cap. 56. 57. & 58. Lege Goarium ad Euchologium Græcorum pag. 205. & sequentibus, & totum Officium præsantificationum pag. 187. Lege quoque eruditam Allatii dissertationem de Missa præsantificationum ad Bartoldum Nihusium, editam in fine Operis de perpetua consensione Ecclesiæ Occidentalis. Populus autem ex eodem pane præsantificato sine vini consecrati specie communicat : neque tamen legimus aut ab Ecclesia Latina, aut à SS. Pontificibus ea de causa reprehensos unquam fuisse Græcos; igitur licitam & integram illi existimant communionem sub una specie.

Revera Græci recentiores aliquas pretiosi sanguinis guttas pani consecrato infundunt in modum crucis, verum recentior est apud eos hæc consuetudo, quæ nullum habet in eorum Liturgiis, & Authoribus antiquis vestigium, ut patet vel ex ipso schismatis Græcorum primo authore, Michaële Cæulario, qui in Libro quem in defensionem sanctificationum scripsit, expressè observat, nullam in panibus reservatis infundi guttam sanguinis. Adde quòd has easdem guttas statim pane igni superposito exsiccant : unde nullum ne minimum quidem extat speciei vini vestigium, quo propugnari merito possiteo in calu communio sub utraque specie.

Quod Græci toto quadragesimali tempore, hoc Latini feria sexta majoris hebdomadæ observant, ut constat ex ordine Romano. Pontifex, inquit in Officio ferriæ quintæ hebdomadæ sanctæ, *sumat oblatas integras ad servandum usque mane diei Parasceves, de quibus communicent* (nempe Fideles) *absque sanguine Domini. Sanguis vero eadem die penitus consumatur*. Idem Ordo, ubi officium diei Parasceves describit, communionem recenset ad quam feria quinta species panis fuerat reservata, & ait : *Cum dixerint, Amen, sumit de sancta, & ponit in calicem*. (Cui vinum non consecratum infusum est) *Sanctificatur autem vinum non consecratum per sanctificationem panem, & communicant omnes cum silentio*. Subsequente Sabbato sancto nullum ea ætate offerebatur sacrificium, nulla donorum fiebat consecratio. Feria sexta in Parasceve, ait idem Ordo, *Missæ non cantantur, sed neque in Sabbato sancto usque ad vigiliis noctis*. Et tamen cleri & populi communio recensetur : persuasum igitur tunc erat Fidelibus, utramque speciem necessariam non esse ad substantiam Sacramenti, & integritatem effectus illius.

Respondent ad postremam hanc ex Ecclesia Latina probationem Novatores, etiam feria sexta majoris hebdomadæ in Missa præsantificationum verè sub duplici specie datam esse & acceptam Eucharistiam : quia certum est ex testimoniis mox adductis, ea ipsa die Fidelibus solitum fuisse distribui calicem, qui etiam verbis Christi

consuetis, & singulari, utajunt, consecratione tunc non consecraretur, ex contactu tamen & admixtione cum pane consecrato, seu corpore Christi, consecrari & in sanguinem Christi verè converti credebatur : atque ita semper integra & sub duplici specie fiebat communio.

Rem ita esse probant ex Ordine Romano. Loco mox citato & antea sic loquitur idem Ordo : Pontifex confirmatur ab Archidiacono in calice sancto, de quo parum refundit Archidiaconus in majorem calicem sive in scyphum quem tenet Acolythus, ut ex eodem sacro vase confirmetur populus ; quia vinum non consecratum, sed sanguine Domini commixtum sanctificatur per omnem modum. Audis vinum non consecratum sanguini Christi commixtum per omnem modum sanctificari, id est verè & propriè consecrati & fieri Christi sanguinem. Quod autem ibi dicit Ordo Romanus de commixtione vini non pane consecrati cum sanguine, inferiùs dicit de commixtione cum pane consecrato, seu corpore Christi ; est quippe utriusque symboli virtus eadem.

Confirmatur 1. ex iis quæ sequuntur in eodem Ordine. Recepto, inquit, calice (nempe illo majore in quem parum de calice sancto refusum est) Archidiaconus confirmat omnes sanguine Dominico, quos communicaverat Pontifex corpore Dominico. Hic apertè sanguis Domini vocatur, vinum illud quod superius dixerat Ordo, sanctificatum fuisse commixtione sanguinis Christi; ergo persuasum erat tunc temporis, vinum non consecratum verè consecrari & converti in Christi sanguinem, commixtione & contactu cum sanguine Christi : alias quomodo tale vinum Ordo Romanus appellaret Christi sanguinem? Quomodo diceret Archidiaconum sanguine Christi confirmare, id est, juxta phrasim eo tempore receptam, communicare populum fidelem, quem Pontifex corpore Dominico jam confirmaverat? Ibi quippe eodem verbo confirmare utitur tum erga sanguinem, tum erga corpus Christi.

Confirmatur 2. ex Micrologo, seu Authore de Ecclesiasticis observationibus cap. 19. *Non est*, inquit, *authenticum, quod quidam corpus Domini intingunt, & intinctum pro complemento communionis populo distribunt* : nam Ordo Romanus contradicit, quia & in Parasceve vinum non consecratum cum Dominica oratione, & Dominici corporis immixtione jubet consecrare, ut populus plene possit communicare. Audis, juxta hunc Authorem, vinum in die Parasceves consecrari mixtione corporis Christi, ut populus possit plene communicare; id est utramque sumendo speciem, plenam habere & integram Eucharistiam.

Petrus Cantor Parisiensis, referente Cassandro Epistola 19. pag. 1107. & Lib. de communione sub utraque specie pag. 1027. testatur se in Ordine Romano hæc addita legisse, ut contactu corporis Dominici integra fiat communio : quæ verba id ipsum referunt quod Micrologus mox laudatus. Persuasum igitur fuit his temporibus, vinum non consecratum consecrari & fieri Christi sanguinem per sui contactum & mixtionem cum sanguine vel cum corpore Christi ; hincque inferunt citati authores, communionem quæ die Parasceves ex tali & vino fiebat, plenam esse & integram.

Hoc ipsum innuere videtur Theodolphus in suo Capitulari cap. 41. ubi testatur, etiam in Parasceve Sacramenta corporis & sanguinis Christi, omnibus, præterquam excommunicatis, dispensari solita.

Et Walafridus Strabo Lib. de rebus Ecclesiasticis cap. 22. initio, ait ex majorum relatione constare, Missas primis temporibus fieri solitas fuisse, sicut modò in Parasceve Paschæ, in quo die apud Romanos, inquit, Missæ non aguntur. Communionem facere solemus, id est præmissa Oratione Dominica, & sicut ipse Dominus noster præcepit, commemoratione passionis

Tom. 1. Conc. p. 1506. A.

Tom. 6. Conc. p. 1165. E.

P. 424.

Bibl. PP. To. 13. P. 689. D.

Ibid. p. 693. D.

Ibid. p. 691. D.

Ibid. E.

Bibl. PP. To. 18. p. 477. C.

Flor. an. 1120.

Sæculo nono. To. 14. Bibl. PP. p. 8. A. Nono sæculo. Bibl. PP. To. 15. p. 191. C.

passionis ejus adhibita, eos corpori Dominico communicasse & sanguini, quos ratio permittebat. Ergo supponit Author ille, die Parasceves populo datam esse communionem sub utraque specie.

Verum hæc adversariorum responsio nullius est ponderis ac momenti.

I. Quia Catholici semper crediderunt, ut ex antè dictis manifestum est, consecrationem fieri per verba Christi; ergo cum in die Parasceves talis non fiat consecratio, sequitur vinum quod calici infunditur, verè ac propriè non consecrari, seu non converti in sanguinem Christi.

II. Quia idcirco Missa illa diei Parasceves dicta fuit præsanctificationum, quia ex donis antea præsanctificatis seu consecratis fiebat. Si autem Græcis aut Latinis ea mens fuisset, vinum non consecratum contactu & mixtione cum sanguine vel cum corpore Christi verè consecrari, jam verè non fuisset Missa ex præsanctificatis, siquidem nova supponeretur fieri sanctificatio seu consecratio.

Bibl. PP. To. 13. p. 689. D. III. Ordo Romanus expressè notat loco antea citato, die Parasceves Fideles communicare *absque sanguine*. Supponit igitur vinum illud calicis verè & propriè non consecrari seu non converti in sanguinem Christi, etsi cum corpore illius in calice misceatur.

IV. Cum igitur Ordo ille ait vinum non consecratum sanctificari per sanctificatum panem, vel per sanguinem, intelligi debet de sanctificatione quadam exteriori, ut optimè interpretatur Hugo Menardus in notis ad Librum Sacramentorum S. Gregorii pagin. 87. quæ longè distat à verà & propriè dicta consecratione, & similis ferè est ei de qua loquitur S. Bernardus Epist. 69. ubi agens de Sacerdote in cujus calicem vini loco minister solam aquam infuderat, ait: *Arbitramur, liquorem, etsi non ex consecratione propria atque solemni in sanguinem Christi mutatum, tamen sacrum fuisse ex tactu corporis sacri*. Similis quoque illi sanctificationi, seu consecrationi, quam contrahit aqua illa fervens à Græcis in calicem consecratum infusa, de qua vide Goarium pag. 148. ad Rituale Græcorum. At certum est aquam illam post factam consecrationem non converti in Christi sanguinem, licet specialem quandam sanctificationem contrahat ex sui mixtione cum sanguine Christi.

Neque obstat quòd Ordo Romanus dicat vinum ejusmodi ex contactu & mixtione cum sanguine Christi sanctificari per *omnem modum*, esse sanguinem Christi, populum illo confirmari &c. Namque 1. non agit ibi Ordo Romanus de ritu diei Parasceves, quasi eo die vinum non consecratum cum Christi sanguine permisceretur, siquidem solum corpus sine specie vini ea die sumebatur: sed agit de ritu aliis diebus observari solito, quo parum sanguinis seu vini consecrati solebat infundi in majorem calicem vino non consecrato pleno, ex quo haurire debebant Fideles. 2. Vinum illud dicitur ab Ordine Romano sanctificari per *omnem modum*: non quòd verè converti & mutari supponatur in sanguinem Christi, sed quia ita confunditur & permiscetur cum illo, ut secerni, & ab eo separari non possit, adeoque unum Christi sanguinem efficere & continere calix ille censetur; eo ferè modo quo aqua illa fervens, de qua mox, ita commiscetur & confunditur cum vino consecrato, ut unum & idem poculum sanguinis Christi efficiat, etsi reipsa in sanguinem Christi non sit conversa. Atque hinc est quòd vinum illud calicis illius majoris appelletur simpliciter ab Ordine Romano sanguis Christi, & populus ex eo confirmari dicatur: quia nempe de illo calice, in quem aliquid vini consecrati seu sanguinis Christi transfusum est, verè dici potest & debet, quòd Christi sanguinem contineat, aut sit sanguis Christi. Porro in eum calicem aliquid vini consecrati transfundi testatur Ordo citatus; meritò igitur dicitur esse sanguis Christi, & populus ex eo confir-

mari, licet totum illud vinum non sit conversum in sanguinem, sed eum secum permixtum ac confusum contineat: sicut calix, in quo post consecrationem aqua miscetur, rectè dicitur esse sanguis Christi, aut eum continere, tametsi aqua illa in sanguinem non sit conversa. Sed (quod observandum) vinum non consecratum, cui die Parasceves, aliquid panis consecrati admiscetur, nunquam dixit Ordo Romanus esse sanguinem Christi: nunquam dixit etiam ea die Fideles confirmari sanguine Christi, imò contrarium affirmat; sed tantum dixit, vinum illud sanctificari per sanctificatum panem, quòd rectè intelligitur de sanctificatione quadam exteriori & impropiè dicta. Econtra de illo alio calice qui cæteris diebus in usu erat, dixit illum esse Christi sanguinem, Fideles eum haurientes confirmari sanguine Dominico. Quid ita? quia in isto calice reipsa sanguis Christi continetur, in quem aliquid vini consecrati transfusum est: at in priori aliquid quidem panis consecrati miscetur, sed nihil prorsus sanguinis, cum ea die non solet consecrari, unde non dicitur sanguinem continere, neque ex eo populus confirmari.

Ad auctoritatem Micrologi, dico deceptum illum fuisse, si per verbum *consecrare*, intellexit veram & propriè dictam consecrationem. Ordo quippe Romanus dixit vinum illud non consecratum *sanctificari* per panem sanctificatum; sed non dixit *consecrari*, seu converti in sanguinem Christi. Cum vero addit idem Micrologus, idcirco vinum illud consecrari, *ut populus plenè possit communicare*: si per adverbium *plenè*, intellexit communionem sub utraque specie tum panis tum vini propriè consecrati, adhuc deceptus est: feria enim sexta majoris hebdomadæ non datur communio sub specie vini consecrati, seu non datur sanguis Christi à corpore sejunctus. Quòd si per adverbium *plenè*, voluit tantum innuere ea die etiam distributum esse Fidelibus vini non consecrati calicem, ut vices & formam suppleret aliquo modo communionis sub utraque specie, quo sensu scripsit Hugo Victorinus ætate sua nonnullos infantibus præbuisse vinum non consecratum, ut antiqui moris eis dandi sanguinem Christi vestigium aliquod ac imaginem retinerent; si, inquam, per adverbium illud *plenè*, non aliud intellexit author Micrologi, non multum curamus, neque hoc nostræ adversatur Conclusioni. Eadem est ad Petrum Cantorem responsio.

Theodolphus citatus non ait debere omnes in die Parasceves corpus & sanguinem separatim sumere, sed tantum ait, debere omnes communicare; non exponendo ritum & modum quo deberet ea die fieri communio: quamquam percipiendo solum corpus, rectè dicere potuit, Sacramenta corporis & sanguinis Christi percipi, non quidem separatim, sed simul atque conjunctim; non est enim corpus sine sanguine.

Denique Walafridus hoc unum citato loco intendit, scilicet primos Christianos solitos fuisse Missas celebrare, sicut nos celebramus in die Parasceves, cum sola scilicet Oratione Dominica & commemoratione Passionis Christi, ritu simplici, non verò cum multiplici, ut ipse loquitur, officio orationum, cantilenarum & consecrationum. Non comparat igitur ritum celebrandi Missam in Parasceve cum ritu antiquo, quantum ad communionem sub utraque specie; sed solum quantum ad simplicitatem ritus & cæremoniarum.

TERTIA PROBATIO.

Ex Conciliis.

Tribus in Conciliis suam circa communionem sub utraque specie doctrinam expressit ac declaravit Ecclesia. *Tom. 12. Conc. p. 100.*

I. In Concilio Constantiensi an. 1415. Sess. 13. adversus Joannem Hus & Hieronymum Pragensem declar. 1. consuetudinem dandi Laicis Eucharistiam sub sola panis specie, ad evitanda pericula & scandala, esse

rationa-

rationabiliter introductam. 2. eam consuetudinem pro lege, quam infringere non liceat, esse habendam. Cum hujusmodi consuetudo, inquit, ab Ecclesia & SS. Patribus rationabiliter introducta, & diutissime observata sit, habenda est pro lege quam non licet reprobare, aut sine Ecclesie auctoritate pro libito mutare. 3. ait errare eos, qui morem hunc illicitum esse, ac sacrilegii audent accusare. 4. statuit eos, qui contrarium pertinaciter asseruerint, tanquam hæreticos arcendos esse, & per Diocesanos locorum graviter puniendos. 5. affert præcipuum hac in controversia fundamentum Orthodoxorum, nempe totum & integrum Christum sub una tantum specie contineri. 6. denique, injungit Episcopis, ut sedulo curent, ne quis minister communionem sub utraque specie Laicis aut Clericis non sacrificantibus dispenseret.

Ibid. p. 600.] II. Concilium Basileense an. 1437. Sess. 30. adversus Taboritas & Calixtin os eadem planè statuit & repetit quæ Concilium Constantiense adversus Joannem Hus & Hieronymum à Praga.

Tom. 14. Conc. p. 247. D. III. Denique, Concilium Tridentinum an. 1562. Sess. 21. adversus Novatores Lutheranos & Calvinistas cap. 1. 2. & 3. & Can. 1. 2. & 3. doctrinam Ecclesie circa utramque speciem exponit & definit: Si quis dixerit, inquit Can. 1. ex Dei præcepto, vel necessitate salutis, omnes & singulos Christi Fideles utramque speciem sanctissimi Eucharistia Sacramenti sumere debere; anathema sit. Et Can. 2. Si quis dixerit sanctam Ecclesiam Catholicam non justis causis & rationibus adductam fuisse ut Laicos, atque etiam Clericos non conficientes, sub panis tantummodo specie communicarent, aut in eo errasse; anathema sit. Denique Can. 3. Si quis negaverit totum & integrum Christum omnium gratiarum fontem & authorem, sub una panis specie sumi, quia, ut quidam falso asserunt, non secundum ipsius Christi institutionem sub utraque specie sumatur; anathema sit.

Ibid. Quamquam autem solemnè ac publica lege usum Calicis Laicis sustulerit Ecclesia, eum tamen restituendi sibi facultatem inesse, quando expedire judicaverit, in tribus mox citatis Conciliis declaravit, quod etiam factò ipso aliquando confirmatum legimus.

Sic post definitionem Concilii Constantiensis, cum Boëmi Joannis Hus discipuli aperta vi, atque armatâ manu sibi Calicis usum restitui postularent, ut legere est apud Raynaldum ad an. 1417. Conradus Archiepiscopus Pragensis an. 1426. Synodum coëgit, in qua, ad sedandos factiosorum hominum tumultus & strages præcavendas, indultum illis fuit utramque sumerent speciem. Hanc Synodi concessionem scripto defendit Gerſo, quam tamen improbavit & revocavit subinde Martinus V. apud Raynaldum ad an. 1426. Ipse tamen Martinus V. in Conc. Constantiensi Communionem sub utraque specie dispensasse legitur in solemnitate Paschatis, Diaconis aliisque ministris, & nonnullis dignitate ac pietate eminentibus personis. Ità refert Casfander, de communione sub utraque specie pag. 1037.

Vide Notas Finis in Concil. Basil. Tom. 2. Conc. p. 1420. B. A. Concilium quoque Basileense Boëmis & Moravis enixè Calicis usumulantibus eâ lege concessit, ut firmiter crederent, quod non sub specie panis caro tantum, nec sub specie vini sanguis tantum, sed sub qualibet specie integer & totus Christus contineatur, & se in cæteris omnibus Romana Ecclesie conformarent. Verùm cum tali concessione abuterentur Hæretici, & ex ea occasionem sumerent vellicandi definitionem Concilii, penitus illa sublata est & revocata, sicut intelligimus ex Epistola Georgii Pogiebrac Regis Boëmiæ, quæ extat Tom. 4. Spicilegii pag. 403.

Denique, in Concilio Tridentino sapius iterata est & discussa Gallorum & Germanorum expostulatio de restituendo Laicis Calicis usu: verum Concilium rem totam Summi Pontificis prudentiæ ac sapientiæ commisit, ut videre est Sess. 22. in fine: intacto tamen la-

dabili Regum nostrorum usu, qui, die qua inaugurantur, Eucharistiam sub utraque specie percipiunt. Jure à Concilio Tridentino concessio usus Pius IV. an. 1563. Germanis Episcopis indulſit, ut servatis legibus, quas Patres Basileenses Boëmis præscripserant, Calicem concederent: quæ quidem concessio, infelici licet exitu, Viennæ in Austria aliquandiu obtinuit.

Ex his omnibus non obscure colligere est, quæstionem de concedendo vel denegando usu Calicis, ex earum esse numero, quæ ad putam spectant disciplinam, in qua pro rerum, temporum, ac personarum varietate, pro sua prudentia ac sapientia vario modo gerere se potest Ecclesia.

QUARTA PROBATIO.

Ex rationibus Theologicis.

Diximus supra inter prænotanda, controversiam Communionis sub utraque specie pendere, tanquam à suis principiis & fundamentis, à tribus istis propositionibus: an Christus totus sit & integer sub una specie; an tota Sacramenti natura & substantia salvetur in una specie; denique, an omnis gratiæ fructus ad salutem necessarius percipiatur ex unica specie, ex quibus istud argumentum conficimus.

Illam Communionem legitima est ac probanda, in qua totus & integer Christus percipitur, tota Sacramenti natura & substantia salva est, ac omnis gratiæ fructus ad salutem necessarius obtinetur: atqui talis est Communionis sub una specie; ergo &c.

Minor propositio probatur.

I. Totum & integrum Christum sub unica specie contineri, corpus scilicet, animam & divinitatem, certa Fides docet: neque enim divisus est Christus, aut jam corpus ejus exangue est. Christus scilicet resurgens ex mortuis, jam non moritur, mors illi ultra non dominabitur, inquit S. Paulus Rom. 6. v. 9. Exponi melius non potest hæc Catholica veritas, quam verbis Concilii Trid. Sess. 13. c. 3. Semper, inquit, hæc fideles in Ecclesia Dei fuit, statim post consecrationem verum Domini nostri corpus, verumque ejus sanguinem sub panis & vini specie, una cum ipsius anima & divinitate existere: sed corpus quidem sub specie panis, & sanguinem sub specie vini, ex vi verborum; ipsum autem corpus specie vini, & sanguinem sub specie panis, animamque sub utraque, vi naturalis illius connexionis & concomitantia, qua partes Christi Domini, qui jam ex mortuis resurrexit, non amplius moriturus, inter se copulantur, divinitatem porro, propter admirabilem illam ejus cum corpore & anima hypostaticam unionem. Quapropter verissimum est, tantumdem sub alterutra specie, atque sub utraque contineri, totum enim & integer Christus sub panis specie, & sub quavis ipsius speciei parte: totus item sub vini specie, & sub ejus partibus existit. Hactenus Concilium Tridentinum. Naturalem hanc connexionem seu concomitantiam partium Christi, SS. Patrum testimoniis probat Bellarminus Lib. 4. de Euchar. c. 21.

Tom. 14. Conc. p. 806. A.

II. Totam Sacramenti rationem ac substantiam in unica specie salvam esse probatur: quia tota ratio & natura Sacramenti in eo posita est, ut significet, & efficiat, est quippe Sacramentum signum efficax & prædicum: atqui Eucharistiæ Sacramentum in unica specie & significat & efficit illud omne ad quod significandum & efficiendum destinatum est. Namque quantum ad primum; Eucharistia hæc tantum potest significare, nempe Christum præsentem, ejus mortem & passionem, denique refectionem animæ spirituatem, & unionem Fidelium tum inter se, tum cum capite suo Christo: atqui hæc omnia in unica specie significantur: tum quia Christus totus est præsens sub una specie; tum quia vi verborum solum corpus est sub specie panis, &

N n

solus

solus sanguis sub specie vini, quæ separatio sufficienter exprimit mortem ejus ac passionem; tum quia caro Christi vocatur cibus, sicut sanguis potus: sed in refectione spiritali nullum discrimen occurrit inter potum & cibum, tum denique quia in multis granis ex quibus panis conficitur, sufficienter significatur unio Fidelium inter se & cum capite suo Christo. Quantum verò ad secundum, nempe efficaciam & virtutem Sacramenti, tota hæc unica specie reperitur: gratia quippe Sacramenti non à symbolis exterioribus, sed à Christo ipso profluit; Christus autem totus est & integer sub una specie.

Fatendum quidem est, expressionem haberi mortis & passionis Christi significationem ex duplici specie: sed quid inde? An necessariam esse utramque speciem ad substantiam Sacramenti sequitur? minimè. Sicut in Baptismo triplex immersio, quæ diu in Ecclesia observata fuit, haud dubiè significantius exprimebat tum SS. Trinitatis invocationem, tum Christi sepulturam ac resurrectionem, tum effectum Baptismi; neque tamen ideo ad substantiam & naturam Baptismi pertinuisse fatentur adversarii nostri. Hinc Conc. Trid. Sess. 21. c. 3. declarat *verum Sacramentum* sumi in unica specie. Si verum est Sacramentum, suam igitur habet integram naturam & essentiam:

III. Omnem gratiæ fructum ad salutem necessarium percipi ex Communione sub unica specie, sequitur ex mox dictis. Gratia quippe illa non ex symbolis ipsis, sed ex re contenta oritur: symbolum enim non operatur, nisi per virtutem sibi impressam; in Eucharistia autem loco virtutis impressæ, est ipse Christus totius gratiæ fons & origo, qui totus & integer continetur sub qualibet specie.

Utrum autem præter illam gratiam Sacramenti necessariam ad salutem, & quidem semper æqualem, sive duplex sumatur species, altera detur major quidem ex perceptione duplicis speciei, controversia est inter Scholæ Theologos, quam non attingit nec definivit Concilium Tridentinum. Verior tamen nobis videtur & probabilior opinio negans, quam sequitur & probat Bellarminus L. 4. de Euchar. c. 23. Observa autem, æqualem præsupponi in subiecto recipiente Eucharistiani animi dispositionem, cum unam vel duas percipit species. Si enim inæqualis supponatur dispositio, & major v. g. sit charitatis fervor cum sumitur species sanguinis, quàm antea, tunc procul dubio novus quidam gratiæ gradus accedet, non præcisè ratione duplicis speciei, sed ratione rei contentæ, nempe Christi, qui cum totus sit sub specie vini, intensiorem charitatem infundit pro majori suscipientis dispositione. His rationibus duas alias adjungamus, quarum una ex Catholicorum sensu, altera ex Novatorum praxi desumitur.

Prima est Alphonsi Salmeronis, quam refert Pallavicinus Lib. 17. Historiæ Conc. Trid. cap. 6. Nempe si persuasum Ecclesiæ fuisset, jure ac præcepto divino necessariam esse utramque speciem, nunquam illa permisisset Calicis usum auferri; & cum eorum, quæ ad Religionem pertinent, homines sint tenacissimi, fieri non potuisset hæc mutatio sine ingenti animorum commotione, sine strepitu & rei gestæ superstite memoria: atqui tamen reclamante nemine, vel ab ipsis primis Ecclesiæ temporibus data est & accepta Communio sub una specie.

Secunda ratio petitur ex principiis & praxi nostrorum adversariorum. Namque Calvinistæ omnes in Disciplina Ecclesiastica c. 12. art. 7. sic statuunt: *Panis Cœnæ administrandus est iis, qui vinum bibere nequeunt, protestantes tamen se id non facere in despectum.* Et art. 10. dicunt *posse non dari calicem iis quibus grave est post alios eum sumere.* Porro si utraque species jure divino ac necessitate Sacramenti est necessaria, ut ipsi contendunt Novatores, quâ autoritate id

sibi arrogant, ut Sacramenti substantiam certis in casibus mutilent ac corrumpant? nulla enim est necessitas quæ ad violanda Christi præcepta, & mutilanda Sacramenta adigere nos possit; ac tutius est atque consultius Sacramenta non percipere, quam institutionem Christi non servare: imò non servatâ hæc Christi institutione, non sunt amplius eadem Sacramenta. Sic Baptismus alio in liquore quàm in aqua naturali collatus, nullus omninò esset, quæcunque tandem supponatur urgere necessitas.

Superest tertia Conclusionis pars probanda, nempe legitimis de causis adductam fuisse Ecclesiam ad supprimendum pro Laicis usum Calicis. Illæ autem tales sunt. 1. Usus jam à multo tempore recepti confirmatio, ac uniformitas inter Fideles omnes observanda. Patres enim Constantienses & Basileenses annotant, suâ ætate jam à longo tempore receptum invaluisse morem communicandi sub una specie. 2. Periculum effusionis & irreverentiæ in sanctissimum Sacramentum: quæcunque enim cura & diligentia adhibeatur fieri vix potest, ubi ingens est populi multitudo, quin aliquid sanguinis effundatur. Hæc maximè ratione moti sunt tum qui panem sacrum Christi sanguine intinctum olim Fidelibus porrigebant; tum qui pugillari seu fistula quadam ad hauriendum è calice sanguinem utebantur. 3. Difficultas diu asservandi vini speciem pro Communione infirmorum. 4. Multorum à vino bibendo, & in eodem cum multis aliis Calice, abhorrens indoles. 5. Penuria vini in multis regionibus, ac majores impensæ necessariæ infumendæ pro magna vini copia, ubi magna est Fidelium multitudo. 6. Denique, Hæreticorum pervicacia obstinatè contendentium utramque speciem jure divino esse ad Sacramenti substantiam necessariam; atque Fidelium nonnullorum simplicitas & ignorantia, qui solum corpus in specie panis, & solum sanguinem in specie vini percipi arbitrari possent. Has rationes perstringit Catechismus Romanus parte 2. titulo de Eucharistiæ Sacramento n. 70.

Solvuntur Objectiones Novatorum.

Objicies 1. Solemnem hanc Christi sententiam Joa. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis*, quo loco distincta sit mentio Eucharistiæ sub specie panis & vini; igitur necessaria est Communio sub utraque specie, jure ac præcepto divino.

Resp. Nego consequens. I. Quia non consentiunt inter se Novatores citata verba de Eucharistia intelligenda esse: qua igitur fronte ea nobis opponere possunt?

II. Quia ut efficaciter ex hoc testimonio inferatur necessitas utriusque speciei, necesse est ut citata verba non tantum includant præceptum recipiendi corpus & sanguinem Christi, sed etiam obligationem ea recipiendi certo quodam modo, nempe sub duplici specie panis & vini: atqui licet hæc verba Christi præceptum includant recipiendi corpus & sanguinem Christi, non tamen exprimunt vel continent modum quo debent Fideles ea recipere, nempe duplici specie.

Minor probatur: Quia verba ista, *Nisi manducaveritis &c.* non continent simplex præceptum, sed etiam medium conservandæ vitæ per Baptismum acceptæ: unde vi istorum verborum non obligantur Catechumeni, quia nondum vitam per Baptismum acceperunt, quam conservare debeant: neque etiam infantes baptizati, quia non egent conservatione vitæ, quam amittere non possunt ante usum rationis. Jam verò medium conservandæ vitæ non consistit in speciebus panis & vini, neque in modo manducandi & bibendi, sed in sumptione corporis & sanguinis Christi: quocunque enim modo illa sumantur, modo verè & dignè sumantur, nutriunt ac reficiunt; caro enim Christi

Christi verè est cibus, & sanguis verè potus; & qui manducat meam carnem, inquit Christus Joan. 6. habet vitam æternam. Ergo ista verba, *Nisi manducaveritis &c.* ad solam sumptionem obligant, non verò ad modum sumendi.

III. Esto ea verba, *Nisi manducaveritis &c.* contineant præceptum sumendi utramque speciem, nondum tamen causam obtinebunt adversarii nostri: superesset enim inquirendum, utrum præceptum illud Sacramenti substantiam spectet, an ejus dumtaxat, integritatem accidentalem. Fatentur quippe illi, in Sacramento Eucharistiæ nonnulla observasse ac præcepisse Christum, quæ ad illius solam integritatem pertinent, qualis est inter alia, *fractio panis*, quæ etsi fuerit à Christo usurpata, & expressius ejus mortem significet, non tamen ipsis videtur ad substantiam Sacramenti pertinere, quia existimant verum esse Eucharistiæ Sacramentum apud Lutheranos, qui fractionem illam non observant. Porro contendunt Orthodoxi, modum sumendi Eucharistiam sub specie duplici, non Sacramenti naturam atque substantiam, sed ejus dumtaxat integritatem accidentalem spectare.

IV. Quia certum non est, in laudatis Christi verbis particulam *&*, non usurpari disjunctivè pro particula *vel*; ita ut sensus sit, *Nisi manducaveritis carnem, vel biberitis sanguinem*; seu, quod in idem recidit, *Nisi manducaveritis carnem, & nisi biberitis sanguinem*; id est, si neque manducaveritis, neque biberitis: quo sensu supposito, sequitur quidem necesse esse alterutram speciem sumere, sed non utramque simul.

Quòd verò sic exponi possit citatum ex S. Joanne testimonium, colligimus, tum quia eodem capite vita æterna promittitur comedentibus sub una tantum panis specie; ergo vis præcepti non in modum sumendi cadit, sed in rem contentam: tum quia Christus verba hæc, *Nisi manducaveritis &c.* protulit contra eos qui litigabant inter se dicentes, *Quomodo potest hic nobis carnem suam dare ad manducandum?* at illi non litigabant de modo sumendi sub una vel duplici specie, sed de re ipsa, nimirum carne & sanguine Christi. Tum quia particula *&*, quæ ex se conjunctiva est, non raro usurpatur in sensu disjunctivo. Sic Exodi 21. v. 5. juxta Hebræum dicitur: *Qui percusserit patrem & matrem morti mortatur*, atqui tamen ad eam poenam subeundam sufficit alterutrum occidisse. Pariter Joan. 15. v. 22. Christus ait: *Si non venissem, & locutus fuisset eis, peccatum non haberent*, id est, si neque venissem, neque locutus fuisset; subintelligitur enim negatio præcedens, stilo hebraicæ linguæ, quem aliquando Interpretes imitantur. V. g. Act. 3. v. 6. S. Petrus ait: *Argentum & aurum non est mihi*; id est, neque argentum, neque aurum.

V. Denique: Etiam si verba laudata, *Nisi manducaveritis &c.* intelligenda forent de modo manducandi & bibendi; modo etiam copulativo nullatenus tamen adhuc adversariis nostris faverent; quia multa sunt præcepta in Scripturis quæ universæ Ecclesiæ dantur, & tamen non per omnes, sed per aliquos dumtaxat implenda sunt, quod observandum esse in expositione Scripturarum monet S. Augustinus L. 3. de doctrina Christiana cap. 17. quale est istud, *Crescite, & multiplicamini*.

Objicies 2. Matth. 26. v. 27. extat expressum Christi mandatum de Calice ab omnibus sumendo. *Accipiens*, inquit, *calicem gratias egit, & dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes*. Ergo &c.

Resp. Per omnes eo loco solos intelligendos esse Apostolos quos Christus alloquebatur, quibus Calicem sanguinis sui porrexerit, non verò omnes indistinctè Fideles. Namque ii sunt intelligendi, juxta seriem Historiæ sacræ, cum quibus Christus cœnavit, quibus Calicem dedit, qui, ut ait S. Marcus, *biberunt ex eo omnes*, qui hymno dicto exierunt in montem Oliveti &c. ac ex sola

lectione Contextus sacri constat de solis Apostolis ea omnia dicta esse; ergo vox ista, *omnes*, solos præsentés designat Apostolos, non omnes indiscriminatim Fideles.

Instabis 1. Si hæc verba Christi, *Bibite ex eo omnes*, ad solos diriguntur Apostolos, pariter ista, *Manducate &c.* ad illos solos directæ fuisse dicendum erit; iisdem enim hoc utrumque mandatum datum est: ex quo sequetur nullo Christi mandato Fideles obligari ad sumendam Eucharistiam.

Resp. Ex his præcisè verbis, *Bibite, Manducate*, inferri non posse præceptum, quod omnes Fideles adstringat ad percipiendam Eucharistiam: attamen concludi inde non debet, nullum extare ejusmodi præceptum; apertè enim continetur in his Christi verbis, Joan. 6. v. 54. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis &c.*

Instabis 2. Christus apud S. Marcum c. 13. v. 37. declarat se omnibus dictum velle, quod Apostolis dicebat: *Quod vobis dico*, inquit, *omnibus dico*.

Resp. Id quod omnibus dictum voluit Christus, in eo esse ut vigilent. *Quod vobis dico*, ait, *omnibus dico: vigilate*. Porro multa dixisse Christum Apostolis, quæ ad omnes Fideles non pertinent; quis sanæ mentis negaverit? nisi velit omnibus dictum esse, *Euntes docete baptizantes. Quorum remiseritis peccata &c.*

Instabis 3. Apostoli repræsentabant Ecclesiam universam, imò & Fideles singulos; ergo quod ipsis dixit Christus, *Bibite, comedite*, omnibus dictum voluit.

Resp. Nego conseq. ad summum enim inde sequitur, communionem sub utraque specie toti Ecclesiæ in communi præscriptam esse, non verò singulis ejus membris; adeoque ut præcepto satisfiat, satis esse quòd aliqui sint, qui utramque percipiant speciem, quales sunt Sacerdotes cum divina celebrant mysteria. Præterea, licet Apostoli singulos repræsentassent Fideles, non tamen sequitur necessitatem singulis Fidelibus incumbere sumendi utramque speciem, sed liberum ipsis esse utramque, si voluerint percipere: verba quippe ista, *Accipite, Bibite, Comedite* invitantis sunt & porrigentis amicè, ut fieri solet in conviviiis, non verò præcipientis. Concessâ igitur libertate uti potuerunt Fideles, & revera multis sæculis eâ usi sunt, donec Ecclesia voluntatis Christi sponsi sui interpretes, gravibus de causis facultatem hanc revocavit.

Instabis 4. Non potest Ecclesia privare Fideles eâ facultate quam ipsis Christus concessit: at ex nobis Christus Fidelibus facultatem concessit percipiendi, si velint, Communionem sub utraque specie; quare igitur Ecclesia tali facultate Fideles privavit?

Resp. Nego ant. Christus enim jus istud Ecclesiæ suæ dedit, ut in Sacramentorum administratione, salva eorum substantia, ea statueret vel mutaret quæ vel ad Fidelium utilitatem, vel ad Sacramentorum dignitatem pertinere, pro sua prudentia judicaret; tale enim jus necessario includitur in potestate pascendi ac regendi Fideles, quæ toti Ecclesiæ concessa est à Christo, cum dixit Petro & in illius persona, toti Ecclesiæ, cujus imaginem gerebat, *Pasce oves meas*.

Instabis 4. Christus non dixit de pane, *Manducate ex hoc omnes*: prævidens autem fore nonnullos qui Calicis usum prohiberent, subjungit de Calice, *Bibite ex eo omnes*.

Resp. Non ob istam rationem dixisse Christum, *Bibite ex eo omnes*; sed quia cum non dederit Apostolis panem integrum quem inter se dividerent, necesse non fuit ut diceret, *Manducate ex eo*. Econtra, cum eundem Calicem ipsis porrexerit ut ex eo biberent, non immeritò subjungit, *Bibite ex eo omnes*.

Objicies 3. Lucæ 22. v. 19. postquam Christus corpus suum dedit Apostolis dicens, *Hoc est corpus meum*; statim addit, *Hoc facite in meam commemorationem*. Et dicitur postea, quòd similiter Calicem acceperit. Li-

Concil.
Trid.
Sess. 21.
c. 2.

To. 21.
c. 17.

cet autem apud S. Lucam de Calice dictum non legamus, sicut de pane, *Hoc facite*, supponi tamen debet, cum S. Paulus 1. Corinth. 11. v. 25. post consecrationem Calicis addat, tanquam à Christo dictum, *Hoc facite, quotiescunque biberis, in meam commemorationem*. Igitur hoc verbo, *facite*, continetur mandatum distribuendi utramque speciem.

Resp. Nego conseq. I. Enim ista verba, *Hoc facite*, extant tantum apud S. Lucam & apud Apostolum: apud S. Lucam semel, nempe post consecrationem panis, & ante consecrationem Calicis, cap. 22. v. 19. apud Apostolum semel quoque, scilicet post consecrationem Calicis: unde sic arguimus: Præceptum communicandi sub utraque specie non potest colligi ex istis verbis, ut dictis ante consecrationem Calicis apud S. Lucam, quia tunc consecrata tantum erat panis species; neque etiam inferri potest ex iisdem, ut dictis post consecrationem Calicis apud S. Paulum, quia cum Christus ea pronuntiavit, non est locutus absolute, sed tantum hypotheticè, *Quotiescunque biberis*: ita ut sensus præcepti sit, non singulis bibendum esse de Calice, sed singulis, qui bibent, quotiescunque bibent, in memoriam Christi bibendum esse; adeoque præceptum non est, ut singuli bibant, sed tantum ut singuli, qui bibunt, mortem Christi annuntient.

II. Certum est hæc verba non referri ad singula, quæ fecit Christus instituendo Eucharistiam, quasi necessariò nobis ea omnia forent observanda quæ Christus observavit in institutione Eucharistiæ; alias, & lavare pedes, & mensæ accumbendo in privatis ædibus, post cœnam, panem frangendo, Eucharistiam percipere deberemus, quia hæc omnia Christus observavit. Sunt igitur distinguenda ea quæ ad naturam & substantiam Sacramenti pertinent, & ea quæ ad integritatem dumtaxat illius accidentalem, aut ad varias loci & temporis circumstantias pertinent.

Instabis 1. Jussit Christus Apostolis suis, & in eorum persona omnibus Sacerdotibus, ut facerent quod ipse fecit: atqui Christus utramque distribuit speciem, ergo &c.

Resp. dist. ant. ut facerent quod ipse fecit, pertinet ad substantiam & naturam Sacramenti, concedo: non pertinet, nego. Multa enim fecit Christus, quæ Apostolis suis necessariò observanda non injunxit.

Instabis 2. Juxta S. Lucam citato cap. Christus similiter fecit de Calice, ac de pane: at de isto dixit, *Hoc facite*. Ergo &c.

Resp. Particulam *similiter* referri ad actionem accipientis, benedicens & porrigentis Calicem, ita ut sensus sit. Similiter postquam cœnavit, accepit Calicem &c. Quod autem non referatur ad omnia quæ Christus egit circa panem, constat, quia Christus panem non solum accepit, & benedixit ac dedit, sed etiam fregit, & fractus divisit inter discumbentes; Calicem autem non divisit, sed integrum dedit ut singuli ex eo biberent.

Instabis 3. Juxta Apostolum 1. Cor. 11. v. 26. Eucharistia percipienda est in Commemorationem mortis Christi: atqui in una tantum specie non repræsentatur mors Christi ejusque passio; ergo &c.

Resp. In una specie ab altera sejuncta sufficienter exprimi passionem & mortem Christi, siquidem hæc separatione adumbratur separatio sanguinis à corpore, quæ facta est in ligno Crucis. Non ita quidem distincta habetur & expressa in una, quam in duplici specie: verum major illa & distinctior significatio ad naturam Sacramenti non attinet, sicut in Baptismo triplex immergi distinctius haud dubiè significat mortem & sepulturam Christi, neque tamen idcirco invalidus est Baptismus infusione aut aspersione datus.

Objicies 4. Christus instituit Eucharistiam sub duplici specie, atque etiam utramque distribuit Apostolis; ergo utraque species jure divino necessaria est.

Resp. dist. conseq. Jure divino necessaria est, quate-

nus Eucharistia est sacrificium, concedo: quatenus est Sacramentum, nego. Utramque scilicet rationem & sacrificii & Sacramenti continet Eucharistia; ad priorem requiritur utriusque speciei consecratio & consumptio, non verò ad posteriorem.

Instabis 1. Apostolus, institutionis à Christo factæ fidelis interpret, 1. Cor. 11. v. 23. ait *se accepisse à Domino quod & Fidelibus tradebat*: atqui Fideles tenentur ea observare, quæ sunt traditionis divinæ & Apostolicæ.

Resp. dist. min. Si præceptum earum rerum omnibus Fidelibus datum est, concedo: secus, nego. Multa quippe sunt traditionis & institutionis divinæ, quorum observatio omnibus Fidelibus injuncta non est, ut prædicare Evangelium, baptizare, absolvere à peccatis &c. Porro etsi Christus Eucharistiam sub utraque specie consecraverit & Apostolis suis dispensaverit, quia tamen sub præcepto non injunxit omnibus planè Fidelibus, ut utramque perciperent speciem, hinc fit, quòd Fideles omnes non teneantur jure divino ad utriusque speciei perceptionem.

Instabis 2. Idem Apostolus v. 28. expressè affirmat, omnibus sumendam esse utramque speciem: *Probet autem, inquit, seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat*.

Resp. Apostolum eo loco hoc unum præcipere, ut qui ad sacram mensam accedunt, prius se probent; præceptum enim cadit supra probationem, non supra summptionem utriusque symboli: quemadmodum si dixisset Apostolus, probet seipsum homo, & sic virginitatem Deo voveat; non votum, sed probationem ante votum præcepisse diceretur. Supponit tamen eo loco Apostolus, tunc liberum fuisse Fidelibus utramque, si vellent, sumere speciem, cum ait, *Et sic de pane illo edat, & de calice bibat*, quod certè ultro concedimus.

Objicies 5. Quotquot prioribus Ecclesiæ sæculis è SS. Patribus de Eucharistia sermonem habuerunt, utramque commemorant speciem; ad utramque Fideles admitti testantur, de utraque sumenda legem ac regulam statuunt; ergo &c.

Resp. Ex his ac similibus Veterum testimoniis ne vel minimum quidem nostram attingi Conclusionem: usum antiquum non negamus, imò agnoscimus ultro; sed contendimus Veteribus persuasum fuisse, nullum extare divinum præceptum, quo Fideles omnes ad utramque speciem percipiendam adstringantur: siquidem eo ipso tempore quo in usu erat Communio sub utraque specie, permittabant tamen, tanquam rem liberam, unam tantum percipi speciem ut ex antedictis certum est; & si qui sint qui utriusque perceptionem aut commendent, aut præcipiant, ii non ad jus & præceptum divinum attendunt, sed ad Ecclesiasticam dumtaxat disciplinam, & usum tunc temporis receptum.

Instabis: Docent SS. Patres, Fideles ex institutione ac præcepto Christi teneri ad sumendam Eucharistiam sub utraque specie. Ità inter multos

S. Justinus Apolog. 2. ubi postquam retulit, quomodo in cœtibus Christianorum perficeretur & dispensaretur Eucharistia, tum præsentibus, tum absentibus, ait, Apostolos tradidisse sibi in Evangelio ita præcipisse Christum: mentionem autem facit ibi S. Martyr de duplici symbolo seu specie.

S. Cyprianus Epistola ad Cæcilium, ait quosdam in calice offerendo non observare ea quæ Christus tradidit & instituit.

Gelasius S. Pontifex, Constitutione antea citata, ait divisionem unius & ejusdem mysterii non posse fieri sine grandi sacrilegio.

S. Bernardus Serm. 3. in Domin. Palmarum ait, alimoniam corporis & sanguinis Domini in prima Cœna Domini exhibitam, ac deinceps frequentari mandatum.

Resp.

P. 98. B.

P. 160.

Dec. Cras
p. 1918.
n. 30.

Tom. 1. p.
883. F.

Resp. Nego ant.

S. Justinus mandatum Christi restringit ad Consecrationem Eucharistiæ, ejusque distributionem simpliciter quoad substantiam seu rem contentam consideratam, non quoad modum, Dialogo enim cum Tryphone Judæo, totam Eucharistiæ virtutem ex una specie percipi testatur. Quod verò utramque speciem commemoraret S. Doctor, mirum esse non debet, cum ætate, illius in usu esset Communio sub duplici specie.

S. Cyprianus loco citato invehitur contra Aquarios, qui in Calice Eucharistico solum aquam offerebant sine vino: de necessitate verò utriusque speciei ibi non disputat.

Gelasius S. Pontifex decreto suo solos ferit Manichæos, qui, ut ipse loquitur, *superstitione obstricti vinum non sumebant*. Ad eorum igitur Hæreticorum sensum dividere unum & idem mysterium, grande est sacrilegium; non verò ad sensum Orthodoxorum, qui cum credant totum & integrum Christum esse sub una specie, sub una, non sub duplici communicant.

S. Bernardus merito ait alimoniam corporis & sanguinis Domini necessariam esse: alimonia porro illa ex una specie: perinde ac ex duplici percipitur; corpus enim Christi non est sine sanguine.

Objicies denique: Major confertur gratia per duplicem, quam per unam speciem; ergo Fideles aliqua gratia necessaria fraudantur per subtractionem Calicis.

Resp. Nego ant. 1. Quia major gratia non potest conferri percipienti duplicem speciem, nisi vel ratione signi, vel ratione rei significatæ & contentæ. Non prius: quia signum exterius ex se præcisè ut signum est, gratiam non confert, sed propter rem quam continet; alias qui plures in eadem Communionem perciperet panis consecrati portiones, ille majorem pro numero illarum portionum gratiam perciperet, quod est falsum. Non posterius: quia quidquid continetur sub duplici specie, totum continetur sub unica, ut ex dictis inter probationes colligitur. 2. Communio sub duplici specie hoc unum habet, ut expressius ac distinctius exprimat mortem & passionem Christi: sed clarior illa expressio seu significatio majoris gratiæ causa non est; alias qui Baptismum per immersionem perciperet, majorem ille obtinere deberet gratiam, quia immersio expressius significat mortem & sepulturam Christi, quam aspersio, vel infusio.

Instabis 1. Tridentinum Concilium Sess. 21. c. 3. docet nulla gratia necessaria ad salutem eos fraudari qui unicam sumunt speciem, quo satis innuit eos defraudari aliquâ gratiâ, quamquam non necessaria ad salutem.

Resp. Neg. ant. Mens quippe Concilii hæc una fuit eo loco, ut quod fidei est, adversus Novatores declararet ac statueret, intacta, ut assolet, Scholasticorum opinione, inter quos ea de re excitata fuit controversia, quam dirimere noluit Concilium, sed eorum disputationibus, ut & alia benè multa permisit.

Instabis 2. Referunt Authores, Clementem VI. concessisse Regi Angliæ Communionem sub utraque specie ad gratiæ augmentum.

Resp. Dubiam esse & admodum suspectam hujus Bullæ veritatem tum quia non consentiunt Authores, cuinam Regi concessa fuerit, an Galliæ, an Angliæ: tum quia Clemens VI. vixit ante Concilium Constantiense, in quo primum usus Calicis lege communi & generali prohibitus est: tum quia hæc Constitutio lata dicitur an. 1341. Clemens autem VI. electus tantum fuit an. 1342.

Instabis 3. Qui bis recipit Christum, majorem reportat gratiam, quam qui semel tantum: atqui ille qui sub duplici specie communicat, bis recipit Christum; ergo &c.

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

Resp. dist. maj. Qui bis recipit Christum in ordine ad duplicem refectionem animæ, concedo: in ordine ad unicam tantum, nego. Porro qui sub duplici specie communicat, duplicem speciem ad unam & eandem communionem & refectionem animæ spiritualem refert ac dirigit; ergo majorem propterea gratiam non reportat.

Instabis 4. Omne Sacramentum subjecto ritè disposito ministratum gratiam in eo producit ex opere operato: atqui Eucharistia sub sola panis specie est Sacramentum, sicuti sub sola specie vini.

Resp. dist. min. Eucharistia sub sola panis specie est Sacramentum, idem cum eo quod datur sub specie vini, ad unam & eandem animæ refectionem ordinatum, concedo: divisum, nego.

Instabis denique: Si uberior gratia non confertur per duplicem speciem percipienti, quare tot sæculorum tractu majores nostri Eucharistiam sub utraque specie Fidelibus omnibus dispensarunt? Quare post subtractum à Concilio Constantiensi Calicis usum, tot populi, Imperatores, Reges, Principes iteratis sæpius precibus hunc usum sibi restitui tam ardentem efflagitarunt? Quare denique Sacerdotes, dum conficiunt, Eucharistiam sub utraque specie percipiunt?

Resp. Ad primum, Ecclesiam justis de causis utramque speciem olim Fidelibus permisisse, sicut postremis temporibus justis quoque de causis usum Calicis subtraxit. Non eo tamen consilio ducta est ad utramque speciem concedendam, quod existimaverit majorē gratiæ fructum ex duabus potius quam ex una percipi, alias nunquam profectò tali fructu voluisset Fideles fraudare; sed tum propter exemplum Christi, qui utramque speciem dispensaverat, tum propter expressiorem mortis Christi significationem aliasque ejusmodi rationes, quas tanti esse non judicavit Ecclesia, quin usum illum gravibus de causis immutari debere æstimaverit.

Ad secundum: eorum qui Calicis usum restitui tam ardentem postularunt; non una fuit mens, non idem Consilium. Aliqui animo planè hæretico ac rebeli, ut Boëmi, armatâ manu, pro Calice certabant: alii eo ducebantur errore, vel totum Christum non contineri sub qualibet specie, ut Calvinistæ; vel totam Sacramenti naturam ac substantiam in una specie non reperi, ut Lutherani, quorum certè hominum reprimenda potius fuit audacia & temeritas, quam audienda postulatio: alii veri Christiani Principes, animo pacis ac concordie fide sanâ & integrâ, restitui Calicis usum postulabant, hæc spe freti, futurum ut ad unitatem & concordiam cum Ecclesia facilius adducerentur Hæretici, ac sedarentur animorum commotiones; sed vanam fuisse illorum Principum expectationem eventus satis comprobavit: neque enim Boëmi post restitutum Calicem Ecclesiæ magis obsequentes fuere; imò potius hæc indulgentia illorum audacia & temeritas crevit.

Ad tertium, Sacerdotes merito utramque sumunt speciem, quia id exigit tum ratio Sacramenti, tum ratio sacrificii. Prior quidem, quia etsi absolute non sit necessaria utraque species ad integritatem substantialem Eucharistiæ ut Sacramentum est, cum tamen Christus in institutione illius utramque adhibuerit, necesse est aliquos esse in Ecclesia qui Christi exemplum sequantur: posterior, quia ratio sacrificii utramque postulat speciem consecrari & consumi.

Præterea, ut optimè hic Bellarminus Lib. 4. de Euchar. cap. 23. non frustra nec inutiliter Sacerdotes utramque percipiunt speciem: quippè inutile illud non est, quod gratiam producit, etsi sine illo produceretur; utraque porro species ad ejusdem gratiæ productionem concurrat, licet idem omnino gratiæ effectus percipi potuisset per unam. Illustrat hoc Bellarminus exemplo miraculorum Christi, qui aliquando solâ voluntate

operabatur miracula, ut cum aquam in vinum convertit; aliquando voluntate & verbo, v. g. cum Lazarum excitavit à mortuis; aliquando voluntate, verbo & contractu, ut cum excitavit puellam mortuam; aliquando voluntate, verbo, contractu, & alio instrumento, ita cum spuro cæcum illuminavit. In his omnibus nihil erat inutile & superfluum, quia omnia sua modo operabantur, & tamen non erant omnia necessaria; neque majorem effectum producebant omnia simul, quam unum aut duo tantum: non enim melius revixit puella, quam Lazarus, etiamsi illam & voce appellavit, & manu apprehendit, Lazarum autem solâ voce excitavit.

ARTICULUS III.

Utrum detur præceptum divinum & Ecclesiasticum sumendi Eucharistiam sub una specie.

Quæres 1. utrum extet divinum præceptum sumendi Eucharistiam.

Resp. affirmativè, Colligitur 1. ex istis Christi verbis apud S. Joan. c. 6. v. 45. *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis.* 2. ex istis apud S. Lucam c. 22. v. 19 *Hoc facite in meam commemorationem*, quibus verbis Christus Apostolis, & in eorum persona Sacerdotibus, mandat ut faciant: quod ipse prior fecit: ipse autem Eucharistiam non tantum consecravit, sed & præsentibus distribuit. Idem verò præceptum quod obligat Sacerdotes, ut distribuunt Eucharistiam, obligat, & Fideles, ut eam percipiant. 3. Ex SS. Patribus Innocentio I. Augustino, Gelasio, qui ex citatis Christi verbis Joan. 6. colligunt necessariam esse Fidelibus Eucharistiam, ut vitam æternam in seipsis habeant. 4. Quia Sacramentum hoc à Christo institutum est ad vitæ spiritualis conservationem: tenentur autem omnes Fideles jure divino, studere conservationi vitæ spiritualis.

Quæres 2. Quos Fideles obstringat istud præceptum.

Resp. Solos adultos qui cum ad annos discretionis pervenerunt, seipsos probare possunt, juxta monitum Apostoli.

Quæres 3. An necessaria sit realis & actualis perceptio Eucharistiæ, an ejus votum sufficiat.

Resp. Requiritur realis & actualis, cum haberi potest: si autem illius copia impossibilis sit, sufficere votum illius, sive explicitum sive implicitum.

Quæres 4. Quandonam obliget divinum illud præceptum.

Resp. Nullum quidem in Scripturis esse determinatum tempus; sed tamen ex praxi & mente Ecclesiæ non obscure colligi. præceptum illud obligare 1. in articulo mortis; tunc enim maximè necessaria est Eucharistia ad superandas demonis tentationes. Hinc semper curavit Ecclesia, ut moribundis administraretur, sicuti constat ex Concilio generali Nicæno I. Can. 13. ex Dionysio Alexandrino, apud Euseb. Lib. 6. Hist. c. 44. ex Concilio IV. Carthaginensi Can. 77. & 78. ex Arelateni II. Can. 12. ex Agathensi cap. 15. ex Toletano XI. cap. 11. 2. Obligat sæpius in vitæ decursu, quia non tantum pro moribundis, sed etiam pro sanis institutum est istud Sacramentum, qui cœlesti hoc alimento indigent, ut infractæ ac debilitatæ vires animæ ex continuo cum mundo, dæmone ac concupiscentia certamine, reparentur ac conserventur.

Dices: Si persuasum habuisset Ecclesia, jure divino Fideles obligari saltem in exitu ad percipiendam Eucharistiam, quomodo adduci illa potuisset, ut certis in casibus tam necessario viatico morientes contra mandatum Christi privaret, sicut legimus ali-

quando usurpatum ab Ecclesiis Hispanica, Africana, & Gallicana, ut ex antè dictis compertum est?

Resp. 1. Ecclesiam universam nunquam legem tulisse de recusanda Fidelibus pœnitentibus in periculo mortis Eucharistia, imò opposita lex sancita est à Concilio generali Nicæno I. Can. 13. 2. Ecclesiæ illæ particulares ex rigore disciplinæ, non ex desperatione indulgentiæ, ut ait S. Augustinus aliquibus in casibus Eucharistiam moribundis denegarunt, tum ut hæc severitate ceteros Fideles à gravioribus criminibus detererent; tum quia præsumebatur ejusmodi moribundos non ex sincero pœnitentiæ motu, sed ex solo mortis timore compelli ad postulandam Eucharistiam, sicut testatur S. Cyprianus Epistola 52. & Patres Concilii Arelateni I. Canone ultimo.

Quæres 5. Utrum detur præceptum Ecclesiasticum percipiendi Eucharistiam.

Resp. Affirmativè. Concilium enim Lateranense sub Innocentio III. an. 1215. cap. 21. sic statuit: *Omnes utriusque sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia sunt peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur proprio Sacerdoti, injunctam sibi pœnitentiam studeat pro viribus adimplere, suscipiens reverenter ad minus in Pascha Eucharistiæ Sacramentum; nisi forte de consilio proprii Sacerdotis, ob aliquam rationabilem causam ad tempus ab ejus perceptione duxerit abstinendum: alioqui & vivens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens Christiana careat sepultura.*

Et Concilium Tridentinum S. II. 13. Can. 9. sic decernit: *Si quis negaverit omnes & singulos Christi Fideles utriusque sexus, cum ad annos discretionis pervenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad communicandum, juxta præceptum sanctæ matris Ecclesiæ; anathema sit.*

Quæres 6. Quoties obliget præceptum Ecclesiasticum.

Resp. Initio Ecclesiæ, cum maximus esset charitatis fervor, primos Fideles perseverantes fuisse in doctrina Apostolorum, orationibus & Communionem fractionis panis, id est participatione Eucharistiæ. Act. 2. v. 42. & v. 46. postea verò solis Clericis præscriptum fuit, ut quoties Missæ sacrificio ministrarent, Eucharistiæ participes fierent. Ità colligimus ex Canone 8. eorum qui Apostolici dicuntur: Laicis verò ut ter in anno, scilicet in Paschate, Pentecoste, die natalis Domini. Ità colligimus ex Cap. *Et si non frequentius, De consecratione.* dist. 2. & Cap. *Omni homo.* Cap. *Seculares* eadem distinctione; ex Concilio Agathensi anno 506. Can. 18. ex Colonienfi I. an. 1536. c. 21. *Ad extremum verò*, inquit Catechismus Romanus parte 2. de Euchar. n. 65. *cum eo res adducta esset, ut non modò sancta ista & salutaris præceptio non servaretur, sed in plures etiam annos sacra Eucharistia communio differretur; decretum est in Concilio Lateranensi, ut semel ad minus singulis annis in Pascha Fideles omnes sacrum Domini corpus acciperent.*

Quamquam nonnullæ Ecclesiæ, etiam post decretum Lateranense, priorem usum de Communionem ter in anno à Fidelibus percipienda retinuerunt, ut videre est in Concilio Tholosano an. 1229. cap. 13. & Albiensi an. 1254. cap. 29.

Quæres 7. An qui intra paschale tempus præcepto Communionis annuæ non satisfecit, maneat liber ab illa obligatione pro eo anno.

Resp. negativè: Quia duo præscribit Ecclesia suo præcepto. Primum, ut quilibet Fidelis semel in anno Eucharistiam percipiat. Secundum, ut id præstet tempore paschali, hoc est intra spatium 15. dierum. Posterior hæc obligatio cessat, ubi elapsus est tempus paschale, cum impossibile sit hanc temporis circumstantiam observare: prior autem quæ potissimum intenditur ab Ecclesia, perseverat, cum possit adhuc impleri.

Si

Tom. II.
Conc. p.
172. E.

Tom. 14.
Conc. p.
809. C.

Tom. 4.
Conc. p.
1386.
Tom. 14.
Conc. p.
536.

Tom. 11.
Conc. p.
430. C.
& 728.
D.

Si quis tamen ante tempus Paschæ communicasset in sua Parochia, maneret liber, quia jam implevisset præceptum, tam quoad substantiam, quam quoad circumstantiam loci.

Quæres 8. Utrum, qui non communicavit in Paschæ in propria sua Parochia, teneatur prima data occasione communicare?

Resp. Affirmativè, quia, cum Ecclesia suo præcepto vult Communionem non differri ultra Pascha, ea est præcepti conditio de non differendo, ut si fuerit dilatum præceptum, non desinat obligare: sicut patet in contractibus, in quibus determinatur tempus solutionis, quo elapso adhuc tamen perseverat obligatio. Neque enim est lex ista Ecclesiæ diei alligata, quemadmodum recitatio Breviarii est onus diei; neque ratio obligationis est tempus Paschale, sed ut non differatur ulterius.

Quæres 9. An, qui indignè Eucharistiam percipit, satisfaciatur præcepto Paschalis Communionis?

Resp. Negativè: tum quia præceptum illud Ecclesiasticum est tantum determinatio præcepti divini quoad temporis circumstantiam; ergo est de illa Communionem, quæ cadit sub præceptum divinum, per quod tenentur Fideles seipsum prius probare, quam accedant ad hoc Sacramentum: tum quia, vel Ecclesia præcipere potest directè actum internum, & sic dubium non est, quin præcipiendo Communionem, præcipiat dignam; vel tantum potest indirectè, quatenus actus interior conjunctus esse debet actui externo, quem præcipit, & sic indirectè, præcipiendo Communionem, præcipit dignam; sicut præcipiendo Fidelibus, ut diebus Dominicis & festis intersint Missæ sacrificio, præcipit attentionem, devotionem necessariam. Favent verba Concilii Lateranensis, *ut reverenter*, inquit, *ad minus Pascha &c.* Ratio est, quia Ecclesia eam præcipit Communionem, quæ ad finem sibi propositum possit conferre, nempe ad obtinendam gratiam & vitam æternam: atqui talis est digna Communio; ergo &c. Hinc meritò Innocentius XI. an. 1679. die 2. Martii damnavit istam propositionem, *Præcepto Communionis annua satisfacit per sacrilegam Domini manducationem.*

Recueil
des Bul-
les, p.
496.

Dices 1. Qui recipit Eucharistiam in statu peccati, verè recipit Sacramentum Eucharistiæ: atqui Ecclesia nihil aliud præcipit.

Resp. Nego min. Vult enim Ecclesia, ut percipiatur Eucharistia modo necessario ad finem sibi propositum obtinendum.

Dices 2. Datur duplex præceptum de sumenda Eucharistia, unum positivum de illa sumenda, negativum aliud de illa non indignè sumenda: atqui dici potest, quòd per Communionem sacrilegam satisfiat præcepto positivo, licet non satisfiat negativo.

Deinde, qui recipit Baptismum in statu peccati, satisfaciatur præcepto de recipiendo Baptismo, etiam si non obtineat finem, propter quem Baptismus præceptus est.

Denique, modus actionis præceptæ non cadit in præceptum, sed Communionis dignitas aut indignitas pertinet ad modum actionis.

Resp. ad primum, præceptum positivum sumendi Eucharistiam includere negativum de illa indignè non sumenda: *Probet autem seipsum homo*, inquit S. Paulus. Ratio est, quia ex dictis præceptum Communionis datum est ad conservandam vitam animæ, qui finis obtineri non potest per Communionem indignam.

Ad secundum, ratio disparitatis est, tum quia, cum iterari non possit Baptismus, ita quoque præcipi non potuit, ut modus eum indignè percipiendi caderet in substantiam præcepti; aliàs qui semel indignè Baptismum recepisset, nunquam posset subinde præceptum implere: non ita est de perceptione Eucharistiæ. Tum quia perceptio Baptismi in statu peccati habet nihilominus aliquem effectum, propter quem institutus est,

characterem scilicet, quem imprimit, quo fit, ut baptizatus sit membrum Ecclesiæ; Communio autem indigna nihil boni operatur in anima: tum quia docent communiter Theologi, per penitentiam ac sincerum de peccatis dolorem reviviscere Baptismum, non verò Eucharistiam; alioqui, qui sæpius indignè communicasset, sub finem vitæ penitentiam agens & veniam obtinens peccatorum, sanctior evaderet.

Ad tertium, dist. Modus actionis præceptæ non cadit in præceptum, si præcepto non exprimitur, nec sit necessarius ad finem præcepti, concedo: si exprimitur in præcepto, & necessarius sit ad finem illius, nego. At in præsentī casu modus præcepti exprimitur in ipso præcepto, & necessarius est ad finem illius, nempe conservationem vitæ spiritualis & afflictionem vitæ æternæ.

Quæres ultimò, utrum debeant Fideles ad sacram Eucharistiam frequenter accedere, & quoties?

Resp. Debere Fideles frequenter ad sacram Eucharistiam, eà quā par est pietate animi accedere. *Utrum autem*, inquit Catechismus Rom. parte 2. de Euch. n. 62. *singulis mensibus, vel hebdomadis, vel diebus id magis expediat, certa omnibus regula præscribi non potest: veruntamen*, addit, *illa est S. Ambrosii norma certissima: Sic vive, ut quotidie sumere merearis.* Adeat quisque conscientiam suam, & prudentis ac sapientis Sacerdotis monita sequatur.

Lib. 5. de
Sacra-
mentis c.
4. n. 25.
To. 2. p.
379.

QUÆSTIO VII.

De Effectibus Eucharistiæ.

Varios, eosque eximios hujus Sacramenti effectus enumerant Theologi post SS. Patres & Concilia.

Concilium Florentinum in Decreto unionis eos sic Tom. 13. exponit: *Hujus, inquit, Sacramenti effectus, quem in Conc. p. anima operatur dignè sumentis, est adunatio hominis 537. E. ad Christum. Et quia per gratiam homo Christo incorporatur, & membris ejus unitur, consequens est, quòd per hoc Sacramentum in sumentibus dignè gratia augeatur; omnemque effectum quem materialis cibus & potus, quoad vitam agunt corporalem, sustentando, augendo, reparando, & delectando, Sacramentum hoc quoad vitam operetur spirituales: in quo, ut inquit Urbanus Papa, gratiam Salvatoris nostri recensemus memoriam, a malo retrahimur, confortamur in bono, & ad virtutum & gratiarum proficimus incrementum.*

Et Concilium Tridentinum Sess. 13. c. 2. *Sumi autem*, inquit, *voluit (Christus) hoc Sacramentum, tanquam spirituales animarum cibum, quo alantur & confortentur viventes vita illius, qui dixit: Qui manducat me & ipse vivet propter me: & tanquam antidotum, quo liberemur a culpis quotidianis, & a peccatis mortalibus præservemur. Pignus præterea id esse voluit futura nostra gloria & perpetuæ felicitatis; adeoque symbolum unius illius corporis, cujus ipse caput existit, cuique nos tanquam membra, arctissima fidei, spei & charitatis connexionem adstrictos esse voluit, ut id ipsum omnes diceremus, nec essent in nobis schismata.* Tom. 14. Conc. p. 805. D.

Hos omnes effectus fusiùs hic prosequi nostri non est consilii: in eo tantum paulisper juvat immorari, quod unum est præsentis difficultatis caput adversus Hæreticos discutiendum, an scilicet remissio peccatorum mortalium sit præcipuus hujus Sacramenti effectus. Circa quod erant Novatores, & Scholæ Magistri, illæsa fide, in varias abeunt opiniones.

Errores & Opiniones.

Tom. 3. p.
280. A.

Rectè hic observat Bellarminus L. 4. de Euch. c. 17. initio, quæstionem de effectibus Eucharistiæ adeo conjunctam esse cum alia quæstione de præparatione ad Communionem, præsertim ex sententia adversariorum, ut nullo modo separari possint, cum una ex alia pendeat. Si enim Eucharistia per se instituta est ad primam sanctificantem gratiam producendam, & mortalia peccata remittenda, necesse non est hominem gratia sanctificante, tanquam prævia dispositione & præparatione, esse instructum, ut dignè, sicut par est, ad sacram mensam accedat. Itaque

Lutherus tria docuit. 1. Effectum primarium Sacramenti Eucharistiæ esse remissionem mortalium peccatorum. 2. Non requiri ad dignam præparationem Communionis, ut quis non sit sibi conscius peccati mortalis; imo quò plurium & graviorum sibi conscius est, eò aptiorem esse Eucharistiam. 3. Ad præparationem Eucharistiæ non requiri, ut quis per Confessionem & Pœnitentiam à peccatis justificetur, sed satis esse fidem, quâ certò credat, sibi in eo Sacramento omnia peccata esse remittenda. Verba Lutheri refert Bellarminus loco mox citato.

Calvinus aliquando à Luthero dissentire videtur, aliquando ei subscribere, adeo sibi parum constat. Namque L. 4. Institutionum c. 17. §. 40. sic loquitur: *Cibus hic spiritualis, si in animam inciderit malitia, nequitiaque pollutam, majore illam ruina precipitat. Rationem reddit paulò superius: Non enim aliter ac sibus corporalis, ubi ventrem offendit vitiosis humoribus occupatum, ipse quoque vitiat & corruptus nocet magis, quàm nutriet, quæ sanè verba Catholicam videntur exprimere sententiam. Paragrapho tamen sequenti oppositum planè docere videtur his verbis: "Vulgò dum homines ad eam manducandi dignitatem commutare volunt, miseræ conscientias torserunt ac devoraverunt diris modis; nec tamen quidquam eorum, quæ in rem essent, attulerunt. Dignè manducare eos dixerunt, qui in statu gratiæ essent. In statu verò gratiæ esse interpretati sunt, purum purgatumque omni peccato esse. Et §. 42. Ne igitur, inquit, in hujusmodi præcipitium ruamus, meminerimus. has sacras epulas ægrotis esse pharmacum, peccatoribus solatium, pauperibus largitionem. quæ sanis, justis, & divitibus, si qui reperiri possent, nullum afferrent operæ pretium. Nam, cum in illis Christus nobis in cibum detur, intelligimus nos sine ipso tabescere, liqui, deficere, qualiter inedia corporis vigorem extinguit. Deinde, cum in vitam detur, intelligimus nos sine ipso in nobis planè mortuos esse.*

Illa omnia Calvinii verba secum non cohærent, ut rectè observat Bellarminus. In primo enim testimonio videtur exigere, ut homo justus sit, vivus, & sanus ad dignam Eucharistiæ perceptionem; in secundo verò, ut non sit justus, sed peccator; non sanus, sed ægrotus; non vivus, sed mortuus.

Hunc Novatorum errorem proscripsit & anathematizare confixit Synodus Trident. Sess. 13. c. 2. ubi effectus Eucharistiæ; & c. 7. ubi debitam ad illius receptionem præparationem exponit & explicat; & Can. 5. ac 11. ubi oppositam Novatorum doctrinam damnat: Si quis dixerit, inquit Can. 5. vel præcipuum fructum sanctissimæ Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus provenire; anathema sit.

Et Can. 11. Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientem præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ Sacramentum; anathema sit.

Omnes Scholæ Catholicæ Magistri concordî suffragio docent adversus Novatores. 1. Eucharistiam per se ac directè non remittere peccata mortalia, ac proinde necessariam esse in suscipiente præviā sanctificantem

gratiam, ut dignè & cum fructu ad hoc Sacramentum accedat. 2. Peccata venialia remitti per illud Sacramentum fatentur, sed dissentiunt I. An directè saltem & per accidens Eucharistiam peccatum mortale aliquando remittat, in eo v. g. homine, qui re ipsa quidem peccati mortalis reus est, sed cujus nec conscientiam habet, nec affectum, quique bono ac simplici animo, præmissa sacramentali Confessione & absolutione, nihil sibi conscius Eucharistiam percipit. Sunt, qui affirmant eum Dominico Soto; sunt, qui negant cum Vasquesio & aliis, quos appellat in 3. p. S. Th. q. 79. disp. 205. c. 4. Multi duo ista videntur confundere, accedere ad sacramentum cum conscientia peccati mortalis, & cum affectu ad peccatum mortale: alii verò distinguunt, apud quos is dicitur accedere cum affectu, qui non detestatur peccatum, sed potius ad illud afficitur; is autem cum conscientia, qui cognoscit, se reum esse peccati mortalis, nec sufficienter de illo se conteri. Utroque in casu indignè Eucharistiam percipi fatentur illi.

II. Sunt, qui putant, per Eucharistiam directè & per se venialia peccata remitti: sunt, qui indirectè tantum, concomitanter aut consequenter, quatenus scilicet per illud Sacramentum excitatur fervor charitatis, qui directè pugnat cum veniali peccato.

III. Sunt, qui dicunt intendi quoad substantiam gratiam habitualement, quæ per Eucharistiam infunditur: sunt, qui negant, eamque tantum augeri volunt secundum robur, ratione solius auxilii gratiæ actualis, ut Alensis à Vasquesio citatus in 3. partem q. 79. art. 2. disp. 203. cap. 1.

IV. Sunt, qui præter justificantem gratiam in suscipiente necessariam adhuc aliam specialem dispositionem requirunt ad effectum hujus Sacramenti, nempe vel devotionem & attentionem specialem ad hoc Sacramentum, vel carentiam peccati venialis in ipsa actuali Sacramenti susceptione: si enim veniale peccatum committatur in ipsa perceptione actuali Eucharistiæ, totum Sacramenti fructum deperdi asserunt. Lege Vasquesium in eandem partem q. 79. disp. 206. art. 8. c. 1. Denique, non omnes conveniunt de puncto temporis, quo Eucharistiam suam in anima effectum producit: an quando in ore recipitur, an quando demittitur in stomachum, an quando consumitur &c. His ita historicè narratis, sit

CONCLUSIO.

Sacramentum Eucharistiæ per se ac directè non remittit peccatum mortale, nec consequenter primam sanctificantem gratiam producit, sed eam in suscipiente supponere debet.

Probat 1. ex Scriptura. Christus Joan. 13. v. 4. & seq. antequam Discipulis suum Corpus ac Sanguinem porrigeret, lavit eorum pedes, ut innueret summam esse debere animæ munditiem & puritatem in eo, qui Corporis Christi particeps efficitur. Matth. 22. severissimè punitur, qui ad regiam convivium sine veste nuptiali intrare præsumpsit: *Ligatis pedibus & manibus, inquit Rex convivii v. 13. mittite eum in tenebras exteriores.* Ibi verò adumbrari convivium Eucharisticum, concors est SS. Patrum & Interpretum sententia. Et cap. 7. v. 6. dixerat Christus: *Nolite dare sanctum canibus, neque mittatis margaritas vestras ante porcos.* Denique 1. Corinth. 11. vers. 28. Apostolus pronuntiat: *Probet autem seipsum homo: & sic de pane illo edat, & de Calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans Corpus Domini.* Ex quibus certè testimoniis manifestè colligitur, præviā esse debere in suscipiente Eucharistiam animæ puritatem ac sanctitatem; adeoque Sacramentum hoc ex se, ac directè in-

Tom. 14.
Conc. p.
805. &
seq.
Ibid. p.
809.

Ibid. D.

Et institutum non esse ad tollendum peccatum mortale, & primam sanctificantem gratiam producendam.

Probat 2. ex constanti SS. Patrum & Ecclesiæ totius Traditione. Certum quippe est, ab altari semotos ac separatos olim fuisse, qui propter crimina luctuosam decurrebant pœnitentiam. Ita colligimus ex Conciliis Eliberitano Can. 78. & 79. Ancyrano Can. 4. 5. & 7. Nicæno Can. 11. Arausicano l. Can. 3. & ex S. Cypriano Epistolis 14. 15. 16. & Tractatu de lapsis. Hinc alta voce inter Missarum solemniam clamabat Diaconus: *Exite Catechumeni, pœnitentes, indigni.*

Concors est SS. Patrum sententia.

P. 97. E. S. Justinus Apolog. 2. *Alimentum hoc*, inquit, *apud nos vocatur Eucharistia, quod nulli alii participare licitum est, quam veram esse doctrinam nostram credenti, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi.*

Pag. 21. S. Cyprianus Epistola 9. conqueritur à nonnullis in-
 & seq. tempestiva indulgentia laxatam esse pacem, & datam
 P. 173. lapsis Communionem. *Nondum*, inquit, *pœnitentia*
 & seq. *acta, non ex omologesi facta, nondum manu ejus ab Episcopo & Clero imposita, Eucharistia illis datur, cum scriptum sit: Qui ederet panem, vel biberit calicem Domini indigne, reus erit Corporis & sanguinis Domini.* Tractatu quoque de lapsis vehementiori & acriori stylo in eundem abusum invehitur.

To. 1. p. S. Ambrosius Lib. 6. in Lucam ad cap. 9. *Ubique*,
 1400. B. inquit, *mysterii ordo servatur, ut prius per remissionem peccatorum vulneribus medicina tribuatur, postea alimenta mensa cœlestis exuberet.*

Ed. Com. S. Chrysostomus Hom. 46. in Joan. cap. 6. *Sicut*
 mel. p. *est magnum*, inquit, *& admirabile, (hoc Sacramen-*
 238. A. *tum) ita si purè accesseris, ad salutem accessisti: sin prava conscientia, ad pœnam & supplicium.*

To. 3. p. S. Augustinus Tract. 26. in Joan. *Quam multi*,
 2. pag. inquit, *de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur?...*
 498. C. *Non quia malum accepit, sed quia bonum malè malus accepit. Videte ergo, fratres, panem cœlestem spiritaliter manducare, innocentiam ad altare apportate.*

Tom. 1. Denique S. Leo Epistola 82. aliàs 91. sic loquitur:
 p. 605. *Mediator Dei & hominum Christus Jesus hanc Præpos-*
 cap. 2. *itis Ecclesia tradidit potestatem, ut & consentibus actionem pœnitentiæ darent, & eosdem salubri satisfactione purgatos, ad communionem Sacramentorum per januam reconciliationis admitterent.*

Hic adde definitionem Concilii Tridentini Sess. 13. Can. 5. & 11. paulò ante adductam, sicut & ea, quæ idem Concilium cap. 7. ejusdem Sessionis exponit de dispositionibus necessariis ad dignam Eucharistiæ perceptionem.

Probat 3. ratione. Quia Sacramentum Eucharistiæ institutum est per modum alimenti spiritualis: *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, inquit Christus Joan. 6. v. 56. alimentum autem spirituale supponit in eo, qui illud sumit, vitam spiritualem animæ, sicut alimentum corporale vitam corporis. Hinc nata inter Theologos distinctio Sacramentorum, quorum alia dicuntur vivorum, & alia mortuorum: priora sunt ea, quæ in suscipiente præsupponunt vitam animæ spiritualement, ut Eucharistia, Confirmatio &c. posteriora verò, quæ mortuis conferuntur, ut vitam habere possint, quæ propterea destinata sunt ad producendam primam sanctificantem gratiam, & ad tollenda peccata, Baptismus, & Pœnitentia.

SECUNDA CONCLUSIO.

Probabilior nobis videtur eorum opinio, qui ne quidem indirectè & per accidens peccatum mortale Eucharistiæ remitti affirmant.

Probat 1. Quia effectus Sacramentorum novæ Legis, qui pendent à sola Christi voluntate & institutione, nobis tantum possunt innotescere vel ex Scripturis, vel ex SS. Patribus, vel ex Conciliis & Traditione Ecclesiæ, vel denique ex ratione evidenti petita ex singulari conditione & propria natura ejus Sacramenti, de quo agitur: atqui ex nullo illorum capitum probari potest, peccata mortalia in casu proposito per accidens remitti in ipsa reali Eucharistiæ perceptione.

Non quidem ex Scripturis, Conciliis, ac SS. Patribus: quæ enim Conclusionem primam mox adduximus testimonia, manifestè ostendunt, hominem justum esse debere, & ab omni labe mortali purum & liberum, priusquam ad sacram mensam accedat; neque ulla ratione distinguunt inter modum remittendi peccatum mortale, per se ac directè, aut per accidens ac indirectè.

Non etiam ex ulla ratione fundata in singulari conditione ac natura & institutione Eucharistiæ: imò potius inde colligitur, nequidem per accidens & indirectè per illam deleri peccatum mortale: siquidem instituta illa est, ut diximus, tanquam cibus & potus animæ; at cibus & potus nunquam dantur ad suscitandos mortuos. Ita Catechismus Romanus parte 2. de Eucharistiæ Sacramento n. 51. *Constat*, inquit, *quemadmodum mortuis corporibus naturale alimentum nihil prodest, ita etiam animæ, quæ spiritu non vivit, sacra mysteria non prodesse. Ac propterea, panis & vini speciem habent (Fideles,) ut significetur, non quidem revocanda ad vitam animæ, sed in vita conservanda causa instituta esse.... quoniam prima gratia omnes pradiatos esse oportet, antequam sacram Eucharistiæ ore contingere audeant.*

II. In casu proposito, qui ad sacram mensam accedit cum peccato mortali, cujus tamen sibi conscius non est, nec affectum ullatenus retinet, vel absolutionis beneficium in Sacramento Pœnitentiæ accepit, vel non. Si prius, justificatus est, atque peccatum illud mortale, cujus sibi non est conscius, remissum supponitur cum aliis vi & efficacia Sacramenti Pœnitentiæ; adeoque non amplius remittendum superest per Sacramentum Eucharistiæ. Si posterius, vel ille copiam non habens Sacerdotis perfectum habet ex Dei amore de peccatis dolorem, vel non: si habet, etiam justitiam & peccatorum remissionem adeptus supponitur per amorem Dei & charitatem, antequam Eucharistiæ fiat particeps; *Qui enim diligit, non manet in morte*, si non habet, nullatenus justificatur, sed in peccatis remanet, quæ per indignam Communionem nova accessione augentur & cumulantur potius, quam deleantur.

TERTIA CONCLUSIO.

Eucharistia directè ac per se remittit peccata venialia.

Probat 1. ex Concilio Trident. Sess. 13. c. 2. ubi ait, Christum instituisse Sacramentum Eucharistiæ *tanquam antidotum, quo liberamur à culpis quotidianis & à peccatis mortalibus preservamur.* 2. ex S. Ambrosio L. 5. de Sacramentis c. 4. *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est, quia sub peccato sumus, medicina est cœleste ac venerabile Sacramentum*, quod ibidem vocat panem nostrum quotidianum. Unde S. Augustinus Epistola 54. aliàs 118. capit. 3. hanc regulam

Tom. 14.
 Conc. p.
 805. D.
 Tom 2. p.
 379. A.

Tom. 2 p.
125. B.
C.

regulam proponit observandam ab iis qui ad sacramentum volunt accedere: "Si peccata non sunt, ut excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet à quotidiana medicina Domini Corporis se parare." Quotidianam appellat medicinam, quia quotidianis morbis seu peccatis, venialibus sanandis destinata est.

Probat 2. ratione ex natura Eucharistiæ ducta. Est quippe instituta per modum cibi: quemadmodum autem necessarius est cibus corpori ad restaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis, ita necessarius est spiritualis animæ cibus, quo reparatur, quidquid per calorem concupiscentiæ ex ardore charitatis imminuitur. Unde S. Th. observat ex duplici capite remitti peccata venialia in Eucharistia. 1. Immediate & directe, per ipsum Sacramentum, quod sumitur sub specie cibi nutrientis. 2. Mediate, per rem Sacramenti, nempe fervorem charitatis, qui, cum pugnet cum veniali peccato, ipsum tollit.

Quæres 1. An per peccata venialia impediatur aliquando Eucharistiæ effectus?

Resp. Duo esse in peccato veniali distinguenda, reatum, & affectum.

I. Reatus peccati venialis præteriti non tollit effectum huius Sacramenti; imò potius, ex mox dictis, tollitur per illud Sacramentum.

II. Peccata venialia concomitantia, tum etiam præterita quorum affectus non deponitur; tum ea, quæ actu, id est, in ipsa Sacramenti perceptione committuntur, impediunt fervorem charitatis, suavitatem, ac quandam spirituales dulcedinem refectionis actualis, similem ferme voluptati, quam percipit gustus in manducatione cibi alicujus exquisiti. Ita S. Th. 3. parte q. 80. art. 8. Ratio est, quia complacentia in peccatis venialibus, vel actualis eorum commissio, est obex fervori charitatis, suavitati ac dulcedini huius Sacramenti, neque remitti potest in hoc Sacramento peccatum actuale, nisi voluntas ab illo se avertat. Hinc monet S. Augustinus, negligenda non esse peccata venialia, eorumque affectum esse deponendum. Sermone enim 244. nunc 292 in Append. loquens de luxuria veniali, in quam incidunt, qui Matrimonio intemperanter, & extra liberorum procreandorum finem utuntur sic loquitur: "Sed dicis, peccatum quidem est; sed tamen parvum est. Nec nos dicimus, quia capitale peccatum est: sed tamen, si frequentius exerceatur, & jeuniis, vel eleemosynis non redimatur, nimis immundam facit animam. Noli despiciere peccata tua, quia parva sunt: nam & pluviarum guttæ sunt; sed flumina implent, & moles trahunt, & arbores cum suis radicibus tollunt. Tu qui dicis, quia parvum peccatum est, velim scire, quoties tale peccatum admittis, si tot parvulas plagas in corpore, & tot maculas aut scissuras in vestibus tuis fieri velis? Cum ergo in corpore tuo plagas, nec in veste tua scissuras vel maculas fieri acquiescis, quâ conscientia tot facere in anima tua non metuis? Ac sic, quicumque hoc fecerit, plus amat vestem ac carnem suam, quam animam."

Resp. 3. Quanquam improbabilis non sit eorum sententia, qui contendunt, defectum actualis devotionis, & peccata venialia, quæ talem defectum inducunt, impedire non tantum actualem fervorem ac dulcedinem huius Sacramenti, sed etiam augmentum habitualis gratiæ & charitatis, contraria tamen sententia negans verisimilior nobis videtur.

Ratio primæ partis est, quia sic sentiunt plerique Authores gravissimi, S. Th. in 4. dist. 12 q. 2. art. 1. quæstiuncula 3. Durandus in eandem distinct. q. 1. ad 2. Cajetanus in art. 1. q. 79. ubi ait, *oppositam sententiam demulcere* quidem aures multitudinis innumerabilium Sacerdotum quotidie aut frequentissime celebrantium, sed non esse veram. His addi pos-

sunt plures alii, quos refert Suares in hanc quæstionem disput. 73. sectione 3. 2. Quia vix credibile est, augmentum gratiæ iis conferri, qui indignè recipiunt Eucharistiam: atqui indignè recipiunt, qui indevote. Ita S. Bonaventura de præparatione ad Missam cap. 5. 3. Quia non viderentur retrahendi à Communione, qui indevote accederent ad sacramentum, si revera augmentum gratiæ & charitatis in eo statu conferatur; neque enim tanto beneficio essent privandi: atqui tamen SS. Patres non modò retrahunt eos, qui sunt in peccato mortali, sed etiam indevote accedentes. Ita inter alios S. Chrysost. Hom. 19. c. 10 ad Hebræos. 4. Ut ratio inatur Cajetanus, sicut amor Dei non est otiosus, ita nec ipsum amoris Dei incrementum: atqui tamen plures Sacerdotes quotidie celebrant, & quidem absque peccato mortali, in quibus tamen, teste experientiâ, nullum apparet talis augmenti vestigium, nec etiam meliores evadunt, sed semper æquè tepidi remanent.

Ratio secundæ partis est. 1. Quia S. Thom. discedens à priori sententia, (quidquid in contrarium opinetur Cajetanus) id apertè videtur docere 3. parte qu. 80. art. 8. "Actualis, inquit, refectionis spiritualis dulcedinis impeditur, si aliquis accedat ad hoc Sacramentum per peccata venialia mente distractus; non autem tollit augmentum habitualis gratiæ vel charitatis." Hanc S. Thom. sententiam multi amplexi sunt, quos appellat Suares loco citato. 2. Quia Sacramenta agunt per modum causæ naturalis, ac proinde producunt effectum suum, quoties obicem non reperiunt: atqui devotionis carentia & affectus peccati venialis non ponunt obicem augmento gratiæ, quia sicut inter primam gratiam & peccatum veniale non datur oppositio, ita neque inter peccatum veniale & augmentum gratiæ. Vel enim hæc oppositio repeteretur ex ipsa rei natura, vel ex aliqua Dei institutione: non ex primo capite, cum levis offensæ non dissolvat amicitiam; non ex secundo, cum nullum extet vestigium in sacris Litteris. 3. Quia Conc. Trident. S. II. 13. cap. 7. & Can. 11. exponens probationem necessariam quam requirit Apostolus, ut dignè quis percipiat Eucharistiam, non aliam proponit, quam ut nullius sit peccati mortalis reus. 4. Quia, quæ adducta sunt in confirmationem oppositæ sententiæ, multum non urgent.

Non primum, quia potius credendum S. Th. seniori & magis docto, quam juniori, cum multi aliunde graves Theologi S. Doctore subscribant.

Non secundum, quia re ipsa dignus est simpliciter, qui est in statu gratiæ; & si quæ est indignitas, non est positiva; aliàs peccaret mortaliter, qui eo in statu Eucharistiæ fieret particeps, sed tantum negativa, quæ impedit tantum dulcedinem actualis manducationis, non verò augmentum gratiæ.

Non tertium, meritò enim tales retrahi possunt, quia valde timendum est, ne, cum deest justitiæ spiritualis dulcedo, delectatione cupiditatis superante excidant à gratia. Hac saltem poena cautiore efficiuntur & vigilantiores.

Non quartum, quia augmentum gratiæ præcisè sumptum, non multum confert ad mutationem vitæ, nisi adsint, tum fervor charitatis, tum spiritualis dulcedo, quæ vincat terrenam cupiditatem: utrumque autem impeditur per venialia peccata. Unde plurimum timere debent Sacerdotes ita tepidi, ne brevi tempore penitus excidant à gratia.

Quæres 2. Utrum per Eucharistiam remittatur poena temporalis peccatis debita?

Resp. cum Th. 3. parte qu. 79. art. 5. in corp. poenam temporalem indirectè, non verò directè remitti per Sacramentum Eucharistiæ. "Si, inquit, confideretur ut Sacramentum, habet effectum dupliciter: uno modo directè ex vi Sacramenti; alio modo quasi

To. 7. p. 68.

Pagina
1880.
6. seq.

Tom. 5.
Append.
p. 487. F.

ex

nex quadam concomitantia... Ex vi quidem Sacramenti directè habet illum effectum, ad quem est institutum: non est autem institutum ad satisfaciendum, sed ad spiritualiter nutriendum per unionem ad Christum ad membra ejus... sed quia hæc unitas fit per charitatem, ex cujus fervore aliquis consequitur remissionem non solum culpæ, sed etiam pænæ, inde est, quod ex consequenti per quandam concomitantiam ad principalem effectum, homo consequitur remissionem pænæ, non quidem totius, sed secundum modum suæ devotionis & fervoris.

Quæres 3. Utrum per Eucharistiam homo præservetur.

Resp. Affirmativè. 1. Ex Scriptura, Joan. 6. v. 52.

Tom. 14. Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum.
Conc. p. 805. D.

2. ex Conc. Trid. Sess. 13. c. 2. ubi ait, Eucharistiam esse antidotum quo à peccatis mortalibus præservamur.

3. Quia, ut ratiocinatur S. Th. aliquis præservatur à peccato futuro, sicut corpus à morte futura, cum peccatum sit mors animæ: atqui duobus modis corpus præservatur à morte; vel contra interiora corruptiva, vel contra exteriores impugnationes: primum fit per cibum & medicinam; secundum per arma. Jam verò utroque modo anima per Eucharistiam præservatur à peccato: & contra interiorem peccati fomitem, quia Eucharistia instituta est ad nutriendum, quæ nutritio fit per charitatem: ut autem, ait S. Augustinus L. 83. qu. 36. "nutrimentum charitatis est diminutio cupiditatis" Adversus dæmonum impugnationem: ut enim ait S. Chrysostomus Hom. 46. in Joan. c. 6. ab illa mensa discedimus terribiles effecti diabolo, tum quia Eucharistia est representatio mortis Christi, per quam victi sunt dæmones; tum quia suppeditat jus ad auxilia gratiæ actualiæ, quæ sunt veluti arma, quibus dæmonum insul us propulsamus, ac vanos reddimus. Idem præclare & eloquenter exponit S. Cyprianus Ep. 54. ad Cornelium.

Tom. 6. p. 13. E. Ed. Com. mel. p. 256.

P. 76.

Neque est, quod dicas, futurum inde, ut, qui semel dignè Eucharistiam percipisset, nusquam peccaret mortaliter.

Namque cum homo infirmus sit, multisque tum internis tum externis hostibus circumveniat, nec semper faciat, quidquid potest ex auxilio gratiæ, hinc fit, ut cedat aliquando tentationibus: verum, cum liber sit, non ex culpa aut defectu Eucharistiæ, sed ex culpa hominis & nativæ ejus conditione contingit, ut tentationi succumbat. "Effectus hujus Sacramenti, inquit S. Th. hic, recipitur in homine secundum hominis conditionem; sicut contingit de qualibet causa activa quod ejus effectus recipitur in materia secundum modum materiæ: homo autem in statu viæ est hujus conditionis, quod liberum arbitrium ejus potest deflecti in bonum & malum; unde licet hoc Sacramentum, quantum est de se, habeat virtutem præservativam à peccato, non tamen aufert possibilitatem peccandi.

Quæres 4. Utrum per Eucharistiam producat gratia sanctificans, & qualis?

Resp. ad primum, affirmativè; & ex jam dictis super abunde colligitur.

Ad secundum, dico, gratiam illam sacramentalem in eo esse positam, ut in anima faciat, quod facit in corpore cibus materialis; nempe, ut sustentet, augeat, reparet vires animæ, delectet &c.

Quæres 5. Quo instanti temporis Eucharistia suum in anima producat effectum?

Resp. Parum de eo sollicitos esse debere Fideles, quibus satis est, si dignè, ut oportet, ad hoc Sacramentum præparati accedant. Inter varias autem Theologorum opiniones ea videtur magis probabilis, quæ asserit, tunc Eucharistiam suum effectum producere, cum verum est dicere eam comedi, manducari: est enim verus cibus, ex dictis sapius.

Quæres ultimò, utrum Eucharistia, ut Sacramentum est, aliis, quam sumentibus prodesse possit?

Resp. Directè non prodesse, sed indirectè tantum. Non prius, quia cibus sumentibus tantum directè prodest: indirectè tamen cibus spiritualis, propter suscipientis pietatem ac devotionem, qui communionem suam in aliorum gratiam offert, prodesse potest; Sicut, inquit S. Th. prodest indirectè ad remissionem pænæ temporalis. Unde Sacra Cardinalium Concilii Tridentini Interpretum Congregatio proscripsit opinionem eorum, qui morem communicandi pro mortuis damnant.

Solvuntur Objectiones.

Objicies 1. contra primam Conclusionem, nonnulla Scripturæ testimonia, ex quibus colligi videtur, Eucharistiam per se ac directè esse institutam ad delenda peccata mortalia.

I. Generatim Christus profitetur, se non venisse vocare justos, sed peccatores, Matthæi cap. 9. v. 12. Non est opus, inquit, valentibus medicus, sed male habentibus. Hinc Christus se omnibus contrectandum permittebat, & cum omnibus familiariter conversabatur.

II. Joan. 6. v. 33. Christus ait: "Panis, qui de Cælo descendit, dat vitam mundo. Et v. 52. Panis, quem ego dabo, caro mea est pro mundi vita. Et v. 58. Qui manducat me, & ipse vivet propter me.

III. In ipsa forma, quâ consecratur Calix, dicitur Matthæi 26. v. 28. "Hic est Sanguis meus novi testamenti, qui pro multis effundetur in remissionem peccatorum." Eodem spectat hæc Oratio, quam Sacerdos acceptis sacris donis Ecclesiæ nomine fundit. "Hæc nos Communio, Domine, purget à crimine. Purificent nos, quæsumus Domine, Sacramenta, quæ sumpsimus, & præsta, ut hoc tuum Sacramentum non sit nobis reatus ad pœnam, sed intercessio salutis ad veniam: sit ablutio scelerum; sit vivorum atque mortuorum remissio omnium delictorum.

Resp. Nego antecedens.

Ad primam probationem, verissimæ sunt adductæ Christi propositiones, quæ ad rem præsentem immeritò inflectuntur. In primo quippe testimonio loquitur Christus de prima ad Fidem Evangelicam vocatione, non de invitatione ad Eucharistiam: certum autem est, non alios fuisse primùm vocatos à Christo, quam peccatores, absque enim gratia & vocatione omnes nos peccatis consculpti jacereimus. In secundo testimonio idem est Christi scopus, ut nempe adversus superbum Phariseorum fastidium probet, non debuisse se dedignari peccatorum ac publicanorum consortium, ad quos, tanquam cœlestis medicus, sanandos venerat: unde meritò se omnibus videndum & contrectandum præbebat, qui venerat, ut omnes salvos faceret. Inde autem inferre Eucharistiam pro tollendis mortalibus peccatis institutam esse, quid aliud est, quam velle eam omnibus paganis & infidelibus esse concedendum, quod sanè, quantum sit per absurdum, nemo non intelligit.

Ad secundam: Eucharistia dicitur panis vivificus, more Scripturæ Sacræ: non quòd mortuis vitam conferat, sed quòd eam in viventibus conserve ac confirmet.

Ad tertiam: In forma Consecrationis Calicis non dicitur, Sanguinem esse bibendum in remissionem peccatorum, sed effundendum: cujus effusionis imago est ac representatio Eucharistia. At certum est, sanguinem Christi effusum fuisse in remissionem peccatorum.

Ad preces Ecclesiæ, dico 1. eas posse rectè intelligi de Eucharistia ut est sacrificium, quod quidem offertur non pro justis modò, sed & pro pœnitentibus, quibus

Tom. 14.
Conc. p.
253.

quibus nondum remissa sunt peccata, imò & pro impiis, ut nempe dignetur divina misericordia eis gratia dispensare, quibus suam cœcitatē & impietatem deponant. Ita Conc. Trid. Sess. 22, c. 2. Nec obstat, quòd in illis precibus Eucharistia dicatur *sacramentum*: notum quippe est, Veteres communi nōmine sacrificium & Sacramentum appellasse; Notum est, inquit S. Aug. L. de sancta virginitate c. 45. *quo loco Martyres, & defuncti sanctimoniales ad altaris Sacramenta recitentur*, ubi certè Sacramentum pro sacrificio ponitur. Deinde, etiam in ratione Sacramenti, dici potest Eucharistia instituta in remissionem peccatorum: tum quia delet venialia, tum quia prodest ad relaxationem pœnæ temporalis, quæ peccatis mortalibus debita est.

Objicies 2. contra secundam Conclusionem.

I. Sacramentum Eucharistiæ datur per modum medicinæ; ergo potest saltem indirectè ac per accidens mortale peccatum remittere in eo homine, qui bono & simplici animo accedit, nullius sibi mortalis peccati conscius.

II. Scriptura & SS. Patres exigunt tantum, ut quis se probet, & sic de pane Eucharistico comedat: sed, qui post accuratum examen nullius peccati sibi conscius est, ille, quantum in se est, seipsum probavit.

III. Sacramenta conferunt gratiam iis, qui non ponunt obicem: at homo in casu proposito non ponit obicem.

IV. Eucharistia omnium Sacramentorum præstantissimum est; ergo illorum omnium virtutem eminenter continet; ad oque peccatum mortale saltem indirectè ac per consequens remittere potest.

Resp. ad primum: Eucharistia rectè medicina vocatur, tum respectu venialium peccatorum, quæ purgat; tum respectu mortalium, quæ præcavet. Sicut autem medicina obest potius, quàm profit, quando corpus illi recipiendæ non est præparatum; ita & Eucharistia, cum anima labe peccati mortalis infecta est.

Ad secundum: Scriptura & SS. Patres eam præviā exigunt probationem, quæ supponat gratiam sanctificantem, & excludat peccatum mortale jam remissum vel per pœnitentiam, vel per contritionem perfectam. Ad summum probaretur, illum hominem reum non fore sacrilegii, qui bonâ Fide accederet ad Eucharistiam cum peccato mortali, cujus sibi non est conscius, nec affectum gerit.

Ad tertium: Ut quis censeatur obicem non ponere Sacramento Eucharistiæ, necesse est, ut non tantum careat affectu ad peccatum mortale, sed etiam reatu peccati mortalis. Est hic obex, qui effectum Eucharistiæ impedit: porro nullum Sacramentum suum obicem tollit, sed supponit sublatum, ut fructum ferre possit.

Ad quartum: Major præ cæteris Sacramentis Eucharistiæ præstantia in eo consistit, quòd ipsum Christum totius gratiæ fontem contineat, non solam ejus virtutem. Quod si valeret adducta instantia, probaret inutilia fore alia Sacramenta, cum totæ eorum virtus in sola Eucharistia contineretur.

Objicies denique contra tertiam Conclusionem.

I. Peccata venialia non sunt contraria charitati; ergo non tolluntur per charitatem, quæ infunditur virtute Sacramenti Eucharistiæ.

II. Si Eucharistia deleteret peccata venialia, omnia planè deleteret; sicque immunis esset homo ab omni culpa veniali, quod pugnat cum S. Joanne, qui Epistolæ suæ 1. c. 1. v. 8. ait: *Si dixerimus, quoniam peccatum non habemus, ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est.*

Resp. ad primum, peccata venialia non adversari quidem charitati, quantum ad ejus habitum atque substantiam, siquidem simul coherent in eodem subjecto, sed quantum ad fervorem & intentionem actûs, qui excitatur per Eucharistiam.

Ad secundum: Non sic intelligendus est S. Joannes, quasi vellet, non posse hominem per aliquod vitæ intervallum omni peccato veniali carere; sed tantum, quia vitam hanc non ducunt Sancti sine peccatis venialibus: adeo quippe infirma est & ad lapsum proclivis nostra mortalitas, ut diu stare non possit.

QUÆSTIO VIII.

De Sacrificio Missæ.

Hactenus de Eucharistia quatenus Sacramentum, nunc de eadem ut Sacrificium est, differendum habemus. Priusquam verò speciatim loquamur de Sacrificio Missæ seu altaris, nonnulla præmittenda videntur circa Sacrificium generatim spectatum, quæ subinde dicendis circa Sacrificium Missæ lucem maximam allatura sunt.

De Sacrificio generatim sumpto.

Quæritur, quid sit, quotuplex, & quæ ejus necessitas.

Quid sit Sacrificium?

Philippus Melancthon in Apol. Confessionis, articulo de Missa, ita Sacrificium definit: *Sacrificium est ceremonia vel opus, quod nos Deo reddimus, ut eum honore afficiamus.* Calvinus generaliter definit: *Quidquid omnino Deo offertur.* Verum licet omnis actio, quæ in Dei gloriam cedit, v. g. eleemosyna, jejunium, psalmodia &c. juxta nonnullos, Sacrificium dici possit sensu quodam latissimo, non tamen sensu proprio, rigoroso ac theologico, qualem hic Catholici usurpant, Quapropter omnino spuriam ac falsam esse Sacrificii propriè dicti definitionem à Melancthone & Calvino adductam multa demonstrant.

I. In Scripturis multarum virtutum opera Sacrificiis opponuntur. Olee 6. v. 6. *Misericordiam volui, & non sacrificium.* L. 1. Reg. c. 15. v. 22. *Melior est obedientia, quàm victima.* Porro quomodo vult Deus misericordiam, & non sacrificium, si ipsa misericordia est verum ac propriè dictum sacrificium? Quomodo melior est obedientia, quàm victima, si ipsa obedientia verè ac propriè victima est?

II. Sacrificium verum in sola actione consistere non potest, sed necessaria est res quædam externa & sensibilis. *Ecce ignis & ligna*, dicebat Isaac patri suo, *ubi est victima holocausti?* Gen. 22. v. 9. Et Apostolus Hebr. 8. v. 3. *“Omnis Pontifex ad offerenda munera & hostias constituitur; unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat.”* At si sacrificium esset quælibet ceremonia, vel opus ad honorem Dei factum, nihil obstarèt, quominus in sola actione sacrificium consisteret; & qui voce psallit, aut genua flectit, aut aliquid ejusmodi facit, is propriè sacrificium offerre diceretur.

III. Opera virtutum in divinis Litteris non vocantur simpliciter & absolute sacrificia, sed cum addito, v. g. *“Sacrificium laudis; hostiæ spirituales; sacrificium spiritûs contribulati, cordis contriti & humiliati &c.”* Illa verò, quæ sunt propriè sacrificia, simpliciter & absolute talia nominantur.

IV. Unum est Legis Evangelicæ Sacrificium, quod modo cruento in ara Crucis, modo vero incruento in altari perficitur: est enim unicum quoad rem & substantiam Sacrificium, diversum tantum quoad modum offerendi; igitur propriè non sunt Sacrificia omnia Sacramenta, vel omnia bona opera, quæ fiunt ad colendum Deum.

V. Sacri-

V. Sacrificium & Sacerdotium relativa sunt, ita ut sacrificio propriè dicto Sacerdotium propriè dictum, & sacrificio impropriè dicto Sacerdotium impropriè dictum respondeat: at non sunt omnes qui opera bona exercent ad honorem Dei, propriè dicti Sacerdotes; non sunt igitur omnino huiusmodi opera sacrificia propriè dicta.

VI. Denique, benè multa in Scripturis Deo offerri dicuntur, quæ verè ac propriè non sacrificantur. Exodi 25. & 35. offerenda Deo dicuntur aurum, argentum, æs, ligna &c. offeruntur primitiæ, offeruntur decimæ: an hæc totidem sacrificia sunt vera & propriè dicta?

Dices: Ex S. Augustino Lib. 10. de Civitate Dei c. 6. *Verum sacrificium est omne opus, quod agitur, ut sanctâ societate inhæreamus Deo, relatum scilicet ad illum finem boni, qui veraciter beati esse possimus.* Non semel misericordiam S. Doctor ibidem appellat sacrificium.

Respondent nonnulli, omne opus bonum quod in gloriam Dei cedit, sacrificium dici posse sensu quodam latissimo & valde improprio: ait S. Augustinus, qui hic obijcitur, *verum* appellat sacrificium. Non igitur sensu latissimo & valde improprio.

Respondet Bellarminus L. 1. de Missa cap. 2. bona illa opera *verum sacrificium* ab Augustino appellari, ratione dignitatis, & ratione effectus, non ratione formæ & essentia sacrificii propriè dicti: neque enim S. Doctor eo loco definit sacrificium in genere, aut sacrificium propriè dictum, ut Placet Novatoribus, sed solum sacrificium quod præcipuè internum est, & opponitur sacrificiis legalibus ac merè externis: neque mens ipsius est dicere, sacrificia interna esse magis propriè dicta sacrificia, quàm externa, sed esse præstantiora & Deo gratiora, quibus facilius divina Majestas placatur & nobis conciliatur.

Sacrificii definitio.

Fatentur omnes Theologi, sacrificium præstantissimum esse opus religionis, quo supremum Dei in res omnes dominium, nostramque ipsi subjectionem ac dependentiam testamur ac recognoscimus. Definitur sacrificium propriè dictum, "Oblatio rei sensibilis cum eius destructione vel immutatione, soli Deo facta per legitimum ministrum, ad recognoscendum supremum ejus in res omnes creatas dominium, ritu mystico consecrata."

Dicitur 1. *oblatio*: quæ vox tenet locum generis, in quo sacrificium cum aliis oblationibus primitiarum decimarum, ac bonorum operum convenit. *Sacrificium*, ait hic Bellarminus, *accipimus pro actione sacrificandi, non pro ipsa victima, qua sacrificatur, tametsi ipsi etiam sacrificium dici solet.*

Dicitur 2. *Sibilis*, seu, *externa*: sacrificium enim visibile debuit esse, sicut hominum natura exigit, ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 8. v. 3. *ad offerenda munera & hostias constituitur; unde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat*, qua ex parte sacrificium propriè dictum distinguitur ab interna oblatione, qua quis se ipsum & sua omnia Deo subjicit & offert, quæ non est propriè sacrificium; tametsi perfectiore modo præstet fructum sacrificii, quàm externa oblatio.

Dicitur 3. *cum ejus destructione*, ut à simplici oblatione distinguatur, in qua res oblata non destruitur. Ratio hujus destructionis duplex est: prima, ut significaretur futura mors Christi: altera, in protestationem supremi Dei in res omnes dominii, quæ postulat, ut non solum usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia, quod fit per consumptionem. Additur, *vel immutatione*, quia non semper rei destructio necessaria est, sed immutatio sufficit, ut videre est in sacrificio capri omiffarii, qui non occidebatur, sed tanquam exul in de-

Tournellis Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

sertum ejiciebatur. Lev. 16. Neque dicas in sacrificio Melchisedech nullam destructionem seu immutationem contigisse in pane & vino. Namque qua facilitate id asseritur, eadem negatur; silet enim ea de re Scriptura, & mutationem aliquam factam esse, quidni quis conjicere & affirmare poterit?

Dicitur 4. *Soli Deo facta*: quia soli Deo debitus est supremæ patriæ cultus. *Quis enim sacrificandum esse censuit*, ait S. Augustinus L. 10. de Civitate Dei c. 4. *nisi ei quem Deum aut scivit, aut putavit, aut finxit?* Et c. 19. *Nec ob aliud fallaces illi (Spiritus) superbe sibi hoc exigunt, nisi quia vero Deo deberi sciunt.*

Et L. 20. contra Faustum Manich. c. 21. "Quamvis in memoriis Martyrum constituamus altaria, quis Antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane; Sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronavit," quam doctrinam egregie confirmavit Conc. Trid. Sess. 22. c. 3.

Dicitur 5. *Per legitimum ministrum*, non per quælibet cumque hominem, sed eum qui ad hocce ministerium vocatur ac seligitur. Hinc Ozias Rex cum non esset Sacerdos, & tamen sacrificium offerre veller, à Deo punitus est, L. 2. Paralip. c. 26. v. 18. & Saul ob eandem causam à Deo rejectus fuit & Regno privatus. Sacerdotum munus in Lege naturæ ad Capita familiarum, vel ad primogenitos pertinebat: in Lege scripta ad eos qui erant de stirpe Aaron; in Lege autem Evangelica ad eos qui ab Episcopis singulari ritu ordinantur & consecrantur. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 5. v. 1. "ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia. Et v. 4. Nec quicumque sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron."

Dicitur 6. *ad recognoscendum supremum Dei in res omnes dominium*. Est quippe hic finis directus ac primarius sacrificii, qua ex parte à Sacramento distinguitur: Sacramentum quippe primario ac directe ordinatur ad sanctificationem hominis; sacrificium verò ad cultum Dei, atque nonnisi consequenter, indirecte ac secundario gratiam producit, in quantum scilicet dignitate hostiæ quæ offertur, mitigatur Deus, placatur, ac peccata nobis remittit. *Christi oblatione placatus Dominus*, ait Conc. Trid. Sess. 22. c. 2. *gratiam & donum penitentia concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.*

Dicitur denique, *ritu mystico consecrata*, quia, inquit Bellar. res illa quæ Deo offertur ex profana sacra & Deo dicata fieri debet; id etenim significat verbum *sacrificare*, id est, *sacra facere*. Ista autem consecratio & dedicatio semper in Lege veteri fiebat certo ritu, & ceremonia mysterium aliquod continente, ut impositione manuum, vel elevatione oblationis in altum; & in hoc distinguitur sacrificium à simplici oblatione, v. g. primitiarum, decimarum, & bonorum operum, quæ non requirit ex se ejusmodi mysticam consecrationem.

Quotuplex sit Sacrificium.

Sacrificium dividitur. 1. Ratione materiæ. 2. Ratione formæ. 3. Ratione finis.

I. Ratione materiæ, dividitur in hostias seu victimas immolationes, & libamina. Vel enim offertur & immolatur aliquod animal, & vocatur victima seu hostia, quæ aliquando offerebatur vel post victoriam ab hostibus reportatam, inde victima, à victoria, dicta est, & hostia, ab hostibus devictis: & quidem in Lege veteri non omnia, sed certa quædam animalia offerre licebat, nempe, oves, capras, hædos, boves, vitulos, columbas, passeres, turtures. Vel liquidum aliquid

T. 7. p. 241. BC.

Ibid. p. 255. F.

Tom. 8. p. 347. C.

Tom. 14. Conc. p. 863. C.

L. 1. de Missa c. 2. p. 209. E.

aliquid offerebatur, & dicitur libamen, v. g. sanguis, vinum, oleum, aqua, res verò inanimæ, quæ vita & anima carent, solidæ erant; panis verbi gratia simila, sal, thus seu incensum, manipulus spicarum virentium, & triticum, Levitici capite secundo & sexto. Hæc levabat Sacerdos in altum, & variè immutabat, in qua immutatione consistebat ratio sacrificii: nam panis in frustra scindebatur; & simila farragine, clibano vel craticula cremebatur; sal urebatur, thus adolebatur, manipulus spicarum torrebatur, triticum conterebatur.

II. Ratione formæ & finis, dividitur sacrificium in holocaustum, sacrificium aut hostiam pro peccato, & hostiam pacificam. Holocaustum perfectissimum erat sacrificium, in quo res tota consumebatur, ut nihil inde cederet in usum humanum, in signum nempe ac protestationem supremi Dei in res omnes dominii, ac perfectæ dependentiæ creaturæ à Deo.

Sacrificium pro peccato partim cremebatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio Templi ex eo vescebantur, unde peccata populi comedere dicebantur, hoc est, victimas pro peccatis oblatas.

Solebat autem istud sacrificium offerri, non tantum pro peccatis internis, sed pro quibusdam externis, v. g. pro peccatis commissis per ignorantiam circa ceremonias, ut patet Levitici 4. & 5. item pro peccato furti, perjurii, & calumniæ Levitici 6. & 7.

Hostia pacifica partim cremebatur, partim edebatur tum à sacerdotibus, tum ab iis qui obtulerant. Solebat offerri in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, vel ad nova impetranda; & tunc differri poterat ejus consumptio in diem posterum, non tamen ulterius.

III. Ratione finis, dividitur in sacrificium latreuticum, eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium. Latreuticum dicitur, ob cultum latræ seu perfectæ servitutis, qui Deo supremo rerum omnium domino exhibetur, quod quidem in holocausto perfectè omnino perficitur. Eucharisticum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; impetratorium verò pro accipiendis; utrumque in Lege veteri dicebatur hostia pacifica. Propitiatorium dicitur, quod Deum nobis propitium ac placatum reddit, & offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis avertendis: hoc idem est, quod hostia pro peccato.

Necessitas Sacrificii.

Necessitas illa deducitur, tum ex parte Dei, tum ex parte hominis, tum ex usu perpetuo omnium gentium in quibus sensus alicujus numinis, ac religionis semper extitit.

I. Ex parte Dei, quadruplex necessitatis causa potest assignari. 1. recognitio seu protestatio supremi dominii, quod Deus in nos habet. 2. Gratiarum actio pro beneficiis à Deo acceptis. 3. Novorum impetratio. 4. Expiatio peccati quod contra Deum commissum est. Deo scilicet supremus debetur adorationis cultus, tum interior, qui præcipuus est, tum exterior, qui interioris signum est ac protestatio. *Ex naturali ratione procedit*, ait S. Th. 2. q. 85. art. 1. "ut quemadmodum dominis temporalibus aliqua offeruntur, in recognitionem domini; ita etiam Deo, tanquam supremo omnium domino, quasdam sensibiles res, in signum debitæ subjectionis & honoris offeramus: unde sacrificiorum oblatio ad jus naturæ pertinet.

II. Ex parte hominis, nativa ejus conditio, qui corpore & animo constans, totus & animo & corpore Deo servire debet ac mancipari; qui cum à Deo in omnibus dependeat, subjectionem suam ipsi in omnibus testari, ab ipso, ut propitius sit ac peccata condonet, sui & rerum sensibilibus oblatione, postulare tenetur, qui denique nonnisi signis quibusdam externis

ac sensibilibus in unitatem Religionis cum aliis sociari potest. *In nullum quippe nomen religionis, seu verum, seu falsum*, ait S. Augustinus L. 19. contra Faustum c. 11. *coagulari homines possunt, nisi aliquorum signaculorum aut Sacramentorum visibilibus consortio colligentur.*

S. Thomas loco mox citato necessitatem illam sacrificiorum ex ipsa inclinatione naturæ colligit "Naturalis ratio dicitur homini, *ait*, quod alicui superiori subdatur, propter defectus quos in seipso sentit, in quibus ab aliquo superiori eget adjuvari & dirigi. Sicut autem in rebus naturalibus naturaliter inferiora superioribus subduntur, ita etiam naturalis ratio dicitur homini secundum naturalem inclinationem, ut ei quod est supra hominem, subjectionem & honorem exhibeat secundum suum modum. Est autem modus conveniens homini, ut sensibilibus signis utatur ad aliqua exprimenda, quia ex sensibilibus cognitionem accipit. Et ideo ex naturali ratione procedit, quod homo quibusdam sensibilibus rebus utatur, offerens eas Deo, in signum debitæ subjectionis & honoris, secundum similitudinem eorum qui dominis suis aliqua offerunt, in recognitionem dominii. Hoc autem pertinet ad rationem sacrificii; & ideo ratio sacrificii pertinet ad jus naturale. Hæc S. Thomas.

III. Omni ætate, & ab omnibus gentibus, quibus fuit alicujus numinis ac religionis sensus ab ipsa etiam natura inditus, oblata semper fuere sacrificia. "In T. 7. p. 241. B. C. qualibet ætate, & apud quaslibet hominum nationes," ait S. Th. art. jam citato, "semper fuit aliqua sacrificiorum oblatio." Et S. Augustinus Lib. 10 de Civitate Dei c. 4. Quis sacrificandum censuit, nisi ei quem Deum, aut scivit, aut putavit, aut finxit? Quam porro antiquus sit in sacrificando Dei cultus, duo illi fratres Cain & Abel satis indicant, quorum majoris Deus reprobavit sacrificium, minoris aspexit. Et c. 19. Nec ob aliud fallaces illi (*Spiritus*) superbe sibi hoc exigant, nisi quia vero Deo deberi sciunt.

Dices; Sæpissime in Scripturis Deus testatur se rejicere ac detestari externa Judæorum sacrificia. Isaia 1. v. 11. "Quo mihi multitudinem victimarum vestrarum... v. 12. Incensum abominatio est mihi: neomeniam, & sabbatum, & festivitates vestras alias non feram. Osee 6. v. 6. Misericordiam volui, & non sacrificium.

Resp. Deus detestatus externa Judæorum sacrificia, animo carnali ac plane judaico oblata, omni scilicet interiori animo & affectu religionis ac pietatis destituta, concedo: alia, nego. Hanc rationem & causam profert ipse Deus, Isaia 1. v. 14. *Iniqui sunt, ait, cæcus vestri.* Et Psal. 49. v. 17. "Tu disciplinam odisti, & projecisti sermones meos retrorsum. Si videbas fuorem, currebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas. Ostium abundavit malitia, & lingua tua concinnabat dolos." Illa sunt externa sacrificia, quæ Deus rejicit ac reprobat, in quibus carnales ac stupidi Judæi spem omnem suam collocabant, sibi omnia salva esse rati, si ea exterius & quoad corticem dumtaxat observarent, aliunde tot nefandis sceleribus dediti ac toti immerfi: quo sensu meritò dicebat Deus, *Misericordiam volui, & non sacrificium.* Et Ps. 50. v. 19. "Sacrificium Deo spiritus contribulatus: cor contritum & humiliatum Deus non despicies." Externum quippe sacrificium interiori destitutum, mendax est ac falsum, nec eam significat animi demissionem, subjectionem ac pietatem, ad quam significandam destinatum à Deo est. *Si quis*, ait S. Irenæus Lib. 4. adversus hæreses c. 18. n. 3. "solummodo secundum quod videtur, mundè, & rectè, & legitimè offerre tentaverit... neque timorem habeat Dei; non per id quod rectè foris oblatum est sacrificium, seducit Deum, intus habens peccatum." Sacrificia verò externa cum debito & interiori cultu oblata, imperat Deus ac præ-

Tom. 8. p. 119. E.

In T. 7. p. 241. B. C.

Ibid. p. 255. E.

P. 250. col. 1. n. 3.

precipit, nedum rejicit ac improbat. *Immol. Deo sacrificium laudis*; ait David Psal. 49. v. 14. *Et redde Altissimo vota tua. Et invoca me in die tribulationis; eruat te, & honorificabis me.*

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Multa hic circa sacrificium novæ Legis expendenda: ejus existentia, essentia, minister, finis, effectus, subjectum, proprietates, dispositiones necessariæ, ut quis dignè illi assistat, cæremoniæ, seu ritus quibus celebrari debeat.

ARTICULUS I.

De nomine & existentia veri ac propriè dicti Sacrificii Missæ.

Eucharistia, quatenus sacrificium est, appellatur à SS. Patribus & Scriptoribus Ecclesiasticis, passim 1. *Liturgia*; nomine colectivo à toto illo publico & sacro officio seu ministerio in quo perficitur. 2. *Synaxis*, seu unio populi fidelis cum Christo. 3. *Oblatio*; quia Deo offertur in propitiationem nostrorum peccatorum. 4. *Colecta*, seu congregatio, quia colliguntur & in unum congregantur Fideles ad sacrificium peragendum. 5. *Dominicum*, quod sit res planè divina in qua Christus verus Deus & homo Deo Patri offertur. 6. Denique dicitur *Missæ*, à verbo mittere: sive quòd sacrificium ex donis à populo oblati & missi fieret; sive quia per Angelum Sacerdos preces suas ad Deum mittit, sicut populus per Sacerdotem; sive quia Christus est hostia nobis à Deo missa; sive quia in fine Missæ, peracto sacrificio, populus dimittitur, dicente Diacono, *Ite, Missæ est*. Duplex generatim Missæ pars olim distinguebatur: prima ad Offertorium usque, quæ dicebatur Missa Catechumenorum & pœnitentium, quod huic illis interesse licitum foret, qua parte expleta, Diaconus altiori voce clamabat. *Exite Catechumeni, pœnitentes, indigni*. Altera verò pars dicebatur Missa Fidelium, qua finita Fideles dimittebantur his verbis, *Ite, Missæ est*, seu dimissio est. Dicitur denique simpliciter *Sacrificium*, à verbo sacrificare, quod idem est, ac sacra facere.

Observa 1. Sacrificium altaris considerari posse sub duplici ratione, nempe vel ratione substantiæ, vel ratione modi. Substantia sacrificii est ipsemet Christus, hostia pro nobis Deo Patri oblata, unde sacrificium altaris unum est ratione substantiæ cum sacrificio Crucis, quia unus est utrobique Christus, una hostia, unum sacrificium, unus Sacerdos: modus dumtaxat oblationis diversus: in Cruce cruentus, ac mystico quodam modo perficitur, Christo, sub speciebus distinctis ac separatis quasi in statu quodam mortis realiter inexisteret. In hunc enim finem species separantur, ut repræsentetur realis & cruenta separatio sanguinis à corpore Christi, quæ facta est in ara Crucis: quapropter sacrificium Missæ simul commemorativum ac repræsentativum est sacrificii Crucis, & verum ac propriè dictum sacrificium: neque enim commemoratio ac repræsentatio, hic aut veritatem sacrificii, aut realem præsentiam Christi excludit, ut falsò putant Novatores, sed tantum modum cruentum quo in Cruce semel oblatus est Christus, quique semel mortuus, amplius non moritur: quinimò realis & substantialis corporis & sanguinis Christi præsentia sub speciebus separatis panis & vini, principium est ac fundamentum commemorationis, passionis ac mortis ejus.

Observa 2. Commemorationem illam esse quidem motivum vel finem nostri sacrificii, non verò essentiam & substantiam, quæ duo apprimè distinguenda sunt ad declinandum Novatorum errorem qui contendunt totam sacrificii nostri essentiam ac substantiam in sum-

Tournelii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

plici ac nuda repræsentatione sacrificii Crucis contineri, etiam si præsens in Eucharistia non esset Christus; adeoque sacrificium nostrum merè ac nudè commemorativum esse ac repræsentativum, non verum ac propriè dictum, qui error in Religione Christiana capitalis est, ut ex dicendis manifestum erit.

Observa denique, incruentum Missæ sacrificium propitiatorium esse, non quidem solutione pretii pro nostra redemptione, quod abundè & superabundè Christus solvit in Cruce, sed applicatione seu communicatione fructus hujus pretii.

Errores circa Sacrificium Missæ.

Non hic quæstio est de sacrificio spiritali aut improprio: non dissentient enim Novatores, Missam, seu sacram Cœnam, multis modis sacrificium dici posse; sed de sacrificio externo visibili, verè ac propriè dicto, in quo corporis & sanguinis Christi oblatio Deo Patri exhibeatur.

Verum ac propriè dictum Missæ sacrificium negarunt Hæretici illi veteres, de quibus S. Ignatius Martyr in Epistola ad Smyrnenes, qui cum crederent Christum non veram, sed phantasticam habuisse carnem, eumque non verè, sed phantasticè dumtaxat passum ac mortuum fuisse, consequenter Eucharistiam & oblationes non celebrabant.

Ex posteribus verò Novatoribus, quotquot realem Christi in Eucharistia præsentiam rejiciunt, Petrobrussiani, Albigenes, Zuingliani, Calvinistæ omnes, consequenter verum ac propriè dictum sacrificium ab Ecclesia remonent, tanquam noxium & injuriosum sacrificio Crucis, cujus virtuti & efficaciam multum, ut ipsis videtur detrahit. *Formula Calvini Sacramentorum ministrandorum pro Ecclesia Genevensi*, ait Bellar. L. 1. de Missa c. 5. *Et omnes alia, quas videre potui, diligentissimè cavent, ne ulla fiat mentio oblationis.*

Difficilius videtur Lutheranos, qui præsentiam realem Christi in Eucharistia admittunt, secum ipsis conciliare circa sacrificium: Lutherus enim in formula Missæ pro Ecclesia Wittembergensi, quam ipse edidit an. 1523 oblationem seu sacrificium *abominationem* appellat. Et in Libro de Missa privata, an. 1534. sollicitus quatenus via posset & realem admittere præsentiam & sacrificium rejicere, scribere ausus est, *tandem sibi à damone suggestum ac persuasum fuisse, Missæ sacrificium abrogandum esse.*

Philippus Melancthon Lutheri discipulus, sibi visus est invenisse medium efficax ad expungendum sacrificium, & simul retinendam realem præsentiam; nempe si dicatur, Christum realiter permanentem præsentem non esse in Eucharistia, sed tantum in usu, cum ipsa sumitur; quod ubi rescivit Lutherus in Collatione Ratisbonensi an. 1541. sic exclamasse dicitur: "Maître, virtute & pietate, mi Philippe: tibi debetur gratia, qui Pontificiæ Missæ potuisti Sacramentum adimere, quod ego tentavi, & aggredi non fui ausus." Ità narrat Hospinianus parte secundâ

Narrat Card. Pallavicinus L. 18. Historiæ Concilii Tridentini Cap. 2. multum inter Theologos disputatum fuisse, an Christus in ultima Cœna seipsum in sacrificium Deo Patri obtulisset; aliis & quidem numero pluribus, affirmantibus, aliis verò negantibus; ac tandem rem eò perductam fuisse, ut omnes in primam sententiam abjecerint, *etiam qui*, ait Historicus n. 12. *acerrimè illi resisterant.* Et quidem Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. declarat Christum Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech in æternum constitutum, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulisse. In eo dumtaxat puncto hærebat controversia, utrum sacrificium illud, quod incruentum tunc Christus obtulit, verè fuerit propitiatorium, nec

To. 3. p. 310. H.

To. 3. p. 104. & seq.

Tom. 14. Conc. p. 853. A.

ne, quam controversiam videtur Concilium intactam reliquisse, de qua nihil in novem Capitibus, & Canonibus Sess. 22. declaravit..

De Ecclesia Anglicana.

Ex citata fuit nostris hisce diebus concertatio circa fidem ac doctrinam Anglorum de sacrificio, ac reali præsentia corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, occasione Librorum F. le Courayer Canonici Regularis S. Genovefæ Parisiis, quibus titulum fecit gallicè: *Dissertation sur la validité des Ordinations des Anglois. A Bruxelles. Chez Simon Terteveus Libraire 1723.* & *Defense de la Dissertation sur la validité des Ordinations des Anglois, par l' Auteur de la Dissertation. A Bruxelles Chez Simon Terteveus 1726.*

Dum ille præpostero zelo, & rei Catholicæ multis titulis infenso, fidem Anglorum cum nostra conciliare nititur, & nostram errandoturpiter deformat, & Anglorum doctrinam insidiosè dissimulando perturbat ac confundit; à Catholicis pariter & ab Anglis, velut communis hostis, oppugnandus; ab istis, propter dissimulatam suam doctrinam; ab illis, propter violatam publicam Ecclesiæ Catholicæ Fidem. Neque dñi imposita remansit hominis audacia & temeritas: non solum enim à multis ex nostris Theologis certatim strenuè impugnatus fuit, sed & ab Eminentissimo Cardinali Noallio Archiepiscopo Parisiensi, tum in Mandato die 18. Aug. an. 1727. tum in Documento Pastoralis die ultima Octobris ejusdem anni: & ab Illustrissimis Episcopis, Præsidente Eminent. Card. de Bissy, annuente Rege Christianissimo, Parisiis extraordinariè congregatis, die 22. Aug. an. 1727 gravi ac publica censura, quam plurimis extractis propositionibus, perstricti ac damnati fuere dicti F. le Courayer Libri supra memorati.

Non longa profecto nec operosa disquisitione opus est, ut demonstretur Anglos nec sacrificium verum ac propriè dictum, nec realem ac substantialem corporis & sanguinis Christi in Eucharistia præsentiam agnoscere, sicut agnoscit Ecclesia Catholica.

Duplici viâ demonstrari potest, nullum verum ac propriè dictum esse apud Anglos Episcopos sacrificium. 1. quia nullum est apud ipsos verum sacerdotium, nulli veri Sacerdotes, defectu scilicet veræ ac validæ apud ipsos Ordinationis. 2. Ex publicis eorum Fidei Declarationibus seu Professionibus. Primum probationis genus in alium locum reservamus, ubi de sacris Ordinationibus controversia instituenda nobis erit: in præsentiarum hærebimus in publicis Fidei Anglorum professionibus.

Circa veterem de sacrificio & reali præsentia Christi Ecclesiæ doctrinam, nihil innovare ausus est Henricus VIII. primus Schismatis Anglicani author; imò notum est, sex ab illo famosos Articulos conditos & à Parlamento probatos fuisse, inter quos præsentia realis Christi in Eucharistia transubstantiatio, & usus Missarum privatarum continentur. Verum sub Eduardo VI. ejus filio ac successore, & sub Elisabe ha, magna facta est rerum conversio, ac penitus abrogata Catholica Fides.

Duæ prodiere Fidei Confessiones, seu Declarationes, una sub Eduardo VI. an. 1551. altera sub Elisabe ha, anno 1562. In priori præsentia realis Christi in Eucharistia impossibilis declarabatur; verum clausula hæc in posteriori Fidei Confessione, quæ jam apud Anglos in usu est, ad evitandum multorum offensionem, deleta fuit.

In illa autem, qualis Londini volumine in 12. edita prodiit an. 1717. hæc leguntur art. 2. "S. Corpus Christi datur, accipitur & manducatur in Cæna tantum cœlesti, & spiritali ratione: medium autem quo corpus Christi accipitur & manducatur, Fides est.

Et art. 29. "Mali, & qui Fide vivâ destituti sunt, quamvis carnali & crasso modo Sacramentum corporis & sanguinis Christi dentibus premant, ut loquitur

"S. Augustinus. non tamen ullo modo fiunt participes Christi, sed potius signum Sacramenti tantæ rei manducant & bibunt.

Et in Liturgia, ubi de Communionem agitur, "Hic, inquit, declaramus & omnibus notum facimus, ea genuflexiones nullam adorationem deferri, aut deferri debere pani aut vino sacramentali, aut ulli præsentia corporali naturalis carnis & sanguinis Christi. Quippe naturale corpus & sanguis Christi Salvatoris nostri sunt in cælo, non autem hic, quandoquidem esse simul & semel in pluribus locis, veritati corporis naturalis Christi adversatur. "Tam clara ista sunt, ut commentario non indigeant. Quapropter in Catechismo interrogatus puer, *quanam sit pars exterior, vel signum sanctæ Cœnæ*: Respondet, *esse panem & vinum quæ ex mandato Christi sumere tenemur*. Interrogatus iterum, *quæ sit pars interior, seu res significata*: R. *respondet, esse corpus & sanguinem Christi, quæ verè ac realiter sumuntur in Cœna à Fidelibus*. Ergo à Fidelibus tantum, non autem ab iis qui Fide carent, verè ac realiter sumitur Corpus Christi.

Quo sensu autem verba ista, verè ac realiter, intelligere oporteat, exponit art. 28. citatus: *quia Corpus Christi datur, accipitur, & manducatur in cœna tantum cœlesti & spiritali ratione*, per Fidem scilicet. Non ergo in propria & naturali substantia sumitur Christus in Eucharistia, utpote qui in propria & naturali substantia ibi præsens non adsit, sed tantum spiritu ac per Fidem. Pariter cum duplicem in Eucharistia partem distinguunt, unam externam, in pane & vino, alteram interiorem ac cœlestem; per istam, verum natura & substantia non intelligunt Corpus Christi, sed vel Fidem, per quam apprehenditur & nobis fit præsens, vel gratiam ac cœlestem alimoniam, qua, mediante Fide, nutrimur ac sustentamur.

Sensum istum apertissimè demonstrat Author Libri, cui titulus est, *Justification de l'Eglise Romaine sur la reordination des Anglois Episcopaux* Parisiis an. 1728. Apud Dumefnil. Referat ille Tom. 2. p. 70. Georgium Abbot Archiepiscopum Cantuariensem Doctorem Pilkington Anglo provinciam demandasse confutandi Librum cujusdam Catholici in gratiam & defensionem Fidei Romanæ conscripti: cum verò iste Canonem Tridentinum circa realem præsentiam proposuisset, Doctor Anglus respondet, *neminem esse inter Protestantes, qui non cognoscat ac fateatur veram ac realem in Cœna Corporis Christi Domini præsentiam*. Clara hæc sunt, ac in speciem orthodoxa: verum quæ statim addit, totum erroris ac fraudis arcanum detegit, *Nihilominus, inquit, hæc præsentia spiritalis est dumtaxat, non corporalis, per fidem, non verò per localem existentiam*. Neminem ergo in errorem inducant istæ particulae, verè, realiter: latet sub illis error, dum à Calvinistis proferuntur. Calvinus ipse non tantum verè ac realiter, sed etiam substantia corporis Christi nos in Eucharistia nutrir, asserere aliquando non dubitat Comment. inc. 26. S. Matth. *Verè, inquit, in Cœna datur nobis Corpus Christi, ut sit animis nostris in cibum salutarem: hoc est, substantia Corporis Christi pascuntur animæ nostræ, ut verè unum efficiamur cum eo. Non ergo vacuum & inane signum nobis proponitur: sed verè carnis & sanguinis Domini sunt participes*.

Et Lib. de Cœna Domini, in fine, *Necesse est, inquit, nos in Cœna verè corpus & sanguinem Christi recipere... Intelligimus Christum nobis in Cœna veram propriamque corporis & sanguinis sui substantiam donare*. Disertius nihil legere est vel in Catechismo Anglicano, vel in privatis Anglicæ Doctores: an verò quisquam erit qui Calvinum propterea excuset ab errore circa præsentiam Christi realem in Eucharistia? Quis nesciat mirum illum fallendi magistrum, citatis verbis

P. 459. Primus error circa præsentiam realem. Ibid.

P. 222.

P. 72.

verbis hoc unum voluisse, Eucharistiæ scilicet quamdam annexam esse virtutem & efficaciam, non autem illam nudum ac vacuum esse signum, sicut contendunt Zuingliani. Cum verò ait, nos *substantia carnis Christi nutriri*; putida æquivocatio est: substantia quidem carnis Christi nutrimur, sumpta spiritualiter per fidem, non verò sumpta corporaliter ac substantialiter, ut ita dicam.

Præter testimonium jam relatum Doctoris Pilkington, aliud suppeditat Documentum Pastorale Eminentissimi Cardinalis Noallii pag. 78. D. scilicet Wake Archiepiscopi Cantuariensis, in Expositione quam edidit an. 1719. Catechismi Anglicani In articulo præsentia realis quæritur, *an corpus & sanguis Christi realiter unicuique communicantium distribuatur*. Respondetur, *non distribui*. Ad tertiam verò quæstionem, hæc subiicitur expositio. "Quod ergo per Sacerdotem datur, quantum ad substantiam, est panis & vinum; quantum verò ad naturam ejus sacramentalem, est figura seu repræsentatio corporis & sanguinis Christi... Imo nec huc usque verum corpus, aut verus sanguis est Christi, donec cum fide ac pietate suscipiatur: respectu enim susipientis, ex Dei benedictione ac gratia Spiritus sancti, fiunt corpus & sanguis Christi. Ex quibus manifestum est docere Angelos, in usu tantum ac per fidem Christum in Eucharistia fieri præsentem."

His omnibus adde & publicum illud Juramentum, quod vulgò dicitur *la Loi du Test*, quo, jussu Parlamenti an. 1678 sese obstringere tenentur, quicumque munus aliquod publicum exercere volunt. En Juramenti tenor. "Ego N. coram Deo solemniter ac sincerè protestor, ac declaro credere me, in Sacramento Cænæ Domini nullam fieri elementorum in corpus & sanguinem Christi transubstantiationem, sive in Consecratione, sive post; atque invocationem & adorationem Virginis Mariæ aut alterius cujuslibet Sancti, & sacrificium Altaris, quale jam in usu est apud Ecclesiam Romanam, superstitionem esse ac idololatriam."

Secundus
error cir-
ca sacri-
ficiū.

Quæ verò sit Ecclesiæ Anglicanæ mens ac doctrina circa sacrificium Missæ, præsius adhuc declarat fidei Confessio jam laudata, art. 13. qui est de unica Christi oblatione in Cruce perf. *Oblatio Christi semel facta*, inquit Professio Fidei, *perfecta est redemptio, propitiatio, & satisfactio pro omnibus peccatis totius mundi, tam originalibus quam actualibus; neque præter illam unicam est ulla alia pro peccatis expiatio: unde Missarum sacrificia, quibus vulgò dicebatur Sacerdotem offerre Christum in remissionem pænæ aut culpæ, pro vivis & defunctis, blasphemia figmenta sunt, & perniciose imposturæ*. Multis aliis momentis compertum est, sacrificium nostrum, in mente ac sententia Anglorum, merè ac nudè repræsentativum esse ac commemorativum mortis Christi, non verum, non propriè dictum ac propitiatorium, quem errorem amplexus est ac defendit jam dictus F. le Courayer multis propositionibus, quas ex illius Libris sumamâ fide & curâ extraxere Præsules Gallicani in Censura paulò antè memorata. His prælibatis, sit

CONCLUSIO.

Eucharistia verum est ac propriè dictum sacrificium quod in Missa offertur.

Fusè ac doctè, more suo, de hocce argumento disserit Bellarminus Lib. 1. de Missa cap. 6. & sequentibus. Argumenta, quibus istud fidei nostræ capitale dogma demonstratur, ducimus 1. ex vaticiniis Prophetarum. 2. ex sacerdotio Christi secundum ordinem Melchisedech. 3. ex figura, quæ præcessit, Agni paschalis. 4. ex institutione Eucharistiæ à Christo facta. 5. ex doctrina & definitione Concilii Tridentini. 6. ex conditionibus ad verum sacrificium requisitis, quæ omnes in sacrificio Missæ occurrunt.

Tournelii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

PRIMUM ARGUMENTUM.

Ex vaticiniis Prophetarum.

Prænantiant oracula Prophetarum, vetera Legis sacrificia extinguenda fore & abroganda, ac novum longè præstantius ipsis substituendum. *Sabbatum & festivitates vestras*, ait Deus apud Isaiam c. 1. v. 11. *alias non feram*. Et Daniel c. 11. v. 31. de futura Gentis Judaicæ, ac sacrificiorum subversione, dicit: *Polluent (Romani) sanctuarium fortitudinis, & auferent jugs sacrificium, & dabunt abominationem in desolationem*. Sed omnium disertissimè Malachias c. 1. v. 10. & 11. "Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis usque ad occasum, magnum est nomen meum in gentibus; & in omni loco sacrificatur, & offertur nomini meo oblatio munda. Duas partes habet istud Malachiæ vaticinium. 1. Rejicienda esse & abroganda Judæorum sacrificia: *munus non suscipiam de manu vestra*. 2. Novum sacrificium substituendum fore: *in omni loco sacrificatur* (præsens pro futuro, more Prophetarum, hic ponitur) *& offertur nomini meo oblatio munda*. In priori parte continetur rejectio seu reprobatio Judæorum; in posteriori verò, electio seu vocatio Gentium. Sensus igitur vaticinii est, rejicienda fore Judæorum sacrificia, succedendum verò purum ac mundum sacrificium Christianorum, tum cruentum, quod in ara Crucis perfectum est; tum incruentum, quod in Altari verum ac propriè dictum quotidie offertur in memoriam prioris."

Frustra Novatores reponunt, sacrificium, de quo Malachias, vel illud esse quod Christus in Cruce obtulit; vel spirituale dumtaxat, quod in bonis virtutum operibus positum est.

Namque 1. Sacrificium de quo Propheta, *in omni loco offertur*: sacrificium verò Crucis semel oblatum fuit; semel mortuus Christus non amplius moritur. 2. Malachias opponit mundam Christianorum oblationem pollutis Judæorum sacrificiis: oppositio porro illa, vel spectat offerentes, vel rem oblata. Prius dici non potest, quia in Lege nova, non minùs quàm in veteri, qui offerunt sacrificia, mali & impii esse possunt; ergo ex illa parte stare non potest oppositio. Stat ergo ex altera, rei scilicet oblatae, quia nempe panes & animalia quæ in veteri Lege offerebantur, in eo polluta sæpius erant, quod non secundum Legis præscriptum Levitici 6. & 7. offerrentur, de quo conqueritur Deus apud Malachiam c. 1. *Offeritis mihi*, ait v. 7. *super altare meum panem pollutum*. Et v. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nonne malum est?* Oblatio verò munda & pura quam his Judæorum pollutis sacrificiis opponit Malachias, est corpus & sanguis Christi; cætera quippe omnia, quæ offerri possunt à Christianis, pollutioni sunt obnoxia, id est vitiari possunt ac pollui.

2. Oblatio Christianorum non solum est munda, sed etiam nova; neque solum opponitur sacrificiis veteribus, sed in eorum locum substituitur, *propter eorum infirmitatem & inutilitatem*, ait Apostolus Hebr. 7. v. 18. At bona opera non succedunt in locum sacrificii Mosaici, si quidem vel in ipso mundi exordio non defuere; ergo bona virtutum opera non sunt oblatio munda, de qua Malachias. 3. Sicut Malachias dicit sacrificium Judæorum pollutum fuisse, sacrificium verò novum Christianorum mundum fore; sic etiam dicit nomen Dei per sacrificium Judæorum fuisse contemptum ac despectum, & per sacrificium novum Christianorum glorificandum fore: at contemptum fuit in publico ac visibili sacrificio; ergo etiam glorificari debet in publico & visibili sacrificio: hoc autem non fit per bona opera quæ tota latere, interius possunt; nec

cognosci; ergo publicum aliquod & externum sacrificium necessarium est, nempe sacrificium Christi. 4. Sacrificium Christianorum non offertur ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, qui ex reliquo populo electi ac segregati sunt. Isaia 66. v. 21. *Assumam ex iis Sacerdotes.* Et Hebr. 5. v. 4. "Nec quisquam assumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo, tanquam Aaron." Atqui bona virtutum opera non à solis Sacerdotibus, sed ab omnibus offerri possunt; ergo sacrificium novæ Legis, de quo Malachias, in illis virtutum operibus non consistit.

Samaritana.

Vera Dei adoratio.

Ad istud Malachia vaticinium respexit videtur Christus, qui brevi completurus illud erat: alloquens enim Joan. 4. v. 21. mulierem samaritanam, dicebat: "Mulier, crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem. Et v. 23. Venit hora & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate." Manifestum est Christum hic non loqui de adoratione simplici & interiori, quæ ubique licita est, nec loco alligata; sed de adoratione publica atque solemniter per sacrificium: verbum quippe *adorare*, in Scripturis usurpari pro *sacrificare*, patet ex c. 12. S. Joan. Erant, inquit, quidam Gentiles, ex his qui ascenderant, ut adorarent in die festo. Et Act. 8. v. 27. Eunuchus venerat adorare in Jerusalem. Porro adoratio solennis & publica per sacrificium, tempore Christi certo loco alligata erat: apud Samaritanos schismaticos, in monte Garizim prope urbem Sichimorum; apud Judæos verò in solo Templo Hierosolymitano. Domine, agebat mulier samaritana ad Christum Joan. 4. v. 19. "video, quia Propheta es tu. Patres nostri in monte hoc adoraverunt, & vos dicitis, quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet. Cui Christus; Mulier crede mihi, quia venit hora quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem." Quibus verbis aperte Christus declarat, loqui se de nova adoratione, seu de novo sacrificio, quod antea non erat, & quod in ipso initium habuit. "Ingrediens enim in mundum dicit: Hostiam & oblationem noluit, corpus autem aptasti mihi." Sacrificium verò illud externum ac publicum Christianorum, in spiritu & veritate fieri debere affirmat Christus, ut illud Judaicis sacrificiis opponat; in spiritu, non in carne & sanguine animalium; in veritate, non in typo & figura sicut apud Judæos.

Heb. 10. v. 5.

SS. Patres unanimi fere consensu vaticinium Malachia de sacrificio Christi in nova Lege interpretati sunt. Ex multis unum aut alterum retulisse sufficiat.

P. 260. B

S. Justinus Dial. cum Tryphone Judæo, post citata verba Malachia, ait: "De nostris verò gentium, quæ in omni loco offeruntur sacrificiis, hoc est pane Eucharistia, & poculo similiter Eucharistia, jam tum locutus prædixit (Malachias) nos quidem glorificare nomen ejus, vos autem prophanare.

P. 249. n. 5.

S. Irenæus L. 4. adversus Hæreses c. 17. olim 32. "Eum, inquit, qui ex creatura panis est accepit, & gratias egit dicens: *Hoc est corpus meum.* Et calicem similiter qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem; quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo." Tum adductis Malachia verbis addit: "Manifestissime significans per hæc, quoniam prior quidem populus cessabit offerre Deo; omni autem loco sacrificium offertur ei, & hoc purum; nomen autem ejus glorificatur in gentibus.

Ed. rec. Tom. 5. App. p. 630. D. Ed. rec. Tom. 1. p. 647. n. 12.

S. Joan. Chrysost. in Ps. 95 post citata Malachia verba subjungit: "Vide quam luculenter, atque dilucidè mysticam interpretatus est mensam, quæ est incruenta hostia. Thimiama autem purum appellat sacras preces, quæ enim sacrificio offeruntur." Idem argumentum versat S. Doctor, Homilia 5. adversus Judæos.

Denique S. Hieronym. & Theodoretus Comment. in Malachiam. Multò plures consule apud Bellarm. L. 1. de Missa c. 10.

Objection.

At, inquit, videtur Christus loqui de adoratione interna, quæ fit per fidem & animi demissionem, non de externa, quæ fit per sacrificium. Id evincunt verba ista, "Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate."

Resp. Ex mox dictis contrarium esse manifestum. Namque sine dubio de illa adoratione locutus est, de qua rogabatur à Samaritana: rogabatur autem de externa, quæ fit per sacrificium, internam enim vix illa mulier agnoscebat. Nec obstant illa verba, *in spiritu & veritate*; imò maxime ad rem nostram faciunt. Litigabant scilicet Judæi & Samaritani de loco sacrificii: à Christo quærebatur quid sentirent. Is, quia videbat ex utraque parte esse aliquid culpæ, utrique responsum accommodavit. Samaritani in eo peccabant, quod falsis diis sacrificarent: istud insinuat Christus, cum ait: *Vos adoratis quod nescitis.* Judæi autem, tamen si vero Deo sacrificia offerrent, nihil tamen aliud quam carnem animalium offerebant, idque ex mera cerimonia sine interno religionis ac pietatis affectu; quod sæpe à Prophetis exprobratum illis fuit, imò & à Christo ipso his verbis, "Populus hic labiis me honorat, cor autem illius longè est à me." Igitur in sacrificiis Samaritanorum error erat seu falsitas, quia ignorabant verum Deum; in sacrificiis Judæorum, caro erat sine spiritu, quia offerebant carnes animalium sine spiritu fidei ac pietatis: utrosque redarguit Christus cum ait, *Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu & veritate.* Spiritum carni, veritatem errori ac falsitati hic Christus opponit. Est ergo hic sensus, veri adoratores, id est Christiani, verum Deum, non falsum, ut Samaritani legitime, non illegitime ac solummodo exterius, ut Judæi, colent & adorabunt: id est Deo sacrificabunt, in spiritu, non in sola carne, ut Judæi; nec in errore ac falsitate, ut Samaritani. Quod autem hic loquatur Christus de sacrificio Missæ, quod in ultima Cæna ab ipso institutum est, dubitari non potest: de quo enim alio loqueretur? Confirmatur hæc responsio, nempe Christum loqui de adoratione publica & solenni, quæ fit per sacrificium propriè dictum, ex scopo & occasione totius colloquii quod cum muliere samaritana habuit. Scilicet mulier illa subodorata Christum esse Prophetam, proposuit illi quæstionem de schismate Judæorum & Samaritanorum, utri rectius facerent ac sentirent: an Samaritani, qui adorabant in monte Garizim juxta oppidum Sichimorum; an Judæi, qui contendebant, non ibi, sed Hierosolymis in Templo adorandum esse: quæ certè quæstio intelligebatur de adoratione per sacrificium, ut constat ex Josepho L. 11. Antiquit. c. 7. & 8. ubi narrat historiam originis schismatis inter Judæos ac Samaritanos, quæ talis fuit. Mortuo Salomone divisum est regnum in duas partes: unam, quæ constabat duabus Tribubus: retinebat Roboam Filius Salomonis; alteram, quæ constabat decem Tribubus, abstraxerat Jeroboam, servus Salomonis: prior pars vocabatur *Regnum Juda*; posterior, *Regnum Israel*. Igitur Jeroboam hac facta separatione, & novo regno jam constituto, coepit timere, ne decem Tribus, quas sibi subjecerat, si singulis annis irent Hierosalem ad offerendum sacrificium, juxta Legem à Deo præscriptam, iterum conjungerent se duabus Tribubus, ac se deserto, ad Regem Roboam, tanquam legitimum dominum, delaberentur. Ut igitur hoc impediret, curavit conflare duos vitulos, quorum alterum in Bethel, alterum in Dan collocavit, & per sacrificia pro diis adorari jussit: atque irafactum est, ut nemo deinceps Hierosolymam sacrificii offerendi causa tenderet; atque hinc prima orta est dissensio Religionis, quæ longè post confirmata est in hunc modum. Post capti-

Origo schismatis Samaritani.

captivitatem Babylonicam, cum Rex Persarum Darius rerum potiretur, fuit Hierosolymis Judæus quidam ex genere sacerdotali, nomine Manasses Jaddi, summi Sacerdotis frater, qui in uxorem duxit filiam Sanaballetis Euthæi, qui sub Dario tunc Præfectus erat Samariæ. Propter hoc matrimonium cum gentili femina contractum, prohibitus est à fratre suo, & à cæteris Judæis fungi officio sacerdotali. Igitur accessit ad Sanaballetem, & prætendit se non posse filiam ipsius, quam sibi desponderat, retinere, eò quod propter illam arceretur à dignitate sacerdotali; malle se uxore, quam hac dignitate privari. Sanaballetes, ut satisfaceret homini, promittit, se ædificaturum Templum in monte Garizim, æquale Templo Hierosolymitano, & in eo summum sacerdotium se illi daturum pollicetur, quod etiam impletum est; atque ab eo tempore cœperunt Samaritani in eo Templo Sacrificia offerre, sicut Judæi in Templo Hierosolymitano offerebant.

SECUNDUM ARGUMENTUM.

Ex Sacerdotio Christi secundum ordinem Melchisedech.

Duplex ante Christum extitit sacerdotium, unum Melchisedechi, alterum Aaronis: istud in sanguine animalium potissimum consistebat, quod quidem ii soli poterant offerre, qui erant de stirpe seu familia Aaronis; ideoque Christus Sacerdos non est secundum ordinem Aaronis, quia non fuit ex Tribu Levi, ex qua sumebantur Sacerdotes, sed ex Tribu Juda ex familia David. Dicitur ergo Christus, & revera est, Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Psal. 104. v. 4. & Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech.* De quo Melchisedech Gen. 14. v. 18. dicitur: *At verò Melchisedech Rex Salem, proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei (Abrahamo) & ait: Benedictus Abraham Deo excelsus, & benedictus Deus excelsus, quo tegente hostes in manibus tuis sunt.*

Hinc tria colligimus. 1. Melchisedechum fuisse Sacerdotem Dei altissimi. 2. Obtulisse panem & vinum in sacrificium, ad gratiarum actionem pro victoria ab Abrahamo reportata. Ea oblatione præfigurasse sacrificium Christi, quod in ultima Cœna sub specie panis & vini peractum est. Inde sic arguimus: Christus in Scripturis dicitur Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, non verò secundum ordinem Aaronis; ergo necesse est, ut sacrificium obtulerit simile illi, quod obtulit Melchisedech: sacerdotium quippe & sacrificium correlata sunt. *Omnis namque Pontifex, ait S. Paulus Hebr. 5. v. 1. ex hominibus assumptus constituitur in iis, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Atqui in alio collocari non potest similitudo sacrificii Christi cum sacrificio Melchisedechi, quam quod assumptis pane & vino, ac in suum corpus & sanguinem commutatis, novum Religionis Christianæ sacrificium instituit & Deo Patri obtulit.

Re ipsa in multis aliis capitibus Melchisedech Christi typus ac figura fuit, at in nullo expressius ac significantius quam in oblatione panis & vini. 1. Figura fuit in nomine seu appellatione. Nam Melchisedech idem est, quod Rex justitiæ, interprete ipsomet Apostolo, Psal. 71. v. 2. 1. Cor. 1. v. 3. Hebr. 7. v. 2. at Christus est verus Rex Justitiæ, non solum, quia iudicat populum in æquitate, sed quia ex perfecta justitia pro nobis Deo satisfecit, & factus est pro nobis justitia & sanctificatio & redemptio nostra. 2. In officio. Nam Melchisedech fuit Rex Salem, id est, Rex pacis, quod rectè Christo convenit, de quo Apostolus, Ephes. 2. v. 14. *Ipsè est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Et Coloss. 1. v. 20. *Pacificans per sanguinem crucis, sive quæ in terris, sive quæ in cœlis sunt.*

3. Origine. Namque Melchisedech introducit sine patre & matre, ad significandum Christi divinitatem & humanitatem; quia Christus ut homo non habuit patrem, ut Deus non habuit matrem. 4. In duratione, quia Melchisedech neque initium dierum, neque finem habere dicitur: quæ ex parte rectè adumbrat æternitatem sacerdotii Christi, cui aliud sacerdotium non est successurum; ac differt maximè à sacerdotio Aaronis, quod ad tempus dumtaxat fuit, & abrogatum est succedente sacrificio & sacerdotio Christi, quod ab Apostolo æternum dicitur, tum quia ab ipsa prima mundi origine incepit, unde dicitur *Agnus occisus ab origine Apoc. 14. mundi; tum quia durabit usque ad consummationem v. 8. sæculorum.* 5. In oblatione panis & vini; & quidem præcipuè: hoc enim veluti proprium ac singulare habuit Melchisedech, in quo Christum repræsentaret; reliqua etenim, quæ habuit vel non habuit ut Sacerdos, vel certè non fuerunt illi propria & singularia. 1. Vocatus quidem est Rex justitiæ, sed hoc nihil ad sacerdotium. 2. Dicitur est Rex Salem; id est, pacis; sed neque hoc ut Sacerdos habuit, sed ut Rex. 3. Introductus est sine patre, sine matre, sine genealogia: at sic pariter introducti sunt Job & Elias. 4. Introductus est neque initium, neque finem habens dierum: at & hoc ipsum Eliæ quodammodo convenit. Ergo in oblatione panis & vini potissimum consistit similitudo Christi cum Melchisedech, ergo cum Melchisedech panem & vinum in sacrificium obtulerit, Christus eadem assumpta materia, sed transmutata, sub speciebus panis & vini corpus & sanguinem suum in sacrificium Deo Patri obtulit. Atque hæc communis SS. Patrum doctrina.

S. Clemens Alexandrinus L. 4. Strom. Melchisedech, inquit, Rex Salem, Sacerdos Dei altissimi, qui panem & vinum sanctificatum dedit nutrimentum in typum Eucharistiæ. Quid clarius? dedit, inquit panem & vinum. Sed qualem panem, & quale vinum? non prophæticum, sed sanctificatum, nec aliter quam sacrificando. At in quem finem? in typum Eucharistiæ.

S. Cyprianus Epist. 63. ad Cæciliam, In Sacerdote Melchisedech, inquit, sacrificii dominici Sacramentum præfiguratum videmus, secundum quod Scriptura divina testatur, & dicit, Melchisedech protulit panem & vinum. Et paulò post: Quod autem Melchisedech typum Christi portaret, declarat in Psalmis Spiritus sanctus ex persona Patris ad Filium dicens: Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech. Qui ordo utique hic est de sacrificio illo veniens, & inde descendens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit, quod Abraham benedixit. Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Iesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit hoc idem, quod Melchisedech obtulerat; id est, panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem? Hæc tam clara & perspicua sunt, ut commentario non indigeant.

Eusebius Cæsariensis L. 5. Demonstr. Evangelicæ c. 3. Quemadmodum, inquit, Melchisedech, qui Sacerdos gentium erat, nusquam videtur sacrificiis corporalibus functus, sed solo vino & pane, ita Salvator noster ac Dominus noster, deinde qui ab eo profecti sunt Sacerdotes, in omnibus gentibus vino ac pane, corporis illius ac salutaris sanguinis mysteria repræsentant: quæ sanè mysteria, Melchisedech tanto antè spiritu divino cognoverat, & rerum futurarum imaginibus usus fuerat. Hic paucis multa complexus est Eusebius. 1. Melchisedechum fuisse Sacerdotem gentium, non idolorum. 2. Nusquam legi, quod usus fuerit sacrificiis ex animalibus, sed ex solo pane & vino. 3. Similiter fecisse Christum in ultima Cœna, quando sub specie panis & vini obtulit corpus & sanguinem suum. 4. Idem facere omnes Sacerdotes Christianos in toto terrarum orbe.

T. 4. p. 2. „inquit, Genesim, & Melchisedech Regem Salem ,
pag. 547. „hujus Principem invenies civitatis (*Bethleem*;) qui
„jam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, &
„Mysterium Christianum Salvatoris corpore & san-
„guine dedicavit.

To. 2. p. 616. D. S. Augustinus Ep. 177. aliàs 95. ad Innocent. S. P.
„Melchisedech, inquit, prolato sacramento mensæ do-
„minicæ, novit æternum ejus sacerdotium figurare.“
Et L. 16. de civit. Dei c. 22. loquens de oblatione Mel-
chisedech, „Ibi, ait, primum apparuit sacrificium,
„quod nunc à Christianis offertur Deo, toto orbe ter-
„rarum.“ Idem docent SS. Ambrosius, Epiphanius,
Chrysostomus, Arnobius, Theodoretus, Eusebius
Emisenus &c. ex quo, concludit Bellarminus, perspi-
cum est, antiquissimam esse & publicam totius Eccle-
siæ istam sententiam.

To. 7. p. 435. A. Denique in Canone Missæ hæc oratio legitur, „Su-
„pra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris;
„& accepta habere, sicut accepta habere dignatus es
„munera pueri tui justî Abel & sacrificium Patriarchæ
„nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus Sacerdos
„tuus Melchisedech, sanctum sacrificium, immacula-
„tam hostiam.

Dices 1. cum Novatoribus. Melchisedech panem
quidem & vinum protulit; sed in quem finem? ad re-
ficiendos milites Abrahæ, qui ex prælio fatigati redi-
bant.

Resp. 1. Tametsi absurda illa Novatorum res-
ponso locum hic habere posset, non tamen rei nostræ præ-
senti accommodata foret. Namque status præsentis
controversiæ non in eo præcisè versatur: an panem &
vinum obtulerit Abraham in refectionem ac refrige-
rium suorum militum; sed an ea obtulerit in solam
corporalem eorum refectionem. & in nullum alium
usum. Istud contendunt Novatores, negant verò Ca-
tholici, ac dicunt, prius quidem oblata Deo fuisse per
modum sacrificii, ac deinde fortasse distributa inter
socios Abrahæ, ut sacrificii participes efficerentur.
Verum quidquid sit.

Resp. 2. Miserum hoc Novatorum effugium di-
sertè adversarii his jam citatis Scripturæ verbis ex cap.
14. Gen. 18. *Melchisedech Rex Salem proferens pa-
nem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) bene-
dixit ei (Abrahamo) & ait: Benedixit Abraham Deo
excelsæ.* Porro ad reficiendos Abrahæ milites quid,
quæso, conferebat titulus Sacerdotis in Melchisede-
cho? Quam ille extraneus erat & alienus! Non ergo
panem & vinum protulit. ut hospes & amicus, sed ut
verus Dei altissimi Sacerdos. Deinde Melchisedech be-
nedixit Abrahamo, decimas dedit, & oblato sacrificio
Deo retulit gratias ob tam insignem ex hostibus repor-
tatam victoriam. Denique cibo ac refectione corporali
non indigebant Abrahami milites, qui ingenti prædâ
& spoliis ditati fuerant, sicut colligitur ex eodem c. 14.
Gen. v. 24. ubi cum Rex Sodomorum omnia spolia &
prædam Abrahamo concedere vellet, sibi dumtaxat
reservatis hominibus, *Da mihi animas*, inquebat,
cætera tolle tibi. Recusavit Abraham, nihilque ex om-
ni præda in usus suos convertit, præter ea, quæ comede-
rant juvenes, & eas partes virorum, qui cum eo vene-
rant. Ergo Melchisedech panem & vinum protulit,
non ad reficiendos milites Abrahæ, sed ad sacrificium
Deo in gratiarum actionem reportatæ victoriæ, offe-
rendum.

Dices 2. Oblatio panis & vini propria & singula-
ris non fuit sacrificio Melchisedechi, cum in sacrificiis
Aaronicis panis & vinum etiam offerrentur, ut patet
Exodi 29 v. 40. & Num. 28. v. 5. Ergo ea ex parte
non major est similitudo inter Christum & Melchise-
dechum, quam inter ipsum & Aaronem.

Resp. disting. ant. Panis & vinum in sacrificio Aaro-
nico offerebantur, velut pars aliqua seu condimentum

Sacrificii, concedo: velut principalis & integra sacri-
ficii materia, nego. Porro in oblatione Melchisedech
panis & vinum non pars, fuit aut condimentum, sed
tota & integra Sacrificii oblatio.

Dices 3. Si exemplum oblationis Melchisedechi in
pane & vino, tam efficax ad probandum Sacrificium
Missæ incruentum, cur similitudinem illam inter
utrumque Sacrificium, ratione panis & vini, sinit
Apostolus Hebr. 7. v. 1. cum varia exponit capita, in
quibus Christum Melchisedecho assimilât? de illa
quippe panis & vini oblatione ne verbum quidem
habet Apostolus.

Resp. Duabus de causis hic siluisse Apostolum. 1.
Quia ad scopum ejus & institutum non pertinebat. 2.
Quia nondum idonei & capaces erant carnales illi Ju-
dæi mysterio tam obscuro & sublimi capiendo.

I. Igitur scopus & institutum Apostoli in citata Epi-
stola ad Hebræos hoc unum erat, ut ostenderet Sacri-
ficio Christi longè præstantius esse ac excellentius sa-
crificio Aaronis; imò & Christum ipsum longè majore
esse Angelis, Moyse, ac Leviticis Sacerdotibus,
quorum tamen tanta erat apud Judæos existimatio.

Excellentiam Sacrificii Christi supra Sacrificium
Aaronis duplici generatim probat argumento, à perso-
na scilicet Sacerdotis, & à dignitate hostiæ: quod enim
persona offerens præstantior est, eò præstantius est Sa-
crificium; & quod dignior est hostia, eò dignior est ob-
latio. Duo hæc multis ex capitibus demonstrat Aposto-
lus. 1. Quia Melchisedech, qui Christi typus & figura
fuit, major erat Abrahamo, ac consequenter Aarone
ejus pronepote. Qui enim Abrahamo benedixit, eique
decimas dedit, eo major fuit; minor enim à majori be-
nedicitur: atqui Melchisedech benedixit Abrahamo,
eique decimas dedit; ergo major fuit Abrahamo; ergo
Christus, qui est Sacerdos secundum ordinem Melchi-
sedech, major est Aarone, ejusque Sacrificium Aaro-
nico longè præstantius est & excellentius. 2. Præstan-
tiam victimæ novi Testamenti supra veteres omnes,
probatum ex inutilitate, insufficientia, & infirmitate
Sacrificii Aaronici. *Impossibile quippe est*, ait Aposto-
lus Hebr. 10. v. 4. „sanguine hircorum & taurorum
„auferri peccata.“ Tum exiterata sæpius Sacrificii Aa-
ronici oblatione; Christus econtra „una oblatione
„consummavit in sempiternum sanctificatos.“ Hebr.
10. v. 14. Tum ex duratione seu æternitate Sacrificii
Christi, qui „Sacerdos est in æternum secundum ordi-
„nem Melchisedech.“ Econtra Sacrificium Aaroni-
cum ad tempus institutum, adveniente Christo destru-
endum erat. Hæc porro momenta ex sese vim habe-
bant maximam; neque ex similitudine oblationis panis
& vini in Sacrificio Melchisedechi quidquam protecif-
set Apostolus ad suum scopum & intentum assequen-
dum. Namque non disputabat cum Judæis, de figura
& similitudine inter Christum & Melchisedechum,
sed de excellentia sacerdotii Christi supra sacerdotium
Mosaicum, ad quam declarandam non opus erat, ut
confugeret ad oblationem panis & vini. Excellentiam
verò Christi supra Angelos, Moysem & Sacerdotes
Leviticos probat Apostolus, Christum cum illis com-
parando. 1. Cum Angelis. Hebr. 1. v. 4. „Tantò
„melior, inquit, Angelis effectus, quantò differentius
„præ illis nomen hæreditavit. Cui enim dixit ali-
„quando Angelorum: Filius meus es tu, ego hodie
„genui te?“ 2. Cum Moyse, c. 3. v. 3. „Amplioris
„enim gloriæ iste præ Moyse dignus est habitus. Et
„v. 5. Moyses quidem fidelis erat in tota domo ejus,
„tanquam famulus, in testimonium eorum, quæ di-
„cenda erant: Christus verò tanquam filius in domo
„sua.“ 3. Cum Sacerdotibus Leviticis, c. 7. ubi di-
gnitatem & excellentiam sacerdotii Melchisedech
multum extollit supra sacerdotium Leviticum, argu-
mentis quæ mox exposuimus.

Alia verò ratio silentii Apostoli circa oblationem
panis

panis & vini à Melchisedech factam, est, quod crassiores adhuc forent Hebræi, quam ut tam sublime & arduum mysterium capere possent: *De quo* (Melchisedech) ait Apostolus Hebr. 5. v. 11. *grandis sermo & inenarrabilis ad dicendum: quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.*

TERTIUM ARGUMENTUM.

Ex figura, quæ præcessit, Agni Paschalis.

De immolatione Agni Paschalis sermo fit cap. 22. Exodi. Sacrificium illud institutum à Deo fuit, paulò ante egressum filiorum Israël ex Ægypto; ac primò celebratum pridie egressionis ad vesperam, cum mandato, ut postea singulis annis, primo mente anni, die decima quarta mensis ad vesperam celebraretur, Exod. 12. v. 3. *Decima die tollat unusquisque agnum per familias & domos suas. Et servabis eum usque ad quartam decimam diem mensis hujus, immolabitque eum universa multitudo Israel ad vesperam.* Præceptum illud semper observavere Judæi, non solum in Ægypto ante egressionem, sed etiam postea in monte Sinai, & alibi. Unus excipitur casus quantum ad mensem & diem: namque si eo die immundi fuissent, poterat ceremonia differri usque ad diem decimam quartam mensis sequentis. Quo loco autem esset immolandus esset Agnus Paschalis, si quæsieris, varia distinguenda sunt tempora. Primum, egressionis ex Ægypto; secundum, peregrinationis in deserto; tertium ingressus in Judæam; quartum, habitationis in Judæa. Igitur cum adhuc in Ægypto essent Hebræi, singuli patres familias in sua domo tenebantur agnum immolare & comedere, Exodi 12. At tempore peregrinationis, immolârunt & comederunt in deserto Sinai, Num. 9. v. 1. Porro in ingressu in Judæam post transitum Jordanis, in campestribus Jericho, Josue 5. v. 10. Denique tempore habitationis in Judæa, nusquam licebat id facere, nisi illo loco, ubi esset Tabernaculum, juxta illud Deut. 16. v. 5. *Non poteris immolare Phase in qualibet urbium tuarum, quas Dominus Deus tuus daturus est tibi; sed in loco, quem elegerit Dominus Deus tuus, ut habitet nomen ejus ibi: immolabis vase vespere ad solis occasum, quando egressus es de Ægypto.* Locus autem, in quo habitavit nomen Domini, varius fuit pro variis temporibus, 1. Galgala. 2. Silo. 3. Nobe. 4. Gabaon. 5. Jerusalem, ædificato Templo Salomonis; atque hæc causa est, cur sæpe in Scripturis mentio fiat eorum, qui tempore Paschali Hierosolymam ascendebant, ut 2. Paralip. 30. 1. Luc. 2. 41.

Immolationem Agni Paschalis verum fuisse sacrificium, patet ex c. 9. Num. v. 13. *Si quis mundus est, ait Moyles, & in itinere non fuit, & tamen non fecit Phase, exterminabitur anima illa de populis suis, quia sacrificium Domino non obtulit tempore suo.*

Duplicem in finem institutum à Deo est sacrificium Agni Paschalis.

Primò, in memoriam transitus Angeli exterminatoris, qui omnia primogenita in Ægypto interfecit nocte quæ secuta eo immolationem agni, prætermittis & intactis primogenitis Judæorum; & liberationis Judæorum à servitute Pharaonis, Exodi 12. v. 14. *Habebitis hunc diem in monumentum, & celebrabitis eum solemnem Domino in generationibus vestris cultu sempiterno.* Et v. 26. *Cum dixerint vobis filii vestri: Quæ est ista religio? Dicetis eis: Victimam transitus Domini est, quando transiit super domos filiorum Israel in Ægypto, percussit Ægyptios, & domos nostras liberans.*

Secundò, institutum est Agni sacrificium in typum & figuram Christi, qui tanquam Agnus innocens immolandus erat & occidendus, ut homines à servitute dæmonis ac peccati liberaret, de quo Apostolus 1. Cor. 5. v. 7. *Pascha nostrum immolatus est Christus: itaque*

epulemur... in azymis sinceritatis & veritatis. Figura autem fuit, non tantum immolationis cruenta Christi in ara Crucis, sed etiam incruentæ ac mysticæ in ultima Cæna.

I. Quia constat ex Evangelio, Apostolos ante Christi passionem in novissima Cæna verum Agnum Paschalem, qui Christus est, comedisse. Ergo jam erit immolatus in Cæna Eucharistica; necesse quippe est prius hostiam immolari, quam manducetur: atqui immolatus nondum erat Christus immolatione cruenta; ergo immolatione incruenta & mystica.

II. Christus post ceremoniam Agni Paschalis continuo subjunxit celebrationem Eucharistiæ, neque distulit in aliud tempus, aut locum, ut apertè ostenderet, se nova ista ceremonia veterem implere figuram, eique, ut & cæteris omnibus Legis Mosaicæ, finem imponere.

III. Ex circumstantiis utriusque celebrationis perspicuum est, nullam figuram à Christo manifestius impletam, quam istam. Agnus Paschalis die decima quarta primi mensis ad vesperam immolari debuit, Exodi 12. Eucharistiæ autem hoc ipso tempore à Christo institutam fuisse, supra probavimus. 2. Agnus immolabatur in memoriam transitus Domini, & liberationis populi ex Ægypto; at Eucharistia celebratur in memoriam transitus Domini per passionem ex hoc mundo ad Patrem, & nostræ liberationis de servitute peccati, & potestate dæmonis.

IV. Agnus immolabatur, ut manducaretur, & esset quasi viaticum peregrinorum; idcirco manducabatur à Judæis accinctis renibus, cum baculis & calceis &c. Quid porro est Eucharistia, nisi refectio, & viaticum ad veram & cœlestem patriam peregrinantium?

V. Agnus manducari non poterat nisi à circumcisis & mundis, & in Jerusalem: ita Eucharistia sumi non potest, nisi à baptizatis & mundis, & intra Ecclesiam Catholicam existentibus. Quàm egregiè isthæc omnia concordant inter se, ac figura rei figuratæ respondet! His adde communem SS. Patrum consensum, cujus multa & egregia testimonia profert Bellarminus citato L. 1. de Missac. 7.

Non negamus, quin Agnus Paschalis occisus & immolatus figura quoque fuerit cruenti sacrificii Christi in Cruce pendentis; at negare pariter non debent Novatores, quin utriusque simul figura fuerit, passionis nempe, & Eucharistiæ; verum, magis immediatè ac principalius Eucharistiæ, quam passionis, ut patet ex circumstantiis mox expositis; passio siquidem Christi non incidit in diem decimam quartam, nec in vesperam, sed in meridiem diei decimæ quintæ; neque Christus Cruci affixus fuit in memoriam transitus alicujus aut liberationis; neque crucifigebatur, ut manducaretur, nec ullus fuit tunc, qui eum sic immolatum manducaverit; neque in domo, aut Jerusalem, sed extra portam in aperto campo immolatus fuit: denique, non solum baptizati & mundi sed etiam alii possunt ac debent Christum in Cruce immolatum Fide manducare; Fides enim præcedit & Baptismum & justificationem. Ita Bellarminus.

Dices I. Immolatio Agni Paschalis cruenta fuit; ergo non potuit esse figura incruenti sacrificii Eucharistiæ.

Resp. dist. conseq. quatenus cruenta fuit immolatio Agni, concedo: quatenus oblatio & manducatio in ea figura occurrit, nego. Et verò docet S. August. L. 17. de Civ. Dei c. 20. & L. 1. contra adversarium Legis & Prophetarum c. 18. omnia sacrificia veteris Legis, quantumvis cruenta figuras fuisse sacrificii Eucharistiæ. Ex figura igitur Agni Paschalis habemus in Eucharistia veram carnem & sanguinem Christi Agni immaculati, sed modo incruento & in specie panis & vini: atque

ita

Tom. 7. p.
484.
Tom. 8. p.
567.

ita oblatio & manducatio Agni, ad figuram Eucharistiæ pertinet, modus autem cruentæ mactationis, ad hanc figuram non pertinet.

Dices 2. Agnus Paschalis non à Sacerdotibus, sicut Eucharistia sed à multitudine immolabatur; ergo non potuit esse figura Eucharistiæ.

Resp. Sacrificium Agni fuisse institutum, priusquam familia Aaron ad sacerdotium vocata fuisset; & ideo, quantum ad hoc Sacrificium, mansit antiquum privilegium, ut omnes patres familias sacerdotio fungerentur. Cum igitur in Scripturis legimus, Agnum Paschalem debuisse à tota multitudine filiorum Israël immolari, non sic intelligitur, quasi debuerint singuli de populo agnum immolare; sed quod debuerit in singulis domibus ac familiis immolari, patre familias propriè & per se immolante, reliquis per illum immolantibus, & voluntate ac participatione in sacrificium consentientibus: quod etiam in Ecclesia circa Eucharistiam observatur. Presbyteri enim, qui in Christi familia Patres sunt, propriè ac per se immolant; populus autem per illos immolat, & simul voluntate & participatione in sacrificium consentit.

Dices 3. Sacrificium Agni Paschalis non erat propitiatorium pro peccato, quale non esse dicimus sacrificium Eucharistiæ; ergo &c.

Resp. Revera Agnum Paschalem non fuisse figuram Eucharistiæ, ut sacrificium propitiatorium, sed ut commemorativum liberationis, & ut propriè Eucharisticum, quod satis est: neque enim necesse est, ut quodlibet vetus sacrificium in omnibus Eucharistiam representaverit.

QUARTUM ARGUMENTUM.

Ex institutione Eucharistiæ, usu & praxi Apostolorum.

Tom. 3.
p. 325.

Argumentum sic proponit Bellarmin. c. 12. l. 1. de Missa. Christus in ultima Cœna seipsum sub specie panis & vini Deo Patri obtulit, & id ipsum iussit fieri ab Apostolis, & eorum successoribus usque ad mundi consummationem: sed hoc est sacrificium verè ac propriè dictum obtulisse & offerendum instituisse; ergo celebratio Eucharistiæ est sacrificium propriè dictum.

Major argumenti propositio probatur ex ipsa Eucharistiæ institutione, quam referunt S. Matth. c. 26. S. Lucas c. 22. S. Paulus 1. Cor. 11. *Accepto pane*, ait S. Lucas v. 19. "gratias egit, & fregit, & dedit eis dicens: Hoc est Corpus meum, quod pro vobis datur: hoc facite in meam commemorationem. Similiter & Calicem, postquam cœnavit, dicens: Hic est Calix novi Testamenti in sanguine meo, qui pro vobis fundetur. *In* *graco* funditur. *Addit S. Matth. c. 26. v. 28* pro multis effundetur, *seu* funditur in remissionem peccatorum. Non ait S. Lucas, *vobis datur*, sed *pro vobis datur*, id est, offertur. Similiter & de sanguine ait, *qui pro vobis funditur*, seu fundetur, aut effundetur, ut habet S. Matth. c. 26. Et Apostolus 1. Cor. 11. v. 24. "Accipite & manducate; hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur; "Juxta græcum, *quod pro vobis frangitur*. Novatores, qui rejecta Vulgata versione uni græco textui adherent, hic premuntur: verba enim ista præsentis temporis, *datur, funditur, frangitur*, non significant dari vel effundi Apostolis ad manducandum & bibendum, sed dari & effundi in sacrificium; non enim ait Dominus, ut jam observatum est, *vobis datur, frangitur, effunditur*; sed *pro vobis*. Et verò non dabatur, aut effundebatur cibus ille & potus tunc, nisi Apostolis præsentibus, & tamen Dominus ait Matth. 28. *pro multis effunditur*. Sensus igitur est, pro vobis & pro multis datur & libatur in sacrificium propitiatorium, in remissionem videlicet peccatorum.

Frustra reponunt Novatores, verba ista de præsentis,

datur, effunditur, frangitur, poni pro futuro, eaque referri ad crucem; ut sensus sit: Hoc est Corpus meum, quod paulò post dabitur ad mortem; & Hic est sanguis, qui paulò post in cruce fundendus est. Namque duæ istæ lectiones, & in præsentis, juxta græcum, & in futuro, juxta Vulgatum, non pugnant inter se, imò consentiunt maximè, & una inducit alteram; nam ex eo, quod Dominus in præsentis dixit, *funditur*, id est, offertur ac libatur Deo in representationem effusionis futuræ in cruce, sequitur & effusionem illam futuram fuisse modo scilicet cruento, & deinceps usque ad mundi finem fundendum sanguinem Christi, & offerendum modo incruento in sacrificio Missæ. Itaque verbum de præsentis, *effunditur*, denotat præsentem effusionem sanguinis mysticam & incruentam; verbum autem de futuro, *effundetur*, futuram significat cruentam ejusdem sanguinis in cruce effusionem, ad cujus perpetuam memoriam instituta est Eucharistia tanquam verum & propriè dictum sacrificium: utraque igitur lectio; tum præsentis, tum futuri temporis, hic retinenda.

Apostoli usu suo ac praxi confirmant, quod hic volumus; in executionem quippe tum exempli tum mandati Christi Eucharistiam celebrarunt, & ut verum sacrificium obtulerunt 1. Cor. 10. v. 16. "Calix benedictionis, cui benedicimus, ait *Apostolus*, nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis, quem frangimus, nonne participatio Corporis Domini est? "Hanc verò benedictionem verum fuisse sacrificium, non obscure ibidem probat Apostolus, ex comparatione mensæ Domini cum mensa Gentilium & Judæorum, & Eucharistiæ cum sacrificiis Gentium. "Videte Israël secundum carnem, pergit *Apostolus* v. 18. Nonne qui edunt hostias, participes sunt altaris? Quid ergo? "Dico, quod idolis immolatum sit aliquid? aut quod idolum sit aliquid? sed quæ immolant Gentes, dæmoniis immolant, & non Deo. Nolo autem vos socios fieri dæmoniorum: non potestis Calicem Domini bibere, & calicem dæmoniorum: non potestis mensæ Domini participes esse, & mensæ dæmoniorum. "Quemadmodum igitur Judæi Deo verò, & Gentiles idolis ac dæmonis vera sacrificia offerebant, ita & Christiani Eucharistiam ut verum ac propriè dictum offerunt sacrificium. Id manifestè importat mentio, quam Apostolus facit, mensæ, altaris, hostiarum, immolationis, societatis & communis inter eos, qui ejusdem mensæ sunt participes: mensa autem Domini idem est ac altare, quod ad sacrificium ordinatur. *Habemus altare*, ait Apostolus Hebr. 13. v. 10. *de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deseruiunt*. Ubi autem est altare & victima, ibi sit, necesse est & sacrificium; victima autem immolari prius debet, quam manducetur: quomodo verò immolatur in Cœna, nisi consecratione panis & illius mutatione in Corpus Christi? Idcirco in Cœna seorsim consecratur Corpus, & seorsim Sanguis, ut intelligamus præsentiam Corporis & Sanguinis in Cœna esse ad modum occisi & mortui corporis. Deinde Corpus & Sanguis sunt in Cœna, ut cibus & potus: at caro & sanguis non sunt apti ad cibum, nisi animal prius moriatur; Christus autem non moritur, nisi per immolationem. Cum verò semel mortuus sit Christus, nec moriatur amplius, perfecta semel ejus immolatione cruenta in arbore crucis, non alia superest quam incruenta, quæ in Missa peragitur; ergo datur sacrificium incruentum & mysticum, quod aliud non est à sacrificio Missæ. Quid enim, quæso, est sacrificium Missæ, nisi Christus realiter præsens sub speciebus separatis panis & vini, & Deo Patri oblatus? Denique ex mox probatis, Christus verus fuit Sacerdos secundum Melchisedech, verè implevit figuram Agni Paschalis, verè fuit sanguis Cœnæ, sanguis novi Testamenti: atque hæc ipsi convenire non possunt, nisi verum in Cœna sacrificium obtulerit; ergo &c.

Conc.
Trid. sess.
22. c. 1.

QUINTUM ARGUMENTUM.

Ex Traditione SS. Patrum.

Momentum istud fusè versat Bellarminus L. 1. de Missa cap. 15. productis in medium SS. Patrum bene multis testimoniis, quorum doctrina ad hæc capita compendiosè revocari potest.

I. Quando SS. Patres loquuntur de Eucharistia, passim voces istas usurpant, *sacrificium, oblatio, immolatio, hostia, victima, offerre, sacrificare, immolare.* Ita S. Andreas Apostolus, Hyppolytus Martyr, Ambrosius, Gregorius, Chrysostomus, Augustinus, Cyrillus Hierosolymitanus &c.

II. Requiritur altaria ad celebrandam Eucharistiam; altaria autem non eriguntur, ut non semel dictum est, nisi ratione sacrificii; supponunt ergo Eucharistiam esse sacrificium. Ita Cyprianus, Eusebius, Optatus Milevitanus, Ambrosius &c. apud eundem Bellarminum cap. 16.

III. Ministros, qui Eucharistiam offerunt, vocant *Sacerdotes*, & eorum ministerium, *sacerdotium*. Proprium autem munus Sacerdotis est offerre sacrificium. Hebr. 5. v. 1. & cap. 8. v. 3. Ita Gaudencius, Hieronymus, Ambrosius, Eusebius, Augustinus &c. apud eundem c. 17.

IV. Docent Eucharistiam celebrari & offerri posse pro vivis & defunctis, pro pace & incolumitate, & generatim pro omnibus necessitatibus, tam corporis, quam animi: quod sanè dici non posset, nisi verum esset ac propriè dictum sacrificium. Ita Chrysostomus, Augustinus variis in locis, apud eundem cap. 19.

V. Dicunt, Melchisedechum fuisse verum Sacerdotem, & obtulisse panem & vinum in sacrificium; & hoc modo præfigurasse incruentum sacrificium, quod Christus sub specie panis & vini instituit in ultima Cæna; atque eam ob causam Christum appellari *Sacerdotem in æternum secundum ordinem Melchisedech.* Ita Clemens Alexandrinus, Cyprianus, Eusebius, Hieronymus, Augustinus.

VI. His addi possunt, qui vaticinium Malachiæ, de qua suprà diximus, interpretantur de sacrificio Eucharistiæ, ut Justinus, Irenæus, Tertullianus, Cyprianus &c. apud Bellarminum L. 1. c. 10.

Ex quibus omnibus abundè constat sententia antiquorum Patrum: neque videtur necesse integra eorum hic referre testimonia, quandoquidem adversarii non negant eos ita sentire. Namque Kemnitius in Examine, de iis sic scribit: *Negari non potest, Veteres, quando loquuntur de celebratione Cæna Dominica, usurpare vocabula sacrificii, immolationis, hostia, victima; uti verbis offerre, sacrificare, immolare.*

SEXTUM ARGUMENTUM.

Ex doctrina & definitione Concilii Tridentini.

Egregiè Conc. Trid. Sess. 22. doctrinam Ecclesiæ circa sacrificium nostrum in capitibus exposuit, & in Canonibus definivit.

Cap. 1. ex imbecillitate Levitici Sacerdotii probat necessitatem alterius Sacerdotii secundum ordinem Melchisedech. 2. Christum Dominum esse Sacerdotem illum secundum ordinem Melchisedech, qui Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit: *Dominus noster*, ajunt Patres, *etsi semel seipsum in ara crucis, morte intercedente, Deo Patri oblaturus erat, ut æternum illic redemptionem operaretur: quia tamen per mortem sacerdotium ejus extinguendum non erat, in Cæna novissima, qua nocte tradebatur, ut dilectæ sponsæ suæ Ecclesiæ visibile, sicut*

hominum natura exigit, relinqueret sacrificium, quo cruentum illud semel in cruce peragendum repræsenteretur, ejusque memoria in finem usque sæculi permaneret, atque illius salutaris virtus in remissionem eorum, quæ à nobis quotidie committuntur, peccatorum applicaretur, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, precepit per hæc verba: Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit. Deinde hanc doctrinam probat & confirmat Concilium, ex figura veteris Paschæ Judæorum, ex Prophetia Malachiæ, ex Apostolo 1. Cor. 10. aliisque sacrificiis naturæ & Legis tempore, quibus sacrificium Eucharistiæ præfiguratum fuit.

Capite verò 2. docet sacrificium istud visibile, esse propitiatorium pro vivis & defunctis. *Quoniam, inquit, in divino sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruentè immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruentè obtulit; docet S. Synodus, sacrificium istud verè propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde, & recta fide, cum metu, & reverentia, contriti ac poenitentes, ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno; hujus quippe oblatione placatus Dominus gratiam & donum poenitiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Rationem statim profert Synodus: *Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, quia seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.*

Quam doctrinam in capitibus exposuit Concilium, eandem in Canonibus definivit.

Can. 1. *Si quis dixerit, in Missa non offerri Deo verum & proprium sacrificium; aut quod offerri non sit aliud, quàm nobis Christum ad manducandum dari; anathema sit.*

Can. 2. *Si quis dixerit, illis verbis, Hoc facite in meam commemorationem, Christum non instituisse Apostolos Sacerdotes; aut non ordinasse, ut ipsi aliique Sacerdotes offerrent Corpus & sanguinem suum; anathema sit.*

Can. 3. *Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, poenis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere; anathema sit.*

Can. 4. *Si quis dixerit, blasphemiam irrogari sanctissimo sacrificio in cruce peracto, per Missæ sacrificium, aut illi per hoc derogari; anathema sit.*

Jam antea an. 12. 5. Conc. Lateranense IV. Can. 1. Tom. 11. dixerat; *Una est Fidelium universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur. In qua idem ipse Sacerdos & sacrificium Jesus Christus, cujus Corpus & Sanguis in Sacramento altaris, sub speciebus panis & vini veraciter continentur.* Conc. p. 1. pag. 143. B.

SEPTIMUM ARGUMENTUM.

Ex conditionibus ad verum sacrificium requisitis, quæ omnes in sacrificio Missæ occurrunt.

Quinque ad sacrificium perfectum requiruntur. Primum, ex parte ministri. Secundum, ex parte materiæ. Tertium, ex parte formæ. Quartum, ex parte finis. Quintum, ex parte loci. Sed illa omnia in Sacrificio Missæ occurrunt.

I. Ex parte ministri requiritur, ut verus sit ordinatio-

ne seu

ne seu consecratione Sacerdos. Namque, ut jam non semel diximus sacrificium & sacerdotium ita connexa sunt, ut separari non possint. *Omnis Pontifex*, ait Apost. Hebr. 5. v. 1. *ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Et v. 4. *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Atqui in sacrificio Missæ habemus summum, æternum, & invisibilem Sacerdotem Christum, qui seipsum visibili Sacerdotum ministerio Deo Patri offert *Una enim eademque est hostia*, ajunt Patres Tridentini Sess. 22. cap. 2. *idem nunc, offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit: sola offerendi ratione diversa.*

II. Ex parte materiæ requiritur, ut sit res aliqua externa & sensibilis, quæ offeratur, ut antea dictum est, cum definitionem Sacrificii expendebamus. *Omnis* quippe *Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 8 v. 3. *ad offerendum munera & hostias constituitur;* unde necesse est & hunc habere aliquid, quod offerat: atqui in Sacrificio Missæ sunt species externæ ac sensibiles panis & vini, sub quibus Christus realiter continetur.

III. Ex parte formæ requiritur, ut res illa sensibilis, quæ in Sacrificio offertur, perimatur aut mutetur, sicut antea dictum fuit. Cujus quidem ratio est 1. Ob significationem mortis Christi; omnia quippe vetera Sacrificia figuræ erant cruenti Sacrificii crucis. 2. Ad declarandum supremum Dei in res omnes dominium, atque idcirco requiritur, ut non solum usus rei Deo offeratur, sed & ipsa substantia, quod sit per consumptionem aut mutationem. Porro in Sacrificio Missæ species panis & vini seorsim consecrantur ac separantur, in signum separationis animæ Christi à corpore, cum affixus est cruci: sumuntur etiam species illæ ac consumuntur, & omnino mutantur.

IV. Ex parte finis requiritur, ut explicitè vel implicitè referatur ad honorem Dei; si alio fine fiat, non est Sacrificium. Ratio est aperta, quia Sacrificium est actus Religionis, quo significatur interna nostra existimatio de excellentia divina, reverentia nostra, affectus servitutis, dependentiæ ac subjectionis erga Deum; si ergo affectus ille interior desit, falsum est signum exterius, mendax, larvatum, nec proinde verum Sacrificium. Quis porro negabit Sacrificium Missæ, in quo Christus ipse Deus & homo Deo Patri offertur, referri in gloriam Dei?

V. Denique ex parte loci requiritur, ut in altari offeratur, quod constat 1. ex usu omnium Gentium. 2. ex Scripturis, ubi altaria non leguntur erecta, nisi ad usum Sacrificii, vel certe ad significationem illius. 3. ex usu ac praxi Christianorum, apud quos erecta semper fuere altaria, ut Sacrificium offeretur. *Habemus altare*, inquit S. Paulus Hebr. 13. v. 10. *de quo edere non habent, qui Tabernaculo deserviunt.* Unde S. Cyprianus Epist. 66. statuit, *ne quis Sacerdotes & ministros Dei, altari ejus & Ecclesia vacantes ad seculares molestias devocet.* Et Optatus Milevitanus L. 6. contra Parmenianum, graviter Donatistas perstringit, quod altaria diruissent. *Quid est, inquit, tam sacrilegum, quam altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtulistis, frangere?*

Novatores, qui Sacrificium nostrum rejiciunt, consequenter locum, ubi cœnam suam celebrant, mensam vocant; non altare, quod ad Sacrificium refertur. *Mensam*, ait Calvinus L. 4. Instit. c. 18. n. 12. *nobis dedit, in qua epulemur: non altare, super quod offeratur victima.*

OCTAVUM ARGUMENTUM.

Ex miraculis, quæ Deus in confirmationem Sacrificii Altaris edidit.

De vi & efficacia argumenti, quod ex miraculis pe-

titur in confirmationem alicujus veritatis, abundè diximus in Prælectionibus de Incarnatione, à pag. 207. usque ad pag. 225. Ex quibus hæc observa.

I. Miraculum verum ac propriè dictum, esse opus quoddam divinum supernaturale, quod vires omnes naturales superat. *Miraculum voco*, ait S. Augustinus L. de veritate credendi c. 16. *quidquid arduum aut insolitum supra spem vel facultatem mirantis apparet.* Et Lib. 27. contra Faustum cap. 3. *Quæ contra cognitum nobis solitumque natura cursum Deus operatur, magnalia vel mirabilia nominantur. A seculo non est auditum, aiebat cæcus illuminatus apud S. Joan. c. 9. v. 32. quia quis aperuit oculos cæci nati.*

II. In quocunque miraculo distinguere debere, auctorem, ministrum, finem, materiam. 1. Deus solus auctor esse potest miraculi veri & propriè dicti, quia ille solus supremus est naturæ parens & arbiter, qui omnia, quæcunque voluit, fecit. *Sicut*, ait S. Augustinus Lib. 21. de civit. Dei cap. 8. *non impossibile fuit Deo, quas voluit instituere naturas; sic ei non est impossibile, in quidquid voluerit, quas instituit, mutare naturas.* 2. Posse Deum ad patranda miracula cujuscunque hominis ministerio uti, Infidelis, Judæi, Hæretici, impii; imò & rebus inanimatis, ut aqua in Baptismo, oleo in Confirmatione & unctione extrema, ad gratiam conferendam; luto ad visum cæco nato restituendum. Ratio est, quia virtus Dei, nulli elemento, nulli signo, nulli creaturæ alligata est; nulla quidem creatura potest sine Deo mira operari; potest verò Deus solus sine creatura. 3. Finis miraculi nusquam esse potest in testimonium seu confirmationem erroris, nec impietatis, quorum Deus nec auctor, nec suavor aut approbator esse potest, qui sanctus est, nec falli potest, nec fallere. Si quando igitur in patrands miraculis Deus ministerio Hæreticorum vel impiorum hominum utitur, cave putesea fieri in testimonium seu approbationem erroris vel impietatis: sed Deus vel errorem & errantem ita vult confundere; vel Catholicam aliquam confirmare veritatem; vel nostram tentare seu probare fidem; vel denique interdum obstinatam & pervicacem punire hominum infidelitatem, sumpta nempe ex miraculis, propter eorum improbitatem, majoris indurationis permittendæ occasione: sicut in Pharaone contigisse legimus, qui tum ex præstigiis suorum, tum ex veris Moysis miraculis induratus magis & excæcatus fuit. 4. Denique materia miraculis est res ipsa, quam Deus operatur, quæ supernaturalis est, vel quoad substantiam, ut resurrectio Lazari, restitutio visus cæco nato &c. vel quoad modum, ut subita & momentanea à morbo diuturno sanitas & virium integra reparatio.

III. Miracula necessaria fuere ad confirmandam & propagandam Religionem Christianam: & quamquam magna quotidie oculis nostris obversentur in rebus etiam naturalibus prodigia, quia tamen ordinaria illa sunt, nobis vilescunt; unde certa quædam singularetia & splendida sibi divina providentia reservavit. *Quia miracula ejus*, ait S. Augustinus Tract. 24. in Joan. *quibus totum mundum regit, universamque creaturam administrat, assiduitate viluerunt, ita ut penè nemo dignetur attendere opera Dei mira & stupenda in quolibet seminis grano: secundum ipsam suam misericordiam servavit sibi quadam, qua faceret opportuno tempore, præter usitatum cursum ordinemque naturæ, ut non majora, sed insolita vivendo stuperent, quibus quotidiana viluerant.* Quapropter idem S. Doctor Lib. 22. de civit. Dei c. 5. dicebat: *Qui miracula facta esse non credunt, hoc nobis unum grande miraculum sufficit, quod terrarum orbis sine ullis miraculis eradidit.*

Benè multa Christum stupenda miracula in terris dum viveret perfecisse, narrat Historia Evangelica: magnam autem in iis vim inesse ad persuadendum, quis inficiari audebit? *Si opera non fecissem in eis*, ait Christus

To. 8. p. 68. A. Ibid. p. 435. G.

To. 7. p. 629. C.

Tom. 3. part. 2. p. 481. E.

To. 7. p. 660. A.

Christus Joan. 15. v. 24. *qua nemo alius fecit, peccatum non haberent.* Et cap. 10. v. 38. *Si mihi non vultis credere, operibus credite, ut cognoscatis, quia pater in me est. & ego in patre.* Quin etiam post Christum & Apostolos perseverat in Ecclesia potestas patrando miracula, dicente ipsemet Christo generatim & indistinctè, Joan. 14. v. 12. & 13. *Amen amen dico vobis, qui credit in me opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Et Marci 16. v. 17. & 18. *Signa autem eos, qui crediderint, hæc sequentur. In nomine meo demonia ejicient, linguis loquentur novis, serpentes tollent; & si mortiferum quid biberint, non eis nocabit. Super agros manus imponent, & benè habebunt.*

At, inquires, prodigiola illa & stupenda opera valdè æquivoca sunt. Nonne Pharaonis Magi suis artibus & incantationibus stupenda perfecerunt; Exodi 7. 8. & 9. Nonne impii miracula interdum operantur, quales ii qui apud S. Matth. cap. 7. v. 22. ajunt; *Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus, & in nomine tuo demonia ejecimus, & in nomine tuo virtutes multas fecimus?* Ad quos Christus: *Nunquam novi vos, discedite à me.* Nonne de Pseudochristis, & Pseudoprophetis, & Antichristo ipso scriptum est Marci 13. v. 21. & seq. *Exurgent Pseudochristi & pseudoprophetae, & dabunt signa & portenta ad seducendos, si fieri potest, etiam electos. Vos ergo videte: ecce prædixi vobis omnia.* Et Apostolus 2. Thessal. 2. v. 8. & 9. de Antichristo ait: *Tunc revelabitur ille iniquus, cujus est adventus secundum operationem satanæ, in omni virtute & signis, & prodigiis mendacibus, & in omni seductione iniquitatis iis percunt.*

Resp. ad discernendam verum à falso miraculum hanc esse certam & generalem regulam, omne quod ventitatur prodigium in signum & confirmationem erroris aut impietatis, falsum ac spurium esse; quia Deus mendacii & impietatis testis & assertor esse non potest. Prætensa ergo illa miracula, nihil aliud sunt quam artes & præstigiæ dæmonum, qui vel sensibus nostris illudunt; vel sua naturali perspicacia multa naturæ arcana norunt, quæ cum nobis detegunt, prodigia efficere dicuntur. *Benefici planè & circa curas valetudinum,* inquit Tertullianus Apologet. cap. 22. *ledunt enim primo, de hinc remedia, præcipiunt, admiraculum nova, siue contraria, post quæ desinunt ledere, & curasse creduntur.*

Ad hanc regulam si expendantur, quæ à magis coram Pharaone prodigia facta sunt, & quæ prædicta sunt futura à pseudochristis, pseudoprophetis & ab ipso Antichristo, toridem videbuntur præstigiæ, mendacia & fallaciæ, ad seductionem scilicet erroris, ac fidei Christianæ subversionem; non autem veri nominis miracula: quapropter eum (Antichristum) Dominus JESUS interficiet spiritu oris sui, & destruet illustratione adventus sui, inquit Apostolus 2. ad Thessal. 2.

Non diffremur quin per impios, per Infideles atque Hæreticos fieri à Deo possint miracula: at nusquam in confirmationem erroris, aut populi fidelis seductionem; nec ab Hæreticis in patrocinium suum adduci unquam illa possunt & trahi. Suspecta maximè viris Catholicis esse debent miræ illæ morborum curationes, quæ vel ab Hæreticis, vel à viris in doctrina suspectis factæ circumferuntur; & nisi prius diligenter & accuratè ab Ecclesia discussæ fuerint ac probatæ, inter Novatorum fraudes computandæ sunt. *Charissimi,* ait S. Joannes 1. Epist. c. 4. v. 1. *nolite omni spiritui credere, sed probate spiritus si ex Deo sint, quoniam multi pseudopropheta exierunt in mundum. In hoc cognoscitur Spiritus Dei: omnis spiritus qui confitetur JESUM Christum in carne venisse, ex Deo est; & omnis spiritus qui solvit JESUM, ex Deo non est, & hic est antichristus. Nos ex Deo*

Tournelii Tomi III. P. III. De Sacr. Euchar.

sumus, Qui novit Deum, audit nos: qui non est ex Deo, non audit nos. In hoc cognovimus spiritum veritatis & spiritum erroris.

Donatistæ suorum miracula obteudebant in signum, ut dicebant, vetæ, quam profitebantur, doctrinæ: quibus egregiè S. Augustinus tract. 13. in Joan. num. 17. *“Nemo, inquiebat, vobis fabulas vendat. Et Pontius* T. 3. p. 2. *fecit miraculum, & Donatus oravit, & respondit ei* P. 398. *“Deus de Cælo. Nam aut falluntur, aut fallunt. Te-*

neamus ergo unitatem, fratres mei: præter unitatem, & qui facit miracula nihil est. In unitate enim erat T. 9. P. 372. A. *populus Israel, & non faciebat miracula: præter unitatem erant Magi Pharaonis, & faciebant similia Moyfi.*

Et L. de unitate Ecclesiæ cap. 19. rem sic prosequitur: *Removeantur, inquit, ista vel figmenta mendacium hominum, vel portenta fallacium spirituum. Aut enim non sunt vera quæ dicuntur; aut si hæreticorum aliqua mira facta sunt, magis cavere debemus. Ex doctrina igitur & verum dijudicatur miraculum & vicissim ex miraculo vera confirmatur doctrina; nec vitiosus hic circulus est, ista quippe duo sese mutuo demonstrant, si non in diverso causæ genere, saltem in diverso evidenti demonstrationis gradu: miracula etenim evidentiùs statim apparent, ex quibus lucem mutuatur doctrina; hæc vero semel illustrata, miraculis vim & lucem reddit, quam ab ipsis mutuata fuerat.*

Hæc circa vim & naturam miraculorum præmittenda nobis erant; priusquam Eucharistiæ & sacrificii altaris veritas, ex miraculis, quæ Deus ad eam confirmandam operatus est, de monstraretur.

Omnia per ætates singulas exempla proferre, consilium & animus nobis non est, quod longioris operæ foret; sed ex omnibus nulla splendidiora delibare.

Tertio sæculo S. Cyprianus tria sui temporis famosa exempla suppeditat.

Primum infantulæ cujusdam, cui, parentibus propter persecutionem fugientibus, paululum panis vino idolis oblato intrinsecti in os infusum est: subinde matri suæ reddita infantula, & ad Ecclesiam, quo tempore S. Cyprianus Sacris operabatur, ducta, ubi Diaconus præciosum Christi sanguinem pro more ipsi obtulit, tota in gemitus & lachrymas effusa, quod hauserat evomit. *“Præsentem ac teste me ipso, ait S. Cyprianus Tract. de* Pag. 175 *lapsis accipite quid evenerit. Ubi solemnibus ad-*

impletis calicem Diaconus offerre præsentibus capir, & accipientibus cæteris locum ejus avenit, faciem suam parvula instinctu divinæ majestatis avertere, calicem recusare. Præstitit tamen Diaconus, & relucant licet, de Sacramento calicis infudit. Tunc sequitur singultus, & vomitus. In corpore atque ore violato Eucharistia permanere non potuit Sanctificatus in Domini sanguine potus de pollutis visceribus erupit: tanta est potestas Domini, tanta majestas. Secreta tenebrarum sub ejus luce detecta sunt, Sacerdotem Dei nec occulta crimina fefellerunt. “ Tria hic declarat sanctus Doctor. 1. se præsentem ac teste, non in angulo quodam, sed publice in Ecclesia, inter Missarum solemnia astante populo, factum illud contigisse. 2. sacram Eucharistiam in corpore sacrificii idolorum polluto permanere non potuisse. 3. per Eucharistiam detecta fuisse occulta crimina.

Alterum exemplum ibidem refert scæminæ cujusdam, quæ in Apostasiam delapsa, ad sacram Eucharistiam, se Missam celebrante, furrim accesserat; quæ statim omni respiratione interclusa, palpitans cum summa omnium suorum membrorum commotione in terram cecidit. *Impunitum diu non fuit, nec occultum dissimulata conscientie crimen, ait S. Doctor: quæ fefellerat hominem, Deum sensit ultorem.*

Tertium denique exemplum est alterius mulieris, quæ cum impuris manibus arcem, in qua Eucharistiam inclusam

#. 176. inclusam habebat, aperuisset, statim erumpente flamma adeo perterrita fuit, ut accedere propius ausa non fuerit. Cùm, inquit, S. martyr quædam (mulier) arcam suam, in qua Domini sanctum fuit, manibus indignis tentasset aperire, igne inde surgente deterrita est, ne auderet attingere.

Quarto sæculo S. Optatus Milevitanus Lib. 2. contra Donatistas, narrat quam severè inter illos puniti fuerint, qui Eucharistiam canibus objicere non erubuerant. Omnia sacrosancta, inquit, supra memorati vestri Episcopi violarunt. Jusserunt Eucharistiam canibus fundi, non sine signo divini judicii: nam iidem canes accensi rabie, ipsos dominos suos, quasi latrones, sancti corporis reos, dente vindicæ, tanquam ignotos & inimicos laniaverunt.

S. Ambrosius Lib. de obitu Satyris fratris sui, narrat eum beneficio Eucharistiæ, quam oratio involutam collo suo suspenderat, è naufragio allisa ad scopulum navi, incolumem evasisse. "Ligari fecit in oratio, inquit, & orarium involvit collo, atque ita se deiecit in mare non requirens de navis compage resolutam, tabulam, cui supernatans juvaretur, quoniam fidei solius arma quaesierat. Itaque his se tectum atque munitionem satis credens, alia auxilia non desideravit. . . . Nec deseruit spes, nec fefellit opinio. Primus servatus, est ex undis &c.

Eodem sæculo S. Gregorius Nazianzenus, in oratione funebri sororis Gorgoniæ, refert quomodo ex gravissimo morbo sanata illa fuerit miro beneficio Eucharistiæ. "Adversa, inquit, corporis valetudine tenebatur, graviterque laborabat, eratque insolens quiddam morbi genus. . . malumque illud haud humanum esse judicatur. Nec verò medicorum, tum separatim, tum etiam inter se de morbo sedulo consultantium, artes propulsando dolori pares esse poterant; nec parentum lacrymæ, quæ multum sæpe valuerant, nec publicæ preces & supplices orationes, quas, ut pro sua quisque salute, populus universus faciebat. . . Desperatis omnibus aliis auxiliis ad mortaliæ omnium medicum confugit, atque inter pestem nocte capitata, cùm morbus nonnihil remissus, ad altare cum fide procumbit. . . . Cumque caput suum . . . altari admovisset, nec se prius illud dimissuram esse denuntiasset, quàm sanitatem obtinisset, ac de inde hoc suo pharmaco corpus totum perfudisset, & si quid uspiam antityporum pretiosi corporis aut sanguinis minus recondiderat, id lacrymis admiscuisset (ò tem admirandam!) statim liberatam se morbo sentit, atque corpore & animo & mente levis discedit, pro spei mercede, id, quod speraverat, consecuta. . . . Magna quidem hæc sunt, non tamen falsa. . . . Hanc rem me nunc quidem evulgassem, nisi timor quidam in animum incessisset, si tantum miraculum & fidelibus & infidelibus, & iis qui non sunt, & posteris occultassem.

Quinti sæculi illustre miraculum refert Sozomenus L. 8. Hist. c. 5. mulieris cujusdam è secta Macedonianorum, quæ simulata ad fidem Catholicam conversione, panem Eucharisticum accipiens occultavit, ejusque loco panem communem à famula sibi clam ministratum cum manducare vellet, sensit subito in lapidem eum conversum. Allapsæ tempore mysteriorum, ait Historicus, mulier id quod acceperat, retinens, quasi Deum oratura, caput submisit. Ancilla vero quæ ei adstabat, id quod domo attulerat, clanculum ei tradidit. Quod cùm mulier dentibus admovisset, instar lapidis obdurnit. Tum mulier, verita ne quid sibi gravius eveniret, tanto erga se patrato miraculo, confestim ad Episcopum pergens, seipsam accusavit; simulque lapidem ostendit, qui morsus vestigia retinebat, materia quadam prorsus ignota, & colore inusitato præditum. . . . Quod si cui forte hæc minus credibilia videntur, testis est lapi ipse, qui in thesauro Ecclesiæ Constantinopolitane ætiamnum servatur.

S. Augustinus L. 22. de Civitate Dei cap. 8. domum cujusdā viri Tribunitii à vexatione dæmonum, oblato sacrificio, liberatam fuisse refert. "Vir Tribunitius Hierosolymitanus, inquit, qui apud nos est, habet in territorio Fustalensi fundum, ubi cum afflictione animalium & servorum suorum domum suam spirituum malignorum vim noxiam perpeti comperisset, rogavit nostros, me absente, Presbyteros, ut aliquis eorum illo pergeret, cujus orationibus cederent. Parrexit, unus obtulit ibi sacrificium corporis Christi, orans quantum potuit, ut cessaret illa vexatio. Deo protinus instantante cessavit.

Sexto sæculo multa beneficio Eucharistiæ patrata esse miracula passim narrat S. Gregorius Magnus; illud præsertim quod ab Agapito S. Pontifice factum narrat L. 3. Dial. cap. 3. post multum temporis, inquit, exigente causa Gothorum, vir quique beatissimus Agapitus hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ pontifex, cui Deo dispensante deservio, ad Justinianum Principem accessit. Cui adhuc pergenti, quadam die in Graciarum jam partibus curandus oblatus est munus & clanculum, qui neque ulla verba edere, neque ex terra unquam surgere valebat: Cumque hunc propinqui obtulissent, vir Domini sollicitè requisivit, an curationis illius haberent fidem. Cui dum in virtute Dei, ex autoritate Petri fixam salutis illius spem habere se dicerent, proptinus venerandus vir orationi incubuit, & Missarum solemniam exorsus, sacrificium in conspectu Dei omnipotentis immolavit. Quo peracto, ab altari exiens, claudum manum tenuit, atque assistente & aspiciente populo, cum mox à terra in propriis gressibus crevit. Cumque ei Dominicum corpus in os mitteret, illa diu muta ad loquendum lingua soluta est. Mirati omnes flere præ gaudio ceperunt, eorumque mentes illico metus & reverentia invasit.

Illustrius est Eucharistiæ miraculum quod refert Nicephorus Histor. Eccl. L. 17. cap. 23. quàm ut hic prætermittatur. Tale verò est. "Anthimo Episcopo palæthrono in Urbe imperiali dejecto, & Menna pro ipso ab Agathone Papa electo atque consecrato, miraculum quoddam Constantinopoli, dignum quod memoretur, accidit. . . . Consecratio à multo tempore Imperanti Urbi fuit, ut cum plusculum de partibus immaculati divinique corporis Domini & Dei & Servatoris nostri JESU Christi reliquum esset, Sacerdotes, pueros incorruptos, ex iis qui ad præceptores in ludum litterarium eunt, accerterent, qui jejuni reliquias ederent; quod quidē mihi quoque sæpe numero, cum puer admodum essem, & maxime à prima ætate. . . . contigit. Tale quiddam sub Menna quoque Patriarcha evenit. Cum pueris ad id delectis, puer quoque religione Judæi vitro conficiendo vitam tolerantis aggregatus est. Puer is ubi diutius ultra solitam horam moratus domum venit, & causam reditus parentibus diligentius eā inquirentibus, quod scilicet cum aliis pueris in ædes sacras, divinas partes edisset, renuntiavit. Pater, re nova audita, furore percitus, fornacem, ubi vitrum conformabat, succendit, & puerum acceptum in eam prunis flamma suffocata candentem coniecit, ob tale factum iratus, quamvis filius sciens nihil ad misisset. Porro mater, ubi puerum diutius non comparentem quaesivisset, & non invenisset, Urbem omnem circumit, perquam acerbè plorans atque lugens, & die tertia ad officinam mariti consistens, ingenti planctu seipsam lanians prolixiusque ingemiscens filium vocavit. Atque ille materna voce agnita, responsum è furno reddidit. Tum mater, ostio furni fracto, cum miraculo maximo in medile prunis puerum stantem vidit, ita prorsus incolumem, ut ne capillum quidem flamma laedere potuerit. Et ubi causam incolumitatis quaesivit, mulierem quādam illustrem purpurea amictam stola frequentius ad eum

„cum venisse, aquam sibi infudisse, & flammam, ea appropinquantem extinxisse, cibum etiam, cum esurisset, prae buisse, dixit. Hæc postquam Justinianus cognovit, puerum cum matre divino regenerationis lavacro adhibuit, Deoque dicavit: patrem autem, qui Christianorum sacra suscipere non sustinuit, veluti parricidam in crucem egit.

Sed ut ad posteriora tempora veniam, etiam post Wiclefum qui Berengarii hæresim renovavit, narrat Thomas Valdensis T. 2. de Sacr. c. 63. se præsentem in Ecclesia S. Pauli Londini, Wiclefistam quemdam ab ipso Episcopo Cantuariensi jussu esse Christi præsentiam confiteri, & adorare Eucharistiam; hunc, cum facere noller, respondisse, *araneam digniorem esse veneratione*; ac confestim horribilem & ingentis magnitudinis araneam ex summo Templi tecto cecidisse in os blasphemæ, vixque eam multorum manibus prohiberi potuisse, quominus ad linguam & fauces usque penetraret.

Plura ex aliis ætatibus exempla proferre superfluum est: si enim quæ ex sex purioribus Ecclesiæ sæculis, vel ipso Novatorum judicio, hausta sunt, non sufficiunt, nescio quæ sufficere ipsis possint. Legatur Opus Coloniae editum anno 1584. apud Maternum Cholinum, auctore Guilelmo De Genth cujus inscriptio est, *Exempla illustrium miraculorum circa sacram Eucharistiam*.

Quæres 1. an Christus aliquando appareat in sacrificio Massæ sub forma carnis, aut sanguinis, aut pueri.

Resp. Multos, & quidem graves auctores, id aliquando contigisse, refert. Ita Paschasius in Libro de corpore & sanguine Domini c. 40. Guitmundus L. 3. de eodem argumento; Algerus, de Sacramento corporis Christi adversus Berengarium cap. 13. Amphilochius in vita S. Basilii, ubi refert quemdam Hebræum solitum fuisse videre infantem dari manducandum communicantibus; Petrus Damiani Opusculo 34. Famosum exemplum est apparitionis Christi in hostia sub forma elegantis pueri, quo tempore unus Presbyter sacris mysteriis peragendis operam dabat in sacrosancta Capella Regii Palatii Parisiensis. Prodigium istud ut videret invitatus S. Ludovicus, respondit Rex Augustus, & pius, *sibi, ut credat in Eucharistia Christum adesse, non esse opus, ut illum corporeis oculis intueretur*. Denique ut alia benè multa hujuscemodi prætermittam, celebre est exemplum quod contigit Parisiis in Ecclesia S. Joannis à gravia anno 1290. hostiæ à Judo percussæ, ex qua effluxit sanguis. Historiam hanc adornavit ac notis eruditis illustravit Doctissimus Pater Theodoricus à S. Renato Carmelita vulgò des Billeteres.

Quæres 2. quot modis fieri & explicari possunt illæ apparitiones?

Resp. Tribus modis. 1. virtute divina. 2. per illusionem dæmonum. 3. ex vehementi imaginatione, vel laxatione & debilitate phantasie: quapropter opus est discretionem spirituum ad discernendum, an fiant hoc vel illo modo. Hæc autem regula servanda est. Quando à Deo fiunt, potissimum fieri solent in signum & confirmationem præsentis realis Christi in Eucharistia. Quod si fiant ob alium finem, res diligenter examinanda est: maxime autem suspecta esse debet apparitio quæ fit mulierculis.

S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. & alii Theologi passim observant, hujusmodi apparitiones duobus modis à Deo fieri posse. Primo, facta immutatione ex parte videntium; ut quando quis putat se videre puerum aut carnem in Eucharistia, & tamen ex parte rei nulla fit immutatio. Secundò, facta immutatione ex parte Eucharistiae, ut quando revera apparet species pueri vel carnis in Eucharistia. Porro ad discernendum, an mutatio fiat ex parte videntium, aut ex parte Eucharistiae duplex si-

gnum affert S. Thomas. Unum est: si eodem tempore, uni aut alteri apparet forma pueri, & aliis forma hostiæ, mutatio fit ex parte tantum videntium, & non ex parte Eucharistiae; si enim fieret ex parte Eucharistiae, jam ab omnibus æqualiter perciperetur, & non ab uno vel altero tantum; nisi posito novo miraculo, quod non ita facile debet admitti. Alterum, si apparitio carnis aut pueri duret brevi tempore, & statim iterum appareat hostia, sicut antea apparuerat; tunc enim mutatio etiam se tenet ex parte videntium, non ex parte Sacramenti.

Dices, Nulla apparitio, quæ decipiat, à Deo esse potest, qui neminem fallere potest & in errorem inducere: atqui apparitiones, quæ sunt ex parte videntium, nulla facta mutatione ex parte rei seu Eucharistiae, fallunt ac decipiunt, quia meræ sunt illusiones sensuum; ergo à Deo fieri non possunt.

Resp. ex fine æstimandum esse an illæ apparitiones deceptorie sint, nec ne. Si fiant per præstigias & illusiones dæmonum ad homines decipiendos, sine dubio deceptorie sunt: si vero fiant à Deo ad manifestandam veritatem Eucharistiae, vel ad similem finem, (ut factum est in Discipulis euntibus in Emaus, quibus apparuit Christus sub specie hominis peregrini non sunt deceptorie, sed mysterium aliquod includunt ac denotant. Huc spectat quod docet S. Augustinus Lib. 2. quæstion. Evangelic. quæstione 51. *Non omne quod fingimus, inquit, mendacium est; sed quando id fingimus quod nihil significat, tunc est mendacium. Cum autem fictio nostra referatur ad aliquam significationem, non est mendacium, sed aliqua figura veritatis: alioquin omnia quæ à sapientibus & sanctis viris, vel etiam ab ipso Domino figuratè dicta sunt, mendacia deputabuntur, quia secundum usitatum intellectum non subsistit veritas talibus dictis*. Ita nodum solvit S. Thomas 3. p. q. 76. art. 8. in corpore. *Nec hoc tamen, ait, pertinet ad aliquam deceptionem, quia talis species divinitus formatur in oculo ad aliquam veritatem figurandam; ad hoc scilicet, quod manifestetur corpus Christi esse sub hoc Sacramento*. Ibidem q. 82. art. 4. ad 3. solvit istam difficultatem, quid nempe agere Sacerdos debeat, si contingat carnem, aut sanguinem vel puerum in hostia apparere, quo tempore celebrat; an sumere hostiam debeat, vel non. *Dicendum, inquit, quod si miraculosè corpus Christi in altari sub specie carnis apparet, aut sanguis sub specie sanguinis, non est sumendum: nec propter hoc Sacerdos transgressor efficitur, quia ea quæ miraculosè fiunt, legibus non subduntur*. Consulendum tamen esset Sacerdoti, quod iteratò corpus & sanguinem Domini consecraret &sumeret.

Quæres 3. an in illis apparitionibus quæ à Deo fiunt, facta immutatione ex parte Eucharistiae, videatur vera caro aut sanguis; an tantum externa species carnis aut sanguinis.

Resp. Discordes hic esse Theologos. S. Thomas & multi cum ipso, existimant solam videri speciem externam carnis & sanguinis, non ipsam carnem & sanguinem; quia ipsis indecens videtur, ut caro & sanguis Christi diutius asservantur: porro quod apparet, diutius aliquando perseverat & asservatur. Alii è contra cum Alexandro Alensi, Gabriele &c. asserunt nonnullis in Ecclesiis adhuc asservari portionem carnis quæ in hostia visa fuerat.

Solvuntur Objectiones Novatorum adversus veritatem sacrificii.

Objicies 1. Ex Apostolo Hebr. 10. v. 15. *Una oblatione consummavit* (Christus) *in sempiternum sanctificatos*. Ergo, concludunt Novatores, non aliud est in Lege nova sacrificium, quam quod Christus in ara crucis semel obtulit: ex qua unitate sacrificii, jus præ-

stantiam supra cætera Mosaica, quæ sæpius iterabantur, infert idem Apostolus ibidem v. 12. *Omnis quidem Sacerdos, inquit, præsto est quotidie ministrans, & easdem sæpe offerens hostias, quæ nunquam possunt auferre peccata: hic autem unam pro peccatis offerens hostiam, in sempiternum sedet in dextera Dei.* Et cap. 9. v. 11. dixerat, *Christus assistens Pontifex futurorum bonorum, per amplius & perfectius tabernaculum non manufactum, idest non hujus creationis, neque per sanguinem hircorum aut vitulorum, sed per proprium sanguinem introivit semel in sancta, æterna redemptione inventa.* Ergo unicum est crucis sacrificium, nec potest, nisi derogando ejus virtuti & efficacæ, aliud admitti.

Resp. dist. ant. Una oblatione consummavit Christus sanctificatos, quantum ad solutionem pretii redemptionis nostræ, ac plenam pro peccatis nostris satisfactionem, concedo: quantum ad applicationem fructus Passionis & meritorum Christi, iterum dist. una oblatione, quantum ad substantiam, concedo: una quantum ad modum offerendi, nego. Itaque per unicum sacrificium crucis Christus omne redemptionis nostræ pretium abundè solvit, nec alio ad id opus est sacrificio: sacrificium quippe Missæ idem omnino est quoad substantiam cum sacrificii crucis, quia idem est utrobique Sacerdos, eadem hostia, Christus; ac differt tantum quoad modum offerendi: neque offertur in supplementum aut defectum sacrificii crucis, absit; sed tantum ut applicetur nobis illius fructus. Una est eademque hostia, inquit Conc. Trid. Sess. 22. c. 2. *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa: cujus quidem oblationis cruenta fructus per fructus per hanc (in cruentam) uberrimè percipiuntur; tantum abest, ut illi per hanc quovis modo derogetur.* Atque hoc sensu necesse non fuit ut Christus sæpius offerretur ad mortem, una enim oblatione mortis consummavit omnia.

Instabis: In cruce perfecta fuit omnium peccatorum abolitio ac remissio; Ubi autem horum remissio, ait Apostolus Hebr. 10. v. 18. *jam non est oblatio pro peccato.*

Resp. Pariter dist. ant. perfecta fuit peccatorum abolitio, quoad solutionem pretii redemptionis nostræ, concedo: quoad applicationem fructus sacrificii crucis, nego. Distinguo pariter conseq. non est oblatio novi quoad substantiam sacrificii, concedo: novi quantum ad modum offerendi, nego. Solutio patet ex verbis Concilii Trid. mox relatis: sacrificium quippe Missæ idem est quantum ad substantiam cum sacrificio crucis, cujus fructus nobis Deus applicare seu communicare voluit mediante sacrificio altaris, quod idcirco propitiatorium est, ac dicitur. Quo sensu de Christo dixit Apostolus Hebr. 7. v. 25. *semper vivens ad interpellandum pro nobis, non quidem ut iterum se offerat cruento modo, Christus enim semel mortuus non moritur amplius; sed ut sacrificium crucis semel oblatum, intercedendo pro nobis, Deo exhibeat, ejusque fructus nobis communicet.*

Objicies 2. Christus est Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech; ergo unus & solus est Sacerdos, ergo nullos habet Sacerdotes successores; ergo jam in Ecclesia nulli sunt Sacerdotes; ac consequenter nullum sacrificium, præter illud cruentum quod Christus obtulit in cruce.

Resp. 1. cum Christus Sacerdos sit in æternum secundum ordinem Melchisedech, necesse est sacrificium offerat simile illi quod obtulit Melchisedech; alioqui similitudo non servaretur: atqui sacrificium illud quod obtulit Melchisedech in pane & vino fuit, non in sanguine; ergo sacrificium perenne quod in Ecclesia quotidie offertur, est corpus ipsum & sanguis Christi, quæ sub speciebus panis & vini continentur.

Resp. 2. Christum in sacerdotio successores non ha-

bere, sed tantum ministros & vicarios qui in ejus corporali absentia offerunt visibile sacrificium: imo hac ratione Christus dicitur Sacerdos in æternum, quia semper per suos ministros offert sacrificium; Una enim eademque est hostia, inquit Conc. Trid. jam sæpius laudatum, *idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit sola offerendi ratione diversa.* Pro Christo legatione fungimur, inquit Apost. 2. Cor. 5. v. 20. *tanquam Deo exhortante per nos.*

Instabis: Apostolus Hebr. 7. v. 23. absolute excludit omnem Sacerdotum multiplicationem. Alii quidem plures (in veteri Testamento) facti sunt Sacerdotes, inquit, idcirco quod morte prohiberentur permanere; hic autem (Christus) eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium.

Resp. dist. ant. excludit omnem Sacerdotum multiplicationem, in eadem dignitate, potestate ac suprema excellentia, concedo: in ministerio ac delegatione, nego. In veteri Lege, ob mortem Aaronis, successit illi in eadem dignitate & potestate Eleazarus, Eleazar Phinees, & sic de aliis; quod si Aaron mortuus non fuisset, nullus ei successisset; tamen vivente etiam Aaron multi erant inferiores Sacerdotes: Christo autem, qui amplius non moritur, nemo succedit in eadem dignitate & potestate; ipso tamen vivente multi inferiores ordinantur, qui sunt ejus vicarii & ministri.

Objicies 3. cum Calvino L. 4. Instit. cap. 18. Sacrificium Missæ derogat virtuti & efficacæ sacrificii crucis: namque sacrificium crucis vim & efficaciam habet infinitam: ergo non egemus alio sacrificio. Neque est quod dicas. 1. sacrificium Missæ idem esse quoad substantiam cum sacrificio crucis: namque si sacrificium crucis verè habet vim infinitam & æternam, non solum non egemus alio sacrificio, sed neque alia repetitione ejusdem sacrificii. 2. Non est etiam quod dicas, repetitionem ejusdem sacrificii necessariam esse, ut applicetur singulis virtus primæ oblationis sacrificii crucis: namque ad hanc applicationem satis esse possunt media à Christo Domino instituta, prædicatio scilicet verbi, & sacre Cœnæ administratio.

Resp. nego ant. Ad probationem, fatemur ultro sacrificium crucis vim infinitam & æternam habere, unde rectè concluditur, opus non esse alio sacrificio crucis, aut ejusdem sacrificii crucis repetitione: id est, opus non esse, ut alius Christus moriatur pro nobis, aut ut idem Christus sæpius moriatur, quasi unica ipsius cruenta oblatio non sufficeret expiandis omnium hominum peccatis; aut incruenta, quæ in Missa fit, ejusdem hostiæ Christi oblatio, foret in supplementum vel defectum sacrificii Christi. Hæc quidem ad invidiam nobis imponunt Novatores, à quibus tori abhorremus: verum malè omnino inferunt illi ex infinita sacrificii crucis virtute, non posse sine injuria illius incruentum offerri sacrificium. 1. quia unum & idem est substantia sacrificium, cum unus & idem sit utrobique Christus, Sacerdos & hostia: quomodo igitur sacrificium Missæ derogaret virtuti sacrificii crucis, à quo vim omnem suam mutuatur & trahit? 2. Si ex infinita virtute sacrificii Christi meritò inferri posset cum Calvino, superfluum esse ac inutile sacrificium altaris ad applicandum nobis fructum passionis & mortis Christi, quandoquidem alia suppetunt ad hanc applicationem media; quare, quæso, Novatores & baptizant, & Cœnam celebrant? Nonne infinita virtus sacrificii crucis ipsis sufficit? Nonne ipsimet sic agendo virtuti hujus sacrificii derogant? Si Christus unus doctor, est pastor animarum ac magister, cur ipsi prædicant, docent, ac magistri & pastoris munia obeunt? an derogant Christo supremo animarum doctori & pastori? haud dubiè non facebuntur. Eadem igitur de causa, cum Christus nunc per se visibiliter

biliter & humano more in terris Sacerdotem non agat nec sacrificet: non repugnat unitati & aternitati sacerdotii ejus, ut habeat in terris Sacerdotes ministros & vicarios, per quos id faciat: imò, ut suprà dictum est, non potest Christus alia ratione verè dici Sacerdos in æternum, nisi per ministros sacrificet; certum quippe est illum per se visibiliter ac propriè non sacrificare. Nec refert quòd alia sint media ordinata ad applicandum nobis fructum sacrificii crucis: namque sacrificium Altaris inter ista præcipuum est ac præstantius medium, cujus virtus, etsi in se infinita sit, finito tamen modo nobis communicatur, unde sæpius repetitur.

Objicies 4. Eucharistia est Sacramentum; ergo non potest esse sacrificium: hæc enim duo pugnant inter se.

Resp. dist. ant. Non potest esse sacrificium, sub eodem formali respectu quo Sacramentum est, concedo: sub alio respectu, nego. Eucharistia, ut Sacramentum, primariò ac directè tendit & ordinatur ad sanctificationem hominis efficiendam: quatenus verò est sacrificium, offertur Deo primariò ac directè ad supremum ejus in res omnes creatas dominium recognoscendum, indirectè ac secundariò ad impetranda uberiora gratiæ auxilia, quæ, sicut & peccatorum remissio, nobis per sacrificium Missæ propitiatorium conceduntur, non tamen, sicut falsò imponunt Novatores, sine essentiali ordine ad sacrificium crucis.

Instabis cum Calvino. Singulæ Missæ novam peccatorum remissionem, novam justitiæ acquisitionem promittunt; ergo tot sunt nova sacrificia, quot Missæ.

Resp. dist. ant. novam promittunt peccatorum remissionem, novamque justitiæ acquisitionem, respectu subiecti cui promittunt; nova quippe illius respectu dici potest, qui eam antea non habebat, concedo: respectu sacrificii crucis, nego. Non enim nova est, quæ per sacrificium crucis patte fuit: ut enim sæpius diximus, sacrificium Missæ idem est quoad substantiam cum sacrificio crucis, & istius fructum nobis applicat.

Objicies 5. In sacrificio rei viventis requiritur occisio seu mactatio victimæ: atqui in sacrificio Missæ, in quo, juxta nos, Christus offertur Deo, nulla intervenit occisio seu mactatio victimæ; ergo sacrificium Missæ verum non est ac propriè dictum sacrificium.

Resp. dist. maj. in sacrificio cruento rei viventis, quæ in forma rei viventis offertur, requiritur victimæ occisio, concedo: in sacrificio incruento rei, quæ non offertur ut vivens, sed in forma seu statu quodam mortis, requiritur victimæ occisio; adhuc distinguo: occisio mystica, concedo: occisio vera, physica & cruenta, nego. Christus in Eucharistia offertur quidem vivens, quantum ad repræsentationem, ubi solum requiritur mors repræsentata, non mors ipsa; sed ut est sacrificium reale ac propriè dictum, offertur quasi in statu quodam mortis sub speciebus panis & vini, quæ seorsim separatæ repræsentant separationem animæ à corpore Christi tempore mortis: uno verbo talis est mactatio hostiæ, quale sacrificium: Missæ autem sacrificium cruentum non est, tamen reale, verum ac propriè dictum, sed incruentum, mysticum ac spirituale; ergo victimæ occisio non est cruenta nec physica, sed incruenta, mystica & spiritualis, quæ consistit in separatione specierum, & manducatione corporis Christi sub illis contenti.

Objicies denique cum Lutherano: Christus in ultima Cæna legitur in mensa sedisse, & Sacramentum Discipulis distribuisse; non autem illud Patri obtulisse.

Resp. re ipsa quidem Apostolos diserte non asseruisse Christum seipsum in ultima Cæna Deo Patri obtulisse: verum non communis hæc est SS. Patrum ac Theo-

logorum sententia, de qua multum quidem disputatum fuisse in Conc. Tridentino, suprà observavimus, divisim primum hinc & inde Theologis, ac tandem ad concordiam, & unitatem sententiæ revocatis, quam doctrinam atque sententiam insinuat Concil. Tridentinum sess. 22. cap. 1. his verbis: *Christus Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, Corpus & Sanguinem suum sub speciebus panis & vini obtulit; ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituibat, ut sumerent, tradidit, & eisdem, eorumque successoribus, ut offerrent precepit per hæc verba. Hoc facite in meam commemorationem.* Atqui Sacerdotes verum ac propriè dictum cfferunt sacrificium; ergo Christus, qui jussit Sacerdotibus ut facerent in sui commemorationem, quod ipse prior fecerat, offerendo Corpus suum & Sanguinem sub speciebus panis & vini, seipsum in sacrificium Deo Patri obtulit.

Tom. 14.
Conc. p.
853. A.

ARTICULUS II.

De Natura seu Essentia Sacrificii: in quo præcisè reponenda sit.

Duplex est præsentis controversiæ caput, unum quod fidem ac dogma Ecclesiæ, alterum quod Scholæ dissidium, varisque duntaxat spectat Theologorum circa naturam sacrificii opiniones.

De utroque separatim dicendum: rem verò hic præsertim habemus cum Anglis Episcopis, & eorum apologeta *Francisco Le Courayer* Canonico Regulari S. Genovefæ Parisiis, qui contendunt, totum sacrificii nostri essentiam & naturam in una & sola commemoratione ac repræsentatione sacrificii crucis collocandam esse; ita ut, etiamsi præsens realiter non adesset Christus in Eucharistia, nihilominus sacrificium Missæ æquè commemorativum ac repræsentativum foret passionis ac mortis Christi, ac verum sacrificium. Unde concludit ille, quod etsi Angli præsentiam realem Christi in Eucharistia negarent, verum nihilominus haberent sacrificium, ob eam scilicet mortis commemorationem quam in Cæna celebrant.

Utrum tota Sacrificii Missæ natura reponenda sit in mera commemoratione ac repræsentatione Sacrificii Crucis.

Jam Articulo præcedenti observavimus, incruentum Missæ sacrificium offerri Deo in memoriam passionis & mortis Christi. *Hoc facite in meam commemorationem*; adeoque necessario commemorativum illud esse ac repræsentativum sacrificii crucis. Nec verò illud est quod in Novatoribus nostris reprehendimus; sed quod solam illam commemorationem, quæ motivum duntaxat est, vel finis nostri sacrificii, velut totam sacrificii naturam & essentiam habebant. Verum esto, (neq; enim de verbis hic morosius contendimus) esto, inquam, velint commemorationem passionis & mortis Christi pertinere ad essentiam sacrificii Missæ; non repugnabimus: at id etiam nobis concedant, non eam solam, sed etiam oblationem Christi realiter præsentis necessariam omnino esse: id si concesserint, nulla supererit ea de re inter nos controversia. At quàm longè ab ea sententia aliena sit Ecclesiæ Anglicanæ, demonstrat ejus publica & solemnisi fidei Professio, quam Articulo primo exposuimus. Frustra in contrarium nobis opponerentur nonnullorum privatorum, quæ veterum, quæ recentiorum Anglorum testimonis: non enim ex privatorum nonnullorum sententiis, sed ex pu-

Lut. 22.
v. 14.

blicis ac consensu totius Gentis firmatis fidei Declarationibus seu Professionibus æstimati ac dijudicari debet, quæ sit Gentis illius doctrina & sententia. Imo & ex ipsomet Anglorum apologistâ P. Le Courayer apertissime constat, communem hunc ipsi cum Anglicis errorem esse, sacrificium Evangelicum in una & sola consistere commemoratione ac representatione sacrificii crucis, etiam non supposita reali Christi in Eucharistia præsentia: sacrificii quippe idea, juxta illud, non ex præsentia reali, sed ex oblatione duntaxat mortis Christi reperti debere, eenties repetit Author in Defensione suæ Dissertationis.

P. 161. Tomo 2. Defensionis parte 1. cap. 4. pag. 160. Nos Theologiens, ait Author, reconnoissent que la doctrine du Sacrifice n'est point fondée sur le dogme de la transubstantiation.... Il s'ensuit donc, qu'on peut, comme les Anglois, rejeter la transubstantiation, & reconnoître cependant le sacrifice dans la célébration de l'Eucharistie. Il y a plus de difficulté sur l'article de la présence réelle. Plusieurs ne font de ces deux dogmes qu'un seul, & confondent la présence de J. C. & sa réception, avec l'offrande de son sang & la représentation de sa mort & de sa passion. Mais quoique l'un & l'autre se trouvent ensemble, il paroît cependant par toute l'Antiquité, que ce n'est que sous ce second rapport, & non sous le premier que l'on a donné à l'Eucharistie le nom de Sacrifice.

Pag. 162. Si la reconnaissance du sacrifice de J. C. n'est fondée que sur l'offrande de sa mort représentée par la consécration des symboles, il s'ensuit que les Anglois, qui admettent, comme nous, cette offrande & cette représentation, & qui l'ont toujours admise, pourroient reconnoître le même sacrifice que nous dans la célébration de l'Eucharistie, quand bien même ils rejetteroient le réalisme de la présence.... Ibid. La controverse que nous avons avec les Anglois sur le Sacrifice, n'est qu'une dispute de nom.

Chapitre 5. page 188. & 189. L'offrande de la mort étant tout ce qu'il y a de réel dans le Sacrifice, cette offrande est aussi réelle sans aucune présence physique du corps, comme avec cette présence: parce que la mort de J. C. ne se trouve pas moins réellement offerte dans la supposition d'une absence physique, que de la présence; & l'objet étant aussi réel, le Sacrifice subsiste également avec les deux opinions.

Dixerat idem Author cap. 4. pag. 148. "Les Peres, non plus que le Concile de Trente, n'enseignent point que ce Sacrifice soit la représentation de J. C. présent, mais celle de son immolation & de sa mort.... Si le Concile a joint qu'ce Sacrifice n'est point une commemoration toute nue, ce n'est point pour établir l'essence du Sacrifice sur la présence réelle de J. C. c'est pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un simple rappel de la mort de J. C. à notre souvenir, afin qu'en faveur de ce qu'il a souffert, il ait pitié de nous.

Pag. 151. "Quelle sacerdote de l'Eglise se tînt de ce que J. C. est immolé dans l'Eucharistie, c'est une expression fautive, & une imagination bizarre, qui ne vient que d'un faux raffinement de Scholastique.

Pag. 157. "Le Sacrifice n'est que la représentation d'un autre.

Pag. 192. "Nous reconnoissons avec toute l'Antiquité un Sacrifice dans la célébration des saints mystères, mais ce sacrifice est représentatif & commémoratif, parce que la mort n'y intervient que par représentation, que le sang n'y est répandu qu'en mystère; que l'immolation qui en fait l'essence, n'est que figurative, & que l'agneau n'y est sacrifice qu'en figure.

Pag. 193. "Il s'ensuit que nous avons un Sacrifice, mais que ce Sacrifice n'est que figuratif & commémoratif, quoique propre, parce que la mort & l'immo-

lation qui font l'essence de ce Sacrifice, ne sont que figurées & représentées.

Ibid. pag. 193. Avoir prouvé que l'idée du Sacrifice dans l'Eucharistie, ne se tire que de l'offrande, du souvenir & de la représentation de la mort de J. C. c'est avoir prouvé en même temps, que cette idée est indépendante de sa présence.

Multò plura ex eodem Scriptore testimonia protulere Præfules Gallicani in sua contra mox expositam doctrinam Centura lata die 22. Aug. an. 1727.

Disimulandum non est, visum fuisse dictum P. Le Courayer ad meliorem rediisse sententiam, & quæ mox relata fuere, revocasse in Epistola quam ad Eminentiss. Card. Archi-Episcopum Parisiensem Noallium scripsit die 11. Martii an. 1727. In ea sic loquitur.

I. "Je reconnois avec toute l'Antiquité, que non seulement il y a un véritable Sacrifice dans l'Eucharistie, mais encore que J. C. réellement présent, y est offert sous les symboles de mort, & que s'il n'y étoit pas réellement présent, ce ne seroit plus le sacrifice de nos Autels. Catholica P. le Courayer declaratio.

II. "J'ai toujours reconnu après le Concile de Trente, que ce Sacrifice étoit un sacrifice propre: je n'ai jamais fait de difficulté de me servir de cette expression; & lors même que j'ai disculpé d'erreur ceux qui refusoient de l'admettre, parce qu'ils y attachoient un autre sens que nous, j'ai toujours condamné leur opposition & leur désobéissance.

III. "Je suis très persuadé que dans l'oblation de l'Eucharistie, l'offrande de la mort de J. C. n'est point séparée de l'offrande J. C. même réellement présent, & que cette oblation sert à nous appliquer le mérite du sacrifice de la Croix.

Catholica profecto est ista fidei declaratio, si attendantur verba: verum, pro dolor! quàm simulata, dolosa & fallax, si ad mentem & rationem agendi Authoris! Nihil in ipso candoris ac rectæ fidei, cum hæc scriberet, fuisse, apertè demonstrat præceptum ac clancularis ipsius apud Anglos fuga & defectio. Verùm his præmissis, ad probationem Catholici dogmatis accedendum.

CONCLUSIO.

Sacrificium Missæ non in sola reponi debet mortis Christi commemoratione ac representatione, sed in oblatione incruenta & mystica Christi realiter præsentis sub speciebus panis & vini.

Removenda statim est æquivocatio nominis, qua Novatores veritatem sacrificii nostri obscurare & extenuare conantur. Remove-tur æquivocatio nominis.

Sacrificium Altaris reale est, verum, ac propriè dictum 1. reale; realitate scilicet hostiæ præsentis, ut excludatur mera & sola figura ac representatio: Novatores autem, cum illud reale appellant, fraudenter realitatem intelligunt figuræ ac representationis, non realitatem præsentis Corporis Christi. 2. verum est, non fictum, non metaphoricum, sed verum, ex vera scilicet & reali Christi præsentia: Novatores contra verum appellant, propter veritatem figuræ ac representationis. 3. est propriè dictum, ex oblatione vera & propriè dicta hostiæ præsentis: Novatores contra, propriè dictum appellant, tum propter veram & propriè dictam commemorationem ac representationem sacrificii crucis; tum propter effectus, seu applicationem meritum passionis & mortis Christi, ex tali commemoratione profluentem. Est igitur istud fixum ac ratum apud omnes Orthodoxos, Missæ sacrificium reale, verum, ac propriè dictum appellari & esse, quia realem, veram, ac propriè dictam continet Christi præsentis oblationem; ita ut præsentia illa Christi realis & substantialis unicum sit sacrificii nostri

nostri principium ac fundamentum, qua sublata, verum ac proprie dictum non esset sacrificium.

In cap. 26 S. Matth. Con. Trid. Sess. 13. cap. 1. Memoire justificatif. pour l'Auteur de la Dissertation.
 Altera æquivocatio laret in nomine substantiæ. Pro-

Pax du T. 2. de la Defense p. 192.
 fitentur Novatores, Calvinus ipse, se in Eucharistia percipere substantiam corporis Christi; at substantiam intelligunt spirituales, modo spirituali per fidem sumptam; non vero substantiam corpoream Christi, qui verum ac substantiale corpus, quale ex B. Virgine natum est, & cruci affixum, gestat in Eucharistia; tamen modo corporeo ibi non existat, sed sacramentali, qui nec mente intelligi potest, nec verbis exprimi.

Denique putida fraus est F. le Courayer, qui ut erroris accusationem declinet, ait se non alio sensu sacrificium appellasse repræsentativum, quam ut aliam realem & cruentam Christi oblationem excluderet, non vero simpliciter oblationem Christi, quæ Deo sit in celebrationem Missæ. Frigida profecto æquivocatio; namque certo constat dictum Scriptorem non aliam in Missa oblationem agnoscere, quam mortis Christi in ara crucis peractæ; quæ quidem, ipsomet fatente, renovari non potest, quæ neque præsens est, neque quatenus præsens offerri potest; & cujus consequenter oblatio realis & vera esse non potest, quandoquidem realis oblatio necessario exigit victimam præsentem.

Probatur itaque Conclusio.

I. iis omnibus argumentis quibus Articulo superiori probatum est, verum in Religione Christi admitti debere sacrificium: si verum, ergo non est simplex ac nuda figura sacrificii, figura etenim ac typus sacrificii, non est sacrificium, aut saltem simul & sacrificium est, & figura sacrificii sub diverso respectu. Sic v. g. vetera sacrificia, & vera erant in se, & nostri sacrificii figura, pariter sacrificium Missæ incruentum, verum est ac idem quoad substantiam cum sacrificio crucis, cujus tamen figura est ac commemoratio; quæ duo inter se non pugnant, propter diversum oblationis modum, cruentum in cruce, incruentum in altari. Duo hæc simul conjungit S. Augustinus L. 20. contra Faustum, cap. 18. *¶ Jam Christiani, ait, peracti ejusdem sacrificii memoriam celebrant, sacrosancta oblatione & participatione corporis & sanguinis Christi.*

II. Probatur ex Concil. Tridentino Sess. 22. quæ est de sacrificio Missæ, ubi veritatem sacrificii nostri ex duobus capitibus solide ac nitide demonstrat. 1. ex oblatione quam Christus sui corporis & sanguinis fecit in ultima Cæna. 2. ex reali præsentia Christi in Eucharistia, & unitate substantiali sacrificii, tum incruenti in Missa, tum cruenti in ara crucis.

Tom. 14. Conc. 5. 853. A.
 I. docet Concilium c. 1. "Christum Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech in æternum constitutum, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulisse; ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent, tradidit; & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent præcepit per hæc verba, "Hoc facite in meam commemorationem, ut semper catholica Ecclesia intellexit & docuit. Sicut igitur Christus vere, realiter ac proprie corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, non figurate tantum ac repræsentative, ita & Sacerdotes, quibus jussit ut idem in suam commemorationem facerent, vere ac proprie, non in figura tantum ac repræsentatione, corpus & sanguinem Christi Deo Patri offerunt; oblatio porro hæc verum est sacrificium.

Verum, inquit F. le Courayer, Defensionis Tom. 2. parte 1. L. 4. c. 5. p. 202. & sequentibus, non obstante articulo realis Christi præsentia, qui Sess. 13. assertus ac definitus fuerat, dubitatum est ac diu in Concilio Tridentino controversum, an Christus in Eucharistia seipsum in sacrificium obtulisset; ac refert quatuor diversas in hanc rem Theologorum

sententias, quas exponit Pallavicinus Lib. 18. Histor. Conc. Trident. cap. 2. Verum imponit dictus Author: non enim proprie dubium fuit, an Christus se in Cæna obtulisset Patri in sacrificium; sed an sacrificium illud propitiatorium fuerit, sicut contendebant authores primæ sententiæ. Istud intelligere facile potuisset dictus Scriptor, si ad tertiam, quam ipse profert, Theologorum Concilii sententiam, attendisset. *Tertia classis ponendum censebat, ait Pallavicinus, Christum se Patri obtulisse in Cæna: (en sacrificium) sed minime dicendum, hac vel illa ratione id perfectum.* Et c. 5. n. 5. idem Historicus ait: "De Christi oblatione selecti Patres ea digesserant, quæ communius probabantur, ommissis litigiosis, dicentes, sicuti nunc habetur, Redemptorem in Cæna se obtulisse in sacrificium Patri sub specie panis & vini, sed quo genere sacrificii, haud exprimebatur. "Non tam igitur de existentia sacrificii, quod Christus in Cæna obtulit, disputatum est, quam de natura illius, an propitiatorium fuerit an mere Eucharisticum, ut videbatur authoribus secundæ sententiæ. Quamquam idem Historicus eodem loco cap. 2. n. 12, asserat divisos antea Patres ad primam sententiam fere omnes rediisse. "Res tandem inquit, hunc exitum tulit, Cum initio complures repugnarent declarationi hujusce oblatis, quo hic se Christus, quocumque modo obtulisset, postremo contigit adversus quam evenire solent in subtilioribus disputationibus, in quibus sui quisque ingenii conceptus, amans in propugnata sententia inhaeret firmitus. Et nimis fere omnes in primam sententiam abjere, etiam qui acerrime illi resistebant. "Prima autem illa sententia putabat sacrificium, quod Christus in Cæna obtulit, propitiatorium fuisse, quia, inquit Salmeron Concilii Theologus insignis, si relinqueretur ambiguum, an Christus tanquam Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, unquam obtulisset propitiatorium sacrificium, non posset probari Eucharistiam esse propitiatorium sacrificium.

II. veritatem sacrificii tanquam ex prima radice ac fundamento probat Concilium, ex præsentia reali Christi in Eucharistia; quia scilicet idem Christus est in Eucharistia præsens, & incruente immolatur, qui cruenta ac cum vera effusione sanguinis immolatus fuit in cruce. Et quoniam, pergit Concilium c. 2. "in divino non sacrificio, quod in Missa peragitur, idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara crucis semel seipsum cruenta obtulit; docet sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, se, per ipsamque fieri, ut, si cum vero corde, & recta fide cum metu & reverentia, contriti ac poenitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. . . . Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio, qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa; cujus quidem oblationis, cruentæ inquam, fructus per hanc uberrime percipiuntur. "Rationem & causam hic Synodus reddit, cur sacrificium Missæ sit propitiatorium, quia scilicet idem ille Christus in eo continetur & incruente immolatur, quia in ara crucis semel seipsum cruenta obtulit; quia una eademque est hostia, unus & idem Sacerdos, qui ministerio Sacerdotum nunc offert. Ergo realis Christi præsentia primum fundamentum est nostri sacrificii, qua sublata, nullum istud esset; ergo falsa & hæretica est doctrina, quæ asserit ideam sacrificii protus liberam & independentem esse ab idea præsentia realis, atque ista etiam seposita, saluum & integrum remanere sacrificium.

Et vero constat ex Can. 1. ejusdem Conc. Sess. 22. sacrificium Missæ verum esse ac proprie dictum: ex Can. 3. illud nudam non esse sacrificii in cruce peracti commemorationem, sed esse propitiatorium. Ergo veram & proprie dictam continet hostiam quæ offertur Deo.

Quæ porro illa esse potest? Panis & vinum? at sunt hæc materia ex qua consecratur Eucharistia; post consecrationem vero sunt Corpus & Sanguis Christi. An mors Christi cruenta? at hostia sacrificii realis & præsentis, realis esse debet ac præsens; mors autem Christi cruenta semel peracta est, fluxit; nec amplius physicè subsistit. An oblatio mortis illius cruentæ? sed oblatio non est hostia, sed actio hominis hostiam offerentis. Deinde, oblatio vera & realis supponere debet hostiam veram & præsentem quæ offeratur: at si seponatur præsentia Christi in Eucharistia, nulla superest hostia præsens; semel quippe mortuus est Christus. An denique commemoratio mortis Christi præteritæ? at commemoratio nec offertur Deo, nec hostia est, aut propriè dictum sacrificium, sed est duntaxat recordatio sacrificii peracti, finis aut motivum sacrificii: at Concilium Trid. pronuntiat sacrificium Missæ verum ac proprium esse, non nudam sacrificii crucis commemorationem; restat igitur ut Christus realiter præsens in altari sub speciebus panis & vini, velut in statu quodam mortis Deo Patri oblatus, verum illud sit ac propriè dictum incrementum Missæ sacrificium quod agnoscit Ecclesia: Doctrinæ igitur Conc. Tridentini apertissime adversatur mox exposita doctrina F. Le Courayer. Quod ille reponit, ut vim Catholicæ demonstrationis eludat, hæreticum ejus animum ac sensum prodit, nempe sacrificium Missæ verum appellari, quatenus opponitur metaphoricè, non quatenus opponitur commemorativo ac repræsentativo: sed nemo Catholicorum negat, sacrificium Missæ commemorativum esse ac repræsentativum; et negant omnes illud mere repræsentativum esse, sicut Author putat, quia simul verum est ac propriè dictum, & repræsentativum. Cum vero dictus Le Courayer exponit quò sensu Concilium asserit, sacrificium nostrum nudam non esse commemorationem, manifestè Concilii mentem ac sensum adulterat. En verba ipsius: "Si le Concile a dit que ce sacrifice n'est point une commémoration toute nue, ce n'est point pour établir l'essence du sacrifice sur la présence réelle J. C. c'est pour marquer qu'il ne s'agit pas ici d'un simple rappel de la mort de J. C. à notre souvenir; mais de l'offrande de cette mort que nous faisons à Dieu, afin qu'il ait pitié de nous: & c'est pourquoy, continue l'Auteur, le Concile n'oppose point cette commémoration toute nue à la présence, mais la l'effet qu'on en attend." Quam misere verba Concilii detorqueat, demonstrant quæ ex Concilio ipso mox adduximus.

Ad hæc accedit autoritas Canonis, qui in Missa recitatur, quod clarum est Christum velut hostiam præsentem, ac quatenus præsentem offerri. "Unde & memores, Domine, ait Sacerdos, nos servi tui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Filii tui Domini nostri Jesu Christi, tam beatæ passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in cælos gloriosæ ascensionis, offerimus, præclaræ Majestati tuæ, de tuis donis ac datis, hostiâ puram, hostiam sanctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ."

III. probatur ex SS. Patribus, qui veritatem sacrificii ex præsentia reali Christi, ejusque oblatione, quæ in Eucharistia fit, agnoscunt & probant, nec unum ab altero sejungunt. Iidem vero Patres ac Doctores Ecclesiæ sunt, quos ad probandam veram, realem substantialem præsentiam Christi in Eucharistia superius laudavimus: nimirum.

S. Ignatius Martyr in Epistola ad Smyrnæos observat, nonnullos sui temporis Hæreticos ab Eucharistia & oblatione abstinere, quia non credunt Eucharistiam esse veram Christi Carnem; ergo à contrario Catholici Eucharistiam in sacrificium offerebant Deo, quod persuasum illis esset, in ea verum ac proprium Christi Corpus contineri. Idem innuit S. Martyr Epistola ad Philadelphienfes n. 4. "Operam igitur detis, inquit,

ut una Eucharistia utamini. Unus enim est Caro Domini nostri Jesu Christi, & unus calix in unitatem Sanguinis ipsius: unum altare, sicut unus Episcopus." De Eucharistiæ sacrificio loqui S. Doctorem, ostendit altaris nomen quo utitur: altare quippe ad hostiam immolandam refertur & ordinatur.

S. Justinus Martyr, Apol. pro Christianis, quæ secunda dicitur, & tamen prima est, describens Christianorum cœtus & quæ in eis peragerentur, de Eucharistia hæc habet: "Alimentum hoc apud nos appellatur Eucharistia. . . . Non enim ut communem panem, neque ut communem potum ista sumimus, sed quemadmodum per Verbum Dei Caro factus Jesus Christus Servator noster, Carnem & Sanguinem salutis nostræ causa habuit, ad eundem modum etiam eam, in qua per preces Verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra, per mutationem aluntur, incarnati illius Jesu Carnem & Sanguinem esse docti sumus." Deinde verba institutionis refert, ac mandatum quo jussit Christus ut in suam commemorationem faceremus, quod ipse fecerat. Porro Eucharistiam illam ut verum sacrificium à præidente, id est, Episcopo, fuisse oblatam "in laudem & gloriam retum universarum Patri per nomen Filii & Spiritus S." testatur idem S. Doctor in Dialogo cum Tryphone Judæo: verba paulò ante laudavimus, ubi de prophetia Malachiæ.

S. Irenæus L. 4. contra hæreses c. 17. olim 32. de sacrificio Eucharistiæ sententiam suam his verbis aperit: "Sed & discipulis suis dans (Christus) consilium, primitias Deo offerre ex suis creaturis, non quasi indigenti, sed ut ipsi nec infructuosi nec ingrati sint, eum qui ex creatura panis est, accepit, & gratias egit, dicens: Hoc est Corpus meum. Et calicem similiter, qui est ex ea creatura, quæ est secundum nos, suum sanguinem confessus est, & novi Testamenti novam docuit oblationem, quam Ecclesia ab Apostolis accipiens, in universo mundo offert Deo. . . . de quo Malachias sic præsignificavit." In omni loco incensum offertur nomini meo, &c.

Deinde c. 18. alias 34. refellens Valentinianos, qui Jesum Christum non Conditoris mundi, sed alterius Dei Filium esse contendebant, ostendit eos sibi contradicere: "Quomodo, inquit, constabit eis, eum panem in quo gratiæ actæ sunt, corpus esse Domini sui, & calicem, sanguinem ejus, si non ipsum Fabricatoris mundi filium dicant? Ergo aut sententiam mutant, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei, quæ sunt ejus, congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui est à terra panis, percipiens invocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cœlesti; sic & corpora nostra percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia." Ab aliis bene multis ex eodem S. Doctore referendis testimoniis hic abstinemus, quæ supra, ubi de præsentia reali, videri possunt. Quæ mox relata sunt propius spectant sacrificium, quod à veteribus Prophetis prænuntiatum fuisse, & in reali præsentia Christi, velut in fundamento, contineri, docet Irenæus; neque enim verum sacrificium dici potest, à quo abest vera hostia. Cum ait S. Doctor Eucharistiam constare ex duabus rebus, *terrena & cœlesti*, per terrenam intelligit panem & vinum, & ex quibus conficitur seu consecratur Eucharistia; per cœlestem vero intelligit, non spiritualem Christi substantiam, nec virtutem quamdam separatam ac profluentem à corpore Christi in cœlo stante, nec consecrationem ipsam, ut Novatoribus nostris placet, sed corpus ipsum Christi, quod substantiam spiritualem appellat, sive quod spiritali opera-

Def. de
Ta differt.
S. r. par. 1
p. 148.

Edit.
Conc. p.
870.

P. 97. F.

P. 249.
n. 5.

P. 231.
n. 4.

ib. n. 5.

operatione Spiritus sancti formata est in utero B. Virginis ; sive quod non modo corporeo , sed spiritali, quamquam vero , reali & substantiali, in Eucharistia præsens sit ac contineatur.

P. 137.A. Tertullianus L. de oratione c. 14. eos redarguens qui diebus jejunii à percipienda Eucharistia abstinendum esse dicebant, quasi simul componi non posset jejunii mœror, cum læritia quæ participationi Eucharistiae annexa est : „ Accepto, inquit, corpore Domini & refero, vato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & executio officii.

P. 101. S. Cyprianus Ep. 63. quæ est ad Cæcilium , expendens istud Psalm. „ Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech, ait : Qui ordo utique hic est de sacrificio illo veniens & inde descendens, quod Melchisedech Sacerdos Dei summi fuit, quod panem & vinum obtulit Nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Dominus noster Jesus Christus, qui sacrificium Deo Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obrulerat, id est panem & vinum, suum scilicet corpus & sanguinem ? „ Unum ab altero non disjungit S. Doctor, sacrificium Christi secundum ordinem Melchisedech, ab ejus corpore & sanguine.

Tom. 1. p. 853. B. C. S. Ambrosius in Psalm. 38. n. 25. „ Etsi, ait, nunc Christus non videtur offerre, tamen ipse offertur in terris, quando Christi corpus offertur : imo ipse offerre manifestatur in nobis, cujus sermo sanctificat sacrificium quod offertur.

Tom. 2. p. 821. D. S. Gregorius Nyssenus Oratione 1. de Resurrectione, „ Arcano, inquit, sacrificii genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert, & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & agnus Dei, ille, qui mundi peccatum tollit. Quando id præstitit cum corpus suum discipulis congregatis edendum, & sanguinem bibendum præbuit, tunc aperte declaravit agni sacrificium jam esse perfectum.

S. Joannes Chrysostomus sic loquitur : „ Sacra ipsa oblatio (Christi) sive illam Petrus, sive Paulus, sive alius cujusvis meriti Sacerdos offerat, eadem est, quam dedit Christus ipse discipulis, quamque Sacerdotes modo faciunt : nihil habet ista, quam illa minus. Cur id quia non hanc sanctificant homines, sed Christus, qui illam antea sacraverat.

S. Hieronymus Ep. 26. idem omnino docet, additque hanc fuisse Martyris Hyppolitæ, Irenæi & Apollinariæ sententiam.

Tom. 4. p. 119. A. B. S. denique Augustinus, cujus jam egregium testimonium laudavimus paulo ante, ex L. 20. contra Faustum c. 18. S. inquam, Augustinus in Psalm. 26. Enarrat. 2. n. 2. „ Solus, inquit, ille Sacerdos talis exiit, ut ipse esset etiam sacrificium : sacrificium obtulit Deo, non aliud quam seipsum. Non enim inveniret præter se mundissimam rationalem victimam. „ Et in Psalm. 33. Enarrat. 2. n. 2. „ Ipse (Christus) de corpore & sanguine suo, sacrificium instituit secundum ordinem Melchisedech. „ Infinita alia tacemus, quæ enumerare longum foret ac fere inutile : si enim quæ hætenus laudata sunt, Novatoribus nostris non sufficiunt, ut convincantur, nescio quæ sufficere ipsis poterunt, quando quidem quæ mox relata sunt testimonia, ex iis Ecclesiæ Doctoribus deprompta sunt, qui purioribus judicio ipso Novatorum, Ecclesiæ sæculis vivere, quatuor nempe primis sæculis.

Ex iis vero certissime constat, sacrificium incruentum altaris supponere realem Christi præsentiam, nec ab illa divelli istud posse : unde scite admodum observavit Illustrissimus Episcopus Meldensis Bossuierus, in aurea illa quam edidit, Expositione catholice fidei, n. 14. pag. 153. totam istam de sacrificio cum Novatoribus litem, ad unam de reali præsentia controversiam bona fide revocandam esse, ex qua scilicet, tanquam à radice ac fundamento, quæstio de sacrificio tota pendet ac defluit. Tam egregie doctissimus Præsul in Opere illo

n. 14. Ecclesiæ fidem circa sacrificium exponit, ut ab ipsius verbis hic exscribendis temperare nobis non possimus.

P. 145. Dans la consecration, inquit, le corps & le sang sont mystiquement séparés parceque Jesus Christ a dit séparément, Ceci est mon corps, Ceci est mon sang : ce qui enferme une vive & efficace représentation de la mort violente qu'il a soufferte.

Ibid. p. 149. Ainsi le Fils de Dieu est mis sur la sainte table, en vertu de ces paroles, revetu des signes qui représentent la mort : c'est ce qu'opère la consecration Tel est le sacrifice des Chrétiens, infiniment différent de celui qui se pratiquoit dans la Loi : sacrifice spirituel & digne, de la nouvelle alliance, où la victime présente n'est apperçue que par la fo, où le glaive est la parole qui sépare mystiquement le corps & le sang, où le sang par conséquent n'est répandu qu'en mystère & où la mort n'intervient que par représentation ; sacrifice néanmoins très-véritable, en ce que Jesus Christ y est véritablement contenu, & présenté à Dieu sous cette figure de mort : mais sacrifice de commémoration, qui bien loin de nous détacher, comme on nous l'objecte, du sacrifice de la croix, nous y attache par toutes ses circonstances, puisque non seulement il s'y rapporte tout entier ; mais qu'en effet il ne subsiste que par ce rapport, & qu'il en tire toute sa vertu.

Solvuntur Objectiones.

Integrum c. 5. Defensionis F. de Courayer, à p. 165. usque ad p. 222. insumitur in referendis bene multis Scriptorum testimoniis, ut probet existentiam, seu ideam sacrificii omnino liberam esse ab idea præsentiae realis, nec illam ab ista pendere.

Objicit itaque 1. Dissert. par. 2. pag. 40. 41. & 42. auctoritatem S. Chrysostomi Hom. 17. in Epistolam ad Hebræos ; Eusebii Cæsariensis, Demonstr. Evang. L. 1. c. 10. S. Augustini L. 83. q. quæstione 61. & L. 10. contra Faustum c. 21. quibus locis asserunt Eucharistiam offerri Deo, in recordationem, memoriam & similitudinem sacrificii crucis.

Resp. frustra Authorem in his referendis laborare, quæ ultro concedunt omnes Orthodoxi : at si quid in ipso bonæ fidei ac candoris fuisset, ostendere debuisset 1. dictos Scriptores asseruisse Eucharistiam esse solam aut nudam sacrificii crucis commémorationem ac repræsentationem ; at ne verbum quidem extat in citatis testimoniis, quo istud insinuetur. 2. ostendere debuisset, commémorationem illam non supponere necessario realem Christi præsentiam, quod rei præsentis caput est ; at tantum abest ut id probare possit, quin imo hæc ipsa testimonia demonstrant, Christum præsentem velut hostiam offerri Deo in memoriam suæ mortis ac passionis : duo enim ista non pugnant, imo simul conjunguntur in oblatione eucharistica. Quotidiana Ecclesia oblatio, ait egregie Card. Petronius, veritatem simul & imaginem continet sacrificii crucis : veritatem quidem, quantum ad substantiam victimæ ; imaginem vero & figuram, quantum ad actum immolationis quæ mystica est & incruenta. Imo non illibenter Authori concederemus, illam crucis commémorationem essentialem dici posse sacrificio altaris, quia istud necessario refertur & ordinem dicit ad sacrificium crucis : at errat manifeste quicumque ait, aut Missæ sacrificium nudam esse commémorationem sacrificii in cruce peracti, aut illud stare posse, etiam seposita & exclusa reali Christi præsentia. Nihil profecto aliud ex testimoniis ab Authore citatis colligi merito potest.

I. S. Chrysostomus affirmat nos eandem hostiam, jam offerre, quæ semel in cruce oblata fuit : an porro memoria & recordatio mortis Christi, hostia est & sacrificium ? Hostiam præsentem offerimus quidem in memo-

P. 145.

Ibid. p. 149.

Defensio de la Dissert. 2. 2. p. 1.

Oeuvres divers. p. 516. & 517.

Conc. Trid. sess. 22. Can. 3.

Edit.
Com.
P. 1872.

in memoriam crucis; at memoria seu recordatio, quæ actio hominis est offerentis; non est ipsa quæ offertur hostia. S. Chrysostomus ait, nos *hostiam offerre*: ergo præsentem in altari eam supponit. "Pontifex, noster, inquit, ille est, qui illam obtulit hostiam, quæ nos mundat. Illam nunc quoque offerimus quæ tunc oblata fuit, quæ non potest consumi. Hoc fit in recordationem ejus quod tunc factum est. Hoc facite, inquit, in mei recordationem. Non aliam hostiam, sicut Pontifex, sed eandem semper facimus, vel potius hostiæ seu sacrificii facimus recordationem." Quomodo vero eandem hostiam semper facimus? non certe oblatione cruenta; ergo incruenta & mystica, in memoriam & recordationem illius cruentæ quæ in ara crucis semel perfecta est, ita ut memoria illa & recordatio finis sit aut motivum oblationis, non tota ejus essentia, quæ duo semper maligne confundit Author.

P. 38. C.
P. 40. C.

II. Eusebii Cæsariensis L. Demonstr. Evang. hæc verba laudat Author, "Post omnia, quasi mirabilem quamdam victimam, sacrificiumque eximium Patri suo operatus pro nostra omnium salute obtulit, ejusque rei memoriam, ut nos ipsi Deo Patri pro sacrificio offerremus, instituit.... Igitur & sacrificamus & intendimus, alias quidem memoriam magni illius sacrificii, secundum ea, quæ ab ipso tradita sunt, mysteria celebrantes. An porro dixit Eusebius, nos solam & nudam memoriam celebrare magni illius sacrificii, absque præsentia reali hostiæ, seu Christi suo modo, id est incruento, immolati? absit. Immo contrarium aperte indicat. Merito sane, dixerat paulo ante, "quando illius memoriam, corporisque ejusdem & sanguinis recordationem celebrant, ad longe præstantius & sacrificium & munus assumpti sunt, quam illud antiquius fuerit. Et postea: "Cum ergo hujus sacrificii memoriam signis quibusdam in mensa celebrandam, corporisque item illius sanguinisque sanguinis, ut novi Testamenti institutum habet, acceperimus &c.

P. 37. B.

P. 39. A.

Conc.
Trid. Sess.
22. c. 2.

Docet hic Eusebius 1. memoriam sacrificii crucis à nobis celebrandam esse, "secundum ea quæ à Christo tradita sunt, & juxta novi Testamenti institutum. Porro quid instituit Christus? Quid tradidit? ut in sui memoriam id faceremus, quod ipse fecerat. Ipse vero Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, & Apostolis eorumque successoribus, ut idem facerent, mandavit. Evidens igitur est, Eusebium supponere in sacrificio christiano, quod ex instituto Christi celebratur, corpus & sanguinem Christi sub speciebus panis & vini contineri, ac Deo Patri offerri. Docet 2. sacrificium altaris longe præstantius esse sacrificiis veteribus: at unde major illa & tanto superior præstantia? nisi ex reali Christi præsentia. Illic figura erat & imago vacua, hic veritas plena & perfecta.

Tom. 6. p.
34. C.

III. Nihil plus Authori faver S. Augustinus. Quid enim ait L. 83. qq. q. 61. hoc unum: "Christum Sacerdotem nostrum secundum ordinem Melchisedech, qui seipsum obtulit holocaustum pro peccatis nostris, ejus sacrificii similitudinem celebrandam in sua passionis memoriam commendasse. Nihil certe verius: at qua ratione, quæso, similitudo illa celebratur in mente S. Aug. oblatione Christi sub speciebus panis & vini præsentis, ac seipsum ministerio Sacerdotum Deo Patri offerentis L. vero 20. contra Faustum c. 21 sic loquitur:

Tom. 8. p.
348. C.

"Hujus sacrificii caro & sanguis ante adventum Christi per victimas similitudinum promittebatur; in passione Christi per ipsam veritatem reddebatur; post ascensum Christi per Sacramentum memorie celebratur. Sacrificium Missæ appellat hic S. Doctor Sacramentum memorie, quia nempe in memoriam crucis institutum est: at Sacramentum illud seu signum vacuum non est, sed rem ipsam, hoc est Christum hostiam pro nobis

factum, continet, quam significat, una quippe & eadem est hostia, quæ incruento ac mystico modo in altari immolatam, seipsam modo cruento in ara crucis semel immolatam quotidie repræsentat.

Objicies 2. S. Ambrosium L. 1. de Officiis c. 48. ubi ait Christum "hic in imagine, in cælis in veritate seipsum offerre.

Addit & Magistrum Sententiarum L. 4. dist. 12. & S. Th. 3. p. q. 83. ar. 1. Primus ait, "illud quod offertur, & consecratur à Sacerdote, vocari sacrificium & oblationem; quia memoria est & repræsentatio veri sacrificii & sanctæ immolationis factæ in ara crucis; & semel Christus mortuus in cruce est, ibique immolatus, est in seipso: quotidie autem immolatur in Sacramento, quia in Sacramento recordatio fit illius, quod factum est semel. S. vero Thomas sic loquitur. Resp. dicendum quod duplici ratione celebratio hujus Sacramenti dicitur immolatio Christi. Primo quidem, quia sicut dicit Augustinus ad Simplicium, solent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines sunt. Celebratio autem hujus Sacramenti imago quædam est repræsentativa passionis Christi, quæ est vera ejus immolatio; & ideo celebratio hujus Sacramenti dicitur Christi immolatio.

Resp. quod etsi Author sexcenta hujuscemodi testimonia proferret, nihil prorsus assequeretur. Sacrificium Missæ imaginem esse, memoriam, repræsentationem sacrificii crucis, merito asserunt laudata testimonia: at non asserunt illud tantummodo imaginem esse, aut nudam commemorationem crucis, aut verum statè sacrificium sine reali præsentia; igitur sophistica prorsus est Authoris arguendi ratio, & à falso, ut dicunt, supponente.

Cum S. Ambrosius ait Christum *hic in imagine, in cælis autem in veritate seipsum offerre*, imaginem simpliciter veritati non opponit, sed tantum veritati nondum omni ex parte claræ ac evident, sed adhuc obscuræ & quibusdam umbris involutæ. Mens S. Doctoris ex verbis illius integris, non mutilatis, ut fecit Author, manifesta erit. Illa ergo, inquit loco in Objectione citato, "nobis expetenda, in quibus perfectio, in quibus veritas est. Hic umbra, hic imago, illic veritas. Umbra in Lege, imago in Evangelio, veritas in cælestibus. Ante agnus offerrebarur, offerebatur & vitulus, nunc Christus offertur; sed offertur quasi homo, quasi recipiens passionem, & offert se ipse quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat: hic in imagine, ibi in veritate, ubi apud Patrem, pro nobis quasi advocatus intervenit. Hic ergo in imagine ambulamus, in imagine videmus; illic facie ad faciem, ubi plena perfectio, quia perfectio omnis in veritate est. Igitur imaginem, in qua jam vivimus, S. Doctor non opponit simpliciter veritati, siquidem fatetur Christum offerri velut hominem, & quasi reciperet passionem; sed veritati manifestæ, absque ulla umbra & caligine, qualis certe hac in vita haberi non potest.

Objicit 3. S. Fulgentium L. de fide ad Petrum c. 19. ubi hæc habet: "In isto autem sacrificio gratiarum actio, atque commemoratio est carnis Christi quem pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit.

Resp. non asserere S. Fulgentium, in sacrificio nostro solam esse ac nudam commemorationem carnis Christi. Quid ergo inde lucrari potest Author, nisi fumum, & inanem verborum strepitum? Legendus S. Doctor L. 2. ad Monimum c. 6. ubi clare exponit 1. Eucharistiam verum esse sacrificium. 2. in eo sacrificio verum offerri Christi corpus & sanguinem. 3. illud offerri in memoriam sacrificii crucis. En verba S. Doctoris: "Cur scilicet si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sanctificandum oblationis nostræ munus, sancti Spiritus tantum missio postuletur; quasi vero (ut ita dicam) ipse Pater

Tom. 2. p.
63. n. 248

Defensa
1. 2. p. 1. p.
170.

P. 32.

P. 37.

„Pater Deus, à quo Spiritus S. procedit, sacrificium
 „sibi oblatum sanctificare non possit; aut ipse Filius
 „sanctificare nequeat sacrificium corporis sui, quod
 „offerimus nos; cum corpus suum ipse sanctificaverit,
 „quod obtulit, ut redimeret nos; aut ita Spiritus S.
 „ad consecrandum Ecclesiae sacrificium mittendus sit,
 „tanquam Pater aut Filius sacrificantibus desit. Etc.
 „II. ejusdem Libri: Ab ipso Christi corpore, ait S.
 „Fulgentius, (quod est Ecclesia) in Sacramento panis
 „& calicis, ipsum Christi Corpus & Sanguis offertur.

Quin & eo imprudentiae ac cæcitatibus venit Author, ut etiam laudata superius Bossuetii verba ad causam suam trahere non erubescat, Dissert. part. 2. p. 43. eo prætextu, quod illustrissimus Præsul sacrificium nostrum appellat spirituale, in quo sanguis nonnisi in mysterio funditur, & mors nonnisi commemoratione intervenit. At solus ille Le Courayer suo errore occupatus non videt nostrum sacrificium à Bossuetio appellari spirituale, prout opponitur sacrificiis veteribus; atque in eo sanguinem nonnisi mysticè seu in mysterio effundi mortemque repræsentari, quia physica & cruenta non sit in altari victimæ immolatio, sicut facta est in cruce: quamquam sacrificium nostrum idem sit quoad substantiam, cum sacrificio crucis, sola offerendiratione diversa, ait Conc. Trid. sess. 22. c. 2. Revera cruenta mors Christi nonnisi commemoratione repræsentatur in Missa; at commemoratio illa nuda non est, sed realem ac præsentem supponit hostiam, nempe Christum; sic enim Veteres, ait illustrissimus Petrus de Marca, docent esse sacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obita facta, eandem victimam habeat præsentem incruento modo.

Dissert.
 post huma-
 de Eucb.
 & sacrif.
 p. 89.

Duo autem illa insidiosè semper ac sophisticè confundit Author quem refellimus. Ex verbis autem doctissimi Petri de Marca mox adductis intelliges, quid pudoris ac frontis sit in F. Le Courayer, qui eundem Petrum de Marca nobis opponit.

Defens.
 t. 1. p. 1.
 p. 166.

Objicit itaque 4. ista verba excerpta ex pag. 88. Dissertationis posthumæ. „Variis in locis hanc sacrificii rationem explicat Augustinus, & alii Patres, qui ex eodem fonte ducunt alium loquendi modum, scilicet hoc esse sacrificium commemorans sacrificium cruentum, ut sæpe Chrysostomus loquitur.

Resp. quod sæpius jam inculcatum fuit, sacrificium Altaris esse quidem commemorationem sacrificii cruenti crucis, sed non solam. Si verba, quæ in laudata Dissertatione immediate sequuntur, pro sua insigni mala fide non suppressisset Author, non habuisset unde Lectoribus illuderet. Nec est, pergit doctus Præsul pag. 89. „quod inde occasionem sibi plaudendi desumant Hæretici, qui ob solam commemorationem alterius veri sacrificii, hoc improprie sacrificium à Patribus nuncupari contendunt. Sic enim illud docent Veteres esse sacrificium per commemorationem, ut memoria mortis obita facta, eandem victimam habeat præsentem incruento modo.

Paulò ante pag. 88. dixerat: „Sacrificium istud in eo positum est, ut immolationem Christi in cruce peractam, nobis in mysterio exhibeat, eandemque victimam Sacramentis præsentem sic sistat, ut per species sensibiles imponatur Altari corpus discretum à sanguine. Id fit per specierum consecrationem, quæ quatenus Christi corpus & sanguinem sub formis illis latentia repræsentant. Sacramenta dicuntur; quatenus vero interfecti corporis, & effusi sanguinis sunt signa inter se diversa, inserviunt ad mysticam veri corporis & sanguinis immolationem, &c.... Non enim, dixerat antea pag. 87. deest suo modo mysticus victima interitus. Docet hic aperte doctissimus de Marca, duo ista in mysterio Altaris rectè stare ac conciliari, commemorationem scilicet cruentæ mortis Christi & incruentam oblationem veram & proprie dictam victimam præsentis, nempe Christi.

At instat F. Le Courayer ex eodem Petro de Marca ibid. pag. 90. Sacrificii ratio ponenda non est in actu transubstantiationis, quasi tunc species intereant. Er- go seposita transubstantiatione, ac consequenter præsentia reali, adhuc verum subsisteret sacrificium.

Defens.
 t. 2. p. 1.
 p. 160.
 & 161.

Resp. nego conseq. Non enim negat Petrus de Marca veram in Eucharistia fieri transubstantiationem, sed more Scholæ inquit in quo præcisè collocanda sit ratio sacrificii, an in consecratione, vel speciebus panis & vini, vel in sumptione, vel tandem in transubstantiatione. Contendit ille ponendam non esse in transubstantiatione: Ex hoc enim sequeretur, inquit, species offerri, non autem Corpus Domini, quod tunc non interierit. Porro nec sumptio specierum & Corporis Christi pertinet ad essentiam sacrificii una cum consecratione, ut visum Bellarmino. Quoniam hac est sacrificii jam oblata participatio, non autem sacrificii ratio. Hæc illustrissimus de Marca, quæ præsentem nostram non attingunt quæstionem.

Objicit 5. verba Cardinalium Perronii, ac Richelii, quibus manifestè abutitur.

Defens.
 t. 2. p. 1.

Cardin. Perronius in Republica ad Regem Angliæ, pag. 793. sic habet Gallicè: „Que le sacrifice des Chrétiens soit une commémoration du sacrifice que Christ a offert en offert en la croix à Dieu son Père, entantque commémoration signifie non une action de cette faculté de l'ame que nous appellons mémoire, mais une action & oblation externe du sacrifice, imitative, représentative & commémorative de l'oblation que Christ fit de soi même en la croix, cela passe sans difficulté.

Cardinalis vero Richelæus sic loquitur: „Le sacrifice de la Messe est une oblation réelle, soit qu'on regarde ce qui est offert, soit qu'on considère l'action par laquelle on offre, .. une mort mystique & figurée, suffit pour établir l'essence d'un véritable sacrifice.... Ainsi que J. C. dit-il ailleurs, est vraiment mort en la croix ainsi est-il mort en l'Eucharistie, quant à l'apparence.... ce qui donne lieu aux Pères d'appeler le sacrifice de l'Eucharistie, Passion de J. C.... parceque sans y mourir & recevoir passion en effet, il y meurt & y recoit passion mystiquement.

Mess.
 1.
 566.

Premier
 poin.
 p. 72.

Resp. 1. ad Cardinal. Perronium, stupendam esse F. le Courayer oscitantiam & audaciam in detorquenda Card. Perronii ad errorem suum sententia. Afferit quidem Perronius, sacrificium Christianorum commemorativum esse sacrificii crucis: quis negat? At non afferit illud solummodo commemorativum esse, etiam exclusa, vel non supposita reali præsentia Christi; imo contrarium verbis sequentibus, quæ dolosè silet Author, aperte declarat: „Mais que l'Eucharistie, pergit Perronius, ne soit qu'une commémoration une mémoire, ou qu'une gestion externe, commémorative & excitative à commémoration du sacrifice de la croix, & non pas un vrai sacrifice commémoratif & applicatif du sacrifice original de la croix ... c'est chose que nous maintenons n'être jamais tombée en la pensée de nos pères. Car de ce que les Pères ont quelque fois appelé l'Eucharistie un sacrifice de commémoration, ce n'a pas été de la part de l'essence, mais de la part de la fin; c'est à dire, ce n'a pas été pour donner à entendre, que la commémoration du sacrifice de la croix étoit l'essence du sacrifice de l'Eucharistie, & que le sacrifice de l'Eucharistie ne consistoit en autre chose qu'en la commémoration du sacrifice de la croix, mais pour en exprimer la fin.... Et que telle soit l'intention des Pères, il appert par les propres lieux, où ils usent de ce mot de commémoration, auquel ils veulent que la commémoration que nous faisons du sacrifice de la croix en l'Eucharistie, se fasse, non par une simple ressemblance du corps de Christ en la croix, que l'Eucharistie excite en nous; mais par une vraie & réelle oblation du memorial de la croix; c'est à dire, du Corps & du Sang de Jésus-Christ offert au

Sacra-

„Sacrement de l' Eucharistie. “ Ibidem accurate omnino & acute observat Petronius, illam sacrificii crucis commemorationem non esse actionem memoriae nostrae, quasi illa Deo in sacrificium offerretur; quid enim absurdius fingi posset? sed esse externam actionem, seu oblationem qua Christus Deo Patri offertur in commemorationem seu representationem sacrificii crucis, non quidem nudam & vacuam, sed plenam, quae ipsum Christum Praesentem continet. Si hæc non vidit F. le Courayer, aut in ipso Petronio, aut in Documento Pastoralis Emin. Card. Noallii an. 1727. die ultima Octob. ubi accurate referuntur, cæcus est: si vidit, supra modum malignus ac perditæ fidei, qui hæc dissimulat.

Ad Cardinalem Richelæum idem omnino reponimus. Quæ sit ipsius fides ac doctrina circa sacrificium, abunde demonstrant hæc ipsius verba in Opera cui ritulus gallice, „Les principaux mysteres défendus pag. 160. Le corps & Le sang de Jesus Christ. *ait* sont dans l' Eucharistie, comme une vraie hostie: ils y sont ainsi véritablement, & l' Eucharistie est un vrai sacrifice, puisqu' elle a toutes les parties essentielles au sacrifice. Qu' aurez-vous, Messieurs, à répondre à cette raison? Direz vous que s' il suffit d' établir un animal sous l' apparence de la mort, & l' offrir à Dieu pour être sacrifice, il suffiroit d' offrir à Dieu une image de Jesus Christ, pour lui en faire un sacrifice; Je réponds qu' on ne pourroit dire, qu' en une telle oblation, il y eût aucun sacrifice... En tout sacrifice la présence de la chose est requise, eût-ant que l' oblation sacrificale se fait par la délivrance de ce qui offert & sacrifié. “ Nihil his verbis addi potest, adeo per sese clara sūt & perspicua.

Defensio.
2.2.p.1.p
199.
Méthode
p. 174.
At, inquit Author quem refellimus, Cardinalis Richelæus agnoscit quæstionem de sacrificio plane independentem esse à reali præsentia Christi in Eucharistia. „Il ne s' agit pas de sçavoir, *ait* Eminentissimus Auctor, si le corps & le sang de Jesus Christ sont vraisement & substantiellement en l' Eucharistie, ou s' ils y sont seulement figurativement... mais il s' agit de sçavoir si l' Eucharistie est offerte à Dieu, & si elle lui est offerte pour la remission des péchés, ce qui suffit pour dire que l' Eucharistie est une oblation propitiatoire, quel que qualite qu' elle ait d' elle-même, soit qu' elle contienne réellement & véritablement le corps & le sang de J. C. soit qu' elle ne les contienne pas.... Les prétendus Réformés soutenant, comme ils font, que par la fraction du corps, & par l' effusion du sang de J. C. pour la remission des péchés, dont il est parlé en l' institution de la sainte Cène, on doit entendre une oblation & une immolation figurée & mystique en l' Eucharistie, ne nous accordent-ils pas absolument tous ce que nous leur demandons au sujet dont il s' agit?

Les principaux points de la foi défendus p. 174.
Resp. Cardinalem Richelæum non ex propria sua, sed Protestantium, quos refellit, sententia dixisse facta præsentia realis in Eucharistia abstractione; & argumento, ut ajunt, ad hominem, dixisse, facta etiam abstractione præsentia realis, salvum adhuc & integrum subsistere sacrificium, etiam in mente ac placitis Adversariorum. Non enim cum hæc scribebat doctissimus Cardinalis, quæstio erat de præsentia reali, sed de sacrificio. „La principale quæstion qui est entre nous, *ajout*, & nos adversaires.... consistant à sçavoir si l' Eucharistie est un sacrifice, ou une oblation propitiatoire, je veux m' attacher particulièrement à justifier cette seconde verité, & à la justifier par les principes mêmes de nos adversaires; c' est à dire, à leur montrer par leur montrer par leur doctrine, que l' Eucharistie est une oblation propitiatoire, ou un sacrifice, que nous faisons à Dieu pour obtenir de lui la remission de nos péchés.

Cum vero Novatores isto potissimum argumento propitiatorium sacrificium Missæ impugnent, quod de-

roget virtuti & efficaciz infinitæ sacrificii crucis, totus est doctissimus Cardinalis in eo evertendo principio. 1. quia non magis sacrificium altaris derogat virtuti sacrificii crucis, quam derogaverint sacrificia vetera, & oblationes, quæ propitiatoriz erant tametsi Christum præsentem non continerent. 2. quia ex doctrina ipsorummet Calvinistarum, Eucharistia, quatenus Sacramentum est, operatur redemptionem, & absolutionem peccatorum; corpus & sanguinem Christi, ac cælestem alimoniam nobis communicat: an propterea dicent Novatores, derogari virtuti & efficaciz infinitæ sacrificii crucis; non puto. Similiter & ipsimet Calvinistæ baptizant: an vero existimant per Baptismum quidquam detrahi de virtute crucis; 3. quia cum ipsi Protestantes doceant, per fractionem panis & effusionem sanguinis Christi in eam redemptionem peccatorum, de qua mentio fit in institutione Cænæ, intelligi debere oblationem & immolationem figuratam ac mysticam Eucharistia, absque ullo præjudicio & detrimento sacrificii crucis; ita oblatio quæ in Missa fit nullatenus sacrificio crucis nocere potest; ejus quidem ratio quasi à priori hæc est, quia una & eadem est hostia, unus & idem Christus, sive in altari, sive in cruce oblarus, cum isto tantum discrimine, quod in altari modo incruento ac mystico immolatio fiat, quæ modo cruento in ara crucis perfecta est.

Objicit 6. Vasquesium, &, qui eum exscripsit, *Defensio*
Mæratium. 1.2.p.1.p. 181.

Vasques in 3. p. S. Thomæ disput. 122. c. 5. *Tota*, inquit, *essentia hujus sacrificii in representatione mortis Christi, quæ fuit sacrificium cruentum, à nobis constituenda est.* Et c. 8. *Consecratio corporis & sanguinis Christi ob solam representationem mortis vere ac proprie sacrificium erit.* Et post citatum testimonium Petri Venerabilis, sic pergit Vasques: *Tota ratio sacrificii Missæ quo Christus immolari dicitur, est ipsa representatio mortis Christi; atque ita ea sublata, tota ratio veri & proprii sacrificii tolleretur.* Mæratius Tom. 3. p. 416. pariter cum Vasquesio dicit: *Essentia hujus sacrificii ex sola mortis Christi representatione optima ratione colligitur*

Resp. representationem illam, in qua Vasques essentiam sacrificii reponit, toto cælo distare à representatione quam fingit Author Dissertationis ac Defensionis, Contendit iste, etiam non supposita reali Christi præsentia, verum fore sacrificium, & revera esse apud Anglos: at ipsomet fatente, Defensionis Tom. 2. part. 1. p. 219. Vasques & Mæratius in ea mente ac sententia versantur, nullum futurum sacrificium, si Christus realiter ac substantialiter præsens non esset. „Je sçai, *inquit* que le même Vasques, & Mærat après lui, soutiennent que si J. C. n' étoit pas réellement & substantiellement présent, il l' y auroit point de sacrifice, parceque l' action du ministre n' auroit point d' objet réel. “ Si hæc sciebat Author, quare Vasquesium objicit? indoctis fucum facere vult, ac illudere.

Rem adhuc clarius exponit Vasques eadem disput. 222. cap. 8. „Est valde observandum, *inquit*, ad sacrificium commemorativum, quod vere & proprie sacrificium dicitur, non satis esse, si solum sit signum nudum mortis alicujus rei, nullo modo in se continens rem ipsam, cujus mors repræsentatur: sic enim non dicetur res illa, cujus mors repræsentatur, in sacrificio offerri, neque vere commemorativum sacrificium; quin potius signum tantum, & larva sacrificii esset: sed necessario requiri, ut res ipsa, cujus mors repræsentatur, sit signum mortis sui ipsius.... Nam quo pacto, *pergit* Vasques, vere & re ipsa in sacrificium offerri dici potest id, circa quod actio Sacerdotis offerentis non re ipsa, sed tantum, similitudine quadam & in figura versatur Cæterum, cum ipsemet Christus sit sub speciebus panis & vini, & circa illum actio Sacerdotis offer-

rendis

T. 3. p. 541.

rentis ipsa ita versetur, ut ipsemet per species panis & vini, ex modo peculiari quo à Sacerdote consecratur, repræsentet cruentam & realem mortem sui ipsius, & ea repræsentatione denotet Deum Authorem vitæ & mortis, quamvis non dicatur re ipsa, & verè, sed in sola figura & similitudine, occidi, & mori, tamen vere & re ipsa immolari, & in sacrificium offerri dicitur. Quæ duo capita prius probaverat Vasques disp. 221. c. 1. & 3.

At, inquit aliquis, F. Le Courayer & Angli ipsi agnoscunt in Eucharistia substantiam Christi; ergo & verum sacrificium.

Resp. Eos quidem admittere substantiam Christi in Eucharistia, sed spirituales tantum, quæ cum substantia panis & vini subsistere potest; fides autem Catholica agnoscit verum, realem ac corpoream Christi in Eucharistia substantiam, tametsi modo corporeo, extenso & quantitativo ibi non existat.

Dices: Vasques totam essentiam sacrificii reponit in repræsentatione; ergo agnoscit sacrificium esse duntaxat repræsentativum & commemorativum.

Resp. dist. ant. reponit in repræsentatione plena, quæ supponit realem Corporis Christi præsentiam, concedo: in repræsentatione nuda, vacua & simplici, nego. Vasques citato c. 3. disp. 222. duo simul conjungit, totam nempe essentiam sacrificii positam esse in consecratione, & repræsentatione cruentæ mortis Christi; cum autem mors illa cruenta repræsentari non possit per consecrationem unius speciei, sed duplicis, idcirco concludit Vasques, essentiam sacrificii positam esse in consecratione utriusque speciei. En quo præcisè tendat citato in loco Vasquesii disputatio, in qua perspicuum est, repræsentationem, de qua loquitur, plenam esse debere; ac supponere Christum in Eucharistia præsentem, qui seipsum in ara Crucis mortuum repræsentat.

Quamquam si quis ex nostris Scholæ Theologis dixisset, sacrificium Altaris merè repræsentativum esse mortis Christi, aut deferendus ille à nobis foret, aut benignè ista distinctione interpretandus, est merè repræsentativum quoad modum cruentæ mortis, concedo: quoad modum oblationis incruentæ, nego: istius quippe respectu, non merè repræsentativum est, sed veram continet hostiæ præsentis, id est, Christi, mysticam immolationem.

Instabis: Vasques citata disp. 222. c. 6. asserit, non minus incruentum fore Missæ Sacrificium, tametsi nulla fieret panis & vini conversio in Corpus & Sanguinem Christi. En verba: "Non minus incruentum esset Sacrificium in Eucharistia, licet conversio panis in Corpus, & vini in Sanguinem Christi non fieret, quam modo est; ipsa igitur conversio panis & vini ad rationem sacrificii incruenti non pertinet." At nonne hæc ipsa est F. Le Courayer sententia?

Resp. Vasquesium eo in capite varias referre Theologorum sententias, circa modum quo consecratio verum constituit sacrificium: inter alias hæc una est, "ideo in consecratione consistere Missæ Sacrificium, quia verè & re ipsa panis in Corpus, & vinum in Sanguinem Christi mutatur;" quæ opinio multis, & ipsimet Vasquesio displicet. "Si enim, inquit, in immutatione ratio sacrificii consisteret, non tam Christus, quam vinum ipsum & panis in Sacrificium offerri dicerentur, quod est absurdum; sic enim Sacrificium Missæ & Crucis, quod attinet ad rem oblaram, non esset idem. "Verum quidquid sit de illa Theologorum opinione, consecrationem nempe in actu ipso transubstantiationis non perfici, quam etiam rejicit Bellarminus L. 1. de Missa c. 27. at saltem supponunt illi, & Vasquesius cum illis, vi consecrationis Christum realiter fieri præsentem, ac Deo Patri offerri in memoriam & repræsentationem sacrificii Crucis, quod unum ipsis sufficere videtur ad verum Sacrificium; ita ut etiam

seposita conversione substantiæ panis & vini in substantiam Corporis & Sanguinis Christi, & sola supposita præsentia reali, sicut sentiunt Lutherani, adhuc tamen salva & integra remaneret natura sacrificii, ob realem præsentiam Christi, & veram repræsentationem mortis ejus in ara Crucis. Ubi observa Theologos illos non negare quidem transubstantiationem, sed quodam acuto Scholæ ratiocinio probare, in ea veram consecrationis ideam ac rationem salvari non posse, in qua tamen una consecratione totam sacrificii naturam illi reponunt.

Objicit 7. Illustrissimos Episcopos & fratres de Wallembourg. Verum manifestè patet ex c. 5. & 6. controversiæ de sacrificio Missæ, docere illos, quod etsi Missæ Sacrificium commemorativum sit ac repræsentativum mortis Christi, re ipsa tamen Christum contineat, qui seipsum offert, & semper offert in Sacrificium. Expendunt illustrissimi fratres, an verba ista, quæ in institutione Eucharistiæ leguntur, *datur, fundetur*, intelligi debeant in præsentia, vel futuro tempore, ac concludunt varias illas lectiones inter se non pugnare, imo unam ex alia inferri, atque his significari vel oblationem Christi, quæ facta est in Eucharistia, quando instituta fuit; vel cruentum Sacrificium, quod in cruce semel peractum fuit, vel denique verum Eucharistiæ Sacrificium, quod usque in consummationem sæculorum offerri debet. En verba: "Et, ut rectè Bellarmi- nus, istæ lectiones non pugnant inter se, imo una inducit alteram: nam ex eo quod Dominus in præsentia dixit, *fundetur*, id est, offertur ac libatur Deo in repræsentationem effusionis futuræ in cruce, sequitur, effusionem in cruce fuisse futuram; & simul etiam sequitur, deinceps usque ad mundi consummationem fundendum Sanguinem Christi, id est, offerendum & libandum Deo in Sacrificio Missæ, quod omnibus veteribus sacrificiis successit." Tandem cap. 6. doctissimi Præsules fundamentum erroris F. Le Courayer funditus evertunt, cum docent veritatem sacrificii Altaris totam innixam esse præsentia reali & substantiali Christi in Eucharistia. "Respondeo, inquit, sacrificium fundatur in reali præsentia Christi in sanctissima Eucharistia, quatenus ibi præsens est ut victima: non potest autem esse præsens ut victima, nisi sit realiter præsens." Eat nunc F. Le Courayer, ac pudore suffusus agnoscat tandem, illustrissimos Præsules, & alios ex nostris quos nobis opponit, docere sacrificium Altaris non pure ac nude commemorativum ac repræsentativum esse mortis Christi, nec illud verum dici posse ac subsistere, sine reali Christi præsentia.

In quo præcisè reponenda sit essentia sacrificii Missæ.

Hactenus Catholicum fidei dogma circa existentiam & essentiam sacrificii, ab insultibus Novatorum vendicavimus, nunc ventilanda Scholæ controversia, in quo præcisè collocari debeat essentia seu natura sacrificii. Considerari autem in illo potest, vel res ipsa, quæ sacrificatur & offertur, vel actio sacrificandi. 1. ex parte rei duo sunt duntaxat, Corpus Christi, & species sacramentales; ex parte vero ministri sacrificantis, sex distingui possunt actiones in Missa, de quibus dubitari potest, an sint omnes sacrificio essentielles. Prima est oblatio panis & vini ante consecrationem. Secunda, ipsa consecratio, & transmutatio panis in Corpus, & vini in Sanguinem Christi. Tertia, oblatio Corporis & Sanguinis Christi ante & post consecrationem. Quarta, fractio & commixtio Sacramenti. Quinta, consumptio Sacramenti à Sacerdote consecrante facta. Sexta denique, distributio & sumptio, respectu populi fidelis. Quamquam autem omnes istæ Sacerdotis actiones, ubi Sacra perficit, requirantur ac necessariae sint, non eodem tamen omnes necessitatis gradu,

Quaestio igitur hic est, in quo praecise consistat natura & essentia Sacrificii, tum circa rem quae offertur; tum circa actionem Sacerdotis offerentis. Varias ac discrepantes circa rem praesentem Scholasticorum opiniones fuse refert ac expendit Vasquesius disp. 222. cap. 1. & sequentibus, quas lege, si vacat.

PRIMA CONCLUSIO.

Christus sub speciebus Sacramentalibus panis & vini realiter praesens, primo ac principaliter DEO in Sacrificium offertur; species vero sacramentales non pertinent ad Sacrificium, tanquam partes, sed tanquam conditiones.

I. Christum realiter sub speciebus Eucharisticis praesentem, primo ac principaliter offerri, manifestum est, tum ex verbis Christi: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis tradetur, vel traditur. Hic est Sanguis meus, qui pro vobis effundetur*, seu, juxta Graecum, *effunditur*. Est igitur idem ac verum Corpus Christi, quod morti cruentae tradendum erat, & quod incruento modo tradebatur in Sacrificio sacrae mensae. In hoc Sacrificio Missae, ait Conc. Trid. sess. 22. c. 2. *idem ille Christus continetur, & incruente immolatur, qui in ara Crucis semel seipsum cruentum obtulit*. Solus quippe Christus Pascha nostrum immolatus est. 1. Cor. 5. v. 7. Solus tradidit semetipsum pro nobis oblationem & hostiam Deo in odorem suavitatis, Ephes. 5. v. 2. Ergo ipse Christus est, qui in Sacrificio Altaris primo ac principaliter offertur & immolatur modo incruento, qui in ara Crucis cruentum fuit immolatus.

II. Species sacramentales ad essentiam Sacrificii nullatenus pertinent tanquam partes, sed tantum ut conditiones, quibus Sacrificium visibile ac externum redditur. Ratio aperta est. 1. Quia species illae sacramentales non sunt hostia illa immaculata, quae immolatur & offertur Deo in propitiationem ac remissionem peccatorum nostrorum; ut per se patet. 2. Quia inde sequeretur, Sacrificium Missae quoad rem oblatam non esse idem cum Sacrificio Crucis, quia ibi solus Christus fuit res oblata, hic autem compositum ex Christo & speciebus. 3. Sequeretur, principaliter offerri species sacramentales, quam Christum, quia species praecipue sunt visibiles. 4. Sequeretur, non offerri totum Christum, sed solam Carnem sub specie panis, & tolum Sanguinem sub specie vini, quia nihil aliud significatur per illas species visibiles, nisi caro & sanguis, neque vi verborum aliud ibi continetur. Aliunde vero, cum sacrificium Altaris externum sit ac visibile, atque Christus in propria sua specie visibilis non sit in sacrificio, nisi per symbola seu species externas ac sensibiles panis & vini, idcirco dicendum species illas conditiones esse plane necessarias ad sacrificium. Sic rem exponit doctissimus & illustrissimus Petrus de Marca, Diss. posth. de Sacrificio, pag. 90. & 91. *Suares, inquit, docet, panem & vinum aliquo modo offerri tum quoad substantiam, quia mutatur in corpus, tum quoad species, quas ait intrinsece pertinere ad rem oblatam in hoc sacrificio; ita ut res oblata per modum termini, non sit tantum Christus nude sumptus, sed simul cum speciebus, quatenus cum ipsis unum compositum sacramentale constituit: sed ista, quae quibusdam durior videtur sententia, temperari potest, ita ut dicatur, rem principaliter oblatam esse Christum, sed species necessarias esse ad modum hujus sacrificii constituendum, nempe ut sit visibile, mysticum, & incruentum; sic ut pertineant ad rem oblatam per consequentiam quandam, ut corpus quod aper- tum erat in cruce hic sit apertum.*

Dices I. Panem & vinum offerimus in sacrificio missae: *Suscipe, sancte Pater*, ait Sacerdos ante sacrificium, *hanc immaculatam hostiam, quam tibi offerimus, &c.*

Atqui tunc non nisi panis & vinum est: ergo panis & vinum verè offeruntur in Sacrificio Missae.

Resp. dist. maj. panem & vinum offerimus tanquam materiam subjectam ex qua sacrificium consecratur, concedo, tanquam hostiam, verum sacrificium, aut terminum actionis sacrificantis, nego. Panis autem & vinum *hostia* dicuntur per anticipationem, quia ex his in Corpus Christi commutatis realiter praesens in Altari sistitur Christus, qui vera est pro peccatis nostris hostia.

Dices 2. Illud est essentiale sacrificio, sine quo sacrificium sensibile ac visibile esse non potest: atqui sine symbolis seu speciebus panis & vini Sacrificium Altaris sensibile ac visibile esse non potest; ergo species illae intrinsece pertinent ad essentiam sacrificii, ita ut res oblata per modum termini non sit Christus nude sumptus, sed simul cum speciebus, seu quatenus cum ipsis unum compositum sacramentale constituit.

Resp. nego maj. sunt etenim conditiones quaedam necessariae ad rem constituendam, quae tamen ad ejus naturam & essentiam non pertinent: unio v. g. animae cum corpore omnino necessaria est ad hominem constituendum, nec tamen pars est essentialis hominis, per principium omnium ipsius operationum. Ergo licet sine speciebus panis & vini sensibile non sit sacrificium, non sequitur species illas essentielles esse partes sacrificii, sed sufficit ut sint conditiones.

Instabis; Ratio signi exterioris ac sensibilis essentialis est Sacramento Eucharistiae; ergo & sacrificio.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quod Sacramentum ex natura sua debeat esse signum sensibile quod gratiam producat; est enim primario destinatum ad sanctificationem hominis, sacrificium vero in consecratione & oblatione hostiae essentialiter consistit, in signum ac protestationem supremi Dei in res omnes domini, ac nostrae ab ipso dependentiae. Porro species sacramentales offeruntur nec immolantur; ergo licet sint conditiones necessariae, ut sacrificium visibile sit, non sunt tamen de substantia victimae, nec proinde sacrificii.

SECUNDA CONCLUSIO.

Essentia sacrificii posita non videtur in oblatione, quae fit, vel ante, vel post Consecrationem.

I. Oblationem, quae antecedit consecrationem, ad essentiam sacrificii non pertinere, probatur 1. quia talem oblationem praemisisse Christum ante consecrationem non legimus. 2. Quia illa oblatio institutionis est Ecclesiasticae, quae praeparatoria quidem est ad oblationem sacrificii, non autem ipsummet sacrificium, quod juris ac institutionis est divinae. 3. Quia per hanc oblationem nihil fit circa rem oblatam, praeter extrinsecam quandam orationem: nam elevatio quae fit à Sacerdote, aut consignatio crucis, & aliae similes actiones, omnino accidentales videntur. 4. Quia oblatio vocalis non est ad sacrificium necessaria: satis enim Deo se aliquid offerre demonstrat Sacerdos, qui re ipsa offert; & quavis oblatio aliqua, inquit Bellarminus, ad essentiam sacrificii necessario requiratur, non tamen necesse est, ut ea immolationem praecedat: ipsa etenim immolatio, oblatio esse potest.

II. Nec oblationem, quae consecrationem sequitur ad essentiam sacrificii pertinere, constat 1. quia eam adhibuisse Christum non videmus, qui statim post consecrationem corpus & sanguinem suum Discipulis distribuit. 2. Quia hoc sacrificium principaliter offertur in persona Christi: at verba oblationis subsequenter consecrationem, non dicuntur in persona Christi, sed ministri & totius Ecclesiae, ut constat ex istis verbis: *Unde & memores nos servi tui... offerimus, &c.* 3. Quia non est

est de essentia sacrificii ut verbo explicet oblationem, sicut ex Bellarmino jam audivimus, sed satis est quod opere illam exerceat ex fine seu intentione colendi Deum; ergo vocalis illa oblatio non pertinet ad essentiam sacrificii, sed oblatio realis quæ in consecratione sufficienter continetur. Cur ergo, inquires, adhibetur? Resp. in signum ac protestationem consensus Ecclesiæ in oblationem à Christo factam, cum quo simul & ipsa offert. Inde censet Bellarminus loco citato, oblationem illam si non ad essentiam ad integritatem saltem nostri sacrificii pertinere. Quidquid sit, sedulò cavendum Sacerdoti, ne quid eorum omittat, quæ in Canone Missæ observanda præscribuntur.

TERTIA CONCLUSIO.

Fractio & commixtio hujus Sacramenti non pertinet ad essentiam sacrificii.

Ita S. Thomas 3. part. qu. 83. art. 6. ad 6. *Dicendum*, inquit, *quod fractio hostiæ consecrata, & quod una sola pars mittatur in calicem, respicit corpus mysticum, sicut admixtio aquæ significat populum. Et ideo horum præmissio non facit imperfectionem sacrificii, ut propter hoc sit necesse aliquid reiterare circa celebrationem hujus Sacramenti.* Quapropter, si forte, ait Bellarminus ibidem, dum cum ipso Sacramento signum crucis exprimitur, panis consecratus in calicem decidat, non solet frangi, sed relinquitur ita integrum, usque ad summptionem, nec tamen sacrificium irritum aut essentialiter immutari creditur. Revera Christus panem fregit: at non ad certum mysterium significandum, sed ad distribuendum; neque post fractionem miscuit cum vino consecrato, ut nos observamus, sed immediate potrexat Discipulis ad manducandum: non ergo fuit fractio mystica, ut nostra; sed usualis.

QUARTA CONCLUSIO.

Sacramenti consumptio, ut à populo fit, non est pars sacrificii; ut autem fit à Sacerdote sacrificante, pars est essentialis, sed non tota essentia.

Prima pars certissima est apud omnes. 1. quia qui edunt victimas participes quidem sunt altaris, ut Apostolus ait 1. Cor. 10. & Hebr. 13. at idem non est, offerre sacrificium, & de altari participare: consumptio autem quæ fit à Sacerdote, non tam est comestio victimæ, quàm consummatio sacrificii; & propriè combustioni holocausti respondere censetur. 2. quia participatio victimæ respectu populi, supponit jam sacrificium perfectum & consummatum. 3. frequenter Ecclesia sacrificium celebrat absque ulla facta populo distributione. 4. tota actio sacrificandi quæ sacrificio essentialis est, immediate fieri debet à Sacerdote; at distributio fieri potest per Diaconum, & consumptio fit à populo; ergo nec distributio, nec consumptio laica essentialis est sacrificio altaris.

Secunda pars, nempe consumptionem sacrificii à Sacerdote factam essentialem esse.

Probat I. quia sacrificium Missæ omnium perfectissimum est, ac holocaustum: in holocausto autem victima tota consumebatur & destruebatur; nulla autem in sacrificio Missæ consummatio ac perfecta destructio assignari potest, præter consumptionem quæ fit à Sacerdote, quæ ita necessaria semper judicata fuit ab Ecclesia, ut si forte Sacerdos ante consumptionem moriatur, vel alio modo à consumptione impediatur, oportet alium Sacerdotem, etiam si jejunos non esset, illi succedere, & sacrificium consummare. Ita docet S. Th. q. 83. art. 6. ad 3. *Dicendum*, inquit, *quod si musca vel aranea in calicem ante consecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit esse immixtum, debet*

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacr. Euchar.

effundi, & abluto calice, denuò aliud vinum poni consecrandum. Si verò aliquid horum post consecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lavari & comburi, & ablutio cum cineribus in sacrum mitti. Si vero venenum ibi esse deprehenderit immixtum, nullo modo debet sumere, nec alii dare, ne calix vita vertatur in mortem, sed debet diligenter in aliquo vasculo ad hoc apto cum reliquiis conservari. Et ne Sacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuò resumere à consecratione sanguinis, & sacrificium perficere.

II. De ratione sacrificii generatim est, ut Sacerdos sacrificans de victima oblata participet, excepto holocausto, quod totum igne absumebatur. Ita S. Th. q. 82. art. 4. Ergo ut sit perfectum altaris sacrificium, necesse est à Sacerdote illud consumi. Nec obstat, inquit Bellarminus, quòd ista consumptio non videatur fieri in persona Christi, qui tamen est primarius Sacerdos: nam Christus quidem non se ipse manducat, neque immediate consumit Sacramentum; tamen ipse dici potest consumere, quia ad consumendum tradit, qui modum etiam in sacrificio crucis, Christus verè se ipse sacrificavit: quia se occidendum obtulit, licet non se ipse occiderit. Nam etiam in Testamento veteri, de ratione holocausti erat combustio, quæ tamen immediate non à Sacerdote, sed ab igne fiebat, sed verè dicebatur Sacerdos cremare victimam, quando ignem illi subiciebat. Hæc Bellarminus.

III. Novis Sacerdotibus, qui in die Ordinationis suæ cum Episcopo concelebrant, communicatio, juxta Pontificale, concedi debet ex præsentis sacrificii, non ex pyxide in qua asservantur hostiæ jam consecratæ. Quare? quia novi illi Sacerdotes censentur idem sacrificium offerre ac consecrare cum Episcopo; unde necessitas eisdem communicandi per veram consumptionem. Denique cap. *Relatum*. De consecr. dist. 2. apud Gratianum, dicitur: *Quale erit sacrificium, cujus neque ipse sacrificans particeps esse dignoscitur?* Et Conc. Trid. Sess. 13. cap. 8. ait Ecclesiæ morem semper fuisse, ut Sacerdotes communicent seipsos.

QUINTA CONCLUSIO.

Consecratio Eucharistiæ ad essentiam sacrificii pertinet.

Ita rem exponit Illustrissimus Bossuetius, tum in Expositione Missæ pag. 45. *Nous ne craignons point de dire, ait, que cette sanctification, & cette oblation de Jesus Christ continue encore sur nos Autels; & c'est essentiellement dans la consecration de l'Eucharistie que nous la faisons consister.* Tum in Expositione doctrinæ Catholicæ circa sacrificium pag. 149. ubi docet, per verba consecrationis Christum præsentem constitui in altari in statu quodam mortis; atque veluti per gladium quendam spirituales, in speciebus distinctis ac separatis immolari, & Deo Patri offerri: idem quippe est hostiam in altari præsentem esse, ac eam offerri; separatio autem illa mystica, quæ vi verborum fit, corporis ac sanguinis, apud significat ac repræsentat separationem cruentam sanguinis à corpore, quæ in cruce perfecta fuit. Deinde quædam hic fit hostiæ immutatio, in eo quod Christi corpus per modum cibi, sanguis vero per modum potus exhibetur, cibus autem ad comestionem, & consequenter ad mutationem & destructionem ordinatur. Nec obstat, ait Bellarm. quod corpus Christi nullam in se lesionem patiatur, neque esse suum natura le amittat, cum manducatur Eucharistia: nam amittit esse sacramentale, & proinde definit realiter esse in altari, definit esse cibus sensibilis, cum nempe sumuntur species & absumuntur. Deinde visibile ac externum fit sacrificium, tum in externa verborum prolatione, tum in speciebus separatim consecratis, tum denique quia corpus

corpus Christi non est victima in sacrificio Missæ, absolute in propria sua naturali forma seu specie, sed prout speciebus panis & vini obvolutus, quodammodo sensibilis fit ac visibilis.

Ad hæc accedit autoritas SS. Patrum quos antea laudavimus, cum & de præsentia reali, & de natura sacrificii diximus; illi enim omnes realem Christi præsentiam & oblationem inferunt ex consecratione.

Habemus igitur in consecratione. 1. Christum realiter præsentem. 2. immolationem & oblationem illius incruentam, in separatione mystica corporis & sanguinis, quæ fit, cum species separatim ponuntur, & consecrantur. 3. commemorationem & repræsentationem sacrificii crucis. 4. aliquam hostiæ immutationem. 5. ejusdem hostiæ visibilitatem, per species, quibus involvitur. Ergo in consecratione rectè constituitur essentia sacrificii.

Probant Bellarminus & alii.

Ibid. p.
342. A.

I. Quia sacrificium Missæ offertur in persona Christi: nihil autem facit Sacerdos tam perspicuè in persona Christi, quàm consecrationem, in qua dicit, *Hæc est corpus meum*.

II. Quia Christus ipse aut consecrando & consumendo sacrificavit, aut nullo modo sacrificavit; namque non est alia Christi actio, quæ sacrificium dici possit, neque ante, neque post consecrationem.

III. Quia Apostoli initio, si nihil addebant ad verba consecrationis præter Dominicam orationem, necesse est, ut consecrando sacrificarent; neque enim oratio Dominica sacrificium dici potest.

Quid sit
sacrifi-
cium
Missæ.

IV. Quia in consecratione consistit repræsentatio sacrificii crucis, ut S. Thom. docet 3. p. qu. 80. art. 12. ad 3. simul adesse debent sacrificium reale, & sacrificium repræsentativum; siquidem ipsum reale alterius repræsentativum est. Hæc Bellarminus. Ex quibus inferimus, sacrificium altaris esse Christum ipsum in altari realiter sub speciebus præsentem, qui mysticè immolatur ac verè offertur Deo in memoriam ac repræsentationem cruenti sacrificii crucis.

Dices 1. Ita se habet consecratio ad sacrificium incruentum, sicut ipsa Incarnatio ad cruentum: atqui Incarnatio non est pars sacrificii; ergo nec consecratio. Major propositio probatur: quia, sicut Deus factus homo per Incarnationem, postea in cruce oblatus est; ita Christus factus panis vitæ per consecrationem, postea in altari offertur. Confirmatur ex veteribus sacrificiis. Namque productio Agni paschalis v. g. non erat pars sacrificii, sed productio rei sacrificandæ; ergo similiter consecratio non est pars, sed præparatio, & veluti aliquid prævium, ad rem seu victimam offerendam.

Resp. dist. maj. Si Christus in hoc sacrificio sit res oblata per modum materiæ, quæ actioni sacrificandi supponatur, concedo: si Christus est res ipsa oblata, tanquam terminus qui ex sacificatione seu consecratione resultat, nego. Porro Christus in nostro sacrificio non est tanquam materiæ quæ actioni sacrificandi subiaceat & supponatur, sed est tanquam terminus ipsius consecrationis, ex qua resultat: vi quippe consecrationis præsens sistitur, & offertur ac immolatur; unde consecratio non est præparatio materiæ, sed est ipsamet actio qua perficitur sacrificium. Aliter res se habet in sacrificio crucis, & Agni paschalis: nam Christus ut homo vivus, fuit materiæ sacrificii cruenti, sicut agnus vivus materiæ fuit mosaici sacrificii. Inde aperta fit disparitas inter Incarnationem respectu sacrificii cruenti, & consecrationem respectu sacrificii incruenti: in ista Christus est terminus actionis sacrificantis, in illa est materiæ quæ sacrificatur & immolatur.

Dices 2. In die Parasceves verum offertur sacrificium sine consecratione, quia fit oblatio ex præsanctificatis; ergo consecratio non est de essentia sacrificii. Antece-

dens probatur 1. ex oratione quam Ecclesia in Officio illius diei profert his verbis, *In spiritu humilitatis & in animo contrito suscipiamur à te, Domine, & sic fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo hodie, ut placeat tibi, Deus*. Et postea: *Orate fratres, ut meum & vestrum sacrificium &c.* 2. probatur ex S. Augustino Epistola 54. aliàs 118. cap. 2. ubi ait: *Omnibus diebus offertur Deo sacrificium in Ecclesia*.

Resp. 1. dist. ant. in die Parasceves offertur sacrificium jam perfectum, concedo: Sacrificium, quod tunc in Officio Parasceves perficiatur, nego: nullum enim tunc offertur, sed Sacrificium pridie oblatum solummodo consumitur. Si ergo vox Sacrificii propriè sumatur, referenda est, non ad actionem quæ tunc fit, sed ad eam quæ pridie facta fuit, nec aliter intelligenda mox dicta Ecclesiæ oratio. In die quo ipsa passio Domini recolitur, ait S. Thom. qu. 83. art. 2. ad 2. *prout realiter gesta est, non celebratur consecratio hujus Sacramenti: ne tamen Ecclesia, ea etiam die sit sine fructu passionis per hoc Sacramentum nobis exhibito, corpus Christi consecratum die precedenti reservatur sumendum in illo die; non autem sanguis, propter periculum, & quia sanguis specialius est imago dominice passionis. Nec verum est quod quidam dicunt, quod per immixtionem particula corporis Christi in vinum, convertatur vinum in sanguinem: hoc enim aliter fieri non potest, quàm per consecrationem factam sub debita forma verborum*. Verum igitur in Officio Parasceves non fit Sacrificium, quia hac ipsa die Christus realiter occisus recolitur, unde Sacerdos nihil agit in persona Christi in illo Præsanctificationum Officio, quod tamen fieri necesse foret, si verum esset illud sacrificium, quandoquidem Christus est principalis offerens: at quia conveniens non videtur, ut Christus eo die inducatur loquens & offerens, quo mortuus recolitur, idcirco nihil in persona Christi ea die peragit Sacerdos. Confirmat Rabanus in Libro de institut. Cleric. cap. 67. ex figura hujus mysterii, quia in veteri Lege eo die quo summus Sacerdos semel intrabat in Sancta Sanctorum, alii Sacerdotes non sacrificabant.

Resp. 2. nomen sacrificii in objectione sumi posse latiori quodam sensu, non tantum pro re oblata, sed etiam pro actione Sacerdotis, imò & tota Officii Parasceves celebratione: postulat scilicet Sacerdos, ut Fideles suas apud Deum preces & pro seipso & pro toto populo interponant ad dignam & utilem Officii celebrationem. Observat Alcuinus Lib. de divinis Officiis cap. 40. Sacerdoti dicenti, *Orate fratres, Acoly-* P. 1101.
thum olim respondisse, *Sit Dominus in corde tuo, & in ore tuo ut suscipiat sacrificium sibi acceptum de ore tuo & de manibus tuis pro nostra omnium salute*. Ubi sacrificium, ait Vasques disput. 223. non propriè pro immolatione victima, sed latiori significatione pro tota actione Missæ usurpabatur, & ita nunc etiam usurpabatur, & ita nunc etiam usurpari potest. Porro autem tunc ita usurpatum fuisse, constat, quia loquebatur minister de sacrificio oris, manuum, & cordis; sacrificium autem propriè dictum non consistit in verbis. Ita Vasques.

S. Augustinus citatus generatim loquitur, & non excludit singularem exceptionem unius diei.

To. 2. p.
124. n. 2.

Dices 3. Si sacrificium Missæ sola consecratione perficeretur, sola consecratione fieret perfecta oblatio pro vivis & defunctis, ergo tunc statim suum effectum haberet ex opere operato: atqui hoc falsum videtur, quia post factam consecrationem, Ecclesia etiam defunctorum commemorationem facit, ac orat pro iis.

Resp. dist. maj. sola consecratione fieret perfecta oblatio pro vivis atque defunctis, quantum ad effectum ex opere operato, concedo: quantum ad effectum

Autem ex opere operantis, nego. Commemoratio fit in Missa pro vivis atque defunctis, tum ante, tum post consecrationem: verum orationes illae vim tantum habent ex opere operantis, & per modum impetrationis; consecratio vero ex opere operato.

Dices denique: Sola communio seu participatio Eucharistiae repraesentat sepulturam Domini; ergo sola illa communio essentialis est sacrificio.

Resp. Transeat antecedens, nego conseq. quia sicut sepultura realis Corporis Christi non fuit pars essentialis sacrificii crucis, ita nec repraesentatio hujus sepulturae essentialis est sacrificio Missae.

Quæres 1. An sacrificium Missae essentialiter differat ab omnibus aliis sacrificiis, nempe ultimæ Cœnæ, Crucis, & Mosaicis?

Resp. 1. Sacrificium Missae essentialiter non differre à sacrificio ultimæ Cœnæ, Ratio est aperta, quia eadem est utrobique hostia, idem principalis Sacerdos, Christus: differunt ergo tantum accidentaliter in nonnullis conditionibus. V. g. in sacrificio ultimæ Cœnæ Christus mortalis oblatus est, non ita in sacrificio Missae: quanquam enim sub quodam mortis statu illic offeratur, non tamen ut mortuus; semel etenim mortuus amplius non moritur. 2. In sacrificio ultimæ Cœnæ Christus proximè ac immediatè seipsum obtulit, in sacrificio verò Missae immediatè ac proximè offertur ministerio Sacerdotum: quod discrimen accidentale est, siquidem idem semper remanet principalis offerens Christus. 3. Sacrificium ultimæ Cœnæ & Missae differunt in effectu morali: prius meritorium fuit ac satisfactorium; non posterius, quia Christus jam in eo statu non est ut mereri possit ac satisfacere; propitiatorium est nostrum sacrificium, nobisque merita mortis ac passionis Christi applicat. 4. Significatione differt sacrificium Missae à sacrificio postremæ Cœnæ: istud futuram, illud verò præteritam significat Christi mortem. 5. Sacrificium Cœnæ non fuit imago alterius sacrificii incruentis; nostrum verò imago est sacrificii Cœnæ incruentis.

Resp. 2. Sacrificium Missae essentia & substantia non differre à sacrificio Crucis, ob rationem mox adductam ex unitate ejusdem hostiæ, quæ offertur, & Sacerdotis supremi offerentis: discrimen duntaxat est penes modum offerendi: hic incruentus est, qui in Cruce cruentus fuit; hic mystica immolatio & oblatio, in Cruce verò realis ac physica cum sanguinis effusione; hic non solvitur redemptionis nostræ pretium, sed tantum communicatur seu applicatur: hic imago est ac repraesentatio sacrificii Crucis; istud verò Crucis sacrificium, nec repraesentatio nec imago fuit alterius, sed prototypum omnium sacrificiorum.

Resp. 3. Sacrificium Missae essentialiter differre à sacrificiis Mosaicis, tum ex parte rei oblatae, Christi scilicet qui hic offertur, unde nascitur totum sacrificii pretium; tum ex parte offerentis, tum ex parte virtutis & efficaciae.

Quæres 2. An sacrificium Missae essentialiter differat à Sacramento Eucharistiae?

Certum est eandem esse actionem realem in utroque mysterio, quia una est eademque actio qua conficitur Sacramentum Eucharistiae, & fit consecratio seu oblatio sacrificii. Certum etiam est, utrobique eundem esse actionis terminum, Christum nempe sub speciebus panis & vini. Quæritur ergo, an sit etiam una eademque essentia utriusqueysterii; an potius alia sit ratio seu essentia sacrificii, & alia Sacramenti: deinde si sint duæ rationes, seu essentiae distinctæ, utra earum sit prior ordine temporis, naturæ & perfectionis.

Dico 1. essentiam sacrificii Missae distinctam esse ab essentia Sacramenti Eucharistiae. 1. Quia essentia sacrificii partim consistit in actione sacrificandi, partim in victima immolata & oblata: at essentia Sacramenti Eucharistiae nullo modo consistit in actione, sed in sola

re permanente, quæ resultat ex actione. 2. Essentia sacrificii Missae requirit utriusque speciei consecrationem, ad repraesentandam scilicet mortem & passionem Christi; essentia vero Sacramenti salva est sub una etiam specie. 3. Sacrificium per se primario & immediatè ad cultum Dei ordinatur; Sacramentum autem ad nostram sanctificationem.

Dico 2. Essentiam Sacramenti prius tempore perfici, quàm essentiam sacrificii. Ratio est, quia Sacramentum essentialiter perficitur per consecrationem unius speciei, sacrificium autem per consecrationem utriusque: constat autem consecrationem unius speciei ordine temporis priorem esse consecratione utriusque speciei.

Quæres, an idem ordo servetur in effectu Sacramenti & sacrificii? Resp. in effectu contrarium ordinem servari. Nam effectus sacrificii confertur peracta consecratione utriusque speciei; effectus autem Sacramenti confertur in usu seu sumptione Eucharistiae, quæ ordine temporis sequitur ipsam consecrationem: quanquam autem ordine temporis una actio prior sit altera, ununtur tamen moraliter ad idem sacrificium perficiendum.

Dico 3. Ordinem naturæ seu causalitatis hic duplicem distingui posse, unum intentionis, & alterum executionis. Ordine intentionis prior est ratio seu essentia sacrificii, quàm Sacramenti, quia principaliter intenditur cultus & honor Dei, quàm nostra utilitas: unde potestas sacerdotalis primariò refertur ad sacrificium Deo offerendum, & secundariò ad Sacramentum conficiendum. At ordine executionis essentia sacrificii est posterior, quia ex parte rei oblatae supponit totum id quod pertinet ad rationem Sacramenti; & ultra hoc requirit aliquid aliud ad rationem sacrificii, nempe macerationem mysticam, & consecrationem utriusque speciei; ergo supponit quodammodo rationem Sacramenti in genere causæ materialis.

At, inquires, inde sequitur rationem sacrificii includere rationem Sacramenti, quod absurdum est; siquidem duæ sunt rationes specificæ, quarum una non potest alteram includere aut contrahere.

Resp. Si sacrificium sumatur pro re oblata, tunc includit rationem Sacramenti, & aliquid superaddit. Si verò sumatur pro actione sacrificandi, tunc non includit rationem Sacramenti, sed tamen dicit ordinem & respectum ad Sacramentum Eucharistiae, tanquam ad rem oblata & immolata, idque sub utraque specie.

ARTICULUS III.

Utrum ad essentiam sacrificii necessaria sit utriusque speciei consecratio.

EX dictis hætenus constat, sacrificii naturam & essentiam in consecratione positam esse, quatenus per eam Christus præsens realiter in Altari sistitur sub speciebus panis & vini, mysticè immolatur, ac Deo Patri offertur in memoriam & repraesentationem cruenti Crucis sacrificii. Quæstio hic vertitur, utrum ad illam mysticam immolationem ac repraesentationem crucis, necessaria omnino sit utriusque speciei consecratio, an in una specie salva & integra illa esse possit. Quæstio porro non est de possibili, utrum absolute, Deo ita volente, integra subsistere potuisset sacrificii natura in una specie; sed de facto, an re ipsa voluerit Christus Eucharistiam in sacrificium instituendo, utramque speciem adhibendam esse.

I. Negant nonnulli, qui Gasparem Cassalium & Ruardum laudant, ad quam sententiam accedere videntur ex Scholasticis, ii qui asserunt, solo jure humano, non divino, utramque speciem ad consecrationem necessariam esse. Ita censere videntur Adrianus in 4.

q. 6. de Eucharistia; Major in 4. dist. 9. q. 3. Claudius de Saintes, Repet. 10. de Eucharistia. Ratio hæc ipsa est, quia si utraque species jure divino foret necessaria, non posset S. Pontifex ab eo jure dispensare: atqui jamen, inquiunt illi, nonnulli SS. Pontifices permiserunt consecrationem fieri in una specie. Refert Raphael Volaterranus L. 7. Geographiæ c. 4. quod est de Saxonibus, Innocentium VIII. cum Norvergis dispensasse: hoc idem refert Onuphrius Panulnus in Chronico, ad an 1490. Præterea eodem modo cum illis dispensasse Innocentium IV. refert ex eodem Volaterrano Claudius de Saintes Repet. 10. de Eucharistia c. 3. Denique Albertus L. de corpore Domini, cujus sententiam refert Gabriel, Lect. 53. in Canonem Missæ; Angelus in Summa, verbo, *Eucharistia*; Wilhelmus Alanus L. de Euchar. & alii quotquot arbitrantur præceptum consecrandi utramque speciem, solummodo Ecclesiasticum esse, consequenter docent, S. Pontificem ex dispensatione relaxare præceptum de utraque specie simul consecranda. Vide Vasquesium disp. 123. c. 1.

II. asserunt vulgo Theologi post S. Thomam, ad essentiam sacrificii, jure ac præcepto divino, à quo nullo modo dispensari potest, utramque speciem pertinere.

CONCLUSIO.

Utriusque speciei consecratio ad essentiam sacrificii pertinet.

Probat 1. exemplo & præcepto Christi, qui tanquam Pontifex secundum ordinem Melchisedech Eucharistiam in pane & vino consecravit, suisque Apostolis eorumque successoribus mandavit, ut idem in sui commemorationem facerent. Ita Conc. Trid. Sess. 22. c. 1. Christus, Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech se in æternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, ac sub earundem rerum symbolis, Apostolis, quos tunc novi Testamenti Sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, & eisdem, eorumque in sacerdotio successoribus, ut offerrent, præcepit per hæc verba, Hoc facite in meam commemorationem; uti semper Catholica Ecclesia intellexit & docuit. Idem constat ex Can. 2. ejusdem Sessionis. Universa igitur Ecclesia semper intellexit ac credidit, suoque usu perpetuo declaravit, per hæc verba, *Hoc facite*, Christum legem omnibus Sacerdotibus imposuisse, ut idem facerent quod ipse tanquam Sacerdos secundum ordinem Melchisedech fecerat: atqui Christus corpus & sanguinem suum in pane & vino consecravit; ergo utraque illa panis & vini species jure ac præcepto divino necessaria est ad essentiam consecrationis & sacrificii.

Probat 2. quia ex S. Thoma q. 80. art. 12. ad 3. representatio dominicæ passionis in consecratione peragitur, ideoque non potest corpus sine sanguine consecrari. Et quæst. 83. art. 1. ad 1. ait in mysterio Eucharistiæ immolari Christum, quatenus continet expressam representationem cruenti sacrificii. Inde sic arguimus. Incruentum Missæ sacrificium imago est ac representatio sacrificii crucis, est mystica quædam mactatio: at representatio non est, nec mystica mactatio, nisi quatenus per consecrationem utriusque speciei vi verborum corpus & sanguis Christi sacramentaliter separantur, licet re ipsa conjuncta sint per naturalem concomitantiam.

Dices 1. Per consecrationem unius speciei totus Christus modo sacramentali realiter præsens in altari ponitur, ac in honorem Dei offertur, ipsa siquidem consecratio, ex dictis antea, essentialiter est oblatio ergo nihil deest ut vere sit sacrificium.

Resp. nego consequ. deest quippe expressa significatio mortis Christi, quæ in separatione utriusque speciei ac mystica immolatione consistit. Sæpius dictum est, commemorationem illam ac representationem omnino necessariam esse ad sacrificium, tametsi sacrificium istud non sit pure ac nude commemorativum ac representativum, sed verum, reale ac proprie dictum. Cum vero dicimus consecrationem essentialiter esse oblationem, de consecratione loquimur, quæ fit in utraque simul specie, non de alia.

Dices 2. Per consecrationem corporis Christi sub specie panis, Christus aptus fit cibus Fidelium, idemque est de consecratione calicis sola secundum se; ergo alterutrius speciei consecratio sola ad rationem sacrificii sufficit.

Resp. dist. ant. per consecrationem panis, antequam vinum consecratur, corpus Christi aptum redditur ad cibum spirituale, concedo; ad mysticam immolationem, ac representationem mortis ejus; nego; antequam enim vinum consecratur, non representatur corpus Christi ut mortuum & immolatum, quia non fit separatio mystica sanguinis à corpore, quæ separatio & immolatio necessaria est ad sacrificium incruentum, quod fit in memoriam & representationem sacrificii cruenti.

Instabis: In consecratione unius speciei sufficienter representatur cruentum sacrificium crucis, quia istud crucis sacrificium positum non fuit in separatione sanguinis, sed animæ à corpore, & sufficienter representatur per consecrationem solius corporis, quod vi verborum ex sanguine, ac sine anima sub specie panis ponitur, quamvis ratione concomitantie cum anima & sanguine conjunctum sit.

Resp. nego ant. ad probationem dico, cruentum Christi sacrificium formaliter includere non tantum mortem, sed & causam mortis, effusionem nempe sanguinis & separationem ejus à corpore, quam quidem separationem utriusque speciei consecratio proxime significat, remote autem ac consequenter separationem ipsam à corpore, quod quidem sufficit ad rationem incruenti sacrificii.

Dices 3. Si Sacerdos statim post consecratum panem moriretur, nonne Sacrum perfecisse diceretur? Ergo in consecratione unius speciei tota salva est sacrificii natura.

Resp. in casu proposito inchoatum quidem fore sacrificium, sed non plene perfectum; unde alius substituendus foret Sacerdos, qui illud perficeret & absolveret. Ita statutum fuit à Conc. Tolitano VII. Can. 2. ut si Sacerdos post inchoatum sacrificium, id est post consecratam unam speciem (ut communiter exponitur illud Decretum) ait Bellarminus, adeo ægrotare incipiat, ut prosequi nequeat, alius Sacerdos succedat, & perficiat sacrificium.

Dices 4. Christus ipse in Castello Emaus coram duobus Discipulis solum panem consecravit: quin & novi Sacerdotes recenter inaugurati simul cum Episcopo consecrent, neque tamen sanguinem sub specie vini percipiant; ergo integrum stare potest sacrificium, & sine consecratione utriusque speciei, & sine sumptione.

Resp. ad primum, Christum primum præcepti authorem, pro sua suprema autoritate solam panis speciem consecrasset, quia voluit duntaxat eos Discipulos reficere, & ab illis agnosci, ita ut agnitus statim ex oculis eorum se subduxerit & evanuerit, quod quidem eo tempore maxime expediebat. Quod vero Christus ex suprema sua & absoluta voluntate fecit, nobis ad imitandum non proponitur.

Ad secundum, satis est quod Episcopus, qui principalis est

Luce 22.
v. 19.
T. 14.
Conc. p.
853. A.

De Sacr.
Euch. L.
4. c. 22

lis est offerens, utramque speciem sumat; neque ullo modo probari potest ex dispensatione fieri, ut Sacerdotes recenter inaugurati sanguinem sub specie vini non percipiant.

Dices 5. Referunt nonnulli post Volaterranum, dispensatum aliquando fuisse à SS. Pontificibus Innoc. IV. & VIII. ut sub una tantum specie panis, ob vini penuriam, consecratio fieret. Addunt alii, quòd etsi certum foret, jure Divino utramque speciem necessariam esse, adhuc tamen certis in casibus Ecclesiam ab illo jure dispensare posset, sicut dispensat in juramento, voto, & matrimonio rato, quorum obligatio juris Divini est ac naturalis.

Resp. Dispensationes illas aut fictas esse, aut ipso jure nullas. Habet quidem Ecclesia potestatem, ut in Sacramentorum dispensatione ea statuatur vel mutetur, quæ suscipientium utilitati, seu ipsorum Sacramentorum venerationi, pro rerum, temporum, & locorum varietate magis expedire judicat; at salva semper illorum substantia, ait Conc. Trid. sess. 21. cap. 2. Porro substantia sacrificii subsistere non potest sine consecratione utriusque speciei.

Quod additur de dispensatione à juramento, voto, & matrimonio, suo loco exponetur: dixisse hic sufficiat, obligationem, quæ juramento, voto, vel matrimonio contrahitur, dispensatione non tolli, quamdiu manet ac viget promissio juramenti, voti ac matrimonii; sed Ecclesiam duntaxat declarare certis in casibus juramentum, votum, aut matrimonium non obligare.

Instabis: Ratio essentialis Sacramenti & sacrificii prorsus distincta est; ergo Eucharistia, saltem quatenus Sacramentum est, potest in una specie consecrari.

Resp. nego conseq. Quia Sacerdos una & eadem actione & Sacramentum perficit, & offert sacrificium, neque ipsi fas est cum celebrat, unum ab alio sejungere. Non ita est de participatione Eucharistiæ extra celebrationem; sub una quippe specie, & à Sacerdote ipso non celebrante, & à Fidelibus tanquam Sacramentum percipitur.

ARTICULUS IV.

Utrum incruentum Missæ Sacrificium sit propitiatorium.

INitio hujus disputationis de sacrificio generatim sumpto observavimus, sacrificium ratione finis distingui, in latreuticum, Eucharisticum, impetratorium, & propitiatorium. Latreuticum dicitur, ob cultum latriæ seu perfectæ servitutis, qui Deo supremo rerum omnium Domino exhibetur; Eucharisticum fit in gratiarum actionem pro acceptis beneficiis; impetratorium vero pro accipiendis; propitiatorium denique dicitur, quod Deum nobis propitium, benignum ac placatum reddit, & offertur pro peccatis, & pro peccatorum pœnis ac flagellis avertendis.

Sacrificium propitiatorium dici potest, vel ratione solutionis pretii, ac satisfactionis perfectæ pro redemptione nostræ, vel ratione duntaxat applicationis, quæ nobis fit meritorum passionis ac mortis Christi. Duo ista malignè confundunt Novatores: plena solutio pretii redemptionis nostræ facta est in cruce; applicatio vero vel communicatio hujus pretii, seu meritorum Christi, fit per Sacramenta, per bona opera, præsertim vero per sacrificium Altaris.

Novatores Lutherani & Calvinistæ non recusant agnoscere sacrificium nostrum, (quod non propriè, sed impropriè ac latiori quodam sensu sacrificium appellant) Latreuticum & Eucharisticum dici posse; ac verè propitiatorium & impetratorium illud esse, pernegant.

CONCLUSIO.

Incruentum Missæ Sacrificium verè propitiatorium est ac impetratorium.

Probatur 1. ex institutione ipsa Eucharistiæ, Matth. 26. v. 28. *Hic est Sanguis meus, qui pro multis effundetur, vel, juxta Græcum, effunditur in remissionem peccatorum.* Et Luc. 22. v. 20. *Hic est Calix novum Testamentum in Sanguine meo, qui pro vobis fundetur, Græcè, funditur.* Diversitas temporis, fundetur, funditur, duplicem designat ejusdem sacrificii statum, seu modum pro futuro, cruentum cum physica effusione sanguinis; pro præsentis, incruentum cum mystica immolatione: utrobique verò est in remissionem peccatorum; in cruce, solvendo pretium nostræ redemptionis; in Altari, illud nobis applicando, unde meritò Christus nostra propitiatio hoc utroque sensu dicitur, Rom. 3. v. 25. *Quem proposuit Deus propitiationem per fidem in Sanguine ipsius, ad ostensionem justitiæ suæ propter remissionem precedentium delictorum.* 1. Joan. 2. c. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi.* Et cap. 4. v. 10. *Misit Filium suum propitiationem pro peccatis nostris.* Fidem hanc confirmat & ipse S. Paulus Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Est istud præcipuum Sacerdotis officium, offerre nempe sacrificium pro peccatis; ergo respondere illi debet sacrificium propitiatorium. Etenim Eucharistia, quatenus Sacramentum, non habet ex sua institutione vim tollendi peccata directè ac primariò, sed nutriendi tantum & conservandi vitam spirituale, neque potest nisi sumentis prodesse: è contra peccata dimittit, quatenus sacrificium est propitiatorium, quod non tantum offerenti, sed & aliis, pro quibus offertur, fructum affert.

Ex eo vero quod sacrificium Missæ propitiatorium sit, consequens est, ut sit etiam impetratorium: si enim Deum placare potest, ac propitium reddere ad dimittenda peccata, quidni poterit & ab ipso nova & uberiora auxilia gratiæ, cæteraque beneficia impetrare?

Si potest Ecclesia suis votis ac precibus plurima obtinere à Deo beneficia, seu terrena seu cælestia, an non idem poterit Christus ipse in Altari præsens ac mysticè immolatus? Porro non alium in finem Apostolus 1. ad Tim. 2. v. 1. observat fieri orationes, postulationes & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, ut, inquit, quietam & tranquillam vitam agamus. Quem usum Ecclesia semper observavit. Postquam, ait S. Cyrillus Hiero- P. 241. solymitanus Catechesi 5. mystag. confectum est illud B. spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro regibus, pro militibus, pro sociis, pro agrotis & afflictis, & in summa, pro omnibus qui egent auxilio.

Probatur 2. ex SS. Patribus ac constanti Ecclesiæ Traditione.

S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi mox citata, *Ibid.* vocat Eucharistiam, hostiam propitiationis, & postea dicit: *Christum pro nostris peccatis mactatum offerimus, ut & nobis & illis, cum, qui est benignissimus, propitium reddamus.*

S. Joan. Chrysostomus Lib. 6. de Sacerdotio: *Qui* Tom. 1. *pro tota civitate, inquit, & quid dico civitate? Imò, 424. A. pro universa terra oratorem agit, Deoque supplicans, ut omnium peccatis sit propitius, non vivorum tantum, sed etiam eorum qui obierunt, qualem, queso, oportet esse?*

Tom. 2. p. 63. C. 302. D. S. Ambrosius Lib. 1. Officiis cap. 84. Offert, inquit, Christus seipsum quasi Sacerdos, ut peccata nostra dimittat. Et in Exhortatione ad virgines, vocat sacrificium, quod in Altari offertur, "hostiam salutarem, per quam peccatum mundi hujus aboleretur.

Tom. 4. p. 1. p. 418. S. Hieronymus Comment. in c. 1. Epist. ad Titum. "Si Laicis, ait, imperatur, ut propter orationem abstineant se ab uxorum coitu; quid de Episcopo sentiendum est, qui quotidie pro suis populi que peccatis illibatas Deo oblaturus est victimas?

Tom. 3. p. 1. p. 17. A. S. denique Augustinus q. 57. in Levit. "In multis, inquit, sacrificiis, quæ pro peccatis offerebantur, unum hoc nostrum sacrificium significatur, in quo vera sit remissio peccatorum.

Tom. 14. Conc. p. 853. C. Perpetuam illam Ecclesiæ fidem ac Traditionem sequitur ac confirmat Conc. Trid. Sess. 22. c. 2. his verbis: "Docet sancta Synodus, sacrificium istud vere propitiatorium esse, per ipsumque fieri, ut si cum vero corde, & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno. Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata, etiam ingentia, dimittit. *Rationem statim reddit Synodus.* Una enim eademque est hostia, inquit, idem nunc offerens Sacerdotum ministerio qui seipsum tunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.

Tom. 14. Conc. p. 853. C. Et Can. 3. ejusdem Sess. "Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse summenti; neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnitentibus, satisfactionibus, & aliis necessitatibus offerri debere, anathema sit.

P. 92. Probatur 3. evidenti ratione ducta tum ex sacrificiis veteribus, quibus vis ea inerat ut à peccatis saltem legalibus, id est ab immunditia legali, mundarentur: tum ex ipso Christo omnium gratiarum fonte ac capite, qui tanquam vera hostia sub symbolis Eucharisticis præsens immolatur & offertur in remissionem peccatorum. Causam istam & rationem quam adducit Conc. Trid. eleganter exponit Illustrissimus Petrus de Marca in Dissertatione posthuma de Eucharistia. "Itaque, inquit, cum res oblata, & qui principaliter offert, & interpellat, sit ipse Christus, dubium non est, quin sit in hoc sacrificio infinita vis impetrandi omnem gratiam, apparatus, quo instructi, ingentium criminum veniam consequi possimus. Quid enim deest ad peccatorum indulgentiam assequendam, ubi author ipse gratiæ, qui cum nobis promeritus est cruento sacrificio, in mystica cæremonia illius memoriam renovat, atque pro nobis Patrem interpellat: quo beneficii in cruce quasi nos faciat compotes? Et postea: Ut articulum istum contraham in pauca, propitiatorium dicitur sacrificium Eucharisticum, quoniam impetrat gratiam necessariam ad salutem, & ad ea omnia consequenda beneficia, quæ nobis sua passione promeruit, nisi contumaciter auxilia illa rejecerimus.

Dices 1. cum Luthero. Baptismus unius non prodest alteri, nec potest unus pro alio baptizari; ergo nec sumptio Eucharistiæ potest ab uno pro alio fieri; ergo Missa non est sacrificium propitiatorium.

Tom. 3. p. 346. B. Resp. ex supra dictis multum interesse inter Sacramenti susceptionem, & oblationem sacrificii: Sacramentum enim ad sanctificationem susipientis primario ac directe ordinatur, & idcirco non nisi susipientem sanctificat; at sacrificium ordinatur ac tendit tum ad gloriam Dei, cujus supremum in res omnes Dominium declaratur, tum ad impetrandum beneficia iis omnibus pro quibus offertur, *Quare* inquit Bellarminus L. 2. de Missa capite 5. *sacrificium simile est orationi,*

quod attinet ad efficientiam: oratio enim non solum prodest oranti, sed etiam iis, pro quibus oratur. Ex his colligimus, pergit doctissimus Cardinalis, *manuationem Eucharistiæ, qua fit à Sacerdote, ut est Sacramenti suszeptio, soli sumenti prodesse: ut autem sacrificii consummatio, prodesse illis omnibus, pro quibus oblatum est sacrificium.*

Dices 2. cum Kemnitio. Si Missa sacrificium propitiatorium esset, ac peccata remitteret, utile foret non accedere ad Sacramenta pro remissione peccatorum percipienda; nam remissio peccatorum per unam Missam ab alio dictam, sine ullo labore & periculo haberi potest.

Resp. dist. ant. Si Missæ sacrificium immediate ac proximè peccata dimitteret, concedo: si mediatè duntaxat, impetrando scilicet auxilia gratiæ, ac donum pœnitentiæ quo peccatores moveantur ad Sacramenta desideranda & quaerenda, nego. Solutio ex mox dicendis clarius patebit.

ARTICULUS V.

De effectibus Sacrificii Missæ, & de modo quo producuntur: an ex opere operato, an tantum ex opere operantis.

Observa 1. inter varios effectus sacrificii, alios in bonis spiritualibus, alios in temporalibus positos esse.

II. Recolendum ex Tractatu de Sacramentis in genere, illud efficax dici ex opere operato, quod ex institutione Christi, virtute operis externi subiecto debet applicari, effectum suum sortitur; ex opere vero operantis, quod ex fide, pietate seu recipientis, seu ministrantis Sacramentum, aliquod bonum spirituale impetrat.

III. Potest aliquid efficax esse ex operi operato, duobus modis. 1. per modum Sacramenti seu signi & instrumenti à Christo Domino instituti ad certum effectum immediate producendum: talis est Sacramentorum vis & efficacia. 2. per modum impetrationis, quæ alicui actioni vel operi certò annexa est.

IV. Gratiam & remissionem peccatori conferri posse, vel proximè ac immediate vel mediatè duntaxat: Sacramenta v. g. gratiam immediate conferunt; ad quam conferendam sunt à Deo destinata; sacrificium vero mediatè, impetrando scilicet gratiam, per quam homines ad conversionem cordis existunt, & ad Sacramenta, velut ad gratiarum fontes, organa, & instrumenta, confugiant.

V. Denique, in peccato spectari posse reatum, tum culpæ, tum pœnæ temporalis, quæ etiam post condonatum culpam luenda superest. His prænotatis.

Dico 1. Sacrificium Missæ valere plurimum ad bona spiritualia & etiam temporalia à Deo impetranda.

I. Quantum ad spiritualia bona, mox audivimus Synodum Tridentinam dicentem Sess. 22. c. 2. *Hujus, (Christi) oblatione placatus Dominus, gratiam & donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit.* Justis etiam prodest ad augmentum virtutis & sanctificantis gratiæ.

Spirituales vero illos effectus, gratiam scilicet donum pœnitentiæ, peccatorum quoad culpam remissionem, immediate ac proximè non operatur sacrificium, (id enim ad Sacramentum pertinet) sed mediatè ac via intercessionis; quatenus nempe hujus sacrificii intuitu certo ac efficaciter movetur. Deus ad largiendas peccatori gratias actuales, quibus ad pœnitentiam ducitur, ac disponitur ad Sacramenta percipienda, quorum beneficio culpæ veniam immediate consequitur: reatus vero pœnæ temporalis per sacrificium imme-

immediate relaxatur, saltem ex parte. Namque ex mox dicendis sacrificium legitime pro defunctis offertur, eisque prodest, qui tamen eo in statu sunt, ut mereri amplius non possint, nec quidquam ad eam poenae relaxationem conferre: Deus quippe peccatori, etiam non cogitanti, ob meritum sacrificii contractum ex peccato poenae temporalis solvendae debitum remittit; atque ea ex parte differt poenae relaxatio à remissione culpae, quod hæc non fiat sine interiori peccatoris, si adustus fuerit, dispositione ac immutatione, non illa, quæ mera est exterior condonatio.

II. Quantum ad beneficia quædam & bona temporalia, certum est virtute sacrificii nonnunquam plurima conferri à Deo beneficia. Ita Conc. Trid. Sess. 22. c. 2.

Tom. 14. „Quare, inquit, non solum pro fidelium vivorum pec-
Conc. p. „catis, poenis, satisfactionibus, & aliis necessitatibus, sed
853. D. „& pro defunctis in Christo, nondum ad plenum pur-
„gatis, rite, juxta Apostolorum traditionem, offertur.“
Necessitatum nomine Synodus ea temporalia bona in-
Tom. 7. p. telligit, quæ ad commodum & utilitatem Ecclesiæ con-
766. u. 6. ferunt, pacem ac tranquillitatem Ecclesiarum, terræ
ubertatem &c. S. Joan. Chrysostomus Hom. 18. &
21. in Acta Apost. & alibi sæpe docet, offerri sacrifici-
um pro fructibus terræ. S. Aug. L. 2. de civ. Dei c. 8.
meminit sacrificii Eucharistiæ oblato ad purgandam
domum à dæmonum vexatione. S. prosper L. de præ-
dicationibus Dei c. 6. scribit suo tempore sacrificium
Missæ oblatum pro dæmoniaca; & rursus ea sanata,
iterum oblatum in gratiarum actionem. S. Greg. Hom.
37. in Evangel. & Beda L. 4. Hist. Angl. c. 22. scribunt
diversis temporibus idem miraculum contigisse, ut cum
sacrificium Missæ offerretur pro homine captivo in alia
regione posito, & ignorante quid pro se fieret, ejus vin-
cula divinitus solverentur ipsa hora sacrificii. Infinita
propemodum virtute Eucharistiæ spatio duodecim sæ-
culorum parata miracula qui scire voluerit, legat eru-
ditum Opus. P. Theodorici de S. Rene Carmelitæ di-
cti les Billetes, cui titulus gallice, „Remarques Histo-
„riques données à l'occasion de la sainte Hostie miracu-
„leuse conservée pendant plus de quatre cens dans l'
„Eglise paroissiale de S. Jean en Greve à Paris. A Paris
„chez Mefnier rue S. Severin au Soleil d'Or.“ T. 1. à
pag. 44. ad pag. 152.

Tom. 3. p. Rationem hujusce doctrinæ istam reddit Bellarmi-
344. B. nus L. 2. de Missa c. 3. „Nam, inquit, si oblatio Eu-
„charistiæ pro peccatis dimittendis valeat: certe etiam
„pro aliis necessitatibus, quæ ex peccato ortæ sunt, va-
„lere debet. Et si Deus hoc sacrificio placatus in gra-
„tiam cum inimicis suis redit, quanto facilius ob
„idem sacrificium adducetur, ut amicis, & reconcilia-
„tis bona temporalia tribuat, si id eis utile fuerit;

Dices: Per sacrificiū ea bona comparantur, quæ Chri-
sti morte sua promeruit: atqui morte sua Christus non
bona temporalia, sed spiritualia & salutis æternæ dun-
taxat nobis promeruit.

Deinde vero, si bona hujusmodi caduca & tempora-
lia sacrificium nobis impetraret licitum foret ea con-
cupiscere ac postulare: atqui minime id nobis licitum
est; imo continuo hortantur Scripturæ ac SS. Patres,
ut à bonis temporalibus expetendis animum & cor no-
strum avocemus.

Resp. ad primum dist. min. bona temporalia in se
absolute considerata, & tanquam finem nostrum in
quo hære debeamus, Christus morte sua non pro-
meruit, concedo: spectata in ordine ad salutem, & tan-
quam media, quæ divina providentia nobis suppeditat,
ut iis utamur ad finem nostrum ultimum, qui Deus est,
consequendum, nego. Sic transeamus per bona tempo-
ralia, inquit Ecclesiæ oratio, ut mereamur æter-
na.

Ad secundum: Resp. dist. min. nobis licitum non
est bona temporalia expetere, animo cupiditatis, &

tanquam finem quo fruamur, concedo: tanquam
media quibus utamur ex ordinatione providentiæ di-
vinæ, ut ad finem nostrum ultimum perveniamus,
nego.

Dico 2. sacrificium Missæ vim & efficaciam habere
ex opere operato, non quidem ad modum signi seu Sa-
cramenti, sed per certam & infallibilem ex institutio-
ne Christi impetrationem.

Prima pars probatur, Quia ea virtus & efficacia di-
citur ex opere operato, non autem ex opere operantis,
quæ divina institutione tota fluit & pendet ex oblatio-
ne ipsa externa sacrificii, non autem à probitate ministri;
atqui talis est externa sacrificii oblatio. 1. quia vis sacri-
ficii perinde ac Sacramenti non pendet ex privata mi-
nistri conditione bona vel mala: *Munda illa oblatio est*, Tom. 14.
ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 1. *qua nulla indignitate* Conc. p.
aut malitia offerentium inquinari potest. 2. ibidem c. 853. B.
2. Concilium docet per nostrum sacrificium remitti
peccata: & causam reddit, quia eadem est hostia, &
idem offerens, qui fuit in sacrificio crucis; vis ergo
& efficacia sacrificii tota fluit ex Christo, qui simul
hostia est ac principalis offerens, cujus virtutem &
efficaciam sua malitia impedire aut retardare non po-
test minister secundarius & minus principalis. 3. sacri-
ficiū Missæ vi suæ institutionis singularem quandam
vim & efficaciam habet, ad applicandum nobis scu-
ctum mortis & passionis Christi, hæc autem applica-
tio includit causalitatem ex opere operato, quia fit ex
vi institutionis Christi: namque si solum fieret ex me-
rito vel satisfactione operantis, nihil singulare haberet
illud nostrum sacrificium ex vi institutionis. 4. sacri-
ficiū novæ Legis non debet esse minus perfectum in
ratione sacrificii, quam Sacramentum in ratione Sacra-
menti: sed sacramenta novæ Legis ex opere operato
suum effectum sortiuntur. 5. si Missæ sacrificium aliis
non proderet, nisi ex opere operantis, nullum ex hac
parte foret discrimen inter illud sacrificium & percep-
tionem Eucharistiæ, quia scilicet ista perceptio potest
etiam hoc modo aliis prodesse, sicut & alia opera reli-
gionis per impetrationem: et certum est discrimen
esse inter oblationem sacrificii, & perceptionem Sa-
cramenti Eucharistiæ. 6. denique, certum est Missæ
sacrificium prodesse defunctis, quantum ad relaxatio-
nem poenae temporalis: atqui non prodest ex opere
operantis, sive ex parte defunctorum, qui mereri
amplius non possunt, sive ex parte ministri qui forte
in mortali peccato constitutus nihil impetrare à Deo
pro aliis potest: ergo tunc sacrificium effectum sortitur
ex opere operato.

Secunda pars probatur.

1. quia ex mox dictis sacrificium immediate ac
proxime gratiam non producit, sed Deum placando
eam impetrat, per quam homo peccator ad Sacra-
menta confugiens, peccatorum remissionem ac ju-
sticiam consequatur. Illud non obscure innuit Conc.
Trid. Sess. 22. c. 2. „Hujus oblatione placatus Do-
„minus, ait, gratiam & donum poenitentiae con-
„cedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Tom. 14.
„Una enim eademque est hostia, idem nunc offerens Conc. p.
„Sacerdotum ministerio, qui se ipsum tunc in cruce 853. D.
„obtulit.“ Confirmatur hæc prima ratio ex discrimi-
ne, quod sæpius adduximus, inter Sacramen-
tum & sacrificium. Illud primario tendit ad hono-
rem Dei, illud ad sanctificationem hominum &c.
Ad peccatū immediate tollendum instituta sunt sacra-
menta Baptismi & Poenitentiae, illud pro Infidelibus,
hoc pro fidelibus; sive illud pro originali, hoc pro
actuali diluendo. Ergo sacrificium alium habet finem,
& alium effectum; aut saltem non eodem modo,
quo Sacramenta, peccata dimittit, non imme-
diate, sed mediate ac via impetrationis, id est
excellenti cujusdam orationis, quæ intuitu hostiæ
in altari immolata, Deum certissime movet
ad gra-

ad gratiam & donum pœnitentiæ homini peccatori concedendum.

II. quia, inquit Bellarminus, si sacrificium immediate justificaret, requireret necessario præviā dispositionem in eo pro quo sacrificium offerretur: quod si verum esset, non liceret sacrificium offerre pro iis, quos scimus in peccato libenter manere, nec pro obduratis, & impœnitentibus.

III. vis major tribui non debet sacrificio Missæ, quam sacrificio Crucis, siquidem ex isto vim omnem ac efficaciam suam trahit nostrum incruentum sacrificiū: porro Crucis sacrificium non efficienter ac immediate justificavit, sed tantum meritorie ac impetratorie; alioqui omnes homines iusti continuo evalissent, quia Christus pro omnibus hominibus se in sacrificium obtulit. Ut igitur sacrificium Crucis immediate peccatores non justificavit, sed placavit deum, & impetravit, ut per debita media peccatores ad salutem perducerentur; sic etiam sacrificium Missæ non justificat homines immediate, sed impetrat, ut ex merito sacrificii Crucis detur hominibus gratia & donum pœnitentiæ. Impetratio vero illa efficax est ex opere operato, virtute ipsius oblationis.

IV. sacrificium Missæ præcipuam vim habet, ut à Christo summo Sacerdote offertur: Christus autem nunc nec mereri, nec satisfacere potest, sed tantum impetrare. *Sedens ad dextram Patris semper interpellat pro nobis.* Ergo sacrificium operatur, non ut signum & Sacramentum, sed via impetrationis. Ubi observandum esse inter sacrificium Crucis & Missæ, quatenus utrumque à Christo fuit oblatum, in eo quod sacrificium Crucis fuerit meritorium, satisfactorium, & impetratorium vere ac proprie, quia Christus tunc mortalis erat, & mereri ac satisfacere poterat; sacrificium vero Missæ est duntaxat impetratorium, quia Christus nunc immortalis, nec mereri, nec satisfacere potest. Cum autem dicitur propitiatorium, vel satisfactorium id intelligendum est ratione rei quæ impetratur: dicitur enim propitiatorium, quia impetrat remissionem culpæ; satisfactorium, quia impetrat remissionem pœnæ; meritorium, quia impetrat gratiam benefaciendi, ac merita acquirendi: quanquam non negaverim dici etiam satisfactorium, quod ex Christi institutione per istud sacrificium applicetur ejusdem Christi passio ad pœnas tollendas, seu viventium seu mortuorum, quæ post culpam remissam aliquando remanent, vel in hac vita, vel in purgatorio luendæ. Hæc Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 4.

Dices: Ad efficaciam ex opere operato duo requiruntur; & certa Dei promissio, & infallibilitas effectus: atqui neutrum hic reperitur. Non certa Dei promissio, nullibi enim legitur in Scripturis non infallibilis effectus, sive spiritualis sive temporalis; neque enim ii omnes pro quibus sacrificium offertur, gratiam & donum conversionis seu pœnitentiæ, aut alia beneficia & commoda temporalia reportant; ergo &c.

Resp. ad primum: promissionem ex parte Dei certam & fixam alii agnoscunt in his generatim verbis, Joan. 6. v. 24. *Petite & accipietis.* Alii in istis Math. 26. v. 28. *Hic est Sanguis meus novi Testamenti, qui pro multis effundetur, græce, effunditur in remissionem peccatorum.*

Ad secundum: De sacrificii efficacia ex opere operato idem sciendum, quod de efficacia Sacramentorum, quæ idem ex sese nata & apta sunt gratiam producere, eamque producant, si nullus sit ex parte suscipientium obex, nullum impedimentum: ita & sacrificium pro varia dispositione suscipientium varie operatur: in his conversionem cordis ac veram pœnitentiam, si, ut par est, bene animo sint præparati, in illis motum aliquem, tamen si levem ac debilem, erga Deum. Satis est quod ex institutione Dei nostrum

sacrificium vires habeat ex se efficaces ad fructum mortis & passionis Christi nobis applicandum. *Hujus quidem oblationis cruenta fructus,* ait Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. *per hanc [incruentam] uberrime percipiuntur,* pro voluntate scilicet & arbitrio Dei, ac dispositione subjecti neque enim necessarium est, ut effectus sacrificii continuo existat, sed solum ut Deus auxilium & gratiam det, quando ipsi opportunum videbitur. Namque ipsum sacrificium Crucis, non continuo suum habuit effectum, & oratio S. Stephani, Pauli conversionem impetravit, non præsentem, sed futuram tempore à Deo determinato.

Quod autem attinet ad temporalia beneficia multæ possunt esse causæ, cur non continuo obtineantur, licet infallibilis sit efficacia sacrificii. Nam vel ea Deus non largitur, quia non esse utilia ad salutem æternam intelligit; vel differt, ut opportuniore tempore illa concedat; vel denique indigni sunt pro quibus sacrificium offertur, ut temporalia illa beneficia percipiant, & contra dignissimi qui severissime castigantur. Nam etsi sacrificium offeratur ad Deum placandum etiam indignis, aliquando tamen majora sunt hominum demerita, quam ut Deus uno vel altero sacrificio placari possit: maxime in eorum sententia, qui arbitrantur valorem Missæ finitum esse ac limitatum.

Dico 3. Sacrificium vim habet non tantum ex opere operato, sed etiam ex opere operantis id est ex pietate ac devotione offerentis: cum enim per modum impetrationis seu orationis valeat, eo majorem effectum producit, quo fervida magis est & accepta ipsius ad Deum oratio. Et vero si cætera virtutum opera Deo placeant, ac uberiora impetrant auxilia gratiæ, quatenus ab amico aliquo suo, & ex charitate procedunt, non est cur ob eandem causam Deo non placeat sacrificium, quod egregium est ac præstantissimum opus Religionis nostræ. Si homo justus, qui est in statu gratiæ, potest per quodlibet bonum opus mereri, satisfacere, & impetrare, cur per oblationem hujus sacrificii hoc ipsum non assequatur; Hoc unum interest, quod pro se mereri tantum possit de condigno, pro aliis vero satisfacere ac impetrare.

Quapropter observat Bellarminus, quod etsi necessaria non sit bonitas ministri offerentis ad valorem sacrificii, alicujus tamen offerentis bonitatem necessario requiri: cum enim sacrificium impetrando valeat, ac simile sit orationi, sine dubio non potest placere, nec impetrare, nisi offerens placeat. Contingit autem aliquando Sacerdotem, qui proximus minister est, Deo non placere, ob mortale peccatum cujus conscientiam habet; ergo Christus, qui ex opere operantis tunc Deo placet, est principalis offerens. Neque obstat, quod in sacrificio Missæ res ipsa, quæ offertur, ex se Deo gratissima sit. Namque non res illa, sed rei illius oblatio proprie sacrificium est; sacrificium enim est actio, non res permanens. Porro licet res ipsa placeat ex se, tamen oblatio rei non placet, nisi offerens placeat, ac præsertim Deo, cujus sunt omnia, & qui nulla re indiget.

Inde consequens est, sacrificium Missæ, ut est à Christo principali offerente, vim habere ex opere operantis certo ac infallibiliter, quia placet ex bonitate offerentis Christi, quæ semper est eadem, nec minui, nec crescere potest: ut autem offertur ab homine, vim habere ex opere operato, quia placet Deo, etiam si homo, qui offert, Deo non placeat. Itaque quod est opus operantis respectu Christi, est opus operatum respectu ministri; nihilominus absolute & juxta usum, cum dicitur Missa vim aliquam habere ex opere operantis, semper intelligitur de valore quem habet ex bonitate ministri, quia ipse est, qui

qui proprie operatur ; Christus enim non operatur nisi per ministrum.

ARTICULUS VI.

Utrum valor sacrificii Missæ finitus sit, vel infinitus.

Tom. 3. p. 345. E. **F**initum esse affirmat Bellarminus L. 2. de Missa c. 4. ista potissimum de causa. „ Nam, inquit, si Missæ „ valor infinitus esset, frustra multæ Missæ, præsertim ad „ rem eandem impetrandam offerrentur. Si enim una „ infiniti valoris est, certe ad omnia impetranda sufficeret. „ Et confirmatur ex sacrificio crucis, quod non alia de „ causa unum tantum fuit, neque unquam repetitur: „ nisi quia illud unum infiniti valoris fuit, & pretium „ acquisivit pro omnibus peccatis præteritis & futuris „ remittendis. Sed, pergit Bellarminus, licet res ipsa „ certa sit, causa tamen non est adeo certa: mirum enim „ videtur, cur valor sacrificii huius sit finitus, cum idem „ sit hoc sacrificium cum sacrificio crucis; & cum ipsa „ hostia, & offerens Christus, infinito modo sint Deo „ grata. „ Tum unam Dei voluntatem, tanquam præcipuam causam, assignat ibidem Bellarminus. Alii è contra, ob eam ipsam rationem quam offert Bellarminus, infinitum esse sacrificii nostri valorem opinantur.

Verum tota hæc quæstio in ambiguo & æquivoco posita videtur, quæ explicanda est.

I. sacrificii valor ab ejus effectu distinguere debet: nam valor significat moralem dignitatem quam habet, tum ex parte offerentis, tum ex parte rei oblata; effectus autem id quod de facto datur intuitu illius dignitatis.

II. valor sacrificii considerari potest, vel quoad substantiam & sufficientiam ex parte rei oblata ac principalis offerentis Christi; vel quoad efficaciam seu modum quo nobis applicatur fructus sacrificii Crucis per incrementum sacrificium Missæ.

Dico igitur 1. valorem sacrificii Missæ consideratum quoad substantiam & sufficientiam ex parte rei oblata & principalis offerentis Christi, infinitum esse, quia Missæ sacrificium idem est cum sacrificio Crucis, solaque differt offerendi ratione: atqui valor sacrificii Crucis quoad substantiam & sufficientiam infinitus fuit, pro infinita nempe dignitate & hostiæ oblata, & & personæ offerentis.

Dico 2. valorem sacrificii Missæ consideratum quoad efficaciam & modum quo nobis applicatur, seu quantum ad effectus, finitum esse ac limitatum, pro natura hominis finiti ac limitati. Id manifeste probat Ecclesiæ usus & praxis, quæ ad rem eandem impetrandam idem sacrificium sæpius iterari permittit; ac SS. Pontifices Innocentius VIII, & Alexander VII. prohibent ne Sacerdos, qui plura accepit honoraria seu stipendia ad totidem Missas celebrandas, sub prætextu quod infinita sit virtus sacrificii, per unum sacrificium debito suo satisfacere præsumat; declarantque eum, qui id præsumperit, peccare contra justitiam, & ad restitutionem teneri. Porro si infinitus foret sacrificii valor, quantum ad efficaciam effectum, & modum applicandi nobis merita Christi, unum sufficeret semel oblatum Missæ sacrificium, sicut ad expianda omnia nostra delicta, & satisfaciendum pro illis, unicum Crucis sacrificium semel oblatum sufficientissimum fuit. Si vero causam & rationem quæsieris cur ita sit, maxime cum dignitas hostiæ & offerentis Christi suprema sit & infinita? Resp. non aliam hic quærendam esse causam, quam supremam Dei voluntatem. Videtur autem sic voluisse 1. ut hoc modo sacrificium frequentaretur, sine quo Religio stare non potest, 2. quia id requirebat ordo divinæ providentiæ, quæ etiam causa est, cur Christus assidue interpellet pro nobis in

cælo, qui tamen, si voluisset, unica interpellatione porruisset omnia statim impetrare: pariter, cur pretium infinitum, quod in cruce acquisivit, quo totus mundus continuo salvari potuisset, non nisi certo tempore & certa mensura successive applicari voluerit. Harumce rerum, sicut & voluntatis divinæ, causam curiosius rimari nefas. 3. Quia studium, laborem ac vigilantiam nostram hoc modo excitare voluit Deus, ut nempe pro mensura nostræ pietatis ac religionis, majorem vel minorem sacrificii fructum perciperemus. „ Dicendum, inquit S. Th. q. 79. art. 7. ad 2. quod sicut passio Christi prodest quidem omnibus, quantum ad sufficientiam, sed effectum non habet, nisi in illis, qui passioni Christi conjunguntur per fidem & charitatem; ita & hoc sacrificium, quod est memoriale passionis Dominicæ. Et art. 5. Quamvis hæc oblatio ex sui quantitate sufficiat ad satisfaciendum pro omni pœna, tamen sit satisfactoria pro illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, secundum quantitatem suæ devotionis: & non pro tota pœna. „ Cohæret hæc doctrina cum ante dictis; nempe sacrificium, tametsi agat ex opere operato, majorem nihilominus vel minorem effectum producere, pro majori vel minori dispositione subjecti.

Dices 1. Sacrificium Missæ idem est quoad substantiam cum sacrificio Crucis, diversum solummodo quantum ad modum offerendi; ergo sicut sacrificium Crucis semel oblatum valoris fuit infiniti ad plenam solutionem pretii pro redemptione nostra, & perfectam satisfactionem pro peccatis, ita unum Missæ sacrificium semel oblatum valoris est infiniti ad applicandum nobis fructum sacrificii Crucis, nec necesse videtur ut sæpius iteretur.

Resp. discrimen esse, quod Christus unica oblatione consummavit omnia, ac semel moriendo solvit omne pretium redemptionis nostræ, & superabundanter pro peccatis nostris satisfacit; solutio autem semel perfecta non reperitur, & Christus semel mortuus non moritur amplius: at non unius tantum Missæ celebratione fructum suæ passionis ac mortis nobis semper applicat. Ratio est, quia sacrificium Missæ vj suæ institutionis est ad repræsentandum sacrificium Crucis, & ad applicandum nobis fructum ipsius; porro res eadem & repræsentari sæpius potest, & fructus ejus iteratis vicibus communicari, prout Deo placuerit: neque enim, ut jam dictum fuit, alia hic quærenda ratio quam DEI voluntas, & sicut in dispensatione fructus sacrificii Crucis, quem non continuo omnibus & singulis, sed certo tempore ac loco, pro beneplacito suæ voluntatis.

Dices 2. Res oblata in sacrificio Missæ est infinita, ipsemet scilicet Christus; ergo oblatio est infiniti valoris. Confirmatur, quia dignitas rei oblata aliquid confert ad valorem oblationis; ergo major dignitas plus confert; ergo infinita dignitas confert infinitum valorem.

Resp. dist. conseq. oblatio est infiniti valoris ex parte Christi, concedo: ex parte ministri, per cujus ministerium Christus offertur, nego. Oberva, valorem illum non tam crescere ex dignitate objecti circa quod versatur, quam ex dignitate personæ operantis, ut patet tum exemplo viduæ Evangelicæ, quæ minus quidem offerebat præ alijs, cujus tamen oblatio Deo gravior fuit, propter majorem sanctitatem personæ offerentis: tum exemplo ipso Christi, cujus actiones singulæ infiniti erant valoris, tametsi multæ versarentur circa objectum finitum; tum denique quia actus fidei, spei & charitatis, qui à nobis eliciuntur, sunt valoris finiti, licet eorum objectum sit infinitum. Porro Christus hic non immediate per seipsum operatur, sed ministerio Sacerdotis; unde valor sacrificii, ut est ex opere operantis ex parte Sacerdotis, finitus est, tum in ratione meriti, quia non meretur nisi certos gradus gratiæ &

tia & gloria; tum in ratione satisfactionis, quia non tollit nisi certam & finitam poenam, id est temporalem; tum etiam ratione impetrationis, quia persona offerens est finita; consequenter ejus actio seu oblatio valoris est finita.

Ex his inferes, Missæ sacrificium æquè prodesse ex parte operis operati, sive pro multis, sive pro paucis offeratur. Si enim fructus sacrificii eo minor esset, quod in plures divideretur, satius foret bono Fidelium, Missæ privatæ quàm parochiali interesse: quia cum pauciores Missæ privatæ assistant, plures vero Missæ parochiali, fructus sacrificii eò major est ac excrefcit pro singulis, quo dividitur in pauciores in Missa privata: atqui tamen hortatur & mandat Ecclesia ut Fideles Missæ parochiali assistant. Deinde praxis Ecclesiæ est, ut Sacerdos pro vivis atque defunctis offerat sacrificium, etiam si honorarium ab aliquo perceperit, ut pro ipso specialiter celebret: ipsi quippe injuria fieret, si minorem fructum idcirco perciperet, quod sacrificium pro pluribus offerretur.

ARTICULUS VII.

Pro quibus offerri debeat sacrificium: an pro solis viventibus, an etiam pro defunctis.

Duo generatim sunt hominum genera, viventium scilicet, & mortuorum.

Inter mortuos, alii sancti sunt, æterna felicitate donati; alii æternis suppliciis addicti; alii denique flammis Purgatorii adhuc purgantur.

Inter viventes autem, alii sunt Fideles, viva Christi & Ecclesiæ membra; alii peccatis onerati, qui tamen vinculo fidei adhuc Ecclesiæ copulati sunt; alii verò infideles, hæretici, & publicè excommunicati. De viventibus primum, tum de mortuis dicendum.

De viventibus.

Sacrificium ritè offertur pro omnibus Fidelibus Christianis. Non offertur pro excommunicatis.

Dico igitur 1. sacrificium Missæ ritè offerri pro omnibus Fidelibus Christianis, sive justi sint, sive peccatores, *Tibi offerimus*, ait Sacerdos in Canone Missæ, *pro Ecclesia tua sancta Catholica . . . & omnibus Orthodoxis, atque Catholica & Apostolica fidei cultoribus.* Peccaret ergo graviter Sacerdos, qui privata sua intentione aliquos excludere vellet.

Dico 2. licitum non esse pro excommunicatis, pro Infidelibus & Hæreticis, nominatim sacrificium offerre. Excommunicatos non toleratos, per sententiam Judicis nominatim damnatos hic intelligimus, quos Ecclesia in vindictam criminis à suis orationibus ac suffragiis publicis excludit, prohibetque ne eorum nomina ad altare recitentur. Ita Cap. *A nobis. De sententia excommunicationis.* Nihilominus possunt Fideles, ac Sacerdos ipse celebrans, pro iis privatim orare: quin & Ecclesia universa in die Parasceves, ob specialem memoriam sanguinis Christi pro omnibus effusi, orat pro Infidelibus, pro hæreticis, Schismaticis &c.

At, inquit, dixit S. Augustinus L. 1. de origine animæ, cap. 9. *Quis offerat corpus Christi, nisi pro iis qui sunt membra Christi?* Respondet S. Thomas in 4. dist. 12. q. 2. art. 2. ad 4. id intelligi debere de iis qui sunt membra Christi actu vel potentia: tunc enim offertur etiam pro membris Christi, quando offertur pro aliquibus ut fiant membra Christi. Adde quod S. Doctor eo loci loquitur duntaxat de defunctis; & qui defuncti aut sunt membra Christi actu, aut nullo modo ideo absolute dicere potuit, non posse offerri pro defunctis, nisi sint membra Christi.

Dico 3. indirecè saltem offerri sacrificium pro Infidelibus, Hæreticis &c. dum enim offerimus sacrificium pro Ecclesia Catholica propaganda, unienda, purganda, quod licitum esse omnes fatentur, simul indirecè offertur pro conversione Infidelium & Hæreticorum.

delibus, Hæreticis &c. dum enim offerimus sacrificium pro Ecclesia Catholica propaganda, unienda, purganda, quod licitum esse omnes fatentur, simul indirecè offertur pro conversione Infidelium & Hæreticorum.

Dico. 4. ex natura rei, si nulla obstaret Ecclesiæ prohibito, licitum fore pro hisce hominibus offerre sacrificium. Namque sacrificium crucis pro omnibus oblatum fuit; pro omnibus enim mortuus est Christus: quidni ergo pro omnibus offerri etiam potest sacrificium Missæ? Nonne olim offerebatur pro Regibus infidelibus? *Sacrificamus*, inquit Tertullianus in Lib. ad Scapulam, *pro salute Imperatoris.* Id volebat S. Paulus 1. ad Tim. 2. his verbis, *Obsecro igitur fieri orationes pro omnibus hominibus: pro regibus, & omnibus qui in sublimitate sunt, ut quietam & tranquillam vitam agamus in omni pietate & castitate.*

P. 69. C.

De defunctis.

Inter defunctos alii æternis suppliciis puniuntur; alii flammis ultricibus Purgatorii detinentur ad tempus; alii denique in Cælis beati aperta Dei visione fruuntur. Novatores nolunt sacrificium offerri pro defunctis, fidemque Purgatorii inverecundè sigillant: damnant quoque usum Ecclesiæ Missas in honorem Sanctorum celebrantis.

Dico igitur 1. reprobis ad æterna supplicia damnatis nihil prodesse Missæ sacrificium, neque pro illis offerri debere. sive ut propitiatorium est, sive ut impetratorium. Ratio est, quia immobili Dei sententia poenis nunquam finiendis addicti sunt, atque eo in statu constituti in quo nihil refrigerii percipere possunt. *In inferno nulla redemptio. Discedite à me maledicti*, ait Christus Matth. 25. v. 41. *in ignem æternum, qui paratus est diabolo & angelis ejus.* Unde S. Augustinus L. 1. de origine animæ cap. 9. *Quis offerat corpus Christi, inquit, nisi pro iis, qui membra sunt Christi?* Porro quis dixerit damnatos esse membra Christi? Et cap. 11. *Salva fide Catholica & Ecclesiastica regula, nulla ratione conceditur, ut pro non baptizatis cujuslibet ætatis hominibus offeratur sacrificium corporis & sanguinis Christi.* Et Lib. 3. cap. 12. *Noli credere, nec docere, aliquos eorum qui sine Baptismo Christi ex hac vita emigraverint . . . ad regni cælorum beatitudinem pervenire, si vis esse Catholicus.* Lib. 21. de civitate Dei cap. 24. docet futurum ut Ecclesia pro reprobis adhuc viventibus non oraret, si certò sciret eos æterno excidio destinatos esse. Si, inquit, *de aliquibus ita certa esset, ut qui sint illi, etiam nosset, qui licet adhuc in hac vita sint constituti, tamen predestinati sunt in æternum ignem ire cum diabolo; tam pro eis non oraret, quàm nec pro ipso. Sed quia de nullo certa est, orat pro omnibus duntaxat hominibus inimicis suis in hoc corpore constitutis, nec tamen pro omnibus exauditur. Pro his enim solis exauditur, qui etsi adversantur Ecclesiæ, ita tamen sunt predestinati, ut pro eis exaudiat Ecclesia, ut filii efficiantur Ecclesiæ. Si qui autem usque ad mortem habebunt cor impœnitens, nec ex inimicis convertentur in filios, nunquid jam pro eis, id est, pro talium defunctorum spiritibus orat Ecclesia? Quid ita? nisi quia jam in parte diaboli computatur, qui, dum esset in corpore, non est translatus ad Christum.*

Non offertur pro reprobis ac damnatis.

To. 10. p. 342. D. Ibid. p. 343. E. Ibid. p. 382. D. E.

Tom. 7. p. 642. C.

Dices. 1. S. Augustinus Enchiridii cap. 110. de sacrificiis quæ pro mortuis offeruntur, ait: *Non omnibus profunt . . . Quibus autem profunt, aut ad hoc profunt, ut sit plena remissio, aut certè ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.* Et c. 112. *Pœnas damnatorum certis temporum intervallis existimem (si hoc eis (Origenistis) placeat), aliquatenus mitigari. Etiam sic quippe intelligi potest*

To. 6. p. 238. C. D. Ibid. p. 238. A.

potest manere illis ira Dei, In mente igitur S. Doctoris mitigari possunt damnatorum pœnæ; atque ad hanc mitigationem seu relaxationem pœnæ obtinendam offerri potest sacrificium Missæ.

Ibid. p.
233. A.
Ibid. C.

Resp. Perspicuum esse ex lectione contextus, S. Doctorem c. 110. Ench. loqui duntaxat de Fidelibus, qui in Purgatorio detinentur, ac Missæ sacrificio, & viventium suffragiis juvari possunt ad mitigationem, vel omnimodam pœnæ liberationem. Neque negandum est, ait S. Doctor, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleemosyna in Ecclesia fiunt. . . . Cum ergo sacrificia sive altaris, sive quarumcunque eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valde bonis gratiarum actiones sunt; pro non valde malis propitiationes sunt; pro valde malis, etiamsi nulla sunt adjumenta mortuorum, qualescunque viventium consolationes sunt. Illi porro quos S. Doctor appellat non valde malos, Fideles sunt, qui flammis Purgatorii quidquid pœnæ temporalis luendum ipsis superest, solvunt & expurgant; quique viventium precibus ac Missæ sacrificio juvari possunt: pro aliis vero valde malis, id est damnatis, nulla sunt adjumenta mortuorum. In capite 12. non ex sua propria sententia loquitur S. Doctor, neque ait, existimem, ut fert Objectiono, sed, existiment, nempe Origenistæ, qui damnatorum pœnas, vel per certa temporum intervalla saltem mitigandas, vel saltem aliquando finem omnem omnino habituras esse arbitrabantur; quos ibi refellit sanctus Doctor. Frustra, inquit, nonnulli, imò quam plurimi, aternam damnatorum pœnam & cruciatus sine intermissione perpetuos humano miserantur affectu, atque ita futurum esse non credunt; non quidem Scripturis divinis adversando, sed pro suo motu dura quæque molliendo, & in leniorem flectendo sententiam, quam putant in eis terribilius esse dicta, quam verius &c.

Ibid. E.

Et Com-
mel. p.
1225.

Dices 2. postquam S. Chrysostomus Hom. 3. in Epistolam ad Philipp. dixit, orandum esse pro mortuis, sic pergit: Id quidem de iis [dicimus] qui in fide decesserunt. Catechumeni vero neque hac dignantur consolatione, sed omni auxilio sunt destituti, uno quodam excepto. Quale vero hoc; licet pauperibus pro iis dare; atque hinc aliquid percipiunt refrigerationis. Ergo, iudice S. Chrysostomo, damnatis, quales sunt haud dubiè Catechumeni sine Baptismo mortui, aliquid refrigerii accedere potest.

Resp. S. Chrysostomum hoc unum negare, quod disciplina sui temporis ferebat, scilicet pro Catechumenis absque Baptismo ex hac vita discedentibus publicè orandum non esse, quod etiam & à Concilio Braacarensi primo c. 35. statutum fuit. Imò & circa pœnitentes publicos ante reconciliationem mortuos, aliquando à S. Leone observatum istud fuisse, nonnulli volunt: nempe ut, qui cum illis viventibus non communicaverant, cum iisdem mortuis etiam non communicarent. Quod si huiusmodi Catechumenis nonnihil refrigerii ex eleemosynis, quæ pauperibus eorum nomine erogantur, accedere putavit S. Chrysostomus, singularis fuit hæc ipsius opinio.

Dices 3. Author Glossæ in caput Tempus 13. q. 2. docet duplicis ordinis esse damnatos: quosdam valde malos, qui magna & multa crimina perpetraverunt; alios mediocriter malos, qui pauciora & leviora, atque pro his posse sacrificium offerri, non quidem ad plenam liberationem, sed ad quandam pœnæ relaxationem. Quin & S. Damascenus in Oratione De defunctis, refert Trajanum & Falconillam, ex inferis liberatos fuisse orationibus Gregorii & Teclæ. Denique Innocentius III. S. P. in caput Cum Martha. De celebratione missarum, dicit quosdam ex mortuis esse valde bonos, id est sanctos, qui non egent suffragiis; quosdam valde malos, id est damnatos, qui non possunt juvari; quos-

Tournelii Tom. III. P. III. De Sacr. Euchar.

dam mediocriter bonos, quibus profunt ad expiationem; quosdam mediocriter malos, quibus profunt ad propitiationem. Non exponit Innocentius quinam illi sint, quos appellat mediocriter malos.

Resp. 1. deceptum esse Glossatorem, atqui hic deferendum, si reipsa existimavit nonnullos ex damnatis aliquid solatii & refrigerii ex sacrificio Missæ posse percipere: in inferno enim non est locus misericordiæ, sed iustitiæ ac vindictæ. 2. fabulosum prorsus est quod de Traiano & Falconilla ex S. Joan. Damasceno refertur; neque prætenfa illius De defunctis Oratio, genuinum opus est, sed adulterinum ac supposititium. An verò probabile est S. Gregorium existimasse damnatorum animas à pœnis inferni liberari posse, qui L. 34. Moral. c. 19. alias 13. scribit non magis orandum pro Infidelibus defunctis, quam pro diabolo? 3. Innocentius III. videtur memoria lapsus, & ex trimembri divisione, quam adduxit S. Augustinus, quadrimembrem fecisse: sed quidquid sit, duo posteriora membra divisionis rectè intelligi possunt de iis qui in Purgatorio pœnas fuerunt, quorum aliqui sunt mediocriter boni, quia in hac vita benè quidem vixerunt, ex qua in charitate discesserunt; sed quibus pœnarum aliquid luendum superest, ac per sacrificium Missæ & viventium suffragia, subveniri potest ad supplicii mitigationem, vel plenam liberationem; alii sunt mediocriter mali, quia in hac vita non ita piè vixerunt, & tandem à reatu culpæ liberati, cum magno pœnæ reatu discesserunt, quibus sacrificium ad pœnarum mitigationem valere potest.

Dices 4. Judas Machabæus L. 2. Machab. cap. 12. iussit offerri Sacrificium pro Judæis occisis in prælio, sub quorum tunicis inventa sunt donaria idolorum, qui consequenter mortui fuerant in peccato mortali. Quin & Ecclesia pro defunctis Deum orat ut eos liberet morte aterna, in die illa tremenda, quando cæli movendi sunt & terræ: ut eas liberet de pœnis inferni, & de profundo lacu, de ore Leonis: ne absorbeat eas tartarus, ne cadant in obscurum. &c. Ergo licitum est preces fundere pro damnatis, ac consequenter in eorum gratiam sacrificium offerre.

Resp. ad primum. Judæos illos pro quibus Judas Machabæus sacrificium offerri iussit, idolorum donaria sustulisse, non quidem ad cultum & reverentiam idolorum, sed tanquam prædam & spolia, quæ jure belli victoribus debentur: quapropter ea ex parte peccato mortali obnoxii non fuere. Ad secundum, Ecclesia preces illas, quas longè post obitum fundit, referre ad illud instans tempus quo defunctorum animæ ex corpore discesserunt. Ecclesia scilicet rem præteritam vel futuram ex desiderii sui ardore considerat, atque religionis mysteria, tametsi jam diu adimplenda, festiva recordatione ita exprimit ac celebrat, quasi jam tum adimplerentur, aut adimplenda forent. Sæpè, ait S. Augustinus Epistola 98. alias 23. ad Bonifacium, ita loquimur, ut Passcha appropinquans dicamus, crastinam vel perendinam Domini passionem, cum ille ante jam multos annos passus sit: non quod ignoret Ecclesia, jam diu advenisse Christum, illum mortuum & à mortuis suscitatum; sed quod celebrando memoriam illius temporis quo natus est, mortuus &c. nativitatem, mortem &c. spectat quasi jam tum primum implerentur. Eodem sensu exponendæ sunt preces quas Ecclesia pro defunctis, etiam diu post eorum obitum; fundit ad Deum, ut eos liberet à pœnis inferni.

Dico 2. justos in charitate piè defunctos & in Purgatorio detentos, ad temporalis pœnæ relaxationem vel plenam liberationem Missæ sacrificio, ac viventium suffragiis juvari posse. Hanc esse Ecclesiæ fidem.

Pater 1. ex Scripturis Lib. 2. Machab. 12. v. 43. & sequent. Facta collatione, ait sacer contextus, duodecim millia drachmas argenti misit (Judas Machabæus)

Tom. I. p.
1133.
C. D.

To. 2. p.
267. D.

Offerunt
pro iustis
defun-
ctis

bæus) *Ierosolymam*, offerri pro peccatis mortuorum sacrificium, bene & religiosè de resurrectione cogitans. . . . Sancta ergo & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, ut a peccatis solvantur. Ex quo celebri testimonio hæc habemus. 1. mortuos post hanc vitam à peccatis solvi. 2. sacrificia & orationes vivorum mortuis prodesse. 3. omnes peccatorum reliquias non semper per mortem expiari, sicut Lutherò & Calvino videtur: illi etenim pro quibus Judas Machabæus sacrificium offerri iussit, mortui erant morte violenta, & quidem pro Religione; atqui tamen persuasum habuit Judas, illos plenè purgatos non fuisse. 4. posse hominem sanctè ac piè mori, & tamen debitum aliquod ipsi solvendum, sive propter levia quædam & venialia peccata non remissa, sive propter pœnam temporalem, quæ post condonatum culpam lethalem solvenda superest: testatur enim sacer contextus loco citato v. 45. eos pro quibus Judas sacrificium offerri voluit, cum pietate dormitionem accepisse. 5. denique, officia illa pietatis quæ defunctis exhibentur ad Religionem pertinere.

Patet 2. ex constanti Ecclesiæ praxi ac Traditione. Narrat S. Augustinus L. 9. Confess. Monicam matrem suam enixè rogasse, ut sui memoria in peragendis mysteriis fieret ad altare; cujus votis re ipsa satisfactum est, cum, ait S. Augustinus, oblatum est pro ea sacrificium pretii nostri.

Tom. 1. p.
168. F.

Tom. 6. p.
116.

Ibid. p.
119. E.

Et Lib. de cura pro mortuis gerenda cap. 1. n. 3. In Machabeorum Libris, inquit, legimus oblatum pro mortuis sacrificium. Sed etsi nusquam in Scripturis veteribus omnino legeretur, non parva est universa Ecclesiæ, quæ in hac consuetudine claret, auctoritas, ubi in precibus Sacerdotis, quæ Domino Deo ad ejus altare funduntur, locum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et cap. 4. Non sunt præmittende supplicationes pro spiritibus mortuorum: faciendas pro omnibus in Christiana & Catholica societate defunctis, etiam tacitis nominibus eorum, sub generali commemoratione suscepit Ecclesiæ; ut quibus ad ista defuncti parentes aut filii, aut quicunque cognati vel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi.

Tom. 5.
p. 82.
F.

Idem repetit S. Doctor Serm. 172. aliàs 32. de verbis Apostoli, ubi observat viventium suffragia mortuis prodesse pro mensura charitatis in qua illi defuncti sunt; non enim nova illis merita comparantur, sed præcedentibus eorum meritis ista redduntur. Non omnino, inquit, ambigendum est, ista prodesse defunctis; sed talibus qui ita vixerint ante mortem, ut possint eis hæc utilia esse post mortem. . . . Non ergo mortuis nova merita comparantur, cum pro eis boni aliquid operantur sui, sed eorum præcedentibus consequentia ista redduntur. . . . Et ideo istam finient quisque vitam, nisi quod meruit in ipsa, non poterit habere post ipsam.

Ibid. p.
238. A.

Rursus hoc ipsum docet in Enchiridio cap. 110. „Neque negandum est, ait, defunctorum animas pietate suorum viventium relevari, cum pro illis sacrificium Mediatoris offertur, vel eleëmofynæ in Ecclesiis fiunt. Sed eis hæc profunt, qui cum viverent, ut hæc sibi postea possent prodesse, meruerunt. . . . Quo circa hic omne meritum comparatur, quo possit post hanc vitam relevari quispiam vel gravari. Nemo se autem speret, quod hic neglexerit, cum obierit, apud Deum promereri. . . . Non enim omnibus profunt & quare non omnibus profunt, nisi propter differentiã vitæ quam quisque gessit in corpore; Cum ergo sacrificia, sive altaris, sive quatumcunque eleëmofynarum, pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro valdè bonis gratiarum actiones sunt; pro non valdè malis propitiationes sunt; pro valdè malis

„etiam si nulla sunt adjumenta mortuorum, qualescunque vivorum consolationes sunt.

Traditionem hanc confirmavit Conc. Trid. Sess. 25. ubi docet Purgatorium esse, animasque ibi detentas Fidelium suffragiis, potissimum verò acceptabili altaris sacrificio juvari. Et Sess. 22. c. 2. ait, „Sacrificium Missæ non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, sed & pro defunctis, ritè, juxta Apostolorum traditionem offerri. Et Can. 3. Si quis dixerit, Missæ sacrificium tantum esse laudis, & gratiarum actionis, aut nudam commemorationem sacrificii in cruce peracti, non autem propitiatorium; vel soli prodesse sumentis, neque pro vivis & defunctis, pro peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis, necessitatibus offerri debere; anathema sit. „Plura de hoc argumento hic non addemus, de quo data opera fusè disputavimus in nostris de Deo Prælectionibus To. 1. à pag. 627. ad pag. 661.

Tom. 14.
Conc. p.
894.

Ibid. p.
853. D.

Dico denique.

I. Sacrificium non offerri Sanctis, ac proinde neque templa, neque altaria Sanctis erigi. Ratio est manifesta, quia sacrificium offertur in protestationem supremi dominii quod in res omnes creatas habet Deus; & ad cultum patriæ pertinet: at quis sanæ mentis tale quid puris hominibus, quantacunque sanctitate ac gloria donati fuerint, tribuere audeat; Nos inquit sanctus Augustinus Lib. 8. de civitate Dei cap. 27. „Martyribus non constituimus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia. . . . Quis audivit aliquando fidelium, stantem Sacerdotem ad altare, . . . dicere in precibus, Offero tibi sacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane; cum apud Memorias eorum Deo offeratur? „Et Lib. 20. contra Faustum c. 21. „Nulli Martyrum, inquit, quamvis in Memorialis Martyrum, constituimus altaria. . . . quod offertur, Deo offertur, qui Martyres coronavit, apud Memorias eorum, quos coronavit. „Ita rem declarat ac definit Concil. Trid. Sess. 22. cap. 3. „Quamvis, inquit, in honorem & memoriam Sanctorum nonnullas interdum Missas Ecclesiæ celebrare consueverit; non tamen illis sacrificium offerri docet, sed Deo soli, qui illos coronavit. Unde nec Sacerdos dicere solet, Offero tibi sacrificium, Petre, vel Paule, sed Deo, de illorum victoriis gratias agens, eorum patrocinia implorat; ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in Cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

Tom. 7. p.
217.

Tom. 8. p.
147. B.
C.

Tom. 14.
Conc. p.
853.

II. Sacrificia Sanctis non profunt ad culpæ vel pœnæ remissionem, nec ad gratiæ vel gloriæ essentialis augmentum. Ratio est, quia Sanctis Deo apertè fruuntibus nihil superest culpæ vel pœnæ luendæ; nihil, quod gloriæ illorum essentiali superaddi possit, sed tantum gloriæ accidentalis, quæ eorum cultum, honorem ac venerationem spectet. Quare S. Augustinus Tract. 84. in Joan. & Serm. 159. aliàs 17. de verbis Apostoli, monet in sacrificio memoriam fieri Sanctorum, sed non orari pro illis. Et idcirco cum in nostra Liturgia petimus, ut oblatio Sanctis proferat ad gloriam, non tam oramus pro Sanctis, quam pro nobis: nempe gratiam petimus ita sanctè, piè, devotè, rectè sacrificium offerendi, ut merito Sancti gaudere inde possint, & gloria illis coram hominibus accedat.

Tom. 3.
part. 2.
p. 709.
Tom. 5. p.
765.

III. Sacrificium Missæ non est per se institutum, tanquam ad finem proprium & præcipuum, ad Sanctos honorandos, vel invocandos: siquidem directè ac primario institutum est ad Deum colendum, & propitium nobis reddendum; secundariò autem tantum ac consequenter ad Sanctos honorandos: quapropter verum foret sacrificium, tamen si nulla in eo fieret Sanctorum memoria.

IV. Non repugnat institutioni cœnæ Domini offerre Deo sacrificium in honorem Sanctorum, eosque invocare

Tom. 15. ait Conc. Trid. Sess. 22. Can. 5. *imposturam esse missas celebrare in honorem Sanctorum, & pro illorum intercessione apud Deum obtinenda, sicut Ecclesia intendit; anathema sit.*

Pagina 241. C. Fidem hanc & Traditionem ad nos usque perduxerunt quotquot extant apud Græcos & Latinos Liturgiæ, in quibus SS. Apostolorum, Martyrum & aliorum Sanctorum memoria celebratur. Ex illis Liturgiis nonnulla testimonia laudavimus, cum de Deo agebamus To. 1. pag. 580. & 581. Perduxerunt & SS. Patres, S. Cyrillus Hierosolym. Catech. 5. mystag. *Cum hoc sacrificium offerimus, inquit, mentionem facimus eorum, qui ante nos obdormierunt, primum Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, Martyrum, ut Deus orationibus illorum, & deprecationibus, suscipiat preces nostras.* Et S. Augustinus Tract. 84. in Joan. *Non sic, inquit, Martyres commemoramus (ad altare) quemadmodum alios, qui in pace requiescunt, ut etiam pro iis oremus; sed magis ut orent ipsi pro nobis.* Et L. 8. de Civit. Dei cap. 27. reddens rationem, cur in memoriam, & apud Memorias Sanctorum Sacra celebrentur, hanc reddit, *ut ea celebritate, & Deo vero de illorum victoriis gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum atque palmarum eodem invocato in auxilium, ex eorum memoria renovatione adhortemur.*

Dices 1. cum Kemnitio in examine Conc. Trid. Oblatio sacrificii in honorem Sanctorum directa fronte pugnat cum institutione Cœnæ Domini: neque enim dixit Christus, hoc facite in honorem Sanctorum, sed, *in meam commemorationem.*

Resp. nego ant. Equidem conceptis verbis Christus Eucharistiam instituens non dicit, Hoc facite in honorem Sanctorum; quia, ut mox dictum est, Eucharistia, primario ac directe ordinatur ad cultum Dei: secundario autem ac indirecte ad honorem Sanctorum; quamvis autem expresse non dixerit, Hoc facite in honorem & commemorationem Sanctorum, non etiam id prohibuit; imò licitum illud esse declaravit Ecclesia, quæ fidelis est voluntatis Christi sponsi sui custos & interpretes. Longè porrò diversa est commemoratio quæ fit in sacrificio, tum Christi, tum Sanctorum: Christi commemoratio fit, tanquam hostiæ, quæ pro redemptione nostra oblata fuit in cruce; Sanctorum vero, ut pro victoriis quas beneficio gratiæ reportarunt, Deo gratiarum actiones referantur, & ut ipsi pro nobis intercedere dignentur in cœlis, quorum memoriam facimus in terris.

Instabis 1. Oblatio sacrificii cultus est supremus ac latriæ soli Deo debitus; ergo superstitio est ac grande piaculum, offerre sacrificium in honorem Sanctorum.

Resp. nego conseq. Sophisma est ab ignoratione elenchi. Non enim Sanctis in honorem Dei offertur sacrificium, sed Deo in honorem Sanctorum, quæ duo valde diversa sunt.

Instabis 2. Superstitio est ac prophanatio sacræ mensæ, sacrificium in honorem Sanctorum eo animo offerre, ut per merita & preces Sanctorum in omnibus divina protectionis muniamur auxilio; quasi merita Christi non sufficerent.

Resp. diff. ant. Si merita & preces Sanctorum adjungantur ad supplendum defectum & insufficientiam meritorum Christi, unde major ipsis virtus accedat, concedo: si adjungantur tanquam subsidium aliquod ad implorandam divinam gratiam per intercessionem Sanctorum, nego. Quomodo, quæso, merita Sanctorum meritis Christi virium aliquid & efficaciam adjunderent, cum ipsa omnem suum valorem, omne pretium ex meritis Christi mutuarentur & trahant? Neque magis Sanctorum invocatio ac intercessio dignitati & effi-

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

caciæ sacrificii nocet, quàm cum Sacerdos postulat à Deo, ut fructum sacrificii sibi & aliis applicare seu communicare dignetur.

Dices 2. S. Augustinus L. 22. de civitate Dei cap. 10. dicit in administratione Cœnæ dominicæ Sanctos à Sacerdote quidem nominari, sed ab illo nullo modo invocari. *Non tamen, inquit, à Sacerdote qui sacrificat, invocantur. Deo quippè, non ipsis sacrificat, quamvis in Memoria sacrificet eorum; quia Dei Sacerdos est, non illorum.*

Resp. Hunc S. Doctoris textum directe adversari Kemnitio; siquidem aperte pronuntiat Deo, non verò Sanctis sacrificium offerri, tamen in Memoria eorum offeratur. Invocari Sanctos negat Augustinus: et quo sensu? invocatione scilicet per sacrificium, quod ipsis offeratur; sacrificium quippè, ut sæpius dictum fuit, efficacissima est invocatio: non negat autem Augustinus, Sanctos invocari precibus Sacerdotis, ut pro nobis apud Deum intercedere dignentur.

ARTICULUS VIII.

De Missis privatis.

Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 9. observat sensu multiplici Missas dici posse privatas. 1. ratione loci privati in quo celebrantur. 2. ratione temporis; ut publica dicatur, quæ festis diebus; privata, quæ pro festis celebratur. 3. à fine; quæ pro aliquo privato seu particulari homine, vel negotio offertur, ita tamen ut ceteri Fideles, seu viventes seu mortui, non excludantur. 4. à paucitate illorum qui intersunt; ut dicatur publica, quæ fit coram populo; qualis illa est quæ Parochialis, vel Conventualis appellatur; privata autem, ad quam non expectatur populus, sed pro arbitrio Sacerdotis habetur, sive multi sint, sive pauci. 5. Missæ private dici possunt, quæ dicuntur in eodem templo, eodem die, præter unam; nam una tantum solet esse Missa publica & solemnis, quæ dicitur in summo altari, ceteræ quæ dicuntur in minoribus altaribus eodem die, private dici possunt, licet multi interdum adsint auditores. Varia istarum Missarum privatarum ex veteribus monumentis exempla, ibidem profert doctissimus Cardinalis. 6. denique, privata Missa dici potest, in qua solus Sacerdos communicat; atque hæc ipsa est, de qua potissimum litem nobis movent Novatores, cujusmodi Missas ad invidiam angulares appellant.

Dico igitur licitas esse Missas illas privatas in quibus solus communicat Sacerdos.

Probat ex Conc. Trident. Sess. 22. cap. 6. ubi Missas illas, quæ private dicuntur, verè communes esse ait. En verba Concilii. *Optaret quidem sancta Synodus, ut in singulis Missis fideles adstantes, non solum spirituali affectu, sed sacramentali etiam Eucharistiæ perceptione communicarent, quo ad eos sanctissimi hujus Sacrificii fructus uberius proveniret; nec tamen, si id non semper fiat, propterea Missas illas, in quibus solus Sacerdos sacramentaliter communicat, ut privatas & illicitas damnet, sed probat, atque adeo commendat: siquidem illæ quoque Missæ verè communes censeri debent; partim, quod in eis populus spiritualiter communicet; partim verò, quod à publico Ecclesiæ ministro, non pro se tantum, sed pro omnibus fidelibus, qui ad corpus Christi pertinent, celebrantur.* At, inquit Kemnitius, nullum omnino est illud Concilii argumentum, Sacerdos publicus est Eucharistiæ minister; ergo sacrificium Missæ commune est omnibus, non privatum. Namque, inquit ille, minister verbi est etiam publicus minister, & tamen concionari non potest, nec concionando prodesse, nisi præsentem populo & verbum Dei ex-

cipiente. Pariter qui baptizat est publicus minister, & tamen non potest baptizare nisi aliquis adsit baptizandus.

Verum hæ sunt meræ ineptiæ, reponit Bellarminus: aliter enim Sacerdos est minister publicus sacrificando, aliter concionando, & Sacramenta ministrando. Nam sacrificando dirigit actionem suam ad Deum pro populo; concionando, & Sacramenta ministrando, dirigit actionem suam ad populum propter Deum: ita Bellarminus.

Probat 2. ex praxi Veterum. Canon nonus eorum qui Apostolici dicuntur, quippe ex veteribus Conciliis excerpti sunt, statuit Clericos excommunicandos, ita tamen ut qui facta oblatione non communicaverint, si causam non communicandi dixerint, *quæ rationabilis fuerit, veniam consequantur*. Si ergo legitima causa erat indignos arcendi à sacra mensa, licitum quoque erat Sacra celebrare, etsi nullus præter celebrantem, Eucharistiæ Sacramentaliter fietet particeps. Eo tendit quod ait S. Chrysostomus Hom. 67. ad populum, *Diaconum communionis tempore terribili clamore, quasi quemdam preconem, manum in altum tollentem, clamasse, Sancta sanctis. Si quis non sanctus non accedat*.

Tom. 1.
Conc. p.
48.

Tom. 4.
Conc. p.
1391. &
1386.

Concilium Agathense an. 511. jubet omnes Fideles sacrificio Missæ singulis diebus Dominicis interesse, ter autem in anno communicare, scilicet in natali Domini, Paschate & Pentecoste; ergo licitum erat aliis temporibus Sacra facere, tametsi nullus ad sacram mensam accederet.

Concilium Nannetense cap. 30. vult ut Presbyteri soli Missam non celebrent, sed habeant saltem unum respondentem.

Tom. 6.
Conc. p.
1230. C.

Concilium Toletanum XII. Can. 5. graviter eos Sacerdotes reprehendit, qui sacrificium offerentes non communicabant. *Quale erit illud sacrificium*, ait, *cui nec ipse sacrificans participasse dignoscitur*? quæ verba satis aperte indicant, in ejusmodi sacrificio nullum omnino fuisse, qui communicaret: & tamen concilium non requirit, nisi ut Sacerdos ipse communicet; proinde admittit tanquam rara, & ut apparet, usitata sacrificia, in quibus solus communicat Sacerdos.

Probat 3. denique his rationum momentis. 1. natura sacrificii non exigit ut aliqui, dum celebratur, intersint, ac Sacramenti fiant participes, cum totum sacrificium ad Deum refertur, atque fructus illius æquè particeps fieri possit sive qui absens est, sive qui præsens: sacrificium enim simile est orationi; imò quædam est realis & efficacissima oratio: porro certum est orationem ei prodesse, pro quo fit, etiamsi ille nesciat quid agatur. 2. non minùs certum videtur plures eodem tempore in eadem Ecclesia Missas celebratas fuisse. Scribit Cornelius S. P. in Epistola ad Fabium apud Eusebium Lib. 6. Hist. cap. 43. suo tempore Romæ quadraginta quatuor Presbyteros fuisse, quorum numerus subinde multum haud dubiè crevit; ergo vel illi omnes à sacrificio offerendo abstinebant, quod verisimile non est, vel omnes, aut saltem multi eodem die ac loco Sacra faciebant. Quis porro crediderit, eos omnes Fideles, qui his Missis assisteant, ad sacram mensam jure ac mandato divino compulsos accessisse? 3. antiquissima consuetudo est in Ecclesia, ut in die natalis Domini singuli Sacerdotes Missæ sacrificium ter celebrent, cujus ritus meminit S. Gregorius Homil. de natali Domini. Pariter multi, animo pietatis, ac religionis, pluribus intersunt Missis: an verò divino præcepto tenentur in singulis communicare? An propterea illicitæ sunt aut nullæ illæ Missæ, in quibus nemo Eucharistiæ fit particeps? 4. plurimi Sacerdotes quotidie celebrant, & tamen populus multis in locis raro admodum communicabat, ut vel ex illa querimonia Chrysostomi cognosci potest, quæ habetur Hom. 3. in Epistolam ad Ephesios. *Frustra*, inquit, *habetur quot dia-*

P. 244.

Ed. Com.
mel. p.
1051.
Ibid. p.
1872.

num sacrificium. *Frustra adstamus altari. Nemo est qui participet*. Et Hom. 27. in Epist. ad Hebr. scribit, plurimos tantum semel in anno ad Sacramenti participationem accessisse. Non ait autem S. Doctor, Missas illas, quibus nemo communicat, illicitas, aut nullas esse, sed tantum eas *frustra offerri*, respectu scilicet Fidelium, qui specialem fructum ex Eucharistiæ Sacramento non percipiunt. 5. denique, certum est oblatum sæpius fuisse sacrificium ex causa particulari, v. g. fecunditate terræ procuranda, domo ab infestatione demonum liberanda &c. at verisimile non videtur ministratam tunc fuisse Eucharistiam in hujusmodi Sacris.

Dices 1. Extat divinum præceptum distribuendi Eucharistiam, cum sacrificium Missæ celebratur. *Hoc facite in meam commemorationem*, ait Christus Lucæ 22. Atqui Christus non tantum instituit Eucharistiam, sed etiam distribuit: *Accipite & manducate, hoc est corpus meum*.

Resp. dist. maj. extat divinum præceptum distribuendi Eucharistiam, pro loco, tempore ac personis, concedo: indiscriminatim, omni tempore, loco, & omnibus personis, nego: alias etiam indignis & facinorosis hominibus danda foret, sicut ipse Christus, in multorum sententia, eam dedit Judæ proditori. Quis verò id concedat? Distribuendam esse Eucharistiam ex divino jure ac præcepto, ultro agnoscimus: verum hujus præcepti determinatio, quantum ad tempus, locum & personas, ad Ecclesiam pertinet. Optaret illa quidem, ut in singulis Missis Fideles sacrum Christi corpus sacramentaliter participarent: at tanquam inutiles, illicitas, vel nullas non damnat eas privatas Missas, in quibus nullus præter Sacerdotem communicat, quod nobis hic satis est demonstrasse.

Dices 2. Ejusmodi Missas improbat S. Joannes Chrysostomus Hom. 3. in Epistolam ad Ephes. *Frustra*, inquit, *est quotidianum sacrificium. Frustra adstamus altari. Nemo est qui participet*. Et intra *Quicumque est qui mysteriorum non est particeps, is impudenter stat & nimis audacter*. Et rursum. *Dic mihi*, ait, *si quis ad convivium invitat ut manus laverit, & accubuerit, & ad mensam paratus fuerit, deinde non fuerit ejus particeps, an non contumelia afficit eum qui invitavit? An non esset melius eum ne adfuisse quidem*.

Ibid. p.
1051.

P. 1052.

Resp. Cum Bellarmino, illa S. Chrysostomi verba, *frustra fit oblatio quotidiana*, non significare absolute oblationem frustra fieri; sed frustra, quatenus ordinatur ad communionem: nam cum celebratio Missæ partim ordinetur ad sacrificium Deo offerendum, partim ad populum sacro illo pane reficiendum; cum nulli sunt qui communicent, frustra fit, quatenus ordinatur ad posteriorem finem, sed non frustra fit quatenus ordinatur ad finem priorem. Quæ vero sanctus Doctor paulo duriora superaddidit adversus eos qui ad sacram mensam raro aut nunquam accedunt, benigne sunt exponenda, eo sensu quod se ipsos fraudent miris effectibus qui ex Eucharistia consequuntur, unde illos indignos & improbos appellat; non vero isto sensu, quod existimet Missas, in quibus nulli communicant, omnino inutiles esse ac illicitas: noverat enim sanctus Doctor, eas & defunctis prodesse, ac etiam illis viventibus, qui certe omnibus Missis quæ celebrantur interesse non possunt. Et certe, vel illi soli qui Missæ intersunt, fructum ejus participant, vel etiam alii qui sunt absentes. Primum dici non potest: offertur enim generatim sacrificium pro omnibus Fidelibus; ergo etiam absentibus prodest; ergo inutiles ac illicitæ non sunt Missæ quibus nullus, aut certe pauci intersunt, nec communicant.

ARTICULUS IX.

De ministro sacrificii. Quis in eo sit principalis offerens.

EX dictis supra Quæst. 3. Art. 2. patet solum Sacerdotem ritè ordinarum ministrum esse consecrationis Eucharistiæ. Solummodo hic quæritur, quis sit in sacrificio principalis offerens.

Bellarminus L. 2. de Missa cap. 4. ait Missæ sacrificium à tribus offerri: à Christo scilicet, ab Ecclesia, & à ministro seu Sacerdote; sed non eodem modo. Christus offert ut primarius ac æternus Sacerdos secundum ordinem Melchisedech, offert etiam per Sacerdotem hominem, tanquam per suum proprium ministrum: Ecclesia, seu societas Fidelium, non offert tanquam Sacerdos per ministrum; sed tanquam populus per Sacerdotem; unde sequitur, Ecclesiam propriè non sacrificare exercendo actum sacerdotalem, sed tantum offerre Sacerdoti rem sacrificandam, aut curare ut fiat sacrificium, aut saltem consentire in sacrificium, & voluntate ac desiderio offerre, cum Sacerdos offert. Itaque Christus offert ut principalis Sacerdos; minister ut Sacerdos quidem verus, sed ministerialis; populus offert voluntate, desiderio, unione spiritali cum Sacerdote offerente.

Dico igitur 1. Christum summum ac principalem esse Sacerdotem offerentem sacrificium per alios Sacerdotes ut ministros.

Probatur 1. ex Apostolo Hebr. 7. v. 17. *Tu es Sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech*, quia scilicet perpetuo sub specie panis & vini offert sacrificium per suos ministros; sacrificium autem & Sacerdotium inter se necessario connexa sunt. *Omnis namque Pontifex, ait ibidem Apostolus cap. 3. v. 1. ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Æternum porro est Christi sacerdotium, ex quo capite patrim distinguitur à sacerdotio veteri Aaronico, in quo plures erant Sacerdotes offerentes sibi succedentes; nunc autem unus est Sacerdos, qui nullos habet successores, sed tantum ministros. *Alii quidem plures facti sunt Sacerdotes*, pergit Apostolus ibidem cap. 7. v. 23. *idcirco quod morte prohiberentur permanere. Hic autem (Christus) eo quod maneat in æternum, sempiternum habet sacerdotium: unde & salvare in perpetuum potest accedentes per semetipsum ad Deum, semper vivens ad interpellandum pro nobis.* Christus igitur homo Deus Sacerdos in æternum, primarius est, seu principalis offerens, cum Sacerdos tanquam minister offert incrementum Missæ sacrificium.

Tom. 11. Conc. p. 143. Probatur 2. ex Conc. Lateran. Capite Firmiter. De summa Trinitate & fide catholica, ubi dicit Christum in hoc mysterio simul esse Sacerdotem & sacrificium. Idem docet Conc. Trid. Sess. 22. cap. 2. his verbis, *Idem nunc offerens (Christus) Sacerdotum ministerio, qui seipsum nunc in cruce obtulit, sola offerendi ratione diversa.*

Tom. 14. Conc. p. 853. D.

Probatur 3. his rationum momentis. 1. Actio sacrificandi, non solum à te oblata sed etiam à principali offerente suum valorem ac dignitatem trahit; ergo cum sacrificium purum & mundum esse debeat, non tantum ex parte rei oblata, sed etiam ex parte offerentis, & homo Sacerdos non semper purus sit ac mundus, necesse est adesse summum ac principalem offerentem, qui nullo pacto coinquinari possit ac peccato subiacere. *Talis dicebat ut nobis esset Pontifex, (Christus) ait Apostolus jam citato capite 7. Epistolæ ad Hebræos v. 26. sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus; qui non habet necessitatem quotidie quemadmodum Sacerdotes, prius pro*

Tournellii Tomi III. P. III. De Sacr. Euchar.

suis delictis hostias offerre, deinde pro populo. 2. Longum haud dubiè discrimen est inter vetera sacrificia, & nostrum: porro discrimen illud in eo patrim stat, quod vetera immunda & polluta esse poterant, tum ex parte rei oblata, Malachiæ c. 1. v. 8. Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est? tum ex parte offerentis, Isaia 1. v. 13. Ne offeratis ultra sacrificium frustra: incensum abominatio est mihi: manus enim vestra sanguine plena sunt. Lavamini mundi, estote. Ergo necesse est sacrificium nostrum ita sanctum ac mundum esse ex parte principalis offerentis Christi, ut nulla ratione pollui ac immundum fieri possit: quanquam enim ministri Christi sint immundi ac peccatis infecti, nihil officit sacrificio, Hæc quidem illa munda oblatio est, ait Synodus Trid. Sess. 22. c. 1. quæ nulla indignitate ut malitia offerentium inquinari potest, quia nempe minister non propria sua virtute, nec proprio nomine hic agit, sed in persona Christi.

Tom. 14. Conc. p. 853. B.

Quæres, quæ sit ratio formalis ac præcipua cur Christus dicatur principalis offerens in sacrificio Missæ: an quia ipse sacrificium hoc instituit? an vero quia tota vis & efficacia hujus sacrificii fundatur meritis Christi; an potius, quia Christus per humanitatem physicè concurrit ad actionem sacrificandi, an denique, quia Sacerdos in persona Christi offert & consecrat.

Resp. Veram & formalem causam cur Christus dicatur & sit principalis offerens istam esse, quia minister offert in persona Christi. Nam minister in hoc mysterio gerit se sicut legatus Principis, qui sustinet & repræsentat personam Principis Sacerdos in Missa, inquit S. Thomas q. 82. art. 6. ad 3. in orationibus quidem loquitur in persona Ecclesie, in cujus unitate consistit; sed in consecratione Sacramenti, loquitur in persona Christi, cujus vicem in hoc gerit per Ordinis potestatem. Idem jamdiu antea dixerat S. Cyr. Epistola 63. ubi ait, Sacerdos in altari vice Christi fungitur.

P. 104.

Dico 2. solum Sacerdotem, qui legitime ordinatus est, posse legitime ac validè offerre sacrificium Missæ in persona Christi. Vide superius ad Quæstionem 5. Art. 2. momenta quibus dogma istud Catholicum demonstratur.

Quæres 1. cujus ministri sint Sacerdotes.

Resp. ministros esse Christi, Ecclesiæ, & populi: Christi, cujus personam gerunt; Ecclesiæ ac populi, cujus vota Deo Patri offerunt per Christum, pro publica omnium salute intercedentes & sacrificium offerentes.

Quæres 2. an Sacerdos excommunicatus, suspensus, depositus, degradatus, hæreticus aut schismaticus, validè sacrificium perficiat.

Resp. Affirmativè, quia potestas Ordinis deleri in eo non potest, adeoque consecratio ab illo facta cum debita materia, forma & intentione semper est valida. S. Sacerdos inquit S. Thomas. q. 82. art. 7. ad 3. ab unitate Ecclesiæ præcisus missam celebret, quia potestatem Ordinis non amittit, consecrat verum corpus & sanguinem Christi; sed quia est ab unitate Ecclesiæ separatus, orationis ejus efficaciam non habent, id est, sacrificium nullatenus tunc efficax est ex opere operantis, sed ex opere duntaxat operato. Si tamen obtineret eorum sententia, qui existimant esse penes Ecclesiam certas quasdam leges ac condiciones apponere in administratione Sacramentorum, quibus violatis minister inhabilis redditur ad perficiendum Sacramentum, quod exemplo matrimonii præsertim confirmant; si, inquam, hæc sententia obtineret, de qua olim diximus, ac recurret adhuc dicendi locus, ubi de sacris Ordinationibus, diceretur sacrificium à Sacerdote suspensio ac degradato nullum ac invalidum esse.

Dices: In rei veritate & nostra sententia esto Sacerdos ab Ecclesiæ præcisus possit validè consecrare, & Sacramentum Eucharistiæ perficere, non tamen potest

R r 3

ea con-

ea consecratione sacrificium efficere; quia sacrificium à Sacerdote, tanquam ministro publico & mediatore inter Deum & populum, offerri debet: quomodo autem Sacerdos ab Ecclesia præcisus potest mediator esse inter Deum & populum? Id etenim non potest nisi consentiente populo: at populus non consentit ac Sacerdos præcisus id faciat.

Præterea, quomodo Sacerdos ab Ecclesia præcisus potest offerre, ut minister Ecclesiæ & in persona ipsius à qua delegatur.

Resp. negant. dividi quippe non potest in actione consecrandi ratio Sacramenti & sacrificii: quod si validum ac ratum est Sacramentum, validum quoque ac ratum est sacrificium; porro validum est Sacramentum, quod pendet à potestate Ordinis, quæ indelebilis est. Quod additur leve est, & ad summum probat illicitè offerri sacrificium à Sacerdote suspensio: neque enim ipse propriè ac nomine suo mediator est inter Deum & populum, sed tantum ratione Christi immolari, & nomine ipsius.

Ad id quod additur, dico certum esse Sacerdotem ab Ecclesia suspensum non posse sacrificium offerre in persona Ecclesiæ, nisi ex commissione illius; ergo si ab Ecclesia præcisus est, non censetur habere commissionem Ecclesiæ. Ubi observa, officium Missæ constare partim ex substantia sacrificii, cuius valida consecratio pendet ex potestate Ordinis, partim ex orationibus & ceremoniis; unde licet totum fiat à Sacerdote, ut à publico ministro, non tamen eodem modo: nam in substantia sacrificii gerit personam Christi, in aliis personam Ecclesiæ; igitur Ecclesia non potest illum privare potestate quam habet ex commissione Christi: potest tamen privare potestate quam habet ex commissione quam ipsa dedit, quod fit per censuras Ecclesiasticas. Unde S. Thomas ait orationes ejus qui est ab Ecclesia separatus, efficaciam non habere.

Dico 3. Ecclesiam, seu Fideles qui sunt in Ecclesia, etiam suo modo sacrificium offerre. In ipsa veteri Lege populus fidelis sacrificium offerre dicebatur, ut Exodi 5. v. 1. *Hæc dicit Dominus Deus Israel: Dimitte populum meum, ut sacrificet mihi in deserto.* Numer. 26. v. 3. *Hæc sunt sacrificia quæ offerre debetis.* Idè patet exemplo Saulis, Davidis, Salomonis, & aliorum qui leguntur obrulisse, non quidem per se, sed per Sacerdotem, sicut explicat S. Augustinus in Libro quæstionum veteris Testamenti q. 46. Quin & in Missa apertum est nomine etiam populi sacrificium Deo per Sacerdotem offerri: stans enim Sacerdos ad altare, ait: *Orate fratres, ut meum ac vestrū sacrificium acceptabile fiat, tū ad Deum conversus addit: Memento Domine famulorum tuorum . . . pro quibus tibi offerimus vel qui tibi offerunt hoc sacrificium . . .* Et infra, *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familie tuæ.* Et certè cum sacrificium ex natura sua sit cultus publicus & solemnus totius populi, nomine totius populi offertur Deo per Sacerdotem: quod enim specialiter agitur ministerio Sacerdotum, hoc generatim agitur ex voto Fidelium, ait Innocentius. III. L. 3. c. 6. *De sacrificio Missæ.*

Quæres quo sensu populus dicatur offerre sacrificium. Ratio dubitandi est, quia nullo modo populus videtur ad sacrificium conferre: vel enim concurret actu interno, per internam pietatem ac devotionem; vel externo, per externam oblationem. Posterius falsum est; prius verò non sufficit, quia sacrificium est oblatio externa & visibilis; ergo solo affectu interno perfici non potest.

Resp. 1. in veteri Testamento populum duplici sensu dictum fuisse sacrificium obtulisse: primò, quia offerebat materiam sacrificii, ut oves, capras, turtures &c. secundò, quia Sacerdos nomine illius, qui materiam suppeditabat, Deo sacrificabat, ut offerenti

prodesset: unde S. Augustinus loco mox citato ait, *Tom. 3. p. 1. Append. 1. p. 59. G. quamvis proprio Sacerdos fungatur officio, ille tamen offerre dicitur, cujus nomine agit Sacerdos. Ipsi enim p. 59. G. imputatur, cujus munera offeruntur.*

Resp. 2. Fideles in novo Testamento dicuntur triplici sensu offerre. 1. generali quadam ratione, quia sunt membra Ecclesiæ, cuius nomine offert Sacerdos; totum enim Corpus Ecclesiæ, quatenus Sacerdotem offerentem includit, rectè denominatur offerens, quia offert per membrum suum, tanquam per ministrum ad id deputatum. 2. speciali ratione, quia non solum sunt membra Ecclesiæ, sed etiam exterius cooperantur Sacerdoti sacrificanti, quod fit petendo, vel procurando sacrificium, dando stipendium vel elemosynam Sacerdoti, inserviando sacrificanti. 3. quia interno affectu & uniendo se Sacerdoti, sacrificio consentiunt, ac petunt fructuum illius participes fieri.

ARTICULUS V.

De præcepto quo tenentur & Sacerdotes offerre sacrificium, & Fideles ipsi interesse

DUO hæc distinctè à nobis sunt expendenda.

An, & quo jure, Fideles teneantur sacrificio Missæ interesse

Resp. Qua necessitate teneantur Sacerdotes offerre Deo sacrificium pro populo, eadem generatim teneri Fideles ipsi interesse, & illud suo modo offerre. Tenentur autem jure naturali, divino & Ecclesiastico. 1. jure naturali quia sacrificium propriè dictum Deo lege naturali debitum est, ad recognoscendum supremum ejus in res omnes dominium, ad gratiarum actiones ei pro acceptis tot beneficiis reddendas, & ad nova indices, quibus indigemus, impetrandas. Inde est quod in omni statu naturæ semper oblatio fuerit ab iis omnibus quibus à natura ipsa inditus est supremi alicujus numinis sensus: atqui nullū aliud est in Religione Christiana sacrificium, quàm sacrificium Missæ incruentum, quod in memoriam cruenti sacrificii crucis offertur. 2. jure ac præcepto divino: quod enim natura ipsa suggerit, quam necessarium ac debitum Deo obsequium, hoc ipsum & jus divinum imperat; quam naturalem sacrificii offerendi legem, Christus Dominus determinavit ad unicum Missæ sacrificium. 3. jure ac præcepto Ecclesiastico, quo cautum est ut singulis diebus Dominicis ac festivis, Fideles Missæ sacrificio interessent. „Missas die Dominico, ait Conc. Agathense anni 506. „Can. 47. a secularibus totas teneri speciali ordinatione „præcipimus: ita ut ante benedictionem Sacerdotis „egredi populus non præsumat. Qui si fecerint, ab „Episcopo publicè confundantur. „Jam diu lex illa & consuetudo in Ecclesia invaluit, de qua S. Justinus Apol. 2. „Solis qui dicitur, die, ait, omnium qui in „oppido vel ruri degunt, in eundem locum conven- „tus sit . . . precibus peractis panis offertur, & vinum, & „aqua. „En materia sacrificii. „Et præpositus iterum. „quantum pro virili sua potest, preces & gratiarum „actiones fundit, & populus faustè acclamat dicens, Amen. Lex vero illa tam gravis est, ut sub pœna peccati mortalis obliget; unde excommunicatione ple- „ctuntur à Concilio Agathensi mox citato, qui huic officio contumaciter non satisfaciunt: quod etiam colligimus ex Canone 10. eorum qui Apostolici dicuntur, his verbis, „Omnes fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam „& Scripturas audiunt, non autem perseverantia in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, convenit communionem privari.

Quæres

Qu. 82.
art. 7.
ad 3.

Tom. 3. p.
1. Append.
p. 59. G.

Tom. 4.
Conc. p.
1391.

P. 98. D.

Tom. 1.
Conc. p.
48.

Quæres 1. an præcepto de audiendo Sacro satisfaciat qui notabili Liturgiæ patri non interest.

Resp. non satisfacere, quia *integram Missam non tenent*, ut loquitur Conc. Agathense laudatum; id est, non audiunt: unde pro hoc et idem Concilium, *ne populus ante benedictionem Sacerdotis egrediatur*. Notabilis autem Liturgiæ pars æstimanda est, tum ea quæ est ab introitu ad Evangelium usque; tum quæ ab Offertorio ad consecrationem; tum maxime quæ est à consecratione ad communionem usque Sacerdotis.

Quæres 2. an præcepto ecclesiastico de audiendo Sacro faciat satis, qui unam ab uno, & alteram ab alio Sacerdote partem audit.

Resp. non satisfacere; & qui contrarium asseruerunt repressi sunt censuris tum Lovaniensibus, anno 1657. tum Archiepiscoporum Senonensis & Parisiensis an. 1658. tum Innocentii XI. an. 1679. ac demum Cleri Gallicani in Comitibus generalibus an. 1700. ubi

Nov. Mem. du Clerge p. 731. n. 73. ista propositio damnata fuit, *Satisfacit præcepto Ecclesiæ si de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul à diversis celebrantibus audit. Hæc propositio, ait Censura, absurda est, scandalosa, illusoria, communique Christianorum sensus repugnat.*

Neque pariter hoc præceptum adimpleret, qui duas Missæ partes etiam successive à duobus Sacerdotibus audiret: quia duæ illæ partes ita disjunctæ ac separatæ unam & eandem Liturgiam nequidem moraliter constituunt.

Quæres 3. quibus de causis à peccato excusantur, qui Missæ non interfuerint.

Resp. 1. ex impotentia, etiam morali, cum vix fieri potest ut copia detur conferendi se ad Ecclesiam; aut saltem cum id fieri non potest sine aliquo gravi detrimento, de quo judicabit prudens & cautus Sacerdos in tribunali Pœnitentiæ, 2. ex charitatis exercitio; v. g. si quis in carcere detentis sublevandis, instruendis ita diu immoretur zelo suo abreptus, ut effluat tempus sacrificio celebrando destinatum; pariter si quis ægro tanti opem ac ministerium ita impendat, ut sine illius periculo discedere non possit. 3. à debito audendi Missæ lex officii exsolvendi liberat: v. g. similes, quo tempore sacrificium celebratur, excubias agat, aut movere castra statim teneatur; si pastor ovium solus fuerit, nec alteri curam gregis committere possit: quo casu Parochi monere debent patres familias, ut filios & famulos quos in bestiis pascendis occupant, saltem diebus festis Missæ jubeant interesse. Verba sunt prioris Conc. Mediolanensis sub sancto Carolo. In eodem Concilio, propter consuetudinem quæ in aliquibus Italiæ locis obtinuerat, sic statutum legimus, *Vidua ob maritorum mortem ad summum ne mense amplius sint sine Missæ auditione: qua in re nulla valeat excusatio cujusvis consuetudinis, quam irritam decernimus; eas item Episcopi, etiam censuris ecclesiasticis, id facere cogant.*

Utrum peccatores à sacrificio Missæ arceri debeant; & quæ in ipsis dispositiones necessariae sint, ut sine peccato interfuerint Missæ sacrificio.

Dico 1. à sacrificio Missæ exclusos olim fuisse tum pœnitentes publicos qui ad consistentiæ gradum nondum pervenerant; tum Catechumenos. Licebat quidem illis precibus & concionibus quæ intra Missarum solemniam habebantur, interesse; sed ubi ad consecrationem corporis Christi deventum erat, Diaconus altiori voce proclamabat, *Exite pœnitentes. Exite Catechumeni;* atque illa sacrificii pars cui & pœnitentibus & Catechumenis adesse licebat, dicebatur *Missæ pœnitentium, Missæ Catechumenorum*. Sic vero agebat Ecclesia cum his hominibus, ex quadam severitate disciplinæ,

non ex necessitate, quasi persuasum illi foret statum justitiæ, seu charitatis habitualis vel actualis perfectæ, necessarium esse ad Missam digne ac legitime audiendam; siquidem gravissimos etiam peccatores ad hoc religionis officium invitat & admittat.

Dico 2. excommunicatos publicos ac nominatim declaratos qui ab omnibus vitandi sunt, ad Missam cæteraque Ecclesiæ Sacramenta non esse admittendos, Id fert vel ipsa excommunicationis idea, quæ est privatio communionis seu societatis cum Fidelibus. Si vero excommunicatus quis revera foret, sed non publice nec nominatim per Judicis sententiam, ex decreto Conc. Constantiensis ac Basileensis tolerandi forent, ac posset Sacerdos coram ipsis Sacra operari.

Dico 3. nullum peccatorem publice non excommunicatum à sacrificio Missæ arcendum esse, quibus eunque tandem ille criminibus oneratus sit. Novum quidem ille peccatum habet, si obfirmata in malo voluntate, & cum actuali affectu peccati, sine debita reverentia, sine ullo de peccatis dolore, vel saltem aliquo desiderio resipiscentiæ ac divinæ gratiæ obtinendæ, mysteriis nostris interfuerit.

I. nullum peccatorem non excommunicatum à Sacrificio arcendum esse, certissimum est; tum quia urget certis diebus de audiendo Sacro Ecclesiæ mandatum; tum quia sacrificium excellentissimum est Religionis officium, ex quo tum Sacerdos offerens, tum peccatores, pro quibus offertur, magna ad salutem subsidia reportare possunt si cum debita animi præparatione ad illud accesserint.

II. debitas requiri ad sacrificium Missæ reverenter & cum fructu audiendum conditiones seu dispositiones, constat 1. ex Concil. Trident. Sess. 22. cap. 2. ubi ait, "sacrificium illud vere propriatorium esse; per ipsumque fieri, ut, si cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti in pœnitentibus ad Deum accedamus, misericordiam consequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno, Hujus quippe oblatione placatus Dominus, gratiam donum pœnitentiæ concedens, crimina & peccata etiam ingentia dimittit. Concilium Mediolanense III. ait. De his quæ spectant ad sacrificium Missæ, sic docet. Cum audiendæ Missæ rationem populum docet parochus, tum sæpe admoneat, ut se quisque colligens, si sibi alicujus peccati mortiferi conscius est, summo ex eo dolore affectus, supplex à Deo veniam petat." Constat 2. ex eo quod oblatio sacrificii quædam est tum orationis, & quidem præstantissimæ, tum externæ satisfactionis Deo pro offensa illi irrogata, species: atqui in peccatum ac meram irrisionem vertitur oratio illius & satisfactio, qui quem orat ac placare vult, offendere semper ac lædere proponit; magis ille profecto ad iracundiam, quam ad indulgentiam, Deum sic accendit ac provocat. Constat. 3. quia cum Ecclesia præceptum audiendi Missam imponit, non tantum merum opus externum, sed & modum internum, quo debet illud impleri, præcipit: directe quidem opus externum, indirecte vero opus internum. Unde merito Clerus Gallicanus in Censura anni 170. has duas propositiones proscripsit: primam, "Eidem præcepto (*Sacrum audiendi*) satisfacit per reverentiam exteriorem tantum, animo licet voluntarie in aliena, imo & prava cogitatione defixo. Secundam; Præcepto communionis annuæ satisficit per sacrilegam corporis Domini manducationem. Doctrina his duabus propositionibus contenta, inquit Censura, temeraria est, scandalosa, erronea, impietati, & sacrilegio favet, & præceptis Ecclesiæ illudit.

Ergo, inquiet aliquis, magis expedit peccati, qui obstinato ac præparato ad peccandum animo est, non interesse Missæ sacrificio; sic enim à novo pec-

cato abstinet: quemadmodum peccatori magis expedire tempore Paschalis ad sacram mensam non accedere, si ita sit affectus ut non nisi indigne & cum conscientia peccati mortalis accedat.

Resp. absurdam esse ac temerariam hanc illationem, quasi Canonicus ab Horis canonicis abstinere deberet, eo quod peccat si absque debita attentione iis intersit; quasi ab oratione Dominica recitanda retrahendus ille foret, eo quod, ut observat Bellarminus L. 2. de bonis operibus c. 6. mendaciter ac velut mimice petit ut fiat Dei voluntas, & nomen ejus sanctificetur, eo ipso tempore quo animo perniciaci ac rebeli divinae voluntati reluctatur ac contradicit, suisque scandalis nomen Dei sanctum ac tremendum impiorum blasphemiae exponit; quasi à sacris concionibus arctendi forent, qui animo duntaxat curioso, non ad emendationem morum iis intersunt. Quam rectius ac verius concluditur, Ecclesiae praeceptum eo ipso modo impleri semper debere quem Ecclesia imperat, ac Deo humiliter supplicandum, ut eum animi affectum inspiraret, qui necessarius est ad dignam praecepti observationem. Quando peccat qui praeceptum Ecclesiae indebite exequitur, an idcirco incusandum praeceptum, aut negligenda ejus observatio? absit; sed incusanda potius & castiganda perversitas ac malitia peccantis: non propter abusus rejicienda sunt optima praecepta, sed emendandi sunt ac tollendi abusus.

Ad exemplum communionis paschalis, à qua satius est abstinere, quam indigne ad eam accedere, dico disparatam rationem esse. 1. quia praeceptum communionis paschalis non ita stricte huic tempori alligatum est, quin differri possit ac debeat ex judicio prudentis Sacerdotis: non ita est de praecepto audiendi Sacrum quod singulis diebus Dominicis ac festis adstringit. 2. indigna & sacrilega communio Eucharistiae nusquam Dei operam & gratiam conciliare potest, imo magis avertere: è contra observatio praecepti ecclesiastici de audiendo Sacro, quamquam pure externa, mediantibus precibus Ecclesiae, movere ac flectere Deum potest, ut peccatori maxime indurato non nihil spiritualis gratiae impertiat. 3. nondum pronuntiavit Ecclesia, permanente affectu peccati, hominem gravius peccare cum Sacro interest; è contra certo certius est, eum qui corpus & sanguinem Domini manducat & bibit indigne, iudicium sibi manducare ac bibere. Equidem de novo peccat qui absque legitima dispositione, seu irreverenter Missam audit: verum hujusmodi peccatum necessario connexum non est cum habituali ad peccandum affectu, quo peccator obstrictus supponitur; idcirco non tenetur ille, durante illo peccati affectu, abstinere ab audiendo Sacro, quibus diebus urget Ecclesiae praeceptum: at vero indigna & sacrilega Eucharistiae perceptio, gravissimum est sacrilegii peccatum ab illa communione prorsus inseparabile.

Dispositiones ad Missam debite audiendam necessariae.

Aliae spectant corpus, aliae animam.

I. Ex parte corporis requiritur modesta confirmatio in vultu, in habitu, in veste. Satis apparet, ait Conc. Trid. Sess. c. 22. De observandis &c. omnem operam & diligentiam in eo ponendam esse, ut quanta maxima fieri potest interiori cordis munditia & puritate, atque exteriori devotione ac pietatis specie peragatur. Et paulo post, Ne patiantur (locorum Ordinarii) sanctum hoc sacrificium peragi, nisi prius qui intersint, decenter composito corporis habitu, declaraverint se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solum corpore, adesse.

S. Carolus in IV. Concilio Mediolanensi, titulo 10. De iis quae pertinent ad sanctum Missae sacrificium, hac praecipit. Cum Sacerdos ad altare accesserit Missae

sacrificium facturus, clericus, qui tunc illi ministraturus est, ubi alius non sit qui tunc hoc officium praestare possit, circumspiciat modeste astantes; & si quempiam animadvertit marem vel foeminam in composito corporis habitu, aut alias contra praescriptas regulas Provincialibus nostris Conciliis, cum injuria vel irreverentia sanctissimi illius sacrificii interesse, moneat graviter ut opus erit: neque Sacerdos ante Missae initium faciat, quam omnes qui adsunt, decenter composito corporis habitu declaraverint se mente etiam ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse. Et in altero Concil. Mediol. an. 1565. hac

Concilium Turonense an. 1583. titulo 15. egregia nonnulla statuit à Laicis circa Missae sacrificium & divina Officia observanda.

I. renovat obligationem audlendi Missam Parochialem, atque poenis canonicis eos plerendos decernit, qui per tres dies Dominicos continue sequentes, nisi legitimo impedimento retineantur, ab illa abfuerint.

II. statuit Laicis, dum divina peraguntur officia, non licere, Chorum, praecipue Cathedralium Ecclesiarum, ingredi, & inter Ecclesiasticos sedere: multo minus dum Sacerdos sacris operatur, altaris ambitum, cancellosve ingredi aut aliis altaribus minime sepiis, & ambitis, haerere.

III. mulieres ab ingressu dicti Chori, non tantum Cathedralium, sed etiam Collegiarum, Monasteriorum, & aliarum quarumque Ecclesiarum ascendas esse.

IV. cum nos doceat Apostolus, mulierem non velato capite orantem, deturpare caput suum, nec minus esse turpe, non velari quam tonderi aut decalvari, minimeque eam deceat tortos habere crines, & pectus suum nudare: non tantum Virgines, sed etiam mulieres, ne sui decoris & officii omnino oblitae videntur, intortis crinibus, ac nisi velatis capitibus & pectore, potissimum in Ecclesia, incedere prohibemus: indignum est enim mulieres christianas, quas decet cum verecundia & sobrietate ornatas, pietatem per opera bona profiteri, meretricio more intortis crinibus, nudatis capitibus & pectore, se velut mundanitates populo exponere.

V. idem & viris prohibet. Cum mollis, inquit, corporis cultus in foemina christiana damnandus sit, multo certe magis in viro, qui caput mulieris est, damnari debet. Ideoque ex Concilii generalis Constantinopolitani in Trullo habiti decreto, excommunicationi subjacere eos omnes definimus, qui capillos ad videntium detrimentum scite excogitatis nexibus adornant & componunt, & infirmis animis escam ea ratione objiciunt. Ne vero prohibitio nostra tum viros, tum mulieres lateat, hanc illis per Patrochos insuis praeponis, & Ecclesiastici in suis concionibus, etiam cum dura & importuna, si opus sit, increpatione, significari volumus & intimari.

VI. prohibet ne colloquia in atrio alicujus Ecclesiae habeantur.

VII. ne in Ecclesia, potissimum durantibus divinis officiis, deambulent, sub poena excommunicationis, quam contra eos qui moniti non destiterint, per Ordinarios pronuntiari volumus & mandamus.

VIII. jubet, ut Sacerdotes Christi fideles moneant, quando ad Ecclesiam conveniunt, sine strepitu ac tumultu eam ingrediantur, in qua etiam, quamdiu orationis causa morantur, nequaquam inanes inter se habeant confabulationes: illo enim tempore, divis Chrysostomo & Ambrosio auctoribus, quo Missarum

Dispositiones ex parte corporis.

Tom. 14.

Conc. p.

857. C.

Ibid. p.

858. A.

Tom. 15.

Conc. p.

475. F.

Ibid. p. 265. C.

Ibid. p. 1054. & seq.

„solemnia celebrantur, non solum ab otiosis & inutilibus verbis, verum etiam à perniciosis cogitationibus „prorsus est abstinendum.

Disposi- 11. dispositiones ex parte animæ sunt. 1. attentio; tiones ex ne animus voluntarie alio divagetur, sed ad tremendi parte ani- sacrificii majestatem, virtutem, ac necessitatem serio ma- attendat. 2. aliquis de peccatis dolor, ac emendationis spes ac desiderium: si enim, ut mox dictum fuit, quis obfirmato ad peccandum animo & cum actuali peccandi voluntate sine debita reverentia Missæ interesset, novo se implicaret peccato. *Sacrificium istud propitiatorium est*, ait Conc. Trid. jam citatum, Sess. 22. c. 2. „& per ipsum fit, ut, si cum vero corde & recta „fide, cum metu & reverentia contriti ac pœnitentes ad „Deum accedamus, misericordiam consequamur, & „gratiam inveniamus in auxilio opportuno.“ 3. requiritur pia quædam voluntatis affectio seu devotio: patet ex verbis Concilii mox citatis. Necesse porro non est ut hæc pia affectio profluat ex charitate perfecta, seu habituali ac sanctificante; alias soli iusti ad audiendam Missam admittendi forent, & peccatores excludendi, quod lex dictis falsissimum est. Ad quid enim sacrificium Missæ? nisi ut peccatoribus, virtute hostiæ quæ pro iis offertur, divina concilietur gratia pœnitentiæ, per quam peccatorum veniam assequantur? Imo ne quidem necessaria videtur ea pia affectio, quæ ex charitate actuali dominante ac perfecta proveniat, sed ea sufficit, quæ gratiæ DEI auxilio excitatur, & voluntatem hominis erigit ad spem & desiderium salutis ac pœnitentiæ virtute sacrificii obtinendæ.

Dices 1. Joan. 9. v. 31. dicitur, *Scimus quia peccatores Deus non audit*. Ergo soli iusti ad audiendum Sacrum admittendi sunt.

Resp. cum S. Augustino Tract. 44. in Joan. dictum istud esse cæci nati, hominis scilicet, qui oculos corporis jam quidem restitutos habebat, sed cui oculi cordis nondum patebant. „Adhuc inunctus loquitur; nam peccatores exaudit Deus, si enim peccatores Deus non „exaudiret, frustra ille publicanus oculos in terram demittens, pectus suum percutiens diceret; Deus „propitius esto mihi peccatori. Et ista confessio meruit „justificationem.

Instabis. Certum est hominem gratia destitutum nihil posse quod Deo gratum sit in ordine ad vitam æternam: ergo qui non est in statu gratiæ nullum ex sacrificio Missæ fructum percipere potest.

Resp. fallaciam latere in nomine gratiæ. Revera si ne gratia actuali, nihil homo potest in ordine ad salutem: at potest aliquid cum illa, etiam absente gratia habituali seu sanctificante; alias nunquam homo peccator à peccato ad pœnitentiam converti posset.

Dices 2. Ut aliquis ex sacrificio Missæ fructus percipiat, necesse est illud Deo Patri offerri in remissionem peccatorum: atqui homo peccator qui peccatorum suorum sarcinam adhuc portat, quibus habitu adhuc adheret, sacrificium offerre Deo non potest; illud enim offerre non potest nisi nomine Ecclesiæ, cujus membrum mortuum est, tamen exterior non præcisum.

Resp. satis esse si Ecclesiæ nomine offeratur sacrificium in remissionem peccatorum.

Dices 3. Concilium Tridentinum verbis citatis exigit ab iis qui Missam audiunt, *ut cum vero corde & recta fide, cum metu & reverentia, contriti ac pœnitentes ad Deum accedant*. Atqui huiusmodi homines vere iusti sunt ac in statu gratiæ sanctificantis.

Resp. nego min. contritio enim illa & pœnitentia, de qua Conc. Trid. inchoata est duntaxat, & ex charitate nondum perfecta, sed initiali: unde ex se se hominem non sanctificat, sed ad sanctificationem præparat.

ac disponit.

An teneantur Sacerdotes offerre Missæ sacrificium, & possint honorarium aliquod pro illa celebratione percipere.

Quæres igitur 1. an Sacerdotes sacrificium Missæ offerre teneantur.

Resp. ut supra, eadem lege Sacerdotes teneri offerre sacrificium, qua tenentur Fideles ipsi interesse; hæc enim reciproca sunt: atqui ex mox dictis ac probatis tenentur Fideles sacrificio Missæ pie ac reverenter interesse. *Omnis Pontifex*, ait Apostolus Hebr. 5. v. 1. „ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur „in iis quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia „pro peccatis.“ Non nascimur, sed simus Sacerdotes; non nobis, sed populo. Et Lucæ 22. *Hoc facite in meam commemorationem*.

S. Thom. 3. p. q. 82. art. 10. quærit, „Utrum „liceat Sacerdoti omnino à consecratione Eucharistiæ „abstinere. Respondet his verbis, Dicendum quod quidam dixerunt, quod Sacerdos potest omnino à consecratione licite abstinere, nisi teneantur ex cura sibi commissa celebrare, & populo Sacramenta præbere, sed hoc irrationabiliter dicitur, quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data, cum fuerit opportunum; „opportunitas autem sacrificium offerendi non solum „attenditur per comparisonem ad fideles Christi, quibus oportet Sacramenta ministrari; sed principaliter „per comparisonem ad Deum, cui consecratione huius „Sacramenti, sacrificium offertur. Unde Sacerdoti, etiam si non habeat curam animarum, non licet omnino „à celebratione cessare; sed saltem videtur quod celebrare teneatur in præcipuis festis; & maxime in illis „diebus quibus Fideles communicare consueverunt.“ Et scribens in L. 4. Sentent. 13. q. 1. art. 2. ait „Quia secundum Gregorium, cum crescunt sive augentur dona, rationes crescunt donorum; cum Sacerdoti data sit nobilissima potestas, reus erit negligentia, „nisi illa utatur ad honorem Dei, & salutem suam, & „aliorum vivorum & mortuorum.“ Quapropter cum Cajetanus in suis Commentariis ad art. 10. q. 82. scripisset leviter tantum seu venialiter peccare Sacerdotem, qui raro, vel nunquam Sacris operatur, S. Pius V. S. Pontifex doctrinam hanc, utpote molliorem, ex Commentariis dicti Cajetani expungi mandavit.

Ex his facile est inferre, Parochos seu Pastores quibus titulo Beneficii animarum cura incumbit, teneri per se vel per alios, si legitime impediti fuerint, iis diebus Sacrum facere, quibus tenentur Fideles ipsi adesse; iis etiam diebus, quibus urget vel executio alicujus foundationis, vel ratio stipendii, aut promissionis: totidem enim illi legitimi sunt tituli, quibus Parochi aut alii Sacerdotes tenentur ad celebrandam Missam, à qua non possunt sine quadam injustitiæ specie abstinere, fraudando intentionem vel fundatorum, vel eorum qui honorarium vel stipendium subministrant. Videtur hæc esse mens ac doctrina Concilii Tridentini Sess. 23. de reform. c. 1. „Præcepto divino, inquit, „mandatum est omnibus quibus animarum cura commissa est, oves suas agnoscere, pro his sacrificium „offerre, verbique divini prædicatione, Sacramento- „rum administratione, ac bonorum omnium operum „exemplo pascere, &c.

Quæres 2. quoties Sacerdotes, quibus nulla commissa est animarum cura, celebrare per annum teneantur.

Resp. 1. nulla divina lege fixum ac determinatum esse numerum Missarum quas Sacerdos celebrare teneatur, aut prohibitum plures una die celebrare.

Resp. 2. laudandos maxime ac commendandos inter Sacerdotes eos, qui quotidie ea qua par est animi pietate

1.
Tenentur
Sacerdo-
tes sacrifi-
cium of-
ferre.

Tom. 3. p.
2. pag.
193. f.

Tom. 14
Conc. p.
864.

Ed. post. p.
252. P.
77.

pietate ac religione sacrificium offerunt; jure quippe ac perenne est nostrum altaris sacrificium. " Ideo nos „Deus offerre vult munus ad altare frequenter & sine „intermissione. „ ait S. Irenæus L. 4. adversus hæreses c. 18. alias 35. *Episcopatus nostri honor grandis & gloria est*, inquit S. Cyprianus Ep. 54. ad Cornelium, „pacem dedisse Martyribus, ut Sacerdotes qui sacrificia Dei quotidie celebramus, hostias Deo & victimas præparemus. „ Apostoli quotidie circa domos frangebant panes; & id est Eucharistiam offerebant & distribuiebant.

Tom. 7.
p. 68.

S. Bonaventura L. de præparatione ad Missam c. 5. vult duo extrema hic esse fugienda: primum, eorum qui tepidi sunt ac minus ferventes; „ Probate ipsum; „ ait, ex quanta charitate, & fervore accedis: non solum „enim mortalia vitanda sunt, sed etiam venialia peccata „per negligentiam & otium multiplicata, & etiam per „inconsiderationem, sive distractionem dissolutæ vitæ, „& malæ consuetudinis, licet non occidant animam, tamen reddunt hominem tepidum, gravem, & obnubilatum, & indispositum, & ineptum ad celebrandum, „nisi dicti pulveres & stipulæ venialium, per afflatum „Spiritus, & flammam charitatis consumantur..... Ideo „cave ne nimis tepidus, & inordinatus accedas & inconsideratus; quia indigne sumis, si non accedis reverenter, circumspicte, & considerate. „ Alterum extremum eorum est, qui Sacrum facere omnino negligunt. O, exclamat S. Doctor, „quam graves angustiae me „undique affligunt! Accedere indigne, horrendum est „judicium: non accedere ex notabili negligentia vel „contemptu, damnabilis est culpa. „ Deinde S. Doctor exponit, quanta mala sequantur, aut saltem quantis bonis seipsum & alios priveret, qui ex negligentia raro celebrat. „ Quantum in ipso est, inquit, privat Trinitatem laude & gloria, Angelos lætitia, peccatores veniam, „justos subsidio & gratia, in Purgatorio existentes refrigerio, Ecclesiam Christi speciali beneficio, & seipsum medicina & remedio contra quotidiana peccata „& infirmitates. „ Ex lege porro contrariorum, qui quotidie, vel sæpius offerunt sacrificium, ea ipsi bona & commoda procurant, quibus Ecclesia ex non celebratione privatur.

Sanctus Antoninus 3. p. tit. 13. c. 6. parag. 15. Sacerdotes ad frequenter celebrandum adstringit his momentis. 1. à nobilitate & præstantia Sacramenti, in quo Christus ipse realiter continetur. 2. à suavitate & utilitate. „ Quantæ jucunditatis & dulcedinis est, inquit, „tantæ rei Sacramentum verbo conficere, habere præ „oculis, contrectare manibus, ore sumere, & aliis ministrare? „ 3. à benevolentia quam celebrans non indigne à sponso suo Christo & sponsa Ecclesia reportat. 4. ex multiplici fructu quem à celebratione Missæ Fideles qui adsunt, reportant. 5. ex officio ipso Sacerdotum, qui cum ministri sint Ecclesiæ, sacrificium pro populo tenentur offerre. 6. ex periculo cui se obiciunt Sacerdotes, cum raro vel nunquam celebrant. „ Periculum „moræ, inquit, quia de facili irregularitas vel infirmitas, vel alius defectus, aut impedimentum poterit occurrere; ita quod diu, aut forte nunquam celebrare „continget. „ Ibidem sapienter monet S. Doctor, cavendum esse „ ne quis ex sola consuetudine exterioris „operis moveatur ad celebrandum, non advertendo, „an dispositus vel minus dispositus sit; an ex celebratione proficiat, vel repescat, sive an habeat causam rationabilem abstinendi, vel non.

Objeccio. At, inquires, nonnulli viri sancti scientia & pietate spectatissimi raro aut fere nunquam celebrasse referuntur, non quidem ex negligentia vel contemptu, sed ex reverentia & timore. Ita de S. Hieronymo & Vincentio Presbyteris refert S. Epiphanius in Epistola ad Joannem Hierosolymitanum, qui moleste ferebat ordinatum in sua Diocesi ab Epiphanio fuisse Paulinianum in Presbyterum, violato jure Ordinarii. Facti

sui rationem reddens S. Epiphanius, duo inter cetera reponit: primum, Monasterium, aut saltem Fratres qui in eo commorantur, in cujus gratiam Paulinianum ordinaverat, sub potestate ac ditione Joannis non esse. „ Nihil, ait S. Doctor, tibi nocuimus, nihil injuriæ fecimus, nec quidquam violenter extorsimus. In Monasterio Fratrum, & Fratrum peregrinorum, qui provinciæ nihil tuæ debent, & propter nostram parvitatem, & litteras quas ad eos crebro „direximus..... ordinavimus Diaconum; & postquam ministravit, rursus Presbyterum &c. „ Alterum excusationis motivum petit à penuria Presbyterorum in isto Monasterio. „ Cum enim vidissem, „pergit, quia multitudo sanctorum Fratrum in Monasterio consisteret, & sancti Presbyteri, Hieronymus & Vincentius, propter verecundiam & humilitatem nollent debite nomini suo exercere sacrificia, & laborare in hac parte ministerii, quæ Christianorum præcipua salus est, invenire autem & comprehendere servum Dei non posses, qui te, eo quod „grave onus sacerdotii nollet suscipere, sæpe fugiebat, „sed nec alius quis Episcoporum facile eum reperiret.

Tom. 2. p.
312. col.
1. C.

Ib. col. 2.
B.

Solvitur
Objeccio.

Ad hanc Objectionem dico 1. paucorum factum in exemplum & jus trahi non debere, sed publicæ legi ac disciplinæ semper inhærendum esse. 2. ex verbis S. Epiphani colligitur quidem noluisse S. Hieronymum & Vincentium Sacra facere in dicto Monasterio Bethleemitano; tum propter dissidium quod ardebat circa Monasterium illud inter Epiphanium, & Joannem Hierosolymitanum; tum quod cum invitus ac reluctans Hieronymus à Paulino ordinatus fuisset in Presbyterum, atque monasticam vitam in Monasterio Bethleemitano ageret, existimavit in his in quibus erat circumstantiis, non expedire ut ministerium Sacerdotis, sive in offerendo, sive in baptizando exerceret. Rem nobis exponit sanctus Hieronymus in Epistola ad Pammachium. Fac, inquit, alloquens Joannem Hierosolymitanum, „ à te ordinatum (Paulinianum) idem ab eo „audies, quod à me misello homine sanctæ memoriæ „Episcopus Paulinus audivit. Num rogavi te ut ordinarer? Si sic presbyterium tribuis, ut Monachum nobis „non auferas, tu videris de judicio tuo. Sin autem sub „nomine Presbyteri tollis mihi, propter quod sæculum „dereliqui, ego habeo quod semper habui: nullum dispendium in ordinatione passus es..... Et paulo post. „Et certe, pergit, quinque Presbyteri erant in Monasterio, qui suo jure poterant baptizare, sed noluerunt „quidquam contra stomachum tuum facere. „ Igitur tametsi concludi possit S. Hieronymum in Monasterio degentem ex quadam æconomia, ne Joannem offenderet, ministerium Presbyteri non exercuisse, an sequitur extra Monasterium, nusquam eo officio defunctum illum fuisse, sive per triennium quo Romæ commoratus est: sive cum Roma egressus, ad Orientem tendens, profectus est ad Gregorium Nazianzenum Constantinopolitanæ urbis Episcopum, sacrarum Litterarum sub tanto duce ac magistro ediscendarum studio; sive cum variis peragratibus regionibus opera & colloquio Judæorum usus, hæbraicæ, chaldaicæ, syriacæ linguæ cum tanto labore ac summo reipublicæ Christianæ commodo notitiam sibi comparavit; sive cum in desertis locis penitentiae desiderio per quadriennium commoratus est, unde ad Monasterium Bethleemitanum tot votis desideratum tandem remeavit? Quamquam vero scripto traditum non habeamus, toto isto temporis intervallo S. Doctorem Sacris operam dedisse, an idcirco negandum? Concludo igitur optimum quidem esse, ac votis omnibus exoptandum, eo charitatis fervore esse omnes Sacerdotes, ut quotidie tuta conscientia celebrare valeant: verum nulla Ecclesiæ universalis lege ad id tenentur; ii præsertim qui nullam ha-

Tom. 4. p.
333.

Plures
olim una
dic ab eo-
dem.

lam habent titulo Beneficii animarum curam.

Sacerdote
Missæ ce-
lebratæ.
Resp. 3. iplures olim una die Missas ab eodem Sa-
cerdote celebratas fuisse. Ita Conc. Tolet. XII. anno
681. Can. 5. "Relatum est nobis, *inquit*, quosdam
„de Sacerdotibus non tot vicibus communionis sanctæ
„gratiam sumere, quot sacrificia in una die videntur
„Deo offerre.

Tom. 6. p.
Conc. p.
1230.
Creatus
an. 795.
Biblioth.
PP. T.
15. p. 191.
A.
Leo III. referente Walafrido Strabone L. de rebus
Ecclesiasticis c. 21. plures una die celebrat Missas, "Fi-
„delium, *inquit*, relatione virorum ad nostram usque
„pervenit notitiam, Leonem Papam (sicut ipse fateba-
„tur) una die septies vel nonies Missarum solemnia
„sæpius celebrasse: Bonifacium vero Archiepiscopum
„& Martyrem semel tantum per diem Missam fecisse,
„qui & non longe ante nostra fuerunt tempora & am-
„bo tam scientia quam gradu præcipui. " De ista præxi
ac sententia sic iudicat Walafridus, " Unusquisque,
„*inquit*, in suo sensu abundet, dum fides concordet; ut
„nec sæpius offerentes existiment Deum aliter non posse
„petitiones discernere; nec semel hostias per diem im-
„molantes putent suæ fidei subtilitatem potius quam
„superiorem devotionē divinis acceptā conspectibus.

Biblioth.
PP. 1. 14
p. 29. c.
Amalarius fortunatus (floreat an. 820. L. 3. de
Ecclesiasticis Officiis c. 28. asserit ea nocte quæ præce-
debat festivitatem S. Joannis Baptiste celebrari soli-
tam Missam, & alias duas eadem die. "Quapropter, *in-*
„*quit*, in exordio lucis diei, quasi in exordio nativitatis,
„sacrificium Deo offertur in honore ejus, ad laudem
„Creatoris qui illum dignatus est honorare ex utro ma-
„tris. Ideo autem tres Missæ celebrantur in festivitati-
„be beati Joannis, quia tribus insignibus triumphis ex-
„cellenter refulsit.

Tom. 9.
Conc. p.
346.
Consuetudinem illam plures una die celebrandi
Missas testantur quotquot eam aut ad certum nume-
rum restrinxerunt, aut penitus abrogarunt. Concilium
Salegustadiense an. 1022. Can. 5. Decretum est, *in-*
„*quit*, ut unusquisque Presbyter in die non amplius quā
„tres Missas celebrare præsumat. " Ad calcem donatio-
nis Ethelvulphi Regis Vvest. Saxoniz in Anglia hæc
leguntur: "Placuit etiam Episcopis: cum suis Abba-
„tibus & servis Dei consilium inire, ut: unusquis-
„que Presbyter duas Missas, unam pro Rege Ethelvul-
„pho, & aliā pro ducibus ejus huic dono consentienti-
„bus, pro mercede & refrigerio delictorum suorum: .
„dicat. Salisberiensis Concilii tempore, *ait eruditus*
„Thomassinus, usu invaluerat ut multo plurimas uno
„& eodem die Missas celebrarent, unde nihil ulterius
„præcepere hujus Concilii Patres, quam ut ne plures
„tribus uno die celebrarentur. Postea ventum est, ne
„plures quam duæ; & ne tot quidē dicerentur, nisi ut-
„gente necessitate. Non liceat Presbytero, "ait Conci-
lium Londinense an. 1200. Can. 2. & 4. *bis in die ce-*
„*lebrare, nisi necessitate urgente.*

Decret.
Gras. p.
2493.
Tandem Alexander II. Decreto quod refert Gratia-
nus *De consecratione*. dist. 1. c. "Sufficit, *sic statuit*.
„Sufficit Sacerdoti Missam unā in die celebrare, quia
„Christus semel passus est, & totum mundum redemit.
„Non modica res est unam Missam facere, & valde fe-
„lix, qui unam digne celebrare potest. Quinam tamen
„pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, si ne-
„cesse sit. " Quem abusum reprimat S. Pontifex circa
„an. 1072. Quicumque, *inquit*, pro pecuniis aut adula-
„tionibus sæcularibus una die præsumunt plures face-
„re Missas, non existimo evadere condemnationem.

Decret.
p. 365.
Innocentius III. Statutum Alexandri renovavit ac
confirmavit c. "Consuluit. De celebratione Missarū
„Respondeo, *inquit*, quod excepto die nativitatis Do-
„mini, nisi causa necessitatis suadeat, sufficit Sacerdoti
„semel in die unam Missam solummodo celebrare. "
Causa autem hujus necessitatis est, vel cum major est
populi multitudo, quam ut in Ecclesia omnes simul
Fideles contineri possint, nec duo adsunt Presbyteri;
vel cum à parochiali Ecclesia longius distat, quæ

succursales vocantur, ad quas excurrere tenetur Paro-
chus Missam bis, aliquando tertio celebraturus; in
quarum tantum ultima ablutionem percipit. Inde in-
feres non licere Parocho alteram Missam celebrare ut
hostiam consecraret ad viaticum moribundo ministran-
dum; quia standum est regulæ ac consuetudini Ecclesiæ,
quæ prohibet duas Missas una die ab eodem Sacerdote
celebrari.

Resp. 4. teneri Sacerdotes sæpius ac frequenter in
anno celebrare. Innocentius III. in Concilio Latera-
nensi IV. eos Sacerdotes redarguit qui vix quater in an-
no Missam celebrant. "Sunt alii, *inquit*, qui missarum
„solemnia vix celebrant quater in anno. " Hæc igitur
„& similia sub pœna suspensionis penitus inhibemus. "
„Gravitas pœnæ, non levis, sed gravem indicat cul-
„pam. Conc. Trid Sess. 23. de reform. c. 14. ubi de iis
qui ad presbyteratum assumendi sunt & de assumpto-
rum munere, hæc ad rem nostram habet, "Curet Epis-
„copus, ut si saltem diebus Dominicis & festis solem-
„nibus; si autem curam habuerint animarum, tam fre-
„quenter, ut suo muneri satisfaciant, Missas celebrent.

Idem statunt Concilium L. Mediol. sub S. Carolo.
„Tridentini etiam Concilii auctoritatem secuti, præci-
„piunt Sacerdotibus, cujuscunque gradus, conditionis
„& dignitatis illi sint ut Dominicis & reliquis festis die-
„bus Missam celebrare non omittant.

Conc. Remense an. 1583. "Sacerdotes, *inquit*, non
„tantum diebus solemnibus, sed etiam Dominicis, sæ-
„piusque, si fieri potest, sacrificent.

Conc. Provinciale Tolosanum an. 1590. de Pres-
byteris & Clericis c. 4. n. 1. Sacerdotes itaque omnes,
„ait, quocumque honore insigniti, aut quacumque in-
„dignitate constituti tantum sint, Dominicis festisque
„diebus nisi iusto aliquo præpedimento avocati fuerint,
„Missæ sacrificium celebrent.

Mitto infinita propemodū Conciliorum particulari-
um Statuta, quibus certè evidens fit mentem ac senten-
tiam Ecclesiæ, esse ut Sacerdotes sacrificium Missæ fre-
quenter, aut saltem diebus Dominicis ac festis, offerant
ac celebrent.

Quæres, an Sacerdoti sine ministro Sacrum facere
liceat.

Resp. Interdum, vel tempore persecutionis, vel in
Cœnobiis Missas, quas solitarias vocant, celebratas fu-
isse sine ministris: at mos ille abrogatus statim fuit, ac
prohibitum ne Missa sine aliquo ministro celebraretur.
Tū, inquit S. Laurentius Sixtus ad martyrium pro-
perantem alloquens, *nunquam sine ministro sacrificium*
offerre consueveras.

Nullus Presbyter, ait Conc. Moguntinum an. 853.
Can. 43. "solus Missam cantare valeat recte. Quomo-
„do enim dicet, Dominus vobiscum; vel, Sursum cor-
„da admonebit habere, & alia multa his similia, cum
alius nemo cum eo sit.

Sessione 21. Concilii Basileensis inter alios abusus
„notatur mos quarundam Ecclesiarum, in quibus Sa-
„cerdotes sine ministro celebrant, ac prohibetur ne in
posterum id fiat. Refert Laimanus hunc morem in qui-
busdam Germaniz partibus viguisse, maxime in pa-
gis.

Hunc abusum damnavit Concilia quæ post Tri-
dentinum habita sunt Mediolan. I. tit. 5. "Celebranti
„Sacerdoti unus saltem minister adstet, isque Cleri-
„cus, ubi possit, & talari veste & superpelliceo indu-
„tus. " Et Conc. VI. itidem Mediol. tit. 15. "Clericus,
„ait, qui in Missæ sacrificio ministrat, dum eam functi-
„onem obit, ne preces horarias, neve aliud quidquam
„de libro, aliove officio recitet, sed toto intima pie-
„tatis studio ad ministerium attentus sit, quod pie reli-
„giosèque exequi debet. " Vide Concilia Remense an.
1583. Tolosanum an. 1590. Narbonense an. 1609.
quibus cautum est, ne quis Sacerdos solus, ac sine uno
saltem ministro Sacra perficiat.

Inno. III.
in c. Do-
lantes. De
celeb.
Miss.

Tom. 4.
Conc. p.
869. D.

Acta
Eccl.
mediol. p.
2. de freq.
div. sacri-
fic. oblat.
p. 15.
Tom. 15.
Conc. p.
893. n. 8.
Ibid. p.
1387. E.

Apud
Amb. L.
de offic.
14.

Tom. 7.
Conc. p.
1251.

Tom. 12.
Conc. p.
554. n. 8.

Tom. 15.
Conc. p.
261. A.

Ibid. p.
729. A.

Quæres 2. an in casu necessitatis liceat mulieri, Sacerdoti celebranti ministrare.

Decret. 2. 1002. Resp. nusquam licere. "De cohabitatione Clericorum, c. 1. Nulla femina præsumat ad altare accedere, vel Presbytero ministrare.

Quæres 3. quod modis seu titulis obligari possit Sacerdos ad Missam pro aliquo celebrandam.

Resp. variis modis obligari eum posse. 1. ex obedientia, si nempe Superior, qui jurisdictionem habet, subdito mandet ut pro aliquo seu necessitate aliqua publica sacrificium offerat. 2. ex charitate, ut si Sacerdos videat aliquem in magna esse necessitate, impellit charitas ut pro eo sacrificium offerat. 3. ex voto, ut si quis voveat se pro aliquo celebraturum. 4. ex simplici promissione, quæ minus obligat quam votum. 5. ex iustitia & pacto, & quod dupliciter fieri potest. 1. titulo Beneficii ad hoc instituti, v. g. parochialis, vel capellanæ, vel alicujus alterius, simplicis, ut vocant, Sacerdotii seu Beneficii, cui annexa est obligatio celebrandi Missam. 2. ex peculiari stipendio seu honoratio in hunc finem dato.

De stipendio seu honorario Missarum.

Quæres 1. an licite possit Sacerdos stipendium seu honorarium pro celebratione Missæ percipere.

Tom. 14. Conc. p. 846. D. Ratio dubitandi est, quod obligatio ex iustitia non potest oriri, nisi intercedat pactum vel conventus: sed omnis hujusmodi pactio in rebus sacris reprobanda est, quæ veram redolet simoniam, in qua spirituale pro temporali datur. *Imprimis quod ad avaritiam pertinet, ait Conc. Trid. Sess. 22. Decreto "De observandis, &c. cujusve generis mercedum conditiones, pacta, &c. quidquid pro Missis novis celebrandis datur. Nec, non importunas atque illiberales eleemosynarum exhibitiones potius quam postulationes, aliaque hujusmodi, quæ à simoniaca labe, vel certe à turpi quaestu non longe absunt, omnino prohibeant (Episcopi.)*

Resp. 1. Sacerdotes posse licite stipendium seu honorarium ex celebratione Missarum percipere. Hæc est Ecclesiæ consuetudo ac praxis, & quidem iusta; *Dignus enim est operarius mercede sua. Lucæ 10. v. 7. Et 1. Cor. 9. v. 13. "Nescitis quoniam qui in sacratio operantur, quæ de sacratio sunt, edunt; & qui altari deserviunt, cum altari participant.*

Ad rationem dubitandi subjunctam, dico reipsa quandam hic intervenire speciem conventionis & pacti inter dantem stipendia, & Sacerdotem, namque ille dat, ut hic faciat; hic vero facit, quia recipit, vel recepturus est stipendium: pactum vero illud non nisi ex pravo motivo ac fine vitari patet, nempe si Sacerdos stipendium spectaret tanquam motivum vel finem præcipuum, aut tanquam pretium sacrificii vel fructus ejus, haud dubie impium foret pactum illud. At non ita est: stipendium quippe non datur tanquam pretium operis, sed tanquam sustentatio operantis; non tanquam pretium mercedis, sed tanquam stipendium necessitatis, ait S. Thomas 2. 2. qu. 100. art. 2. in corp. Teneretur autem Sacerdos ratione stipendii specialiter offerre & applicare sacrificium ei qui stipendium dedit.

Dices: Nefas est pecuniam dare, etiam per modum stipendii, pro collatione sacrorum Ordinum; ergo etiam pro celebratione Missæ.

Resp. nego paritatem. Namque Ecclesiæ sustentationi Sacerdotum providere tenetur, unde permittitur ut stipendium pro celebratione Missæ percipiant, per modum eleemosynæ, honorarii, ac sustentationis: nihil autem simile permittit pro collatione Ordinum sacrorum; unde tanta mala & scandala suboriri potuissent. Adde quod sustentationi Episcoporum, qui sacrorum Ordinum ministri sunt, abunde satis provisorium fuerit.

Quæres 2. quodnam æquum & justum haberi

debeat pro Missis stipendium; & utrum qui minora stipendia pro pluribus Missis accipit, possit licite in unum pinguius ac sufficiens conjungere, & unica sacrificii oblatione satisfacere pro debito celebrandi plures Missas. Ratio dubitandi hæc est, quia Conc. Trid. Sess. 25. c. 4. de reform. permittit Episcopis Missas, pro quibus celebrandis tenuiores eleemosynæ à testatoribus sunt assignatæ, ad minorem numerum reducere.

Resp. ad primum, stipendium illud justum ac congruum æstimari debere, quod vel usu recepto, vel judicio Episcopi determinatum est; neque penes privatos Sacerdotes esse illud pro arbitrio suo, ne dicam cupiditate, figere ac determinare.

Resp. ad secundum, id minime licere: neque faveat quod ex Conc. Trid. opponitur: potest quippe Episcopus, quod non potest privatus quilibet Sacerdos. Concilium itaque justis de causis permittit numerum Missarum reduci, vel cum redditus pro illis celebrandis multum sunt imminuti, vel cum quod uno tempore congruum ac sufficiens erat stipendium, lapsu temporis incongruum & insufficiens evasit sustentandis Sacerdotibus. Tenentur igitur Sacerdotes tot celebrare missas, quot ex conventionem promiserunt se celebraturos: si fecerint, contra iustitiam peccant, & ad restitutionem tenentur. Ita statutum legimus à Congregatione Cardinalium, approbante ac confirmante Urbano VIII. anno 1626. "Deinde, *ajunt Cardinales, pro pluribus Missis etiam ejusdem qualitatis celebrandis plura stipendia, quantumcunque incongrua & exigua, sive ab una, sive à pluribus personis collata fuerunt, aut conferentur in futurum, Sacerdotibus sacra Congregatio sub obtestatione divini judicii mandat ac præcipit, ut absolute tot Missæ celebrentur, quod ad rationem attributæ eleemosynæ præscriptæ fuerunt: alioqui graviter peccant, & ad restitutionem tenentur.*

Idem habemus ex Constitutionibus Archiepiscopi Cantuariensis anno 1281. "Nec credat, *inquit, celebrans se dicendo Missam unam, posse satisfacere pro duabus, pro quo utroque promissit specialiter & in solidum celebrare.* Qui aliter opinantur, & obtinent sacrificii virtutem infinitam esse, atque unica illius oblatione satisfieri votis multorum, ac multiplici stipendio ad plures Missas celebrandas recepto. Aberrant illi: *Namque, ut ajunt eadem Constitutiones, licet ipsum sacrificium, quod est Christus, sit infinitæ virtutis, non tamen in sacrificio suæ immensitatis summam plenitudinem operatur, alioquin pro uno mortuo nunquam oportet, nisi unam Missam dicere.* Operatur enim in hujusmodi mysteriis distributione certa suæ plenitudinis, quam ipse eisdem lege infallibili ligavit.

Quæres 3. licetne Sacerdoti duplicatū pro eadē Missa quam uni promissit, honorarium seu stipendium percipere?

Resp. non licere. Ita statuit Alexander VII. an. 1665. qui duas istas damnavit propositiones: Primam, "Duplicitum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII. Secundam. Non est contra iustitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, & sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem, etiam si promittam, promissione etiam juramento firmata, danti stipendium; quod pro nullo alio offeram. "Ratio est, quia mens Ecclesiæ est, ut Sacerdos qui stipendium pro sacrificio offerendo accepit, illud speciatim ac nominatim offerat pro illo, qui dedit stipendium: sacrificium scilicet pro multis oblatum non tantum prodest singulis, ac si pro uno tantum oblatum fuisset. Si ergo, ait S. Thomas in dist. 45. q. 1. argumento *Sed contra, suffragium pro multis factum tantum valeret singulis, ac si pro uno tantum fieret, videtur quod Ecclesiæ non debuit infli-*

Tom. 11. Conc. p. 1159. B.

Rec. des Bulles, p. 458.

infli-

instituisse, ut pro aliquo singulariter Missa, vel oratio fieret; sed quod semper diceretur pro omnibus fidelibus defunctis, quod patet esse falsum.

Quæres 4. Potest ne Sacerdos qui pinguius accipit stipendium, una parte sibi reservata, alteram dare Sacerdoti, qui in ejus locum sacrificium offerat?

Resp. non posse, ac turpe omnino esse lucrum hujusmodi. Quapropter Summi Pontifices Urbanus VIII. anno 1625. & Alexander VII. anno 1665. istam proscripserunt doctrinam, *Potest Sacerdos, cui Missa celebranda traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Alexandro VII. præverat eodem anno Academia Parisiensis. *Hæc propositio ut jacet, inquit, falsa est & scandalosa, favet turpi lucro, avaritia & injustitia.* Ratio manifesta est, quia cum stipendium illud datum sit cum onere seu obligatione celebrandi Missam, nullo titulo partem stipendii reservare sibi potest, atque totum illud ei concedendum, in quem onus celebrandi rejicit. Permittit nihilominus Urbanus VIII. administratoribus Ecclesiæ, ut aliquid retineant pro expensis cereorum, panis, vini, ornamentorum; ita tamen, ait S. Pontifex, ut si expensis deductis aliquid superfit, totum illud impendi debeat celebrandis Missis pro iis, qui illa stipendia dederunt.

Quæres 5. An Sacerdos, qui titulo Beneficii pastoralis tenetur certis diebus Missam celebrare, possit pro eadem Missa stipendium ab aliis accipere, iisque sacrificii fructum applicare.

Resp. non posse, quia duplicatum stipendium perciperet, unum titulo Beneficii, alterum titulo patris & conventionis: atqui ex dictis duplicatum stipendium Sacerdos percipere non potest. Ita statuit Urbanus VIII. anno 1626. his verbis. *Sacerdotes quibus diebus tenentur Missas celebrare ratione Beneficii seu Capelle, legati aut salarii, si eleemosynas etiam pro aliis Missis celebrandis susceperint, non possunt eadem Missa utrique obligationi satisfacere.* Eas igitur Missas pro aliis licet ac libere celebrare duntaxat possunt Parochi, seu Pastores, quas suis ovibus ratione curæ pastoralis seu titulo Beneficii non debent.

Quæres 6. Licetne Sacerdoti anticipato tempore Missas celebrare pro iis, qui stipendium postea oblatus sunt ad celebrationem Missarum?

Resp. non licere, quia Sacerdos in celebranda Missa certam & fixam habere debet intentionem, ut vocant, personæ pro qua sacrificium offert: qui enim fieri licet potest, ut celebretur Missa v. g. ad remissionem peccati, quod nondum commissum est, vel ad aliquod beneficium impetrandum, cui locus nondum patet? Praxis hæc, quæ cupiditatem & avaritiam sapit, reprobata fuit à Congregatione Cardinalium, approbante Paulo V. die 5. Novembris anno 1605. „Citius quoque celebrando peccatur, anticipata scilicet applicatione sacrificii, nempe incerta, pro eo, qui postea eleemosynam dederit, cum suspensione effectus sacrificii. Quæ anticipatio, ait *Gavantius*, prohibita fuit à Paulo V. velut avaritiæ fomes.

Quæres 7. sitne licitum Sacerdoti vel ædituo stipendia plurima pro multis Missis percipere, quas prævidet non nisi multo post tempore celebrari posse.

Resp. non licere, nisi de consensu offerentium. Ratio est, quia offerri solet sacrificium pro iis rebus, quæ urgent ac instant, v. g. pro remissione peccatorum, pro impetrando pœnitentiæ dono, pro felici peregrinationis alicujus, aut litis brevi dijudicandæ exitu, pro infirma valetudine, pro refrigerio animæ in Purgatorio detentæ &c. atqui si post diuturnum tempus Missæ oblatio differatur, quis scit utrum hisce rebus impetrandis locus & occasio adhuc futura sit? Fortè vel lis dijudicata erit, absoluta peregrinatio, desperata sanitas, magis induratum cor peccatoris &c. Deinde tenetur unusquisque quamprimum solvere debi-

tum, & quidem ad mentem creditoris, maxime cum periculum est ne creditor ex solutione debiti, quam sperabat utilitatem, non percipiat.

Quæres 8. quem fructum teneatur Sacerdos applicare ei à quo stipendium accepit.

Resp. triplicem in Missa fructum debere distinguere: unum generalem, cujus participes sunt omnes Fideles vivi atque defuncti ab unitate Ecclesiæ non præcisi; alterum specialem seu medium, qui relictus est libertati Sacerdotis applicationi; tertium specialissimum, qui Sacerdoti sacrificanti proprius est ac personalis. Sacerdos igitur non tantum generalem, sed specialem seu medium, ad mentem & intentionem eorum, qui stipendia suppeditant, fructum sacrificii applicare tenetur: proprium verò seu specialissimum ac personale suum fructum, ex jam dictis, nulli alteri applicare potest, nec tenetur.

Quæres denique, an Sacerdotes, qui vel ex bonis paternis, vel ex pingui aliquo Sacerdotio divites sunt, nec aliunde ullo indigent subsidio, ut vitam suam honeste pro conditione sua sustentent, pro Missa ad quam non obligantur, possint stipendium recipere. Ratio dubitandi est, quia ex dictis ac probatis antea, stipendia illa Ecclesia non permittit nisi ad sustentationem Sacerdotis: atqui Sacerdotes, de quibus hic loquimur, non indigent sustentatione; ergo stipendia legitime percipere non possunt. Neque ratio laboris, quem sustinent in Missa celebranda, aut eleemosynæ ex his stipendiis pauperibus erogandæ, sufficiens ac legitimus videtur titulus ad ea stipendia percipienda. Non labor corporis, quasi tantus ille foret, ut pretio sit æstimabilis; aut melius, quasi labor esset, & non potius honor ac maximum emolumentum, Deum oblatione sacrificii colere ac propitium nobis reddere. Non eleemosyna ex illis stipendiis eroganda. Namque eleemosyna ex propriis ac justè acquisitis fieri debet, non ex alienis; si ergo nullo titulo legitimo licet Sacerdotibus, qui sustentatione non indigent, ea stipendia pro celebratione Missæ percipere, aliena ipsis & indebita censenda sunt, nec ad eleemosynas faciendas convertere illa debent. Nihilominus contraria opinio prævaluisse videtur, quæ non improbat ejusmodi Sacerdotes stipendia percipere, quia Sacerdoti ministranti ex justitia debetur alimentum; ac per accidens est, quod ille aliunde possit vitam suam honestè sustentare.

ARTICULUS XI.

De dispositionibus ad Missæ celebrationem requisitis.

SI necessariae sunt in percipientibus Eucharistiam aliquæ dispositiones, tum ex parte corporis, nempe puritas, jejunium naturale; tum ex parte animæ, sanctitas, pietas, affectus devotionis seu religionis in sacrum altaris mysterium &c. quanto magis illa omnia necessaria sunt Sacerdoti Sacra perficienti? de quibus ut plura hic dicamus necesse non videtur.

Quæres 1. an Sacerdos, cui ex officio celebrare incumbit, sed peccati alicujus mortalis sibi conscius est, nec copiam habet Sacerdotis cui confiteatur, possit sine prævia confessione celebrare Missam.

Resp. posse si doleat de peccato, urgeat necessitas, & quantocius proponat confiteri. Ita Conc. Trident. Sess. 13. de Eucharistia c. 7. „Communicare volenti, „ait, revocandum est in memoriam ejus præceptum, „Prober seipsum homo. Ecclesiastica autem consuetudo, „do declarat, eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscius mortalis peccati, quantumvis sibi „contritus videatur, absque præmissa sacramentali confessione ad sacram Eucharistiā accedere debeat, quod „à Christianis omnibus, etiam ab illis Sacerdotibus, qui-

Rec des
Bulles,
p. 458.

Manuale
Episcoporum, V.
Missa
n. 33.

„bus ex officio incubuerit celebrare, hæc sancta Synodus perpetuò servandum esse decrevit, modò non desit illis copia confessoris. Quòd si, necessitate urgente, Sacerdos absque prævia confessione celebraverit, quamprimum confiteatur.

Duo circa hunc Concilii textum quærentur: primum, quæ sit illa necessitas, qua urgente potest Sacerdos sine prævia confessione celebrare: alterum, quando Concilium ait, *quamprimum confiteatur*; an sit præceptum, vel tantum consilium.

Resp. ad primum, necessitatem illam repeti vel ex circumstantia diei festi, quo urget præceptum audiendi Sacram, vel ex casu, quo nullæ sint in sacratio hostiæ consecratae, aut aliunde haberi non possint ad viaticum homini jamjam morituro administrandum.

Rec des
Bulles
p. 463.

Resp. ad secundum, non metum hic consilium, sed verum præceptum contineri, interprete ipsomet Alexandro VII. à quo duæ istæ propositiones inter alias bene multas n. 38. & 39. proscriptæ sunt. *Mandatum Concilii Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quamprimum, est consilium, non præceptum.* Illa particula, *quamprimum, intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* Censuram hærum propositionum renovat Clerus Gallicanus in Comitibus generalibus an. 1700.

Quæres 2. an liceat Sacerdoti, nulla existente laudabili causa, Missam celebrare ante persolutum officium Matutinum.

Resp. non licere, si nulla sit honesta causa: quia id prohibent Missalis Romani Rubricæ, usus & consuetudo: tum Innocentius IV. Epistola 10. ad Cardinalem Ottonem Episcopum Tusculanum, *Sacerdotes autem, inquit, dicant Horas Canonicas more suo: sed Missam celebrare, priusquam officium Matutinum compleverint, non præsumant.* Multæ autem causæ esse possunt, quibus à culpa excusantur qui Missam celebrant ante persolutum officium Matutinum: v. g. officium charitatis erga proximum exhibendum; grave negotium, quod differri non potest; multitudo pœnitentium qui ad tribunal certis diebus accedunt &c.

Tom. II.
Cont. p.
614. n.
11.

ARTICULUS XII.

De tempore & loco, quibus celebrare licet Missæ sacrificium.

Quæres 1. quo tempore, & qua hora liceat Missam celebrare.

Resp. 1. singulis anni diebus, excepta feria sexta majoris hebdomadæ, posse Missam celebrari; imprimis vero diebus Dominicis ac festis, necesse est eam celebrari, quia his diebus tenentur Fideles ex præcepto Ecclesiæ Missæ sacrificio interesse; dies quippe Dominica divino cultui potissimum consecrata est. Ita primi Christiani de quibus Act. 20. dicitur. *Una sabbathi cum convenissemus ad frangendum panem.* Et S. Justinus Apol. 1. testatur die Solis hoc est Dominica, convenire solitos Fideles ad publicas preces, & sacrificium Deo immortali offerendum.

Resp. 2. ante initium auroræ non licere celebrare Missam, sed ab illo puncto diei quo aurora incipit. Nomine vero auroræ non intelligitur ortus Solis, id est, ascensus corporis solaris supra nostrum horizontem, sed initium crepusculi diei, seu prima lucis irradiatio. Excipienda tamen ab ista regula, nox natalis Domini, in qua prima Missa celebratur statim post mediam noctem. Jure igitur communi ac recepta ubique consuetudine non licet vel ante auroram vel post meridiem, à non jejunis, Missam celebrari. Nec merito possunt Novatores exemplum Christi, qui sero & post cœnam sacrificium instituit & obtulit, nobis opponere. Namque nulla lege nos obstrictos voluit Christus, ut quæcunque in ultima Cœna observavit, observaremus:

semper enim ea lex Apostolica viguit, ut nonnisi à jejunis Eucharistia sumeretur, ut antea probatum est. *Non sciet maritus,* ait Tertullianus uxorem suam alloquens, *quid ante omnem cibum sumas.* S. Augustinus Novatorum objectionem jamdiu occupaverat in Epistola 54. aliàs 118. cap. 6. “ *Liquido apparet, inquit, quando primum acceperunt discipuli corpus & sanguinem Domini, non eos accepisse jeunos. Numquid tamen propterea calumniandum est universæ Ecclesiæ, quod à jejunis semper accipitur? Ex hoc enim placuit Spiritui S. ut in honorem tanti Sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam ceteri cibi: nam ideo per universum orbem mos iste servatur. Neque enim quia Dominus post cibos dedit, propterea pransi, aut cœnati fratres ad illud Sacramentum accipiendū convenire debent; aut sicut faciebant quos Apostolus arguit & emendat, mensis suis ista miscere. Namque Salvator quo vehementius commendaret mysterii illius altitudinem, ultimum hoc voluit altius infigere cordibus, & memoriæ discipulorum, à quibus ad passionem digressurus erat. Et ideo non præcepit, quo deinceps ordine sumeretur, ut Apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, servaret hunc locum.* “ Ex illo S. Doctoris testimonio hæc habemus. 1. Dominum nihil de hoc jejunio præcepisse. 2. Apostolos Spiritu S. inspiratos instituisse ut à jejunis Eucharistia sumeretur. 3. id per totum orbem terrarum observari ab omni Christi Ecclesia. 4. rationem hujus rei fuisse honorem tanti Sacramenti.

Quæres 2. quo in loco Missam celebrare liceat.

Resp. jure communi & ordinario non licere celebrare Missam, nisi in Ecclesia, vel loco sacro ab Episcopo consecrato, vel saltem benedicto ab ipso, vel de licentia illius. Per Ecclesias autem & loca sacra intelligimus ea, ad quæ Fideles religionis causa conveniunt, quæ vel Tempia, vel Oratoria, vel Basilicæ & Dominicæ appellantur. Inter illas Ecclesias, quædam ritu maxime solemniter consecratae sunt ab Episcopo per sacri chrismatis unctionem, aliosque ritus in Pontificali præscriptos; aliæ vero sunt dumtaxat benedictæ ab Episcopo, vel de ejus licentia à simplici Presbytero. Præter illas publicas Ecclesias, quædam sunt Oratoria privata, seu Capellæ domesticæ, quæ ex licentia Episcopi ad divinum cultum destinantur, & ordinariè benedicuntur. In tribus istis sacrorum locorum generibus certum est Missam licitè celebrari, saltem quibusdam diebus. Namque diebus festis solemnioribus non licet in domesticis illis Capellis absque licentia speciali Episcopi celebrare; imo multi sunt Episcopi, qui etiam dies Dominicos excipiunt, ut nempe Parochia his diebus frequentetur, nisi forte tam longè diffusa sit, ut non sine gravi incommodo, & periculo evidenti non audiendi Missam, adiri possit: si vero licentia ab Episcopo concessa indefinita fuerit, licitè etiam diebus Dominicis Missa celebrari poterit & audiri.

Dixi, jure communi & ordinario: ab ista quippe regula nonnullæ sunt exceptiones. 1. cum licentia Summi Pontificis vel Episcoporum Missa celebrari potest in castris pro exercitu, & in littore maris, & navi, pro navigantibus. 2. Episcopis iter facientibus speciali privilegio indultum est, ut quando non potest Episcopus commodè accedere ad Ecclesiam, possit in altari portatili ubivis sacrificare, vel sacrificanti assistere. 3. nonnunquam SS. Pontifices vel Episcopi permittunt, ut Missa dicatur in privato Oratorio ad divinum dumtaxat cultum permanenter destinato, quamvis non benedicto: at nonnisi rarissimè id permittitur pro loco, qui antea prophanis usibus destinatus erat, & statim postea in eodem usus restituendus est.

Quæres 3. An liceat Missam celebrare in Ecclesia violata seu polluta. Violata autem censetur Ecclesia in iis casibus, in quibus ejus sanctitas violatur, ac prohibet

prohibet Ecclesia ne Sacrum in ea perficiatur. Quinque autem vulgo numerantur huiusmodi casus.

Primus est sanguinis effusio injuriosa & mortaliter mala, alioquin non polluitur Ecclesia. Dixi, *effusio*; id est notabilis copia sanguinis ex violata percussione effusi: unde nonnullæ guttulæ Ecclesiam non polluant. Pariter mutilatio quæ esset sine sanguinis effusione, Ecclesiam non pollueret. Necesse vero non est ad violandam Ecclesiam ut sanguis intra ipsam fundatur; sed satis est quod homo in Ecclesia ita percussus ac vulneratus fuerit, ut inde sequatur notabilis effusio sanguinis. E contra si percussio fiat extra templum, in quod postea læsus ingrediatur, & ibi sanguis effluat; Ecclesia non erit violata.

Secundus est homicidium voluntarium & injuriosum: at non polluitur Ecclesia per homicidium omnino casuale & involuntarium, ut si quis ad justam sui defensionem aggressorem forte occidat; nec etiam si quis extra Ecclesiam lethaliter vulneratus, in ea moriatur.

Tertius est adulterium & voluntaria seminis effusio: si enim involuntaria foret, Ecclesia non pollueretur, imo etiam polluitur per copulam conjugalem, quæ in Ecclesia fieri nunquam potest. Supponitur autem pollutionem illam vel adulterium publicum esse ac cognitum: si enim occultum omnino foret, non pollueretur Ecclesia, nec opus foret ut reconciliaretur.

Quartus est sepultura Infidelis, vel Hæretici, aut cujuscunque alterius nominatim excommunicati. Cap. *Consuluit. De consecratione*, unde licet prohibitum sit etiam sub anathematis pœna in Concilio Turonensi anno 1583. sepelire in loco sacro publicum Hæreticum, si tamen nominatim denunciatus ille non foret, illius sepultura Ecclesia non pollueretur. Multi etiam hanc prohibitionem extendunt ad infantes non baptizatos, nisi in utero materno extincti fuerint; eo enim in casu à matre non distinguuntur, & eadem donantur sepultura.

Ecclesia autem violata, censetur etiam & cæmeterium, si contiguum fuerit, violari, secus vero si distans fuerit, & paries interjacens cæmeterium ab Ecclesia separaret. Violato autem cæmeterio, non propterea violata Ecclesia censetur: nam quod minus est, non trahit ad se majus, sicut majus trahit minus. Capite unico, *De consecratione Ecclesie*, in Sexto, ubi additur,

Sext. De. Si plura cæmeteria sint coherentia, sed medio pariete cretal. p. sejuncta, eorum altero violato, alterum propterea non reputatur violatum.

Quintus casus est si Ecclesiæ parietes vel maxima ex parte igne absumantur aut aliter funditus destruantur; vel si non omnino destructis parietibus, omnis crusta, vel major ejus pars destruat: utroque illo casu Ecclesia violata censetur, nec licet in ea celebrare. Ratio est, quia consecratio in exterioribus crustis consistit, in iis etenim sunt cruces & chrismatis unctiones, nec eadem remanere censeretur Ecclesia, si parietes maxima ex parte corruerent ac destruerentur; non ita vero esset, si iis remanentibus, tecta & aliqua ligna duntaxat comburerentur. Cap. *Ligneis. De consecratione Ecclesie*, *Decretal. vel altaris. Si tecta aliqua ligna Ecclesia*, ait Innoc. p. 1361. III. *combusta sint illis parietibus, consecrationem non amittit; quia consecratio in parietibus consistit, neque si major parietum & crustarum pars subsisteret; tunc enim moraliter eadem censetur Ecclesia subsistere.*

Duo hic advertit: primum, discrimen esse inter pollutionem Ecclesiæ, & execrationem. Namque polluta Ecclesia, polluantur etiam omnia altaria quæ in ea erecta & fixa sunt, quemadmodum & vice versa, non potest altare pollui, quin etiam Ecclesia ipsa polluat: at vero si Ecclesia execretur combustis aut destructis parietibus, non ideo altaria, quæ integra & illæsa remanent, execrantur; sicut nec altari per fractionem execrato, Ecclesia execratur. Alterum quod debet adverti,

Tournelli Tomi III. P. III. De Sacram. Euchar.

istud est, prohibitum esse dirutam Ecclesiam, quæ consecrata fuerat, ad prophanos usus convertere: regula etenim generalis hæc est; ad usus sæculares & prophanos converti non debere ea, quæ semel consecrata fuerint. Cap. *Ligna. De consecratione*, ubi dicitur, *ligna Ecclesia dedicata, vel igni esse comburenda, vel ad aliam Ecclesiam, vel ad profectum Monasterii esse adhibenda.*

Quæres 4. Quandonam Altare censetur suam benedictionem seu consecrationem amisisse?

Resp. Altare aliud esse fixum, quod alicui loco seu basi affixum est; vel portatile seu mobile, quod etiam viaticum appellatur, & consistit in simplici tabula lapidea, eaque angustiore. Altare fixum suam benedictionem amittit, si à loco suo sine sua basi semotum fuerit. Cap. *Quod in dubiis*: ubi legimus, *Tabula, cui consecrationis benedictio pontificali ministerio adhibetur, si mota vel enormiter fracta fuerit, debet non immerito consecrari.* Mobile verò Altare consecrationem non amittit, etiam si à ligno, in quo inclusum est, separatur, nisi forte in ligno locus reliquiarum inclusus sit: in hoc quippè casu plures Theologi arbitrantur amitti consecrationem; sed reliquiae solent in lapide recludi. Utrumque verò Altare, si fixum si portatile, amittit suam consecrationem per enormem seu notabilem fractionem. Cap. *Quod in dubiis*. Notabilis autem fractio censetur, cum in nulla parte confracti Altaris Calix cum Hostia securè reponi potest.

Quæres 5. Quid agere debeat Sacerdos, si, dum celebrat, Ecclesia violetur?

Resp. Si Ecclesia violetur post Canonem incœptum, sacrificium perficiendum est, quia censetur inchoatum, nec intermitteri debet; si autem ante Canonem violetur, ab Altari recedendum est, donec reconciliata fuerit Ecclesia.

Quæres 6. Per quem Ecclesia, quæ violata fuit, reconciliari debeat?

Resp. Ecclesiam illam vel ab Episcopo consecratam fuisse, vel simpliciter benedictam. Si prius, à solo Episcopo reconcilianda est; vel saltem ex speciali dispensatione vel Summi Pontificis, vel Episcopi, à Presbytero; si posterius, per Sacerdotem ab Episcopo delegatum potest reconciliari.

ARTICULUS XIII.

De Ceremoniis Missæ.

Error Novatorum.

DE necessitate ceremoniarum in conficiendis vel administrandis Sacramentis, earum natura, rectitudine, æquitate, utilitate & effectu abunde satis disputavimus adversus Novatores in Prælectionibus nostris de Sacramentis in genere, Quæstione ultima, pag. 262. & sequentibus. Ibidem duo expendimus, quæ ad præsens nostrum de sacrificio institutum maxime pertinent: primum, quo idiomate, siue qua lingua Divinum Officium celebrari debeat; alterum, utrum necesse sit submissa voce Missæ Canonem recitari Consue, quæ eò loci discussa sunt.

Sufficiat hic in memoriam revocasse doctrinam Concilii Tridentini circa ceremonias generatim consideratas, "Cum natura hominum ea sit, ait Concilium Sess. 22. de Sacrificio Missæ, cap. 5, ut non facile queat sine adminiculis exterioribus ad rerum Divinarum meditationem sustolli, propterea pia Mater Ecclesia, ritus quosdam, ut scilicet quædam submissa voce, alia verò elatiore in Missa pronuntiarentur, instituit. Ceremonias item adhibuit, ut mysticas benedictiones, lumina thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione; quo & majestas

Ibid. p.
856.

„tanti sacrificii commendaretur, & mentes fidelium, per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitarentur.“ Canone verò 7. ejusdem sess. Novatores ferit his verbis: *Si quis dixerit, ceremonias, vestes & externa signa quibus in Missarum celebratione Ecclesia Catholica utitur, irritabula impietatis esse magis quam officia pietatis; anathema sit.* Verum iis in præsentia suppositis, ad rem nostram propius accedimus.

P. 435.

P. 525.

I. Calvinistæ omnes Missæ ceremonias refugiunt, & penitus abrogandas existimant. Calvinus L. 4. Inst. cap. 10. §. 8. *Damnæ Paulus*, inquit, omnes fictitios cultus, quos homines sibi ipsis comminiscuntur, vel ab aliis accipiunt, & quæcunque de cultu Dei tradere præcepta ex se audent. Cap. verò 17. §. 43. agnoscit quidem antiquissimas illas esse, & non longè ab ætate Apostolorum incœpisse, verum eas rubiginem Cœnæ Domini inverecundè appellat, atque *natas esse ex procacitate humane confidentiæ, quæ se continere non potest, quin in Dei mysteriis ludat, & lasciviat.*

Observa-
tio.

II. Lutherani, qui Christum in Eucharistia realiter præsentem agnoscunt, non ita videntur à ceremoniis abhorreere, quarum aliquas retinent, aliquas etiam culpant. Lutherus adversus Regem Angliæ loquens de iis, qui sacram Communionem flexis genibus percipiunt: *Nos autem*, inquit, *istos merè fatuos & stultos appellamus.* In Libro de Cap. Babyl. cap. de Eucharistia, duo affirmat. 1. Missam eò magis esse Christianam, quò est simplicior, & similior Missæ Christi, in qua nulla fuit vestium, gestuum, cantuum, aliarumque ceremoniarum pompa. 2. addit, non esse propterea calumniandam universam Ecclesiam, quæ multis aliis ritibus, & ceremoniis Missam ornavit & ampliavit. In Libro verò de formula Missæ, permittit lumina, incensum & aliqua hujusmodi. Ex quibus hæc obiter inferes, adversus quoddam delicatum ac fastidiosum hominum genus, qui cum D. de Vert, in ceremoniis Ecclesiæ nihil symbolicum, mysticum nihil ac spiritale agnoscunt, sed id unum, quod in iis materiale est seu physicum, quod usus, vel necessitas invexit; v. g. cereos ad videndum, incensum ad tetrum odorem purgandum, vestes ad tegendum corpus, &c. inferes, inquam, Novatores non in eo præcisè errare ac reprehendi ab Ecclesia, quòd ad illos naturales & receptos usus nonnullis ex hisce rebus utantur, sed quòd in illis nihil symbolicum ac spiritale admittant, contra mentem & sententiam Ecclesiæ.

To. 3. p.
358.

Kemnitius, referente Bellarmino Lib. 2. de Missa, cap. 13. omnes ceremonias Missæ ad quatuor classes revocat.

Prima earum est, quæ Divinum mandatum & exempla Scripturæ, & quas substantiales vocat, ut accipere panem, benedicere, manducare, mortem Domini annuntiare.

Secunda earum, quæ licet non habeant expressum mandatum, neque omnino sint necessariae, tamen bonæ sunt ac piæ, si ad ædificationem usurpentur, ut Psalmi, lectiones, preces, confessio fidei per symboli recitationem.

Tertia classis earum est, quas ut supersticiosas & impias traducit, ut oblationem pro vivis & mortuis, invocationem Sanctorum, satisfactionem pro animabus Purgatorii, Missam privaram, consecrationem salis, benedictionem aquæ.

Quarta denique earum est, quas adiaphoras, seu indifferentes appellat, ut vestes, vasa, ornamenta & cætera, quæ Verbo Dei non repugnant. Docet verò eas, quæ sunt primi generis, omnino servandas; quæ sunt tertii, omnino abrogandas; quæ sunt secundi & quarti, retinendas esse, sed cum libertate, ac ut minimè necessariae.

Si ex iis ceremoniis, quas Kemnitius supersticiosas & impias appellat, mendacia, quibus Catholicum dogma deformat, sustuleris, nihil superfluum est, quod reprehendi merito possit. 1. ait, Concilium Tridentinum sine ulla distinctione omnes ceremonias approbare, siue piæ sint, siue superstiosæ. Mendacium est; Concilium enim non loquitur nisi de iis ceremoniis, quæ ex Apostolica disciplina & Traditione descendunt. 2. In illis ceremoniis nos vim quamdam spiritualem agnoscere. At non aliam in illis agnoscimus, quam quæ ex consecratione ac precibus Ecclesiæ à Deo impetratur; atque ut mentes fidelium per hæc visibilia Religionis & pietatis signa, ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem excitentur. 3. ajunt, nos in hujusmodi ceremoniis præcipuum Dei cultum reponere. At calumniantur: iis etenim ceremoniis & externis ritibus utimur duntaxat tanquam adjunctis, quibus mentes fidelium ad cœlestia eriguntur. Sunt illæ ceremoniæ in Religione, quod in arboribus folia, ad conservandos fructus, quorum aliquando luxuriantem copiam recedimus, ut ardore solis fructus maturecant: ita pariter nonnullæ interdum supprimuntur ceremoniæ, vel ne sua multitudine obruant; vel ne iis rudior populus abutatur. 4. asserunt apud nos ita necessariam existimari ceremoniarum observantiam, ut pronuntient piaculum esse quidquam in iis immutari, ac mortaliter peccare illos, qui aliquid in illis neglexerint. Verum imponunt nobis; prohibet equidem Conc. Trid. sess. 7. Can. 13. *ne quis minister pro libito præscriptos ritus omittat, aut in novos per quemcunque Ecclesiarum Pastorem immutes*, at non sibi potestatem adimit Ecclesia, ritus aliquos, si expedire judicaverit, immutandi; neque etiam apud nos quælibet negligentia peccatum est mortale, sed contemptus, aut notabilis negligentia in rebus gravioribus: communis quippe Theologorum doctrina est, in istis rebus, sicut & in aliis præceptis, levitatem materiæ excusare à peccato mortali.

Sess. 22.
c. 5.

Ibid.

Divisio ceremoniarum Missæ.

In duas generatim classes illæ distribuuntur, in eas nempe quæ præcedunt, & in eas, quæ comitantur Missam.

I. Ceremoniæ, quæ Missam præcedunt, quædam sumuntur à persona, quædam à loco, aliæ à tempore; & istæ in rebus consistunt, & prærequiruntur ad sacrificium: aliæ consistunt in actione, & adhibentur inter sacrificandum, partim erga Deum, partim erga populum, partim erga ipsum sacrificium. Ex parte verò personæ requiruntur vestes sacræ: ex parte loci, requiruntur templa, altaria, vasa sacra, ut calix, discus, corporalia, item & lumina: ex parte temporis requiritur, ut præcipuè celebretur Missæ sacrificium diebus Dominicis, ante meridiem, & ante omnem cibum, quæ duo postrema jam exposuimus.

II. Ceremonias, quæ in celebratione Missæ observantur ad quinque capita, revocat Bellarminus Lib. 2. de Missa, cap. 15. Aliæ enim, inquit, ad Deum referuntur, ut elevatio manuum, elevatio oculorum, adoratio per inclinationem corporis totius, aut per genuum curvationem: aliæ ad sacrificium, ut elevatio, ostensio, fractio, commixtio: alia ad Sacerdotem celebrantem, ut cunctio pectoris, & manuum latio: aliæ ad populum, ut salutatio & dimissio: aliæ ad ea, quæ in Missa leguntur, ut Gloria in excelsis, Symbolum, Epistola, Evangelium, Præfatio. Præter illas nonnullæ sunt aliis rebus communes, ut signum Crucis, asperio aquæ, thurificatio, osculum, &c.

De

De ceremoniis que Missam præcedunt.

De vestibus sacris.

Christus cum Eucharistiam instituit non alia veste induebatur, quam ordinaria, vulgari & communi. Primi quoque Ecclesiæ Pastores, cum in cryptis ac locis subterraneis persecutionum metu laterent ac Sacra facerent, non aliis vestimentis uti sunt, quam iis, quibus cæteri pro usu induebantur. Postquam vero à persecutionibus Ecclesia respiravit, ipsi reddita pace, ordinari cepit Ecclesiæ disciplina, & cultus exterior ceremoniarum apparatu ornari & illustrari; quamquam verisimile prorsus est, sacras illas ministrorum vestes, in prima sua origine distinctas non fuisse ab iis quibus pro usu ac conditione cæteri homines utebantur. Verum, cum pro innata hominis levitate ac inconstantia frequentius apud Laicos illæ mutarentur, Ecclesia constanter illas retinuit, tamen non sine aliqua facta identidem, quantum ad formam, immutatione. Sed quidquid sit, certissimum illud est ex usu ac statutis Ecclesiæ, speciales vestes in Sacris obeundis officiis, ministris assignatas fuisse. Namque, ut scitè admodum ait Bellarminus loco mox citato c. 14. sicut Reges, ac Magistratus in publicis actionibus non vulgari utuntur vestitu, sed alio augustiore, & certis insignibus, quo & reverentia ipsis concilietur, & simul imperium ipsorum, & potestas representetur; sic etiam omninò conveniebat, ut in hac publicatorius Ecclesiæ actione, Sacerdos sacro ac peculiari habitu uteretur, tum ad reverentiam mysterii, tum ad ipsam Christi passionem representandam.

Et verò nemo ignorat, in veteri Testamento Sacerdotes oblaturos sacrificium, certis vestibus à Deo ipso præscriptis indui debuisse, quæ vestium sacrarum, quibus nunc induuntur Sacerdotes Christiani, figuram & typum gerebant. Quapropter S. Hieronymus in caput 44. Ezechielis, ubi de Officio divino sermo est, ait: „Per quæ discimus non quotidianis & quibuslibet pro usu vitæ communis pollutis vestibus nos ingredi debere in sancta sanctorum, sed munda conscientia & mundis vestibus tenere Domini Sacramenta.... Porro „religio divina alterum habitum habet in ministerio; „alterum in usu vitæque communi.“ Et L. 1. contra Pelagianos ultra medium, scribit, Episcopos & Presbyteros & omnem Clerum in sacrificii administratione candidis vestibus uti. Idem quoque testatur S. Joannes Chrysostomus Hom. 83. in Matth. qui etiam initio Liturgie, quæ nomine ipsius circumfertur, describit Orationes, quæ dicuntur, dum Sacerdos sacras vestes induit. S. Hieronymus mox laudatus in Epistola ad Heliodorum de obitu Nepotiani, scribit sibi à Nepotiano Presbytero moriente, relictam fuisse tunicam, qua utebatur in ministerio Christi.

Theodoretus L. 2. Hist. cap. 27. refert Constantinum Macario Episcopo Jerosolymitano sacram vestem aureis filis contextam donasse, ut ea indutus divini Baptismi ministerium perageret.

Eusebius Cæsariensis L. 10. Hist. c. 4. in Oratione panegyrica de ædificatione Ecclesiarum Paulino Tyriorum Episcopo dicta, exordium ducit ab his verbis, *Amici & Sacerdotes Dei, qui sacra tunica talari induti, & celesti gloriæ corona decorati, divinaque unctiōe delibuti &c.* Erat igitur tunc temporis, anno scilicet 313. in usu sacra tunica talaris, qua induebantur Sacerdotes, & ab aliis ad honorem & reverentiam discernebantur.

Concilia pariter illarum vestium seu ornamentorum mentionem faciunt.

Carthaginense IV. Can. 41. prohibet, ne Diaconi alba utantur, nisi in sacro ministerio.

Braccarense IV. c. 4. statuit, ut Sacerdos, qui sacrificium oblaturus est, aut Sacramentum corporis & Tournellis Tom. III. P. III. De Sac. Euchar.

sanguinis Christi sumpturus, non aliter accedat, quam Oratio utroque humero circumseptus, in signum firmitatis atque constantiæ in rebus adversis non minùs quam in prosperis.

Conc. Toletanum IV. cap. 40. mandat, ut Levita in sinistro humero Orarium portet, quia prædicator; dexteram autem partem habeat liberam, ut expeditus sit ad ministerium implendum.

In Conc. Laodicensi c. 22. & 23. cautum est ne Subdiaconi Orario utantur. Non ergo aut novus est aut superstitiosus sacrarum vestium in divinis officiis tractandis usus, sicut garriunt Novatores, neque etiam, ut frigidè ait D. de Vert, ad hoc unum institutus, ut ministri nuditas tegatur, quasi in hunc finem non sufficerent communia & vulgaria vestimenta, aut necesse foret speciales illas ac singulares ministrorum vestes ad illos regendos ritu aliquo speciali, signo crucis, & quibusdam orationibus benedici, sicut mos est apud Græcos & Latinos.

Sex verò numerantur hujusmodi vestes Sacerdotis, cum ad sacrificium perficiendum accedit: nimirum amictus, alba, cingulum, manipulus, stola seu orarium, casula seu planeta. Leo IV. S. Pontifex versus an. 850. hunc ipsum fere vestium suscipiendarum ordinem præscribit in Homilia de cura pastoralis: *Nullus, inquit, canet (Missam) sine lumine, sine amictu, sine alba, stola, fanone & casula. Vestimenta nitida sint, & ad nullos alios usus sint.* De illis ex professo scripserunt Albinus Flaccus, Alcuinus de Officiis divinis, circa annum 780. Hunc secuti sunt Amalarius Fortunatus circa an. 810. L. 3. de ecclesiast. Officiis. Rabanus Maurus L. 1. de instit. Cleric. circa an. 815. Rupertus, Innocentius III. Guillelmus Durandi. De his vide & Ordinem Roman. Nullus illorum Scriptorum præcisè tempus assignat institutionis illarum vestium, sed institutas & sua ætate in usu positas supponunt: mysticas verò illarum significationes observant fere omnes, quas etiam clarè indicant preces, quæ in singulis induendis recitantur. De singulis breviter dicendum.

Amictus.

Amictus generatim quamlibet vestem seu indumentum significat, quo sensu ab authoribus prophanis usurpatur. Ritu ecclesiastico, vestis, sæculo 8. ut putant, induta, ad collum, quod tunc temporis nudum gestabatur, obregendum, unde in humeros diffuebat: minùs etenim decens ac decorum visum fuit, si Episcopus vel Sacerdos Sacris operam daturus nudo ac detecto collo accederet ad altare. Huic ex decencia & decore rationi, accessit & altera, sanitatis & commodi, ad conservandam scilicet vocem divinis laudibus canendis ac celebrandis destinaram, ne fortè ex denudato collo raucedinem contraheret. Ita Amalarius Lib. 2. cap. 17. Mirum quantum literalis illa & physica interpretatio D. de Vert arrideat, quantum in illa exultet; at ignorare non debuisset, huic literali & physice rationi symbolicam ac mysticam ab Ecclesia significationem additam fuisse: quapropter in Missa, quam illiricus vulgavit, cum Sacerdos amictum induit, sic orat, *Humeros meos ac pectus meum Spiritus sancti gratia protegeme, Domine.* Amictus igitur, cui primum originem dedit, vel necessitas, vel commoditas, subinde in ornamentum ecclesiasticum usurpatus est, ac destinatus ad significandum, 1. deposito poenitentiae sacco, succedere gaudium & lætitiā, quæ ex ministerio sacro degustatur. Hinc in jam citata Missa Illirici, Sacerdos ordinarias vestes deponens dicebat, *Conscinde, Domine, saccum meum, & circumdame lætitiā salutari, juxta illud Psalmi 29. Convertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum, & circumdediti me lætitiā.* 2. Amictus velut spiritualis galea capiti imposita spectatur ad propulsandos diabo.

diabolicos incurfus. *Impone, Domine*, ait Sacerdos amictum induens, *capiti meo galeam salutis, ad expugnandos diabolicos incurfus*, idque appositè ad monitum Apostoli Ephes. 6. v. 11. *Induite vos armaturam Dei, ut possitis stare adversus insidias diaboli.* Et v. 16. 17. *In omnibus sumentes scutum fidei, ut possitis omnia tela nequissimi extinguere; & galeam salutis assumite.* Figurata sunt procul dubio apud Apostolum voces istæ, *armatura, scutum, galea*, quibus vim animi, robur ac firmitatem designat, ad propulsandos omnes dæmonis imperus necessariam: ut quid ergo tam molestè fert D. de Vert, Ecclesiam in sacris ministrorum vestimentis & ornamentis symbolicum aliquid, mysticum ac spiritale agnoscere? 3. per amictum symbolicè ac mysticè admonentur sacri ministri, ut ponant ori suo custodiam, ac voce sua potissimum utantur ad sacra mysteria tractanda, divinasque laudes cantandas: quem finem apprimè exponit Oratio, quæ in antiquo Missali Camera-cepti an. 1527. & 1542. refertur à Sacerdote recitanda his verbis, *Castiget & moderetur vocem meam custodia tua, Deus; ut non delinquam in lingua mea, sed loqui merear, quæ tibi sunt accepta.* In Missali quoque S. Martini Tornacensis sæculo 13. hæc Oratio legitur, *Pone, Domine, ori meo custodiam.*

Circa illum amictum Missale Romanum, titulo, *Ritus celebrandi Missam*, hæc præscribit: *Primum accipiens Sacerdos amictum circa extremitates & chordulas, osculatur in medio, ubi est crux, & ponit super caput, & mox declinat ad collum, & eo vestium collaria circumtegens, ducit chordulas sub brachiis & circumducens per dorsum ante pectus reducit & ligat.*

Ex his igitur intelliges amictum ab Ecclesia adhibitum fuisse, ut illum Episcopus aut Sacerdos celebraturus imponat primum capiti, in eodem per aliquot molas retineat, mox declinet, ut illo collaria regat, & circa eadem coaptet. Obtinuit aliquando consuetudo, ut ille amictus declinaretur tantum, & statim post indutam casulam eidem velut fascia circumponeretur: verum quia ritus ille vel antiquus non erat, aut incommodus, aut minus decens, illum non præscripsit S. Pius V. S. P. non restituit, non imperavit, nec Ecclesia retinuit.

Quærit Rubricarum periti, an licitum aliquando sit Sacerdoti Missam celebrare cooperto capite, amictu scilicet supra caput posito nec declinato, tunc mos est in Ecclesia Parisiensi hyberno tempore, de qua controversia librum singularem edidit Joannes du Tour Doctor Parisiensis Archidiaconus & Canonicus Sueffionensis, in quo demonstrare nititur ex præcepto Apostoli 1. Cor. 11. nusquam viris licitum esse cooperto capite orare in Ecclesia multò minus Sacerdotibus offerre sacrificium amictu in capite hærente.

Alba.

Alba vestis est seu tunica species à candore sic nuncupata. Singularis illius usus erat apud nobiles Romanos; imò & ea indutos fuisse Laicos in Monasteriis commorantes, testatur Lanfrancus Cantuariensis Archiepiscopus Epistola 13. *Plerique, inquit, autumant manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut & albam & amictum: nam in cœnobis Monachorum etiam Laici albis induuntur.* Frequens occurrit albæ mentio apud Autores qui de divinis Officiis scripserunt, Alcuinus, Amalarius, Rupertus, Ordo Romanus. Ecclesia scilicet vestem illam candidam multis communem, ex usu communi ac prophano ad sacrum traduxit, voluitque ministros suos in sacris ministeriis obeundis ea speciali veste indutos esse, nec illa uti debere extra ministerii tempus. Ita Concilium Carthaginense IV. cap. 41. *Diaconus, inquit, tempore orationis tantum vel lectionis, alba utatur.* Et Regino de vi-

ta & conversatione Presbyt, cap. 66. observat prohibitum fuisse Presbyteris, *in alba, qua in suo usu utuntur, Missas cantare.* Unde intelligimus aliam fuisse Albam ad usum communem, & aliam ad ministerium; atque cum ista tantum licitum fuisse sacra obire ministeria. Quapropter albas sacerdotales opere phrygio interdum ornatas fuisse colligimus ex Ekeardo de Casibus. S. Galli c. 10. *Inter quæ, ait, præter casulas sericas, cappas, & stolas, alba est illa philologia nuptus insignis, quas scilicet descripsit Martianus Capella.* S. Hieronymus L. 1. adversus Pelagianos scribit, nihil esse nisi decens ac congruum honori divino, *si Episcopus, Presbyter, & reliquus Ordo Ecclesiasticus in administratione sacrificiorum cum candida veste processerint.* Candidus ille color symbolum est ac signum candoris & puritatis conscientiarum ministrorum, quem in finem Sacerdos, dum albam induit, supplex Deum sic orat: *Dealba me, Domine, & munda cor meum, ut in sanguine agni dealbatus gaudiis perfruar sempiternis.*

Olim veste candida induebantur recens baptizati, in symbolum puritatis & innocentiarum, quam profitebantur: imò per totam hebdomadam tenebantur vestem illam gestare. Ita statuit Concilium Rothomagense anno 1050. Can. 19. *Ut baptizati, inquit, in eadem Ecclesia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiani existunt: per octo dies in albis represententur cum cereis ardentibus.* Et Conradus Uspertensis anno 1124. *Infantes suos, inquit, in sabbatho sancto Pasche & Pentecostes, cum candelis & cappa, quæ dicitur vestis candida, & patris comitantibus ad Baptismum deferant, eosque veste innocentia indutos per singulos dies usque in octavum diem ejusdem sabbathi ad Ecclesiam deferant, & celebrationi divini Officii interesse satagant.*

Cingulum.

Cingulum inter vestes ecclesiasticas vulgò recensetur. Stephanus Aduensis Episcopus Lib. de Sacramento altaris cap. 10. *Cingulum est, ait, quo alba constringendo rembus coaptatur.* Qui olim longa & lata utebantur veste, cingulo eam religabant, ne difflueret a incisum impediret. *Ne tunica ipsa diffluat,* ajunt Beda & Rabanus, *& gressum impediatur, cingulo religatur.* Equidem si phycus ac literalis hujus cinguli usus attendatur, nihil cum Ecclesiæ ritibus commune illum habere non illibenter cum D. de Vert concedimus: at si mens & consilium Ecclesiæ in cingulo adhibendo inspicatur, mystica significatione non caret; nempe ut admoneantur ministri hoc cingulo circa renes adaptato, restringendos omnes cupiditatis motus ad continentiam & castitatem perpetuò servandam. Oratio, quam ex usu Ecclesiæ fundit Sacerdos, cum cingulo se adstringit, hunc finem denotat. *Præcinge me, Domine, ait, cingulo puritatis, & extingue in lumbis meis humorem libidinis, ut maneat in me virtus continentiarum & castitatis.*

Manipulus.

Plerique autumant, ait Lanfrancus Epistola 13. manipulum esse commune ornamentum omnium, sicut & albam & amictum: nam & in cœnobis Monachorum etiam Laici cum albis induuntur, & antiqua Patrum institutione solent ferre manipulum.

Manipulus in prima sua origine mappula dicebatur, seu sudarium, quo sudor frontis, oculorum lachrymarum, ac narium sordes extergebantur. Originem hanc ex necessitate ac munditie ortam, non dissimulant nostri Scriptores. *Mappula, inquit Alcuinus, gestatur in sinistra parte, quo pituitam oculorum & narium detergimus.* Et Ivo Carnotensis sermone de significatione indumentorum sacerdotalium, *In sinistra manu,* ait,

T. 4. p. 2.
p. 502.

Tom. 9.
Conc. p.
1049.

P. 284

Biblior.
PP. T.
20. pag.
1375.

Pagina
307. D.

P. 1091.
D.

Tom. 2. p. 268. col. 1. Tom. 3. p. 263. ait, ponitur quadam mappula, que saepe fluentem oculorum pituitam tergat, & lippitudinem removeat. Hugo denique à sancto Victore de Offic. eccl. L. 1. c. 15. "Ad extremum, inquit, Sacerdos fanonem in sinistro brachio ponit, quem & manipulum & sudarium appellaverunt, per quem olim sudor & narium sordes extergebantur." Hunc manipuli usum, ac litteralem illius significationem avidius arripit D. de Vert, quacunque rejecta illius symbolica significatione: verum aberrat ille, non satis varia tempora distinguens. Manipulus etenim qui diu ad necessitatem fuit, in ornamentum subinde transit. Manipulus, ait Willelmus Brito in vocabulario, est ornamentum manus. Undecimo saeculo tot ornamentis onustus erat ac decoratus ex auro & opere phrygio, ut pristino usui non amplius inservire posset: quapropter Hugo à Victore duodecimo saeculo scribit, olim per manipulum sudor & narium sordes extergebantur. Si olim; ergo jam diu Hugonis ætate usus ille manipuli desierat; ac merum erat ornamentum ministrorum Ecclesiae.

Objit an. 1117. Tom. 10. Conc. p. 725. c. 5. T. 6. p. 7. Etcerte Paschalis II. Pontifex in Concilio Pictaviensi vetat "ne quis Monachorum manipulis utatur, nisi sit Subdiaconus." Ergo jam tum manipulus honoris vestis erat. Imo & annis fere trecentis ante Paschalem Rabanus Maurus dixerat L. 1. de institut. Cleric. c. 18. "Quartum Sacerdotis indumentum mappula, sive mantile est, quod vulgo fanonem vocant." Et ducentis annis ante Rabanum, S. Gregorius Magnus in Epistola ad Archiepiscopum Ravennæ Clericis hujus Ecclesiae prohibuerat ne manipulis uterentur. En verba: "Illud autem quod pro utendis à Clero vestro mappulis scripsistis, à nostris Clericis est fortiter obviatum, dicentibus nulli hoc unquam alii cuilibet Ecclesiae concessum fuisse... sed nos primis Diaconibus vestris in obsequio duntaxat tuo mappulis uti petmittimus: alio autem tempore, vel alias personas hoc agere vehementissime prohibemus."

Accessit ad hoc ornamentum & symbolica seu mystica significatio, doloris scilicet ac fletus qui hac in vita sustinendus est, & manipulo quasi detergendus: quo certe tendit oratio ista, cum manipulus à Sacerdote sumitur, "Merear, Domine, portare manipulum fletus & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris." Innocentium III. circa annum Christi 1195. rem sic explicat mysteriorum Missæ L. 1. c. 59. "In sinistra manu, inquit, quædam ponitur mappula, quæ manipulus vel sudarium appellatur, quo sudorem mentis absterget, & soporem cordis excutiat, ut depulso tædio, vel torpore bonis operibus diligenter invigilet." Ante Innocentium Stephanus Eduensis Episcopus creatus an. 1113. L. de Sacramentis altaris c. 10. "Mappula, inquit, qua solent sicari stillicidia oculorum, excitat nos ad vigilandam." Utrumque usum, & necessitatis & religionis, conjungit hic Stephanus.

Observat eruditus P. le Brun Oratorianus, duodecimo saeculo novum quendam manipulum seu sudarium ad necessitatem ac munditiam unice introductum fuisse ab Episcopo Parisiensi in Statuto synodali anni 1254. ubi dicitur: "Districtè præcipitur ut quilibet Sacerdos habeat in celebratione Missæ propter munditiam vestimentorum servandam circa altare unum manutergium pendens circa Missale, ad tergendum os & nares, si fuerit necesse."

Stola seu Orarium.

Stola interdum usurpatur à Veteribus pro veste oblonga & talari; aliquando pro episcopali pallio. Hic stola & orarium idem prorsus est. Orarium vero apud Latinos erat linteolum quoddam circa collum appositum ex utraque parte defluens, quo narium pituita excipi solebat. Narrat S. Ambrosius in funebris Oratione

fratris sui Satyri, eum sævientem tempestate præcipitem se in mare dejecisse, inclusa prius in oratio Eucharistia, quam gestabat, & collo circumligata. Ligari fecit, ait S. Doctor Ep. 85. in oratio, & orarium involuit in collo, & ita se dejecit in mare. Narrat idem S. Doctor jactata fuisse oraria super recenter inventa corpora SS. Martyrum Gervasii & Protasii. Observat Thomassinus, orarium, stolam & manipulum prima origine ad eundem usum pituitæ excipiendæ destinata fuisse: fecisse autem summam erga sacrificium reverentiam, ut tanta paulatim cura, tanta arte decorarentur, ut jam essent pretiosissima & honoratissima ornamenta, quorum in antiquiorem usum linteola alia substitui oporteret. Ita cum mutatus usus orarii est, mappula pro orario fuit, seu manipulus pro linteolo, & cum decorata deinde auro & opere phrygio mappula in ornamentum sacrum evasit, alia communia linteola ad abstergendum frontem naresque in usu esse coeperunt. Hæc Thomassinus. S. Hieronymus quid suo tempore orarium foret, clare aperit in Epistola ad Nepotianum, ubi de illis loquitur, qui laudi ac merito vertebant, quod orario non uterentur. Ridiculum & plenum dedecoris est, ait S. Doctor, referto marsupio, quod sudarium orariumque non habeas, gloriari.

Orarium aut derivatur, vel ab ore, cui mundando tanquam sudarium inserviebat; vel ab oratore. Orarium, inquit Alcuinus L. de divinis Officiis, id est stola, dicitur, eo quod Orationibus, id est Predicatoribus concedatur. "Vel ab ora, seu extremitate vestis; scilicet cum vestis in medio foret aperta, extremitates orarium seu stola dicebantur, unde stola nostra hodierna, in modum institæ ac fasciæ constructa Stola dignitatis ac jurisdictionis symbolum est: unde in Concilio Moguntino an. 813. c. 28. & in Capitularibus Caroli Magni statuitur, "ut Presbyteri sine intermissione utantur orariis, propter differentiam sacerdotii dignitatis." Et Bruno Signiensis de vestimentis episcopalibus. "Orarium, inquit, jugum simul & onus est: jugum Sacerdotibus, onus Diaconibus; unde fit ut Sacerdotibus circa collum, & Diaconibus super humeros ponatur: ut enim collo portatur jugum, sic & humeris onera feruntur... Vocatur autem orarium, quia quamvis sine aliis indumentis sacerdotalibus, baptizare & consignare, & alia multa orando facere, sine orario tamen, nisi magna necessitate cogente, nihil horum agere licet."

Stola igitur vestimentum est ac ornamentum Sacerdotum & Diaconorum. Quintum vestimentum, ait Rabanus Maurus de institutione Clericorum L. 1. c. 19. est quod orarium, dicitur licet hoc quidam stolam vocent. Et Honorius Augustodunensis De antiquo ritu Missarum L. 1. c. 204. "Deinde, inquit, circumdat collum suum stola, quæ orarium dicitur." Quæ sit spiritualis ac mystica stolæ significatio, aperit Stephanus Eduensis Episcopus L. de Sacr. altar. c. 10. "Sola, inquit, collo circumdata, ad inferiora descendens, significat obedientiam Filii Dei, & jugum servitutis, quod pro salute hominum portavit. Sensus spirituales stolæ indicat oratio Sacerdotis stolam induentis, "Redde mihi, Domine, inquit, stolam immortalitatis, quam perdidisti in prævaricatione primi parentis."

Casula seu Planeta.

Isidorus L. 19. c. 24. "Planeta, inquit, Græce, & Latine dicitur casula quæ totum hominis corpus tegit. Vestis dicta, quod oris (id est extremitatibus) errantibus evagetur: inde planeta dicta, quod sicut mobiles sunt planetae, ita & vestis illa simplex nec ornamentis ascitiis onusta, facile mobilis ac versatilis erat."

Casula ideo dicta, ait idem Scriptor ibidem. "Vestis cucullata, quasi minor casa, eo quod totum hominem tegat, unde cuculla, quasi minor cella." Rabanus Maurus

To. 6.
pag. 7.

Maurus L. de institutione Clericorum c. 21. *Casula dicitur, ait, vulgo planeta Presbyteri, quia instar parvæ casæ, totum tegit, & signat charitatem. Idem, Hæc supremum omnium indumentorum est, & cætera omnia interius per suum munimen tegit & servat.*

To. 2. p.
756.

Cum vero Scriptores illi dixerunt *casulam* derivari à *casæ*, quod totum hominem ut *casæ* tegit, oculos converterunt ad veterum casularum formam, quæ totum revera Sacerdotem à collo ad pedes ambibat, & que adeo brachia ipsa & manus tegerat & obvolvebat; ita ut si iis ad Sacra faciendâ, aut ad alios usus vellent uti, necessum haberent casulam ad utrumque latus erigere, aut fibula cohibere: quod etiam observat Rupertus Lib. 1. de divinis officiis cap. 22. *est autem*, inquit, (casula) *integra, undique clausa, &c.* Quapropter cum Sacerdos vel incensum adhibebat, vel hostiam sursum elevabat, ministri casulam sublevabant: cujus quidem adhuc vestigium quoddam apud nos permanet, ut honoris causa ac reverentiæ sublevetur casula Sacerdotis, quo tempore Christi corpus populo ostendit; ita ut quod olim ex necessitate factum est, mera jam sit apud nos ceremonia.

P. 369.
col. 1.
To. 2. p.
309.

Observat Thomassinus loco paulo ante citato, *casulam, planetam, dalmaticam, penulam*, in communi olim Laicorum usu fuisse: unde colligit D. de Vert. casulam antiquitus nihil fuisse aliud quam simplex quoddam pallium rotundæ figuræ, quo totum corpus involvebatur, unice destinatum ad declinandum pluviam incommodum. Verum esto, ista fuerit casulæ origo prima, an propterea negari merito potest eam inter vestes sacras, & ornamenta ministrorum numeratam fuisse, addita etiam ipsi mystica significatione? Nonne jam vel ipso septimo Ecclesiæ sæculo in Concilio Toletano IV. an. 633. casula seu planeta inter ornamenta, quibus Presbyteri decorantur, memoratur? Presbyter ait Concilium, *è gradu injustè dejectus gradus amissos accipiat coram altario.. si Presbyter orarium & planetam... sic reliquis in sui reparationem recipiant, quæ cum ordinarentur receperunt.* Et Concilium Germanicum approbatum à Synodo Lipinensi, cap. 7. Presbyteri vel Diaconi, ait, *non sagis, Laicorum more, sed casulis utantur ritu servorum Dei.* Ergo casula ritu servorum Dei usurpanda erat. Symbolum autem est charitatis: Casula, inquit Rabanus, *instar parvæ casæ totum tegit, & signat charitatem.* Et Stephanus Aduentis L. de Sacram. altaris c. 10. *Casula undique integra unitatem fidei designat.* Significationem illam exprimit Episcopus in Ordinatione Presbyteri. Accipe, inquit, *vestem sacerdotalem per quam charitas intelligitur.* Sacerdos ipse casulam induens, precatur his verbis: *Domine, qui dixisti, jugum meum suave est & onus meum leve; fac, ut istud portare sic valeam, quod consequar tuam gratiam.*

Tom. 1.
Conc. p.
1714.
cap. 28.
Tom. 6.
Conc. p.
1535.Bibliot.
PP. I.
20. pag.
1875.

De vestibus Diaconorum, stola, dalmatica.

To. 1. p.
55.Tom. 5.
Conc. p.
1716.

Præter albam & manipulum, stolam gestant Diaconi. Stola vero illa, ut diximus, orarium dicta fuit; linteolum scilicet, quod in sinistro humero positum paulo difflebat, & cum astrictum non foret seu ligatum, hinc & inde movebatur: quod cum incommodo esset, superposita tunica seu dalmatica fixum quodammodo fuit. Observat eruditus Pater le Brun, quod, etsi Diaconi stolam in sinistro humero vulgo gestarent, in nonnullis tamen locis, in Gallia præsertim, circa collum adoptaretur, utraque extremitate, sicut in Episcopis & Presbyteris, hinc & inde defluente. Concilium Toletanum IV. anno 633. c. 39. prohibet Diaconis ne duplici orario utantur, eoque ornato. *Unum orarium*, ait Concilium, *oportet Levitam gestare in sinistro humero... Caveat ergo Levita gemino uti orario, sed uno tantum & puro, nec ullis coloribus aut aureo ornato.* Varius fuit Ecclesiarum usus circa modum

quo deberent Diaconi stolam seu orarium adaptare: aliquando supra tunicam, aliquando subtus collocabatur. Concilium Bracarense II. an. 563. cap. 9. vult ut supra non infra tunicam ponatur, quia sic lateret, nec ullum amplius appareret discrimen inter Diaconum & Subdiaconum. Quia, inquit Synodus, *in aliquantibus hujus Provinciae Ecclesiis Diaconi infra tunicam utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, de cætero superposito scapula (sicut decet) utantur orario.* Verum cum stola supra tunicam posita, hinc & inde moveretur, ac instabilis foret, ut s obtinuit, ut infra poneretur, utraque extremitate etiam simul alligata, ne amplius incommodo foret ad agendum, seu ministrandum.

Ibid. p.
841.P. 263.
col. 1.
Pagina
1091. B.To. 2. p.
145.

Dalmatica sic dicta, inquit Isidorus Lib. 19. Origin. cap. 22. quod in Dalmatia primum reperta sit. Alcuinus Lib. de divinis Officiis ait, *dalmaticam vestimentum esse in modum Crucis, habens in sinistra parte fimbrias, dextera iis carente, & cum largis manicis.* His consentit Gilbertus Lunicensis Episcopus, de usu Ecclesiastico, ubi ait Diaconos stolam etiam super humerum sinistram ferre, & indui dalmaticam in solemnibus, id est tunica amplis manicis. Dalmaticam in modum crucis factam docet antiqua Missa quam vulgavit Matthias Illicius. Bruno S. gnienensis de vestimentis Episcoporum. *Dalmatica, inquit, magis ad ornatum, quam ad significationem pertinere videtur, quæ & post alia indumenta inventa esse probatur.* Fimbriæ tamen, quæ in dalmatica à sinistro latere pendent, hujus vitæ impedimenta, superfluitates & sollicitudines significare possunt, quæ quoniam in altera vita non sunt, merito neque fimbriæ in dextero latere ponuntur. Alteram mysticam significationem profert Robertus de Flambure Canonici S. Victoris, in Pœnitentiali, *Dalmatica, inquit, qua utuntur Levitæ, lati udine sui idem significat quod casula charitatem; per duas lineas coccineas, quibus ipsa ante & retro à summo usque ad deorsum decoratur, utriusque Testamentum, prædictio Dei, & proximi dilectio figuratur. Duodecim fimbriæ linearum utrimque duodecim ramos charitatis exprimunt, quos Apostolus numerat, dicens: Caritas patiens est, benigna est, &c. Tertia linea, quæ est inter duas, & tribus fimbriis ante & retro insignitur, charitatem fide S. Trinitatis condecoratam demonstrat. Per fimbrias in sinistro latere, sollicitudo activæ vitæ circa plurima intelligitur. Per dextrum latus, quod caret fimbriis, contemplatio cœlestium sine molitudine perturbationum significatur.* Qui mysticos illos sensus amant & sectantur, non habent hic, quod amplius desiderare possint. E contra D. de Vert totus ab illis alienus, vult tunicam, dalmaticam, & casulam vestes vulgares fuisse ad usum communem Laicorum, quibus etiam & ipsi Ecclesiæ ministri uti sunt. Non diffitemur: verum Ecclesia usu suo ac destinatione, è profanis sacras effecit, ac constanter retinuit, iis ipsis etiam temporibus, quibus apud Laicos in desuetudinem abiierunt; & ita propriæ ac singulares ministris Ecclesiæ factæ sunt, ut ab aliis usurpari licitè non possint. Quapropter in Actis martyrii S. Cypriani legimus eum veste vulgari, qua indutus erat tortoribus relicta, dalmaticam diaconis dedisse. Cum se dalmatica expoliasset & diaconibus tradidisset, in lineam stetit.

Et S. Isidorus sexto sæculo dalmaticam velut sacram vestem memorat. Quasi, inquit, non hodie Diaconi Brun, dalmaticis induantur, sicut Episcopi. Remigius Altisiodorenensis hanc exhibet ut vestem sacram & candidam: *Dalmatica, inquit, candiditatem habet, & coccineas virgulas.* Isidorus L. 19. c. 22. *Dalmatica, inquit, tunica sacerdotalis candida cum clavis ex purpura.* Denique in Ordinatione Diaconi Episcopus ait: *Induat te Dominus indumento salutis & vestimento lætitiæ.* Est igitur dalmatica specialis ac sacra vestis, quæ gaudium & lætitiæm adumbrat.

Reges nostri christianissimi, qua die solemniter inaugurantur, dalmaticam gestant. Fasciales, seu Caduceatores, cum pacem vel bellum publice denuntiant, quadam dalmaticæ specie induuntur.

Inter dalmaticam & tunicam hoc unum discrimen est, quod tunica generatim omne vestimentum significet, dalmatica speciale: tunica vestis est strictior cum manicis brevioribus ac strictioribus, quæ infra dalmaticam gestabatur; dalmatica vero cum superposita esset tunicæ, cum amplioribus ac brevioribus manicis ad commodius & facilius agendum.

Subdiaconi, dum ministrant, albam, manipulum & tunicam gestant: solo oratio privantur, in notam discriminis & distinctionis eorum à Diaconis. Nonnullis in locis manipulum ipsis denegatum fuit, de quo conqueritur Lanfrancus in Epistola ad Joan. Archiepiscopum Rothomag. Porro, inquit, quod in dandis Ordinibus soli Subdiacono dari manipulum prohibuistis, ubi hoc acceperitis rogo me vestris Litteris instruatis. A quibusdam enim id fieri audio, sed utrum id fieri sacris auctoritatibus precipiatur, meminisse non valco.

De Templis.

Templum locus est divino cultui specialiter consecratus. Quamquam enim in omni loco Deus in spiritu & veritate adorari possit & debeat, in solo nihilominus templo cum ceremoniarum pompa & apparatu sacrificium offerre, ac cultu publico Deum adorare licitum est. In uno duntaxat Templo Jerosolymitano poterant Judæi Pascha celebrare, offerre sacrificium, & alia, quæ ad cultum publicum Religionis pertinebant, adimplere officia: sua quoque templa habent Christiani, quibus speciali modo assistit supremi numinis majestas. *Domus mea*, inquit Christus Matth. 21. *domus orationis vocabitur*. Et Joan. 2. *Auferte ista hinc, & nolite facere domum Patris mei, domum negotiationis*. Cum igitur in scripturis non alia Deo sedes adscribitur quam Cælum, Matth. 5. *Cælum Dei sedes est, terra autem scabellum pedum ejus*. Et Act. 17. *Nec in manufactis templis habitat, aut manibus humanis colitur*. Cum Isaia 66. Deus pariter ait, *Cælum mihi sedes est, terra autem scabellum pedum meorum; & quam domum edificabit mihi?* Cum, inquam, hæc dicit Scriptura, non omnia templa improbat in quibus vere adoraretur Deus, sed ea duntaxat, quibus putetur includi, qua ratione idola, id est, falsa Gentilium numina, vere templis continebantur, nec inde poterant exire, nisi qui ea parietibus affixerant, inde movere & alio asportare vellent.

Quatuor ob fines eriguntur templa, unde etiam varie appellantur. 1. ad sacrificandum Deo; & hinc dicuntur templa. 2. ad orandum; & hinc dicuntur oratoria. 3. ad reliquias Martyrum honorifice conservandas; & hinc dicuntur Basilicæ, seu Memoriz, seu Martyria. 4. ad populum verbo Dei & Sacramentis pascendum; & hinc dicuntur Ecclesiæ.

Ex his finibus solum quartum agnoscunt Lutherani & Calvinistæ, & quidem coherentes ad errorem quo circa sacrificium laborant. Ad quid enim templorum necessitas, ut sacrificium offeratur Deo, si nullum revera sit, ut illi putant, sacrificium Anabaptistæ autem & Valdenses, nequidem ad populum verbo Dei & Sacramentis pascendum templa erigenda esse fabulantur.

I. Igitur eriguntur apud Christianos templa ad sacrificium Deo offerendum. Non potest scilicet sacrificium offerri Deo, nisi in altari: altare autem in templo erigitur. Quid est enim templum, nisi locus altaris? Sicut ergo extitere semper in Ecclesia Christi & altaria, & sacrificium Missæ incruentum, ita & templa. Subsumptum illud quod est, de altaribus, mox probabitur. S. Augustinus Lib. 8. de civitate Dei cap. ultimo. *Nec nos, inquit, Martyribus templa, sacerdotia, sacra*

sacrificia constituimus; quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Et postea: Non autem ista esse sacrificia Martyrum novit, qui novit unum quod Deo illic offertur sacrificium Christianorum.

II. Ecclesiæ Christianorum recte ad orandum etiam privata oratione instituuntur. Lib. 3. Regum cap. 8. & 2. Paralipom. cap. 6. Salomon affirmat Templum factum esse, ut sit locus orationis; & petit à Deo, ut quicumque ibi oraverit, exaudiat. 3. Regum cap. 9. Deus apparet Salomoni pollicetur ita futurum, ut ille petierat. At si esset superstitio, ut putant Anabaptistæ & Valdenses, orare in templo potius quam alibi, neque Salomon ad hunc finem, templum instituisse, neque Deus approbasset factum ejus. Præterea Isaia 56. Deus ait: *Domus mea domus orationis vocabitur*. Confirmant exempla Scripturæ. L. 1. Reg. cap. 1. Anna precatur Dominum ad Tabernaculum accedit ubi erat Arca; ibique orans exaudita est. L. 2. Reg. c. 7. David similiter precaturus petrexit ad Tabernaculum, & coram Arca Domini orare cepit. At certe nisi putasset ibi Dominum magis esse præsentem, & orationem facilius exaudiri, domi suæ orans remansisset. Lucæ 2. Anna filia Phanuenis, non discedebat à Templo, jejuniis & obsecrationibus serviens die ac nocte. Lucæ 18. Publicanus in Templo orans justificatur. Act. 3. Petrus & Joannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Act. 8. Eunuchus Reginæ Æthiopiz venerat adorare in Jerusalem.

Nec obstat quod ait Christus Matth. 6. v. 6. *Cum oraveris intra in cubiculum tuum, & clauso ostio ora patrem tuum ibi in abscondito*. Et Joan. 4. v. 21. *Venit hora quando neque in monte hoc neque in Jerosolymis adorabitis Patrem*. Namque in primo loco non prohibet Christus alio in loco privatim orare, quam in secreto cubiculo: Apostolus enim ait, *Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus sine ira, & disceptatione*; sed excludit duntaxat ac damnat vanam gloriam, tumorem ac fastum Phariseorum, qui in angulis platearum orabant, ut viderentur ab hominibus. Quando igitur sic oramus Deum, ut non queramus humanas laudes, semper in cubiculo oramus; quicumque locus sit in quo oramus, sive in Ecclesia, sive in montibus, sive etiam in foro; quando vero intramus cubiculum ad orandum, & cupimus videri, tunc sane extra cubiculum orare dicimur, sicut apposite observat in hunc locum S. Chrysostomus. In secundo vero loco Christus non loquitur de adoratione ratione loci, sed ratione modi: id est tempore novæ Legis Deum non amplius adorandum esse in monte Garizym, hoc est ritu samaritano, erroribus pleno; nec adorandum in Jerusalem, hoc est ritu judaico, mere carnali, externo & materiali, sed adorandum in spiritu & veritate, in spiritu, excluso ritu mere externo judaico; in veritate, excluso errore samaritano. Quod autem in nova Lege non prohibuerit Christus orare in Jerusalem, constat exemplo Petri & Joannis, qui etiam post acceptam Spiritum S. ascendebant in Templum ut orarent.

III. recte sacræ domus eriguntur in memoriam Sanctorum, eorumque reliquias honorifice conservandas. Fuit hic semper Ecclesiæ usus. Concilium Gangrense in Epistola ad Episcopos Armeniæ, damnat Eustathium tanquam contemptorem Basilicarum SS. Martyrum, Concilium Cabillonense circiter ann. 650. Can. ultimo nominat Martyrum Basilicas: Concilium Carthaginense V. can. 14. vetat, ne ædes ulli Martyri ædificentur, nisi ibi sit aut corpus, aut aliqua ejus reliquia, aut ibi Martyr habitaverit, aut certe in eo loco passus sit; aliquid enim horum requiritur, ut Memoria Martyris locus aliquis dici possit. S. Joannes Chrysost. Hom. 28. ad populum, *Adveras, inquit, regias Ecclesias dico, & oratorias ædes, & Martyrum templa*. Et S. Aug. L. 20. contra Faustum c. 21. *Populus Christianus, inquit, memorias Martyrum religiosa solemnitate concelebras*.

P. 307.
col. 2.
C. D.

Ibid. E.

To. 2. p.
Conc. p.
415. A.
Tom. 6.
Conc. p.
391.
Tom. 2.
Conc. p.
1218.

To. 7. p.
217.

To. 8. p.
347. B.

IV.

IV. rectè certa instituntur loca, in quibus verbum Dei & Sacramenta populo ministrantur. Patet. 1. ex Scripturis, exemplo Christi & Apostolorum, qui etsi interdum data occasione variis in locis verbum Dei disseminarent, ordinariè tamen in templo, vel Synagoga, quæ erant hujus temporis Ecclesiæ, docebant, Matth. 26. Christus ait: *Quotidie apud vos sedebam docens in templo, & non me tenuistis.* Et Joan. 18. *Ego palam locutus sum mundo: ego semper docui in Synagoga, & in Templo, quo omnes Judæi conveniunt, & in occulto locutus sum nihil.* Item Act. 5. Angelus educens Apostolos de carcere dicit illis: *Ite, & stantes in Templo loquimini plebi omnia verba vite hujus.* Qui cum audissent, intraverant dituculo in Templum, & docebant. Patet. 2. exemplo primorum Christianorum. Nam quod illi primi Christiani Ecclesias habuerint à privatis domibus distinctas, constat manifestè ex Epistola 1. ad Corinth. cap. 11. *Convenientibus vobis in Ecclesiam, audio scissuras esse inter vos.* Quod autem ista Ecclesia non esset privata domus, quæ sequuntur demonstrant. Nunquid, pergit Apostolus, *domos non habetis ad manducandum & bibendum, aut Ecclesiam Dei contemnitis?* Et rursus: *Si quis esurit, domi manducet, ut non in judicium conveniatis.*

Ex his facile est inferre, magnam templis deberi reverentiam, ac graviter peccare eos qui vel inmodesto habitu, vel loquacitate, vel obscenis colloquiis, vel mentis diuturna & libera evagatione illam violant. Crescit etenim peccati gravitas ex loci sacri, ubi peccatur, circumstantia. Templum Dei domus est, domus orationis, in qua speciali quadam ratione divina majestas residet ad beneficia ritè orantibus liberaliter largienda: caveat igitur vir Christianus, ne sua irreverentia illa à se avertat.

De altaribus.

Altare ad sacrificium ordinari ac referri, res est apud omnes explorata: quapropter Novatores, qui sacrificium rejiciunt, altaria quoque respuunt, & locum in quo suam cœnam eucharisticam celebrant, mensam appellant, non altare. Atqui tamen Apostolus Hebr. 13. *Habemus, ait, altare de quo edere non habent potestatem, qui Tabernaculo deserviunt.* Et 1. Cor. 10. *Non potestis mensa Domini, & mensa demoniorum participes esse,* ubi Apostolus opponit mensam Eucharistiæ mensis idolothytorum; mensæ autem idolothytorum vera erant altaria. Nullus ferè est Veterum qui altaris, quod est in Ecclesia, non meminerit. Canon 3. eorum qui Apostolici dicuntur, Irenæus L. 4. c. 34. Athanasius in vita S. Antonii, & in Apologia pro fuga sua, Tertullianus Libro de Oratione, *Solemnius, inquit, erit statio tua, si ad aram Dei steteris.* Cyprianus Epistola 66. jubet, ut non offeratur sacrificium pro quodam Christiano defuncto, qui reliquerat Presbyterum rerum temporalium procuratorem; & causam reddit, *quia non meretur apud altare Dei nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes & ministros voluit avocare.* Denique, ut infinitos, alios sileamus, Optatus Milevitanus Lib. 6. contra Parmenianum, *Quid est, inquit, tam sacrilegum, quàm altaria Dei, in quibus aliquando & vos obtulistis, frangere?* Nonnullas superiùs de altaribus quæstiones proposuimus & solvimus.

Novatores nos arguunt quod tanto ceremoniarum apparatu apud nos templa dedicantur, & consecrantur altaria. Verùm an ignorant, quàm magnifica pompa Tabernaculum & altare dedicatum fuerit in veteri Legge, Numerorum 7. Nonne legimus ter, Deo non improbante, factam Templi dedicationem cum ingenti lætitia & celebritate, primò à Salomone, Libro 2. Paralipomenon cap. 7. secundò, ab Esdra, Lib. 1. Esdræ cap. 6. tertio, à Machabæis, cum post profanationem

iterum esset renovatum & sanctificatum, Lib. 1. Machab. cap. 4. ad quam solemnitatem, quæ annis singulis recurrebat, Christum ipsum accessisse scribit S. Joan. cap. 10. An ignorant Hæretici, veteres Patriarchas altaria, quæ erexerant, consecrassè olei effusione? Jacob Gen. 28. erexit lapidem, in quo sacrificium obtulit, eumque consecravit fundens oleum desuper, & inde eum locum appellavit Bethel, id est, domum Dei. Et cap. 35. monitus à Deo ut altare faceret, rursum ibidem erexit lapidem, eumque inungendo consecravit, & libavit super eum libamina. Subsequentibus verò temporibus nonne Moyses oleo sacro, aliisque ceremoniis consecravit Tabernaculum, altare & omnia ejus vasa?

D. de Vert inunctum à Jacobo lapidem ait, non quidem ad consecrationem, sed in signum seu titulum & monumentum visionis, qua donatus ibi fuerat; nempe ut cum in eundem locum rediret, lapidem illum hac olei delibutione recognosceret. Verùm ridiculè omnino: quasi post viginti annos unctio illa sensibilis adhuc esse potuerit, ardore solis non exsiccari, aut aeris injuria prorsus non deleri. Alia longè mens erat Augustini, qui L. 16. de civitate Dei cap. 38. ait: *Hoc quod Jacob fecit, ad prophetiam pertinet.* Alia Theodoret, Jacob, inquit, cum erexisset titulum, perfudit eum oleo quod etiam nunc fieri solet à permultis mulierculis... nam consueverunt in templis oleo ungere adyeorum cancellos ad demonstrandam pietatem.

Denique mysticas illas templorum & altarium consecrationes usus & disciplina Ecclesiæ semper probavit ac retinuit. Concilium Carthaginense V. Can. 6. sic habet, *Similiter & de Ecclesiis, quoties super earum consecratione hesitatur, agendum est, ut sine ulla trepidatione consecrentur.* Item Agathense cap. 14. *Placuit, inquit, altaria non solum unctiōe chrismatis, sed etiam sacerdotali benedictione sacrari.* Idem patet ex Concilio II. Bracarensi Can. 6. ex Eusebio Lib. 4. de vita Constantini, Athanasio in Apologia ad Constantinum, Basilio in Psal. 114. Gregorio Nysseno L. de Baptismo, Ambrosio L. 1. Epistola 5. ad Felicem, Gaudenzio in Tract. de dedicatione, Augustino Serm. 251. de tempore, Gelasio I. Epistola, 1. Felice IV. in Epistola decretali de Ecclesiarum & altarium consecratione, qui Pontifex atavus S. Gregorii fuit, & non modò Ecclesias & altaria consecrari debere confirmat, sed etiam, quod est hujus loci proprium, testatur antiquis Canonibus prohibitum, ne sacra Missarum solemnia alibi quàm in locis Deo sacratis, magna necessitate excepta, ullus celebrare præsumat.

De vasis sacris.

Necessaria esse & antiqua vasa sacra ad licitam Eucharistiæ celebrationem, omnes Catholici consentiunt. Prudentius in Hymno de sancto Laurentio meminit aureorum vasorum, quæ in usuerant sancti Laurentii ætate, id est circa annum Domini 260. Tempore Sylvestri S. P. circa annum 300. plurimos fuisse aureos & argenteos calices, patenas, candelabra, thuribula, testatur Damasus S. P. ac pro certo habendum, Constantinum Imperatorem, qui destructis ac solo læquatis idolorum templis tanta pompa & magnificentia plurimas erexit Ecclesias, eas omnibus ad officium divinum vasis & ornamentis exornasse. Sanctus Athanasius in Apolog. 2. contra Arianos multa scribit de mystico poculo, quod ab eo confractum apud Ischyram tempore sacrificii calumniabantur, cujus accusationis falsitatem ex eo demonstrat, quod Ischyra ille, cum Presbyter non esset, non potuit apud se calicem sacrum retinere: ex quo loco constat calices Eucharistiæ sacros fuisse, & nonnisi ab initiatis tangi, nec sine sacrilegio pollui posse. Sanctus Gregorius Nazianzenus in Oratione de se ipso contra Arianos, scribit,

To. 2. p. 64.

To. 7. p. 449. G. To. 1. p. 61. C.

Tom. 2. Conc. p. 1216. Tom. 4. Conc. p. 1385.

To. 1. p. 134.

To. 1. p. 433.

ab illis direpta sacra vasa Laicis ad tangendum prohibita; ideoque illos comparat Nabutzardano, & Balthasari, quorum alter sacra vasa Templi Hierosolymitani abstulit, alter profanavit.

Quæres 1. an necesse sit calicem & patenam ab Episcopo consecrari.

Resp. affirmative, sic enim præscribunt Canones, sic fert Ecclesiæ disciplina. Cum tamen illa consecratio juris sit Ecclesiastici, potest summus Pontifex dispensare cum simplici Presbytero ut illa vasa sacra consecret. Ferunt Abbates eo privilegio frui at pro suis Ecclesiis, non pro alienis, nisi specialiter istud concessum ipsis fuerit. Quomodo calix perdat suam consecrationem, antea exposuimus.

Quæres 2. si forte Sacerdos celebrasset, calice aut altari non consecrato, an censeretur per contactum corporis & sanguinis Christi sufficiens consecratio.

Resp. discordes hic esse Theologos. Alii affirmant, propter sanctitatem corporis & sanguinis Christi, quorum contactus vasa illa sacra consecrari ab Episcopis per chrismatis unctionem, & quorundam verborum formam, non autem per solum corporis & sanguinis Christi contactum: alii cum Sanbovio distinguunt inter altare & calicem, contenduntque altare non manere consecratum ex sacrificio super illud oblato, quia opposita opinio nullo jure, nullave autoritate fulcitur; calicem vero consecrari ex solo contactu sanguinis Christi, quod quidem confirmant autoritate S. Augustini in Psalm. 115. ubi sic loquitur, *Pleraque instrumenta & vasa ex hujusmodi materia vel metallo habemus in usum celebrandorum Sacramentorum, quæ ipso ministerio consecrata, sancta dicantur.*

Quæres 3. ex qua materia calix debeat esse conflatus.

Resp. quæstionem solvi Jure Canonico, cap. *Vasa De consecratione*, dist. 1. cujus hæc verba sunt: "Quondam Sacerdotes aurei ligneis calicibus utebantur; nunc è contrario lignei Sacerdotes aureis utuntur calicibus. Ne decus matris Ecclesiæ imminuatur, sed magis cumuletur & amplificetur, statuimus ut deinceps nullus Sacerdotum sacrum mysterium corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi in ligneis vasis, ullo modo conficere præsumat. Et cap. Ut calix De consecratione, dist. 1. Ut calix Domini cum patena, si non ex auro, omnino ex argento fiat. Si quis autem tam pauper est, saltem vel stanneum calicem habeat. De ære, aut a nichalco non fiat calix, quia ob vini virtutem ruginem parit, quæ vomitum provocat. Nullus autem in ligneo aut vitreo calice præsumat Missam celebrare. Posset tamen fieri pes calicis ex cupro sive ære, sed cuppa debet esse argentea intus inaurata, simul cum patena.

De sacris linteaminibus.

Sacra linteaminea vocamus, corporale, pallam & purificatorium, quæ speciali quodam modo sacra sunt. Necesse autem est in sacrificio Missæ adhibere corporale & pallam, quæ linea sint, & ab Episcopo, vel alio facultatem habente benedicta. Can. *Consulto. De consecrat.* dist. 1. Ex Rubrica, corporale ex lino tantum esse debet, nec serico nec auro in medio intextum. sed totum album ac præsertim mundum & nitidum, præcipimus, ait Innoc. 3. de custodia Eucharistiæ, ut oratoria, vasa, corporalia, & vestimenta munda & nitida conseruentur, nimis enim absurdum est in sacris sordes querere, quæ dedecorent etiam in profanis.

Palla calici superimponitur, ne quid forte sordium in eum decadat. Olim unita fuit, seu pars fuit corporalis quod supra calicem replicabatur; nunc vero ad maiorem commoditatem à corporali sejungitur, debet esse linea, sicut ipsum corporale, & ab Episcopo benedicta cum ipso corporali, ut notat Rubrica: ratio est

quia palla est veluti pars corporalis. Nihil tamè vetat inter duplex linum inferi chartam vel etiam pannum pretiosum, ut sic palla commodior fiat & firmior.

Necesse quoque est ut adhibeatur purificatorium, quod extergatur interior cuppa calicis: debet autem illud ex lino, vel ex tenui canabe confici, & ab Episcopo, vel alio facultatem habente benedici.

Præter hæc tria, requiruntur mappæ, seu tobaleæ, quæ altare cooperiant. Can. *Altaris palla. De Consecratione* dist. 1. Et Can. *Siper negligentiam. De Consecratione*, dist. 2. Idem sic Rubrica loquitur: *Altare operiatur tribus mappis, seu tobaleis mundis, ab Episcopo vel alio facultatem habente benedictis, superiori saltem oblonga, quæ usque ad terram pertingat, duabus aliis brevioribus, vel una duplicata.*

Necesse est præterea ut altare pallio sit ornatum; neque enim sine quadam irreverentia Sacrum celebraretur in altari denudato, nisi pars anterior, marmore, pictura, vel alio simili modo ornata foret. Crux etiam in medio altaris collocanda est, non nuda, sed quæ gerat imaginem crucifixi, quæ non solum picta sit, sed sculpta, & à quolibet alio corpore sejuncta. Necessarium quoque lumen est dum perficitur sacrificium, & quidem duplex ad maiorem decentiam ex cereis candelis constans, non ex oleo, vel sebo. In necessitate tamen unus cereus sufficeret. Requiritur præterea Missale cum pulvinari: nullus, quantumcunque memoriæ suæ confidat, debet Missam celebrare sine Libro seu Missali. Requiritur præterea velum & bursa, pro quibus nulla extat benedictio; unde sequitur ea necessariò benedicenda non esse, Imò de velo nihil in jure præcipitur, nec apud antiquos Scriptores; ob istam fortè causam, quod calix corporalitegeretur.

De cereis.

Cum de ceremoniis Ecclesiæ generatim egimus in Tractatu de Sacramentis universim sumptis, inter alia probatum à nobis fuit, illas in sua prima origine ac institutione symbolicum aliquid ac mysticum designasse, quanquam non eos improbemus, qui physicam, litteralem ac historicam illarum originem ducunt à necessitate, vel utilitate, vel locorum ac regionum in quibus Sacra perficiebantur, vario usu. His profectò non repugnamus, modò vicissim symbolicam & mysticam ceremoniarum nostrarum significationem agnoscant & fateantur.

Quantum verò ad usum cereorum hæc attinet, D. de Vert non aliam eorum originem, nec alium finem agnoscit, quam ut depulsis tenebris oculos juvent ad videndum: cum enim primi Christiani metu persecutionum in locis subterraneis & obscuris latitantes Sacra facere cogerentur, necesse prorsus ipsis fuit, ut cereis ac luminaribus ad fugandas tenebras uterentur. Quod si dixeris Ecclesiam subinde cereorum usum lucente etiam Sole retinuisse; repones, usum illum, cui necessitas primam originem dedit, consuetudine quadam sensim invaluisse & obtinuisse, sicut fieri solet in rebus hujusmodi: mysticas autem ac spirituales significationes non nisi nono Ecclesiæ sæculo, cereis ac luminaribus assignatas fuisse. Quantum ille à vero aberrat, facile monstratur ex veteribus monumentis, quibus accurate expensis Concilium Trid. Sess. 22. cap. 5. declarat Ecclesiam ceremonias instituisse, ut mysticas benedictiones, lumina, thymiamata, vestes, aliaque id genus multa, ex Apostolica disciplina & traditione, quo & majestas tanti sacrificii commendatur, & mentes fidelium per hæc visibilia religionis & pietatis signa ad rerum altissimarum, quæ in hoc sacrificio latent, contemplationem erigerentur. Ex Apostolica igitur disciplina & Traditione originem trahit cereorum usus in

To. 2. ca-
su 79.

T. 4. p.
1262 n. 6.

Decret.
Grat. p.
2489.

Ibid.

Ibid. p.
2491.

Decret.
Grat. p.
2487.
Ibid. p.
2519.

Tom. 2.
p. 399.

Tom. 14.
p. 854.

p. 854.

sacris

P. 160.
E. F.Tom. 1.
Conc. p.
974.

facris celebrandis mysteriis: haud dubie non ad usum mere prophanum & communem, de quo Ecclesia non curat, sed divinum & sacrum: non ad fugandum tenebras, inquit S. Isidorus L. 7. Origin. cap. 12. sed ad signum letitiae; ut nempe sub typo luminis corporalis, illa lux ostendatur de qua in Evangelio dicitur, *Erat lux vera quae illuminat omnem hominem*. Non ergo nono duntaxat Ecclesiae saeculo inventus fuit cereorum usus ad mysticam & symbolicam significationem, ut placet D. de Verr. Et vero Concilium Eliberitanum anno Christi 305. Can. 34. prohibet ne ceteri in cimiterio accedantur: *Cereos per diem placuit in cimiterio non incendi: inquietandi enim spiritus Sanctorum non sunt*. Cerei illi per diem procul dubio non accendebantur ad tenebras fugandas; ergo religionis causa in honorem SS. Martyrum, quorum reliquiae in cimiteriis conquelescunt, Fideles per diem cereos accendebant, quod propter abusus Concilium prohibet, non generatim, non ubique, sed in cimiteriis per diem; ergo in aliis locis sacris in usu erant, nec prohibebantur. Ratio prohibitionis qua utitur Concilium, *ut non inquietentur spiritus Sanctorum*, interpretes plurimum fatigavit, ut exponeretur. Alii Sanctorum nomine ipsas Martyrum animas, quae sub altari stant, intelligunt: quoniam vero cereis ardentibus, ignis fumigationibus spiritus divexari existimabant, idcirco cereos in cimiteriis accendi prohibet concilium, ne Martyrum spiritus inquietentur. Verum explicatio haec errorem sapit. Alii, Fideles intelligunt, quorum spiritus, dum orationis causa ad Ecclesiam adveniunt, inquietantur frequentia & cura immodica cereorum ardentium.

Ibid.

Tom. 2.
Conc. p.
1200. p.
100. A.

Canone 37. ejusdem Concilii prohibetur nelli, qui spiritibus immundis vexantur, lucernas publice accendant. Quare; quia solis Ecclesiae ministris ad honorem id permittebatur. Unde Concilium Carthaginense IV. an. 398. decernit Acolytum ab Archidiacono accipere debere ceroferrarium cum cereo, ut sciat se ad accendenda Ecclesiae luminaria mancipari. Ita pariter S. Isidorus loco mox citato Acolythi Grace, inquit, *Latine Ceroferrarii dicuntur, a deportandis cereis, quando Evangelium legendum est, aut sacrificium offerendum. Tunc enim accendantur luminaria ab eis & deportantur, non ad fugandas tenebras, sed ad signum letitiae &c.*

Ignorat nemo, antiquitus inter manus recenter baptizatorum cereum ardentem solitum reponi, tanquam signum & symbolum fidei quam summa cura illam & integram servare tenentur. Vide S. Cyrill. Jerosolymit. Catechesi 1. circa annum 350.

Nemo pariter ignorat usum qui a saeculis duodecim invaluit, benedicendi ritu quodam singulari & accendendi cereum paschalem, non ut per noctem Ecclesiam illuminaret, quae tanta cereorum ac Lampadum multitudine tunc illustrabatur, ut nox diei claritatem imitaretur ac fere adaequaret; sed in symbolicam significationem sacrae Christi Resurrectionis. *Lucerna & cereus*, ait Conc. Toletanum IV. can. 9. *in privilegiis Pascha apud quasdam Ecclesias non benedicuntur, & cur a nobis benedicantur inquirunt. Propter gloriosum enim noctis istius sacramentum solemniter hac benedicimus, ut sacra resurrectionis Christi mysterium, quod tempore hujus votiva noctis advenit, in benedictione sanctificati luminis suscipiamus.*

Verum inter ceteros audiendus est S. Hieronymus scribens adversus vigilantium, qui cultum Martyrum eorumque Reliquias inverecunde proscindebat. Cereos, inquit, non clara luce accendimus, sicut Frustra calumniaris; sed ut noctis tenebras hoc solatio temperemus & vigilemus ad lumen, ne caci tecum dormiamus in tenebris. His verbis innuit S. Doctor, nondum ubique tempore sacrificii quod orto Sole celebrabatur, accensos cereos fuisse. "Quod si aliqui, pergis S. Do-

ctor, per imperitiam & simplicitatem saecularium hominum, vel certe religiosarum saecularium: hoc pro honore Martyrum faciunt, quid inde perdis; Causabantur quondam & Apostoli, quod periret unguentum; sed Domini voce correpti sunt. Neque enim Christus indigebat unguento, nec Martyres lumine cereorum; & tamen illa mulier in honore Christi hoc fecit, devotioque ejus mentis recipitur. Et quicumque accendunt cereos secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo; "Unusquisque in sensu suo abundet. Non improbat S. Doctor pias illas mulieres, quae in honore Martyrum cereos accendebant. Tum objectionem Vigilantium dissolvit. "Idololatras, inquit alloquens Vigilantium, appellas hujusmodi homines; Non diffiteor, omnes nos qui in Christo credimus, de idololatriae errore venisse. Non enim nascimur, sed renascimur Christiani. Et quia quondam colebamus idola, nunc Deum colere non debemus, ne simili cum videamur cum idolis honore venerari? Illud fiebat idolis, & idcirco detestandum est: hoc fit Martyribus, & idcirco recipiendum est. Nam & absque Martyrum reliquiis per totas Orientis Ecclesias, quando legendum est Evangelium, accenduntur luminaria, jam sole rutilante; non utique ad fugandas tenebras, sed ad signum letitiae demonstrandum. Unde & virgines illae Evangelicae semper habent accensas lampades suas. "Et ad Apostolos dicitur: Sint lumbi vestri praecincti, & lucernae ardentes in manibus vestris Et de Joanne Baptista, Ille erat lucerna ardens & lucens; ut sub typo luminis corporalis illa lux ostendatur de qua in Psalterio legimus, *Lucerna pedibus meis verbum tuum, Domine, & lumen semitis meis.* Hae S. Hieronymus.

Ro. 14. 5.

Mat. 26.
Luc. 12.
25.
Joan. 1.
35.
Ps. 118.
105.

Multi è Veteribus cereorum usum in sacris officiis commemorant. Prudentius Hymno 2. in honorem passionis S. Laurentii; Paulinus Poemate 14. alias 18. S. Greg. Turonensis Lib 16. De gloria confessorum cap. 21. 69. 71. 79. In exequiis defunctorum solitos Christianos cereos accendere, testantur S. Gregorius Nazianzenus Orat. 4 adversus Julianum; S. Hieronymus Epistola 86. alias 27. ad Eustochium; S. Gregorius Nyssenus in vita S. Macrini. Totò igitur cœlo aberrat D. de Verr existimans ad solam visus necessitatem & fugam tenebrarum institutos fuisse: si ita foret frustra & invanum per diem Sole rutilante accenderentur; frustra observassent Ecclesiae Scriptores, sub symbolo luminis corporalis, Christum, qui est lux vera illuminans omnem hominem, designari; frustra gentiles ipsi coram suis idolis lucernas accendissent. Ad quid enim? Ut videant? quid absolum magis? Ergo ad cultum, quamquam non minus absurdum. Id Gentilibus ipsis ridendo exprobrabat Baruch. cap. 6. v. 18. *Lucernas, inquiebat, accendunt illis, & quidem multas, ex quibus nullam videre possunt.* Frustra denique Judaei coram Libro Legis tota etiam nocte perpetuo ardentem lucernam collocant: non quidem ad videndum, cum nullus adsit praesens, cui ad hunc finem possit intervenire; ergo ad cultum & ceremoniam religionis.

Denique Ordo Romanus, Amalarius, Alcuinus, illorum cereorum in celebrando sacrificio usum ac necessitatem exponunt. Quapropter Micrologus ait: *Juxta Ordinem Romanum nunquam Missam absque lumine celebramus: non utique ad depellendas tenebras, cum sit clara dies; sed potius in typum illius luminis, cujus Sacramentum ibi conficimus, sine quo & in meridie palpabimus & in nocte.*

Biblot.
PP. I.
18. pag.
475. A.

De thure seu incenso.

Quod de cereis, idem & de thure seu incenso docet D. de Verr: non alium scilicet illius finem ac usum primitus fuisse, quam ut purgaret tectum ac fatidum odorem, qui ex locis subterraneis, in quibus primi Christiani metu persecutionem Sacra faciebant, exhalabat. Quod

Biblot.
PP. I.
18. pag.
475. A.

Quodd si opponas, Ecclesiam illum thuris & incensi usum etiam retinuisse, cum ipsi libero celo frui datum est, ac in iis locis offerre sacrificium, in quibus à fœtido exhalitu nihil erat timendum; respondebit hanc causam esse, tum quod Ecclesia suorum usum in Officiis publicis retinentissima sit, ac cujuscunque innovationis inimica; tum quod populi regionum in quibus publica Officia ecclesiastica celebrata primùm fuere, aromatibus & incenso plurimum delectarentur. An verò ignoravit author ille, thus & incensum in officium religionis ac cultus à Paganis ipsis usurpatum fuisse? An ignoravit Deum ipsum, Exodi 30. thuris compositionem præscripsisse, facta expressa prohibitione, ne in alium quàm Tabernaculi cultum usurparetur? *Talem compositionem*, ait Deus v. 37. *non facietis in usus vestros, quia sanctum est Domino. Homo quicumque fecerit simile, ut odore illius perfruat, peribit de populis suis.* An denique ignoravit Canonem tertium eorum, qui Apostolici dicuntur, quo dicitur, *Ne liceat aliquid aliud ad altare offerre, quàm oleum ad luminare, & incensum tempore sanctæ oblationis.* Thurificationis usum in Ecclesia per antiquum esse probat Menardus, ad Lib. Sacrament. S. Gregorii pag. 195. Suam habet symbolicam & mysticam significationem. Deo thus adoletur, in signum supremie ejus in res omnes domini, cui latræ cultus debetur: thure fumant & odoribus altaria in honorem sacrificii, quod ibi offertur: thuris honores exhibentur Crucis & Sanctorum imaginibus, qui honores præcipuè ad archetypa tendit ac refertur: exhibetur quoque sacro Evangeliorum Libro, in signum venerationis qua verbum Dei prosequimur, & boni odoris, quem diffundere ubique tenentur Christiani omnes pietate sua ac bonorum operum exemplo; oblationes quoque suffitu perfunduntur, ut consecrentur, ac Deo gratæ fiant & acceptæ: ipsis denique Fidelibus, dum Sacris interfunt, offertur incensum, ut moneantur orationes suas ad Deum dirigere, & bonorum operum odorem, quasi thus acceptissimum, circumquaque spargere ac diffundere, juxta illud Psalmi 140. v. 2. *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.*

Tom. 1.
Conc. p.
26.

Tom. 1.
Preface
p. 17. &
T. 2. p.
513.

Abutitur manifeste D. de Vert auctoritate S. Thomæ 3. qu. 83. art. 5. ad. 2. ubi thus adoleri ait, ut si quid pravi odoris fuerit, depellatur. Ita revera, sed ad reverentiam quæ Eucharistiæ debetur, adeoque ad cultum religiosum istud refert Doctor Angelicus. Audiantur ejus verba, non truncata cum D. de Vert, sed integra. *Dicendum, quod etiam thurificatione non utimur, quasi ceremoniali præcepto legis, sed sicut Ecclesiæ statuto. Pertinet autem ad duo. Primò quidem ad reverentiam hujus Sacramenti, ut scilicet per bonum odorem depellatur, si quid pravi odoris in loco fuerit quod posset provocare horrorem. Secundo pertinet ad representandum effectum gratiæ, qua sicut bono odore Christus plenus fuit &c. Et ideo undique thurificato altari per quod Christus designatur, thurificantur omnes per ordinem.*

De ceremoniis, quæ Missam comitantur & in actione consistunt.

Generalem ceremoniarum Missæ divisionem jam initio hujus Articuli exposuimus.

Bellarminus L. 2. de Missa c. 15. eas ad quinque capita revocat. Ad eas quæ referuntur 1. ad Deum. 2. ad sacrificium. 3. ad Sacerdotem celebrantem. 4. ad populum. 5. ad ea quæ leguntur in Missa. Præter istas aliæ multis rebus communes sunt, ut signum crucis, thurificatio, osculum.

Ceremoniæ quæ ad Deum referuntur, tres sunt. Prima, elevatio manuum, cujus exemplum in divinis Litteris habemus. Exodi 17. Moyses elevatis manibus orans impetravit. Item L. 3. Reg. c. 8. Salomon oraturus expandit manus in Cælum. David

Psalm. 141. ait: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum.* Apostolus denique 1. ad Timoth. 2. *Volo, ait, viros orare in omni loco, levantes puras manus.*

Secunda, elevatio oculorum, quæ Christo familiaris fuit, Matth. 14. Marc. 6. & 7. Lucæ 9. Joan. 6. 11. & 17. Tertullianus Apolog. cap. 30. observat Christianos cælum intuentes, manibus extensis, nudo capite orare solitos.

Tertia est inclinatio corporis, aut genuum incurvatio, quæ index est humilitatis. L. 2. Paralip. c. 6. Salomon flexis genibus orat; Lucæ 22. Christus ipse positus genibus orabat; Sanctus Paulus Act. 21. etiam positus genibus oravit cum iis omnibus, qui secum erant.

Ceremoniæ verò erga sacrificium, sunt 1. elevatio hostiæ consecrandæ coram Domino, quæ fit in Offertorio: qua ratione Levitici 8. 9. & 10. Sacerdos elevat coram Deo id quod offertur. 2. est ostensio Sacramenti ad populum, quæ antiquissima est. 3. est fractio & commixtio; est pariter mixtio aquæ cum vino, de quo antea egimus.

Ceremoniæ, quas Sacerdos celebrans circa seipsum adhibet, sunt. 1. Tussio pectoris qua utitur in confessione, quæ fit ad initium Missæ; ad illa verba: *Nobis quoque peccatoribus;* ad illam precem, *Agnus DEI, qui tollis peccata mundi, &c.* & ad ista verba, *Domine, non sum dignus.* Hæc autem ceremonia, inquit Bellarminus, pœnitentiam indicat, & naturalis est, atque in Evangelio exemplum habet in Publicano, qui Lucæ 18. orans percutiebat pectus suum dicens: *Deus propitius esto mihi peccatori.* Et Lucæ 22. *Revertebantur percutientes pectora sua.* 2. Lotio manuum, paulò ante consecrationem: *Vidistis*, ait S. Cyrillus Catech. 5. mystag. *Diaconum aquam lavandis manibus porrigentem Sacerdoti.* Cujus quidem ceremoniæ causam & rationem reddit, aitque lotionem hanc non adhiberi ad sordes corporis abluendas, cum nemo in Ecclesiam sordidis manibus accedere audeat; sed ob symbolum puritatis animi, qua pollere debent, quæ tantum peragunt sacrificium.

P. 139.
C.

Ceremoniæ erga populum duæ sunt: prima, saluatio, per hæc verba, *Dominus vobiscum*, vel, *Pax vobis.* Secunda, est dimissio populi, quæ his verbis fit, *Ite Missa est.*

Denique ceremoniæ, quæ spectant ea, quæ in Missa leguntur, sunt cantus, organa, musica instrumenta, &c. in quibus necesse non videtur, ut hic immoremur.

Sunt & aliæ communes ceremoniæ v. g. aquæ benedictæ aspergio, thurificatio, osculum, signum Crucis. Rubricæ lex est, ut diebus Dominicis ante initium solemnis Missæ Sacerdos aquam benedicat, ac deinde se ipsum, tum ministros, altare, ac populum aspergat: quæ aspergio, ait hic Bellarminus, quædam est expiatio & præparatio ad sacrificium, qua significatur puritas ac mundities tum animi tum corporis in iis necessaria, quæ sacrificio interesse volunt. Inde singulari ritu aqua immixta sale, & factis exorcismis benedicitur, ut Fideles laver seu mundet, atq; ab omni corruptione contra insidias & fraudes dæmonis vi exorcismorum defendat ac protegat. De thurificatione mox diximus. Osculatur autem Sacerdos altare, Librum Evangeliorum, in signum reverentiæ; ministrum verò suum, & per eum universum Clerum, in signum charitatis & pacis. Deniq; signum crucis omnium ceremoniarum antiquissima est ac communissima; nihil enim fit quod ad Officium Ecclesiasticum pertineat, absq; signo crucis; ut ita Ecclesia declarèt, quidquid boni fit, aut habemus, oriari ex virtute & efficacia crucis: qua etiam de causa, non tantum ante consecrationem oblata benedicimus, sed etiam hostiam ipsam jam consecratam signo crucis frequen-

T t

frequen-

frequenter signamus, non quidem ad benedictionem, sicut antea, sed ut demonstremus vim omnem sacrificii Missæ è sacrificio crucis derivari.

De iis quæ in Missa recitantur.

Missæ in quatuor partes dividi solet. Prima est ab initio, usque ad Offertorium, & dici solet Missa Catechumenorum, quod huic parti sacrificii liceret ipsis interesse: secunda ab Offertorio usque ad consecrationem: tertia à consecratione usque ad communionem: quarta à communione usque ad finem.

De Psalmo Judica me, & confessione.

Multò antiquiorem esse, quàm vulgò Eruditi existiment hujus Psalmi recitationem, ostendit eruditus P. le Brun, qui consuli debet. In solis Missis pro defunctis, & tempore Passionis Domini omittitur, ob ista scilicet verba, *Quare tristis es anima mea? quæ cum lætitiâ significant, quæ Sacerdos affici debet, cum ad altare accedit, non videntur Missis defunctorum & tempori Passionis Christi congruere. Quidquid sit, hac Psalmi recitatione Sacerdos Deum, qui est fortitudo nostra & refugium nostrum, suppliciter deprecatur, facta generatim delictorum suorum confessione, ut ad dignè celebrandum gratiam necessariam concedat. Hoc unum Novatores nostros hîc offendit, quod hæc confessio non tantum Deo fiat, sed & Beatæ Virgini & aliis Sanctis. Verum in hoc falluntur illi, quod existiment nos auxilia gratiæ à Sanctis postulare & expectare: non ita est; eorum duntaxat apud Deum præsidium & intercessionem imploramus, ut quæ necessaria sunt, Deo à nobis impetrent & obtineant.*

De Introitu.

Introitus constat ex Antiphona & Psalmo cum Gloria Patri. Introitus dicitur, vel quia Missæ initium est, vel quia canitur à Choro in introitu Sacerdotis ad altare, quod ipsum etiam Antiphonæ nomen importat. Est quippe Antiphona, cantus reciprocus & alternatim factus: certum enim est quatto Ecclesiæ sæculo Psalmos alternatim in Ecclesiis solitos fuisse decantari. Ex Psalmo autem qui magis congruere videtur Sacerdoti ad altare introeunti, versiculus iste delectus fuit, *Introibo ad altare Dei*. Tum sequitur Psalmus, *Judica me*, qui alternatim à Sacerdote & ministro recitatur. S. Ambrosius L. de iis qui iniriuntur, sive de mysteriis c. 8. refert verba hæc: *Introibo ad altare Dei, ab iis pronuntiata fuisse qui recentes à Baptismo ad Eucharistiam participandam admittebantur. His abluta plebs dives insignibus inquit, ad Christi contendit altaria, dicens: Et introibo ad altare Dei, ad Deum, qui lætificat juventutem meam. Et L. 4. de Sacramentis cap. 1. Veniebas, ait, desiderans ad altare, quo acciperes res Sacramentorum. Dicat anima tua: Introibo ad altare Dei, ad Deum qui lætificat juventutem meam. Deposuisti peccatorum senectutem, sumpsisti gratia juventutem: hoc præstiterunt tibi Sacramenta cœlestia. Inde forsan ad Sacerdotes ipsos fluxit mos ille dicta verba recitandi cum accedunt ad altare. Convenit ferè inter authores, ait hîc Bellarminus, usum Introitus introductum fuisse à Cœlestino I. Pontifice: sic enim scribit Walafridus c. 22. Micrologus c. 1. & alii passim. Sed non est hoc ita simpliciter accipiendum. Nam in primis non instituit ipse usum canendi unum versiculum, ut nunc facimus; sed ut Psalmi Davidis 150. antiphonatim canerentur per ordinem ante sacrificium: ut in ejus vita scribit Anastasius Bibliothecarius. Sed postea vitanda prolixitatis causa selecti sunt versiculi aliqui, qui ad excitandam devotionem viderentur aptiores, & Psalmi integri relictis*

sunt Horis Canonicis. Deinde, Cœlestinus non fuit absolute primus, qui Psalmos ad sacrificium adhibuit, sed fortè primus fuit, qui Roma id observari voluit. Nam alioqui Dionysius Areopagita cap. 3. Ecclesiast. Hierarch. meminit Psalmorum, qui ad initium Missæ canebantur: & S. Basilus in sua Liturgia circa initium, jubet tres aut quatuor versiculos Psalmi decantari. Sed etiam si à Cœlestino hæc institutio ortum habuisset, reprehendi non posset, cum introitus ferè semper ex divina Scriptura sumatur, & ab universa Ecclesia iste usus ab annis amplius mille retentus sit. Innocentius III. myster. Missæ L. 2. cap. 13. de Introitu hæc habet. Pontifex ad altare perveniens & ad se ipsum revertens, antequam ordiatur sacrum officium, de peccatis suis cum astantibus confitetur, Psalmum illum præmittens, qui manifestè per totum sibi ad hoc dignoscitur pertinere & convenire, Judica me Deus &c. ut discretus à gente non sancta & ab homine liberatus iniquo, ad altare Dei dignus introeat.

De Gloria Patri &c.

In fine cujuslibet Psalmi, qui decantabatur, isthæc addebatur clausula seu doxologia, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Hujus clausulæ primum parentem nonnulli putant Hieronymum fuisse, qui jussu Damasi S. Pontificis eam composuit. Legimus in vita Damasi eum constituisse, ut, quod pluribus jam locis erat in usu, Psalmi per omnes Ecclesias die nocteque ab alternis canerentur, & in fine cujusque Psalmi diceretur, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*. Verum usus ille Damaso & Hieronymo videtur anti- quior: scribit enim Sozomenus L. 3. cap. 20. Antiochiæ temporibus Constantii Imperatoris anno 350. Catholicos in odium erroris Arianorum, dicta clausula in fine cujusque Psalmi usos fuisse; Arianos vero dixisse, *Gloria Patri per Filium, in Spiritu sancto, vel, Gloria Patri in Filio & Spiritu sancto*. S. Basilus de hoc versiculo *Gloria Patri &c.* disputat in Lib. de Spiritu sancto cap. 27. Testatur quoque Concilium Vasense, quod ante annos centum supra mille celebratum fuit, Can. 5. non solum Romæ, sed etiam in toto Oriente, & per Africam, post, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, subungi solitum, *Sicut erat in principio &c.* Porro, addit Bellarminus, Epistolæ duæ quæ circumferuntur de hac re, Damasi ad Hieronymum, & Hieronymi ad Damasum, supposititiæ & ineptissimæ sunt.

De Kyrie eleison.

Vocabula græca sunt, quæ significant, *Domine miserere*, unde intelligimus orationem hanc apud Græcos usurpatam primum fuisse. Omnium antiquissima est ac humanis prolapsionibus maximè conveniens; adeo quippe frequentes illæ sunt, ut in certam salutis ruinam, nisi Deus nostri miseretur, nos traherent. *Domine, miserere nostri, te enim expectavimus*, ait Isaias cap. 33. v. 2. & Baruch. 3. v. 2. *Audi Domine, & miserere*. Olim pro Catechumenis & pœnitentibus in d. & pro omnibus Fidelibus hæc oratio fundebatur: ab illa, cæteræ quæ in Missa sunt supplicationes, initium ducunt. Concilium Vasense Can. 3. an. 529. statuit, ut in Galliis, ubi nondum introducta fuerat, usurparetur. Et quia, inquit, *tam in Sede Apostolica, quàm etiam per totas orientales atque Italias provincias dulcis & nimium salutaris consuetudo est intromissa, ut Kyrie eleison frequentius cum grandi affectu & compunctione dicatur, placuit etiam nobis, ut in omnibus Ecclesiis nostris ista tam sancta consuetudo & ad Matutinum, & ad Missas, & ad Vesperas Deo propitio intromittatur*. Decepti ergo fuere inter Criticos, qui existimarunt dictam orationem à sancto Gregorio Magno

To. 1. p. 1101. C

To. 2. p. 336.

Ib. p. 366. n. 6.

Lib. 2. de Missa c. 16. p. 353

Ed. vet. To. 2. p. 214. Tom. 4. Conc. p. 1680.

Tom. 4. Conc. p. 1680.

Magno primùm in Ecclesia Romanam inductam fuisse; quidem annis sexaginta & amplius antequam Romæ Pontifex sederet S. Gregorius, Conc. Valense Can. 3. jam citato testatur dictam orationem non tantum Apostolicam Sedem, sed omnes etiam Orientales & Italicas Provincias pervasisse. Quapropter S. Pontifex scribens ad Sicilienses asserit, se à Græcis nec *Kyrie eleison*, nec ritus alios mutuatum fuisse. In nullo, inquit, eorum aliam Ecclesiam secuti sumus.... *Kyrie eleison* autem nos neque diximus, neque dicimus ut à Græcis dicitur: quia in Græcis simul omnes dicunt; apud nos autem à Clericis dicitur, & à populo respondetur, & totidem vicibus etiam *Christe eleison* dicitur, quod apud Græcos nullo modo dicitur. In quotidianis autem Missis aliqua quæ dici solent tacemus, tantummodo *Kyrie eleison* & *Christe eleison* dicimus, ut in his deprecatoriis vocibus paulo diutius occupemur.

De Gloria in excelsis.

Appellatur hymnus angelicus, eò quòd prima illius verba ab Angelis Christi nativitatem annuntiantibus dicta fuerint. Olim in publicis Fidelium precibus canebatur, etiam ante Missæ celebrationem. S. Hieronymus L. de virginitate versus finem, refert sanctas Virgines solitas fuisse hunc laudis canticum sicut & Psalmum *Deus, Deus meus*, & *Benedicite*, decantare. Hymnus ille à Græcis magna doxologia nuncupatur, ut distinguatur ab alia brevior, *Gloria Patri* &c. Videtur ille unus ex illis fuisse, qui à primis Christianis in honorem Christi ac testificationem ejus divinæ naturæ decantabantur. Ita significat Plinius scribens ad Trajanum Imperatorem. *Carmen quoque*, inquit, *Christo quasi Deo dicunt secum invicem*. Et Eusebius L. 5. Hist. cap. 28. *Psalmi quoque*, inquit, *& cantica fratrum jam pridem à Fidelibus conscripta, Christum Verbum Dei concelebrant, divinitatem ei tribuendo*. Multi ex nostris asserunt S. Hilarium hujus Hymni authorem ac institutorem esse: verum, ut mox vidimus, S. Hieronymus, à virginibus illum decantari solitum fuisse, observat. Bellarminus cum aliis bene multis arbitratur, morem recitandi in Missa Hymnum illum, à Telesphoro S. Pontifice originem duxisse. *Hic fecit*, ait Pontificale, quod sub nomine Damasi circumfertur, *ut in ingressu sacrificii hymnus diceretur angelicus, Gloria in excelsis Deo*. Verum incerta planè videtur prima hujus institutionis origo. Patres Concilii IV. Toletani c. 13. ajunt, prima dicti cantici verba ab Angelis [unde dictus est Hymnus angelicus] pronuntiata fuisse: *reliqua verò, quæ ibi sequuntur, ecclesiasticos Doctores composuisse*. Sed quicumque tandem author fuerit, ait hic Bellarminus, nihil omnino offensionis habet, unde etiam Luthero placuit, ut patet ex ejus libro de formula Missæ.

De Dominus vobiscum.

Sacerdos celebrans stans in medio altaris & conversus ad populum dicit, *Dominus vobiscum*, si Episcopus fuerit, *Pax vobis*. His verbis populum salutat, & ipsi bene precatur. Itaque, ait Bellarminus, ceremonia hæc, quædam est religiosa excitatio, seu invitatio, qua populus ad orandum invitatur, vel ad audiendum, unde præmittitur ante *Oremus*. Hæc porro salutatio, *Dominus vobiscum*, sumpta est ex ritu Hebræorum, qui salutantes dicebant, *Dominus tecum*; aut *vobiscum*, ut patet Judicum 6. Ruth. 2. Paralip. 2. & Lucæ 1. Antiquissimam verò esse ceremoniam in Missa, ut Sacerdos populum salutet, perspicuum est, ait Bellarminus ex vetustissimis Liturgiis, Jacobi, Basilii, Chrysostomi & aliorum, in quibus passim legimus, aut *Pax vobis*, aut, *Dominus vobiscum*; & ad utrumque responderetur, *Et cum spiritu tuo*. Concilium Bracarense II. anno 563. Can. 3. hæc statuit circa prædictam

ceremoniam. *Placuit, ut non aliter Episcopi & aliter Presbyteri populum, sed uno modo saluant, dicentes, Dominus sit vobiscum, sicut in Libro Ruth legitur: Et ut respondeatur à populo, Et cum spiritu tuo, sicut & ab ipsis Apostolis traditum omnis retinet Oriens, & non sicut Priscillianæ hæresis permittavit. Volebat scilicet Priscillianus, Episcopum uti semper deberet ista formula, Pax tecum; & nunquam ista, Dominus vobiscum*. Adversus quem Concilium decernit, ut non aliter Episcopi & aliter Presbyteri populum salutent; sed omnes eadem ista formula, *Dominus vobiscum*. Nihilominus usus contrarius prævaluit, ut diverso modo Episcopi & Presbyteri populum salutarent.

Collecta.

Oratio, quam Sacerdos post salutatum populum fundit, Collecta dicitur: sive quia supra populum collectum seu congregatum funditur, sive quia, interprete Walafrido Strabone c. 22. *Colligit vota populi... & petitiones compendiosa brevitate colligimus*. Sive denique quia in Missa fit, quæ olim Collecta dicebatur, qua colligebatur, seu congregabatur populus ad sacrificium. *Quomodo*, inquit Tertullianus L. de fuga in persecutione c. 14. *colligemus, quomodo Dominica solemnia celebrabimus?*

Antiquissimus est Collectæ usus in oblatione sacrificii. Oratio etenim est finis, imò etiam principium, & medium totius illius actionis, quæ dicebatur Collecta: neque enim ad aliud congregabantur olim Fideles, quàm ad orandum & sacrificium offerendum, ut patet ex sancto Justino Apol. 2. Tertulliano Apol. cap. 39. Quantum verò ad formam Collectæ attinet, Concilium Carthaginense III. c. 23. præscribit, ut oratio, quæ in Missa dicitur, dirigatur ad Patrem per Filium. Nec tamen inde sequitur, ait hic Bellarminus, Filium & Spiritum sanctum non esse invocandos, aut in Missa non invocari. Nam, ut rectè docet Tertullianus L. de oratione, propter essentialitatem unitatem, semper in Patre intelliguntur Filius & Spiritus sanctus. Idem videtur in oblatione sacrificii, quæ propriè ad Patrem dirigitur, ut patet ex initio Canonis, *Te igitur clementissime Pater per Jesum Christum*, & tamen sacrificium toti Trinitati offertur. Imò ex conclusione Collectæ aperte colligitur, cum Patre simul invocari Filium & Spiritum sanctum; dum enim dicimus Filium & Spiritum sanctum cum Patre vivere & regnare per omnia sæcula sæculorum, simul indicamus nos cum Patre Filium & Spiritum sanctum invocare. Cur autem, pergit Bellarminus, Collectæ ordinariè dirigantur ad Patrem, non ad Trinitatem, duæ sunt causæ, una quia Dominus ita nos docuit orare, Matth. 6. *Pater noster qui es in cælis*. Et Joann. 6. *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo*. Altera, quia debet semper oratio concludi per Christum, cum sit ille advocatus noster, per quem omnia petimus; incommodum autem fuisset dirigere orationem ad Trinitatem, & concludere *Per Filium tuum*. Videremur enim eo modò facere Christum Filium Trinitatis. Quòd si omissa voce *Filii*, diceremus, *Per Christum Dominum nostrum*, videremur dividere Christi personas, nam unam includeremus in Trinitate, quam invocamus; alteram excluderemus, per quam invocamus: tolluntur autem omnia incommoda, cum diriguntur ad unam personam; & quia persona Patris est prima, & ab illa cæteræ originem ducunt, visum est optimum, ut quando ad unam personam dirigendæ erant, ad Patrem dirigerentur.

De voce Amen.

Finita orat. populus respondet, *Amen*. Quæ vox hebræa est ac significat, *verè*, seu *verū est*; ita fit; *consensio*.

Aliquando vox illa est asserentis, aliquando desiderantis, aliquando consentientis. 1. Cum *Amen* pronuntiat post fidei dogma, v. g. post symbolum, *Credo*, simplex assertio est, qua significatur rem ita esse. 2. Cum verò post orationem, qua divinum auxilium pro aliquo imploratur, simplex desiderium est, quo ad aliquid faciendum non obstringimur, sed tantum ad optandum ut oratio finem suum assequatur, v. g. cum Sacerdos pro conversione alicujus peccatoris. 3. Cum Sacerdotis oratione ad opus aliquod obstringimur, *Amen* consensum nostrum exprimit: v. g. cum in laudem & gratiarum actionem Deo reddendam Sacerdos orat; pariter cum in fine orationis Dominicæ dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris; Amen* significat consentire nos, ut dimittantur nobis offensæ nostræ in Deum, sicut dimittimus iis à quibus offensi sumus. Antiquissimum verò usum esse in Ecclesia respondendi *Amen*, ostendunt ista S. Pauli verba 1. Cor. 14. *Qui supplet locum idiotæ, quomodo respondebit, Amen?* Ostendunt S. Iustinus Apol. 2. Hieronymus in Prologo in 2. Epistolam ad Galatas, & S. Augustinus Epistola 107. nunc 217. ad Vitalem.

De Epistola.

Post collectam sequitur Lectio ex Propheta, vel Apostolo. Judæi diebus sabbati conventus suos auspicabantur à lectione Librorum Moysis & Prophetarum, sicut manifeste patet ex cap. 12. & 15. Act. Apost. Idem diebus Dominicis à Christianis observatum fuisse testantur S. Iustinus Apolog. 2. Tertullianus Apolog. c. 39. ubi ait, *Coimus ad litterarum divinarum commemorationem*. Olim ad Lectorem pertinebat Epistolam legere, tum Subdiaconis officium istud injunctum fuit, istud in Hispania observatum fuisse manifestè supponit Concilium Tolosanum I. Can. 4. ubi Subdiaconis in pœnam delicti à lectione Epistolæ suspenditur *Habeatur*, ait Canon, *inter Ostiarios vel Lectores, ita ut Evangelium & Apostolum (Epistolam) non legat*. Et in Concilio Remensi an. 812. Can. 4. dicitur, *Residentibus cunctis electa sunt Epistola Pauli, qualiter Subdiaconi ministerium est eundem Apostolum legere*, Nihilominus nono sæculo Amalarius L. 2. c. 11. mirabatur usum illum tam citò in sua Ecclesia obtinuisse: *Miror*, inquit, *qua dere sumptus usus in Ecclesia nostra, ut Subdiaconus frequentissimè legat Lectionem ad Missam, cum hoc non reperiatur ex ministerio sibi dato in consecratione commissum, neque ex litteris Canonis, neque ex nomine suo*. Idem observat Micrologus undecimo sæculo cap. 8. Durandus L. 1. cap. 8. Ration. anno 1286. anxius etiam quærit, quare Subdiaconus Epistolam legat. *Quare*, inquit, *diaconus legit Lectionem ad Missam, cum non reperiatur hoc sibi competere vel ex nomine, vel ex ministerio sibi concessio?* Verum subinde ut Subdiaconus ex Officio & auctoritate Epistolam legat, Episcopus eum ordinans dicit, *Accipe librum Epistolarum, & habes potestatem legendi eas in Ecclesia sancta Dei*. His in locis, in quibus Sacerdos seu Pastor solus est, ipse & Epistolam & Evangelium legit; vel ab aliquo etiam Laico superpelliceo induto Epistolam legendam curat.

De Graduali, Tractu & Prosa.

Post lectam Epistolam, nonnulli ex Scriptura versiculi sumuntur, quorum alii dicuntur, Responsorium seu Graduale; alii Tractus; alii Sequentia seu Prosa; alii Alleluja.

Responsorium dicitur, interprete Rabano Lib. 2. de institutione Clerici. c. 51. quia uno incipiente, alii respondent. Responsorium illud nonnulli Graduale

vocant, eò quòd juxta gradus pulpiti cantatur, ait idem Scriptor. B. Rhenanus in annotationibus ad Librum Tertulliani de corona militis, ait, *Graduale* appellari, quia canebatur, dum Diaconus gradus ascenderet ad Evangelium decantandum. Ex quo intelligi potest, ait Bellarminus, cur hujusmodi versiculi decantentur, nimirum ne otiosè transigeretur tempus illud, quod necessariò interponendum erat inter Epistolam & Evangelium, dum se Diaconus ad illud cantandum præparabat. Fuisse autem morem Ecclesiæ, ut Evangelium ex loco altiore caneretur, perspicuum est ex illis verbis Ordinis Romani, *Ascendit* (Diaconus) *in ambonem superiorem gradum &c.* Et ex S. Cypriano L. 2. Epistola 5. ubi de aurelio confessore, quem ad legendum in Ecclesia Evangelium ordinaverat, dicit eum ad pulpitum post catastam venire. Denique in antiquis Ecclesiis inveniuntur lapidea pulpita in utrumque Evangelii legendi instituta, quæ à Micrologo cap. 9. & ab aliis dicuntur *Ambones*, à verbo græco, quod significat *Ascendo*.

Tractus dicitur, quia versiculi Scripturæ ex quibus componitur, graviter & tractim cani debent in signum tristitiæ; diebus enim jejuniorum loco alleluja canitur Tractus. Dicitur autem Tractus, ait Durandus L. 4. cap. 21. *à trahendo, quia Tractim & cum asperitate vocum & prolixitate verborum canitur*.

Denique in festis solemnioribus, ut in Paschate & Pentecoste addi solet *Sequentia*, seu *Prosa*, qui sunt versus quidam rhythmi.

Alleluja hebraica vox est, quæ significat *Laudate Dominum*. Est autem cantus lætitiæ, & meritò intermittitur in diebus pœnitentiæ & luctus. Tobia 13. ubi describitur gloria cœlestis Hierusalem, inter alia legitur, *Et per vicos ejus alleluja cantabitur*. Et Apocal. 19. describitur lætitia Sanctorum, quæ erit in Cælo post diem Judicii. *Et audivi*, inquit, *quasi vocem turbæ magnæ, & sicut vocem aquarum multarum & sicut vocem tonitruorum magnorum, dicentium, Alleluja, gaudeamus & exultemus*.

De lectione Evangelii.

Post Epistolam & Tractum ex antiquissimo Ecclesiæ usu, Evangelium legitur. Nulla Liturgia est, in qua lectio hæc non præscribatur. Quid enim antiquius & acceptum magis esse debet viro Christiano, quam ut pronis auribus verba & gesta Christi excipiat? Primum Concilium Arausicanum an. 444. Can. 18. & Valentinum in Hispania cap. 1. statuerunt ut Evangelium legeretur post Epistolam, & ante oblationem, ut non tantum Fideles, sed & Catechumeni verba Christi, eorumque expositionem ab Episcopis audire possent. *Ut sacrosancta Evangelia*, ait Canon Valentinus, *ante munus illationem in Missa Catechumenorum in ordine lectionum post Apostolum legantur*. Ejusdem lectionis Evangelii mentionem habemus in Concilio Laodiceno cap. 16. Carthaginensi IV. Can. 48. Item in sanctis Patribus, Chrysostomo Hom. 6. de pœnitentia, & Hom. 3. in posteriorem ad Thessalonicenses; Augustino Præfatione in Epistolam Joannis, ubi meminit certarum lectionum ex Evangelio, quæ pro varietate festorum dierum legebantur; Hieronymo L. adversus Vigilantium, qui testatur per omnes Orientis Ecclesias luminaria seu cereos accendi solitos, ubi Evangelium in Missa legitur. Consuetudo est ut ob reverentiam Domini loquentis, omnes stent erecti, & quasi parati ad defendendam evangelicam veritatem.

Antequam Diaconus Evangelium decantet benedictionem à Sacerdote postulat ad dignè annuntiandum Evangelium, atque populum excitat per ista verba, *Sequentia S. Evangelii secundum &c.* populus vero respondet, *Gloria tibi Domine*, quæ ceremonia legitur in Missa

Missæ S. Joan. Chrysostomi, & apud Amalarium L. de Officio Missæ cap. 18. & Alcuinum in Libro de divinis Officiis.

De Symbolo

Symbolum hic signum quoddam est ejusdem professionis fidei. *Symbolum rectè post Evangelium pronuntiatur*, ait Bellarminus, *quia fides ex auditu verbi Dei sequitur*

Quadruplex vulgò Symbolum distinguitur. Apostolicum, quod ab Apostolis, Nicænum, quod à Concilio Nicæno generali primo anno 325. Constantinopolitanum, quod à Concilio generali Constantinopolitano I. an. 381. Athanasianum, quod à S. Athanasio conditum est. Nicænum majoris expositionis causa, occasione erroris Ariani, nonnihil Apostolico Symbolo addidit, sicut Constantinopolitanum Nicæno, propter errorem Macedonii negantis Spiritum S. verum Deum esse.

Quinque prioribus Ecclesiæ sæculis Symbolum inter Missarum solemnia decantatum non legimus: cum verò serperet Macedonii error, Timotheus Episcopus Constantinopolitanus anno 510. jussit in omnibus Fidelium congregationibus Symbolum, quod appellat trecentorum & octodecim Patrum, id est Nicænum recitare. Et Concilium Toletanum III. cap. 2. an. 589. vult, ut per omnes Ecclesias Hispania, vel Gallacia, secundum formam Orientalium Ecclesiarum, Concilii Constantinopolitani, hoc est centum & quinquaginta Episcoporum, symbolum fidei recitetur, qui mos ad alias Germaniæ & Galliæ Ecclesias subinde promanavit, potissimum tempore Caroli magni, occasione Felicis Urgelitani Episcopi & Epilandi, qui Christum Filium Dei adoptivum duntaxat esse docebant.

De Offertorio

Quæcunque in celebratione Missæ præcedunt Offertorium & oblationem, primam veluti partem Missæ constituunt, ac Missa Catechumenorum dicebatur, eò quod Catechumenis ad eorum informationem ac instructionem ipsi præsentibus adesse liceret. *Decernimus*, ait Concilium Valentinum anno 374. cap. 1. *ut sacrosancta Evangelia ante munerum illationem in Missa Catechumenorum in ordine lectionum perlegantur*. Tenebantur autem illi recedere tempore oblationis, ac soli remanebant Fideles.

Offertorium versibus quibusdam Scripturæ constat, & inde nomen accepit, quod caneretur dum populus pro more offerebat quæ ad sacrificii materiam erant necessaria, ut tradit Walafridus c. 22. & Micrologus cap. 10. Illa autem oblatio in silentio & sine cantu facta est usque ad quartum Ecclesiæ sæculum: ætate vero S. Augustini in Ecclesia Carthaginensi mos inductus est hymnos aliquos ex Psalmis extractos cantandi; quem usum adversus Hilarum quemdam maledicum obtrektatorem. strenuè vindicavit S. Augustinus Lib. 2. Retract. c. 11. *Hilarus*, inquit, *morem qui tunc esse apud Carthaginem cœperat, ut hymni ad altare dicerentur de Psalmorum Libro, sive ante oblationem, sive cum distribueretur populo quod fuisset oblatum, maledica reprehensione ubicunque poterat, lacerabat, asserens fieri non oportere*. Mos ille versiculos ex Psalmis cantandi, quo tempore Sacerdos panem & vinum offert, inducus videtur ad imitationem filiorum Aaron, de quibus Eccli. 50. v. 16. & sequentibus dicitur: *Porrexit (Aaron) manum suam in libatione, & libavit de sanguine juve. Effudit in fundamento altaris odorem divinum excelso principi. Tunc exclamaverunt filii Aaron, in tubis productilibus sonuerunt, & audiam fecerunt vocem magnam in memoriam coram Deo. Tunc omnis populus simul properaverunt. & amplificaverunt psallentes vocibus suis &c.* In more

Tournelii Tom. III. P. III. De Sacr. Euchar.

autem positum fuisse vel primis Ecclesiæ temporibus, ut populus deferret ad altare panem & vinum unde consecraretur Eucharistia, testantur SS. Justinus Apol. 2. Irenæus L. 4. c. 34. Cyprianus de opere & eleëmofyna. Unde S. Augustinus in Psalm. 129. n. 7 *Accipit Sacerdos à te, inquit, quod pro te offerat, quando vis placare Deum pro peccatis tuis*, Quapropter à Concilio Matisconensi II. an. 585. cap. 4. reprehenduntur, qui panem, & vinum non offerunt. *Cognovimus*, ajunt hujus Concilii Patres, *quosdam Christianos. ita ut nullus eorum legitime obsecundationis parere velit officio deitatis, dum sacris altaribus nullam admovent hostiam. Propterea decernimus, ut omnibus Dominicis diebus altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur tam panis quam vini*. Oblatio hæc usque ad nonum Ecclesiæ sæculum eo ordine peracta fuit, qui describitur ab Ordine Romano: post annum verò millesimū paulò immutari cœpit ordo ille duplici de causa. 1. quia Sacerdotes ad majorem munditiem panes præparabant, quos offerrent. 2. quia cum liberalitate Principum & populorum dotarentur ac ditarentur Ecclesiæ, earum Rectoribus relicta cura fuit suppeditandi quæcunque ad sacrificium perficiendū necessaria erant.

Superest adhuc apud nos hujusce primæ oblationis à Fidelibus factæ vestigium, in pane benedicto seu Eulogia, qui in signum mutue charitatis & communionis distribuitur inter præsentibus, imò, & ad absentes in eundem finem deferrebat. Ad illashaud dubiè Eulogias alludebat S. Aug. Epist. 31. aliàs 34. ad Paulinum, cum scribebat, *Panis quem misimus uberius benedictio fiet dilectione accipientis vestre benignitatis*. Vice versa S. Paulinus panem ad Augustinum transmisit, *Panem unum*, inquit Epistola ad Augustinum inter Augustinianas 25. aliàs 31. *quem unanimis indicio misimus charitati tue, rogamus accipiendo benedicas*. Idem S. Paulinus scribens ad Alipium Tagast. Episcopum, inter Augustinianas 24. aliàs 35. *Panem unum*, inquit, *sanctitati tue unitatis gratia misimus. hunc panem Eulogiam esse tu facies dignatione sumendi*. Imò non tantum Eulogias seu panes benedictos ad sese mutuo in signum communionis Episcopi mittebant, sed etiam aliquando Eucharistiam ipsam, quæ præstantissimum est unionis & charitatis signum. Id habemus ex fragmento Epistolæ S. Irenæi ad S. Pontificem Victor, apud Eusebium Lib. 5. Hist. cap. 24. & ex Concilio Laodiceno quarto sæculo Can. 14. quo prohibet, ne in festo Paschatis Sancta Sanctorum, id est Eucharistia, Eulogiarum loco ad absentes mittatur. Bellarminus Lib. 2. de Missa cap. 17. observat quinque illas orationes, *Suscipe sancte Pater. Offerimus tibi Domine. Veni sanctificator. in spiritu humilitatis, & Suscipe sancta Trinitas*, neque antiquas admodum esse, neque in Romana Ecclesia ante quingentos annos legi. Scribit enim Micrologus c. 11. illas preces, *Veni sanctificator, & Suscipe sancta Trinitas*, juxta Ordinem Gallicanum recitari, sed in Ordine Romano nullas orationes esse institutas inter Offertorium, & Secretas; unde etiam Walafridus, Amalarus, Rupertus, Alcuinus, imò etiam Innoc. III. & alii Veteres non meminerunt illarum Orationum, sed transeunt ab Offertorio ad Secretas; quia tamen, addit Bellarminus, nihil continent, quod offendant, paulatim ab omnibus receptæ sunt. Deinde nonnullas refert leviores objectiones quas Georgius major adversus nonnulla illarum orationum verba opponit.

De Præfatione

Offertorio finito, & materia sacrificii præparata, lausque manibus, & oblatione Deo commendata per Secretas collectas, dicitur Præfatio, quasi præludium, quo præparatur & excitatur populus, ut animum sursum erigat ad illam miram, quæ mox futura est, consecrationem corporis & sanguinis Christi, Canon Sacra-

T t 3

men-

Tom. 5.
Conc. p.
1009.

Tom. 4.
Conc. p.
1617.

To. 11 p.
45.

Tom. 4.
1458. D.

Tom. 5.
Conc. p.
981.

Tom. 2. p.
98. C.

Pagina
193. C.
Tom. 1.
Conc. p.
1499.

Biblior.
PP. Io.
18. pag.
474.

mentarii Gelasii S. Pontificis sic incipit, *Incipit Canon actionis*. Sursum corda. Habemus ad Dominum. Est igitur Præfatio præparatio & excitatio populi ad Canoniam, qui per excellentiam oratio dicitur, & ad illam actionem in qua proprie sacrificium consistit. Ac primum illa verba, *Per omnia secula seculorum*, pertinent, ait Bellarminus, ad superiores orationes silentio recitatas, sed alta voce conclusio illa dicitur, ut populus respondere possit, *Amen*, & ea voce confirmet superiores. Ita scribit Micrologus cap. 7. Deinde incipit Præfatio, per illud, *Dominus vobiscum*, & usque ad ista verba, *Vere dignum & justum est*, habetur in antiquissimis Authoribus Græcis & Latinis. S. Joannes Chrysostomus Hom. de Eucharistia. *Quid facis*, exclamat, *o homo? Non promissisti Sacerdoti, qui dixit, Sursum mentem & corda? & dixisti, Habemus ad Dominum.*

S. Cyprianus de oratione Dominica egregie rem totam exponit his verbis. *Quando autem stamus ad orationem, fratres dilectissimi, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & secularis abscedat: nec quidquam tunc animus, quam id solum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem Præfatione præmissa, parat fratrum mentes dicendo: Sursum corda; ut dum respondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud quam Dominum cogitare debere. Claudatur contra adversarium peccatus, & soli Deo pateat, nec ad se hostem tempore orationis adire patiatur.*

Græcæ unicam duntaxat habent Præfationem: apud nos vero plures sunt. Namque pelagius II. S. P. ante annos mille interrogatus ab Episcopis Germaniæ & Galliæ, quænam essent, & quot Authenticæ Præfationes, respondit esse novem: primam, de natali Domini; secundam, de Epiphania; tertiam, de Quadragesima; quartam, de cruce; quintam, de Pascha; sextam, de Ascensione; septimam, de Pentecoste; nonam, de Apostolis; decimam Præfationem, quæ est de sancta Maria, addidit Urbanus II. in Concilio Placentino circa an. Domini 1080. teste Gratiano, Can. Sanctorum dist. 70.

Finite Præfatione dicitur canticum, *Sanctus, Sanctus &c.* quod quidem desumitur, partim ex Hymno Angelorum, quem Isaias cap. 6. audivisse se narrat; partim ex cantico Hebræorum quod Christo cecinerunt, cum in die Palmarum intraret in Hierusalem, Matth. 21. & habetur in antiquis Liturgiis, Jacobi, Basilii & Chrysostomi, & de eo extat peculiaris Canon in Concilio Valenti Can. 3. an. 529. Hæc Bellarminus.

De Canone Missæ.

Tam inverecunde Lutherus in Libro *De abominatione Canonis* debacchatur, ut vix sustinere possint aures Christianæ: ait enim *homines audito nomine Canonis signare se cruce debere, & fugere, ac si illis diabolus occurrisset.*

Circa Missæ Canonem expendimus 1. nomen. 2. authorem & antiquitatem. 3. an in eo aliquid culpandum ac reprehendendum occurrat.

Kemnitius 2. parte examinis quatuor præcipue reprehendit. 1. quod ritum illum celebrandæ Missæ Canonem esse velimus, id est, regulam fixam & stabilem: veller enim ille liberum unicuique esse, quibus veller precibus uti. 2. quod authorem Canonis Tridentinum Concilium faciat partim Christum, partim Apostolos, partim antiquos Romanos Pontifices. 3. quod antiquum esse affirmemus. *Fumi*, inquit, *& nuga sunt, quod de antiquitate Canonis fabulantur.* 4. quod nullum errorem in toto Canone inveniri pronuntiemus, cum ipse septendecim enumeret.

Nomen Canonis.

Canon idem est ac regula, sed ordo & ritus in celebratione Missæ observandus. Proprie Canon incipit ab

his verbis, *Te igitur* usque ad orationem Dominicam, incipit præparatio ad sanctam communionem *Orationem Dominicam*, inquit S. Gregorius Magnus Epist. L. 9. Ind. 2. Epist. 12. alias L. 7. Epist. 64. *max. post precem dicimus.* Sic ubique fere claudebatur Canon ætate S. Aug. *Totam*, inquit Epist. 149. alias 39. *petitionem fere omnis Ecclesia Dominica oratione concludit.*

Apud Veteres nonnullos nomine Canonis *Canonice preces* intelligebantur. Ita Vigilus S. Pontifex Epistola ad Eutherium. *Ipsius*, inquit, *Canonice preces textum direximus. Præfatione præmissa ante orationem*, ait S. Cyprianus Tractatu de oratione Dominica; & Innocentius I. Epist. ad Decentium, *De nominibus recitandis antequam præter Sacerdos faciat.* Iudocus L. 1. de Officiis divinis c. 15. vocat *ordinem precum*, quo oblata Deo sacrificia consecrantur. Canon antonomastice oratio dicitur, per quam scilicet omnium donorum excellentissimum, Christum nempe, à Deo suppliciter efflagitamus. Walafridus Strabo, L. de rebus Ecclesiasticis c. 22. vocat tum Actionem, tum Canonem; quibus duabus vocibus omnes posteriores utuntur, à quibus Canon appellatur actio, *mysterium sanctissima actionis, actio sacri mysterii*: quia nempe in eo Sacramenta conficiuntur Dominica; id est celebratur actio sacrificii. Opratus Milevitanus L. 2. contra Parmen. Canonem simpliciter vocat *legitimum*.

Quis dubitat, inquit, vos illud legitimum in Sacramentorum mysterio præterire non posse? Offerre vos Deo dicitur pro Ecclesia, quæ una est ibi legitimum vocat Opratus statum & certum ordinem, quibus in consecranda Eucharistia utimur, in cuius ordinis initio offerre nos dicimus pro Ecclesia. Ista portio nomina, Canon, regula, legitimum, ordo aperte satis indicant, ait Bellarminus L. 2. de Missa c. 18. apud Veteres ordinem celebrandi Missam, arbitrium non fuisse, ut vult Kemnitius, sed ab Ecclesia præscriptum, qui locus facerent, rei haberentur violatæ legis Ecclesiasticæ.

Duo hic opponit Kemnitius: unum ex Concilio Africano Can. 70. & Milevitano Can. 12. ubi præscribitur, ut in Missa non dicantur preces, nisi quæ prius cum prudentioribus viris sint collatæ, aut à Synodo approbatæ, ne fortè aliquid contra fidem contineant; ex quo colligit Kemnitius, non fuisse antiquo more præscriptum certum canonem orationum, qui omnes obligaret, sed permissum fuisse, ut quisque ad arbitrium preces componeret, modò cum dogmate fidei consentirent. Alterum argumentum petit Kemnitius ex diversitate Liturgiarum, Basilii, Chrysostomi, Ambrosii, Gregorii, Ildori.

Respondet Bellarminus ad primum. Laudatos Conciliorum Canones non loqui de Canone Missæ, sed de Collectis, quæ semper & variæ & multiplices fuerunt: de Canone quippe Missæ jam audivimus Opratum dicentem, *legitimum esse, & prætermitti non posse.*

Ad secundum responderi idem Bellarminus, Catholicos non negare diversa fuisse, & etiam hodie esse apud Græcos, & apud quasdam Latinorum Ecclesias verba Canonis: neque cogit Ecclesia Romana, ut mentitur Kemnitius, ut omnes Canonem Missæ Romanæ, tanquam necessarium omnino ad consecrandam Eucharistiam servant, cum & in ipsa Urbe Roma, & alibi per Italiam, Romanus Pontifex consentiat à Græcis teneri Liturgiam Basilii, vel Chrysostomi; & Mediolani, Ambrosianam, & Tolerti in Hispania eam quam dicunt Mosarabam: sed hæc duo contendunt Orthodoxi. 1. ordinem sacrificii celebrandi rectissime Canonem appellari, quod debeat esse certus, & ab iis præscriptus, qui legitime in Ecclesia præsunt, non verò uniuscuiusque arbitrio permissus. 2. in ritu, seu Canone Græcorum, & aliarum Ecclesiarum à nostro diverso, nullum errorem, nihil indecens & inordinatum contineri.

Author

Biblior.
PP. T.
18. pag.
473.
Ed. An.
tuerp.
1614.
To. 3. p.
382. col.
1. C.
P. 195.

Tom. 5.
Conc. p.
953.

Decret.
Cras. p.
463.

Tom. 4.
Conc. p.
1680.

To. 2. p.
940. D.
Tom. 2. p.
309. C.
Tom. 5.
Conc. p.
313. C.
P. 195.
Tom. 2.
Conc. p.
1246.
n. 2.
P. 584.
col. 2.
Biblior.
PP. T.
15. pag.
193. A.

pag. 35.
n. 12.

Author Canonis.

Tom. 14.
Conc. p.
854.

Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 4. de Canone Missæ hæc habet: *Cum sancta sanctè administrari conveniat, sique hoc omnium sanctissimum sacrificium, Ecclesia Catholica, ut dignè reverenterque offerretur, ac perciperetur, sacrum Canonem multis ante sæculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maximo sanctitatem ac pietatem quandam redoleat, mentesque offerentium in Deum erigat. Is enim constat tum ex ipsis Domini verbis, tum ex Apostolorum traditionibus, ac sanctorum quoque Pontificum piis institutionibus.*

P. 584.
col. 2.
Biblior.
PP. To.
15. pag.
193.

Quis verò omnium primus formam aliquam sacrificii celebrandi, collectis in unum illis Domini verbis, Apostolicis traditionibus, ac sanctorum Pontificum piis institutionibus, invexerit, facile non est definire, S. Petrum primum celebrandi sacrificii formam aliquam dedisse, adjunctis nimirum ad verba Domini certis precibus & ritibus, putat Isidorus L. 1. de Officiis c. 15. subinde tamen diverſi Pontifices preces diverſas addiderunt, usque ad Gregorium I. qui fuit ultimus eorum, qui ad Canonem aliquid addiderunt, ut ex Walafrido colligi potest, Libro De observationibus Ecclesiasticis cap. 22.

Neque istud Canonis Missæ vitio vertere debent Novatores, quod à multis authoribus compositus fuerit. Nonne Symbolum Apostolicum una est ac simplex fidei confessio? attamen à duodecim Apostolis, singulis sententiam suam dicentibus compositum fuisse S. Leo scribit in Epistola 13. ad Pulcheriam, & ante Leonem Rufinus in explicatione Symboli, & S. Augustinus Serm. 115. de tempore; quod Symbolum auctum deinde fuit, seu evolutius explicatum in Conciliis Nicæno & Constantinopolitano, unde tandem prodiit Symbolum illud plenius, quod Constantinopolitanum vocatur. Pariter nonne Liber Psalmorum, si Hieronymo credimus in Epistola ad Sophronium, multos habet authores, & tamen unus Liber censetur; Id autem mirum videri debet, ac commendandum, quod etſi Canon Missæ sit multorum authorum, ita tamen aptè partes omnes inter se jungantur & cohæreant, ut unius authoris esse videatur.

Ubi istud cum Bellarmino est observandum, quod etſi quædam Liturgia dicatur Basilii, alia Ambrosii, Gelasii, seu Gregorii, nostra videlicet Romana, non tamen isti authores Liturgiam de integro composuerunt, sed tantum eam, quæ suo tempore erat in usu, ad meliorem formam redegerunt, vel detrahendo, si quid irrepererat minus conveniens; vel addendo aliquid pro temporum varietate; vel denique ob tedium vitandum aliquid inde subtrahendo, sic tamen, ut substantiales partes Liturgiæ ab Apostolis institutæ integræ permanerent. Namque S. Gregorius Gelasianum codicem coarctavit, ut scribit Joannes Diaconus in Lib. 2. vitæ S. Gregorii c. 17. Et ipsemet Gregor. Lib. 7. Epist. 73. asserit, se restituisse in Missa antiquas consuetudines & sustulisse quædam, quæ postea irreperant: itaque author fuit non institutionis, sed reformationis Liturgiæ. Gregorius item VII. iterum emendavit Officium ecclesiasticum, sed, (ut ipse testatur, Canone, *In die. De Consecratione.* dist. 5.) non novum instituit. Quod postea fecit etiam S. Pius V. tum in Breviario, tum in Missali restituendo, unde dicitur Missale S. Pii V. seu Missale novum, quod tamen novum non est, sed antiqui emendatio ac restitutio.

To. 2. p.
940.

Dices S. Gregorius L. 7. Epist. 64. nunc Lib. 9. Epist. 12. duo asserit, his quæ modo dicta sunt, planè contraria. Primum, Apostolos in consecranda Eucharistia solam adhibuisse Dominicam orationem: ergo author Canonis non fuit S. Petrus. Alterum est, Canonem à Scholasticis quodam compositum fuisse: Scholasticum

autem esse nomen proprium alicujus hominis, probant ex eodem Gregorio L. 2. Epist. 54. & L. 9. Epist. 14. Quod si Scholasticus author Canonis fuit, non ergo verum est, quod nos cum Synodo Trident. diximus Canonem partim à Christo & Apostolis, partim à SS. Pontificibus compositum fuisse; nullus enim Apostolus aut Pontifex fuit, qui proprio nomine Scholasticus diceretur.

Resp. ad primum, non immerito dici posse, Apostolos initio solam Dominicam orationem in mysterio Eucharistiæ ad verba consecrationis addidisse; subinde verò cum Ecclesiastici ritus formam aliquam habere cæperunt, multa alia eos adjunxisse.

Resp. ad secundum, longè verisimilius esse S. Gregorium, *Scholastici* nomine, non aliquem hujus nominis hominem indigitasse, sed virum doctum & litteratum; quo sensu S. Hieronymus Lib. de Scriptores ecclesiasticis scribit, Serapionem virum doctissimum, ob ingenii elegantiam *scholastici* cognomen adeptum fuisse; & Gennadius in Catalogo Scriptorum, vocat Prosperum sermone *scholasticum*, id est eloquentia & eruditione præstantem; Honorius pariter in Catalogo Scriptorum appellat Alcuinum officio *scholasticum*; imò & ipse S. Gregorius Lib. 10. Epist. 2. vocat Mattheum *scholasticum* virum clarissimum, Eodem sensu nomen *scholastici* usurpat S. Aug. in Pl. 44. Tales erant Presbyteri quidam doctissimi, qui præciebantur olim Scholæ christianæ ad erudiendos, qui ex Judæis aut Gentibus ad Ecclesiam veniebant; quales fuerunt Panteus, Clemens Alexandrinus, Origenes &c. Denique & etiamnum in quibusdam Ecclesiis & nomen & dignitas *Scholastici* perseverat, licet ipsa functio communiter ad Præbendam Theologalem pertineat.

Quod si S. Gregorius nomine *Scholastici* intelligit certum aliquem hominem, qui ætate ipsius vixerit, respondendum est, S. Gregorium non loqui de Canone Missæ aut saltem non de toto Canone, cum dicit, *preces Scholastici recitari super oblationem*; sed de aliqua alia oratione extraordinaria, quales sunt tres illæ quæ dicuntur ante communionem, post *Agnus Dei*, quæ, ut scribit Micrologus c. 18. non sunt de Canone, neque ex ordinario præscribuntur, sed ex consuetudine religiosorum recitantur. Quæ explicatio à verbis S. Gregorii non abhorret; siquidem scribit S. Pontifex accusatum se fuisse, quod jussisset orationem Dominicam recitari post Canonem; ac respondet id se fecisse, quia indignum existimabat à *Scholastico* compositam super oblationem dici, & ipsam Christi orationem super corpus ejus non dici, quibus verbis indicat Gregorius, se non agere de Canone, sed de orationibus, quæ dicebantur post Canonem. Et quidem ante ipsius tempora post Canonem ante communionem, videtur in usu fuisse, ut diceretur aliqua oratio à *Scholastico* composita; oratio autem Dominica vel diceretur post communionem oblatione consumpta, vel non diceretur: sed Gregorius hunc ordinem mutavit, & voluit ut oratio Dominica diceretur mox post Canonem, corpore Christi adhuc in altari præsentè; oratio autem *Scholastici* sequeretur. Ex his duabus sententiis eliger Lector quam moluerit, neutra sententiæ nostræ adversatur. Hæc Bellarminus.

Antiquitas Canonis.

Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 4. jam citato ait, *Ecclesiam Catholicam sacrum Canonem multis ante sæculis instituisse.*

Certum est 1. Canonem, quæ forma apud nos extat, integrum statim ab ipso Ecclesiæ initio non extitisse, cui identidem SS. Pontifices successivè non nihil addidere. Sanctus Leo addidisse refertur verba ista. *Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam* Ita observant Strabo cap. 22. auctor Libri Pontificalis, & alii qui

de Missa scripserunt. S. Gregorius Magnus hæc verba addidit, *diesque nostros in tua pace disponas &c.*

Certum est 2. Canonem integrum, qualem illum jam habemus in Missalibus, in usu fuisse ante octingentesimum Christi annum, siquidem extat in Ordine Romano, non procul ab initio; quem Ordinem laudant Alcuinus & Amalarius, qui tempore Caroli Magni floruerunt. Deinde Alcuinus ipse in Lib. de Officiis Ecclesiasticis cap. De celebratione Missæ: totum Canonem verbatim exponit; ac deinceps ab aliis posterioribus idem omnino Canon exponitur, ut ab Amalario, Hugone, Ruperto, Innocentio III. Porro Ordo Romanus non instituit Canonem, sed eum refert, tanquam rem usitatam & celebrem in Ecclesia: quare necesse est fateri, Canonem illum antiquiorem esse Ordine Romano.

Et verò apud S. Ambrosium Lib. 4. de Sacramentis cap. 5. & 6. legitur verbis parum immutatis ista pars Canonis: *Quam oblationem tu Deus in omnibus, quesumus, benedictam, adscriptam, ratam &c. & ista: Qui pridie quam pateretur &c. pariter ista: Unde & memores &c. & ista denique, Supraque propitio ac sereno &c. quæ partes sunt quatuor potissimæ Canonis totius; duæ enim proximè præcedunt, & aliæ duæ sequuntur consecrationem. Quia verò non omnium primus S. Ambrosius partes illas Canonis instituit, sed eas ex antiquo ritu refert, ad confirmandum id quod eo loco tractabat, nempe verum esse in Eucharistia Christi corpus & sanguinem, necesse est illarum institutionem Ambrosio antiquiorem esse. Idem S. Doctor L. 4. de Sacramentis cap. 4. apertè meminit primæ orationis Canonis, ubi oratur pro Ecclesia, & pro Rege, licet ipsa verba non exprimat. Eiusdem etiam meminit Optatus Lib. 2. contra Parmen. ubi dicit, *legitimum esse, ut offeratur (Sacrificium) pro Ecclesia Catholica.**

Orationis verò illius, ubi oratur pro defunctis, meminit etiam S. Augustinus Tract. 84. in Joan. Porro si orationes illæ ab aliquo è Summis Pontificibus, aut homine privato institutæ fuissent, vix credi potest istud ab aliquo Scriptore observatum non fuisse, sicut observata sunt ea quæ à Leone, vel Gregorio addita fuerunt; ergo antiquissimus est Canon Missæ, non recens, nec ab homine privato, qui *Scholasticus* diceretur, institutus.

Conjectura istud confirmat Bellarminus, nempe in toto Canone nullam fieri mentionem Confessorum, aut Virginum non Martyrum, sed Martyrum tantum seu virorum, seu fœminarum, quod etiam notavit Augustinus Lib. de sancta Virginitate cap. 45. Hujus autem rei causa nulla est alia, nisi quam reddit Innocentius III. L. 3. c. 10. de mysteriis Missæ; quia videlicet eo tempore Canon compositus est, quo nondum ceperant publicè coli in Ecclesia sancti Confessores: siquidem certum est, Martyres cœpisse publicè invocari, & eorum nominibus dies festos coli, & Basilicæ erigi ab initio planè Ecclesiæ, Confessores autem multò serius hunc honorem in Ecclesia obtinuisse. Constat autem ex Concilio Moguntino sub Carolo Magno celebrato Can. 36. festa Confessorum jam in usu fuisse an. 800. siquidem in Catalogo festorum dierum ponuntur dies festi S. Martini & S. Remigii; igitur ante annum 800. Canonem compositum fuisse necesse est.

Veritas Canonis: an sit ab omni errore purus.

Negant Novatores: affirmat Concilium Tridentinum Sess. 22. cap. 4. *Ecclesia Catholica*, inquit, *sacrum Canonem multis antè sæculis instituit, ita ab omni errore purum, ut nihil in eo contineatur, quod non maxime sanctitatem ac pietatem quamdam redolet, mentesque offerentium in Deum erigat. Et Can. 6.*

eiusdem Sess. *Siquis dixerit, Canonem Missæ errores continere, ideoque abrogandum esse, anathema sit.*

Canon Missæ continet orationes duplicis ordinis, aliæ præcedunt consecrationem, aliæ vero sequuntur: aliæ deprecatoriæ sunt ad divina beneficia impetranda: aliæ ad gratiarum actionem pro acceptis beneficiis. Omnes ergo, ait S. Augustinus, *antiquiores sunt omni memoria, excepta una vel altera. Nam quod dicimus, Inprimis quæ tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta & Catholica &c. Optatus L. 2. contra Parmen. indicat vel hanc, vel similem recitatam fuisse ante sua tempora.*

Sex omnino sunt orationes in Canone, quas Novatores in verècundè ac incitè omnino, velut erroneas, aut saltem absurdas, sugillant & carpunt. *Tanquam in tabella, inquit Kemnitius, spectandum proponemus, quos errores, & quæ vitia contineat Canon Pontificius.*

Prima Oratio.

Incipit ab his verbis, *Te igitur clementissime Pater &c. & extenditur usque ad hæc verba, Communicantes & memoriam celebrantes*, adversus quam hæc obijciunt apud Bellarminum.

I. Superfluum verborum. Ad quid enim, inquit, isthæc synonyma verba, *hæc dona, hæc munera, hæc sancta sacrificia illibata*? Pariter & ista, *omnibus Orthodoxis atque Catholica & Apostolica fidei cultoribus*?

II. Ante consecrationem panis & vinum vocantur *sacrificia sancta & illibata*, quod quidem videtur absurdum: si enim sancta sunt, cur in eadem oratione à Deo postulatur, ut illa benedicat? Si sacrificia sunt, ergo panem & vinum Deo sacrificamus.

III. Obijciunt verba ista Canonis, *Quæ tibi offerimus, inprimis pro Ecclesia tua*. At illa sacrificia constant ex mero pane & vino; ergo panem & vinum Deo pro Ecclesia offerimus. Neque responderi potest, inquit, illud, *offerimus*, accipi pro futuro; ac referendum esse ad hostiam consecratam, ut sensus sit, *mox offerimus*. Nam repugnat huic solutioni demonstrativa particula, *hæc dona, hæc munera*: dicimus enim nos offerre illa dona, quæ ad sensum tunc ostenduntur,

IV. In eadem oratione dicitur, *Quæ tibi offerimus, vel quæ tibi offerunt pro redemptione animarum suarum*. Rursus, *quorum tibi fides cognita est & nota devotio*. Si ergo, ajunt, isti Fideles & devoti sunt, certè redempti sunt, si redempti, quorsum offerunt pro redemptione animarum suarum?

V. Verba ista, *Communicantes & memoriam venerantes &c.* significat etiam mortuos communicantes esse, cum tamen Christus Cœnam instituerit, ut esset vivorum communio.

VI. Reprehendunt ordinem verborum istorum, *ut accepta habeas & benedicas hæc dona &c.* Prius quippe, inquit, debent esse benedicta, quam à Deo acceptentur.

VII. Verba ista, *Memento Domine famulorum famularumque tuarum*, Deo videntur injuriosa, quasi obliuioſus esse posset.

VIII. Ista, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt*, à pette demonstrant Canonem loqui de eleëmōsynis, quas populus solebat offerre ad altare pro pauperibus: proinde non rectè nunc ista detorquentur ad sacrificium Eucharistiæ.

IX. Ponderant ista, *pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis*. Ergo, concludunt, sacrificium nostrum tantum laudis est ac merè spirituale; non propitiatorium, nec impetratorium.

X. An-

I.
Oratio

To. 2. p.
371. &
seq.

P. 35.
n. 12.
To. 3. p.
2. pag.
709. D.

To. 6. p.
364.

Tom. 7.
Conc. p.
1254.

To. 14.
Conc. p.
854.

X. Antiquus Ecclesiæ usus fuit, ut juxta illa verba Psal. 116. *Vota mea Domino reddam*, gratiæ Deo agerentur pro acceptis beneficiis: nunc vero sublato illo antiquo ritu, Canon Missæ verba illa refert ad Missas votivas, quæ data pecunia celebrantur.

XI. Canon Missæ Martyrum memoriam renovat, & memoriam venerantes; antiquitus autem Ecclesia non tantum Martyrum memor erat, sed eorum præclare gesta ac suscepta pro fide certamina prædicabat.

XII. In Canone Sancti invocantur, quod non licet.

Resp. hæc omnia, quæ opponunt Novatores, partim sophistica esse, ex ignoratione elenchi, ut vocant; partim falsa, ex erroneo Novatorum præjudicio; partim frivola & nugatoria.

Ad primum, quomodo ignorant Adversarii, rei ejusdem frequentem repetitionem valere plurimum ad effectum explicandum & inculcandum? Cantica & Psalmi vix aliquid semel pronuntiant, quod non iterum aliis verbis repetant. Psalm. 92. *Quoniam ecce inimici tui, Domine, quoniam ecce inimici tui peribunt.* Psalm. 115. *Ego servus tuus, ego servus tuus, & filius ancilla tue.* Imo Psalm. 118. qui omnium prolixior est, idem fere omnibus versibus repetit: & S. Lucas c. 18. cum narrasset Dominum prædixisse Apostolis mortem suam proximam esse, subjungit, *Et ipsi nihil eorum intellexerunt, & erat verbum istud absconditum ab eis: & non intelligebant quæ dicebantur.* An verba hæc velut otiosam & anilem repetitionem sugillare audebunt Novatores?

Ad secundum, quis nesciat panem & vinum appellari sacrificia & quidem sancta & illibata, quia sunt materia sacrificii sancti & illibati, ad quod destinantur ac præviis orationibus præparantur? In veteri lege oves adhuc viventes passim sacrificia dicebantur, cum scilicet destinabantur & adducebantur ut immolarentur.

Ad tertium eadem recurrit solutio. Panis recte dicitur offerri pro Ecclesia, non quod ista oblatio sit proprie sacrificium propitiatorium, sed quod ista est dedicatio rei, ex qua faciendum est sacrificium propitiatorium. Cum igitur dicimus nos Deo panem offerre pro Ecclesia, sensus est, nos offerre Deo panem consecrandum, ex quo, accedente consecratione, verum sacrificium Deo immolandum est pro Ecclesia. Sophisma in eo est, quod per panem, Novatores intelligant, tum ante, tum post consecrationem, panem ordinarium nulla supposita illius in corpus Christi transmutatione.

Ad quartum duplex potissimum hic distinguenda redemptio: una solutionis pretii nostræ redemptionis, quæ in cruce facta est & in Missa repræsentatur? altera applicationis pretii in cruce soluti, quæ justificatione dicitur Rom. 3. *Justificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo JESU.* De ista posteriori intelligenda sunt verba orationis supradictæ.

Ad quintum, illud, *communicantes*, inquit Bellarminus, dupliciter exponitur à veteribus. Quidam, ut Alcuinus, Amalarius & alii, referunt illud ad communionem cum Sanctis, ut sensus sit: Offerimus hoc sacrificium communicantes memoriis Sanctorum, & eisdem Sanctos venerantes; ubi non fit mentio communionis per manducationem Eucharistiæ, quæ non convenit mortuis; sed communionis per societatem & conjunctionem in corpore Christi mystico. Alii, inter quos est Micrologus c. 12. & Hugo Victorinus L. 2. de Officiis c. 29. volunt illud *communicantes*, referri ad offerentes inter se, non cum Sanctis; ut sensus sit: Offerimus communicantes, id est inter nos uniti & conjuncti, ut decet membra ejusdem corporis, & præterea memoriam Sanctorum venerantes. Id probat Micrologus optima ratione: nam in Natali Epiphania, Pascha, Ascensione & Pentecoste, post illud *communicantes*, additur, *& diem sacratissimum celebrantes &c.* & paulo post, *sed & memoriam venerantes &c.* ubi aperte videmus, illud, *communicantes*, non conjungi cum memoria Sanctorum, sed ad solos offerentes referri debere.

Ad sextum, facilis est solutio. Nam ut est oblatio duplex, una rei consecrandæ, altera rei consecratæ ita est duplex acceptatio: benedictio autem & sanctificatio unam earum oblationum & acceptationum sequitur, alteram vero præcedit; unde sicut hoc loco ubi agitur de prima acceptatione, postponitur benedictio; ita paulo post in illa oratione, *Quam oblationem tu, Deus, in omnibus benedictam, adscriptam, ratam, acceptabilem facere digneris;* ubi agitur de posteriori acceptatione, præponitur benedictio.

Ad septimum: nihil in scripturis occurrit frequen-

tius quam istæ loquendi formulæ, *Memento*, vel, *Recordare Domine*, Vide exo. 1. 32. v. 13. Deut. 9. v. 27. Lib. 4. Regum c. 20. v. 3. Lucæ 23. v. 42. Non solum in Scripturis passim legimus, *Memento Domine*, sed vel, *Ne obliviscaris*; vel, *Quare oblivisceris* ut Psalm. 9. v. 32. Psalm. 12. v. 2. & Psalm. 41. v. 50. Qui verba hujusmodi Deo injuriosa esse dicunt, eorum profecto sensum non assequuntur. Metaphorici sunt illi modi loquendi, dicitur enim Deus per metaphoram *oblivisci*, quando non juvat; & contra *recordari*, quando juvare incipit.

Ad octavum, falso prorsus id supponunt Novatores. Nulla hic eleemosynarum mentio, sed eorum duntaxat, qui offerunt, vel pro quibus offertur sacrificium: alii quippe absentes sunt, qui non offerunt, sed pro quibus offertur; alii vero præsentis qui offerunt sacrificium mente ac spiritu, sese uniendo Sacerdoti sacrificanti.

Ad nonum: Missa jure merito sacrificium laudis dicitur, sicut & sacrificium Eucharisticum, quia ad Dei laudes, & gratiarum actiones ipsi pro acceptis beneficiis referendas ordinatur: at ita sacrificium laudis dicitur, ut etiam sit reale, verum, propitiatorium; imo ex eo potissimum sacrificium laudis ac gratiarum actionis est, quod verum sit propitiatorium & impetratorium.

Ad decimum, isthæc omnia calumniæ ac mendaciæ sunt: non enim Canon per vota intelligit Missas votivas, sed pia desideria, & oblationem astantis populi; hæc enim verba dicuntur in omnibus Missis, etiam non votivis, & ab iis qui pecuniam nunquam accipiunt, vel acceperunt pro Missæ celebratione.

Ad undecimum, falsum est quod supponit Objection: Veteres enim non in Liturgia, sed in concionibus ad populum, tum in Lectionibus quæ recitantur in Horis Canonicis, Martyrum præclare ac fortiter gesta memorabant. Et vero in nulla Liturgia, sive Basilii sive, Chrysostomi, aut alia quælibet Martyrum præclare gesta leguntur, sed eorum duntaxat nomina recitantur & apud Deum gratiam & protectionem imploramus.

Ad duodecimum, nihil novi Hæc obiectio continet adversus cultum & invocationem Sanctorum de quo argumento alibi disputavimus.

Secunda Canonis Oratio.

His verbis concepta est: *Hanc igitur oblationem servitutis nostræ, sed & cunctæ familiæ tuæ, quasumus Domine ut placatur accipias, diesque nostros in tua pace disponas atque ab æterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum jubeas grege numerari.* In hac oratione quatuor à Deo petuntur. 1. ut oblationem nostram placatus accipias 2. ut dies nostros in sua pace disponas 3. ut ab æterna damnatione nos eruat. 4. ut in electorum grege nos numeret.

Adversus illam Orationem opponit.

I. Lutherus, nos panem & vinum offerre ut Fideles liberentur ab æterna damnatione. *Tantum, inquit, efficaciam panis & vini tribuunt. Nam ad hanc redemptionem nullus est momenti mors & passio Filii Dei.*

II. Kemnitius opponit veterem Ecclesiam obtulisse Deo in celebratione Eucharistiæ, preces pro impetrandis per Christum beneficiis temporalibus & æternis. *Ad hoc sacrificium precum, inquit, referri petierunt hæc verba, hanc oblationem placatus accipias &c. Pontificius vero Canon hæc transfert ad mimicam sacrificuli representationem panis nondum consecrati; & orat, ut Deus illam ita accipiat, ut propter illam dies nostros in sua pace disponas, & à damnatione nos eripiat.*

Resp. cum Bellarmino, hæc duo totidem calumnias esse, non argumenta.

Ad primum, non orat Sacerdos, ut per oblationem panis & vini liberemur ab æterna damnatione, sed orat Deum ut ipsam panis & vini oblationem accipiat tanquam materiam sacrificii futuri, eamque benedicat & sanctificet, benedictione quadam & sanctificatione præparatoria ad consecrationem. Deinde adjungit alias tres petitiones supra enumeratas: at non precatur eas impleri per oblationem panis & vini, sed per eundem Christum Dominum nostrum. Post consecrationem vero, non amplius panem & vinum sed ipsum Christi corpus & sanguinem offert in redemptionem peccatorum nostrorum.

Ad secundum, falso ait Kemnitius, hanc oblationem referri posse ad preces quibus vetus Ecclesia pro beneficiis impetrandis utebatur. Namque de eadem oblatione agitur in prima, secunda, & tertia oratione Canonis: in tertia vero claram est, per oblationem

nem intelligi debere oblationem panis & vini consecrandi, quia expresse dicitur, *ut fiat nobis corpus & sanguis &c.* non igitur ad eleemosynam, nec ad orationem, sed ad Eucharistiae sacrificium referendum est, quidquid dicitur in his orationibus.

Tertia Oratio.

Quam oblationem tu Deus in omnibus, quæsumus, benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi Filii tui Domini nostri Jesu Christi, & continuatur usque ad finem consecrationis. Huic Orationi hæc opponit Lutherus.

I. Quod hic oramus pro Christo, quasi mediatores simus inter Christum & Patrem, Deumque rogemus, ut benedicat, & sanctificet corpus & sanguinem Christi.

II. Ad hæc verba, *benedictam, adscriptam, ratam, rationabilem, acceptabilemque facere digneris.* Portenta illa verborum, ait Lutherus urbane satis ac honeste, neque ego intelligo, nec stolidus ille qui scripsit.

III. Kemnitius contendit nomen oblationis in ista oratione, *Quam oblationem &c.* à Pontificis detorqueri ad actionem sacrificuli designandam.

IV. Licet fateatur idem Kemnitius, verba citata tertiæ Orationis legi apud S. Ambrosium L. 4. de Sacram. c. 5. & apud S. Augustinum, referente Gratiano, Cap. Utrum. De consecr. dist. 2. attamen contendit longe alium sensum illius esse apud illos Patres, & apud nos: apud illos enim referuntur ad summptionem Sacramenti, apud nos vero ad repræsentationem.

Resp. ad primum, objectionem Lutheri esse de falso supponente. Non enim oramus pro Eucharistia consecrata, sed pro pane & vino consecrando; neque petimus, ut Deus benedicat & sanctificet corpus & sanguinem Christi, sed ut benedicat & sanctificet panem & vinum, ut per benedictionem & sanctificationem præparetur, & fiat corpus & sanguis Christi. Cum igitur etiam post consecrationem frequenter supra corpus & sanguinem Christi sit signum crucis per modum benedictionis, hoc unum ritus ille significat, omnem scilicet vim & efficaciam sacrificii Missæ, esse à cruce, passione & morte Christi, cujus commemoratio & repræsentatio est.

Ad secundum, quæ Lutherus verborum portenta videntur, hæc, fatente ipsomet Kemnitio, leguntur apud SS. Ambrosium & Augustinum, quibus non portenta, sed mysteria visa sunt. Quanquam fallitur ille dum Augustinum hic appellat: non enim extant apud illum citata verba, sed apud Ambrosium & apud Paschasium in L. de corpore Christi cap. 4. Falso etiam supponit Kemnitius, aliter à nobis, & aliter à S. Ambrosio citata verba intelligi; namque non de summptione, sed de consecratione, utrobique intelligenda sunt. Litteralis autem illorum verborum expositio, ut ex Alcuino & Hugone, atque Innocentio colligimus, hæc esse videtur: petimus à Deo, ut ipse oblationem nostram consecrando, benedictam & sanctam ex communi & profana efficiat; eandemque approbando, faciat adscriptam, id est adscribat & numeret inter dona quæ ipsi probantur: confirmando ratam efficiat, id est itabilem & firmam, ut fructum certum & perpetuum ad nos referat: rationabilem quoque faciat, ut non solum bona, sed etiam bene, rationabiliter, & prudenter offeramus, ac sit rationabile obsequium nostrum, juxta Apostolum, Rom. 12. Denique acceptabilem faciat, id est, ita undique bene se habentem, non solum ex parte doni, sed etiam ex parte ministri offerentis, ut digna sit, quæ à Deo acceptetur.

Ad tertium, fallitur Kemnitius. Verba etenim ista: *Quam oblationem tu Deus &c.* non ad actionem sacrificantis, ut imponit Kemnitius, sed ad panem & vinum referuntur, nullus enim unquam tam absurdus fuit, vel stupidus, ut non videret nomen oblationis hoc loco ad panem & vinum, non ad actionem referri posse; siquidem à Deo petimus, ut hanc oblationem ita benedicat, ut ea fiat nobis corpus & sanguis Christi.

Ad quartum, patet responsio ex dictis in responsione ad secundum.

Quarta Oratio.

Ab his verbis incipit, *Unde & memores, Domine, nos servi tui, sed & plebs tua sancta, ejusdem Christi Filii tui Domini nostri &c.* & extenditur usque ad illud, *Memento etiam, Domine &c.* namque ante *Memento*, ponitur

conclusio, *Per Christum Dominum nostrum.*

Opponit Lutherus.

I. Verboositatem seu inutilem repetitionem.

II. His verbis, *supra quæ propitio & sereno vultu respicere digneris*; ajunt nos orare pro Christo, & reconciliare velle Filium Patri, quod est perabsurdum.

III. Per hæc verba, *sicut accepta habere dignatus es muneri pueri tui justii Abel, & sacrificium Patriarchæ nostri Abrahæ*, videtur non plus tribuere hoc loco efficaciam ipsi Christo pro nobis immolato, quam irrationali pecori.

IV. Objicit & ista verba, *& quod tibi obtulit summus Sacerdos tuus Melchisedech.* Porro inquit Lutherus, Melchisedech nunquam panem & vinum sacrificavit.

V. Sacerdos ait, *Jube hæc perferri per manus sancti Angelitui in sublime altare tuum.* Porro absurdum videtur ut Sacerdos petat deferri in cælum, quod ipse paulo post consumpturus est; nec minus absurdum est, ut altare aliquod esse cogitetur in cælo.

VI. Absurdum quoque Luthero videtur Sacerdotem dicere, *ut quotquot ex hac altaris participatione sumpserimus, quasi multi forent communicantes, cum solus ipse sit communicaturus.*

VII. Reprehendunt istud, *panem sanctum vitæ æternæ, & calicem salutis perpetuæ.* Quæ verba suspicantur adjecta ab aliquo indocto & superstizioso, qui sibi persuaserat, Christum in Missa Deo Patri offerri. Id vero probant, quia cum paulo ante in eadem prece dicatur, *Offerimus de tuis donis ac datis*; quæ sine dubio ad eleemosynas, quæ à populo offeruntur, referenda sunt, non potuit nisi indoctus aliquis, sermonem de eleemosyna institutum, continuo transferre ad Christum.

VIII. Kemnitius observat, antiquitus de oblationibus à populo donis & datis sumebatur quod sanctificabatur verbo Christi, ut fieret Eucharistia corporis & sanguinis Domini, & hæc sumptio & sanctificatio dicebatur oblatio: nunc cum mos ille non servetur, verba transferuntur ad repræsentationem sacrificuli.

IX. Reprehendit idem Kemnitius ista verba, *supra quæ propitio ac sereno vultu &c.* ubi horrendam comparisonem fieri dicit inter Christum & bruta animalia, quæ ab Antiquis immolabantur; & addit hanc orationem apud Basilium extare ante consecrationem, ubi comparatio sit sacrificii Abelis, Noe, Abraham, & aliorum Veterum, cum oblationibus panis & vini, quæ à populo afferuntur; sed imperitia auctoris Canonis, positam esse post consecrationem, & inde factum esse, ut intolerabilem errorem contineat.

X. Denique objicit idem Kemnitius verba ista, *jube hæc perferri.* Namque absurdissimum esse ait, quod petamus Christi corpus nunc primum in cælum ab Angelis deferri, cum Apostolus Hebr. 9. dicat, Christum jamdudum in cælum ingressum esse. Deinde affirmat hæc verba legenda esse ante consecrationem, & ad preces & eleemosynas esse referendas. Id vero probat ex Irenæo, qui L. 4. c. 34. dicit orationes & eleemosynas deferri ad altare, quod est in cælo: tum ex Augustino, Cap. Utrum. De consecratione, dist. 2. tum ex cap. 12 Tobiae, & cap. 5. Apocal. ubi preces dicuntur ab Angelis in cælum deferri.

Resp. ad primum, similia prorsus verba legi apud S. Ambrosium L. 4. de Sacramentis cap. 6. atque eodem plane spiritu Apostolus Rom. 12. scripsit, *hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium.* Ad præsentiam quam Lutherus opponit verbo sitatem, patet responsio ex iis quæ dicta sunt ad primam orationem.

Ad secundum 1. verba citata extant apud S. Ambrosium post consecrationem L. 4. de Sacramentis c. 6. Omnes item græcæ Liturgiæ post verba consecrationis ponunt orationem pro donis pretiosis & sanctificatis; quare novus non est, sed antiquissimus ritus orandi pro oblatione jam consecrata. 2. Illud orare non est pro reconciliatione Christi apud Patrem, sed pro nostra potius infirmitate; est enim oblatio consecrata ex parte rei quæ offertur, & ex parte Christi principalis offerentis, quæ semper Deo placet: verum ex parte ministri vel populi astantis, qui simul etiam offerunt, potest non placere. Id igitur est quod petimus, ut Deus benigne respiciat hoc munus ut à nobis offertur.

Ad tertium, ea pariter verba extant apud S. Ambrosium loco citato. Neque vero comparatio fit inter sacrificium nostrum, & sacrificium Abelis & Abraham absolute, sed tantum ratione fidei & devotionis offerentium: id scilicet optamus, ut Deus nobis det tanta fide & devotione sacrificium offerre, quanta Abel & Abraham obtulerunt; & proinde ut ex parte ministri

ministri non minus placeat Deo sacrificium nostrum, quam illorum placuit: fieri autem comparisonem inter sacrificium illorum & nostrum, ratione fidei & devotionis, non autem absolute, aperte indicare videtur Apostolus Hebr. 11. *Fide, inquit, plurimam hostiam Abel, quam Cain obtulit. Et Gen. 4. Respexit inquit author sacer, Deus ad Abel, & ad munera ejus.*

Ad quartum, ex dictis antea cum de veritate sacrificii agebamus, manifestum est, Melchisedechum obtulisse panem & vinum, ideoque Christum ab Apostolo Hebr. 5. vocari Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech.

Ad quintum, non tam crasse hæc intelligenda sunt, quasi quoddam sit in cælo altare corporale ac sensibile, & ad illud reipsa & corporaliter Sacramentum corporis Domini manibus Angelorum deferatur; spiritali ergo sensu altaris nomen hic usurpandum: quo sensu in Apocalypsi dicitur esse in cælo tabernaculum, thronus, incensum, thus &c. Porro altare illud, vel Christus ipse est, per quem ad Deum orationes & oblationes nostræ ascendunt, vel certe altare dicitur esse in cælo, quia in Cælo recipiuntur sacrificia quæ Deo vero immolantur in terris: deferri autem sacrificia nostra ad Deum per manus Angelorum, nihil est aliud, nisi Angelorum intercessione juvari, & Deo commendari nostrum obsequium & cultum, quam illi immolando exhibere desideramus. Neque dissimile est, quod legimus Tobia 12. & Apocal. 8. orationes nostras ab Angelis deferri ad Deum: neque enim Angeli voces & verba nostra corporalia sursum deferunt, sed vota & desideria nostra intercessione sua Deo commendant.

Ad sextum, absolute non loquitur Sacerdos sive de multis, sive de uno: sed orat, ut quotquot sumpserint, sive unus, sive multi sint, utiliter sumant. Vide quæ superius diximus de Missis privatis.

Ad septimum, verba, inquit Bellarminus, quæ ab aliquo indocto adjecta suspicatur Georgius Major, habentur etiam apud S. Ambrosium L. 4. de Sacr. cap. 6. tanquam usitata & recepta in tota Ecclesia; & quædam similia habentur in Liturgiis græcis, Jacobi, Basilii, & Chrysostomi: neque male coherent ista cum illis, *de tuis donis ac datis.* Namque ista possunt referri ad panem & vinum, ex quibus fit Eucharistia, ut sensus sit, Offerimus tibi hostiam puram, panem sanctum & calicem salutis, quem ex creaturis tuis à te datis & donatis, ex pane scilicet & vino per consecrationem habemus. Sic exponit Innocentius L. 5. c. 3. de mysteriis Missæ. Possunt etiam referri omnia ad ipsam Eucharistiam; sive ad Christum, ut in Eucharistia præsentem: rectissime enim dicitur Christum, Dei donum, datum. Joan. 3. *Sic Deus dilexit mundum ut Filium suum unigenitum daret.* Et ipsammet Sacramentum & sacrificium, nonne verissimum est Dei donum & datum?

Ad octavum, apertum est Kemnitii mendacium, quod Catholici verba transferant ad representationem sacrificii: omnes enim Catholici verba illa, *offerimus præclaram majestati tuæ*, de quibus adversarius loquitur, referunt ad ipsam hostiam puram & sanctam confectam per consecrationem ex Dei donis ac datis, ut verba ipsa Canonis sonant, non ad aliquam representationem. Impertinens autem est, utrum panis & vinum, unde fit Eucharistia, sint à populo data, an à Sacerdote oblata; undecunque enim venerint, Dei dona & data rectissime nominantur, & Eucharistia materia esse possunt.

Ad nonum: Quod attinet ad comparisonem, ait Bellarm. jam solutum est in responsione ad tertium Lutheri argumentum, quod vero ad transpositionem pertinet, falsum est hanc orationem transpositam fuisse; constat enim ex S. Ambrosio Lib. 4. de Sacramentis cap. 6. eam fuisse post consecrationem, etiam tempore Basilii: Ambrosius enim, qui eam legit post consecrationem, æqualis Basilii fuit. Neque obstat, quo tempore Basilium alia quædam si nilis oratio haberetur ante consecrationem, nam in utroque loco ea oratio recte inseri potest: unde in nostro Missali habetur quædam similis oratio ante consecrationem, ut idem Kemnitius annotavit, in Collecta secreta Dominicæ septimæ post Pentecosten; & tamen rursus habetur post consecrationem.

Ad decimum, fatendum est absurdissime dici Christi corpus nunc primum in cælo ab Angelis deferri corporaliter: sed quis inter Catholicos tam absurdus est qui hoc dicat? Hoc non doceamus, ut jam dictum est, oblationem corporis Christi ab Angelis in cælo deferri, quatenus Angeli suis precibus nostrum obse-

quium! Deo commendant; quod idem Kemnitius de precibus & elemosynis dicere cogitur, quas ab Angelis in cælo deferri, ex Tobia & Joanne non ignorabat. Neque enim haud dubie censuit eas reipsa & corporaliter deferri, sed modo duntaxat spiritali, quo etiam modo Eucharistia sacrificium in cælo ab Angelis deferretur. Quod attinet ad alteram partem objectionis, falsum est hæc verba fuisse olim posita in Canone ante consecrationem: nam & Ambrosius ea legit post consecrationem, & ita etiam habent Liturgia Jacobi, Clementis, Chrysostomi.

Quinta Oratio.

Ista est. Memento, Domine, famulorum, famularumque tuarum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in somno pacis. Ipsi, Domine, & omnibus in Christo quiescentibus, locum refrigerii, lucis & pacis, ut indulgeat deprecamur, per Christum Dominum nostrum.

Objicit 1. Lutherus hanc orationem secum ipsam pugnare. Namque hic oramus pro iis qui dormiunt in somno pacis, & qui in Christo requiescunt; & tamen eis apprecamur locum refrigerii, lucis & pacis si dormiunt ac requiescunt, quid illis refrigerium petimus? si pacem habent, cur pacem illis optamus?

Objicit 2. Kemnitius, olim solam memoriam defunctorum fieri solitam ad imitationem scilicet, & in testimonium, quod mortui apud Deum vivant: postea ad illam memoriam accessisse etiam preces pro defunctis: postremo sacrificium ipsum pro defunctis offerri caput; ita nimirum paulatim Veterum instituta in superstitiones degenerasse.

Resp. ad primum, manifestum eos, quos hæc oratio spectat, in Purgatorio detineri, qui pacem quidem aliquam habent, quia certi sunt ac securi de præmio æternæ felicitatis, & liberi à bello tentationum & concupiscentiæ, & ab omni opere malo; sed nondum pacem & plenam quietem possident, ob quasdam peccatorum reliquias, quæ ipsis expiandæ superfluent. Nec poterat oratio hæc ita componi, ut solis conveniret qui in Purgatorio degunt: nam qui sunt in gehenna, si nullam pacem & quietem habent, qui vero sunt in regno, omnem pacem & quietem possident: soli, qui in Purgatorio exercentur, ita in somno pacis requiescunt, ut adhuc refrigerio & pace indigeant.

Ad secundum, patet solutio ex iis quæ supra diximus de constanti usu offerendi sacrificium pro defunctis. Unum hic profero testimonium Dionysii (si tamen genuinum est opus quod ipsi tribuitur) L. de Ecclesiast. Hierarch. c. 7. parte 3. ubi sic loquitur, *Accedens Antistes precem sacram super defuncto peragit: qua finita, ipsemet Antistes eum salutat, ordineque demceps suo omnes qui adsunt. Rogat itaque precatione illa divinam bonitatem, ut defuncto peccata omnia dimittat, quæ per humanam infirmitatem contracta sunt, eumque in lucem sanctam ac vivorum regionem transferat &c.*

To. 1. p. 411.

Sexta oratio Canonis.

Incipit illa oratio ab his verbis, *Nobis quoque peccatoribus, & extenditur usque ad Per omnia secula seculorum*, ante Dominicam orationem; concluditur enim totus Canon alta voce his verbis, *Per omnia secula seculorum*, ut populus totum confirmet, respondendo *Amen.* Quapropter feria sexta majoris hebdomadæ, quia totus Canon qui pertinet ad consecrationem, omittitur, nulla harum sex orationum legitur, nec dicitur *Per omnia secula seculorum*: sed immediata post lotionem manuum, fit transitus ad orationem Dominicam. In hac oratione Sacerdos pro se ipso Deum orat, ac suis meritis diffusus, precatur sibi ex divina milericordia, partem & societatem cum sanctis Apostolis & Martyribus.

Adversus hanc orationem Lutherus.

Objicit 1. culpandum esse Sacerdotem quod hoc loco non precetur se admitti ad consortium Christi, quasi eo non indigeat; sed tantum ad consortium Sanctorum: & rursus, quod solum petat partem cum Sanctis, cum Christus non partem, sed totum thesaurum suum dare paratus sit.

Objicit 2. adversus ista verba, *per quem hæc omnia semper bona creas*, quasi existimemus per nos Christum creari. Addit Kemnitius, hæc olim ante consecrationem dici consuevisse ad elemosynas populi commendandas.

Resp. ad primum, nugæ illæ sunt ac calumniæ Lutheri. Ignorat ille consortium Sanctorum esse ipsum Christi consortium; id enim petimus, ut in regno Christi consortium Sanctorum habeamus, Quod attinet ad vocem, *parem*, ignorat etiam Lutherus eam ex sacris Litteris desumptam esse, quæ per partem

cum

cum Sanctis, describunt omne bonum & felicitatem Coloss. 1. *Qui dignos nos fecit in partem sortis Sanctorum.* Et Joan. 13. Dominus ad Petrum, *Si non laveris te, non habebis partem mecum.* Adde, inquit Bellarminus, quod hanc partem orationis, quam Lutherus ita reprehendit ac ridet, & contrario Kemnitius vehementer laudat. In altera, inquit, commemoratione Sanctorum, verba sunt pulcherrima, *Nobis quoque peccatoribus famulis tuis. Hac absque dubio fuit formula veteris commemorationis Sanctorum.*

Ad secundum, hæc verba nusquam inveniuntur in Liturgiis vel apud Expositores, ante consecrationem posita: inveniuntur autem post consecrationem, apud Alcuinum & Amalarium L. 3. de Officiis eccles. cap. 26. Nihil autem absurdi hæc verba continent, sed potius aptissime conveniunt in Canonis conclusionem: commemorant enim brevissime omnia beneficia divina circa hoc Sacramentum, inchoando à prima productione materiæ, unde illud conficitur. Dicimus itaque 1. hoc Sacramentum à Deo per Christum ratione materiæ primo creari. 2. sanctificari, cum dedicatur per primam oblationem ad Sacramentum conficiendum. 3. vivificari, cum efficitur mysterium vitæ, & in verum corpus Domini, & in ipsum Christum, qui est vita nostra, convertitur per consecrationem. 4. benedici, cum omnis benedictionis effectum recipit, ut scilicet sacramentali efficacia caput cum membris uniat. 5. denique, nobis præstari, cum ad sumendum, ut ex eo vitam hauriamus, datur. Ita Alcuinus totum hunc locum exponit, & post eum Hugo L. 2. de officiis divinis c. 36. Hactenus Bellarm.

De Oratione Dominica, & sequentibus orationibus.

Omniū præstantissima oratio est, cujus ipsemet Christus formam & præceptum nobis dedit.

Tertullianus Lib. de Oratione eam appellat *Breviarium totius Evangelii.* Revera etenim compendiose continet quæcumque petere à Deo tenemur, quæ nostri officii sunt, sive erga Deum, sive erga proximum, sive erga nos ipsos.

Oratio illa Dominica recitatur vel canitur tempore quod interjacet inter consecrationem & communionem. Ita quoque apud Græcos collocatur, cum hoc uno discrimine, quod apud illos à toto astante populo canitur, apud nos à solo celebrante Episcopo vel Sacerdote. Quadam veluti præfatiuncula disponitur ad eam pronuntiandam, his verbis, *Præceptis salutaribus moniti, & divina institutione formati, audemus dicere. Pater noster &c.* Antiquissima vero est illa præfatio, cujus mentionem habet S. Hieronymus L. 3. contra pelagianos. Sic, inquit, docuit Apostolorum suos (Christus) ut quotidie corporis illius sacrificio credentes audeant loqui. *Pater noster &c.* Integra fere reperitur apud S. Cyprianum Lib. de Oratione. Porro dominica illa oratio in omnibus extat Liturgiis, atque illam in Missa legendam esse, perspicuum est ex S. Cyrillo Catechesi 5. Mystag. ex S. Ambrosio L. de Sacramentis 5. cap. 4. ex S. Hieronymo loco mox relato, & ex S. Augustino Epistola 149. aliàs 59. ad Paulinum &c.

Post orationem Dominicam sequitur oratio quædam quæ ab his verbis incipit, *Liberanos quasumus Domine, ab omnibus malis præteritis præsentibus & futuris &c.*

Sequitur deinde alia oratio dum hostia frangitur & commiscetur corpus Domini cum sanguine, *Pax Domini &c.* & *Hæc commixtio & consecratio corporis & sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.*

Luthero displicet hæc oratio his de causis 1. quia videtur prorsus absolum ut commisceatur corpus cum sanguine, cum unus sit Christus & indivisus. 2. non minus absurdum ipsi videtur, ut ista mixtione fiat consecratio, quæ jam facta supponitur 3. denique perperam omnino huic commixtioni vis tribuitur conferendæ vitæ æternæ: cum enim mixtio hæc opus nostrum sit, si eam vim habet salutis conferendæ, certe opere nostro salutem consequemur.

Verum nullo negotio hæc diluuntur.

Ad primum recte Bellarminus reponit, nunquam Catholicorum mentem hanc fuisse, corpus & sanguinem in propria specie commisceri: norunt etenim id fieri non posse; sed in specie panis & vini: sicut enim ratione specierum dicitur videri, tangi & frangi, ita etiam dici potest commisceri.

Dubitant nonnulli utrum illa oratio instituta fuerit ad commiscendam partem hostiæ consecratæ cum vino consecrato, vel tantum ad commiscendam partem hostiæ, vel aliquot sanguinis guttas cum vino non

consecrato. At nulla solida videtur esse dubitandi ratio. In Missali quippe Ambrosiano legitur, *Commixtio consecrati corporis & sanguinis.* E contrario D. de Vert. opinatur non alium in finem institutam dictam orationem quam ut ad populi communionem aliquot sanguinis consecrati guttæ cum vino consecrato miscerentur. Ulum hunc aliquando in nonnullis Ecclesiis obtinuisse testatur Ordo Romanus; testatur & Durandus decimo tertio sæculo L. 4. c. 41. n. 1. In quibusdam locis, inquit, post sumptionem corporis & sanguinis Christi aliquid de ipso sanguine reservatur in calice, & superinfunditur vinum purum ut ipsi communicantes inde sumant. Non enim esset decens tantum sanguinem conficere, nec calix capax inveniretur. Porro, quod observandum, in hujusmodi mixtione nulla pronuntiabantur verba: non dicebatur oratio. Hæc commixtio & consecratio; sicut non dicitur feria sexta majoris hebdomadæ in Missa præsanctificationum: solum quippe vinum est in calice cui particula hostiæ consecratæ admiscetur. Hæc die, ait Ordo Romanus, quando particula hostiæ in calicem mittitur, non dicuntur verba illa, fiat commixtio quia ibi de sanguine mentio fit, sed in calice sanguis non est, nec hostia consecratur. In Missis autem quæ quotidie celebrantur, dicta oratio, *Commixtio & consecratio &c.* pronuntiatur, non ad denotandam mixtionem vini consecrati cum vino non consecrato, ut placet D. de Vert. sed mixtionem corporis & sanguinis Christi. Si vero postulaveris mysticam hujusce mixtionis rationem & causam facile respondetur, istam esse, ut postquam per separationem utriusque speciei mors Christi adumbrata fuit, per commixtionem corporis & sanguinis significetur Christum toto resumpto sanguine vivum à mortuis surrexisse, non amplius moriturum. In isto officio, ait Amalarium L. 3. de eccles. Off. c. 31. monstratur sanguinem fustum pro nostra anima, & carnem mortuam pro nostro corpore, redire ad propriam substantiam, atque spiritu vivificante vegetari hominem novum, ut ultra non moriatur, qui pro nobis mortuus fuit & resurrexit.

Ad secundum, consecratio ibi sumitur pro re ipsa consecrata, nempe corpore & sanguine Christi: quo sensu S. Laurentius Sixto Summo Pontifici dicebat apud S. Ambrosium L. 1. de Officiis c. 41. *Experire utrum idoneum ministrum elegeris, cui commisisti Domini sanguinis consecrationem: hoc est sanguinem consecratum, ut populo distribueretur: neque enim Diaconis datum unquam fuit ut Eucharistiam consecrarent.* Vox illa, *consecratio*, ait hic Bellarminus L. 2. de Missa c. 17. si bene intelligatur, nihil habet incommodi. Non enim petimus ut nunc fiat consecratio, sed ut consecratio antea facta, sit nobis ad vitam æternam salutaris. Addit, forsitan commode responderi posse, aliquo sensu novam quamdam fieri consecrationem seu significationem sacramentalem, nempe resurrectionis Christi, per illam corporis & sanguinis commixtionem.

Ad tertium patet solutio ex mox dictis: non enim ex commixtione ipsa, sed ex corpore & sanguine Christi commixtis æterna salus nostra dependet ac speranda est.

At, inquit cum Kemnitio Julius S. Pontifex apud Gratianum, Can. Cum omne. De consecr. dist. 2. prohibet illam mixtionem in Missa fieri.

Resp. Julium non prohibere mixtionem quæ fit in Missa, sed eam quam nonnulli faciebant, cum populo Eucharistiam porrigebant. Priorem mixtionem semper usurpavit Ecclesia, quam expresse commendat ac præcipit Concilium Arausicanum I. an. 441. Can. 17. Cum capsâ, inquit, & calix offerendus est, & admixtione Eucharistia consecrandus. Unde Micrologus c. 18. describit commixtionem, quæ fit in Missa, ut antiquissimam & legitimam: deinde c. 19. damnat commixtionem illam, quam Julius reprehendit.

Post commixtionem sequitur *Agnus Dei.* Tum sequuntur tres orationes ante communionem: tum ista, *Quod ore sumpsimus &c.* & illa. *Corpus tuum, Domine, quod sumpsimus &c.* tum denique Missa clauditur dimissionem populi, per ista verba: *Ite Missa est*, in quibus exponendis cum nulla specialis occurrat difficultas, diutius hic non immorabimur. Legatur eam in rem egregium Opus eruditi Patris le Brun, de quo mentionem sapius fecimus.

Atque hæc dicta sint de augustissimo Eucharistia Sacramento, & de sacrificio, in quibus exponendis, si quid nobis incautis minus sanum & rectum excidisseprehendatur, pro non dicto ac revocato habemus.

FINIS.

Biblioth.
PP. To.
14. pag.
997.

To. 2. p.
55. A.

Tom. 3.
Conc. p.
1450.
Biblioth.
PP. T.
18. p. 477

Pagina
130. A.

To. 4. p.
2. pag.
543.

P. le
Brun,
To. 1. p.
581.

Tournély, Honoré, 1658-1729

Honorati Tournely ... Cursus Teologicus Scholastico-Dogmaticus et Moralis,
Sive Praelectionum Theologicarum, Quas Author in Scholis Sorbonicis habuit,
Tomus ...
Bd.: 3

Coloniae Agrippinae 1752

2 Dogm. 327 b-3/4

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10325780-6

VD18 12414948-001